

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, ŒCONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM.

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXISTERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA,

IUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGEN-
TER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS
OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS ORIENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS
AUCTA; INDICIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUIUS
MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS
SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFI-
CANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN
ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO,
ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM
STUDIOSE, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGNIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES
SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO
SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM
UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ulla EXCEPTIONE, IN QUOLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO
INTUITU CONSPECTURUS; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COM-
PERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS
SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESKOS
USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT :

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS
TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SINIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER
SIMILIS, PRETTII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
EXCENTRORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, VEL ETIAM
INEDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES
ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM,
ET EX INNUMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR

IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO AD
CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ.

SIVE CURSuum COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM.
AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATÆ SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT: GRÆCA
DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLE-
CTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONEM LATINAM TANTUM
EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AD 58 VOLUMINA TANTUM AT-
TINGIT; DUM HUIUS VERSIO MERE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8,
UNUMQUODQUE MERE LATINUM 5 FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETTII HUIUS BENEFICIO
FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARET NECESSÈ ERIT; SECUS ENIM
CUIUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETTIA AQUAEBUNT. IDEO, SI QUIS TANTUM EMAT
LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EANDÈM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE
VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OPTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES POSTERIORI PATROLOGIÆ LATINÆ SERIÆ,
PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILIUM TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUÆ MANUSCRIPTIS
IN BIBLIOTHECIS ORDIS UNIVERSI QUIESCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPE-
CIALIBUS SUBIICIENTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPS EAS TYPIS MANDANDI NOBIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CLVII.

GEORGIUS CODINUS. DUCAS.

EXCUDRATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'ANBOISE, PROPE DORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTRONGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISIENSIA.

C55014

1868, Nov. 9.

Salisbury Funds.

HARVARD UNIVERSITY
LIBRARY
APR 10 1899

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XV. ANNI 1400-1462.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟΥ ΚΩΔΙΝΟΥ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

GEORGII CODINI

OPERA OMNIA.

ACCEDIT

DUCÆ, MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

A JOANNE PALEOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,
BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 10 FRANCIS GALLICIS.

CEXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ANFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISINA.

1866

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XV. ANNI 1400-1462.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CLVII CONTINENTUR.

GEORGIUS CODINUS CUROPALATA.

<i>Georgii Codini Vita, res gestæ, scripta.</i>	col.	9
De officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitianæ, ex edit. P. Jacobi Goari et Jacobi Gretseri.		17
<i>Jacobi Gretseri, S. J. in librum Codini de officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitianæ Commentariorum libri tres; quibus insertæ sunt J. Goari notæ et observationes.</i>		123
Georgii Codini Excerpta de originibus Cpolitianis, ex editione Petri Lambecii.		429
De forma et ambitu urbis Cpolitianæ.		469
De signis, status et aliis spectatu dignis in urbe Cpoli.		475
De ædificiis Cpolitianis.		545
De structura templi S. Sophiæ.		613
De annis ab orbe condito usque ad imp. Constantini Magni et de iis qui in Cpoli regnarunt usque dum ab Agarenis capta est.		635
Anonymi breves Enarrationes chronographicæ, editore et interprete Ans. Bandurio in <i>Imperio Orientali</i> .		651
De sepulcris imperatorum quæ sunt in templo SS. Apostolorum, ex ejusdem editione ibid.		725

DUCAS.

<i>Ducæ Vita, res gestæ, Scripta, ex Hankio De rer. Byzant. Script. Græc.</i>		739
Historia Byzantina, res in imperio Græcorum gestas complectens a Joanne Palæologo, anno Christi 1341, ad annum 1462; ex edit. Luparea Ismaelis Bullialdi.		745
Anonymi Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1523.		1167

GEORGIUS CODINUS

NOTITIA.

(Fabric., Bibl. Gr. ed. Harles tom. VII.)

Georgius Codinus, amplissimo in aula CPolitana munere Curopalatæ pridem functus, postremis Palæologorum (a) temporibus claruit, et imperio ipsi superstes fuit, siquidem libellum de imperatoribus CPolitanis claudit (b) commemoratione captæ ab Agarenis sive Turcis urbis ann. 696†, hoc est Christi 1453. Ex ejus scriptis exstant :

1. Περὶ τῶν ὀφφικιαίων τοῦ παλλατίου Κωνσταντινουπόλεως βασιλέων καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας : *De officiis et officialibus aulæ imperatorum et magnæ (c) ecclesiæ CPolitanæ.* Agit etiam Codinus *De festis plerisque et de imperatoris coronatione, inauguratione patriarchæ, aliisque*; unde in altero Bavarico codice ms. (d) titulus prioris partis conceptus est sic : Τὰ ὀφφικία τοῦ παλλατίου, ἔτι δὲ

(a) Confer Allatum, *De Georgiis*, pag. 361; Hankium, *De Byz. rerum scriptoribus*, cap. 10; Warthonum Appendice ad hist. litterariam Cavei ad annum C. 1461, et Petrum Lambecium in brevi Diss. De Codini vita et scriptis, qui negat, se Curopalatæ nomen in mss. Codicibus sex, quos vidit, offendisse, putatque, impositum potius ideo, quod de officiis Palatii scripsit, quam quod ipse dignitate curopalatæ functus fuerit. Cum tamen nomen hoc Curopalatæ invenerint Junius et Gretserus, non video quare incredibile videri debeat, dignitatem Curopalatæ gessisse. Quia autem in aliquibus codicibus omittitur, hinc apparet, esse nomen dignitatis, neutiquam vero proprium, quod non est querendum aliud quam Codini. (Fabr.) Add. C. Oudin. *Comp. De script. Eccl. lib II, cap. 10.* Hamberger *Z. N. IV, p. 733 sqq.* Et Saxii *Onom. II, p. 450 sq.* (HARL.)

(b) P. 82 edit. Lambecii : 'Ἐπὶ τοῦτου (de Constantino Palæologo, ultimo imp. loquitur) : ἐγένετο, οἱμοί, ἡ ἄλωσις τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθῶν Ἀγαρηῶν ἐν ἔτει ς'θξα', καὶ ἐγένετο δορυάτωρ ἡ πρὶν βασιλεὺς πασῶν τῶν πόλεων, ἔς καὶ ἀπεκτάθη παρ' αὐτῶν ἐν τῇ γενομένῃ Καλάστρᾳ αὐτὸς τε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδόν, καὶ ἐκομίσατο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θελήσαι προδοῦναι τοῖς ἀνόμοις τὰ βασίλεια, μήτε μὴν θελήσας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ δυτοῦ.

(c) Primum statim caput de officialibus magnæ Ecclesiæ, Goaro non videtur esse Codini, et in duobus regis mss. Codicibus atque in uno eorum, quos e bibl. Bavarica Gretserus evoluit, desideratur. Deinde ordo etiam capitum in diversis codicibus est diversus. Vide Goari præfat. et notas p. 20. [Et notit. codit.]

(d) Secundum catalog. codd. Gr. bibl. elect. Bavar. p. 71, sunt in cod. 183 Liber de officiis et festis palatii CPolit. et de coronatione imperatoris; itemque de designatione despote et patriarchæ, editus nomine Georgii Codini, curopalatæ; descriptio Cpolis sub ejusdem Codini nomine edita; itemque magnæ ecclesiæ Sophiæ; Catalogus imperatorum CPolit. usque ad Manuelem Palæologum; Catal. patriarcharum CPolitan. usque ad Isaram etc. — Pag. autem 74, in altero cod. 195: Curopalata, de officiis aulæ CPolitanæ, et expositio Andronici, quæ nunc episcopales subjectæ sunt patriarchæ i

seli CPolitanæ. Adjiciam simul brevitatis studio aliorum codd. notitiam. — Florentiæ, in bibl. Laur. Medic. cod. 15 plut. 70, 1. Excerpta ex libro *Chronicorum de originibus CPolitanis*, et unde urbs dicta sit Byzantium, in quo tamen cod. multa ex hoc libro fuisse ab exscriptore præmissa, et alia transposita, animadvertit Bandin. de illo codice copiosus in Cat. codd. Gr. Laur. 2, p. 67b. — 2. Eiusdem libri de officiis Magnæ Ecclesiæ et aulæ CPolitanæ, itemdem diversus ab edit. Veneta, tom. XVIII, part. 1 p. 1 sqq; præcedit autem elenchus argumentorum cap. XIV, quorum prima XII concordant cum illis, quæ ex cod. Regio 1119 afferuntur, notante eodem Bandinio. — 3. Eiusdem aliud opusc. sine titulo; sed est de annis ab. O. C. usque ad imperium Constantini M. et de iis, qui in ipsa urbi regina regnarunt a Constantino M. usque ad Constantinum, Palæologorum ultimum, sub quo ab Agarenis capta est. Sequuntur de excidio CPolis, quæ vero amanuensi potius, quam auctori adjudicanda videntur Bandin. l. c. qui illam partem, et al a quædam, quibus codici huic imponitur, Gr. exscribi fecit. — Taurini, in bibl. Regia cod. 189, 1. Excerpta ex libro *Chronicorum (Hesychii) de originibus CPolitanis*, etc. — 2. Codini Op. de officialibus palatii, cui præmittitur capitulum index: qui cum diversus nonnihil sit ab eo, qui legitur in edit. Veneta ann. 1729. Confector Cat. Gr. codd. Taur. pag. 284, edidit illum Græc. cum versione Latina; animadvertit tamen, duo postrema de imperatoribus, qui CPolis imperarunt usque ad illius eversionem, ab Agarenis factam, et de patriarchæ ejusdem CPolis, versibus iambicis, non reperiri in editionibus; penultimum tamen edidisse Lambecium una cum excerptis Codini (compara, quæ paulo post de cod. Paris. notantur). Insuper adnotat, expleto indice eadem legi verba, quæ indici Gretseriano libro II ejusdem commentariorum in Codinum capite primo subscripta sunt: quæ quidem quid ad indicem pertineant, non videt auctor catalogi. Denique idem adnotat, non omnia capita, quæ exhibeantur in elenchu, esse etiam in textu codicis; deesse nonnulla, desiderari caput de officialibus Ecclesiæ aliaque recedere ab ordine aut lectione editionis. — In cod. 257. (pag. 370. cat.) 1. Excerpta ex *Chronicis de originibus urbis CPoleos.*

καὶ τὰς τάξεις τὰς γενομένας ἐν ταῖς ἑρπυλῶσι εἰς τὸ παλλατίον, καὶ πῶς τὸν βασιλέα στέφεται δεῖ, καὶ περὶ προβλήσεως δεσπότης καὶ πατριάρχου, καὶ ἑθῶν γενομένων ἐν τῷ παλλατίῳ. Hunc librum e codice Julii Pacii descripsit, et Græce cum versione sua, notis et indicibus amplissimis primus edidit Franciscus Junius, latens sub nomine Nadabi Agmonii, ann. 1588, apud Joannem Mareschallum (e) Lugdunensem, 8. Postea hæc eadem editio, additis aliquot plagellis novoque titulo, in quo Francisci Junii nomen, exposita est in Commelinæ officina 1596, 8. Quanquam Jacobus Gretserus Junium reprehendit, quod novam editionem non adornarit et a se pleno sacco sparsos errores non correxerit, adjutus codicibus bibliothecæ Palatinæ, et Raphaelis Seileri exemplari, quod erat apographum codicis optimi Augustani: nam eodidem olim fuisse in bibliotheca inclytæ reipublicæ Augustanæ, testis est Hieron. Wolfius præfatione ad Nicetam, et ipse Seilerus, qui inde Græce descripsit et Latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire nunquam permisit. Dico olim fuisse, jam enim non est, sed amissus est, ut ante aliquot annos ex amplissimo domino, Marco Velsero, dumviro Augustano, intellexi: nescitur, cujus negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsidiis (a Frehero, cui a. 1596 librum dicavit) instructus Junius, præsertim translatione Seileriana debet Codinum a capite ad calcem recognoscere, plurima et gravissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum lectori proponere. Ab eo tempore nonnulla satis acerbe, ut solet, castigavit ac reprehendit in Junii versione et adnotationibus idem Gretserus notis ad totum operis *De cruce*, Ingolstadt. 1600, 4, editum p. 577, 587, seq. 599 sq. 606 sq., 609 sq., 643 sq., etc. Idem a. 1602, 8, Ingolstadtii edidit notas et varias lectiones in Codinum ex duobus mss. codd. bibliothecæ Bavaricæ et uno Lautherianæ, ad calcem commentariorum Mureti in Aristotelis *Ethica*, *Œconomica*, Platonis *De Rep.* libros duos et Xenophontis *Ἀνάσσειον* Cyril. Deinde ejusdem Gretseri sacula, Codino accensa, prodit ibid. 1601, 8, una cum Mureti notis ad Sallustium et quinque primores Annalium Taciti libros. Denique totum Codini opus ad tres illos codices castigatum cum nova versione sua, et tribus commentariorum, observationum et emendationum libris, et dissertatione de imaginibus non manufactis Gretserus divulgavit Paris. 1625 fol. ex officina Seb. Cranoisii (f). Quanquam vero multa recte Gretserus in Codino vidit, multa etiam Meursiano Glossario (g) Græco-Barbaro adjunctus potuit rectius interpretari: non minus tamen Spicilegium et ipse sat amplum Jacobo Goaro præbuit, qui in editione Co-

— 2. De officiis et officialibus aulæ CPolitane, tum de annis ab orbe condito usque ad imperium Constantini M. et de iis qui a Constantino M. CPoli regnarunt, una cum opus. de templo S. Sophiæ. — Opus de officialibus palatii CPolitani est quoque in cod. 107 n. 1, cum appendice de officiis Magnæ Ecclesiæ; et in cod. 282. fol. 208. (pag. cat. 217 383.) — Paris. in bibl. publ. est Colin. De originibus CPolitani aut excerpta ex illis in novem cod. — De officiis aulæ CPolit. in quinque codd. et de ædis Sophiæ structura in codd. 1726, n. 4, 1766, n. 5, 1788. V. Indicem ad vol. II catalog. mss. Paris. bibl. In cod. 1726, n. 2, Codino de officiis, capp. XII, index est præfixus, qui addit caput XIII, cujus priore parte exhibetur Catal. chronologicum et historicum imperatorum a Constantino M. ad Constantinum Palæologum; altera autem, patriarcharum CPolitani a Metrophanæ ad Isaiam nomenclatio, versibus iambicis, Græca lingua vulgari. Sed utrum Codinus capitis illius auctor sit, dubitat confector catalogi II, pag. 393. — In codd. 1788, n. 1, Cod. de signis, statuis et aliis spectatu dignis, quæ CPoli conspiciuntur. — Vindobonæ, in bibl. Cæsarea, cod. 133, n. 16, Codini Catal. officiorum magnæ eccl. CPolitane S. Sophiæ, quem Lambec. in comm. VII, pag. 531, cum ed. Goari conferre suadet: idem in vol. VIII, pag. 126 sq. corrigi et supplet Codini librum de officiis CPolit. — In cod. vol. VIII, pag. 968 sq. cod. 50, fusc recensetur, in quo est n. 2, nomine auctoris non addito, narratio de structura templi CPol. S. Sophiæ, ibique contra Franc. Combellium, adversarium, multa pro se dicit, loca quadam emendat ex codice, et de tempore, quando et quandiu templum illud sit exstructum, disserit. — In cod. 292 n. 11, Excerptum ex Codini Origin. etc. (Lambec. V, p. 526.) secundum catal. codd. Angliæ tom. I, in bibl. Bodl. inter codd. Henr. Savin, n. 655, Codini Originæ, etc., cum Catalogo imperatorum et patriarcharum. — Tom. II, in Cat. codd. eccl. Westmonaster. n. 1094, Cod. Originæ CPol. — Inter codd. Voss. n. 229, De origin. etc., cum emendat. et notis manu Jos. Scalgeri.

— In bibl. Jacobæ, n. 8582, Codini *κάρτα Κωνσταντινουπόλεως* etc. et n. 8585, de officiis Magnæ Ecclesiæ et palatii. — In bibl. Escorial. Codin. De honoribus, dignitatibus et officiis palatii CPolit., teste Piuero in *Itiner. per Hisp.* pag. 170. — Matrili, in bibl. Regiæ cod. 29, Curopalata (n. Georgii Codini) De officialibus palatii CPolitani et Magnæ Ecclesiæ liber, item notitia metropoleon, archiepiscopatum et episcopatum Græcorum, incerto auctore; singula et quibus in rebus cod. hic differat ab editione, curate recenset Iriarte, in bibl. reg. cod. Gr. pag. 128 sqq. (HARL.)

(e) Francofurti prodidisse hanc editionem, scribunt Henckius et Warthonus. Sed puto Heidelbergæ potius, licet Francofurtensi senatui sit ab editore qui Francofurti ad Mœnum illo tempore versabatur, dedicata. (FARR.) Copiose recenset hæc et reliquas edit., enarrat controversiam et de Codino atque Junio agit Freytag. in *Appar. litter.* I. p. 554 sqq. (HARL.)

(f) Iterum Gr. et Lat. cum comment. in Gretseri Operibus, tom. XV, p. 1. sqq. Ratisbonæ, 1751. (HARL.)

(g) Goarus in præf.: *Quam infeliciter Junius in elucidanda verborum, quibus usus est Codinus, obscuritate desudaverit, Meursii in puribus locis demonstrat emendatio, et instituta per Gretserum versio ac in amplis disertisque commentariis ejusdem Codini illustratio: sed cum ea qua Gretserus ætate vivebat, voces illæ neotericæ Græciæ nondum in occidentis partes essent allatæ, propterea ventia dignus est vir sane de re litteraria bene meritus. — Non enim ille solus est, qui ad scopulos, quos Meursii Glossarium ex potiori parte διορθωσάρον exponit, allidit. Is enim cum germanam Græcarum ac vulguriæ vocum mentem non sit assecutus, sequacibus foveam fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentioris Græcicæ linguæ bene perita corrigatur, illustratur, ac in finibus propemodum, quæ possent addi, dictionibus (uti a Cangiio postea feliciter et docte præstitum est), augetur, facilem adhuc secuturis præbet lapsum occasionem.*

dini nova Regia Parisiensi 1648, fol. (h) Græca ad duos codices bibl. Regiæ et tertium Alatiarum emendavit, versionem per singulas paginas castigavit, novasque peretuditas notas suas, in quibus et Junius aliquando, ut p. 76) vindicatur (i) addidit. 798 Adjunxit etiam ineditos ante officialium Ecclesiæ et aulæ CPolitanae catalogos ex mss. Regiis p. 5, 7, 36, et ex Mazarinianis Matthæi, presbyteri, monachi et medici (μοναχῷ (k) καὶ θύου) opusculum, versibus scriptum politiciis, πρὶ τῶν ὀφφικῶν τοῦ παλατιοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως pag. 8, 58, et alterius Anonymi, versibus iambicis p. 40; nec non ex Alatiarum, pag. 9. Præterea Græce et Latine Græcorum episcopatum διατύπων, ante octingentos annos a Leone Sapiente imp. digestam et in Caroli a S. Paulo Geographia ecclesiastica pridem editam, sed per Goarum ad alium codicem castigatam, p. 337 — 362. 2) Ἀνακαταστάσιν πατριαρχῶν καὶ συναριθμησιν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων, pag. 365 — 381. Quam idem Carolus a S. Paulo e codice Vaticano dederat. 3) Τάξιν προκαθεδρίας τῶν ὑπὸ τῶν ἀποστολικῶν ὀρθόνων Κωνσταντινουπόλεως τελούτων μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπισκόπων p. 381 — 399 ex editione Gretseri ad Codini calcem, pag. 413 collata cum ms. Regio et cum jure Græco-Romano Freheri, pag. 90 sq. 4) Ἐκθεσιν βασιλικῶν κύρου Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος, ὅπως νῦν ἔχουσι τάξως αἱ ὑποκείμεναι μητροπόλεις τῇ πατριαρχικῇ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως; p. 400 — 409. Hanc Andronici Senioris Palæologi imp. Expositionem primus ad Codini calcem Junius, p. 219, et illius exemplo Gretserus, p. 417, ediderat. 5) Ἐκθεσιν νέαν, ὅπως νῦν γράφει ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης τῇ πάπῃ καὶ τοῖς λοιποῖς πατριαρχαῖς καὶ ἀρχιεπισκόποις καὶ μὴν καὶ τοῖς μητροπολίταις καὶ τοῖς κοσμικαῖς ἀρχαῖς διτύπουσιν. Expositionem novam, quomodocumque CPolitanius patriarcha ad papam, reliquos patriarchas et archiepiscopos, sed et metropolitanos, cunctosque sæculares dignitates moderantes nunc scribat, p. 410 — 419. 6) Partienii, patriarchæ CPol. epistolam formatam, qua prosecutus est Philippum de Harlay Comitem de Cely, legatione functum regis Christianissimi ad Turcarum imp. et Urbani VIII papæ Romani epistolam ad eundem Harlayum, p. 420 sq. Ut ad Codini librum revertar, illius mss. codices præter eos quos jam laudavi, etiam Vaticanum, Scoriacensem et Sfortianum memorat Allatius, De Georgiis, p. 362, notatque, stylo incepto ac barbaro et, qui ea ætate in populi plebisque usu erat, scripsisse: Præter enim, inquit, rerum ac nominum difficilem intelligentiam, sæpe etiam ipse modo loquendi agresti et duro sententiam obturbat et obæcut, quem etiam exscriptorum errata, dictionesque exteræ loco propriarum, doctorum incuria intrusæ, redant obscuriores. Pleraque ex Cantacuzeno aliisque recentioribus historicis prope verbatim exscripsit, ut inter alios adnotant Pontanus (l) et Gretserus.

Παραχθολαί ἐκ τῆς βιβλίου τοῦ χρονικοῦ πρὶ τῶν πατρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Excerpta ex libro Chronice de originibus CPolitaniis. Librum chronicum intellige Hesychni illustris, de quo dixi supra pag. 544 sq. [ubi v. not. (t)] ubi et de variis hujus libri editionibus: ex illo enim pleraque verbotenus Codinus expressit, cæteris, ut Lambecio notatum, additis e Glycæ Annalibus, Chronico Alexandrino et alio hactenus non edito Julii Pollucis, Christiani scriptoris, qui antequam Polluce, cujus Onomasticon Commodo imp. dedicatum habemus, aliquot sæculis est recentior. Prodiere hæc Codini παραχθολαί primum cum Georgiis Doussæ, Jani F. versione Heidelbergæ apud Commelinum 1596, 8, et additis Jo. Meursii notis Gener. 1607, 8; denique cum versione et eruditissimis notis Petri Lambecii Paris. e typographia Regia, 1635, fol. (m). Hic Lambecius longe locupletissimam Codinianorum excerptorum editionem dedit in qua longe plura Græce et Latine exhibentur, collatis codicibus mss. compluribus, duobus Holstenianis, quorum unum Holstenius, Lambecii avunculus; a Peirescio acceperat, alterum e Vaticano codici descripserat, tertio Is. Vossii ex codice Britannico: quarto Jac. Sirmondi, quinto regio Paris. et sexto denique Romano e bibl. Vallicellana. Inde in Lambeciana editione post illa de originibus CPol. sequuntur: Περὶ τῆς σχηματογραφίας Κωνσταντινουπόλεως, De forma et ambitu urbis CPolitanae, pag. 41. Περὶ Ἀδιαβήνης, De Adiabene, regione Asiæ ultra Tigridem, fluvium in qua Naphtha provenit, p. 43. Περὶ ἀγαλμάτων, στηλῶν καὶ θαυμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως De signis, statuis (n) et aliis spectatu dignis CP. ibid. Quæ in Lambeciana editione leguntur pag. 19 B. a verbis Ἐὐφρηλάς τῆς γυναικὸς usque ad p. 21 D. τοῦ πρασιότατου, ea Græce e codice Bavarico vulgaverat Gretserus, lib. III Observationum ad Codinam De officiis, cap. 19, quemadmodum et illa, quæ pag. 25 B a verbis Περὶ τοῦ κίονος τοῦ φέρου

(k) Recus. Venet. in Corpore Byzant. etc. 1729. V. supra in h. vol. pag. 526, et Baumgarten Nachrichten von einer Hallisch. Bibl. tom. V, pag. 449 sq. (HARL.)

(i) Non pauca etiam, quæ pro Junio, socrero suo, possit reponere, habere se professus est Vossius lib. III De historicis Græciis, p. 368, testatus insuper præf. ad libros de historicis Latinis, Junium novam fuisse molitum Codini editionem, solo typographi consilio suppressam, in qua magnam partem erepturus fuisset Gretsero occasionis ita in eum debacchandi.

(k) In ms. Vindobonensi, triginta versibus auctiore pro λατροῦ legitur οὐκτροῦ. Vide Lambecium III, p. 469. Οὐκτρος vero est hieromonachus. Matthæum hunc

post Alexii Angeli tempora scripsisse notat Hancus, II, 8, p. 680, de scriptoribus Byz. Fortasse is haud diversus a Matthæo Blastare.

(l) Jac. Pontanus, ad Cantacuzeni lib. I, cap. 41, pag. 991; Gretserus, ad Codinum III, 12, p. 270, edit. Cramoisiannæ.

(m) Hanc Lambecii edit. recenset Kollarus in Lamb. comm. de bibl. Cæsar. vol. I, p. 448 sq. Add. Baumgarten, Nachr. von einer Hallischen Bibl. tom. V, pag. 445 sqq. — Rec. est illa edit. Venetiis in corpore etc. V. supra in h. vol. p. 525. (HARL.)

(n) Pleraque hujus partis vulgaverat etiam G. Doussa.

usque ad verba pag. 28 C. τὸ αἰδοῦν φαίνεται μοιχευθείσης. Ceterum, quæ de signis sive simulacris gentilium Codinus hic narrat, desumpsit e Phornuto et Jo. Lydi, Philadelphiensis, libro *De mensibus* (σ) e quo Suidas etiam, ut Lambecio observatum, eadem hausit. Reliqua de statu et rebus, in urbe spectatu dignis, ad verbum fere descripsit ex anonymi collectaneis antiquitatum CPol. quibus titulus Παρυσταίεις σύννομοι χρονικά, quas primus e codice regis Galliarum Lambecius cum notis suis ad calcem Codini, pag. 85 — 105, vulgavit Græce, observatque, excerptas esse e Theodoro Lectore, Papiæ, Eusebio Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis scriptoribus. Anonymi Collectanea eadem longe emendatius ab illo tempore Græce et Latine cum versione sua et notis dedit Franciscus Combefissius in *Fasciculo rerum CPolitanarum*, ad calcem Allatii *De Simeonibus*, Paris. 1664, 4. Cumque Lambecium in notis illis non raro perstringat, Lambecius ei respondere voluit in nova, quam pollicitus est, Codini editione, quam supplemento Corporis Hist. Byzantinæ ex bibl. Cæsarea potissimum instruendo inserere voluit. Vide lib. III Commentar. de bibl. Vindobon. p. 126. [libr. VIII, p. 970 Koll.] Sed illud Supplementum nunquam lucem vidit (p). Sequitur in prima illa et ultima Lambeciana Codini editione ejusdem scriptoris Περί κτισμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *De templis, monasteriis et aliis ædificiis CPolitanis*, pag. 57 — 64; et Περί τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, *De structura templi S. Sophiæ* et SS. Apostolorum p. 64 — 74. Quæ pars etiam in Georgii Dousæ editione legitur, ac denique Περί τῶν ἀπὸ χριστῶς κόσμου ἐτῶν μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης ἀλώσεως, *De annis ab-orbe condito usque ad imperium Constantini Magni; et de iis qui a Constantino Magno in ipsa urbium regina regnarunt, usque dum ab Agarenis (a. C. 1453) capta est*, pag. 75 — 85. [De codd. jam supra egimus.]

Subjicitur in calce voluminis Ἐρμηνεῖα τῶν ὀφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Ἐκκλησίας ἃ διερμηνεύθησαν κατὰ τάξιν. Anonymi explicatio officiorum S. ac Magnæ Ecclesiæ CPol. secundum eorum ordinem: quam Bernardus Medonius, Tolosæ, e ms. codice Caroli Monchalli, archiepiscopi Tolosani, primus edidit, Latinamque versionem suam et Glossarium, atque in margine notulas adjunxit.

Exstat quoque, sed quam Lambecius merito omisit, ab eodem Codino versa Græce *M. a Gregorii I papæ*; quam cum illa Græca interpretatione (utraque lingua, non Græce tantum, ut Warthonus scribit) Paris. 1595, 8, edidit Fed. Morellus, quocum illam communicaverat Joannes a S. Andrea, ecclesiæ Parisiensis canonicus. In bibliotheca Barberina memoratur præterea editio Paris. 1583, 8, quam non vidi. Exstat et Græce et Latine in Frontonis Ducæi Auctario Bibl. Patrum Paris. 1624 tom. XII. *Scias, lector*, inquit Allatii, *De Georgiis*, p. 362, hanc eandem *Missam, multo auctiorem et perfectiorem legi in bibl. Barberina cod. 75, quæ tamen dicitur ab Emanuele Chrysolora esse in linguam Græcam conversa*: Λεξιλογίου μεταφωτισθείσα ἀπὸ Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, παρὰ κυροῦ Μινουῆλ τοῦ Χρυσολωρᾶ. Initium idem est, quod in illa, quæ Codino tribuitur: Ὁ μέλλων λειτουργῆσαι λερεύς, etc.

Prodiit etiam cum Codino Lambeciano ejusdem Emmanuelis Chrysoloræ (q) epistola ad Joannem Palæo-

(o) Edit. a Nicol. Schow. Lips. 1794. 8. (HARL)

(p) Fasciculum tamen schedarum variar. ad ed. suam reliquit, de quo vid. Kollarium in Suppl. ad Lamb. p. 775 sq. et Nessel. cat. VI, p. 146. (HARL.)

(q) Hic est qui ex Græcia, a Turcis opprimi cœpta, virisque ejus nobilibus et eruditis inter primos Græcæ litteras in Latium reduxit et in Italia ipse substituit, cum Joannis Palæologi nomine legationem pro auxilio adversus hostes impetrando obisset. Docuit Græcæ litteras Venetiis primum, deinceps Florentiæ et Romæ ac tandem Ticini, atque e vita decessit Constantiæ a. C. 1415. Ejus Epitaphium Lambecius Epistolis præmisit, quod etiam legitur in *Historia concilii Constantiensis*, quam viro præstantissimo Hermanno ab Hardt debemus, tom. I, p. 10 sq. Adde, si vis, Jovii Elogia, p. 41; Martinum Crusium, lib. v. *Germano-Græciæ*, p. 54 (ubi etiam de Joanne Chrysolora, Francisci Philadelphii socero, viro itidem doctissimo,) Isaaci Bularii *Academiam scientiarum*, tom. I, pag. 265; Hancium, *De scriptoribus Byz.* lib. I, cap. 57; Kœnigium, in bibl. Pauli Freheri, *Theatrum virorum illustrium*, p. 1423, sq. etc. [H. von der Hardt, *memoria Chrysoloræ*, Helmslad. 1718, 8. — G. Oudin. *Comm. de scrip. eccl.* tom. III, p. 1252. — Osservazioni di D. G. intorno a Emanuele Chrysolora, *Ristoratore delle lettere greche in Italia*, in Raccolta d'opusc. scientif. tom. XXV, p. 241 sqq. ubi quoque pag. 291 et 323 sqq. insertæ sunt Andr. Juliani Orat. in funere Man. Chrysoloræ, et Guarini Veronensis epistolæ IV de Chrysolora. — Mehus in *Vita Ambrosii Camaldulensis*, p. 357-

364. — Humphr. Hodijs, *De Græcis illustribus L. Gr. instauratoribus*, Londin. 1728, 8, p. 12, ex quo indicem librorum, ab Emman. Chrysolora confectorum, et alia paucis repetit, et plura de cod. I. atque editi. præcipue Erotematum collegi: aliosque VV. DD. laudavi. — Editionis Aldinæ (in fine: Venetiis in ædibus Aldi MDXII), cujus exemplar nactus sum, inscriptio plenior hæc est: Ἐρωτήματα τοῦ Χρυσολωρᾶ. Περί ἀνωμάτων βρμάτων. Περί σχηματισμοῦ τῶν χρόνων ἐκ τῶν Χαλκονδύλου. Τὸ τέταρτον τοῦ Γαζῆ, περὶ συντάξεως. Περὶ ἐγκλιτικῶν. Γνώματ' μονόστιχοι ἐκ διαφόρων ποιητῶν. *Erotemata Chrysoloræ. De anomalis verbis. De formatione temporum ex libro (Demetrii) Chalcondylæ. Quartus Casus de constructione. De Enclitica. Sententiæ monastichi ex variis poetis. Aldus*, cum ejus insigni typogr. in 8. — Bandinius in Catal. codd. gr. Laurent. I, p. 139 sq. plura scripsit de Manuele et Demetrio, Chrysoloris, recensuit cod. 20, plut. 6, in quo continetur 1) Man. Chrysoloræ comparatio antiquæ et novæ Romæ, epistola ad Jo. Palæologum imp. r. Hæc eadem est epist. quam cum duabus sequentibus in ed. Venet. p. 81 sq. 97 et 98 a Lambecio editam esse, jam adnotavit Fabric., et quam a Francisco Aleardo, Veronensi, Latine versam esse, ex Mailionii *Musej italico*, tom. I p. 98 animadvertit Bandin. 2) Ejusd. Man. Chrysol. altera epistola. Romæ ad Joannem Chrysoloram exarata; 3) Ejusd. tertia ep. ad Demetrium Chrysoloram, Romæ itidem data, in qua se multum delectari vetustis statuis significavit; 4) Ejusd. quarta epistola ad Pallanteum de morte sui fratris Manuelis, consolatoria.

logum imp., qua σύγκρισις sive comparatio veteris ac novæ Romæ continetur pag. 107 — 196, Græce et Latine, cum ejusdem Lambecii versione. Sequuntur deinde, sed Græce tantum, binæ ejusdem Emmanuelis jam ὁμογέροντος, epistolæ ad Joannem Chrysoloram et Demetrium Chrysoloram, Roma scriptæ et Græciæ absentiam Romæ laude solantes. [Conf. D. Bœrner, De doctis hominibus Græcis Litterarum Græcarum in Italia restauratoribus, Lipsæ. 1750, 8 ; de Emm. Chrysol. pag. 1 sqq. in specie de ejus epp. pag. 10 sq. et 22 sq. (HARL.)]

In notis ad Codinum, pag. 187, Lambecius Græce publicavit ineditam ante orationem, habitam a Photio, CPolitano patriarcha, in Encaniis novæ ecclesiæ (r) B. Virginis a Basilio Macedone post a. C. 879, quo restitutus est Photius, in imperatorio palatio CPolitano Kalendis Maii dedicatæ. Titulus est : Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἐκφρασις τῆς ἐν τοῖς βασιλεῦσι νέας ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὑπὸ Βασιλεῦτος τοῦ Μακεδόνοιο οἰκοδομηθείσης. Incipit : Παιδρὸν ὄρω τῆς παρούσης ἡμέρας τὸν σύλλογον. Eadem orationem Græce et Latine cum versione sua dedit Franciscus Combefisius in *Manipulo rerum CPolitanarum*, ad calcem Allatii de Simeonum scriptis Paris. 1664. 4, pag. 304 seq. De Photii Bibliotheca et aliis scriptis infra suo loco.

toris, docta quidem et diserta, cujus initium specimen loco Græce evulgavit Baudin. l. c. pag. 140, et in nota 1, plura de illa aliisque Chrysoloræ epistolis attulit. — Epistolæ ad regem Jo. Chrysoloram, Demetrium Chrysol., ad Pallantem in obitu germani fratris Manuelis consolatoris, a Bonav. Vulcanio Latine versæ, exstant in in Bibl. Leidensi. V. Catal. p. 345, n. 30. — Adde de tribus Chrysoloris infra in vol. X, p. 392 sqq. [HARL.] — Hujus Emmanuelis Chrysoloræ *Erotemata Grammatica* proderunt Græce Argentor. 1516. 4. [m. 8.] Venet. 1549, 8, et cum Latina versione Paris. apud Wechel. Cæterum non dubito, librum Chrysoloræ

De antiqua et nova Roma, quem Gesnerus Græce refert exstare in bibl. Medicea, et quem Vulcanius voluit in lucem dare, illum ipsam epistolam longiorem esse, quam Lambecius Græce et Latine edidit. Ejus *De processione Spiritus sancti* contra Græcos, quod laudat Allatius contra Creyghthonum, miror non editum esse in ejusdem Græcia orthodoxa. Incipit : Πρωτοῖς γράφων.

(r) In Vita Basilii, scripta a Constantino Porphyrog. n. 55, templum illud, sive νέα βασιλική ἐκκλησία, condita traditur in honorem Christi, Michaelis archangeli et Eliæ Thesbitæ.

GEORGII CODINI

DE

OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIE ET AULÆ CPOLITANÆ

LIBER.

EMINENTISSIMO S. R. E. PRINCIPI

MICHAELI MAZARINO

AQUENSII ARCHIEPISCOPO.

Quanto magis æmula Græcarum Gallia litterarum, eminentissime cardinalis, primæva non inferior pietate, imperii dignitate nunc potior, tanto sibi Græcia pristinæ eruditionis religionis majestatis memor quærit ardentius Galliæ præsidium ; et quo vehementius Galli proceres sapientiæ Athenarum ambiunt, eo majori gessit ubertate gaudiorum Codinus σοφωτάτου nomen adeptus suum hoc de officiis ecclesiasticis et palatinis opus a Gallis æterna consecratione dedicari. Extra patriam, licet non ignotus, errare videretur, ni patrios suos ecclesiasticos proceres in sacrarium tuum reciperet, aulicos in palatium induceret, in quo avitæ religioni, simul ac regis majestati sedem pararet. Albicantis sub tua purpura vestis candore perspecto, intimum animi tui candorem conjecit nec imparem eminentiæ nobilitatem ; patriarchamque suum cum ecclesiæ magnæ optimatibus modo, cum nec luget nec jejuna illa, candido colore fulgentem, modo, si luctum vel jejunium indixerit, purpureæ.

coruscum, in sacris tuis sedibus te colere; imperatorem vero curiali suo comitatu stipatum, aureum quamvis et purpuream undequaque, si majestatem nullo mœore obnubilatam proferat, candidis contra vestibus amictum, si luctum testetur, te venerari et in musei tui secretiore penetrali tuis pedibus advolvi exoptat, et nunc amisso imperio, ad felicitatis reparandæ omen, priusquam iterato se proferat in tuo nomine apparere postulat. Id sane Codini opus est, quod non crediderit merito quispiam tot dicendum hominibus quot Officia percensuit, sed ei soli vovendam quem plurima respiciunt officia, et cuius in fronte præstitum nomen pars libri sit potissima. Sic est profecto, cardinalis eminentissime: per te Codinus mirum in modum augetur, nempe qui non officia solum enumerat Magnæ ecclesiæ et aulæ Cpolititanæ, sed etiam ampliores, quas in Te colligis, utriusque palatii Regii et Vaticanæ dignitates videtur expressius repræsentare. Quapropter auctorem hunc tuo nomine consignasse sincere et sine furo profiteor præcipuam ex meis ad eum notis. Ita non foret iste meus, nisi tuus. Utinam olim Codino datum tuo frui conspectu: unus ei fuisses satis ad novam officiorum bene longam seriem contexendam; quam luculentas in illum nunc commentationes ederem! quam ingens implerent volumen, ubi circa singula, quibus perfunctus es, munera, quanta te gessisses in unoquoque prudentia, integritate, laude, curiosius adnotassem! At quid vana mentis oblectatione deludor? quasi vero notis indigeat quod omnibus notum? neminem hoc fugere potuit. Te quotusquisque facile suspiciendum habuit, quem decora virtutum ante purpuram ubique statuerunt eminentissimum. Te talem purpuræ fulgor invenit, non fecit. Nihil ad veritatem addo: sic apud me supremum æterpi Numinis in te consilium, non desultoria cogitatione sed accurato mentis examine, soleo pensitare. Te, fausto prorsus omine, decrevit allectum in Prædicatorum familiam, in qua meritorum suffragio vere fores purpuræ candidatus. Te natum in salutem hujus Imperii voluit ad doctoratus gradum promoveri, quæ laurea non obscure lauros alias adumbraret; et quod antiquitas fabulosum cecinit, veritatis prænuntium ac præconium posteritas comprobaret, Palladem e Jovis cerebro natam, laureatis armis instructam, Athenarum ac scientiarum omnium sibi comparsse præsidium, ac subinde ad oleam pacis argumentum Athenis plantandam atque pacem ipsam in orbem universum propagandam animum convertisse. Quem cælum designabat proregem ordo provinciales renuntiavit: sacri palatii magistrum prius instituit pontifex quam regum supremus Gallicæ ministrum. Virtuti proclive per descensum gradatim ascendere; quod deinde bonum contigit Aquensibus, ardebant toti Prædicatorum ordini in comitiis Genuensibus Galli et Itali, quorum iudicium vel ex eo sapiens comprobatum est, quod unum e multis te Gallia censuerit universa dignum qui principem referres, cui nescit orbis æquatem. Prudenter hæc dubie tibi tum Roma purpuram obtulit, cum regem esses exhibituris; sed quam probe te novit, tam verecunde in hoc ipso purpuræ dono novum ac ampliorem fatetur accepisse splendorem. Illum velut admirantis turbæ unus, (cujus enim animum tantus fulgor non alliceret aut exhilararet?) deposito non amisso pudore, vicinior intueri sum ausus, quo meo labori et operi lucis plurimum affluat. Levidense offero tibi munus, sed affectu grande; meritis impar, verum in quo cunctis ceu congestis in acervum dignitatibus, quantum illa sibi jure deposcerent, bono in lumine pono. Hoc igitur observantiæ in te meæ monumentum velim excipias, et oculis quibus memum rapuisti pridem animum, benigne inspicis. Vale et vive Ecclesiæ ad utilitatem, Galliæ ad omne genus felicitatis, Ordini nostro ad ornamentum, tibi ad beatam gloriam. Ita vovet submissi animi

Eminentix tuæ deditissimus servus

F. JACOBUS GOAR ord. Prædic.

E conventu tuo Parisiensi S. Mariæ Annuntiatae.

P. JACOBI GRETSERI

PROCEMIUM.

Ante viginti, et quod excurrit, annos libenter et diligenter legebam libellum Georgii Codini *De officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolititanæ*. Testimonio esse possunt notæ ad secundum tomum de S. Cruce, et notæ ad Codinum cum Ethicis Mureti publicatæ, et Facula Codino accensa, evulgata cum ejusdem Mureti in Tacitum Commentariis, consultis et cum editione Juniana collatis tribus calamo exaratis exemplaribus, duobus nimirum Boicæ bibliothecæ, tertio Lautherianæ.

Sæpe a me petierant viri docti ut Codinum de integro interpretarer. Paruissem jam dudum, si per alias occupationes, qua publicas in scholis qua privatas domi, licuisset. Nunc cum perpetuus capitis totiusque corporis languor sat luculentum otium mihi pepererit, Codinum, ne plane otiosus essem, in manus sumpsit, verti, commentaria adjeci, errores gravissimos Junii detexi, utique id aut non facturus aut

parce facturus, quamvis innumeros ejus errores dissimulaverim, nisi Junius homo arrogantissimi supercilii et catholice fidei immanissimus hostis fuisset; qui cum a suis haberetur et vendicaretur omni scius, perspicue ostendit edito Codino sibi hæc opinione et fama fieri injuriam, si tamen volenti fieri potest injuria, quia Junius hanc de se opinionem et famam volebat et fovebat, qui Curopalata primo edidit anno Redemptionis 1588 ex bibliotheca Julii Paeii, suppresso suo nomine, vel potius in Judaicum commutato: Naclabus enim Agmonius senatui Francofortensi Codinum dedicabat; et ne non satis dedicatus esset, eundem Paeius dedicavit Hippolyto a Collibus, suo in prætorio Heidelbergensi collegæ. Postea nactus Junius a Marquardo Frehero integrora exemplaria, adjectis priori editioni aliquot pagellis, quibus lacunas nonnullas explevit, nomen suum professus est, Codinumque Frehero inscripsit, ita ut Curopalata jam tribus patronis stipatus in publicum venerit. Merito tamen culpandus est Junius, quod novam editionem non adornavit et a se pleno sacco sparsos errores non correxerit adjutus codicibus bibliothecæ Palatinæ et Raphaelis Seileri exemplari, quod erat apographum optimi codicis Augustani: nam Codinum olim fuisse in bibliotheca inclytæ rei publicæ Augustanæ testis est Wolfius præfatione ad Nicetani et ipse Seilerus, qui inde Græce descripsit et Latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire nunquam permisit. Dico olim fuisse: jam enim non est, sed amissus est, ut ante aliquot annos ex amplissimo domino Marco Wolsero II viro Augustano intellexi: nescitur cujus negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsidiis instructus Junius, præsertim translatione Seileriana, debebat Codinum a capite ad calcem recognoscere, plurima et gravissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum lectori proponere. Verum nihil horum præstitit, nisi quod, ut antea dictum, pauculas pagellas primæ ac mendosissimæ suæ editioni assuit, mutato titulo, addito novo patrono appositoque suo nomine. Quo ipso fucum lectoribus fecit, quasi novam editionem promeret, anno 1596, cum non fuerit nova sed prima, illa nimirum ipsa quæ anno 1588 prodierat.

De mea editione et commentariis non habeo quod dicam. Æquos lectores laboris mei arbitros esse volo. Æquos, inquam; nam iniquos non moror. Si quid mutatum sit, cujus ratio in commentariis non redditur, noveris id aut ex duobus Boeis et Lautheriano codicibus aut ex perspicua ratione potitum. Vale feliciter, mi lector. Ingolstadii anno salutis 1620.

P. JACOBUS GOAR

LECTORI.

Quod usu solet evenire illis qui inter expurganda dirutorum ædificiorum rudera veteres offendunt et effodiunt nummos, illud idem hactenus Codiniani operis interpretibus contigisse neminem, qui legerit, instans iturum puto: illi siquidem ubi præter omnem spem in aliquod numisma incidere, se locupletes existimant; unde facto impetu irruunt, et quasi foret reconditi thesauri argumentum, majore conamine terram hinc inde eruunt, gaudent, mirantur, sperant, et quodnam sit metalli genus aut monetæ species unusquisque, prout menti occurrit, interpretatur. Me Hercule, si non felices omnino, si non divites illi, beata numismata quæ in illorum devenere manus, quarum opera contractam amittunt rubiginem, et quidquid squalidum adhæserat deponunt, ita ut si non pristinum valorem, restitutum saltem ex aliqua parte recipiant splendorem. Fossores vero nec ditiores nec feliciores appello, si pretium nullum sit, si ejus principis inscriptionem numisma ferat aut imaginem repræsentet ignorent. Exesos rubigine characteres perlustrant; ac nisi vaticinari noverint aut aliunde acceperint quid litteræ vel figuræ significant, non explanabunt. Verumtamen quod ad Codini opus attinet, etiamsi præ vetustate non sit rancidum, præ novitate tamen, quæ majorem lucem ut plurimum deberet promittere, invenitur obscurum. De nupera namque solum Græcia Codinus agit, non vocibus tantum novis, sed, quod mirum est, jam obsoletis. Usus quippe, qui recentiores ritus, mores, officia, vestes, integrum denique Græciæ statum invexit, Orientis everso imperio funditus interiit; et sub ipsius Cpolis ruinis, quæ ante ducentos tantum annos in ea vigeabant consuetudines, quia ferme novo et ignoto loquendi genere expressæ, jacent misere consepultæ. Paucos ea de causa reperire est qui aspectu primo non demirentur, quamvis rari sint qui propius insipientes litteras auctoris ac ejus scribendi characterem vel evolverint vel penetrarint. Quam infeliciter Junius in elucidanda verborum, quibus usus est Codinus, obscuritate desudaverit, Meursii pluribus in locis demonstrat emendatio et instituta per Greiserum versio ac in amplis disertisque commentariis ejusdem Codini illustratio; sed cum ea qua Greiserus ætate vertebat, voces illæ neotericæ Græciæ nondum in Occiduas partes essent allatæ, propterea venia dignus est vir sane de re litteraria bene meritus, cujus scripta multam doctrinam continent, doctrina pietatem sapit et ad sanctitatem accedit pietas, si aliorum mentem secutus in eorum menda prolapsus impeerit. Non enim ille solus est qui ad scopulos

quos Meursii Glossarium ex potiori parte *ῥοδάρθρον* exponit, allidat : is enim cum germanam Græcorum ac vulgarium vocum mentem non sit assecutus, sequacibus formam fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentioris Græcicæ linguæ bene perito corrigatur, illustretur ac infinitis propemodum, quæ possunt addi, dictionibus augeatur, facilem adhuc secuturis præbebit lapsus occasionem. Fateor Gretserum eruta metalla examinasse, a plerisque situm et squalorem deterxisse, in exponendis emblematis Œdipi gessisse personam, et characterum, qui vix dignoscebantur, reconditam significationem investigasse : sed cum omnino sit impossibile vel nihil ignorare vel omnium votis satisfacere, complures et egregii quidem viri aliquid præter ejus laborem, quo labor ipsemet amplificatus excresceret, expectabant. Illa me desideria moverunt ut multa illustrarem, explanarem alia, de meo nonnulla conferrem : utinam homine Gallo monstrante viam, nemo in posterum etiam aliunde natus in Græcia peregrinus aberret ! In alienam messem non adeo falcem quam uberiores segetes immitto. Gretsero sua sarta tecta reliqui, et velut data ex tripode responsa sum veneratus. Superest ut quæ mea sunt et juris publici faciendæ paucis proponam, accuratam scilicet Codiniani textus cum alterutro vel simul cum duobus Regiæ bibliothecæ exemplaribus collationem. Textum ipsum, non ad abundantioris doctrinæ ostentationem, sed ad utilitatem respiciens, emendavi : emendationem vel lectionum varietatem in marginem rejeci. Ubi cum utroque Regio minus convenire comperi, locos hoc indice *utr. Reg.* (1) designavi : ubi vero unum illorum a textus lectione discrepat, primum numeralis character Arabicus 1 indigitat, ac 2 alterum (2). Et si quando defectu alicujus notæ laboraveris, lector, ad præcedentem, quæ vices ejus supplebit, recurro.

Et ne quis putet me data opera Gretseri censorem agere, ipsum inter et me quemlibet statuamus arbitrum, qui de feliciori textus expositione dijudicet. Et quamvis in Gretseri favorem feratur sententia, non debui perceptum a me novum sensum prætermittere, quem qui Codinianum textum legerit emendatum, non longius requiret, cum oculis subsit in versionis margine.

Parum sane, licet nonnihil splendoris Codino contulissem, si in solo textu vel ejus versione restituenda tempus impendissem : debui, quod operæ pretium erat et operis erit utilitas et oblectamentum, ut ignotos recentiorum Græcorum mores, ita Codinianæ dictionis abstrusos et reconditos sensus elucidare, catalogos de ecclesiæ vel palatii Officialibus ex Regiæ vel illustris Mazarinæ bibliothecæ codicibus mss. alios ac omnino diversos proferre, ritus istos velut regulas factis et exemplis confirmare, de meo referre pauca vel ferme nihil, a me relata cuncta vel Græcis scriptoribus vel iis qui viva voce docuerunt ascribere. Quodsi mihi fidem non faciat quæ fide laborare Græcia præsumitur, si meum testimonium in suspicionem veniat, qui fieri potest ut tam multi auctores in notis ad singula capita adjectis catervatim prolati fide vacent, aut quis eorum suffragia voluerit in dubium vocare ?

Unum restat quod moneam, primum caput de Officialibus Magnæ ecclesiæ non mihi videri Codini. Cujus sententiæ rationem subjungo, nimirum catalogum in quo officialium nomina recensentur, a reliquis Codini capitibus sæpius in Regiis mss. distinctum reperiri. Et integrum opus absque catalogo in suo recto ordine capita videre est distributum ; quod et ipsi quibus usus est Gretserus comprobant codices. Cum tamen in Codinum scriptorem plerique referant, quin Codinum agnoscat parentem non invideo (3). Alios ipso ampliores inter notas adjungo. Ipsas etiam notas utrisque ac toti Codini operi volui connexas, ut auctoris arridente textu ejus expositio nullam tibi relinquat animo dubietatem. Codinum igitur plenius ac integre magis explanatum suspice, et intererrime vale.

(1) Nunc AB.

(2) Nunc A et B.

(3) Cf. Gretser. commentar. 4 1 extr.

ΤΟΥ
ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΟΥ
 ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΑΙΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΛΑΤΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
 ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.
 ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

SAPIENTISSIMI CUROPALATÆ

DE OFFICIALIBUS

PALATII CONSTANTINOPOLITANI

ET DE OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIAE,

ET PRIMUM DE OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIAE,

Jacob Gretsero interprete.

INDEX CAPITUM HUIUS LIBRI.

CAPUT 1. Catalogus officiorum magnæ ecclesiæ. 2. Nomina officiorum palatii. 3. De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium, ac primum de pileo despote. 4. De gestaminibus magni domestici et reliquorum principum. 5. Ministeria uniuscujusque officialium. 6. Feriæ quæ in palatio feriari solent; et primum de festo Nativitatis Domini. 7. De mensa imperatoris. 8. Festum Epiphaniæ. 9. Festum adorationis S. crucis. 10. Festum Palmarum. 11. De modo agendi si imperator versetur in lectu. 12. Officium magnæ hebdomadæ. 13. Horæ magnæ Parasceves et officium magni Sabbati. 14. Matutinum magnæ dominicæ paschalis. 15. De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli moretur. 16. De magni domestici, magni drungarii vigiliarum, præfecti exercitus et magni admuniastæ officiis in fossato. 17. De coronatione imperatoris. 18. De creatione despote. 19. De creatione sebastocratoris et Cæsaris. 20. De electione et inauguratione patriarchæ. 21. De lugubribus imperatoris gestaminibus. 22. De futura sponsa et imperatrice.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Α

1-3 CAPUT I.

Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀφφίκια ἔχουσιν οὕτως.

Ἡ πρώτη πεντάς. Ὁ μέγας οἰκονόμος, κρατῶν πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἐσοδιαζόμενον ἐξ αὐτῶν. Καὶ οἰκονομεῖ τῷ ἀρχιερεὶ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ μέγας σακελλάριος, κρατῶν τὰ ἀνδρῶνα καὶ γυνακεῖα μοναστήρια, ἔχων ὑπουργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἄρχοντα τῶν μοναστηρίων. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ, κρατῶν τὰ σκευὴ τῆς ἐκκλησίας. Ὁ χριτοφύλαξ, κρατῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ χαρτῶνα δικαιώματα, κριτῆς τῶν ὄλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεσιν ἔκδικος ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χειρ. Ὁ σκελλίου, κρατῶν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας καὶ τὸ σακελίν. Ὁ πρωτέδικος εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχ-

Ecclesiastica officia sic habent.

Primus quinariús. Magnus œconomus, qui sua in potestate omnes Ecclesiæ facultates omnesque in illis reditus tenet, et tam patriarchæ quam ecclesiæ hac in re dispensator est. Magnus sacellararius habet suæ in potestate virorum et mulierum monasteria, et ad hoc ministro seu adjutore utitur præfecto monasteriorum. Magnus sceuophylax seu vasorum custos sua in potestate habet ecclesiæ vasa seu supellectilem. Chartophylax tabulas habet chartaceas ad jura ecclesiastica pertinentes (hoc est litteras quibus privilegia et alia jura Ecclesiæ continentur), et est judex omnium causarum ecclesiasticarum, et controversus matrimonialibus cognoscendis ac dirimendis præsi-

det. Quin et in cæteris clericorum litibus iudex **A** μαλώτους, καὶ κρίτης τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Inquam dextera patriarchæ manus. Præfectus sacelli sua in potestate habet catholicas ecclesias et sacellum. Protedici munus ad curam captivorum extenditur; et est simul iudex omnium querimoniarum, quæ ad forum deferuntur.

Isti sedent in sacra concione cum patriarcha.

Secundus quinarius. Protonotarius ostium est et aditus ad exocatacælos, præstque pittaolis conciliendis. Logotheta præest discutiendis et conscribendis rationibus, tam quas reddunt qui ex plebe quam qui ex ordine ecclesiastico principali. Cantistrisius canistro præfectus est, et patriarchæ, dum vestibus sacris induitur, servit. Referendarii munus est ut mittatur ad imperatorem et ad magnum principem. Qui a commentariis est, scribendis commentariis sive memorialibus vacat.

5 Tertius quinarius. Hieromnemonis munus est pone patriarcham preces inspicere; habetque sua in potestate enthronismum et contacium seu librum ordinationis. Qui a genibus est, sua in potestate habet supergenuale patriarchæ. Præfectus supplicum precibus, pro illis qui injuria afficiuntur, ad imperatorem accedit. Ejus qui secreto præest munus est ut, dum judicia habentur, populum in officio contineat. Præfectus sacræ stationis (ἢ moderandis moribus præest) curat ut intra sacrum tribunal, seu intra altare, debitus et conveniens ordo observetur.

Quartus quinarius. Monitor seu suggestor ad hoc constitutus est, ut patriarchæ tacite suggerat et in memoriam revocet. Doctor Evangelii, qui interpretatur illud. Doctor apostoli, qui illius interpretatur. Doctor psalterii, psalterio explanando destinatus. Rhetorica munus est Scripturas interpretari.

Quintus quinarius. Præfectus monasteriis gerit cum magno sacellario monasteriorum curam. Præfectus ecclesiis ecclesiarum curam gerit cum curatore sacelli. Præfectus Evangelio tenet illud ad processiones ac litanijs. Præfectus luminibus curam habet eorum qui nuper illuminati, hoc est baptizati, sunt. Præfectus antimensis eos qui sanctam communionem percipere volunt introducit.

Sextus quinarius. Primus ostiarius fores custodit, dum ordinationes peraguntur. Secundus ostiarius tenet monampulum. Protopapas **6** defensor et primus in loco altaris, secundas a patriarcha obtinens. Secundus sacerdotum introducit (ad altare seu sacramentis) sacerdotes, et secundas a protopapa tenet. Secundarius ex diaconis primus est inter communes diaconos, et introducit (ad altare) diaconos.

Septimus quinarius. Proptopsaltes. Duo domestici, primi et secundi chori. Qui populum convocat. Primicerius tabulariorum. Præfectus contacii.

Octavus quinarius. Primicerius lectorum. Nomicus. Protopaparcha. Exarchus. Ecclesiarcha.

Οὗτοι κάθονται ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ μετὰ τοῦ ἀρχιερέως.

Ἡ δευτέρα πεντάς. Ὁ πρωτονοτάριος; θύρα τῶν ἐξωκατακόλων, καὶ εἰς τὰ πιττάκια. Ὁ λογοθέτης εἰς τὸ λογογραφεῖν, καὶ εἰς τὰς δημοσιακὰς καὶ ἀρχοδικὰς ὑποθέσεις λογογραφεῖν. Ὁ κανστρίσιος; εἰς τὸ κανστρίον καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσειν τὸν ἀρχιερέα. Ὁ βεφερενδάρσιος; εἰς τὸ ἀποστέλλεσθαι εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς μέγαν ἀρχοντα. Ὁ ὑπομνηματογράφων εἰς τὸ γράφειν τὰ ὑπομνήματα.

B Ἡ τρίτη πεντάς. Ὁ ἱερομνήμων εἰς τὸ βλέπειν τὰς εὐχὰς ἐπισθεν τοῦ ἀρχιερέως, κρατῶν τὸν ἐνθρονισμὸν καὶ τὸ κοντάκιον τῆς χειροτονίας. Ὁ ἐπὶ τῶν γοάτων, κρατῶν τὸ ἐπιγονάτιον τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων ἀπέρχεται εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων. Ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων; εἰς τὸ παύειν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸ κρίνειν. Ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, εἰς τὸ ποιεῖν εὐταξίαν ἐντὸς τοῦ βήματος.

Ἡ τετάρτη πεντάς. Ὁ ὑπομνηστήρων εἰς τὸ ἐνθυμίζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. Ὁ διδάσκαλος τοῦ εὐαγγελίου, ἐρμηνεύων αὐτό. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου, ἐρμηνεύων αὐτόν. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτηρίου εἰς τὸ ἐρμηνεύειν αὐτό. Ὁ ῥήτωρ εἰς τὸ ἐρμηνεύειν τὰς Γραφάς.

C Ἡ πέμπτη πεντάς. Ὁ ἀρχων τῶν μοναστηρίων, ἔχων μετὰ τοῦ μεγάλου σακελλαρίου τὴν τῶν μοναστηρίων ἐνοχίαν. Ὁ ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ἔχων τὴν ἐνοχίαν τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ σακελλίου. Ὁ ἀρχων τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὸ κρατεῖν τοῦτο εἰς τὰς λιτάς. Ὁ ἀρχων τῶν φώτων, ἔχων τὴν ἐνοχίαν τῶν νεοφωτιστῶν. Ὁ ἀρχων τῶν ἀντιμυσίων, εἰσάγων τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ἁγίαν μετάληψιν.

D Ἡ ἕκτη πεντάς. Ὁ πρῶτος; ὀστιάριος, κρατῶν τὰς θύρας; εἰς τὰς χειροτονίας. Ὁ δεύτερος; ὀστιάριος; κρατῶν τὸ μονοδάμψυλον. Ὁ πρωτοπαπᾶς, ἐκδικος; καὶ πρῶτος; τοῦ βήματος, καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ δευτερεύων τῶν ἱερέων, εἰσάγων τοὺς ἱερεῖς καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ πρωτοπαπᾶ. Ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων; πρῶτος τῶν κοινῶν διακόνων, καὶ εἰσάγων τοὺς διακόνους.

Ἡ ἑβδόμη πεντάς. Ὁ πρωτοψάλτης. Οἱ δύο δομῆτικοι, τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου χοροῦ. Ὁ λοσοψάλτης. Ὁ πριμικήριος τῶν ταβουλαρίων. Ὁ ἀρχων τῶν κοντακίων.

Ἡ ὄγδη πεντάς. Ὁ πριμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν. Ὁ νομικός. Ὁ πρωτοκαθόνναρχος. Ὁ ἐξάρχος. Ὁ ἐκκλησιάρχης.

Ἡ ἐνάτη πεντάς. Οἱ δομέστικοι τῶν θυρῶν. Ὁ Ἀ
χαρτουλάριος. Ὁ δεσποτάτος. Ὁ ἐπὶ τῆς πο-
δίας.

Καὶ ταῦτα τὰ ὄφφικια τὰ ἐκκλησιαστικά.

ΚΕΦΑΛ. Β.

Τὰ τῶν ὄφφικιαλῶν τοῦ παλατίου τῆς Κων-
σταντινουπόλεως ὀνόματα.

Δεσπότης. Σημειῶσαι ὅτι οἱ τοῦ βασιλέως υἱοὶ
οἱ δεσπότηαι προστάνται τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν γαμ-
ερῶν τοῦ βασιλέως, δεσποτῶν καὶ αὐτῶν ὄντων.

Σεβαστοκράτωρ. Ἰστέον ὅτι μέχρι τῆς βασιλείας
Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος
ἀξίωμα οὐκ ἦν, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸν βασιλέα πρῶ-
τον πάντων ἦν τὸ τοῦ Καίσαρος. Οὗτος δὲ ἐπεὶ τὸν
Μ. λισσηνὸν Νικηφόρον τὸ τοῦ Καίσαρος ἀξίωμα
τετίμηκεν, ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ
πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον, ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος,
ἔχρην ἐκ τούτου μείζονι τιμηθῆναι ἀξίωματι, ἕτερον
δὲ ἀξίωμα οὐκ ἦν, ὡς ἐβήθηεν εἰπόντες, πλὴν τὸ
τοῦ Καίσαρος, ὠνοματοποίησε δὲ νέον ἀξίωμα, συν-
θεῖς αὐτὸ ὅπῃ τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αυτοκράτορος,
καὶ ἐφημέραστο τῷ ἀδελφῷ, τὸ τοῦ σεβαστοκράτο-
ρος δηλαδὴ ὄνομα, δεύτερον οἶον βασιλέα τοῦτον
πεποιτηκῶς, καὶ ὑπεβίβασε τούτου τὸν Καίσαρα,
καὶ μετὰ τὴν τοῦ αυτοκράτορος εὐφημίαν ἀναγο-
ρεῦσθαι ἀπρηθμήσατο.

Καίσαρ.

Μέγας δομέστικος.

Ὁ πανυπερσεβάστος. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ ἀξίωμα
οὐκ ἦν, ἀλλ' ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀλέξιος πρῶτος
ἐπιενόηκε. Θέλων γὰρ ὡσαύτως τιμῆσαι καὶ τὸν
ἐκ' ἀδελφῆ γαμβρὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Ταρωνίτην,
καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἰσοστάσιον καὶ σύνθρονον τῷ
Καίσαρι, μήτε ὑποβιβάσας αὐτὸν τούτου μήτε ἀνα-
βιβάσας. Ὁ καὶ μέχρι τινὸς οὕτως ἐπεκράτησεν,
ἕκ τῆς βασιλείας τοῦ δευτέρου Ἀνδρονίκου τοῦ
Παλαιολόγου. Οὗτος γὰρ δὴ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πάπ-
πας αὐτοῦ, τιμήσας τὸν Καντακουζηνὸν Ἰωάννην,
ὡς ἐγεγόνει καὶ βασιλεὺς ἕτερον, μέγαν δομέστι-
κον, πρῶτον μὲν ἰσοστάσιον τῷ πανυπερσεβάστῳ
τούτου ἐποίησεν, ἕτερον δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐ-
τοῦ τοῦ πάππου ὑπεβίβασε τὸ ἀξίωμα τοῦ πανυ-
περσεβάστου, καὶ ἔταξεν αὐτὸ εἶναι τὸν μέγαν δο-
μέστικον, ἀναβιβάσας τὸ τοῦ μεγάλου δομεστίκου.
Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι παρεχρήσατο τῆ τοῦ σεβαστοῦ
ἀξία ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος τῆ συνθέσει τῶν ὀνομάτων
τούτων. Σεβαστοὶ γὰρ ἀνάκαθεν ἐπιθετικῶς οἱ βασιλεῖς
ὠνομάζοντο, καὶ ἦν ἐξειδιχθέντως εἰς βασιλέα λεγόμε-
νον τὸ τοῦ σεβαστοῦ ὄνομα· αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον
πρῶτος κατήνεγκε τὴν τοιαύτην ἀξίαν. Ἐξῆς δὲ καὶ
τῆς βασιλευσὶ καινοτομεῖν καὶ πράγματα καὶ ὀνόματα ἀκωλύτως, καὶ ἀναβιβάσειν καὶ ὑποβιβάσειν ὡς βούλοιντο.
Πρωτοβεστιάριος. Σημειῶσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι
βασιλεὺς Μιχαὴλ τῶν Παλαιολόγων ὁ πρῶτος ἀπὸ
τοῦ πρωτοσεβαστοῦ τὰ πράσινα ἀμφιῶν, ὃ ἐστὶν
ἀξίωμα ἰγ', ἐφόρεσε ταῦτα εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ
Μιχαὴλ τὸν Ταρχανιώτην, τιμήσας πρωτοβεστιά-
ριον ἐν καὶ ὑπερέχοντα πάντων, τοῦ τε μεγάλου
δομεστίκου καὶ τοῦ πανυπερσεβάστου, ἐποίησε μετὰ

Nonus quinaris. Domesticus ostiorum. Char-
tularius. Deputatus. Praefectus pavimenti (cauda-
tarius).

Et haec sunt officia ecclesiastica.

CAPUT II.

Nomina officialium palatii Cpolitani.

7 Despota. Observa hic filios imperatoris, si sint
despotae, praecedere fratres et generos imperatoris,
licet ipsi quoque sint despotae.

Sebastocrator. Sciendum sebastocratoris dignita-
tem usque ad imperium Alexii Comneni non fuisse,
sed post imperatorem primas tenuisse Caesarem.
Iste Caesar dignitate Nicephorum Melissenum hon-
oravit. Habebat autem fratrem se natu majorem
Isaacium Comnenum. Oportebat vero istum ad
altiorum dignitatem evehere; nec altior erat quam
Caesaris, ut jam diximus. Commentus igitur est no-
vam dignitatem, composito vocabulo ex sebasto et
autocratore, fratrique sebastocratoris nomen impos-
uit, altero quodammodo imperatore eo constituto,
eique postposuit Caesarem, hoc etiam decreto, ut
ipse in faustis acclamationibus post imperatorem
nomina-retur.

Caesar.

Magnus domesticus.

Panhyperselastus. Hac idem dignitas non erat,
quam ille idem imperator Alexius primus excogi-
tavit. Cum enim vellet similiter honorare Michae-
lem Taronitem sororis conjugem, aequalem cum
et stationem et throno fecit Caesari, cui eum neque
postposuit neque anteposuit. Quod etiam aliquantulu
valuit, nempe usque ad imperium secundi Andro-
nici Palaeologi. Iste enim imperator et avus ejus
Joannem Cantacuzenum, qui post etiam impe-
rator fuit, magni domestici honoribus augens,
primum aequalem fecit panhyperselasto: deinde
post mortem avi dignitatem panhyperselasti post-
posuit, statuitque ut sub magno domestico esset,
aucta magni domestici dignitate. Sciendum et hoc,
Alexium Comnenum sebasti dignitate abusum esse,
quando duo illa nomina in unum condavit: nam
superioribus saeculis sebasti nomen imperatoris
epithetum erat, eumque proprie designabat. At
iste nominis hujus honorem primus vulgatiorem et
communiorem fecit. Sed nimirum imperatoribus
jus est absque obstaculo pro arbitrio et voces
novandi, et quos volunt anteposendi et postponendi.

Protovestiaris. Observa et hoc: Imperator Mi-
chael, primus ex Palaeologis, ablata a protosebaste
quae est 13 dignitas, prasina indumenta transtulit
ad Michaelem Tarchaniotam sororis suae filium,
creatum abs se protovestiarium; quem etiam om-
nibus, magno itidem domestico et panhyperselasto,
excepto tamen Caesare, antetulit; quem rursus subje-

cit imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine A
secundus, quando Joannem Cantacuzenum, ut supra dictum, magnum domesticum creavit. Extulit vero eum et supra avi imperatoris sororum filios, suosque avunculos, et supra omnes alios, non panhypersebaste et protovestiario 9 exceptis. Hinc igitur iste officiorum ordo obtinuit, ut magnus domesticus post Cæsarem primus esset, postea panhypersebastes, et sic deinceps reliqui.

Magnus dux.

Protostrator.

Magnus stratopedarcha.

Magnus primicerius.

Magnus conlostaulus seu comes stabuli.

Magnus logotheta.

Protosebastes.

Pinnacma.

Cur-polata.

Praefectus sigilli seu annuli signatorii.

Praefectus cubiculi seu cubicularius.

Logotheta ærarii generalis. Theodorum igitur Mitochitam ærarii publici logothetam cum imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine primus honorare constituisset, magnum logothetam fecit, qui et priores magno stratopedarcha tenebat; sed non protostratore. Post praefectum cubiculi sequitur.

Protovestiarius.

Domesticus mensæ.

10 Praefectus mensæ.

Magnus pappias.

Eparehus.

Magnus drungarius vigiliarum seu excubiarum.

Magnus hetæriarcha.

Magnus chartularius.

Logotheta publici cursus.

Primus secretarius.

Praefectus exercitus.

Mysticus.

Domesticus scholarum.

Magnus drungarius classis.

Primicerius aulae.

Protospatharius.

Magnus princeps.

Tatas aulae.

Magnus tzausius.

Praetor populi.

Logotheta rerum domesticarum familiarium.

Magnus logariastes.

Primus venatorum.

11 Scuterius seu scatifer.

Amiralius.

Magister supplicum libellorum

Quæstor.

Magnus adnumiasta.

Logotheta castrens.

Primus accipitrarius.

Logotheta rei pecuariae.

τὸν Καίσαρα. Ὑπεβίβασε δὲ πάλιν τοῦτον ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλαιολόγων ὁ δεύτερος, ὅτε τὸν Καντακουζηνὸν Ἰωάννην, ὡς ἀνωτέρω προέλεγκται, ἐτίμησε μέγαν δομέστικον· ἀνεβίβασε δὲ αὐτὸν τοῦ τε πάππου καὶ βασιλείω· ἀνεψιῶν, ἑαυτοῦ δὲ θείων καὶ ἐτέρων πάντων, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ πανυπερσεβάστου καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου. Ἐντεῦθεν οὖν ἡ τῶν ὀφφικίων τάξις ἐπεκράτησεν οὕτως, τὸ τὸν μέγαν δηλαδὴ δομέστικον μετὰ τὸν Καίσαρα εἶναι ἀρχὴν, εἶτα τὸν πανυπερσεβάστον, καὶ καθεξῆς τοὺς λοιπούς.

Ἐ μέγας δούξ.

Ἐ πρωτοστράτωρ.

Ἐ μέγας στρατοπεδάρχης.

Ἐ μέγας πριμμικῆριος.

Ἐ μέγας κοντοσταυλος.

Ἐ μέγας λογοθέτης.

Ἐ πρωτοσεβάστας.

Ἐ πιγκέρνης.

Ἐ κουροπαλάτης.

Ἐ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης.

Ἐ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος.

Ἐ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ. Τὸν οὖν Θεόδωρον τὸν Μετοχίτην, λογοθέτην ὄντα τοῦ γενικοῦ, ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλαιολόγων ὁ πρῶτος τιμήσας μέγαν λογοθέτην πεποιήκεν· ὅς καὶ ἦν ὑπερέχων τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ὑπὸ τὸν πρωτοστράτορα δὲ, μετὰ δὲ τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον.

Ἐ πρωτοβεστιαρίτης.

Ἐ δομέστικος τῆς τραπέζης.

Ἐ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ἐ μέγας παππίας.

Ἐ ἐπαρχος.

Ἐ μέγας δρουγγάριος τῆς βίβλης.

Ἐ μέγας ἐταιριάρχης.

Ἐ μέγας χαρτουλάριος.

Ἐ λογοθέτης τοῦ δρόμου.

Ἐ πρωτασηκρήτης.

Ἐ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ.

Ἐ μυστικός.

Ἐ δομέστικος τῶν σχολῶν.

Ἐ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου.

Ἐ πριμμικῆριος τῆς αὐλῆς.

Ἐ πρωτοσπαθάριος.

Ἐ μέγας ἀρχων.

Ἐ ταγτὰς αὐλῆς.

Ἐ μέγας τζαούσιος.

Ἐ πραιτωρ τοῦ δήμου.

Ἐ λογοθέτης τῶν οικιακῶν.

Ἐ μέγας λογαριαστής.

Ἐ πρωτοκωννηγός.

Ἐ σκουτέριος.

Ἐ ἀμηράλιος.

Ἐ ἐπὶ τῶν δεήσεων.

Ἐ κοιαιστωρ.

Ἐ μέγας ἀδνουμισστής.

Ἐ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ.

Ἐ πρωτοεραχάριος.

Ἐ λογοθέτης τῶν ἀγγέλων.

Ὁ μέγας διερμηνευτής.
 Ὁ ἀκόλουθος.
 Ὁ κριτής τοῦ φοσσάτου.
 Ὁ ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου.
 Ὁ πρωταλλαγάτωρ.
 Ὁ μέγας διοικητής.
 Ὁ ὀρφανοτρόφος.
 Ὁ πρωτονοτάριος.
 Ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων.
 Ὁ δομέστικος τῶν τειχῶν.
 Ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος.
 Ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου.
 Ὁ βεστιάριος.
 Ὁ ἐταιριάρχης.
 Ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς.
 Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων.
 Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακίνων.
 Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβίλλων.

Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατόρων.
 Ὁ προκαθήμενος τῶν μεγάλων παλατιῶν.
 Ὁ προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν παλατιῶν.
 Ὁ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων.
 Ὁ δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμάτων.
 Ὁ μέγας μυρταίτης.
 Ὁ πρωτοκόμης.
 Ὁ παπκίας.
 Ὁ δρουγγάριος.
 Ὁ σεβαστός.
 Ὁ μυρταίτης.

Εἰσὶ καὶ προκαθήμενοι πόλεων κατ' ἀξίαν ἐκάστης αὐτῶν.

Ἐπὶ τοῦ κανικιείου ἦν ὁ συμπένθερος τοῦ βασιλέως ὁ Χουῦνος, καὶ οὕτως εἰς παράστασιν ἐστάθη ποτὲ οὕτως εἰς ἀσπαρμὸν παραγίνετο διὰ καὶ ἦν ὁ τόπος αὐτοῦ ἀνεπίγνωστος. Κατέχευε δὲ δικανικὸν ξύλον λεῖον.

Ὡσαύτως καὶ ὁ τοῦ μεγάλου βασιλοῦ τόπος ἀνεπίγνωστος ἦν.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ.

Peri tōn φορεμάτων ἐκάστου τῶν τε ἀξιώματων καὶ ὀφφικίων.

Τὸ περικάλυμμα τῆς κεφαλῆς τοῦ δεσπότης τὸ καλούμενον σικιάδιον ὀλομάργαρον. Ὁ ἀήρ αὐτοῦ ἔχει ὀδύματα τοῦ φοροῦντος αὐτὸ, χρυσοκλαδικόν, συρματέϊνον. Τὰ σεία οἷα καὶ τὰ βασιλικὰ, πλὴν τοῦ κόμβου τῶν φοινίκων. Τὸ κόκκινον ῥοῦχον αὐτοῦ, ὡς περ καὶ τὸ βασιλικόν, μετὰ ῥιζῶν, ἀνεῦ τῶν στρατηλατικῶν. Τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κόκκινον μετὰ μαργελλίων. Αἱ κάλτσαι κόκκιναι. Τὰ δ' ὑποδήματα αὐτοῦ διβόλεια, χρώματος ὀξέος καὶ λευκοῦ, ἔχοντα ἀετοῦς μαργαριταρεῖνους ἐκ πλαγίων τε καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν, ἦτοι ἐπάνω τῶν ὑποδημάτων τῶν μούζακιων. Τὰ σίδηρα τῶν περυσιστηρίων αὐτοῦ οἷα καὶ τὰ βασιλικὰ, τὰ δὲ περυσιστηρόλουρα διβόλεια. Ἡ σέλλα τοῦ ἀλόγου αὐτοῦ διβόλεια ὡσαύτως, μετὰ ἀετῶν μαργαριταρεῖνων ἐμπροσθέν τε καὶ ὀπισθεν καὶ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη τῶν ἰδρομαχίων, ἔχουσα καὶ

A Magnus interpretos.
 Acoluthus.
 Judex castrensis.
 Præfectus Allagii.
 Protallagator.
 Magnus administrator.
 Orphanotrophus, hoc est curator pupillorum.
 Protonotarius.
 A memoria.
 Domesticus murorum.
 Præses cubiculi.
 Præses vestiarii.
 Vestiarius.
12 Hæteriarcha.
 Logariastes aulae.
B Stratopedarcha seu præfectus murtatorum.
 Stratopedarcha (zaconum).
 Stratopedarcha seu præfectus monocaballorum.

Stratopedarcha seu præfectus tzangratorum.
 Præses magnorum palatiorum.
 Præses palatiorum in Blachernis.
 Domesticus orientalium thematum.
 Domesticus occidentalium thematum.
 Magnus myrtaites.
 Protocomes.
 Pappias.
 Drungarius.
 Sebastus.
 Myrtaites.

C Sunt insuper præsides civitatum pro cuiuslibet ipsarum dignitate.

Ad caniciei dignitatem euectus est Chunnus, imperatoris consocer; qui neque in comitatu apparuit unquam, neque in salutatione imperatoris. **13** Quare locus ejus, ignotus est. Baculus ejus insigne non alius fuit quam lignum levigatum.

Similiter magni bajuli locus incognitus est.

CAPUT III.

De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officiarum; ac primum de ipso pileo despotæ.

Tegumentum capitis quo despota utitur, pileus vulgo dictus, totus ex margaritis constat. Circulus inferior præfert nomina ejus qui gestat illud, opere Phrygio, auro ductilibus picta. Fila intextis unionibus pendula, qualia sunt imperatorii pilei, exceptis apice gemmeo ac gemmeo pariter muscario. Tunica coccinea sive ruchum ejus ut imperatoris cum figuris ac ramalibus aureo pictis, absque aquilis, militaribus insignibus. Tamparium ejus seu penula coccinea cum margellis. Caligæ ejus coccineæ. Ocreæ sive cothurni bicolores, coloris nempe violacei et albi, habentque ad latera, et in utroque calcaneo seu calce aquilas ex margaritis confectas; sive supra ipsos calceos quasi de musivis pictos. Ferrum calcarium ejus, quale est imperatoris. Lora vero calcarium duplici colore constant. Sella equi

ejus similiter bicolor est, constans ante et **14** retro aequilis ex margaritis; et ad quatuor partes ornamentorum e sella pendulorum. Habet insuper ante et retro margellium, quemadmodum imperatoris. Coopertorium tamen caret margaritis. Stapedæ seu stapedes ejus quales et imperatoris. In fronte ad capistrum freni, quod et ipsum bicolor est, pendent floccus cum inferiore muscario, quale etiam imperatorii equi capistrum est: caret tamen apice muscario superiore. Sellæ superum tegumentum Tentorium ejus album et rubris aquilis plenum.

Desilit ex equo despota ubicunque mandaverit imperator. Cum despota adhuc puer est, nullum tegumentum fert in capite dum in palatio versatur; sed manet aperto capite. At quando equitat, tunc fert eum quem antea descripsimus pileum. Cum ad ephēbi ætatem processit, tunc gestat supra dictum pileum etiam in palatio. Diebus festis fert scaranicum auro tectum et onustum, unionibus et margaritis quas grandinatium sparsas appellant, distinctum: cabbadium ejus violacei vel rubri coloris, margaritis contextum, quale nimirum ex illis elegerit et acceperit.

Sebastocratoris et Cæsaris scaranica in festis adhuc quæruntur.

Pilei generorum Imperatoris, si sint despota, aurei et coccinei coloris **15** sunt, et auro ductili texti, habentque cruces ex margaritis et gyros seu circulos.

Pileus sebastocratoris aurei et coccinei coloris est et filis aureis textus. Circulus inferior et filia unionibus intexta et pendula qualia despota. Coccineum vestimentum ejus tale est quale ipsius despota, sed sine liguris ac ramalibus auro textis. Chlamys ejus, qualis olim fuerit, quæritur. Cæterum caligæ subviridis coloris sunt. At vero Joannes Cantacuzenus uxoris suæ fratres Joannem et Manuelem Asanios sebastocratores creans, potestatem eis fecit ferendi chlamydes et caligas instar despota. Calcei ejus sunt colore subviridi, habentes aquilas filis aureis ac solidis pictas in panni planitie rubra, iis locis quæ indicavimus eum de despota ageremus. Similiter sella et coopertorium subviridi colore gestant. Stapedæ ejus quales despota. Superum sellæ tegumentum subviridis coloris est, et quatuor coccineis aquilis decoratum. Tentorium ejus album, habetque insuta subviridis sive cæsii coloris scutula quadrata. Ex equo desilit et iste in palatii aula ad tetrastylum sive vestibulum quatuor columnarum: dico autem hoc alio in loco versatur, tum desilit ibi ex equo, ratione a loco tetrastylh sumpti.

Cæsaris pileus filis aureis textus et rubris est, aurei et coccinei coloris, qualis est sebastocratoris. Circulus inferior et pendentes tæniolæ qualia ejusdem. Tunica ejus similis sebastocratori. Chlamys adhuc **16** quæritur. Caligæ et calcei cæsia. Pari modo sella, coopertorium, et tegumen quod supra sellam, et tentorium ejus conveniunt cum sebastocratore; interjectis scutulis quadratis, sed sine

Α μαργέλλιον ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν, ὡς καὶ ἡ βασιλική. Οὐ μὴν καὶ μετὰ μαργάρων τὸ κοκπιτόριον. Αἱ δὲ σκάλαι οἶαι καὶ αἱ βασιλικαί. Ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ κεφαλάρειας τοῦ χαλιναρίου, διβολίας καὶ αὐτῆς, ἀπηώρηται τοῦφα μετὰ φοινικίων, οἶα καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ· οὐ μὴν δὲ καὶ κόμπωσιν. Τὸ δὲ τῆς σέλλας ἐπανωσκέπιον λευκὸς κάμπωσις ἤως καθίον, μετὰ ἀετῶν κοκκίων μικρῶν. Ἐσαύτως καὶ ἡ τέντα αὐτοῦ λευκή, ἀετόπουλα γέμισσα ἐρυθρά. albus campus est, cum aquilis coccineis parvis.

Πεζεύει ὁ δεσπότης ἐν ᾧ ἂν τόπω προστάξοι τούτον ὁ βασιλεὺς. Ἐπὶ κεφαλῆς ἐτι νέος μὲν ὢν ὁ δεσπότης φορεῖ ἐν τῷ παλατίῳ οὐδὲν, ἀλλ' ἐνι οὕτως ἀσκεπής. Ὅταν δὲ καθαλλικεῦη, φορεῖ οἶον προεπιπομεν σκιάδιον. Εἰς ἐφήβου δὲ χρόνον κατανήσας φορεῖ καὶ ἐν τῷ παλατίῳ τὸ θηλωθὲν σκιάδιον. Κατὰ δὲ τὰς ἑορτὰς σκαράνικον χρυσοκόκκινον, λιθάρια καὶ μαργαριτάρια ἔχον οὕτω λεγόμενα περίχυτα. Τὸ δὲ καθδάδιον αὐτοῦ ὄξυ ἢ ἐρυθρὸν, μαργαριταρέϊνον, οἶον ἂν ἐκ τούτων ὀρέγοιτο καὶ ἀποδέχοιτο.

Τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος σκαράνικον καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ τῶν ἑορτῶν ζητεῖται.

Τὰ σκιάδια τῶν γαμβρῶν τοῦ βασιλέως, δεσποτῶν δυντων, χρυσοκόκκινα, συρματέϊνα, ἔχοντα σταυροὺς μαργαριταρέϊνους καὶ γύρους.

Τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος σκιάδιον χρυσοκόκκινον, συρματέϊνον. Ὁ ἄηρ καὶ τὰ σεία οἶα καὶ τὰ τοῦ δεσπότου. Τὸ κόκκινον ἱμάτιον αὐτοῦ οἶον καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ δεσπότου, ἄνευ δὲ ριζῶν. Τὸ ταμπάριον αὐτοῦ τὸ μὲν παλαιὸν ζητεῖται, πλὴν αἱ κάλεις: ἠεράνεαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς τοὺς γυναικαδελφούς αὐτοῦ Ἰωάννην τε καὶ Μανουὴλ τοὺς Ἀσανίους τιμησας; σεβαστοκράτορας δίδωκεν αὐτοῖς φορεῖν ταμπάρια καὶ κάλεις οἶα καὶ οἱ δεσπόται. Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ ἠεράνεα, ἔχοντα ἀετοὺς συρματέϊνους εἰς ἀέρα κόκκινον, ἐφ' ὧν εἰρηται τόπων τῶν τοῦ δεσπότου. Ὁμοίως ἢ τε σέλλα καὶ τὸ κοκπιτόριον ἠεράνεα· αἱ σκάλαι οἶαι καὶ αἱ τοῦ δεσπότου· τὸ τῆς σέλλας ἐπανωσκέπιον ἠεράνεον καὶ αὐτὸ, μετὰ ἀετῶν κοκκίων τεσσάρων. Ἡ τέντα αὐτοῦ λευκή, ἔχουσα χαρτάρια κατὰ ῥαφὴν ἠεράνεα. Πεζεύει δὲ καὶ οὗτος ἐν τῷ τοῦ παλατίου αὐλῇ εἰς τὸ τετράστυλον· λέγω δὲ τοῦτο διὰ τὸ τοῦ τόπου γνώρισμα. Τοῦ βασιλέως δὲ ἐν ἄλλῳ τόπῳ εὐρισκομένου πεζεύει κατ' ἀνάλογον κάλεις τοῦ τόπου τετράστυλου.

propter loci manifestam notitiam. Si imperator

Τὸ τοῦ Καίσαρος σκιάδιον συρματέϊνον χρυσοκόκκινον, οἶον τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος. Ὁ ἄηρ καὶ τὰ σεία οἶα τὰ αὐτοῦ. Καὶ τὸ ῥοῦθον ὡσαύτως οἶον τὸ ἐκεῖνου. Τὸ δὲ ταμπάριον καὶ τούτου ζητεῖται. Αἱ κάλεις καὶ τὰ ὑποδήματα ἠεράνεα. Ὁμοίως καὶ ἡ σέλλα τὰ τε τοῦ κοκπιτορίου καὶ τοῦ ἐπανωσκέπιου καὶ ἡ τέντα αὐτοῦ ὁμοία οἶα καὶ ἡ τοῦ σεβαστοκράτορος, μετὰ χαρτίων ἠεραμένων ἄνευ ἀετῶν. Πεζεύει δὲ καὶ οὗτος

ἐπὶ τῆς τοῦ π. λατίου αὐλῆς· πλησίον οὗ ὁ σεβαστοκράτωρ παύσει.

Τὸν μέντοι δεσπότην ἔμπροσθεν τοῦ β. τιλῆος καλοῦσιν οὕτως· ἀπὸ τῶν· Δέσποτά μου, καὶ Ἡ βασιλεία σου. Τὸν δὲ σεβαστοκράτορα· Δέσποτά μου σεβαστοκράτορ, καὶ Ἡ βασιλεία σου. Τὸν Καίσαρα καὶ τοῦτον· Δέσποτά μου Καίσαρ, καὶ Ἡ βασιλεία σου, ὡσπερ καὶ τὸν σεβαστοκράτορα.

Εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι εἰ δεήσει ἀνεγκίνειν τινὰ τῶν ἀρχόντων τῷ βασιλεῖ τι ὥστε καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ δεσπότης μνησθῆναι, ἢ Ὁ αὐθεντόπουλός μου, ἢ λέγει, ἢ υἱός σου ὁ δεσπότης. Ἐἰ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἀρχοντες ὁμιλοῦσιν, μνημοεύουσι ταύτου, ἢ Ὁ αὐθεντόπουλός μας, ἢ λέγουσιν, ἢ ὁ δεσπότης. Ἄν δὲ ἀρχων πάλιν μετὰ ἀνθρώπου τοῦ δεσπότης ὁμιλῇ, εἰ μὴ βούλοιο, λέγει· Ὁ αὐθεντόπουλός μου ὁ δεσπότης· ἢ εἰ δὲ καὶ Ὁ αὐθέντης μας, ἢ εἶποι, ἢ ὁ δεσπότης, ἢ διὰ πλεονασιαν τμηθῆναι, οὐ κωλύεται. Ἄν δὲ πάλιν ἀνθρώπον τοῦ δεσπότης δεήσει ἀνεγκίνειν τῷ βασιλεῖ ὥστε καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐθέντος αὐτοῦ μνησθῆναι, οὐχ ἢ Ὁ αὐθεντόπουλός μου ἢ λέγει, ἢ Ὁ αὐθέντης μου ὁ υἱός σου, ἢ ἀλλ' ἢ Ὁ κύριός μου ὁ υἱός σου ὁ δεσπότης. Καίτοι γὰρ ταυτοδυναμὸν ἔστιν Ὁ κύριός μου εἶπαι καὶ Ὁ αὐθέντης μου· ἀλλ' οὕτως ἐπεκράτησεν. Οὐδὲ γὰρ τῷ δεσπότηι λέγει τις, εἰ δεήσει, Κύριέ μου, καίτοι γὰρ ταυτοδυναμὸν ἔστω· καὶ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ, Δέσποτά μου· ἀρχοντες δὲ λέγει, Κύριέ μου.

ΚΕΦΑΛΑ Δ'.

Περὶ τῶν τοῦ μεγάλου δομestίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων σκιαδίων καὶ φορεμάτων.

Τὸ σκιάδιον τοῦ μεγάλου δομestίου χρυσοκόκκινον, κλαυπέδον, μετὰ ἀέρος χρυσοκόκκινου κλαυπέτου καὶ αὐτοῦ. Τὰ σκία χρυσοκόκκινα, ὅσα καὶ ὁ ἀξίω. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ μετὰ τῶν κόμβων ἰνικοπητῶν. Ὁ μὲν ἐπάνω κόμβος χρυσοῦς, λείος· ὁ μετ' αὐτὸν χρυσοῦς καὶ αὐτὸς, ἐντετυλιγμένος δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ· ὁ μετ' αὐτὸν τρίτος χρυσοῦς, λείος κατὰ τὸν πρῶτον, ὁ δὲ τέταρτος κατὰ τὸν δευτέρον ἐντετυλιγμένος σχοινοπλοκίω ἀργυρῷ καὶ καθεξῆς ὁμοίως τοῖς ῥηθείσι. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον, σωματεῖνον, ἔχον ἔμπροσθεν εἰκονικῶς τὸν βασιλέα ἰνικοπητὸν ἰστάμενον ἰστεμμένον, ἐκ δεξιῶν μέντοι ἀγγελον ἕνα, καὶ ἕτερον ἐξ ἀριστερῶν, περικυκλωμένους διὰ μαργάρων, εἶτι δὲ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα. Ἔχει δὲ καὶ τὸ σκαράνικον γύρωθεν ἐπὶ τοῦ μετώπου σερπὸν μαργαριταρεῖνον. Τὸ καθδάδιον αὐτοῦ διβόλειον, μετὰ μαργαρίλων σωματεῖνων. Αὐτὰ δὲ ταῦτα, τότε σκιάδιον δηλαδὴ καὶ τὰ φορέματα, ἐφόρου καὶ οἱ τοῦ βασιλέως τοῦ πρώτου Ἀνδρονίκου ἀνεψιοί, ὃ τε πινυπερσεβαστός, ὁ πρωτοβεστιαριος καὶ οἱ ἕτεροι· ἅτινα ἐδόθησαν καὶ τῷ Καντακουζηνῷ Ἰωάννῃ πικρὰ τῶν δύο βασιλέων, ὅτε μέγας δομestικός ἐγεγόνη.

Τὰ ὑποδήματα τοῦ πινυπερσεβάστου κίτρινα· ὡσαύτως καὶ ἡ σέλλα, ἔχουσα ἔμπροσθεν τε καὶ

A aquilis. Ex equo descendit et iste intra aulam palatii iis locis quibus et sebastocrator desilit

Despotam coram Imperatore sic simpliciter appellant : Despota mi, et Majestas tua. Caesarem porro : Domine mi Caesar, et Majestas tua, ad eum modum quo sebastocrator compellatur.

Scire oportet, si quis ex proceribus aliquid imperatori referat ita ut despota mentio facienda sit, eum tunc uti hac formula : « Dominus domini mei filius, filius tuus despota. » Si vero proceres mutuo inter se colloquio meminerint despota, tum dicunt : « Dominus noster domini nostri filius despota. » Si quis procerum cum aliquo ex familia despota colloquatur, si velit, dicere potest : « Dominus domini mei filius despota. » Si ob majorem reverentiam dicere velit : « Dominus noster despota, » non prohibetur. Caeterum si quem ex familia despota aliqui ad imperatorem ferre contingat, ut necesse habeat domini et heri sui mentionem injicere, non dicit, *Herulus meus* vel *Herus meus, tuus filius*, sed : « Dominus meus, filius tuus despota : » quamquam idem valent *kyrius* (s. *dominus*) **17** *meus* et *authentis* (s. *herus*) *meus*. Sed usus, ut distingueretur, obtinuit. Neque enim despota dicit quis, quando necesse est, *Kyrie mi*, tametsi hoc quoque ut dictum est, æquipollet ; sed *Despota mi* : at proceri dicit, *Kyrie mi*.

CAPUT IV.

De pileis et gestaminibus magni domestici et reliquorum principum.

Pileus magni domestici aureo et coccineo colore tinctus est. Filis sericis auro textis textus est, ac pariter ejus ora auro intermixta. Tæniæ pendula, sicut et pilei circulus, auro coccinoque textæ ; baculus nodis cæclatis constat. Qui supra visitur cæclatus, aureus est et lævis. Qui sequitur, est ipse aureus, sed involutus argento instar funarii operis contorto. Tertius aureus est et lævis instar primi. Quartus in modum secundi involutus argento more funium contorto ; et deinceps consimiliter iis que dicta sunt. Scaranicum ejus aureum et coccineum est, fimbriatum, anteriore et posteriore parte præferens imperatoris imaginem, cæclatam, stantem, coronatam. A dextris unum habet angelum, alteram a sinistris, margaritis circumdatos ; insuper etiam imaginem imperatoris. Habet vero scaranicum circa supremam oram cutenam ex margaritis confectam. Cathadium ejus duplicis coloris est cum margellis **18** auro ductili ornatis. Hæc vero ipsa, nempe pileum et alia gestamina, ferebant primi Andronici imperatoris ex sorore nepotes, panhypersabatus, proinvestiarius et alii. Quæ etiam a duobus imperatoribus Joanni Cantacuzeno concessa sunt, quando magnus domesticus creatus est.

Calcei panhypersabasti coloris citrini sunt. Similiter et sella, quæ ante et retro constat margellis

illis aureis textis. Penula ejus citrino colore nitet cum margellis.

Baculus protovestiarii aureo et prasino colore constat, auro fusus est et liquato ad pigmentum metallo collucens. Calcei ejus prasini. Ad hæc et sella; quæ etiam margellis insignitur, sicut sella panhypersebasti. Tamparium ejus prasiuum est cum margellis.

Pileus magni ducis colore aureus et coccineus est, illis aureis textus, at sine circulo. Scaranicum ejus aureum et coccineum est et auro ductili textum, continetque parte anteriore imperatorem stantem, cælatum, retro autem sedentem in throno. Cabbadium ejus sericum, vel quale ex consuetis voluerit. Baculus ejus habet quidem bullas aureas incisas, ut similiter calamos aureos, sed argento quasi opere funario implexos, iustar illius quo magnus domesticus utitur.

Protostratoris pileus, scaranicum et abbadium similia sunt magni **19** ducis. At bullæ sceptri ejus, superior quidem aurea, subsequentes argenteæ. Calami vero aurei sunt.

Magni logothetæ gestamina, hoc est pileus, cabbadium et scaranicum, nihil ab his quæ protostratoris sunt differunt. Nec fert baculum.

Pileus et scaranicum magni stratopedarchæ talia sunt qualia protostratoris et magni logothetæ. Baculi ejus cælami omnes argentei, excepto primo. Bullæ aureæ, incisæ.

Magni primicerii pileus auro ductili textus est. Cabbadium quale et antecedentium. Scaranicum illius superficies pruni Damasceni colorem refert, auro ductili admista; quemadmodum igitur succus color medius est inter album et nigrum, sic et iste medius est inter coccineum et album. Continet scaranicum hoc imaginem imperatoris, anteriore quidem stantem, liquato ad pigmentum metallo pictam, quod a pellucida vi διαγέλαστον appellatur; posteriore vero parte sedentem in throno. Baculus ejus est lignum inauratum, quale et imperatoris.

Magni contostauli insignia omnia se habent ut magni primicerii. Nullum gestat baculum.

Protosebasti ornamenta qualia magni contostauli. At pileus ejus aureo et prasino colore nitet: verum auro ductili, nec simplex **20** est pannus auro textus. Scaranicum ejus quale magni primicerii; baculo caret.

Pincernæ omnia ornamenta sunt ut magni primicerii. Non fert baculum. Curopalatæ insignia sunt similia pincernæ. Caret et ipse baculo.

Accubitoris sigilli seu annuli signatorii gestamina conveniunt cum curopalata. Baculus ejus ligneus est. Superior calamus inauratus, secundus colore aureo et albo intortus. Qui hunc sequitur, rursus inauratus est. Proximus ab hoc iterum est, et sic deinceps.

Ἐπισθεν μαργέλλιον κλαπωτὸν, καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κίτρινον μαργέλλιον.

Τὸ δικανίκιον τοῦ πρωτοβεστιαρίου χρυσοπράσινον, χρυσοχοικόν, ὑποθέλιον. Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ πράσινα· ἔτι τε καὶ ἡ σέλλα, ἔχουσα καὶ αὐτὴ μαργέλλιον, ὡς καὶ ἡ τοῦ πανυπερσεβάστου. Καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ πράσινον μετὰ μαργέλλιον.

Τὸ σκιάδιον τοῦ μεγάλου δουκὸς χρυσοκόκκινον κλαπωτὸν ἀνευ ἀέρος. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον, συρματέϊνον, ἔχον καὶ αὐτὸ ἔμπροσθεν μὲν εἰκονικῶς τὸν βασιλέα ἱστάμενον ἰνοκοπητὸν, ἐπισθεν δὲ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Τὸ καθδάδιον αὐτοῦ βλάτινον, ἢ οἷον ἂν βούλοιο ἀπὸ τῶν συνήθων. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἔχει μὲν κόμπους χρυσοῦς ἔγκοπτους, καὶ κόνδυλους ὡσαύτως χρυσοῦς, κεκλωσμένους δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ ὡς τοῦ δικανικίου τοῦ μεγάλου δομειστικού.

Τὸ τοῦ πρωτοστράτορος σκιάδιον τὸ τε σκαράνικον καὶ τὸ καθδάδιον αὐτοῦ ὅμοια τοῦ μεγάλου δουκὸς. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ οἱ κόμποι ἔμὲν ἐπάνω χρυσοῦς, οἱ δὲ ἐφεξῆς ἀργυροῖ· οἱ κόνδυλοι δὲ χρυσοῖ.

Τὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου φορέματα, ἦτοι τὸ τε σκιάδιον, τὸ καθδάδιον, καὶ τὸ σκαράνικον, οἷα τὰ τοῦ πρωτοστράτορος. Οὐδὲν δὲ φέρει δικανίκιον.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ἦγουν τὸ σκιάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, οἷα τὰ τοῦ πρωτοστράτορος καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου. Τοῦ μόνου δικανικίου αὐτοῦ οἱ κόνδυλοι πάντες ἀργυροῖ ἀνευ τοῦ πρώτου, οἱ δὲ κόμποι χρυσοῖ, ἔγκοπτοί.

Τὸ τοῦ μεγάλου περιμικηρίου σκιάδιον συρματέϊνον, τὸ καθδάδιον οἷον τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Ἰδὲ τοῦ σκαράνικου αὐτοῦ, βλάτινον βερικοκκόχρονον, συρματέϊνον· ὡσπερ οὖν τὸ φαῖον ἔστι μέσον λευκοῦ καὶ μέλανος, οὕτω καὶ τοῦτο μέσον κοκκίνοιο καὶ λευκοῦ. Ἔχει δὲ καὶ τὸ τοῦτου σκαράνικον τὴν βασιλέα εἰκονικῶς, ἔμπροσθεν μὲν ἱστάμενον ὑπὸ ὑαλλοῦ λεγομένου δ'ἀλάεστος, ἐπισθεν δὲ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον κεχρυσωμένον, οἷον τὸ τοῦ βασιλέως.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου πάντα ὡς τὰ τοῦ μεγάλου περιμικηρίου. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Τὰ τοῦ πρωτοσεβάστου φορέματα οἷα τὰ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου· τὸ δὲ σκιάδιον αὐτοῦ χρυσοπράσινον· πλὴν τὸ σύρμα, τοῦτο βλάτινον. Τὸ σκαράνικον δὲ οἷον τὸ τοῦ μεγάλου περιμικηρίου· καὶ ἀνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ πιγκέρην πάντα οἷα τὰ τοῦ μεγάλου περιμικηρίου, ἀνευ δὲ δικανικίου. Καὶ τὰ τοῦ κουροπαλάτου ὅμοια τοῖς τοῦ πιγκέρην, καὶ ἀνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ κουροπαλάτου. Ἰδὲ δικανικίον αὐτοῦ ξύλινον. Ὁ ἐπάνω κόνδυλος κεχρυσωμένος, ὁ δεύτερος χρυσόλευκος κεκλωσμένος, ὁ μετ' αὐτοῦ πάλιν κεχρυσωμένος, ὁ δὲ μετὰ τούτου αὐ κεκλωσμένος καὶ καθ' ἐξῆς ὁμοίως.

Καὶ τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τοῦ κοιτῶνος πάντα ὅσα τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης. Πλὴν ὁ μὲν πρῶτος κόνδυλος τοῦ δικανικίου χρυσοῦς ὡς καὶ οἱ τῶν ἄλλων, τὸ δὲ ἐφεξῆς ἕως κάτω χρυσάσπρον κεκλωσμένον.

Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ σκιάδιον λευκὸν βλάτιον μετὰ μαργελλίων. Τὸ καθδάδιον ἐκ τῶν συνήθως πολιτευομένων βλατίων. Τὸ δὲ σκαράνικον χρυσόλευκον βλάτινον συρματέϊνον, ἔχον ἐμπροσθέν τε καὶ ὀπίσθεν τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα διαγέλαστον, ὡσπερ καὶ τοῦ πριμμικηρίου, καὶ ἄνευ δικανικίου.

Τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου σκιάδιον κλαπτὸν. Τὸ καθδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον αὐτοῦ ὅσα τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ πρῶτος μὲν κόνδυλος χρυσοῦς, τὸ δὲ ἐφεξῆς συβαλταρέα, χρυσοκόκκινα.

Τὰ τοῦ δομestίκου τῆς τραπέζης φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ πρωτοβεστιαρίου, ἄνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὅσα τὰ αὐτῶν, τοῦ τε πρωτοβεστιαρίου καὶ τοῦ δομestίκου τῆς τραπέζης. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ μὲν πρῶτος κόνδυλος χρυσοῦς, ὁ δὲ δεῦτερος μέλας, εἶτα χρυσοῦς καὶ πάλιν μέλας, καὶ καθεξῆς ὁμοίως.

Τὰ τοῦ μεγάλου παπίου φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ δομestίκου τῆς τραπέζης. Τὸ δὲ δικανικιον αὐτοῦ ὡσπερ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης ἔχει κόνδυλον χρυσοῦν καὶ κόνδυλον χρυσόλευκον, οὕτω τοῦτο κόνδυλον χρυσοῦν καὶ κόνδυλον χρυσοκόκκινον.

Καὶ τὰ τοῦ ἐπάρχου ὅσα τὰ τοῦ μεγάλου παπίου, ἄνευ δὲ δικανικίου.

Τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης φορέματα, ἤγουν τὸ τε σκιάδιον καὶ τὸ καθδάδιον, ὅμοια τοῖς τοῦ ἐπάρχου. Τὸ δὲ τοῦ σκαράνικου αὐτοῦ βλάτιον χρυσοκίτρινον, χρυσοκλαβαρικόν, συρματέϊνον, ἔχει ἐμπροσθεν μὲν τὸν βασιλέα εἰκονικῶς καθήμενον ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἀναδατοῦ, ὀπίσθεν δὲ ἐφ' ἵππου. Τὸ δικανικιον αὐτοῦ μετὰ τὸν ἐπάνω κόνδυλον κεχρυσωμένον ὄντα, ὡς καὶ ἐν τοῖς τῶν πάντων, χρυσοκόκκινον, κεκαλλωπιζόμενον ἕως κάτω:

Σημείωσαι δὲ ἀπὸ τοῦ μεγάλου δομestίκου μέχρι καὶ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης πάντες ἄρχοντες, ὅτε μὲν βούλονται, φοροῦσιν καθδάδια, ὅτε δὲ, ἐπιλούρικα· ἀπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ κάτω οὐχ οὕτως.

Τὰ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου φορέματα ὅσα τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. Τὸ δικανικιον αὐτοῦ, ὡσπερ τὸ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου χρυσοκόκκινον, οὕτω τοῦτο χρυσοσέφανον κεκλωσμένον.

Τὰ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου ὅσα τὰ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου, ἄνευ δὲ δικανικίου.

Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου σκιάδιον εἶον τὸ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου. Φακεωλίδι ἐξ φορεῖ οὗτος καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν σκαράνικον.

Τὸ τοῦ πρωτοσηρητικῆς σκιάδιον βλάτιον, διδωλόν, κρώματος ὀξέος καὶ λευκοῦ, ἔχον μαργέλλια

PATROL. GR. CLVII.

Accubitoris cubiculi insignia omnia conveniunt cum insignibus accubitoris sigilli seu sigilliferi, excepto quod primus calamus baculi est aureus, ut et aliorum, sequentes vero ad finem usque ex aureo et albo colore nexi.

Logothetæ generalis ærarii pileus est albus pannus cum margellis. Cabbadium ex iis quæ communi more gestari solent pannis sericis. Scaranicum aurei et albi coloris est, panno serico ductili auro texto confectum, habens ante et retro imperatoris imaginem ex liquato ad pigmentum metallo, cujusmodi etiam est scaranicum prinicerii. caret baculo.

Protovestiaritæ pileus auro textus est. Cabbadium et scaranicum 21 ejus ut logothetæ generalis ærarii. Baculi primus calamus est aureus, sequentes storeatim plexi aurei et coccinei coloris.

Gestamina domestici mensæ talia sunt qualia protovestiaritæ. caret tamen baculo.

Pæfecti mensæ qualia protovestiaritæ et domestici mensæ. Baculi ejus primus calamus aureus est, secundus niger, postea aureus, iterum niger, et sic deinceps.

Magni pappiæ gestamina similia sunt domestici mensæ. Et ut baculus sigilliferi habet calamum aurei et albi coloris, sic baculus pappiæ habet calamum aureum, et calamum aurei et coccinei coloris.

Eparchi omnia sunt ut magni pappiæ; sed non gestat baculum.

Magni drungarii vigiliarum gestamina, nomen pileus et cabbadium, conveniunt cum gestaminibus eparchi. Scaranici ipsius pannus aureo citrinoque colore nitet, opere Phrygio ornatur et auro ductili: habet anteriore quidem parte imperatorem effigiatum sedentem in sublimi throno aureo, pone vero equestrem. Baculus ejus post supremum calamum inauratum, 22 ut aliorum omnium, aureo et coccineo colore constat. ornatus usque ad inum.

Observe a magno domestico usque ad magnum excubiarum drungarium omnes proceres, quando volunt, ferre cabbadia; et quando lubet, ferre epilorica, hoc est superulas. Ab hoc vero deorsum versus res aliter se habet.

Magni hetæriarchæ gestamina sunt qualia magni drungarii. Et quemadmodum magni drungarii baculus est aurei et coccinei coloris, ita hujus est aurei et cæsii intorti.

Magni chartularii gestamina qualia magni hetæriarchæ. Sed caret baculo.

Logothetæ cursus pileus est qualis magni chartularii: fert iste phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Primi secretarii pileus est ex panno serico, duplicis coloris, violacei et albi; habens margellia

ex auro ductili, lata, non in crucis formam, sed in orbem circa verticem pilei, ambitumque trullæ, quæ supra habet figuram trifolii, margellarum opere, quale descripsimus. Gestat phaceolium et epiloricum, ea specie qua logotheta. Caret et iste scaranico.

23 Præfecti exercitus pileus auro textus est. Cabbadium et scaranicum qualia magni char-tularii.

Mystico phaceolium competit et epiloricum, at non scaranicum.

Domestici scholarum gestamina similia sunt præfecti exercitus. Baculus ejus argenteus est, sine auro; superne bullam habet, et nihil præ-terea.

Magni drungarii classis gestamina similia sunt domestici scholarum. Caret baculo.

Primicerii aulæ pileus cabbadium et scaranicum comparata sunt ut magni drungarii. Baculus ejus storeatium plexus aureum cæsiumque colorem præfert, sicuti baculus protovestiaritæ ex auro et coccineo.

Protospatharii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt primicerii aulæ; nec utitur baculo.

Magni principis qualia protospatharii. Neque hic baculum habet.

Tatæ aulici ut magni principis. Baculus ejus est lignum læve.

Magnus tzausii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt tatæ **24** aulici: gestat ipse a sinistra parte zonæ siromasten, quem vulgo salibam vocant.

Omnia gestamina prætoris populi conveniunt cum gestaminibus magni tzausii. Baculus ejus est lignum læve.

Logothetæ rerum domesticarum competunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Magni logariastæ qualia logothetæ rerum domesticarum.

Primarii venatoris pileus, cabbadium et scaranicum habent se ut prætoris populi. Similiter et scuterii seu scutiferi. Nec dissentiunt gestamina amirali.

Præfecto supplicum precibus competunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Quæstoris pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt magni tzausii.

Magni adnumiastæ qualia quæstoris. Baculus ejus argenteus est, auri expers, habens superne unum nodum et solum, cui insidet columba.

Logothetæ exercitus gestamina sunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum,

Primi accipitrarii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt magni adnumiastæ. Fert in zona

συρματένια πλατέα, οὐ μὴν σταυροειδῶς, ἀλλὰ κυκλίθην, περί τε τὸ ἄκρον τοῦ σκιαδίου καὶ τὸν γῦρον τῆς τρούλης, ἣτις ἔχει ἐπάνω τύπον τριφύλλου, διὰ μαργελλίου, οἷον εἶπομεν. Φορεῖ δὲ φακεωλίδα καὶ ἐπιλούρικον, οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου· καὶ οὐδ' οὗτος σκαράνικον.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ σκιάδιον κλαπωτόν. Τῆ δὲ καββάδιον καὶ σκαράνικον αὐτοῦ οἷα τὰ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου.

Τὰ τοῦ μυστικοῦ φακεωλίδος καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὰ τοῦ δομestικοῦ τῶν σχολῶν φορέματα ὁμοία τοῖς τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν μὲν, ἀχρῶστων δὲ, ἔχον τὰ ἐπάνω καὶ μετὰ τὸν κόνδυλον ἕτερον κόμπον καὶ πλέον οὐδέν.

B Τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τοῦ στολεῦ φορέματα πάντα ὁμοία τοῖς τοῦ δομestικοῦ τῶν σχολῶν, καὶ ἄνευ δικανίκιου.

Τὰ τοῦ πριμμικηρίου τῆς αὐλῆς, ἦγουν τὸ τε σκιάδιον καὶ τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς καὶ τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ χρυσοθήρανον συβαλατρία, ὡσπερ τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίτου, χρυσοκόκκινον.

Τὸ τοῦ πρωτοσπαθαρίου σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὁμοία τοῖς τοῦ πριμμικηρίου τῆς αὐλῆς. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Τὰ τοῦ μεγάλου ἀρχοντος οἷα τὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοσπαθαρίου. Καὶ οὐδὲ οὗτος κρατεῖ δικανίκιον.

C Καὶ τὰ τοῦ τατᾶ τῆς αὐλῆς ὡς τὰ τοῦ μεγάλου ἀρχοντος. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὸ τοῦ μεγάλου τζαουσίου σκιάδιον, καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, καὶ ταῦτα ὡς τοῦ τατᾶ τῆς αὐλῆς. Φέρει δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς ζώνης αὐτοῦ σειρομάστιγν, ὃν κοινῶς καλοῦσι σαλίβαν.

Τὰ τοῦ πραιτορος τοῦ δήμου πάντα φορέματα ὁμοία τοῖς τοῦ μεγάλου τζαουσίου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν οἰκειακῶν φακεωλίδος καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν δὲ σκαράνικον.

Τὰ τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν οἰκειακῶν.

D Τὸ τοῦ πρωτοκωνηγοῦ σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς τὰ τοῦ πραιτορος τοῦ δήμου. Καὶ τὰ τοῦ σκουτερίου τοιαῦτα. Τὰ τοῦ ἀμνηραίου ὡσαύτως.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων φακεωλίδος καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν δὲ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ κοιναστορος σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὁμοία τοῖς τοῦ μεγάλου τζαουσίου.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου ἀδνουμίεστοῦ οἷα τὰ τοῦ κοιναστορος· τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν ἀχρῶστων, ἔχον ἐπάνω κόμπον ἕνα καὶ μόνον, ἔχοντα ἐπικαθημένην περιστέραν.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ φορέματα φακεωλίδος καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ πρωτοἰρακαρίου σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὁμοία τοῖς τοῦ μεγάλου ἀδνου-

μιαστοῦ. Φέρει δὲ ἐπὶ ζώνης χειρόρτιον, ἀριστερὴν, ἄ ad sinistram chirotecam, quæ circa summum **25** ἔχον περὶ τὴν τῆς εἰσόδου ἄκραν ἐρραμμένον μαρ- ingressum habet insutam margellam, cui subji- γέλλιον, ὕφαντὸν ἔχον ἀετοὺς ὀξείας. eluntur violacei coloris aquilæ.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγγελῶν φακελλίς καὶ ἐπι- Logothetæ rei pecuniaræ seu gregnm phaccolium et epiloricum qualia logothetæ exercitus : sed scar- λούρικον, ὡς τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ, anico non utitur.

Τὸ τοῦ μεγάλου διερμηνευτοῦ σκιάδιον καὶ τὸ Magni interpretis pileus et cabbadium sicut primi accipitrarii. Scaranicum ejus est suffultum ser- καββάδιον ὡς τὰ τοῦ πρωτοῖερακαρίου. Τὸ σκαράνικον ricico heteromallo, cujus in vertice parvus floecus, αὐτοῦ ἐνδεδυμένον χασιδίφ, ἔχον ἐπὶ κορυφῆς μικρὰν isque coccineus apparet. Baculi ejus unum latus coc- τοῦφαν κοκκίνην. Τοῦ δικανικίου αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν cineum est, alterum argenteum opere pictorio.

Τὸ δὲ ἕτερον ἀργυροῦν διὰ πετα- Acoluthi pileus et cabbadium et scaranicum simi- λίου ζωγραφικοῦ. lia sunt magni interpretis, sed caret baculo.

Τὰ τοῦ μεγάλου διοικητοῦ φορέματα οἷα τὰ τοῦ Magni administratoris gestamina qualia acoluthi. Baculi loco fert lignum læve sine nodo.

Τὸ τοῦ κριτοῦ τοῦ φωσσάτου ὡς τὰ τοῦ μεγάλου Judicis exercitus qualia magni administratoris, sed caret baculo.

Τὸ τοῦ ἀρχοντος τοῦ ἀλογίου πάντα οἷα τὰ τοῦ Præfecti allagii ornamenta convenient cum insi- gniibus judicis exercitus. Baculus ejus est lignum læve.

Τὸ τοῦ πρωταλλαγάτορος σκιάδιον, τὸ καββάδιον Protallagatoris pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt iis quibus decoratur præfectus allagii. Loco baculi fert eam quam vulgus vocat matzucani (clavam), argenteam, inauratam, cujus contus indu- καὶ τὸ σκαράνικον ὁμοία τοῖς τοῦ ἀρχοντος τοῦ ἀλ- tus **26** est panno coccineo, habens in vertice inau- λαίουσι ματζούκαν, ἀργυροῦν, κεχρυσωμένην, ἧς ὁ raturam bullam (nodum, caput), et in medio ciagulum C pariter inauratum.

Τὸ ἐπὶ τῆς ἐνδεδυμένης βλατίφ κοκκίνῃ· ἔχων εἰς τὸ ἀκρον κατακεχρυσωμένον βουτίον καὶ κατὰ τὴν μέ- Similia sunt orphanotrophi, at sine baculo. Eo- dem modo se habent omnia ornamenta protonotarii.

Τὸ τοῦ ὄρφανοτρόφου τοιαῦτα, ἄνευ δικανικίου. Kai τὰ τοῦ πρωτονοταρίου πάντα ὁμοία. Ejus qui a memoria est, insignia talia noveris qualia eorum qui antecedunt, protonotarii scilicet et aliorum. Baculi ejus superior quidem calamus inauratus est. reliqui storeatim plexi, albi et coccinei sine ullo auro illito.

Τὸ τοῦ ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐ- Domestici murorum qualia ejus qui est a memoria, Baculus ejus est lignum læve.

Τὸ τοῦ ἀρχοντος τοῦ ἀλογίου πάντα οἷα τὰ τοῦ Præsidis seu excubitoris sacri cubiculi pileus, cab- badium ac coccineum scaranicum similia sunt do- mesticis murorum. Baculus ejus lignum læve.

Τὸ τοῦ ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐ- Præsidis vestiarum ornamenta omnia et baculus eodem modo se habent quo præsidis cubiculi. Eadem sunt vestiarum, excepto baculo.

Τὸ τοῦ ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐ- Gestamina hetæriarchæ sunt similia istis. Bacu- lus ut magni hetæriarchæ est aurei et cæsii coloris intorti ; ita hujus est citrini et cæsii coloris intorti.

Τὸ τοῦ ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐ- Talia sunt itidem logariastæ aulæ. Baculus ejus lignum læve.

Τὸ τοῦ ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐ- Concinunt insignia præfecti monocallorum, hoc est eorum qui uno equo utuntur.

Τὸ τοῦ ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐ- **27** Insignia præfecti tzangratorum nihil discre- pant ab antecessis.

Τὸ τοῦ ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐ- Paria habet præfectus murtatorum cum stratope- darcha tzangratorum.

Præfeci tzaconum omnia conveniunt cum ante A dictis.

Omnia gestamina præsidis magnorum palatiorum similia sunt jam antea commemoratis. Baculus ejus lignum læve est.

Cum iisdem invariabiliter conveniunt gestamina ejus qui Blachernis palatiis præsidet.

Domestici thematum omnia eodem modo se habent.

Omnia insignia domestici Orientalium thematum et omnia domestici Occidentalium thematum, ad hæc et baculus ejus, conveniunt cum prioribus.

Magni myrtaitæ cabbadium et coccineum scaranicum similia sunt jam ante positis. Baculus ejus argenteus, auro perfusus, figuras litteræ gammæ superne repræsentans.

Protocomitis gestamina nil abeunt a prædictis. Caret baculo.

Drungarius tenet baculum, sed solum et nudum lignum læve. Sebastus nullum, quemadmodum et myrtaites.

28 Præsides spectatissimarum civitatum habent baculos, ligna candida.

Pappias habet sceptfum ex solo ligno, sine ullis nodis.

CAPUT V.

De singulorum officiorum ministeriis.

Despota, sebastocrator et Cæsar nullo munere funguntur, nisi præfectura quæpiam eis committatur.

Ministeria magni domestici et protovestiarii hic aileantur. Exponentur suo loco.

Panhpersebastus nullo munere fungitur.

Ut magnus domesticus caput est in exercitu, ita magnus dux præcipuus est in mari. Et proceres quidem aliis triremibus, ceu capita, præpositi statuunt et erigunt usitatum imperatoris flammulum, hoc est crucem cum quatuor igniariis chalybibus: magnus dux statuit et erigit flammulum imperatoria imagine equestri insignitum. Habet autem sub se magnam drungarium classis, amiralium, drungarios et comites.

29 Protostrator, magno domestico absente, portat imperatoris ense. Quando igitur imperator equum ascensurus est, equo per comitem equorum imperatoriorum adducto, quem etiam tenet, postquam imperator ascendit, protostrator apprehenso freno ducit equum usque ad quartam vel quintam palatii aulæ partem. Postea subiens ejus in locum charti larius freno ducit usque ad portam. Idem facit, quando imperator ex equo desilire paratus est: ducit enim a porta equum usque ad designatum locum; in cuius vicem iterum succedit protostrator adducto equo ad eum usque locum, ubi imperator descendere solet. Si protostrator forte absit aut peregre abierit, præstat hoc ab initio ad

Kal tà τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τζακῶνων ὁμοια κατὰ πάντα τοῖς πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ προκαθημένου τῶν μεγάλων παλατιῶν πάντα οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Ὡσαύτως καὶ τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Καὶ τὰ τοῦ προκαθημένου τῶν Βλαχερνῶν παλατιῶν ἀπαραλλάκτως τοιαῦτα.

Τὰ τοῦ δημοστικοῦ τῶν θεμάτων πάντα ταῦτα ὡσαύτως.

Τὰ τοῦ δημοστικοῦ τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων πάντα, καὶ τὰ τοῦ δημοστικοῦ τῶν δυτικῶν θεμάτων πάντα, εἶτι δὲ καὶ τὸ δικανίκιον αὐτοῦ, ὁμοια τοῖς τῶν πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ μεγάλου μυρταῖτου, ἦτοι τὸ μὲν καβδάβιον καὶ τὸ κόκκινον σκαράνικον αὐτοῦ, ὡς τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν, χρυσοχρῶν, γαμματίζον ἀνωθεν.

Καὶ τὰ τοῦ πρωτοκόμητος φορέματα ὁμοίως τοιαῦτα. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Ὁ δὲ δρουγγάριος κρατεῖ δικανίκιον μόνον ξύλον λεῖον. Ὁ σεβαστὸς οὐδέν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μυρταίτης.

Οἱ προκαθημένοι τῶν ἐντίμων πόλεων κρατοῦσι δικανίκια, ξύλα λευκά.

Ὁ δὲ παππίας κρατεῖ δικανίκιον μονόξυλον χωρὶς κόμβων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τῆς ὀπηρεσίας ἐκάστου τῶν ὀφφικίων.

Ὁ δεσπότης μὲν, ὁ σεβαστοκράτωρ καὶ ὁ Καῖσαρ οὐδεμίαν ὀπηρεσίαν ἔχουσιν, εἰ μὴ ταχθῶσιν εἰς ἡγεμονίαν.

Αἱ δὲ τοῦ μεγάλου δημοστικοῦ ὀπηρεσίαι καὶ τοῦ πρωτοβεστιάριου κεισθῶσιν τὸ γε νῦν ἔχον· λεχθῆσονται γὰρ ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ.

Ὁ πανυπερσέβαστος οὐδεμίαν ὀπηρεσίαν ἔχει.

Ὁ μέγας δούξ, ὡσπερ ὁ μέγας δημοστικός εὐρίσκειται εἰς τὸ φωσσάτον ἔπαν κεφαλῆ, οὕτω καὶ κατὰ θάλασσαν οὗτος. Καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ ἔτερα εὐρισκόμενοι ἀρχόντες ὡς κεφαλαὶ ἰστώσι τὸ σύνθετος βασιλικὸν φλάμουλον ἦτοι τὸν σταυρὸν μετὰ πυρεκδύλων· οὗτος δὲ ὁ μέγας δούξ τὴν τοῦ βασιλέως στήλην ἰσθησιν ἐπιππον. Ἔχει δὲ ὑπ' αὐτὸν τὸν τε μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου, τὸν ἀμηράλιον, τὸν πρωτοκόμητα, τοὺς δρουγγαρίους καὶ τοὺς κόμητας.

Ὁ πρωτοστράτωρ τοῦ μεγάλου δημοστικοῦ ἀπόντος φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθη. Ὅτε οὖν ὁ βασιλεὺς μέλλει τοῦ ἵππου ἐπιθήσεσθαι, τοῦ κόμητος τῶν βασιλικῶν ἵππων κομισαντος ἵππον, ἀκρατοῦντος ἵππον, μετὰ τὸν βασιλέα ἐπιθῆναι, ὁ πρωτοστράτωρ ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ λαβὼν σύρει τὸν ἵππον μέχρι τοῦ τετάρτου ἢ πέμπτου τῆς τοῦ παλατίου ἀθλῆς μέρους. Ἐπειτα διαδεξάμενος τοῦτον ὁ μέγας χρυτουλάριος φέρει διὰ τοῦ χαλινοῦ ἕως τῆς πύλης. Ὡσαύτως ποιεῖ καὶ ὁπότε μέλλει περὶ εὐεῖν ὁ βασιλεὺς, φέρων δηλονότι ἀπὸ τῆς πύλης τὸν ἵππον μέχρι καὶ τοῦ προβῆθῆντος τόπου, ἀφ' οὗ διαδέχεται πάλιν αὐτὸν ὁ πρωτοστράτωρ, φέρων μέχρι καὶ τοῦ περὶ εὐεῖν. Εἰ δὲ ἴσως τοῦτον

πρωτοστράτορα ἀποδημῆν, ποιεῖ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς ἄ
μέχρι τέλους ὁ μέγας χαρτουλάριος. Ἐάν δὲ οὗτος
ἀποδημῆ, φέρει τὸν ἵππον ἀπὸ τῶν καθευρεθέντων
ἀρχόντων ὁ ἐντιμότερος.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ἔθος ἐστὶ καθ' ἑκάστην ἐτοί-
μους εἶναι ἵππους ἐπιτά, οἱ καὶ καλοῦνται στρώσια,
ἐκδεχομένους τὸν βασιλέα, καθαλλικεῦσαι οἷον ἂν
ἐκ τούτων βούλοιο. Οἱ δὲ λοιποὶ ἵπποι ἀκολουθοῦ-
σιν, οἱ καὶ καλοῦνται συρτά. Ὁ μέντοι δηλωθεὶς
κόμης ἐπ' ἀδείας ἔχει, οἷον ἂν ἐκ τῶν βασιλικῶν
ἵππων βούλοιο, καθαλλικεῦειν εἰς τὸ καθαλλαρῖκιον
τοῦ βασιλέως, ἄγειν τε καὶ φέρειν ἐν τῇ αὐλῇ καὶ
ἐθίζειν, περὶ αὐτὸν εἰς τὸ καθαλλαρῖκιον, ἐντὸς
μέντοι, ὡς εἴρηται, τῆς αὐλῆς μόνον· ἐκδῆται δὲ
ταύτης ἵππότης ἢ εἰσελθεῖν οὐθ' οὗτος οὔτε τις ἕτε-
ρος. Εἰ δὲ δεῆση ἀρχοντάς τινας καθαλλικεῦσαι ἐν Β
τῇ αὐλῇ, περὶ μὲν εἰσέρχονται, εἶτα καθαλλικεῦου-
σιν. Πάλιν δὲ εἰς τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν περὶ οὐκ
ἐξέρχονται περὶ. Ἐχει τε ἀδειαν ὁ κόμης βασιλέως
παρόντος βασιλικῶν καθαλλικεῦσαι συρτῶν, οἷον ἂν
βούλοιο· ἀπόντος δ' οὐκ οὕτως. Ἀλλὰ σαγίσματος
τῶν τοῦ ἵππου σκαπουλιῶν ἐπικαιμένου μέχρι καὶ
τῆς ἡμισείας σκέποντος σέλας, οὕτως καθαλλικεῦει,
ἀπαργόμενος ἀλλαγῆ μὲν οὐδαμῶς, ἕως δὲ καὶ μό-
νον τοῦ στρατορῖκιου.

Ἔθος δὲ τι καὶ τοῦτο κατ' ἔτος ἐστὶν, τὸ κατὰ
τὸν τοῦ μεγάλου Πάσχα καιρὸν γίνεσθαι σέλλας βα-
σιλικῆς καὶ χαλινοῦς καὶ ἐπάνω σκέπια πάντα
καινὰ, καὶ τὰ παλαιὰ λαμβάνειν πάντα τὸν κόμητα,
ἦτοι τὰς σέλλας μετὰ τῶν κομπωσίων καὶ τοὺς χαλι- C
νοὺς οὕτως μετὰ τῶν τουφῶν.

Ἦ δὲ τῶν λεγομένων συρτῶν βασιλικῶν ἵππων
ἀκολουθήσις, ὅσην καὶ καθαλλικεῦσιν ὁ βασιλεὺς, λέγε-
ται γενέσθαι ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Τὸν βασιλέα Θεοφίλον
φασὶ γενέσθαι φιλοδίκαιον. Ἰππότην οὖν φερόμενόν
ποτε, ὑπαντήσας φασὶ γυναῖκα, κρᾶζουσαν ἑαυτῆς
εἶναι τὸν ἵππον ᾧ ἐποχεῖται ὁ βασιλεὺς. Τοῦ τοιοῦ-
του τοῖνον ἐξετασθέντος εὐρεθῆναι ἀληθεύουσαν
τὴν γυναῖκα· εἶναι μὲν γὰρ τὸν ἵππον αὐτῆς, τὸν
δὲ ἑπαρχον ἀφελόμενον δῶρον, ὡς ἑαυτοῦ τοῦτον
δῶτα, προσενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ. Τοῦτου τοῖνον δῆλου
γεγονότος τὸν μὲν βασιλέα εὐθὺς, ὡς εἶχε, κατα-
δῆναι τοῦ ἵππου, καὶ δοῦναι τοῦτον τῇ κεκτημένῃ.
Ἐπεὶ δ' οὐκ ἦσαν τότε ἵπποι βασιλικοὶ συρτόμενοι, D
ἐγένετο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν χρεῖα ἵππου καὶ ἐκαθα-
λλικευσεν ἵππον τὸν τυχόντα, ἐτάχθη ἢ τῶν συρτῶν
ἀκολουθήσις, ὡς ἂν, εἰ τι συμβεθεῖν τῶν τυχόντων,
εἴησαν ἑτοιμοὶ ἵπποι βασιλικοὶ πρὸς τὸ ἀφιππάσασθαι τὸν
βασιλέα.

Ἦ μὲντοι σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ βουχα-
ρεῖον εὐρίσκεται, τὰ δὲ ὑποδήματα εἰς τὸ βουσιά-
ριον. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος ὑποδημάτων, ἃ
καλοῦνται τζαγγία, ἔχοντα ἐκ πλαγιῶν κατὰ τὰς
κνήμας καὶ ἐπὶ τῶν ταρῶν ἀετοῦ· διὰ λίθων καὶ
μαργάρων, ἅτινα καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ τοὺς
περιπάτους καὶ τὰς προκύψεις. Καὶ ὁ ταῦτα ποιῶν
οὐ τζαγγάριος, ὡς οἱ ἕτεροι, ἀλλὰ τζαγγὰ· ὀνομά-

Observandum est moris esse ut quotidie parati
sint septem equi, quos stratos vocant, excepturi
imperatorem, ut quemcumque ex illis voluerit
equitet. Reliqui equi sequuntur, quos manu ductos
appellant. Memoratus igitur comes potestatem
habet equitandi quemcumque ex imperatoris equis
voluerit in equile imperatoris, item domandi, exer-
cendi et instituendi in aula et ex equo desiliendi in
estadromo: attamen, ut 30 dictum est, solum-
modo intra aulam; ex hac vero equitem exire vel
introire neque huic neque alteri cuiquam conces-
sum est. Sin autem oporteat proceres aliquos
equitare in aula, pedites ingrediuntur, deinde
equitant. Kursus cum abeundum est, descendunt
ex equo, et egrediuntur pedites. Habet comes po-
testatem praesente imperatore equitandi quemcum-
que voluerit imperatoris equum ex his qui ducuntur
manu. Absente imperatore non item. Sed te-
gumento equi scapulis incumbente et mediam sul-
lam operiente equitat; neque quoquam se confert
nisi ad locum ubi strator imperatorem in equum
sublevat.

Consuetudine receptum est ut quotannis circa
magnum pascha renouentur omnes imperatoris
sellae, freni et omnia alia tegmina, omniaque vetera
accipiat comes, sellas nimirum cum apicibus
muscariis et frena simul cum phaleris ac floccis.

Cæterum comitatus equorum qui manu ducuntur,
quando imperator equitat, tali ex occasione
existisse fertur. Fama est imperatorem Theophi-
lam fuisse iustitiæ amantem. Cum igitur quodam
tempore equo insideret, occurrisse aiunt quandam
mulierculam, et clamasset equum illum, quo velle-
batur imperator, suum esse. Inquisitione facta
cognitum esse mulierem vera dicere, equum enim
ipsius esse, eparchium autem vi rapuisse 31 et ut
suum, imperatori munus obtulisse. Imperatorem,
cum hæc comperisset, statim in vestigio descen-
disse de equo, eumque dedisse ei cuius erat. Cum
autem tunc usus equorum qui manu ducerentur
nondum introductus esset, et imperator equo in-
digens obvium equitasset equum, decretum fuisse
ut eum comitarentur equi sessoribus vacui, ut si
quis casus existeret, parati suppeterent equi im-
peratorii, qui imperatorem equos mutantem exciperent.

Spatha seu ensis imperatoris semper est in ru-
chario, calcei vero in vestiario. Est et alia species
calceorum, qui nominantur tzungia. Insigniuntur
a lateribus secundum tibias et in calcaneis, aquilis
ex lapillis et margaritis, quos etiam induit impe-
rator ad processiones et ostentationes. Et qui hos
calceos facit, non tzungarius sive sutor, ut cæ-
leri, sed tzungas appellatur. Quandocumque igitur

imperatorem equitare oportet, calc os adfert puer ex vestiario, quod vulgo vocant allaximarium. Parato jam et equitante imperatore cymbalista cymbala pulsant, tubicines tubis, et buccinatores buccinis argenteis canunt. Hæc vero tubæ huic usui destinatæ non referunt aliarum tubarum formam, sed alia quadam figura præditæ sunt. Indicat hoc ipse etiam sonus talium instrumentorum; qui est, ut si quis ex populo aliquid **32** petat vel injuria afficiatur, audito hoc sono accurrat et ad imperatorem libere referat.

Fit autem hoc, si imperator mane equitet. At si post prandium equitet, id nullo modo observatur. Causa nescitur: at si conjecturæ locus datur, dico cum plebeii mane quidem sobrii sint, post prandium plerumque ebrii et magis temerarii, merito mane tubis canunt eo quo diximus modo, post prandium vero nequaquam, ne quis ebrius in-composite et temere ad imperatorem accedat.

Insuper protostrator est defensor eorum qui excursionis faciunt et prædas agunt: cum enim isti neque certum ordinem neque proprium flammulum habeant, sed confuse et sine ordine ferantur, protostrator pone consistens defendit illos, si bellum ingruat. Ideo etiam protostrator appellatur, nimirum quod antecedit totum στρατόν, hoc est exercitum. Ex animalibus vero præda abactis, quæcunque colore sunt varia, quæ nominantur phytilia, mos est protostratorem accipere.

Magnus logotheta curat missa mandata et chrysobullas seu aureas litteras ad reges, sultanos, toparchas. Et hoc munus proprium est magni logothetæ.

33 Domestici officium est ut quidquid imperator præceperit exsequatur.

Magnus stratopedarcha procurator est omnium quibus exercitus indiget, ut sunt esculenta, poculenta et omnia ad vitam necessaria.

Magnus primicerius, quando intra palatium famulus ex vestiario, circumstante aulicorum costu, imperatoris sceptrum etiam usque ad duplam triclinii partem affert, ab eodem acceptum imperatori porrigit; et quando illud ab imperatore recipit, sæpe potestatem habet retinendi illud honoris gratia. Proprium vero baculum tradit prædicto vestiarii famulo, qui illud effert eadem ceremonia qua imperatoris.

Mos quoque obtinet ut magno primicerio singulis diebus dominicia, propter baculum, detur unum hyperpyrum: monetæ id genus est. Si fortassis iste absit, tum imperatori baculum porrigit quisquis ex honoratioribus proceribus adest. Est idem in exercitu quoque imperatorii comitatus caput. Habet vero proprium etiam flammulum in hujusmodi turma.

Α ζεται. Ὁπηνίκα γοῦν δεήσει τὸν βασιλέα καθάλλικεῦσαι, φέρει τὰ ὑποδήματα παιδῶπουλον τοῦ βεστιαρίου ἐκτός, οὕτω κοινῶς ὀνομαζομένου ἀλλαξιμαρίου. Ἐτοιμασθέντος οὖν καὶ καθάλλικεῦσαντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἀνακαριστὰ κρούουσι τὰ ἀνάκαρα, σαλπίζουσι δὲ καὶ οἱ σαλπικταὶ ὁμοίως καὶ οἱ βουκκινάτορες δι' ὀργάνων ἀργυρῶν. Αἱ μέντοι κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν σαλπίζουσαι σάλπιγγες οὐ κατὰ τὰς ἄλλας εἰσὶ σάλπιγγας, ἀλλ' ἑτερόν τι σχῆμα. Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ τῶν τοιούτων ὀργάνων φωνή, τὸ ἐάνπερ τι αἰτῆ τις τοῦ λαοῦ ἢ ἀδικῆται, ἀκούσας τούτων δραμῶν ἀνεύγκη.

Γίνεται μέντοι τὸ τοιοῦτον, εἰ κατὰ τὴν πρῶταν τῶν καθάλλικεῶν ὁ βασιλεὺς· μετὰ δὲ τὸ γεῦμα καθάλλικεῦσειν μέλλοντος οὐδαμῶς γίνεται τοῦτο. Ἡ αἰτία ἀγνωεῖται. Στοχαστικῶς γε μὴν λέγω ὡς ἐπίπερ οἱ τοῦ πλήθους ἄνθρωποι πρῶτως μὲν νηφουσιν, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα μεθύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ προπετέστεροι γίνονται, εἰκότως πρῶτας μὲν σαλπίζουσι δι' ὅν εἴπομεν τρόπον, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα οὐδαμῶς, ἵνα μὴ τις μεθύων ἀτάκτως καὶ προπετῶς προσέλθῃ τῷ βασιλεῖ.

Ἔτι ὁ πρωτοστράτωρ ἐνὶ καὶ δεφένσωρ τῶν κουρσεούτων. Τούτων γὰρ μήτε τάξιν ἐχόντων μήτε φλάμουλον ἴδιον, ἀλλ' ἀτάκτως οὕτως ἀπολυομένων, ὁ πρωτοστράτωρ ὀπίσω τούτων εὐρισκόμενος δεφενδεύει τούτους, ἐὰν ἄρα πόλεμον εὕρωσιν· διὰ τοῦτο καὶ γὰρ πρωτοστράτωρ καλεῖται, διὰ τὸ προηγεῖσθαι παντὸς αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ. Ἀπὸ δὲ τῶν κουρσεουμένων πάντα τὰ ποικίλα, ἃ ὀνομάζονται φυτίλια, ἔθος ἐστὶ λαμβάνειν τὸν πρωτοστράτορα.

Ὁ μέγας λογοθέτης διατάττει τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποστελλόμενα προστάγματα καὶ χρυσόβουλλα πρὸς τοὺς ῥήγας, σουλτάνους καὶ τοπάρχας. Καὶ τοῦτο μὲν ἴδιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου ὑπηρετήμα.

Τὸ δὲ τοῦ δομestικίου ἐνεργεῖν ὃ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς.

Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης ἐστὶν ἐπιμελητὴς τῶν τῆς στρατιᾶς ἐπιτηδεῖων, ἦτοι τροφίμων, ποτῶν καὶ πάντων τῶν χρειωδῶν.

Ὁ μέγας πριμμικῆριος ἐντός τοῦ πλάτιου εἰς τὴν παράστασιν παιδοπούλου τοῦ βεστιαρίου κομίζοντος τὸ βασιλικὸν δικανίκιον, μέχρι καὶ τοῦ τριχλίνου διμοῖρου, οὗτος τοῦτο λαμβάνων τῷ βασιλεῖ φέρων δίδωσιν. Ὅταν δ' αὖ τοῦτο παρὰ τοῦ βασιλέως λάβῃ, ἐπ' ἀδείας ἔχει πολλάκις κατέχειν αὐτὸ τιμῆς ἑνακα. Τὸ δὲ οἰκτεῖον δίδωσι πρὸς τὸ ῥηθὲν τοῦ βεστιαρίου παιδῶπουλον, ὃς καὶ ἐξάγει τοῦτο ἐν τῷ σχήματι, κατὰ καὶ τὸ βασιλικόν.

Ἐνὶ δὲ καὶ τεταγμένον δίδωσθαι πρὸς τὸν μέγαν πριμμικῆριον κατὰ κυριαχὴν, χάριν δικανικίου, ὑπέρπευρον ἐν. Ἄν δ' ἴσως οὕτως ἀποδημῆ, δίδωσι τὸ δικανίκιον ὁ ἐντιμότερος τῶν καθευρεθέντων ἀρχόντων. Εὐρίσκεται καὶ εἰς τὸ φωσάτον κερὰ τῆς βασιλικῆς συντάξεως. Ἐχει δὲ καὶ ἴδικον αὐτοῦ φλάμουλον ἐν τῇ τοιαύτῃ συντάξει.

Ὁ μέγας κοντόσταυλος εὐρίσκεται κεφαλὴ τῶν Ἀ δογατέρων Φράγγων.

Ὁ πρωτοσεβαστὸς οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Τοῦ πιγκέρνη ἡ ὑπηρεσία, ὅτε καὶ ἡ τῶν μεγάλου δομestίκου λεχθήσεται.

Ὁ κουροπαλάτης εἶχε μὲν εἰς τὸ καλαιὸν ὑπηρεσίαν, ἥτις ἐστὶν ἐνεπίγνωστος, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης τὴν τοῦ βασιλέως σφενδόνην λαμβάνων σφραγίζει διὰ κηροῦ ἐνθα δεῖ· ἡ δὲ τοιαύτη σφραγίς, ἡ διὰ κηροῦ δηλαδὴ, οὐδαμῶς γίνεται ἀλλαχοῦ παρὰ τοῦ βασιλέως, εἰ μὴ πρὸς τὴν θέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τὴν θέσποιναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν βασιλέα τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Πρὸς δὲ δεσπότας, πατριάρχας καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχοντας τῶν ἐντιμοτέρων διὰ μολιβδίνης βούλης. Φέρει δὲ οὗτος καὶ τὴν βασιλικὴν σπάθην, ἀποδημοῦντος τοῦ πρωτοστράτορος.

Ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος εὐρίσκεται κεφαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων καὶ τῶν κοιτωναρίων, ἔχων ὑπ' αὐτὸν καὶ τὸν προκαθήμενον τοῦ κοιτῶνος. Μένει δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ παλατίου. Τοῦ παρακοιμωμένου δὲ τῆς σφενδόνης ἀποδημοῦντος οὗτος φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην.

Ἡ τοῦ γενικοῦ λογοθέτου ὑπηρεσία οὐ γινώσκειται.

Ὁ πρωτοβεστιαρίτης ἐστὶν ὑπηρετὴς τῆς παραστάσεως. Πρὸ γὰρ τοῦ τὸν βασιλέα τοῦ κελλίου αὐτοῦ ἐξελεῖν οὗτος εὐρίσκεται ἐν τῷ τρικλινίῳ μετὰ τὸ μέγαστον ἐταιριάρχου καὶ τοῦ τῆς αὐλῆς πριμμικηρίου. Καὶ μετὰ τὸ ἐξελεῖν καὶ σταθῆναι τὸν βασιλέα ἐξέρχεται ὁ πρωτοβεστιαρίτης, καὶ καλεῖ τοὺς τῶν ἀρχόντων ἐντιμοτέρους εἰς τὴν παράστασιν. Ἐπειτα ὁ μέγας ἐταιριάρχης, καὶ καλεῖ καὶ οὗτος· τινὰς τῶν προτέρων πλείους. Καὶ μετὰ τοῦτον ἐξέρχεται ὁ πριμμικηρὸς τῆς αὐλῆς, καὶ καλεῖ καὶ οὗτος ὡσαύτως τοὺς λοιποὺς τῶν ἀρχόντων. Ἐἶτα φέρουσι τὸ τοῦ βασιλέως δικανίκιον· οὗ καὶ ἐοθέντος τῷ βασιλεὶ παρὰ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου, ὡς εἴρηται, εὐθύς οἱ ἐτα:ριάρχαι καλεῦσι τοὺς ἐπιλοῖπους, τοὺς τὰ κόκκινα δηλονότι φοροῦντας· σκαράνικα, καὶ πάντας τοὺς κάτω. Καὶ γίνεται μὲν οὕτω τοῦτο πάντοτε, κατὰ τὴν τὸν ἄβρου ὡραν τῆς λειτουργίας καὶ ἑσπερινῆς· μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν, εἰ μὲν ἔχει θέλημα ὁ βασιλεὺς ἵνα δημηγορήσῃ ἡ εὐεργετήσῃ ὀφθίκιον πρὸς τινὰ, εἴτε ἡ παράστασις ἴσταται. Εἰ δὲ μὴ, τοῦ πρωτοβεστιαρίτου τὸ ἑαυτοῦ δικανίκιον κρούσαντος ἐπ' ἰδάφους ἡρέμα οἱ ἐταιριάρχαι οἱ δικανίκια ξύλινα φέροντες· λέγουσι τοὺς μετὰ τὸ δικανίκιον εἰσελθοῦσι τοῦ βασιλέως, καὶ ἐξέρχονται. Εἰ δὲ τι τῆς παραστάσεως ἵσταμένης δεήσει ἀνενεχθῆναι τῷ βασιλεὶ, εἴτε δι' ἀποκρισιάριον εἴτε δι' ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἔχει τοῦτο ἐπ' ἀδείας ποιῆσαι, μὴ τοῦ βασιλέως ἴσως ἐπιτάξαντος, εἰ μὴ μόνος ὁ πρωτοβεστιαρίτης· εἰ δ' οὗτος ἀποδημεῖ, ὁ μέγας ἐταιριάρχης.

Ἡ τοῦ δομestίκου τῆς τραπέζης ὑπηρεσία καὶ

Magnus contostaulus est caput stipendiariorum Francorum.

Protosebustus nullo munere fungitur.

Pinceruz officium explicabitur, quando de magni domestici munere sermo erit.

34 Curpalata olim quidem habebat officium, quod nunc incognitum est. In præsenti nullo fungitur munere.

Præfectus sigilli seu sigillifer imperatoris pala seu annulo obsignat litteras cera, quando oportet. Hoc vero per ceram sigillum non usurpat uspiam imperator, nisi ad dominam matrem suam, ad dominam uxorem suam et ad imperatorem filium; ad despotas autem, ad patriarchas et ad reliquos honoratiores principes et proceres utitur plumbea bulla. Portat insuper iste imperatoris ense, absente protostratore.

Præfectus cubiculi est caput eorum qui ministrant in cubiculo et cubiculariorum. Habet sub se quoque præsidem cubiculi. Manet in palatio. Absente præfecto sigilli fert iste imperatoris enses.

Functio logothetæ generalis incognita est.

Protovestiarites minister est circumstationis. Prius enim quam imperator ex suo conclavi exeat, iste jam in triclinio versatur cum magno hetæriarcha et primicerio aulæ. Et postquam imperator prodiit et in triclinio constitit, egreditur protovestiarites, vocatque ad circumstationem honoratiores ex proceribus. Postea magnus hetæriarcha vocat et ipse aliquos, et quidem plures prioribus. Post hunc exit primicerius **35** aulæ, qui reliquos procerum similiter advocat. Deinde afferunt imperatoris sceptrum; quod magnus primicerius imperatori modo supra exposito porrigit. Quo peracto statim hetæriarchæ accersunt cæteros, nempe eos qui scaranica coccinea ferunt, et his inferiores; sitque hoc semper mane circa horam liturgiæ et horam vespertini officii. Post missionem, si imperator aut verba facere aut beneficium officii in aliquem conferre velit, manet circumstatio. Sin minus, protovestiarita humum cum suo baculo pulsante paulatim hetæriarchæ, et qui baculos ligneos gestant, id indicant iis qui post allatum sceptrum imperatoris ingressi sunt, et egrediuntur. Si quid durante circumstatione sive per apocrisarium sive alium quem ex necessariis imperatori proponendum sit, nemo ex proceribus ejus faciendi potestatem habet, non mandante id fortassis imperatore, nisi solus protovestiarites, et ipso absente magnus hetæriarcha; si et ipse absit, primicerius aulæ.

Ἡ τοῦ δομestίκου τῆς τραπέζης ὑπηρεσία καὶ

Officium domestici mensæ et præfecti mensæ

explicabitur, quando de munere magni domestici A
disseretur.

Magnus pappias olim habuit incognitum officium,
nunc autem nullum.

Similiter eparchus, qui et ipse nullum officium
habet.

36 Magni drungarii vigiliarum officium expone-
tur, quando de officio magni domestici in exer-
citu disseremus.

Magni hetæriarchæ munus prius quidem expli-
catum est, quando de circumstatione agebamus.
Recipit iste undequaue adventantes exsules et
perfugas : ideo etiam hetæriarcha appellatur, tan-
quam qui ἑταίρους sive amicos suscipiat.

Logotheta cursus olim habuit officium nobis inco-
gnitum, nunc vero nullum.

Primi secretarii munus ex ipso vocabulo innotescit.
Est primus inter iudices. Interdum cum ipso
iudicant, decreto imperatoris, etiam alii honora-
tiores ipso.

Præfecti exercitus officium explicabitur, quando
de officio magni domestici in exercitu sermo
erit.

Mystici functio patescit ex ipso nomine.

Domesticus scholarum olim ferme idem officium
gessit quod modo magnus domesticus. Nunc nullo
munere fungitur.

Magnus drungarius classis eam rationem habet C
ad magnum ducem, quam vigiliarum magnus drun-
garius ad magnum domesticum.

Primicerius aulae habet in circumstatione eam
functionem de qua **37** antea dictum. Ejus etiam mu-
nus est ut inter omnes qui in aula versantur, de-
centem ordinem constituat. Quemadmodum enim
quilibet ex proceribus designatum et proprium
locum in circumstatione obinet, ita et quælibet
aulicorum classis proprium in aula tenet locum.
Barangi enim ministri sunt ad fores conclavis im-
peratorii et triclinii. In aula vero palatii milites
sunt stationarii, habentes equos, quibus etiam aloga-
tor præest. Post istos sunt alii stationarii, sed equis
carent, habent tamen alogatorem : qui spathas suas
manibus gestant. Deinde sunt quos nominant
tzacones, qui et ipsi pilaticia portant. Post hos
sunt alii, pedites quidem et isti, quos murtatos
vocant, quorum quilibet fert tela. Stationarii pileos
seu umbellas gestant, tzacones, petasos seu
enculiones. Ferunt etiam superne coloris cæsiil lo-
ricas stantibus leonibus, iisque albis, in pectore
insignitas, qui contra sese erecti sunt. Similiter
in tergo. Etiam Cortinarii, qui et ipsi præfectum
habent, quem comitem appellant; quorum licet
classis minor sit, stationem tamen habent infra
locum imperatorii throni. Bardariotæ destinati
sunt ad custodiam januæ aulicæ. Omnes igitur
isti, quando matutinæ laudes, liturgiæ et vesper-
tiæ decantantur, ordine quique suo consistunt,

A τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης λεχθήσεται, ὅτε καὶ ἡ τοῦ
μεγάλου δομestίκου.

Ὁ μέγας παππίας εἶχε μὲν πάλαι ὑπηρεσίαν
ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Ὁ ἐπαρχος ὡσαύτως· νῦν δὲ οὐδὲ οὗτος.

Ἡ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίβλης ὑπηρε-
σία εἰρήσεται καὶ αὕτη, ὅτε καὶ ἡ τοῦ μεγάλου δο-
μestίκου ἢ εἰς τὸ φωσσάτον.

Τὸ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου ὑπηρετήμα ἐλέχθη
μὲν πρότερον, ὅτε περὶ τῆς παραστάσεως ἐλέγομεν.
Δίκεται δὲ οὗτος· καὶ τοὺς προσερχομένους παντα-
χόθεν φυγάδας· διὸ καὶ ἐταιριάρχης καλεῖται, ὡς
τοὺς ἑταίρους ἦτοι τοὺς φίλους δεχόμενος.

Ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου εἶχε μὲν πάλαι κα-
B οὗτος ὑπηρεσίαν ἡμῖν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδε-
μίαν.

Τὸ τοῦ πρωτασηκρήτις ὑπηρετήμα δῆλον καὶ
ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος· πρῶτος γὰρ τῶν σεκρέτων
λέγεται. Ἔστι δὲ ὅτε συγκρίνουσι μετ' αὐτοῦ βασι-
λικῶ ὀρισμῶ καὶ ἕτεροι ἐντιμότεροι τούτου.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐπὶ στρατοῦ ὑπηρετήμα, λεχθή-
σεται καὶ τοῦτο, ὅτε καὶ τοῦ μεγάλου δομestίκου τὸ
εἰς φωσσάτον.

Ἡ τοῦ μυστικῶ ὑπηρεσία νοεῖται καὶ ἀπ' αὐτοῦ
τοῦ ὀνόματος.

Ὁ δομestικός τῶν σχολῶν πάλαι μὲν εἶχεν ὑπηρε-
C σίαν σχεδὸν ἦν ὁ μέγας δομestικός ἄρτι, νῦν δὲ
οὐδεμίαν.

Ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου τὸν αὐτὸν λόγον
ἔχει πρὸς τὸν μέγαν δοῦκαν ὃν ὁ τῆς βίβλης μέγας
δρουγγάριος πρὸς τὸν μέγαν δομestικόν.

Ὁ πριμικλήριος τῆς αὐλῆς ἔχει μὲν ἐν τῇ πα-
ραστάσει ὑπηρεσίαν ὅταν προεἰπομεν, εὐτακτεῖ δὲ
καὶ τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ πάντας. Ὅτι περὶ γὰρ τῶν ἀρ-
χόντων ἕκαστος τὸν ἀποτεταγμένον καὶ ἴδιον ἔχει
τόπον εἰς τὴν παράστασιν, οὕτω καὶ τῶν ἐν τῇ
αὐλῇ τάξεων ἕκαστη τὸν ἴδιον αὐλῆς κέκτηται τό-
πον. Οἱ μὲν γὰρ Βάραγγοι εὐρίσκονται ὑπηρε-
τοῦντες εἰς τε τὰς θύρας τοῦ καλλίου τοῦ βασιλέως
καὶ εἰς τὸ τρίκλινον, ἐν τῇ αὐλῇ δὲ τοῦ παλατίου
στρατιῶται ὀνομαζόμενοι οὕτω παραμοναί, ἔχοντες
ἄλογα, ἐφ' ὧν καὶ ἀλλαγάτωρ. Καὶ μετ' αὐτοὺς
D ἕτεροι, παραμοναί μὲν καὶ οὗτοι, πλὴν ἀνευ ἀλό-
γων, ἔχοντες ἀλλαγάτωρα, φέροντες ἐν χερσὶ πάν-
τες τὰς σπάθας αὐτῶν. Εἶτα εὐρίσκονται οἱ ὀνομα-
ζόμενοι τζάκονες, φέροντες καὶ οὗτοι πιλατικία.
Καὶ μετὰ τούτους ἕτεροι, πεζοὶ μὲν καὶ οὗτοι,
ὀνομαζόμενοι Μυρτάτοι, τόξα ἕκαστος φέροντες·
αἱ μὲντοι παραμοναί μετὰ σκιαδίων, οἱ τζάκονες δὲ
μετὰ καπασίμων, φοροῦντες καὶ ἐπάνω κλίβανα
ἡεράνεα, λέοντας περὶ τὸ στήθος ἔχοντα ἰσταμένους
λευκοὺς, ὀρώντας ἀντικρὺ κατὰ πρόσωπον. Ὁσαύ-
τως καὶ ὀπισθεν. Εἰσὶν καὶ Κορτινάριοι, ἔχοντες
καὶ οὗτοι ἔνοχον, ὃς κόμης καλεῖται· οἳτινες δὲ
κἂν ἐλάτων τάξις εὐρίσκονται, ἀλλ' οὖν κάτω
ἰστανται τῆς προκύψεως. Οἱ δὲ Βαρδαριῶται εἰς
τὴν τῆς αὐλῆς θύραν. Πάντες οὖν οὗτοι, καὶ οἱ
εἰρημένοι, καθ' ἣν ὥραν ὃ τε ὀρθρινὸς ὕμνος ψάλλ-

λται, ὁ τῆς λειτουργίας, καὶ ὁ τοῦ ἑσπερινοῦ, κατὰ τάξιν ἴστανται, εὐτακτοῦντος αὐτοῦς τοῦ πριμμικηρίου τῆς αὐλῆς, καθὰ εἴρηται.

Ἐπιτηροῦσι δὲ οἱ Κορτινάριοι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως σκητὴν, ἥτις κόρτη ὀνομάζεται. Ὁ μέντοι κόμης αὐτῶν καὶ αὐτοὶ δ' οὗτοι πανία φοροῦσι κόκκινα ἐκ τῶν τῆς κόρτης παλαιῶν πανίων, ἐξ ὧν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς σκουφίας μόνον ἐρυθρὰς ἐντὸς μὲν τῆς αὐλῆς, οὐ μὴν δὲ καὶ καπρία· ἔτι τε καὶ κάλζας τοιαύτας, μετὰ παπουτζῶν μελάνων. Ἐκτὸς δὲ φοροῦσι τὰς τοιαύτας σκουφίας μετὰ καπρίων.

Τοιαῦτα ἐνδύματα ἐρυθρὰ ἐνδύονται μὲν καὶ οἱ Βαρδარიῶται, διὰ πανίων, οὐκ ἐκ τῆς κόρτης, ἀλλ' ἐξ οἰκείων, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ Περσικὸν φόρεμα, ἀγγυρωτὸν ὀνομαζόμενον, ἔχον ἀντὶ μαργελλίων πάνιον κίτρινον. Κρέμονται δὲ ἐπὶ ζώνης ἐκάστου τούτων λῶροι, οὓς κλοῦσι μαγκλάβια, μαστίζειν τοὺς ἀξιούς ματτίζεσθαι, φέροντες ἀεὶ δικανίκια. Ὅτε δὲ καθαλλικέουσι ὁ βασιλεὺς, προηγούνται, καὶ φέροντες αὐτὰ ὀρθία εὐτακτοῦσι τὸν λαόν. Ἐχουσι δὲ οὗτοι καὶ πριμμικήριον. Τούτους πάλαι Πέρσας κατὰ γένος ὄντας ὁ βασιλεὺς μετοικίσας ἐκίθειν εἰς τὸν Βαρδάριον ἐκάθισε ποταμὸν, ἀφ' οὗ καὶ Βαρδариῶται καλοῦνται.

Ὁ πρωτοσπαθάριος λέγεται ὅτι ἦν κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν πρῶτος τῶν σπαθάρων παραμονῶν. Νῦν δὲ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Ὁ μέγας ἄρχων οὐδὲ ἐν ὑπηρετήματι κέκτηται, καὶ ὁ τατῆς τῆς αὐλῆς ὡσαύτως.

Οἱ μεγάλοι τζαούσιοι εὐρίσκονται εὐτακτοῦντες τὴν τοῦ βασιλέως σύνταξιν, ὑπὸ τὸν μέγαν πριμμικήριον ὄντες.

Ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου οὐδ' οὗτος ἔχει ὑπηρεσίαν τινα.

Ὁ τῶν οἰκειακῶν λογοθέτης ὡσαύτως.

Καὶ ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς οὐδ' οὗτος ἔχει τι ὑπηρετήματα νῦν.

Ὁ πρωτοκυνηγός ἔχει μὲν τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ὅτι τοῦ βασιλέως τὸν ἵππον ἀναβαίνοντος οὐδεὶς ἕτερος τὴν σκάλαν κατέχει εἰ μὴ μόνος οὗτος, εἰ παρῶν εὐρίσκειται, ἀρχεὶ δὲ καὶ τῶν κυνηγῶν τῶν λεγομένων σκυλλομάγγων. Εἰ δὲ ποτε κυνηγετοῦντος τοῦ βασιλέως αἰμαχθῆναι συμβῆ τι τῶν ἱματίων αὐτοῦ, λαμβάνει τοῦτο καθ' ὑπηρεσίαν ὁ πρωτοκυνηγός.

Ὁ σκουτέριος βαστάζει τὸ διδύλλιον καὶ τοῦ βασιλέως σκουτάριον, οὐ μόνον εἰς τὰς προκῦψεις, ἀλλὰ καὶ ὅπου ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται. Εὐρίσκονται δὲ μετὰ τοῦ διδύλλιου καὶ πάντες οἱ Βάραγγοι. Ἐπεὶ οὖν εἰς τὸ φωσάτον ὁ βασιλεὺς εὐρίσκειται, εἴτε καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ διδύλλιον πάντοτε ἐμπροσθεν αὐτοῦ φέρεται.

Ὁ ἀμηράλιος ὑπὸ τὸν μέγαν δούκαν εὐρίσκειται, ἤγετα δὲ τοῦ στόλου παντός.

Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων δέχεται τὰς τῶν αἰτούντων καὶ τῶν ἀδικουμένων ἀναφοράς, καθάλλαρῖον διερχομένου τοῦ βασιλέως.

A primicerio aulæ ipsos in ordinem decentem cogente, ut dictum est.

38 Cortinarii ministrant ad imperatoris tabernaculum, quod cortis nominatur; quorum comes et ipsi ferunt pannos coecineos ex cortis veteribus pannis, et ex iisdem in capite galericulos rubros intra aulam quidem, at non petasos. Præterea caligas ejusdem generis cum nigris calceamentis. Extra aulam vero gestant hujusmodi galericulos cum petasis seu cuculionibus.

Hujusmodi rubris indumentis vestiuntur etiam Bardariotæ, quæ confecta sunt ex pannis, non a corte sumptis, sed ex propriis. In capite Persicum gestamen gestant, cui nomen anguratum, quod loco margellarum pannum citrini coloris habet. Ex cujuslibet horum zona pendent lora, quæ vocantur manuclavia, hoc est baculi seu virgæ, ut flagellis dignos flagellent. Semper ferunt baculos. Præcedunt, quando imperator equitat, et baculos erectos ferunt, ut constituent ordinem in populo. Habent et isti primicerium; quos origine Persas imperator inde transtulit ad Bardarium flumen, a quo etiam Bardariotarum nomen inditum est.

Protospatharius hoc nomen adeptus est, quia olim fuit primus inter spatharios stationarios. In præsentem nullum officium gerit.

39 Neque magnus princeps officium aliquod habet, ut nec tatas aulæ.

C Magni tzausii comitatum imperatoris ordinant, et subsunt magno primicerio.

Prætor populi caret functione.

Similiter logotheta rei familiaris.

Neque logariastes aulæ aliquo munere fungitur.

Primus venatorum hoc muneris habet: imperatore equum ascendente nullus alius, sed ipse solus, si præsens sit, stapedem tenet. Præest venatoribus, quos canum mangones vocitant. Si contingat aliquod ex vestimentis imperatoris sanguine aspergi in venatione, accipit illud ex munere suo primus venatorum.

Scutifer fert vexillum et imperatoris scutum non solum ad loca quibus in throno sublimis sedet, sed quocunque se confert imperator. Omnes porro Barangi ad hoc vexillum defendendum sunt destinati. Sive igitur imperator sit in exercitu, sive alibi, vexillum semper illi præportatur.

Ameralius magno duci subditur, regitque totam classem.

Magister supplicum libellorum, quando imperator equitat, supplicationes eorum qui petunt quique injuria affecti sunt recipit.

40 Quæstor olim habebat officium, nunc nullum. A Ὁ κοιαιστὼρ εἶχε μὲν πάλαι καὶ οὗτος ὑπηρεσίαν, νῦν δὲ οὐδαμῶς.

Functio magni adnumiastæ explicabitur, quando agetur de officio domestici in exercitu.

Τὸ τοῦ μεγάλου ἀδνουμιαστοῦ ὑπηρετήμα λεγθήσεται δὲ τοῦτο, ἀπὴνίκα τοῦ μεγάλου δομαστικού τοῦ εἰς τὸ φωσσάτον.

Logotheta castrensis nullum ministerium habet.

Ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Primus accipitrarius præstet illis venatoribus qui aves ferunt. Gestat quoque chirothecam in zona, ut aatea dictum.

Ὁ πρωτοϊερακάριος ἄρχει τῶν φερόντων ὄρνεα κυνηγῶν, φέρει δὲ καὶ χειρότριον ἐπὶ ζώνης, ὡς προεῖρηται.

Logotheta gregum seu pecuarie functus quidem olim fuerat officio, nunc vero nullo.

Ὁ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν εἶχε καὶ οὗτος πάλαι ὑπηρεσίαν, νῦν δὲ οὐδαμῶς.

Magnus interpres est primus interpretum, quos vulgo nominant dragomanos.

Ὁ μέγας διερμηνευτής ἐστὶ πρῶτος τῶν ἐρμηνεύων, οὓς κοινῶς ὀνομάζουσι δραγομάνους.

Acoluthus barangorum præfectus est. Sequitur imperatorem ante illos. Ea etiam de causa acoluthus, hoc est secutor, appellatur.

Ὁ ἀκόλουθος εὐρίσκεται μὲν ἐνοχος τῶν βαράγγων, ἀκολουθεῖ δὲ τῷ βασιλεῖ ἐμπροσθεν αὐτῶν· διὰ τοι τοῦτο καὶ ἀκόλουθος λέγεται.

Judex exercitus, si imperator sit in exercitu, occurrentes controversias militum, sive de equis sive de armis sive de præda sive de alia quacunque cognoscit ac componit.

Ὁ κριτής τοῦ φωσσάτου, τοῦ βασιλέως εἰς τὸ φωσσάτον εὐρίσκομένου, τὰς παρεμπιπτούσας ὑποθέσεις τοῖς στρατιώταις εἶτε περὶ ἀλόγων εἶτε ἀρμάτων εἶτε καὶ κούρων ἢ περὶ τοιοῦτου εἰνὸς καθιστᾷ καὶ ἐξετάζει.

Præfectus allagii locum obtinet in comitatu imperatorio, et subest magno primicerio.

Ὁ ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου εἰς τὴν τοῦ βασιλέως εὐρίσκεται μὲν σύνταξιν· καὶ ὑπὸ τὸν μέγαν δὲ πριμμικῆριον.

Protallagator similiter subjicitur magno primicerio, et comitatus sequitur, ut si quis eum desorat, revocet et in comitatum reducat **41** debitumque ordinem conservet. Si vero magnus primicerius aliquo ex militibus comitatus opus habeat, significat id protallagatori, qui eum accersit.

Πρωταλλαγάτωρ ὡσαύτως ὑπὸ τὸν μέγαν πριμμικῆριον, πλὴν ἀκολουθεῖ ὀπισθεν τῆς συντάξεως, ἵνα κἂν ἀπολιμπάνηται τις αὐτῆς, φέρῃ οὗτος καὶ ἀποκαθιστᾷ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ εὐτακτῆ. Εἰ δὲ καὶ ὁ μέγας πριμμικῆριος ἐν χρεῖα εἰνὸς γένοιτο τῶν ἀπὸ ταύτης, πρὸς τὸν πρωταλλαγάτωρα λέγει καὶ καλεῖ τοῦτον.

Magnus administrator nullam functionem habet.

Ὁ μέγας διοικητής οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Orphanotrophus olim habebat curam pupillorum, nunc omni officio cæret.

Ὁ ὄρφανοτρόφος ἦν μὲν φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος πάλαι τῶν ὄρφανῶν, νῦν δὲ οὐδαμῶς κέκτηται τίνα ὑπηρεσίαν.

Proto notarius ipso suo nomine innotescit: est enim primus notariorum sive scribarum.

Ὁ πρωτονοτάριος δῆλος καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος· πρῶτος γὰρ τῶν νοταρίων ἦτοι τῶν γραμματικῶν.

Ejus qui a memoria functio olim erat, ut eorum qui in expeditionibus et alibi præclare se gessissent, nomina describeret, eosque imperatori in memoriam revocaret, quo justis honoribus et præmiis afficerentur. In præsentem nullam functionem habet.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων ὑπηρετήμα πάλαι μὲν ἦν τοῦ ἀπογράφου τοὺς ἐν ταῖς στραταῖς καὶ ἀλλαγῶ ἀριστεύοντας, καὶ ἀναμνησκῆσαι τὸ ὑπὲρ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, ἵνα λαμβάνουσι τὰς προσηκούσας τιμὰς· κατὰ δὲ τὸ παρὸν οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Domesticus murorum hanc functionem habet, ut si qua urbes reparatione egeant, id reparandum curet.

Ὁ δομῆστικός τειχῶν ἔχει τοῦτο τὸ ὑπηρετήμα, ὅτι εἰ τις τὰ κάστρα περιποιήσεως δεῖοιτο, ἐπιμελεῖσθαι τοῦτο εἰς τὸ ἀνακτιλῆσθαι.

Præses cubiculi imperatorii præstet quidem cubiculariis, sed subjacet accubitori cubiculi.

Ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλικῆς ἄρχει μὲν τῶν κοιτῶνῶν, εὐρίσκεται δὲ ὑπὸ τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον.

Præses vestiarii subjicitur protovestiariæ. Operam suam locat in acceptorum expensorumque proventuum rationibus annotandis.

Ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου ὑπὸ τὸν πρωτοβεστιαρίτην εὐρίσκεται, ὑπηρετεῖ δὲ καὶ εἰς τὰς προφερομένας καὶ ἐξερχομένας εἰσόδους τε καὶ ἐξόδους.

Vestiarii munus occupatur in mari. Nam quando imperator expeditionem **42** marinam suscipit, iste præstet triremi quæ vestiarium (imperatoris) vehit. Pone sequitur triremem imperatoriam.

Ὁ βεστιάριος ἔχει ὑπηρετήμα θαλάσσιον. Τοῦ γὰρ βασιλέως κατὰ θάλασσαν στρατεύοντος ἄρχει οὗτος τοῦ τὸ βεστιάριον φέροντος κατέργου, ἀκολουθεῖ τε κατόπιν τοῦ βασιλικῆς κατέργου.

Hæteriarcha quidem, ut ante dictum est, ad cir-

Ὁ ἐταιριάρχης ὑπηρετεῖ μὲν εἰς τὴν παράστα-

σιν, ὡς προεῖρηται, συνυπηρετεῖ δὲ καὶ τῷ μεγάλῳ ἑκαβάρχη ὑπὲρ τῶν προσφύγων.

Ὁ τῆς αὐλῆς λογαριαστής λογίζεται τοὺς ἐν τῇ ἀβλῇ εὐρισκομένους πάντας βόγατορας, εἰ λείπει τινὶ ἀπὸ τῆς βόγας αὐτοῦ ἢ ἐξεδαύλευσεν ὑπὲρ τῶν ἐρογεύθη.

Στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβάλλων ὑπηρετήμα εἶχε τοιοῦτον. Ἦσαν ἐν τοῖς κατὰ θέματα τόποις φωσάτου τάγματα, οἱ μὲν μεγαλολογίζται ὀνομαζόμενοι, οἱ δὲ τρικάβαλλοι, οἱ δὲ δικάβαλλοι, καὶ ἔτεροι μονοκάβαλλοι. Ἦν οὖν εἶδος ὁ στρατοπεδάρχης φροντιστὴς καὶ ἐπιμελητὴς μόνων τῶν μονοκαβάλλων.

Ὁ τῶν τσαγγαρόρων στρατοπεδάρχης φροντίζων ὡσαύτως καὶ ἐπιμελούμενος τούτων, καὶ ὁ τῶν μουρτάτων στρατοπεδάρχης ὁμοίως.

Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακόνων ἐπιμελεῖται τῶν εἰς τὰ κάστρα εὐρισκομένων φυλάξεων, οἵτινες τζακόνες ὀνομάζονται.

Ὁ προκαθήμενος τῶν μεγάλων παλατίων ἐπιμελητὴς αὐτῶν, καὶ τῶν Βλαχερνῶν παλατίων ὡσαύτως· προκαθήμενος.

Τῶν θεμάτων δομῆστικος ἦν πάλαι φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος τῶν τοῦ δημοσίου πραγμάτων. Καὶ οἱ δομῆστικοὶ τῶν τε ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμάτων φροντισταὶ ὡσαύτως καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν ἐκεῖσε δημοσίων πραγμάτων.

Τὸ τοῦ μεγάλου μυρταίου ὑπηρετήμα ἀνεπίγνωστόν ἐστιν.

Τὸ τοῦ πρωτοκλήματος θαλάσσιον ἔστιν. Εὐρίσκεται οὗτος τῶν ἐν τῷ βασιλικῷ στόλῳ πάντων κομητῶν πρῶτος.

Καὶ τὸ τοῦ δρουγγαρίου ὡσαύτως θαλάσσιον. Δρουγγα ποσότης τοσοῦτων τινῶν ἐρμηνεύεται, ἥς ἡ ἀρχὴ ὁ τοιοῦτος δρουγγάριος.

Οἱ προκαθήμενοι καὶ οἱ καστροφύλακες ὑπηρεταὶ ἐκάστης κατ' ἀξίαν τῶν πόλεων.

Ἔως ὧδε πασῶν αἰ ὑπηρεσίαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς τῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν τάξεως, καὶ τῶν κατ' αὐτὰς τελομένων ἐθίμων, ἐν αἷς διαλαμβάνονται καὶ περὶ τοῦ μεγάλου δομῆστικοῦ ὑπηρεσίως, τοῦ τε πικέρη καὶ δομῆστικοῦ τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἐπι τραπέζης.

Τῇ κθ τοῦ Δεκεμβρίου μηνός, καθ' ἣν ἡ τῶν Χριστουγέννων παραμονή, τοῦ βασιλέως εἰς τὸν θρόνον μὴ ἐξεβθόντος κατὰ τὴν ἐξ ἔθους αὐτῷ συνήθειαν, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτοῦ κελλίῳ εὐρισκομένου, φέρουσι μετὰ τὴν ἀπόδυσιν οἱ κανονάρχαι καὶ ἱστώσιν εἰκονοστάσιον, εἰς ὃ κρέμονται ἅγιοι εἰκόνες τῆς τε γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἑταίρι τρεῖς ἢ τέσσαρες. Ἐμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλόγιον, ἐφ' οὗ ἐπίκειται ἅγιον Εὐαγγέλιον. Καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς ἵστανται πλησίον τῶν ἁγίων εἰκόνων μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν, οἱ δ' ἀναγνώσται μέσον τοῦ τρικλίνου κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιβρίπτων αὐτῶν, φοροῦντες καὶ χαμῖσια ἐπάνω τῶν ἱματίων, ὁ μόντος πρωτοψάλτης καὶ ὁ δομῆστικος λευκὰ, ὁ λαμπαδάριος δὲ κρατῶν τὸ χρυσοῦν διδάμ-

A cum stationem ministrat. Simul autem cum magno hetæriarcha curam gerit eorum qui refugium quaerunt.

Logariastes aulae numerat et computat omnes milites qui in aula stipendia merent; et dispicit num quid alicui de stipendio desit, aut num plene satisfecerit pro stipendio quod accepit.

Stratopedarcha militum qui uno solum equo utuntur, hujusmodi munus gessit. Erant in locis thematum exercitus agmina, quorum alii appellabantur μεγαλολογίζται, alii a tribus equis tricaballi, alii a duobus dicaballi, alii ab uno monocaballi. Et isti soli pertinebant ad curam stratopedarchæ.

Tzangratorum curam similiter gerit eorum stratopedarcha, ut et murtatorum eorumdem stratopedarcha.

Stratopedarcha tzaconum curator est custodiae in urbibus, qui tzacones nominantur.

Præses magnorum palatiorum eadem palatia sub sua cura habet, ut et præses palatiorum quæ sunt in Blachernis.

43 Domesticus thematum olim cura sua publicas res comprehendebat. Et domestici orientalium et occidentalium thematum similiter curatores erant publicorum negotiorum quæ ibi enascebantur.

Magni myrtaitæ munus est incognitum.

C Protocomitis functio ad mare spectat: est enim in imperatoris classe comitum omnium primus.

Drungarii officium consimiliter ad mare pertinet. Drunga est certus numerus militum, quibus talis drungarius imperat.

Præsides civitatum et castrorum custodes ministri sunt pro cuiusque civitatis dignitate.

Hucusque omnium administrationes.

CAPUT VI.

De Christi Domini festorum ordine et ritibus in eisdem observandis; tum de magni domestici ministerio, de pincerna, de domestico mensæ et eidem mensæ præposito.

D Mensis Decembris 24 celebratur vigilia Nativitatis Christi, imperatore ad matutinum secundum usitatam sibi consuetudinem non egresso, 44 sed suo in conclavi commorante. Finito matutino et dimisso cœtu canonarchæ imagines afferunt et tabulatum erigunt, ex quo pendent sanctæ imagines nativitatis Christi et aliæ tres vel quatuor. Coram hoc pulpitem est, in quo sanctum Evangelium repositum jacet. Et sacerdotes quidem stant prope sanctas imagines cum sacerdotalibus suis stolis: at lectores stant in medio triclinio e conspectu imperatoris cum suis tunicis et capitis tegminibus, ferentes quoque camisia super vestes, protopsaltes quidem et domesticus candida, lampadarius autem tenens auream hastam, cui cercus est impositus,

magister et omnes cantores purpurea; sed cano-
narchæ cum solis tunicis adstant, et capite aperto.
Post hæc protovestiarites, magnus hetæriarcha,
primicerius aulæ, hetæriarchæ et quotquot baculos
ferunt et ministerium obeunt, introducunt procé-
res ad imperatoris circumstationem, donec impleat-
ur domus. Postea egreditur imperator ex suo con-
clavi, magno domestico ad januam stante et im-
peratoris ense ferente. Igitur simul ac imperator
apparet, cantores statim canunt illud: « Diutur-
num faciat Deus imperium tuum. » Quibus canen-
tibus imperator vadit, sanctasque imagines oscula-
tur. Deinde regressus stat prope thronum suum,
magno domestico ad sinistrum imperatoris la-
tus stante cum spatha seu ense imperatorio, ut dictum
est. **45** Lampadius autem infra magnum domesti-
cum fert aureum contum cum ardente lampade; cujus
lampadis supremæ partes tinctæ sunt cinnabari;
medium vero per bracteam inauratum est, quæ in-
tus cruces coccineas in orbem repræsentat. Facto
igitur horarum initio, famulus vestiarii statim im-
peratoris sceptrum affert; quod magnus primice-
rius imperatori porrigit.

Sciendum est imperatorem in quotidianis cir-
cumstationibus dicere: Proferatur sceptrum meum.
Et mox famulum vestiarii illud asserre, ut antea
diximus. Cæterum in festis, quando circumstatio
instituitur, postquam imperator stat suo in solio;
omisso illo, Proferatur sceptrum meum, magnus
primicerius compellens famulum, Famule, inquit;
et confestim sceptrum apportat, Ratio hujus est,
quis in quotidianis matutini et vespærarum cir-
cumstationibus, postquam honoratiores ex proceribus
in circumstatione jam præsentés sunt, ait im-
perator: « Proferatur sceptrum meum; » quod
argumento est populum, qui inferius consistit, etiam
ingressurum. At in magnis festis omnes proceres
et reliqui intrant, nec opus est ut imperator scep-
trum suum deposcat: hoc enim sciens magnus
primicerius injussus præcipit, et asserunt illud.

Canuntur igitur horæ, ut moris est, prima, tertia,
sexta et nona **46** cum tropariis. Ad ultimum nonæ
horæ troparium dicit protopsaltes: « Gloria Patri
et Filio et Spiritui sancto; » et decantatur. Addi-
tur deinde et hoc: « Et nunc et semper; » nec
secundo cantatur troparium, legitur autem a cano-
narcha, qui post lectionem sic profatur: « Diu-
turnum faciat Deus præpotens et sanctum impe-
rium vestrum ad multos annos. » Rursus tertia
vice: « Diuturnum faciat Deus a Deo acceptum et
a Deo custoditum præpotens et sanctum imperium
vestrum ad multos annos. » Deinde acclamant cir-
cumstantes: « Diuturnum faciat Deus sanctum
imperium vestrum ad multos annos. » Caniturque
semper, » antea decantatum fuerit.

Psalms horarum legit archidiaconus, prophetiam

Α πούλον, ὁ μαστωρ καὶ πάντες οἱ ψάλται πορφυρᾶ.
Οἱ κανονάρχαι ἐξ μετὰ ἑματίων μόνων καὶ ἀσκεπεῖς.
Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ πρωτοθεστιαρίτης τε, ὁ μέγας
ἐταιριάρχης, ὁ πριμικιχίριος τῆς αὐλῆς, οἱ ἐται-
ριάρχαι, καὶ ὅσοι φέρουσι τὸ δικανίκιον καὶ ὕπερ-
τούσιν, εἰσάγουσι τοὺς ἀρχοντας· εἰς τὴν τοῦ βασι-
λέως παράστασιν ὥστε τοῦτον πληρωθῆναι τὸν οἶκον.
Καὶ μετὰ τοῦτο ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς τοῦ κελλίου
αὐτοῦ, τοῦ μεγάλου δομεστίκου εἰς τὴν θύραν ἱστα-
μένου καὶ τὴν τοῦ βασιλέως φέροντος σπάθην. Ἄμα
οὖν τῷ τὸν βασιλέα φανῆναι· οἱ ψάλται αὐτίκα ψάλ-
λουσι τὸ πολυχρόνιον· ψαλλόντων δὲ τούτων ὁ βασι-
λεὺς ἀπέρχεται καὶ ἀσπάζεται τὰς ἀγίας εἰκόνας.
Εἰθ' ὑποστρέφας ἱσταται πλησίον τοῦ θρόνου αὐτοῦ,
τοῦ μὲν μεγάλου δομεστίκου κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέ-
ρος ἱσταμένου τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς σπάθης, ὡς
ἐλρηται, τοῦ δὲ λαμπάδου κατώθεν τοῦ μεγάλου
δομεστίκου τὸ διδάμπουλον μεθ' ἡμμένης λαμπάδος
φέροντος, ἧς δὴ λαμπάδος τὰ μὲν ἄκρα εἰσι διὰ κιν-
ναθάρως βεθαμμένα, τὸ δὲ μέσον διὰ πεταλίου κε-
χρυσωμένον ἔχοντος σταυροὺς ἐντὸς κύκλῳ κοκκί-
νους. Τῆς οὖν τῶν ὥρων ἐνάρξεως γενομένης φέρει
αὐτίκα παιδόπουλον τοῦ βεστιαρίου τὸ τοῦ βασιλέως
δικανίκιον, ὅπερ λαθῶν ὁ μέγας πριμικιχίριος φέ-
ρων δίδωσι τῷ βασιλεῖ.

Ἰστέον δὲ ὅτι εἰς μὲν τὰς καθ' ἑκάστην γινομένας
παραστάσεις ὁ βασιλεὺς λέγει ὅτι τὸ δικανίκιον μου,
καὶ φέρει τοῦτο τοῦ βεστιαρίου παιδόπουλον, καθὰ
εἴρηται. Ἐπι δὲ τῶν ἑορτῶν, ὅταν παράστασις γένη-
ται, μετὰ τὸ τὸν βασιλέα εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ σπα-
θῆναι, καὶ χωρὶς τοῦ εἰπεῖν αὐτὸν ὅτι τὸ δικανίκιον
μου, λέγει ὁ μέγας πριμικιχίριος, παιδόπουλον, καὶ
φέρει τοῦτο. Ὁ δὲ περὶ τούτου λόγος οὕτως ἐστίν,
ὅτι εἰς τὰς καθ' ἡμέραν τῶν ἁθῶρων παραστάσεις
καὶ τῶν ἑσπερινῶν, μετὰ τὸ τοὺς ἐντίμους τῶν ἀρ-
χόντων εἰς τὴν παράστασιν εἰσελθεῖν, λέγει ὁ βασι-
λεὺς ὅτι τὸ δικανίκιον μου, σημεῖον δὲ τοῦτο τοῦ καὶ
τὸν παρακάτωθεν λαὸν εἰσελθεῖν. Κατὰ δὲ τὰς με-
γάλας τῶν ἑορτῶν πάντες ἀρχοντεῖς τε καὶ οἱ λοιποὶ
εἰσέρχονται, καὶ οὐκ ἐστὶ χρεῖα διὰ τοῦτο τὸν βασι-
λέα ζητῆσαι τὸ δικανίκιον αὐτοῦ· τότε γὰρ εἰδὼς ὁ
μέγας πριμικιχίριος λέγει ἀνερωτήτως, καὶ φέρου-
σιν αὐτῷ.

Ψάλλονται οὖν αἱ ὥραι, ὡς ἔθος, ἦ τε πρώτη, ἡ
τριθέκτη καὶ ἡ ἐνάτη, μετὰ τῶν τροπαρίων. Εἰς
μέντοι τὸ τελευταῖον τῆς ἐνάτης ὥρας τροπάριον
λέγει ὁ πρωτοψάλτης τὸ Δόξα, καὶ ψάλλεται. Ἐἶτα
καὶ τὸ Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ. Καὶ οὐ ψάλλεται ἐκ δευτέρου
μὲν τὸ τροπάριον, ἀναγινώσκειται δὲ ὑπὸ τοῦ κανο-
νάρχου· ὅς καὶ μετὰ τὸ ἀναγινῶναι λέγει οὕτως·
« Πολυχρόνιον ποιήσαι ὁ Θεὸς τὴν κραταιὰν καὶ ἀγίαν
βασιλείαν σὰς εἰς πολλὰ ἔτη. » Καὶ πάλιν ἐκ τρίτου·
« Πολυχρόνιον ποιήσαι ὁ Θεὸς τὴν θεοπρόβληπτον,
θεόστεπτον καὶ θεοφροῦρητον, κραταιὰν καὶ ἀγίαν
βασιλείαν σὰς εἰς πολλὰ ἔτη. » καὶ ψάλλεται τὸ τρο-
πάριον αὖθις, ἐπαὶ τὸ Νῦν καὶ ἀεὶ προσβρέθη.

Ilud troparium iterum, cum illud: « Nunc ei

Τοὺς μὲν οὖν ψαλμοὺς τῶν ὥρων ἀναγινώσκει ὁ

ἀρχιεπίσκοπος, τὴν προφητείαν καὶ τὸν ἀπόστολον ὁ πρῶτος ἀποστολάριος, τῶν δὲ Εὐαγγελίων τὸ μὲν πρῶτον ὁ πρωτοπαπᾶς, τὰ δὲ λοιπὰ ἑρμῆς ἑτεροί.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῶν ὥρων τοῦ βασιλέως ἀπελθόντος αὐθις καὶ τὰς ἀγίας εἰκόνας ἀσπασαμένου, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ εἰσελθόντος, λύεται ἡ παράστασις μέχρις ἂν ἡ τῆς λειτουργίας προσήκουσα ἔλθῃ ὥρα, καὶ τότε ψάλλεται ὁ ἑσπερινὸς ὕμνος. Γίνεται μόντοι τοῦτο οὕτως, εἴπερ τύχοι οὕσα ἡ ἑορτὴ ἐν ἄλλῃ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ· εἰ δὲ ἐν σαββάτῳ ἢ κυριακῇ, τῶν ὥρων καὶ τῶν τροπαρίων ψαλλομένων πάρεστιν μὲν ὁ βασιλεὺς, οὐ μὴν δὲ καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν, ἀλλ' ἰδίᾳ ψάλλεται αὐτῇ. Ἡ δὲ γε αἰτία τοῦ μὴ παρῆναι αὐτὸν βασιλέα καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν ἐστὶν ὅτι τὰς μὲν ἑλλας πέντε ἡμέρας ψάλλεται πρῶτον ὁ ἑσπερινὸς ὕμνος καὶ μετ' αὐτὸν ἡ λειτουργία, εἰ δὲ ἐν σαββάτῳ τύχοι ἢ κυριακῇ, εἰς τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας γίνεται ἡ λειτουργία. Διὰ τοι τοῦτο καὶ οὐδὲν ὥζει ψάλλεσθαι τὴν τοιαύτην ὀλην ἀκολουθίαν τῶν τε ὥρων καὶ τῶν τροπαρίων, διὰ τὸ πλείστην εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης ψάλλεται μὲν πρῶτον ἡ λειτουργία ἰδίως, ὡς κατὰ τὸν τεταγμένον καιρὸν, καὶ ἄνευ τῆς τοῦ βασιλέως ἐπιδημίας, κατὰ δὲ τὴν τοῦ ἑσπερινοῦ ὥραν ὁ βασιλεὺς ἔρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Τῶν οὖν τροπαρίων ψαλλομένων ὁ μὲν βασιλεὺς φορεῖ σκιάδιον καὶ τὴν καθημερινὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀρχόντες δὲ ὡσαύτως· κατὰ δὲ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν ἀλλάσσει βούχον μαργαριταρέϊνον. Φορεῖ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ δοκοῦν αὐτῷ φέρον, ἥως ἢ κρινωτὴν ἢ τετράφυλλον ἢ τι ἕτερον ὅμοιον τούτοις· οἱ δὲ ἀρχόντες σκαράνικα, φακωθία καὶ καββάδια καὶ ἐπιλούρικα, ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ.

Ψαλλομένης οὖν τῆς λειτουργίας, ἡ μόνον τοῦ ἑσπερινοῦ, εἰ ἐν σαββάτῳ ἢ κυριακῇ τύχοι, ὡς εἰρηται, οἱ προρῥηθέντες ἀρχόντες οἱ καὶ τῆς παραστάσεως ὑπηρεταὶ τὰ βασιλικά φέροντες φλάμουλα τῆς προκίψεως ἰστώσι καταντικρῦ. Ἄ δὲ καὶ εἰσὶ ταῦτα, τὸ μὲν ἐν ἀρχιστράτηγος, τὸ δὲ ἕτερον εἰκόνας ἔχον πολλὰς θείας ἱεραρχῶν ὀκτάγλωσσον, ὅπερ καλεῖται ὀκταπόδιον. Ἄλλο σταυρὸς ἔχον εἰκόνας τῶν ἁγίων τσσαράων μεγάλων μαρτύρων, Δημητρίου, Προκοπίου καὶ Θεοδώρων, ἕτερον ἔχον τὸν ἄγιον Γεώργιον ἐφιππον, ἄλλο δρακόντειον, καὶ ἕτερον δὲ τὴν τοῦ βασιλέως ἔχον στήλην ἐφιππον. Ἄ δὲ ταῦτά εἰσιν ἕκαστον ἀνά δύο, ἥτοι ἑμὸς ἰβ' τὸν ἀριθμὸν. Ἐμπροσθεν δὲ τῶν τοιούτων φλαμούλων προίσταται ὁ σκουτέριος βαστάζων τὸ διελλίον, ὃ δὲ ἐνὶ μόνον ἐν, καὶ τὸ σκουτάριον τὸ βασιλικόν. Ἦν μὲν οὖν πάλαι συνήθεια, ὅτε ἡ τοῦ βασιλέως σύνταξις ἦσαν ἐξακισχίλιοι, ἦσαν καθ' ἐν ἕκαστον φλάμουλον πεντακόσιοι. Νῦν δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα φλάμουλα φέρουσι καὶ ἰστώσι καταντικρῦ, ὡς εἰρηται, τῆς προκίψεως· ἐκτὸς δὲ ὀπίσταν στρατεύει ὁ βασιλεὺς, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς αὐτοῦ συντάξεως ἔχει καὶ φλάμουλον ἐν τυχὸν ἢ δύο. Ὅπισθεν δὲ τῶν τοιούτων βασιλικῶν φλαμούλων ἴστανται τὰ τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν

et apostolorum protopostolarius. Ex Evangeliiis primum quidem legit protopapa, reliqua alii sacerdotes.

Finitis horis, imperatore rursus abeunte et sanctas imagines exosculante suumque conclave repetente, solvitur circumstatio, donec debita liturgiæ hora advenierit. Et tunc psalluntur vesperæ. Et hoc ita fit, si festum in septimanæ diem incidat. Si vero festum in Sabbatum aut Dominicam diem inciderit, cum horæ et troparia concinuntur, adest quidem imperator, sed non in liturgia, quæ privatim peragitur. **47** Causa cur imperator liturgiæ non sit præsens est ista, quia aliis quinque antecendentibus diebus cantatur primum vespertinus hymnus, et post hunc liturgia perficitur. Si vero festum in Sabbatum vel Dominicum diem incurrat, hora tertia diei liturgia celebratur. Quamobrem integrum non est ut hujusmodi totum officium horarum et tropariorum persolvatur, eo quod sit valde prolixum. Hinc necessario prius liturgia seorsim decantatur, tanquam statuto tempore, et sine imperatoris præsentia. At circa vesperarum horam imperator ad ecclesiam se confert.

Dum igitur troparia psalluntur, imperator fert pileum et quotidianum suum amictum. Similiter et proceres aulici. Circa vespertinas vero laudes et liturgiam mutat suum rucum, hoc est extimum indumentum, margaritis contextum: fert autem in capite quod allubescit gasiamen, puta vel crinoniam vel tetraphyllum vel quid assimile. Proceres vero gestant scaranica, phaceolia, cabbadia et epilorica, cuilibet secundum ordinem et dignitatem suam.

Dum igitur liturgia peragitur aut solæ vespertinæ laudes decantantur, si festum Sabbato aut Dominico die occurrat, ut dictum est, prænominati proceres, qui etiam circumstationis moderatores sunt, gestant flammula ex adverso imperatorii solii, quæ sunt ista. Unum quidem **48** archistrategus appellatum, alterum habens multas divinasque sacrorum pontificum imagines lingulis octo, quod vocant octapodium; tertium crux est, habens imagines sanctorum quatuor magnorum martyrum, Demetrii, Procopii et utriusque Theodori; aliud representans S. Georgium equestrem, aliud draconteum, illud imperatoris effigiem equo insidentis exhibens. Bina et bina sunt omnia, hoc est universe duodecim. Ante quæ flammula stat scutifer, ferens divelium seu vexillum imperatorium, quod ab aliis separatim et singulare tenetur, cum imperatoris scuto. Olim, quando præsidium imperatoris sex millibus constabat, aderant cuivis flammulo quingenti. Nunc vero talia flammula ferunt et statuunt e regione imperatorii solii, ut diximus. Extra vero, quando imperator in expeditione versatur, secum circumfert pro exercitus magnitudine unum vel alterum flammulum. Retro hujusmodi imperatoria flammula

visuntur flammula despotarum et procerum, at non certo ordine. Pone ista conspiciuntur populi seu tribunorum.

Cæterum postquam prædicti hymni finem acceperunt, omnes cantores et lectores multos annos imperatori apprecantur, quando ecclesiam ingreditur adorationis causa, et ut panem benedictum sumat. Deinde redit imperator ad solium elevatus, et confestim adest universus imperialis **49** clerus cum supradictis indumentis suis, et stant ante flammula. Inter hæc autem, clerum, inquam, et flammula, stant omnes qui dicuntur pægniotæ, nempe tubicines, buccinatores, cymbalistæ et surulistæ; et hi soli: nam ex minoribus instrumentis ne unum quidem adest. Postea adveniunt quoque proceres similiter cum suis gestaminibus, stantque singuli secundum ordinem et dignitatem suam, prout in triclinio fieri consuevit. Similiter et Barangi; stant ii quoque in eadem aula prope columnas solii, ferentes secures suas palmis suis. Cum autem superne ex solio elevatiore imperator se conspiciendum præbet, transferunt eas, ut moris est, in humeros suos.

Ascendente igitur imperatore in solium, ut prius expositum est, simul ascendunt etiam despotæ, præterea lampadarius cum conto et face et lampade, et protovestiarus. Et postquam vela seu cortinas suspenderunt circa solium imperatoris, protovestiarus pilaticia sive clavas honorarias manu dextra in sublimi suspensa tenens (de quibus paulo post dicitur) emittensque per cortinam populo ostendit; quo indicio significat imperatorem jam in solium ascendisse. Cum ergo imperator in solio suum stemma vel aliud gestamen gestaturus est, protovestiarus **50** ex rucharario acceptum imperatori ex officio suo id offert. Neque solum occasione horum festorum, sed semper sic agit. ἀπὸ τῶν τοῦ ρουχαρίου ὑπηρετῶν εἰδῶσι τῷ βασιλεῖ ῥόν, ἀλλὰ καὶ αἰεὶ οὕτω ποιεῖ.

Habet et hoc proprium atque eximium, ut si in veste vel pileo imperatoris aliquod animalculum viderit vel lutum vel aliud quid assimilabile, deposito capitis sui tegumento seu pileo, extenta manu illud tollat aut purget, licet prius facultatem non obtinuerit. Quod huic soli concessum est, cæteris omnibus proceribus ejus faciendi potestate denegata.

Scire oportet illud quod nunc vocatur stemma, olim appellatum esse diadema. Id autem erat lata vitæ ex unionibus et margaritis, posita quidem in imperatoris fronte, sed circa occiput retro ligata: unde et diadematis, quasi dicas ligamenti, nomen obtinuit: quod paulatim mutatum evasit tale quale hodie visitur, et nominatur stemma. Porro quod nunc vocatur diadema, olim zona militaris dicebatur, insigne honoris. Hiuc tyranni venerandos martyres, qui Christum confitebantur ante omnia privabant zonæ et torque, et postea tradebant tortoribus. Στρεπτὸν (torques) vero est aurum diductum, ex tribus quasi funiculis contextum, quod ferebant in collo. Quando igitur imperator fert stemma,

ἀρχόντων, οὐ μὴν καὶ κατὰ τάξιν. Τούτων δ' αἰεὶ ὄπισθεν τὰ τῶν δημάρχων.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῶν προβήθέντων ὕμνων πάντες ψάλλαι τε καὶ οἱ ἀναγνώσται πολυχρονίζουσι τὸν βασιλέα εἰσερχόμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσκυνῆσαι καὶ ἀντίθωρον λήψασθαι. Εἶτα ἀνέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψως, καὶ αὐτίκα ἔρχεται ὁ βασιλικὸς ἄσπας κλήρος μετὰ τῶν προβήθέντων ἐνδυμάτων αὐτῶν, καὶ ἴστανται ἔμπροσθεν τῶν φλαμούλων. Μεταξὺ δὲ τούτων δὴ, τῶν τοῦ κλήρου καὶ αὐτῶν δὴ τῶν φλαμούλων, ἴστανται πάντες οἱ λεγόμενοι παιγνιώται, ἦτοι σαλπικταί, βουκκινάτορες, ἀνακαρισταί καὶ σουρουλισταί, οὗτοι καὶ μόνοι· ἀπὸ γὰρ τῶν λεπτῶν ὀργάνων οὐδὲ ἓν παραγίνεται. Εἶτα ἔρχονται ὡσαύτως μετὰ τῶν φορεμάτων, καὶ ἴστανται ἕκαστοι κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, καθὰ καὶ ἐν τῷ τρικλίῳ. Ὁμοίως καὶ οἱ Βάραγγοι, καὶ ἴστανται καὶ οὗτοι ἐν τῇ αὐτῇ πλῆθει τῶν τῆς προκύψως κιονίων, φέροντες τὰς πελέκας αὐτῶν ἐπὶ τῶν καρποχείρων αὐτῶν· τοῦ βασιλέως δὲ ἀνωθεν ἀπὸ τῆς προκύψως φανέντος· αἰρουσιν αὐτὰς πάντας, ὡς ἔθος, ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν.

Ἀνερχόμενον οὖν τοῦ βασιλέως, ὡς δεδηλωται, εἰς τὴν πρόκυψιν συνανέρχονται καὶ οἱ δεσπόται, εἰ δὲ ὁ λαμπαδάριος μετὰ τοῦ διδαμπόουλου καὶ τῆς λαμπάδος καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος. Καὶ ἐπειδὴ κρέμανται βηλοθύρα εἰς τὴν πρόκυψιν τῆν τοῦ βασιλέως καλύπτοντα θεωρίαν, ὁ πρωτοβεστιάριος πιλαικία κρατῶν ἀπηρωρημένα γε ὄντα κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ, περὶ ὧν μετ' ἄλλων ρηθήσεται, ἐκβαλὼν αὐτὰ ἀπὸ τοῦ βηλοθύρου δείκνυσσι πρὸς τὸν λαόν, δηλῶν διὰ τούτου ὅτι ἀνήλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πρόκυψιν. Ὅντος οὖν ἐν τῇ προκύψει τοῦ βασιλέως καὶ τὸ εαυτοῦ στέμμα ἢ τι τῶν ἄλλων αὐτοῦ φορεμάτων φορέσιν μέλλοντος, ὁ πρωτοβεστιάριος λαμβάνων αὐτὸ οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν τοιοῦτον τῶν ἑορτῶν και-

ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον καὶ ἐξαιρετικόν, ὅτι εἰάν τι ζωθφίον ἔβῃ ἢ πηλὸν ἢ ἄλλο τι περὶ τὸ ῥύχον τοῦ βασιλέως, τὸ σκιαδίων ἐκβάλλων τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἐπαίρει ἢ καθάρει τοῦτο ἀνερωτήτως, μηδενὸς τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀρχόντων ἀδειαν ἔχοντος τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μὴ τούτου καὶ μόνοι.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ὅπερ καλεῖται νῦν στέμμα, ὠνομάζετο πάλαι διάδημα. Τοῦτο δὲ ἦν βλάτιον μετὰ λίθων καὶ μαργάρων, κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως μέτωπον καίμενον μὲν, δεδεμένον δ' ὄπισθεν περὶ τὸν ἐγκέφαλον, διὸ καὶ ἐκαλεῖτο διάδημα· ὅπερ ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν ἀμειψθῆν ἐγένετο οἷον ὄραται τὴν σήμερον, καὶ ὀνομάζεται στέμμα. Ὁ δὲ νῦν καλεῖται διάδημα, ἐλέγετο πάλαι ζώνη στρατιωτικῆ δηλοῦσα τιμὴν· ὅθεν καὶ οἱ τύραννοι πρῶτον ἀφήρουν τῆς ζώνης καὶ τοῦ στρεπτοῦ τοῦς τῶν μαρτύρων ἐντίμους τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦντας, ἔπειτα παρὰ τοῦ τούτους βασανισταῖς. Στρεπτὸν δὲ ἐστὶν ἐλληλαμένως χρυσοῦς, ἐκ τριῶν πεπλεγμένος καθάπερ σχοινίων, ὅπερ ἐφόρου ἐπὶ τριχῆλου. Ὅτε γοῦν ὁ

βασιλεύς τὸ στέμμα φορεῖ, ἑτερόν τι ἐνδυμα οὐ φορεῖ εἰ μὴ τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα. Καὶ ὅτε μὲν ταῦτα, ὅτε δὲ ἐπιλουρέκιον καὶ φακεωλίδα φορεῖ, ἄλλοτε καθβάδιον καὶ φυαλίν, ἐπὶ δὲ κεφαλῆς φορέματα διάφορα, ποτὲ μὲν τὸ ὀνομαζόμενον τροπαιουχίαν, ποτὲ δὲ Ἰουστινιάνειον, ἐν ἄλλοις δὲ ὑπέρτερον, ὧν τὰ σχήματα ἐκάστων οὐκ ἔστι νῦν κατὰ μέρος λέγειν.

Ἀπὸ μὲν τῶν τοιοῦτων φορεμάτων φορεῖ ὁ βασιλεύς οἷα ἂν βούλοιοτο, τὸν δὲ γὰρ σταυρὸν ἐν δεξιᾷ φέρει ἀεὶ, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ βλάτιον κώδικι ἐτοιχός, δεδεμένον μετὰ μανδυλίου· ὁ βλάτιον ἔχει χῶμα ἐντός, καὶ καλεῖται ἄκακία. Καὶ τὸν μὲν σταυρὸν ὁ βασιλεύς φέρων δι' αὐτοῦ δείκνυσι τὴν εἰς Χριστὸν ἑαυτοῦ πίστιν, διὰ τοῦ στέμματος τὴν τιμὴν, διὰ τῆς ζώνης (ἣ νῦν, ὡς εἴρηται, καλεῖται **B** διάδημα) τὸ στρατιώτην εἶναι αὐτὸν, διὰ τοῦ σάκκου μέγανος ὄντος τὸ τῆς βασιλείας κρύψιον, διὰ τοῦ χρώματος, καλεῖται ἄκακία, ὡς εἴπομεν, τὸ τὸν βασιλέα ταπεινὸν εἶναι ὡς θνητὸν καὶ μὴ διὰ τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἐπαρῆσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν, διὰ τοῦ μανδυλίου τὸ ταύτης ἄστατον καὶ μεταβαίνειν ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον, διὰ τῆς σπάθης τὸ ἐξουσιαστικόν. Καὶ τὴν λαμπάδα φέρουσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ διὰ τὸ φάσκον λόγιον ὅτι Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα καὶ δοξάζωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Μετὰ μέντοι τὸν βασιλέα ἀλλάξει τὰ ἑαυτοῦ φορέματα, ὁ πρωτοβεστιάριος ἐμφανίζει αὐθις τὰ **C** πιλαιτικά, τὴν τοῦ βασιλέως δεικνύων ἐτοιμασίαν. Τὴν δὲ σπάθην αὐτοῦ φέρει ἀρχοντόπουλον ἀσκεπές, τῶν ἑγγύς προσηκόντων τῷ βασιλεῖ· ὁ γὰρ μέγας δομῆτικὸς ἴσταται καὶ οὗτος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων ἐν τῇ αὐλῇ.

Σταθεὶς οὖν ὁ βασιλεύς ἐπὶ τῆς προκύψεως φαίνεται ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἄνω, ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ τὸν σταυρὸν φέρων, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὴν ἄκακίαν, ὡς δεδήλωται. Αὐτὰ ταῦτα φορεῖ ὁ βασιλεύς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, εἰ ἐστεμμένους εὐρίσκειται· εἰ δὲ μὴ, τὸ σῦνηθες ροῦχον αὐτοῦ, καὶ ἐπ' αὐτὸ λεγόμενον φυαλίν μετὰ λίθων καὶ μαργάρων. Ἐπὶ κεφαλῆς δὲ φέρει στέφανον, φαινόμενος καὶ οὗτος ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἄνω. Τῶν δὲ δεσποτῶν τὰ μὲν λοιπὰ τῶν σωμάτων κρύπτονται, ἀπὸ δὲ τοῦ στήθους καὶ **D** ἄνω φαίνονται.

Μετὰ γοῦν τὸ ἐτοιμασθῆναι τὸν βασιλέα καὶ σταθῆναι, ὁ πρωτοβεστιάριος ἐμφανίζει πάλιν ἐκ τρίτου τὰ πιλαιτικά, δηλῶν διὰ τούτου ὅτι ὁ βασιλεύς ἐστάθη εἰς τὴν πρόκυψιν. Καὶ παρευθὺς ἀνοίγουσι τὰ βηλόθυρα, καὶ οὔτε ὁ πρωτοβεστιάριος οὔτε ὁ λαμπαδάριος οὔτε μὴν ὁ τὴν βασιλικὴν φέρων σπάθην φαίνονται ὄλως, εἰ μὴ ἡ σπάθη μόνη καὶ ἡ λαμπάς. Ἄμα γοῦν τὸ ἀνοιγῆναι ταῦτα, καὶ τὸν βασιλέα καὶ μόνον φανῆναι, εὐθὺς ψάλλουσιν οἱ ψάλλται τὸ πολυχρόνιον, τῶν ὀργάνων ἠχοῦντων, διαφόρων ὄντων, ὡς εἴρηται. Οἱ μέντοι ψάλλται μετὰ τὸ πολυχρονίσασι σιωπῶσιν, τὰ ὄργανα δὲ ἤχοῦσι μέχρι καὶ ἱκανῆς ὥρας. Εἶτα τοῦ βασιλέως ἡρέμα

aliud indumentum non gestat præter saccum et diadema ; et aliquando quidem hæc, aliquando epiloricum seu superulam et phaceolium gestat, aliquando cabbadium et phyalin. In capite diversa habet gestamina, **51** interdum id quod vocatur tropæuchia, aliquando Justinianeum, aliquando hyperteron dictum ; quorum figuras particulatim declarare non est hujus loci.

Ex his igitur gestaminibus gestat imperator quodcumque voluerit. At crucem in dextra semper portat, in sinistra vero pannum sericum codici simile, ligatum mantilli, habetque intus terram, et vocatur acacia. Et crucem quidem ferens imperator suam in Christum manifestat fidem, stemmate protestatur honorem ; zona, quæ, ut sumus præfati, diadema vocatur, se militem profitetur ; sacco subfusco (violaceo nimirum vel purpureo) imperii obscuritatem et secretum ; pulvere, qui, ut diximus, acacia nuncupatur, imperatorem humilem esse ut mortalem, neque propter imperii sublimitatem efferri, neque insolenter se jactare. Per mantile significatur ejusdem imperii inconstantia et mos ab uno ad alium transire. Per eusem indicatur potestas. Lampadem præferunt imperatori propter illud Christi dictum : « Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. »

Postquam imperator sua indumenta mutavit, protovestiarius iterum pilaticia ostendit ; quo significat imperatorem jam paratum esse. Cujus **52** ensim aperto capite fert juvenis primarius ex illis qui imperatorem genere prope attingunt : nam magnus domesticus stat et ipse cum cæteris proceribus in aula.

Stans igitur imperator in solio conspicuus est a genibus et supra, dextra crucem, sinistra acaciam portans, ut antea dictum. Eadem gestamina fert etiam imperatoris filius, si sit coronatus : sin minus, usitatum sibi indumentum habet, et super illud quod dicitur capitis tegimen, ex unionibus et margaritis confectum. Capite secum gestat. Apparet et iste populo a genibus et supra. Despotæ a pectore et supra aspectabiles sunt : cæteræ corporum partes occultantur.

Postquam igitur imperator paratus est et stat, protovestiarius tertio pilaticia ostendit, indicans hoc signo imperatorem jam in solio stare, statimque diducuntur cortinæ ; et neque protovestiarius neque lampadarius, neque qui portat ensim imperialem, uspiam apparent, sed solus ensis et lampas. Ergo simul ac cortinæ panduntur, et imperator, isque solus, conspicitur, statim cantores cantant illud : « Diuturnum faciat Deus imperium tuum, » resonantibus organis, quæ varia sunt, ut antea dictum. Cantores igitur post multorum annorum apprecationem conticescunt. At organa satis multo tempore perstrepunt. Deinde imperatore **53** sen-

visuntur flammula despotarum et procerum, at non certo ordine. Pone ista conspiciuntur populi seu tribunorum.

Cæterum postquam prædicti hymni finem acceperunt, omnes cantores et lectores multos annos imperatori apprecantur, quando ecclesiam ingreditur adorationis causa, et ut panem benedictum sumat. Deinde redit imperator ad solium elevatus, et confestim adest universus imperialis **49** clerus cum supradictis indumentis suis, et stant ante flammula. Inter hæc autem, clerum, inquam, et flammula, stant omnes qui dicuntur pægniote, nempe tubicines, buccinatores, cymbalistæ et surulistæ; et hi soli: nam ex minoribus instrumentis ne unum quidem adest. Postea adveniunt quoque proceres similiter cum suis gestaminibus, stantque singuli secundum ordinem et dignitatem suam, prout in triclinio fieri consuevit. Similiter et Barangi; stant ii quoque in eadem aula prope columnas solii, ferentes secures suas palmis suis. Cum autem superne ex solio elevato imperator se conspiciendum præbet, transferunt eas, ut moris est, in humeros suos.

Ascendente igitur imperatore in solium, ut prius expositum est, simul ascendunt etiam despotæ, præterea lampadarius cum conto et face et lampade, et protovestiarius. Et postquam vela seu cortinas suspenderunt circa solium imperatoris, protovestiarius pilaticia sive clavas honorarias manu dextra in sublimi suspensa tenens (de quibus paulo post dicitur) emittensque per cortinam populo ostendit; quo indicio significat imperatorem jam in solium ascendisse. Cum ergo imperator in solio suum stemma vel aliud gestamen gestaturus est, protovestiarius **50** ex rucharis acceptum imperatori ex officio suo id offert. Neque solum occasione horum festorum, sed semper sic agit. ἀπὸ τῶν τοῦ βουχαρίου ὑπηρετῶν εἰδῶσι τῷ βασιλεῖ. ἀπὸ τῶν τοῦ βουχαρίου ὑπηρετῶν εἰδῶσι τῷ βασιλεῖ. ἀπὸ τῶν τοῦ βουχαρίου ὑπηρετῶν εἰδῶσι τῷ βασιλεῖ. ἀπὸ τῶν τοῦ βουχαρίου ὑπηρετῶν εἰδῶσι τῷ βασιλεῖ.

Habet et hoc proprium atque eximium, ut si in veste vel pileo imperatoris aliquod animalculum viderit vel lutum vel aliud quid assimilabile, deposito capitis sui tegumento seu pileo, extenta manu illud tollat aut purget, licet prius facultatem non obtinuerit. Quod huic soli concessum est, cæteris omnibus proceribus ejus faciendi potestate denegata.

Scire oportet illud quod nunc vocatur stemma, olim appellatum esse diadema. Id autem erat lata vitta ex unionibus et margaritis, posita quidem in imperatoris fronte, sed circa occiput retro ligata: unde et diadematis, quasi dicas ligamenti, nomen obtinuit: quod paulatim mutatum evasit tale quale hodie visitur, et nominatur stemma. Porro quod nunc vocatur diadema, olim zona militaris dicebatur, insigne honoris. Hinc tyranni venerandos martyres, qui Christum constabantur ante omnia privabant zonæ et torque, et postea tradebant tortoribus. Στραπτῶν (torques) vero est aurum diductum, ex tribus quasi funiculis contextum, quod ferebant in collo. Quando igitur imperator fert stemma,

Ἀρχόντων, οὐ μὴν καὶ κατὰ τάξιν. Τούτων δ' αὖ ἐπισθεν τὰ τῶν ἡμετέρων.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῶν προῤῥηθέντων ὕμνων πάντες ψάλλται τε καὶ οἱ ἀναγνώσται πολυχρονίζουσι τὸν βασιλέα εἰσερχόμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσκυνῆσαι καὶ ἀντίθωρον λήψεσθαι. Ἔπειτα ἀνέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψεως, καὶ αὐτίκα ἔρχεται ὁ βασιλικὸς ἄσπας κλήρος μετὰ τῶν προῤῥηθέντων ἐνδυμάτων αὐτῶν, καὶ ἵστανται ἐμπροσθεν τῶν φλαμούλων. Μεταξὺ δὲ τούτων δὴ, τῶν τοῦ κλήρου καὶ αὐτῶν δὴ τῶν φλαμούλων, ἵστανται πάντες οἱ λεγόμενοι παιγνιώται, ἦτοι σαλιπυγαταί, βουκκινάτορες, ἀνακαρισταί καὶ σουρουλισταί, οὗτοι καὶ μόνοι· ἀπὸ γὰρ τῶν λεπτῶν ὀργάνων οὐδὲ ἓν παραγίνεται. Ἔπειτα ἔρχονται ὡσαύτως μετὰ τῶν φορεμάτων, καὶ ἵστανται ἕκαστοι κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, καθὰ καὶ ἐν τῷ τρικλίνῳ. Ὁμοίως καὶ οἱ Βάραγγοι, καὶ ἵστανται καὶ οὗτοι ἐν τῇ αὐτῇ πλησίον τῶν τῆς προκύψεως κιονίων, φέροντες τὰς πελέκας αὐτῶν ἐπὶ τῶν καρποχείρων αὐτῶν· τοῦ βασιλέως δὲ ἀνωθεν ἀπὸ τῆς προκύψεως φανέντος ἀφροῦσιν αὐτὰς πάντες, ὡς ἔθος, ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν.

Ἄνερχομένου οὖν τοῦ βασιλέως, ὡς δεδήλωται, εἰς τὴν πρόκυψιν συνανέρχονται καὶ οἱ δεσπόται, ἔτι δὲ ὁ λαμπαδάριος μετὰ τοῦ διδαμπόλου καὶ τῆς λαμπάδος καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος. Καὶ ἐπειδὴ κρέμνται βηλόθουρα εἰς τὴν πρόκυψιν τὴν τοῦ βασιλέως καλύπτοντα θεωρίαν, ὁ πρωτοβεστιάριος πιλaticia κρατῶν ἀπηρωρημένα γε ὄντα κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ, περὶ ὧν μετ' ὄλιγον ρηθῆσεται, ἐκβαλὼν αὐτὰ ἀπὸ τοῦ βηλόθουρου δείκνυσιν πρὸς τὸν λαόν, δηλώνων διὰ τούτου ὅτι ἀνήλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πρόκυψιν. Ὅντος οὖν ἐν τῇ προκύψει τοῦ βασιλέως καὶ τὸ ἔαυτοῦ στέμμα ἦ τι τῶν ἄλλων αὐτοῦ φορεμάτων φορέσειν μέλλοντος, ὁ πρωτοβεστιάριος λαμβάνων αὐτὸ οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν τοιοῦτον τῶν ἱερῶν και-

Ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον καὶ ἐξαιρετικόν, ὅτι ἐάν τι ζωθῖον ἴσῃ ἢ πηλὸν ἢ ἄλλο τι περὶ τὸ β. ὕχον τοῦ βασιλέως, τὸ σκαθῖον ἐκβάλλων τὴν χεῖρα ἐκτείνων ἐπαιρεῖ ἢ καθίρει τοῦτο ἀνερωτήτως, μηδενὸς τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀρχόντων ἄδειαν ἔχοντος τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μὴ τούτου καὶ μόνοι.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ὅπερ καλεῖται νῦν στέμμα ὠνομάζετο πάλαι διάδημα. Τοῦτο δὲ ἦν βλάτιον μετὰ λίθων καὶ μαργάρων, κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως μέτωπον καίμενον μὲν, δεδεμένον δ' ἐπισθεν περὶ τὸν ἐγκέφαλον, διδὲ καὶ ἐκαλεῖτο διάδημα· ὅπερ ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν ἀμειψθῆν ἐγένετο οἷον ὁρᾶται τὴν σήμερον, καὶ ὠνομάζεται στέμμα. Ὁ δὲ νῦν καλεῖται διάδημα, ἐλέγετο πάλαι ζώνη στρατιωτικῆ δηλοῦσα τιμὴν· ὅθεν καὶ οἱ τύραννοι πρῶτον ἀφῆρουν τῆς ζώνης καὶ τοῦ στραπτῶν τοὺς τῶν μαρτύρων ἐντίμους τὸν Χριστὸν ὁμολογούντας, ἔπειτα παραδίδουσαν τούτους βασανισταῖς. Στραπτῶν δὲ ἐστὶν ἐλληλαμένος χρυσὸς, ἐκ τριῶν πεπλεγμένος καθάπερ σχοινίων, ὅπερ ἐφόρουσιν ἐπὶ τριχῆλου. Ὅτε γοῦν ὁ

βασιλεύς τὸ στέμμα φορεῖ, ἑτερόν τι ἔνδυμα οὐ φορεῖ εἰ μὴ τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα. Καὶ ὅτε μὲν ταῦτα, ὅτε δὲ ἐπιλουρέκιον καὶ φακεωλίδα φορεῖ, ἄλλοτε καβδάδιον καὶ φυαλίν, ἐπὶ δὲ κεφαλῆς φορέματα διάφορα, ποτὲ μὲν τὸ ὀνομαζόμενον τροπαιουχίαν, ποτὲ δὲ Ἰουστινιάνειον, ἐν ἄλλοις δὲ ὑπέρτερον, ὧν τὰ σχήματα ἐκάστων οὐκ ἔστι νῦν κατὰ μέρος λέγειν.

Ἀπὸ μὲν τῶν τοιοῦτων φορεμάτων φορεῖ ὁ βασιλεύς οἷα ἂν βούλοιοτο, τὸν δὲ γε σταυρὸν ἐν δεξιᾷ φέρει ἀεὶ, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ βλάτιον κώδικι κοίχης, δεδεμένον μετὰ μανδυλίου ὁ βλάτιον ἔχει χῶμα ἐντός, καὶ καλεῖται ἀκακία. Καὶ τὸν μὲν σταυρὸν ὁ βασιλεὺς φέρων δι' αὐτοῦ δείκνυσι τὴν εἰς Χριστὸν ἑαυτοῦ πίστιν, διὰ τοῦ στέμματος τὴν τιμὴν, διὰ τῆς ζώνης (ἣ νῦν, ὡς εἴρηται, καλεῖται **B** διάδημα) τὸ στρατιώτην εἶναι αὐτὸν, διὰ τοῦ σάκκου μέγανος ὄντος τὸ τῆς βασιλείας κρύφιον, διὰ τοῦ χώματος, καλεῖται ἀκακία, ὡς εἴπομεν, τὸ τὴν βασιλέα ταπεινὸν εἶναι ὡς θνητὸν καὶ μὴ διὰ τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἐκαίρεσθαι καὶ μεγαλουργεῖν, διὰ τοῦ μανδυλίου τὸ ταύτης ἄστατον καὶ τὸ μεταβαίνειν ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον, διὰ τῆς σπάθης τὸ ἐξουσιαστικόν. Καὶ τὴν λαμπάδα φέρουσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ διὰ τὸ φάσκον λόγιον ὅτι Οὕτω λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα καὶ δοξάζωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Μετὰ μέντοι τὸν βασιλέα ἀλλάξει τὰ ἑαυτοῦ φορέματα, ὁ πρωτοβεστιάριος ἐμφανίζει αὐθις τὰ **C** πιλαιτικά, τὴν τοῦ βασιλέως δεικνύων ἐτοιμασίαν. Τὴν δὲ σπάθην αὐτοῦ φέρει ἀρχοντόπουλον ἀσκαπές, τῶν ἐγγύς προσηκόντων τῷ βασιλεῖ ὁ γὰρ μέγας δομέστικος ἴσταται καὶ οὗτος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων ἐν τῇ αὐλῇ.

Σταθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψεως φαίνεται ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἄνω, ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ τὸν σταυρὸν φέρων, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὴν ἀκακίαν, ὡς δεδήλωται. Αὐτὰ ταῦτα φορεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, εἰ ἐστεμμένους εὐρίσκειται· εἰ δὲ μὴ, τὸ σύνθηες ροῦχον αὐτοῦ, καὶ ἐπ' αὐτὴ λεγόμενον φυαλίν μετὰ λίθων καὶ μαργάρων. Ἐπὶ κεφαλῆς δὲ φέρει στέφανον, φαινόμενος καὶ οὗτος ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἄνω. Τῶν δὲ δεσποτῶν τὰ μὲν λοιπὰ τῶν σωματίων κρύπτονται, ἀπὸ δὲ τοῦ στήθους καὶ **D** ἄνω φαίνονται.

Μετὰ γοῦν τὸ ἐτοιμασθῆναι τὸν βασιλέα καὶ σταθῆναι, ὁ πρωτοβεστιάριος ἐμφανίζει πάλιν ἐκ τρίτου τὰ πιλαιτικά, δηλῶν διὰ τούτου ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐστάθη εἰς τὴν πρόκυψιν. Καὶ παρευθὺς ἀνοίγουσι τὰ βηλόθυρα, καὶ οὕτε ὁ πρωτοβεστιάριος οὕτε ὁ λαμπαδάριος οὕτε μὴν ὁ τὴν βασιλικὴν φέρων σπάθην φαίνονται ὅλως, εἰ μὴ ἡ σπάθη μόνη καὶ ἡ λαμπάς. Ἄμα γοῦν τὸ ἀνοίγηται ταῦτα, καὶ τὸν βασιλέα καὶ μόνον φανῆναι, εὐθὺς ψάλλουσιν οἱ ψάλλται τὸ πολυχρόνιον, τῶν ὀργάνων ἠχούντων, διαφόρων ὄντων, ὡς εἴρηται. Οἱ μέντοι ψάλλται μετὰ τὸ πολυχρονίσαι σιωπῶσιν, τὰ ὄργανα δὲ ἤχουσι μέχρι καὶ ἰκανῆς ὥρας. Ἐἴτα τοῦ βασιλέως ἡρέμα

aliud indumentum non gestat præter saccum et diadema ; et aliquando quidem hæc, aliquando epiloricum seu superulam et phaceolium gestat, aliquando cabbadium et phyalin. In capite diversa habet gestamina, **51** interdum id quod vocatur tropæuchia, aliquando Justinianeum, aliquando hyperteron dictum ; quorum figuras particulatim declarare non est hujus loci.

Ex his igitur gestaminibus gestat imperator quodcumque voluerit. At crucem in dextra semper portat, in sinistra vero pannum sericum codici simile, ligatum mantili, habetque intus terram, et vocatur acacia. Et crucem quidem ferens imperator suam in Christum manifestat fidem, stemmate protestatur honorem ; zona, quæ, ut sumus præfati, diadema vocatur, se militem profitetur ; sacco subfusco (violaceo nimirum vel purpureo) imperii obscuritatem et secretum ; pulvere, qui, ut diximus, acacia nuncupatur, imperatorem humilem esse ut mortalem, neque propter imperii sublimitatem efferrī, neque insolenter se jactare. Per mantile significatur ejusdem imperii inconstantia et mos ab uno ad alium transeundi. Per enssem indicatur potestas. Lampadem præferunt imperatori propter illud Christi dictum : « Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. »

Postquam imperator sua indumenta mutavit, protovestiarus iterum pilaticia ostendit ; quo significat imperatorem jam paratum esse. Cujus **52** enssem aperto capite fert juvenis primarius ex illis qui imperatorem genere prope attingunt : nam magnus domesticus stat et ipse cum cæteris proceribus in aula.

Stans igitur imperator in solio conspicuus est a genibus et supra, dextra crucem, sinistra acaciam portans, ut antea dictum. Eadem gestamina fert itidem imperatoris filius, si sit coronatus : sin minus, usitatum sibi indumentum habet, et super illud quod dicitur capitis tegimen, ex unionibus et margaritis confectum. Capite secum gestat. Apparet et iste populo a genibus et supra. Despotæ a pectore et supra aspectabiles sunt : cæteræ corporum partes occultantur.

Postquam igitur imperator paratus est et stat, protovestiarus tertio pilaticia ostendit, indicans hoc signo imperatorem jam in solio stare, statimque diducuntur cortinæ ; et neque protovestiarus neque lampadarius, neque qui portat enssem imperialem, usquam apparent, sed solus ensis et lampas. Ergo simul ac cortinæ panduntur, et Imperator, isque solus, conspicitur, statim cantores cantant illud : « Diuturnum faciat Deus imperium tuum, » resonantibus organis, quæ varia sunt, ut antea dictum. Cantores igitur post multorum annorum apprecationem conticescunt. At organa satis multo tempore perstrepunt. Deinde imperatore **53** sen-

sim mantile suum movente cessant et ipsa ; et rursus incipiunt cantores accommodatos festo versus decantare, et paulo post illud : « Christus natus est, qui te imperatorem coronavit, » et post hoc stichos seu versus. Et rursus idem sat longo tempore. Deinde nomina imperatorum et imperatricum bonis precationibus afficiuntur. Quo peracto cantores iterum multos annos concinunt. Quibus adhuc canentibus expanduntur et clauduntur cōrtinæ imperatoris ; organis denuo ad modicum tempus resonantibus exeunt flammula seu vexilla. Et imperatoria quidem feruntur in vestiarium, ubi asservari solent ; procerum vero quodlibet ad proprias cujusque ædes deferuntur. Descendens imperator ad mensam se confert, quotidianum amictum ferens : at proceres supra exposita gestant gestamina.

Cæterum oratio de mensa differatur nonnihil. Quoniam vero pilaticiorum mentionem antea fecimus, dicamus prius de illis, ut postmodum etiam de mensa disseramus.

Cyrus magnus, rex Persarum, filius Cambysæ, post obitum Asiyagis avi sui hæreditate etiam acquisivit imperium ejus, hoc est Medorum regnum. Cum igitur Persarum gens parva esset et vitam pastoritiam ageret, Cyrus, relictis Persarum moribus, utebatur ritu et consuetudine Medorum, utpote gentis magnæ et magnificæ. Horum vero iudices ferebant 54 epilorica seu superulas, et in capite lineum tegmen phaceolidem appellatum. Ex quolibet phaceolio pendebat a sinistra parte margellium sive fimbria ex margella, alteram aurem ejus qui gestabat obtegens. Quo significabatur aurem quidem relectam accusatoribus dari, tectam vero aurem accusatis, sed absentibus, reservari. Ex collo iudicum pendebant in sericis filis margellia auro ductili texta. Longitudo erat spithama minor, latitudo unius palmi ; quæ rex Medorum ferebat, similiter et iudices. Quemadmodum igitur olim exercituum duces ferebant torques, qui erant honoris indices, sic et pilaticia honorem iudicum manifestabant. Cyrus igitur regnum Medorum adeptus eorum quoque consuetudinibus utebatur, ut antea expositum est. Armis vero in Assyrios sumptis eorum itidem imperium occupavit majus imperio Medorum, a quibus etiam nonnullas consuetudines mutuatus est ; se ipsum vero Persarum regem appellavit, tribuens hoc paterni regni honori, licet minus esset imperio Medorum et Assyriorum, ut dictum est. Ergo a Medis accepit phaceolium et epiloricum, ab Assyriis scaranicum, cabbadium et draconibus insignitum flammulum seu vexillum ; et ab eo tempore mos obtinuit ut omnes post Cyrum appellarentur reges Persarum, usque ad Darium, quem cum Alexander Macedonum rex devicisset, pariter et regno 55 ejus potitus est. Cumque magnus Constantinus et esset et diceretur imperator Romanorum, successores ejus usque ad hæc tempora imperatores Romanorum salutantur ; et cum Alexander fuerit rex Macedonum, Macedonia autem Romanorum imperatoris in ditioe sit,

τὸ μανδύλιον κτήσαντο; παραυτίκα καὶ ταῦτα παύουσιν, καὶ ἀρχονται πάλιν οἱ ψάλται, προσφόρους λέγοντες στίχους ἢ ἐορτῆ, καὶ μετ' ὀλίγον · « Χριστὸς ἐγεννήθη ὁ στέφας σε βασιλέα, » καὶ μετὰ τοῦτο στίχους, καὶ πάλιν αὐτὸ μέχρι καὶ ἰκανῆς ὥρας. Ἐτα γίνεται ἡ εὐφημία τῶν ὀνομάτων τῶν βασιλέων καὶ τῶν δεσποινῶν, μεθ' ἣν πολυχρονίζουσι αὖθις οἱ ψάλται. Τοῦτου δ' ἐπι φαλλομένους κλείουσι τὰ βηλόθυρα. Πάλιν δὲ τῶν ὀργάνων πρὸς ὀλίγον ἠχούτων ἐκβαίνουσι τὰ φλάμουλα. Καὶ τὰ μὲν βασιλικά διακομίζονται εἰς τὸ βεστιάριον, ὅπου εὐρίσκεται, τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐν τοῖς οἴκοις ἐκάστων. Κατελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὴν τράπεζαν κατ' ἐθὺς, φορῶν καθημερινὴν στολὴν, οἱ δὲ ἀρχοντες τὰ προβήθητά τούτων φορέματα.

Ὁ μέντοι τῆς τραπέζης λόγος ἀναμεινάτω μικρὸν ἕπει δὲ πिलाτικίων προμνησθημεν, εἰπωμεν κατὰ πρῶτον περὶ αὐτῶν, ἔπειτα ἵνα καὶ περὶ ταύτης δηλώσωμεν.

Ὁ Κύρος ὁ μέγας, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, υἱὸς ὦν τοῦ Καμβύσου, μετὰ θάνατον Ἀστυάγου τοῦ πάππου αὐτοῦ ἐκληρώσατο καὶ τὴν ἐκείνου ἀρχὴν ἤτοι τοὺς Μήδους. Τῶν τοίνυν Περσῶν ἔθνους ὄντων μικροῦ, καὶ νομαδικῶν βίον ζώντων, ὁ Κύρος δὴ οὗτος τὰ τῶν Περσῶν ἔθιμα καταλείψας τοῖς τῶν Μήδων ἐχρήσατο, μεγάλου ἔθνους καὶ μεγαλοκρεπούς, ὦν δὲ οἱ κριταὶ ἐφόρου ἐπιλούρικα καὶ ἐπὶ κεφαλῆς φακεώλιστα. Ἐν οὖν φακεώλῳ ἐκάστῳ κρέματα τε κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος μαργέλιον τυρματέϊνον, τὸ ἕτερον τοῦ φοροῦντος τῶν ὠτων καλύπτων, δηλοῦν ὡς τὸ μὲν ἀσκαπές τῶν ἐγκαλούμενων ἐστὶ, τὸ δὲ σκεπτόμενον οὐς τῶν κατηγορουμένων μὲν, μὴ παρόντων δὲ. Ἐπὶ δὲ τραχήλου τῶν κριτῶν ἐκρέμαντο δύο τιμὰ διὰ σιτανίων πिलाτικία λεγόμενα, ἅπερ εἰσι μαργέλλια μετὰ σύρματος, τὸ μὲν μῆκος σπιθαμῆς ἑλαττον, τὸ δὲ πλάτος παλαμιαῖον. Ἐτινα ὁ τῶν Μήδων ἐφόρει βασιλεὺς, ὁμοίως καὶ οἱ κριταί. Ὡς περ οὖν ἐφόρου πάλαι οἱ στρατηγοὶ στρεπτά, τὴν τιμὴν τούτων δηλοῦντα, οὕτω καὶ τὰ πिलाτικία τὴν τιμὴν τῶν κριτῶν ἐδήλου. Ὁ τοίνυν Κύρος τὴν τῶν Μήδων ἀρχὴν κτησάμενος, ὡς δεδήλωται, καὶ τοῖς ἔθεσι τούτων ἐχρήτο · πολεμήσας δὲ ἔπειτα καὶ τοῖς Ἀσσυριοῖς συμπαρέλαθε μὲν καὶ τὴν τούτων ἀρχὴν, μετὰ τῆς τῶν Μήδων οὔσαν, ἀφ' ὧν καὶ τινὰ τούτων ἔθιμα ἔλαθεν, ἑαυτὸν δὲ βασιλέα Περσῶν ὀνόμαζε τιμῆς ἕνεκα τῆς τοῦ πατρὸς ἀρχῆς, εἰ καὶ τῶν Μήδων καὶ τῶν Ἀσσυρίων ἐλάττων ἦν αὐτῆ, ὡς εἰρηται. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς τῶν Μήδων ἀρχῆς ἔλαθε τὸ τε φακεῖλιον καὶ τὸ ἐπιλούρικον, ἀπὸ δὲ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τὸ σκαράνικον τὸ τε καθδάδιον καὶ τὸ δρακόντειον φλάμουλον. Καὶ ἔκτοτε ἐπεκράτησε τοὺς μετὰ Κύρον πάντας βασιλείας κλείσθαι Περσῶν, μέχρι καὶ τοῦ Δαρείου, ὃν καταστρεψάμενος Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἔσχε τὴν ἀρχὴν τούτου. Ἐπεὶ δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἦν καὶ ἐλέγετο βασιλεὺς Ῥωμαίων, βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων καλοῦνται μέχρι τοῦ νῦν καὶ οἱ ἐκείνου διάδοχοι βασιλεῖς. Καὶ

ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος τῶν Μακεδόνων ἦν βασιλεύς, ἡ δὲ Μακεδονία ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων χεῖρα εὐρίσκειται, τὰ μὲν ἔφη ἔθνη διδάσαι τὴν τιμὴν τῷ βασιλεὶ ὡς διαδόχῳ τοῦ πατρικοῦ οἴκου τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰ δ' αὖ ἐσπέρια ὡς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου διαδόχῳ. Καὶ περὶ μὲν τούτων οὕτως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως τραπέζης.

Ἐπανιτέον δὲ αὐθὶς ἦθεν ἐξήλθομεν. Τοῦ βασιλέως μὲν οὖν εἰς τὴν τράπεζαν ἀπελθόντος καὶ καθίσαντος, ὑπηρετοῦσιν αὐτῷ ὅ τε δομῆστικος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης· οὗτοι καὶ γὰρ ὑπηρετοῦσιν, εἰ παρόντες εὐρίσκονται, ὡσπερ δὴ καὶ ὁ πιγκέρνης. Πολυχρονίζουσι δὲ τοῦτον ἔξω τοῦ τρικλίνου ὄσοι φοροῦσι σκιάδια χρυσοκόκκινα, καὶ εἰσελθοῦσιν ὀρίζει ὁ βασιλεὺς εἰς πολλὰ ἔτη, καὶ ἀπέρχονται. Καὶ μετ' αὐτοὺς πολυχρονίζουσιν οἱ συρματέβια φοροῦντες. Καὶ μετὰ τὸ πολυχρονίσαι καὶ τούτους, ὁ πρωτοβασταριεὺς πρὸς τῇ πύλῃ ἰστάμενος, ἢ εἰ τύχῃ λείπειν αὐτόν, ὁ μέγας ἑταιριάρχης ἢ ὁ πριμικηριος τῆς αὐλῆς λέγει πρὸς αὐτούς· « Εἰς πολλὰ ἔτη ὀρίζει ὁ αὐθέντης μᾶς ὁ βασιλεὺς. » Οἱ δὲ καὶ εἰσελθόντες προσκυνοῦσι, καὶ ἀπέρχονται καὶ οὗτοι. Ἐπειτα πολυχρονίζουσιν οἱ ἐφεξῆς ἄρχοντες. Καὶ οἱ μὲν φοροῦντες σκιάδια χρυσοκόκκινα καὶ συρματέβια ἀπέρχονται, ὡς εἴρηται, πλὴν τοῦ πιγκέρνης περιμένει γὰρ οὗτος ὑπηρετήσων ἐπὶ τῆς τραπέζης τῷ βασιλεὶ. Τοὺς δὲ κλαπωτὰ φοροῦντας, οἱ προδηλωθέντες ὑπηρεταί, τοὺς τόπους ἑκάστων τούτων γινώσκοντες, φέρουσιν αὐτοὺς, καὶ πολυχρονίζουσι καὶ οὗτοι· εἶτα λέγουσι πρὸς αὐτούς· « Εἰς πολλὰ ἔτη ὀρίζει ὁ αὐθέντης μᾶς ὁ βασιλεὺς. » Καὶ οὐκ ἀπέρχονται, ἀλλ' ἴστανται εἰς τὴν παράστασιν.

Ἐθὲ γε ποτεστάτος τῶν ἐν Γαλατῇ Γενοῦτῶν, καὶ οὗτος εἰς τὸν καιρὸν τῆς προσκύψεως σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ ἄρχουσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων εὐρίσκόμενος, προσκαρτερεῖ μέχρι καὶ τῆς τραπέζης. Καὶ μετὰ τὸ σταθῆναι τοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν παράστασιν μέχρι καὶ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τοῦ στόλου, ἐλθόντες δὲ καὶ οὗτοι πολυχρονίζουσι Λατινικῶς. Εἰσελθόντος οὖν καὶ προσκυνήσαντος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ὀρίζει ὁ βασιλεὺς εἰς πολλὰ ἔτη καὶ δίδωσι διὰ χειρὸς τῷ ποτεστάτῳ κολίκιον, καὶ ἀπέρχεται.

Μετὰ δὲ τούτους πολυχρονίζουσιν καὶ ἕτεροι τῶν ἀρχόντων, καὶ εἰσέρχονται μέχρι καὶ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγελῶν. Εἶτα καὶ ὁ τῶν Πισσαίων ἔρχεται κόνσουλός, καὶ πολυχρονίζει καὶ οὗτος σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. Εἰσελθόντων οὖν καὶ προσκυνησάντων, ὀρίζει καὶ τούτοις διὰ ἑρμηνείας ὁ βασιλεὺς· « Εἰς πολλὰ ἔτη, » καὶ ἀπέρχονται. Καὶ μετὰ τούτους ὁ κόνσουλός τῶν Ἀγκωνιτιανῶν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ· καὶ γίνεται καὶ εἰς τούτους καθὰ καὶ εἰς τοὺς Πισσαίους.

Οἱ Βενέτικοι ἔρχονται μὲν εἰς τὴν πρόκυψιν, οὐ

PATROL. GR. CLVII.

Orientalis populi magno honore afficiunt imperatorem tanquam successorem in paterna domo Alexandri: at populi Occidentales eundem imperatorem valde colunt ceu Constantini Magni successorem. Et de his quidem ita dictum esto.

CAPUT VII.

De mensa imperatoris.

Redeundum iterum est unde digressi sumus. Imperatori ergo jam ad mensam profecto ministrant domesticus et praefectus mensae. Isti enim ministrant, si praesentes sint, quemadmodum et pincerna. Porro extra triclinium multos annos apprecantur omnes qui ferunt aurei et coccinei coloris pileos; quibus ingressis etiam imperator multos annos precatur, et abeunt. Post istos in multorum annorum precatationem prorumpunt illi qui auro ductili textos pileos gestant. Qua finita protovestiarites ad januam stans, vel si forte absit, magnus hetaerarcha vel primicerius aulae, sic affatur illos: « Multos annos mandat vobis imperator; » qui ingressi imperatorem venerantur, moxque recedunt. Deinde multos annos comprecantur consequentes proceres. Et quidem ii qui pileis aurei et coccinei coloris, auro nempe ductili textis, insigniti sunt, abeunt, ut dictum est, excepto pincerna, qui manet utpote inserviturus mensae imperatoris. Illos vero qui illis aureis solidisque compactos pileos gestant, supra dicti ministri, guarique cuius locum competat, adducunt; qui imperatorem multorum annorum fausta acclamatione salutant; ad quos isti: « Multos annos mandat vobis imperator noster. » Nec discedunt, sed circumstant in circumstantione.

Potestatus autem seu praetor Genuensium in Galata seu Pera habitantium, ipse etiam suis cum proceribus inter primores aulicos imperatori in solio sedenti praesens repertus, permanet usque ad mensam. Et postquam aulici proceres omnes usque ad magnum drungarium classis suo quique loco consistunt, adveniunt et isti, ac imperatori multos annos Latine apprecantur. Cum igitur intravit et reverentiam cum suis exhibuit, multos quoque annos imperator ipsis mandat, et manu sua porrigit potestato collicium, quo accepto abii.

Post istos multorum annorum appreciatione imperatorem prosequuntur alii itidem proceres, usque ad gregum logothetam, qui etiam triclinium ingrediuntur. Deinde venit Pisanorum consul, qui et ipse cum suis secundum ordinem suum imperatori longævitatem optat. Ingressis igitur, post reverentiam imperatori exhibitam, imperator per interpretem multos annos habere jubet; quo peracto discedunt. Hos sequitur consul Ancouitanorum cum suis; cum quibus idem modus observatur qui cum Pisanis.

Veneti veniunt quidem ad consessum in solio,

at non morantur usque ad mensam, sed abeunt. Causa A
suo loco explicabitur.

Postea veniunt et multos annos precantur Baran-
gi, patria sua lingua, nempe Auglicana; concus-
sisque invicem securibus suis strepitum edunt.

Postquam igitur omnes palatini ex ordine quique
suo hoc officio defuncti sunt, etiam usque ad Bar-
darios, vernacula sua, hoc est Persica lingua
usos, ingrediuntur cantores multosque annos can-
tando precantur, psallentes postea contacium
illud: «Virgo hodie supersubstantialem parit;»
iterumque canticum longævitalis repetunt.

Postquam autem magnus domesticus cum prima
classe procerum abiit, domesticus, vel præfectus
mensæ, uti dictum est, nominatim advocat unum B
quemque ex primatibus, a protovestiarario et dein-
ceps, datque 58 ferculum de mensa. Quo accepto
recedit is qui accepit, in locum quem ex ordinis
præscripto tenere solet. Stant autem ibi imperatorii
famuli, qui ex manibus eorum fercula accipiunt, et
ita omnes abscedunt. Hoc hunc in modum fit usque
ad logothetam gregum: est enim iste quasi limes
et terminus quidam, cum neque aureum scaranicum
neque rubrum ferat. Qui vero inferiores sunt isto,
nimirum quotquot scaranica corcinea gestant, ac-
cepta fercula usque ad fores triclinii portant, ubi
ea famulis suis tradunt, disceduntque omnes,
ut dictum est, nemine remanente.

λαμβάνοντες και μέχρι της του τρικλίνου θύρας
ἀπέρχονται πάντες, ως εἴρηται, προσκαρτεροῦντος ἐξ

Si imperator bibere velit, pincerna poculum C
porrigit, non solum in festis, sed et alia sæpe
imperatore epulis accumbente poculum miscet, si
præsens sit; propterea enim pincernæ nomen tulit,
a mistura scilicet seu mitione. Et olim quidem
extra civitatem imperatorem comitans ferebat sus-
pensum ex catenula pocillum, ut si imperator siti
urgeretur, ex fonte vel fluvio haustum porrigeret.
Quod hoc tempore non est usitatum.

Post cenam imperatorem suum in conclave se
recipientem fausta multorum annorum appreciatione
prosequuntur despota, Sebastocratores et Cæsares.
Quibus ipse imperator per se multos annos repre-
catur, 59 abiturque. Hos in eodem officii genere
subsequuntur pueri honorarii, qui imperatorem
sanguine attingunt et nudis capitis incedere so-
lent.

Postero die, tempore matutino, solita circum-
statione instituta, imperator et proceres consueta
in dies singulos gestamina gestant. Et imperator
quidem ad liturgiam seu missam gestat amictum
ex margaritis confectum, capite autem gestat unum
ex illis gestaminibus quæ prius diximus eum ferre
solere, dum liturgia peragitur. Proceres suis qui-
que gestaminibus insigniti sunt, ut explicatum est.

Absoluta liturgia, imperatore jam ad mensam
præsentem, prius quam accumbat, venit protopapa

προσκαρτεροῦσι δὲ, ἀλλ' ἀπέρχονται. Ἡ αἰτία ῥηθῆ
σεται μετὰ ταῦτα.

Ἐπειτα ἔρχονται και πολυχρονίζουσιν και οἱ
Βάραγγοι, κατὰ τὴν πάτριον και οὔτοι γλῶσσαν
αὐτῶν, ἤγουν Ἰγκλιτιστὶ, τὰς παλέκεις αὐτῶν συγ-
κρούοντες κεύπων ἀποτελοῦνται.

Μετὰ γοῦν τὸ πάντας τοῦ παλατίου πολυχρονίζαι
κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, μέχρι και τῶν Βαρβαριω-
τῶν, κατὰ τὴν πάλαι πάτριον και τούτων φωνὴν,
ἤτοι Περσιιστὶ, εἰσέρχονται και οἱ ψάλται, και πολυ-
χρονίζουσι ψάλλοντες και μετ' αὐτὸ τὸ κοντάκιον·
«Ἡ παρθένος σήμερον ὑπερούσιον τίκτει,» και
πάλιν τὴ πολυχρονίον.

Και ἐπειδὴ ὁ μὲν μέγας δομῆστικος προαπέ-
ρχεται μετὰ τῆς πρώτης τάξεως τῶν ἀρχόντων· ὁ δὲ
δομῆστικος τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης προϊστάμενος τῶ
βασιλεῖ ὑπηρετεῖ, συνυπηρετοῦντα ἔχων και τὴν ἐπὶ
τραπέζης, κράζων οὗτος ἕκαστον τῶν ἀρχόντων κατὰ
τὸν τόπον αὐτοῦ, ἤτοι ἀπὸ τοῦ πρωτοβασταριῶν και
κάτω, δίδωσι μίνσον ἀπὸ τῆς τραπέζης· ὃν λαμβά-
νων ὁ ἀρχὼν ὑποχωρεῖ μὲν τῆς τραπέζης μέχρι και
τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἴσταται κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ.
Ἰστάμενα δὲ ἕκαστος βασιλικὰ παιδῶπουλα ἐπαίρουσι·
τοὺς μίνσους ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, και οὕτως
ἀπέρχονται πάντες. Τοῦτο δὲ γίνεται αὐτῶ μέχρι
και τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγγέλων· μεθόριον γὰρ ὡς περ
ἴσταται οὗτος, ἐπεὶ οὕτε χρυσοῦν σκαράνικον οὕτε
ἐρυθρὸν φορεῖ. Οἱ δὲ μετὰ τοῦτον και κάτω, ὅσοι
δηλονότι σκαράνικα κόκκινα φοροῦσιν, τοὺς μίνσους
φέροντες πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἀνθρώπους διδάσκει, και
ἐξ αὐτῶν οὐδενός.

Εἰ δεήσει δὲ τὴν βασιλεία πιεῖν, ὁ πιγκέρνης C
ὑπηρετεῖ τοῦτο, οὐ κατὰ τὰς ἑορτὰς και μόνον, ἀλλὰ
και πάντοτε τοῦ βασιλέως ἐσθιοντος κερνῆ, εἰ πα-
ρῶν εὐρίσκαται· διὰ τοῦτο γὰρ και ἐπὶ κερνῆς. Καὶ
κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀκολουθῶν
τῷ βασιλεῖ ἔφερε κωθώνιον μετὰ ἀλύσει, ὡς ἂν.
εἰ ἐν χρεῖα γένοιτο πιεῖν αὐτὸν ἀπὸ βρύσης ἢ ποτα-
μοῦ, ὃς τοῦτο και πῆ· τοῦτο δὲ κατὰ τὰ παρὸν οὐκ
ἐνηργεῖτο.

Μετὰ μέντοι τὸ δεῖπνον τοῦ βασιλέως ἐν τῷ
κελλίῳ αὐτοῦ ἀπελθόντος πολυχρονίζουσιν οἱ τε
δεσπῆται, οἱ σεβαστοκράτορες και οἱ Καίσαρες·
πρὸς οὗς και ὀρίζει ὁ βασιλεὺς δι' ἑαυτοῦ εἰς πολλὰ
ἔτη, και ἀπέρχεται. Μετ' αὐτοὺς πολυχρονίζουσιν
ὑσαύτως και ὅσα τῶν κατὰ γένος προσηκότων τῷ
D βασιλεῖ ἀρχοντόπουλά εἰσιν ἀσκαπῆ.

Τῆ δὲ ἐπαύριον εἰς μὲν τὸν ἑσθρον τῆς συνήθους
παραστάσεως γενομένης ὁ τε βασιλεὺς και οἱ ἀρ-
χόντες φοροῦσι τὰ συνήθη καθ' ἡμέραν φορέ-
ματα, εἰς δὲ τὴν λειτουργίαν ὁ μὲν βασιλεὺς φορεῖ
ῤῥυχον μαργαριταρέϊνον, και ἐπὶ κεφαλῆς ἐν ᾧ
ἐμνήσθημεν πρότερον φορεῖν αὐτὸν φορεμάτων κατὰ
τὴν τῆς λειτουργίας καιρὸν, οἱ δὲ ἀρχόντες τὰ ἑαυ-
τῶν φορέματα, ὡς δεδήλωται.

Μετὰ μὲν οὖν τὴν λειτουργίαν, τοῦ βασιλέως εἰς
τὴν τράπεζαν παραγενομένου, πρὸ τοῦ τοῦτον

καθίσαι, ἔρχεται ὁ πρωτοπαπᾶς ἢ τις τῶν ἱερέων ἄλλος, καὶ ποιῶν εὐχὴν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης, διὰ τὸ τὴν Τεσσαρακοστὴν παρελθεῖν, ἀρχὴν δὲ τὴν κρεωφάγον λαβεῖν, λαμβάγει ἄρτον καὶ μίνσον, καὶ ἀπέρχεται. Ἐπειτα δὲ προσκαλεῖται ὁ πρωτοβεστιαρίτης τὸν μέγαν δομέστικον εἰς τὴν τράπεζαν. Τοῦ οὖν βασιλέως καθίσαντος ὑπηρετεῖ ὁ μέγας δομέστικος οὕτω. Παρίσταται πρῶτος οὗτος, δὴ ὁ μέγας δομέστικος ἐνεγγὺς τῷ βασιλεῖ, μετὰ τοῦτον ὁ τῆς τραπέζης δομέστικος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Διακομίζοντος δὲ μίνσου τοῦ δομεστικού τοῦ δομεστικού, οὗς μέλλει φαγεῖν ὁ βασιλεὺς, καὶ διδόντος τῷ ἐπὶ τῆς τραπέζης, τοῦ δὲ τῷ τῆς τραπέζης δομεστικῷ, τούτου δὲ αὐτῷ πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον, ὁ μέγας δομέστικος τίθησιν αὐτοὺς ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐσθίοντος οὖν, εἰ δὲν πιεῖν, ὑπηρετεῖ ὁ πιγκέρνης, ὡς ἐρηται, εἰ ἐνδημῶν εἶη· εἰ δὲ μὴ, καὶ ὁ ἐντιμότερος κερνᾶ τῶν ἀρχόντων. Οἱ τοῦ δομεστικού τοῖνον δομεστικοὶ τοὺς μίνσου ἀπαντας φέροντες τιθέασιν ἐπ' ἐδάφους. Εἶτα οἱ προδημῶντες ἀρχοντες ὑπηρεταί, ἥως ὅτε πρωτοβεστιαρίτης, ὁ μέγας ἑταιριάρχης καὶ ὁ τῆς αὐλῆς περιμικτήριος, τοὺς ἀρχοντας προσκαλοῦνται εἰς τὴν παράστασιν· οἱ δὲ καὶ παρὰ γενόμενοι ἴστανται ἕκαστοι εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν. Ἐπειτα εἰσέρχονται καὶ οἱ ψάλται μετὰ τῶν ἐπιβριπταρίων καὶ καμισίων αὐτῶν, καὶ ψάλλουσιν ἰδιόμελον τῆς ἐορτῆς, ἥτοι τὸ «Μάγοι Περσῶν βασιλεῖς.» Ὑάλλόντων οὖν τούτων ὁ μὲν βασιλεὺς μικρὸν ἀπεχόμενος τοῦ ἐσθίειν κάθηται· ὁ δὲ μέγας δομέστικος, ὁ δομέστικος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὀποχωροῦσι πλαγίως μέχρι καὶ τοῦ τοίχου. Καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τούτους τὴν ψαλμῳδίαν, τοῦ βασιλέως αὐθις ἀρξαμένου ἐσθίειν, ὁ μέγας δομέστικος πρὸς τὴν τράπεζαν ἀπελθὼν κατέρχεται πρὸς τὸ ἄκρον, καὶ καλεῖ κατ' ἄνωγον τὸν τε πρωτοψάλτην, τὸν δομέστικον, τὸν λαμπασάριον καὶ τὸν ματοτορα. Ἐλθοῦσιν οὖν καὶ διδώσιν μίνσου αὐτοῖς· οὗς καὶ ἀπαίροντες οἱ κανονάρχαι ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν, ὡσπερ τὰ παιδόπουλα ἀπὸ τῶν ἀρχόντων, ὡς ἐρηται, ἐκβάλλουσιν ἔξω. Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει πάλιν ὁ μέγας δομέστικος· «Ἐλθετε καὶ ὑμεῖς.» Καὶ ἐρχόμενοι πάντες οἱ ἀναγνώσται ἐπαίρουσι μίνσου, καὶ φέρουσιν τούτους δι' αὐτῶν. Καὶ μετ' αὐτοὺς στραφέντες οἱ κανονάρχαι ἐπαίρουσι καὶ τοὺς αὐτῶν μίνσου, καὶ ἀπέρχονται.

Εἶτα ἔρχεται ὁ μέγας δομέστικος πλησίον τοῦ βασιλέως, καὶ μετ' ὀλίγον λέγει πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως τὸν πανυπερσεβάστων οὕτω· «Πανυπερσεβάστε,» καὶ ἐλθόντι δίδωσι μίνσον, ὃν παρευθὺς παιδόπουλον ἀπὸ τῶν αὐτοῦ λαμβάνει χειρῶν, καὶ ἀπελθὼν δίδωσιν ἀνθρώπῳ τοῦ αὐτοῦ πανυπερσεβάστων· ὁ δὲ ἀπέρχεται, καὶ ἴστανται πάλιν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ὅμοίως λέγει καὶ τῷ ἀνεψιῷ τοῦ βασιλέως τῷ πρωτοβεστιαρίτῳ, καὶ γίνεται καὶ εἰς αὐτὸν οὕτω. Τοὺς δὲ ἐτέρους ἀνεψίους τοὺς μὴ ὀφφικία ἔχοντας κράζει οὕτω· «Ἀνεψιὰ τοῦ αὐθέντου μας τοῦ βασιλέως,» ἢ «Ἐξάδελφε,» ἢ «Θεῖε.» Καὶ ἔρχεται ὁ προϊστάμενος τούτων, εἶτ' ἑφεξῆς οἱ λοιποὶ κατὰ τὸν τόπον εἰς ὃν ἕκαστος ἴστατο· καὶ γίνεται καὶ εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν παιδοπούλων ὡσπερ καὶ εἰς τὸν πρωτοβεστιαρίον καὶ τὸν πανυπερσεβάστων, καθὰ προεδήλωται.

aut alius de sacerdotum numero, et benedicens imperatoriam mensam, eo quod Quadragesima jam effluxerit tempusque carnis edendæ jam advenerit, accēpto pane et ferculo discedit. Deinde protovestiarites accersit magnum domesticum ad mensam. Imperatore igitur jam accumbente, magnus domesticus ministrat hunc in modum. Stat magnus domesticus proximus imperatori, post eum domesticus mensæ, post istum præfectus mensæ. Afferente igitur fercula domestico rei domesticæ quibus imperator vesciturus est, tradit ea præfecto mensæ. hic domesticus mensæ, iste magno domesticus, qui anteponit ea imperatori. Si inter edendum bibere velit, ministrat pincerna, si non absit peregre, ut dictum est. Sin minus, ex proceribus eminentior poculum miscet. Domestici itaque seu curatores rei domesticæ affata omnia fercula humi reponunt. Deinde prænominati proceres, ministri mensæ imperatoris, videlicet protovestiarites, magnus hetæriarcha et aula primicerius, proceres alios ad circumstantiæm advocat; illi vero accedentes stant suo quisque loco. Postea ingrediuntur etiam cantores cum suis pileis et camisiis, canentque festi proprium canticum, nempe illud: «Magi Persarum reges.» His igitur concinentibus, abstinet paululum imperator ab edendo. At magnus domesticus, domesticus mensæ, et præfectus mensæ subducunt se ad latususque ad parietem. Postquam isti cantandi finem fecerunt et imperator iterum comedere cœpit, magnus domesticus ad mensam reversus, extremam ejus partem occupat, vocatque nominatim primum cantorem, chori domesticum, lampadarium et magistrum, trahitque accedentibus illis fercula; quæ de manibus eorum tollunt canonarchæ, quemadmodum imperatorii pueri a proceribus, ut antea dictum est, et foras efferunt. Postea iterum dicit magnus domesticus: «Accedite et vos;» et acceduntque omnes lectores, tolluntque et suis manibus asportant fercula. Quod post ipsos similiter canonarchæ reversi faciunt, et abeunt.

ὁ μέγας δομέστικος· «Ἐλθετε καὶ ὑμεῖς.» Καὶ φέρουσιν τούτους δι' αὐτῶν. Καὶ μετ' αὐτοὺς εἰσέρχεται ὁ μέγας δομέστικος πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως; et paulo post dicit ad nepotem imperatoris panhypersebastum hoc pacto: «Panhypersebasto;» et venienti dat ferculum, quod statim de manibus ejus tollit puer honorarius, et abiens tradit panhypersebasti famulo. Ille vero abiit, iterumque locum sibi debitum occupat. Similiter etiam dicit nepoti imperatoris, qui protovestiaris est, sitque cum eo in eundem modum. Alios autem nepotes nullo officio insignitos sic advocat: «Nepos domini imperatoris,» vel «patruelis,» aut «patruæ;» et accedit qui his potior est; quem ordine sequuntur reliqui secundum locum quem quisque tenet; idemque erga illos sit ab honorariis pueris, quod erga protovestiarium et panhypersebastum, ut prius expositum est.

His peractis advocat nominatim cunctos proceres A usque ad illos qui cocceinea scaranica gestant, et omnibus fercula accipientibus ne unus quidem egreditur, sed manent in suo quique loco propter magni domesticici reverentiam.

Post protonotarium veniunt primicerii Barangorum omnesque Barangi cum ipsis, qui et ipsi accipiunt fercula. Quos sequuntur milites 62 æulici et stationarii et alii pluximi; qui omnes a maximo ad minimum usque ex manu magni domesticici fercula accipiunt, et abeunt. Cum enim domesticici seu curatores rei familiaris fercula humi posita suis manibus in mensa imperatoris reponunt (hujus epim faciendi tunc solum potestatem habent), magnus domesticus, ut dictum est, ea ex mensa tollit et dividit. Quo autem tempore ista fercula distribuit, si qua re imperator, interea egeat, domesticus et præfectus mensæ subveniunt.

ἦν δ' ὦραν οὗτος τοὺς τοιούτους διανεµαί μίνους, εἴπερ ὁ βασιλεὺς ἐν χρεῖα τινὸς γένοιτο, παρὰ τε τοῦ δομεστικῆ καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑπηρετεῖται.

Cæterum postquam magnus domesticus omnibus fercula impertit, domestico et præfecto mensæ recedentibus, imperatori iterum ministrat magnus domesticus, qui, ut explicatum est, omnibus dat fercula: magno autem domestico ipsemet imperator sua manu ferculum porrrigit.

Et vasa quidem ferculorum quæ aliis dantur, sive aurea sint sive argentea, rursus inferuntur in vestiarium: at vas illud quod magnus domesticus ex imperatoris manu accipit, sive aureum sit sive argenteum, non infertur amplius in vestiarium, sed magnus domesticus tanquam sibi donatum retinet.

Sublata mensæ mappa, cum domesticus rei domesticæ panem adfert in panagiario, imperator statim surgit. Scabellum vero quod imperator 63 pedibus premit, juvenum quispiam ex iis qui imperatori sanguine junguntur et sine capitis tegmine in aula versantur, accurrens utraque manu tenet, ut imperator firmius consistat. Porro præfectus mensæ acceptum vas panagiarium mensæ imponit, et elevans panem panagiam dictum dat illum domestico mensæ, ille magno domestico, hic imperatori. Et quam primum panagiam ori inserit, D omnes acciunt: «Ad multos annos.» Et confestim pincerna vini et aquæ poculo discum supponendum affert cum mantili, quia mensaria mappa jam antea ablata fuit, ut dictum est.

Posthæc imperatore consilente, magno autem domestico, domestico et præfecto mensæ mensam amolientibus, accipiunt illam rei domesticæ domesticici sive administri. Tribus vero illis imperatori reverentiam exhibentibus, dicit imperator magno domestico sonora voce: «Ad multos annos, magne domesticæ.» Deinde subjungit: «Abi, licet,» et sine mora omnes cum magno domestico exeunt.

Cæterum ab imperio Assyriorum pervenit usque

Ἐπειτα κράζει τοὺς ἄρχοντας πάντας ὀνομαστῆ, μέχρι καὶ αὐτῶν πάντων τῶν σκαράνικα φοροῦντων κόκκινα. Καὶ πάντων μίνους λαμβανόντων ἐξέρχεται οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ πάντες ἴστανται εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν διὰ τὴν τοῦ μεγάλου δομεστικῆ τιμὴν.

Ἐπειτα μετὰ τὸν πρωτονοτάριον ἔρχονται εἰς πριμμικῆριοι οἱ τῶν Βαράγγων καὶ πάντες οἱ Βάραγγοι μετ' αὐτῶν, καὶ λαμβάνουσι μίνους καὶ οὗτοι μετ' αὐτοὺς στρατιώται καὶ παραμοναὶ καὶ ἑτεροὶ πλοῖστοι. Ἄπαντες δὲ οὗτοι ἀπὸ τοῦ μεγάλου δομεστικῆ χειρὸς λαμβάνουσι τοὺς μίνους, καὶ ἀπέρχονται· τῶν γὰρ τοῦ δομεστικῆ δομεστικῆων τοὺς ἐπ' ἐδάφους κειμένους μίνους δι' αὐτῶν εἰς τὸ ἄκρον τῆς βασιλικῆς τραπέζης τιθέντων (καὶ γὰρ ἔχουσιν οὗτοι ἐπ' ἀδεία τοῦτο τότε καὶ μόνον ποιεῖν) ὁ μέγας δομεστικῆ, ὡς εἴρηται, ἀπὸ τῆς τραπέζης τούτους ἀπαίρων διαδίδωσι. Καθ' εἴπερ ὁ βασιλεὺς ἐν χρεῖα τινὸς γένοιτο, παρὰ τε

Μετὰ δὲ τὸ τὸν μέγαν δομεστικῆ πρὸς πάντας διανεῖμαι τοὺς μίνους, τοῦ δομεστικῆ καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑποχωρησάντων, ὑπηρετεῖ αὐθις τῷ βασιλεῖ ὁ μέγας δομεστικῆ, καὶ πᾶσι μὲν οὗτος διαδίδωσι τοὺς μίνους, ὡς εἴρηται, τούτῳ δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτοχειρῶς.

Ἄσα μὲν οὖν ἄλλοις δίδονται εἴτε χρυσία εἴτε ἀργύρια διὰ μίνων, εἰσκομίζονται αὐθις εἰς τὸ βεστιάριον· τὴ δὲ σκεῦος ὁ μέγας δομεστικῆ διὰ τῆς τοῦ βασιλεὺς λαμβάνει χειρὸς, εἴτε χρυσοῦν εἴτε ἀργυροῦν εἴη, εἰσκομίζεται οὐδαμῶς, ἀλλ' ἔχει τοῦτο δῶρον αὐτό.

Ἐπειτα μετὰ τὸ ἀπαρθῆναι τὸ μινσάλιον, τοῦ δομεστικῆ τοῦ δομεστικῆου κομισάντος ἄρτον ἐν παναγιαρίῳ, ὁ βασιλεὺς εὐθέως ἀνίσταται. Ὁ δὲ πατεῖ σουπκέδιον, τῶν τῷ βασιλεῖ κατὰ γένος προσηκόντων νέων ἀπὸ τῶν ἀσκειῶν τις δραμῶν ἀμφοτέραις κατέχει χερσίν, ὥστε τὸν βασιλέα ἐδραίως πατεῖν. Τῆ δὲ γε παναγιαρίον ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης λαδῶν ἐπάνω τίθει τῆς τραπέζης, καὶ ὕψων παναγιαρίαν δίδωσι ταύτην τῷ δομεστικῆ, ὁ δὲ τῷ μεγάλῳ δομεστικῆ, οὗτος δὲ τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἅμα τῷ παναγιαρίαν λαβεῖν ἐν τῷ στόματι πάντες βρῶσι τὸ πολυχρόνιον. Καὶ ὁ πιγκέρνης αὐτίκα τὸ τοῦ οἰνοχείου φέρει σκουτέλιον, κρατῶν καὶ μανδύλιον, ἐπεὶ προσηπραν, ὡς εἴρηται, τὸ μινσάλιον.

Ἐἴτα τοῦ μὲν βασιλεὺς καθίσταντος, τοῦ δὲ μεγάλου δομεστικῆ, τοῦ δομεστικῆ καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀράντων τὴν τράπεζαν, λαμβάνουσι ταύτην οἱ τοῦ δομεστικῆου δομεστικῆ. Τῶν δὲ μετὰ τοῦτο προσκυνησάντων, λέγει ὁ βασιλεὺς τῷ μεγάλῳ δομεστικῆ μεγάλῃ τῆ φωνῇ· «Εἰς πολλὰ ἔτη, μέγα δομεστικῆ.» Ἐπειτὰ φησι πρὸς αὐτὸν «Ἄπεθε,» καὶ παρευθὺς συνεχέρονται πάντες τῷ μεγάλῳ δομεστικῆ.

Ἐτι καὶ ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων βασιλείας κατῆλθε

τι φόρεμα μέχρι καὶ τῶν νῦν βασιλέων, γρανάζα λαγόμενον, ὅσαρ καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς ἀνευ ζώνης, οὗ κρεμάμενα τὰ μανίκια διήκουσε μέχρι καὶ ἀστραγάλων ὁ δὲ φόρεμα καὶ τῶν ἀρχόντων ἕκαστοι ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας φορεῖν, πλὴν ἐζωσμένον, τῶν μανικίων ἐμπεπηγμένον ἔντων πρὸς τὴν ζώνην ὀπισθεν. Καὶ ὁ μὲν ὁ βασιλεὺς φορεῖ, καλεῖται γρανάζα, ὡς εἴρηται, τὸ δὲ τῶν ἀρχόντων λαπατζῆ. Ὅπως δὲ, ἀδηλόν ἐστιν.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἀρχοντες οὕτω τοῦ δὲ μεγάλου δομestικού καὶ αὐτὸ τοῦτο φοροῦντος ἐζωσμένον κατὰ τοὺς ἄλλους, τὸ μὲν ἐν τῶν τοιοῦτου λαπατζῆ μανικίων ἐνι ἐμπεπηγμένον, τὸ δὲ ἕτερον κρέματαί τιμῆς ἕνεκα, ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἀμφότερα, ὡς εἴρηται, κρέμανται.

Καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ ὑπηρετήματα τοῦ μεγάλου δομestικού ταῦτά ἐστι, καθὼς εἴπομεν, τὰ δὲ ἕκτος μετ' ἄλλων βηθήσεται καὶ αὐτά.

Ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς πεντάκις τοῦ ἔτους ἐρώγει ἐν τῷ τρικλινίῳ, πάντων παρισταμένων ἀρχόντων καὶ ἐνδεδυμένων τὰ τε σκαράνικα καὶ τὰ καθδάδια αὐτῶν, ἡγουν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, τῶν Φώτων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Βαίων, τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἴπομεν δὲ κατὰ μέρος περὶ μιᾶς τούτων, τῆς τοῦ Χριστοῦ δηλονότι Γεννήσεως, βῆτέον εἶδη καὶ περὶ τῶν λοιπῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐορτὴ τῶν Ἐπιφανείων.

Ἡ μὲν οὖν τῶν θείων Θεοφανείων ἑορτὴ γίνεται ἀπαρallάτως ὡς καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως ὁ δὲ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἁγιασμὸς, εἰ πατριάρχης εὐρίσκειται οἰκουμηνικός, γίνεται παρ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μὴ, παρὰ τινος τῶν ἑτέρων πατριαρχῶν, ἢ τοῦ Ἀλεξανδρείας ἢ τοῦ Ἀντιοχείας ἢ τοῦ Ἱεροσολύμων, ἐὰν ἐνθῆμῶν τύχη. Εἰ δ' ἴσως μηδένα τούτων εἶναι συμβαίη, ποιεῖ τὸν ἁγιασμὸν ὁ τοῦ παλατίου πρωτοκαπελῆς. Δίδεται δὲ παρὰ μὲν τοῦ πατριάρχου τῷ βασιλεῖ λαμπάς, παρὰ δὲ τῶν περιόρηθέντων ὑπηρετῶν τοῖς ἐν ἀξιώμασι καὶ κτῆσι τοῖς ἐν τῇ τῆς παραστάσεως ἀρχούσι καὶ τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ, ὡσαύτως τῷ τε ποτεστάτῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἐορτὴ τῆς σταυροπροσκυνήσεως.

Κυριακῆ τῆς σταυροπροσκυνήσεως, τῆς παραστάσεως ἱσταμένης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν προειρημένων ἑορτῶν, περὶ τὸ τέλος τῆς ἑορτῆς φέρει τὸν σταυρὸν ἀπὸ τῆς τοῦ παλατίου ἐκκλησίας μετὰ τῶν ψαλτῶν ὁ ἀρχιδιάκονος, φορῶν μὲν τὸ σύνθημα αὐτῷ σιγῆριον, φορῶν δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ φελώνην, οὐ μὴν καὶ ἐπιτραχήλιον ἀλλ' ὠράριον, τὸ, «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου, καὶ ἐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου,» ψαλλόντων καὶ ὁ βασιλεὺς προσουπαντᾷ τούτῳ τῆς παραστάσεως ἱσταμένης εἰς τὴν τῆς θύρας εἰσοδόν, καὶ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου τεθέντος, ἀσπάζεται τούτον ὁ βασιλεὺς· ἔπειτα ὑποστρέφει, καὶ ἱσταται πάλιν εἰς τὸν ὄρθρον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τὴν

ad hodiernos imperatores gestamen quoddam granatza appellatum, quod imperator fert etiam sine cingulo, ex quo dependentes manicæ descendunt usque ad talos; cuius gestaminis ferendū singulis proceribus libera est potestas, sed cum cingulo manicisque a tergo zonæ illigatis. Et illud quidem

Et alii quidem primores ita se gerunt, magnus autem domesticus ipse etiam hoc gestamen fert cinctus instar aliorum: verum altera manica lapatzæ cingulo constringitur, altera libere dependet, honoris causa, cum imperatoris ambæ manicæ dependeant, ut dictum est.

Et hæc quidem sunt magni domestici in palatio ministeria, prout exposuimus: quæ vero extra palatium obeat, paulo post exponetur.

Cum autem imperator quinquies in anno cibum sumat in triclinio, universis aulæ proceribus, astantibus indutisque sua scaranica et cabbadiis, nempe in festo Nativitatis Domini, Luminum, Palmiarum, magna Dominica Paschatis et sancti Spiritus, jam vero sigillatim de uno ex his festis, nempe Nativitate Christi, disseruerimus, restat ut et de reliquis tractemus.

CAPUT VIII.

Festum Epiphaniæ.

Festum divinæ Epiphaniæ eodem modo peragitur quo Nativitatis Domini. Cæterum consecratio et aspersio aquæ post liturgiā fit ab œcumenico patriarcha, si præsens sit; sin minus, ab aliquo ex patriarchis, nimirum ab Alexandrino vel Antiocheno vel Hierosolymitano, si forte tunc Cpoli versetur. Si nullus horum adsit, consecratio peragitur a palatii protopapa. Imperatori autem tradit patriarcha cereum majorem. A prædictis vero ministris dantur cerei iis qui in dignitate sunt, et omnibus circumstationis proceribus aulicisque, similiter et potestate Genuensium et qui in ejus comitatu.

CAPUT IX.

Festum adorationis crucis.

Dominica quæ adorationi sanctæ crucis deputata est, consistente jam circumstatione pro consuetudine supra dictorum festorum, circa finem matutini adfert archidiaconus cum cantoribus ex palatii ecclesia crucem, gestans consuetam diacono tunicam, ferens etiam super ipsa casulam, non tamen stollam sacerdotalem, sed diaconicam, id est orarium; canuntque illud: «Salvum fac, Domine, populum tuum, et benedic hereditati tuæ;» et imperator, sic circumstante comitatu aulico, obviam fit usque ad januam, crucemque in pulpito positam osculatur. Quo peracto revestitur, et iterum stat in throno suo. Post missionem venit imperator, iterumque

66 crucem adorat et osculatur ; quam statim tollunt comitante eam Imperatore usque ad triclinii januam, et non ulterius.

Causa autem cur archidiaconus hoc festo ferat casulam sacerdotalem, est ista, quia ab initio exocatacœli sacerdotes sub se habebant proprias ecclesias et proprium clerum. Quapropter cum magnis et illustribus festis quilibet sua in ecclesia occuparetur, patriarcha ministris honoratioribus carebat. Quidam igitur ex patriarchis voluit illos diaconos tantum esse, ut in hujusmodi festis ipsi ministrarent. Quod et perfecit. Quando igitur patriarcha tales exocatacœlos ordinat, nempe vel magnum œconomum vel magnum sacellarium vel alium ex horum numero, dat ei potestatem ferendi casulam sacerdotalem, quemadmodum antea ferebant cum sacerdotes essent : at non stolam sacerdotalem, verum diaconicam tantum, id est orarium. Imperator igitur quando designat archidiaconum, ex exocatacœlorum ordine tanquam cæteris honore eum designat, nec aliunde assumit. Quocirca fert archidiaconus in hoc, et quidem solo, Adorationis crucis festo in palatio casulam, neque unquam alias. Si non sit archidiaconus, tunc crucem fert obvis quisque diaconus.

Scire oportet tota sancta et magna Quadragesima sacerdotes et diaconos **67** gestare purpurea sticharia et phelonas, excepto festo Annuntiationis, Palmarii et magno Sabbato.

CAPUT X.

Festum Palmarum.

Ad festum Palmarum media hebdomade ante præparatur ambulacrum ab imperatoris conclavi usque ad ecclesiam pertingens. Sabbato Lazari noctu ramis virentibus sternunt ambulacri pavementum, vestiuntque omnes ejus columnas vel myrtorum vel laurorum vel olivarum ramis ; et illucescente jam die Dominica derepente apparet exstructum jam et præparatum ambulacrum. Dum ergo matutinum decantatur, assumit indumenta sua Imperator, et egreditur ex suo conclavi cum prædictis vestimentis suis. Et aliis quidem festis fert in capite et corpore ex suis gestaminibus, arbitrato suo, quodcunque voluerit, ut antea explicatum est : hoc autem Palmarum festo nihil aliud fert nisi stemma et saccum, dextera portans crucem, sinistra mantile cum acacia, ut moris est, et majorem cereum. Similiter et proceres assument usitata sibi indumenta, ut antea dictum est.

68 Prior ergo in ambulacrum ascendit lampadarius, cereum ferens, totumque festi proprium canticum decantans : « Egredimini, gentes, egredimini populi, contemplantini hodie regem cœlorum : Christi enim figuram gerens Evangelium progreditur. » Deinde imperator et filius ejus impe-

A ἀπόλυσιν ἀπέρχεται καὶ προσκυνεῖ αὐθις καὶ ἀσπάζεται τὸν σταυρὸν. Καὶ εὐθὺς αἰρουντι τοῦτον τοῦ βασιλέως προπέμποντος μέχρι καὶ τῆς τοῦ τρικλινίου θύρας, καὶ πλέον οὐδέν.

Ἡ δὲ αἰτία τοῦ τὸν ἀρχidiaconον φελώνην κατὰ ταύτην τὴν ἑορτὴν φορεῖν ἐστὶν αὕτη, ὅτι κατὰ τὸ πρῶτον οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἱερεῖς ἐδρίσκοντο ἔχοντες ἕκαστοι ἐκκλησία; καὶ ὅπ' αὐτοὺς κληρὸν. Διὰ τοῦτο κατὰ τὰς μεγάλας καὶ ἐπισήμους τῶν ἑορτῶν ἡμέρα; ὄντων ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν, ὁ πατριάρχης οὐκ εἶχεν ὑπηρέτας ἐντίμους μεθ' ἑαυτοῦ. Τῶν πατριαρχῶν οὖν τις ἠθέλησεν αὐτοὺς διακόνους εἶναι πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶ ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν ἑορτῶν ὅ δὴ καὶ πεποιήκεν. Ὅταν οὖν ὁ πατριάρχης σφραγίσῃ τοὺς τοιοῦτους ἐξωκατακόλους, ἤγουν ἢ μέγαν οἰκονόμον ἢ μέγαν σακελλάριον ἢ τινα ἕτερον ἐξ αὐτῶν, ποιεῖ αὐτὴν φορεῖν φελώνην, ὡς καὶ πρότερον καθὼ ἱερεὺς ἐφόρει, οὐ μὴν καὶ ἐπιτραχήλιον, ἀλλ' ὠραριον. Ὅθεν ὁ βασιλεὺς, ὅτε προβάλλεται ἀρχidiaconον, ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν ἐξωκατακόλων τάξεως ὡς ἐντιμωτέρων τῶν ἄλλων ὄντων προβάλλεται τούτων, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. Διὰ καὶ κατὰ τὴν ἀρθρῆντα λόγον φορεῖ ὁ ἀρχidiaconος; κατὰ ταύτην καὶ μόνην τὴν τῆς σταυραπροσκυνήσεως ἑορτὴν ἐν τῷ παλατίῳ φελώνην, καὶ οὐκ ἄλλοτε ποτε. Εἰ δὲ τύχοι μὴ εἶναι ἀρχidiaconον, φέρει τὸν σταυρὸν ὁ τυχὼν διάκονος.

Εἰδέναι δεῖ ὅτι ὑπὲρ ὅλης τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Τεσσαρακοστῆς οἱ ἱερεῖς τε καὶ οἱ διάκονοι πορφυρεῖ σιχάρια καὶ φελώνας φοροῦσι, πλὴν τῆς τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἑορτῆς, τῶν Βαίων, καὶ τοῦ μεγάλου Σαββάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἑορτὴ τῶν Βαίων.

Τῇ ἑορτῇ τῶν Βαίων προετοιμάζεται μὲν ὁ περίπατος διὰ μέσης τῆς ἐβδόμης, ἀπὸ τοῦ κελλίου τοῦ βασιλέως διήκων μέχρι καὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ δὲ τῆς τοῦ σαββάτου τοῦ Λαζάρου νυκτὸς καταπάττουσι τὴν εἰσαγωγὴν τῆς περιπάτου, ἐνδύουσι δὲ πάντας τοὺς στύλους ἢ διὰ μυρτινῶν ἢ σαφνῶν ἢ ἐλαιῶν. Καὶ ἐπιφωσκούσης τῆς κυρικῆς φαίνεται ἐξαίφνης κατεσκευασμένος ἕμα καὶ ἔτοιμος ὁ περίπατος. Τῷ οὖν ἡρώδου ψαλλομένου ἀλλάσσει ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξέρχεται τοῦ κελλίου αὐτοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὰς ἄλλας τῶν ἑορτῶν φορεῖ ἐπὶ κεφαλῆς τε καὶ τοῦ σώματος οἶον ἂν ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ φορεμάτων βούλοιο, ὡς δεξιλωταί· κατὰ δὲ ταύτην οὐδὲν ἄλλο φορεῖ εἰ μὴ τὸ στέμμα καὶ τὸν σάκκον, φέρων ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ σταυρὸν, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὸ μανδύλιον μετὰ τῆς ἀκκίας, ὡς ἔθος ἐστ', καὶ λαμπάδα. Ἀλλάσασουσιν ὡσαύτως; καὶ οἱ ἄρχοντες τὰ συνήθη τούτων ἀλλάγματα, ὡς προείπομεν.

Προέρχεται γοῦν ὁ λαμπάδαριος εἰς τὸν περίπατον λαμπάδα φορῶν, ψάλλων ὄλον τὸ ἰδιόμελον· « Ἐξέλθετε ἔθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοὶ, θεάσασθε σήμερον τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν· εἰς τύπον γὰρ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον ἔρχεται. » Ἐῖτα ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς, εἰ παρατύχοι· ὅς δὴ καὶ εἰ ἐπιτεμνόμενοι

ἔστι, φορεῖ στέμμα καὶ οὗτος ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἀκολουθῶν τῷ βασιλεὶ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· εἰ δὲ μὴ, στέφνον καὶ φοῶν, ὡς προείπομεν. Καὶ μετ' αὐτὸν ἀνέρχονται οἱ δεσπότες, εἴτα ὁ ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τοῦ εὐαγγελίου, ἔπειτα ὁ πατριάρχης, μᾶλλον δὲ οἱ πατριάρχαι, εἰ παρόντες εἰσὶν, ἐνδεδυμένοι τὰς ἀλλαγὰς αὐτῶν, καὶ μετὰ τούτους ἱερεῖς πέντε ἡ πλείους, ἁγίας εἰκόνας φέροντες.

Ἀπελθόντων οὖν οὕτω διὰ τοῦ περιπάτου μέχρι καὶ τῆς ἐκκλησίας, γίνεται ἡ ἀπόλυσις τοῦ δρόμου ἐκεῖσε. Εἴτα ὁ βασιλεὺς ὑποστρέφει καθ' ὅν εἴρηται τρόπον, τοῦ λαμπαδρίου προπορευομένου.

Καὶ μετὰ τὸ τὸν βασιλέα τοῦ περιπάτου καταλείβειν τὸν τε πατριάρχην καὶ τοὺς ἱερεῖς τοῦ βασιλέως, παιδόπουλον ἐξελεῖν ἀρπάζει κλάδον, δηλοῦντος τοῦτου βασιλικὸν ὄρισμὸν εἶναι τὸ τὸν περιπατοῦν διάρπαγμα γενέσθαι, καὶ αὐτίκα γίνεται οὕτω. Διαρπάζεται δὲ παρὰ τε τῶν βαράγγων, τῶν παρμονῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῇ αὐτῇ εὐρισκομένων τάξεων. Μετὰ δὲ τὰ ταῦτα πάντα γενέσθαι ἀπέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπεὶ λειτουργία οὐ γίνεται διὰ τὴν ὥραν παραταθῆναι, ὁπρῆται δὲ ὁ μέγας δομέστικος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τοῦ ὅτε ἐστὶ λελυπημένος ὁ βασιλεὺς.

Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ τῶν Χριστογενῶν ἑορτὴ καὶ τῶν Φώτων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Βαίων, γίνεται κατὰ τὴν γεγραμμένην τάξιν μετὰ τῶν προκύψων καὶ τοῦ περιπάτου, ἂν μὴ ἢ λελυπημένος ὁ βασιλεὺς. Εἰ δὲ διὰ θάνατον ἢ τῆς ἑαυτοῦ γυναίκος ἴσως, τῆς δεσποίνης, ἢ υἱοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἔντος, εἴη λελυπημένος, τὰ μὲν ἄλλα τὰ φλάμουλα δηλονότι καὶ ὄργανον ἦχος καὶ στολῶν λαμπρότης, οὐ γίνεται διὰ τὴν λύπην τοῦ βασιλέως· ὡσαύτως οὐδὲ πρόκυψις. Ἄλλ' ἐξῆς ὁ βασιλεὺς, ὡς ἔθος, μετὰ φορέματος λευκοῦ καὶ τοῦ σκιαδίου αὐτοῦ, τῶν ἄλλων ἀρχόντων μελανειμονούντων μέχρι καὶ σεβαστοκρατόρων καὶ δεσποτῶν (μέλανα γὰρ καὶ οὗτοι φοροῦσι πλην ὑποδημάτων τε καὶ σελῶν), ἵσταται ἐμπροσθεν τῆς παναγίας Θεοτόκου τῆς νικοποιῦ, ὅπου ἡ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐστὶν εἰκὼν. Γίνεται τοίνυν ἡ τῶν βασιλικῶν νοματίων εὐφημία μὲν ἐν τῇ τῶν Χριστογενῶν ἑορτῇ καὶ τῶν Φώτων, ὡς εἴρηται, καὶ ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς. Ἐν δὲ τῇ τῶν Βαίων, ἐπεὶ ἐστὶ ψαλλομένου τοῦ δρόμου γίνεται ὁ περιπάτος, καὶ ἐστὶν ἀνάγκη γενέσθαι, ὡς ἔθος, λιτῆν, ἐν δὲ τῇ λιτῇ περιπατῆσαι καὶ τὸν βασιλέα, ὁ μὲν περιπατοῦν γίνεται, περιπατεῖ δὲ ὁ βασιλεὺς φορῶν ἐπιλούρικον λευκὸν καὶ φακεῶλον, καὶ γενομένης ἀπολύσεως τοῦ δρόμου, ἐμπροσθεν τῆς νικοποιῦ, ὅπου καὶ τῆς ὀδηγητρίας ἵσταται εἰκὼν, ὑποστρέφει ὁ βασιλεὺς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἀκολουθία τῆς μεγάλης ἑβδομάδος.

Τῇ μεγάλῃ δευτέρῃ, τῇ μεγάλῃ τρίτῃ, τῇ μεγάλῃ τετάρτῃ, τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ ἀναγινώσκονται τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια ἢ παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἢ παρ' ἐτέρου διακόνου, ἂν μὴ οὗτος παρὼν τύχοι. Πρὸ δὲ τῆς λειτουργίας τῆς αὐτῆς μεγάλης πέμπτης γίνε-

ται, si adsit (qui si coronatus sit, fert et Ipse instar patris stemma), imperatorem et patrem suum subsequitur. Si vero non sit coronatus, tunc fert simplicem coronam et phyalin, ut antea diximus. Post quem ascendunt despotæ, deinde archidiaconus cum Evangelio, postea patriarcha vel potius patriarchæ, si presentes sint, induti indumenta sua. Post istos, quatuor vel quinque sacerdotes portantes sacras imagines.

Illis igitur hunc in modum per ambulacrum usque ad ecclesiam abeuntibus, finitur ibidem matutinum; deinde imperator eo quo dictum est modo revertitur, præeunte lampadario.

69 Postquam imperator, patriarcha et imperatoris sacerdotes de ambulacro descendunt, puer accurrens rapit ramum; quod indicium est, imperatoris decreto ambulacrum jam in prædā concessum, et extra culpam fore hos qui diripiunt. Ea diripitur a Barangis, a stationariis, et a reliquis qui in aula sunt ordinibus. Omnibus istis peractis imperator ad mensam se confert, quia liturgia non celebratur, quod tempus jam effluxerit. Ministrat autem magnus domesticus.

CAPUT XI.

De modo agendi, si imperator versetur in luctu.

Notandum, festa, ut Nativitatis, Luminum et Palmarum, celebrari juxta præscriptam formam cum solio elevato et ambulacro, si imperator non versetur in luctu. Si vero ob mortem vel uxoris sue imperatricis vel filii, qui imperator fuerit, versetur in luctu, tunc flammula, organorum concentus et vestium splendor omittuntur ob luctum imperatoris. Pari modo solii solemnitas Intermittitur. Sed egressus Imperator pro more cum Indumento candido et pileo suo, cæteris proceribus etiam usque ad sebastocratorem et despotam pullatis (pulla enim omnia ferunt, exceptis calceis et setis), stat ante sanctissimam Deiparam victricem seu victoriæ effectricem; ubi quoque sancti Georgii imago visitur. Imperatoris itaque nomina multorum annorum appellatione faustisque acclamationibus solummodo in Natali Domini et in festo Luminum afficiuntur, ut supra dictum; abique imperator. In festo autem Palmarum, eum, quando adhuc matutinæ laudes decantantur, processio fiat, et necesse sit supplicationem institui, in supplicatione porro etiam imperatorem oporteat ambulare, processio quidem peragitur, et imperator ambulat ferens candidam superulam et phaceolium. Finito matutino ante imaginem Virginis victoriæ effectricis, ubi etiam Virginis viæ ducis imago reperitur, domum revertitur imperator.

CAPUT XII.

Officium magnæ hebdomadæ.

Feria secunda magnæ hebdomadæ, tertia, quarta et quinta, leguntur quatuor evangelia vel ab archidiacono vel ab alio diacono, si forte ille non sit præsens. Eadem magna feria quinta ante liturgiam instituitur pedum lotio hunc in modum. Consti-

tuunt duodecim pauperes, eosque subuculis sive A tunicis, curtis braccis seu caligis et calceis vestiunt; et posita pelvi in imperatoris conclavi, protopapa foris ad januam consistens, benedictionem præmittit cum trisagio. Deinde lecto per illum evangelio, quando processit usque ad illa verba: « Mittit aquam in pelvim, » infundit imperator aquam in pelvim. Postea adducunt jam antea præparatos pauperes sigillatim quemlibet, quorum quisvis manu cereum ardentem gestat; et hic quidem sedente, protopapa autem evangelium legente, illudque pronuntiante: « Cæpit Jesus lavare pedes discipulorum, » 71 idque sæpius, donec scilicet omnium pedes ablunantur, lavat imperator dextrum cuiusque pedem, lotumque sindone, qua præcinctus est, abstergit et osculatur. Quo peracto terminatur officium lotionis. Cantur autem cuilibet pauperi tria aurea numismata. Postmodum inchoatur liturgia seu missa.

Et quidem imperator induit ex supradictis suis gestaminibus quodcumque velit; proceres ferunt usitata sibi indumenta. Post absolutam liturgiam abit imperator in conclave suum. Mensa nusquam instruitur.

Deinde præstituto tempore canitur officium vigiliæ, in quo leguntur duodecim evangelia; tunc imperatori a protopapa grandis cereus traditur, reliquis autem proceribus et intra et extra triclinium dantur cerei, sicuti in festo Luminum. Cereum suum gestat imperator, dum evangelium legitur. Lectione finita procerum quispiam ex honoratioribus acceptum ab imperatore cereum majorem tradit alicui puero aulico ex illis qui nullo capitis tegmine utuntur, tenetque illum extra a vestibulum conclavis imperatorii. Quando vero alterius evangelii legendi tempus appertit, recipit cereum supra dictus ille ex procerum numero, eun-que imperatori tradit; et sic deinceps usque ad duodecimum evangelium.

72 Scire oportet quatuor quotannis vigiliis in palatio peragi, Magni canonis, Virginis acathistæ, Annuntiationis et Magnæ hujus seris quintæ in cena Domini. Et in hisce vigiliis imperator eligit sibi arbitrato suo conclave, ut divinum officium audiat; proceres triclinium occupant.

A prima vigilia peregrinatur in palatio sanctissimæ Deiparæ hodegetriæ imago, et ibi manet usque ad magnam Dominicam Paschæ; cui imagini venienti occurrit imperator ad ipsam portam palatii aulæ. Secunda vero Paschatis abeuntem deducit usque ad locum Blachernarum τὰ Ὑψηλά dictum; et facta ibi imperatorum commemoratione imperator revertitur.

CAPUT XIII.

Horæ magnæ Parasceves et officium Magni Sabbati
Magnæ Parasceve canuntur horæ cum tropariis,

ταὶ ὁ νιπτῆρ οὕτω. Προτοιμάζουσι πτωχοὺς δώδεκα, καὶ ἐνδύουσι τούτους ὑποκάμισα φως χιτῶνας, κουρτζουβράκια καὶ παπούτζια. Καὶ τεθείσης ἐν τῷ τοῦ βασιλέως κελλήν λεκάνης, ὁ πρωτοπαπᾶς ἐκτὸς πρὸς τὴν θύραν εὐρισκόμενος ποιεῖ εὐλογητὸν καὶ λέγει τὸ τρισάγιον. Ἐπειτα τοῦ εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένου παρ' αὐτοῦ, ὅταν εἴπῃ, « Τὸ ὕδωρ βάλλει εἰς τὸν νιπτῆρα, » ἔρχεται ἐν τῇ λεκάνῃ τὸ ὕδωρ ὁ βασιλεὺς. Ἐἵτα φέρουσι τοὺς προητοιμασμένους πένητας καὶ ἓνα βαστάζοντα κηρὸν ἀπτόμενον. Καὶ τοῦτου μὲν καθίσαντος, τοῦ δὲ πρωτοπαπᾶ, ὡς εἰρηται, τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκοντο; καὶ λέγοντος τὸ, « Ἦρξατο ὁ Ἰησοῦς τοὺς πόδας νίπτειν τῶν μαθητῶν, » καὶ τοῦτο πολλάκις μέχρι δηλονότι πάντας νιπθῆναι, νίπτει ὁ βασιλεὺς τὸν δεξιὸν πόδα ἑκάστου, καὶ ἀποσπογγίσας διὰ τῆς κρεμαμένης ἐμπροσθεν τοῦτου σινδόνης, τὸν νιφθέντα πόδα ἀσπάζεται τοῦτον. Καὶ οὕτω γινόμενον τελεοῦται ἡ τοῦ νιπτῆρος ἀκολουθία. Δίδονται δὲ καὶ ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν ἀπὸ χρυσῶ νομίσματα τρία; καὶ μετὰ τοῦτο ἀρχεται ἡ λειτουργία.

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς φορεῖ ἐκ τῶν προειρημένων φορεμάτων αὐτοῦ ὅσον ἂν βούλοιοτο, οἱ δὲ γε ἀρχοντες τὰ συνήθη αὐτῶν φορέματα ἑκάστος; μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀπέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ κελίον αὐτοῦ; τράπεζα δὲ οὐδαμῶ.

Ἐπειτα φάλλεται ἡ τῆς ἀγρυπνίας ἀκολουθία κατὰ τὴν τεταγμένην καιρὸν, καθ' ἣν ἀναγινώσκονται τὰ δώδεκα εὐαγγέλια, ὅτε τῷ μὲν βασιλεὶ δίδεται λαμπὰς παρὰ τοῦ πρωτοπαπᾶ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἀρχουσι πᾶσι, τοῖς τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ τρικλίνου, κηροὶ ὡς καὶ κατὰ τὴν τῶν φώτων ἡμέραν; ἦντινα δὴ λαμπάδα φέρει ὁ βασιλεὺς τοῦ εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένου, καὶ μετὰ τὴν τοῦτου ἀπόλυσιν ὁ ἐντιμότερος τῶν καθευρεθέντων ἐκείσε ἀρχόντων ἀπὸ τοῦ βασιλέως λαμβάνων χειρῶν ἐν τῶν παιδοπούλων δίδωσιν ἀσκαπτεῖ, καὶ κατέχει ἕξω περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ κελλήου τοῦ βασιλέως. Καὶ ὅτε γε πάλιν μέλλει ἀναγνωσθῆναι ἕτερον εὐαγγέλιον, ὁ δηλωθεὶς ἀρχων τὴν λαμπάδα λαμβάνων δίδωσιν αὐτῷ τῷ βασιλεὶ καθεξῆς ὁμοίως μέχρι καὶ τῶν δώδεκα.

Δεῖ δὲ γινώσκωσιν ὅτι ἐν τῷ παλατίῳ τέσσαρες ἀγρυπνίαι γίνονται κατ' ἐνιαυτὸν, τοῦ μεγάλου κανόνος, τῆς ἀκαθίστου, τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ κατὰ ταύτην τὴν μεγάλην ἑορτὴν; καὶ ὅτι ὁ μὲν βασιλεὺς ἵσταται ἐν ᾧ ἂν τῶν κελλήων αὐτοῦ βούλοιοτο κατὰ ταύτας τὰς ἀγρυπνίας, τῆς ἀκολουθίας ἀκούων, οἱ δὲ ἀρχοντες ἐν τῷ τρικλίῳ.

Ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐπιδημοῦσα ἐν τῷ παλατίῳ εἰκὼν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ὀδηγητρίας μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα; ἦντινα εἰκόνα ἐρχομένην μὲν ἀπαντᾷ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τῆς τοῦ παλατίου αὐλῆς, τῇ δευτέρῃ δὲ ἀπερχομένην προσέμπει μέχρι καὶ τῶν Ὑψηλῶν ἐκτὸς, καὶ γινόμενης ἐκείσε μνήμης τῶν βασιλέων βασιλεὺς ὕποσπρέφει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Αἱ ὥραι τῆς μεγάλης Παρασκευῆς.
Τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ ψάλλονται αἱ ὥραι μετὰ

τῶν τροπαρίων καθ' ὃν εἰπομεν τύπον ἐν τῇ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτῇ. Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἦτοι εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ὁ μὲν βασιλεὺς φορεῖ πάλιν ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων ὡς ἂν βούλοιο, οἱ δὲ ἄρχοντες τὰ ἑαυτῶν παράσημα, ὡς δεδήλωται. Καὶ μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν, ἦτοι εἰς τὸ « Ἀνάστα ὁ Θεὸς κρῖνων τὴν γῆν, » ἐξάγουσι τρεῖς ἀπὸ τῶν ἀναγνωστῶν δάφνας ἐκ τῆς ἐκκλησίας, καὶ πάντουσιν ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Ἔπειτα ἐξ ἐτοίμου παρθούλα ὄντα φέρουσιν ἀπὸ τῶν ἐκτὸς δάφνας καὶ οὗτοι, καὶ ἀποπάττουσι, πληροῦντες τούτων τὸ τρίκλινον. Τράπεζα δὲ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν οὐδαμῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὁ ὄρθρος τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. B

Ὁ δὲ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ὄρθρος ψάλλεται ἐν τῇ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ τῆς ἡμέρας ὥρα γίνεταί δὲ οὕτω. Τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων φερῶντες ἅτινα βούλεται, καὶ τῶν ἀρχόντων τὰ οἰκεία παράσημα, ἐξέρχεται ἀπρωτοπαπῆς τῆς ἐκκλησίας μετὰ τοῦ ἀρχidiaκόνου καὶ τινῶν τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ δίδωσι λαμπάδα τῷ βασιλεῖ. Καὶ οἱ ὑπηρετοὶ ἄρχοντες, ὧν πολλάκις ἐμνήσθημεν, δίδωσι πᾶσι τοῖς ἀρχουσιν, ὡς καὶ ἐν ταῖς προῤῥηθείσαις ἑορταῖς, κηρούς. Τῶν οὖν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμένων οὐσῶν, θυμῆ ὁ πρωτοπαπῆς, εἶτα ἐκφωνεῖ πρῶτον, « Δέξα τῇ ἁγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριᾷδι, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. » Καὶ τῶν ψαλτῶν τὸ Ἀμήν ἐπιπέπωντων, ἐκφωνεῖ οὕτως τὸ ἀναστᾶσιμον τροπάριον, τὸ, « Χριστὸς ἀνάστη ἐκ νεκρῶν, » ἐκ τρίτου Ἐπειτα διαδεξιμένοι τοῦτο οἱ ψάλλαται ψάλλουσιν, μέχρις ἂν ὁ πρωτοπαπῆς τοὺς τεταγμένους στίχους τελήσῃ, ἦτοι τὸ « Ἀναστῆτω ὁ Θεὸς » καὶ τοὺς λοιπούς. Καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ ἀρχidiaκόνου τὰ εἰρηνικά, ὡς ἴθος, εἰπόντος, ὁ πρωτοπαπῆς ἀνοίξας τὴν θύραν διὰ χειρὸς εἰσέρχεται οὕτως τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὸ « Ἀναστᾶτω ἡμέρα, λαμπρυνθῶμεν λαοί, » γεγωνότερα τῇ φωνῇ ψάλλοντες. Οὐ μὴν τῶν θυρῶν ἐτι κεκλεισμένων οὐσῶν λέγει, ὡς ἐν πολλαῖς τῶν ἐκκλησιῶν λέγεται, τὸ « Ἄρτε πῖλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν » καὶ τὰ ἐξῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ὄρθρου, τοῦ πρωτοπαπῆ καὶ τοῦ ἀρχidiaκόνου ἰσταμένων ἐν τοῖς προθύροις τοῦ βήματος, τοῦ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, τοῦ δὲ τὸν σταυρὸν φέροντος, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸ πρῶτον ἀσπάζεται τὸ εὐαγγέλιον, εἶτα τὸν ἀρχidiaκόνον. Ἐνδῶ οὖν γίνεταί οὕτως, βασιλικῶ ἥρωος τε ἐτοιμασθέντος ἐν τῷ τρικλίνοῳ, ὅμα τῷ ἐξεληθείν τῆς ἐκκλησίας τὸν βασιλέα, καὶ τῶν θυρῶν κλεισθεισῶν, καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου, τοῦ μεγάλου δομestικοῦ τὴν σπάθην φέροντος. Καὶ ἡ μὲν λειτουργία ψάλλεται ἡσυχῶς μέχρι καὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου, οἱ δ' ἄρχοντες πάντες εἰσπερχόμενοι ἕκαστος μέχρι καὶ τοῦ ἐσχάτου ἀσπάζονται πρῶτον μὲν τὸν δεξιὸν πόδα τοῦ βασιλέως, εἶτα τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ μετ' αὐτὴν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ περιάν.

Εἰ δὲ ἐν τῷ τόπῳ εὐρίσκειται τότε ὁ βασιλεὺς, ἐνὶ καὶ ποτετᾶτος τῶν ἐν τῷ Γαλατῆ Γενουιτῶν, εἰσέρ-

eo modo quo in solemnitate Nativitatis Christi. Postridie sive ad liturgiam magni Sabbati imperator iterum ex suis gestaminibus fert quod placet. Proceres autem sua gerunt insignia, ut prius explicatum est. Post Apostoli 73 lectionem, vel ad illud: « Exsurge, Deus, judicans terram, » tres ex lectorum ordine efferunt ex ecclesia lauros, easque ante imperatorem spargunt. Pueri quoque honorarii ex composito lauros ab illis qui extra sunt adferunt et spargunt illisque triclinium replent. Absoluto diviuo officio nulla mensa sternitur.

CAPUT XIV.

Horæ magnæ Dominicæ Paschalis.

Matutinum magnæ Dominicæ Paschalis decantatur hora diei tertia vel quarta, hunc in modum. Imperatore suis ex gestaminibus ferente quæ magis arriserint, et proceribus itidem propria insignia gestantibus, egreditur protopapa ex ecclesia cum archidiacono et nonnullis lectoribus, traditque imperatori magnum cereum. Et a ministris proceres, quorum sæpe meminimus, porrigunt proceribus cereos, ut et in supra dictis festis. Ecclesiæ igitur foribus clausis, tus adolet protopapa, deinde elata voce canit illud: « Gloria sanctæ et consubstantiali et vivificæ et indivisæ Trinitati, omni tempore, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. » Et cantoribus subijcientibus: Amen, concinit iste Resurrectionis troparium: « Christus surrexit a mortuis, » idque tertium. Postea excipientes cantores decantant illud, donec protopapa præscriptos versus percurrerit, illum scilicet: « Exsurgat Deus, » et reliquos. Post hæc archidiacono preces 74 pro pace, ut moris est, recitante, protopapa aperiens manu sua fores ingreditur. Qui cum comitatu suo in ecclesia illud: « Resurrectionis dies; exsultemus populi, » sonantiore et sublimiore voce decantat. Cæterum januis adhuc clausis non usurpat illud, prout in multis ecclesiis usitatum est, « Attollite portas principes vestras, » et cætera. Absolutis matutinis laudibus, protopapa et archidiacono in vestibulo sacri tribunalis stantibus, altero Evangelium, altero crucem portante, ingreditur imperator; et primo quidem D osculatur Evangelium, deinde protopapam, postea crucem et archidiaconum. Dum hæc sunt, imperatorio throno jam instructo, simul ac imperator ex ecclesia exit foresque clauduntur, ille in sofio residet, magno domestico ensam præportante. Liturgia tacite psallitur usque ad Apostoli lectionem. Proceres vero omnes etiam usque ad novissimum ingressi osculantur primo quidem dextrum pedem imperatoris, deinde dextram manum, postea dextram genam.

Si vero eo loco in quo versatur imperator, sit quoque Geuensium in Galata potestatus seu præ-

fectus, ingreditur osculaturque et ipse cum comitatu suo imperatorem, quemadmodum et proceres, ut expositum est, **75** nempe pedem, manum et genam ejus; cumque adhuc matutinum decantatur, traduntur illis, sicuti et cæteris primoribus, cerei. Post osculum discedunt.

Veneti vero neque ad multorum annorum comprecationem neque ad osculum veniunt. Causa est ista. Imperator Michael primus Palæologorum perpetuum cum Genuensibus fœdus pepigit, in quo etiam de honore imperatori habendo constitutum est: quando nimirum potestatus ex Genua appellit, initio et tunc solum, ingressus ad venerationem imperatoris genua bis flectit, semel simul ac triclinii januam intrat, et rursus in medio ejus; quo facto accedit et osculatur imperatoris in throno sedentis pedem et manum. Similiter et alii Genuensium primores peregre reversi cum veneratione osculantur imperatoris pedem et manum. In quotidiano autem cultu deferendo, ablatis capputiis, secundo genua flectunt; et quando triremes eorum veniunt, sive multæ, sive paucæ, sive etiam una, imperatorem faustis acclamationibus prosequuntur. Et hæc de Genuensibus dicta sunt. Ad Venetos quod attinet, cum prædictus imperator statuisset paulo post arma contra illos sumere, non fecit cum illis perfectam pacem, sed modici temporis inducias; quapropter accurate non sunt eorum consuetudines annotatæ, sicuti Genuensium. Quando igitur venit hajulus, quo primum die imperatorem salutaturus **76** et veneraturus est, genua ipso et socii solummodo flectunt, pedem vero nequaquam osculantur. Cæteris diebus, quando ad palatium veniunt, capputia sua tantum deponunt, non flectunt vero genus. Eodem modo neque ad faustam multorum annorum appreciationem permanent neque ad osculum veniunt, ut antea dictum. Neque istorum triremes, quando recenter appellunt, imperatorem bene ominatis verbis prosequuntur. Et quidem quæ ad Francos spectant, ita se habent.

Liturgia vero submisce, ut dictum est, psallitur, ita ut non audiatur ubi imperator sedet. Qui finito osculo surgit, statimque aperiunt ecclesiæ januas: tum hymno trisagio dicto legitur Apostolus, atque ita perficitur liturgia. Post cujus finem abit imperator ad mensam, cui ministrant magnus domesticus, domesticus et præfectus mensæ, prout in festo Nativitatis Christi et Luminum demonstratum est. Circa vesperam abit imperator ad Sanctam Sophiam, audiensque vespertinos hymnos incensatur seu turis suffitu honoratur a patriarcha, omnesque simul aulici proceres, etiam ad ultimum usque. Et sit hoc tunc solum, non alia vice.

τοῦ πατριάρχου οὐτό; τε καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες. Καὶ γίνεται τοῦτο οὕτω μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων, τότε καὶ μόνον.

Erat olim moris ut in his vesperis imperator ingrederetur in sanctum tabernaculum, sanciscque mensæ jus adoleret, et clericis ex vestuario **77**

Α γεται καὶ ἀσπάζεται καὶ οὗτος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τὸν βασιλέα, καθὰ καὶ οἱ ἄρχοντες, ὡς δεδηλωται, ἤτοι τὸν πόδα, τὴν χεῖρα καὶ τὴν παρεῖαν αὐτοῦ. Παλλομένου δὲ ἐπι τοῦ θρόνου δίδονται καὶ πρὸς αὐτοὺς κηροί, ὡς καὶ τοῖς ἄρχουσιν· μετὰ δὲ τὸν ἀσπασμὸν ἀπέρχονται.

B Venetici δὲ οὕτε εἰς τὸ πολυχρόνισμα ἔρχονται οὕτε μὴν εἰς τὸν ἀσπασμὸν· ἡ δὲ αἰτία ἐστὶν αὕτη. Ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, τῶν Παλαιολόγων ὁ πρῶτος, ἐποίησε μετὰ μὲν τῶν Γενουιτῶν ἀγάπην διαιωνίζουσαν, ἐν ἣ καὶ ἐτάχθη ἡ ὀφειλομένη ἀποδίδοσθαι τῷ βασιλεῖ παρ' αὐτῶν τιμὴ, ἵνα, ὅταν δηλονότι ποτεστάτος ἔλθῃ ἐκ Γενουᾶς, ἀρχὴν καὶ μόνον εἰσερχόμενος εἰς τὴν τοῦ βασιλέως προσκύνῃσιν γονατίζει δεύτερον, ἅμα τῷ εἰσελθεῖν δηλονότι τὴν τοῦ τρικλίνου θύραν καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τοῦτο προσέρχεται καὶ ἀσπάζεται τὸν τοῦ βασιλέως πόδα καθήμενος ἐπὶ θρόνου καὶ τὴν χεῖρα. Ἐσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Γενουιτῶν ἄρχοντες, ἐρχόμενοι ἐξ ἀποδημίας, προσκυνῶντες ἀσπάζονται τὸν τοῦ βασιλέως πόδα καὶ τὴν χεῖρα. Ἐρχόμενοι δὲ καθ' ἡμέραν εἰς προσκύνῃσιν αὐτοῦ, ἀφαιρούντες τὰ ἑαυτῶν καπούτζια γονατίζουνε δεύτερον. Καὶ ὅταν δὲ ἔλθωσι τριηρεῖς τούτων, εἴτε πολλὰ εἴτε ὀλίγα εἴεν εἴτε καὶ μὴ, εὐφημίζουσι τὸν βασιλέα. Καὶ οὕτω μὲν περὶ τῶν Γενουιτῶν· περὶ δὲ γε τῶν Βενετικῶν, ἐπειδὴ ὁ ῥηθεις βασιλεὺς ἐβούλετο μετ' ὀλίγον μάχην ποιῆσαι μετ' αὐτῶν, οὐκ ἐποίησε διὰ τοῦτο ἀγάπην τελείαν, ἀλλὰ τρέσαν μέχρι τινὸς ὀλίγου καιροῦ. Ὅθεν καὶ οὐκ ἠκρίδωσε τὰ τούτων ἔθιμα, καθὰ καὶ τῶν Γενουιτῶν. Ὅταν οὖν ἔλθῃ μπατούλους, καθ' ἣν μὲν πρώτην ἡμέραν προσκυνῃσιν μέλλει, γονατίζει μόνον οὕτως τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἀσπάζεται δὲ τὸν τοῦ βασιλέως πόδα οὐδαμῶς· εἰς τὸ ἐξῆς δὲ ὅταν ἔρχωνται, τὰ μὲν καπούτζια μόνον αὐτῶν ἐκβάλλουσιν, οὐ γονατίζουνε δὲ. Καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον οὕτε εἰς τὸ πολυχρόνισμα προσκαρτεροῦσιν οὕτοι οὕτε εἰς τὸν ἀσπασμὸν ἔρχονται, ὡς δεδηλωται. Ἀλλὰ οὐδὲ τὰ τούτων κάτεργα εὐφημίζουσι. Καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν Φραγγῶν οὕτω.

Τῆς λειτουργίας δὲ ἡμέρα, ὡς εἴρηται, ψαλλομένης, ὥστε μὴ ἐξακούεσθαι ταύτην ἐνθαὸ βασιλεὺς καθήται, μετὰ τὸ τελεσθῆναι τὸν ἀσπασμὸν ἀνίσταται. Καὶ αὐτίκα ἀνοίγουσι τὰς τῆς ἐκκλησίας θύρας. Καὶ μετὰ τὸν τρισάγιον ὕμνον ἀναγιγνώσκεται ὁ Ἀπόστολος, καὶ καθεξῆς ἐκτελεῖται ἡ θεία λειτουργία, ἧς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὴν τράπεζαν, ἐν ἣ ὑπηρετεῖ ὁ τε μέγας δομέστικος καὶ ὁ δομέστικος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, καθὰ προδηλώθη ἐν τῇ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτῇ καὶ τῇ τῶν φῶτων. Κατὰ δὲ τὴν ἑσπερινὴν ὥραν ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὁ βασιλεὺς, καὶ τῶν ἑσπερινῶν ὕμνων ἀκούων θυμιᾶται παρὰ τοῦ πατριάρχου οὕτως τε καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες. Καὶ γίνεται τοῦτο οὕτω μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων, τότε καὶ μόνον.

Ἐν μὲν οὖν πάλαι συνήθεια κατὰ τὸν τοιοῦτον ἑσπερινὸν εἰσερχεσθαι τὸν βασιλέα εἰς τὴν ἁγίαν βῆμα καὶ θυμιᾶν τὴν ἁγίαν τράπεζαν, δίδοσθαι τε

κληρικοί ἀπὸ τοῦ βεστιαρίου κατὰ ἑωρᾶν χρυσοῦ A
λίτρας ἑκατόν· νῦν δὲ οὐ γίνεται τοῦτο.

Κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος ἦν κα-
λοῦσι διακαιήσιμον, ἀπέρχεται ὁ πατριάρχης εἰς τὸ
καλάτιον μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν τῆς ἐκκλη-
σίας ἀρχόντων, ἐπιτελεῖ καὶ τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ
ἡγουμένων. Ἀλλάσσει γούν καὶ ἔρχεται: πρὸς τὸν
βασιλέα, ἱσταμένον εὐρῶν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ.
Ἄρχοντες δὲ τηνικαῦτα οὐ πάρεσιν, ὥστε εἶναι
παράστασι. Ἴστανται δὲ ἀντ' αὐτῶν ὁ τε ἀρχιε-
ρεὺς, ὡς εἴρηται, καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας ἀρχοντες
μετ' ἄλλων ὧν εἴπομεν. Θυμιᾶ τοίνυν ὁ πατριάρχης
τὸν βασιλέα· εἶτα τὸν μὲν θυμιᾶτον δίδωσι τῷ ἀρ-
χιδιακόνῳ, αὐτὸς δὲ προσερχόμενος εὐλογεῖ καὶ
ἀσπάζεται τὸν βασιλέα ἐν τῷ στόματι, ἀνασπάζό-
μενος οὕτω καὶ αὐτὸς παρὰ τοῦ βασιλέως. Μετὰ δὲ B
τούτου ὁ μὲν πατριάρχης ἱσταται πλησίον αὐτοῦ, οἱ
δ' ἀρχιερεῖς ἐρχόμενοι κατὰ δὴν ἀσπάζονται καὶ οὖ-
τοι τὸν βασιλέα, πρῶτον μὲν τῆν χεῖρα, εἶτα τὴν
παρειάν. Ἐφεξῆς δὲ πάντες οἱ βηθέντες ἀρχοντες
τῆς ἐκκλησίας ἀρχιμανδριταὶ τε καὶ ἡγούμενοι τὸ
αὐτὸ ποιοῦσι. Τελεσθέντος δὲ τούτου ὁ μὲν πατριάρ-
χης εὐχὴν ἐπεπιὼν αὐθις ἀπέρχεται, ὁ δὲ βασιλεὺς
εἰσέρχεται εἰς τὸ κέλλιον αὐτοῦ.

Ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἑορτῇ φορεῖ πάλιν ὁ
βασιλεὺς κατὰ γὰρ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν
ἐπὶ τῶν φορεμάτων αὐτοῦ τὰ πρὸς βουλήσεως,
ὡσαύτως καὶ οἱ ἀρχοντες τὰ ἑαυτῶν. Καὶ γίνεται
μὲν τράπεζα κατὰ τὴν Κυριακὴν, τοῦ μεγάλου δε-
μοστικοῦ ὑπηρετοῦντος καὶ ὧν εἴπομεν· ἐν δὲ τῇ C
τοῦ ἑσπερινοῦ ὥρᾳ, εἰ μὲν εὐρίσκειται πατριάρχης,
ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὁ βασιλεὺς, καὶ
ἀκροῖται παρ' αὐτοῦ τὰς τοῦ μεγάλου Βασιλείου εὐχὰς
πλησίον τοῦ διακονικοῦ· εἰ δ' οὐκ, ἐν τῇ παλατίῳ
παρὰ τοῦ πρωτοπαπᾶ.

Ἐν τῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ σταυροῦ ἑορτῇ γίνεται
διὰ ξύλων ἀναβάθρα ἐν τῷ τρικλίῳ, ἦν καὶ ἐνδύουσι
βλατίῳ κοκκίῳ. Ὁ πατριάρχης οὖν ἀνελθὼν ἐπ' αὐ-
τῆς, εἰ ἔρα εὐρίσκειται, ἢ τις τῶν ἐτέρων πατριαρ-
χῶν, ἐὰν ἐκδημῶν ἦ, τὴν τοῦ σταυροῦ ποιεῖ ὑψωσιν.
Ἐν δὲ τούτων οὐδεὶς εὐρίσκειται, ὁ πρωτοπαπᾶς
ποιεῖ τοῦτο.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι κατὰ τὰς τῶν μηνῶν ἐκά-
στων ἀρχὰς γίνεται ἁγιασμὸς ἐν τῷ παλατίῳ, ἀνευ
μόνου τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ τοῦ Ἰανουαρίου· κατὰ D
γὰρ τοῦτους τοῦ μὲν ἐν τῇ τεσσαρσκαίδεκάτῃ, τοῦ
δὲ ἐν τῇ ἑκτῇ γίνεται. Γίνεται δὲ ὁ ἁγιασμὸς οὕτως.
Τοῦ βασιλέως εἰς τὴν παράστασιν ἱσταμένου ψάλλε-
ται ἔξω περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ τρικλίου τὸ ἐπιλοιπον
τοῦ ὄρθρου, εἶτα συναμμένως ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγια-
σμοῦ. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἔρχεται ὁ πρωτοπα-
πᾶς καὶ ἐκ πλαγίων αὐτοῦ ὁ τε ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ
πρωτοψάλτης, εἰ πάρεσιν, ἢ ἕτερός τις τῶν ἐχόν-
των ὀφφίκιον, φέρον ὁ μὲν ἀρχιδιάκονος τὸν σταυ-
ρὸν, ὁ δὲ σκεῦος· τὸ κοινῶς οὕτω καλούμενον οἰνε-
χεῖον, κωθώνιον ἔχον ἐντὸς μετὰ ἀγιάσματος. Καὶ ὁ
βασιλεὺς προῦπαντὰ τοῦτοις μέχρι καὶ ὀργυιῶν δύο
ἢ καὶ πλεόν. Καὶ λαθὼν ὁ πρωτοπαπᾶς τὸν σταυ-
ρὸν ἀπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου τιθῆσιν ἐπὶ μετώπου τοῦ

A seu arario suo centum libras auri liberaliter dono
daret. Nunc mos iste desiit esse in usu.

Feria quinta hebdomadis, quam a renovatione
diakaiήσιμον vocitant, recipit se patriarcha cum
episcopis et reliquis ecclesiae primoribus, insuper et
cum archimandritis et monasteriorum praefectis ad
palatium. Sacras igitur assumit patriarcha vestes,
et ad imperatorem venit, stantem in throno suo.
Proceres aulici tunc non adsunt, neque circum-
stant; sed eorum locum supplent episcopi, ut diximus,
et ecclesiae primores cum aliis, de quibus
jam dictum. Incensat patriarcha imperatorem,
deinde tradit turibulum archidiacono. Ipse vero ac-
cedens benedicit et osculatur imperatorem in ore;
eodemque modo fert ipse osculum ab imperatore. B
Postea patriarcha stat vicinus imperatori. Episcopi
porro duo simul accedentes osculantur et ipsi im-
peratorem, primum quidem manum, deinde genam.
Postea idem faciunt omnes ecclesiae proceres, archi-
mandritae etiam et monasteriorum praefecti. Qui-
bus peractis patriarcha precationem sacram super-
aidens discedit. Imperator suum in conclave se
confert.

In festo sancti Spiritus induit iterum imperator
in vespertinis et liturgia ex suis gestaminibus ea quae
volet. Similiter proceres quoque gestant 78 sua; et
mensa apparatus, utpote Dominico die, magno do-
mestico et aliis, de quibus diximus, imperatori ad
mensam ministrantibus. Circa vespertinum tempus
confert se imperator ad Sanctam Sophiam, si patri-
archa praesens sit; auditque ab illo magni Ba-
siliilii precationes prope diaconicum: sin minus, a
protopapa in palatio.

In festo Exaltationis sanctae crucis erigitur in tri-
clinio ligneum tabulatum, quod etiam ornant serico
coccineo; in quo patriarcha ascendens, si praesens
sit, vel alius ex patriarchis, si tunc. Cpoli versetur,
crucis exaltationem peragit. Si nullus horum adsit,
tunc facit hoc protopapa.

Nusse oportet principio cuiusvis mensis aquae
sanctae benedictionem fieri in palatio, exceptis Se-
ptembri et Januario: nam in priore sit haec bene-
dictio die decimo quarta, in posteriore die sexto.
Peragitur autem benedictio hunc in modum. Impe-
ratore suo in comitatu stante eanitur extra, circa
vestibulum triclinii, id quod de matutino restat.
Deinde absque ulla interruptione officium aquae be-
nedicendae; quo absoluto venit protopapa, et a la-
tere ejus archidiaconus et protopsaltes, si adsit, vel
alius quispiam ex his qui officio aliquo funguntur.
Archidiaconus fert crucem, ista vero vasculum, vul-
go oenocheum nominatum, 79 quod intus conti-
net craterculum aquae benedicta plenum; quibus
imperator obviam it ad duas usque orgyias vel etiam
amplius. Protopapa acceptam ab archidiacono cru-
cem imponit fronti imperatoris cum precibus. De-

inde imperator osculatur crucem; at vero omnes qui circumstant, acclamant illud: « Ad multos annos. » Postmodum protopapa crucem archidiacono tradit; acceptoque a protopsalta urcenlo et accepta digitis, ut moris est, aqua benedicta, ungit frontem et oculos imperatoris. Dum autem imperator ex craterculo innngitur, omnes iterum intonant: « Ad multos annos, » quo peracto exeunt isti ex triclinio, Manente adhuc circumstante comitatu, si quod imperatorum beneficii in alium conferendum mandatum in promptu sit, subsignat illud imperator, omnibus iterum illud: « Ad multos annos, » accinentibus. Habet porro hujusmodi mandatum ferme eandem vim quam aurea bulla. Sic enim initio scribit: « Donat majestas mea huic vel illi hoc vel illud. »

Et hæc sunt festa in palatio peragi consueta.

CAPUT XV.

De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli versetur.

Primo Septembris patriarcha cum litanis et sanctorum imaginibus ad Porphyriticam columnam profecto (In loco qui olim forum appellabatur), **80** in cujus vertice crux visitur, eo etiam se confert imperator, auditque quod pro more ibi peragitur officium. Missione data revertitur ad palatium.

In festo Nativitatis Deiparæ abit ad venerabile monasterium Libis.

In memoria magni Demetrii abit imperator ad venerandum monasterium Paleologorum, quod nomine prædicti martyris insignitur.

Festo magni Chrysostomi confert se ad S. Sophiam, et interest vespertinis laudibus. Quibus absolutis cellam patriarchæ petit, ut ibi quiescat. Postero die circa liturgiæ tempus descendit, eaque hæc discedit.

In Præsentatione Deiparæ Virginis, quando templum ingressa est, abit ad venerandum monasterium spectatæ et admirandæ Virginis Deiparæ.

Festo magni Basilii confert se imperator ad venerabile monasterium quod istius nomine honoratur.

In festo Occursus sen Purificationis recipit se imperator ad Blachernarum templum, comitantibus Barangis, qui semper imperatorem equitantes comitantur, portantes humeris suis securas suas, deducuntque usque ad locum Ἰψηλὰ dictum. At in hoc festo etiam ad templum comitantur; ubi tamen non manent usque ad imperatoris reditum, sed **81** præstolantur, ut consuetum est, ad portam loci τῶν Ἰψηλῶν, ubi imperatorem excipiunt, et usque ad locum quo ex equo desilit deducunt.

Festo magni Georgii abit ad venerandum Manganoorum monasterium.

A βασιλέως, καὶ λέγει εὐχὴν. Εἶτα ὁ μὲν βασιλεὺς ἀσπάζεται τὸν σταυρὸν, οἱ ἐν τῇ παραστάσει δὲ πάντες βῶσι τὸ πολυχρόνιον. Ἐπειτα ὁ πρωτοπατῆρ; τὸν μὲν σταυρὸν δίδωσι τῷ ἀρχidiaκόνῳ· τὸ καθώνιον δὲ ἀπὸ τοῦ πρωτοφάلتου λαβὼν, καὶ τοῦ ἀγιάσματος διὰ τῶν δακτύλων ὡς ἔθος ἀψάμενος, περιχρῆει τὸ μέτωπον τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς. Μεταλαμβάνοντος δὲ ἔπειτα ἀγιάσματος ἀπὸ τοῦ καθώνιου πάντες ἐξέθεις βῶσι τὸ πολυχρόνιον. Καὶ τοῦτου γενομένου ἐξέρχονται μὲν οὗτοι τοῦ τρικλίνου, τῆς δὲ παραστάσεως ἰσταμένη; ἔτι, προστάγματος εὐεργεσίας ὄντος ἐτοιμοῦ, ἐπογράφει τούτο ὁ βασιλεὺς, πάντων αἰθις βρώτων τὸ πολυχρόνιον. Ἐχει δὲ δύναμιν τὸ τοιοῦτον πρόσταγμα ἐγγὺς χρυσοβούλλου. Οὕτω γὰρ ἀπ' ἀρχῆς γράφει·

B « Δικρεῖται ἡ βασιλεία μου τῷ θεῷ τὸδε τι. »

Καὶ αὗται εἰσιν οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τελοῦμεναι ἑορταί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ ἑτέρων διαφορῶν ἑορτῶν, ἐν αἷς ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται, εἰ ἐνδημῶν τῇ Κωνσταντινουπόλει εὐρίσκεται.

Κατὰ μὲν τὴν πρώτην τοῦ Σεπτεμβρίου, τοῦ πατριάρχου μετὰ λιτανείας καὶ τῶν ἁγίων εἰκότων εἰς τὸ πορφυροῦν κίονιον παραγενομένου, ἐφ' οὗ ὁ σταυρὸς ἵσταται, ὁ πάλαι φόρος ἐκαλεῖτο, ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἀκούει τὴν κατ' ἔθος ἐκτελουμένην ἀκολουθίαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀπέρχεται αὐθις εἰς τὸ παλάτιον.

C Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Γενεσίων τῆς Θεοτόκου ἀπέρχεται εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τὴν τοῦ Λιβός.

Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Δημητρίου εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν τὴν τῶν Παλαιολόγων.

Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου μνήμην ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, καὶ ἀκούει μὲν τῶν ἑσπερινῶν ὕμνων, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀνέρχεται εἰς τὸ κελλίον τοῦ πατριάρχου ἀναπαυόμενος· ἐκείσε τῇ δὲ ἑκαύριον κατὰ τὸν τῆς θείας λειτουργίας καιρὸν κατέρχεται, καὶ ταύτης τελεσθείσης ἐπέρχεται.

Κατὰ τὴν τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μνήμην ἀπέρχεται εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου σεβασμίαν μονήν.

D Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὀπέρχεται ὡσαύτως εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονήν.

Κατὰ τὴν τῆς ὑπαπαντῆς ἑορτῆν εἰς τὸν τῶν Βλαχερνῶν ναὸν, ἀκολουθούντων καὶ τῶν Βεράγγων. Καὶ πάντοτε μὲν τοῦ βασιλέως καθαλλικεύοντος ἀκολουθοῦσιν, φέροντες ἐπ' ὤμων τὰς πελέκει; αὐτῶν καὶ μέχρι τῶν Ἰψηλῶν ἀπερχόμενοι, κατὰ δὲ ταύτην τὴν ἑορτὴν μέχρι καὶ τοῦ ναοῦ ἀκολουθοῦσιν. Οὐ μὴν καὶ εἰς τὴν ὑποτροπὴν, ἀλλ' εὐρίσκονται κατὰ συνήθειαν εἰς τὴν πύλην τῶν Ἰψηλῶν ἐκδεχόμενοι τὸν βασιλέα, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ μέχρι καὶ τοῦ πεζεύματος.

Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Γεωργίου εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τῶν Μαγγάνων.

Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπέρχεται ἄλ-
εἰς τὴν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐνθα καὶ ἡ ἀγία
τούτου σορὸς κεῖται.

Κατὰ τὸ γενέσιον τοῦ τιμίου Προδρόμου εἰς τὴν
ἐπ' ὄνοματι τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν αὐτοῦ τῆς
Πέτρας, ἀκολουθούντων κἀναυθα τῶν Βαράγγων
μέχρι καὶ τῆς μονῆς, καθὰ καὶ εἰς τὸν τῶν Βλαχερ-
νῶν ναὸν, ὡς δεδήλωται.

Κατὰ τὴν μνήμην τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων
ἀποστόλων ἀπέρχεται πάλιν εἰς τὸν ἐπ' ὄνοματι αὐ-
τῶν θεῖον ναὸν τιμώμενον.

Κατὰ τὴν τῆς θείας μεταμορφώσεως ἑορτὴν ἀπέ-
ρχεται ὡσαύτως εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τοῦ Σω-
τήρος Χριστοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Κατὰ τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου αὐ-
θὶς ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν διανυκτερεύων
ἐκείσε, ὡς κἀν τῇ μνήμῃ τοῦ Χρυσοστόμου.

Κατὰ τὴν ἀποτομὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου πάλιν
εἰς τὴν εἰρημένην σεβασμίαν μονὴν αὐτοῦ τὴν τῆς
Πέτρας, τῶν Βαράγγων ἀκολουθούντων ὡς καὶ τὸ
πρότερον.

Ἀπέρχεται πάλιν ὁ βασιλεὺς καὶ κατὰ τὴν ἑορ-
τὴν τῶν καταθειῶν τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Θεοτό-
κου εἰς τὸν τῶν Βλαχερνῶν ναὸν, ἀκολουθούντων τῶν
Βαράγγων, ὡς καὶ πρότερον εἶπομεν.

Ἀπέρχεται δὲ εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν καὶ κατὰ τὴν
κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ ὅτε μὲν ἀναγινώσκει-
ται τὸ συνοδικόν, ἱσταται, τῆς εὐφημίας δὲ λεγομέ-
νης κάθηται ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ.

Ἐτι ἀπέρχεται καὶ κατὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἁγίου
καὶ δικαίου Λαζάρου εἰς τὴν ἐπ' ὄνοματι αὐτοῦ τι-
μωμένην σεβασμίαν μονὴν.

Ἐν ταῖς δηλωθείσαις οὖν ἀπάταις ἑορταῖς οὐκ
εἰς τοὺς ἑσπερινούς μόνον ὕμνους ἀπέρχεται, ἀλλὰ
καὶ εἰς τὰς λειτουργίας.

Ἔθος δὲ ἐστὶ καὶ τὰς γινομένας ἐν ταῖς μοναστη-
ρίοις ἑορτάς, καθὼς εἰρηται, τὸν τοῦ βασιλέως
τζίγκαν φέροντα τὸ διθέλλιον, πλὴν σκουταρίου, ἐπὶ
τῶν ὤμων πλάγιον, ἀκολουθούντων καὶ τινῶν τῶν
τῆς αὐλῆς, προαπέρχομαι εἰς τὸ τῆς οὔσης ἑορτῆς
μοναστήριον καὶ ἀναμένειν τὸν βασιλέα, κατέχειν τε
ὁμοίως καὶ λαμπάδα βασιλικὴν, ἐρχομένου δὲ τοῦ
βασιλέως ἄπειν αὐτὴν ἐπάνω τοῦ διθέλλιον, κατέχειν
τε ὀρθὸν μέχρι τῆς ἀπολύσεως ἐκτὸς τῶν ὥραων λε-
γομένων πυλῶν ἦτοι ἐν τῷ προνάω. Ὅ δὲ λόγος περὶ
τοῦ πῶς ὁ τζίγκας φέρει τὸ διθέλλιον καὶ οὐκ ἄλλος,
ἀγνοεῖται.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῶν ἑορτῶν· ἐπιπὶ δὲ ὅτε ἐλί-
γομεν τὰς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ μεγάλου δομestίκου
ὑπηρεσίας, ἐπηγγελάμεθα δεῖξαι καὶ τὰς ἐκτὸς
αὐτοῦ ἦτοι τὰς ἐς τὸ φοσσάτον, ὥρα καὶ περὶ τού-
των εἰπεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τῆς ἐν τῷ φοσσάτῳ τοῦ μεγάλου δομestί-
κου ὑπηρεσίας, τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς
βίγλης, τοῦ ἐπὶ στρατοῦ καὶ τοῦ μεγάλου
ἀδρουμιστοῦ.

Ἄπαν τὸ φοσσάτον ὑπὸ τὴν τοῦ μεγάλου δομ-
estίκου χεῖρα εὐρίσκεται. Διὰ καὶ τοῦ βασιλέως εἰς

In memoria magni Constantini discedit ad tem-
plum SS. Apostolorum, ubi sanctum ejus condito-
rium exstat.

In Nativitate venerandi Prodromi confert se im-
perator ad venerabile monasterium Petræ, quod
ipsius nomine honoratur, sequentibus et hic Ba-
rangis usque ad monasterium, sicuti ad Blacherna-
rum templum comitari solent, ut prædictum est.

Festo Sanctorum et omnium ore laudandorum
Apostolorum abit iterum in templum quod eorum
nomine colitur.

In festo divinæ Transfigurationis similiter abit
ad venerabile monasterium Christi Salvatoris om-
nipotentis.

In Dormitione sanctissimæ Deiparæ confert se
ad S. Sophiam, et ibi pernoctat, sicut in festo S.
Chrysostomi.

In Decollatione venerandi Præcursoris iterum
abit imperator ad supradictum venerabile monaste-
rium Petræ, Barangis comitantibus, ut prius.

82 Die qua colitur memoria depositæ venerandæ
vestis Deiparæ, proficiscitur imperator ad Blacherni-
um templum comitantibus Barangis, ut antea di-
ximus.

Dominica Orthodoxiæ abit imperator ad S. So-
phiæ templum : et quando legitur synodicum, stat.
Deinde fausta acclamatione peracta sedet in throno
suo.

In resuscitatione sancti et justi Lazari tendit im-
perator ad venerabile monasterium quod ipsius no-
mine honoratur.

In omnibus prædictis festis non solum ad vesp-
eras venit imperator, sed et ad liturgias.

Est autem moris in festis quæ celebrantur in mo-
nasteriis, ut imperatoris tzancas seu calcearius fir-
rat humeris suis vexillum, exceptio scuto, nonnul-
lisque ex aula a latero comitantibus præcedat ad
monasterium, ubi festus dies agitur, et ibi exspe-
ctet imperatorem et teneat lampadem imperatori
præferri solitam, quam veniente imperatore accen-
dit, et vexilli conto affligit, erectumque tenet extra
Speciosas, quas vocant, portas, hoc est in vestibulo
ecclesiæ, usque ad rei divinæ finem. Ratio autem
quomodo tzancas et non alius vexillum portet, ac-
citur.

Et hæc de festis. Quia vero cum exponeremus
magni domestici officia in palatio, polliciti sumus
nos etiam explicaturos ea officia quæ **83** obit extra
palatium, hoc est in exercitu, tempus reposcit ut
promissis satisfaciamus.

CAPUT XVI.

De magni domestici, magni drungarii vigiliarum,
præfectorum exercitus et magni adnumistæ officii in
exercitu.

Totus exercitus subest magno domestico. Qua-
propter cum ipse etiam imperator in exercitu præ-

sens: est, in magni domestici tentorio tubis dant A castris movendis signum: cumque præsentē imperatore acies dirigitur, magni domestici munus est disponere, quinam ante, qui retro, quique ex latere stationem habere debeant. Imperator vero examinat hujusmodi ordinem ac dispositionem.

Omnia procerum flammula, antequam imperatoria explicentur, involuta manent prope imperatorium signum, quælibet in suis thecis; neque facultatem habent ea prius explicandi quam explicentur imperatoria. At magnus domesticus potestatem habet explicandi sua, quando lubet, etiam ante imperatoria.

Præterea quando castra movere exercitumque B alio proficisci necessum est, præfectus exercitus antecedit, et eligit quemnam ipse aptum tentoriis 84 figendis judicaverit locum. Si igitur magnus quoque domesticus locum approbet, bene habet: sin minus, castra locantur ubi ipse censuerit; et nullus iter inquit antequam magnus domesticus unicuique flammulo convenientem locum assignet.

Priusquam exercitus in viam se dat, magnus drungarius vigiliæ constituit diurnas vigilias, prout a magno domestico ordinatam est; et qui interdum vigilant, statim se ad vigiliam conferunt. Moris autem est ut exercitus levis, hoc est milites levis armaturæ, has excubias obeant, eo quod æreus ferant; qui etiam a nocturnis excubiis semper sunt liberi. Ad illos vero qui nocturnas vigilias acturi sunt, abiens ante vespertinum tempus magnus drungarius sic eos affatur: « Proceres, parati estote, connate et date pabulum equis; cumque prænitum excubiarum tempus advenit, emitte illos ex castris. Deinde, si magnus domesticus volet, abit, et cuius locum, ubi consilium judicaverit, ipsemet assignat. Sin minus, hanc curam committit magno drungario, qui in hac re perficienda ejus minister est et vicarius. Debet autem iste ad prædictas nocturnas excubias sese conferre, easque observare et num rerte se habeant judicare. Et si quidem prope sit hostis, non tantum semel, sed et bis hoc facere oportet. Si vero sit tempus quietis et relaxationis, semel facit.

85 Magnus adnuumias adest et ipse, quando exercitus a magno domestico lustratur. Si reporianatur qui careant equis vel armis aliquibus, consignatis nominibus curat ut quæ deantur suppleantur.

Omnes igitur, ipsi etiam imperatoris filii, vigilant cum illis quos sub se habent. At magnus domesticus nunquam. Ratio est ista: quia cum quilibet ex allis proceribus et ducibus sit tantum pars exercitus, magnus autem domesticus universo exercitui imperet, ut dictum est, oportet ut semper universum exercitum obeat et omnes in ordinem cogat, ne si fortassis hostium insulsa oriatur, exercitus

τὸ φοσσάτον εὐρίσκομένου εἰς τὴν τοῦ μεγάλου δομεστικού τέταν σαλπίζουσι τὸ τῆς κινήσεως σημαντρον. Καὶ ὅποτε ἡ τοῦ φοσσάτου κατάστασις ἐμπροσθεν γίνεται τοῦ βασιλέως, δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ μεγάλου δομεστικού ἐνεργεῖται, ἦγον τίνες μὲν ἐμπροσθεν, τίνες δ' αὖ ἐκ πλαγίων ὀφείλουσιν εὐρίσκεισθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπικρίνει τὴν τοιαύτην κατάστασιν.

Τὰ τῶν ἀρχόντων ἅπαντα φλόμουλα πρὸ τοῦ τὰ βασιλικὰ ἀποτυλιχθῆναι ἐντετυλιγμένα εὐρίσκοντες πλησίον τοῦ σκήπτρου, ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἕκαστον θήκαις; καὶ οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας ταῦτα ἀπλώσαι πρὸ τῶν βασιλικῶν· ὁ δὲ μέγας δομεστικός ἀδειαν ἔχει ἐξαπλωταὶ τὰ ἑαυτοῦ, ὅτε βούλοιο, καὶ πρὸ τῶν βασιλικῶν.

Ἐτι ἠνίκα ἐξήσει πεζεῦσαι τὸ φοσσάτον, προαπέρχεται ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκλέγεται ὃ ἀν αὐτοῦ διακρίνοι κατονομάσιον. Ἐὰν μὲν οὖν καὶ ὁ μέγας δομεστικός; ἀτέρη τοῦτο, ἦδη καλόν· εἰ δὲ μὴ, ἐνθα ἀν οὗτος διακρίνοι, στρατοπεδεύει. Καὶ ὅτι οὐδεὶς πρὸ τοῦ τὴν μέγαν δομεστικὸν ἐνὶ ἐκάστῳ φλαμούλῳ τὸν προσήκοντα δοῦναι τόπον πεζεῦσαι.

Πρὸ τοῦ πεζεῦσαι τὸ φοσσάτον ἀπερχόμενος ὁ τῆς βίγλης; μέγας δρουγγάριος καθίστασι τὸ λεγόμενον ἡμεροβίγιον, ὡς παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστικού προσητάθη. Καὶ οἱ μὲν ἡμέρας βιγλίοντες ἀπέρχονται εἰς τὴν βίγλαν αὐτίκα (ἀπέρχεσθαι δὲ σύνθηθές ἐστι φοσσάτον ἑλαφρόν διὰ τὸ τόξα φέρειν αὐτούς· οἱ καὶ οὐδαμῶς κατὰ τὴν νύκτα βιγλίζουσι), πρὸς δὲ τοὺς αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς βιγλίοντα; ἀπερχόμενος οὗτος δὴ ὁ μέγας δρουγγάριος πρὸ τῆς τοῦ δειλινοῦ ὥρας λέγει οὕτως· « Ἀρχοντες, ἐτοιμάσθητε, δευρήσατε, καὶ ἔδοτε τροφήν τοῖς ἵπποις. » Καὶ ὅταν ὁ τεταγμένος καὶ πρόπαις τῆς βίγλης ἐλθῆ καιρὸς, ἐκβάλλει τούτους τοῦ στρατοπέδου. Ἐπειτα εἰ μὴ ὁ μέγας δομεστικός ἐβλήσῃ, ἀπέρχεται καὶ ἴσθησι τούτους δι' ἑαυτοῦ, ὅπου ἀν διακρίνοι· εἰ δὲ μὴ, ἀνατίθησι τῷ μεγάλῳ δρουγγαρίῳ τὸ περὶ τούτου, ὃς καὶ ὑπηρετεῖ τοῦτο ἀντ' αὐτοῦ. Ὀφθαίει δὲ οὗτος ἀπέρχεσθαι πρὸς τὴν εἰρημένην τῆς νυκτὸς βίγλαν καὶ ἐπιτηρεῖν καὶ ἀνακρίνειν αὐτήν. Καὶ εἰ μὲν ἕγγός ἐστι πολεμίων, οὐχ ἄκαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δις· εἰ δ' ἀνέσσως εἴη καιρὸς, ἀκαξ τοῦτο ποιεῖ.

Ὁ δὲ μέγας ἀδνουμισατής τοῦ φοσσάτου ἀδνουμισαζομένου παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστικού πάρεστι μὲν καὶ αὐτός· ἐὰν δὲ τίνες ὡσιν ἀπὸ τούτων στεροῦμενοι ἀλόγων ἢ ὀρμάτων τινῶν, ἀπογραφομένος οὗτος τὰ λείποντα ἐπιμαλεῖται ἀναπληροῦσθαι ταῦτα.

Πάντες μὲν οὖν, καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ βασιλέως υἱοί, βιγλίζουσι μετὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ μέγας δομεστικός; οὐδαμῶς. Ἡ δὲ αἰτία ἐστὶν αὕτη, ὅτι ἐκάστου μὲν τῶν ἀρχόντων μέρους φοσσάτου ἔνεος, ἀρχοντος τοῦ μεγάλου δομεστικού καθόλου, καὶ εἴρηται, δεῖ παρῆναι διὰ τοῦτο τοῦτον ἀεὶ ἐν παντὶ τῷ φοσσάτῳ διατάσσοντα πάντας, ἵνα μὴ ἐφέδου πολεμίων γενομένης; εἰ τύχοι, χωρὶς ἡγεμόνος τὸ κα-

θύλου στράτευμα εἰρεθῆ. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τοῦ βασιλέως ἀποδημούντος ὁ μέγας δομέστικος ἐν ᾧ τόπω ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ φροσάτον εὐρίσκεται.

Ἀπὸ τοῦ κούρσου πρῶτον μὲν δίδοται ἡ πενταμοιρία λόγῳ τοῦ βασιλέως, δεύτερον ἀπὸ τοῦ καθόλου φροσάτου λόγῳ τοῦ μεγάλου δομεστικού, τρίτον δὲ λόγῳ τῶν μερικῶν κεφαλᾶδων, ἀφ' οὗ μέρους ἐκτοτος ἄρχει.

Ἐάν τινα ἀπὸ τῶν δογατῶρων στρατιωτῶν ἀπαιδα συμβῆ τελευτῆσαι, τὸ τοῦ πολέμου ἔλεγον ἐκεῖνου καὶ τὰ ἄρματα πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον κορίζονται.

Εἰ δεήσει διελεθεῖν τὸν μέγαν δομέστικον εἰς ἡγεμονίαν τινὸς τῶν ἀρχόντων, τὸ ἐκεῖσε φροσάτου τοῦτον ἐρωτῶσι, καὶ πρὸ τῆς ἐαυτῶν κεφαλῆς τὸ τι γενέσθαι δεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Περὶ στεφνοφορίας βασιλέως.

Τοῦ μέλλοντος στεφθεῖσθαι κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐσπέραν εἰς τὸ μέγα παλάτιον ἐρχομένου μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἄλλων οικειακῶν αὐτοῦ καὶ διανυκτερεύοντος, διαλαμπούσης ἡμέρας συναθροίζονται ἐκ πρώτης εὐθύς οἱ τε ἀξιώματα ἔχοντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄρχοντες, τὸ φροσάτον τε καὶ τὰ λοιπὸν ἅπαν πλῆθος τῆς πόλεως πανδημί. Περὶ δὲ ὥραν τῆς ἡμέρας ταύτης δευτέραν ἀπέρχεται μὲν ὁ νέος βασιλεὺς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, εἰθισμένον δὲ ὄν τὴν τῆς αὐτοῦ πίστεως ὁμολογίαν οικειὰς χερσὶν ἐγγράφως παραδίδόναι, ποιεῖ τοῦτο οὕτως. « Ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων-οικεῖα χεῖρ προέταξα. » Οὕτως μὲν ὁ στεφανωθεὶς τῆς ἐαυτοῦ προτάσεων ὁμολογίας γράφει. Ἄν δὲ υἱὸς αὐτῷ ᾖ, εἰ μὲν ἐνδίδωσιν ὁ πατήρ, γράφει καὶ αὐτὸς προτάσεων οὕτως, ἦτοι, « Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων » εἰ δ' οὐ, « Πιστὸς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὁ δεῖνα. »

« Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν, » καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ θροῦ τῆς πίστεως μέχρι τέλους. Καὶ μετὰ τοῦτο « Ἐτι στέργω καὶ ὁμολογῶ καὶ βεβαιῶ τὰς ἀποστολικὰς καὶ θείας παραδόσεις, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς διατάξεις καὶ διατυπώσεις τῶν ἑξ οἰκουμηνικῶν συνόδων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς τοπικῶν, ἔτι δὲ καὶ τὰ προνόμια καὶ ἔθιμα τῆς ἀγιοτάτης μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας. Προσέτι γε μὴν βεβαιῶ καὶ στέργω ὅσαπερ ἐδογματίσαν καὶ ἐθέσπισαν οἱ κατὰ τόπους ἀγιοτάτοι Πατέρες ἡμῶν ὀρθῶς καὶ κανονικῶς καὶ ἀνεπιλήπτως. Ὅσαύτως ὑπισχοῦμαι ἐμμένειν καὶ διηνεκῶς εὐρίσκεισθαι πιστὸς καὶ γνήσιος δοῦλος καὶ υἱὸς τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ὅπως τοῦτοι εἶναι καὶ δεφένωσιν καὶ ἐκδικητῆς αὐτῆς, καὶ εἰς τὸ ὀπήκοον εὐμενῆς καὶ φιλόανθρωπος κατὰ τὸ εἶκος τε καὶ πρίπον, καὶ ἀπέχουσαι φόνων καὶ ἀκρωτηριασμῶν καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῶν κατὰ τὸ δυνατόν, κατανεύειν τε εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην. Καὶ ὅσα ἀπεβόλοντο καὶ ἀνεθεμάτισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἀπεβάλλομαι καὶ

A generali duce careat. Quamobrem absente imperatore tenet ille in exercitu locum, quem imperator teneret, si adesset.

Ex spoliis primum quidem quinta pars datur imperatori, secundo ab universo exercitu magno domestico, tertio particularibus capitaneis seu ducibus a particularibus turmis, quibus quilibet præest.

Si quis ex stipendiariis militibus moriatur sine liberis, equus, quo ille in bello utebatur, et arma ad magnam domesticum deferuntur.

Si oporteat magnum domesticum per alicujus procerum præfecturam transire, qui ibi reperitur exercitus eum prius quam suum ducem interrogat, quid facto sit opus.

86 CAPUT XVII.

De coronatione imperatoris.

Qui coronandus est, is pridie ejus diei circa vesperam venit ad magnum palatium cum principibus aliisque familiaribus suis, ibique pernoctat. Illucescente die congregantur statim sub diluculum qui in dignitate constituti sunt, et omnes alii proceres, exercitus et reliqua civitatis promiscua multitudo. Circa horam secundam abit junior imperator ad Sanctam Sophiam. In more autem positum est ut tradat propria manu scriptam fidei suæ confessionem. Quod hunc in modum facit : « Ego N. in Christo Deo nostro fidelis rex et imperator Romanorum propria manu hæc præmisi ac præscripsi. » Sic quidem jam coronatus imperator fidei suæ confessionem præscribens auspicatur. Si vero filium habeat, præfigit et ipse confessioni suæ illud : « Imperator Romanorum, » si pater concesserit : si minus, istud solummodo præfigit : « Fidelis in Christo Deo nostro Romanorum rex N. »

« Credo in Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli et terræ, visibilium omnium et invisibilium, » et reliqua symboli apostolici, usque ad finem. « Præterea amplector, confiteor et approbo apostolicas et divinas traditiones. Insuper etiam constitutiones et definitiones septem œcumenicarum synodorum, et localium, quæ tempore suo celebratæ sunt : ut hæc etiam privilegia et consuetudines sanctissimæ magnæ Dei Ecclesiæ. Præterea confirmo et amplector quæcumque statuerunt et definiunt diversis locis sanctissimi Patres nostri recte, canonice et inculcate. Similiter promitto me perpetuo mansurum fidelem servum et genuinum filium sanctæ Ecclesiæ ; ad hæc defensorem et vindicem ejus, clementem insuper futurum et humanum erga subditos, quatenus æquitas et decetia id sinent. Abstinebo etiam a cædibus et mutilationibus et id genus aliis, quantum fieri poterit ; omnemque veritatem et justitiam sequar ; et quæcumque repudiarunt et anathematizarunt sancti Patres, ipse etiam repudio et anathematizo, et assentior tota mente, anima et

corde meo supradicto sancto Symbolo. Hæc omnia me custoditurum promitto coram sancta Dei catholica Ecclesia. Mense N, die et indictione N, anno N. ἐνώπιον τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ μῆνα τόνδε, εἰ, τὰς τόσας, ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἰνδικτιῶνι τῆδε, τοῦδε τοῦ ἔτους. »

Il vero quod initio præscripsit, rursus factæ fidei professioni subscribit, illud nimirum : « N. in Christo Deo nostro fidelis Romanorum imperator, vel rex Romanorum, propria manu subscripsi, tradoque sanctissimo meo domino et œcumenico patriarchæ domino N. et sanctæ, quæ cum ipso est, synodo. »

88 Post hæc ascendit imperator ad triclinium quod vocatur Thomaites, ad Augusteonem respiciens, ubi universa multitudo plebis cum exercitu stat.

Antequam ergo Imperator se conspiciendum præbeat, per aliquem de senatu, cui id imperator præceperit, jaciuntur in populum ea quæ nominantur epicombia. Quæ talia sunt. Frustilla ex pannis reseant, et in quolibet segmento tria aurea, argentea totidem numismata, et tria ex obolis illigantes projiciunt in multitudinem. Projiciunt autem talium fasciculorum tot millia, quot imperator præceperit. Consuetudine receptum est ut hujusmodi epicombia jaciantur in atrii Magnæ Ecclesiæ, nempe in prædicto Augusteone, stante eo qui projicit in Augusteonis gradibus.

Post hæc novus imperator in scuto sessitans tollitur in altum, et ab universa multitudine infra stante conspicitur. Tenent veropriores partes clypei imperator parensque renuntiati, si adhuc sit in vivis, et patriarcha. Partes a latere et retro tenent qui dignitate præcipua excellunt, videlicet despotæ et Sebastocratores, si fuerint. Sin minus, munus hoc obeunt præstantiores et nobiliores ex proceribus. Si non superest novi imperatoris pater, anteriores partes clypei tenet excellentior ex illis qui in dignitate sunt, aut aliquis ex proceribus cum patriarcha. Partes posteriores tenent quos jam antea commemoravimus.

89 Populo et universo exercitu faustis acclamationibus personante, descendit de scuto, duciturque ad Sanctæ Sophiæ templum, in quo coronandus est. Est autem ibi hunc in usum lignæ ædicula extructa, in qua novum imperatorem introductum induunt sacco et diademate, episcoporum benedictione prius consecratis. In capite non fert certum quid ac definitum, sed vel sertum, vel quid aliud arbitrato suo. Illis peractis liturgia peragitur. Porro prope ædiculam illam ligneam, de qua jam diximus, ædificata est lignæ anabathra pannis rubris vestita in qua pro numero imperatorum ponuntur aurei throni, at non tales quales sunt alii imperatorum throni, sed adeo excelsi ut habeant quatuor vel quinque gradus, in quibus egressi ex lignæ ædicula imperatores, si non unus sed plures fuerint, resident. Ascendunt et cum illis dominæ uxores eorum

ἀναθεματίζω καὶ αὐτὸς, καὶ πιστεύω ὅλη μου γνώμη καὶ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τῷ προσηρμένῳ ἁγίῳ συμβόλῳ. Ταῦτα δὲ πάντα ὑπισχοῦμαι φυλάττειν Ἐκκλησίας. Κατὰ μῆνα τόνδε, εἰ, τὰς τόσας, ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἰνδικτιῶνι τῆδε, τοῦδε τοῦ ἔτους. »

Ὁ δὲ προτάσων, τοῦτ' αὐτὸ πάλιν καὶ μετὰ τῆν τῆς πίστεως ἐκθεσιν ὑποτάσσων γράφει, ἦγουν τὸ, « Ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἢ βασιλεὺς Ῥωμαίων, οἰκείῳ χειρὶ ὑποτάξας παραδίδομι τῷ παναγιωτάτῳ μου δεσπότῃ καὶ οἰκουμηνικῷ πατριάρχῃ κυρῷ... καὶ μετ' αὐτοῦ θεῖα καὶ ἱερὰ συνόδῳ. »

Μετὰ τοῦτο τοῖνον ἀνέρχεται ἐπὶ τὸν τρίκλινον τὸν λεγόμενον Θωμάτην, πρὸς τὸν Αὐγουστεῶνα ἀφορῶντα, ὅπου τὸ πλῆθος ἅπαν ἴσταται μετὰ τοῦ φοσάτου.

Πρὸ τοῦ φανῆναι οὖν αὐτὸν διὰ τινος τῶν συγχλητικῶν, ᾧ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς, ῥίπτονται εἰς τὴν λαβὴν ἃ λέγουσιν ἐπικόμβια. Ἔστι δὲ τοιοῦτον. Τμήματα ἐκ πανίων κόπτοντες, καὶ ἐν ἐκάστῳ τμήματι νομίσματα χρυσᾶ μὲν τρία ἀργυρᾶ δὲ τοσαῦτα καὶ τρία ἐξ ὀβολῶν περιδήσαντες, ῥίπτουσιν εἰς τὸ πλῆθος. Ῥίπτουσι δὲ τοιοῦτους ἀποδέσμου ἀριθμὸν χιλιάδων ὅσον ἂν προστάξῃ ὁ βασιλεὺς. Εἰδισμένον δὲ ἔστι ῥίπτειν τὰ ταῦτα ἐπικόμβια ἐν τοῖς προαυλίοις τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἦγουν ἐν ᾧ εἴρηται Αὐγουστεῶνι, ἱσταμένου τοῦ ῥίπτοντος ἐπάνω τῶν τοῦ Αὐγουστεῶνος βαθμίδων.

Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουαρίου καθεσθεὶς ἀπαίρεται εἰς ὕψος, καὶ φαίνεται πᾶσι τοῖς κάτωθεν ἱσταμένοι; πλήθεσιν. Κατέχουσι δὲ τὰ μὲν ἐμπροσθεν τῆς ἀσπίδος αὐτὸς τὸ βασιλεὺς καὶ πατὴρ τοῦ ἀναγορευομένου, εἰάν ζῶν ᾦ, καὶ ὁ πατριάρχης, τὰ δὲ ἐκ πλαγίων καὶ ὀπισθεν οἱ ἐν ἐξιώμασιν ὑπερέχοντες, ἦγουν δεσπότη καὶ σεβαστοκράτορες, εἰάν ὦσιν· εἰ δὲ μὴ, οἱ κρείττονες καὶ εὐγενέστεροι τῶν ἀρχόντων. Εἰ δ' οὐκ ἔστι πατὴρ, τὰ μὲν τῆς ἀσπίδος ἐμπροσθεν ὁ ἐντιμότερος τῶν ἀξιωματικῶν ἢ τῶν ἀρχόντων μετὰ τοῦ πατριάρχου, τὰ δὲ γὰρ ὀπισθεν, οὗς εἴπομεν.

Ἐπευφημισαντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ φοσάτου παντὸς κατέρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ σκουαρίου, ἀγεται δὲ εἰς τὸν τῆς ἁγίας Σοφίας ναὸν, ὅπου δεῖ αὐτὸν καὶ στεφθῆσθαι. Ἐπάρχει δὲ ἐκεῖσε προκατεσκευασμένον ξύλινον ὀκνημα μικρὸν ἕνεκα τῆς χρείας ταύτης· εἰς δὲ ξύλινον ὀκνημα εἰσάγοντες τὸν νέον βασιλέα ἐνδύουσι τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα, εὐλογούμενα ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ οὐ νομομισμένον τι φορεῖ, ἀλλ' ἢ στέφανον ἢ ἕτερον ὅ τι ἂν δόξῃ. Τοῦτον δὲ γινομένων τελεῖται ἡ λειτουργία. Πλησύνον δὲ οὐ εἴπομεν ξυλίνου ὀκνηματος κατασκευάζεται ἐκ ξύλων ὁμοίως καὶ ἀναβάθρα, καὶ ἐνδύουσι ταύτην πάντοθεν διὰ βλατίων κρυθρῶν. Ἐπάνω δὲ ταύτης τίθενται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν βασιλέων θρόνοι χρυσοί, οὐ τοιοῦτοι δὲ ὅποιοι εἰσι καὶ ἄλλοι θρόνοι τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τοσοῦτον ὑψηλοὶ ὥστε ἔχειν βαθμίδας ὃ ἢ καὶ ε'.

Ἐφ' οὗδ' ἐξερχόμενοι ἀπὸ τοῦ βυλίνου οἰκήματος οἱ βασιλεῖς, ἐὰν μὴ εἶς, καθὼς εἶπομεν, ἀλλὰ πλείους ὄσιν, καθίζουσιν. Ἀναβαίνουνσι δὲ καὶ μετ' αὐτῶν καὶ αἱ δέσποιναι αἱ ὑναίκες αὐτῶν, καὶ καθίζουσιν καὶ αὐταὶ ἐφ' ἐπίρους θρόνους, περισταμένων ἀνωθεν τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν βασιλευσῶν, ἢ μὲν οὖν προσεστεμμένη καὶ μήτηρ τοῦ ἀναγορευομένου φοροῦσα καὶ τὸ ταυτῆς στέμμα, ἢ δὲ γεία βασιλῆς φοροῦσα ἑσφάγον.

Τῆς οὖν θείας, ὡς εἶπομεν, τελομένης λειτουργίας, πρὸ τοῦ τρισαγίου ὕμνου ἐξερχόμενος ὁ πατριάρχης τοῦ βήματος ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ ἐντιμότεροι τῶν ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας, τὰς ἱερὰς αὐτῶν φοροῦντες στολὰς. Σιωπῆς δὲ μεγάλης καὶ ἡραιμίας, γινομένης ἐν τῷ ναῷ, πέμπων ὁ πατριάρχης προκαλεῖται τοὺς βασιλεῖς, οἰκτινας καὶ ἔρχονται ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, ὅπου ὁ πατριάρχης ἐστίν. Ἐλθόντων δὲ ἀγγιγίωσκει αὐτοὺς τὰς ἐπὶ χρίσει βασιλέων συντεθεμένας εὐχὰς, τὰς μὲν μουσικῶς τὰς δὲ καὶ ἐκφωνῶν, ἵκετεύει δὲ καὶ εὐμενίζει τὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος χρισθῆσθαι βασιλέως. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπαίρει μὲν ὁ νόος βασιλεῦς· ὅτι ἂν φορῇ ἐπὶ κεφαλῆς, εὐθύς δὲ πάντες δοκοῦν εὐρίσκονται ἐν τῷ ναῷ ἀποκαλύπτουσι τὰς κεφαλὰς ἱστάνται. Ὁ δὲ πατριάρχης χρίει σταυροειδῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως τῷ ἁίλω μύρω, ἐπιλέγων μεγάλην τῆ φωνῇ τὸ « Ἄγιος. » Οἱ δὲ ὄντες ἐν τῷ ἄμβωνι πάντες, περὶ τὸν πατριάρχην, διαδεχόμενοι τὴν φωνὴν, λέγουσι καὶ αὐτοὶ ἐκ τρίτου τὸ « Ἄγιος. » Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλήθος ἐκ τρίτου λέγει τὸν αὐτὸν λόγον.

Μετὰ δὲ ταῦτα, εἰ καὶ τινες λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης κείται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο· ἐντὺς δὲ τοῦ ἁγίου βήματος κρατούμενον ὑπὸ διακόνων τὰς ἱερὰς φοροῦντων στολὰς ἀγεται ἐπὶ τὸν ἄμβωνα.

Εἰ οὖν, ὡς προείπομεν, πάρεστιν ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ, αὐτὸς τε καὶ ὁ πατριάρχης λαβόντες τὸ στέμμα ἐπιτιθέσθαι τῇ κεφαλῇ τοῦ νέου βασιλέως, καὶ ἐκφωνεῖ ὁ πατριάρχης τὸ « Ἄξιος. » Εἰ δὲ οὐκ ἔστι πατὴρ αὐτοῦ, ποιεῖ τοῦτο μόνος ὁ πατριάρχης· ὡς περὶ δὲ πρότερον ἐν τῇ τοῦ μύρου τὸ « Ἄγιος, » διαδεχόμενοι, ὁμοίως καὶ ταύτην τὴν φωνὴν οἱ ἐπὶ ἄμβωνος, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλήθος βρῶσιν ἐκ τρίτου τὸ « Ἄξιος. » Εἶτα ἀναγιγίωσκει πάλιν ὁ πατριάρχης εὐχὰς, καὶ κατέρχεται ὁ βασιλεὺς τοῦ ἄμβωνος, οὐκ ἐκ τοῦ μέρου· μέντοι οὐπερ ἀγγέλλει, ἥως τοῦ πρὸς τὰς ἡραίας πύλας ὄρωντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἑτέρου τοῦ πρὸς τὸν σολέαν καὶ τὸ ἅγιον βῆμα.

Ἐὰν οὖν συμβῇ μὴ ἔχειν κατὰ τὸν καιρὸν ἑκείνον γυναῖκα τὸν βασιλεῖα, εὐθύς μετὰ τοῦ κατελθεῖν τοῦ ἄμβωνος ἀνέρχεται πάλιν εἰς ἀναβάθραν καὶ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου· εἰ δὲ ἔχει γυναῖκα, πᾶσά ἐστιν ἀνάγκη στεφθῆναι τότε καὶ αὐτήν. Γίνεταί δὲ καὶ τοῦτ' οὕτως.

Ἡ μὲν προσεστεμμένη καὶ μήτηρ τοῦ νέου βασιλέως, ζώντος μὲν τοῦ ἀνόρου αὐτῆς καὶ βασιλέως, τοῦ πατρὸς δηλονότι τοῦ νέου βασιλέως, ἱστάνται στεφθηροῦσα, κατέχουσα τῇ χειρὶ βάλιον χρυσοῦν, ἔχον τε ἀπὸ τῆς κορυφῆς καὶ κάτωθεν ὅσον σπιθαμιαίων μῆκος μαργαριτάρια καὶ λιθάρια ἐμπνεηγ-

A qua et ipsa in aliis thronis sedent, astantibus supra despotis et reginis. Mater igitur renuntiati imperatoris jam olim coronata gestat coronam smarag, noua vero imperatrix sertum.

Quam igitur, ut diximus, divina liturgia celebratur, ante hymnum trisagium egreditur patriarcha ex tabernaculo, et ascendit in ambonem, **90** et cum illo digniores ex ecclesiae proceribus, sacris amicis stolis. Magno autem silentio facto et quiete orta in templo, misso quoriam vocat patriarcha imperatores, qui in ambonem ad patriarcham veniunt. Quibus presentibus legit patriarcha ad unctionem imperatorum compositas preces, partim tacite, partim clara voce: supplicat autem Deo pro illo qui in imperatorem inungendus est, eumque eorum propitiis reddere studet. Posthæc tollit novus imperator capitis legitimum, qualecunque illud fuerit. Ex vestigio autem, quoslibet in templo reperuntur apertis capitibus astant. At patriarcha circum in formam caput imperatoris divino unguentis inungit, accinens elata voce illud: (Sanctus.) omnes porro qui cum patriarcha sunt in ambone excipientes vocem eant et ipsi tertio illud: (Sanctus.) Quos similiter reliqua populi multitudo sequitur, ter illud: (Sanctus,) admodulantes,

Posthæc, licet sint qui tradant stemma seu coronam imperatoris in sancta mensa repositum esse, id tamen secus est, quia iura sancitum tabernaculum tenetur a diaconis sacris vestes ferentibus, deferreturque in ambonem.

Si igitur, ut antea dictum, adest imperator pater eius, ipse et patriarcha acceptum stemma imperatoris novi imperatoris capiti, patriarcha illud imperatoris recitat: (Dignus.) Si pater non adsit aut etiam non supersit, **91** solus patriarcha hoc facit. Quomodo modum vero antea in imperatoris unctione illi qui in ambone stant et tota reliqua chorus illud: (Sanctus) iter insonabant, ita et nunc ter recipiunt illud: (Dignus.) Deinde patriarcha iterum recitat preces, descenditque imperator ex ambone, non ea parte qua ascendit, ea scilicet qua ad Speciosas portas respicit, sed ex altera solæ et sanctis tabernaculi obversa.

Si igitur eo tempore imperatoris necdum uxoriatus sit, statim post descensum ex ambone ascendit rursus in anabathram, seu tabulatum, et sedet in throno suo. Si jam uxorem habeat, plane necessarium est ut et ipsa coronetur; quod fit hunc in modum.

Imperatrix prius coronata et mater novi imperatoris, si vivat adhuc maritus eius imperatoris, et pater novi imperatoris, stat stemmate conspicua, tenens aureum ramum (sceptrum) ha (dignum), habentem a vertice usque ad iunium, quasi in longitudinem spithame margaritas et unguis in orbe

corde meo supradicto sancto Symbolo. Hæc omnia me custoditurum promitto coram sancta Dei catholica Ecclesia. Mense N, die et indictione N, anno N. ἐνώπιον τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ μῆνα τόνδε, εἰ, τὰς τόσας, ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἰνδικτιῶνι τῆδε, τοῦδε τοῦ ἔτους. »

Il vero quod initio præscripsit, rursus factæ fidei professioni subscribit, illud uimurum : « N. in Christo Deo nostro fidelis Romanorum imperator, vel rex Romanorum, propria manu subscripsi, tradoque sanctissimo meo domino et œcumenico patriarchæ domino N. et sanctæ, quæ cum ipso est, synodo. »

88 Post hæc ascendit imperator ad triclimum quod vocatur Thomaites, ad Augusteonem respiciens, ubi universa multitudo plebis cum exercitibus stat.

Antequam ergo Imperator se conspiciendum præbeat, per aliquem de senatu, cui id imperator præceperit, jaciuntur in populum ea quæ nominantur epicombia. Quæ talia sunt. Frustilla ex pannis rescant, et in quolibet segmento tria aurea, argentea totidem numismata, et tria ex obolis illigantes projectum in multitudinem. Projiciunt autem talium fasciculorum tot millia, quot imperator præceperit. Consuetudine receptum est ut hujusmodi epicombia jactantur in atris Magnæ Ecclesiæ, nempe in prædicto Augusteone, stante eo qui projicit in Augusteonis gradibus.

Post hæc novus imperator in scuto sessitans tollitur in altum, et ab universa multitudine infra stante conspicitur. Tenent vero priores partes clypei imperator parensque renuntiati, si adhuc sit in vivis, et patriarcha. Partes a latere et retro tenent qui dignitate præcipua excellunt, videlicet despotæ et Sebastocratores, si fuerint. Sin minus, munus hoc obeunt præstantiores et nobiliores ex proceribus. Si non superest novi imperatoris pater, anteriores partes clypei tenet excellentior ex illis qui in dignitate sunt, aut aliquis ex proceribus cum patriarcha. Partes posteriores tenent quos jam antea commemoravimus.

89 Populo et universo exercitu faustis acclamationibus personante, descendit de scuto, duciturque ad Sanctæ Sophiæ templum, in quo coronandus est. Est autem ibi hunc in usum lignæ ædicula extructa, in qua novum imperatorem introductum induunt sacco et diademate, episcoporum benedictione prius consecratis. In capite non fert certum quid ac definitum, sed vel sertum, vel quid aliud arbitrato suo. His peractis liturgia peragitur. Porro prope ædiculam illam ligneam, de qua jam diximus, ædificata est liguæ anabathra pannis rubris vestita in qua pro numero imperatorum ponuntur aurei throni, at non tales quales sunt alii imperatorum throni, sed adeo excelsi ut habeant quatuor vel quinque gradus, in quibus egressi ex liguæ ædicula imperatores, si non unus sed plures fuerint, resident. Ascendunt et cum illis dominæ uxores eorum

ἀναθεματίζω καὶ αὐτὸς, καὶ πιστεύω ὅλη μου γνώμη καὶ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τῷ προειρημένῳ ἁγίῳ συμβόλῳ. Ταῦτα δὲ πάντα ὑπισχνούμαι φυλάττειν ἐνώπιον τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ μῆνα τόνδε, εἰ, τὰς τόσας, ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἰνδικτιῶνι τῆδε, τοῦδε τοῦ ἔτους. »

Ὁ δὲ προτάσων, τοῦτ' αὐτὸ πάλιν καὶ μετὰ τῆν τῆς πίστεως ἔκθεσιν ὑποτάξων γράφει, ἦγουν τὸ, « Ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ ἀτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἢ βασιλεὺς Ῥωμαίων, οἰκείῳ χειρὶ ὑποτάξας παραδίδωμι τῷ παναγιωτάτῳ μου δεσπότη καὶ οἰκουμηνικῷ πατριάρχει κυρῷ... καὶ μετ' αὐτοῦ θεῖα καὶ ἱερὰ συνόδῳ. »

Μετὰ τοῦτο τοῖνον ἀνέρχεται ἐπὶ τὸν τρικλινον τὸν λεγόμενον Θωμάτην, πρὸς τὸν Αὐγουστεῶνα ἀφορῶντα, ὅπου τὸ πλῆθος ἅπαν ἴσεται μετὰ τῷ φοσάτου.

Πρὸ τοῦ φανῆναι οὖν αὐτὸν διὰ τινος τῶν συγκλητικῶν, ᾧ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς, ῥίπτονται εἰς τὴν λαβὴν ἢ λέγουσιν ἐπικόμβια. Ἔστι δὲ τοιοῦτον. Τμήματα ἐκ πανίων κόπτοντες, καὶ ἐν ἐκάστῳ τμήματι νομίσματα χρυσᾶ μὲν τρία ἀργυρᾶ δὲ τοσαῦτα καὶ τρία ἐξ ὀβολῶν περιδήσαντες, ῥίπτουσιν εἰς τὸ πλῆθος. Ῥίπτουσι δὲ τοιοῦτους ἀποδέσμους ἀριθμὸν χιλιάδων ὅσον ἂν προστάξῃ ὁ βασιλεὺς. Εἰθισμένον δὲ ἔστι ῥίπτειν τὰ τοιαῦτα ἐπικόμβια ἐν τοῖς προαυλίοις τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἦγουν ἐν ᾧ εἴρηται Αὐγουστεῶνι, ἱσταμένου τοῦ ῥίπτοντος ἐπάνω τῶν τοῦ Αὐγουστεῶνος βαθμίδων.

Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουαρίου καθεσθεὶς ἀπαίρεται εἰς ὕψος, καὶ φαίνεται πᾶσι τοῖς κάτωθεν ἱσταμένοις πλήθεσιν. Κατέχουσι δὲ τὰ μὲν ἔμπροσθεν τῆς ἀσπίδος αὐτὸς τὸ εἶ βασιλεὺς καὶ πατὴρ τοῦ ἀναγορευομένου, ἰάν ζῶν ἦ, καὶ ὁ πατριάρχης, τὰ δὲ ἐκ πλαγίων καὶ ὀπίσθεν οἱ ἐν ἀξιώμασιν ὑπερέχοντες, ἦγουν δεσπότη καὶ σεβαστοκράτορες, ἰάν ὦσιν· εἰ δὲ μὴ, οἱ κρείττους· καὶ εὐγενέστεροι τῶν ἀρχόντων. Εἰ δ' οὐκ ἔστι πατὴρ, τὰ μὲν τῆς ἀσπίδος ἔμπροσθεν ὁ ἐντιμότερος τῶν ἀξιωματικῶν ἢ τῶν ἀρχόντων μετὰ τοῦ πατριάρχου, τὰ δὲ γε ὀπίσθεν, οὗς εἶπομεν.

Ἐπευφημισαντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ φοσάτου παντὸς κατέρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ σκουαρίου, ἀγεται δὲ εἰς τὸν τῆς ἁγίας Σοφίας ναὸν, ὅπου δεῖ αὐτὸν καὶ στεφθῆσθαι. Ἐπάρχει δὲ ἐκεῖσε προκατασκευασμένον ξύλινον οἶκημα μικρὸν ἕνεκα τῆς χρείας ταύτης· εἰς δὲ ξύλινον οἶκημα εἰσάγοντες τὸν νέον βασιλέα ἐνδύουσι τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα, εὐλογούμενα ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ οὐ νονομισμένον τι φορεῖ, ἀλλ' ἢ στέφανον ἢ ἕτερον ὃ τι ἂν δόξῃ. Τούτων δὲ γινόμενων τελεῖται ἡ λειτουργία. Πλησίον δὲ οὐ εἶπομεν ξυλίνου οἰκήματος κατασκευάζεται ἐκ ξύλων ὁμοίως καὶ ἀναβάθρα, καὶ ἐνδύουσι ταύτην πάντοθεν διὰ βλατιῶν κρυθρῶν. Ἐπάνω δὲ ταύτης τίθενται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν βασιλέων θρόνοι χρυσοί, οὐ τοιοῦτοι δὲ ὅποιοι εἰσι καὶ ἄλλοι θρόνοι τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τοσοῦτον ὕψηλοι ὥστε ἔχειν βαθμίδας ὃ ἢ καὶ ε'.

Ἐξ' οὗδ' ἐξερχόμενοι ἀπὸ τοῦ βυλίνου οἰκήματος οἱ βασιλεῖς, ἐὰν μὴ εἶς, καθὼς εἴπομεν, ἀλλὰ πλείους ὄσιν, καθίζουσιν. Ἀναβαίνουνσι δὲ καὶ μετ' αὐτῶν καὶ αἱ δέσποιναι αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ καθίζουσιν καὶ αὐταὶ ἐφ' ἑτέρους θρόνους, παρισταμένων ἄνωθεν τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν βασιλευσῶν, ἢ μὲν οὖν προσεστεμμένη καὶ μήτηρ τοῦ ἀναγορευομένου φοροῦσα καὶ τὸ ταυτῆς στέμμα, ἢ δὲ γία βασιλῆς φοροῦσα γέφανον.

Τῆς οὖν θείας, ὡς εἴπομεν, τελομένης λειτουργίας, πρὸ τοῦ τρισαγίου ὕμνου ἐξερχόμενος ὁ πατριάρχης τοῦ βήματος ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ ἐντιμότεροι τῶν ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας, τὰς ἱερὰς αὐτῶν φοροῦντες στολάς. Σιωπῆς δὲ μεγάλης καὶ ἡρεμίας γινομένης ἐν τῷ ναῷ, πέμπων ὁ πατριάρχης προτκαλεῖται τοὺς βασιλεῖς, οἵτινες καὶ ἔρχονται ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, ὅπου ὁ πατριάρχης ἐστίν. Ἐλθόντων δὲ ἀναγινώσκει οὗτος τὰς ἐπὶ χρίσει βασιλέων συντεθειμένας εὐχάς, τὰς μὲν μυστικῶς τὰς δὲ καὶ ἐκφωνῶν, ἵκετεύει δὲ καὶ εὐμενίζει τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος χρισθῆσθα: βασιλέως. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπαίρει μὲν ὁ νέος βασιλεὺς ὅτι ἐν φορῇ ἐπὶ κεφαλῆς, εὐθύς δὲ πάντες ὅσοι εὐρίσκονται ἐν τῷ ναῷ ἀποκαλύπτουσι τὰς κεφαλὰς ἱστανται. Ὁ δὲ πατριάρχης χρίει σταυροειδῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως τῷ θείῳ μύρῳ, ἐπιλέγων μεγάλην τῆς φωνῆς τὸ « Ἄγιος. » Οἱ δὲ ὄντες ἐν τῷ ἄμβωνι πάντες περὶ τὸν πατριάρχην, διαδεχόμενοι τὴν φωνήν, λέγουσι καὶ αὐτοὶ ἐκ τρίτου τὸ « Ἄγιος. » Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλήθος ἐκ τρίτου λέγει τὸν αὐτὸν λόγον.

Μετὰ δὲ ταῦτα, εἰ καὶ τινες λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τραπέζης καίεται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οὐκ ἐστὶ τοῦτο· ἐντὶς δὲ τοῦ ἁγίου βήματος κρατούμενον ὑπὸ διακόνων τὰς ἱερὰς φοροῦντων στολάς, ἀγεται ἐπὶ τὸν ἄμβωνα.

Εἰ οὖν, ὡς προσέτιομεν, πάρεστιν ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ, αὐτὸς τε καὶ ὁ πατριάρχης λαβόντες τὸ στέμμα ἐπιτιθέσθαι τῇ κεφαλῇ τοῦ νέου βασιλέως, καὶ ἐκφωνεῖ ὁ πατριάρχης τὸ « Ἄξιος. » Εἰ δὲ οὐκ ἔσται πατὴρ αὐτοῦ, ποιεῖ τοῦτο μόνος ὁ πατριάρχης. Ὡς περὶ δὲ πρότερον ἐν τῇ τοῦ μύρου τῷ « Ἄγιος, » διαδεχόμενοι, ὁμοίως καὶ ταύτην τὴν φωνὴν οἱ ἐπὶ ἄμβωνος, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλήθος βῶσιν ἐκ τρίτου τὸ « Ἄξιος. » Εἶτα ἀναγινώσκει πάλιν ὁ πατριάρχης εὐχάς, καὶ κατέρχεται ὁ βασιλεὺς τοῦ ἄμβωνος, οὐκ ἐκ τοῦ μέρου· μέντοι οὐπερ ἀγγέλλει, ἥως τοῦ πρὸς τὰς Ἡρακλεῖς πύλας ὄρωντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἑτέρου τοῦ πρὸς τὴν σελῆν καὶ τὸ ἅγιον βῆμα.

Ἐὰν οὖν συμβῇ μὴ ἔχειν κατὰ τὸν καιρὸν ἑκείνον γυναῖκα τὸν βασιλέα, εὐθύς μετὰ τοῦ κατελθεῖν τοῦ ἄμβωνος ἀνέρχεται πάλιν εἰς ἀναβάθραν καὶ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου· εἰ δὲ ἔχει γυναῖκα, πᾶσα ἔστιν ἀνάγκη στεφθῆναι τότε καὶ αὐτῆν. Γίνεταί δὲ καὶ τοῦτο οὕτως.

Ἡ μὲν προσεστεμμένη καὶ μήτηρ τοῦ νέου βασιλέως, ζῶντος μὲν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ βασιλέως, τοῦ πατρὸς δηλονότι τοῦ νέου βασιλέως, ἱσταται στεφθηροῦσα, κατέχουσα τῇ χειρὶ βῆλον χρυσοῦν, ἔχον τε ἀπὸ τῆς κορυφῆς καὶ κάτωθεν ὅσον σπιθῆμα ἰσίου μήκος μαργαρίτῃ καὶ λιθάρῃ ἐμπειρηγ-

ΡΑΤΡΟΙ, ΓΑ. CLVII.

quæ et ipsæ in aliis thronis sedent, astantibus super despotis et reginis. Mater igitur renuntiati imperatoris jam olim coronata gestat coronam signi, novæ vero imperatrix sertium.

Quum igitur, ut diximus, divina liturgia celebratur, ante hymnum trisagium egreditur patriarcha ex tabernaculo, et ascendit in ambonem, **90** et cum illo digniores ex ecclesiæ proceribus, sacris amicis stolis. Magno autem silentio facto et quiete orta in templo, missa quosdam vocat patriarcha imperatores, qui in ambonem ad patriarcham veniunt. Quibus presentibus legit patriarcha ad unctionem imperatorum compositas preces, partim tacite, partim clara voce: supplicat autem Deo pro illo qui in imperatorem inungendus est, eumque eorum propitiū reddere studet. Post hæc tollit novus imperator capitis tegumentum, quæcumque illud fuerit. Ex vestigio autem, quoties in templo reperitur, apertis capitibus astant. At patriarcha cunctis in formam caput imperatoris divino unguentis inungit, accinens elata voce illud: « Sanctus. » omnes porro qui cum patriarcha sunt in ambone excipientes vocem canunt et ipsi tertio illud: « Sanctus. » Quos similiter reliqua populi multitudine sequitur, ter illud: « Sanctus. » admodulantes,

Post hæc, licet sint qui tradant stemma seu coronam imperatoris in sancta mensa repositum esse. id tamen secus est, quia infra sanctam tabernaculum tenetur a diaconis sacras vestes ferentibus, deportaturque in ambonem.

Si igitur, ut antea dictum, adest imperator pater eius, ipse et patriarcha acceptum stemma imperatoris novi imperatoris capiti, patriarcha illud imperatori neate: « Dignus. » Si pater non adsit aut etiam non superest, **91** solus patriarcha hoc facit. Quæmodum vero antea in imperatoris unctione illi qui in ambone stabant et tota reliqua congregatio illud: « Sanctus. » iterum proferunt, ita et nunc iterum recipiunt illud: « Dignus. » Deinde patriarcha iterum recitat preces, descenditque imperator ex ambone, non ea parte qua ascendit, ea scilicet qua ad Speciosas portas respicit, sed ex altera solæ et sanctæ tabernaculi obversa.

Si igitur eo tempore imperator nectum uxorem sit, statim post descensum ex ambone ascendit rursum in anabathram, seu tabulatum, et sedet in throno suo. Si jam uxorem habeat, plane necessarium est ut et ipsa coronetur; quod fit hunc in modum.

Imperatrix prius coronata et mater novi imperatoris, si vivat adhuc maritus eius imperatoris, stat stemmate conspicienda, tenens aureum ramum (sceptrum hæc dicitur), habentem a vertice usque ad imum, quasi in longitudinem spithamæ margaritas et unguis in orbem

4

ἰνδίκος. Si vidna sit, ramum quidem et stans et sedens tenet, fert vero indumentum nigrum, quod himatium appellatur et mandyam coloris violacei. Αἱ nova imperatrix stans et ipsa, et sustentata utrinque a propinquissimis cognatis, si autem cognatis propinquis et genuinis careat, a duobus eunuchis, descendit ex anabathra et veniens 92 stat ante soleam. Descendens igitur de ambone imperator maritus ejus, acceptum ex patriarchæ manu prius benedictum stemma imponit capiti uxoris suæ, non ejus formæ cuius est stemma imperatoris, sed alterius, quod prius hanc in rem præparatum fertur et ipsum vel a genuinis cognatis vel a duobus eunuchis. Illa, stemmate imperatoris et conjugis sui manu capiti imposito, statim adorat imperatorem et conjugem suum, quasi per delatam reverentiam aperte fateatur se illi subjectam esse. At patriarcha prope soleam stans et ipse recitat alteram orationem pro imperatore et imperatrice omnique populo subdito.

πριάρχης πλησίον τοῦ σωλείου ἰστάμενος καὶ αὐτῆς καὶ τῆς βασιλίδος καὶ παντὸς τοῦ ὑπηκόου λαοῦ.

Et sic quidem coronatus imperator coronat etiam propriam uxorem. Si imperator prius coronatus fuerit, coronatur imperatrix a proprio conjugis suo et imperatore, quando ducta illa in uxorem nuptialem solemnitatem peragit.

Si autem, ut prædiximus, fiat, postquam novus imperator propriam uxorem et imperatricem coronavit, et postquam illa eundem debita veneratione affectu, ascendentes simul in anabathram seu tabulatum, rursus considunt in thronis, imperator quidem tenens crucem (sceptrum suum), nova vero imperatrix ramum seu palmam, ut antea ostensum; dumque 93 mystagogia peragitur, imperatores sedent. At decantato trisagio, vel apostolicis Scripturis divinisque Evangelii lectis, surgunt et ipsi. Cum autem utraque ex parte templi lignæ anabathræ hunc ipsum in usum exstructæ sint, illas occupant protopsaltæ et domestici et lectores, quos veteri more in hujusmodi panegyricis festis et initiationibus clamatores vocant, qui canunt cantica quædam huc facientia et accommodata; qui utraque ex parte tenent tres hastas, circulis ligneis insignitas, ex quibus in orbem panni serici cocinei et candidi dependent quasi duarum spithamarum. Quæ (hastæ) peracta liturgia imperatorem antecedunt, iis et qui ipsas portant præeuntibus et cantantibus usque ad magnum palatium. Quo autem modo hoc fiat, ratio queritur.

Quando igitur in magno introitu inchoatur hymnus, accedentes ex honoratoribus ecclesiæ diaconis invitant imperatorem. Ille cum illis se confert ad locum qui prothesis appellatur, ubi sancta reposita sunt. Cæterum adhuc extra prothesin stans ascendit super saccum et diadema mandyam aureum; dextera manu tenet crucem, prout moisis est ferre

μένα κυκλόθεν. Εἰ δὲ τύχοι οὐσα χήρα, τὸ μὲν βῆλον κατέχει καὶ ἰσταμένη καὶ καθήμενη, φορεῖ δὲ ἔνδυμα μέλαν λεγόμενον ἱμάτων καὶ μαυροῦσαν ὀξύ. Ἡ δὲ νέα βασιλὶς ἰσταμένη καὶ αὐτῆ, καὶ κατεχομένη ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ὑπὸ δύο συγγενῶν τῶν γνησιωτάτων, ἢ εἰ μὴ ἔχει γνησίου, ὑπ' εὐνούχων δύο, κατέρχεται ἀπὸ τῆς ἀναθάβρας, καὶ ἐρχομένη ἰσταται πρὸ τοῦ σωλείου. Κατερχόμενος οὖν τοῦ ἀμβωνος ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνήρ αὐτῆς, λαμβάνει ἀπὸ τῆς τοῦ πατριάρχου χειρὸς τὸ στέμμα εὐλογοῦν πρότερον παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐπιτίθει τῇ κεφαλῇ τῆς ἑαυτοῦ γυναίκος, οὐχ ὅμοιον τῷ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἑτερόν τι σχῆμα προητοιμασμένον ὑπάρχον, καὶ βασταζόμενον καὶ αὐτὸ ἢ ὑπὸ γνησίων, ὡς εἴρηται, συγγενῶν αὐτῆς ἢ ὑπὸ δύο εὐνούχων. Ἡ δὲ ἐπιτεθέντος τῇ κεφαλῇ αὐτῆς τοῦ στέμματος παρὰ τῆς τοῦ βασιλέως καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς χειρὸς εὐθὺς προσκυνεῖ τὸν βασιλέα καὶ ἀνδρα αὐτῆς, ὡσπερ ὁμολογοῦσα διὰ τῆς προσκυνήσεως ὑπ' αὐτὸν εἶναι καὶ ὑποτετάχθαι αὐτῷ. Ὁ δὲ πα-

τριάρχης ἀναγινώσκει ἑτέραν αὐθὺς εὐχὴν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως

Καὶ οὕτως μὲν στεφόμενος ὁ βασιλεὺς στέφει καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γυναῖκα· εἰ δὲ συμβῇ προσεστεμμένον εἶναι τὸν βασιλέα, στέφεται ἢ βασιλὶς παρὰ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς καὶ βασιλέως ὁμοίως, ὅταν ἀναβόμενος αὐτὴν εἰς γυναῖκα ἐπιτελῇ τὴν ἐπιγύμιον τελεστὴν.

Ἄν δὲ ὡς προεπιόμεν γένηται, μετὰ τὸ στέφαι μὲν τὸν νέον βασιλέα τὴν ἰδίαν γυναῖκα καὶ βασιλίδά, ἐκείνην δὲ, ὡς εἴρηται, προσκυνῆσαι, ἀναβάντες καὶ οἱ δύο εἰς τὴν ἀναθάβραν κάθηται αὐθὺς ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν βασιλεὺς κατέχων σταυρὸν, ἢ δὲ νέα βασιλὶς βῆλον, κατὰ τὸ εἰρημένον. Καὶ τῆς μὲν ἄλλης μυσταγωγίας γινομένης κάθηται οἱ βασιλεῖς, τοῦ τρισαγίου δὲ ὕμνου ἀδομένου ἢ τῶν ἀποστολικῶν Γραφῶν ἢ τῶν θείων Εὐαγγελίων ἀναγινωσκομένων ἀνίστανται καὶ αὐτοί. Ἐξ ἑκατέρων δὲ μερῶν τοῦ ναοῦ ξυλίνων οὐσῶν ἀναθαβῶν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεποιημένων, ἰστάμενοι ἐπάνω εἰς τὸ πρωτοψάλτα καὶ οἱ δομῆστικοὶ καὶ οἱ ἀναγνώσται, οὗς ἐξ ἔθους καλαίου κράκτας ἐν ταῖς τοιαύταις; ὀνομάζουσι πανηγύρεσι καὶ τελεταῖς, ψάλλουσιν ἄσματά τινα συντελοῦντα καὶ ἡρμοσμένα εἰς τὰ τοιαῦτα. Κατέχουσι δὲ ἐξ ἑκατέρων μερῶν ἀνὰ τρία κοντάρια, ἔχοντα ἕκαστον γύρους ἐκ ξύλων, ἐκκεραμμένα; ἔχοντα κυκλόθεν μετάξας κοκκίνης καὶ λευκάς, ὅσον εἰσπιθάμους· ἃ καὶ μετὰ τὸ τελεσθῆναι τὴν λειτουργίαν προηγούνται τοῦ βασιλέως, τῶν κατεχόντων αὐτὰ προϊόντων καὶ ψάλλοντων μέχρι καὶ τοῦ μεγάλου παλατίου· τινὲς δὲ τῶν γίνονται τοῦτο, ὁ λόγος ζητεῖται.

Ἀρχόμενος δὲ ψάλλεσθαι τοῦ ἐπὶ τῇ μεγάλῃ εἰσοδῷ ὕμνου, ἐρχόμενοι οἱ ἐντιμότεροι τῶν διακόνων τῆς ἐκκλησίας προσκαλοῦνται τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ ἔρχεται μετ' αὐτῶν εἰς τὴν λεγομένην προθέσιν, ἐνθα κείνται τὰ ἅγια. Ἐπι δὲ ἐξω τῆς προθέσεως ἰστάμενος ἐνδύεται ἐπάνω τοῦ σάκκου καὶ τοῦ διαδήματος; μανθῶν χρυσοῦν. Καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ

κατέχει τὸν σταυρὸν, ὡς σύνηθές ἐστι κρατεῖν τὸν βασιλέα, ἔταν καὶ τὸ στέμμα φορεῖ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κατέχει ἀρθῆκα. Ἐπέχει γὰρ τότε τὰς ἐξ ἐκκλησιαστικῆν ἦν χαλοῦσι τοῦ δεσποτάτου. Κρατῶν οὖν ἀμφοτέρα ὁ βασιλεὺς, ἡγουν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν ἀρθῆκα, προηγείται τῆς εἰσόδου πάσης· ἐξ ἀμφοτέρων δὲ τῶν μερῶν συμπαρακολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ τε βάραγγοι πάντες πελεκυφόροι καὶ νέοι εὐγενεῖς ἑνοπλοῖοι περὶ ἑκατόν. Οὗτοι μὲν οὖν ἀκολουθοῦσιν ἐκ πλαγίων, ὡς εἴρηται, ἐχόμενα δὲ τοῦ βασιλέως· εὐθύς μετ' αὐτὸν ἔρχονται οἱ τε διάκονοι καὶ οἱ ἱερεῖς, σκευῆ δὲ τε ἄλλα τῶν ἱερῶν κρατοῦντες καὶ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ ἅγια. Περιελθόντες· δὲ κατὰ τὴν συνήθειαν τὸν ναὸν ἔρχονται μέχρι καὶ τοῦ σωλῆου. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἵσταται ἐκτός· μόνος δὲ ὁ βασιλεὺς διερχόμενος, τὸν σωλῆα εὐρίσκει τὸν πατριάρχην ἱστάμενον εἰς τὰ ἅγια θύρια. Τὰς οὖν αὐτῶν καὶ ἀμφοτέροι κεφαλὰς, ὁ μὲν πατριάρχης ἐσώθεν, ὁ βασιλεὺς δὲ ἐξώθεν, εἰς σχῆμα δὴθεν χαιρετισμοῦ κλίναντες ἵσταται. Καὶ μετὰ τοῦτο ἔρχεται ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ κατέγων θυμιατὸν, τῇ δὲ ἐτέρᾳ τὸ λεγόμενον ὠμοφόριον τοῦ πατριάρχου. Καὶ εἰς μὲν τὸ παλαιὸν εἶχε καὶ ἡ ἐκκλησία ἀρχιδιάκονον, νῦν δὲ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἔχει τοῦτον ὁ κληρὸς τοῦ βασιλέως. Ἡ αἰτία ζητεῖται. Ἐσαύτως οὐδὲ πρωτοφάλην ἔχει ἡ ἐκκλησία, ἀλλὰ δομέστικον· ὁ δὲ βασιλικὸς κληρὸς καὶ ἀμφοτέρους. Καὶ ὁ μὲν πρωτοφάλης τοῦ βασιλικοῦ ἐξαρχος κλήρου, ὁ δὲ γε δομέστικος τοῦ δεσποϊκοῦ· καὶ ποτὲ μὲν ἔχει καὶ ἡ ἐκκλησία ἕτερον δομέστικον παρὰ τὸν δεσποϊκὸν, ποτὲ δὲ ὁ αὐτὸς ἀμφοτέροις τοῖς κλήροις ὑπηρετεῖ, ὡς περ δὴ καὶ ὁ πρωτοπαπῆς. Ἐχει μὲν γάρ ὁ βασιλεὺς πρωτοπαπῆν εἰς τὸν κλήρον αὐτοῦ, ἔχει δὲ ἡ ἐκκλησία· ἔστι δ' ὅτε ὁ αὐτὸς εὐρίσκειται τῶν οὕτως,

Ὁ δευτερεύων δὲ τῶν διακόνων θυμιατὸν βασιλέα, καὶ κλίναντο· αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν βοᾷ μεγάλη τῇ φωνῇ τὸ, « Μνησθεὶ Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ κράτους τῆς βασιλείας· σὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. » Ἐπειὰ ἐπιλέγει τὸ Ἀμήν. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ἐρχόμενοι λέγουσι, διάκονοι τε καὶ μετ' αὐτοὺς ἱερεῖς. Λέγουσι δὲ πάντες οὗτοι τοῦτο καὶ εἰ, τὸν πατριάρχην, ἐρχόμενοι· εἰς τὸ βῆμα, ἦτοι, « Μνησθεὶ Κύριος ὁ Θεὸς τῆς ἀρχιερωσύνης σου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. »

Τοῦτου δὲ τελεσθέντος, αὐθις τὸν πατριάρχην ὁ βασιλεὺς προσαγορεύσας ἀποδύεται ὄνπερ εἴπομεν χρυσοῦν μανδύαν. Ἀπαίρειν δὲ αὐτὸν σύνηθες τὸν τῆς ἐκκλησίας ῥεφερονδάριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀναβάθραν κάθηται, ἀνιστάμενος μόνον ἐν τε τῇ ἀναγνώσει τοῦ ἁγίου συμβόλου καὶ ἐν τῇ τοῦ « Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς » προσευχῇ καὶ ἐν τῇ ὑψώσει τοῦ δεσποϊκοῦ καὶ ἁγίου σώματος. Γενομένης δὲ τῆς ὑψώσεως, εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ὁ βασιλεὺς πρὸς κοινωνίαν ἕτοιμος, κάθηται ἐπὶ θρόνου μέχρι τέλους τῆς ἁγίας λειτουργίας· εἰ δὲ παρσκευασμένος ἔστιν εἰς τοῦτο, προκαλοῦνται

imperatorem, quando gestat stemma. Sinistra tenet nartheceam seu ferulam, habetque tunc locum ecclesiasticum quem vocant deputati. Imperator igitur utrumque portans, nempe crucem et nartheceam, eorum qui sacrorum donorum ingressum perficiunt ducem se præbet. Ex utraque parte comitantur illum Barangi, omnes securiferi, et juvenes nobilitate eximii, armati circiter centum, latro ergo comitantur imperatorem a latere, ut dictum est. Imperatorem proxime subsequuntur diaconi et sacerdotes cum alia sacra vasa tum ipsa sancta portantes. Circumueuntes, ut consuetum est, templum, veniunt usque ad solem omnibus alijs extra stantibus. Solus imperator, transita solem, reperit patriarcham in foribus sanctis stantem, Ambobus igitur, patriarcha intus, imperatore foris in speciem salutationis capita inclinantibus, suo quique loco subsistit. Deinde venit secundarius diaconus dextra manu turibulum gestans, sinistra id quod dicitur pallium seu humerale patriarchæ. Et olim quidem etiam ecclesia habebat suum archidiaconum, nunc vero nequaquam; sed habet illum clerus imperatoris, Causa quaeritur. Similiter neque protopsalten habet ecclesia, sed domesticum; imperatorius clerus utrumque habet. Et quidem protopsalten cleri imperatoris præpositus est, domesticus autem cleri imperatricis exarchus est. Et olim quidem habebat ecclesia alterum domesticum præter illum imperatricis, Aliquando idem utriusque clero inseruit, quemadmodum protopapas quoque. Habet igitur imperator protopapam in suo clero, habet et ecclesia. Est cum idem utriusque clero annexatur. Et de his quidem hunc in modum dictum sit, καὶ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κλήρους. Καὶ περὶ μὲν τοῦ

Ceterum secundarius diaconorum ius imperatrici adolet, ipsoque caput inclinante magna voce intonat illud: « Recordetur Dominus Deus potentiam regni vestri in regno suo, ubique, nunc et semper, et in sacula sæculorum, » Deinde addit, Amen. Idem acciunt post ipsum venientes diaconi, et post hos sacerdotes quoque. Et omnes isti ad tabernaculum progressi patriarchæ itidem hoc canticum incidunt: « Recordetur Dominus pontificatus tui in regno suo ubique, nunc et semper, et in sacula sæculorum. »

Hoc peracto imperator, salutato patriarcha, exiit aureum mandyam, de quo antea diximus. Consuetum vero est ut eum totum ecclesiæ referendarius. At imperator anabathram repetens considet, solimurque assurgit in lectione Symboli et in Oratione Dominica « Pater noster, qui es in cælis, » et in elevationem Dominici et sancti corporis. Post elevationem, si imperator non est paratus ad communionem, sedet in solio suo usque ad finem sanctæ liturgiæ seu missæ. Si vero ad communionem præparatus 98 est, invitant illum prædicti diaconi, cum quibus ingreditur imperator in tabernaculum

sen in Sancta sanctorum ; et accepto turibulo incensat, crucis in speciem, sacram mensam, primum quidem ad orientem, deinde ad septentrionem, postea ad occidentem et tandem ad meridiem. Deinde iterum ad orientem incensans sufflitus quoque patriarcham honorat. Ipse autem salutato imperatore eidem incensi et sufflitus honorem redhibet. His peractis imperator deposita de capite corona tradit eam diaconis. At patriarcha postquam pretiosum Domini corpus sumpsit, tradit quoque imperatori in manus Dominici corporis particulam ; qua sumpta sumit etiam vivificum sanguinem ; communicat autem, patriarcha sanctum calicem tenente, ipse os ad calicem applicans, quemadmodum sacerdotes solent.

Postquam divinorum mysteriorum particeps effectus est, imposita rursus capiti corona egreditur e sacro tribunali, finita liturgia et populo pane sanctificato, quod antidorum nominamus, distributo ; de quo postquam et ipse participavit, et benedictionem a patriarcha cæterisque presentibus episcopis accepit, eoi unque manus desculatus est, ascendit ad locum Catechumena dictum. Lignea ibi quoque anabathra, sed modica, præparata, et postis thronis, qui quotidiano sunt in usu, ascendunt novus imperator et uxor ejus imperatrix cum imperatore patre **97** et imperatrice matre, presentibus itidem supradictis protopsalthis et domesticis, aureis velis anabathram velantibus, ne imperatores videantur. Cantores cantant illud : « Exoriamini. » Statim igitur sublatis velis, omnes illi qui in Catechumenis sunt faustis acclamationibus imperatores extollunt. Quo facto descendunt imperatores, abeuntque cum imperatrici-bus in palatium stemmata capitibus ferentes ; et ibi quidem soli in equis, alii omnes a despota usque ad novissimum pedites.

Erant olim consuetudo ut imperatoris equus tali in panegyri circa collum et retro sellam supra scapulas ferret ea quæ vocabantur χαιώματα, ex margaritis et unionibus confecta ; paululum autem supratalos circumligata serica rubra, quæ appellantur flocci. Nunc quidem cætera desierunt, flocci vero adhuc sunt in usu.

Mensa ibidem præparata accumbentes epulantur, stemmatibus suis insigniti, quibus ministrat magnus domesticus. Si non sit magnus domesticus, ministrat despota, aut alius ex illis qui dignitates nuncupantur, quales sunt despota, sebastocrator, Cæsar, panhypersebastus et protovestiarius soli. Sin minus, honoratior ex proceribus, presentibus omnibus circumstationis imperatoris consortibus ferula.

98 Hac igitur die ibidem manentes postridie ad alia palatia se conferunt, ubi rursus in populum ab alioquo

Α τούτον αἰθῆς οἱ προῤῥηθέντες διάκονοι. Εἰσέρχεται οὖν βασιλεὺς μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ἄγιον βῆμα, καὶ λαμβάνων θυμιατὸν θυμιατὴν τὴν ἱερὰν τράπεζαν στευροειδῶς, πρῶτον μὲν κατὰ ἀνατολάς, εἶτα πρὸς ἄρκτον, εἶπειτα πρὸς ἐσπέραν, καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μεσημέριαν. Εἶτα πάλιν πρὸς ἀνατολάς θυμιατὸν θυμιατὸν καὶ τὸν πατριάρχην. Αὐτὸς δὲ προσὰγ ρεύσας, καὶ λαβὼν ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χειρὸς τὸν θυμιατὸν, ἀντιθυμιατὸν βραχίονα. Μετὰ δὲ τούτοις ἐκβάλλων ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς τὸ στέμμα ἐγχειρίζει τοῖς διακόνοις· ὁ δὲ πατριάρχης μετὰ τὸ κοινωνῆσαι τοῦ τιμίου σώματος δίδωσι καὶ τῷ βασιλεὶ εἰς τὰς χεῖρας μερίδα τοῦ δεσποτικοῦ σώματος· οὗ καὶ μετασχὼν κοινωνεῖ ὁμοίως καὶ τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος. Κοινωνεῖ δὲ τοῦ μὲν πατριάρχου τὸν ἅγιον κρατῆρα κατέχοντος, αὐτὸς δὲ προσάγων τῷ κρατῆρι τὸ στόμα, ὡσπερ καὶ οἱ ἱερεῖς.

Μετὰ δὲ τὸ κοινωνῆσαι τῶν θείων μυστηρίων, περιθέμενος αἰθῆς τὸ στέμμα τῇ κεφαλῇ, ἐξέρχεται τοῦ ἁγίου βήματος· καὶ τελεσθείσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, καὶ τοῦ διαδομένου τῷ λαῷ ἁγιάσματος, ὁ φάμεν ἀντιδωρον, αἰθῆς μετασχὼν, καὶ εὐλογηθεὶς παρὰ τε τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν παρόντων ἀρχιερέων, καὶ κατασπασάμενος τὰς αὐτῶν χεῖρας, ἀνέρχεται εἰς τὰ λεγόμενα Κατηχούμενα. Φυλῆς δὲ κάκεισε ἀναβάθρας μετρίας οὐσίας προκατεσκευασμένης καὶ θρόνων τῶν καθ' ἡμέραν συνήθων ἐπικειμένων, ἀνέρχονται ὁ τε νέος βασιλεὺς καὶ ἡ αὐτοῦ γυνὴ καὶ βασιλεὺς μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς καὶ τῆς δεσποίνης καὶ μητρὸς, συμπαρόντων καὶ τῶν εἰρημένων πρωτοφαιτῶν καὶ δομestikῶν. Χρυσῶν δὲ βηλοθύρων τὴν ἀναβάθραν σκεπτόντων ὡστε μὴ ὁρᾶσθαι τοὺς βασιλεῖς, οἱ ψάλλει ἅδ υσι τὸ « Ἀναταλάτε. » Αἰρομένων οὖν εὐθὺς τῶν βηλοθύρων εὐφημοῦνται οἱ βασιλεῖς ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς κατηχουμένοις ὄντων ἀπάντων. Γενομένου δὲ καὶ τούτου κατέρχονται οἱ βασιλεῖς, καὶ ἀπέρχονται μετὰ τῶν δεσποινῶν εἰς τὸ παλάτιον στεφφοροῦντες, οὗτοι μὲν ἐπιποιοὶ μόνοι, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες περὶ, ἀπὸ τοῦ δεσπότης μέχρι καὶ τοῦ μικροτέρου.

Ἦν δὲ πρότερον μὲν συνήθεια φορεῖν τὸν τοῦ βασιλέως ἵππον ἐν τῇ τοιαύτῃ πανηγύρει περὶ τὸν τράχηλον καὶ ὀπισθεν τῆς σέλλας ἐπάνω τῶν σκαπουλιῶν ἅπερ ὀνομάζοντο χαιώματα, ἐκ μαργάρων καὶ λίθων συγκαίμενα, μικρὸν δ' ἄνωθεν τῶν ἀστράγαλων περιδεδεμένας μετὰ τῆς ἐρυθρᾶς, ἅπερ ὀνομάζοντο τούθια. Νῦν οὖν τὰ μὲν ἄλλα οὐκ εἰσὶ, τὴ δὲ τῶν τουθίων γίνεται.

Τριπέζης δὲ ἐκεῖσε προητοιμασμένης οὐσίας καθήμενοι εὐχολοῦνται στεφφοροῦντες. Ὑπηρετεῖ δὲ αὐτοῖς ὁ μέγας δομestikός. Ἄν δὲ μὴ ὑπάρχῃ μέγας δομestikός, ὑπηρετεῖ ὁ δεσπότης ἢ τις τῶν ἀξιωματικῶν· εἰ δὲ μὴ, ὁ ἐντιμότερος, περιετταμένων πάντων ἀρχόντων μετὰ τῶν ἑαυτῶν φορεμάτων οὐ μὴν δὲ δίδονται πρὸς αὐτοὺς τότε μίνοι.

cum suis ornamentis, quibus non porriguntur

Ταύτην οὖν τὴν ἡμέραν ἐκεῖσε μένοντες, τῇ μετ' αὐτὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἔρχονται παλατίοις, ὅπου καὶ

αὐθις βίπτονται ἐπικόμβια παρὰ μὲν συγκλητικῶν **A** τῶ λαφ. Ὅ δὲ γε βασιλεὺς καὶ αὐτὸς κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐξέρχεται μὲν ἐν τῇ αὐλῇ, ἐν ᾧ τόπῳ ἡ εἰκὼν ἐστὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Γεωργίου, ἵσταται δὲ πλησίον αὐτοῦ ὁ τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου ἀρχὼν, καὶ ἔχει ἐντὸς τοῦ ἱματίου αὐτοῦ νομισμάτα χρυσᾶ κεχυμένα πολλὰ· ὧν καὶ δραττόμενος ὁ βασιλεὺς σκορπίζει εἰς τοὺς περιεστώτας ἀρχόντας· τε καὶ ἀρχοντόπουλα, ἐφ' ὅσον ἂν δοκεῖ τοῦτο. Αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης διαδόσεως τῶν νομισμάτων ἐστὶν τὸ βολιέσθαι τὸν βασιλεῖα συνευφραίνεσθαι αὐτῷ ἀρχοντάς τε πάντας καὶ ἀρχοντόπουλα καὶ τὸ φοσσάτον καὶ τὸν δῆμον, ἐσθιόντας καὶ πίνοντας ἐξ ἀναλωμάτων βασιλικῶν. Δέκα δὲ ἐφεξῆς ἡμέρας ἡ πλείους ἢ ἑγγὺς ἐλάττους τούτων (οὐδὲ γάρ ἐστι νεομισμένους ἀριθμὸς ἡμερῶν, ἀλλ' ὅπως ἂν βούλοιο ὁ **B** βασιλεὺς) ἐορτάζουσι πολυτελεῶς, τὰς συνήθεις καθημερινὰς στολὰς λαμπρὰς καὶ πολυτελεῖς οὖσας φέροντες.

Γίνονται οὖν κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας, αἱ εἰπομεν, εὐωχίαι καὶ δεῖπνα πολυτελεῖ· καὶ καθήμενοι· οἱ τῆς συγκλήτου πάντες εὐωχούντες· εὐφραίνόμενοι ἔμπροσθεν τῶν βασιλέων, εὐωχουμένων καὶ αὐτῶν ἐν τῇ ἑαυτῶν τραπέζῃ. Ἰπηρεταί δὲ τότε αὐτοῖς ὁ δομέστικος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης·· εἰ δ' οὐ, τῶν ἐκ γένους τῆς τοῦ βασιλείου· ἀσκητῆς, ᾧ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς. Ὁ δὲ μέγας δομέστικος ἐν τῷ προσηκόντι αὐτῷ τόπῳ μετὰ τῶν ἄλλων συγκλητικῶν ἀνακείμενος· καὶ αὐτὸς εὐωχεῖται. Ἡ τοιαύτη δὲ τάξις ἀπαρλλάκτως γίνεται καὶ ἐν τοῖς γάμοις τῶν βασιλέων.

Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ εὐωχίῃ· σαι τὸ ἑαυτοῦ φορεῖ στέμμα, εἰ προεστεμμένος ἐστὶ. Κάθηται δὲ ἐν τῇ ἀναβάθρῃ οὕτως, ὡς ἐν τῇ στεφηνφορῆ προεῖρηται.

Δεῖ δὲ γινώσκειν καὶ τοῦτο, ὅτι ὀπηνίκα φορεῖ τὸ ἑαυτοῦ στέμμα ὁ βασιλεὺς ἢ ἐν προβλήσει πατριάρχου ἢ δεσπότης ἢ καθ' ὅταν δὴ τινα χρεῖαν ἄλλην, συνήθειά ἐστι· παρῆσθαι τούτῳ τέσσαρας ἀπὸ τῶν ἐντιμωτέρων ἀρχόντων τῆς πολιτείας, ἀνά δύο ἐξ ἑκατέρου μέρους, φοροῦντας μὲν ἐπιλούρικα χρυσᾶ καὶ σκαρινικὰ κόκκινα, κατέχοντας δὲ ἐν χερσίν ἑλαστοὺς ἀσπίδα στρογγύλην γεγραμμένον τὸν βασιλεῖα ἔχουσαν ἐπιππον, καὶ κοντάριον καχυρωμένον ἐχὼν τὸ ξίλον. Τὰ μὲν οὖν κοντάρια ταῦτα ὀνομάζονται· ρομφαῖαι, οἱ δὲ κατέχοντες· ρομφαιοκράτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ προβλήσεως δεσπότης.

Ποιοῦσιν ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἐνθα ὁ βασιλικὸς ἵσταται θρόνος, διάφραγμα διὰ βλαστῶν χρυσῶν τὸν τε θρόνον διαχωρίζον καὶ τὴν παράστασιν. Καὶ τῶν μὲν ἀρχόντων τὰ σκαρινικὰ φοροῦντων παράσημά τε, σκαρινικὰ δηλονότι καὶ τὰ λοιπὰ, ὑποδύουσι τὸν δεσπότην ἀρχόντες, πρὸς οὓς ἂν ἴριτοι ὁ βασιλεὺς, ἐντὸς τοῦ τρικλίνου περὶ τὸ ἄκρον, τὰ τε διβόλεα πέδιλα καὶ καθάδιον ὀξυῖ τῆ κόκκινον μαργαριταρεῖνον. Ὁ δὲ βασιλεὺς φορῶν ἐν τῷ κελίῳ αὐτοῦ

senatorii ordinis epicombia sparguntur. Imperator hac die in aula confert se ad eum locum ubi est imago magni martyris Georgii. Stat vero prope ipsum imperatorii vestiarii seu ararii praefectus, tenetque intra vestem suam multa aurea numismata confusim sparsa. Quae imperator apprehensa dispergit in circumstantes proceres et honorarios pueros, quotquot ipse volet. Causa hujus distributionis numismatum est, quod imperator cupiat omnes proceres et honorarios pueros, exercitum et populum simul laetari, edentes et bibentes ex imperatoris impensis. Decem consequentibus diebus, aut pluribus aut paucioribus (neque enim est certus dierum numerus, verum quoties imperatori placuerit), perfectas serias agunt, splendidis suis et sumptuosis quotidie induti vestimentis.

Instituuntur ergo his diebus, quas diximus, epulae et coenae opiparae omnibus de senatu cum laetitia epulantibus coram imperatoribus, qui et ipsi in propria sua mensa epulantur. Quibus tunc ministrat domesticus et praefectus mensae; sin minus, aliquis honorarius ephelus, capite non tectus, ex imperatoris stirpe, cui id imperaverit imperator. At **99** magnus domesticus in loco sibi debito cum aliis senatorii ordinis accumbens epulatur et ipse. Et hic ordo servatur etiam sine ulla variatione in imperatorum nuptiis.

Sciendum et hoc, imperatorem benedictionem nuptialem suscipientem ferre suam coronam, si prius coronatus fuerit. Eodem autem modo sedet in anabathra quo in die coronationis suae, ut ante dictum.

Nosse etiam hoc oportet, moris esse ut imperatori quoties fert suum stemma, sive in creatione patriarchae sive despotae, sive ob aliam quamcumque necessitatem, assistant quatuor ex honoratioribus proceribus politicis, duo ex qualibet parte; qui gestant aurea epitorica et scaranica coccinea, tenentque singuli in manibus clypeum rotundum, equesstri imperatoris imagine insignitum et hastam inaurato ligno constantem. Quae hastae vocantur rhomphae, et qui eas tenent, rhomphaeocratores.

CAPUT XVIII.

De creatione despotae.

Faciunt in triclinio, ubi stat imperatorius thronus, sepimentum aureis splendidum pannis, quod thronum et circumstationem separat. Et **100** proceribus quidem sua insignia gestantibus, utpote scaranica et id genus alia, induunt despotam proceres ii quos imperator praescripserit, intra triclinium, in summa ejus parte, nempe duplici colore cothurnis, cathedra violaceo vel coccineo, margaritis distincta. At imperator gestans suo in couclavi stemma suum

et reliqua, procedit ad locum throni sui. Sepimento
 fitur patefacto omnes precantur multos annos.
 Deinde duo ex honoratioribus proceribus adducunt
 despotatus candidatum, et statuunt ante imperato-
 rem, quem stans sic affatur : (Imperium meum sine
 majestatis mea creat te despotam;) et statim omnes
 sui multorum annorum appreciationem erumpunt.
 Melendum vero imperatorem non solum stare, quan-
 do despotam creat; sed quodcumque aliquid offi-
 cium confert, licet minimum sit, id stans facit. At
 despotam pedem imperatoris osculatur. Ut surrexit,
 imponit imperator propria manu capiti ejus coro-
 nam ex unionibus et margaritis confectam, haben-
 tem quatuor parvulas cameras seu forniculas ante,
 retro et ab utroque latere, si ad despotatum eve-
 lus sit filius imperatoris : si autem gener, tum an-
 te duntaxat; quod sertum appellatur etiam stemma-
 logyrium; iterumque multos annos apprecantur.
 Deinde clauso interstitio imperator ad suum con-
 stitit; despotam itidem in suum cum omnibus
 praesulis gestaminibus, **101** comitantibus eum
 proceribus in equis, quorum singuli sua propria
 stant ornamenta, ut antea dictum.

CAPUT XIX.

De creatione sebastocratoris et Cæsaris.

Sebastocratoris et Cæsaris inauguratio eodem
 modo, sine ulla mutatione, peragitur quo despotam. **C**
 praesulis gestaminibus capitis. Hæc enim quæ anti-
 quitas fuerint, adhuc quaeritur. At imperator Can-
 tacuzenus, cum uxoris suæ fratres Manuelem et
 Asanios ad sebastocratoris dignitatem
 pervenisset, concessit iis. ut gestarent coronas ex
 unionibus et sili coloris et ex margaritis, una et sola
 camera seu fornicula ab anteriore parte constantia.
 Deducunt autem illos in proprias aedes univ. rsi
 proceres suis gestaminibus conspicui, prout etiam
 despotam deduci solet.

CAPUT XX.

*De electione et inauguratione patriarchæ aliorum-
 que patriarcharum et episcoporum.*

Congregantur, qui tunc Cpoli degunt, episcopi,
 licet plures fuerint : sin minus, duodecim; præterea
 etiam ex vicinis ecclesiis evocati. Si **102** vero ne-
 que ex iis qui peregre advenerunt, neque ex finiti-
 mis ecclesiis duodenarius numerus episcoporum
 sufficiens queat, tunc necessario in loco suffragii fe-
 rendi sedent tot quot reperti fuerint, tresque in
 patriarcham eligunt, quos scilicet Deus ipsis inspi-
 raverit; suorum nomina scripto consignata defe-
 runt selecti ecclesiæ proceres ad imperatorem, qui
 simul cum ecclesiasticis proceribus perferunt ele-
 ctionem ad electum, electum, inquam, et ab Eccle-
 sia et ab imperatore. Si electus electioni annuat,

et stémma καὶ τὰ λοιπὰ ἔρχεται ὅπου ἐστὶν ὁ θρό-
 νος αὐτοῦ. Τοῦ γοῦν διαφράγματος ἀνοίγντος πο-
 λυχρονίζουσι πάντες· εἶτα τῶν ἐντιμοτέρων ἀρχον-
 τες δύο φέρουσι τὴν ὑπόψηφον δεσπότην, καὶ
 ἰστάσιν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, καὶ λέγει πρὸς
 αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἰστάμενος οὕτως· « Ἡ βασιλεία
 μου προβάλλεται σε δεσπότην, » καὶ αὐτίκα πάλιν
 πολυχρονίζουσι πάντες. (Ἰτέον δὲ ὅτι οὐχ ὅτε
 μόνον προβάλλεται δεσπότην ὁ βασιλεὺς ἰσταται·
 ἀλλὰ καὶ ὀπηνίκα τῶν ὀφφικίων πο. ἤσει τι, κἄν
 ἐλάχιστον ἦ, ἰστάμενος· τοῦτο ποιεῖ. Ὁ δὲ γε δε-
 σπότης τὸν τοῦ βασιλέως κύφας ἀσπάζεται πᾶσα.
 Ἀναστάντος οὖν, ὁ βασιλεὺς περιτιθήσιν οἰκιοχει-
 ρως τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ στέφανον διὰ λίθων καὶ
 μαργάρων, ἔχοντα καμάρας μικρὰς τέσσαρας ἔμ-
 προσθεν τε καὶ ὀπισθεν καὶ ἐκ πλαγίων, εἰ ἄρα ὁ
 χειροτονηθεὶς βασιλεὺς υἱὸς ἐστίν, εἰ δὲ γαμβρὸς
 τύχοι ὢν, ἔμπροσθεν μόνον· ἔς δὲ στέφανος κλει-
 ται καὶ στεμματογύριον. Καὶ πολυχρονίζουσιν αὐ-
 θις. Ἐπειτα κλεισθέντος τοῦ διαφράγματος, ὁ μὲν
 βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, ὁ δὲ γε
 δεσπότης εἰς τὴν αὐτοῦ ὀσπίτιον μετὰ τῶν ῥηθέν-
 των αὐτοῦ φορεμάτων, πάντων ἀρχόντων ἐπίπλων
 ἀκολουθούτων αὐτῷ, ἐκάστων τὰ αὐτῶν φορού-
 των φορέματα, καθὰ προεῖρηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

*Ἐπὶ προβλήσεως σεβαστοκράτορος καὶ Καί-
 σαρως.*

Ἡ τοῦ σεβαστοκράτορος καὶ τοῦ Καίσαρος πρό-
 βλησις ἀπαρξάλλωτος ὡς καὶ ἡ τοῦ δεσπότητος γίνε-
 ται, πλην τῶν ἐπὶ κεφαλῆς φορεμάτων. Ταῦτα γὰρ
 τὰ μὲν παλαιὰ ζητεῖται· ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ Κων-
 στακτουζηνὸς τοὺς γυναικαδελφοὺς αὐτοῦ Μανουὴλ καὶ
 Ἰωάννην τοὺς Ἀσανίους τιμήσας σεβαστοκράτορας,
 ἐφόρεσε καὶ στεφάνους διὰ λίθων ἑρανεῶν καὶ
 μαργάρων, ἔχοντας ἕκαστον αὐτῶν ἔμπροσθεν ἀνά
 μίαν καὶ μόνην καμάραν.

Συναπέρχονται δὲ καὶ μετ' αὐτῶν εἰς τὰ αὐτῶν
 ὀσπίτια πάντες οἱ ἀρχόντες μετὰ τῶν αὐτῶν φορε-
 μάτων, ὡς καὶ εἰς τὸ τοῦ δεσπότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

*Ἐπὶ προβλήσεως πατριάρχου καὶ περὶ χειροτο-
 νίας τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλων πατριαρχῶν τε καὶ
 ἐπισκόπων.*

Συνάγονται οἱ ἐπιδημοῦντες τῇ Κωνσταντινου-
 πόλει ἀρχιερεῖς, εἰ μὲν καὶ πλείους τύχοιεν ὄντες,
 εἰ δ' οὖν, δώδεκα· εἰ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων
 ἐκκλησιῶν μεταξὺ κλημένοι. Εἰ δὲ μήτε ἐπιδημοῦν-
 τες τύχοιεν μήτε ἐν ταῖς πλησιοχώροις ἐκκλησίαις
 ὄντων ἀρχιερεῖς δώδεκα, κάθηται ἐν τῷ ψηφιο-
 φερίῳ ἐξ ἀνάγκης ὅσοι ἂν εὐρεθῶσι, καὶ ἐκλέγονται
 εἰς πατριάρχην πρόσωπα τρία, οὓς ἂν ὁ θεὸς χο-
 ρηγήσει εἰς τὴν γνῶσιν αὐτῶν· ὧν τὰ ὀνόματα δια-
 κομιζουσιν ἐγγράφως τῷ βασιλεὶ οἱ τῶν ἀρχόντων
 τῆς ἐκκλησίας ἕκκροτοι, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκλέγεται
 ἀπὸ τούτων ὃν ἂν ὁ θεὸς ἐμβρατεύσει εἰς τὴν γνῶσιν
 αὐτοῦ. Εἶτα ἀποστέλλονται ἀρχόντες παρ' αὐτοῦ
 οὓς ἂν δακρυνοὶ, καὶ οἱ δηλωθέντες ἐκκλησιαστικοὶ
 ἀρχόντες, καὶ διακομιζοῦσι τὸ ψήφισμα πρὸς τὸν

ψηφισθέντα καὶ ἐλεγέντα ὡς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἅ τε καὶ τοῦ βασιλέως. Κἂν μὲν δέξηται τοῦτο, ἤδη καλὸν· εἰ δὲ μὴ, ἀπέρχονται εἰς τὸν ἕτερον· εἰ δὲ καὶ οὗχ οὗτος, εἰς τὸν λοιπὸν. Εἰ δ' ἴσως οὐδ' ὁ τρίτος, γίνονται αὐθις ψῆφοι ὡς ἐξ ἄλλης ἀρχῆς, καὶ μετὰ τὸ δέξασθαι τὸν ψηφισθέντα τὸ μήνυμα, προβάλλεται τοῦτον ὁ βασιλεὺς οὕτως.

Γινομένη· ἀναβάθρας διὰ ξύλων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τρικλίνου, περισσεπομένης διὰ βλατίου κοκκίνου, ἐφ' ἧς ἵσταται θρόνος βασιλικὸς ὁποῖος ἐν τῇ τοῦ βασιλέως στεφνοφωρίᾳ εἴρηται, ὁ μὲν τρικλινὸς ἐστὶ διαπεφραγμένος βλατίοις, καθὰ καὶ ἐν τῇ τοῦ δεσπότης προβλήσει δεδῆλωται, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ τε στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ φορῶν ἐλθὼν ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐρχόμενος· ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ, πάντων τῶν ἀρχόντων παρισταμένων ἔξω τοῦ διαφράγματος μετὰ τῶν παρασῆμων καὶ φορεμάτων αὐτῶν. Καὶ θρόνον ἡρανεῖο τεθέντος κατὰ τὸ τοῦ τρικλίνου τρίτον μέρος ἀπὸ τοῦ τοίχου πρὸς τὸν βασιλέα, περισσεπομένου διὰ βλατίου χρυσοῦ, ἔρχεται ὁ ὑπόψηφος πατριάρχης (ὑπόψηφος γὰρ μέχρι τότε λέγεται) καὶ καθίζει ἐπ' αὐτοῦ. Εἶτα τῶν βλατίων τοῦ διαφράγματος αἰρομένων ἀνίστανται ἀμφοτέρω, καὶ πάντες αὐτίκα πολυχρονίζουσι. Καὶ μετὰ τοῦτο οὐκ ἀπὸ τῶν ἀξιωματῶν τις, τοῦτ' ἐστὶν ἡ δεσπότης ἢ σεβαστοκράτωρ ἢ Καίσαρ, φέρει τὸν ὑπόψηφον (οὐδὲ γὰρ ἐνδημοῦσιν οὗτοι ταῖς τῶν πατριαρχῶν προβλήσει τῇ αἰτίᾳ ὅτι τοῦ πατριάρχου καθήμενου ἀνωκεῖν ἐστὶν ἵστασθαι τούτους· πάλιν δὲ τῆς τῶν βασιλέων εὐφημία· γινομένης οὐκ ἐφέται τούτους καθῆσθαι· διὰ τοῦτο καὶ οὐ πάριστιν), ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχόντων ὁ κρείττων καὶ διαφωρώτερος ἐπαίρων διὰ χειρὸς φέρει τοῦτον ἐμπροσθεν τῆς ἀναβάθρας. Τοῦ οὖν πατριαρχικοῦ δικανκίου ἐκείσε ἐν τῷ ῥηθέντι διαφράγματι ἐδρικομένου, λαβὼν τοῦτο ὁ βασιλεὺς διὰ τινος τῶν μὴ φορούντων σκιάδια εὐγενῶν, ἵσταμένου καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰ πάριστιν ἐκείσε, μεγάλη φωνῇ λέγει οὕτως· « Ἡ ἅγια Τριάς διὰ τῆς παρ' αὐτῆς δωρηθείσης ἡμῖν βασιλείας προβάλλεται σε ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμεικὸν πατριάρχην. » Καὶ οὕτως αὐτίκα πολυχρονίζουσι πάντες. Εἶτα ὁ πατριάρχης ἐπὶ τῆς ἀναβάθρας ἀνελθὼν λαμβάνει τὸ δικανκίον ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χειρὸς, καὶ εὐλογῶν αὐτὸν εὐθὺς κατέρχεται. Καθεσθέντων οὖν ἑκατέρων ἐπὶ τῶν θρόνων αὐτῶν, γίνονται ἡ εὐφημία τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πατριάρχου. Καὶ μετὰ τὴν εὐφημίαν κλεισθέντος τοῦ διαφράγματος, ὁ μὲν βασιλεὺς εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, ὁ δὲ πατριάρχης ἀπέρχεται ἰππότης εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, τοῦ ἵππου αὐτοῦ περισσεπομένου Συναπέρχονται δὲ καὶ οἱ ἀρχόντες μετ' αὐτοῦ τὰ βασιλικὰ ἐργαζομένης ἐξω τῆς τοῦ παλατίου αὐτῆς περὶ αὐτοῦ, μετὰ δὲ τὴν πρόβλησιν ἐντός. Σχεπίζουσι δὲ καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ σαγίσματι, καθὼς εἴρηται.

Ἀπὸ τῶν οὖν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν μετὰ τὸ προ-

A bene est ; si abnuat, eunt ad alterum. Si neque iste consentiat, ad tertium se conferunt. Si et hic recuset, rursus de integro et alio quasi principio sumpto suffragia ferunt. Postquam electus suffragantium assensum præbuit, hunc in modum ab imperatore renuntiat.

Exstructa lignæ anabathra ad initium triclinii, operataque coccineis sericis, in qua stat talis imperatoris thronus qualis in coronatione imperatoris descriptus est, triclinium quidem interseptum ejusmodi velis et pannis quales in despotæ inauguratione adhiberi solent. At imperator stentis et alia gestamina gestans sedet in throno suo, egressus ex conclavi suo, omnibus proceribus extra septimum consistentibus cum suis insignibus et ornamentis ; positoque cæso throno circa tertiam triclinii a pariete distantem partem, versus imperatorem, qui aureis velamentis instratus est, venit electus seu suffragis a' huc obnoxius (eo usque enim hoc nomine appellatur) et sedet in illo. Deinde sublati septi velamenti surgit uterque ; et mox omnes ora in apprecationem multorum annorum resolvunt. Post hæc non aliquis summa in dignitate constitutus, puta vel despota vel sebastocrator vel Cæsar, sistit electum (neque isti patriarcharum renuntiationibus interesse solent, hæc de causa, quia patriarcha sedente insolitum est ipsos stare : rursus fausta acclamatio imperatoribus facta non sinit ut isti sedeant ; quamobrem non adsunt), sed ex proceribus dignior et eminentior manu prehensum ducit ante anabathram. Reperto autem intra septum patriarchali pælo, imperator, ministerio nobilis adolescentis ex iis qui sine pileo in aula obambulant, accipit illud, stansque tam ipse quam filius ejus, si adsit, magna voce ita sator : « Sancta Trinitas per imperium ab ipsa nobis concessum constituit te archiepiscopum Cpoleos, novæ Romæ, et œcumenicum patriarcham. » Et mox universi multos annos accinunt. Deinde patriarcha ascendens in anabathram ab imperatoris manu pedum accipit, dataque ei benedictione 104 statim descendit. Sedentibus igitur utrisque in thronis suis, fausta acclamatione tam imperatorem quam patriarcham prosequuntur.

D Post acclamationem clauso septo imperator abit in conclave suum, patriarcha eques se confert ad Sanctam Sophiam ; et equus illius tectus est operimento ex candido panno usque ad caput ; quem comitantur principes, suis quique insignibus spectabiles.

σαγίσματι ἐκ πανίου λευκοῦ μέχρι καὶ κεφαλῆς. αὐτῶν ἐνδεδυμένοι παράσημα.

Sciendum est, patriarcham, dum adhuc tantummodo electus est, ubi accedit ut ab imperatore promoveatur, extra palatium pedibus ambulare, quando ad renuntiationem suam venit, post renuntiationem vero tantum in palatio. Tegunt autem et equum ejus velamento, ut dictum est.

Profectus igitur ad Sanctam Sophiam post suam

renuntiatioem, ut ostensum est, epulum init cum
episcopis et præcibus ecclesiarum. In ordinatione ejus
et consecratione venit imperator ad Sanctam So-
phiam, ferens consuetam sibi in dies singulis sto-
lam. Ordinatur vero patriarcha ab episcopo Hera-
clie; quia Byzantium olim ad episcopatum Hera-
clie spectabat.

Scire oportet alios quidem episcopos duplici cru-
cia signatione sive benedictione accepta eligi, ex
quibus primam nominant parvam, alteram magnam,
hæc est ipsa consecratio; patriarcham vero solum
illa ordinari **105** et consecrari, quandoquidem
imperatoris renuntiatio parvæ per crucem signatio-
nis vitæ supplet.

Ad eundem modum sine ulla variatione peragi-
tur aliorum patriarcharum proclamatio et designa-
tio, nimirum Alexandriæ; Antiochiæ et Hierosoly-
mitarum; quin et archiepiscopi primæ Justinianæ,
Achridis et totius Bulgariae: nam secunda Justiniana
est Cyprus, tertia Carthago.

Episcopi postquam electi et a patriarcha conse-
crati sunt, conferunt se post aliquot dies ad palatium,
vota ibi precesque pro imperatoribus et subjecto
populo facturi et imperatorem veneraturi. Recitat
quibus sacram precationem, circumstante comitatu
publico.

At archimandritæ et protosyncelli, sed et præfecti
venerabilium monasteriorum, postquam a patriar-
cha electi sunt, abeunt et ipsi ad palatium veneran-
turque imperatorem, et ab imperatoris manu pedum
pædagogale accipiunt. Episcopi quidem ad honorem
imperatoris habendum profecti, ut dictum est, vene-
runtur illum pallis suis undulatis indui. Ecclesiarum
vero proceres epirrhiptariis seu capitum tegminibus
lunicisque ornant.

106 CAPUT XXI.

De hæcibus imperatoris gestaminibus;

Patre imperatoris mortuo vel uxore, quin
ei filii et nepotes, si imperatores fuerint, imperator,
quasi dicitur placuerit, et pro libito, fert candida vesti-
menta, deinde citrina sine margellis, postea splen-
didis vestibus amittitur. Si mortem obierit patris
aut matris ex patre, vel frater ejus despotæ honore
decoratus, et quamvis hoc etiam honore careat, vel
soror vel filius, citrina fert tunc quoque indumenta,
usque margellis, postea cum margellis. Quo tem-
pore imperator gestat albas vestes, ut dictum est,
propinquos suos propinque defunctos, omnes pulchras
vestes ferunt, non proceres modo; sed et populus:
propinquus vero ejus qui obiit, imperatore citrina
gestante, nigris vestimentis etiam coram imperatore
usque ad quadragesimum diem utuntur; postmodum
caesiis sive subviridibus, donec imperator ve-
stes mutet; et tunc ipsi quoque candidis vestibus
amittuntur.

Præter hos de quibus diximus, si contingat ali-

α δηθηται, ως δεδηλωται, εὐαχεῖται μετὰ τῶν ἀρ-
χιερῶν καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας. Ἐν
δὲ τῷ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας καιρῷ ἐρχεται μὲν
ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν, τὴν καθ' ἡμέραν
συνήθη φέρων ἐτόλμην· χειροτονεῖται δὲ ὁ πατριάρ-
χος ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου, ἐπέε τῆς Ἡρακλείου ἐπι-
σκοπῆς ἦν τὸ Βυζάντιον.

Ἄξι δὲ γινώσκαι ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι ἀρχιερεῖς χει-
ροτονοῦνται σφραγιζόμενοι ἐκ δευτέρου (τὴν μὲν
πρώτην σφραγίδα καλοῦσι μικρὰν, τὴν δὲ δευτέραν
μεγάλην, ἥτις ἐστὶ χειροτονία), ὁ δὲ πατριάρχης
χειροτονεῖται μόνον, ἐπεὶ ἡ τοῦ βασιλέως πρόβλησις
ἀντὶ τῆς μικρᾶς λογίζεται σφραγιδοῦς.

Ὀμοίως καὶ ἀπαρallάτως γίνεται καὶ ἡ τῶν
ἐτέρων πατριαρχῶν πρόβλησις, τοῦ τε Ἀλεξαν-
δρείου, τοῦ Ἀντιοχείου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων,
ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου πρώτης Ἰουστινι-
ανῆς Ἀχρίδος καὶ πάσης Βουλγαρίας, ἐπεὶ δευτέρᾳ
Ἰουστινιανῆ ἐστὶν ἡ Κύπρος, καὶ τρίτῃ ἡ Καρ-
χιδών.

Οἱ μέντοι γε ἀρχιερεῖς μετὰ τὰς ψήφους αὐ-
τῶν χειροτονοῦνται παρὰ τοῦ πατριάρχου, μεθ' ἡ-
μέρας τινὰς τῆς χειροτονίας αὐτῶν, ποιῶν εὐχὴν
ἕκαστος ὑπὲρ τῶν κρατούντων καὶ τοῦ ὑπάρχοντος,
ἀπέρχεται πρὸς κυνῶν τὸν βασιλέα, καὶ ἀνάγιθσκει
ταύτην τῆς πρᾶσις ἐσταμένης.

Οἱ δὲ γε ἀρχιμανδριταὶ καὶ πρωτοσύγκελλοι, ἀλλὰ
δὴ καὶ καθηγούμενοι τῶν ἐντίμων μοναστηρίων,
μετὰ τὴν σφραγίδα παρὰ τοῦ πατριάρχου λαβεῖν,
ἀπέρχονται καὶ προσκυνοῦσι καὶ οὗτοι, καὶ λαμβέ-
νους τὸ δικανικὸν ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χειρὸς·
καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς εἰς προσκύνῃσιν τοῦ βασιλέως,
ὡς εἴρηται, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἐχόντων μινδύων
αὐτῶν ποταμούς προσκυνοῦσιν αὐτὸν, οἱ δὲ γε τῆς
ἐκκλησίας ἄρχοντες μετὰ τῶν ἐπιβήπτων καὶ
ματῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΪ.

Περὶ κενθίμων βασιλικῶν φορεμάτων.

Πατὴρ βασιλέως ἀποθανόντος ἢ μητρὸς ἢ γυναι-
κὸς αὐτοῦ, ἢ μὴν υἱοῦ καὶ ἐκγόνου βασιλέων δυτῶν,
ὁ κρατῶν λευκὰ φορέματα φορεῖ μέχρι καιροῦ ὅσον
ἂν βούλοιο, εἴτα κίτρινα ἀνευ μαργελλῶν, εἴτα
τὰ αὐτὰ πάλιν μετὰ μαργελλῶν, καὶ μετὰ ταῦτα
λαμπροφῶρει. Εἰ δὲ θεῖος ἢ θεῖα πρὸς πατὸρ, ἢ
ἀδελφὸς αὐτοῦ, δεσπότης ὢν εἴτε καὶ μή, ἢ ἀδελφὴ
ἢ υἱὸς, κίτρινα μὲν καὶ τότε, χωρὶς δὲ μαργελλῶν,
εἴτα μετὰ μαργελλῶν. Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὁ βασι-
λεὺς λευχειμονεῖ, ὡς εἴρηται, διὰ τοὺς ἑαυτοῦ
γνήσιους, πάντες μελανειμονοῦσιν, οὐκ ἄρχοντες
μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ. Οἱ δὲ τοῦ τεθνεῶτος
γνήσιοι, τοῦ βασιλέως κίτρινα φοροῦντες, μέλανα
οὔτοι ἐνδύονται ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἕως ἡμερῶν
ἑσσαράκοντα, καὶ μετὰ ταῦτα ἡεράνα μέχρις ἂν
ἀλλάξῃ ὁ βασιλεὺς, καὶ τότε λαμπροφῶροι καὶ
οὔτοι.

Ἄνευ δὲ ὧν εἴρηται, εἰ συμβῇ τινα ἕτερον τῶν

καθ' αἷμα συγγενῶν αὐτοῦ τελευτῆσαι, οὐδαμῶς ἄφορεῖ κίτρινα ὁ βασιλεὺς. Ἄν δέ τις τῶν γνησίων αὐτοῦ ἢ θελοῦ ἢ ἀνεψιῦ ἢ ἐξαδέλφου γυνὴ τελευτήσῃ ἢ ἀδελφὸς ἢ υἱὸς, ὁ τὸν τεθνεῶτα ἀποβαλὼν διαβιβάζει ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὀσπίτερ τὰς τεταγμένας πενθίμους ἡμέρας, ἥτοι μέχρι καὶ τῶν νενομισμένων ἐννάδων, καὶ μετὰ τοῦτο ἔρχεται νυκτὸς καὶ προσκυνεῖ τὸν βασιλεῖα μελανειμονῶν, καὶ ἔκτοτε ἐκτὸς μὲν ἐνδεδυμένος ἐστὶ μέλανα, τὸν δὲ βασιλεῖα προσκυνῶν φορεῖ ἡεράνια· οὐδὲ γὰρ ἐνδεδομένον ἐστὶ μελανειμονεῖν ἐν τῷ παλατίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

Περὶ μαλλονύμφης δεσποίνης.

Χρὴ καὶ τοῦτο γινώσκαι, ὅτι δεσποίνῃς νύμφης ἐρχομένης ἐξωθεν ἢ διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης, κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μέλλει ἀποσωθῆναι εἰς τὴν πόλιν ἐγνωσμέην οὖσαν, προσουπαντᾷ ταύτην ὁ βασιλεὺς καὶ ἄνθρωπος αὐτῆς ὁ νενομίφος μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς αὐτοῦ, εἰ περιέστιν· εἰ δ' οὐκ, αὐτὸς μόνος. Καὶ εἰ μὲν διὰ ξηρᾶς ἔρχεται, περὶ αὐτὴν εἰθισται περὶ τὴν Πηγῆν, εἰ δὲ μετὰ τριηρῶν, πλησίον τοῦ ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν ἐξω τῆς πόλεως, ὅπου ἂν τύχοι εἶναι ἐπιτήθειον. Προκαταλαμβάνουσαι τοῖνον τὴν καταγωγὴν ἢ ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖ, αἱ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ συγκλητικῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων γυναῖκες αἱ κρείττους καὶ εὐγενέστεραι ὑποδέχονται τὴν δεσποιναν καὶ νενομίφον ἐρχομένην, φιλοφρονούμεναι βασιλικῶς αὐτὴν καὶ θεραπεύουσαι, προσουπαντῶντων καὶ τῶν βασιλέων, ἢ καὶ ἀμφοτέρων ἢ τοῦ νενομίφου καὶ μόνου, ἂν μὴ καὶ πατὴρ ἦ, καθάπερ εἰρηται. Εἰ μὲν οὖν μετὰ τριηρῶν, ἔρχεται, προουπαντᾷ αὐτὴν περὶ τὴν ἀκρόπολιν εἰς τὴν τοῦ Εὐγενίου πύλιν ἐπιπικρῶν ὧν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ἀρχόντων, εἰ δ' ἀπὸ ξηρᾶς, ἐξω τῆς πόλεως, ὡσπερ εἰρηται. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν βασιλεῖς ἢ ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται καταλιμπάνων αὐτὴν ἐκεῖσε· ἀπὸ δὲ τῶν εἰρημένων ἀρχοντισσῶν ὑποδοῦσιν αὐτὴν τὰ ἐρυθρὰ ἢ βασιλισσαι, ἂν ὦσιν, ἢ σεβαστοκρατορίσαι, ἢ Καισάρισσαι, ἢ αἱ εὐγενέστεραι τῶν λοιπῶν. Ὀντων δὲ προητοιμασμένων καὶ φορεμάτων βασιλικῶν, σταλεῖσα βασιλικῶς καὶ προπεπομένη ἀπέρχεται εἰς τὸ πλάτιον ἐπιπικρῶν, τελουμένων μετὰ τοῦτο καὶ τῶν γαμικῶν τελετῶν ἐν τῷ ἡμέρῃ ῥητῇ.

Ἴστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οἱ παρόδοβαλλοι, ὀπηνίκα φέρουσι τοὺς πάρδος, ἱππῶται εἰσέρχονται εἰς τὸ καλᾶτιον καὶ ἱππῶται ἑμοίως ἐξέρχονται. Ὡσαύτως καὶ οἱ τὰ χρυσῆρια φέροντες κρονοχοῖοι ἐπιπικρῶν καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ πλάτιου εἰσέρχονται.

Ἔως ὧδε τὰ τῶν ὀφφικιαλῶν τῶν βασιλέων Κωνσταντινουπόλεως ὀνόματα καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μητρὸς ἐκκλησίας.

quem alium ex sanguine junctis mori, nunquam et nusquam fert citrina imperator. Si alicujus ex cognatis, puta patruī, consobrini vel patruelis, uxor in fata concedat, vel frater vel filius, is ex cujus domo funus prodit, domi 107 diebus luctui destinatis, videlicet usque ad nonum diem, se continet. Et postea noctu venit, indutusque nigris vestibus imperatorem adorat. Et ab hoc tempore extra palatium induitur vestimentis nigris, cum vero ad imperatorem venerandum procedit, portat caesia: neque enim fas est nigras vestes in palatio ferre.

CAPUT XXII.

De futura sponsa et imperatrice.

Oportet et hoc scire. Domina sponsa pregre adveniente vel terra vel mari, ubi dies ille quo appulsura et urbem ingressura est innotuit, occurrit ei imperator maritus ejus, novus sponsus, cum imperatore patre suo, si sit superstes: sin minus, ipse solus. Et quidem, si terra adveniat, consuetudine receptum est ut appellat ad locum quem ad Fontem nominant; sin in trirēmibus, tunc excedit prope templum Blachernarum extra civitatem, ubi commodum fuerit. Praeoccupato igitur sive hic sive illic diversorio, eorum qui in suprema dignitate sunt et senatorum et reliquorum principum uxores praestantiores et nobiliores excipiunt dominam et novam sponsam, regie illam et omni humanitatis genere prosequentes atque honorantes, occurrentibus etiam imperatoribus, vel utroque vel novo sponso solo, si pater non superest, prout explicatum est. Si ergo in trirēmi veniat, obvius sit illi circa arcem ad portam 108 Eugeni equo insidens cum proceribus. Sin terra advenerit, occurrit et extra civitatem, ut dictum est. Postea abeunt imperatores vel imperator, ibidem ea relicta. Ex praedictis primariis feminis vel reginae et imperatrices, si fuerint, vel Sebastocratorissae vel Caesarissae vel aliae reliquis nobiliores calceant eam rubris calceis, paratisque imperatoris ornamentis et gestaminibus regifice comitata ac deducta proficiscitur equo insidens in palatium. Et postea praestituto die nuptiarum solemnitas peragitur.

Sciendum et hoc, pardorum venatores, quando adducunt pardos, equites ingredi in palatium, et equites similiter egredi. Sic et illi qui refrigerando potui glaciem afferunt, equites palatium intrant.

Hucusque officialium imperatorum Cypoleos nomina et officiorum matris ecclesiae.

JACOBI GRETSERI S. J.

IN LIBRUM

GEORGII CODINI CUROPALATÆ

DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESİÆ ET AULÆ CPOLITANÆ

COMMENTARIORUM LIBRI TRES

Quibus non tantum Codinus, sed et varia alia tam Græcorum quam Latinorum monumenta explicantur et illustrantur.

INSERTÆ SUNT *

JACOBI GOAR ORD. PRÆDICAT.

NOTÆ ET OBSERVATIONES.

LIBER PRIMUS.

III CAPUT. I.

Quis Codinus. Quando. Quæ libri inscriptio. Varia ejusdem vocabuli apud recentiores Græcos scriptura, numerus clericorum in magna ecclesia.

Quis fuerit Georgius Codinus Curopalata, et quo sæculo vixerit, non habeo dicere; ut nec illud, num Curopalata nomen sit cognomen an officii palatini. Illud liquet, sequi jam Græcia, et cum ad interitum tenderet, floruisse, post Cantacuzenum scilicet vel cum illo.

Præter hunc librum, qui nobis est in manibus, scripsit idem Codinus *παρεκβολὰς ἐκ τῆς βίβλου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατριῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, *selecta ex libro chronico de originibus Cpoleos*, quæ jam Græce et Latine exstant, tametsi longe copiosiora in bibliotheca Bavarica asservantur. Titulus ita a Junio formatus est: *Georgii Codini liber de officiis palatii Cpolitani et officiis magnæ ecclesiæ*. Nam alter titulus, quem ex ms. quodam codice adducit, prorsus nihil ad hunc librum facit: *Παρεκβολὰς ἐκ τῆς βίβλου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατριῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πόθεν ἐκλήθη; Βυζάντιον, συνθεθεῖσαι παρὰ Γεωργίου Κωδίνου*. Nihil, inquam, ad hunc locum hic titulus facit, quia est illius alterius de originibus Cpoleos, cui etiam ab editore recte prædgitur, licet non ut Junius, τῶν πατριῶν a recto πατριά, sed melius τῶν πατριῶν a plurali τὰ πάτρια nobis exhibeat; quo titulo etiam Hesychius Milesius librum scripsit, qui jam vulgatus est. Et nota sunt ex Suida Diogenis Cyziceni τὰ πάτρια Κυζίκου, *res patriæ seu origines Cyzici*.

Et tamen suavissime nugatur Junius, cur liber

* Lucis distinctæ.

iste de officiis *παρεκβολῶν* appellationem tulerit, nempe quod *ex libro, cujus inscriptio est Chronicum, excerptus fuerit, Chronicum hoc fuisse publicum palatii Cpolitani, in quod acta curopalata retulerint, in quorum custodia idem quoque liber fuerit*. Quid est nugæ agere, si hoc non est? cum epigraphe ista non ad hunc librum, sed ad alium de originibus Cpoleos **112** spectet, prout ab interprete totidem verbis eidem libro præfixus est.

Recentiores Græci in orthographia dictionum, præsertim peregrinarum, varii sunt. Addunt, ut παλλάτιον, κουροπαλλάτης, διδέλιον, πριμικήριος, φλάμουλον, et in pure Græcis κρέμμασθαι, pro παλάτιον, κδουροπαλάτης, διδέλιον, πριμικήριος, φλάμουλον, κρέμασθαι. Addunt etiam initio vocabulorum, si inchoentur a β vel π, β mutato in π, ut βατουλος, μπατουλος, Βελλαρμίνος, Μπελλαρμίνος, apud Gabrielem episcopum Philadelphi, in libro de sacramentis, *μπάλλα palla, pila, Μδαστας Bassa*, et id genus alia sine numero. Imo in ipso etiam vocabulo suum hoc μ adjiciunt ante β vel π ut 'Ρομπέρτος pro 'Ροπέρτος apud Annam in Alexiade, ταμπάριον pro ταπάριον. Detrahunt: σέλα, σακελάριος pro σέλλα, σακελλάριος vel σακκελλάριος. Nec tamen hæc nimis scrupulose observant: hinc τὸ π sine adjectione τοῦ μ sæpissime invenias, ut πατέλλα, πατέλλιον, πατρίχιος, πατριάρχης et id genus alia innumera. Vide Glossarium Græco-barb. littera π.

Cave autem ne novem pentatas clericorum percurrentis suspiceris etiam ætate Codini non fuisse plures clericos magnæ ecclesiæ quam his novem quatuordecim enumerentur: nam officiales tantum

hoc indice continentur. Olim quidem fuisse numerosissimum clerum liquet ex Novella tertia Justiniani, qui, ne nimium diffunderetur, ad certum numerum restrinxit. Sancimus, inquit, ne quando in sacrosancta majore ecclesia ultra 60 presbyteros, diaconos vero mares 100, feminas 40 et subdiaconos 90, lectores autem ultra 110, cantores ultra 25 existant, ut universus reverendissimorum clericorum majoris ecclesie numerus in 425 personis et 100 præterea ostiariis (ut vocant) consistat. In sanctissima igitur majore almæ hujus urbis nostræ ecclesia et tribus illis sacris ædibus ei coadunatis, tanta clericorum multitudo esto, neminem eorum qui nunc sunt ejiciendo, tametsi multo major numerus existat quam a nobis definitus est; nemine item de cætero per ullum ordinem, qui hoc tempore est, adjiciendo, donec intra hunc numerum mensura consistat. Heraclius imperator in diplomate de numero definito clericorum magnæ Ecclesie tom. I Juris Græco-Romani: Religiosorum presbyterorum catalogus ad 80, diaconorum vero marium ad 150, feminarum diaconissarum ad 40, subdiaconorum ad 70, lectorum ad 160, cantorum ad 25, ostiariorum ad 75, quacunque tandem causa, redigatur. Idem imperator clericos officiales hoc numero definit, nimirum ut essent syncelli 2, cancellarii 12, defensores 10, referendarii 12, notarii 40, sceuophylaces presbyteri 4, sceuophylaces diaconi 6, lectores 2, etc., quæ eum officialibus Codini non satis concipiunt. Sed in his nihil erat apud Græcos constantius quam ipsa inconstantia et mutandi mos inde-sinens.

Index primus officialium, qui novem pentades antecedit, non videtur esse a Curopalata: cur enim bis battologie, nec satis constanter, eosdem eodem propemodum loco percenseret? nolui tamen 113 omittere, cum in editione Juniana exstet, et nisi me fallit memoria, etiam in altero codice Bavarico (1). GRETS.

CAPUT II.

Dubitationes quædam circa primum catalogi quinarium; de exocatacelis deque magno œconomio.

Catalogus officialium magnæ ecclesie deest in altero ms. Bavarico, quemadmodum et in Lautheriano: sed cum ab aliis exemplaribus repræsentetur, minime omitti debuit, quandoquidem ab ipso etiam libri titulo promittitur.

Ante novem pentades seu quinariorum officialium magnæ ecclesie præmittitur officialium index, qui sola vocabula continet, at nec omnia nec ordinate, ut antea dictum. Nolumus tamen præterire, ne-

A quis fidem nostram desideraret. Pleraque non tam sunt officiorum indigitamenta quam inanum titularum crepitacula, etiam extra Cpolim ad alias Græcicas ecclesias prolata, ut videre est in Turcogræciæ l. iv, ubi exstat epistola clericorum insulæ Chii ad patriarcham Cpolitantum, in qua invenies sacellarium Chii, logothetam Chii, protosyngelum Chii, caliarchum pneumaticam et protecticum Chii, cantristum Chii, protapsalten Chii, diaconophylacem Chii, nomophylacem Chii, referendarium Chii, doctorem evangelii, doctorem apostoli.

[P. 3. Τῶν ὀφφικίων. Deo optimo maximo, patriarchæ, templo, populo Christiano præstanda in ecclesia CP. cum honoris splendore obsequia constituent ejus officia. Ministeriis insudant θεωροί, δεπουτάτοι καὶ χαμιστάτοι: hi lites, carbones, aquam et alia præparant; cereos præferunt Evangelio deputati; vigiles vasa supellectilemque sacram custodiunt. Officiorum tamen appellationem sibi vindicare vetat usus ecclesie. Quid causæ est? Οὐκ εἰσὶν ὀφφίκια, ἀλλὰ διακονίαι περὶ τὸ ἅγιον βῆμα ἄλλοις ἀρμόζουσαι· non sunt officia, verum ministeria tantum sacro tribunalii, id est altari, ait ecclesiasticus ordo in Euchologio. Ideo vero maxime, quia patriarchis non placuit illa officiis connumerari, quod viliora forent hæc obsequia, et auxilia superioribus honoris elationem adeptis accedentia. Verumenimvero cum dignitatis decus officio conjunctum assevero, ne, precor, superiorum et inferiorum ordine servato, cuncta deinceps officia 114 unius, quod aiunt, classis et rationis censenda facile credideris. Exstant ex iis suprema, ἀρχοντικά μεγάλα, nobili præcipuoque reddendo patriarchæ ministerio deputata, jurisque populo Christiano dicendi præfecturam obtinentia: τὰ γὰρ ἀρχοντικά καὶ ὀφφίκια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰς δπηρεσίαν τῷ ἀρχιερεὶ γεγόνασι καὶ εἰς κρίσιν τῶν ἐν βίῳ προσσγομένων. Alia sunt minus nobilia, ἀρχοντικά μικρά, suntque tam protopapas quam qui sequuntur inferiores officiales, sinistri chori assessores, majores siquidem dextrum cum patriarcha oblinent et præcipuis ubique coluntur privilegiis. Tertii tandem generis officia λιτὰ nuncupantur, ita nimirum ut nullum habeant dignitatis annexum decus, nec lites cum patriarcha dijudicent: sunt etenim privati patriarchæ ministri, archidiaconus ac secundus ab eo diaconus. Ἐξῴθεν, inquit typus Allatianus in Euchologio, τῶν δεκαπέντε ὀφφικίων καὶ κληρικῶτων τῆς ἁγίας ἐκκλησίας (quæ ἀρχοντικά μεγάλα, primarum trium pentadum

(1) Is ita habet: ὁ μέγας οἰκονόμος. Ὁ μέγας σακελλάριος. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ. Ὁ χαρτοφύλαξ. Ὁ σακελλίου. Ὁ πρωτέδικος. Ὁ πρωτονοτάριος. Ὁ λογιθέτης. Ὁ κανσθήσιος (Allat. mss. κανσθήσιος; εἰ κανσθρίσιος). Ὁ βεφερενδάριος. Ὁ ὑπομνηματογράφος. Ὁ ἱερομνήμων. Ὁ ὑπομνηστήκων Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτηρίου. Ὁ ἐπι-

τῶν γονάτων. Ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων. Ὁ ἐπὶ τῶν δεξερῶν. Ὁ ἐπὶ τῆς ἱερῆς καταστάσεως. Ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων. Ὁ ἀρχων τῶν μοναστηρίων. Ὁ ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ ἀρχων τοῦ ἀρχιμινισίου. Ὁ ἀρχων τῶν ζωτων. Ὁ βῆτωρ. Ὁ πρωτο; ὀστιάριος. Ὁ νομοδότης. Ὁ πριμμικῆριος τῶν ἀναγνωστων. Ὁ νοτάριος. Ὁ πρωτοπαπᾶς. Ὁ δευτερεῶων τῶν διακόνων.

JACOBI GRETSERI S. J.

IN LIBRUM

GEORGII CODINI CUROPALATÆ

DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIAE ET AULÆ CPOLITANÆ

COMMENTARIORUM LIBRI TRES

Quibus non tantum Codinus, sed et varia alia tam Græcorum quam Latinorum monumenta explicantur et illustrantur.

INSERTÆ SUNT *

JACOBI GOAR ORD. PRÆDICAT.

NOTÆ ET OBSERVATIONES.

LIBER PRIMUS.

III CAPUT. I.

Quis Codinus. Quando. Quæ libri inscriptio. Varia ejusdem vocabuli apud recentiores Græcos scriptura, numerus clericorum in magna ecclesia.

Quis fuerit Georgius Codinus Curopalata, et quo sæculo vixerit, non habeo dicere; ut nec illud, num Curopalata nomen sit cognomen an officii palatini. Illud liquet, sequi jam Græcia, et cum ad introitum tenderet, fluuisse, post Cantacuzenum scilicet vel cum illo.

Præter hunc librum, qui nobis est in manibus, scripsit idem Codinus παραβολὰς ἐκ τῆς βιβλίου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *selecta ex libro chronico de originibus Cpoleos*, quæ jam Græce et Latine exstant, tametsi longe copiosiora in bibliotheca Bavarica asservantur. Titulus ita a Junio formatus est: *Georgii Codini liber de officiis palatii Cpolitani et officiis magnæ ecclesiæ*. Nam alter titulus, quem ex ms. quodam codice adducit, prorsus nihil ad hunc librum facit: Παραβολὰς ἐκ τῆς βιβλίου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πόθεν ἐκλήθη Βυζάντιον, συνταχθεῖσαι παρὰ Γεωργίου Κωδίνου. Nihil, inquam, ad hunc locum hic titulus facit, quia est illius alterius de originibus Cpoleos, cui etiam ab editore recte prædgitur, licet non ut Junius, τῶν πατρῶν a recto πατριά, sed melius τῶν πατρῶν a plurali τὰ πάτρια nobis exhibeat; quo titulo etiam Hesychius Milesius librum scripsit, qui jam vulgatus est. Et nota sunt ex Suida Diogenes Cyziceni τὰ πάτρια Κυζίκου, *res patriæ seu originis Cyzici*.

Et tamen suavissime nugatur Junius, cur liber

iste de officiis παραβολῶν appellationem tulerit, nempe quod ex libro, cujus inscriptio est *Chronicum, excerptus fuerit, Chronicum hoc fuisse publicum palatii Cpolitani, in quod acta curopalata retulerint, in quorum custodia idem quoque liber fuerit*. Quid est nugas agere, si hoc non est? cum epigraphe ista non ad hunc librum, sed ad alium de originibus Cpoleos 112 spectet, prout ab interprete totidem verbis eidem libro præfixus est.

Recentiores Græci in orthographia dictionum, præsertim peregrinarum, varii sunt. Addunt, ut παλλάτιον, κουροπαλλάτης, διδέλιον, πριμικήριος, φλάμουλον, et in pure Græcis κρέμμασθαι, pro παλάτιον, κυροπαλάτης, διδέλιον, πριμικήριος, φλάμουλον, κρέμασθαι. Addunt etiam initio vocabulorum, si inchoentur a β vel π, β mutato in π, ut βατούλος, μπατούλος, Βελλαρμίνος, Μπελλαρμίνος, apud Gabrielem episcopum Philadelphii, in libro de sacramentis, μπάλλα palla, pila, Μδαστας Bassa, et id genus alia sine numero. Imo in ipso etiam vocabulo suum hoc μ adjiciunt ante β vel π ut 'Ρομπέρτος pro 'Ροπάρτος apud Annam in Alexiade, ταμπάριον pro ταπάριον. Detrahunt: σέλα, σακελάριος pro σέλλα, σακελλάριος vel σακελλάριος. Nec tamen hæc nimis scrupulose observant: hinc τὸ π sine adjectione τοῦ μ sæpissime invenias, ut πατέλλα, πατέλιον, πατρίχιος, πατριάρχης et id genus alia innumera. Vide Glossarium Græco-barb. littera π.

Cave autem ne novem pentadas clericorum percurrens suspiceris etiam ætate Codini non fuisse plures clericos magnæ ecclesiæ quam his novem quatuordecim enumerentur: nam officiales tantum

* Lucis distinctæ.

hoc indice continentur. Olim quidem fuisse numerosissimum clerum liquet ex Novella tertia Justiniani, qui, ne nimium diffunderetur, ad certum numerum restrinxit. Sancimus, inquit, ne quando in sacrosancta majore ecclesia ultra 60 presbyteros, diaconos vero mares 100, feminas 40 et subdiaconos 90, lectores autem ultra 110, cantores ultra 25 existant, ut universus reverendissimorum clericorum majoris ecclesie numerus in 425 personis et 100 præterea ostiariis (ut vocant) consistat. In sanctissima igitur majore athenæ hujus urbis nostræ ecclesia et tribus illis sacris ædibus ei coadunatis, tanta clericorum multitudo esto, neminem eorum qui nunc sunt ejiciendo, tametsi multo major numerus existat quam a nobis definitus est; nemine item de cætero per ullum ordinem, qui hoc tempore est, adjiciendo, donec intra hunc numerum mensura consistat. Heraclius imperator in diplomate de numero definito clericorum magnæ Ecclesie tom. I Juris Græco-Romani: Religiosorum presbyterorum catalogus ad 80, diaconorum vero marium ad 150, feminarum diaconissarum ad 40, subdiaconorum ad 70, lectorum ad 160, cantorum ad 25, ostiariorum ad 75, quacunque tandem causa, redigatur. Idem imperator clericos officiales hoc numero definit, nimirum ut essent syncelli 2, cancellarii 12, defensores 10, referendarii 12, notarii 40, sceuophylaces presbyteri 4, sceuophylaces diaconi 6, lectores 2, etc., quæ cum officialibus Codini non satis concidunt. Sed in his nihil erat apud Græcos constantius quam ipsa inconstantia et mutandi mos inde-

Index primus officialium, qui novem pentades antecedit, non videtur esse a Curopalata: cur enim bis battologie, nec satis constanter, eosdem eodem propemodum loco percenseret? nolui tamen **113** omittere, cum in editione Juniana exstet, et nisi me fallit memoria, etiam in altero codice Bavarico (1). GRETS.

CAPUT II.

Dubitationes quædam circa primum catalogi quinarium; de exocatacælis deque magno œconomio.

Catalogus officialium magnæ ecclesie deest in altero ms. Bavarico, quemadmodum et in Lauteriano: sed cum ab aliis exemplaribus representetur, minime omitti debuit, quandoquidem ab ipso etiam libri titulo promittitur.

Ante novem pentadas seu quinariorum officialium magnæ ecclesie præmittitur officialium index, qui sola vocabula continet, ut nec omnia nec ordinate, ut antea dictum. Nolumus tamen præterire, ne-

(1) Is ita habet: ὁ μέγας οἰκονόμος. Ὁ μέγας σκελλάρης. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ. Ὁ χαρτοφύλαξ. Ὁ σκελλῆλου. Ὁ πρωτέκδικος. Ὁ πρωτονοτάριος. Ὁ λογοθέτης. Ὁ κανστρήσιος (Allat. mss. κανστρήσιος; et κανστρίσιος). Ὁ βεφερενδάρης. Ὁ ὑπομνηματογράφος. Ὁ ἱερομνήμων. Ὁ ὑπομνηστήσιων. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτηρίου. Ὁ ἐπι-

A quis fidem nostram desideraret. Pleraque non tam sunt officiorum indigitamenta quam inanum titularum crepitacula, etiam extra Cpolim ad alias Græcicas ecclesias prolata, ut videre est in Turcogræciæ l. iv, ubi exstat epistola clericorum insulæ Chii ad patriarcham Cpolitantum, in qua invenies sacellarium Chii, logethetam Chii, protosyngelum Chii, catiarchum pneumaticum et protecticum Chii, cantrisiium Chii, protapsalten Chii, dienophylacem Chii, nomophylacem Chii, referendarium Chii, doctorem evangelit, doctorem apostoli.

[P. 3. τῶν ὀφφικίων. Deo optimo maximo, patriarchæ, templo, populo Christiano præstanda in ecclesia CP. cum honoris splendore obsequia constituent ejus officia. Ministeriis insudant θεωροί, δεπουτάτοι καὶ χαρισάτοι: hi tus, carbones, aquam et alia præparant; cereos præferunt Evangelio deputati; vigiles vasa supellectilemque sacram custodiunt. Officiorum tamen appellationem sibi vindicare vetat usus ecclesie. Quid causæ est? Οὐκ εἰσὶν ὀφφίκια, ἀλλὰ διακονίαι περὶ τὸ ἅγιον βῆμα ἄλλοις ἀρροδύουσαι: non sunt officia, verum ministeria tantum sacro tribunalī, id est altari, ab his nec non ab aliis quibuspiam impendenda, ait ecclesiasticus ordo in Euchologio. Ideo vero maxime, quia patriarchis non placuit illa officiis connumerari, quod viliora forent hæc obsequia, et auxilia superioribus honoris elationem adeptis accedentia. Verumenimvero cum dignitatis decus officio conjunctum assevero, ne, precor, superiorum et inferiorum ordine servato, cuncta deinceps officia **114** unius, quod aiunt, classis et rationis censenda facile credideris. Exstant ex iis suprema, ἀρχοντίκια μεγάλα, nobili præcipuoque reddendo patriarchæ ministerio deputata, jurisque populo Christiano dicundi præfecturam obtinentia: τὰ γὰρ ἀρχοντίκια καὶ ὀφφίκια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ὑπηρεσίαν τῷ ἀρχιερεὶ γηγύουσαι καὶ εἰς κρίσιν τῶν ἐν βίῳ προσαγομένων. Alia sunt minus nobilia, ἀρχοντίκια μικρά, suntque tam protopapas quam qui sequuntur inferiores officiales, sinistri chori assessores, majores siquidem dextrum cum patriarcha obtinent et præcipuis ubique coluntur privilegiis. Tertii tandem generis officia λιτὰ nuncupantur, ita nimirum ut nullum habeant dignitatis annexum decus, nec lites cum patriarcha dijudicent: sunt etenim privati patriarchæ ministri, archidiaconus ac secundus ab eo diaconus. Ἐξῶθεν, inquit typus Allatianus in Euchologio, τῶν δεκαπέντε ὀφφικίων καὶ κληρικῶν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας (quæ ἀρχοντίκια μεγάλα, primarum trium pentadum

τῶν γονάτων. Ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων. Ὁ ἐπὶ τῶν δεξερῶν. Ὁ ἐπὶ τῆς ἱερῆς καταστάσεως. Ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων. Ὁ ἀρχων τῶν μοναστηρίων. Ὁ ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ ἀρχων τοῦ ἀρχιμινισίου. Ὁ ἀρχων τῶν εὐτών. Ὁ βῆτωρ. Ὁ πρῶτος ὀστιάριος. Ὁ νομολόγος. Ὁ πριμικλήριος τῶν ἀναγνωστῶν. Ὁ νοτάριος. Ὁ πρωτοπαπᾶς. Ὁ δευτερεῶν τῶν διακόνων.

diaconos exornantia) διώρισαν οι άγιώτατοι πατρι- **A**
 άρχαι άρχοντίκια μικρά εις ύπηρεσίαν της άγίας
 εκκλησίας. 'Ο μέγας άρχιεδιάκονος και ο δευτερεύων
 των διακόνων αυτά εισιν όφφικια. Et alibi : 'Ο μέγας
 άρχιεδιάκων και ο δεύτερος των διακόνων ου τάσσον-
 ται μετά των άρχοντικων της άγίας εκκλησίας,
 άλλ' όφφικία εισι και μόνα. GOAR.

[P. 4. Της μεγάλης εκκλησίας, ædificii amplitu-
 dine, throni præcellentia, ministrorum numero,
 redituum ubertate, cultus observantia.

[ibid. Πρώτον περί των όφφικίων της μεγάλης
 εκκλησίας. Officiorum magnæ ecclesiæ catalogum
 plura licet ostendent exemplaria inss., pauca, quæ
 ordinem ac numerum eundem observant, reperias.
 Hæc rerum humanarum conditio, ut mutationem
 in ecclesiam, quia mortalium cætus est, etiam
 in lucat : hæc rerum novandarum in patriarchis
 libido, ut prioribus recentia vellent addita, antiquis
 nova succedere. cuncta nonnunquam detruncarent :
 ac ut reor, ex eorum placito fluxit ut exemplarium
 in his recensendis diversitas, eo quod diversis eta-
 tibus pro diverso ecclesiæ officiorumque statu
 describerentur, emergerit. Integriores uberioresque
 percipis ? Brevis enim est, truncus ac imperfectus
 a Codino exaratus. Hos tibi variis ex mss. et no-
 tris Euchologicis depromptos, gratiores multo futuros,
 percurrendos accipe.

I. Ex regijs manuscriptis.

'Ο μέγας οικονόμος κρατών την οικονομίαν πλ-
 σαν των εκκλησιαστικων πραγμάτων. ο μέγας **C**
 σκελλάριος ανεχόμενος εις τὰ άνδρῶα και γυναι-
 κεία μοναστήρια. ο μέγας σκευοφύλαξ φυλάσσω τὰ
 σκευή της εκκλησίας. ο μέγας χαρτοφύλαξ κριτής
 των διων υποθέσεων, και δεξιὰ χείρ του πατριάρ-
 χου. ο σκελλίου την ένοχην έχων των καθολικων
 εκκλησιων. ο πρωτεύδικος τούς πρόσφυγας αναδε-
 χόμενος και κρίνων τὰς εκκλησιαστικὰς υποθέσεις.
 Ότοι οι έξιοκατάκλητοι.

Πρώτη πεντάς. 'Ο πρωτονοτάριος θύρα των έξω-
 κατακλήλων και πρώτος των πατριαρχικων νοταριων.
 ο λογοθέτης ποιων λόγους κατηχητικούς προς τόν
 λαόν, δίκαιος του πατριάρχου. ο κανστρίσιος κρα-
 τών τὸ κανστρίον των θυμιαμάτων εν ταίς λειτουρ-
 γίαις. ο βεφερνδάριος αναφορεύς των προς βασι-
 λέα μηνυμάτων. ο υπομνηματογράφος γράφων τὰ
 πατριαρχικά υπομνήματα.

Δευτέρα πεντάς. 'Ο ιερομνήμων κρατών τὸ κον-
 τάκιον τὸ πατριαρχικόν εν ταίς λειτουργίαις, δεχό-
 μενος και τὰς έγγραφάς των άρχιερέων. ο επί των
 δεήσεων αναφέρων τῷ πατριάρχει τὰς των δεομένων
 αναφοράς, πεμπόμενος προς τὴν βασιλέα μετά του
 βεφερνδάριου. ο επί των σεκρέτων καθιστών τὸ
 πατριαρχικόν σεκρέτον άδούβουον κ.λ. άτάραχον,
 εισάγων τούς κρινόμενους. ο επί της ιερῆς καταστά-
 σεως **115** λέγων λειτουργόντος του πατριάρχου
 τὸ ε. Στάβωμν καλῶ. ο επί των γονάτων φορέων
 τῷ πατριάρχει τὸ ἐπιγονάτιον.

(1) Άσχιλούμενος?

Τρίτη πεντάς. 'Ο υπομνητήσκων άσχιλούμενος (1)
 τῷ πατριάρχει εν τῇ λειτουργίᾳ τὰς εὐχὰς καθ'
 ἐκάστην υπομνητήσκων. ο βήτωρ γράφων λόγους
 διδασκαλικούς από πρωτόπου του άρχιερέως. ο δι-
 δασκαλος του Εὐαγγελίου. ο διδάσκαλος του άπο-
 στόλου. ο διδασκαλος του ψαλτήρος.

Τετάρτη πεντάς των ιερων άρχόντων. 'Ο άρχων
 των μοναστηριων έχων την ένοχην των μοναστη-
 ρίων μετά προτροπῆς του μεγάλου σκελλαρίου.
 ο άρχων των εκκλησιων έχων την ένοχην των καθο-
 λικων εκκλησιων μετά προτροπῆς του σκελλίου.
 ο άρχων του Εὐαγγελίου κρατών εν ταίς λιταίς τὸ
 Εὐαγγέλιον. ο άρχων των φωτων αναβεχόμενος τούς
 εις τὸ βάπτισμα εὐτρεπιζόμενους, διδούς και τὰ
 κηρία τούς κληρικούς εν ταίς Δεσποτικαίς έορταίς.
B ο άρχων των αντιμισίων διδούς τὰ αντιμισία δι'
 των καθιζοῦνται οι θειοι ναοι.

Πέμπτη πεντάς. 'Ο οστιάριος κρατών την λαμ-
 πίδα του πατριάρχου και εν ταίς ψήφοις τὰς θύρας.
 ο νομοδότης διδούς τὰ νόμια τούς κληρικούς και
 τούς πένησιν. ο πρωτοπαπῆς. ο δευτερεύων των
 ιερων και ο δευτερεύων των διακόνων.

'Ο πριμικήριος των νοταριων και οι νοτάριοι,
 ο δημέτικος, ο λαστυνάκης, ο πριμικήριος των
 αναγνωστων, ο άρχων των κοντακίων, ο επί της
 εὐταξίας, ο δημέτικος του σεκρέτου και οι επισκο-
 πειανοι, ο πριμικήριος των έξκουβίτων.

II. Ex iisdem regijs mss.

Τάξις των όφφικίων της εκκλησίας. 'Ο μέγας οι-
 κονόμος κρατεί της εκκλησίας τὰ κτήματα, ο μέγας **C**
 σκελλάριος τὰ γυναικεία μοναστήρια, ο μέγας σκευο-
 φύλαξ τὰ σκευή και τὰ ιερὰ πάντα της εκκλησίας.
 'Ο μέγας χαρτοφύλαξ εις τὸ μετάζειν και εις τὰς σημει-
 ώσεις. (1) σκελλίου κρατεί την σκελλήν. 'Ο πρωτ'-
 κδικος εις τὸ αντίλαμβάνεσθαι των αίχμαλώτων. 'Ο πρω-
 τονοτάριος θύρα των έξωκατακλιων. 'Ο λογοθέτης εις
 τὸ λογογραφείν τὰς έορτάς, ο κανστρίσιος εις τὸ καν-
 στρίν και εις τὸ ἀλλάσσειν τὸν άρχιερέα, ο βεφερν-
 δάριος εις τὸ ἀποστέλλεσθαι εις τὸν βασιλέα δι' υπο-
 θέσεις, ο υπομνηματογράφος εις τὸ υπογράφειν τὰ
 υπομνήματα, ο ιερομνήμων εις τὸ βλέπειν τὰς εὐχὰς
 επισθεν. κρατεί και τὸ κοντάκιον και τὸν κώδικα των
 χειροτονιων. 'Ο επί των γονάτων κρημνῆ τὸ ἐπιγονά-
 τιον του άρχιερέως. 'Ο διδασκαλος του Εὐαγγελίου, ει

D ἐπίσταται, έρμηνεύει δημηγοριων. 'Ο επιμνητήσκων
 εις τὸ ρυθμίζειν τὸν άρχιερέα μυστικῶς. 'Ο επί
 δεήσεων ἀπέρχεται εις τὸν βασιλέα ὑπὲρ των ἀδι-
 κουμένων. 'Ο άρχων των μοναστηριων και των εκ-
 κλησιων εις τὰ άνδρῶα μοναστήρια, ο επί σεκρέ-
 των εις τὸ παύειν τὸν λαόν εις τὸ κρίνειν, ο επί
 ιερῆς καταστάσεως εις τὸ ποιείν εὐταξίαν, ο βήτωρ
 εις τὸ ρητορεύειν. 'Ο οστιάριος κρατεί εις τὰς χειρο-
 τονίας τὰς θύρας. Οι διδασκαλοι του ψαλτήρο; δύο.
 'Ο πρωτοπαπῆς έκδικος των κρίσεων. 'Ο δευτερεύ-
 ων εισοδεύει τούς ιερεις, εάν ουκ ἐνι πρωτοπαπῆς,
 και άρχει των ιερων από του πρωτοπαπῆ. Οι δύο
 κατηχηταί εις τὸ κατηχίζειν τούς βαπτιζόμενους.

Ἐκκλησιῶν τῶν πρώτων εἰσάγει τοὺς νεοφωτιστικούς. Ὁ Α νομοδότης εἰσάγει τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν ἀγίαν μετάληψιν. Ὁ πριμικήριος τῶν πατρ. αρχικῶν νοταρίων. Οἱ δύο δομέστικοι τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας (adde χοροστασίαι). Ὁ λαοσυνάκτης. Ὁ πριμικήριος τῶν ἀναγνώστων. Ὁ δομέστικος τοῦ ἁμβωνος.

116 III. EX BIBLIOTHEGA EMIN. D. CARDIN. MAZARINI. *Ματθαίου μοναχοῦ περὶ τῶν ὀφφικίων τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.*

Ἰατρῶ μοναχοῦ ταυτὶ Ματθαίου οὗτου.

Τῆς ἐκκλησίας τὰς τιμὰς καὶ τὰς διακονίας, αἱ διακονοῦνται Πνεύματι κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον, ἀπριθμηθεὶς πρὸς ἄνομιαν νῦν μοναχὸς Ματθαῖος. πεντάδος πρώτης πέφυκεν ὁ μέγας οἰκονόμος, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ, ὁ χαρτοφύλαξ μετ' αὐτοῦ καὶ μέντοι σακελλίου ἄλλα γὰρ καὶ πρωτέδικος συναρθμεῖται τοῖς τοῖς, οἷσπερ ἐξωκατακόλιος πᾶσι προσωνυμία. ὁ δὲ πρωτονοτάριος πεντάδος τῆς δευτέρας, ὁ λογοθέτης μετ' αὐτὸν σὺν γὰρ τῷ καστρινσίφ, ὁ τε βεφερενδάριος, ὁ ὑπομηματογράφος. ἱερομνήμων τρίτος τε, καὶ μὴν ὑπομνησκων, οἱ τρεῖς ἐσθλῆς διδάσκαλοι, πρῶτος εὐαγγελίου, τοῦ ἀποστόλου μετ' αὐτὸν, τρίτος ὁ τοῦ ψαλτήρος τῆς δὲ τετάρτης πέφυκεν ὁ γὰρ ἐπὶ γονάτων, ὁ τε τὰς κρίσεις ἐφορῶν, ὁ τε δεήσεις φέρων, ὁ τε τῆς καταστάσεως ἱερῶν καὶ ὁ σκερῆτων. τῆς πέμπτης ἀρχῶν τῶν μονῶν, ἀρχῶν ἐκκλησιῶν τε, ἀρχῶν εὐαγγελίων τε. ἀρχῶν ἀντιμνησκων, ἀρχῶν τῶν πρώτων μετ' αὐτοῦ, πληρῶν πεντάδα C πέμπτην.

ὄρα τὴν λαμπρὸν ῥήτορα, διπλοῦ, ὀστιάριος, τὸν νομοδότην τε ὁμοῦ, πριμικήριον νοταρίων.

IV. EX ALLATIANIS (1).

Χορὸς ὁ δεξιός.

Ὁ ἐπίσκοπος (2)

Πεντὰς πρώτη (3). Ὁ μέγας οἰκονόμος, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ, ὁ χαρτοφύλαξ, ὁ σακελλίου. Πεντὰς δευτέρα. Ὁ πρωτονοτάριος, ὁ κανοστρήσιος, ὁ βεφερενδάριος, ὁ λογοθέτης, ὁ ὑπομηματογράφος. Πεντὰς τρίτη. Ὁ πρωτέδικος, ὁ ἱερομνήμων, ὁ ὑπὸ γονάτων, ὁ ὑπομνησκων, ὁ διδάσκαλος.

(1) Allatianum hunc indicem habet etiam, quam duobus e codicibus, Monchalliano et Pugeliano, Bernardus Medonius edidit, ἐρμηνεῖα τῶν ὀφφικίων τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης ἐκκλησίας, ἃ διηρημευθήσαν κατὰ τάξιν (M.)

(2) ὁ ἐπίσκοπος om. M.

(3) πρώτη πεντάς M, et mox δευτέρα πεντάς et τρίτη πεντάς.

(4) οἱ δύο ἐκδικοί, ὁ βουτιστής M.

(5) οἱ M.

(6) ὁ δεκανός, ὁ κουβούκλης M.

(7) Post ὁ μυροδότης M ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος, ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων. Adhuc præterea hæc : Οὐ τάσσονται μετὰ τῶν ἀρχοντικῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀλλὰ ὀφφικία εἰσι καὶ μόνα. Γίνωσκε δὲ τοῦτο ὅτι εἴ τις ὁ ἂν ἐχη ἀπὸ τὰς τρεῖς σφραγίδας ταῦτα ὑπορεῖ νὰ σέβῃ εἰς οἶον ὀφφικίων ἢ εἰς κληρικῶτων, οἷον ἀναγνώστης, ὑποδιάκονος, ἱεροδιάκονος, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων οὐκ ὀφείλει γὰρ εἶναι τὸν ἱερεῖα κληρικόν, οἷτοι τοῖς ἱερεῦσιν ἑταξεν ὁ κανὼν ἱερουργεῖν

Χορὸς ὁ ἐπιώνυμος.

Ὁ πρωτοπαπᾶς, ὁ δευτερεύων, ὁ ἀρχὼν τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ ἐξάρχος, ὁ καθηγητής, ὁ περιδευτής, ὁ βουτιστής, οἱ δύο ἐκδικοί (4), οἱ **117** δύο δομέστικοι, οἱ δύο λαοσυνάκται, οἱ δύο πριμικήριοι, ὁ πρωτοφάλης, ὁ πρῶξιμος, ὁ δ. ποτάτος, οἱ θεώριοι, ὁ (5) ἐπὶ τῆς εὐταξίας, ὁ κατηγορητής, ὁ κουβούκλης, ὁ δεκανός (6), οἱ λαμπαδάριοι, ὁ περιεισερχόμενος, ὁ βασταγάριος, ὁ μυροδότης (7).

[P. 3. Τὰ ἐκκλησιαστικά ὀφφικία ἔχουσιν οὕτως. Ecclesiasticorum palatinorumve officiorum catalogus in mss. occurrit frequentius; at quam diverse, nonnihil perspicax oculus advertet; nonnunquam sola nominum series apponitur: etiam quædamque nomina expositio et officiorum varia ministeria cernuntur exscripta. Quæ sequuntur in textu, proferunt hæc; solum catalogum jam superius percurristi. Porro cum expositio plura officia quam catalogus exhibeat, hunc foris ascitum et ab hac alienum merito quis poterit suspicari. GOAR.]

Dividit Codinus officia Magnæ Ecclesiæ in novem pentadas seu quinarior. Exstant etiam istæ pentades tom. I Juris Græco-Romani l. 4, in ipsa calcæ, sed tribus pauciores, quia index ille tantum sex pentadas adducit.

In prima ergo pentade apud Codinum continetur : 1. magnus œconomus, 2. magnus sacellaris, 3. magnus sceuophylax seu custos sacrorum vasorum, 4. chartophylax, 5. ὁ σακελλίου, curator seu præfectus sacelli, 6. protecticus seu defensor primus. Ubi mirum non est pentadem quæ sex complectatur. Sed hanc admirationem eximet nobis Joannes episcopus Citri in Responsis ad Constantinum Cabilianum Dyrrhachii archiepiscopi, ita scribens l. v Juris Græco-Romani, tom. I, fol. 527 : Τὸ τοῦ πρωτεδίκου δὲ ὀφφικιον ἐν ταῖς **118** ὑποδεδηκόσιν ὄν ἐκπαλαι ὕστερον τοῖς ὑπερέχουσιν συνστάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεω, πρωτεάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου τοῦ Επιφιλίνου. Τῆ πράξει δὲ ταύτῃ ἐπηκολούθησε καὶ γινώμη γενναία τοῦ ἐν ἀγίοις μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου, ἐπαινοῦσι καὶ ἐξείρουσα τὸ γεγονός ὡς εὐλόγως καὶ ἀμέμπτως πραχθέν. Cum ergo

τὴν ἀναίμακτον θυσίαν καὶ οἰκταίαι τοῦ ἀρχιερέως μὴ εἶναι. Τὰ γὰρ ἀρχοντικὰ καὶ ὀφφικία τῆς ἀγίας ἐκκλησίας εἰς ὑπερσταν τῶ ἀρχιερεῖ γεγόναι καὶ εἰς κρίσεις τῶν ἐν βίῳ προσαγομένων, καὶ διερμηνεύματα κατὰ τάξιν ἐν ἑκάστῃ τῆν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ ὑπερσταν Non adnumerantur ista inter magnæ Ecclesiæ archonticis, sed officia tantum sunt. Observa igitur obire officia ministrantium, quales sunt lector, subdiaconus, hieroniaconus, archidiaconus et diaconorum secundus, nemini eorum licere qui tria suffragia, hoc est ordines, ut aiunt, majores, ad sacerdotium susceperint: quippe indecens et indecorum esset sacerdotem servire patriarchæ, cum sacerdotibus præcipiat canon ut incrementum sacrificii hostiam atque ab omni ergo patriarcham servili ministerio absineant, Dignitates et officia sanctæ Ecclesiæ ad patriarchæ præstandum ministerium et in eorum quæ in vita solent accidere judicium consueti sunt. Singula autem secundum eorum ordinem, vicem, munus et ministerium quod obtinent, explicantur.

olim quinque duntaxat hoc quinario comprehenderentur, jure Codinus πεντάδα nominavit, respiciens nimirum ad antiquiorem, non ad illum a Xiphilino introductum numerum. Nam e Balsamon in *Melete* seu disceptatione sua de officio charophylacis et protedici, tom. I Juris Græco-Romani, fol. 456, quinque tantum in hac prima classe ponit, omisso protedico, eosque dicit esse quasi quinque sensus patriarchæ, quibus tanquam instrumentis negotia omnia exsequatur. Vocat etiam horum quinque ecclesiasticorum procerum ministeria πέντε σεκρέτων εὐαγγῆ λογοθέσια, hoc est, ut interpretes vertit, *quinque secretorum religiosa ratiocinia*. Rectius forte : *quinque secretorum consistoria*. Nos *rebus expediendis præfectos*. Et quivis horum habebat sua in functione plures adiutores, quos Balsamon vocat *chartularios*, τοῦ κόπου συμμεριστάς καὶ σεκρετικούς διακονήτας, *laboris consortes, senatusque illius seu consistorii seu consilii administratos*.

Appellabantur iidem ἐξωκατάκοιλοι ἄρχοντες, ut Balsamon docet et Joannes Citrius, etsi in hujus Responsis scribatur hoc nomen in penultima non per οἱ sed per η, ἐξωκατάκηλοι, et Latine Exocataceli, ut in editione Boneldii. Sed vitiose : nam recta scriptura est ἐξωκατάκοιλοι, Latine *exocataceli*. Graviter errat Junius, cum p. 4, verbum hoc in duo dividit, ἐξω κατακοίλων, itaque interpretatur, *catacelorum, qui foris sunt*. Nugæ : unicum vocabulum est, non duo; quare legendum ὁ πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐξωκατακοίλων. Hinc etiam reformanda lectio c. 9, p. 66 5 et 12, ubi Junius ἐξ κατάκοιλοι, redditque *sex cataceli*. Quam lectionem vitiosam esse, licet in Bavaricis quoque codicibus appareat, vel ex descriptione protonotarii discere poterat, ubi scriptum in suis etiam exemplaribus reperit ἐξωκατακοίλων, quamvis male disjunctis quæ conjungenda erant. Quomodo ergo nunc ex ἐξω procedit nobis ἐξ? Eo item nomine non potest ferri illa lectio, quia ἄρχοντες isti vocabantur tunc etiam ἐξωκατάκοιλοι quando erant tantum quinque, ut ex Balsamone platum; non ergo a numero dicti sunt ἐξ κατάκοιλοι.

Sed quæ notio hujus nominis ἐξωκατάκοιλοι? Ut Junio suaviter *de vallibus et de ecclesiis in editiore loco Cpoli semper exstructis* philosophanti assentiar, committere non possum. Sed eum qui ex *exocatacelis* nobis *catacelos* procedit, falsam itidem originationem fabricare nec insolens nec novum videri debet, cujus falsitas cuivis absque mora subolebit, qui hæc Junii verba cum sensu perpendit : *Maximæ ecclesiæ præerat patriarcha, reliquis pastores sui, qui dicebantur cataceli, κατά τὰς κοιλιάς singuli commorantes*. Scilicet Cpoli omnes parochi habitabant in vallibus, nullus in excelsiore urbis **119** loco : alioquin *Juniani cataceli* nomen tueri non potuissent. Nec plures in tanta civitate parochi erant quam quinque aut summum sex : nomen enim *caturæsi* seu, ut nos

A scribimus, *exocataceli* quinque vel sex duntaxat obtinebant.

Nec magis verisimilia de istis apponit nobis Petrus Gregorius Tolosanus Syntagm. universi Juris 15, 9, ubi dicit a Græcis vocari *evicellos* episcopos nonnullos, nulli metropolitano subjectos, patriarchis familiares et suffraganeos semperque æstantes; quales describit Wilhelmus Tyrius Belli sacri 14, 12, quos ipse Tyrius dicit a Græcis appellari *cancellos*. Petrus Gregorius suspicatur subesse mendum; forsitan enim scripsit Tyrius *catacelos*, ut rectus sit κατάκηλος, κατάκηλοι a κατακηλέω, quod est *permulceo, suavitate animum delinio*, hinc κατακηλητικός *vim demulcendi habens*. Et cur non hinc itidem κατάκηλος? illud alterum *evicellos* format Petrus Gregorius παρά τὸ εὐκήλους : hoc enim nomine significant Græci *stantes sine motu, quietos*; hinc apud Hesiodum πόντος ἀπήμων, εὐκήλος. Sed hæc nihil ad exocatacelos nostros faciunt, sive isti *evicelli* a P. Gregorio allati aliquando in rerum natura existerint, sive ex cerebro eximii illius jureconsulti prognati fuerint, ut ego quidem existimo: legendum enim apud Tyrium *concellos*, id est syncellos, ejusdem cellæ socios et habitatores. Et nupera editio Tyrii syncellos exhibet, tametsi prior illa lectio melior et scripturæ vulgatæ propior sit. Adde concellos istos fuisse episcopos, tametsi suffraganeos, ut Tyrius appellat. Et exocataceli nostri non erant episcopi sed patriarchales diaconi. Valeant ergo isti *evicelli*, antehac inauditi, Tyriusque suos *concellos* et Codinus suos *exocatacelos* retineat.

Nescio an audeam proponere conjecturam meam, quam diu jam premo : sed promatur, quandoquidem nullius periculo prometur. Quid si unica litterula mutata legamus ἐξωκατάκοιτοι? *qui foris dormiunt, qui foris cubant*, non in patriarchæo : olim namque proprias ecclesias administrabant, et sic sua domicilia extra magnæ ecclesiæ limites incolebant, in hisque quietem capiebant. Canon Trullanus 46 de monialibus : Παντῶς δὲ αὐτὰς ἐξωκοιτεῖν οὐκ ἐξεστὶ. Ubi Zonaras Græcus interpretes : Καὶ μὴδὲ ἐξω τῆς μονῆς τὴν νόκτα διαγεῖν· τοῦτο γὰρ τὸ ἐξωκοιτεῖν. Probabilior redderetur conjectura, si ἐξωκατακοιτεῖν legeretur. Verum prior quoque lectio suspicioni nostræ aliquid verisimilitudinis conciliat; longeque plus fulcimenti adhuc accederet, si aliquis ms. codex ἐξωκατακοιτους nobis repræsentaret. Apud Nicetam in Vita Ignatii lege Δέων ὁ καλούμενος κατακοίλιας : sed nihil hic ad rhombum. Tempore Leonis Armenii, et ante itidem, clerici palatini non in palatio sed foris in privatis ædibus commorabantur, et tertia circiter vigilia noctis ad Elephantinam (portam) congregabantur, indeque ad ecclesiam abibant et matutinas preces Deo persolvebant, ut scribit Joannes Curopalata in Leone Armenio. Postea in aula seu regia habitaverunt, eo quod **120** interfectores Leonis Armenii nocte Nativitatis Domini his clericis im-

misti templum ingressi essent et Leonem trucidandi occasionem nec frustra captassent. Quid si exorati cœlis quoque mos extra patriarchicum pernoctandi fuit? erant olim isti ex-catacœli sacerdotes, postea ab patriarcha quopiam in patriarchalium diaconorum numerum redacti, ut patriarcha diebus solemnioribus ministris honoratioribus non careret, ut patet ex ipso Codino c. 9, p. 66, 8 et sequentiibus.

Magnæ fuerunt auctoritatis *exocatacœli*, quam ex his pauculis Codini verbis colligās, p. 4, 11: Ουτοι κάθηται ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ μετὰ τοῦ ἀρχιερέως, Chartophylaci, uni ex istis, πονεροντι ἀλιμνιανδο ἰτεμ ἐπισκοπι διὰ τὸ πρόκαθησθαι αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων, ὁπνηίκα δέοι τούτους συνέρχεσθαι κατὰ τινὰ χρεῖαν καὶ συνεθριάζειν κατὰ ταυτὴν πρὸ τῆς εἰς τὴν ἀγιοσύνην σου εἰσελεύσεως. Verum pro chartophylace rescripsit Alexius Comnennus. Exstat Novella ejus inter illas quas cum Ecloga seu Synopsi Juris Romani edidit Leunclavius.

Eorundem sit mentio in concilio Florentino tanquam auctoritate et dignitate in clero Græcánico valde excellentium: Καὶ τὸν πάπαν ὁ πατριάρχης ἠσπάζετο ἰστάμενον ἐν τῇ παρεῖᾳ, ἡμεῖς δὲ καθημένου τὴν δεξιάν αὐτοῦ καὶ τὴν παρεῖν σὺν τοῖς ἐξωκατακόλοις. Παραγενομένου ἐν αὐτῷ τοῦ βασιλέως τοῦ ἀγίου, τῶν καρδοναλέων καὶ πάντων τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἐξωκατακόλων. Hactenus de *exocatacœli* in genere.

Quod attinet ad *œconomum*, qui primus inter *exocatacœlos*, ejus officium his verbis describit Codinus, p. 3, v. *penult.* Ὁ μέγας οἰκονόμος κρατῶν πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἐσοδιαζόμενον ἐξ αὐτῶν καὶ οἰκονομεῖ τῷ ἀρχιερεὶ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Quæ sic interpretatur Junius: *Magnus œconomus, qui in omnes possessiones ecclesiæ auctoritatem habet, omnemque redditum qui ex eis percipitur. Ministrat autem sacerdoti summo et ecclesiæ hac œconomica procuracione.* Quanto brevius et distinctius dixisset *magnum œconomum esse illum qui in omnes facultates proventusque ecclesiæ jus habet procuratorque est episcopi simul ac ecclesiæ.* Breviter eundem descripsit Balsamon: Καὶ ἔχει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων τὴν πρόνοιαν ὁ μέγας οἰκονόμος. Natum est autem illud ὁ μέγας ex recentium Græcorum ambitione, qui officii et dignitatibus titulum μεγάλου admodum liberaliter præponebant, et sæpe duo officia, ceteroquin paria, aliter non distinguebant quam vocis τοῦ μεγάλου appositione. Qua in re longe parciores et restrictiores sunt semperque fuerunt Latini; qui et ad omnes, etsi virtute et eruditione præstantes, raro hoc elogium quasi prænomen aut cognomen transtulerunt, cum tamen apud Græcos nihil sit frequentius quam illud ὁ μέγας. Sæpe ex musca μέγαν elephantem facere solent. Et jam quoque ex 121 ingenito fastu μεγάλου titulo mirifice sese circumspeciant, ὁ μέ-

γας ῥήτωρ, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας οἰκονόμος, cum sint omnium prope mortalium longe miserissimi propter jugum Turcicum. **GRÆTS.**

[P. 3 *penult.* ὁ μέγας οἰκονόμος. **Œconomus** nuntia recensent uberius Allatiana. Ὁ μέγας οἰκονόμος τῶν κτημάτων ὀφείλει εἶναι ἱεροδιάκονος. Ὅταν δὲ λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς, φορῶν τὸ στιχάριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὠράριον ἱσταται ἐν τῇ (δεξιᾷ καὶ ἄριστερῃ) τῆς ἀγίας τραπέζης, βραστάτων καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ καὶ τὸ ἄγιον βραβίδιον. Προσφέρει δὲ καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι κληρικὸν τῷ ἀρχιερεὶ. Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ πᾶν κτήμα τῆς ἐκκλησίας, ἐξετάζει εἰσόδους καὶ ἐξόδους καὶ λογαριασμοὺς ἀπὸ πᾶν πρῶγμα τῆς ἐπισκοπῆς. Κρατῶν καὶ χαρτουλάριον ἀναφέρει ταῦτα, καὶ τετράκις τοῦ χρόνου (δὶς τοῦ ἑνιαυτοῦ M) ἀναφέρει τῷ ἀρχιερεὶ, ἐπισκοπεύων καὶ τὴν χηρευομένην ἐκκλησίαν, πάντα τὰ ὑγαθὰ αὐτῆς, μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἐπισκόπου. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ ἀρχιερέως. Addunt alia: Ἔστι καὶ ἐπὶ ψήφους τοῦ ἐπισκόπου πρῶτος, διανέμων καὶ τὰ δικαιώματα τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, τὰ εἰσερχόμενα δίκαια τῆς ἐπισκοπῆς. Uno verbo Regia scripserunt: Ὁ μέγας οἰκονόμος ἔχει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἐπιμέλειαν. **Œconomum** diaconum tantum voluere posteriores Græci: Joannem enim Tabennisiotam Zenonis tempore ex presbytero et œconomο patriarcham Alexandriæ factum memorat Theophanes: idem sub Heracleona Paulum CP. pariter patriarcham ex eodem officio presbyterique dignitate refert assumptum. Ab imperatore quondam instituebatur; ab Isaacii Comneni tempore a patriarcha. Zonaras in Isaacii Comneni Vita: Τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων οἰκονομίαν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπένειμε μέχρι τότε τοῦ μεγάλου οἰκονόμου πρ-χειριζομένου παρὰ τοῦ βασιλεύοντος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σεκουφύλακος, ἰ καίνος δὲ καὶ ἄμφω ὑπὸ τὴν τοῦ πατριάρχου ἐβ-το ἐξουσίαν. Vide Balsamonem in Canon. 9 edicti Theophili. **GOAR.**]

CAPUT III.

Quis magnus sacellarius et quis ὁ σακελλίου.

Ὁ μέγας σακελλάριος appellatur a Joanne Citrio ὁ ἐπὶ τῆς μεγάλης σακέλλης. Αἱ δὲ τοῦ σακελλίου ὁ vocatur quoque ὁ ἐπὶ τῆς μικρᾶς σακέλλης ἦσαν ὁ σακελλάριος. In Turcogræcia non male dicitur *sacellius*. Quid vero σακέλλη seu sacella seu σακέλιον seu σακέλην seu σακέλλιον? His enim nominibus utuntur recentiores Græci, a quibus sacellarli magni et minoris nomina deducunt. Σακέλιον, inquit Suidas, βαλάντιον, μαρούπιον, ἐξ οὗ καὶ σακελλάριος. Hesyhius: σακέλλα, ὄρου τῆ χρυσίου τίθηται. Σακέλλιον ὁμοίως. Nec dubium nomen hoc ad Græcos venisse ex Latino seu potius multis communi vocabulo, *saccus*, *sacculus*, *sacculus*, extrito altero c. Hinc Germanicum *sæcklein* et *seckel* pro *loculis*; et *seckelmeister* quæstor, *præ-*

olim quinque duntaxat hoc quinarium comprehenderentur, jure Codinus πεντάδα nominavit, respiciens nimirum ad antiquiorem, non ad illum a Xiphilino introductum numerum. Nam e Balsamon in *Melete* seu disceptatione sua de officio charophylacis et protedici, tom. I Juris Græco-Romani, fol. 456, quinque tantum in hac prima classe ponit, omisso protedico, eosque dicit esse quasi quinque sensus patriarchæ, quibus tanquam instrumentis negotia omnia exsequatur. Vocat etiam horum quinque ecclesiasticorum procerum ministeria πάντε σεκρέτων εὐαγγῆ λογθέσια, hoc est, ut interpretes vertit, *quinque secretorum religiosa ratiocinia*. Rectius forte: *quinque secretorum consistoria*. Nos *rebus expediendis præfectos*. Et quivis horum habebat sua in functione plures adjutores, quos Balsamon vocat *chartularios*, τοῦ κόπου συμμεριστάς καὶ σεκρετικούς διακονητάς, *laboris consortes, senatusque illius seu consistorii seu consilii administratos*.

Appellabantur iidem ἐξωκατάκοιλοι ἄρχοντες, ut Balsamon docet et Joannes Citrius, etsi in hujus Responsis scribatur hoc nomen in penultima non per οἱ sed per η, ἐξωκατάκηλοι, et Latine Exocataceli, ut in editione Boneldii. Sed vitiose: nam recta scriptura est ἐξωκατάκοιλοι, Latine *exocataceli*. Graviter errat Junius, cum p. 4, verbum hoc in duo dividit, ἐξω κατακοίλων, itaque interpretatur, *catacelorum, qui foris sunt*. Nugæ: unicum vocabulum est, non duo; quare legendum ὁ πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐξωκατακοίλων. Hinc etiam reformanda lectio c. 9, p. 66 5 et 12, ubi Junius ἐξ κατάκοιλοι, redditque *sex cataceli*. Quam lectionem vitiosam esse, licet in Bavaricis quoque codicibus appareat, vel ex descriptione protonotarii discere poterat, ubi scriptum in suis etiam exemplaribus reperit ἐξωκατακοίλων, quamvis male disjunctæ quæ coniungenda erant. Quomodo ergo nunc ex ἐξω procedit nobis ἐξ? Eo item nomine non potest ferri illa lectio, quia ἄρχοντες isti vocabantur tunc etiam ἐξωκατάκοιλοι quando erant tantum quinque, ut ex Balsamone platum; non ergo a numero dicti sunt ἐξ κατάκοιλοι.

Sed quæ notio hujus nominis ἐξωκατάκοιλοι? Ut Junio suaviter *de vallibus et de ecclesiis in editiore loco Cpoli semper exstructis* philosophanti assentiar, committere non possum. Sed eum qui ex *exocatacelis* nobis *catacelos* procedit, falsam iidem originationem fabricare nec insolens nec novum videri debet, cujus falsitas cuivis absque mora subolebit, qui hæc Junii verba cum sensu perpendit: *Maximæ ecclesiæ præerat patriarcha, reliquis pastores sui, qui dicebantur cataceli, κατά τὰς κοιλιάς singuli commorantes*. Scilicet Cpoli omnes parochi habitabant in vallibus, nulli in excelso urbis **119** loco: alioquin *Juniani cataceli* nomen tueri non potuissent. Nec plures in tanta civitate parochi erant quam quinque aut summum sex: nomen enim *cataceli* seu, ut nos

A scribimus, *exocataceli* quinque vel sex duntaxat obtinebant.

Nec magis verisimilia de istis apponit nobis Petrus Gregorius Tolosanus Syntagm. universi Juris 15, 9, ubi dicit a Græcis vocari *evicellos* episcopos nonnullos, nulli metropolitano subjectos, patriarchis familiares et suffraganeos semperque æstantes; quales describit Wilhelmus Tyrius Belli sacri 14, 12, quos ipse Tyrius dicit a Græcis appellari *cancellos*. Petrus Gregorius suspicatur subesse mendum; forsitan enim scripsit Tyrius *catacelos*, ut rectus sit κατάκηλος, κατάκηλοι a κατακλήω, quod est *permulceo, suavitate animum delinio*, hinc *κατακλητικός vim demulcendi habens*. Et cur non hinc itidem κατάκηλος? illud alterum *evicellos* format Petrus Gregorius παρά τὸ εὐκλήλους: hoc enim nomine significant Græci *stantes sine motu, quietos*; hinc apud Hesiodum πόντος ἀπήμων, εὐκλήλος. Sed hæc nihil ad exocatacelos nostros faciunt, sive isti *evicelli* a P. Gregorio allati aliquando in rerum natura existerint, sive ex cerebro eximii illius jureconsulti prognati fuerint, ut ego quidem existimo: legendum enim apud Tyrium *concellos*, id est syncellos, ejusdem cellæ socios et habitatores. Et nupera editio Tyrii syncellos exhibet, tametsi prior illa lectio melior et scripturæ vulgatæ propior sit. Adde concellos istos fuisse episcopos, tametsi suffraganeos, ut Tyrius appellat. Et exocataceli nostri non erant episcopi sed patriarchales diaconi. Valeant ergo isti *evicelli*, antehac inauditi, Tyriusque suos *concellos* et Codinus suos *exocatacelos* retineat.

Nescio an audeam proponere conjecturam meam, quam diu jam premo: sed promatur, quandoquidem nullius periculo prometur. Quid si unica litterula mutata legamus ἐξωκατάκοιτοι? *qui foris dormiunt, qui foris cubant*, non in patriarchæo: olim namque proprias ecclesias administrabant, et sic sua domicilia extra magnæ ecclesiæ limites incolebant, in hisque quietem capiebant. Canon Trullanus 46 de monialibus: Πανταῶς δὲ αὐτὰς ἐξωκοιτεῖν οὐκ ἐξεστὶ. Ubi Zonaras Græcus interpretes: Καὶ μὴδὲ ἐξω τῆς μονῆς τὴν νόκτα διαγεῖν· τοῦτο γὰρ τὸ ἐξωκοιτεῖν. Probabilior redderetur conjectura, si ἐξωκατακοιτεῖν legeretur. Verum prior quoque lectio suspicioni nostræ aliquid verisimilitudinis conciliat; longeque plus fulcimenti adhuc accederet, si aliquis ms. codex ἐξωκατακοιτους nobis repræsentaret. Apud Nicetam in Vita Ignatii lege Δέων ὁ καλούμενος κατακοίλας: sed nihil hic ad rhombum. Tempore Leonis Armenii, et ante itidem, clerici palatini non in palatio sed foris in privatis ædibus commorabantur, et tertia circiter vigilia noctis ad Elephantinam (portam) congregabantur, indeque ad ecclesiam abibant et matutinas preces Deo persolvebant, ut scribit Joannes Curopalata in Leone Armenio. Postea in aula seu regia habitaverunt, eo quod **120** interfectores Leonis Armenii nocte Nativitatis Domini his clericis iur-

misti templum ingressi essent et Leonem trucidandi occasionem nec frustra captassent. Quid si exorati cœlis quoque mos extra patriarchicum pernoctandi fuit? erant olim isti ex cœtacœli sacerdotes, postea ab patriarcha quopiam in patriarchalium diaconorum numerum redacti, ut patriarcha diel.us solemnioribus ministris honoratoribus non careret, ut patet ex ipso Codino c. 9, p. 66, 8 et sequentibus.

Magnæ fuerunt auctoritatis *exocatacœli*, quam ex his pauculis Codini verbis colligās, p. 4, 11: Ουτοι κίθηται ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ μετὰ τοῦ ἀρχιερέως, Chartophylaci, uni ex istis, πωuerunt aliquid item episcopi διὰ τὸ προκαθῆσθαι αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων, ὅπνηκα ἴδοι τούτους συνῆρξεσθαι κατὰ τινὰ χρεῖαν καὶ συνεδριάξαι κατὰ ταυτὴν πρὸ τῆς εἰς τὴν ἀγισοσύνην σου εἰσελεύσεως. Verum pro chartophylace rescripsit Alexius Comnennus. Exstat Novella ejus inter illas quas cum Ecloga seu Synopsi Juris Romani edidit Leunclavius.

Eorundem sit mentio in concilio Florentino tanquam auctoritate et dignitate in clero Græcæ valde excellentium: Καὶ τὸν πάπαν ὁ πατριάρχης ἠπάξετο ἱστάμενον ἐν τῇ παρεῖθ, ἡμεῖς δὲ καθήμενου τὴν δεξιάν αὐτοῦ καὶ τὴν παρεῖν σὺν τοῖς ἐξωκατακόλοις. Παραγενομένου ἐν αὐτῷ τοῦ βασιλέως τοῦ ἁγίου, τῶν καρδηναλέων καὶ πάντων τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἐξωκατακόλων. Hacienus de *exocatacœli* in genere.

Quod attinet ad œconomum, qui primus inter *exocatacœlos*, ejus officium his verbis describit Codinus, p. 3, v. *penult.* Ὁ μέγας οἰκονόμος κρατῶν πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἐσοδιαζόμενον ἐξ αὐτῶν καὶ οἰκονομεῖ τῷ ἀρχιερεὶ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Quæ sic interpretatur Junius: *Magnus œconomus, qui in omnes possessiones ecclesiæ auctoritatem habet, omnemque reditum qui ex eis percipitur. Ministrat autem sacerdoti summo et ecclesiæ hac œconomica procuratione.* Quanto brevius et distinctius dixisset *magnum œconomum esse illum qui in omnes facultates proveniuntque ecclesiæ jus habet procuratorque est episcopi simul ac ecclesiæ.* Breviter eundem descripsit Balsamon: Καὶ ἔχει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων τὴν πρόνοιαν ὁ μέγας οἰκονόμος. Natum est autem illud ὁ μέγας ex recentium Græcorum ambitione, qui officiis et dignitatibus titulum μεγάλου admodum liberaliter præponebant, et sæpe duo officia, ceteroquin paria, aliter non distinguebant quam vocis τοῦ μεγάλου appositione. Qua in re longe parciores et restrictiores sunt semperque fuerunt Latini; qui et ad omnes, etsi virtute et eruditione præstantes, raro hoc elogium quasi prænomen aut cognomen transtulerunt, cum tamen apud Græcos nihil sit frequentius quam illud ὁ μέγας. Sæpe ex musca μέγαν elephantem facere solent. Et jam quoque ex 121 ingenito fastu μεγάλου titulo mirifice sese circumspeciant, ὁ μέ-

γας ῥήτωρ, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας οἰκονόμος, cum sint omnium prope mortalium longemiserrimi propter jugum Turcicum. GRÆTS.

[P. 3 *penult.* ὁ μέγας οἰκονόμος. Œconomii munia recensent uberius Allatiana. Ὁ μέγας οἰκονόμος τῶν κτημάτων ὀφείλει εἶναι ἱεροδιάκονος. Ὅταν δὲ λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς, φορῶν τὸ στιχάριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὠράριον Ἰσααταί ἐν τῇ (δεξιᾷ καὶ ἄριστε) τῆς ἁγίας τραπέζης, βυστάζων καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ καὶ τὸ ἅγιον βιβλίον. Προσφέρει ἐκ καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆνα: κληρικὸν τῷ ἀρχιερεὶ. Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ πᾶν κτήμα τῆς ἐκκλησίας, ἐξετάζει εἰσόδους καὶ ἐξόδους καὶ λογαριασμοὺς ἀπὸ πᾶν πρῶγμα τῆς ἐπισκοπῆς. Κρατῶν καὶ χαρτουλάριον ἀναφέρει ταῦτα, καὶ τετράκις τοῦ χρόνου (δὲς τοῦ ἔνιαυτοῦ Μ) ἀναφέρει τῷ ἀρχιερεὶ, ἐπισκοπεύων καὶ τὴν χρευσμένην ἐκκλησίαν, πάντα τὰ ὑγαθὰ αὐτῆς, μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἐπισκόπου. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ ἀρχιερέως. Addunt alia: Ἔστι καὶ ἐπὶ ψήφους τοῦ ἐπισκόπου πρῶτος, διανέμων καὶ τὰ δικαίωματα τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, τὰ εἰσερχόμενα δίκαια τῆς ἐπισκοπῆς. Uno verbo Regia scripserunt: Ὁ μέγας οἰκονόμος ἔχει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἐπιμέλειαν. Œconomum diaconum tantum voluere posteriores Græci: Joannem enim Tabennisiotam Zenonis tempore ex presbytero et œconomō patriarcham Alexandriæ factum memorat Theophanes: idem sub Heraclæona Paulum CP. pariter patriarcham ex eodem officio presbyterique dignitate refert assumptum. Ab imperatore quondam instituebatur; ab Isaacii Comneni tempore patriarcha. Zonaras in Isaacii Comneni Vita: Τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων οἰκονομίαν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπένειμε μέχρι τότε τοῦ μεγάλου οἰκονόμου πρ-χειριζομένου παρὰ τοῦ βασιλεύοντος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σεκουφύλακος, ἰ κείνος δὲ καὶ ἄμφω ὑπὸ τὴν τοῦ πατριάρχου ἐβ. το ἔφουσαν. Vide Balsamonem in Canon. 9 edicti Theophili. GOAR.]

CAPUT III.

Quis magnus sacellarius et quis ὁ σακελλίου.

Ὁ μέγας σακελλάριος appellatur a Joanne Citrio ὁ ἐπὶ τῆς μεγάλης σακέλλης. Αἱ ὁ τοῦ σακελλίου ὁ vocatur quoque ὁ ἐπὶ τῆς μικρᾶς σακέλλης ἦγον ὁ σακελλάριος. In Turcogræcia non male dicitur *sacellius*. Quid vero σακέλλη seu sacella seu σακέλιον seu σακέλην seu σακέλλιον? His enim nominibus utuntur recentiores Græci, a quibus sacellarii magni et minoris nomina deducunt. Σακέλιον, inquit Suidas, βαλάντιον, μαρούπιον, ἐξ οὗ καὶ σακελλάριος. Hesychius: σακέλλα, ὄρου τῆ χρυσίου τίθεται. Σακέλλιον ὁμοίως. Nec dubium nomen hoc ad Græcos venisse ex Latino seu potius multis communi vocabulo, *saccus*, *sacculus*, *sacculus*, extrito altero c. Hinc Germanicum *sacklein* et *seckel* pro *loculis*; et *seckelmeister* questor, *præ-*

fectus sacculi seu saccelli. Quare si duos istos propriis nominibus afficere velimus, tunc δ μέγας σακελλάριος erit nobis der gross oder grosse seckelmeister, δ τοῦ σακελλίου seu sacelli der klein seckelmeister, 122 quia ecclesiae pecunias curabant, asservabant, expendebant. Et haec est primaria appellationis hujus ratio, petita nimirum a *sacculo*, hoc est ab *arario ecclesiastico*, cui praerant. **GRETS.**

[P. 4. Ὁ μέγας σακελλάριος. Ἀπὸ τοῦ σακελλίου dictus. Σακέλλιον, βαλάντιον, μαρσύριον, ait Suidas: locutorum itaque et pecuniarum custos est saccellarius. Hanc expositionem mihi suggerit Balsamon *Medit. de proteclio*: Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις σάκελλον παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φυλάττειν ἐστὶ. Λέγεται οὖν σακελλάριος ὁ τῶν μοναστηρίων διοικητής. Viri Latinorum ignari dirige vel corrige linguam: **B** mentem percipe, quasi dicat: « Sacellum administrationis custodiaeque rationem secum vehit; ubi ergo saccellarii mentio, confestim monasteriorum administrator observetur oculis. » Optime: nam et Stephanum Persam, quem Nicephorus patriarcha ταμίαν τῶν βασιλικῶν χρημάτων, Theophanes σακελλάριον vocat. Quod igitur œconomus magnæ ecclesiae, id saccellarius monasteriis praestat; ut nimirum eorum bonis custodiendis invigilet. Perpende hæc ex Allatianis excerpta: Ὁ μέγας σακελλάριος ἐπισκοπεύων καὶ ἐρευῶν τὰ ἀνδρῆκια μοναστήρια ἐκ πάντων τῶν συναρχομένων δικαιοματίων. Ἐπαίρει δὲ λογαριασμῶν, εἰσόδους καὶ ἐξόδους, βλους δὲ καὶ πολιτείας τῶν μοναχῶν ἐρευῶν, καὶ δις (τρὶς M) τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει αὐτὰ τῷ ἀρχιερεῖ. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ οἰκονόμου. Adjungunt alii: Προσφέρει καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι εἰς ζερέα, στηκόμενος πλησίον τοῦ μεγάλου οἰκονόμου. Non omnium porro et ubique sitorum monasteriorum praefecturam sibi vindicat saccellarius, sed, ut aiunt Regia num. 1039, τῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ τῶν περατικῶν, eorum quæ in regia urbe nec non et trans portum in Sycena sive Galatensi regione sunt condita. (M: ὁ μέγας σακελλάριος φορῶν τὸ στιχάριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὠράριον στήκεται ἐν τῷ εὐνόμῳ μέρῃ τῆς ἀγίας τραπέζης, βαστῶν καὶ ἄγιον βίβιδιον.) **GOAR.**]

Interim alia quoque munia obibant: nam *magnus saccellarius potestatem habet in virorum et mulierum monasteria, quæ in munere administro utitur illo qui antistes monasteriorum appellatur*, de quo Codinus in quinta pentade, sicut et δ τοῦ σακελλίου adiutorem habet ἀρχοντα τῶν ἐκκλησιῶν, de quo in quinto quinario. **GRETS.**

[*Id. Ἐχων ὑπουργόν. Allatiana (et M) vocant χαρτουλάριον. Ex quo percipe χαρτουλάριον scribam inferiorem denotare. GOAR.*]

Non absimilia Balsamon: *Magnus saccellarius curam gerit monasteriorum, tam eorum quæ sunt intra urbem quam τῶν περατικῶν*, hoc est quæ sunt in Pera seu Peræa, cum civilatis imperatricis decima tertia regio sit Pera seu Peræa, ut patet ex descriptione urbis Cpolitanae, inter cujus regiones

A locum decimum tertium obtinet *Sycena*, quæ alio nomine *Pera* et hodie *Galata*. Cum ergo ad Cpolitanaam urbem pertineat, non immerito curam et inspectionem habet *saccellarius* in monasteria quæ in Pera sita sunt, quæque Balsamon vocat *Peratica*: a Pera enim urbe deduxit hoc nomen.

Minor saccellarius seu *sacellius catholicas ecclesias sua in potestate habet et sacellum sive sacellium*, inquit Codinus. Ubi mentio sit sacelli, ne cogites curam ecclesiarum excludere *sacellium* proprie dictum. Et quanvis in descriptione officii *magni saccellarii* denuo non repetatur cura *sacellæ*, attamen ipsum nomen id satis indicat: nemo enim proprie, imo forsam ne apte quidem nominatur **123** absolute *saccellarius*, eo quod curat tam virorum quam virginum monasteria. *Minori sacellio* tribuit Balsamon, in sua descriptione de chartophylace, etiam curam et administrationem emphiteusium. Ait enim: Ὁ σακελλίου *praefectus sacelli* curam gerit τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν, *catholicarum ecclesiarum* (inepte interpret *ecclesiarum in genere*; quem errorem non semel errat), πρὸς δὲ καὶ ἐμψυτεύσεων τὴν διοίκησιν. **GRETS.**

[Regia de sacello praeposito ac ejus appellatione: Ὁ σακελλίου τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐμψυτεύσεων τὴν διοίκησιν ἔχει: σάκελ γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ διοικεῖν ἐστὶ καὶ φυλάσσειν· ἀπὸ τούτου μετωνόμασται σακέλλη ἢ τοῦ; κακουργούς φυλάττουσα, καὶ τὸ σακούλιον. Allatiana de eodem: Ὁ σακελλίου, ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐπιστάμενος καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀγίῳ βήματι εἰς ἐπιπρεσίαν τοῦ ἀρχιερέως. Ἐχων δὲ ἐπισκοπεύειν τῶν γυναικείων μοναστηρίων ἐρευῶν καὶ ἀναθεωρεῖ αὐτὰ κατὰ τὴν τῶν ἀγίων κανόνων ἀκρίβειαν. Κρατῶν δὲ φυλακῆν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ ἀποστελλομένους; παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, κρατῶν αὐτοῦ. Elucidant hæc Simeonis Thessalonicensis verba: Ὁ σακελλίου τῶν εὐαγῶν οἴκων κατὰ τὴν πόλιν διερευνεῖ καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιμέλειται εὐταξίας, καὶ μᾶλλον ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τε καὶ τῷ βήματι, μὴ ποτε καὶ παρὰ τὸ δένειν εἶναι γενόμενον καὶ τὰ ἱερὰ ἀμελεῖται. Ex his τοῦ σακελλίου nominis illustrationes collige: primam, quod ut saccellarius mulierum monasteriorum, ita hic virilium bona custodiat; alteram, quod patriarcha'rum carcerem, σακέλην σακέλιον vel σακέλλιον dictum, sub sua dispositione teneat. Balsamon *Medit. de chartoph. et protecl. l. VII Juris GR*: Ταυτὸν ἐστὶν εἰπεῖν φύλακα, σακελλάριον καὶ τὸν σακελλίου. Παρὰ γὰρ Ῥωμαίοις τὸ σακέλλιον παρὰ τὸ διοικεῖν, καὶ ἢ τοὺς κακουρούς φυλάττουσα πατριαρχικὴ σακέλλη ἐντεῦθεν καὶ οὐκ ἄλλοθεν μετωνόμασται, ὡπερ δὲ καὶ τὸ σακούλιον. Λέγεται γοῦν σακελλάριος; ὁ τῶν μοναστηρίων διοικητής, καὶ ὁ σακελλίου ὑποκοριστικῶς ὁ τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν φροντιστής. Nusquam itaque τὸν σακελλίου minorem saccellarium affirmaveris, qui majores regit ecclesias, nec saccellarii potestati subjectus dignoscitur, cui licet loco cedat (monastica quippe saccellario commissa,

ei alia quævis ad monachos spectantia summo A cultu prosequitur orientalis Ecclesia), non veretur auctoritatem, et ambo ex æquo patriarcham suis obsequiis colunt et ei in jure dicundo assident. (M: 'Ο σακέλλου ἐστὶν οἰκῆτος τῆς πρώτης πεντάδος, κρατῶν καὶ τὴν φυλακὴν τῆς ἐπισκοπῆς, ἔχων οὖν καὶ ἐν τῇ ἐπισκέψει αὐτοῦ τῶν μοναστηρίων γυναικείων τὴν σκέψιν.) GOAR.

[P. 4. *Τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας.* Virorum monasteria et in eis constructæ ecclesiæ viris tantum, mulierum mulieribus sunt apertæ. Ea vero ecclesia quæ viris et mulieribus, quales sunt parœciæ, patet, καθολικὴ est. Auctor vitæ Nili junioris: Βίβλ. αὐτὰ ἐν τῇ καθολικῇ τοῦ κάστρου. Interpretes posuῖτ *cathedralem*. Verum non cathedrales modo, sed et parœciæ maxime monasteriis opponuntur: catholicas autem ecclesias monasteriis opponit Balsamon jamjam lectus, quod hæc sacellii præfecto, illas (etsi minus nobiles) ceu præfectum superiorem nactas sacellario subjectas asserat. Sunt itaque catholicæ ecclesiæ eadem quæ parœciales, cum pleræque hujusmodi reperiantur in urbe CP., cathedralis unica, magna nimirum ecclesia. Catholicis et monasticis ecclesiis adjungit Jus Græc. fol. 255 εὐκτηρίους οἴκους, ecclesias nimirum non dedicatas, et vel in agris vel in urbibus cunctis per vias, at parœciæ jure privatas: Κἀν μοναστήρια ὄσι, καὶ ἐκκλησίαι καθολικαὶ, καὶ εὐκτηρίοι οἴκοι. Adverte demum auctorem Balsamoni socium tam virorum quam mulierum monasteria sacellario, communes vero ecclesias CP. répertas sacelli præfecto regendas tribuere, 124 Allatiana vero sacellario virilia, alteri feminea deputare; quæ quidem diversa licet, potuere tamen alio et alio modo variis temporibus disponi. GOAR.]

In Turcogræcia subditur alia cura, nempe supplicum et confugientium ad ecclesiam. Interea non expungitur cura proprie dicti *sacelli*; tametsi nescio quam vere Turcogræcia hoc munus sacellio transcribat, cum ibidem paulo post idem munus assignet protecdico, τοῦς πρόσφυγας ἀναδέχεσθαι, *confugientes ad ecclesiam recipere*, ut interpretatur Turcogræcus Crusius. Utut sit, ὁ σακέλλου a *minori sacello pecuniario seu ærario* nomen habet, ut *major sacellarius a majore sacello*, non aliunde; neque talis nominatur nisi respectu ad curam sacelli. Quare non satis assequor quod Balsamon affirmat in Melete sua de chartophylace et protecdico: Τὸ σακέλλον παρὰ Ῥωμαίους εἶναι παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φυλάττειν. Aut enim loquitur Balsamon de derivatione vocis; et tunc σακέλλον non magis est παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φυλάττειν quam παρὰ τὸ τύπτειν καὶ μάχεσθαι. Aut loquitur designatione vocum; et tunc verum est *præfectum sacellio* seu *sacellarium* esse *διοικητὴν καὶ φύλακα*, et hanc præfecturam esse *φυλακὴν, custodiam*. Sed non ideo omnis φύλαξ est *sacellarius*, nec omnis *φυλακὴ custodia sacelli*, sed ille tantum φύλαξ est *sacellarius*, cui *sacella* credita est, et illa tantum *custodia*

sacellæ, quæ circa *sacellam* occupatur. Alioquin si omnis *phylax* esset *sacellarius*, etiam *opiliones* et *caprarii* essent *sacellarii*, quia sunt φύλακες, *custodes*, ut alias absurditates taceam. Quodsi qui aliud *sacelli* nomen obtinuit, ejus curatorem seu *custodem* quo minus *sacellarium* vel *sacellium* appelles non impedit. Ἡ τοῦς κακούργους δὲ φυλάττουσα πατριαρχικὴ σακέλλη ἐντεῦθεν καὶ οὐκ ἄλλοθεν μετωνόμασται, ὡσπερ δὴ καὶ τὸ σακούλιον. GRETS.

[P. 4. *Σακέλιον*, vel ut scribit Balsamon *σακέλλην, patriarchalem carcerem*, in quo nimirum clericos sibi subjectos, si fontes fuerint, patriarcha coarctat. GOAR.]

Sed nec a custodia nec propter custodiam patriarchicus carcer dictus est *sacella*, sed aliam ob causam, quæcunque illa fuerit: alioqui omnis carcer, quatenus custodia est, vocaretur *sacella*; quod non est ita; sicut et apud Germanos non omnes carceres, sed certi quidam vocantur *sacci*, *sack*, non ob custodiam præcise, quia alioqui omnes carceres appellarentur *sacci*, quia omnes sunt *custodiæ*, sed alias ob causas, quas nominis impositor spectavit. Quoad carcerem, *sacellæ* nomen tolerunt virginum monasteria, cum sint quasi quidam carceres, quia nulli egredi licet nisi gravissima urgente causa, nec sine honesto comitatu, qui ducant et reducant, ut præcipitur in 46 canone Trullano. Et huc spectant illa quæ in Turcogræcia p. 205 ex Augustano ms. Pachymeris codice adnotantur: Οὗτος (ὁ μέγας σακέλλάριος) ἐπιτηρεῖ τὰς ἱερὰς σακέλλας, δηλονότι τὰ γυναικεία μοναστήρια. Si quis ob hujusmodi *sacellas* earum curatorem velit quoque *sacellarii* nomenclaturam tulisse, cum hoc non pugnabo, dummodo non abnuat *sacellarium* primario nominatum 125 a sacello pecuniario seu ab ærario, ut supra diximus. S. Anastasius Sinaita in suo Hodego dicit *sacellarium* esse nomen Syriacum: σάκελλα γὰρ τὸ δέχεσθαι εἰρηται, nam *sacella* est *receptaculum*, a *recipiendo* sic dictum. Nec mirum *saccum* et *sacellum* omnes linguas pervagatos etiam in Syriacam irrepsisse.

Ex his quæ hactenus dicta, facile erit judicium facere quam vera sint quæ de *sacellario* et de *præfecto sacelli* Junius commentatur p. 245 et 246. Nomen est *ambiguum σακέλλάριος*, inquit Junius. Sit ita, quandoquidem Joannes Citius τὸν ἐπὶ τῆς μικρᾶς σακέλλης etiam *sacellarium* nominat, cujus plura forte exempla non reperies; aptius *sacellius* vocabitur, si uno nomine vocare velis. Nam modo *personarum respectu* dicitur, qui *sacris hominibus et Deo dicatis præfectus est, moderatorumque; puta is qui templis domibusque sacris*. At ὁ τοῦ σακέλλου non modo parietibus templorum præerat, sed et clero ad illa templa pertinenti, et confugientibus quoque ad illa templa: hoc enim est κρατεῖν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας. Ergo et ὁ τοῦ σακέλλου non modo in res et loca, sed et in personas jus habuit, quæ ac

magnus sacellarius. Cadit ergo hæc Juniana distinctio: *Hominum procuratio et præfectura dicitur saccellaria, locarum vero sacellium.* Ex quo auctore probas hoc discrimen? Quis ille qui priore illo vocabulo tua notione utitur? Certe *saccellarium* deducit Balsamon a *sacella*, et hanc a *sacello*, ut et τὸν τοῦ σακελλίου, quod ait esse ὑποχοριστικόν seu diminutivum, a *sacello* seu *sacello*: nam diminutivum a diminutivo formari, ut a *sacello* *sacellium*, sicut Latine a *sacculo* *sacellum* *saccellulum*, nemo nescit.

Nec verum illud: σακελλίου, id est rerum ad sacras aedes et sacella pertinentium. Nihil minus, quia nihil hic de sacellis quæ Latinis *sacella*, *cappellæ*, unde *sacellanus* et *cappellanus*; nec ἐ τοῦ σακελλίου a sacris sacellis, quæ sunt *cappellæ*, nomen habet; nec ad curam ejus spectabant sacræ vestes, vasa, reditus et id genus alia ad temp'ia seu sacella sacra (quas Græci vocant *παρακλήσια*; seu *παρακλήσια*) pertinentia, quia hæc alios curatores habebant, ut ex ipso Codino notum est p. 3; noster autem *sacellarius* et *sacellius* nomen hoc habent a *sacello*; et si primam originem repetere velimus, a *sacco*, ut supra probatum est.

Coronidis loco addamus et hoc *sacellarii* nomen eadem formatione et notione ne Latinis quidem ignotum fuisse. Ascribam verba Onuphrii ex libello de interpret. obscurarum vocum ecclesiasticarum: *Sacellarius, alias saccularius, a sacello pecuniarum quas erogabat dictus, etc. Hunc hodie thesaurarius representat. Cujus muneris Bibliothecarius (Anastasius) saepe mentionem facit. Dictus autem est a sacco saccularius, vel a sacello, id est parvo sacello, sacellarius; quæ vox apud Augustinum exstat in commentariis Psalmorum. Hæc Onuphrius. Sacelli nomen pro thesauro seu ærario usurpat quoque Corippus De laudibus Justini iv, 354; ubi quem memorat, fuit Calinicus iste sacellarius, sed zilicus, non ecclesiasticus. S. Gregorius Magnus 126 l. iv, epist. 34, nominat se *sacellarium* Romanum. Putavi interdum, inquit Baronius (tom. VIII, anno Christi 595, num. 17) in textu Gregorii pro *sacellarium* legi debere *saccellarium*, quasi a *sacellis* sumptum nomen, quod satis ipse Gregorius docet, dum ostendit *sacellarium* fuisse thesaurarium pecuniæ publicæ, cujus rei gratia oportuit ipsi creditos esse pecuniarum sacculos, ob idque *sacellarium* dictum esse. Huic meæ sententiæ suffragatur idem Gregorius in epistola ad Honoratum diaconum, ubi agens de solutione consuetæ pecuniæ pro dignitate consulari adipiscenda ait: « Magis ex se agat dilectio tua, quatenus oblati in *sacella* consuetudinibus honores mereatur accipere. » Ubi per *sacella* certum est intelligi principis pecuniariam capsum, et proinde per *sacellarium* thesaurarium. In quam sententiam et Isidorus, « *Fiscus, inquit, est saccus publicus.* » Sed nil opus ulla mutatione; nam et *sacellarius* est *saccellarius* a *sacello*, simplici *c*, vel a *sacella*.*

quam nobis paulo ante Corippus descripsit, quia Latini Græcos imitati aliquando alterum *c* expungunt. Idem ergo est *saccellarius* et *sacellarius*. Quapropter probare non possum ejusdem magni viri discrimen, quod statuit hunc in modum: Apud Latinos, si *saccellarius* scribitur a *sacellis*, thesaurarius ecclesiæ intelligitur; si vero per simplex *c*, *sacellarius* a *sacello*, qui scilicet *sacello* (*cappellæ*) præest, significatur. Secus se res habet, ut ex dictis planum relinquitur. Vide etiam Cujacium, Observat. x, 27, ubi de *saculario* a *saculo* et *sacellario* a *sacello* multa scribit, etsi alio significato horum nominum.

CAPUT IV.

De chartophylace.

P. 4. Chartophylacem male vocant Leunclavius et alii *chartularium*: nam *chartularius* alterius officii et inferioris nomen est, contineturque in nona pentade officiorum ecclesiasticorum: at *chartophylax* principem locum tenet, quippe quartus inter exocatacelos. Junius Latine *præfectum chartis* nominat, nescio quam idonee. Ego libenter vocem rei-neo Græcam. Unde conponatur et derivetur, liquet absque meo admonitu. Plus tamen significat quam ipsa vocabula fronte prima præ se ferant. Quocirca Balsamon in sua disceptatione de chartophylace refutat illos qui volunt chartophylacem *παρωνυμίζεσθαι* ἐκ τοῦ φυλάττειν μεμβράνα; καὶ κωδίκια, quamvis si nomen præcise considerare velimus, hæc notatio a veritate non recedat: sed in impositione nominum mōnent sapientes non tam videndum esse a quo, quam ad quid nomen imponatur. Ea de causa licet a custodia *chartæ* nomen traxerit, longe tamen plura ad ejus curam et administrationem pertinebant: ipse enim sua in potestate habebat *ἐκκλησιαστικὰ χαρτῶα δικαιώματα*, litteras in quibus jura et privilegia **127** *Ecclesiæ* continebantur; uno verbo *archivum* dicere possis. Κριτής τῶν ὄλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, *judex omnium ecclesiasticarum causarum et matrimonialium controversiarum.* Ἄλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεσιν ἔκδικος, ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χεῖρ, quin et in cæteris clericorum causis *cognitor et judex est, et tanquam dextra patriarchæ manus*; quo nomine afficitur etiam a Balsamone, qui *chartophylacem os et labra* patriarchæ vocat, atque esse patriarchæ id quod Moysi fuit Aaron et Baruch Jeremiæ; cujus chirotoniam et ordinationem copiose describit. Fieri namque consuevit cum impositione manuum et appensione βουλωτηρίου de pectore instar *rationalis* Aaronici dependentis, claviumque traditione, quorum omnium mysteria fusius enarrat Balsamon, ipse etiam hoc munere aliquando functus, ut testatur in disceptatione quadam matrimoniali l. vii Juris GR tom. I, fol. 458, qui et his verbis officium ejus exaggerat: Τὰς πατριαρχικὰς διαγνώσεις καλλιγραφεῖ καὶ ὑπογραφεῖ σικελιαῖς καὶ σφραγῖσι κατεμπειδοῖ, καὶ

μεγάλου δικαστηρίου προκαθίσταται, και δικαιοδοτεῖ A κατά μὲν παντὸς ἀνθρώπου, και οἴας ἂν εἴη τύχης και φύσεως, περι ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων και σφαλμάτων ψυχικῶν διορθώσεως, κατά δὲ ἱερωμέμενων και μοναχῶν περι πάσης ἐγκληματικῆς και χρηματικῆς αἰτίαςσεως.

Etiā ante episcopos sedebat, quæ prærogativa cum multorum telis olim appeteretur, defēsa est proprio edicto ab Alexio Comneno, quod Leunclavius edidit totumque recitat Balsamon in sua *Melēte* seu disceptatione pro chartophylace contra protecdicum, qui et ipse chartophylaci litem de loco et statione moverat, sed Balsamonem patrum et advocatum non indiserum et in hoc munere satis exercitatum reperit; quem solum ait ex toto τῶν προκαθημένων numero honestatum esse geminis ecclesiasticis ordinibus, nimirum *episcopatus* et *secreticis*, quia non modo causas temporales cognoscebat tanquam iudex, sed et spirituales animæque salutem concernentes dijudicabat, eamque fere his in rebus potestatem habebat, qua nunc præditi sunt episcoporum nostrorum vicarii.

Olim quoque aurea tiara insignitus foras prodibat, licet hunc morem jam sua ætate debuisse Balsamon scribat. In festo tamen sanctorum notariorum maxime magnificus erat chartophylax; cuius gloriam ita describit Balsamon ad Photii Nomocanonem tit. 8, c. 1: 'Ο κατά καιροῦς χαρτοφύλαξ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἰδίκτου δικαιούται καθάλλικεῦσιν κατά τὴν λιτὴν τῶν ἁγίων νοταρίων τὸ πατριαρχικὸν ἄλογον μετὰ ὀθονίου λευκοῦ. "Ἐδει δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὡς καλθηνάριον πατριαρχικοῦ σκέπασθαι μετὰ τῆς χρυσοῦς τιάρας, ἥτις και ἐν τῷ χαρτοφυλάκιῳ ἀπόκειται. Græci cardinalem vocant καρδινάριον, καρδινάλιον, καλδινάριον, mutato ρ in λ.

Suos habebat in hoc munere ministros, et inter cæteros 128 duodecim notarios. Locus in quo jus dicebat, et quæ suæ functionis erant, tam asseruabat quam peragebat, χαρτοφυλακτεῖον dicebatur; quod nomen reperies tom. I Juris Græco-Rom., fol. 256, et de notariis chartophylaci subservientibus mentio quoque sit fol. 249. Scribitur et χαρτοφυλάκιον a Suida, de quo hanc præscribit regulam, nesio quam veteram: Τὰ παρὰ τὸ φυλάσσω πάντῃ διὰ τοῦ ἰώτα γράφεται και προπαροξύνεται, οἷον χαρτοφυλάκιον, θησαυροφυλάκιον, σκευοφυλάκιον και τὰ τούτοις ὅμοια, πλὴν τοῦ σιτοφυλακτεῖου.

Porro cum Balsamon et alii chartophylacem omnibus omnino præponere videantur, sive negotiorum sive privilegiorum magnitudinem et multitudinem spectes, merito mirari possis, cur Codinus tantæ dignitatis virum quarto loco in prima pentade collocet. An ordinem dignitatis non servavit? An et cæteri *exocatacali* episcopis anteponebantur, sicuti diaconorum quasi munere fungerentur, tamet et jam in Ecclesia Romana diaconi cardinales antecedunt omnes episcopos? Et certe isti *exocatacali*

videntur in Cpolitana Ecclesia quasi cardinales fuisse.

Coronidis loco addamus definitionem chartophylacis quam Turcogræcia affert fol. 203 ex Pachymere Augustano: Χαρτοφύλαξ ὁ πάσαν ὀφειθεσιν δίδωον. Quæ tamen definitio restringenda, ne cæteris *exocatacalis* nihil prorsus quod agant remuneat.

Apud Joannem Citrium proponitur hæc quæstio: *An liceat antistiti, præsentis chartophylace, alteri cuius committere potestatem signandi vel sigillandi (τοῦ σημειοῦσθαι), idque vel semper vel tantum semel aut aliquoties.* Respondet Citrius non licere: nam τὸ σημειοῦσθαι τὰ παρεμπιπτόντα, signare quæ in dies incidunt, *inviolabiliter chartophylacis officio annexum esse, nisi forte hujusmodi quid faciendum sit longe distito in loco; tum enim præsentem mittere posse quem velit. Absentis autem vel ægrotantis vicem obire commentariensem.*

De chartophylace ita scribit Anastasius Bibliothecarius in notis ad Actionem secundam synodi octavæ abs se in Latinam linguam conversæ: *Chartophylax interpretatur chartarum custos. Fungitur autem officio chartophylax apud Ecclesiam Cpolitana[m] quo bibliothecarius apud Romanos, indutus videlicet infulis ecclesiasticorum ministrorum et agens ecclesiastica cuncta prorsus obsequia, exceptis illis solis quæ ad sacerdotale specialiter ac propriis pertinere probantur officium. Sine illo præterea nullus præsulum aut clericorum a foris veniens in conspectum patriarchæ intromittitur; nullus ecclesiastico conventui præsentatur; nullus epistola patriarchæ missa recipitur, nisi forte a cæteris patriarchis mittatur; nullus ad præsulatum vel alterius ordinis clericorum sive ad præposituram monasteriorum provehitur, nisi iste hunc approbet et commendet, atque de illo ipsi patriarchæ suggerat et ipse præsentet.* GRETS.

129 [P. 4. 'Ο μέγας χαρτοφύλαξ. Regia: 'Ο δὲ μέγας χαρτοφύλαξ οὐκ ἔστιν, ὡς τινὲς φασι, φύλαξ τοῦ σεκρέτου και θυρωρὸς (τοῦτο γὰρ τῶν ὀσριαρχῶν ἔστιν ἀρχαῖον ἐπάγγελμα), ἀλλ' ἔστιν ἐπισκοπικῶν δικαίων φροντιστὴς και ὀνοει δικαίῳ τῶν ἀνηκόντων τῷ πατριάρχει. Alia ejus munia in Alkalianis occurrunt. 'Ο μέγας χαρτοφύλαξ, ὅταν λειτουργεῖ ἀρχιερεῦς, ἴσταται (ἀλλάσσει και ἴσταται M) πλησίον τῶν ἁγίων μυστηρίων (θυρῶν M). Αἰεὶ ὁ αὐτὸς ἀρχιδιάκονος, (Προσέλθετε τῷ βασιλεῖ και Θεῷ.) "Ἔστι δὲ και εἰς τὰς κρίσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχιερέως διδόναι παρ' αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις πάσας. "Ἐχον δὲ και τὰς ἱερολογίας τῶν μνηστειῶν, ἱερολογῶν αὐτὰς και ἀποστέλλων τῷ ἱερεῖ τοῦ ναοῦ τοῦ θεῖου, εὐλογεῖν αὐτάς. ("Ἔστιν οὖν και εἰς μνηστειὰς ἀρραβῶνος γενομένου ὅπ' αὐτοῦ, και ἀναγράφει ὄνομα τοῦ ἱερέως τοῦ μέλλοντος εὐλογῆσαι τὸν γάμον. M) "Ἔστι δὲ και ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἀρχιερέων προσφέρειν τὸν χειροτονούμενον ἀρχιερέα. "Ἐχον δὲ αὐτὸς χαρτοῦλην, ἀναγράφει τὰς τῶν ἐπισκόπων ἀποφάσεις και αὐτὰς τῷ

ἀρχιερεὶ ἀναφέρει. Ailde (cum M) : Ἐν τῇ ἀγῶ με-
 τληψει αὐτὸς λέγει, « Ἱερεῖς, προσέλθετε. » Ἔστι δὲ
 καὶ ἐκ προσώπου ἀρχιερέως εἰς πᾶσαν κρίσιν διδύ-
 ναι τὰς ἀποφάσεις. Hinc ejus tribunal, de quo Ju-
 ris GR. p. 258, episcopatus nomine decoratum a
 Balsamone in 9 can. Trull. Ἐπεὶ δὲ τὸ μεγαλύτερον
 τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου διάφορα μὲν σέκρετα ἔχει
 ὑφ' ἑαυτὸ, καὶ ἰδικῶς δὲ ὠρίσθησαν τῷ σεκρέτῳ τοῦ
 χαρτοφυλακεῖο τὰ ἐπισκοπικὰ δίκαια, καὶ ὁ κατὰ
 καιρὸν χαρτοφύλαξ ἐνεργεῖ δικαίῳ κατὰ καιροῦς
 ἀγνωτάτου πατριάρχου πάντα τὰ τοῦτῃ ἀνήκοντα ὡς
 ἐπισκόπῳ (ἀφορίζει γὰρ, διορθοῦται ψυχικὰ σφάλ-
 ματα, διακόνους καὶ ἱερεῖς ἐπιτρέπει χειροτονεῖσθαι,
 τὰ τῶν ἱερολογιῶν πινάκια ἐκτίθεται, καὶ ἄλλα
 τοιαῦτά τινα), καλῶς ἐπισκοπεῖον κληθήσεται τὸ
 χαρτοφυλακεῖον. Hinc ejus aīnīnistrī ἐπισκοπεια-
 vol dicti Juris GR. fol. 171 et 172. De aliis ejus mu-
 niis et privilegiis videndus Balsamon Meditatio de
 eocomposito Juris ejusdem GR. 7, acta et subsigna-
 tiones ejus fol. 255 et 270, quos sibi titulos vindica-
 rat, ipse chartophylax perorans in actis 6 synodi,
 P. Francisci Combessii diligentia propediem com-
 plendis, eloquitur : Ὁ ἀμαρτωλὸς ἐγὼ καὶ πάντων
 ἐλάχιστος Ἀγάθων, ἀνάξιος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ
 τῆς ἐνταῦθα ἀγνωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλη-
 σίας, καὶ τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχικοῦ σεκρέτου πρω-
 τονοτάριος καὶ καρχελλάριος δεύτερος. Unde vero
 μεγάλου appellatio eidem accesserit, refert Canta-
 czenus II, 1 : Τὸν χαρτοφύλακα ἐπεὶ μὴ ἐβούλετο
 (Ἀνδρόνικος) ἀπὸ τῆς τοῦ χαρτοφύλακος ἀξίας εἰς
 ἐτέραν μείζονα μετενεχθῆναι, αὐτῇ ἑαυτῆς ἐποίησεν
 ἐντιμωτέραν, μέγαν χαρτοφύλακα προσαγορεύσας·
 καὶ ἀπ' ἐκείνου ὡς δεῦρο τῷ χαρτοφύλακι ὠρίζεται
 τὸ μέγας. Legant hæc qui Græcorum miseriam li-
 bentius ac facilius insultaturi pristinae eorum digni-
 tati obtrectant, et vanæ imputant ambitioni ut offi-
 ciis et dignitatibus non parce τὸ μέγας præponant,
 et sæpe duo officia cæteroque paria aliter non dis-
 tinguant quam voeis τοῦ μεγάλου appositione. An
 injurie vero factum? An non ordo clarior, ubi
 unus alium quadam eminentiæ præcedit nota? Si
 œconomus in ecclesia Blachernensi, si alius in Χρυ-
 σοπηγῆς, cur Ecclesiæ Magnæ œconomus, ut iis dig-
 nior vel ab eis dignoscendus, μεγάλου nomen re-
 cuset? Videntur, inquires, inanium titulorum cre-
 pitacula. Verum si apud te imperatorum decreta
 ecclesiasticas dignitates titulis istis audentia, si
 nihil ipsius ecclesiæ splendor, si ratio jam prolata
 nil obtineant, vide ne Latinam Ecclesiam paribus
 probris obficias, ac non absimili ratione tibi sit ei
 facti ad obloquendum ore conviciandum. GOAR.]

130 CAPUT V.

De sceuophylace et protecdico.

Sceuophylax est is quem multis in locis custodem
 appellant; cui in supellectilem sacram arbitrium et
 auctoritas. Τῶν ἱερῶν χειμηλίων τὴν ἐπιμέλειαν
 ἔχει ὁ μέγας σκευοφύλαξ, inquit Balsamon. Nec ali-
 ter Codinus: Sceuophylax κρατῶν τὰ σκεύη τῆς
 ἐκκλησίας. Quidam vertunt *sacristam*, non incoim-

mode, nisi forsitan refragetur *judicium illius*, qui
 res veteres novis vocibus significanter exprimi pa-
 tienter ferre non potest. Hinc σκευοφύλακιον, ubi
 sacrum instrumentum asservatur. Neque enim
 agnoscit Suidas σκευοφύλακεῖον convenienter re-
 gulæ suæ, de qua antegresso capite p. 125 in.
 GRETS.

[P. 4. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ. Allatiana (et M) :
 Ὁ μέγας σκευοφύλαξ στήκεται ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρ-
 χιερεὺς ἔμπροσθεν τοῦ σκευοφύλακιοῦ, καὶ εἰ τι δ' ἀν
 χρειασθῶν ἐκ τοῦ σκευοφύλακιοῦ, αὐτὸς ἀποδίδει,
 ἦτο: σκεῦος, βιβλίον ἱερὸν, κηρὸς καὶ ἀλλαγῆς, ὀπο-
 κρατῶν καὶ τὸ σκευοφύλακιον τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ
 πᾶν σκεῦος τῆς ἐκκλησίας, ἔχων δὲ καὶ τὰς χηρευο-
 μένας ἐκκλησίας εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπίσκεψιν, καὶ τὰ
 ἱερὰ αὐτῶν πάντα. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις, φυ-
 λάκτων καὶ τὰ δίκαια τῶν εἰσερχομένων εἰς τὴν ἐκ-
 κλησίαν διὰ τοὺς κληρικούς μέχρι τοῦ διανεμῆναι αὐ-
 τοὺς ταῦτα. His adiunge: Δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει
 τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ ἔστιν εἰς τὰς κρίσεις. Brevius Re-
 gia : Τῶν ἱερῶν χειμηλίων τὴν πρόνοιαν ἔχει. GOAR.]

Protecdicus vertitur a Bonessilio *primarius actor*.
 Rectius *primus defensor*. Ejus officium erat, teste
 Codino, τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχμαλώτους, cu-
 ram gerere captivorum. GRETS.

[P. 4. Τὸς αἰχμαλώτους. Quos nimirum ipsi
 Christiani sibi volunt servos facere. Blastares c.
 33 τοῦ E στοιχεῖοι. Οἱ τῆς βοηθείας δεόμενοι, οὗ-
 τοι ἀρα· εἴεν οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ προσπεφυγότες, ἐπη-
 ρείας δυναστῶν ἐκτριπόμενοι, ἢ πρὶν τι πταιτίσαν-
 τες ἢ εἰς δουλείαν ἐλάμβανον καὶ ζητοῦντες ἐπικου-
 ρίαν, δι' οὗς καὶ οἱ ἐκδικιοὶ γίνονται. De his Alexii
 Novella 11 Juris GR. l. II. Regia vero aliquoties ci-
 tata : Ὁ πρωτέκδικος ἔχει τὴν οικονομίαν τῶν ἐκ-
 δικίων, καὶ τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ζητούντων τὴν
 ἐκκλησιαστικὴν βοήθειαν χάριν ἐλευθερίας καὶ τῶν
 λοιπῶν προσφύγων, εἴτε ἀντιποιεῖσθαι καὶ ἐκδικεῖν
 ἀπὸ τῶν ἐπηρεαζόντων αὐτούς. GOAR.]

Vocatur ab eodem κριτῆς τῶν ἐγκληματικῶν ὑπο-
 θέσεων, *judex controversiarum* quæ in accusatione
 versantur. GRETS.

[P. 4. Ὁ πρωτέκδικος. Allatiana, ὁ πρωτέκδικος
 κριτῆς (ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχιερέως M) μετὰ δύοδεκα
 (τῶν δύο M, qui infra : οἱ δύο ἐκδικιοὶ κρίνουσι μετὰ
 τοῦ πρωτεκδικίου μικρὰς ὑποθέσεις) ἐκδικίων μικρὰς
 ὑποθέσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ (ἐρευνᾷ).
 Ἀναφέρει δὲ ταύτας τῷ ἀρχιερεῖ. Ejus tribunal ad
 S. Sophiæ vestibulum : Εἰς τὸ προσηκνίον τοῦ νεῶ,
 ὁ πρωτεκδικεῖον κικλήσκειται. (Nicetas.) GOAR.]

Quocirca non probo descriptionem quam Turco-
 græcia adducit fol. 218 : Ὁ πρωτέκδικος ὁ τοῦς
 πρόσφυγας ἀναδεχόμενος, qui *confugientes ad eccle-
 siam recipit*, ut interpretatur 131 auctor Turco-
 græciæ, sed male. Nam *confugientium ad ecclesiam*
 cura pertinebat πρὸς τὸν τοῦ σακελλίου, ut supra di-
 ctum c. 3. Itaque, si definitio hæc probanda sit, ali-
 ter explicari debet, ut per πρόσφυγας intelliga-
 mus illos qui ex captivitate ad Christianos spe li-
 bertatis confugiunt, non autem illos qui confugiunt

ad ecclesiam tanquam ad asylum impunitatis gratia. Dicitur *πρωτεύδικος* respectu aliorum *ἐκδικίων* seu defensorum : plures enim erant ; ad quorum munus pertinebat quoque pauperum et infirmorum cura, ne opprimerentur a potentioribus, ut docet Balsamon in sua de chartophylace et protecdico disceptatione. Et olim quidem laici hoc officio fungebantur, postea tamen clericis commissum est. Protecdicum retulit inter exocatacœlos Xiphilinus patriarcha, ut c. 2 diximus : antea enim minoris subsellii magistratus erat. *Ἐκδικεῖον* apud Balsamonem locus est ubi *οἱ ἐκδικοί*, quæ muneris suis sunt, asservant, consultant et peragunt. *Ἐκδικήσις* est ipsa defensio seu τῶν *ἐκδικίων* actio.

Observandum est etiam in Romana Ecclesia fuisse antiquitus *defensores*, unumque ex illorum numero præcipuum, qui *primus defensor* audiret. Quorum officium breviter describitur (verba Onuphrii refero) a Pelagio in *Rescripto* ad Antoninam patriciam, quæ postulabat monachum fieri *defensorem*, in quo ostendit officium monachi et *defensoris* convenire non posse: *« Illis enim, inquit, quies, oratio, labor manuum (competit): at iis causarum cognitio, conventiones, actus, publica litigia, et quæcumque vel ecclesiastica instituta vel supplicantium necessitas possit. »* Ex decreto Urbani patet procuratoris nomine intelligi quemlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, ut verbi gratiæ præpositum, œconomum, vicedominum, defensoris nomine advocatum sive castalum et iudicem, etc. Quorum quidam *defensores* sine adiectione, quidam *defensores regionarii* dicti sunt, quod scilicet in singulis regionibus distributi essent. Quorum primus vel princeps primicerius defensorum dicebatur, magnæ in Ecclesia Romana existimationis. Hæc Onuphrius in explicat. vocum ecclesiastic. Docet Baronius *regionarios defensores* institutos fuisse a S. Gregorio anno Domini 508, ut sicut erant septem *regionarii notarii* et totidem *regionarii diaconi*, ita etiam essent septem *defensores regionarii*, ceteris dignitate præstantiores ; de quibus qui plura cupit, is Baronium consulat anno Christi 598. GRETS.

[P. 4. *Ἐννόδη*. Non omnium vel ex cunctis provinciis episcoporum quorundam simul coactorum concilio *σύνδοξος* est : conflant eam ex more pontifices in urbem advenæ. Ab ea tamen primi sex diaconi nequeunt abesse : οὗτοι κάθηται ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἑσπῆ συνόδῳ. Similibus in synodis, quæcumque lib. III et IV Juris GR. legis, sunt definita. GOAR.]

Hæc de prima pentade officiorum et officialium ecclesiasticorum. GRETS.

132 CAPUT VI.

De secunda pentade officiorum et officialium.

[P. 4. *Ἡ δευτέρα πεντάς*. Quid est quod quinarium titulus superior, sicut et hic promisit, at non ita velut hic quinque officiales exposuit? Respondeo, protecdico quondam quinarium tertii primam sedem obtinente, prout Allatiani catalogi declarant in Euchologio, primum quinarium plures officialibus

A quinque non continuisse : at vero postmodum superioribus adnumerato, ne se dejectos quinarium secundi officiales conquererentur, primo visum est illum aggregandum. *Ἄλλὰ γε*, dixit in præcedentibus Matthæus Iatrus, καὶ *πρωτεύδικος* συναριθμεῖται τούτοις, senarium componeret, nisi quinarium nomen vellent esse retentum. Rationem. profert Joannes Citrius Resp. 8 Juris GR. l. v. : Τὸ δὲ τοῦ πρωτεύδικου ὄφελιον ἐν τοῖς ὑποβεδικαῖσιν ὄν ἐκπαλαί, ὕστερον ἐν τοῖς ὑπερέχουσιν συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως πατριάρχου ΚΠ. Γεωργίου τοῦ Ξεφιλίνου. Promotionis origo fuit lucrum ex huiusmodi ortum officio, quod nullus nisi invitus deserebat, ut volente patriarcha superiorem locum teneret : vel ambitus honor suggessit ejectionem, ne qui officio ditescebat, semper in humili sedo jaceret. Vide Balsamonem in can. 34 Carthagin. GOAR.]

In secunda continentur 1 protonotarius, 2 logotheta, 3 ὁ κανονιστής, 4 referendarius, 5 ὁ ὑπομηματογράφος.

[*Ibid.* *Ὁ πρωτονотάριος*. Explicat ejus officium Allatiana : *Ὁ πρωτονотάριος* ἰστάμενος ἐν τῷ ἀγίῳ βήματι εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἐν τῇ καιρῷ τῆς ὑψώσεως δίδοται νίψιμον τῷ ἀρχιερεῖ, κρατῶν καὶ τὸ δικήριον. Γράφει δὲ ὅ τι ἂν βούλεται ὁ ἀρχιερεὺς μηνύματα εἰς πάντα ἄρχοντι. Ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τοὺς νομικοὺς δις τοῦ ἐνιαυτοῦ, σχεψάμενος δὲ καὶ συμφωνήσεις, πράξεις, ἐπιθήκας καὶ ἐλευθερίας. Καὶ ἀναφέρει τὰς εἰσερχομένας ὑποθέσεις τῷ ἀρχιερεῖ. (M : *Ὁ πρωτονотάριος* εἰστήκει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ κρατῶν τὸ καλαμάριον αὐτοῦ παριστάται ἐμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ γράφει ὁ τοιοῦτος εἰ τις χρεῖα ἐστίν. Ἀναθεωρεῖ καὶ τοὺς νομικοὺς, γράφει καὶ διατάξεις, καὶ ἐλευθερίας, καὶ προστάγματα καὶ τὰ τούτων ὅμοια.) GOAR.]

Post exocatacœlos primus est protonotarius, inquit Joannes Citrius. Ex quo liquet, quare vocetur *θύρα τῶν ἐξωκατακόλλων*, nimirum quia proximus a primis est et quasi janua seu primus ingressus ad exocatacœlos. GRETS.

[*Ibid.* *Θύρα τῶν ἐξωκατακόλλων*. Eo quod officium adeptus inter omnium supremos et ἔξω τῶν κατακόλλων incipiat numerari. Protecdico vero nondum evecto superius erat adhuc protonotarius *θύρα τῶν ἐξωκατακόλλων*, janua ad numerum sex illorum patriarcha inferiorum attingendum. At de exocatacœlis uberius alibi loquimur. Est et catalogus in Euchologio protecdicum exocatacœlorum, protonotario rejecto, recensens ultimum ; verum orta inter eos lite, pacem, quam citius, pro libito patriarcha conciliabit. GOAR.]

Hinc evanescent commenta Junii, qui de *janua* seu *thyra* multa negatur *ex usu non Orientalium*, sed suo. At *θύραν* seu *januam* dici, *quisquis aditum ad superiorem præbet*, quem Latine, inquit, cum *Festo admisiuum* aut *cum recentioribus admisiivalem commode nuncupaveris*. Quo fit ut ex

protonotario faciat ostiarium seu janitorem *exocatacelorum*. Quis autem unquam audivit **133** protonotarium esse θυρωρόν seu ostiarium? Θύρα igitur, hoc est *janua*, nominatur, non quod sit *janitor* seu *admissionalis*, sed quia est proximus ab exocatacelis. Nec est quod Junius a *Janizaris* subsidium petat: alii enim nomen hoc non a *janua*, sed ab alio longe diverso vocabulo deducunt, ut in *Pandecte Turc.* videre licet.

Illud insuper festivum est, cum ait *protonotarii fuisse ut quæ foris a catacelis vel per catacelos ad patriarcham afferbantur, ea acciperet*. Quo auctore hoc affirmas? Nam dicenti duntaxat si crederemus, omnia crederemus, etiam aperte falsa. *Protonotarii* fuit curare *pittacia*, ut inquit *Codinus*. *Pittacia*, ait *Cujacius* ad tit. 37, lib. XII cod. Justiniani, **B** sunt rationes et commentarii annonarum militarium. Eodem nomine significantur etiam *epistolæ*, album, *notaria*. Ita in jure civili: hic *militares annonæ* locum non habent. Est ergo *πιττάκιον* proprie quod nos vocamus, ecclesiastica consuetudine et appellatione, *breve* hinc *breve* apostolicum, et Germanicum *brief* pro *epistola*, et in *Annalibus Latino-Barbaris* *brevigerulus*, *ein briefstrüger*, seu *breviculum* seu *breviarium*, unde Germanicum *brevier* formarunt, pro libro sacerdotali ex quo horæ canonicæ persolvuntur. Occurrit hæc vox *breve* aliquoties in legibus Francicis et in synodo Meldensi can. 4. *Glossarium*: *Πιττάκιον*, *pittacium*, *brevis*. *Anna in Alexiade* sua: Καὶ τὰ βιβλία εἰς μέσον τηνοῦαῦτα προὔτειτο βρεβία ταῦτα ἢ συνήθεια οἷδε καλεῖν, ἐν οἷς ἀναγράφεται τὰ ἐν ἐκάστῳ τεμένει ὄντα καίμηλια. Hæc notavit *Pithæus* ad leges Francicæ. Hujusmodi ergo *brevibus* conficiendis præerat *protonotarius*, et posset forte ὁ εἰς τὰ *πιττάκια* unico et etiamnum ecclesiasticis functionibus usitato vocabulo dici *abbreviator* vel potius *breviator*; qua voce utitur etiam *Justinianus* *Novell.* 105. Est etiam *breve*, et per consequens *pittacium*, *inventarium*; quod ab *Optato* l. 1 vocatur *commemitorium*. Item *brevis*: *brevis*, id est *index*, *auri et argenti Cæciliano traditur, adhibitis testibus*. Et absolute *indicem* et *summariam rei comprehensionem* significat. Inde in legibus Francicis et apud *Nithardum* *Histor.* l. IV verbum *inbreviare*, hoc est aliquid in *breve* seu *inventarium* referre. De *pittacio* vide etiam *Heribertum Rosweidum* nostrum in *Onomastico ad Vitas Patrum*. *Zonaras* in concilii *Carthaginensis* canones: Βρεβίον ἢ ἐπιτομή λέγεται καὶ σύντομος γραφή. Βρεβίω γὰρ κατὰ Λατίνους τὸ τέμνω, καὶ βρεβίτας ἢ συντομία.

P. 4. De origine vocis *πιττάκιον* hæc *Moschopolus*: Πιττάκια Δωρικῶς τὰ λεπτὰ περιτμήματα τῶν δερματίων, ἀφ' οὗ ἡμεῖς *πιττάκια* λέγομεν. *Gæts.*

[*Moschopolus* *πιττάκια* *Dorice* pronuntiat, et *membranas* sive *pelliceam chartam* sive *pergameum* significat. In eodem sensu audies vulgus *Græcorum* *λεμπρηγόν* dicere. Nonnunquam tamen *diploma tabulas breve codicillos* refert; tumque materiam

ne contempleris, sed in scriptis lectisque tibi sistendum. *GOAR.*]

134 Etiam *Latinæ Ecclesiæ* *protonotarius* usitatus fuit, qui et *primicerius notariorum*; de quo vide *Onuphrium* in *Explicat.* vocum obscurarum ecclesiæ.

Sequitur *logotheta*, quem *Nicetas* l. VII rerum: *Manuele* *gestarum Latinis* ait esse *cancellarium*, qui a *cancellis* nomen habet, ut ipsum nomen satis indicat. *Erat moris*, inquit *Casaubonus* in *Flavium Vopiscum*, ut *principum et magistratum secreta* (ita vocarunt loca ubi de negotiis pro ratione muneris quisque sui tractaturi conveniebant) in aditu primo vela et deinde cancellos haberent: *Græci* hos vocant *κυχάλδας*, *δρουράχτους*, ut et *Cassiodorus* *fenestras januas*. Qui vela servabant, *velarii dicti*, qui cancellos, *cancellarii*. Vox non admodum antiqua, nec multo ante *Vopisci* tempora cæpta usurpari. *Cancellariorum præcipuum munus erat*, ut ad cancellos hærent, *admissiones curarent*, et ne quid tumultus, ut fieri amat in turba, audiretur prospicerent. *Simillimum munus hodie in curia eorum qui ostiarii dicuntur*; quare ut re, sic et nomine conveniunt, quod acceperunt hi ab ostio, illi a cancellis qui pro ostio erant. Hæc origo nominis, quod successu temporis amplissimæ dignitatis tam in Ecclesia quam in regum et principum aulis indicium esse cœpit. Vide *Onuphrium* lib. jam sæpius citato, et *Cujacium* in *Paratitlis* ad lib. I. Cod. Justiniani, tit. 51.

Redeamus ad *logothetam*; qui a ponendis seu discutiendis rationibus hoc nomen traxit. Hinc *discussor rationum* a quibusdam appellatur; et forte non male *rationalem* vocaveris, etsi *rationalis* generali notione quivis procurator dicitur, ut docet ad *Lampridium* et *Capitolinum Casaubonus*. Sed nil vetat generalem notionem restringere, præsertim cum *Codinus* dicat *logothetam esse eis τὸ λογογράφειν, ad conficiendas et scribendas et discutiendas rationes*. Talis profecto nec male nec absurde *rationalis* appellabitur. Hinc etiam non inepte appellabitur *λογογράφος*: si enim ejus est *λογογραφεῖν* cur non *παρὰ τὸ λογογραφεῖν* appellaretur *λογογράφος*? Non ignarus sum quid in codice *Justiniano* lib. X, l. 1, de *logographis* decernatur, et quid ad illam quoque legem tradat *Cujacius*: sed nos ecclesiasticarum duntaxat appellationum vim et originem hoc loco indagamus et pro viribus explicamus. *Gæts.*

[P. 4. Ὁ *λογοθέτης*. Hæc de illo *Allatiana*: Ὁ *λογοθέτης* ὑποκρατῶν τὴν βούλλαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ εἴ τι ἀν γράφει ὁ ἀρχιερεὺς, σφραγίζεται παρ' αὐτοῦ. Ὁμοίως καὶ εἰς πάσαν εἰσοδὸν τῆς ἐπισκοπῆς. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς χριστεῖς. Πραττερα κρατῶν καὶ τὸν δίσκον μετὰ τοῦ ἀγίου ἀντιδώρου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, διδομένου τοῦ κατακλαστοῦ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως. Quale *patriarchæ sigillum* et qualis fuerit ejus *scriptio*, hæc loca ex τῶν σημειώσεων καὶ σιγγιλλίων, ex *publicis instrumentis et brevibus sigillatis* demonstrant *Juris GR.* p. 236: *Ei; εἰδησι*

εἶχε τὸ μνητὶ Ἰουλίω, ἐπινεμήσεως πέμπτῃς, διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρὸς. Ἀπρωῆτο δὲ καὶ κάτωθεν μολιβδίνῃ βούλλα, ἔχουσα ἐν μὲν τῷ ἐνὶ μέρει τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον παλάμαις φέρουσαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ γράμματα ταῦτα, « Γερμανὸς ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος 135 ΚΠ. νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. » Menssem itaque et indictionem propria manu scribebat ille, nomen bulla sive sigillum indicabat. Hæc verò modo plumbea modo cerea coloris viridis fuit. Vidisti plumbeam : adverte modo ceream. P. 240 : Εἶχε τὸ μνητὶ Ἰουλίω ἐπινεμήσεως ἧ', καὶ τὴν κηρίνην πρασίνην σφραγίδα. P. 242 : Εἶχε τὸ μνητὶ Ἰουλίω ἐπινεμήσεως ἧ', διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρὸς, καὶ τὴν συνθήῃ μολιβδίνῃ βούλλαν. P. 256 : Ἐν ὑψηνῆμασιν ἐκτιθέντα τῇ συνθήῃ διὰ μολιβδίου σφραγίδι ἐθεδαίωθη, καὶ ἐπεδόθη μνητὶ Ἰανουαρίω ἐπινεμήσεως ια', ἔτους ςφλς'. Annum porro non apponebat patriarcha ; hic ceu exemplo tantum adiungitur. Et p. 259 : Τῇ δὲ μολιβδίου σφραγίδι ἐπιτεθῆθη καὶ ἐπεδόθη μνητὶ Νοεμβρίω ἐπινεμήσεως ια' ἔτους ςφλς'. Est insuper alius Cantacuzeni de sua coronatione loquentis insignis locus, III, 36 : Πατριάρχης δὲ ἐπεὶ τὴν ἀξίαν ἀμείβειν οὐκ ἐτήν, εἰς σεμνότερόν τι περιέστησε τὸ σχῆμα, καὶ ἐν τε καὶς ὑπογραφαῖς ἡερανέω χρώματι ἐχρητο· colore inter cæruleum et viridem medio usus est, Cæsorum videlicet more. Gradus enim hic est inter colores ut primus sit purpureus, tum ruber sive flammeus, tertius violaceus, quartus cæruleus, deinde subviridis sive cæsius ; sequitur viridis purus, qui prasinus, quem excipit citrinus etc. ; de quibus c. 3. GOAR]

P. 4. Addit Codinus ejusdem logothetæ fuisse τὰς δημοσιακὰς καὶ ἀρχοντικὰς ὑποθέσεις λογογραφεῖν. Junius vertit : *Logotheta rationibus et quidem rationibus ad populum principemque sacerdotum pertinentibus præscribendis præest.* Male : vertendum enim : *Logotheta præest discutiendis et conscribendis rationibus, tam quas reddunt qui ex plebe quam qui ex ordine ecclesiastico.*

Exstat apud Joannem Citrium quæstio, ἐν τοῖς ἀρχοντικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασι τίς πρῶτος, καὶ τίς δεύτερος, etc. Responsio est : Primus est magnus œconomus, secundus magnus sacellaris, etc. Isti enim, et alii quos Citrius commemorat, habebant ἀρχοντικὰ ἀξιώματα, horumque negotia sunt et appellantur ἀρχοντικά ὑποθέσεις, non autem illa tantum, quæ ad ipsum patriarcham seu episcopum pertinent. GRETS.

[Ibid. Optime interpres τοὺς ἀρχοντικούς ad ordinem ecclesiasticum pertinere æstimat : quo gradu vero non apposuit. Sunt igitur ἀρχοντικοί, qui habent ὀφφίκια ἀρχοντικά ecclesiæ CP. clerici ; quos Jus GR p. 215 et 269 vocat δεσποτικούς ἀρχοντας, eo quod patriarchæ obsequio mancipati (is enim δεσπότης est) procerum Ecclesiæ supremum attingant gradum. Ὑπόθεσις porro non rationem, sed negotium

A indicat. Simon Portius : ὑπόθεσις, ὕλη, ὑποκαείμενον. GOAR]

Cæterum infra c. 5 Ita describit Codinus magistrum logothetam, ut prorsus in cancellarios nostros descriptio illa competat. Ait enim magni logothetæ esse curare imperatoris mandata et litteras ad reges, sultanos et toparchas.

Ibid. Post logothetam adest canstrisius ; quem Bonessidius in Jure suo Orientali vocat *castrensem*, male : nil enim loci *castrensi* in ecclesia et ecclesiasticis officijs. Dicitur ergo *canstrisius* quasi *canistrius* a *canistro*. Jus ei erat eis τὸ κάναστριον, inquit Codinus, *in canistrum*, καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσειν τὸν ἀρχιερέα. Ejus etiam munus erat patriarcham seu episcopum, quando vestes in re divina peragenda 136 mutandæ erant, adjuvare et induere una cum hieromneme : sic enim Joannes Citrius : *Hieromnemonis officium διακόνω ἐξ ἀνάγκης προσήκει, ἐπειδὴ συνουπουργὸς οὗτός ἐστι τῷ κανστρίω εἰς τὸ περιεθῆναι τὴν ἱερὰν στολήν τῷ ἀρχιερεὶ μέλλοντι ἱεροπραξεῖν.* Itaque *canstrisius* nihil aliud videtur hic esse quam *vestiarius* seu locus vestium sacrarum, et ipse *canstrisius* nihil aliud quam is qui inter palatinas dignitates appellatur *vestiarius*. Fuit et in Romana Ecclesia peculiaris *vestiarii* dignitas et officium, ut ex Anastasio Bibliothecario docet Onuphrius. In Turcogræcia fol. 285 dicitur *κανστρίσιος*, qui *in liturgia tenet τὸ κάναστριον τῶν θυμιαμάτων, quod ego turibulum interpretor*, inquit auctor. At inscite : quis enim unquam audivit κάναστριον esse turibulum ? nisi forte etiam *canistrum* sit turibulum : nam a *canistro* seu diminutivo *canistrisio* sit *canstrisio* per syncopen, idemque est quod *κάνασον*, contracte *κανοῦν*, ita ut *κανστρίσιος* integre sit *κανιστρίσιος*, *præfectus canistrisio* seu *canistro* ; cujus præfecturam extendit quoque Junius ad *penariam*. At nobis, et ipsi etiam veritati, nisi fallor, satius videtur *canstrisii* officium *vestiario* circumscribere, et *canstrisii* nomine nihil aliud accipere quam locum ubi vestes pontificales asservantur, uno verbo *vestiarium*. GRETS.

[P. 4. Κανστρήσιος ; quoque, nec non καστρήσιος ; et καστρήσιος scriptum reperies, ac pro variis Græcis characteribus Latinis quoque varie redditum. Sensus requiratur, ubi vix juvat character. Κανστρίσιον ἀπὸ τοῦ κανστρίου dictum videtur ; κάναστριον vero panis benedicti *lancem*, vel potius turis *arculam*, vel denique *canistrum* recipiendis patriarchæ vestibus idoneum interpretor : κανοῦν enim idem quod πινάχιον vasculum apud Nicetam, pro variis lectionibus. Allatiana (et M) de canstrensisio : Ὁ κανστρήσιος ἀλλάσσειν τῷ ἀρχιερεὶ τὴν αὐτοῦ στολήν, κρατῶν δὲ καὶ τὸν θυμιατὸν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τὸν ἀέρα (velum calicis et disci) ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ, ῥαντίζων καὶ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν λαὸν ἐν τῷ τριαδικῷ ὕμνῳ, κρατῶν δὲ καὶ τὸ κιδώτιον τῶν ἀρωμάτων, καθιζόμενος καὶ εἰς τὰς κρίσεις. GOAR.]

Referendarius a *referendo* nomen trahens hodie etiam in ecclesiæ usu manet : mittebatur ex officio

ad imperatorem καὶ εἰς μέγαν ἄρχοντα. Male Junius ad sacerdotem maximum : nam ὁ μέγας ἄρχων dignitas erat palatina, ut clarum ex ipso Codino c. 2. GRETS.

[Ibid. Suidas : Ῥεφερενδάριος Ῥωμαϊκὸν ἀξιωμαῖ ἐστίν, ἔχουν ἀναφορεύς. Nicetas in Alexio secundo : Τοῦ πατριάρχου στείλαντος εἰς τὴν δέσποιναν τὸν ἑαυτοῦ ὑπηρέτην, ὃς ἐκ τοῦ προβάλλειν εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ διαπορθεύειν τοῖς βασιλεῦσι τὰ βουλευτέα καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἔκαθεῖν αὐθις μεταφέρειν παλατινὸς ὠνόμασται. Allatiana : Ὁ ῤεφερενδάριος ἀποστελλόμενος εἰς (ἄρχοντας καὶ M) μεγάλους ἀνθρώπους μηνύματα παρὰ τῶ ἀρχιερεῖ ἐγγράφως καὶ ἄγράφως φέρεται, καθεζόμενος καὶ εἰς τὰς κρίσεις. GOAR.]

[Ibid. Ὁ ὑπομνηματογράφων. Latine a commentariis seu commentariensis, scribendis commentariis præfectus, qui Græcis etiam ὑπομνηματογράφος et κομენტαρίστιος. Nomen officii non tantum ecclesiastici, sed et politici, saltem apud Latinos, de quo multa Baronius ad Martyrolog. tom. XXVII die Martii. Bonifidius vertit actuarium. GRETS.]

137 [P. 4. Allatiana : Ὁ ὑπομνηματογράφος καθεζόμενος εἰς ψήφους ἐπισκέπων, καὶ γράφει, εἴ τι αὐτὸν ἐρίσωσιν ἀληθῶς (οἱ ἀρχιερεῖς M qui addit : ἔπει δὲ οἰκέτης τῆς δευτέρας πεντάδος). Joannes Citri episcopus in Resp. juris GR. l. v : Νοσοῦντος μέντοι τοῦ χαρτοφύλακος ἢ ἀποδημῶντος αὐτοῦ ἐκείνου τῶ ὑπομνηματογράφῳ ἀνεῖται ἢ ἐκθεσις καὶ ἀνάγνωσις τῶν τοῦ χαρτοφυλακικοῦ ἐσκέπτου ὑπομνηματισμῶν. Ex quo ejus munus chartophylacis officio videtur conjunctum et operas etiam habere connexas. GOAR.]

Porro Joannes Citrius in suis responsis alio ordine collocat et enumerat has ecclesiasticas dignitates. Nam post exocata cælos primo loco ponit protopnotarium, secundo ὑπομνηματογράφον, tertio logothetam, quarto canstrisium, quinto hieromnemonem, qui apud Codinum primus est in pentade tertia, sexto referendarium, qui in pentade secunda quartum locum tenet. GRETS.

CAPUT VII.

De tertia pentade officiarum et officialium.

P. 5. Tertie pentadis primas tenet ὁ ἱερομνήμων, qui Bonifidio *sacrorum memorialis* et uno verbo *sacrimemor*, Junio *deterius sacrorum præsul*. Ego Græcum retinendum censeo, quando nulla vox Latina satis apta suppetit. GRETS.

[Ibid. Allatiana rursus : Ὁ ἱερομνήμων κρατῶν τὴν παραδόσει (φυλακῇ M) αὐτοῦ τὴν κώδικα (τὸ κοντάκιον M) τῆς ἐκκλησίας βουλλωθέντα παρὰ τῶν κληρικῶν καὶ τοῦ ἀρχιερέως ἐμβλαθέντων. Καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ἐπίσκοπος, μᾶλλον ἐγκαινίζει ἐκκλησίαν νέαν. Σφραγίζει δὲ καὶ ἀνεγνώστας. Hunc Græci volunt esse diaconum, cum subserviat pontifici, cui diaconi ex officio debent ministrare. Vide Citrium apte et erudite de hoc disserentem loco superiori nota citato. GOAR.]

De ejus officio hæc Citrius : *Hieromnemontis offi-*

cium ad diaconum necessario pertinet. Nam hic simul cum canstrisio subservit induendo sacris vestibus sacrificatio pontifici. Si vero hieromnemon sit sacerdos, solo nomine hieromnemontis : neque enim ei licet ἐν ταῖς ὑπηρεσίαις τῶν ἀρχιερατικῶν στολισμάτων διακόνου τάξιν τηρεῖν. Videtur dicere hieromnemonem pontifice sacris operante non posse diaconi officio fungi, si sit sacerdos, et sic solo nomine hieromnemonem esse. Quod Citrius hausit ex recentiorum Græcorum erroribus, qui reprehendunt Latinos quod in eorum Ecclesia sacerdotes sæpe fungantur rauncere diaconi, dum sacrosanctum missæ sacrificium offertur. Improbe profecto, inquit Manuel Caleca contra Græcos IV, 21 : ignorant enim, quia is quidem qui quod majus est habet, etiam quod minus est ejusdem generis habet necessario, non autem converso. Homo enim rationalem habens animam sensibilem quoque et vegetabilem sub ea habet : neque tamen, quæ vegetabili anima utuntur, sensibili etiam et rationali potiuntur. Atque iidem in aliis, sive humana sive divina inspicere quis velit.

138 *Nempe et Dominus, secundum hominem primus existens et maximus sacerdos, non ideo, quia ministri habitum et ministerium pedes ablundo monstravit, sacerdotii confudit ordinem. Et hic igitur sacerdos, quoniam inferioris sacerdotii gradus in se ipso continet, constat quia omnibus quæ sub se sunt legitime utetur. Hæc præclare Caleca, apud quem plura leges, si velis.*

Addit ad extremum Citrius injuste facere illos pontifices, qui hieromnemoni testimonia de vita et moribus eorum qui ad sacros ordines aspirant discutienda et examinanda tradunt : hoc enim pertinere ad officium chartophylacis.

Codinus hæc tria hieromnemoni tribuit, βλέπειν τὰς εὐχὰς δπισθεν τοῦ ἀρχιερέως, *videre vota*, hoc est *suffragia, in electionibus, pone sacerdotem summum*, vel a tergo summi sacerdotis, hoc est *patriarchæ* ; deinde *κρατεῖν τὸν ἐνθρονισμῶν, habere jus collocandi electum in throno, seu, ut vulgo loquimur, inthronizandi* ; tertio *κρατεῖν καὶ τὸ κοντάκιον τῆς χειροτονίας, habere etiam jus auspicandi seu canendi contactium in ordinatione cantari consuetum*. Ita quidem Junius, cui, quod κοντάκιον *canticum* interpretatur et hic fol. 40 et fol. 114, assentiri prorsus non possum. *Canticum* enim generale est : quidquid enim cani potest, id utique recte dici potest *canticum*. At κοντάκιον est peculiare quoddam genus, ut patet ex Græcorum libris ritualibus, sicut et apud eosdem *εἰρημολ, troparia, canones, odes, theotocia, στιχηρά, καθίσματα, προσόμοια, etc.*, peculiariora quædam sunt ecclesiastici ritus modulamina ; quemadmodum etiam apud Latinos *versus, versiculi, antiphonæ, graduale, tractus, sequentia* et similia tam in divino missæ sacrificio quam extra in precibus ecclesiasticis usitata. Quare per generalia vocabula idonee non exprimiuntur.

Secundo vehementer dubito, num βλέπειν εὐχὰς

sit illud quod vult Junius: nam εὐχὰς pro suffragiis accipi apud Græcos, etiam recentiores, nescio num exemplo aliquo demonstrari queat. Latine quidem vulgo accipimus vota pro suffragiis: sed nescio num Græcis hæc notio recepta sit; certe vix credo. Et quid tandem illud est, pone sacerdotem vota seu suffragia inspicere? nisi isud εὐχὰς usurpetur pro post, ut sensus sit, post pontificem inspicere suffragia, quæ Græcis et ipsi Codino passim ψῆφοι, ab hieromneme. Nec per εὐχὰς intelligi arbitror τὰς ἐγγραφὰς τῶν μαρτύρων, scriptas testium depositiones de vita et moribus ordinandorum, quarum examen ait Citrius commissum ex imperitia aliquorum hieromnemi. In eam igitur sententiam Anelino εὐχὰς significare apud Codinum preces seu preces, eumque nihil aliud velle quam hieromnem tanquam diaconum pontifici in liturgia sacrarum preces recitanti pone assistere, eo modo quo etiam apud nos diaconi assistere sacrificantibus et preces quas recitant aspicere et folia itidem vertere solent. GRETS.

[P. 5. Qua de causa τὸν κώδικα τῆς ἐκκλησίας penes se tenet, patriarchicum 139 videlicet cærimoniale vel euchologium, orationum promptuarium, ut quæ sunt agenda dicenda suggerat. GOAR.]

Enthronismus seu enthroniasmus et jus contacii in chirotonia, hoc est ordinatione seu inauguratione, distincta sunt a priore munia. GRETS.

[P. 5. Reliquiæ sub altari reconditæ in ecclesiæ consecratione ἐνθρονίζονται, teste Euchologio in eodem officio. Ipse episcopus consecratione peracta sedens cum presbyteris ἐν συνθρόνῳ, in throno altare circumambiente, rursus ἐνθρονίζεται vel ἐνθρονιάζεται. Idem demum ad præsulatum primum evectus, concessamque sedem recenter occupans, verius ἐνθρονιάζεται: unde Cedrenus in Constantio τὸν μὲν inquit Παῦλον ἐξορίζει, τὸν δὲ Μακρόδοντον ἐνθρονιάζει. Lego quam dilucide Juris GR. p. 431 ἐνθρονισμὸν pro sportula, quæ pendebatur ab episcopo pauperioribus clericis, cum in solium collocaretur: satius tamen asseram vel litteras ecclesiæ consecratæ, vel similes ipsius episcopi consecrati testes, vel denique ipsum ordinandi episcopi ac in solium collocandi ritum esse ἐνθρονισμὸν. Ea de causa observo hieromnem adhuc tenere, prout subditur. GOAR.]

Ex his quæ de contacii et εὐχαῖς diximus, quis eruditus nullo negotio iudicium feret de illis quæ commentatur in scholiis suis Junius fol. 248, 249; quotiescunque enim contacium cantionem seu cantationem vertit, toties hallucinatur, nec ullo ex loco Codini verum et solidum errori suo patrocinium invenire potest.

Ascribam hic Anconitani cujusdam origine Græci iudicium de contacio, cujus tam frequens in ritualibus Græcorum libris et in Codino mentio, qui super hac re rogatus hunc in modum rescripsit: Κοντάχιον non Latinam vocem, sed Græcam esse arbitror, licet vernaculam. Κοντὸν enim hodie Græcis

est τὸ βραχὺ, τὸ σύντομον καὶ συνσταλμένον, id est breve, compendiarium et contractum. Proinde a brevitate cantionis ejuscemodi nomen inditum puto, non quidem quod omnium brevissima, sed quod inter brevissima sint. Hujusmodi vero nomenclatura nulli mira videatur, cum in Græcorum ritualibus huic similes multæ reperiantur, imo etiam nonnullæ voces quæ vel Latinæ omnino sunt vel Latinis affines et ab illis quasi deductæ; cujusmodi sunt ὠράριον, μανουάλιον, φακέλιον et similia. Quin etiam si tempora et ætatem τοῦ ποιητοῦ τῶν κονταχίων scrutemur, nomen τοῦ κονταχίου haud insolens videbitur, cum Romanus diaconus Emesenus, ut habetur in Menæis Græcorum mense Octobri die prima, primus τῶν κονταχίων auctor et concinnator Anastasii imperatoris ætate, id est circa annum Domini quingentesimum, floruerit, quo tempore pene corruptus et adulteratus erat Græcus sermo, ut hoc idem nomen ostendit et ejus ætatis locutio. Et hæc quidem recte ac docte Græcus iste.

Ceterum κοντάχιον adhuc unam notionem subiectam habet: significat enim etiam librum seu volumen seu codicem. Balsamon ad Marcum patriarcham Alexandrinum, Respons. 5: Ἐχοντες τῶν συνήθων ἁγίων εὐχῶν ἀπαράλλακτα, ἃς μεταγράφεντα ἐκ κονταχίων καλλιγραφηθέντων, διὰ γραμμάτων Ἑλληνικῶν. Ἀπροσδιόνως, 140 trahitur a Glossario ad hanc notionem contacion de quo Codinus c. 7 ψάλλοντες τὸ κοντάχιον: nam hic contacion non est codex seu volumen seu liber, sed odarium sacrum, nempe illud cujus initium, Ἡ παρθένος σήμερον. Sic apud Citrium in Responsis ad Cabasilam (ἄρχων τῶν κονταχίων) per contacia non codices, sed sacras odas accipe. In nostro tamen proposito non injuria dubitari posset, nam contacion librum an odarium significet: videtur enim τὸ κοντάχιον τῆς χειροτονίας esse liber ritualis, in quo ordo chirotoniæ seu sacre ordinationis insit, quem hieromnem teneat. Nihil definitio, sed solum suspicionem meam promo. Hæc de contacio, quod sæpius nobis occurret. GRETS.

[P. 5. Τὸ κοντάχιον χειροτονίας · Ordinationum omnium ordinem ac earum rituales librum: illum enim κοντάχιον hic manifestat, quamvis a libris missalem vulgo indicet, vel etiam brevem modulium inter officia divina decantandum, de quo nos abunde in Euchologicis. GOAR.]

P. 5. Secundum locum, in hac tertia Pentade obtinet ὁ ἐπὶ τῶν χοράτων, minister a genibus, κρεμῶν τὸ ἐπιγονάτιον τοῦ ἀρχιερέως, appendens genuale patriarchæ seu summi sacerdotis. Ita Junius; qui etiam τὸ ἐπιγονάτιον vocat instratum genuum, quia, ut inquit, cum patriarcha circumferebatur, ut perpetuum ipsius ad fundendas preces officium significaretur. Mystica explicatio, eaque propter pulchritudinem et festiva. Forsan idem mysterium significatur per pulvinum, qui principum genibus subijci et in eum usum circumferri consuevit.

Addit Junius: Hoc autem ἐπιγονάτιον appendebatur

non patriarchæ, sed pluteo seu pegmati in quod pro-
cumbere solebat oraturus, ut magnatibus fieri solet.
Mirum, si ita est, appellari ἐπιγονάτιον, non potius
ὀπογονάτιον. Logi meri. Ἐπιγονάτιον, quod in ri-
tualibus Græcorum libris etiam ὀπογονάτιον appel-
latur, una est ex vestibus quibus episcopi sacrifi-
cium peracturi induuntur, dependens a lumbis
super genua; unde etiam *supergenuale* nominatur.
Qui igitur pontificem hoc ἐπιγονάτιον ex officio
amiciebat, is erat ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων.

Ascribam verba Balsamonis, quibus imperitia
Junii proscribetur. Exstant responsa quædam
Balsamonis tom. I Juris GR. ad nonnullas quæstio-
nes, inter quas et hæc fol. 581, an licite sacerdos
est, qui hegumeni seu antistites sunt, item protopapas
et episcopus, epimanicis et epigonatis condecorentur.
Respondetur: Τῶν ἐπιμανικίων καὶ ἐπιγονάτιων ἱε-
ρωτάτη ἐνδυμενία μόνοις ἀρχιερεῦσι πεφλοισμηται,
sacratissimus epimaniciorum et epigonatorum ami-
ctus solis episcopis concessus est tanquam figuram
Domini et Servatoris nostri Dei Jesu Christi geren-
tibus, et hinc etiam peccata remittentibus, et alia
ad imitationem Christi facientibus quæ sacerdotibus
non sunt concessa. Quare neque epimaniciorum
neque epigonatorum amictus insigniuntur. Nam
epimancia typus sunt vinculorum, quibus Christi
manus colligatæ fuerunt quando ad passionem ten-
debat. Epigonatium autem (*supergenuale* vocat inter-
pres) figura est Μτεϊ, quod induit Dominus cum
141 discipulorum pedes lavit. Quemadmodum igitur
episcopis non conceduntur ea indumenta quæ
patriarchis concessa sunt, ut saccus et polystaurion,
restis crucibus undequaque conspicua, ita nec ea pri-
vilegia quæ episcopis concessa sunt ad sacerdotes
transferri possunt. Hæc Balsamon. Ex cujus verbis
liquet epigonatium episcopale vestimentum seu
indumentum esse, non autem id quod Junius
lectoribus venditat. GRETS.

[P. 5. Ἐπιγονάτιον ornamentum est ecclesiasti-
cum, plus quam palmare, et quadrum, ex angulo et
fune serico zonæ appensum, ac genu sinistrum,
unde illi nomen datum, obumbrans, ut Ecclesia
sponsum gladio super femur accinctum et armatum
adumbret; ejusque soli pontifices ac præcipua di-
gnitate præclari nacti sunt usum; et ab eo, qui
pontificem zonis affligit minister, ὁ ἐπὶ, vel ut alii,
ἐπὶ τῶν γονάτων appellationem hic accipit. De quo
Allatiana: Ὁ ὑπὸ γονάτων, δταν ἀλλάσσουσι τὸν
ἀρχιερέα, φορεῖ αὐτῶ τὸ ὀπογονάτιον, κρατῶν δὲ
καὶ τὸν δισκον ἐν τῇ λειτουργίᾳ δεδομένου παρ' αὐ-
τοῦ τοῦ ἁγίου ἄρτου τῷ λαῷ. GOAR.]

Vocatur etiam γονάτιον quasi *genuale*. Cabasilas
in Glossario: Καὶ τὸ πον τινὰ βρομφαλὰς περιζωνύ-
ουσι αὐτὸν, τὸ λεγόμενον γονάτιον, ὃ πρὸς σχῆμα
ἐφόδος ἐσχημάτισται. GRETS.

[Ibid. Ἐπιγονάτιον. Alias ὀπογονάτιον. GOAR.]

Lepidum et risu dignum arbitror quod Salomon
Sweiggerus, prædicans Noricus, l. II sui Ηοιδαρ-
nici c. 62 vestem hanc vocat πογονάτιον, a po-

gone seu barba. Ita pogonati nostri nusquam barbæ
sux oblivisci possunt.

Ibid. Tertius in tertâ pentade est ὁ ἐπὶ τῶν δεξί-
σεων, *magister libellorum supplicium*, inquit Junius,
seu *præfectus supplicationibus*: *hujus erat pro inju-
ria affectis accedere imperatorem*. Non meminit hujus
functionis Citrius, nisi forte apud Citrium legendum
sit ὁ ἐπὶ τῶν δεξίσεων pro ὁ ἐπὶ τῶν κλίσεων, quem
ipse undecimo loco ponit. Nominat initio Codinus
τὸν ἐπὶ τῶν κλίσεων, licet eum postea in nulla pen-
tade collocet, si tamen primus officialium index est
Codini. GRETS.

[Deest in Allatianis hoc officium, ut et sequens,
accensî ecclesiastici silentium, quietem et ordinem
in secretis, hoc est pontificis tribunalibus, indi-
centis. GOAR.]

Ib. Quartus est ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων, quem *secre-
tarium* dicere liceret, nisi *secretarii* vox usu recepto
jam *actuarium* seu *scribam* seu *notarium* significaret.
At noster iste ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων aliud manus ha-
bebat: erat enim institutus εἰς τὸ παθεῖν τὸν λαὸν
ἐπὶ τὸ κλίσειν, *compescendo populo, ut judicia ha-
beantur*, inquit Junius, *perperam*. Verte: *Ejus qui
secreto præest munus est ut, dum judicia habentur,
populum in officio contineat*, nimirum ut silentium
servaret nullasque turbas cieret; quod munus olim
erat *velariorum et cancellariorum*, ut supra notavi-
mus ex Casaubono ad Augustam historiam; ubi etiam
dictum *secreta* vocari loca ubi de negotiis pro rati-
one muneris quisque sui tractaturi conveniebant.
Inde in Jure GR. aliquoties σεκρετικὸν ἀξίωμα,
dignitas curialis 142 sive senatoria. Hinc et pala-
tina dignitas apud Codinum p. 10, c. 2 πρώτα-
σεκρητικὸς, vox ex Græco et Latino compacta (*pro-
tosecretarium* aliqui nominant), longe diversus ab
isto nostro qui dicitur ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων: nam
ille judex erat, hic judicum et senatus administer.
Quare ut nomine cum Latinis Græci conveniant,
neutro tamen modo conveniunt re significata: La-
tinis enim *secretarius* jam vulgo est *actuarium* seu
scriba, etc. Etsi hæc notione vox hæc apud Græcos
quoque occurrat, qui et hanc a *secretis* suam fece-
runt et in unam conflarunt, ἀσεκρητικὸς vel ἀσεκρη-
τικὸς. Apud Citrium tenet ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων locum
decimum. Ἀσεκρητικὸς apud Cedrenum in Michaelē
imperatore est curia seu locus secretioris consilii,
vel locus ubi secretarii conveniunt. In Pseudocaro-
lino opere *De imaginibus*, IV, 9, unica dictione oc-
currit *Asecreta*.

P. 5. Sequitur quintus ὁ ἐπὶ τῆς τερᾶς καταστά-
σεως, *præfectus sacro consistorio*, ait Junius. Rectius
in Jure GR. *præfectus sacræ stationi*, cujus est ἐντὸς
τοῦ βήματος, *intra tabernaculum, intra altare ipsum*,
εὐταξίαν, rectum debitumque ordinem, conservare in-
ter ministros et alios. Errat enim Junius, qui præ-
fecti hujus munus alio trahit. *At locis illis secretioribus*,
inquit Junius, *judices ad tribunal consilio cap'o sem-
bant, ubi ordinem is qui proxime sequitur procurabat*,
ὁ ἐπὶ τῆς τερᾶς καταστάσεως scilicet. GRETS.

[Ὁ ἐπὶ τῆς *λερᾶς καταστάσεως*. Si, ut consentit Allatius, idem qui ἐπὶ εὐταξίας fuerit, de illo hæc ejus mss. : Ὁ ἐπὶ εὐταξίας ἴσταιται καὶ δέχεται τοὺς ἔρχοντας καὶ στήκει αὐτοὺς κατὰ τὴν τάξιν, μᾶλλον δὲ καὶ νὰ καθίσουν. Addunt alia : Νὰ ὀρίζουν ἵνα φιλοκαλοῦν καὶ νὰ πλύνωσι τὰς κανδήλας. Verum nominum omissio discrimine, dicendum manifesto περὶ τοῦ ἐπὶ τῆς *λερᾶς καταστάσεως* : de quo non Allatiana mss., sed Allatii ipsius manus, ubi de recentiorum Græcorum templis. Ne ministri, qui ut plurimum juvenes sunt, ad ludendum prompti, ineptias agant et risum excitent, præfectus illis ἐπὶ τῆς *λερᾶς καταστάσεως, præfectus sacro consistorio* in Jure GR., et Gretsero *præfectus sacræ stationi*, quam recte, vel viderint. Ego veterem *moderandis moribus vel dirigendis ritibus sacris ac constitutionibus*, ex recentioris linguæ Græcæ proprietate ; in ea siquidem κατὰστασις non est *statio*, sed ipsa hominis conditio, ritus, ordo, constitutio et mores : hæc hominem dicant ἀκατάστατον, non qui non stat, sed qui improbis insulsiisque moribus est. Sic cum vident aliquem nulla discretionem præditum, quasi admiratione ducti ἴδε κατὰστασιν, quod alii σύστασιν. Neque aliud nobis innuit quod apud Cyrillum Scythopolitanum in Vita S. Sabæ legiur : Ἐχων μεθ' αὐτοῦ δευτερεύοντα τῆς τῶν κοινοβιακῶν καταστάσεως φροντίδων, *habebat secum præfecti vices gerentem, cui cænobitici ordinis servandi cura commissa est*. Et infra : Ἀναγκάζεται δὲ τὴν ἀκαταστασίαν εἶπειν φρατριασάντων ἐξήκοντα. Et rursum : Τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου σοδορῶς ἀγανακτοῦντος, καὶ πᾶσαν τὴν κατὰ Παλαιστίνην ἐκκλησιαστικὴν κατὰστασιν ἀνατρέψαι καὶ συγγέειν πειρωμένου. Εἰ : Τοῦ τὴν ἔνωσιν καὶ εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν συγγέειν σπουδάζοντος καὶ ταραχῆς καὶ ἀκαταστασίας τὰ πάντα πληρώσαντος. Et hypotyposis Studii : Ὑποτύπως σὺν Θεῷ κατὰστασίας τῆς μονῆς τῶν Στουδίων. Εὐταξία porro non tantum bonus ordo est, sed mores compositioni recteque constituti, quemadmodum oppositum ἀταξία male morigeratos notat. Propterea ut juventutis impetus compescerent et immoderatos juvenum mores frenarent ac turbis rixisque modum ponerent, τὸν 143 ἐπὶ τῆς *λερᾶς καταστάσεως* in bemate, ad sacri altaris latus, constituerunt, qui juvenes irrequietos et faciles, sua auctoritate sedatos, ab injuriis et contentionibus et indecoris actibus ad bonam frugem reduceret. Non placet ? Sit ille in *rebus sacris dirigendis præfectus* : id namque illi incumberat, ut ex præscripto et sanctorum Patrum sancitis res divina perageretur, caveretque ne quis extra præscriptos limites pedem efferret. Hæc ille. Placet præ secunda prior expositio : ut enim prior ἐπὶ τῶν σεκρέτων in judiciis ordinem et quietem, ita hic in sacro tribunali morum compositionem indicat ; nec ἐπὶ τῶν σεκρέτων

(1) Addit M : Οὕτως περιεχει ἡ τρίτη πεντάς.

Τέλος τοῦ δεξιοῦ χοροῦ.

Ἴσθι οὖν καὶ αὐτὸ εἰς τὴν τῶν κληρικῶν διάκρισιν. Τὸ μὲν ἅγιον Εὐαγγέλιον τοῦ βασιφύρου ἀναγι-

leges ponit, nec hic Patrum sancta, nisi ad modestiam spectent, observanda proponit. Regis superius allata : Ὁ ἐπὶ τῆς *λερᾶς καταστάσεως* εἰς τὸ ποιεῖν εὐταξίαν. GOAR.]

CAPUT VIII.

De quarta pentade officiorum et officialium.

P. 5. Primas in quarta pentade obtinet ὁ ὑπομνήσκων, *monitor*, inquit Junius, εἰς τὸ ἐνομιμίζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. Ego, si usus ferat, malim *suggestorem* : nam ὑπομνήσκων est *suggestere*, *menti subficere*, et ut Codinus loquitur, ἐνομιμίζειν, quasi aliquid in mente ponere ; et est quiddam restrictius minusque fusuam quam *monere* : nam et memorem monere possumus. Videtur ergo officium τοῦ ὑπομνήσκοντος hoc fuisse, ut patriarcham sacrificanti vel verba ad populum facienti assisteret, eique, si alicubi memoria laboretur, *mystice*, hoc est clam, occulte, suggendo subveniret. Si quis hoc officium etiam extra templi adyta proferre et efferre velit, putetque τὸν ὑπομνήσκοντα fuisse similem illi qui inter officia palatina a Codino c. 2, p. 11, appellatur ὁ ἐπὶ ἀναμνήσεων, quæcinque Latini a memoria seu *magistrum memorie* nominant, cum eo non contendam : neque enim a vero alienum est hujusmodi officium fuisse in Ecclesia Cpolitana, non modo intra, sed et extra templum. In concil. Lugl. in epist. ad Greg. X vocatur οἱ ὑπομνήσκοντες *rememoratorii*. GRETS.

[Allatiana : Ὁ ὑπομνήσκων δεχόμενος τὰς ὑπομνήσεις τῶν ὑπομνημάτων (commendationes memorialium) τῶν ἐρχομένων ἐν τῇ κρίσει καὶ ἀναφέρει τῷ ἀρχιερεὶ καὶ τῷ κλήρῳ. Ὑπομνήματα non possum *commentaria* exponere, cum Regia scribant ἢ ὑπομνηματογράφος εἰς τὸ ὑπογράφειν τὰ ὑπομνήματα. *Commentaria*, relictis memorialibus, non sunt hic conjicienda. GOAR.]

Ibid. De reliquis hujus pentadis nulla est difficultas : nam unde *interpretes Evangelii*, *interpretes apostoli*, *interpretes psalterii* nomina hæc sumpserint, per se notum est. Videntur autem uniuscujusque generis fuisse gradus diversi, Nam c. 6, p. 46, nominat Codinus protapostolarium, id est *primum interpretem apostoli*, GRETS.

[*Ibid.* Ὁ διδωκαλός τοῦ Εὐαγγελίου. Hujus et sequentium sacrorum orationum nomina ad unius officium revocant Allatiana : Ὁ διδωκαλός 144 ἐρμηνεύει τὸ Εὐαγγέλιον, ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ εἰ δυνατόν ἐστὶ καὶ τὸ ψαλτήριον. Hinc perspicis cum SS. PP. quædam homilia in Evangelia, alia in Psalterio, in Apostolorum pronnullæ, etc. Adverto τὸ ἀποστόλου quædamque διδωκαλός plures simul repositos, quorum antesignatus πρωταποστολαρίου nomen habuit. [M : Κρατῶν καὶ τὰ σχολαστὰ τῆς ἐπισκοπῆς. Ἐστὶ δὲ καὶ οὐκ ἐκείνης τῆς τρίτης παντάδος.] (1) GOAR.]

νώσεται ὑπὸ τοῦ πρωτονοταρίου, τὸ τῆς μεγάλης δευτέρας ἀναγινώσεται ὑπὸ τοῦ ἐρομνήμονος, τὸ τῆς μεγάλης τετάρτης ἀναγινώσεται ὑπὸ τοῦ σακελλρίου, τὸ τῆς μεγάλης πέμπτης ἀναγινώσεται.

P. 5. *Rhetoris officium est generatim Scripturas A stis per lampadariū, ut in hoc libro appellatur* sacras interpretari; et videtur ille quem nos *concionatorez* nominamus. GRETS.

CAPUT IX.

De quinta pentade officiorum et officialium.

P. 5. In quinta continetur 1, 'Ο ἀρχων τῶν μοναστηρίων, socius et adiutor magni sacellarii, de quo jam suo loco, 2, 'Ο ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν, socius et adiutor curatoris sacellii, de quo itidem supra. GRETS.

[P. 5. *Τῶν ἐκκλησιῶν.* Καθολικῶν intellige, de quibus supra Allatiana : Γράφει τὰ ἀντιμύσια (ἀντιμύσια M) καὶ τὰ σταυροπήγια. *Allatiana portatilia signat, et litteras quibus cruce data a diœcresanis exemptiones conferuntur monasteriis.* De his *Euchologium fuse.* Idem, ceu parœciis præfecti, κρατεῖ ἐν τῇ φυλάξει αὐτοῦ τὸ μύρον, *sacrum unguentum,* in confirmatione adhibendum a privatis sacerdotibus ceu consuetis apud Græcos ejus sacramenti ministris, *sua custodia commissum tenet.* GOAR.]

Ibid. 'Ο ἀρχων τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸ κρατεῖν τοῦτο εἰς τὰς λιτάς, cuius officium est *gestare Evangelium seu codicem Evangeliorum in supplicationibus et processionibus.* Hoc tamen non videtur consentire cum Joanne Citrio, qui diserte scribit τὸ ἐν ταῖς λιταῖς βαστάζειν τὸ Εὐαγγέλιον *esse* τοῦ δευτερεύοντος τῶν διακόνων, quem Codinus in sexta pentade collocat. Et fieri potest ut hæc res aliter se habuerit tempore Citrii et aliter ætate Codini : nam ut ipse Citrius conqueritur, hæc sæpius patriarchæ arbitrato suo mutabant, τὰ ἄνω κάτω ποιοῦντες, ita ut in illos quadraret parœmia ἄνω ποταμῶν χωρεῖν λέγουσα τὰς πηγὰς, καὶ τὰ παρὰ Ἰουδαίους 145 δευτερόπρωτα σάββατα, καὶ παρὰ τοῖς δεινοῖς σοφισταῖς τὰ πρωτόστερα, ut scite ait Citrius. GRETS.

[*'Ο ἀρχων τοῦ Εὐαγγελίου.* Consule, si laborem meretur, *Euchologium nostrum* fol. 770 et 811 περὶ λιτῆς et Evangelio in ea legendo. GOAR.]

Ibid. Sequitur ὁ ἀρχων τῶν φώτων, quem Bonessidius vocat *luminarium*, Junius *præfectum luminibus.* Eius erat curam gerere φωτιστός, recens illuminatorum seu baptizatorum : veteri enim Ecclesiæ phrasi *baptismus* appellatur φωτισμός, et *baptizati* φωτιστοί, forsā non sine respectu ad cæremoniam quamdam quæ baptismum subsequēbatur : dabatur enim baptizato cerei accensi in signum fidei et gratiæ acceptæ, et quod a potestate tenebrarum translatus esset ad lumen et sortem sanctorum. Meminit hujus cæremonię Nazianzenus, orat. *In sanctum lavacrum,* et S. Augustinus in illud psal. lxx : *Transivimus per ignem et aquam,* etc. Junius itum huic involvit, ne emineat. *Accendebantur,* inquit, *luminaria.* At non tantum hoc, sed et accensa tradebantur baptizatis. *Atqui hic,* inquit, *ritus ordinarie ad baptismum observabatur.* Cur igitur vos mutastis et abrogastis? *Prætereū vero anniversarie in singularibus quibusdam diebus fe-*

ἐπὶ τοῦ γαστροφύλακος, τὸ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἐναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ σκευοφύλακος. Ἐπὶ ἀγία καὶ μεγάλη Κυριακῇ τοῦ Πάσχατο; ἀναγινώσκειται τὸ

stis per lampadariū, ut in hoc libro appellatur p. 44 (accendebantur hæc luminaria); at *lampadarius* iste nihil huc facit; erat enim officium ejus palatinum, non ecclesiasticum; præferebatque lampadem accensam non singularibus duntaxa festis et anniversarie, sed quoties imperator in publicum procedebat, ut ex Basalmone infra ostendam ad p. 45. Longe ergo alius ὁ ἀρχων τῶν φώτων, et alius ὁ λαμπαδάριος. Neque tantum semel vel aliquoties in anno usus luminum erat in templis, sed perpetuo et toto anno, etiam tunc quando nulli νεοφώτιστοι aderant : neque enim moris erat Græcis liturgiam sine luminibus celebrare. GRETS.

[*Ibid.* 'Ο ἀρχων τῶν φώτων. Hoc officium in quatuor videtur. Allatiana dispartiri, hoc pacto : 'Ο κατηγορῆς κατηγορεῖ (τὸν λαὸν καὶ M) πάντας τοὺς εἰσερχομένους ἐκ τῶν ἑτεροδόξων εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ὡς ἵνα τὸ ἅγιον βάπτισμα δέξωνται. 'Ο περιοδευτῆς περιπατῶν καὶ παιδευόμενος (ὁδηγῶν M) τοὺς θέλοντας βαπτισθῆναι ἐπὶ ὀρθόδοξῳ πίστει (εἰσελεῖν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν M). 'Ο βουτιστῆς ἴσταται ἐν τῇ ἀγίᾳ κολυμβήθρῃ, καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει τὰς εὐχὰς, ὁ δὲ ἀρχιερεὺς σταυρῶναι τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ βουτιστῆς βαπτίζει τὸν μέλλοντα βαπτισθῆναι. 'Ο μυροδότης ἵνα ὑποκρατῶν τὸ ἅγιον μύρον, καὶ ὅπου τὸ ὀρίζει ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ δοῦναι μύρον. GOAR.]

P. 5. Ultimus in hac pentade est ὁ ἀρχων τῶν ἀντιμύσιων seu ἀντιμύσιου, εἰσαγών τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ἀγίαν μετάληψιν, *præfectus antimensiorum, inducens eos qui sacram communionem accipere volunt.* GRETS.

[*Ibid.* Chartophylax, ut supra visum est, ad ecclesiasticam, hic ad laicam communionem invitat. GOAR.]

Junius *præfectus antecessui mensæ, adducens eos qui erant venturi ad communionem sacram.* Inepte prorsus, et adhuc ineptius in scholiis, ut satis mirari nequeam hominis hujus his in rebus seu διειρωπῶν 146 seu ἀπαιδευστῶν. Examinemus singulas ejus ineptias. Τῶν ἀντιμύσιων, *adverbium, antimensalium,* inquit, etc. *A mensa denominati sunt* οἱ ἀντιμύσιοι, *quasi dicat antemensales, qui ad sacram mensam primum recipiebantur et communionem eucharistiæ, etc.* *Hi enim prius quam admitterentur ad communionem sacram, solebant ecclesiis ante mensam sisti διὰ τὸν τῶν ἀντιμύσιων ἀρχοντα, posteaque eodem præeunte adduci ad communionem, ut palam testatum fueret, illos suos comites in unum corpus coaluisse cum Christo et Ecclesia ejus. Hic autem ritus τὸ ἀντιμύσιον dictus est.* Fabule plus quam Æsopiæ; quibus refellendis diu immorari nil erit necesse, ubi ipsam veritatem expliaverimus, nec aliunde nisi ex Græcorum monumentis. Quid igitur sunt *antimensia*? *Antimensia,* inquit ille in Jure GR. fol. 239, *scimus fieri solita, quando episcopus consecrato dedicatoque templo*

ἅγιον Εὐαγγέλιον ὑπὸ τοῦ μεγάλου οἰκονόμου.

Ἐπληρώθη ὁ δεξιὸς χορὸς καὶ τὰ μεγάλα ὄψφικια τῶν ἐκκλησιαστικῶν.

παντων mensæ substratum mensamque seu altare
t. gentem, in frusta dissectum pictumque sacerdo-
tibus distribuit, ut eo præditi sacrificium offerre
queant Sunt igitur antimensia ea quæ apud Lati-
nos lapides consecrati seu aræ portatiles, sine quibus
sacrificium fieri non potest, si non offeratur in
altari per se alioquin consecrato et dedicato.
Dicuntur antimensia, quia sunt loco mensæ seu
aræ consecratæ ejusque vicem subeunt; siuntque
ex panno diviso et in frusta dissecto, ex illo,
inquam, panno qui altare ab episcopo de novo con-
secratum vestiebat et ornat: hoc enim operi-
mentum in partes minutas dissectum distribuebat
episcopus sacerdotibus, ut postea partium istarum
beneficio sacrificium in altaribus etiam non conse-
cratis offerre possent. GRETS.

[P. 5. Antimensia, quasi mensæ sacræ vice assum-
pta, sunt Græcorum altaria portatilia, lineæ ni-
mirum sacris reliquiis ditata, unguento quoque
sacro delibuta ac pontificis benedictione ad missam
in iis celebrandam dedicata. Ut eorum usus est
in comunione, qui hujus curam suscipit, illis
præfici asseritur. GOAR.]

Quocirca quærit ille in Jure Græco-Romano,
quid faciendum si desint antimensia, cum sine his
celebrare non liceat? Responsum his verbis datur:
Antimensia in omnibus sanctis mensis (hoc est alta-
ribus) poni necesse non est, sed in iis de quibus
incertum num consecratæ sint necne. Nam antimensia
locum obtinent consecratarum mensarum, nec
iis opus est ubi mensa consecrata esse constat. Ex
quibus liquido patet quæ sint antimensia, quis
eorum usus, nempe idem prorsus qui apud nos
altarum portatilium seu lapidum, ut vocamus,
consecratorum, quorum beneficio potest quis etiam
in non consecrato altari celebrare. Quod ergo nos
possumus hoc medio, id Græci quibant per antimensia,
hoc est per partes tegumenti illius quod novum
altare, quando templum consecrabatur, operue-
rat.

Inter cæteras quæstiones Joanni Citrio proposi-
tas hæc etiam una erat, an antimensia etiam va-
leant in aliis provinciis et diocesisibus, an solum in diocesi
episcopi antimensia illa consecrantis et conficiuntis.
147 Responsio est valere ubique, sicut et ipsum
sacrum unguentum et alia sacra, quamvis uno in
loco sanctificata, semel tamen sanctificationem adeptæ
ubique eam retinent et exserunt, inquit Citrius, qui
et docet antimensia non primo statim dedicationis
die distributa, sed tum demum, ubi tegumentum
altaris per sacrificia septem continuis diebus oblata
sanctificationem accepisset, in partes divisum et pro
antimensiis distributum esse. In eandem sententiam
Nicephorus patriarcha Cpolitani tom. I Juris
GR. fol. 29, Antimensia, inquit, ubicunque fuerit
iis opus, mittuntur, nec vel hac vel illa regione
circumscribuntur, sed in aliam quoque provinciam
transferuntur sicut et sacrum unguentum. Addit Ni-
cephorus notationem nominis: Sic autem appellan-

tur ὡς ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντίτυπα τῶν πολλῶν μέ-
σων τῶν καταρτιζόντων τὴν ἅγιαν καὶ δεσποτικὴν
τράπεζαν. Sunt enim ipsius consecratæ mensæ seu
aræ vicaria: nam ut idem Nicephorus dicit, proprie
mensas seu aras significant quas consecratio non
sanctificavit. Monet etiam hoc Nicophorus: Si per
ignorantium lotum fuerit antimensium, non pro-
ptereu amittere sanctificationem nec profanum effici.
Pro quo alii, vitiose prorsus nulloque sensu, si
impletum fuerit antimensium: nimirum pro πληροῦς
legerunt πληθυνθῆ. Quæ vitiosa lectio a Bonellio
profecta exstat etiam tom. VI Bibliothecæ SS. Pa-
trum.

In Euchologio Græcorum præscribitur τάξις, hoc
est modus et ordo consecrandi antimensia. Quan-
do, inquit, sacerdotes antimensia mensæ imponunt,
illis ex œnanthe seu flore vini superinfundit episcopus
ter quantum satis, recitato interim psalmo: « Asper-
ges me, Domine, hyssopo, et mundabor, lavabis me,
et super nivem dealabor. » Hoc ter dicto reliqua ejus-
dem psalmi adjungit, Deumque benedicens ait, « Be-
nedictus Deus noster, nunc et semper et in sæcula
seculorum, Amen. » Postea accepto sacri unguenti
vase, et diacono clamante, « Attendamus, » facit per
antimensium cruces tres, unam per medium, utrin-
que duas, recitaturque psalmus: « Ecce quam bonum
et quam jucundum, » usque ad finem; Deumque col-
laudans dicit episcopus: « Gloria tibi, sancte Trinitas,
Deus noster in sæcula. » Deinde accepto tyribulo
incensum facit; et diacono dicente: « Oremus Domi-
num, » sic precatur pontifex. Subduntur deinde pre-
ces, quas super antimensia pontifex fundit; quarum
desiderio qui tenetur, is Euchologium consulat.

Animi causa juvat addere quæstionem Joanni
Citrio propositam, quid Græce significet antimensium,
et quomodo scribendum sit, num per ἴτα au
per ἰώτα. Ad hanc quæstionem ita respondet Citrius:
Appellatio deducitur a mensa, quod secundum Græcos
quidem significat κανὼν canistrum, et secundum
Italicam linguam τὸ πεπραγματευμένον τοῖς ἔφοποι-
οῖς ἕδαιόν. Interpres, Venale propinatorum edulium
(quam bene Græcus, tam bene Græci interpret).
Audiamus cætera. Hac ratione et in mensis explica-
tæ mappæ nominantur mensalia, tanquam ad orna-
tum mensæ posita. Vulgari autem usu antimensia di-
cuntur ut in vestibis antipana (antipanni). Hæc au-
tem in sanctis illis ponuntur mensis quas consecrato
non sanctificavit. 148 Subjungit Citrius: Si tem-
plum non est dedicatum, quod ei deest, sanctificato-
ria vis antimensii implet. Ideoque in non consecrato
templo sacrificium sine antimensio nunquam facere
licet. Et sacerdoti qui hoc ausus fuerit, pœna erit
depositio. Per iota autem scribitur διὰ τὸ ἔθνικόν
τὰ γὰρ ἔθνικὰ κατὰ τὸν γραμματικὸν κανόνα οὕτε
παρὰγωγὰς οὕτε κανόνας ἔχουσιν. Solent autem gram-
matici per iota et omicron et epsilon τὰς ἔθνικὰς φωνὰς
scribere. Quæ ratio Citrii quanti sit, in cuiusvis
arbitrio situm esto.

Ait insuper antimensia nullo modo licitum con-

ficere, nisi in novi templi dedicatione, quique secus agant, canones transgredi, nec referre num nuper templum sit extractum; satis esse quod non fuerit dedicatum, quandoeunque demum extractum fuerit.

His hunc in modum de antimensorum ratione explicatis, in tenues auras evanescit Junianus ille *antecessus mensæ præfectus*, cum scholiis illis verosecoriis et insulsis. Nos præfectum *antimensorum* vel *antimensii* nominemus; cui præter curam *antimensorum* etiam hæc incumbebat, ut corpus Domini accepturos ad communionem seu deduceret seu induceret. GRETS.

CAPUT X.

De sexta pentade officiorum et officialium.

P. 5. In sexta pentade primum locum tenet *primus ostiarius* κρατῶν τὰς θύρας εἰς τὰς χειροτονίας, qui fores custodit in ferendis suffragiis, inquit Junius, *chirotoniam* pro electione accipiens. Ego *in alium chirotoniam* accipere pro proprio suo significato, nempe pro consecratione seu ordinatione ministrorum Ecclesiae, ita ut primo ostiario cura januæ demandata sit tunc quando diaconi, sacerdotes aliique ordinantur et consecrantur. Quamvis magnopere non repugnabo, si quis officium primi hujus ostiarii interpretetur de ipsa electione ministrorum Ecclesiae, cum per suffragia eliguntur ab illis quibus jus et potestas eligendi: tunc enim vel maxime attento et circumspecto ostiario opus est. GRETS.

[*Ibid.* Haec aliud munus adjungunt Allatiana: Oi ἐπιτάριοι βαστάζουσιν τὴν ράβδον τοῦ ἀρχιερέως. C. C. bicularii onus esse asserunt alia: Ὁ κουδοῦκλης ἐνα βαστάζει τὸ δεκανίκιον τοῦ ἀρχιερέως, ὅταν παριπατεῖ. GOAR.]

P. 5. *Secundus ostiarius* ὁ κρατῶν τὸ μονοδάμυλον, qui tenet, seu cui jus in *monobambylum*: ita edidit Junius. Quid verò hoc nominis? vel potius quid monstri? Junius hic multa, sed plane ridicularia. Quid ergo illi est *monobambylon*? Duo loca *chirotoniæ* distinguit, alterum, in quem a primo ostiario omnes admissos dicit quos noverat habere jus suffragii ferendi; alterum *secretiorem*, in 149 quem ad patriarcham vel episcopum per secundum ostiarium intromissi fuerint, ut libere et intrepide optima fide dicerent quibus suffragarentur, quibus non suffragarentur, et quare. Hunc *secretiorem* singularis *χειροτονίας* locum, opinor, dixerunt Græci recentiores *μονοδάμυλον*, παρὰ τὸ μόνους ἢ κατὰ μόνας βαμβάλειν, eo quod in loco ejusmodi rogatus quisque pro fide seorsim sententiam suam teneretur quamvis trepide enuntiare, si quem non esse ἀνεπίληπτον comperisset (hæc enim testimonia et accusationes nonnisi *trepidè et labris ferme trementibus* efferi solent), aut certe alteri obstrepere et detrudere de existimatione ipsius. Est enim βαμβάλειν Græcis φορῆν τοῖς χεῖλεσι, aut etiam, ut in Glossario legimus, *hesitare, vacillare, titubare*: sed in locum τὸ α. *Dorice* v. *suffectum* est, et *μονοδάμυλον* corrupte dictum. Quid est nugari, si hoc non est? Ut enim omitam vanissimas

A nugas de suffragatione et electione, quomodo admissi sunt ut libere et intrepide indicarent quibus suffragarentur, si hæc, ut postea ait, nonnisi *trepide et labris trementibus* efferi solent, etsi in his necesse est βαμβάλειν, *hesitare et fluctuare*? Sed valeat bambalio iste: nos legamus *μονάμπουλλον* seu *μονάμπουλον*. Ut enim prioris ostiarii est fores custodire, dum ministri Ecclesiae, diaconi, subdiaconi, sacerdotes, episcopi, ordinantur et initiantur, ita hujus secundi ostiarii est tenere ampullam unam et solam, ut distinguatur a dibampulo, de quo infra ad p. 44. Erat autem in ampulla hac chrisma ad unctionem sacerdotum et episcoporum necessarium, eamque tenebat iste ostiarius, ut in promptu statim foret, si initiator reposceret. Porro voculam *ampulla* etiam Græci fecerunt suam ἀμπουλα vel ἀμπουλλα. Aetius, l. vii: Ἀμπουλλαν ὀβελήνην πλήσας ἑλαίου, ut sit cur eo minus mireris τὸ μονάμβουλον καὶ τὸ διδάμπουλον. GRETS.

[P. 6. Patriarchæ, sicut et imperatori, præfertur ignis in ecclesia, fax nimirum accensa hastæ quam ornatae affixa. Vocatur illa *μονάμπουλον* διὰ τὸ μόνην ἀπτειν: aliud ejus nomen est λαμπρόν. Imperatori reservatur *διδάμπουλον*. De utroque fusius c. 15 in notis. Consule Balsamonis *Meditatum de patriarcharum privilegiis* JurisGR. l. vii. Porro secundum hunc ostiarium proprio nomine vocant *Allatiana περιεσερχόμενον* ὁ περιεσερχόμενος, inquit, ἐνα φέρη λαμπρόν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. GOAR.]

[*Ibid.* Nunc ad protopapam me confero; quem sic describit Codinus: Ἐκδικος καὶ πρῶτος τοῦ βήματος, καὶ φέρων τὰ δευτεράτα τοῦ ἀρχιερέως, *defensor et primus tribunalis* (sic enim Junius: ego *tabernaculi* seu altaris: βῆμα enim hic est locus interior et sanctior, ubi sacrificium peragitur), *proximas a pontifice obtinens*. Non tamen simpliciter (nam exocatacceli absque dubio potiores erant majorisque dignitatis et excellentiæ), sed inter sacerdotes, ut Citrius loquitur, κοινούς protopapa primus erat et sic proximus a patriarcha, seu, quod idem est, secundus a patriarcha ferens. GRETS.

[*Ibid.* Clarius Allatiana: Ὁ πρωτοπαπᾶς ἵσταται ἐπάνω τῶν ὀφικίων τοῦ εὐωνύμου χοροῦ, ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς. Μεταδίδει αὐτὸς; τὴν ἄγλαν μεταλήψιν τῷ ἀρχιερεῖ, ὁμοίως καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τῷ 150 πρωτοπαπᾶ, ἔχων δὲ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ πρωτεία πάντα. Ut παπᾶς sacerdotem indicet, vide *Euchologica*. GOAR.]

Notio et origo nominis satis constat. Apud Balsamonem tom. I Juris GR. legimus *protopapadas*, ut rectus sit πρωτοπαπαδῆς. Interpretes *primopapadas*: sed satius videtur in his et similibus retinere Græca. In Turcogræcia fol. 218 dicitur πρωτοπαπᾶς ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων. Jura illius in eadem Turcogræcia fol. 258 πρωτοπαπαδικία appellatur.

P. 6. Sequitur ὁ δευτερεύων τῶν ἱερέων, secundus sacerdotum, εἰσοδαῦων τῶς ἱερείς, dux et antecessor sacerdotum et proximus a protopapa, quem Junius non male δευτεροπαπᾶν appellat. At male illud:

Qui sacerdotes introducit, εισοδῶν, nimirum in A tribunal, si quam causam agendam habuerint. Nullo modo: nam εισοδεύειν est esse aliorum in sacris ministeriis, functionibus et supplicationibus ducem et quasi antecessorem et ductorem; quod etiam ex descriptione τοῦ δευτερεύοντος; diaconi, quæ proxime subjungitur, manifestum evadit. Deuteropapæ nullam, si recte memini, mentionem facit Citrius. GRETS.

[P. 6. Allatiana: Ὁ δευτερεύων λειτουργεῖ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ ἀρχιερέως (hoc est cum patriarcha, cum quo alias soli episcopi celebrant, ut cum episcopis sacerdotibus). Ὅταν λαίπαι: ὁ πρωτοπαπᾶς, ἔχει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ πρῶτα πάντα. GOAR.]

P. 6. Ultimus hac sexta pentade est ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, secundus diaconus, πρῶτος τῶν κοινῶν, primus ex communibus diaconis, καὶ εισοδῶν τοὺς διακόνους. Junius: *et diaconos intromittit*: additque hoc scholium: *in functiones et stationes ipsorum.* Tu corrige: qui diaconorum ductor, rector, director et ut sic dicam dispositio est: hoc enim est εισοδεύειν, quod significat quemlibet in viam suam quasi introducere, ut sciat quem ordinem et stationem tenere debeat. Vidit tandem Junius hanc notionem, sed quasi per nebulam, ut apparet ex scholio quod supra interpretationi adjunxit. Ex quo tamen, tanquam in rebus ecclesiasticis Græcorum valde scilicet perito, querendum erat, quare verbum εισοδεύειν interpretatus sit, loquens de sacerdote secundo, *introducens illos in tribunal, si quam causam agendam habuerint*, idemque verbum eadem significatione non interpretatus sit in descriptione secundi diaconi, præsertim cum diversæ notionis nullum prorsus indicium Curopalata dederit.

Verum ut accuratius intelligamus naturam et ut sic dicam indolem hujus diaconi, operæ pretium erit audire Joannem Citrium, cui hæc ignota non fuerunt, qui ait diaconum istum non eligi aut creari simpliciter ad unius arbitrium, sed κατ' ἐκλογὴν, *per suffragia*: esse enim ejusmodi officium, quod desideret virum dextrum aptumque ad omnes etiam fortuito occurrentes functiones; quarum aliquas recenset. Prima est ingressus in templum imperatoribus et patriarchis faustis acclamationibus bene precari, et ut Codinus noster loquitur, 151 τὸν βασιλέα πολυχρόνιζεν seu τὸ πολυχρόνισμα accinere seu πολυχρόνιον ποιεῖν. Qui mos ex antiquo more hodie quoque Græcis adhæret. Secunda est portare Evangelium in supplicationibus ac litanis. Tertia τὰς ἐν αὐταῖς συναπτὰς καὶ ἀιτήσεις ποιεῖν. Inepte interpres: *conjunctiones et repetitiones in eis facere*. Correxerunt alii *collectas et preces*. Sunt συναπτὰ proprie quæ apud nos in horis canonicis vocantur preces, diebus juniorum potissimum usitatæ, non modo in matutinis, sed et in singulis horis. Et preces illæ quas post litanias pro omni hominum statu et ordine fundimus, ipsissimæ sunt Græcorum συναπτὰ, quantum et quas nos vocamus *collectas* hoc nomine appellare nil vetat, quia Græcorum liturgiis asti-

plulantibus fiet. Hæc autem ita esse intelligit lector cum ex aliis Græcorum ritualibus, libris tum ex Enchologio. Valeat igitur Boneddus cum suis *connectionibus et repetitionibus*. Quarta est ἀπόντες ἀρχidiaκόνου διδόναι κηρὸς τοῖς ἐν τῷ ἁμβωνί δακόνοις, *absente archidiacono dare cereos diaconis in ambone*. Ubi pessime interpres pro κηρὸς legens καιρὸς vertit: *tempora dare diaconis, qui amboni serviunt*. Quid, quæso, est *tempora dare diaconis*? Neque correctores aut in Græca scriptura aut in Boneddii interpretatione hunc tam turpem errorem animadverterunt; ut vel hinc liqueat quam rudes rerum ecclesiasticarum isti a catholica religione aversi ad ritus Ecclesiasticos seu Græcos seu Latinos explicandos accedant. Dicit autem *B absente archidiacono*, quia ut Codinus tradit p. 94, olim quidem Magna Ecclesia habebat archidiaconum, sed postea nullum habuit, quare ὁ δευτερεύων partes ejus supplevit. Hinc ait Citrius secundi diaconi esse etiam in aliis archidiaconi munus explere; ex quibus forte hoc est, θυμῶν τὸν βασιλέα, imperatorem recens coronatum *incenso*, ut vocat Ecclesia, venerari, eique bene ominatum illud carmen accinere, « *Recordetur Dominus Deus τῆς βασιλείας αὐτοῦ, regni tui, in regno suo, nunc et sæper et in sæcula sæculorum. Amen.* » Sic idem fausta acclamatione prosequatur patriarcham: *Μνησθε τὴν Κύριος; ὁ Θεὸς τῆς ἀρχιερωσύνης σου, Recordetur Dominus pontificatus tui ubique nunc et sæper et in sæcula sæculorum*. Nec hoc fiebat tantum eo die quo imperator inaugurabatur et coronabatur, sed quoties in ecclesiam ventitabat. Ea de causa ait Citrius: *Αὐτοῦ γὰρ ἔστιν ἡ μετὰ τὴν εἰσοδὸν εὐφημία τῶν βασιλέων καὶ ἀρχιερέων, Iustus est imperatoribus et patriarchis in templum ingressis bene precari*; nisi quis illud μετὰ τὴν εἰσοδὸν *post ingressum* referre velit ad ingressum in tabernaculum seu in Sancta sanctorum, ita ut fausta hæc acclamatio facta sit post absolutam supplicationem, in qua panis præsanctificatus ad sacrificium circumferebatur per templum et postea ad altare inferebatur. Quo fit ut secundus diaconus εὐφημίαν hanc instituerit regresso jam patriarcha ad altare et processione absoluta; quod vero propius videtur.

D Dicebatur δευτερεύων τῶν διακόνων, non quod in ordine diaconorum Magnæ Ecclesiæ secundus esset, sed respectu ad archidiaconum, 152 qui tempore Codini nullus quidem erat, at aliquando fuerat; unde et τῷ δευτερεύοντι τῶν διακόνων nomen mansit, sicut et τῷ δευτερεύοντι τῶν ιερέων idem nomen mansisset, si protopapas in clero Magnæ Ecclesiæ desisset, quia cum *secundarii* nomine primus fuisset. GRETS.

[P. 6. Quid hoc rei est, ut hic diaconorum secundus scribatur ac insimul πρῶτος τῶν κοινῶν διακόνων asseratur? Paucis hic plura evolenda, quo proposita difficultas lucem accipiat. Temporibus ultimis diaconi tantum ad ἀρχοντικά ὀφείκρια, *nobiliora officia*, sunt admissi, qui prioribus sacerdotes per-

mistim et diaconi esse poterant, *oconomus*, *sacellarius*, *secuophylax*, et reliqui quindecim tribus primis officiorum pentadibus comprehensi. Hi τῆς ἐκκλησίας καὶ πατριαρχικοὶ ἀρχόντες, δεσποτικοὶ ἀρχόντες, ἀρχοντικά ὄφφικια, ἀρχοντικά μεγάλα, διακονικὰ ἀξιώματα, et (xπτ' ἐξοχήν) κληρικὰτα nuncupantur. Iidem vero, ut ecclesie altarisve proceres, patriarche assident in iudiciis eidemque celebranti assistunt, at laboriosas illas operas non præstant quas archidiacono voluere reservatas ceu operoso altaris ministro. Qua de causa totus ministeriis intentus archidiaconus ὄφφικιὸν ἐστὶ μόνον, ut præmisimus nota hujus capituli 1; nec est ἀρχοντικίον, nec inter proceres diaconos numeratur. Diaconorum tamen, quatenus ministerium ali-quod implent, caput est et princeps, eisdemque quantumvis proceribus in diaconicis ministeriis præficitur. Hujus sententiæ auctor mihi est Joannes Citri episcopus juris GR. I. v. Postquam enim quæsiit τὸ ἀρχidiaκονικὸν ὄφφικιὸν ποίας ἐστὶ τάξεως καὶ ποίου βαθμοῦ, καὶ εἰ προτίσεται τῶν ἄλλων διακόνων ὡς ἀρχιδιάκονος, καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, καὶ εἰ προτιμάται πάντων ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θείων μυστηρίων, respondet Citrius: Τὸ ἀρχidiaκονικὸν ὄφφικιὸν οὐκ ἐστὶν ἀρχοντικίον, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιερατικῆς, ὡς περ τὰ ἀρχοντικά, περιφορᾶς δὲ πολλῶν ἄλλων συμπέρασμα (hoc est ministeriorum a diaconis magistratibus obeundorum compendium). Διὸ καὶ ὡς χρόνου καὶ ἰδίου κόπου συμπέρασμα ὁ ἀρχιδιάκονος ἔχει καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντικοῖς ὁποιοσοῦν τετιμῆνται εἴτε καὶ μή, ἐν τῷ ναφ̄ καὶ ἐν τῷ βήματι καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων μυστηρίων. Uno verbo supergréditur diaconos proceres ex ministerio, non dignitate, aliamque classem solus componit; eun-que sequitur vices ejus gerens ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, qui tertie classis communium diaconorum primus dux et caput censetur; et ob allatas rationes λέγεται δευτερεύων, ait Citrius idem superiore responso, οὐκ ἔστι δευτερεύει ἐν τῇ τάξει τῶν διακόνων. Instas nihilominus, et sollicitus rationem quæris cur ex officiis archidiaconi nomen sit expunctum? Aptius illi reddent qui palatinis archidiaconum accensuerunt. Vide postremas notas

domesticum cantorem. Quid sit domesticus, infra explicabitur ad p. 7. In palatino tamen clero erat protopsaltes, ut docet Codinus loco citato, qui simul erat *exarchus* cleri imperatorii. GRETS.

P. 6. Allatiana: Ὁ πρωτοψάλτης ἴσεται μέσον τῶν δύο χορῶν, δεξιῶν τε καὶ εὐωνύμου. Ἀρχεται δὲ καὶ τὴν ἐναρξιν τῆς ψαλμωδίας. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ψάλλει ὅλοι. Addunt alia, οἱ δομέστικοι καὶ οἱ πριμμικῆριοι. Φορεῖ δὲ καὶ σφικτούριον (*tunicam brevem et strictam*). GOAR.]

Sequitur ὁ ἰδιοδομέστικος, *singularis domesticus*, ut interpretatur Junius, *primi et secundi chori*. Sed errat: legendum οἱ δύο δομέστικοι, *duo domestici, alter dextri, alter sinistri chori*. Clare Citrius duos nominat, ὁ δομέστικός τοῦ δεξιῶν χοροῦ, ὁ δομέστικός τοῦ ἀριστεροῦ. Et facilis via fuit contrahendi vocabula disjuncta οἱ δύο δομέστικοι in unum ἰδιοδομέστικοι: cæcutiat qui hoc non videat. Nec obstat quod hæc ratione sex futuri sint in scriptura pentade: nam et in prima pentade sex sunt, ut supra diximus, et tamen vocatur *pentas* seu *quinarius*. Quid sit *domesticus* in jure civili et apud alios passim scriptores Græcos et Latinos, explicat Cujacius ad lib. XII Cod. Justiniani, ad tit. 12, et Petrus Gregorius Syntagmatis VI, 8. Quid hoc nomine significarint Græci recentiores docet Citrius, cui cum hæc quæstio fuisset proposita, *Cujus linguæ est domestici appellatio, et quibus ecclesie ministeriis nomen hoc impositum est?* respondit: *Domestici appellatio secundum Latinos ducem, ἐξάρχοντα, inceptorum, præpositum et præfectum significat, sicut et in functionibus imperatoris invenire est domestici Orientis, Occidentis, scholarum*. Imo etiam *domesticum mensæ, domesticum manium, domesticum the-matum*. Sic et in ecclesiasticis ordinibus *domestici* vox usurpatur. Εἴτ' οὖν ἀρχιεὶς καὶ ἐπιστάτης μελωδιῶν καὶ τῶν μελωδῶν, οἷα εἰς ῥυθμὸν καὶ τάξιν καθιστῶν αὐτούς τε καὶ τὰ μελωδήματα. *Domesticus igitur musicorum seu cantorum nihil aliud est quam præfectus, qui omnes regit ac dirigit, ipsosque simul ac cantiones cunctas disponit ac in ordinem redigit*. Est autem munus *domestici* cantorum seu protopsalte in vigillis communibus clara voce pronuntiare illud, *Εὐλόγησον, δέσποτα*, quod nos dicimus *Jube, domine, benedicere*. Ex sententia igitur Citrii *domesticus* nil aliud est quam *præses, antistes, præfectus*, uno verbo primus in suo genere. Nec male Citrius notionem hujus vocabuli expressit, prout usurpatur a Græcis recentioribus, etsi haud scio an vox *domestici* in hac notione usitata sit Latinis, seu novis seu antiquis. In jure profecto alia notione usurpatur, ut et in communi loquentium consuetudine. 154 Ab hac voce formarunt Latini *domesticatum*, quod in jure exstat. Et apud Balsamonem in canone 17 apostolorum *δομειστικὰ officia domesticorum*, et apud Codinum c. 7 of τοῦ δομειστικέου δομέστικοι, et c. 5 δομειστικίον. GRETS.

P. 6. *Domesticum* dicemus aliquando præpositum significare. De istis duobus utriusque chori ducibus

CAPUT XI.

De septima pentade officiorum et officialium.

P. 6. In septima pentade primas tenet protopsalta, *primus psaltes* seu *cantor*. Citrius vocat *domesticum psaltarum*, indicatque hoc nomen usitatus fuisse quam illud *protopsaltæ*. Mirum est quomodo Codinus in hac septima pentade collocet protopsalten, 153 cum ipse c. 17 diserte dicat Ecclesiam Magiam non habere *protopsalten*, sed *domesticum*; nisi dicere velimus officium esse idem, nomen diversum, inque catalogo officiorum ecclesie vocasse *protopsalten*, quem proprio nomine vocare debuisset *do-*

Allatiana : Οἱ δύο δομέστικοι ἴστανται ἐν τοῖς δύο χοροῖς μετὰ τοῦ πρωτοφάλλου, καὶ φάλλοντες φοροῦσι σφικτούρια, ὡς πρωτοφάλλης. Domesticis adiunguntur δύο πριμικηρίου ἴστα. ἄνους μετὰ τῶν δομειστικῶν φάλλοντες καὶ αὐτοί. GOAR.]

Ibid. Sequitur λαουσνάκτης, ad verbum *populi convocator et congregator*, Junio *cocio*, sed. *nihili cocio*. Ejusdem meminuit Citrius, eodem nomine interpretis reddit, *populi coactor*; corrector correxit, *collector* sive *congregator*. Cujus officium publico signo populum ad rem divinam convocare. GRÆTS.

[Quos scribunt Allatiana, et λαουσνάπτας vocant : οἱ δύο λαουσνάπται (—καὶ M) συναγοῦσι τοὺς διακόνους, καὶ ἀναγορεύουσιν ἵνα μὴ λείπη κανεῖς. Συναγοῦσι δὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. GOAR.]

In Typico S. Sabæ videtur appellari κανδηλάπτης, a *candelis accendis*: hujus enim etiam est προῦσιν τὰς βαριάς καὶ τὸ σιδηροῦν, quæ illis *λοιο campanarum* erant, καὶ σημαίνει τὸ μέγα σήμαντρον. Varia enim signa dabant, ut et apud nos fieri assolet. Vide Balsamonem in dissertatione cur monachi tribus signis suos ad sacra convocent, cum alii uno signo contenti sint.

Ibid. Quartus in hac pentade est ὁ πριμικηρίου τῶν ταβουλαρίων. Junius interpretatur *notarium*. Sic enim initio nominari videtur ab ipso Codino p. 1 ed. Jun.: cum enim notarium nominet, ac postea singula officia in pentadas digerens de notario prorsus sileat, incredibile est Codinum nomine *primicerii tabulariorum* intellexisse *notarium*. Quod forte verum est, sed nescio quomodo cum Junii sententia conveniat, qui *primicerium* in quovis officio illum dici putet *qui primus inscriptus sit albo sive ordinis sui catalogo, et primas in suo ordine obtineat, prima cera, id est summa, inscriptus*. Hoc si verum est, idem ergo erit *primicerius tabulariorum* cum protonotario, qui, ut Junius dicit, *primicerius* primus est in *cera* seu *albo*, et tabularii sunt notarii, idemque igitur protonotarius seu primus notarius et *primicerius tabulariorum*. Ego nodi hujus solutionem non video, nisi quis dicere velit istum dici *primicerium tabulariorum* respectu illorum notariorum quos infra se habet, non respectu omnium, quo pacto ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων vocari posset *primicerius diaconorum*, non absolute, sed comparatione τῶν κοινῶν, ut Citrius et Codinus loquuntur.

Addam et hoc. Quid si per vocem ταβουλαρίων hic non intelliguntur *tabularii*, seu *notarii*, sed *tabularia* seu *archiva*, et ita ut *primicerius tabulariorum* ille dicatur qui præest *tabulario* seu *archivo*, socius in hoc officio et administer chartophylacis? Nam *chartophylacium* Latinis est *tabularium*, et a Latino usu etiam Græcis. Sicut enim magnus sacellarius et ὁ τοῦ σακελλίου suos habuerunt adjutores, 155 ita et chartophylax videtur habuisse *primicerium tabulariorum*. GRÆTS.

[P. 6. Regia superius producta inter officia recenset PATROL. GR. CLVII.

sent *πριμικηρίων τῶν πατριαρχικῶν νταρίων*. *Notarius vero et tabularius sensu coincidunt*. GOAR.]

Porro de voce *primicerii*, *secundicerii*, *tertiocerii*, *quartocerii* vide Cujacium ad tit. vii, lib. xii cod. Justiniani, et Onuphrium in explicat. vocum obscurarum ecclesiasticarum, et Petrum Gregorium Syntagm. 15, 23, qui ait pronuntiationem nominis *primicerii* exigere adjectionem ex relatione alicujus, vel certe postulare ut subintelligatur. Quod si verum est, tum necesse erit ut cum inter palatinas dignitates ὁ μέγας πριμικηρίου nominatur, dignitas aliqua subintelligatur, quia *primicerius* nomen hoc habet respectu alicujus functionis seu ministerii. Hinc *primicerius lectorum*, *primicerius aulae*, *primicerius protectorum*, *primicerius domesticorum*. Exstat in Decretalibus titulus de *primicerio*, ubi nihil adjicitur; neque etiam satis apparet quid aut adjiciendum aut subaudiendum sit, nisi quis dicat subintelligi vocem *cantorum*. De quo vide Petrum Gregorium l. c. Hinc *primiceriatus* dignitas et officium *primicerii*.

Quod ad ipsum vocabulum attinet, non improbabilius arbitratur Cujacius illud *cerius* esse tantum productionem verbi, sine ulla novæ significationis additione; ut proinde *primicerius* idem sit qui *primus*, *secundicerius* idem qui *secundus*, sicut et apud recentiores Græcos *κατῶταυλος* idem est quod *παῖς*, *Φραγκόπουλος* idem quod *Francus*; ita ut illud *ταυλο*: sit paragoge absque ulla nova significatione. Alii tamen nomen hoc a *primo* et *cera* derivatum compositumque volunt, quibus qui volet, per me subscribat licet.

P. 6. Ultimus in hoc quinario est ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων, *Præfectus cantici*, ait Junius. Imo *contacius*: nam *canticum* generale nomen est ad omnia quæ cani aut solent aut possunt, at *contacium* certum quoddam genus est in Græcorum ritualibus libris, sicut et *troparium*, *εἰρημός*, *canon*, *κάθισμα*, *προσόμοιον*, *τριάδικον*, *θεοτόκιον*, *πταυρώσιμον*, *ἀνεστάσιμον*, et apud nos *versus*, *versiculi*, *graduale*, *tractus*, *sequentia*, *responsoria* et hujus generis alia, quæ alia lingua aut prorsus exprimi aut commode exprimi non possunt. Miror autem quid correctoribus Bonifidii in mentem venerit, ut quem ille vocaret *præfectum contaciorum*, ipsi interpretarentur *præfectum pugillarum*. Ego quid sibi *pugillares* seu *pugillaria* hæc velint, necum exputare nequeo. Est autem *præfectus contaciorum* ille cui cura inchoandi *contacia* commissa. Sed de *contaciis* plura habes supra c. 7. GRÆTS.

[Κοντάκιον hic (alia namque præterea refert) *modulus* est brevior, ἀπὸ τοῦ κοντοῦ, a *brevitate*, nomen sortitus; maximeque sanctorum, quorum non est officium, memoriis brevius faciendis deservit: *breviculum* alibi vocavi. Quique his cantandis prædicatur et intendit, est auctori ἄρχων τῶν κοντακίων. GOAR.]

156 CAPUT XII.

De octava pentade officiorum et officiorum.

P. 6. In octavo quinario primas tenet *primicerius*

lectorum, qui et apud Citrium comparet. **GRÆTS.** A
 [Ibid. Ὁ πριμμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν. Alla-
 tiana simul cum Citrio cuncta officia in διακονικά,
 λερατικά καὶ τῶν ἀναγνωστῶν volunt esse divisa.
 Quindecim prima diaconis assignant, eosque ad pa-
 triarchæ latus in dextro choro, velut ejus curiam,
 locant: sequentia plura quam apte sacerdotibus
 convenient, æquus lector ex primo obtutu judicat.
 Protopsaltæ vel hujus inferiores non nisi lectoribus
 conferri Citrius, auctore ipsi consentiente, determi-
 nat. **GOAR**]

Ib. Sequitur ὁ νομικός, qui apud Codin. p. 1 ed.
 Jun. est ὁ νομοδότης, Junio præceptor, qui et in
 scholiis ista: Præceptor est musicorum vel φαλτῶν,
 gymnasiarchus, qui postea corrupta voce ματτωρ,
 id est magister, appellatur, p. 44 et p. 60. Numm^B
 hæc vera sint, facit ut dubitem Joannes Citrius,
 apud quem est νομοδότης, nummi dator, ut velit
 interpres. Forte is est quem nos eleemosynarium
 appellare solemus; nisi quis arbitretur eum apud
 Græcos morem vignisse qui apud nos in multis
 ecclesiis, ubi præsentibus clericis aliquid pecuniæ
 dari solet; quam vocant præsentz, et illum cui
 munus distribuendi commissum, præsentzer. At
 cum Codinus uno loco habeat νομοδότην, altero
 expresse νομικόν, non videtur verisimile νομοδότην
 legendum esse; nisi quis etiam priore loco νομικ-
 όν nota forma a nummo restituendum contendat.
 Licet νομικός quoque παρὰ τὸ νόμος, ut numm^C
 seu nummum significat, deduci possit. Quodsi
 νομικός ad cantores pertinet, plane is videtur esse
 qui cantum cantoresque regit, et ut vulgo loquimur,
 quistactum præbet; der den Tact-giebt; nisi cui forte
 magis arrideat ut per νομικόν et νομοδότην intelli-
 gat jurisperitum seu juris interpretem: forsam enim
 in clero Magnæ Ecclesiæ tempore Codini erat is qui
 postea dictus est νομοφύλαξ, ejus mentio in Tur-
 cogr. I. VII, fol. 806. Nec est a vero alienum fuisse
 inter officiales ecclesiasticos aliquem qui de jure
 responsa daret. Glossarium Latino-gr. tabellio, νομ-
 ικός. **GRÆTS.**

[Ibid. Ὁ νομικός. Qui typis et ecclesiasticis rubri-
 cis apprime eruditus, quod quoque die legendum
 officium vel occurrat memoria facienda, sancit et
 publicat. Ita me docet Antonius Cralis CP. Alii
 eum esse volunt qui legem cantoribus ponit et cho-
 ros regit. Solent nostrates musici elevata depres-
 saque manu cantus modum et ordinem præfigere
 cantoribus, quod Græcis deesse nequit; quibus
 præterea illud est in usu, ut variis manus dextræ
 motibus diversisque digitorum et articularum con-
 formationibus varias vocum inflexiones in omnium
 conspectu melius quam musicæ notulæ designent,
 atque ita non scriptis, sed manus nutibus, quam
 χειρονομίαν dicunt, cantus leges ob oculos ponant.
 Nos cum Theophilo χειρονομίαν scriberet Codrinus:
 auctor νομικούς nuncupat.]

Ibid. Sequitur ὁ πρωτοκανόναρχος, primus cano-
 narchus. Inquit 157 Junius, cujus etiam Citrius

meminit. Junius in schol. canonarchus, qui canoni-
 bus synodalibus et aliis legendis profectus est; cujus
 rei exemplum habetur c. 6 et 15. Verum in priore
 loco non fit mentio protocanonarchæ, sed canonar-
 chæ, qui duo diversi, sicut protonotarius et nota-
 rius. Verba Codini, p. 46, hæc sunt: legitur a ca-
 nonarcha illud, Πολυχρόνιον, diuturnum faciat Deus
 sanctum imperium tuum in multos annos: idque tor-
 tio repeti dicit. Estne hic sermo de protocanonar-
 cha an de canonarcha? Diciturne ipsius esse legere
 acta synodica et alia hujus generis? Estne fausta
 illa apprecatio diuturnum faciat imperium tuum, etc.,
 canon synodalis, ut Junius loquitur? Multo minus
 id altero a Junio citato loco p. 82, reperire licet,
 ubi nullum verbum nec de canonarcha nec de proto-
 canonarcha. Sed Junius tanquam cæcus in his
 ecclesiasticarum functionum vocabulis oberrabat,
 et dummodo aliquid diceret facile se inventurum
 fidem arbitrabatur apud illos qui præter prædican-
 tes et ministros verbi nihil norunt.

Quis igitur protocanonarcha, et unde hoc nomen?
 Exponet nobis hoc Zonaras, qui in commentariis su-
 per canonas Anastasios Joannis Damasceni ita com-
 mentatur: Canon dicitur quia præfinitam et novem
 odis circumscriptam habet periodum, ut videre est in
 Græcorum ritualibus libris. Ab his igitur canonibus
 apud Græcos magnæ auctoritatis et existimatio-
 nis protocanonarcha, et qui sub illo erat, canonar-
 cha vocem traxerunt: ipsorum enim erat canonas
 istos, quando in ecclesia decantandi erant, inchoare
 et reliquis quasi præire. Hinc, et non aliunde, hoc
 nomen originem ducit. **GRÆTS.**

[Κανών hymnus ecclesiasticus est longior et plu-
 ribus tropariis constans. Qui vero canonibus istius-
 modi concinendis incumbit, κανονάρχου appella-
 tione honestatur. Hoc autem pacto κανοναρχεῖ.
 Deficientibus libris prout apud nos, uncialibus lit-
 teris exaratis et in chori medio ad omnium obtutum
 expandendis, canonarcha troparii unius commata
 successim alta voce dextro choro primum, tum al-
 terius troparii vel strophes commata choro alteri,
 non interrupto cantu, suggerit; ac ita fungitur offi-
 cio quod est κανοναρχεῖν, canonum videlicet decan-
 tandorum singula verba et periodorum membra pru-
 denter ob librorum defectum suggerere, et quo tono
 sint cantanda monere. **GOAR.**]

Quartus est ἑξαρχος, exarchus, dux quidem, in-
 quit Junius, et præses ministrorum ecclesiæ in ordi-
 nanda singulorum functione et ministerio. Fallitur.
 Rectius in Turcogr. fol. 192, exarchus legatus aut vi-
 carius patriarchæ aut metropolitæ, sicut nos legatum
 apostolicæ sedis dicimus. Et fol. 293 dicitur exarchus
 missos ad colligendum subsidium pro pendendo
 Turcis tributo: habere etiam potestatem τοῦ ἀργίου
 ποιεῖν καὶ ἀφορίζεῖν, privandi officio ecclesiastico et
 excommunicandi, δι' εὐλόγους αἰτίας, ob justas cau-
 sas. Item jus absolvendi pœnitentes: et ad hoc
 propriis litteris, quas συγχωρητικά γράμματα ap-
 pellant, a patriarcha instruuntur. Fol. 219, duo no-

minantur patriarchales exarchi uno et eodem tempore, qui et interdum *eparchi*. De exarcho nihil, **158** quod sciam, Citrius. Exarchi dignitas olim clara fuit etiam extra Ecclesiam inter palatinas functiones et imperatorias. Hinc *exarchi* illi in Italia, quorum nusquam non mentio. Et Gennadius *exarchus Africae*, ad quem scribit S. Gregorius Magnus L. I. epist. 57. Hinc *exarchatus* et *exarchia*. Έπαρχος; palatina dignitas est apud Codinum cap. 2. GRETS.

P. 6. Έξαρχον eum hodie vocant, qui velut a latere patriarchæ legatus provincias et subjectas obit, ac de clericorum moribus, de causis ecclesiasticis, de cultu divino, si non obsolecat, de conjugii et eorum divortii, de plebis pontificisque dissidiis, de canonum ecclesiasticorum observantia, de sacramentis, confessionis maxime, conferendis, de monachorum disciplina, de ecclesiarum a diocæsanis exemptarum legibus, etc. inquiris, et his cunctis ex æquo honoque, dum, quod aiunt, visitationem peragit, consultit in posterum; præ omnibus vero census ex unaquaque ecclesia patriarchæ obvenientes et cuncta ad eum spectantia jura diligenter investigat, rigide colligit, et nonnunquam exinde perample auctus, ad patriarcham defert. Hoc ejus munus imperatoris exarchis in Italia quondam residentibus non absimile: illi si quidem belli pacisque tempore cuncta imperatorum jura sarta tereta servabant; hi pariter, seu patriarchæ vicarii ac ejus personam referentes, omnem eorum exercent potestatem, et omnem debitum censum eorum nomine exigunt. Allatiana: 'Ο έξαρχος ισταται πλησίον του δευτερύοντος; εν εκκλησίᾳ, γυρεύει δὲ καὶ πᾶν σκευὸς καὶ ἀλλαγὰς τῆς περιοχῆς τῆς ἐπισκοπῆς. Ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τὰς κρίσεις τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, εἰ ἐκρίθησαν δικαίως. Καὶ γράφει τὰ ἀντιμύνησα. Ἀναγυρεύει δὲ καὶ τῶν ἀνδρογύνων τὰ καλύματα. *Antimensis diei annique, quo consecrata sunt, notas arponit; et matrimoniorum impedimenta examinat.* Observa τὸ ἀλλαγὴν restem sacram referre, τὸ ἀλλάσσω vero frequentius per totum hoc opus occurrentem, vestes sacras induere. GOAR.]

Ibid. Ultimus est *ecclesiarcha, præfectus ecclesiæ*. Citrius nominat tres ἀρχοντας; τῶν ἐκκλησιῶν, inter quos haud dubie unus, qui supra in quinta pentade dictus est, ὁ ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ σακελλίου. Bonestidius vertit, nescio quam bona fide, tres magistratus ecclesiarum. GRETS.

[Ὁ ἐκκλησιάρχης. Qui suæ curæ demandatam ecclesiæ curam tenet, ad officium divinum dat signa, lumina disponit et accendit, sedilla componit, sacras imagines profert vel recondit, ac denique munditiam ubique splendere providet, uno verbo sub sceuophylace magno vasorum custode sacristam agit. Ejus instituenti formam in Euchologicis protuli fol. 489. Socium ex Græcorum relatu τὸν διαβαστῆν, *lectorem sermonum et homiliarum*, et κανδηλάπτην, *cereis lucernisque accendendis præfectum*, adjunxi. Huic, sicut ἐπὶ λαοσυνάπτην, signorum in ecclesia faciendorum studium committit Allatius de recentiorum Græcorum

A templis, fol. 101, proindeque, si non eorum munere fungitur, suæ saltem dispositioni tenet subjectos qui sequuntur in Allatianis. Ὁ πρόξιμος ὀρίζει, καὶ σημαίνουσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψαλμωδίας ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ καταγοριάρχης (alias κατηγοριάρχης) φιλοκαλῶν τὴν ἐκκλησίαν ἄπει δὲ καὶ τὰς κανδήλας, φέρει δὲ καὶ λαμπρόν. (Addunt alia: Ὑπομνίζει τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τοῦ λαοῦ, ἵνα σχολιάσῃ.) Οἱ λαμπαδάριοι καθίζουσι (alia: καθαρίζουσι) τὰς λαμπάδας, ἄπτουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ βασταγάριος, ἵνα βασιτῆ τὸν τῆς ἐκκλησίας ἄγρον εἰς λιτὰς καὶ ἑορτὰς ἐπισήμους. (M: οἱ θεῶριοι νὰ θεωροῦν καὶ νὰ σκοπεύουν τοὺς ἀρχοντας. **159** ἵνα καθίζωνται καὶ εἰστέκουν εὐτακτα. Ὁ δεκανδός, ἵνα καλῆ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰς αὐτῶν δικαιομασίαι καὶ προσφερόμασι. Ὁ κουβούκλης ἵνα βασιτῆ τὸ δικανικὸν τοῦ ἀρχιερέως, δταν περιπατῆ.) GOAR.]

CAPUT XIII.

De nona pentade officiorum et officialium.

P. 6. In nona pentade primas tenet domesticus τῶν θυρῶν, *præfectus januarum*, tertius nimirum *ostiaris*: nam in sexto quinario duos enumeravit Codinus, et Citrius tres ostiarios inter officiales ecclesiasticos nominat; quorum tertius hic forium domesticus seu præses, uno verbo *janitor*. GRETS.

[Sacri tribunalis fores subdiaconis commendatas testatur Maximus in Dionysii De eccl. hierar. c. 3: Σημείωσαι, inquit, ὅτι οἱ διάκονοι τότε τὰς θύρας εἶχον, νῦν δὲ οἱ ὑποδιάκονοι. Suffragatur Thessaloniceus præsul Simeon: Φυλάσσει μὲν ὁ ὑποδιάκονος τὰς πύλας τὰς ἱερὰς, ἵνα μὴ τις τῶν ἀναξίων ἐνδὸν εἰσέλθῃ. Eam ob rem soleam locum ad sacras altaris fores situm, de quo cum auctore c. 17, subdiaconis lectoribusque ceu propriam sedem Thessalonicensis idem assignat: Ὑποδιακόνους καὶ ἀναγνώστὰς καθῆσθαι χρὴ ἐξωθεν τοῦ βήματος περὶ τὸν σωλέαν, ὅς δὲ βῆμα καλεῖται ἀναγνωστῶν. Inter subdiaconos autem vel lectores antesiguanus ille, cui ceu potiori earum commendatur custodia, jure merito mihi δομέτικος τῶν θυρῶν nuncupetur. GOAR.]

Ibid. Sequitur *chartularius*, qui longe diversus a chartophylace; et inepte vocatur chartophylax *chartularius*, ut supra dictum (cap. 4). Citrius non unum, sed plures ponit: nam lectores enumerans collocat inter illos χαρτουλαρίους τῆς μεγάλης σακελλῆς καὶ τοῦ σκαυοφυλακίου, *chartularios magnæ sacellæ et sceuophylactii seu armarii vasorum*, inquit Bonestidius. Docuimus jam supra (cap. 2) ex Balsamone eos qui chartophylaci, sceuophylacti, magno sacellario subserviebant tanquam ministri, appellatos esse *chartularios*, ita ut chartularii isti nihil aliud fuerint quam συμμερισταὶ τοῦ κόπου, *laboris consortes*, ut Balsamon loquitur. Nec scio quam apte huc quadret *registrator Junii*.

Nec Latinis chartularius ignotus fuit: nam S. Gregorius I. epist. 75 ad episcopos Numidie scribens nominat Hilarium *chartularium suum*, qui in Africam a prædecessore S. Gregorii missus

sedis apostolicæ loco causas ecclesiasticas eo gnoscebat et tanquam iudex dirimebat et iudicabat; mansitque in eodem officio in Africa etiam sub Gregorii Magni pontificatu, cujus ipse suis in epistolis crebro meminit. Verum chartularius Codini longe inferioris ordinis et dignitatis erat, inter lectores nimis constitutus, et antepenultimus in ultima pentade.

Porro cum plures fuerint chartularii, ut Citrius expresse scribit, **160** cur Codinus unum duntaxat nominat? an unum nominando reliquos subintelligit? an iste chartularius qui in nona pentade, diversus est a chartulariis magnæ sacellæ, sceuophylacii etc? Sed quod officium? Junius expedite: utinam vere. 'Ο χαρτουλάριος qui publicis litteris, tabulis instrumentisque curandis et retractandis constitutus est. At hoc officium pertinet ad chartophylacem ejusque chartularios seu ministros, item a l protonotarium et similes. An chartularius iste inter lectores peculiare quiddam obtinebat, ratione cujus chartularii nomen acceperat? GRÆTS.

[Registorum, chartarum, codicillorum onus sibi impositum vel solo nomine chartularius indicat: quorum vero commentariorum curam suscepit hic privatim, ex generica communique voce non facile assignaveris. Sacellario et œonomo pariter legimus in superioribus chartularium adjectum, laboris, ut ait Balsamon, συμμεριστήν: hic vero lectores inter et cantores recensitis commentariis et memoriis non invigilat aliis quam quæ lectores et cantores decent, ecclesiasticis videlicet libris proferendis, quorum copia cum tricesimum superet numerum, custodem privatum non immerito sibi exposcit assignandum. Hæc Antonius Cralis CP. lector retulit; cui non displicet memoratum ab Allatianis decanum cum chartulario confundere. 'Ο δεκανός, inquam illa, τάσσει τοὺς ἱερεῖς ἐν τοῖς ἐρχομένοις αὐτῶν δικαίωμασι. Rursum: 'Ο δεκανός ἴνα καλῆ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰ αὐτῶν δικαίωματα καὶ προσφερέματα. Quantis vero tabulis, chartis, codicillis et scriptis ratiociniis, quibus attendere solet chartularius, opus sit, etiam vir integerrimæ conscientiæ fidelissimæque memoriæ fatetur. GOAR.]

Inter dignitates palatinas est ὁ μέγας chartularius. Quis fuerit, docet Zonaras in Leone Isaurico: 'Ο τῶν βασιλικῶν ἱποκόμων ἐπιστατῶν, præfectus imperatoris equisonibus. Pertinuisse dignitatem hanc ad curam stabuli regii docet ipse Codinus, munus magni chartularii explicans c. 5; fuit inter militaria officia chartularius. Id liquidum ex Leone imperatore, qui diataxi tertia cum protonotario thematis et cum prætoresive iudice thematis numerat quoque chartularium thematis, quem constitutum dicit πρὸς τὴν τοῦ στρατοῦ καταγραφὴν καὶ ἀναζήτησιν, describendo et recensendo exercitui. Vide Rigaltium verbo protonotarius. Qui sint homines chartularii, discas ex Cujacio Obser-

A vat. iv, 5. Vide eundem de chartulariis ab lib. x Cod. Justin. tit. 23 et infra lib. ii, c. 3.

P. 6. Tertium locum obtinet ὁ δεσπότης. Citrius numero multitudinis δεσπότης. Quantum errorem Junius commiserit fol. 194, deceptus scilicet lectione falsa, quam facile emendare poterat, jam alibi dictum est (ad pag. 95). In scholiis non minus ineptit. 'Ο δεσπότης, barbave, chartulario adjunctus ἀντιγραφεὺς, quem vulgo, ut Budæus loquitur, contrarotulatore vocant, Præclare. Interim nos credamus Citrio, qui deputati munus non numerat inter officia, in quo a Codino dissentit, sed inter διακονίας seu ministeria. Sed quidquid ait de hoc, quod deputatorum munus esset, his verbis docet: Οἱ δεσπότης δὲ μανδουφοροῦντες μετὰ λαμπάδων προπορεύονται τοῦ τε ἀγίου Εὐαγγελίου, ὅποτε ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄμβωνα **161** πρὸς ἀνάγνωσιν, καὶ τῶν ἀγίων δώρων ἐν τῇ εἰς τὴν ἀγίαν τράπεζαν εἰσόδῳ καὶ ἐν τῇ εἰς τὴν πρόθεσιν ἱκανῶν αὐτῶν. GRÆTS.

[P. 6. 'Ο δεσπότης. Allatiana: 'Ο δεσπότης περιπατῶν ἔμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέως καθαρίζει τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν στρατάν, viam populo mundam vacuamque reddit. Alia: 'Ο δεσπότης; καὶ καλῆ τοῦ ἀρχιερέως εἰς τὸν ἀρχιερέα καὶ τὴν καθαρίσῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν στρατάν. GOAR.]

Fuerunt etiam deputati inter officia militiæ, de quibus multa ex variis imperatorum constitutionibus Rigaltius in suo lexico, verbo δεσπότης, quem vide: nihil enim illi ad nos, qui ecclesiastica officia tractamus.

Ibid. Sequitur ὁ ἐπὶ τῆς ποδίας. Junius præfectus instrumento sacro. De quo duo potius suspicor quam scio. Quid si ὁ ἐπὶ τῆς ποδίας sit ille qui pavimenti in Magna ecclesia curam gerebat? Nam ποδιά est solum, parimentum; unde Germanis der Boden. Et patet hoc ex Originibus Cp., ubi ambitus fori dicitur fuisse æqualis τῆς ποδίας τῆς κόρτης τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Et ὁ ἐπὶ τῆς ποδίας ideo etiam dici nequit præfectus instrumenti sacri seu suppellectilis, quia distinctum et proprium officium est ὁ μέγας σκευοφύλαξ κρατῶν τὰ σκευὴ τῆς ἐκκλησίας. Quid si sit unus ex θεωροῖς, ex custodibus qui, ut ait Citrius, τὴν φυλακὴν καὶ τήρησιν πιστεύονται τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τῶν καλυμμάτων αὐτῶν, et μάλιστα εὐρέσκονται ταῦτα ἁλοῖς καὶ μαργάρτοις κοσμούμενα. Adde quod in Turcogr., p. 181, ποδαὶς pro vestibus seu tegumentis legitur: μετὰ εὐμορφότηταις ποδαῖς. Interpres: ornavit templum imaginibus pulcherrime vestitis; in margine additur μετὰ ὠραιότητων ἐπακλωμάτων, cum venustissimis integumentis. Quid si horum et similibus cura ad istum spectabat? GRÆTS.

[Ibid. Ποδίαν Meursius interpretatur ministerium, utensilia. Nisi quæ sint illa proferas, ministerio tuo non utar, Meursi. Prosunt amplius Græcæ mulieres, quæ ποδίαν partem vestis inferiorem crura pedesque suos velantem vocitant: utilius

adhuc me docuerunt viri, talaris cujuscunque tu-
nicæ oram terram allambentem, quia pedes ambit,
ποδιάς nomen mereri. Profuere præ cæteris illi
sacristæ Græci, qui antierius altaris ornamentum,
sacrasque illas vestes sericas vel auro textas vel
etiam ex auro solide vel argento confectas, ac ima-
ginibus in ecclesiis circumponendas, ποδιάς nun-
cupari assenerunt. Fidem cunctis a me datam
confirmat Nicetæ auctoritas in variis ejus lectio-
nibus obviæ facta, in Isaacio quidem Angelo l. 1 :
Οἰκήματα κατήρειψαν, τὸν ἔνδον πλοῦτον περιεβά-
λοντο, ἱερὰ ἀνηρέυσαν φροντιστήρια, ποδιάς ἀφεί-
λοντο τῶν ἁγίων, cui ultimi commatis vice alia le-
ctio reponit Ἐπιπλά ἀφείλοντο παναγῆ. Ejusdem
Isaacii l. III : Τὸν ἐν ἀνακτόροις περιώνυμον ναβν,
δὲ νέα μονὴ κιχλήσεται, θείας πάσης ποδιάς ἐψί-
λωσε. Alia lectio θείου παντός ἐπιπλου ἐψίλωσε. Ex
his conjicio τὸν ἐπὶ ποδιάς esse vel qui ecclesiæ stra-
gulas vestes, sive muris sive altaribus ornandis, sub
sua dispositione teneret, vel qui sanctas imagines
fictis vestibus circumtegeret, vel denique, quod
certius autumo, limbos pontificiarum vestium hono-
ris gratia soleret e terra tollere, quod munus
apud nos magnatibus a servis puerisque honorariis
præstatur, cui etiam exsequendo officium *caudatarii*
nomine pontifex summus et cardinales voluerunt
in Romana curia institutum. Conjecturam appro-
bavit Antonius Cralis memoratus, ab altari tamen
et 162 ecclesia ministerium ejus semovit, et per
vias tantum locaque gressibus difficilia monuit
adhiberi consuetum. GOAR.]

[Ἰσοὶ δὲ καὶ τοῦτο. Τὸ συνοδικὸν καὶ ἡ ἀνάγνω-
σις ἴπασα, ὁ χαρτοφύλαξ ἀναγιώσκει αὐτά. Εἰ δὲ
οὐκ ἔστι χαρτοφύλαξ, οὗτος πρωτεύει τῶν ἀξιωμα-
των.]

Καὶ διερμηνεύομεθα καὶ τὰ μῆνεα τῶν κληρικῶν.
Ἡ πρώτη πεντάς τὰ διπλά, ἡ δευτέρα πεντάς ἐν
καὶ ἡμῖς, ἡ τρίτη πεντάς ἐν καὶ τέταρτον. Ἀρχε-
ται οὖν καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς εἰς τὰ διπλά τοῦ.

Ἀὕτη ἐστὶν ἡ διάταξις τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-
σίας, ἣν περ ἐναμοδίτησαν οἱ ἁγιώτατοι πατριάρ-
χοι καὶ οἱ οἰκουμένικοι Πατέρες παρὰ τῶν ἁγίων
συνόδων, καὶ ἐνέβησαν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ποιεῖν
οὕτως ὡς ἐφημ. M.]

Porro sicut in primo quinario Codinus ponit sex,
ita in hoc ultimo collocat duntaxat quatuor. Ταῦτα τὰ
ὀφείλονται τὰ ἐκκλησιαστικὰ, inquit Codinus, hæc sunt
officia ecclesiastica. Quæ etiam in epist. Græcorum
ad Gregorium X papam ex parte commemorantur.
Magnus æconomus, protecdicus, logotheta, castrisius,
referendarius; qui super judicia, qui super secreta,
qui super sacram et dona apostolica, qui primicerius
patriarchalium notariorum; qui princeps ecclesia-
rum, qui super petitiones, qui rememoratorii, qui
ostiarium, qui patriarchales notarii, qui protopape
cum toto presbyterio archidiaconatus ecclesiastici,
et qui domestici cum omnibus psalmistis et lectoribus.
Gregorius papa in epist. ad Græcos sacellarium
addit. GRETSE.

CAPUT XIV.

*De aliis quibusdam officiis ecclesiasticis a Citrio
enumeratis, deque illis quæ hodie apud Græcos
usiata sunt.*

In enumeratione officiorum ecclesiasticorum
non convenit Citrius cum Codino, ut supra c. 6
monuimus. Causam addit, quia patriarchæ hæc
omnia arbitrato suo mutabant depressosque in
altum evehebant et evectos deprimebant et nova
munia instituebant, prout huic vel illi gratificandi
voluntas ferebat. Præter officia a Codino enume-
rata sunt istæc : Ὁ ἐπὶ τῶν κατήχησεων, cate-
chista, orphanotrophus, quatuor defensores, καὶ ὁ
περιοδευτής, circitor Bonethidio, correctoribus visi-
tator. Quid si sit ille quem Typicum sancti Sabæ
nominat ἐξυπνιαστήν seu ἐξυπνίστην, excitatorem,
cujus erat in vigiliis et ἀγρυπνίαις circuire et
somnia excitare ?

Præter hos recenset Citrius *theoros* seu *custodes*,
et deputatos, de quibus capite superiore; iteinque
camisatos. Sed addit hæc : Οὐκ ἐστὶν ὀφείλονται,
ἀλλὰ διακονίαι περὶ τὸ ἅγιον βῆμα. Quod *camisato*
sit officium, his verbis docet : *Camisati seren-*
dis ad altare carbonibus et sacris lebetibus calefa-
ciendis occupati sunt, ut illic more solito aqua
servens sacris calicibus tempestivo infundatur.
Solent enim Græci, ut videre est in liturgia S.
Chrysostomi et in Theoria rerum ecclesiasticarum
Germani et in Expositione liturgiæ Cabasike, ca-
licis 163 jam consecrato sub ipsum communionis
tempus infundere aquam calidissimam, quam a
fervore vocant ζέειν, et ipsum vasculum in quo
adfertur ζέειν, ut quemadmodum ex latere Chri-
sti in cruce pendens utraque (sanguis et aqua)
θερμότητος πεπληρωμένα profluxerunt, ita tempo-
re communionis communicantes et sanguinem et
aquam, et quidem utraque calentia, percipiant,
ὡς αὐτῇ τῇ ζωοπαροχῇ πλευρᾷ ψαύοντων. De qua
consuetudine, quam rationi consentanea sit, nihil
opus pluribus hic disquirere. Huic ergo aquæ ca-
lescendi vacabant *camisati*, ut et carbonibus
pro suffitu ferendis et fovendis; sic dicti a *camisati*.
Junius vertit *indusia* fol. 86. Nec est quod quis du-
bitet *camisia* Italæ esse *indusia*. Sed si ecclesiasti-
ca vocabula ecclesiastico more intelligere et in-
terpretari velimus, necessario dicendum est, apud
Codinum per *camisia* intelligi id quod Germanice
vocalius *den Chorrock* seu *Chorhemd*: nam de le-
ctoribus agens Codinus ait eos stare in medio tri-
clinio cum vestibus et epirripariis suis, habentes
camisia ἐπάνω τῶν ἱματίων. Sic c. 7 de mensa im-
peratoris Codinus: ingrediuntur *psaltæ* seu *cantores*
cum suis epirripariis et *camisiis*, hoc est *mit den*
Chorhemden; quæ nullus ecclesiasticarum rerum
peritus vocat *indusia*. Vulgo *vestes* superpellicæ
dicuntur. Ab his ergo *camisiis* *camisati* nomen venit:
quos forsitan non inepte vocaveris *linteatos*.

Præter hos sunt apud Citrium *patriarchales*
domestici; καὶ τοῦτο δὲ τὸ ὀφείλονται τῶν ἀναγνώ-

στῶν ἐστίν. Functio hujus est τὸ ἐν ταῖς προσόδοις A τοῦ πατριάρχου λέγειν εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα. Qua acclamatione mirum quam Græci delectati fuerint. Hinc nihil crebrius apud illos quam illa πολυχρονιάζειν, πολυχρόνισμα, πολυχρόνιον.

Quod attinet ad Græcos recentiores, præter multa ecclesiasticorum officiorum vetera nomina, habent sua et propria, quæ nec in Citrio nec in Codino apparent; quæ ex Turco-Græcia colligi possunt, ut est ὁ νομοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, πρωτοσύγγελος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐφημέριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, lampadarius magnæ ecclesiæ (nam ὁ ἄρχων τῶν φώτων videtur fuisse alius apud Codinum), magnus logotheta magnæ ecclesiæ, ὁ μέγας ῥήτωρ. Meminit quidem Codinus rhetoris, sed absque τοῦ μεγάλου additione.

CAPUT XV.

De officiis ecclesiasticis aulæ Cypolitanae, potissimum de archidiacono.

Ex clericis aule nominatim exprimit cap. 17, Codinus: 1) *protopsalten*, quem simul ait esse imperatorii cleri exarchum. 2) *domesticum*, quem ait esse exarchum cleri Augustæ, eundemque aliquando simul esse domesticum ecclesiæ; aliquando vero ecclesiam **164** proprium domesticum habere. Erat autem domesticus unus ex psaltis seu cantoribus, et a protopsalta proximus, sub se habens alios psaltas seu cantores, quos *veteri consuetudine*, inquit Codin. c. 17, *nominant cractas*, hoc est, ut Germani dicere solent, *schrailling*. 3) *Protopapam*, qui et ipse aliquando unus et idem erat in ecclesia et aula, aliquando diversus, ut dicit Codinus ibid. 4) *ματτωρα magistrum*, qui et ipse cantor, c. 6. 5) *Canonarchas*. 6) *Lampadarium*, cujus erat imperatori lampadem præferre. 7) Archidiaconum: hunc enim non habebat ecclesia, sed aula, ut dicit Codinus ibid. De eodem multa cap. 8, 9, et alibi passim; ut et de protopapa, lampadario et cæteris ministeriis ecclesiasticis in aula.

Apud Citrium proponuntur multæ quæstiones de archidiacono: τὸ ἀρχidiaconικὸν ὄφρκειον ποίας ἐστὶ τάξεως καὶ ποίου βαθμοῦ, καὶ ἐπὶ πρῶτα τῶν ἄλλων διακόνων ὡς ἀρχιδιάκονος. Respondet Citrius *archidiaconicum officium non esse ἀρχοντικόν, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιερατικῆς, ὡς περ τὰ ἀρχοντικὰ*. Bonifidius vertit: *Non est magistrale, neque ex liberalitate pontificali, ut magisterialia*. Correctores correxerunt: *Archidiaconicum officium non est ex officialium dignitatibus, nec tribuitur ex liberalitate pontificali, ut officialium dignitates*. Prima versio satis est magisterialis seu magistralis, secunda paulo propius scopum tangit. Archonticia officia et ἀξιώματα apud Citrium sunt illa quæ quis obtinet διὰ τῶν ἀρχοντικῶν, hoc est *per litteras et codicillos τῶν ἀρχόντων, principum*, sive ii essent imperatores sive patriarchæ. Respondet ergo Citrius archidiaconi officium non esse ejusmodi quod *per archonticia conferatur, seu ab imperatore seu a patriarcha, sed esse longi temporis et operæ diu*

præstitæ quasi remunerationem: Διὸ καὶ ὡς χρέου καὶ ἰδίου τόπου δῶρημα ὁ ἀρχιδιάκονος ἔχει καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντικῶς ὅποιοισὺν τετιμῆνται εἴτε καὶ μὴ, ἐν τε τῷ ναῷ, ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι, καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θεῶν μυστηρίων.

Quæsitum quoque fuerat num patriarcha posset per sola *pittacia*, et *brevia*, et mandato suo, præferre aliquos nullo officio insignitos illis qui priores fuerant, nullo tamen ipsi etiam officio decorati. Respondet Citrius hoc plane esse intolerandum, ut præferantur aliqui prioribus per *pittacia*, etiamsi, qui præferantur, habeant officia; sed quemlibet in loco et statione sua, quam tempore acquisiuit, relinquendum esse: Ἢ γὰρ τάξις καὶ στάσις τῶν διακόνων τῷ χρόνῳ ρυθμίζεται καὶ στηρίζεται, καὶ ἐστὶν ἀμετακίνητος, inquit Citrius; qui et addit ei qui *archonticiis* seu *breuibis* hujusmodi honoratus est, satis esse ut quando patriarcha seu pontifex rem divinam facit, sit ipse primus ἐν τῇ εἰσοδῷ, *in ingressu* ad altare, seu in itu et in perceptione divinorum mysteriorum. In cæteris quemvis suum locum tenere debere; et iniquum esse ut ὁ προισοδούσας, qui *primas tenuit*, seu ut vulgo loquimur, qui *præcedentiam habuit*, de loco suo deturbatus alteri cedere cogatur. Ex quibus **165** recte intellectis iudicium facere licet de interpretatione Bonifidii et correctorum ejus. Promotionum per *pittacia* meminit etiam Balsamon ad 17 canonem apostolorum.

Quia vero in his officiis ecclesiasticis multa occurrunt composita ex vocabulis ἀρχή et ἄρχων, aliquid super his notare lubet, autè omnia illud quod dupliciter cum aliis coalescant, primo quidem initio vocis, ut ἀρχιεπισκοπός, ἀρχιεπισκοπή, archidiaconus, archistrategus, archidux, architriclinus, archiatrus, architectus, archipresbyter; secundo in fine vocis, ut patriarcha, ecclesiarcha, canonarcha, monarcha, toparcha, tetrarcha, ethnararcha, trierarcha. Inde etiam est ἑξαρχός, ἐπαρχός et id genus alia, tam in ecclesia quam extra usurpata et usitata.

Hæretici nostri temporis, ut alla, ita et ipsa prisca vocabula sustulerunt, potissimum illa, quæ ex ἀρχή et ἄρχων compacta. Hinc *archiepiscopi* nomen exterminant, ut et patriarchæ, archidiaconi et id genus alia, tanquam *superba, fastuosa et simplicitati apostolicæ adversantia, quippe quæ imperium et potestatem in subditos demotent, non primum in aliqua functione seu ministerio, seu primum ordine in aliquo cætu, absque tamen imperio et potestate in cæteros*. Hinc ipsi gaudent apostolicis illis et, ut loquuntur, molestissimis appellationibus πρεσβυτέρων, ποιμένων, ἐπισκόπων, λειτουργῶν, διακόνων, δούλων. Verum nomina hæc esse retinenda ubi hactenus vigerunt, et revocanda ubi exoleverunt, fuse demonstrat Adrianus Saravia Calvinista, in libro quem de diversis gradibus ministrorum evangelicorum evulgavit, c. 25, sic tamen ut bis

appellationibus nullum in alios Imperium designetur, sed sola ordinis dignitas et ut sic dicam, *primitas* seu τὰ πρωτεύοντα. Huic Calvinistæ opposuit se Calvinistarum antesignanus Beza proprio libro adversus Saraviam publicato, ubi contendit nomina hæc prorsus non esse toleranda, sed ex ecclesiis exploranda tanquam simplicitati apostolicæ prorsus repugnantia. Mihi conflictus iste inter hos duos Lapithas mire placet: nam in Saravia observo hæreticam arrogantiam, quæ cum omnia confuderit et permiscuerit, nunc quasi pœnitentia ducetur, honorifica illa patriarchæ, archiepiscopi, archidiaconi et similia cognomenta ambit iisque decorari gessit, ita tamen ut antiqua notione quasi exuta novam induant, nullamque potestatem et nullum imperium significant. In Beza autem id præ cæteris animadvertendum puto, quod non obscure suos Calvinistas Anglos, et Lutheranos in Germania et Suecia, perstringit, quia aliqui illorum sese archiepiscopos et primates et archidiaconos nominant, et ita etiam nominari et salutari volunt, pulchrisque sub nominibus turpem hæresin celant. Gærs.

166 CAPUT XVI.

De sacris vestibus ministrorum ecclesiæ.

Variis in locis sacrarum vestium ministrorum ecclesiæ mentionem facit Codinus; ex quibus nonnullæ solis episcopis, aliæ etiam sacerdotibus et diaconis competunt. Primas teneat σιχηρίον, *lucidi vestitus angelorum imitamen*, inquit Simeon Thessalonicensis lib. De templo. Sæpius enim in veste fulgenti, angelos apparuisse novimus, ut et illum in monumento Salvatoris coopertum stola candida. Præterea purum et ab omni inquinamento liberum sacerdotalem statum esse oportere docet; propter quam puritatem etiam sacerdos hæc gratia dignus judicatur; quod ipsum testatur, cum se induens hæc verba pronuntiat. « Exultabit anima mea in Domino, quia induit me vestimento salutis, » et quæ sequuntur. Episcopi autem σιχηρίον desuper descendente habet flumina; est enim undulatum, et gratiam docendi in ipso repræsentant. Nam et inter anglos non omnibus idem est ordo et gradus, sed ibi quoque alii inferiorum magistri sunt. Vocantur autem flumina propter vocem Salvatoris in Evangelio dicitis: « Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. » Hoc idem pullio episcopali notatur. Flumina quidem habet propter ea quæ diximus, pocula vero pro typo veteris et novæ gratiæ. Quæ etiam fluminibus quasi innatant; quod non aliud sibi vult quam magistro sive doctore ex duobus Testamentis ad docendum hauriendum esse. Erant autem sticharia non solum candida, sed nonnulla etiam purpurea, quæ a sacerdotibus et diaconis tota quadragesima gestari testatur Codinus c. 9, excepto festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabbato Paschæ.

Inter cæteras quæstiones quas Bulgariæ archiepiscopo Demetrio Chomatiano posuit Constantinus Cabasilas archiepiscopus Dyrrachii, fuit ista, an

A consentaneum sit in purpureis pontificibus vestimentis, quæ modo et in albis, in stichario quidem flumina, in phænolio autem cruce gestare. Respondet Demetrius: *Consuetudo Ecclesiæ purpurea pontificalia indumenta simplicia vult esse et sine prædictorum fluminum cruciumque adjectione.* Meursius sticharium interpretatur sticam: nam Glossis Isidori stica est tunica. Sed nihil melius est quam in his et id genus aliis retinere Græca vocabula, quia nulla supplantant Latina quæ vim et energiam Græcorum perfecte exprimant. Erant autem sticharia duplicia, nempe patriarchalia et episcopalia, insignita figuris instar gammæ litteræ Γ, ut apud Balsamonem legimus; cujusmodi vestes appellabantur *gammadia* seu *gammatia*. Anastasius in Leone III: *Columnas argenteas octo et gammadia duo.* Paulo post apud eundem scriptorem habes *gammadias chrysoclabas*. Quod autem Meursius existimat trigonia, quæ sunt in phænoliis, esse ipsam litteram Γ, id mathematicis Leidensibus persuadeat, si potest; nos certe tres angulos ex littera Γ extendere non possumus.

2) Φελώνη seu φελώνη, imo etiam φινόλιον, φινόληξ, φελόνιον. 167 Penulam hic qui vertunt, ii frustra sunt. Nulli penulæ inter vestes sacras locus est, tametsi non ignoro quid de penula apud S. Paulum epist. II ad Timoth. IV nonnulli philosophentur. Quæ vero ejus significatio? Sacrum φελώνιον, inquit Simeon Thessalonicensis, *sublimitatem et superne collatam spiritus virtutum sub quadam effigie monstrat, in primis saccum quo per ludibrium Salvator indutus est; idcirco et sacci formam habet: nec enim in eo sunt quæ appellantur μανίχια seu manicæ.* Φινόλιον patriarchica et episcopalia plena erant crucibus (unde ipsis *polystaurii*, quasi dicas *multicrucii*, appellatio), et repræsentant per totum orbem diffusam venerandæ crucis gloriam, ut inquit Balsamon in dissertatione de patriarcharum privilegiis. Formæ autem triangulæ, quæ in iisdem phænoliis visuntur, declarant angularem lapidem Christum Deum nostrum, qui disjuncta conjunxit, ut inquit idem Balsamon.

3) Epitrachelium. Heterodoxi interpretes vertunt *collare* seu *collarium*: sed id nimis profanum videtur. Retinemus ergo nomen Græcum. Epitrachelium, inquit Simeon, *e cælo descendente spiritus gratiam menti subjicit.* Ob hoc enim et episcopus et sacerdos a capite illud induens: « *Benedictus Deus, inquit, qui effundit gratiam super sacerdotes suos.* » Unde eo quilibet sacerdos utitur, *quotiescunque sacrificat.* Germanus in sua theoria rerum ecclesiasticarum: *Dextram partem epitrachelii significat arundo ludibrii gratia dexteræ Christi data; sinistram partem indicat crucis in propriis humeris gestatio.* Epitrachelium, inquit Balsamon, *significat lorum illud quo vita ad mortem tracta est.* Quod autem Meursius opinatur τὸ ἐπωμάδιον esse τὸ ἐπιτραχήλιον, id difficile creditu erit illis qui

τὸ ἐπιμαύδιον proprius ad ὀμοφώριον quam ad ἐπιτραχήλιον accedere norunt.

4) Orarium. Diaconus angelicam sortitus ordinem, inquit Simeon, fert in humeris quod ὀράριον nominant, quod quasi alas habet, ut illorum spirituum, qua praestant, intelligentiae celeritatem demonstrat. Quare et Cherubim facies obvelantia imitans, ipse quoque, dum cingitur, quodammodo at rei divinae particeps et administer futurus, aperitur. In ipso item orario Sanctus, Sanctus, Sanctus, scriptum est, quo ministratorius sanctorum angelorum ordo exprimitur. Gestabatur orarium in sinistro humero.

S. Chrysostomus in Liturgia: Τὸ μὲν ὀράριον ἀσπασάμενος ἐκτίθει τῷ ἁγίῳ ὄμῳ. Figuram diaconi orarium portantis habes initio Gregorae a Wolfio editi. Apage illos qui hoc orarium volunt

esse ἐχμαίσιον τοῦ προσώπου, sudarium sudori abstergendo, καὶ χειρόμακτρον, manibus purgandis et abstergendis. Sint enim oraria profanis scriptoribus ea quae Arnobius vocat muccinia, hoc est lineata minuta, quibus et mucus narium et sudor ex vultu manans abstergitur, prout copiose ostendit Casaubonus in notis ad Flavianum Vopiscum:

in ecclesia tamen orarium sacra stola erat, et nullo modo a diacono induenda vel ferenda ut sudarii vicem subiret. Quis ergo ejus usus? Non omnium vestium sacrarum usus exquirendus est: sufficit omnes inventas et introductas esse ad ornatum **168** incruentii sacrificii seu liturgiae, seu ut nos vocamus, missae. Usum alium si habere cupis, en tibi hunc ex Matthæo Blastare in Synopsi conciliorum. Τοῖς διακόνοις δέδεται καὶ μόνοις τῷ λαῷ τῶν ὄμων τοῦτο περιτιθέναι· ἐκλήθη δὲ ὀράριον ἐκ τοῦ ὄρω τὸ φυλάσσω καὶ ἐπιτηρῶ· οἱ γὰρ ἐξαρτῶντες τοῦτο διάκονοι, τοὺς ἐκουργοῦσι περιστάμενοι καὶ τὰς τῆς ἱερᾶς τελετῆς ἐπιτηροῦντες εὐχὰς, τῷ ὄρω τῷ τοῖς ἐν τῷ ἁμῶνι σημαίνουσι διακόνοις τὸν καιρὸν τῆς ὀφειλοῦσης γίνεσθαι ἐκρωνήσεως τῶν τε κατηχουμένων καὶ τῶν πιστῶν. Orario significant, quandonam tempus sit separandi voce publica catechumenos a fidelibus.

Lecto enim Evangelio diaconus exclamabat: *Kæant, qui non communicant.* Quo catechumeni exire jubebantur, fidelibus remanentibus. Hunc Blastare locum Casaubonus profecto perquam Calvinianè explicat his verbis: *Diaconus, qui orarium gestabat, eum qui in ambone sacram Scripturam legebat, admonebat, quando vel ad fideles vel ad infideles deberet orationem flectere.* Glossa hæc Calviniani spiritus est, liturgiæ sacræ ritus et caeremonias ignorantis. Quodsi quis vocabulum orarii nimium urgens. linteum tergendo ori significare contendat, eo quod ab ore formari videatur, is eadem solertia dicere poterit verbum oro idem esse, quod edo, eo quod ab ore deducatur, sicut et adoro. Alcuinus, De divinis officiis, c. 39, enumerans sacra ecclesiae vestimenta. orarium, id est stola, dicitur eo quod oratoribus, hoc est prædicatoribus, concedatur. Etsi non his tantum, sed et sacerdotibus, qui stola

utuntur inter sacrificandum, ut et diaconus et subdiaconus inter ministrandum. Sudori abstergendo serviebat sudarium, quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos est; quod usitato nomine fanonem vocamus, inquit Alcuinus. Vide Glossarium ad codicem Legum antiquarum.

5) Ὀμοφώριον humerale dicas licebit, tametsi a nostro humerali vel superhumerali prorsus diversum. Proprium episcoporum gestamen, quod ex lana confectum, inquit Simeon, in orbem humeros ante et retro convestit. Hoc genus indumenti sine dubitatione a verbo carnem ex Virgine propter nos susceptam humanæque naturæ assumptionem declaratur. Ideo enim ex lana quoque texitur, quoniam erraticam ovem, hoc est naturam nostram, signat, et quoniam ipse quoque agnus pro nobis occisus vocatus est. Ipsa item verba quæ humeris eo legendis profert, sententiæ huic suffragantur; ait enim: «Sublata in humeros, Christe, natura quæ erraverat, assumptus Deo et Patri illam obtulisti.»

6) Mandyas proprium episcoporum vestimentum; de quo jam sæpe supra c. 13; et l. III, com. c. 14 ad pag. 105. Scribitur etiam μαυδύον et μαυδύη.

7) Epigonatium, supergenuale, quod victoriam adversus mortem (verba sunt Simeonis) nostræque naturæ immortalitatem et vires Salvatoris contra maligni demonis tyrannidem robustissimas ostendit. Quamobrem et rhomphææ simile est, et lumbis alligatur, ubi hominis **169** robur situm prædicant. Hoc ipsum verba quæ in cinctu adhibentur confirmant, «Accingere rhomphæa tua super femur tuum, potentissime.»

8) Ἐπιμαύδιον. Idem Simeon: Τὰ ἐπιμαύδια actionis divinæ omnia efficientis significantia sunt, et Jesum suis manibus sacrificium corporis et sanguinis sui per se obtulisse; cui conveniunt quæ iis induendis recitantur: «Dextera tua, Domine, glorificata est in virtute;» et «Mannus tuæ fecerunt me et plasmaverunt me.» Quin etiam vincula manuum Salvatoris, in quibus ad Pilatum deductus est, quidam per ἐπιμαύδια expressa volunt.

9) Saccus; de quo jam alibi (supra n. 3 et Codin. p. 15). Quærebat Casubonus Dyrrachiensis ex Demetrio Chomatiano, an fas esset purpureum saccum facere et gestare. Respondit Demetrius: *Saccum purpureum nequaquam novit Ecclesia, quandoquidem saccus in tribus duntaxat anni celeberrimis Dominicis festis suum usum præbet, nimirum magno Paschatis Dominico, Pentecoste et Natali Christi.* Hoc igitur satis plenam fidem facit, saccus ut sit purpureus ne esse non esse, cum etiam sint luctus insignis purpurea hujusmodi vestimenta: in solis enim jejunii diebus et mortuorum memoriis usurpatur.

10) Mitra seu infula non utuntur episcopi Græci in sacrificio, sed aperto capite totam liturgiam perficiunt. Aperto capite, inquit Simeon, *episcopi et sacerdotes Orientis omnes, excepto Alexandrino patriarcha, sacris funguntur, non ob humilitatem aliquam, sed ob causam altiore et longe diviniorem*

videlicet, quam divinus Paulus ponit ac docet, Christum caput nominans, nos autem membra ipsius, et oportere nos Christum caput nostrum honorantes caput inter orandum nudatum habere. Nec ob hoc tantum, sed quia etiam nudo capite, qui consecratur, consecrationem accipit, atque ita quemadmodum cum ordinatur, precibus et sacris operari debet. Et hierarcha potissimum, quoniam et dum consecratur, a Deo tradita eloquia sive sacrum Evangelium supra caput habet, in sacrificio divinissimo peragendo relato capite conspicere non debet. Objiciat fortasse quispiam hinc sequi, Alexandrinum episcopum et alios quamplurimos ex veteri traditione tecto capite sacris operantes non rite ac sancte facere. Istuc non dico. Nam illi antiqua nisi traditione, quæ magis legi antiquæ respondet, ita faciunt, quando et legis sacerdos cidarim, quam et mitram vocabant, in capite gerebat; quo eodem nomine hierarchæ eas gestantes appellare consueverunt. Ac fieri potest ut eo capitis tegumento aut spineam Domini coronam aut sudarium, quod fuit super caput ejus, in mentem nobis revocent. Hæc ille. Si Græci non parecerent suo Alexandrino, procul dubio, ut alia multa adiaphora, sic et morem istum tecto capite litandi præcise ac simpliciter repudiarent damnarentque: illud enim schismatis ingenium est, ut præter id quod sibi placet, vix quidquam aliud placeat. Vocatur infula præsulis Alexandrini a scriptoribus phrygium, quod S. Cyrillo concessum fuit, quando in concilio Ephesino Cælestini papæ Rowani vicarius erat. A Cyrillo ad successores quoque phrygium seu mitra venit; dicebaturque hæc tiara phrygium, quod Phrygio opere constaret. Phrygii mentio fit in diplomate Constantinianæ donationis, ubi ita Constantinus: Deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, nec non superhumeralia, videlicet lorum quod imperiales circumdare assolet collum, verum etiam et chlamydem purpuream atque tunicam coccineam et omnia imperialia indumenta, etc. Quæ totidem verbis leguntur quoque apud Leonem IX pontificem in epist. contra Michaelem Cpolititanum et Leonem Achridenum. Balsamon in Græca versione hujus edicti ubique per lorum intelligit mitram seu tiaram sive phrygium, ut et in meleta de patriarcharum privilegiis et in meleta De officio chartularii, cum

*tamen nemo alius lori nomen hoc significatu usurpet. Sunt qui suspicentur Balsamonem respexisse ad laurum seu lauream, usitatissimum olim coronæ genus: ex lauro enim facilem esse transitum in lorum. Utcunque sit, de sensu an lapsu Balsamonis satis constat. Illud ejusdem edicti in Latina versione, sicut noster senatus calceamentis utitur cum udonibus, id est candido linteamine illustratis, sic utantur et clerici, ut recte accipias, sic textus Latinus facit, dum illud cum udonibus explicat cum candido linteamine, retento, deflexo tamen nonnihil Græco vocabulo, ὀδώνη seu ὀδώνος, quod est linteum. Eodem edicto vocatur corona sacerdotalis, qua Sylvester in capite insignitus erat, κα-
καλῆρα.*

Labet hic referre quod adnotavit Sirmondus noster ad epist. 3, l. vi Epistolarum Sidonii: Tonsura clericalis ita olim fiebat ut circulus tantummodo capillorum emineret, instar coronæ. Sic enim describit Gregorius Thron. de Nicetio Trevirorum episcopo: S. Nicetius, inquit, ab ortu suo clericus est designatus; nam cum partu fuisset effusus, omne caput ejus, ut est consuetudo puerorum, a capillis nudum quidem cernebatur, in circuitu vero mediolorum capillorum ordo apparuit, ut putares ab ista coronam clerici fuisse signatam. Hodie apud nos antiquam coronæ formam soli fere monachi retinent, et pueri vocales symphoniaci. Nam brevis ille orbis in vertice, quo cleri pars magna utitur, insolens olim atque inusitatus in Ecclesia fuit, ut docet canon 40 concilii & Toletani. Hæc ille.

Diximus Græcos non celebrare aperto capite, excepto patriarcha Alexandrino et pauculis aliis, cum Ecclesiae Latine episcopi tiara seu infula caput tecti potissimam liturgiæ partem peragere soleant. Sed quid Alcuino contrarium affirmanti de divinis officiis c. 38, respondebimus? Audi ejus verba: Hujusmodi vestis (cidaris) non habetur in Romana Ecclesia vel in nostris regionibus: non enim moris est ut pileati divina mysteria celebrent; apud Græcos autem hoc dicitur, qui pileos, hoc est cuphias (scuphias), gestant in capite, dum assistunt altaribus. An diceamus tempore Alcuini viguisse alium morem quam posterioribus sæculis, Græcis suam consuetudinem desertentibus. Latinisque eam complectentibus? Græci.

171 LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

De inscriptione hujus partis; de despota deque Sebastocratore.

Post indicem officiorum et officialium Magnæ Ecclesiae subjicit Codinus catalogum officiorum et officialium aulae Cpolitanae, et quidem longe accuratorem quam sit prior ille.

Circa inscriptionem et titulum hujus partis mss.

codices non conveniunt: nam Bavarici ita habent: Τὰ ὄφρακια τοῦ παλλατιου. Ἐτι δὲ καὶ τὰς τάξεις τὰς γενομένας ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὸ παλλάτιον, καὶ πῶς τὸν βασιλεῖα στέφονται δεῖ, καὶ περὶ προβλήσεως δεσπότου καὶ πατριάρχου, καὶ ἑθῶν γενομένων ἐν τῷ παλλάτιῳ. *Officia palatii: ad hæc ritus et ordo qui servatur in palatio, in festis, et quomodo oporteat imperatorem coronari; de inaugurationibus despota*

et patriarchæ, et de consuetudinibus palatii. Eodem ferme modo codex Augustanus et apographum inde sumptum, citante Junio. Tres alii libri plura adhuc ingerunt, indicem scilicet et post indicem scholium satis longum. Gætzs.

[Se monitum, ubi præferemur, meminisse precor. lectorem, e duobus integerrimis exemplaribus Regiis, quibuscum præsens opus contuli, neutrum caput de officiis Ecclesie CP. continere; atque ita tanquam a primo, ab hocce de nominibus officialium palatii utrumque ordiri. Advertet exinde non eundem in editis a Gretsero ac in Regiis esse capitum totius operis ordinem: quin imo in eo qui numero 1149 inscribitur, quodque e duobus primum (A) ubique nuncupo, diversam omnino distribuendi libri dispositionem servatam, eidem quippe in duodecim tantum sectiones singulis suis titulis illustratas partito, cuncti simul in ipso limine collecti præponuntur. GEAR.]

Πῖναξ τοῦ βιβλίου.

Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὀφφικίων τοῦ παλατίου ἤτοι τῆς συγκλήτου. (καὶ τῶν ὀφφικίων, οἰμισαῖς τοῦ — συγκλήτου, A.)

Περὶ τῶν φορεμάτων ἐκάστου τῶν ἀξιωματικῶν. (τῶν τε ἀξιωματικῶν καὶ ὀφφικίων A.)

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας ἐκάστου τῶν ὀφφικίων.

172 Περὶ τῆς τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τάξεως καὶ τῶν κατ' αὐτάς τελουμένων ἐθίμων. (addit A. : ἐν α' εἰς διαλαμβάνεται καὶ περὶ τοῦ μεγάλου δομestίκου ὑπηρεσίας τοῦ τε πικέρην, τοῦ δομestικού τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἐπὶ τραπέζης.)

Περὶ διαφόρων ἑορτῶν. (περὶ ἐτέρων διαφόρων ἑορτῶν, ἐν α' εἰ; ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς, εἰ ἐνδομῶν τῆ Κωνσταντινουπόλει εὐρίσκεται. A)

Περὶ τῆς ἐν φωσάτω ἤτοι στρατῷ ὑπηρεσίας. (ἐν τῷ φωσάτῳ τοῦ μεγάλου δομestικού ὑπηρεσίας τοῦ τε μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης, τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ μεγάλου ἀδνουμestίου. A)

Περὶ στερηφορίας βασιλέως.

Περὶ προβλήσεως; δεσπότης.

Περὶ προβλήσεως; σεβαστοκράτορος καὶ Καίσαρος.

Περὶ προβλήσεως; πατριάρχων καὶ ἀρχιεπισκόπων.

Περὶ πενθίμων βασιλικῶν φορεμάτων.

Περὶ μελλούσης; δεσποίνης γινομένης. (καὶ περὶ μελλονύμφης δεσποίνης, οἰμισσῶ γινομένης, A)

Ἴστέον ὅτι τὰ χρυσοκόκκινα σκιάδια φοροῦσιν οἱ ἀπὸ τοῦ πανυπερσεδάτου μέχρι τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, τὰ δὲ συρματένια (συρματηρὰ Regii) οἱ ἀπὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου μέχρι τοῦ (πρακ. τῆς σφ.) κουροπαλάτου Regii) παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης, τὰ δὲ κλαπωτὰ οἱ ἀπὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου (πρωτοβεστιαρίου Regii) μέχρι τῆς ἐλούς; ὁ γὰρ λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν, εἰ καὶ μεταξὺ τοῦ τῆς σφενδόνης καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου εὐρίσκεται, ἀλλ' οὖν μῆτε συρματένιον μῆτε κλαπωτὸν σκιάδιον φέρει, ἀλλὰ διὰ βλατίου ἀσπρὸν μετὰ μαργελίων (ὁ γὰρ — μαργελίων om. Regii.) τὰ δὲ σκαράνικα (φορδῶσιν addunt Regii) οἱ ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγγελῶν, τὰ δὲ κίκκινα οἱ (οἱ om. Grets.) ἀπὸ

τοῦ ἀκολουθοῦ καὶ (καὶ om. Regii) μέχρι τέλους.

Sed hæc ipso Codino capitibus tertio et quarto dilucidiora evadent, tametsi non satis cum indice congruere videntur.

[Alium officiorum Palatinorum indicem Medonius edidit, et ante Medonium Leunclavius Jur. Græco-Rom. I, p. 184; is infra positus est.

Τὰ ὀφφικία τοῦ παλατίου.

Ὁ δεσπότης, ὁ σεβαστοκράτωρ, ὁ Καίσαρ, ὁ πανυπερσεδάτος, ὁ πρωτοβεστιαρίος, ὁ μέγας δούξ, ὁ μέγας δομestικός, ὁ πρωτοστρατάρχης, ὁ μέγας λογοθέτης, ὁ μέγας; στρατοπεδάρχης, ὁ μέγας πριμμικηρίος, ὁ μέγας κοντοσταύλας, ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, ὁ πρωτοσεβαστός, ὁ ἐπικέρνης, ὁ παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης, ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτωνῶς, ὁ μέγας βεζιούλος, ὁ κουροπαλάτης, ὁ πρωτοβεστιαρίτης, ὁ **173** δομestικός τῆς βεζιλικῆς τραπέζης, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ, ὁ μέγας παπίς, ὁ ἐπαρχος, ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βίγλης, ὁ μέγας ἐταιριάρχης, ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, ὁ ὑπατος τῶν φιλοσόφων, ὁ μέγας χερτουλάριος, ὁ μουσικός, ὁ πρωτασηκρήτης, ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου, ὁ δομestικός τῶν σχολῶν, ὁ πριμμικηρίος τῆς αὐλῆς, ὁ πρωτοσπαθάριος, ὁ μέγας ἀρχων, ὁ τάτας τῆς αὐλῆς, ὁ μέγας τζαούσιος, ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου, ὁ λογοθέτης τῶν οικιακίων, ὁ μέγας λογαριαστής, ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων, ὁ ἀρχιδιάκονος, ὁ σκουτίριος, ὁ πρωτοκύννητος, ὁ ἀμηράλης, ὁ ἀκουάριος, ὁ μέγας ἀδνουμestίας, ὁ κομιστωρ, ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ, ὁ πρωτοερατικός, ὁ κριτής τοῦ βήλου, ὁ μέγας διερμηνευτής, ὁ λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν, ὁ δικαιοφύλαξ, ὁ ἀκόλουθος, ὁ ὄρφανοτρόφος, ὁ πρωτονοτάριος, ὁ κριτής τοῦ φωσάτου, ὁ δομestικός τῶν τειχῶν, ὁ πρωταλογάτωρ, ὁ βεστιαρίου, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μονακαβίων, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγκκῶνων, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατόρων, ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων, ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτωνῶς, ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου, ὁ δομestικός τῶν θεμάτων, ὁ πρωτοκόμης, ὁ δομestικός τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων, ὁ δομestικός; τῶν δυτικῶν θεμάτων, ὁ προκαθήμενος τοῦ μεγάλου παλατίου, ὁ προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν, ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς, ὁ μέγας διοικητής, ὁ νομοφύλαξ, ὁ βεστιαρίτης, ὁ ἐταιριάρχης, ὁ ἀρχων τῶν ἀλλαγίων, ὁ μέγας μυρταίτης, ὁ κριτής τοῦ σεκρέτου, οἱ ραβδοῦχοι, ὁ καθάλλαριος, ὁ σεβαστός, ὁ προκαθήμενος κάστρου, ὁ δρουγγάριος στόλου, ὁ κόμη.]

P. G. Despota Junio dominus: sed ego Græcum nomen et hic et alibi libenter retineo, præsertim cum despota etiam Latinorum usu et calamis tritus sit; neque Latina vox dominus vim Græcæ illius despota assequitur. Despotæ inaugurationem habes c. 18; nec probo quod Glossarium affirmat, despota nomine vocatos fuisse filios, fratres, generos imperatoris, sebastocratoras, Cæsares et patriarchas. Nullus hoc nomine appellatur, nisi despota honore certisque ornamentis insignitus esset, sicut etiam nullus se-

bastocratoris aut Cæsaris nomen obtinebat, nisi per A inaugurationem hanc dignitatem consecutus fuisset. Loquor autem de posterioribus sequioris Græciæ temporibus, quæ nobis Códinus repræsentat; tamen extra Cpolim transit etiam sine inauguratione ad alios. Hinc princeps Servix vocabatur *despota* Servix; pro quo annales Latini sæpe *despotus*. Apud Gregoram, lib. III, et Ætoliæ et Epiri despota. *Despota* Servix etiam *crates*, hoc est *rex* audiebat; et uxor ejus non tantum *despæna*, sed et *cralæna* seu *cralitza*: 174 nam ut est in Pandecte Turcico c. 54, Ugaris, Bulgaris, Servix *kiral* aut contractius *kral* rex est et *cralna* regina; quæ Polonis *krol* et *krolna*. Nec dubium videtur illud *kiral* exstitisse ex Græco κύριος.

Proximus erat despota ab imperatore; quocirca B in syllabo dignitatum primum locum obtinet. Michael tamen Palæologus despotatu majorem honorem, tametsi anonymum, excogitavit; cujus vestigia Cantacuzenus sibi sequenda duxit, ita de se IV, 5, scribens: *Matthæum seniore filium nulla nominatim dignitate cohonestat, honore tamen supra despotas effert, nempe ut esset imperatori proximus; quem honorem primus Palæologorum imperator Michael propter filium Constantinum Porphyrogenitum invenit; videbaturque ea dignitas despotarum dignitati antecellere.* GRETS.

[P. 6. Δεσπότης. Imperii collega, ut et senior imperator, dictus quondam Augustus; imperii vero designatus successor, vel ab imperatore primus, ad Alexii Comneni qui tyrannidem circa Christi annum 1117 invasit, nuncupabatur Cæsar. Alexius Nicephoro Melissenno nomen ac dignitatem Cæsaris jam adepto fratrem Isaacium præferre meditatus, sebastocratoris nomen, quo supra Cæsarem proximus ab imperatore cohonestaretur, adinvenit; ac tandem Alexius alter Angelus imperio potitus ex Alexio Theodoroque generis alterum creata recentius despotatus dignitate, sebastocratori Cæsarique superiorum, sibi secundum, auctore Phranze I, 4, effecit. Exin celebre despotæ in curia CP. nomen, urbeque a Latinis occupata et nondum a Græcis recepta Joannes Ducas Michaellem Thessalum filiumque Nicephorum τῷ δεσποτικῷ ἀξιώματι *despotatus honore* legitur extulisse apud Gregoram, II, 13. Sub Joanne Lascari, D memorati Joannis nepote, cum imperii administrandi curam in æ suscepisset Michael Palæologus, ac ad ipsum imperii solium, quod solus hærede pulso teneret, omni arte totisque viribus contenderet. Ὅλγαι περὶ ἄρθρον ἡμέραι, scribit præfatus Nicephorus, III, 10, καὶ δεύτερον συγκροτοῦσι βουλευτήριον οἱ αὐτοῦ σπουδασταί, οὗ δέον εἶναι φάσκοντες τὴν τὰ βασιλικὰ καὶ κοινὰ διοικοῦντα πράγματα καὶ πρόσθετα πολλῶν ἀναδεγμένων ἐθνῶν μὴ καὶ τῆς βυζαντινῆς ἐγγύστα ἔχειν καὶ τὸ ἀξίωμα, τιμῆς ἕνεκα τοῦ τῶν Ῥωμαίων γένους καὶ ἅμα βεβαιώσεως τῶν μεταξὺ γινομένων καταστάσεων. Ταῦτ' ἄρα καὶ τὸ τοῦ δεσπότητος ἀξίωμα δέχεται παρὰ τε τοῦ πατρῴου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως, Joannis nimirum

Theodoro nati. Eo tamen titulo iam Michael alius Theodori gener gaudebat. Quo constet, ut in inveniendis subtilis, ita et in geminandis dignitatibus Græcos fuisse liberales. Lubens tamen fateor Michaellem huic non eo nomine despotam vocatum, ut imperium hæres adipisceretur, sed ut Ætoliæ et Epiri *princeps* audiret, quo quidam alii dicti sunt Servix *despotæ*, hoc est *reguli*: quo etiam sensu Chaganus Turcarum *dux ὁ μέγας δεσπότης ἐπὶ γενοῦν et κύριος κλιμάτων τῆς οἰκουμένης*; ἐπὶ τὰ legitur apud Theophylactum Simocattam I. VII De rebus Mauricii; nec non Basilas τῶν Μουσῶν *δεσπότης* apud Cantacuzenum, I, 55. GOAR.]

P. 7. Sequitur σεβαστοκράτωρ, novum inventum et commentum Alexii Comneni, de quo filia ejus Anna Alexiad. III: Νέον ὀνοματοποιήσας ἀπὸ τε τοῦ σεβαστοῦ καὶ αὐτοκράτορος τὰ δὲ ἀμφὶ ἔθνη. Eadem Zonaras in Alexio Comneno. At Glossarium contendit nomen hoc longe fuisse antiquius Alexio Comneno, quippe principibus Thessaliæ a Constantino Magno concessum. Itaque novum 175 fuisse, sed in palatio, non extra. Et probat hoc ex I. VII Nicephori Gregoræ; apud quem tamen nihil hujus invenio. Verba ejus dabo: Ὁ δὲ Ῥωμαῖκὸς τὴν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεκληρωταί Κωνσταντίνου, ὁ δὲ Πελοποννησιακὸς τὸ τοῦ πριγκίπου, ὁ δὲ τῆς Ἀττικῆς τε καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀρχηγός; τὸ τοῦ μεγάλου δουκός; ὁ δὲ τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν τὸ τοῦ μεγάλου πριμικλήριου, ὁ δὲ τῆς μεγάλης νήσου Σικελίας τὸ τοῦ βῆγος, καὶ ἄλλοι ἄλλα. Nec alio loco, quem adducit Glossarium, id affirmat Gregoras, sed tantum dicit, in postremo Thessaliæ principe, qui erat Joannes Ducas, defecisse majorum successionem et *sebastocratorum principatum*, qui ab Alexio Comneno talis esse poterat: ut enim nomen despotæ transit ad alios principes, ita etiam nomen sebastocratoris ex aula ad principes Thessaliæ manasse videtur. Adde quo Annæ dicit Alexium novum nomen composuisse ex τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος. Quomodo ipse primus hæc duo in unum conflavit, si nomen hoc a Constantino Magni ævo descendit? Zonaras καὶ τὸν ὄνομα νοεῖ. Quomodo καὶ τὸν, si a Constantino Magno? Idem ex ipso Códino satis manifestum est. An nomen *superintendentis* ideo novum esset, licet Glossarii auctor scholæ Leidensis *superintendens* salutaretur? Translatio quidem ad hunc hominem nova esset, sed vox ipsa nova non esset utpotè jam pridem in novalorum circulis decantatissima. Etiam antecessores Alexii hoc morbo laborarunt, et in primis Leo Philosophus, qui teste Zonara Zautzen Stylianum non tantum designavit magistrum et dromi logothetam, sed et novo excogitato nomine βασιλεοπάτορα nominari voluit. GRETS.

[*Sebastocrátωρ*. Dignitatis ejus instituenda causam refert Anna Comnena institutoris filia Alexiad, I. II, Joannes Alexii filius concessos patruo honores servavit, ut in ejus vita narrat Nicetas. Joannes idem Manuelem quatuor filiorum ultimum

σεβαστοκρατορικῆς ὑπεξήρην τιμαῖς. Joannis filius A Manuel patre mortuo vocatus ad sceptrum Isaacium patrum etiam sebastocratorem vocatum, missis in urbem amicis, ne tum sanguinis jure tum ob dignitatem imperatorie proximam moliretur res novas, comperit. Nicetas idem in Mennelo, l. 1: Μή πως περί τοῦ τῶν ὄλων αὐτῆς εἶναι κύριος διαμιλληθῆ ἄτε ἀπὸ γενέσεως εἰς τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας καλούμενος. Ut potestate et insignibus, ita (usque ad despotam creatum) sanguine conjunctus fuit imperatori sebastocrator. Isaacius Angelus, anno 1184 imperium sortitus, fratrem Alexium regni successorem, ac patrum quoque Joannem ducem, sebastocratores declaravit; Alexius hic Isaacium filiae maritum priorem pari titulo insignivit. Plures insuper eo nomine simul ornatos refert memoratus Nicetas, ex quo hæc deprompta, qui et præfatis tertium addit, Alexium nempe alterum Manuelis nothium, Annalium Isaacii, l. III. GOAR.]

Observe Junium verba illa p. 7: Πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον verte et facile primus per illud tempus. Inepte. Natu majorem verte, vel Anna Comnena l. III Judice, quæ de Isaaco fratre Alexii Comneni, πρώτων τῶν ἀδελφῶν κατὰ χρόνον ὄντα ἐχρῆν τιμῆθηναι ἀξιώματι.

176 CAPUT II.

Cæsar, magnus domesticus, panhypersabastus, protovestiarius et plures hujus generis.

P. 7. Cæsar olim proximus ab imperatore, nunc in hoc censu apud Curopalatam tertius, qui forsitan paulo post major vel minor erit, prout Favonius ex palatio Cpolitano aspiraverit; cujus inaugurationem habes infra c. 19. GRÆTS.

[Ab imperio potuendo, cujus spe pristinis sæculis fovebatur, Cæsarem longe ablegavit Alexius, et sebastocratori supposuit. Longius amovit alter Alexius, despote dignitate eidem anteposita. Tertius itaque ab imperatore temporibus ultimis numerabatur Cæsar, ut Gregoras his IV. 1, verbis manifestat: Ὁ μὲν γὰρ σεβαστοκράτωρ ἐς τὸ δεσποτικὸν ἀνάγεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, ὁ δὲ μέγας δομέστικος ἐς τὸ τοῦ Καίσαρος; ὁ δὲ Καίσαρ ἅμα τῷ πενθερῷ τοῦ δεσπότης ἐς τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος. Ἐποίη δ' ἐπίσημον τὴν ἐκ τοῦ πενθεροῦ διαφορὰν, ἔτι ἐν τοῖς κυανοῖς πιδίλοις καὶ χρυσοῦσι; αὐτῷ ἐνηρμόζοντο ἀετοί. Sebastocratoris præterea publicis in acclamationibus simul cum imperatoris pronuntiatum nomen audiebatur, quod superior observatio ex Anna Comnena declarat, Cæsaris nusquam: id enim per unius tantum anni spatium Alexio fratri concessit Michael Palæologus, ac ut pariter imperatoris pene more recuperata Cpolitans triumphans incederet coronatus, de quo Gregoras Iuliani libri sect. 5: Ἀντάξιον ἀπέδωκεν γέρας Ἀλεξίῳ τῷ Καίσαρι, ὅτι δὲ αὐτοῦ τοῖς Ῥωμαίοις τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν ὁ θεὸς ἐχαρίσατο. Τὸ δὲ ἦν θρίαμβον συγκροτηθῆναι πολυανθρωπίατον καὶ περιφανέστατον καλεῖται τοῦ αυτοκράτορος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν Καίσαρα πομπεύσαι ἐπὶ πάσης τῆς

πόλεως, οὐ μόνον τοῖς τοῦ Καίσαρος παρασημοῖς κοσμούμενον, ἀλλὰ πρὸς τούτοις; καὶ στεφάνῳ πολυτελεῖ καὶ μικρῷ δέω λέγειν βασιλικῶ. Ὁ δὲ καὶ γέγονε. Προσετετάχει δ' ἐπὶ τούτοις; ὁ βασιλεὺς διὰ μνήμης τῆ τοῦ Καίσαρος ὄνομα ἀγεσθαι ὁμοῦ τοῖς τῶν βασιλέων ἐν τοῖς ὑμνητηρίοις καὶ εὐφήμοις ἅπασι, πανταχῆ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας ἄχρης ἐναυτοῦ. Καὶ τὰ μὲν τοῦ Καίσαρος εὐτυχήματα τοιαῦτα. GOAR.]

Ib. Magnus domesticus hic ordine tertius est. Græcis domesticus nihil aliud est quam προηγούμενος καὶ ἐπιστάτης, et in ecclesiasticis domesticus appellatur ἀρχιεὺς καὶ ἐπιστάτης μελωδίων τε καὶ μελωδῶν, ut est apud Citrium in Responsis; de quo jam lib. 1, c. 2. Ut autem domestici nomen sonantius esset, vocula μέγας appingenda fuit. Quæ duo Latini interdum conjungunt, ut Tyrinus, *De bello sacro* II, 5: *Cum esset in imperiali palatio plurimum honoratus, et megadomestici dignitate, quem nos majorem seneschallum nominare consuevimus, sungeretur, ab imperatore secundus.* Hinc δομεστικῶτον dignitas seu officium domestici. Anna Comnena, l. VIII: Καὶ τὸ δομεστικῶτον αἰτούμενος τῆς Ἀνατολῆς οὐκ ἔτυχε τῆς ἀεθσεως. Utitur eadem vocula Turonensis, II, 8: *Gaudentius pater Scythiæ provincie primoris loci, a domesticatu exorsus militiam, ad magistrerii equitum culmen propectus est.* Verum tam μέγας domesticus quam alii domestici sæpius adhuc nobis spectandos exhibebunt. GRÆTS.

[Non unus, sed plures domestici, ecclesiastici, militares, civiles. Hic unus qui μέγας, de cujus nomine et officio pauca et huic 177 tantum loco congrua dicenda. Domesticus idem olim qui procurator, ac numerosæ familiæ totiusque domus curam gerens. Simocatta, VIII, 13: Ἀναρίπται ὁ πραισεντινος; ὁ τὰς τοῦ Πέτρου (στρατηγῶ) περ. στευμένος φροντίδας, ὃν δομέστικον εἰσθασαι Ῥωμαῖοι ἀποκαλεῖν. Hic in fidem suam communia familiæ bona recipit, ac etiamnum hodie in monasteriis πιστικῶ; audit. Artabasdam Artabasidus alius Copronymi gener domesticum (procuratorem intellige) apud Theophanem efficit. Hinc cujuslibet rei vel ordinis præfectus ac præpositus vocatur domesticus a Græcis; de quo Joannes Citri episcopus: Ἡ τοῦ δομεστικῶ προσηγορία κατὰ Λατίνους; τὸν ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ. A re itaque familiari ad militiam translata vox ducem exercitus supremum, et ut loquitur Comnena Alexiados I, στρατηγὸν αυτοκράτορα, vel ut alii præfectum prætorio, quod militares copias sub imperatore duceret communiumque rerum administrationem ab eo sibi commendatam teneret, significat. Eadem occurrit primum apud Cedrenum in Theophilo, sub quo Manuel Romanas legiones ducit, Theophobus Persicam: ille vero domesticus mox declaratur. Legitur quoque primum apud Theophanem in Michael Rancabe μέγας δομέστικος Theophilo antiquior. In Irene et Constan-

tino cernitur Antonius quidam domesticus cum militariibus copiis ad bellum missus : Ἡ βασίλισσα ἀπέστειλεν τὸν Ἀντώνιον σὺν τοῖς τάγμασιν. Antonius idem πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν scribitur in Copronymo. Unde conjicere supremum exercitus Romani ducem circa Copronymi ætatem domesticum, ac paulo post magni honore adjuncto vocatum, qui prius στρατηγός ubique audiebat : fatear licet alia iterum vice domesticum exstare in Justiniano II, at non exercitus, sed στρατοῦρων equisonum celebrari. Ejus igitur est exercitum educere, et belli res curare. Eapropter Michael Palæologus Joannis Angeli fratrem μέγαν χειροτονήσας δομέστικον, καὶ τὰ στρατεύματα παραδούς αὐτῷ, εἰς Δύσιν ἐκπέπομφε κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ. Φροντιστὴς etiam et ἐπιμηλητὴς δημοσίων πραγμάτων ab auctore memoratur; cujus quidem ac amplioris etiam muneris descriptionem exhibuit Cantacuzenus, ipse magnus domesticus, II, 5, GOAR.]

P. 7. *Panhypers Sebastus*. Etiam hoc ἄξιωμα καὶ ὄνομα est Alexii Comneni ποίημα, qui in his excogitandis secundus et facundus fuit. Vnde Zonaram in Alexio Comneno. Sed ut hic dicitur, iste panhypers Sebastus, ultra quem ambitio progredi non posse videbatur, invenit sequentibus annis parem Joannem Cantacuzenum, magnum domesticum, et paulo post majorem ac superiorem, ut et protovestiarium. Ita ceu pila ludebant isti et rebus et nominibus modo in altum elatis modo deorsum pressis. Andronicus senior imperator Joannem nepotem suum panhypers Sebastum dignitate decorans eum longe augustiorem effecit quam antea fuerit, concessis vestimentis, calceis et equi ornamentis lutei coloris, ut inter imperatorum nobilitatem maxime illustris esset, ut ait Gregoras I. VII. Ut autem uxor despotæ despazana, Cæsaris Cæsariissa, Sebastocratoris Sebastocratorissa dicta est (vide c. ult. Codini), ita uxor panhypers Sebastum panhypers Sebastia audivit; qualis apud Gregoram I. III filia Theodori Metochitæ, matrimonio juncta predicto Joanni panhypers Sebasto.

[Ὁ πανυπερσέβαστος. De cujus dignitate ab Alexio Comneno inventa præter Zonaram hæc Anna filia : Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ τετμήται καὶ ὁ Ταρωνάτης καὶ γαμβρός ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως πρωτοσέβαστος τε καὶ πρωτοβεστιαρίος. Μετ' οὗ πολὺ δὲ καὶ πανυπερσέβαστος 178 ἀναδείκνυται καὶ σύντροφο; τοῦ Καίσαρος γίνεται. Τούτων δὲ τῶν ἄξιωμάτων τὴν καινοτομίαν ὁ ἐμὸς πατὴρ προσεξεύρατο ξυνηθίς, τοῖς δὲ καὶ παραχρησάμενος · τὸ μὲν γὰρ πανυπερσέβαστος καὶ σεβαστοκράτωρ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, συνθεσιεῖκίνα παραχρησάμενος φαίνεται · σεβαστοὶ γὰρ οἱ βασιλεῖς ἀνέκαθεν κοινῶς ὀνομάζοντο, καὶ ἦν ἰδιαζόντως εἰς βασιλεῖα λεγόμενον τὸ τοῦ σεβαστοῦ ὄνομα · αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρότερον κατήνεγκε τὴν τοιαύτην ἄξιαν. Erat enim, non Cæsare modo, sed et domestico, panhypers Sebastus humilior, unde et panhypers Sebastum, a quo sibi

A metuebat, promeriturus senior Andronicus ad Cæsaris dignitatem evexit. Gregoras, VIII, 20 : Ὅθεν ὁ γηραιὸς βασιλεὺς διὰ θεῶς μειζόνων κακῶν ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν (πανυπερσέβαστον) καὶ ἕνα τῆ πρὸς βασιλῆα καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος ἄξιωματα σύμβολα. Illustriorem tamen a prima sua institutione reddiderat idem Imperator, ut apud Gregoram ipsum reperies libri præcedentis sect. 28, et ut illustrem valde laudat Nicetas in Andronico I. I. GOAR.]

P. 8. *Protovestiarium*. Primus præfectus vestiarium, cujus uxor *protovestiaris* salutabatur, ut est apud Annam Comnenam, I. VI *Alexiad.* De protovestiaris sæpius dabitur dicendi locus. GREÆ.

[P. 8. Vestiarium adibit qui de protovestiaris sollicitus est. Vestiarium nonnunquam vestitus est, B *res vestiaris, quantum satis est vestium*, sicut calciarium quantum calceamentorum necessæ est. Vestiarium in postremis libris Codicis et in Notitia imperii acceperit, in quo vestes principis conduntur et reponuntur. Moschopolus, lib. cui titulus Συλλογὴ Ἀττικῶν ὀνομάτων · βεστιοπράτης ὁ βράπτης · βεστία γὰρ παρὰ Ῥωμαίους τὰ ἱμάτια, ἐξ οὗ καὶ βεστιάριον κυρίως, ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσονται. Guillelmus Tyrjus, I. II *De bello sacro* : Quo facto ex imperialibus vestiaris oblata sunt predicto viro in auro vestibus, vasis et pretiosis lapidibus. Vides in vestiaris non vestes modo, sed et aurum, vasa, lapides pretiosos reponi, unde nonnulli vestiaris thesauricæ unam acceptationem continent. Vestiaris itaque qui hujusmodi curat, C profert, recondit, asservat. Is βεστιάριος Græcis, ut Zouaræ in Eudocia, Joanni Damasceno monacho et aliis. Princeps omnium πρωτοβεστιαρίος, de quo in præsentibus, cujus nomen jam a Theophill temporibus agnitum apud Theophanem, a cæteris deinde historicis usurpatum, a magnis viris ambitum. Panhypers Sebasto nondum instituto a domestico dignitate secundus fuit, auctore Cedreno in Constantino Romani filio : Νικόλαον γὰρ τὸν πρῶτον αὐτοῦ θαλαμηπόλων δομέστικον προεβάλετο τῶν σχολῶν καὶ παρακοιμώμενον, Νικηφόρον δὲ τὸν μετ' ἐκεῖνον τὰ δευτερεῖα φέροντα πρωτοβεστιαρίον. Ut domestico proximus, ac rem vestiaris tractans sacras Christi fascias in ecclesiastica processione gestare manibus audebat apud Cedrenum in Michaelo Paphlagonæ. Illi ad cubiculum imperatoris nec non in ipso sacro cubiculo dormire fas erat. Leo Grammaticus in Michaelæ Theophilli filio : Ἐνδύθεν δὲ τοῦ κοιτῶνος ἦν Βασιλικιανὸς τῇ βουλήσει τοῦ βασιλέως ὑπνώσας ἐν τῇ κλίνῃ τοῦ Πεντακίου πρὸς φυλακὴν αὐτοῦ. Erat Rentacius ille protovestiaris, prius aliquo tempore a Michaelæ ad monendum de Basilio coronando patriarcham missus, et vestes regiumque apparatus omnem prolaturus. GOAR.]

P. 9. Ὁ μέγας δούξ. Notum est unde Græci ducis nomen acceperint. Inde δούκατα ducis uxor, Nicetæ in Alexio Comnena I. I, δουκάδ-, δουκάδος, δουκάδι, δουκάδα. Synodus Florentina : Καὶ οἱ μεγάλοι αὐθέντες καὶ ῥηγάδες καὶ δουκάδες. Legimus

etiam ο δουκα: τὸν δουκα καὶ δουκαν. Tyrius ma-
gni ducis meminit, sed juncit et corruptis voca-
bulis, xx, 14: *Misit cum classe de suis principibus*
179 *megalducas consanguineum suum*, et xxii, 11:
Alexius megalducas, qui classi erat præfectus.
Usurpant etiam Græci δουκίτον pro præfectura et
ductu; et pro moneta, quæ Germanis est ein ducat.
δουκίτωρ ductor. Vide Meursium in Glossario
Græco-Barbaro. Olim Atticæ et Athenarum prin-
ceps magnus dux audiebat, ut est apud Gregoram,
l. vii. Græts.

[Ut officia nunquam, ita nec officiorum appella-
tiones tenere confundendæ. Quamvis itaque in
posteriorum imperatorum constitutionibus nuncupentur
duces qui limitibus, militibus, provinciis et
fœderatis præsumt (στρατιωτικούς καταλόγους τῆς
ἐδρύσατο, οἷς δὴ ἀρχοντα εἰσελεῖ ἐπιστάναζι διώρισεν,
ὃν Ῥωμαῖοι δουκα τῆ Λατινῶν καλοῦσι φωνῆ, de
Justiniano ait Procopius ubi de ejus ædificiis l. iii)
dux tamen magnus, de quo hic, navale solum sub
sua dispositione tenere potest, ac ita vires imperii
cum magno domestico dividit ut ipse maris, dome-
sticus terræ potestatem sortiatur, prout cum auctore
statim c. 5 legemus. Eam ob rem ubi magni domestici
nomen terrestrium copiarum duci inditum, de quo
nuper conjecimus, tunc vel non multo serius magni
ducis, ut maris præfectum speciatim indicaret, vul-
gatum suspicor. Penes Gregoram itaque l. vii,
sect. 6, fides est ut Atticæ et Athenarum prin-
ceps, cujus ditio imperii CP. fustulum rescissum
fuit, jam a Constantini ætate magni ducis, ipse Rō-
manis ducibus allectus, dignitatem fuerit adeptus.
Memorat Leo Grammaticus τοῦ πλωτμου τὸν δουκα.
Magni nomen addidit Nicetas Manuelis Comneni l. ii
non uno loco. l. v: Ὁ Μανουὴλ στέλλει τὸν μέγαν
δουκα τὸν Κοντοστέφανον Ἀνδρόνικον περὶ ποῦ τὰς
ἐκατὸν καὶ πενήτηκοντα τριήρεις ἔχοντα, ὅτι μὴδὲ
τῶν Βενετικῶν ὁ στόλος ἦν ἐνδεστέρα;. In Alexio
Manuelis hujus F: Ὀρμησεν ὁ πρωτοσέβαστος τοὺς
πιστοτάτους στόλω ἐπιστῆσαι τριηράρχαζ, καὶ πα-
ραδοῦναι αὐτὸν τοῖς ἐκαίω κατὰ γένος ἐγγίζουσι.
Τοῦ δὲ μεγάλου δουκὸς τοῦ Κοντοστέφανου ἀντι-
πνεύσαντος, καὶ τῆς στολαρχίας παντὶ τρόπῳ ἐξε-
χυμένου ὡς αὐτῷ καὶ οὐχ ἐτέρῳ δηπουθεν προση-
κούσης, ἀναγκαστῶς τὴν βούλησιν μετατίθεισιν.
Subditur: Καὶ δὴ ὁ μὲν Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος
κύριος καθεστῆκει τοῦ στόλου πιντό. Isaacii An-
geli l. iii: στέλλει Ἰσαάκιος τὸν ἑἴον ἐξάδελφον
Κωνσταντίνον, ὃν καὶ δοῦκα τοῦ στόλου προῦβάλετο.
Anna Comnena μέγαν δοῦκα Ἰωάννην μετὰ στόλου
μεγάλου in Cyprum refert missum l. viii. Con-
stantinum Dalassenum facta ad nomen allusione θα-
λασσοκράτορα a patre Alexio, novorum nominum
et dignitatum auctore, προχειρισμένον, ac infe-
rius δουκα Κύπρου nominatum. Meminit etiam ma-
gni ducis Latinus Tyrius xx, 11: *Misit cum classe me-
galducas consanguineum suum*; et xxii, 11: *Alexius
megalducas, qui classi erat præfectus*. Juncta cor-
ruptaque sunt hæc verba, sicut quidam: a quo, non

edisserunt. Certe non nisi a Tyrio scriptore barba-
re megalducas, μέγας δουκας vice, pronuntiante
connexa. Vox μέγας trivialis licet, præ μέγας
minus anomala est: fateor δουκας, vice δουξ,
grammatico jure recentiore scribi. GOAR.]

P. 9. Protostrator. Mendose codices nonnulli πρω-
τοστάτωρ. Nicetas existimat protostratorem esse
Latinorum mareschalcum: ita enim in Balduino de
Gofredo loquens: Μαρέτχαλκο; ἦν ἀξίωμα ὁ ἀνήρ,
δηλοῖ δὲ καθ' Ἑλληνας; ἡ φωνὴ τὸν πρωτοστράτωρα
(ita scribendum, si Latinam quantitatem spectes:
occurrit tamen crebro per o, πρωτοστράτορα). Joā-
nes Curopalata in Theophilo vocat τὸν ἱπποκόμων
πρῶτον, quia illis præerat. Etiam simplex στράτωρ
usurpant. Suidas: Στράτωρ εἶδος ἀξιώματος. In
donatione Constantini: Στράτωρος ὄφφικιον ἐποιή-
σαμεν. Græts.

180 [P. 9. Stratorum erat equum freno tenere
et conscendenti magisratui opem ferre. Spartianus
in Caracalla: *Cum illum in equum strator ejus levaret*.
Paulus Diaconus de gestis Langobard.: *Equus quam-
vis hinc inde a stratoribus verberibus cæsus, non po-
terat elevari*. Ἱπποκόμους eos dixere veteres Græci:
Εὐθύς οὖν καλεσάμενος τοὺς ἱπποκόμους καὶ τοῦ
ἵππου ἐπιθάς τῆς πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς φερούσης
πορείας ἤψατο. Στράτωραζ recentiores. Theopha-
nes: Μετὰ σπαθαρίων καὶ στρατῶρων τινῶν καὶ
ἐτέρων βασιλικῶν ἀνθρώπων. Eorum primus πρω-
τοστράτωρ. Cedrenus in Theophilo: Μιχαὴλ ἱππο-
κόμων ὁ πρῶτος γενόμενος πρωτοστράτωρα τοῦτόν
φασι. Eadem fere Curopalata apud Meursium.
Theophanes in Michael Theophili filio: Τοῖς ἐ-
καίω ἱπποκόμοις Βασίλειον ἐπέστησε πρωτοστρά-
τωρα τοῦτον οἷον ὀνομάζειν ἡ διδάχτος κοινή.
Eadem ad verbum ex Theophane Zonaras Ann. 3.
Alio nomine ἱπποκόμων στρατεῦοντα vocavit Ce-
drenus in Michael Rancabe, κόμητα τοῦ ἱππο-
στασίου in Isauro Leone. Δομῆστικον quoque τῶν
στρατῶρων dixit in Justiniano II Theophanes:
Ibidemque πρωτοστράτωρα τοῦ ὀφικίου memorat,
alium tamen a regio, comitatus nempe ὀφικίου
vocati, stratorum primum. Magnum quoque scripsit
Phranzes; at ubi decrecebat imperium. Acies
protostratorein sæpius legitimus duxisse apud Ce-
drenum, Zonaram, Gregoram et alios. Senatoria
dignitate claruisse discimus ex Cantacuzeni 1,
15: Πρὸς θύραις ταῖς ἐκτὸς ἐφαστήχασιν τῶν ἐκ
συγκλήτου τινέζ. Illi domesticus et protostrator
erant. GOAR.]

P. 9. Magnus stratopedarcha. Græcum nomen
et hic et alibi libenter retineo, quia vix suppetunt
Latina, quæ talium vocum vim satis expri-
mant. Græts.

[Ὁ μέγας στρατοπεδάρχηζ. Is non alius quam
tribunus, qui militum causas definit, crimina
etiam leviter castigat flagellisque cædi jubet, et
absente exercitus præfecto in milites animadvertit,
vigiliarum et protectionis tesseram dat. Si
miles crimen aliquod admisit, ait Vegetius xxii, 9,

auctoritate præfecti exercitus a tribuno deputatur ad pœnam. Arma militum, vestes, equi, annona ad curam ejus pertinent. Disciplinæ jus et severitas exercitus, non solum peditum, sed etiam equitum legionariorum, præcepto ejus quotidie curatur: ipse autem custos et diligens et sobrius legionem sibi creditam assiduis operibus ad omnem devotionem reformat et industriam, sciens ad præfecti laudem subditorum redundare virtutem. Στρατοπεδάρχην vero tribunalium esse declarat Theophanes in Joviano, quem eundem τριβοῦνον, deinde στρατοπεδάρχην, mox χιλιάρχον appellat. Ultima quoque voce hoc officium ejus explicat Cedrenus; quem domesticorum præfectum Marcellinus, eorumdem primicerium scribit Hieronymus in Chronico. Στρατοπεδάρχην castrorum curam gessisse ex nomine scribunt alii, quibus assentior; id enim quoque nomen præstitit. Auctoritatem et alia ad caput quintum proferam. Eumathium, ut Cypram recuperatam tueretur, stratopedarcham ab Alexio creatum refert Anna filia, l. viii: δεῖν ἔγνω Ἀλέξιος τὰ κατὰ τὴν Κύπρον ἀσφαλίσασθαι, καὶ τὸν Φιλοκάλην Εὐμάθιον τὴν ταῦτης ἀναθέμενος; φρουρὴν στρατοπεδάρχην προαχειρίσαστο, ναῦ; πολεμικὰς δεδωκὼς αὐτῷ καὶ ἰσπίτας, ἐφ' ἧς τὰ κατὰ τὴν Κύπρον δὲ τὴν θαλάσσης καὶ ἰκπείρου ἀσφαλίσασθαι. Explicat Logotheta στρατοπεδάρχην voce Turcica jam Græcis satis familiari πελάρπακιν: Leuclavius Peclarpax ait esse Begler-Beg, quem exponit prætoram, præsidem, et tandem supremum castrorum principem; additque vocem Græcam στρατοπεδάρχην. Magnum hunc stratopedarcham quatuor minoribus præfuisse scribit Meursius: at non magnus semper qui aliis præest, sed qui officio præstat. GOAR.]

P. 9. *Magnus primicerius*. De primiceriis jam egi, l. i, c. 2. **181** Illud hic observa, olim Bœotie et Thebarum principem *magni primicerii* nomen tulisse, teste Gregora l. vii, qui addit hunc ipsum principem posteris temporibus pro *magno primicerio* μέγαν κύριον appellatum esse, a *prima syllaba occasione sumpta*, a prima nimirum syllaba vocabuli κηριον amputatis compendii gratia, ut vulgus solet, ex vocabulo *primicerii* duabus prioribus syllabis. Ex quo colligas jam tum η et υ eodem sono, instar iota, prolata fuisse: alioqui duas illas voenas κήριος et κήριος vulgi consuetudo non confudisset. GRETS.

[Si primicerius ex Suida πρώτος τάξεις τῆς τυλοῦσης, ex Heraclio in Novell. ii. Juris GR. ἐν ἐκάστῳ τάγματι πρώτος, ut inter cantores, de quibus superiori cap., inter advocatos, de quibus Jus GR. p. 225, prior est *primicerius*, an ita hic magnus inter varios imperii primicerios ut cunctis imperet? Affirmat, ut nuper de stratopedarcha, Meursius. At cum sit in aula primicerius (πριμμικῆριος enim τῆς αὐλῆς legitur frequentius in sequentibus), ideo *magnus* hic, quia illi caeterisque præeminet; et ea causa *primicerius*, quod, ut infra scribit auctor, sit εἰ; τὸ φροσῶτον κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως, in exercitu im-

peratorii comitatus seu ministerii princeps; qui vulgo aulici ministerii eum potestate curator, *le grand maître*. Favet voci data a Gregora interpretatio, vii, 8: *primicerium* enim quasi primum κύριον, et artius μέγαν κύριον vertit. Καὶ μὲν ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων παραφθορὰν τινὰ τῷ μακρῷ χρόνῳ παθόντα ἀμυδρῶς πως ὑπεμφαίνουσι τὴν ἀλήθειαν. Τὸν γὰρ τοι τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν ἀρχηγόν, ἀντὶ μεγάλου πριμμικηρίου, μέγαν κύριον ὀνομάζουσι νῦν, εἰς τοῦτο παρενεχθέντες ἐκ τοῦ παρενεχθῆναι τὴν πρώτην συλλαβὴν. Quod vero præmittit Bœotie principem jam a Constantino primicerii nomen adjectum, nullam apud me fidem meretur. GOAR.]

P. 9 *Magnus constastulus, comes stabuli, Gallis connestable*. Nomen conflatum ex *contos* seu *conto* comes, et *staulos* stabulum. Cantacuzenus, l. 40: *Comperiunt principem Sabaudia, quem Latinorum lingua conton vocat*; quia ea ætate princeps iste necdum erat dux sed comes. Synodus Florentina: Ἐκαθέζοντο ἐπὶ καθάλλριοι τε καὶ μαρκῆσιοι, κόντοι καὶ δουκάδες. Est etiam recentioribus Græcis κοντόν *breve, curtum, kurz, parvum*; unde *contacium* sacri odarii genus. Cedrenus scribit quemdam appellatum esse Κονταλέοντα et alium Κοντοστέφανον ob parvitatem, quasi *parvum leonem* et *parvum Stephanum*. Est etiam κοντὰ, *plurimum, prope*. Σταῦλον seu σταῦλος; ex Latino *stabulum* detortum: nam extrita unica litterula *b* habes *stautum*. Hinc etiam Germanis est *Stall, Stallung, einstellieren*, quod barbaris *installare, stallum* seu stationem assignare. Nec mireris si talium origo a vocabulo *stabulum* repetatur, cum eadem vox *constastulo* nomen tribuat, et quidem honorificum; hodieque *die stallmeister*, magistri stabuli, magno loco sunt in aulis principum. Scribitur etiam κονσταῦλος, sed recius est prius illud. Habebant quoque veteres Franci comitem stabuli ut videri est in epist. 3 Hincmari, c. 16; quem vulgus corrupte appellabat constabulum, ut est apud Reginonem l. ii, et apud Tyrium passim legere est *constabularius*. Habes et simplex *stabularius* apud anonymum viii, 6, De bello sacro: *Conradus Henrici III stabularius*. GRETS.

182 [Habuerunt Romani *comites stabuli imperatorii*, de quibus Paulus Diaconus l. xvii, et l. xxix c. Theodos. De annona et tributis l. xi. Græci pariter etiam vocibus consoni Badurium Justini fratrem κόμητα τῶν βασιλικῶν σταύλων, aliumque anonymum eadem appellatione insignitum apud Theophanem et Leonem Grammaticum in Theophilo jactant. Ab iis vetusti Franci regionum stabulorum comites *connestables*, Græci recentiores suos κονεσταύλους κονοσταύλους vel κοντοσταύλους; deducunt: hos tamen ab istis. Rem paucis aperio. Comites neoterici κόντους (ne κοντούς, hoc est *breves*, dixeris) appellant, ut Nicetas in Andronico l. i: Οὐκοῦν τοῖς στρατηγοῖς ὀπτανόμενος, οὗς κόντους, εἴπη τις ἂν Λατίνῃ διαλέκτῳ χρώμενος. *Stabula* σταῦλα vel σταύλους. Moschopolus: Ἰκπῶνες ἰκποστάσεις, σταῦλοι. Ex utroque nullo negotio κοντοσταῦλος

creatur. Ex Gallico *connestable* deduxisti, inquis. A Dictum volo. Franci namque, ut Christianorum bononati, ea qua gaudent in exteras regiones excurrerendi licentia, frequentius a Græcis, Adem in Saracenos propugnaturi, stipendia promerebantur (ut Rucellus ille qui quadringentis Francis apud Curopalatem et Annam Comnenam adjunctus Græcorum exercitum ducebat), ducemque suum nonnisi appellatione apud suos colenda dictum voluerunt. Quæ vero *stabuli comite*, vulgo *constabulario*, honoratior esse potuit aut sibi decentior, τοῦ *connestable*? Eū ut ad hanc vocem velut in fontem Græci referant suos *κοντοσταύλους*, inter quos Gregoras et Chalcondyles *κοντοσταύλους* pronuntiant. Dictionem tamen apud auctores Alexio Comneno superiores, nec dignitatem eū priorem reperias: at de comite stabuli vel *contostaulo* ceu Francorum duce testatur auctor, c. 5. GOAR.]

P. 9. *Magnus logotheta*. Quid sit logotheta, jam l. 1, c. 6, explicavimus. Et quamvis Nicetas dicat esse eum qui Latinis sit cancellarius, tamen id ubique locum habere non potest. Quis enim logothetam ἀγέλων *pecuariae* seu *gregum* vocet cancellarium, ut et logothetam τοῦ δρόμου, *cursus*? GRÆTS.

[*Ibid.* Λογοθέτην a Cyrillo et a Chrysostomo De pœnit. ac primum a Cedreno in Anastasio memoratum, verum in alio quam qui pertractatur sensu reperio; præsens enim est non qui ærarii, sed qui publici regiminis *rationes ponit*. Magnus namque logotheta cum imperatore communis boni rationem habet, res unde reipublicæ commodum et simul principis thesaurus augebit administrat, et denique cunctis providet. De illo Gregoras, ubi de Muzalone, vi, 2: Ἦν ὁ Μουζαλῶν (λογοθέτης) τῷ βασιλεὶ παραδυναστεύων τότε, καὶ τοῖς βασιλικοῖς καὶ δημοσίοις μεσιταῦν πράγμασι, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως μεγίστην κερπούμενος τὴν εὐχὴν διὰ τὴν οὐσίαν καὶ γῆρας μακρὰν καὶ ποικίλην ἐμπειρίαν πραγμάτων μετὰ φρονήσεως ἔχων. Nicetas ubi de Hagiotheodorie, in Manuele, l. 1: Μελεδωνὸν δὲ μεσιτόντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστῆρα διαταγμάτων τὸν Ἀγιοθεωδορίτην τίθεισιν Ἰωάννην. Καὶ ἦν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως ἀεὶ ἔπιανόμενος, καὶ τὰ τοῦτου ἐντάλματα ὅσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ κρείττονος μοίρας δεχόμενος. Curopalates in Michaele Parapinnacio: Εἰς τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν καταστησάμενος, λογοθέτην αὐτὸν προβαλόμενος. Is non absimilis summo regii publicique juris administro quem supremum cancellarium Græco Niceta teste vocamus: Ὁ μὲν τὸν οἰκείον, ὡς ἡ Λατίνων βούλεται φωνή, καρχελάριον. Ita scribit ejusdem Manuelis l. vii, ὡς δ' Ἕλληνας εἰποιεν λογοθέτην (ἦν δὲ οὗτος ὁ Μαγέντζης ἐπίσκοπος) ἐπιπέφεν. Fax alia, qua vox illustretur, mihi superflua est, Animadvertite modo logothetam prius fuisse qui publici ærarii quæstor vocatur; de quo sensu nos infra, ubi logothetam τοῦ γενικοῦ exponemus. Māgan hunc λογοθέτην ante Alexii tempora vix auditum scio: διοικητοῦ vocem ejus munus apud antiquos significasse fateor;

183 ac tandem eum ab imperatore his verbis institutum: *Tu magnus logotheta esto*; quæ sibi dicta Phranzes asserit, quamvis clam ita creatus pro more officii imperatorem venerari ac publice adorare volitus fuerit. Cæterum an hic μέγας λογοθέτης idem sit qui τῶν σακρέτων et amplissimi senatus caput, mihi pene indubium: ubi enim hujus mentio, de illo alium sit silentium, ac cum magis ille personat, alius secreta latitat: an non ideo quia binominem diversis temporibus se fecit hæc dignitas? Certe scrupulum omnem a terenda sententiæ hujusmodi semita Nicetas amovet in librorum titulo quo se λογοθέτην τῶν σακρέτων καὶ ἐπὶ τῶν κρείστων, secreti logothetam et judicis præpositum, et in Murzupho, ἐπὶ τοῦ ἀκρου στήσαι τῆς συγκλήτου βατῆρος καὶ ἐν τοῖς σακρέτοις λογοθετῆσαι, in summo senatus solio consedissee et in secretis judiciorum rationem supremam habuisse affirmat: at quid hoc aliud quam magnum logothetam egisse? Logothetam insuper et urbis præfectum jubet Anastasius, referente Cedreno in ejus vita, consensu ambone Acephalorum hæresim proclamare: quid hoc aliud quam senatus præsidem populique rebus præpositum eidem voluisse favere et auctoritate publica confirmare? logothetam secreti Annæ Comnenæ l. iii, et apud Nicetam statim sub historiae limine, et in Isaacii Angeli l. ii lego, magnum logothetam apud Nicephorum Gregoram et eo posteriores, logothetam nude sumptum vel τοῦ γενικοῦ addito apud omnes Niceta scriptore superiores. GOAR.]

P. 9. Protosebastus *primaugustus*, ut Wolfius vertere amat. Rogerus in Annalibus Anglicanis: *Qui vocabatur Græce protosebastus; Latine comes palatinus*. Protosebaste dignitas dicitur hic ordine decima tertia; et ita est in nostro indice: in eatalogo Juris Græcorum l. ii, decimum quartum locum obtinet. In nostro magnum domesticus quartus est, in illo septimus. GRÆTS.

[Ὁ πρωτοσεβάστας. Inauditum ante Alexii Comneni tempus nomen; ac ubi cum sebastocratoris et panhypersebaste commentum Anna filia narrat l. iii, ibi generum Taronitem protosebaste et protovestiarri dignitate auctum, Adrianum vero fratrem protosebastum clarissimum vocatum, refert: Ὁ Ἀδριανὸς ὁ ἀδελφὸς τοῦ κρατοῦντος πρωτοσεβάστας ἀξιοῦται περιφανέστατος. Mox absque medio subdit: Τούτων δὲ τῶν ἀξιώματων τὴν καινοτομίαν ὁ ἐμὸς πατὴρ προσεξεύρατο. Alius protosebaste protovestiarri dignitate conjuncta Nicetas, Gregoras, Cantacuzenus recensent. Ad Alexium et Annam reitico. Ipsa ubi Venetos bellorum socios donis et honorum cumulis a patre compensatos narrat; ipsum reipublicæ ducem protosebastorum dignitate et stipendiis, patriarcham vero pervegerandi appellatione, collato non illiberali donativo, cohonestatum scribit. Verba ejus sunt: Ὅς διὰ πολλῶν τούτους ἀμειψάμενος δωρεῶν καὶ τιμῆς καὶ αὐτὸν τὸν εὐεχέα Βενετίας τῶν πρωτοσεβάστων ἀξιώματι μετὰ τῆς ῥόγας ἐτίμησεν, ὑπέριμον δὲ καὶ τὸν πατριάρχην

αὐτῶν ἤξιωσε μετὰ τῆς ἀλόγου βόγας. Nnquam tamen erat ἀλογος βόγα, nec in rationem militabat, cum Venetos, ut sui patriarchæ sustentarent insipiam, paucō retro tempore, annō videlicet 1075, Gregorius scriptinæ pontifex Romanus litteris suis set hortatus, de quibus Baronius illo anno num. 51. Protosebasti pileus erat viridis, ut c. 4 legemus; viriditque liquor ei proprius, quo, sicut imperator rubro, subsignandi potestatem nactus est. Nicetas de Alexio protosebaste in Alexio Manuelis filio: Δόγμα ἐκ βασιλείου; ἐξήνεγκε, μὴ ἄλλως εὐπαράδεκτα οἰεσθαι ὅσα ἡ βασιλικὴ χεὶρ ὑποσημαίνεται: γράμματα, ἐτ μὴ πρότερον ὀφείτεν ἐφ' Ἀλεξίου, καὶ οὕτω τὴν δεξιὰν τῷ βτραχειῷ ἐπιδοῦς χρώματι τὴν τοῦ ἐρυθροῦ ἐπισημασίαν βραβεύσειε. Gouar.]

In nostro nullus est ὁ ἕκτος τῶν φιλοσόφων, *Β* *καμπος philosophorum*: 184 et in altero 29 stationem obtinet. 86 locum tenent *ραβδοῦχοι*. Interpres vertit *lictōres*; noster index *rhabduchis* caret. Sunt et aliæ diversitates, quas lector mutua utriusque catalogi collatione deprehendet. Grets.

P. 9. Pincerna pocillator. Scribitur etiam *πικέρνης*. In indice Juris Græco-Romani annotatur et approbatur lectio ista ὁ *πικέρνης*. Sed tucantur vulgata: alioqui paulo post exsurget qui divisim legat ὁ ἐπὶ κέρνης. Grets.

[*Ibid.* Pincerna Latinis dictio cognita, ex qua, ut ventur quidam; Græco-barbara *πικέρνης*: at si reibi fidem per omnia dempseris, ipsa *πικέρνης* germanæ Græca est, quæsi ἐπὶ κέρνης, *poculle præfectus*. *ἔκς* verbum *κεράνωμι* vini temperandi vel miscendi significantiam adortum, cuius vice *κερνώ* præfēt vulgus; ab eo *κέρνη pocillatio* et *πικέρνης calicis ministerium*, ac ὁ ἐπὶ κέρνης *pocillationi* *ἐπιποκῆς præpositus*; exinde duabus in unam contractis dictionibus sicut per aphæresim *πικέρνης*, ex affinitate ad Latinum pincernam etiam *πικέρνης* vocatus, qui Cedreno in Theophilo οἰνογοῶν, Nicetas I. Alexii *κυλικιφόρος*, I. I Andronici ὁ ἐπὶ *καπέσματος* (*οἶνον κρατὶ σίβε κρασίων ἠοδίο δίδουσι*), et Manassi denique ὁ ἐπὶ κέρνης scriptus. Ita pro Deo amet, vates fuit Gretserus: his enim madida adhuc charta vix exaratis characteribus in eo primum legi: *Paulo post exsurget qui divisim legat ὁ ἐπὶ κέρνης*. Gouar.]

Ib. *Caropalata* nomen, ut videtur, a *cura palatii* formatam. Evagrius, v. 4: Τὴν φυλακὴν τῆς αὐτῆς ἐμπιστευμένους, ὃν *κουροπαλάτην* ἢ *Ῥωμαίων λέγει φωνή*. Quem descripsit Corippus. laud. Just. r. 185 et lib. II, 282. Latini nomen *caropalatæ* varie depravant: hinc apud Luitprandam in Legatione est *Leonis caropalati*, et apud Leonem Ostensem *caroplati*; *κουροπαλάτισσα*, uxor *caropalatæ*, et *κουροπαλατικὸν munus* seu dignitas *caropalatæ*; qua insigniebantur etiam absentes, et quibus Cpolitis nec visa nec forteam videnda. Exempla invenies in libello Constantini Porphyrogeniti De administrando imperio.

De *Caropalata* passim Codinus in suo libello; PATROL. GR. CLVII.

quem olim officium habuisse ait, sed ignotum, *nunc vero*, hoc est tempore Codini, *nullum*. Alemanus ad p. 28 Procopii duplicem *Caropalatam* statuit, alterum qui sub se habebat prætorianus milites, quorum plures ordines, *domestici, protectores, silentiarii*, de quibus Procopius, p. 108: ex his alii in ætrio et vestibulo regis versabantur, alii pro cubiculis desidebant et excubias agebant die noctuque: hi *σωματοφύλακες*, Latine excubitores vocabantur, *ἢ φύλακες τοῦ παλατίου*, custodes palatii, prætorii milites seu prætoriani, *αὐτὰς* vel *αὐτῆς* milites. Præfectum his ordinibus *comitem prætorianum* seu *excubitorum* appellat Jornandes, Procopius *principem custodem palatii*, Corippus de laud. Just. Min. 2, 285 *curam palatii*. Alter *caropalata* erat præpositus fabricæ palatii. De quo Cassiodorus libro vii Var. epist., 8, cuius magnam dignitatem fuisse credit Meursius in Glossario, *quod ante regem Theodoricum curam virgam gestans primus incederet*. At Cassiodorus, primus, inquit, inter obsequia numerosa, *hoc est non inter 185 singulares et primarios viros, patricios, senatores et consulares. Aurea vero virga est, quam Codinus δικαντικὸν appellat, inferioribus etiam ordinibus concessa honoris ergo, idque ex eodem Cassiodori loco colligere est*. Plures atque quædam erant Cpoli hac dignitate conspici. Cedrenus: Μετὰ δὲ τὸν θάνατον Τουστιανοῦ ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Τευστινός, ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων. Et apud Joannem Caropalatam in Isaacio Comæno: *Ἰωάννης δὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ Καταπαλῶν τὸν κικουμένον Κουροπαλάτα;* καὶ ἀρφοτέρως τερψ. Nec Cpolitani tantum, sed et exteri hac dignitate honestabantur, maxime Iberes, ut constat ex Constantino imperatoris lib. De administrando imperio c. 45 et 46.

Cpolitani palatium ita describit Luitprandus Ticiuensis, lib. v retum per Europam gestarum: *Cpolitianum palatium non pulchritudine solum, verum etiam fortitudinis omnibus, quas unquam viderim, munitionibus præstat: quod etiam jugi militum stipatione non minima observatur. Moris itaque est hic post matutinum dilucalium mox omnibus, parere, post tertium vero diei horam, omissis omnibus dato signo, quod est mis, neque in horam novam cunctis aditum prohibere*. Sed quale hoc signum mis? an *missa* vel *missio*, quod est *illicet*? at quid hæc Latina apud Græcos? an *missa*? nam posterioribus Græcis hæc dictio usurpata fuit. Vide Meursium v. *Mis*. Grets.

[Vox in Græciam serius inducta, a Latinis primitus inventa, *cura palatii*, qua is magistratus intelligitur qui palatii curam agit et *curator palatii* nuncupatur in nonnullis editionibus cod. Theod. de Comit. et Trib. Scholær. I. vi, eundemque reor quem Theophanes in Mauricio celebrat *κουροπαλάτην* τῶν βασιλικῶν ἐκων, ad cuius dignitatem ut imperatoris proximam annuos viros vel aspirasse vel evectos fuisse memorant historice. Justiniani nepos Justinus *κουροπαλάτης*, ita scribit Theophanes, *ex cura palatii* (sic no Marcellino propria) conscendit imperium. Loo

nuncupatus Isaurus Artabasdam data in conjugem A filia curopalatem fecit, ex eodem Theophane, qui Mauricium quoque nepotem Domentiolum eo titulo refert auxisse. Hunc honorem Domentio fratri contulit Phocas, ut Cedrenus in ejus Vita, et pariter germano Theodoro Heraclius, ut Nicephorus in Breviario. Michael S. Ignatii pater ex curopala factus est imperator. Bardas Ignatio, infensus, summam ambiens potestatem, curopalates primum, tum Cæsar est salutat. De ejus insignibus et ministeriis suo loco: plura et diversa reperies apud Meursium, Gretserum, Bulengerum, Fabrotum in Cedreni Glossario, Dempsterum de Antiq. Rom. l. 4, Sazarum in Sidonii Apollinæris carmen 23. GOAR.]

P. 9. Ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφραγίδος. Junius *accubitor fundæ*. In catalogo Juris Græco-Romani ὁ παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφραγίδος: interpret *accubitor magnæ palæ*. Ego versione mea rem ipsam explicare studui, cum nihil suppetat quod Græca apte exprimat. Nam παρακοιμώμενος; iste erat sigillifer seu custos annuli imperatorii, quo litteræ obsignabantur; qui annulus per partem suam, nempe per σφραγίδην seu *palam*, significatur: pars enim hæc servit signaturæ, ut sic loquar. GRÆC.

[Annulos signatorios sive sigilla in annulis adhuc postremis sæculis imperatores gestasse declarat Nicetas tum in Joanne Comneno statim 186 sub historiae suæ limine, quo ipse scribit in κοιτώνη τὸν πατρικόν, καὶ προσπαῶν ὡς εἶθην θρηνησῶν ὑπαίριται λάθρα τῆς ἐκείνου χειρὸς τὸν σφραγιστῆρα δακτύλιον: tum in Alexio laudati Joannis nepote ad calcem, ubi eo crudeliter obruncato auris abscessa subula perforatur, trajectoque filo et apposta cera Andronici tyrannidem invadentis annulo signatur: Τυτράται ὀβελισκῶ τὸ οὖς, καὶ κρήκης ἐξαφθεσίης κηρὸς περιπλάσθεις τῷ Ἀνδρονίκου σφραγιστηρίῳ ἔνοσμαινεται δακτύλιῳ. Annulus ille et quodvis aliud sigillum σφραγίδος; nomen accepit. Σφραγίδη, inquit Suidas, ἡ τοῦ δακτύλου περιφέρεια, καὶ ἡ εἰς αἵθου ἐπιβολὴν ἐπιτηδεῖα χρήσις. Nilius annuli et cujuslibet alterius regii sigilli custos fores ejus in quo reponitur loci observat, ad illas sedet, moratur, vigilat, et pro excubitorum more etiam somnum capit, παρακοιμώμενος τῆς σφραγίδος, *regiæ signaturæ antistes, sacri cæarii exarchus, D garde des sceaux de l'empire*. GOAR.]

P. 9. Præfectus seu accubitor cubiculi; aliqui addunt *sacri*, utpote imperatorii. Hodie in aliis vocantur *kammerherrn, camerarii*, auris clavibus conspicui. GRÆC.

[Ibid. Exponit Constantinus Manasses παράκοιτον καὶ φύλακα τῆς βασιλείου κλίνης, sub cujus dispositione erant παράκοιτοι καὶ προφύλακες, de quibus Nicetas, qui ante fores excubabat et imperatorem custodiebant. Οἱ μὲν γὰρ σωματοφύλακες καὶ δορυφόροι ἀποθὲν τοῦ τοῦ βασιλικῶν κοιτώνος νυκτὸς κατηύμαζον, ait ille in Andronico. l. II. Ergo isti proprius, ad fores nimirum principis ac juxta cubiculum, qui hæc de causa κοιτώνεται a Leone Grammatico

et παράκοιτοι a Zonara dicuntur in Theophili Vita, a Niceta in Joanne Comneno οὐκίδοι καὶ πρέκοιτοι, a Theophane in Justiniano κουβικουλάριοι καὶ σπαθήριοι: armati quippe spathis sacrum cubiculum observabant. Eam ob rem somnio, quod interitus fuit oraculum, exterritus Mauricius apud Theophanem διυπνισθεὶς ἐκάλει τὸν παρακοιμώμενον αὐτοῦ, ut qui dormienti principi juxta nomen excubias agens accubaret. GOAR.]

Ib. *Logotheta ætarii generalis*. Ita vertit Glossarium Græco-barbarum secutus. Junius, *logotheta publicæ rei*. Longe aptius quam interpret Joannis Curopalatæ historici, cui Nicephorus ὁ ἀπὸ γενικῶν est *Nicephorus a Genicis*. Interpret Juris GRÆC *curatorem genicis* indigital. Wolfius vertit *generalem*. Absolute, et *generalem logothetam*, quia Zonaras in imperio Irenes et Constantini filii Nicephorum γενικῶν λογοθέτην appellat. Theodori Metochitæ maximus encomiastes est Nicephorus Gregoras in sua historia, præcipue l. VII, non procul a fine. Hic Metochites etiam hujus logothetæ munere functus est. GRÆC.

[Ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ. Lucem sibi mutnam accendunt hæc vocæ. Γενικόν locus est Cæli, quo jus tributorum subditi exsolvant et negotiatorum vectigalia pensant, quem Zonaras periphrastικῶς τὰ ἀρχαία τοὺς φορολόγους λογοπρακτοῦντα scripsit in Constantino Duca; de quo Cedrenus in Basilio: Καὶ εἰς τὸ λεγόμενον Γενικὸν κατιῶν τοὺς εἰσπρατομένους ἐσοπίει παρὰ τοῦ δημοσίου, μὴ τοῦ τι; ἀδικῶς εἰσπράττειτο, καὶ οὕτως τοῖς ἀδικουμένοις ἐπήμυνε. Et descendens ad Genicum, ætarii sedem, eos qui ab ætarii ministris vectigalia exigentur, ne quis quid injuste perolveret, speculabatur, ac ita injuriam passis opitulabatur. Γενικὸς; eiminde portorii vectigaliumque exactor est, ut aiunt, *generalis*. Suidas v. Γενικὸς: Ἀναστάσιος βασιλεὺς Ῥωμαίων αἰσθόμενος στολὴν Σαρακηνῶν ἐρχεσθαι κατὰ τῆς πόλεως, Ἰωάννην 187 ἐπίτητον ἡγεμόνα τοῦ πολέμου, διάκονον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ λογισθὴν τῶν φόρων, ὃν Γενικὸν καλοῦσιν. Cedrenus quoque Nicephorum exigenicum, ἀπὸ γενικοῦ, vel ut scribit Curopalates ἀπὸ γενικῶν, imperatorem factum testatur in historiae limine: hinc ipse audivit γενικὸς λογοθέτης, qualem Theodotum quoque iniquissimum monachum reperies apud Theophanem et Cedrenum in Justiniano posteriore. Jam quo constat logothetam hunc a cancellario longe diversum, nec ejus aut similis alterius munere fuisse implicitum, sed summam ætarii præfecturam gestasse, observo, λόγον computum, *ratio, rationem, fiscum*, æque ac alia referre; qua de causa dixit Theophanes in Copronymo: Τὰ δὲ λεγόμενα πατριμῶνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἁγίων καὶ κορυφαίων ἀποστῆλων, τὰ ἐκπλαῖα τελοῦμενα ἐλλαντα τρία ἡμῶν, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προτάξεν, *publico ætario pendi, in fiscum referri, publicis rationibus accenseri jussit*. Λογοθέτης, ἀπὸ τοῦ λόγου, publicas rationes componit, quo pa-

διο Cyrillus τελωνάρχαις et πρακτοφῆρισταις λογοθέτας adnumerat, et λογοθετῆσαι *ratiōnem reddere, ratiociniū instillere* ex Photio reddidit Stephanus. Eam ob rem rapax et iniquus logotheta Theodotus scribitur a Theophane, ἐπὶ τοὺς πλείστους τῆς πολιτείας ἄρχοντας καὶ ἑμφανεῖς ἄνδρας, οὐκ ἐκ τῶν διοικητῶν μόνων, ἀλλὰ ἐκ τῶν τῆς πόλεως οἰκητόρων, ἐκτῆ καὶ μᾶτην ἀποφασιστῶς ἀκαιτήσεως καὶ ἐκταγῶς καὶ θημισέως ποιούμενος. *A pluribus reipublica proteribus illustribusque viris, non qui agris modo et rura, sed et qui præcipuam imperii civilitatem incolerent, indigna causa, nullo demerito, absque rationis prætextu pecuniam exigere, multas eis imponere, bona publicata rapere.* Apud eundem Nicephorus Phocas ἀναρτίης rapacitalique deditus imperator ἐκλείουθς Νικήτα πατριάρχη καὶ γενικῶ λογοθέτῃ τὰ δημόσια τέλη τῆς ἐκκλησίας καὶ μοναστηρίων ἀναδιδάσκει. Alius Nicephorus ipse logotheta, referente Europælate ad historię calcem, inquiritur ab adversariis περὶ τῶν τῆ βασιλείᾳ διαφερόντων χρημάτων. Subdit: Οὐ τοσοῦτον ἐμελεν αὐτοῖς τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, quam ut logothetam sibi insensum e melio tollerent; ad eum siquidem, ut hoc ex Theophane addamus cumuli gratiā, pertinent τὰ τοῦ γενικῶ λογοθεσίου πράγματα, *generalium compactorum negotia quævis*, et ut idem infertis habet, *θηροσίου τῶν λογοθεσιῶν κώδικας, publici compactorum libri, δημόσια χειροθέσια, publica ratiociniorum scrinia.* Illi ministri ascribebantur ἐκλήπτορες τῶν δημοσίων φόρων, *vectigalium receptores*, de quibus Theophanes in Justiniano posteriore; διοικηταί, *thesaurarii*, eidem et Paulo Diacono dicti in Leone Isauro; *ἐξισωταί pendendorum exactatores*, quos memorat Cedrenus in Basilio et alii. Ultimi inter generales logothetas Theodori Metochitæ merita et honores, quem hic auctor memorat, reperies descripta Gregoræ I. VII. GOAR.]

P. 9. *Protovestiarius*. Diversus hic a protovestiario, et tunc ex catalogis, tunc ex diversis officiis manifestum evadit. GRÆTS.

[*Ο πρωτοβεστιαριτης*. Errant qui protovestiarium et protovestiaritem unum putant, quibus, sub non absimili penitus nomine, munus et ordo penitus diversa. *Βεστιαριτης cubicularius* est, cuius onus ut vestibus sibi a vestiario prolatis principem induat et exuat. Indicat id *βεστήτορος vestitoris* dictio Latina, prioris vice posita: ubi enim scribit Cedrenus Justiniani anno 22 ἀπόλασαν οἱ βεστιαριται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, Theophanes habet ἀπόλασαν οἱ βεστήτορες τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως. *Euchologium*: ἐκαίρει τὸ χλαμύδιον ὁ πατριάρχης καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτὸ τοῖς βεστήτορσιν (ita scribit illud) καὶ τὴν φίδαν. *Πρωτοβεστιαριτην* itaque *regii cubicali magistrum*, sive *regiorum cubiculariorum principem* interpretabere; eumque opus ἀδέσποτον jam referendum εἰς οἶκον βασιλέως πράττειν, in *imperatoris cubiculo ministrare*, describit. GOAR.]

188 Qui sequuntur, domesticus mensæ et præfectus mensæ, satis noti sunt. GRÆTS.

P. 9. *Præfecturam ac primatum super ejusdem*

A ordinis reliquos cohsat ex dictis superius domesticum sortiri. Qua de causa domesticus mensæ, et ut Gregoras, VII, 7 habet, ὁ τοῦ δομῆστικοῦ τῆς τραπέζης τῆς βασιλικῆς θεμνωόμενος ἐπικλήσται, censetur is quem Pancirollus in Notitiam imperii Occidentis c. 44, castrensem sacri palatii vocat, qui mensam principis et totam palatium curat, quem nōs *magnam hospitii magistrum*, regię mensæ structoribus præpositum ac in cæteros aulae regię ministros jus exercentem, conspiciamus. GOAR.]

P. 10. *Ο ἐπὶ τῆς τραπέζης*, qui *τραπεζοποιός* mensæ structorē ac dapiferum, τὸν τῆς πάσης περὶ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμαλούμενον, ex Hesychio intelligimus; cuius officii titulo, jam a Constantinæ temporibus, Russiæ principem in imperatoris palatio gavisum auctor est Gregoras, I. VII, at certe unus est testis ubi ait: ὁ δὲ Ῥωσικὸς ἡγεμῶν τῆν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης κατὰ τοῦ μεγάλου κεκληρωταί Κωνσταντίνου.

P. 10. [*Magnus pappias*. Pappias absolutus pater, est idem quod πάπας seu πάππας. Palladius in Lausiaca Historia in Paulo Simplicio: Καὶ δύνοντος τοῦ ἡλίου λέγει αὐτῷ ὁ Ἄντωνος Πάπια (nam et simplicio π scribitur), θέλεις φάγωμεν ἄρου κλάσμα; hic nomen palatium dignitatis est, de qua Codinus infra c. 5. GRÆTS.

[*Abbandientium et ballulenticium puerorum, patres et seniores appellantium*, vox est παππίας. Eustathius in Iliados v: Κατὰ βρέφους προσφώνησιν καὶ κατὰ ἀνδραπλασιασθῶν λέγομεν πάππας καὶ παπίας, πάτερ nimirum vice. Ille monachus apud Palladium in Lausiaciis blande: Παπία, θέλεις φάγωμεν ἄρου κλάσμα; et ille alius: Τί λυπεῖς καὶ ἀδημονεῖς, παπία; A privatis domibus et familiis aulae CP reddita familiaris vox fidum et senioresem significat ministrum, cuius custodiæ palatium committeretur et integritati claves noctu traderentur asservandæ. Ita me monet Georgius Coresius in rescriptis; nec temere aut ignare: Constantini namque Mauassis auctoritate sulcitur: Πρὸς τῶν τῶν οἰκῶν φύλακα τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, παππῶν λέγομεν αὐτὸν κατὰ Ῥωμαίων γλώσσαν. Adidit Coresius idem aulae clericis palatinisque ecclesiis fuisse præpositum, ac protopapæ (archipresbyterum intellige) nonnunquam munere donatum Egregie: nam et pro hujusmodi sententia hæ militent auctoritates. Prima, Irenes devotæ imperatricis in lecto duas imagines reperit impius conjux Leo Copronymi filius, ait Cedrenus, quas inquisitione facta εὑρεν ὅτι ὁ παππίας τοῦ παλατίου εἰσεχόμενον αὐτῶς, a clerico utique fidem et cultum imaginibus servante; altera: Leoni Armenio necem illaturi Michaelis Balbi socii, sacerdotum ornatis assumptis simulataque religionis specie, simul eum palatinis clericis matutinas laudes in palatio decantaturis admisi sunt: Τῆ νυκτὶ ὀκλισθέντες, ἐνδοθεν τὰ εἶψη φοροῦντες, τοῦ παππῶ ἀνοίξαντος, ὡς οἱ ἱερεῖς, μετὰ φελωνίων εἰσῆλθον. Pappias itaque, cum eos admittere solitus, ex eorum numero fuit

etiam of δούκα, τὸν δούκα καὶ δούκην. Tyrus *magni ducis* meminit, sed junctis et corruptis vocabulis, xx, 14: *Misit cum classe de suis principibus* **179** *megalducas consanguineum suum*, et xxii, 11: *Alexius megalducas, qui classi erat praefectus*. Usurpant etiam Graeci δουκίτον pro praefectura et ductu; et pro moneta, quae Germanis est ein ducat. δουκᾶτωρ auctor. Vide Meursium in Glossario Graeco-Barbaro. Olim Atticae et Athenarum princeps *magnus dux* audiebat, ut est apud Gregoram, l. vii. GRETS.

[Ut officia nunquam, ita nec officiorum appellationes temere confundendae. Quamvis itaque in posteriorum imperatorum constitutionibus nuncupentur duces qui limitibus, militibus, provinciis et foederatis praesunt (στρατιωτικούς καταλόγους τῆς ἰδρύσατο, οἷς δὴ ἄρχοντα εἰσαεὶ ἐφίσταται δῶρισην, ὃν Ῥωμαῖοι δούκα τῆ Λατίνων καλοῦσι φωνῆ, de Justiniano ait Procopius ubi de ejus aedificiis l. iii) dux tamen magnus, de quo hic, navale solum sub sua dispositione tenere potest, ac ita vires imperii cum magno domestico dividit ut ipse maris, domesticus terrae potestatem sortiatur, prout cum auctore statim c. 5 legemus. Eam ob rem ubi magni domestici nomen terrestrium copiarum duci inditum, de quo nuper conjecimus, tunc vel non multo serius magni ducis, ut maris praefectum speciatim indicaret, vulgatum suspicor. Penes Gregoram itaque l. vii, sect. 6, fides est ut Atticae et Athenarum princeps, cujus ditio imperii CP. frustulum rescissum fuit, jam a Constantini aetate magni ducis, ipse Romanis ducibus allectus, dignitatem fuerit adeptus. Memorat Leo Grammaticus τὸν πλωτῆρον τὸν δούκα. Magni nomen addidit Nicetas Manuelis Comneni l. ii non uno loco. l. v: Ὁ Μανουὴλ στέλλει τὸν μέγαν δούκα τὸν Κοντοστέφανον Ἀνδρόνικον περὶ τοὺς ἑκατὸν καὶ πενήκοντα τριήρεις ἔχοντα, ὅτι μὴδὲ τῶν Βενετικῶν ὁ στόλος ἦν ἐνδεέστερο;. In Alexio Manuelis hujus F: Ὁρμησεν ὁ πρωτοστέβαστος τοὺς πιστοτάτους στόλω ἐπιστῆσαι τριηράρχα; καὶ παραδοῦναι αὐτὸν τοῖς ἐκείνων κατὰ γένος ἑγγίζουσι. Τοῦ δὲ μεγάλου δουκὸς τοῦ Κοντοστέφανου ἀντιπνεύσαντος, καὶ τῆς στολαρχίας παντὶ τρόπῳ ἐξεχομένου ὡς αὐτῷ καὶ οὐχ ἑτέρῳ δῆπουθεν προσηκούσης, ἀναγκαστῶς τὴν βούλησιν μετατίθησιν. Subditur: Καὶ δὴ ὁ μὲν Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος κύριος καθειστήκει τοῦ στόλου παντός. Isaacii Angeli l. iii: στέλλει Ἰσαάκιος τὴν ἑἰον ἐξάδελφον Κωνσταντίνον, ὃν καὶ δούκα τοῦ στόλου προῦβάλετο. Anna Comnena μέγαν δούκα Ἰωάννην μετὰ στόλου μεγάλου in Cyprum refert missum l. viii. Constantinum Dalassenum facta ad nomen allusione θαλασσοκράτορα a patre Alexio, novorum nominum et dignitatum auctore, προχειρισμένον, ac inferioris δούκα Κύπρου nominatum. Meminit etiam magni ducis Latinus Tyrus xx, 11: *Misit cum classe megalducas consanguineum suum*; et xxii, 11: *Alexius megalducas, qui classi erat praefectus*. Juncta corruptaque sunt haec verba, aiunt quidam: a quo, non

edisserunt. Certe non nisi a Tyrio scriptore barbare megalducas, μέγας δούκας vice, pronuntiante connexa. Vox μέγας trivialis licet, praeter μέγας minus anomala est: fateor δούκας, vice δούξ, grammatico jure recentiore scribi. GOAR.]

P. 9. Protostrator. Mendose codices nonnulli πρωτοστᾶτωρ. Nicetas existimat protostratorem esse Latinorum *mareschalcum*: ita enim in Balduino de Gofredo loquens: Μαρέσχαλκός ἦν ἄξιωμα ὁ ἀνὴρ, δηλοῖ δὲ καὶ Ἑλληνας; ἡ φωνὴ τὸν πρωτοστᾶτωρα (ita scribendum, si Latinam quantitatem spectes: occurrit tamen crebro per o, πρωτοστᾶτορα). Joannes Curopalata in Theophilo vocat τῶν ἱπποκόμων πρῶτον, quia illis praerat. Etiam simplex στᾶτωρ usurpant. Suidas: Στᾶτωρ εἶδος ἀξιώματος. In donatione Constantini: Στᾶτωρ ὄφφικιον ἐποίησαμεν. GRETS.

180 [P. 9. Stratorum erat equum freno tenere et conscendenti magistratui opem ferre. Spartianus in Caracalla: *Cum illum in equum strator ejus levaret*. Paulus Diaconus de gestis Langobard.: *Equus quamvis hinc inde a stratoribus verberibus cæsus, non poterat elevari*. Ἴπποκόμους eos dixere veteres Graeci: Εὐθύς οὖν καλεσάμενος τοὺς ἱπποκόμους καὶ τοῦ ἵππου ἐπιθάς τῆς πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς φερούσης πορείας ἤψατο. Στᾶτωρ; recentiores. Theophanes: Μετὰ σπαθαρίων καὶ στρατῶρων τινῶν καὶ ἑτέρων βασιλικῶν ἀνθρώπων. Eorum primus πρωτοστᾶτωρ. Cedrenus in Theophilo: Μιχαὴλ ἱπποκόμων ὁ πρῶτος γενόμενος· πρωτοστᾶτωρα τοῦτόν φασι. Eadem fere Curopalata apud Meursium. Theophanes in Michaeli Theophili filio: Τοῖς ἐκείνοις ἱπποκόμοις βασιλεῖον ἐπέστησε· πρωτοστᾶτωρα τοῦτον οἶδεν ὀνομάζειν ἢ διάλεικτος κοινή. Eadem ad verbum ex Theophane Zonaras Ann. 3. Alio nomine ἱπποκόμων στρατεύοντα vocavit Cedrenus in Michaeli Rancabe, κόμητα τοῦ ἱπποστασίου in Isauro Leone. Δομέστικον quoque τῶν στρατῶρων dixit in Justiniano II Theophanes: Ἰβιδεμque πρωτοστᾶτωρα τοῦ ὀφικίου memorat, alium tamen a regio, comitatus nempe ὀφικίου vocati, stratorum primum. Magnum quoque scripsit Phranzes; at ubi decrecebat imperium. Acies protostratorem saepius legimus duxisse apud Cedrenum, Zonaram, Gregoram et alios. Senatoria dignitate claruisse discimus ex Cantacuzeni 1, 15: Πρὸς θύραις ταῖς οὐκ ἐφεστήχασιν τῶν τῆς συγκλήτου τινῶν. Illi domesticus et protostrator erant. GOAR.]

P. 9. *Magnus stratopedarcha*. Graecum nomen et hic et alibi libenter retineo, quia vix suppetunt Latina, quae talium vocum vim satis expriment. GRETS.

[Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης. Is non alius quam tribunus, qui militum causas definit, crimina etiam leviter castigat flagellisque caedi jubet, et absente exercitus praefecto in milites animadvertit, vigiliarum et protectionis tesseram dat. Si miles crimen aliquod admiserit, ait Vegetius xxii, 9,

auctoritate præfecti exercitus a tribuno deputatur ad pœnam. Arma militum, vestes, equi, annona ad curam ejus pertinent. Disciplinæ jus et severitas exercitus, non solum peditum, sed etiam equitum legionariorum, præcepto ejus quotidie curatur: ipse autem custos et diligens et sobrius legionem sibi creditam assiduis operibus ad omnem devotionem reformat et industriam, sciens ad præfecti laudem subditorum redundare virtutem. Στρατοπεδάρχην vero tribunum esse declarat Theophanes in Joviano, quem eundem τριβούνον, deinde στρατοπεδάρχην, mox χιλιάρχον appellat. Ultima quoque voce hoc officium ejus explicat Cedrenus; quem domesticorum præfectum Marcellinus, eorumdem primicerium scribit Hieronymus in Chronico. Στρατοπεδάρχην castrorum curam gessisse ex nomine scribunt alii, quibus assentior; id enim quoque numeris præstitit. Auctoritatem et alia ad caput quintum proferam. Eumathium, ut Cypram recuperatam tueretur, stratopedarcham ab Alexio creatum refert Anna Blia, l. viii : δὲν ἔγνω Ἀλεξίος τὰ κατὰ τὴν Κύπρον ἀσφαλίσασθαι, καὶ τὸν Φιλοκάλην Εὐμάθιον τὴν ταύτης ἀναθέμενος; φρουρὰν στρατοπεδάρχην προχειρίσαστο, ναῦ; πολεμικά; δεικνῶς; αὐτῷ καὶ ἰσχύτας, ἐφ' ἧ; τὰ κατὰ τὴν Κύπρον δὲ; τε θαλάσσης καὶ ἡπειρῶ; ἀσφαλίσασθαι. Explicat Logotheta στρατοπεδάρχην voce Turcica jam Græcis satis familiari πελάρπακιν : Leunclavius Peclarpax ait esse Belgior-Beg, quem exponit prælorem, præsidem, et tandem supremum castrorum principem; additque vocem Græcam στρατοπεδάρχην. Magnum hunc stratopedarcham quatuor minoribus præfuisse scribit Meursius: at non magnus semper qui aliis præest, sed qui officio præstat. GOAR.]

P. 9. *Magnus primicerius.* De primicerii jam egi, l. 1, c. 2. 181 Illud hic observa, olim Bœotici et Thebarum principem magni primicerii nomen tulisse, teste Gregora l. vii, qui addit hunc ipsum principem posteris temporibus pro magno primicerio μέγαν κύριον appellatum esse, a prima syllaba occasione sumpta, a prima nimirum syllaba vocabuli κηρίου amputatis compendii gratia, ut vulgus solet, ex vocabulo primicerii duabus prioribus syllabis. Ex quo colligas jam tum η et υ eodem sono, instar iota, prolata fuisse: alioqui duas illas voenas χήριος et κύριος vulgi consuetudo non confudisset. GRETS.

[Si primicerius ex Suida πρῶτος τάξις τῆς τοχούσης, ex Heraclio in Novell. ii. Juris GR. ἐν ἐκάστῳ τάγματι πρῶτος, ut inter cantores, de quibus superiori cap., inter advocatos, de quibus Jus GR. p. 225, prior est primicerius, an ita hic magnus inter varios imperii primicerios ut cunctis imperet? Affirmat, ut nuper de stratopedarcha, Meursius. At cum sit in aula primicerius (πριμικηρίος enim τῆς αὐλῆς legitur frequentius in sequentibus), ideo magnus hic, quia illi caeterisque præeminet; et ea causa primicerius, quod, ut infra scribit auctor, sit eis; τῶ; φοροσάτον κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως, in exercitu im-

peratorii comitatus seu ministerii princeps; qui vulgo aulici ministerii eum potestate curator, le grand maître. Favet voci data a Gregora interpretatio, vii, 8: primicerium enim quasi primum κύριον, et artius μέγαν κύριον vertit. Καὶ μὲν ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων παραφθορὰν τινὰ τῷ μακρῷ χρόνῳ παθόντα ἀμυδρῶς πως ὑπεμφαίνουσι τὴν ἀλήθειαν. Τὸν γάρ τοι τῆς Βουουλίας καὶ τῶν Θεῶν ἀρχηγὸν, ἀντὶ μεγάλου πριμικηρίου, μεγάλον κύριον ὀνομάζουσι νῦν, εἰς τοῦτο παρενεχθέντες ἐκ τοῦ παρενεχθῆναι τὴν πρῶτην συλλαβὴν. Quod vero præmittit Bœotici principem jam a Constantino primicerii nomen adscriptum, nullam apud me fidem meretur. GOAR.]

P. 9 Magnus contostaulus, comes stabuli, Gallis connestable. Nomen conflatum ex *contos* seu *conto* comes, et *staulos* stabulum. Cantacuzenus, l. 40: *Comperium principem Sabaudie, quem Latinorum lingua conton vocat*; quia ea ætate princeps iste necdum erat dux sed comes. Synodus Florentina: Ἐκαθέζοντο ἐπὶ καθάλαριοι τε καὶ μαρτίσιοι, κόντοι καὶ δουκάδες. Est etiam recentioribus Græcis κοντόν *breve, curtum, kurz, parvum*; unde *contacium* sacri odarii genus. Cedrenus scribit quemdam appellatum esse Κονταλίοντα et alium Κοντοστάφανον ob parvitatem, quasi *parvum leonem* et *parvum Stephanum*. Est etiam κοντὰ, πλησίον, *prope*. Σταῦλον seu σταῦλος; ex Latino *stabulum* detortum: nam extrita unica litterula *b* habes *staulum*. Hinc etiam Germanis est *Stall, Stallung, einstellieren*, quod barbaris *installare, stallum* seu stationem assignare. Nec mireris si talium origo a vocabulo *stabulum* repetatur, cum eadem vox contostaulo nomen tribuat, et quidem honorificum; hodiequæ *die stallmeister*, magistri stabuli, magno loco sunt in aulis principum. Scribitur etiam κονσταῦλος, sed rectius est prius illud. Habebant quoque veteres Franci comitem stabuli ut videtur est in epist. 3 Hincmari, c. 16; quem vulgus corrupte appellabat constabulum, ut est apud Reginonem l. ii, et apud Tyrium passim legere est *constabularius*. Habes et simplex *stabularius* apud anonymum viii, 6, De bello sacro: *Conradus Henrici III stabularius*. GRETS.

182 [Habuerunt Romani *comites stabuli imperatorii*, de quibus Paulus Diaconus l. xvii, et l. xxix c. Theodos. De annona et tributis l. xi. Græci pariter etiam vocibus consoni Badurium Justinii fratrem κόμητα τῶν βασιλικῶν σταύλων, aliumque anonymum eadem appellatione insignitum apud Theophanem et Leonem Grammaticum in Theophilo jactant. Ab iis vetusti Franci regionum stabulorum comites *connestables*, Græci recentiores suos κονεσταύλους κονοσταύλους vel κοντοσταύλους; deducunt: hos tamen ab istis. Rem paucis aperio. Comites neoterici κόντους (ne κοντούς, hoc est *breves*, dixeris) appellant, ut Nicetas in Andronico l. i: Οὐκοῦν τοῖς στρατηγοῖς ὀπανόμενος, οὐς κόντους, εἴπη τις ἂν Λατίνῃ διαλέκτῳ χρώμενος. *Stabula* σταῦλα vel σταῦλος. Moschopolus: ἰκπῶνες ἰκποστάσεις, σταῦλοι. Ex utroque nullo negotio κοντοσταῦλος

creatur. Ex Gallico *connestable* deduxisti, inquires. A Dictum volo. Franci namque, ut Christianorum bononati, ea qua gaudent in exteras regiones excurrerendi licentia, frequentius a Græcis, sîdem in Saracenos propugnaturi, stipendia promerebantur (ut Rucelius ille qui quadringentis Francis apud Curopalatem et Annam Comnenam adjunctus Græcorum exercitum ducebat), ducemque suum nonnisi appellatione apud suos colenda dictum voluerunt. Quæ vero *stabuli comite*, vulgo *constabulario*, honoratior esse potuit aut sibi deventior, τοῦ *connestable*? Ea ut ad hanc vocem velut in fontem Græcel referant suos κωντοσταύλους, inter quos Gregoras et Chalcondyles κωντοσταύλους pronuntiant. Dictionem tamen apud auctores Alexio Comneno superiores, nec dignitatem eo priorem reperias: at de comite stabuli vel constostaulo ceu Francorum duce testatur auctor, c. 5. GOAR.]

P. 9. *Magnus logotheta*. Quid sit logotheta, jam l. 1, c. 6, explicavimus. Et quamvis Nicetas dicat esse eum qui Latinis sit cancellarius, tamen id ubique locum habere non potest. Quis enim logothetam ἀγαλῶν *pecuariae* seu *gregum* vocet cancellarium, ut et logothetam τοῦ δρόμου, *cursus*? GRÆTS.

[*Ibid.* Λογοθέτην a Cyrillo et a Chrysostomo De poenit. ac primum a Cedreno in Anastasio memoratum, verum in alio quam qui pertractatur sensu reperio; præsens enim est non qui ærarii, sed qui publici regiminis rationes ponit. Magnus namque logotheta cum imperatore communis boni rationem habet, res unde reipublicæ commodum et simul principis thesaurus augetur administrat, et denique cunctis providet. De illo Gregoras, ubi de Muzalone, vi, 2: Ἦν ὁ Μουζαλῶν (λογοθέτης) τῷ βασιλεὶ παραδυναστεύων τότε, καὶ τοῖς βασιλικαῖς καὶ δημοσίαις μεσιτεῦν πρᾶγμασι, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως μεγίστην καρπούμενος τὴν αἰδῶ διὰ τὴν σφίαν καὶ γῆρας μακρὰν καὶ ποικίλην ἐμπειρίαν πραγμάτων μετὰ φρονήσεως ἔχων. Nicetas ubi de Hagiotheodorite, in Manuele, l. 1: Μελεδωνὸν δὲ μεσιτέοντα καὶ τῶν οἰκειῶν ὑποδρηστήρα διαταγμάτων τὸν Ἀγιοθεωδορίτην τίθεισιν Ἰωάννην. Καὶ ἦν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως ἀεὶ ἑπτανόμος, καὶ τὰ τοῦτου ἐντάλματα ὅσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ κρείττονος μόρας δεχόμενος. Curopalates in Michaele Parapinnacio: Εἰς τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν καταστησάμενος, λογοθέτην αὐτὸν προβαλόμενος. Is non absimilis summo regii publicique juris administro quem supremum cancellarium Græco Niceta teste vocamus: Ὁ μὲν τὸν οἰκειῶν, ὡς ἡ Λατίνων βούλεται φωνή, καρχαλλάριον. Ita scribit ejusdem Manuelis l. vii, ὡς δ' Ἑλλήνης εἰποιεν λογοθέτην (ἦν δὲ οὗτος ὁ Μαγέντζης ἐπίσκοπος) ἐπισφῆν. Fax alia, qua vox illustretur, mihi superflua est. Animadvertite modo logothetam prius fuisse qui publici ærarii quæstor vocatur; de quo sensu nos infra, ubi logothetam τοῦ γενικοῦ exponemus. Μάγαν hunc λογοθέτην ante Alexii tempora vix auditum scio: διοικητοῦ vocem ejus munus apud antiquos significasse fateor;

183 ac tandem eum ab imperatore his verbis institutum: *Tu magnus logotheta esto*; quæ sibi dicta Phranzes asserit, quamvis clam ita creatus pro more officii imperatorem venerari ac publice adorare vetitus fuerit. Cæterum an hic μέγας λογοθέτης idem sit qui τῶν σεκρέτων et amplissimi senatus caput, mihi pene indubium: ubi enim hujus mentio, de illo solum fit silentium, ac cum magis ille personat, alius secreta latitat: an non ideo quia binominem diversis temporibus se fecit hæc dignitas? Certo scrupulum omnem a terenda sententiæ hujusmodi semita Nicetas amovet in librorum titulo quo se λογοθέτην τῶν σεκρέτων καὶ ἐπὶ τῶν κρείστων, secreti logothetam et judicis præpositum, et in Murzuphlo, ἐπὶ τοῦ ἀκροῦ στήσαι τῆς συγχλήτου βατῆρος καὶ ἐν τοῖς σεκρέτοις λογοθετῆσαι, in summo senatus solio consedisso et in secretis judiciorum rationem supremam habuisse affirmat: at quid hoc aliud quam magnum logothetam egisse? Logothetam iusuper et urbis præfecum jubet Anastasius, referente Cedreno in ejus vita, consensu ambone Acephalorum hæresim proclamare: quid hoc aliud quam senatus præsidem populique rebus præpositum eidem voluisse favere et auctoritate publica confirmare? logothetam secreti Annæ Comnenæ l. iii, et apud Nicetam statim sub historiae limine, et in Isaacii Angeli l. ii lego, magnum logothetam apud Nicephorum Gregoram et eo posteriores, logothetam nude sumptum vel τοῦ γενικοῦ addito apud omnes Niceta scriptore superiores. GOAR.]

P. 9. Protosebastus *primaugustus*, ut Woldus vertere amabat. Rogerus in Annalibus Anglicanis: *Qui vocabatur Græca protosebastos*; Latine *comes palatinus*. Protosebasti dignitas dicitur hic ordine decima tertia; et ita est in nostro indice: in catalogo Juris Græcorum l. ii, decimum quartum locum obtinet. In nostro magnum domesticus quartus est, in illo septimus. GRÆTS.

[Ὁ πρωτοσέβαστος. Inauditum ante Alexii Comneni tempus nomen; ac ubi cum sebastocratoris et panhypersebasti commentum Anna filia narrat l. iii, ibi generum Tarontem protosebasti et protovestiarrii dignitate auctum, Adrianum vero fratrem protosebastum clarissimum vocatum, refert: Ὁ Ἀδριανὸς ὁ ἀδελφὸς τοῦ κρατοῦντος πρωτοσέβαστος ἀξιοῦται περιφανέστατος. Mox absque medio subdit: Τούτων δὲ τῶν ἀξιώματων τὴν καινοτομίαν ὁ ἐμὸς πατὴρ προσεξέυρατο. Alius protosebastos protovestiarrii dignitate conjuncta Nicetas, Gregoras, Cantacuzenus recensent. Ad Alexium et Annam reitico. Ipsa ubi Venetos bellorum socios donis et honorum cumulis a patre compensatos narrat; ipsum reipublicam ducem protosebastorum dignitate et stipendiis, patriarcham vero pervenerandi appellatione, collato non illiberali donativo, cohonestatum scribit. Verba ejus sunt: Ὅς διὰ πολλῶν τούτους ἀμειψάμενος δωρεῶν καὶ τιμῆς καὶ αὐτὸν τὸν ζούσα Βενετίας τῷ τῶν πρωτοσεβάστων ἀξιώματι μετὰ τῆς βόγα; ἐτίμησεν, ὑπέριμον δὲ καὶ τὸν πατριάρχην

αὐτῶν ἤλειψε μετὰ τῆς ἀλόγου βόγας. Nusquam tamen erat ἀλογος βόγα, nec in rationem militabat. cum Venetos, ut sui patriarchæ sustentarent inopiam, paucō retro tempore, annō videlicet 1073, Gregorius septimēs pontifex Romanus litteris suisset hortatus, de quibus Baronius illo anno num. 51. Protosebasti pileus erat viridis, ut c. 4 legimus, viridisque liquor ei proprius, quo, sicut imperator rubro, subsignandi potestatem nactus est. Nicetas de Alexio protosebaste in Alexio Manuelis filio : Δόγμα ἐκ βασιλέω; ἐξήνεγκε, μὴ ἄλλως εὐπαράδεκτα οἰεσθαι ὅσα ἡ βασιλικὴ χεὶρ ὑποσημαίνεται γράμματα, εἰ μὴ πρότερον ὀφείλει ἐπ' Ἀλεξίω, καὶ οὕτω τὴν δεξιὰν τῷ βτραχειῶ ἐπιδοῦς χρώματι τὴν τοῦ ἐρυθροῦ ἐπισημασίαν βραβεύσει. GOAR.]

In nostro nullus est ὁ ἕκατος τῶν φιλοσόφων, *summus philosophorum* : 184 at in altero 29 stationem obtinet. 86 locum tenent βαθδοῦχοι. Interpres vertit *lictiores* ; noster index *tuabiduchis* caret. Sont et aliz diversitates, quas lector mutua utriusque catalogi collatione deprehendet. GRETS.

•P. 9. Pincerna pocillator. Scribitur etiam *πιτέρης*. In indice Juris Græco-Romani annotatur et approbatur lectio ista ὁ *τακέρης*. Sed tucanor vulgata : alioqui paulo post exurgit qui divisim legit ὁ *ἐπὶ κέρης*. GRETS.

[*Ibid.* Pincerna Latinis dictio cognita, ex qua, ut sentur quidam, Græco-barbara *πιτέρης* : at si tibi fidem seu ornato dempseris, ipsa *τακέρης* germane Græca est, quasi ἐπὶ κέρης, *poculis præfectus*. Sicis verbum *κεράνωμι* vini temperandi vel miscendi significantiū adeptum, cuius vios *κερῶ* profert vulgus ; ab eo *πέρη* *pocillatio* et *πρόεδου* *calicis ministrium*, ac ὁ *ἐπὶ κέρης* *pocillationi* *ὄνα* *poculis præpositus* ; exinde duabus in unam contractis dictionibus fit per aphæresim *πιτέρης*, ex affinitate ad Latinum pincernam etiam *πιτέρης* vocatus, qui Cedreno in Theophilo οἰνοχοῶν, Nicetas I. Alexii *κολυκίφορος*, I. Andronici ὁ *ἐπὶ κερῶ* *σματος* (ὡνιαι κρασί σive κρασίον ἡδίο δίκου), et Manassi denique ὁ *ἐπὶ κέρης* ; scriptus. Ita ne Deus amet, vates fuit Greiserus : his enim madida adhuc charta vix exaratis characteribus in eo primum legi : *Paulo post exurgit qui divisim legit ὁ ἐπὶ κέρης*. GOAR.]

Ib. *Caropalata* nomen, ut videtur, a *cura palatii* formatum. Evagrius, v. 4 : Τὴν φυλαχὴν τῆς αἰθῆς ἐμπεισιτεταμένως, ὃν κουροπαλάτην ἡ Ῥωμαίων λέγει φωνή. Quem descripsit Corippus. laud. Just. I, 185 et lib. II, 292. Latini nomen *europalatae* varie depravant : hinc apud Luitprandum in Lega'ione est *Leonis egropalati*, et apud Leonem Ostensem *europalati* ; *κουροπαλάτισσα*, uxor *europalatae*, et *κουροπαλάτικον* munus seu dignitas *europalatae* ; qua insigniebantur etiam absentes, et quibus Cpolitæ nec vicia nec fortæsu videnda. Exempla invenies in libello Constantini Porphyrogeniti De administrando imperio.

De *Europalata* passim Codinus in suo libello ; PATROL. GR. CLVII.

quem olim officium habuisse ait, sed ignotum, *nunc vero*, hoc est tempore Codini, *nullum*. Alcinianus ad p. 28 Procopii duplicem *Europalata* statuit, alterum qui sub se habebat prætorianos milites, quorum plures ordines, *domestici*, *protectores*, *silentiarum*, de quibus Procopius, p. 108 : ex his alii in ætrio et vestibulo regis versabantur, alii pro cubiculis desidebant et excubitas agebant diu noctuque : hi *σωματοφύλακας*, Latine *excubitores* vocabantur, *ἢ φύλακας τοῦ πάλαιου*, custodes palatii, prætorii milites seu prætoriani, *αὐτὰ* vel *αὐτῆ* milites. Præfectum his ordinibus *comitem prætorianum* seu *excubitorem* appellat Jornandes, Procopius *principem custodum palatii*, Corippus de laud. Just. Min. 2, 285 *curam palatii*. Alter *europalata* erat præpositus fabricæ palatii. De quo Cassiodorus libro VII Var. *epist.*, 5, cuius magnam dignitatem fuisse credit Meursius in Glossario, *quod ante regem Theodoricum auream virgam gestans primus incederet*. At Cassiodorus, primus, *inquit*, inter obsequia numerosa, *hoc est non inter 185 singulares et primarios viros, patricios, senatores et consulares*. *Aurea vero virga est, quam Codinus διακρίκιον appellat, inferioribus etiam ordinibus concessa honoris ergo, idque ex eodem Cassiodori loco colligere est*. Plures atqueante erant Cpolitæ hac dignitate conspici. Codrenus : Μετὰ δὲ τὴν θάνατον Θεοδοσιανῶ ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Θεοδῶσιος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων. Et apud Joannem *Europalata* in Isaacio Comæno : Ἰωάννην δὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ Κατακλιτὸν τὸν κηκουμένον Κουροπαλάτα; καὶ ἀποτέροι; τῷ β. Nec Cpolitam tantum, sed et exteri hac dignitate honestabantur, maxime Iberes, ut constat ex Constantino imperatorelib. De administrando imperio c. 45 et 46.

Cpolitium palatium ita describit Luitprandus Ticiensis, lib. V *retum per Europam gestarum* : *Cpolitianum palatium non pulchritudine solum, verum etiam fortitudinis ovibus, quas æquam viderim, munitionibus præstat : quod etiam jugi militum stipatione non minima observatur*. *Moris itaque est hic post matutinum dilectum mox omnibus, patere, post tertiam vero diei horam, emissis omnibus dato signo, quod est mis, usque in horam nonam cunctis aditum prohibere*. Sed quale hoc signum mis? an missa vel missio, quod est *ilicet*? at quid hæc Latina apud Græcos? an *missa*? nam posterioribus Græcis hæc dictio usurpata fuit. Vide Meursium v. *Mis*. GRETS.

[Vox in Græciam serius inrecta, a Latinis primum iuventa, *cura palatii*, qua is magistratus intelligitur qui palatii curam agit et *carator palatii* nuncupatur in nonnullis editionibus cod. Theod. de Comit. et Trib. Scholær. I. VI, eundemque reor quem Theophanes in Mauricio celebrat *κουροπαλάτων τῶν βασιλικῶν αἰθῶν*, ad cuius dignitatem ut imperatoris proximam summos viros vel aspirasse vel evectos fuisse memorant historice. Justiniani nepos Justinus *κουροπαλάτης*, ita scribit Theophanes, *ex cura palatii* (Nino Marcellino propria) conscendit imperium. LXX

nuncupatus Isaurus Artabasdam data in conjugem a filia curopalatem fecit, ex eodem Theophane, qui Mauricium quoque nepotem Domentiolum eo titulo refert auxisse. Punc honorem Domentiole fratri contulit Phocas, ut Cedrenus in ejus Vita, et pariter germano Theodoro Heraclius, ut Nicephorus in Breviario. Michael S. Ignatii pater ex curopalate factus est imperator. Bardas Ignatio, infensus, summam ambiens potestatem, curopalates primum, tum Cæsar est salutatus. De ejus insignibus et ministeriis suo loco: plura et diversa reperies apud Meursium, Gretserum, Bulengerum, Fabricium in Cedreni Glossario, Dempsterum de Antiq. Rom. 1, 4, Sayarum in Sidonii Apollinæris carmen 23. GOAR.]

P. 9. Ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης, Junius accubitor fundæ. In catalogo Juris Græco-Romani ὁ παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης: interpret accubitor magnæ palæ. Ego versione mea rem ipsam explicare studui, cum nihil suppetat quod Græca apte exprimat. Nam παρακοιμώμενος; iste erat sigillifer seu custos annuli imperatorii, quo litteræ obsignabantur; qui annulus per partem suam, nempe per σφενδόνην seu palam, significatur: pars enim hæc servit signaturæ; ut sic loquar. GRÆC.

[Annulos signatorios sive sigilla in annulis adhuc postremis æculis imperatores gestasse declarat Nicetas tum in Joanne Commeno statim 186 sub historiae suæ limine, quo ipse sicuti τὸν κοιτῶνα τὸν πατρικὸν, καὶ προσπαῶν ὡς δῆθεν θρηνησὼν ὑφαίρειται λάθρα τῆς ἐκείνου χειρὸς τὸν σφραγιστῆρα δακτύλιον: tum in Alexio laudati Joannis nepote ad calcem, ubi eo crudeliter obruncato auris abscissa subula perforatur, trajectoque filo et apposita cera Andronici tyrannidem invadentis annulo signatur: Τετραταί ὑβελίσκῳ τῶν οὐδῶν, καὶ κρόκης ἐξαφθεσίης κηρὸς περιπλασθεὶς τῷ Ἀνδρονίκου σφραγιστηρίῳ ἑνοσημαίνεται δακτύλῳ. Annulus ille et quodvis aliud sigillum σφενδόνης; nomen accepit. Σφενδόνη, inquit Suidas, ἡ τοῦ δακτύλου περιφύρεται, καὶ ἡ εἰς λίθου ἐπιβολὴν ἐπιτηδεύα χρῆσις. Illius annuli et cujuslibet alterius regii sigilli custos fores ejus in quo reponitur loci observat, ad illas sedet, moratur, vigilat, et pro excubitorum more etiam somnum capit, παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης, regiae signaturæ antistes, sacri cerarii exarchus, D garde des sceaux de l'empire. GOAR.]

P. 9. Præfectus seu accubitor cubiculi; aliqui addunt sacri, utpote imperatorii. Hodie in aulis vocantur kammerherrn, camerarii, aureis clavibus conspicui. GRÆC.

[Ibid. Exponit Constantinus Manasses παράκοιτον καὶ φύλακα τῆς βασιλείου κλίνης, sub cujus dispositione erant πρόκοιτοι καὶ προφύλακες, de quibus Nicetas, qui ante fores excubabant et imperatorem custodiebant. Οἱ μὲν γὰρ σωματοφύλακες καὶ δορυφόροι ἀποθὲν πρὸ τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς κατηύναζον, αἱ δὲ ille in Andronico. l. ii. Ergo isti proprius, ad fores nimiram principis ac juxta cubitulum, qui hac de causa κοιτώνεται a Leone Grammatico

et πρόκοιτοι a Zonara dicuntur in Theophili Vita, a Niceta in Joanne Commeno οἰκίδιοι καὶ κρέκτικοι, a Theophane in Justiniano κουβικουλάριοι καὶ σπαθήριοι: armati quippe spathis sacrum cubiculum observabant. Eam ob rem somnio, quod interitus fuit oraculum, exterritus Mauricius apud Theophanem διυπνισθεὶς ἐκάλεισε τὸν παρακοιμώμενον αὐτοῦ, ut qui dormienti principi juxta nomen excubias agens accubaret. GOAR.]

Ib. Logotheta aerarii generalis. Ita verti Glossarium Græcolatinarum secutus, Junius, *logotheta publicæ rei*. Longe aptius quam interpret Joannis Curopalate historici, cui Nicephorus ὁ ἀπὸ γενικῶν est *Nicephorus a Genicis*. Interpret Juris GRÆC *curatorem genici* indigitat. Wolfius verit *generalem*, absolute, et *generalem logothetiam*, quia Zonaras in imperio Irenes et Constantini filii Nicephorum γενικῶν λογοθέτην appellat. Theodori Metochite maximus encomiastes est Nicephorus Gregoras in sua historia, præcipue l. vii, non procul a fine. Hic Metochites etiam hujus logothetæ munere functus est. GRÆC.

[Ὁ λογοθέτης τοῦ γενικῶν. Lucem sibi mutuam accendunt hæc vocæ. Γενικὸν locus est Cpoli, quo jus tributorum subditi exsolvent et negotiatoris vectigalia pensant, quem Zonaras periphrastikῶς τὰ ἀρχαία τοῦς φορολόγους λογοπρακτοῦντα scripsit in Constantino Duca; de quo Cedrenus in Basilio: Καὶ εἰς τὸ λεγόμενον Γενικὸν κατιῶν τοῦς εἰσπρατομένους ἐπέκοιται παρὰ τοῦ δημοσίου, μὴ πού τις ἀδίκως εἰσπράττειτο, καὶ οὕτως τοῖς ἀδικουμένοις ἐπήμυνε. Et descendens ad Genicum, aerarii sedem, eos qui ab aerarii ministris vectigalia exigentur, ne quis quid injuste persolveret, speculabatur, ac ita injuriam passis opitulabatur. Γενικός; einde portorii vectigaliumque exactor est, ut aiunt, generalis. Suidas v. Γενικός: Ἀναστάσιος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀλοθόμενος ἐτολὴν Σαρακηνῶν ἐρχεσθαι κατὰ τῆς πόλεως, Ἰωάννην 187 ἐπίτησιν ἡγεμόνα τοῦ πολέμου, διάκονον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ λογιεσθὴν τῶν φόρων, δὲ Γενικὸν καλοῦσιν. Cedrenus quoque Nicephorum exgenicum, ἀπὸ γενικῶν, vel ut scribit Curopalates ἀπὸ γενικῶν, imperatorem factum testatur in historiae limine: hinc ipse audivit γενικός; λογοθέτης, qualem Theodotum quoque iniquissimum monachum reperies apud Theophanem et Cedrenum in Justiniano posteriore. Jam quo constat logothetam hunc a cancellario longe diversum, nec ejus aut similis alterius munere fuisse implicitum, sed summam aerarii præfecturam gessisse, observo, λόγον computum, ratiocinia, rationem, fiscum, æque ac alia referre; qua de causa dixit Theophanes in Comronymō: Τὰ δὲ λεγόμενα πατριμῶνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἀγίων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων, τὰ ἐκपालαί τελούμενα τέλαντα τρία ἡμῶν, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελείσθαι προτέταξεν, publico aerario pendi, in fiscum referri, publicis rationibus accenseri jussit. Λογοθέτης, ἀπὸ τοῦ λόγου, publicas rationes componit, quo pa-

διο Cyrillus τελωνάρχαις et πρακτοφῆρισταις λογοθῆταις adnumerat, et λογοθετῆσαι *rationem reddere, ratiocinia instituire* ex Photio reddidit Stephanus. Eam ob rem rapax et iniquus logotheta Theodotus scribitur a Theophane, ἐπι τοὺς πλείστους τῆς πολιτείας ἔρχοντας καὶ εμφανεῖς ἄνδρας, οὐκ ἐκ τῶν διοικητῶν μόνων, ἀλλὰ ἐκ τῶν τῆς πόλεως οἰκητόρων, εἰρή καὶ μάτην ἀπροφασίστως ἀκαιτήσεις καὶ ἔκταγός καὶ θημεύσεις ποιούμενος. *A pluribus reipublica proceribus illustribusque viris, non qui agris modo et curis, sed et qui præcipuam imperii civitatem incolerent, indigna causa, nullo demerito, absque rationis prætextu pecunias exigere, nullas eis imponere, bona publicata rapere.* Apud eundem Nicephorus Phocas ἀναίτιας rapacitalique deditus imperator ἐκλευθεὶς Νικίτη πατρικίῳ καὶ γενικῷ λογοθέτῃ τὰ δημόσια τέλη τῆς ἐκκλησίας καὶ μοναστηρίων ἀναβιβάζει. Alius Nicephorus ipse logotheta, referente Europate ad historię calcem, inquiritur ab adversariis περὶ τῶν τῆ βασιλεῖ διαφερόντων χρημάτων. Subdit: Οὐ τοσοῦτον ἐμελεν αὐτοῖς τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, quam ut logothetam sibi infensum e melio tollerent; ad eum siquidem, ut hoc ex Theophane addamus cumuli gratia, pertinent τὰ τοῦ γενικῷ λογοθεσίου πράγματα, *generatium computorum negotia quævis*, et ut idem inferius habet, δημόσιοι τῶν λογοθεσιῶν κώδικες, *publici computorum libri*, δημόσια χειροβόλια, *publica ratiociniorum scrinia*. Illi ministri ascribebantur ἐκλήπτορες τῶν δημοσίων φόρων, *vestigalium receptores*, de quibus Theophanes in Justiniano posteriori; διοικηταί, *thesaurarii*, eidem et Paulo Diacono dicti in Leone Isauro; *ἐξισωταί pendendorum exactatores*, quos memorat Cedrenus in Basilio et alii. Ultimi inter generales logothetas Theodori Metochitæ merita et honores, quem hic auctor memorat, reperies descripta Gregoræ I. VII. GOAR.]

P. 9. *Protovestiarites*. Diversus hic a protovestiario, et tum ex catalogis, tum ex diversis officiis manifestum evadit. GZTS.

[*Ὁ πρωτοβεστιαρίτης*. Errant qui protovestiarium et protovestiariem unum putant, quibus, sub non absimili penitus nomine, munus et ordo penitus diversa. Βεστιαρίτης *cubicularius* est, cuius onus ut vestibus sibi a vestiario prolatis principem induat et exuat. Indicat id βεστήτορος *vestitoris* dictio Latina, prioris vice posita: ubi enim scribit Cedrenus Justiniani anno 22 ἀπόλεσαν οἱ βεστιαρίται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, Theophanes habet ἀπόλεσαν οἱ βεστήτορες τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως. Eucherologium: ἀκαίρει τὸ χλαμύδιον ὁ πατριάρχης καὶ ἐπιβύθων αὐτὸ τοῖς βεστήτορσιν (ita scribit illud) καὶ τὴν φίδαν. Πρωτοβεστιαρίτην Itaque *regii cubiculari magistrum*, sive *regionum cubiculariorum principem* interpretabere; eumque opas ἀδέσποτον jam referendum eis οἶκον βασιλέως πράττειν, in *imperatoris cubiculo ministrare*, describit. GOAR.]

188 Qui sequuntur, domesticus mensæ et præfectus mensæ, satis noti sunt. GZTS.

P. 9. Præfecturam ac primatum super eisdem

A ordinis reliquos constat ex dictis superius domesticum sortiri. Qua de causa domesticus mensæ, et ut Gregoras, VIII, 7 habet, ὁ τοῦ δομῶτικου τῆς τραπέζης τῆς βασιλικῆς θεμνωμένος ἐπικλήσαι, censebitur is quem Pancirollus in Notitiis imperii Occidentis c. 44, castrensem sacri palatii vocat, qui mensam principis et totum palatium curat, quem nōs *magnam hospitii magistrum*, regię mensæ structoribus præpositum ac in cæteros aulicę regię ministros jus exercentem, conspicimus. GOAR.]

P. 10. *Ὁ ἐπι τῆς τραπέζης*, qui *τραπέζοποιός* mensæ structorem ac dapiferum, τὸν τῆς πάσης περὶ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμαλούμενον, ex Hesychio intelligimus; cuius officii titulo, jam a Constantini temporibus, Russiæ principem in imperatoris palatio gavisum auctor est Gregoras, I. VII, et certe unus est testis ubi ait: ὁ δὲ Ῥωσικὸς ἡγεμὼν τῆν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπι τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κακλήρωται Κωνσταντίνου.

P. 10. [*Magnus pappias*. Pappias absolute pater, est idem quod πάπας seu πάππας. Palladius in Lausiaca Historia in Paulo Simplicio: Καὶ δύνοντος τοῦ ἡλίου λέγει αὐτῷ ὁ Ἀντώνιος· Παπία (nam et simplicio π scribitur), θέλεις φάγωμεν ἄρτου κλάσμα; hic nomen palatins dignitatis est, de qua Codinus infra c. 5. GZTS.

[Abbandientium et balbutientium puerorum, patres et seniores appellantium, vox est παπίας. Eustathius in Iliados v: Κατὰ βρέφους προσφώνησιν καὶ κατὰ ἀνδραπλοισιασθμὸν λέγομεν πάπας καὶ παπίας, πάτερ nimirum vice. Ille monachus apud Palladium in Lausiaciis blande: Παπία, θέλεις φάγωμεν ἄρτου κλάσμα; et ille alius: Τί λυπεῖς καὶ ἀθημονεῖς, παπία; A privatis domibus et familiis aulicę CP reddita familiaris vox fidem et senioreni significat ministrum, cuius custodię palatium committeretur et integritati claves noctu traderentur asservandę. Ita me monet Georgius Coresius in rescriptis; nec temere aut ignare: Constantini namque Manassis auctoritate fulcitur: Πρὸς τῶν τῶν οἰκῶν φύλακα τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, παπία λέγομεν αὐτὴν κατὰ Ῥωμαίων γλώσσαν. Adidit Coresius idem aulicę clericis palatinisque ecclesiis fuisse præpositum, ac protopapę (archipresbyterum intellige) nonnunquam munere donatum. Egrege: nam et pro hujusmodi sententia hæc militant auctoritates. Prima, Irene devotę imperatricis in lecto duas imagines reperit impius conjux Leo Copronymi filius, ait Cedrenus, quas inquisitione facta εὗρεν ὅτι ὁ παπίας τοῦ παλατίου εἰσεκόμισεν αὐτάς, a clerico utique fidem et cultum imaginibus servante; altera: Leoni Armenio necem illaturi Michaelis Balbi socii, sacerdotum ornatibus assumptis simulataque religionis specie, simul cum palatinis clericis matutinas laudes in palatio decantaturis admissi sunt: Τῆ νυκτὶ ὀκλισθέντες, ἐνδοθέν τὰ ξίφη φοροῦντες, τοῦ παπίου ἀνοίξαντες, ὡς οἱ ἱερεῖς, μετὰ φελωνίων εἰσῆλθον. Pappias itaque, cum eos admittere solitus, ex eorum numero fuit

uous. At cum papiae dignitate promoti (quod nelas A ecclesiasticis, ut optime disserit Anna Comnena) acies eduxerint in hostes et frequenter cum eis manus conseruerint, frustra clero conjiuntur allecti : quia a clero quoque alieni sacras imagines inferre et palatii portias clericis, non segnius quam ipsi, reserare potuerunt. Clericus itaque sive fuerit seu etiam ecclesiastici ordinis exsors, nonnunquam claves palatii teste Leone Grammatico suae fidei commendatas tenuit. Hoc ejus verba declarant in Basilio Macedone : 'Ο Ἀρτάδαοδός εισδραμὼν πρὸς τὸν παπῖαν καὶ ἄρας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιαίως ἤνοιξε τῷ Βασιλεῖ· καὶ γενόμενος 169 ἔνδοθεν Βασιλεὺς ἤρε τὰς κλεῖς τοῦ παλατίου ἐπὶ χεῖρας, καὶ τῇ ἔσθην Γρηγόριον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ Φιλήμονος ἐποίησε παπῖαν. Eum in palatio habitasse, et facilem imperatori ad ejus sedem accessum fuisse, narrat Cedrenus ipse Leone Armenio. Ceterum pappiam vel papiam scribere, ne morarer in re nullius momenti, mihi semper pro variis auctoribus aut exemplaribus perinde fuit, ceu negotium in discrimen hanc vocandum.

P. 10. [Ὁ Ἐπαρχος. Praefectus urbis. Nicetas in Alexio III, l. III : εἰς δ' Ἐπαρχὸν τῆς βασιλίδος σχηματίζεται πόλιως, Cedrenus in Theophilo : Ὁ Ἐπαρχος, ἐκ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως γαληνότερος τὸ χρῆναι λαδὼν καὶ τοῖς πολιτικοῖς χρῆσασθαι νόμοις : ex quo επαρχικὸν βῆμα apud Leonem Grammaticum. Hoc ejus minus latius alio loco prosequendum. Circa nomen ejus ἀπὸ τοῦ ὀπαρχοῦ B discrimen observat Blastares Elementi E, c. 15 : Ἐπαρχοὶ δὲ λέγονται οἱ τῶν επαρχιῶν ἐξάρχοντες, Ἐπαρχος δὲ ἡ Κωνσταντινουπόλις. Hinc obscurior Cedreni locus in Justino II lucem accipit, et eparchum hyparchum fieri intelligimus : Καὶ ὁ Ἐπαρχος ἔφη τῷ βασιλεῖ· « Νῦν, δέσποτα, ὄπερ ὀπαρχομένη ἐτελείωσα. » Καὶ ὁ βασιλεὺς πατριχίον αὐτὸν ἐποίησε καὶ Ἐπαρχὸν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ, quia nimirum provinciae vel urbis aherius praesidem officio non amovendum constituit. Vel ne dignitatem ejus qui praemium meruerat imminutam afferre, praetorio praefectum eadem voce denotari asseram. Theophanes in Leone : Ἐξέλευσεν ὁ βασιλεὺς : ἐξετασθῆναι Ἰσοκάσιον παρὰ τῷ ὀπαρχῷ τῶν πραιτωρίων ἐν Κωνσταντινουπόλει. In Justino : Τὸν Ἀπίωνα πατριχίον ἐποίησεν Ἐπαρχὸν πραιτωρίων. In Theodosio seniore : Τὸν Ἐπαρχὸν ἐφόνευσαν. Sozomenus hunc ἠγοούμενον τῶν τότε παρὰ τοῖς Ἰλλυριοῖς στρατιωτῶν asserit : ego praetorio Illyrici praefectum commode interpretor : ejus enim erat lutos Thessalonicensium populo, de quibus ibi sermo, exhibere. Iterum Theophanes in Phoca : Θεόδωρος Ἐπαρχος τοῦ πραιτωρίου. Correctus tamen videtur scripsisse Simocatta, VIII, 8 : Ἐπαρχὸν τὴν ἡγεμονίαν τῶν φόρων τῆς ἐύας, πρὸ τινος καιροῦ ἀπὸ τινος καιροῦ ἀπειλήφει, ἐν Ἐπαρχὸν πραιτωρίων ὀνομάζειν εἰώθασιν οἱ Ῥωμαῖοι. Ἐπαρχὸν deum pro urbis praefecto sumendum semel mihi apud Theophanem occurrisse non diffiteor, ubi de Phoca

scripsit : ἐπέτρεψεν Κώνσταν τὸν Ἐπαρχὸν τῆς πόλεως. GOAR]

P. 10. Magnus drungarius τῆς βιγλίας. Detortum ex Latino vigilia. Δρουγγάριος, qui etiam δρουγγάριος, παρὰ τὸ δρουγγός : drungus globus militum ; vox n. c. Latini ignota. Vopiscus in Aureliano : Omnium gentium drungos usque ad quinquagena homines in triumphum duxit. Ubi Casaubonus : In tactici Græcorum libris omnis adunatio militum appellatur δρουγγός, sive plurium sive etiam paucissimarum : nam et tres aut quatuor drungum faciunt. Inde est δρουγγιστὴ τάττωθαι, quod Mauricius imperator libro in oppositi τῇ μακρᾷ τάξει et continua atque in longam porrectae aciei. Vide Rigaltium in Glossario v. δρουγγός. Leunclavius druncarium vocat a trunco, a baculo regiminis, bastone del reggimento, magistratus insigni ; nec pauciores milites mille nec plures 4000 suo druncario subjicit, in altero Onomastico, quod Historia Muslimannicæ adjunxit. Verum hæc exigui ponderis sunt, 1 quia drungus vox antiqua est, non nuper in recentiore Græcia nata ; 2, quia recentiores Græci virgam seu baculum ejus qui magistratu bellico fungitur non vocant druncum, sed δικαυκίον vel sceptrum ; 3, quia reclamant tactici scriptores, Constantinus de Thematibus, Leo in sua Tacticiis, Mauricius Strategic. II, 3, 180 Codinus Mosier et alii. Hinc δρουγγιστὴ globatim, rottenweisc. Quamquam ipsum quoque vocabulum non puro Germanicum. Nicetas in Balduino Flandro : μορην ἤν ρούτταν ὀνόμαζον. Neubrigensis II, 27 : copias quas ruitas vocant. GOAR.

P. 10. [Praefectum vigiliam ab Augusto Romæ institutum, qui 7 cohortibus per 14 regiones dispositis a nocturnis grassatoribus et subitis incendiis urbem tutarentur, ex Suetonio et Dionis demonstrat Dempsterus Ant. Rom. VII, 34. Hic cognoscebat de incendiariis, furibus, receptatoribus et aliis per vias et domos admissis flagitiis, nisi forte quam atrocia fanosaque forent, ut ad urbis praefectum deferrentur, de quibus Pancirollus in Notitiam Orientis, c. 27. Officii hujusmodi tribunal Cpoli fuisse δρουγγαρίκων δικαστήριον vocatum ex Alexii Comneni Nov. Juris GR. tom. II conjiçio. Aliæ vigiliæ erant in castris, de quibus Dempsterus idem 10, 15, quarum appellatio profertur a Græcis βιγλία, Græce magis a Simocatta σκοπή, κατασκοπή, επισκοπή. Praefectus, ὃς τῆς ἐπισκοπῆς τὰς φρουρὰς ἐγγχειρίζεται eidem Simocatta II, 9, praefectus, inquam, earum δρουγγάριος, quod ex militum drungo sive turma (δρουγγός enim turma est) confiantur. De ejus ministerio auctor in sequentibus : de nomine docte fuseque Rigaltius, Meursius, Græterus, Bullengerus, Fabrotus in Cedrenio, et alii. Officium antiquum et notum : circa Copronymi tempora nomen vulgare primo scriptum in Theophane reperio. GOAR]

CAPUT III.

Percurruntur reliqua officialium nomina, quæ continentur in catalogo capituli 2.

P. 10. *Magnus heteriarcha.* Apud Tyrium 21, 16, *megaltriarcha.* Eminent Glossarium *megaltriarcha.* Forte nulla emendatione opus est, quia Tyrius forsitan ex communi consuetudine vulgi hoc nomen exiit et in historiam intulit. Notum est autem a vulgo longe aliter hæc talia proferri solere quam proferantur vel scribantur a doctis. Et nupera etiam Tyrji editio a viro valde docto curata vulgata lectioem retinet. Codinus dicit eum *heteriarcham* dictum, quod *εταρους, socios et amicos,* Romano imperio pararet, susceptis etiam profugis. Alii ab *heteria,* militari cohorte, eum hoc nomen accepisse autumant; cuius cohortis mentio apud Joannem coropalam in Michaela Francabe; et duplex erat, major et minor: illius dux et præfectus magnus heteriarcha dictus, hujus absolute heteriarcha. Consule Glossarium. GRETS.

[Gothos belli socios Constantinum sibi adjunxisse ac *federatos* vocasse scribit Jornandes; renovato deinde cum his foedere ad sua usque tempora perseverasse eorum agmina subiungit. Erant foederatorum sociæ illæ turmæ in Tiberti secundi castris: Ἀγοράς γὰρ σέματα ἰθνηκῶν κατεστῆσι στρατευμάτων ἑνορασίον, ἀμφίδας καὶ καθολίας αὐτοῦ, χιλιάδας δεκαπέντε, δωδεκῶς αὐτοῖς καὶ στρατηγὸν Μαρτίκιον τὸν κόμητα τῶν φοιδεράτων. Hæc sermo ad verbum ex Theophane Cedrenius, apud quem Leonem Armenium a Nicephoro κόμητα τῶν φοιδεράτων Θεομῆτις ab eodem Leone τουρμαρχίην τοῦ φοιδεράτου τάγματος Institutum legimus. Successu temporis φοιδεράτοι in εταρίας mutati, quorum duci εταριάρχου nomen impositum. Læ Grammaticus de Michaela Theophili filio: Παρέδωκεν Βασίλειον, αἰτ. Ἀνδρέα εταριάρχη τοῦ εἶναι εἰς τὴν εταρίαν. Ex Scythia siquidem, parentibus licet Macedonibus, oriendus erat Basilus. Heteriarches itaque exteris belli sociis præfectus, ut turmam ex militibus variis nationibus oris collegit, ita foederatis κατὰ διαπόρον καὶ συμμητοῦς φορομένους κληθεὺς, αἰτ Olympiodorus apud Photium, succedit. Haud tamen omnibus imperabat: Franci enim constabulario, Sarangi Angli acolutho etc. suberant. Reperitur heteriarches Persa Persis imperantis apud Leonem Grammaticum in Michaela Theophili. Vide Catalogum 1, 20. GOAR.]

P. 10 *Magnus chartularius.* Scribitur etiam χαρτουλλάριος, a charta utique nomine ducto; qui et in ecclesia, ut supra meminimus, et in aula, ut iste de quo in præsentia; quem Zonaras in Leone Isaurico vocat τῶν βασιλικῶν ἱπποῦ ἐπιστατόντα. Erat etiam dignitas cubicularia. Hinc Novella 8 Justiniani χαρτουλλάριος τῶν θείων κοιτώνων. Et in notitia Consuetudinum habes χαρτουλλάριος τοῦ θείου κοιτουλαίου. Chartularius bellieus militiam conquirebat et conscribat, ut hquet ex Constant. ꝑ Leonis imp. GRETS.

A [Scribarius, inquit Meursius, Optimo: nam et Etymologicum vetus chartularius commentarienses, publicis litteris, tabulis, instrumentis scribendis et retractandis præfuisse docet. At eum plures numerare possis hujusmodi, hunc qui curas publici, τοῦ δέξωος δρόμου, in Constantino Porphyrogeneta; alium divini cubiculi Novell. 25, τοῦ θείου κοιτουλαίου, qui et τῶν θείων κοιτώνων in Ecloga LL. Leonis et Constantini; magistri equitum alium l. 5 cod. Theod. de divers. Offic. et Apparito. et proba. l. viii; quartum Θεόδωρον τὸν Κοῦμον χαρτουλλάριον δντα τῶν ἱπποστάθμων apud Nicetam l. iii Isaacii, et apud Zonaram in Leone Isaurico βασιλικῶν ἱπποῦ ἐπιστατόντα; in exercitu alium qui τοῦ θέματος, ex Constantino in Tactical; alios magno logothetæ subditos apud Nicetam Manuelis l. i, quos describit ὄπουρχους (λογοθέτου) οὐκ ἄλλους τῶν γραφομένων καὶ λεγομένων, λογίους ἄνδρας; et quotquot alios scribarios ex imperii Notitia assignabis: hic tamen μέγας, ad quem cætera referrentur, aut qui reliquos honore præcederet. De ecclesiæ chartulario, ut alterius ordinis, nil in præsentia. Magno huic exercitus commissos legimus apud Nicetam in Manuele f. iii, in Alexio ejus filio, in Isaacio Angelo l. iii. GOAR.]

Sed quid in Legibus Francicis, l. vi, 108, homo chartularius? Est, inquit Pithæus in Glossario, homo per chartam sive per epistolam liber factus. Liberti ecclesiastici erant, ait alius in notis ad Paraneses, quibus archidiaconus jubeat scribi chartas tabulasse missionis seu manmissionis. Unde chartularii et tabularii nominati. GRETS.

l. b. [Ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, rationalis cursus, summus cursorum præses. De cursu publico Procopius τὸ ἀνεκδότοι: Romani imperatores qui antea fuerunt modum excogitarunt quo cuncta sibi quam celerrime possent nuntiari, et ut scirent quæ ubique inter hostes agerentur, et si qua in civitatibus seditio vel quid aliud improvisum e præsidibus vel aliud quomocumque oriretur, et ut annua tributa velociter et tuto transmitterentur. Publicum ergo et celerem quendam ubique cursum hoc modo instituerunt. Viro expedito ad iter diei stationes constituerunt, quandoque octo, quandoque pauciores, non tamen minus quinque, quod plurimum 192 eveniebat. Quadraginta vero equi in singulis mansionibus stabulabantur, et ibidem hippocomi ad curandos quot poterant equos erant destinati. Succedentibus vero sibi ad stationes probatissimis equis, qui eos agebant, decem ferme dierum iter vicissim conficiebant, agentes quomodo significavimus. Hæc ille. Qui rationes cursorum habebat, λογοθέτης appellabatur sæpissime τοῦ δρόμου, ut apud Theophanem Cedrenum, Zonaram, Nicetam et alios occurrit; non nunquam τοῦ δέξωος δρόμου, quod scripsit Theophanes in Copronymi filio Leone, correctius τοῦ δέξωος δρόμου, quod Constantinus in Chorographia posuit. Latini e Græco logothetam in dromu et tu dromi cum Paulo diacono pronuntiabant. Theodol-

nea iterum in Justiniano : Καὶ ὁ τοῦ δημοσίου δρόμου ἐπιμελούμενος ἠτομέωλεσεν παραδοὺς τοὺς δημοσίους ἵππους. Habebat ille sub sua dispositione protonotarium, de quo Constantinus citatus : Ἀπέστειλε χαρτουλάριον τὸν δέξιός δρόμου. Qui nihilum cursorum equitationes, tradita, recepta annotaret. Theophanes in Michaelē Theophili filio : Ἐν τούτῳ δὲ τὰ γράμματα τῷ πρωτονοταρίῳ τοῦ δρόμου παρὰ τοῦ πεφθακότος ἀρτί ἐνεχειρίσθησαν, ὡς ἐν τοῖς Μελαγγελοῖς ἐστρατοπεδεύσαντο οἱ Σαρακηνοὶ διαγγέλλοντα. Ὁ γοῦν πρωτονοτάριος σκυθρωπῆσας ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ προσηλάει τῷ βασιλεῖ καὶ ὑπεδείκνυε τὰ γράμματα. De logotheta hoc divinat Leunclavius in Onomastico : *Arbitror, ait, ita dictum cancellarium dromi, cujusdam scilicet palatii CP, quod dromum vocabant.* Reperio in Jure Gr. p. 132, δικαστήριον τοῦ ἵπποδρόμου, ad Hippodromum nempe situm. Quid si de rebus in ipso Hippodromo contingentibus judicaret, ac λογοθέτης τοῦ δρόμου non cursus modo publici sed et equestris in circusibus ludis certaminis sumptus, rationes, census discuteret? Suspicioni suggerunt ansam ea l. v Anthologię Epigrammatum quę composuit Thomas patricius κρητὴς τοῦ δρόμου in Anastasium ac plures alios quatuor factionum in Circo de palma decertantium : *uriga.* Augel susplelonem Turnebus Advers. 41, 14, scribens : *Erat et procurator dromi, quem ego credo ejus loci procuracionem gessisse ubi equos suos Veneti aut alia factio exercere solebat. Dromus enim locum hic significat, ut in Hippodromo; estque plane Hippodromus, ut in illa epigrapha, Procuratori Dromi Factionis Venetę.*

P. 10. [Qui πρωτοσηκρήτης, πρωτοσεκρήτης, nec non πρωτοσηκρέτης scribitur, ut *primum secretarium* indicat, ita et *judicium omnium prestantissimum*. A secretis primarium significat, *secretis* siquidem τὰ ἀπόρρητα Procopius interpretatur, et a *secretis* arcanorum notarium, l. II *De bello Persico* : Ἰουλιανὸν τὸν τῶν ἀπορρήτων γραμματεῖα ἀσηκρήτης καλοῦσι τούτο τὸ ἄξιωμα Ῥωμαῖοι σηκρήτα γὰρ τὰ ἀπόρρητα. Suidas : τῶν ἀπορρήτων γραμματεῖα, τούτέστι νοτάριον, ἀσηκρήτης καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι. Manasses in politicis carminibus : ἀνάκτων ὑπογραμματεῖς, ὃν φασιν ἀσηκρήτιν. *Secretatum* secundo veteres glossę δικαστήριον exponunt. Cassiodorus, l. XI præf. Quapropter administrator amplissimus (id est præfectus prætorio) si vacasse credatur, opprobrium est, cujus etiam secretum dicitur, quod tumultuosis actionibus verberatur. Vide *secretum* auditorium præfecti dictum; ideo *secretum* quia in secretiore penetrati, minime tamen *secretum*, quia tumultuosis actionibus personans. Paulum Samosatenum damnat Eusebius VII, 25, quod σηκρήτων, ὡς περ οἱ τοῦ κόσμου ἀρχοντες, εἶχέν τε καὶ ὠνόμαζεν : Secretarium idem Latinis audit, et Gręcis ἀσηκρητεῖον. Cedrenus in Leone Armenio : Δεξιόμενος τὰς μηνύσεις ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἀσηκρητεῖοις ἐκάθισεν, καὶ ἀκριδὴς ἐξεταστὴς τῶν μηνυθέντων ἐγένετο. *Europaletes* in Michaelē Theophili;

Ἢ φυγὴ δὲ πρὸς τὸν ἱπποδρόμον κατὰ τὰ ἀσηκρητεῖα· ἐκεί γὰρ τότε τὸ τῶν ἀσηκρητῶν καταγωγίον. Nicephorus et Iguatius patriarchę sanctissimi a secretis fuere, ac ideo λατρεῖς a Cedreno scripti. Ex his colligo πρωτοσηκρήτιν ab arcanis principis 193 præcipuum dicendum auctore Codino in Orig. Const. καθὼς φησι Πλούταρχος πρωτοσηκρήτης καὶ ἐπιστολογράφος Ἰουστινιανού. Senatorum insuper judiciumque præsidem hoc nomen mereri seu πρώτων ἰατέρ ἀσηκρητῶν, et qui a Constantino lectore dicitur τῶν ἀσηκρητῶν πρώτιστος : qui etiam Hincmaro notissimus fuit epist. 3 16. Cui sociabatur summus cancellarius, qui a secretis olim appellabatur, etc. Verum quisnam hię de quo nos cum auctore πρωτοσηκρητῆς? An arcana inter ceteros delectus excepit, vel supremo jure exercuit iudicium? Utramque existimo, aznovit siquidem Menander in Eclogis τινὰ παρὰ Πέρσαις τοῖς βασιλικῶς τε καὶ δημοσίως πράγμασιν ἐξουκρητούμενον, ὃν εἰ τις Λατίνων χρῆσαιτο φωνῇ, βσηκρητῆς προσαγορεύσειεν. Discrimen utriusque a secretis plura apud probos auctores confuse scripta perturbatimque legenda dilucidat Dempsterus. Artemius Anastasius et Photius, uterque πρωτοσηκρητῆς assumpti sunt, ille in imperatorum, alius in patriarcham CP.

P. 10. [Ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. Bullengerus exponit τὸν ἐπὶ τοῖς ὄπλοις, qui *armamentario præest*. Apud Nicetam Alexii, l. III ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ὄπλων, apud Theophanem ἐπάνω τοῦ ἀρμαμέντου reperio scriptum : addit esse τοῦ στρατοπέδου καταστάνα ὑπαρχον, ὃς τῆς δαπάνης χορηγὸς ὀνομάζεται. Τοῦ στρατοῦ φύλακα exercitus custodem vocat Nicetas. Metiendis castris præfectum ostendet auctor, c. 16.

Ib. [Ὁ μυστικός. Legebat olim Gretserus ὁ μυστικός τῶν σχολῶν : sed omnino prave. Legunt Regia absque addito ὁ μυστικός. Gretserus interpretatur nude vertit *mysticus* : mot domesticum scholarum addit. Perversa lectio ὁ μυστικός τῶν σχολῶν adegit me in Cedrenum, ut officium istud non civitati et legibus, sed castris ascriberem. Propius inspicientem, ut secretioris consilii senatorum τὸν μυστικὸν interpretarer, Joannis Tzetze epistolarum ultima compulit. Sic habet : Τῷ μυστικῷ, κυρίῳ Νικηφόρῳ τῷ Σεβδίλῳ. Ὁφθαλμὸς γερούσιας, ὑπεραρχὴ τῆς ἀρχῆς, μυστηριώτικῃ βουλή, τῶν πρὶν Καισάρων Σεβδίλων ἀπόγονοι. Nil dilucidius offusas a Gretsero tenebras potest discutere, Vim summam faciunt hæc duo verba, ὄφθαλμὸς γερούσιας ab ipsomet Tzetze Chil. 10 tit. 350, περὶ τοῦ ὄφθαλμοῦ γερούσιας; exposita: Οἱ καλαῖοι μὲν ὄφθαλμοὺς ἐκάλουν βασιλέων τοὺς περιδελπτοὺς τῶν ἀνδρῶν, τοὺς πρώτους τῆς συγκλήτου. Potestas ejus in jure dicundo et bonis ecclesię vindicandis elucet Juris Gr. l. II, p. 155, et iterum, p. 163. Ex Mystico Nicolaum patriarcham factum legis apud Cedrenum in Leone Sapiente. Μυστογράφος scribitur Juris Gr. tom. II, p. 180. Forsan μυστικός, quod primum in secretiore consilio sisteret, quod *secretum* antiqui scripsere; cui quadrat illud Achmetis apud Meursium. Μυστικός ἐστὶ τῷ Φαραῶ καὶ πρώτος;

τῶν ἀποκρύφων μυστηρίων αὐτοῦ. Clarius et aptius A
cādūt in hunc sensum versus opusculi jamjam adjun-
gendū, incerto licet auctore : Μυστικὸς βασιλικὸς
πρώτιστος τοῦ σακρίτου. Suidas, v. Ἠγεμονεῖα · Ὁ
βασιλεὺς καὶ τῶν μυστηρίων ἅμα τοῖς ἐπιμεληταῖς
πρόκειται. Causæ vero ad eum delatæ homicidia
maxime erant et sacrilegia, eodem Suida auctore.

Ib. [Ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν. Scholas mil-
itanium ordines, κατ' ἀνέφρασιν ἀπὸ τῆς σχολῆς, ab
οἷο, cui nullatenus vacarent, dictas, quin perpetuæ
armorum exercitatiōni tam palatinæ quam forensi
insudasse, notum est. Domesticus scholarum ulti-
mis sæculis fuit, qui Theophani et aliis κόμη : do-
mesticum enim ἐξάρχοντα esse superius posuimus.
Scholas initio undecim numeratas scribit Justinia-
nus ad senatum. Præpositum uniuscujusque vocat B
Theophanes in Anastasio πρίγκιπα : ὁ Βιταλιανὸς
προέθηκεν ἑνα καὶ οἱ πρίγκιπες ἐκάστης σχολῆς
ἄρμόσιος. Domesticum omnibus præfectum reperio
primum sub Nicephoro I, Bardanum videlicet, et
niox Nicetam. Theophīlus-Manuelem ad se reversum
194 μάγιστρον αὐθις καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν
ἐποίησε. Michael F. προβάλλεται Βάρδαν μάγιστρον
καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν. Sub Constantino tamen
Prophyrogenito legitur apud Theophaem Con-
stantinus alius non δομέστικος sed δούξ τῶν σχολῶν.
Nomen tandem rediisse, cum Alexium patrem Anna
δομέστικον τῶν σχολῶν προχειρισθέντα scribit I. 1
conjectimus.

P. 10. [Ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου. Quis C
drungarius, ex alibi dictis notum : quis in classe,
exponit Leo imperator in Tacticis περὶ ναυμαχίας
c. 19 : Ἐπὶ δὲ τῶν θεματικῶν δρομῶνων καὶ δρουγ-
γάρῳ ἐπιστήσονται καὶ τουρμάρχαι · καὶ αὐτοὶ τῷ
στρατηγῷ ὑποταγήσονται, καὶ τοῖς ἐκείνου παραγ-
γέλμασιν εἰζῶσιν. Οὐκ ἀγνωστὸν δὲ ὅτι περὶ κατὰ τὴν
δμοίωσιν τοῦ βασιλικοῦ πλωῖμου καὶ οἱ τῶν ἄλλων
θεμάτων πλωῖμοι στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντό
ποτε τοῖς ἄνω χρόνοις, καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς κόμητες
μόνον καὶ κένταρχοι · ἀλλὰ νῦν εἰς στρατηγίδα ἢ
ἐκάστην τῶν δρουγγαρίων ἀρχὴ ἀναβέθηκε (hoc est
cum prius hoc nomen non assumerent, postmodum
se στρατηγῶν τοῦ πλωῖμου inscripserunt) καὶ κα-
λουμένη ταῖς στρατηγικαῖς καταμαρίζεται τάξει.
Celocibus quoque per themata divisīs drungarii et tur-
marchas præficiuntur. Erat namque classis impera-
toria toti mārī imperans : ad custodiam provincie
sive thematis uniuscujusque certus celocium nume-
rus deputabatur. Totius classis imperator erat ina-
gnus dux, de quo in præmissis ; celocibus per tho-
mata divisīs drungarii præponebantur, inter quos
nominatissimus Cibyrotarum (a Cibyra civitate se-
lecto navali instructa) occurrit sexcentis in locis
apud Theophanem, Leonem Grammaticum, Cedre-
num, Zonaram et alios. Drungarium τοῦ βασιλικοῦ
στόλου magni ducis vires gerentem scribit Nicetas
Paphlago in Ignatii vita, quem τοῦ πλωῖμου quoque
δρουγγάριον dicit : hic μέγας δρουγγάριος est, et
δρουγγάριος τῶν Κιβυρραίων, de quo nuper, a

Theophane nominatur : Zonaras autem tum στρατη-
γοῦ tum δρουγγαρίου τῶν Κιβυρραίων meminit
in Justiniano Rinotmeto.

Ib. [Ὁ πριμμικήριος τῆς αὐλῆς. A cæremoniis,
magister cæremoniarum, qui a Philothæo patriarcha
εὐταξίας dicitur in ecclesia, primicerius εὐταξίας
τοῦς ἐν αὐλῇ πάντας, cunctos in aula componit,
cunctis ordinem, locum, tempus ministeriorum
distribuit. Lege, si lubet, auctoris caput quintum.

Ib. [Ὁ πρωτοσπαθάριος. spathariorum dux. Illi
satellites, spatha ense armati. Spatha latior gladius.
Σπαθίον et σπαθὶ vocant recentiores, quod ὁ ἄσπε-
ραμ τοῦ θ pronuntiationem, nonnihil τοῦ φ similitum,
σπαφή scripsit Crusius in Turcogræcia. Protospa-
tharios tam copiosos enumerat Eustratius in Jure Gr.
ut quemcunque spatharium eo titulo fuisse ornatum
conjectiam. Hos quatuor tot lineolis coartat : Πέτρον
πρωτοσπαθάριον καὶ ἑπαρχον, Πύδον πρωτοσπαθά-
ριον μὲγáλον οἰκονόμον, Θεοδότιον πρωτοσπαθάριον
καὶ οἰκονόμον τῶν εὐαγῶν οἰκον, Ἰωάννην πρωτο-
σπαθάριον καὶ χαρτουλάριον. Spatharios intelligit Ni-
cetas ubi habet σωματοφύλακας τὰ ξίφη κραδαίνον-
τας.

Ib. [Ὁ μέγας ἄρχων. Hunc, quis sit, historię ta-
cent, conjecturæ indicant. Petitur præcipua ex Eclo-
ga Leonis et Constantini AA. tit. 6 : Τὸ τοῦ ἀρχον-
τος ὄνομα γενικόν ἐστίν, καὶ σημαίνει καὶ στρατηγὸν
καὶ ἀνθύπατον καὶ πάντας τοὺς ἐπαρχίων διοικη-
τάς, εἰ καὶ συγκλητικοὶ ὡσιν. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθυ-
πάτου εἰδικόν ἐστίν. Celebrat Cedrenus in Basilio et
Constantino Romano FF ἀρχοντα Ἀντιοχίας et ἄρ-
χοντα Ἀβασγίας, in Romano Argyro ἀρχοντα Παν-
θίου, Novella 51 quatuor Armeniæ ἀρχοντας, Cedre-
nus iterum in Theophilo et Zoe ἀρχοντα ἀρχόντων :
quem Saracenicum principem autumc, de quo
Constantinus in Chorographia : Ἐκθερίζετο εἰς με-
γάλην Ἀρμενίαν δεῦλος αὐτοῦ 195 βασιλέως τῶν
Ῥωμαίων, ὡς παρ' αὐτοῦ προβαλλόμενος καὶ τὸ
τοιούτον δεχόμενος ἐξίωμα, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ δεσπο-
τούμενα κάστρα καὶ πολιτεία καὶ χωρία τοῦ βασι-
λέως τῶν Ῥωμαίων εἶσι. Hunc nostrum μέγαν
ἀρχοντα talem esse nusquam affirmari, sed ali-
quem inter provincialium rectores præcipuum, ob
nomen vel præposituram a cæteris colentum. Τῷ
D ἀρχοντι τὰς τῶν ὀρφανῶν καὶ τὰς τῆς κερωνίας
καὶ τὰς τῶν ἀποκλήρων ἐπιδικασίας reservatas
asserit Suidas. V. ἡγεμονεῖα. Goar.]

P. 10. *Tatas seu tata aithe.* Nomen est a patre,
sicut et παππίας. Unde Germanis quoque ein *atter*
Tatel, et *Atta athe.* Grets.

[Nomen a Theodoro Hascari videtur inventum :
quæ dignitas fuerit, vix constat. Hascaris ille cum
Theodoro Callimpani Pritapi vicinarumque regio-
num custodiam commisisset, τὰτὰν τῆς αὐλῆς
κατωνόμαζεν. At quis *tatas* ? an quasi *ταὶ* τὰ
τῆς αὐλῆς et τὰ τῆς αὐλῆς ἐπιμαλούμενος ? Coler
enim Regius ita semel legit, τὰ τῆς αὐλῆς : et in
eam lectionem propendit Coresius. Τὰς τῆς αὐλῆς
legit Mattheus monachus, et opusculum incerti

operis mox exscribendum τῆς αὐτῆς ἀλλῆς. An ita ta- A
 tas sicut pappias? Ὑπὸ καὶ siquidem dictione pueri
 appellant avos, παππίας, τατῆς. Atque ita quibus-
 dam ablandiri voluerint imperatores, ut puerili
 voce, quos patrum nomine vellent insignitos, τα-
 τῆς quasi patres aula constituerent. En Marcianus,
 ait Theophanes, Tatianum et Julium prius heros,
 in aulam deinde vocatos, πατέρας αὐτοῦ ἀνεκή-
 ρωσεν; et hunc quidem libyem (Zonaras scribit
 Ilyrici), alium urbis praefectum constituit. Theodo-
 sius Helionem ὡς πατέρα διὰ τιμῆς ἤγεον, filius
 Arsenium, scribit Cedrenus, βασιλεσιπάτορ δedit.
 Leo Sapiens apud Grammaticum προχειρίζατο
 Ζαούτζαν εἰς βασιλεσιπάτορα. Constantinus Leonis
 filius ad Romanum scribit: Ὡς φύλακα τῆς ἐμῆς
 βασιλείας ἐγγυροῦτάτου καὶ πιστότατου οὐδένα B
 τῶν ὑπὸ χεῖρα ἢ Ῥωμαίων εὐρηχῶς, ταύτην τὴν
 ἐμὴν ἐν ἀκτῇ μετὰ γε Θεὸν ἐπίστασα, καὶ ἀντὶ
 πατρὸς αὐτὸν ἔχειν ἔκρινα, σπλάγγνα μητρικὰ πρὸς
 ἐμὲ καὶ διδύσειν ἐνδείξιζόμενον. Omitto a Francorum
 regibus pientissimis pares institutos quasi patres;
 Turcarumque principem superbia licet et ferocia
 insolescentem seniores aulicos babas, patres, non-
 nunquam vocitare solitum. GOLA.]

Ib. Magnus tzausius. Retinent hodie hoc nomen
 Turcae in sua aula. Leunclavius in Onomastico:
Tzans commissarius aulicus, hoc est cui variae res
a aulicis et veziribus committuntur, ut eas expedi-
at. Cujusmodi sunt diversae legationes, exterorum
legatorum deductiones, aut cum litteras ad principes
extraneos et alios proceres perferre jubentur. GAZTS.

[Barbara vox in aulam CP inducta: e mandatis,
 cursor, commissarius aulicus, cui variae res com-
 mittuntur, est τζαούσιος, Theophani in Phoca πρω-
 τοκόρωρ. Officium novissimum a Turcia acceptum.
 Leunclavius in Onomastico: *Tzans-bassa, aiva*
praefectus nobilitatis aulicorum, quibus variae res ex-
pediunda committuntur. Nomen est dignitatis in
aula Sultanea magnae, cum sub hoc bassa tzausii
plura milia septingenti milites. Graeci quoque τζαου-
σιος habuerunt in aula imperatorum suorum, Bar-
bassas in hoc imitati; tzausiorumque bassam sua lin-
gua dixere τὸν μέγαν τζαούσιον. De tzausis Turcicis
Bisbequius: Hi vicem accensorum apparitorumque
implent, et mandata plerumque omnia seu principis
Turcarum seu bassarum ferunt. Amplius quid in
αὐτῇ CP. gessisse arbitror: nam et imperatoris
comitatum in ordinem coegisse refert inferius
auctor, εὐτακτοῦαι τὴν τοῦ βασιλέως σύνταξιν. Ea-
propter satellites sive stipatores suis Meursio
constans negem: satellitibus laeva adjunctos 196
libens fateor. Suidet Apomazar in Mya. male a
Meursio percipimus: Ζηητήτων παρὰ αὐματοφυλάκων
καὶ τζαουσιῶν εἰ βουλευτέον. Pontanus ex Phran-
tze: Tzanchides (tzausii) et βαβδούχοι αὐτῶν virgis
ferreis et sentenciis eos urgebant.

P. 10. [Ὁ κραίτωρ τοῦ δήμου. De praetore in
 comuni Justinianus: Πραίτωρ ἀκάλων ἐκ τῶν
 τῶν ἄλλων ἀπάντων προίενα καὶ προτάττεσθαι ταύ-

νητ αὐτοῖς δόντες προσηγορίαν, ἐκτρέφοντες τε αὐ-
 τοῖς καὶ τὰ πολεμικὰ διακίβην καὶ τοὺς νόμους γράφον-
 θεν καὶ τὰ δικαστικὰ καὶ καταγύγια κρατῶρα
 καλεῖν ἔταξαν, καὶ πολλοὺς νόμους ἐκ τῆς πραι-
 τῶρων ἐνεχθῆναι φωνῆς. Potestas ejus cum milita-
 ris simul esset ac civilis, processu temporis divisa
 est; et politica quidem mansit penes hunc τοῦ δή-
 μου, quem Sinocaita, 6, 10 τῶν δήμων scribit; pe-
 nes thematum praetores, iustitaria. Leo in Tact.:
 Προσέτι δὲ καὶ ὁ κραίτωρ ἔχουν ὁ τοῦ θέματος δικα-
 στής. De primis Cpolis praetoribus fuse Pancirolus
 in Notit. Imp. Gr. c. 29.

Ib. [Ὁ λογοθέτης τῶν οικιακῶν. Sanctioris
avarii praefectus, sacratoris gazae custos, qui olim
comes privatarum, quem Zosimus l. in τῶν ἐνη-
κόντων ἰδίᾳ τῷ βασιλεὶ ταμικῶν προβωλημένον,
Theodoretus Eccles. hist. in, 12, τῶν ἰδίων τοῦ
βασιλέως χρημάτων καὶ κτημάτων ἡγεμονίαν πε-
στευμένον, recentior Nicetas Alexii Comneni, l. in,
τῶν ἰσῶ λεγομένων ταμικῶν φύλακα vocat. Publi-
cas enim pecunias, quae et regii thessaurii acrorumque
generale (τὸ βασιλικὸν ταμικὸν ἢ τὸ κοινὸν προκα-
νιστὸν Zonaras dictum), logotheta τοῦ γενικῶυ vel,
ut Nicetas in Isaacio Angelo, ὁ ἐπὶ τῶν βασιλευσῶν
θησαυρῶν ταχθεὶς curabat. Duplex hoc avarium
prodit Caniacuzenus, II, 1: Ἀναλωμάτων ἕνεκα
αὐτοῦ τε καλοικετικῶ ἀπὸ τε τῶν δημοσίων φόρων
τὴν λεγομένην παράσχητο τοπικῆν, φέρουσαν ἐπὶ
ἐνιαυτὸν διαχίλους ἐπὶ μυριοῖς χρυσοῦς, καὶ ἕτερα
χρήματα ἰσα ἐκ τοῦ βασιλικῶ ἐπέλευσε χορη-
γεῖσθαι ταμικῶ. Tribunal ac sedes ejus erat τὸ
σέκρετον τῶν οικιακῶν, secretum domestici fisci, de
quo Jus GR. p. 375 et Nicetas in Alexio Manuele
F. Comes privatarum cognoscit περὶ τῶν ἀθαιμοτο-
γαμικῶν, ait Novella 12. In pœnam contractarum
hujuscemodi ἂ δημοσίου, ait Alexius Comnenus
Novell. 3, Juris GR. l. 2, διὰ τοῦ σέκρετου τῶν οικ-
ιακῶν τὸ τοῖς συμβολαίοις ἔγκειμενον ἐξ ἐπερω-
τήσεως πρόστιμον ἀπὸ ἑκάστου αὐτῶν εἰσπράξεται
λατὰ τὸ ὀλίχληρον. Manuel ejus nepos ibi leu. No-
vell. 2: Διώσει πρόστιμον λετῶν ἐράσκοντα νομι-
σμάτων ἀπαιτηθησομένων ἀσυμπαθῶς ἐξ αὐτοῦ πα-
ρὰ τοῦ σέκρετου τῶν οικιακῶν,

Ib. [Ὁ μέγας λογαριαστής. Rationum fisci ma-
gister, rationum avarii disceptator, exedra rationum
praefectus. Idem qui λογιστής, aliter a logotheta,
Meursius licet cum aliis doctia utrumque confun-
dat. Nicetas Manuclis l. 1: Καὶ τῶν μὲν δημοσίων
εἰσφορῶν φροντιστὴν καὶ λογιστὴν μέγιστον τὸν ἐκ
Πούτζης Ἰωάννην προβάλλεται, ubi vulgaris lectio
ponit λογαριαστήν. Subdit Nicetas: Ἦν δὲ ὁ ἐκ
Πούτζης Ἰωάννης δεινότατος τὰ δημοσία, φορολο-
γίας παιπέλημα καὶ ἐπίτητμα, καὶ τῶν μὲν ἔντων
δοσμοφορημάτων συζητητῆς ἀκριβίστατος, τῶν δὲ
οὐκ ἔντων εὐρετῆς ἀπαράμιλλος. Auctor gram-
mice Basilii nomine: Λογιστής ὁ λογαριαστής. Mos-
chopulus apud Meursium: Λογίζομαι τὸ διανοῦμαι
καὶ τὸ λογαριάζω. Λογισμὸς ὁ λογαριασμὸς. Λογιστής
ἢ λογαριαστής.

1b. [Ὁ πρωτοκυνηγός. Gallis maghus venator, regie venationi præest; de quo Meursius. Πρωτοκυνηγὸν Θεόδωρον memorat Gregoras III, 7.

P. 11. [Ὁ σκουτέρως. Italicum scudiero Græco-barbarum σκουτέρων procreavit. Eum denotat qui principis in publicum vel in aciem procedentis scutum gerit, et scutigerulus sive scutifer audit. Auctor de 197 illo c. 5. Officium obibat eo tempore præcipuum quo scuta coloratis insignibus et æmigmatibus deplota viri principes et nobiles ad cruenta ludicraque certamina vel ad solemnes conventus deferebant. Ornabat imperatoris Orientis scutum coccinus color, cui crux aurea eminebat: angulos sive spatia inter cruceis ramos expansa littera B auro pariter exarata decorabat, ita tamen ut bis ad sinistrum latus posita gibbos verteret in exteriorem et sinistram partem, ac penitus inversa videretur, et quatuor dictiones, quarum singularem est initialis, indicaret: Βασιλεὺς Βασιλέων Βασιλέων Βασιλεύσαι: ita Marcus Vulsonius in Heroica scientia. At de his iterum. Consule interiorum opusculum retro notas præsententes ponendum, in quo non σκουτέρων, sed σκουτέρων (ἐκ τῆς ἀπειθοῦς τῆς βασιλικῆς λαχόντα τὴν ἀξίαν) lego.

1b. [Ὁ ἀμυράλιος. Est qui putet vocem omnino Græcam, et quia classis magistratus est appellatio, ἀπὸ τοῦ ἀμυροῦ et ἀλατος: quasi ἀμυράλιος formata. Et vere opusculum nuperrime laudatum ἀλλῶς ἀμυρῶν ναυαρχῶντα, *almigram salis*, id est maria, *navarcham præpositum* scribit. Itane sal ipsum sive condendum, ἀμυρῶν ἀλας; an sal iustatum est, ut sale ludigral? Autumat alius Arabicam simul et Græcam, et quasi emir ἀλατος, *dominum principemque salis* significare, emir siquidem dominus est et præpositus. Ita sentit Junius apud Gretserum. Verum, cum alia sit Arabum, alia Græcorum lingua, qui conveniant dialectum in usam? Suspicerer esse τοῖς ἀμυροῖς quibuscunque et ἀλατι præpositum, *salinum nempe principem et salinarum custodem*: fuit enim Alexius quidam Hypocæcus apud Gregoram VIII, 6 τῶν ἀλῶν τὴν διοίκησιν ταρτουικῶν. Nec moratur idem, quod idem domesticus fuerit occiduum thematum: simul enim utrumque munus obire poterat. Et certe vox ad classis præturam et magistratum maritimum spectans, eumque qui magno duce et classis drungario primas tenentibus sit minor, ut auctor c. 5 declarat; ac mihi nil nisi Arabicum sonat, et quem *emir halem* Leunclavius exponit in Onomastico, *dominum flammeolorum et vexillorum, qui scilicet supremus est sultani vexillifer. Omnibus etenim beglerbegis, et sanzaobegis cum creantur, vexilla porrigit sultanus. Magnus flammeolaris, magnus flamularius dicitur apud Græcos.* Hi vero a Saracenum nonnulla sunt mutuati, ut ipsis propria rapuerunt illi. Ameralius itaque cum classis sub magno duce præturam sortiretur, regia simul vexillo cæca insigni cunctis conspiciendo donabatur, cuius usum haud parce describit Leo in Tacticis c. 19: Ἐἴναί τε δὲ σημεῖον ἰστάμενον ἐν τῷ σὺ δρόμῳ

εἴτε βάνδον εἴτε φλάμουλον εἴτε τι ἕτερον, εἰς τόπον περιόπτον, ἵνα δι' αὐτοῦ σημαίνοντός που τί δεῖ πράττειν εὐθέως; ἐπιλαμβάνονται τοῦ δόξαντος ἔργου οἱ λοιποί. Ac equidem si auctorem inspicias c. 5, scutifero, de quo nuper sermo, vexillum imperatoris commendatum referentem, quid obstat quo minus ille in terra, hic in mari regium vexillum suæ fidei commissum teneat? Cumque dicat auctor potestatem omnem cum sub magno duce adeptum, potuit et regium in mari vexillum gerere: eumlem enim Georgium inter sanctos nominatissimum modo δοῦκα modo φλαμουλάργη vocat Damascenus Suidites in ejus Vita.

1b. [Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων. Insignitos hoc officio memorat Nicetas in Alexio II, et Andronico I. II, δεήσεις vocat Zonaras in Alexio δεητήρια δ.δ.α.χ.τ.ι.κ.ά, et quo proposito præsentarentur enarrat. Ταταγμένας ἡμέρας ὥριστο, καθ' ἃς ἐκεῖσε δημοτικῶς προεὐκάζητο, ἀφορῶν πρὸς πεδία πλατεῖαν. Τῷ βουλομένῳ δὲ εἰ; ἐκείνον πάροδος συγκεχώρητο, καὶ ἕκαστος τῶν δεομένων ἐπιαντείνετο δεητήριον διδαχτικὸν θεοῦ δεῖται. Καὶ ταῦτα ἐνώπιον αὐτοῦ τεθέμενα ὑπέταττε τοῖς ὑπογραμματοῦσιν ἐπιέναι καὶ γνωρίζειν αὐτῷ τὰς ἐκάστων αἰτήσεις. Καὶ αὐτίκα τὴν ἐφ' ἐκάστῃ ἀντιγραφὴν προσέταττε γίνεσθαι καὶ βεβαίωμένην 198 τοῖς δεομένοις παρέχεσθαι. Congruam magis hujus officii expositionem opusculo inferiori subidendo reperies.

P. 11. [Ὁ κοιίστωρ. Ut Theophanes, κοιίστωρ, ut Leo Grammaticus et plures, κοιαιίστωρ, ut Latine pronuntiationi cum Simocatta vicinius, κοιαιίστωρ. Non ignorant Græci a quaerendo dictum. Moschopolus: Ἐστὶν ὁ συζητῶν καὶ ἐρευνῶν ἐπὶ χρήμασι. Procopius, De bello Pers. I: Βασιλεὶ πάρεδρος, κοιαιίστωρα τοῦτον καλοῦσιν. Leo Grammaticus in Theophilo: Ὀρίσθησαν δὲ τε κοιαιίστωρ καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπειθεῖν καὶ μέχρις ἑμελίῳν ἐκλαφίσαι τὰ αὐτοῦ οἰκήματα. Simocatta Mauriciae his: ὄριση statim in limine: Βασιλέως γλῶσσαν τὸν Ἰωάννην ἰδαίνουεν, ἄνδρα ῥήτορά τε δεινὸν καὶ Ῥωμαϊκῶν νόμων ἐπιστήμονα, δὲ τοῦ βασιλέως τὰ προσταγμάτων τῷ διατόνῳ τῆς εὐγλωττίας ἐμγαληγῶραι μεγαλοφροσύνης; ἐφάξια. Τοῦτον ἐπιχωρίῳ Ῥωμαίοι φωνῇ ἀποκαλοῦσι κοιαιίστωρα. Κοιαιίστωρα τοῦ θεῶν παλατίου vocat Ecloga Leonis et Constantini tit. 7. GUAL.]

1b. *Magnus adnumiasta.* Ἄδνοῦμιον est descriptio nominum apud Romanos, inquit Suidas: et ut alius ait, ἀδνομιάζειν est κατ' ἄνομα διέρχεσθαι. Est ergo delectus et census militum: unde actio ἀδνομιάζειν quasi dicas adnumerare; et ἀδνομιστῆς censor, iustrator, quasi adnumerator. Non improbabile est a Græcis ex Latino hanc vocem petitam esse: sonus sane non abluvit, ut nec significatio. Vide Rigaltium. GRES.

[Glossarium bibliothecæ Reg. ἀδνοῦμιον κατάλογος στρατιωτῶν. Eos itaque censet adnumiastes. Exponit dictionem Rigaltius; ex eo plura mutuatur Meursius, ex Meursio Gretserus, ex utroque cun-

cia Bullengerus ad verbum. Eadem ingerere im-
portunum. Theophobus apud Cedrenum in Theo-
philo: Πολλοὺς ἐκ τούτων ἐμπρέπειν τοῖς βασιλι-
κοῖς ἀξιώμασι: πεποικηκὸς κἀδιξι στρατιωτικοῖς
(ἀδνομιῶ) ἀναγράφεται, τάγμα Περσικὸν τούτοις
ὀνομάσας. Nicetas in Isaacio: Μετῆς δσα τῶν
στρατιωτικῶν εἰρή καταλόγων.

Ib. Ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ. Quatuor æra-
ria numero apud Gregoram, l. vi: Τὰ μὲν ἐκ τοῦ
βασιλικοῦ πρυτανείου ἐδίδοντο, τὰ δὲ ἐκ τῶν στρα-
τιωτικῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ἰδιωτικῶν. Ma-
gnus logotheta sacras omnes gazas recognoscebat,
τοῦ γενικοῦ publicas, τῶν οικαικῶν privatas, hic
de quo sermo, in milites erogandas. Ærarium mil-
itare ab Augusto institutum scribit in ejus vita
Suetonius: *Utque perpetuo ac sine difficultate sum-
ptus ad tuendos eos prosequendosque suppeteret, æra-
rium militare cum rectigalibus novis instituit.* Cura-
verunt ærarium primo quæstores, teste Dione, l. xliii,
aliquando adiles, narrante Suetonio in Augusto,
nonnunquam prætores, eodem Suetonio referente:
rediit iterum ad quæstores, ait Dio in Claudio; ac
demum ejus omnis cura penes logothetas mansit.
Hujus adhuc στρατιωτικοῦ, nempe λογοθέτου, sexta
synodus act. 4 et septima act. 4 meminere: modo
imperialem logothetam, modo quæstorem militaris
ærarii reddidere interpretes. Laudes Cabasilæ logo-
thetæ militaris prosequitur Cantacuzenus, I, 49.

Ib. Ὁ πρωτοεραρχός. Aucupum regionum
præfectus, quique enutriendis accipitribus, aquilis,
falconibus et prædatricibus quibuscunque avibus
ex imperatoris manibus vacat: uaxnus falconarius
i ostris dicitur. Andronicum juniorem refert Phran-
zes, I, 12 accipitres supra mille quadringentos, to-
tidemque qui curarent, aluisse.

Ib. Ὁ λογοθέτης τῶν ἀγρῶν. Armenta greges-
que præcipuus fuisse regum antiquorum census
sacræ Litteræ narrant: erant etiam agri 199 domus
possessiones eorum divitiæ. Julianus Augustus in
epist.: Γαλιλαίων τὰ χρήματα ἐκελεύσαμεν ἀναληφ-
θῆναι δοθηζόμενα τοῖς στρατιωταῖς, καὶ τὰ κτή-
ματα τοῖς ἡμετέροις προστεθῆναι πριβάτοις. Theo-
doretus, Hist. Eccles. iii, 12, memorat Elpidium
τῶν ἰδίων τοῦ βασιλέως χρημάτων καὶ κτημάτων
ἡγεμονίαν παριστευμένον. Ille, inquit, privatarum,
hic de quo tractamus, gregum logotheta est. Verum
greges in agris et possessionibus illie censebat; et
jura nonnulla regia quibus equi, boves, cameli etc.
ad comitatus usum pararentur, potuit hic exigere.
Hinc equi curatoricii in codice Theodosiano memo-
rati, a colonis et obnoxiiis curatoricio nomine ἄγι-
γισται; hinc oves, gallinæ, etc., eodem nomine patri-
archæ offerenda, de quibus Jus Græc. abunde.

P. 41. Ὁ μέγας διοργανηρευτής. Magnus et præ-
cipuus, eo quod plures in aula CP. interpretes as-
serit Tyrius, De bello sacro, xviii, 50: *Adsumt im-
peratōris CP. legati, primus vir illustris Guido Ste-
phanus, ejusdem consanguineus; secundus maximus
palatinorum interpretum, Trisillus, homo vafer et*

pro negotiis imperialibus valde sollicitus. Persicæ
linguæ memorat Procopius, De bello Persico: Ὅσπερ
αὐτῷ ἐρμηνεύς εἴπετα, σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῆς στιβάδος
κατέκλινε, πρᾶγμα οὐποτα γενοῦς πρότερον ἐκ τοῦ
παντὸς χρόνου. Loquitur de Chorois legato a Ju-
stiniano convivio excepto. Simocatta, ii, 9: Ἐρμη-
νεύς δ' οὐτοσὶ τοῦ Σαρακηνοῦ φύλου τοῦ ἐπικουροῦν-
τος Ῥωμαίοις. Δραγόμενον vel δραγοῦµανον hodie
vocant, voce Chaldaeorum: Chaldæis enim ܘܪܘܝܢ
est interpretari. *Drugemenz scripsit Villahardoni-
us antiqua Gallica jamque antiquata dictione, cui pu-
rior successit truchement:*

Ib. Ὁ ἀκόλουθος. Anglorum sive Baranorum
sub imperatoris sigillis promerentium ipsiusque sa-
tellitum dux, ipsum imperatorem pone sequens, ac
quos regebat Angliam præcedens, de quo rursus c. 5,
cum auctore Cedrenus in Constantino Monacho:
Διὸ καὶ κατὰ σπουδὴν ὁ βασιλεὺς τῶν ἀκόλουθον Mi-
χαὴλ μεταπεμφάμενος ἐκ τῆς ἐσπέρας ἐς Ἱθρηλίαν
ἐκπέμπει· ὃς ἐκεῖ γενόμενος, καὶ τοὺς διασπαρµι-
νοὺς ἐν τε Καλιδίᾳ καὶ Ἱθρηλίᾳ φράγγους καὶ Βαράγγ-
γους ἀγροχῶς, κωλύειν ἠκέλειτο τὴν ἐνόοντα τρόπον
τὰς ἐκδρομὰς τοῦ σουλτάνου. De Barangis inferjus.

Ib. [Φοσσάτου. Scribitur etiam φωσσάτον, φωσσά-
τον et φουσσάτον, exercitus, acies, a fossata sive
vallo quo castra muniuntur; unde fossatum et val-
lum nonnunquam significat, sæpius et fero semper
exercitum. Fossatum indicat in illa Cedreni senten-
tia: Βασιλάριο; λαβὼν τοὺς ἵππους τῶν πολιτῶν καὶ
ἐξοπλίσας λαβὴν ἤλθεν εἰς Χίτου κώμην, καὶ ποιήσας
φωσσάτον, ὅσους ἐκράτησεν ἐξ αὐτῶν, ἀπέκτεινεν.
In hac Leonis in Tact. const. 11: Κυριῶ; φωσσά-
τον τὸ ἀπληχτον τοῦ βίου στρατοῦ καλεῖται. Et in-
fra: Ἀσφαλίζεσθαι ὀρύγμασιν ἢ πάλοις, ἀνεκλή-
ροις τάφρω δ' λέγουσι φόσσα. Exercitum vero indi-
cat apud Leonem eundem, Constantinum de Adm.
imp., Turco-Græciam, Jus Græc. et alios locis pene
infinitis. Κριτής τοῦ φωσσάτου, qui jurgia, lites et dis-
ceptationes inter milites et exercitus duces ortas
componit et in fontes animadvertit. Leo per totam
constitutionem et judicia ab eo exercenda defluit,
quæ tamen non ad κριτήν, sed ad ipsum ducem re-
fert. Et μέντοι ἀδικηθῆναι παρά τινος, τῷ ἀρχοντι τοῦ
τάγματος προσελθῆτω. Et δὴ παρὰ τοῦ ἀρχοντος αὐ-
τοῦ ἀδικηθῆναι, τῷ μείζονι ἀρχοντι προσελθῆτω. Suidas
quoque v. ἡγεμονεία: Τῷ πολεμάρχῳ εἰσάγονται
ἐπίδικασταὶ ὄσαι ἀποστασίω γραφὴν ἔφερον. Impe-
rator Leo nihilominus inferiores judices in exercitu
constitutos testatur Tact. constit. iv: Ὁ πραιτωρ
ἦγουν ὁ τοῦ θέματος δικαστής, ὃς τὰς δίκας τῶν δι-
καζομένων διαλύει, ὃς εἰ καὶ τῷ στρατηγῷ ἐν τισιν
ὑποτάσσεται χρῆ, ἀλλ' οὐδὲν τοὺς λόγους τῶν ἰδικῶν
αὐτῶν διοικηδῶν πρὸς τὴν βασιλεῖα ἀφορᾶν. GOLL.]

200 P. 41. *Præfectus alogii et p. 41, Protaloga-
tor.* Vitiose ἀλλάγιον, et longe adhuc vitiosius προ-
ταλλαγάτωρ. Glossarie tamen placet ἀλλάγιον et
πρωταλλαγάτωρ, quia ἀλλάγαλ sunt loca mutandis
equis in publico cursu destinata. Hinc ἀλλάγιον eur-
sus publicus. Post, et ὁ ἀρχων τοῦ ἀλλάγιου πρæfe-

cius publici cursus, Postmeister, et πρωταλλαγάτωρ A generatilis publici cursus. Subscriberat qui volet, ego quod edidi amplector, cum etiam Glossarium v. πρωταλογάτωρ a nobis stet, vertitque *præfectus generalis equitum. Quo tamen, inquit, major erat ὁ ἀρχων τοῦ ἀλογίου, princeps equitum vel equorum: ἄλογον enim Græcis est equus seu iumentum. GAETA.*

Ibid. [*Ὁ ἀρχων τοῦ ἀλογίου.* Officium haud explicatū difficile, ex vocis nihilominus ἀλογίου dubietate et obscuritate jam pene incertum et ignotum. Legunt hic quādam ἀλόγιον, at ἀλόγως: et ex voce ἄλογον sibi nota (quis enim equum ignoraret) τὸν ἀρχοντα τοῦ ἀλογίου veredariorum et cursorum præfectam erant. Lexica, auctoritates, conjecturæ quæruntur: verum οὐδὲς λόγος. Sanior lectio hic restituta certum proferet sensum, et abdicato iure alieno, proprium officio reparabit. Legendum itaque ἀλλαγίου, quod frequenter tum hic tum c. 5 posuerunt Regia cum duobus Mazarinis mss. exemplaribus postmodum proferendis, quod constanter habet Cantacuzeni, Regium item exemplar aliud, quod indubie retinendum censuit auctor Glossarii v. ἀλλαξιμάριον, ἀλλάγιον. Errat tamen, ut sæpe solet, dum ἀλλάγιον et ἀλλαγήν confundit, ac eo quod ἀλλαγή ζῶον δρομικόν, veredarium et equum mutatorium, indicat, ex propriis in eodem sensu τὸ ἀλλάγιον exponit. Errorem animadvertisse diceret, ubi subiungit: *Scholiasies Oppiani Haliens. l. 1:* Τὸς λόγους *interpretatur ἀλλάγια:* at, quasi repudiata veritate quam palpaverat, exiit confestim et ad equos publicumque cursum nervis omnibus contendit. Adhæremus nos λογίως sensui apud memoratum scholiastem reperto. 'Αλλάγιον itaque est λόχος, agmen, turma, acies, et ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου, qui eam quavis ratione ducit et illi imperat. Veram quodnam agmen, inquit, regit hic ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου, ut eum domestico, comite stabuli, stratope-darcha et aliis potestatem exerceat et obtineat dignitatem? Respondet auctor c. 5: 'Ὁ ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου εἰς τὴν τοῦ βασιλείως εὐρίσκειται μὲν σύνταξιν, καὶ ὑπὸ μέγαν δὲ περιμικτήριον. *Præfectus allagii locum obtinet in imperatoris comitatu, et subest magno primicerio.* Observa prætermisus silentio equos et σύνταξιν memoratam. At quid σύνταξιν quam comitatus, agmen, acies? Quid igitur ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου quam ἀρχων τῆς σύνταξιν, et εὐρίσκεισθαι ducis more εἰς τὴν βασιλικὴν σύνταξιν? Βασιλικὴ vero σύνταξιν imperatorius vel sacer est comitatus, cuius magnus primicerius est caput, ex auctore c. 5 κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως: illi supponitur ὁ ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου, ac ejus vices gerit. Ergo non equorum, sed comitatus, sub primicerio dactor fatendus, qui nonnullis *primipilus.*

Ib. 'Ὁ πρωταλογάτωρ. Verius ac communius, in Regiis, apud Meursium, Matthæum monachum infra referendum, et Cantacuzenum superiori nota memoratum, lego πρωταλλαγάτωρ, vocem ab eadem radice qua præcedens deductam, ἀπὸ τοῦ ἀλλαγίου nimirum, ita tamen ut ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου et πρω-

ταλλαγάτωρ sic se habeant ut ille præcedat agmen hic sequatur; ille milites ducat, hic ordinet; ille paratos in aciem et hostes exemplo provocet, hic militiam deserturos, ut in ordine stent, vi compellat; ille recta fronte in hostes pergit, hic a tergo imperitis et sola facie conversis confestim, ex pedissequo, ductor apparet; unde ex honore quem tunc assequitur, et quia μετὰ τοῦ ἀρχοντος τοῦ ἀλλαγίου dignitatem et onus bellandi ducendique dividit, πρωταλλαγάτωρος ei nomen in conditum.

201 Ille Leoni λοχαγός, hic οὐρχός dicitur in Tacit. consil. 7: *Στρατιώται στρεφόμενοι ὡς ἴστανται ἀντιθέλουσι κατὰ τοῦ νότου, ἤγουν τὸ ὀπίσω μέρος, οὐκέτι τοῦ λοχαγοῦ εὐρίσκομένου, ἀλλὰ τῆ ἐξαιδεκάτου οὐραγοῦ. Milites quemadmodum ante stabant conversi, solum ad tergam extremam aciem respiciant, lochago sive præcille in anteriorem partem minime, sed ultimano jam in fronte constituto, quem οὐρχόν, id est caudanium, nominant.* Superius dictis attestatur idem: *Χρῆ δὲ τοὺς οὐραγοὺς παρυγγέλλεσθαι, καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν προῦθιν καὶ ἀποροῦν αὐτὰς εἰς τὴν χρεῖαν, ἵνα μὴ ἀπομῆνωσιν τινες, ὡς εἰκός, δειλῶντες.* Πρωταλλαγάτωρα Sennacherim laudat Cantacuzenus 1, 26; quem dum equis cursoribus præfectum autumat in margine interpres, in errorem equo veloce citius contendit.

P. 11. [*Ὁ μέγας διοικητής, collector tributorum* est. Leo Novella 61: Τὸς ἐπὶ συλλογὴν τῶν δημοσίων φόρων καθισταμένους διοικητὰς ἢ συνθήτας ὀμίλια καλεῖνοῦς. Cedrenus in Leone Isauro, cuius præcessor Theodosius fuerat διοικητής, quem modo procuratorem, modo quæstorem reddidit interpres: Προσατίξαμεν τοῖς διοικηταῖς τῶν θεμάτων ἀπατεῖν εἰς τὸν κανόνα, κατὰ νόμισμα, μιλιαρτίον ἔν, καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεῖα, καὶ κτερίζει τὰ τελεγὰ. Κάντεῦθεν ἀπακράτησεν ἡ συνθήθεια, παρέχεν τὰ δικέρατα τοῖς διοικηταῖς. Frequentius quam ut referatur legitur apud Cedrenum eundem, Theophanem, Leonem Grammaticum, Nicetam et alios recentiores historię Græcæ scriptores. Graphice τὸν ἐπὶ τῶν εἰσόδων τῆς πόλεως depingit ultimo memoratus auctor in Joanne Comneno, qui speciatim urbica tributa legit; cui favet Cedrenus jam productus.

Ib. [*Ὁ ὀρφανοτρόφος.* Clarior est dictio quam ut eam dicamus orphanis nutriendis præpositum, tanquam tutorem et curatorem minorum, significare: clarissimum quoque officium, quod jura non silent in Leg. *Orphanotrophos* in principio cod. de episcopis et clericis, et in lege, *Omnia privilegia.* Primus ei instituendo dedit ansam Constantinus qui ex Theophane αυτομέτριον κατὰ πόλιν ἔχαρισσατο ταῖς ἐκκλησιαῖς εἰς διατροφὴν διηνηκῶς χήραις καὶ ὀρφανοῖς καὶ ξένοις πένησί τε καὶ κληρικοῖς. Palatinum insuper, non ecclesiasticum fuit hoc munus, ut commode orphani educarentur. Alia vero pleraque misericordiæ, quæ circa corpus occupatur, exercendæ munia ecclesiastica fuere et episcopi recognitioni subiecta. Ecloga Leonis et Constantini AA. tit. 8: Ὅσπερ κληρικῶν οἶον δέποτε

βαθλοῦ ἐπι-χρήματι προβάλλεσθαι οὐκ ἀνεχόμεθα, οὕτως οὐδὲ ξενοδόχον ἢ πτωχοτρόφον ἢ νοσοκόμον ἢ ἄλλου οἴου δὴποτε εὐαγοῦς οἴκου διοικητὴν ἢ οἶον δὴποτε ἐκκλησιαστικὸν φρόνησιμα χειρίζοντα. Et infra iii. 9 : Τοὺς οἰκονόμους καὶ ξενοδόχους καὶ νοσοκόμους καὶ πτωχοτρόφους καὶ τοὺς τῶν ἑλλων εὐαγῶν οἴκων διοικητὰς καὶ τοὺς ἅπαντας κληρικῶς κελεύομεν ὅπερ τῶν ἐμπιστευθεισῶν αὐτοῖς διοικήσεων παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἢ ὑπόκειται, ἀποκρίνεσθαι καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς ἰδίης διοικήσεως κληροῦσθαι καὶ εἰσπράττεσθαι. Orphanotropheum locum orphanis educandis deputatum memorat Cedrenus in Leone Armenio ad S. Pauli castra locatum.

Ib. [Ὁ πρωτονοτάριος, Ita vocatus jam ab antiquo a Socrate quidem Graeco, vii, 25, et a Marcellino Latinae linguae scriptore, l. xv. Primicerium notariorum nuncupat Pancirollus in Notit. Imp. Or. c. 92, eidemque tres notariorum ordines, tribunorum, domesticorum et inferiorum tribunorum, supponit. Alios τοῦ βασιλέως, τῆς ὑπουργίας, τοῦ βασιλικοῦ ἰδιοῦ lego in Theophane et Leone Grammatico : prototonarios non paucos in Jure Gr. τοῦ δρόμου ἀρσιστίαν in Joanne Comneno et Andronico apud Nicetiam. Ταχυγράφους si legas, semper notarios geruas : verum cave ne valde dissitos scriptores ταχυγράφους et καλλιγράφους 202 confuderis : qui enim cito, prave, qui tardius, scribit quoque rectius et nitidius.

P. 11. [Ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων. Memoriale, quem magistrum memoriae vocat imperii Notitia, putat Meursius institutum, ut laudationes eorum qui militiae aut alibi fortiter se gessissent imperatori suggereret ac praemiis cohortandos admoneret ; clarumque istiusmodi officii se reperisse gaudet monumentum tum apud auctorem c. 5, tum apud Agathiam l. iv. his verbis : Ἐκ βασιλέως τῷ Ρουστίκῳ ἔχον ἐπίταγμα, ἐφ' ᾧ ἕκαστά τε τὰ κοινόμενα εἰς τὸ ἀκριβὲς διαγγέλλειν καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀρεστεύοντας τοῖς βασιλείοις δώροισιν φιλοφρονεῖσθαι. At non unicum hoc est memorialis munus, qui de omnibus ad rempublicam et principem spectantibus, de publico bono adaugendo, removeudis incommodis, puniendis sceleribus aequae ac virtute compensanda ipsum commovere ac commovere suscepit. Non repudiandum huic sententiae testimonium promit Cedrenus in Justino, ubi praefectus urbis loquitur : Συγχωρεῖτω με ἡ βασιλεῖα σου εἰσερχεσθαι πρὸς σε ἀκωλύτως τοῦ τὰ ἀνέκοντα ὑπομνήσκειν τὸ κράτος σου, καὶ βεβαίῳ μετὰ τριάκοντα ἡμερῶν μὴ εὐρίσκεσθαι τὸν ἀδικοῦντα ἢ ἀδικούμενον· εἰ δὲ τις ὑπομνήσει περὶ τίνος ὑποθέσεως, ἧς ἦκουσα ἐγὼ καὶ οὐκ ἐξεδίχησα, κεφαλικῶς τιμωρηθῆσθαι.

Ib. [Ὁ δομῆστικὸς τῶν τειχῶν. Reges, consules, imperatores muris urbes cinxisse non infrequenter legimus ; bellorum duces etiam hoc onus assumpsisse Belsarii Narselisque res gestae docent : transiit hoc studium ad ipsos urbium populos, ac de-

A muni plebis expensis, novo a Leone Isauro imposto tributo, nusquam tamen deinceps extincto, fuere CPoli reparati. Theophanes in ejus Vita : Ἐπεκράτησεν ὁ σεισμὸς μῆνας δώδεκα. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἰδὼν τὰ τείχη τῆς πόλεως πτωθέντα, διέδραμε τῷ λαῷ ὅτι ὁμοίως οὐκ ἐκπονήσει τὰ τείχη κτίσαι. Ἄλλ' ἡμεῖς προεπέταξαμεν τοῖς διοικηταῖς, καὶ ἀπαιτοῦσιν εἰς τὸν κανὼνα δλοκοτίνην, μιλιαρσίην. Καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεία, καὶ κτίζει τὰ τείχη. Ἐντεῦθεν οὖν ἐπεκράτησεν ἡ συνθήκη διδόν τὰ δεικνύμενα τοῖς διοικηταῖς. Ac inde forsitan eussanavit pariter ut marorum praefectus institueretur : tunc enim primum occurrit, in Theophane, Nicetas quidam Anthrax ἄρχων τοῦ τείχους, qui, ut ex dictis de domestico patet, domesticus marorum non inepte potest scribi.

Ib. [Ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. Praecipuus cubiculariorum ac sacri cubiculi praefectus, cuius curam et custodiam παρακοιμημένην σοφοκίτης demandatam habet. Ita auctor ipse infra c. 5. Letum etiam somno capiente ac imperatori noctu custodiendo in sacro cubiculo habuisse constat ex Leone Grammatico in Michaelis Theophili filio : Ἰγνάτιος δὲ κοιτωνίτης ἀπαλθὼν τοῦ κλισίαι τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος εὐρὴ διετραμμένην, καὶ ἀπογνοὺς ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κλίνης, τίλλων τὰς τρίχας αὐτοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως ὕπνου θανάτῳ παραπλήσιον κοιμωμένου ἀδρόως ἰδὼν βασιλεὺς μετὰ καὶ ἑτέρων τὰς θύρας ἀνέβη. Καὶ ἐκφοδοῦ ἐξελθὼν Ἰγνάτιος ἀντίπιπεν βασιλεῖ μὴ κλισθεῖν. Cuiusmodi hic imperatoris defuncti corpus. Idem Leo paulo infra : Ἀπέστρεψε δὲ βασιλεὺς καὶ Παῦλον κοιτωνίτην τοῦ ἐνταφιάσαι τὸν Μεγαλ. Callierinitem προκαθήμενον τοῦ κοιτῶνος memorat Cantacuzenus, i, 19.

Ib. [Ὁ προκαθήμενος τοῦ βαστιαρίου. De vestiario Hesyehius : Βαστάριον τόπος ἐν ᾧ τὰ χρήματα τίθενται καὶ τὰ ἱμάτια τοῦ κοινοῦ. Ut vestes asservat, vocatur alibi ab auctore τὸ ἐντὸς ἀλλαξιμῆριον ; penetrals vestibus mutandis dispositum, quasi dicas mutatorium ; ut ararii munere defungitur, a Niceta l. iii Alexii Comneni τὸ ἕστω ταμείον, internum ararium. Latini idem praestat vestiarium ex bibliothecariis Guilielmo et Anastasio, illo quidem in Stephano VI scribente : Quid mirum si vestiariorum gazas reperit ? Hoc autem in Severino : Sigillaverunt 203 omnia vestiaria ecclesiarum seu cimelia episcopi. Nec superflue duas istas significantias conjunctim ponendas censui : huic enim vestiarii curatorum ut vestium custodia nullatenus deneganda, ita regia thesauri cura nec non rei domesticae, aequae ac privatarum, logothetae et aliis tribuenda cum auctore c. 5, ubi postquam protovestiarie subjectum asseruit : Ὑπηρετεῖ δὲ, inquit, εἰς τὰς προσφερομένας καὶ ἐξερχομένας εἰσόδους, τὰ καὶ ἐξόδους. Confirmat Anna Comnena Alexiados ut vestiarium sive cubiculum imperatoris idem fuisse quod et ejusdem ararium : Βυζαντινῶν δὲ τινεῖ καὶ ὁδὸν ἐντυχῶν, χρυσοῦ βαλάν-

τια ἱκανὰ ἐπιφερομένων καὶ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἀπίσκει, ἤσσο αὐτὸν ταῦτα δὴ τὸ Ὀμηρικόν· Τίς πόθεν εἰ ἀνδρῶν; καὶ ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ ἐμάνθανεν δεῖ τὸν πολλὸν χρυσὸν ἐπιφέρεται ἀπὸ τιῶν εἰσπραξέων, καὶ δεῖ πρὸς τὸν κοίτωνά τοῦτον διακορίζαι. Hodie pariter ararium et fuscus pontificis camera apostolica nomine indigitatur, la camera; summusque camerarius apostolicis quoque gazis præficiuntur, ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιάριου, quem Leo Grammaticus in Constantino Leonis filio περιμυκήριον τοῦ βασιλικοῦ βεστιάριου dixit.

P. 11. [Ὁ βεστιάριος. Vestiarium hunc census protovestiariorum et vestiariorum præfecto subjectum. Ejus præcipuum munus est summa circa vestiariorum vigilantia ac ejus perpetua cura; unde ἐκ expeditione marina suscepta triremi illud deportant imperat, ac ejus triremis velut apotheca vestiariorum imperatoriam sequitur. Auctor, c. 5.

P. 12. [Ὁ σταυροδρόχης idem officio ac μάγας σταυροδρόχης, verum ei suppositus.

Ib. [Ὁ λογαριαστής τῆς αἰῆς αὐτῶν thesaurarius, qui meritis et obsequiis stipendia exæquat. At non tam rationum ararii quam ministeriorum discussor ac disceptator existit. Auctor de illo uberius c. 9, nos de logariasta, ubi de magni hujus nominis officio.

Ib. [Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν Μουρτάων. Qui sint Murtati conspiciere quidem, at non certo probare possumus. Est certe μούλτων seditio, tumultus, apud Constantinum Porphyrogenitum in Nov. Ἐπιβουλαὶ ἐπιχειρεῖν ἢ μούλτων. Cujus sententiam referens Mathæus Blastares Elementi Σ c. 11, in Nomoc. scribit μούρτων vice μούλτων; recentioribus enim l. in pmutare quam familiare, ut ἡρθεὶς vice ἤλθε·, ἀρμυρὸν vice ἀλμυρὸν. An vero ἀπὸ μούρτων Μουρτάτοι, non qui tumultum excolunt, sed qui compescant silentiariorum vice, vel etiam si tumultum edant, ad reverentiam imperatori exhibendam, velut præsentis majestatis signum edunt, literatus hecior judicabit. Murtatos porro stationarium militum agmen esse nulli dubium, ut eorum ducem στρατοπεδάρχην, qui Leoni in Tacticis καπιτεύκτωρ.

Ib. [Τῶν Τζακόνων. Laconum hodie vocari Tzacones recte observavit ex Gregora l. iv Meursius. D Gretserus, Bullengerus: corrupte tamen τζ vice λ substituit in dicitur. Sunt itaque Tzacones germana popularique pronuntiatione a Tzaconia Peloponnesi monte, qui antiquis Cronium est vocatus, oriundi. Ita Gemistus apud Ortelium et Georgius Corontius in rescriptis. Magistrum porro Tzaconitam, de quo Luitprandus in legatione, esse hunc τῶν Τζακόνων στρατοπεδάρχην nullo auctore Meursius affirmat.

Ib. Μνοκιάβαλλοι iidem qui μόνιπποι, unio pugnautes equo. Hoc Polephaius κλήτας vocat, Pfinius xxvii, 5, caletes, Saneon singulatores ab equo singulari quo utebantur. Κόλης Suidæ μόνος ἵππος, καὶ ὁ ἐπὶ τούτου φερόμενος· ὁ σκλάβιος, ὁ γυρνός. Καὶ ἵππος δὲ κέλης ὁ γυρνός. Scholiastes Græcus,

κέλης ἵππος μόνιππος. Plura Hermannus Hugo de militia equestri, iii, 4.

204 P. 12. [Τζάγγρα arcus, τζαγγράτορας sagittarios quidam cum Meursio reddunt: quos autem arcus, quos sagittarios intelligant non exponunt. Breviter et sincero. Τζάγγρα balistæ sunt, de quibus Cantaczenus, i, 36: Ἐκ τῶν Λατινικῶν τῶν λεγομένων τζάγγρων ἀρπίντες βέλη. Belle interpret in margine: Inde tsangratores, qui arcubalistarii fuerunt, quorum usus in bellis tunc temporis plurimus. Sunt et testimonia quæ arcus hujusmodi indicent, Annæ. l. vii: Τὸ ἀπὸ τῆς τζάγγρας (femineum reddidit femina) βέλος ἐμπισόν. Nusquam hoc de usitato arcu diceretur, sicut nec illa Heronis μαγγανότζαγγρα, machina balistariorum.

Sunt et alia quæ balistarios ingerant, Nicetas in Manuelē Comneno, l. ii: Φραξάμενοι τε, ὡς εἶχον, τὰ τεύχη τοῖς ταῖς καὶ τζαγγράτορας. At nisi τζαγγράτορες balistarii forent ab aliis sagittariis diversi, ut quid utrorumque mentio, ut ex iis moribus tutamen accederet? Arcus tamen est balista, balistarii quoque sagittarii sunt, quos proinde τζαγγροτότας nominat Nicetas in Alexio l. iii. At Phranzis intorpes Pontanus belle rursus de illis ii, 14: tsangratores (quidam enim codices habent τζαγγράτορες, alii τζαγγράτορες) genus sagittariorum, alterius generis vestes et insignia habebant, ab aliis nempe sagittariis Tzaconibus sive Laconibus diversa.

Ib. [Τῶν μεγάλων παλατίων. Plura fuere Cpoli palatia ab historicis ac speciatim Originum CP. auctore memorata: qui supremus omnium curator et custos, is est προκαθήμενος, de quo in præsentia. Legantur Gillius et Pancirollus de 14 regionibus urbis CP. Unum fuit inter reliqua præcipuum. Leo Grammaticus βροβλεων, Nicetas, l. i Isaacii μέγιστον ἀρχεῖον, Manuclis l. i μέγα ἀρχεῖον, ἔνθα τῶν χρημάτων αἱ σωραὶ καὶ τὰ τῶν κρατούντων γνωριστικὰ περιβλήματα. Aliibi μέγα βροβλεων, rursus ἱερὸν ἀρχεῖον vocat. In eo regium satellitium ac solemnes exebitæ: ea propter vocia Michaelis silentio illud occupare studuit Basilias Macode, in Leone citato; Manuel vero Joannis Comneni filius a patre quantumvis renuntiatus, hoc unum sollicitus ambiebat, ut palatium imperii arcem teneret, in Niceta loco jam memorato.

Ib. [Ἐρὰν Blacherne ad maris sinum Cpoli: τὸν ἐν Βλαχέρναις κόλπον memorat Codrenus in Michaelē Balbo, in eo non sacras modo θεῖαρες, sed et regias imperatoribus Pulcheria construxit ἱεῖλα, quarum eustodie fuit sollicitus hic προκαθήμενος. Nicetas in Alexio Manuclis F. τοῦ Ἀνδρονίκου καταβάνας: ἐκ τοῦ τυραννείου εἰς τὸ ἐν Βλαχέρναις βροβλεων, καὶ γενομένου κατὰ τὸν ἐν τῷ τούτου ἕλη-φερῆ δόμον, ὡς Πολύτιμος λέγεται. Incultum ruinæque vicinum describit Gregoras, iv, 7: Τὸ γὰρ ἐν Βλαχέρναις ἡμέλητο ἐκ πολλοῦ, καὶ ἦν τὸ πλείστον γε ἐκ πολλοῦ καινοῦ καὶ κόνας ἐμπειλησμένων, quapropter urbe recuperata in eo habitare negle-

xii Michael Palaeologus. Tandem sub imperio Turcico misere conflagavit. Lego Cantacuzeni, i, 56 : Περσινόν τινα τῶν ἐν Βλαχέρνας προκαθήμενον βασιλείων, τῶν τῆδε ταυτῶν τὴν φυλακὴν πεπιστευμένον. Hoc προκαθήμενον hujus officium.

Ib. [Ὁ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων. Magistorum, ducum, comitum, Orientis et Occidentis praetoris praefectorum deplorandae reliquiae sacrae hi duo domestici Orientalium ac Occidentalium copiarum, sub magno domestico, vix et pene nomine praepositi. Itaque praeter δούκας, κόμητας ac στρατηλάτας τῆς ἐφῶς καὶ τῆς ἐπέρας, obviam apud Theophanem, Cedrenum, Zouaram, Anḥam et alios passim reperendos, observo etiam στρατηγούς ampliori potestate donatos, hos quidem in Oriente, illos in Occidente imperitasse. De Orientali praefectio loquitur Theophanes in Zenone : Ὁ βασιλεὺς θέλων τὸν ἄλλον πληροφορησάσθαι ἐποικήσαν αὐτὸν στρατηγὸν τῆς ἐφῶς πάσης, δοὺς αὐτῷ ἐφῆσταν πᾶσαν, ὥστε καὶ δούκας ποιεῖν. Ἀνατολικούς στρατηγούμενους ὑπὸ Λογγίνου celebrat idem Theophanes in Copronymo, et sub ejus filio Leone, 205 Ῥωμαίων στρατηγὸν τῶν ἀνατολικῶν ; Leo Grammaticus Bardae comobryniium μονεσ-ράτηγον εἰς τὰ δυτικὰ θέματα. Exin domesticatus nomine inductio, de quo superius, occurrit in Oriente δομέστικος τῆς ἀνατολῆς τιμηθείς, apud Nicetam in Isaacio Angelo apud Anḥam l. viii, quemdam τὸν δομαστικόν αἰτούμενον τῆς ἀνατολῆς, apud eandem, l. ii, δομέστικον τῆς ἐπέρας, l. vii προκεκρισθῆναι μεγάλον δομέστικον τῆς δύτικως, apud Nicetam laudatum et Cantacuzenum δομέστικον τὸν δυτικῶν θεμάτων reperies.

P. 12. [Ὁ μαγας μυρταθης. Georgius Coresius jejane quamvis, solus tamen hanc vocem exponit in epistolis, et vult esse ducem satellitum, quorum insigne fuit myrti ramus in pileo gestatus.

Ib. [Ὁ πρωτοκόμης. Qui principem ducem vel agminis bellici caput hic intelligit, errat. Comes, de quo sermo, θαλάσσιος, officium habet in classe, auctor c. 5, versus finem, et magnam ducem, drungariam magnam et aniralium pone sequitur, juxta dignitatis gradum. Uno verbo erotarcha est, remigii praefectus, qui remiges agit, et dux est impellendis remis, adestque gubernatori in regenda triremi : comite, officier de galère. Leo in Tacticis comit. 19 : Οὐχ ὡς ἔτυχε πάντων τῶν δρομίων πορευομένων, ἀλλ' ἐπιστήσας αὐτοῖς ἄρχοντας ἢ κατὰ πέντε ἢ κατὰ τρεῖς δρόμωνα; ἕνα τὸν λεγόμενον κόμητα, ὅστις ναύαρχός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν ὑπ' αὐτὸν δρομίων ὑπάρχων φροντίσκει προσεχίστερον περὶ πάντων εὐχόλιος, καὶ διατίθει πρὸς ἕκαστα. Et paulo infra : Στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντό ποτε τοῖς ἄνω χρόνοις, καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦς κόμητας καὶ κένταρχοι. Eustathius quoque Iliad. i : Ναύαρχον τὸν τοιοῦτον φασιν, εἴη δ' ἂν ὁ τοιοῦτος ὁ καὶ κόμητης παρὰ τοῖς ὑστερον. Qui cunctis hujusmodi praesit, πρωτοκόμης. Matthaeo monacho jam exscribendo πρωτοκόμης τῶν ναυτικῶν dicitur.

Ib. [Ὁ παπαίας. Minor hic alio quāi μέγας παπαίας. Intellige idem de eo qui sequitur, drungario et myrtaitē.

Ib. [Δρουγγάριος. Leo in Tact. comit. 4 : Δρουγγάριος λέγεται ὁ μισθὸς μισθὰς ἄρχων. Μισθὰ δὲ ἦτοι δρογγῶς τὸ ἐκ ταγμάτων ἦτοι ἀνδρῶν τῶν λεγομένων κομήτων συγκαίμενον πλῆθος. Κόμητης δὲ ἐστὶν ὁ τοῦ ἐνὸς τάγματος ἦτοι βάνθου ἀφηγούμενος. Drungarius itaque chiliarchus est sive tribunus, nobis maître de camp.

Ib. [Ὁ σεβαστός. Imperator Latinis Augustus quosdam dicitur, Graecis σεβαστός. Alexium nihilo secius ante tyrannidem arreptam ropério hoc nomine ab imperatore et senatu decoratum. Anna ejus filia, l. i : Ταῦτα μὲν ἔστω κλεινοκτῆματα καὶ πρὸ τοῦ θρόνου κατορθώματα, ὧν ἀπάντων γέρας ἀπέλαβε παρὰ τοῦ αὐσεκράτορος τὴν τοῦ σεβαστοῦ ἀξίαν, σεβαστός ἀναρρήθεις ἐκ μέσης συγκλήτου. Erat adhuc sub Constantino Monomacho non nullis annis Alexio superiore honoris plena σεβαστοῦ appellatio. Alanam enim pellicem ille σεβαστὴν ὠνόμασεν, inquit Zonaras, καὶ εἰ μὴ τὴν βασιλίδα, τὴν Θεοδώραν λέγω, πεποιήτο δι' αἰδοῦς, βασιλισσαν τὴν ἑρωμένην ταύτην ἂν εἶπε. Iterum : τιτίμητο δὲ ἡ γυνὴ σεβαστῆ, αὐτῆ πρώτῃ τῆς πρώτης βασιλισσῆς ἀπονεμηθείσης καὶ ἀξίας καὶ κλήσεως, καὶ ὠνομάζετο δέσποινα. Alexius tertium fratrem Nicephorum renuntiavit σεβαστοῦ, et iterum Zonaras, et Anna in patris Vita : Νικηφόρος ὁ δευτερός ἀδελφὸς μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου προβέβληται, τὴν τῶν σεβαστῶν καὶ οὕτως ἀνάκλησιν μετέκληται. A sanguini regio alienis dignitas hinc postmodum collata : recenset enim Nicetas quosdam Georgium σεβαστὸν, fratrem Andronici nondum imperiam adepti uxoris ; viluitque deinceps magis ac magis, legiturque in Isaacio Angelo, l. iii : Σταλαὶς ὁ σεβαστός, κύριος Θεόδωρος, ὁ Χούμνος, χαρτουλάριος ὧν τῶν ἱπποστάθμων. In hac dignitatum noticia 206 οὐραγοῦ vices obtinet, qui Alexii tertii tempore circa CP captam πανσέβαστος, σεβαστός, ridicule audiebat, Juris GR p. 285 in suprema margine. GOLL.]

P. 12. Ἐκ τῶν κανικλίου ἦρ. Male Junius : Canicleo socer imperatoris praerat atque vehabatur. Sensus verus est quem expressi : tanta enim erat caniclii dignitas ut posset impetrare filio suo filiam imperatoris et filiam suam. Exemplam invenies apud Gregoram l. vii, et Cantacuzenum l. i. Graecis unico vocabulo dicitur κανακλίων canacelius. Apud Tyrium, 22, 6, Canacelinus appellatur, ut et in Ligurino Gualtheri l. 8 : Graeci cognominis usu Hinc caniclinus erat, nobis camerarius idem Esse potest. Radevicus cancellarium interpretatur l. i. De gestis Friderici imp. c. 47 : Unus de servis palatii, canacelinus videlicet, quem nos cancellarium dicere possumus. Verum nec camerarius nec cancellarius erat, sed ordinis longe celsioris et augustioris. Erat canacelum augustissimum et magnificentissimum palatium, cui sub Theophilo imperatore iconoma-

cho caniciei titulo præerat Theoctistus, tanta gratia apud Theophilum pollens ut quasi secundus imperator esset, teste Zonara in Theophilo. Adjunctum erat ejusdem nominis monasterium, in quod Nicephorus Botoniatas Alexii Comneni et aliorum conjuratorum matrem et conjuges mandavit, ut scribit idem Zonaras in Alexio Comneno.

De caniceo seu præfecto caniciei Codinus p. 17 ed. Jun. : Ὁ ἐπὶ τοῦ κανικαίου ὄχουµενος, equo scilicet vel alio vehiculo intra aulam Cpolititanam; quod nulli alteri concessum. Magna erat dignitas, cujus passim sit mentio apud historicos Græcos. Joannes Curopalata in Michaele Rarabe : *Animæ quasdam maculas simulat se cuidam religioso explicare velle per Theoctistum, quem postea caniciei dignitate honoravit.* Eadem de caniciei præfecto Theoctisto Cedrenus, ubi de cæde Leonis Armeni agit. Idem Cedrenus scribit occiso prædicto Theoctisto a Barda, Bardam dignitatem caniciei in se transtulisse. Curopalata in Constantino Leonis filio : *Paulo post missus est ab Augusta patricius Basilias caniciei præfectus.* De eodem caniciei præfecto Theoctisto Zonaras in Theophilo Imperatore : *Uxorem et caniciei præfectam multum obtestatus est (Theophilus) ne paterentur venerandas imagines reponi.* Idem Zonaras in Alexio Comneno : *Comneni rebus suis jam in tuto collocatis, matrem et conjuges ex τῆ; μονῆς τοῦ κανικαίου, ex monasterio caniciei, ad regiam accersiverunt.* Ubi Wolfus interpretes, ex Caniceo monasterio. Ex qua versione suspicari quis posset caniceum fuisse monasterium, tametsi adjuncto palatio : nam monasteriis, nominativum ei quod Hodegetria nominabatur, et templis præcipuis, ut Blacherniano, adjungebantur palatia, in quibus imperatores vel pietatis vel recreationis causa aliquando versabantur. Hinc Junius τὸν ἐπὶ τοῦ κανικαίου putat præfectum fuisse arcis et monasterii hoc nomine in urbe Cpolitana. Quæ sunt etiam sententia Wolfii in indice ad Zonaram. *Caniceum*, inquit, *monasterium* 207 p. 123 et 224. Xylander in notis ad Cedrenum num. 196 ingenue fatetur se nescire quid sit caniciei dignitas. Nicephorus Gregoras, lib. vii : *Erat iam procurator negotiorum imperii vir prudens et ob industriam et reipublicæ gerendæ scientiam imperatori charus, unde et auctoritate et opibus pollebat, Nicephorus caniciei præfectus. Is blandis sermonibus et obsequiis lenitate imperatoris conciliata, petiit et accepit generum filium ejus Joannem, indignante quidem et refragante imperatrice, sed tamen accipit.* De eodem Nicephoro caniciei præfecto Cantacuzenus, 1, 14 : *De senatu palatino præsentibus aderant magnus logotheta Metochites, cujus antea meminimus, et Nicephorus qui caniciei præerat et vehi solebat, admirabili sapientia consilioque præditus, et ab imperatore benevolentia honoreque singulari dignatus, ita ut etiam Irene filiam ejus Joanni despota filio suo nuptiis conjungeret. Hic Nicephorus prius imperatoris domesticæ administrabat : tum autem podagra confic-*

tatus functione illa abierat. Nihilominus summo eum honore Imperator prosequabatur.

Ex hoc et prædicto Gregoræ loco intelligis quare præfectus caniciei consocer imperatoris appellaretur; quia tanta erat hæc dignitas, ut præfectus caniciei posset filio suo impetrare filiam imperatoris et filia filium. Hinc συμπέθερος; nam præfectus caniciei a filia imperatoris, si nupta filio esset, vocabatur socer, et imperator a filia præfecti caniciei socer. Idem factum quando filius imperatoris in matrimonio habebat filiam præfecti caniceo.

Idem Cantacuzenus, iv, 40 : *Palæologus præsidem caniciei Angelum legatum mittit.* Nicetas Choniates lib. 1 de rebus gestis Manuelis Comneni, de Stypiola agens : *Tandem ad caniciei magnificentum munus et intimam etiam imperatoris familiaritatem promotum magis etiam extulit.* Hanc tamen tantam dignitatem sua granditate inferiorem duxit Constantinus Mesopotamita, ut libro ii de Alexio Comneno scribit idem Nicetas : *Caniciei officium, inquit, quod Isaaco imperante obtinuerat, et rursus offerebatur, ut suo fastigio inferius renuit.* Georgius logotheta Acropolita in Chronico Cpolitano, non procul a fine : *Misit imperator ad regem Sicilia apostatæ generum per Nicephorum caniceum;* ubi ipse caniceo præfectus caniceus appellatur, ut et in disputatione Gregentii κανικαίου.

Duravit hæc dignitas ad imperii Cpolitani extrema usque tempora. Palæologus apud Phranzem, ii, 17 : *Duxi ego uxorem Helenam filiam Alexii Palæologi Exemplaconis, qui caniceo præerat.* In disputatione Gregentii imperator : *Erbæ seu Herbauo patrinus seu susceptor in baptismo factus Leonis nomen imposuit, et hypocolesionem (ὕπεκκλησιον) eum fecit, quem Romani patricium et canicionem appellant.* Exstat hæc disputatio t. IV Biblioth. Patrum, cujus occasione Meursius varia philosophatur in suo Lexico, v. Πατρικιος. Observa non omnem patricium fuisse canicionem, sicut hæc disputatione Gregentii affirmare videtur, quia unus caniceo præfectus erat, multi autem 208 patricii. Contingere quidem poterat ut caniceo præfectus patricius esset, sed id non erat necessarium.

Observa secundo falsum esse quod Meursius scribit : *imperatorem ecclesiæ et rebus ecclesiasticis præfuisse veluti supremum caput.* Nullus imperator orthodoxus hunc titulum sibi arrogavit : schismaticorum et hæreticorum hoc proprium est. Orthodoxi imperatores norunt se esse oves Ecclesiæ, non pastores, subditos, non capita. Defensores itidem ecclesiæ sunt : capitis nomen summo pontifici, Christi vicario Petrique successori non inviti relinquunt. Ne Calvinistæ quidem Puritani capitis ecclesiastici nomen regibus tribui serunt. Notum est quam limis oculis Calvinus regem Angliæ ob hunc titulum assumptum aspexerit, et in Belgio quam ferventiores Calvinistæ obsistant ne sæcerati

ordines pro capite ecclesie offerantur et agnoscantur.

Observa tertio falsum esse quod Meursius dicit, patricium aliquem ἐπακκληστον dictum tenuisse vicem imperatoris in hoc, ut ita loquar, capitaneatu ecclesie. Sed ut fictitium est vultum imperatorum catholicum pro capite Ecclesie sese venditasse, ita fictitius est iste patricius vicarius imperatoris in rebus ecclesiasticis. Et tamen hoc semel effudisse non contentus, id v. ἐπακκληστων recivuit. Scilicet imperator Judicum recentem a baptismo suum in rebus ecclesiasticis vicarium constituisset, etiamsi pro capite ecclesie se venditasset, rudem adhuc rituum Christianorum et ecclesiasticam politiam ignarum. Politica igitur dignitas erat, non ecclesiastica, quemadmodum et patriciatus et prefectura caniculi.

Longe alia et aliter de prefectura caniculi doctissimus vir Nic. Alemannus: nam in commentario ad Ἀνέκδοτα Procopii, quae ipse nuper evulgavit, in illud p. 29, v. 2: *Colore imbutus quo scribere mos est Imperatoribus*, ita scribit: *Gregorius Secundus ad Leonem Isaurum imperatorem*: Litterae suae et non alienae sigillis imperatoris obsignatae diligenter essent, et accuratae intus subscriptiones per cinnabarium propria manu tua, ut mos est Imperatoribus subscribere. *Cinnabarium vocavit ob coloris similitudinem: sed imperatorum encaustum purpureum erat ex murice*. Sacri affatus, quoscumque nostrae mansuetudinis in quacunque paginarum scripserit auctoritas, non alto vultu penitus aut colore nisi purpurea tantummodo inscriptione lustrentur, scilicet ut caeli muricis et tritil conchylli ardore signentur. Hanc autem sacri encausti confectionem nulli sit licitum aut concessum habere, I. 6 C. *De divers. rescripti*. *Encaustum hodie in Italia dicitur enchirostro; encausta et encaustaria legendum in l. 9. C. De Agric. Liquor ille purpureus, quem hic non atramentum sed purpuramentum vocare licet, servabatur in atramentario, nisi dicere malis etiam purpuramentario; quod cum caniculi formam effigiemque praese ferret, quales atramentariorum formae hodieque usurpamus, ob id caniculus est appellatum. Et a caniculo erat qui cavari ejusmodi purpuramentarium ministrabat. Anastasius Bibliothecarius ad octavam synodum Act. 40: 209 Praepositus caniculi est qui curam et custodiam gerit caniculi, id est atramentarii, es quo imperator phoeniceas litteras scribit in chartis: Ad nomen et quid praeterea Caesari subscribendum erat, id praepositus caniculi manu sua exarabat, quod in calce ejusdem synodi Christophorum Basilii imperatoris a caniculo fecisse liquet. Praeferebantur caniculo primarii a secretis, quorum magna dignitas et auctoritas fuit, utpote quae solis tandem imperatoris sanguine propinquis concederetur. Quae Junius de hoc officio apud Codinum, unquam sunt. Haec Alemannus; cujus sententiam non improbabilem Anastasii Bibliothecarii auctoritas efficit. Nec a caniculo abludit nomen, quo Graeci*

utuntur, quibus solemne Latina vocabula nonnulli inflectere et ad Hellenismum quoad licet conformare. Porro verba actionis decimae, ad quae Anastasius supra dictam notam adiecit, sunt ista: *Post hos piissimi et amatores Christi imperatores Basilus et Constantinus figentes quidem propria manu in quinque voluminibus (seu etiam pluribus) pretiosae crucis figuram, Basilio Magno imperatore, similiter etiam et Constantino figente crucem pro se et fratre suo Leone subscribente quoque nominatrum imperatorum propria manu, et subscriptionis residuum subscribente Christophoro protosecretis et praeposito caniculi*. Graeca editio Romana ita habet: Καὶ μετὰ τούτους οἱ βασιλεῖς Βασίλειος Κωνσταντίνος καὶ Λέων, πηξάντων μὲν ἰδιοχείρως ἐν τοῖς πέντε βιβλίοις τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸν τύπον τῶν βασιλείων, καὶ γεγραφεῶν τὰς οἰκείας ὀνομασίας, τὸ δὲ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γεγραφότος Χριστοφόρου πρωτασηκρήτου καὶ ἐπὶ τοῦ κανικελίου. *Quod reliquum erat, Christophorus protosecretis et praefectus caniculi subscripsit*. GAETSER. in Addend.

P. 12 [Ἐπὶ τοῦ κανικελίου. Nugas referrem, si appictos a quibusdam τῷ κανικελίῳ sensus in medium producerem. Ad propositam veri scopum recta pergo. Κάβιον non canistrum modo, sed et lanx et patella est Homero. Κάβιον quoque caliculus fusorius vertitur: nam τοῦς μεταλλικοῦς τοῦς ἐργαζομένους τὰ κανία μεταλλίους φάβρος fusorius caliculis utentes dixit Eleutherius Zebelenus. Uno verbo δοχείον quodvis exiguum, quale ἀλάδαστρον, φωκάδιον, μυροθήκη, est κανίον sive κανίον, vasculum, ampulla, myrothecium, acetabulum. Κλέος quoque gloriam dignitatemque referre non ignorat qui Graeca summis degustavit labiis. Erit itaque κανικελίον vasculum inter cetera dignitate vel gloria praecipuum, quae fuit illud in quo gloriae dignitatisque suae insigne, liquorem inflectet purpureum quo chrysomellis et sacris diplomatis subsignabant, Imperatores jubebant asseruari. Ille vero cui vasis hujusmodi custodiam demandabant, ὁ ἐπὶ τοῦ κανικελίου salutabatur. Lego etiam κανικελίον apud Leonem Grammaticum et Cedrenum. De eodem Gregentius: Ὅν οἱ Ῥωμαῖοι κανικελίονα προσαγορεύουσι, quem Romani canicleonem exponunt. Radevicus et Guntherus reddunt caniclinum. At non contentam in varias formas vocem, sed sensum e vulgo et ex Nicetae testimonio quam dilucide profero. Mannel Commens, inquit ille Vitae ejus l. 1, 4, Theodorum Styrrioniam εἰς τὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικελίου μεγαλοπρέπει προσιδίζει τιμὴν καὶ τὴν κατὰ τῷ βασιλεὶ μεγάλῃν οἰκειωσιν. Invidet propterea punitus quidem logotheta: Οὐκ οὖν κατὰ καρδίαν ἀνταλαβὴν πληγὴν εἰληφώς; ὁ δηλωθεὶς λογοθέτης ἐκ τοῦ τῷ Στυκπιωτῇ δοθῆναι δοχείον ἐρυθροδάνου διάλιθον χρύσειον, scribit idem l. iii; is igitur idem est qui canicelo praeficitur et qui vasculi purpurei coloris custos est, ut ideo τὸ κανικελίον est δοχείον ἐρυθροδάνου, quod et 210 χρυσόδουλλον: ita namque reponit alia lectio vulgarior, χρυσόδουλλον δούς

μετὰ λίθων λαμπρῶν. Hinc si τοῦ ἐπὶ κανικλείου ὀφφίκιον, ut habet Nicetas in Alexio, III, 3, camerarii cum Gunthero vel cancellarii cum Radevico proprium debeat asserere, æquus lector judicaverit. Illud circa Leonis Arinenii tempora primo inventum vel auditum ex Theophane et Cedreno In ejus Vita conjicia. Munus etiam ejusdem fuit imperatorum subscriptionibus attestari. Sic cum subscripsissent octavæ synodi actioni decimæ imperatores Basilius, Constantinus et Leo, exaratis nimirum ante scripta nomina crucibus, τὸ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γέγραφε Χριστοφόρος πρωτασηκρήτης καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. Hoc est unicuique nomini scripto ipse sua manu adjunxit, ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς. Addit hæc Bullengerus auctoris tacito nomine: Μανουὴλ εἶχε τὸ σύνθετος κανικλίωμα καὶ τοῦ βασιλέως ὀπογραφήν ταύτην, Μανουὴλ ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ κάτωθεν ἀπρωρημένην βοῦλλαν χρυσῆν διὰ μετάρης ὀξείας, καὶ ἔξωθεν τὸ διὰ τοῦ ἐπὶ κανικλείου καὶ δικαιοδότης Θεοδώρου. Quod in Christianissima curia exsequuntur secretarii, ubi principis subscriptione inferius vel a tergo proprium nomen apponunt. Ex his de *canicleo* et *caniculo* collectis a Gretsero copiosis testimoniis desiderata lux accessit.

P. 12. [Συμπένθερος. Qui filium vel filiam alterius filio vel filia in matrimonium locat, fit ei συμπένθερος. Innumeri vero a consoceris hujusmodi distincti dignitatem caniclei obtinuerunt.

Ibid [Ὀχοῦμενος. Corrupta lectio corrigitur, si legatur ὁ Χοῦμος. Isia vero emendationis insti-tuendæ sunt rationes. Prima, quod inusitata sit Græca phrasis ad adeptæ dignitatis indicium ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀξεῖσθαι. Secunda quod, cum interpres reddiderit hic *ad dignitatem vehi*, in commentariis absque auctore exposuit canicleum, ut *egno veheretur*, in palatio jus habuisse. Tertia, cum præsentī hoc capite constet auctorem paulo post Andronicum seniore, de quo scripsit, floruisse, non incongruum est eum de costano sibi canicleo, qui consocer imperatoris fuerit, habuisse sermonem: is autem fuit Νικηφόρος ὁ Χοῦμος, quem Gregoras in Andronico I. VII, p. 168 vet. edit., Νικηφόρον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου nominat, de quo Cantacuzenus, I, 14: Ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Νικηφόρος ὁ Χοῦμος σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμάσιος ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύων πρὸς βασιλέως εὐνοίας τε καὶ τιμῆς, δι' ἣν καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Εἰρήνην τῷ υἱῷ αὐτοῦ δεσπότη Ἰωάννῃ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς. Et quamvis Pontanus interpres olim legerit ὀχοῦμενος ac reddiderit *vehi solebat*, nullum tamen ejus sententiæ consequitur sensum, *Nicephorus qui canicleo præerat et vehi solebat*. Eam obrem novus scholiastes ascripsit *wargini*: interpres legit ὀχοῦμενος, male; nam est ὁ Χοῦμος. Ultima, quæ hanc omnem dirimit, ex Regiis exemplaribus petitur, in quibus non ὀχοῦμενος, sed ὁ Χοῦμος manifeste legitur; ei ex PATROL. GR. CLVII.

A iisdem librorum vitio et affinitate vocum mendam irrepsisse conjicimus. GOAR.]

P. 13. *Magnus bajulus*. Pædagogus vel imperatoris, cum junior esset, vel filiorum imperatoris. Moschopolus: Παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρέτης, ὁ λεγόμενος βατούλος. Cedrenus: Θεοδοσίος ὁ βασιλεὺς Ἄντιοχον πραιπόσιτον καὶ πατρικιον, τὸν βατούλον αὐτοῦ παπῶν ἐποίησε. Etiam Latini hoc vocabulum hac notione usurparunt. Lupus Ferrariensis epist. 54: *Non ergo admittentur a vobis monitores, quos bajulos vulgus appellat, ne gloriam vestram inter se ipsi partiantur*. Hincmarus, epist. 2, ad Carolum Crassum imp. c. 2: *Istis juvenibus, fidelibus filiis vestris, regibus nostris, maturos ac prudentes atque sobrios bajulos singulis constituite*, 211 *qui oderint avaritiam et eos verbo et exemplo justitiam diligere doceant, secundum Scripturam dicentem: Diligite justitiam, qui judicatis terram*. Eadem epist. c. 6: *Ipsi autem bajuli magnopere providere debent ne super socios suos se extollant, sed [agant] juxta Scripturam dicentem: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam.* Idem epist. 3, c. 1: *Legimus quomodo Alexander in pueritia sua habuit bajulum nomine Leonidem, citatis moribus et incomposito incessu notabilem, quæ puer quasi lac adulterinum sugens ab eo sumpsit. Unde in adulta ætate sapiens et rex fortis se ipsum reprehendebat et vitare volebat, sed ut legitur, cum omnia regna vicerit, in hoc se ipsum vincere non potuit*. GRETS.

[Βατούλος, qui βάγυλος quoque Theophani in Leone Copronymi F. scribitur, ἐπίτροπος καλεῖται, ait Gregoras, IV, 9. Moschopolus παιδαγωγὸν καὶ παιδοτρέτην τὸν βατούλον asserit. De Theodosio Theodosii Junioris bajulo Theophanes et Cedrenus, in quem nos alia, pluraque vir eruditissimus Fabricius collegit, ac a Meursio diversa. Hæc nobis qui pueros non regimus de bajulo satis, ne forte aliena dicta huc congerentes infames bajuli flammus. GOAR.]

(I) CATALOGUS AUCTIONUM CODINEO AC MUTATO NONNIHIL ORDINE DISPOSITUS,

ex octo circiter Regiis MSS ad invicem collatis exscriptus.

α'. ὁ δεσπότης. β'. ὁ σεβαστοκράτωρ. γ'. ὁ καίσαρ. δ'. ὁ πανυπερσέβαστος. ε'. ὁ πρωτοβαστιάρχιος. ς'. ὁ μέγας δούξ. ζ'. ὁ μέγας δομestικός. η'. ὁ πρωτοστράτωρ. θ'. ὁ μέγας λογοθέτης. ι'. ὁ μέγας στρατοπεδάρχης. ια'. ὁ μέγας περιμικτήριος. ιβ'. ὁ μέγας κονοσταύλος. ιγ'. ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. ιδ'. ὁ πρωτοσέβαστος. ιε'. ὁ ἐπὶ κέρωνς. ις'. ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος. ιζ'. ὁ μέγας βατούλος. ιθ'. ὁ κουροπαλάτης. κ'. ὁ πρωτοβαστιάρχιος. κα'. ὁ δομestικός τῆς βασιλικῆς τραπέζης. κβ'. ὁ ἐπὶ τραπέζης. κγ'. ὁ λογοθέτης τοῦ Γενικοῦ. κδ'. ὁ μέγας παπίας. κε'. ὁ ἐπαρχος. κς'. ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βασιλικῆς βίβλης. κζ'. ὁ μέγας ἐταιρειάρχης. κη'. ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου. κθ'. ὁ ὑπατος τῶν φιλοσόφων. λ'. ὁ

ordines pro capite ecclesie offerantur et agnoscantur.

Observa tertio falsum esse quod Meursius dicit, patricium aliquem ὑπεκκλησίονα dictum tenuisse vicem imperatoris in hoc, ut ita loquar, capitaneum ecclesie. Sed ut fictitium est vltim imperatorem catholicum pro capite Ecclesie sese venditasse, ita fictitium est iste patricius vicarius imperatoris in rebus ecclesiasticis. Et tamen hoc semel effudisse non contentus, id v. ὑπεκκλησίονα recipit. Scilicet imperator Iudaeum recentem a baptismo suum in rebus ecclesiasticis vicarium constituit, etiamsi pro capite ecclesie se venditasset, iudaeum adhuc rituum Christianorum et ecclesiasticam politiam ignarum. Politica igitur dignitas erat, non ecclesiastica, quemadmodum et patriciatus et praefectura caniculi.

Longe alia et aliter de praefectura caniculi doctissimus vir Nic. Alemannus: nam in commentario ad Ἀνέκδοτα Procopii, quae ipse nuper evulgavit, in illud p. 29, v. 2: *Colore imbutus quo scribere mos est Imperatoribus*, ita scribit: *Gregorius Secundus ad Leonem Isaurum imperatorem*: Litterae tuae et non alienae sigillis imperatoris obsignatae diligenter essent, et accuratae intus subscriptiones per cinnabarinam propria manu tua, ut mos est Imperatoribus subscribere. Cinnabarinam vocavit ob coloris similitudinem: sed imperatorum encaustum purpureum erat ex murice. Sacri astatu, quoscumque nostrae mansuetudinis in quacunque paginarum scripserit auctoritas, non alio vultu penitus aut colore nisi purpurea tantummodo inscriptione lustrentur, scilicet ut cocti muricis et triti conchylii ardore signentur. Hanc autem sacri encausti confectionem nulli sit licitum aut concessum habere, l. 6 C. *De divers. rescript. Encaustum hodie in Italia dicimus enchirostro; encausta et encaustaria legendum in l. 9. C. De Agric. Liquor ille purpureus, quem hic non atramentum sed purpuramentum vocare licet, servabatur in atramentario, nisi dicere malis etiam purpuramentario; quod cum caniculi formam effigiemque praese ferret, quales atramentariorum formas hodieque usurpamus, ob id caniculus est appellatum. Et a caniculo erat qui cavari ejusmodi purpuramentarium ministrabat. Anastasius Bibliothecarius ad octavam synodum Act. 40: 209 Praepositus caniculi est qui curam et custodiam gerit caniculi, id est atramentarii, ex quo imperator phoeniceas litteras scribit in chartis: Ad nomen et quid praetera Caesari subscribendum erat, id praepositus caniculi manu sua exarabat, quod in calce ejusdem synodi Christophorum Basilii imperatoris a caniculo fecisse liquet. Praeferebantur caniculo primarii a secretis, quorum magna dignitas et auctoritas fuit, utpote quae solis tandem imperatoris sanguine propinquis concederetur. Quae Junius de hoc officio apud Codinum, uagae sunt. Haec Alemannus; cuius sententiam non improbabilem Anastasii Bibliothecarii auctoritas efficit. Nec a caniculo abludit nomen, quo Graeci*

utuntur, quibus solemne Latina vocabula nonnulli inflectere et ad Hellenismum quoad licet conformare. Porro verba actionis decimae, ad quae Anastasius supra dictam notam adiecit, sunt ista: *Post hos piissimi et amatores Christi imperatores Basilus et Constantinus figentes quidem propria manu in quinque voluminibus (seu etiam pluribus) pretiosae crucis figuram, Basilio Magno imperatore, similiter etiam et Constantino figente crucem pro se et fratre suo Leone subscribente quoque nominatium imperatorum propria manu, et subscriptionis residuum subscribente Christophoro protosecretis et praeposito caniculi.* Graeca elitto Romana ita habet: Καὶ μετὰ τούτους οἱ βασιλεῖς Βασίλειος Κωνσταντίνος καὶ Λέων, πηξάντων μὲν ἰδιοχείρως ἐν τοῖς πέντε βιβλίοις τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸν τύπον τῶν βασιλείων, καὶ γεγραφεῶν τὰς οἰκείας ὀνομασίας, τὸ δὲ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γεγραφότος Χριστοφῶρου πρωτασηκρητου καὶ ἐπὶ τοῦ κανικελίου. *Quod reliquum erat, Christophorus protosecretis et praefectus caniculi subscripsit.* GAETSER. in *Addend.*

P. 12 [Ἐπὶ τοῦ κανικελίου. Nugas referrem, si appictos a quibusdam τῷ κανικελίῳ sensus in mediam producerem. Ad propositam veri scopum recta pergo. Κάνιον non canistrum modo, sed et *lanx* et *patella* est Homero. Κάνιον quoque *caliculus fusorius* vertitur: nam τοὺς μεταλλικοὺς τοὺς ἐργαζομένους τὰ κανία *metallicos fabros fusorius caliculis utentes* dixit Eleutherius Zebelenus. Uno verbo *δοχείον* quodvis exiguum, quale ἀλάδιστρον, φωκάδιον, μυροθήκη, est *κάνιον* sive *καννίον, vasculum, ampulla, myrothecium, acetabulum.* Κλέος quoque gloriam dignitatemque referre non ignorat qui Graeca summis degustavit labiis. Erit itaque *κανικελίον* vasculum inter cetera dignitate vel gloria praecipuum, quale fuit illud in quo gloriae dignitatisque suae insigne, liquorem videlicet purpureum quo chrysomillis et sacris diplomatibus subsignabant, imperatores jubebant asservari. Ille vero cui vasis hujusmodi custodiam demandabant, ὁ ἐπὶ τοῦ κανικελίου salutabatur. Lego etiam *κανικελίον* apud *Leonem Grammaticum* et *Cedrenum.* De eodem *Gregentius*: Ὅν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ κανικελίονα προσαγορεύουσι, quem *Romani canicleonem* exponunt. *Radevicus* et *Guntherus* reddunt *canicellum.* At non contentam in varias formas vocem, sed sensum e vulgo et ex Nicetae testimonio quam vituclie professor. *Mannel Comnenus*, inquit ille Vitae ejus l. 1, 4, *Theodorum Styppioniam* εἰς τὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικελίου μεγαλοπρεπῆ προεδίάζει τιμὴν καὶ τὴν παρὰ τῷ βασιλεὶ μεγάλῃν οἰκείωσιν. Invidet propterea *amulus* quidam *logotheta*: Οὐκ οὖν κατὰ καρδίαν ἀνταίαν πληγὴν εἰληφώς; ὁ δηλοθεὶς *λογοθέτης* ἐκ τοῦ τῷ *Στυκπειωτῇ* δοθῆναι *δοχείον ἐρυθροδάνου* διάλιθον χρύσειον, scribit *idem* l. iii; is igitur *idem* est qui *caniceo* praefectur et qui *vasculi purpurei* coloris custos est, ut ideo τὸ κανικελίον ἐστὶ *δοχείον ἐρυθροδάνου*, quod et 210 *χρυσόδουλλον*: ita namque reponit alia lectio vulgarior, *χρυσόδουλλον* δούς

μετὰ λίθων λαμπρῶν. Hinc si τοῦ ἐπὶ κανικλείου Ἀ
 ὀφφίκιον, ut habet Nicetas in Alexio, III, 3, came-
 rarit cum Gunthero vel cancellarii cum Radevico
 proprium debeat asserere, æquus lector judicaverit.
 Illud circa Leonis Armenii tempora primo inventum
 vel auditum ex Theophane et Cedreno In ejus Vita
 conjicia. Munus etiam ejusdem fuit imperatorum
 subscriptionibus attestari. Sic cum subscripsissent
 octavæ synodi actioni decimæ imperatores Basilius,
 Constantinus et Leo, exaratis nimirum ante scripta
 nomina crucibus, τὸ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γέγρα-
 φε Χριστοφόρος πρωτασηκρήτης καὶ ἐπὶ τοῦ κανι-
 κλείου. Hoc est unicuique nomini scripto ipse sua
 manu adjunxit, ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς.
 Addit hæc Bullengerus auctoris tacito nomine: Μανουήλ
 εἶχε τὸ σύνθετος κανικλωμα καὶ τοῦ βασι-
 λέως ὑπογραφήν ταύτην, Μανουήλ ἐν Χριστῷ Θεῷ
 πιστὸς βασιλεὺς, καὶ κάτωθεν ἀπρωρημένην βοῦλλαν
 χρυσῆν διὰ μεταξῆς ὀξείας, καὶ ἔξωθεν τὴν διὰ τοῦ
 ἐπὶ κανικλείου καὶ δικαιοδότη Θεοδώρου. Quod in
 Christianissima curia exsequuntur secretarii, ubi
 principia subscriptione inferius vel a tergo proprium
 nomen apponunt. Ex his de *canicleo* et *caniculo*
 collectis a Gretsero copiosis testimoniis desiderata
 lux accessit.

P. 12. [Συμπένθερος. Qui filium vel filiam alte-
 rius filio vel filia in matrimonium locat, fit ei συμ-
 πένθερος. Innumeri vero a consoceris hujusmodi
 distincti dignitatem caniclei obtinuerunt.

Ibid [Ὀχοῦμενος. Corrupta lectio corrigitur, si
 legatur ὁ Χοῦμος. Istæ vero emendationis insti-
 tuendæ sunt rationes. Prima, quod inusitata sit
 Græca phrasis ad adeptæ dignitatis indicium ἐπὶ
 τοῦ κανικλείου ὀξεῖσθαι. Secunda quod, cum inter-
 pres reddiderit hic *ad dignitatem vehi*, in commen-
 tarius absque auctore exposuit canicleum, *ut æquo
 veheretur*, in palatio jus habuisse. Tertia, cum
 præsentī hoc capite consuet auctorem paulo post
 Andronicum seniore, de quo scripsit, floruisse,
 non incongruum est eum de coætaneo sibi canicleo,
 qui consocer imperatoris fuerit, habuisse sermo-
 nem: is autem fuit Νικηφόρος ὁ Χοῦμος, quem
 Gregoras in Andronico I. VII, p. 168 vet. edit.,
 Νικηφόρον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου nominat, de
 quo Cantacuzenus, I, 14: Ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου
 Νικηφόρος ὁ Χοῦμος σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμάσιος ἐν
 φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύων πρὸς βασιλέως εὐ-
 νοίας τε καὶ τιμῆς, δι' ἣν καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα
 Εἰρήνην τῷ υἱῷ αὐτοῦ δεσπότη Ἰωάννη πρὸς γάμου
 κοινωνίαν ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς. Et quamvis Pontanus
 interpres olim legerit ὀχοῦμενος ac reddiderit *vehi
 solebat*, nullum tamen ejus sententiæ consequitur
 sensum, *Nicephorus qui canicleo præerat et vehi
 solebat*. Eam obrem novus scholiastes ascriptis mar-
 gini: interpres legit ὀχοῦμενος, male; nam est
 ὁ Χοῦμος. Ultima, quæ hanc omnem dirimit, ex
 Regiis exemplaribus petitur, in quibus non ὀχοῦ-
 μος, sed ὁ Χοῦμος manifeste legitur; ei ex
 PATROL. GR. CLVII.

A iisdem librorum vitio et affinitate vocum mendam
 irrepsisse conjicimus. GOAR.]

P. 13. *Magnus bajulus*. Pædagogus vel impera-
 toris, cum junior esset, vel filiorum imperatoris.
 Moschopolus: Παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρέτης, ὁ λεγό-
 μενος βαβουλος. Cedrenus: Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς
 Ἄντιοχον πραιπόσιτον καὶ πατρικιον, τὸν βαβουλον
 αὐτοῦ πάντων ἐποίησεν. Etiam Latini hoc vocabulum
 hac notione usurparunt. Lupus Ferrariensis epist.
 54: *Non ergo admittentur a vobis monitores, quos
 bajulos vulgus appellat, ne gloriam vestram inter
 se ipsi partiantur*. Hincmarus, epist. 2, ad Caro-
 lum Crassum imp. c. 2: *Istis juvenibus, fidelibus
 filiis vestris, regibus nostris, maturos ac prudentes
 atque sobrios bajulos singulis constituite*, 211 *qui
 oderint avaritiam et eos verbo et exemplo justitiam
 diligere doceant, secundum Scripturam dicentem:*
Diligite justitiam, qui judicatis terram. Eadem
 epist. c. 6: *Ipsi autem bajuli magnopere providere
 debent ne super socios suos se extollant, sed [agant]
 juxta Scripturam dicentem: Quanto magnus es,
 humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gra-
 tiam.* Idem epist. 3, c. 1: *Legimus quomodo Alexan-
 der in pueritia sua habuit bajulum nomine Leonidem,
 citatis moribus et incomposito incessu notabilem,
 quæ puer quasi lac adulterinum sugens ab eo sum-
 psit. Unde in adulta ætate sapiens et rex fortis se
 ipsum reprehendebat et vitare volebat, sed ut legitur,
 cum omnia regna vicerit, in hoc se ipsum vincere
 non potuit*. GRÆC.

[Βαβουλος, qui βάβυλος quoque Theophani in
 Leone Copronymi F. scribitur, ἐπίτροπος καλεῖ-
 ται, ait Gregoras, IV, 9. Moschopolus παιδαγωγὸν
 καὶ παιδοτρέτην τὸν βαβουλον asserit. De Theodosio
 Theodosii Junioris bajulo Theophanes et Cedrenus,
 in quem nos alia, pluraque vir eruditissimus Fa-
 brotus collegit, ac a Meursio diversa. Hæc nobis
 qui pueros non regimus de bajulo satis, ne forte
 aliena dicta huc congerentes infames bajuli fla-
 mus. GOAR.]

(I) CATALOGUS AUCTIONUM CODINEO AC MU- TATO NONNIHIL ORDINE DISPOSITUS,

ex octo circiter Regiis MSS ad invicem collatis
 exscriptus.

α'. ὁ δεσπότης. β'. ὁ σεβαστοκράτωρ. γ'. ὁ κατ-
 σαρ. δ'. ὁ πανυπερσέβαστος. ε'. ὁ πρωτοβεστιάριος.
 ς'. ὁ μέγας δούξ. ζ'. ὁ μέγας δομέστικος. η'. ὁ πρω-
 τοστράτωρ. θ'. ὁ μέγας λογοθέτης. ι'. ὁ μέγας στρα-
 τοπεδάρχης. ια'. ὁ μέγας περιμικτήριος. ιβ'. ὁ μέγας
 κοινοσταύλος. ιγ'. ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. ιδ'. ὁ πρω-
 τοσέβαστος. ιε'. ὁ ἐπὶ κέρνης. ις'. ὁ παρακοιμώμε-
 νος τῆς μεγάλης σφενδόνης. ιζ'. ὁ παρακοιμώμε-
 νος τοῦ κοιτῶνος. ιη'. ὁ μέγας βαβουλος. ιθ'. ὁ κουρ-
 παλάτης. κ'. ὁ πρωτοβεστιάριος. κα'. ὁ δομέστικος
 τῆς βασιλικῆς τραπέζης. κβ'. ὁ ἐπὶ τραπέζης. κγ'. ὁ
 λογοθέτης τοῦ Γενικοῦ. κδ'. ὁ μέγας παπίας. κε'. ὁ
 ἐπαρχος. κς'. ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βασιλικῆς
 βίβλης. κζ'. ὁ μέγας ἐταιρειάρχης. κη'. ὁ λογοθέτης
 τοῦ δρόμου. κθ'. ὁ ὑπατος τῶν φιλοσόφων. λ'. ὁ

μέγας χαρτουλάριος. λα'. ὁ μυστικός. λβ'. ὁ πρωτασηκρήτης. λγ'. ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. λδ'. ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου. λε'. ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν. λς'. ὁ πριμικιήσιος τῆς αὐλῆς. λζ'. ὁ πρῶτος παθάριος. λη'. ὁ μέγας ἄρχων. λθ'. ὁ τατάς τῆς αὐλῆς. μ'. ὁ μέγας τζαούσιος. μα'. ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου. μβ'. ὁ λογοθέτης τῶν οικιακῶν. μγ'. ὁ μέγας λογαριαστής. μδ'. ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων. με'. ὁ ἀρχιδιάκονος. μς'. ὁ σκουτέριος. μζ'. ὁ πρωτοκυνηγός. μη'. ὁ ἀμηράλης. μθ'. ὁ ἀκτουάριος. ν'. ὁ μέγας ἀδουμισιστής. να'. ὁ κοιαίστωρ. νβ'. ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ. νγ'. ὁ πρωτοεραρχάριος. νδ'. ὁ κριτής τοῦ βήλου. νε'. ὁ μέγας διεμηρευτής. νς'. ὁ λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν. νζ'. ὁ δικαιοφύλαξ. νη'. ὁ ἀκόλουθος. νθ'. ὁ ὀρφανοτρόφος. ξ'. ὁ πρωτοστάρσιος. ξα'. ὁ 212 κριτής τοῦ φοσάτου. ξβ'. ὁ δομέστικος τῶν τευχῶν. ξγ'. ὁ πρωταλλαγάτωρ. ξδ'. ὁ βεστιαρίου. ξε'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαθάλων. ξς'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων. ξζ'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακῶνων. ξη'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατόρων. ξθ'. ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων. ο'. ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. οα'. ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου. οβ'. ὁ δομέστικος τῶν θεμάτων. ογ'. ὁ πρωτοκόμης. οδ'. ὁ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν

θεμάτων. οε'. ὁ δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμάτων. ος'. ὁ προκαθήμενος τοῦ μεγάλου καλατίου. οζ'. ὁ προκαθήμενος τῶν Βλαχερινῶν. οη'. ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς. οθ'. ὁ μέγας διοικητής. κ'. ὁ νομοφύλαξ. κα'. οἱ βεστιαρίται. κβ'. ὁ ἐταιρειάρχης. κγ'. ὁ ἄρχων τῶν ἀλλαγιῶν. κδ'. ὁ μέγας μυρταίτης. κε'. ὁ κριτής τοῦ σεκρέτου. κς'. οἱ ραβδοῦχοι. κζ'. ὁ καθαλλάριος. κη'. ὁ σεβαστός. κθ'. ὁ προκαθήμενος τοῦ κάστρου. ρ'. ὁ δρουγγάριος στόλου, ὁ καὶ κόμης.

213 (II) EX BIBLIOTHECA MAZARINA.

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

Περὶ τῶν ὀφφικίων τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἰατροῦ μοναχοῦ ταυτι Ματθαίου θύτου.

Ἀξιωματῶν ἀριθμὸν τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις, Ὀνομαστὴν σκοπήσωμεν τὴν τάξιν τῶν τοιούτων]

Μετὰ τὸν αὐτοκράτορα πρῶτός ἐστι δεσπότης, Σεβαστοκράτωρ μετ' αὐτὸν καὶ Καίσαρ μετ' ἐκείνον.]

5 Ὦν κεφαλῆς τὸ κάλυμμα κεκδόμενα: μαργάροις, Τῶν δ' ἀετῶν τοῖς σχήμασιν αἱ τῶν ποδῶν ἱμβάδες,

μα'. Archidiaconus, diacophylax et nomophylax catalago seq. et ejus notulis exponuntur.

κα'. Οἱ βεστιαρίται. Alii catalogi 'singularem notant.

κε'. Ὁ κριτής τοῦ σεκρέτου. Primi omnium tribunalis (a quo ἀσηκρήται et πρωτοσηκρήται) ab aliis βήλου, ἱπποδρόμου, τοῦ γενικίου, τῶν πραιτωριῶν etc. distincti. Observe judicium omnium zonam fuisse insigne; quapropter derisum heli judicem, qui Castamonitæ epilepsia oppresso, zona deposita, tulerat opem, refert Nicetas in Isaacio Angelo l. III: 'Ἄλλὰ καὶ τίς τῶν τοῦ βήλου κριτῆς παρστώς (τὸ δὲ ὄνομα ἐκὼν ὑπερβήσομαι), διαχαλάσας τὴν ἐσθήτα, ἐδέσμευε τὰς γαστροκημιδας τοῦ λογοθέτου τῆς ζώνης τῆς ὀσφύος, ἐπισηῆσεν τὸ ἀνωφερὲς τῆς ὕλης ἐντεῦθεν πειρώμενος. Πλὴν ὁ μὲν οὗτος ἀλύτως εἶχε τῆς τῶν φρενῶν παρακοπῆς, ὁ δὲ τῶν παρὰ πάντων εὐ μάλα ὠφλίσκενε γέλωτα διὰ τὰ τῶν ἱματίων τὸ ἀνετοῦ καὶ τὸ τῆς γνώμης αὐάγωγον. Zonas hujusmodi ex χρυσοῦ πεποιημένας celebrat Cantacuzenus, I, 53.

κς'. Ραβδοῦχοι manglabitæ, satellites fustibus armati, de quibus in loco. Nicetas τὰ ὀσγινοβαζῆ φοροῦντας ραδδούχους in Andronico, I, II, ραδδούχους vocat in hujus præcessore Alexio. Ducem, προεστῶτα τῶν ραδδούχων, Isidorus in glossis ἀρχιραδδούχων.

κη'. Καθαλλάριος eques cataphractus, satellitio imperatoris deputatus. Anna Alexiadus II: 'Ἀπεπειρώντο τοῦ τείχους διὰ πελταστῶν καὶ δορυφόρων καταφράκτων ἀνδρῶν. Leo in Tacticis: 'Ἐξόπισσον δὲ τὸν μὲν κτεάφρακτον καθαλλάριον, αὐτὸν τε καὶ τὸ ἱπάριον αὐτοῦ.

κθ'. Προκαθήμενος τοῦ κάστρου. Καстроφύλακας hujusmodi recenset Codinus in sequentibus, quos superiores προκαθήμενος πόλεων appellavit, sceleres urbium. Κάστρον enim etiam urbs est, sed munita. Justinianus Nov. 128: 'Καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας ἀρχοντας πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικούς ἐν ταῖς πόλεσιν ἔστω κάστροις. Cantacuzenus, I, 55: Τὴν πόλιν εἶχεν ἐν φυλακῇ ἕνεκα αὐτοῦ. I, 4: Τὴν Βυζαντίου δὲ ἀρχὴν τῶν πρωτοστράτορ παρσῆεν ὁ βασιλεύς. Is vero forsitan est unusquisque προκαθήμενος τοῦ κάστρου.

ρ'. Κόμης. Qui nimirum sub protocomite, remi-

giorum supremo præfecto, ipse substitutus eretarcha est; vel qui unam tantam cohortem ducit. Leo in Tact. const. 4: Κόμης ἐστὶν ὁ τοῦ ἐνὸς τάγματος ἔστω βάνδου ἀφηγούμενος. Cæterum non unus est ejusdem nominis in aula CP. minister; quis enim unum comitem in ea fuisse diceret, nisi ignarus unam tantum quoque cohortem affirmaret? Et comites itaque plures, ita non unus drungarius, plures myrtaitæ, chartularii plures: unus autem recensetur, ut ex istius ad alios ordine locum sumit et gradum percipiant reliqui, inter quos unus summus, qui πρώτου nomen oblinet, frequentius.

Ματθαίου μοναχοῦ. Iam sequenti nomen hujusce opusculi prodit auctor, qui gente, non professione, latrῶν se celebrat. Vita forma fuit monastica, cui sacerdotium honorem adjunxit. Hinc μοναχῆ; θύτης scribitur, qui vulgo ἱερομόναχος, sicut diaconus monachus ἱεροδιάκονος audit, relicta sæculari sacerdoti vel diacono solitaria ἱερέως vel διακόνου appellatione. Non adeo notus hic Matthæus, ut patriam, parentes, socios laudatioris reddat: ætatem conjunctam, et ob memoratos imperatorem et imperatricem nondum capta a Turris urbe, ob laudatum etiam Cumanum et Metochitem post Andronicum seniore, cuius hi fuerent ministri, scripsisse vitæque functum constat. Præsens opusculum versibus politicis compositum, in quibus numerus syllabarum ad cautum, non ad exactæ poetices prosodiam observatur. Octava syllaba, ubi cæura est, medium versus tenet; reliquæ septem perficiunt. His recentioribus δημοτέλειτα, pariter cadentium exitum, quem rhythmum dicimus, addidere. Politicos vocatos arbitror, quod vulgo Cpoli per compita canerentur: πόλιν enim, κατ' ἐξοχὴν et sermonis contractionem, Cpolim appellant, πολιτικά quæcumque ibi nata vel inde asportata: πολιτὴν tamen virum ex ea ortum. Vel certe quod amatioris meretriciæ cantilenæ hujusmodi compositionem habuerint, ἀπὸ τῆς πολιτικῆς denominatione deductæ, quæ mulierem per urbem suo corpore quantum facientem sonat.

V. 5. Ὦν κεφαλῆς. Vide caput sequens statim in limine.

V. 6. Τῶν δ' ἀετῶν. Codinus c. seq. p. 13.

- Ὅσπερ ἐπισημίζουσιν πρόσρησιν βασιλείας. A
 Ὁ πρωτοθεστιάριος, [δ] πανυπερέσβαστος τε,
 Οἱ σκιαδίοις ἐρυθροῖς χρυσῷ καθυφασμένοις
 10 Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν χρῶνται νομίμως
 [μόνοι,
 Πρασίνοις δ' ὑποδήμασιν ὁ μὲν, ὁ δὲ κιτρίνοις.
 Τὴν πρώτην δ' οὗτοι φέρουσι παντάδα τῶν ἐν
 [τέλει.
 Τῆς δὲ δευτέρας μέγας δοῦξ, μέγας δομέστι-
 [κός τε,
 Ὁ πρωτοστράτωρ πέφυκεν, ὁ μέγας λογοθέτης,
 15 Μέγας στρατοπεδάρχης τε, ὧν ἐρυθρὰ τὰ πῖλα,
 214 Διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ μέρος ἄνω μόνον.
 Τρίτη μάντι πεντάς χρῶνται πῖλοις τοῖς συρ-
 [ματίνοις,
 Ὁ μέγας περιμικτήριος, ὁ μέγας κωνεσαυῖλος,
 Ἐπὶ τοῦ κανικλείου τε, τῶν σεβαστῶν ὁ πρῶτος,
 20 Ὁ ἐπικέρνης τε ὄμου. Τῆς δὲ τετάρτης οὗτοι,
 Ὁ γε παρακοιμώμενος μεγάλης τῆς σφενδόνης,
 Τοῦ δὲ κοιτῶνος ἕτερος, μέγας βατουλός τε,
 Κουροπαλάτης, μετ' αὐτὸν πρωτοθεστιάριος.
 Ἄλλὰ καὶ τοῦτοις ἔξῃσι πῖλοις τοιούτοις χρῆ-
 [σθαι.
 25 Τῆς δὲ πέμπτης κλαπῶται τοῖς πᾶσιν αἱ κα-
 [λύπτραι, ὧν
 Ἔστιν ὁ δομέστικος τῆς βασιλικῆς τραπέζης,
 Ἐπὶ τραπέζης ἄλλος τε, γυνικῷ λογοθέτης,
 Ὁ μέγας ἀν (αὐ) παππίας τε, καὶ ἐκπρῶτος σὺν
 [τούτοις.
 Τῆς ἕκτης μέγας ἄρχεται δρουγγάριος τῆς βί- C
 [γλης,
 30 Μέγας ἑταιριάρχης τε, λογοθέτης τοῦ δρόμου,

- Ὁ φιλοσόφων ὕπατος, χαρτουλάριος μέγας.
 Ἐξῆς ἐβδόμης μυστικῶς, κλεινὸς πρωτασκηρῆτις
 Εὐθύς ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, δρουγγάριος τοῦ στόλου,
 Ὁ τῶν σχολῶν δομέστικος. Οἱ δ' ἐξῆς τῆς ὀγδόης.
 35 Αὐτῆς ὁ περιμικτήριος πρωτοσπαθάρης τε,
 Ἄρχων ὁ μέγας μετ' αὐτοῦς καὶ ὁ τὰς τῆς
 [αὐτῆς τε.
 Ὁ μέγας τε τζαούσιος. Οἱ δ' ἐξῆς τῆς ἑνάτης.
 Ἡραίτωρ τοῦ δήμου, οἰκειτικῶν ὀνομοῦ [δ] λογοθέτης.
 Τῶν λογιστῶν ὁ μέγιστος, ὁ τε δεκάσις φέρων,
 40 Μεθ' οὗ ἀρχιδιάκονος. Οἱ δ' ἐξῆς τῆς δεκάτης,
 Σκουτάριος, πρωτοκύνητος, ἀμηρόλης ὄμου [τε].
 Ναὶ μὴν ἀκτουάριος καὶ ἀδουμαιστής μέγας.
 Τῆς ἑνδεκάτης πέφυκεν ὁ ἐνδοξος κοιαιστωρ,
 Ὁ τε στρατιωτικῷ καταλόγῳ λογοθέτης.
 45 215 [Ὁ] Πρωτοστρατάρχης, ὁ τεκρῆτις τοῦ
 [βήλου,
 Ὁ μέγας διερμηνευτής. Οἱ δὲ τῆς δωδεκάτης.
 Ὁ λογοθέτης ἀγελῶν, ὁ τε δικαιοφύλαξ,
 Καὶ μετὰ τὸν ἀκλόουθεν εὐθύς ὄρφανετρόφος.
 Πρῶτος τῶν νοταρίων τε. Τῆς δὲ τρισκαίδεκάτης
 50 Ὅρα φουδάτου τὸν κρητῆν, δομέστικον ταρχέων,
 Τὸν τε πρωτολαγάρτα καὶ τὸν βεστιαρίτην,
 Στρατοπεδάρχην καθεξῆς τὸν τῶν μονοκαβάλλων.
 Τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης τ' ἔστιν ὁ τῶν μουρ-
 [τάτων,
 Ὁ τῶν τζακόνων, ἕτερος ὁ τῶν τζαγγατόρων,
 55 Ὁ τῶν ἀναμνήσεων, ἐξῆς τε τοῦ κοιτῶνος
 Ὁ προκαθήμενος. Ὁμοῦ τῆς πεντεκαίδεκάτης
 Ἐτερος προκαθήμενος, ὁ τοῦ βεστιαρίου,
 Καὶ μετ' αὐτὸν δομέστικος ἰπάντων τῶν θε-
 [μάτων

V. 7 *Ὅσπερ ἐπισημίζουσι*. Idem Codinus c. 59. p. 16, 6.

V. 9. *Οἱ σκιαδίοις ἐρυθροῖς*. Codinus c. 4, p. 17, 8 et p. 18, 1.

V. 11. *Πρασίνοις δ' ὑποδήμασι*. Protovestiarium nimirum, cui apud Codinum eodem c. p. 16, 10, prasinum color in insignis tribuitur.

Ibid. Ὁ δὲ κιτρίνοις. Panhypersébastus, ex Codino cap. eod. p. 18, 6.

V. 12. *Πεντάδα*. Non ecclesiasticorum modo sed et palatiorum officiorum catalogos per quinariorum divisere Græci.

V. 16. *Διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ ἄνω μέρος μόνον*. Pilei inferior pars à β Codino vocatur, quo cum caruerint, ut ait c. 5, p. 18, 14 et seqq. horum officialium σκιάδια vel πῖλα, illa Codinus scripsit χρυσοκόκκινα κλαπῶτα ἀνευ ἀέρος, quæ hic Matthæus διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ ἄνω μέρος μόνον asseruit.

V. 19. *Ἐπὶ τοῦ κανικλείου*. Retro cunctos numeravit Codinus c. 2 in calce. Ratio penes ipsum est.

Ibid. τῶν σεβαστῶν ὁ πρῶτος. Πρωτοεσβαστος. V. 22. *Βατουλός* omnium ultimium recensuit Codinus c. 2, p. 13, 3.

V. 24. *Ἐξῆσι πῖλοις τοιούτοις χρῆσθαι*. Codinus c. 4, p. 20, 21.

V. 25. *Κλαπῶται*. p. 20, 20.

V. 31. Ὁ φιλοσόφων ὕπατος. Prævo quidam interpretantur philosophorum consulem qui supremus quasi ὑπέρτατος. Ornatum hac dignitate nominatissimum Psellum refert Cedrenus ad historiam ceteram; quem Anna Alexialis l. v, φιλοσοφία; ἀπά-

της προσετώτα διδάσκαλον καὶ ὕπατον τῶν φιλοσόφων χρηματίσαντα vocat. Consulatur, magni enim est, Allatii nuperum et doctissimum opusculum de Psellis. Hunc officialem omisit vel ignoravit Codinus in catalogo.

V. 36. Ὁ τὰς. De nominis ejus varietate nos cap. superiore.

V. 40. Ἀρχιδιάκονος. Qui palatinis in ecclesiis ministrabat, ac de oratione et sacris officio aulico pro munere monebat.

V. 42. Ὁ ἀκτουάριος. Actuarius cui annoarum militaris cura commissa est: ita Notitia Imperii, Lexicon juris. Bursus de illo catalogus sequens, quem inter medicos ut de sanitate tuenda sollicitum locat. Vide v. 98.

V. 45. Πρωτοστρατάρχης. Πρωτοστρατάρχης.

Ibid. Κρητῆς τοῦ βήλου. Codinus alium indicem ponit τοῦ φορατάου. Hujus τοῦ βήλου nomine supremum in illo tribunali intellige, et inter duodecim jus ibi dicentes præcipuum. Balsamon Melit. De Chartophylace: Ἡ δωδεκάς τοῦ βήλου καὶ τοῦ ἱπποδρόμου κρητῶν. Nicetas in Alexio 2: Ἐκ τῶν τοῦ βήλου κρητῶν Τορνίλης Δημήτριος, et infra: Καὶ τις τῶν τοῦ βήλου κρητῶν. Consule Juris GR. p. 288.

V. 47. Δικαιοφύλαξ. Procurator regis, vindex, juris assessor et defensor. De Georgio dicaphylace et alio Clida meminerunt Jus GB. tom. II, Nov. I Alexii Comneni, et Cantacuzenus I, 44.

V. 51. Πρωτολαγάρτα. Repone πρωτολλαγάρτα, et c. 2, p. 11, 13. Consule notas.

V. 53. Ὁ δομέστικος ἀπάντων τῶν θεμάτων. Ignotus est hic Codino.

60 Ὁ πρωτοκόμης τῶν ναυτῶν, δομῆστικοί τε δύο, Α
 Ἐξῆς ἐκκαίδεκάτης τε προκαθήμενοι δύο
 Μεγάλου παλατίου τε, μετ' αὐτῶν Βλαχερνῶν τε,
 Ὁ λογιστὴς ὁ τῆς αὐλῆς, μέγας διοικητὴς τε,
 Ὁ νομοφύλαξ μετ' αὐτούς. Τῆς δ' ἑπτακαίδε-
 [κάτης
 65 Βεστιαρῖται δέκνυνται, καὶ μὴν ἑταιριάρχης.
 Ἄρχων ἀλαγίων τε καὶ [ε] μέγας μυρταίτης
 Ὁ τοῦ σερκέτου τε κριτῆς. Τῆς δ' ὀκτωκαίδε-
 [κάτης
 Ῥαβδοῦχοι, καθάλλριοι καὶ σεβαστῶν τῶν γέρας,
 Τοῦ κάστρου προκαθήμενος, δρουγγάριος τοῦ
 [στάλου.

(III) EX EADEM BIBLIOTHECA MAZARINA. B

ΔΕΞΕΠΟΤΟΝ (*).

Ὁ μὲν χορηγὸς τῶν θείων χαρισμάτων
 Δίδωσιν ἡμῖν τὴν κάτω σκηπτουχίαν
216 Εἰκόνα λαμπρὰν τῆς αὐτοῦ βασιλείας,
 Ἡ μᾶλλον εἶπαι ἀμυδρὰς τὰς ἐμφάσεις
 5 Δείκνυσι σαφῶς ἀγαθῶν τῶν μαλλόντων.
 Ὁ γὰρ ἐν ἡμῖν εὐσεβὴς στεφανόφορος
 Θεοῦ τις εἰκὼν, εἰ σπουδάζει τοὺς τύπους
 Ἔργοις βεβαιοῦν ἀρετῶν ἑσπεμμένος,
 Ἀμείβεται δὲ [πάλιν] δωρεαῖς τοὺς ἀρίστους,
 40 Τιμαῖς ὑπεξείρων τε σταθμῶν καὶ μέτροις,
 Καὶ βασιλικῶν ἀνυφοὶ τοὺς ἐν τέλει,
 Οὐδ' ἐπὶ λόγῳ δίδωμι συγγράφειν τέως,
 Ὡς ἂν ὁ βυθὸς μὴ καλύψῃ τῆς λήθης
 Ἄ βασιλικὴ κεκώρωκεν ἡ κρίσις
 15 Χρόνος τε μακρὸς ἀπέσθησεν εἰς δεῦρο.
 Μετὰ τὸν αὐτάνακτα δεσπότης ἐστὶ
 Δεύτερον ἀξίωμα, σεβαστοκράτωρ,
 Καὶ Καίσαρ εὐθὺς ὑποδάθρα τοῦ κράτους,
 Ὁ πανυπερσέβαστος συγκλήτου πρῶτος,
 20 Πρωτοβεστιάριος λαμπρὸς ἀξίαν.
 Οὗτοι καὶ τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς πεδίοις
 Τὴν πρώτην ἐσχῆκασιν ἐν τέλει τάξιν.
 Ὁ μέγας δούξ μετ' αὐτοὺς ἀνεδείχθη.
 Τοῦτου κοινωνὸς ὁ δομῆστικός ὁ μέγας,
 25 Καὶ τρίτος αὐτοῖς πρωτοστράτην ἀξίαν.
 Λογοθέτης μέγιστος σοφίας γέρας.
 Στρατοπεδάρχης ὁ μέγας ἐπὶ τούτοις.
 Τούτων ἐρυθραῖς ἐκ χρυσοῦ ταῖς καλύπτραις
 Ὅρξ κεφαλὰς ἀεὶ κεκοσμημένας.
 30 Ὅρα πριμμικῆριον, φιλότης, μέγαν,
 Πεντάδος ἡγούμενον λαμπρῶς δευτέρως,

Δεύτερον μέγαν κονεσταῦλον ἀξίαν,
 Τρίτον σεβαστὸν τὸν πρῶτον, ἐπὶ τούτοις
 Κοσμεῖ τε λαμπρῶς ὁ πικέρνης τὴν τάξιν.
 35 Ὁ παρακοιμώμενος σφενδόνης πέμπτος.
 Ὁ παρακοιμώμενος ἄλλος κοιτώνος.
 Ὁ μέγας βαβουλος ἔπεται τούτῳ,
 Τρίτην τε πληροὶ τάξιν κουροπαλάτης.
 Εἰσέρχεται δὲ βεστιαρῖτης πρῶτος
 40 Εἰς οἶκον βασιλέως, ὡς ἔθος, πράξιον,
 Δομῆστικός δευτέρως ὁ τῆς τραπέζης,
 Ἄλλος ἐπ' αὐτῆς μετ' αὐτὸν τεταγμένος.
 Καὶ τὸν γενικὸν λογοθέτην εἰσὶρα,
 Ἐἶτα παππίαν εἰσιόντα τὸν μέγαν,
 45 Σὺν τούτοις τὸν ἑπαρχον, καλύπτρα ξένη.
 Ἐβδομος δρουγγάριος τῆς βίγλας μέγας,
 Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν ἑταιριάρχης μέγας.
 Ὁ λογοθέτης μετ' αὐτὸν τοῖς τοῦ δρόμου,
 Ἐἶτα χαρτουλάριος ἀξίαν μέγας,
 50 **217** Ἐἶτα μετ' αὐτὸν μυστικὸς ἐπεισίστω,
 Βασιλικὸς ὁ πρῶτος τοῦ σερκέτου.
 Ὅρα καὶ στρατοῦ τὸν καλὸν ἐπιστάτην,
 Τῶν τε πλωτῶν δρουγγάριον τὸν μέγαν.
 Ἰδοὺ καὶ σχολῶν ὁ δομῆστικός ἤξει,
 55 Καὶ τὸν τῆς αὐλῆς πριμμικῆριον δρα.
 Καὶ πρωτοσπαθάριος λαμπρὸς εἰσίστω,
 Ἄρχων τε μέγας καὶ τζαούσιος μέγας,
 Δήμιον τε κραιτῶρ, ὁ τατῆς αὐλῆς τε.
 Ὁ τῶν οικιακῶν λογοθέτης ἐρχέτω,
 60 Καὶ τῶν λόγων (λογοιστῶν ?) ὁ μέγας συνεισίστω.
 Ὅρα καὶ σκουτάριον ἐκ τῆς ἀσπίδος
 Τῆς βασιλικῆς λαχόντα τὴν ἀξίαν.
 Πρῶτος μετ' αὐτὸν τῶν κυνηγῶν ἐκρίθη.
 Ἄλδς ἀμυρὰς ναυαρχῶν ἀνεδείχθη.
 65 Ἰδοὺ βασιλεὶ τὰς δεήσεις προσφέρει,
 Λαλῶν τὴν τιμὴν ἐκ τῶν ἔργων προπόντως.
 Ἄδνουμιαστὴς ὁ μέγας μοι χαιρέτω.
 Τούτῳ παρεπόμενος οὕτω κοιαιστωρ,
 Καισάρων ἀξίωμα λαμπρῶν τῶν πάλαι.
 70 Λογοθέτην δρα μοι κὰν στρατιώταις.
 Ἐξ ἱεράκων ὁ πρῶτος τὴν ἀξίαν.
 Ὁ βήλου κριτῆς μετ' αὐτοὺς ἐκυρώθη.
 Διερμηνευτῶν ὁ μέγας προηγεῖσθω,
 Καὶ τῶν ἀγγελῶν λογοθέτης εἰσίστω,
 75 Καὶ τούτοις ἀκόλουθος σεμνὸς ἐπέσθω,
 Καὶ τῶν ὄρφανῶν ὁ τροφεὺς συνεισίστω,
 Καὶ βασιλικῶν ὁ νοταρίων πρῶτος,
 Φουσαίου κριτῆς ἐξετάζων τὰς δίκας.
 Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν ἀναμνήσεις προσάγει

V. 39. Πρωτοκόμης τῶν ναυτῶν. Eretarcha, remigiorum praeses; de quo supra.

V. 64. Νομοφύλαξ. Legum summus interpret, antecessor, antesignanus, legislatorum praecipuus. Jus GR. l. 3 in Joannis Kiphilini decreto: Ὡς ἂν ὁ λογώτατος νομοφύλαξ κρίνη περὶ τούτου καὶ ψηφίσται. Et in refutatione Philothei adversus Armenopolium: Ὁ περὶ τὰ τοιαῦτα σοφός, σεβαστὸς νομοφύλαξ καὶ καθολικὴ κριτὰ Ἀρμενόπουλε. Et stipendia memorat Balsamon a Constantino Monomacho imperata Jus GR. p. 471.

(*). Ἀδέσποτον. Allium a Codino tam hujus quam

* Claudicat versus, ut et mox 28. Edit. Patm.

superioris utriusque catalogi auctor in palatinis officiis enumerandis observavit ordinem; eamque mutationem vel metri necessitas vel imperatorum voluntas inducere potuit.

V. 28. Τούτῳ ἐρυθραῖς. Codinus cap. seq. de pileis officialium.

V. 32. Κονεσταῦλον. Solus hic auctor ita scribit, et Gallico constable proprius accedit. De comite stabuli nos superior, ad Codinum.

V. 40. Εἰς οἶκον βασιλέως. Hoc est in sacrum cubiculum: ille enim cubiculorum primus.

V. 71. Ἐξ ἱεράκων ὁ πρῶτος. Πρωτοἱρακάριος.

- 80 Σεμῶς βασιλεὶ κεκλημένος ἐκείθεν.
Ἴδου καὶ δομέστικον τειγῶν σκόπει.
Πρωτλλαγάτωρ δεύτερος τὴν ἀξίαν,
Εἶτα τετάχθω βεστιαριου τρίτος.
Μονοκαβάλλων στρατοπεδάρχης οὗτος,
- 85 Ἄλλος μουρτάτων, τζαγγρατόρων, τζακῶνων.
Ὅρα προκαθήμενον τὸν τοῦ κοιτῶνος,
Ἄλλον προκαθήμενον βεστιαρίου.
Τούτῳ τῆς ἀλλῆς ὁ λογιστὴς ἐπέσθω,
Καὶ διοικητὴς ὁ μέγας συντετάχθω.
- 90 Ὁ τῶν Βλαχερνῶν προκαθήμενος οὗτος,
Ἄλλος πρὸ αὐτοῦ μεγάλου παλατίου.
Ὁ τῶν ἐφῶν δομέστικος θεμάτων
Τούτῳ δυτικῶν ὁμάτιμος ἐκρίθη.
Ὁ πρωτοκήμες καὶ μετ' αὐτὸν παππίας,
- 95 Ἐταιριάρχης, τῶν ἀλλαγίων ἀρχων,
Ὁ μουρτατῆς ὁ μέγας ἐπὶ τούτοις.
Καὶ δὴ εὐδατοῦς καὶ θρουγγάριος στόλιου.
Κάν τοῖς λατροῖς ἀκτουάριον ἄρα.
Ἵπατοι, δικτάτωρες, σὺν τοῖς ταμίαις,
- 100 Πατρῆσιοι, μέγιστροι, πρόεδροι, πάλαι
Δορυφόρων ἑπαρχοῖς καὶ πραιτωρίων.
218 Ἐγνωμεν λαμπρὸν τὸν Χουμνὸν κωνι-
κλαίτου
Στάσιον ἔχοντα μεῖζονα τῆς προτέρας.
Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν τὸν καλὸν Μετοχίτην
- 105 Λογοθέτην μέγιστον, σοφίας λήξιν,
Φοροῦντα χρυσὴν ἐρυθρὰν τὴν καλύπτραν,
Ἦν δῶρον αὐτῷ συνανέχοντι κράτος
Ἄναξ ὁ λαμπρὸς παρέσχεν Ἀνδρόνικος.
Ταῦτα τὰ λαμπρὰ τῆς κάτω σηηπουχίας,
- 110 Προεδρίας σχήματα, σεμνότης, δόξα,
Ρέων τε πλοῦτος καὶ πηλὸς ἐπηρμένος.
Κόνης τε τύχης τοῖς πνεύμασιν ἀρθεῖσα.
Τέλος τάφος ἐρπηχυς. Ὁ βίου πλάνη ἰ
Φιλοσόφων ἕπατος, βητόρων πρώτος,

- A 115 Δικαιοφύλαξ σὺν αὐτῷ, νομοφύλαξ,
Καὶ βασιλικῶν τῶν ἱερῶν πρώτος.
Πάρεστιν ἀρχων ἱερῶν διακόνων,
Καὶ τῶν μελωδῶν, οἱ πρωτοφάλαται δύο,
Κάν ταῖς ἑορταῖς λαμπαδηφόρος ἄλλος.
- 120 **219** Ἀποστολικῶν ὁ κήρυξ διδασκάλων,
δομέστικὸς τε καὶ μαίστωρ τοῦ κλήρου.
Ταύταις βασιλεὺς ταῖς τιμαῖς ὑπεβαίρει
Πλήρωμα σεπτῶν εὐαγοῦς Ἐκκλησίας,
Ἦν ἀβραγῆ φύλαξον μέχρι τερμάτων.
- 195 Ὑψιμέδων ἀναρχε, τοῦ νῦν αἰῶνος.
Καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς εὐσεβῆ βασιλίδα,
Ἦν ὡς κιθιῶτον σωστικὴν νῦν τοῦ κράτους
Ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κατακλυσμῷ βαρβάρων.
Ἄνωθεν ἐγνώκαμεν ναυπηγηθεῖσαν,
- B 130 Ὑπερτέραν τήρησον τῆς καταγιδοῦς,
Συμπήξας ὡς οὐρακας αὐτῆς τοῦς κλάδους.
Καὶ βασιλεῖ βράβειος λαμπρὰς τὰς νίκας,
Δεικνὺς κατ' ἔθνων εὐσθενῆ νικηφόρον.
Ῥίζωσον αὐτὸν ὡς τὸν χαρίτων κλάδον,
- 135 Καὶ δεῖξον ἡμῖν καρποφόρον ἐξ ἔργων.
Ἐκτεινον αὐτῷ τῆς εὐβουλίας φρένας.
Στένωσον αὐτῷ τῶν ἐναντίων θράτος,
Στόλισον αὐτὸν πορφυραῖς εὐσεβείας,
Ἄνοιξον ἡμῖν τὰς πρὸς εἰρήνην πύλας,
- 140 Πλάτυνον αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τοῖς τροπαίοις,
Οἷς καὶ φανείη κοσμικὴς αὐτοκράτωρ.
Ὁ πατριάρχης σὺν ἡμῖν ταῦτα λέγει,
Κάμπτων εὐσεβῶς τῷ δεσποτῇ τοῦς πόθους,
Καὶ νυκτὸς αὐτῷ τὰς εὐχὰς ἀναφέρων,
- C 145 Ἄς νυκτὸς ἀχλὺν Ταρταρικῆς καὶ σκότος
Ἐλάσας ἡμῖν ἀνανίσχει φωσφόρος
Ἀκτίνας λαμπρὰς ὡς λευκῆς τῆς αἰθρίας.
Εἰς πάντα κοινῆς τῆς εἰρήνης τὸν κόσμον.]

Miram est Codinum patricii nullam mentionem fecisse, cum posterioris Græciæ omnia monumenta

V. 101. *Δορυφόρων ἑπαρχος καὶ πραιτωρίων.* Non hic urbis, qui nuper laudatus est καλύπτραξ ἔξην ceu pileo peregrino ornatus, sed alius qui prætorianorum militum, δορυφόρων, ac ipsius prætorii præfectus intelligitur, sicut aliis vocibus πάτων, δικτατῶρων, ταμιῶν, πατρικίων, μαγίστρων antiqua consulum, dictatorum, quæstorum, patriciorum, magistrorum dignitates et officia capimus. Πρόεδρος tamen antiquam originem non sibi vindicat, quem unum primum a Joanne Tzemisce statim sub ejus vitæ principio Cedrenus refert, μήπω πρότερον ὄντος ἀξιώματος. Administrandæ reipublicæ consors fuit, ut ex Cedreno in Tzemisce colligo et ex his Zonaræ verbis, ubi de Joanne Logotheta et Constantino Liehude proedris ambobus laudes occurrunt in Monomacho, illius quidem, Ἐφ' ᾧ δὴ τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν ὁ βασιλεὺς ἐποίησατο ἦν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν διοικήσεων πρόιον, περὶ τὰς πολιτικὰς οἰκονομίας ἀκριβέστατος ἱστῖος vero cum μετὰ τὸν ὁ βασιλεὺς Λιχοῦδην τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως, ἀντιστάγει δὲ Ἰωάννην, καὶ τούτῳ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐγγχερίζει κυβέρνησιν.

V. 102. *Τὸν Χουμνόν.* Memorant hunc scripta circa secundum Codini caput ad calcem.

V. 104. *Μετοχίτην.* Gregoras quam fusc de illo: nos de ejus pileo in capite sequente.

V. 114. *Ῥητόρων πρώτος.* Summa imperatoris

virtus est ut eruditionis copiam inter loquendum discrete possit profunderere, et jus unicuique debitum ut facile agnoscere lia constanter reddere sit paratus. Si quid horum natura vel exercitium denegabat, ab aliis quorum eruditione, eloquentia, legum peritia ac justitiæ amore duceretur et sublevaretur, opem mutuari non erubescerat quondam in Oriente imperator. Τῶν φιλοσόφων ἕπατος divinarum humanarumque rerum cognitione instructus eruditionem, βητόρων πρώτος dicendi facilitatem, νομοφύλαξ legum omnium lumen ac ductum, δικαιοφύλαξ denique jus legibus vel naturæ judicio agnitus perseveranter custodiendum suggerebat. Hunc ἐπὶ τῶν κρήσεων dictum reor a Balsamone primis statim verbis Meditati de Incensis, etc.

V. 116. *Τῶν ἱερῶν πρώτος.* Cleri palatini hic erat archipresbyter, πρωτοπαπᾶς, πρωτοιερεὺς, de quo alibi.

V. 117. *Ἀρχων ἱερῶν διακόνων.* Cleri ejusdem archidiaconus.

V. 119. *Λαμπαδηφόρος.* Succentor, et qui facem imperatori præferret, de quo iterum.

V. 120. *Ἀποστολικῶν ὁ κήρυξ διδασκάλων.* Epistolarum Pauli in palatio interpres ac sacer ex ambone præco.

V. 121. *Δομέστικὸς τε καὶ μαίστωρ.* Ad regendum, ducendum et componendum in ecclesiis palatinis clericum.

patriciis plena sint. et πατρικίότης seu *patriciatus* A ut ita loquar, *capitaneatu* socium attribuerunt. GREGS.

patriciis plena sint. et πατρικίότης seu *patriciatus* A ut ita loquar, *capitaneatu* socium attribuerunt. GREGS.

spid Justinianum Novell. 38, et apud Constantinum Manassem in Chronico nomen non tantum nobilitatis, ut apud veteres Romanos et hodie in nonnullis imperii urbibus, ubi qui ex præcipuis familiis genus ducunt vulgo patricii audiunt, sed etiam dignitatis officij et præfecturæ. Dignitatis exempla adfert Meursius in Glossario ex Suida, Procopio et Malcho in Byzanticis. Qua notione etiam *patricii* nomen accipies, quando audis Pipinum et Carolum Magnum fuisse *patricios* Romanorum. Officij et præfecturæ exemplum est Salomon *magister militiæ* et *patricius Africa* apud Vietorem Tununensem in Chronico, et Analus *patricius provinciæ* apud Paulum Diaconum l. III, c. 3. De gestis Longobardorum. Talis itidem *patricius* vel erat vel esse volebat ille quem sibi Romani elegerant, de quo Otho Frisingensis l. VII Chronici c. 31. Meursius in Glossario *patricios* nimis extollit; nam Occidentalibus *patricios Romanorum* fuisse, qui 220 nunc reges appellantur. Quis neget hoc a vero nimis remotum esse? Primus enim Carolus Magnus et alij nominabantur *patricii* Romanorum. An ideo reges Romanorum vel erant vel habebantur? At Carolus Magnus postquam Romanorum imperator creatus et palam promulgatus est, desiit appellari *patricius* Romanorum. Quid tum? an ideo, cum esset *patricius*, rex Romanorum erat? Si quis exteræ nationis *patricius* Venetus crearetur dux Venetus, *patricii* nomen utique omitteret. An ideo antea rex Venetorum fuisset? Alienius a vero est, quod ait idem Glossarii collector, *imperatorem rebus ecclesiasticis tanquam supremum caput præfuisse, et hac in functione patricium vlces ejus egisse.* Idque probat ex disputatione Gregentij, ubi dicit Erban Judæum baptisimj undis jam ablutum, creatum esse a rege Homeritarum ὀπαρχλοτονα, qui Meursio est *vicarius regis*, tanquam supremi in rebus ecclesiasticis *capitis*. Sed Meursius hic nimis aperte *anglizat*: ut enim Angli regem suum veluti supremum Ecclesiæ caput venerantur, ita et Batavi suum magistratum ad idem culmen evehere incipiunt, ut planum sit cum ex altis novatoribus, tum ex Hugone Grotio in *Pietate Ordinum Hollandiæ*: in quo tamen a puro Calvinismo et Puritanismo immane quantum D recedant, qui hujusmodi capitis impatientissimus est, neque unquam ejus absque gravi detestatione meminit. Nec Gregentius quidquam de hoc *vicaritate* innuit, imo futilem hanc persuasionem Meursio eximere poterat, si animum vel paululum advertisset. Nam ὀπαρχλοτονα ait eum esse qui Romanis vocetur *patricius* et *canicleon*. Quis autem unquam audivit præfectum *caniclei* aut *patricium* fuisse *vicarium* supremi capitis in rebus ecclesiasticis, hoc est imperatoris? Licet enim Græci posteriores et sequiores, postquam a visibili eoque vero capite Ecclesiæ desciverunt, imperatori suo honorem supremi capitis detulerint, nunquam tamen *patricium* aut *caniclei* præsidem imperatori in hoc,

ut ita loquar, *capitaneatu* socium attribuerunt. GREGS.

CAPUT IV.

Explicantur obscura quædam vocabula ex capite 3.

P. 13. Σκιαδιον, quod et σκιάδι, ad verbum est *umbella* seu *umbraculum*, *tegumen capitis*, breviter *pileus*, quo nomine in versione præcipue usus sum. GREGS.

Ibid. [Cranium solum coronat et leviter adumbrat τὸ καλούμενον σκιάδιον, qua de causa non *umbellam*, ceu carens protensis in frontem oris, sed *pileolum* ex æquo (si modicum tamen cœnum, licet modicum, applexeris) caput ambientem, mihi potiori jure sonat; quemque ὀλομάργαρον hic auctor vocat, Theophanes prius καμηλαύκιον διάλιθον dixit, Totilæque Gothorum regi detractum a Narsete Cpolim ad Justinianum 221 missum in ejus Vita narravit. Eaque, qua descripsi, figura σκιάδιον ὀλομάργαρον Gregoræ et Chalcondyli nonnulli editi codices demonstrant: eademque, si gemmarum Grædine conspergerentur, usitatum sibi καμηλαύκιον Græci recentiores repræsentarent, et cum Suida σκιάδιον δπερ ἡμεῖς; καμηλαύκιον λέγομεν indubitanter asserverent. Forsan igitur, ut Totilæ καμηλαύκιον διάλιθον in caput recepit Justinianus, ita ab eo proprium sibi fecere posterij Græcorum principes σκιάδιον ὀλομάργαρον, quo imperatores ipsos nunquam redimitos in picturis et numismatibus conspicias. Et diadema non absimile a Constantino inventum In his Cedreni verbis adnotabis: Φασὶ δὲ αὐτὸν πρῶτον πάντων τῶν βασιλέων διαδήματι χρῆσασθαι καὶ μαργαρίταις; καὶ ἄλλοις λίθοις περιεργότερον κοσμηθῆναι. GOAR.]

Aer sciadii seu pilei est umbo, *der sturm*. Junius ubique vertit *replum*. Aliam insuper notionem habet δ ἀήρ, significat enim velum seu tegumentum, quo sancta teguntur. Liturgia S. Chrysostomi: Ὁ δὲ ἱερεὺς ἀρας τὸν ἀέρα ἐπιτίθησι τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ τοῦ διακόνου. Ἐτα ἀποτίθησι τὰ καλύμματα ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ ἀγίου διακονοῦ καὶ τοῦ ἀγίου ποτηρίου, τὸν δὲ ἀέρα λαβὼν ἀπὸ τῶν ὤμων τοῦ διακόνου καὶ θυμιάσας αὐτὸν ἐπισκαπάζει δι' αὐτοῦ τὰ ἄγια. GREGS.

Ibid. [Aerem hic verberant et ventos sequuntur cum Meursio, qui ἀέρα sudarium liturgicum, pilei umbonem vel replum interpretantur. Sensum assequetur qui doctissimi Allatii mentem sequetur, et ex eo, mihi rescribit ille, quod despote nomen exaratum gerit, ἀέρα σκιάδιου cingulum, zonam seu vittam frontem proxime ambientem, referre conjiciet. Rationem, si arriura sit incertus, proferam. Aer liturgicus, si Germanum patriarcham docentem audias, velum majus est sacris donis in altari superpositus, ejusque alis et ambitu, ceu aere vel æthere orbis inferior, illa circumquaque teguntur; parique ratione pilei aer cingulum est ei circumpositum, gestantis caput coronaturum ejusque nomen per universi fines circumquaque spar-

aurum; quamvis eadem voce *replum* illud in despotæ pileo anterieus prominens, prout iconibus concilii Florentini acta nonnulla representantibus ac per hocce opus (ed. Lupar.) sparsis ex antiquis exemplaribus pingitur, addubitem significari. GOAR.]

P. 43 *Χρυσοκλαβαρικόν*. Junius et hic et alibi sæpius edit *χρυσοκλαδάρικα*, et *aureas virgulas* interpretatur. Sed lectio nostra recta est; nam *chrysoclavaricum* idem est quod *chrysoclavus* seu *chrysoclavata*, vox Anastasio Bibliothecario in pontificibus toties usurpata; vel si mere Latinam dictionem velis, *auriclavus* seu *auriclavatus*. Erant *clavi aurei* in vestibus segmenta quædam in formam clavorum efficta, ornatus gratia vestibus adjecta. GRETS.

Ibid. [Sit idem licet *χρυσοκλαβαρικόν* quod *chrysoclavus* vel *chrysoclavatus*, vox Anastasio Bibliothecario in pontificibus multoties usurpata: cum alia tamen mere Latina dictione *auriclavus* seu *auriclavatus*, sono quamvis vicina, nullam in sensus proprietate societatem inuit. Erant enim *clavi aurei* in vestibus segmenta quædam in formam *clavorum* efficta, ornatus gratia vestibus adjecta: *χρυσοκλαβαρικόν* vero non *clavatum* modo sed varium, et quodcumque opus est illis aureis phrygionis arte in subjecto serico vel panno ductis depictum; unde phrygionem *χρυσοκλαβαριστήν*, vel cum Theophane *χρυσοκλαδάρικον* (ἀνήθη, inquit, μέρος τοῦ ἐργασίου τῶν χρυσοκλαβαρίων, *phrygionum officinæ pars combusta est*) neoterica Græcia vocat. Correctius tamen cum Regius 222 aliisque nonnullis exemplaribus *χρυσοκλαβαριστήν* diceret, ob *χρυσοκλάδους* sive *χρυσοκλαδαριστάς*, quibus auro luditis figuras, quæ imitatim receptæ φύλλοις καὶ κλάδοις πεποιτικιμένον, *foliis et ramunculis varium reddunt et distinctum*. Πίστες ob impleta ac acu ludente variis tramitibus ducta ramalia scribet numerus sequens tertius. Quot enim *ramis aureis*, qua rectis qua contortis, hic discriminatis et divisis, ibi simul collectis, nunc enascentibus, alibi truncatis vel jucunde desinentibus, pingit ac variat materiam? Hic autem non *clavos*, sed characteres aureos, gerentis nomen exprimentes, in ima pilei ora, si lubet, adnotabis exaratos. GOAR.]

Ibid. *Συρματέινον* *imbriatum*, a *symmate*; quo nomine intelligo utrinque dependentia ex sciadio seu pileo quasi reticula seu funiculos; quos, si lubet, oculis inspicere poteris in tribus imaginibus imperatorum, quæ visuntur initio Nicephori Gregoræ ex editione Basileensi 1562. Non absimilis est effigies, quam nobis Turco-Græcia representat. *Χρυσοκλαβαρικόν*, *συρματέινον*, ut non referantur cum Junio ad vocabula *δνόματα*, sed ad ipsum sciadion. GRETS.

Ibid. [*Σύρμα* nil minus quam *pilei reticula* seu *funiculos* refert, ut ab eo pileus ipse noscatur *imbriatus*: rectius cum Græcia hodierna interpretaberis *aurum ductile*, *aurum*, inquam, *in fila solida tractum*, or *truit*, *fil d'or*. Solidum dixi, hoc est

nondum molis tusum, exindeque serico filo superinductum. *Συρματέινον* itaque opus est auro in fila solida ducto compositum vel pictum, quale despotæ nomen in ejus pileo phrygionica manu delineatur. GOAR.]

Ibid. *Τασεῖα*. Ita legit Junius, et *apicem* interpretatur, quo nomine intelligit *superiorem sciadi partem*, in *conum assurgentem fastigiatam*; deduciturque voculam *τασεῖα*, παρὰ τὸ τείνειν, a *tendendo*. In altero codice Bavarico legitur disjunctim τὰ *αἶτα*, in neutro genere: et ita legendum puto 1. quia subditur in neutro genere τὰ *αἶτα* οἷα καὶ τὰ βασιλικά: et infra: Ὁ ἀήρ καὶ τὰ *αἶτα*, οἷα καὶ τὰ τοῦ δεσπότη. Signum ergo est et id quod antecedit, nempe τὰ *αἶτα*, neutrius generis esse. 2. Quia τὰ *αἶτα* Junia *αἰτέων* pro extensione genere feminino prorsus ignota et inusitata est. Quid sit *ταῖσι*, omnes norunt: quid *τασεῖα*, per Janium nemo novit; tametsi ingenue fateor me compertum non habere quid τὰ *αἶτα* significant. Quocirca in versione Græcam dictionem retinui; donec viri docti vel veram significantiam eruant vel Collino veram lectionem restituant. GRETS.

Ibid. [Promerebor mihi Gretserum Alatii comes, et veram τῶν *αἰτέων* significantiam eruam. *Στα* sunt longi unius fere palmi margaritarum tractus, circa despotæ aures e pileo penduli. Sic lora e pontificum mitris, funes reticulati e cardinalium pileis, in aures ipsæ ex auribus pendentes *αἶτα*, sunt, *mobilia*, *tremula pendulaque ornamenta*, ἀπὸ τοῦ *αἰτέιν*. Eadem in patriarchæ pileo Turco-græcia nuncupat *καμηλαυκλάδα*, *pilei manubria vel ansas*. GOAR.]

Ib. *Κόμβος* est *nodus*. Compositum ἐπικόμβια, de quo infra, sunt segmenta panni, quibus involvi solent nummi aurei, argentei, ærei, quæ etiam *κόμβ.* appellatur. Hinc κομβολύτης, βαλαντιστόμος. Uteratur quoque *κόμπος* pro *κόμβος*. Quamvis *κόμπος* interdum idem est quod *commodus*. Mauricius apud Rigaltium: Καλὸν δὲ ἐστὶ 223 τένας κατὰ τὸ σχῆμα τῶν Ἀδάρων ἢ Τούρκων γενέσθαι, ὅτι καὶ κομπὰ καὶ χρειώδεις εἶσιν. GRETS.

Ibid. [Τοῦ *κόμβου*. Non quemlibet *nodum*, vel eum solum, vox *κόμβος* menti objicit. Hic vero solius imperatoris coronæ gemmeum *apicem* vel eminentem in ea *globulum*, quo despotæ pileus non insignitur, refert. GOAR.]

Ibid. Illud plerumque τῶν *φοινίκων* seu *φοινικίων* vertit Junius *exceptis tæniis*, et in scholiis explicans quid sint *tæniæ*, ait esse *vittas oblongas*, quibus *tanquam loris partes apicis commissæ et suturæ oblectæ sunt*. Ego et hic et infra malo *palmulis*. Apud Capitolinum in Gordianis est *palmata tunica et toga picta*. GRETS.

Ibid. [Fructus, non folia *palmarum*, in hac dictione legendi. Daetylos hodierna Græcia vocat *φοινίκα*: Illi vero in uvæ morem, granis tamen longius disaisis ac magis pendulis, e trunci vertice, quæ rami nascuntur, pendent. Ab arboris ad imperato-

ris verticem translatis oculis sertum gemmeum, A cassidi vel ejus stemmati eminens, vel ad dextram aurem volitantis instar plumæ affixum, φοινίκας vel φοινίκια vocitabis, quasi gemmeos capitis vel coronæ botros. Ita, scribit Georgius Coresius : id testantur antiqua Græcorum imperatorum numismata. GOAR.]

Ibid. Ρούχον τοῦ δεσπότης sive βουχλον est ipsissima Germanorum vocula *rock*. Nicetas in Andronico l. II : Φοροῦντα βούχλον σχιστὸν μέχρι καὶ τῶν γουάτων. Helgaldus in vita regis Roberti: *Exuens se vestimento purpureo, quod lingua rustica dicitur rocus*. Hinc etiam *rochetum* vox sæpius obvia in libris ritualibus, præsertim Romanis. Inde etiam βουχαριτόν *vestiarium*, vox nostro quoque Codino usurpata. GRÆTS.

Ibid. [Despotæ βούχλον hujusmodi sive ιμάτιον, si imperatorio non absimilis est formæ, σάκκος in sequitur dicetur, tunica nimirum e villosa serico nullis plicis conspicua, sed circa pectus et lumbos strictior, paulo latior circa pedes, totum corpus ambiens. Ut illam, clade in bello accepta, tristis a se abjecerit Joannes despotæ Michaelis Palæologi frater, narrat Gregoras v ult. GOAR.]

Ib. Πίτσας et στρατηλατία, interpretatur Junius *lacinas et fenniscos militares*. GRÆTS.

Ibid. [Regiam Sandionysiæ abbatiam eo fine profectus ut Manuelli imperatoris Helenes imperatricis, Joannis imperii collegæ, Theodori despotæ, Andronici αὐθεντοπούλου Palæologorum eo ms S. Dionysii operum, quod Manuel prædictus costaneo sibi Christianissimo Francorum regi donavit, expressas ad vivum effigies, vultus, stemmata, gestus, vestes, vestium colores, formam, ornamenta conspicerem attentius et observarem, perspecta cocchina despotæ tunica ligataque ad collum ejusdem coloris chlamyde, cujus dextra pars in dextrum humerum revolvitur, in tunica (ea talaris est ad sacci modum) ramos aureos animadverti depictos, chlamydemque Phrygio aureoque opere respersam totam, per spatia quædam in orbem relicta bicipitibus aquilis auro pariter expressis in ea fulgentibus. An aurea ramalia *radicum* instar per vestem, nullis tamen aquilis ornatam, serpentia πίτσας, aquilas vero primæva Romanorum *signa militaria* στρατηλατία vocarem, dubius primum hæsi. Sensu mentisque dubietate æque docto ac mihi benevolo Cyrillo Campanæ Chiensi detecta, dubium ille probato sensu depulsi. Tu, lector, eruditi 224 Græcique viri auctoritate laudata, lacinias fenniscosque militares antiquis Romanis relinques, et in recentiore Græcarum vestium usu non nisi quod oculus cornit et ratio suadet adnotabis. GOAR.]

Ibid. Ταμπάριον pro ταμπάριον sive ταβδάριον, ut μαμπάριον, μαππάριον, ὄμφικιον, ὄφρικιον, Italicum *tabarro, penula, chlamys*. GRÆTS.

[Ταμπάριον, *chlamys imperatoria* ad pedes desuens, militaris nonnunquam et brevior. Nicetas in Manuele Comneno, l. IV: Τῆ μὲν χλαμύδι τοῦ σώμα-

τος περιεβίβασε τὸν λόγον. Cujus alia lectio inter varias scribit τῷ μὲν ταμπάρῳ τοῦ σώματος περιεβίβασε τὸν λόγον. Ut gereretur vel corpus amibiret, hæc alia scriptoris ejusdem verba declarant l. III: Χλαμύδα ἡσθημένος ἀστειοτέραν περὶ τὸν δεξιὸν ὤμον περονουμένην, καὶ ἀφείσαν ἐλευθέραν τὴν χεῖρα κατὰ τὸ πόρπημα. Ubi vero ταμπάρου vice ταμπάριον vel ταβδάριον legendum putat Meursius nullo auctore, nugatur. GOAR.]

Junius in Codino confundit *margaritas* eum *margellis*, et id quod ex *margellis* constat, cum illo quod constat ex *margaritis*, cum tamen haud exiguo discrimine distent. Nam *margella* significat 1) corallium lapidem, 2) florem seu herbam anagallidem, quæ rubore corallium mentitur, Gallice *morgelline* seu *morgellina*, quasi morsus gallinæ. *Ægineta* κοραλλίαν appellat. 3) Id quod florem et lapidem corallium imitatur. 4) Omnis generis pretiosa et discoloria assumpta vestibus superaddi solita. Μαργέλιον sæpe idem significat quod *margella*. Aliquando *margellium* est *simbria* seu *limbus* ex *margella* seu corallio. Moschopolus: Λῶμα τὸ ἀπ' ἄκρου τινὸς ἐκτεταμένον καὶ ὀβολὸν ὀρίζον αὐτὸ, ὡς τὸ κοινῶς λεγόμενον μαργέλλιον. λωμάτιον, *parvula simbria, parvus limbus seu limbulus*. Porro a λῶμα τὸ λωμάτιον natum videtur Germanicam *som, saum, simbria*, λ in S mutato. Balsamon ad 27 canonem Trullanum: Ἄλλὰ τὰ πολυτελῆ χρυσοῦφανα ἐπιβλήματα τὰ δημοτικῶς λεγόμενα μαργέλλια, γράμματα καὶ ἀντίπανα, καὶ τὰ ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ἱμάτια.

C *Grammata et antipana*, quasi panni pannis oppositi, et *purpurea vestimenta*. Puto legendum γάμματα pro γράμματα: nam *vestes gammae* notæ sunt apud Græcos, et in Balsamonis meleta de patriarcharum privilegiis habes στιχάριον διὰ γαμμάτων. Idem Balsamon ad canonem 16 concilii septimi, quod est secundum Nicænum, ὅτι τινὰ ἐτερόχροα ἐπιβλήματα προσετίθεισαν ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων ἦγουν μαργέλλια. Ubi doctissimus vir Gentianus Hervetus ad marginem notat: Μαργέλλια (sic enim scribit) *puto dictum esse a Græcis, corrupta dictione*, quasi *marginalia*. Cui conjecturæ quid verisimilitudinem conciliet, nihil video præter nomen quædam similitudinem; et quia in *margellis* et *margellis* versamur, Cedreni locum in Michaelis Stratiotico imperatore ascribamus et explicemus. Τὸ τε γὰρ λεγόμενον στρατηγίον ἀνακαθαίρεσθαι ἐκέλευσε, καὶ τὰς τῶν πολιτῶν κεφαλὰς σκέπασθαι, μὴ διὰ γραμμάτων ὡς νῦν, ἀλλὰ διὰ μαργελλογράμμων ὀθονίων ἐκ βύσσου πορφυρᾶς ἐξυφασμένων. Jussit (idem Stratioticus) *expurgari strategium*, etc., et *capita civium regi 225 non litteratis pileis, ut nunc moris est, sed margella simbratiis linteis ex bysso purpurea textis*. Quem locum interpres Cedreni se non capere iægenue constat, et sane difficilis est; quem planiorem reddit illa Meursii emendatio, *μαργελλογράμμων pro μεγαλογράμμων*. Ego libenter pro διὰ γραμμάτων legere διὰ γαμμάτων: nam ut vestes olim

D

gammatae, sic et tegumenta capitis *gammata* fuisse a videntur. Fateor tamen et hic et alibi forsitan retineri posse γράμματα pro γάμματα, cum etiam aliæ litteræ, præsertim Δ, vestibus assui solerent, ut præsum sit ex imperatorum tribus imaginibus, quæ Nicephoro Gregoræ præponuntur. GRÆTÆ.

P. 13. [A *margins*, dictione Latina, μαργέλλιον derivant Græci; nec corallii pretium vel margellinæ venustatem attendunt (prout Meursius, et qui eum exscribunt, comminiscuntur), ut ea voce vestis *limbum* et *assumentum* quodcumque discolor vel auro textum, panno superadditum, expriment. Id ipsæmet a Gretsero post Meursium exscriptæ auctoritates evincunt.] GOAR.

Ibid. Κάλτςαι, *caligæ*, ex Latino *calceus* magis quam *caliga*. Et sumitur hic non pro *calceis*, sed pro *braccis*: nam calcei jam sequuntur. *Caligæ* tamen nomen etiam calceum militarem significat. Hinc βουλή καλγών, *senatus caligarum* seu caligatus, apud Dionem, l. XLVIII, scomma in senatum, quod caligis sive calceis militaribus uteretur. Sic *caliga* sumitur ab interprete nostræ Act. XII: *Calcea te caligas tuas*. Græce ὑπόδησαι τὰ σανδάλια σου, *subliga sandalia tua*. GRÆTÆ.

Ibid. [Nusquam *calceus* Latinus, vix *caliga* item Latina, imo certissime Itatorum *calze* vocem κάλτςαι Græcis dedere. Nec *braccas* itaque, minus *calceos*, sed vel *caligas* ad suram usque ascendentes vel integras ocreas significat. Usus loquendi recentior sensum allatum probat, confirmantque in vulgaribus lexicis Hieronymus Germanus et Simon Portius, qui licet κάρτςαι communiori pronuntiationi calamum exæquantem scribant (substituunt enim hodierni ρ vice λ, et ἤρθαν, non ἤλθεν, ἀρμυρόν, non ἀλμυρόν proferunt), usui tamen et sensui reddita, hic Latina voce *tibialia*, ille Italica *calze*, *calcette*, suis calculis attestantur. GOAR.]

Ib. Διβολέα. Vocabulum hoc aliquoties apud Codinum legitur. Διβολός idem quod διπλοός. Pro quo veteres διβολός, ut διβολός χλαίνα. Junius, διβολέα ὑπόδηματα, *bilices calcei*, et διβολός, *bilix*, id est *ornatus bicoloris licio*. Sed tu dic διβολός, seu διβολέα, quoties apud Codinum occurrit, nihil aliud esse quam *bicolor* seu *duplicis coloris*. GRÆTÆ.

Ibid. [Διβολέα quoties occurrit apud Codinum, non uno modo intellige, sed *bicolorem vestem*, v. g. cujus pars media coloris unius, alterius est altera, qualem plerumque scabini urbium gerunt in Galliis; vel cujus pannus exterior hujus, subductus alterius est coloris; vel quæ demum in versicolores lænias est secta, et ex eis fasciata et contexta, pro Helvetiorum more. GOAR.]

Ibid. Χρόματος ὄξθος, id est, *rubentissimi*, inquit Junius: ὄξθι enim vim intendendi habet. Hinc in codice est oxyblatta, *purpura exquisitioris luminis*.

226 [*Ibid.* Num cæcutiunt Junius et sequaces, qui discrimen inter colores ponere nequeant? Alius est enim purpureus vel ut commentarium scribit *rubentissimus* color, alius *violaceus*. Ad baphiorum

tribunal causam refero. Illi ai vulgari Græcorum lingua sententiam enuntiant, primum κόκκινον, secundum ὄξθι sancient vocandum; suffragabunturque Hieronymus Germanus et Simon Portius in lexicis Græcobarbaris. Decipit itaque Junii testimonium a Gretsero probatum, ubi ait: Τὸ ὄξθι vim intendendi habet. GOAR.]

Ib. Μουζάκιον est *mosaicum*, *musicum opus*: erant ergo calcei isti picti quasi de musivo, quia punctulis versicoloribus interstincti erant. Recentiores Græci μουσιούν καὶ διὰ μουτίων καλλωπίζειν dicunt. Et ut hic habes ὑπόδηματα μουζάκια, sic apud Trebellium Pollionem in Tetr. Jun. est *corona picturata de museo*. GRÆTÆ.

Ibid. Mirus tessellator Meursius, qui musivo operi calceos affabre compositos vendit. At non compositos, inquiet alius, sed pictos quasi de musivo, seu punctulis versicoloribus interstinctos. Rectius omnino pictos dixisset. Quid igitur ὑπόδηματα μουζάκια? Genus Saracenicæ calceamenti, cujus usus a Græcis peregrinos mores facile imitantibus erat jam Codini tempore in curiam CP. inventus, crepidisque tibialium more seu levior ac mollior cutbur-nus solet immitti. GOAR.

Ib. Πτερνιστήριον. Forte legendum πτερνιστήριον, a recto πτερνιστήρ. GRÆTÆ.

[Πτερνιστήριον retinenda lectio, nec πτερνιστήριον substituenda: gaudent enim Græci neutris hujusmodi a masculinis derivatis. Sic dicunt φοβνίκες et φοβνίκια, χεῖρες et χέρια, πόδες et πόδια, etc. GOAR.]

Ib. Sella equi sive ephippium (v. Meursium. GOAR.); Ἰσομάχιον, et tegumen sudori cavendo et ab equis arcendo. GRÆTÆ.

P. 14. [Cur Meursius stragulam ephippio substratam ad prohibendum equi sudorem τὸ Ἰσομάχιον exponat, non video: qui namque depletæ in ea effulsissent aquilæ? Clarius certe nitent in aliis e sella pendentibus ornamentis, quæ propius exsudentem equum attingunt et ejus extergunt sudorem. GOAR.]

[Margellium hic est segmentum diversi coloris, sellæ ante et retro insertum. Errat Junius, cum verba ista καὶ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη sejungit a proximis antecedentibus; itaque vertit, vel potius pervertit, ad quatuor vero latera sagmatum sudatorii habens etiam textum e margaritis ante et pone, etc. GRÆTÆ.

Ibid. Κοπριτόριον vox vere Latina, *coopertorium*. Plinius *cooperculum* dixit. Errat Junius, qui κοπριτόριον edidit vertitque *postilenam*. Viri docti, inquit Glossarium, *putarunt κοπριτόριον esse Græcam vocem, παρὰ τῆς κόπρου καὶ οὐράς, sed analogia repugnat: tunc enim κοπριτόριον foret. Itaque non est quod fimocaudium interpretentur et postilenam esse dicant*. Hæc spicua in Junium directe directa sunt, a professore Leidensi in professorem olim Leidensem. GRÆTÆ.

[Meursius *coopertorium*, et ex Plinio *cooperculum*

Latine reddidit. Latine magis simul ac Græce dixisset *ephippium stragulum*.

Ibid. [Στάλας. Duobus a Meursio vocis στάλας rotatis sensibus, *scalæ* nimirum et *navalis*, tertius *stapedis* tum ex præsentis tum ex alio 227 Leonis Grammatici loco addendus : Τοῦ ποδὸς κρατηθέντος ἐν τῇ στάλῃ θροηθεὶς ὁ ἵππος. GOAR.]

Ibid. Κεφάλαια sive κεφάλαιον freni pars, quæ auribus circumdatur, quæ aurea dicebatur veteribus Latinis, teste Festo, ab aure utique, non ab auro, sicut pars inferior freni dicitur *orsa* ab ore. GRÆTS.

Ibid. [Meursius : *Freni pars quæ auribus circumdatur*. Clarius ego : *frontale* vel *capistrum*. Pari verbo scripsit prius Nicetas In Manuele, l. v, Προμετωπίδιον. Ἀλλ' ἦν ὄρν, inquit Νε, τῶν ἵππων αὐτῶν διαδήματα μασχαλιστήρας προφανόντων, καὶ προκειμένων προμετωπίδια καὶ προστερνίδια τῶν βλημάτων ἑρμάτα. Alii loci ejusdem vulgaris lectio: Τὰ ἔλογα αὐτῶν ἀρματωμένα μετὰ κεφαλαίων καὶ σαγισμάτων ὀρρικαιῶν. In eandem mentem usurpavit Simocatta κεφάλαιον : Κοσμεῖται μὲν ἵππος κεφαλαῖοι· τε καὶ θώρηξι. GOAR.]

Ib. Ἀπὴρῶρηται φοροῦντα. Mendum manifestum. Sed quomodo emendandum? Num legendum φοῦτα? Ita aliquando suspicabar, præsertim cum infra, ubi de pileo et insignibus magni interpretis agitur, Junius ediderit φοῦταν ἐρυθράν : In summitate habet exiguam pupam rubram. In indice interpretatur Junius puellam. Quæ lectio etiam applicanda videtur illi loco c. 5 : Μετὰ τῶν φοροῦντων. Junius cum equis agminalibus, et in indice τὰ φοροῦντα equi agminales. At quid si et hic φοῦτῶν? Cum ornamentis et phaleris? Accedit Glossarium Isidori, cui ornamenta camelorum et phaleræ sunt *buda*, exiguo sane a vocabulo *phata* discriminè. Sed legendum et hic et alibi τούφα (idem τὰ τούφια seu τούφια). Est autem τούφα *parvulum flammulum*. Mauricius Strateg. II, 2 : Κασσίδας ἐχούσας τούφια μικρά. Idem: Μικρά τούφια κατὰ τῶν ὀπισθελίνων καὶ ἀνταλίνων τῶν ἵππων. Idem: Τούφια εἰς τὰς ὀπισθελίνας· τέσσαρα. Eadem ferme Leo imperator Constitut. VI, ubi præterea requirit κορυφάθην τοῦ ἵππου τούφιν (sic enim legendum esse patet ex Mauricio apud Rigaltium v. τούφια) in vertice equi flammulam, alteram ὀπογένειον, sub mento. Ex his facile erit vertere et explicare loca Codini : nam is quem præ manibus habemus, sic reddi debet, In fronte ad auream freni pendet turpha seu flammula. Et ille alter, pro φοροῦντων, μετὰ τῶν τούφῶν, cum flammulis et aliis ornamentis equesiribus. Valeat Junius cum suis equis agminalibus. Tertio loco similiter medicinam facies, si substituas μικράν τούφαν ἐρυθράν, exiguam turpham seu parvulam flammulam purpuream, Juniumque cum sua parva pupa et puella facessere jubeas.

Sollicitat Rigaltius alium locum Curopalatae nostri, c. 17, ubi bis τούφια edditur et legitur. Mallet ipse τούφια. Reclamat Glossarium, *Male*, inquam,

τούφια et τούφῶν hoc loco restituere tentant viri docti, id est Rigaltius; in quo judicio Glossarii libenter acquiesco. GRÆTS.

Ib. [Τούφα alia hominis, alia equi. Illa tiara est et capitis velamen, hæc apex, serica panicula, cristæ plumatilis vel gemmea. De prima Zonaras in Basilio Porphyrogenito : Τιάρα ταινιωθεὶς ὀρθία, ἦν τοῦφαν καλεῖ ὁ δημόδης καὶ πολὺς ἄνθρωπος, τῦφον, ὀμαι, ὀνομασμένην 228 ὡς τετυφῶσθαι ποιῶσαν τοὺς ταύτην ἀναδομένους. Leo Grammaticus : Ἐπέσαν ἡ χρυσὴ τούφα Ἰουστινιανοῦ τοῦ λεγομένου Ἀγουστῆως. De secunda Rigaltius : Τούφῶν λόφος. Simon Portius : Ἀθῆλη κολοφῶν, φούντα, pannicula, apex. Idem vero sensu tenes, sive τοῦφαν sive φούνταν vel φούταν dicas; cujus testes sunt variae lectiones, tum nostræ eo quem tractamus loco, tum Junianæ a Gretsero citatæ. GOAR.]

Ibid. Μετὰ φοινίκων, cum ramis palmæ, inquit Junius, hoc est, segmenta inspersa habebat efformata instar ramorum palmæ. GRÆTS.

Ib. [Κόμπωσιν nodum gemmæ concipere, gemmam nempe luculentiosam, qua velut etrunco, panniculae φοινίκων rami prodeunt. Κόμβος sive κόμπος nodum vel globulum sonat, κομπῶνα globulos committo velut in fibulas. Κομπολόγι globulorum series est, precaria corona. Κόμπωσις globuli commissura. GOAR.]

Ib. Τέρτα seu τένθα a Latino tentorium est, et hoc a tendo. Vox in Tacticis Leonis frequens. Esi autem certum est τένταν esse alicubi tentorium, an tamen hic sit, anceps sententiæ hæreo. Quid enim hoc loco tentorium, ubi de pileis, vestitu et ornatu equestri officialium palatinorum agitur? Ego admodum inclino ut per τένταν seu τένθαν intelligatur id quod Germani vocant *den sattelbogen* a tenendo; quia eques partem illam prominentiorem ephippii manibus tenere solet. Si quis tamen in tentorio persistere velit, cum eo absit ut pugnem. Junius vertit *thotam*. GRÆTS.

[Τέρτα tentorium est indubie; nec modo vestes et pileum, sed et cuncta despotæ insignia connexaque dignitati symbola textus enarrat. Nicetas in Manuele, l. VIII : Σκηπὴν ἐγκαρσίως διατέμνει. Alia lectio, σχίζει τὴν τένταν-ἐγκαρσίως. Idem in Joanne Comneno : Τὰς τέντας αὐτῶν ἐκεῖ ἔστησαν. Ab his diversa Rigaltius. GOAR.]

Ibid. Ἀστρόπουλα, id est astrol. Græcorum recentiorum est terminatio *πουλος* et *πουλον* et *πωλος*, nihil præterea significans, inquit Junius : sic ex nomine ἀρχῶν sive ἀρχοντόπουλος, ex nomine παῖς παιδόπουλος, ex ἀθρόνης αθθεντόπουλος, ex Τουρκος Τουρκόπουλος, ex Francus Francοπυλα, etc. Etsi autem verum sit terminationem istam plerumque nihil significationi addere, Interdum tamen videtur habere vim minuendi, ut in ἀρχοντόπουλον, quando puerum seu ephibum honorarium significat; qua notatione sæpe occurrit apud Codinum (c. 6) : non enim tunc significat principem seu virum primarium, ut simplex vocabulum ἀρχων, sed puerum, et quidem

ὄσπερ, qui sine ullo pileo vel capitis tegumento in palatio versatur. Apud nonnullos Germanos *Peter* (*Petrus*) est *Petermann*; ubi adjectio illa *mann* nihil penitus ad significationem adiecit, quia idem prorsus est quod *Peter*. Forte autem legendum ἀποπούλων γέμουσα ἐρυθρῶν. ΓΡΕΤΣ.

Ibid. [Vocis πῦλος adminiculo nonnullis diminutivis formandis utantur hodierni, in locum ω substituta ου diphthongo, ut nuper in voce περνιστολιουρον vice περνιστολιωρον animadvertere fas fuit. Sic κομητόπουλον Cedrenus, ὠρολογόπουλον doctissimus Allatius, ἀρχοντόπουλον in sequentibus Codinus scripsere, ut filios comitis, exiguam et compendiosam diurnale, puerumobilem exprimerent.]

Ibid. Ἐπὶ κεφαλῆς ἐτι νόσος ὤν. Vide capitis sequentis notam primam. GOAR]

229 *Ibid.* Καβαλλικὴν, vox a Latino *caballus* facta, frequens in hoc opere. Additur explicatio, ἥως ἱερύη, quales barbararum dictionum explanationes nullæ occurrunt in Codino; ut paulo ante κάμπο; ἥως πεδίον. Nec scio num sint ab auctore an a librariis. Ἦως recentioris Græciæ nosculus est, pro f. Primis verbis hujus numeri forte aptior scriptura esset: Πεζεῦσι ὁ δεσπότης, ἐν ᾧ ἀντόπῃ προστάξει τοῦτο ὁ βασιλεὺς. ΓΡΕΤΣ.

Ib. Σκαράνικον. Junius *pallam* vertit vel *lazam* et *fuientem togam*; ejusque vocabuli natalia ab Assyrinis repetit. Ego nomen Græcum retinendum censeo, tam hic quam alibi, tam in his quam in aliis id genus vocabulis, quando nullum Latinum suppetit quod vim satis exprimat. Forte *scaranicum* est a *Sarra*, hoc est Tyro. Sidonius, viii. 6: *Sarranis ebriis facis*. Ubi Savaro: *Sarranis*, id est Tyriis: Tyrus enim insula prius *Sarra* dicta. Servius et Festi Epitomastes. Unde *Sarranum ostrum* Virgilio. Sed ea fulmen a Glossario Græcob. *Apud Codinum male semper σκαράνικον legitur: restitue ubique σκαράμαχον*. Obtemperarem, nisi consensus mss. codicum me retraheret: nam neque Junius in suis neque ego in Bavaricis et Lauteriano hoc σκαράμαχον reperimus. Uterque Bavaricus præfert quidem σκαράνιον, facili lapsu librarii x omissantis: sed quid σκαράνιον ad σκαράμαχον? ΓΡΕΤΣ.

[*Σκαράνικον*. Cum de illo frequentior occurreret sermo, commodius infra declarabitur. Vide interrim quartam ab hac notam, cui titulus καβάδιον.]

Ibid. [Χρυσοχοῦδον. Sensum percipe: nec illi tum modo, sed et auro solido conflatis monilibus asse- res circumfusum et distinctum despotæ σκαράνικον: λιθάρια namque, qui non uniones, sed lapilli sunt pretiosi, non nisi opere solide concreti, cujus χρυσο- χῆς est auctor, includi possunt et detineri, ac demum externæ vesti, qualis σκαράνικον est, per variis spatia respergi et consui. Sandionysiacus codex palmarem limbam gemmis et lapillis, ut apparet, varium ejus vesti appingit.]

Ibid. [Λιθάρια. Vide degenerantes in barbariem voces has, λιθάρια, μαργαριτάρια, et, de quibus

nuper, γαλινάρια. Paucæ sunt ex immenso, quem tuemel recenseas, numero. GOAR.]

Ib. Καβάδιον. Scribitur etiam καβάδης, καβάδικιον, καβάδιν. Junius interpretatur *tunicam honoratam et puram*. Sed Græcum retineamus. Glossarium, v. κάμβα, dicit καβάδιον esse diminutivum a κάμβα vel κάμβα: utrumque enim Græcis usurpari, sicut μαμπάριον; et μαμπάριον, ταμπάριον, et ταμπάριον. Forte tandem existet qui a *Cabbade* rege Persarum originem τοῦ καβάδιου petat, cum *scaranicum cabbatum* et *phacoolium* ab Assyriis a Græcos venerint, ut infra ex Cōdino discemus e. 6; probabile est formari καβάδιον a Latino *cappa*. Infra quid sit καβάδιον explicatur addita hæc exegesi καβάδιον ἦως τὸ ἐπάνω ἔνδυμα πάντων. ΓΡΕΤΣ.

[Occurret nonnunquam uno β minatum, καβάδιον, vel etiam extrema syllaba pro corrupto loquendi usu truncatum, καβάδι. Quid sit exponit Portius in Lexico: καβάδι τήθεννα, τήθεννος, σάγος. Duplicem in familiari sermone observavi tunicam, interiorem et externam. 230 Illa brevior est et auras lambit, sinibus caret et plicis, globis sua mole conspiruis colligatur ad imum usque pectus, corpus astringit, et zona præcingitur, sub qua crurum motus limbos oris interioribus assutos et subductos manifestat. Hæc (quæ σκαράνικον est) longior ad talos desluit, aperta geritur, et cingulo libera, sinuosa non est, priore licet amplior; unde et latioribus rectisque manicis, si expandatur, cruris formam exhibet: qua de causa sacerdotum tunicam, seu senatoriam et procerum propriam, laudat Simeon Thessaloniceæ episcopus lib. De Sacram.: Σταυροῦ δὲ τύπον ἐπέχει τῆ μήκει καὶ τοῖς μανικίοις. Ταῦτα οὖν πᾶ ἱεράτια κοινὰ πᾶσι, καὶ, ὡς φασὶν, ἐκ βασιλικῆς δωρεᾶς, εἰς τιμὴν ἱερουσύνης, ἐτι καὶ συγγλητικῶι ταῦτα ἐνδύονται. Primam quæ milites decet laudat Tzetzes Chiliad. 2: Ἐσθημα ἐνυάλιον, στρατιωτικὸν τὸ εἶμα, Ὅπερ καβάδης; λέγεται ἀπὸ Καβάδου Πέρσου. Verum in *cabadem* hunc Romanum sagum degenerasse autumo. Ab Assyriis ad curiam CP. transisse scribet auctor Inferius c. 6 ad talcem; quod de externo, seu a Romanis usibus alieno, dictum lubens amplector: a *cappa* vero (quod alii comminiscuntur), barbara Latinorum voce nuncupatum, a forma siquidem abhorret, ne risum moveat, nullus affirmet. GOAR.]

Καβάδιον despotæ est ἔξυ. Ut intelligas quid sit color ὄξυς, audi quid Casaubonus ex Turnebo scribat ad illud Trebellii Pollionis: *Chlamydes veri luminis limbatus duas*. Lumen non est coloris nomen, sed affectus, qui sequitur colores intensiores. Purpuram veri luminis appellat *clorum* Lampridius in Diadumeno, in Alexandro Severo *clarissimam*. Vopiscus in Carino lumen purpuræ elegant verbo expressit, cum *lineas micantes purpura* dixit. Græci qui purius locuti sunt, veri luminis colores dicunt ὄξει, posterior ætas ἀληθινούς, unde obtinuit ut ἀληθινά appellarentur omnia purpurea propter præstantiam sacri muricis. Apud Balsamonem.

in Photianum Nomocanonem habes ἀληθινὰ ὑπερήματα, *calceamenta purpurea et veri luminis*, de quibus etiam Corippus laud. Justinī n. 104. **GAET.**

P. 14. [Iterum falso *veri luminis* sive *splendidiissimi ruboris* fucō dictio ὀξύς inscitur. Itane unus duarum dictionum, quas ἡ particula disjunctiva discriminat, colligitur sensus? qui pertinacius asseruerit, colores ipsos inspiciat. In ms. Tiliāni limine imperatoris effigies rubrum ostentat vestimentum, in Sandionysiaco violaceum. Utrobique ejusdem est principis, Manuelis nimirum: violaceum itaque sicut et purpureum sibi assumit imperator. At despote, de quo sermo, et imperatoris communis est cabadis ornatus, τὸ βούχον αὐτοῦ ὡσπερ καὶ τὸ βασιλικόν: ita nuper auctor. Joannis collegæ præter hæc effigies, sicut et paterna Manuelis imperatoris, cui astat, violaceam vestem ostentat in laudato S. Dionysii ms. Ergo despote καβάδιον ὀξύ ἢ ἐρυθρὸν: *Cabades*, inquam, *violaceus aut purpureus*.

Ib. [Τοῦ Καίσαρος ἐπὶ τῶν δορυῶν ζητεῖται. Reperitur ille Cæsaris habitus a Barda in publico solemnique processu ad ecclesiam die festo gestatus apud Leonem Grammaticum in Michaelē Theophili F.: Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελύσει διερχομένου μετὰ σκαρμαγγίου ὀξύς. Est vero σκαρμαγγίον tunica Persica auro intexta, eadem cum scaranico, de quo inferius auctor. Suggesterit propterea Cæsari eidem Philotheus amicus: Ἀδριον, ὦ δέσποτα, περιβαλοῦ τὸν χρυσοπερικόν σου χιτωνίσκον, καὶ βῆθητι τοῖς ἐχθροῖς σου. Ἀπὸ προσώπου σου φεύζονται. Τοῦ ἡλίου δὲ ἀναταλαντος ἴππῳ ἐπιβάς παρεγγένοτο πρὸς τὴν κόρτην τοῦ βασιλέως μετὰ στολῆς λαμπρᾶς. Vocem κόρτη tentorium hic indicare demonstrabimus alibi.

231 *Ibid.* [Γαμβρῶν. Non *generos* modo, sed et *leviros* et *uzorum fratres*, qui et ἀνδράδελφοι et γυναϊκάδελφοι, Græci vocant γαμβρούς. Munitus semel sexcenta reperiet apud eorum historicos et jurisconsultos testimonia.

P. 15. [Χρυσοκόκκινα. Auro nimirum rubroque serico distincta, sive simul texta sive acu pingente addita. **GOAR.**]

Ibid. Nota cruces in pileis generorum imperatoriorum, et quidem non ex qualicunque materia, sed ex margaritis confectas. Ut placet hic mos nostris stauromachis? **GAET.**

[Cruces quinque circiter gemmis confatas, et ad circuli (qualis et Gallorum comitum) caput ambientis quatuor partes, frontem nimirum, utramque aurem et occiput, circumpositas.

Ib. [Γύρους. Tæniām intellige frontem circumcinctam, nuper circulum dictam, et oræ pilei junctam, sive illi penitus agglutinetur, sive ex parte superiori nonnihil dissideat; quam propterea Gregoras l. v, κατὰ τὴν κάτω καὶ κοίλην ἐπιφάνειαν κυκλίσκον χρυσοειδίᾳ vocat. Vide notam in sequens caput ad p. 19.

Ib. [Ἡεράσαι. Nec cæruleus nec viridis est ἡ-

ράνεος color, sed medius, qui subviridis et porri folio similis, prasinus et glaucus, *vert de mer*. Ita me usus et cum baphiariis Græcis colloquium edocuit. Hinc quia in utrumque declinat, scribit uno loco Simon Portius: *Γλαυκός πράσινος, γλαυκός, in alio γερανίδος* (corrupta pronuntiatio est, ἡεράνεος vice) *κυάνας, γλαυκός: cæsius, cyanæus, venetus color*. De glauco et cæσιο colore ulvæ salicique persimill Antonius Thylesius Lazaro Baiffo adjunctus; de veneto, quem Hispanice *verde de la mar* exponit, Calepinus.

Ib. [Τιμήσας σεβαστοκράτορας. De quo ipse Cantacuzenus, iv, 5.

Ib. [Ἐχοντα ἀετούς συρματείνους. Talem depingit Gregoras, iv, 1, in cujus κυανοῖς πεδλοῖς καὶ χρυσοῦφαῖς ἐνερμύζοντο ἀετοί.

Ib. [Ἐἰς ἀέρα κόκκινον. Ita ut in plano seu scutulo rubeo aureæ depictæ forent aquilæ, quæ deinceps glaucis calcæis assuerentur; et dictio ἀήρ idem hic indicet quod in superioribus κάμπος ἦεν πεδλον, *panni varicoloribus figuris insigniti plantities, le fond d'une broderie ou d'une estoffe à ramage, a figura in umbonem desinente penitus distincta. GOAR.*]

Ib. Junius κῶνος, ego ὁμοῖως ex duobus Barbaricis codicibus: quæ scriptura germana est.

Ib. Χαρτάριον, χαρτίον scutulium quadratum. Junius vertit *quadrarias tesseras*, atque corruptum ex Italico et Gallico *quartiers*. **GAET.**

[Χαρτάρια scutula posse dici probō, *quadrola* jugiter insitior. Χαρτάριον enim *bractea* est, *lamina, scutulium* quacunque figura conformatum, alteri rei ornatus ergo superponendum. **GOAR.**]

Chartæ plumbeæ apud Anastasium in Sergio et Gregorio III sunt tegulæ plumbeæ, quibus ædificia tecta. Itaque nihil ad χαρτάριον et χαρτίον nostrum facere videntur. Mox lego cum cod. Boico disjunctim μετὰ ῥαφήν. In altero est καταγραφὴν. Forte hic etiam disjunctim κατὰ γραφήν scribendum erit, si forte cui magis placeat γραφή quam ῥαφή. **GAET.**

Ibid. [Κατὰ ῥαφήν. Lectio tot in exemplaribus inter se collatis reperta retinenda: sutaris namque velut deformitatem secum ferentibus ornatus addi consuevit.

232 *Ibid.* [Τετραστύλιον. Videtur esse augustius et ornatius aliquod fastigium, ad aliquam aulam palatii partem quatuor columnis in sublime erectum, ad quod, qui equites aulam ex privilegio penetrare poterant, equis in terram se demittere regis majestatis colendæ gratia compellebantur. **GOAR.**]

Ib. Lege παζεύσι κάκιστος κατ' ἀναλογίαν τοῦ τέπου τετραπύλου. Ambulat et illuc ob rationem propter quam ad Tetrastylum ambulat; nimirum ob honorem imperatoris, qui illic præsens est. **GAET.**

P. 16. [Τοῦ κοπιτορίου καὶ τοῦ ἐπάνω σκαπίου. Ehippiarium stragulum et aliud superius tegumen sunt diversa, quod unum nempe majus altero, vel unum pacis tempore sit ornamentum, aliud in bello sit equi munimen.

Ib. Πεζύς. Id est, in terram ex equo desiliit, ut A pedes incedat. GOAR.]

Ib. Αὐθεντόπουλος: Quamquam Glossarium interpretatur herum minorem, quasi adjectio illa decerpit aliquid de significatione, id tamen perpetuum non est, ut supra ad p. 14, notabamus.

Ib. Μᾶς et σᾶς, pro μου et σου sunt barbaræ Græciæ suaveolentes flosculi. GÆTTS.

[Vere nasutus etiam barbaræ Græciæ voces μᾶς et σᾶς non μου et σου, sed ἡμῶν et ὑμῶν vice odorabitur usurpanti. Aliis autem a nominativo ἡμεῖς et ὑμεῖς nos et vos casibus cunctis deserviunt, mutilatisque per aphæresim μᾶς et σᾶς relinquuntur; simulque vides τοῦ σύ minus anomalum esse plurale ἰσῆς quam ὑμεῖς, ac ideo suaveolentes barbaræ Græciæ flosculos, nullo pretii eorum delectu facto, non esse temere proterendos. GOAR.]

Ib. Αὐθέντης dominus. Hinc αὐθεντεῖν, αὐθεντεῖν, αὐθεντεῖν, authenticum reddere, auctoritatem, vim et robur addere, ut valeat et rejici non possit. Et cui non sunt auditæ Justiniani Authenticiæ, quas ipse Νεαράς, hoc est Novellas, indigitavit? Authenticiæ Scripturæ sacræ omnium ore teruntur.

Græci nunc ἀφένδης scribunt et pronuntiant, et corruptius adhuc *esendi*. Transit utraque vox ad Turcas: nam illis *aphendi* vel *esendi* in usu est, teste Leunclavio in Onomastico Musulmannico. Ἀφένδρα domina. Dousa in Itinerario Cpolitano: *Nisi Græcos interdum vino deposueris, nisi Græco more πολυχρονιάσης, ἀφένδι, exclamaveris, oleum et operam perdidideris.* Hinc αὐθεντία dominatio. GÆTTS.

CAPUT V.

Explicationes et observationes circa reliquorum procerum aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 exsequitur.

P. 17. [Τὸ σκιάδιον. Capitis legitimen honoratius et aulæ proceribus concessum σκιάδιον vocat auctor cum Jure GR. p. 186, Nicetas πλον et κάλυμμα, Gregoras καλύπτραν. Formam hic depingit ultimis historiæ suæ verbis: Περὶ γὰρ μὴ τῆς ἐπὶ κεφαλῆς καλύπτρας ἐπὶ τῶν μὲν πρότερον βασιλέων ἔθος τοὺς μὲν χρόνῳ προδεθηκότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆσθαι καλύπτρας πυραμίδος μὲν ἔχούσας σχῆμα, σηρικοῖς 233 δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκάστη ἀξίωμα καλυπτομένης, ὅσοι δ' ἐν ἡλικίᾳ, τοὺτους δὲ πάντας καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλὴν. Unde cum ad ephēbi stātem processit, tunc tantum despote per morem fas est lecto capite in palatio cerni: puer enim nonnisi aperto versatur, auctor capite superiore: Ἐπὶ κεφαλῆς ἔτι νῦος μὲν ὢν ὁ δεσπότης φορεῖ ἐν τῷ παλατίῳ οὐδέν. Pilei descriptionem a Gregora formam dixerat olim Nicetas Andronici l. 11 a barbaris acceptam: Πλον βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ περιθέμενον; ὃς εἰς ὀξὺ λήγων πυραμίδι εἰκασται. Proprius tamen et familiaris ita redditus est, ut non forma, sed materiæ colorumque ejus varietate senator quilibet et aulicus mi-

nister dignitatem spectantium oculis manifestaret; qua ratione Nicetas idem in Alexio Manuelis F. συγκλητικῶς ἐξυφασμένον τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, pro magnatum (συγκλητικοί enim non senatores modo, sed et proceres cuncti dicuntur) et officiorum varietate variis coloribus et materia diversa componi ex assuetudine affirmavit. Logothetæ pilei descriptionem nota inferior ad p. 19 exhibebit. GOAR.]

Ibid. Κλαπωτόν Junius ubique vertit *squamum*, exque Arabia et Syria cunabula accersit. Ridicule prorsus, quia est vox mere Latina, *clavatum* seu *clavatus*, κατὰ τὸ κλάπος sive κλάδος, *clavus*. Hinc χρυσόκλαβα et χρυσοκλαβαρικά, *chrysoclava* seu *auriclava*, de quibus jam supra ad p. 5. Viri docti, inquit Glossarium, id est Junius, putant esse vocem Arabum et Syrorum, quæ mere Latina est, et aliter interpretantur quam debebant. Quam benevolens transfert ad plures quod solius Junii est! et quam amice hic et alibi gravissimos ejus lapsus tangit! ubique quod Junius deliravit, hoc viri docti fecerunt. GÆTTS.

[Κλαπωτόν. Duplex flum aureum, unum ductile purumque, quasi solidum; aliud ductile quidem, sed molis tusum et pressum, serica fila circumvescit. Primum σύρμα est, or *trait*, secundum κλαπωτόν setæ circumpositum, or *filé*. GOAR.]

Ib. Δικανίκιον, κατὰ τὸ δίκη, passim occurrit apud Codinum. Junius ubique vertit *sceptrum judiciale*. Potest vox ipsa Græca retineri; potest *dicanicum* simpliciter verti *sceptrum*. Aliquando cum de patriarchis et episcopis sermo est, ut p. 103, rectius redderetur *pedum*. In Turcogræcia vocatur *δεκανίκιον* (nisi sit typographicus error) p. 15, ubi de Gennadio patriarcha et imperatore Turcico: Ἰδίαις χερσὶ δίδωκεν αὐτῷ δεκανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἧτοι ράβδον ἀργυρᾶν περιεχρυσωμένην, ὦραταν. In scripto quodam Græco-Barbaro l. 11 Turco-Græciæ vocatur *δεκανίκη*. Ποιμαντικὴν ράβδον vocat Gregoras l. vi. GÆTTS.

Ibid. [Ἀπὸ τῆς δίκης, a *justitia* vox deducta *justitia* quoque et potestatis in alios exercende symbolum quodeunque significat. Hoc in rege *sceptrum* est, in pontifice *pedum* pastorale, in abbate *baculus*, in regio ministro *catamus*, *bacillus*, *clava*: cunctis istis exprimentis vox *δικανίκιον* propria est; et Latine redditur *commodius virga* vel *baculus* quam *sceptrum*. Scribitur et *δεκανίκιον* et *δεκανίχι* dictio a priori trunca: non *δεκανίκη*, ut barbaræ Meursius. Simon Portius *δικανίχι*: ράβδος, βάκτρον, βακτηρία, ξύλον, *baculus*. *Consecratus*, inquam, *baculus*, qualem caduceatores nostri gerebant primitus, de quo Gregorius Turon. vii, 52: *Misit Gundobaldus duos legatos ad regem cum virgis consecratis, juxta ritum Francorum, ut scilicet non contingerentur ab ullo; qualem 234 etiam gerunt marscalci, regius dapifer, prætoriani immunes, apparitores, etc.* GOAR.]

P. 17. Pro κόμβων Junius eodem sensu κόμπων. GÆTTS.

in Photianum Nomocanonem habes ἀληθινὰ ὑπεδμήματα, *calceamenta purpurea et veri luminis*, de quibus etiam Corippus laud. Justinī II. 104. **GRÆT.**

P. 14. [Iterum falso *veri luminis* sive *splendidiissimi ruboris* fūco dictio δξύς insicitur. Itane unus duarum dictionum, quas ἡ particula disjunctiva discriminat, colligitur sensus? qui pertinacius asseruerit, colores ipsos inspiciat. In ms. Tilliani limine imperatoris effigies rubrum ostentat vestimentum, in Sandionysiaco violaceum. Utrobique ejusdem est principis, Manuelis nimirum: violaceum itaque sicut et purpureum sibi assumit imperator. At despotæ, de quo sermo, et imperatoris communis est cabadis ornatus, τὸ ρούχον αὐτοῦ ὡσπερ καὶ τὸ βασιλικόν: Ita nuper auctor. Joannis collegæ præter hæc effigies, sicut et paterna Manuelis imperatoris, cui astat, violaceam vestem ostentat in laudato S. Dionysii ms. Ergo despotæ καβάδιον δξύ ἢ ἐρυθρὸν: *Cabades*, inquam, *violaceus aut purpureus*.

Ib. [Τοῦ Καίσαρος ἐπὶ τῶν ἰερῶν ζήτηται. Reperitur ille Cæsaris habitus a Barda in publico solemnique processu ad ecclesiam die festo gestatus apud Leonem Grammaticum in Michaele Theophili F.: Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελύσει διερχομένου μετὰ σκαρμαγγίου δξύος. Est vero σκαρμαγγίον tunica Persica auro intexta, eadem cum scaranico, de quo inferius auctor. Suggesterit propterea Cæsari eidem Philotheus amicus: Ἀδριον, ὦ δέσποτα, περιβαλοῦ τὸν χρυσοπαικόν σου χιτωνίσκον, καὶ ἐθῆται τοῖς ἐχθροῖς σου. Ἀπὸ προσώπου σου φεύγονται. Τοῦ ἡλίου δὲ ἀναταλαντος ἔπιπυ ἐπιθάς παρεγένετο πρὸς τὴν κόρτην τοῦ βασιλέως μετὰ στολῆς λαμπρῆς. Vocem κόρτη tentorium hic indicare demonstrabimus alibi.

231 *Ibid.* [Γαμβρῶν. Non *generos* modo, sed et *leviros* et *uxorum fratres*, qui et ἀνδράδελφοι et γυναικάδελφοι, Græci vocant γαμβρούς. Monitus semel sexcenta reperiet apud eorum historicos et jurisconsultos testimonia.

P. 15. [*Χρυσοκόκκινα*. Auro nimirum rubroque serico distincta, sive simul texta sive acu pingente addita. **GOAR.**]

Ibid. Nota cruces in pileis generorum imperatoriorum, et quidem non ex qualicunque materia, sed ex margaritis confectas. Ut placet hic mos nostris stauromachis? **GRÆT.**

[Cruces quinque circiter gemmis conflatas, et ad circuli (qualis et Gallorum comitum) caput ambientis quatuor partes, frontem nimirum, utramque aurem et occiput, circumpositas.

Ib. [Γύρους. Tæniam intellige frontem circumcinctam, nuper circulum dictam, et oræ pilei junctam, sive illi penitus agglutinetur, sive ex parte superiori nonnihil dissideat; quam propterea Gregoras I. v, κατὰ τὴν κάτω καὶ κοίλην ἐπιφάνειαν κυκλίσκον χρυσοειδίαν vocat. Vide notam in sequens caput ad p. 19.

Ib. [Ἡεράσαι. Nec cæruleus nec viridis est ἡε-

ράνεος color, sed medius, qui subviridis et porri folio similis, prasinus et glaucus, *veri de mer.* Ita me usus et cum baphiariis Græcis colloquium edocuit. Hinc quia in utrumque declinat, scribit uno loco Simon Portius: *Γλαυκὸς πράσινος, γλαυκός, in alio γερανίδος* (corrupta pronuntiatio est, ἡεράνεος vice) *κυάνας, γλαυκός: cassius, cyaneus, venetus color.* De glauco et cæasio colore ulvæ salicique persimili Antonius Thylesius Lazaro Balfo adjunctus; δὲ veneto, quem Hispanice *verde de la mar* exponit, Calepinus.

Ib. [Τμήσας σεβαστοκράτορας. De quo ipse Cantacuzenus, IV, 5.

Ib. [Ἐχοντα ἀετούς συρραστῆρους. Talem depingit Gregoras, IV, 1, in cujus κυανὸς πεδλίος καὶ χρυσοβαῖς ἀνηρμάζοντο ἀετοί.

Ib. [Ἐὶς ἀέρα κόκκινον. Ita ut in plano seu scutulo rubeo aureæ depictæ forent aquilæ, quæ deinceps glaucis calceis assuerentur; et dictio ἀήρ idem hic indicet quod in superioribus κόκκος ἦεν πεδλίον, *panni versicoloribus figuris insigniti plantities, le fond d'une broderie ou d'une étoffe à ramage, a figura in umbonem desinente penitus distincta.* **GOAR.**]

Ib. Junius κῶνος, ego ὁμοίως ex duobus Barbaricis codicibus: quæ scriptura germana est.

Ib. Χαρτάριον, χαρτίον scutulum quadratum. Junius vertit *quadrarias tesseræ*, atque corruptum ex Italico et Gallico *quartiers*. **GRÆT.**

[Χαρτάρια scutula posse dici probō, *quadrota* jugiter infitior. Χαρτάριον enim *bractea* est, *lamina, scutulum* quacunque figura conformatum, alteri rei ornatus ergo superponendum. **GOAR.**]

Charis plumbeæ apud Anastasium in Sergio et Gregorio III sunt tegulæ plumbeæ, quibus ædificia tecta. Itaque nihil ad χαρτάριον et χαρτίον nostrum facere videntur. Mox lego cum cod. Boico disjunctim μετὰ ῥαφήν. In altero est καταγραφὴν. Forte hic etiam disjunctim κατὰ γραφήν scribendum erit, si forte cui magis placeat γραφή quam ῥαφή. **GRÆT.**

Ibid. [Κατὰ ῥαφήν. Lectio tot in exemplaribus inter se collatis reperta retinenda: sutaris namque velut deformitatem secum ferentibus ornatus addi consuevit.

232 *Ibid.* [Τετράστυλον. Videtur esse augustius et ornatus aliquod fastigium, ad aliquam aulam palatii partem quatuor columnis in sublime erectum, ad quod, qui equites aulam ex privilegio penetrare poterant, equis in terram se demittere regiæ majestatis colendæ gratia compellebantur. **GOAR.**]

Ib. Lege πεζεύει κάκιστος κατ' ἀναλογίαν τοῦ τέπου τετραπύλου. Ambulat et illuc ob rationem propter quam ad Tetrastylum ambulat; nimirum ob honorem imperatoris, qui illic præsens est. **GRÆT.**

P. 16. [Τοῦ κοπιροπίου καὶ τοῦ ἐκάνω σκαπίου. Ehippiarium stragulum et aliud superius tegumen sunt diversa, quod unum nempe majus altero, vel unum pacis tempore sit ornamentum, aliud in bello sit equi munimen.

Ib. Πεζούσι. Id est, in terram ex equo desiliit, ut A nister dignitatem spectantium oculis manifestaret; quæ ratione Nicetas idem in Alexio Manuelis F.

Ib. Αἰθεντόπουλος. Quamquam Glossarium interpretatur herum minorem, quasi adjectio illa deceptat aliquid de significatione, id tamen perpetuum non est, ut supra ad p. 14, notabamus.

Ib. Μᾶς et σᾶς, pro μού et σοῦ sunt barbaræ Græciæ suaveolentes flosculi. Γᾶς.

[Vere nasutus etiam barbaræ Græciæ voces μᾶ; et σᾶς non μού et σοῦ, sed ἡμῶν et ὑμῶν vice odorabitur usurpari. Aliis autem a nominativo ἡμεῖς et ἐσὶς ones et vos casibus cunctis deserviunt, mutilatisque per aphæresim ἡμᾶς et ἐσᾶς relinquuntur; simulque vides τοῦ σοῦ minus anomalum esse plurale ἡμεῖς quam ὑμεῖς, ac ideo suaveolentes barbaræ Græciæ flosculos, nullo pretii eorum delectu facto, non esse temere proterendos. GOAR.]

Ib. Αἰθεντής dominus. Hinc αἰθεντεῖν, αἰθεντεῖν, αἰθεντεῖν, authenticum reddere, auctoritatem, vim et robur addere, ut valeat et rejici non possit. Et cui non sunt auditæ Justiniani Authenticæ, quas ipse Νσαράς, hoc est Novellas, indigitavit? Authenticæ Scripturæ sacræ omnium ore teruntur. Græci nunc ἀφένδης scribunt et pronuntiant, et corruptius adhuc efendi. Transiit utraque vox ad Turcas: nam illis aphendi vel efendi in usu est, teste Leunclavio in Onomastico Musulmano. Ἀφένδρα domina. Doua in Itinerario Cpolitano: Νισί Græcos interdum vino deposueris, nisi Græco more πολυχρονιάσης, ἀφένδι, exclamaveris, oleum et operam perdideris. Hinc αἰθεντία dominatio. GRETS.

CAPUT V.

Explicationes et observationes circa reliquorum procerum aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 essequitur.

P. 17. [Τὸ σκιάδιον. Capitis tegimen honoratius et aulæ proceribus concessum σκᾶδιον vocat auctor cum Jure GR. p. 186, Nicetas πλον et κάλυμμα, Gregoras καλόπτραν. Formam hic depingit ultimis historiæ suæ verbis: Περί γε μὴν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς καλύπτρας ἐπὶ τῶν μὲν πρότερον βασιλέων εἶδος τοῖς μὲν χρόνῳ προδοθηκότας ἐν τοῖς βασιλεῖσι χρησθῆναι καλύπτραις πυραμίδος μὲν ἐχούσαις σχῆμα, σηρικῶς 233 δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκάστη ἀξίωμα καλυπτομένας, ὅσοι δ' ἐν ἡλικίᾳ, τοῦτους δὲ πάντας καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχεν τὴν κεφαλῆν. Unde cum ad ephēbi ætatem processit, tunc tantum despotæ per morem fas est tecto capite in palatio cerni: puer enim non nisi aperto versatur, ait auctor capite superiore: Ἐπὶ κεφαλῆς ἐτι νέος μὲν ὢν ὁ δεσπότης φορεῖ ἐν τῷ παλατίῳ οὐδέν. Pilei descriptionem a Gregora formam dixerat olim Nicetas Andronici l. II a barbaris acceptam: Πλον βαρβαρικῶν τῇ κεφαλῇ περιθέμενο; ὃς εἰς ὄψι λήγων πυραμίδος εἴκασται. Proprius tamen et familiaris ita redditus est, ut non forma, sed materiæ colorumque ejus varietate senator quilibet et aulicus mi-

nister dignitatem spectantium oculis manifestaret; quæ ratione Nicetas idem in Alexio Manuelis F. συγκλητικῶς ἐξυπασμένον τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, pro magnatum (συγκλητικοὶ enim non senatores modo, sed et proceres cuncti dicuntur) et officiorum varietate variis coloribus et materia diversa componi ex assuetudine affirmavit. Logothetæ pilei descriptionem nota inferior ad p. 19 exhibebit. GOAR.]

Ibid. Κλαπωτόν Junius ubique vertit squameum, exque Arabia et Syria cunabula accersit. Ridicule prorsus, quia est vox mere Latina, clavatum seu clavatus, παρὰ τὸ κλάπος sive κλάδος, clavus. Hinc χρυσόκλαβα et χρυσοκλαβαρικά, chrysoclava seu auriclava, de quibus jam supra ad p. 5. Viri aucti, inquit Glossarium, id est Junius, putant esse vocem Arabum et Syrorum, quæ mere Latina est, et aliter interpretantur quam debebant. Quam benevole transfert ad plures quod solius Junii est! et quam amice hic et alibi gravissimos ejus lapsus tangit! ubique quod Junius deliravit, hoc viri docti fecerunt. GRETS.

[Κλαπωτόν. Duplex filum aureum, unum ductile purumque, quasi solidum; aliud ductile quidem, sed molis tusum et pressum, serica fila circumvestit. Primum αὔρμα est, or trait, secundum κλαπωτόν setæ circumpositum, or filé. GOAR.]

Ib. Δικανίκιον, παρὰ τὸ δίκη, passim occurrit apud Codinum. Junius ubique vertit sceptrum judiciale. Potest vox ipsa Græca retineri; potest dicanicium simpliciter verti sceptrum. Aliquando cum de patriarchis et episcopis sermo est, ut p. 103, rectius redideretur pedum. In Turcogræcia vocatur δεκανίκιον (nisi sit typographicus error) p. 15, ubi de Gennadio patriarcha et imperatore Turcico: Ἰθαίς χερσὶ δίδωκεν αὐτῷ δεκανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἦτοι βᾶδδον ἀργυρᾶν περιεχυρωμένην, ὦραταν. In scripto quodam Græco-Barbaro l. II Turco-Græciæ vocatur δικανίκη. Ποιμαντικῆν βᾶδδον vocat Gregoras l. VI. GRETS.

Ibid. [Ἀπὸ τῆς δίκης, a justitia vox deducta justitiæ quoque et potestatis in alios exercendæ symbolum quodeunque significat. Hoc in rege sceptrum est, in pontifice pedum pastorale, in abbate baculus, in regio ministro catamus, bacillus, clava: cunctis istis exprimentis vox δικανίκιου propria est; et Latine redditur commodius virga vel baculus quam sceptrum. Scribitur et δεκανίκιον et δεκανίχι dictio a priori truncata: non δεκανίκη, ut barbære Meursius. Simon Portius δικανίχι: βᾶδδος, βᾶκτρον, βακτηρία, ξύλον, baculus. Consecratur, inquam, baculus, qualem caduceatores nostri gerebant primitus, de quo Gregorius Turon. VII, 32: Misit Gundobaldus duos legatos ad regem cum virgis consecratis, juxta ritum Francorum, ut scilicet non contingerentur ab ullo; qualem 234 etiam gerunt marscalci, regius dapifer, prætoriani immunes, apparitores, etc. GOAR.]

P. 17. Pro κόμβων Junius eodem sensu κόμπων. GRETS.

[Κόμβος et κόνδυλος situ, non natura, differunt. A velut nodus et ramus. Clarius. Calamus nodis intertinctus variis compingitur fistulis (fistulas voco eas et singulas calami partes nodis divisas eisdemque ad invicem connexas): eas κόνδυλους recentiores Græci vocant, nodos autem κόμβους; sive κόμπους. Simon Pörtius in Lexico Græcobarbaro κόνδυλι (κονδύλιον, κόνδυλος) καλάμι, κάλαμος, δόναξ, calamus. Et κόμπος, δεσμός, ἄμμα, κόμβος, ὄζος, nodus, nexus, commissura. Ex calami tamen ad nodum necessitudine unum alterius vice substitui institias non iero. Hic nihilominus, ubi varia tribuuntur utrisque, promiscue non sumenda benevolus lector advertet; ac in δικανικαῖς, de quibus sermo, quod in pontificum viatorumque baculis, spatia singula κόνδυλους, globos singulos spatia dividendes κόμβους ab auctore vocatos recordabitur.

Ibid. [Υποκοπητῶν. Vice ἔγκοπτῶν, nisi tibi ἔγκοπέως simul et ἔγκοπου laboriosæ, subtilis et artificiosæ cælaturæ sensum degenerans in barbariem vox υποκοπητός representat.

Ib. [Τὸ σκαράνικον. Soli Georgio Codino vox usurpata, soli Georgio Coresio nota, hoc pacto mihi exponitur in rescriptis. Σκαράνικον vestimenti genus est non uno panno continui, ut nec uno colore conspicui, cujus exterior species rubra, lænitim et per lora divisa, candidam interiorem subductam sese venuste proferre et velut latitantem educere permittit; qua de causa cum ἐσχάρας, oraticulæ piscibus ustulandis idoneæ, formam imitatur, vel colorem subius residentem σκαρίζειν ebullire cogat, σκαράνικον nomen potuit promereri. Hæc ille, qui etiam ignoti exemplaris Nicetæ locum subiungit: Ἐχον ἑμάτιον σχιστὸν μέχρι τῶν γονάτων. Huc ego refero στολὰς σωληνωτά; canaliculatas vestes, a Cedreno in Tiberio memoratas, de quibus editio Regia non obscure in posterioribus notis; eodemque loci revocare confido Andronici ἀμπερόνην ἐς γλουτὸν ἀμφισχιθεῖ καταβαίνουσαν, de qua Nicetas in eodem, l. n. An demum σκαράνικον idem sit quod σκαραμάγγιον? Affirmat Meursius, negat Gretserus. Utrumque amplector: mentem enim illius teneo, rationem tamen cum Gretsero exsibilo. Quis enim cum Meursio exemplaria ubique credat ita corrupta et σκαραμαγγίου vice repositum fuerit σκαράνικον? Placet nihilominus illius in hujus degenerasse prolationem, et σκαραμάγγιον Bardæ Cæsari a Leone Grammatico ascriptum a Codino capite superiori σκαράνικον Cæsaris fuisse vocatum. Vide notas in caput quintum. De scaravangio Leunclavius in Onomastico: *Scaravangium vox Persica, quæ vestem pluviæ significat; hoc est eam quæ pluviis aut hibernis tempestatibus cæteris superinjici solet.*

Ib. [Ἐκονικῶς τὸν βασιλέα. Imagines imperatorum rarius in foris positæ, in urbibus adoratæ, quam in acie delatæ. Domesticus itaque ut imperialium exercituum moderator supremus, et vivipsius, ut inferius exponetur, in castris imago, ut

potestatis particeps, animi conscius, facinorum collega, suscepti ab eo propositi fidelissimus et fortissimus exsecutor, sculptam ejus imaginem in pectore gestat, ut προθεῖ; τὴν εἰκόνα, Herodiani verbis utor, σταφάνοις καὶ δάφναι; κεκοσμημένην αὐτός; τ' εὐφημήσῃ καὶ τοὺς στρατιώτας ἀξιώσῃ γνωρίσαι καὶ εὐφημήσαι. Oblata imperatoris imagine coronis et laureis ornata, primus ipse sauis acclamationibus prosequatur et milites agnoscere et votis favere adhortatur: Eapropter præfectis, ducibus, comitibus coronatas principum imagines inter præcipuas insignium partes in pilis donatas in imperii Notitia, vestibus affixas ante Justinianæ tempora non lego. Angelis hic stipatas video, quos ἀρχιστρατήγου; reor ob communem Græcorum omnium erga eos cultum. Michaellem enim habent in primo vexillo depictum infra c. 6, eidemque olim, scriptore Cedreno, Justinus consecravit ecclesiam: utrique 235 vero Michaeli et Gabrieli, cælestis militiæ principibus, Basilii regiam ædem posuit τῶν Ἀρχιστρατήγων dictum. De Tratho, vel ut Cedrenus profert Tratho, Lazarum rege ad Justinum profecto Theophanes: Ἐγγημε Ταλαθος γυναικα Ῥωμαίαν καὶ ἔγγονον ὁμοῦ τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτου. Et infra: Προχειρισθεῖς Ταλαθος βασιλεὺς τῶν Λαζῶν, φορέσας σταφάνον καὶ χλαμύδα βασιλικὴν ἀσπρην ἔχουσαν ταυλὴν χρυσοῦν, ἐν ᾗ ἐκ κεντητοῦ ἔκεχάρακτο ἡ εἰκὼν τοῦ βασιλέως; Ἰουστίνου, καὶ στιχάρην ἀσπρον ἔχον κλουμιά χρυσά καὶ εἰκόνα τοῦ βασιλέως: τὰ γὰρ τζαγγία αὐτοῦ ρούσια ἦσαν, ἔχοντα μαργαρίτας Περσικῶ σχήματι: ὁμοίως; ἡ ζώνη αὐτοῦ ἦν χρυσῆ διὰ μαργαρίτων. Cæterum nobilioribus aulæ CP. proceribus viliores ecclesiarum in Galliis ministri licet non mihi censeantur exæquandi, in iis tamen observo bicoloram, de qua nota sequenti, tunicam. δ.βολέον σκαράνικον, sancti cujus Ecclesiæ ministrant υποκοπητὸν εἰκόνα ἔμπροσθεν pectori affixam, δικανικὸν ταυδὴν in eorum manibus nodis argenteis calamiæque diversis conspicuum, σκαίδεον quoque ab aliis diversum; quibus aliud præmissis similis non video. GOAR.]

Ibid. [Ἐκ δεξιῶν μάντροι. Junius plane perverse pervertit, mutatis angelis in nuntios: quia enim summus imaginum hostis erat, hanc angelorum imaginibus in scaravangio magni domestici gloriæ invidit; itaque et angelis nuntios fecit, quasi proximi ab imperatoria dignitate eum hominem suis nuntiis et ut vocant *breviserulis* et *taballartis* haberent, ut eos sua in veste effligerent et margaritis exornarent. Observa hic morem addendi vestimentis non tantum imaginem imperatoris, sed et sanctorum angelorum. Imo olim vulgo etiam variorum sanctorum et martyrum effigies suis vestibus appingebant, ut ex Asterii Amaseni Homilia quadam constat. Sacris vestibus sacras imagines addere usitatissimum erat; plurima hujus rei exempla suppeditat Anastasius in Pontificum Vita. In Leone III: *Fecit in ecclesia doctoris mundi B. Pauli apostol.*

tetravela hol. serica alithina quatuor, et vestem super altare albam chrysoclavam, habentem historiam sanctæ resurrectionis. Et aliam vestem chrysoclavam, habentem historiam nativitatibus Domini et SS. Innocentium. Imo et aliam vestem Tyriam, habentem historiam cæci illuminati et resurrectionem. Idem autem sanctissimus præsul fecit in basilica B. Mariæ ad Præsepe vestem albam chrysoclavam, habentem historiam sanctæ resurrectionis. Sed et aliam vestem in orbiculis chrysoclavis, habentem historiam annuntiationis et SS. Joachin et Annæ. Idem de eodem: In titulo Pammachii super altare SS. Joannis et Pauli fecit vestem albam holosericam, ornata in gyro de fundato, habentem historiam Crucifixi, Ascensionis et Pentecostes. GRETSI.

Ib. [Διθολόγοι. De simili bicolori Ducæ tunica sermonem habet Nicetas Andronici l. II: Τὸ εἶμα λωπίῳ διχρῶμῳ συνείχε περι τὴν ἐξὺν καταβαίνοντι, ἔκτοτε δὲ διαίρουμένῳ διχῆ. Alia lectio ponit φορῶν βούρον σχιστὸν ἐκ χρωμάτων δύο. Revocanda huc nonnulla ex positilis nota superiore ad p. 17.

P. 18. [Τὰ ὑποδήματα τοῦ πανυπερσεδάστου κίτρινα. Ab Andronico Seniore inventa narrat Gregoras, VII, 28: Ἐτετιμήκει δὲ Ἰωάννην εὐθύς καὶ τῷ τοῦ πανυπερσεδάστου ἀξιώματι, ὃ νῦν καὶ αὐτῷ διὰ τὴν πρός αὐτὸν στοργὴν ἐνδοξότερον ἢ πρότερον εἶχε πολλῶν κατεστήσατο ἐνδύμασι γὰρ καὶ πεδίλοις αὐτοῦ, ὅσα τὸν ἔπνον αὐτοῦ κοσμεῖ. 236 κερβόλις τοῖς ἄπαισι χρῆσθαι κεχάριστα, ἢ ἢ διασημότητος ἐν τοῖς; περὶ τὸν βασιλεῖα εὐγενέσι.

Ibid. Ὑποδήλιον. Δικανέλιον protovestiarii aurificio opere χρυσοχοϊκόν, liquoque viridi ad pigmentum metallo vitrum imitante ὑποδήλιον, ac ideo viride simul ac aureum χρυσοπράσινον.

Ibid. [Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ πράσινα. Quibus attestatur Nicetas in Alexio Angelo, eidemque protovestiarii tentorium proprium concedit: Οἱ βάρβαροι τὸ νοκτιφυλακῶν στρατεύμα τῆ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Ἰωάννου σκηπῆ φεῦγον ἐπικατέλαβον, ὡς καὶ τοῦτον θορυβηθέντα ἐξαναπέστηναι. Et infra: Τὰ ἐν τῇ σκηπῆ διελόμενοι, ἐν οἷς ἦν καὶ τὰ βατράχια τὸ χρῶμα πέδιλα τοῦ πρωτοβεστιαρίου, ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν μωχαίρῳ καὶ γέλωτι τὰ Ῥωμαίων ἐτίθεισαν πράγματα. Idem in Isaacio et Angelo F. Ὁ πρωτοβεστιαρίος τὰ τοῖς πολλοῖς ἐτεμόχρωμα καθυποδύμενος πέδιλα. GOAR.]

Ibid. Βλάτιον. Cod. Bovicus βλάτιον, aliis βλάτιον. Sæpe occurrit in hoc et in aliis posterioris ævi scriptoribus; nec quid sit, facile explicatu est. Prius dicamus quid sit apud Latinos, deinde ad Græcos veniamus. Savaro in illud Sidonii l. IX, epist. 13: *Rutilusque veste blattas*, id est purpuram. Paulus Diaconus in glossis: *blatta* genus purpureum vermis. Et l. IX cod. de murilegulis. A qua blattæ tunicæ Capitolino et Yopisco, et *blattens* color Isidoro l. XII, c. ult. et l. XIII, c. 18, et *blattifer senatus*, hęc est purpureus, apud eundem Sidonium. Venantius Fortunatus, l. II Epigr: *Serica cui niveis agnata est blattea telis*. De purpura seu

purpurea veste intelligi debere testis est Eutropius in Nerone, quia quod Suetonius ait, Neronem purpura coccoque funibus nexis piscatum, hoc Eutropius *blatteis* dixit. Apud Lampridium in Heliogabalo *funes blatta et serico intorti*. Unde *sericoblattæam* vestem accipiunt nonnulli eam quæ purpurei coloris est et filis aureis variata l. X, c. de murilegulis, et l. c. Theod. eod. Hęc Browerus noster ad Venantium. Apud Turonensem Histor. Franc. II, 58 *blattea tunica* sine dubio purpurea est. In historia Anastasii de Vitis pontificum, in Paschali, habes *crucem de blattin, periclysis de blattin*, quæ etiam in Leone III sæpius invenies. Ad distinctionem additur interdum *de blattin Byzanteo, de blattin Neapolitano*. De Leone III: *Fecit vestem chrysoclavam ex blattin Byzanteo, habentem historiam nativitatibus et S. Simeonis*. Ubi materia a Byzantio nomen sortita innuitur. Quid Græci? Glossarium: Βλάτιον *blatta*. Actuarius: Βλάτιον Βυζάντιον ὁστοῦν τῆς βινδὸς τῆς κορυφῆς: *Blatta Byzantia est os ex naso purpura*. Sæpe, inquit Glossarium, occurrit apud Codinum, Nicetam, Cedrenum. Sæpe occurrit, fateor: sed num semper ea quam ex Actuario affers, significatione? Quare non exponis quid sit absolute βλάτιον et βλάτιον? Apud Codinum certe non potest esse *os nasi purpura*. Nimirum antiquum lenes: abditæ fugiæ, obvia et vulgaris plerumque sectaris. Theodosius Zygomalas Græcus in epistola quadam Turco-Græciæ inserta p. 99 *βλαττα χρυσῶ καὶ ἐξάματα*: ubi Crusius *guldine stück und damast*. Alexius Comnenus mittebat ex pacio Henrico IV regi et imperatori III, præter plurimam pecuniam, ἑκατὸν βλαττία, ut

237 scribit Anna Comnena, l. III *Alexiad*. Crusius interpretaretur *hundert guldine stück tuch*. Posses etiam interpretari *centum purpureas vestes*. Apud Codinum nostrum c. 4 habes *καθόδιον βλάτιον*. Purpureum hic sine ullo incommodo reddere potes. Eodem c. occurrit βλάτιον, ubi dicitur protosebasti pileus esse auroi et prasini coloris, πλὴν τὸ εὐρμα, ὃ τὸ βλάτιον. Junius, *veruntamen sarmate, non autem textu*, quia Junio βλάτιον nihil aliud est, quam *opus textile*. Quocirca ubique ubi mentio de blatio, ad textum et textinam confugit. Sed legendum l. c. πλὴν τὸ εὐρμα, τοῦτο βλάτιον, *excepto sarmate: hoc enim purpureum est*. Nam prioris scripturæ nullus est sensus. Eodem c. habes *λευκὸν βλάτιον*. *Albam telam* reddit Junius. Malo *album pannum*, ut *blation* generatim sit *pannus*, sed hoc loco *candidus*. Mox ἐκ τῶν συνήθως πολιτευομένων βλατίων, ubi βλάττα generatim *vestimentum* vertere potes. Sensus enim est: *cahbadium hujus logotheræ esse unum ex iis vestibus quæ consueto more feruntur*. Rursus c. 17, erigitur *anabathra*, eamque tegunt et ornant διὰ βλατίων *εὐρθῶν, rubris pannis*; ubi iterum βλάτιον pro *panno* usurpatum vides. Junius vertit *bracteas rubras*: sed velis et peripetasmatis anabathræ indui vestiri que solent, non bracteis et laminis. Alibi p. 162,

C

D

17, in triclinio imperatoris vestiunt anabathram βλατίη κοκκίνη. Junius, *linteo coccino* : sed melius *panno coccineo*. C. 6 tenet imperator manu sinistra βλάτιον κώδικι εοικός : ubi βλάτιον est *volumentum sive involucreum obligatum mantili*. Id ita esse, oculis inspicere potes in tribus imaginibus imperatorum initio Gregoræ, et in nummo Theodosii, quem tom. III de S. Cruce, 1, 14, vulgavimus. C. 4 habes σκιάδιον βλάτιον διβόλεον.

De blatio ita Junius : Βλάτιον, *per syncopen pro βολάτιον, πᾶρά τὸ βάλλειν, est tela seu textilis materia quævis et opus textum, sive unicolor, sive διβόλεος, bilix et bicolor, sive τριβόλεον, trilix et tricolor, sive πολύμιτον, multitium atque multicolor. Atque hinc βλάτινος; textilis*. Hæc ille. Sed unde habet iste suum βολάτιον a βάλλειν? Ex quo scriptore? ex quo lexico? ex quo glossario? Multo probabilius dicitur Græcos Latinam vocem *blatteam* in suam civitatem ascivisse; vel βλάτιον a πλατύ formasse, ut significet quidquid latum et expansum est. Hinc *blattium* auri, argenti, ferri, chartæ. Nec sat scio an non huc iidem faciat Germanicum *blatt*, quo significamus *latum et extensum*. GRÆCS.

[Βλάτινον, *bombycinum*. Βλατίον autem pannus sericus, vestis bombycina est, quandoque plana rasæque, nonnunquam variis figuris delineata, nonnunquam auro intertextæ. Hæc auro non intellegitur conjugata, Choniatae in Alexio Commeno, l. III ἄνω τῶν βλατίων; nam alia lectio simpliciter habet πλὴν τῶν σηρακῶν νημάτων *præter sericas texturas*, id est *bombycinos pannos*; Cedreni in Tiberio tertio : Στολὰς σωληνωτάς ἀπὸ βλατίου (τὸ geminat) ὀξύ; *vestes canaliculatas violaceo serico confectas*; Codini paulo inferius τὰ συνήθως πολιτευόμενα βλατία scribentis : inter consuetos autem multitiis vel textos pannos rasos plures a figuris nudi conspiciuntur. His tamen aliis a Niceta scriptis auro **238** noscitur ornata et intermistum βλατίον. Βλατία πολλὰ χρυσᾶ, quæ alia lectio reddidit σηρακὰ διαπλεγθέντα χρυσῶ : item μετὰ βλατίων χρυσῶν, alia lectio *πέπλους χρυσοῦφροι*. Ubi legitur ἀμφόδους ἐπίπλους καὶ τάπησι διεκόσμου, alia lectio μετὰ βλατίων χρυσῶν. Iusuper ερυφῶσα ἐσθῆς; quodam loco scribitur, quem alia lectio exprimit βλατία χρυσᾶ καὶ ἐξάμιτα καὶ ἕτερα βλατία. Denique περιπόρφυρος πέπλος apud eum memoratur χρυσοῖς βλατίοις καὶ ἐξάμιτοις καταστεικτός. De blatio Meursius nimis jejunæ. Grotærus ad satietatem, adversus Meursium et Junium : nos temperaverat, ut eo prologo confestim *purpureum pannum* menti non obijciendum suggereremus.

P. 18. [Ἐγκοπτός. Quos nimirum initio capitulis corruptius dixerat *λοκαπητούς*. Vide notam in hoc caput ad p. 17.

Ibid. [Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ. Protostratoris baculum memorat Gregoras, VII, 14 : Ὅς καὶ τὴν πρωτοστρατορικὴν παρὰ βασιλέως ὑπερὸν παρεπιλήφως ἦν βακτηρίαν.

P. 19. [Τοῦ μεγάλου λογοθέτου τὸ σκιάδιον.

A Describitur accuratius a Gregora, VI, 1, Muzalonis logothetæ fungentis officio τὸ σκιάδιον. Ἦν δὲ ὁ Μουζάλων τιμὴν τινα ταύτην ἔχων ἐξαίρετον, μόνος τῶν πάλοι τῶ δμοιον αὐτῷ προσηληθῶτων ἀξιωμα, καλύπτραν φορεῖν ἐπὶ κεφαλῆς χρυσοκοκκίνη κεκαλυμμένην ἐνδύματι, ὅσον τὸ ἄνω καὶ πρὸς τὴν πυραμίδι τῆς ἐπιφανείας σχῆμα, ἐν τούτῳ παραλλέττουσαν μόνῳ τοῦ παραπλησίαν εἶναι καθάπαξ τῆ τῶν τοῦ βασιλέως ἐγγόνων, ὅτι μὴ καὶ τὴν κάτω καὶ κοίτην ἐπιφάνειαν εἶχε κυκλικῶς πεποικιλμένην χρυσοειδέσει, ἀλλὰ λεῖαν τελείως. Conferenda hæc cum dictis hujus et superioris capitulis nota prima. Castamonitæ logothetæ inusitata insignia describit Nicetas Isaacii Angeli, l. III : Προτέναι γὰρ καὶ φάλαρα ὀξυβαφῆ αὐτῷ ἐνέδωκεν ἔχειν, τοῦ ἱεροῦ σχοινίσματος ὄντι πρότερον, καὶ ἐφεστρίδα τοιαύτην ἐν τῷ ἱππεύειν κεκτῆσθαι, καὶ διὰ βαφῆς ὁμοίας ἐπισημαίνεσθαι τοὺς τόμους τῶν δημοσίων λόγων καὶ τὰ γραμμάτια.

Ib. Βερικοκκόχροον. [Malum Armeniacum Crispinus censet esse βερικοκκον, *arbricci*, vocis allusione deceptus, qua certius in errorem abductus fuisset si *arbricoccoli* italicum in mentem revocasset. Favet Democritus Georon. l. x apud Meursium : Ἀρμενιακόν ἐστὶ τὸ βερικοκκον. Suffragatur Simon Portius : Βερικωκκον (corrupte) *Armeniacum malum*. Ἀρμενιακὸν μῆλον. Obstat Suidas : Κοκκύμηλα εἶδος ὄπωρῶν, τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα βερικοκκα. Κοκκύμηλα vero sunt pruna, de quibus Dioscorides, I, 137, vel iuxta Maithioli editionem 174. Βερικοκκα itaque pruna, at non quælibet, sed quæ nascuntur in agro Damasceno, *δαμασκηνά* proprie. Ea vero sunt flammei coloris in album declinantis, cum ori matura manuque nondum contacta rore nativo et levi picturæ fuco resperguntur ad cutem, et sunt φλογόλευκα, et ut cum baphiariis Græcis loquar, *ἀσπροφασκέτια*. Uno verbo ipsa βερικοκκα sunt βερικοκκόχροα μέσα κοκκίνου καὶ λευκοῦ, quæ Georon. auctor hoc sensu germane vocaverit *δαμασκηνά βερικοκκίας*.

Ib. [Διαγέλαστον. Nonnulli principis imaginem ut arridentem et serena majestate coruscantem *διαγέλαστον* vocant. An non verius *διαγέλαστον* ceu risus et lætitiæ in spectantibus causam? utrumque ridendum. Τὸ διαγέλαστον enim ad materiam δελίου, non ad imperatorem βασιλέα referes. At cum ὑποβέλιον *pigmentum metallicum* sit, quod δέλιον quoque ob similitudinem cum vitro nuncupatur, διὰ δέλιον quoque, quasi διὰ δελίου *ex vitro conflatum*, dici potuit. Hinc *δια-δελίστο*, et ob prolationis affinitatem *διαγέλιστο* (Portius enim ipse *γαρηνός* vice *γεράνος* et *γαλι* vice *δελί*, quod est δέλιον, scribit) et tandem *διαγέλαστον*, ut jucundius quoddam et gratius ortum est.

239 P. 20. [Τοῦτο βλατίον. Ni juxta Regium utrumque codicem οὐ τὸ βλατίον reposueris, locus corruptus et sensus perseverat imperfectus.

Ib. Δικανικίον. [Virgam auream ceu proprie insigne gerebat olim cura palatii, qui coropalates

apud Cassiodorum Var. vii 5: *Illud quoque considera, qua gratificatione tracteris, ut aurea virga decoratus inter obsequia numerosa ante pedes regios primus videaris incedere, vel uti ipso testimonio vicinitatis nostræ agnoscamus tibi palatia commisisse.* At nil mentem occupat aut admirationem movet in principum curiis nisi quod novum, insuetum, aut facile potest oriri ac elabi.

Ib. [*Χρυσόσπερον.* "Asperus candidus est Græcis recentioribus; apud quos etiam argenteam monetam quinque vel sex minorum denariorum pretii σπερον ob candorem dictam audies: ea est quincunx Francicus, un blanc, pièce de monnoye blanche, in quo suave sonans vox Gallica in sensu cum Græca concordiam inquit, et ignaræ mentis asperitatem, σπερον quasi asperum ab asperis characteribus monetæ inustus dictum contententis, arguit. GOAR.]

P. 21. *Συβαλταρία subalterna, alternatim, aliter sub altero; vox ex Latino vocabulo detorta. GRETS.*

[Corrupta vox ἀπὸ τοῦ συμβάλλω *committo, conjungo, commisceo.* Calami ergo baculorum cum quidam tortiles essent, ἐντετυλιγμένοι διὰ σχολοπλοκίου, adeo ut funium opus imitarentur, alii λισοί λαῖνες, ultimi tandem συμβαλλόμενοι ex partibus ad invicem commissis et storearum more textilis compositi *συβαλταρίοι, tissus en natte* nuncupantur, qui clarius *συβαλλωτοί*; quæ vox mere Græca cum *subalternis* vel *alternatim* uno videlicet sub altero positus, nullam ex proposito, sed fortuitam affinitatem nacta est. GOAR.]

Ib. Pro μέγας codex Boicus μαῦρος, quod Græcis nunc est *nigrum*. Hinc Pontus Euxinus appellatur *Maurothalassa, nigrum mare*, Germanice *das schwarze meer*.

Ib. Pro χρυσόλευκον cod. Boicus χρυσόσπερον est enim nunc Græcis *σπερον album*, et *asperi* nummi genus, et *ἀσπρίζειν dealbare*.

Ib. Habes hic βλάτιον, ubi manifeste ponitur pro lato spatio seu pro latitudine scaranici: *Das breite*, τὰ πλατὺ τοῦ σκαφανικου. Ibidem lego χρυσοκλαδαρικόν *auriclavatum*, non χρυσοκλαδάρικον, ut habet Junius, qui cum aureo ramo seu ramusculo *cumque pictis helicibus* mirifice se oblectat. Ibidem lego: Ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἀναβατοῦ, *In throno aureo sublimi, in quem per aliquos gradus ascenditur.* Lectionis vulgatæ aptus sensus reddi nequit. GRETS.

Ib. [Substantivum ἀνάβατον *fermentum* est, quod eo turget, infletur et ascendat massa. Hinc *azymà, sacrificii ritu Latino celebrati materiam, λεπανάδατα*, quibus fermentum deest, vocitavere Græci. Adjectivum ἀναβατός throno annexum *scansilem eum et elevatum*, ut ἐν προκύψει, de qua nos alibi, demonstrat. GOAR.]

P. 22. Ἐπιλώρικον seu ἐπιλούρικον et ἐπιλουρίκιον. Viri *docti*, inquit Glossarium, id est Junius, interpretantur *praetextam vittatam loris. Non de-*

bebant; nihil enim aliud est quam superula thoraci superindui solita. Notavit hunc eundem errorem Junii ante Glossarium Græco-Barbarum Rigaltius in suo Glossario Tactico mixobarbaro. Et quamvis, si verbum verbo velis reddere, potius sit *superloricarium*, hoc est ea vestis quæ super lorica induitur, cum λώρικον, 240 λωρίκιον, λωρίκη, λούρικον, λουρίκιον sit ipsissima Latinorum *lorica*, latius tamen nomina hæc hic usurpantur, nimirum absolute pro thorace: neque enim verisimile est, quando proceres in palatio temporibus pacis gestabant epilorica, simul etiam gestasse loricas. Tzetzes in Hesiodum: Χιτών και φάρός ἐστι ἐν διεσχισμένον ἱμάτιον, ὃ καλοῦμεν ἐπιλώρικον. Ubi vides ab hoc auctore *epiloricum* vocari vestem discissam; qualis Germanis est *ein Koller*. GRETS.

P. 22. [Ἐλώρικον et λωρίκιον *lorica* est, pectoris et dorsi armatura. Theophrastes: Ἐλαβον τὰ λωρίκια και τὰς καρδίας αὐτῶν και πάντα τὰ ἄρματα. Ἐπιλώρικον *militare sagum* est, castronsibus tessaris juxta turmas singulas discriminatum, ut milites internoscant duces, *casaque d'armes.* Armis superinduitur juxta etymum. Leo in Tacticis consuit. ὁ, descriptis armaturæ singulis partibus: Χρήσιμον ἔχειν ἐπιλώρικα, ὅτε χρεῖα, ἐκπευδύμενα. Pars ejus anterior a posteriore dissita est et libera; ac propterea διεσχισμένον ἱμάτιον vocat Tzetzes in Hesiodum. Describit Nicetas in Manuele, l. vi, regium hujusmodi sagum: Θεασάμενος δὲ Γαβράς ἦν εἶχε στολῆδα ὁ βασιλεὺς τὴν χροιάν χολοδάφινον, οὐκ εὐσύμβολον τὴν χροῖαν τοῦτο, φησὶν, ὃ βασιλεὺς, ἀλλὰ και λαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πολέμου ταῖς ἀγαθαῖς τύχαις ἀντιπρόσταν. Αὐτὸς δ' ἐπὶ τοῖς εἰρημένους βραχὺ και βεβαιεζόμενον μειδιήσας, τὴν ἐπιλωράκιον στολὴν ἀποδὸς ἐκείνων δίδωσι πορφύρα και χρυσῶν διγνησιμένην. At non castrorum tantum et militiæ, verum quoque pacis et curiæ vestimentum est ἐπιλώρικον; unde et quodcumque hujusmodi, si modo scissum est et divisum, tale nomen sortitur. Tzetzes citatus: Φάρός ἐστι ἐν διεσχισμένον ἱμάτιον, ὃ καλοῦμεν ἐπιλώρικον, και πᾶν τὸ οὕτω διεσχισμένον. Auctor quoque, cum placet, asserit hic geri. Cum bellicum est tantum et castrorum proprium, κλίβανον aut κλιβίνιον dictum reperies apud Leonem in Tacticis et Nicetam Græco-Barbarum loco superius adducto: Ἰδὼν δὲ ὁ Γαβράς και τὸ ἐπάνω κλίβανον, ὃ ὁ βασιλεὺς ἐπάνω τῶν ἀρμάτων αὐτοῦ ἐφόρει. At de clibano alibi. Ceterum auctor ἐπιλούρικον, alii verò ἐπιλώρικον scribant, expositum reperies superioris capituli nota ad p. 14.

Ib. [Τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου. Hunc quoque cingulo militari (pretioso utique et conspicuo) donatum suggerit Nicetas in Alexie Manuelli F: Καὶ τὴν τῆς ἐταιριαρχειας ζώνην ἔχειν.

Ib. [*Χρυσοφάρονον.* Aurei glaucique coloris intermistium. GOAR.]

Ib. Φακεώλις, et infra c. 6 φακεώλιον, scribitur etiam φακεδλιον et φακιδλιον. Junius ubique vertit

tiaram. In scholis tamen verum attigisse videtur, cum ait esse legmen capitis speciosum, et quasi in fasces complicato linteo, quali hoc tempore Turcae ut solent. Leunclavius in Onomastico: Turbant et tulpant et tulpant, lineum capitis involucrem Turcicum, quod Graeci recentiores φακίλιον dicere, veluti fasciolam aut fasciam. Originem videtur habere ad Italica voce faeciolo, cuius et diminutio fasciolletto utitur; quae sunt ex fasciola facta. Hæc Ill. Janius etiam ab Italicis fazzolo et fazzoleto deducit. Forsan erit qui repetat originem a Germanico fatimete, pro sudario seu strophilio. Quod autem Codinus (heic phaeolium a Medis acceptum esse, id de re, non de nomine intelligi debet. Porro, ut et hoc obiter notemus, gestamen illud Turcicum, quod Germani vocant turbant, descendere videtur ex tegmine illo capitis quod Graeci appellant **241** κορυφάντιον seu κορυδάντιον. Quam facile enim ex corbant nascitur turbant! Graecis.

P. 22. [Φακίωλθα explicat quidem erudite Meursius et pressim ejus vestigia secutus Græterus, at non lucide. Lumen eorum ditius adhibeo. Φακίωλθς (scribunt alii, φακίλιον, φακίλιον, φακίλιον et φακίλιον) tænia est et fascia longior ex lino maxime. Palladius in Lausiaco: Οὐκ ὄδονην ἐφάρτεσεν ἐκτὸς φακίωλθου, linteum tulit nullum præter mantile oblongius. Hinc stolam candidam collo sacerdotum circumpositam et a pectore pendentem (quam cum pileo, seu Batavus theologus, confundit Meursius) significat apud Germanum in Mystagogia (prave dixit idem Hist. Eccles.): Τὸ πετραχίλιον ἐστὶ τὸ φακίωλθον μεθ' οὗ ἐπεφάρτετο ὁ Χριστὸς ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως δεδομένος καὶ σურημένος ἐμπροσθεν. Stola sacerdotialis lorum est (lincem dicere nequeo) quod incens et in anteriore tractus Christus deducitur. Citharim tamen sive tiaram capiti impositam, si ab inferiori parte circumcingat et involvat, Turcicum pileum turba de vulgo dictum componit; ne propterea rogatus a me de phaeolide Coresius Chiensis rescripsit: Φακίωλθς tiara est et millium p lene, proprie, inquam, capitis καλύπτρα, Turcica persimilis, qua caput velut zona vel cingulo circumcingitur. Argute nihilum scripsit proprium. Turcarum nempe proceres duplicem habent pileum, iuxta paci, illud militiæ acconnotum: ille augustior, latior et notiusquam sine plicis vel panno revoluta, lævis et expansus, qui nusquam φακίωλθς vocatur; strictior et multo brevior hic, at semper in fasces complicato linteo caput involvit. Ex quo illud Achmetis c. 220 a Meursio relatam sic expones: Ἐάν ἴδῃ τις φακίωλθον, εὐρήσεται ἀξίωμα στρατηγικὸν μέγιστον, ἀναλόγως τοῦ τῆς ἐκ μήκους κυκλώσεως τοῦ φακίωλθου, majorem nimirum, quo pro quantitate longius circa caput φακίωλθς circumducetur. Pileos et involuera ejusmodi capitis equorum a victoribus Francos, capta Cpoli, imposita debet Nicetas circa calcem Hialotice: Τὰς ἀγυιάς περιήσαν. καὶ τὰς ὀφθοσκεπεῖ; περιχρύντους καλύπτρας τὰς κορυφαῖς τῶν ὀχημάτων περιτιθέντες

καὶ τὰ κατὰ νότου καχυμένα λευκίλινα ταῖς ἱππεῖαις γένουσιν αὐτῶν περιδέοντες, ἀλλῆ καὶ ἀλλῆ τῆς πλέως ἐξιππάζοντο. Ex puro lino non fuisse phaeolides, sed auro intexto ditatas, conjicio ex ejusdem loci lectione Græcobarbara: Τὰ χρυσοθφαντα σεντόνια, σάβανα καὶ προσώψια. Προσώψιον linteum quadratum est ulnæ cum media longitudinis, a mulieribus luctum ducentibus capiti impositum, tunc senatorum humeris præcipuum ornamentum. GOAR.]

Ib. Ἀπρωτοασηκρήεις. Scribitur etiam πρωτοασηκρήτης, πρωτοσηκρήτης, et extra compositionem ἀσηκρήτης, ἀσηκρήτης. Nomen ex Latio in Græciam translatum, dignitatis palatinæ index, et quidem multo majoris quam habeat is quem nos primum secretarium seu primum a secretis nominamus. Est enim istæ primus in secreto seu senatu (σέκρετοϋ Graeci appellant), tam. ut locum ubi senatus cogitur, quam ut ipsum eorum seu concillium senatorum significat. Et σεκρετικὸί sunt secretorum ministri, qui secretariis, hoc est senatoribus, a manu erant; tametsi secretariis Graecis itidem sæpius est quem Latini hoc nomine denotant, nempe scriba, actarius. Evagr. l. II: Ἀνέγνω Κωνσταντίνος σεκρετῆριος ἀπὸ σχίδου. Illud observatione dignum est, Latinos Græcorum imitatione scripsisse et usurpasse voculam asecreta, ut videre est l. IV, c. 19 ejus operis quod Carolo Magno perperam attribuitur; ubi est Leontius **242** asecreta. Apud Hincmarum, epist. 3, c. 16, habes asecretis, quod olim summi cancellarii nomen fuisse ait.

Adhuc et hoc propter cognationem. Σιλεντιάρης et σιλεντιάριος crebro occurrunt in Græcorum libris, ut et σιλέντιον. Duplices statuit Glossarium alteros minores, quorum munus fuerit populo silentium indicere, et ut silentium teneret sedulo curare; alteros majores, quippe senatores: ut enim a secreto dicebantur secretarii, sic a silentio silentiarii audiebant: nam quia senatores secreta tegere debebant et silere de rebus in senatu actis, ideo secretarii et silentiarii nomen eis adhaesit; quavis silentium dicebatur etiam oratio quam in silentio, hoc est in senatu, initio quadragesimæ Imperator habebat. Zonaras Leonem philosophum Imperatorem adeo illacis doloribus vexatum esse commemorat ut nequiverit habere in senatu περίηστεις τὴν συνήθη διάλεξιν, ἢ καλεῖται σιλέντιον. Cedrenus: σιλεντίου γενομένου, congregato senatu. Miscella historia in Leone: Silentium contra sanctas ac venerabiles celebravit iconas. Nec Graeci his contenti fuerunt: etiam snas in chartis translulerunt hæc mere Latina nomina σένατον sive σίνατον, σενάτωρ, σινάτωρ, σηνάτωρ. Vide Glossar. Græco-Barb.

Ib. Reitinui nomina blatius et blatina et trullæ, quia aptiora non occurrebant: nam quæ Janius affert de tara et lora, non unius assis æstivo; adeo sunt frivola. Codinus trullæ nomine intelligit pilei summam partem, qua clauditur et quasi concavo-

ratur: est enim *trulla* seu *trullon* seu *trullas* for-
 nix sive concameratio; ut patet ex Codino l. de
 Originib. Cpolitanis, ubi agit de trulla Magnæ eccle-
 siæ constructa a Justiniano et reparata a Justino.
 Hinc etiã synodus Trullana seu In Trullo, quia
 habita est in secretario palatii, quod trullatum, ut
 sic dicam, seu concameratum erat. Verbo *τρούλλου-
 σθαι* pro *trullamædificare* utitur Codinus l. c. GRETS.

[*Τρούλαν* sive *τρούλλαν* et *τρούλλον* concamera-
 tum opus referre nullus ignorat. Eam ob rem pilei
 qua clauditur et quasi concameratur, non modo
 summam partem *τρούλα* significat, sed totum pi-
 leum, qui totus *τρούλα*; cujus descriptionem satis
 ample posuimus capitulis superioris notis prima et
 secunda; ἀήρque in secunda memoratus, est qui
 dicitur in præsentī *ἀκρον του σκιαδίου, γυρος της
 τρούλης*. GOAR]

P. 23. Variant hic codices Boici, ut notavi
 olim in notis ad Codinum. Sed res tanti non est;
 vulgata lectio proba mihi.

P. 24. *Siromasten*. Junius non recte interpreta-
 tur *ferream clavam*, ut patet ex c. 23 Numerorum,
 ubi Scriptura de Phinees: *Καὶ λαβὼν σειρομάστην ἐν
 τῇ χειρὶ, etc. Καὶ ἀπεκέντησεν ἀμφοτέρους, τὸν τε
 ἄνθρωπον τὸν Ἰσραηλιτὴν καὶ τὴν γυναῖκά διὰ τῆς
 μήτρας αὐτῆς*. Non ergo fuit clava, sed vel jaculum
 vel hasta. Hinc Aquila vertit *κοντόν*, Symmachus
δύρου. Vulgata editio: *Arrepto pugione confodit
 ambos*. Notavit hunc Junii errorem Rigaltius in
 Glossar. v. *Siromastes*. Apud Cedrenum, p. 700,
 Leo Melissenus increpat fratrem 243 Theognos-
 tum, ne imperatori maledicat; non obtemperanti
 imposuit aliquot plagas seu ictus, τὸν *σειρομάστην
 ἐκέντησας*. S. Hieronymus, epist. 53: *Legi enim
 siromasten Phinees, austeritatem Helix*; ubi et
 ipse pro *hasta* videtur *siromasten* accipere. Joseph.
 Antiq. iv, 6, vertit *romphæam*: *Παλὼν τῇ βομφατῇ
 ἀπέκτεινε*. Hesy chius ait *σειρομάστην* esse *εἶδος
 λόγχης*. S. Hier. in c. 2 Malach. interpretatur
σειρομάστην pugionem, ut et Num. xxv; at III Reg.
 18, et I. IV, c. 11, *hastam*. Suidas: *Σειρομάστης
 εἶδος ἀκοντίου, λόγχη*. Joannes Tzetzes: *Πολλοὶ
 μὲν τὸ ἀκόντιον κλοῦσι σειρομάστην ὡσπερ κἀν
 τῇ Φινεὺς νοεῖται ἱστορίᾳ, etc., κυρίως δὲ σιδη-
 ριον τῶν τελευτῶν ὑπάρχει, ὡς μέγας δδελίσκος τις
 ἢ κληττόντας τὸς σάκκους τὰ κλεπτοτελωνούμενα
 νοῦσι καὶ κρατοῦσιν*. Videtur omnium commodis-
 sime verti apud Europalatum *telum* seu *pugio*,
 quandoquidem *siromastes* ferebatur a magno *tzau-
 sis* ex sinistra parte *zônæ*. At Codinus hunc *siro-
 masten* vulgo vocari *salibam*. Leo imp. Constitut.
 7: *Εἰς τὸ βίψαι μηκόθεν βιπάριον· καὶ ματζοδάρ-
 βουλον, ὅπερ λέγεται νῦν σάλιβᾶ ἢ καὶ τζηκούριον*.
 Glossarium scribit *ματζοδάρβουλον*. Anonymus de
 bello saero: *Σαλλίβας* εἶχον *τουρκικὰς*. Junius dicit
σαλλίβαν esse vocem Arabicam. At quomodo scit
 esse Arabicam, cum nesciat quid significet? Non
 enim est militaris clava, ut ante diximus. GRETS.

[Indicant quæ Meursium sequuntur, at non attin-

gunt vocis hujus sensum. Siromaste s'romastea
 exploro, et velut κλεπτοτελωνούμενον in obscuris
 Tzetzeis carminibus (Chil. 13, tit. 492) νοῶ καὶ κρα-
 τῶ. Mercatoribus ex Oriente merces exportantibus
 non prius licet eas in naves congerere vel e portu
 abducere, quam vectigalibus colligendis præfecti
 sagmas omnes et vasa examinent, ne pretiosiores
 vel exportari prohibitas sub villioribus et licitis
 occultent illi, ut ita vel de vectigalium pretio de-
 fraudent vel principi legem ferenti subtilius illudant.
 Explorant itaque publicani sagmas et strues sar-
 cinarias, et colligatas quantumvis strictissime vel
 tenacissime junctas longo acutoque ferro perfodiunt,
 et sensu duce experientiaque magistra, quod ipse
 visu sum expertus, num serica fila verbi causa sub
 gossipinis vel metalla sub cereæ massa lateant, in-
 quirunt et deprehendant; ut fraude comperta multa
 pecuniaria vel verberibus dolorum artifices puniantur,
 ac regio jure delineantur merces et adiciantur
 fisco. Verutum autem illud longius et acutius, ex
 aliqua cum *pugione, telo, hasta* similitudine, *σειρο-
 μάστης* vel *σειρομάστις* audit: quia vero præcipitemi
 mercatorum in exportandis mercibus diligentiam
 reprimit et fraudes coercet, *σαλλίβαν* vel *σαλιδάρι* vul-
 gus appellat, *ίπριον* videlicet. Hinc perspectis
 nil difficultatis remanet in Tzetze absque interpre-
 tatione a Rigaltio Meursio et Gretsero, relato, nil ob-
 securitatis in Hesychio, nil quod moram faciat in Co-
 dino. Hesy chius: *Σειρομάστης* *σπεύς* *τε σιδηρῶν,*
*ὅπερ οἱ τελωνῶν πρὸς ἔρρουαν ἔχουσι, λαβὴν ἐκλήθη
 ἔχον*. Cur illud in zona gerat *tzausius*, alibi discu-
 timus. GOAR]

Ib. *Ἀμυράλιος* et *ἀμυράλης* *præfectus maris*, ex
 Arabico *amira* seu *amirra*, inquit Junius, et Græco
 ἄλιος; *marinus*. Credat qui volet: ego assensum co-
 hibeo. Transiit vox hæc ad Gallos, Italos et alios,
 quibus *amiral* est præfectus maris seu *thalassiar-
 chus*. Quod nomen sive absolute pro principe gen-
 tis sive pro præfecto maris accipiatur, nitidè a
 Latinis scriptoribus variatur, ut ostendi 244 tom.
 II de S. Cruce, c. 12. *Ἀμυράς* princeps est, usitatum
 nomen apud Mahometanos Arabes, ut et *ἀμυράτος*,
 quamvis et hoc sub amera minores duces *δημοται*.
 Sigebertus in Chronico: *In regno Saracenoꝝ
 quatuor prælores statuit, qui amiræi vocabantur*.
ipse vero amiras vocabatur vel protosymbulus.

Ib. *Ἐπὶ τῶν δεήσεων*. Ita omnino legendum,
 et illud ἐπὶ τῶν *δικάσεων* procul relegandum. GRETS.

Ib. [*Χειρόρτιον*. Simon Portius: *Chirotheca*,
χερόρτι, *χερόρτι*, *χειροθήκη*. Ἐγγερίον *διεσχισμέ-
 νην* εἰς *δάκτυλον* vocavit Nicetas in Alexio Comæno
 l. III: *Ἡ δ' αὐτὴ καὶ δορὰν χρυσόπαστον ἔγγερίον
 ἔχουσα, διεσχισμένην ἐς δάκτυλον, κονητὴν εἶχεν
 ὄρνιθα, καὶ ἐξιοῦσα πρὸς θῆραν ἐπέκλωζε τε καὶ
 ἐπεθώζε*. Vulgaris textus habet: *Ἡ δὲ αὐτὴ τὰ
 χειρόρτιον χρυσόπαστον ἔχουσα, διεσχισμένην εἰς
 δάκτυλον, κονητὴν εἶχεν ὄρνιθα*. Carpit his verbis
 Nicetas indecens imperatricis factum: *probrum*.
 tamen quo eam, velut *σας* ipsa, *populus insecta-*

batur, non advertit interpret Nicetæ. Locum ne ignoretur adduco: relatum antecedit proxime. Ἐνιοὶ δὲ τῶν ἀγοραίων καὶ τὰ μιμητὰ τῶν πτηνῶν, καὶ ὅσα ἡ φύσις ἐστόμωσε πρὸς μουσουργίαν ἀεὶ μίαν ὑποβάλλοντες μάθησιν, καὶ ταύτην κοινὸν λέκτον, ἄδειν ἐπὶ στενωπῶν καὶ τριόδων. « Πολιτικὴ τὸ δίκαιον » ἐξπαύθησαν. *Edocuerunt ut canerent, Meretrix pretium: subintelliges, exige prostituti corporis.* Vertit interpret inepte: *Politica justitiam, πολιτικὴν* siquidem vocant hodierni *meretricem* ceu tota urbe publice expositam ac toti curiæ ob corporis prostitulum notam, Galli *courtisane*. Δίκαιον ἢ ἐστὶν quod auctor non uno loco vocat δίκαιωμα *pretium jure reddendum.* GOAR.]

Ib. Pro χαρτίον legendum videtur χαρσίον, quæ vox vestem ex pilis vel villis confectam denotat. Est et χαρσίον apud Achmetem Oniropolam, c. 220, ubi invenies χαρσίδια ἀπ' ἐρίων. In synodo Florentina: *Sedebat in equo pulcherrimo, nigro, καὶ εὐτρεπισμένον μετ' ἐρυθροῦ καὶ χρυσοῦφάντου χαρσίου, qui ornatus erat rubro et aureis filis infecto tegumento; ut proinde locus iste Codini ita reddendus videatur: Scaramicum ejus indutum seu suffultum est panno ex pilis seu lana confecto.* GREYS.

[Χαρσίον villosum sericum. Vocem refert concilii Florentini textus Græcus, varum ab interprete omisit: Ὁ μὲν βασιλεὺς ἐκαθίζετο ἐφ' ἵππου ὀρειωτάτου μίλανος καὶ εὐτρεπισμένου μετὰ ἐρυθροῦ καὶ χρυσοῦφάντου χαρσίου. *Insidebat imperator equo pulcherrimo nigro, qui purpureo et auro tanto hombyce heteromallo constratus erat.* Interpres: *Qui purpureo aureoque intertexto constratus erat tegumento.* Nihil melius qui posuit ornatus erat rubro et aureis filis infecto tegumento. Pessime omnium qui χαρσίον pannum ex pilis seu lana confectum putat, et ἐνδεδυμένον suffultum vertit.

Ib. [Χρυσὸν ἢ ἀργυρὸν κατάλιον ζωγραφικόν, αὐτῶν τε ἰ-argentum foliatum, subtilibus nimirum bracteolis operi pictorio tenuatum. GOAR.]

Ib. Φοσσάτον. Scribitur etiam φοσσάτον, a fossa. Proprio significat castra fossis munita, item exercitum ipsum. Moschopulus: Φοσσάτον ὁ στρατός. Hinc φοσσατεῦσιν sive φοσσετεῦσιν exercitum ducere, et φοσσατικῶς instar exercitus. Inde etiam translatum est, præsertim a Latinis, ad fossas quascunque munitionis 245 causa factas. Robertus de Monte in Chronico: *Rex Henricus fecit fossata alta et lata inter Franciam et Normanniam ad prædones arcandos.* Andreas presbyter in Chronico Bavarico: *Ratisponæ a porta S. Petri usque portam occidentalem fossatum exterius (der stadigraben) in toto perficitur.* Invenies hîdem φοσσάτον et φοσσάτον. Quin et simplex vocabulum fossa suum fecere; et φοσσεῖν fodere, fossam facere. Eadem notione usurpant εἰδῆτον, pro castris scilicet. Suidas: *Ἐἰδῆτον τὸ φοσσάτον.* Ab eadem notione est ἀπληκτόν (significat enim castra) et ἀπληκαῖεν, ex Latino *applicare, castra metari.* Vide Rigaltium in suo Mikotiar-

baro et Meursium in suo Græco-Barbaro Glossario

P. 25. *Præfectus abogii.* Non satis mirari possum quid Junio mentem venerit, ut vocem ἄλογον ab Hebræa *halac* (quod est *ire*) deduxerit, cum luce clarius sit ἄλογον esse vocem Græcam, quasi dicas *irrationale*; quo nomine recentiores Græci equos significant. Anonymus apud Rigaltium: Ἄλογα ζῶωντα φέρει, ἀχθοφώρα. Et absolute pro equis invenies apud Mauricium, Leonem et alios. Itaque Junianum *halocum* alegeatur ad nuntium seu viatorem, quem, ut Junius inquit, Turcæ appellant *hulac.*

Ib. *Matzuca* Junio est clava, ex Italico *Massa* vel potius Gallico *Massue*, ut inquit. Scribitur etiam ματζούκιον. Hîdem στηλαῖόν scipio pro conto seu hastili matzucæ, *der stiel*; in cuius vertice erat βουτλον, butta, *cupa* seu *cupella*. Scribitur quoque βουτλον seu, ut Rigaltius, βούτιον, βούτζη, βούτζιον, βούττις; quæ non tantum cupam seu cupellam, sed ipsæ etiam integra vasa vinarie significant, ut te in Glossariis suis auctorum testimoniis docebunt Rigaltius, Meursius et Casaubonus a Capitolinum et Flavium Vopiscum p. 412, 522. Germanis inde venit *butzen*, de vase dorsuario, quo vix jam a vindemiatoribus resectæ per destinatos ad id homines colliguntur et ad torcular deferuntur: quamquam *buttas* itidem vocant alia dorsalia instrumenta, ad similitudinem vinarie illius facta. Quid? quod Græci cupam quoque in suam linguam translulerunt, κοῦπα. Adfertur etiam βούτινον, *butina* pro lagenæ. Butto sacræ supellectili adjungitur ab Anastasio in Leone IV: *Obtulit in basilica b. Petri apostoli buttonem de argento purissimo.* Igitur, ut hinc abeanus, *contus dicavicti protalogaoris* habebat in vertice βουτλον, id nimirum quod Germani dicunt *ein kippelien*. Verum hæc omnia eversum it Meursius, qui in Glossario v. βούλλιον affirmat legendum non βουτλον sed βούλλιον, quod est *orbiculus, circulus*. Sed cum hoc sine ullius ms. codicis auctoritate asserat, non est cur nostræ lectionis, quæ calamo exaratis exemplaribus fulcitur, nos aut pœniteat aut pigeat, nisi quis malit legere, τοῦφρον *flammulum* a τῶφρα seu tufa. Suidas: *Σταλαῖς τὸ τῆς ἀξίλης ξύλον, etc. stiel an der axl.* Et forte hic etiam scribendum σταλαῖος, non στηλαῖός. GREYS.

Ibid. [Ἐν ἰδιωτικῶς καλοῦσι ματζούκιον. Ita est: clava ἰδιωτικῶς et vulgo ματζούκιον, et ut erudite Greiserus, e Gallico *massue*, vocatur: 246 at non ἰδιωτικῆ et vulgaris clava est hæc πρωταλογάτορος ματζούκιον, sed honoraria, eaque capitata virga, quam apparitores seu accessarii gestant ante principes, cardinales, rectores, in potestatis symbolum et excellentiæ argumentum, la masse; unde et ipsi *clavati apparitores* et *clavigeri accessarii* nuncupati. Nil itaque hic ad propositum castrensæ ματζούκιον, de quo Rigaltius et Meursius, qui ματζούκιον et ματουκάκιον Theodori cujuscumque cognomen apud Nicetam in Manuelis l. vii cum appellativa hac dictione temere confundit. Ad rem. Virgæ hujus capitata ma-

nubrium scribitur correcte στελαίος, quod columellam imitetur, quamvis apud Crispinum securis manubrium στελαίος, στελαίος, στελαίος, στελαίος, στελαίος et στελαία scribatur. Βουτίον εἰς τὸ ἄκρον quid sit inquirendum: *buttæ* enim et *cupæ*, ac *integræ* quoque *vasa vinaria*, de quibus Gretserus, Meursius, Rigaltius, ab hoc insigni removenda. An vero βουτίον quasi φουτίον diminutivum φουτάς, cujus inter varias capituli præcedentis lectiones est mentio, cujus idem est ac τούφας sensus, ita ut caput et apicem claviculæ istius crassiorem et extremum nodum significet? an iterum βουτίον, quod nodus ille oblongior *buttam* et *vegetem* sua figura imitetur? An denique βουτίον non in claviculæ superiori vertice, sed in imo extremo inspiciendum, ita ut velut os in acetabulo, imum illud manubrium ἐν βουτίῳ seu in craterculo et cupella includatur, quo et firmiter teneatur et ei, quod panno coccineo superindutum sit ornamentum auro addito crescat? Minus displicebit indutum illud manubrium, si summa in parte caput deauratum, in ima craterculum hunc præferat, in media tandem δέμα ὁμοίως χειρωµένον, non *ligamentum* quodlibet, sed vinculum, sive *laminam auratam* illud ornate ambientem ostendet. Βουτίειν porro est *immergere* vel *immittere*, videlicet in rem profundam; ac propterea acetabulum aureum, cui commissa fuerit extrema claviculæ pars, βουτίον non immerito nomen assequetur.

P. 26. Χρυσάπτερον Simon. Portius: Χρυσάφι vice χρυσάπτου, χρυσάφι, χρυσίον, χρυσός, aurum. Meursius corruptissime legit χρυσάφι, nusquam usitatum. Dicitur χρυσάφι: *flum aureum*, et aurum quodcumque alteri rei additum, quasi χρυσαπτόν; quod hic etiamnum clarissime deprehenditur. GOAR.]

Ib. Mirum est quomodo Junius hic βεστιαρίον interpretatus sit *vestibulum*, et τὸν πρωτοβεστιαρίτην principem vestibuli. Errant viri docti, id est Junius, ut ait Meursius, qui ita interpretantur; ubi iterum Junianum delirium viris doctis ascribitur. Sed quid vestiarius? Suidas: Βεστιαρίον: παρὰ Ῥωμαίοις τόπος ἔσθα ἢ ἀνεγκλά ἀπὸ κείνου ἐσθῆς. Moschopolus: Βέστια παρὰ Ῥωμαίοις ἱμάτια, ἐξ οὗ καὶ βεστιαρίον κυρίως, ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσονται. Dicebatur vestiarii præses etiam *abestiaris*; et vestiarius generalius ταμίειον βασιλικόν, ærarium imperatorium, apud Chonlatem, citante Rigaltio.

P. 27. Tzangratorum (ita ubique scribendum, non *zangatores*) a tzangris, arcus ejusdem genere, ut ex Cantacuzeno liquet l. 1, ubi de machina quadam bellica agens dicit in quolibet καταστροφώματι ejus (erant autem quinque) fuisse octo τῶν ἐκ τῶν Ἀσσηνικῶν τῶν λεγοµένων τζαγγρῶν ἀφιέντων βέλῃ. Ibidem: Καὶ τῶν ἀπὸ τῶν τζαγγρῶν ἀφιέντων βελῶν. Male ergo Junius p. 313 facit ex tzangratoribus milites *spatharios*, cum fuerint sagittarii et arcipientes. Male etiam nomen ipsum deducit a voce orientali *saga*, quæ, 247 ut inquit, significat *corpam, densum et confertum esse*. Nimis, quoties Junius non habet quod dicat, ex Oriente dicendi

occasionem quarit. Quanto verisimilius deduceres ab Germanico *zangra*?

Ib. Τῶν μουράτων. Originem hujus nominis non explicant auctores.

Ib. Τῶν τζακόνων. Nomen hoc ex Hebræa lingua deducit Junius in schol. p. 304; quidquid dicat Gregoras, l. iv hist. Byzantinæ, qui quos veteres vocabant *Laconas*, a recentioribus istis Græcis *Tzaconas* appellatos scribit, exigua eaque quotidiana litterarum immutatione. Nec absterretur Junius, quamvis hodie quoque regio Peloponnesi, olim *Laconia*, dicatur *Tzaconia*, et incolæ (Pandeet. Turc. p. 30 et Turcogr. l. vii, p. 489) *Zacones* seu *Tzacones*; valdeque usitata sit Græcis recentioribus litterarum TZ in aliarum locum substitutio; hinc τζακίζω pro λακίζω, *lacero, rumpo*. Quare qui *Tzacones* ab Hebræo *tzack* potius quam a veteri *Laconum* appellatione dictos existimat, is cur non quidvis sibi persuadeat causam dicere non potest.

Ib. *Orientalium thematum*. Exstat libellus Constantini Porphyrogeniti Παρὰ θεμάτων ἀνατολικῶν, quem Græce et Latine edidit Vulcanius Batavus, notisque illustravit; in quois, præter cætera: *Varias esse τοῦ θέματος significationes nemo ignorat. Ciosæ veteres interdum interpretantur θέμα positionem, casum, interdum θέμα τοῦ ἀνθρώπου constellationem, quod idem est ac positio, interdum legio τάξις, θέμα. Ex quo liquet θέμα idem esse quod τάξις vel τάγμα, hoc est legionem. Justinianus imperator in Novellis plerumque hæc τάγματα vocat στρατιωτικὸς καταλόγους*. Subjungit: *Quo fit ut Hier. Wolfso non assentiar, qui θέματα provincias vertit in Zonara; ut nec Enimundo Bonifatio, et doctori innominato, cui id acceptum fuit, qui adnotationibus suis in jus Orientale locum illum ex constitutione Isaacii Comeni, καὶ ἡ σύμφωνος κατάθεσις τῶν ἑλῶν θεματικῶν παρίστησι τῇ βασιλείᾳ μου, interpretatur θεματικῶν provincialium: quos ego potius legionarios vertorim. Inter τάγματα vero sive legiones et θέματα hoc tantum est differentia, quod illa florente imperio Romano ut justæ legiones ita dicte fuerant, quæ postea imminuto truncatoque Heraclii temporibus eodem imperia θεμάτων appellationem, descendentibus a veteri amolitudine legionibus, sunt consecuta*. Quod ipsum testatur hic noster dicens: Ἄλλὰ πρόην καὶ κατ' ἀρχὰς τάγματά τινα καὶ λεγεῶνες ὑπήρχον ἀναγεγραµµένα κατ' ἕνα. E quibus legionibus recesset legionem 40 martyrum, de quibus Basilii: Οὗτοι ἤλικας ἀκμή καὶ θυνάµει τῶν καθ' ἑαυτοὺς πάντων διενεγκόντες εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς τελεῖα ἐτάχθησαν καταλόγους, hoc est, ut vertit Budæus, in cohortes et numeros legionum *allecti sunt*. Apud Cedrenum p. 466 in Copronymo accipitur θέμα pro præfectura, εἰς πῆγ: τοὺς ἀπὸ θέµα τῶν θρησκείων ἕτας. Paulo post, ὡς ἐν ἑαυτῷ τῷ ὄντι αὐτοῦ θέµατι. Edidit Fridericus Morellus, professor Parisiensis, libellum Græco-Latinum de Occidentalibus Thematibus.

248 P. 27. *Magni myrtaita*. Junius *murtatos* et *myrtatam* ab Hebræo repetit, eadem felicitate qua tzacones ex iisdem cunabulis educti. At quis myrtaites? *ambianus Glossarium. Viri docti*, id est Junius, putant fuisse *magnum præfectum* τῶν μουρτάτων, de quibus paulo ante diximus. Sed falluntur; non in eodem Codino est p. 43: Τὸ τοῦ μεγάλου μουρτάτου ὑπερέτημα ἀνεπίγνωστών ἐστίν. Imo *præfectus eorum* στρατοπεδάρχης dicebatur. Idem Codinus, p. 27: Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μουρτάτων, οἷα τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τσαγατόρων. Iterum: Καὶ ὁ τῶν μουρτάτων στρατοπεδάρχης ὁμοίως. Itaque de eorum errore satis liquet. Hæc Glossariographus in Junium. GRÆTS.

Ib. Γαμματζῶν. Retorta in transversum baculi extremitate in rectum angulum, littera Γ et δὲ κανόνιον γαμματζῶν elucet. Sunt et pontificum φανώλια γαμματζῶντα cusulæ, ut ita dicam, *gammatæ*, illæ nimirum quæ gemmatum quaternariis crucem componentibus totæ resparguntur, ἢ Γ ex quo πολυσταυρῶν sortiuntur appellationem, qualem Ludovici Adeodati regii nummi promerentur, et littera L uonini suo sacra, quater ac semper diversimode picta, crucem, insigne Christi γαμματζῶν, oculis obijciunt. Στοιχάριον δὲ γαμματζῶν in meditatione de patriarcharum privilegiis apud Balsamonem lectum hinc patet. Constare etiam potest γράμματα, de quibus Balsamon idem ad 27 canonem Trullanum, cum gammatæ non esse confundenda; hæc enim non nisi tertiæ uniusque litteræ figuram, alia quamlibet opere Phrygiatico vel penicillo delineandam denotant. GOLA]

CAPUT VI.

Observationes et explicationes in caput 5 Codini quod est de ministeriis aulicorum.

P. 28. [*Ὁ δέσποτος ἀπηρεστίας ἔχουσα*. Quod alibi fictum, hic observandum) rursus: aliud ὄφφικιον, aliud ἀξίωμα. Hæc dignitas est solummodo, et honorem promeretur: illud obsequium præstat, et mercedem stipendiumque requirit. Despota, sebastocrator et Cæsar nullo munere funguntur, quia non ὄφφικιον, sed ἀξιώματος honore ultimis temporibus gaudebant; unde ἀξιώματικοὶ sincerius quam ὄφφικιαλοὶ censendi. Ex ipsa regis unum ἀξιώματα ἀπὸ τῶν ὄφφικίων manifesto dividit, et illa quidem esse despote, sebastocratoris, Cæsaris, panhypersebasti et protvestiarii, quod sum unicus, asserit; sub domestico reliqua inter officia recenset.

Ib. [*Ἐγερνοστίας* bellicæ præfecturam interpretor: officii etenim alicujus onus principibus hujusmodi impositum nusquam affirmaveris. Len const. Fact. 4: Στρατηγὸς ταίνων προσαγορεύεται ὁ τοῦ παντός στρατοῦ κορυφαίος τε καὶ ἡγεμῶν.

Ib. [*Ὁ πανυπερσεβαστος οὐδεμίαν ἀπηρεστίας ἔχει*. Est enim honoris, non ministerii, titulus ab Alexio Comneno adinventus.

Ib. [*Ὁσπερ ὁ μέγας δομέστικος*. Exstat præcla

rum hujusce loci non adeo testimoniis quam commentarium apud Nicetam in Manuele Comneno, l. 2, ubi copiosa classe navium, hominum, armorum, victuum **249** descripta, Οὕτω τοίνυν, inquit, καὶ ὡς ἔγωγε καλῶς, τὰ κατὰ τὸν Σικελικὸν πόλεμον παρασκευασάμενον ἀνάγεισθαι μὲν καλεῖται τὸν στόλον τοὺς ἑρέτας καὶ κελυσταὺς λύσασσι τὰ κερχῆσα, μέγαν δοῦκαν προβαλόμενος τὸν ἐπ' ἀδελφῆ γαμβρῶν τὸν Κογγοστέφανον Στέφανον, ἀπαίρειν δὲ καὶ τὴν περὶ τὴν στρατιὰν ὑπ' ἀρχηγῶς ἑτέροις, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰωάννη τῷ Ἀξούχῳ τῷ μεγάλῳ δοματρίκῳ. GOLA.]

Ib. Flammulæ sive crucem, etc., ἢ τὸ τοῦ στρατοῦ μετὰ πυροβόλων. Junius: *Aut exercitus flammæ cum ignitis telis*. Ineptæ; cū longe adhuc ineptior explicatio additur p. 288: *Hoc alterum est flammæ, quod archistratego, ut appellatur, c. 6, præferri solet, inquit hic alius quam imperator est; quomobrem exercitus flammæ appellatur, in quo expressa erat fulguratio et fulminationis species*. Nugæ. Legendum enim ἦτοι τὸν σταυρὸν μετὰ πυροβόλων, ut habet codex Bavaricus et Lautherianus. Hoc enim dicit: Τοὺς ἀρχοντας ὦ; κεφαλὰς præferre, erigere et statuere solito consuetum flammæ seu vexillum regium vel crucem radiantem seu radios instar ignis emittentem. Sed Junius ex hoc scripturæ compendio στρὸν fecit στρατόν, et ex ἦτοι, quod in omnibus nostris codicibus legitur, ἦ το, affecto etiam articulo τοῦ. Quo consilio? licet tandem in additionibus hæc codicum nostrorum germanam lectionem ipse quocumque annotarit, sed sine approbatione et explicatione. GRÆTS.

Ibid. [*Φλάμπουρον*. Non dubium quin φλάμουλον sit legendum, ut ex positis apud Rigaltium et Meursium exemplis constat: hæc tamen est linguæ corruptio, ut adlito π ex ea quam habet ad μ assimilato etiam λ in β mutetur, quam litterarum permutationem demonstravimus hodiernis familiarum. An ita vero cunctis σύνθητες βασιλικόν hoc φλάμουλον, ut in singulis cohortibus, legionibus, scholis unum tantum explicaretur, ac unius coloris et figuræ esset in omnibus? Ita præcipit Leo in Tacticis const. 6, licet in similibus vexillis colorum varietatem non omittendam suadeat: Προστάτσομεν δὴ καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν βάνδων ἐκάστου τάγματος ὁμοχρόους γίνεσθαι, καὶ τὰ φλάμουλα ἐκάστης τούρμας ἢ δρογγίου ἰδιόχρῳ εἶναι. Ina δὲ καὶ καθ' ἕκαστον τάγμα εὐκόλως ἐπιγινώσκῃ τὸ ἴδιον βάνδον, δεῖ ἕτερα εἶδη καὶ σημεῖα προστιθέναι ταῖς κεφαλαῖς τῶν βάνδων, τοῦ γινώσκεισθαι αὐτὰ, καὶ κατὰ τὰς τούρμας καὶ κατὰ τοὺς δρογγίους καὶ κατὰ τὰς βάνδας. Bandum a flamulo discriminat: illud enim quadrum, hoc longius, fissum in medio ac in acumen desinens, quo flammæ sive πυρρίμβα sursum latam imitetur, et Francorum flammæ oriflamme, Francicæque vexillis, bannières, nomen imponit.

Ibid. [*Τὴν σταυρὸν μετὰ πυροβόλων*. Hæc sunt Cpolis insignia, crux aurea in coccinei coloris scuto posita, ac in spatiis inter crucis ramos

vacuis littera B quater descripta, quæ cum πυρρο-
δάλφ, chalybi ex quo excutitur ignis (*igniarium*
vocaσι, *fusil*) sit non absimilis, eaiude Orientis
imperatorum quatuor chalybes igniarios in insigni-
bus gerere creditum. Est tamen littera B quater
picta, quatuor sequentium verborum initialis, βα-
σιλεύς βασιλέων βασιλεύων βασιλεύσει. Vide Mar-
cum Vulsonium in Scientia Heroica.

Ibid. [*Επιπικρον*. Ut in mari, etiam quod habet
imperator in terra robur, effulgeat. De vexillo
ejusmodi videtur Nicetas locutus in Alexio II: 'Ο του
βασιλέως στρατός τῆς σημαίας τῶν ἡπείδων ἀκωθεν
ἐστρησαν, αἱ τοὺς βασιλεῖς εἰκονίζουσιν.

Ib. 'Ἐχει δὲ ὕπ' αὐτόν. Hic est omnium ordo. Ma-
gnus dux toti classi imperat; magnus drungarius,
ceu vices gerens, singulos triremium **250** drun-
gos ordinat; amiralus toti navali exercitui vexil-
lum sive regium flammulum præfert; protocomes
remiges omnes sub sua dispositione tenet; drun-
garius certum triremium vel navium numerum
gubernat, duodecim nimirum aut quindecim; co-
mes quatuor aut quinque triremes gubernat. Hæc
ex bucusque sparsim dictis; ad alia properandum.

P. 29. [*Φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην*. Fran-
cicorum exercituum summo prætori (*connestable*),
qui Græcorum magnum domesticum exæquat po-
testate, ac regis equis et equisonibus præfecto
(*grand escuyer*), qui protostratorem in Christianis-
sima curia agit, juris hoc concessum ut uterque
regium ensem tractet, ille quidem nudum, hic va-
gina lectum et balteo serico liliis aureis resper-
sudentem; de quo *du Mailan*, Vulsonius et alii.

Ib. [*Ταῦ κόμητος τῶν βασιλικῶν ἵππων*.
Iuxta στρατόρατος protostratori subiectos præcipuus
est κόμητος τῶν βασιλικῶν ἵππων, idem qui equisio
regis.

Ib. [*Ὁ πρωτοστράτηγος ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ λαβὼν*.
Donatio Constantinii: 'Ἡμεῖς δὲ στρατόρατος ὑφι-
κτον ὑκελθίντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ
κατέχοντες, τῆς ἀλλῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἔξιμεν ἀ-
κατόρων, αἰδοί καὶ φόβω τοῦ κυρίου μου τοῦ ἁγίου
συνεχόμενοι Πέτρον. Nicetas in Alexio III: 'Ο μὲν
ἵππος προσάγεται παρὰ τοῦ πρωτοστράτηγος ἀπὸ
τοῦ χαλινῶδ ἔλκυσθεις.

Ib. [*Ὁ μέγας χαρτουλάριος*. E chartulariorum nu-
mero pene immenso, quorum alii cursus, alii sacri
cubiculi, alii magistrorum peditum et equitum, hic qui
stabulorum intelligitur. Alias quodnam viri togati et
tabulas tractantis ad militiam equos et arma consor-
tium? Suggestit testimonium Zonaras in Isauro:
Πάλλον τὸν τῶν βασιλικῶν ἵππων ἐπιστατοῦντα
(χαρτουλάριον ἢ Ῥωμαίων οἶδε τοῦτον λέγειν φωνῆ)
πατρικιον τιμήσας καὶ στρατηγὸν Σικελίας. Pro-
fert Nicetas aliud in Isaacio Angelo: Χοῦμνος χαρ-
τουλάριος ὢν τῶν ἵπποστάθμων. Subest protostra-
tori et administrat. Hanc palatii portam nulli,
nisi donaverit imperator, equiti præterire licet. Nicetas
in Manuele: Ἐξείσιν ἀσμένως τὰ βασιλεια. Ἐν δὲ

τῷ παρίναί μεθ' ἵππου "Ἄρατος ἐραιούμενος; τὰ ἀνά-
κτορα καὶ μέλλειν εἰσεῖναι διὰ τῆς πύλης μεθ' ἡν ἡ
ἐκ τῆς Ἑβρας ἀπόδασις ἱφαίται μόνοις τοῖς αὐτοῦρά-
τορασι.

Ib. [*Πεζεύειν*. Ex equo in terram desilire, et
πέζευμα locus in quo relinquitur equus et pedibus
via condecitur. *Goar*]

Ib. *Στρώσιον καὶ συρτά*. Illud a στρώννιον, quod
est *sterno*; hoc a σύρω, quod est *trahere*. Milium
quosque equi, quos vacuos secum ducebant, arre-
labantur συρτοί, ut docet Glossarium ex Constan-
tini Tacticiis. *GRETS*.

Ib. [Quibus sternerentur ephippiis et phaleris,
docet post Theophanem Cedrenus in Mauricio: 'Ο
ἵππος τοῦ βασιλέως ὁ τὸν χρυσοῦν περικεκίμενος
κόσμον. Describit Anna Vita patris l. 1: 'Ὅρθ' τὸν
ἵπποκόμενον τοῦ Βρυενίου ἵππον ἐπισυρόμενον, τῆ ἐκ
ἀλουργῆ ἐπεστρίδι κεκοσμημένον καὶ κατάχρυσον
τὰ φάλαρα ἔχοντα. Uno verbo χρυσοφάλαρον ἵπ-
πον vocat paulo inferius, ut et Nicetas l. vii Ma-
nuelis. Gregoras, ix, 7: Μετ' ἐρυθροβαφῶν κοσμη-
μάτων sect. 10: Μετὰ τῶν ἐρυθρῶν ἐπεστρίδων.
Στρώσιον autem, quod et ἐπεστρίς, dat nomen
equo, diciturque ὑπόστρωμα apud Annam citatam
l. iv, adeoque longum et lateribus pendens assensit
ut etiam calcaris ferrum illi referat infixum: Ναὶ
μὴν καὶ ἡ τοῦ μύσπος ἀκμή τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς
ἐνδακοῦσα τὸ ἀκρον τῆς ἐπεστρίδος, ὃ ὑπόστρωμα
λέγουσιν, ἀκλινέστερον τὸν ἵπποτῆν ἐπέσει. Loquitur
de regio eodem equo, quem l. i narraverat
Bryennio tyrannidem **251** ambienti ereptum μετὰ
τῆς ἐρυθροβαφοῦς ἐπεστρίδος, ut ipsa iterum l. iv
testatur.

Ib. [περὶ τῶν συρτῶν Meursius erulite.

Ib. [*Κάβαλλορικιον catadromus, domitura arena,*
manège. In palatio, id est in areæ parte.

P. 30. [*Stragulum ephippium est σάγισμα*. Leo
Grammaticus in Michaelē Theophili: Ἐῶρεν αὐτὸν
ἐντετυλιγμένον ἐν τῷ σάγισματι τοῦ δεξιῦ ἵππου,
οὗ ἤλαυνεν. Añia apud Meursium. *Goar*]

Ibid. *Σκαπουλίαν*. Ita legendum loco illius κα-
πουλίαν. *GRETS*.

Ibid. [*Σκαπουλίαν*. Sensus, non vocis eorundem
venandus. Σκαπούλιον quidem Latine *scapulae* sono
simile, at sensu longe remotum, cum oppositam
fere animalis partem referat, *tergum* videlicet ac
imos lumbos. Σκαπούλα vulgus profert; de qui-
bus Simon Portius: Σκαπούλα οὐροπύγειον τοῦ
ἵππου, *tergum equi*; nos *la croupe du cheval*. Hiero-
nymus Germanus in Italo-Græco vocabulario:
la groppa del cavallo, τὰ ἑσκάπουλα. Auctor porro
equorum comiti, regio equo insidenti, nunquam
totum ephippium sagulum ad armos et collum
usque, sed ad mediam tantum ephippii sedem
substerni scribit; quod etiam a pedissequis hon-
oris erga dominos causa videmus observari, si
quandoque heriles equos conscendant. *Goar*]

Ib. *Στρατορικιον* verti cum Glossario, locum, in
quo strator imperatorem in equum sublevare so-

let; nisi mavis reddere locum in quo equi sternuntur. GRETS.

Ibid. [Stratorum locus et statio est στρατορῆσιον, non is quo illi sublevant imperatorem in equum, κέντρομα jam ab auctore vocatum.]

Ib. [Ephippiaria pila, qua apprehensa exiit eques in equum, est κομπώσιον, quod sit ephippii κόμπος, de quo supra. Adnumeratur vero ephippio, ut in comitis equorum jus transeat, eo quod ex auro lapillis ornato confici solet. Περί τῶν τουφῶν dicitur est alibi. GOAR.]

Ib. Lego τουφῶν pro φορούντων, vel φουτῶν, de quo jam supra satis, c. 4.

Ib. De Theophilo imp. acerrimo iconoclasta lege Cedrenum, Zonaram, Manassem, Glycam. GRETS.

Ibid. [Θεοφίλων φασί. Diffusius, at in eandem mentem narrat historiam Cedrenus: diversam habet Leo Grammaticus in Theophilo. Conferet utrumque lector, ubi hic lucem aspexerit. GOAR.]

P. 51. Rucharium vestiariū. GRETS.

Ibid. [Vestiariū est, sicut et βεσιτήριον: ut nihilominus subindicatum ab auctore discrimen inter utrumque observemus, dicendum βουχαρῆσιον esse cubiculariorum conclave ad sacrum cubiculum. Favet synodus Florentina ultimis pene verbis, quæ non in sacro cubiculo, sed in conclavi vicinior, ἐν τῷ βουχαρῆσι τῷ βασιλέως, Græcos pontifices tomionibus subscribentes manifestat. GOAR.]

Ibid. Σπάθη *spatha*, ensis. Spatharius *ensisifer* vel *satelles*, σωματοφύλαξ. Protospatharius, primus inter spatharios, spatharocandidatus. Σπαθαροκουβικουλάρης, *spatharius cubicularius*. Spathatus, *spatha munitus*. Σπαθία *spatula*. De quibus vide Meursium et Rigaltium in Glossariis. Ex dialogis S. Gregorii non ignotus est spatharius regis Totilis. Et apud nonnullos Germanos instrumentum quoddam fossorium *ein spath*.

252 P. 51. Τζαγγία. Melius τζαγκία, τζάγκια, *tsanca*. Proprie calcei imperatorii; et calcearius, qui eas conficiebat, τζαγγάς vel potius τζαγκάς dicebatur, non ut alii sutores τζάγγαριος, seu τζαγκάριος. Itaque enim hic legendum est, non τζαγκάριος, ut edidit Junius, cui *tsanca* et *tsancia* non placent, magia arrident *tsaggæ* et *tsaggia*, ut habeat occasionem nomenclæ deducendi ex Arabica lingua. Sed potior est apud me fides codicum Lautheriani et Bavaricorum et Simeonis magistri officiorum in Pandectæ Turcicæ 199, qui τζαγκία et τζάγκια nobis exhibent; tametsi altera lectio illa τζάγγια, τζαγγία τζαγγάριος simpliciter rejici nec potest nec debet. Scribitur etiam τζαγκάρης: hinc τζάγγη τζαγγαρχή, *ars sutoria*. Transit hoc nomen ad Latinos. Trebellius Pollio: *Zanchas de nostris Parthiis pariu tria*. Ubi Casaubonus: *Barbarici calceamenti genus tsangas vocarunt. Sed varie scribitur hoc verbum. In codice Theodosiano de habitu intra urbem leg. 2 tsangas; in tertio tsanca. Græcis τζάγγια aut τζαγγία, et τζαγκάριος hircum artifex apud Tzetzen in Chiliadibus. Acroni zangæ,*

Persarum vel Parthorum fuisse gestamen magni pretii ex hoc loco et similibus apparet. In fastis Græcis leguntur hæc de rege Lazorum: Τὰ τζαγγία αὐτοῦ ἦν ἀπὸ τῆς χώρας αὐτοῦ βουσαλα, Περισκῶ σχήματι ἔχοντα μαργαρίτας. Synodus Aurelianensis can. 22: Monacho orarium in monasterio vel zancas habere non liceat. GRETS.

Ibid. [Τζαγγία, Meursius *tsangæ*, alii *calceamenta barbarica*. Cujus formæ fuerint non exponunt. Illis etiamnum hodie utuntur in Oriente viri et mulieres promiscue; suntque cothurni ex varie coloratis pellibus tibiam adusque genu pressim et strictim tibialium more vestientes, quales jam suo tempore usitato describit Procopius de ædific. Justiniani l. III: Ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνα φωνικῶ χρώματος, ἃ δὴ βασιλεία μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδίσθαι θέμις. Hinc Arabes Elpidium imperatorem in Sicilia renuntiaturi apud Theophanem in Irene et Const. περιέθεντο αὐτῷ τζαγγίον καὶ στέφανον. Ex his, quæ Meursius et ex eo Gretserus de zangis congegit, plana relinquuntur et perspicua. GOAR.]

Ib. Equi *sagmarii* Græcis quidem noti et usitati sunt, sed educi non possunt ex illa Codini lectione τζαγκάριος, quia vana est: substituendum enim τζαγγάριος vel τζαγκάριος. Et ut prior scriptura retineretur, non *sagmarius*, ut Junius, sed potius *tsagmarius* vertendum esset: nam *sagmarius* Græcis non est sutor, cum a *sagmate* formetur. Est autem σάγμα vel θήκη τοῦ ὅπλου, *theca* seu *vagina armorum*, vel *onus jumentis sarcinarii*. Hinc *sagmaria jumenta* vel *sagmataria* vel *samararia* Græcis, quæ nostris elitellaria; ad quorum ultimum alludit vox Germanica *saum-ross*, seu ut alii, *sammer ross*, et *saum*, id nimirum quod hujusmodi equus gestat. Suidas: Σαγκάρια τὸ παρ' ἡμῶν λεγόμενον τοῦλδον, τὰ βαστάζοντα τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὴν μετακομιδὴν τῶν ἐπιτηδείων. Mauricius apud Rigaltium: Τούλδος ἦτοι τὰ σαγκάρια. Idem. l. I, c. 6, dixerat ἱπποὺς σαγματαρίους. Sic Isidorus *caballum sagmarium* et *mulam sagmariam*. Vegetius l. III: *Impedimenta, sagmarii, calones vehiculæque in medio collocantur*. Nec Latinis ignoti sunt equi *sagmari*, ut patet ex S. Bernardo l. III 253 de considerat. c. 7, ubi Vossius *sagmarii*, loco vulgare lectionis *sammarii*. Etsi in Latinis *summarii*, *saumarii*, *sommarii* lectio etiam defendi possit, quia *sagmarii* nomen varie varii corruerunt et ad idiotismum suum inflexerunt. Hinc in libello de miraculis S. Udalrici, nec ineleganti et satis antiquo, inquit Casaubonus in Lampridium, *obtulerunt de cera quantum unus fortis saumarium portare potuit*. Deducit idem Casaubonus *sagmarium a sagmate* et recte; et *sagma* ait esse id quod jumento imponitur, ut mollius vehat et sine noxa sua. Differt *sagma a sella*; nam *sagma* proprie est quod jumentis onera bajulantibus imponitur; *sella* equorum est vel aliorum animalium, quibus homo vehitur. Dicitur etiam *σαγή* et *sagum*, quod significat omne ope-

rimentum quod iumentis imponitur. Vide Casaubon. ad Lamprid. fol. 321, sed prior significatio potior est. Græci sicutunt σάγμα τοῦ σάγματος, Latini *sagma sagmæ*; quæ corrupte vulgo dicitur *salmus*, inquit Isidor. l. xx Etymol. Græts.

Ibid. [Τζαγγάριος. Simon Portius cum auctore : σκυτάς, σκυτοτόμος, ὀποδημάτων δημιουργός, *calceolarius, sutor*. Apud Theophanem in Justiniano τὰ τζαγγάρια, *officina sutoria*. Rem totam profero, et alios in ordine compositurus extra ehorum salto. Conquereretur populus in spectaculis coram imperatore de Calopodio cubiculario : καλοπόδιον autem (quod alii καλαπόδιον pronuntiant) *tyrum calcearium* sive *pedem ligneum*, quæ sutores utuntur, indicat. Cum vero Calopodium de nomine non auderet populus dicere, nec se cognoscere interstantio mandatore responderet imperator, exclamavit populus : Ὁ πλεονεκτηὼν με, τρισαύγουστε, εἰς τὰ τζαγγάρια ἐδρίσκειται, Καλοπόδιος; nimirum. Vide Justiniani ætate imperatores jam tanzgis usos. GOAR.]

Ibid. Τὰς προκύψεις. Dubitat Meursius num viri docti, id est Junius, προκύψιν recte vertant *oratorium*. Si non recte vertunt, cur non melius quid suggeris? Si voculam ipsam nimis grammaticè urges, προκύψις non est oratorium, sed locus eminentior, unde imperator eminere, prospicere et prospectare seu despectare poterat. Si rem ipsam consideremus, προκύψις est *oratorium*, quia locus ille sine dubio non erat eo destinatus ut imperator inde tantum prospiceret, sed ut rei divinæ et precibus quoque fundendis operam daret. Unde ab oratione illie fieri solita *oratorii* appellatio loco accessit. GRETS.

Ib. [Τζαγγάρς. Quia commune et vile τζαγγάρου nomen apud Græcos, τζαγγάρς, quasi digniore honoris titulo donatus, *aulicus sutor* vocatur. An non fies semper fies et scapha acapha?

Ib. [Παιδόπουλον. Quia in eo commutato vox πῶλος alteri adjuncta diminutivum quid semper sonat; hinc παιδόπουλον *adolescens, puer honorarius*, prout superius τὸ ἀετόπουλον et αἰθεντόπουλον *parvam aquilam, parvum dominum* referre dictum est. GOAR.]

Ibid. Junius legit τοῦ βεστιαρίου ἐντός, et huic suæ scripturæ mira phasinata superstruit, ad verbum : *Vestiarium quod est intus* (nempe in cerebro Junii) *et interioris*. Et mox tria *vestiaris* adducit, *vestiarium* proprie dictum a veste, et *vestiarium* minus proprie ταμιαίον, et *vestiarium vestibulum palatii*, per catachresin seu abusum 254 vocis. Duo priora *vestiaris* agnoscimus; tertium summa catachresis confictum ad suum auctorem remittimus. Dicit Codinus *vestiarium* hoc vulgo vocari ἀλλαξιμάριον, ab ἀλλάσσω *muto*. Hinc ἀλλαξίς *mutatio*, et ἀλλαξιμάριον, quasi dicas *mutatorium* GRETS.

Ib. [Quasi *mutatorium* ἀλλαξιμάριον, optime. At non ita *vesiæ mutare* significat τὸ ἀλλάσσειν,

A quin proprie novas easque *sacras accipere* indicet. *Euchologium* : Ἀλλάσσει ὁ ἱερεύς. Nicetas : Ἰερέας ἱερέα μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἀλλαγμένον; *na corrupte* ἡλλαγμένον vice. Ἀλλαξιμάριον ἰσχυρὸς est locus in quo vestes imperatoris, quæ et sacra, reponuntur. GOAR.]

Ib. *Anacara*. Junius, ut Arabismi specimen odat, *anacara* hæc ex Arabia advocat : nam vasa siye cacabos aut lebetes vocales vocari ab Arabibus *Anakara*. Ejusmodi ferme esse quæ in Germania appellantur *kasseltrommel*. Cur non *heerpauken*, quæ etiam in equis pulsari possunt et solent? tympani genus inferiore parte rotundum, quo principes hoc etiam ævo uti et delectari consueverunt. GRETS.

B *Ibid.* [Tympana inferiori parte rotunda. Ita Meursius. Cur rotunda potius quam plana vel quodvis aliud vox significet, edisserat. Lego apud Nicetam in Manuele l. v : Ἐδαρῆχει τὰ κύμβαλα, ubi alia lectio habet ἀνακαράδα. Sunt itaque τὰ ἀνάκαρα eadem quæ κύμβαλα : at cymbala a tympanis quam diversa, licet in Cybeles matris deorum a Gallis ad invicem juncta; unde et Apionem, qui se cymbalum mundi jactabat, tympanum juventutis potius vocandum asseruit Tiberius. Quæ tandem κύμβαλα Suidas : Θυμελικὰ παίζοντα, *histriionum musica et ludicra instrumenta*. In epigrammate, Καὶ κύμβαλ' ὀξύδοπα κοιλύχνησα. Turnebus Advers. xxvi, 33, in hoc Propertii : *Cymbala Thebano concreperunt deo*, Si quis me roget, inquit, quale cymbalum fuerit, eum mittam ad herbam cotyledonem, cujus folia cymbali speciem referunt. Scribonius Largus : *Item mentastrum vel radicem κοτυληδόνης quæ herba similia folia cymbalis habet*. Hæc ille. Adde cotyledonem etiam cymballon apud Tragum vocari. Vide figuram apud Matthiolum et alios physiologos Dioscoridis commentatores.

C P. 32. [Ὅτι ὁ πρωτοστράτωρ. Scriptis a Gretsero post Meursium de cursu et cursoribus addo ex Tacticorum Leonis cons. 7 locum auctoris de protostratore sententiam diserte explicantem : Ἐτέρα δὲ κίνησις, ὥστε ἐπιδιώκει, ὅτι μὲν σὺν ἑλασίᾳ, ὡς κούρωρας, οὗς οἱ νῦν προκλάστας λέγουσιν, ὅτι δὲ συνεταγμένως, ὡς διαφένωρας, οὗς ἡμεῖς καλοῦμεν ἐκδίκους. Καὶ εἰ μὲν ὡς κούρωρας χρῆται κινεῖν, παράγγελλε « Δρόμω ἑα, » καὶ ἕως ἑνὸς μίλλου ἀποκινῶσι σὺν ἑλασίᾳ· ἂν δὲ ὡς διαφένωρας, παράγγελλε « Μετὰ τῆς τάξεως ἀκολουθεῖ, » καὶ ἀκολουθῶσι συνεταγμένως. Ex hoc Leonis alium Cedreni percipies locum in Michaelis Caropalaie. Leonem Armenium imperium auspicantem, regiam assumpturum vestem, communem quam deponerat τῶ τῶν ἱπποκόμων στρατεύοντι Μιχαήλ, protostratori Michaeli, Balbo nimirum, dedisse retulerat, eundemque dato intervallo de tyrannide affectata suspectum a Leone missum τακτικὰ διδάσκειν τὸν ὑπὸ χειρὸς λαόν describit. Ut quid nisi quia cursores et defensores, auctore teste, ducbat, ita τὰ τακτικὰ eos docere iuaretur? GOAR.

Ibid. Κουρσεύοντων. Κουρσεύειν est prædari, A prædas agere. Possunt tamen hic per κουρσεύοντας etiam illi intelligi qui in hostes extra ordinem excursions faciunt. Paulo post τὰ κουρσεύεµενα **255** sunt spolia, prædæ. Et infra c. 16 dicitur ἀπὸ τοῦ κοῦρσου dari pars quinta imperatori: in ep̄e Junius ex cursu, verte ex spoliis. Quinta pars cedit rationibus seu ærario regis, πενταμοῖρα; pro quo codex vitio librarii πανταμοῖρα. Vide Rigalt. in Gloss. V. Κούρση, ubi Junium reprehendit quod ἀπὸ τῶν κουρσευόμενων, p. 59, c. 5, vertit a cursoribus, quia vertendum erat ex spoliis, ex præda. Hinc κουρσεύειν, et ut in Turco-Græcia κουρσεύουν prædari, populari, sic p. 57 δεφένσωρ τῶν κουρσευόντων rectius redditur eorum qui extra ordinem in hostes procurrendo dant impetum et ante omnes dimicant. Cursores enim seu κουρσεύοντες sunt πρόμαχοι οἱ προτρέχοντες τῆς παρατάξεως; ἐν τῇ συµβολῇ τοῦ πολέμου καὶ τοῖς φεύγουσιν ἐχθροῖς ὀξείως ἐπιτιθέµενοι, ut ait in suis Tacticis Leo imperator. Item cursores sunt ἐνεδραὶ, ut idem imperator docet; deque his loquitur Curopalata, non autem de cursoribus, quos Græci δρομαῖς, Latini proprie cursores nominant. Etiam Latinis mediae ætatis cursarii sunt prædones et piratæ, qui terras et maria prædarum gratia percurrunt.

De pentamœria imperatoris ex spoliis danda elegans exstat locus in Historia Joannis Cantacuzeni: nam eum de bello ab Andronico imperatore adversus Albanos gesto partitisque sine numero spoliis agit, C sic prætor cætera scribit: "Ἔθους δὲ ἔντος; πρότερον τῇ στρατιῇ, ἐπειδὴν τινο; κρατήσῃσι λείας ἢ πλείονος ἢ ἐλάττονος," τὴν πέμπτην μοῖραν παρίχειν ἀριστεῖον βρασιλεῖ, καὶ μετ' ἐκείνον τῷ μεγάλῳ δοµεστικῷ Ἰση, ὅσα δὴ τῆ; συµπάσης ἡγουµένῳ στρατιῆς, τότε οὐδὲν ἐπόλουν τῶν εἰωθότων, οὐδέ τις ἠνώχλει αὐτοῖς περὶ τῆς πέµπτης μοῖρας, ἀλλ' ὡς περ ἐξ ἀενάων ποταµῶν ἐξῆν ἐκάστῳ, ὅσων ἂν βούλοιο, κύριος γενέσθαι. Hæc Cantacuzenus.

Ib. Dicit Codinus protostratorem ex præda capere πάντα τὰ ποικίλα, quæ appellatur φυτίλια. Quæ sit ratio hujus nominis, nondum a viris doctis explicatum est: nam quod Junius futilia vertit, id paucorum approbatione fecit. Sunt qui suspicentur legendum βιτάλια, hoc est victualia. GRÆTS. D

Ibid. [Vere futilia sunt et pueriliter a quibusdam ingesta circa τὸ φυτίλιον, quod Græcis recentioribus, sicut et Turcis τὸ στίλ, quod primo refert elthychnium, deinde sunem pyritem, quo milites tormentis explodendis diutius servant ignem, mêche Farquebuse, ululato vulnerarium penticulum a chirurgis ad vulnera probanda. Spoliorum itaque partem protostratori assignatam vocabant milites φυτίλια, quasi ad lina vel pyritem comparanda leve admiscendum. Sic officiorum præmia Græci iidem μαντιλία, Gallicum vulgus chirothecas, puellarum aciculas etc. dicunt, ut grati potius animi monumentum quam debiti mercedem et vilia mercenariorum obsequia compensata exprimant. Quænam

autem φυτίλια censendo, reparata ex Regis vera germanaque lectione discimus esse τῶν κουρσευόμενων ζῶων πάντα τὰ ποικίλα, animantium præda captorum quæcumque pitis et colore sunt varia: quævis enim discoloria etiam hodie vocant ποικίλα, eademque in protostratoris sortem ex præda obtingunt ceu ejus φυτίλια.

Ib. [Τὰ ἀροστέγµατα. Ἐντάλµατα vocat Jun GR. et διατάξεις. Goss.]

256 P. 32. Chrysobullas. Græce τὰ χρυσόβουλλα et χρυσόβουλα, aurea bulla. A sigillo nomen ad integras litteras venit. Hinc etiam constitutiones pontificum Romanorum bullæ dicuntur, et bullarium liber in quo illæ litteræ seu bullæ continentur. Bulla proprie est orbiculus seu ornamentum circularis formæ, superne clausum et intus cordis figuram habens. Olim pueritiæ appendebatur tanquam amuletum contra fascinoes. Ab hac orbiculari figura bullæ translatum est nomen ad sigilla, quæ litteris appenduntur; sunt enim circularis figuræ et quia nonnullis litteris appendebatur aurea bulla, quibusdam plumbea, quibusdam cerea, hinc factum est ut ipsæ etiam litteræ ab hoc sigillo vocarentur bullæ aureæ vel bullæ plumbeæ vel bullæ cereæ, nimirum χρυσόβουλλα, κηρόβουλλα, a χρυσόβουλλεν ἐν κηρόβουλλον. Chrysobullæ summam auctoritatem obtinebant, subscriptæ manu imperatoris διὰ κιννάβαρω; cinnabari (seu rubrica). Quia et cruce interdum addebant. Pibranzes l. iii, 4: Imperator manu sua eo vidente tres cruce cinnabari in fronte bullæ ad confirmationem pro consuetudine exprimit bullamque auream legato in manus tradit. Etiam hodie litteris, præsertim contractuum, apponi solet thecula, aliquando lignea, aliquando ex lamina, aliquando ex pura cera, in cujus medio sigillum exprimi solet. Hæc thecula æque recte vocabitur bulla ac theca illa imperatorum Græcorum. Hinc βουλλεύειν bullas vel generatim litteras signare, sive hoc per bullam fiat sive absque bulla; et βουλλωτήριον sigillum, forma, in qua bullæ exprimiuntur. Incertus auctor apud Etymologum: "Ὁσπερ εἰς τὸ βουλλωτήριον τυπούµενος ὁ µυλῶδης τύπον ποιεῖ καὶ εἰκόνα ἀποτελεῖ. Et sine dubio bullæ imperatoris imperatoris imaginem repræsentabant. GRÆTS.

Ibid. [Nil communius quam χρυσόβουλον sive χρυσόβουλλον imperatoris mandatum, constitutionem, diploma, rescriptum, chirographum, codicillos significare. At non ex eo quod aureis litteris scriberetur, ut innuit Meursius, sed quod sigillo sive bulla aurea, quod in eis scriptum, muniretur: quanquam olim etiam aureis litteris scripsisse non denegandum Luitprando dicenti: Χρυσόβούλιον, id est epistolam auro signatam, mihi dederunt vobis (regi) deferendam. Tulerunt autem et alias litteras argento signatas, a curopalate imperatoris fratre ad Romanum pontificem missas. Deinceps vero litteris purpureo liquore ductis subsignavit imperator. His testimoniis utrumque liquet. Nicetæ

in Manne' Comn. l. iv : Ἐρυθροδάνῳ ἐνοσημανθὲν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ γραμμάτων. *cinnabari signatum emisit codicillum*. Inferius : Τῆς βασιλικῆς βαφῆς δελτάριον, *regii*, id est purpurei. *coloris tabulæ*. L. vii : Τῷ ἐρυθρῷ τῆς βασιλείου βαφῆς ὡς αἵματι ἀναθάλας ἐζώσεν. Cedreni in Tiberio 1 : Ἀσφαλίσάμενος διὰ σφραγίδος χρυσοῦς τοῦ μὴ πολεμῶς ἐπέρχεσθαι. Basilli in porphyra nati : Καὶ ὥστε ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάθετον εἶναι τὴν παροῦσαν διάταξιν, οἰκεία χειρὶ ὑποσημνημένοι, χρυσοῦ σφραγίδι ταύτην ὑποσφραγισθῆναι διωρισάμεθα. Nicephori Botaniatæ : Καὶ γὰρ ἐπισφραγίζουσα ἡ βασιλεία μου τὰ κεκρίμενα καλῶς καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῶς, καὶ τὸ παρὸν ἐξέθετο χρυσοῦ βουλλῶν εἰς ἐπικύρωσίν τε καὶ στερεώτητα, ὑποσημνημένη ἐν αὐτῷ δι. ἐρυθρῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανερωτέραν ἀπαγορεύουσα, κορώνην ὥσπερ δὴ τινα χρυσοῦ τὴν ἀληθῶς σφραγίδα τούτῳ ἀπικυρώσασα, τὸ ἡμέτερον εὐσεβῆς καὶ θεοπροβόλητον ὑπεσημνηματοκράτος. Alexii Comneni, qui et aureum **257** sigillum cera in presens testatur, Nov. 2 tom. 2 Juris GR : Ἐάν διὰ κινναβάρως ὑποσημνησμένη τυγχάνη ἀντιγραφῆ, κἀν τὴν κηρόβουλλον σφραγίδα φέρηται, Eiusdem No. 4 : Ὡς ἂν εἰδησις πᾶσι γένηται διὰ γραμμάτων τοῦ βασιλέως ἐρυθρῶν, καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγίς (προσετέθη). Sigillum cereum aurea bulla impressum e serico pendeat. Nicephorus Botaniates jam relatus et anonymus alibi citatus : Μανουὴλ εἶχε τὸ σύνθηρος κανίκλιωμα καὶ τοῦ βασιλέως γραφήν ἢ Μανουὴλ ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ κατέκλιθη ἐπισημνημένην βούλλαν χρυσοῦν διὰ μετεξίτης ὄψεως, e serice violaceo bullam appensam, hoc est sigillum. Nicetas Manuelis l. 1 : Γράμμα ἐρυθροσημαντὸν σφραγίδι τε χρυσεῖα καὶ σιρικῶ νήματι ἔμπεδον, κόγχης ἀναδευμένῳ αἵματι, τῷ κλήρω τοῦ μεγάλου νεῶ ἐπιδίδωσι. Ex his ἑρυθροδανημένη βασιλείος γραφή, *purpuratus codicillus regius* apud eundem secundum aliam lectionem ; apud Comnenam χρυσοβούλλιος γραφή, χρυσοβούλλιος λόγος γεγραμμένος, apud Cantacuzenum χρυσοβούλλον δικαίωμα, apud Zonaram ἔγγραφον χρυσοσημαντὸν, apud Nicetam iterum βασιλικὸν ἐρυθροδανὸν in Andronico l. ii, et in Balduino ἑρυθρόγραφον γράμμα et similia liquet, Alexium secundum atramento communi nigrisq. litteris semel nomen exarasse, litteris ad synodum missis, refert Nicetas : Β. δ. λίον λαχωνίζων ξυνεβίθησι πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον, καὶ τοῦτο ὑποσημνημένος κάρθων διὰ μέλανος τῷ οἰκείῳ ὀνόματι, ἐπὶ κοινῆς ἀκροάσεώς τε καὶ σκέψεως ἀναδίδωαι. Andronicus senior imperio nuntium omnino remissurus ἄνω μὲν ἐρυθρὸν προβύθηκα τὸν τοῦ θεῖου σταυροῦ τύπον, mox velut scripta tabula privatus redditus κάτω δὲ μέλανα. **GOAR.**

P. 32. [Πρὸς τὴν ῥήγαν. Solos Romanorum Persarumque principes βασιλέας vocatos a Græcis historicis, quotquot reliquere monumenta commiserunt; eoque nomine, quos imperatores dicimus, vocare significatos: aliis supremo jure, reguo

A constituto et imposita sibi corona tentibus ῥηγῶν appellationem fecere communem, ex quo Gensericus eam sibi propriam fecit. Theophanes : Ὁ Γαζέριχος τῷ Οὐανθαλιῶ κλήθει πολὺς γενόμενος καὶ ῥήγα καλέσας ἑαυτὸν. Secutus Odoacer τὴν τοῦ ῥηγῶς περιέθετο ἑαυτῷ προσήγοριαν. Ab his alii etiam alii, τῶν Ὀθύνων et τῆς Φραγγικῆς apud Zonaram ῥήγας dicit: nulli quum Carolo M. βασιλεὺς Ῥώμης a Cedreno in Irene dicto; βασιλέως nomen commune factum, nec ipsi Occidentis imperatori, quem Anna Comnena ῥήγα Ἀλαμαντίας solum agnoscit Alex. l. iii. Proinde quod Nicetas Andronicus l. i Bezan Hungariæ ῥήγα, imperatorumque Occidentis in Alexio 3 vocet iterum Ἀλαμαντίας ῥήγα, nil mirum; cui sicut et aliis Græcis solum Orientis vel Persarum principem βασιλέα salutare gratum. Oppressi tamen Bulgarorum armis tandem conjugii pacisque fœdere into principem eorum βασιλέα vocant apud Luitprandum in Legatione. **GOAR.**]

Ibid. Sultanus. Louclatius in Onomastico Musulmannico : Sultanum Atem dominus mundi. Sic appellare Turci principem suum solent : quod vocabulum significat, ut Cedrenus ait, παντοκράτορα καὶ βασιλέα βασιλέων, imperatorem omnium et regem regum. A Turcis jam vulgo pro domino usurpatur, et nomen hoc princeps eorum habet κατ' ἐξοχήν, eo solus et maximus dominus. **GRÆTS.**

[Arabum ἀμυράς, Turcarum principes σουλτάνους propria gentium illarum lingua Græci dicere : capropter ubi legitur apud Nicetam ἀμυράς, alia lectio σουλτάνους ponit. Sultan autem Turcicum principem denotat.]

Ib. [Τοπάρχος. Paucorum urbium aut unius provincie princeps est τοπάρχος. Toparchas, quales nos ducatus vel comitatus, describit **258** Nicetas Alexii iii, 3, veteris editionis p. 566, cum satrapis confundit p. 578. Exinde, p. 386, Bonifacium Montisferrati marchionem, Balduinum Flandriæ, Henricum S. Pauli et Ludovicum Blesensium comites τοπάρχας τινὰς εὐγενεῖς scribit; quorum predecessores Hierosolymitanæ protectionis antesignanos τοπάρχας et κίμνητα, non uno libri tertii loco memoraverat Anna Comnena.]

Ib. [Δοροθέτου ἀπρητέημα. De memoratis referebat ad imperatorem. Leo Grammaticus in Michaele Theophili : Θεράπειτος; λογοθέτης ἐλθὼν εἰς τὰ ἀσκήσια κρατῶν τὰς ἀναφοράς, et infra : Ἐκελευσθη μετ' ὀργῆς ἀνοξαιεὶ τὰς ἀναφοράς καὶ ἀναγνῶναι. Crescenio quoque legothetæ auctoritate decrevit eisdem dignitas, et ut ille rescripta chrysobulleque principis. emitteret, purpura, qua sola subsignabat imperator, ei commissa: caniceo restituta legitur, Manuelis l. iii apud Nicetam. Fidem ipsuper Deo et populo se servaturum in ejus manibus pollicebatur princeps, recenter institutus, prout suo loco referetur **GOAR.**]

P. 33. *Domestici.* Dissert iste a domestico mensæ et ab aliis domesticis. Ita vocabatur παρὰ τὸ δομε-

στικιον seu domesticum, quod est res domestica, A
cujus iste curam gerbat, quamvis in catalogo
officialium, supra c. 2, non compareat: erat ergo
iste domesticus domesticii, de quo infra iterum
Codicinus c. 7. GREYS.

Ibid [Mutat quidem sensum, at corrigit et meliorem reddidit Reginorum AB lectio, quæ hæc est: Καὶ τοῦτο μὲν ἴδιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου ὀτηρέτημα, τὸ δὲ τοῦ μεσαστικίου (vel ut B, μεσαστικίου) ἐνεργεῖν, ᾧ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς. Et hoc minus proprium est magni logothetæ (ad reges nimirum, sultanos et toparchas scribere), intra limites autem imperii sacras nullitis cui imperator mandaverit. Ibi μεσαστικιον a me appellativum (Grammaticorum more loquor) sumitur, et subjectas imperatori regiones, seu mediam ejus ditionem, referre addubio. Certior nihilominus affirmo μεσαστικιον proprium officii nomen æstimandum, ejus nimirum cui negotia, imperii statum, secreta, personam ipsam fidentius committit imperator; cum quo curas dividit; qui inter populum, milites, senatum, principes exteros et ipsum imperatorem medius et sequenter intercedit; qui eum ad hoc munus non ex meritis semper, velut logotheta, sed ex sola principis gratia favoreque advocetur, recte scripsit auctor, τὸ δὲ τοῦ μεσαστικίου ἐνεργεῖν ἴδιον (ei namque particule jam præmissæ jungitur) ᾧ ἂν προτάξῃ ὁ βασιλεὺς: hoc est, μεσαστικίου quasi dicas sequentis, minus exerceat ad eum attinet cui præceperit imperator. Mesasticium hujusmodi describit Nicetas Manuells, l. 1: Μαλαδωνὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οὐκείων ὑποδηρησῆρα διαταγμάτων τὴν Ἀγιοθεωριτὴν τήθειν Ἰωάννην. Καὶ ἦν ὁ μὲν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως καὶ ὀπανόμενος, καὶ τὰ τοῦτου ἐντάλματα ὄσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ κρείττονο; μείρας ἐκδεχόμενος. Vocum μεσεύοντα inter alias observo, τῷ μεσάζοντα significatu potest a nullo negandam: μέγαν porro μεσάζοντα proto-vestiariam Cabasitem, nec non alium μεσάζοντα Cantacuzenum memorat Chronicus CP., eam vero ἀπὸ τοῦ μεσάζειν μεσαστικιον deduci solus ignorat qui Græca nescit. Μεσαστικίος igitur ille est μελεδωνδ; μεσεύων, τῶν βασιλικῶν ὑποδηρησῆρα διαταγμάτων, τοῦ βασιλέως τὰ ἐντάλματα καὶ ἐμφάσεις; ἐκδεχόμενος, quem eundem auctor ait ἐνεργεῖν ᾧ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς. Talis, me iudicio, ante tyrannidem arreptam fuit Phocas, qui ἐντολικάρως a Theophane, a saccis mandatis fuisse scribitur in Mauricio; qui in aula, quod mandator in exercitu, τὰ μακρότα γνώμη τοῦ ἀρχοντος διδοῦς, exsquebatur. Ita Mauricius alius. [At iterum Theophanes: Ὁ στρατὸς ἐντολικαρίως ἐπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα.

259 [Ib. Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης. Hoc ejus officio Zonaras celebrat in Nicephoro Phoca: Πέτρον ἐκτομίαν, δραστήριον δὲ γε καὶ ἐμβριθῆ, καὶ ἀρχεὶν αἰδῶτα στρατιωτῶν στρατοπεδάρχην ὀνομάσας, ἐν ἑν Κιλικίᾳ δοίῃ χώραν τῇ στρατιᾷ τὸν χειμῶνα δευγα-

γῆν. Is idem videtur τὴν τοῦ χάρακος ἐπιστάσιον πᾶσαν ἐπιμελούμενος. Carolpalates. GOAR.]

Ib. Ποτῶν, potus seu poculentorum, non ποδῶν, ut Junius, qui *instrumenta* vertit. Sed lectio nostra confirmatur ex codicibus Bavaricis et Lulleriano; et res per se clara est, quia non minus curandum est ut exercitui non desit potus quam ut non desit cibus. GREYS.

Ib. [Εἰς τὴν καρδοστασιον. Omnium qui dignitates et officia tenent, circa imperatorem in solio sedentem, cum vestium apparatu et insignibus stans *famulatus* est παράστασις. Δουλοπρεπῶς παρεστάναι scripsit Nicetas in Isaacio Angelo, et iterum: Οἱ Ῥωμαῖοι παραστατοῦντας ἔχουσιν ἅπαντας. In Alexio secundo: Ἐχόν εὐθὺς τοὺς παρεστῶτας, καὶ ὅσοι περ ἐκείνῳ συνήδρευον διὰ γένους λαμπρότητα καὶ ἀξιομάτων σεμνότητα, ὁμοφῶνως ἀνακραγόντας. Imperii tamen collegæ assident. Luitprandus de legatione: *Sedebant ad sinistram non in eadem linea, sed longe deorsum duo parvuli imperatores.* Potuit et Cæsar quandoque sedere. Theophanes in Michæle Theophill: Τοῦ Βάρδα Καίσαρος τῷ βασιλεῖ προσελθόντος; συγκαθίστανός τε καὶ συνομιλοῦντος. Licuisse nonnunquam aliis sedere τῆς ἐπιτροπῆς γενομένης, ipsumque imperii collegam quandoque stetitisse, narrat Cantacuzenus, 1, 8. Hoc assidendi jus pontifices Græcos ab Andronico postulasse, eoque licet obtento ridicule privatos, libro Vitæ ejus III, 4, Nicetas ostendit. De patriarcha coram imperatore sedente suo loco dicitur. GOAR.]

Ib. *Hyperpyrum.* Monetæ genus. Indocte Junius *velum et involucreum coloris ignei.* Longe deterius Leuclavius in legatione ad Armenios, ubi hæc Theoriani, qui Cpolititanus legatus fuit, verba leguntur: Ἔστωσαν ὡς ἐν ὑποθέσει ὑπέρπυρα τρία, μιᾷ; δευτε φύσεως, χρυσοῦ θηλονότι. Ἐάν οὖν τούτων ἐν πυρακτῆσω, ἔσται πάντως τὸ πεπυρακτωμένον δύο φύσεων, λέγω δὲ πυρὸς καὶ χρυσοῦ. Ἐτα ἐνώσας τοῦτο τοῖς λοιποῖς δυοῖ τοῖς μὴ πεπυρακτωμένοις, ἐρωτῶ πόσα νῦν εἰσι ταῦτα τὰ ὑπέρπυρα; τρία ὡς πρόην, ἢ διὰ τὴν φύσιν τοῦ πυρὸς; ἐγένοντο τέσσαρα, Quæ interpres ita vertit: *Sint tria hic velut igne potiora, prorsus inscito.* Vertendum: *Faciamus hic tria esse hyperpyra, unius naturæ seu materiæ, aureæ verbi gratia. Si igitur unum ex his ignescere faciam, omnino ignitum illud duabus naturis constabit, ex igne videlicet et auro. Si deinde alia duo non ignita adjiciantur, quæro quot nunc sint hujus generis hyperpyra?* (interpres quotnam sint hæc ignita? male: unum enim tantummodo hyperpyrum ignitum est ex hypothesis facta); num tria ut aurea, an propter naturam ignis facta sunt quatuor? In eundem errorem incidit idem interpres fol. 314, ubi τῶν ὑπερπύρων vertit ignis et potiorum, absque ullo sensu; vertendum enim *hyperpyrum.* Neque nomine Latino hoc monetæ genus exprimi potest. In Pandecte Tarcico recte de hyperpyris scribit Leuclavius. Sed hic tantus error detegendus fuit, ne qui in errorem inducantur.

hinc hyperpyrarii, qui hyperpyra tributi nomine solvunt. Vide quæ diximus tom. III de 260 S. Cruce l. 1, 27. Elegans locus de hyperpyris exstat apud S. Antoninum tom. III Histor. tit. 19, c. 8, § 3. Agens enim de Tartarorum immanibus usurarum exactio-nibus ita scribit: *Miles quidam in Georgia de quin-gentis hyperpyris a Tartaris acceptis et per annos quin-que retentis coactus fuit eis reddere septem millia pro usuris. Quædam etiam domina Tartarica pro quin-quaginta ovibus, quas cuidam commiserat et ille per septem annos tenuerat, petiit ab illo pro usuris illarum ovium hyperpyra septem millia, quæ omnia ille coactus est solvere pro usura.* GRETS.

[Argenteum, ut et aureum nummum, ita reperio dictum. Argenteum quidem nondum in oblivione penes hodiernos Orientales, ut quod adhuc pluri-mum in oribus eorum sonans me audivisse memini; illudque est de quo quam late Leunclavius, Pandect. Turc., p. 417, scripsit: decem aut duo-decim ejusmodi nummum integrum complebant. Aureum ipse aureus est nummus; de quo Guntherus in historia captæ Cypoleos: *Solvebat nummum aureum, qui perperam vocari solet serdoni, id est quartæ parti marcæ unius æquivalens. Perperam pronuntiabant Latini, ut et hodie Græci πέρπερα: perpera quoque scripsit Leunclavius ex aliis. Aureum porro hic intelligi æquus lector mecum judicabit, qui vile pretium primicerio reddendum mecum negaverit.* GOAR.]

P. 33. *Ρογατόρων.* Rogatores sunt milites stipendia merentes, a roga, quod est stipendium. *Ρογῶν* est stipendia facere. Accipitur etiam *ρόγα* pro donativo et honorario, quod alicui non ex debito, sed ex gratia persolvitur. Suidas: *Ῥόγα ἡ τῶν βασιλέων εὐσέβεια. Roga est imperatorum pia liberalitas et magnificentia.* Usurpant etiam Latini. Miscella historia in Tiberio II: *Duxit Anastasiam uxorem suam, et coronavit eam Augustam, et jactavit rogari multam.* Apud Baldricum in historia Hierosolymitana excusant se milites Alexii imperatoris his verbis: *Nos in roga imperatoris locati nihil aliud quam quod ipse imperat facere possumus.* Sed de roga copiosius suo loco l. III, com. c. 5 et c. 9 GRETS.

[*Ῥόγα* quid sit, non ignotum Rikaltium, Meursium et eruditissimum Fabrotum legenti. Ejus definitionem a Suida allatam et a Gretsero mutilatam refero et expono. *Ῥόγα ἡ τῶν βασιλέων εὐσέβεια καὶ φιλοτιμία. Roga est imperatorum pietas et munificentia.* Erogabant imperatores quotannis de suo ecclesiis, proceribus, militibus, populo stipendia et munera. Ecclesiis collata *εὐσέβεια*, aliis quibuscunque donata *φιλοτιμίας* nomen promerentur. Ecclesie Magnæ stipendia Romanus Argyrus auxit. Codrenus: *Ἐνδέουσαν γὰρ τὴν πρόσθετον τῆς Μεγάλης εἰδῶς ἐκκλησίας ἄτε οἰκονόμος ταύτης γενόμενος ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις, καὶ τῶν ἄλλων ὑπόσας ὑπηρετεῖσθαι ἔθος παρὰ τοῦ ταύτης κλήρου, ὀρθοῦσθαι χρυσίου λίτρας ἀπὸ πᾶν ἔτος χορηγεῖσθαι τούτοις τετύπωκων*

Ἄπὸ τοῦ βασιλικῆς ταμείου εἰς προσθήκην. Nicetas in Manuele I. 1: *Τῷ κλήρῳ τοῦ Μεγάλου νεὸ ἐκιδῶσαι χρυσόβουλον τυποῦν αὐτοῖς ἀργύρεα ἐτήσια κέρματα εἰς μνᾶς δι: ἑκατὸν κορυφοῦμενα.* Procerum rogam auctor descripturus est inferius: ejus-que meminit Comnena, l. III: *Ῥόγα, inquit, τῶν δοθέντων εἰκοσι ἀξιωμάτων, quanta nihilum viginti proceribus in dignitate penes imperatorem constitutis datur. Ἀβξησιν Ῥογῶν, eam militibus auctam ibidem memorat. Erga cunctos exsiccatum hinc liberalitatis profluvium ægerrime fert Balsamon opusculo de Rogato; Juris GR reperiendo p. 471; apud quem quoque leges τὰ Ῥογάια, *catalogum et ordinem faciendæ rogæ.* Et apud Theophanem στρατιώτας Ῥογεύσιν.*

261 *Ib.* [*Φράγκων.* Francos solos, id est Gallos, hoc nomine primo vocabant Græci, unde diviso a Francis et Græcis imperio vetus proverbium *Φράγκων φῶλον ἔχη; γέστονα μὴ ἔχης.* Cedrenus, tum in Leone Isauro tum alibi, *Ῥήγα Φραγγίτας* laudat, quem non alium a Francorum rege intelligendum ipsemet exponit. Italos tamen, Apulos et Calabros, a Normannis Franciæ populis ortos, *Φράγκους* non infrequenter vocat Curopalates in Michaelis Parapinacio, et Nicetas Manuella, l. II. *Φράγγους Σικαλούς.* Germanos pariter ita dictos apud Codrenum reperies in Basilio. Latinos quoscunque, ut et Græcum vulgus hodie, ita nuncupat Anna Comnena l. VII. *Ἐνδοξοτέρων τamen Φραγγίτων κατ' ἔξοχὴν* intelligit ms. R. n. 290. Latinos quoscunque ac maxime Gallos hic memoratos autumo, quos αἰμοχαρεῖς καὶ πολεμικούς, ac iterum δουτικούς; *Φράγγους* vocat citatus Curopalates. GOAR.]

P. 34. Quod dicit Curopalata Codinus, *curopalata* officium, quo olimungebatur, fuisse suo tempore incognitum; id miratur Meursius, sibi que id tam longe aulis dissito cognitum profertur, idque ex Evagrio v, 1: *Τὴν φυλαχὴν τῆς αὐλῆς ἐμπικτυμένους, ὃν κουροπαλάτην ἡ Ῥωμαίων λέγει φωνή.* Habet etiam aula Theodorici Gothorum regis curopalata, ad quem exstat formula l. VII Variarum Cassiodori; quem ita describit ut nihil aliud fuisse videatur quam summus architectorum et architectonicæ præfectus, *der oberst-baumeister*, aurea virga decorus. GRETS.

Ib. [*Μολυβδίνης βουβλής.* De cereis bullis supra, ubi de chrysobullo. De plumbea locum profert Luitprandus, ubi merces e portu offerendas *plumbea* imperatoris *bullæ* notatas asserit in legatione.

Ib. [*Φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθη.* Id illi primitus ex officio concessum videtur a Theophano in Michaelis Theophilli: *Ὁ Βασιλεὺς περιπέται φορῶν σκαραμάγγιον μετὰ σπαθίου, ὡς ἔθος τοῖς παρακοιμωμένοις.* Sacri cubiculi præpositum plumbeam imperatoris vestem imbribus et frigori propulsandis et offerendam tullasse docet Leunclavius. GOAR.]

Ib. Miratur iterum Meursius ignorantiam Codini, quod logothetæ generalis munus incognitum

fuisse scribat; fuisse enim præfatum æraril generalis. Sed liceat Codino citra reprehensionem quædam ignorare, quandoquidem Meursius omnia selt. ΓΑΚΤΣ.

Ib. [*Κελλίον*. Ut monachi, ita et episcopi, in quibus versarentur zedes, vocavere κελλία. Isaaci Angelj Novella Juris Gr. p. 172: Ἀπεστάλησαν εἰς τὰ ἐν οἷς καταμένε: κελλία ὁ Κυζίκου. Et infra: Ἐπὶ μὴ ἐπευρεῖν αὐτὸν ἐν τοῖς αὐτοῦ κελλίοις. Patriarchæ, ut e monasteriis assumpti, etiam in patriarchio cellam, τὸ κελλίον, teste Euchologio nostro, repererunt. Ipsique tandem imperatores ecclesiasticorum morum æmuli, de quo nota prima in Curopalatæ historiam dissest, in palatio angustam sibi condidere cellam, in quam tumultu negotiorum erepti se reciperent. In hujusmodi penetrabile, retro cubiculum interius positum, secessit ab amicis monitus Andronicus senior, ne quid in eum molirentur junioris fautores in exteriori triclinio stantes; Τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἀνάστητε αὐτίκα τοῦ θρόνου καὶ πρὸς τὸν ἐνδοτερον οἰκίσκον ἐχώρει, τὸν νέον βασιλῆα τοῖς ἀπροωμένοις ἅμα παρὰ τὸν ἐξω κατακλιπών. Ita Cantacuzenus, L. 1, c. 13; at c. 5 non minus angustam quam angustam depingit, adeo ut juvenis imperator εἰσιὼν τοῦ οἰκίσκου τὴν θύραν, ἐν ᾧ καθῆστο συνήθως ὁ βασιλεὺς, stemmatis in capite positi lapides ad superliminare nescius alliserit. De cellotis sive cubiculariis a cella dictis agit Phranzes, II, 1.

262 P. 35. [*Ἰνα δημηγορήσῃ*. Verba fecere de rebus sacris ad senatum et populum imperatores Græci. Theophanes, Cedrenus, Zonaras tam gravi morbo jactatum Leonem Sapientem referunt, ὡς μὴ θυνθῆναι διαλεχθῆναι τῇ συγκλήτῳ τὴν συνήθη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον. Recuduntur ab amico Combells, quos de Christo, de B. V. de sanctis plures vegetus pronuntiavit sermones. Alexander hujus Leonis frater, referente Cedreno, ἅμα Νικολάῳ καθεσθῆς ἐν τῇ Μαγναύρῳ, σιλέντιου γενομένου, τὴν Εὐθυμίου καθαίρασιν ἐποίησατο. Manuel Comnenus, Niceta scriptore in ejus Vita, I, VII, κατηγορητῆρος ὤδινε λόγους, εὖς φασὶ σιλέντιον, καὶ εἰς κοινήν ἀνέπτυσεν ἀκοήν. De Leone Armenio dixerat prius brevis et mutilus continuator Theophanis, τὸ πρῶτ ἐποίησεν σιλέντιον ὁ υἱὸς τῆς ἀληθείας. Idcirco demum ignem imperatoribus Christianis prælatum asserit Balsamon quod λαμπρὰς διδασκαλικοῦς ἐστὶν ἐξιώματος, et αὐτοκράτορες κατῆχητικῶς ἐμιλοῦσι τῷ Χριστωνύμῳ λαφ.

Ib. [*Εὐεργετήσῃ ὁφείλιον*. Ita Comnenus Alexius, teste filia ejus Vita l. 1, τὸ γέρας ἀπέλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν τοῦ αβαστοῦ ἀξίαν αβαστοῦ ἀναβήθει; ἐκ μέσης συγκλήτου. GOAR.]

Ib. *Apocrisarius*. Est hic legatus, qui alterius loco imperatori aliquid proponit; quod tamen non nisi per protovestiariten, et hoc absente per magnum heteriartham, et hoc iidem absente per primicerium aulæ fieri poterat. Cave autem ne ob ambiguitatem Græci textus primum protovestiariteneas. Non enim hic sensus est, primum protovestiariten

A ritem hoc posse, sed inter omnes protovestiariten πρώτον primum ante omnes esse cui imperatori aliquid in parastasi proponendi jus et facultas suppetat.

Sed ut ad apocrisarium vel apocrisarium dictum a responsis revertamur, est internuntius responsum ferens aut accipiens, et est legatus vel procurator conficiendi alicujus negotii causa missus. In epistolis S. Gregorius Magnus et alii Romani pontifices *apocrisarium* et *responsarium* passim meminere. Originem habet vox ἀπὸ τοῦ ἀποκρίνωμαι, quod est *responsum dare*. Hodie reges et principes in aula pontificis et aliorum regum suos habent legatos, qui revera sunt *apocrisarii*, responsis ferendis et accipiendis destinati. Olim Ecclesia Romana in Cpolitana habebat suum apocrisarium seu responsarium, qui in aula imperatoris residens res Ecclesiæ curabat, quo munere olim in aula Justiniani functus est ante pontificatum S. Gregorius Magnus. Et in aula regum Franciæ perpetuus erat apocrisarius, id est responsaria negotiorum ecclesiasticorum. Hincmarus, epist. 3, c. 13 et 14: Quando Constantinus magnus imperator Christianus effectus propter amorem et honorem SS. apostolorum Petri et Pauli, quorum doctrina ac ministerio ad Christi gratiam baptismatis sacramenti pervenit, locum et sedem suam, urbem scilicet Romanam, papæ Silvestro edicto privilegii tradidit, et sedem suam in civitate sua, quæ antea Byzantium vocabatur, nominis sui civitatem ampliando edificavit, et sic responsales tam Romanæ sedis quam et allarum præcipuarum sedium in palatio pro ecclesiasticis negotiis excubabant; aliquando per episcopos aliquando vero per diaconos apostolica sedes hoc officio sungebatur; quo officio B. Gregorius in diaconi ordine functus fuit; **263** et ex aliis præcipuis sedibus per diaconos id officium exsequebatur, sicut sacri canones jubent. Et in his Cisalpinis regionibus, postquam Hludovicus prædicatione S. Remigii ad Christum conversus et ab ipso cum tribus millibus Francorum in vigilia S. Paschæ baptizatus existit, per successiones regum S. episcopi ex suis sedibus et tempore competentis palatium visitantes vicissim hanc administrationem disposuerunt. Et c. 16: Apocrisarius autem, quem nostrates capellanum vel palatii custodem appellant, omnem clerum palatii sub cura et dispositione sua regebat. Infra c. 19, et 20: E quibus præcipue duo, id est apocrisarius, qui vocatur apud nos capellanus vel palatii custos, de omnibus negotiis ecclesiasticis vel ministris Ecclesiæ, et comit palatii de omnibus secularibus causis vel judiciis suscipiendi curam instanter habebant; ut nec ecclesiastici nec sæculares prius domnum regem absque eorum consilio inquietare necesse haberent, quousque illi prævidere si necessitas esset; ut causa ante regem merito venire deberet, si vero secreta esset causa, quam prius congrueret regi quam cuiquam alteri dicere, eundem dicendi locum eidem ipsi præpararent introducto prius rege, ut hoc juxta modum personæ vel honorabiliter vel patienter vel etiam misericorditer susciperet. Apocrisarius quidem de omni ecclesiastica

religione vel ordi e, nec non etiam de canonica vel A monastica alteratione, seu quæcumque palatium adibant pro ecclesiasticis necessitatibus; sollici adinrem haberet; et ea tantummodo de externis regem adirent, quæ sine illo plenius deserviri non potuissent. GRETS.

[Legatos sive apocrisarios ad se missos quomodo consabulationibus, victu suppeditato et parato hospitio Græci suscipere, conjicimus ex Luitprandi Regitione ad ipsomet scripta, quamvis insensum ejus in Græcos omnium duriora et parum æqua Isotorm efflata irritaverint. *Ἐν παραστάσει* se susceptum narrat. *Sederint*, inquit, *cum imperatore ad disceptionem vestram secundum eorum traditionem sapientissimi viri, Attico polivides eloquio, Basilio paranimonaco, protosecrario, protosecrarius et ipse magistri. GOAR.]*

Id. In uno codice Bolco est ἐπιγνώσκου. In margine additus ἰσως ἀνεπίγνωσκου. Quam lectio- nem si sequamur, itaque plene scit Mauritus quem Codinus: *Nos scimus, inquit, quale officium ἀνεπίγνωσκου pappias: erat enim castos palatii.* Idem probat ex Constantini Manassæ Chronico. Miseream Codinum, qui Manassen prius non legerit quam libello isti conscribendo manus admovit. GRETS.

Id. Ὁ ἑπαρχος. Non adeo multis ante Codinum sæculis præfecti urbis vigeat mansus, ut ex Cedreno in Leone Armenio et in Theophilo et in Leonis et Constantini AA Ecloga tit. 4 factis cognosci queat: Ὁ τῆς πόλεως ἑπαρχος πάντος ζητεῖ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει γινώσκοντα ἀπαρτάται. Jus in prætorio exercuisse Zonaras demonstrat in Phoca: Πλείου δὲ τῷ ἑπαρχῷ παρέδωκεν, ἵνα κολάζῃ αὐτοὺς, οἱ ἐν τῷ πραιτωρίῳ καθειρθησαν. Reorum in prætorio fuere carceres. Idem: Οἱ δὲ δλοι ὁμοῦ γενόμενοι ἐνέπησαν τὸ πραιτώριον, καὶ καθειργμένοι διέφυγον. Imo prætorium ipsum carcer est. Zonaras in Isaacio: Δημοσία εἰρηθὴ ἢ πραιτώριον κέκληται. Nicetas in Alexio II, l. quoque 3: Ὁ Δάχος ἐκ βασιλέως εὐλαβῶς προτὸς αἰεταί τῆς τοῦ πραιτωρίου 264 φρουρῆς, cuius ibi scelera, rapacitas et in sensibus pœniendis atrocitas describitur. Alia occurrunt apud auctores argumenta, ubi de vindicandis acerbis sermo. Auzmann in urbe providebat, et præmium nō excederet ἄρβω. Zonaras rursus in Theophilo: Ὅπως ἕκαστον τῶν ὀνίων πιπράσκαται ἐπολυπραγμόναι καὶ ἐπυθόνατο, καὶ εἰ πολλοῦ τινα πιπρασιμένα εὐρίσκει, τὸν ἑπαρχον περὶ τούτων ἀνέκρινε, καὶ ἡ καταγινώσκων τοῦτου ἔπαυς τῆς ἀρχῆς ἢ ἐπιπλήττων διαρθου. Reliqua ejus muvis iure prosequitur Ecloga citata. Juris GR. tom. II, p. 85, 86 et 99. GOAR.]

P. 36. Lego τῶν σεκρήτων pro τῶν κρητῶν cum Glossario. Factis memli origo hinc. GRETS.

Ibid. [Ἐν σεκρήτῳ. Non unum solum Græci σεκρήτον arguit vox multitudinis, Μακρόν, imperio- luisse patriarcham, de qua Eusebologium postquam et Cedrenus in Copronymo: Τὰς ἐν τῷ μικρῷ σεκρήτῳ τοῦ πατριαρχείου εἰκόνας διὰ ψευδῶν εὐσεας κατέ-

βαλεν. In quo etiam Nicephorum Botaniatem eury- sobulon synodalibus decretis confirmandis edidisse refert Bullengerus. Erat privatarum secretum, ubi asservabantur instrumenta et urbis jura, de quo Balsamon ad Marcum patriarcham resp. 9: Καταστρωθὲν ἐν τῷ σεκρήτῳ τῶν οικιακῶν. Erat et publicarum, in qua publica reponebantur. De hoc Cedrenus, Phranzes, ubi de Monembasio, et alii: hocque vocari τοῦ γενικοῦ *generale* a Curpalatæ in Leone Basilio quidam autumant. Aliud iterum ob- servo in prætorio, de quo Theophanes in Phoca: Οἱ δὲ πρῶτοι ἐβαλον πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον καὶ ἔκαυσαν τὸ σεκρήτον καὶ τὰ σεκρήνια καὶ τὰς φυλακὰς.

Id. [Βασιλικῷ ἑρισηῷ. Quibus non ex officio, sed ex principis voluntate jus in aliqua causa dicendi committitur auctoritas. GOAR.]

Id. Mysticus est senator secretioris consilii, qui Germanis *geheimer rath.*

Id. Domesticus scholarum. Scholæ fuerunt quæ decim, L. ult. cod. de loc. et conducto, id est ordines palatinorum officiorum ad capessenda imperatoris jussa vacantium. Et omnium præfectus domesticus scholarum in jure dicitur, et et apud Zonaram, Cedrenum et alios. Wolfus minus verè vertit domesticum legionum, in Basilio Macedone et Romano Lacapeno Zonaræ. Hæc Junius. De scholis videndus Cujacius ad l. 12 Codicis Justiniani.

R. 37. Βαραγγί. Detortum ex Latino Angli, nisi malis ex Francj. Hos habitos esse pro magna dei custodibus, vel inde apparet quod ad foras ipsius imperatorji conclavis excubias agerent. GRETS.

Βαραγγοί. [Imperatoria satellites et belli socii ex Anglia in Oriente militantes. Auctor Ἰγγλινοισι Ἀγγλικῆς loqueutes introducti c. 7. Britannos sive Anglos bipennibus armatos assereit monachus Nicetas l. II Isaacii Ἀγγελί vorans sum: Ὁ τῶν πελεκυφόρων κατάρχων Βρεταννῶν, εὐδὲ νῦν φασὶ Ἰγγλινοῦς. Porro idem est Βάραγγος ἢ τελευκφόρον legere, cum Βαραγγος non infrequenter bipennibus instructos referant auctores alibi producendi. Thule oriundos, si tamen est lectio sincera, Com- nena scribit l. II: Ἐκ τῆς Θεσσαλίας Βαραγγούς. Germanos tamen assereit Nicetas in Alexio 2: Κατὰ τὰ ἀνάχτορα συλλεφθεῖς καὶ φρουρῆ διαλεφθεῖς Γερμανῶν, οἱ κατωμαθῖν τοὺς ἑτεροπότους. κατέλας ἀνέχοισιν, ἀπρότερος ἔμενευ. Asteriscum hic apposuit Wolfus, quod forsitan 265. Βρεταννῶν legendum agnosceret. Jam sub Michaelo Paphlagono Græcorum signa secutus colligitur ex Cedreno in ejus Vita, quos tamen nonnulli in æteliūm numero aliteros, sed sole singulari numero milium a singulo donatos legitime, εἰς παραστρησεθῶν τῶν βέματι τῶν ἑσσησιῶν διασπαρρέτους. Ἀκρίτων θον εφῆμα δυοερα μονοερα idem in Constantino Μονομαχοῦ, ubi a Francis eos numero distinguit: licet utrisque ἀκρόουθον eundem præficiat: Ὁ βζ-

D

ελευς τὸν ἀκλουθὸν Μιχαὴλ πεταπεμφάμενος ἐς Ἰβηρίαν ἐκπέμπει, ὃς ἐκεῖ γενόμενος καὶ τοὺς διασπαρμένους ἐν τῇ Χαλδίᾳ καὶ Ἰβηρίᾳ Φράγγους καὶ Βαράγγους ἀγάγη. Exin Franci sub eodem vexillo cum Barangis militantes ac eisdem armis instructi inter Barangos recensiti penes Nicetam in Alexio 11: Καὶ γνωσθέντες παρὰ τινος ἐκεῖσε φυλάσσοντος (γένους οὗτος τοῦ πελεκυφόρου Καλιτικοῦ) συλλαμβάνονται. GOAR.]

Ib. Cellæ porro nomen adeo recentioribus Græcis arrisit ut id etiam ad imperatoris conclave traduxerint, ut videre est hic et alibi sæpius apud Codinum. GRÆTS.

Ibid. [Excubias agentes Barangi ad sacri cubiculi fores vigilant. Eos inde repulit Andronicus, ut molosso cui confidebat corporis præsidium permitteret: Οἱ μὲν γὰρ σωματοφύλακες, ait Nicetas in ejus Vita l. II, καὶ δορυφόροι ἀποθὲν τοῦ βασιλικῆς κοιτῶνος νυκτὸς καθυπνάζοντο, ὃ δὲ γὰρ κῶν πρὸς ταῖς θύρας ἰδέετο. Excubiis liberati stationem loco dicto *Excubita* deputatam habebant, ait Zonaras in Joanne Comneno: Οἱ Βάραγγοι τὴν ἐν τοῖς Ἐξκουβίτου διαληφότες ὁδὸν, ἐνθαπερ τοῦτοις καὶ ἡ κατοικησις. Unde antiquis *excubitores* vocatis Barangos successisse non dissimulandum. Claves urbium ad quas divertebat imperator, custodiæ suæ demandatas tenebant. Cantacuzenus, II, 13: Τὰ κλειθρα τῆς πόλεως, τοὺς τὰς κλεικὺς ἔχοντας Βαράγγους κλειύσας ἀγαγεῖν (τούτους γὰρ ἔθος τὰ κλειθρα τῶν πόλεων ἐνθα ἐν ἀποδημοῖα βασιλεὺς κατέχειν) Ἀρχηγὴν ἐκείλους παραδιδόναι. Cur vero Barangi dicerentur Angli excubitores, diximus ad Curopalatam notis p. 308. GOAR.]

Ib. Stationarii milites. Παραμοναί, παρὰ τὸ παραμένειν, quasi mansionarii. Vertunt tamen docti stationarios, quia hæc vox aptius exprimit id quod milites illi erant, quam dictio *mansionarius*. De excubiis palatii et urbis itidem Cpolitanz lepidam historiam invenies apud Luitprandum Heinensem l. I Rerum per Europam gestarum, c. 3, n. 4. GRÆTS.]

Ibid. [Festi pervigilium, quod celebritatem παραμένη μακροῦ, recentioribus est παραμονή. Satellites quoque principem ubique *manentes* et expectantes, παραμένοντας, et eum adesse monentes, παραμονῶν appellationem meruerunt.

Ib. [Ἄλογον. Quod *irrationalis* quodcumque significabat, nunc *equi* spectatum est indicium ἄλογον, ut inter irrationalia communissimus. Ubi auctor ἔκρον correcte scribit, lectionis diversitas frequenter ἄλογον reposuit in superioribus.

Ibid. [Ἐφορτὸς τὰς σπῆδας. Gregoras, l. VIII: Τῶν δὲ περὶ βασιλέα πελεκυφόρων καὶ στρατιωτῶν καὶ ἐπιτηδῶν καταβαρθάνειν μελλόντων. Στρατιώται δὲ παραμοναί. Anna Comnena, l. II ad extremitatem calcem: Συναγαγὼν τοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ξίφη κρεβατιόντας. Satellites illos bicapulis ensibus, inopis qui ad latera appendantur, exindeque ad manuum et supra humeros gerendis, armatos putave-

A rimi. id, ni me fallit sensus, arguunt veteres satel-
litum picturæ et auctoritates jamjam lectæ.
GOAR.]

266 Ibid. Palaticia. Junius ἀπαλατῖα, et interpretatur *prælongas hastas sive contos, quos sarissas vocant Macedones*. Sed legendum πιατῖα. Probabilis commentum fuisset, si hoc nomen ab ἀπαλαύω deduxisset, quasi hastas abigendis hominibus ac viz faciendæ idoneas. GRÆTS.]

Ibid. [Πιατῖα militaria pila quibus vexillola, sive exilia vexilla, sunt affixa. Hanc expositionem auctor suggerit sequente capite p. 53 et p. 54. Alii clavas argenteas et aureas principibus præferri solitas exponunt. GOAR.]

Ib. *Cappas*. Cappasia a *cappa* formant juniores Græci. Germanis *ein kappen*, pro tegmine captis. Nec dubito vocem *cappa* pro pileo originem ducere a Latino *caput*. Aliquando *cappa* assuta est vesti, ut apparet in vestibus monasticis, et toti vesti nomen indit: aliquando a vestimento sejuncta, instar communium pileorum. GRÆTS.

Ibid. *Pileus* quidem est καπάσιον, at nec *cappa* nec *cucullio*, sed qui oras circumquaque expandit. Simon Portius ex ore attestantis vulgi: Καπάσι καπέλα, πέτασος, πλιημα, etc. *Galerus, causia, petasus, pileus*, etc. Vide *petasum* dici qui expansis oris præbeat undequaque umbram. Hujusmodi vero fuisse in usu nonnullis hinc retro sæculis, docent cardinalium petasi et antiqua pictorum heroum monumenta. GOAR.]

Ib. *Loricæ κλιθανα*. Τὸ κλιθανον, κλιθάνιον, *clibanum, lorica*. Leo Constit. VI. Et δυνατὸν δὲ καὶ θώρακος ἔχειν, οὐκινὰς καλοῦνται νῦν κλιθάνια. Vide Rigaltium. Alexander Severus apud Lampriidum: *Cataphractarios, quos Persæ clibanarios vocant, decem milia in bello interemimus, eorum armis nostros armavimus*. Ammianus, l. XVI: *Sparsique cataphracti equites, quos clibanarios dicunt Persæ, thoracum muniri tegminibus et limbis ferreis cincti, ut Praxitelis manu polita eroderes simulacrum, non viros*. GRÆTS.

Ibid. [Leo Constit. 5: Κλιθάνια σιδηρὰ ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας ὕλης. Sunt itaque vel bellici i thoraces, vel superinduenda thoracibus saga, quæ ἐκάνω κλιθάνια dicit Nicetas Manuells, l. VI. Hic vestem leonibus pictam, non armaturam, quilibet intelligit. GOAR.]

Ib. *Cortinaris*. A *corte* seu *curte, scena, tabernaculo* seu *tentorio*: hoc enim est κόρτη. Etiam pro integra aula imperatoris aut regis accipitur, non tantum pro scena seu tentorio. Hinc *cortesia*, aulice urbanitas. *Cortesisch* aulice, urbane. In legibus Alemannicis est titulus *de eo qui in curte regis furtum commiserit, et de eo qui in curte ducis hominem occiderit*. Significat etiam villam, castrum, oppidum. Flodoardus: *Quidam presbyter de Bovenis curti; sic enim villa vocatur*. Godefridus monachus in Annalibus: *In quadam curti monachorum de Evera latens*. In diplomate Ludovici: *Curtim nostram*

Turegem in ducatu Alamannico; ubi clarum pro A refert Simocatta, et Cedrenus in Justiniano pro-
rago vel oppido usurpari. GRETS.

Ibid [Κορτενάριοι Quinam sint, auctor exponit in-
 ferens. GOAR.]

Sunt et κορτελνοι. Cave confundas cum cortinariis, monet Glossarium, quia isti honoratum munus obibant, illi vile. Glossæ 267 Basilicæ: Κορτελνοι, εὐτελεῖ; θυρωροὶ τοῦ πρατωρίου. Observa Junium hic, ἀλλ' οὖν κάτω ἴστανται, οὖν accipere pro οὐ; diciturque τὸ ν esse ineptam paragonem recentioris Græciæ; idque confirmat ex aliis duobus Codini locis, ubi putat οὖν pro οὐ accipi. Verum nos potius credimus duobus illis locis, c. 14 et c. 17 τὸ ν esse assumptum inepti librarii, legendumque οὐ, non οὖν: τὸ autem loco de quo hic loquimur, οὖν recte poni, neque pro negativa particula οὐ usurpari. GRETS. B

Ib. [Τῆς προκύψως. Videant, inquit Meursius, an recte *adorationem* et *oratorium* viri docti sint interpretati. Nusquam, Meursi. Est enim in profanis, theatris et spectaculis, πρόκυψς. En Genuensium magistratus cum proceribus astans coram imperatore εἰς τὸν καιρὸν τῆς προκύψως c. 7. Orationis forsitan tempore? imo vero prandii μέχρι τῆς τραπέζης. In ecclesia vel sacello? Tantum abest: ia triclinio, ubi eum curia veneratur, εἰς τὴν παράστασιν. Ergo nihil semotius ab oratorio et adoratione quam πρόκυψς. En iterum apud Comneni filiam 1. viii Alexius pater περὶ τὰ κρήδεμνα προκύψως ἠμλεῖ τοῖς Σκύθαις: *En magnium pinnis inclinatus Scythiis colloquitur*: quid oret aut quid adoret, nullus agnoscit. Eodem libro imperator idem ἀπὸ τοῦ τείχους προκύπτει, egregie sane distractus, qui de oratione non est sollicitus. Cæterum quid germane πρόκυψς indicet, haud reticet Nicetas: probet qui Græca non ignorat auctoris Græci mentem. In Alexio 1. i, "Ἐσθι, inquit, ἐπάνω τόπου ἰψηλοῦ ἐξαίφνης φανεῖς, ποιήσας τὴν νῦν λεγομένην πρόκυψιν, de loco nimirum eminentiore *prospirationem*, eo quod ejus thronus suppedaneo ac pluribus gradibus elevatus eum velut *acclinem* de excelso populum infra positum respicere concederet. Haud memorat quidem, aptissime tamen πρόκυψιν describit Gregoras ad extremam historiæ calcem. Ἀγλὸν ἐστὶ τοῖς ἄπασιν ὡς αἱ τοῦ ἐπιπέδου ἐκ διαμέτρου ἀκρότητες τῶν βασιλικῶν τρικλιων ἀμφοτέραι ὑπέκεινται πρὸς τοῦ μεταξὺ ἐπιπέδου ἕχρι καὶ ἐς τρίτον σπιθαμῆς, καὶ μάλιστα ὅση καὶ ὁ βασιλικὸς ἴσθηκε θρόνος, ἢ ἴσως ἕχη τι κἄν τοῦτο πλεον τῶν ἄλλων ὁ βασιλεὺς ἰστέμενος ἐν ταῖς ἱεραῖς ἑμφύβιαις, καὶ δετε διαλέγοιτο νῦν μὲν τοῖς ὀνηκόοις νῦν δὲ τοῖς ἐξ ἔθνῶν πρέθεσιν. Ἐξεῖναι γε μὴν ἐπ' ἀκείνης τῆς στάσεως οὐδενὶ τῶν ἀπάντων τῶν βασιλεῶν συνίστασθαι, πλὴν τῆς συζύγου καὶ τῶν υἱῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν, προσθεῖην δ' ἂν καὶ τῶν πατραδέλφων. Observa Græcos hodiernos, ut aliquem jubeant e fenestra vel exedra prospicere, dicere κύψη vel σκύψη. An πρόκυψς sit illud περιδοξον προσκηνιον βασιλικῆς αὐλῆς, in quo moriturus Tiberius ad senatum orationem habuit, ut initio 1.)

PATROL. GR. CLVII.

refert Simocatta, et Cedrenus in Justiniano pro-
 εκηνιον τῆς βασιλικῆς, mihi penitus est indubium: est enim quod Zonaras τριβουάλιον in ejusdem Vita appellat. Tribunalium autem sive tribunal regium quid aliud quam πρόκυψς, de qua nobis sermo? GOAR.]

Ibid. Bardariotæ a Bardario flumine Macedoniæ, cujus meminit Wilhelmus Tyrius Belli sacri ii, 12 et 14, de quibus paulo post plura Codinus. GRETS.

Ibid. [Persarum antiquum genus a Theophilo imperatore circa Bardarium Macedoniæ fluvium, Ἀξιόν prius dictum, ex Zonara, translatum a fluvio nomen accepit. Auctor infra. Leo Grammaticus in Theophilo: Τοῦτοπ προσέφυγαν Θεόφοδος Πέρσης ἅμα τῷ πατρὶ αὐτοῦ μετὰ Περσῶν χιλιάδων τεσσαρασκαίδεκα, οὐδ' διένειμεν οὗτος ἐν τοῖς θέμασι κατασκηνώσας καὶ εἰς τούρμας ἀποκαταστήσας, οὐ μέχρι τοῦ νῦν λέγονται τούρμαι Περσῶν.

268 *Ib.* Ὁρθρινόςψυμος. Laudes maiuitiæ circa diluculum decantandæ, quæ et δρθρος: de quibus Euchologii notæ. Cæterum officii divini horæ recensentur eo quod a palatii clericis stasis horis et temporibus persolverentur.

P. 58. [Σκηρῆν, ἧτις κόρτη. Aptè describit anonymus apud Rigallium: Τῆς βασιλικῆς σκηρῆς κατὰ μέσον πηγνομένης γυρῶθεν τῆς κόρτης κένδε ἀφορίζεσθω χώρος, ἰκανὸς χωρεῖν καὶ τοὺς ἐν νυκτὶ παραμένοντας καὶ τοὺς ἐν ἡμέρᾳ συνερχομένους εἰς τὴν κόρτην.

Ibid. [Ὁ μέντοι κόμης, Cedrenus in Nicephoro Logotheta: Ὁ Μιχαὴλ τὴν τοῦ κόμητος τῆς κόρτης τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζεται, *tentorium comes instituitur*. Τῆς κόρτης meminerat Cedrenus idem in Leone Copronymi: Ἀπέβαλε τὴν κόρτην, *tentoria auisit*. GOAR.]

Ib. Παντα ραννι. Extrito altero π et mutato genere. Sic *antipana* ραννι oppositi pro πανόν legitur etiam πανόν et πανός.

Σκουφίας Italicum; et est proprie quod Germani vocant *ein hauben*, *vitta*, certum tegumen capitis. GRETS.

Ibid. [Pileolus interior summum verticem super aures in gyrum ambiens est σκουφία, *calotta* quibusdam, cui grandiores petasi superponuntur, ut subjungit auctor σκουφίας μετὰ καπασίων.

Ib. [Turcicum *papatz* fecit Græcum *παπούτζιον*. Portius cum vulgo reddidit παραποδη, σάνδαλον. ὀπόδημα, *calceamentum* etc. idque solitum et usitatum. GOAR.]

Ib. v. 10. Angurotum gestamen capitis seu pileus *Bardariotarum*, cucumeris formam præferens: nam ἀγγούριον καὶ ἀγγουρος Græcis *cucumerem* significat. Nec assentitur Meursius Junio, qui ab *angatiis* deluicit. GRETS.

Ibid. [Simon Portius: Ἀγγούρι σίκυον, σίκυος, *cucumer*, *cucumis*. Ἀγγουρωτός, ita scribit ille, *oblongus et ad formam cucumeris*. GOAR.]

Ib. Λῶρον et λῶρος *lorum* a Latino. Μαγκλὰ

βιον *maniclavium*, *manualis clava*. In codice uno Boico et altero Lautheriano desunt illa ἡως βακτηρία; ἢ ῥάβδους. Et clarum videtur esse τοῦ μαγκλαβίου declarationem, si non ab auctore, certe ab aliquo librario. Hinc μαγκλαβίται, qui manuaras clavas ferunt. GRETS.

Ibid. [Μαγγλάβια auctor adnotat esse λώρους, ῥάβδους, βακτηρίας, νεκτος videlicet *bubulos, virgas, fustes*, sontibus quibusque puniendis. *Plagæ* quoque nervis et fustibus huiusmodi inflictae sunt μαγγλάβια. Leo Grammaticus in Theophilo: Τὸν στρατηλάτην τοῖς προσήκουσι μαγγλαβίοις ἐσωφρόνισε. Nicetas in Manuel I. iv: Τὸν δὲ Πουπάκην ὁ βασιλεὺς συλλαβῶν ἐξαινε, μαγγλάβια δὸς πολλὰ δημόσια κατὰ τε τοῦ νότου καὶ τῶν ὤμων. Miror (quod et nunc in Turcia more receptum) verberatis nullam inde inustam infaniam. Petronas enim Theophili ex uxore frater, criminis convictus, imperatoris jussu ἐκδουεῖς ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁδοῦ τύπτεται τὰ νῦτα σφοδρῶς, moxque ad palatium et imperatoris contubernium revertitur. Ita Leo Grammaticus in Theophilo. Ejusmodi plagæ ἀλλακτὰ dicebantur, duodenarioque numero solebant infligi. Blastares c. 13 τοῦ E στοιχείου: δώδεκα ἀλλακτὰ λαμβανέτω. Choniatas in Andronico: Δι' ἀλλακτῶν ἐπαίδευσε δώδεκα. Observe insuper Bardariotas istos, de quibus sermo, *ραβδόχους a fustibus gestatis dici* apud Nicetam Andronici 2: Οἱ τὰ ὑγινοβαφῆ φοροῦντες 269 οἱ ραβδόχοι. Μαγκλαβίτης etiam lego in Anonymo περὶ καταστάσ. ἀπλ. ad aquilonarem τῆς κόρτης regii tentorii, ad quod excubabant, partem, stationem in exercitu habuisse. Præfectum eorum κόρτης; κόμητα apud Celrenum in Nicephoro 4 dictum existimo, qui deinde μαγγλαβίτης *honorarius carnifex*, nuncupatus eidem Cedreno in Constantino Leonis F, τῇ τοῦ μαγκλαβίτου, ita scribit, ἀξία τιμηθεῖς. At ne quis ἀπὸ τῆς τοῦ μαγγλαβίτου ἀξίας carnificinam putet alienam, en ut apud Grammaticum Leonem θυρωθεῖς ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ βασιλείος ἀποστέλλουσι μαγγλαβίτην τὸν Μαυροθαδῶρον ξίφει ἀνελεῖν τὸν μοναχόν, ut quid, nisi ut officio fungeretur?

Ib. [Πριμμικήριον. Qui μαγγλαβίτης et κόμητης, de quo nota superiore. GOAR.]

P. 39. Σκυλλόμαγγος *mango canum*. Glossæ Latino-Græcæ: *mango κυνοτρόφος*. Junius libentius legeret σκυλλομαγγόνων, quibus præerat ὁ πρωτοκυνηγός, *magister seu princeps venatorum*. Nam ut hodie, sic et olim regibus et principibus venatio curæ erat, forsan nimis, saltem interdum: nam quando Bulgaros, Scythas, Patzinacas, Saracenos, Turcas principes Cpolitani venari debebant, ipsi venabantur cervos, apros, ursos et similia animalia, non sine ingenti impensa, quæ necessario facienda erat tam in homines quam in canes. Ubi modum minime omnium tenuit Andronicus Palæologus Junior imperator, de quo Gregoras sub finem suæ Historiæ: *Canes et aves venaticas magno aiebat numero; quibus ita erat deditus, ut si quis*

autem aditurus canem aut avem offerret, facillime compos voti redderetur. Quæ omnia Cantacuzenus post ejus obitum iis qui petebant distribuit, cum magnitudinem sumptuum reputaret, et rem ipsam imperio non modo inutilem, sed etiam periculosam judicaret: nam quindecim aureorum millia imperatorii fisci procuratores ultra veterem morem in eas res expensa retulerunt. Numerum canum et avium venaticarum Andronici expressit Pbranzas l. 1 Chronici c. 12: Fuit Andronicus venationis cupidissimus: aiebat canes amplius mille quadringentos, aves sive accipitres supra mille quadringentos; quos qui curarent, propemodum totidem numerabantur. GRETS.

Ibid. [Σκύλλος *canis* est, non hodiernis modo, sed et antiquis, cum Scyllam puellam in freto Siculo a canibus obsitam σκύλλαν *canem, feminam* mythologi vocaverint. Μάγγος nota vox, ex qua cum priore σκυλλομάγγος. Eundem arbitror quem Scylliorum (τῶν σκυλλῶν) custodem Leitrpandus scribit initio Legationis: cujus fidei (quod non advertit) ipse in contemptum fuit commissus. GOAR.]

Ib. Τὸ διέλλιον *duplex seu geminum velum*. Junius ubique inscienter *divum velum*, ex Latinis *divus et velum*; et inscientius aduc hujus suæ opinionis et originationis rationem reddit. Legat quem nugæ delectant. Vocula δὲ, ut in aliis, ita et hic geminandi nota est. Erat hoc *divellium* seu *divellium* vexillum imperatoris, gemino velo constans, quasi dicas *divelum*, quod imperatori semper a scuterio seu scutifero præferebatur. GRETS.

Ibid. [Meursius *vexillum imperatoris bifidum*, Gretserus *vexillum imperatoris gemino velo constans*. Ille iterum: *Viri docti*, Junium intelligit, 270 *hic quoque interpretantur divum velum: sed falluntur*. Hic rursus: *Junius ubique inscienter divum velum*. At nec fallitur nec inscienter Junius loquitur, cui, eo tutius quo eruditius, patrocinator Dempsterus in ultima Romanarum antiquit. calce. *Ex quo*, inquit, *nomina ducum vexillis præscripta, puto effectum ut adorarentur signa. Ideo salutari concilio Constantinus crucem inter signa collocavit, ut adorari possent. Hieronymus epist. ad Letam de instit. filia: Vexilla militum crucis insignia sunt. Claudianus l. 2 in Rufinum: Augustus veneranda prior vexilla salutat. Et l. de bello Getico: Turba salutatis effunditur obvia signis. Vexillum istud labarum audit. Curopalates διέλλιον vocat, divum velum. Prudentius l. in Symmachum: Christus purpureum gemmato textus in auro Signabat labarum. Ea causa etiam cur per signa jararent milites. Hæc nos ex Dempstero in divi sacriæ veli patrociniū, ne proscriptam Junii doctrinam temere videremur defendere. Inter iconas concilio Florentino Romanæ editionis et Regiæ admixtas, ad imperatoris Græcorum in triremi sedentis latus vexillum est longius, at non bifidum, cui crux appicta est: an non potius ob crucem et religionem *divum velum* quam *geminum velum*?*

P. 40. [Ὁ κοιλάτωρ. Etiam labentis imperii tempore plurima pollebat quæstor auctoritate. Ecloga Leonis et Constantini AA tit. 5: Ὁ κοιλάτωρ ἐξουσίαν ἐπὶ τοὺς τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιδημοῦντας πόλεως ἐξ οἰασθησοῦν χώρα, εἴτε ἀνδρας εἴτε γυναῖκας εἴτε κληρικούς ἢ μοναχοὺς ἢ ἀσκητρίδας, εἴτε τῶν ἐξω πόλεων συνηγόρους, εἴ καὶ ἄλλης οἰκοῦν τύχης τε καὶ ἀξίας, καὶ περιεργάζεσθαι τίνες τε εἰεν καὶ πόθεν ἤκοιεν καὶ ἐπὶ ποῖα προράσει. Plura persequitur illud caput ad moram alienorum in urbe faciendam spectantia. Consulat. Juris GR, tom. II, p. 87, 90 et 99.]

Ib. [Ὁ μέγας διερμηνευτής. Quæ sibi præstiterit officia magnis interpretes, Luitprandus in sua Legatione edisserit. GOAR.]

Ibid. Δραγόμενοι sive δραγομάνοι interpretes linguarum exoticarum, quales in aulis magni reges habent, ut peregrinarum gentium legationes interpretentur. Est ex Chaldaico thargum, metathesi primarum litterarum, quod est interpretamentum: et metargem seu targeman interpretes, δραγομανίζειν interpretem agere. Hodieque qui loca sacra Palæstinæ lustrant, suos interpretes drüsselmannos vocant.

Ib. Sive de armis. Ita vertendum, non ut Junius ubique de curribus, quia Græcis ἄρμα ἄρματος καὶ τὰ ἄρματα arma sunt, ut multis exemplis docent Rigaltius et Meursius in Glossariis. Hinc ἀρμαμενταρσίον, ἀρμαμενταρσία, ἀρματώριον armamentarium, ἀρμάτοι armati, ἀρματοῦραι armaturæ, ἀρματοῦν, ἀρματόνειν armare. Quin et vocula ἀρμάριον et ἀρμάρη utuntur, quod est promptuarium seu ταμιεῖον. GRETS.

Ibid. [Κούρσων. Πραΐδαν vocat Leo in Tacticis pluribus constit. 17 locis, incursionses videlicet et deprædationes. GOAR.]

P. 41. Protonotarius. Ille palatinum officium significat, ecclesiasticum vero in secunda pentade officialium Magnæ Ecclesiæ. Uterque plures sub se habebat notarios, qui olim celebrabant 25 Octobris festum SS. martyrum Marciani et Martyri, quos, ut ex 271 Menæo liquet, notarios appellabant. Notarii igitur duos istos notarios, sub Constantio Africano imperatore pro fide orthodoxa occisos, merito venerabantur, sicut medici SS. Cosmam et Damianum medicos. Sed processu temporis supersemavit inimicus homo zizania. festo propemodum in Bacchanalia vel Lupercalia verso. Quæ aliquando fiebant in SS. notariorum festo a notariis pueros docentibus, cum scenicis personis forum obeuntibus, ante aliquot annos exoleverunt sanctissimi illius domini Lucæ patriarchæ decreto. Ita Balsamon ad 62 canonem Trullanum. Eadem ferme invenies t. III Juris Græco-Romani p. 225. Notarii ergo pueros etiam docebant. Vix fides de palatinis et ecclesiasticis; quare ad alios notarios officium pueros docendi referendum erit.

Ib. Vocabulum κάστρα generatim hic significat muniōnes, sive oppidi sive fossati. Etiam κάστρον

A singulari numero legimus. Constantinus Them. Orient. 10: Κάστρον ἐστὶν ἄχυρώτατον. Κάστραφύλαξ castrorum custos, καστρόκτίστης castrorum metator, καστρόκτισια castrorum metatio, καστρέσιον sive καστρίσιον castrense. Iisdem in usu sunt κάστελλοι, καστέλλιον, καστέλη pro castellis seu munitionibus et pro oppido. Hinc castelliani milites castellis impositi. Κάστελλοῦν locum aliquem munire. GRETS.

Ibid. [Κάστρα civitates mœnibus munitas interpretare. Cedrenus in Michaelē Paphlagone: Παγράτιο; δὲ ὁ Ἀθάσγος, Ῥωμανὸν τὸν βασιλέα δῆθεν ἐκδικίων ὡς θεῖον τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τὴν τε πρὸς Ῥωμαίους εἰρήνην ἀπέπατο καὶ τὰ πρῶην δοθέντα κάστρα καὶ φρούρια ἀνεκτέησατο. Barium, Capuam, Beneventum vocaverat in superioribus κάστρα. Hujus mentis fuerat ab antiquo circa vocem hanc Justinianus Nov. 128: Καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας ἄρχοντας πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικούς ἐν ταῖς πόλεσιν ἦτοι κάστρους. GOAR.]

P. 42. Catergon, quod est triremis, ut in ipso Codino exponitur, ex Arabia a Junio advocatur. Ubique nimirum sui Arabismi specimina edit. Cur non ex κατά et ἔργον compositum sit?

Ib. Λογαριαστήρ αυλαῖ ait Junius esse illum qui Gallis est magnus contrarotulator, a λογαριάζειν, quod est computare.

Ib. Μεγαλοαλογίται. Junius interpretatur magnis equis utentes, magnis equis pugnantes. GRETS.

Ibid. [Cataphractos equites existimo, qui numero et pondere armorum graves magnis et fortibus equis opus habent.]

Ibid. [Τρικάβαλλοι. Trimarcisios antiqui Galli dixissent, qui tribus singuli utuntur equis. Pausanias Gallos ut ita dicam τρικαβάλλους duce Brenno in Græcos euntes descripsit, l. x: Fuere, inquit, supra sexaginta equitum millia amplius mille ducenti. Nam singulos equites duo samuli sequebantur in equis, et ipsi equestrium artium maxime gnari. Hi præliantibus dominis in extrema acie consistentes ei erant usui, ut si forte equus esset amissus; statim suum submitterent, si vir concidisset, servus in ejus locum succederet: quodsi utrumque belli impetus evertisset, jam præsto erat tertius, qui pro mortuis locum teneret. Atque hanc institutionem voce patria trimarcisiam nominant: equum enim marciam appellant.]

272 Livius eundem Numidarum morem fuisse refert, l. xxiii: Quibus desultorum in modum binos trahentibus equos inter acerrimam sæpe pugnam in recentem equum ex fesso transulare mos erat: tanta velocitas ipsis, tam docile equorum genus. De Quadis et Sarmatis idem narrat Marcellinus l. xvii.

P. 42. [Δικαβάλλοι. Quos ἀμφίπους Pollux diceret, qui binos equos habebant, quorum alter alteri adjungebatur. Hesychius: Ἀμφίπους; et δζυγαζ. Suidas: Ἀμφίποτοι σὺν ἑπιοῖς στρατευόμενοι, καὶ ὁ ἐπελαύων αὐτοῦς τοῦ μὲν ἐποχεῖται τὸν δὲ περὶλακεται. A Romanis antiquis in Græcos mos iste desultorij

ex equis pugnandi derivat, de quibus Festus : *Paribus equis, id est duobus, Romani utebantur in prælio, ut sudante altero transirent in siccum.* De monocaballis actum iandudum. GOAR.]

Ib. De Arabica origine vocabuli Blachernarum suavissimas nugæ agit Junius. Quanto rectius auctor libelli de 14 regionibus orbis Epolitanzæ ! *Blachernarum (suburbii) nomen a quodam eo in loco regnante inditum fuisse ex Dionysio Byzantio Gillius autumat.* Jacebat ad litus maris, ubi etiam Leo Magnus Deiparæ templum extruxit, aliud ab illo Pulcheriæ, de quo Nicephorus 15, 24.

P. 45. *Drunga.* Sic lego ex mss. codicibus. Junius *drungas*, mallet tamen *drungus*. GRETS.

Ib. [Καστροφύλακες. Ἄρχοντες στρατιωτικοὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἦτοι κάστροις. Justinianus nuper citatus. GOAR.]

Ib. Videtur legendum aut πάντων aut πᾶσαι

(a) Grets. erant, percensuisse, sine negandi particula : mendosæ. Edit.

ὑπερβαταί, ut constet oratio. Certum est autem Codinum omnia officia et ministeria, quæ olim in aula Epolitana erant, non percensuisse (a), sed ea potissimum quæ suo tempore vigeant : nam olim alia atque alia erant, ut Græcæ historiæ lectio nos docet. Apud Constantinum Porphyrogenitum l. de administrando imperio c. 51 præter *protocarabos* et alios invenies τὸν ἐπὶ τῆς φιάλης seu τὸν τῆς φιάλης qui erat iudex turbiæ nauticæ *dromorum* seu *dromoniorum* imperialium, jusque dicebat "sedens in loco dromonis, qui Phiala appellatur. Idem Codinus nihil scripsit de officialibus Augustæ seu imperatricis ; et tamen, ut hoc ævo imperatricibus et reginis sui sunt officiales, ita et antiquitus erant. Hinc apud modo nominatum Constantinum c. 51 invenies τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Αὐγούστης, qui etiam erat iudex *Agrariorum* (navigii id genus), *Augustæ*. GRETS.

LIBER TERTIUS.

273 CAPUT I.

Observationes et explicationes in caput 6, quod est de feriis.

P. 43. Ἐντεῦθεν αὖ ἐορταί, etc. In cod. Boico titulus hujus capituli ita habet : Τάξις γινωμένη ἐν ταῖς Δεσποτικαῖς ἐορταῖς ; *Forma observari solita in festis Christi Domini.* Nam per Δεσποτικὰς ἐορτάς intelligunt Græci non dies Dominicis, sed festa Christo Domino proprie dicata, quæ sunt ista : Chæretismus sive Annuntiatio B. Virginis, Nativitas Christi, Hypapante sive Purificatio B. Virginis, Epiphania seu Baptisma Christi, quando a Joanne in Jordane baptizatus est, Transfiguratio Domini, Resuscitatio Lazari, festa Palmarum, Ligni seu S. Crucis, Resurrectionis, Ascensionis, Missionis S. Spiritus, Assumptionis D. Virginis. Ubi per festum *Ligni* seu *S. Crucis* non tantum intelligitur Parasceve illa qua Christus in Cruce extinctus est, sed et festum Exaltationis S. Crucis : nam et hoc numerant Græci et ipse Codinus noster in Despotiis feriis.

Ibid. Ibidem legendum videtur Χριστουγεννῶν. Legitur etiam disjunctim Χριστοῦ γέννα.

Ibid. Παραμονή hic est vigilia, ad verbum quasi *expectatio festi.* Inepte Junius *stativam feriam* vertit, idque non tantum meo, sed et Meursii iudicio. Inepte ibidem εἰς τὸν ἑσπέρην vertit adverbialiter *matutino* : imo *ad matutinum, ad laudes matutinas.* GRETS.

Ibid. [Basiliæ missæ titulus in Euchologio : Ἐν τῇ παραμονῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν γεννήσεως. Menæum : Ἐἰ τύχη ἡ παραμονὴ τῆς Χριστοῦ ἡμῶν γεννήσεως ἐν Σαββάτῳ ἢ Κυριακῇ.]

Ibid. [Εἰς τὸν ἑσπέρην μὴ ἐξελθόντος. Pervigilii natalitiorum Christi officium matutinum laudandis

Eugeniæ et Basilæ, Philippo Eugeniæ patri, nec non Nicolao martyribus, ex majori parte impenditur : natalitiorum προέδρια tantum quædam ξσματα admiscet. Ad illud itaque non convenit imperator, quod ejus solemnitas minor sit nec adeo festiva : alias horas Christum jam natum personantes ac celebrantes audit. Ipsum Menæum minoribus horis præfigit titulum ; Ἀρχὴ τῆς ἀκολουθίας τῶν ὥρῶν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου.

P. 44. [Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν. Supplex ecclesiastici officii conclusio est ἀπόλυσις. Scitent undequaque exemplis ecclesiastici libri. Inscienter 274 itaque Meursius ἀπόλυσιν ultimum diem cujusque festi, quod tunc quasi solveretur, exposuit. Solus hic locus, quo nec festivitas plene cœpit nec alia desiit, hallucinatum declarat. GOAR.]

P. 44. Inscite Junius εἰκονοστάσιον vertit *delubrum.* Delubrum vertit, inquit, quasi *dei aut ditorum labrum.* Præclare. *Iconostasion* dicitur omne illud in quo vel stant vel ex quo pendent sacræ imagines, ut ex isto pendebant imagines nativitatis Christi aliæque tres aut quatuor. Germani vocant *ein bilder gestelle.* GRETS.

Ibid. [Sacris imaginibus circumposita ornamenta, quibus illæ sunt adixæ, est εἰκονοστάσιον. *Toretici operis quadratum tabellæ marginem alii vocant.* GOAR.]

Ibid. Ἀναλόγιον. Scribitur etiam ἀναλογεῖον. Suidas : Ἀναλογεῖον, ἐν ᾧ τίθενται τὰ βιβλία. Usurpant quoque Latini. Isidori Glossæ : *Lectrum analogium, super quo legitur.* Walafridus, De rebus ecclesiast. c. 6 : *Analogium, quod in eo verbum Dei legitur et annuntiat.* Est ejusdem mentio in *Turcogr.* l. II, p. 168. GRETS.

Ibid. [De analogio sive pulpito egimus nos quoque A ad Euchologica.

Ibid. [Μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν. Hoc est cum sacerdotali dicitur stola et casula, μετὰ τοῦ ἐπιτραχήλου καὶ φελωνίου. Philothæus in ordine sacri ministerii in Euchologii limine.

Ibid. [Τοῦ τρικλίνου. Majoris aule palatii. Χρυσοτρικλίνον habet Zonas in Justino: Τὸν τοῦ παλατίου χρυσοτρικλίνον ἔδομήσατο. Leo Grammaticus: Διὰ τῆς δυτικῆς τοῦ χρυσοτρικλίνου εἰσελθόν. Celebrem porro diem hunc et Epiphaniæ colebant imperatores, ac in iis sese vestibibus regis ornabant; unde notatur Justinianus λυπούμενος εἰς τὰ γενέθλια καὶ θεοφάνια χωρὶς στέμματος προελθόν.

Ibid. [Ἐπιβρίπτριων. Capitis tegimen est ἐπιβρίπτριον, vestis genus a Meursio generice expositum. Evincit Ciropalatae in Constantino Leonis F. auctoritas: Τοῦ Συμεῶν ὑποκλίναντος τῷ πατριάρχῃ τὴν κεφαλὴν καὶ εὐχὴν δεξαμένου παρ' αὐτοῦ, ἐπιθέτοντος, ὡς φασὶ, τῇ βαρδάρου κεφαλῇ ἀντὶ στεφάνου τὸ ἴδιον ἐπιβρίπτριον. Leo Grammaticus rem eandem narrans, Εὐχὴν οὖν, inquit, ὁ πατριάρχης ποιήσας, ἀντὶ στέμματος τὸ ἑαυτοῦ ἐπιβρίπτριον τῇ αὐτοῦ ἐπέθηκε κεφαλῇ. Merito equidem: vestis enim genus non imposuisset, nec nisi tegumenti capitis vice, id est diadematis, proprium pileum substituisset patriarcha. Adde lectores, de quibus sermo, adesse imperatori μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιβρίπτριων: canonarchæ vero numero seq. C μετὰ ἱματίων μόνων καὶ ἄσκηταις: absque epirriptriis igitur, id est pileis.

Ibid. Καμίσιον. Symeon Thessalonicensis de Sacramentis: Ὁ ἀναγνώστη; κέκτηται ἔνδυμα τὸ καλούμενον καμίσιον, ὅπερ κατὰ τύπον φελωνίου ἐστὶ μικροῦ ἢ στιχαρίου ἐκ λίνου, τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἱερωσύνης δηλοῦν, διὸ καὶ μικρόν ἐστι, καὶ τὴν ἀπὸ Θεοῦ σκέπη σημαίνει, ἢ πορφυροῦν διὰ τὸ πορφυροῦν τοῦ Χριστοῦ ἱμάτιον, καὶ λευκὸν διὰ τὸ καθαρόν τῆς ἱερωσύνης καὶ τὸν ἀπὸ Θεοῦ φωτισμόν. Cedrenus et Theophanes χρυσαύτων καμισίων *bombycinarum* vel *linearum interularum* meminere in Heracleo.

Ibid. Λευκά. Color præcipuus in ecclesia habitus dignioribus, purpureus, quo per quadragesimam et in funeribus utuntur Græci, inferioribus ministris tribuitur. Symeon Thessalonicensis De sacram., et Demetrius Bulariæ Juris GR. I. v. GOAR.]

275 P. 44. Circa δίδάμπουλον, quod lampadarius gestat, et ejus Codinus ter meminuit, hic et paulo infra, variæ sunt sententiæ. Prima Junii, qui ubique vertit *divini cultus ampullam. Non possum assentiri*, inquit Meursius: *Facerem si δίδος pro divus recentiores Græcos usurpasse invenirem.*

Altera sententia est δίδάμβουλον esse κηροδοχεῖον, *ein kerzenstang*, quod in διατάξει τῆς ἱεροδιακονίας; Philothæi patriarchæ Cypriotani nominatur *μανουάλιον, manuale*: Ὁ ἀναγνώστη; κατέχων *μανουάλιον* μετὰ *λαμπάδος* ἡμμένης. In Typico S. Sabæ reperis κηρομανουάλια eodem prorsus significato. Idem omnino

διδάμπουλον, id nimirum cui lampas imponebatur et quo ferebatur. Id erat aureus contus, ut Codinus docet: in hujus enim vertice lampas insistsens a lampadario portabatur. Hæc sententia mihi olim in Facula non displicebat: nunc alia mente sum, quia cur *contus*, qui accensæ lampadis fulcrum, vocetur δίδάμπουλον, exputare necum nequeo, etiamsi non δίδάμπουλον sed δίδάμβουλον scribamus. Adde quod *manuale* et κηρομανουάλε nimis distant a *dibampulo*.

Tertia sententia exstat in eadem Turco-Græcia, δίδάμπουλον esse *turibulum*, quam expositionem accepit Crusius a Græcis insulæ Santorinæ, quibus favere videtur tum ipsa natio, quia Græci sunt, quos utique melius nosse ista oportebat quam externos, tum quia non sit verisimile *turibulum* in his aulicis conventibus adfuisse; et forte scribendum θυάμπουλον, a θύω *ihmolare*, unde et *thus* originem ducere videtur.

Quarta sententia videtur esse Meursii v. Μονοδάμβουλον, qui *μονοδάμπουλον* et δίδάμπουλον ab *ambulo* accessit, ut sit illud quasi simplex et unicum, hoc duplex ambulacrum, seu ut ipse loquitur, *simplex conclave palatii secretius, in quo congregabatur clerus patriarcham novum electurus. Codinus ejus meminuit*: Ὁ δεύτερος ἡστιάριος κρατῶν τὸ *μονοδάμβουλον*. Ante hoc erat aliud, in quod promiscue conveniebant omnes qui cuperent statim scire quem clerus patriarcham creasset: et illud δίδάμβουλον dicebatur. Invenio ejus mentionem apud Phranzem, III, 19. Secundum hæc patriarcha cum lampadibus ad *dibambula* sive atrium descendebat, paratūque inveniens equum ascendebat.

Sed quid de *monobambulo* sentiendum sit jam I. I. c. 10, exposui: expungi nimirum debet, inque ejus locum substitui *μονάμπουλον* sive *μονάμπουλλον*, et notio atrii seu *ambulacri* his duobus Codini locis nullo modo applicari potest: nam lampadarius dicitur *φέρειν, manibus ferre*, cum accensa lampade δίδάμπουλον. An conclave vel trium manibus gestare potuit? Adde hæc de conclavi exteriori et interiori esse fragmenta Junii, quanquam ipse δίδάμπουλον nunquam ad exterioris conclave retulit, neque etiam in suo *monobambulo* ad τὸ *ambulacrum vel ambulare*, sed ad τὸ βυβάλλειν respexit. Accedit apud Phranzem non legi δίδάμπουλον, sed *diababula*. At Meursius corrigit 276 δίδάμπουλα. Quo codice fretus? Si quid corrigendum sit, potius et vero propius correxerim διαπάτουλα, hoc est ad loca patentia, uno verbo ad atrium, seu ad δίδαστα, *transitus*.

Quinta sententia est ejusdem Meursii, qui et hic et in catalogo officiorum Magnæ Ecclesiæ *μονοδάμβηλον* et δίδάμβηλον a *velo* rescribendum censet, quasi ille simplex velum, hic duplex in custodia sua habuerit, *velarii* utique, qui nunc a *januis janitores*; nam sub velis olim res gerebatur. Cæterum mss. codd. in primis repugnant, quorum nullus istam scripturam nobis exhibet. Deinde lampadarius tenens δίδάμπουλον cum lampade accensa δίδάμπουλον in manu portabat: non erat ergo velum, a quo *velarii* et *custodes veli* nomen sortiti sunt. Nec Juvat

hanc opinionem Anastasius in Sylverio aut collatio cum Donatistis apud S. Augustinum : nihil enim aliud ostendunt quam sub velo res olim disceptatas fuisse, sive uno sive duobus ; extra quod velum partes expectabant. *Pro velo sunt utriusque partis episcopi*, inquit Collatio ; *Si jubet sublimitas tua, intronitentur*. Sic B. Sylverius *ad primum et secundum velum retinuit omnem clerum*. Quid hæc ad lampadarii nostrum, cui τοῦ διαβήπουλου cura commissa erat ?

Sexta sententiā est διδάμπουλον esse duplicem ampullam et μονάμπουλον simplicem ampullam ; hanc tenuisse in clericorum ordinationibus et initiationibus secundum ostiarium, de quo in sexta pentade officialium Magnæ Ecclesiæ, illam tenuisse lampadarii in solemnitatibus quas Codinus describit : ita etiam ipse Meursius v. διδάμπουλον. Sed quid in his ampullis ? in monampulo non dubito fuisse chrisma, quo qui sacerdoti initiantur inunguntur, in dibampulo autem fuisse sacrum oleum et chrisma, ut imperator unctionis suæ tam in baptismo quam in imperatoria inauguratione semper memor esset. His forte lucem dabit, tametsi exilem, citatus a Meursio Ansegisus, 1, 162 : *Presbyter in Cæna Domini duas ampullas secum deferat, unam ad chrisma, alteram ad oleum, ad catechumenos inungendos vel infirmos*. Fecerunt ergo Græci, ut alia multa, sic et ampullæ nomen suum in monampulo et dibampulo, seu geminato λ dibampullo ; a quo vox etiam Germanica *umpel* quasi *ampulla* descendit. Et hanc sententiam ego præ aliis probo et amplector, licet Balsamon in melete seu exercitatione sua nihil de dibampulo imperatori a lampadarii præferri solito, sed tantum de lampade scribat. Nec quemquam turbet illud β : etsi enim sola vocula δι duplicat, ut *bigarius*, hic tamen ob vocalem sequentem β interjicitur, euphoniæ causa. Græts.

[Græcum proverbium lubet huc arcessere : Ὅπου πολλοὶ κτεινοὶ φωνάζουσιν, ἐκεῖ ἀργεὶ νὰ ἐξημερώσῃ. *Ubi plures galli cantillant, ibi tardum est crepusculum* : quia videlicet ex contentione, non ex lucis sensu canunt. Μύθους etiam hodie proverbialia dicunt : ἐπιμύθιον itaque proferam : Quo plures in re obscura sententiæ, eo dubiis majoribus mens fluctuat. Circa vocem διδάμπουλον allatis a Gretsero sex sensibus, quem amplectar non video : certior itaque meum in medium adducam ex Balsamone Meditato de patriarcharum privilegiis. Lumen et 277 faces ad docendi officium spectant, inquit, ac propterea, ut patriarchæ, ita et imperatori lampas, ignis, lumen præfertur, et ut clare loquar, *cereus accensus* : λαμπάτω τὸ φῶς ὁμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. Ἀκουσάτωσαν, ὡς οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ πατριάρχαι : μεγαλύνονται μὲν καὶ διδασκαλικοῖς ἀξιώμασι. Ἐντεῦθεν γὰρ οἱ πιστοὶ δεσπόται καὶ οἱ αὐτοκράτορες κατηχητικῶς ὁμιλοῦσι τῷ Χριστῶν ὡμ λαφ. De imperatore concionem ad populum habente dictum ad p. 37. At imperatori διδάμπουλον præfertur, patriarchæ et imperatrici μονάμπουλον. Cur ita ? quid

A generis διδάμπουλον ; ἐτι δὲ τῶν μὲν αὐτοκράτορον ἢ ἀρωγῆ πρὸς φωτισμὸν καὶ σύστασιν ἐπεκτείνεται ψυχῆς τε καὶ σώματος, τὸ δὲ μεγαλύτερον τῶν πατριάρχων ἐς μόνην τὴν ψυχικὴν ἐστενοχώρηται λυσιτέλειαν (ὀλίγη γὰρ τοῦτοις ἐστὶ φροντὶς εὐπαθείας σωματικῆς), ὡσαύτως καὶ ἡ περὶ τοὺς ὑπηκόους τῆς βασιλείας κηδεμονία καὶ μέριμνα πρὸς μόνην σωματικὴν εὐζωίαν ἐξήπλωται (πάσης γὰρ ψυχικῆς βοήθειας αἱ γυναῖκες ἐστέρηται). Αἱ λαμπάδες δὲ τῶν μὲν βασιλείων διττοὶ διαχρύσοις περιζωννύονται στεφανώμασι, τῶν δὲ πατριαρχῶν καὶ τῆς βασιλείας ἐνὶ κατακυκλῶνται θρηγγύματι. Fax itaque imperatori prælitata duplici corona aurea circumdata διδάμπουλον, patriarchæ et imperatrici unica eaque argentea μονάμπουλον est. Consule quæ prolixitati vitandæ apud eundem Balsamonem scripta præmittimus. Gouar.]

P. 44. Μαίστωρ. Clara origo a Latino *magister*. Græts.

Ibid. Τὸ πολυχρόνιον. De votis in imperatores, faustis acclamationibus et in multos annos apprehensionibus fuisse quidem infra nec minus docte Gretserus, at quæ πολυχρόνιον in Christi natalitiis faciendum non attingant. Succincte addimus : Incipiente olim in Ecclesia ab his solemnibus anno, ut mutuis sese donis et xenilis excipere, ita et felicibus votis prosequi et lætis vocibus bene ominari, quod observant adhuc Itali, consuevere Græci. Discurrunt itaque per vias et compita pueri et adulescentes hac die, et ad amicorum portas modulibus ac musicis instrumentis πολυχρόνια perstrepuunt, xenia reporiatur, cunctique Χριστουγεννητικοῖς pro natalitiis Christi muneribus se cumulant certatim. Ecclesia igitur, curus vota sunt dona, natalium Dominicorum pervigilio, in palatii penetralibus, annis ei multis exoptatis bene precatur imperatori. Ipsi quoque monachi vitæ et annorum diuturnitatem superiori, ad cellam ejus extertatim convenientes, a Deo postulant, εἰς τὸ καλλίον τοῦ προεστῆτος (διὰ) τῆς ἰδίας πολυχρόνιας, ait Menæum hac die. Hinc τὸ πολυχρόνιον non nisi de votis pro salute cuiuspiam præsentis luce emissis vulgus consuetum est percipere. Quondam tamen aliis etiam diebus decantata πολυχρόνια docent Regia mss. ex quibus sequentia erudito lectori depromimus.

Πολυχρόνια. Ὅπως πολυχρόνιζοι τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν πατριάρχην ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ τῶν Φώτων καὶ τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ.

Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη. Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν καὶ κραταιάν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη. Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὴν θεόστεπτον, θεοπρόβλητον, θεοδόξιστον καὶ θεομεγάλυτον, κραταιάν καὶ ἁγίαν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη.

Itæ in ecclesia, ubi plures imperabant, nuncupabantur vota ; sequentia inter epulas et pocula, bibente nimirum imperatore, proferebantur.

Εἰς τὴν τράπεζαν εὐχεται οὕτως· Εἰς τὸ πολυχρόνιον, ζωὴν, εἰρήνην, ὕψισαν, εὐδωσιν καὶ κατ' ἐχθρῶν νίκην τῶν κραταιῶν καὶ ἀγίων ἡμῶν αὐθεντῶν καὶ βασιλέων.

Votis istis in ecclesia patriarcham excipiunt:

Τὸν δεσπότην καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε, φύλαττε. Λέγεται δὲ τρίς· **278** Εἰς πολλὰ ἔτη. Τρίς· Εἰς δὲ τὴν τράπεζαν εὐχεται οὕτως· Εἰς τὸ πολυχρόνιον, ζωὴν, εἰρήνην, ὕψισαν καὶ σωτηρίαν τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότης καὶ οἰκουμένικοῦ πατριάρχου. GOAR.]

P. 45. *Cujus lampadis, etc.* Exstat Theodori Balsamonis melete seu disceptatio de hoc more imperatori præferendi lampadem, ut et imperatrici et quinque patriarchis, Romano, Cpolitano, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano. Ait imperatori duplicem ob causam præferri lampadem, tum quia humana tum quia divina curat, tanque ea quæ ad corpus quam ea quæ ad animam pertinent (hujus enim geminæ potestatis concessione blandiebantur recentiores Græci suis imperatoribus), eaque de causa lampades imperatoris duplicibus aureis coronis cinctas esse; patriarcharum vero lampades, ut et imperatrici, una tantum, eo quod patriarchæ spiritualium tantummodo curam habeant, mulieres temporalia duntaxat spectent, quippe quibus in ecclesia docere interdictam sit.

Videntur autem hæc aurea vel argentea στεφανώματα, ut Balsamon vocat, et θριγγώματα, coronæ in morem lampadi fuisse imposita, vel certe, quod C θριγγώματος nomen potius suadet, ipsi lampadi cancellorum seu sepimenti instar circumposita. Addit Balsamon hoc idem προνόμιον seu privilegium procedenti cum lampade concessum fuisse archiepiscopo Bulgariæ et Cypri et paucis quibusdam metropolitanis, et præter hos nulli; et patriarchas non modo in sua diocesi, sed et extra lampade illustres progredi posse; quod multis ipse adversus oblocutores quosdam confirmat, quem legat qui volet P. 7 Juris GR. GRETS.

P. 46. [Τροπάριον modulus est, cantici nimirum genus, ad alterius exemplaris modo se habentis normam τρεπόμενον, decantandum. Hæc τροπαρίου communior expositio. Alias fuis in Enchologiais retulimus. Ποιητὰς porro τῶν τροπαρίων Anthimus et Timoclem memorat Theophanes et Cedrenus in Leone I.

Ibid. [Ἰδέα. Supple reliqua Πατρί καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι. Post καὶ νῦν καὶ ἀεὶ adde καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ibid. [Ὁὐ ψάλλεται. Modulatis varieque flexis cantus sonis non decurritur μελωδῶς; sed voce continua, χύμα, ut scripsit Philotheus, ἀναγινώσκεται. GOAR.]

Ibid. Mos iste accinendi imperatoribus τὸ πολυχρόνιον et acclamandi εἰς πολλὰ ἔτη Græcis valde frequens fuit, ut sæpius posthac ex Codino intelligemus, quem eleganter describit Corippus, dum quomodo Justino Juniori τὸ πολυχρόνιον acclamatum

A sit, versibus explicat, de laudibus Justini, I, 202 et 356, II, 165 et 308.

Nicephoro Phocæ factas acclamationes suaviter, admodum irridet Luitprandus in legatione sua Cpolitana, loquens de processione Phocæ ex palatio ad Sanctam Sophiam. Multi profecto in his acclamationibus πολλὰ ἔτη apprecabatur, quibus nihil jucundius accidere potuisset quam si imperator illo ipso die quin et illo momento, repentina morte extinctus fuisset.

Acclamandi mos vetus est, manavitque ex theatris in fora, deinde etiam in senatum; hinc ad Christianorum synodos. Exemplum **279** acclamationis factæ a senatu M. Antonino commemorat Vulcatius in Avidio Cassio: *Antonine Pie, dii te servant. Antonine clemens, dii te servant. Tu noluit quod licebat: non fecimus quod decebat. Commodo imperium justum rogamus, progeniem tuam roborare. Fac securi sint liberi tui; bonum imperium nulla vis lædit. Commodo Antonino tribuniciam potestatem rogamus; præsentiam tuam rogamus, philosophicæ tuæ, patientiæ tuæ, doctrinæ tuæ, nobilitati tuæ, innocentæ tuæ. Vincis inimicos, hostes exasperas: dii te tuentur.*

Synodicæ acclamationis en tibi exemplum ex œcumenica synodo Chalcedonensi, Act. VII, ubi Marciano imperatori et Pulcheriæ imperatrici acclamant Patres: *Marciano novo Constantino, novo Paulo, novo David multos annos. Vos estis pax orbis, pie domine. Dominus vitam ei conservet. Vos fides nostra. Christus, quem honoras, ipse te custodiet. Orthodoxam fidem tu roborasti. Sicut apostolici, ita creditis. Augustæ multos annos. Vos lumina orthodoxæ fidei. Propter hæc ubique pax est. Lumina pacis, domine, tu custodi. Luminaria mundi, domine, tu custodi. Perpetua memoria novo Constantino. Quæ ex genere orthodoxa est, Deus eam custodiat. Custodem fidei Deus custodiat. Eam quæ semper pia est Deus custodiat. Pia, orthodoxa, quæ contraria est hæreticis, Deus eam custodiat. Omnes hæreticos tu fugasti. Nestorium et Eutychen tu persecuta es. Absit invidia a vestro imperio. Fideles imperatores sic honorantur. Deus custodiat potestatem vestram, Deus pacificet imperium vestrum. Marcianus novus Constantinus, Pulcheria nova Helena: zelum Helenæ tu sectaris. Vestra vita munimen cunctorum est: vestra fides ecclesiarum gloria est.*

Similibus epiphonematis personat tota synodus Cpolitana sub Mena patriarcha et Justiniano imperatore. Quin et in electionibus usus erat ἐπιθρημάτων. In Actis ordinationis Eradii, cum illum S. Augustinus jam senex apud clerum et populum successorem sibi dixit, post ista Augustini verba, *Presbyterum Eradium mihi successorem volo*; sequuntur ista: *A populo acclamatum est, Deo gratias, Christo laudes*; dictum est vicies ter. *Exaudi Christe, Augustino vita*; dictum est sexies decies: *Te patrem, te episcopum*; dictum est octies. *Cumque reticeretur, Augustinus episcopus dixit, Non opus est, etc. Mox: A notariis ecclesiæ, sicut cernitis,*

excipiuntur quæ dicimus, excipiuntur quæ dicitis; et meus sermo et vestræ acclamationes in terram non cadunt. Apertius ut dicam, ecclesiastica nunc gesta conficimus. Sic enim hoc esse quantum ad homines confirmatum volo. Populo acclamatum est trigesies sexies, Deo gratias, Christo laudes. Exaudi Christe! Augustino vita; dictum est tredecies. Et sub finem: Hic mihi responsione vestra opus est. Teneam responsionem vestram. De hac assertionem aliquid acclamato. A populo acclamatum, Fiat, fiat: dictum vices quinquies. Dignum est, justum est, dictum vices octies. Fiat, fiat: dictum quater decies. Olim dignus, olim meritis: dictum vices quinquies. Iudicio tuo gratias agimus, dictum tredecies. Exaudi, Christe, Eradium conserva: dictum octies decies. Vides hic 280 eandem acclamationem iteratam fuisse, non tantum semel, sed et sæpius, imo sæpiissime.

En quid senatus in Claudium, cum imperator renuntiatus esset, apud Trebellium: *Auguste Claudii, dii te nobis præsent*: dictum sexagesies. *Claudi Auguste, principem te, aut qualis tu es, semper optavimus*: dictum quadragies. *Claudi Auguste, te respublica requirebat*: dictum quadragies. *Claudi Auguste, tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus senator, tu vere princeps*: dictum octavies. *Claudi Auguste, tu nos ab Aureolo vindica*: dictum quinquies. *Claudi Auguste, tu nos a Palmyrenis vindica*: dictum quinquies. *Claudi Auguste, tu nos a Zenobia et a Victoria libera*: dictum septies. *Claudi Auguste, Tetricus nihil fuit*: dictum septies.

Nec bonis tantum bona, sed et mala malis in huiusmodi acclamationibus apprecabantur vel quasi jure suo efflagitabant. Illustre huius rei exemplum suppediat Ælius Lampridius, apud quem habes acclamationes senatus in occisum Commodum imperatorem: *Hosti patriæ honores detrahantur, parricidæ honores detrahantur, parricida trahatur. Hostis patriæ, parricida, gladiator in spoliario lanietur. Hostis deorum, cornifex senatus, hostis deorum, parricida senatus. Hostis deorum, hostis senatus. Gladiatorem in spoliario. Qui senatum occidit, in spoliario ponatur. Qui senatum occidit, unco trahatur. Qui innocentes occidit, unco trahatur. Qui hostis, parricida, vere, severe. Qui sanguini suo non pepercit, unco trahatur. Qui te occisurus fuit, unco trahatur. Nobiscum timuisti, nobiscum periclitatus es. Ut salvi simus, Jupiter, optime maxime, serva nobis Perstinacem. Fidei prætorianorum feliciter, prætoris cohortibus feliciter, exercitiis Romanis feliciter, pietati senatus feliciter. Parricida trahatur. Rogamus, Auguste, parricida trahatur. Hoc rogamus, parricida trahatur; exaudi, Cæsar. Delatores ad leonem; exaudi, Cæsar. Delatores ad leonem; exaudi, Cæsar. Speratum ad leonem. Victoriæ populi Romani feliciter; fidei militum feliciter; fidei prætorianorum feliciter; cohortibus prætoris feliciter. Hostis statuas undique, parricidæ statuas undique, gladiatoris statuas undique; gladiatoris et*

parricidæ statuas detrahantur. Necator civium trahatur, parricida civium trahatur. Gladiatoris statuas detrahantur. Te salvo salvi et securi sumus, vere, vere; modo digne, modo vere, modo libere. Nunc securi sumus. Delatoribus metum. Ut securi simus, delatoribus metum; ut salvi simus, delatores de senatu. Delatoribus fustem te salvo. Delatores ad leonem te imperante. Delatoribus fustem. Parricidæ gladiatoris memoria aboleatur, parricidæ gladiatoris statuas detrahantur. Impuri gladiatoris memoria aboleatur; gladiatorem in spoliario. Exaudi, Cæsar. Cornifex unco trahatur. Cornifex senatus mors majorum unco trahatur. Sævior Domitiano, impurior Nerone, sic fecit, sic patitur. Memoria innocentium serventur, honores innocentium restituantur. Rogamus, parricidæ cadaver unco trahatur, gladiatoris cadaver in spoliario ponatur. Perroga, Perroga: omnes 281 censemus unco trahendum. Qui omnes occidit, unco trahatur. Qui omnem ætatem occidit, unco trahatur. Qui utrumque sexum occidit, unco trahatur. Qui sanguini suo non pepercit, unco trahatur. Qui templa spoliavit, unco trahatur. Qui testamenta delevit, unco trahatur. Qui vivos spoliavit, unco trahatur. Servis servivimus. Qui pretia vitæ exegit et filium non servavit, unco trahatur. Qui senatum vendidit, unco trahatur. Qui filiis abstulit hereditatem, unco trahatur. Indices de senatu, delatores de senatu, servorum subornatores de senatu. Et tu nobiscum timuisti, omnia scis, bonos et malos nosti. Omnia scis, omnia emenda. Pro te timuimus. O nos felices te viro imperante. De parricida refer, refer, perroga: præsentiam tuam rogamus. Innocentes sepulti non sunt; parricidæ cadaver trahatur. Parricida sepultos eruit, parricidæ cadaver trahatur.

Similis ferme est illa ἐπιφωνητικὴ quæ in synodo sub Mena actione IV legitur. Multi anni imperatoris, multi anni patriarchæ. Petrum Zoaram et Severum modo anathematiza. Orthodoxum imperatorem habes: quid times? eos qui parabaptizant ejice foras. Et cum monachi Hierosolymorum porrexerunt chartam, universi clamaverunt: Multi anni patriarchæ. Libellum monachorum modo suscipe. Libellus modo legatur. Eos qui per domum baptizant ejice foras. Speluncam Zoaræ modo torqueas. Multi anni patriarchæ. Parabaptistam modo anathematiza. Christiani imperatoris multi anni. Orthodoxi imperatoris multi anni. Speluncæ hæreticorum modo ardent. Vincit fides imperatoris. Orthodoxus regnat: quid times? Petrus quare habet monasteria? Omnes hæreticos ibi habet. Severum, Petrum et Zoaram modo anathematiza. Trinitas tres anathematizat. Anathema Severus Petrus et Zoaras. Severum Manichæum modo anathematiza. Vincit fides Christianorum. Multi anni patriarchæ. Inimicos Christi modo anathematiza. Hæreticos modo anathematiza. Anathematizatos modo anathematiza. Vincit fides Christianorum.

Et Act. 5, quæ antea in vulgatis editionibus solebat esse prima, exstat longissima acclamatio, qua partim bona Augustis et patriarchæ, partim

mala hæreticis populus imprecatur. *Multi sint A* anni imperatoris, multi anni Augustæ, etc. Severum Manichæum ejice, etc. Effodiantur ossa Manichæorum, etc. Severum Manichæum foras ejice, etc. Qui non anathematizat Severum, Manichæus est. Ejice foras Severum. Novum Judam ejice foras. Insidiatorem Trinitatis ejice foras, etc. Exhumentur ossa Nestorianorum. Exhumentur ossa Eutychianitarum. Quis est Nestorianus? Ego nescio; anathema sit ipse a Trinitate, etc. Manichæos de ecclesia ejice. Duos Stephanos de ecclesia ejice. Paulo post in eadem sessione sequuntur plura hujus generis epithonemata.

Acclamabant etiam concionatoribus; cujus moris exempla invenies apud S. Augustinum l. iv *De doctrina Christiana*, c. 26, et sæpe in Homiliis. B Hactenus de ista consuetudine. GRETS.

282 P. 46. [Σᾶς. Pronominis αὐ plurale est ἐσεῖς in primo casu; in reliquis αἱ; et ἐσεῖς corrupte pronuntiat Græcia.

Ibid. [Θεός. Cui verbo addes ex Horologio, ut sit modulus integer, Τῶν πατέρων ἡμῶν ὁ ποιῶν ἀεὶ μεθ' ἡμῶν κατὰ τὴν σὴν ἐπισχραίαν, μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀπ' ἡμῶν, ἀλλὰ ταῖς αὐτῶν ἰκεσίαις ἐν εἰρήνῃ κυβέρνησον τὴν ζωὴν ἡμῶν. Polychronismum monachorum in superioris salutem emissum require in Menæo retro Nonæ officium. GOAR.]

Ibid. Protapostolarius. Vides et hic nomen Græcicæ ambitionis, quod inter illos qui apostolum Paulum publicè legebant, hoc est inter apostolarios, C voluerunt habere protapostolarium. GRETS.

Ibid. [Ἡ τῆς λειτουργίας ὥρα. Quæ hac die ab orto sole decima est. Ita typus hodierni officii ad Nonæ calcem positus: Περὶ δὲ ὥραν δεκάτην σημαίνει; τὸ μέγα etc. ad synaxim videlicet vespersarum habendam; quibus finitis καθεξῆς ἡ θεία λειτουργία τοῦ μεγάλου Βασιλέως.

Ibid. [Sabbato vel Dominica jejunium Græcia illicitum. Eam ob rem si Natalium Christi diebus Itojusmodi sors ferat celebrari pervigilium, ut a jejuniis abstinent, ita missam consueto tempore, quod diei tertia est, peragunt: si alias incidat in ferias, cum nonnisi missæ præmissis solemnibus fas sit solvere jejunium, illud vero ad vesperam usque sit protrahendum, vespere solummodo, quo D vespertinarum laudum tempus instat, simul cum ipsis cantatur missa; qua finita cibi capiendi sit potestas. Hæc ex rita hujus diei in Menæo rēperiendo ad hujus loci expositionem. GOAR.]

P. 47. Post hunc liturgia perficitur. Habent hunc morem Græci, ut in quadragesima diebus jejuniis et in vigiliis liturgiam seu missam celebrent a meridie, et ut hinc apparet, post vespersas. In Paschate liturgia fit ante solis exortum. Aliis diebus hora tertia, tanquam consueta, ut docet Gabriel Philadelphiensis episcopus in suo *De sacramentis libellō*. GRETS.

Ibid. 15. [Ἀλλόσσει. Non mutat, sed potius induit, τὸ ἐπάνω nimirum ἔνδυμα, etc. Ad notam

superioris capitis (vol. 281 D), amice lector, recurras precor. GOAR.]

Ibid. Crinonia. Hoc imperatoris tegmen videtur a specie liliæ Crinoniae nomen invenisse, ut et illud tetraphyllum a quatuor foliis. Utriusque meminuit Glossarium, sed nudis solisque verbis Codini, nulla explicatione adhibita. GRETS.

[Κρινωνίδα. Coronam liliis sive flosculis in gyrum germinantem. Coresius in rescriptis. Balsalmon Meditato de incensis etc. Juris GR l. 7: Κρίνος ἐκ κρινωνιδῶν συλλεγόμενος.

Ibid. [εἰσπράφουλλοι. Coresius idem docet aliam coronam esse, e qua quatuor flosculi, ad frontem nimirum et sinciput ac ad utramque aurem, emicant. GOAR.]

Ibid. Flammula. Dicitur τὸ flammulum et τὰ flammula, aliquando simplici μ, interdum geminato. Dicitur etiam flammula flammula, genere feminino. Vegetius, iii, 5: Aquilæ, dracones, vexilla, flammulæ, tuse seu tuffæ. Merito autem reprehendit Lipsius, l. iv de Militia Romana, illos qui apud Vegetium flammulas mutant in flameola: O male, inquit, abstineant. Et merito monet ut abstineant; 283 qui recte itidem castigat Interpretem Cedreni, hæc verba Græca τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην ἐπὶ φλαμμύλλου κρεμάσαντας his Latinis interpretantem, tabulis pacis de conto suspensis, quasi φλαμούλλιον sit contus. Rectissime Lipsius: Chartam conscriptam, pacis testem, super flammula suspendentes. Nec recte Junius φλάμουλον interpretatur labarum, quia labarum unum erat; at φλάμουλα etiam βασιλικὰ et imperatoria plura, nimirum duodecim; et domi quoque, non tantum in bello præferebantur, ut docet Curopalata, c. 6. Forte vetus illud labarum apud posteriores Græcos desiderat: sin minus, δέλλιον potius labaro respondere dicere: hoc enim unicum erat, ante omnes flammulas, ut ibidem dicitur. Nec omittendum illud Suidæ: Σταυρίων εἶδος σημαίας ἢ φλαμούλλου. Quid tamen σταυρίων, ignoro, inquit Lipsius. Sed quid si legeretur σταυρίων? Certe unum ex flammulis imperatoris σταυρός erat, hoc est crux, ut supra dictum ex Curopalata c. 6. Ut igitur a dracone flammulum quoddam dicitur apud Curopalatum δρακοντέων, sic apud Suidam videtur a stauroseu cruce vocari staurion illud quod a Curopalata staurus seu crux appellatur. Φλάμπουρον quoque invenias apud Moschopulum: apud Cedrenum, p. 441, φλαμούλλιον, apud Leonem in Tacticis constitut. 5, φλαμούλλοιον, in Pandecte Turcicæ flambarum et flambulum; quæ et hodie Græcis usitata. Idemque omnia hæc vocabula, etsi diverse scribi solita, significant, nempe vexillum, seu, ut interpretatur Nicetas apud Rigaltium in Glossario, signum militare. Nec tamen militiæ solum sed et domi imperatori et principibus palatii præferri consuevit, quod planum ex Curopal. c. 6. Imo domi plura præferebantur, nimirum duodecim: Ἐκτὸς δὲ ὀπτόταν στρατεύει ὁ βασιλεὺς, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς αὐτοῦ

συντάξεως ἔχει καὶ φλαμυλον ἐν τυχὸν ἢ δύο. Qui flammulum gestat, Græcis est *flamularis* seu *flambular*. Pandect. Turc. c. 174 et Vet. Gloss. apud Rigalt. φλαμουλάριοι. In Turco-Gr. p. 161 φλαμπουλάριοι *vexilliferi*, p. 201 flamboler *signum* seu *vexillum*. Transiit flamma ex Latio ad Græcos, qui illud varie, ut solent, immutarunt.

P. 48. Flagitiose prorsus Junius in interpretatione et explicatione eorum quæ hic de flammulis scribuntur versatus est. Id ut videas, en tibi Junii verba: *Ea (flamma) sunt hæc. Primum fert archistrategus: princeps sacrorum secundum, habens imagines divinas multas. Aliud tertius, habens imagines sanctorum quatuor magnorum martyrum, Demetrii, Procopii et Theodori. Aliud, qui fert sanctum Georgium equitem, aliud draconteum, et aliud habens equestrem imperatoris statuam.* Perperam prorsus. Vertendum enim, ut ipsa verba et mens Curopalatae postulant, hunc in modum: *Ea autem (flamma) sunt hæc. Primum archistrategus: alterum vero (flammulum) multas habens sacras et divinas imagines pontificum et Ecclesiae præsulum; aliud crux, habens (legendum enim ex cod. ms. doctoris Georgii Lautherii, ἄλλο σταυρὸς ἔχων) imagines sanctorum quatuor magnorum 284 martyrum, Demetrii, Procopii et utriusque Theodori (legendum enim in plurali Θεοδώρων, ut habent mss. codices). Aliud habens (ἔχων) S. Georgium equitem. Aliud draconteum, et aliud habens equestrem imperatoris statuam.* Hanc esse veram interpretationem quivis vel paululum mentem advertens fatēbitur: nam primum Curopalata enumerare volens quænam sint illa flammula, ait *sunt autem hæc*: postea singula percenset. *Primum, inquit, est archistrategus*, non *fert archistrategus*. Neque enim Curopalata habet istud *fert*, sed *primum est* seu dicitur *archistrategus*, a D. Michaelis imagine, quæ in illo flammulo expressa et efficta. Hinc archangelus toti flammulo nomen dedit, ut diceretur *archistrategus*. Nam S. Michael archistrategus a Græcis appellatur quasi princeps cælestis militiæ. Ita vocatur 1) ab Emmanuele imperatore Constit. de Feriis: *Feriamur, inquit, sexta Septembris, ὅτι ἐν αὐτῇ τὸ ἐν Χώνας τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ θαῦμα τερατουργεῖται.* 2) A Cedreno in imperio Basilii Macedonis: *Ἀνεκαίνισα δὲ τὸν μέγαν τοῦ ἀρχιστρατήγου ναὸν τὸν ἐν Σωσθενίῳ.* 3) A Niceta Choniote l. iii de imperio Isaaci Angeli: *Ἐπισκευάσαι δὲ βουλευθεὶς καὶ τὸν ἐν τῷ ἀνάπλω μὲν τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἑνὸν τάξεων Μιχαὴλ.* Eod. lib. *Εἰς τὸν περιώνυμον ναὸν ἀρχιστρατήγου τῶν θείων καὶ ἀδίων Μιχαὴλ.* Idem l. vii de imperio Manuelis. Denique eodem archistrategi nomine afficiunt S. Michaelē Græci qui enormia in eum scripserunt et miracula ab eo patrata litteris consignarunt. Deinde cum signa et vexilla, quæ Curopalata commemorat, imaginibus cælitum exornata fuerint, omnino oportet ut et primum effigie aliqua fuerit insignitum: at alia insignitum non fuit quam τοῦ ἀρχιστρατήγου militiæ

cælestis. Tertio archistrategus non erat officium vel nomen officii aulici vel militaris: alioquin omis- sum non fuisset hoc munus a Curopalata in cata- logo. Quare vana est illa Calviniani nota: *ὁ ἀρχιστρά- τηγος, puta, quisquis est per illud tempus.* At nullus est archistrategus apud Curopalata nisi Michael archangelus. GRÆTS.

P. 48. [Cælestis terrestrisque militiæ dux ducum- que omnium princeps Michael, ἀρχιστράτηγος ideo a militibus, a vulgo (hoc enim solo nomine plebe- culæ notus est) ταξιδάρχη; salutatus; cujus no- mine ecclesiam in Sosthenio extra muros dedica- tam a Constantino, cujus munimine reginam urbem ab insultu barbarorum non sewel ereptam re- fert Damascenus Studites subdiaconus vulgari sermone de ejus festivitate scripto, quem velut ma- gni ac celeberrimi S. Sophiæ templi custodem depinxit Justinianus ἐν προνάῳ, καθ' ὃ δὴ ὁ πρῶ- τιστος καὶ μέγιστος τῶν παραστατούντων ἀρχαγγέλ- λων Θεῶ Μιχαὴλ ἔσπασμένος βουφαταν ἐστήλωται ψηφίδων λεπταῖς ἐπιθήσεισι, φύλαξ προβεβλημένος τοῦ ἱεροῦ, inquit Nicetas in Alexio II; quem sacro- rum præsides in sacri tribunalis foribus, non ejiciendis sed advocandis potius in paradisum ho- minibus, excubitem non pingunt modo sed et venerantur, tremunt et precantur, ut in Euchologis enarravimus; quem denique imperii defen- sorem simul cum Gabriele socio sibi datum tenuerunt Græcorum principes, ubi, prout auctor noster innuit, c. 4, et Damascenus citatus profitetur, imaginem suam hinc inde a sacris istis duobus taxiarchis stipatam concessere gestandam: 285 ejus, inquam, nomini primum et præcipuum im- perii flammulum consecratum est, et ἀρχιστράτη- γος nuncupatur.

Ibid. [Ἐκδόνας ἔχων πολλὰς. Si plures pontificum imagines eo vexillo pinguntur, eorum quos devotius colunt et in publicis precibus frequentius inclamant, magni Basilii, Gregorii Theologi, Joannis Chryso- stomi, Athanasii, Cyrilli Alexandrini et Nicolai My- rensis ibidem positas mihi prorsus indubium est; et certe in octifido vexillo ejusmodi, pro singulis nimirum lingulis unum, octo censeo depictos, et ad priores non parum ab eis celebratos Gregorium Thaumaturgum et Hierosolymitanum Cyrillum alium accessisse. GOAR.]

Ibid. Nec minus errat Junius, cum illud *τεπαρχῶν* vult idem esse quod *princeps sacrorum*, quasi scilicet princeps sacrorum ferat illud vexillum. Nugæ. Nam *τεπαρχῶν* est patrius casus numeri multitudinis a recto *τεπαρχης*, quæ vox præulem, episcopum seu pontificem denotat. Νικολάου τοῦ περιώνυμου ἐν *τεπαρχαῖς* τὸν περικαλλῆ τούτου ναὸν, inquit Cedre- nus in imperio Basilii. Ergo *hierarcha* Cpolitanus erat patriarcha ejusdem urbis, quem imperatori flammulum seu vexillum præportasse quis credat, nisi aliunde id Junius probet? GRÆTS.

Ibid. [ὀκταπόδιον. Piscem *polypodem* hodiernus loquendi usus *ὀκταπόδιον* vocat. Vexillum illud dis-

sectis laciniis inferius divisum ἐκτάγλωσσον, poly- A
podemique scissuris referens, ὀκταποδίου nomen ac-
cepit a vulgo.

Ibid. [Σταυρός ἔχων εἰκόνας. Crucem hanc in
castris et conflictibus delatam ejusmodi arbitror
quales in sacris processibus vel in ecclesiis ado-
randas me conspexisse memini. Lignæ sunt illæ
(argenteas aureisque laminis contextas rapacitas
Turcica eliminavit), et ad earum extremos ramos
quamvis amplos latiores adhuc trifoliorum figuræ
prominent, in quibus nonnunquam pectus et facies
quatuor evangelistarum vel hinc inde Deiparæ et S.
Joannis aliorumve variis coloribus, delineata prius
in medio crucifixi specie, exarantur. Quidni pariter
οὗτος ὁ σταυρός ἔχων (ἐν ταῖς ἀκραις) τῶν ἀγίων
τεσσάρων μεγάλων μαρτύρων εἰκόνας ἐφαίνεται; cru- B
cem qualem hic memoro depictus in iconibus per
hoc opus Codini et ejus commentaria sparsis gestat
patriarcha CP.

[Δημητρίον, Προκοπίου καὶ Θεοδώρων. Duces ar-
mis quondam insignes armorum socios et in bellis
protectores Oriens invocabat Demetrium, Proco-
pium, καλλινίκους, et Θεοδώρους, Cedreno in Tze-
misce ducem unum et alium tironem dictos. Primus
Demetrius φλαμπουράρης ac præses Thessa-
liæ sub Maximiano martyr obiit Thessaloniciæ
ubi corpus ejus sacro liquore exundans perpetuis
quoque miraculorum scaturit fluentis. A profectu-
ris in prælium invocatur, suoque bellantes adjuvat
præsidio; nec in dubium revocatur quod Thessa- C
lionicensibus obsidione ab Alusiano Bulgarorum
cinctis unguentoque ab ejus sepulcro emanante
unctis contulit. Romanæ aciei fuit dux martyr
Demetrius, ait Cedrenus in Michaelē Paphlagone,
iterque complanavit, quod Bulgari captivi juramento
confirmarunt, dicentes vidisse se juvenem equitem,
qui Romanæ phalangi præiret, a quo exsiliens ignis
adversos cremaret hostes. Alter Procopius militia
clarus dux Alexandriæ fuit, ut verbis iisdem Syna-
xarion asserit Julii 8: Καίροις μαρτύρων καύχημα,
βασιλέων κραταίωμα canitejus festo Ecclesia Græca.
Tertius fuit Theodorus στρατηλάτης ἐπιπέδου
magister sub Licinio, a quo mortem illatam sustinuit:
exin Romanorum armis favere cœpit e cœlo, ac Joan-
nis Tzimiscis tempore tantæ Scytharum in Græcos D
præliantium stragis auctor fuit, ut ei 286 gratiam
pro ope lata relaturus Tzimiscis, templo in quo is
humatus erat destructo, aliud magnificentius ex-
structum prædiis amplos habentibus reditus ditave-
rit, et urbem, Euchancæ suppresso nomine, voca-
verit Theodoropolim. Subdit Cedrenus, ex quo hæc
deprompta: sane his semper auspiciis atque ante-
signanis adversum hostes uti solebat imperator hic.
Nec temere: visus enim manifesto martyr open
ferre, hostiles cuneos turbare, et præclarissimæ du-
cem se præstare victoriæ. Ultimus Theodorus alius,
tiro dictus, non quod armorum tirocinio erudiretur,
sed quod in cohorte tironum dicta provecus centu-
rio promereretur. Damascenus subdiaconus: Ἦτον

καὶ αὐτὸς ἕνας εἰς τὸ τάγμα ἔπου ὠνομίζετον Τύ-
ρωνες, ὡσάν νὰ εἴπηρς ἐκατίνταρχος. In oraine tiro-
num numerabatur præcipuus, teut si centurionem
dicas. Ita dictus auctor vulgari idiomate. GOAR.]

P. 48. Illud Θεοδώρων est utriusque Theodori
martyris, ducis et tironis. Prioris festum agunt
Græci 8 Junii, posterioris 17 Febr. Et in hunc tiro-
nem exstat S. Gregorii Nysseni pulcherrima oratio.
GRETS.

Ibid. [Γεώργιον ἐπιπέδου. Notissimum olim ducem,
sanctis nunc tolerato martyrio Georgium allectum
equitem semper pingunt Græci; quod sæpius sit vi-
sus καθάλλαρης εἰς ἄλογον ἄσπρον et λευκοφόρος κα-
θάλλαρης εἰς ἄλογον ἄσπρον. Damascenus citatus in
Thesaurō. De Georgio et Theodoro sanctis Græco-
rum auxiliatoribus Nicetas, Manuelis Comneni l. vi.

Ibid. 5. [Δρακοντίον. Cum aquilis in aciem inter
vexilla lati sunt etiam dracones, maxime labente
imperio. Docet Dempsterus ad Rom. antiq. calcem.
De quibus Suidas v. Σημεῖα: ἃ φέρουσιν ἐν τῷ πο-
λέμῳ ὀφάσματά εἰσι βαφῆ πεποικιλμένα, ἃ εἰς ἰδέαν
μάλιστα ὄψεων εἰκασται, καὶ ἀπηρώρηται κοντῶν
συμμέτρων. Descripserat prius Marcellianus, l. xvi:
Purpureis sub tegminibus texti circumdedere draco-
nes, hastarum aureis gemmeisque summitatibus illi-
gati, hiatu vasto perflantes, et velut ira perciti sibi-
lantes, caudarumque volumina relinquentes in ventum.
GOAR.]

His imperatoriis flamulis seu vexillis propter co-
gnationem nominis, adde vexillum S. Dionysii, Gal-
lice *oriflamme* dictum, quod reges Galliæ summa
religione secum in expeditiones educebant, de quo
vide gesta Ludovici Francorum regis fol. 138, 144,
et Rigordum de gestis Philippi Augusti regis fol. 186
ed. Pithœi.

Non possum hoc loco tacitus præterire Nicephori
Gregoræ l. vii sinistrum et abjectum judicium de
marchionibus Latinis, quos ait *non esse claros apud
Latinos, sed eum dignitatis gradum tenere quem apud
Romanos (Cpolitanos) tenet ὁ τὴν βασιλικὴν σημαίαν
ἐν στρατεύμασι κατέχων*, et marchioni *perpetuo hoc
attributum esse ut novo imperatori vexillum præferat*.
Scilicet marchio Montisferrati, Misniæ, Brande-
burgicus et similes apud Latinos majoris dignitatis
non erant quam lampadarius aut is qui divellium
aut flammula imperatoria apud Græcos imperatori
præportabat; nec marchiones seu, ut Græci appel-
lant, *marcesii* nomen hoc habent a *vexillo* seu *bando*,
sed a limitibus tuendis. *Mark* enim Germanis
limes est. Nam finibus defendendis præfecti erant,
qui temporis progressu ad amplissimas opes latis-
simosque principatus emergerunt: qualis enim et
quam potens marchio Brandeburgicus, marchio Ba-
densis, marchio Onspachensis, marchio Moraviæ,
marchio Burgoicus et alii? ipse etiam Nicetas Clo-
nuiates, l. vii de rebus gestis 287 Manuelis *mar-
chesii* Montisferrati nobilitatem et potentiam agnos-
cere et prædicare coactus est. GRETS.

Ibid. [Τὰ τῶν δεσποτῶν, καὶ τῶν ἀρχόντων.

lis sæculis hæc scripta quibus non modo reges et principes, sed et nobiliores equites alicujus vexilli sive bandi deferendi honorem ambiebant. Hinc nobilium Francorum equites *bandiferi, chevaliers bannerets*. Leo Tacticorum const. 5: Φλάμουλα μεγάλα, φλαμουλλοικία τῶν κονταρίων, βάνδα διαφόρων βεβαμμένα. Habuerunt equites gregarii in contis flamma. Leo idem κοντάρια μικρά καβαλαρικὰ, ἔχοντα λουρία κατὰ μέσον μετὰ φλαμούλων. Etiam in humeris minora sibi figebant flamma: Φλάμουλα μικρὰ ἐπάνω τῶν ζαθῶν κατὰ τῶν ὀμων.

Ibid. 17. [Τῶν δημάρχων. Aurigantium, qui quondam ludis circensibus Romæ palmam quærebant, factiones sive partes fuere quatuor, quæ a coloribus viridis, cærulei, rubri albique panni, quod donabantur, nomina acceperunt Prasinæ, Venetæ, Rusatæ, Albatæ, de quibus Suetonius, Martialis, Juvenalis meminere, et omnium distinctissimo Tertullianus Latinus, et in Anthologia Græcorum Epigrammatum ad l. v calcem pene extremam Thomas Patricius Græcus descripsere. Cum Circensium ludorum studio exercitia, nomina, colores factionum Roma Cpolim commigrarunt; et ex dimicantibus in Circo factionibus populus quoque totus divisus in partes, quæ se quandoque mutuis cædibus, rapinis, injuriis consumpsere. Theophanes, Simocatta, Cedrenus; Zonaras et alii tumultibus illis et seditionibus jam a Zenonis temporibus per quædam deinceps sæcula continuatis scripta sua respersere. Consulet qui curiosius et diffusius hæc volet explicata. Unicus Balsamon longissimos historiarum tractus paucis perstringit in 24 canonem Trullanum.

Τότε μὲν γὰρ, inquit, τῶν δῆμων κατεξουσιαζόντων ἐν ταῖς ἱκποδρομίαις, καὶ ποιούντων ταύτας, ὅτε καὶ ὅπως ἠθεύοντο, ἐκ θαπανημάτων οικείων, ὡς καὶ ἔχόντων οἰκους καὶ ἱκπῶνας καὶ μέχρι καὶ νῦν περιωραζομένους καὶ προσόδους χάριν τῶν ἱκποδρομιῶν, καὶ τοῦ βασιλέως προσκαλουμένου καὶ εἰς τοῦτο μὴ ἐξουσιαζόντος, πολλὰ στασιώδη καὶ ἀτοπα συνίπιπτον γίνεσθαι κατὰ τὸν τῆς ἱκποδρομίας κοίρον, τῶν μὲν προστιθεμένων τῷ δήμῳ τῶν Βενέτων, τῶν δὲ τῷ μέρει τῶν Πρασίτων. Ἐν καιροῖς δὲ τῆς καὶ πόλεμοι συνεκροτήθησαν ἐμφύλιοι μέσον ἀντιθέτων μερῶν, καὶ κατὰ τῆς βασιλείου περιωπῆς ἀναιδῆ βήματα οἱ δημόται ἀπηρεύξαντο, καθὼς ἀπὸ διαφόρων χρονικῶν τοῦτο παρίσταται. Partium illarum (quæ δῆμοι et δημόται, ut jam legitur et scribunt Theophanes et Cedrenus, vocantur) partium, inquam, capita ducesve δημαρχοὶ et δημάρχαι quasi τῶν δῆμων ἄρχοντες audiebant, popularesque sibi subditos vel affectos reconsebant, vel etiam quandoque ad eos qui per civitatem oriebantur tumultus et seditiones ducebant. Simocatta VIII, 7: Τοὺς δημάρχους ὁ αὐτοκράτωρ εἰσκαλεσάμενος εἰς τὰ βασιλεῖα, οὐς διοικητὰς τῶν δῆμων εἰωθετὸ πλῆθος ἀποκαλεῖν (ὀνόματα δὲ τοῦτοις Σέργιος καὶ Κοσμᾶς) ἐπυνθάνετο τῶν δημοτεούτων ἐπὶ λεπτοῦ τὸν ἀριθμὸν. Ὁ μὲν οὖν Σέργιος

ἐν χάριτι τὴν σύνταξιν τῶν ἑραστῶν τοῦ χλοάζοντος ἐνεχάραξε χρώματος, πεντακοσίους πρὸς τοὺς χιλοὺς τυγχάνοντας, ὁ δὲ Κοσμᾶς τοὺς τῆς ἀντιθέτου αἰρέσεως ἑκατοντάδας ἐννέα συντέταχεν· εἰς δύο γὰρ χρωμάτων ἐφέσεις τὰ τῶν Ῥωμαίων καταπέπτωκε πλῆθη. Zonaras in Phoca: Ὁ Φωκάς τὴν γυναῖκα Λεοντίαν Ἀδγούστην εὐθύς ἀνηγόρευσε τῶν δῆμων παρόντων. Τότε διὰ τόπων ἐν οἷς ἴσταντο ἀμφιβολίας γενομένης τοῖς Πρασίνοις καὶ τοῖς Βενέτοις στασιάζειν ἤρξαντο κατ' ἀλλήλων. Πέμψας δὲ τινας ὁ Φωκάς κατασκευάζειν αὐτοῖς τὴν στάσιν ἐπεχείρει. Ἐνδὸς οὖν τῶν σταλέντων τὸν τῶν Πρασίτων ὄδρισαντος δημαρχον καὶ τοῦτον ὠδήσαντος, μὴ ἐνεγκόντες οἱ τοῦ δήμου τοῦτο ἔκραζον. Et infra: Ἰππικὸν ἀγῶνα ἄγων 288 ἐθέασατο σὺν ταῖς αὐτοῦ εἰκόσι καὶ τοῦ Πρίσκου καὶ τῆς αὐτοῦ γυναῖκος Δομεντίας ἱσταμένας εἰκόνας, καὶ ἐκμανεῖς γεροντῶς ἀποτμηθῆναι τοὺς δημάρχους ἐκέλευσε· δεηθέντων δὲ τῶν δῆμων μόλις ἀφήκεν αὐτούς. Venetæ autem partii magis favisse inperatores semper sunt visi, eisdemque Prasinam minus affectam. Theophilo eam ob rem in theatram venienti succlamabat illa apud Leonem Grammaticum: Καλῶς ἦλθε, ἀσύγκριτε φακτοῦνῆρ. Horum ne reliquæ quidem ultimis sæculis licet remanserint, duces tamen, vel quivis alii in eorum locum subrogati, imperatori in publicum procedenti cum vexillis poterant astare; iidemque sunt qui populum per contubernia, tribus, regiones et collegia divisum regebant, quos πρωτοπολίτας a Theophane scriptos observabis. GOAR.]

P. 48. *Antidorum*. Inepte Junius *mutuum munus*. Nihil melius quam ipsum Græcum nomen retinere. Erat panis ex quo pro Eucharistia conficienda pars desecta, quique ante liturgiam per templum circumlatus fuerat. Is finita liturgia distribuebatur præsentibus benedictionis gratia, ut qui Eucharistiæ participes non fuissent, saltem de hoc benedicto pane participarent. GRETS.

[Summa Græcorum erga ἀντίδωρον *communio vicarium*, panem benedictum, religio est, ut si sacramentorum non est particeps, illud ipsemet, etiam Imperator, ut hic vides, in ecclesia de manu sacerdotis sacris finitis accipiat. De eo nos in Eucharisticis. GOAR.]

P. 49. Pagniotæ Germanice *spielleute*. GRETS. [Corruptius pronuntiat vulgus *παιγνιδιώτας, lusores*, qui videlicet ludunt musicis instrumentis, et ea vel pulsant vel inflant.

Ibid. [Βουκκινάτωρες scribit Theodotus in Jure GR. Choniates βύκανον, alii βύκινον. GOAR.]

Ibid. Surullistæ a *surullio* instrumento musico. Quod num Junius recte in adnotationibus suis explicet, quis nos certos faciet? GRETS.

[*Symphoniaci cornicines, joueurs de cornes à bouquin*. Symphoniaca sive musica cornua, quibus etiamnum hodie ludunt Dervisides religiosi Turcæ, σουραύλια vocant Græci, Dervisides inflantes ejusmodi instrumenta σουραυλιστάς, voce, ut m'hi

quidem videtur, præ σουρουλιστάς minus corrupta.

Ib. [Ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν. Barangi, quos non uno loco πελεχυφόρους dictos reperias, bipennes coram imperatore humeris solebant gestare. Anna Alexiad. IV: Τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ἑτερόκοπα φέροντας ἕξθη παρακατασχόν. Nicetas in Alexio II: Καὶ ἀπὸ τοῦδε οἱ μὲν δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων ἑτερόθηχτα ἕξθη καθήνεγκαν. Anna rursus I. II: Συνήγαγε τοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ἕξθη κραδαίνοντας. GOAR.]

Ib. Βηλόθυρα. Infra, cum de coronatione imperatoris disputatur, aliquoties idem nomen occurrit, compositum ex *velo* Latino et Græco *θύρα*, *velothura* seu *velatura*, quæ est loco januæ. Reclamat Moursius: *Non est velatura, degeneri verbo Romano, sed πρραπέτασμα, quod diductum januæ instar transientes transmittit.* Aristophanis scholiastes ad *Ranas*: Παραπέτασμασι ταῖς σκηναῖς, τοῖς Περσικοῖς βέλτοις ἢ βηλοθύροις. Sed non video cur βηλόθυρον non possit esse utranque, velum scilicet januæ, ut nomen ipsum indicat, et velum loco januæ. Etiam in Pontificum historia apud Anastasium occurrit, in Stephano VI: *Fecit velothyra 289 quatuor. Contulit velothyra serica tria in circuitu altaris.* Ubi absolute pro peripetasmate accipi videtur. Ibidem pro προθύρου eodex alter Boicus βηλοθύρου, et rectius meo iudicio. GRETS.

Ibid. [Πιλατικά vocat auctor pannos palmaris longitudinis, mensuræ nimirum a pollice ad minimum digitum manu extensa interceptæ, latitudinis vero ipsius manus, quatuor videlicet digitorum. Ita hujusce cap. p. 54 πιλατικά hujusmodi demonstrat ἀπωρημένα. *Conto* itaque erant affixa. *Contus* autem illo seu *pilum* potius, unde πιλατικιον, illud est quod σκήπτρον dicit. Uno igitur verbo πιλατικιον est exile vexillum (*une banderole*) pilo seu virgæ appensum. Confirmat expositionem Theophanes, ubi σκήπτροις, quæ πιλατικά vocat hic auctor, *vexillum* affigit sensum: Ὁ Ἀέων Μάνην μετὰ τῆς βασιλικῆς τιμῆς καὶ στρατευμάτων καὶ σκήπτρων, καὶ βάνδων εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐκπέμπει. Vide τὸ σκήπτρον hic minime referre; quæ namque detulerunt aut miserunt imperatores antiqui sceptræ? vel quæ consuetudo Romanis ducibus concessa edocuit? Triodium: Ἐπὶ βασιλέως παρουσίᾳ προπορεύονται τὰ ἐκείνου σημεῖα καὶ σκήπτρα. Subditur: Μέλλων ὁ Χριστὸς μετὰ δόξης προελθεῖν διὰ τῆς ἀναστασίμου ἡμέρας προπέμπει τὸ σκήπτρον αὐτοῦ, τὴν βασιλικὴν σημαίαν, τὸν ζωοποιὸν σταυρόν. Observa τὸ σκήπτρον τῆ σημαίᾳ compositum, ac velut rationis unius signum et regis majestatis argumentum proferri, Theophanes in Leone Copronymi: Προῆλθε δὲ ἡ βασίλισσα Εἰρήνη μετὰ τοῦ προελθεῖν τοὺς βασιλεῖς, ἀμικρυσμένη ὑπὸ τῶν σκήπτρων διὰ τῶν σχολῶν. Σκήπτρα velut sibi propria deferebant circa Irenem scholæ: at non adeo sceptræ quam banda vexillaque sunt scholis accommoda. Theophanes rursus in Michaele Theophili F. eo Basilium propriis ma-

nibus coronante narrat πεπτωκέναι τὰ σκήπτρα, ὡς ἔθος, *inclinata demissaque fuisse non regia sceptræ, sed bellica signa vexillaque* in subjectionis et erga recens coronatum Basilium obedientiæ argumentum. Ex quibus σκήπτρα *minora vexilla* vocamus; sicut βάνδα *majora*; utraque vero βασιλικῆς τιμῆς καὶ στρατευμάτων σημεῖα. Fateor illustrissimo Cyrillo Trapezuntis præsulī et Antonio Cralis lectori CP, πιλατικά proindeque σκήπτρα *clavas ex auro et argento* principibus præferri solitas interpretantibus, præmissa non omnino displicere: at cum πιλατικά capitis, quod exponimus ad p. 54, scribantur μαργέλλια ἐκ σύρματος, quæ non nisi pannos auro textos indicant, et solidæ ex auro vel argento clavæ nequeant palmari descripta mole e collo commode pendere, quam ex propositis sententiis certiozem eligit æquus lector judicabit. Certe cum ἀπελατικά nonnunquam legant regia, ea vero clavus interpretari cogant τὰ μετὰ χεῖρας ἐκ σιδήρου ἀπελατικά apud Nicetam in Manuele I. 5, hæc mihi ceu æquior secunda sententia recipitur. GOAR.]

P. 50. Ζωόφιον animalculum, ut *musca, vermis, araneus*. Junius Ζούφιον edidit, et stulte admodum Arabicum esse dicit, stultiusque adhuc suum hoc Arabicum Ζούφιον interpretatur.

Ibid. Ut veterem notionem diadematis assequaris, inspicere nummos, quos cum alii vulgarunt tum ego tom. III de S. Cruce I. 1. Notanda autem sunt hæc quæ hic de distinctivæ *diadematis* et *stemmatis* et *sonæ militaris*, adeoque de *torque* traduntur. GRETS.

Ibid. [*Saccus* vestis est, ut patriarchæ, ita imperatori propria. Utrumque æneis figuris et nostro sumptu in Euchologicis descripsimus. Superest hunc verbis rudi Minerva delineemus. Talaris tunica ex villosa serico totum corpus obtegens, nullisque sinuum undis circa illud ludens aut mota, verum nonnihil angusta, liberos ut videtur incessus non permittens, 290 ac denique sacci figuram referens, *saccus* est. Rubro colore tingit ms. Tilianum, Regium Sandionysii, Manuelis ultimi Joannisque filii imperatorum totam effigiem repræsentans, violaceo. Uterque purpureus habetur et imperatorem decet. GOAR.]

Ib. Φυάλιον. Ita scribitur apud Codinum. Integrum est φυάλιον, *velum*. *Viri docti*, hoc est Junius, inquit Glossarium, *interpretant vitream carbasum. Non assentior. Recentiores Græci crassiores pronuntiatione et πλατυάζοντες sic efferebani velum Latinorum.* Germani quoque vocant sacrum velum, quomoniales velantur, *ein weihel* seu *weit*, manifesta ex vocula *velo* origine. GRETS.

[Φιάλην ad me scribit Georgius Coresius Chienensis, eamque vocat πολυχρώματων ὑφασμένην καὶ πεπλεγμένην καλύπτραν, *capitis tegimen variis coloribus intertextum*. An ob pennas vel volitantes mobitesque gemmas φυάλην fontanam machinam grandinæ aquarum superne eructantem fuerit

imitata, alius judicaverit. De phyla fonte in Eucherio de logicis disseruimus. GOAR.]

P51. Tropæuchia a tropæo seu trophæo. GRETS.

[Tropæa sonat hæc dictio triumphosque, nec immerito: refert enim augustum illud et pretiosum tegimen capitis candicans et gemmis ornatum, quo de parta victoria latabantur imperatores. Coresius in rescriptis. GOAR.]

Ib. Justinianum a Justiniano imperatore, qui quali tegmine capitis usus sit, apparet aliquo modo ex antiquis numismatis, quorum nonnulla lectori spectanda proposuimus tom. III de S. Cruce, 1, 20.

Ibidem dixi, Justinianeum formam esse quam ibidem repræsentatus nummus antiquus exhibet. Improbatur hoc Nic. Alemannus in commentario ad arcanam historiam Procopii, quia ante Justinianum Theodosius, Marcianus, Leo, Zeno, Anastasius et Justinus eandem *περωτήν, cristam*, in galca gestarunt, ut in eorum numismatis appareat; atque illa est quam *τρόπαιουχίαν* vocatam idem Codinus affirmat. Verum ut Justinianus integras urbes et res alias a suo nomine ambitiose nominavit extinctis priscis appellationibus, ita et hinc capitis *φορέματι* seu *gestamini* suum nomen imponere potuit, licet ab antecessoribus suis etiam usurpatum fuisset. At Justinianum hoc diadema non bellicum aut castrense fuit, sed civicum; quo et in sacris et in ecclesiis utebatur. Sed et Codinus satis indicat tropæuchian et Justinianum et alia arbitrio imperatoris tam domi quam alibi gestata: ait enim: 'Επὶ δὲ κεφαλῆς φορέματα διάφορα, ποτὲ μὲν τὸ ὀνομαζόμενον τροπαιουχίαν, ποτὲ δὲ Ἰουστινιάνειον, ἐν ἄλλοις; δὲ ὑπέρτερον etc. Ἀπὸ μὲν οὖν τοιούτων φορεμάτων φορεῖ ὁ βασιλεὺς οἷα ἂν βούλοιο. Ex quibus Codini verbis liquet imperatorem varia habuisse capitis *φορέματα*, et arbitrato suo nunc hoc nunc illud gestasse. Justinianeum formam nobis Alemannus exhibet ex tabula quadam, quæ opere musivo Ravennæ existat: non negaverim Justinianum tali capitis tegumento usum: sed hoc esse ipsum Justinianum ex tabula illa probari non potest. GRETS.

291 [A Justiniano acceptam calyptram ejus numismata et antiqua statuarum monumenta, si quæ supersint, scriptis clarius edocubunt. GOAR.]

Ibid. Pro ὑπέρτερον libenter legerem ὑπέρπυρον, ut sit gestamen capitis instar ignis flammans. GRETS.

[Καλύπτρας. Hujus nomen innuisse et figuram repræsentasse videtur Cedrenus in Basilio: Στεφάνῳ χρυσῷ λόφον ἐφ' ὑπέρθεον ἔχοντι ἐθριάμβουσαν ἐστεφανωμένον. Ὑπέρπυρον legendum suggerit Gretserus. Non ignare, me hercule. Legit enim idem Coresius dum rescribit: Τὸ ὑπέρπυρον tegimen est capitis, hostilis sanguinis effundendi omen, regii furoris in adversarios profecturi signum, eximia purpura fucatum, quo se imperatores vel belli tempore vel in ipso conflictu velabant. Illud fortasse πύρσης nomine Nicetas voluit intelligi, ubi

A de tumultuaris Andronici in solium promotione, Ἄλλοι δὲ τὴν καπνηρὰν, inquit, καὶ πυραμοειδῆ ἔρεαν τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενοι πυρσὴν αὐτῷ περιέθεντο, καὶ στολὴν βασιλικὴν ἐνέδυσαν ἑτεροί. GOAR.]

Gestaminibus quæ imperator fert in capite, adde etiam illud quod Georgius Acropolis, magnus Iagotheta, in suo Chronico appellat *pyramidem*, ubi de Isacco imperatore a Bulgaris devicto agit p. 22: *Et hoc tempore*, inquit, *Bulgari tantis Romanorum spoliis acquisitis superbius insolentiusque se gerebant*: Καὶ γὰρ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παρσημίων τὰ χειριώτερα· τὰς τε γὰρ τοῦ βασιλέως· τὰς πυραμίδας ἀνελάθοντο. Ad quæ interpretes Theodorus Doussa: *Pyramis erat pileus acuminatus, instar pyramidis, Orientalium principum gestamen.*

Cujus postea iterum auctor meminit: Καὶ τὰ μὲν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπέβάλλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κίκκινος, ἢ βασιλικὴ σύμβολα. Cantacuzenus, 4, 5, pileum hunc seu tiaram ab Iuserto junione seu lapide pretioso synecdoche nominat τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον. Et 4, 37, hæc eadem tiarā est Cantacuzeno λίθῳ κεκοσμημένον πῖλον. Est symbolum imperii 4, 5. Quorū circa diversum forma fuisse oportuit illum quem fugitivus Andronicus Comnenus imperator induit, licet pyramidis quoque speciem præ se ferret: Πῖλον γὰρ βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, ὃς εἰς ὄξυ λήγων πυραμίδι εἰκασται, τὴν βασιλικὴν εἰσείσιν αὐθὶς τριήρη, ut ait Nicetas I. II de Andronico Comneno. Grande tamen aliunde inter hunc barbaricum pyramidalem pileum et illum alterum imperatorium intercessisse oportet; cum Andronicus hunc barbaricum, ne agnosceretur imperator, assumpserit: sicut et turbinati illi pilei, σχῆμα πυραμίδος ἔχοντες, quibus proceres in aula Cpolitana utebantur, utique ab imperatoris calyptrais seu tegumentis in pyramidem fastigiatas diserepabant. Vide Gregoram ad calcem Historiæ.

Græci, recepta à Latinis Cpoli, inter Balduin II imperatoris symbola reppererunt calyptram formam Latinis usitata constantem et unonibus distinctam cum lapillo rubri coloris in vertice capitis, ut in Pandecte scribit Leunclavius ex Prætoze Græciæ historico inedito.

Basilii Porphyrogenitus apud Zonaram triumphu τιάρῃ ταινιωθεῖς ὀρθίῳ, ἣν τοῦφαν καλεῖ ὁ δημῶδης; καὶ πολλὸς ἀνθρωπος, 292 inquit Zonaras. Addit etymon, nescio quam vere: Τῦρον οἶμαι ὀνομασμένην ὡς τετυφῶσθαι ποιοῦσαν τοὺς ταύτη ἀναδουμένους. Quæ est magis pia quam vera originatione. Cedrenus de eodem ejusdem Basilii triumpho: Στεφάνῳ χρυσῷ λόφον ἐφ' ὑπέρθεον ἔχοντι ἐθριάμβουσαν ἐστεφανωμένον. Cristata nimirum corona propter *tupham* seu *flamulam*, qua insigniebatur, quam Cedrenus vocat *λόφον*, ob quam vulgus tiaram istam *tuphā* nomine affectit. GRETS.

P. 51. [Σταυροῦ. Duo sunt imperatoris sceptrā

σταυρὸς καὶ νάρθηξ, *cruce et ferula*. De quibus Symeon Thessalonicae episcopus: Μετὰ τὸ λαθεῖν τὸν σταυρὸν εἰς δεῖγμα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὴν ἀκακίαν, ὅπερ χροῦς ἐστὶ σημαίνων τὸ φθαρτὸν τῆς ἀρχῆς καὶ τὴν ἐκ τούτου ταπεινωσιν, καὶ ἐτι βάθρον λαμβάνει, οὐ βαρεῖάν τινά καὶ σκληράν, ἀλλ' ἑλαφρὰν καὶ μαλακὴν διὰ τὸ παιδευτικὸν ἐν πραότητι καὶ μὴ ὀργίλον καὶ φθαρτικὸν, μηδὲ συντριβὸν καὶ ἀφανίζον. Illud porro mirum, ligneum tantum utrumque CP. imperatorum fuisse sceptrum. De narthece res est indubia: cruce lignee effigies Manuelis eam manu gestantis attestatur in Sandionysiaco et Regio ms.: in eo siquidem crucis virga citrino tantum colore picta, crux autem in extremo fixa auro ficta conspicitur. Eundemque auctor clarioribus omni colore verbis depingit, ubi superius de primicerii baculo c. 4, p. 19, v. 16, ait: Δικαντικὸν αὐτοῦ ξύλον κεχρυσωμένον, ὄλον τὸ τοῦ βασιλέως. Δικαντικὸν ἰεῖαμ vocatum. GOAR.]

Ib. De blatio jam supra diximus l. II, c. 5, ad p. 18. GRETS.

Ibid. [Κώδικι εἰκοὸς δεδομέρον μετὰ μανδύλου. Græcorum imperatorum effigiem pictam ni lector viderit, vix hæc percipiat. Illi longiorem fasciam margaritis ornatam velut humerale ab humeris retro pendentem a dextro latere ante pectus recipiunt et sinistro brachio superponunt; ea vero parte qua manum attingit, adjunctum et assutum habet rotundum sacculum, κώδικι εἰκοὸς, involucrem nimirum volumini complicato sive potius involuto simile, quod est illud βλάτιον ἔχον χῶμα ἐντὸς καὶ καλεῖται ἀκακία. Fascia vero seu μανδύλιον, linteum oblongius mantile dictum referens, ipsa quoque μανδύλου sortitur appellationem. Quo observato visaque imperatoris figura, quid sit imperatorem ἐν τῇ ἀριστερᾷ φέρειν βλάτιον κώδικι εἰκοὸς μετὰ μανδύλου δεδεμένον, relinquatur manifestum.]

Ib. [Κόνινάμμο, et χῶμα distinguunt ex judicio hodierni: κόνις pulvis est, ἄμμος arena, χῶμα terra frugifera satis et plantis idonea. Suidas χῶμα, χῶν. Hinc tibi Annæ Comnenæ l. II obscurus locus lucem accipit. Extraneos milites a terrigenis, sive melius dicas, alienigenas ab indigenis distinguit. Illos ἐταίρους, hos indigitat ὀπότους ἐκ τοῦ χῶματος, *quotquot sunt e propria terra nati*. L. III hic alius illustratur: Οὐ πλείους τριακοσίων στρατιωτῶν ἦσαν, καὶ τούτων ἐκ τοῦ χῶματος. Ergo si involucrem manibus imperatoris gestatum χῶμα contineat, quid aliud quam terram, cujus symbolo innotescit humilitas, intelliges? GOAR.]

Ibid. Acacia quid sit, oculis intueri licet in imaginibus imperatorum præfixis Nicephoro Gregoræ, et in nummo Theodosii Magni, quem habes tom. III de S. Cruce l. I, tametsi Baronius existimat gestamen illud Theodosii Magni esse sacrum Evangeliorum codicem. Ibidem pro acacia suspicabar legendum ἀκία: sed vulgata scriptura retineri potest, imo debet; et est acacia *innocentia* et Acacius In-

nocentius. Mandylium suos natales etiam nemine admonente prodit.

Imperatoris itidem insignia erant *purpurea pèdila*, quæ nunc 293 calcei, nunc sandalia, nunc ocreæ, nunc crepidæ vertuntur. Et quidem ἐρυθρά *rubra*, κόκκινα seu κοκκοβαφῆ *cocco tincta*, non sine aquillis: quæ et τζάγγαι seu τζάγκα dicebantur, usque ad genua pertingentia, si fides Procopio l. III De ædificiis Justiniani. Ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνου φοινικοῦ χρώματος, ἃ δὴ βασιλεῖα μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδείσθαι θέμις. Posteris temporibus idem honos principis Bulgariae concessus, inter cujus insignia erant *aurea corona*, ut est apud Joannem Curpalatam in Tzizimisce, καὶ τιάρα *venneshmèny* ἐκ βύσσου, καὶ πέδιλα ἐρυθρά, quæ Zonaræ sunt φοινικόχροα et Nicetæ in Joanne Comneno φοινικοβαφῆ. Idem Bulgarorum princeps Græcis βασιλεὺς appellabatur, ut liquet ex legatione Luitprandi ad Nicephorum Phocam, quo nomine ne imperatorem quidem Occidentis dignabantur, quem ῥῆγα indigitabant. Ex calceis purpureis et aquiliferis agnitus est inter cæсорum cumulos et tumulos Constantinus ultimus Cpoleos imperator. Phranzes, 3, 18. Has crepidas ἐρυθρά, ut eas appellat Gregoras l. 3, quemadmodum et purpuram, statim arripiebant illi qui imperium invadebant. Quapropter de Theodoro Comneno capta Thessalonica Georgius Acropolita in Chronico: Πορφυρεῖα τε ὀποδεύεται καὶ πέδιλα ἐρυθρά. Obi- que strenue imperatoria munia, creando despotas, *sebastocratores, magnos domesticos, protovestiarios et id genus alios*. Quibus ante omnia inuasores sceptri imperatorii privabantur, quam primum in legitimorum dominorum potestatem veniebant. Coronam imperatoriam nemo sibi sumebat, sed in coronatione seu inauguratione sua a patriarcha accipiebat. GRETS.

P. 51 et 54. Pilaticia accersuntur a Cyro Persarum rege, imo a Medis, quorum rex et iudices talia pilaticia ex collo dependentia gestarint tanquam juridici honoris et officii insignia. Quidquid sit de re, vocabulum videtur Latinum a *pilo*, hoc est *telo*. Nam quod Junius ex Orientalibus linguis id deducit, quibus ait *pilaticium esse disquisitionis et accuratissimæ cognitionis monumentum*, id ideo fecit ne nesciremus quam feliciter supra ζωφριον ex Arabico formavit; non impari felicitate pilaticia ex Oriente nobis nunc advehit. Vide tom. III de S. Cruce, 1, 13. Ubique autem scribendum πιατικιον, non ἀπιατικιον, sceptri genus, quod palatini certi gerebant quemadmodum alii multi τὸ δικαντικιον, supra l. 2, c. 6. GRETS.

Ib. [Ἀρχοτόπουλον ἀσκεπές. Gregoras ad Historiæ calcem: Περὶ γε μὴν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς καλύπτρας, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ἔθος τοὺς μὲν χρόνῳ προβεβηκότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆσθαι καλύπτραις πυραμίδος μὲν ἔχουσαις σχῆμα, σφηρικοῖς δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκάστῳ ἀξίωμα καλυπτομένας, ὅσοι δ' ἐν ἡλικίᾳ, τούτους δὲ πάντα;

καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλὴν. Subdit A Andronici Junioris ætate pileorum quæ luberet acceptam a proceribus formam, juvenes vero etiam tecto capite palatium frequentasse.

P. 53. [Προσφόρους λέγοντες στίχους. Versus ut celebratæ festivitati congruos, ita simul proprias imperatoris laudes et subditorum in 294 illum vota capientes. Quorundam hujusmodi sensum acerbiorē in imperatorem Nicephorū motus bile retulit in sua legatione Luitprandus. Leo Grammaticus aut quisvis alius in Leone Armenio: Ὑπὸ πάντων ἐδοξάζοντο, καὶ οἱ δῆμοι ἐμίλειαν ποιήματα καθ' ἑκάστον ἔχον πρὸς εὐφημίαν αὐτῶν πάσαν ἡδονὴν κολακίαις παρέχοντα. Observa musicos tonos a Græcis octo numerari, et ad singulorum inflexionem poetica opuscula referuntur decantata. Vide, si tanti est, Euchologium nostrum v. ἤχος.

Ibid. [Ἡ εὐφημία τῶν ὀνομάτων. Pronuntiationis eorum nominibus nuncupantur vota, quorum forme hæc est ex Euchologio et aliis: Ὑπὲρ τῶν εὐσεβειστάτων θεοσεβῶν καὶ φιλοχριστῶν βασιλέων ἡμῶν Ἀνδρονίκου καὶ Μιχαὴλ τοῦ Κυρίου δεσπότημεν. Et τῶν εὐσεβειστάτων καὶ φιλοχριστῶν δεσπότη ἡμῶν Ἀνδρονίκῳ πολλὰ τὰ ἔτη. Anna de se ipsa l. 6: Κἀγὼ εὐφημισθῆμι ἐμελλόν. Κωνσταντῖνον καὶ Ἄναν ἐν ταυτῶ ἐξεφώνουν ἐν τοῖς εὐφημίαις καιροῖς οἱ τῆς εὐφημίας προσεξάρχοντες. GOAR.]

P. 54. Διὰ σιτανίων vel σιταρίων. Ex sericis filis. Nam Italica seta est sericum, unde nuperi Græci suum *sitanium* seu *setanium* proceperunt; nisi quis malit a Latino *seta* deducere; quasi pilaticia illa de setis suspensa fuerint. Germani chordas seu fides vocant *kaiten*, aperte a *seta*. Sed Glossarium v. σιτάνιον et v. γαιτάνιον putat legendum rescribendumque διὰ γαιτάνιον, ex *cingulis* seu *zonis*: nam γαιτάνιον est cingulum. Non assentior: facerem, si crisis hæc aliquo ms. exemplari adjuvaretur. GRETS.

[Hallucinatio oculi σιτανίων, εἰτανίων vice, prout habent Regia, legentis. Sunt autem εἰτάνια, a vulgi quibusdam γαιτάνια, ab aliis γαθάνια pronuntiatā, ornatiores *ritta* sive *tæniola*, vestium laciniis ad iuvicem colligandis vel componendis nodis, et ad ornatum assutæ, vel denique ut ex iis aliud ad decorem pendeat.

Ibid. [Παλαμῶν. Quatuor manus digitorum mensura. GOAR.]

CAPUT II.

Observationes et explicationes in caput 7, quod est de mensa imperatoris.

P. 55. Faustas acclamationes suaviter ridet Græcorum haud summus amicus Luitprandus. GRETS.

Ibid. [Ὅσοι φοροῦσι. Habes illos distincte enumeratos notis, c. 3.

Ib. [Ὀπίκει. Recentior phrasis, qua virum honore vel cultu dignum aliquid facere vel dicere exprimit. Ὀπίκει ὁ βασιλεὺς non *jubet*, sed *dicit* vel *facit imperator*.

P. 56. [Προσκυνοῦσι. Pro muneris more certum cultum imperatori palatini proceres exhibuere. Phranzi in logothetam clam instituto dicit imperator apud Pontanum interpretem: *Tu magnus logotheta esto: tantum ne me pro more officii tui adores*. GOAR.]

Ib. Potestatus, ab Italico *potesta*, et hoc a Latino *potestas*, significat præfectum seu præsidem seu prætorem, qualis et iste Genuensium erat.

Prolixa quidem, at huic loco congrua Gregoræ narratio, quam 295 habet 4, 9. Singulis diebus Dominicis ad imperatorem colendum Genuenses Venetosque in palatium convenisse testatur Cantacuzenus 1, 12. De Pisanis CP. habitantibus iterum B serino sit a Niceta Alexii tertii l. 3.

Ib. v. 19. Colicium seu collicium, idem quod κόλλις et κόλλαθος, nempe genus quoddam panis rotundi, ut inquit Junius, et delicati. GRETS.

[Κολίκιον panis rotundus ac in coronæ modum contortus. GOAR.]

P. 57. Κόνσουλός ex Latino *consul*. Ita vocabatur qui Pisanis CPoll præerat. Eodem nomine Anconitani suum præfectum salutabant. Et hodie Tripoll Alexandriæ Cairi seu Memphi mercatores et negotiatores Gallici suos habent consules.

Ib. *Virgo hodie*. Contacium hoc fecit Romanus melodus contaciorum auctor, et exstat in Menæd 25 Decembris. Integrum ita habet:

Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίπτει,
καὶ ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει.
Ἄγγελοι μετὰ ποιμένων δοξολογοῦσι,
Μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρων ὁδοιποροῦσι.
Δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων
θεός.

P. 58. Μίνσος; a Latino *missus*. *Ferculum* verit, quia *missus* non sunt Latinis singula fercula, sed ferculorum quamplurium illatio et appositio. Hic autem singulis singula tradebantur fercula, non integri *missus*. GRETS.

[Joannes Citri in Respons. Juris GR. l. 5: Μίνσον τὸ καθ' Ἑλληνας μὲν τὸ κανοῦν δηλοῖ, κατὰ δὲ τὴν Ἱταλίαν γλῶσσαν τὸ πεπραγμένον τοῖς ὀφιοποιεῖς ἰδεσθόν. Κατὰ τοῦτο γὰρ τὰ ἐν ταῖς τραπέζαις ἐφαπλούμενα ὀθόνια μινσάλια λέγονται, οἷα πρὸς κόσμον τῆς τραπέζης καὶ τῶν μίνσων τιθέμενα. Quam oripare porro μίνσους sive fercula e sua mensa distribuere Isaacius Angelus, declarat Nicetas p. 579 GOAR.]

Ib. Βρύσος vel βρύση fons est, a βρύω quod est *scaturio*. Hinc βρύσις, quasi dicas *scaturitio*. GRETS.

[Βρύσην dicunt communis *fontem*. Glossæ Græcobarb. Ἀργύρου κρηναὶ λαλοῦσιν, ἤγουν αἱ βρύσαι τοῦ ἀσημίου λαλοῦσιν. Curopalates refert locum Βασιλακίου βρύσην dictum, ubi ab effossis Basilacii oculis sanguinis *fontes* eruperunt. GOAR.]

Ib. Μετὰ τὸ δεῖπνον. Post *cenam*, melius quam post prandium, ut Junius, quia *mensa illa vere*

cœna erat: erat enim jejuniū vigiliæ Nativitatis Domini.

P. 59. *Postero die.* Hactenus percensuit Codinus quid in vigilia natiuitatis fieri consueverit: nunc quid in ipso festo agatur, exponit. GRETS.

Ib. [Τὴν τεσσαρακοστήν. Christi natalitia severiori jejuniō quadraginta diebus protracto monasticæ leges et pia quorundam devotio præveniunt. Jejuniū illud σαραντάμερον vulgus, correctior lingua τεσσαραυθήμερον vocat. Τεσσαρακοστήν observo ab auctore nuncupari: at nude et omnino jejune, ut hujus abstinentiæ temporis ab alio Paschalia solemnia 296 præcedente, et ἀγία καὶ μεγάλη τεσσαρακοστή dicto, discrimen assignet. GOAR.]

Ib. Græci non tantum ante Pascha sed et ante alia festa præcipua, ut est Natalis Domini, quadragessimam præmittēbant, sed quadragessimam non re, sed solo nomine, utpote jejuniō paucis diebus circumscripto. Id discēs ex Balsamone, qui in responso ad 53 quæstionem Marci patriarchæ Alexandrini ita scribit: *Nos defendimus jejunia necessario præcetera hæc quatuor festa, nimirum festum sanctorum apostolorum, Natalis Christi, transformationis Christi et Dei nostri, et obdormitionis sanctæ Deiparæ, sed tantum septem dierum. Unum enim est quadraginta dierum jejuniū sancti et magni Paschatis. Quod si quis plus quam septem diebus circa festum sanctorum apostolorum et festum natalis Christi jejuset, seu sponte seu ordinis sui regula impulsus, non vituperabitur. Quomodo autem et propter quid ante unumquodque horum quatuor festorum jejunare debeamus, declaratum in synodali decisione de eo a nobis facta. Qui igitur non jejunt ante unumquodque horum quatuor festorum, sine ulla omnino excusatione magnis emendabuntur pœnis. Eadem tradit Balsamon in responsis ad interrogationes quorundam monachorum, quæ exstant post Nomocanonem Photii.*

Græci quiritabantur hæc jejunia a Latinis non observari, ac proinde hæc etiam ex parte cum iisdem concordiam iniri non posse. *Instituta et mores omnes diversa omnino sunt, inquit Marcus Ephesius, jejunia et ritus ecclesiastici et similia. Quæ ergo hic unio, ubi nullum patens ac manifestum apparet signum? Et quomodo unii sunt, qui sua retinere volunt? Hac enim lege suum ad unionem præbuere assensum, quamvis a Patrum traditionibus desciverint.* Respondet Gregorius protosyncellus in apologia pro concilio Florentino, quæ exstat ad calcem ejusdem Florentini concilii in edit. Romana Græco-Latina: *Nescit ergo, ut plane videtur, eximius hic vir varios in hac etiam magna urbe Cpolitana servari mores, jejuniorumque ac rituum ecclesiasticorum esse diversitates. Namque ante Christi Natalem sunt qui ordiuntur jejuniū ex die 15 Novembris, alii ex die 6 Decembris, alii ex 20; ad honorem quoque Ascensionis Christi quidam jejunare incipiunt ex Kalendis Maii, et alia ab aliis jejunia observantur.*

PATROL. GR. CLVII.

Nam et ipso sanctæ ac magnæ Quadragesimæ tempore diebus Sabbati ac Dominicæ multi vescuntur piscibus, aliis quoque alii diebus; sunt etiam qui iis omnino se abstinent. Quid ergo? dicemusne illos fide etiam inter se dissidere? In ritibus quoque ecclesiasticis consuetudo est varia: nam Cpolitana major ecclesia in celebrandis officiis alio more utitur, alio vero majora monasteria, alio minora ad quietem accommodata, denique alio sacerdotum sæcularium ecclesiæ. Quin et Tabennesiotæ in uno eodemque cœnobio varios jejunandi psallendique modos habebant, aliis per biduum jejunantibus, aliis per hebdomadam, et his quidem ad vesperam, illis vero de media nocte sacros hymnos canentibus; quod fiebat etiam in monasterio Acæmetorum. Subdit Gregorius: 297

B Miram porro fuerit cur iste vir et linguæ diversitatem et varium indumentorum genus vitio non verterit; aut quod illi flectant genua cum adorant et orant, servantes morem antiquitatis, nos vero minime.

Porro qui Natali integrum quadragessimam præmittēbant, ii auspicabantur a 14 die Novembris, ut monachi, quos ad hoc peculiaris regula obligabat. *Monachi, inquit Balsamon, qui suarum foundationum constitutionibus coguntur amplius jejunare, scilicet a festo Omnium sanctorum et a 14 mensis Novembris, vel inviti cogentur sequi statuta suarum foundationum, quoniam hoc est canonicum et salutare; quemadmodum et laici, qui sua sponte ita jejunt, laude et gratiarum actione digni habebuntur.*

C Quod dicit de festo Omnium sanctorum, id referendum est ad jejuniū ante festum omnium apostolorum, quod Græci celebrant ultimo die Junii, cujus principium erat festum Omnium sanctorum, quod Græci celebrant prima Dominica post Pentecosten: cum autem Pentecoste sit festum mobile, necessario etiam festum Omnium sanctorum est festum mobile apud Græcos, nunc in Maio, nunc in Junio occurrens. Quo fit ut jejuniū illud ante apostolorum festum etiam apud monachos aliquando brevius, aliquando longius fuerit: brevius, si Pentecoste in Junium incidisset, longius, si in Maium. Vide Typicum Sabæ.

Observandum et hoc, Græcos commemorationem omnium fidelium defunctorum agere feria quinta ante Pentecosten, ut constat ex libro rituali Nicephori, qui Pentecostarium inscribitur. GRETS.

Ibid. [Ἀπόκρεων, carnisprivium, celebrius unum habent Græci, Dominica sexagesimæ, et κρεωφάγῳν *carnivororum*, si ita proferre liceat, diem solemnem Paschatis festo. Ut vero sacris mysteriis corporis et sanguinis Christi participaturi jejuniū septem vel quinque saltem dierum præmittere lege jam olim posita usuque memoriam omnem prævertente recepto tenentur, ita non unum ἀπόκρεων vel κρεωφάγῳν diem per annum, sed quatuor, more magis usitato numerant. Celebratur hic natalium et resurrectionis Christi, tum dormitionis Deiparæ festo, ille quoties jejuniū ante memorata solemnia, ob securam communionem, auspicantur. Tomus

unionis inter Constantinum Porphyrogenitam et A
ejus socerum Romanum Juris GR I. II : Τρις τοῦ
ἐνιαυτοῦ ἀξιωθῆσεται τῆς ἀπολαύσεως τῶν θείων
μυστηρίων, ἀπαξ μὲν ἐν τῇ σωτηριώδει τοῦ Θεοῦ
καὶ Σωτήρος ἡμῶν ἀναστάσει, δεύτερον ἐν τῇ κοιμή-
σει τῆς ἀχράντου δεσποίνης Θεοτόκου, καὶ τρίτον ἐν
τῇ γενεθλίῳ ἡμέρᾳ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ ἐν ταύταις
προηγεῖσθαι νηστειαν. Hinc percipis cur carnes
post jejunium delibaturi πασχάζειν se dicant,
quod communione, quæ verum pascha est, præmissa
corpus etiam paschali cibo reficere aggrediantur.
De Græcorum jejunio uberius est dissertatio nostra
ad Euchologica, in qua jejunium apostolorum, de quo
Gretserus hic, quodque minus frequentata eo die
communione parum observatur, includimus, Trans-
figurationis porro, quod memorat Balsamon, apud B
Gretserum, jam antiquatum est, vel certe quinde-
nis ante Deiparæ dormitionem carnis comestione
diebus orbatis comprehenditur. GOAR.]

P. 60. *Ad circumstationem.* Cujus imaginem vide
depictam a Corippo poeta Africano de laudibus
Justinii III, 158 — 169.

Integrum idiomelon exstat in Menæo 25 Decembris
ei ascribitur Joanni monacho.

298 Μάγοι Περσῶν βασιλεῖς, ἐπιγρότους σα-
[φῶς
Τὸν ἐπὶ γῆς τεχθέντα βασιλέα οὐράνιον,
Ἰπὸ λαμπροῦ ἀστέρου ἐλκόμενοι ἔρθασαν ἐν
[Βηθλεὲμ,
Δώρα προσφέροντες ἔγκριτα, χρυσόν καὶ λίβα-
[ρον καὶ σμύρναν.
Καὶ κροῖοντες προσεκύνησαν Ἰδὸν γῆρ ἐν τῷ
Σπηλαίῳ βρέφος κείμενον τὸν ἀχρονον.

Est autem idiomelon proprii festi canticum.
Idiomela ubique in libris ritualibus Græcorum
obvia sunt. Inepte Junius hic scribit ἰδιώμελον per
ω, infra ἰδιώμελον per ο μικρόν, ut originis et
compositionis ratio postulat; planumque sit ex Menæis,
ubi nulla ἰδιώμελα, nisi forsitan errore typographico,
sed mera ἰδιώμελα reperies. GRÆTS.

Ib. [Ἰδιώμελον canticum seriae proprium, ait Meur-
sius. Verum ἰδιομελωδεῖ, sibi ipsi cantat, quia
solus se audit. Est itaque proprii cantus modulus,
qui nimirum proprio ac privato modulandi genere
occinitur, hacque ratione τροπαρίῳ ad alterius
cantum inflectendo opponitur. Vide, si quid mereantur,
Euchologica. GOAR.]

P. 62. *Fercula humi posita.* Junius nobis persua-
dere contendit ponere fercula ἐπ' ἐδάφους, id est
humi, idem esse quod ponere super mensam, quia
mensa est etiam ἐδαφος seu solum seu sustentaculum.
An vigilans ista scripserit Junius equidem
dubito, cum Codinus expresse dicat domesticos τοῦ
δομestikίου μίνους κειμένους ἐπ' ἐδάφους, *humi*
vel in pavimento positos, ex solo levasse in men-
sam imperatoris, et hujus faciendi tunc tantum et
alias nunquam potestatem habuisse. An quod jam
est in mensa, dicitur levari in mensam? et supra,
domestici isti τιθέσθαι τοὺς μίνους ἐπ' ἐδάφους.

In quo Calepino reperit Junius ἐδαφος esse vel si-
gnificare mensam?

Ib. Τὸ μινσάλιον, *parpa mensæ.* Citrius in Respon-
sis : Καὶ τὰ ἐν ταῖς τραπέζαις ἐφαπλούμενα δόονια
μινσάλια λέγονται, ὅσα πρὸς κόσμον τῆς τραπέζης
καὶ τῶν μίνων τιθέμενα.

P. 65. Pro ἰσοπέδιον reponendum est σουπέδιον
suppedium, scabellum pedum, usurpatum a Niceta
Choniote et ab aliis, ut docet Meursius in Lexico.
Scribitur etiam σωπέδιον et συπέδιον. GRÆTS.

Ibid. [Miror cur non primam et germanam lec-
tionem ἰσοπέδιον reliquerit Gretserus. An non
Græcos auctores Græcis potius quam Latinis par
est uti vocibus? Σουπέδιον vero Latina, ἰσοπέδιον
vel εἰσοπέδιον Græca vox est, quam communi con-
sensu tuentur Regii codices. Utramlibet vero sequa-
ris, *suppedium* sive *scabellum pedum* interpretabere,
cujus vice σκιμποδίσχον et ποδῶν θρανίδα scripsit cor-
rectior Nicetas in Alexio II et Isaacio Angelo, in CP.
nimirum statu. Prior locus est ἐπὶ τινος μετεώρου
σκιμποδίσχου κατὰ τὸν Μάκρωνα παρρυμφάντος στάς
αὐτός : cujus alia lectio reponit ἐπὶ τινος μετεώρου
σουπέδιου. Alius τὰ δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων θεία
εἰκάζματα εἰς ἕδρας καὶ ποδῶν θρανίδα; παρήγον ;
substituit alia εἰκάζματα εἰς ποδαρούλια καὶ σουπ-
πέδια κατεσχεύαζον. Σωπέδιον et σοπέδιον legit
adhuc Meursius hoc eodem verbo, quæ Græcam,
ut asserui, lectionem ἰσοπέδιον confirmant. GOAR.]

Ib. Panagiarum et panagia. Illud erat scutella in
qua panagia asserbatur. Quid vero hæc? Mira
Junius. Ait panagiam esse 299 vocam barbaram ex
Latino panis et Græco ἕγιος, significare panem a
sacerdotibus consecratum ; ejus usum a Gallis in
Græciam importatam esse : Gallorum enim more
panem a sacerdotibus consecrari, cujus frustra dili-
genter asservent. Eadem ferme Meursius, saltem
quod ad consecrationem attinet, qui dicit panagiam
esse panem consecratum a sacerdotibus. Crederem
hæc vera esse, nisi ipsi Græci ab assensu me
prohiberent. Est enim panagia vox Græca a d.
Virginis epitheto ob visionem quamdam divinitus
oblatam ad panem translata ; nec consecratur
panagia a sacerdotibus, sed alia quadam ratione
cælestis benedictionis plena esse creditur ; nec a

D Gallis venit ad Græcos, sed ab apostolis. Quæ om-
nia ex Græcorum Horologio clara testataque sunt
ubi hæc de panagia habentur, præfixo tali titulo :
Περὶ τῆς ὑψώσεως τῆς παναγίας, ὅπως γέγονε,
καὶ διὰ τί. Μετὰ τὴν τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ φρικτὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν τοῦ ἁγίου
Πνεύματος κάθοδον, καὶ ἕως τοῦ μερισμοῦ τῶν
ἁγίων ἀποστόλων διὰ τὸ κήρυγμα, ἦσαν πάντες ; εἰ
ἀπόστολοι ὁμοθυμαδὸν, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐν τῷ
ἀρίστῳ ἀνακεκλιμένοι, ἀφιέντες κενὸν τόπον, ἐν
τούτῳ προσκεφάλαιον ἐτίθεισαν καὶ ἐπὶ τῷ προσκε-
φαλαίῳ τμήμα ἄρτου, ἐξ οὗ ἦσθιον εἰς μοῖραν
Χριστοῦ ; μετὰ δὲ τὸ ἄριστον ἀνιστάμενοι καὶ εὐ-
χαριστοῦντες ἐλάμβανον τὸ τμήμα τοῦ ἄρτου, ἃ εἰς
τὴν τοῦ Κυρίου ἐπιπέκλητο μοῖραν. Τοῦτο δὲ ὑψώθη-

τες ελαγον · Δόξα σοι, ó Θεός ήμῶν, δόξα σοι, δόξα Πατρι καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἢ καὶ ἀντὶ τοῦ μέγα τὸ ἄνομα, τὸ Χριστὸς ἀνέστη, ἕως τῆς ἀναλήψεως. Ἔχετε δὲ μέγα τὸ ἄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθει μοι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐτελεῖτο οὕτως, ἐποίησε δὲ τοῦτο ἕκαστος αὐτῶν ἔνθα ἔτυχε μέχρι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ὅτε δὲ τὴν παγκόσμιον σὺναξιν διὰ νεφελῶν ἐποίησαντο διὰ τὴν τῆς Θεοτόκου δεσπολνῆς μεταστάσιν, τὰ εἰκότα τελείσαντες μετὰ τὴν ταρῆν αὐτῆς, δηλονότι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, παραμυθίαν ποιούμενοι καὶ μετὰ τὸ ἄριστον ἀναστάντες, τὸ τμήμα τοῦ ἄρτου τοῦ εἰς ἄνομα κειμένου Χριστοῦ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀνυψώσιντες, καὶ τὸ μέγα τὸ ἄνομα προσειπόντες, ὧ θαύματος παραδόξου, ἢ νεκρὰ ὡσπερ ζῶσα, μετὰ νεφέλης καὶ φωτοποιῶν ἀγγέλων παρισταμένων αὐτῇ, ἐπὶ τῷ ἄετι ἐπιφαίνονται, ἢ Χαίρετε, ἢ λέγουσα, ἢ ὅτι μεθ' ὧμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἢ τοῦτο ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ χαροποιῶν αὐτοῖς ἐπιδοῦσα. Οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ θαύματος ἐκπλαγύντες, ἀντὶ τοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἢ Παναγία Θεοτόκε βοήθει ἡμῖν, ἢ ἀνεκραύγασαν. Ἐτα τῷ τάφῳ προσελθόντες, καὶ μὴ εὐρόντες τὸ πανάγιον αὐτῆς σῶμα, ἐπίστησαν ἀληθῶς ὅτι σύσσωμος ζῶσα τριήμερος ὡς ὁ Υἱὸς αὐτῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστῆσα καὶ μεταστῆσα εἰς οὐρανὸς μεταβίβηκεν, σὺν Χριστῷ βασιλεύουσα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

Ex his lucem dare licebit Curopalatæ, cum explicent quidnam *panagia* fuerit, unde hoc nomen accepit, quomodo exaltari et quando quibusve

verbis consueverit. A sanctissimæ ergo Virginis epitheto, quod est *panagia*, venit panis qui Christo asservari solebat, 300 quemque postea religiose particulatim comedebant, venit, inquam, *panagiæ* nomen. Transit autem *panagia* etiam ad posteriores Græcos. GRETS.

[Dei Genitricem, ceu ex omni parte sanctam et sanctorum omnium sanctissimam, ἀντονομαστικῶς Græcia *παναγίαν* ex more nuncupat. Buccellam quoque panis certo ritu in mensæ sine comedendam eodem nomine *παναγίαν* religiosior vocat usus: vas autem in quo reconditur vel e quo promitur panis hujusmodi; *παναγιάριον*. Imperator in aula, monachi in monasteriis, vulgus in ecclesiis vel in domibus ritum hunc perficiunt: qua ratione expleat imperator, communis auctor noster in sequentiibus. Monachos ea se devotione exercentes describit eruditissimus Allatius De lib. Eccl. Græc. dissertat. 1, his verbis: « Quis sit Græcorum iste ritus paucis expediam, ut qui tot nugas in medium proferunt, jam desinant ineptire. Antequam monachi in mensam procedant, cui id onus incumbit (illi ἐφημέριον vocant), in disco sive scutella (illi nuncupant *παναγιάριον*) acceptum panem ad instar crucis in quatuor dividit partes æquales, ex angulo interiori panis abscindit frustum cultro circumiens, adeo ut ex una parte anguli acuminatus sit, ex altero circulari figura trigonus imperfectus appareat; et sic excisum suo loco una cum reliquo

A pane simul unito relinquit. Panem sic accommodatum alia parte disci cooperit. Ita enim discus ille comparatur cardine ex una parte cum superioris partis oculo colligatus, ut modo capsarum includatur, sin minus velo. Et sic apponit in mensa, in qua solus abbas vel proegumenus, qui scilicet abbatis munero antea defunctus fuerat, vel qui abbatis, dum ille abest, locum tenet, et *δικατον* appellant, assidet. Finito prandio et signo dato in contio (ita ipsi vocant campanulam ex ære fabrefactam) omnes assurgunt, et conceptis precibus discum illum cum pane, qui *παναγία* est, ephemerius sustollit. Postmodum reserato *panagiario*, et frusto illo e pane exciso converso ut mica nuda superior sit, præsentat abbat, qui extremis digitis miculam arripit et ori impositam absumit; deinde aliis monachis servatò ordine offertur, qui eodem modo miculam ex *panagiario* auferunt et comedunt. Tum abbas vinum calici infusum bibit, quem omnes sequuntur; et gratis Deo actis discedunt. Et hic est modus exaltandi *panagiam*, quamvis alii alio quoque modo præparent. Nam sæculares cum solemnī convivio cives excipiant, post mensam, in dexteram adolescentuli, ex clero lamen, paululum contractam et volæ sinistræ impositam ex pane præparant, et conceptis precibus sacerdos ibi astans primus micam accipit, postea aliis adolescentens suggerit; quod remanet ipse in manibus maxima cum veneratione consumit. Hæc ille; qui cum alio quoque modo præparari consentiat, quem ipse observatum probavi, accepta viri amicissimi venia, subjungam. Remota mensa e fratrum cœtu affuit, qui plios pœnitentia præmissa, hoc est corporis incurvatione veneratus, dixit: Ἐλλογείτε, Πατέρες ἄγιοι, συγχωρήσατέ μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Cunctis Ὁ Θεός συγχωρήσῃ, respondentibus, imaginem B. Virginis in muro positam adorans ac thure suffumigans, vicinam imagini panem in disco repositum extremis aufert digitis et in omnium conspectu elevat, dicens μέγα τὸ ἄνομα. Subjungere cuncti τῆς ἁγίας Τριάδος. Ille *παναγία Θεοτόκε*, βοήθει ἡμῖν. Respondent alii ταῖς αὐτῆς προσελαῖς ὁ Θεός ἐλέησον καὶ σῶσον ἡμᾶς. Mox omnibus accenso thure expiatis, *τραπεζᾶρου refectorarii* obsequio buccellam divisam omnes consumpsere; et commune poculum *Deiparæ* nomine benedictum devotius exhausere. Unde ritum hunc processisse affirmant Græci, ex ipsorum sententia librisque retulit Gretserus: nos preces adjungendas exposuimus in *Euchologio*, quibus expositionem omnem et mysticum sensum, tum precibus tum ritu conclusum, abunde subjungimus ex Symeonis Thessalonicensis scriptis. GOAR.]

P. 63. Τὸ τοῦ οἰνοχέτου φέρεται σκδυτέλιον. Inepte Junius 301 *vinariæ capidis scutellam*. Nam *οἰνοχέτον* est hic ipsa cella *vinariæ*, cujus promus condus erat *pincerna*. Cellæ ergo *vinariæ* scutellam ferebat, seu scutellam quæ asservabatur in cella *vinaria*. Forte legendum est *οἰνοχέτον*. GRETS.

Ibid. *Σκουρέλιον*. [Discum illum vel patinam interpretor, in qua vinum et aqua propinantur, quæque bibentis mento ad honorem supponitur; εἰνοχέρον vero, cujus est hæc patina, nusquam mihi sonat cellam vinariam, sed cyathum quo vinum et aqua offeruntur haurienda. GOAR.]

Ib. *Granatza*. Hic Junius iterum totus fit Syrus, ut et paulo post in voce lapatza. Forte vestis hæc confecta erat ex illa tela pretiosa, auro interstincta, quam Itali granitum vocant, ut est l. in De canonizatione S. Didaci, c. 20. GREYS.

Ibid. [*Γραντζα*. De qua Bullengerus. Vestis Cpolitani imperatoris granatza dicta, reliquorum principum lapatza, granatza quidem quasi laxa et fluentibus manicis trabea et vestis nitens, ex duabus vocibus Syris charana tzach : contra lapatza, pro lappa tzach, constricta trabea, quia manicæ erant strictæ et in zonam impactæ. Granatzam refert ejusmodi grandioris nummi effigies, quæ apud Creterum tomo III De cruce, fol. 92, visitur. GOAR.]

Quærat quis, num imperator solus mensæ assederit. Respondeo ordinariè assedissem solum, adhibuisse tamen aliquando etiam alios, ut Augustam, filios, principes aulæ, quin et legatos variarum gentium, ut constat ex legatione Luitprandi ad Nicephorum Phocam. Mensam imperatoris, qualis præcipue festis diebus esse solet, graphice describit Luitprandus, testis oculatus, l. vi Rerum per orbem gestarum c 3 : *Est domus, inquit, juxta Hippodromum, aqulonem versus, mitræ et altitudinis et pulchritudinis, quæ decanæ cubita vocatur. Quod nomen non ab re, sed ex apparentibus causis sortita est ; δέξα enim Græce, Latine decem, έννέα novem ; cubita aut a cubando inclinata vel curvata dicere possumus. Hoc autem ideo, quoniam quidem 19 mensæ in ea quæ secundum carnem est D. N. Jesu Christi nativitate apponuntur. In quibus imperator pariter et convivæ non sedendo, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulantur. Quibus in diebus non argenteis, sed tantum aureis vasis ministratur. Post cibum autem aureis vasis tribus sunt poma delata, quæ ob immensum pondus non hominum manibus, sed purpura lectis vehiculis sunt allata. Apponuntur autem duo hoc modo : in mensa per foramina laquearis tres sunt funes, pellibus deauratis tecti, cum annulis aureis depositi, qui ansis, quæ in scutulis (lege scutellis) prominent impositi, adjuvantibus inferius quatuor aut eo amplius hominibus, per vertibile, quod supra laquearium est, ergalium in mensam subvehuntur, eodemque modo deponuntur. Hæc Luitprandus : sed pro cubita lege accubita. Zonaras in illud canonis Trullani 74 ἀκούβιτα στρωνώειν : ἢ τε λέξις τῶν ἀκούβιτων τῶν Ἀπείνων ἐστίν (ἀκούβιτω γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ ἀναπίπτω), σημαίνει στρώμας ἡρμένως εἰς ὕψος καὶ μαλακά. Αὐταὶ δὲ τροφῆς καὶ μαλακίας εἰσὶν. Ejusdem palatii, quod a 19 accubitis seu lectis triclinariibus nomen invenit, meminit Paulus Diaconus 302 in Leone : Silentium contra sanctas ac venerabiles celebravit æonas in tri-*

bunali 19 accubituum. idem : In crastino Sabbato sancto exivit imperator in tribunalibus 19 accubituum. Colinus lib. De origin. Cp. : Καὶ τὰ δέξα έννέα ἀκούβιτα καὶ τὸ στέφηνον καὶ τὸν γάβν τοῦ ἁγίου Στεφάνου.

Idem Luitprandus, vi, 2, de alio palatio Magnaura dicto : *Est Cpoli domus palatio contigua miræ magnitudinis ac pulchritudinis, quæ a Græcis ρ loco λ posita Meganra, quasi magna aura pro aula dici ut. Hanc itaque Constantinus, tum ob Hispanorum nuntios, qui tunc noviter eo venerant, tum ob me et Liutesfredum, hoc modo parari jussit. Ærea, sed deaurata quædam arbor ante imperatoris oculos stabat, cujus ramos itidem æreos diversi generis deaurataque volucres replebant, quæ secundum species suas diversarum avium voces emittebant. In primis vero solium hujusmodi erat arte compositum, ut in momento humile, excelsis modo, quam mox videretur sublimis. Sed sedile, quod erat immensæ magnitudinis, incertum utrum ærei an lignei, veram auro tecti leones quasi custodiebant. In hac igitur duorum eunuchorum humeris incumbens ante imperatoris præsentiam sum deductus. Cumque in adventu meo leones rugitum emitterent, aves secundum species suas perstreperent, nullo sum terrore, nulla admiratione commotus, quoniam quidem ex his omnibus eos qui bene noverant fueram percontatus. Tertio itaque imperatorem pronus adorans caput sustuli, et quem prius moderata mensura a terra elevatum sedere vidi, mox alii indutum vestibus penes domus laquear sedere prospexi. Quod qualiter feret, cogitare non potui, nisi forte eo sit subvectus ergalio quo torcularium arbores subvehuntur. Per se autem nihil locutus, quoniam et si vellet, intercapedo maxima indecorum faceret, de vita Berengarij et sospitate per logothetam est percontatus.*

Erat Cpoli aliud palatium, cui πορφύρα seu purpura nomen, parturientibus et parientibus imperatricibus destinatum. Anna Commena l. vi Alexiadis : Alexius Comnenus domum reversus τὴν βασιλῆα κατὰ τὸ ἀφωρισμένον πάλαι ταῖς τικτοῦσαι τῶν βασιλῆων οἰκημα ἐπὶ ταῖς ὠδίαις εὐρήξει. Πορφύραν τοῦτε ἀνέκαθεν ὀνομάζουσιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν πορφυρογεννητῶν ὄνομα εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμε. Luitprandus, 1, 2 : *Porphyrogenitum non in purpura, sed in domo quæ Porphyra dicitur, natum appello. Et quoniam res processit in medium, quod de hujus Porphyrogeniti generi audivimus, proferamus. Constantinus imperator Augustus, ex cujus nomine Cpolis est sortita vocabulum civitas, domum istam aedificari jussit, cui Porphyra nomen imposuit, voluitque successurum nobilitatis suæ sobolem istic in lucem prodire, quatenus qui suo ex stemmate nascerentur, luculenta hac appellatione Porphyrogeniti appellarentur. Alii porphyrogenitos dietes censeant, quod patre imperatore et purpura imperiali convestito nati essent. Ita Zonaras in Constantino Duca : Imperium reliquit tribus filiis suis, quos sustulit ex Eugenia conjuge sua, Michælem quidem et Andronicum, quando adhuc privata uxor*

dacebat, **303** Constantinum vero cum jam imperaret, ipsaque etiam Eugenia ad Augustæ honorem erecta. Hinc iste solus erat porphyrogenitus, quem statim etiam ante alios imperatoris insignibus exornavit. GRETS.

CAPUT III.

Observationes in caput 8, quod est de Epiphania Domini.

P. 64. Festum Epiphaniæ, hoc est apparitionis, dicitur singulari numero ἡ ἐπιφάνεια, plurali numero et genere neutro τὰ ἐπιφάνεια, quin et τὰ ἐπιφάνεια. Aliquando τὰ θεοφάνεια, quia Deus apparuit. Tribuitur hoc nomen huic festo 1) quia Dominus eo die magis se manifestavit, 2) quia apparuit hominibus, quando baptismum eo die in Jordane a Joanne suscepit, 3) quod eo die Christus mutata aqua in vinum hominibus se manifestavit in nuptiis Canæ Galilææ. Latina Ecclesia omnes has causas hujus diei sequitur, ut patet ex Breviario Romano. Græci festum hoc colunt potissime ob secundam causam: nam apparitionem magis factam celebrant in isto natalis Christi festo, 25 Decembris, ut patet ex Menæis. S. Chrysostomus, Hom. de baptismo Christi: *Quam ob causam hæc (solemnitas) ἐπιφάνεια, hoc est apparitio, appellatur? Quia nimirum non omnibus manifestus est redditus, cum partu est editus, sed cum est baptizatus: nam ad hunc usque diem vulgo erat ignotus. Nam incognitum eum fuisse vulgo, neque quisnam esset plerosque scivisse, constat ex istis Joannis Baptistæ verbis Joan. 1: « Medius vestrum stetit, quem vos nescitis. » Quid vero mirum, si alii non nossent, quando illum etiam ipse Baptista ad eum usque diem ignorabat? « Et ego nesciebam eum, » inquit. Latinos ob manifestationem magis factam hoc festum obire patet ex homitiis SS. Patrum, S. Augustini, S. Leonis, S. Maximi et aliorum. Patet idem ex Germanica appellatione hujus festi, quæ est Trium regum, *der heiligen drei könig tag*. Et legitur Evangelium S. Matthæi de adventu magorum. Nec aliter hæretici tam in quotidiano sermone quam in calendaris suis hoc festum nominant, quam *der heiligen drei könig-tag*. In le etiam liquet numerus magorum, *die heiligen drei könige*: non dicitur *die heiligen vier könige, die heiligen zween könige*.*

Morose admodum de regibus disserit Casaubonus in 2 Exercitat. Contra Barónium, et tandem eo venit ut regulos fuisse non diffiteatur, dummodo ita sentire vel non sentire unicuique sit liberum, neque articulus fidei inde cudatur. Quis pro articulo fidei hoc habet? Communis et est et fuit persuasio Udelium; a qua propter ratiunculas vel potius stultitias Calvinisticas discedere parum consultum aut expediens est.

304 Morosius adhuc grammaticatur idem Casaubonus de nomine festi Exercit. c. 15. Epiphaniam enim seu theophaniam potius competere nativitati Christi: tunc enim etiam ἐφάνη, apparuit, maxime pastoribus, etc. Veteres 6 Januarii celebrasse Natalem Domini, et ideo diem illum, ob natum scilicet

Christum, dictum epiphaniam seu theophaniam. Et adfert aliquot testimonia, quorum nullum est ad rem. Nemo negat theophaniæ seu epiphaniæ appellationem etiam nativitati tribui posse: tunc enim apparuit Dominus inter homines et pastores ad se traxit, etc., et in missa hujus festi legitur: *Apparuit gratia Salvatoris nostri*, etc. Sed videndum hic quid usus ecclesiasticus ferat; qui est et fuit ut absolute loquendo dies 6 Januarii diceretur Epiphania, idque propter tres causas initio dictas, etsi alii alias causas magis attendebant. Et pauci erant qui Natalem Domini celebrarent die 6 Januarii; et fere intra Ægyptum hæc consuetudo conscribatur, ut est apud Cassianum, Collat. 10, 2. Profert Casaubonus locum ex oratione Chrysostomi in Natalem Domini, tom. V, Savilliano, p. 511, ubi dicit *vix decimum annum agi, cum ecclesia, in qua hanc orationem dixit, festum natalis celebrare cæperit diemque nativitatis cognoverit*. Sed oratio hæc non est Chrysostomi. Patet 1) ex stylo, 2) quia Cpoli ante S. Chrysostomum festum nativitatis agebatur, ut patet ex oratione Nazianzeni in *Natalem Domini* et ex alia *in diem Luminum*. 3) Quia ipse auctor hujus homiliæ dicit natalem celebratum et cognitum fuisse a Thracia usque Gades. At Cpolis est in Thracia. Neque alia epiphaniæ fuit ratio 6 Januarii quam nunc sit, nisi apud paucos eosque fere Ægyptios, qui natalem Domini 6 Januarii obibant.

Appellatur eadem Epiphaniæ solemnitas *festum Luminum*, tum ob baptismum, tum quia Christiani diem hunc accensis cereis celebrare consueverunt. Ita Billius annot. ad orat. in sancta Luminia, et Baronius ad Martyrolog. Rom. 6 Jan. Sed existit cui hæc opinio Billiana et Baroniana non placeret tantam longe a vero avia. Quid est ergo festum Luminum si non epiphaniæ seu baptismi Christi? Respondet esse festum quo quotannis Christiani baptismatis a se suscepti memoriam recolant. Id probat ex oratione quadragesima Nazianzeni, quæ est in *sacrum baptismum*, ubi in ipso statim exordio ista leguntur: *Heri splendidum luminum diem celebravimus; salutem enim nostram lætitia prosequi conveniebat, ac multo quidem magis quam carnis arici dies eos quotannis celebrant quibus vel nati vel matrimonio juncti sunt, vel nomen acceperunt, vel certe inter juvenes censerit cæperunt, vel locum aliquem primo incoluerunt, vel quacunque demum alia de causa mortales festum diem agunt. Hodie de baptismo et beneficio hinc accepto ad nos manante disseremus*. Ex quibus verbis colligit *festum Luminum* nihil aliud fuisse quam baptismi ab imoquoque suscepti commemorationem. Sed persuasioni huic manifeste obstat in primis ipsemet Nazianzenus, qui festum Luminum aperte nominat festum baptismatis Christi seu epiphaniæ. **305** quando Christus in Jordane baptizatus mundo apparuit: sic enim ait: *Sanctus Luminum dies, ad quem pervenimus quemque hodie divino beneficio celebravimus, pro principio quidem Christi mei, hoc est veræ lucis, omnem hominem in mundum venien-*

tem illuminantis, baptismum habet, meam autem quoque purgationem operatur. Et post longam de baptismo Christi disputationem, hanc ad ipsam orationis calcem subinfert parænesin : *Nos autem hodie Christi baptismum honore completamur ac festum honeste celebremus, non ventris deliciis operam dantes, sed spiritualiter nos ipsos oblectantes.* Ita etiam Gregorium intellexit Nicetas scholiastes ejus. Quod idem ex inscriptione liquet, quæ est ista : *Εἰς τὰ ἄγια φῶτα τῶν ἐπιφανίων λόγος.* Idem planum sit ex ritualibus Græcorum libris, ubi προεὐρητιον τῶν φῶτων nihil est aliud quam profectum epiphaniæ seu apparitionis Christi ad Jordanem, quando in Jordane baptizatus est, ipsumque festum die sexto Januarii apud Græcos celebrari solitum appellatur ἑορτὴ τῶν φῶτων ; ejus appellationis ea est ratio, quia Christiani eo die in ecclesia et alibi faces, cereos, lucernas accendebant, ut ait Nicetas, in honorem baptizati Christi, qui vera lux est, et baptismi ab ipso instituti, qui et ipse φῶς καὶ φωτισμὸς nominatur, ut antea diximus.

Cæterum locus ex oratione de baptismo novæ illi opinioni nihil adjumenti affert : nam baptismum, quem Christus suscepit, vocat salutem nostram, quia, ut Patres loqui solent, Christus baptismo suo quas sanctificavit et nostræ salutis in baptismo suo procurandæ destinavit et salutiferas effecit. Quorcirca consentaneum esse ait Nazianzenus, ut sicut alii diem natalem suum, matrimonii et id genus alios quotannis celebrant, ita etiam salutem nostram, hoc est baptismum Christi, anniversaria panegyri celebremus.

Maneat ergo, festum Luminum esse festum epiphaniæ seu epiphaniarum, quando Dominus in Jordane baptizatus mundo apparuit et ut fortunatum sidus felicissime illuxit: hanc enim solam Domini epiphaniam seu apparitionem baptismo illustrem Græci solemnem habent, nec de apparitione magis facta mentionem ullam eo quidem die faciunt, cum Latini potissimum die sexto Januarii solemniter recolant epiphaniam seu manifestationem, qua Christus infans orientalibus magis sese patefecit ; tametsi nec illam penitus negligant quæ facta est ad Jordanem in baptismo, nec illam quæ contigit in nuptiis in Cana Galilææ, quando primum signum fecit. Hinc canit Ecclesia : *Tribus miraculis ornatam diem sanctum colimus.* Et octava epiphaniæ potissimum apparitioni ad Jordanem in baptismo dedicatur, ut planum sit ex Romanæ Ecclesiæ ritualibus libris.

P. 65. Ἁγίασμός seu consecratio et aspersio aquæ. Primo die cujusque mensis aqua benedicebatur et ex benedicta homines aspergebantur in palatio Cælitano, excepto Januario, quo id fiebat die sexto, hoc est in ipsa epiphania Domini, et Septembri, quo id fiebat die 14 in ipsa exaltatione S. crucis. Forma benedicendæ aquæ exstat ex Menæo die 6 Januarii et in Euchologio, et est ista : 306 Ἁγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο, καὶ ὡς αὐτῇ τὴν χάριν τῆς

ἀπολυτρώσεως, τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἰορδάνου. Πέτρων αὐτὸ ἀφθαρσίας, πηγῆν, ἁγίασμοῦ ὕδωρον, ἀμαρτημάτων λυτήριον, νοσημάτων ἀλεξητήριον, θαύμασιν δλέθριον, ταῖς ἐναντίας δυνάμεσιν ἀπρόσιτον, ἀγγελικῆς ἰσχύος πεπληρωμένον, ἵνα πάντες οἱ ἀρούμενοι καὶ μεταλαμβάνοντες ἔχοιεν αὐτὸ πρὸς καθαρισμόν ψυχῶν καὶ σωμάτων, πρὸς ἰατρῖαν παθῶν, πρὸς ἁγίασμόν, πρὸς πᾶσαν ὠφέλειαν ἐπιτήδειον. Nec in aula solum, sed in aliis omnibus Græcæ ecclesiis aqua hoc die benedicebatur, etiam apud Æthiopas, qui hodie undis non modo se aspergunt, sed et penitus immergunt. Et fideles circa mediam noctem, quæ festum antecedit, ob reverentiam baptismi quo Salvator noster tinctus est, aquatum ibant, unusquisque ad obvium sibi fontem, rivum aut fluvium, cui aquæ Deus hanc benedictionem largiebatur ut multis annis incorrupta maneret. Testis locuples hujus rei S. Chrysostomus, homo de baptismo Christi tom. V operum Græcorum. *In hac solemnitate (epiphaniæ, qua Græci μέγαν ἁγίασμόν celebrant) sub mediam noctem omnes ὄδρουσάμενοι cum aquam acceperint, domum latice referunt ac recondunt et per integrum annum conservant, utpote quod hodierna die sanctificatæ sint aquæ (per baptismum Christi in Jordane); sitque miraculum evidens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura vitiat, sed integro anno, atque adeo biennio et triennio sæpe, quæ hodie fuit hausta, incorrupta et recens permanet, ac post tantum temporis cum iis quæ nuper fuerint e fontibus educatæ certat.* Hæc S. Chrysostomus. Quid vero S. Epiphanius, hæresi 51? Mira nimirum, eo ipso festo, hoc est sexto die Januarii, in memoriam patrati a Christo miraculi, quosdam fontes atque adeo ipsam fluvium Nilum effici vinosos seu in vinum verti. Audiamus ipsum S. Epiphanium. *Circa ipsam undecimam (mensis Tybi, qui est sextus nostri Januarii) post annos triginta factum est primum signum in Cana Galilææ, quando aqua facta est vinum. Quapropter etiam in multis locis usque in hunc diem hoc fit, quod tunc factum est, divinum signum in testimonium incredulis, velut testantur in multis locis fontes ac fluvii in vinum conversi, Cibyres quidem urbis Caricæ fons, qua hora hauserunt ministri et ipse dixit: « Date architricto. » Testatur et in Gerasa Arabiæ fons similiter. Nos bibimus de Cybires fonte, fratres vero nostri de eo qui est in Gerasa, in martyrum templo. Sed et multi in Ægypto de Nilo hoc testantur. Tres ergo aquas nominat, quæ dicto festo in vinum vertantur, 1) fontem (Cibyres, 2) fontem in Gerasa, 3) Nilum. Cum igitur tres isti fontes vinoso sapore nunquam fluxerint nisi hoc die, manifestum sit hoc miraculum non esse patratum nisi ad recolendam memoriam vini ex aqua a Christo in Cana Galilææ producti. Et de his tribus fontibus, inquit Baronius, tom. I anno 31 n. 33, se non meminisse ullum sibi scriptorem, qui Christi natalem antecesserit, lectum esse, qui testetur duos illos fontes et fluvium Nilum verti in vinum. Hic illustris. Baronii condu-*

eticus calumniator **307** Casaubonus insilit Exercit. 13, in celeberrimum Annalium scriptorem, incinitque etiam ante Christi adventum alibi fuisse fontes vinosos, testesque laudat Vitruvium, Plinium et eclogas Sotionis. Ad quid hæc nisi ad texendum calumniam? Baronius non dicit se non meminisse quod legerit ullum auctorem qui fontium vinosorum ante Christum meminerit: sed ait se non meminisse quod ullum Christi nativitatem antegressum legerit, qui duos supra ex Epiphania adductos, fontes et Nilum fluvium in vinum aliquando versos esse vel verti scripserit. Et hoc longe aliter tinnit quam quod Baronio impostor fraudulenter imponit. Sed absisto hinc, ne actum agam: jam enim Baronium ab hac et multis aliis criminationibus Casaubonianis præclare vindicavit noster Heribertus Rosweidus in Lege talionis 12 tabularum et in Anticapello suo.

Fuerunt et alibi, sed extra epiphaniæ festum, amnes vinosi et fontes lactei. Sylvester Giraldus in Itinerario Cambriæ, n. 1: *Hoc mihi notabile videtur quod nostris diebus tam fluvium hunc (Alunum) vino manare quam fontem, quem Pistil Duwi, fistulam David vocant, lac stillare compertum est.*

Addamus et hoc, aquam Jordanis, postquam eam Christus contactu et baptismo suo consecravit, incorruptionis munere donatam esse. Illustriss. princeps Nicolaus Christophorus Radzivillus in suo Podæporico Hierosolymitano: *Aquam valde turbidam Jordanis habet, sed salubrem, quæ in vase asservata nunquam corrumpitur, prout in ea quam attuli mecum indubitanter sum expertus.* Hæc inclytus ille princeps.

Illud denique dignum censeo quod observetur, Donatistas olim in Africa epiphaniæ festum non celebrasse, ut testatur S. Augustinus serm. 32 De tempore his verbis: *Merito istum diem nunquam nobiscum hæretici Donatistæ celebrare voluerunt, quia nec unitatem amant, nec Orientali Ecclesiæ, ubi apparuit illa stella, communicant: nos autem manifestationem Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, quia primitias gentium delibavit, in unitate gentium celebramus.* GRETS.

P. 65. [*Ὁ δὲ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἀγίασμός.* Aquam iterato benedicit Ecclesia Græca in Theophaniis, semel pervigilii vespere, et in missa secundo. Secundam consecrationem tangit hæc dictio. Aquæ istius benedicendæ ritum exhibet Euchologium sub hoc titulo: Ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἀγιασμοῦ τῶν ἁγίων θεοφανείων. Officii rituumque interpretationem quantuluscunque labor noster adjecit: ecclesiasticis ibi elucidatis, cum Codino succincte disserente aulica quam breviter prosequimur.

Ibid. [Ἀλαμπάς. De luminibus sacro τῶν φῶτων die in ecclesia accensis superflue tractat hic scholiastes. Adverto nihilominus λαμπάδος nomen solemnitati, de qua loquimur, adeo proprium redlitum, ut cerei hoc solo die accensi

illud jam sibi vindicent apud vulgus; alias quancumque in usum veniunt, κηροί et κηρία nuncupantur. Porro λαμπάς hodiernæ, ceu festiva, tanta mole conflatur vel coloribus pingitur ac artis tanta varietate adornatur ut inter reliquos cereos ἐκλάμπειν verissime videatur. Hinc **308** virgatum variegatumque opus cereo in hac festivitate succendendo vetus et a majoribus accepta parœmia comparat. De illo quoque nos loco præfato nonnulla. GOAR.]

CAPUT IV.

Observationes et explicationes in c. 9, quod est de festo adorandæ crucis.

P. 65. Vide quæ de Dominica adorationis S. crucis in media Quadragesima scripsimus t. I, de S. Cruce l. 1, c. 67, et t. II multas habes homilias a Græcis Patribus hac Dominica dictas. GRETS.

Ibid. [Κυριακῇ τρίτῃ τῶν νηστειῶν τὴν προσκύνησιν ἐορτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, αἰτ Triodium. Rationem quæsitam subjungit, ut crux nimirum, passionis Christi monumentum, nos ad eam ferventius austeritatis tempore sequendam excitet, præteritos abstinentiæ labores consopiat, et velut paschalis hilaritatis pignus sese ipsam proponat. Plures in hoc festum homilias scripsere Chrysostomus, Sophronius, Theodorus Studites, Xiphilinus, Philotheus et alii. Vulgatiorem celebritatis ritum his verbis Typicum Sabæ constituit: Κυριακῇ τρίτῃ τῶν ἁγίων νηστειῶν τὴν προσκύνησιν ἐορτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ. Δοξολογία μεγάλη. Ὅταν δὲ ψάλλομεν τὴν δοξολογίαν, ἀλλάσσει ὁ ἱερεὺς τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ λαβὼν θυμιατὸν θυμιατὴν τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ τὸν σταυρόν. Εἶθ' οὕτω λαμβάνει αὐτὸν μετὰ δισκου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ σὺν τῇ θήκῃ, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ βήματος, προπορευομένων αὐτῷ λαμπάδων δύο καὶ θυμιατοῦ, καὶ ἀπέρχεται εἰς βασιλικὰς πύλας. Τελεσεθείσης δὲ τῆς δοξολογίας καὶ τοῦ τρισαγίου, λέγει ὁ ἱερεὺς σοφία, ὀρθοί. Καὶ λέγομεν τὸ τροπάριον: Ὁ Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου. Καὶ εἰσοδεύει ὁ ἱερεὺς φέρων τὸν ἅγιον σταυρὸν ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν. Κάκειαις προεστρεπισθέντος τετραπόδος τίθεται ἐπάνω αὐτοῦ ὁ τίμιος σταυρὸς, καὶ εὐθὺς ἀρχόμεθα ψάλλοντες: Ὁ τὸν σταυρόν σου προσκυνούμεν, Δέσποτα. Καὶ ἀνοίξας τὴν θήκην ἄρχεται προσκυνῶν ὁ προσεστὸς καὶ ὁ ἱερεὺς, βάλλοντες μετανοίας τρεῖς κατενώπιον τοῦ τιμίου σταυροῦ. Καὶ μετὰ τὸ ἀσπάσασθαι πάλιν βάλλουσι μετάνοιαν ὁμοίως, καὶ εἰς τοὺς χοροὺς πρὸς μίαν. Εἶθ' οὕτως ἄρχονται οἱ ἀδελφοί.

Ibid. Τῆς τοῦ παλατιοῦ ἐκκλησίας. Quam ex pluribus in eo conditis auctor non assignat, primam siquidem Trullanam Theophanes a Pulcheria fundatam in Protomartyris honorem refert, aliam τῷ ἀρχιστρατήγῳ Michaeli in eodem dicatam legimus. Basilium Leonemque tot et tam varias ibidem struxisse dotasseque narrat, ut urbis unius spatium plures capi non solere cernamus. GOAR.]

Ibid. Sticharium. Junius secure vertit, manipu-

tan, et phelonem penulam, et epitachelium collarium; orarium retinet quidem, sed ridicule interpretatur *psalmum oratorium*, εὐκτικὸν μέλος. Ergo ministri ecclesiae, qui orarium ferebant, *psalmum oratorium* ferebant. Quæso, inspicere imaginem Georgii Pachymeris initio Gregoræ, orario conspicuam: et dispicere num ibi *psalmum oratorium* inventurus sis. GREGS.

309 *Ibid.* [Στιχάρ:ον diaconalis tunica, talaris, undique clausa, nonnihil stricta, coloris albi pro solito, ἀπὸ τοῦ στιχου, quod uno tractu contextatur, dicta.

Ibid. Φελώνην vocant *casulam sacerdotalem*, manibus carentem, ac totum corpus undique ambientem. *Cappam* neotericus quidam æque simpliciter ac inscienter vocavit. Ex privilegio et ad ampliorum ornatum palatino archidiacono casulam ferre licet.

Ibid. Ὁ μὴν ἐπιτραχιλιον. Ob sacerdotalis gradus defectum, cujus illud est insigne, stola nimirum e collo versus medias tibias defluens, cujus pendulæ hinc inde partes ad invicem sunt colligatæ.

Ibid. Ὁράριον, stola diaconalis sacerdotali strictior, cui in longum vox ἄγιος ter inscribitur. Sinistro tantum humero tunicæ superposita ac sinistra manu retenta gestatur.

Ibid. Σῶσον, Κύριε. His adde, si curiosius reliqua desideras, ὁ Θεὸς, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἐπίσχεψαι τὸν κόσμον σου ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, ὕψωσον κέρας Χριστιανῶν ὀρθοδόξων, καὶ κατὰ πέμψον ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἐλεῆ σου τὰ πλοῦσια, πρεσβείαις τῆς παναγράτου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ; προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων, ἀσωμάτων. GOAR]

P. 66. Junius ubique perperam *catacælos* pro *exocutacælos*. GREGS.

Ibid. [E novem officialium Magnæ ecclesiae pentadibus primi sex, œconomus nimirum, sacellarius, scenophylax, chartophylax, sacellæ præpositus, hodieque primus defensorum (quondam protonotarius) ab auctoribus plerisque ἐξωκατάκοιλοι appellati. Ratiæ dubia est, et circa vocem conjecturis hucusque lusum est abunde. Paucis nugæ rejiciendæ, brevius quoque vera sententia proferenda. Sunt qui, ut liberius hallucinentur, ἐξωκατακόλους repudiant, quorum vice ἐξωκατακότους reponunt, jejuna valde concilii Trullani, moniales can. 40 ἐξωκοταῖν, extra monasterium dormire, prohibentis, auctoritate fulti; hosque ipso ἐξωκατακόλους quasi ἐξωκατακότους, qui extra palatium vel patriarchium cubarent, dicios. Verum cur non facilius eos ἐξωκοταῖν quam ἐξωκατόλους ab ἐξωκοταῖν diceres? An non pervertit dictionis sensum præpositionis additamentum, quam vel litterulæ vel accentus mutatio corrumpere potest ex integro? At ante Leonis Armenii tempesta-

tem, dices, clerici juxta Cœdrenum palatium non habitabant et erant ἐξωκοιτοι. Assentior. Verum ubi vocem ἐξωκατακόλων, quam soli neoterici scriptores suggerunt, in usu tunc fuisse demonstrabis? Quin imo si prius ἐξωκατάκοιλοι, qui e palatio erant ἐξωκοιτοι, cum a Leone Armenio (ne sicarii perduellesque, quod tunc actum est, fraudulenter cum clericis in palatium noctu irrepere) clerici pernoctaverint in regis ædibus, nulla deinceps ἐξωκοταῖν vel ἐξωκατακόλων esset habenda memoria. His junge, non palatinos, sed patriarchicos primos clericos ἐξωκατακόλους vocatos; ut quid hæc rerum dissentientium perturbatio et a palatio ad patriarchæ sedem digressus, ut qui palatii ἐξωκοιτοι, nomen dent patriarchicis

ἐξωκατακόλοις? Illi etiam, inquires, fuerunt e patriarchio ἐξωκοιτοι. Quasi vero inde ἐξωκατόλοι. Facilius, me iudice, diceres ἐξωκατακόλους quasi ἐξωκατακόλους, qui συγκέλλου patriarchæ *concellanei* privilegio, ut ad ejus *cellam* habitarent, nusquam gauderent. Terret me nihilominus ne id suggeram ἐξωκατακόλων dignitas, cui a privilegii aliis concessi privatione nomen mutuari prorsus indignum. Placet idcirco magis reliquos omnes his inferiores clericos ceu *κατακόλους loco depressiore et humili considerentes* spectare, hos vero sive in ecclesiae consessu sive in procedendi ordine sive ad patriarcham vicinia sublimiores multo ac eminentiores, et (qui sunt modo spectatissimi cardinales) ἐξωκατακόλους perfecte, *eminentissimos* decernere

310 vocandos. Delineor tamen Regiorum lectione vocem unicum in duas dividende, diaconosque memoratos ἐξωκατακόλους, *sex depressos*, patriarchæ nimirum assessores, verum dignitate, jure, loco, potestate inferiores omnino. Arriserat prius ea vocis expositio, quæ regiam urbem CP. ad veteris Romæ iustarum montibus et vallibus variis sitam, quasdam etiam ecclesias tum in istis tum in illis exædificatas contemplant, humiliorum locorum oratoria nians e clero dignis assignaret regendas, præcipuas vero, quæ in montibus fundamenta posita nanciscerentur, his ἐξωκατακόλοις velut montes lucernis reservatas censeret. Præter Junium conjectorem alius non adfuit qui sententiam firmaret auctor.

D Ea nunc ideo non acrius defensa, Georgii Coresii suis me litteris amice convenientis diversam mentem tenacius amplecti constitutum. Totus, inquit ille, CP. patriarchii situs concavum locum occupavit quondam, ejusque ædes cum reliquis spectatæ κοίλην θέσιν *cavitatem* et velut *voraginem* exhibebant oculis, et in ea tum syncelli tum alii monachi patriarchæ obsequio mancipati vel etiam domestici sedem obtinebant, unde et κατάκοιλοι: primates vero clerici ἐξω κοιλότητο; commorantes *δῶμος* que amplas et excelisas adepti, ceu qui ex præcipuis familiis et proceribus seligerentur, ἐξωκατάκοιλοι nominati, qui non modo clericos alios, sed et pontifices ipsos honore præcederent. Hæc ille.

P. 66. [Ἰῶν πατριαρχῶν τις. Debet ille, quisquis A
fuerit, quadringentos annos superare, cum Symeon
Thessalonicensis ante memoratur tempus scriptor
eximius primos ecclesiæ Magnæ clericos, qui exo-
catacœli, velit etiam ab antiquo (diutino spatio)
diaconos exstitisse.

Ibid. [Σφραγίζω nonnunquam *ordino seu veros
ordines confero* refert (Balsamon in Cap. aposto-
licum 36 : Διακόνους χειροτονείσθαι μὲν, τοῦτ'
ἔστι σφραγίζεσθαι, ἐμάθομεν), nonnunquam *cruce
signo*. Euchologium in Ordin. Lectoris : Σφραγι-
ζῶν ἐπιτίθησι τὴν χεῖρα. Thessalonicensis : Τῷ
δικηρῶ σφραγίζει τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, *cereo baci-
piti Evangelium signat*. Quandoque tandem est,
*adjuvato crucis signo ministerium vel officium
committit*. Typicum Sabæ c. 5 : Τῇ δὲ μεγάλῃ B
τεσσαρακοστῇ σφραγίζει προεστῶς ἐξυπνιστὴν ἐν
ἐκκλησίᾳ. Quos itaque patriarcha exocatacœlos
σφραγίζει, *crucis signo instituit*, prius diaconi vera
ordinatione promoti intelliguntur. GOAR.]

P. 67. Junius addit negationem, οὐ φο-
ροῦσι, *non gestant*. Codices Boici omittunt; ita-
que prorsus diversus sensus efficitur, nempe dia-
conos tota Quadragesima gestare purpureæ sticha-
ria, excepto Annuntiationis festo, Palmarum et
magno Sabbato. GRÆTS.

Ibid. [Non toleranda vocum corruptio negatio-
nem affirmationis vice substituens : multo sincer-
ius Regia, eliminata particula negante, φοροῦ-
σιν. Auctoritas et consuetudo fidelem hujusmodi
lectionem tuentur, luctus siquidem et Quadragesi-
mæ tempore rubrum sibi colorem assumit Orient-
alis Ecclesia, reliquo tempore, festivo maxime,
candidam. Annuntiatio vero, Palmarum dies et
Sabbatum Paschalis pervigilium solemnia sunt et
festa Dominica, in quibus rubeus color horrorem
inevitit et adversum omen desert. Simeon Thes-
salonicensis : Τί δηλοῦσι τὰ λευκὰ ἐνδύματα τοῦ
ἀρχιερέως, καὶ τί τὰ ἐρυθρὰ κατὰ τὴν τεσσαρα-
κοστὴν; subjungit : Λευκὰ ταῦτα διὰ τὸ καθαρὸν
χάριτος καὶ φωτεινόν. Πολλὰκι δὲ γε καὶ πορ-
φυρᾶ κατὰ τὴν καιρὸν τῶν νηστειῶν διὰ τὸ πνευθεῖν
ἡμᾶς : ἀμαρτήσαντας καὶ διὰ τὴν σφαγέντα ὑπὲρ
ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Demetrius Bulgariensis
Juris Gr. l. v : Πένθους εἰσι τὰ πορφυρᾶ ἐνδύματα D
σημαντρον· ἐν μόναις γὰρ νηστειοῖς ἡμέραις καὶ
ἐν μνημοσύνοις ἀπελθόντων λαμβάνονται. GOAR.]

311 CAPUT V.

Observationes et explanationes in c. 10, de festo
Palmarum.

P. 67. Quod nos festum Palmarum, id Græci ἐορ-
τὴν βατῶν vocant; de quo fuse Codin. c. 10. Bātā
Græco sermone dici *palmas* seu ramos palmarum
tradit S. Hieronymus in c. 8 Ezechiel. Inscite de
hoc nomine Balsamon, *Batum*, inquit, *lingua Ro-
mana neque ramum ex arbore casum neque rosam
ex roseto collectam neque lilium ex liliorum horto
decerptum significat*. De duobus posterioribus nil

contendimus, de priore hæremus : si enim non si-
gnificat ramum, dic quid significet? Ἀνθρωπίνης
ἐξ γνώμης; ἐκ τοῦδε εἰς τὸδε μετάβασις, ἀγαθὴ δη-
λονότι ἢ πονηρά. Pulchre; pergas. Ἐντεῦθεν γὰρ
τοὺς παιδοτρίβας βατούλους κατονομάζομεν ὡς τὰ
νηπιώδη τῶν παιδῶν φρονήματα μετάγοντας πρὸς
ἀββένωσιν. Docte, quasi bajulus non sit a Latina
voce *bajulo*, sicut gerulus a *gero*. Pergit : Καὶ πραι-
δαῖκᾶτορας λέγομεν τοὺς ποικιλλομένους κατὰ τὴν
ἴριν συνεργοὺς καὶ προδιδόντας τοὺς πρόσφυγας.
*Prævaricatores (prævaricatores) appellamus coope-
rarios seu adjutores, qui variantur iustar iridis, et
clientes produunt*. Ita quidem interpres : sed quis
non videt legendum esse κατὰ τὴν ἔριν? ut præva-
ricatores sint illi qui in ipsa lite clientes suos de-
stituunt et produunt, variatique ad alteram partem,
sua deserta, transeunt. Nimirum quia Græculus
iste in *bajulo* et *prævaricor* aliquam similitudinem
animadvertit cum voce βάτιον, ideo putabat inde
formatam, quasi a *vario*, seu, ut ipse scripsisset,
a βαρίω, et omisso ρ a βάρω, quod est *muto*. Hinc
etiam dicit Judæos non intelligentes, Christo Hie-
rosolymam ingrediente, quid sibi vellet illa ramo-
rum gestatio, exclamasse βαβαί, παπαί! βαβαί
τῶν Μωσαϊκῶν παραγγελιῶν, βάτιον ἀπροσδόκητον
γέγονε, τουτέστι μεταφορᾷ πρὸς ἀπώλειαν. Hæc
Græculus ille de eymō vocis, ληρῶν.

Docet autem Balsamon hoc τῶν βατοφόρων die
imperatores olim ac patriarchas distribuisse subtilis
ρόγας, hoc est *munera et baia*, huncque usum us-
que ad tempora Constantinij monomachi durasse et
postea desiisse. Sunt autem *rogæ* stipendia etiam
militaria : hinc apud Codinum vox ipsa *ρόγαι*, et
inde formati *ρογάτορες*, milites qui stipendia merent,
soldaten. Item largitiones, *erogationes*, munera, et
dona a principibus liberaliter distribui consue-
ta. Qua voce crebro utitur etiam Anastasius bibliothecarius
in Historia Pontificum, ut in Eugenio : *Roga-
m clero dedit*. Hinc etiam natus videtur modus
loquendi Germanorum : *Er hat ein guten rogen
sogen*, de illo qui lulentum quid adeptus est. Hinc
etiam *ρογεύειν militare, merere* : forte causa et hæc
vox a Latino *rogo* vel *erogo*. Habet Balsamon etiam
ρογαλα.

Hujusmodi *rogam* a se visam describit Luitpran-
dus Ticinensis 312 l. vi. *In ea*, inquit, *quæ est ante
βατοφόρον, quod nos palmarum ramos dicimus, heb-
domade tam in militibus quam in diversis constitutis
officiis numismatum aureorum erogationem, prout
cujusque mereretur officium, imperator facit; cui ero-
gationi quia me interesse voluit, me venire præcepit.
Fuit autem hujusmodi. Erat apposita decem cubito-
rum longitudinis ac quatuor latitudinis mensa quæ
numismata loculis congregata, prout cuique dabatur,
numeris extrinsecus in loculis scriptis retinebat. In-
grediebantur denique ad imperatorem non confuse, sed
ordinatim secundum vocantis vocem, quæ scripta vi-
rorum nomina secundum officii dignitatem recitabat.
Quorum primus vocatus est rector domus; cui non ta-*

manibus, sed in humeris posita sunt numismata cum scaramangis quatuor (vestis genus est scaramangium, pluviae, caeterisque caeli injuriis arcendis apposita. Vide Pandecten Turcicum, c. 177 et 199) : post quem δ domesticus scholarum et δ λογαριστής; τῆς πλοίας sunt vocati, quorum alter militibus, alter navigantibus praerat. Hi itaque paris numeri, quia dignitas par erat, numismata et scaramanga suscipientes pra multitudine non jam in humeris portaverunt, sed adjuvantibus aliis post se cum labore traxerunt. Post hos admissi sunt magistri numero 24, quibus erogatae sunt numismatum aureorum librae, unicuique secundum eundem numerum 24, cum scaramangis duobus. Patriciorum deinde ordo hos pone est secutus, et 12 numismatum libris cum scaramanga una donatus. Turba post hos immensa vocatur protospathariorum, spathariorum, candidatorum et id genus clementum. Haec de roga ad festum Palmarum fieri solita in palatio Cpolitano Luitprandus.

Sed fons iste liberalitatis exaruerat in palatio, et ferme etiam in patriarchio, tempore Balsamonis, ut ipse conqueritur. Et patriarcha quidem ne prorsus immunificus videretur, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κτηχήσεως θυμιάματα dividebat, festo baiorum seu palmarum cereos et cruces, magna quarta feria, hoc est die Mercurii majoris septimanae, cereos et thymiamata, die Paschatis ἀσπασμούς καὶ τρικέφαλα, interpres : salutationes et tricippitia. Osculo enim et amplexu excipiebat populum festo Paschatis, dans unicuique tricephalum : exiguae monetae genus est, a tribus capitibus nomen ducens. Celebrabatur dies catecheseos feria tertia post Dominicam τῆς ἀποκρίου, hoc est carnisprivii. Nomen hoc inde habebat, quia patriarcha populum eo die ad jejunium Quadragesimae rite sanctoque obeundum commonesciebat, datis thymiamatis seu incensis ; quorum omnium rationes exponit Balsamon in quadam de hoc argumento epistola, quae exstat l. vii Juris Graeco-Rom. fol. 471.

P. 67. Pro τοῦ περιπάτου, quod vitiose Junius avertit, scripsimus ex manuscriptis ἡ περιπατος; sic enim et oratio et orationis sensus constat.

Ib. Sabbato Lazari, pridie Palmarum celebrant Graeci admodum solemnem caeremoniam festum excitati Lazari ; de quo consule rituales libros Graecorum. D

313 P. 67. [Triodium : Ἐορτάζεσθαι κατὰ τὴν παρούσαν ἡμέραν (palmarum pervigilio) ἐτάχθη ἡ λαζάρου ἑγερσις, ὅτι οἱ ἄγιοι καὶ θεοφόροι Πατέρες ἡμῶν, μᾶλλον δὲ οἱ ἄγιοι ἀπόστολοι, μετὰ τὴν τεσσαρακοστήμερον νηστείαν διὰ τὴν κάθαρσιν τὰ ἄγια πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέλλοντες πανηγυρίζειν, ἐπειδὴ τοῦτο τὸ θαῦμα ἀρχὴν καὶ αἰτίαν μάλιστα εὐρον τῆς κατὰ τοῦ Χριστοῦ μανίας τῶν Ἰουδαίων, κατὰ τοῦτο ἐνταῦθα τὸ ὑπερφυῆς τοῦτο τεράστιον ἔθεντο. GOAR.]

Ib. Ἀλλόσσει. Meursius v. Ἀλλαξίμαριον dicit recentiores Graecos ἀλλόσσειν simpliciter dicere pro induere vestem; citatque hunc locum et eum qui

A paulo post de principibus sequitur. Adducit et alium ex Euchologio, alium desique ex Marco Hieromonacho. Hinc ἀλλάγματα et ἀλλαγαί absolute indumenta. Quamvis autem nullus ex his locis simpliciter evincat id quod vult Meursius, demus tamen id ita esse : libenter vicissim fatebitur notionem de mutatione vestium ipsi vocabulo congruentiorem esse, et hanc secundam quasi adventiciam jure censeri. GRETS.

Ibid. [Haud mutat, ut praemissum, quin potius unam imperatoris ex vestibus ab antiquis imperatoribus acceptam ipse assumit et induit. Observo porro pluribus imperatoribus eadem vestimenta, seu dignitatis quam personae magis propria, deservisse. Hinc Luitprandus vilitatem et vetustatem eorum subsannat in Legatione. Quae nihilominus adeo vetustas consumpserat, Theophilus aliquot interjectis annis renovavit. Leo Grammaticus in ejus Vita : Ἐκαινοῦργησεν δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς στολὰς ἀνανεώσας καὶ χρυσοῦφάντους; κατακοσμήσας.

Ib. Στέμμα. Tum auctor tum reliqui scriptores alii semper intelligunt imperatoris diadema majus et ornatius. GOAR.]

Ibid. Saccum. Junius sagum, tam hic quam supra ; et in annot. Gallica vox corrupta ex sagum. Mirum ex Oriente non accersitam originationem. Cur saccum potius a sago quam a sacco Graecis Latinisque communi deducamus? Cur sagum reddamus, cum non sit tantum vestis militaris, sed et forensis, nec forensis tantum vestis militaris, sed et ecclesiastica? ut planum sit ex Turcograec. p. 20, ubi vestis quaedam patriarchica saccus nominatur. Filiae ejus ornamenta dederunt patriarchio, ἐξ ὧν ἐστὶν ὁ σάκκος ὁ ἀρχιεπίσκοπος; ἕως τοῦ νῦν, ex quibus conjectus est vetus ille saccus, qui hodie quoque durat. Ubi recte interpres pontificiam vestem interpretatur. Distinguitur saccus a mandya. Id clarum ex his. Codinus : Ἐνδύεται ἐπάνω τοῦ σάκκου καὶ διαδήματος μανδύαν χρυσοῦν. GRETS.

Ib. [Ἀλλόσσειν ὡσαύτως. Antiquas ac officii ministeriisque accommodas vestes etiam aulicos Nicephori in processione gestasse memorat Luitprandus in legat. Sed et, inquit, optimates sui, qui cum ipso per plebeiam et discalceatam multitudinem istam transierunt, magnis et magna vetustate rimatis tunicis erant induti.

P. 68. [Ἐξέλοσθε ἔθνη. Theophili opus esse hoc canticum testatur Cedrenus. Ἐφιλοτιμεῖτο, inquit, καὶ μελωδῆς εἶναι, διὰ καὶ ὕμνους ποιῶν τινὰς καὶ στιχηρὰ μελιζῶν ἄδουσαι προέτρεπεν. Φέρεται δὲ καὶ τις λόγος, ὡς ἔρωτι τοῦ μέλους βαλλόμενος κατὰ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἐν παιδραῖς πανηγύρεσιν οὐ παρητήσατο τὸ χειρονομεῖν. Et infra : Καὶ τὸ στιχηρὸν δὲ κατὰ τὴν βασιφορὸν τὸ Ἐξέλοσθε ἔθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοί, τὸν ἐκείνου φασὶν εἶναι τῶν ψυχῆς. GOAR.]

314 P. 68. Verba illa eis τὸν γὰρ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον ἔρρεται, ad ἔργον Christi bona haec an-

nuntiatio advenit, Janius verterat prorsus inepte, A quia *idiomelum*, vel lampadarius cantans illud *idiomelum*, loquitur de Evangelio quod archidiaconus ferebat, et hoc Evangelium, sive, ut distinctius dicam, hunc codicem Evangeliorum, ait Christi typum ac figuram gerere. GRETS.

Ib. [Στέφανος circulus caput ambiens, ac minor stemmate *corona*, φάδλιν aliud regii capitis operimentum, de quo c. 6 p. 52, suppositum nec ab omni parte στεφάνῳ velatum adhuc ostentans. Adverte collegam imperii etiam stemmate fuisse coronatum, quicumque alius despota, sebastocrator, Cæsar, coronæ quidem gestandæ, haud tamen stemmatis jus acceperat; ac idcirco στεφάνον gestare, non στέμμα, vel ἐσπεμμένον progredi. B

Ib. [Ἀρχαῖσι κλάδον. Ramos hac solemnitate gestatos in matutinis tacuit Codinus. Typicum docet, *ὅτε ἀσπάζονται οἱ ἀδελφοὶ τὸ εὐαγγέλιον, διανέμειν τὸν ἡγούμενον τὰ βατὰ*, in fine matutinarum precum fratribus ad Evangelii osculum accedentibus ecclesiæ superiorem palmarum ramos distribuere, ad finem usque officii gestandos. Εὐχὴν εἰς τὸ δοῦναι τὰ βατὰ τῇ βασιφορῶν promit Enchologium. Ritus insuper ultimis imperii annis adhuc observatum testatur Phranzæ interpretis his verbis: *Postridie quoniam Palmarum solemnitas incidebat, myrti ramos amputamus, quos manibus gestat totus exercitus*. A retentis et manu gestatis myrti ramis C stationarios μυρταῖτας dictos scriptis asserit Georgius Coresius. Balsamon Meditato De incensis l. vii Juris GR.: Κλάδους φοινίκων καὶ μυρσίνων βλέπω τοὺς ἀνθρώπους κατέχοντας καὶ τὴν βασιφορὸν δοξάζοντας. GOAR.]

CAPUT VI.

Observationes et explicationes in c. 41, quod est de luctu imperatoris.

P. 69. [Μετὰ φορέματος λευκοῦ. Ὅπερ ἐστὶ τεκμήριον πενθούτων βασιλέων, scripsit, qui ipse induit, Cantacuzenus l. iii; ob filium sibi datum in avi morte assumptas vestes lugubres deposuit Andronicus teste Gregora, x, 3: Περιχαρῆς γενόμενος ὁ βασιλεὺς ἤμισεν εἰς τὸ λαμπρότερον τὰ ἐνδύματα, ἀ δὲ τὴν τοῦ πάππου τελευτην τέως D ἐνεδέδυτο. Purpuream tamen chlamydem sive mandyam, μανδύον (ita scriptum reperio) πορφυροῦν, in calamitate publica tulisse Justinum miror apud Theophanem. Ante bellum Persicum nigros calceos Heraclium gestasse Cedrenus ostendit. Sin minus muliebrem imperatores, regium tamen hodie luctum in Oriente ducunt feminæ: nulla est enim quæ lineo totum corpus circumtegente velo colorem album non assumat. Uxoribus quidem fuscas solummodo vestes in conjugum funeribus, virginibus etiam candidas in parentum fratrumque luctu gerere solitum: viris non nisi nigrum in quorumcunque obitu ferre colorem ex more licitum est. GOAR.]

Ib. Nota morem lugendi nostro contrarium:

A nam apud nos vestes candidæ gaudii potius quam luctus argumentum sunt. Cantacuzenus, l. iii Historiæ, c. 27, de die coronationis suæ agens, ita scribit: *Postridie (coronationis) vestes auri subtemine picturatas 315 deponentes candidas induerunt, lugentium imperatorum argumentum. Mutationis causam præsentibus imperator asseruit, pridie propter festum diem illas alias induisse, nunc illo præterito rursus fratris et imperatoris (Andronici Junioris) mortem sibi lugendam.*

Ibid. Intuere et animo venerare sanctissimæ Virginis *victoriæ effectricis* imaginem cum imagine S. Georgii. Fuit hæc Nicopœæ Virginis imago sine dubio illa quam Joannes Comnenus imperator suo loco curru triumphali imposuit velut victoriæ, quam obtinuerat, *unicam effectricem*. V. Nicet. Chon. p. ed. Bonn. 26. Videntur autem hænc Dei Genitricis imaginem secum extulisse in expeditiones. Hinc Nicetas Choniates in imperio Murzuphi: *Ἡ τῆς θεομήτορος εἰκὼν, ἣν οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων ποιοῦνται συστρατηγῶν, τοῖς ἐναντιοῖς ἐάλωκεν*. Etiam Heraclius imperator imagine sanctissimæ Virginis in militiam præsidii causa abducebat. Arthurus Britto in *obsidione Badonici Montis, fretus imagine Dominicæ Matris quam armis suis insuerat, nongentos hostium solus adorsus incredibili cæde prostravit*, ut scribit Wilhelmus Malmesburiensis, l. i De gestis regum Angliæ, c. 4. GRETS.

Ibid. [Τῆς νικοποιοῦ. Quod dubie Gretserus, certus assero divæ Virginis imaginem νικοποιοῦ nomine consecratam et in palatio a Joanne Comneno repositam. Argumento mihi sunt Nicetæ de illa imagine in triumphum acta loquentis verba: *Τὰς νίκας τῇ θεομήτορι ὡς συστρατηγέτιδι ἀμάχῳ ἐπιγραφόμενος*. Qui etiam triumphii pompam ἐκ τῶν ἐφῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐς αὐτὸ τὸ μέγα παλάτιον *duxit*. Manuel filius eidem, ait illius Vitæ l. v, triumphum *σὺν ἀπροσμάχῳ καὶ ἀκαταγώνιστῳ συστρατηγῶν* erexit. GOAR.]

Ib. S. Georgii imago. Forsitan hæc illa est ex qua sanguinem manasse scribit Pachymeres, l. vii *Histor.* Certe illa est cujus equus (equitem enim hæc imago S. Georgium exhibebat) horrendo prodigio horrifecum binnitum edidit sub Andronico seniore imperatore, paulo ante quam junior Andronicus Cpolim occuparet. Prodigium hoc describit Gregoras, l. viii, p. 303. Ex cujus narratione habes hæc D. Georgii equestrem imaginem, tanto miraculo nobilitatam, esse illam de qua hic Curopalata. Vide quæ de S. Georgio scripsimus, l. ii De festis, c. 6. Consule etiam Adamantum Scotum abbatem, de situ Terræ sanctæ, nuper a nobis editum, l. iii, ubi mira de quadam S. Georgii imagine reperies.

Ib. *Peripaton* commodius non vertes quam si processionem vertas: est enim id quod Germani vocant *den umbgang*. Vide quæ hæc de re diximus l. i De sacris processionibus, c. 1. Junius et ubique

ambulat et ambulationes somniat, ut morem sacram processionum, supplicationum et litaniarum obfuscet. GREYS.

Ib. [Αιτηρ. Hac voce non nūquam supplicationem, sed inter ambulandum factam sive processionem, significari diserte monstratum est in Euchologicis. GOAR.]

P. 70. De imagine Virginis Hodegetriæ c. sequi ipsamet Codinus. Non erat ordinarie in aula, sed in monasterio τῶν 316 ὁδηγῶν; ferebatur autem pietatis causa ad aulam ultimis Quadragesimæ diebus, nempe feria illa quinta quæ nostram Dominicam *Judica* antecedit: manebatque in palatio usque ad secundam feriam Paschatis; quo die referebatur in monasterium et templum τῶν ὁδηγῶν. Est hæc imago, ad quam, capta ab Andronico juniore Cpoli, Andronicus senior supplex confugit. Rem narrat Nicephorus Gregoras, l. ix, p. 422 Bonn. Cum autem, teste eodem Gregora, 24 dies Maii ageretur quando a juniore Andronico Cpolis capta est, necesse est imaginem Virginis Hodegetriæ extra ordinem præscriptum in palatio fuisse; et forte Andronicus senior defectione illa nepotis et assecularum commotus eam in palatium solatii et subsidii causa apportandam curaverat.

Quid venerationis Michael Palæologus imperator imagini Hodegetriæ, expulsus Latinis Cpoli, detulerit, exponit Gregoras l. iv, p. 87.

Porro templum τῶν ὁδηγῶν ædificavit Pulcheria imperatrix, in quo divinam Deiparæ imaginem reposuit, quam Lucas evangelista in tabula depictam reliquit, ut ait Nicephorus, xiv, 2.

Cum Isaacum Angelum imp. Cpolitano Branas arce obsideret, imperator *Dei Genitricis imaginem, quæ ab Hodegio monasterio Hodegetria nuncupatur, in maenia pro vallo inexpugnabili transtulit, ut scribit Nicetas Choniates l. i De rebus gestis Isaaci Angeli.* Nec frustra, ut felix exitus declaravit.

Ut jusjurandum eo firmiter esset, voluit Andronicus senior imperator sibi illud dari a Michaelæ Catharo, nepote suo, coram sacrosancta imagine castissimæ Dei Genitricis Hodegetriæ, ut scribit Gregoras, l. viii. Hodegetriam porro interpretatur Wolfius *viz monstratricem seu ductricem.* GREYS.

Ibid. [Vere quidem Greiserus τὴν εἰκόνα τῆς θεομήτορος, ἣτις ἐκ τῆς τῶν Ὁδηγῶν μονῆς καθ' ἣν προσκεκλήρωται Ὁδηγήτριαν προσκεκλήσθαι refert ex Niceta in Isaacio Angelo l. i; eandem vero asserturus, ad quam bello pressus et a nepote captus senior Andronicus confugerit, ut eam amplexus vitæ libertatisque immunitatem assequeretur, se tantum auctore et teste firmat Greiserus ac nonnisi dubius vaticinatur. Satius eam dixisset, quæ, referente Vincentio in *Spéc. Hist.* 23, 147, sub Leone Isauro per muros urbis CP. ducta lædum Saracenis eam urbem obsidentibus intulit naufragium, ὁδηγήτριαν siquidem refert a Luca cum puero Jesu ulnis gestato depictam, ac in Ὁδη-

γῶν loco, duobus cæcis illuc monente B. *vire* ad visum recipiendum deductis, religiose *posita*. Audacior adjungam eandem quæ Heraclii tempore a Sergio pontifice CP. per muros circumlata *S* thus ab eis miraculose depulit: qualem enim ὁδηγήτριαν Vincentius, hanc quoque describit *synonymus*. brevi publici juris a patre Combefis. *faciendus*. Σέργιος δὲ ὁ ἱεράρχης τὰς ἱερὰς εἰκόνας τῆς θεομήτορος, αἷς μάλιστα καὶ βρέφος ὁ Σωτήρ ἐξελκυσθεὶς ἐν ἀγκάλαις τῆς μητρὸς ἐξεφέρατο, ταύτας λαβὼν περιῆει τὰ τεῖχη. Ὁδηγήτριας certe, antiquissima, si a Luca delineata, etiam puerum Jesum ulnis complectebatur. De simili in Blachernensi templo a Romano Argyro reperta *Codrinum* diasserentem perlege. GOAR.]

317 CAPUT VII.

Observationes et explicationes in c. 12, quod est de officio magnæ hebdomadæ.

P. 70. *Magnæ hebdomadæ.* Quibusdam religio est dicere *hebdomada hebdomadæ*. Sed hæc religio a superstitione parum abit. Ascribam hic verba scholiastæ librorum De avaritia Salviani Massiliensis, ad illud *lampadam tuam. Ne quis forte putet vitium esse in hac lectione, et reponendum lampadæ, moneo lampadam quoque dici a nominativo lampada.* Sic hebdomada *Latina terminatione, quæ Græcis hebdomas.* GREYS.

Ib. Meursius admodum anxie monet ne quis, cum audit quatuor Evangelia lecta esse, suspicetur *tetrabilbon Evangeliorum*, hoc est ipsos integros quatuor Evangeliorum commentarios lectos esse; quod nimis longum fuisset. Itaque articulum τὰ, præpositum vocabulo τέσσαρα, exulare jubet. Sed si Græcorum rituales libros diligentius inspexisset, aliter puto super hac re pronuntiasset. Ita enim Typicum Sabæ c. 38, agens de hac magnæ hebdomadis feria secunda: Ἀναγινώσκειται δὲ τὸ τετραεναγγέλιον τῆ β', τῆ γ' καὶ τῆ δ', καὶ πληροῦται. Ne autem suspiceris tantum partem aliquam ex quatuor Evangelii lectam esse, audi ejusdem Typici auctorem eodem loco: Εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι τὸ κατὰ Ματθαῖον ἅγιον εὐαγγέλιον ὅλον ἀναγινώσκειται ὁμοίως καὶ τὸ κατὰ Μάρκον καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν. Τὸ δὲ κατὰ Ἰωάννην ἀναγινώσκειται ἕχρι τῆς ἀρχῆς τῶν ἁγίων παθῶν. Ἀναγινώσκειται δὲ οὗτος ἐν ταῖς τρισὶν ἡμέραις ἤγουν β', γ' καὶ δ' καὶ πληροῦνται ἐν ταῖς ὥραις γίνεταί δὲ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἀναγνώσεις γ', τὰ δ' ἄλλα ἀπὸ δευτέρου. Ὁμοῦ ἀναγνώσεις θ', καὶ ὥρας θ', καὶ πλέον οὐδέν. Ex his jam Meursius non Codinum, sed sua emendare poterit. Et si quid emendandum sit, potius expungam illud τῆ μεγάλῃ πέμπτῃ, quia magna feria quinta non legebatur τὸ τετραεναγγέλιον, quippe quod præcedente die, videlicet magna feria quarta, jam absolutum erat, ut ex Typico Sabæ audivimus; nisi forte in palatio Cpolitano tetrabilbi lectio ad quintam ipsam feriam magnam extenderetur. Quamvis ipsum quoque Triduum Græcorum cum Typico Sabæ concinat; cujus hæc sunt verba: *Legitur etiam tetraevangelium*

ue momenti
lectis, religio-
que illa, *pletur seu terminatur*. GRETS.

nurus circa *ibid.* [Non his modo Dominicæ passioni memo-
it : qualem *salæ sacralis feriis, prout erudite demonstrat*
uoque *deserterus, sed et continuo totius anni spatio totus*
atre *Comitatuor evangelistarum textus in ecclesia palam*
as *iepis, dicitur, quod discrete his verbis edisserit doctissimi*
3. *epos, d. S. S. Atlatius. Exceptis magnis solemnitatibus, quæ*
as *deserterus, sibi poscunt, Evangelium in reliquis anni*
as *deserterus, textus ita disperitiuntur Græci, ut unius prius*
ata, *etiam evangelistæ textum in tuemata dividant et diebus*
e simili *applicent, donec finiat, postmodum alterius conti-*
reperi *ment, donec omnia ad exitum perduxerint, et*

II. *nonant: dicunt enim η πρώτη κυριακή του Μα-*
ου, η δευτέρα του Μαθαλου, et sic de aliis. Id
et melius comprehendas, velim 318 animadvertas
busdam *P. Joannis Evangelii textum universum septem*
Sed *hic, integris hebdomadibus logi, quæ a magna paschæ*
m *hie, Dominica tribus diebus exceptis numerantur, Mat-*
iani *Mar. thæi feria secunda post Dominicam Pentecostes ad*
forte *per. subsequentem Parasceven Exaltationis diem festum*
lampa *natice in. Harum undecim singulis diebus Matthæi lectionem*
ne, *que. continent, a duodecima quinque tantum diebus*
Marci *lectio assumitur, Sabbatis et Dominicis*
Matthæi *lectio restituitur, usque ad hebdomadem*
decimam *et septimam, dummodo hæc postrema*
inter *tempus paschale occurat; sin minus, non*
legitur. *Lucæ Evangelium a feria secunda quæ Do-*
minicam *post Exaltationem excipit, et integris*
hebdomadibus *duodecim continuatur. Ab initio*
tertiae *decimæ Marci percurritur in reliquis diebus,*
sed *Sabbatis et Dominicis Lucæ assumitur. Marci*
tandem *inter Matthæi et Lucæ assumitur; quod*
vero *supererit, Sabbatis et Dominicis quadragesimæ*
absolvitur. *Hæc ille. GOAR.]*

P. 70. De more lavandi pedes, tam hoc die quam
aliis, proprium opusculum edidi, quod *Pedilavium*
inscripsi; cui etiam ex Euchologio Græcorum offi-
cium *pedilavii* inserui. Nec Orientis tantum reges
et imperatores hoc die pauperum pedes lavabant,
sed et Occidentis, ut pluribus exemplis ostendi in
jam dicto opusculo.

Post absolutam narrationem de lotionem pedum
sequitur in editione Juniana titulus iste, *ὁ νε-*
πτῆς. Sed vidit ipsemet Junius titulum non suo loco
positum esse, et si recipiendus sit, ponendum ante
illa verba, *πρὸ δὲ τῆς λειτουργίας, etc.* Nec in altero
codice Boico comparet. GRETS.

Ibid. [Absoluta missa lavipedium fieri præcipit
Euchologium, quod populi commoditati quam
mysterio, quod observat imperator, stat satius.

Ibid. Ὑποκάμισα auctor explicat *χιτῶνας*, Suiilas
ἑπενδύτας, ἐσώτατα ἱμάτια, tunicas; Simon Por-
tius cum vulgo *ὁποχιτῶνας, ἐχέσαρχα, ἐνδοτάτους*
χιτωνίσκους, uno verbo interulas. GOAR.]

Ibid. Curtzobraccia *kurze hosen, ut παπούτζιον,*

A *solea, calceus. Scribitur etiam παπούτζη. Melior*
forsan scriptura est *curtobraccia. GRETS.*

Ibid. [Παύτῃ εὐλογητόν. A benedictione auspica-
tur, dicens: *Εὐλογητός ὁ Θεός ἡμῶν πάντοτε, νῦν*
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ibid. τὸ *τρिसάχιον*. A ter repetita voce *ἅγιος:*
Ἄγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέγ-
σον ἡμᾶς.

Ibid. τοῦ *εὐαγγελίου*. Cujus ἀρχιτέλεια, princi-
pium et finis sunt: *Sciens Jesus quia omnia dedit*
ei Pater, etc. et non estis mandati omnes.

P. 71. [Τοῦ *γιαπιήρος ἀκολουθία*. Quam qui
desiderabit integram, nostra Euchologia, si me-
rentur, adhibet. Ἀκολουθία autem officium est divi-
num, cujus partes ad invicem connexæ ordine se-
consequuntur, quasi *sequentia. GOAR.]*

Ibid. Alter codex Boicus *ἀνὰ χρυσοῦν νομισματα*
τρία. Forsan recta lectio erit ἀνὰ χρυθᾶ νομίσματα,
ut *ἀνὰ capiatur eo sensu quo Matth. xi: Ἐλαβὸν*
ἀνὰ θηνάριον, acceperunt singuli denarium. Ἐλα-
βὸν καὶ αὐτοὶ ἀνὰ θηνάριον, acceperunt ipsi quosome
singuli denarium. GRETS.

Ibid. [Ἐράσεια δὲ *οὐδαμοῦ*. Ob religiosioris
Jeiunii præceptum, quod tamen etiam monachis
hoc die vino non interdicit. Euchologium: *Δέδοται*
τὸ κατακλασθῆν, καὶ μεταλαμβάνομεν οἴνου μύ-
νου.

319 *Ibid.* [Τῆς *ἀγρυπνίας ἀκολουθία*. Volu-
ptas quietis quantumlibet studiosa in vigiliis, quas
παννυχίδας vocant, luxum quærit, de quibus Si-
mocatta, viii, 15 : *Σύνηδες γοῦν τοῖς ἐγγχωροῖς ἐπὶ*
τοῖς λελοχευμένοις παιδοῖς ἑβδομαίαν ἀγοῦσι τὴν
ἡμέραν συμποσίων ἑορταῖς καταπαννυχίζεσθαι. Di-
lectionis pariter fervor asperitatis amans, in Christi
morte protractis per diem jejuniis, noctis omne
spatium insomnia molitur etiam in imperatorum
palatiis adjungere. Παννυχίδας sacras non ascetici
modo fratres, sed et communioris, devotæ tamen
vītæ præceptores suis scriptis celebrant. Commen-
dant in præcipuis Christi Domini et Deiparæ festis
ecclesiastica officia, ubi frequentiorem plebem ad
concinendas Dei laudes convocant. Hæc vero ἀγρυ-
πυία τῶν παθῶν adeo culta, ut κατὰ τὸν τεταγμέ-
νον καιρὸν, circa secundam nimirum vel tertiam a
D serotino crepusculo horam, non possit ab impera-
tore non celebrari. De his festis vigilatis tractat
Allatius, de lib. Eccles. Græco dissertatione 1.
GOAR.]

Ibid. Duodecim ista evangelia erant partes ex
quatuor evangelistis desumptæ, ut planum sit ex
Græcorum Triodio, ubi duodecim ordine enume-
rantur, adjuncto evangelistæ, ex quo quodlibet
desumptum est, nomine. Itaque nihil hæc duode-
cim evangeliorum lectio ad illam quatuor Evange-
liorum seu τοῦ *τετραεὐαγγελίου, ut ex dictis per-*
spicuum relinquatur. Falsum autem est duodecim
hæc evangelia quater in anno lecta esse, ut dicit
Meursius. Semel in anno lecta sunt, non quater,
nempe magna feria quinta in officio vigiliæ pro

feato Parasceves institutæ. Testem do ipsum Codinum et Triodium. Nec recte Meursius huc advocat lectionem duodecim lectionum ex Anastasio et Bernone : loquuntur enim de duodecim lectionibus in angariis seu quatuor temporibus recitari consuetis. At Codinus agit de duodecim evangeliiis, quæ quinta feria majoris hebdomadis in officio vigiliæ legebantur. Nec duodecim illæ lectiones, quas ex Anastasio et Bernone producit Meursius, in angariis ex Evangelio sumebantur, sed ex Moisaicis et prophetiis libris, ut et hodie angariarum lectiones quinque ex prophetiis petuntur. Quam apposite vero ad evangelia, quæ recitabantur in ecclesia, accommodat Meursius illud Isidori Pelusiotæ, l. II, ep. 150, ubi ait phylacteria Judæorum fuisse δελτία μικρά, ἅπερ ἐφόρουσιν οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ ὡσπερ νῦν αἱ γυναῖκες τὰ εὐαγγέλια τὰ μικρά. Arbitratur parva fuisse evangelia illa quæ in templo legebantur : sed cum toto anno plurima evangelia legerentur, haud parva dici potuissent. Parva igitur dicuntur vel quia initium unius evangelii, puta sancti Joannis, vel omnium quatuor evangelistarum exordia continebant, ferebanturque, ut et hodie evangelium sancti Joannis, amuletorum vice, potissimum a feminis. Vide quæ scripsimus tom. I De sancta cruce, l. II, c. 29 ; sed ut hinc tandem abeam, οὐδὲν ὄχις in Glossarii Evangelio inesse reperio. Γκετς.]

Ibid. [Τὰ δώδεκα εὐαγγέλια. Exhibet Græcorum εὐαγγελιστάρτιον, omnemque ex quatuor Evangelii scriptoribus passionis historiam ordine decerptam concorditerque connexam comprehendunt : unumquodque vero τμήμα est historiarum passionis Dominicæ.

Ibid. Δαμπαός. Nullum aliud inter λαμπάδα et κηρὸν discrimen quam inter communem et majorem arteque exquisitiore comptum cereum : hic imperatori, alter aulicorum turbæ distribuitur. Γολα.]

320 P. 72. Ex quatuor vigiliis in palatio celebrari solitis prima est *magni canonis*. Ubi dicit Junius *festum magni canonis esse Dominicam orthodoxiam* : sed errat more suo solemniter. Nam Dominica orthodoxiæ erat prima Dominica Quadragesimæ : festum magni canonis agebatur τῇ πέμπτῃ τῆς πέμπτῃς ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς, *quinta feria quinta hebdomadis quadragesimæ*. Docet hoc rituales Græcorum libri, quotum unus qui Triodium inscribitur ista : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ψάλλομεν καὶ τὴν τοῦ μεγάλου κανόνος ἀκολουθίαν. Τοῦτον τῶν ὄντως κανόνων μέγιστον ἀπάντων ἀρίστου ; καὶ τεχνηέντως ἡρμόσατο καὶ συνέγραψεν ὁ ἐν ἁγίοις Πατῆρ ἡμῶν Ἀνδρέας ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, ὁ καὶ Ἱεροσολυμίτης ὀνομαζόμενος, ὃς ὤρμητο μὲν ἐκ Δαμασκού, ἐπὶ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ δὲ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας παιδευτηρίῳ γραμματικῆς ἐκδοθεὶς καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδευσιν ἐξασκήσας εἰς Ἱεροσόλυμα γενοῦντος τὸν μοναστήν ὑπέσχεται βίον, ὁσίως δὲ καὶ θεοφιλῶς διαζῶν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀταράχῃ τῇ βιοτῇ

πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα συγγράμματα βιωφελῆ καταλείπει τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, λόγους τε καὶ κανόνας, μᾶλλον ἀδρότερος ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς γινόμενός τε καὶ δεικνύμενος, σὺν πολλοῖς δὲ ἄλλοις καὶ τὸν παρόντα μέγαν κανόνα συνέταξε, κατὰ τὴν ἀπειρον ἔχοντα. Πᾶσαν γὰρ παλαιὰς καὶ νέας ἱστορίας Διαθήκης ἐρανισάμενος καὶ ἀπορίσας τὸ παρὸν ἡρμόσατο μέλος, ἀπὸ Ἀδὰμ δηλαδὴ μέχρι καὶ αὐτῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως καὶ τοῦ τῶν ἀποστόλων κηρύγματος. Προτρέπεται γοῦν διὰ τοῦτου πᾶσαν ψυχὴν, ὅσα μὲν ἀγαθὰ τῆς ἱστορίας ζηλοῦν καὶ μιμεῖσθαι πρὸς δύναμιν, ὅσα δὲ τῶν φαύλων ἀποφεύγειν, καὶ αἰεὶ πρὸς Θεὸν ἀνατρέχειν, διὰ μετανοίας, διὰ δακρύων καὶ ἐξομολογήσεως καὶ τῆς ἄλλης δηλονότι εὐαρεστήσεως. Πλὴν ἐς τοσοῦτόν ἐστιν εὖρους καὶ ἐμμελῆς ὡς καὶ αὐτὴν τὴν σκληροτέραν ψυχὴν ἱκανῶς μαλάξει καὶ πρὸς ἀνάληψιν ἀγαθοῦ διεγείρει, εἰ μόνον μετὰ συντετριμμένης καρδίας καὶ προσοχῆς ἀνηκούσης ψάλλοιτο. Ἐποίησε δὲ τοῦτον, ὅτε καὶ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος τὸν τῆς Αἰγυπτίας Μαρίας βίον συνεγράψατο · κατάνυξιν γὰρ καὶ οὗτος ὁ βίος προβιβληταὶ ἀπειρον, καὶ πολλὴν τοῖς ἐπικαιροῖς καὶ ἀμαρτάνουσι παραμυθίαν δίδωσιν, εἰ μόνον τῶν φαύλων ἀποστῆναι βούλοιντο. Ἐτάχθησαν δὲ καὶ κατὰ τὴν παρούσαν ἡμέραν ψάλλεσθαι καὶ ἀναγινώσκεσθαι δι' αἰτίαν τοιαύτην · ἐπειδὴ γὰρ πρὸς τὸ τέλος ἐγγίζει ἡ ἁγία τεσσαρακοστὴ, ἵνα μὴ οἱ ἄνθρωποι βέβητοι γεγονότες πρὸς τοὺς πνευματικούς ἀγῶνας ἀμελέστερον διατεθῶσι καὶ τοῦ σωφρονεῖν καθάπαξ ἐν πᾶσιν ἀπόσχοιντο, ὁ μὲν μέγιστος Ἀνδρέας, οἷά τις ἀλείπτῃς, διὰ τῶν ἱστοριῶν τοῦ μεγάλου κανόνος, τῶν μεγάλων ἀνδρῶν λέγων τὴν ἀρετὴν καὶ τῶν φαύλων ἀδίδῃς τὴν ἐκτροπήν, ὡς ἂν τις φαίη, γεννασιότερους τοὺς κάμνοντας παρασκευάζει καὶ ἀνδρικῶς τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκταίνεσθαι, ὁ δὲ ἱερεὺς Σωφρόνιος διὰ τοῦ ὑπερφουοῦς αὐτοῦ λόγου σωφρονίας καὶ αὐθις εἶναι ποιεῖ, καὶ πρὸς Θεὸν διεγείρει, καὶ μὴ καταπίπτειν μηδὲ ἀπογινώσκειν, εἰ **321** καὶ τέως τισὶν ἐάλωσαν παραπτώμασιν · ὅση γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία καὶ συμπάθεια τοῖς ὀλοφύχως ἐκ τῶν πρώων πταισμάτων ἐπιστρέφειν αἰρουμένοις, ἢ κατὰ τὴν Αἰγυπτίαν διήγησιν παριστᾷ. Λέγεται δὲ μέγας κανὼν, ὡς ἂν τις εἴπῃ, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐνοίας καὶ τὰ ἐνθυμήματα (γόνιμος γὰρ ἐστὶν ὁ τοῦτου ποιητῆς, ἀρίστως αὐτὰ συντιθέμενος), καὶ ὅτι τῶν λοιπῶν κανόνων ἀνὰ τριάκοντα, καὶ μικρόν τι πρὸς, τροπαρίων ἔχόντων, οὗτος εἰς διακόσια καὶ πεντήκοντα πρόβεισιν, ἐνῶς ἐκάστου ἀρρήτων ἀποστάζοντος ἡδονῆν. Ἀρμολίως οὖν ἄρα καὶ προσηκόντως ὁ μέγας οὗτος κανὼν, καὶ μεγάλην κεκτημένος κατάνυξιν, κἂν τῇ μεγάλῃ τῶν τεσσαρακοστῶν κατατέτακται. Τοῦτον τὸν ἀρίστον κανόνα καὶ μέγιστον, καὶ τὸν τῆς ὁσίας Μαρίας λόγον, ὁ αὐτὸς Πατὴρ ἡμῶν Ἀνδρέας πρῶτος εἰς τὴν τοῦ Κωνσταντινου κεκόμικεν, ὃ·ε πρὸς τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοδώρου τῇ ἕκτῃ συνόδῳ σταλεὶς εἰς βοήθειαν παρεγένετο. Τότε γὰρ ἀρίστως κατὰ τῶν μονασιῶν ἀγωνισάμενος ἔτι διατέλων

ἐν μονάζουσι, τῷ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλη-
σίας κλήρω συγκαταλέγεται. Ἐἶτα διάκονος καὶ
ὄργανοτρόφος ἐν ταύτῃ καθίσταται. Καὶ μετὰ μικ-
ρόν ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης γενόμενος, ἐσύτερον
ἀγχιεπίσκοπος πρὸς τῇ λεγομένῃ Ἱερισῷ καταστήσας
ἐν Μιτυλήνῃ πρὸς Κύριον ἐκδήμαί, ἀρκούντως τοῦ
ἰδίου θρόνου ἐν μεθέξει γενόμενος. Ταῖς αὐτοῦ πρε-
σβείαις, ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς.

Hæc liber ille ritualis Græcorum, ex quibus
elucescunt cum alia vulgo parum nota, tum Domi-
nicam orthodoxiæ et diem magnicononis non suis-
se unum et eundem diem. GRETS.

P. 72. [Canonis hujus concinendi ritum et insti-
tutionem e Synaxario fuse descripsit Gretserus :
canonem ipsum, ut et Andreæ Cretensis opus omne
Latinam interpretationem et in utrumque notas
ante paucos annos publico dedit e prædicatorum
familia sodalis Franciscus Combells. GOAR.]

Ibid. Secunda vigilia palatii est τῆς ἀκαθίστου.
Junius interpretatur, *Virginis iter facientis et par-
turientis, et quasi dicas*, inquit, *ejus quæ non sedet
aut quiescit, sed iter facit prægnaus; puta cum B. Virgo a
Josepho deduceretur Bethlehemi ex edicto Augu-
sti Cæsaris, proxime ante diem natalem Christi.*
Fæbulæ, quas dispellet idem ille ritualis Græcorum
liber, quem paulo ante nominavi, in quo ista legun-
tur: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (τῷ σαββάτῳ τῆς πέμπτης
ἐβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς) τὸν ἀκάθιστον ὕμνον
ἐορτάζομεν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτό-
κου δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἡρακλείου τὴν αὐτοκράτορα
Ῥωμαίοις ἀρχὴν διέποντος, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς
Χοσρόης ἰδὼν τὰ Ῥωμαίων ἄκρως ταπεινωθέντα
παρὰ Φωκά βασιλέως τοῦ τυράννου, ἕνα τῶν σατρα-
πῶν Σάρβαρον ἄνεμα μετὰ χιλιᾶδων πλειόνων στέλ-
λει, πᾶσαν τὴν ἑω αὐτῷ ὑποποιήσασθαι· ἐφθῆ γὰρ
καὶ πρότερον ὡσεὶ δέκα μυριάδας Χριστιανῶν
διαφθείρας Χοσρόης, ἅτε τῶν Ἑβραίων αὐτοὺς
ἐξωνομένους καὶ ἀπολλύντων. Ὁ γοῦν ἀρχισατρά-
πης Σάρβαρος τὴν ἑω ληϊσάμενος· ἅπασαν ἐφθασεν
ἐξοὶ καὶ αὐτῆς Χρυσοπόλεως, ἣ νῦν Σκουτάριον
ἐπικλεῖται. Ὁ τοίνυν 322 βασιλεὺς Ἡράκλειος
ἐν ἀπορίᾳ καταστάς δημοσίων χρημάτων, τὰ ἱερὰ
τῶν ἐκκλησιῶν εἰς κέρμα μετασκευασάμενος ἐπὶ
ἀποδοσεὶ μείζονι καὶ τελωτέρῳ, διὰ τοῦ Εὐζείνου
μετὰ πλοίων τοῖς τῆς Περσίας μέρεσιν εἰσβαλὼν
ἀφανίζει αὐτήν. Καὶ κατὰ κράτος ἠττάται τούτῳ ὁ
Χοσρόης· σὺν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ
Σειρῆς ὁ υἱὸς Χοσρόου ἀποστάς τοῦ πατρὸς τὴν
ἀρχὴν ἑαυτῷ περιτίθεισιν, καὶ τὸν πατέρα Χοσρόην
ἀποκτείνας τῷ βασιλεῖ Ἡρακλείῳ σπένδεται. Χαγά-
νος γὰρ μὴν ὁ τῶν Μυσῶν καὶ Σκυθῶν ἀρχηγός,
μαθὼν τὸν βασιλεῖα διαπόντιον εἰς Πέρσας γενόμενον,
τὰς μετὰ Ῥωμαίων διαλύσας σπονδὰς, στίφη μυ-
ριάριθμα ἐπαγόμενος διὰ τῶν δυτικῶν εἰσβάλλει
ἐκρῶν εἰς τὴν Κωνσταντινού, κατὰ Θεοῦ βλασφήμους
ἐκπέμπων φωνάς. Αὐτίκα τοίνυν ἡ μὲν θάλασσα
πλοίων, ἡ δὲ γῆ πεζῶν καὶ ἰππέων ἀπέκρυνε ἐμ-
πλεως ἦν. Σέργιος δὲ ὁ πατριάρχης πολλὰ τὸν τῆς

Κωνσταντινίου παρεκάλεε λαὸν μὴ καταπίπτειν,
ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἐλπίδα ἐκ ψυχῆς εἰς Θεὸν ἀναφέρειν
καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ μητέρα τὴν πανάχραντον θεοτό-
κον. Καὶ μὴν καὶ Βῶνος πατρικίος· ὁ τῆνικαῦτα
τὴν πόλιν διέπων τὰ ἀνήκοντα εἰς ἀποτροπὴν τῶν
πολεμίων παρεσκευάζετο· δεῖ γὰρ μετὰ τῆς ἀνωθεν
βοηθείας· καὶ ἡμᾶς τὰ προσήκοντα ἐνεργεῖν. Ὁ δὲ
πατριάρχης τὰς θείας εἰκόνας τῆς θεομήτορος μετὰ
παντὸς ἐπαγόμενος τοῦ πλήθους παρήει τὸ τεῖχος
ἀνωθεν, ἐντεῦθεν τὸ ἀσφαλὲς αὐτῶν πορίζομενος.
Ὡς δὲ ὁ μὲν Σάρβαρος ἐξ ἑώρας, Χαγάνος δὲ ἀπὸ
δυσμῶν πυρπολεῖν τὰ περίξ τῆς πόλεως ἤρχοντο, ὁ
πατριάρχης τὴν ἀχειροποίητον τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα
καὶ τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, προσέτι δὲ καὶ τὴν
τίμιαν ἐσθῆτα τῆς θεομήτορος ἐπιφερόμενος διὰ
τῶν τειχῶν περιήρχετο. Χαγάνος δὲ ὁ Σκύθης διὰ
τῶν χειρῶν τειχῶν προσβάλλει τῇ Κωνσταντινίου
σὺν πλήθει ἀπέκρυν, ἄκρως ἐξ ὄπλων ἠσφαλισμένῳ,
καὶ τοσοῦτ' ὡς ἕνα Ῥωμαίων πρὸς δέκα Σκύθας
σαφῶς διαμάχεσθαι. Ἄλλ' ἡ ἀμαχος πρόμαχος διὰ
τῶν παρευρεθέντων ὀλίγων πάνυ στρατιωτῶν ἐν τῷ
ναῦ ταύτῃ· τῷ τῆς πηγῆς πλειστους αὐτῶν παρ-
απόλεσεν. Κάντεῦθεν οἱ Ῥωμαῖοι ἀναθαρσήσαντές
τε καὶ ἀνασκιρτήσαντες ὑπὸ στρατηγῷ ἀμάχῳ τῇ
θεομήτορι αὐτοὺς ἀεὶ κατὰ κράτος ἐνίκων. Βλέψαν-
τες δὲ καὶ πρὸς σπονδὰς οἱ τῆς πόλεως ἀπεκρού-
σθησαν· ἀνείπε γὰρ ὁ Χαγάνος· Ἐμὴ ἀπατάσθε ἐπὶ
τῷ Θεῷ, ᾧ πιστεύετε· πάντως γὰρ αὐριον τὴν πόλιν
καταλήψομαι. Οἱ δὲ τῆς πόλεως διακούσαντες χεί-
ρας ἔτεινον εἰς Θεόν. Συμφωνήσαντες οὖν Χαγάνος
τε καὶ ὁ Σάρβαρος διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης προ-
βάλλουσι, διὰ μηχανημάτων τὴν πόλιν ἐλεῖν προθυ-
μούμενοι. Ἄλλὰ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἠττή-
θησαν ὡς μηδὲ ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ζῶντας καλεῖν
τοὺς τεθνηκότας. Τὰ δὲ μονόξυλα ὀπλιτῶν πλήρη
διὰ τοῦ ἐπιλεγομένου Κέρατος κόλπου εἰς τὸν ἐν
Βλαχέρναις ναὸν τῆς θεομήτορος καταγόμενα, κατα-
γίδος αἰφνῆδον τῇ θαλάσῃ ἐπισπευσούσης καὶ διαι-
ρησάσης ταύτην εἰς τμήματα, σὺν τοῖς πλοίοις
ἅπασιν τῶν ἐχθρῶν διεσθάρη. Καὶ εἶδεν ἄν τις παρά-
δοξον ἀριστούργημα τῆς πανάγου καὶ θεομήτορος·
323 πάντας γὰρ πρὸς τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης τὸ
ἐν Βλαχέρναις ἐξέβαλεν. Ὁ δὲ λαὸς ὅσον τάχος τὰς
πύλας ἀναπετάσαντες ἄρδην πάντας ἀπέκτειναν,
καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες κατ' αὐτῶν ἀνδρίζομενοι.
Οἱ δὲ ἀρχηγοὶ τούτων ὑπέστρεψαν κλαίοντες ἄμα
καὶ ὀδυρόμενοι. Ὁ γὰρ μὴν θεοφιλῆς τῆς Κωνσταν-
τινίου λαὸς τῇ θεομήτορι τὴν χάριν ἀφοσιούμενοι
ὀλονύκτιον τὸν ὕμνον καὶ ἀκάθιστον αὐτῇ ἐμελώθη-
σαν ὡς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγρυπνησάση καὶ ὑπερφυεῖ δυ-
νάμει διαπραξαμένη τὸ κατὰ τὸν ἐχθρῶν τρόπιον.
Ἐκ τότε σὺν εἰς μνηεὶν τοῦ τοσοῦτου καὶ ὑπερφουοῦς
θαύματος ἡ Ἐκκλησία τὴν τοιαύτην ἐορτὴν παρέλαβε
τῇ Μητρὶ ἀνατιθέναι τοῦ Θεοῦ τῷ παρόντι καιρῷ,
ὅτε καὶ τὸ τρόπιον τῇ θεομήτορι γέγονεν. Ἀκά-
θιστον δὲ ὠνόμασαν διὰ τὸ τότε οὕτω πράξει τὸν
τῆς πόλεως κλήρον τε καὶ λαὸν ἄπνετα.

Μετὰ παρέλευσιν χρόνων τριάκοντα ἐξ, ἐπὶ τῆς
βασιλείας Κωνσταντινίου τοῦ Πρωγοῦτου, οἱ Ἄγα-

ρηνοὶ ἀπειρον στρατιᾶν ἐπαγόμενοι πάλιν τῇ Κων-
σταντινου ἐπέθεντο, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσι ταύτην πο-
λιορκούντες, ὅτε καὶ ἐν τοῖς Κυζικικοῦ παρεχόμενον
μέγιστοι, πολλοὺς τῶν οικειῶν διέφθειραν. Ἐἵτα ἀπει-
πόντες καὶ μετὰ τοῦ στόλου αὐτῶν ὑποστρέφοντες,
καὶ ἐν τῷ Σουλᾶν γενόμενοι, τῇ θαλάσῃ πάντες
κατεποντισθησαν προστασία τῆς πανάγνου καὶ θεο-
μήτορος.

Ἄλλὰ καὶ τρίτον αὐθις ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου
οἱ ἐξ Ἄγαρ, ὑπὲρ πλείστας μυριάδας ἀριθμούμενοι,
πρῶτον μὲν τὴν τῶν Περσῶν ἀφανίζουσι βασιλείαν,
εἵτα τὴν Αἴγυπτον καὶ Λιβύην ἐπιδραμόντες καὶ
Ἰνδοῦς Αἰθιοπίας τε καὶ Ἰσπανοῦς, ὕστερον καὶ
κατ' αὐτῆς τῆς τῶν πόλεων βασιλίδος ἐπιστρατεύουσι,
χθλια ὀκτακῶσια πλοῖα ἐπιφορμόμενοι. Κυκλώσαντες
οὖν αὐτὴν ὡς αὐτίκα δὴ ἀναρπάσσοντες ἕμενον. Ὁ
δὲ τῆς πόλεως ἱερὸς λαὸς τὸ σεπτὸν ξύλον τοῦ τιμίου
καὶ ζωοποιῶν σταυροῦ καὶ τὴν σεβάσιμον εἰκόνα
τῆς θεομήτορος ἰδρυητρίας ἐπαγόμενοι τὸ τεῖχος
περικύκλουν, οὖν δάκρυσι τὸν Θεὸν ἱεοῦμενοι.
Δόξαν οὖν οὕτω τοῖς Ἄγαρηνοῖς, εἰς δύο διαιροῦνται
μέρη, καὶ οἱ μὲν κατὰ Βουλγάρων στρατεύουσι, καὶ
πίπτουσιν ἐκεῖσε ὑπὲρ μυριάδας δύο, οἱ δὲ περιλει-
φθησαν τὴν πόλιν ἐλεῖν. Κωλυθέντες δὲ ὑπὸ τῆς
ἀλύσεως, διηκούσης ἀπὸ τῶν Γαλάτου εἰς τὰ τεῖχη
τῆς πόλεως, ἀναχθέντες περὶ πού τοῦ λεγόμενον
Σαυσθέντων γίνονται. Κάκει ἀνέμου Βορέου καταρρα-
γέντος τὰ πολλὰ τῶν πλοίων αὐτῶν διεσπάρη καὶ
διεφάρησαν. Οἱ δὲ περιλειφθέντες λιμῶν περιέπεσον,
ὡς καὶ ἀνθρωπίνων σαρκῶν ἄψασθαι, κόπριά τε
φυρᾶν καὶ ἐσθίειν. Ἐἵτα φυγόντες καὶ κατὰ τὸ Αἰ-
γαίον γενόμενοι πέλαγοι, τὰ σκάφη αὐτῶν ἅπαντα
καὶ ἑαυτοὺς τῷ τῆς θαλάσσης διδοῦσι θυτῶν χάλασα
γὰρ βαγδαία οὐρανὸν καταπεσοῦσα, καὶ βραχμὸν
κατὰ τῆς θαλάσσης ποιήσασα, τὴν τῶν πλοίων πεί-
σαν διέλυσε. Καὶ οὕτως ὁ ἀπειροπληθὴς ἐκεῖνος
στόλος διόλωλε, τριῶν μόνων εἰς ἀγγελίαν περι-
λειφθέντων.

324 Διὰ ταῦτα τοῖνον ἅπαντα τὰ ὑπερφυῖ θαυ-
μάσια τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος τὴν παρούσαν
ἑορτὴν ἑορτάζομεν. Ἀκάθιστος δὲ εἴρηται, διότι
ὀρθοστάδην τότε πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τὴν νύκτα ἐκεῖ-
νην τὸν ὕμνον τῇ τοῦ Λόγου Μητρὶ ἐμελῶν. Καὶ
ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις οἴκοις καθῆσθαι ἐξ Ἰθους
ἔχοντες ἐν τοῖς παροῦσι τῆς θεομήτορος, ὀρθοὶ πάν-
τες ἀκροώμεθα. Ταῖς τῆς σῆς ὑπερμάχου τε καὶ
ἀπροσμάχου Μητρὸς, πρεσβείαις, Χριστὸν ὁ Θεὸς, τῶν
περικειμένων καὶ ἡμᾶς ἀπάλλαξ' ἰν' συμφορῶν, καὶ
ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς μόνος φιλόανθρωπος.

Ex his ergo perspicuum relinquitur quale fuerit
τῆς ἀκαθίστου festum, et cur hoc nomine appel-
latus ἀκάθιστος ὕμνος, quia *stando*, non *sedendo*
canitur; ἀκάθιστος ἑορτὴ seu ἡμέρα, quia ab om-
nibus, nemine excepto et nemine otiantē aut a
divinis laudibus cessante, peragitur. Exstat in bi-
bliotheca Bavarica oratio hoc titulo: Λόγος ἀναγι-
νωσκόμενος εἰς τὴν ἀκάθιστον. Διήγησις ὠφέλιμος
ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας συλλεγεῖσα, καὶ ἀναμνησ-

σχειν δηλοῦσα τοῦ παραδόξου γενομένου θαύματος,
ἤνικα Πέρσαι καὶ βάρβαροι τὴν βασιλίδά ταύτην
πόλιν περικύκλωσαν, οἱ καὶ ἀπώλοντο θείας δίκης
πειραθέντες. Ἡ δὲ πόλις ἀσινή; συντηρηθεῖσα πρε-
σβείας τῆς θεοτόκου ἐτησίως ἐκ τότε ᾄδει εὐχαρι-
στήρον, ἀκάθιστον τὴν ἡμέραν κατονομάζουσα.
GRETS.

[Ἀκάθιστος εἴρηται διότι ὀρθοστάδην πᾶς ὁ λαὸς
τὴν νύκτα ἐκεῖνην ὕμνον θεομήτορι μέλπει, αὐτὸ
Callixtus in ejus diei Synaxario. Ipse hymnus est
ἀκάθιστος, quod interstitium quietemque ad dili-
culum usque non reperiat et semper cantandus
perseveret. E Triodii Synaxario historiam depro-
misit Gretserus, concinniorē aliam e Regia bibli-
theca nuperrime post historiam Monothelitarum
laudatus Franciscus Combessis. evulgavit et notas
adjecit. GOAR.]

Duplicem hunc errorem περὶ τοῦ μεγάλου κα-
νόνο, περὶ τῆς ἀκαθίστου ipsemet Curopalata Cal-
viniano echiolastæ eximere poterat, si animum
advertisset. Ait enim Curopalata a prima ex qua-
tuor vigiliis imaginem sanctissimæ Deiparæ, quæ
Hodegetria appellatur, in palatio manere ad mag-
num usque diem Dominicum Paschatis. *Huic*
imagini, inquit Curopalata, *venienti obviam procedit*
imperator ad portam aulæ palutii. Secunda vero feria
comitatur abeuntem ad excelsos usque gradus. Si a
prima vigilia, quæ est τοῦ μεγάλου κανόνος, manet
imago illa in palatio usque ad secundam feriam
Paschatis, fieri non potest ut ἡ τοῦ μεγάλου κανό-
νος ἀγρυπνία vel juncta vel proxima fuerit Pente-
costæ: alioqui imago illa integro ferme anno in
palatio mansisset, a Pentecoste videlicet usque ad
secundam feriam Paschatis, cum tamen paucissimis
hebdomadibus in eo relinqui soleret, et pro-
pterea singulis annis non aliter ac donum quoddam
divinitus missum in aula exciperetur, perque pau-
cos dies in eadem tutela gratia commoraretur,
nempe a quinta feria **325** quintæ hebdomadis
quadragesimalis usque ad secundam feriam Pa-
schatis, quo die referebatur πρὸς τὸν τῆς Θεοτό-
κου ναὸν τὸν τῶν Ὁδηγῶν κεκλημένον, ut loquitur
Zonaras in imperio Michaelis I Theophili, cui ad-
juncta erat μονὴ seu monasterium τῶν Ὁδηγῶν,
ut ex Nicephoro Gregora l. ii constat: hinc ipsa
imago ἰδρυητρία, quasi *dux viæ*, appellabatur. Nec
adducebatur ex templo Blachernio, ut putat
scholiastes, sed ex templo et ex monasterio τῶν
Ὁδηγῶν, quod a templo Blachernio distinctum
erat.

Sed probat id ex gradibus excelsis, de quibus
Curopalata, c. 12 et c. 15, quasi illi fuerint in
templo Blachernio. At parum valet hæc probatio:
jam quocumque iret imperator, semper ad excel-
sos gradus usque deducebatur a Barangis, ut in-
quit Curopalata, c. 15; oportet ergo hos excelsos
gradus alibi fuisse quam in Blachernio templo, vel
in via ad solum Blachernium templum, quia im-

perator non ibat semper ad templum Blachernium, et Curopalata diserte distinguit hos gradus a templo Blachernio, cum dicat imperatorem equitanti semper deduci usque ad excelsos gradus, in festo autem Occursus (seu, ut nos vocamus, Purificationis D. Virginis) etiam usque ad templum Blachernarum: nam ad hoc templum hoc die rei divinæ gratia conferebat se imperator. GRETS.

[Magna contentione dimicant Junius et Gretserus περί των Ὑψηλῶν, de gradibus excelsis CP, ubi nam reponendi? Ille in Blachernio templo, hic in palatio situs contendit. Inter contententes arbiter neutri litem integram adjudico, a vero siquidem των Ὑψηλῶν sensu aberrat uterque. Equis enim in hac voce gradus intelligendos putet, ac non potius excelsum ac fastigio sublime ædificium? At ne velut cæcitas et ignarus iudex litem dirimam, aut potius andabatarum more cum utroque pugnem, dubio certius auctor lucem afferat Nicetas Isaacii Angeli, l. II: Δείκνυσσι τὸ παράθρονον (aliud exemplar legit τὴν θυρίδα) ἐν τοῖς βασιλείοις των Βλαχερνῶν, εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλά, δι' ἧς ὁρατὰ ἦν τὰ ἐπιπέλατα πῆλα τὰ ἐξώθεν των ἐπάλλεων ἐν τοῖς Φιλοπατίοις καθυπτιάζοντα. Observa τὰ Ὑψηλά altum Blachernii palatii ædificium, unde subjecta Philopatensis planities delegatur, non gradus quantumvis excelsos indicare, nec in majori palatio, quo solet imperator morari, alios excelsiores gradus comminiscendos: eam ob rem, cum in exhibendis reddendisque honoris officii longius semper in decessu deducatur vir honoratus quam in accessu eidem occurratur, par est ut si τῆς Ὁδηγητρίας imagini ἐν τῇ πόλῃ τοῦ παλατίου αὐλῆς primum occurrit imperator, longius multo deducat abeuntem, non ad fictos usque gradus excelsos, sed εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλά ἐν τοῖς βασιλείοις των Βλαχερνῶν, et quod ait hic auctor, μέχρι καὶ των Ὑψηλῶν, longu viæ tractu, cujus accessum indicat particula καὶ, ad locum nempe Ὑψηλά vocatum, quem auctor ipse in Blachernio palatio vel ad illud juxta reponit, c. 15, p. 80, ubi ait imperatorem ad Blachernarum templum, cui vicinum erat ejusdem nominis palatium, a Barangis deduci μέχρι των Ὑψηλῶν, certe non ad excelsos gradus ejus e quo fuerat egressus palatii, sed ad destinatum alterius, ad quod tendebat, locum. GOAR.]

Adde quod ipse imperator imaginem Hodegetriæ secunda Paschatis feria ad propria revertentem prosequi solebat usque ad excelsos gradus, imo et extra, ut dicit Curopalata, c. 12, p. 72: nec tamen ad templum Blachernium tunc ibat imperator. Sed non est 326 opus pluribus. Ipsemet Junius se refellit, qui hæc p. 326: Τῆς Ὁδηγητρίας, id est ducis viæ, statua fuit extra palatium Cyprii, in templo et monasterio nobili, quod templum Zonaras τὸν των Ὁδηγῶν, in imperio Fl. Michaelis, Nicephorus Gregoras l. XI monasterium Hodegetrium appellavit. His autem diebus in palatium inferebatur. Hæc ille. At quid clarius quam templum

PATROL. GR. CLVII.

A Hodegetrium non fuisse templum Blacherniense? Scribit Pachymeres lib. VII imaginem Deiparæ per dies complures lacrymassæ. Quænam hæc imago? num Hodegetriæ? num Nicoræ? Et apud eundem Pachymerem l. XI imago τῆς Φωταγωγῆς, Virginis lucem afferentis, cujus sancto oleo delibutus Michael Andronici imperatoris filius ex desperato morbo convaleuit.

Tertia vigilia palatii est τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, Annuntiationis B. Virginis. Junius evangelicæ annuntiationis. Satis evangelicæ: sed quid aliud a pseudoevangelico prædicante exspectes?

Quarta vigilia agebatur quinta feria majori hebdomadæ, ob Parasceves appetentis solemnia. GRETS.

CAPUT VIII.

Observationes et explicationes in c. 13, de Parasceve et magno Sabbato.

De magno Sabbato nihil est in Græca inscriptione, cum tamen potissimum de officio magno Sabbati, hoc est vigiliæ Paschatis, in hoc capite agatur.

P. 72. De Parasceve tribus verbis res absolvitur. Vide quæ de hoc festo scripsimus tom. I De S. Cruce, l. I, c. 68 et l. I De festis, c. 23 et 24. Homilias Græcorum in Parasceven invenies tom. II, De cruce. GRETS.

Ibid. [Αἱ ὥραι. De quibus consulendum Triodion.

Ibid. Τῆρ λειτουργίῳ. Hora prima noctis dicendam. Triodion: Ὁφείλει δὲ ἔχειν ἀκριβεῖαν ἡ ἐκκλησιάρχης ἴνα, ὅταν ποιῇ ἀπόδυσιν ἡ ἐκκλησία τῆς λειτουργίας, ὑπάρχη ὥρα δευτέρα τῆς λειτουργίας. Vespertinæ vero laudes, quibus ipsa conjungitur, decima diei hora incipiunt. GOAR.]

Ibid. Illa μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν Junius vertit: post lectionem autem Apostoli, id est, ad eum usque locum: Surge, Deus, qui judicas terram. Vitiose prorsus, quasi illud surge Deus ad Apostoli lectionem pertineat, cum sit stichus, quem post lectionem Apostoli ex Epistola ad Romanos sumptum concinit Psalter: Exsurge, Deus, judicans terram, quia tu hereditabis in omnibus gentibus. Subjicit lector: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat, etc. Succinit psalter: Exsurge, Deus, etc., et hoc sæpius, ut distincte habes in Triodio. Ergo vel post lectionem Apostoli vel post 327 subunctos stichos, quorum principium est exsurge Deus, spargunt lectores et pueri honorarii lauros: legendum enim est κάττουςι vel πίστουςι, ἀποκάττουςι vel ἀποπίστουςι. Vide quæ scripsimus de magno Sabbato l. I, De festis, c. 25. GRETS.

Ibid. [Ἀδύραξ. Arbitror in lætitiæ pro Dominica resurrectione argumentum, vel ad victoriæ, si bella premerent, felix omen imperatori promendum.

P. 73. Τράπεζα δὲ οὐδαμῶς. Eo quod in ipsa ecclesia sobria valde habeatur refectio. Triodion, ubi de monachis hodie loquitur: Μετὰ δὲ τὴν ἀπό-

λυσιν οὐκ ἐξεργήματα τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καθή-
ματα ἐν τοῖς τόποις ἡμῶν, καὶ εἰσέρχεται ὁ καλλα-
ρίτης, καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς ἀδελφοῖς ἀνάκλασμα τοῦ
ἄρτου, καὶ ἀνὰ ἕξ ἰσάδων ἢ φοινίκων, καὶ ἀπὸ ἐνὸς
κρυσόθλου οἶνον. GOAR.

CAPUT IX.

*Observationes et explanationes in c. 14, de festo
Paschæ.*

Ibid. De festo Paschæ. Ita titulus habet, cum
etiam hoc capite de ritu ferie quintæ τῆς Διακαι-
νησίμου deque festo Pentecostes et de festo Exal-
tationis S. crucis pertractatur. GRETS.

Ibid. [Ἐν τῇ τρίτῃ. Vulgo tamen et ubique circa
matutinum crepusculum incipit hoc officium. Pen-
tecostarium : Περὶ ὥραν ἠθροῦ σημαίνει.

Ibid. [Δίδωσι λαμπάδα. Ut archipresbyter in
palatio, ita ubique superior hoc munere fungitur.
Typus Pentecostarii : Ὁ δὲ ἡγούμενός διανέμει τὰ
κηρία τοῖς ἀδελφοῖς.

Ibid. [Ἐπηρέται ἀρχοντες. Lectores et cano-
narchas intellige, de quibus c. 6 et c. 8, Ἐπηρέται,
quia protoparæ subditi, ἀρχοντες, quia palatini.

*Ibid. [Τῶν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμέ-
ναι.* Consentii Pentecostarii typus : sacerdotem
enim candidis vestibus ornatum cum fratribus ceteris
ardentes gestantibus sinistro latere egressum in nar-
theca jubet consistere, ac ceroterariis accensa lu-
mina deferentibus viamque sternerentibus celebrem
ingressum peragere. Ἐναπομένους δὲ, inquit, ἐντὸς
τοῦ ναοῦ μόνο; ὁ κανδηλάπτης ἄπει τὰ κηρία
πάντα καὶ τὰς κανδήλας. Καὶ ποιήσας πυρεῖον ἐν
τῆσσι τοῦτο μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ ἕτερον ἐμπροσθεν
τῶν ἁγίων θυρῶν. Καὶ βαλὼν θυμίαμα εἰς αὐτὰ,
βαλῶν δὲ καὶ εἰς τὸν θυμιατὸν θυμίαμα πολλὸν,
ἀπαίωρεῖ τοῦτον ἐντὸς τοῦ βήματος.

Ibid. [Εἶτα ἐκφωρεῖ. Ibidem : Ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ
τὸ θυμιασαι ἐξωθεν τοῦ νόρθηκος τὰς ἁγίας εἰκόνας
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἵσταται ἐμπροσθεν τῶν
βασιλικῶν πυλῶν κεκλεισμένων οὐσῶν, καὶ ποιεῖ
σταυρὸν μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, λέγων, Καὶ δόξα τῇ
ἀγίᾳ, etc. GOAR.]

Ibid. Χριστὸς ἀνέστη. Integrum troparium est:
Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πα-
τήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμε-
νος. GRETS.

328 P. 73. [Adeo frequens personat in ecclesiis
hic modulus, ut germane paschalis, omnemque pas-
chali spatio laudem Deo reddendam, ut Latinis
Alleluia, includere videatur. Greiserus integrum
profert. GOAR.]

Ibid. Integer stichus est : *Exurgat Deus, et dis-
sipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum, a
facie ejus ;* cujus similes duo alii stichi subjungun-
tur. GRETS.

P. 74. [Τοὺς λοιπούς. Sunt hi duo alii : Ὁς
ἐκλείπει καπνός, καὶ τὰ ἐξῆς, οὕτως ἀπολοῦνται
καὶ τὰ ἐξῆς.

Ibid. [Τὰ εἰρηρικά. Conglobatæ pro variis rebus
preces a diacono pronuntiandæ, quarum primæ pa-

cem exorantes εἰρηικῶν reliquis nomen imponunt.
Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε
ἐλέησον, Διάκονος· Ἐπὲρ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης τοῦ
Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον. Διάκο-
νος· Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου τοῦ
Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον. Καὶ
τὰ ἐξῆς. Vide Chrysostomi liturgiam. GOAR.]

Ibid. Integrum odarium est istud : *Resurrectio-
nis dies. Exsultemus populi : ex morte enim ad vi-
tam et ex terra ad caelum Christus Deus nos transiit,
victoriæ carmen concinentes.* Vide Ritualement
librum qui Pentecostarium inscribitur. GRETS.

Ibid. [Ἀναστάσεως ἡμέρα. Reliquum suggerit
Pentecostarium : *Λαμπρυνθῶμεν λαοί. Πάσχα Κυ-
ρίου, Πάσχα·* ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ
γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς διεδίδασεν
ἐπιπνικίον φέροντας. GOAR.]

Ibid. Observa etiam Graecis quibusdam usitatum
fuisse morem illum quarumdam in Germania ec-
clesiarum, ut versibus illis Davidicis, *Auollite por-
tas, principes, vestras, etc.,* aditum sibi patet fieri
cuperent. GRETS.

Ibid. [Ἀσπάσται τὸ Εὐαγγέλιον. Evangelio pri-
mum, mox autem dati imperatori osculi consue-
tudinem referunt in monasteriis καλόγηροι, de
quibus Pentecostarium : *Ψάλλομεν τὸ Κριστὸς
ἀνέστη πολλάκις, ἄχρις ἂν ἀσπάσωνται οἱ ἀδελφοὶ
ἀλλήλους.* Ὁ δὲ ἀσπασμός γίνεται οὕτω. Λαμβάνει
ὁ ἱερεὺς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται πρὸ τῶν
θυρῶν τοῦ ἁγίου βήματος. Ὁ δὲ καθηγούμενος ἐλ-
θὼν, καὶ ἀσπασάμενος τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον καὶ τὸν
ιερέα, λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ ἅγιον
Εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται ἐκ δεξιῶν τοῦ ἱερέως.
Εἶτα οἱ ἀδελφοὶ πάντες κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν ἀσπά-
ζονται πρῶτον τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, εἶτα τὸν ἱερέα
καὶ τὸν καθηγούμενον, καὶ ἵστανται κάκεινοι ἐνθα
τύχῳσι, καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. GOAR.]

Ibid. Τοῦ θρόνου. Saepe throni imperatorii men-
tio facta est : ejus diagraphen pete ex Corippi
l. III, v. 191-219 ; qualis nimirum tempore Justinii
Junioris fuerit.

Ibid. En morem osculandi pedem imperatoris.
Hic heterodoxis non movetur stomachus : at quam
primum vel legit vel audiunt pedem summi pon-
tificis osculo coli, tum toti bilis sunt et nil nisi bi-
lem biliosissimi homines vomunt. Et tamen patien-
ter admodum osculantur togam Turcici imperatoris,
quod et a Gerlachio prædicante Lutheranò factum
est ; et ne hoc nesciremus, Crusius l. VII Turco-
Græc. litteris prodidit. Nec gravarentur isti ad pedis
sultanici **329** osculum se adjicere, si id consuetudo
permitteret. Legatus quoque confœderatorum Or-
inum Belgii, anno salutis 1612 Cpolim ad portam
Ottomanicam missus et admissus, vestimentum im-
peratoris Turcici prompte et alacriter deosculatus
est, et quidem flexis genibus ut videre licet in Eccle-
siasticopolitica Chronol. inserta tom. VIII ejus ope-
ris, quod Chronicon Chronicorum inscribitur. Si tale
reverentiæ genus pontifici Romano iste exhibuisset,

inexpiabili scelere sese obstrictum credidisset. Quid A quod Batavi Calviniani pedibus suis oscula ferri haud ægre passi sunt? Nam in navigatione Australi *Jacobi le Maire*, Leidæ in Hollandia typis excusa anno Redemptoris 1619, hæc prodita sunt de Indis quibusdam: *Qui intrabant navem nostram ex ipsis, in genua procidentes pedibus nostris oscula figebant. Paulo post: Ut primum navem conscenderat (Indorum rex), procidens in genua ac procumbens in faciem preces suas effudit. Ductus ad inferiora navis, iterum procumbens adoravit, etc. Comites ipsius pedes nostros exosculabantur, acceptosque eos manibus suis capiti imponebant ad demissionem subjectionemque demonstrandum.* Et quinam isti, quibus lubentibus tantus hic bonus delatus? Prædones et piratæ ex Calvinii officina, qui fortassis hostias quoque, si Indi eas obtulissent, haud repudiassent, ut factum a Paulo et Barnaba Act. xiv, cum Lystrenses eis sacrificium ceu Jovi et Mercurio appararent. Quibus clamoribus terram et æthera non complerent, si aut in libris legerent aut relatione aliorum acciperent pontificem Romanum non tantum remittere ut quis pedes ejus osculetur, sed et tolerare ut quis pedes capiti argumentum subjectionis imponat?

Lib. i Histor. Cantacuzeni, c. 16, osculatur junior Andronicus senioris Andronici, avi sui, pedem; ubi additur: *More Romanis imperatoribus receptum erat, cum quispiam consanguineorum aut alioqui gratia apud eos florentium secundum adorationem pedem imperatoris osculo contigisset, ut imperator vicissim ejus faciem deoscularetur. Cum itaque tum nepos avi pedem osculatus fuisset, ille, ne inexpiabili odio flagrare crederetur si nec tuis nepotem et imperatorem dignaretur quæ privatis tribuerentur, faciem ejus contra et ipse osculo libavit.* Idem Andronicus junior iterum avi pedem publice osculatus est i, 54; quod c. 50 tanquam expressum subjectionis indicium repetitur. ii, 5, Persæ Andronicum juniolem imperatorem antequam appropinquaret, capitibus humi submissis adorabant. Sed princeps Persarum ad eum pedibus accedens et adorabat et pedem illius osculabatur. iii, 38, Protostrator cum suis pedem Joannis Cantacuzeni imperatoris osculatur. Idem sit ab aliis, c. 40. Idem ab alio, c. 42, et a Persis, iv, 10; i, 1, 45, Triballi ejusdem Cantacuzeni genu osculantur. Exempla osculi fixi oculis et faciei habes apud Cantacuz. i, 16, dexteræ c. 34 et c. 41. GRETS.

Ibid. [De imperatore minore majorem salutante et ejus pedem exosculante et ab eodem oris osculum reportante Gretserus hic egregie. At si alter alteri eques occurrat, quid tum? Cantacuzenus, i, 35: "Ἔθος ἐπεκράτησεν ἀρχαίον παρὰ τοῖς Ῥωμαίων βασιλεῦσιν, ὅταν μέλλωσιν 330 ἀλλήλοις συντυγχάνειν, τοὺς μὲν ἐπομένους ἑκατέρους τῶν Ἰσπανῶν καταβάντας ἐπεσβαῖ περὶ αὐτοῦ, αὐτοῦ δὲ συμμίσξαντας ἐφιππούς, τὸν μὲν νεώτερον κύψαντα τοῦ πρεσβυτέρου βασιλέως περιπτύσσασθαι τὴν χεῖρα, τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρότερον περιελάμενον πῖλον, ἀνακύψαντα δὲ ἐκείθεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸν τὸν

πατέρα ἀντιφιλεῖν. Solam manum senioris junior osculabatur quondam: Basilius enim Macedo Michaeli ad lectum deducto τὴν χεῖρα φιλήσας ἐξήλαθεν.

P. 75. [Ὅτε μὴν εἰς τὸν ἀσπασμόν. Ad Francos Venetosque urbe CP. ejiendos Michaeli Palæologo copias auxiliares promiserant Genuenses: hinc communia pacis concordiaque sædera. Veneti vero, ut qui cum Francis imperaverant, sælam cum Græcis concordiam et opprobrium subjectionemque redolens sædus inire detrectaverunt. Vide Gregoram superius relatum, nec non Petrum Justinianum Venetorum et Genuensium vario Marte inter se decertantium bella historiae Venetæ l. v describentem, ac tandem ipsum Michaeli victorili elatum, haud tamen insolentem, Venetos, a quibus sibi cavendum rebatur, de pace firmanda exorantem.

Ibid. [Καπούτζια. Pilei genus ante pauca sæcula in Europa usitatissimum. Latini *caputium*, Galli *chaperon*, Itali *capuzzo* dicebant. De quo consulendus Stephanus Paschasius disquisitionum Francicarum, viii, 18, et 45. *Capitium* vocat Paulus Æmilius in Joanne primo. GOAR.]

Ibid. Τρεῦαρ. Latino-Barbare *treuga*. Dicitur etiam τρέβα.

Ibid. Μπατουλος. Ita legendum. Inepte Junius λυπάδος. Falso citat Gregoram, l. iv, quasi apud illum legatur *lypailus*, cum Græcus textus distincte habeat μπατουλος, et interpret *baivus*, recte utique. Frustra est Meursius qui corrigit ἄπατουλος, unica littera transposita, quasi sit purus putus idiotismus Italicus. Sed cum Codinus hactenus Italarum articulis non sit usus, credibile est eum neque hic usum fuisse; cumque α β vel π incipientibus recentiores Græci litteram μ præponere soleant, ut ipsemet Meursius in Glossario pluribus exemplis ostendit, rationi plane consonum est credere Codinum hic scripsisse μπατουλος, more aliorum ex recentiore Græcia scriptorum.

P. 76. *Ad Francos.* Franci in recentiorum Græcorum scriptis non solum Galli intelligendi sunt, inquit Junius, sed Itali quoque et Siculi, eo quod olim Siciliae regnum et pars Italiae a Francis tenebatur. GRETS.

Ibid. [Ἡρέμα ψαλλομένης. Ne cantus regiam adorationem inturbet, vel hæc ecclesiae officio videatur conjuncta.

Ibid. [Ὅστις τε καὶ πάντες οἱ ἀρχόντες. Celabri. Palmarum festo solet patriarcha cruces et cereos in populum distribuere, quasi δεξιούμενο: τοὺς τὸ παγκράτιον τῆς νηστείας νικήσαντας τιμίῶν καὶ ἀγίων σταυρῶν ἀγιάσμασι καὶ κηρίων φωτοβόλων χαρίσμασι. Οὐδὲ γὰρ θέλει σκιαμαχεῖν τοὺς πιστοὺς κατ' ἐκείνους τοὺς νηπιόφρονας, ἀλλ' ὡς ἤδη τῆς δικαιοσύνης τὸν ἥλιον βλέποντας τὴν νέαν Σιών διὰ πῶλον φωτίζοντα. Feria tertia sequenti, quæ τῶν κατηχήσεων, catechumenis instruendis dicatur, minuta thura concurrenti populo dat in manus

ambulat et ambulationes somniat, ut morem sacram processionum, supplicationum et litaniarum obfuscet. GRETS.

Ib. [Απειρ. Hac voce non nullam *supplicationem*, sed inter ambulandum factam sive *processionem*, significari diserte monstratum est in *Euchologicis*. GOAR.]

P. 70. De imagine Virginis Hodegetriæ c. seq. plura ipsemet Codinus. Non erat ordinarie in aula, sed in monasterio τῶν 316 ὀδηγῶν; ferebatur autem pietatis causa ad aulam ultimis Quadragesimæ diebus, nempe feria illa quinta quæ nostram Dominicam *Judica* antecedit: manebatque in palatio usque ad secundam feriam Paschatis; quo die ferebatur in monasterium et templum τῶν ὀδηγῶν. Est hæc imago, ad quam, capta ab Andronico juniore Cpoli, Andronicus senior supplex confugit. Rem narrat Nicephorus Gregoras, l. ix, p. 422 Bonn. Cum autem, teste eodem Gregora, 24 dies Masi ageretur quando a juniore Andronico Cpolis capta est, necesse est imaginem Virginis Hodegetriæ extra ordinem præscriptum in palatio fuisse; et forte Andronicus senior defectione illa nepotis et assecularum commotus eam in palatium solatii et subsidii causa apportandam curaverat.

Quid venerationis Michael Palæologus imperator imagini Hodegetriæ, expulsis Latinis Cpoli, detulerit, exponit Gregoras l. iv, p. 87.

Porro templum τῶν ὀδηγῶν ædificavit Pulcheria imperatrix, in quo divinam Deiparæ imaginem respuit, quam Lucas evangelista in tabula depictam reliquit, ut ait Nicephorus, xiv, 2.

Cum Isaacum Angelum imp. Cpolitatum Branas arcæ obsideret, imperator *Dei Genitricis imaginem, quæ ab Hodegio monasterio Hodegetria nuncupatur, in mœnia pro vullo inezpugnabili transtulit*, ut scribit Nicetas Choniates l. i De rebus gestis Isaaci Angeli. Nec frustra, ut felix exitus declaravit.

Ut jusjurandum eo firmiter esset, voluit Andronicus senior imperator sibi illud dari a Michaeli Catharo, nepote suo, coram sacrosancta imagine castissimæ Dei Genitricis Hodegetriæ, ut scribit Gregoras, l. viii. Hodegetriam porro interpretatur *Wolfius viæ monstratricem seu ductricem*. GRETS.

Ibid. [Vere quidem Gretserus τὴν εἰκόνα τῆς θεομήτορος, ἥτις ἐκ τῆς τῶν ὀδηγῶν μονῆς καθ' ἣν προσκεκλήρωται Ὁδηγήτριαν προσκεκλήσθαι refert ex Nicela in Isaacio Angelo l. i; eandem vero asserturus, ad quam bello pressus et a nepote captus senior Andronicus confugerit, ut eam amplexus vitæ libertatisque immunitatem assequeretur, se tantum auctore et teste firmat Gretserus ac nonnisi dubius vaticinatur. Satius eam dixisset, quæ, referente Vincentio in *Spec. Hist.* 23, 147, sub Leone Isauro per muros urbis CP. ducta lædum Saracenis eam urbem obsidentibus intulit naufragium, ὀδηγήτριαν siquidem refert a Luca cum puero Jesu ulnis gestato depictam, ac in Ὁδη-

γῶν loco, duobus cæcis illuc monente B. virgine ad visum recipiendum deductis, religiose positam. Audacior adjungam eandem quæ Heraclii tempore a Sergio pontifice CP. per muros circumlata Scythus ab eis miraculose depulit: qualem enim ὀδηγήτριαν Vincentius, hanc quoque describit anonymus. brevi publici juris a patre Combesis, faciens. Σέργιος δὲ ὁ ἱεράρχης τὰς ἱερὰς εἰκόνας τῆς θεομήτορος, αἷς μάλιστα καὶ βρέφος ὁ Σωτὴρ ἐξεκονισθεὶς ἐν ἀγκάλαις τῆς μητρὸς ἐξεφέρατο, ταύτας λαβὼν περιῆε τὰ τελεχ. Ὁδηγήτριας certe, ut antiquissima, si a Luca delineata, etiam puerum Jesum ulnis complectebatur. De simili in Blacher-nensi templo a Romano Argýro reperta Codrenum disserentem perlege. GOAR.]

317 CAPUT VII.

Observationes et explicationes in c. 12, quod est de officio magnæ hebdomadæ.

P. 70. *Magnæ hebdomadæ.* Quibusdam religio est dicere *hebdomada hebdomadæ*. Sed hæc religio a superstitione parum abit. Ascribam hic verba scholiastæ librorum De avaritia Salviani Massiliensis, ad illud *lampadam tuam*. *Ne quis forte putet vitium esse in hac lectione, et reponendum lampadem, moneo lampadam quoque dici a nominativo lampada.* Sic hebdomada *Latina* terminatione, quæ *Græcis* hebdomas. GRETS.

Ib. Meursius admodum anxie monet ne quis, cum audit quatuor Evangelia lecta esse, suspicetur *tetrabiblon Evangeliorum*, hoc est ipsos integros quatuor Evangeliorum commentarios lectos esse; quod nimis longum fuisset. Itaque articulum τὰ, præpositum vocabulo τέσσαρα, exulare jubet. Sed si Græcorum rituales libros diligentius inspexisset, aliter puto super hac re pronuntiasset. Ita enim Typicum Sabæ c. 38, agens de hac magnæ hebdomadis feria secunda: Ἀναγιώσκειται δὲ τὸ τετραεὐαγγέλιον τῆ β', τῆ γ' καὶ τῆ δ', καὶ πληροῦνται. Ne autem suspiceris tantum partem aliquam ex quatuor Evangelii lectam esse, audi ejusdem Typici auctorem eodem loco: Εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι τὸ κατὰ Ματθαῖον ἅγιον εὐαγγέλιον ὅλον ἀναγιώσκειται· ὁμοίως καὶ τὸ κατὰ Μάρκον καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν. Τὸ δὲ κατὰ Ἰωάννην ἀναγιώσκειται ἄχρι τῆς ἀρχῆς τῶν

ἀγίων παθῶν. Ἀναγιώσκειται δὲ οὗτος ἐν ταῖς τρισὶν ἡμέραις ἡγουν β', γ' καὶ δ'· καὶ πληροῦνται ἐν ταῖς ὥραις· γίνεται δὲ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἀναγιώσκεισθε γ', τὰ δ' ἄλλα ἀπὸ δευτέρου. Ὁμοῦ ἀναγιώσκεισθε θ', καὶ πλεον οὐδέν. Ex his jam Meursius non Codinum, sed sua emendare poterit. Et si quid emendandum sit, potius expungam illud τῆ μεγάλης πέμπτη, quia magna feria quinta non legebatur τὸ τετραεὐαγγέλιον, quippe quod præcedente die, videlicet magna feria quarta, jam absolutum erat, ut ex Typico Sabæ audivimus; nisi forte in palatio Cpolitano tetrabibli lectio ad quintam ipsam feriam magnam extenderetur. Quamvis ipsum quoque Triduum Græcorum cum Typico Sabæ concinat; cujus hæc sunt verba; *Legitur etiam tetraevangelium*

secunda, tertia et quarta feria. Καὶ πληροῦται A
completur seu terminatur. GRETS.

Ibid. [Non his modo Dominicæ passioni memorandæ sacratis feriis, prout erudite demonstrat Gretserus, sed et continuo totius anni spatio totus quatuor evangelistarum textus in ecclesia palam legitur, quod discrete his verbis edisserit doctissimus Allatius. Exceptis magnis solemnitatibus, quæ peculiare sibi poscunt, Evangelium in reliquis anni diebus ita dispertitur Græci, ut unus prius evangelistæ textum in trēmata dividant et diebus applicent, donec finiat, postmodum alterius continent, donec omnia ad exitum perduxerint, et diebus Dominicis a scriptore Evangelii nomen imponant: dicunt enim ἡ πρώτη κυριακὴ τοῦ Ματθαίου, ἡ δευτέρα τοῦ Ματθαίου, et sic de aliis. Id ut melius comprehendas, velim **318** animadvertas Joannis Evangelii textum universum septem integris hebdomadibus logi, quæ a magna paschæ Dominica tribus diebus exceptis numerantur, Matthæi feria secunda post Dominicam Pentecostes ad subsequentem Parasceven Exaltationis diem festum absolviturque hebdomadibus septem et decem. Harum undecim singulis diebus Matthæi lectionem continuant, a duodecima quinque tantum diebus Marci lectio assumitur, Sabbatis et Dominicis Matthæi lectio restituitur, usque ad hebdomadam decimam et septimam, dummodo hæc postrema inter tempora paschale occurrat; sin minus, non legitur. Lucæ Evangelium a feria secunda quæ Dominicam post Exaltationem excipit, et integris hebdomadibus duodecim continuatur. Ab initio tertiæ decimæ Marci percurritur in reliquis diebus, sed Sabbatis et Dominicis Lucæ assumitur. Marci tandem inter Matthæi et Lucæ assumitur; quod vero supererit, Sabbatis et Dominicis quadragesimæ absolvitur. Hæc ille. GOAR.]

P. 70. De more lavandi pedes, tam hoc die quam aliis, proprium opusculum edidi, quod Pedilavium inscripsi; cui etiam ex Euchologio Græcorum officium *pedilavii* inserui. Nec Orientis tantum reges et imperatores hoc die pauperum pedes lavabant, sed et Occidentis, ut pluribus exemplis ostendi in jam dicto opusculo.

Post absolutam narrationem de lotionem pedum sequitur in editione Juniana titulus iste, ὁ νεπιπης. Sed vidit ipsemet Junius titulum non suo loco positum esse, et si recipiendus sit, ponendum ante illa verba, πρὸ δὲ τῆς λειτουργίας, etc. Nec in altero codice Boico comparet. GRETS.

Ibid. [Absoluta missa lavipedium fieri præcipit Euchologium, quod populi commoditati quam mysterio, quod observat imperator, stat satius.

Ibid. Ὑποκάμισα auctor explicat χιτῶνας, Suidas ἐπενδύτας, ἐσώματα ἱμάτια, tunicas; Simon Porcius cum vulgo ὑποχιτῶνας, ἐχέσαρχα, ἐνδοτάτους χιτωνίσκους, uno verbo *interulas*. GOAR.]

Ibid. Curtzobraccia *kurze hosen*, ut παπούτσιον,

solea, calcens. Scribitur etiam παπούτσι. Melior forsitan scriptura est *curtobraccia*. GRETS.

Ibid. [*Ποσι εὐλογητόν.* A benedictione auspiciatur, dicens: Εὐλογητός ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ibid. Τὸ τρισάγιον. A ter repetita voce ἅγιος: Ἄγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

Ibid. Τοῦ εὐαγγελίου. Cujus ἀρχιτέλεια, principium et finis sunt: *Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater*, etc. et *non estis mundi omnes*.

P. 71. [Τοῦ γιπτήρος ἀκολουθία. Quam qui desiderabit integram, nostra Euchologia, si merentur, adibit. Ἀκολουθία autem *officium est divinum*, cujus partes ad invicem connexæ ordine se consequuntur, quasi *sequentia*. GOAR.]

Ibid. Alter codex Boicus ἀνὰ χρυσοῦν νομίσματα τρία. Forsan recta lectio erit ἀνὰ χρυσᾶ νομίσματα, ut ἀνὰ capiatur eo sensu quo Matth. xi: Ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον, *acceperunt singuli denarium*. Ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον, *acceperunt ipsi quoque singuli denarium*. GRETS.

Ibid. [Τράπεζα δὲ οὐδαμοῦ. Ob religiosioris jejunii præceptum, quod tamen etiam monachis hoc die vino non interdicit. Euchologium: Δίδεται τὸ κατακλαστὸν, καὶ μεταλαμβάνομεν οἴνου μόβου.

319 *Ibid.* [Τῆς ἀγρυπνίας ἀκολουθία. Voluptas quietis quantumlibet studiosa in vigiliis, quas παννυχίδας vocant, luxum quaerit, de quibus Simocatta, viii, 13: Σύνηδες γοῦν τοῖς ἐγγυρλοῖς ἐπὶ τοῖς λελοχευμένοις παιδίοις ἐδδοματιαν ἄγουσι τὴν ἡμέραν συμποσίων ἑορταῖς καταπαννυχίζεσθαι. Dilectionis pariter fervor asperitatis amans, in Christi morte protractis per diem jejuniis, noctis omne spatium insomnia molitur etiam in imperatorum palatiis adjungere. Παννυχίδας sacrae non ascetici modo fratres, sed et communioris, devotæ tamen vitæ præceptores suis scriptis celebrant. Commendant in præcipuis Christi Domini et Deiparæ festis ecclesiastica officia, ubi frequentiore plebem ad concinendas Dei laudes convocant. Hæc vero ἀγρυπνία τῶν παθῶν adeo cuncta, ut κατὰ τὸν τεταγμένον καιρὸν, circa secundam nimirum vel tertiam a serotino crepusculo horam, non possit ab imperatore non celebrari. De his festis vigilatis tractat Allatius, de lib. Eccles. Græco dissertatione 1. GOAR.]

Ibid. Duodecim ista evangelia erant partes ex quatuor evangelistis desumptæ, ut planum sit ex Græcorum Triodio, ubi duodecim ordine enumerantur, adjuncto evangelistæ, ex quo quolibet desumptum est, nomine. Itaque nihil hæc duodecim evangeliorum lectio ad illam quatuor Evangeliorum seu τοῦ τετραεναγγελίου, ut ex dictis perspicuum relinquitur. Falsum autem est duodecim hæc evangelia quater in anno lecta esse, ut dicit Meursius. Semel in anno lecta sunt, non quater, nempe magna feria quinta in officio vigiliæ pro

festis Parasceves institutæ. Testem de ipso Codinum et Triodium. Nec recte Meursius huc advocat lectionem duodecim lectionum ex Anastasio et Bernone : loquuntur enim de duodecim lectionibus in angariis seu quatuor temporibus recitari consuetis. At Codinus agit de duodecim evangeliiis, quæ quinta feria majoris hebdomadis in officio vigiliæ legebantur. Nec duodecim illæ lectiones, quas ex Anastasio et Bernone producit Meursius, in angariis ex Evangelio sumebantur, sed ex Moisaicis et prophetiis libris, ut et hodie angariarum lectiones quinque ex prophetiis petuntur. Quam apposite vero ad evangelia, quæ recitabantur in ecclesia, accommodat Meursius illud Isidori Pelusiotæ, l. II, ep. 150, ubi ait phylacteria Judæorum fuisse delicta micra, æper ἐφόρουσιν οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ ὡσπερ νῦν αἱ γυναῖκες τὰ εὐαγγέλια τὰ μικρά. Arbitratur parva fuisse evangelia illa quæ in templo legebantur : sed cum toto anno plurima evangelia legerentur, haud parva dici potuissent. Parva igitur dicuntur vel quia initium unius evangelii, puta sancti Joannis, vel omnium quatuor evangelistarum exordia continebant, ferebanturque, ut et hodie evangelium sancti Joannis, amuletorum vice, potissimum a feminis. Vide quæ scripsimus tom. I De sancta cruce, l. II, c. 29 ; sed ut hinc tandem abeam, οὐδὲν ὄχις in Glossarii Evangelio inesse reperio. ΓΑΚΤΣ.]

Ibid. [Τὰ δώδεκα εὐαγγέλια. Exhibet Græcorum εὐαγγελιστάριον, omnemque ex quatuor Evangelii scriptoribus passionis historiam ordine decerptam concorditerque connexam comprehendunt : unumquodque vero τμήμα est historię passionis Dominicę.

Ibid. Δαμπαός. Nullum aliud inter λαμπάδα et κηρὸν discrimen quam inter communem et majorem arteque exquisitiore compositum cereum : hic imperatori, alter aulicorum turbæ distribuitur. ΓΟΛΑ.]

320 P. 72. Ex quatuor vigiliis in palatio celebrari solitis prima est *magni canonis*. Ubi dicit Junius *festum magni canonis esse Dominicam orthodoxiæ* : sed errat more suo solemni. Nam Dominica orthodoxiæ erat prima Dominica Quadragesimæ : festum magni canonis agebatur τῇ πέμπτῃ τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς, *quinta feria quintæ hebdomadis quadragesimæ*. Docent hoc rituales Græcorum libri, quorum unus qui Triodium inscribitur ista : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ψάλλομεν καὶ τὴν τοῦ μεγάλου κανόνος ἀκολουθίαν. Τοῦτον τῶν ὄντως κανόνων μέγιστον ἀπάντων ἀρίστως, καὶ τεχνηέντως ἡρμόσατο καὶ συνέγραψεν ὁ ἐν ἁγίοις Πατῆρ ἡμῶν Ἀνδρέας ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, ὁ καὶ Ἱεροσολυμίτης ὀνομαζόμενος, ὃς ὄρητο μὲν ἐκ Δαμασκού, ἐπὶ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ δὲ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας παιδευτηρίῳ γραμματικῆς ἐκδοθεὶς καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδευσὶν ἐξασχῆσας εἰς Ἱεροσόλυμα γενοῦσας τὸν μοναστήν ὑπέσχεται βίον, ὁσίως δὲ καὶ θεοφιλῶς διαζῶν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀταράχῃ τῇ βιοτῇ

πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα συγγράμματα βιωφελῆ καταλείπει τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, λόγους τε καὶ κανόνας, μᾶλλον ἀδρότερος ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς γινόμενός τε καὶ δεικνύμενος, σὺν πολλοῖς δὲ ἄλλοις καὶ τὸν παρόντα μέγαν κανόνα συνέταξε, κατὰ τὴν ἀπειρον ἔχοντα. Πᾶσαν γὰρ καλαιῶς καὶ νείας ἱστορίαν διαθήκης ἐρανισάμενος καὶ ἀπορίσας τὸ παρὸν ἡρμόσατο μέλος, ἀπὸ Ἀδὰμ δηλαδὴ μέχρι καὶ αὐτῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως καὶ τοῦ τῶν ἀποστόλων κηρύγματος. Προτρέπεται γοῦν διὰ τοῦτου πᾶσαν ψυχὴν, ὅσα μὲν ἀγαθὰ τῆς ἱστορίας ζηλοῦν καὶ μιμεῖσθαι πρὸς δύναμιν, ὅσα δὲ τῶν φαύλων ἀποφεύγειν, καὶ αἰεὶ πρὸς Θεὸν ἀνατρέχειν, διὰ μετανοίας, διὰ δακρύων καὶ ἐξομολογήσεως καὶ τῆς ἄλλης δηλονότι εὐαρεστήσεως. Πλὴν ἐς τοσοῦτόν ἐστιν εὖρους καὶ ἐμμελῆς ὡς καὶ αὐτὴν τὴν σκληροτέραν ψυχὴν ἱκανῶς μαλάξει καὶ πρὸς ἀνάληψιν ἀγαθοῦ διεγείρει, εἰ μόνον μετὰ συντετριμμένης καρδίας καὶ προσοχῆς ἀνηκούσης ψάλλοιτο. Ἐποίησε δὲ τοῦτον, ὅτε καὶ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος τὸν τῆς Αἰγυπτίας Μαρίας βίον συνεγράψατο· κατάνυξιν γὰρ καὶ οὗτος ὁ βίος προβέβηται ἀπειρον, καὶ πολλὴν τοῖς ἐπικαιροῖς καὶ ἀμαρτάνουσι παραμυθίαν δίδωσιν, εἰ μόνον τῶν φαύλων ἀποστῆναι βούλοιντο. Ἐτάχθησαν δὲ καὶ κατὰ τὴν παρούσαν ἡμέραν ψάλλεσθαι καὶ ἀναγινώσκεσθαι δι' αἰτίαν τοιαύτην· ἐπειδὴ γὰρ πρὸς τὸ τέλος ἐγγίζει ἡ ἁγία τεσσαρακοστὴ, ἵνα μὴ οἱ ἀνθρώποι βήθυμοι γενοῦντες πρὸς τοὺς πνευματικούς ἀγῶνας ἀμελέστερον διατεθῶσι καὶ τοῦ σωφρονεῖν καθάπαξ ἐν πᾶσιν ἀπόσχοιντο, ὁ μὲν μέγιστος Ἀνδρέας, οὐδ' αἰεὶ ἀλείπτῃς, διὰ τῶν ἱστοριῶν τοῦ μεγάλου κανόνος, τῶν μεγάλων ἀνδρῶν λέγων τὴν ἀρετὴν καὶ τῶν φαύλων αὐθις τὴν ἐκτροπήν, ὡς ἂν τις φαίη, γενναϊότερους τοὺς κάμνοντας παρασκευάζει καὶ ἀνδρικῶς τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι, ὁ δὲ ἱερεὺς Σωφρόνιος διὰ τοῦ ὑπερφυοῦς αὐτοῦ λόγου σώφρονος καὶ αὐθις εἶναι ποιεῖ, καὶ πρὸς Θεὸν διεγείρει, καὶ μὴ καταπίπτειν μηδὲ ἀπογινώσκειν, εἰ **321** καὶ τέως τίσιν ἐάλωσαν παραπτώμασιν· ὅση γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία καὶ συμπάθεια τοῖς ὀλοφύχως ἐκ τῶν πρώων πταισμάτων ἐπιστρέφειν αἰρουμένοις, ἢ κατὰ τὴν Αἰγυπτίαν διήγησιν παριστά. Λέγεται δὲ μέγας κανὼν, ἴσως ἂν τις εἴπῃ, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐνοίας καὶ τὰ ἐνθυμήματα (γόνιμος γὰρ ἐστὶν ὁ τοῦτου ποιητῆς, ἀρίστως αὐτὰ συντιθέμενος), καὶ ὅτι τῶν λοιπῶν κανόνων ἀνὰ τριάκοντα, καὶ μικρόν τι πρὸς, τροπαρίων ἔχόντων, οὗτος εἰς διακόσια καὶ πεντήκοντα πρόεισιν, ἐν ἑκάστου ἀβήρητον ἀποστάζοντος ἡδονήν. Ἀρμόδιως σὺν ἄρα καὶ προσηκόντως ὁ μέγας οὗτος κανὼν, καὶ μεγάλην κεκτημένος κατάνυξιν, καὶ τῇ μεγάλῃ τῶν τεσσαρακοστῶν κατατέτακται. Τοῦτον τὸν ἀρίστον κανόνα καὶ μέγιστον, καὶ τὸν τῆς ὁσίας Μαρίας λόγον, ὁ αὐτὸς Πατὴρ ἡμῶν Ἀνδρέας πρῶτος εἰς τὴν τοῦ Κωνσταντινου κεκόμικεν, ὅτε πρὸς τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοδώρου τῇ ἕκτῃ συνδύῳ σταλεὶς εἰς βοήθειαν παρεγένετο. Τότε γὰρ ἀρίστως κατὰ τῶν μοναχῶν ἀγωνισάμενος ἔτι διατείνων

ἐν μονάζουσι, τῷ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας κλήρω συγκαταλέγεται. Εἶτα διάκονος καὶ ὄρφανοτρόφος ἐν ταύτῃ καθίσταται. Καὶ μετὰ μικρὸν ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης γενόμενος, ἐσύτερον ἀγγιστὰ πρὸς τῇ λεγομένῃ Ἱερισῷ κατανηθὴς ἐν Μιτυλήνῃ πρὸς Κύριον ἐκδημεῖ, ἀρκούντως τοῦ ἰδίου θρόνου ἐν μεθέξει γενόμενος. Ταῖς αὐτοῦ πρεσβείαις, ὁ Θεὸς, ἐλέησον ἡμᾶς.

Hæc liber ille ritualis Græcorum, ex quibus elucescunt cum alia vulgo parum notæ, tum Dominicam orthodoxiæ et diem maguicanonis non fuisse unum et eundem diem. GREETS.

P. 72. [Canonis hujus concinendi ritum et institutionem e Synaxario fuse descripsit Gretserus : canonem ipsum, ut et Andreæ Cretensis opus omne Latinam interpretationem et in utrumque notas ante paucos annos publico dedit e prædicatorum familia sodalis Franciscus Combells. GOAR.]

Ibid. Secunda vigilia palatii est τῆς ἀκαθίστου. Junius interpretatur, *Virginis iter facientis et parturientis, et quasi dicas, inquit, ejus quæ non sedet aut quiescit, sed iter facit prægnans; puta cum B. Virgo a Josepho deduceretur Bethlehemum ex edicto Augusti Cæsaris, proxime ante diem natalem Christi.* Fabulæ, quas dispellet idem ille ritualis Græcorum liber, quem paulo ante nominavi, in quo ista legitur : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (τῷ σαββάτῳ τῆς πέμπτῃς ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς) τὸν ἀκάθιστον ὕμνον ἐορτάζομεν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἡρακλείου τὴν αὐτοκράτορα Ῥωμαίους ἀρχὴν διέποντος, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Κοσρόης ἰδὼν τὰ Ῥωμαίων ἄκρως ταπεινωθέντα παρὰ Φωκᾶ βασιλέως τοῦ τυράννου, ἕνα τῶν σατραπῶν Σάρδαρον ἕνομα μετὰ χιλιῶν κλειδίων στέλλει, πᾶσαν τὴν ἑω αὐτῷ ὑποποιήσασθαι· ἐφθῆ γὰρ καὶ πρότερον ὡσεὶ δέκα μυριάδας Χριστιανῶν διαφθείρας Κοσρόης, ἅτε τῶν Ἑβραίων αὐτοὺς ἐξωνουμένων καὶ ἀπολλύντων. Ὁ γοῦν ἀρχιστρατήτης Σάρδαρος τὴν ἑω ληϊσάμενος· ἅπαναν ἐφθασεν ἔχρι καὶ αὐτῆς Χρυσοπέλειος, ἣ νῦν Σκουτάριον ἐπικεκληται. Ὁ τοίνυν **322** βασιλεὺς Ἡράκλειος ἐν ἀπορίᾳ καταστάς δημοσίων χρημάτων, τὰ ἱερὰ τῶν ἐκκλησιῶν εἰς κέρμα μετασκευασάμενος ἐπὶ ἀποδόσει μείζονι καὶ τελεωτέρᾳ, διὰ τοῦ Εὐξείνου μετὰ πλοίων τοῖς τῆς Περσίας μέρεσιν εἰσβαλὼν ἀφανίζει αὐτήν. Καὶ κατὰ κράτος ἠττάται τούτῳ ὁ Κοσρόης σὺν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Σειρόης ὁ υἱὸς Κοσρόου ἀποστάς τοῦ πατρὸς τὴν ὄρχην ἑαυτῷ περιτίθεισιν, καὶ τὸν πατέρα Κοσρόην ἀποκτείνας τῷ βασιλεῖ Ἡρακλεῖ σπένδεται. Χαγάνος γε μὴν ὁ τῶν Μυσῶν καὶ Σκυθῶν ἀρχηγός, μαθὼν τὸν βασιλεῖα διαπόντων ἐς Πέρσας γενόμενον, τὰς μετὰ Ῥωμαίων διαλύσας σπονδὰς, στίφη μυριάθια ἐπαγόμενος διὰ τῶν δυτικῶν εἰσβάλλει μερῶν εἰς τὴν Κωνσταντινου, κατὰ Θεοῦ βλασφήμους ἐκπέμπων φωνάς. Αὐτίκα τοίνυν ἡ μὲν θάλασσα πλοίων, ἡ δὲ γῆ πεζῶν καὶ ἰππέων ἀπέριων ἐμπλεως ἦν. Σέργιος δὲ ὁ πατριάρχης πολλὰ τὸν τῆς

Κωνσταντινου παρεκάλει λαὸν μὴ καταπίπτειν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἐλπίδα ἐκ ψυχῆς εἰς Θεὸν ἀναφέρειν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ μητέρα τὴν πανάρχραντον θεοτόκον. Καὶ μὴν καὶ Βῶνος πατριχίος ὁ τῆνικαῦτα τὴν πόλιν διέκων τὰ ἀνήκοντα εἰς ἀποτροπὴν τῶν πολεμίων παρεσκευάζετο· δεῖ γὰρ μετὰ τῆς ἀνωθεν βοήθειας καὶ ἡμᾶς τὰ προσήκοντα ἐνεργεῖν. Ὁ δὲ πατριάρχης τὰς θείας εἰκόνας τῆς θεομήτορος μετὰ παντὸς ἐπαγόμενος τοῦ πλήθους περὶ ἡ: τὸ ταίχος ἀνωθεν, ἐντεῦθεν τὸ ἀσφαλὲς αὐτῶν ποριζόμενος. Ὡς δὲ ὁ μὲν Σάρδαρος ἐξ ἑώας, Χαγάνος δὲ ἀπὸ δυσμῶν πυρπολεῖν τὰ περίξ τῆς πόλεως ἤρχοντο, ὁ πατριάρχης τὴν ἀχειροποίητον τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καὶ τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, προσέει δὲ καὶ τὴν τιμίαν ἐσθῆτα τῆς θεομήτορος ἐπιπερόμενος διὰ τῶν τειχῶν περιήρχετο. Χαγάνος δὲ ὁ Σκύθης διὰ τῶν χειρῶν τειχῶν προσβάλλει τῇ Κωνσταντινου σὺν πλήθει ἀπέριων, ἄκρως ἐξ ὀπίλων ἠσφαλισμένῳ, καὶ τοσοῦτῳ ὡς ἕνα Ῥωμαίων πρὸς δέκα Σκύθας σαφῶς διαμάχεσθαι. Ἄλλ' ἡ ἀμαχος πρόμαχος διὰ τῶν παρευρεθέντων ὀλίγων πάνυ στρατιωτῶν ἐν τῷ νῶ ταύτῃ τῷ τῆς πηγῆς πλείστους αὐτῶν παρᾶπώλεσεν. Κάντεῦθεν οἱ Ῥωμαῖοι ἀναθαρσῆσαντές τε καὶ ἀνασκιρτήσαντες ὑπὸ στρατηγῷ ἀμάχῳ τῇ θεομήτορι αὐτοὺς ἀεὶ κατὰ κράτος ἐνίκων. Βλέψαντες δὲ καὶ πρὸς σπονδὰς οἱ τῆς πόλεως ἀπεκρούσθησαν· ἀνεῖπε γὰρ ὁ Χαγάνος· Ἐμὴ ἀπατάσθε ἐπὶ τῷ Θεῷ, ᾧ πιστεύετε· πάντως γὰρ ἀβριον τὴν πόλιν καταλήψομαι. Οἱ δὲ τῆς πόλεως διακούσαντες χεῖρας ἔτεινον εἰς Θεόν. Συμφωνήσαντες οὖν Χαγάνος τε καὶ ὁ Σάρδαρος διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης προσβάλλουσι, διὰ μηχανημάτων τὴν πόλιν εἰλεῖν προθυμύμενοι. Ἄλλὰ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἠττήθησαν ὡς μηδὲ ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ζῶντας κατεῖν τοὺς τεθνηκότας. Τὰ δὲ μονόξυλα ὀπιτῶν πλήρη διὰ τοῦ ἐπιλεγομένου Κέρατος κόλπου εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς θεομήτορος καταγόμενα, καταγίδος αἰφνῆδον τῇ θαλάσῃ ἐπεισπεσοῦσης καὶ διαιρησάσης ταύτην εἰς τμήματα, σὺν τοῖς πλοίοις ἅπασιν τῶν ἐχθρῶν διεσφάθη. Καὶ εἶδεν ἄν τις παράδοξον ἀριστοῦργημα τῆς πανάγου καὶ θεομήτορος· **323** πάντας γὰρ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης τὸ ἐν Βλαχέρναις ἐξέβαλεν. Ὁ δὲ λαὸς ὅσον τάχος τὰς πύλας ἀναπετάσαντες ἄρδην πάντας ἀπίκτειναν, καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες κατ' αὐτῶν ἀνδριζόμενοι. Οἱ δὲ ἀρχηγοὶ τούτων ὑπέστρεψαν κλαίοντες ἄμα καὶ ὀδυρόμενοι. Ὁ γε μὴν θεοφιλὴς τῆς Κωνσταντινου λαὸς τῇ θεομήτορι τὴν χάριν ἀφοσιούμενοι δλονύκτιον τὸν ὕμνον καὶ ἀκάθιστον αὐτῇ ἐμελώδησαν ὡς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγρυπνητάση καὶ ὑπερφυεῖ δυνάμει διαπραξαμένην τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τρόποιον. Ἐκ τότε εὖν εἰς μνεῖαν τοῦ τοσοῦτου καὶ ὑπερφυοῦς θαύματος ἡ Ἐκκλησία τὴν τοιαύτην ἐορτὴν παρᾶθε τῇ Μητρὶ ἀνατιθέναί τοῦ Θεοῦ τῷ παρῖντι κατοῦ, ὅτε καὶ τὸ τρόποιον τῇ θεομήτορι γέγονεν. Ἀκάθιστον δὲ ὠνόμασαν διὰ τὸ τότε οὕτω πρᾶξι τὸν τῆς πόλεως κλήρῳν τε καὶ λαὸν ἀπεντα.

Μετὰ παρέλευσιν χρόνων τριάκοντα ἐξ, ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντινου τοῦ Πρωγοῦτου, οἱ Ἄγα-

ρηνοὶ ἀπειρον στρατιᾶν ἐπαγόμενοι πάλιν τῇ Κων- A
 σταντινίου ἐπέθαντο, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσι ταύτην πο-
 λιορκούντες, ὅτε καὶ ἐν τοῖς Κυζικίου παρεχόμενον
 μέρσι, πολλοὺς τῶν οἰκείων διέφθειραν. Ἔπειτα ἀπει-
 πόντες καὶ μετὰ τοῦ στόλου αὐτῶν ὑποστρέφοντες,
 καὶ ἐν τῇ Σουλείῳ γενόμενοι, τῇ θαλάσῃ πάντες
 κατεποντίσθησαν προστασία τῆς πανάγου καὶ θεο-
 μήτορος.

Ἄλλὰ καὶ τρίτον αὖθις ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου
 οἱ ἐξ Ἄγαρ, ὑπὲρ πλείστας μυριάδας ἀριθμούμενοι,
 πρῶτον μὲν τὴν τῶν Περσῶν ἀφανίζουσι βασιλείαν,
 εἶτα τὴν Αἴγυπτον καὶ Λιβύην ἐπιδραμόντες καὶ
 Ἰνδοῦς Αἰθιοπίας τε καὶ Ἰσπανοῦς, ὕστερον καὶ
 κατ' αὐτῆς τῆς τῶν πόλεων βασιλίδος ἐπιστρατεύουσι,
 χθοναὶ ὀκτακόσια πλοῖα ἐπιφερόμενοι. Κυκλώσαντες B
 οὖν αὐτὴν ὡς αὐτίκα δὴ ἀναρπάσσοντες ἔμενον. Ὁ
 δὲ τῆς πόλεως ἱερὸς λαὸς τὸ σεπτὸν ξύλον τοῦ τιμίου
 καὶ ζωοποιῦ σταυροῦ καὶ τὴν σεβάσιμον εἰκόνα
 τῆς θεομήτορος ἑδηγητριάς ἐπαγόμενοι τὸ τεῖχος
 περιεκύκλουν, σὺν δάκρυσιν τὸν Θεὸν ἱεοῦμενοι.
 Δόξαν οὖν οὕτω τοῖς Ἄγαρῶσι, εἰς δύο διαίρουνται
 μέρη, καὶ οἱ μὲν κατὰ Βουλγάρων στρατεύουσι, καὶ
 πίπτουσιν ἐκεῖσε ὑπὲρ μυριάδας δύο, οἱ δὲ περιλει-
 φθησάν τὴν πόλιν ἐλεῖν. Κωλυθέντες δὲ ὑπὸ τῆς
 ἀλύσεως, διηκούσης ἀπὸ τῶν Γαλάτου εἰς τὰ τεῖχη
 τῆς πόλεως, ἀναχθέντες περὶ πού τοῦ λεγόμενον
 Σαυθάνιον γίνονται. Κάκει ἀνέμου Βορέου καταβρα-
 γέντος τὰ πολλὰ τῶν πλοίων αὐτῶν διεβράγη καὶ
 διεφθάρησαν. Οἱ δὲ περιλειφθέντες λιμῶ περιέπεσον,
 ὡς καὶ ἀνθρωπίνων σαρκῶν ἄψασθαι, κόπριά τε C
 φυρῶν καὶ ἐσθίων. Ἔπειτα φυγόντες καὶ κατὰ τὸ Αἴ-
 γαίον γενόμενοι πέραγο; τὰ σκάφη αὐτῶν ἅπαντα
 καὶ ἑαυτοὺς τῷ τῆς θαλάσσης διδοῦσι βυθῷ· χάλαζα
 γὰρ βραχθαία οὐρανὸς καταπεσοῦσα, καὶ βρασμὸν
 κατὰ τῆς θαλάσσης ποιήσασα, τὴν τῶν πλοίων πί-
 σαν διέλυσε. Καὶ οὕτως ὁ ἀπειροπληθὴς ἐκεῖνος
 στόλος διόλωλε, τριῶν μόνων εἰς ἀγγελίαν περι-
 λειφθέντων.

324 Διὰ ταῦτα τοῖσιν ἅπαντα τὰ ὑπερφυῖ θου-
 μάσια τῆς πανάγου καὶ θεομήτορος τὴν παρούσαν
 ἑορτὴν ἑορτάζομεν. Ἀκάθιστος δὲ εἴρηται, διότι
 ὀρθοστάδην τότε πῆς ὁ λαὸς κατὰ τὴν νύκτα ἐκεί-
 νην τὸν ὕμνον τῇ τοῦ Λόγου Μητρὶ ἔμελψαν. Καὶ
 ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις οἰκοῖς καθῆσθαι ἐξ ἔθους
 ἔχοντες ἐν τοῖς παρούσι τῆς θεομήτορος, ὀρθοὶ πάν-
 τες ἀκροώμεθα. Ταῖς τῆς σῆς ὑπερμάχου τε καὶ
 ἀπροσμάχου Μητρὸς; πρεσβείαις, Χριστῷ ὁ Θεὸς, τῶν
 περιχειμένων καὶ ἡμᾶς ἀπάλλαξεν συμφορῶν, καὶ
 ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς μόνος φιλάθρωπος.

Ex his ergo perspicuum relinquitur quale fuerit
 τῆς ἀκαθίστου festum, et cur hoc nomine appel-
 latus ἀκάθιστος ὕμνος, quia *siando*, non *sedendo*
 canitur; ἀκάθιστος ἑορτὴ seu ἡμέρα, quia ab om-
 nibus, nemine excepto et nemine otiante aut a
 divinis laudibus cessante, peragitur. Exstat in li-
 bliothea Bavarica oratio hoc titulo: Λόγος ἀναγι-
 νωσκόμενος εἰς τὴν ἀκάθιστον. Διήγησις ὠφέλιμος
 ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας συλλεγεῖσα, καὶ ἀναμνη-

σκειν δηλοῦσα τοῦ παραδόξου γενομένου θαύματος,
 ἠνίκα Πέρσαι καὶ βάρβαροι τὴν βασιλίδι ταύτην
 πόλιν περιεκύκλωσαν, οἱ καὶ ἀπώλοντο θείας δίκης
 πειραθέντες. Ἡ δὲ πόλις ἀσινῆ; συντηρηθεῖσα πρ-
 σβείας τῆ; Θεοτόκου ἐτησίως ἐκ τότε ᾄδει εὐχαρι-
 στήριον, ἀκάθιστον τὴν ἡμέραν κατονομάζουσα.
 GRETS.

[Ἀκάθιστος εἴρηται διότι ὀρθοστάδην πᾶς ὁ λαὸς;
 τὴν νύκτα ἐκείνην ὕμνος θεομήτορι μέλπει, αὐ
 Callixtus in ejus diei Synaxario. Ipse hymnus est
 ἀκάθιστος; quod interstitium quietemque ad dilu-
 culum usque non reperiat et semper cantandus
 perseveret. E Triodii Synaxario historiam depromi-
 psit Gretserus, concinniozem aliam e Regia biblio-
 theca nuperrime post historiam Monothelitarum
 laudatus Franciscus Combefis. evulgavit et notas
 adjecit. GOAR.]

Duplicem hunc errorem περὶ τοῦ μεγάλου κα-
 νόνος, περὶ τῆς ἀκαθίστου ipsemet Curopalata Cal-
 viniano scholiastæ eximere poterat, si animum
 advertisset. Ait enim Curopalata a prima ex qua-
 tuor vigiliis imaginem sanctissimæ Deiparæ, quæ
Hodegetria appellatur, in palatio manere ad ma-
 gnum usque diem Dominicum Paschatis. *Hinc*
imagini, inquit Curopalata, *venienti obviam procedit*
imperator ad portam aulæ palatii. Secunda vero feria
comitatur abeuntem ad excelsos usque gradus. Si a
 prima vigilia, quæ est τοῦ μεγάλου κανόνος, manet
 imago illa in palatio usque ad secundam feriam
 Paschatis, fieri non potest ut ἡ τοῦ μεγάλου κανό-
 νος ἀγρυπνία vel juncta vel proxima fuerit Pente-
 costæ: alioqui imago illa integro ferme anno in
 palatio mansisset, a Pentecoste videlicet usque ad
 secundam feriam Paschatis, cum tamen paucissimis
 hebdomadibus in eo relinqui solet, et pro-
 pterea singulis annis non aliter ac donum quoddam
 divinitus missum in aula exciperetur, perque pau-
 cos dies in eadem tutelæ gratia commoraretur,
 nempe a quinta feria **325** quintæ hebdomadis
 quadragesimalis usque ad secundam feriam Pa-
 schatis, quo die referebatur πρὸς τὸν τῆς Θεοτό-
 κου ναὸν τὸν τῶν Ὁδηγῶν κεκλημένον, ut loquitur
 Zonaras in imperio Michaelis I Theophili, cui ad-
 juncta erat μονὴ seu monasterium τῶν Ὁδηγῶν,
 ut ex Nicephoro Gregora l. ii constat: hinc ipsa
 imago ἑδηγητρία, quasi *dux viæ*, appellabatur. Nec
 adducebatur ex templo Blachernio, ut putat
 scholiastes, sed ex templo et ex monasterio τῶν
 Ὁδηγῶν, quod a templo Blachernio distinctum
 erat.

Sed probat id ex gradibus excelsis, de quibus
 Curopalata, c. 12 et c. 15, *quasi illi fuerint in*
templo Blachernio. At parum valet hæc probatio:
 nam quocumque iret imperator, semper ad excel-
 sos gradus usque deducebatur a Barangis, ut in-
 quit Curopalata, c. 15; oportet ergo hos excelsos
 gradus alibi fuisse quam in Blachernio templo, vel
 in via ad solum Blachernium templum, quia im-

perator non ibat semper ad templum Blachernium, et Curopalata diserte distinguit hos gradus a templo Blachernio, cum dicat imperatorem equitantiem semper deduci usque ad excelsos gradus, in festo autem Occursus (seu, ut nos vocamus, Purificationis D. Virginis) etiam usque ad templum Blachernarum: nam ad hoc templum hoc die rei divinæ gratia conferebat se imperator. **GRÆTS.**

[Magna contentione dimicant Junius et Gretserus περὶ τῶν Ὑψηλῶν, de gradibus excelsis CP, ubi nam reponendi? Ille in Blachernio templo, hic in palatio situs contendit. Inter contententes arbiter neutri litem integram adjudico, a vero siquidem τῶν Ὑψηλῶν sensu aberrat uterque. Ecquis enim in hac voce gradus intelligendos putet, ac non potius excelsum ac fastigio sublime ædificium? At ne velut cæcilians et ignarus iudex litem dirimam, aut potius andabatarum more cum utroque pugnem, dubio certus auctor lucem afferat Nicetas Isaacii Angeli, l. ii: Δαίκνουσι τὸ παράθυρον (aliud exemplar legit τὴν θυρίδα) ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Βλαχερνῶν, εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλά, δὲ ἥς ὁρατὰ ἦν τὰ ἱερῆλατα κεῖτα τὰ ἔξωθεν τῶν ἐπάλλεων ἐν τοῖς Φιλοπατοῖς καθυπτιάζοντα. Observa τὰ Ὑψηλά alium Blachernii palatii ædificium, unde subjecta Philopatienis planities detegatur, non gradus quantumvis excelsos indicare, nec in majori palatio, quo soleret imperator morari, alios excelsiores gradus comminiscendos: eam ob rem, cum in exhibendis reddendisque honoris officiis longius semper in decessu deducatur vir honoratus quam in accessu eidem occurratur, par est ut si τῆς Ὁδηγητρίας imaginī ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐτῆς primum occurrit imperator, longius multo deducat abeuntem, non ad fictos usque gradus excelsos, sed εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλά ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Βλαχερνῶν, et quod ait hic auctor, μέχρι καὶ τῶν Ὑψηλῶν, longo viæ tractu, cuius accessionem iudicat particula καὶ, ad locum nempe Ὑψηλά vocatum, quem auctor ipse in Blachernio palatio vel ad illud juxta reponit, c. 15, p. 80, ubi ait imperatorem ad Blachernarum templum, cui vicinum erat ejusdem nominis palatium, a Barangis deduci μέχρι τῶν Ὑψηλῶν, certe non ad excelsos gradus ejus e quo fuerat egressus palatii, sed ad destinatum alterius, ad quod tendebat, locum. **GOAR.**]

Addē quod ipse imperator imaginem Hodegetriæ secunda Paschatis feria ad propria revertentem prosequi solebat usque ad excelsos gradus, imo et extra, ut dicit Curopalata, c. 12, p. 72: nec tamen ad templum Blachernium tunc ibat imperator. Sed non est 326 opus pluribus. Ipsemet Junius se refellit, qui hæc p. 326: Τῆς Ὁδηγητρίας, id est ducis viæ, statua fuit extra palatium Cpoli, in templo et monasterio nobili, quod templum Zonaras ναὸν τῶν Ὁδηγῶν, in imperio Fl. Michaelis, Nicephorus Gregoras l. xi monasterium Hodegetrium appellavit. His autem diebus in palatium inferebatur. Hæc ille. At quid clarius quam templum

PATROL. GR. CLVII.

A Hodegetrium non fuisse templum Blacherniense? Scribit Pachymeres lib. vii imaginem Deiparæ per dies complures lacrymasse. Quænam hæc imago? num Hodegetriæ? num Nicoparæ? Et apud eundem Pachymerem l. xi imago τῆς Φωταγωγῶ, Virginis lucem afferentis, cuius sancto oleo delibutus Michael Andronici imperatoris filius ex desperato morbo convaluit.

Tertia vigilia palatii est τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, Annuntiationis B. Virginis. Junius evangelicæ annuntiationis. Satis evangelicæ: sed quid aliud a pseudoevangelico prædicante expectes?

Quarta vigilia agebatur quinta feria majoris hebdomadæ, ob Parasceves appetentis solemnitas. **GRÆTS.**

CAPUT VIII.

Observationes et explicationes in c. 13, de Parasceve et magno Sabbato.

De magno Sabbato nihil est in Græca inscriptione, cum tamen potissimum de officio magni Sabbati, hoc est vigiliæ Paschatis, in hoc capite agatur.

P. 72. De Parasceve tribus verbis res absolvitur. Vide quæ de hoc festo scripsimus tom. I De S. Cruce, l. i, c. 68 et l. i De festis, c. 23 et 24. Homilias Græcorum in Parasceven invenies tom. II, De cruce. **GRÆTS.**

Ibid. [At ὦραι. De quibus consulendum Triojium.

Ibid. Τὴν λειτουργίαν. Hora prima noctis dicendam. Triodium: Ὁφείλει δὲ ἔχειν ἀκριβείαν ὁ ἐκκλησιάρχης ἵνα, ὅταν ποιῇ ἀπόλυσιν ἢ ἐκκλησία τῆς λειτουργίας, ὑπάρχη ὦρα δευτέρα τῆς λειτουργίας. Vespertinæ vero laudes, quibus ipsa conjungitur, decima diei hora incipient. **GOAR.**]

Ibid. Illa μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν Junius vertit: post lectionem autem Apostoli, id est, ad eum usque locum: Surge, Deus, qui judicas terram. Vitiose prorsus, quasi illud surge Deus ad Apostoli lectionem pertineat, cum sis stichus, quem post lectionem Apostoli ex Epistola ad Romanos sumptum conchit Psaltes: Exsurge, Deus, judicans terram, quia tu hæreditabis in omnibus gentibus. Subjicit lector: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat, etc. Succinit psaltes: Exsurge, Deus, etc., et hoc sæpius, ut distincte habes in Triodio. Ergo vel post lectionem Apostoli vel post 327 subjunctos stichos, quorum principium est exsurge Deus, spargunt lectores et pueri honorarii lauros: legendum enim est πάντωςι vel πάσουςι, ἀποπάντωςι vel ἀποπάνδουςι. Vide quæ scripsimus de magno Sabbato l. i, De festis, c. 25. **GRÆTS.**

Ibid. [Ἀδφρας. Arbitror in lætitiæ pro Dominica resurrectione argumentum, vel ad victoriæ, si bella premerent, felix omen imperatori promendum.

P. 73. Τράπεζα δὲ οὐδαμῶς. Eo quod in ipsa ecclesia sobria valde habeatur refectio. Triodium, ubi de monachis hodie loquitur: Μετὰ δὲ τὴν ἀπό-

λυσιν οὐκ ἐξερχόμεθα τῆ; ἐκκλησίας, ἀλλὰ καθήμαθα ἐν τοῖ; τόποι; ἡμῶν, καὶ εἰσέρχεται ὁ καλαρίτης, καὶ ἐπιδίδωσι τοῖ; ἀδελφοῖ; ἀνάλασμα τοῦ ἄρτου, καὶ ἀνὶ ἐξ ἰσθμῶν ἢ φοινίκων, καὶ ἀπὸ ἐνδὸς κρασοβολίου οἴνον. **GOAR.**

CAPUT IX.

Observationes et explicationes in c. 14, de festo Paschæ.

Ibid. De festo Paschæ. Ita titulus habet, cum etiam hoc capite de ritu ferie quintæ τῆ; Διακαινησίμου deque festo Pentecostes et de festo Exaltationis S. crucis pertractetur. **GRETS.**

Ibid. [Ἐν τῇ τρίτῃ. Vulgo tamen et ubique circa matutinum crepusculum incipit hoc officium. Pentecostarium : Περὶ ὧραν ἁθροῦ σημαίνει.

Ibid. [Δίδωσι λαμπάδα. Ut archipresbyter in palatio, ita ubique superior hoc munere fungitur. Typus Pentecostarii : Ὁ δὲ ἡγούμενός διανέμει τὰ κηρία τοῖ; ἀδελφοῖ;.

Ibid. [Ἐπηρέται ἀρχορτες. Lectores et canonarchas intellige, de quibus c. 6 et c. 8, Ἐπηρέται, quia protoparæ subditi, ἔρχοντες, quia palatini.

Ibid. [Τὼν τῆ; ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμένων. Consentit Pentecostarii typus : sacerdotem enim candidis vestibus ornatum cum fratribus ceteris ardentibus sinistro latere egressum in narthexi jabet consistere, ac caroferrariis accensa lumina deferentibus viamque sternerentibus celebrem ingressum peragere. Ἐναπομένους δὲ, inquit, ἐντὸς τοῦ ναοῦ μόνο; ὁ κανδηλάκτης ἄπει τὰ κηρία πάντα καὶ τὰς κανδήλας. Καὶ ποιήσας πυρεῖον ἐν τῆσσι τοῦτο μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ ἕτερον ἐμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν. Καὶ βαλὼν θυμίαμα εἰς αὐτὰ, βελῶν δὲ καὶ εἰς τὸν θυμιατὸν θυμίαμα πολὺ, ἀπαιρεῖ τοῦτον ἐνδὸς τοῦ βῆματος.

Ibid. [Εἶτα ἐκφωρεῖ. Ibidem : Ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ τὸ θυμιασεῖ ἐξωθεν τοῦ νάρθηκος τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ τοὺ; ἀδελφοὺ; πάντας ἵσταται ἐμπροσθεν τῶν βασιλικῶν πυλῶν κεκλεισμένων οὐσῶν, καὶ ποιεῖ σταυρὸν μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, λέγων, Καὶ δόξα τῇ ἁγίᾳ, etc. **GOAR.**

Ibid. Χριστός ἀνέστη. Integrum troparium est : Χριστός ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖ; ἐν τοῖ; μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος. **GRETS.**

326 P. 73. [Adeo frequens personat in ecclesiis hic modulus, ut germane paschalis, omnemque paschali spatio laudem Deo reddendam, ut Latinis Alleluia, includere videatur. Gretserus integrum profert. **GOAR.**]

Ibid. Integer stichus est : *Exurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum, a facie ejus; cujus similes duo alii stichi subjunguntur.* **GRETS.**

P. 74. [Τοὺ; λοιπούς. Sunt hi duo alii : Ὁ; ἐκλείπει καπνός, καὶ τὰ ἐξῆς, οὕτως ἀπολοῦνται καὶ τὰ ἐξῆς.

Ibid. [Τὰ εἰρηρικά. Conglobatæ pro variis rebus preces a diacono pronuntiantæ, quarum primæ pa-

cem exorantes εἰρηικῶν reliquis nomen imponunt. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε ἐλέησον. Διάκονος· Ἐπὲρ τῆ; ἀνωθεν εἰρήνης τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον. Διάκονος· Ἐπὲρ τῆ; εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον. Καὶ τὰ ἐξῆς. Vide Chrysostomi liturgiæ. **GOAR.**]

Ibid. Integrum odarium est istud : *Resurrectionis dies. Exultemus populi : ex morte enim ad vitam et ex terra ad cælum Christus Deus nos transtulit, victoriæ carmen concinentes.* Vide Ritualium librum qui Pentecostarium inscribitur. **GRETS.**

Ibid. [Ἀναστάσεως ἡμέρα. Reliquum suggerit Pentecostarium : *Λαμπρυνθῶμεν λαοί. Πάσχα Κυρίου, Πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ τῆ; πρὸς οὐρανὸν Χριστός ὁ θεός ἡμᾶς διεδίδαξεν ἐπιπέλιον ἔδοντας.* **GOAR.**]

Ibid. Observa etiam Græcis quibusdam usitatum fuisse morem illum quarumdam in Germania ecclesiarum, ut versibus illis Davidicis, *Attollite portas, principes, vestras, etc.,* aditum sibi patchieri cuperent. **GRETS.**

Ibid. [Ἀσπάζεται τὸ εὐαγγέλιον. Evangelio primum, nos autem dati imperatori osculi consuetudinem referunt in monasteriis καλόγηροι, de quibus Pentecostarium : *Ψάλλομεν τὸ Χριστός ἀνέστη πολλάκις, ἀγρις ἂν ἀσπάζονται οἱ ἀδελφοὶ ἀλλήλους. Ὁ δὲ ἀσπασμός γίνεται οὕτω. Λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ἁγίου βήματος. Ὁ δὲ καθηγούμενος ἐλθὼν, καὶ ἀσπασόμενος τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ τὸν ἱερέα, λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται ἐκ δεξιῶν τοῦ ἱερέως. Ἔτα οἱ ἀδελφοὶ πάντες, κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν ἀσπάζονται πρῶτον τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, ἔτα τὸν ἱερέα καὶ τὸν καθηγούμενον, καὶ ἵστανται κάκεινοι ἕθα τύχως, καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους.* **GOAR.**]

Ibid. Τοῦ θρόνου. Sæpe throni imperatorii mentio facta est : ejus diagraphen peto ex Corippi l. III, v. 191-219; qualis nimirum tempore Justinii Junioris fuerit.

Ibid. En morem osculandi pedem imperatoris. Hic heterodoxis non movetur stomachus : at quam primum vel legunt vel audiunt pedem summi pontificis osculo colli, tum toti bilis sunt et nil nisi bilem biliosissimi homines vomunt. Et tamen patienter admodum osculantur togam Turcici imperatoris, quod et a Gerlachio prædicante Lutheranò factum est ; et ne hoc nesciremus, Crusius l. VII Turco-Græc. litteris prodidit. Nec gravarentur isti ad pedis sultanici **329** osculum se alijcere, si id consuetudine permitteret. Legatus quoque confæderatorum Orinum Belgii, anno salutis 1612 Cpolim ad portam Ottomanicam missus et admissus, vestimentum imperatoris Turcici prompte et alacriter deosculatus est, et quidem flexis genibus ut videre licet in Ecclesiasticopolitica Chronol. inserta tom. VIII ejus operis, quod Chronicon Chronicorum inscribitur. Si tale reverentiæ genus pontifici Romano iste exhibuisset,

inexpiabili scelere sese obstrictum credidisset. Quid quod Batavi Calviniani pedibus suis oscula ferri haud ægre passi sunt? Nam in navigatione Australi *Jacobi le Maire*, Leidæ in Hollandia typis excusa anno Redemptoris 1619, hæc prodita sunt de Indis quibusdam: *Qui intrabant navem nostram ex ipsis, in genua procidentibus pedibus nostris oscula figebant.* Paulo post: *Ut primum navem conscenderat* (Indorum rex), *procidens in genua ac procumbens in faciem preces suas effudit.* *Ductus ad inferiora navis, iterum procumbens adoravit,* etc. *Comites ipsius pedes nostros exosculabantur, acceptosque eos manibus suis capiti imponebant ad demissionem subjectionemque demonstrandam.* Et quoniam isti, quibus libentibus tantus hic honos delatus? Prædones et piratæ ex Calvinii officina, qui fortassis hostias quoque, si Indi eas obtulissent, haud repudiassent, ut factum a Paulo et Barnaba Act. xiv, cum Lystrenses eis sacrificium ceu Jovi et Mercurio appararent. Quibus clamoribus terram et æthera non completerent, si aut in libris legent aut relatione aliorum acciperent pontificem Romanum non tantum permittere ut quis pedes ejus osculetur, sed et tolerare ut quis pedes capiti argumentum subjectionis imponat?

Lib. I Histor. Cantacuzeni, c. 16; osculatur junior Andronicus senioris Andronici, avi sui, pedem; ubi additur: *More Romanis imperatoribus receptum erat, cum quispiam consanguineorum aut aliqui gratia apud eos florentium secundum adorationem pedem imperatoris osculo contigisset, ut imperator vicissim ejus faciem deoscularetur.* Cum itaque tum nepos avi pedem osculatus fuisset, ille, ne inexpiabili odio flagrare crederetur si nec tuis nepotem et imperatorem dignaretur quæ privatis tribuerentur, faciem ejus contra et ipse osculo libavit. Idem Andronicus junior iterum avi pedem publice osculatus est, 34; quod c. 50 tanquam expressum subjectionis indicium repetitur. II, 5, Persæ Andronicum juniolem imperatorem antequam appropinquaret, capitibus humi submissis adorabant. Sed princeps Persarum ad eum pedibus accedens et adorabat et pedem illius osculabatur. III, 38, Protostrator cum suis pedem Joannis Cantacuzeni imperatoris osculatur. Idem sit ab aliis, c. 40. Idem ab alio, c. 42, et a Persis, IV, 10; I, 45, Triballi ejusdem Cantacuzeni genu osculantur. Exempla osculi fixi oculis et faciei habes apud Cantacuz. I, 16, dexteræ c. 34 et c. 41. GRETS.

Ibid. [De imperatore minore majorem salutante et ejus pedem exosculante et ab eodem oris osculum reportante Gretsers hic egregie. At si alter alteri eques occurrat, quid tum? Cantacuzenus, I, 35: "Εθο; ἐπεκράτησεν ἀρχαίον παρὰ τοῖς Ῥωμαίων βασιλευσίν, όταν μέλλουσιν 330 ἀλλήλοις συντυγχάνειν, τοὺς μὲν ἐπομένους ἑκατέροις τῶν ἰππῶν καταβάνας ἐπισθαί περὶ αὐτοῦ; δὲ συμμίζαντας; ἐφιππούς, τὸν μὲν νεώτερον κύψαντα τοῦ πρεσβυτέρου βασιλέως περιπτύσσουσαι τὴν χεῖρα, τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρότερον περιελάμβονον πῖλον, ἀνακύψαντα δὲ ἐκείθεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸν τὸν

πατέρα ἀντιφάσειν. Solam manum senioris junior osculabatur quondam: Basilius enim Macedo Michaelae ad lectum deducto τὴν χεῖρα φιλήσας ἐξήλαθεν.

P. 75. [Ὅτε μὴν εἰς τὸν ἀσπασμόν. Ad Francos Venetosque urbe CP. ejiciendos Michaeli Palæologo copias auxiliares promiserant Genuenses: hinc communia pacis concordiaque fœdera. Veneti vero, ut qui cum Francis imperaverant, fœdam cum Græcis concordiam et opprobrium subjectionemque redolens fœdus inire detrectaverunt. Vide Gregoram superius relatum, nec non Petrum Justinianum Venetorum et Genuensium vario Marte inter se decertantium bella historiz Venetæ I. v describentem, ac tandem ipsum Michaelē victoritis elatum, haud tamen insolentem, Venetos, a quibus sibi cavendum rebatur, de pace firmanda exorantem.

Ibid. [Καπούτσια. Pilei genus ante pauca sæcula in Europa usitatissimum. Latini *capitium*, Galli *chaperon*, Itali *capuzzo* dicebant. De quo consulendus Stephanus Paschasius disquisitionum Francicarum, VIII, 18, et 45. *Capitium* vocat Paulus Æmilius in Joanne primo. GOAR.]

Ibid. Τρεῦα. Latino-Barbare *treuga*. Dicitur etiam τρέβα.

Ibid. Μπατούλος. Ita legendum. Inepte Junius λυπάτος. Falso citat Gregoram, I. IV, quasi apud illum legatur *typailus*, cum Græcus textus distincte habeat μπατούλος, et interpres *baiulus*, recte utique. Frustra est Meursius qui corrigit Ἰλατούλος, unica littera transposita, quasi sit purus putus idiotismus Italicus. Sed cum Codinus hactenus Italarum articulis non sit usus, credibile est eum neque hic usum fuisse; cumque α β vel π incipientibus recentiores Græci litteram μ præponere soleant, ut ipsemet Meursius in Glossario pluribus exemplis ostendit, rationi plane consonum est credere Codinum hic scripsisse μπατούλος, more aliorum ex recentiore Græcia scriptorum.

P. 76. Ad Francos. Franci in recentiorum Græcorum scriptis non solum Galli intelligendi sunt, inquit Junius, sed Itali quoque et Siculi, eo quod olim Siciliæ regnum et pars Italiæ a Francis tenebatur. GRETS.

Ibid. [Ἡρέμα ψαλλομένης. Ne cantus regiam adorationem inturbet, vel hæc ecclesiæ officio videatur conjuncta.

Ibid. [Ὅτιός τε καὶ πάντες οἱ ἀρχόντες. Celebrari Palmarum festo solet patriarcha cruces et cereos in populum distribuere, quasi δεξιόμενος: τοὺς τὸ καγκράτιον τῆς νηστείας νικήσαντας; τιμίων καὶ ἀγίων σταυρῶν ἀγίασμασι καὶ κηρίων φωτόδωλον χάρισμασι. Οὐδὲ γὰρ θέλει σκιαμαχεῖν τοὺς πιστοὺς κατ' ἐκείνους τοὺς νηπιόφρονας, ἀλλ' ὡς ἦδη τῆς δικαιοσύνης τὸν ἥλιον βλέποντας τὴν νέαν Σιών διὰ πώλου φωτίζοντα. Feria tertia sequenti, quæ τῶν κατηχήσεων, catechumenis instruendis dicatur, minuta thura concurrenti populo dat in manus

eiſe auroræ tempus, ὁμῶν ὄρον δὲ τούτων αὐ-
 τοῖς, καὶ ὑποτιθέμενος μὴ πανηγυρικῶς ἀλλ' ἀγυ-
 νιστικῶς τῶν ἐφεξῆς τριῶν ἡμερῶν τὸ στάδιον ἀνα-
 δέξασθαι. Γρηγορήσωμεν τοῖνον καὶ ἐφεξῆς, καὶ τοῖς
 ἀγρυπνοῦσιν **331** Ἰουδαίους συναγρυπνήσαιμεν, etc.
 Feria quarta iterum incensa ceresosque spargit, ἵνα ὁ
 λαὸς τὰς χεῖρας πάλιν ἐπὶ τὸ τῆς νηστείας ὑψι-
 δρομήσῃ πέλταος, καὶ τὴν νύκτα τῶν ἀγίων παθῶν
 τοῦ Χριστοῦ λαμπάσι καταπυρσεύσῃ. Sancto die
 Paschæ peractis matutinis precibus populum om-
 nem ad sanctum osculum supra descriptum exci-
 pit, ac simul minuta æta, τρικέφαλα ob trium im-
 peratorum simul regnantium effigiem iis impressam
 vocata, dividit: Κατὰ πατέρα φιλόστοργον νῦν πρῶ-
 τος ἰδόντα παῖδας ἀμύμονα:, ἀπὸ μακρᾶς καὶ
 κινδυνώδους ἀποδημίας ἀβλαβῶς ἐνδημήσαντας, ἐν
 φιλήματι ἀγίῳ περιχαρῶς κατασπάξεται, καὶ ἀνοί-
 ξα: τοὺς θησαυροὺς τῆς εὐλογίας αὐτοῦ δεξιούται
 αὐτοὺς νομίσμασιν ὀλίγοις μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον,
 πολλοῖς δὲ κατὰ τὸ νοούμενον. Hæc ex Balsamone
 Mediatō de incensis quæ a patriarcha dari so-
 lent, etc. Juris GR. l. vii. Quibus, si conjectura
 placeat, lubens addiderim aulicos proceres ad reg-
 iam παράστασιν officiaque ecclesiastica iis diebus
 et iisdem horis ad palatium convenientes, nec dato
 thure vel osculo a patriarcha exceptos, eo jam ac-
 censo vespertinis in precibus honorari, ne vel preiū
 vel benedictionis sperata parte videantur excidisse.
 GOAR.]

Ibid. Recentiores Græci adulatoriæ artis non im-
 periti suo imperatori ferme omnia etiam episcopa-
 lia et sacerdotalia munia tribuerunt, inter cætera
 ingressum ad altare et jus sacram mensam thure va-
 porandi, condito etiam canone a Trullano synedrio,
 et est canon 69: *Nulli omnium liceat, qui quidem
 sit in laicorum numero, intra sacrum altare ingredi,
 ab eo tamen nequaquam prohibita potestate et aucto-
 ritate imperatoris, quando quidem voluerit Creatori
 dona offerre ex antiquissima traditione.* Ubi Balsa-
 mon: *De imperatoribus dixerunt quidam verbis cano-
 nis insistentes, quod tunc non prohibebuntur intra
 templi adyta ingredi quando sunt Deo munera obla-
 turi, non autem si solius adorationis gratia ipsum
 ingredi voluerint. Sed mihi non ita videtur. Ortho-
 doxi enim imperatores, qui per S. Trinitatis invoca-
 tionem patriarchas provehunt et sunt Christi Domi-
 ni, sine ullo impedimento, quando voluerint, ad sa-
 crum altare accedunt et suffunt et cum cera chara-
 cterem imprimunt, sicut et antistites. Sed etiam po-
 pulum ad eum instituendum docent; quod solis illius
 regionis antistitibus concessum est.* Palpum ergo
 egregie obtrudit Balsamon imperatori; et habebat
 facti sui causas, quia ambiebat patriarchatum Cpo-
 litanum, cujus obtinendi non apparebat melior ra-
 tio quam ut per assentationes sese in summa gra-
 tia apud imperatorem poneret. Sed vulpes, tamet-
 si vafra, ab atfis æque vafri vulpibus delusa est.
 Cujus ob desitas annuas rogas et pecuniarias largi-
 tiones audi, quæso, lamentationem ex epistola de

A Incensis, l. vii Juris GR: *Celsissimam sacrorum
 imperatorum circumspeditionem et patriarcharum am-
 plitudinem inter alia reddebant olim angustiore
 etiam annuæ rogæ ac bajorum largitiones. Quippe
 sedebant annis singulis cujusque temporis patriarchæ
 ac imperatores, et per hæc subditos ad benevolentiam
 invitabant. Norit hoc patrum conscriptorum amplis-
 simus ordo, ac fortassis etiam nonnulli qui hac
 ætate nostra vivunt. Non enim ante tempora Euclidis
 prodita sunt gerris, nec somniantium vetularum fa-
 ballæ sunt, sed usque ad imperium domini Constanti-
 ni Ducæ duravit augustus ille mos tam in ipsius
 Dei quam imperatorum regia; et omnino bonum hoc
 ad nos quoque propagatum **332** fuit, a majoribus
 ad nepotēs, a generatione ad generationem transiens.*
 B Sin, quod equidem non arbitror, hoc etiam oblivio-
 nis gurges absorbit, et gratiosa isthæc aqua Casta-
 liæ providentiam superioris memoriæ principum non
 prædicat, saltem membranæ librorum historicorum
 et ordinationum aulicarum monumenta Stentoris in
 morem hæc proclamabunt. Tu quoque, qui cujusvis
 eruditi scripti acutissimus es interpres, etiam in hac
 non levis momenti quæstione compluribus eris supe-
 rior, ac me senem dicendo juvabis. Quin etiam impera-
 toris domini Constantini Monomachi edicta sacratis-
 sima, quibus ordinata sunt officia præfecti iudiciorum
 et nomophylaciæ, et quæ statuunt eos debere singulos in
 annos, præter alia, consequi ratione rogæ quemlibet
 auri talem ac talem quantitatem una cum consuetis ba-
 jjs, non in celo sunt nec trans mare, uti dicere quis de-
 beat, quisnam hæc afferet mihi? Sed sunt in manu tua et
 in corde tuo et in ore tuo. Atque omnino rei veritatem ex
 his mentis acumine colliges. Cum autem imperatores
 et patriarchæ magnificentiam, ceu dictum est, suam
 demonstrant per baja et rogas, sane par erat ut pa-
 triarchæ, qui priscam hactenus consuetudinem con-
 servant et aureos clericis nummos admittuntur, etiam
 ipsi baja darent, quemadmodum indicatum est.
 GRETS.

Ibid. [Sugillantur hic a quibusdam recentiores
 Græci tanquam adulatoriæ artis non imperiti, qui
 imperatori ferme omnia etiam episcopalia et sacer-
 dotalia munia tribuerunt, inter cætera ingressum
 ad altare et jus sacram mensam thure vaporandi,
 D adderent etiam et conciones ad populum habendi.
 Itane vero Theodosio principi alii ex Occidente vel
 Oriente pontifices adulabantur, qui ante severiorem
 Ambrosii correptionem ipsi præcessoribusque ad
 sanctum tribunal ingressum permiserant? itane
 Valentem religionis hostem palpavit Basilius, ubi
 lubens eum ἐν τῷ τοῦ πετάσματος, ait Nazianzenus,
 exceptit? Nugantur certe qui recentioribus Græcis
 appingunt quod concilium Trullanum Can. 69 κατὰ
 τινὰ ἀρχαιοτάτην παράδοσιν testatur usitatum, ut cum
 voluerit Creatori munus offerre intra sacrum altare ig-
 grediatur. Chosroes Persarum rex infidelis licet,
 tamen Sergii martyris beneficio se suscepisse ar-
 bitratus crucem auream in templi ejus altari dedica-
 vit. Qui ejus jussu deferebat, ait Simocatta, l. v,

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, A
 ὡς τὸ τέμενος ὁ ἀποσταλεὶς ἀφικνεῖται, τὰ τε δῶρα
 τὰ τοῦ βασιλέως ἅμα τοῖς γράμμασι ἐν τῇ ἱερᾷ
 περιέθετο τραπέζῃ. Num potius mendacii convio-
 cendus erat Balsamon in eundem canonem nobis
 opponens: Περὶ δὲ γε τῶν Λατίνων μανθάνω ὅτι οὐ
 μόνον λαϊκοὶ ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες εἰς τὸ
 ἄγιον βῆμα εἰσέρχονται, καὶ κάθονται: Ἰσταμένων
 πολλάκις καὶ τῶν ἱερουργούντων. Thus quidem lai-
 ci Latini non vaporant in altari: at cum lectorum
 choro datis etiam lectorum insignibus, de quibus c.
 17, Græci suum imperatorem aggregaverint, nullo
 irreligionis crimine accusandi, si, quod egit
 Salomon Paralip. 6, ut converteret faciem et
 benediceret universæ multitudini Israel, Christianus
 princeps Christiano populo bene precari audeat. B
 Non arroganter Itaque vel temere pontificum usur-
 pata potestate *cera aharacterum imprimi* imperator
 Græcus (quis enim, qui Græcorum litterarum sit
 clementis imbutus, τρικηρίῳ σφραγίζειν ita inter-
 pretatur?) sed *trifurco* sive *tricipiti cereo*, Trinitatis,
 a qua benedictionis scaturiunt rivi, symbolo, ex
 dilectionis affectu, ecclesiasticæ dignitatis consor-
 tiō, et si velis, potestatis concessione, benedictionem,
 quam parentes illis, impertiuntur populo. Cæterum
 licet vulgatus Balsamonis textus non exhibeat unde,
 quod insuper objicitur, desumatur, *quin etiam*
imperatores populum ad 333 eum instituendum do-
cent, quod solis illius regionis antistitibus conces-
sum est, communis tamen Ecclesiæ sensus illis ab
 hoc charitatis officio, quod etiam pueris per eccle-
 sias in laudem sanctorum declamantibus conceditur,
 noluit interdictum.

P. 77. [*Thesaurum* βεστιαρίου voce nonnunquam
 intelligendum præsens locus ostendit, nec non c.
 7 hujus operis.

Ibid. [*Κατὰ δωπεδόν*. Romanus Argyrus octoginta
 libras auri, ait Cedrenus, ex ærario imperatorio
 quotannis pendi jussit. Aliæ viginti forsane deinceps
 additæ.

Ibid. *Ατράς*. Auri libram Budæus de asse, l. v,
 non minus aureis solatis centum æstimat, Lexicon
 juridicum septuaginta duobus, Paulus Diaconus
 decem: ubi namque Theophanes ἑκατὸν νομί-
 σματα, ipse decem libras numerat. Blastares octo
 pretium ejus censet c. 7, τοῦ Τ στοιχείου: Ἡ παρ'
 ἡμῶν νομιζομένη λίτρα νομισματα ἔχει ὀκτώ. GOAR.]

P. 77. Hebdomas διακαινήσιμος est tota hebdo-
 mas paschalis, quæ festum Paschæ proxime sequi-
 tur et quæ Resurrectio Domini solempni cæremonia
 celebratur. Id ostendo primum testimonio Maximi
 Margunii episcopi Græci, qui consultus quidam
 hoc vocabulo significetur, respondit his verbis:
 Σημαίνεται παρ' ἡμῶν διὰ τούτου τοῦ ὀνόματος
 διη ἡ πρώτη ἑβδομάς τῆς ἀναστασίας τοῦ Σωτή-
 ρος ἡμῶν ἑορτῆς. Vide Catalog. bibliothecæ August.
 ab Hoeschelio editum. Secundo idem probo ex
 Typico S. Sabæ, ubi capiti 46 hujusmodi titulus
 præfigitur: Εἰδησις τοῦ τύπου τῆς ἀγίας καὶ μεγάλ-

λης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ τῆς ἑβδομάδος τῆς
 Διακαινήσιμου. Et in ipso capite singulas dies seu
 ferias paschalis illius hebdomadis enumerans,
 secundam feriam vocat τὴν δευτέραν τῆς Διακαινή-
 σίμου, tertiam τὴν τρίτην τῆς Διακαινήσιμου, et
 ita deinceps usque ad Sabbatum τῆς Διακαινήσιμου.
 Idem ex aliis Græcorum libris ritualibus liquet.
 Pollux in Chronico suo: Τρίτον νόμον ἔγραψεν.
 ἀπράκτους εἶναι τὰς δύο τῆς πασχάλιας ἑβδομάδας,
 μίαν μὲν πρὸς, μίαν δὲ μετὰ. Illa autem μία
 μετὰ est hebdomas τῆς Διακαινήσιμου.

Male ergo Calvinianus scholiastes Junius in notis
 interpretatur ἑβδομάδα διακαινήσιμου *hebdomadem*
rogationum. Male etiam rationem nominis reddens
 ait eam dici διακνήσιμον, *exinanitioni dicatam*,
 B *quia per illud tempus exinanivunt sua corpora et*
macerant, oraturi Deum pro commoditate anni.
 Primum non scribendum διακνήσιμος sed διακαι-
 νήσιμος, ut habent exemplaria Alexandri, rituales
 libri Græcorum et codex bibliothecæ Augustanæ
 ms., quo continentur evangelia diebus sacris præ-
 legi solita, quorum initium τῇ τρίτῃ τῆς Διακαινή-
 σίμου. Quocirca hebdomas τῆς Διακαινήσιμου
 dicitur quasi *septimana renovationis*, τοῦ διακαινή-
 σιμοῦ, cum Christo resurgente omnia renovata et
 instaurata fuerint. Secundo tantum abest ut hæc
 hebdomas ab exinanitione jejulantiumque inedia
 nomen invenerit, ut tota illa hebdomade jejunium
 solvere moris fuerit. Testis Balsamon in can. 69
 apost. Qui cum percensuisset dies quibus jeju-
 nandum est, excipit quartos dies et parascevas
 seu ferias sextas, quæ sunt ἀπὸ τῆς ἀποκριτοῦ seu
 ἀπόκριου, ante carnisprivium, 334 et quæ sunt πρὸς
 τῆς τυροφάγου, et hebdomadem τῆς Διακαινήσι-
 μου. *In iis enim solvimus*, inquit Balsamon, *quia*
jejunant Armeni propter Ninivitas. In eo qui est
ante carnisprivium, et in eo qui est ante τυρο-
φάγον, hæretici Tetradiτῶ magnum jejunium obser-
vant, hebdomas autem τῆς Διακαινήσιμου tanquam
ipse magnus dominicus (Paschæ) dies reputatur.
 Idem docet Anastasius episcopus Cæsareæ Pala-
 stinæ tract. de *Artizburio*, ubi inter hebdomadas a
 jejunio plane exceptas ponit τὴν ἑβδομάδα τῆς Δια-
 καινήσιμου. Eandem hebdomadem inter exceptas
 numerat Nicolaus patriarcha Cpolititanus in versibus
 ad Anastasium montis Sinai antistitem.

Rogationes triduanæ ante ascensionem Domini
 Græcis ignotæ sunt; nec ulla habent stata jejunia
 inter Pascha et Pentecosten. Νηστειὰ γὰρ οὐ
 γέγραπται, οὐδὲ γονυκλισία, inquit Nicolaus patriar-
 cha de tempore inter Pascha et Pentecosten.
 Vide Typicum Sabæ, c. 51. Consentit cum his
 nostris Glossarium Græco-Barbarum, nisi quod
 scribi jubet διακνήσιμος. Sed Rituales libri scri-
 pturam nostram plerumque præferunt.

Dominica hanc hebdomadem subsequens, quæ
 nobis est Dominica in albis, Græcis est καὶνὴ ἢ νέα
 Κυριακή, *nova Dominica*, in quam existat oratio S.
 Gregorii Nazianzeni, et est oratio 43; ejusdem men-

τιο sit in canone 66 Trullano. Vocatur etiam Κυριακή τοῦ ἀντιπάσχα, quasi *Dominica Paschæ opposita* seu *respondens*, et Κυριακή τοῦ Θωμᾶ seu ψηλά-φης τοῦ ἀγίου ἐνδόξου ἀποστόλου Θωμᾶ, quod eo die legatur Evangelium de Thoma apostolo, manum suam in fixuram clavorum, Christi mandato, immit- tente. **GRÆTS.**

Ibid. [Τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχόντων. li sunt præci- pui Magnæ Ecclesiæ officiales ac in dignitate constituti, quos etiam vulgè τοῦ πατριάρχου σύγκλητον *patriarchæ senatum* dicunt.

Ibid. [Εὐλογοί. Orationem a patriarcha pronun- tiari solitam reperies in Euchologicis nostris: Ὁσά- κης ἔλθῃ ὁ πατριάρχης εἰς τὸν βασιλεῖα, ἐξαιρέτως δὲ τῇ Πέμπτῃ τῆς Διακαινησίμου.

Ibid. [Εὐχὴν ἐπεικόν. Oratio secundo a patriar- cha fundenda eodem Euchologii loco reperitur ad calcem operis. **GOAR.**]

Ibid. De festo Pentecostes vide quæ scripsimus l. 1 De festis c. 28. Olim in festo Pentecostes pro- cessio instituebatur ad templum S. Mocii martyris, cui ipse etiam imperator intererat. Sed postea abrogata est ob causam quam memorant Græci historici, et in his Glycas de Leone philosopho imperatore. Quare non mirum si Codinus die Pen- tecostes ejus nullam mentionem facit, quando- quidem jam pridem abrogata fuerat.

[Proeleusiu seu processionem imperatoris die Pentecostes ad S. Sophiam admodum festive, quin et ridicule describit Luitprandus in sua ad Nice- phorum Phocam legatione. Sed Luitprandus for- tassis sinistro quo affectui in Græcos, a qui- bus in hac secunda sua legatione non bene ha- bitus fuerat, nimium indulgit. Longe aliter Co- dinus cum in hoc libro, tum in Originibus Ἰπολι- τανίς, **335** ubi ista: Ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ τοῖς ἐπεικίσι καὶ παρόντων πρέσβων ἐναδύοντο γλα- μύδας ποικίλας, ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορφύρας, ἢ ἄλλως πως πολυτελεῖς, ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς συνόδοις ξηραμπελίνας τῷ χρώματι, ἃς ἐκάδων Ἀτραβατικᾶς ἀπὸ τοῦ χρώματος (τὸ γὰρ μέλαν ἄτρον καλοῦσιν), ἢ ὅτι μετὰ τραβελίων ταύταις εἰώθει χρῆσθαι· τραβελίαι δὲ λέγονται αἱ πολυτελεῖς γλαμύδες.

Ibid. [Ἐν τῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἑορτῇ. Luc- tus et contritionis potius quam alacritatis spiri- tualis argumentum est apud Græcos festum Pente- costes, maxime post meridiem, qua secundo, ut aiunt, vespertinæ decantantur preces. Tunc fre- quentes audiri gemitus, et ex peccatorum recorda- tione non adeo pectus pugnans quam cælum tundi suspirilis consuevit, ut si quid luxus in mores in- vexit paschalis solemnitas vel ejus decursus disso- lutionis nonnihil secum attulit hominum in vitia prona libertas, totum id corrigat dolor spiritus sponte assumptus, et contractas sortes pœnitentiæ abstergant lamenta. Eo sine sanctum de cœlis spiritum cum lacrymis advocant, ex profundiore humilitate preces ingeminant, ac genuum inflexio- nibus, quibus jam desuetus erat populus sibi

subjectus, eum iterato velut lugubri Quadragesimæ tempore affligere parat ecclesiis. Commune igitur cum aliis templum imperator ipse frequentat, ut pœnitentiæ cum aliis consors communes etiam aliis precum fructus referre mereatur.

P. 78. [Γίνεται μὲν τράπεζα. Nondum enim advenit luctus hora, nec dominica festivitas jejunii molestiæ potest admisceri.

Ibid. [Ἐν δὲ τῇ τοῦ ὁσπερινοῦ ὄρα. Quæ σημαί- νει ταχύτερον διὰ τὴν τῆς γονυκλισίας ἀκολου- θίαν, *Fil signum solito citius propter (morosum) genuculationis officium.*

Ibid. [Τὰς τοῦ μεγάλου Βασιλέως. Habes illas orationes earumque legendarum ritum, nec non et totius hujus officii expositionem ex ipso Ba- silio et Matthæo Blastare in Euchologicis nostris; reliquum officium in Pentecostario reperies. **GOAR.**]

Ibid. Diaconicum non est *conclave diaconorum*, in quo illi congregati tractant negotia muneris sui, sed est locus ubi ministri sacras vestes ad divina officia peragenda induunt, Germanice *die Sacristey, sacarium*. **GRÆTS.**

Ibid. [A pompa luxuque cum abhorreat presentis officii Pentecostes humilitas, *elevatione subsellia, πρό- κυβον, thronum, sedem honoratam respuit im- perator, et ad dextrum altaris latus, quo διακονί- κων, diaconis data est sedes, humili corporis gestu in altari a sacerdote pronuntiatis Basilii vesperti- nas preces audit. De diaconico plura te doceat eruditus Allatius de recentiorum Græcorum templis opusculo: in Euchologio quoque nonnihil de eo delibavimus. **GOAR.**]*

Ibid. De festo Exakationis s. crucis etiam ex more Græcorum fuse scripsi tom. 1 De S. Cruce l. 1, c. 65 et 66, et l. 1 De festis c. 33. Vide etiam Adamaannum Scotum, l. 1 De situ Terræ Sanctæ; ubi de mundinis hoc festo Hierosolymis celebrari solitis mira leges. **GRÆTS.**

Ibid. [Ἀναβάθρα. Elevandæ in altum cruci ad ejus exaltationem etiam corporeo gestu oculis de- monstrandam præparatur in medio triclinio *tabu- latum ἀναβάθρα*, de qua redibit sermo.

Ibid. [Τῆν τοῦ σταυροῦ κοίσι ὑψώσιν. Quo ritu peragatur, præcipit Menæum 14 Septembris: Ἀλ- λάσει ὁ ἱερεὺς πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν **336** στήλην, καὶ εἰσέρχεται μετὰ θυμιατοῦ ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, καὶ θυμῶν τὸν τίμιον σταυρὸν σταυροειδῶς ἀφρεῖ αὐτὸν μετὰ δίσκου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ προπορευομένων δύο λαμπάδων φέρει αὐτὸν μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ, κάκεισι ἱσταται. Καὶ πληρουμέ- νης τῆς δεξιολογίας καὶ τοῦ τρισαγίου λέγει ὁ ἱε- ρεὺς μεγαλοφώνως: « Σοφία, ὀρθοί. » Καὶ ἀρχό- μεθα τοῦ τροπαρίου, « Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, καὶ ἐβλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωροῦμενος, καὶ τὸ πόν φυλάττων διὰ τοῦ σταυροῦ σου πολιτεύμα. » Καὶ οὕτως εἰσοδεύει μετὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ. Καὶ δυντος ἡ ἑστραπειμένου τετραποδίου τίθεται ὁ τίμιος σταυ-

ρὸς ἐπάνω, καὶ θυμῶ σταυροειδῶς ὁ ἱερεὺς. Εἰθ' ἂ ποιότητα μὲν παραδηλῶν τῶν βρωμάτων, οὐχὶ δὲ οὕτως βαλὼν μετανοίας (reverentias, inclinationes) τρεῖς, κἄν ὅποια ἐστὶν ἡμέρα, καὶ λαβὼν ἐπὶ χεῖρας τὸν τίμιον σταυρὸν γυμνῶν μετὰ βασιλικῶν κλάδων, ἴσταται ἐμπροσθεν τοῦ τετραποδίου, βλέπων κατὰ ἀνατολάς. Καὶ λέγει εἰς ἐπήκων πάντων· « Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα, ἔλεός σου. Δεόμεθά σου, ἐπάκουσον ἡμῶν καὶ ἐλέησον. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς πρώτης ἑκατοντάδος, τοῦ Κύριου ἐλέησον. Σφραγίζοντος δὲ τοῦ ἱερέως ἐν ταῖς ἐνάρξει μετὰ τοῦ τιμοῦ σταυροῦ τρεῖς. Εἶτα κλίνει τὴν κεφαλὴν, ὅσον σπιθαμὴν ἀπέχειν τῆς γῆς, καὶ κατὰ μικρὸν ἀνίσταται μέχρι συμπληρώσεως τῆς ἑκατοντάδος. Ἦνίκα δὲ φθάσῃ εἰς τὸ ἐνενηχοστὸν ἑβδομον Κύριος ἐλέησον, ὄψοι τὴν φωνὴν ὁ ἐκκλησιάρχης, καὶ αἰσθόμενος ὁ ἱερεὺς τέλος λαμβάνειν τὴν ἑκατοντάδα σφραγίζει πάλιν τρεῖς. Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸ νότιον μέρος λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εἰσεθεσάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλείων ἡμῶν, κράτους, νίκης, διαμονῆς εἰρήνης, υἰείας, σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοῦ Κυρίου τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπιπλέον συνεργῆσαι, καὶ κατευδῶσαι αὐτοὺς ἐν πᾶσι, καὶ ὑποτάξει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἔχθρὸν καὶ πολέμιον. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς δευτέρας ἑκατοντάδος, καὶ ποιεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν δευτέραν ὕψωσιν, ὡς προέγραπται. Εἰθ' οὕτω στραφεὶς ἐπὶ δυσμὰς λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, τοῦ πατρὸς ἡμῶν, τοῦ δαιμόνος, ἡγῶν τοῦ προεστώτος, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς τρίτης ἑκατοντάδος. Πληρουμένης δὲ αὐτῆς στρέφεται ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ βόρειον μέρος, καὶ λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ πάσης ψυχῆς Χριστιανῶν, υἰείας καὶ σωτηρίας καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. » Καὶ γίνεται ἡ τετάρτη ὕψωσις. Καὶ αὖθις στρέφεται κατὰ ἀνατολάς, καὶ λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ πάντων τῶν διακονούντων καὶ διακονησάντων ἐν τῇ ἁγίᾳ μονῇ ταύτῃ υἰείας, σωτηρίας καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, εἰπωμεν. » Καὶ ἀρχόμεθα πέμπτης ἑκατοντάδος. Μετὰ δὲ τὴν πέμπτην ὕψωσιν ψάλλομεν τὸ κοντάκιον· « Ὁ ὕψωθεις ἐν τῷ σταυρῷ. » Εἰθ' οὕτω· « Τὸν σταυρὸν σου προσκυνούμεν, Δέσποτα, » τρεῖς. Ψαλλόντων δὲ τῶν ἀδελφῶν ἀποκείμεν ὁ ἱερεὺς τὸ τίμιον ξύλον ἐν τῷ τετραποδίῳ, καὶ ἄρχονται προσκυνεῖν ὁ τε ἱερεὺς καὶ ὁ προεστὼς, βάλλοντες μετανοίας τρεῖς κατενώπιον τοῦ τιμοῦ σταυροῦ. Εἶτα ἀσπάζονται αὐτὸν, καὶ μετὰ τὸ ἀσπάζασθαι βάλλουσι μίαν μετάνοιαν, εἰθ' οὕτως εἰς τοὺς χοροὺς, δεξιά καὶ ἀριστερά. Εἶτα εἰσέρχονται οἱ ἀδελφοὶ δύο δύο κατὰ τάξιν, καὶ προσκυνοῦσι καὶ ἀσπάζονται ὁμοίως. Ψάλλομεν δὲ στιχηρὰ ἰδιόμελα, ἕως οὗ προσκυνήσωσιν οἱ ἀδελφοί, « Δεῦτε πιστοί, » καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ μετὰ τὸ προσκυνῆσαι πάντας λέγει ὁ ἱερεὺς, Σοφία, καὶ ἀπλοῦσις. Ἰστέον δὲ ἢ ἂν ἡμέρᾳ τύχη ἡ σεβάσμιος αὕτη ἑορτὴ, εἴτε Κυριακῇ εἴτε Σαββάτῳ, τυρβὴν ἢ ὦδον ἢ ἰχθὺν οὐκ ἐσθίομεν, εἰ μὴ μόνον ἔλαιον καὶ οἶνον. Ὅρα δὲ ταύτην τοῦ σταυροῦ τὴν νηστείαν περιεκτικὴν ἔχει, καθὼς τινες παραδέχασιν, τὴν

ποιότητα μὲν παραδηλῶν τῶν βρωμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς ὥρας.

Ibid. [Κατὰ τὰς τῶν μηνῶν ἐκάστων ἀρχάς. Geminam aquam benedictam prædicant Græci, majorem et minorem, μέγαν καὶ μικρὸν ἁγιασμόν. Illa pervigilio, nec non ipso Theophaniorum die in missa conficitur, hæc 337 mensis ejusque principio. Illa Christi nomine, hæc Deiparæ benedicuntur. Illa penitentibus prohibita, comedentibus vel abominandis quibusque expiandis nec non demonibus terrendis consecrata; hæc privatis aliis usibus communibusque rebus sanctificandis dicata. Utriusque benedicendæ ritum et officium exhibet Græcorum Euchologium. GOAR.]

Ibid. Pro quinto Januarii legendum est sexto: eo enim die fiebat iste ἁγιασμός. Nec hujus emendationis alium de auctorem præter ipsum Codinum, qui c. 8, ubi de festo Epiphaniæ agit, hagiastum istum ipso die festo Epiphaniæ peragi discrete scribit; ut taceam libros rituales Græcorum. GRETS.

Ibid. [Ἐν τῇ ἕκτῃ. Codices alii ἐν τῇ πέμπτῃ. Nec hi vel illi aberrant: sit enim aqua benedicta tum pervigilii Theophaniorum vespere, Januarii die 5. tum in Theophaniorum missa, die 6; de quo disse-ruimus in Euchologicis.]

Ibid. [Ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ prolixior est quam quæ hic attestatur. Post preces hoc pacto sanctificatur ex Euchologio: λαβὼν τὸν τίμιον σταυρὸν ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ τὰ ὕδατα ἐκ τρίτου, κατὰ γων καὶ ἀνάγων αὐτὸν ὄρθιον. Εἶτα ἀσπάζεται ὁ ἱερεὺς τὸν τίμιον σταυρὸν, ὡσαύτως καὶ πᾶς ὁ λαός. Εἰθ' οὕτως βαντίζει πάντα τὸν λαὸν καὶ τὴν μονὴν μετὰ τοῦ ἁγιασμοῦ. Ad Euchologium, benigne lector, permittite te remitti. GOAR.]

Ibid. Οἶνοχαίρον hic aliter accipiendum puto quam supra c. 7 p. 62, v. 8, ubi de Panagia sermo erat. Junius nimis sabriliter interpretatur οὐκ οὐκ instrumentum et κωδώνιον poculam et œnocheum vinariam capedem. Quam venustum vero illud? Cum participat imperator consecrationem ex poculo. Libenter tamen scirem quo animo hæc de S. Cruce et alia plurima in hoc libro legisset vel vertisset Junius, tum adeo a Calvinianis institutis abhorreant? GRETS.

Ibid. [Οἶνοχαίρον. Ejus germanam significantiam habes superius positam.]

P. 79. [Πάντων αὐθις βοώντων τὸ πολυχρόνιον. Vix beneficium conferas Græcis quin tibi confestim ex animo rependant benedictionem. Hinc usitatae voces illæ: Καὶ τοῦ χρόνου, etiam anno sequenti idem mihi beneficium conferas. Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὸ πληρώσῃ, idem tibi rependat Deus. Ὁ Θεὸς σοῦ συγχωρήσῃ, in mercedem remittat tibi Deus tua pecata. Τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ἄλλου χρόνου, post primum et secundum annum idem mihi conferas, etc. GOAR.]

CAPUT X.

Observationes et explicationes in c. 15, de festis extra palatium.

Ibid. [Primum Septembris diem merito recenset, a Septembri siquidem annum auspiciatur Orientalis Ecclesia. Gregorius cognomento Figulus Tauromitanius archiepiscopus indictionis sive anni principio, id est Kalendis Septembris, orationem habet qua renovati præsenti die anni rationem profert: Ῥωμαίοις πάλαι μὲν ὁ Ἰανουάριος; ἦν τοῦ ἔτους ἀρχή· ἄφ' οὗ δὲ ὁ Ἀβγουστος Καίσαρ τὸν Ἀντωνίων ἐτροπώσατο κατὰ τὸν 338 Σεπτέμβριον μῆνα, περιφανῆ ποιῆσαι τὴν νίκην βουλόμενος μεταμειβεῖ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔθος καὶ χαρίζεται τῷ μηνὶ τὰ πρεσβεῖα καθάπερ πρωτόλεια. Eadem luce indictionem mutandi consuetudo: Ἡ μὲν οὖν, scribit idem Gregorius, παρῶσα ἡμέρα κατὰ μὲν τὸ ἱστορικῶς καὶ γενόμενον καὶ τελούμενον ἀρχὴ τῆς χρονικῆς ὑπέρχεται ἀνακυκλήσεως, ἔνδικτα λεγομένη τῇ Ῥωμαίων φωνῇ· οὕτω γὰρ ἐκεῖνοι τὸν ὀρισμὸν ὀνομάζουσιν. Tum antiqua Hebræorum religione in tubarum expiationis et scenopægorum festis hoc mense celebratis laudata, subdit: *Videte, quæso, quanta hæc, quæ exigua videtur, celebritas mysteria continet; neque non sine divino consilio mensis ille September a Latinis sit dictus, non modo quia septimus est, sed etiam quia sanctus, hoc est religiosus ac veneratione dignus est. Illud vero præterea considerandum, multorum celebritates sanctorum in eundem illum diem, qui initium ac coronidem anni comprehendit, incurvere, qui nobis ad hanc vitam cum virtute traducendam adiutores esse solent. Omnium primo memoriam illius in synagoga Christi Domini lectionis repetimus; tum sacrosanctam Dei Matris imaginem veneramur: sed et Jesu Nave et septem incrementorum in Epheso martyrum et sanctarum quadraginta virginum, et Callistæ, Evodis atque Hermogenis non minus fide quam natura germanorum anniversarium agimus diem. Præter quos Stylites ille Symeon velut clarissima fax ei celebritati præluceat ab his omnibus quædam in hoc anni principium redundat; unde et insolitum in eo Græcorum imperator ostentat religionem.*

Ibid. [Μετὰ λιτανείας. Suidas λιτανεία λιτή, παρακλήσις vulgo παρακάλεισις supplicatio inter ambulandum et procedendum facta, περίπατος processio. Primus processiones, ad quas tum patriarcha tum imperator convenirent, depingit Theophanes in Marciano: Ἐν ταῖς λιταῖς τοῦ Κάμπου πεζὸς ἐξῆι πολλὰ τοῖς δεομένοις εὖ ποιῶν. Ὅθεν τοῦτον ὄρων ὁ πατριάρχης Ἀνατόλιος καὶ αὐτὸς οὐκ ἔτι φορεῖται φερόμενος κατὰ τὸ ἔθος ἐλιτάνευεν, ἀλλὰ πεζός. Idem: Ὁ δὲ Ἀιλουρός συναγαγὼν ἀτάκτους Ἀλεξανδρεῖς ἐνδημοῦντας ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἐκ τοῦ παλατίου λιτανεύων ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐκ ποιοῦμενος ὄψιν. In Justiniano: Γέγονε τὰ πρότερα ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτή ἀπὸ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καθήμενου Μηνῶ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ αὐτοῦ ὀχήματι καὶ τοῦ βασι-

λέως συλλιτανεύοντος τῷ λαῷ. In eodem: Ἦλθεν δὲ ἐπίσκοπος Μηνῶς μετὰ τῶν ὀρχίων λειψάνων καθήμενος ἐν ὀχήματι χρυσοῦ βασιλικῷ διαλήθω. Et infra: Γεγόνασι τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας Εἰρήνης πέραν ἐν Συκαῖς (nunc Galata), καὶ ἐξῆλθον τὰ ἅγια λείψανα ἐκ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μετὰ τῶν δύο πατριαρχῶν Μηνῶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀπολλινάριου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ ἐκάθισαν ἀμφοτέρω ἐν τῷ βασιλικῷ ὀχήματι, κατέχοντες ἐν τοῖς γόνασιν αὐτῶν τὰ ἅγια λείψανα. Theophanes idem: Τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ γέγονεν ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὸ δεύτερον, ἡ δὲ παννυχὶς τῶν αὐτῶν ἐγκαίνιων γέγονεν εἰς τὸν ἄγιον Πλάτωνα. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης τῆς ΚΠ μετὰ τῆς λιτῆς, συμπερὸντος καὶ τοῦ βασιλέως, καθεζόμενος ἐν τῷ ὀχήματι καὶ φέρων ἀποστολικὸν σχῆμα καὶ κρατῶν τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. Sacras imagines in processionibus ab antiquo delatas ille. Προσφρασεσθαι μετὰ σταυρικῶν σημάτων καὶ σεπτῶν ἐκτύπων Χριστοῦ ἐν πανηγύρεσιν εἰθίσται καὶ πομπαῖς, ait Nicetas in Murzuphlo.

Ibid. [Τὸ πορφυρεῦν κίθριον. De qua Nicephorus Callistus viii, 32: Τὸν σεβάσμιον καὶ θεῖον σταυρὸν ἐπὶ πορφυρῷ Ῥωμαῖν ἀνίστα κίονι: ἐν τῷ Φιλαδελφίῳ οὕτωςί πως εἰρημένω. De eadem Origines CP: Τὸν δὲ εἰς Φιλαδέλφιον ὄντα σταυρὸν ἀνέστησεν ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος ἐπὶ κίονος κεχρυσωμένου, διὰ λίθων καὶ ὑέλων, κατὰ τὸν σταυρὸν ἦτοι τύπον ὃν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τοῦ κίονος ἐκεῖνου τοῦ πορφυροῦ, καὶ ἐποίησε στήλας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, quod ibi e via redeuntibus 339 sese data salute fuerint anplexati, unde et Φιλαδέλφιου nomen loco factum est, ad sinistram fori partem, ex iisdem CP Originibus: Ὅτι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιον οἱ υἱοὶ εἰσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. GOAL.

P. 80. [Ἐφ' οὗ ὁ σταυρὸς ἱσταται. Suidas v. Σταυρός: Ἐπὶ τὸ βόρειον τοῦ φόρου μέρος ἱστατο, ὡς εἶπεν αὐτὸν Κωνσταντῖνος, χρυσεῖ μπλαστος, ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς τρογγύλοις μῆλοις, ἐνθα καὶ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καθεωρῶντο χρυσεῖ μβαφοί, hoc est status deauratis donati.

Ibid. [Ὁ πάλαι φόρος. Simocatta, l. 1: Περὶ λαμπρός ὁ οὗτος χώρος τῆς πόλεως. Alias vulgo πωλητήριον, ubi res quævis venum exponuntur.

Ibid. [Ἀπέρχεται ὁ βασιλεύς. Sive oraturus ad ecclesiam sive συλλιτανεύων procederet imperator, utrobique προέλευσιν habebat, eamque ipse imperatoris insignibus, comitantibus aulicis propriis cuique officio vestibus ornatis, populo gratulante et obviam procedente agebat. Imperatorem Nicephorum describit Luitprandus in legatione ἐν προσελεύσει καὶ magnam Ecclesiam profectum, imperatricem Irenon Cedrenus: Τῇ δευτέρῃ τοῦ ἁγίου Πίσχα ἀπελθοῦσα ἡ βασίλισσα ἐπὶ τῇ κατὰ τύπον γενομένη προελεύσει εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους· δεῖλις δὲ προῆλθε ἐν ὀχήματι χρυσοῦ ἐποχουμένη τέσσαρσιν ἑπτοῖς, κρατουμένη ὑπὸ πατρικίων, ῥίψασα ὑπάτειαν ἐν τῇ μέσῃ πολλήν. Leo Grammaticus, vel quivis alius, in Leone Armenio: Καὶ

προσιθῶν ἐν τῇ Χριστοῦ γεννήσει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσηλθὼν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ. Φθασάσης δὲ καὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Φώτων προήλθεν ὁμοίως, καὶ εἰσελθὼν οὐ προσεκύνησεν. Cedrenus in Leone Sapiente : Συνήθους δὲ προσελεύσεως γενομένης κατὰ ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῷ ναῷ. Eustathius tandem ad II. 1 : Πομπή, θρίαμβος, ὃν προέλευσιν ἢ κοινή γλῶσσα καλεῖ. An idem sit προέλευσις quod πρόκενος, de quo Cedrenus in Justino II : Αὐτὸς βασιλέως ἐπὶ πρόκενον, non existimo : Προέλευσιν enim non reperies nisi pietatis vel ob accepta beneficia tripudiantis vel ad depellenda mala deprecantis gratiam susceptam, πρόκενον vero nonnunquam ad solam pompam et fastum, imo quandoque ad luxum. Leo Grammaticus in Leone Sapiente : Λέων πρόκενον ἐποίησεν εἰς τὰ Δαμιανοῦ. Συνόντος δὲ Ζαούτζα καὶ παραδυναστεύοντος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ, Θεοφανῶ δὲ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἐκεῖσε, ἀλλ' ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἀγίᾳ σορῶ προσεκαρτέρει εὐχομένη. Sequitur : Δόξαντος οὖν τοῦ βασιλέως μείναι ἐκεῖσε. Certe in solita ecclesiæ processione non fuisset moratus, nec secum pellicem duxisset, aut interim ejus uxor in oratione diutius perseveraret. Fasti Siculi : ἐποίησεν Λέων πρόκεσον (lege πρόκενον cum aliis) μῆνας ἕξ. Processio ecclesiastico ritu peragenda, tantum spatium non requirit. De processu principum et magistratum cum dignitatibus insignibus Pancrollus in notitiis Orientis c. 22. GOAR.]

P. 79. Tomo III de S. Cruce, l. 1, c. 26, descripsi nummum, in ejus altera parte visitur Joannes Palæologus imperator Cpolititanus ad columnam crucigeram venerabundus et supplicabundus, sine dubio ex hoc more Kalendarum Septembrium. Vide l. c. De S. Cruce. De columna porphyretica consule quæ scripsimus tom. I, De S. Cruce. I. II, c. 45, ex Nicephoro et Codino in Originibus Cpolititanis. Superest hoc itidem ævo hæc columna porphyretica. *Exstat ex regione diversorii*, inquit Dousa in suo Cpolitano Itinerario, vel potius in Encomio Meletii cujusdam patriarchæ Græcanici, vel in satyra, qua Jesuitæ insectatur, *in quo Cæsareos oratores hospitari mos est, columna Constantini pyrgurea, in cujus summitate spondylus ædificatus est, in qua ejusmodi inscriptio apparet :*

340 Τὸ θεῖον ἔργον ἐνθόδῃ φθαρὲν χρόνῳ,
Νεοὶ Μαρουήλ εὐσεβῆς αὐτοκράτωρ.

Est hic Emmanuel antepenultimus ex imperatoribus Cpolititanis : nam post hunc secutus est Joannes, qui concilio Florentino interfuit, post istum Constantinus, sub quo Cpolis in Turcicam servitutem venit. Hujus porphyreticæ columnæ meminit etiam, eodem ferme quo Dousa modo, Salomon Swigerus, prædicans Noricus, l. II sui Hodæporici c. 37.

Quid acciderit, quando Andronicus senior imperator Cp. cum clero et populo Kalendis Septembris ad columnam porphyreticam supplicabat, docet nos Gregoras ad calcem libri VI, cujus verba

A rodde : *Sub quartam ejusdem diei (nimirum primi Septembris) horam, sacris imaginibus veteri more una cum imperatore patriarcha et episcopis ad porphyreticam columnam congregatis, cui sacra crux insisit, cum sacri hymni canerentur, porcus aliunde elapsus subito in medium psallentium chorum insisit, multo cæno inquinatus, et varie huc atque illuc vagatus vix tandem excessit. Id prudentioribus confusionem quamdam Christi Ecclesiæ et factionem significare visum.* Qualis confusio et factio paulo post secuta est, capta ab Andronico Juniore Cpoli. GRETS.

P. 80. [*Ἐκείσε τελομένην ἀκολουθίαν.* Partem ejus habes in Euchologio nostro fol. 810 et in Menæo 1 Septembris ejus memoriam celebrante his verbis : Ἡ δὲ τοῦ ἐμπρησμοῦ μνήμη διὰ τὸ συμβῆναι διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν γενέσθαι ἐμπρησμοῦ μέγιστον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Λέοντος μεγάλου βασιλέως καὶ πυρποληθῆναι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς πόλεως ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ. Cedrenus de illo incendio in Leone memorato. GOAR.]

Ibid. Celebrant Græci hoc festum cum Latinis 8 Septembris. In monasterio Libis sepultus est Andronicus senior, olim Imperator, sed biennium ante vitæ finem monachus. *Cadaver ejus in Libis monasterium est perlatum, quod mater ejus domina Theodora renovarat,* inquit Gregoras extremo l. IX suæ Historiæ. Eadem ferme Cantacuzenus, I, 40. *Observe Junium mala fide μὴνῆν vertere ædem, cum sit monasterium : errat interpres, hoc est Junius, qui ædem reddit,* inquit ipsemet Meursius. GRETS.

Ibid. [Monasterium a Theodora Michaelis Palæologi uxore reparatum, ubi sibi sepulcrum iustauravit filius Andronicus, et inferias novem diebus (numero mortuis dicato) persolvi mandavit. Gregoras, ad l. IX calcem : Τὸ ἐκεῖνου νεκρὸν εἰς τὴν μὴνῆν τοῦ Λιθὸς ἐπικεκλημένην ἀπήνεγκαν, ἣν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Θεοδώρα ἀνεκαίνισεν. Ἐνθα δὴ καὶ τὸ πένθος, κατ' ἔθος, ἐπὶ ἑννέα ἡμέρας τετέλεσται. A Constantio Libe fuerat prius exstructum Leone Sapiente imperante. Grammaticus Leo : Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίου τοῦ Λιθὸς ἐν τῇ μὴνῇ τῇ αὐτοῦ τῇ οὐσῇ ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ τοῦ ποιῆσαι τὰ ἐγκαίνια καὶ ἀριστῆσαι προσεκήθη. GOAR.]

Ibid. S. Demetrii martyris, cui cognomentum Myroblyta, festum celebrant Græci 26 Octobris. Hoc ergo die imperator ad monasterium in honorem S. Demetrii a Palæologis ædificatum sese conferebat. GRETS.

341 *Ibid.* [*Μορὴν τῶν Παλαιολόγων.* A Palæologis nomen sortitum monasterium opes, proventus, ædificia, ornamenta quævis ab eis primum imperii sedem occupantibus debuit accepisse. GOAR.]

Ibid. Natalem S. Chrysostomi obeunt Græci 13 Novembris.

Ibid. Verti, in præsentatione. Sic enim res intelligitur. Celebratur a Latinis pariter et Græcis 21 Novembris. Monasterii τῆς Περιδλέπτου memi-

nit Gregoras l. vii, et Pachymeres, l. v. Erat monasterium sanctissimæ virginis Mariæ, quam Græci περιβλεπτον, hoc est *spectabilem* seu *admirandam*, vocant. In hoc festum partim exstant, partim adhuc in bibliothecis latent multæ Græcorum homilia. GRÆTS.

Ibid. [De hoc monasterio Cedrenus in Romano Argyro: 'Ανατρεθείς ὁ Ῥωμανὸς βασιλεὺς, θάπτεται ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεουργηθείσῃ τῆς Περιβλέπτου μονῆ. Scripserat superius: 'Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὴν οἶκον τοῦ Τριακονταφυλλοῦ ἐξωνησάμενος εἰς μοναστήριον μετεσκεύασεν ἐπ' ὀνόματι τῆς δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. Quibus sumptibus et qua magnificèntia exstructum Cedrenus prosequitur: ubi situm fuerit, docet Gregoras, vii, 18; a Nicephoro Botaniate reparatum Zonaras refert ad ejus Vitæ calcem. GOAR.]

Ibid. Festum S. Basilii celebrant Græci Kalendis Januarii, hoc est ipso circumcisionis die.

Ibid. Festum Occursus seu Purificationis nobiseum celebrant Græci 2 Februarii. Blachernense templum suburbanum erat ad littus maris, conditum a Pulcheria imperatrice. *Opus enim ejus est*, inquit Nicephorus, xiv, 2, *sacrum Dei Genitricis templum, quod Blachernæ dicitur, dignum illa ipsa Verbi Matre, quod inhabitaret domicilium. Cujus divinum tumulum et sepulcrales fascias inventus cum veneratione maxima ibi reposuit.* (Cedrenus in Marciano confert Goar.) *Magna religione templum id Byzantini colunt*, inquit idem Nicephorus, xviii, 38: *dicitur namque et creditur vestes Mariæ virginis et partem quamdam admirandæ illius zonæ capitisque etiam amiculum in aurea urna ibi asservari.* De veste d. Virginis reperta vide eundem Nicephor. xv, 24. GRÆTS.

Ibid. [Μέχρι τῶν Ὑψηλῶν. De palatii Blachernensis parte, cui nomen Ὑψηλά, dictum superius.

P. 81. [Πέζευμα esse palatii locum quo imperator πεζεύει, manifestat cap. 5, idemque declarat nota ad p. 29. GOAR.]

Ibid. Festum S. Georgii martyris celebrant Græci 23 die Aprilis. Manganensis monasterii meminit Cantacuzenus, l. i, c. 50 et 59, et l. iv, c. 16 et 42 et 45, in quo aliquandiu Cantacuzenus, deposito imperio, vitam monasticam egit. Ejusdem aliquoties mentio fit in Historia Nicephori Gregoræ. In hac processione ad Mangana die S. Georgii Constantino Duce imperatori insidiæ structæ sunt, quas tamen ipse feliciter evasit, ut scribit Joannes Curopalata. Monasterium Manganense extruxit Monomachus imperator, testibus Cedreno et Curopalata; ubi etiam sepultus est. GRÆTS.

Ibid. [Cedrenus de Manganis loco: Ἔργον Βασιλείου τοῦ βασιλέως καὶ ὁ λεγόμενος οἶκος τὰ Μάγγανα καὶ ὁ ἕτερος ὁ νέος καλούμενος. Quas, ut subdit, eo proposito crexit, ne publicos reditus in usus privatos verteret. Eam ob rem reditus eis ex agricultura preventibus constituit 342 idoneos, unde imperatorio convivio pro se et iis qui toto anni

A decursu invitarentur, sufficientes et juste partim sumptus suppeditarent. Præcal itaque erat a custodiendis bellicis instrumentis, ut Xylander et alii sunt opinati; nec κουράτωρ τῶν Μαγγάνων, quem cum aliis in Isaacii Comneno Zonaras et Curopalates memorat, alius erat quam qui domus hujusce et redituum ejus curam haberet. Turrim sive propugnaculum ponit extra urbem in Manganorin plantie Cantacuzenus, iii, 72, eamque adeo munitam c. 80 et 87 affirmat ut urbem CP. vel tueri vel oppugnare posset. Monasterium illic loci construxit Monomachus Constantinus, legiturque apud Cedrenum κείμενος ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεουργηθείσῃ μονῆ τῶν Μαγγάνων, subditurque: Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἀποθανὼν ἐν τοῖς Μαγγάνοις ταφῆς ἔτυχε τῆς τυχοῦσης. GOAR.]

P. 81. Festum Constantinii et Helenæ imp. celebrant Græci 21 die Maii. GRÆTS.

Ibid. [Constantinum non sanctum modo sed et Isaacii Comneni Græci prædicant ob propagatam et defensam ejus studio fidem. Templum SS. Apostolis in utraque Roma ædificasse cunctæ loquuntur historiæ, et in eorundem limine capsam porphyreticam Romanam eidem in sepulcrum concessam. GOAR.]

Ibid. Natalem diem S. Joannis Baptistæ obeant Græci nobiscum 24 die Junii. Monasterii cui Petra nomen, meminit Cantacuz. iii, 55. GRÆTS.

Ibid. [Petra nomen monasterio. Μονὴ προσαγορευομένη Πέτρα, scribit Cantacuzenus, iii, 55. Ædes illa sacra Basilii Macedonis opus est, de quo Cedrenus: Καὶ τοὺς δύο τοῦ Βαπτιστοῦ σπηλοὺς ἐν τῇ Σεροβίλῃ καὶ Μακεδονίαις, τοῦ μὲν ἀνφοδόμησε τὸ πλεῖστον, τὸ δὲ ἐκ βάρων ἀνήγειρεν. Petram vero ad monasterium, cui nomen imponit, sitam σεροβίλου figuram referre vident qui etiam hodie CP. oculis circumlustrant. GOAR.]

Ibid. Apud Græcos tricesimus dies Junii omnibus simul apostolis dicatus est. GRÆTS.

Ibid. [De Apostolorum festo solemnius CP. celebrato hæc Theophanes: Φῆτος συγκλητικὸς Ῥώμης ἀποσταλεὶς πρὸς Ἀναστάσιον διὰ τινὰς χρείας πολιτικὰς τὰς μνημὰς τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου πανηγυρικώτερον ἐπιτελεῖσθαι ἠτήσατο. Ὁ καὶ κρατεῖ μέχρι καὶ νῦν. GOAR.]

Ibid. Festum Transfigurationis agunt Græci 6 Augusti. In monasterio Pantocratoris sepultus est Manuel Comnenus Imperator, ut scribit Nicetas ad calcem libri vii De rebus Emmanuelis. GRÆTS.

Ibid. [Irenem Andronici senioris uxorem in hoc monasterio sepultam narrat Gregoras vii, 16; regnantibus in Oriente Francis, τὰ τῶν Λατίνων βασιλεία ἢ τοῦ παντοκράτορος ὑπῆρχε μονή, scribit idem iv, 4; regiam sepulturam dederat prius Manueli Comneno, ut auctor est Nicetas in ejus Vita. A Basilio Macedone primo constructum et annuo censu fuisse donatum auctor est Cedrenus: Ἀνήγειρε δὲ (ναὺν Βασιλείου) καὶ ἐκ καινῆς ἐν ταῖς βασιλείαις αὐλαῖς εἰς ἵνομα τοῦ Δεσπότητος Σωτήρος Χριστοῦ. Et infra: Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς θελοὺς ναοῦ;

ἐν τῷ τοῦ παλατίου ἰδομήσατο εἰς δνομα τοῦ Σωτῆρος Ἀ
Χριστοῦ. COAR.]

Ibid. Die 15 Augusti agunt Latini cum Græcis *assumptionem D. Virginis*. Græci, ut apparet ex Menæis et Menologiis, vocant hoc festum κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. Et hoc titulo exstant Patrum orationes in hoc festum, ut B. Damasceni 343 et Andreæ Cretensis. Mortuam ergo volunt 15 die Augusti; adduntque eodem die resurrexisse et animo simul et corpore in cælum assumptam esse. Quare post supradictum de *Dormitione* titulum subjungunt Menæis: Τῷ αὐτῷ μηνὶ παντακαίδεκάτῃ ἡ σεβασμία μετὰ στασις τῆς ὑπερενδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Eodem ergo die et obiit et ad cælos, reducta in corpus anima, abiit sanctissima Deipara. Quod etiam Latina Ecclesia sentire videtur, quæ die 15 Augusti *Assumptionem B. Virginis* solemnem cæremoniam celebrat, tametsi de *Dormitione*, utrum eodem die aliquo præcedente acciderit, nihil tradit. Latini quidam martyrologi, ut Ado et Usuardus, *Dormitionem*, non *Assumptionem* indignant; cujus causa acriter in illos insurgit Baronius anno Redemptoris 48, eosque provocat ad antiquissima Romani Martyrologii vestigia, ubi non *Dormitio* sed *Assumptio* legatur. Veniam det magnus Annalium conditor, si quid dixero pro supradictis martyrologis. Romanum Martyrologium omnium aliorum vetustissimum, sæpe a Baronio desideratum sed nusquam repertum, nuper demum studio Heriberti Rosweydi nostri publicatum et Paulo V pontifici maximo inscriptum, hoc, inquam, Martyrologium 15 die Augusti hanc inscriptionem præfert: *S. Mariæ Dormitio*. Si ergo martyrologi illi primævum hoc Romanæ Ecclesiæ Martyrologium secuti sunt, quid peccarunt? Nec mirum, quia forsitan illis *Assumptio* Deiparæ cum corpore et anima tam liquida non fuit quam nobis est hodie, quia veritas paulatim magis atque magis eruitur et elucidatur, ita ut quod prioribus sæculis obscuriusculum habebatur, id posteris temporibus clara in luce reponatur. Accedit quod Rabanus et Notkerus in suis Martyrologiis appellatione hodie Latinis consueta utantur: apud utrumque enim legitur *Assumptio B. Mariæ genitricis Dei*, ut et apud Bedam. Quare, ut in semitam revertamur, beatissimam Virginem eodem die mortuam, sepultam et a mortuis excitatam cum Græcorum Menæis credimus, licet Damascenus resuscitationem tertio demum ab obitu die statuat in oratione de *Assumptione B. Mariæ*. Tametsi probabilius isti quam affii apud Bedam, qui *Assumptionem* Deiparæ ad 1x Kalendaras Octobres, hoc est ad 24 diem Septembris, referunt, ita ut inter mortem ejus 15 Augusti, quæ fuit prima *Assumptio*, nempe secundum animam, inter recesserint quadraginta dies usque dum anima cum corpore rursus conglutinata resurrexit cæloque petiit. Verum hæc omni verisimilitudine carent, et adversantur tam Latine quam Græcæ Ecclesiæ; recteque notat Baronius in Martyrologio Ro-

mano ad diem 15 Augusti illud de secunda *Assumptione* esse assumendum non a Beda, sed a mala quapiam manu. Nec consuetudo Germanorum tricesimum assumptæ Virginis celebrantium quidquam hanc persuasionem juvat: non enim id faciunt quasi tricesimo demum die rediviva in cælos exalta: fuerit, sed totis illis triginta diebus assumptio in cælum statim a morte facta decantatur. Græci non agunt 344 hunc tricesimum, ut patet ex Typico S. Sabæ, ex Menæis in Augusto et Septembri. Est devotio Germanica, et exstat in plerisque Missalibus et Breviariis, in Eystletensi, Ratisponensi, Salisburgensi, Frisingensi, Curiensi; multisque locis, summo mane per triginta illos dies canitur officium de B. Virgine, *Gaudeamus omnes etc.*, frequenti populo accurrente. Et hic Ingolstadii quotidie per triginta dies ex congregationis Academicæ foundatione litaniam et aliæ cantiones canuntur in templo D. Virginis, idemque fit in Mauriciana parochia. Et quamvis, ut aliqui objiciunt, a Græcis etiam schismaticis ortum haberet, quod tamen secus est, non ideo improbanda esset hæc consuetudo; nam et a schismaticis bonum aliquid institutum proficisci potest. Est ergo a Germanis hic mos, qui defunctis tricesimum agere solent; et alicubi si quis honestior mortuus est, non tantum parentant illi tertio septimo et tricesimo die, sed quotidie habitu lugubri ad missam et ad vespas eunt, et offerunt ad altare quidem pecuniam, ad cenotaphium vero (*auf der baar*) vinum, panes, etc. Germani ergo venerationi divæ Virginis addictissimi etiam per tot dies parentare voluerunt divæ Virgini, non lugubriter ut mortuæ, sed hilariter ut in cælos assumptæ: hinc non audiuntur funebria cantica, sed omnia ad lætitiâ comparata.

P. 81. Decollationi S. Joannis Baptistæ sacer est dies 29 Augusti tam apud Græcos quam apud Latinos. In hoc festum variz exstant Græcorum Patrum homilia. Non pauciores forte adhuc in bibliothecis cum tineis blattisque bellum gerunt.

P. 82. Secundo die Julii agunt Græci anniversariam memoriam depositæ in templo Blachernensi restis Deiparæ virginis sub Leone et Verina imp. Vide Menæum dicto die Julii. At 31 die Augusti agunt iidem Græci anniversariam memoriam depositæ zone Deiparæ virginis in templo Chalcoopratorum. Vide Menæum dicto die Augusti et Nicephor. xiv, 49. Sed de quo festo accipiendum quod Codinus scribit? Videtur de priore, quandoquidem *depositionem venerandæ vestis* nominat; et imperator ad Blachernas hoc festo ibat, ubi *vestis* illa reposita. Cur ergo Codinus id non recensuit suo loco, hoc est in Julio? Causam dicat qui notam habet: ego mihi ignotam fateor. Nisi forte legendum hic τῆς τιμῆς ζώνης. Sed tunc obstat templum Blachernium, ad quod hoc die imperator cum suis palatinis itabat: at *zona* Deiparæ asservabatur in templo in Chalcoopratiis condito, ut testatur Menæum. GRETS.

Ibid. [Miratur nec immerito Gretserus, cur, cum memoria depositæ in templo Blachernensi vestis Deiparæ virginis sub Leone et Verina imp. 2 Julii celebretur, Augusti vero die 31 Græci anniversarium depositæ zonæ ejusdem Deiparæ in templo Chalcoopratorum peragant, imperator celebrata Joannis Prodromi decollatione ad Blachernas adoratum ire scribatur, festo depositæ vestis quod Julii 2 præterit peragendo. Vel si aliud retro dictam decollationem occurreret, aliud a deposita zona in Chalcoopratiis colenda nusquam animo deberet obversari. *Causam dicat*, 345 ait Gretserus, *qui notam habet*. Profert eam, non ineurdite, me quidem judice, editis operibus jam clarus noster Franciscus Combellis notis in Encomium in depositionem zonæ virginis Deiparæ propediem lucem aspecturum. Mentio sit, ait, de Blachernarum templo, in quo etiam erat portio quædam illius zonæ, simul cum vestibus, ut Nicephorus, xviii, 38, testatur. Subdit: Potuit, tametsi erat ea die præcipuus conventus in Chalcoopratiis, etiam in Blachernis esse, ubi nec sacra zona deesset, conjuncta illi vesti sacræ, conjunctamque proinde habens religionem ac laudem. In Encomii illius, quod evulgat et elucubrat, proœmio allatæ sententiæ reperio argumentum his verbis: "Ὅστε μὴ τῆς ζώνης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῶν ἑκαίνων συνεφέψασ' αἱ (χρῆ)· καὶ γὰρ ἄλλως οὐδ' ὀσίως ἀπ' ἀλλήλων ταῦτα τῇ μνήμῃ διελεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἀμφοῖν ἕμα χρῆσθαι πρὸς τὴν ἐν σερκί ζῶνῃ ἢ πανάμωμος πιστεύεται, οὕτω δεῖν καὶ ἡμᾶς οὐκ ἰδίᾳ, κοινῇ δὲ τὸν πρῆποντα τοῦτοιοσ ἀίνον ἐξυφάνασθαι. Alias congruas rationes *Ibidem* deducit encomiastes. GOAR.]

Fascias sepulcrales B. Virginis reposuit Pulcheria imperatrix in templo Blachernio, teste Nicephoro, lib. xiv, c. 2. Fasciis infantis, quibus Christus infans involutus est, honoravit et ornavit templum τῶν Ὁδηγῶν, ut eodem loco idem Nicephorus scribit. Baronius tom. I anno Christi primo n. 8 dicit in honorem *fasciarum*, quibus infans Christus involutus est, diem festum apud Græcos institutum esse 31 Augusti. Casaubonus, Baronii conductitius calumniator, dicit in Ritualibus Græcorum libris nihil haberi de festo *fasciis* dicato, sed tantum zonæ. Ut id ita sit, diem tamen hunc *fasciis* quoque festo sacrum testantur duo auctores Græci, Germanus et Euthymius, qui in Græcia vixerunt et orationibus encomiasticis, quæ exstant apud Lippomannum et Surium, festum hoc illustrarunt. Occinit eriminator non esse credendum *Euthymio et Germano*. Et nos Genevensi ex lustro vociferanti Casaubono credemus! Cur ergo in Ritualibus libris nulla mentio? Opinor, quia sacræ *fasciæ* festi sacræ *zonæ* tantum appendix erant.

P. 82. Dominica orthodoxiæ est prima Dominica Quadragesimæ, ut manifestum est cum ex aliis Græcorum ritualibus libris, tum ex Typico S. Sabæ c. 42, cujus titulus est Διάταξις τῆς πρώτης Κυριακῆς τῶν ἁγίων νηστειῶν ἡτοι τῆς ὀρθοδοξίας.

Prima verba capituli hæc sunt τῇ Κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας. Causam appellationis hujus ita breviter, et summa sequens vestigia, narrat Philotheus patriarcha Cpolititanus in homilia prima Quadragesimæ Dominica recitata: Τῇ Κυριακῇ ταύτῃ καὶ πρώτη τῶν νηστειῶν ἢ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐορτάζειν παρέλαβε τὴν ὀρθοδοξίαν ἡτοι τὴν ἀναστήλωσιν τῶν σπυτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων, γενομένην παρὰ Μιχαὴλ βασιλέως καὶ Θεοδώρου τῆς τοῦτου μητρὸς τῆς μακαρίας βασιλίδος καὶ τοῦ ἁγίου Μεθοδίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Γέγονε δ' οὕτως. Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ τὰ σκήπτρα τῆς βασιλείας κρατήσαντος ἢ τῆς εἰκονομαχίας ἤρξατο καὶ ἐπαρρησιάτατο αἵρεσις. Ἐκείνου δὲ τὸ ζῆν κακῶς ἀποβήξαντο· ὁ ἐκείνου υἱὸς Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρῶνυμος τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς αἵρέσεως διάδοχος γίνεται. 346 Κάκεινου δὲ αἰσχροτέρου τελευτήσαντος· ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας υἱὸς ἐκείνου εἰς τὴν βασιλείαν καθίσταται. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν, Εἰρήνην καὶ Κωνσταντῖνος τῆς ἀρχῆς κληρονόμοι γίνονται. Οὗτοι δὲ ὑπὸ Ταρασῶν τῶ ἀγωνιάτων πατριάρχῃ καθοδηγούμενοι τὴν ἐβδόμην σύνοδον συγκροτοῦσι, καὶ ἡ Ἐκκλησία τὰς ἀγίας εἰκόνας ἀπολαμβάνει καὶ τὸν αὐτῆς περιτίθεται κόσμον. Τούτων δὲ τῶν τῆδε ἀποχωρησάντων, ὁ ἀπὸ γενικοῦ Νικηφόρος εἰς τὴν βασιλείαν ἀνάγεται, εἶτα Σταυράκιος ὁ υἱὸς, μεθ' ὃν Μιχαὴλ ὁ Παγκρατὶ τὰς ἀγίας εἰκόνας σεβόμενοι. Τὸν δὲ Παγκρατὶ Μιχαὴλ ὁ θηριώδης Λέων ὁ Ἀρμένιος διαδέχεται, καὶ τὴν δευτέραν οὗτος εἰκονομαχίαν διεγείρει, καὶ πάλιν ἄκοσμος ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία γνωρίζεται. Τούτων διαδέχεται ὁ ἐκ τοῦ Ἀμορίου Μιχαὴλ, τὸν δὲ πάλιν Θεόφιλος ὁ υἱὸς, ἐπὶ τῇ κατὰ τῶν εἰκόνων μανίᾳ καὶ οὗτος τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλον. Τελευτήσαντος δὲ καὶ τοῦ Θεοφίλου πικρῶς καὶ βίαιως, ἢ ἐκείνου σύζυγος ἢ μακαρία βασίλις Θεοδώρα καὶ ὁ ταύτης εὐσεβέστατος υἱὸς Μιχαὴλ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς βασιλείας κληρονόμοι γίνονται, καὶ θύραν παρρησίας τοῖς ὀρθοδόξοις ἀνοίγουσιν· ὅθεν καὶ ἀνεληθόντες τότε ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθοδοξίας λογάδες ἀπὸ τε ἀρχιερέων ἱερέων καὶ μοναχῶν περιφανῶν τὴν ὀρθοδοξίαν ἐκήρυξαν. Καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τὴν ἐκυτῆς εὐπρέπειαν ἠμφιάσατο, ταύτην τὴν ἡμέραν ἐορτάζοντες σήμερον. Hæc Philotheus. Instituebatur ea die in memoria orthodoxiæ restitutæ restitutæ processio non sine crucibus et imaginibus. Typicum Sabæ, c. 42: Λιτανεύομεν κοινῶς μετὰ τῶν ἁγίων τοῦ σταυροῦ ξύλων καὶ τῶν σπυτῶν εἰκόνων. Legebatur eodem die decretum concilii secundi Nicæni de imaginibus reparandis, retinendis et honorandis, Ἀπερχόμεθα, inquit Typicum, ἐν τόπῳ ὀρισμένῳ ὅπου δεῖ ἀναγιγνώσκειν τὸ συνοδικόν.

Ex his planum esse arbitror quam vere scripserit Calvinianus scholiastes Curopalatiæ, *Dominicam Orthodoxiæ aut junctam aut certe proximam fuisse Pentecostæ*. Qui juncta vel proxima, si fuit prima Dominica Quadragesimæ? Et ut maxime juncta aut proxima fuisset Pentecostæ, non debebat tamen conjici in 21 diem Maii, tum quia nulla Dominica

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, tum quia Pentecoste est festum mobile dependens a Paschate. Non ergo semper cadere potest Dominica Orthodoxiæ in 21 diem Maii, cum ipsa Pentecoste hunc diem vel antecedere vel subsequi possit. GRETS.

Ibid. [Ex Typico Sabæ brevem tibi 'Ορθοδοξία; ita dictæ historiam descripsit Gretserus: ornatiorum aliam et copiosam magis tibi jamjam edet nuper memoratis Combesis ex missis Regiis, cui titulus Διήγησις διαλαμβάνουσα περί τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, καὶ ὅπως καὶ δι' ἦν αἰτίαν παρέλαβε τὴν 'Ορθοδοξίαν ἐτησίως τελεῖν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν ἢ ἁγία Θεοῦ 'Εκκλησία. Vide Leonem Grammaticum, Cedrenum, Zonaram et alios in Michaele et Theodora.

Ibid. [Τὸ συνοδικόν. Præfata 'Ορθοδοξίας Dominica elatis in sublime crucibus et venerandis imaginibus ad statutum locum processionem ecclesiasticam habet Orientalis Ecclesia. Ibidem Patrum antiquorum hæreses 347 olim scriptis, doctrina, voce, laboribus insectantium habita solemniter memoria, recensitis etiam hæresibus ipsis ac perverso cujusque dogmate publicato, cunctis τὴν ἀνάθεμα inclamant, et hæreticorum omnium nomen execrantur: ita dicitur τὸ συνοδικόν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμένης ἐβδόμης συνόδου ἀναγινώσκεισθαι. Videndum Triodium quo integrum reperitur.

Ibid. [Ἰσταται. Vide imperatorem Ecclesiæ decreta venerantem. GOAR.]

P. 82. Pridie Palmarum agitur a Græcis anniversaria memoria *resuscitati Lazari*: ejus in honorem templum extruxit Leo Philosophus imperator teste Zonara, et in eo sacrum ejus corpus ex Cypro translatum condidit. GRETS.

Ibid. [Δικαίον. Beatos omnes in varias classes distribuunt Græci. Et certe nonnullis, ut Barnaba, Luca, Stephano, apostolorum collegio connumeratis, aliis etiam ἱσακοσίων nomine honoratis, subjungunt ἱερομάρτυρας pontifices simul et martyres; ποικιλίαν μάρτυρας (intellige λιτούς nudos ac simplices) martyres; ὁμολογητάς confessores nonnulla tormenta vel exsilium pro Christi nomine passos; ὁσιομάρτυρας monachos simul et martyres; ὁσίους monachos; δικαίους justos, quos confessores vulgo dicimus; παρθένους virgines; παρθενομάρτυρας virgines simul ac martyres; γυναικομάρτυρας feminas martyres, etc.

Ibid. [Ἐπ' ὁρόματι αὐτοῦ μονῆν. Cujus fundatorem Leonem Sapientem refert alius Leo Grammaticus in ejus Vita: "Ἐκτίσεν ὁ Λεων εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους τὸν ἅγιον Λάζαρον, κατασκευάσας; μονῆν ἀνδρείαν εὐνοῦχων, ἐνθα καὶ τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀνακομίσας ἀπέθετο, ποιήσας τὰ ἐγκαλινία καὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Ἀσχρολούμενον δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτίσματα τῶν τοιοῦτων ἐκκλησιῶν παρελήφθη ἐν Σικελίᾳ τὸ Ταυρομένιον ὑπὸ τῶν Ἀφρων.

Ibid. [Τὰς γυομένας ἐν τοῖς μοναστηρίοις ὁρ-

A τὰς. Si S. Sophiæ apostolorum Blachernarumque dempseris ecclesias, alias hic recensitas, ad quas ex devotione statutis diebus pergit imperator, monachis assignatas ac imperatorum magnificentia exstructas, sicut et e catholicis tres enumeratas, observabis.

Ibid. [Πλάγιον. Regium vexillum imperatore absente obliquum, præsentem rectum tenetur.

Ibid. [Ἄστειν λαμπάδα ἐπὶ τοῦ διδελλίου. Quid illud ritus, cereum vel lampadem in vexillo accendere? num recte harioler, amice lector, judex esto. In æneis figuris huic operi sparsim appositis (describunt illæ Græcorum imperatorem Joannem ultimum ad Florentinam synodum iter habentem) ad latus imperatoris sedentis in triremi vexillum, superius a me διδελλίον nominatum c. 5 nota ad p. 59, animadverto, ex cujus medio conto lateralem sive phanale prorumpens non aliud quam ignem imperatoribus prælatum includere nihilmet persuadeo. Num modo ἄστειν τὴν λαμπάδα ἐπάνω τοῦ διδελλίου meam admittat conjecturam, approba; vel tu quidpiam aliud loco magis congruum edisere. GOAR.]

Ibid. Ridiculum est quod Junius suspicatur, ὠραίας πύλας dictas quasi *horarias*, quod in primo illo *templorum aditu sit commodissima sciaterum et horologiorum sedes*. Credam, ubi Junius demonstraverit etiam in templo Hierosolymitano portam Speciosam dictam esse quasi *horariam*, quod sciaterum et horologiorum sedes esset. GRETS.

Ibid. [Vestibulum monasticarum ecclesiarum subeuntibus occurrunt ὠραία πύλαι, nonnunquam βασιλικαὶ nuncupata. Vestibulum illud πρόναος 348 auctori dicitur, qui vulgo νάρθηξ, estque ecclesiæ portis adjuncta porticus exterior semper aperta et in ecclesias advenientes primum excipiens, qualem observare te precor Parisiis ad valvas templorum S. Germani nomine structorum, ad S. Victoris et ad S. Genovesæ. Πρόναον huic prætergressis occurrunt dictæ majores portæ, ὠραία, *speciosa*, vel ob pictas ἐν πρόναῳ sacras imagines, vel quod *speciosam* Salomonij templi referant, vel denique verius quod ad eas monachi minores horas primam, tertiam, sextam, nonam et matulinam partem huic modulo præxiam 17: εὐσπλαγγνίας τὴν πύλην ἀνοίξον ἡμῖν, Θεοτόκε, etc. concinani. GOAR.]

CAPUT XI.

Observationes et explicationes in c. 16, quod est de fossato.

P. 83. [Τέντα σκηνή, κόρτη, κατοῦνα, *tentorium*.

Ibid. [Ἐξαπλώσαι τὰ δαυτοῦ. Regium domesticæ vexillum in aciem latum et e conflictu ad castra relatum II, 7, narrat Cantacuzenus. GOAR.]

P. 83. Inepte Junius, *quando fossatum oportet pedem figere*, imo quando oportet fossatum migrare vel alio proficisci. Nam πεζεύσειν est hic *iter facere*, ut paulo post aperitissime apparet, ubi dicit Codinus neminem πεζεύσειν, hoc est iter inire, priusquam magnus domesticus unicuique flammu-

lo suum locum assignavit. Eundem errorem errat Junius mox.

Ibid. Κατονοτόπιον, castra, locus tentorium. Κατονοτα tentoria. Κατονοτεύειν castra ponere, tentoria figere, vel etiam absolute στρατοπεδεύειν. Junius hic in Arabem versus catenas ex Arabia advocat, consueta sibi in his rebus, nisi fallor, felicitate. GREYS.

Ibid. [Κατονοτόπιον quod ἀπληκτον et proprie φοσσάτον. Ἐπληκτα, quasi τῆς πληγῆς ἔξω, sunt castra sive castrorum metatones, et quodam applicationes: castra enim applicare et figere dicimus. Quia vero vallo fossaque castra circumdata, hinc unus τῶν ἀπληκτων καὶ τοῦ φοσσάτου sensus. Castra deinde fossa munita σκηνάς, κατούνας, τέντας tentoria excipiunt, ac propterea κατονοτοπίον, ad tentoria ponenda planities apta valloque munita, idem quod ἀπληκτα vel φοσσάτον. Nicetas Isaacii Angeli, l. 1: Μέσον τοῦ κάμπου ἔποιε τὰ αὐτοῦ κατονοτόπια, μήτε φύλακας ἔχων ἀκριβεῖς ἢ βίγλας, μήτε μὴν βάλλων χάρακα. Infra: καὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος κατούναν ἤλθον. Inferius iterum: Ἐρπάγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατούνας πᾶσαι. Unus Leonis locus ex his plura, imo fere cuncta, connectit declaratque, Tacticorum const. 11, 1: Ἀεὶ οὖν τὰ ἀπληκτα ἦτοι τὰ φοσσάτα (κυρίως γὰρ φοσσάτον τὸ ἀπληκτον τοῦ ἔλου στρατοῦ καλεῖται) ἀσφαλῶς σε πεισῶν, καὶ εἰ μὲν ἐνδιχεται, εἰς ἀραιότερους τόπους κατασκηνῶν τὰ στρατιωτικὰ, εἰ δὲ οὐ κατὰ πάντα, μὴ ἀμειλῶς ἀλλὰ σφιγκτῶς καὶ ὀχυρῶς ἀπληκεύειν. Κατούνας πορρο quasi κατούνας; sive καντούνια (quæ γωνίαι, angulos, tum Portio tum vulgari plebi sonant) puto dictas, quod ipsæ καντουνουαὶ castraque καντουνουαὶ, in quadrum nimirum et angulos æquales dispositæ, vel iterum quod ubique in castris ex tentorium a se invicem dissitorum ordine apparerent anguli. Unde forsitan viarum 349 compita Gallis cantons, vel certe ab his (quot enim et quanta ab iis ultimis imperii sæculis mutati sunt Græci) illorum κατούνας: et rursus ex vernaculo cantonner, quod est insessum locum tenere et eo se ut munitiore tueri, τὸ κατονοποιεῖν in Græciam detulerunt Franci. Consule Leonem l. c. n. 17.

P. 84. [Τόπον seriem et ordinem intellige.

Ibid. [Πρὸ τοῦ πεζεύσαι τὸ φοσσάτον. Hoc fuit Leonis mandatum in Tact. const. 9 n. 61 et 62: Μὴ ποτε ἐγκρύπτωνται εἰς ὀλεθρόν τινα. Et infra: Καὶ ταῦτα προσρευθῆν δὲ διὰ τε ψιλῶν στρατιωτῶν καὶ ὀλίγων καθάλλων, ἕμα δὲ καὶ ἀποσοβεῖν τοὺς κεκρυμμένους; ἐχθροὺς, εἰθ' οὕτω παρέρχεσθαι τὴν παράταξιν. GOAR.]

P. 84. Codex Lautherianus et alter Boicus: Δειπνήσατε καὶ τραγήσατε τὰ ἄλογα. GREYS.

Ibid. [Solos equites de nocte posuerunt in excubiis postremi Græci. Leo Tact. const. n. 53: Ἐπὶ τῆς περικτῆς ὀδοπορίας εἰ; μὲν ἐπιπέθους τόπους; δέον σε καὶ ἐπιθεῖν αὐτῶν καὶ ἐμπροσθεν καθάλλων; καθιστῆν εἰς βίγλας, καὶ ἐξωτέρω τῆς βίγλας μηδένα τῶν πεζῶν φαίνεσθαι. GOAR.]

P. 85. [Τοῦ φοσσάτου ἀδρουμαζομένου. Lustrato recensitioque exercitu. Theophanes in Justiniano: Τούς στρατιώτας ὁ Γερμανὸς ἠρίθμει, καὶ τῶν γραμμάτων τὰ βιβλία, ἐν οἷς τῶν στρατιωτῶν τὰ ὀνόματα ἐνεγέγραπτο, ἀναλεξάμενος. Nicetas Isaacii Angeli l. III: Συλλογαὶ οὖν καὶ ἀπογραφαὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐγένοντο στρατευμάτων, οὐκ ἀκριβῶν δὲ καὶ τὸ μισθοφορικὸν συναλέγετο

Ibid. [Ἄ μὲνας δομέστικος ἐν ᾧ τῶν ὁ βασιλέως. Hinc ei regni pone honores delati. Joanni Axucho magno domestico sub Joanne Comneno casu obviam sibi facto cuncti procures et ex regia stirpe honoratissimi viri eum deferebant cultum ut ex equis descenderent et exhiberent reverentiam. Nicetas: Πᾶσαν ὑπερανέθη παραδουάστουσι μὲνας τιμηθεὶς δομέστικος; ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιτίμων κατὰ γένος βασιλείων ἀποβαίνειν τοῦ ἔκπου καὶ τοῦτῳ ἀπονεμῆν προσκύνειν, κατὰ συγχυρίαν ὑπαντιέζοντας. III velut imperatori satellites assignati. Manuelis l. 1: Ὁ μὲνας δομέστικος; τοὺς ἰδίους μεταπέμπεται δορυφόρους, οὓς ἐπὶ καιρῷ μάχης εἶχε χρησίμους αὐτῷ καὶ ὀπλίται; ἀγαθοὶ; ἐκέρητο. Potestatem domestici quam amplam et imperatoris proximam ipse domesticus Cantacuzenus, l. II fuse describit. GOAR.]

Ibid. De cursu et spoliis jam alibi eginus. GREYS.

Ibid. [Ἀδύφ. Nomine, in partem, ejus ratione, etc., respondet plurimum antiquo ἔνεκα. Phrasis a recentioribus frequenter usitata, mutato pro locutionis corruptela φ in ου. Sic διὰ λόγου μου ἐμὲ μοι vel nomine meo, διὰ λόγου σου propter te, etc. dicunt. Theophanes: Ἀδύφου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας in magna ecclesia partem. GOAR.]

Ibid. Κεφαλάδες et κεφαλάδαι sunt ad verbum nostri capitanei. GREYS.

Ibid. [Κεφαλάδας hodierni vocant capitaneos; ac qua voce docte Rigaltius v. κεφαλή, quæ idem quod alia corruptior κεφαλάδας.

Ibid. [Ῥογατόρων. Habuerunt Græci, quorum morem imitantur Turcæ, milites alios τιμάρδας, alios ζογάτορας. Primis in stipendium perpetuum assignabantur agri, qui vulgo τιμάρια, velut laboris τιμὰς compensationes. Cantacuzenus, I, 33: Τοῦ μόνου μισθοφορικοῦ τῆς στρατιᾶς τὸν μισθὸν αὐξήσα; παρέσχον καὶ γῆς ἐκάτῳ πλέθρα χρυσίων δέκα. Secundis βόγαι pecuniæ numeratæ, de quibus alibi. Rogas 350 semel in anno, vere nimirum, in procures et in milites divisas scribit Balsamon Meditato de incensis, etc. Concinne describit Luitprandus in Legatione, et ab antiquo ita distributas confirmat Simocatta, III, 4: Ἐπιτινεμένου δ' ἦρος; καὶ προσηνῆ καὶ ἐπιχαριν ὄψιν παρεχομένου τῆ γῆ, ἢ κατὰ τὸ εἰωθὸς τοῦ χρυσοῦ διανομῆ τῷ μαχίμῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος; ἐξεπέμπετο. Hieme tamen stipendia eisdem soluta monet idem auctor, l. II: Χαιμῶνος; γὰρ ἤδη που ἐνεδήμει καιρὸς, καὶ ἡ ἐγκύκλιος τῶν χρημάτων ἐπίδοσις; τῷ Ῥωμαϊκῷ ἐχεῖτο συντάγματι. GOAR.]

P. 85. Junius, hic ut alibi semper, ἔρματ'α putat esse *currus*, eum sint *arma* a Latino vocabulo desumpta.

Ibid. Τί γενέσθαι. Videtur addendum δει. GRETS.

CAPUT XII.

Observationes et explanationes in c. 47, de coronatione imperatoris.

P. 86. [Περὶ στεφνηγορίας βασιλέως. Imperatores reuuntiatī, qui vel subditorum electione vel sanguinis jure vel vi tyrannide arrepta ad regendum Imperium promoti : coronati deinde, qui insignibus imperii, corona, sceptro, chlamyde, ornati et unctione delibuti. De tradendis insignibus hisce, tacita qualibet alia promotione, totus est præsens typus.

Ibid. [Κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐσπέρας. Imperii successores, vel ad illud populi militumve electione obtinendum vocatos, palatium seu propriam sedem possidere certum : ascitos ad imperium a principe seniore illud statim incolere datum. Vespere igitur coronationi prævio ad illud se conferunt, ut comite, imo duce seniore ad ecclesiam postera luce pergant. Vide Michaelē Theophili F. apud Leonem Grammaticum quidpiam hujusmodi jam suo tempore observantem : Ὅψι δὲ Σαββάτου τῆς Πεντηκοστῆς ἐμήνυσε Φωτίῳ τῷ πατριάρχῃ ὁ βασιλεὺς διὰ Ῥανδακίου πρωτοβεστιαρίου τὴν ἀναγόμεναι τῆς βασιλείας ποιῆσαι Βασιλείου. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθον δύο σελλία. Οἱ δὲ λαοὶ ἐταράχθησαν πῶς ἐνδὸς βασιλείως ὄντος δύο σελλία ἐξῆλθον. Observa rursus ab adulatoribus et perduellibus promotum ad invadenda sceptra primum hujus nominis Andronicum primo pie potestatis insignibus tumultuario arreptis ornari, Τῇ δ' ὀστερατῆ ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ac inferius, Τὰ ἱερὰ ἐσαφίκετο μέλαθρα στεφνηζόμενος, ac postremo ad ipsam Magnam Ecclesiam sive ad sacra penetralia coronandum tendere, ritum jam receptum ita referente Niceta in Alexio II.

Ibid. [Συναρπάζονται. Non curiosius circumspiciendæ, quin potius coronationis approbandæ sine ex cunctis ordinibus præcipui simul conveniunt. Tiberlus apud Simocattam Mauriciū denuntiaturus imperatorem : Τὸν τῆς ἱεραρχικῆς προσεστῶτα καθέδρας συγκαλεσάμενος, τὸν τε τῶν ἱερῶν ἀξιωμάτων συναθροισάμενος σύλλογον, τοὺς τε δορυφόρους καὶ φύλακας καὶ πάντας τοὺς ἐς βασιλείως τιμὴν συνεταγμένους, καὶ μὴν καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τοῦ δήμου. Joannes etiam nominis istius secundus apud Nicetam ἐκκλησιάζει τὸ συγγενὲς καὶ φίλιον καὶ ὁπόσον ἐν ὑπεροχῆς τε καὶ ἀξιώμασιν ἦν, ut filio Manueli natu minori, rejecto priore, moriturus imperium relinquat. GOAR.]

Ibid. Ἀξιώματα ἔχειν vel ἐν ἀξιώματι εἶναι vel esse ἀξιωματικὸν solis despote Cæsari et Sebastocratori competit.

351 *Ibid.* Εἰς ποσσάτων non pro *castris*, sed pro *ipsis militibus* accipitur. GRETS.

Ibid. [Εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν. Imperii coronam

primos principes Christianos in ecclesia non suscepisse apud me est indubium. At quamvis de Marciano, qui Anatolii patriarchæ ope declaratus est imperator a Pulcheria, nonnulla sit suspicio, quem Theophanes οὐκ ἐψήφω αὐτοκράτορα ἀναδειχθέντα scribit, en tamen ut Leo junior senioris nepos patrem Zenonem propria manu diademate ornati, ἐν τῷ καθίσματι τοῦ Ἱπποδρομίου, ait idem Theophanes. Anastasius ibidem coronatus. Justinus in palatio, Justinianus ibidem. Mauricius quoque præsentē quidem patriarcha senatuque imperator salutatus est, verum in palatii tribunali, ad Tiberii jamjam morituri lectum, in quem locum ipse φοράδην ἐξεκομισθῆ scribit Simocatta. I. I. Copronymus denique in novemdecim accubitorum tribunali regia corona fuit redin itus, ut ex Theophane inferius referemus. Phocas omnium primus περιβάλλεται τὸν βασιλεῖον στεφάνου ἐν τῷ νεῷ τοῦ προφήτου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, quo forsau tyrannidem pietate coloraret et loco sacro sacrilegium tegeret Heraclius deinde ἐν τῷ εὐκτρίῳ τοῦ ἀγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ ἐστέφθη, in ecclesia reliqui. GOAR.]

Ibid. Nota professionem fidei, et juramentum, quo se obligabat tam imperator quam futurus imperator. GRETS.

Ibid. [Fidei, quam mente teneret, publicum testimonium in Ecclesiæ conventu primus inter imperatores dedit Anastasius. Historiam refert hoc pacto Theophanes : Βασιλεύσας ὁ Ἀναστάσιος ἐγγραφον ἀπητήθη ὁμολογῆσαι πρὸς Εὐφημίου πατριάρχου, πρὸς τὸ μὴ σαλεύσαι τι τῆς Ἐκκλησίας καὶ πίστεως. Βιαζομένη; δὲ αὐτὸν τῆς βασιλείας Ἀριάδνης καὶ τῆς συγκλήτου, ἔλαθεν αὐτοῦ τὸ ἰδιόχειρον, ὡς ἀποδέχεται εἰς ὄρον πίστεως τὰ δόγματα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. Καὶ οὕτω στεφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Ἀριάδνην ἄγεται εἰς γάμον. Scriptam sponsonem illam penes se custodiebat patriarcha : Τῷ γὰρ δευτέρῳ ἔπει αὐτοῦ, ait Cedrenus, μετὰ βίας τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ παρὰ Εὐθυμίου ἔλαθε. Parein fidei professionem emisit Phocas, eodem Theophane teste : Πάντων ἐν τῷ Ἐβδόμῳ (loco CP septem lapidibus dissito) ἀφικομένων Κυριακὸς ὁ πατριάρχης ἀπήτησε τὸν τύραννον ὁμολογῆσαι περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἀτάραχον φυλάξαι τὴν Ἐκκλησίαν. Tertium exhibuisse Leonem Isaurium reperio apud scriptorem eundem. Λέων οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ παραλαβὼν πάντα, ποιήσας προέλευσιν, εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναβῶν εἰς τὸν ἀμβωνα ἐστέφθη ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ ἡνικαῦτα πατριάρχου ὄντος, πρότερον ποιήσας ἰδιόχειρον μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ μηδέποτε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας γενέσθαι ἢ σαλεύσαι τι τῶν καλῶς εἰς αὐτὴν ὀρισθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἱερῶν δογμάτων. Hac se cautela, dato nempe juramento fideique testimonio, adversus imperatores pravi sensus suspicione notatos munierunt primitus patriarchæ, unde sensim invaluit mos ut orthodoxi quoque fidem erga Deum et in populum clemenc-

lo suum locum assignavit. Eundem errorem errat Junius mox.

Ibid. Κατονοσίπιον, castra, locus tentioriorum. Κατοῦνα: tentoria. Κατουνεύειν castra ponere, tentoria figere, vel etiam absolute στρατοπεδεύειν. Junius hic in Arabem versus catanas ex Arabia advocat, consueta sibi in his rebus, nisi fallor, felicitate. GRETS.

Ibid. [Κατουνοτόπιον quod ἀπληκτον et proprie φοσσάτον. Ἄπληκτα, quasi τῆς πληγῆς ἔξω, sunt castra sive castrorum metationes, et quodam applicationes: castra enim applicare et figere dicimus. Quia vero vallo fossaque castra circumdata, hinc unus τῶν ἀπληκτων καὶ τοῦ φοσσάτου sensus. Castra deinde fossa munita σκηνάς, κατοῦνας, τέντας tentoria excipiunt, ac propterea κατουνοτόπιον, ad tentoria ponenda planities apta valloque munita, idem quod ἀπληκτα vel φοσσάτον. Nicetas Isaacii Angeli, l. 1: Μέσον τοῦ κάμπου ἔποιε: τὰ αὐτοῦ κατονοσίπια, μήτε φύλακας ἔχων ἀκριβεῖς ἢ βίγλας, μήτε μὴν βάλλων χάρακα. Infra: καὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος κατοῦναν ἤλιθον. Inferius iterum: Ἐρπάγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατοῦναι πᾶσαι. Unus Leonis locus ex his plura, imo fere cuncta, conneclit declaratque. Tacticorum const. 11, 1: Δεῖ οὖν τὰ ἀπληκτα ἦτοι τὰ φοσσάτα (κυρίως γὰρ φοσσάτον τὸ ἀπληκτον τοῦ ὄλου στρατοῦ καλεῖται) ἀσφαλῶς σε πεισῶν, καὶ εἰ μὴν ἐνδίδεται, εἰς ἀραιότερους τόπους κατασκηνῶν τὰ στρατιωτικὰ, εἰ δὲ οὐ κατὰ πᾶντα, μὴ ἀμελῶς ἀλλὰ σφιγκτῶς καὶ θυρῶς ἀπληχεύειν. Κατοῦνας πορτο quasi καντοῦνας: sive καντοῦνια (quæ γωνίαι, angulos, tum Portio tum vulgari plebi sonant) puto dictas, quod ipsæ καντωνωταί castraque καντωνωτά, in quadrum nimirum et angulos æquales dispositæ, vel iterum quod ubique in castris ex tentioriorum a se invicem dissitorum ordine apparerent anguli. Unde forsitan viarum 349 compita Gallis cantons, vel certe ab his (quot enim et quanta ab iis ultimis imperii sæculis mutati sunt Græci) illorum κατοῦναι: et rursus ex vernaculo cantonner, quod est inessam locum tenere et eo se ut munitiore tueri, τὸ κατονοποιεῖν in Græciam detulerunt Franci. Consule Leonem l. c. n. 17.

P. 84. [Τόπον seriem et ordinem intellige.

Ibid. [Πρὸ τοῦ κελεύσαι τὸ φοσσάτον. Hoc fuit Leonis mandatum in Tact. const. 9 n. 61 et 62: Μὴ ποτε ἐγκρύπνῃται εἰς θλεθρόν τινα. Et infra: Καὶ ταῦτα προερευνᾶν δεῖ διὰ τε ψιλῶν στρατιωτῶν καὶ ὀλίγων καθάλλοιρων, ἅμα δὲ καὶ ἀποσοβεῖν τοὺς κεκρυμμένους: ἐχθροῦς, εἰδ' οὕτω παρέρχεσθαι τὴν παράταξιν. GOAR.]

P. 84. Codex Lautherianus et alter Boicus: Δειπνήσατε καὶ τραγήσατε τὰ ἄλογα. GRETS.

Ibid. [Solos equites de nocte posuerunt in exhibitis postremi Græci. Leo Tact. const. n. 53: Ἐπὶ τῆς περικτῆς ὁδοπορίας εἰς μὲν ἐπιπέδους τόπους δίδον σε καὶ ἔπισθεν αὐτῶν καὶ ἐμπροσθεν καθάλλοιρους καθιστᾶν εἰς βίγλας, καὶ ἐξωτέρω τῆς βίγλας μηδὲνα τῶν πεζῶν φαίνεσθαι. GOAR.]

P. 85. [Τοῦ φοσσάτου ὄδου μετακινούμενου. Lustrato recensitioque exercitu. Theophanes in Justiniano: Τοὺς στρατιώτας ὁ Γερμανὸς ἠρίθμει, καὶ τῶν γραμμάτων τὰ βιβλία, ἐν οἷς τῶν στρατιωτῶν τὰ ὄνόματα ἐνεγέγραπτο, ἀναλεξάμενος. Nicetas Isaacii Angeli l. III: Συλλογαὶ οὖν καὶ ἀπογραφὰι τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐγένοντο στρατευμάτων, οὐκ ἀκριβῶς δὲ καὶ τὸ μισθοφορικὸν συναλέγετο

Ibid. [Ὁ μέγας δομέστικος ἐν τῷ τόπῳ ὁ βασιλεύς. Hinc ei regii pone honores delati. Joanni Atucho magno domesticus sub Joanne Comneno casu obviam sibi facto cuncti proceres et ex regia stirpe honoratissimi viri eum deferebant cultum ut ex equis descenderent et exhiberent reverentiam. Nicetas: Πᾶσαν ὑπερανέθη παραδυναστευσιν μέγας τιμηθεὶς δομέστικος, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἐριτίμων κατὰ γένος βασιλείων ἀποβαίνειν τοῦ ἔκπου καὶ τούτῳ ἀπονέμειν προσκύνησιν, κατὰ συγκυρίαν ὑπαντιάζοντας. IIII velut imperatori satellites assignati. Manuelis l. 1: Ὁ μέγας δομέστικος τοὺς ἰδίους μεταπέμπεται δορυφόρους, οὓς ἐπὶ καιρῷ μόχθῃ εἶχε χρησίμους αὐτῷ καὶ ὀπίσται: ἀγαθοὶ, ἐπέχρητο. Potestatem domestici quam ampliam et imperatoris proximam ipse domesticus Cantacuzenus, l. II fuso describit. GOAR.]

Ibid. De cursu et spoliis jam alibi egimus. GRETS.

Ibid. [Ἰδὲ. Nomine, in partem, ejus ratione, etc., respondet plurimum antiquo ἴνεκα. Phrasis a recentioribus frequenter usitata, mutato pro locutionis corruptela φ in ου. Sic διὰ λόγου μου ἐμὸς μεῖ vel nomine meo, διὰ λόγου σου propter te, etc. dicunt. Theophanes: Ἰδὲ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας in magna ecclesia partem. GOAR.]

Ibid. Κεφαλᾶδες et κεφαλᾶδαι sunt ad verbum nostri capitanei. GRETS.

Ibid. [Κεφαλᾶδας hodierni vocant capitaneos; se qua voce docte Rigaltius v. κεφαλή, quæ idem quod alis corruptior κεφαλᾶδας.

Ibid. [Ρογατόρων. Habuerunt Græci, quorum morem imitantur Turcæ, milites alios τιμάρδας, alios βολάτορας. Primis in stipendium perpetuum assignabantur agri, qui vulgo τιμάρια, velut laboris τιμᾶς compensationes. Cantacuzenus, I, 33: Τοῦ μέντο: μισθοφορικῶς τῆς στρατιᾶς τὸν μισθὸν ἀδῆσα: παρέσχον καὶ γῆς ἐκάτῳ πλῆθρα χρυσίων δίκαια. Secundis βόγαι pecunias numeratas, de quibus alibi. Rogas 350 semel in anno, vere nimirum, in proceres et in milites divisas scribit Balsamon Meditato de incensis, etc. Concinne describit Luitprandus in Legatione, et ab antiquo ita distributas confirmat Simocatta, III, 4: Ἐπιγινόμενου δ' ἤρο: καὶ προσηῆ καὶ ἐπιχαριν ὅσιν παρεχομένου τῆ γῆ, ἢ κατὰ τὸ εὐθεδὸς τοῦ χρυσοῦ διανομῆ τῷ μαχίμῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος: ἐξεπέμπετο. Hieme tamen stipendia eisdem soluta monet idem auctor, l. II: Καίμωνο: γὰρ ἤδη που ἐνεδήμει καιρὸς, καὶ ἡ ἐγκύκλιος τῶν χρημάτων ἐπίδοσις τῷ Ῥωμαϊκῷ ἔχειτο συντάγματι. GOAR.]

P. 85. Junius, hic ut alibi semper, ἀρματὶ putat esse currus, cum sint ἄρμα a Latino vocabulo desumpta.

Ibid. Τὴ γενέσθαι. Videtur addendum εἶσι. Gæts.

CAPUT XII.

Observationes et explanationes in c. 47, de coronatione imperatoris.

P. 86. [Περὶ στεφάνου βασιλέως. Imperatores renuntiant, qui vel subditorum electione vel sanguinis jure vel vi tyrannide arrepta ad regendum Imperium promoti: coronati deinde, qui insignibus imperii, corona, sceptro, chlamyde, ornati et unctione delibuti. De tradendis insignibus hisce, tacita qualibet alia promotione, totus est præsens typus.

Ibid. [Κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐσπάρει. Imperii successores, vel ad illud populi militumve electione obtinendum vocatos, palatium seu propriam sedem possidere certum: ascitos ad imperium a principe seniore illud statim incolere datum. Vespere igitur coronationis prævio ad illud se conferunt, ut comite, imo duce seniore ad ecclesiam postera luce pergant. Vide Michaelē Theophili F. apud Leonem Grammaticum quidpiam hujusmodi jam suo tempore observantem: Ὅψι δὲ Σαββάτου τῆς Πεντηκοστῆς ἐμύησε Φωτίῳ τῷ πατριάρχῃ ὁ βασιλεὺς διὰ Πανδακίου πρωτοβεστιαρίου τὴν ἀναγόμεναι τῆς βασιλείας ποιῆσαι Βασιλείου. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθον δύο σελλία. Οἱ δὲ λαοὶ ἐταράχθησαν πῶς ἐνδὸς βασιλείως ὄντος δύο σελλία ἐξῆλθον. Observa rursus ab adulatoribus et perduellibus promotum ad invadenda sceptra primum hujus nominis Andronicum primo pie potestatis insignibus tumultuario arreptis ornati, τῇ δ' ὀστεραία ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ac inferiori, τὰ ἱερὰ ἐσαφίκετο μέλαθρα στεφνομένης, ac postremo ad ipsam Magnam Ecclesiam sive ad sacra penetralia coronandum tendere, ritum jam receptum ita referente Niceta in Alexio II.

Ibid. [Συναρπάζονται. Non curiosius circumspiciendæ, quin potius coronationis approbandæ sine ex cunctis ordinibus præcipui simul conveniunt. Tiberius apud Simocattam Mauriciū denuntiaturus imperatorem: Τὸν τῆς ἱεραρχικῆς προσετώτα καθέδρας συγκαλεσάμενος, τὸν τε τῶν ἱερῶν ἀξιωμάτων συναθροισάμενος σύλλογον, τοὺς τε δορυφόρους καὶ φύλακας καὶ πάντας τοὺς ἐς βασιλείως τιμὴν συνεταγμένους, καὶ ῥῆν καὶ τοῦς ἐπισημοτέρους τοῦ δήμου. Joannes etiam nominis istius secundus apud Nicetam ἐκκλησιάζει τὸ συγγενὲς καὶ φίλιον καὶ ὁπόσον ἐν ὑπεροχῆς τε καὶ ἀξιώμασιν ἦν, ut filio Manueli natu minori, rejecto priore, moriturus imperium relinquat. Gœr.]

Ibid. Ἀξιώματα ἔχειν vel ἐν ἀξιώματι εἶναι vel esse ἀξιοματικόν solis despotæ Cæsari et Sebastocratori competit.

351 *Ibid.* Ἐδ φοσάτον non pro castris, sed pro ipsis militibus accipitur. Gæts.

Ibid. [Εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν. Imperii coronam

primos principes Christianos in ecclesia non suscepisse apud me est indubium. At quamvis de Marciano, qui Anatolii patriarchæ ope declaratus est imperator a Pulcheria, nonnulla sit suspicio, quem Theophanes θεῖα ψήφῳ αὐτοκράτορα ἀναδειχθέντα scribit, ἐν τamen ut Leo junior senioris nepos patrem Zenonem propria manu diademate ornati, ἐν τῷ καθίσματι τοῦ Τηποδρομίου, ait idem Theophanes. Anastasius ibidem coronatus. Justinus in palatio, Justinianus ibidem. Mauricius quoque presente quidem patriarcha senatuque imperator salutatus est, verum in palatii tribunali, ad Tiberii jamjam morituri lectum, in quem locum ipse φοράδην ἐξεκομισθῆ scribit Simocatta, 1, 1. Copronymus denique in novemdecim accubitorum tribunali regia corona fuit redinatus, ut ex Theophane inferius referemus. Phocas omnium primus περιβάλλεται τὸν βασιλεῖον στέφανον ἐν τῷ νεῷ τοῦ προφήτου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, quo forsitan tyrannidem pietate coloraret et loco sacro sacrilegium tegetet Heraclius deinde ἐν τῷ εὐκταίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ ἐστέφθη, in ecclesia reliqui. Gœr.]

Ibid. Nota professionem fidei, et juramentum, quo se obligabat tam Imperator quam futurus imperator. Gæts.

Ibid. [Fidei, quam mente teneret, publicum testimonium in Ecclesiæ conventu primus inter imperatores dedit Anastasius. Historiam refert hoc pacto Theophanes: Βασιλεύσας ὁ Ἀναστάσιος ἐγγραφον ἀπητήθη ὁμολογίαν πρὸς Εὐφημίου πατριάρχου, πρὸς τὸ μὴ σαλεύσαι τι τῆς Ἐκκλησίας καὶ πίστεως. Βιαζομένη: δὲ αὐτὸν τῆς βασιλείδος Ἀριάδνης καὶ τῆς συγκλήτου, ἔλαθεν αὐτοῦ τὸ ἰδιόχειρον, ὡς ἀποδέχεται εἰς ὅρον πίστεως τὰ δόγματα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. Καὶ οὕτω στεφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Ἀριάδνην ἀγεται εἰς γάμον. Scriptam sponsonem illam penes se custodiebat patriarcha: Τῷ γὰρ δευτέρῳ ἔτει αὐτοῦ, ait Cedrenus, μετὰ βίας τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ παρὰ Εὐθυμίου ἔλαθε. Parem fidei professionem emisit Phocas, eodem Theophane teste: Πάντων ἐν τῷ Ἐδδῶμ (loco CP septem lapidibus dissito) ἀφικομένων Κυριακὸς ὁ πατριάρχης ἀπήτησε τὸν τύραννον ὁμολογίαν περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἀταραχον φυλάξαι τὴν Ἐκκλησίαν. Tertium exhibuisse Leonem Isaurium reperio apud scriptorem eundem. Λέων οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ παραλαβὼν πάντα, ποιήσας προέλευσιν, εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸν ἄμβωνα ἐστέφθη ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ ἡνικαῦτα πατριάρχου ὄντος, πρότερον ποιήσας ἰδιόχειρον μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ μηδέποτε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας γενέσθαι ἢ σαλεύσαι: τι τῶν καλῶς εἰς αὐτὴν ὀρισθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἱερῶν δογμάτων. Hac se cautela, dato nempe juramento fideique testimonio, adversus imperatores pravi sensus suspicione notatos munierunt primitus patriarchæ, unde sensim invaluit mos ut orthodoxi quoque fidem erga Deum et in populum clementer

iam interposito sacramento devincire non abnuerunt. De Michaele Rangabe post Isaurum quarto imperatore scribit Zonaras : Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου τεταίνωτο βασιλικῶ διαδήματι, ἀπαίτηθεις παρ' αὐτοῦ ἔγγραφον ἐπαγγελίαν τοῦ μὴ τι παρακινήσει τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν μηδ' ἀζήμασι χρανθῆναι Χριστιανῶν. Leo Armenius, Στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου ἐθεβαίωσεν αὐτὸν ἐγγράφως περὶ τῆς ἑαυτοῦ ὀρθοδοξίας. Deo nepotique fidem servaturum, diris interpositis, promissae Andronicum testis est Nicetas in Alexio Manuelis F. Præstitit idem tertius Andronicus junior dictus, ex Gregoræ, IV, 15 : Εἶτα αὐτὸς μὲν Ἀνδρόνικος ἔδυσσε τῷ πατρὶ πρῶτον μὲν σέβειν τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὀρθῶς καὶ τὰ ταύτης πρόνομια περιέπειν καθ' ἅπαντα τρόπον, καὶ **352** ἀλώθητα συντηρεῖν. Reciprocum fidei erga regiam majestatem a clero senatu et populo postremi imperatoris exegerunt. Subdit eodem loco Gregoræ : Καὶ ἐπὶ τούτοις ἅπαν τὸ Ῥωμαίων ὄμνυε γένο· τῷ νέφ βασιλεῖ Ἀνδρόνικῳ τὰ εἰθισμένα τοῖς βασιλεῦσιν. Ὁ γε μὴν πατριάρχης καὶ πᾶν τὴ τῆς Ἐκκλησίας ἄθροισμα γράμμασι τοὺς ἑαυτῶν ἐγγαράξαντες ὄρκους τοῖς ἱεροῖς ἐντεθεικασί κώδιξιν, ἀνεπιδολευτον αὐτῷ διατηρήσειν τὴν βασιλείαν ὁμολογούντες αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἐφεξῆς τὰ τῆς Ἐκκλησίας διαδεχόμενοι. Antiquam morem a Græcis receptum, ut imperatore e vivis sublato cancti provinciarum præfecti magistratu censerentur exautorati, donec publicis habitis comitiis Imperii successoris fidelitatis sacramentum dicerent, deinde quos ille delegisset provincias reciperent, narrat Cantacuzenus, I, 2 : pluraque subiungit ad consuetudinem jurisjurandi a subditis imperatori præstandi spectantia. Ad horrendam penitus frequenterque confirmatum, quod impellente Leone Capronymî, filios ejus in fidem suam recipiens, populus emisit, calamum verto. Κινηθέντες οἱ τῶν θεμάτων ἄρχοντες, αἱ Theophanes, εἰσῆλθον πάντες σὺν τῷ πληθει τοῦ λαοῦ αἰτούμενοι τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς βασιλείαν. Ὁ δὲ, ὡς ἔθος βασιλεῦσιν, ἀντεδήλου αὐτοῖς ἔειπεν ὅτι Ὁ υἱός μου ὁ μονογενής μου ἐστίν, φοδοῦμαι τοῦτο ποιῆσαι, μὴ πως συμβῆ μοι τὸ ἀνθρώπινον, καὶ νηπιον αὐτοῦ ἔνετος θανάτωσθε αὐτὸν καὶ ἄλλον προβάλησθε. Οἱ δὲ μεθ' ἔρκων πληροφοροῦν αὐτὸν μὴ βασιλευθῆναι ἐκτὸς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰ καὶ (lego μὴ) θανεῖν αὐτῷ (lego αὐτὸν) θελήσῃ ὁ Θεός. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς κυριακῆς τῶν Βασιλῶν ἕως τῆς μεγάλης Πέμπτης τοῦ λαοῦ ἐνωχλεῖτο. Καὶ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ σωρευόμενοι καὶ αἰτούμενοι, τῇ ἁγίᾳ Παρασκευῇ ἐκέλευσεν ὁμῶσαι αὐτούς. Καὶ ὡμοσε πᾶς ὁ λαὸς εἰς τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, οἱ τε τῶν θεμάτων καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ἑσω ταγμάτων καὶ τῶν πολιτῶν πάντων καὶ ἐργαστηριακῶν, τοῦ μὴ δέξασθαι βασιλεῖα ἐκτὸς Ἀέοντος καὶ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησαν ἔγγραφα, καθὼς ὡμοσαν, ἰδιόχειρα αὐτῶν. Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἥτις ἦν τὸ ἅγιον Σάββατον, ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ τριβου-

νάλιον τῶν δεκαεννέα ἀκουσίτων, καὶ προσέβαλετο ὠβελίσσιμον Εὐδόκιμον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· τὸν γὰρ Ἀνθιμον ζῶν ὁ πατὴρ προσέβαλετο. Καὶ προήλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς δύο Καίσαρσι καὶ νοβελίσσιμοις καὶ τῷ νέφ Κωνσταντίνῳ εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν. Καὶ ὑπελάβας τὴν ἐνδοτὴν, ὡς ἔθος ἐστὶν τοῖς βασιλεῦσιν, ἀνῆλθεν ἐν τῷ ἄμβωνι σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ πατριάρχῃ, καὶ εἰσελθὼν πᾶς ὁ λαὸς ἀπέθεντο τὰ ἔγγραφα αὐτῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπεζῇ. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελάλησεν οὕτως· Ἰδοὺ, ἀδελφοί, τὴν αἰτησὶν ὁμῶν πληρῶ, καὶ δωροῦμαι ὑμῖν τὸν υἱὸν μου εἰς βασιλείαν· Ἰδοὺ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν παραλαμβάνετε. Οἱ δὲ μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐδόθησαν, λέγοντες· Ἀντιφώνησον, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἔτι ἐκ τῆς χειρὸς σου παραλαμβάνομεν ἐν κύριον Κωνσταντίνον βασιλείαν, καὶ φυλάττειν αὐτὸν καὶ ὑπεραποθνήσκειν αὐτοῦ. Juramentum hujusmodi Manuelis Comneni imperatoris declarati signum brevius describit Nicetas : Ἐφεξῆς δὲ τῶν θείων προτεθέντων λογίων ἐπ' αὐτῶν ἐμπεδούνται τῷ Μανουῆλ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ πίστεως πρὸς παντός. Juramenti formulæ partem recenset in Alexio II : Καὶ εἰ τι δὲ ἰδῶ ἢ νοήσω ἢ ἀκοῆ παραλήψομαι εἰς ἀτιμίαν ὁμῶν καὶ λύμην τοῦ ὑμετέρου φερόμενον στέμματος, καὶ ὑμῖν τὴν περὶ τούτου διδοῦς ἐσοίμην εἰδῆσιν, καὶ αὐτὸς δὲ, ὡς ἐξόν μοι, τοῦτο κωλύω. Violatam sacramenti religionem CP. exprobrat Andronici, I. II : Οἱ φρικώδεις ὄρκους τὴν ἐς αὐτὸν ἐνεπέδωσαν πίστιν καὶ εὐνοίαν, ἀλόγῳ δὲ θυμῷ καὶ παραλογωτέρῳ νοῦ φερόμενοι οὐδὲν τι τῶν κακῶν ἐνέλιπον ὁ μὴ εἰς Ἀνδρόνικον ἐργάσαντο. His, si lubet, adde Gregoræ scripta VII, 7 et Cantacuzeni locum citatum. Porro tam fidei professionem quam sponsionem adjunctam in supremi logothetæ manibus emissam fuisse doceor a Niceta Manuelis I. III, referente Joannem **353** Puzenum ex eo imperatorem irreverentius egisse, quod Theodoro Styppiotæ canicelæ contulisset officium, ac eo præsentē juramentum pro imperio consequendo de more nuncupasset. Verba ejus sunt : Οδοῦν κατὰ καρδίας ἑτέραν ἀνταίαν πληγὴν εἰληφώς ὁ δηλωθεὶς λογοθέτης ἐν τοῦ τῷ Στυπειώτῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθροδάνου διδύμου χρυσέον, καὶ τοῖς ὄρκους τούτου ἐπιστατήσας κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν νεῶν, οἱ τὴν τοῦ κράτους διαδοχὴν ἐνεπέδουσαν Ἀλεξίῳ καὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως Μαρίας, ἃ τῷ λογοθετικῷ δῆπουθεν ὀφεικίῳ ἦσαν ἀρμόδια.

P. 86. [Ὁ δαίνα. Verbis istis cinnabari pictis ejusdem coloris tres cruces præmittabantur, de quibus Theophanes in Isaurο Leone : Ἐπιλαθόμενος τὸ ἰδιόχειρον ὁ ἐποίησε, καὶ τὸν σταυρὸν δι' ἐκρξε, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Et infra : καταπατήσας τὴν ἑαυτοῦ συνείδησιν, καὶ ἀθετήσας τὸν σταυρὸν καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἣν ἐποίησεν. Idem : Λέων παρεσκεύασεν ἄλλους πῆξαι σταυρούς κατὰ τὴν ἀληθειαν. Iterum : Ἀδὲς εὐλαθεθῆσαι πῆξαι σταυρὸν διὰ τὸ κρύτερον καθυπογράψαι ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. At non hujus modo jurisjurandi, sed et eu-

jusvis, crux appicta fuit indicium et confirmatio. A Leo Grammaticus in Michaele Theophili F : Γενομένης δὲ τῆς προελεύσεως εἰς τὰ χαλκοπράτεια τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ τῆς εἰσόδου γενομένης, καὶ τοῦ εὐαγγελίου τελεσθέντος, ἀνῆλθεν ὁ τε πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Καίσαρι καὶ Βασιλείῳ παρακοιμημένῳ ἐν τοῖς κατηγουμένοις (porticibus circumquaque in ecclesiam prospectantibus), τοῦ πατριάρχου ἐπὶ χεῖρας ἔχοντας τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ βιάσαντες ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Βασιλείως τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν σταυροὺς, ὄρθω βεβαιούντας τὸν Καίσαρα ἀπόδωκε συνεξελεῖν μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ταξιδίῳ. Qui juramentum cruce firmatum violabat, tetra σταυροπάτου inurebatur nota, de qua nos quædam in Cedrenum. In σταυροπάτας, hujusmodi fœderum videlicet et jurisjurandi interposita cruce violatores, divinum Numen provocaturos se putabant injuriam passi, cum tabulis cruce firmatis ac irritam pacem promittentibus, de conto suspensis, in fœdisfragos ducto exercitu procedebant. Andronicus junior, scriptore Cantacuzeno II, 3, hocce facturum perfido Mæsorium principem minatur : 'Ἐάν δὲ μὴ ἀποδιδῶ τὸ πόλισμα, τὸν σταυρὸν, ὃν πρότερον πέπομφε πρὸς αὐτόν, ἐπὶ τῆς σημαίας ἀναθεὶς ἐλεύσεται ἐπ' αὐτόν. Et infra : Σοῦ δὲ οὐδὲν ἐπιεικὲς ἀπακρονομένου, τῆ τοῦ σταυροῦ δυνάμει θαρβῶν, ὃν αὐτὸς ἔγγυτην ἐμοὶ παρέσχου τοῦ μηδέποτε παρασπονδῆσαι, βαδιοῦμαι ἐπὶ σέ. Hoc idem Saraceni prius egerant Justiniano Rhinotmeto fidem violatam exprobrantes : Καὶ μαρτυρούμενοι καὶ τὸν Θεὸν ἐδικητήν τούτων προκαλούμενοι, τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγυτον χάρτην ἐπὶ φλαμουλλοῦ κρεμάσαντες καὶ προάγοντες κατὰ τῶν Ῥωμαίων ὄρμησαν. Ita Cedrenus.

Ibid. Οὐκ εἶχε χεῖρι πρόταξιν. Οὕτω μὲν ὁ σφεφόμενος (sic enim habet alter codex Boicus et Lautherianus) τῆς ἑαυτοῦ προτάσεων ὁμολογίας γράφει. Junius : *Propria manu præfinit. Sic inscribit qui coronatus est, præfinit confessionem suam.* Inepte : quid enim vult sibi hoc præfinit et præfinit? Verte : *Hæc propria manu præscripsi, seu confessioni fidei meæ præmissi.* Ad hunc modum is qui coronatus (vel potius coronandus) est, propriam suam confessionem præscriptione et prænotatione nominis et dignitatis suæ insignit. Hæc enim præscribebant : 'Ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ οὐκ εἶχε χεῖρι πρόταξιν. Et huic προταγῆ respondet ὑποταγῆ, *subscriptio, de* qua Curopal., p. 87 : 'Ὁ δὲ προτάσεων τοῦτο αὐτὸ πάλιν καὶ μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἐκθεσιν ὑποτάσεων 354 γράφει, ἦγουν τὸ ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἢ βασιλεὺς Ῥωμαίων, οὐκ εἶχε χεῖρι ὑποτάξας. Ergo et προτάσεων et ὑποτάσεων est præscribere et subscribere; in quorum notione pervidenda et explicanda plane cæcutivit Junius. GRETS.

P. 86. Ἄν δὲ υἱὸς αὐτῷ ἦ, εἰ μὲν ἐκδίδωσιν ὁ πατήρ, γράφει καὶ αὐτὸς, προτάσεων οὕτως. Omitto

PATROL. GR. CLVII.

hic etiam verbum προτάσεων male redditum. Priora sic vertit Junius : *Quodsi filius est ipsi, siquidem attribuit pater.* Perperam. Legendum ex cod. Rav. et Lauth. ἐκδίδωσιν· *si pater concedat, si permittat.* GRETS.

Ibid. [Gregoras, IV, 15 : 'Ἐπέτρεψε δ' αὐτῷ ('Ἀνδρονίκῳ) ὁ πατήρ καὶ δι' ἐρυθρῶν ὑπογράψαι γραμμάτων προτάγματα, οὐ μέντοι μῆνα καὶ ἐνδεικτῶν, ἀλλὰ, 'Ἀνδρονίκος Χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς Ῥωμαίων. GOAR.]

P. 87. Junius *inscite pronitto me abstenturum ab invidia.* Imo *a cædibus*, quia legendum φθόνων, non φθόνων. Qualis promissio ab imperatore, si promittat se velle abstinere ab invidia, cum vix habeat cui ipse invideat, ipso communi omnium invidiæ expositus? Nec recte vertit ἀκρωτηριασμούς, concussiones : mutilationes debebas, Juni. Quia enim Græci imperatores ad cædes et mutilationes valde prompti erant, ut ex tota historia Byzantina liquet, jure ab illis, quos corona exspectabat, exigebatur ut hac in re modum tenerent et nihil præter fas agerent.

Ibid. *Εἰς τὰς τόσας.* Quid hoc sibi velit, fateor me non assequi; nam quod Junius vertit, *ad tantas N*, id mihi non satisfacit. GRETS.

Ibid. [Quid hoc sibi velit, fateor me non assequi, scribit Gretserus. Nil mirum : corruptus enim et vulgaris est loquendi modus, quo quotum mensis diem adnotant Græci. Ex vulgari grammatica percipio eos dies mensis numeraturos non adjectivis numeralibus sed substantivis uti : non enim dicunt secundo, decimo, vicesimo die, verum ad duos, ad decem, ad viginti dies mensis. Simul etiam præpositionis εἰς accusativo junctæ, quam ἐν dativo, frequentior est apud eos usus. Videt itaque εἰς τὰς τόσας τοῦ μηνός, ad verbum *ad tot mensis dies*, scribi vice *toti die mensis.* Subjungitur ἐν ἡμέρᾳ· tu supple τῆς ἐξδομάδος πρώτῃ, δευτέρᾳ, τρίτῃ.]

Ibid. *Συνόδος.* Non unius provinciæ collectos episcopos omnes, vel ex provinciis omnibus patriarchæ subjectis præsules aliquot, de moribus vel Ecclesiæ fide disquisituros, σύνοδον hic vocari existimes, sed vel clerum CP., vel cum eo præsules qui forte CP. versantur. Vide Juris GR. I. III et IV continere συνοδικὰς ἀποφάσεις, hoc est, ἀρχιερατικὰς διατάξεις, pontificias constitutiones privatim a patriarchis editas, cui privati tantum paucique episcopi consilium dedisse memorantur. Hinc ἐνδημούσα ἐπὶ σύνοδος, peregrinans et incerta synodus, et τῆς ἐνδημούσης τηλικαῦτα συναθροισθείσης συνόδου συνέδριον, *occurrentis et ad urbem* (forte fortuito) *synodi concilium*, ejusdem operis p. 271. GOAR.]

P. 88. *Thomaites.* Magnum sacri palatii triclinium, ut a Zonara in imperio Irenes nominatur, quod sub eadem imperatrice conflagravit; unaque cremata esse feruntur eo in loco commentaria 355 quædam in sacras litteras S. Joannis Chrysostomi ut scribit Zonaras. GRETS.

tiam interposito sacramento devincire non abnuent. De Michaelē Rangabe post Isaurum quarto imperatore scribit Zonaras : Ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου τεταίνετο βασιλικῶ διαδήματι, ἀπειρηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔγγραφον ἐπαγγέλιαν τοῦ μὴ τι παρκεκινήσει τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν μηδ' ἀφμασι χρανθῆναι Χριστιανῶν. Leo Armenius, Στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου ἐθεδαίωσεν αὐτὸν ἔγγράφως περὶ τῆς αὐτοῦ ὀρθοδοξίας. Deo nepotique fidem servaturam, diris interpositis, promississe Andronicum testis est Nicetas in Alexio Manuelis F. Præstitit idem tertius Andronicus junior dictus, ex Gregoræ, IV, 15 : Εἶτα αὐτὸς μὲν Ἀνδρόνικος ἔδυσσε τῷ πατρὶ πρῶτον μὲν σέβειν τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὀρθῶς καὶ τὰ ταύτης πρόνομια περιέπειν καθ' ἅπαντα τρόπον, καὶ **352** ἀλώθητα συντηρεῖν. Reciprocum fidei erga regiam majestatem a clero senatu et populo postremi imperatoris extegerunt. Subdit eodem loco Gregorius : Καὶ ἐπὶ τούτοις ἅπαν τὸ Ῥωμαίων ἔθνος γένος τῷ νέῳ βασιλεῖ Ἀνδρόνικῳ τὰ εἰθισμένα τοῖς βασιλεῦσιν. Ὁ γε μὴν πατριάρχης καὶ πᾶν τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἄθροισμα γράμμασι τοὺς αὐτῶν ἔγχαρῆξαντες ὄρκους τοῖς ἱεροῖς ἐντεθείκασι κώδιξιν, ἀνεπιδοῦλευτον αὐτῷ διατηρήσειν τὴν βασιλείαν ὁμολογούντες αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἐφεξῆς τὰ τῆς Ἐκκλησίας διαδεχόμενοι. Antiquam morem a Græcis receptum, ut imperatore e vivis sublato cuncti provinciarum præfecti magistratu censerentur exauctorati, donec publicis habitis comitiis Imperii successorii fidelitatis sacramentam dicerent, deinde quos ille delegisset provincias reciperent, narrat Cantacuzenus, I, 2 : pluraque subjungit ad consuetudinem jurisjurandi a subditis imperatori præstandi spectantia. Ad horrendum penitus frequenterque confirmatum, quod impellente Leone Copronymi, filios ejus in fidem suam recipiens, populus emisit, calamum verto. Κινηθέντες οἱ τῶν θεμάτων ἄρχοντες, αἰτ Θεοφάνης, εἰσῆλθον πάντες σὺν τῷ πληθει τοῦ λαοῦ αἰτούμενοι τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς βασιλείαν. Ὁ δὲ, ὡς ἔθος βασιλεῦσιν, ἀντεδῆλον αὐτοῖς ὅτι Ὁ υἱός μου ὁ μονογενής μου ἐστίν, φοβοῦμαι τοῦτο ποιῆσαι, μὴ πως συμβῆ μοι τὸ ἀνθρώπινον, καὶ νηπίου αὐτοῦ ὄντος θανάτωσθε αὐτὸν καὶ ἄλλον προσβάλῃθε. Οἱ δὲ μεθ' ἔρκων πληροφορεῖν αὐτὸν μὴ βασιλευθῆναι ἐκτὸς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰ καὶ (lego μὴ) θανεῖν αὐτῷ (lego αὐτὸν) θελήσῃ ὁ Θεός. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς κυριακῆς τῶν Βαίων ἕως τῆς μεγάλης Πέμπτης τοῦ λαοῦ ἐνωχλεῖτο. Καὶ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ σωρευόμενοι καὶ αἰτούμενοι, τῇ ἁγίᾳ Παρασκευῇ ἐκέλευσεν ὁμῶσαι αὐτούς. Καὶ ὡμοσε πᾶς ὁ λαὸς εἰς τὰ τίμια καὶ ζωποια ξύλα, οἱ τε τῶν θεμάτων καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ἑσω ταγμάτων καὶ τῶν πολιτῶν πάντων καὶ ἐργαστηριακῶν, τοῦ μὴ δέξασθαι βασιλείαν ἐκτὸς Ἀέοντος καὶ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησαν ἔγγραφα, καθὼς ὡμοσαν, ἰδιόχειρα αὐτῶν. Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἧτις ἦν τὸ ἅγιον Σάββατον, ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ τριβου-

νάλιον τῶν δεκαεννέα ἀκουσίτων, καὶ προσβάλετο νοθελισμὸν εὐδόκιμον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν γὰρ Ἀνθιμὸν ζῶν ὁ πατὴρ προσβάλετο. Καὶ προήλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς δύο Καίσαρσι καὶ νοθελισμοῖς καὶ τῷ νέῳ Κωνσταντίνῳ εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν. Καὶ ὑπελάβας τὴν ἐνδυστήν, ὡς ἔθος ἐστὶν τοῖς βασιλεῦσιν, ἀνῆλθεν ἐν τῷ ἄμβωνι σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ πατριάρχῃ, καὶ εἰσελθὼν πᾶς ὁ λαὸς ἀπέθεντο τὰ ἔγγραφα αὐτῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελάλησεν οὕτως : Ἰδοὺ, ἀδελφοί, τὴν αἰτησίαν ὑμῶν πληρῶ, καὶ θωροῦμαι ὁμῖν τὸν υἱὸν μου εἰς βασιλείαν Ἰδοὺ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν παραλαμβάνετε. Οἱ δὲ μεγάλη τῇ φωνῇ ἐδόσαν, λέγοντες Ἀντιφώνησον, Ὡς τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ τῆς χειρὸς σου παραλαμβάνομεν τὸν κύριον Κωνσταντίνον βασιλέα, καὶ φυλάττειν αὐτὸν καὶ ὑπεραποθήσκειν αὐτοῦ. Juramentum hujusmodi Manuelis Comneni imperatoris declarati signum brevius describit Nicetas : Ἐφεξῆς δὲ τῶν θείων προτεθέντων λογίων ἐπ' αὐτῶν ἐμπεδῶνται τῷ Μανουὴλ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ πίστεως πρὸς παντός. Juramenti formulæ partem recenset in Alexio II : Καὶ εἰ τι δὲ ἴδω ἢ νοήσω ἢ ἀκοῆ παραλήψομαι εἰς ἀτιμίαν ὑμῶν καὶ λύμην τοῦ ὑμετέρου φερόμενον στέμματος, καὶ ὑμῖν τὴν περὶ τούτου διδοῦς ἐσοίμην εἰθίσιν, καὶ αὐτὸς δὲ, ὡς ἐξόν μοι, τοῦτο κωλύω. Violatam sacramenti religionem CP. exprobrat Andronici, I, II : Οἱ φρικώδεις ὄρκους τὴν ἐς αὐτὸν ἐνεπέθεσαν πίστιν καὶ εὐνοίαν, ἀλόγῳ δὲ θυμῷ καὶ παραλογωτέρῳ νοί φερόμενοι οὐδὲν εἰ τῶν κακῶν ἐνέλιπον ὃ μὴ εἰς Ἀνδρόνικον ἐργάσαντο. His, si lubet, adde Gregoræ scripta VIII, 7 et Cantacuzeni locum citatum. Porro tam fidei professionem quam sponsionem adjunctam in supremi logothetæ manibus emissam suis edoceor a Niceta Manuelis I, III, referente Joannem **353** Puzenum ex eo imperatorem irreverentius egisse, quod Theodoro Styppiotæ caniclei contulisset officium, ac eo præsentem juramentum pro imperio consequendo de more nuncupasset. Verba ejus sunt : Οὐδοκὸν κατὰ καρδίαν ἑτέραν ἀνταίαν πληγὴν εἰληφώς ὁ δηλωθεὶς λογοθέτης ἐν τοῦ τῷ Στυπαιώτῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθροδάνου διδάλιθον χρύσεον, καὶ τοῖς ὄρκους τοῦτον ἐπιστατήσαι κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν καιὸν, οἱ τὴν τοῦ κράτους διαδοχὴν ἐνεπέθουν Ἀλεξίῳ καὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως Μαρίας, ἃ τῷ λογοθετικῷ δήκουθεν ὀφφικίῳ ἦσαν ἀρμόδια.

P. 86. [Ὁ δεινα. Verbis istis cinnabari pictis ejusdem coloris tres cruces præmittabantur, de quibus Theophanes in Isauro Leone : Ἐπιλαθόμενος τὸ ἰδιόχειρον ὁ ἐποίησε, καὶ τὸν σταυρὸν ἐν ἔκρῃ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Et infra : καταπατήσας τὴν αὐτοῦ συνείδησιν, καὶ ἀθετήσας τὸν σταυρὸν καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἣν ἐποίησεν. Idem : Λέων παρεσκεύασεν ἄλλους πῆξαι σταυρούς κατὰ τὴν ἀληθειαν. Iterum : Αὐτὸς εὐλαβηθεὶς πῆξαι σταυρὸν διὰ τὸ πρότερον καθυπογράψαι ἐν τῷ βασιλευμένῳ αὐτόν. At non hujus modo jurisjurandi, sed et eu-

justis, crux appicta fuit iudicium et confirmatio. A hic etiam verbum προτάσσω male redditum. Leo Grammaticus in Michaele Theophili F : Γενομένης δὲ τῆς προσιεύσεως εἰς τὰ χαλκοκράτεια τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ τῆς εισόδου γενομένης, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τελεσθέντος, ἀνήλθεν ὁ τε πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Καίσαρι καὶ Βασιλείῳ παρακοιμημένῳ ἐν τοῖς κατηγουμένοις (porticibus circumquaque in ecclesiam prospectantibus), τοῦ πατριάρχου ἐπὶ χειρὰς ἔχοντος τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ βάψαντες ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Βασιλεῖος τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν σταυροῦς, ὄρων βεβαιούντες τὸν Καίσαρα ἀφόδως συνεξελεῖν μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ταξιδίῳ. Qui juramentum cruce firmatum violabat, tetra σταυροπάτου inurebatur nota, de qua nos quædam in Cedrenum. In σταυροπάτας, hujusmodi scæderum videlicet et jurisjurandi interposita cruce violatores, divinum Numen provocaturos se putabant injuriam passi, cum tabulis cruce firmatis ac irritam pacem promittentibus, de conto suspensis, in scædifragos ducto exercitu procedebant. Andronicus junior, scriptore Cantacuzeno II, 3, hocce facturum perfido Mæsorium principi minatur : 'Εάν δὲ μὴ ἀποδιδῶ τὸ πόλισμα, τὸν σταυρὸν, ὃν πρότερον πέπομφε πρὸς αὐτόν, ἐπὶ τῆς σημάδας ἀναθεῖς ἐλεύσεται ἐπ' αὐτόν. Et infra : Σοῦ δὲ οὐδὲν ἐπισεικὲς ἀπακρινόμενου, τῆ τοῦ σταυροῦ δυνάμει θαρρῶν, ὃν αὐτὸς ἐγγυητὴν ἔμοι παρέαχου τοῦ μηδέποτε παρασποδῆσαι, βαδιοῦμαι ἐπὶ σέ. Hoc idem Saraceni prius egerant Justiniano Rhinometo fidem violatam exprobrantes : Καὶ μαρτυρούμενοι καὶ τὸν Θεὸν ἐδικητὴν τούτων προκαλούμενοι, τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην ἐπὶ φαμουλλοῦ κρεμάσαντες καὶ κροάγοντες κατὰ τῶν Ῥωμαίων ὤρμησαν. Ita Cedrenus.

Ibid. Οἰκεῖα χειρὶ προτάξω. Οὕτω μὲν ὁ σταφύλιος (sic enim habet alter codex Boicus et Lautherianus) τῆς ἑαυτοῦ προτάσσω ὁμολογίας γράφει. Junius : *Propria manu præscribitur*. Sic inscribit qui coronatus est, *præfinitis confessionem suam*. Inepte : quid enim vult sibi hoc *præfinitis et præfinitis*? Verte : *Hæc propria manu præscripsi, seu confessioni fidei meæ præmisi*. Ad hunc modum is qui coronatus (vel potius coronandus) est, propriam suam confessionem præscriptione et prænotatione nominis et dignitatis suæ insignit. Hæc enim præscribebant : 'Ὁ δέσπota ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ οἰκεῖα χειρὶ προτάξω. Et huic προταγῆ respondei ὑποταγῆ, *subscriptio*, de qua Curopal., p. 87 : 'Ὁ δὲ προτάσσω τοῦτο αὐτὸ πάλιν καὶ μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἔκθεσιν ὑποτάσσω 354 γράφει, ἔχοντες δὲ ὁ δέσπota ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἡ βασιλεὺς Ῥωμαίων, οἰκεῖα χειρὶ ὑποτάξω. Ergo ei προτάσσειν et ὑποτάσσειν est *præscribere* et *subscribere*; in quorum notione pervidenda et explicanda plane cæcutivit Junius. GRETS.

P. 86. Ἄν δὲ υἱὸς αὐτῷ ἦ, εἰ μὲν ἐκδίδωσιν ὁ πατήρ, γράφει καὶ αὐτὸς, προτάσσω οὕτως. Omitto

PATROL. GR. CLVII.

Priora sic vertit Junius : *Quodsi filius est ipsi, siquidem attribuit pater*. Perperam. Legendum ex cod. Rav. et Lauth. ἐκδίδωσιν· *si pater concedat, si permittat*. GRETS.

Ibid. [Gregoras, IV, 15 : 'Ἐπέτρεψε δ' αὐτῷ (Ἀνδρονίκῳ) ὁ πατήρ καὶ δι' ἐρυθρῶν ὑπογράψειν γραμμάτων προστάγματα, οὐ μέντοι μήνα καὶ ἐνδικτον, ἀλλὰ, Ἀνδρόνικος; Χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς Ῥωμαίων. GOAR.]

P. 87. Junius *inscite promitto me abstenturum ab invidia*. Imo *a cædibus*, quia legendum φθῶν, non φθῶν. Qualis promissio ab imperatore, si promittat se velle abstinere ab invidia, cum vix habeat cui ipse invidet, ipso communi omnium invidiæ expositus? Nec recte vertit ἀκρωτηριασμοῦς, concussiones : mutilationes debebas, Juni. Quia enim Græci imperatores ad cædes et mutilationes valde prompti erant, ut ex tota historia Byzantina liquet, jure ab illis, quos corona exspectabat, exigebatur ut hac in re modum tenerent et nihil præter fas agerent.

Ibid. Εἰς τὰς τόσας. Quid hoc sibi velit, fateor me non assequi; nam quod Junius vertit, *ad tantas N*, id mihi non satisfacit. GRETS.

Ibid. [Quid hoc sibi velit, fateor me non assequi, scribit Gretserus. Nil mirum : corruptus enim et vulgaris est loquendi modus, quo quotum mensis diem adnotant Græci. Ex vulgari grammatica percipio eos dies mensis numeraturos non adjectivis numeralibus sed substantivis uti : non enim dicunt secundo, decimo, vicesimo die, verum ad duos, ad decem, ad viginti dies mensis. Simul etiam præpositionis εἰς accusativo junctæ, quam ἐν dativo, frequentior est apud eos usua. Vides itaque εἰς τὰς τόσας τοῦ μηνός, ad verbum *ad tot mensis dies*, scribi vice *tati die mensis*. Subjungitur ἐν ἡμέρῃ· tu supple τῆς ἐβδομάδος πρώτῃ, δευτέρῃ, τρίτῃ.]

Ibid. Συρόδοσ. Non unius provinciæ collectos episcopos omnes, vel ex provinciis omnibus patriarchæ subjectis præsules aliquot, de moribus vel Ecclesiæ fide disquisituros, σύνδοσον hic vocari existimes, sed vel clerum CP., vel cum eo præsules qui forte CP. versantur. Vide Juris GR. l. III et IV continere συνοδικὰς ἀποφάσεις, hoc est, ἀρχιερατικὰς διατάξεις, *pontificias constitutiones* privatim a patriarchis editas, cui privati tantum paucique episcopi consilium dedisse memorantur. Hinc ἐνδημοῦσα ἐπὶ σύνδοδος, *peregrinans et incerta synodus*, et τῆς ἐνδημοῦσης τηνικαῦτα συναθροῦσθισης συνόδου συνέδριον, *occurrentis et ad urbem* (forte fortuito) *synodi concilium*, ejusdem operis p. 271. GOAR.]

P. 88. *Thomaites*. Magnum sacri palatii triclinium, ut a Zonara in imperio Irenes nominatur, quod sub eadem imperatrice conflagrayit; unaque cremata esse feruntur eo in loco commentaria 355 quædam in sacras litteras S. Joannis Chrysostomi ut scribit Zonaras. GRETS.

tiam interposito sacramento devincire non abnuent. De Michaelē Rangabe post Isaurum quarto imperatore scribit Zonaras : Ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου τεταίνετο βασιλικῆ διαδήματα, ἀπατηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔγγραφον ἐπαγγέλλαν τοῦ μὴ τι παρακινήσῃται τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν μηδ' ἀφμασι χρανθῆναι Χριστιανῶν. Leo Armenius, Στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου ἐθεδαίωσεν αὐτὸν ἔγγράφως περὶ τῆς αὐτοῦ ὀρθοδοξίας. Deo nepotique fidem servaturum, diris interpositis, promississe Andronicum testis est Nicetas in Alexio Manuelis F. Præstitit idem tertius Andronicus junior dictus, ex Gregor. IV, 15 : Εἶτα αὐτὸς μὲν Ἀνδρόνικος ἔδμυσσε τῷ πατρὶ πρῶτον μὲν σέβειν τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὀρθῶς καὶ τὰ ταύτης πρόνομια περιέπειν καθ' ἅπαντα τρόπον, καὶ **352** ἀλώθητα συντηρεῖν. Reciprocum fidei erga regiam majestatem a clero senatu et populo postremi imperatoris exegerunt. Subdit eodem loco Gregorius : Καὶ ἐπὶ τούτοις ἅπαν τὸ Ῥωμαίων ἔδμυσσε γένος τῷ νέῳ βασιλεῖ Ἀνδρόνικῳ τὰ εἰθισμένα τοῖς βασιλεῦσιν. Ὁ γε μὴν πατριάρχης καὶ πᾶν τὴ τῆς Ἐκκλησίας ἄδροισμα γράμμασι τοῖς αὐτῶν ἔγγαρχῆσαντες ὄρκους τοῖς ἱεροῖς ἐντεθείκασιν κώδιξιν, ἀνεπιδοῦλετον αὐτῷ διατηρήσειν τὴν βασιλείαν ὁμολογούντες αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἐφεξῆς τὰ τῆς Ἐκκλησίας διαδεχόμενοι. Antiquam morem a Græcis receptum, ut imperatore e vivis sublato cuncti provinciarum præfecti magistratu censerentur exauctorati, donec publicis habitis comitiis Imperii successoris fidelitatis sacramentam dicerent, deinde quos ille delegisset provincias recipere, narrat Cantacuzenus, I, 2 : pluraque subjungit ad consuetudinem jurisjurandi a subditis imperatori præstandi spectantia. Ad horrendum penitus frequenterque confirmatum, quod impellente Leone Copronymi, filios ejus in fidem suam recipiens, populus emisit, calamum verto. Κινηθέντες οἱ τῶν θεμάτων ἄρχοντες, αἱ Θεοφάνης, εἰσῆλθον πάντες σὺν τῷ πληθει τοῦ λαοῦ αἰτούμενοι τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς βασιλείαν. Ὁ δὲ, ὡς ἔθος βασιλεῦσιν, ἀντεδήλου αὐτοῖς ὅτι Ὁ υἱός μου ὁ μονογενής μου ἐστίν, φοβοῦμαι τοῦτο ποιήσαι, μὴ πως συμβῆ μοι τὸ ἀνθρώπινον, καὶ νηπίου αὐτοῦ ὄντος θανάτωσθε αὐτὸν καὶ ἄλλον προσβάλῃθε. Οἱ δὲ μεθ' ἔρκων πληροφοροῦσιν αὐτὸν μὴ βασιλευθῆναι ἐκτὸς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰ καὶ (lego μὴ) θανεῖν αὐτῷ (lego αὐτὸν) θελήσῃ ὁ Θεός. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς κυριακῆς τῶν Βαίων ἕως τῆς μεγάλης Πέμπτης τοῦ λαοῦ ἐνωχλεῖτο. Καὶ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ σωρευόμενοι καὶ αἰτούμενοι, τῇ ἀγίᾳ Παρασκευῇ ἐκέλευσεν ὁμοῦσαι αὐτούς. Καὶ ὡμοσε πᾶς ὁ λαὸς εἰς τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, οἱ τε τῶν θεμάτων καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ἑσω ταγμάτων καὶ τῶν πολιτῶν πάντων καὶ ἐργαστηριακῶν, τοῦ μὴ δέξασθαι βασιλείαν ἐκτὸς Ἀδοντος καὶ Κωνσταντινου καὶ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησαν ἔγγραφα, καθὼς ὡμοσαν, ἰδιόχειρα αὐτῶν. Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἧτις ἦν τὸ ἅγιον Σάββατον, ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ τριβου-

νάλιον τῶν δεκαεννέα ἀκουσίτων, καὶ προσβάλετο νοβαλίσσιμον Εὐδόκιμον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· τὸν γὰρ Ἀνθιμον ζῶν ὁ πατὴρ προσβάλετο. Καὶ προήλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς δύο Καίσαρα καὶ νοβελίσσιμοις καὶ τῷ νέῳ Κωνσταντίνῳ εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν. Καὶ ὑπελάβας τὴν ἐνδοτήν, ὡς ἔθος ἐστίν τοῖς βασιλεῦσιν, ἀνῆλθεν ἐν τῷ ἄμβωνι σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ πατριάρχῃ, καὶ εἰσελθὼν πᾶς ὁ λαὸς ἀπέθεντο τὰ ἔγγραφα αὐτῶν ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελάλησεν οὕτως· Ἰδοῦ, ἀδελφοί, τὴν αἰτησιν ὑμῶν πληρῶ, καὶ δωροῦμαι ὑμῖν τὸν υἱὸν μου εἰς βασιλείαν· Ἰδοῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν παραλαμβάνετε. Οἱ δὲ μεγάλη τῇ φωνῇ ἐδόσαν, λέγοντες· Ἀντιφώνησον, Ἰὲ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ τῆς χειρὸς σου παραλαμβάνομεν τὸν κύριον Κωνσταντίνον βασιλείαν, καὶ φυλάττειν αὐτὸν καὶ ὑπεραποθήσκειν αὐτοῦ. Juramentum hujusmodi Manuelis Comneni imperatoris declarati signum breviter describit Nicetas : Ἐφεξῆς δὲ τῶν θείων προτεθέντων λογίων ἐπ' αὐτῶν ἐμπεδῶνται τῷ Μανουὴλ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ πίστεως πρὸς παντός. Juramenti formulæ partem recenset in Alexio II : Καὶ εἰ τι δὲ ἴδω ἢ νοήσω ἢ ἀκοῆ παραλήφομαι εἰς ἀτιμίαν ὑμῶν καὶ λύμην τοῦ ὑμετέρου φερόμενον στέμματος, καὶ ὑμῖν τὴν περὶ τούτου διδοῦς ἐσοίμην εἰδῆσιν, καὶ αὐτὸς δὲ, ὡς ἐξόν μοι, τοῦτο κωλύω. Violatam sacramenti religionem CP. exprobrat Andronici, I. II : Οἱ φρικώδεις ὄρκους τὴν ἐς αὐτὸν ἐνεπέθεσαν πίστιν καὶ εὐνοίαν, ἀλόγῳ δὲ θυμῷ καὶ παραλογωτέρῳ νοῦ φερόμενοι οὐδὲν τι τῶν κακῶν ἐνέλιπον ὁ μὴ εἰς Ἀνδρόνικον ἐργάσαντο. His, si lubet, adde Gregoræ scripta VIII, 7 et Cantacuzeni locum citatum. Porro tam fidei professionem quam sponsionem adjunctam in supremi logothetæ manibus emissam fuisse doceor a Niceta Manuelis I. III, referente Joannem **353** Puzenum ex eo imperatorem irreverentius egisse, quod Theodoro Styppiotæ caniclei contulisset officium, ac eo præsentem juramentum pro imperio consequendo de more nuncupasset. Verba ejus sunt : Ὁδοκὺν κατὰ καρδίας ἐτέραν ἀνταίαν πληγὴν εἰληφώς ὁ δηλωθεὶς λογοθέτης ἐν τοῦ τῷ Στυπικωτῆρῳ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθροδάνου διὰ λειθον χρύσεον, καὶ τοῖς ὄρκους τοῦτον ἐπιστατήσαι κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν καιὸν, οἱ τὴν τοῦ κράτους διαδοχὴν ἐνεπέθεον Ἀλεξίῳ καὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως Μαρίᾳ, ἃ τῷ λογοθετικῷ δῆκουθεν ὀφφικίῳ ἦσαν ἀρμόδια.

P. 86. [Ὁ δεινα. Verbis istis cinnabari pictis ejusdem coloris tres cruces præmittabantur, de quibus Theophanes in Isaurō Leone : Ἐπιλαθόμενος τὸ ἰδιόχειρον ὁ ἐποίησε, καὶ τὸν σταυρὸν ἐν ἐκείνῃ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Et infra : καταπατήσας τὴν αὐτοῦ συνειδήσιν, καὶ ἀθετήσας τὸν σταυρὸν καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἣν ἐποίησεν. Idem : Λέων παρεσκεύασεν ἄλλους πῆξαι σταυρούς κατὰ τὴν ἀληθειαν. Iterum : Ἀδὸς εὐλαβηθεὶς πῆξαι σταυρὸν διὰ τὸ πρότερον καθυπογράψαι ἐν τῷ βασιλευμένῳ αὐτόν. At non hujus modo jurisjurandi, sed et eu-

jusvis, crux appicta fuit indicium et confirmatio. A hic etiam verbum προτάσσω male redditum. Leo Grammaticus in Michaele Theophrilli F : Γενομένης δὲ τῆς προελεύσεως εἰς τὰ χαλκοκράτεια τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ τῆς εἰσόδου γενομένης, καὶ τοῦ εὐαγγελίου τελεσθέντος, ἀνήλθεν ὁ τε πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Καίσαρι καὶ Βασιλεῖν παρακοιμωμένῳ ἐν τοῖς κατηγουμένοις (porticibus circumquaque in ecclesiam prospectantibus), τοῦ πατριάρχου ἐπὶ χειρᾶς ἔχοντος τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ βάψαντες ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Βασιλεῖος τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν σταυρούς, ὄρων βεβαιούντες τὸν Καίσαρα ἀφόδως συνεξελεῖν μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ταξιδίῳ. Qui juramentum cruce firmatum violabat, tetra σταυροπάτου inurebatur nota, de qua nos quædam in Cedrenum. In σταυροπάτας, hujusmodi fœderum videlicet et jurisjurandi interposita cruce violatores, divinum Numen provocaturos se putabant injuriam passi, cum tabulis cruce firmatis ac irritam pacem promittentibus, de conto suspensis, in fœdifragos ducto exercitu procedebant. Andronicus junior, scriptore Cantacuzeno II, 3, hocce facturum perfido Mæsorum principi minatur : 'Ἐὰν δὲ μὴ ἀποδιδῶ τὸ πόλισμα, τὸν σταυρὸν, ὃν πρότερον πέπομφε πρὸς αὐτόν, ἐπὶ τῆς σημαίας ἀναθεῖς ἐλεύσεται ἐπ' αὐτόν. Et infra : Σοῦ δὲ οὐδὲν ἐπιεικέα ἀπακρινόμενου, τῆ τοῦ σταυροῦ δυνάμει θαρρῶν, ὃν αὐτὸς ἐγγυητὴν ἔμοι παρέσχου τοῦ μηδέποτε παρασπονδῆσαι, βαδιοῦμαι ἐπὶ σέ. Hoc idem Saraceni prius egerant Justiniano Rhinotmeto fidem violatam exprobrantes : Καὶ μαρτυρούμενοι καὶ τὸν Θεὸν ἐκδικητὴν τούτων προκαλούμενοι, τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην ἐπὶ φαμουλλοῦ κρεμάσαντες καὶ προάγοντες κατὰ τῶν Ῥωμαίων ὤρμησαν. Ita Cedrenus.

Ibid. Οἰκεῖα χεῖρὶ προτάξω. Οὕτω μὲν ὁ σταφύμενος (sic enim habet alter codex Boicus et Lautherianus) τῆς ἑαυτοῦ προτάσσω ὁμολογίας γράφει. Junius : *Propria manu præscribi. Sic inscribit qui coronatus est, præfinitis confessionem suam.* Inepte : quid enim vult sibi hoc *præfinit* et *præfinitis*? Verte : *Hæc propria manu præscripsi, seu confessioni fidei meæ præmissi.* Ad hunc modum is qui coronatus (vel potius coronandus) est, propriam suam confessionem præscriptione et prænotatione nominis et dignitatis suæ insignit. Hæc enim præscribebant : 'Ὁ δὲ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ οἰκεῖα χεῖρὶ προτάξω. Et huic προταγῆ respondei ὑποταγῆ, subscriptio, de qua Curopal., p. 87 : 'Ὁ δὲ προτάσσω τοῦτο αὐτὸ πάλιν καὶ μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἔχθειν ὑποτάσσω 354 γράφει, ἵθουν πὸ ὁ δὲ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἡ βασιλεὺς Ῥωμαίων, οἰκεῖα χεῖρὶ ὑποτάξω. Ergo et προτάσσω et ὑποτάσσω est *præscribere et subscribere*; in quorum notione pervidenda et explicanda plane cæcutivit Junius. GRETS.

P. 86. 'Ἄν δὲ υἱὸς αὐτῷ ἦ, εἰ μὲν ἐκδίδωσιν ὁ πατήρ, γράφει καὶ αὐτὸς, προτάσσω οὕτως. Omitto

PATROL. GR. CLVII.

Priora sic vertit Junius : *Quodsi filius est ipsi, siquidem attribuit pater.* Perperam. Legendum ex cod. Rav. et Lauth. ἐκδίδωσιν· *si pater concedat, si permittat.* GRETS.

Ibid. [Gregoras, IV, 15 : 'Ἐπέτρεψε δ' αὐτῷ ('Ἀνδρονίκῳ) ὁ πατήρ καὶ δι' ἐρυθρῶν ὑπογράψαι γραμμάτων προστάγματα, οὐ μέντοι μήνα καὶ ἐνδικτον, ἀλλὰ, 'Ἀνδρόνικο; Χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς Ῥωμαίων. GOAR.]

P. 87. Junius *inscite promitto me abstenturum ab invidia.* Imo *a cædibus*, quia legendum φθῶν, non φθῶν. Qualis promissio ab imperatore, si promittat se velle abstinere ab invidia, cum vix habeat cui ipse invidet, ipso communi omnium invidiæ expositus? Nec recte vertit ἀκρωτηριασμοῦς, concussiones : mutilationes debebas, Juni. Quia enim Græci imperatores ad cædes et mutilationes valde prompti erant, ut ex tota historia Byzantina liquet, jure ab illis, quos corona exspectabat, exigebatur ut hac in re modum tenerent et nihil præter fas agerent.

Ibid. Εἰς τὰς τόσας. Quid hoc sibi velit, fateor me non assequi; nam quod Junius vertit, *ad tantas N*, id mihi non satisfacit. GRETS.

Ibid. [Quid hoc sibi velit, fateor me non assequi, scribit Gretserus. Nil mirum quod corruptis enim et vulgaris est loquendi modus, quo quotum mensis diem adnotant Græci. Ex vulgari grammatica percipio eos dies mensis numeraturos non adjectivis numeralibus sed substantivis uti : non enim dicunt secundo, decimo, vicesimo die, verum ad duos, ad decem, ad viginti dies mensis. Simul etiam præpositionis εἰς accusativo junctæ, quam ἐν dativo, frequentior est apud eos usus. Vides itaque εἰς τὰς τόσας τοῦ μηνός, ad verbum *ad tot mensis dies*, scribi vice *tati die mensis.* Subjungitur ἐν ἡμέρῃ· tu supple τῆς ἐξδομάδος πρώτῃ, δευτέρῃ, τρίτῃ.]

Ibid. Συρόδω. Non unius provinciæ collectos episcopos omnes, vel ex provinciis omnibus patriarchæ subjectis præsules aliquot, de moribus vel Ecclesiæ fide disquisituros, σύνοδον hic vocari existimes, sed vel clerum CP., vel cum eo præsules qui forte CP. versantur. Vide Juris GR. l. II et IV continere συνοδικὰς ἀποφάσεις, hoc est, ἀρχιερατικὰς διατάξεις, pontificias constitutiones privatim a patriarchis editas, cui privati tantum paucique episcopi consilium dedisse memorantur. Hinc ἐνδημούσα ἐπὶ σύνοδος, *peregrinans et incerta synodus*, et τῆς ἐνδημούσης τηνικαῦτα συναθροῦσθεις συνόδου συνέδριον, *occurrentis et ad urbem* (forte fortuito) *synodi concilium*, ejusdem operis p. 271. GOAR.]

P. 88. *Thomaites.* Magnum sacri palatii triclinium, ut a Zonara in imperio Irenes nominatur, quod sub eadem imperatrice conflagrayit; unaque cremata esse feruntur eo in loco commentaria 355 quædam in sacras litteras S. Joannis Chrysostomi ut scribit Zonaras. GRETS.

Ibid. [Augustior et amplior patriarchii aula Θωματικής est. Cedrenus in Irene: Ὁ τρικλινος τοῦ πατριαρχείου ὁ λεγόμενος Θωματικής. Magnum S. Sophiæ atrium respicit. Memorat illud Augusteoni adjunctum Nicetas in Alexio Manuelis F. GOAR.]

Ibid. Augusteonem. In Originibus Cp. et in Suida v. Augusteo hæc de Augusteone leguntur: *Quinta die mensis Octobris præfecti regionum urbis in Augusteone, videlicet foro dulciario, choreas ducebant in honorem sui imperatoris. Istum igitur locum vulgus Augusteonem nominat, in quo etiam magni Constantini et matris ejus columnæ positæ sunt. Ideo et locum Augusteonem nominavit, qui antea Gustium, hoc est forum cupidinarium, dicebatur.* De Augusteone multa Nicetas Choniates in Alexio Manuelis Comneni filio. GRÆTS.

Ibid. [Suidæ interpres, non ille vulgatus sed ignotus, a Gretsero relatus, cæce penitus et ignare τὸν Αὐγουστεῶνα et τὸ Αὐγουστεῖον confundit. De secundo scripsit Suidas, de primo noster auctor. Αὐγουστεῖον Iudi sunt in honorem Augusti Romæ celebrati, Latinis *Augustalia*; ita scribit vulgatus interpres; idemque refert Dempsterus in Romanis Antiquitatibus. Αὐγουστεῶν locus est CP., S. nimirum Sophiæ atrium sub Thomaite. Ἐν τοῖς προαυλοῖς τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἤγουν ἐν ᾧ εἶρηται: Αὐγουστεῶν, jamjam explicabit auctor ipse. Unde et τὴν τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαίαν vocat Nicetas in Alexio secundo. Adverte repertum quoque CP Αὐγουστεῶνα, columnam nimirum æream, cui Justiniani statuam superpositam narrat Cedrenus in ejus Vita: Ἐπιληρωθῆ δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κίων ὁ μέγας, ὁ Αὐγουστεῶν. Et inferius: Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ κίων ὁ λεγόμενος Αὐγουστεῶν. Quæ de Augusteone gustu et foro cupidinario in Græco Suidæ textu non exstantibus refert citatus interpres apud Gretserum, somniantium cibi sunt, insulsi, insipidi, vani. Est et triclinium τοῦ Αὐγουστεῶνος, de quo Theophanes in Copronymo: Ἐστῆθη ἐν τῷ τρικλίῳ τοῦ Αὐγουστεῶνος ἡ βασίλισσα Εἰρήνη. Idemque est quod dicitur χρυσοῦν τρικλινιον, a Justiniano II exstructum; de quo alibi. GOAR.]

Ibid. *Epicombia*. Junius ait ἐπικόμβια fuisse missilia, sic dicta quod essent κόμβοι ἐπάνω αὐτῶν, quod nodi supra ea essent, quibus erant nummi propterea circumdati, ne jactu populum, in quem mittebantur, offenderent. Sed sine dubio melius scivit Curopalata quid essent ἐπικόμβια, quam Junius. Ita ergo ille: Τμήματα ἐκ πανλῶν κόπτοντες, particulas ex pannis rescentes, et in qualibet particula panni tria aurea numismata et totidem argentea et tres obolos colligantes, projiciunt in multitudinem. Ῥίπτουσι δὲ τοιοῦτους ἀποδέσμους· projiciunt vero hujusmodi fasciculos et, ut sic dicam, ligaturas; Latine missilia dici possunt. Et hi fasciculi vocantur ἐπικόμβια a nodo quo colligantur, seu quod κόμβος; hoc est nodis, constringantur. De iisdem ἐπικόμβις, p. 97, de verbo ἐπικόμβω, num Græcum sit an barbarum, disputat Photius in 2

A iepist. ex iis quæ nuper in lucem prodierunt. De iisdem ἐπικόμβις eadem fere Joannes Cantacuzenus, l. 1 De bellis inter Andronicos avum et nepotem; nisi quod ea spargi dicit, postquam imperator jam inuncus et inauguralis ex templo egreditur. Rursus de iisdem 356 ἐπικόμβις eodem coronationis die spargi solitis hæc eodem libro Cantacuzenus: Ἐπὶ δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐν τοῖς βασιλείς τοῦ δήμου συνηθροισμένου παντὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ συγκλητικῶν τῶν προτέρων Ἴσοι ἦ καὶ πλεονε; ῤίπτονται ἀπόδεσμοι. Curopalata p. 98, in posterum diem id rejicit; quo die id etiam fieri solitum Cantacuzenus scribit l. 1, c. 41. Similia fere Curopalata noster, c. 17. De hoc more accipiendus quoque est Pachymeres l. ix suæ B Historiæ, ubi scribens de coronatione Michaelis Palæologi filii Andronici senioris, ῤίπτουνται, inquit, οἱ συνῆθεις ἀπόδεσμοι. Et frustra dicit bene de Græcis meritis interpres, qui fasciculos odoratorum florum spargi solitos conjicit. GRÆTS.

Ib. [Hæc ἐπικόμβια, regia donaria coronæ susceptæ gratia sparsa, reperies apud antiquos ὑπατείας voce significata. Dicto suggerit argumentum Cedrenus in Justiniano: Βασιλεὺς ἐτῶν με', καὶ μονοκρατήσας δέδωκεν ὑπατείας δσην οὐδεὶς βασιλέων δέδωκε. Theophanes in Tiberio, ἐῤῥίψεν ὑπατείας πολλὰν. In Copronymo: Προῆλθον βασιλεῖς ῤίπτοντες ὑπατείας τριμίσια καὶ σιμίσια καὶ νομίσματα καινούργια ἕως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Simo. att. viii, 10, de Phœa in Hebdomo recens coronato: Τῆ δ' ὀστεραία ἐπιδατήρια τῶν σκήπτρων τοῖς στρατεύμασι δῶρα παρείχετο. Leo Grammaticus vel alius quivis in Armenio Leone: Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔστρεψεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον, εἰς τὰς τε ἑορτὰς προελθούσης καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Προκοπίας μετὰ δόξης πολλῆς, καὶ παρασταθείσης ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἰδούσης ἐτέψιμον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ ποιήσας χάριν μεγάλην, καὶ διανεμιάσας χρήματα πολλὰ· αὐτὴ γὰρ ἦν διατιθεύσα πάντα τὰ τῆς βασιλείας. A consularibus congiariis muneribus donativis hæc imperatorum ὑπατείας nomen retinuisse indubium est. Quanto fastu, acclamationibus, munificentia, donativis κορωνῶν τῶν αὐτοῦ θεσαυρῶν τὸ ὑπῆκοον ποιήσας Mauricius inierit, verbis pompam æquantibus recenset Simocatta, i, 12.

Ibid. [Ἐπὶ σκουαρτου καθεσθαις. Sedentes in clypeo per castra circumferre recens proclamatos imperatores consueverunt antiqui Romani. Zonaras in Justiniano: Ὑπάτιον ἐπὶ ἀσπίδος μετῆρσιον ἀραντες ἀναγορεύουσι βασιλέα. Theophanes in Mauricio: Τὸν Γερμανὸν ἀκοντα στρατηγὸν ἀνηγόρευσαν ἐπὶ ἀσπίδος ὕψωσαντες. Ibidem: Τὰ πῆθη συναθροισθέντα προβάλλονται ἔξαρχον Φωκῶν τὸν κένταρχον, καὶ ἐπὶ ἀσπίδα τοῦτον ὕψωσαντες εὐφήμησαν ἔξαρχον. Eadem pene verba scribit Simocatta, viii, 7. Ἐκατόνταρχον tamen correctius vocat quem Theophanes κένταρχον. Gregoras iii, 1: Ἐνηγορεύετο δ' ὕστερον παρ' ἐκόγτων τῶν ὑπῆκῶν

ἀπάντων, καθεσθεις ἐπ' ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις; Ἐπικρατοῦν ἔθος. Lib. iv, s. 1: 'Ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἐνταῦθα περὶ τὴν Μαγνησίαν καθίσαντες Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον ἀναγορεύουσι βασιλεῖα οἱ δόξη καὶ γένει προύχοντες. Corippum de Justino Minore II, 157 confert Gretserus. GOAR.]

Porro hæc quæ in seqq. continentur, videtur Codinus ex Cantacuzeno descripsisse: eadem enim prope verbatim scribit Cantacuzenus, I, 41. Posterior autem Cantacuzeno Codinus fuit, cum Cantacuzeni aliquoties mentionem faciat, non ut coætanei, sed ut tempore prioris; notatque Pontianus noster in notis ad c. 41, l. 1. Historiæ Cantacuzeni Codinum vixisse sub Manuele Andronici junioris nepote, qui antepenultimus imperator ex Cpolitianis fuit, Turcis 357 postea imperium invadentibus atque occupantibus. Quidquid sit, clarum est, Codinum non diu ante Cpolitianum exitium vixisse. GRETS.

Ibid.] *Οἱ ἐν ἀξιώμασιν ὑπερέχοντες.* Confirmavit id jam relatus Gregoras. Addit Simeon Thessalonicensis: Ἀνυφούσιν αὐτὸν ἐπὶ στρατιωτικῆς ἀσπίδος ἐνώπιον τοῦ λαοῦ · ὃ καὶ στρατηγίαν δηλοῖ καὶ βασιλείαν. Καὶ ὑπὸ ἀξιώματικῶν ἀφρεταὶ ὡς ἀρχὴ αὐτῶν καὶ κορυφή, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ τοῦ δήμου προσκυνεῖται ὡς δεσπότης αὐτῶν γεγονώς. GOAR.

P. 89. *Ἐπυφημισατος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ προσάτου.* Faustis acclamationibus felicibusque votis recens promotum principem prosecutos milites et populum nullus ignorat: occurrunt tamen hæc loca adeo frequentatæ consuetudini manifestius attestantia. Leonis Grammatici de Leone Armenio: Ἐποίησεν αὐτοῦς εὐφημῆσαι λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον, βουλόμενος ζῆσαι ἔτη πολλά. Eiusdem in Michaelē Theophili F.: Θάλω Βασίλειον ὑπὸ πάντων εὐφημισθῆναι ὡς βασιλεῖα. Annæ Coimnenæ de patre imperatore renuntiato loquentis: Νῦν βασιλεὺς ἀναγορεύεται: τοὺς ὀπλοφόρους ὁράτε, τῆς εὐφημίας ἀκούετε. Et infra: Τὴν εὐφημίαν λαμπρὰν ἀκούοντες, et alia quæ subdit. Zonaræ de Joanne Alexii filio: Στέλλει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τεθνάναι λέγων τὸν αὐτοκράτορα καὶ ζητῶν αὐτὸς εὐφημισθῆναι ὡς αὐτοκράτωρ. Nicetæ de Manuele Joannis F. scribentis: Ἐκαστος τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκειᾶς τάξεως διακριδὸν ἐπιστάμενος καὶ διατρανῶν τὴν εὐφημίαν τῷ νέῳ ἀνακτι. Eiusdem denique in Alexio Manuelis F.: Ἀμέλει καὶ τῆς εὐφημίας κατάρχονται, καὶ οὐτως διατιθέασιν τὴν ἀνάρρησιν, Ἀλεξίου καὶ Ἀνδρονίκου μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων τῶν Κομνηνῶν πολλά τὰ ἔτη. Πλατέσι καὶ ἀνεργόσιν ἄροντες στόμασι, καὶ μικροῦ διαβρήγγυμοι ταῖς φωναῖς.

Ibid. [Σάκκον. Superius exposuimus, c. 3 ad p. 15.

Ibid. [*Ἀναδόθρα.* Tabulatum ejusmodi excelsius ἀποδόθραν appellasse Cedrenum miror. Loca sunt in Romano Leaspeno. Ὁ Ῥωμανὸς κατεσκευάσεν ἐν τῇ θαλάσῃ ὀχυρωτάτην ἀπόθρασιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν τριήρη διεκπέλουσαν ἐν αὐτῇ προσορμίζεσθαι, περιφράξας αὐτὴν πάντοθεν διατειχίσμασι. Μέσον δὲ

τρίγων γενέσθαι προσέταξεν, ἐνθα ἀλλήλοις ἐμῆλον ὀμνείν. Infra: Πρῶτος οὖν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὴν εἰρημένην ἀποδόθραν καταλαβὼν τὸν Συμεὼν ἐξεδέχετο. Rursus: Τρίτην δὲ μετὰ τὸν γάμον ἐστίασιν ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποδόθρῃ ποιήσας ὁ βασιλεὺς, παρ' αὐτῇ τῇ ἀποδόθρῃ τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνος ἱσταμένου, συνεσιτάθη τῷ Πέτρῳ. In simili tabulato Manuel hujus nominis ultimus Turcarum principem convivio excepit apud Phrauzæ interpretem Pontanum. GOAR.]

Ibid. Ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, in suggestum. Ἄμβων ἀναβαίνω, quod est ascendendo, nomen traxisse putatur, tametsi Walafridus Strabo de rebus ecclesiasticis. c. 6, ambonem ab ambiendo derivat, quod intrantem ambiat et cingat. Ambonem porro magnæ Ecclesiæ magnum fuisse oportet, quippe qui, ut hic refertur, uno et eodem tempore patriarcham et ministros imperatoresque ceperit, et in quo ritus inaugurationis coronationisque peragi potuerit. Propterea nullus animo aliquid nostris suggestis simile concipiat: potius concipiat quam Germani vocant die Porkirchen, id est templi partes editas, quales columnis suffultæ aut parietibus adfixæ vel in adytorum vestibulo in altum exstructæ hominibus recipiendis in templis visuntur. 358 Habebat autem ambonem duos ascensus, ut p. 91, ex Codino discimus. Nec Onuphrius in libello quo obscuras quasdam voces ecclesiasticas explicat, v. Ambo, oblitus est monere de duplici ascensu in ambonem. In quibusdam ecclesiis duo graduum ordines cernuntur, unus a sinistris, quo fit ascensus versus orientem, alter a dextris occidentem spectans, quo fit descensus. GRETS.

Ibid. [De ambone quædam in Euchologicis, plura doctissimus Allatius de Græcorum templis. Quam mole vel figura fuerit exstructus S. Sophiæ, anonyma descriptio in Regiis mss. edisserit; quam pretiosa materia et qualibus expensis perfectus, Origines CP. paucis comprehendunt: Ἐποίησεν ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν ἄμβωνα καὶ τὸν σωλεῖαν χρυσαῖ, σαρδόνυχας καὶ σαπφείρους λίθους διὰ μαργάρων καὶ χρυσοῦ χυμευτοῦ. Et inferius: Εἰς τὸν ἄμβωνα καὶ τὸν σωλεῖαν ἐγένετο ἔξοδος χρόνου πάκτου τῆς Διγύπτου κεντηνάρια τριακόσια ἐξήκοντα πέντε, καθὼς ἐτυπώθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ut vox πάκτον non pactum modo, sed et tributum ex pacto solvendum atque penum omne significet, notis in Cedrenum posterioribus demonstravimus.

P. 90. [Ἦς ἐπὶ χρίσεις βασιλέων συντεθειμένας εὐχάς. Orationes illas ex mss. patriarchicis Euchologiis Bessarionis et alterius Patris Græci, concilii Florentini assessoris, erutas ad commune Euchologium adjecimus, et hoc anno publico dedimus.

Ibid. [Χρῆσι. Coronatos sæpius, unctos nunquam legitimus antiquos Græcorum imperatores. Carolum nomine gestisque magnum a Leone Romano pontifice primum refert unctum Cedrenus, e suis Græcia

Ibid. [Augustior et amplior patriarchii aula Θωματικής est. Cedrenus in Irene: Ὁ τρικλινὸς τοῦ πατριαρχείου ὁ λεγόμενος Θωματικής. Magnum S. Sophiæ atrium respicit. Memorat illud Augusteoni adjunctum Nicetas in Alexio Manuelis F. GOAR.]

Ibid. Augusteonem. In Originibus Cp. et in Suida v. Augusteo hæc de Augusteone leguntur: *Quinta die mensis Octobris præfecti regionum urbis in Augusteone, videlicet foro dulciario, choreas ducebant in honorem sui imperatoris. Istum igitur locum vulgus Augusteonem nominat, in quo etiam magni Constantini et matris ejus columnæ positæ sunt. Ideo et locum Augusteonem nominavit, qui antea Gustium, hoc est forum cupedinarium, dicebatur.* De Augusteone multa Nicetas Choniates in Alexio Manuelis Comneni filio. GRÆTS.

Ibid. [Suidæ interpres, non ille vulgatus sed ignotus, a Gretsero relatus, cæce penitus et ignare τὸν Αὐγουστεῶνα et τὸ Αὐγουστεῶν confundit. De secundo scripsit Suidas, de primo noster auctor. Αὐγουστεῶν ludi sunt in honorem Augusti Romæ celebrati, Latinis *Augustalia*; ita scribit vulgatus interpres; idemque refert Dempsterus in Romanis Antiquitatibus. Αὐγουστεῶν locus est CP., S. nimirum Sophiæ atrium sub Thomaite. Ἐν τοῖς προαυλαῖς τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἤγουν ἐν ᾧ εἶρηται: Αὐγουστεῶν, jamjam explicabit auctor ipse. Unde et τὴν τοῦ Αὐγουστεῶνος ἀλλοίαν vocat Nicetas in Alexio secundo. Adverte repertum quoque CP Αὐγουστεῶνα, columnam nimirum æream, cui Justiniani statuam superpositam narrat Cedrenus in ejus Vita: Ἐπιληρωθῆ δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κίων ὁ μέγας, ὁ Αὐγουστεῶν. Et inferius: Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ κίων ὁ λεγόμενος Αὐγουστεῶν. Quæ de Augusteone gustu et foro cupedinario in Græco Suidæ textu non exstantibus refert citatus interpres apud Gretserum, somniantium cibi sunt, insulsi, insipidi, vani. Est et triclinium τοῦ Αὐγουστεῶνος, de quo Theophanes in Copronymo: Ἐστάθη ἐν τῷ τρικλίῳ τοῦ Αὐγουστεῶνος ἡ βασίλισσα Εἰρήνη. Idemque est quod dicitur χρυσοῦν τρικλίον, a Justiniano II exstructum; de quo alibi. GOAR.]

Ibid. Epicombia. Junius ait ἐπικόμβια fuisse missilia, sic dicta quod essent κόμβοι ἐπάνω αὐτῶν, quod nodi supra ea essent, quibus erant nummi propterea circumdati, ne jactu populum, in quem mittebantur, offenderent. Sed sine dubio melius scivit Curopalata quid essent ἐπικόμβια, quam Junius. Ita ergo ille: Τμήματα ἐκ πανλῶν κόπτοντες, particulas ex pannis rescentes, et in qualibet particula panni tria aurea numismata et totidem argentea et tres obolos colligantes, projiciunt in multitudinem. Ῥίπτουσι δὲ τοιοῦτους ἀποδέσμους· projiciunt vero hujusmodi fasciculos et, ut sic dicam, ligaturas; Latine missilia dici possunt. Et hi fasciculi vocantur ἐπικόμβια a nodo quo colligantur, seu quod κόμβος, hoc est nodis, constringantur. De iisdem ἐπικόμβοις, p. 97, de verbo ἐπικόμβω, num Græcum sit an barbarum, disputat Photius in 2

A iepist. ex iis quæ nuper in lucem prodierunt. De iisdem ἐπικόμβοις eadem fere Joannes Cantacuzenus, l. 1. De bellis inter Andronicos avum et nepotem; nisi quod ea spargi dicit, postquam imperator jam inuncius et inauguratus ex templo egreditur. Rursus de iisdem 356 ἐπικόμβοις eodem coronationis die spargi solitis hæc eodem libro Cantacuzenus: Ὑπὸ δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐν τοῖς βασιλείαις τοῦ δήμου συνηθροισμένου παντὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ συγκλητικῶν τῶν προτέρων Ἴσοι ἦ καὶ πλείονες ῥίπτονται ἀπόδεσμοι. Curopalata p. 98, in posterum diem id rejicit; quo die id etiam fieri solitum Cantacuzenus scribit l. 1, c. 41. Similia fere Curopalata noster, c. 17. De hoc more accipiendus quoque est Pachmeres l. ix suæ B Historiæ, ubi scribens de coronatione Michaelis Palæologi filii Andronici senioris, ῥίπτουνται, inquit, οἱ συνῆθεις ἀπόδεσμοι. Et frustra est bene de Græcis meritis interpres, qui *fasciculos odoratorum florum spargi solitis* conjicit. GRÆTS.

Ib. [Hæc ἐπικόμβια, regia donaria coronæ susceptæ gratia sparsa, reperies apud antiquos ὑπατείας voce significata. Dicto suggerit argumentum Cedrenus in Justiniano: Βασιλεῦσι ἐτῶν με', καὶ μονοκρατήσας δέδωκεν ὑπατεῖαν ὁσην οὐδεὶς βασιλεὼν δέδωκε. Theophanes in Tiberio, ἐῤῥιψεν ὑπατεῖαν πολλήν. In Copronymo: Προῆλθον βασιλεῖς ῥίπτοντες ὑπατεῖαν τριμίσηα καὶ σιμίσηα καὶ νομίσηα καινούργια ἕως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Simoicatta, viii, 10, de Phœa in Hebdomo recens coronato: Τῆ δ' ὕστερα τὰ ἐπιδατήρια τῶν σκήπτρων τοῖς στρατεύμασι δῶρα παρεῖχετο. Leo Grammaticus vel alius quivis in Armenio Leone: Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐστειψεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον, εἰς τὰς τε ἑορτὰς προελθούσης καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Προκοπίας μετὰ δόξης πολλῆς, καὶ παρασταθείσης ἐμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἰδούσης στέψιμον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ ποιήσας χάριν μεγάλην, καὶ διανεμιάσης χρήματα πολλά· αὕτη γὰρ ἦν διατιθεύσα πάντα τὰ τῆς βασιλείας. A consularibus congiariis muneribus donativis hæc imperatorum ὑπατείας nomen retinuisse indubium est. Quanto fastu, acclamationibus, munificentia, donativis κοινωνῶν τῶν αὐτοῦ θεσαυρῶν τὸ ὑπῆκοον ποιήσας Mauricius inierit, verbis pompam æquantibus recenset Simocatta, i, 12.

Ibid. [Ἐπὶ σκουαρτίου καθεσθῆς. Sedentes in clypeo per castra circumferre recens proclamatos imperatores consueverunt antiqui Romani. Zonaras in Justiniano: Ὑπάτιον ἐπὶ ἀσπίδος μετήρσιον ἄραντες ἀναγορεύουσι βασιλέα. Theophanes in Mauricio: Τὸν Γερμανὸν ἄγοντα στρατηγὸν ἀνηγόρευσαν ἐπὶ ἀσπίδος ὑψώσαντες. Ibidem: Τὰ πλήθη συναθροισθέντα προβάλλονται ἑξαρχὸν Φωκῶν τὸν κένταρχον, καὶ ἐπὶ ἀσπίδα τοῦτον ὑψώσαντες εὐφημήσαν ἑξαρχον. Eadem pene verba scribit Simocatta, viii, 7. Ἐκατόνταρχον tamen correctius vocal quem Theophanes κένταρχον. Gregoras iii, 1: Ἄνηγορεύετο δ' ὕστερον παρ' ἐκόγτων τῶν ὑπάρχων

ἀπάντων, καθεσθεις ἐπ' ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις Ἀ ἐπικρατοῦν ἔθος. Lib. IV, s. 1 : 'Ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἐνταῦθα περὶ τὴν Μαγγυσίαν καθίσαντες Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον ἀναγορεύουσι βασιλεῖα οἱ δόξη καὶ γένει προδχοντες. Corippin de Justino Minore II, 157 confert Gretserus. GOAR.]

Porro hæc quæ in seqq. continentur, videtur Codinus ex Cantacuzeno descripsisse: eadem enim prope verbatim scribit Cantacuzenus, I, 41. Posterior autem Cantacuzeno Codinus fuit, cum Cantacuzeni aliquoties mentionem faciat, non ut coactanei, sed ut tempore prioris; notatque Pontianus noster in notis ad c. 41, l. 1 Historiæ Cantacuzeni Codinum vixisse sub Manuele Andronici junioris nepote, qui antepenultimus imperator ex Cpolitianis fuit, Turcis 357 postea imperium invadentibus atque occupantibus. Quidquid sit, clarum est, Codinum non diu ante Cpolitianum exitium vixisse. GRETS.

Ibid.] *Οἱ ἐν ἀξιωμασιν ὑπερέχοντες.* Confirmavit id jam relatus Gregoras. Addit Simeon Thessalonicensis: 'Ἀνυφοῦσιν αὐτὸν ἐπὶ στρατιωτικῆς ἀσπίδος ἐνώπιον τοῦ λαοῦ · ὃ καὶ στρατηγίαν δηλοῖ καὶ βασιλείαν. Καὶ ὑπὸ ἀξιωματικῶν ἀφρται ὡς ἀρχὴ αὐτῶν καὶ κορυφή, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ τοῦ δήμου προσκυνεῖται ὡς δεσπότης αὐτῶν γεγωνός. GOAR.

P. 89. *Ἐπυφημισατος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ προσάτου.* Faustis acclamationibus felicibusque votis recens promotum principem prosecutos milites et populum nullus ignorat: occurrunt tamen hæc loca adeo frequentatæ consuetudini manifestius attestantia. Leonis Grammatici de Leone Armenio: 'Ἐποίησεν αὐτοῦς εὐφημῆσαι Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον, βουλόμανος ζῆσαι ἐτη πολλά. Eiusdem in Michaelæ Theophili F.: Θέλω Βασιλεῖον ὑπὸ πάντων εὐφημισθῆαι ὡς βασιλεῖα. Annæ Comnenæ de patre imperatore renuntiato loquentis: Νῦν βασιλεὺς ἀναγορεύεται · τοὺς ἠπλοφόρους ὁράτε, τῆς εὐφημίας ἀκούετε. Et infra: Τὴν εὐφημίαν λαμπρὰν ἀκούοντες, et alia quæ subdit. Zonaræ de Joanne Alexii filio: Στέλλει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τεθνάναι λέγων τὸν αὐτοκράτορα καὶ ζητῶν αὐτὸς εὐφημισθῆναι ὡς αὐτοκράτωρ. Nicetæ de Manuele Joannis F. scribentis: 'Ἐκαστος τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως, διακριδὸν ἐπιστάμενος καὶ διατρανῶν τὴν εὐφημίαν τῷ νέῳ ἀνακτι. Eiusdem denique in Alexio Manuelis F.: 'Ἀμέλει καὶ τῆς εὐφημίας κατάρχονται, καὶ οὐτωσὶ διατιθέασι τὴν ἀνάρρησιν, 'Ἀλεξίου καὶ 'Ἀνδρονίκου μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων τῶν Κομνηνῶν πολλά τὰ ἐτη. Πλατέσει καὶ ἀνεργόσιν ἄδοντες στόμασι, καὶ μικροῦ διαβρήγγυμοιο ταῖς φωναῖς.

Ibid. [*Σάκνον.* Superius exposuimus, c. 3 ad p. 13.

Ibid. [*Ἀναδόθρα.* Tabulatum ejusmodi excelsius ἀποδόθραν appellasse Cedrenum miror. Loca sunt in Romano Lecapeno. Ὁ Ῥωμανὸς κατεσκευάσεν ἐν τῇ θαλάσῃ ὄχυρωτάτην ἀπόδοσιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν τριτήρη διεκπέλουσαν ἐν αὐτῇ προσορμίζεσθαι, περιφράξας αὐτὴν πάντοθεν διατειχίσμασι. Μέσον δὲ

τρίγγιον γενέσθαι προσέταξεν, ἐνθα ἀλλήλοισι ἐμῆλον ὀμιλεῖν. Infra: Πρῶτος οὖν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὴν εἰρημένην ἀποδόθραν καταλαβὼν τὸν Συμείων ἐξεδέχετο. Rursus: Τρίτην δὲ μετὰ τὸν γάμον ἐστίασιν ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποδόθρᾳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς, παρ' αὐτῇ τῇ ἀποδόθρᾳ τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνος ἰσταμένου, συνεστίαθη τῷ Πέτρῳ. In simili tabulato Manuel hujus nominis ultimus Turcarum principem convivio excepit apud Phrauzæ interpretem Pontanum. GOAR.]

Ibid. 'Ἐπὶ τὸν ἀμβωνα, in suggestum. "Ἀμβων ἀναβαλῶ, quod est ascendo, nomen traxisse putatur, tametsi Walafridus Strabo de rebus ecclesiasticis. c. 6, ambonem ab ambiendo derivat, quod intrantem ambiat et cingat. Ambonem porro magnæ Ecclesiæ magnum fuisse oportet, quippe qui, ut hic refertur, uno et eodem tempore patriarcham et ministros imperatoresque ceperit, et in quo ritus inaugurationis coronationisque peragi potuerit. Propterea nullus animo aliquid nostris suggestis simile concipiat: potius concipiat quam Germani vocant *die Porkirchen*, id est templi partes editas, quales columnis suffultæ aut parietibus affixæ vel in adytorum vestibulo in altum exstructæ hominibus recipiendis in templis visuntur. 358 Hæbat autem ambon duos ascensus, ut p. 91, ex Codino discimus. Nec Onuphrius in libello quo obscuras quasdam voces ecclesiasticas explicat, v. *Ambo*, oblitus est monere de duplici ascensu in ambonem. In quibusdam ecclesiis duo graduum ordines cernuntur, unus a sinistris, quo fit ascensus versus orientem, alter a dextris occidentem spectans, quo fit descensus. GRETS.

Ibid. [De ambone quædam in Euchologicis, plura doctissimus Allatius de Græcorum templis. Quam mole vel figura fuerit exstructus S. Sophiæ, anonyma descriptio in Regiis mss. edisserit; quam pretiosa materia et qualibus expensis perfectus, Origines CP. paucis comprehendunt: 'Ἐποίησεν ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν ἀμβωνα καὶ τὸν σωλέαν χρυσοῦ, σαρδόνυχας καὶ σαπφείρους λίθους διὰ μαργάρων καὶ χρυσοῦ χυμευτοῦ. Et inferius: Εἰς τὸν ἀμβωνα καὶ τὸν σωλέαν ἐγένετο ἔξοδος χρόνου πάκτου τῆς Αἰγύπτου κεντηνάρια τριακόσια ἐξήκοντα πέντε, καθὼς ἐτυπώθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ut vox πάκτον non *factum* modo, sed et *tributum ex pacto* solvendum atque *pensum* omne significet, notis in Cedrenum posterioribus demonstravimus.

P. 90. [*Τὰς ἐπὶ χρίσει βασιλέων συντεθειμένας εὐχὰς.* Orationes illas ex mss. patriarchicis Euchologicis Bessarionis et alterius Patris Græci, concilii Florentini assessoris, erutas ad commune Euchologium adjecimus, et hoc anno publico dedimus.

Ibid. [*Χρίσι.* Coronatos sæpius, unctos nunquam legimus antiquos Græcorum imperatores. Carolum nomine gestisque magnum a Leone Romano pontifice primum refert unctum Cedrenus, e suis Græcia

nullum. Ὁ Δέων τὸν Κάρουλον ἀμειβόμενος ἔσπεφεν αὐτὸν εἰς βασιλεία Ῥωμαίων ἐν τῷ ναῦ τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Πέτρου, χρίσας ἐλαίῳ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως ποδῶν, καὶ περιβαλὼν βασιλικὴν ἐσθήτηα καὶ στέφος. Sed nec ipse Euchologii textus, aliis minutim recensitis, unctionem præcipit, solis his verbis orat. 1, χρίσαι καταξίωσον τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιᾶσεως, eam connotare contentum. Forsan quia ritus a Latinis mutuatus et ob pietatem usurpatus, silentio tamen fuit in Euchologicis tectus. Solus hic noster auctor, ac ante sæcula quatuor Simeon Thessalonicensis, apertius unctionem memorare. Hujus sunt verba. Τῷ μὲν μύρῳ σφραγίζων αὐτὸν τῇ σημειώσει καὶ χρίσει τοῦ ὄντος παντάνακτος καὶ κατὰ μίμησιν αὐτοῦ αὐτὸν καθίστησιν ἐπὶ γῆς.

Ibid. [Σταυροειδῶς. Thessalonicensis : Μετὰ τὴν πρώτην εὐχὴν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ σταυροειδῶς ἐκχέει τὸ μύρον, βαικνὺς ὡς ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἔχρισε.

Ibid. [Ἅγιος. Idem : Τὸ ἅγιος ἀνακράζει, δεικνύς ὅτι ἐκ τοῦ ἀγίου καθαγιάζεται, καὶ καθιερούσθαι βασιλεὺς τῶν ἡγιασμένων ἐστὶν ἀπὸ Χριστοῦ.

Ibid. [Εἰ καὶ τιρες λέγουσι. Merito asserunt, Codine. Nam et imperialem coronam, ut patriarchæ votis coronando redderetur felicior, in altari video repositam apud Leonem Grammaticum in Michaelē Theophili, cujus textum reddo hic puriorem. Καὶ δωδωκῶς ὁ βασιλεὺς Φωτῶ πατριάρχῃ τὸ στέμμα, ἄρας ἐκ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, ὡς εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, ὡς ἐποίησεν εὐχὴν ἐπ' αὐτῷ, καὶ οἱ πραιπόσιτοι ἐνέγκαντες τὸ διβιτίσιον καὶ τζαγγία ἐνέδυσαν Βασιλείον, ὅστις βαλὼν τὴν χλαμύδα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχῃς, καὶ ἦρεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπέδωκεν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ. Καὶ τῶν σκήπτρων πεσόντων, ὡς ἔθος, ἔσταψεν ὁ Μιχαὴλ τὸν Βασιλείον καὶ εὐφῆμησεν πάντες : ὁ Μιχαὴλ καὶ Βασιλείῳ πολλὰ τὰ ἔτη. »

359 *Ibid.* [Ἀτὸς τε καὶ ὁ πατριάρχῃς. Nunc ope ab utroque collata, nonnunquam a seniore imperatore collegam asciscente, a solo patriarcha nonnunquam regium stemma coronati capiti imponeretur. Patriarcham porro vel episcopos alios promovendis imperatoribus vel manum adhibuisse vel ora in precas reserasse ante Marcianum non legimus. Casta illius uxor Pulcheria μεταστέλλεται (omnium prima) τὸν πατριάρχῃν καὶ τὴν σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει Μαρκανὸν βασιλέα. Ex quo Marcianus iste primus omnium ecclesiæ suffragio promotus, θεῖα ψήφῳ αὐτοκράτωρ ἀναδειχθεὶς, asseritur a Theophane. Exin, ait idem, Δέων ἐδασίλευσεν θρῶξ τῷ γένει, τριβούνος τὴν ἀσίαν, στεφθεὶς ὑπὸ Ἀνατολίου τοῦ πατριάρχῃ. Infra : Δέων τὸν Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριάδνης τῆς ἰδίας θυγατρὸς, τὸν ἑαυτοῦ ἔγγονα, στέφας βασιλέα ἀνηγόρευσεν. Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριάδνης, νῆπιον ἔτι ὄντα, βασιλέα προχειροτονήσας ὁ Δέων μηνὶ Ἰανουαρίῳ, καὶ Φεβρουαρίῳ μηνὶ ἔσταψε Ζήνωνα τὸν ἴδιον πατέρα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱερο-

δρομίου, loco ab ecclesia vel patriarcha longe alieno. Anastasium successorem coronat Euphemius accepto fidei syngrapho : Στέφει αὐτὸν, inquit Zonaras. Ἐστέφθη δὲ, explicat Theophanes, πέμπτη τῇ μεγάλῃ τοῦ Πάσχα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱεροδρομίου. Justino, exacto pene imperio, Joannes pontifex Romanus Cpolim profectus coronam imponit, ex Anastasio. Justinus idem, ex Zonara, μεταπέμπεται τοὺς ἐν τέλει καὶ βασιλέα τὸν ἀδελφιδουῦν Ἰουστινιανὸν ἀναδείκνυσιν, αὐτὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ περιθεὶς τὸ διάδημα. Hujus etiam nepos alter Justinus ἐστέφθη ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχῃ, ait Cedrenus : cui gener Tiberius, Theophane teste, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Εὐτυχίου πατριάρχῃ. Qui sequitur Tiberii gener Mauricius coram patriarcha senatūque jussu

B soceri designatus imperator τῆς τῶν κοινῶν, verba sunt Zonaræ, διοικήσεως εἰχτο στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχῃ Ἰωάννου. Phocas, in S. Joannis æde in Hebdomo coronatus, nonnisi a Cyriaco patriarcha illuc occurrente ac fidei professionem exquirente regni coronam videtur adeptus. Heraclius sublato tyranno Phoca εἰς τὰ βασίλεια ἐστέφθη ὑπὸ Σεργίου πατριάρχῃ, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, ἐν τῷ παλατίῳ, scribit Theophanes. Heraclius filios duos, Heraclium et Constantinum, ἄμφω τῷ πατρὶ τῷ βασιλικῷ διαδήματι τεταίνωκε, ut ait Zonaras : solus vero Constantinus successit.

C Constans, avo patre et patruo mortuis, in regnum assumptus, de quo tacent historici, nonnisi a patriarcha potuit regia donari lænia. Filiius Constantinus cognomento Pogonatus τῇ τῆς βασιλείας κερκόσημο διαδήματι στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς, De Justiniani Rhinotmeti coronatione nullus apud historicos ærnio : ipse tamen, scribit idem Zonaras, Θεοδώραν καὶ τὸ παιδίον τῷ τῆς βασιλείας ἐξώσας ὀνόματι ἄμφω ἔσταψε. Qui, sublato Justiniano et Philippico, tyrannidem arripuit, Artemius Anastasius τῇ κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς, συναχθέντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἐστέφθη ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχῃ, ut testatur Cedrenus. Theodosio successore, de cujus consecratione nulla memoria, ad clericalem vitam relegato, Leo Isaurus nonnisi patriarchæ manu diadema potuit accipere. De filio Copronymo hæc Theophanes : Τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα ἐστέφθη Κωνσταντίνος ὑπὸ Λέοντος τοῦ πατρὸς ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν δεκαεννέα ἀκουσίτων, τοῦ μακαρίου Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχῃ τὰς πρὸς συνθήθειαν εὐχὰς ποιούντος. Copronymus pariter filium Leonem, eodem Theophane scriptore, cum imperatorem diademate ornavit, verum Anastasii falsi patriarchæ et ejusdem hæreseos consortis opera : Ἐσταψεν Κωνσταντίνος ὁ δυσσεβὴς Λέοντα τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν εἰς βασιλέα δι' Ἀναστασίου τοῦ ψευδωνύμου πατριάρχῃ καὶ σύμφρονος αὐτοῦ. Qui deinde sceptrum invasit Nicephorus, προῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ait Cedrenus, ἐπὶ τὸ στεφθεῖναι, Ταρρασίῳ ἔτι τὸν θρόνον κατέχοντος, qui ob coronam tyrannæ impositam diris execrationibus, ut Theophanes testatur, a populo fuit impetitus. **360** Narrat

idem Michaelē Curopolatam Nicephori generum ἐν τῷ δμῶνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὁπὸ Νικηφόρου πατριάρχου στεφθῆναι. Michael imperator factus τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔστεψεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον, ait qui putatur Leo Grammaticus in Regiis mss. Qui deinde in aliis certus est, de Armenio Leone scribit: Λέων ὁ Ἀρμένιος ὁ παραβάτης ἐβασίλευσεν ἑτῆ ἑπτὰ, μῆνας πέντε στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου. Michael Balbus occiso Leone πρὸς τὸν μέγαν τῆς Ἁγίας Σοφίας ναὸν προσελήλυθεν, inquit Cedrenus, χειρὶ τοῦ πατριάρχου στεφθῆναι βουλόμενος. Ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ἐξ Εὐφροσύνης, testatur Grammaticus, ὀνόματι Θεόφιλος, ὃν καὶ ἔστεψεν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Michael filius (cujus mana fuerit ipse coronatus historiæ non produnt) Basilium accubitore ambone adeo solemnī ritu coronavit in S. Sophiæ ambone, ut mirus æque ac insuetus videatur: de illo nonnihil superiore nota. Leonem F. data corona non exiit ad imperium Basilius: Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς στέφει Λέων ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον δι' Εὐθυμίου πατριάρχου. Coronam Alexandri cum nepote Constantino solo anno regnantis tacent historiæ. Romanus Lecapenus Constantīni hujus socer τῷ τῆς βασιλείας στέφεται διαδήματι παρὰ Κωνσταντῖνου βασιλέως καὶ Νικολάου πατριάρχου. Christophorus Romani F. στέφεται παρὰ Κωνσταντῖνου βασιλέως. Romanus iterum ἔστεψεν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Στέφανόν τε καὶ Κωνσταντῖνον. Romano filio Constantino Leonis Sapientis F. περιτίθησι διαδήμα, scriptore Cedreno, τελέσαντος δὴ τὰς εὐχὰς Θεοφύλακτου τοῦ πατριάρχου. Romanus στέφει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βασίλειον βασιλέα διὰ χειρῶν Πολυεύκτου τοῦ πατριάρχου. Hic Polyuctus Nicephorum invadentem tyrannidem στέφει ἐν τῷ ἁμῶνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Hucusque æqua labori cura de imperatoribus vel patriarchis in unum conjuncta, vel separatim, opera posita, aliorum principum capita coronis impositis ornantibus. Cæteros recensendi animum ipsi historici, ob coronationes nonnullorum sequentium, Joannis Zemiscis, Constantini Porphyrogeniti, Romani Argyri, utriusque Michaelis Paphlagonis et Calaphatæ, etc., ab ipsis silentio prætermittas, ademerunt.

P. 90. [Ἄγιος. Quia prius ἄγιος denuntiatus. Ibid. [Μόνος ὁ πατριάρχης. Adeo solus imperatores coronat patriarcha, ut ab episcopo λιτῷ et simplici nollent illi coronam accipere. Videbis quidem Manuelem Comnenum ejus Vitæ l. i, θῶσαι τὰ ἀναγορευτήρια Θεῷ καὶ ἐπιδατήρια. At quia sceptrum patriarcha defuncto obligerat, σκέπτεται, ait Nicetas, περὶ τοῦ ταινιώσαντος αὐτὸν ἐπὶ νεῷ Κυρίου τῷ αὐτοκρατορικῷ στεφανώματι. Vide quæ diffusus de suscepta corona adiunguntur. Detulit hoc obsequium Theodora Comneno Bulgariae archiepiscopus, verum ceu patriarcham se gerens et nulli patriarchæ inferiorem se jactans: Ὁ δὲ Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος τὸ βασιλικὸν περιτίθησι σχή-

μα καὶ διαδήμα, ὡς ἔφατκεν, αὐτόνομος ὢν καὶ μηδενὶ εὐθύνᾳ ὀφειλὼν διδόναι, καὶ διὰ τοῦτο ἔχειν ἐξουσίαν βασιλέα στέφειν. Hæc logotheta. Cantacuzenus de se narrat, in, 27, absente patriarcha Thessaloniciæ, ubi sumebat imperatoris insignia, τὸν βασιλικὸν πῖλον, πρὸ τῆς ἀγράντου καὶ Θεομήτορος τῆς εἰκόνης κείμενον ἐπ' ἐδάφους, αὐτοχειρῶς λαβόντα αὐτὸν ἐπιθεῖναι τῇ κεφαλῇ. GOAR.]

P. 91. Junius etiam σωλείαν et σωλείαν adducit, nescio num ex mss. codicibus; et interpretatur *soleum*. Rectius *soliam*, cum rectus sit ὁ σωλείας, primæ declinationis, sive a sole hoc nomen derivatum sit (erat enim locus qui dicebatur *soleas* ad orientem solem, contiguus βήματι seu tabernaculo, ut liquet ex Curopalata c. 17, p. 94: Μόνος B δὲ ὁ βασιλεὺς διερχόμενος τὸν σωλείαν εὐρίσκει τὸν πατριάρχην 361 ἱστάμενον εἰς τὰ ἄγια θυρλα. Cantacuzenus: Αὐτὸς δὴ μόνος εἰσερχόμενος; τὸν σωλείαν τὸν πατριάρχην ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς κίχλαισιν ἔστηκότα εὐρίσκει), sive quis σωλείαν a *solo* seu *parvimento* potius deducere velit, nomine τοῦ σωλείου a *solo* ad totum illum locum, quem nos in nostris templis chorum vocamus, translato, quod mihi minus sit probabile. Erat autem locus iste ut et ὁ ἁμῶν, cæteris templi partibus longe ornatior. Quare in Originibus Cpolitānis refertur σωλείαν a Justiniano conditum, cum casu trullæ seu fornicis comminutus esset, non potuisse a Justino successore Justiniani in pristinum splendorem et nitorem restitui. Τὸν δὲ ἁμῶνα καὶ τὸν σωλείαν μὴ δυνάμενος ποιῆσαι καθὼς ἦσαν πρότερον, ἐποίησεν, ὡς ὁράται νῦν, ἀργυρένδυτον. Meursio *soleas* est *solum* seu *thronus*. Sed aliquid aliud fuisse satis aperte indicat Curopalata: nam διερχεσθαι et εἰσερχεσθαι εἰς τὸν σωλείαν, qua phrasi utitur Cantacuzenus, aliud quiddam innuunt quam thronum seu solium. GRETS.

Ibid. [Σωλείας gradus vel locus excelsior, quasi *solum* dictus, ad sacras βήματος fores ponitur, ex quo Christus pro Christiana communione in populum distribuitur. Fores βήματος sacræ sunt, ut sacrorum donorum, Evangelii ac ipsius Christi sub sacramento transitu consecratæ; βασιλικαὶ nonnunquam dicuntur quod Christo regi ἀπὸ τοῦ ἁγίου βήματος e *sacro tribunali* εἰς τὸν σωλείαν ad aliud *solum* delato viam concedant. E regione est ambo, ad quem gradibus tum ex orientis tum ex occidentis parte datur ascensus duplex: hic ἁγίας θύρας, alius ὠραίας πύλας, *speciosas portas*, retro ambonem positas ac inter vestibulum et ναὸν ipsum positas, respicit. De speciosis portis superioribus. De his cunctis eruditissimus Allatius luculentas dissertationes edidit: nos pro captu quædam in Euchologicis tradidimus.

Ibid. [Στεφθῆναι καὶ αὐτήν. Gregoras, vii, 8: Βασιλικαῖς παρασῆμοις οἱ Ῥωμαίων θεσμοὶ τὰς βασιλέας ἤρηνται κοσμεῖν.

Ibid. [Βάτον. Nec raturum nec palmam refert hic dictio βάτον, sed *sceptrum*, non tave quidem et

omni ex parte æquale, sed nodis globisque productioribus interstructum, rotundum, quasi torno factum, in cujus suprema parte nodus est major sive flosculus gemmis circumquaque per fila germinantibus emicans. Rotundum esse, non ad palmaris rami modum latum, demonstrat vox κυκλόθεν hic posita, qua gemmas per gyrum affixas ostentare declaratur. Reliqua, ni fuerim prior deceptus, in effigie Helenes Manuelis conjugis, in imperatorio prlus, nunc regio S. Dionysii operum ms. in regia ejusdem nominis abbatia reperiendo, visus comprobabit.

Ibid. [Υπὸ εὐνοῦχων. A præposito ipso, id est ab eunuchorum principe, deducendam jubet typus Euchologicus. Εισάγεται ἡ βασίλισσα παρὰ τοῦ πραιποσίτου. Simocatta, IV, 45 : Εὐνοῦχος εἰς τὴν βασιλικὴν δορυφορίαν συντεταγμένος κορυφαίου-ατος, ὃν πραιπόσιτον εἴθιστο Ῥωμαίους ἀποκαλεῖν.

P. 92. [Σωλέαν prius, σωλεῖον hic scribit : alii σολεζαν, σολέαν, etc.

Ibid. [Ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ. Haud patriarcha, verum imperator, imperatricem coronat. Justinus I, Λουκιανὸν ἔστεψεν Ἀγούσταν. Justinus II εἶχε γυναῖκα Σοφίαν ὀνόματι, ἣν τινα ἔστεψεν Ἀγούσταν. Tiberius ἔστεψεν Ἀναστασίαν. Phocas Λεοντίαν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔστεψεν Ἀγούσταν. Ita Theophanes. Non infidelor imperatricibus patriarchas imposuisse coronam, ita monitus a Theophane : Ἐστέφθη ἡ Ἐπιφάνεια 362 ἡ θυγάτηρ Ἡρακλείου ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου [Ἀγούστα. Ὁ Ἡράκλειος ἐγγυεν Μαρτίναν καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτὴν Ἀγούσταν, στεφθεῖσταν ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου. Augustæ porro non usquequaque coronam in ecclesia suscipiebant conjugum vel patriarcharum opera, ἐστέφθη siquidem Προκοπία Ἀγούστα ἐν τῷ τρικλίνω τοῦ Ἀγούστως. Ibidem Maria Leonis Isauri conjux pari honore insignitur, ex Theophane, a quo hæc cuncta. Cæterum Zenobia Basilisci uxor prima στεφθεῖται Ἀγούστα apud Cedrenum occurrit in Zenone. Augustæ nomine conjugem honestas e Domitianum principem, senatum eundem honorem Adriani conjugi detulisse, apud Georgium Syncellum lego.

Ibid. [Ὀὗχ ὁμοίον τῷ τοῦ βασιλέως. Imo adversa pene forma compactum. Noli enim globosum et lectum, sed planum et apertum, ac latius nonnihil superne imperatricis stemma in regio ms. Sandionysiaci depictum est, eoque memorata Helene, coloribus delineata, velut Cybele turrita corona redimitur. Τυμπάνιον, reor, a forma quam refert, vocat Nicetas Alexii tertii I. I : Προεκάθητο λαμπρῶς διεσκευασμένη, λίθοις τε καὶ μαργάραις διαφανέσι τὸ τυμπάνιον ἀναδέουσα, καὶ τὸν τρέχῃ-λον ὀρμίσκος πολυτίμοις διαλαμβάνουσα.

P. 92. [Ὁμοιοῦσα διὰ τῆς προσκυρήσεως. Ita Mauricius a Tiberio coram patriarcha et senatu coronatus confestim ad pedes ejus procidit et eos exosculatur, apud Simocattam. Basilii quoque

Michaelis manu jamjam imperii coronam suscipiturus βαλὼν τὴν χλαμύδα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, ut refert Leo Grammaticus. GOAR.]

Ibid. [Ἐὶ δὲ συμβῆ. Si contigerit imperatorem antea esse coronatum, coronatur imperatrix a proprio marito et imperatore ; eodem modo tunc quando illa in uxorem ducta nuptiarum solemnia celebrat. At si eo quo diximus pacto eveniat, tunc, postquam imperator novus suam conjugem et imperatricem coronavit, illa vero, ut dictum est, honorem et reverentiam habuit, ascendunt simul in anabathram seu tabulatum, rursusque consident in suo throno. Et hæc interpretatio confirmatur ex I. I Joannis Cantacuzeni, in quo hæc imperatoris inaugurandi et imperatricis coronandæ cæremoniam iidem ferme verbis quibus Curopalata describit ; ait enim : Ἐὶ δὲ συμβῆ προσετρυμένον εἶναι τὸν βασιλεῖα ἐπὶ τῆς τῶν γάμων τελετῆς, ὁ βασιλεὺς τὴν ἰδίαν ὠσαύτως στέφει γυναῖκα, αὐτὸς δὲ ἀμφοτέροι ἐπὶ τὴν ἀναβάθραν, etc. Nec illud omittendum, ubi Curopalata habet σάκκον, ibi apud Cantacuzenum legi πορφύραν, ut c. 17, ἐνδύεται ἑπάνω τοῦ σάκκου, Cantacuzenus : Περιβάλλεται μανδύαν χρυσοῦν ἐπὶ τὸ διάδημα καὶ τὴν πορφύραν. GRETS.

P. 93. [Ψάλλουσιν ᾠσματὰ τινα. Theophylacto Michaelis Curopalatis filio coronato coram parentibus οἱ δῆμοι, scribit Leo nuper relatus vel alius quivis, Ἐμέλισαν ποιήματα καθ' ἕκαστον ἦχον πρὸς εὐφημίαν αὐτῶν, πᾶσαν ἔδωκον κολακείας παρέχοντα. GOAR.]

Ibid. [Metaxa. Suidas : Σηρικὴ ἡ μέταξά ἐστιν, ἐξ ἧς εἰώθεισαν τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι, ἣν πάλαι μὲν Ἕλληνας Μηδικὴν ἐκάδουν, τὸ δὲ νῦν σηρικὴν ὀνομάζουσι. Hinc metazaricus negotiator metaxa. Scribit Nicephorus, XVII, 52, metaxam demum sub Justiniano imperatore Cpolim allatam esse. Huc adde ἐξάμτρον vel ζάμτρον, sammel. Etiam Latini usurparunt. In Chronico Sclavorum 363 c. 5 : Regina donavit duci samittos plurimos, ita ut omnes milites suos vestiret samittis. Vide Glossarium Græco-Barbarum. Tyrius, XIII, 27 : Examoto cooperum altissimo. GRETS.

P. 93. [Ὁ λόγος ζητεῖται. Audebo dubius, si non certus, rationem proferre. Forte ut quondam principibus triumphum agentibus (quod erga Heraclium facilitatum narrat Theophanes) populus βασιλέων κλάδους ἐλαίων καὶ λαμπάδας, εὐφημῶν ἐξήρχετο εἰς ὑπάντησιν, ita demum sericis illis panniculis elatis in sublimemorem antiquum novus iste referre videretur. Nec abs re dici potest cantorum domesticorum et lectorum chorus visis in atrio militibus per cohortes divisus sua signa præferentibus (ἐκαστος γὰρ τῶν μεγίστων μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως διακριδὼν ἐπιστάμενος, ut alibi ex Niceta in Joanne retulimus), ipsos quoque tres memoratas hastas, pro ternis protopsaltarum domesticorum et lectorum turmis, ex utraque τῶν κρατῶν acie, ut ad singulas velut ad proprium signum se singuli reciperent, vel

certe ad solam ostentationem, promere voluisse. Candidum vero rubrumque colores Ecclesiam velut ad se spectantes sibi vindicasse diximus in superioribus. GOAR.]

Ibid. Codex Lauth. pro σεμνοῦ ὕμνου. Recte: *Cum hymnus inchoatur*, videlicet a cantoribus, qui decantari solet in magno ingressu, hoc est in supplicatione seu solemnī processione, in qua, lecto jam Evangelio, circumfertur per templum materia futuri sacrificii, ducto initio a prothesi, ad altare in quo sacrificium immolabatur. De qua processione legatur Cabasila in Exposit. Missæ, c. 34. GRETS.

Ibid. [Duplex εὐχὸς introitus in liturgia, parvus et magnus. Primus inducendo ad altare Evangeliorum, ante lectionem eorum, libro, secundus deportandis ad idem altare sacris donis, pane nimirum et vino, destinatus est; sitque ea missæ parte, quæ nobis Evangelio lecto dicitur *offeritorium*.

Ibid. [Ὑμνος. Hymnus ille Cherubicus est, *offeritorium* rursus Latinis vocandum, quod dum oblatae deferuntur ad altare, cantetur, de quo Allatius, Arculfus, liturgia Chrysostomi et Euchologium.

Ibid. [Πρόθεσιν. Altare Græcorum ἄγιον βῆμα vulgo dictum, a reliquo templo separant κίχλιδες, *cancelli*, vel etiam solida tabulata, prout in ecclesiis nostris alia septa sacrorum virorum chorum a populo dividunt augustiora septa. In transverso illo tabulato tres portæ sunt, media major, aliæ a lateribus minores. Mediam ἄγια θύρα dicunt Græci, ἄγίας πύλας, ἄγίας θύρας, etc. E lateribus dexteram, ubi διακονικόν est, νότιον μέρος, sinistram βόρειον μέρος, nec non πρόθεσιν vocant. Πρόθεσις demum mensa est ubi sacra dona in missa consecranda προτίθενται, primo proponuntur, et ante missæ principium a sacerdote et diacono præparata ad offeritorium usque reponuntur. Hinc ei quoque προθέσεως nomen.

Ibid. [Τὰ ἄγια. Intellige δῶρα, panem et vinum.

Ibid. [Μανδύας *regium pallium* est, et si mavis *chlamys*; nisi quod chlamys brevior, et humero dextro fibula vel nodo neceretur, mandyas longior, ad pectus collique radicem anteriorem. Totus Phrygonis opera ramis circulisque aureis, in quibus aquilæ bicipites eodem auro extuberantes, depictus est.

Ibid. [Τὴν σταυρόν. Virgam nimirum auream, in cuius summitate crux aurea gemmis ornata, vulgo δακρυκίον; de quo superius.

Ibid. [Νάρθηκα, *ferulam*, virgam leviolem, quam memorat Simeon Thessalonicensis c. 6 nota 44 relatus. GOAR.]

364 P. 95. Τάξις ἐκκλησιαστικῆν, ἢν καλοῦσι τοῦ δὲ πορς. Ordinem ecclesiasticum, quem ipsius vocant. Perperam, sed correxit Junius errorem ex alio codice. Legendum enim τοῦ δεσποτάτου, ut habet Joannes Cantacuzenus in sua Historia, l. 1 de bellis inter Andronicum avum et nepotem, ubi ritum inaugurandi imperatoris describit. Cod. Barvar. δεσποτάτου, recte, si unicum sigma demas.

A Sensus est: imperator tenet tunc (nimirum in illa processione) locum *deputati*. Numeratur autem officium deputati a Curopalata inter officia magnæ Ecclesiæ in catalogo officialium ejusdem aulæ, c. 4. GRETS.

Ibid. [Simul atque summum imperium quis accipiebat imperator, ait Zosimus, amictus ei sacerdotialis a pontificibus offerebatur, et continuc pontificis maximi titulum usurpabat; tantaque erat inter imperatoriam et pontificiam dignitatem connexio, ut sine hac illa consistere nequiret, ac in eum subditi conspirare impellerentur audacius, quem patria religione consecratum non contemplerentur; quem vero illa sublato suspicerent, tanta simul auctoritate pollentem venerabantur, ut eo quosvis magistratus asserebant inferiores, et ex ejus nutu voluntarieque res publicæ, privatæ, belli, pacis, externæ, domesticæ, cunctæ penderent; quæ causa fuit ut inter Christianos imperatores primi, Constantinus, Constantius, Valentinianus, Valens et alii ad Gratianum usque, pontificis maximi titulum stolamque non fuerint aversati. Hinc illud Ambrosii de Christianis principibus etiam intra Christianæ religionis terminos ambitione motis dictum: *Vulgo dici quod imperatores sacerdotium magis optaverint quam imperium sacerdotes*. Ubi tamen aucta religio umbratiles etiam superstitionis titulos eliminavit e palatio, ac sincera mentis dejectio falsas aut vanas repudiavit appellationes, inter ultimos Ecclesiæ ministros locum reperire ac eorum munus quodpiam in Ecclesia obire fuit illis in pretio; unde ortum puto ut antiquas chlamydes posteriores imperii successores in mandyas, lectorum pallia, converterent; deputatorum in Ecclesia gererent officium et viam in solemnī sacrorum donorum ad altare deportatione clericis et sacerdotibus sternerent; ac demum Ecclesia religiosam hujusmodi demissionem compensatura, thus nonnunquam in altaribus accendendi, trisulco cereo benedictionem subditis impertiendi sacrosque sermones ad proceres et populum habendi contulerit eam potestatem, quam ab injustæ vel sacrilegæ usurpationis crimine reor vindicatam nota in hujusce auctoris nostri caput 14, ad p. 76. Quam si quis condemnandam pervicacius expetat, reos simul agat necesse est Christianissimos reges in primores canonicos a pluribus ecclesiasticis collegiis allectos, eosdemque ac supremos alios sæculi principes, qui munium aliquid ecclesiasticorum præsumant ac in privilegiorum partem rem deputent. GOAR.]

P. 94. Προηγεῖται τῆς εὐχῆς πᾶσης. Præcedit per ingressum totum. Inscite. Potius præcedit totam supplicationem, primus est in processione. Cantacuzenus ἡγεῖται.

Ibid. Forsan pro ἄλλα legendum ἐπιπλά. Sic enim Cantacuzenus ἐπιπλά τε καὶ σκευὴ τῶν ἱερῶν καὶ αὐτὰ ἀγιώτατα ἐπιφερόμενοι. GRETS

Ibid. [Σκευὴ δέ τς ἄλλα. In liturgiæ ingressu majore, sacro procedendi ritu, lectores, subdiaconi, dia-

coni et sacerdotes ordine progrediuntur : pontifex si celebret, nusquam. Sed redeuntis in sacris valvis excipit. Lectores et illis permisti deputati et subdiaconi cereos accensos præferunt vel stabella, diaconi thuribula, penultimus tamen pontificis pallium **365** decenter complicatum, postremus, qui prior dignitate, panem sacrum disco superpositum ac velatum capiti superimpositum, gestant. Primus sacerdotum calicem vino mistum, alii sacram lanceam, sacram spongiam, stellam, calices vacuos vel pro populi sacris participantis necessitate plenos deferunt. Hæcque sunt sacra vasa, quæ hic tenere leguntur. Tractat abunde de istis Enehologium ac Simeonis Thessalonicensis opere de templo et missa nuper a nobis edito.

Ibid. *Περὶ ἁθώνας.* [A prothesi, de qua supra, ad ecclesie portam exterioriorem, et ab ea ad medias sacrasque altaris fores procedunt.]

Ibid. [*Τὸν πατριάρχην ἱστῶμενον.* Dona sacra missamque secum celebrantes, sacerdotes videlicet et ministros, excerptum.]

Ibid. [*Ὅδδὲ πρωτοψάλτην.* Recensetur tamen inter ecclesiasticos officiales c. 1.]

P. 96. [*Ὁσπερ καὶ οἱ ἱερεῖς.* Hoc est, ambas species panis et vini separatim accipit, sacerdotum more, relicta plebe panem vino intinctum, sacerdotis manu, in cochleari λαβὺς vocato, in communionem sumente. GOAR.]

Ibid. De antidoro jam supra ad p. 48. Eleganter describitur a Simeone Thessalonicensi in libello de templo. *Posthæc sacris a prothesi ablatis, diacono quidem disco super caput, sacerdotibus autem manibus calices tenentibus, ipse gratis actis et manibus loti, egreditur, quodque vocatur ἀντιδωρον in populum distribuit. Quoniam enim episcopus Christum, ut docuimus, exprimit, ipsum et sacrificavit et participavit et sacratis viris impartitur. Sanctificationem autem participare opus est populum, quanta quidem a precibus et tremendo sacrificio intellectuali modo fidelibus communicata est. Et quoniam per vestes quasdam, ut quæ corpus contexerint, sanctificationem accipere oportet, per ἀντιδωρον id fit. Est autem sanctificatus panis in prothesi repositus, ex quo medium exsectum ad sacrificium offertur. Hic postea ut lanceola signatus, et divinis verbis super se factis, loco donorum tremendorum, videlicet iis qui non communicarunt, dispertitur. Quod episcopus ubi fecit et populo bene precatus est finem missæ imponit.* GRÆTS.

Ibid. [*Ἀντιδωρον panis benedictus, ἀντὶ τῶν ἁγίων δώρων* communionis vice in ecclesia sumptus, de quo Balsamon in can. 2 Antiochenum : Ἐπενοθήθη, ὡς εἶπεν, ἡ τοῦ ἀντιδώρου διάδοσις ὡστε πᾶσαν ἀνάγκην ἔχειν καὶ αὐτοὺς τοὺς μὴ δυναμένους μεταλαβεῖν τῶν ἁγίων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων προσκαρτερεῖν μέχρι τέλους τῆς θείας ἱεροτελεστίας καὶ ἐκ χειρὸς ἱερατικῆς λαμβάνειν αὐτὸ εἰς ἀγαθόν. En cur ἀγλασμά vocet auctor, quod nimium summentibus sanctificationem operetur, quia pius

sanctificationem accepit, quod ex ejus mole oblata fuerit excerpta, quod sacras res attigerit ac precibus liturgicis semper adfuerit præsens. Ritus quo distribuitur exhibetur in Euehologicis. GOAR.]

Ibid. [*Catechumena.* Scribitur etiam κατηχουμένη, locus in quo catechumeni rei divinæ operam dabant. Amplum ac spatiosum fuisse oportet. GRÆTS.]

Ib d. [Nusquam pro catechumenorum mansionibus hic sumenda, sed pro locis verbo Dei officiisque ecclesiasticis audiendis ad templorum muros exstructis. Tales hodie videntur vel ad templorum naves, ut vocant, superne ac introrsum, vel foris prominentes porticus, in sublime erectas, **366** ex quibus in omne templi subjectum spatium prospectu habetur. Inde viros uxoribus cohærentes de pelli jubet canon 93 Trullanus : Ἐκ τῶν ἐν τοῖς σεβασμίαις οἰκοῖς κατηχουμένων ἐξωθεῖσθαι προστάσσομεν. Ne vero cum interprete Latino vel aliis loca catechumenis addieta intelligas, abunde docet in eundem canonem Scholiasta Balsamon. Ac si sensus allati validius expetas argumentum, accipe. Catechumenis sacris mysteriis astare quondam nefas : en autem ut ἐκ τῶν κατηχουμένων ex his sublimioribus in ecclesiam prospectantibus ambulacris vel ædibus quædam cum aliis mulier, sacris a Basilio factis, ut Amphilochius in ejus Vita auctor est, aderat, et diaconum Basilio ministrantem mutuis oculorum nutibus ad lasciviam provocabat. Non erat itaque catechumenis sed fidelibus, maxime mulieribus, assignatus in ecclesia locus, quo, ut in mulierum capitibus propter angelos vela poni jubet Apostolus, ita propter eas lem inde prospectantes vela deinceps suspendi præcepit Basilius : Βῆλὰ τε παραχρῆμα ἐκέλευσε κρεμασθῆναι ἐν τοῖς κατηχουμένοις. An alia fuerint κατηχουμένα, catechumenorum ab his de quibus sermo propriæ diversæque sedes, quidam inquirunt. Non abnuo. Hæc quæ adhuc in templo S. Sophiæ supersunt, fidelibus, cum sacris interessent, fuisse communia contendo ; similiaque nonnullis in ecclesiis mulieribus etiam hodie preces in ecclesia facturis Græcia concedit.]

P. 97. [*Δεσποίνης.* Imperatorum et despotarum conjugum appellatio est δέσποινα. De Monomachi pellice ad summum honoris gradum ab amante provecta scribit Zonaras : Ἐτετιμήθη δὲ ἡ γυνὴ σεβαστῆ, αὐτῇ πρώτῃ τῆς πρώτης βασιλείας ἀπονεμηθείσης καὶ ἀξίας καὶ κλήσεως, καὶ ὠνομάζετο δέσποινα. Δεσποίνης iterum insignia a Joannis pellice, more reclamante, usurpata suggillat logotheta : Ἐρώτων δὲ θήλων ἤτατο, μάλιστα δὲ τῆς ἐξ Ἰταλίας Μαρκεσίνης, ὡς καὶ πέδιλα ὑποδεδέχθαι κοκκοβαφῆ καὶ ἐπεστρίδας καὶ χαλινὰ, ἐπεσθαι τε πλειονὰς ἢ τῇ δεσποίνῃ. Consule Nicetam Manuelis Comneni, l. 1.]

Ibid. [*Ἀπέρχονται εἰς τὸ καλῆτιον.* Ducto nimium triumpho, nulliusque pompæ prætermisso apparatu, qualem describit citatus Simocatta, VIII,

40, Nicetas in Man. Comn. I. III et V, triumphalis ingressus et processus conjugi Leontizæ a Phoca delatos honores describit citatus Simocatta: Ἰππὴν δὲ τῷ τυράνῳ γύναιον, Ἀσωντία ἔνομα αὐτῷ· ταύτην σέβασαν βασιλείον περιτίθειν. Ἐπει δὲ καὶ πομπὰς εἴθισται τοῖς αὐτοκράτορσι τὰς ὁμοζύγους ἀναγορεύειν, ἐπιφανῶς τιμῆσας τὸ ἔθος ὁ τυράννος τὴν Ἀσωντίαν βασιλιστὴν ἡξίου θρασυβέειν. Irenes Leonis viduæ triumphum splendidissimum commendat Cedrenus in filii Constantini Vita.

Ibid. [Πάρτες περὶ]. Cantacuzenum tamen imperatorem recenter coronatum equites omnes secuti sunt, I. III, 27: Μετὰ δὲ τὴν εὐφημίαν Ἐριππος γινόμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἐπομένων ἐπ' ἵπποισι, ὄσοι ἦσαν. GOAR.]

Ibid. Pro σχαίωματα λέγε χαίωματα, et τούτῃα seu τουτῃα omnino retinenda sunt, nec mutanda in τουφέα. Inscie Junius parvos tubos seu tubulos interpretatur. Idem circa χαίωματα iterum arabitur.

P. 98. Imago S. Georgii in palatio erat circa sacellum virginis Nicoposæ, ut ex supra dictis constat, c. 11, et hoc libro c. 6. ΓΑΡΤΑ.

Ibid. [Cantacuzenus Thessaloniciæ, ut modo relatam est, cum suis πρὸς τὴν ναὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος ἐγένετο Γεωργίου τοῦ Παλαιοκαστρίτου προσαγορευομένου, καὶ τὴν προσκύνησιν ἀπεδίδου, ut felicibus 367 ejus auspiciis coronam sumpsisse videretur. Subditur, quod hic tacuit Codinus, imperatorem officia dignitatesque coronationis ritu peracto contulisse: Καὶ τισι τοῖς ἐκ τῆς Λατινικῆς στρατιᾶς τὴν καθαρῶν παρεῖχε τιμὴν, πάντα ἐπ' αὐτοῖς τὰ εἰθισμένα πράττων. Idem præstitit accepta corona Joannes Andronici filius: Ἐν τῇ ἑορτῇ δὲ καὶ τὸν τῆς συγκλήτου πλὴν ὀλίγων ἀξιωμάτων πάντας ἔτυχον, ὡς ἂν ἕκαστος παρὰ βασιλεὺς καὶ πατριάρχου καὶ τῆς βουλῆς ἀξίως ἐκρίθη. Subjungit dignitates quæ cuique collatæ: at illæ nihil ad rem. Ita I. ejusdem c. 36.

Ibid. [Κεχυμένα. Non fusilia, sed absque numero sparsa et concervatim effusa.

Ibid. [Ἀρχοντόπουλα. Procerum filios seu juvenes proceres, et cum Cantacuzeno ἐπ' εὐγενεῖα λαμπρονομένους νέους hic interpretor, prout Cedrenus κομητόπουλα juvenes comites scripsit in Constantini Romani Lecapeni genero. Ἀρχοντοπούλους cohortem ita dictam in Alexii exercitu fuisse docet Anna filia, I. VII. At hi ἀρχοντόπουλοι nomine, non forsan ἀρχοντόπουλα sanguinis nobilitate. Ἐλεξάμενος λογάδας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀρχοντοπούλους λεγομένους. Et infra: Πίπτουσι τῶν ἀρχοντοπούλων ὡσεὶ τριακῆσιοι.

Ibid. [Ἐκ γένους τις τοῦ βασιλέως. Cantacuzenus mensæ suæ ministros facit esse uxoris fratres I. III, c. 27: Ἐκείθεν δὲ εἰς τὴ βασιλεία ἐπανελεύθη ἕνα βασιλίδι τῇ γαμτῇ λαμπρῶς εἰσιτάει, πάντων παρισταμένων κατὰ τὰ νενομισμένα βασιλεῦσιν. Ἰπηρετοῦντο δὲ αὐτοῖς πρὸς τὴν ἐστίασιν οἱ τε

τῆς βασιλείδος ἀδελφοὶ Ἰωάννης καὶ Μανουὴλ καὶ ὁ τοῦ βασιλέως ἀνεψιὸς ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης. GOAR.]

P. 99. Omnino legendum ἐν τῇ εὐλόγησει, non ἐν τῇ εὐλογῆσει, quia εὐλόγησι: nihil penitus ad rem facit, at multum εὐλόγησις. Dicit enim imperatorem inter epulandum ferre coronam suam, si prius coronatus fuerit, et sedere in loco eminentiore, hoc est in anabathra seu tabulato editiore, prout die coronationis sedere consuevit. Junius prorsus flagitiose: Sciendum ferre imperatorem coronam suam in benedictione, si proposita est; sic autem sedere in anabathra, ut ante dictum est, in coronatione. Perperam plane. GRETS.

Ibid. [Ρομφαῖαι. Hæc circa imperatorem ad honoris insigne etiam in acie delatæ. Vidit eas Alexius in adverso Bryennii exercitu erectas, mox eversis et capto imperatoris equo quem comitabatur, præconis vocis tyrannum et hostem interisse proclamat. Annal., I. X: Ὅρᾳ ὁ πατήρ τὸν ἱπποκόμον τοῦ Βρυεννίου ἵππον ἐπισυρόμενον τῇ τε ἀλουργῷ ἐπεστρίδι κεκοσμημένον καὶ κατάχρυσα τὰ φάλαρα ἔχοντα, καὶ δὴ καὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσι παρακευομένας ῥομφαίας ἐκείθεν αὐτῷ παραθόντας. Et infra: Καταβάλλει μὲν τὸν ἱπποκόμον, συναφάριεται δὲ καὶ τὰς ῥομφαίας, καὶ λάθρα· ὑπέξεισι τοῦ στρατεύματος. Ἐν τῷ ἀκινδύνῳ δὲ καταστάς τὸν τε χρυσοφάλλον ἐκείνον ἵππον ἐξέπεμψε καὶ τὰς παρ' ἐκάτερα τοῦ βασιλικοῦ σώματος στραφόμενας ῥομφαίας. GOAR.]

Porro imperatores in sua inauguratione etiam alios, si occasio offerretur, dignitatibus honestabant novisque titulis condecorabant: nam cum Joannes Andronici Junioris filius coronaretur, omnes ferme proceres, ut quomque imperatrix, patriarcha et concilium esse dignum judicarat, dignitates adepti sunt. Et Isacius quidem Asanæ ponthypersebastus declaratus est, Apocausus magnus dux, Chumnuus magnus stratopedarcha. 368 Andronicius Palæologus Apocausi gener etiam ipse magnus stratopedarcha designatur, Gabalas protosebastus, et ita alii omnes, eorum suffragiis, de quibus supra diximus. Patriarcha quia gradum permutare non poterat, habitu se augustiorem fecit, et in subscriptionibus colore cæruleo usus; flammæcumque seu tegmen capitis, quod antea patriarchas, si de monachis non essent, album ferre mos erat, ipse auro illustravit; Servatoris nostri et illibatæ ejus genitricis Deiparæ ac Joannis Baptistæ depictis in eo iconibus. Cantacuzenus, III, 36. Ita ad ambitionem tegendam argumenta pietatis imagines assumi debuerunt.

Ambitiosior adhuc Bulgariæ archiepiscopus, qui teste Georgio Logotheta in Chronico τὸ βασιλικὸν περιτίθεισι σχῆμα καὶ διάδημα, ὡς ἐφασκεν αὐτόνομος ὢν καὶ μηδὲν εὐθύνας ὀφείλων διδόναι, καὶ διὰ τοῦτο ἔχειν ἐξουσίαν βασιλεία στέφειν. Vide Novelam 134 Justiniani imperatoris.

Cum Joannes Cantacuzenus Didymotichi imperator initiaretur, ipsemet primo vestem imperatoriam

induit, deinde in conspectu omnium peaes crepidis purpureis exornat; quarum dexteram et sanguine proximi, sinistram ex conductitiis Latinis nobilitate et splendore generis primi inducunt. Imperialem autem tiaram ante immaculatæ Virginis Dei Matris imaginem humi positam manu sua tollens ipse capiti suo imponit. Cantacuz. III, 27. Ubi observa morem ponendi humi coronam, ut insinuetur humilitas, et ante imaginem B. Virginis, ut ostendatur imperatoris in sanctos pietas.

Iterum coronatus est idem Cantacuzenus Adrianopoli, prout ipsemet his verbis exponit, III, 92: Jam vero placuit etiam imperatorum more coronari, quandoquidem et patriarcha Hierosolymorum et episcopi complures coram adessent. Cumque mandasset artificibus ut coronam et alii ut alia ad eam celebritatem cæremoniamque accommodata conficerent, paratis omnibus a Lazaro patriarcha Hierosolymitano, mense Maio, quando Constantini Magni et Helene matris ejus, apostolis comparandorum, memoria colitur, corona induitur. Coronat autem et ipse, ut mos tenebat, Irenen conjugem suam; omniaque solitis ritibus, quam maxime fieri potuit, peracta sunt. Nam et argentea atque aurea numismata spargebantur, convivia poculorumque invitationes ad dies plurimos frequentabantur. Tertio demum coronatus est Cpoli in Blachernis Deiparæ virginis templo, prout ipse fuse exponit IV, 4.

Ad finem hujus capituli de coronatione imperatoris accipe ex Petro Damiano l. I, ep. 17, hunc morem in coronatione observari consuetum, quem a Codino omissum mirarer, nisi scirem ei non fuisse propositum omnia in litteras referre. Ita ergo Damianus: Apud Græcos hæc teneri consuetudo perhibetur, ut cum imperator quis in dignitate creatur, mox ut imperialibus fuerit infulis redimitus, coronæ simul ac sceptri gloria decoratus, cum denique procerem vallatur obsequiis, cum excipitur modulantibus psallentium choris, quidam sibi præsto fit obvius, qui videlicet una manu vasculum plenum mortuorum ossibus ac pulveribus offerat, in alia vero stuppam lini subtiliter pezam ac pilis pensilibus molliter demolitam, cui protinus ignis adhibetur, et repente in ictu oculi flamma subito vorante consumitur, ut in altero debeat considerare quod est, in altero valeat videre quod habet, in cineribus siquidem se cinerem recognoscit; in stuppa jam colligit in die iudicii quam subito mundus ardebit; quatenus, dum se simul ac sua tam vana, tam floccipendenda considerat, de imperialis culminis ascenso fastigio nullatenus insolescat; et dum possessor atque possessio subjacere communi omnium casui non ambigitur, jam quasi de singulari dignitatis apice, qui ad summa provectus est, non infletur. Pulchrum ergo mundanæ conditionis ordinem homo consideret, et dum suis usibus omnia cernit attribui, non sibi sed suo referat gratias conditori; lenocinantem mundi gloriam sub iudicii sui calcibus deprimat, virorem carnis aridum jam pulcrem credat,

diem suæ vocationis tanquam speculum suis obtutibus anteponat, districtum ultimæ discussionis iudicium contremiscat, quatenus, dum nunc Creatoris sui legibus subditur, qui inter creaturas, quæ terrenæ sunt, videtur insignis, in cælesti quoque gloria veraciter sit sublimis. Et huc tendebat quoque acacia, quam imperator altera manu ferre solebat, de qua jam sæpius dictum. Est autem acacia ad verbum innocentia, et Acacius Innocentius, ut suo loco notavimus. GRÆTS.

CAPUT XIII.

Observationes et explicationes in c. 18 et 19, de coronatione despotæ, sebastocratoris et Cæsaris.

P. 100. [Τὰ οὐκεία. Dignoscuntur c. 4 hujus operis. GOAR.]

Ibid. Διχόχλοα πέδιλα, duplicis coloris calceamenta. Vel hinc apparet vocabulum διχόχλοα spectare ad duplicem colorem. (Hæc c. 3. GOAR.) Ex voce πέδιλα natum est παδούλιον, et Latinis quoque pedulis. Interpres Juvenalis Sat. 1: Pedules novos in bracciis, quos pedornes dicunt. GRÆTS.

Ibid. [Ἐπόψηφος. Proprie qui ad aliquod munus electus est et deputatus, nondum tamen impositum habet vel a superiore commissum. Sic electus ad episcopatum, nondum tamen ordinatus, ἐπόψηφος est. Euchologium: Προσφέρεται ὁ ἐπόψηφος (ita legit) ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ, ut consecratur.

Ibid. [Ἀσπάζεται κόδα. Vldo dicta in nota ad p. 92.

Ibid. [Καμάρας μικρὰς τέσσαρας. Despotæ corona solus circulus est frontem ambiens, quem gemini hemicycli superne in crucem acti exornant. Radix unius in fronte est et in occipite, supra utramque aurem alterius: ita quatuor fornices exsurgunt: καμάρα enim hemicycli pars est media. Imperii Francorum successor delphinus coronam gestat duobus istiusmodi hemicyclis in crucem transversis insignem et καμάρας μικρὰς τέσσαρας ἔχουσαν. Consule Marcum Vulsonium in Scientia herolca.

370 Ibid. [Ἐμπροσθεν μόνον. Hemicycli nimirum partem mediam circulo in fronte prominentem. GOAR.]

Ibid. Stematogyrium, a stemmate scilicet et gyris, quibus constabat. Junius gyratam coronam vocat. GRÆTS.

Ibid. [Coronaræ cujusvis machinæ circulus planus solet esse basis, quæ κύκλος vel γῦρος; nuncupanda. Circulus ille eodem opere conflatus, parque conspiciendo in imperatoris præclarioris stemmate, σεμματογύριον est, quasi nudus, solo semifornice adjuncto, stemmatis circulus; στέμμα vero præcipuum est imperatoris insigne. Infera ejus ora σεμματογύριον vallatur. Parte fronti superposita germinant semicirculi duo, in ima quam in supera parte, qua declinant ad latus, conjunctiores. Σεμματογύριον æque ac prominentes semicirculi ex metallo fabrilique opere videntur confecti; velantque pileum, at non supra aures, vel spatio quo dissident ab invicem, ubi pileus, sicut et ipsi cum

circulo inferiore, lapillis gemmisque coruscat. Pene me fugerat explicanda pilei forma rotunda, verum ad latera nonnihil latior, ob conspectum lapidem in ejus vertice insignem, adeo ut verticis decus omne quantumvis exiguum ab illo moderni Græci στέμμα denominent, quasi fuerit στέμματο; ipsius στέμμα. Percipe ex istis logothetæ verba: Τὰ μὴν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς τὴν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κόκκινος, & βασιλικὰ σύμβολα. Cantacuzeni quoque, 1, 3: Εἰσιῶν τοῦ οὐκίσιου τὴν θύραν ἐκ μαρμάρων οὖσαν τὴν φλιάν ἤρμωσμένην συνδέθηκε τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον τῷ μαρμάρῳ προσαβραχθῆναι.

P. 101. [Τὰ γὰρ παλαιὰ ζητεῖται. Næc immerito; vix enim sub favillis exiguus ardebat primævi decoris igniculus, despotaque sebastocratori et utroque Cæsari prælat, nonnisi nominis et insignium erat huic postremo dignitas. Insignia vero hæc ultimis temporibus a leo rara supererant ut vere apud Nicetam Isaacii Angell, l. II Conradus Cæsar exprobrat, εἰς μόνον τὸ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμόχρωμον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς τὸ τῶν Καيسάρων παράσημον καταλῆξει. Vetustiora Cæsarum insignia legimus apud Theophanem: Τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Χριστοφόρον καὶ Νικηφόρον προεβάλετο Καίσαρας, τοῦ πατριάρχου ποιήσαντος εὐχὴν, καὶ τοῦ βασιλέως ἐπιθέντος αὐτοῖ; τὰς τε χλαίνας καὶ τὰ Καيسάρικια περικεφάλαια. Ὁσαύτως καὶ Νικήταν τὸν ἑσάτον ἀδελφὸν αὐτῶν ποιήσας νοβελισσιμον, ἐπέθηκεν αὐτῷ χλαῖναν χρυσοῦν καὶ τὸν στέφανον. Καὶ οὕτω προῆλθον ῥίπτοντες βασιλεῖς ὑπάτειαν, τριμείσια καὶ σιμεῖσια καὶ νομισματα καινούργια, ἕως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Nobilissimi, de quo locutus est Theophanes, antiquata jam erat Codini tempore memoria. Ad Cæsarem redeat sermo, quem imperatori assedissee refert Theophanes. Βασιλίσκον τὸν Ἀρματίου υἱὸν προβάλλεται ὁ Ζήνων Καίσαρα· καὶ συνεκάθισεν αὐτῷ ἐν τῷ σήνω, καὶ ἐτίμα τοὺς ἡνιόχους σὺν τῷ βασιλεῖ, eo quod in Circo perageretur ejus promotio, ἐν τῷ σήνω, in scissione, alibi κάθισμα τοῦ Ἰπποδρομίου vocato, c. 17, nota ad p. 90. Bardam Cæsarem creatum nummos in populum sparsisse scribit Leo Grammaticus in Michaele Theophili: Προβάλλεται Μιχαὴλ Βάρδα θεῖον αὐτοῦ Καίσαρα, ὃς ἐπὶ ἄρματος ἐποχηθεὶς ἔδωκεν ὑπάτειαν τῇ μέσῃ. Scribitur idem συγκαθεσθεὶς τῷ βασιλεῖ, ac pertransiens a cæteris assurgentibus præcipuo honore cultus. Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελεύσει διερχομένου μετὰ σαρχμαγγίου ὀξέως, εἰς τὸ ὠρολόγιον καθεζόμενος Ἀμιανὸς οὐκ ἐπηγέρθη τιμῆσαι αὐτόν· τοῦτον ἰδὼν ὁ Καίσαρ ἐθυμώθη λαὸν. GOAR.]

Ibid. De Manuele et Joanne uxoris suæ fratribus ipsemet Cantacuzenus, 1v, 5, ibidem de filiis suis idem. Manuel Asanes aliquoties etiam a Cantacuzeno appellatur despota. Græts.

371 Ibid. [Διὰ λίθων ἡεράνεων. Quia color ille ἡεράνεος subviridis, de quo c. 3, Cæsaris est insigne, περιβάλου, dicebant illi Bardæ Cæsari apud Leonem citatum, τὸν χρυσοπέρτικόν σου χιτωνίσκον. Ὁξύν

modo dixit: at ille color ἡεράνεος inter cæruleum et viridem medius est. Nicetas ἡεράνεον scribit Isaaci Augeli l. 1: Ἠεράγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατοῦναι πᾶσαι καὶ τὰ χρυσοῦτῃ ρούχα τοῦ Καίσαρος, τὰ μετὰ τῶν ἡεράνεων χρωμάτων σεσημειωμένα.

Ibid. [Εἰς τοὺς αὐτῶν οἴκους. Miror ad proprias domos, non ad ecclesiam, preces pro imposita dignitate, quo fausta reipublicæ felixque evaderet, suscepturos Cæsarem et sebastocratora deductos auctorem scripsisse. Tanta namque religione imposita sibi munia subibant alicui CP., ut illa nonnisi prævia episcopi vel patriarchæ benedictione auspicarentur. Hinc Euchologicæ orationes ἐπὶ προχειρίσει Καίσαρος, νοβελισσίμου, κουροπλάτου, ac ἐπὶ προαγωγῇ ἀρχόντων ἦτοι πατρικίων, alia. Hinc iterum videas apud Cedrenum in Constantino Leonis F. patricii dignitate provecum quemdam confestium κατελθόντα, ὡς ἔθος, λαβεῖν εὐχὴν. Sed et superiores magistratus aliis subditis nullam conferebant potestatem quin eam cruce facta committerent. Inde τοῦ σφραγίζω verbi novam percipies significantiam, qua tibi sæcularis magistratus cruce facta designatur institutio. Blastares τοῦ στοιχίσου K c. 32: Τοὺς συνηγόρους φησὶν ἡ πς' νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοὺς ἐν πολιτικοῖς τεταγμένους δικαστηρίοις καὶ ὑπὸ πριμμικηρίοις ὄντας καὶ ὑπὸ κοσμικῶν ἀρχόντων σφραγίζομένους. Eadem quoque voce monasterii præfecti denotat institutionem Germani patriarchæ decretum Juris GR., l. III, p. 234: Τοὺς ἡγουμένους δὲ εὖς ὁ μητροπολίτης προχειρίσαστο εἰς τὰ μοναστήρια, ἐξέσται σοι παρασταῖλαι, καὶ ἀνθετέρους σφραγίσαι, εἰ μὴ πως ἀρεστοὶ σοι δοκῶσιν οἱ προεσφραγισμένοι. Ἠγουμένου σφραγίδια legis p. 899. tum sparsim in eodem opere. GOAR.]

CAPUT XIV.

Observationes et explicationes in c. 20, de electione patriarchæ.

Ibid. Titulus Junii est περὶ χειροτονίας. Est autem chirotoniæ vocabulum, ut et τὸ χειροτονεῖν et χειροτονεῖσθαι, homonymum, significans interdum ipsam designationem, electionem et renuntiationem, aliquando consecrationem, ordinationem, initiationem et sacram inaugurationem. Quare videndum quem sensum hoc vel illo loco dictiones istæ ferant. Errat ergo Junius, cum ista verba Codini, c. 20, χειροτονεῖται δὲ ὁ πατριάρχης ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας, sic reddit: Designatur vero patriarcha a metropolitanano Heracleæ. Imo consecratur, ordinatur, et ut sic dicam, inauguratur; nam designatio seu electio patriarchæ Cpolitani non erat episcopi Heracleensis. Aut si et hujus, nonnisi ut partis unius, quandoquidem ad patriarchæ electionem plures conveniebant, ut docet nos hic Codinus. Ab Heracleensi episcopo patriarcham consecrari consuevisse testis est etiam Zonaras in imperio Constantini filii Leonis fol. 156, qui Heracleensis cum imperatorem offendisset, Polyeuctum patriarcham 372 consecravit episcopus Casariensis. Ὅς παρὰ τοῦ Καισαρείας

χειροτόνητο. Ubi male interpretes Wolfius : A Cæsariensi episcopo electus. Non electus, sed consecratus est; Jani antea enim fuerat electus, καὶ προχειρισθῆ πατριάρχης Πολύευκτος μοναχός. Male etiam Crusius in historia patriarchica Malaxi, l. II Turco-Græciæ, p. 131 : Ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ὁ Ἡρακλείας πατριάρχης. Declaravit ipsum Heraeleensis patriarcham; imo consecravit, ordinavit, inivitavit. Pulchre Zonaras ad can. 1 Apost. : Νῦν μὲν χειροτονία καλεῖται ἡ τῆς καθιερώσεως τοῦ ιερῆσαι λαχόντος τελεσιουργία τῶν εὐχῶν καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπικλησίαις ἀπὸ τοῦ τὸν ἀρχιερέα τείνειν τὴν χεῖρα εὐλογούντα τὸν χειροτονούμενον· πάλαι δὲ καὶ αὐτῆ ἡ ψῆφος χειροτονία ὠνόμαστο.

Errat iterum Junius cum verba ista, ἐν δὲ τῷ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας καιρῷ ἔρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἄγλαν Σοφίαν, more Calviniano detorquet in solam (veluti ministri alicujus) designationem, ita vertens: Quo autem eligendus est tempore. Minime vero, sed quo tempore ordinandus et consecrandus est patriarcha; seu tempore ordinationis et consecrationis appetente, venit imperator ad Sanctam Sophiam. GRÆTS.

P. 102. Cantacuzenus, IV, 37. Divina S. Spiritus gratia invocata, tres in patriarcham eligunt, Philotheum Heraeleæ, Macarium Philadelpheæ episcopus, et privatum adhuc Nicolauw Cabanitam; electorumque nomina imperatori scripta mittunt; quæ Philotheum maluit; et is non diu post, legitimis omnibus servatis, patriarcha consecratus ecclesiam aliquandiu administravit. Olim imperator arbitrato suo, solus, sine episcoporum suffragiis, patriarcham designabat; quod contra canones factum esse fatetur Cantacuzenus, IV, 37, ubi episcopis potestatem facit ut more veteri tres nominent, ex quibus ipse postea eum qui magis arriserit cæteris præferat:!

Postquam Græci a communione sedis apostolicæ sejuncti omnem potestatem, etiam ecclesiasticam, in suos imperatores transtulerunt, non defuerunt certe imperatores partibus sibi delatis, sed qua potestate patriarchas ponebant, eadem eosdem iterum deponabant, et si liberet, depositos reponabant. Omnia historicorum volumina plena sunt exemplis, præcipue Codreni, Zonaræ, Glycæ, Constantini Manasæ, Nicephori Gregoræ, Cantacuzeni; Turcasque suos successores ipsis factis suis edocuerunt quomodo ipsi iidem cum patriarchis agere deberent. Certe Mahometes sultanus, qui Cpolim sub suum jugum misit, vix alio ritu Gennadium Scholarium creavit quam hic a Codino describitur: Nam suis manibus δεκανικιον seu δικανικιον, pastorale pedum, magni pretii dedit, baculum nempe argenteum inauguratum, artificiose factum. Dedit et equum bonum et certam aureorum summam; his verbis deditis quod faustum ac felix sit, esto patriarcha, et utere nostra amicitia in quibus rebus voles, habens omnia jura privilegiaque, sicuti superiores ante te patriarchæ habuerunt. Habe quoque templum Sanctorum Apostolorum 373 domicilii loco. Ita id tunc

accepit, et patriarchicam ibi sedem collocavit, ut est in historia politica l. I Turco-Græc. p. 15. Verum hæc benevolentia sultanorum in patriarchas non diu duravit. Nam sub isto ipso Mahomete patriarchæ novem exstiterunt, et præter Gennadium, qui sponte cessit, vix ullus fuit quem calumniatores de solio non dejecerint vel deiciendum per Bassas Turcicos curarint, introducto etiam duorum millium florenorum bescesio, quod patriarcha recens electus pendebat, et anno tributo totidem millium, cui charasio nomen erat.

Postea etiam usque ad hæc nostra tempora vix unquam pax schismaticis cum schismatico patriarcha fuit. Semper suppurularunt æmulationes invidiæ et occultæ machinæ ad hujus vel illius exitium; ut mihi videatur non sine consilio divino edita esse in Turco-Græcia historia politica et ecclesiastica seu patriarchica rerum Cpolitianarum, ex qua perspicue elucet schismaticos non modo cum supremo catholicæ Ecclesiæ capite per charitatem conjunctos non esse, quod per se liquet, sed nec inter se, cum sub gravissima infidelium servitute mutuo sese miris cuniculis infestent, et modo hunc modo illum in patriarchalem thronum Turcarum ope sublevent. Valeat nimirum hic illud: Qui pote, plus urget.

Phranzes, Chronici, III, 19, ferme accuratius morem declarandi patriarcham ab imperatore describit quam Codinus. GRÆTS.

P. 102. [Ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τούτων. Ad trium electorum tertium in patriarcham nominandum non ita coartata imperatoris libertas, quin omissis episcoporum suffragiis eum quem vellet, consuetudine permittente, designare potuerit. Blastares τοῦ Κ στοιχείου, c. 32 : Τῶν γὰρ κανόνων τῶν τὰς ἐπισκόπων ψήφους τοῖς ἐπισκόποις τοῖς ἐπαρχίας ἀνατιθέντων, ἀρχοντι δὲ μηδενὶ τούτων ἐξεῖναι κοινοῦν κελυθόντων, οἱ βασιλεῖς καὶ τῆς ψήφου τῶν ἐπισκόπων χωρὶς καὶ πατριάρχας καὶ ἐπισκόπους προβάλλονται. Διὰ γοῦν τοῦτο, ὡς εἶποιε, ἐπὶ τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα ὁ μητροπολίτης ἐκεῖνος Σίδης τὰ τῆς βασιλείας ὠκονόμει καὶ ὁ Νεοκαισαρείας τὰ τῆς πύλωος ἀνεγράφατο, καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁ Κυζίκου Νίφων τὴν τε ἀπογραφὴν καὶ τὰς τοῦ δημοσίου ἀπάσας ἐνέργησε δουλείας. Sane operas episcoporum æque ac electionem imperatoris dispositioni subjectas adulate supra modum calamo scribit Blastares. De CP. patriarcharum electione et inauguratione docte præclareque illustrissimus episcopus Vabrensis eo præsule digno Ἀρχιερατικῷ. De trium electione faciendâ accuratorem habet narrationem, p. 481 et sqq.

Ibid. [Μήνυμα nonnunquam vadimonium dictum, aliquando principis mandatam sive rescriptum, hic ejusdem codicillos, breve, nobis brevet πιττάκιον proprie vel ψήφισμα significat. Datis enim regiis diplomatibus collatas dignitates firmabant imperatores. Anna, Alexiados, II : Ἐδεδίε: γὰρ μὴ τοῦ χρυσοβούλλου τάχιον ἢ προσήκη κατακαμφθέντος αὐτῷ, ὃ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀξίαν τούτῳ ἔχαριζετο, etc.

P. 103. [*Θρόνον ἡσπατέον*. Honor et color qualis Cæsari patriarchæ tribuitur ; ac eam forsam ob rem ejus proclamationi se Cæsar subtrahit. Vide dicenda ad v. 15 et sqq.

Ibid. [*Ἀριστάρται ἀμώτεροι*. Mútuo nec non æquali honore se colunt imperator et patriarcha ; dumque sibi invicem assurgunt, pari sese **374** excellere dignitate profitentur. Cantacuzenus, 1, 5 : *Ὁὐκ ἔθος βασιλεῦσιν ἐξανιστασθαι ἰδιώταις*.

Ibid. [*Ἀπὸ τῶν ἀξιωμάτων τις*. Aliud in aula CP. dignitas, aliud officium. Dignitatem voco, qua obtenta solus honor acquiritur, officium, quod ministeriis in principis vel publici bonum impenditur. Quid præstitit imperio sebastocrator, panhypersebastus, Sebastus et tot alii, de quibus auctor sæpius *οὐκ ἐνεργεῖται* vel *ἀνεπίγνωστον* scripsit, nisi ut delatos honores admitterent, rogis acceptis corroderent ærarium, vani nominis appellatione gauderent ? Hos proprie *ἀξιώματα* et *ἀξιοματικούς* dicitos reperies, alios *ὀφεικάλιδας* vel *ἀρχοντας*. Zouaras in Basilio et Constantino : *Παρεχωρήθησαν ἔχειν ὃ ἄν ἕκαστος ἐξ ἐκείνου τυραννοῦντος εἰλήφει, εἴτε ἐν ἀξίαις ἦν εἴτε ἐν ἀρχαῖς εἴτε μέντοι ἐν κτήσσει*. Annua stipendia sive pensiones viris in dignitate constitutis colligo e Comnenæ l. III, loco subobsuro, quo Germanorum imperatori ab Alexio promittuntur pacti jam inter eos acti ratione *ῥάγαι τῶν δοθέντων εἰκοσι ἀξιομάτων, virorum viginti dignitatibus præcellentium stipendia*.

Ibid. [*Τοῦ πατριάρχου δικανικίον*. Nusquam *scæptra*, sed *pastorales baculos* sive *peda* gerunt ecclesiæ pastores. *Δικανικία* vocant Græci, eo quod et ipsi justitiam in subditis exercent. *Πατερίσσαν* benignius vocant hodierni. Doctius *ἀρχιερατικὴν ῥάβδον* posuit Euchologium : *Ἐἴτα δίδωσιν αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς ἀρχιερατικὴν ῥάβδον, λέγων οὕτω πρὸς αὐτόν*. *Λάβε τὴν ῥάβδον, ἵνα ποιμαίνῃς τὸ Ἐμπροσθέν σου ποιμνίον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς μὲν εὐπειθέσιν, ἔστω αὐτοῖς ὑπὸ σου βακτηρία καὶ ὑποστηρικτὴς, τοῖς δὲ ἀπειθοῦσιν καὶ εὐτραπήλοισι χρῆσον αὐτῇ ῥάβδῳ ἐπιστυπτικῇ, ῥάβδῳ παιδεύσεως*.

Ibid. [*Πολυχρονίζουσι*. Ex hac consuetudine, ut recens insituito patriarchæ πολυχρόνιον occinatur, de Copronymo narrat Theophanes : *Ἀνήλθεν Κωνσταντῖνος ἐν τῷ ἄμβωνι, κρατῶν Κωνσταντῖνον μοναχὸν ἐπίσκοπον γενόμενον τοῦ Σουλταίου, καὶ ἐπευξάμενος ἔφη μεγάλη τῇ φωνῇ* « *Κωνσταντῖνον οἰκουμένικῷ πατριάρχῃ πολλά τὰ ἔτη*. »

P. 104. [*Ἀπέρχεται ἰαπότης*. Restitutio in thronum, æque ac primum instituto, Isaiæ patriarchæ parem honorem exhibuit junior Andronicus, teste Cantacuzeno, l. 1, c. ult. : *Καὶ πατριάρχῃ Ἡσαΐα δι' αὐτὸν ἐγκαταλείμενος, ὅσον τε ὁ καιρὸς ἐδίδου εὐχαριστήσας, καὶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἐφ' ἵκπου βασιλικῶς κακοσημένου ἀγαθῶν, ἐπανῆκεν αὐθις εἰς τὰ βασίλεια*. Gennadium patriarcham recenset consecratum Mohametus nomine secundus, primum Cpolis sibi subjectæ infidelis tyrannus, μετακαλεσάμενος ἔθρον τῶν βασιλείων αὐτοῦ ἰδίαις χερσὶ

Ἄ δίδωκεν αὐτῷ δεκανίκιον (ita corruptius profertur) πολλοῦ ἄξιον, ἦτοι ῥάβδον ἀγρυρᾶν, περικεχυρωμένην, ὠραίαν, καὶ ἵκπον ἀγαθὸν, καὶ μέρος χρυσίνων ex Chronico Cp. Goar.]

P. 101. Junius hæc non vertit, sed penitus evertit. *Sciendum est quod alii sacerdotes summi electionem facientes obsignant bis. Patriarcha designatur solum ; quia ab imperatore facta designatio pro minore sigillo ducitur*. Corrige. *Sciendum est autem alios sacerdotes summos* (hoc est episcopus, archiepiscopus, etc.), *eligi per duplex sigillum ; hoc est per duplicia suffragia seu vota obsignata, seu per duplex scrutinium*. *Τὴν μὲν πρώτην σφραγίδα καλοῦσι μικράν*. Primum sigillum vocant minus. Primum sigillum, hoc est, ut jam plerique vocant, primum *scrutinium*, vocant minus. At vero patriarcham (Cpolitatum) per unum duntaxat sigillum, hoc est uno scrutinio, eligunt, eo quod *πρόβλησις* seu renuntiatio ab imperatore facta suppleat vicem **375** minoris sigilli. Quod ait Junius, primum illud sigillum seu scrutinium vocari *nominationem* vel *presentationem*, secundum vero *collationem* sive *collaturam*, id minime dixisset, si ex jure didicisset quidnam jus nominandi, quid jus præsentandi et quid jus conferendi esset. Nec hoc omittendum, in Tureo-Græcia τὴν πρώτην καὶ δεύτερον σφραγίδα vocari τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον μῆνυμα, p. 108. Grets.

P. 104. [Electionem deputationemque ad officium quodpiam, ut et germanam in illud institutionem, vocant ecclesiastici σφραγίδα, seu crucis signo vel fieri solitam vel firmatam. Illa πρώτη καὶ μικρά σφραγίς, hæc δεύτερα καὶ μεγάλη. Quia vero non cruce signat imperator patriarcham, minor siquidem a majore benedicitur, ejus electio virtute par est πρώτῃ σφραγίδι, nomen nihilominus non adipiscitur. Goar.]

P. 105. Eodem modo quo patriarcha Cpolitatus tresque cæteri patriarchæ, eligebatur archiepiscopus Achridis ; quæ quia patria Justiniani imperatoris erat, ab eodem prima Justiniana vocata est, magnis aucta privilegiis, qua ecclesiasticis qua politicis ; quam ad archiepiscopatum evexit, eique subjecit omnes provinciales episcopos diocæseos, Daciz et Mysiz secundæ ; Dardaniæ, Prævalitanæ et secundæ Macedoniæ. Gregoras, l. II : *Olim Justinianus imperator eam provinciam ex qua oriundus erat cum aliis multis rebus ornatam, tum primam Justinianam aperlaverat, atque etiam perpetua libertate donarat, eo tamen excepto, ne ejus archiepiscopi Romanorum imperatores inungerent ; quæ prerogativa legibus aliis est concessa, etc. Regis sedes eorum* (Bulgarorum) *deinceps urbs ea esse cepit quam Justinianus imperator archiepiscopatus honore primæque, ut diximus, Justinianæ nomine ornavit. Post appellatione gentis illius vulgata locus ipse Bulgaria dictus est, et Bulgariæ metropolis prima Justiniana*. Vide Novellam 11 Justiniani et ad eam scholia Cujacii, et Novellam 131. Alia Justiniana nomine secunda fuit in Cypro insula, patria Theodoræ uxoris, ut est apud Nicephorum XVII, 28, et XVI, 37, quanquam Procopius, l. IV De

ædificiis Justiniani, affirmat Ulpianum, Dardanizæ oppidum, secundam Justinianam appellatum esse. Tertia Justiniana non est Chalcedon, ut inepte vertit Juntus, sed Carthago in Africa: neque enim Καρχιδών, ut in sua quoque editione habet Junius, est Chalcedon, sed Carthago; quæ Justiniana dicta, quod Justinianus imperator Carthaginem una cum Africa, pulsus Vandalis, Romano imperio restituerit. Vide Novellam 131. Alia Justiniana nova exstat in Notitia, not. 8, et alia notit. 28, ut notat Cujacius ad Nov. 11.

Ibid. Formula hujus precationis inserta est l. vi Juris Græc., p. 441. GRÆTS.

Ibid. [Ἀρχιμανδρίται. Non amplius specum sed ovium caprarumve gregem Græci vocant μάνδραν; quæ vox ad homines sociam ad invicem et pacatam vitam agentes translata aliam confestim producit, ἀρχιμανδρίτην nimirum, qui hujusmodi quietam, solitariam ac sociam vitam in montibus et specubus terræ agentibus ducem se præbet ac rectorem. Quo perspecto 376 non exigua oritur difficultas, quotorum vel qualium s't dux ac rector archimandrites, an plurium vel paucorum monachorum (hi enim sunt, qui testante Basilio ἐν ὄρει καὶ ὄρει; τῆς γῆς habitant), an unius abbas vel multorum monasteriorum s'it gubernator supremus, velut is qui nobis provincialis dicitur aut generalis. Quam partem tenueris, nullum incurres deceptionis periculum: unius enim quandoque superiorem, plurium etiam nonnunquam significat monasteriorum præsidem. Primi sensus allati argumentum est Eutycheis appellatio, quæ in concilio Chalcedonensi et apud Theophanem archimandritæ est, apud Theodorum presbyterum, de Incarn. Domini τοῦ ἡγουμένου ὁ Εὐτυχῆς δὲ ἦν ἡγούμενος μοναστηρίου ἐνός, inquit. Idem est igitur ἀρχιμανδρίτης qui ἡγούμενος, unius solius monasterii abbas, pater, superior ac rector. Secundo tamen sensu non deest multiplex probatio, prima, quod privati monasterii superior non patitur ob humilem nimis statum ἢ ἀρχιμανδρίτην vocari; secunda, quod eam tantum sustineant appellationem qui plura regunt jure supremo monasteria, vel qui saltem majori præsent monasterio, cui plura subjiciuntur μετοχῆτι, velut antiquis nostris abbatibus minores prioratus: tertia, quod in textu quem elucubramus interposita inter ἀρχιμανδρίτας et καθηγουμένους πρωτοσυγκέλλων dignitate ab invicem longissime differre commonstrantur, imo particula exaggerans ἀλλά res omnino diversas indicare declarat. Transit in auctoris nostri mentem illusterrimi præsulis Vabrensis opus vere pontificium eo loci τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ ἐξάρχου καὶ τοῦ ἡγουμένου πρόβλησιν dat spectandam, certe non ut unius, sed ut plurium, quorum ut una non est appellatio, ita nec unum officium fuisse temere putandum est. Cæterum quem Cantacuzenus, l. 32 et 33 τὸν τοῦ ἀγίου δρους πρῶτον, sacerdotis, ubi plura monasteria visuntur et ad quatuor millia monachorum degunt, præfectum vocat,

alium esse non reor ab eo, de quo sermo, archimandrite. GOAR.]

Ibid. Memorat hic Curopalata protosyncellos. Junius legit protosyncelos. Vox composita, inquit, ἐκ πρῶτος et σύγγελος, quod nomen est per syncopen dictum pro συνάγγελος, id est, ut hodie magis receptum est, cœnobita. Sed in eis cœnobiis archimandritæ sunt abbates seu patres, protosynceli vero senes qui-que. Si protosyncellus idem est quod cœnobita, tunc omnis monachus cum aliis in monasterio degens erit protosyncellus, quia omnis talis monachus est cœnobita. At hoc inauditum est. Deinde si protosyncelli sunt senes qui in suo ordine, ad quid opus habent propria ordinatione et chirotonia, ut archimandritæ? Nam ut quis sit senex aut senior in suo ordine, id non largitur electio et consecratio, sed tempus et ætas.

Quis igitur protosyncellus et simplex syncellus? Olim syncellus appellabatur is qui mortuo patriarchæ successurus erat. Testes Zonaras et Cedrenus in imperio Constantini Monomachi, quorum ille explicans quisnam apud Saracenos diceretur scriphus seu scriphus, ita scribit: Οὗτος δ' ἐστὶ παρ' αὐτοῖς ὄπαρ παρ' ἡμῖν πάλαι ἦν ὁ λεγόμενος σύγκελλος. Ὡς γὰρ ὁ σύγκελλος τοῦ πατριάρχου θανόντος εἰ; τὸν ἐκείνου τόπον ἀντικαθίστατο, οὕτω καὶ ὁ σερίφης τοῦ Χαλιφᾶ φθαρέντος τὸν τελευταῖον διαδέχεται. Eadem Cedrenus. Ubi notanda vox πάλαι, qua significant olim quidem hac notione nomen hoc usitatum fuisse, postea desuisse. Sic Anastasius Germani patriarchæ syncellus fuit, Cedren. in imp. Leonis Iconomachi p. 456. Syncellus item fuit Stephanus frater Leonis imperatoris, 377 Cedren. p. 594, in locum Photii substitutus. Syncellus quoque designatus Theophylactus Romani Lacapei filius a Nicolao patriarcha, etsi ei non successit, sed Stephanus Amasæ metropolita, Cedr. in imp. Rom. Lac. p. 624. De Joanne syncello lege Zonaram in imperio Theophili, ut et de Michael syncello Cedrenum. Idem Cedrenus mentionem facit protosyncelli in imperio Michaelis Stratiotici, satisque indicat eam de qua ibi loquitur dignitatem fuisse politicam, non ecclesiasticam, cum dicat penes illum fuisse reipublicæ administrandæ curam. Τῶ πρωτοσυγκέλλῳ Δέοντι, inquit, προσελθόντες τὰ κοινὰ διοικούντι τῶ τότε.

Est autem syncellus quasi ejusdem cellæ consors, et protosyncellus primus inter cellæ consortes. Res tandem in dignitatis nomen abiit, ut qui nec σύγκακνοι nec σύγκελλοι essent, tales tamen appellerentur. Sicut hodie multi habent eum titulum ut vocentur S. D. N. domestici, ita et syncelli patriarcharum tandem evaserunt illi qui forte nunquam in patriarchio habitaverant. Huic postea dignitati agnatum est πρῶτος, πρωτοσύγκελλος, ex solita nimirum ambitione qua simpliciter vocabula τοῦ πρώτου convestire solent. Invenerant olim Græci titulum nobilissimum. Res hic non stetit, ambitio πρωτονωδελίσσιμος esse voluit. Nec hic, quamvis in longo no-

mine, finis : ut placet tibi ille in jure Græco-Romano. **A** Νικήτας πρωτονωβελισσιμουπέριτατος? Quale monstrum tituli! erant Græcis πρόεδροι : titulus iste augendus fuit præscripto vocabulo πρώτου, πρωτο-πρόεδροι : quod in Jure Græco Romano passim obvium est. Etsi (autem scriptura illa σύγγελος et πρωτοσύγγελος apud nonnullos scriptiores reperitur, non dubito tamen vitiosam esse, germanamque illam σύγκελλος et πρωτοσύγκελλος, quia clarum esta *concella*, hoc est ab eadem *cella*, nomen descendere. Hinc Wilhelmus Tyrius, xiv, 12, *concellos* nominat. Ennodius, l. 1, epist. 5; vocat *cellulanos* et quod Græcum magis exprimit, *concellaneos*. Heraclius imperator, ut est in quadam ejus constitutione, quæ exstat l. ii juris Græco-Romani, numerum *syncellorum* ad duos redegit. Mirum vero Codinum *syncelli* seu *syncellorum* mentionem nullam fecisse, dum catalogum officialium magnæ ecclesiæ texeret, nisi quis dicat *syncellorum* appellationem non officii, sed dignitatis fuisse.

Ibid. [Qui primus omnium σύγκελλος ac ideo temporis ordine πρωτοσύγκελλος legitur, fuit Anastasius ille presbyter, cui, referente Theophane, quam conceperat de fide perversam sententiam, publice pronuntiandam in ecclesiæ conventu dedit Nestorius : Ὁμιλίαν περὶ πίστεως ἐκδέδωκεν τῷ ἑαυτοῦ συγγέλλῳ. Hic autem cum sublato e vivis Nestorio patriarchæ dignitatem non exceperit, nihil aliud eo vivente adeptus quam ut esset convictus ejus particeps, domus cellæque consors, animæ rebus in dubiis director, in arduis consiliarius, in secretis conscius, ac indivisus in properis et adversis socius. Hoc primum primi qui legitur *syncelli* munus; hæc ut vera nominis expositio, ita pariter officii finis et cognitio sincerior. Evagrius de ipso *syncello*, vi, 2 : Τοῦ Νεστορίου διάπυρος ἑραστής, ὃς καὶ συνεκδημῶς οἱ γέγονεν πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἀπαίροντι. Socrates, vii, 32 : Συνῆν αὐτῷ Ἀναστάσιος πρεσβύτερος, ἅμα αὐτῷ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας σταλεῖς. **378** Τοῦτον διὰ τιμῆς εἶχε πολλῆς, καὶ ἐν ταῖς πράγμασι συμβούλῳ ἐχρήτε. Presbytero deinceps hujusmodi in cibi cellæ secretorum, vitæ denique omnis societatem adscito, procedentibus annis factum est ut qui in ecclesiæ cœtu amicos, in palatio quoque notos allegerat, nullo, si quæ forent, ejus merita virtutesque ignorante, defuncto patriarcha in ejus locum successor eligeretur; quique nomine *syncelli* vel dignitate penes patriarcham adhuc in vivis agentem, ceu ejus sincerior *concellaneus*, insignis vixerat, idem post lethum, ut in ecclesia thronum, ita καλλὸν ipsum et secretius patriarchii penitralia occuparet. Videtur mos hujusmodi circa Leonis Isauri tempora invaluisse, de quo Cedrenus : Εὗρεν οὖν ἐν τούτῳ σύμμαχον Ἀναστάσιον σύγκελλον τοῦ ἁγίου (Γερμανοῦ) συναξάμενος αὐτῷ τοῦ θρόνου διάδοχον γενέσθαι. Invaluisse dixi, non primo morem institutum : jam enim sub Anastasio seniore Τιμοθέου ἀποθανόντος, scribit Theophanes Ἰωάννην τὸν Καππαδόκην πρεσβύτερον καὶ σύγ-

κελλον Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον προεχειρίσαντο. Et sub Justino pariter seniore Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τελευτήσαντος Ἐπιφάνιος πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ σύγκελλος ἐχειροτονήθη. Majora semper incrementa more capiente, Stephanus Leonis Sapientis frater, quem Basilius pater clero CP. sociarat educandumque ac *syncelli* dignitate ornandum Photio dederat, ait Leo Grammaticus, eodem Photio secundo submoto confestim in ejus locum successit est patriarcha. Cedrenus vitæ Leonis initio : Προσέταξεν ὁ Λέων τοῦ θρόνου Φώτιον καταγαγεῖν, κατὰ πόδας δὲ Στέφανον σύγκελλον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ὁ βασιλεὺς πατριάρχην προβάλλεται. Et in eodem Leone : Χειροτονεῖται πατριάρχης ὁ σύγκελλος Εὐθύμιος. **B** Consuetudinem hanc quasi legem habitam narrat Cedrenus idem in Monomacho : Ἐκείνου γὰρ (πατριάρχου) ἀποθανόντος, ὁ σύγκελλος εὐθύς εἰς τὸν τούτου θρόνον ἐγκραθίσθη. Πάλαι δὲ dixerat nonnihil superius : Monomachi enim ætate consuetudo vel lex quæcumque de *syncellis* ad patriarchatum subvehendis extincta erat et penitus abrogata. Eo tamen ac sequentibus temporibus non unus modo sed et plures *syncelli*; ac tandem inter eos primas tenens protosyncellus, cujus nomen deinde plures ambiunt. Verum integram *syncellorum* cohortem aliquando miratus, ac de iis cum Græcis ipsis colloctus, percepi ex ea quæ semper inter eos viguit dignitatum ambitione vel titulorum cupiditate profluxisse, ut qui patriarchatum expeterent vel *syncellos* in munere vellent æmulari, nomen primum aucuparentur. **C** Pristini vero temporis *syncellus*, patriarchæ licet successor designatus, quo desiderii successionis a se amoveret suspicionem, ubi patriarchæ consacrificabat, populum ad preces pro eo et ejus salute nec non ei vita longæva obtinenda fundendas hortabatur, quod cum facerent pariter per CP. ecclesias alii presbyteri, exin quasi *syncelli* nomen promeriti, ea se dignitate promovendos curant; ac ut viget et aliis præferri quærit honoris cupiditas qui magna in ecclesia *syncellus* preces hujusmodi denuntiaret faciendas, protosyncellus, ut reliquis anteposendus ac dignior, est appellatus; ac ubi sacerdotes vel metropolitæ patriarchæ concelebantes id muneris fuerunt exsecuti, *syncellorum* quoque ac protosyncellorum honorem sibi arrogarunt. **D** Audi Cedrenum in Romano Argyro : Ἐτίμησε δὲ συγγέλλους μητροπολίτας τρεῖς. Plures itaque *syncelli*, adeo sublimis etiam honoris cupidinemoti ut in consessu a sacerdotibus in missa habendo metropolitæ se præferri contenderent. Idem Cedrenus inferius : Ἐγένετο δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς ταραχὴ διὰ τὴν καθέδραν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, μὴ καταδεξιμένων τῶν μητροπολιτῶν προκαθίσαι αὐτῶν τοὺς συγγέλλους ἐν τῷ συνθρόνῳ. Ipsi nihilominus metropolitæ aliquando *syncelli*, ut præmissis. Cedrenus idem in Basilio et Constantino Romani FF. : Ὁ σύγκελλος Στέφανος καὶ τῆς Νικομηδείας πρόεδρος. Pene præterieram non *syncellorum* more,

qui patriarchæ *concellaneus* ac ejus κωνστατινός A foret, sed et qui imperator præstaret idem officium, eo nomine 379 vocatum, quod maxime semper eum comitaretur, ac in palatio ad ejus *cellam* (κελλὸν enim etiam imperatoris secretius penetrale dictum superius) *concellaneus* σύγκελλος, ac præ aliis dignus μέγας πρωτοσύγκελλος habitaret. *Aderant ei* (si Phranzæ interpreti fides habenda) *sacerdotes sui* (palatini nimirum) et *spiritualis pater Gregorius magnus protosyngelus*. De Joanne imperatore loquitur ad concilium Florentinum viam capessente. Scribit porro protosyngelus, prout alii Græcæ σύγγελον ob eandem cum σύγκελου pronunciationem et ignoratam συγκελλου propriæ vocis significantiam et originem.

P. 105. [*Καθηγούμενοι*. Quos ἡγουμένους quoque dicimus : προηγούμενους autem, qui hos in officio præcesserunt, et superiorum munere, quo se abdicarunt, sunt functi.

Ibid. [*Τὴν σφραγίδα*. Πρόβλησιν, προχειρίσιν, promotionem intellige, quæ facto crucis signo completur. Requires in Euchologicis ; et consules postremam superioris capitæ notam. GOAR.

Ibid. Καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς εἰς προσκύνησιν τοῦ βασιλέως, ὡς εἰρηται, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύον αὐτῶν ποταμούς. Junius p. 212 editionis suæ, I, c. 20, n. 16 : *Summi autem sacerdotes ad salutandum imperatorem, ut diximus, venientes cum aliis mandyrum eum habentibus*. Perperam. Lege ex codice Lauther. μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύων αὐτῶν ποταμούς cum mandyis suis habentibus *fluvios*. Hoc est cum mandyis undulatis. In scripto Græcob. I. II Turco-Gr. p. 108 : Καὶ μανδῆ με τοὺς ποταμούς. Μανδελον, inquit ille Græcus in Turcogr. p. 189, λέγουσιν ὃ φέρεῖ ἐπ' αὐτῷ ὁ πατριάρχης μετὰ ποταμῶν, διὰ τὸ διδακτικὸν ὀφείλειν. Dicitur ergo μανδύας, μανδελον, μανδῆ, et μαντιον, a quo in Turcogr. p. 189 numero multitudinis τὰ μαντια. Οἱ ἀρχιερεῖς βαστοῦν εἰς τὰ μαντια τοὺς ποταμούς κοκκίνους καὶ ἄσπρους, Pontifices gestant in palliis fluvios (limbos) coccineos et albos. Germanice *Mantel*, a Latino *mantelo*. Est autem μανδύας forma similis ei vesti sacræ quam vulgo vocamus *ein Rauchmantel* ; et qua ipse imperator Romanus adhuc in inauguratione insigniri et pingi solet quoque cum electoribus. Simeon magister officiorum in Pandecte Histor. Turcicæ, c. 199, δικητήσιον vocat ; quod Græci rogati ab auctore Pandectæ interpretabantur ἐπιμάνδουον, quasi dicas *supramantellum*. Forte δικητήσιον παρὰ τὴν δίκηνην derivatur, ut et δικανικιον, quod imperii et potestatis insigne sit. Eratque vestis hæc tam imperatoribus quam patriarchis aliisque pontificibus communis, ut ex Caropalata et Turco-Græcia constat ; nec satis apte vertitur *paludamentum*, ut agnoscit etiam Leunclavius, cum vox hæc militarem vestem significet, μανδύας autem etiam extra castra gestari consueverit ; nec ab imperatore tantum, sed et ab Ecclesiæ præsulibus, quibus *paludamentum* apte nemo tribuerit. Et hæc accommodari

possunt ad varia loca Codini in quibus *mandya* mentionem facit. Quod Junius *mandyæ* originem ex Persica lingua deducit, p. 336, id facit, opinor, ut Persicæ linguæ non ignarum sciamus. Longe facilius a Latino *mantello* aut Germanico *Mantel* deduxisset. Nec assentior Meursio, qui ita legit, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύον με ποταμούς. Nani sensus esset : *Episcopi veniunt 380 ad venerationem imperatoris cum illis qui habent mandyrum cum fluvio sive undulatum*, cum ipsimet indati mandyis undulatis ventant ad cultum imperatori deferendum. Nec barbarico illo hellenismo με pro μετὰ Caropalatam usum esse verisimile sit, præsertim hoc solo et unico loco. Postius hoc nupero alicui Ma'axo competat, qui in patriarchica sua historia Turcogræcæ inserta ἐχάρισε καπλάσιον ἐνδύριον με τὸν καμουχάν, καὶ μανδῆ με τοὺς ποταμούς, καὶ ἄλογον ἄσπρον. GRETS.]

Ibid. [Superius pontificum indumentum extra missarum solemnitas est mandyas, pallio quam similis, ad fauces fibula nexus, sinibus et rugis amplissimus et omnino insignis Ad ejus latera circa ventrem affixæ sunt tæniolæ albi rubrique coloris tenæ, quibus undequaque variatur et adornatur. Tæniolæ illæ sunt ποταμοί, de quibus in præsentem, eamque gratiam et scientiam designant quam intellexit Christus ipse Dominus, dicens : *Numina de ventre ejus fluent*, etc. Ac propterea circa ventrem appictæ. Superius ad collam et angulos inferiores sunt πόματα, quatuor nimirum additi panniculi quadri, de quibus singulis Symeon Thessal. episcopus : Τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς διδάσκει μανδύας, ποταμούς μὲν ἔχων διὰ τὴν προειρημένα, πόματα δὲ εἰς τύπον παλαιᾶς τε καὶ καινῆς χάριτος, ἃ ὑπεράνω καίεται τῶν ποταμῶν. GOAR.]

CAPUT XV.

Observationes et explicationes in c. 21. de lugalibus imperatoris gestaminibus.

P. 106. Alius titulus habet περὶ βασιλέως ἀποδιδόντος. Sed melior est inscriptio quam capiti huc præfiximus. Citat hoc Codini caput Casaubonus Exercit. 56 contra Baronium. Et, heu ! quid laboris non exantlat, quid sudoris non profundit, quos lecythos snorum collectaneorum non effundit, ut doceat nos aliud esse λαμπροφορεῖν, aliud λευκοφορεῖν seu λευχειμονεῖν, aliud colorem λαμπρόν, aliud colorem λευκόν, interdum tamen λαμπρόν καὶ λευκόν pro eodem accipi, proprie distingui. *Apud Codinum*, inquit, *vestes albæ, luctus indicæ, vocantur λευχά ; iisdem opponuntur λαμπρά, id est omnes nitidiores ; puta candidæ a fullone recentes, quales fuerunt olim candidatorum, quas Plutarchus et alii Græci λαμπράς vertunt, aut πορφυρέα, vel alius cujusvis coloris, præsertim intensioris. Non enim sola candida dicuntur λαμπρά, sed quæcumque valde nitent, cujusmodi erant cum primis illæ chlamydes veri luminis, de quibus ad Trebellium Pollionem diximus* Quam abscondita nobis pandit operosus iste exer-

citator! quasi non omnia hæc ex ipso Codino satis A portet, id intelligendum est extra eam quo ipse
superque perspecta sint, præsertim adjunctis iis imperator luget: tunc enim omnes μελαντι-
quæ c. 11 idem Codinus tradit. vouειν, ut paulo antea Codinus dicebat. GREYS.

Ibid. Lucæ xxiii indutus est Christus ab Herode, irritis causa, 381 ἐσθῆτα λαμπράν. Beza verit splendidam, interpres noster albam. Approbat hæc Casaubonus, quia λαμπράν et λευκόν sæpe eodem significatiu usurpantur. Illud critica serula sic castigat: Magis ex usu Latine loquentium dixissent candidam. Mirum Bezam hoc loco non fuisse memorem suæ candidæ, a fullone candentis, cuius iterum oblitus est Jacobi c. 11, dum ἐσθῆτα τὴν λαμπράν idem splendidam vestem interpretatur. Bonam tamen operam, sed nimis seram navat nobis ascetis, dum nos docet quid sit μαργέλιον, sed per negationem: ait enim imperatorem citrina vestimenta assumere, sed sine limbis et pretiosis prætexturis: hoc margellium significat, non margaritas. Audis, Junii, quid te olim Genevæ incolam doceat ejusdem scholæ quondam et orbis insessor Casaubonus? Mitte ergo tandem tuas margaritas. Vocavi operam seram respectu nostri, quia jam pridem ex Balsamone et aliis didicimus quid sint margellia. GREYS.

P. 106. [Τεσσαράκοντα. Defunctorum recolendæ memoriæ sacri sunt dies tertius, nonus, quadragessimus, et annuus a morte. Τοῖς τεθνεῶσιν ἀποτελεῖται, inquit Nicephorus Callistus, τὰ τρίτα, τὰ ἑννέα καὶ τὰ τεσσαράκοντα. Rationes subdit: tertio die faciei, qua dignoscitur homo, discrimen C deperditur; nono corpus tabescit, solo corde adhuc incorrupto manente; quadragesimo tandem etiam cor cum reliqua corporis mole labo corruptionisque ex integro cedit. Aptius alii τὰ τρίτα apud Græcos resurrectionem Christi post triduanam sepulturam, τὰ ἑννέα novem angelorum choros, quibus mortuos aggregari precantur, τὰ τεσσαράκοντα luctum Israëlitiæ populi in Moysis morte ad quadagesimum usque diem productum, quo defunctis lacrymas precesque parentare possumus, affirmant designare. Hujus mentis est Neophytus Rodius in sua Synopsis vernaacula Clementem in Constit. Apost. I. viii, c. 49, secutus. GOAR.]

P. 107. [Τῶν νενομισμένων ἑννῶν. De quibus superiore nota. Sacros in feriis agentis novem dies refert Blastares, τοῦ Δ στοιχείου c. 8, adeo ut Alexius imperator edita Novella sanxerit nemini licere demortui parentes vel uxorem vel hæredes, vel filijussos ante novem dierum luctui dicendorum præstitum tempus accusare, causam in eos intentare vel in judicium trahere: Θεσπιζομεν μηδεν ἐξεῖναι τοῦ τελευταίου τοὺς γονεῖς ἢ τὴν γυναῖκα ἢ τοὺς κληρονόμους ἢ τοὺς ἑγγυητάς πρὸ τῆς τῶν ἑννέα ἡμερῶν προθεσμίας τοῦ πένθους αἰτιάσθαι ἢ παρενοχλεῖν ἢ εἰς δικαστήριον ἔλθειν. GOAR.]

Ibid. Cæterum, quod Codinus ad calcem capitis scribit, nefas esse ut quis vestes nigras in palatio

PATROL. GR. CLVII.

CAPUT XVI.

Observationes et explicationes in c. 23 De futura sponsa et imperatrice.

Ibid. [Πεζοβαῖν. Ex equo vel curru desilire et pedes invadere. GOAR.]

Ibid. Ad fontem. Πηγὴ seu πηγά, templum celeberrimum Cpoli extra mœnia, cuius summus amator, admirator et encomiastes 382 fuit Nicephorus Callistus, ut constat ex l. xv Historiæ ecclesiasticæ, c. 25 et 26; qui de miraculis ad fontem editis integrum se commentarium scripsisse dicit. Exstat Viennæ in Cæsarea bibliotheca fortassis unicum totius Europæ exemplar; cui nisi cito succurratur (vidi enim et percurri allatum Monachium et hæc Ingotstadium), penitus a blattis tuncisque corrodetur; et jam nunc aliquot locis ab aquis pessime acceptam est, ita ut multa legi nequeant, præsertim sub finem.

Ad hoc templum diverit quoque Helena Cantacuzeni filia, nuptura Joanni Palæologo. Rem narrat ipse Cantacuzenus, iv, 1. GREYS.

Ibid. [Urbis CP situs triangularis est; ejusque latera duo alluantur mari, tertium continenti obtenditur. Ad eam itaque adveniens itinere terrestri imperatrix ad Pegem ecclesiam celeberrimam et regium simul palatium, qua continentem respicit urbs, desili; sin mari appellat, circa Blachernas loco portus commodissimo, ubi aliud Blachernense dictum palatium, terram salutat. Ecclesiam porro Πηγῆς nomen est a fonte non minus continuo miraculorum profluvio quam perennibus aquis exuberante. Ad salubres ejus aquas si a Marciano, qui postmodum Romanum imperium obtinuit, deferretur, lumen oculorum recuperaturum cæcus per divinam visionem est monitus. Tulit et τὴν Πηγὴν Marcianus cæcum, cæcus visum ex aquis retulit. Inde, ait Menæum Græcorum, miraculorum τῆς Πηγῆς origo et celeberrimum loco nomen factum: Ἐν τῷ τεμένει ἡ Πηγὴ ἐστὶν ἀπόβων λαμάτων, in templo ipso non adeo fons quam miraculorum ubertim decurrentium latex emergit, ait Cantacuzenus. Justinianus fonti templum superstruxit: τὴν θεοτόκον Πηγὴν Ἰουστινιανὸς ἔκτισε, scribunt Origines CP.; exstat adhuc locus Christianis Turcisque venerandus, quodque superest templum nulla ruina sædatur, antiquitate non modice venerandum, ob prætium omne superantes aquas, a plebe Χρυσοπηγῆς, aurei fontis accepit appellationem. GOAR.]

P. 107. De templo Blachernarum suo loco diximus. Erat et ipsum extra urbem ad litus maris, de quo multa Nicephorus loco citato. Principio templa solummodo erant; successu temporis accesserunt splendidissima palatia. Quomodo excepta

fuerit ab Andronico juniore sponso Anna Sabauda, A leges apud Cantacuz., I, 42. GRETS.

P. 108. [Περὶ τῆς ἀρχόπολιν. Ad urbis eum angulum qui Chrysopolim oppidum Asiaticum ex adverso respicit, ubi hodie principis Turcarum regia. Vulgus κέρασ, κορνα, vocat.

Ibid. [Ἀρχοντισσῶν. Legendum omnino ἀρχοντισσῶν : ἀρχοντισσάς enim nec usus nec lexica nec auctoritas docet. Est autem ἀρχόντισσα *domina, femina nobilis*. Simon Portius ἀρχόντισσα, δέσποινα, δεσπότις, κυρία. Inter præcipuas hujusmodi ἀρχοντισσας Celrenus habet ζωτάς, quæ patriciorum cingulo et honoris insigni uterentur.

Ibid. [Ἰγποδοῦσιν αὐτὴν τὰ ἐρυθρά. Non minus capiti corona quam rubra calceamenta fuerunt pedibus imperatorum insignia. Logotheta de Joanne abdicante se imperio : Καὶ τὰ μὲν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπέβαλετο καὶ τὴν περιμάργρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κόκκινος, ἡ βασιλικὰ σύμβολα. A regibus Albæ tum ad se deluxit, tum ad posteros imperatores Romanos calceorum hunc colorem transmisit Julius Cæsar. Dio I. XLIII: Τῆς ὑποδέσει τῆς ὑψηλῆς καὶ ἐρυθροχρόου κατὰ τοὺς βασιλέας τοῦς ἐν Ἀλβῆ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφισὶ διὰ τὸν Ἰουλον ἐχρήτη. Ammianus pedum trigmina purpurea vocat, quæ a comite 383 largitionum servabantur. Hinc repetita toties in Græcorum historiis φοινικὰ πέδιλα, πέδιλον ἐρυθρὸν, κοκκοβαφές καὶ φοινικοβαφές, ἐρυθροβαφές, πέδιλον, ἐρυθρὰ ὑποδήματα. Ex pluribus unum aut alterum exemplum deprecatur. Botaniates apud Annam Comnenam, exuens se imperio, et non ejus insignibus, μόνον ἔσονται ψιλοῦ τῶν τῆς βασιλείας μετέχων δνόματος; καὶ τῆς εὐφημίας καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίων. De Alexio scribit Gregoras, qui filie ἐρυθρεῖς ὑποδέδεσθαι κρηπίσι προσητάχει, ἐν αὐτῇ τε καὶ ὁ ταύτη συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος γένηται. Ut imperatrici nobiles feminæ rabra calceamenta induebant, sic nomeni proceres viri pedibus imperatoris illa consueverant immittere. Cantacuzenus qui fuerint designat, III, 27: Ὁ νέος δὲ βασιλεὺς πρότερον ἐσθῆτα βασιλικὴν ἐνδύς, ἔπειτα ὅν ἔπειτα ταῖς

ἀπάντων ταῖς ἐρυθραῖς κρηπίσι τοῦς πόδας κατεκόσμηται, τὸν ἕτερον μὲν ὑπὸ τῶν ἄγγιστα καὶ αἷμα προσηκόντων ὑποδοῦμενος, τὸν δὲ λοιπὸν ὑπὸ τῶν τὰ πρῶτα φερομένων ἐπ' εὐγενείᾳ καὶ λαμπρότητι μισθοφόρων Λατίνων. Alia fuisse hæc calceamenta Dio monstravit, vocans ea ὑπέδεσιν ὑψηλῆν. Ad genu pertinuisse testatur Procopius, I. III *De Edif. Just.* : Ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνου φοινικῶ χρώματος, ὃ δὲ βασιλεῖα μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδεσθαι. Τζάγγας ἰδοὺ vel τζάγγια barbaro nomine dicta existimo ; de illis actum superius.

Ibid. [Ἐν ἡμέρᾳ ρητῆ. Finem his scriptis imponit e Regiis mss. alterum, et vocem τέλος addit ; ut quod sequitur alieni auctoris opus esse conjiciamus. GOAL.]

Ibid. Assumentum illud, ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, etc., vere assumentum esse neque huc pertinere, clarius est quam ut multis ostendi debeat. Quia tamen Junius reperit in quodam exemplari sibi a Frehero subministrato, et quia alter Boicus codex eodem additamento cæteris auctor est, relinquamus sane hoc loco, ne dum alium quaerimus et assignamus, forte incommodiorem attribuamus. Illud certum esto, hic omnino tanquam peregrinam atque exoticam habitare. Codex tamen Boicus pro παρδοβάλλοι exhibet παρδοβάγιοι. GRETS.

Ibid [Παρδοβάλλοι. Alia lectio παρδοβέγιοι, qui pardos curant : feras enim ad ostentationem vel delectationem principes enutriunt. Βατούλον superius procuratorem, bajulum referre diximus : βατούλου vice nonnunquam βιάγρον apud Theophanem vel etiam βάγιολον lego. Regium hic habet παρδοβάγιολον ; qua de causa *pardorum curatorem* expono. GOAL.]

Ibid. Turcarum saltano etiam hodie χρυσθῆρια potui refrigerando in pretio esse, memini me legere alicubi in observationibus Bellonii. GRETS.

Ibid. [Παρσινόχοι. Regium correcte παρσινόχοι, qui pincernis administrant, et aquas vel puriores vel salubriores aut certe nives aut glaciem vino refrigerando equis aliunde vehunt. GOAL.]

GEORGII CODINI

EXCERPTA

DE ANTIQUITATIBUS CPOLITANIS.

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO PRINCIPI.

FRANCISCO BARBERINO, S. R. E. CARDINALI,
DOMINO MEO SUMMA OBSERVANTIA COLENDO,
PETRUS LAMBECIUS S.

Multa sunt, Eminentissime Princeps, quæ homini ad immortalē gloriam aspiranti viam præbent; verum aut me amor propriæ opinionis fallit, aut ulla nec honestior nec compendiosior potest reperiri quam vel ipsa eruditio vel quæ eruditio exhibetur benevolentia et benignitas. Harum altera quibuscunque ægenis et obscuris terræ filiis ad summam laudem aditus patet, dummodo natura aptam iis non denegarit indolem, nec ipsi profectui suo debita diligentia, famæ autem legitime non desint ambitione. Altera illis duntaxat ad claritudinem pervenire licet, quibus eam generis potentiæ et fortunarum amplitudinem largiri Deus voluit, ut protegere alios possint et sustentare. Illi ergo hos colunt, ut necessariis ad studia administrandis potiantur: hi contra illos fovent, ut monumentis litterarum nominis et virtutis suæ memoria apud posteros celebretur; ita utrique per se indigentes alteri alterorum vigent auxilio. Quare beatissimos ego semper existimavi qui hanc velut omnibus numeris perfectam felicitatem consecuti sunt, ut pariter splendidissimo vitæ statu et merito haud vulgaris eruditionis venerabiles sint atque conspicui. In his te numero, eminentissime princeps, qui cum majestate sacræ purpuræ et pontificalis familiæ prærogativa satis sine ullo aliunde petito splendore fulgeas, adeo tamen litterarum studio inter publica tantæ dignitatis munera et fuisti semper et etiam nunc es deditus, ut cum iis qui tota vita aliud nihil egerunt jure et audacter de multifariæ scientiæ palma possis contendere. Testatur enim hoc ditissima tua lectissimaque bibliotheca, qua post Vaticanam nihil Roma perfectius habet aut magnificentius; testatur haud exiguus præstantium ingeniorum numerus, quibus aula tua nunquam non fuit exornata; testatur publicum doctissimorum virorum de Te judicium, qui sæpe gravissimarum quæstionum arbitrium tibi detulerunt, quod cum ita sit abunde, nō fallor, apparet quibus ego nunc causis impulsus volumen hoc Originum Cpolitānarum eminentissimo nomini tuo dedicare audeam. Nempe jam primum minime dubito quin pro singulari tuo erga litteras affectu, quidquid hoc munusculi litterarii est, lætissimo vultu sis excepturus: deinde præcavebo hæc dedicandi ratione ne exprobrari mihi possit, quod olim Anacharsis philosophum in Græcorum ludis improbasse refert Laertius, ἀνωρεστοῦ μὲν τοῦ; ταχυτάτης, κριτεῖν δὲ τοῦς μὴ ταχυτάτης. Certum denique habeo obtensam nominis tui auctoritatem non honori tantum laboribus meis fore, sed et præsidio adversus malevolorum improbas detractiones; quod videlicet nemo sanus ea lacessere ausurus quæ tibi optimo acerrimoque scriptorum censori probantur. Et hæc quidem præcipuæ ex iis sunt quas cum omnibus eruditio communis habeo causas, cur tibi potissimum, eminentissime princeps, quidquid hoc et qualecunque est libri, merito ac libens consecrem: insuper vero alias multas privitiam habeo, quas domesticas appellare lubet; easque tanto cæteris graviore existimo quanto vehementius ἀχαριστίας crimen subire vereor. Etenim repetenti mihi memoriam omnis ejus temporis quod studiorum causa exteris regionibus perlustrandis impendi, vix ullus occurrat dies qui singulari aliquo tuo in me collato beneficio non sit notabilis. Advenientem me primum Lutetiam humanissime per eos qui tum rebus tuis agendis ibi præerant excipere curasti. Mox ipse Lugduno reversus participem me fecisti mensæ, admisisti inter intimos; et ut paucis omnia complectar, tanto me prosecutus es affectu ut majorem ab avunculo non potuissem desiderare. Eandem benevolentiam Romæ postea expertus sum, ubi integrum biennium in aula tua commoranti mihi ea videndi multa et discendi fuit occasio, ut vere gloriari possim plus me in luce illa et strepitu aulico quam in ullo Academia recessu et umbra profecisse. Reversus deinde in Galliam incredibile memoratu est quantam ex commendatione tua cum aliis multis locis utilitatem perceperim, tum vero inprimis Tolosæ, cujus urbis illustrissimus archiepiscopus Dn. Carolus de Montchal, vir sanctitatis simul et prudentiæ et eruditionis rarissimæ, continuos octo menses in palatio suo plus quam paternam,

liberalitate et cura me tractavit. Plura ejus generis addere inconveniens esse credo et superfluum, tum quod ipsa hæc beneficiorum enumeratio nescio quid videatur habere levitatis et arrogantiae, tum quia vel ex minimo eorum quæ jam dicta sunt satis superque elucet, quanta obligationis necessitate tibi sim devinctus. Accipe igitur, eminentissime princeps, et boni consule qualemcumque hunc juvenilis diligentiae meae fructum, quo pariter et gratitudinem meam tibi studeo declarare, et quanti faciam judicii tui acumen et auctoritatem nominis. Quodsi forte nonnusquam editionem minus feliciter curatam deprehendes, ignoscas velim, et benigne reputes, ex quo hæc Lutetiae absoluta reliqui, triennium jam præterisse, ideoque quidquid sub prælo commissum est erroris, absentiae meae esse tribuendum. Vale.

Dabam Hamburgi prid. id. Decembr. 1653.

LAMBECII PRÆFATIO AD LECTOREM.

Cum ante biennium Lutetiae Parisiorum agerem, tantum apud me potuerunt innatum publicae utilitatis studium et amicorum cohortationes et exempla complurium doctissimorum, ut summum nefas esse crederem inceptae editioni corporis historiae Byzantinae qualcunquam mea opera deesse. Quæsi igitur cui potissimum parti laborem impenderem, et cum fere omnia ab aliis præoccupata esse viderem, tandem mecum cogitare cœpi operæ pretium fore si hactenus inedita Codini excerpta de antiquitatibus Cpolititanis in publicum producerem. Præterquam enim quod pertineant ad rem et multum lucis afferant historiae Byzantinae, hoc etiam nomine merentur, quod a gravissimis hujus et superioris sæculi scriptoribus sæpius laudata et ad confirmationem dubiarum opinionum adhibita sint. Etenim Joannes Leunclavius in Pandectis historiae Turciae libri de ædificiis frequentissime mentionem facit; et quæcumque Nicolaus Alemanus notis suis in Procopium *ἐκ τῶν ἀνεκδότων πατρῶν CP* inseruit, inde desumpta sunt. Item Petrus Gillius ex supradicto libro de ædificiis et altero de statuis integras transscripsit paginas. Certum quoque est ineditum illud Chronicon Cpolititanum, quod Joannes Meursius in Glossario Græco-barbaro et alibi creberrime citat, nihil aliud fuisse quam ineditam partem excerptorum Codini; quæ nunc publicatur. Testantur hoc citata loca, et testabitur integrum Chronicon, si quando in lucem veniet. Similiter etiam per antiqua illa collectanea *θεαμάτων* Urbis CP, quæ doctissimus Jacobus Sirmondus in notis ad Sidonium Apollinarem citat et in multis bibliothecis occurrere ait, hæc alias non evulgata Codini excerpta intelligenda sunt. Adderem plures cœtaneos auctores, in quorum scriptis ea citantur, nisi longum esset illos enumerare et supervacaneum. Cum itaque jam omnino decrevissem edere Codini illa *ἀνεκδοτα*, nihil mihi antiquius fuit quam ut propositum hoc avunculo meo per litteras significarem, qui illud non tantum non improbavit, verum ut cœptum urgerem monuit, atque insuper duos mihi submisit codices manu scriptos, quibus continebantur hæc Georgii Codini opuseula:

Περὶ τῶν πατρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Περὶ τῆς σχηματογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως,

Περὶ ἀγαλμάτων, στηλῶν καὶ θεαμάτων,

Περὶ κτισμάτων,

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας,

Περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς κατὰ τῶν Ἀγαρηῶν ταύτης ἀλώσεως,

Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὀφφικίων τοῦ παλατίου καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Horam primum, quintum, septimum et principium tertii a Georgio Dousa, Francisco Junio et Jacobo Gretsero jam pridem edita fuerunt: reliqua vero nunc primum a me publicantur. Cæterum præter duos avunculi mei codices, quorum unum a V. Cl. Peirescio dono acceperat, alterum vero ex Vaticano exemplari curaverat transscribi, quatuor aliis codicibus in adornanda editione usus sum, quorum primum ex Britannico exemplari descriptum dedit mihi eruditissimus Isaacius Vossius, cum adhuc essem Amsterodami; secundum R. P. Jacobus Sirmondus mecum communicavit; tertium mihi suppeditavit bibliotheca Regia permissu Petri et Jacobi Puteanorum fratrum; quartum ipsemet Romæ in bibliotheca Vallicellana reperi.

Hactenus dixi unde Codini *ἀνεκδοτα* prodierint: sequitur ut paucis agam de meis animadversionibus. Illas vero tres maxime ob causas conscripsi, nempe ut varias lectiones, quæ sensum auctoris immutare posse videbantur, aliorum ingeniis dijudicandas proponerem; tum ut loca mendosa, dubia, obscura atque minus recte ab aliis intellecta corrigerem et explicarem, et ubi opus esset, correctionis atque explicationis meae rationem redderem. Verum utrum ego hoc quod mihi proposueram bene præstiterim necne, res ipsa indicabit. Interim tamen, amice lector, velim tibi persuadeas sedulo me operam dedisse, ut utilitati tuæ pro viribus meis quam fidelissime servirem, neque præter modum diligens atque non necessaria multa aut multoties ab aliis antea dicta compilans patientia tua abuterer.

Ad hæc quo facilius mihi ignosceres, sicubi vel in versione vel in animadversionibus humanitus lapsus essem, omnes omnino occasiones fugi, quæ oblatæ mihi fuerunt ad contradicendum iis qui ante me aliquid Codini ediderunt vel secus quam oportebat intellexerunt; et si quando necessitate coactus fui eorum errores detegere, tantam ea in re adhibui moderationem ut contra quos scribam obscurum sit, manifestum vero, me non eo fecisse ut ex alienis erroribus gloriam quærerem, sed ut præcaverem duntaxat ne aliis necessariis quidquam ignorantia præteritis viderer. Reliquum ergo est ut hosce labores meos benevole excipias, et si qua in iis deprehendes quæ minus tibi placebunt, aliquantulum indulgeas juventuti meæ et nimis erga te voluntati et gravioribus occupationibus, per quas exactissime omnia persequi et recensere non potui. Sic et gratum te præbebis, et alacriorem me reddes ad præstanda majora. Vale.

Romæ 1649, calendis Maiis.

LAMBECII

DE GEORGII CODINI VITA ET SCRIPTIS

BREVIS DISSERTATIO.

Georgium Codinum non sub ultimis tantum imperatoribus Cpolitans vixisse, sed aliquandiu etiam superfuisse post ipsam Cpoleos expugnationem, ex ipsius scriptis liquido apparet. Curopalatæ vero cognomen, quod ei ab illis tribuitur qui librum ejus de Officiis palatii CP ediderunt, in illis quos ego vidi codicibus manu scriptis non reperi; et facilius multo credam impositum ei fuisse Curopalatæ cognomen, quia de Officiis palatii scripsit, quam quod ipse europalatæ dignitatem obtinuerit. Cæterum quod ad scripta ejus attinet, non propterea duntaxat vano quodam præjudicio improbanda sunt, quoniam Codinus ducentis tantum abhinc annis floruit; quippe qui, quæcunque edidit, ex antiquioribus et magis probatis auctoribus excerptis et collegit. Nam quod primum inter opuscula ejus locum obtinet et inscribitur *περὶ τῶν παρτίων* sive de originibus CP, ejus major pars verbotenus descripta est ex Hesychio Milesio, reliqua vero ex Glycæ Annalibus, Chronico Alexandrino et alio quodam hactenus non edito, cujus auctor est quidam Julius Pollux, antiquo illo, qui Commodæ imperatori Onomasticum suum dedicavit, aliquot seculis recentior. Libri vero de statuis prima pars de simulacris deorum gentilium ex Phurnuto desumpta est et ex Joannis Lydi Philadelphensis libro nondum edito de Mensibus^{*)}, unde etiam Suidas hausit eadem. Altera autem pars, quæ tractat *περὶ στηλῶν καὶ θραμάτων*, quod est, ut ego interpretor, de statuis aliisque rebus spectatu dignis Cpoli, ea tota verbotenus descripta est ex antiqui ἀνόητου auctoris collectaneis antiquitatum Cpoleos, quæ inscripsit *παραστάσεις συντόμους χρονικάς*, et compilavit ex Theodoro lectore, Papia, Eusebio, Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis. Hæc vero collectanea nunc primum ex antiquissimo codice bibliothecæ Regiæ in lucem prodeunt, qui, ut omnes, quotquot eum viderunt, testantur, ad minimum ante quadringentos annos scriptus fuit. Est autem inter codices ejus bibliothecæ numero millesimus vigesimus septimus. Quisquis igitur auctor est istorum collectaneorum, ducentis saltem vel trecentis annis Codino est antiquior. Ex iisdem quoque collectaneis libri *περὶ κτισμάτων* satis magna pars excerpta est; cætera desumpta sunt ex Joanne Antiocheno, Panodoro Ægyptio et alijs, qui in eo libro citantur. Totus denique catalogus Imperatorum Cpoleos usque ad imperium primi Alexii Comneni, auctoris est multo antiquioris Codino: quippe qui eum catalogum conscripsit sub Manuele Comneno Alexii nepote, ut ipse testatur his verbis: *ὁ κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ὁ πάππος τοῦ κραταίου καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως*. Reliqua porro catalogi pars, a Theodoro Lascare ejus nominis prime usque ad ultimam Cpoleos expugnationem, ab ipso Codino superioribus adjecta est, cum ille, ut principio dixi, aliquantulum illi urbis excidio superstes fuerit.

^{*)} Lydi liber ab Hasio et Ræthero editus est.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΩΔΙΝΟΥ ⁽¹⁾

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (2).

GEORGII CODINI

EXCERPTA EX LIBRO CHRONICO

DE ORIGINIBUS CONSTANTINOPOLITANIS.

1-3 Ferunt Argivos primum oraculo Pythiæ ma- A
nitos.

Hic ubi miscentur madido duo flumina ponte.

Cervus ubi et piscis vescuntur pabulo eodem,

suas fixisse sedes eo in loco in quo Cydarus et Borhyzes fluvii, quorum alter ab arcto, alter aboccasu venit, apud aram Sesimetrae nymphæ mari miscentur. Cum igitur fato eo delati sacrificio indigenis diis litarent, cervus particulam victimæ subreptam alium in locum deportavit, qui Bosphorus cognominatur, pastore volatum avis indicante, unde et Bucolia locus ille vocatus est. Alii vero memoriæ prodiderunt Megarensis, a Niso genus ducentes, illic appulisse duce Byzante, a quo etiam urbi nomen inditum esse volunt. Illi igitur diverse hac de re narrant: nos vero historiam cognoscere cupientibus, quod vero simile est, commemorabimus, ab Io Inachi filia initium facientes. Inachi enim Argivorum regis filia fuit Io:

Φασί μὲν τινες Ἀργεῖους πρώτους τῇ θεῇ (3)
χρησάσθαι

Ἐνθα δύο σκυλαῖες διατῆν μάρπτουσι θάλασσαν.

Ἐνθ' ἰχθύς ἑλαφὸς τενομένη εἰσάσκουσι τὴν αὐτήν, πῆξασθαι τὰς οἰκήσεις ἐν ἐκείνῃ τῷ χωρίῳ ἐν ᾧ Κύδαρος τε καὶ Βορβύζης (4) ποταμοὶ τὰς διαζέτους ποιοῦνται, ὁ μὲν τῶν ἀρκτῶων, ὁ δὲ τῶν ἐσπερίων προφύροντες, καὶ κατὰ τὸν τῆς Σεσιμητρῆς νόμφης βωμὸν τῇ θαλάττῃ μιγνύμενοι. Ἐκεῖ οὖν κατὰ τὴν εἰμαρμένην ἀφίκοντο καὶ θυσίαν τοῖς ἐγγχωρίοις ἐξέλασκοντο δαίμοσι (5), κόραξ τῆς ἱερουργίας ὑφάρπασας βραχὺ μέρος εἰς ἕτερον μετέθηκε τόπον, ἔχει τὴν Βοσπόρου προσηγορίαν, βουκόλου τὴν τοῦ ὄρνιθος ὀποδείξαντος πτησίν, ἀφ' οὗπερ καὶ Βουκολία ἐκεῖνο τὸ χωρίον ἐκλήθη. Ἄλλοι δὲ τοῦ Μεγαρέας ἰστόρησαν, ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατὰγοντας, εἰσπλουν ἐν αὐτῷ ποιησαμένους τῷ τόπῳ ὑφ' ἑξελασκόντων ἐν Βύζαντι (6), οὗπερ τὴν προσηγορίαν μυθεῖται

Meursii et Lambecii notæ.

(1) Γεωργίου τοῦ Κωδίνου Facilius diverim quo tempore hic auctor non vixerit quam quo vixerit. In libro enim de Officiis aule Cpolitanae meminuit Joannis Cantacuzeni et Theodori Metochita, qui sub primis Palæologis aetatem egerunt. MEURS.

(2) Περὶ τῶν πατριῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως scripsere etiam Leo Byzantius libris septem, teste Suida, et Priscus Panita, qui temporibus Theodosii vixit. Auctor est idem Suidas in Περὶ σκοῦ. Et meminuit huius non semel Jornandes de Reb. Get., sed corruptum ejus nomen est apud Evagrium Hist. Eccl. 2, 1: Μαρκιανὸς τόνου καὶ ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ μὲν καὶ πατριετικῶν ἰστόρηται τῷ ῥήτορι. Corrigo καὶ ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ μὴν καὶ Πρὸς καὶ ἰστόρηται. Et postea apud eundem occurrit incorruptum. Ejus Eclogas de legationibus edidit nuper eruditissimus vir, David Hæschelius. MEURS.

(3) Scribe, sicut legitur apud Hesychium, τῆς ἠψύδας χρησάσης.

(4) Βορβύζης vocatur βαρύβυσσος apud Suidam in Ἡράκλειος. MEURS.

(5) Scribe θυσίαις τοὺς ἐγγχωρίους ἐξέλασκοντο δαίμονας. Sic infra τοὺς πατέρας inquit ἐξέλασκόμενος δαίμονας. LAMB.

(6) Νῆσον τῆς νῦν Καταγῶνας, Meursius in notis ad Hesychium πρό καταγῶνας hic legendum censet Καταώνιας. Sed profecto, quisquis Cornelii Nepotis, Constantini Porphyrogeniti et reliqua eo citata geographorum loca inspicit, primo animadvertet intuitu Cataoniam, cuius ibi mentio fit, non esse insulam, sed regionem supra Ciliciam in continenti sitam, quæ etiam pro parte Cappadociae habetur. Vera igitur huius loci emendatio hæc est: ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατὰγοντας. Nisus autem hic intelligitur Pandionis filius, Megarensium rex, a quo ipsa Megaris Νισαία denominata fuit, ut testatur Stephanus: Νισαία, inquit, ἐπίνετον Μεγαρέδος καὶ αὐτὴ ἡ Μεγαρίς, ἀπὸ Νίσου τοῦ Πανδίωνος. Vide præterea Strabonem principio libri noni

τῆ πῶλει προσγραφῆναι. Οἱ μὲν οὖν διαφοροὶ ἐχρή-
 σιντο λόγοις ἡμεῖς δὲ πιθανὴν τὴν ἱστορίαν τοῖς
 θελοῦσι (7) παραδώσωμεν, ἐκ τῆς Ἰνάχου θυγατρὸς
 Ἰούς τὴν ἀρχὴν ποιούμενοι. Ἰνάχου γὰρ τοῦ Ἄρ-
 γείων βασιλέως γέγονε θυγάτηρ Ἰώ. Ταύτης δὲ τὴν
 παρθενίαν ἐφύλαττεν Ἄργος, ὃν πολυδύματον λέ-
 γουσι. Ἐπεὶ δὲ Ζεὺς ἐρασθεὶς τῆς κόρης πείθει τὸν
 Ἑρμῆν δολοφονῆσαι τὸν Ἄργον, λυθείσης αὐτῆ τῆς
 παρθενίας ὑπὸ Διὸς εἰς βοῦν μετετρέπετο. Ἦρα δὲ
 χλωθεῖσα τῷ γενομένῳ ὄστρον ἐπιπέμπει τῆ δα-
 μάλει, καὶ διὰ πάσης ἐλαύνει τῆς ξηρᾶς τε καὶ
 ὑγρᾶς. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν Θρακῶν ἀφίκετο χώραν,
 ὄνομα μὲν τῷ τόπῳ κατέλιπε Βόσπορον, αὐτὴ δὲ
 πρὸς τὸ Καλούμενον κέρασ (8) ἐπανεληθῆσα, καθ'
 ὃ Κῦδαρὸς τε καὶ Βορβύζης συμμειγνύνται, τοῖς
 ἐνοικοῦσι προθεσπίζουσα τὰ ἐσόμενα, τὴν λεγομέ-
 νην Κερρόεσσαν (9) ἀπεκύησεν, ἐξ ἧς καὶ Κέρα; ὃ
 τόπος ὠνόμασται. Ἄλλοι δὲ μάλιστα τῆ θέσει τοῦ
 κωρίου τὸ ὄνομα προσειθέασιν· οἱ δὲ τῆ τῶν καρ-
 πῶν εὐφορίᾳ τὸ τῆς Ἀμαθελίας αἰγὸς κέρα, προσα-
 γορεύουσιν. Ἡ τοίνυν Κερρόεσσα τραπέισα καὶ πα-
 ραδόξῃ μορφῇ λαμπρυνθεῖσα πολὺ τὰς Θρακίας
 ὑπερέβαλλε παρθένους. Τῷ δὲ θαλαττικῷ μίγισα
 Ποσειδῶνι εἰκται τὸν καλούμενον Βύζαντα, τὸ ὄνομα
 λαβόντα ἐκ τῆς θρησάσης αὐτὸν κατὰ τὴν Θράκην
 νύμφης Βυζίης (10), ἧς μέχρι καὶ νῦν οἱ πόλιται
 τῶν ὀδάτων ἀρύονται. Ὡς οὖν ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς
 ἡλικίας ὁ νέος ἔβαινε καὶ τοῖς Θρακίοις ἐνδιέτριθεν
 δρᾶσι, φοβερὸς πρὸς τοὺς θῆρας καὶ τοὺς βαρβάρους,
 φερόμενος, πρᾶσις ἐδέχετο ὑπὸ τῶν τοιούτων, C
 σύμμαχος αὐτοῖς εἶναι καὶ φίλος προτραπέμενος.
 Ὡς οὖν καὶ Μελίας ὁ τῶν Θρακῶν βασιλεὺς αὐτὸν
 ἐπὶ τὸν τοῦ θηρὸς ἄθλον μετεπέμψατο, καὶ τὰς ἐξ
 αὐτοῦ δόξας ὁ Βύζας ἀπιγέγκατο, τὸν ὑποταγέντα
 ταῦρον τῆ ἱερούργια προσφέρων καὶ τοὺς πατρώους
 ἐξίλασκόμενος δαίμονας κατὰ τὴν τῶν εἰρημένων
 ποταμῶν σύμμεξιν, ἀετὸς ἀθρόως φανεῖς τὴν καρ-
 δίαν ὑφαρπάξει τοῦ θύματος, καὶ κατὰ τὴν ἄκρην τῆς
 Βοσπορίας ἀκτῆς ἀποπτὰς ἔσθη ἀντικρυς τῆς Χρυ-
 σοπέλλεως, ἣν Χρῦσης ὁ παῖς ἐκ Χρυσήδος γεγωνῶς
 καὶ Ἀγαμέμνωνος, φεύγων τῆς Κλυταμνήστρας
 ἐπιβουλήν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν, καὶ πρὸς
 τὴν τῆς Ἰφιγενείας ζήτησιν ἐπειγόμενος, μνήμα
 τῆς ἑαυτοῦ ταφῆς, τοῖς ἐγχωρίοις τὸ ὄνομα τοῦτο
 κατέλιπε, φθασάσης αὐτὴν ἐκεῖ τῆς τοῦ βίου κατα-
 στεροφῆς. Ὁ μὲν οὖν Βύζας (11) κατὰ τὴν ἄκρην
 τῆς Βοσπορίας ἄλλ; ἐῖγραφε πλῆν· Ποσειδῶνος δὲ
 καὶ Ἀπόλλωνος, ὡς φασί, συνεργούντων ἀνωκαδόμει

A hujus virginitatem custodiebat Argus, quem multo-
 culum fuisse aiunt. Ast uti Jupiter puellæ amore
 captus Mercurio auctor fuit ut dolo Argum occi-
 deret, ipsam imminuta virginitate in vaccam muta-
 vit. Quamobrem indignabunda Juno castro juven-
 cam stimulavit et per omnes terrarum marisque
 tractus circumegit. At ubi in Thraciam pervenit,
 Bospori nomen ei loco reliquit. Inde progressa est
 ad Cydari et Borbyzæ confluentes, ejusque loci multa
 incolis futura prædixit, atque Ceroeasam pepe-
 rit, a qua locus iste Ceras nuncupatur. 5 Alii no-
 minis causam ad situm loci potius referunt : alii ob
 fructuum abundantiam Amaltheæ capræ cornu appel-
 lant. At Ceroessa adulta, et incredibili pulchritudine
 cæteras omnes Thraciæ virgines longe antecellens,
 ex congressu Neptuni Byzantem peperit, ita nomi-
 natum a nymphea Byse, quæ illum in Thracia enu-
 triverat ; cujus aquas ad hoc usque tempus cives
 hauriunt. Hic igitur juvenis ubi ad ætatis florem
 pervenit, cum moraretur in Thraciæ montibus, feris
 et Barbaris juxta metuendus, per legatos a loci do-
 minis ad amicitiam societatemque invitatus est.
 Cumque euni Melias Thraciæ rex ad feræ certamen
 ablegaret, et victor inde cum gloria reversus Byzas
 devictum taurum diis patriis offerret ad fluvium
 illorum quæ dixi concursum, apparens repente
 aquila victimæ cor abripuit et ad extremum Bospori
 littus avolans substitit e regione Chrysopoleos, quam
 Chryses Agamemnonis e Chryseide filius, post necem
 patris Clytemnestræ insidias fugiens et Iphigeniæ
 quærendæ intentus, sepulcri sui monumentum in-
 digenis reliquit, cum mors illic eum occupasset. Cæ-
 terum Byzas in extremitate Bospori maris urbem
 designavit, et Neptuno Apollineque, ut fertur, 6
 adjuvantibus moenia omni prædicatione excellentiora
 exstruxit. Septem enim turres ita coaptavit ut loqui
 inter se et responsare viderentur : quippe si tubæ
 aut alius aliquis sonus turres illas percenteret, altera
 alteri sonum ad ultimam usque transmittebant. Est
 et aliud quod ab harum rerum scriptoribus memoriæ
 proditum minime silentio præteribimus : turrim scilicet,
 quæ Herculis nuncupatur, hostium arcana ci-
 vibus prodere solitam narrant. Absoluto muri am-
 bitu delubra quoque condidit ; et Rheæ quidem tem-
 plum et simulacrum in loco nuncupato Basilicæ
 erexit, quod etiam ut Fortunæ sanum a civilibus col-
 lebatur. Neptuni quoque templum juxta mare ex-
 struxit, ubi nunc Menæ martyris ædes est ; Hecates

Meursii et Lambecii notæ.

scholiasten Theocriti ad ista verba Idyll. 12 : Νισαῖος
 Μεγαρεῖς. Similiter etiam corrigendus et vertendus
 est Hesychius, apud quem perperam legitur ἀπὸ
 νῆσου τὸ γένος κατάγοντας, quod interpret verit
 ex insula oriundos. LAMB.

(7) Supple ex Hesychio τοὺς τυγχάνειν θέλουσι.
 LAMB.

(8) Κέρασ Plinius l. 4 c. 11 appellat *Chrysoceras*,
 et promontorium facit. Strabo et Polybius sinum
 dicunt. MEURS.

(9) Κερρόεσσαν. Sic quoque a Stephano vocatur
 in Βύζαντιον : ergo corrige Etymologici auctorem

in Βύζαντας· ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Βύζαντος τοῦ Κερροῖσ-
 σης τῆς Ἰούς θυγατρὸς καὶ Ποσειδῶνος. Male hodie
 τοῦ Κροῦσης. MEURS.

(10) Βυζίης. Ut ratio constet derivationi nominis
 Byzantis, non dubium est quin scribendum sit Βύ-
 ζης. Quod autem addit Codinus, Byzantios ad colen-
 dum memoriæ Nympheæ Byzæ aquas ejus haurire
 solitos fuisse, id referendum esse puto ad Borby-
 zen fluvium, qui itidem Byzantios educator creditus
 fuit. LAMB.

(11) Ὁ μὲν οὖν Βύζας. Factum hoc regnante
 Tullo Hostilio. Cassiodorus in Chronico : *Tullus*

pitum, ubi Hippodromus, Dioscuro: um Castoris et Pollucis ad Huminum confluentes. In quo etiam a morbis homines liberabantur. Prope Strategium Ajaci et Achilli aras erexit, ubi etiam nunc thermæ cognomento Achillæ sunt. Præterea Amphiaræo vati in regione Sycæna, quæ a fluvio nomen habet, ædem dedicavit; et aliam Veneri paulo supra Neptuni fanum, Dianæ vero et Minervæ ad montem Veneris.

μενον ἐντὸς τοῦ τείχους (13) τὰ τῶν πολεμίων μεταδίδουαι μυστήρια λόγος ἦν. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τείχους στεφάνην καὶ τὰ τεμένη τῶν θεῶν ἀπειργάζετο. Τρεῖς μὲν κατὰ τὴν τῆς βασιλικῆς λεγόμενον τόπον νεῶν τε καὶ ἄγαλμα καθιέρωσε, ὅπερ Τύχαιον τοῖς πολιταῖς τετίμητο · Ποσειδῶνος δὲ τέμενος πρὸς τῇ θαλάσῃ ἀνήγειρεν, ἔνθα νῦν ὁ τοῦ μάρτυρος Μηνᾶ (14) οἶκος διακρίπτηται · Ἐκάτης δὲ κατὰ τὴν νῦν τοῦ Ἰκποδρομίου τόπον · τῶν δὲ Διοσκουῶν Κάστορος τε καὶ Πολυδεύκου ἐν τῇ τῶν ποταμῶν μίξει, ἐν ἣ καὶ λύσις τῶν παθῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐγένετο. Ἐγγὺς δὲ τοῦ καλουμένου Στρατηγίου (15) Ἀθανῶς τε καὶ Ἀχιλλέως βωμοὺς ἀνέθηκεν, ἔνθα καὶ νῦν τὸ τοῦ Ἀχιλλέως χρηματίζει λουτρόν. Ἀρφιδάρεω δὲ τοῦ ἱερῶς ἐν ταῖς λεγομέναις Συχαῖς (16) ἕκοδόμησε ναὸν, αἱ τὴν ἐπιωνυμίαν ἀπὸ τῶν συκαφύλων ἐνδρόων εἰδέξαντο. Ἀνωτέρω δὲ τοῦ Ποσειδῶνος ἱεροῦ τὸ τῆς Ἀφροδίτης προσαγορεύεται τέμενος, Ἀρτέμιδος δὲ καὶ Ἀθηνᾶς πρὸς τὸ τῆς Ἀφροδίτης ὄρος.

7 Urbe sic constituta supererat ut incurrentes barbariani submoveret, et imprimis Næmum Thraciæ tyrannum, qui ad Byzantii urbem progressus ipsoque heroe ad pugnari provocato cuncta vastata deiecerat. Cæterum Byzas, non exspectato adventu Barbari, singulari certamine eum adortus in monte cognomine præstravit. Post hanc victoriam cum hostes in Thraciam usque Bysas persequeretur, Scytharum rex Olyrys trajecto Istro ad ipsa mania progressus urbem obedit, cum quo Byzantia uxor, hostium multitudine imperterrita, muliebri manu decortavit, serpentum auxilio barbarum circumveniens : angues enim quos in urbe uno in lo-

A τὰ τεῖχη, λόγου τε παντὸς κρείττονα μηχανώμενος. Τοὺς γὰρ ἐν αὐτῇ πύργους (12) ἐπέτ' ὄντας ἀνιφθέγγεσθαι τε καὶ διηγεῖν ἀλλήλοις συνήμαζον· εἰ ποτε γὰρ σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἑτέρα τοῖς πύργοις ἐπεφοῖτα, ἕτερος ἐξ ἑτέρου τὸν ἦχον μεταδίδου, καὶ τῷ πρὸς τὸ πέρας κειμένῳ παρέπεμπον. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἄλλο τι ταῖς ταῦτα συγγράψασιν εἰρημένον εὐ παραλείψομεν· τὸν γὰρ Ἡρακλέους πύργον ἱστάμενον ἐντὸς τοῦ τείχους (13) τὰ τῶν πολεμίων μεταδίδουαι μυστήρια λόγος ἦν. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τείχους στεφάνην καὶ τὰ τεμένη τῶν θεῶν ἀπειργάζετο. Τρεῖς μὲν κατὰ τὴν τῆς βασιλικῆς λεγόμενον τόπον νεῶν τε καὶ ἄγαλμα καθιέρωσε, ὅπερ Τύχαιον τοῖς πολιταῖς τετίμητο · Ποσειδῶνος δὲ τέμενος πρὸς τῇ θαλάσῃ ἀνήγειρεν, ἔνθα νῦν ὁ τοῦ μάρτυρος Μηνᾶ (14) οἶκος διακρίπτηται · Ἐκάτης δὲ κατὰ τὴν νῦν τοῦ Ἰκποδρομίου τόπον · τῶν δὲ Διοσκουῶν Κάστορος τε καὶ Πολυδεύκου ἐν τῇ τῶν ποταμῶν μίξει, ἐν ἣ καὶ λύσις τῶν παθῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐγένετο. Ἐγγὺς δὲ τοῦ καλουμένου Στρατηγίου (15) Ἀθανῶς τε καὶ Ἀχιλλέως βωμοὺς ἀνέθηκεν, ἔνθα καὶ νῦν τὸ τοῦ Ἀχιλλέως χρηματίζει λουτρόν. Ἀρφιδάρεω δὲ τοῦ ἱερῶς ἐν ταῖς λεγομέναις Συχαῖς (16) ἕκοδόμησε ναὸν, αἱ τὴν ἐπιωνυμίαν ἀπὸ τῶν συκαφύλων ἐνδρόων εἰδέξαντο. Ἀνωτέρω δὲ τοῦ Ποσειδῶνος ἱεροῦ τὸ τῆς Ἀφροδίτης προσαγορεύεται τέμενος, Ἀρτέμιδος δὲ καὶ Ἀθηνᾶς πρὸς τὸ τῆς Ἀφροδίτης ὄρος.

B Ἐπεὶ δὲ ταῦτα πρὸς τὴν αὐτοῦ θυμωχῆσατο πάλιν, ἔχρησεν λοιπὸν τοὺς ἐπιόντας αὐτῷ ἀπαθῆσαι βαρβάρους, καὶ μάλιστα τὸν Αἰμίωνα, ὃς τύραννος Θράκης ὢν καὶ πρὸς αὐτὴν ἦκε τὴν τοῦ Βύζαντος πόλιν, αὐτὸν τε τὸν ἥρωα προκαλούμενος εἰς μάχην καὶ διαπορθεῖν ἅπαντα προθυμούμενος (17)· οὐχ ὑπομείνας τὴν ἔφοδον τοῦ βαρβάρου μόνος πρὸς μόνον διαγωνίζεται, καὶ καταβάλλει τὸν Αἰμίωνα ἐπὶ τὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ λόφον. Ὁ μὲν οὖν Βύζας μετὰ τὴν εἰρημνὴν νίκην ὡς ἐπὶ τὴν Θράκην ἤλαυνε τοὺς πολεμίους· Χρύσης δὲ ὁ τῶν Σκυθῶν βασιλεὺς παρεμβθεὶς τὸν Ἰστρὸν καὶ πρὸς αὐτὸν δελεῶν ἐπολιόρκει τὰ τῆς πόλεως τεῖχη. Πρὸς δὲ ἡ τοῦ Βύζαν-

Meursii et Lambecii notes.

Hostilius regnavit annis 32, qui primus apud Romanos purpura usus est. Hujus temporibus Chalcedon conditur et Byzantium, quæ nunc Cpolis dicitur. MEURS.

(12) Τοὺς γὰρ ἐν αὐτῇ πύργους. De septem Byzantii turribus huic loco congrua vide apud Suidam in Βυζάντιον, Cedrenum, et Zonaram Annal. 3 in initio. MEURS.

(13) Ἰστάμενον ἐντὸς τοῦ τείχους. Scribe τοῖς ἐντὸς ἱσταμένοις τοῦ τείχους, ut referantur hæc verba non ad turrini Herculis, sed ad urbis incolæ. Constituant hanc lectionem Hesychius et fragmentum historicum de turribus vocalibus Byzantii, quod ex antiquo codice bibliothecæ Regiæ depromptum huc apposui. Ὅτι Βύζας ὁ τὸ Βυζάντιον κτίσας τὴν πόλιν ἀνήγειρεν τεῖχος μεγάλοις καὶ πύργοις περικαλλέον ἐπέτ'. Ἔνον δὲ τινα καὶ ἀξιοθαύμαστον εἶ πύργου οὗτοι τὴν ἐνέργειαν εἶχον. Εἴποτε γὰρ, φησὶ, σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἑτέρα, ἀνθρώπου τυχὸν ἢ ἄλλου ζώου ἢ καὶ λίθου βολῆς, ἐνδὸς τῶν ἐπέτ' αὐτῶν πύργων ἐπεγένετο, εὐθὺς εἰς τὸν μετ' αὐτὸν ὁ ἦχος διέβαινε, καὶ καθεξῆς διὰ τῶν ἄλλων ἔχερι τοῦ ἐσχάτου παρεπέμπετο, καθαρὸς εἰς ἐξ ἀορίης ἐξίφωνήθη, εἴτε ἐναερόρος εἴτε καὶ ἀναερόρος. Ἀλλὰ καὶ ὁ εἰς τῶν ἐπέτ' αὐτῶν πύργων, ὁ καὶ τοῦ Ἡρακλέους καλούμενος, τὰ τῶν πολεμίων ἐξωθεν μυστήρια, τῶν εἰς πολιορκίαν τυχὸν τῆς πόλεως καθίσταμένων, ἔνεχε ἐπέτ' αὐτοῖς ἐντὸς καὶ ἀκουστὰ. Ἰδρυτο δὲ ὁ πύργος οὗτος ἐν τῷ τῆς ἀκροπόλεως λόφῳ, ὃς νῦν Κουήγιον ὀνομάζεται. Cæterum ex hoc fragmento et antiquissimo codice Palatino Hesychius quoque corrigendus est, apud quem perperam

legitur σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἑτέρα pro σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἑτέρα. LAMB.

(14) Μηνᾶ. De hoc Mene infra dicemus. MEURS. — Sensus est, templum Neptuni in eadem urbis regione fuisse ubi postea S. Menæ martyri ædes dicata est. Quare frustra objiciunt quidam Codicum dicere quod templum S. Menæ antea Jovis fanum fuerit. Nam licet hoc verum sit, non propterea sequitur alterum falsum esse, cum idem templum eodem tempore et Jovis fanum esse potuerit, et in eadem urbis regione exstructum esse, in qua Neptuni fanum situm erat. LAMB.

(15) Στρατηγίου. Severus postea restauravit. D Vide Suidam in Σαδῆρος. MEURS.

(16) Συχαῖς. Palatium erat. (Victor Cumanensis in Chronico : Theodosius Cpoli Sngas relegatus totum pene palatium et maximam regis urbis partem sua perfidia macularit) et in propinquo portus, Strab. l. 7 : ἐπὶ τὸν ἐπὶ τῇ συκῇ καλούμενον λιμένα. Zonaras in Leontio : ἄμα τῷ στόλῳ καταλαβὼν τὸ Βυζάντιον ἐν Συχαῖς τὰ σκάφη προσώρμισεν. Mentio etiam hujus loci est Novell. 59 et apud Evagrium 3 33, item 4 30. Vide nostrum Glossarium in Σαζία. MEURS.

(17) Post vocem προθυμούμενος interpungendum est : hucusque enim sermo fuit de illo; cætera vero quæ sequuntur, ad Byzantium pertinere atque ita supplenda esse censeo : οὐχ ὑπομείνας δὲ ὁ Βύζας τὴν ἔφοδον τοῦ βαρβάρου, etc. Eodem modo corrigendus est Hesychius, apud quem æque nullus hic locus legitur. LAMB.

τος γυνή, μηδὲν καταλογισαμένη τὸ πλῆθος τῶν Α
πολεμίων, τῇ γυναικείᾳ χειρὶ χρησαμένη διηγωνί-
ζετο, σοφισαμένη τὸν βάρβαρον τῇ τῶν δρακόντων
συμμαχίᾳ (18)· οὐδ' γὰρ κατὰ τὴν πόλιν ἔφει· εἰς
ἐν τῶν χωρίων συλλαβοῦσα ἔφρουρει, ἀθρόως τοῖς
ἐναντίοις ἐπιφανείσα, καὶ δίχην βελῶν ἀκοντίων
ἐπαμπετὰ θηρία, καὶ πλείστους καταλυμηναμένη τούτῳ τῷ τρόπῳ δέσασσε τὴν πόλιν. Ἐντεῦθεν τοίνυν ἀρχαῖος
μῦθος φέρεται, μὴ δεῖν τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἀλίσκομένους ἄφεις ὁ πολλύειν οἰα εὐεργέτας αὐτῆς γενομένους.

Ὁὐ μετὰ πολὺν χρόνον Στρόμβος ἀνὴρ τοῦνομα, καὶ αὐτὸς ἐκ Κερροῦσης τεχθεὶς, πόλεμον ἐπιφέρει τῷ Βύζαντι, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν. Ἐκινεῖτο τοίνυν ἅπαντα τὰ Σκυθικὰ γένη, συνέτρεχον δὲ καὶ οἱ τῆς Ἑλλάδος κρατοῦντες καὶ Ῥοδίων οὐκ εὐκαταφρόνητος δύναμις ὅ τε τῆς γείτονος Χαλκηδόνος (19) τοπάρχης Διναῖδς, ἐκ Μεγάρων ἀποικὸς Β
ἐκεῖσε γενόμενος ἰδ' ἔτεσιν (20) ἔμπροσθεν τῆς Βύζαντος αὐταρχίας. Χαλκηδὼν δὲ ὠνόμασται τὸ χωρίον, ὡς μὲν τινὲς φασιν, ἀπὸ τοῦ Χαλκηδόνος ποταμοῦ, ὡς δὲ ἕτεροι, ἀπὸ τοῦ παιδὸς Κάλικαντος τοῦ μάντιως, ὕστερον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου γενομένου. Ἄλλοι δὲ ἀπὸ Χαλκιδος πόλεως τῆς Εὐβοίας ἀποικῶν ἐκεῖσε παραπεμφθέντων, οὐδ' ἤδη καὶ τυφλοὺς ἐκάλεσαν (21), παρερωρακότας τὸ Βυζάντιον. Ὡς δὲ εὐν σὺν πλείοσι ναυσὶν ὁ Διναῖδς εἰς συμμαχίαν ἦκε τοῦ Βύζαντος, μὴ δυνηθεὶς προσορμηθεὶς τῇ πόλει, ἔφει τοῦ βασιλέως· αὐτῶν Βύζαντος μεταλλάξαντος καὶ τοῦ δήμου παντὸς ἐν ἀγωνίᾳ τυγχάνοντος, πρὸς τὴν καλούμενον Ἀνάπλου ἀφίκετο, ἐνθα καὶ διατρέψας Ἔστιαν τὸν τόπον ὠνόμασε. Μικρὸν γὰρ μὴ C
ἕστερον διαβὰς ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπωσάμενος δεύτερον αὐτὸς ἐστρατήγησε τοῦ δήμου τῶν Βυζαντίων. Καθ' οὗς χρόνους καὶ δρακόντων πλείστα γένη ἐπεφοίτησε τῇ πόλει καὶ τοὺς οἰκοῦντας αὐτῇ διέφθειρε· οὗς δὲ τῇ τῶν καλούμενων πελαργῶν ἐπιφορᾷ διεχειρίσαντο, Ποσειδῶνος αὐτοῖς, ὡς φασί, συνεργήσαντο. Οὐ μετὰ πολὺ δὲ τῶν ὀρνίθων αὐτοῖς ἐναντίᾳ φρονούντων καὶ θάνατον ἔτι ἐπαγόντων, τοὺς τε ἀλίσκομένους ἄφεις πρὸς τὰς τῶν ὀδῶτων δεξαμενὰς (22) ἀκοντιζόντων, καὶ τοῖς γὰρ πόλταις ἐν ταῖς λεωφόροις ἀφανῶς ἐφαλλομένων, ἐν ἀφασί διετέλου. Ἀνὴρ δὲ τις τῶν ἐκ Τυάνων τοῦνομα Ἀπολλώνιος ἐκ λίθου ξεστοῦ (23) τρεῖς

co collectos asservabat, eos subito in hostes sagittarum et jaculorum instar innisit, et plurimis hoc modo interfectis urbem servavit. Atque hinc fluxit antiqua illa fabula, nefas esse quemquam serpentes in urbe captos, quippe qui ei salutis fuerint, occidere.

Non longo post tempore Strombo quidam, et ipse Cerocessa genitus, numero exercitu adducto bellum Byzanti intulit. Universa itaque Scythica natio commota est: præstantissimi etiam Græcorum et Rhodiorum non contemnendæ copiæ convenerunt, unaque vicinæ Chalcedonis dominus Dinæus qui deducta Megaris colonia novemdecim annis ante Byzantis principatum sedem illic sibi elegerat. Chalcedon autem appellata est, ut quidem volunt, a fluvio Chalcedone, sive ut alii, a Calchantis vatis filio, qui post Trojanum bellum vixit: alii vero a Chalcidæ Euboræ urbe, unde missi illico coloni, quos et cæcos appellarunt, quod solum Byzantii non animadvertissent. Cæterum Dinæus cum magna classe suppetiarum Byzanti veniens, cum ad urbem appellere non posset, Byzante ejus rege paulo ante defuncto et universo populo ea re perturbato, ad Anaplum, ut vocant, pervenit, ibique commoratus Hestias loco nomen dedit. Nec multo post urbem ingressus est, et barbaris profligatis ipse secundas Byzantium præturam gessit. Hac tempestate varia serpentum genera urbem infestabant et perniciosi civibus afferbant, quos Neptuni ope, ut aiunt, ciconiarum superventu interfecerunt. Paulo post cum aves inimicum animum induentes, mortem denuo inferrent, serpentesque quos ceperant in cisternis projicerent, et cives in plateis publicis S adorirentur, stupore percussi erant: sed vir quidam Tyaneus Apollonius nomine, tres ciconias ex lapide albo obversa facie se mutuo aspicientes erexit, quæ ad hoc usque tempus durant neque ciconias in urbem venire permittunt.

Meursii et Lambecii notæ.

(18) *Τῇ τῶν δρακόντων συμμαχίᾳ.* Eodem strategemate adversus Eumenem usus est Hannibal, ut refert Cornelius Nepos in ejus Vita. LAMB.

(19) *Τῆς γείτονος Χαλκηδόνος,* nam septem tantum stadiis distabat. Plinius l. vi, c. ult. MEURS.

(20) *Δεκαετρία ἔτεσιν,* Herodotus l. 4 septendecim tantum. MEURS.

(21) *Τυφλοὺς ἐκάλεσαν.* Tacitus Annal. 12, Polybius l. iv, Strabo l. vii, Herodotus etiam l. iv, Plinius 5 32, Manasses in Annalibus. MEURS.

(22) *Πρὸς τὰς τῶν ὀδῶτων δεξαμενὰς.* Ad hunc Codini locum illustrandum pertinet fragmentum historicum, quod ex antiquo codice bibliothecæ Regiæ excerptum hic subjunxi. Ὅτι ἐνοχλούμενων ἕστερον πῶν Βυζαντίων ὑπὸ τῶν ἄφειν, διαφθειρόντων αὐτοῖς· τὰ ὕδατα, ὁ Τυανεύς Ἀπολλώνιος ἀπὸ λίθου ξεστοῦ τρεῖς ἀνίστησε πελαργούς, οἱ τινες οὐκ ἔωσαν ἐπιφοιτῆσαι τῇ πόλει πελαργούς. Ἐκείνοι γὰρ

πνίγοντες τοὺς ἄφεις πρῶην ἠκόντιζον νεκροὺς κατὰ τῶν δεξαμενῶν. LAMB.

(23) *Τρεῖς — Πελαργός.* Id est, ciconiarum statuas magice consecratas, τετελεσμένας, quæ ciconias ingredi prohibebant. Huc respexit Justinus Martyr ita loquens: Εἰ Θεός ἐστι δημιουργὸς καὶ δεσπότης τῆς κτίσεως, πῶς τὰ Ἀπολλωνίου τελέσματα ἐν τοῖς μέρεσι τῆς κτίσεως δύνανται; Καὶ γὰρ θλάττης ὄμμας καὶ ἀνέμων φορὰς καὶ μυῶν καὶ θηρίων ἐπιδρομὰς, ὡς ὀρώμεν, κωλύουσι. Vide proluxius super hac re disserentem Salsmasium in Flavium Vopiscum. Hoc dantur addo, ejusdem generis τελέσματα fuisse illa σεισμῶν φυλακτήρια, quæ Marinus in posteriore parte Vitæ Procli, hactenus inedita, ab ipso ait erecta fuisse; item illa ἀγάλματα, ὅγιστας περιποιητὰ καὶ νοσοποιὰ δημιουργήματα, quorum meminuit Psellus in libro ἀνεκδότῳ (α), cui titulus est Τίνα περὶ δαιμόνων δοξάζουσιν Ἕλληνας. LAMB.

(α) Vide tomum nostrum CXXII. EDIT.

ἀνεστήσατο πελαργούς, ἀντιπροσώπως ὀρώντας ἀλλήλους, οἳ καὶ μέχρι τοῦ νῦν διαμένουσιν, οὐ συγχωροῦντες ἐπιφοιτῆσαι τῇ πόλει τὸ τῶν πελαργῶν γένος.

Post hæc Diuico præfecto mortuo Leo quidam Byzantii summum magistratum suscepit, sub quo Philippus Macedonum rex, Amyntæ filius, magis copiis admotis urbem obsedit, et cuniculis aliisque machinis bellicis muros aggressus est. Et sane facile eam expugnasset nocte illuni et immensa pluvia adjuvantibus, nisi quis deus tulisset opem, et canes per urbem ad latratum excitasset, nubesque lucidas ad septentrionem produxisset. Ea re suscitati cives urbem jam fere a Philippo captam conseruauerunt, turresque et murorum propugnacula labefactata ex lapidibus sepulchralibus restaurauerunt. Ejus rei gratia illum murum cognominauerunt Sepulchretum, erecta simul lampadifera Hecates statua. Postea uero ad pugnam navalem reuersi illustri clade Macedones afecerunt; quamobrem Philippus bello ita finito Byzantiis cessit.

Ἐκείτης ἀναστήσαντες ἀγαλμα. Αὐθις δὲ πρὸς θόρον ἐτίκηνσαν. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διαλυθέντος

Postquam autem Leo quoque excessit e vita, Atheniensium imperator **10** Chares cum quadraginta navibus in auxilium Byzantium profectus ad bellum contra Philippum occupavit promontorium Pronpontidis, quod inter Chalcedonem et Chrysopolim situm est, ibique periculum belli subiit. In eodem loco conjugem, expeditionis comitem, morbo extinctam sepulchrae tradidit, et aram ei posuit cum columna, in qua dauialis seu iuuenca conspicitur ex lapide polito; hoc enim nomine nuncupata fuerat Charetis illa uxor, ut liquet ex ascriptis hisce versibus, qui adhuc supersunt:

ὡς τοῦ ἄριστος ἐπιδοῦνται, μέχρι τῶν οὗτοι.

*Inachio non sum signum bovis, haudque uocatur
A me aduersum illud Bospotium pelagus.
Hanc etenim prius ira grauis Iunonis abegit*

*Usque Pharam: sed ego mortua sum Cecropis.
Atque Charetis eram conjux, illumque sequer*

*Nempe Philippis navibus oppositum.
Bucula dicta sui: conjunx nunc grata Charetis
Ferratum gemino lætor utroque solo.*

Cum uero Chares Athenas navigasset, Protomachus præturam excepit, qui cum oburbantes Thracas armis subjugasset, ærea tropæa eo in urbis loco qui Milliarium dicitur statuit. Hoc etiam mortuo Tamesius **11** quidam Argiuiorum civitati ascriptus

Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένους τοῦ στρατηγῶν Διαιτοῦ τὸν βίον μεταλλάξαντος, Λέων τις τῶν Βυζαντιῶν τὴν ἀριστοκρατίαν ἐδέξατο, ἐφ' οὗ Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, Ἀμύντου πατρὸς γεγονώς, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, διώρουξί τε καὶ πολεμικαῖς μηχαναῖς τοῖς τεύχεσι προσπελάζων· καὶ ταύτην ἂν εἴλε βαδῖως κωτὸς ἐπιλαθόμενος ἀσελήνου, καὶ θυβροῦ καταβράγντος ἐξαισίου, εἰ μὴ τις αὐτοῖς τοῦ θεοῦ γέγονε συμμαχία, τοὺς κατὰ τὴν πόλιν πρὸς ὕλακην ἀναστήσαντος κύνας, καὶ νεφέλας πυρὸς (24) τοῖς ἀρκείοις ἐπάγοντος τόποις· ἐξ οὗπερ οἱ δῆμοι ἐπεγερόντες ἤδη τὴν πόλιν ὑπὸ πῶ Φιλίππου γενομένην ἐβύσαντο, ἀναλαθόντες τοὺς διαφθορέντας πύργους τοῖς ἐκ τῶν τάφων παρακειμένοις λίθοις, καὶ ἀνικοδομήσαντες τὰς ἐπέλξεις τοῦ τεύχους, οὐ δὴ χερὶν (25) τὸ τεῖχος Τυμβοσύνην ἐκάλεσαν, λαμπάδι- πρὸς ναυμαχίαν τραπίντες περιφανῶς τοὺς Μακετοῦ πολέμου Φιλίππου παραχρῆμα Βυζαντιῶς.

Ἐπει δὲ καὶ Λέων τὸν βίον μετέλλαξεν, ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς Χάρης, σὺν ναυαί μ' εἰς συμμαχίαν Βυζαντιῶν ἐλθὼν πρὸς τὸν κατὰ Φιλίππου πόλεμον, κατέλαθε τὴν ἀκρὰν τῆς Προποντιδος, ἣ τις μεταξὺ κεῖται Χαλκηδόνος καὶ Χρυσόπολεως, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ προσορμίσας ἀτόπειραν ἐλάμβανε τοῦ πολέμου. Ἐνθα καὶ τὴν γυναῖκα συνεπομένην ἔχων αὐτῷ, νόσῳ βληθεῖσαν ἀποθνήσκον ἐν τάφῳ κατέθηκεν, ἀναστήσας αὐτῇ βωμὸν καὶ κίονα, ἐν ᾧ δάμαλις (26) δεικνύται ἐκ ξεστοῦ λίθου. Οὕτω γὰρ τὴν ἐκωνυμίαν ἐκέκλητο ἐκείνη ἢ γυνὴ τοῦ Χάρητος, ὁ περ καὶ διὰ τῶν ἐγγεγραμμένων ἡμᾶς διασωζομένων χρόνων. Εἰσὶ δὲ οἱ στίχοι

*Ἰναχίης οὐκ εἰμι βοδὸς τύπος (27), οὐδ' ἀπ' ἐμοῖο
Κλήσεται ἀντωπὸν Βοσπορίον πέλαγος.*

Κεῖτην γὰρ τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤλασεν

*Ἐς Φάρον· ἦδε δ' ἐγὼ Κεκροπίς εἰμι νέκλις.
Εὐνέτις ἦν δὲ Χάρητος, ἐπλων δ' ὄτε πλοῖον
ἔκείρος*

*Τῆδε Φιλίππειον ἀντίπαλος σκαφέων.
Βουίδιον δ' ἤκουον ἐγὼ τότε· νῦν δὲ Χάρητος
Εὐνέτις ἠπειροῖς τέρπομαι ἀμφοτέροις.*

Τοῦ δὲ Χάρητος εἰς Ἀθήνας ἐκπεύσαντος, Πρωτόμαχος τὴν στρατηγικὴν ἀρχὴν διαδέχεται, ἕς τοὺς ἀνασταστάντας Θράκας καταδουλωσάμενος τοῖς ὅλοις ἐν τῷ καλουμένῳ Μιλίῳ τόπῳ τῆς πόλεως χάλκεα ἀνέστησε τρόπαια. Κατοικομένου δὲ καὶ τούτου,

Meursii et Lambecii notæ.

(24) *Νεφέλας πυρὸς* vocat nubes ardentes et lucidas. Simili loquendi formula utitur Suidas in v. Μαξέντιος· εἶδεν, inquit, ἐν τῷ οὐρανῷ στυλὸν πυρὸς. LAMB.

(25) *Ὁδὲ δὴ χάρην*. Ob eandem causam aliquot Byzantium numismatibus figuram lunæ insculptam videmus, cum hac inscriptione BYZANTINH ΣΩΤΕΙΡΑ. LAMB.

(26) *Κίονα ἐν ᾧ δάμαλις*. Mansit hæc columna ad tempora usque Constantini Leonis F., ut ex

Cedreno accipimus. MEURS. — Hujus statue meminuit antiquus ineditus chronographus, qui in bibliotheca Regia asservatur, his verbis: γίνεται δὲ τῷ Ἰνάχῳ θυγάτηρ ὄνομα Ἰώ. Ταύτης ἐκωνυμὸς ὁ Βόσπορος ἐκλήθη τοῦ Βυζαντίου, ἀφ' οὗ στήλην ἐτήσαν δαμάλιος ἐν κίονι πρὸς τὸ ἀντίπεραν τῆς ἀκροπόλεως Βυζαντίου. LAMB.

(27) *Ἰναχίης οὐκ εἰμι βοδὸς*. Hoc epigramma alii Dioscoridi cuiquam, alii Hecataeo adscribunt. Existat Anthologiae l. III. MEURS.

Τιμήσιος ἀνὴρ τῶν ἐν Ἀργείοις τραφέντων (28) πρῶτον μὲν κατὰ τὴν Εὐξεινον πόντον πρὸς τῷ λεγομένῳ Ἑρσειάτῃ (29) (Ἐνθα ποτὶ Ἐφεσίοις ἀποικίας πέμφαντες καὶ πόλιν οἰκοδομεῖν πειραθέντες αὐθις τοῦ Βυζαντίου δῆκουσαν λόγου·

Ὁλίβιοι οἱ κείτην ἱερὴν πόλιν οἰκῆσουσιν,
Ἀκτὴν Θρηϊκίην τ' ἔνυγρον παρά τε στόμα

Ἐνθα δύο σκύλακες πολίην λάπτουσι θάλασσαν,
Ἐνθ' ἰχθύς (30) ἐλαφρὸς τε νομὸν βόσκειται ἐς

ἀντικαταστήσει πόλιν ἐπιχειρήσας καὶ διαμαρτῶν τῆς ἐλπίδος συνοικίζεται Βυζαντίοις, καὶ στρατηγὸς ἀναδειχθεὶς τοῦ παντὸς δήμου πᾶσαν ἡμῶν τὴν πόλιν εἰς τὸ μείζον καὶ περιφανέστερον μετεβύβημι, νόμους περὶ τῶν καθ' ἡμέραν συμβολαίων τιθέμενος, καὶ εἴη καθιστάς πολιτικὰ δι' ὧν ἀστείους τε καὶ φιλανθρώπους τοὺς πολίτας ἀνείδειξεν. Ἰερὰ τε θαῶν πλεῖστα τὰ μὲν αὐτὸς ἀνεστήσατο, τὰ δὲ καὶ ἄλλοι ἐνταῦθα διεκόσμησε· τὸν γὰρ πρὸς τῇ ἄκρῃ τῆς Προποντιδὸς θαλάσσης κείμενον ναῦν, ὃν Ἰάσων ποτὶ τοὺς ἑσπερίους θεοὺς καθίδρυσεν, κατηρηιπωμένον ἀνήγειρε, καὶ τὸν ἐπὶ τῷ Φοίβῳ λεγομένῳ λιμένι Ἀρτέμιδος οἶκον ἀνεκαίνισεν. Ἐπὶ δὲ τούτῳ Καλλιάρχης στρατηγὸς τοῦ Βυζαντίου, ἀριστὰ τε πρὸς τοὺς ὀθνηλοὺς καὶ ἑμφυλοὺς πολέμους ἀγωνισάμενος, τὸ περιβόητον καὶ θαυμαστὸν τοῦ Βύζαντος ἀγαλμα κατὰ τὴν λεγομένην Βασιλικὴν ἀνέθηκε, καὶ ἐπέγραψεν οὕτως·

Τὸν κρατερὸν Βύζαντα (31) καὶ ἡμερτὴν Φιδάλειαν
Κλορὶ κοσμήσας ἀνθετο Καλλιάρχης.

Meursii et Lambecii notæ.

(28) Τραφέντων. Scribe γραφέντων. Sensus est, Timesium non natione sed jure tantum municipali Argivum fuisse. Ejusmodi cives Latine adscripticii dicantur, quibus opponuntur *nativi*. Egregius hæc de re Ciceronis locus exstat in oratione pro L. Cornelio Balbo. *In Græcis, inquit, civitatibus videmus Athenis Rhodios, Lacedæmonios cæterosque undique adscribi, multarumque esse eosdem homines civitatum.* Idem Archiam poetam adscripticium civem vocat et Heracleæ adscriptum fuisse ait. Hoc loco igitur simplex γράφειν ideam est atque πολιογραφεῖν seu in civitatem adscribere. Hinc quoque corrigenda est Latina versio Hesychii: frustra enim ejus interpres antiquam et gentinam codicis Palatini lectionem sollicitam et pro γραφέντων legendum censet τραφέντων. Idem ibidem annotat Timesium hunc fuisse patrem Pescennii Nigri, qui cum Severo de imperio dimicavit. Sed præterquam quod ex Ælio Spartiano et Dionie constat Pescennium Nigrum Italum fuisse et patrem habuisse Annam Fuscum, matrem vero Lampriidiam, vel sola distantia temporum, quibus vixerunt, erroris detegendo sufficit, quia alter Græcia Romanorum consulum armis nondum subjugata floruit, alter autem aliquot centum annis post Severo imperatori fuit coætanæus. LAMB.

(29) Πρὸς τῷ λεγομένῳ Ἐρσειάτῃ. In uno cod. Val. legitur πρὸς τὸν λεγόμενον Ἐρσειάτην, in alio Ἐρσειάτην. Mihi dubium non est quin locus nominatus Ἐρσειάτης vel Ἐρσειότης ideam sit atque portus Ephesiorum, cujus meminit Dionysius Byzantius his verbis, εἰλερ ἄρα τῶν γνησίων εἰσὶν· *His, inquit, ante commemoratis locis proximus succedit Phosphorus locus, qui vel a Diana vel a ricina antiqua Pharo cognomen traxit. Huic adjunctum et continens longum litus vocatum Eph-*

primum ad pontum Euxinum, in loco nuncupato Ephesiate (ubi quondam Ephesii, coloniis eo deductis, urbem ædificare conati secundo Byzantinum oraculum audiverunt:

*Felices, sacram qui Ponti in faucibus urbem.
Threicioque sicut condent in litore cives.*

*Hic ubi cæruleum lambunt duo flumina pontum,
Piscis ubi cervusque cibo vescuntur eodem,*

urbem ex adverso condere incipiens, cum spe excidisset, ad Byzantios se contulit, universique populi imperator designatus totam civitatem majorem splendidioremque reddidit. Leges etiam de quotidianis commerciis promulgavit, et consuetudines instituit civiles, quibus elegantes ac humanos cives effecit; ad hæc sana deorum plurima partim ipse extruxit, partim prius extracta adornavit. Nam templum in promontorio Propontidis positum, quod Jason olim duoderim diis dedicaverat, dirutum restauravit, et in portu Phrixii Dianæ ædem renovavit. Post hunc Calliades Byzantii dux in externis et civilibus bellis strenuus, 12 celebre illud et admirandum Byzantii simulacrum in Basilica consecravit, cum hæc inscriptione:

Magnanimum Byzantem cum grata Phidalæa,

Erexit junctis Calliades statwis.

Ciorum est portus, a multis navibus Ephesiorum hæc appulsis. Sed procul dubio ibi scribendum est: *huic adjunctum est continens longum litus et portus vocatus Ephesiorum.* Verisimile enim est Dionysii hæc verba in hunc modum Græce concepta fuisse: *Ἐπειτα προσεχῆς τὴν ἐστὶ καὶ μακρὸς αἰγιαλὸς καὶ ὁ λιμὴν ὁ καλούμενος Ἐρσειότης vel τῶν Ἐρσειῶν.* Similiter fere Strabo, de litore Latino loquens, *Ἐπειτα αἰτ προσεχῆς τὴν ἐστὶ καὶ ἀλίμενος, πρὸς αὐτῷ μόνον τῷ Κιρκαίῳ λιμένῳ ἔχων.* Item, l. iv, ubi agit de ora Ligustica, et passim alibi. Hoc præterea notandum est, portum antiquitus nuncupatum Ἐρσειήτην hodieque paulum immutato nomine Ἀρσειάτην vocari. LAMB.

(30) Ἐνθ' ἰχθύς. Ultimus hic oraculi versus continet subobscuram periphrasin sinus nuncupati Cornu. Nam cervus denotat formam ejus cornu cervino similem, quoniam in multos sinus quasi in ramos finditur. Per piscem vero significatur pelamys, quæ ob vim fluctus intro compellentis et angustiam sinuum numerose illic capitur. Utrumque confirmat Strabo, l. vii his verbis: *Ἐστὶ δὲ τὸ Κέρας προσεχὲς τῷ Βυζαντίῳ τείχει, κόλπος ἀνέχων ὡς πρὸς δύοσιν ἐπὶ σταδίου ἐξήκοντι, εἰσὶ καὶ ἐλάφου κίρατι.* Eius γὰρ πλείστους σχίζεται κόλπος ὡς ἂν κλάδους τινὰς, εἰς οὓς ἐμπύπτουσα ἡ πηλαμὺς ἀλάσκειται ῥαδίως διὰ τε τὸ πλῆθος αὐτῆς καὶ τὴν βίαν τοῦ συνελαύνοντος ῥοῦ καὶ τὴν στενότητα τῶν κόλπων,

(31) Τὸν κρατερὸν Βύζαντα. Exstat hoc epigramma Antholog., d. iv, legiturque ibi εἰν ἐνὶ προκίονι. Exstat ibidem alterum etiam p. 298, cujus initium est ἡμερτὴ φιδάλεια. Fuit quoque sinus Phidalææ, cujus meminit Suidas in Ἠράκλειος. ΜΕΥΡΣ.

Et hæc quidem Byzantiis partim sub optimatum partim sub tyrannorum imperio diversis temporibus acciderunt. Cæterum postquam consulari virtute Romanum imperium reliquas omnes potestates superaverat, redacta jam in servitutem Græcia merito se quoque illi submisserunt Byzantii. Aliquanto tamen post, Severo Romanis imperante, Nigri Orientis tyranni partes seculi cum imperatore manus conserere ausi sunt; quamobrem jure civitatis multati, mœnibusque urbis funditus eversis, Perinthiorum cognomento Heraclensium servitio addicti sunt. Sed sedata mox Severi indignatione rursus eidem paruerunt imperatori; qui etiam majoribus atque illustrioribus ornamentis Byzantium restituit. Nam balneum extruxit amplissimum juxta Jovis equestris aram, et lucum Mercuris, qui domitis ibi Diomedis equis Zeuxippi nomen loco dedisse creditur. Item vicinum Hippodromum, Dioscuris sacrum, tabulatis et porticibus exornavit, ubi usque nunc metæ deorum præsidium indicia exhibent, ova nimirum æneis obeliscis imposita. Quousque igitur Severus superstes fuit, ab ejus filio Antonino urbs Antoninia appellabatur. A Byzante autem usque ad Severum anni 685 elapsi sunt. Ὀβελίσκοις. Καὶ μέχρι μὲν οὗ περιτὴν ὁ Σεβήρος, ἀπὸ τούτου κατωνομάζετο ἀπὸ δὲ τοῦ Βύζαντος μέχρι πέντε.

Meursii et Lambecii notæ.

κόλων, ὥστε καὶ χερσὶν ἀλλοσεσθαι διὰ τὴν στενοχωρίαν. Pluribus eruditissime de hæc re disputat Jo. Tristanus in explicatione nummi Byzantii, cnsi in honorem Sabine uxoris Hadriani imperatoris, in quo videntur duæ pelamides cum inscriptione BYZANTIQN. EPI. A... ΠΟΓ. ΤΟ. Β. Ejusdem generis nummum vidi Romæ apud Franc. Gotofredum, in cujus una parte visitur delphin medius inter duas pelamides, cum inscriptione BYZANTIQN, ab altera vero effligit mulieris cum inscriptione ΙΟΥΑΙΑ. ΜΑΙΚΑ. ΑΥΓ. LAMB.

(32) Περινήθιοις ἐτάχθησαν δουλεύειν. Herodianus l. iii: ἑλῶ ὑστερον λιμῶ, πᾶσα τε ἡ πόλις κατεσκάφη, καὶ θεάτρων τε καὶ λουτρῶν παντός τε κόσμου καὶ τριμῆς ἀφαιρέθην τὸ Βυζάντιον κώμη δουλεύειν Περινήθιοις; ὄρων ἐδόθη. Vide Suidam in Σεβήρος, Cedrenum, Manasse, Zonaram, MEURS.

(33) Κατὰ τὸν τοῦ Ἰππίου Διδος βωμῶν. Per Joannem equestrem credo hic intelligi Neptunum, qui etiam Zeús θαλάσσιος nuncupatus fuit. LAMB.

(34) Ἐνθα δὴ καὶ. Scribe ἔνθα δὴ αὐτὸν φασὶν τοὺς Διομήδους δαμάσαντα ἵππους Ζεῦσιππον τὸν τέπον ὀνομάσαι. Dicuntur autem hæc per parenthesis. Sensus est, thernas Zeuxippi ita nominatas fuisse διὰ τὸ τὸν Ἡρακλέα ἐκεῖσε ζεῦσαι τοὺς ἵππους τοῦ Διομήδους ὑφ' ἄρμα. Eusebius in Canone chronico eas ita appellatas fuisse ait ad conservandam memoriam Zeuxippi, ultimi Sicyoniorum regis. LAMB.

(35) Ζεῦσιππον. Multa passim celeberrimi hujus balnei mentio apud scriptores. Conflagravit anno 5 imperii Justiniani, teste Cedreno. Erat autem hic balneum etiam aliud minus, in quod exstat epigramma istius Leonii Scholiastici Anthol. l. iv:

Μὴ γεμέσα, Ζεῦσιππε, παρατέλλοιτι λουτρῶ·
καὶ μεγάλῃ κυρ' ἄμυξαν ἔρωτύλος ἦδ' ὕψιλις.
MEURS.

(36) Τὰ τῶν ἐφόρων γυρωσμάτα. Hesychie in-

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἀριστοκρατουμένων τῶν Βυζαντιῶν, ἐτι δὲ καὶ τυραννομένων κατὰ διαφόρους συμβέθηκα χρόνους· ὧς δὲ τῆ τῶν ὑπάτων ἐπιστατεία ἢ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ πᾶσας ὑπερβάλλετο τὴς δυναστείας, κατεδούλωσε δὲ καὶ Ἑλληνας, εἰκότως αὐτῆ καὶ Βυζάντιοι παίδόμενοι διατέλου. Ἐπει δὲ μετὰ τινος χρόνους Σεβήρου τῆς Ῥώμης βασιλεύοντος αὐτοὶ τὴν τοῦ τυραννήσαντος τῶν ἐφῶν Νίγρου προσημύσαντες ἐλπίδα εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐτόλμησαν πρὸς τὴν αὐτοκράτορα, ἀφαιρεθέντες τῶν πολιτικῶν δικαίων, καὶ τῆς στεφάνης αὐτῆς τοῦ τεύχου; καταλυθεῖσης, Περινήθιοις ἐτάχθησαν δουλεύειν (32) τοῖς καλουμένοις Ἡρακλεώταις. Παιουσαμένης δὲ τῆς ὀργῆς τοῦ Σεβήρου οὐδὲς τοῦτον ἔσχον εἰς βασιλεία, ὅς καὶ εἰς μείζονα καὶ περιφανῆ κόσμον ἐπανήγαγε τὸ Βυζάντιον. Λουτρὸν μὲν μέγιστον κατὰ τὸν τοῦ Ἰππίου Διδος βωμῶν (33), ἦτοι τὸ Ἡρακλέους καλούμενον ἄλλος, ἀνήγειρεν, ἔνθα δὴ καὶ (34) τὰς Διομήδους δαμάσαντας ἵππους Ζεῦσιππον (35) τὸν τῶν πον ὀνόμασαν. Καὶ τὸν αὐτοῦ πλησιάζοντα χώρον τοῦ Ἰπποδρομίου, τοῖς τοῦ Διδος ἀνακαίμενον κούροις, ἱκρίοις τε καὶ στοαῖς διεκόσμησαν, ἔνθα καὶ νῦν οἱ καμπητῆρες δηλοῦσι τὰ τῶν ἐφόρων γυρωσμάτα (36) διὰ τῶν ἐπικειμένων ὧν τοῖς χαλκοῖς ἀπὸ τούτου παιδὸς Ἀντωνίνου Ἀντωνινία (37) ἢ τοῦ Σεβήρου ἐτη διήλθον ἐξακόσια ὀδοήκοντα

C terpres pro ἐφόρων legendum esse monet ἐφῶδων, eamque seculis correctionem hæc ita Latine vertit: ubi etiamnum curvatura ascensum indicia exhibent, per superiora, quæ æneis obeliscis incumbunt. Sed vertendum est absque ulla Græci textus mutatione: ubi etiamnum metæ deorum præsidium exhibent indicia, ova nimirum æneis obeliscis imposita. Nam per ἐφόρους, hoc est præsidēs et inspectores, intelliguntur Dioscuri, quibus dicatum fuisse Cpolitianum hippodromum ipse Hesychie paulo ante affirmat. Ideoque subiungit ad sua usque tempora castrorum ibi insignia permansisse, ova nimirum supra metas æneis obeliscis imposita. Cæterum post verba τοῖς χαλκοῖς ὀβελίσκοις addit ex Hesychie, quæ apud Codinum perperam ommissa sunt, ἐπὶ δὲ τούτοις; καὶ στρατιωτικὰ τέλη προσέτιμε. Στρατιωτικὰ τέλη hic significant τὰ στρατιωτικὰ τάγματα, ut apud Homerum Iliad. ἡ' ὄλερον ἐπιθεῖ' εἰλοντο κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσιν. Similiter exponenda sunt illa verba apud Hesychie, cujus interpres longe diverso sensu ita vertit: et assignavit in hanc rem impensas e militari ærario. LAMB.

(37) Ἀντωνινία. Corrige Suidam, apud quem male legitur Ἀντωνινία ἢ πόλις. MEURS. Post Ἀντωνινία ἢ πόλις κατωνομάζετο addit ex Hesychie quæ hic ommissa sunt: ἐπειδὴ δὲ τοῖς θεοῖς τῶν βασιλέων ἀπεδόθη, αὐθὶς τὸ Βυζάντιον ὀνομάζετο, id est, postquam autem in numerum divorum relatus est (sc. Severus), iterum Byzantii nomen urbs accepit. Sed apud Hesychie pro ἀπεδόθη necessario scribendum est ἀπεδόθησαν, ut referatur ad utrumque, Severum nempe et Antoninum Caracallam, quoniam ea quæ præcedunt, ita sunt concepta, καὶ μέχρι μὲν οὐ περιτὴν Σεβήρο; καὶ ὁ τούτου παῖς Ἀντωνίνος. Præterea notandum hic occurrit, verba ἐπειδὴ δὲ τοῖς θεοῖς τῶν βασιλέων ἀπεδόθη ideam valere ac si dixisset μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ· nam, ut ait Tacitus in fine libri xv Annalium,

'Αλλ' ἐπανακτέον τὸν λόγον (58), καὶ διηγητέον ἂ ἔπως Σεβήρος τοῦ Βυζαντίου ἐπράτησεν. Ἀναστάς ἐκ Ῥώμης Σεβήρος (39) κατέλιπε τὸ Βυζάντιον, κρατούντος τότε αὐτοῦ Νίγρου τοῦ υἱοῦ Τιμησιῶ· καὶ εἰρηναίως σπονδὰς μετὰ Νίγρου ποιήσας εἰσηγήθη μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἐπεὶ δὲ οἱ Βυζάντιοι ὑπὸ Μακεδόνων (40) κακῶς ἐπολιορκούντο καὶ ἐλυμαίνοντο, ἐξήλθεν ὁ Σεβήρος κατὰ Μακεδόνων, ὑπερμαχῶν Βυζαντιῶν. Μέλλων δὲ ἐξέρχεται τὴν ἰδίαν θυγατέρα τῇ τοῦ Νίγρου υἱῷ εἰς γυναικα παρῶντων· τὸν γὰρ στρατὸν αὐτοῦ ὁ Σεβήρος κατέλιπεν ἐν Χρυσόπολει. Ἐν δὲ τῇ τοῦ γάμου εὐωχίᾳ ἔστησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης (41) δύο φιλόσοφοι τινες Ῥωμαῖοι, Φόρτων καὶ Μαρκίων καλούμενοι, καὶ εἶπον πρὸς τοὺς ἐσθίοντας Βυζαντιούς· « Ἥγάτομεν χαρὰν ἀκερῶν καὶ λύπην ἀζήμιον. » Προσκαλεσάμενος δὲ Νίγρος τοὺς φιλοσόφους αὐτοῦ ἐποίησε ἔρπυλλον περὶ τοῦ βήματος. Ἄλλ' οὐδεὶς ἠδυνήθη διερμηνεύσαι αὐτὸ. Εἰς δὲ τις τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ ἀνακειμένων, ἀρχίνους πάνυ, ἤδη γεραυὸς, ἀναλογισάμενος· τὸ ἀπόφθεγμα εἶπεν· « Τοῦτ' ἐστὶν ἰπικὸς καὶ ἀγωνιστικὸς ἀγὼν. » Τότε ὁ Σεβήρος πρὸς θεραπείαν τοῦ συμπενθεροῦ (42) αὐτοῦ Νίγρου ἔκτισε δύο λουτρά, ἔωθεν μὲν τῆς πόλεως καὶ πλησίον τοῦ παλατίου ἐν, τὸ καλούμενον Ζεῦξίππον, ἔωθεν δὲ τῆς πόλεως τὰ νῦν καλούμενα Καμίνα, λουτρὸν εὐμεγεθέος καὶ ἀξιοθαύμαστον. Ἐκ δὲ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ μεγέθους αὐτοῦ ἐν ἑκάστῃ ἡμέρᾳ δύο χιλιάδες ἰλοῦντο. Ἦπτε δὲ τὸ τοιοῦτον λουτρὸν μετὰ τοῦ μηδικοῦ πυρός (43). Τὸ

Secl revocanda oratio est, et narrandum quomodo Severus Byzantio potitus sit. Profectus Roma Severus Byzantium venit, quod Niger Timesii filius tunc occupaverat; parisque foedere cum Nigro sancito, cum proceribus suis urbem ingressus est. Postea vero cum Byzantii gravi Macedonum obsidione premerentur, Severus contra Macedonas egressus pro Byzantiis pugnavit. Exiturus vero filiam suam Nigri filio uxorem dedit: exercitum enim suum Severus Cbrysopoli reliquerat. Cum igitur nuptiæ celebrarentur, duo quidam philosophi Romani, quibus Phorton et Marclion nomen erat, mensæ astiterunt, Byzantinis epulantibus dicentes: « Inano gaudium et dolorem indolem adduximus. » Quæ Nigri, vocatis ad se philosophis suis, quid sibi hoc dictum vellet inquisivit, sed nullus interpretari poterat. Unus autem ex convivis admodum ingeniosus jam senex apophthegma illud considerans « Hoc est, » inquit, reqwestre et gymnicum certamen. » Tum Severus in honorem affinis sui Nigri duo balnea condidit, unum **Λ** in urbe vicinum palatio, quod Zenippus nuncupatur, alterum vero extra urbem, quod nunc Caminia vocatur, balneum magnam et mirabile, adeo ut propter vastam ejus magnitudinem duo millia hominum quotidie in eo lavarentur. Succendebatur autem hoc balneum igne Medico. Cæterum Hippodromus, qui usque huc integer permansit, ab eodem Severo extractus fuit, cum prius in eo loco essent horti duorum fratrum et ejusdem viduæ. Erat quippe ad æream usque co-

Meursii et Lambecii notæ.

deum honor principi non ante habetur quam agere inter homines desierit. Simili mortis periphrasi utitur Solinus, ubi ait *Angilium salubri scientia adversus morbos resistentem, cum inter homines vivere desiisset, deam habitam fuisse.* Ita enim ibi restituendum est ex antiquissimo codice R. P. Sirmonli, pro eo quod vulgo legitur, *cum dedisset hominem vivere.* Sic S. Augustinus de civit. Dei 2, 5: *nec ullo modo, inquit, crederet verecundiam laudabilis feminae ita in contrarium divinitate mutari, ut honoribus eam talibus advocaret cultores sui, qualibus conviciis in quempiam jaculatis, cum inter homines viveret, aures clauderet seseque subtraheret.* Item Seneca apotheosin Claudii enarrans, et ille quidem, ait, *animam ebullit, et eo desiit vivere videri;* atque paulo post subiungit: *ultima vox ejus hæc inter homines audita est.* Etiam Cicero Tuscul. 1: *Abiit, inquit, ad deos Hercules. Nunquam abiisset, nisi, cum inter homines esset, eam sibi viam munivisset.* **LAMB.**

(38) Ἄλλ' ἐπανακτέον τὸν λόγον. Quæ hucusque Codinus narravit de originibus Byzantii, eadem ad verbum sunt quæ in antiquissimo codice Palatino bibliothecæ Vaticanæ habentur cum hoc titulo, Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως κατὰ Ἡσύχιον ἑλωστέριον. **LAMB.**

(39) Ἀναστάς ἐκ Ῥώμης Σεβήρος. Totum hoc quod sequitur, de reconciliatione Severi et Nigri, futile est et nugatorium. Confundit enim Severum imperatorem cum Severo Aureliano, quem Ælius Spartianus refert filias suas Nigri filii despondidisse. *Sed deceptus est, inquit (sc. Niger), consilii Severi Aureliani, qui filias suas ejus filii despondens persisteret eum fecit in imperio.* Pescennium Nigrum Timesii filium fuisse supra duplici argu-

mento refutavi, scilicet distantia temporum quibus vixerunt, et auctoritate Spartiani et Dionis, qui ipsum Italum fuisse aiunt, et patrem Annium Fuscum, matrem Lampridiam habuisse. Sed cum omnia, quæ hic a Codino de Pescennio Nigro et Severo narrantur, futilitatis summæque levitatis plena sint, inde satis absque alio argumento liquet quam fidem mereantur quæ de Timesio Nigri patre, nunquam alibi lecta, hoc loco refert. **LAMB.**

(40) Μακεδόνων. Videtur loqui de legionibus Macedonicis, quibus Severus imperator ad Byzantium expugnandum usus est. **LAMB.**

(41) Ἐπὶ τὴν κάτω μοῖραν τραπέζης ἤγουν τοῦ διαζυγίου. **Vat. cod. LAMB.**

(42) Τοῦ συμπενθεροῦ. Iterum confundit Severum Aurelianium cum Severo imperatore. **LAMB.**

(43) Μηδικοῦ πυρός. Quis hic Medicus ignis? querendum est. Invenio etiam Pomatiem apud Diaconum in Leone et Michael, quem pariter ignoro. **MEURS.** — Per ignem Medicum credo intelligendum naphtham, quam Nicander vocat τὸ Μηδείας Κολχητῶς ἐχόμενον πῦρ, quia sponsam Jasonis hoc igne a Medea crewatam ferunt, teste Plinio 2 105. Alias Græci appellant Ἐλαιον Μηδείας, ut refert Procopius Gottl. 4: Ἄγγελα θελοῦτε καὶ ἀσφάλτου ἐμπλησάμενοι καὶ φαρμάκου, ὅπερ Μῆδοι μὲν νάρθαν καλοῦσιν, Ἕλληνες δὲ Μηδείας Ἐλαιον. Sed forte apud Procopium pro Μηδείας scriptum fuit Μηδίας, id est Mediæ regionis. Ita Ammianus Marcellinus, l. XIII et Solinus, c. 21 oleum Medicum nuncupant, et vetus Nicandri scholiastes φάρμακον Μηδικόν, et noster auctor hoc loco Μηδικόν πῦρ. De usu autem naphthæ seu ignis Medici in succendendis balneis nihil alibi

lunnam Tetrupleuri planus locus: inde vero usque ad Sphendonem magnis columnas et substructiones erexere, eo quod locus esset valde præruptus, quam etiam ob causam cisternæ quam frigidam vocant destinatus est. Unam quidem graduum partem ipse Severus absolvit, alteram autem imperfectam reliquit, quia ipsi nuntiabatur Gallos Romanam depopulari; quare statim illo se contulit, ubi etiam morbo comitiali vitam finivit, anno imperii decimo septimo.

Δὲ τὸ ἔσπερον ἀταλὲς διὰ τὸ ἐλθεῖν εἰ: αὐτὸν ἀγγέλλαν δὲ Γάλλοι πορθοῦσι τὴν Ῥώμην, καὶ παραγενέσθαι (48) ἐν αὐτῇ. Ἡ δὴτα καὶ τελευταῖα νόσφ ἐπιληψίας, βασιλεύσας χρόνους δεκαεπτὰ.

A morte vero ipsius usque ad imperium Constantini magni anni 60 et ultra elapsi sunt. Cæterum 362 anno post Augusti Cæsaris principatum, cum Roma vetus ejusque res jam declinare cœpissent, Constantinus Constantii filius imperio potitus novam hanc et perpulchram 15 urbem Constantini nomine insigniam condidit. Cumque mirabili pul-

A δὲ μέχρι τοῦ νῦν σωζόμενον ἱπποδρόμιον ἐκτίσῃ παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου (44), κήπων δυσιων ἐκείτε δύο τινῶν ἀδελφῶν καὶ γυναικὸς χήρας. Μέχρι μὲν οὖν τοῦ χαλκοῦ κίονος τοῦ Τετραπλεύρου (45) πεδινὸς ἦν ὁ τόπος, ἀπὸ δὲ τούτου καὶ μέχρι τῆς Σφενδόνης (46) κρημοῦ ὄντος κίονες εὐμεγέθεις καὶ κτίσματα ἀνηγέρθησαν. Ἐνθα δὴ καὶ ἡ ψυχρὰ καλουμένη κινστέρνα ἐστὶ, διότι πᾶν χρημνώδης (47) ἦν ὁ τόπος. Τὸ δὲ ἐν μέρος τῶν βασιμῶν ἀνεπληρώθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου. Κατελείφη

Περὶ ἄλλων δὲ (49) χρόνοι ἐξήκοντα καὶ ἐπέκεινται ἄχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἐν δὲ τῷ τριακοσιῶτῳ (50) καὶ ἐξηκοστῷ δευτέρῳ ἔτει ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας, τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης (51) καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῆς ἤδη πρὸς τὸ πέρας ἀφιγμένων, Κωνσταντῖνος ὁ Κωνσταντίου παῖς (52) τῶν σκήπτρων ἐπιλαβόμενος τῆν

Meursii et Lambecii notæ.

legi. Cæterum quod Meursius ad hunc locum observat de igne Pomice, cuius mentio fit in Historia Miscella, nullius plane momenti est. Ibi enim non Pomiceus, sed Romiceus legendum est. Verba Historiæ Miscellæ. l. xvi hæc sunt: Porro vernitli tempore venit Suphian, et comperta Romiceus ignis efficacia transcurrit in Bithyniam. Ibi leon paulo post: Post paululum venit et Gizid: similiter et ipse cum eadem didicisset de humido igne, applicavit penes Sataron. Ubi nota, qui primo vocatur ignis Romiceus seu Ῥωμαϊκός, postea appellari ignem humillum. Est ergo Romiceus sive Romanus ignis idem qui Græcis dicitur πῦρ ὄγρην seu ignis liquidus, quoniam per siphones emittitur. Alias ignis Græcus nuncupatur, ut apud Luitprandum de rebus Imp. 3 6. In antiquo Chronico ms. Cavensi vocatur ignis marinus: Anno Domini 669, indict. 42, Constantinus filius Constantis superioris. Hujus tempore, anno quinto, ignis adinventus est marinus a Callinio architecto, qui e Syriæ civitate Heliopoli profugus ad Romanos venit. Hinc corrigendus est Constantinus Porphyrogenitus de administr. Imp. c. 48, ubi agit de igne Græco: Ἰστῆον, inquit, δὲ ἐπὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ Κωνσταντίου, τοῦ καὶ πωγωνάτου καλουμένου. Κατὰ τὸν αἰῶνα τῆς ἀπὸ Ἰλλου πλείους Ῥωμαῖοι προσφυγόντες τὸ διὰ τῶν σιφώνων ἐκφερόμενον πῦρ ὄγρην κατασκεύασαν. Pro υἱοῦ Κωνσταντίου lege υἱοῦ Κωνσταντος, et quæ sequuntur τοῦ καὶ Πωγωνάτου refer ad Constantinum cuius Constans, qui in Sicilia obiit, pater fuit, ut testantur Zonaras, Cedrenus et alii historici. Postea pro ἀπὸ Ἰλλου πόλεως scribe ἀπὸ Ἠλιοπόλεως. LAMB.

(44) Ἐκτίσθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου. Vide Suidam in Σεβήρος. MEURS.

(45) Τοῦ Τετραπλεύρου. Hanc columnam Tetrupleuri collapsam et multo tempore prostratam erexit rursus per Proclum Theodosius imperator. Eamque in rem epigramma exstat Antholog. l. iv (2 p. 259 Jac.): Κίονα τετράπλευρον κ. τ. λ. Dicit poeta κίονα τετράπλευρον, ut Horatius Stertinius acumen et alii alia: itaque errat interpretes, qui vertit columnam quadrilateram. Erat autem Tetrupleurum locus Crotii, ubi statuæ nudorum Cupidinum pomis esse petentium, et Ἀνεμοβούλιον quoque dicebatur. V. Nicetas in Andronico Commeno p. 452. MEURS.

(46) Τῆς Σφενδόνης. Meminit hujus loci etiam Cedrenus: Κελεύει οὖν ὁ βασιλεὺς πυρᾶν ἐν τῇ

σφενδόνη ἀνεφθῆναι καὶ τὸν πραιπόσιτον ἐν αὐτῇ κατακαῆναι. Et hinc observa supplicia ibi de noctis solita sumi. MEURS.

(47) Κρημνώδης. In uno cod. Vat. perperam legitur σκυμνώδης, quam lectionem secutus inferioris τόπον σκυμνώδη verterat locum catulis leonum destinatum. LAMB.

(48) Καὶ παραγενέσθαι. Ἀκούσας τοῦτο ὁ Σευῦρος παραγένετο Vat. LAMB.

(49) Περὶ ἄλλων δὲ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ παρῆλθον Vat. LAMB.

(50) Ἐν δὲ τῷ τριακοσιῶτῳ. Vide Suidam in Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, item in Κωνσταντινοῦ πολις. MEURS.

(51) Ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας, τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. Ita ex codicibus manuscriptoris et Hesychio hunc locum restitui. Antea perperam legebatur: Ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος ἡ μοναρχία διήλθεν τῇ πρεσβυτέρῳ Ῥώμῃ. LAMB. — Hesychius certe apertus (p. 43), δύο καὶ ἐξήκοντα τριακοσίων ἀπὸ τῆς Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας διαληλυθόντων ἑνιαυτῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

(52) Ἀφικημένων, Κωνσταντῖνος ὁ Κωνσταντίου παῖς. Ita hæc continua serie legenda sunt. In superioribus editionibus post vocem ἀφιγμένων interpunctum erat, novo subsequente titulo: ἀρχὴ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Cætera ita legebantur: Κωνσταντῖνος ὁ Κωνσταντος παῖς etc. Sed antequam ulterius progrediar, libet hic adscribere fragmentum ex incerti cuiusdam Iulii Pollucis chronico hactenus inedito, cuius collatione, quæ deinceps Codinus narrat de Constantino Magno et institutione Byzantii, corrigi et illustrari possunt. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἤρξαστο κτίσειν πόλιν εἰς ὄνομα ἰδίου ἐν τῷ πεδίῳ, τὸ πρὸ τοῦ ἡλίου ὄπρ' ἐπὶν Αἰαντος τάφον, οὗ δὴ φασὶν τὴν ναύσταθμον ἐσχηκέναι τοὺς ἐς Τροίαν στρατεύσαντας Ἕλληνας, θέλων τὴν βασιλείαν Ῥώμης μετατιθέναι ἐπ' αὐτήν. Θεὸς δὲ κατ' ὄναρ τῷ βασιλεὶ ἐκέλευσεν ἐν τῷ Βυζαντίῳ κτίσειν τὴν νῦν λεγομένην Κωνσταντινοῦ πόλιν. Ὅστις καὶ τὸ πρῶν τεύχος τῆς αὐτῆς πόλεως ἀνανεώσας τοῦ Βύζαντος, προσθήσας ἄλλο διάστημα πολὺ τεύχους νέου, καὶ συνάψας τῷ παλαιῷ τελεῖε τῆς αὐτῆς πόλεως· ἀναπληρώσας καὶ τὸ ἱππικόν, καὶ κοσμήσας αὐτὸ γαλκουργήμασι καὶ πάτρ' ἀρετῇ, κτίσας ἐν αὐτῷ καὶ κάθισμα θεωρίου βασιλικῆς, καθ' ὁμοίωτῃ τῶν ἐν Ῥώμῃ ὄντες. Ἐκτίσσε δὲ καὶ παλάτιον μέγα καὶ εὐπρεπές, καθ'

νάειν ταύτην καὶ περικαλλῆ ἀνέστησε πόλιν, τὴν λεγομένην Κωνσταντιῖνον (53). Θαυμαστὴν γὰρ προσεργασάμενος τῷ κάλλει πόρρωθεν καὶ τὰ τελεῖα μετέστειλεν ἀπὸ τοῦ Τρωαδικοῦ ἐμβόλου (54), λουτρά τε καὶ ἱερῶς δύο (55), οἴκους μεγάλους ἀνήγειρε (56), καὶ ἐν τῷ Στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ (57),

A *cliritudine eam adornasset, muros quoque versus Troadenses porticus longe protulit. Præterea balnea ad duo templa magnifica exstruxit, juraque omnia et veteris Romæ instar ei attribuit, et in foro Strategio, ubi olim militum duces dignitates suas suscipiebant, se columnæ lapideæ insculpi curavit. Ad*

Meursii et Lambecii notæ.

ὁμοίτητα ὁσαῦτως τοῦ ἐν Ῥώμῃ δυτος πλητίον τοῦ Ἰππικίου. "Ἐκτισε δὲ καὶ φόρον μέγαν καὶ εὐπροσηπὴν πάντων, στήσας ἐν μέσῳ κλιῶν ἰσοπέδωρον ἄξιον θαύματος. καὶ ἐπάνω τοῦ αὐτοῦ κλιῶνος ἐστησεν ἑαυτοῦ ἀνδριάντα. ἔχοντα ἐν τῇ αὐτοῦ νεαλῆ ὀκτίνας Ὶ. "Ὅπερ χάλκουρρημα" ἤγαγεν ἐκ τῆς "Ἠλιουπύλλου" οὐσίας τῆς Φρυγίας. Ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ παλλάδιον ἔβανον ἀπὸ Ῥώμης λάθρα. ἔθηκεν εἰς τὴν αὐτὸν φόρον ὑποκάτω τοῦ κλιῶνος τῆς αὐλῆς αὐτοῦ. "Ἐκτισε δὲ καὶ δύο ἐμβόλους ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ παλατίου ἕως τοῦ φόρου εὐπρεπέως, κεκοσμημένους ἀνδριάσι καὶ μαρμάροις, καλέσας τὴν τόπον τῶν ἐμβόλων Ῥίγαν" κτίσας ἐγγυὸς καὶ βασιλικήν, ἔχουσαν κόγχην καὶ ἕξω ἐγγύλους κλιῶνας καὶ ἀνδριάντας, ἤνπερ ἐκάλεσε Σινάτον, κατεναντίον στήσας τῇ ἰδίᾳ μητρὶ Ἑλένη στήλην Ἀγούστης δεσποίνης. Ὅμοιος δὲ ἀνεπλήρωσεν καὶ τὴν λεγόμενον Ζευθέπκον δημόσιον λουτρῶν, κοσμήσας κίσι καὶ μαρμάροις ποικίλοις, καὶ χαλκουρρημασιν. Εὐρεν γὰρ αὐτὴ ἀπλήρωτων, ἀρχθὲν πρώην ὑπὸ Σευθῆρου βασιλέως· καὶ ὅτε πάντα ἐπλήρωσεν, ἐπέτελεσε ἰππικίον, ἐν πρώτοις θεωρήσας ἐκεῖ φορέσας ἐν τῇ αὐτοῦ κορυφῇ διὰ δόγμα διὰ μαργαριτῶν, καὶ ἄθλων τιμίον, βουλόμενος πληρῶσαι τὴν προφητικὴν φωνὴν τὴν λέγουσαν· "Ἐθῆκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ ἄθλου τιμίου." Οὐδεὶς γὰρ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέων τοιοῦτόν τε ποτὲ ἐφόρεσεν. Καὶ ἐπέτελεσεν ἑορτὴν μεγάλην μηνὶ Μαίῳ, τῷ καὶ Ἀρτεμισίῳ ἰα' ἔτους κατὰ Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην χρηματίζοντος· τοῦ. Καλέσας τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐπιτελεσθαι τὴν ἑορτὴν τοῦ γενεθλίου τῆς πόλεως αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ συμπληρῶσει τῆς ὑπατάς αὐτοῦ, ἔβδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει χερσὶματά τοις Βυζαντίοις, καλάμενον συντόμια ἔρτων ἡμερησίων πολιτικῶν διαμεριζόντων, ὅς τις τινες ἔρτους ἐκάλεσε παλατινοῦς, δεὰ τὸ ἐκ τοῦ παλατίου βογαῦσθαι τοὺς αὐτοὺς, ἐκάστου ἔρτου ἀφορίσας οἶνον, κρέα, βέλτια. Ἀφῆ ἰσας πρόσσδον ὑπὲρ αὐτῶν ἐκ τῶν ἰδίων, καὶ καλέσας αὐτοὺς παλατικοῦς. Ὅλιγους δὲ ὄρων τοὺς οὐκ ἔχοντας, ὡς ἐν μεγάλῃ τοσοῦτιῳ πόλει, ἀπὸ τε Ῥώμης τοῦς ἀξιολόγους κττά γένος ἐπιτελέσασθαι, ἀπὸ τε ἐτέρων τόπων, καὶ οἴκους μεγάλους αὐτοῖς οἰκοδομήσας καὶ χαρισάμενος, οὐκ ἔσται τὴν πόλιν ἐποίησεν. "Ἐκτισε δὲ τὴν ναὸν τῆς ἁγίας Εἰρήνης, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ τοῦ Ἀργαγγέλου, τοῦ ἐν τῷ Ἀνάπλῳ. Ἐγ δὲ τῷ ναῷ τοῦ Ἀνάπλου παράδοξα σημεῖα, καὶ εἶδεν, καὶ ἤκουσεν. Κατέλυσε δὲ καὶ τοὺς τρεῖς ναοὺς, τοὺς δυτας ἐν τῇ λεγομένῃ ἀκροπόλει, τοῦ τε Ἠλίου, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ ἐκέλευσεν τοῦ λοιποῦ ἀρχηματίστους τυγχάνειν αὐτοῦς. LAMB.

τοῖς Δομνίου ἐμβόλοις. Corrige Δομνίου. Sunt ultima verba Eclogæ. Confligantur autem ea sub Isaacio Angelo, ut testatur Nicetas in ejus Vita. MEURS. — In codd. Vat. Codini et cod. Palatino Hesychii pro Τρωαδικούς legitur Τρωαδησούς. Τρωαδησούς autem formatum est ex Latina terminatione in ensis, ut Θρακίσιος Thracensis, Ναρβωνήσιος Narbonensis, Λουγδουνησιος Lugdunensis, Κιρκησιος Circensis. Intelligunt igitur Codinus et Hesychius per τοὺς Τρωαδησούς: ἐμβόλους nihil aliud quam Troadenses porticus, quarum meminit auctor antiquus in descriptione regionis duodecimæ. Hinc patet quantum errent qui Τρωαδικούς ἐμβόλους hic vertendum esse censent Trojana rostra. Equidem antiquitus ἐμβολος significabat rostrum navis: recentioribus vero Græcis ἐμβολος dicuntur porticus. sine lecta ambulacra, quo se populus ad caloris incommoda et imbres repetens arcendos recipiebat. Ita sæpe apud scriptores historię Cpolitianæ mentio sit τοῦ δημοσίου ἐμβόλου, τῶν δύο ἐμβόλων τοῦ φόρου, τοῦ ἐμβόλου τῶν Χαλκοπρατείων, τῶν ἐμβόλων τοῦ Εὐδούλου καὶ Δομνίου. Ad hanc significationem vocis ἐμβολος videtur respexisse Etymologicum magni auctor, qui originem ejus derivat παρὰ τὸ τὸν λαὸν ἐμβαίνειν. Apud Latinos quoque hæc vox in eadem significatione occurrit, ut testatur Isidorus 15 2: *Imbuli, vel quia sub volumine sunt, vel quia sub his ambulant: sunt enim porticus hinc inde platearum.* Idem in Glossis: *Imbulus, ab ambulando, ambulalorium.* Sed non advertit Latinum vocabulum *imbulus* a Græcæ ἐμβολος originem et significationem accepisse. LAMB. — Post ἐμβόλους Hesychius, πρότερον αὐτῶν οὐκ ἔξω τῆς ἐπωνύμου ἀγορᾶς τοῦ βασιλέως κετεμένων.

(55) Διο om. Hes. et Vat. LAMB.
 (56) Ἀνήγειρε, καὶ. Hic locus ex codicibus scriptis et Hesychio ita supplendus est et emendandus: ἀνήγειρε, δικαία τε πάντα πρὸς ζῆλον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐδωρήσατο, καὶ ἂ καὶ ἐν τῷ Στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ ... ἀνέγραψεν ἐπὶ λιθίνῃ στήλῃ, ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἑλένης ἐπὶ κλιῶνος ἀνέστησεν ἀγάλματα. LAMB.
 (57) Τῷ Στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ. Hoc forum purgari solebat, sed mox desuit, donec morem antiquum revocaret Michael Stratoticus, teste Cedreno. Zonaras Annal. 3 non in Strategio collocat, sed in Placoto. MEURS. — Quæ hic narrantur de columna Strategii et ejus inscriptione, unice illustrat Socrates Hist. Eccl. 1, 14, ubi de Constantino magno et Byzantio agens, χρηματίζειν δὲ, inquit, δευτέραν Ῥώμην νόμῳ ἐκέρωσεν· ὃς νόμος ἐν λιθίνῃ γέγραπται στήλῃ, καὶ δημοσίᾳ ἐν τῷ καλούμένῳ στρατηγίῳ πλησίον τοῦ ἑαυτοῦ ἐπίπλου παρῆθην. Interpretes veritit: *lege denique univertit ut secunda Roma vocaretur*, etc. sed χρηματίζειν apud Socratem non significat *nominari*, sed *esse*. Ita Hesychius: τῆν νέαν, inquit, ἔστησεν Ῥώμην. Ἴσα αὐτὴν τῇ πρώτῃ χρηματίζειν προστάξας, ἢ est, ut interpretatur Nicephorus Callistus, l. viii, Ἴσα τῇ πρώτῃ κρατεῖν καὶ οἰκονομεῖν καὶ δυναστεύειν. Hoc enim lex illa Constantini columnæ in Strategio positæ incisa continebat, Romanique atque Cpolitani idem jus eandemque dignitatem habere. LAMB.

(53) *Τὴν νέαν — Κωνσταντιῖνον.* Hæc verba ex codicibus scriptis et Hesychio ita reformanda sunt: *Νέαν ἀνίστησι Ῥώμην τὴν γῦν Κωνσταντινουπόλιν λεγομένην, καὶ προθύμως ἀνασχομένην τὴν προσηγορίαν.* LAMB.
 (54) *Τοὺς Τρωαδικούς ἐμβόλους.* Hunc locum interpret non satis intellexit: in verte *Trojana rostra.* Erant autem rostra Cpoli varia. Magna exstruxit quinto imperii anno Arcadius: duo quoque Constantinus, teste Cedreno. Et erant quatuor alia, quæ sub Constantino magno fecerat Eubulus, ut ipse hic auctor infra docet. Meminit etiam Domnini rostrorum Cedrenus et Theodorus Anagnostia Eclog. 2, apud quem tamen corrupte legitur ἐν

hæc suam et matris Helenæ statuas erexit, atque locum nominavit Augusteum. Senatoribus etiam Roma ipsum secutis valde munificum se præbuit, et ædes illis donavit, quas propriis sumptibus extruxerat. Idem aquæductum in urbem perduxit, duosque erexit arcus in foro : ita enim locum vocant. Tum quoque purpuream illam et illustrem columnam, cui ipsius Constantini statua imposita est, quam solis instar civibus prælucere cernimus. Hæc autem statua de columna decidit, et decem circiter homines illic tunc præsentem oppressit, quinto Aprilis, decimæ quartæ indictionis, anno 661, vicesimo imperii D. Alexii Comneni, hora circiter tertia, oborta caligine et austro vehementer spirante. Hanc vero aeris perturbationem excitaverat stella crinita, dicta acontias, quæ vespera parasceves primæ 13 hebdomadis apparuit. Idem Constantinus quoque senatui curias ædificavit, et locum nominavit Senatum. Ibi Jovis Dodonæi signum et duæ Palladis statuæ sunt positæ. Populo etiam demerendo singulis annis panes diurnos largitus est, quos palatinos, eo quod ex palatio præberentur, nominavit. Vinum insuper, carnes, oleum et frumentum distribui instituit, quibus etiam usque in præsens tempus civitas fruitur, symbolorum loco tesseras ab ipso sparsas proferebat. Præterea commerciorum leges ex æquo et bono promulgavit, et urbem muris amplissimis cingens varisque exornans ad instar veteris Romæ splendi-

Α ἔμβα ποιεῖο στρατηγούντες τὰς τιμὰς αὐτῶν ἀπέλαχοντο. ἑαυτὸν ἐπὶ λιθίνῃ ἀνέγραψε στήλῃ, καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἑλένης ἐπὶ κίονος ἀνέστησεν ἄγαλμα, καὶ τὸν τόπον ἐκάλεσεν Αὐγουσταῖον (58) τοῖς τε συνακολουθήσασιν αὐτῷ ἀπὸ Ῥώμης συγκλητικοῖς ἐφιλοτιμήσατο, οἰκους ἀετοῖς δωρησάμενος, οὓς ἐξ ἰδίων ἰδεύματος χρημάτων. Ἐπὶ δὲ τοῦτου καὶ ὁ τῶν ὕδατων ὄλκῃς προτετέθη τῇ πόλει. Ἀνέστησε δὲ καὶ δύο ἀψίδας (59) πρὸς τὸν καλούμενον φόρον, καὶ ὁ πορφυροῦς (60) καὶ περιβλεπτός κθον ἐφ' ὅπερ ὄβρυται Κωνσταντῖνος (61) ὃν ἑρῶμεν δίκην ἡλίου τοῖς πολιταῖς ἐκλάμποντα. Τοῦτο γοῦν τὸ ἄγαλμα (62) κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ κίονος, καὶ φόρον τῶν ἐκείσε εὐρεθέντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ὡσεὶ δέκα εἰργάσατο, κατὰ τὴν πέμπτῃν ἡμέραν τοῦ Ἀπριλλίου μηνός, τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης ἡδικτιῶνος, τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ καὶ ἑξακοσιοστοῦ τεσσαρεσκαίδεκάτου ἔτους, εἰκοστὸν ἔτος ἀγοστής (63) τῆς βασιλείας τοῦ κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ὅρα ἦν ὡσεὶ τρίτη, ὅτε γνόφος ἐγένετο καὶ βίαιος νότος ἔπνευσε σφοδρῶς, τοῦ κομήτου ἀστέρος τοῦ ἀκοντίου (64) κληθέντος τὸν τιαυκτον τοῦ ἀέρος τάραχον ἐξεργασάμενος, τοῦ φανέντος κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς παρασκευῆς (65) τῆς πρώτης ἑβδομάδος (66). Οὗτος δὲ (67) τῆς συγκαλήτου βουλῆς ἐποίησεν οἰκους, καὶ σενάτον τὸν τόπον ὠνόμασεν, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Ἀδωνάτου Διδὸς Ἰσταται ἄγαλμα καὶ δύο τῆς Παλλάδος ἰδρύματα (68). Ἐφιλοτιμήσατο δὲ καὶ τῷ δήμῳ καθ' ἕναστων ἔτος παρ-

Meursii et Lambecii notæ.

(58) *Αὐγουσταῖον*. P. Oecropius de ædificiis Justiniani, l. 1 : Ἐστὶ δὲ τις ἀγορὰ πρὸ τῶν βασιλείων περιστεύου. Αὐγουσταῖον καλοῦσι τὴν ἀγορὰν οἱ Βυζάντιοι. Vocabant etiam Αὐγουσταῖον, ut Cedrenus alique et ipse hic noster infra. Vide Suidam in Αὐγουστοῦ. Conflagravit autem anno quinto imperii Justiniani, teste Cedreno. MEURS.

(59) *Ἀνέστησε καὶ δύο ἀψίδας*. Scribe ut legitur apud Hesychium, ἀνέστησαν τε αἱ δύο ἀψίδες. LAMB.

(60) *Ὁ πορφυροῦς*. Hujus purpureæ columnæ mentio passim apud auctores rerum Byzanticarum. Et erat alias quoque tallium usus. Corrigendus vero per occasionem est Sidorius, l. 11, ep. 2 : *Nec pilæ sunt Mediæ, sed columnæ, quas architecti peritiores ædificiorum purpureas nuncupaverunt*. Hæc editur purpuras. MEURS.

(61) *Ἐφ' ὅπερ ἰδρύται Κωνσταντῖνος*. Cedrenus Zonaras et alii. Erant vero isti Constantini statuæ inscripti quatuor hi versus :

Σὺ Χριστὲ κόσμου κοίρανος καὶ Δεσπότης,
Σεὶ νῦν προσήξα τῆν γῆ σὴν δοῦλῃν πόλιν
Καὶ σκηπτρα τὰδε καὶ τὸ τῆς Ῥώμης κράτος.
Φύλαττε ταύτην, σώζε' ε' ἐκ πάσης βλάβης.

Exstant apud Cedrenum. MEURS.

(62) *Τοῦτο γοῦν τὸ ἄγαλμα*. Omne hoc quod sequitur usque τῆς πρώτης ἑβδομάδος, in codicibus Vat. deest. LAMB. — Deest et Hesychio.

(63) *Ἐικοστὸν ἔτος ἀγοστής*. Zonaras Annal. 3. MEURS.

(64) *Τοῦ ἀκοντίου*. Acontiaz vocantur comete quæ jacti modo feruntur, de quibus vide Plinium 2 25. LAMB.

(65) *Τῆς παρασκευῆς*. Recentiores Græci omnes dies Veneris παρασκευῆς appellabant. Vide

C Glossarium nostrum. MEURS. — Παρασκευῆν Græci vocant diem Veneris instituto S. Sylvestri, ejus nominis primi pontificis Romani, in cujus actis hæc legitur : Παρὰ γὰρ τοῖς Ἑλλησι τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος δηναζομένην Ἠλίου, Σελήνης, Ἄρεος, Ἐρμοῦ, Διδὸς, Ἀφροδίτης, Κρόνου, ὁ ἅγιος Σιλβέστρος μετωνόμασεν, τὴν μὲν τῆς Σελήνης ἡμέραν καλέσας δευτέραν, τὴν δὲ τοῦ Ἄρεος τρίτην, τὴν δὲ τοῦ Ἐρμοῦ τετάρτην, τὴν δὲ τοῦ Διδὸς πέμπτῃν, τὴν δὲ τῆς Ἀφροδίτης παρασκευῆν, τὴν δὲ τοῦ Κρόνου ἐκ τῆς παλαιᾶς διαθήκης σάββατον τὴν δὲ τοῦ Ἠλίου, οἷα δὴ τῆς Δεσποτικῆς ἀναστάσεως κακοσημένην, κυριακὴν ὠνόμασε. LAMB.

(66) *Ποτὶ ἑβδομάδος Vallicellanus*, καθ' ἦν ἐννέα τὴν εἶχεν ὁ Φεβρουάριος μῆν. LAMB. Quadragesimæ septimanas numero suo distinguebant, dicebantque ἢ πρώτη, ἢ δευτέρα, usque ad septimam, quam τὴν μεγάλην appellabant. De prima Nicetas p. 301 19 et 702 21 et prima hujus hebdomadis quinque

D diebus erant pervigilia. Joannes episcopus Ciri in resp. ad Cabasilam : αἱ τοιαῦται δὲ παννυχίδες γίνονται μὲν καὶ ἐν ἄλλοις καιροῖς, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν νηστειών. Sextam nominat Nicetas p. 753 12. At septimam, ut dixi, τὴν μεγάλην vocabant. Itaque apud huic nostrum libro de Officiis sub CP. legitur ἀκολουθεῖ τις μεγάλης ἑβδομάδος. Apud Etymologicum auctorem ἰδεξίοντο τὸ λουτήριον εἰς τὸν κανόνα τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. MEURS.

(67) *Οὗτος δὲ*. De Constantino Magno intelligendum est. In cod. Vat. scriptum reperi, ut in Hesychio, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ, etc. LAMB.

(68) *Τῆς Παλλάδος ἰδρύματα*. Zonaras Annal. 3 non duo palladia sed unum narrat ; et constituit non in senatu, sed in foro Placuto. MEURS.

χων ἄρτους ἡμερησίους (69), ὀνομάτας αὐτοῦς παλατίους, τοὺς ἐκ τοῦ παλατίου χρησιμοποιούμενους, ὁνόν τε καὶ κρέας καὶ ἔλαιον καὶ σιτηρεσία τάξας, ὧν καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡ πόλις ἀπολαύει, τῶν ὑπ' αὐτοῦ ριφέντων καλάμων (70) φέρουσα τὰ γνωρίσματα. Νόμους τε καὶ συμβόλαια καθ' ἑκάστην τιθεῖς (71) ἀπὸ τοῦ βαλτίστου καὶ δικαίου, τειχεῖς τε μεγίστους περικλείσας τὴν πόλιν, καὶ διαφόρους κοσμήσας τρίποις εἰς ζῆλον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης παρεφανοστέραν ἀπέδειξεν. Ἐκδόμους δὲ ἐν πρώτοις ἰσρούς οἰκούς δύο, ἓνα μὲν ἐπ' ἠνάματι τῆς ἁγίας Εἰρήνης, ἕτερον δὲ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἅπαντα καθεῖλε θρησκευόμενα· εἶτα καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀνήγειρεν, οὓς μετ' ὀλίγον εἰπωμεν. Ἐκτίσας δὲ τὴν ἁγίαν Σοφίαν ξυλόστεγον ἄφ' ἧς ἀφηρέθησαν (72) στήλαι τετρακάσαι εἰκοσι ἑπτὰ, καὶ πλεονες μὲν Ἑλλήνων ὑπάρχουσαι, Διὸς καὶ Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ (73), καὶ τὸ δωδεκάζωδον, καὶ ἡ σελήνη, καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ ἄρτοπυρός αὐτοῦ, παρὰ δύο Περσικῶν στηλῶν βασιταζόμενος, ὁ νότιος πόλος (74), καὶ ἡ ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς, ἀπὸ τοῦ πλεουρῶ Ἰέρουα τὴν φιλόσοφον μαντευόμενον ἔχουσα, τῶν δὲ Χριστιανῶν ὄλγαι τιναί, ὡς εἶπον. Ἐκτίσας δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου ὁ ἀγαθοδότης βασιλεὺς, καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀκακίου, καὶ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, δρομικῶν καὶ τοῦτον ποιήσας καὶ ξυλόστεγον. Ἀλλὰ καὶ μνημοθῆσια τῶν βασιλέων, ὧν ἐν ἐνὶ καὶ αὐτὸς τέθειται (75).

Meursii et Lambecii notæ.

(69) Ἀρτοὺς ἡμερησίους. Corrigo ἄρτους ἡμερησίους. Vide Glossarium nostrum in παλατίνοι. MEURS.

(70) Τῶν ὑπ' αὐτοῦ ριφέντων καλάμων. Quorū enim hic calamī? Superest ea vox, itaque efficio. Suidas me confirmat, cuius in hac ipsa re ea verba: προσέθηκε δὲ τούτοις καὶ κρέα καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὧν μέχρι τινὸς ἡ πόλις ἠπόλαυσε τῶν ὑπ' αὐτοῦ ριφέντων φέρουσα τὰ γνωρίσματα. Nisi pro καλάμων malis reponere παλατίων. MEURS. Καλάμων γνωρίσματα vocat tesseras panariis, quibus quasi signis et symbolis quibusdam prolatis si cognoscebantur quos annonarum civicarum erogationibus frui jus erat. Julius Pollux in Fragmento chronico paulo ante citato καλάμων συντόμιμα vocat. Vide plenissime super hoc Codini loco disserentem Salmasium in notis ad Flavianum Vopiscum. LAMB.

(71) Νόμους τε καὶ συμβόλαια καθ' ἑκάστην τιθεῖς. Scribe νόμους τε περὶ τῶν καθ' ἑκάστην συμβολαίων τιθεῖς. Sic infra νόμους τε inquit περὶ τῶν καθ' ἡμέραν συμβολαίων τιθέμενος. Latinis τὰ καθ' ἑκάστην συμβόλαια dicuntur res quotidianæ; qua significatione Caius IC aliquos de suis commentariis juris inscripsit *rerum quotidianarum*, in quibus disputabat περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν κινουμένων πραγμάτων, ut refert Theophilus Justinianarum Institutionum interpret. LAMB.

(72) Ἀφ' ἧς ἀφηρέθησαν. Suidas in Σοφία. MEURS.

(73) Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ. An igitur Carus pater Diocletiani? nego clare. Adi Aurelium Victorem: ille ubi Dalmatam dicit et libertum Anulini senatoris. Sed apud Suidam quoque in Σοφία est Κάρου πατρὸς Διοκλητιανοῦ. Quid ergo? scribendum censeo utrobique Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ. Nam Carus prædecessor Diocletiani fuit. MEURS. — Hæc verba in omnibus fere codicibus diverse leguntur. In uno Vat. cod. scriptum invenī carū, in alio καράτου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ, in anonymi Collectaneis καὶ κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ, in cod. Valli-

diorem reddidit. Imprimis duo templa extruxit, unum S. Irenes, alteram SS. Apostolorum. Tum omnes paganorum superstitiones abrogavit. Plura deinde alia templa ædificavit, de quibus paulo post dicemus. Templum S. Sophiæ ligneo tecto opertum condidit, unde 427 statuæ ablatæ sunt, quarum major pars fuere gentilitium, Jovis videlicet et Carī et Diocletiani; præterea duodecim signa, Luna quoque et Venus, et Arcturi sidus duabus Persicis columnis impositum, et polus australis, et sacerdos Minervæ, Hieronem philosophum vaticinantem a latere habens; Christianorum vero admodum paucæ, ut dixi. Extruxit etiam optimus 17 imperator templum S. Agathonici, S. Acacii et SS. Apostolorum, quod adjuvante ejus matre oblongum fecit et ligneo laqueari operuit. Imperatorum quoque monumenta fecit, in quorum uno et ipse conditus est.

(74) ὁ νότιος πόλος. Satis mihi suspecta est hæc poli australis status. In anonymi Collectaneis Chronicis n. 191 legitur ὁ νομάτιος πῶλος: quare vereor ne legendam sit ὁ νομάτιος πῶλος, ut fuerit statua pulli equini, capite proni, forma pascentis, quales in antiquis nummis spectantur plurimi. Subjicere libet pro exemplo rarissimum nummum M. Opellii Macrini imperatoris, in quo visitur equus pasceus inter duas faeces, cum inscriptione ΕΠΗΜΙΚΤΟΕ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Possidetur autem hic nummus a Francisco Gotofredo Romano. LAMB.

(75) Ὁ νότιος πῶλος. Satis mihi suspecta est hæc poli australis status. In anonymi Collectaneis Chronicis n. 191 legitur ὁ νομάτιος πῶλος: quare vereor ne legendam sit ὁ νομάτιος πῶλος, ut fuerit statua pulli equini, capite proni, forma pascentis, quales in antiquis nummis spectantur plurimi. Subjicere libet pro exemplo rarissimum nummum M. Opellii Macrini imperatoris, in quo visitur equus pasceus inter duas faeces, cum inscriptione ΕΠΗΜΙΚΤΟΕ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Possidetur autem hic nummus a Francisco Gotofredo Romano. LAMB.

(75) Ὁ νότιος πῶλος. Satis mihi suspecta est hæc poli australis status. In anonymi Collectaneis Chronicis n. 191 legitur ὁ νομάτιος πῶλος: quare vereor ne legendam sit ὁ νομάτιος πῶλος, ut fuerit statua pulli equini, capite proni, forma pascentis, quales in antiquis nummis spectantur plurimi. Subjicere libet pro exemplo rarissimum nummum M. Opellii Macrini imperatoris, in quo visitur equus pasceus inter duas faeces, cum inscriptione ΕΠΗΜΙΚΤΟΕ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Possidetur autem hic nummus a Francisco Gotofredo Romano. LAMB.

(75) Ὁ νότιος πῶλος. Satis mihi suspecta est hæc poli australis status. In anonymi Collectaneis Chronicis n. 191 legitur ὁ νομάτιος πῶλος: quare vereor ne legendam sit ὁ νομάτιος πῶλος, ut fuerit statua pulli equini, capite proni, forma pascentis, quales in antiquis nummis spectantur plurimi. Subjicere libet pro exemplo rarissimum nummum M. Opellii Macrini imperatoris, in quo visitur equus pasceus inter duas faeces, cum inscriptione ΕΠΗΜΙΚΤΟΕ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Possidetur autem hic nummus a Francisco Gotofredo Romano. LAMB.

Sciendum autem est quod anno mundi 5837, tertio mense secundæ indictionis, vicesimo sexto Septembris, sole Sagittarii signum ingresso, Cancro horoscopante, primo anno 265 olympiadis, fundamenta murorum Occidentalium jecerint; cumque novem mensibus maritimum et terrestrem murum cum aliis urbanis ædificiis absolviissent, undecimo Maii Eucænia urbis celebrata sunt et Cpolis nomen ei impositum est. Constituit vero Constantinus ut imposterum quotannis die urbis natali statua ipsius cum solito honore, ludis circensibus, imperatori populoque ad tribunal Hippodromi spectanda proponeretur. Hæc facta sunt anno 18 duodecimo imperii Constantini magni, adjurantibus in structura civitatis divino præsidio munite Euphrate acubitore, Urbicio et Olybrio præpositis, Isidoro et Eustorgio et Michæle primo vestiario, utroque patricio, et Honorisio præfecto, quemadmodum memorant Eutychianus a secretis primus, grammaticus, et Eutropius sophista, qui Juliano apostatæ in Perside simul adsuit, et Constantinus epistolographus, et Eleusius diaconus philosophus, et Troi-

Α Χρή δὲ εἶδέναι ὅτι τῷ πεντακισχιλιοστῷ (76) ὀκτακοσιοστῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ (77) ἔτει τοῦ κόσμου, τῷ τρίτῳ μηνί τῆς δευτέρας ἐπινημέσεως (78), τῇ εικοστῇ ἕκτη τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ (79), ὄντος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ τοῦ Τοξότου ζώδιον, ὠροσκόπει γὰρ Καρκίνος (80), τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς ἐξηκοστῆς πέμπτῃς Ὀλυμπιάδος, ἐπέσαντο τοὺς θεμαλίους τῶν δυτικῶν τειχῶν (81) τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἐν ἐννέα μηνὶ τὸ τε χερσαίον καὶ παράλιον τεῖχος μετὰ πλείστων οἰκοδομημάτων τῶν ἐν τῇ πόλει δομηθέντων ἀπαρτίσαντες, τῇ 1ᾳ τοῦ Μαΐου μηνός (82) τὰ ἰγκαίνια τῆς πόλεως (83) γέγονε, καὶ προσηγορεύθη Κωνσταντινούπολις (84). Ἐπὶ δὲ τῇ τῶν ἰγκαίνιων ἡμέρᾳ διέταξεν ἐπὶ τοὺς ἐπεξῆς χρόνους τὴν αὐτὴν στήλην ὁρᾶσθαι μετὰ τῆς εἰθισμένης τιμῆς, ἰππικῶ ἀγομῆνου, τῷ κατὰ καιρὸν βασιλεύοντι καὶ τῷ δῆμῳ (85) καὶ ἀνέρχεσθαι μέχρι τοῦ στόματος (86). Ταῦτα ἐπαράθη (87) τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας (88) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, συμπραττόντων αὐτῷ καὶ συνευδοκούντων εἰς τὴν τοιαύτην οἰκοδομὴν τῆς θεοφρουρητῆς

Meursii et Lambecii notæ.

τοῦ δωδεκάτου ἔτους, ἐπαγείρησεν τὴν Βύζαντος πόλιν κτίζειν. *Sciendum est Constantinum Magnum cœpisse condere Cpolim anno 5878. et imperasse in ea annos 19. Finito igitur anno 11 ejus imperii sub principium duodecimi, ædificando Byzantio manum admovit.* LAMB.

(76) Ὅτι τῷ πεντακισχιλιοστῷ, etc. Totum hunc Codini locum uti a Scaligero libro quinto de emendatione temporum correctus est, hic ascripsi: Τῷ πεντακισχιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῷ κόσμου, τῷ τρίτῳ μηνί τῆς δευτέρας [τρίτης] ἐπινημέσεως, τῇ εικοστῇ ἕκτη τοῦ Σεπτεμβρίου [Νοεμβρίου] μηνός, ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ, ὄντος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ τοῦ Τοξότου ζώδιον, ὠροσκόπει γὰρ Καρκίνος: τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς ἐξηκοστῆς [ἑβδομηκοστῆς πέμπτῃς] Ὀλυμπιάδος, ἐπέσαντο, etc. LAMB.

(77) Τριακοστῷ ἑβδόμῳ. In aliquot codicibus legitur, ὀγδόῳ. LAMB.

(78) Ἐπινημέσεως, τῇ εικοστῇ ἕκτη τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. Rectius in codice Vaticano legitur, ἐπινημέσεως, τῆς κατὰ τὸν Νοέμβριον μήνα. LAMB.

(79) Ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ. Perperam scriptum est in aliquot codicibus, ἡμέραις τεσσαράκοντα. LAMB.

(80) Ὄροσκόπει γὰρ Καρκίνος. In codice Vaticano legitur, Ὄροσκόπος δὲ Καρκίνος. LAMB.

(81) Τῶν δυτικῶν τειχῶν. Cod. Vat. τῶν πρὸς δεξιῶν τειχῶν. LAMB.

(82) Τῇ ἐνδεκάτῃ τοῦ Μαΐου μηνός. Observa: Nova Roma condita est et nomen accepit undecimo Maii: at antiqua illa 11 kal. ejus mensis, ut discimus ex calendario vetere, quod in eum diem Parilia rejicit. MEURS.

(83) Τὰ ἰγκαίνια τῆς πόλεως. Simocatus Hist. Maur. 4, 12: Ἐν τῇ ἰγκαίνιῳ τῶν ἰγκαίνιων ἡμέρᾳ τῆς πόλεως. Vide Glossarium nostrum. MEURS.

(84) Προσηγορεύθη Κωνσταντινούπολις. Et hoc quidem 11 Maii. Clare hic videmus. Quæ sunt igitur illa Nominalia, quæ hiemi et sole ad Capricornum vergente tribuit Agathias l. v (p. 282)? An loquitur de Saturnalibus, quæ ex veteri Romæ instituto nova quoque celebrabat? Atqui hæc non erant Nominalia. Ergo error fuerit

Agathias, qui putaverit Saturnallum originem a dedicatione et lustrico, ut sic dicam, die urbis antiquæ esse. Hoc non erat prætereundum. Vir doctus non recte interpretatur *natalicia*. MEURS. — Post hæc verba adduntur aliqua in codice Vaticano, quæ in editis desunt: ὁ αὐτός. Ὅτι β' ἰουδικιῶνος, ἔτους ἑωλῆ, ἤρξην ἐν Ῥώμῃ μετὰ Μαξιμιανῶν καὶ Μαξιαντοῦ ἕτη ... μόνος δὲ ἔτη ἕτερα ς', ὡς εἶπαι ἑμοῦ τὰ ὅλα ἕτη τῆς αὐτοῦ βασιλείας 18', ἐν Ῥώμῃ 17', καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει 18'. LAMB.

(85) Τοὺς κ. κ. βασιλεύουσιν ὄντων καὶ τῶν δευμῶν cod. 3038 ap. Bandurium.

(86) Τοῦ στόματος. Perperam in aliquot codicibus legitur στόματος et in aliis στόματος. Στάμα hic significat tribunal Hippodromi, in quo imperator sedebat, cum ludos spectaret Circenses. Sic infra p. 80, Εἶσκον ἀπὸ τῶν καγκέλλων μέχρι τοῦ βασιλικῆς στόματος, καὶ στήσαντες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, et p. 40, εἰσῆγε εἰς τὸ στάμα καὶ σπεφωθῶθιν ἐξῆς, et p. 60, ἐπάνω ἄρματος φέροντες ἤγον ἀπὸ τῶν καγκέλλων ἕως τοῦ στόματος. Item aliam Codinus vocat λάσσημα βασιλικῆν et κάθισμα τοῦ ἰπποδρομίου. LAMB.

(87) Ταῦτα ἐπαράθη. Verba hæc non intelligenda sunt de encæniis Cpoleos, quæ 25 anno imperii Constantini celebrata sunt, sed de principio ejus ædificationis, quod incidit in annum imperii Constantini 12, quando Roma Byzantium venit. Ita vero hæc verba esse interpretanda testatur ipse Codinus in paulo ante citato fragmento codicis Vaticani et infra p. 150. LAMB.

(88) Τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας. Hoc verum esse non potest: nam antea dicit accidisse tertio mense indictionis secundæ. Atqui indictio complectebatur quindecim annos, fuitque per eam numerati cœptum, cum occiso Maxentio pax Christianis fida ac certa a Constantino data est, decimo demum anno imperii, ut ex Eusebii Chronico discimus. Ergo a principio ipsius imperii ad secundam indictionem, qua facta hæc dedicatio Cpoleos, sunt necessario anni viginti quinque. Et clare Cassiodorus Hieronymusque in Chronicis suis hanc rem in annum vicesimum quintum referunt. Apud Cedrenum corruptus iterum numerus est: τῷ 17' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ μέγας Κωνσταντίνος;

πόλεως Εὐφράτου παρακοιμωμένου, Οὐρδικίου καὶ Ὀλυδρίου τῶν πραιποσίτων, Ἰσιδώρου, καὶ Εὐστοργίου καὶ Μιχαὴλ πρωτοεστιαρίου, ἀμφοτέρων πατρικίων ὄντων, καὶ Ἄνορισίου (89) ἐπάρχου, καθὼς ἱστοροῦσιν Εὐτυχιανὸς (90) πρωτοασηρκήτης ὁ γραμματικὸς, καὶ Εὐτρόπιος ὁ σοφιστὴς ὁ τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ συμπάρων ἐν τῇ Περσίδι (91), καὶ ὁ ἐπιστολογράφος Κωνσταντίνος (92), Ἐλευσίος τε διάκονος ὁ φιλόσοφος, καὶ Τρωίλος ὁ ῥήτωρ ὁ πολλὰς ἀρχὰς μετὰ δόξης ἀύσας, καὶ Ἡσύχιος ὁ ταχυγράφος. Οὗτοι πάντες ἀνὸςπται γενόμενοι τῶν τηνικαῦτα πραχθέντων ἀκριβῶς ταυτὶ συνεγράψαντο. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ βωδίσκῳ ἔσει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐποίησεν, ὡς εἴρηται, μεζονα τὴν Βύζαντος πόλιν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐκτίσει δὲ καὶ τὰ καλὰττα τὰ ἀπὸ τε τῆς χαλκῆς (93) καὶ τῶν ἐξκουσίτων (94), καὶ ναὺν ἀνήγειρεν ἐκείσε τῶν ἁγίων ἀποστόλων (95), καὶ τὴν θόλον τῆς Ἐπιταλύχου, ἣ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὠζεται ἔσωθεν τῶν σχολῶν, καὶ τὸ τριβουνάλιον, καὶ τὰ νῦν ὀνομαζόμενα Νούμερα, καὶ αὐτὰ εἰς καλὰτεον, καὶ τὰ δεκαεννέα Ἀκκούβιτα (96), καὶ τὸ Στέφιμον, καὶ τὸν ναὺν τοῦ ἁγίου Στεφάνου (97), ὅπερ εἶχε χειμερινὸν κοιτῶνα. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν Μαγναύραν (98) καὶ τὴν τοῦ Κυρίου ἐκκλησίαν

Meursii et Lamberii notæ.

τελευτᾷ, μετὰ 9 ἔτος τοῦ οἰκισμοῦ καὶ ἔγκαινη-
 ζμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Corrige μετὰ 7
 ἔτος. Ecce 33 annis detrahe 8 : habebis reliquos
 25. Hic est consensus auctorum. Itaque apud eum-
 dem Cedrenum scribendum τῷ κα' ἔσει τῆς βασι-
 λείας. Hodie editur τῷ κ' ἔσει. Proclivis error est,
 et absorptus numerus quinarium a priore littera
 vocis sequentis. Ergo magnus error in Codino no-
 stro. MEURS.

(89) Ἄνορισίου. In aliquot codicibus legi-
 tur Ὀνορτίσιου. Credo legendum esse Ἄνορά-
 τος : videtur enim loqui de Honorato, qui a Con-
 stantio Constantini filio ex præfecto prætorii Gal-
 liarum primus Cpolitæ præfectus urbis factus est,
 ut scribitur Hieron. et Nic. Callistus ix, 44. LAMB.

(90) Ὁ τε Εὐτυχιανὸς γραμματικὸς ὁ πρωτοαση-
 κρήτης, καὶ ὁ συμπάρων τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ ἐν
 Περσίδι, Εὐτρόπιος τὸς ὁ σοφιστὴς καὶ ἐπιστολογρά-
 φος Κωνσταντινοῦ, Τρωίλος Bandurii cod. 3038.

(91) Συμπάρων ἐν τῇ Περσίδι. Testatur ipse
 Eutropius, l. x Breviarium rerum Romanarum.
 Hinc, inquit, Julianus rerum potitus est, ingentique
 apparatus Parthis intulit bellum, cui expeditioni ego
 quoque interfui. LAMB.

(92) Ἐπιστολογράφος Κωνσταντίνος. Videtur
 ergo Eutropius Constantino imperatori ab epistolis
 fuisse. Sic infra p. 131, Plutarchi cujusdam me-
 minit, quem vocat ἐπιστολογράφον Ἰουστινιανοῦ.
 LAMB.

(93) Τῆς χαλκῆς. Domus Anastasii imp. Julia-
 nus Antholog. 4, 23 :

Οἶκος Ἀναστασίου τυραννοφόνου βασιλῆος
 Μούρος ὑπερέλλω παρναίροχος ἀστει ταίης
 θαῦμα φέρων πάντεσσιν.

Prius χαλκόςτερος dicebatur, ut discimus ex Zo-
 nara, propter æneum videlicet tectum, cujus
 etiam meminuit Julianus epigrammate citato :

Ἐὶ καὶ χαλκείων ὀρόφων ἀμαρῦγμματα πέμπεις.

Conflagravit sub Justiniano, et postea denuo ex-
 structa, cum iterum præ vetustate ruinam minare-

lus rhetor, qui multos magistratus cum honore
 gessit, et Hesychius notarius. Hi omnes, quæ suis ocu-
 lis tum viderunt, accurate scriptis mandarunt. Anno
 igitur duodecimo imperii sui, ut dictum est, Constan-
 tinus Byzantius urbem ampliavit vocavitque Constanti-
 nopolim. Condidit etiam palatia, a Chalce et Excubi-
 tibus ; ibidemque SS. Apostolorum templum extru-
 xit, et tholum Heptalychni, qui usque adhuc intus
 in scholis conservatur ; præterea tribunal ejusdem
 palatii, et quæ nunc dicuntur Numera ; item novem-
 decim accubita et Stepsimum et templum S. Ste-
 phani, in quo hiberno tempore pernoctabat. 19
 Extruxit quoque Magnauram et templum Domini-
 cum, tum ærarium publicum et privatum et vestia-
 rium et Cabalam et Sigma et Oatnon, proximum
 Ecclesiæ novæ, et cætera usque ad portam ferream
 et balneum pellucidum, et palatia superiora usque
 ad Geranium ; tum Chrysoclavum, et balneum ma-
 gnum Oeconomii, proximum Tzycanisterio, quod
 septem receptacula habebat et duodecim porticus
 et amplissimum natabulum figuris variatum. Et
 septem quidem receptacula similitudinem septem
 planetarum, duodecim vero porticus duodecim men-
 sium temperaments referebant. Permansit autem
 integrum usque ad imperium Nicephori Phoca,

tur, restaurata a Basilio, qui tribunal esso fecit,
 in quo jus dicebatur. Cedrenus t. II p. 204 sta-
 tua illic fuit Pulcheriæ sororis Theodosii, teste
 Suida. Erat item synagoga Judæorum, quam Justinus
 minor anno Imperii 12 ab iis redemptam con-
 vertit in ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis, ut acci-
 pimus ex Diacono. Postremis temporibus carcer
 fuit. Zonaras : Τὴν τοῦ παλατίου χαλκόςτερον,
 ἥτις ἦν ἡ νῦν καλούμενη χαλκῆ καὶ εἰς εἰρηκτὴν
 χρηματίζουσα. Nicetas in Isaacio Angelo l. II.
 MEURS.

(94) Τῶν ἐξκουσίτων. Vide Glossarium nostrum.
 MEURS.

(95) Ναὺν ἀνήγειρεν ἐκείσε τῶν ἁγίων ἀποστό-
 λων. Hic sepulcrum erat Juliani apostatæ. Joannes
 episcopus Citri in resp. : εὐρίσκονται δὲ καὶ δυσσε-
 βῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίοις
 ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ ἐν τῷ
 ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφύμων ἀποστόλων.
 MEURS.

(96) Τὰ δεκαεννέα Ἀκκούβιτα. Diaconus in
 Leone Constant. F. : In cæstino sabbato sancto
 exhibuit imperator in tribunalibus decem et novem
 accubituum. MEURS. — Græci antiqui ἀνακλι-
 τήρια vocabant. Latinis accubita dicuntur, ut
 Lampridio in Heliogabalo : nec cubit in accubi-
 tis facile, nisi iis quæ pilum leporinum habebant
 aut plumas perdicum. Vetus Lexicon ms. quod as-
 servatur in bibliotheca Petri Seguerii, magui can-
 cellarii Franciæ, interpretatur ἀκούβιτα στρωμνὰς
 μαλακὰς εἰς ὕψος ἡμίνας, et addit : αὗται δὲ
 τρυφῆς καὶ βλακείας εἶσιν. Idem : Ἀκούβιτα παρὰ
 τοὺς Ῥωμαίους τὸ ἀναπίπτω, ὄθεν καὶ τὰ ἀκού-
 βιτα. LAMB.

(97) Τὸν ναὺν ἁγίου Στεφάνου. Hoc templum
 solo jam collapsum restauravit Basilius Macedo,
 teste Cedreno. MEURS.

(98) Τὴν Μαγναύραν. Diaconus Magnauram ap-
 pellant in Mauritio et Constantino Constantis F. ;
 debet Magnauram restituit. Incuria est supinorum
 librorum. Hic autem personas illustres adve-
 nas excipiebant imperatores. Cedrenus : καταλα-

cujus successor Joannes Tzymiscus illud evertit, et ex materia Chaleen condidit, in qua sepultus est. Cæterum cupiens etiam Constantinus in urbe sua circum ad imitationem Romani ædificare, eum quem Severus imperfectum reliquerat ipse absolvit, unam nempe graduum partem, quibus ascenditur ad duo ambulacra, et supra cancellos sphondonen, metas et factiones. Omnia autem ærea signa et simulacra ex variis locis et civitatibus collecta ad ornatum urbis erexit. Similiter et columnas ambulacrorum, quæ pavimento stravit tessellato. Ipse vero ibi primum gymnicum et equestrem ludum edidit. Verum status, quæ 20 pedes alatos habet, deducta est e magna Antiochia, et Bellerophonis est, qui illic colebatur. De reliquis statuīs, quot et quales eæ sint, et unde quilibet venerit, et quare fuerint erectæ postremo breviter dicemus. τῶν καρχήλων καὶ τὸν σφινδόνα καὶ τοὺς καμπτήρας ματα καὶ τὰ ξόανα ἐκ διαφόρων τόπων καὶ πόλεων ὁμοίως καὶ τοὺς κίονας τῶν περιπάτων. Ἐπάτωσε ἀπετέλεσεν αὐτὸς πρῶτον γυμνικὸν καὶ ἵππικὸν ἀγῶνα. Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ἀρνικούς πίδαξ (5) ἦκεν ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, ἐστὶ δὲ ὁ Βελλεροφόντης, καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν ἐκεῖσε. Ὅποσα δὲ γὰρ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἤκαστοι καὶ διὰ τί ἐστηλώθησαν, ἔσχατον λεπτομερῶς ἐροῦμεν (6).

Cæterum cum vellet Constantinus Magnus urbem suam maxime a Romanis habitari, annulos præstantissimi ejusque viri occulte accepit, et misit ipsos contra Persarum regem Saporem: videlicet quatuor magistros Adami, Protasium, Scolymbram, Philoxenum, et octo patricios, Probum, Dominium, Darium, Manrum, Rhodanum, Sallustium præse-

A καὶ τὸ ἰδὸν καὶ τὸ Βεστιάριον, καὶ τὸν Καβαλλῶν, καὶ τὸ Σῆμα (99), καὶ τὸ Ὡατον (1) τὸ πρὸς τὴν νεάν (2) κείμενον καὶ μέχρι τῆς ὀνομαζομένης σιδηρᾶς πόρτης, καὶ τὸ κάτοπτερον λουτρὸν, καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω μέχρι τοῦ Γερανίου, καὶ τὸ Χρυσόκλασον, καὶ τὸ μέγα λουτρὸν τοῦ οἰκονομίου τὸ κλησιάζον εἰς τὸ τζουκανιστήριον, ἔχον ἐνθῆκας ἐπὶ καὶ δώδεκα στοᾶς, καὶ κολυμβῶν εὐμεγέθη ἐνζῶων. Καὶ αἱ μὲν ἐπὶ τὰ ἐνθῆκαι εἰς μίμησιν τῶν ἐπὶ πλανητῶν, αἱ δὲ δώδεκα στοᾶι τῶν δώδεκα μηνῶν τὰς κράσεις ἰσάζον. Ἐσώζετο δὲ μέχρι τῆς βασιλεὺς Νικηφόρου τοῦ Φωκά. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζουμισχῆς κατέλυσεν αὐτὸ, καὶ ἐκ τῆς ὕλης ἔκτισε τὴν Καλιχῆν, ἐνθα καὶ ἐτάφη. Βουλόμενος δὲ κτίσαι καὶ ἵππικὸν (3) κατὰ τὴν μίμησιν τῆς Ῥώμης εὐρε τὸ τοῦ Σεβήρου, καὶ ἀνεπλήρωσεν αὐτὸ, ἤγουν τὸ ἐν μέρος τῶν βαθμίδων τῶν δύο περιπάτων, καὶ ἔνω καὶ τοὺς δῆμους (4). Πάντα δὲ τὰ χαλκουργηθήσασιν ἔστησεν αὐτὰ εἰς κόσμον τῆς πόλεως. δὲ τοὺς αὐτοὺς περιπάτους μετὰ συγκοπῆς, καὶ

Θέλων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος (7) οἰκῆσαι τὴν πόλιν αὐτοῦ, μάλιστα δὲ τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν λαθραίως τὰ δακτυλῖα αὐτῶν ἐνὸς ἐκάστου ἰδίως, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν τῶν Περσῶν βασιλεῖα, ὅστις ἔκαλετο Σάβρος, τέσσαρας μὲν μαγίστρους, τὸν Ἄδαν, τὸν Πριτάσιον, τὸν Σκώλυμβρον, τὸν Φιλόξενον, ὁκτώ δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

ἑοῦσα δὲ τὴν βασιλῖδα τῶν πόλεων, θαῦνης γενομένης, ὡς ἔθου, ἐν μαγναύρα εἰσῆλθη πρὸς βασιλῖδα ἐντρίως. Et alibi. Ejus triclinium celebravit epigrammate Julianus, quod exstat Antholog. 4, 23. Basilus etiam in tribunal convertit et ut jus ibi diceretur constituit, teste Cedreno. MEURS.

(99) Τὸ Σῆμα. Puto rescribendam τὴν σῆμα. Invenio in descriptione urbis Cpolitanzæ regione tertia porticum semitrotundam, quæ ex similitudine fabricæ sigma Græca vocabulo nuncupatur. Erat illic templum Deiparæ, quod terræ motu collapsum restituit Basilus Macedo. Auctores Cedrenus et Zonaras. MEURS.

(4) Ὡατον. Cubiculum palatii, a forma ovata sic nominatum. Meminit ejus in Vita Anastasii Diceri anonymus historicus ms. bibliothecæ Regis Christianissimi: καὶ βροντῶν, inquit, καὶ ἀστραπῶν περὶ τὸ παλάτιον εἰλωμένων, καὶ τοῦ βασιλέως φεύγοντος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἐν ἐνὶ τῶν κοιτωνίσκων ἐπὶ λεγομένῳ Ὡατῶ καταλαβὼν αὐτὸν ἢ ὄργῃ, ὥστε αἰφνίδιον ἀρθεῖναι νεκρὸν. LAMB.

(2) Τῆς νεάν. Diaconus in Mauritio Novas appellat. MEURS.

(3) Καὶ ἵππικόν. De Constantino Magno loquitur. Quod autem Codinus ait Constantium Hippodromam Severi imperfectum absolvisse, confirmat his verbis chronographus ἀνώνυμος καὶ ἀνεύδοτος in bibliotheca Regia: Τὸ δὲ τοῦ Βυζαντίου ἵππικὸν ἔκτισε Σεβήρος ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς πρὸς θραπέλειαν τῶν Βυζαντινῶν, ὅπερ οὐκ ἐφθασε ἐσπλάσσειν, καὶ διέμεινεν ἀτέλεστον μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου Χριστιανῶν βασιλέως, ὃς κτίσας τὴν πόλιν μετωνόμασε Κωνσταντινούπο-

λιν· ἦν καὶ κοσμήσας χαλκουργήμασι, καὶ τὸ ἵππικὸν ἀναπλήρωσας, πρῶτος ἐπέτελεσεν ἐν τῇ γενεθλίᾳ ἡμέρᾳ τῆς πόλεως τὸν ἵππικὸν ἀγῶνα, ἧτις τελεῖται τῇ ἡμέρᾳ Μαΐου. LAMB.

(4) Τοὺς δῆμους. Ἄῃμοι hic vocantur loca Hippodromi, ubi sedebant duæ factiones populi, Præsina nempe et Veneta. Alias δῆμοι ipsas factiones significant. LAMB.

(5) Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ἀρνικούς πίδαξ, etc. In uno cod. Vat. pro ἀρνικούς, scriptum invenit ἀρνικούς: crederet igitur quis legendum esse ὀρνιθικούς, hoc est ὀρνιθίους, vel ὀρνιθώδεις. Quod si vera est hæc emendatio, verisimile est Persei potius quam Bellerophonis hanc fuisse statuam. Hic enim equo Pegaso, ille vero acceptis a Mercurio talaribus per aera iter fecisse perhibetur. Cæterum in alio quodam cod. Vae. hic locus ita conceptus est, τὸ δὲ ζῴδιον τοῦ ἵππικῶς ἔχων πίδαξ ἤνεγκαν ἀπὸ τῆς, etc. Videtur ergo hic Codinus loqui de statua illa equestri in foro nuncupato Taurο posita, cuius meminit in libro de statuīs, num. 48 et 49. LAMB.

(6) Ἐροῦμεν. Scilicet in excerptis Περί στῆλων καὶ θεσμάτων. LAMB.

(7) Θέλων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Hæc omnia breviter Sozomenus 2, 3: Ἐπεὶ δὲ τὸς αὐτόθρονος οὐκ ἱκανοὺς ἐνόμιζεν εἶναι πολίτας τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, μεγίστας κτίσας ἀνὰ τὰς ἀγορὰς στορᾶδην οἰκοδομήσας, ἀνδρας ἐν λόγῳ σὺν τοῖς οἰκείοις δεσπότας ποιήσας ἐν ταῦταις κατήκτισε, τοὺς μὲν ἐκ τῆς πρεσβυτέρης Ῥώμης, τοὺς δὲ ἐξ ἑτέρων ἐθνῶν μετακαλεσάμενος. MEURS.

πατριεύς, τὸν Πρόβον, τὸν Δομνίνον, τὸν Δαρείον, τὸν Μαῦρον, τὸν Ῥοδανὸν, τὸν Σαλιῶνα, τὸν Ἐπαρχον Μόδεστον (8), τὸν Εὐβουλον. Μετὰ πλείστου στρατοῦ ἐξέπλευσαν αὐτοὺς, ποιήσαντες δέκα ἑξήματα; (9) ἐν Περσίῃ. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἀποστειλάς εἰς Ῥώμην ἀνελάβετο τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς φαρμιλίας. Ὄρισε δὲ καὶ κτίστας μηχανικοὺς, ἵνα ἴδωσι τοὺς οἴκους αὐτῶν καὶ τοὺς τόπους ἐνδὲ ἀκάστου, ποῦ τε κείται καὶ ὅπως, ἐτέρως ἐπὶ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς θαλάσσης, ἄλλας ἐπὶ τοὺς ἠπείρους, καὶ τὰ σχήματα τῶν κτισμάτων, καὶ τὰς ἀνάδους οἷα ἦσαν κοχλιώδεις. Καὶ λαθόντες τὰς φαρμιλίας τῶν συγκλητικῶν ἀνήλθον ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, καὶ ἔκτισαν ὅμοια ἕκαστα, καὶ ἐκάθισαν ἐντὸς αὐτῶν τὰς φαρμιλίας τούτων. Ἐκεῖσε ἐλθόντες γοῦν ἐκ τῆς Περσικῆς χώρας μετὰ νίκης, ἀναλαβόμενοι καὶ πᾶхта (10) κεντηνάρια τριακόςσια ἐξήκοντα πέντε, ἐδέξατο αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἄκτιμος, καὶ ποιήσας εὐχολίαν εἶπεν αὐτοῖς· «Θέλετε ἀπελθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην;» δοκιμάζων αὐτούς. Οἱ δὲ ἔφησαν μὴ καταλθεῖν μέχρι δύο μηνῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη· «Ἀπόψε ἔχω δοῦναι ὑμῖν τὰς οἰκίας ὑμῶν,» προστάξας Εὐφράτη τῷ παρακοιμωμένῳ αὐτοῦ, ὅστις καὶ ἐποίησε τὴν μέγαν Κωνσταντῖνον Χριστιανόν, ἐνὶ ἑκάστῳ ἀποδοῦναι αὐτῶν τοὺς οἴκους. Ὡς γοῦν εἶδον τοὺς πολυῶνας καὶ τὰς αὐλάς καὶ τὰς ἀνάδους ὁμοίας ταῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τὰ μέτρα καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ ὕψη καὶ τὴν ἀπόβλεψιν τῶν θυρίδων, ἔδοξαν εἶναι ἐκ φαντασίας εἰς τὴν Ῥώμην. Εὐρόντες δὲ καὶ τὰς φαρμιλίας αὐτῶν ἐξεπλάγησαν. Ἐρωτήσαντες δὲ τὰς ἑαυτῶν φαρμιλίας καὶ μαθόντες ἀκριβῶς, τότε ἐπίστευσαν ὡς οὐκ ἔστι φάντασμα, ἀλλὰ φρόνησις τοῦ βασιλέως, ὅτι καὶ ἀκοντας καὶ μὴ βουλομένους ἔκτισεν ἐνταῦθα. Ἐκ δὲ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν εἰλήφασιν οἱ τόποι τὰς προσηγορίας. Ὁ Φιλόξενος κινστέρναν ἔκτισε τὴν ἑπινομαζομένην Φιλοξένου. Ὁ Πρόβος (11) ἀνήγειρε τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου, ὄνπερ ὁ Καβαλῖνος ἐποίησεν ἐργασίαν τὸ λεγόμενον Πρόβου. Ὁ Δομνίνος ἔκτισεν οἶκον (12) εἰς τὰ Μαυριανοῦ, ὄνπερ ἔχει ὁ Ἀγρικύλαος. Ὁ Δαρείος ἔκτισε τὸν οἶκον τῆς Κανατίσης τοῦ Σκληροῦ. Ὁ Μαῦρος ἔκτισεν οἶκον ὃς λέγεται νῦν τοῦ Βελλονᾶ. Ὁ Ῥοδανὸς

ctum, Modestum et Eubulum cum magno exercitu in Persiam misit, ubi sexdecim-menses commorati sunt. Interea Constantinus magnus, missis Romam legatis, eorum uxores, liberos et familias accessivit. Misit etiam architectos, ut domos eorum et eujusvis locum situmque sive in ora maritima sive continenti, tum formam structuræ earumque gradus et scalas observarent. Assumptis igitur familiis senatorum Byzantium redierunt, ibique singula simili modo ædificia extruxerunt, eorumque 21 familiis dederunt inhabitanda. Cum itaque acceptis 365 centenariis tributi ex Perside victores redissent, imperator eos convivio excepit, et dixit illis tentandi causa : « Nunquid abituri estis Romam ? » Illi autem responderunt se intra duos menses nondum eo reversuros. Tum imperator : « Vesperti, » inquit, « dabo vobis ædes vestras. » Jusserat enim Euphrati accubitori suo, qui et Constantinum magnum Christianum fecerat, ut unicuique suas ædes restitueret. Ut igitur viderunt portas, atria, gradus, mensuram et formam, altitudinem et prospectum fenestrarum Romanis similes, putabant se per somnium esse Romæ; cum vero et familias suas invenirent, obstupescabant. Ubi vero eas interrogarunt, et uti res gesta esset intellexerunt, tum demum crediderunt non esse phantasiam, verum prudentiam imperatoris, qui hoc pacto invitos et nolentes ibi habitare coegisset. Loca autem ex nominibus eorum denominata sunt. Philoxenus cisternam condidit, cui nomen Philoxeni; Probus templum prodromi extruxit, quod Constantinus Caballinus seu Copronymus mutavit in officinam fabrilium dactam Probi. Dominus in regione Mauriani domum ædificavit, in qua habitat Agricolaus. Darius 22 ædem Canatisæ uxoris Scleri condidit, Maurus vero domum, quæ nunc dicitur Bellonæ. Eudanus domum nuncupatam *In cælis* condidit, Sallustius autem eam quæ Contomiti appellatur. Modestus ædificavit domum ad SS. apostolos, quæ Lampri dicitur : tria vero ejus atria Eubulus extruxit. Idem quatuor porticus condidit a palatio usque ad eum locum terrestris muri in quem sordes efferuntur. Una incipiebat a Tzycausterio, Manganis,

Meursii et Lambecii notæ.

(8) Τὸν Σαλιῶνα, τὸν Ἐπαρχον Μόδεστον. Scribe τὸν Σαλούστιον Ἐπαρχον, τὸν Μώδεστον. Salustius hic fuit præfectus prætorii Imperante Juliano, anno Christi 362, ad quem aliquot existant leges codicis Theodosiani. Idem sequenti anno 363 consul ordinarius fuit cum Juliano. Nomen ejus bis corruptum legitur apud Eunarium in Vita Maximii : Καίτοι γε ἦν Ἐπαρχος Σαλούστιος, ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τῆς Ἰουλιανοῦ βασιλείας κοσμήσας, εἰ paulo post : τῷ γοῦν Σαλούτιῳ τὴν ἀρχὴν παραλύσας. Utrobique scribendum est Σαλούστιος et Σαλούστιῳ. LAMB.

(9) Ποιήσαντες δέκα ἑξήματα. Verbo ποιῆν ita hoc loco usus est ut Latini verbo agere pro esse. Qua significatione dicit Virgilius (*Æn.* v, 51): *Hunc ego Gætulis agerem si Syrtibus æsal.* LAMB.

(10) Πᾶχτα. Πάχτων hoc loco significat tributum.

D Sic πᾶχτα διδοῦναι significat tributum pendere. In Menologio Græcorum die 16 Augusti : Καὶ δὴ τοῦ βασιλέως προθεμένου δοῦναι αὐτοῖς πᾶχτα. In eadem significatione utitur hac voce Constantinus p. 142, εἰς δὲ τὸν ἀμῶνα καὶ τὸν σωλίαν ἐγένετο ἕξοδος χρόνου πᾶχτου τῆς Αἰγύπτου κεντηνάρια τετὲ. LAMB.

(11) Ὁ Πρόβος. Meminit hujus templi etiam Cedrenus. Substitit hic incendium illud quod accēlit sub Justiniano, anno imperii ejus 34. MEURS.

(12) Ὁ Δομνίνος ἔκτισεν οἶκον. Etiam rostra Domini inventio, et retuli antea. Erat ibi ædes resurrectionis Christi et Anastasiæ martyris, quam resectam lapideo ornavit Basiliius fastigio, cum antea ligneum tantum esset. Cedrenus auctor est. MEURS.

acropoli et turre Eugenii, et pertingebat usque ad S. Antonium; altera a Daphne et palatio Sophiano usque ad ecclesiam Dei Genitricis nuncupatam Raudum. Reliquæ duæ porticus a Chalce Milio et foro usque ad Taurum, Bovem et Hexacionium pertendebant. Supra porticus utem ambulacra erant lapide quadrato strata et statuæ æreæ innumeræ ad ornamentum orbis. Præterea latrinas condidit, et aquæductus ex Bulgaria in urbem perduxit. Fecit etiam cloacas subter universam urbem transeuntes, aquantes profunditate altitudinem porticum, ne ex malo odore morbus nasceretur, sed omnis 23 fœtida colluvies per eas in mare deflueret. Hæc itaque, ut dictum est, Urbicus præpositus, Sallustius præfectus et reliqui considerunt. Imperator autem, sexcentis auri centenariis ad porticum, aquæductus et muros extruendos relictis, ipse adversus Scythas profectus est, illisque subjugatis urbes condidit Persthabam, Dîstram, Plicubam et Constantiam. Hæc Urbicus duobus annis et dimidio, hortatu Hermiæ ædificavit. Præterea extruxit Constantinus ædes Harmatii vulgo dictas, ubi cortem suam eurrusque posuit, cum Byzantios subjugasset. A

ἔκτισεν οἶκον δε καλεῖται τὰ ἐν οὐρανοῖς (13) ἔστι δὲ τῆς Μαρμαίνης. Ὁ Σαλτιῶν ἔκτισεν οἶκον δε καλεῖται τοῦ Κορδομίτου (14). Ὁ Μόδεστο; ἔκτισεν οἶκον εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους τὸν λεγόμενον τοῦ Λαμπροῦ. Οἱ δὲ τρεῖς πωλεῶνες (15) ἔκτισθησαν παρὰ τοῦ Εὐδούλου. Ἐκτίσσε δὲ ὁ αὐτὸς (16) καὶ τέσσαρας ἐμβόλους, ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῶν χειρσαίων τειχῶν (17), ἐγχορήγους; θόλους. Ὁ μὲν εἰς ἤραγο τοῦ τζουκανιστηρίου καὶ τῶν μαγγάνων (18) καὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν Εὐγενίου (19), καὶ διήραγο μέχρι τοῦ ἁγίου Ἀγεωλίου · ὁ δὲ ἕτερος ἀπὸ τῆς Ἀάφνης καὶ τῶν Σοφιῶν μέχρι τῆς Ῥάβδου (20) · οἱ δὲ ἕτεροι δύο ἐμβολοὶ ἀπὸ τῆς χαλκῆς καὶ τοῦ Μιλίου (21) καὶ τοῦ φόρου μέχρι τοῦ Ταύρου (22) καὶ τοῦ Βοδῆ (23) καὶ τοῦ ἔξακιονίου (24). Ἐπάνω δὲ τῶν ἐμβόλων περιπατοὶ πλακωτοὶ λίθινοι καὶ στήλαι χαλκαὶ ἄπειροι εἰς διακόσμησιν τῆς πόλεως. Ἐκτίσσε δὲ καὶ τοὺς μυδρώνας (25), καὶ τοὺς ἀγογούς ἔφερεν (26) ἀπὸ Βουλγαρίας. Ἐποίησε (27) δὲ καὶ γάβους (28) ἐγχορήγους ἐπὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, βαθεῖς τῷ ὕψει ὅσον τῶν ἐμβόλων διὰ τὸ μὴ εἶναι δυσωδίαν εἶναι, καὶ ἐνοσκήπτουσι νόσοι πολλὰ, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος

Meursii et Lambecii notæ.

(13) Ὁ Ῥοθανὸς ἐπισθεν τῆς ἁγίας Σοφίας τὸ νῦν τυγχάνων, ὅπερ λέγεται τὰ Δυγοράνης Vat. aliis.

(14) Κοιτομίτης hoc loco cognomen est ex brevitate nasi desumptum: κόντος enim Græco-Barbare brevis dicitur, et μετή vel μετύς nasus. Eodem modo igitur κοιτομίτης compositum est ut κοιτοσαλής, κοιτοχίτης, κοιτολέων, κοιτοστράτης LAMB. — Κοιτομίτου. Band, 3638.

(15) Οἱ δὲ τρεῖς π. Zonaras recenset etiam hospitale ab hoc Eubulo extructum, quod sub Justiniano conflagravit. MEURS.

(16) Ὁ αὐτὸς τοὺς τέσσαρας ἐγχορήγους θολωτοὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ μέχρι τοῦ χειρσαίου τειχῶν Vat.

(17) Τῶν χειρσαίων τειχῶν. Hi conciderunt terra motu sub Leone, ut testatur Diaconus. MEURS.

(18) Τῶν μαγγάνων. Mangana locus erat instrumentis bellicis et materiis mechanicis asservandis destinatus, de quo pluribus agitur, p. 74. LAMB.

(19) Καὶ τῶν Εὐγενίου. Interpres vertit ab Eugenio. Debuit a portis Eugenii. Nam plurali numero τὰς πύλας esse Græcis non insolens. Erat vero porta Eugenii prope arcem. Ipse hic auctor lib. de Offic. aulicæ CP: Προῦπαντὰ αὐτῆ εἰς τὴν τοῦ Εὐγενίου πύλην ἐπιπέτος ὢν ὁ βασιλεὺς. Existat in hac epigramma istud Antholog. l. 4:

Ὁδῶτος Ἰουλιανὸς λαοσσόα τσίχου πήξας,
Στήσε τρόποιον ἧς σύμβολον ἀγρυπνίης,
Σφάζειν ἀντιβίους ἐχθροὺς ἀπένευθε μενοιῶν,
Ἡ προπάροιθε κροτεῖν τῆς πόλεως πολέμου.
MEURS.

(20) Μέχρι τῆς Ῥάβδου. Erant hic templa Demetrii et Æmiliani martyrum. Auctor Cedrenus. MEURS.

(21) Τοῦ Μιλίου. Hic capita noxiorum degebantur. Observo ex Diacono in Constantino Copronymo: Βαγρarium autem in vivario decollavit, et kujus caput in Milio suspendit diebus tribus. MEURS.

(22) Τοῦ Ταύρου. Hic nymphæum fuit, extructum sub Valente a præfecto urbis. Zonaras An. 3: Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἐπαρχος νομφαίον ἐν τῷ

καλουμένῳ Ταύρῳ κατεσκευάσει. Atque hoc inepidio perit sub Leone magno, anno imperii quinto. Testis Cedrenus. Forum quoque junctum erat. Evagrius 2, 13: Ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινου προσαγορευομένου φόρου μέχρι τῆς τοῦ Ταύρου καλουμένης ἀγορᾶς. MEURS.

(23) Τοῦ Βοδῆ. Unde loco nomen tradit Zonaras in Phora: τὸ δὲ δύστηνον σῶμα καυθῆναι κατὰ τὸν θῶν, ἐνθα ἦν κάμινος ὡς λέγεται ἐκ χαλκοῦ κατασκευασμένη στήλη βαθεῖς ἔχουσα, ἥπερ ἐκ Παργάμου κεκόμιστο, ἐξ ἧς καὶ ὁ τόπος ὠνόμαστο. Ejus vestibula conflagravit sub Justiniano, anno imperii ejus 65. MEURS.

(24) Τοῦ ἔξακιονίου. Item infra: ἀπὸ τοῦ ἔξακιονίου μέχρι χρυσίας. Tamen apud Cedrenum ἔξακιόνιον his, apud Nicetam in Alexio Man. F. semel invenies, et ἔξακιονίτης monachus: erat enim monasterium, ut ex ipso discimus. Puto autem Codini nostri lectionem esse rectiorem. Sic ἐπὶ κίονας inventio apud Evagrium Hist. Eccles. 1, 13, et 94 columbas apud Victorem in Chronico: usque ad Constantini forum supra longitudinem plateæ columnarum 94. Ac diplocionii meminit Phranzes Chron. 1, 39, et 3, 8. MEURS.—Cod. Vat., ἔξακιονίου, ὅπου ἦν ἡ πύρα τοῦ χειρσαίου τειχῶς.

(25) Τοὺς μυδρώνας. Vocem μυδρών nunquam alibi legi. Sunt qui Latine exponunt officinam ferrariam, quasi deriveret a μύδρος, quod vocabulum significat ferrum candens. Sed forte legendum est ὠδρώνας, id est, ut ego interpretor, aquaria vel loca aquationis. Græci antiqui ὠδρεία vocabant, ut passim Strabo. Item Plinius et Solinus *Aydrea* appellant. Sed verisimilius est scribendum esse λυτρώνας, id est ἀπεδρώνας sive latrinas. LAMB.

(26) Ἐφερεν. Δι' ὧν τὸ ὕδωρ ἐκφέρεται, cod. 5038. ap. Band.

(27) Ἐποίησε. Μέσση δὲ τῶν ἐμβόλων, ἐνθα ἡ λωφόρος ἐστὶν ὁδὸς, καὶ ἐπὶ πάντα ἄλλον τόπον τῆς πόλεως ἔκτισσε κανάλους θολωτοῦς Vat.

(28) Γάβοι recentioribus Græcis dicuntur *carci* seu *loca concava*. Hoc loco autem γάβοι ἐγχορήγοι significant *cloacas* seu *cavernas*, per quas colluvies effluebat in mare. LAMB.

δειρῆσθαι τὰς θυρώδεις ὕλας καὶ κατέρχεσθαι εἰς τὴν θάλασσαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν, ὡς εἰρηται, παρὰ Οὐρβικίου πραιποσίτου καὶ Σαλουστίου ἐπάρχου καὶ τῶν λοιπῶν. Καταλιπὼν δὲ αὐτοῖς κεντηνάρια χρυσοῦ ἐξακόσια εἰς τὰ τοὺς ἐμβόλους καὶ τοὺς ἀγωγούς καὶ τὰ τείχη, αὐτὸς ἦν κατὰ Σκυθῶν καὶ ὀποτάξας ἐκείνους ἐκτίσε πόλεις ἐκείσε, τὴν τε Περσθλάβαν, τὴν Δίστραν, τὴν Πλίσκουβαν, καὶ τὴν Κωνσταντιαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν παρὰ τοῦ Οὐρβικίου εἰς χρόνους δύο ἡμῶν, ἀπὸ φωνῆς Ἑρμείου. Ἐκτίσε δὲ καὶ τὰ Ἄρματιου. Τὴν δὲ κόρτην αὐτοῦ ἐπηξεν καὶ τὰ ἄρματα αὐτοῦ ἐκείσε ἀπίθετο, ὅτε ὑπέταξε τοὺς Βυζαντιοὺς (29). Εἰς δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν ἐκτίσε τὰ παλάτια τὰ καλούμενα Κωνσταντινιανὰ καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα. Ἔσθη δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ Τουδάκης καὶ τοῦ Ὀθηρίτζη (30), ὅνπερ ἔχει ὁ ἀκροπολίτης. Τοὺς δὲ ναοὺς καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἀνήγγελλον δὲ μέγας Κωνσταντῖνος, ὕστερον εἰς τὰ περὶ κτισμάτων ἐροῦμεν.

Meursii et Lambecii notæ.

(29) Ἄρματιαι, ἐνθα τὸ πρῶτον, πρὸ τοῦ κατέρχεσθαι τὸ Βυζάντιον, ἐπηξεν τὴν κόρτην αὐτοῦ καὶ τὰ ἄρματα αὐτοῦ ἀπίθετο Vat.

(30) Ἔσθησε δὲ καὶ οἶκου τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ

nomine autem trium filiorum condidit palatia, quæ Constantii et Constantis nominantur. Struxit etiam domum Tubacæ et Oberitzæ, in qua præfectus arcis habitat. Cæterum de templis et reliquis, quæ Constantinus Magnus ædificavit, postea in libro de ædificiis dicturi sumus.

Ὀθηρίτζου Vat. alter. Μεθ' ὧν καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα, ἄπερ εἰσὶν οἶκοι τοῦ τουδάκη καὶ Ὀθηρίτζη alter.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE FORMA ET AMBITU

URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ.

Χρὴ γινώσκειν δεῖ τοῦ Βύζαντος τὰ παλάτια ἐν Β τῇ ἀκροπόλει ἦσαν· ὁ δὲ ναὸς τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ὑπέηχε πρῶτον τοῦ Διὸς ἱερὸν, ὅθεν δὴ καὶ εἰς τὰς μαρμαρινὰς ἀψίδας, τὰς ὕπερθεν τῶν δύο μεγάλων κίονων, ὑπάρχουσιν αἱ στήλαι τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου. Ἔθος γὰρ ἦν (31) τοῖς ἀρχαίοις ἀρχηγοῖς εἰς τὰς ἀκροπόλεις κτίζειν τὰ ἑαυτῶν παλάτια. Ἦρχετο δὲ τὸ τεῖχος, καθὰ καὶ νῦν, ἐπὶ τοῦ Βύζαντος ἀπὸ τοῦ πύργου τῆς ἀκροπόλεως, καὶ διήρχετο εἰς τὸν τῶν Εὐγενίου πύργον, καὶ ἀνέβαινε μέχρι τοῦ Στρατηγίου, καὶ διήρχετο εἰς τὸ λεγόμενον τοῦ Ἀχιλλέως λουτρόν. Ἡ δὲ ἐκείσε ὀρωμένη ἀψὶς, ἡ λεγομένη νῦν Οὐρβικίου, πρότερον πόρτα ἦν χερσαία τοῦ Βύζαντος, καὶ ἀνέβαινε εἰς τὰ Χαλκοπρατεῖα τὸ τεῖχος ἕως τοῦ λεγομένου μιλίου. Ἦν δὲ κίχαισε πόρτα τῶν Βυζαντιῶν χερσαία, καὶ διήρχετο εἰς τοὺς πλεκτοὺς κίονας τῶν τζυκαλαρίων (32),

24 Sciendum est quod Byzantis palatium in acropoli exstiterit, et templum S. Menæ antea fuerit fanum Jovis, quamobrem etiam nunc in marmoreis ejus arcibus, qui duabus maximis columnis sustentantur, Jovis et Saturni statuæ supersunt. Ille mirum antiquis principibus mos erat, ut nonnisi in arcibus urbium palatia sua exstruerent. Sub Byzante igitur, uti hodieque, incipiebat murus a turri acropoleos et pergebat usque ad turrin Eugenii; inde ascendebat ad Strategium versus, et progrediebatur usque thermas Achilleas. Arcus vero qui ibi visitur et nunc Urbicii 25 appellatur, erat olim terrestris porta tempore Byzantis. Hinc in Chalcopratia tendebat murus, et porro usque ad miliarium, ubi altera erat porta terrestris. Inde procedebat ad voluiles columnas Tzycalariorum, et descendebat ad Topos, et rursus deflectebat per Mangana et ther-

Meursii et Lambecii notæ.

(31) Ἔθος γὰρ ἦν. Huc pertinet quod legitur Geoponicorum II, 2: Ἀκροπόλεις δὲ ἐκάλουν παλάτιοι τὰς κατασκευάσεις τῶν βασιλέων, ὡς διὰ τὴν ἀσφάλειαν ἐν ταῖς ἀραις τῶν πόλεων διχοδομουμένων. LAMB.

(32) Τζυκαλαρίων Græcis recentioribus dicitur locus ubi fiunt vel venundantur olla, a τζυκάλη, id est olla. Perperam in aliquot codicibus legitur τζυθαλαρίων. LAMB.

mas Arcadianas, atque ita demum revertebatur in acropolim. Continebat autem totus murus 27 turres.

Hæc igitur erat urbis forma sub Byzante: secunda vero, quam a Constantino magno accepit, ita se habet. Latus quidem maritimum ab acropoli et turri Eugenii promotum est usque ad Zeugma S. Antonii et a Topis ad S. Dei Genitricem cognomine Raqum. Verum murus terrestris protensus est usque ad Hexacionium et a miliario usque ad veterem portam Præcursoris et monasteria Studii et Icasæ; inde pergebat usque ad cisternam Boni et templum SS. martyrum Manuel, Sabel et Ismael; hinc rursus descendebat ad locum nuncupatum Harmatii, et desinebat in templo S. Antonii. Hæc urbis forma duravit annos 132, decem imperatorum tempore. Theodosius vero junior quinto imperii anno, cum 26 terræ motus esset et muri colaberentur propterea quod Amalechitæ et Chazinarii in urbe habitabant et trisagium impie irridebant, preces et supplicationes in campo tribunalis una cum patriarcha Proclo instituit. Cæterum cum jam per multas horas Kyrie eleison cantassent, parvus quidam puer canentis aspectantibus in aërem surreptus audivit angelos cantantes: «Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis.» Puer iterum in terram demisso populus ad eundem modum cecinit, desiitque terræ motus; et imperator omnes hæreticos ex urbe ejecit, murosque ab Hexacionio usque ad portam Auream protulit. Quare etiam pone elephantes istis collocatos statuam suam erexit, et murum maritimum a Raudo usque ad portam Auream extendit, et a S. Antonio, in loco nuncupato Harmatii sito, usque ad Blachernas et portam Auream. Duæ autem factio-

Meursii et Lambecii notæ.

(33) Δὲ ἑτέρα σχηματογραφία, ἣν συντέθεικεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Προσέθηκε τοῖνον τὸ τεῖχος ἀπὸ τοῦ Εὐγενίου μέχρι τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου cod. 5058 Band.

(34) Τοῦ Προδρόμου. Injuncte conqueritur Gyllius Topogr. CP., 1, 5 Codinum templum S. Joannis Præcursoris sive Baptistæ intra muros ponere, cum etiam multis annis post Constantinum extra urbem fuerit. Nam si recte ejus verba introspexisset, animadvertisset procul dubio cum simpliciter dicere muros Byzantii a Milio pertendisse usque ad antiquam portam Prodromi seu S. Joannis Baptistæ. Tantum igitur abest ut dicat templum S. Joannis Baptistæ intra muros fuisse, ut ne mentionem quidem templi illius fecerit. Et quamvis dixisset hanc urbis portam a quodam prope sito templo S. Joannis Baptistæ fuisse denominatam, non tamen addidit fueritne extra an intra urbem illud templum. LAMB.

(35) Ἰσμαήλ. ἐν ᾧ τόπων ἀνθρώθησαν οὗτοι οἱ ἄγιοι, καὶ 5058 et, qui addit παρὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ, Vat.

(36) Ἀντωνίου καὶ ἑκαμπτε εἰς τὸν τοῦ Εὐγενίου. Διήρκεσε 5058.

(37) Τὸν πέμπτου χρόνον. Diaconus et Cedrenus tricesimum annum dicunt. MEURS.

(38) Σεισμοῦ γεγονότος. Duravit hic terre mo-

καὶ κατέβαιναν εἰς Τόπος, καὶ ἀπέκαμπτε πάλιν εἰς τὸν Μαγγάνων καὶ Ἀρκαδιανῶν, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Εἶχε δὲ πύργους τὸ ὅλον τεῖχος εἴκοσι ἑπτὰ.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἦν ἡ ἐπὶ τοῦ Βύζαντος σχηματογραφία τῆς πόλεως ἡ δὲ δευτέρα, καθὰ διὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔκτιστο, ἔστιν αὕτη. Κατὰ μὲν τὸ παράλιον μέρος προστέθη ἀπὸ μὲν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Εὐγενίου πύργου μέχρι τοῦ Ζεύγματος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου (33), ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων Τόπων μέχρι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ράβδου. Τὸ δὲ χερσαῖον τεῖχος ἀνέβαιναν ἕως τὸ ἑξακίσιον, ἀπὸ δὲ τοῦ μιλίου προήρχετο μέχρι τῆς παλαιᾶς πόρτας τοῦ Προδρόμου (34) καὶ τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου καὶ τῆς Εἰκασίας, καὶ διήρχετο μέχρι τῆς Βάνου καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων μαρτύρων Μανουὴλ Σαβὴλ καὶ Ἰσμαὴλ (35), καὶ κατήρχετο εἰς τὰ Ἄρματιου, καὶ ἐπληροῦτο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου. Διήρκεσε (36) δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα τοῦ τεύχους ἑτη ἑκατὸν τριάκοντα δύο, δέκα βασιλέων αὐτοκρατορησάντων. Ὁ δὲ μικρὸς Θεοδόσιος εἰς τὸν πέμπτον χρόνον (37) τῆς βασιλείας αὐτοῦ, σεισμοῦ γεγονότος (38) καὶ τῶν τευχῶν καταπιπτόντων, διὲ τὸ τοῦ: Ἀμαληχίτας τοὺς Χιτζιτζαρίου; (39) οἰκῆσαι ἐν τῇ πόλει καὶ βλασφημεῖν σφοδρῶς εἰς τὸ τρισάγιον (40), ποιήσας ὁ βασιλεὺς ἰκεσίαν καὶ λιτὴν εἰς τὸν κάμπου τοῦ τριβουναλίου (41) μετὰ τοῦ πατριάρχου Πρόκλου (42) καὶ πάντες τοῦ λαοῦ, κραζόντων τὸ «Κύριε ἐλέησον» ἐπὶ πολλὰς ὥρας; πάντων δρόντων ἠρόπαγη παιδίον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἤκουσεν ὁ παῖς τῶν ἀγγέλων μελωδούντων καὶ ὑμνουμένων: «Ἄγιος ὁ Θεός, ἄγιος ἰσχυρός, ἄγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.» Κατελήθης δὲ τοῦ παιδὸς ὁ λαὸς οὕτως ἐμελωθεῖ, καὶ ἔστη ὁ σεισμός ἐκτοτε, καὶ ἐξέωσεν ὁ βασιλεὺς πάντας τοὺς αἰρετικούς ἐκ τῆς πόλεως. Ἐξέβαλε

tus menses quatuor, ut referunt Cedrenus et Diaconus. MEURS.

(39) De Chazintzariorum hæresi vide Nicephorum Callist. xviii, 56. Exorta autem est hæc hæresis temporibus Constantini Heraclii filii, circa annum Christi 640. LAMB.

(40) Τὸ τρισάγιον. Vide Glossarium nostrum, in quo abunde satisfacimus. MEURS.

(41) Τὸν κάμπου τοῦ τριβουναλίου. Proprie hic locus Campus dicebatur. Diaconus: ut timentes Byzantii extra civitatem, in loco qui dicitur Campus, essent perseverantes. Theodorus Anagnosta Eclog. 1: Ἐν ταῖς λιταῖς γενομέναις ἐν τῷ κάμπῳ περὶ τοῦ Μαρκιανῶς ἐξερχόμενος πολλὰς τοῖς δεομένοις ὠρεὰς παρεῖχεν. Et hic quoque deliqui solita noxiarum capita, colligo ex Diacono in Phoca: Phocas tyrannus Mauritium peremit, ut prædictum est, una cum masculis quinque pueris ejus, et horum capita jussit poni in Campo tribunalii diebus multis. MEURS.

(42) Πρόκλου. Hic est ille ipse Proclus ad quem exstat Synesii epistola 70. Facile mihi assentieris, qui attendis initium: πέρυσιν οὐχ ἤκει μοι γράμματα παρὰ τῆς ἱερᾶς σου χειρὸς. Item exordiium: Γενέσθω δὲ τις παραμυθία τὸ δέξασθαι τῆς πατρικῆς σου κεφαλῆς γράμματα, τὸ τιμαλφέστατον ὅπῃ θράκης ἀγώγιμον. MEURS.

δὲ τὰ τεῖχη ἀπὸ τοῦ ἑξακοντοῦ μέχρι τῆς χρυσείας· A nes populi, ab ipso ei rel destinatae, muros istos
 ἐξ οὗ καὶ στήλην αὐτοῦ ἔστησεν ὀπισθεν τῶν ἐλε- condiderunt, uti habetur in libro De ædificiis.
 φάντων, καὶ ἀνεβίβασε τὸ παράλιον τεῖχος ἀπὸ τῆς Ῥάβδου μέχρι τῆς χρυσείας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀγίου
 Ἄντωνίου, τὰ Ἀρματίου, μέχρι τῶν Βλαχερνῶν (43) καὶ τῆς χρυσείας (44). Οἱ δὲ δύο δῆμοι ἔκτισαν τὰ
 τεῖχη παρ' αὐτοῦ ὀρισθέντες, καθὼς εἰς τὰ περὶ κτισμάτων περιέχεται.

Meursii et Lambecii notæ.

(43) Τῶν Βλαχερνῶν. Erat illic templum. Ce-
 dreus : καὶ ἦν ἡμέραν εὐθιστο ἀπένει πρὸς τὸν
 ἐν Βλαχερναις θεῖον ναόν. Atque inde Intelligendus
 Diaconus, qui in Heraclio narrat filium ejus Con-
 stantinum in Blachernis a Sergio patriarcha esse
 baptizatum. Exstruxit hoc Theodosii soror Pulche-
 ria post mortem fratris, teste Zonara. Et hic tradi-
 dunt vestem ac zonam τῆς Θεοδοξοῦ dedicatas
 fuisse. Auctores et Nicephorus 15, 14 et Menolo-
 gium. Erat præterea illic triclinium Anastasii. Vide

Suidam in Ἀναστάσιο. Atque hic magnus logo-
 theta jusjurandum accipiebat novi imperatoris.
 Licet haurire ex Niceta p. 147, 6. Conflagravit
 sub Joanne Palæologo, viginti circiter annis ante
 captam urbem a Turcis. Vide Phrauzen Chronic.
 2, 10: Meurs.

(44) Τῆς χρυσείας. Hic erat simulacrum Theo-
 dosii majoris, quod corruit ex terræ motu tempo-
 ribus Leonis. Auctor est Diaconus. Meurs.

ΠΕΡΙ (45) ΑΔΙΑΒΗΝΗΣ.

DE ADIABENE.

Αὕτη ἡ χώρα καλεῖται πρὸ τῆς Μεσοποταμίας (46) B
 ὡς ἐπὶ ἀνατολήν, πέραν τοῦ Τίγριδος. Ἐν αὐτῇ δὲ
 ἐστὶν ἡ ἀσφαλτος, ἡ λεγομένη νάφθα (47). Λέγεται
 δὲ Ἀδιαβήνη (48), διὰ τὸ εἶναι πλείονος ποταμοῦς
 ἐν αὐτῇ, καὶ δυσχεροτέραν ποιεῖν τὴν διάβασιν.
 Ἐκεῖ ποῦ ἐστὶ καὶ ἡ Νινεὺς. Τοσαύτην δὲ ἀσφάλειαν
 ποιεῖ τοῖς κτίσμασιν (49) ἡ ἀσφαλτος, ὥστε ταῖς
 ὀπταῖς πλίνθοις καὶ τοῖς λεπτοῖς λίθοις συμμιγείσθαι,
 ἰσχυροτέρη γίνεται παντὸς σιδήρου. Ἐκεῖσε δὲ ἐστὶ
 τὸ Ἄσρρον στόμα, ἐξ οὗ δαιμόνιον πνεῦμα ἀναβιδοῦται,
 ὥστ' ἐπίγειον ζῶον ἅπαν καὶ πασιδὸν ἀποφθεῖρειν,
 εἴπερ τύχοι ὀσφρανθῆναι (50)· καὶ οὐ κατ' εὐθειαν
 ἐξέρχεται (51)· ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἀνεῖσι καὶ
 πάλιν ἀντανακλάται, καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῳ
 πετόμενα σώζεται. Καὶ τὰ περὶ τῆς Ἀσίας ὡσπερ
 ῶν (52).

Hæc regio Mesopotamiæ objacet, orientem versus,
 ultra Tigridem. In ea naphtha bitumen gignitur.
 Dicitur autem Adiabene, quod plures in ipsa sunt
 fluvii et transitum reddant difficilem. Ibi etiam sita
 est Ninive. Cæterum bitumen coctis lateribus et mi-
 nutis lapillis permistum, ædificia quovis ferro soli-
 diora efficit. Illic quoque est Averni ostium, unde
 gravis exsudat halitus, qui odore suo quodvis tam
 terrestre quam volatile animal perimit. Verum non
 recta egreditur, sed cum paulum emersit, languet
 et refringitur, eoque modo aves altius volantes
 discrimen evadunt: omnia vero, quæ circumsitus
 Asiæ tractus continet, odore suo corrumpit, præ-
 terquam eunuchos.

πάντα ὀσφραίνόμενα φθείρει, πλὴν τῶν εὐνοῦ-

Meursii et Lambecii notæ.

(45) Περὶ Ἀδιαβήνης. Caput hoc de Adiabena C
 regione in pluribus codicibus deest, et nihil omni-
 no facit ad origines Constantinopolitanas. Legitur
 autem iisdem fere verbis apud Suidam in v. Ἀδια-
 βήνη. et apud Amm. Marcellinum lib. xxiii. LAMB.

(46) Πρὸ τῆς Μεσοποταμίας. In cod. Vat. legitur:
 πρὸς τῆς, etc., id est, prope Mesopotamiam: Ita
 etiam scribendum apud Suidam. LAMB.

(47) Ἡ λεγομένη νάφθα. In codice Vaticano
 scriptum erat ἀφθα, quod idem est. Auctor Epi-
 tomes Strabonis, οὗ λέγεται ὁ ἀφθα, καὶ ἡ ἀφθα,
 καὶ ἡ νάφθα, καὶ τὸ νάφθα. Ita ἡ ἀφθα pro ἡ νάφθα
 legitur apud Constantinum Porph. De admin. imp.,
 et ὁ ἀφθα pro τὸ νάφθα apud Simplicium in Com-
 mentario in Categorias Aristotelis. LAMB.

(48) Λέγεται δὲ Ἀδιαβήνη, διὰ τὸ, etc. Idem
 Ammianus Marcellinus lib. xxiii tradit, veteres cie-
 didisse, Adiabenam fuisse cognominatam, quod
 inter Œnam et Tigridem sita navigeros fluvios,
 adiri vado nunquam poterit. Sed addit, sibi potius
 videri ita appellatam esse a duobus amnibus per-
 petuis, Diaba et Adiaba, qui in ea regione sunt. D
 LAMB.

(49) Cod. Vat., ποιεῖ ἐν τοῖς κτίσμασιν.

(50) Εἴπερ τύχοι ὀσφρανθῆναι. Apud Suidam
 legitur, εἰ πρὸς τὸ τυχεῖν ὀσφραῖσθαι.

(51) Καὶ οὐ κατ' εὐθειαν ἐξέρχεται. Supple ex
 codice manuscripto et Suida: καὶ εἰ ἐσχεδάνυτο
 ἔξω, οὐκ ἂν φκισθῆ ἡ χώρα. Ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθειαν
 ἐξέρχεται, etc. « Quod si ille halitus foris dis-
 pergeretur, locus non posset habitari. Verum non
 recta egreditur, sed cum paulum emersit, languet
 et refringitur. » Hinc illa Ammiani subobscura
 verba illustrari possunt: « In his pagis hiatus
 quoque conspicitur terræ, unde halitus letalis
 exurgens, quodcumque animal proxime steterit,
 odore gravi consumit. Quæ lues oriens a profun-
 do quodam pæto, cum os ejus excesserit latum,
 antequam sublimius vagaretur, terras circumsitus
 inhabitabiles acerbitate fecisset. » Apud Suidam
 vero scribendum est, ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθειαν ἐξέρ-
 χεται· ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἀνεῖσι καὶ πάλιν ἀν-
 τανακλάται. Vulgo perperam legitur, ἀλλὰ κατ'
 εὐθειαν ἀνεῖσι, καὶ ὀλίγον ἀνερχόμενον πάλιν ἀν-
 τανακλάται.

(52) Καὶ ἐκ τούτου πλὴν τῶν εὐνοῦχων. Hic
 locus ex codice Vaticano ita supplendus atque re-
 formandus est: Καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῳ

ΠΕΡΙ ΑΓΑΜΑΤΩΝ

ΣΤΗΘΩΝ, ΚΑΙ ΘΕΑΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE SIGNIS, STATUIS

ET ALIIS SPECTATU DIGNIS CONSTANTINOPOLIS.

De simulacro Jani.

Simulacrum Jani quadriforme esse tradunt, propter quatuor anni conversiones. Alii fingunt eum dextra manu clavem gestare, quasi principium temporis, atque anni aperturam et Janitorem. Quidam vero formant ipsum, dextra manu trecentos, sinistra autem sexaginta quinque calculos tenentem, tanquam patrem anni.

De simulacro hastato.

Minervæ simulacrum hastam tenet ad significandum ejus constantiam, et fortitudinem; similiter etiam clypeum, quod omnes insidiae sapientia repellantur. Minerva enim et mens, idem sunt. Galem porro illi tribuunt propterea quod sapientiae culmen sub aspectum non cadit: et oleam ob naturæ

A *Περί ἀγάλματος τοῦ Ἰάνου (53).*

Τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἰάνου ἰστοροῦσι τετράμορφον, διὰ τὰς τέσσαρας τροπὰς. Ἄλλοι δὲ πλάττουσι αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ κλεῖδα κατέχειν, ὡς ἀρχὴν τοῦ χρόνου, καὶ ἀνοιξίν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεὸν (54). Ἄτεροι δὲ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατεῖν φήφων τριακῶσια, τῇ δὲ εὐωνύμῳ ἐξήκοντα πέντε, ὡσανεὶ πατέρα τοῦ χρόνου.

Περί ἀγάλματος κρατοῦντος ὄρου.

Τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγαλμα ὄρου κρατεῖ, διὰ τὸ σταθερὸν καὶ ἀνδρείον· ὁμοίως καὶ ἀσπίδα, διὰ τὸ πᾶσαν ἐπιβουλήν διὰ τῆς σοφίας ἀπωθεῖσθαι· ἢ αὐτὴ γὰρ ἔστι τῷ νῷ. Καὶ περικεφαλαιαν διδάσκειν αὐτῇ, διὰ τὸ εἶναι τῆς σοφίας τὸ ἀκρότατον, ἀθάλατον· καὶ ἑλαίαν, ὡς καθαρωτάτης οὐσίας οὐσης· φωτὸς γὰρ

Meursii et Lambecii notæ.

κατόμνα σώζεται, καὶ τὰ περίε νεμόμενα. Λέγει δὲ ὁ Δίων τοιοῦτόν τι ἐωρακέναι ἐν Ἱερὰπολει τῆς Ἀσίας ὑπερ πάντα τὰ ὁσφραϊνόμενα φθαῖραι πλὴν τῶν εὐνοῦχων, id est: « Eoque modo » (nempe propter refractum et suppressionem noxii illius odoris) « aves alius supra volantes, et quæ circumcirca pascuntur animalia, servantur. Cæterum refert Dio, se simile foramen Hierapoli Phrygiæ vidisse, ejus odor omnia corrumpit, præterquam eunuchos. » Isdem fere verbis eandem rem narrat Ammianus: « Cujus simile, » inquit, « foramen apud Hierapolim Phrygiæ, antehac, ut adserunt aliqui, videbatur: unde emergens itidem noxius spiritus perseveranti odore quidquid prope venerat, corrumperebat, absque spadonibus solis. » Odorem hujus foraminis Ammianus perseverantem vocat, comparatione alterius odoris, quem simile foramen Adiabæicum exspirabat. Is enim non perseverabat, sed simulatque ad os foraminis pervenerat, refrigerabatur, et desinebat esse noxius. Damascius in Vita Isidori, spiraculum illud Hieropolitanum, suo etiamnum tempore superfuisse memorat, sequæ cum Doro philosopho eo descendisse, et salvum inde egressum esse. « Soli enim, » ut ille ait, τελεσμένοι, hoc est, consecrati, et initiati intrare, et illæsi intus degere poterant. » — Post εὐνοῦχων additur in codice Valicano, ἔστι δὲ ἐν τῇ Διαθηνῇ ἢ Κτησιφῶν, id est, « In regione Adiabæna est Ctesiphon. » Ubi nota Διαθηνῇ vocari: quæ alias dicitur Ἀδιὰθηνῇ. Ita in veteri Lexico manuscripto Διαθηνίτης exponitur, ὁ ἀπὸ Διαθηνῆς τόπου, ubi Διαθηνίτης idem valere puto atque Ἀδιὰθηνῆς, ut Σπᾶδῆς, idem est atque Ἰσπανός. Lamb.

(53) Τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἰανου, etc. In aliquot codicibus legiitur Ἰανουαριου, uti etiam apud Suidam. Tota autem hæc simulacri Jani descriptio ex Joannis Philadelphicensis libro hæctenus inchoata

« De mensibus, » verbotenus fere desumpta est: Verba ejus super hac re hæc sunt: Ἡρώτων τοίνυν περὶ Ἰάνου τίς τε ἀρα ἔστι, καὶ τίς ἢ περὶ αὐτοῦ δόξα γέγονε τοῖς ἀρχαίοις. Καὶ οἱ μὲν δίμορφον αὐτὸν μυθολογοῦσι, νῦν μὲν κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὡσανεὶ θυρεὸν. Νῦν δὲ τῇ μὲν δεξιᾷ τριακῶσιας, τῇ δὲ ἑτέρᾳ ἐξήκοντα πέντε φήφους ἀριθμοῦντα, ὡσανεὶ τὸν ἐνιαυτὸν. Ἐνθεν καὶ τετράμορφον ἀπὸ τῶν τεσσάρων τροπῶν· καὶ τοιοῦτο αὐτοῦ ἀγαλμα. ἐν τῷ φόρῳ τοῦ Νερβᾶ ἐστὶ καὶ νῦν λέγεται σεσωσμένον. Id est: « Quocirca nunc dicendum de Jano, quis ille, et quæ veterum de eo fuerit opinio. Alii eum fingunt bifrontem, et vel claves dextra gestantem inftar Janitoris, vel trecentos calculos dextra, et sexaginta quinque sinistra instar anni dinumerantem. Unde etiam quadrifrontem a quatuor anni conversionibus fingunt: quale ejus signum adhuc exstare astant in foro Nervæ. Lamb.

(54) Καὶ ἀνοιξίν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεὸν. Θυρεός, hoc loco idem est atque θυρωρός, hoc est, « janitor, » seu « ostiarius. » Etymologicon magnum: γίνεται παρὰ τὴν θύραν θυρεός καὶ πλεονασμῷ τοῦ ε θυρεός ὁ θύρας εἰξίν ἔχων. Ita sumitur in supra citatis Joannis Philadelphicensis verbis: Νῦν μὲν μυθολογοῦσι κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὡσανεὶ θυρεὸν, quod est, interprete Macrobio, Saturni. lib. 1, cap. 9: « Et cum clave figuratur quasi portarum custos. » Alias θυρεός ipsum quoque januæ claustrum significat, ut apud Homerum Odys. 1:

Ἀτὰς ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν.
ad quæ verba Eustathius notat, θυρεὸν ab Homero vocari « saxum claudens speluncæ ingressum. » Illic ergo satis apparet falli viros doctos, quorum unus pro θυρεὸν legendum censet θυρωρῶν, alter θύραν, quasi vero θυρεός non aliam quam « scuti » significationem habeat. Lamb.

ὄλη ἢ εἰάλα. Καὶ Γόργωνα δίδασιν ἐπὶ τοῦ στήθους· αὐτῆ, διὰ τὸ ταχὺ τοῦ νοῦ.

Περὶ τοῦ ἀγάλματος κρατοῦντος κιθάραν.
Κιθάραν ἐπὶ χειρῶν πλάττουσι τοῦ Ἀπόλλωνος, οἶονε τὸν ἥλιον τοῦ παντός ἀρμονίαν (55). Κιρ-
νόμενος γὰρ τοῖς λοιποῖς ἀστρασι, καὶ τίπτει καὶ
ζωογονεῖ.

Περὶ ἀγάλματος κρατοῦντος ψαλίδα χαλκῆν.
Τὴν Ἥραν λέγουσιν εἶναι τὴν ἀέρα· καὶ ἐπεὶ ὁ
ἀήρ καθαίρει, ποιοῦσι τῆς Ἥρας τὸ ἄγαλμα βαστά-
ζειν ψαλίδα χαλκῆν (56). Ἀπὸ μεταφορᾶς ψαλίδος,
τῆς ἄνω χειρῶν τὰς τρίχας, καὶ καθαρὸν ἀποδει-
κνύουσης τὸ σῶμα.

Περὶ ἀγάλματος βαστάζοντος πύργον.

Τὴν Δήμητραν οἱ παλαιοὶ τὴν γῆν καλοῦσι· καὶ
ἐπειδὴ εἶδρα πάσης πόλεως ἢ γῆ ἐστίν, ὡς βαστά-
ζουσα τὰς πόλεις, πλάττεται πυργοφόρος.

Περὶ ἀγάλματος κτένα φέροντος.

Τῆς Ἀφροδίτης τὸ ἄγαλμα κτένα φέρει. Ἐπειδὴ
συνέβη ποτὲ ταῖς τῶν Ῥωμαίων γυναῖξι, κνήφην
λοιμώδη γενέσθαι, καὶ ἔφυρουμένων πασῶν, γαγόνα-
σιν αὐταῖς οἱ κτένας ἀχρεῖοι. Εὐξάμνας (57) δὲ τῆ
Ἀφροδίτῃ, ἀνατριχωθῆναι, τιμῆσαι τε αὐτὴν
ἀγάλμασι κτένα φέρουσι. Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ
γένειον ἔχειν (58). Ἐτι δὲ καὶ ἄρρενος καὶ θηλείας
ὄργανα (59). Αὐτὴν γὰρ λέγουσι ἐφορον γενέσεως
τοῦ παντός· καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος τῆς ἄνωθεν, λέ-
γουσιν αὐτὴν ἄρβεννα, τὰ δὲ κάτω θήλειαν (60).
Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἐπιπνον (61), ὅτι Αἰνείας ὁ
υἱὸς αὐτῆς πλεύσας μέχρι τῆς δούσεως, μετὰ τοῦτο
Ἰππῶ ἐπέβη, καὶ τὴν μητέρα ἐτιμῆσατο τοιοῦτω
ἀγάλματι.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Διός.

Ἄγαλμα πλάττουσι τοῦ Διὸς καθήμενον, ἔχον τὰ
μὲν ἄνω γυμνά, τὰ δὲ κάτω σκεπασμένα. Κρατεῖ δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

(55) *Κιθάραν... ἀρμονίαν.* Legit. τοῦ Ἀπόλλωνος,
οἶονε τοῦ Ἥλιου. διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν αἴτιον τῆς τοῦ
παντός ἀρμονίας. Id est, « Citharam manibus tenere
sngunt Apollinem, seu solem, quoniam is auctor est
consonantiae omnium rerum. » Confirmat hanc
lectionem Proclus, cuius de Apolline hæc verba
sunt in Commentario ἀνεκδότῳ ad Cratylum Pla-
tonis : Τὸ δὲ τῆς μουτικῆς παρίστησιν, ὅτι θεὸς
ὁὗτος αἰτιῶς ἐστὶν πάσης ἀρμονίας, ἀφανοῦς· τε καὶ
ἐμφανοῦς διὰ τῶν ἡγεμονικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, καθ'
ὅς ἀπογεννᾷ σὺν τῇ Μνημοσύνῃ καὶ τῷ Διὶ τὰς
Μούσας. Συνδιακοσμεῖ δὲ πᾶν τὸ αἰσθητὸν ταῖς δη-
μιουργικαῖς αὐτοῦ δυνάμεσιν, ἃ; δὴ θεουργῶν παι-
δες χεῖρας ἀποκαλοῦσιν. Ἐπεὶ καὶ τῆς ἀρμονίας
ἐνέργεια πῶν φθόγγων τῆς τῶν χειρῶν ἐξήπται κινή-
σεως· ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα διὰ τῶν
ἀρμονικῶν λόγων κατακοσμεῖ, ὅσων φθόγγους τιλ
χρῶμενος ταῖς διαφόροις αὐτῶν δυνάμεσιν. Καὶ
κινεῖ ἐναρμονίως καὶ ἐνρῦθμῳ πάντα ταῖς δημιουρ-
γικαῖς αὐτοῦ κινήσεσιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ οὐρανία πᾶσα
κίνησις· καὶ κίνησις τὸ ἐναρμόνιον τοῦ θεοῦ ἔργον ἐν-
δείκνυται. Huc quoque faciunt illa verba Joannis
Lydi libro De mensibus : Ἐρμῆς κιθάραν δίδωσι
μουθικῶς τῷ Ἀπόλλωνι, ὅσων λόγος τῷ Ἥλιῳ τὴν
τοῦ παντός ἀρμονίαν. LAMB.

(56) *Ποιοῦσι τῆς Ἥρας τὸ ἄγαλμα βαστάζειν ψα-
λίδα.* Ita visitur in nummo Treboniani Galli cum

puritatem, quippe quis hujus materia est olea.
Gorgonem quoque in ipsius pectore collocant, ob
mentis celeritatem.

De simulacro tenente citharam.

Fingunt Apollinem manibus tenere citharam ;
solem nempe intelligunt, qui auctor est consonan-
tiæ omnium rerum, Admistus enim reliquis astris,
omnia generat et producit.

De simulacro tenente forficem æneum.

Junonem dicunt esse aerem, et quoniam aer pur-
gat, fingunt Junonis simulacrum gestare forficem
æneum, sumpta translatione a forfice, quo capilli
resecantur et corpus glabrum redditur.

De simulacro turrigero.

Cererem veteres terram vocant ; et quoniam cu-
jusque urbis sedes terra est, fingitur turrata quasi
urbes gestaret.

26 *De simulacro pectinem gerentis.*

Veneris simulacrum pectinem gerit. Olim enim
mulieribus Romanis accidit, ut pestilenti pruriginis
laborarent : cumque omnes raderentur, nulli usui
eis pectines fuerunt. Nuncupantes autem Veneri
votum, capillos receperunt, et deam simulacris ho-
norarunt pectinem gerentibus : fingunt eam quoque
barbatam, et maris atque feminæ instrumenta ge-
nitalia habere : eo quod præsidem esse deam aiunt
universæ generationis, et a lumbo quidem superio-
re virum, cætera feminam. Præterea fingunt eam
equestrem, propterea quod Æneas ejus filius cum
ad occasum navigaret, equum postea ascendit,
et matrem hujusmodi simulacro honoravit.

De simulacro Jovis.

Simulacrum Jovis fingunt sedere superne nudam,
inferno tectum ; et læva quidem manu sceptrum te-

Insriptione, JUNO MARTIALIS. LAMB.

(57) *Εὐξάμνας...* ἔτι τε καὶ, etc. Ita hunc locum
restitui ex cod. Vat. cum antea corrupte et indi-
stincte ita legeretur : Εὐξάμνας; δὲ ἀνατριχωθῆναι
τῆ Ἀφροδίτῃ, τιμῆσαι τε αὐτὴν ἀγάλματι. Κτένα
φέρουσαν πλάττουσιν αὐτὴν, καὶ γένειον ἔχειν, ἔτι δὲ
καί, etc. Similiter corrige Suidam v. Ἀφροδίτη.
LAMB.

(58) *Πλάττουσιν αὐτὴν καὶ γένειον ἔχειν.* Desump-
tum est ex Joannis Lydi libro De mensibus :
Παμφίλιοι, inquit, καὶ πώγωνα ἔχουσαν ἐτίμησαν
Ἀφροδίτην ποτὲ. Hanc Latini vocant, « Venerem
barbatam. »

(59) *Ἐτι τε καὶ ἄρρενος καὶ θηλείας ὄργανα,*
scilicet γέννητικά. Venerem utriusque sexus po-
tentem, Græci vocant ἄρρενόθηλον. Joannes Lydus :
καὶ γὰρ καὶ ἡ Ἀφροδίτη τὴν τοῦ ἄρρενος καὶ ὀ-
φίλου· ἔχουσα φύσιν, ἀρρήνωθηλος καλεῖται. LAMB.

(60) *Καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος...* τὰ δὲ κάτω θήλειαν.
Ex Joanne Lydo desumptum est, cuius hæc verba
sunt in libro « De mensibus » : Ἐρμῆς ἐν τῇ κοσμο-
ποιίᾳ, τὰ μὲν ὀπίρ ὀσφῶν ἄρβεννα τῆς Ἀφροδίτης,
τὰ δὲ μετ' αὐτὴν θήλεια παραδίδωσι. LAMB.

(61) *Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἐπιπνον.* Veneris
equestris imago visitur in quodam nummo L. Au-
relly Veri. LAMB.

nerē, dextra vero aquilam protendere. Quod autem A sedeat, stabilitatem potentiae significat : quod superne sit nudum, innuit ipsum intelligentibus et caelestibus mundi partibus esse conspicuum. Caetera teguntur, quod Deus huiusmodi rebus est ignotus. Sceptrum in laeva, potestatis indicium : Aquilae altera manu extensa, significat eum spiritibus aeris imperare, ut aquilam volucris. Alias etiam ipsum fingunt tria mala gestantem manu, quod univēsus terrarum orbis in tres divisus sit partes.

De simulacro Mercurii alati.

Græci et Romani veteres secundum falsam eorum mythologiam dicunt Mercurium Jovis et Martis filium esse, id est, mentis et prudentiae : nam ex mente et prudentia oritur oratio. Propterea etiam alatum fingunt, quia sermone nihil est velocius : unde Homerus verba vocat alata. Præterea fingunt eum omnium deorum natu minimum, quia non senescit oratio : atque etiam quadratum, ob veri sermonis firmitatem et constantiam.

De simulacro Mercurii marsupium gestante.

Mercurium lucri auctorem perhibent et præsidem mercaturæ, eamque ob causam marsupium illi tribuunt. Phœnices quoque deos suos fingunt gestare aurea marsupia, quod aurum sit potentiae symbolum. Græci vero eos fingunt armatos, quod armis humanum genus subjugetur.

Meursii et Lambecii notæ.

(62) *Ὀρνέων* etc. Nemo non primo intuitu animadvertet, post vocem ὀρνέων quædam deesse : incipit enim nova descriptio simulacri Jovis tenentis manu tria poma, veluti tres globos, ad significandum, Jovem, ut ait Ovidius « Metamorph. » lib. xv, « Arces temperare æthereas et mundi regna triformis. » Supple igitur ex cod. Vat. et lege : Ἄλλα καὶ πῖπτουσιν αὐτὸν τρία μήλα ἐν τῇ χειρὶ βαστάζειν· διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων ἄλλοι τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν. Κλίματα videtur abusive appellare tres antiquis cognitæ orbis partes, vel, ut Cicero loqui amat, « tripartitas orbis terrarum oras, » nempe Europam, Asiam atque Africam. Huc facit nummus Augusti imperatoris, in quo visuntur tres globi pyramidalium positi, quorum uni inscriptum est, *EUR.* alteri, *ASI.* tertio *AFR.* ad significandum omnes totius orbis nationes Romano nomini subjectas esse. Caeterum in alio quodam codice Vaticano legitur : Διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων, ἄλλοι ὡς σφαῖρας εἰς τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν. *LAMB.* ...

(63) *Υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μάρτα*. In codice Vaticano legitur, καὶ Πάτα. Omnia autem quæ hoc loco de Mercurio narrantur, iisdem fere verbis existant in Joannis Lydi libro « De mensibus. » Et ait δὲ, inquit, ὅτι καὶ Διὸς καὶ Μάρτα τὸν Ἑρμῆν εἶναι ἀλληγορικῶς υἱὸν· νοῦν μὲν εἶναι Δία, Μάρταν δὲ τὴν φρόνησιν· παῖδα δὲ εἶς ἀμφότερον Ἑρμῆν λόγιον αἰνετόμανον, πάντων δὲ νεώτατα ἐργάζαντο, ἅτε δὴ μὴ γηράσκοντο· τοῦ λόγου. Ἐπιμὴν ἀκύατον πεποίηται τοῦτον παρῶσαντες περὶ τοῦ νοῦ ὀβύτητι καὶ τάχος λόγου διὰ τῆς τοιαύτης τέχνης· αἰνετόμα-

τῆ μὲν εὐνομίᾳ χειρὶ σκῆπτρον, τῇ δὲ δεξιᾷ αὐτὴν προτείνει· καὶ τὸ μὲν καθέζεσθαι, τὸ ἰδραίων τῆς δυνάμεως αἰνιττεται· τὸ δὲ τὰ ἄνω γυμνά εἶναι, ὅτι φανερὸς τοῖς νοεροῖς καὶ τοῖς οὐρανίοις τοῦ κόσμου μέρεσι. Τὰ δὲ λοιπὰ σκέπεται, εἶδει τοῖς χαμαιζήλοισι ὁ θεὸς ἀγνωστος· τὸ δὲ τῇ λαῖᾳ σκῆπτρον κατέχειν, τὸ ἐξουσιαστικόν. Τὸ δὲ τῇ ἐπίρᾳ προτείνειν αὐτὸν, δηλοῖ, ὅτι τῶν ἀεροφόρων πνευμάτων κρατεῖ, ὡς ὁ ἀεὶ τῶν μεταρσίτων ὄρνυται. Διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων, δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν (62).

Περὶ ἀγάλματος περρωτοῦ Ἑρμοῦ.

Τὸν Ἑρμῆν οἱ Ἕλληες καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, κατὰ τὴν αὐτῶν πεπλανημένην μυθολογίαν, υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μάρτα (63), ὅν τὸν νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως· ἐκ νοῦ γὰρ καὶ φρονήσεως ὁ λόγος γαυνάται. Διὰ τοῦτο καὶ περρωτὸν αὐτὸν ποιοῦσι, ὡς ταχύν· οὐδὲν γὰρ λόγου ταχύτερον. Καὶ Ὅμηρος, ἔπειτα περρόντα· πάντων δὲ νεώτατον αὐτὸν ἐργάζονται, διὰ τὸ μὴ γηράσκον τὸν λόγον. Ἀλλὰ καὶ τετραγώνον αὐτὸν ποιοῦσι, διὰ τὴν στερότητα τοῦ ἀληθοῦς λόγου.

Περὶ ἀγάλματος Ἑρμοῦ βαστάζοντος μάρσιον.

Τοῦ κέρδους αἴτιον (64) λέγουσι καὶ ἐμπόρων τὸν Ἑρμῆν (65). Ὅθεν τὸ ἀγαλμα αὐτοῦ ἰσῶν βαστάζειν μάρσιον. Ἀλλὰ καὶ οἱ Φοίνικες τοῖς θεοῖς αὐτῶν πλάττουσιν ἐπιφέροντας βελάντια χρυσοῦ, ὡς τοῦ χρυσοῦ συμβόλου ὄντος δυναστείας (66). Οἱ δὲ Ἕλληες σιδηροφοροῦντας αὐτοῖς πλάττουσιν, ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον (67).

νοί. Ὁ γοῦν ποιητὴς φησιν, ἔπειτα περρόντα. Ἐπεὶ δὲ καὶ τετραγώνῳ σχήματι Ἕλληες ἀναπλάττουσι τοῦτον, τεκμηρίον μέγιστον παραγόμενοι, λόγον εἶναι τοῦτον, καὶ λόγον ἀληθῆ, εἰς. *LAMB.*

(64) *Τοῦ κέρδους αἴτιον*. Joannes Lydus libro « De mensibus, » ἠγόηον δὲ Μάρτα τε καὶ Ἑρμῆ καὶ πραγματευτὰ, ἀκινδύνα τὰ τῶν κερδῶν εἶναι. *LAMB.*

(65) *Τοῦ κέρδους—τὸν Ἑρμῆν*. Ἐμπόριος, προεμπικρὸς, nullibi, quod sciam, lectum est : ἔμπορος in ea significatione semel duntaxat apud Nonnum Panopolitanum occurrit Paraphrasi in Joannem cap. ii, vers. 15, ubi ἔμπορον ἔδρην vocat τὴν τράπεζαν κολυδιστικὴν, hoc est, « mensam œnegeratoriam, » seu « tabernam trapezicam. » Non male igitur quis pro ἔμποριον hic legendum censeat, ἔμπορον. Sed mihi scribendum videtur τοῦ κέρδους αἴτιον λέγουσι, καὶ τῶν ἐμποριῶν τὸν Ἑρμῆν. Ita Cæsar lib. vi De bello Gallico : « Deum, » inquit, « Mercurium colunt ; hunc in quæstus pecuniarum mercaturæque habere vim maximam arbitrantur. » Et Plurgenius de Mercurio agens : Ἐντεῦθεν, αἰτ., καὶ τῶν ἐμποριῶν ἐπιστῆσι ἀπὸς ἔδοξεν εἶναι, καὶ ἐμπολαίος, καὶ κέρδους ἐπινομήσθη. Apud Suidam legitur : Λέγουσι δὲ αὐτὸν (σε τὸν Ἑρμῆν) καὶ τοῦ κέρδους αἴτιον καὶ τῶν ἐμποριῶν ἑφερον.

(66) *Ἐπιφέροντας δυναστείας*. Vocem χρυσοῦ perperam antea omisimus ex cod. Vat. restitui. Eandem quoque apud Suidam moneta restituentiam esse, voce Ἑρμῆς, ubi nihil deest.

(67) Ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον. Hæc lectio præferenda est ei quæ apud Suidam habetur, ὑποταττομένῳ τῶν ἀνθρώπων.

Περὶ ἀγάλματος Εὐγνωμοσύνης.

Τὸ ἀγαλμα τῆς Εὐγνωμοσύνης τῆ δεξιᾷ χειρὶ σκῆπτρον κατέχει, ὡς ἀγγίνου οὐσίας τῆς Εὐγνωμοσύνης· τῆ δὲ ἀριστερᾷ βιβλίον, διὰ τὸ τὸν εὐγνώμονα δέεσθαι ἀναμνήσεως, ἥτις διὰ βιβλίων γίγνεται.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Πριάπου.

Τὸ ἀγαλμα τοῦ Πριάπου, τοῦ ὄρου παρ' Αἰγυπτίοις καλουμένου, ἀνθρωπόμορον ποιοῦσι, τῆ δεξιᾷ σκῆπτρον κατέχον, ὡσαύτῃ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν (68). Ἐν δὲ τῆ εὐωνύμῳ τὸ αἰδῶλον αὐτοῦ ἐντεταμένον, ὅτι τὰ κρυπτά ἐν τῆ γῆ σκέρματα φανερά καθίστησιν. Ἐχει δὲ καὶ περὰ· κατὰ μέσον δὲ τῶν πτερῶν, δισκοειδὲς κύκλους· τὰ μὲν πτερὰ, διὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως, τοὺς δὲ κύκλους, διὰ τὴν τοῦ δίσκου περιφέρειαν. Ταυτὸν γὰρ εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξάζουσιν (69).

Περὶ ἀγάλματος τῆς Γῆς.

Τὴν γῆν λέγουσιν Ἔστιαν, καὶ πλάττουσιν αὐτὴν γυναῖκα, τύμπανον βαστάζουσαν (70), ἐπεὶ δὴ τοὺς ἀνέμους ἡ γῆ ὕψ' ἑαυτὴν συγκλείει.

Περὶ ἀγάλματος ἔχοντος ἐν τῇ κεφαλῇ κέρατα.

Τὸ δὲ ἀγαλμα τοῦ Σελεύκου (71) τοῦ δι' ἀνδρείαν ὀνομασθέντος Νικατορός, τοῦ δόντος τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἀντιόχῳ Στρατονίχῳ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἐρασθῆναι αὐτῆς καὶ διὰ αὐτὴν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα ἀσθενησαντι καὶ ἐπικρυπτομένῳ, γνωσθέντι δὲ ὑπὸ Ἑρασιστράτου τοῦ ἱατροῦ. Φασὶ δὲ συνόντα Σέλευκον Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μακεδόνι ταῦρον θυομένην ἀποδράναι, μόνον Σέλευκον περιγενέσθαι αὐτοῦ τῶν κεράτων κρατήσαντα· καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀγάλματι αὐτοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ περιτιθέασιν κέρατα.

Περὶ Ἀτραβατικῶν.

Ἐν ταῖς ἑορταῖς (72) καὶ τοῖς ἐπιπικίοις, καὶ παρόντων πρέσβειων, ἐνεδύοντο χλαμύδας ποικίλας ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορφυρᾶς ἢ ἄλλως, πως πολυτελεῖς, ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς συνόδοις ξερραμπελίνας (73) τῷ χρώματι, ἃς ἐκάλουσαν ἀτραβατικὰς (74) ἀπὸ τοῦ

De simulacro Gratiudinis.

Gratiudinis simulacrum dextera sceptrum tenet, quod ingenio sit candido. Sinistra vero librum, quod probus vir recordatione opus habeat, quæ librorum adminiculo acquiritor.

De simulacro Priapi.

Simulacrum Priapi, quem Horum Ægypti indignant, forma humana fingunt, dextera sceptrum tenens, eo quod terra, marique appareat: sinistra vero penem intendens, quod occultata in terra semina producat. Habet etiam alas, et in medio alarum circulos disco similes: illas quidem propter celeritatem ejus motus, hos vero ad rotunditatem corporis solaris. Eundem enim Priapum atque solem esse existimant.

De simulacro Terræ.

Terram vocant Vestam, eamque fingunt mulierem, tympanum gestantem, quod terra ventos in se concludat.

27 *De simulacro cornuto.*

Simulacrum est Seleuci, qui propter fortitudinem cognominatus est Nicator, et filio suo Antiocho dedit propriam conjugem Stratonicem, amore illius capto et præ amore ægrotanti et dissimulanti morbum, quem Erasistratus medicus deprehendit. Cæterum tradunt Selencum, cum Alexandro Macedoni sacrificanti taurus effugisset, bestiam cornibus prehensam solum tenuisse, eaque de causa capiti simulacri ejus cornua imponunt.

De Atrabaticis.

In festis et victoriis, et presentibus legatis, inducunt tunicas variegatas, auro et purpura vel alia re ornatas: in vulgaribus autem 28 conventibus xerampelino colore tinctas, quas vocant Atrabaticas, aut quia nigrum appellant atrum, aut quoniam illis

Meursii et Lambecii notæ.

(68) Ὅσαυτῃ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν. Ita Themisius in oratione ad Constantium, de sole loquens, Ἡ δύναμις, inquit, ἀπανταχοῦ καὶ αἱ ἀκτίνες· καὶ ἐν γῆ, καὶ ἐν θάλασσῃ, καὶ ἐν νήσοις, καὶ ἐν ἡπείρῳ, etc. hoc est, « Vis ejus et radii universa pervadunt, terras, maria, insulas, continentem, » etc. Corrigenus ergo Suidas voce Πριάπος, ubi perperam legitur, ὡσαύτῃ παρ' αὐτοῦ φανέσθαι τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν, quod interpretes veritit, « Eo quod ab eo tellus et mare sit monstratum. » Scribe ὡσαύτῃ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν, καὶ τὴν θάλασσαν, et veritit, Eo quod terra marique appareat. LAMB.

(69) Ἐχει δὲ καὶ περὰ..... δοξάζουσιν. Ita restitui et supplivi hunc locum ex codice Vaticano. Antea legebatur: Ἐχει δὲ καὶ περὰ διὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως. Τὸν δὲ κύκλον, τοῦ δίσκου περιφέρειαν. Ταυτὴν γὰρ εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξάζουσιν. Ibidem corrigo Suidam in v. Πριάπος, uti æque corrupte

hæc verba exstant.

(70) Τὴν γῆν βαστάζουσαν. Ita ex eod. Val. se stitui. Perperam antea legebatur, γυναῖκα λέγουσιν τὴν ἔστιαν, καὶ πλάττουσιν αὐτὴν οἰοῦναι τὴν γῆν, τύμπανον βαστάζουσαν.

(71) Τοῦ Σελεύκου. Suidas in Σελεύκος. MEURS.

(72) Ἐν ταῖς ἑορταῖς. Suidas in Ἀτραβατικὰς. MEURS.

(73) Ξερραμπελίνας. Juvenal. sat. 6: et xerampelinās vestes donaverit ipsi. Ubi vetus scholiastes notat xerampelinas vocari vestes ampelino colore tinctas, qui inter coccinum et muricem medius est. LAMB.

(74) Ἀτραβατικὰς. Scilicet quasi ἀτραβαπτάς vel ἀτραβαπτικὰς, quod colore atro tinctæ essent. Sed rectius observat Salmasius ad Trebellium Politionem et Flavium Vopiscum Atrabaticas birros nomen accepisse ab Atrebalis Galliæ populis. LAMB.

una cum trabeis uti solent : nam vestes sumptuosæ nominantur trabæ.

De Augusteone.

Quinta die mensis Octobris præfecti regionum urbis in Guseo seu foro cibario choreas ducebant in honorem imperatoris illius temporis. Hunc igitur locum vulgus Augusteoneum nominat. Ibidem Constantinus Magnus sibi suæque matri statuam posuit, eamque ob causam locum vocavit Augusteum seu Augustalem, cum antea Guseum sive forum cibarium appellabatur.

De statu in arcu cameræ fori.

In arcu cameræ fori collocatæ erant duæ statuæ, Helenæ et Constantini, et in earum medio crux, cui inscriptum erat : « Unus sanctus, Dominus, Jesus Christus in gloria Dei Patris, amen. » Item visebantur ibi duæ angelorum statuæ alatæ : erectæ autem fuerunt a præfecto fori.

De statua equestri in Augusteone, tenente crucem et globum.

Cum Justinianus templum Sanctæ Sophiæ exedificasset, repurgavit quoque aream ante ipsum sitam, eamque marmoribus exornavit, cum antea Guseum sive forum cibarium esset ; ideoque statuam suam equestrem ibi supra columnam erexit, quæ sinistra manu tonet globum, 29 cui crux superinfixa est, significans quod ob fidem in crucem univarsi terrarum orbis imperium adeptus sit. Globus nempe terram significat ob rotundam ejus figuram ; silem vero crux, quia Deus in carne illi fuit affixus. Dexteram manum versus Orientem extendit, Persarum seditionem innuens, eosque extensione et re-

Meursii et Lambecii notæ.

(75) *Τραβεία δέ.* Illustrat hanc trabearum descriptionem Joannes Lydus libro *De mensibus* p. 9. LAMB.

(76) *Τῇ πέμπτῃ.* Apud Suidam in *Αὐγουστος* est τῆ ἰσ'. ΜΕΥΡΣ.

(77) Πρώτερον Γουστειὸν λεγόμενον et paulo post v. 17 τὸ πρότερον οὖσαν Γουστειὸν. Utrobique rescribo *Αὐγουστειὸν*. Suidas in *Αὐγουστος* : οἱ βρεγωνάρχαι καὶ σεβαστοφόροι ἐχόρευον ἐν τῷ Αὐγουστειῷ ὅσον ἐν τῷ ὀφωπάλῳ. Iterum alibi in *Ἰουστινιανός* ἐμαρμάρωσεν αὐτὴν, τὸ πρὶν οὖσαν Αὐγουστειὸν. Descriptio urbis CP : *Tetrapylum aureum unum, Augusteum, Capitolium, Monetam*. Tamen non temere damnem. Vide Glossarium nostrum in hac voce. MEURS. — Ante templum S. Sophiæ et palatium imperatoris forum erat, quod antiquitus vocabatur *γουστειὸν* sive *ὀφωπάλιον*, quia obsonia in eo vendebantur. Postquam vero Justinianus ædificato templo S. Sophiæ simul hoc forum purgavit et marmoreo stravit pavimento, pro *γουστειὸν* nominatum fuit *αὐγουστειὸν*, et vulgo *αὐγουστειὸν*, ut *παλατιὸν* pro *παλάτιον*. Hujus loci ἐκφράσιν scripsit Georgius Pachymerius [editam a Bolvino not. ad Gregoram]. Pro ἐν τῷ Γουστειῷ (v. 6) perperam antea legebatur ἐν τῷ αὐγουστειῷ. Item apud Suidam corrupte legitur ἐν τῷ αὐγουστειῷ. Recte Joannes Lydus libro *De mensibus*, unde hæc desumpta sunt, p. 124 : ἐν τῷ γουστειῷ, inquit, ὅσον τῷ ὀφωπάλῳ εἰς τιμὴν Τιβερίου οἱ σεβαστοφό-

Α χρώματος · τὸ γὰρ μέλαν ἄτρον καλοῦσι. Ἡ ὄτι μετὰ *τραβείων* ταύταις εὐώθασι χρῆσθαι · *τραβεία* δὲ (75) λέγονται αἱ πολυτελεῖς χλαμύδες.

Περὶ τοῦ Αὐγουστειῶτος.

Τῇ πέμπτῃ (76) τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐχόρευον οἱ βρεγωνάρχαι ἐν τῷ Γουστειῷ ἤγουν τῷ ὀφωπάλῳ, εἰς τιμὴν τοῦ βασιλεύοντος κατὰ τὸν καιρὸν. Τὴν αὐτὸν οὖν τόπον οἱ ἰδιῶται *Αὐγουστειῶνα* καλοῦσιν. Ἐν ᾧ καὶ στήλαι ἔστησαν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς · διὰ καὶ ἰπωνόμασε τὸν τόπον *Αὐγουστειὸν*, πρότερον *Γουστειὸν* λεγόμενον (77) ἤγουν ὀφωπάλιον.

Περὶ στηλῶν τῶν ἐν τῇ ἀψίδι τῆς καμάρας τοῦ φόρου.

Ἐν μὲν τῇ ἀψίδι (78) τῆς καμάρας τοῦ φόρου ἴσταντο δύο στήλαι Ἑλένης καὶ Κωνσταντίνου, καὶ σταυρὸς μέσον αὐτῶν, γράφων (79) : « Εἰς ἄγιος, εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς ὄψαν Θεοῦ Πατρὸς, ἀμήν. » Ὁμοίως καὶ δύο ταχυδρόμων στήλαι *πτερωταί* (80) ἀνετίθησαν δὲ παρὰ τοῦ τὸν φόρον ἵπαρχούτους.

Περὶ τοῦ ἐν Αὐγουστειῶνι ἀγάλματος ἐφιππου, κρατούντος σταυρὸν καὶ σφαίραν.

Κτίσας ὁ Ἰουστινιανός (81) τὴν ἀγίαν Σοφίαν ἐκαθάρισε τὴν αὐλήν, καὶ ἐμαρμάρωσεν αὐτὴν, τὸ πρότερον οὖσαν *Γουστειὸν* ἤγουν ὀφωπάλιον. Δὴ ἔστησε τὴν ἑαυτοῦ στήλην ἐφιππον ἐπὶ κίονος. Καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ φέρει σφαίραν, ἐμπνεηγόντος σταυροῦ ἐν αὐτῇ, ὡς διὰ τῆς εἰς τὸν σταυρὸν πίστεως τῆς γῆς πάσης ἐγκρατῆς γαγονίως · σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ γῆ διὰ τὸ σφαιροειδὲς τοῦ αὐτῆς σχήματος, πίστις δὲ ὁ σταυρὸς διὰ τὸν αὐτῷ προσηλωθέντα ἐν τῇ σαρκὶ Θεόν. Τὴν δεξιάν χεῖρα ἀνεταμένην ἔχει κατὰ ἀνατολάς, στάσιν τῶν Περσῶν σημαίνων, καὶ μὴ μεταβαίνειν ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς.

Meursii et Lambecii notæ. Τὸν δὲ τοιοῦτον τόπον οἱ ἰδιῶται *αὐγουστειῶνα* καλοῦσιν. LAMB.

(78) *Ἐν μὲν τῇ ἀψίδι.* Cedrenus : ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν ἀψίδι τοῦ φόρου ὁ μέγας Ἰβουταὶ Κωνσταντίνος μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔγοντες σταυρὸν. Vide etiam Suidam in *Ἑλένη* οἱ στήλῃ. MEURS.

(79) *Γράφων.* Pro ἐν ᾧ ἐγράφη. Sæpe alias verbum γράφειν apud Codinūm hac significatione occurrit. LAMB.

(80) *Ταχυδρόμων στήλαι πτερωταί.* Procul dubio angelorum statuæ fuerunt, quibus ad exprimendam eorum celeritatem alas tribuit antiquitas. Ita Paulus Silentiarinus *εὐπέρυγας* vocat in descriptione templi S. Sophiæ, v. 559.

Πῇ μὲν ἐδαπτερόντων στρατὸν ἔξεσαν ἀγγελιδίων. Refert autem historicus Miscellæ auctor 1, 2 Constantinum, cum in cælo signum crucis exterritus admiraretur, sibi astare vidisse angelos dicentes, Ἐν τούτῳ νύκτα. Ad conservandam igitur ejus rei memoriam non mirum est quod alii hoc loco Codinus, cruci, ad imitationem illius cælestis erectæ, angelorum simulacra apposita fuisse. Huc facit quod memorat Anastasius Bibliothecarius, Constantinum magnum Basilicæ Constantinianæ obtulisse quatuor angelos argenteos cruce tenentes. LAMB.

(81) *Ὁ Ἰουστινιανός.* Suidas in *Ἰουστινιανός*. Acciderunt autem hæc anno 16 imperii ejus, teste Cedreno. MEURS.

ἤς, διὰ τῆς ἀνατάσεως· καὶ ἀπόσεως; (82) τῆ; A pulsu manus provincias Romanas invadere vetans, his quasi verbis : « State Persæ, nec ulterius progredimini : neque enim conducet vobis. »

Περὶ τοῦ ἐν τῷ Βαρβαρῷ μέρει φόρου Ἰσταμίνου σταυροῦ.

Ἵτι περὶ τὸ βόρειον μέρος τοῦ φόρου (84) Ἰσταται σταυρὸς, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐν τῷ οὐρανῷ χρυσεῖ μπλαστον· καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς μέρεσι στοργγύλοις μήλοις. Ἐνθεν καὶ αὐτὸς; καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καθορῶνται χρυσεῖ μπλαστον μέχρι τοῦ νῦν.

Περὶ τοῦ Ξηρολόφου.

Ἵτι τὴν Ξηρολόφον πρῶτην τινὲς θάμα (85) ἐκάλουν· ἐν αὐτῷ γὰρ ἔστησαν κοχλῆαι δεκαεξὶ καὶ Ἄρτεμιδος, στήλη καὶ Σεθῆρου τοῦ κτίσαντος, καὶ θεμιτῶν τριῖνων. Ἐνθα ἐθυσίαζε πολλὰς θυσίας Σεθῆρος, καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν τῷ τόπῳ γέγονασιν. Καθ' ὃν καιρὸν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη. Καὶ θεοὶς ἦν ἀστρονομικὴ, τριάκοντα ἐξ χρόνους διαρκέσασα. Ὁ αὐτὸς δὲ Ξηρολόφος (86), καθὼς ὁ διακρινόμενος λόγος φησὶν, τὴν στήλην εἶχε τοῦ τε μικροῦ Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Μαρκιανῶ ἀνάθεν τοῦ κίονος. Σεισμοῦ δὲ γενομένου πεπτωκίνας τὰς στήλας (87).

Περὶ τῶν δύο σταυρῶν Ἀριστῶν, καὶ τοῦ βικίου τοῦ ἔχοντος μύρον.

Ἵτι ἀνάθεν τοῦ κίονος τοῦ φόρου καχασμένοι εἰσὶν οὗτοι οἱ δύο σταυροὶ (88), καὶ βικίου μύρου οὗ ἠλείφατος ὁ Χριστὸς, καὶ πολλὰ ἕτερα σημειοφορικὰ, τεθῆντα μὲν παρὰ Κωνσταντῖνου τοῦ μεγάλου, ὁσφαισθίνα δὲ ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Περὶ τῆς γεφύρας πέραν τοῦ ἁγίου Μάμαντος.

Ἵτι εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα (89) πέραν Ἰστατο

Meursii et Lambecii notæ.

(82) Errant qui pro ἀπόσεως legentium censent ἀπόσεως· impossibile enim est unam et eandem manum explicatam simul et complicatam fuisse. Sensus igitur huius loci est, Justiniani statuam ita figuratam fuisse, ut dextra manu Orientem versus extenta Persas videretur ἀποσείσθαι, hoc est repellere et in provincias Romanas invadentes a progressu arce. Tali ἀπόσει χειρὸς, etiam nos hodieque utimur, ubi importune supervenienti signum recessus damus. Cæterum pro τῆς χειρὸς, quod ex cod. Vat. restitui, perperam antea legebatur τῶν χειρῶν. Ibidem corrigendus est Suidas v. Ἰουστινιανός. LAMB.

(83) Post ὅμιν 3058 Band. Τὸν οὖν αὐτὸν Ἰουστινιανὸν λέγεται ἐπαρθῆναι τοῖς τοῦ Βελισσαρίου εὐτυχίαισιν. Οὗτος οὖν σταλεὶς κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τῆς ἀνατολῆς παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ πάντας κατατροπωσάμενος, καὶ Γελέμερα κρητῆρος ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Μαυρουσίαν, ἐκείσε τηρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Φαρᾶ. Ὅς εἰς μεγάλῃν ἔνδειαν ἄρτου γεγωνὸς δὲ τὴ μὴ ἐν τῷ τόπῳ τῆς Μαυρουσίας οἶτον γεωργεῖσθαι, ἀλλ' ἐφθῆν τὰς ὀλῦρας σπεισθαι, ἔγραψε τῷ βασιλεῖ στείλαι αὐτῷ ἄρτον καὶ σπῆγγον καὶ κιθάραν. Ὁ δὲ ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τούτοις ἤρετο τὸν ἐπιτολῆα τίνος χάριν ταῦτά γε ἐπέζηται. Καὶ ἐξείπεν ὅτι ἄρτον μὲν διὰ τὸ αὐτὸν ἐπιθυμῆναι τε καὶ φαγεῖν, σπῆγγον διὰ τὸ λούειν τὸ ἅπαν αὐτοῦ σῶμα ὑπὸ τῶν δακρῶν, τὴν δὲ κιθάραν διὰ τὸ παραμυθεῖσθαι αὐτῷ τῶν συμφορῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ-

plu pulsu manus provincias Romanas invadere vetans, his quasi verbis : « State Persæ, nec ulterius progredimini : neque enim conducet vobis. »

De cruce in septentrionali parte fori collocata.

In septentrionali parte fori collocata est crux, instar illius quam Constantinus in celo vidit, auro obducta habensque in apicibus rotanda mala. Ibidem hliornia eius statuæ auratae usque in hodiernum diem conspiciuntur.

De Xerolopho.

30 Xerolophum quidem prius Theama vocabant. In illo enim sexdecim cochleæ erant, et statua Dianæ et Severi conditoris, et theamatium tripea. Ibi Severus multa sacrificia fecit, eodemque in loco multa oracula edita sunt ; quo tempore etiam puella virgo illic immolata est, Fuit etiam thesis astronomica, quæ annos 36 duravit. In eodem Xerolopho, ut vulgo fama fertur, collocatæ erant statuæ Theodosii junioris et Valentiniani et Marciani infra columnam, quæ postea terræ motu corruerunt.

De duabus crucibus latronum, et urceolo unguentario.

In inferiori parte columnæ fori depositæ erant duæ cruces duorum latronum, qui una cum Christo crucifixi sunt ; et urceolus vitreus unguenti, quo Christus inunctus fuit, et multa alia admiranda quæ a Constantino magno ibi collocata Theodosius Magnus, quo tutius asservarentur, inde abstulit.

De ponte, qui est ultra S. Mamantem.

Ultra S. Mamantem erat pons magnitudine æqualis

πλαγεὶς καὶ θαυμάσιος ἔστειλε τούτῳ τὰ αἰτηθέντα. διὰ ταῦτα οὖν Ἰουστινιανὸς ἐπαρθῆς ἐπιπὼν αὐτὸν ἔστησεν ἐπὶ κίονος. Ὅς ὕστερον φρονήσας τῷ βηθέντι στρατηγικωτάτῳ Βελισσαρίῳ ἐξῆρψε τούτου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ προσέταξε τούτον καθεσθῆναι εἰς τὰ Λαύρου, καὶ ἐπιδοῦναι αὐτῷ σκευὸς ὀστράκινον, καὶ ἐπιβρίπτειν αὐτῷ τοὺς διερχομένους ὀδολόν.

(84) *Περὶ τὸ βόρειον μέρος τοῦ φόρου.* Suidas in σταυρὸς. MEURS.

(85) *Θάμα.* Sensus est fuisse quosdam qui Xerolophum inter spectacula Cpoleos numerarent, seu res præ cæteris in ea spectacu dignas. Ibidem corrigendus et interpretandus est Suidas in v. Ξηρολόφος. LAMB.

(86) *Ξηρολόφος.* Restituendum est per occasionem Xerolophi nomen apud Diaconum in Leone : cecidit et titulus Arcadii, qui supra Xerolophi columnam stabat. Hodie male editur Xerophilii. MEURS.

(87) *Πεπτωκίνας τὰς στήλας.* Accidit id. 14 anno imperii Justiniani, teste Cedreno ; qui tamen dextram tantum statuæ cuiusdam ibi positæ corruisse auctor est. MEURS.

(88) *Οἱ δύο σταυροί.* Suidas in Φόρος. Sed illic corrigere ὑπῆρχον δύο σταυροί. Hodie depravate editur δύο στρατηγῶν. Manifestum mendium. MEURS.

(89) *Εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα.* Suidas in Μάμας. MEURS.

Chalcedonensi duodecim fornicibus constans, infra quem magnus fluvius transibat, in primis mense Febuario. Ibidem stabat draco ærens, eo quod quidam draconem in isto ponte habitare crederent, multaque virgines ibi immolatæ sunt, et magna copia ovium, boum et volucrium. Nam quidam Basiliscus, qui a parte Numeriani Cæsaris stetit, loci amore captus ædes ibi **31** exstructas inhabitavit et templum maximum Jovi excitavit, quod cum cæteris omnibus ædificiis Zeno secundo sui imperii anno evertit.

De S. Menæ.

Cum ecclesia S. Menæ in arce repurgeretur, magna ibi multitudo ossium gigantum in ampla quadam fossa reperta est, quæ Anastasius imperator cum summa admiratione conspicatus in palatium transponi curavit.

De statua eunuchi in Chelone.

In templo S. martyris Procopii in Chelone statua ejusdam eunuchi posita fuit, in ejus pectore hæc inscripta erant: « Quisque hoc signum loco moverit, laqueo pereat. » Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci imperatoris vivus arsit. Cum autem cognati ejus postularent ab imperatore, ut memorie illorum qui imperatori adversarentur, Platonis eunuchio statua poneretur, haudquaquam prohibuit. Cum vero templum S. martyris renovaretur, in Hippodromum statua illa translata est. Ædes autem ipsius eunuchi hodieque supersunt in Chelone.

De loco Cynegio.

In Cynegium olim violenta morte perempti projiciebantur eoque in loco statuæ quædam positæ erant. Huc Theodorus anagnostes cum **32** Himerio chartulario prefectus vidit statuam minime longam, sed valde latam. Mo igitur, inquit Theodorus, eam admirante, dixit Himerius: « Quisnam Cynegium condidit? » Tam ego: « Maximinus condidit, Aristides vero dimensus est. » Quo dicto, protinus statua illa ex alto delapsa Himerium afflixit, ut extemplo mo-

γράφου μεγάλῃ, ὅποια τῆς Χαλκηδῶνος, δύοδεκα καμάρας ἔχουσα. Ποταμὸς δὲ καθήρχετο πάμμεγέθῃ, καὶ μάλιστα τῷ Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἐνθα καὶ δράκων Ἰστατο χαλκοῦς, διὰ τὸ λέγειν τινὸς δράκοντα οἰκεῖν τὴν γέφυραν. Διὰ καὶ πολλὰ παρθένοι ἐτύθησαν καὶ πλήθῃ προβάτων καὶ βοῶν καὶ ὄρνέων. Βασιλισκοὶ γάρ τις ἐρασθεὶς τοῦ τόπου, ὃς ἦν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καίσαρος (90), κτίσας κατέφκησεν ἐν αὐτῷ. Ἐνθα καὶ ναὸν τοῦ Διὸς ἤγειρε παμμεγέθῃ. Ταῦτα δὲ πάντα Ζήνων τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ κατέστρεψεν.

Περὶ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

Ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, ἐν τῇ ἀκροπόλει, δρυγμα εὐρέθη, ὅτε ἐκαθαρίζετο, καὶ ὅσα ἀνθρώπων γιγάντων εἰς πλήθος, ἃ τινὰ θεατάμενος Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ παλάτιον κατέθετο τὰ ὅσα εἰς θαῦμα ἐξήλθον.

Περὶ στήλης ἐδρούχου ἐν τῇ Χελώνῃ.

Ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος (91) Προκοπίου ἐν τῇ Χελώνῃ στήλη Ἰσταται εὐνούχου τινός, ἣ ἐν τῷ στήθει ἐγράφη: « Ὁ μετατιθεὶς θεμάτια (92) τῷ βρόχῳ παραδοθήτω. » Ἦν δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κουδικουλαρίου, ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως Βασιλίσκου πυρίκαυστος γέγονεν. Οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἠτήσαντο τὸν βασιλεῦσα, εἰς μνημόσυνον τοῖς ἀντίδρομοις βασιλεῖ, στήλην θείναι τῷ εὐνούχῳ Πλάτωνι. Ὁ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζεσθαι τὸν τοῦ ἁγίου μάρτυρος ναὸν μετετέθη εἰς τὸ ἰπποδρόμιον. Οἱ δὲ οἴκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνούχου σώζονται: ἐν τῇ Χελώνῃ ἕως τῆς σήμερον.

Περὶ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Κυνηγίου.

Ἐν (93) τῷ Κυνηγίῳ τὸ πρῶτον ἐβρίσκοντο οἱ βιοθάνατοι (94). Ἦσαν δὲ τινες ἐκείσε στήλαι. Ἀπελθῶν δὲ Θεόδωρος ὁ ἀναγνώστης μετὰ Ἱμερίου χαρτουλαρίου εἶδεν ἐκείσε στήλην μικρὰν τῷ μήκει καὶ πλατείᾳ πάνυ. Ἐμοῦ δὲ, ἴσῃσιν ὁ Θεόδωρος, θαυμάζοντος, ἴσῃ ὁ Ἱμέριος καὶ αὐτὸς θαυμάζειν ὅστις ὁ κτίσας τὸ κυνηγιὸν ἔστιν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος: « Μαξιμίνος ὁ κτίσας καὶ Ἀρισταίδης ὁ καταμετρήσας, » παρεσθὲν πεσεὶν τὴν στήλην ἐκ τοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(90) Ὅς ἦν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καίσαρος. Si genuina est hæc lectio, vertendum videtur: **D** serit fuit partium Numeriani Cæsaris. In cod. Vat. legitur ὃς ἦν εἰς τὸν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καίσαρος, in Cotiectaneis anonymi ὃς εἰς τὸν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καίσαρος; ὁπῆρξε, apud Suidam ὃς ἦν Νουμεριανοῦ Καίσαρος. Unde quidam probare conantur Basiliscum Numeriani Cæsaris filium fuisse; sed æquius est credere Suidæ hunc locum esse deurtatum, quam dubioso atque unico ejus testimonio Basiliscum Numeriano Cæsari filium assignere. **LAMB.**

(91) Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος. Suidas in Προκόπιος. **MEURS.**

(92) Θεμάτια. Scribe ὁ μετατιθεὶς τὸ θεαμάτιον βρόχῳ παραδοθήτω, id est *quisquis hoc signum loco moverit, laqueo pereat*. Similiter corrigendus est Suidas v. Προκόπιος. Similis huic inscriptio est incisa pectori statuæ muliebri, in modum termini facta, quæ hoc anno reperta est Romæ in re-

gione Transiberina: *Quisquis hoc sustulerit aut la-*

D serit ultimus suorum moriatur. **LAMB.**
(93) Ἐν. . . πάνυ. Ἐκ τῶν Ἱμερίου χαρτουλαρίου φράσις τῶν παρὰ Θεοδώρου, ὅτε παραγένον ἐν τῷ Κυνηγίῳ θῆας χάριν. Πολλὰ γὰρ ἡμῖν ἐμελέθη περὶ τοῦ ἐρευνησαὶ ἀκριθῶ; περὶ ὧν παρεκάλεσας καὶ φανερώσας τῇ σῆ ἀρετῇ, ὧ φιλόκαλε. Ἀπελθόντων ἡμῶν ποτὲ ἐν τῷ Κυνηγίῳ σὺν Ἱμερίῳ τῷ προλεχθέντι ἐνόδη χαρτουλαρίῳ, τὰς ἐκείσε Ἰσταθῆσαι εἰκόνας, ἐν οἷς εὐρομεν μίαν στήλην μικρὰν τῷ μήκει καὶ πλατείᾳ καὶ παχείᾳ πάνυ. **REG. 1127.**

(94) Ἐβρίσκοντο οἱ βιοθάνατοι. Suidas in κυνηγίον. Fiebat autem hoc quoque in Pelagio. **ZONARAS** Annal. 3: Καὶ βίβαι εἰς τὰ Πελαγίῳ, ἐνθα ἐβρίσκοντο οἱ πολέμοι καὶ κατάκριντο. **FUERAT** a drafanum S. Pelagiae, sed **Constantinus** Copronymus demolitius sepulture damnatorum destinavit. **Vide** **Cedrenum** et ipsum quoque **Zonaram** Annal. 3, p. 99. **MEURS.**

ἐκείσε ὕψους καὶ κρούσαι τὸν Ἰμέριον (95) καὶ Ἀπαραυτὰ θανατώσαι. Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν φυγόντος καὶ κατ'αγγέλλοντος τὸ πραχθῆν, οὐδεὶς μοι ἐπίστευεν, ἕως ἂν ὄρκους αὐτὸ ἐβεβαίωσα (96). Οἱ οὖν οικεῖοι τοῦ τελευταίου καὶ οἱ φίλοι τοῦ βασιλέως σὺν ἐμοὶ ἐπορεύθησαν ἐν τῷ κρηνηίῳ, καὶ πρὸ τοῦ τὸ πτώμα ἰδεῖν τοῦ ἀνδρὸς τὸ πτώμα τῆς στήλης ἐθαύμαζον. Ἰωάννης δὲ τις φιλόσοφος φησὶν ὅτι εὗρεν ὑπὸ τοῦ τοῦ ζώδιου ἔνδοξον ἄνδρα τεθηξόμενον ὄψ' οὐ Φιλιππικὸς (97) ὁ βασιλεὺς πληροφορηθεὶς ἐκέλευσε τὸ αὐτὸ ζώδιον ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καταχωσθῆναι (98). *Περὶ τῶν δύο στηλῶν Βηρίνης τῆς τοῦ μεγάλου Λέοντος.*

Δύο στήλαι εἰσι τῆς Βηρίνης, μία μὲν νοτιωτέρα πλησίον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀγαθονίκου, μετὰ τὴν ἀνοδὸν τῶν ἐκείσε βαθυμίδων, ἕτερα δὲ ἀντικρυς αὐτοῦ, πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Βαρβάρας. Καὶ (99) ἡ μὲν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου γέγονε ζώντος Λέοντος Μακίλη τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἡ δὲ τῆς ἁγίας Βαρβάρας μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, ἦν ἱερα Βασιλίσκων τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Ἰεσιφε, φυγόντος Ζήνωνος τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς (1).

Εὐφημίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς στήλη (2) ἐν τῇ ἁγίᾳ Εὐφημίᾳ τῇ ὑπ' αὐτῆς κτισθεῖσα ἐστηλώθη.

Ἀρκαδίας τῆς γυναικὸς Ζήνωνος, τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ συνοικισίῳ, ἐν τοῖς πλησίον μέρεσι τῶν βάθρων (3) τῶν λεγομένων Τόπων, ἐν τοῖς τοῦ ἀρχιστρατήγου (4) μέρεσιν, εἰς Ἀρκαδιανὰς ἐστηλώθη, ἔνθα Ζήνων ἐκρίνε τοὺς μετὰ Βασιλίσκου, καὶ σέκρετον (5) τὸν τόπον ἐποίησε. Τῆς δὲ πρώτης αὐτοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(95) Δοῦναι τὸν Ἰμέριον. Verbum διδοῖναι pro κρούειν, id est *affigere* seu *ad terram prosternere*, alias occurrit apud Codinum in libro *De ædificiis*. Τοῦ Λεωμακίλου, inquit, ἐκείσε διερχομένου ἐφ' ἱεποῦ, χειμῶνος ὄντος, κρύσταλλον ἔπεσεν καὶ ἔδωκεν αὐτόν. In alio quodam codice totus hic locus passim mutatus ita legitur: Παρεῦθὲ πέπτωκεν ἡ στήλη ἐκ τοῦ ἐκείσε ὕψους καὶ ἐθανάτωσε τὸν Ἰμέριον. LAMB.

(96) Ἐβεβαίωσα. Φοβηθέντος διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον ἐκεῖ ἢ μόνους τοὺς ἡμίονους ἢ μὴν κατέχοντας, καὶ αὐτοὺς ἐξω τῶν ἀναβαθμῶν ὑπάρχοντας, δειλιάσας μὴ κινδυνεύσω, σύρας τῷ δεξιῷ ποδὶ ἔνθα τοὺς καταδίκους ῥίπτειν ἐπαίρειον. Δειλιάσας δὲ, τὸ ἄχθος ἀφῆσας ἐν τῷ στόματι τοῦ ἄχθους ἀνεχώρησα, πρόσφυγος γενόμενος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἀγγέλλων τὸ πραχθῆν ἐν ἀληθείᾳ οὐκ ἐπίστευόμεν, ἕως εἰς ὄρκους βεβαίωσιν ἔλθειν με, διὰ τὸ ποτε καὶ τοῦτο μόνον τηρῆσαι με τὸ κατόρθωμα. Reg. 1027.

(97) Φιλιππικὸς. Hic ille Philippicus, qui Justiniano occiso imperium invasit. Certo de Philippo hic locus esse non potest, qui post Gordianum regnavit annis sex. MEURS.

(98) Καταχωσθῆναι. Ὅτι μὰ τὴν θεῖαν πρόνοιαν, οὕτως εὐρίσκω ἐν τοῖς Δημοσθένους συγγράμμασιν, ὅπῃ τοῦτο τοῦ ζώδιου ἀποκτανθῆναι ἔνδοξον ἄνδρα. Ὅς καὶ παρεῦθὲ τῷ βασιλεὶ Φιλιππικῷ πληροφορησας κελεύεται καταχωσάσαι τὸ αὐτὸ ζώδιον ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Ὅ καὶ γέγονε διὰ τὸ μὴ δέχεσθαι καταλύσας. Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας ἔρευνῶν εὐχῶ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, καὶ ταῖς ἀρχαίαις

PATROL GR. CLVII.

reretur. Me autem perterrita, et ad templum confugiēte, et quod acciderat annuntiante, nemo id, donec jurejurando confirmarem, credidit. Aliquot igitur ex perempti cognatis et familiaribus imperatoris mecum ad Cynegium abierunt, et antequam Himerium prostratum animadvertissent, statuæ casum admirati sunt. Cæterum Joannes quidam philosophus pridem se invenisse dixit, fore ut isto signo præclarus quidam vir opprimeretur. Quamobrem Philippicus imperator illud signum in eodem loco terra obrui jussit.

De duabus statuīs Verinæ, uxoris Leonis Magni.

33 Duæ sunt statuæ Verinæ, una austrum versus prope S. martyrem Agathonicum post ascensum graduum, altera e regione, prope templum S. Barbaræ. Quæ ad S. Agathonicum est, superstitè adhuc Leone Macela ejus marito posita est: quæ prope S. Barbaram, post ejus obitum, quando Basillicum fratrem suum coronavit, Zenone genero fugato.

Euphemie uxoris Justinii Thracis statua posita est in templo S. Euphemie, quod ipsa condidit.

Arcadiæ secundæ uxoris Zenonis statua collocata est prope gradus, qui vocantur Topi, in regione Michaelis archangeli, in thermis Arcadianis. Ibi olim Zeno judicium exercuit in eos qui Basillicis partes secuti fuerant, et locum illum fecit Secretum. Primæ autem uxoris ejus Ariadnæ ipsiusque Zenonis

στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς πρόσχε θεωρῶν. Reg. 1027.

(99) Βαρβάρας τοῦ Ἀρτοτυριανοῦ τόπου. Καὶ col. 3058.

(1) Reg. addit, Κράζοντος τοῦ πρασίνου μέρους, ἢ Βηρίνης ὀρθοδόξου Ἐλένης πολλά τὰ ἐτη. ἢ Ἦν γὰρ ὀρθόδοξος; ἢν.

(2) Στηλῆ. Ἦν τοῖς Ὀλυθρίου, πλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἥτις ἐκκλησία ὑπ' αὐτῆς ἐκτίσθη, στήλη ἐν ἀναβάσει, μικρὰ πάνυ, χρυσέμβροτος ὑπάρχουσα. Reg. addit: Εὐδοξίας γυναικὸς Ἀρκαδίου μεγάλη πάνυ, καὶ Πουλχερίας θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ ἐτέρων δύο θυγατέρων αὐτῆς, ἀμφοτέρων ἀργυραῖ. Ἐτι τῆς αὐτῆς Εὐδοξίας ἐν κίονι γαλκῆ, καὶ ἕτερα ἐν τοῖς Ἀύγουσταίσις, δι' ἣν ὁ Χρυσόστομος ἀνεσκευάσθη.

(3) Βάθρα hic significat gradus seu tribunalia. Τόποι vero cognomen est, quo tribunalia ista, quorum hic mentio fit, a reliquis dignoscebantur. Verendum ergo: prope gradus qui vocantur Topi. Quare autem cognominati fuerint Topi, plenissime narratur in libro *De ædificiis*. Corrigenda hinc Suidæ versio v. στήλη. LAMB.

(4) Ἀρχιστρατηγὸς pro S. Michaeli aliquoties occurrit in libro *De ædificiis*. Apud Suidam legitur ἐν τῷ τοῦ ἀρχιστρατηγῶ, quod idem valet atque ἐν τοῖς τοῦ ἀρχιστρατηγῶ μέρεσιν. Interpres perperam vertit: in pratoris domo. LAMB.

(5) Σέκρετον dicitur locus in quo iudices conveniunt et causas audiunt. Harmenop. lib. III, tit. 4: Βεβαιούσθω ἢ πρῶσις ἐπὶ σεκρέτῳ. Latini juris auctores secretarium vocant, ut passim videre est

statuæ positæ sunt ad portam regiam domus nuncupatæ *Æreæ*.

34 Paulo superius in eadem Chalce, prope ambulacrum palatii, erecta est statuæ inelytæ Pulcheriæ. Ibidem visuntur Zenonis et Ariadnes statuæ, et aliæ duæ pedestres supra columnam exiguam Secundi philosophi distichis ornatæ. Ex adverso autem arcus ejusdem Chalceæ spectantur capita duo Gorgonum, facie muliebri, dimidiata et auro obducta. Ex templo Dianæ Ephesiæ octo statuæ allatæ fuerunt, quarum quatuor in regione Tauri in palatio antiquo collocatæ sunt, Constantini et Juliani et uxoris liberorumque ejus et Galli: reliquæ quatuor positæ sunt in sinistra parte Chalceæ; ubi et crux a Justiniano posita cernitur, et statuæ Inaurata Belisarii, et Tiberii Thracis et Justiniani et cognatorum ejus statuæ septem, aliæ ex ære, aliæ ex marmore factæ. Duo etiam illi equi, qui supra Gorgonum capita in ante dicto arcu stant, ab Justiniano S. Sophiæ conditore ex Dianæ Ephesiæ templo illuc translati sunt. In eodem loco Maximini statuæ **35** posita est. Conspiciuntur ibidem statuæ totius familiæ Theodosii magni et Mauricii, et uxoris liberorumque ejus.

Ἰουστινιανοῦ τοῦ κτίσαντος τὴν ἄγλαν Σοφίαν. Καὶ ὁμοίως καὶ τὸν σταυρὸν διὰ τὸ ἰδραῖον. Καὶ Μαξιμίνου στήλη ἐν αὐτῷ Ἰσταται βαρυνάτη, ἐνθα ὦν καὶ τὸ γένος ἄπαν τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ὑπάρχει. Καὶ τοῦ Μαυρικίου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων Ἰσταται.

In fornice miliarii statuæ sunt Constantini magni et Helenæ. Ibidem quoque conspicitur crux, quam illi orienti obtendunt. Mediam vero crucem ambient catena clausa atque magice consecrata, in qua fortuna urbis credebatur consistere, ut scilicet, quousque illa catena integra maneret, urbs omnium gentium victrix esset futura et a ab hostium incur-

Α γυναικὸς Ἀριάδνης καὶ αὐτοῦ τοῦ Ζήνωνος ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ (8) τῆς Χαλκῆς Ἰσταται.

Ὅτι ἐν τῇ Χαλκῇ κλησίον ἐκώθεν Πουλχερίας τῆς αἰδίου, ὡς πρὸς τὸν περιπέτατον τοῦ παλατίου, ἀνηγγέρθη στήλη. Ἐν αὐτῇ δὲ τῷ τόπῳ καὶ ὁ Ζήνων καὶ ἡ Ἀριάδνη Ἰσταται. Καὶ ἔτεροι δύο στήλαι περὶ ἐπὶ κίονος βραχέος Ἰσταται, Σεκουάντου φιλοσόφου ἐλκεῖα ἔχουσαι. Ἀντικρὸς δὲ τῆς χαλκῆς ἀψίδος γοργονοειδεῖς κεφαλαὶ ἡμίσειαι δύο, αἰτίαι εἰς: χρυσέμβραφοι γυναικίαι. Ἐπίσσω ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος στήλαι ἑπτὰ καὶ αἱ μὲν τέσσαρες ἐν τοῖς τοῦ Ταύρου μέρεσιν ἐν τοῖς παλαιαῖς καλατίαις προετέθησαν στήλαι, Κωνσταντίνου καὶ Ἰουλιανοῦ (7) καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ Γάλλου, αἱ δὲ τέσσαρες ἐν τῇ τῆς Χαλκῆς ἐδωκυμῆ μέρει. Ἐνθα καὶ σταυρὸς ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ ἐπιπέθη καὶ στήλη χρυσεμβραφῆς Βελισαρίου καὶ Τιβερίου καὶ τοῦ κουρτωσιδοῦς (8) Θρακῆς καὶ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ πρῶτος λεπτοειδής. Καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ στήλαι ἑπτὰ, αἱ μὲν ἀπὸ μαρμάρων, αἱ δὲ χαλκαῖ. Καὶ δύο Ἰπποι, οἱ ἐπάνω τῶν γοργονοειδῶν ἰστάμενοι ἐν τῇ ἀψίδι: καὶ ὅσοι ἐκ τῆς Ἀρτέμιδος ναοῦ ἀπὸ Ἐπίσσω ἤχθησαν ὑπὸ ἰσθλήωσαν ἀπὸ διὰ τὸ μὴ ἀντιζηλεῖν τοὺς Ἰππους.

Ἐν δὲ τῇ καμάρᾳ τοῦ μίλλου στήλαι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ Ἑλλῆς εἰσίν. Ἐνθα καὶ σταυρὸς ὄραται πρὸς ἀνατολὴν βασιταζόμενος ὑπ' αὐτῶν. Μέσον δὲ τοῦ σταυροῦ ἡ τύχη τῆς πόλεως, κατήγιον κλειδόμενον καὶ ἰστοιχειωμένον (9), τοῦ παντὸς εἰθους ἀναλλιπῆ εἶναι καὶ νίκην πῖσαν τῶν ἰθῶν ἐπιφέρειν, τοῦ μηκέτι ἰσχύειν προτεγγίσει ἢ προσ-

Ἐν δὲ τῇ καμάρᾳ τοῦ μίλλου στήλαι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ Ἑλλῆς εἰσίν. Ἐνθα καὶ σταυρὸς ὄραται πρὸς ἀνατολὴν βασιταζόμενος ὑπ' αὐτῶν. Μέσον δὲ τοῦ σταυροῦ ἡ τύχη τῆς πόλεως, κατήγιον κλειδόμενον καὶ ἰστοιχειωμένον (9), τοῦ παντὸς εἰθους ἀναλλιπῆ εἶναι καὶ νίκην πῖσαν τῶν ἰθῶν ἐπιφέρειν, τοῦ μηκέτι ἰσχύειν προτεγγίσει ἢ προσ-

Meursii et Lambæii notæ.

in codice Theodosiano et Justiniano. Puto Græcos recentiores ἀκρίτους pro *secretarium* dixisse, ut μίλιον pro *miliarium*. In codice Bavarico pro ἀκρίτων perperam scriptum fuit *σεκρέτου*. LAMB.

(6) Græci βασιλικὰς πύλας vocant *portas majores*, ut hoc loco Codinus, et p. 143, v. 8: Ἐδραμε δὲ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν πυλῶν μέχρι τοῦ ἄμβωνος. Etiam Latini *regias* nuncupant, ut testatur inscriptio antiqua quæ exstat in descript. Romæ Subterr. p. 107. Et Anastasius Bibl. in Vita Cononis: *ad custodiendas*, inquit, *regias Basilicæ clausas observabam*. LAMB.

(7) In cod. Bavar. pro Ἰουλιανοῦ Ἰουλιανῆς, quam lectionem etiam in uno cod. Vat. Sed quænam est ista Juliana? Si certo compararet Minervinam, primam Constantini magni uxorem, Juliæ prænomen habuisse, scribendum censerem: Ἰουλιᾶς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Cum vero hoc nondum satis probatum sit, transpositis verbis hunc locum ita legendum existimo: Κωνσταντίνου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ Γάλλου καὶ Ἰουλιανοῦ. LAMB.

(8) Καὶ Τιβερίου καὶ τοῦ κουρτωσιδοῦς. Hic locus ita emendandus ex Collectaneis anonymi: καὶ Τιβερίου τοῦ κουρτωσιδοῦς Θρακῆς, καὶ Ἰουστίνου τοῦ πρώτου λεπτοειδῆς. Id est, *et statuæ Tiberii Thracis incurva et Justinii primi forma macilenta. Antiquum λεπτοειδῆς respondet paulo præcedenti*

substantivo στήλη. Justinus is primus est, qui alias cognominatur Thras. LAMB.

(9) Ἰστοιχειωμένον hoc loco idem valet quod *εὐτελεσμένον*, hoc est *magice consecratum*: ἡ στοιχειωδὴ τῆς πόλεως φυλακῆρια vocat Nicetas Choniates *statuas et imagines consecratas*, quarum virtute urbs credebatur conservari incolumis. Hujusmodi autem statuas conficere et consecrare ipsemet Codinus p. 55 v. 2 ἀγάλματα στοιχειῶν appellat. Dicit igitur Codinus hoc loco mediam crucem, quam Constantinus et Helena manibus gestabant, ambiisse catenam et clausam et magice consecratam, in qua fatum seu fortuna urbis crederetur consistere, ita ut, quousque illa catena integra et obserrata maneret, urbs omnium gentium victrix esset et ab hostium impetu libera. De ejusmodi consecrationibus magicis, quæ ad regnorum et urbium conservationem vel ad hostium incursionem prohibendas antiquitas adhibebantur, prolixè agit Salmasius ad Fl. Vopiscum. Quæ non nisi unicum adscribam locum ex Augustini de Civ. Dei 8, 26, quem observavi huic rei illustrandæ servire posse. Verba Augustini sunt hæc: *Victor autem (Theodosius contra Eugenium tyrannum) sicut crediderat et prædixerat, Jovis simulacra, quæ adversus eum fuerant nescio quibus ritibus velut consecrata et in Alpibus constituta, deposuit*. LAMB.

φαῦσαι, ἀλλὰ πόρρω ἀπέχεσθαι καὶ ὑποναστεῖν ὡς ἄστωνibus libera. Clavis autem catenæ sub basibus columnarum defossa fuit.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ μίλιω στήλαι ἴστανται τρεῖς, Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστινίου τοῦ Θρακῆς (11), καὶ Ἀραβίας (12) τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτοῦ.

Ὁ λεγόμενος Πιττάκης ἡ στήλη ἐστὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος τοῦ Μακέλου, ἣν ἀνήγειρεν Εὐφημία ἡ τοῦτου γνησία ἀδελφὴ, διότι οἶκος ἦν αὐτῆς ἐκεῖσε, καὶ ἐκάστη ἑβδομάδι εἰς αὐτὴν ἀπήρχετο ὁ βασιλεὺς Λέων διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν σὺφρονα καὶ παρθένον. Καὶ πάντες οἱ ἀδικούμενοι, εἴτε πολῖται εἴτε θεματικοὶ (13), ἢ καὶ ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης, ἐκεῖσε εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ κίονος ἐτίθουν τὰ πιττάκια (14) αὐτῶν, φυλασσόντων αὐτὰ ἐκεῖσε τῶν ταξιωτῶν. Καὶ ὅποτεν ἤρχετο ὁ βασιλεὺς, ἰδίδοντο αὐτῷ, καὶ παρευθὺς ἐλάμβανεν ἐκεῖσε ἕκαστος τὴν λύσιν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἦν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ, καθ' ἐκάστην πρωΐαν ἐπεριετὴ ἑβδομάριον τινα, καὶ ἀνελαμβάνετο ἀπὸ τῶν ταξιωτῶν τὰ ριπτόμενα δεητικὰ πιττάκια (15), καὶ ἰδίδου καθ' ἐκάστην ὁ βασιλεὺς τὰς λύσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν διὰ τῶν πιττάκων τοῖς ἑβδομαρτίοις ἢ κοιτωνίταις αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον πρὸς τὴν αὐλὴν τοῦ Πιττάκου, καὶ ἰδίδουν τοῖς φυλάσσοις, κάκεινοι τοῖς δεομένοις. Διὰ καὶ οἱ μέλλοντες διακίεσθαι ταχέως ἐσπέρας ἐτίθουν τὰς δεήσεις, καὶ τῇ ἐκαβρίῳ ἐλάμβανον τὸ πέρας. Ἐκ τούτου ἐκλήθη ὁ τόπος τὰ Πιττάκια.

Ἐν τῷ τριβουναλίῳ τοῦ παλατίου Εὐδοκίας τῆς γυναικὸς Θεοδοσίου καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοδοσίου Μαρκεσιανοῦ τε καὶ Κωνσταντίνου στήλαι ἔστησαν. Ἐνθα καὶ ὄρχησεις τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν ἐγένοντο ἕως Ἡρακλεῶ.

Ὁ δὲ Ζεῦξιππος τὸ λουτρὸν ὑπὸ Ξεῦθρου κατεσκευάσθη, καὶ ἐτοιχεύωθη μετὰ κανδήλας ἄπτεσθαι ὑάλινης, τὸ δὲ ὕδωρ ζέειν σφοδρῶς, καὶ τὸν ἄερα τοῦ λουτροῦ. Ἀλόγιστοι (16) δὲ τινας ἐλθόντες τούτου κατέστρωσαν. Ὁ τῆς ζημίας!

Ἡ στήλη ἡ ἰσταμένη ἐν τῷ ἀρμαμέντῳ Φωκῆ τοῦ στρατιώτου ἐστὶ, καὶ ἐν τῷ ἑδόμενῳ εἶται τῆς αὐτοῦ βασιλείας περὶ τὸ τέλος σπουδάζων ἀναγαγὴν αὐτὴν ἐν τῷ κτισθέντι κίονι, καὶ μετὰ τὸ ἀναγαγεῖν αὐτὴν περιελθουσῶν ἡμερῶν δεκαεκτῶ Συμεῶν (17) ὁ ὄσιος.

Meursii et Lambecii notæ.

(10) Κατήνα et κατήνιον Græcis recentioribus *ca-* D *tenam* significant. LAMB.

(11) *Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς*. Scribe Ἰουστίνου τοῦ ἀπὸ κουροπαλατῶν. Omnibus scriptoribus historiæ CP constat Justinii Thracis uxorem Euphemia nomine nominatam fuisse, Justinii vero curopalatæ Sophiam. Corrigendus etiam Suidas v. μίλιον, ubi legitur Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστινιανοῦ: scribendum Ἰουστίνου, scilicet curopalatæ, vel ut loqui amat anonymus in Collectaneis, τοῦ μετὰ τὸν μέγιστον Ἰουστινιανόν. LAMB.

(12) Ἀραβίας. Fuit hæc Arabia Justinii junioris et Sophiæ filia: Helena vero filia fuit Baduarii Curopalatæ et Arabiæ, neptis Justinii junioris. LAMB.

In eodem milliario positæ sunt statuæ Sophiæ uxoris Justinii Thracis et Arabiæ filię ejus et Helenæ consobrinæ ejus.

Statuam magni Leonis Macelæ, nuncupatam Pittacen, erexit Euphemia germana ejus soror, quia ibi domum haberet: solebat autem imperator singulis septimanis eam invisere, quoniam prudens admodum erat et perpetuam servabat virginitalatem. Quotquot igitur ab aliis injuria affecti erant, vel cives vel provinciales vel ex quacunquē alia orbis parte, libellos suos gradibus ejus columnæ imponebant, asservantibus 36 illos ei rei destinatis ministris, a quibus postea imperatori istuc venienti offerbantur; et accipiebat ibi ex temporibus quilibet sententiam suam. Quando autem in palatio commorabatur imperator, quotidie primo mane ablegabat aliquem ex cubiculariis ad recipiendos a prædictis ministris oblatos libellos supplices, ad quos ipse statim respondebat, et responsiones per hebdomadarios seu cubicularios remittebat ad columnam Pittacii custodibus restituendas, qui illas porro suam cuique supplicantium reddebant. Quare qui cito sibi satisfieri cupiebant, vespera illic deponebant postulaciones suas, et postridie primi responsum accipiebant. Hinc locus Pittacia dictus.

In tribunali palatii statuæ collocatæ erant Eudociæ uxoris Theodosii et ipsius Theodosii et Marciani et Constantini. Ibi dem sollemnes fiebant saltationes duarum popularium factionum usque ad Heraclium.

Thermæ Zeuxippi a Severo conditæ sunt, et arte quadam ita paratæ ut candelis vitreis succenderentur. Aqua autem ferventissime bulliens ærem quoque balnei calcificabat. Quod postea stolidi quidam mortales sustulerunt.

Statua in armarientario posita Phocæ tyranni est, quam ille septimo anno sui imperii supra columnam erigi curavit, octodecim 37 ante diebus quam imperio dejiceretur. Vivebat tunc temporis S. Symeon. κατηνέχθη τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Τότε δὲ ἦν ὁ

(13) Θεματικοί. Hoc est ἐπαρχεῖται seu provinciales. LAMB.

(14) Πιττάκια hoc loco libellos supplices significant. LAMB.

(15) Πιττάκια δεητικὰ sunt libelli supplices: paulo inferius vocantur δεήσεις, et ii qui supplicant seu libellos supplices offerunt οἱ δεόμενοι. LAMB.

(16) Ἀλόγιστος vocat Codinus vel qui omnino Christianæ fidei adversantur, vel qui Christianos quidem se profitentur, sed non catholicos. Ita alias hoc libro Leonem Isaurum iconomachum ἀλόγιστον nuncupat. LAMB.

(17) Ὁ Συμεών. Quisnam est hic Symeon quem Codinus tempore Phocæ tyranni vixisse ait? Scio

Idem Phocas templum S. Phocæ extruxit in Milio, sed absque concameratione; ubi usque nunc mutatio erat equorum cursus publici, eoque in loco nervos equorum incidit. Exinde autem, quoniam ibi olim mutatio erat terrestriis, mutatis equis usque ad portam Aurcam perrexit. Postquam vero in urbem reversus et imperio potitus est, erexit ibi duos equos enervatos et aras quadratas lapideas, prope templum S. Phocæ a se condidit, et locum nominavit Diippium. Ibidem quodque collocavit quatuor imagines Constantini et Helenæ, ex aureis crustis vermiculatas. Cæterum Heraclius ubi in urbem venit et imperium suscepit, ornavit illam ecclesiam tectoque aperuit, et commutato nomine sancto apo-

Meursii et Lambecii notæ.

equidem fuisse anos Symeones stylitas, quorum primus temporibus imperatorum Marciani et Leonis Macelli floruit, ut referunt Cedrenus, Suidas et complures alii scriptores: secundus circa annum duodecimum Mauricii imperatoris vitam finivit, ut testantur Evagrius 4, 22, et Nicephorus Callistus 18, 24. Sed cum uterque ante Phocæ imperium vixerit, nihil ad rem præsentem faciunt. In cod. Vat. pro ὁ Συμεών legitur ὁ Συκεών; quare scribendum censeo Τότε δὲ ἦν ὁ Συκεώτης ὁ ὄσιος, vel quod idem valet, τότε δὲ ἦν ὁ ὄσιος Θεόδωρος ὁ Συκεώτης. Ita vero emendandum esse hunc locum patet ex anonymi Collectaneis chronicis, unde quidquid hoc loco Codinus narrat de statu Phocæ et S. Theodoro Syceota desumptum est. Ἡ στήλη, inquit, ἡ δπισθεν τῆς μαγναύρας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ἡλιακοῦ μεταώρου, Φωκᾶ ἐστίν. Καθ' ἣν ἐν τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ σπουδῆν πολλὴν περὶ τοῦ ἀνελεθεῖν ἐπεδείξατο. Μοναχὸς δὲ τις ἐκ τῆς τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ λεγομένου Συκεώτου μονῆς, κατὰ ταῦτα γὰρ καὶ ὁ μακάριος Θεόδωρος ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ εἰς. Cæterum cognomen Συκεώτου S. Theodorus accepit a loco quodam Galatiæ nuncupato Συκεών, unde oriundus fuit, ut testatur Menologium Græcorum die 22 Aprilis: Ὁ ὄσιος Θεόδωρος ὁ Συκεώτης ὄρητο ἐκ τῆς τῶν Γαλατῶν χώρας ἐκ χωρίου λεγομένου Συκεοῦ, κατὰ τοὺς χρόνους γεννηθεὶς Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάλαι. Ibidem de eo hic versus legitur: Εἰκάδι δευτερῆν Συκεώτην τῆσδε ἔκρυψεν. Ubi nota cum omissione nomine Theodori simpliciter vocari Συκεώτην; ad eundem enim modum hoc quoque loco apud Codinum scriptum fuisse et scribendum esse credo, Τότε δὲ ἦν ὁ Συκεώτης ὁ ὄσιος. LAMB.

(18) Κούντουροι et κούνταρα hic significant equos cursus publici, uti etiam in titulo 17 libri 57 Eclong. Basilicon, qui ita conceptus est: Περὶ τοῦ δημοσίου δρόμου καὶ τῶν τοῖ, κουντούροις χρωμένων. In cod. Vat. pro κουντούρων legitur κουρσῶρων. Κουρσῶρες autem Græcis recentioribus vocantur nuntii: videtur ergo ἡ ἀλλαγὴ τῶν κουρσῶρων exponenda esse statio, ubi cursores seu nuntii equos mutabant. Non equidem hoc absurdum est, sed tamen magis mihi placet ut pro τῶν κουρσῶρων scribatur τῶν κουρσῶριων, scilicet ἵππων vel ζῶων. Ἴπποι κουρσῶριοι seu equi cursorii dicuntur equi publico cursui destinati. In cod. Theod. appellantur equi cursuales, et apud Græcos juris auctores ζῶα ὀρομικά. Cursorii autem simpliciter hic dicuntur pro cursoriis equis, ut apud Sidonium ep. 5 l. i. cursoria pro nave cursoria seu cursui publico maritimo destinata: Ticini, inquit, cursorium (sic navigio nomen) ascendi. LAMB. — Ἰντζοκόπησε τὰ κούντουρα. Sensus hujus loci, quantum conjectura assequi possum, is est, Phocam tyrannum quam nescio ob causam CP profugisse, et, ut iis qui eum insequerentur fugientem elaboraretur, equis curso-

Ἄ αὐτὸς δὲ Φωκᾶ; ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Φωκᾶ ἐν τῷ Μιλίῳ, μὴνω ὀροφώσας αὐτόν. Ἐκείσε δὲ ἦν ἕως τότε ἡ ἀλλαγὴ τῶν κουντούρων (18), καθ' ὃν τόπον ἠντζοκόπησε τὰ κούντουρα καὶ ἐκ τῶν ἐκείσε, ἔτι ἐχημάτιζε πρότερον ἀλλαγὴν χερσαία (19), ἠλλάξε μέχρι τῆς Χρυσείας πύλης. Μετὰ τὸ ἀνελεθεῖν καὶ βασιλεῦσαι ἔστησεν ἐκείσε δύο ἵππους κουντούρους ἠντζοκοπημένους, καὶ βωμοὺς λιθίνοὺς τετραδισίους συνεγγυς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Φωκᾶ, ἃν αὐτὸς ἀνήγειρε, Διίππιον (20) αὐτὸν ὀνομάσας τὸν τόπον. Ἐκείσε γὰρ καὶ εἰκόνας τέσσαρας μετὰ ψηφιδῶν χρυσοῦν Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης; ἔσκόρησεν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἐλθὼν καὶ κρατήσας ἐτίμησε (21) τὸν ναὸν, σκεπάσας αὐτὸν

riis seu publico cursui destinatis nervos incidisse, posteaque in urbem rediisse imperioque potitum ad perpetuum ejus rei memoriam erexisse duas equorum statuas, quibus nervi crurales incisī essent, et locum ab iis denominasse Διίππιον. Sed vereor ne suo more Codinus Phocam tyrannum confundat cum Barda Phoca, Nicephori Phocæ imperatoris nepote, cujus exsilium et affectatio imperii quodammodo quasi umbra sunt hujus fabulæ de Phocæ tyranni fuga et a septione imperii. Cæterum quod ait Codinus Phocam nervos equorum incidisse, ne usui essent illis qui ipsum insequerentur, ejus rei exemplum exstat apud Zonaram, in vita Justiniani Rhinometri secundum imperantis: Εἶτα τοὺς ἵππους πάντας νευροκοπήσαντες, ἵνα μὴ τοὺς ἀβόλοι οἱ πόλεμοι, τοῖς τοῦ στέλου σκάρειν ἐμδεσθηκότες ἐπανήλθον εἰς τὸ Βυζάντιον σὺν αἰσχύνῃ πολλῇ. Idem a se eundem modum refert Cedrenus. Notandum vero apud utrumque eorum νευροκοπήσεν ἵδεν significare atque apud Codinum ἠντζοκόπησεν. Nam ἀντζα vel ἀντζα vel ἀντζα recentioribus Græcis dicitur pars exterior cruris tumida vel nervosa, ut testatur Eustathius ad Iliad. π, p. 1061: Ἐνθα δρα, inquit, δτι μὴν ἡ γαστροκοπή ἐστίν, ἣν ἡ τῶν πολλῶν γλώσσα ἀντζαν φησὶ, συγκαίμενη ἐκ νεύρων πολλῶν καὶ νευστραμμένων σαρκῶν. Videamus idem ad Iliad. ψ, p. 1326. LAMB. — Κόντουρα, ὅτε καὶ μαγκλαβίος ἐτύθη παρὰ Μαυρικίου τοῦ βασιλέως, τολμήσαντος τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ ἐν τῷ κόντῳ αὐτοῦ προσδεῖσαι τὸ πιττάκιον, ὅπερ ἀπὸ λογιγβαρδίας ἐλθὼν ἔφερε, τοῦ στρατοῦ ἐκείθεν ἀποστειλάντος τοῦτον διὰ τὴν βόγαν αὐτῶν. Καὶ ἐγκαλέσας ἐν ἡμέρᾳ ἱπποδρομίου, δτι οὗτος εὐρῶν ἔδειαν καὶ ἀναλαθόμενος τὰ κόντουρα ὕπεκωρσε. Τὰ δὲ καταλειφθέντα ἀντζίσας κατήλθεν ἕως λογιγβαρδίας, ἐτι τὰς πληγὰς ἔχων· διὰ τοῦτο γὰρ προετιμήθη εἰς τὴν βασιλείαν παρὰ τοῦ στρατοῦ. Μετὰ οὖν τὸ cod. 3058 ap. Bandurium.

(19) Ἀλλαγὴν χερσαίαν verti mutationem cursus publici terrestrem. His autem Codini verbis confirmatur, quod pridem ad ista Sidonii verba, Ticini cursoriam ascendi, observavit Jacobus Sirmoudus, cursuum publicum non tantum per terras equis vehiculisque, sed etiam navigiis per maria fluviosque distributis peragi solitum fuisse. Pro duplici enim hoc modo cursus publici duplices etiam fuere mutationes seu stationes, nempe terrestres et maritimæ. LAMB.

(20) Mibi dubium non est quin pro Δίππιον (quod antea legebatur) utrobique apud Codinum scribendum sit Διίππιον· dicit enim in præcedentibus hunc locum ita denominatum fuisse a statu duorum equorum, quas Phocas ibi erexerat. Bis etiam sit Dihippii mentio apud Zonaram in vita Constantini Copronymi. LAMB.

(21) Κρατήσας καὶ τὸν Φωκᾶν τιμώρσας; καὶ κούσας ἐν τῇ τοῦ Βοῦ; ἀγορᾷ ἐτίμησε 3058.

καὶ μετονομάσας εἰς τὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ Ἀ
εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ὄνομα τοῦ Θεολόγου.

Τὰ δὲ Λαύσου οἶκος ἦν Λαύσου πατρικίου καὶ
πραιποσίτου, ὅστις ἀρχὰς πολλὰς καὶ δόξας διή-
νυσεν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου τοῦ υἱοῦ Θεοδοσίου
τοῦ μεγάλου. Ἐκόσμησε δὲ αὐτὸν διὰ ποικίλων καὶ
πολυτελεῶν μικρῶν κίωνων καὶ μαρμάρων. Οὗτος δὲ
ὁ οἶκος ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ μεγάλου Κωνσταντί-
νου (22) ὑπέρχεν. Ἐν ᾧ καὶ ἀετοὶ λίθινοι καὶ
φάλαι καὶ βαθμοὶ καὶ βωμοὶ τετράγωνοι εἰς δια-
κρίσθησιν τῆς πόλεως ἵστανται μέχρι τῆς σήμε-
ρον.

Πλησίον δὲ τῆς ἀψίδος τοῦ μιλίου στήλη ἔστιν
ἐπιπικρὸς Τραϊανοῦ, καὶ πλησίον αὐτοῦ ἐπιπικρὸς Β
στήλη Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Ἀρκαδίου δὲ τοῦ υἱοῦ Θεοδοσίου, καὶ Ἀδριανοῦ,
πλησίον τῆς στήλης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ἀμφό-
τεροι (23) ἐπιπικροὶ (24) ἵστανται, ἐν τοῖς τοῦ Ταύ-
ρου μέρεσι πλησίον τοῦ κίονος κάτωθεν.

Ἡ δὲ ἐν τῷ Ζευξίπῳ (25) λουτρῷ ἵσταμένη
στήλη ἐκ χρωμάτων Φιλιππικοῦ ἔστι τοῦ πρασιτά-
του.

Περὶ τῆς βασιλικῆς Κινστέρνης.

Ἡ λεγομένη (26) βασιλικὴ Κινστέρνα (27) ἐκτί-
σθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντείου. Ἡ δὲ καθε-
ζομένη ἐπὶ τοῦ δίφρου ἔκεισε μεγάλη στήλη ἔστι
τοῦ Σολομῶνος, ἦν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἀνεστή-
λωσε, κρατοῦντος τῆν σιαγόνα αὐτοῦ καὶ ὄρωντος C
τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ὅτι ἐνίκηθη εἰς μῆκος καὶ κάλλος
ὑπὲρ τῶν παρ' αὐτοῦ κτισθέντων ναῶν Ἰερουσα-
λήμ. Ἐκείσε δὲ ἵστατο στήλη καὶ τοῦ μεγάλου
Θεοδοσίου ἐπὶ δύο κίωνων τετραδικῶν χρυσεμβά-
φων, ὅπισθεν τῆς βασιλικῆς, πλησίον τοῦ μιλίου.

Θεῶνα πρῶτον.

Ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ (28), ὀπίσω τοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(22) Τῶν δώδεκα τοῦ μεγάλου Κωνσταντι-
νου. Supra dixit Codinus Constantinum Roma evocasse
quatuor magistrat, Adan, Protasium, Scolymbum,
Philoxenum, et octo patricios, Probum, Dom-
nium, Darium, Maurum, Rhodanum, Salustium,
Modestum et Eubulum, iisque Cpoli suis sump-
tibus domus ædificari curasse, per omnia similes illis
quas Romæ reliquerant. Has igitur duodecim illas
domus esse puto, quarum unam Codinus hoc loco
ait cognominatam fuisse *Lausi*. LAMB.

(23) Πλησίον δὲ τῆς στήλης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου D
Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ
Ἀδριανοῦ ἀμφ. cod. 3058.

(24) Ἐφ' Ἰπποκρίτῳ Reg. 1026, additis his, Ὅτε καὶ
σιτηρέσια ἐδόθη πολλά, ἐξαιρέτως δὲ τῷ πρασίτων
μέρει, κρᾶζοντος τοῦ δήμου, ἡ ὀ γόνος Θεοδοσίου
Κωνσταντείου ἐνίκησεν.

(25) Ἡ δὲ ἐν τῷ Ζευξίπῳ. Statuarum quæ
positæ fuerunt in balneo Cpolitano nuncupato
Zeuxippi vel Zeuxippo, elegans exstat descriptio
Christodori poetæ, qui vixit sub Anastasio Dicoro.
Sed perperam nunc illa in epigrammata dissecta et
quinto Anthologiæ libro inserta est. Titulus ejus in
codice ms. hic habetur : Χριστοδόρου ποιητοῦ τοῦ
Θεβαίου Κοκτίτου ἔκφρασις τῶν ἀγαλμάτων τῶν εἰς
τὸ δημόσιον γυμνάσιον τοῦ ἐπικαλουμένου Ζευξίπ-
που. In codicibus impressis male pro Κοκτίτου
editum est Κοκίτου · oriundus enim fuit Christodo-
rus ex Copto, celeberrima olim Ægypti urbe et

A stola et evangelistæ Joanni, nunc pato Theologo,
dicavit.

Lausiaca domus erat Lausi patricii et præpositi,
qui multos gessit magistratus multosque adeptus
est honores sub Arcadio Theodosii 38 Magni filio.
Exornavit autem istam domum variis pretiosisque
columnis et marmoribus. Hæc una erat ex duodecim
illis quas exstruxit Constantinus Magnus; quare
etiam usque ad nostra tempora aquilæ lapidæ et
phialæ et gradus et aræ quadratæ pro ornamento
urbis ibi supersunt.

Apud arcum miliarii statua est equestris Trajani,
B et prope hanc alia equestris Theodosii junioris.

Arcadii autem filii Theodosii et Hadriani statuae
equestres positæ sunt juxta statuam Theodosii Ma-
gni, in regione Tauri, prope columnam, in parte in-
feriori.

Statua colorata in thermis Zeuxippi posita Phi-
lippici est principis mansuetissimi.

De basilica sive regia Cisterna.

Cisterna basilica a Constantino Magno condita
est. Quæ vero ibi visitur magna statua in solio se-
dens, Salomonis est, quam Justinianus Magnus ere-
xit, maxillam manu sustentantis et S. Sophiam admi-
rantis, 39 quod magnitudine et pulchritudine tem-
plum Hierosolymis ab ipso conditum illa superaret.
Ibidem collocata erat statua Theodosii Magni supra
duas columnas quadratas et auro obductas, pone
cisternam regiam prope miliarium.

Spectaculum primum.

In ipsa Basilica prope miliarium posita erat sta-

Thebaidos metropoli. Præterea notandum est in
iisdem codicibus post versum 120, Οὐ μόνον ἐν-
τύμων Πελοπήτων, ἱστάμενος δέ, tollendam esse in-
scriptionem εἰς Πυθαγόραν, et facta interpolatione
post vocem Παλοπήτων verba ἱστάμενος δέ sine dis-
tinctione annectenda esse sequenti versui : Ἐπερεπε
Πυθαγόρης. LAMB.

(26) Ἡ λεγομένη. Ἡ πλακωτὴ βασιλικὴ Κινστέρ-
να μαλακταρῆα ἦν, ὅτε ἐκτίετο ἡ ἁγία Σοφία.
Ἐσαύτως καὶ ἡ ἀνωθεν αὐτῆς στέγη, ἡ βασιλικὰ
ὀνομαζομένη, καὶ αὐτὴ μαλακταρῆα ἐτόγγανε τοῦ
δηλικάτου τῆς ἁγίας Σοφίας 3058.

(27) Βασιλικὴ Κινστέρνα. Prope hanc erat pa-
latium in quo habitabat magister œcumenicus cum
12 discipulis, viris in omni genere eminentibus, ac
quibus inconsultis ne ipsi quidem imperatori agere
quidquam licebat. Vide Glossarium nostrum in ἐ-
δάσκαλος. Cisternæ vero Cpoli erant plures, una
Mocisia, quam Anastasius condidit, teste Suida in
Ἀναστάσιος ἐκ Κινστέρνα : hanc τὴν τοῦ ἁγίου Μω-
κίου κινστέρναν appellat Cedrenus. Erat item frigi-
da, cujus meminit hic ipse auctor supra. Etiam
Asparis, de qua Cedrenus. In descriptione urbis
Cpolitanae tres alias invenio, in regione 5 Theodo-
sianam, in 11 Arcadiacam et Modestiacam. MEURS.

(28) Ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρου ὀπίσω.
Hic locus ex cod. Vat. et anonymi collectan. Περὶ θε-
μάτων ἰτα restituendus est : Τὸ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ
χρυσοφόρῳ, ὀπίσω τοῦ μιλίου, ἀδροσεῖκλον ἀγαλμα

tua virilis inaurata (ibidem erat Examon Heraclii imperatoris) et genuflexa Justiniani tyranni. Illic Terbelis concionatus est, eodemque in loco stabat ingens elephas a Severo erectus. Erat autem collis ante partem graduum, ubi schola custodiae urbis excubabat. Habebat etiam ibi argentarius qui lancibus iniquis in venditis utebatur. Hujus taberna cum ab elephanto eversa esset, mortem minabatur ejus custodi, nisi belluam cohiberet. Magister autem elephanti cum minas ejus nihili faceret, interfecit ipsum falsus ille libripens, et elephanto devorandum objecit. Bellua vero necdum cicurata ipsam una sustulit. Quo audito Severus elephanto sacrificavit, et in eodem loco ipsius belluae ejusque magistri statuas erigi curavit. Ibidem quoque Hercules multis sacrificiis colebatur, qui postea in Hippodromum translatus est. Juliano vero consule Romae Byzantium devectus est cum aliis decem statuis.

Spectaculum secundum prope miliarium.

40 In miliario jam inde ab antiquis temporibus supra duas columnas stabat currus solis quasi volans, cui juncti erant quatuor equi coloris ignei. Ibi vero Porphyrius auriga faustis Venetae factionis acclamationibus exceptus fuit, postquam vicit factionis Prasinæ aurigā Azotium et Byzantem. Ubi vero ille currus in Hippodromo subversus fuit, fecit Constantinus novam statuam fortunæ urbis, portatam a Sole,

Meursii et Lambecii notæ.

χρυσέμβαφον (ἔνθα ἦν τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως) καὶ γονυκλινές, Ἰουστινιανοῦ ἔστι τοῦ τυράννου, id est, *Statua inaurata virilis et genuflexa, quæ in ipsa Basilica aureo laqueari operata pone milium est collocata, Justiniani tyranni est.* Verba "ἔνθα ἦν τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως" parenthesis includenda: quid vero sibi velint, nondum satis mihi constat. In anonymi Collect. legitur, "ἔνθα τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κατασκευάσθη. Apud Suidam, v. βασιλική, præposito ἔως ante Ἡρακλείου inserta est. Ibidem pro Ἰουστινίου τοῦ τυράννου scribendam est Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, id est *Justiniani Rhinotmeti*, ut patet ex anonymi Collect. Περὶ θεαμάτων, ubi prolixius agitur de hac Justiniani Rhinotmeti statua genuflexa. Lamb.

(29) Terbelis Bulgarorum princeps cujus auxilio Justinianus Rhinotmetus imperium recuperavit. Lamb.

(30) *Ἐναντίους ζυγοῖς.* Suidæ lectionem confirmat, quod paulo post eundem ζυγοπλάστην vocat: ita autem dicitur *falsus libripens*, seu qui πλαστοῖς ζυγοῖς, hoc est *lancibus adulterinis*, in librando utitur. Quos Suidas πλαστοῦς ζυγοῖς vocat, eos appellat Codinus *ἐναντίους ζυγοῦς*, id est *lances iniquas seu impares*, quibus opponuntur ἴσοι ζυγοί sive *lances æquæ et pares*. Hinc corrigenda Suidæ versio, v. βασιλική, ubi perperam ζυγοπλάστην interpretatur *fabrum librarum*, et ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς τὴν πρῶτην ποιῶν *libras a se factas vendere*, vel *in libris a se factis suas merces vendere*. Lamb.

(31) *Ἐν τῷ μίλιῳ.* Suidas in μίλιον. Meusas.

(32) *Ἐνθα εὐφημίσθη.* In anonymi Collectaneis περὶ θεαμάτων ita legitur: "ἔνθα Κωνσταντῖνος ὁ μέγας εὐφημίσθη μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον καὶ Βύζαν καὶ αὐτὴν, κράζοντος τοῦ Βενέτου μέρους· Ἔλες παλίνροσον ἱμάσθλην" ὡς δὲ δις ἠδύσασαι

μίλιου, ἦν ἀνδροεικελον ἔγαλμα χρυσεμβάφον (ἔνθα ἦν τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως) καὶ γονυκλινές Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου. Ἐκεῖ ὁ Τερβέλις (29) ἐδημηγόρησεν. Ἐν οἷς ἔλεφας ἴστατο παμμαγέθης, ὅπῃ Σευήρου κατασκευασμένος. Ὅρος δὲ ἦν πρὸ τοῦ μέρους τῶν ἀναβαθμῶν, ἔνθα ἦν καὶ σχολή φυλαττόντων τὴν πόλιν. Ἐμενε δὲ ἐκεῖσιν ἀργυροκόπος ἐναντίους ζυγοῖς (30) τὴν πρῶτην ποιούμενος. Καὶ τοῦ οἰκήματος αὐτοῦ πορθημένου ἠκέλευε τῷ τὴν ἔλεφαντα φυλάττοντι θάνατον, εἰ μὴ τοῦτον κρατήσσειεν. Ὁ δὲ θηροκόμος οὐκ ἐνεδίδου. Ὅν φονεύσας ὁ ζυγοπλάστης δέδωκε βορὰν τῷ ἔλεφαντι. Τὸ δὲ θηρίον ἀτίθασσον ἐν καὶ αὐτὸν ἀνέλε. Καὶ ὁ Σευήρος ἀκούσας τῷ θηρίῳ θυσίας ἤνεγκεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ παραυθῆς ἀνετυπώθησαν τὸ τε θηρίον καὶ ὁ θηροκόμος. Ἐνθα καὶ Ἡρακλῆς ἐλατρεύθη, πολλὰς θυσίας δεξάμενος· ὅς ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ μετετέθη. Ἐπὶ δὲ Ἰουλιανοῦ ὑπατικοῦ ἀπὸ Ῥώμης ἦλθεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, εἰσῆχθη δὲ μετὰ στηλῶν δέκα.

Θάμα δευτέρου πηλοῖον τοῦ Μιλίου.

"Οτι ἐν τῷ μίλιῳ (31) ἐν τέτρασιν ἵπποις κυρῖνοις ἄρμα Ἠλίου ἱπτάμενον παρὰ δύο στηλῶν ἐκ παλαιῶν τῶν χρόνων ὄπρηχεν. Ἐνθα εὐφημίσθη (32) ὁ μέγας Κωνσταντῖνος μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον, ἐπειρῆ καὶ Βύζαν ἐκεῖσιν εὐφημίσθη. Κατενεχθέντος δὲ τοῦ ἄρματος ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ, στυλίδιον καινὸν παρὰ Κωνσταντῖνου ἐσκευάσθη εἰς τύχην τῆς πόλεως (33), ὅπῃ Ἠλίου φερόμενον, ἔπερ δορυφορού-

ἐν σταδίῳ. Hinc patet duplex Codini error: primo enim confundit Constantinum magnam imperatorem cum Constantino quodam auriga Cirrensi, in quem aliquod existant epigrammata Anthologiae l. 5, deinde hunc Constantinum confundit cum alio auriga Porphyrio, in quem similiter plurima existant epigrammata. Unius partem, qua continetur εὐφημισμός seu fausta acclamatio Venetae factionis, citat in supra citatis verbis anonymus περὶ θεαμάτων. Epigramma hoc est:

*Πορφύριον λήξαντα πόρην λύσαντά τε μέτρην
καὶ πρός ἀντ' ἀρετῆς χάλλικον ἑσταότα.
τῆς δὲ πάλιν χαλκοῦ τε καὶ ἀργύρου ἰδρύσαντο.
πρῶτον, σὺ δὲ εἰλῶν ἀντιδίας γερῶν,
ἄθλον μὲν βοδωντος ἔλες παλίνροσον ἱμάσθλην,
ὡς δὲ δις ἠδύσασαι, μάλισαι ἐν σταδίῳ.*

Hic Porphyrius factionis Venetae auriga is est, quem perperam Codinus Constantinum magnum vocat et ob devictum Azotium Constantinum magnum exceptum ait, ipsa verba illius acclamationis continentur ultimo disticho citati epigrammatis. Azotium vero intelligit Prasinæ factionis aurigam, qui cum Porphyrio de palma concertavit. Similiter corrigendus et illustrandus est Suidas, qui pro more ea quæ hic apud Codinum leguntur, iisdem omnino verbis lexico suo infarcivit, voce μίλιον. Lamb.

(33) *Statua Fortunæ urbis et pompæ*, qua in tribunal Hippodromi deducebatur, meminit ipse Codinus p. 59 Utrumque Codini locum plinius illustrat Chronicon Alexandrinum p. 530, ubi Constantinum dicit præter illam statuam porphyreticæ columnæ Fori impositam, aliam sibi fecisse ex marmore, dextra gestantem simulacrum auratam Fortunæ urbis Cyprianæ, atque constituisse ut imposterum quotannis die

μενον εἰσῆμι εἰς τὸ στάμα (34) καὶ στεφανωθὲν ἄ
 ἐξῆμι. Ἐτίθειτο δὲ ἐν τῷ σανάτῳ ἕως τῶν ἐκινόντων
 γενθθίων τῆς πόλεως. Αὐτοὶ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς σταυ-
 ρὸν εἶχεν, ὃν ἐχάραξε Κωνσταντῖνος, Ἰουλιανὸς
 αὐτὸ βοθύνην κατέχρασε.

Περὶ τοῦ Ἀρείου.

Ἐνθα Ἀρείος (35) τὸν ἐχθιστον θάνατον ἀπὸ τῆς
 καμάρας τοῦ φόρου τοῦ σανάτου (36) ἀπέδωκεν (37).
 Ἐνθα καὶ ἐτυπώθη ὑπὸ τοῦ θεοφιλοῦς Θεοδοσίου
 Ἀρείος ἐν μαρμαρῷ ἀναγλύφῳ, γειτνιῶν τῇ γῆ,
 καὶ σὺν τῇ τοῦ Ἀρείου καὶ Μακεδονίου (38), Σα-
 βελίου (39) καὶ Εὐνορίου (40) πρὸς αἰσχύνην αὐ-
 τῶν, ὡς ἂν οἱ παρερχόμενοι κόπρον καὶ οὖρον καὶ
 ἐμπύσματα ἐνρίπτωσιν αὐτοῖς.

Περὶ τοῦ σανάτου.

Ὅτι τὸ σανάτον, ὡς οἱ μὲν λέγουσι, ἐξ ἀρχῆς
 ἦν τῶν κωδικέλλων φυλακτήριον· ἐκεῖτε γὰρ οἱ
 πατρίκιοι ἐλάμβανον αὐτοὺς ἕως Κωνσταντίνου.
 Καὶ Καλλίστρατος πρῶτος (41) τὴν ἀξίαν τοῦ ὑπά-
 του τίτλου ἐδέξατο, τοῦ δήμου (42) κράξαντος, «Καλ-

qnae magno comitatu in tribunal Hippodromi deduc-
 cebatur indeque coronata iterum exibat. Ponebatur
 autem in senatu usque ad diem urbis natalem. Cae-
 terum ob crucem, quam capiti ejus Constantinus
 insculpi curaverat, Julianus eam in fossam projeci
 et terra obrui jussit.

De Ario.

In eo loco Arlus abominanda morte obiit a came-
 ra senaculi, quod erat in foro viginti novem pal-
 mos. Ibidem pius Theodosius Arium et una cum ip-
 so Sabellium, Macedonium et Eunomium, ad notan-
 dam eorum ignominiam, marmori adeo vicino terrae
 insculpi curavit, ut a praetereuntibus stercore, urina
 et spuito conspurcarentur.

De senatu.

In senatu, ut quidam tradunt, codicilli antiquitus
 custodiebantur: nam ibi patricii eos accipiebant us-
 que ad tempora Constantini. Ibidem Callistratus pri-
 mus dignitatem consularem suscepit, acclamante
 populo: 41 « Callistratus fortuna favente insuper

Meursii et Lambecii notae.

urbis natae ea statua in Hippodromum spectanda
 deducere, exercitum ei civibus comitantibus.
 Inde igitur patet theama seu spectaculum, quod
 hoc loco Codinus describit, fuisse statuam Constan-
 tini Magni, capite radiato instar solis, quadrigam
 agitantem, porrectaque dextra sustinentem simila-
 crum Fortunae urbis Cpollitanae. Quod divi Constan-
 tini Magni statuam fuisse, manifesto testatur Chro-
 nicon Alexandrinum; fuisse figuratam instar solis
 capite radiato. Codini haec verba indicant, ὅτι
 ἡλίου φερόμενον: ibi enim per solem intelligenda
 est Constantini statua instar solis, ut dixi, capite
 radiato formata. Ita in columna porphyretica fori
 visebatur Constantinus diὰ τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ ἀκτι-
 νὰς ὡς ἡλίου τοῖς πόλεταις ἐκλάμπων, ut refert
 paulo post Codinus, ubi agitur de columna fori.
 Visitur etiam in aliquot nummis antiquis Constan-
 tinus ἡλιοκέφαλος. Quod praeterea dixi, hanc Con-
 stantini statuam quadrigam agitasse porrectaque
 dextra sustinuisse Victoriolam, ex his Codini ver-
 bis elicitor, Καὶ ἴκποι χρυσολαμπεῖ τέσσαρες, καὶ
 διαρηλάτης ἐπὶ τοῦ θύρου ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων χειρὶ
 στελοειδὲς τι ἄγαλμα, ὅπερ ὡς προεγράφη, εἰς
 τύχην τῆς πόλεως; ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐτίμησε.
 Quem hic Codinus διαρηλάτην seu aurigam vocat,
 ipse erat Constantinus, vehens curru quadrigarum
 et dextra gestans parvum aliquod simulacrum,
 quod cultum fuisse ait pro Genio seu Fortuna
 urbis. Sed verisimile mihi videtur, quam Codinus
 Fortunam urbis vocat, fuisse Victoriolam. Ita in
 nummo quodam antiquo conspicitur Nero imperator
 quadrigae insistens, et sinistra palmam, dextra
 Victoriā tenens ipsam coronantem. LAMB.

(34) Στάμα hic significat τὸ βασιλικὸν χάθισμα
 τοῦ Ἱπποδρόμου, tribunal Hippodromi, in quo im-
 perator sedebat cum spectaret ludos Circenses.
 Vide quae notavi p. 17, v. 18. ad illa verba καὶ ἀνέρ-
 χεσθαι μέχρι τοῦ στάματος. LAMB.

(35) Ἀρείος. Vide Suidam in Ἀρειανῶς, Rufinum
 1, 13, Cedrenium, Zonaram Annal. 3. Loca non ex-
 scribo. MEURS. — Quidquid hic narrat Codinus
 de Ario, fragmentum est tertii theamatis seu spe-
 ctaculi, quod erat in foro. Integra ejus descri-
 ptio exstat in Collectaneis anonymi περὶ θαυμά-
 των, ex quibus ex codice Vaticano hic Codini
 locus ita supplendus et reformandus est: Ἐνθα

(sc. ἐν τῇ καμάρα τοῦ φόρου) καὶ Ἀρείος τὸν
 ἐχθιστον θάνατον ὀπίστη, χεῖρονα Ἑλλήνων βλασ-
 φημῆσαι ἀποτελήσας ὁ δεῖλαιος, καὶ τὸν θρόνον
 Κωνσταντινουπόλεως βασιλικῇ χειρὶ καθαρπύσει
 βουλόμενος. Ἄλλ' οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν
 θεογονσίᾳ τοῦτο παρέσχεν, ἕως τῶν ὀλεθρίων θανάτων
 τοῦτον παρέδωκεν. Ἐν αὐτῷ οὖν τῷ τόπῳ καὶ
 παλαιστὰς ἀπὸ τῆς καμάρας τοῦ σανάτου τοῦ φόρου
 ἐπὶ τοῦ θεοφιλοῦς Θεοδοσίου ἐτυπώθη ἡ τοῦ Ἀρείου
 εἰκὼν, ἐν μαρμαρῷ ἀναγλύφῳ γειτνιῶντι τῇ γῆ,
 καὶ σὺν τῇ τοῦ Ἀρείου καὶ ἡ Μακεδονίου Σαβελίου
 καὶ Εὐνορίου, πρὸς αἰσχύνην αὐτῶν, ὡς ἂν οἱ πα-
 ρερχόμενοι κόπρον καὶ οὖρον καὶ ἐμπύσματα ἐνρί-
 πτωσιν αὐτοῖς. Id est, Quo in loco (scilicet in For-
 nice Fori) etiam Arius horrendo morte obiit, qui
 pejus quam ipsi Gentiles Christo maledicere audebat
 et episcopatum Constantinopolens fretus potentia
 imperatoris per vim invadere conabatur. Sed huic
 Alexander episcopus restitit, usque adeo donec ipsum
 adegit ad mortem. Ibidem igitur viginti novem pal-
 mos a camera Senaculi, quod est in foro, pius
 Theodosius Arium, et Macedoniam, et Sabellium, et Eu-
 nomium imagines propter contemptum marmori in-
 sculpi curavit adeo humili, ut a praetereuntibus
 stercore, lotio et spuito contaminarentur. LAMB.

(36) Τοῦ φόρου τοῦ σανάτου. Scribit τοῦ σανά-
 του τοῦ φόρου, hoc est camera Senaculi, quod est
 in foro, scilicet Constantiano, ubi stabat columna
 porphyretica. LAMB.

(37) Ἀπέδωκεν, ποῦ καὶ οἱ παρερχόμενοι οὖρα
 καὶ κόπρα ἐτίθουν αὐτῷ τῷ ἐχθιστῷ Ἀρείῳ ἐοδ.
 5058.

(38) Μακεδόνιον. Hic in locum Pauli episcopi
 subrogatus ab Arianis anno 5 imperii Constan-
 tini magni, anno 24 pellebatur Cpolli. Testis no-
 bis hujus rei est Hieronymus in Chronico. MEURS.

(39) Σαβελίον. Sabellium sub Gallo et Volu-
 siano vixit; de cuius haeresi Eusebius l. vii et
 Harmenopolus lib. de Sectis. MEURS.

(40) Εὐνομίον. Hic sub Valentiniano et Va-
 lente vixit. Hieronymus testis in Chronico. MEURS.

(41) Καὶ Καλλίστρατος πρῶτος. Haec prolixius
 narrantur in anonymi Collect. LAMB.

(42) Τοῦ δήμου. Factio intelligitur Prasinā.
 LAMB.

a: aliud provehatur. » Quare ille perterritus ad ecclesiam confugit, et quamvis Constantinus juraret se nullam ei injuriam illaturum, attamen ille minus fidens primum presbyter, postea vero episcopus creatus est.

De columna fori.

In inferiori parte columnæ fori Palladium et multa alia admiranda posita fuerunt. Circuitus autem fori tantus est quantus fuit ambitus tentorii Constantini Magni, quod Romæ Byzantium veniens istuc fixerat. Duæ autem illæ semicirculæ porticus tunc temporis stabula erant circum tentorium; et illa columna, cui Constantinus statuam Apollinis sub nomine suo imposuit, infixis capiti radiorum instar aliquot clavis passionis Christi Dei nostri, ut veluti sol civibus suis præluceret.

De Artopoliis.

In Artopoliis visitur statua, quæ exornata est capitibus pavonis, aquilæ, leonis, leporis, arietum, passerulorum, cornicis, turturis, muris, felis et buculæ; item Gorgones duæ ex marmore sculptæ, una ad dextram, altera ad sinistram, facie sibi invicem obversa, et demum copiosus porcorum grex. Perstiterunt autem usque ad Zenonem. Cæterum Galenus quidam medicus et philosophus, istac præter Gorgonas transiens, hieroglyphica esse dixit, iisque astronomicum futuri præsagium contineri, et cunetas declaravit historias cum nomine Constantini Magni, qui illa erexit. Cum vero Galenus multum jam enarrasset, et in iis intelligendis occupatus quæ Zenoni a Verina olim eventura essent in risum prorumperet, Callistratus quidam homo nihili, qui cauponariam exercebat, Zenonem Cpolim redeuntem eo usque in

Meursii et Lambecii notæ.

(43) *Τὸ Παλλάδιον.* In aliquot cod. Vaticanis et Bavarico pro Παλλάδιον perperam legitur Παφάδιον; quo mendo deceptus Meursius alias inauditum vocabulum παφάδιον inter Græco-barbara retulit. Palladii hujus meminit Chronicon Alexandrinum p. 528 et Julius Pollux in supra citato fragmento Chronici inediti. LAMB.

(44) *Ἡ στήλη τοῦ Ἀπόλλωνος.* Hæc est celebris illa Apollinis statua, quam Heliopoli deductam Constantinus Magnus columnæ porphyreticæ fori imposuit, addita hæc inscriptione: Κωνσταντίνω λάμποντι ἡλίου δίκην. Inscriptionem hanc reperi apud veterem Chronographum ms. Bibl. Reg. cujus hæc verba sunt, ubi agit de Constantino Magno: Κτίσει δὲ τὴν πόλιν ἀπὸ μὲν τῆς ἐλευσεως αὐτοῦ τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον εἰκοστὴν πρῶτον ἔτος, ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη κα', ἀπὸ δὲ Ἀδάμ ἔτος ἦν ζωλζ'. Ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἁγίους καὶ ἐμφανεῖς Πατέρας πρὸς τὸ εὐλογηθῆναι παρ' αὐτῶν τὴν πόλιν ἦν ἔκτισαν. Ἐκοδόμησε δὲ παλάτιον καὶ ἱπτικὸν καὶ τοὺς δύο τερπινοὺς μισθολογῶν, καὶ τὸν φέρον, ἐν ᾧ κίονα μονόλιθον καὶ ὀλοπέφυρον ἔστησεν, ἐκ Πρωμῆς ἀγατῶν, ἐκδήσας αὐτὸν διὰ χαλκῶν ζωνῶν γεγραμμένων. Ἰδρύσατο δὲ ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, ἐπιγράφας διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἀκτίνας: Κωνσταντίνω λάμποντι ἡλίου δίκην. Ὅς ἦν μὲν ἔργον Φειδέλου, ἠχῆθη δὲ ἐξ Ἀθηνῶν. Restituenda

Ἰστρατος εὐτυχῆς καὶ εἰς ἄλλο προκόψει. Ὁ δὲ φοβηθεὶς προσέφυγε τῇ ἐκκλησίᾳ. Κωνσταντίνος δὲ ἐξωμόσατο μὴ ἀδικῆσαι αὐτόν. Ὁ δὲ μὴ ἀνασχόμενος ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, εἶτα ἐπίσκοπος.

Περὶ τοῦ κίονος τοῦ φέρου.

Ἐποκάτω δὲ τοῦ κίονος τοῦ φέρου ἐτίθη καὶ τὸ Παλλάδιον (43) στοιχεῖον καὶ ἕτερα σημειοφορικά πολλά. Ὁ δὲ κύκλος τοῦ φέρου ἐστὶ τὸ ἴσον τῆς ποδίας τῆς κόρτης τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἦν αὐτὸς ἔπηξεν ἐκείσε, ὅτε ἀνήλθεν ἀπὸ Ρώμης. Οἱ δὲ σηματοειδεῖς δύο ἐμβολοὶ ἐτύγγωνον τότε σταυλοὶ γύρωθεν τῆς κόρτης, καὶ ὁ περιβλεπτός οὗτος κίων, καὶ ἡ στήλη τοῦ Ἀπόλλωνος (44), ἦν ἔστησε Κωνσταντίνος ὁ μέγας δίκην ἡλίου εἰς ὄνομα αὐτοῦ, ὅς (45) ἐν τῇ κεφαλῇ ἡλίου ἐκ τῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν δίκην ἀκτίνων, ὡς ἡλιος τοῖς πολίταις ἐκλάμπων.

Περὶ τῶν Ἀρτοπωλείων.

Ἐν δὲ τοῖς Ἀρτοπωλείοις κιονάρια ὀκτώ (46) περιφέρει τῇ καὶ ταῦνας καὶ ἀετούς καὶ λέοντας λαγῶους τε, καὶ κριῶν κάρας καὶ στρουθίων καὶ κορώνης καὶ τρυγόνος καὶ μυδῆς καὶ γαλῆς καὶ θαμάλως, καὶ Γοργόνος δύο, μίαν μὲν ἐκ δεξιῶν καὶ ἑτέραν ἐξ εὐωνύμων, ἡ μία τὴν ἑτέραν κατ' ὄψιν βλέπουσα, ἀπὸ μαρμάρων ἐγγεγλυμμένα, καὶ χοιρῶν ἀγέλας. Ἰσταντο δὲ μέχρι Ζήνωνος. Γαληνός (47) δὲ τις, ἱατρὸς καὶ φιλόσοφος ὑπάρχων, ἐκείσε πραιτωθεὶς τὰς Γοργόνες ἔλεγεν ἱερογλυφικὰ καὶ ἀστρονομικὰ τῶν μελλόντων, δηλώσας τὰς ἱστορίας πάσας σὺν τῷ ὀνόματι, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου τυπωσαμένου ταῦτα. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ πλείστον συχνάσαντος καὶ τοῖς ἀναγνώσασσι προσσχόντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν (48) Ζήνωνι παρὰ Βηρίνης εἰπόντος καὶ γελάσαντος,

ergo est hæc inscriptio Cedreno, apud quem corrupte legitur: Ἐν ᾧ γέγραπται: Κωνσταντίνος ἔλαμψεν ἡλίου δίκην ὅς ἦν μὲν etc. Corrigenodus etiam Zonaras, ubi de hac statua loquitur: Λέγεται δὲ καὶ Ἀπόλλωνος εἶναι στήλην τὸ ἀγαλμα, καὶ μετανεχθῆναι ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ ἡλίου. Scribe ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ ἡλίου. Ita Julius Pollux in supra citato fragmento Chronici. Puto autem statuæ illius solaris exemplar esse imaginem, quæ visitur in quodam Constantini Magni nummo, vultu dextraque versus cælum porrectis, septem in capite radios gerens, atque sinistra manu globum, cum inscriptione *Claritas reipublicæ*. LAMB.

(45) Ἀπόλλωνός ἐστι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἦν ἔστησεν οὗτος δίκην ἡλίου, εἰθεὶς cod. 3058.

(46) *Κιονάρια ὀκτώ.* Scribe κιονάριον περιφέρει ταῦνας καὶ ἀετοῦ καὶ λέοντος λαγῶου τε καὶ κριῶν κάρας. Fuit statua naturæ, quæ innumeris mammis ei omnigenorum animalium capitibus circumdata figuratur. Vide quæ notavi ad Anonymi Collectanea περὶ θαυμάτων. LAMB.

(47) *Γαληνός.* Diversus hic est a Galeno, qui sub Marco Commodo et Pertinace Imperatoribus vixit. LAMB.

(48) *Τὰ μέλλοντα συμβαίνειν.* Nempe quod Verina, Zenone genero fugato, fratrem suum Basiliscum ad imperium promotura esset. LAMB.

Καλλίστρατός τις συρφετός, κάπηλος τὴν τέχνην, ἅμετά τὴν ἐπάνοδον Ζήνωνος διαβάλλει τὸν Γαληνόν. Ὁ δὲ Ζήνων τοῦτον ἀνηρῆκει. Λέγουσι δὲ, καὶ ἔστιν ἀληθές, ὅτι αἱ ἀγάλαι τῶν χοίρων ἐκείσε διερχόμεναι εἰς τὸν Ἀρτοτυριανὸν τόπον, μέσον τῆς καμάρας, ὅθεν ἀνέρχεται, καὶ οἱ τοῦτους ἐλαύνοντες τύπτουσι τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων σφοδρῶς, μέχρι ὅτου αἶμα χυθὲν ἐκ τῶν ῥινῶν αὐτῶν εἰς θυρίαν τοῦ τόπου ἐκείνου, οὐ μεθίστανται ἐκ τῶν ἐκείσε. Ἦνικα δὲ χυθῆ (49) αἶμα ὀλίγον, ἀθρόως ὄρμηξ ἢ τῶν χοίρων ἀγέλη. Καὶ τοῦτό ἐστιν ἀληθές.

Ὅτι ἐν τῷ Ταύρῳ στήλη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἵσταται. Ἦν δὲ πρῶην ἀργυρᾶ. Ἐνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἰθῶν ἤκοντα; ἐδέχτο ἐκείσε: Καὶ πρῶην παλάτιον ὑπέρχε καὶ ξενοδογεῖον τῶν Ῥωμαίων, δηλονότι εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνιτζιον (50). Ἐπάνω δὲ τοῦ μεγάλου κίονος ἐστήλωται Θεοδόσιος, οἷός ἐστι τοῦ αὐτοῦ, ὁ μὲν Ὀνόμας ἐπάνω τῆς λιθίνης ἀψίδος τῆς πρὸς δυσμάς, ὁ δὲ Ἀρκάδιος ἐν τῇ πρὸς ἀνατολήν λιθίνῃ ἀψίδι. Ὑπερθεὶν δὲ τῶν περιδύπων μεγάλων κίωνων τῶν τετραδισίων, μέσον δὲ τῆς αὐλῆς, ἔστιν ἐπιπικρὸς ὃν οἱ μὲν λέγουσιν Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ (51), ἕτεροι δὲ τὸν Βελλεροφόντην ἤχηθῃ δὲ ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας. Τὸ δὲ τετράπλευρον τοῦ ἐπιπικροῦ τὸ λιθοξέστον ἔχει ἐγγεγραμμένας ἱστορίας τῶν ἐσχάτων (52) τῇ πόλει, τῶν Ῥωσῶν μαλλόντων πορθεῖν τὴν αὐτὴν πόλιν καὶ τὸ ἐμπόδιον ἀνθρωποειδὲς χαλκούργημα βραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον γονυκλινές ἔχει (53). Ὁ ποῦς ὁ εὐώνυμος τοῦ μεγάλου καὶ αὐτὸς σημαίνει ὅτι ἐκείσε ἐγγεγραμμένον (54)

Meursii et Lamheccii notæ.

(49) Ἀνέρχεται, ἵστανται ἐνεοὶ καὶ οὐ δύνανται προέρχεται, ὅτε οἱ χοιροδέται οἱ τοῦτους ἐλαύνοντες τύπτουσι τοῦτους, καὶ τότε μεθίστανται ἦνικα γὰρ χυθῆ. 5056.

(50) Ἐνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἰθῶν Ἀλωνιτζιον. Hæc verba ita transponenda sunt: Ἐνθα πρῶην παλάτιον ὑπέρχε καὶ ξενοδογεῖον τῶν Ῥωμαίων, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἰθῶν ἤκοντα; ἐδέχτο ἐκείσε, δηλονότι εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνιτζιον. Ἀλωνιτζιον Græcis recentioribus dicitur dōmus, quibuscunque sive Indigenis sive peregrinis publice alendis destinata. Cpoli κατ' ἔξοχην vocabatur Ἀλωνιτζιον palatium a Constantino Magno in regione Tauri exstructum, in quod proceres Romæ antiquæ Cpolim venientes recipiebantur, ut testatur Codinus in libro *de ædificiis* p. 74, v. 9. Hoc loco ξενοδογεῖον τῶν Ῥωμαίων appellat. Pro Ἀλωνιτζιον etiam contracte scriptum invenitur ἀλωνιτζιον, ut pro *καρὰβιτζιον* *καρὰβιτζιον*, pro *πέτριον* *πέτριον*, etc. LAMB.

(51) Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ. V. Nicetas Choniates p. 848, et 857 sed quidquid ille dicat, mihi dubium non est quid fuerit antiqui cuiusdam Romanorum imperatoris status equestris: ita enim plerumque formari solitas fuisse, ex nummis et staturis antiquis hodieque videre est. LAMB.

(52) Ἰστορίας τῶν ἐσχάτων. Procul dubio inscriptio et cætera ornamenta intelligenda sunt, quæ basi illius equestris statuæ insculpta fuerunt. Sed Codinus hic negatur more recentiorum Græcorum, qui quascunque inscriptiones et figuræ antiquitatis Romanæ oracula et præsentia rerum futurarum interpretantur. LAMB.

A Galenum calumniis instigavit ut ipsam interfireret. Porro commemorant, et sane res ita se habet, quod, cum aliquando greges porcorum istac transducerentur ad locum nuncupatum Artotyriannum, in media fornice unde ascenditur, licet subulci porcos vehementer fustibus contunderent, eos tamen loco isto prius movere non potuerint quam sanguinem naribus in speciem sacrificii profunderunt. Quo paulum saltem profluente statim totus porcorum grex uno impetu se ab eo loco commovere cœpit.

In Tauro collocata est Theodosii Magni statuæ, quæ prius argentea fuit. Ibi olim palatium erat et hospitale Romanorum nuncupatum Alonitzium, in quod ab exteris nationibus venientes recipiebantur. Ibidem sup a magnam columnam visitur statuæ Theodosii Magni, filiorum autem ipsius supra arcus lapideos, Honorii ad Occidentem, 43 Arcadii ad Orientem. In medio ejusdem arcæ statuam equestrem magnæ columnæ quadratæ sustinent, quam alii Jesu Navæ, alii Bellerophontis esse dicunt: allata fuit ex magna Antiochia. Cæterum basis lapidea quadrilater equestris illius statuæ habet insculptas historias rerum novissimarum, quæ urbi accident cum a Russis expugnabitur. Item parvum illud signum æreum virile, quod ad pedes ante dictæ equestris statuæ vincium et genuflexum visitur, eadem continet. Præterea quoque pes lævus equi, quod in eo inscriptum est, præsignificat. Similiter et magna columna concava et Xerolophus ultimos urbis casus figuratos exhibent.

(53) Τὸ ἐμπόδιον — γονυκλινές ἔχει. Si genuina est hæc lectio, verbum ἔχει referendum videtur ad illud quod superius dixit. ἐγγεγραμμένας ἱστορίας τῶν ἐσχάτων τῇ πόλει. Statuam autem virilem vinciam et genuflexam, quam Codinus ait ad pedes (sic enim vertit ἐμπόδιον) equestris illius statuæ fuisse collocatam, nationis cuiusdam devictæ simulacrum fuisse verisimile est. Γονυκλινές verti *genuflexum*, et hoc revera hic significat, ut etiam supra in descriptione theamatis secundi. Errat igitur Meursius, qui in Glossario Græco-barbaro utrumque Codini locum citans γονυκλινές substantive accipi credit, et significare *pulvinar*, quod genibus substernitur. LAMB.

(54) Ὁ ποῦς — ἐγγεγραμμένον. In cod. Vat. hæc verba præcedentibus absque interpunctione annexa sunt, et pro τοῦ μεγάλου legitur τοῦ ἱπποῦ. Quare credibile est Codinum scripsisse, Ὁ ποῦς εὐώνυμος ὁ ἐμπροσθίος τοῦ ἱπποῦ, ὃς τὸ ἀνθρωποειδὲς χαλκούργημα βραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον γονυκλινές ἔχει, καὶ αὐτὸς σημαίνει ὅτι ἐκείσε ἐγγεγραμμένον. Id est, etiam equi pes lævus anterior, cui sigillum æreum virile vincium et genuflexum inclusum est, præsignificat quæ in eo inscripta sunt. Nempe respicit Codinus ad illud quod refert Nicetas Choniates p. 849, in anteriori sinistra ungula illius equi latuisse inagnum consecratam viri clavo transixi et plumbo undique cincti; quæ ad conservationem urbis et prohibendas barbarorum incursions ibi inclusa erat. Cf. idem p. 858. De ejusmodi staturis consecratis alias quædam notavi. LAMB.

ἑστίν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μέγας κίων (55) ὁ κούφος καὶ ὁ Ξηρόλοφος τὰς ἐσχάτας ἱστορίας τῆς πόλεως ἔχουσιν ἐν ἱστορίαις ἐγγεγραμμένας.

Spectaculum cui Philadelphii nomen, status A sunt filiorum Constantini Magni: postquam enim ipse obiit, Constantius in partibus Orientis degens et Constans cum Gallo ab Occidente veniens, ambo in hoc loco conjuncti se invicem salutarerunt. Vocatur autem locus ille Philadelphium non propterea quidem, quod ibi conjuncti fuerint, sed quoniam primi eorum congressus signum istuc erectum est. Alii vero dicunt locum qui nunc vocatur Philadelphium antiquitus propugnaculum fuisse et portam terrestrem a Caro exstructam. In hoc loco stabat 44 prius statua fori, quam inde curru in forum devexerunt, vel ut alii diverse tradunt, a Manaura.

Statua in foro posita multisque celebrata hymnodiis ut fortuna urbis ab omnibus adorabatur, erecta supra columnam, sacerdote presente cum supplicatione et centies clamante: «Kyrie eleison.» Capitulo autem ejus columnæ admiranda quædam et miraculosa superimposuerunt, et solenne festum totos quadraginta dies actum fuit, atque ipse imperator copiosam annonam distribuit. Cæterum postiridie natalitia urbis celebrata sunt, et magni circenses acti, eoque die urbs nominata estropolis.

Crucem in Philadelphio erexit Constantinus Magnus supra columnam inauratam et lapideis vitreisque crustis intextam, ad crucis quam in cælo vidit, et columnæ porphyreticæ formam. Præterea quoque filiis suis statuas posuit throno insidentes, et e regione earum columnam hieroglyphicis notis inscriptam, quæ ultimum Romanorum rerum statum variis figuris prænantiant. Stabat autem e regione filiorum Constantini Magni, qui in thronis sedent, et eorum qui se invicem amplectuntur.

45 Modium quod vocant, horologium erat et examen modii, positum supra arcum Amastriani, inter duas maas, a Valentiniano constructum; quare etiam his vicinam est signum Lamix. Infra autem in volumine manuū historię inscriptæ sunt, quas periti earum rerum facile interpretantur. Cæterum cum lege sancitum esset ut modius fragmenti cumulate venderetur, mercator quidam con-

Meursii et Lambecii notæ.

(55) Ὁ μέγας κίων. Columnam cochlidem Theodosii in Tauro sitam hic intelligendam esse censeo, quæ ad summitatem usque intra se pervia erat, et circumcirca figuris sculptis exornata. Mannel Chrysoluras in epistola de comparatione veteris et novæ Romæ κίονας περιγλύφους vocat. Ejus generis columnæ sunt Trajana et Antonina, quæ hodieque Romæ visuntur. Codinus hic suo more nugatur, et figuras Romanas pro oraculis habet. LAMB.

(56) Καρούχα et καρούχα Græco-barbare dicitur curtus. LAMB.

(57) Ἱστορίας ἐνζώδους vocat Codinus *historias figuris expressas*. LAMB.

καὶ ὁ Ξηρόλοφος τὰς ἐσχάτας ἱστορίας τῆς πό-

Ἔστι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιον οἱ υἱοὶ εἰσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ὅσοι ταν δὲ ὁ μέγας τελευτήσας τοῦ Κωνσταντίνου ὄντος ἐν τοῖς ἀνατολικαῖς μέρεσι, Κωνσταντῆς δὲ ἀπὸ δύσεως καὶ Γάλλου ἐρχομένων, συνήφθησαν ἑκάστα καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. Καλεῖται δὲ ὁ τόπος Φιλαδέλφιον οὐχ ὅτι ἐκεῖ συνήφθησαν, ἀλλὰ τῆς ὀπαντήσεως αὐτῶν ἑκάστα ἀναστηλωθείσης. Ὡς δὲ ἕτεροι φασι, ὅτι τὸ νῦν καλούμενον Φιλαδέλφιον, ἐν ᾧ ἔστι βόθρου ἀψί, προταίχισμα ἦν καὶ πόρτα χειρσαία τὸ παλαιὸν, ὑπὸ Κάρου κατασκευασθείσα. Ἐκεῖ οὖν ἴστατο ἡ στήλη τοῦ φόρου, ἣν εἰς καρούχαν (56) ἤνεγκαν ἀπὸ τοῦ Φιλαδελφίου, ὡς δὲ ὁ διακρινόμενος λέγει, ἀπὸ Μαγναύρας.

Ἡ ἐν τῷ φόρῳ ταθείσα στήλη πολλὰς ὑμνῳδίας δεξαμένη εἰς τύχην τῆς πόλεως προσεκυνήθη παρὰ πάντων, ὕψωθείσα ἐν τῷ κίονι, τοῦ ἱερέως μετὰ τῆς λιτῆς παραστηκὸς καὶ μετὰ κραιπνῆς ἐδ, Κύριε ἐλέησον, βωόντος ἑκατοντάκις, καὶ ἀνωθεν ἑκάστα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κίονος πολλὰ ἐτίθησαν θαυμαστὰ καὶ παράδοξα. Καὶ πανήγυρις περὶ τοῦτου γέγονε τεσσαρακονθήμερος, καὶ σιτηρέσια πολλὰ τότε ὁ βασιλεὺς δέδωκε. Τῇ δὲ ἐπαύριον τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονε, καὶ μέγα ἱεροσόμιον, ὅτε ἡ πόλις ὠνομάσθη Κωνσταντινούπολις.

Τὸν δὲ εἰς τὸ Φιλαδέλφιον ὄντα σταυρὸν ἀνέστησεν ὁ ἅγιος Κωνσταντίνος ἐπὶ κίονος καρχυρωμένου διὰ λίθων καὶ ὕλων, κατὰ τὸν σταυροειδῆ τύπον ὃν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ πορφυροῦ. Καὶ ἐποίησε στήλας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐτύπωσεν ἐπὶ θρόνον καθέζεσθαι. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸν κίονα ἐκείνον, ἱστορίας ἔχοντα ἐν αὐτῷ ἀνζώδους (57), καὶ γράμματα Ῥωμαίοις τὰ ἔσχετε σημαίνοντι. Ἰστατο δὲ ἀντικρὺς τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐπὶ θρόνον καθιζομένων καὶ τῶν Ἑλλαν τῶν ἀσπαζομένων (58).

Ὅτι τὸ λεγόμενον (59) Μόδιον ὠρολόγιον ἦν, ἦγον τὸ ἐξερπον τοῦ μοδίου. Ἰστατο δὲ ἐπάνω τῆς ἀψίδος τοῦ Ἀραστριανοῦ, μέσον τῶν δύο χειρῶν, κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ, διὰ τὸ καὶ τὴν Λαμίαν εἶναι ἔγγυς αὐτῶν. Ἐποκάτω δὲ ἐν τῷ εἰλήματι τῶν χειρῶν ἱστορίας εἰσὶν οἱ δὲ πεπεραμένοι εὐρήσουσιν αὐτάς. Ἀρίστη δὲ τὸ μόδιον κομμύλιον (60) κικράσκεσθαι. Εἰς δὲ τῶν ἐμπό-

(58) Τῶν ἀσπαζομένων. Loquitur de statu Constantii et Constantis post patris obitum in spem perpetuæ concordiæ erectis in Philadelphio, quarum supra meministi p. 45. LAMB.

(59) Ὅτι τὸ λεγόμενον. Legendum esse videtur ὅτι τὸ λεγόμενον μόδιον ὠρολόγιον ἦν καὶ τὸ ἐξερπον τοῦ μοδίου. Vide quomodo veterim, et quicquid ea de re notaverim ad p. 65. LAMB.

(60) Κομμύλιον. Cumulus Latinis dicitur, quod Græci antiqui vocant σῶμαμα et ἀπίματρον, hoc est quod *massima plena* seu *juste additur*. Idem apud recentiores valet κομμύλιος. Sic hoc loco, et p. 66 *modium cummulum* Codinus appellat μόδιον κομμύλιον. LAMB.

ρων πίπρασι τινι αἴων, βίγλιον (61) τὸν μόδιον. Α Γνώσις δὲ ὁ βασιλεὺς ἔκοψε τὰς δόξας αὐτοῦ χεῖρας, καὶ ἀνεστήλωσεν ὀρθοῦσαι, ὁμοίως· καὶ τὸν μόδιον, δὲ ἐχημάτιζεν (62) ὠρολόγιον.

Ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Ἀμαστριακοῦ Ἥλιος Ἰστατο ἐν αὐτῷ, ἐν ἄρματι μαρμαρίνῳ στηλωθεὶς, καὶ Ἑρακλῆς ἀνακείμενος (63). Ἐνθα καὶ ποταμὸς, καὶ ἀπὸ Λύκου λατρευόμενος (64). Καὶ γελῶνας ἔκτισε μετὰ ὀρνίθων, καὶ δράκαινας δεκαοκτώ. Καὶ μαρμάρινος στήλη Ἰσταμένη ἐκ χώρας Παφλαγονίας Ἰεσπότης, καὶ ἑτέρα κειρωμένη ἐν τῇ κόπρῳ καὶ τῆς ὄβρις, δοῦλος τοῦ ἐκ χώρας Ἀμαστριῶν Παφλαγῶνος. Ἐκτίσθη δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐτύθησαν τοὶ δαίμοσι ἀμφοτέροι καὶ ἀνεστηλώθησαν. Ἐκτίσθη καὶ καλλωπισμὸς κίωνων λευκῶν σιγμα- τοειῶν· ἀνεγερθέντων. Ἐγένοντο δὲ ἑκατὸς δαιμό- των ἐπιστάται πολλοί.

Ἐκ δὲ τὸν καλούμενον Βοῦν (65) κάμινος ἦν παμμεγέθης ἑκτεσμένη, βοὸς ἔχουσα κεφαλὴν. Ἐν- θα καὶ οἱ κακοῦργοι ἐτιμωροῦντο, ὅθεν καὶ Ἰου- λιανὸς προφάσει τῶν καταδίκων πολλοὺς ἐν αὐτῇ κτείνουσε Χριστιανούς. Ἦν δὲ ἡ κάμινος βοὸς τῆς παμμεγέθεστατου θεάρατος, οὐ κατὰ μέγε- θον καὶ ἐν τῷ νεωτέρῳ βοῦς ἀνετυπώθη. Ἦν δὲ ἡ κάμινος ἕως Φρακῶν, ἀλλὰ ὑπὸ Ἑρακλείου ἐχωνεύθη λέγῃ φέλων. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ καὶ ἀψίδες ὁμοίαι τῷ Ἐρηλοῦρῳ, ἔχουσαι ἀγάλματα πολλὰ καὶ ἱστορίας λιθίνας.

Τὸ Ἑξακόνιον χειροῦν ἦν τεῖχος (66) παρὰ τὸν μέγαν Κωνσταντίνου κτισθὲν, δτήρκεισε δὲ χρόνους λβ' μέχρι τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μιντοῦ. Ἐξῶθεν δὲ Ἰστατο κίων ἔχων στήλην τοῦ μέγαν Κωνσταντίνου, καὶ τοῦτου χάριν λέγεται

Meursii et Lambecii notæ.

(61) Πίγλιον. Πίγλα vel βήγλα, quasi regula, Græcis recentioribus dicitur *radius* seu *hostorium*, quod est instrumentum quo raduntur mensuræ. Ita hic μόδιος vel μόδιον βίγλιον appellatur *medius radius adæquatus*. Cæterum βίγλιος a βίγλα derivatur ut a κοῦμολος κουμολίος. LAMB.

(62) Ἐχημάτιζεν. Χρηματίζειν hic significat esse, ut supra p. 6. De horologio autem in arcu orientali fori posito, ejus hic mentio ut, pluribus agitur p. 65. LAMB.

(63) Ἑρακλῆς ἀνακείμενος. Credo hic significari Herculis cubantis simulacrum, quod prius Romæ collocatum erat in xiv regione, et postea Cpolim deductum atque in Hippodromo positum fuit, ut supra testatur Cedrenus p. 39 v. 19. Quale autem fuerit hoc simulacrum, accuratissime describit Nicetas Choniates p. 859 ed. Bonn. LAMB.

(64) Ἐνθα καὶ ποταμὸς καὶ ἀπὸ Λύκου λατρευόμενος. Hæc est lectio collectis Vaticanis, quæ si genuina est, legendum videtur Ἐνθα καὶ ποταμὸς ὁ ἀπὸ Λύκου προσαγορευόμενος, hoc est, ubi etiam fluvius est qui a lupo nomen habet. Nempe intelligit fluvium nomine Lycum, Byzantium transeuntem, cujus infra p. 147 meminit. Ejusdem fluvii mentionem facit Cedrenus, et adversus ejus exundationem Apollonium Tyaneum ait quas nescio consecrationes adhibuisse. In cod. Bavar. pro λύκου scriptum fuit λευκοῦ. Quodsi hæc lectio alteri præferenda est, scribendum videtur Ἐνθα καὶ πο-

tra odietum ad regulam alieni vendidit; qua de re certior factus Imperator manus illi amputari jussit, easque una cum medio in exemplum publicæ erigi curavit. Ibidem quoque collocatum erat horo- logium.

In loco nuncupato Amastriano positæ erant Solis in curru marmoreo et Herculis recubantis statuæ. Ibidem Lycus fluvius est, qui a lupo nomen habet. Item videntur ibi testudines plenæ avibus, et dracones octodecim, et statuæ marmoreæ domini cujusdam Paphlagonis, et alia statuæ servi ex Amastriana regione Paphlagoniæ orientis, arina et stercore obruta. Uterque autem in eo loco dæmonibus immolatus fuit. Ibidem videntur columnæ candidæ in figuram semicircularem erectæ. Multæ etiam dæmonum suscitationes ibi fiebant.

66 In loco nuncupato Bove maxima erat fornax bovis figuram gerens, in qua malefici puniebantur. Quare etiam Julianus multos Christianos in ea combussit. Gerebat autem illa fornax maximi bovis formam, ad cujus exemplar postea similis bos in Neorio exstructus est. Integris autem permansit illa fornax usque ad Phocam tyrannum, qui ultimam omnium ab Heracho in eo combustus est. In eodem loco arcs erecti erant similes illis qui in Xerolopho spectantur, et continent simulastra et historias lapidibus insculptas.

Hexacionium erat locus muro septus auroque ornatus a Constantino Magno: duravit autem annos 32 usque ad Imperium Theodosii junioris. Extra eum stabat columna cum statuâ Constantinî Magni, unde ipse locus Hexacionium appellatus fuit. Ibi-

ταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου ὀρώμενος, id est, ibidem visitur fluvius seu simulacrum fluvii ex candido lapide. Ut vero hunc locum ita reformem, auctor mihi est Manuel Chrysoloras, qui in epistola de comparatione veteris et novæ Romæ (rahi supra caput rivuli (scilicet Lyci), qui Cpolim perlabitur, positam fuisse statuam ex candido lapide, quæ cubito videretur inniti: Καὶ ἄλλου δὲ, inquit, (sc. ἀνδριάντος) ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐκ λευκοῦ λίθου ἡ μαρμάρου, ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ διὰ τῆς πόλεως χει- μάτρου, δοκοῦντος εἰς ἀγκῶνα ἀνακείσθαι. Hoc ergo illud simulacrum fluvii esse puto quod nunc Codinus his verbis inquit: Ἐνθα καὶ ποταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου ὀρώμενος. LAMB.

(65) Τὸν καλούμενον Βοῦν. Hujus loci ita meminit Joannes Tzetzes Chil. 9. 615: Περὶ βοῦς δὲ ἀγορᾶν ἦτοι πρὸς Βοῦν τὸν τόπον. LAMB.

(66) Τεῖχος hic non murum significat, sed castellum seu locum munitum. Ita Homerus Iliad. 8 Thebas vocat τεῖχος Ἄρειον, et Herodotus l. 1, Sardes appellat τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν, et in statu- cino Apollinis Atheniensibus dato τεῖχος ἑδ- λινον significat munimentum ligneum. Sæpissime in hac significatione occurrit apud Stephanum De Urbibus, ut νέον τεῖχος, γῶλόν τεῖχος, Ἀβώνου τεῖχος, Ἑραίων τεῖχος, Γορδίου τεῖχος, παλαιὸν τεῖχος, δίδυμον τεῖχος. Κάλλιον τεῖχος exponendum est castellum æreum. Similiter apud Constantinum Porphy. de admin. Imp. c. 22. LAMB.

den et aliae multae statuæ collocatae erant, quae una omnes confregit Mauricius. Columnis autem hucusque integre relictis impositae erant statuæ ex urbe Cyzico allatae.

Tetrapylum prius Quadrivium vocabatur, et duravit annos 160 usque ad imperium Zenonis. Ibi dem cubiculum erat columnis sustentum, a Constantino Magno exstructum ad similitudinem illius quod est Romæ. 47 In isto loco consanguinei defuncti imperatoris, et ipsa Augusta, ante funeris elevationem iugebant mortuum intra cubiculum, obductis velis, ne quis e pepulo intrare aut introspicere posset; et lectum ibi sex horarum cum multo planctu faciebant. Exinde funus comitabantur ad templum SS. Apostolorum; eoque composito revertebantur mulieres.

Statua in Hexacionio columnæ exiguae imposita septentrionem versus Constantini erat cognomento Cæci junioris filii Irenæ.

In porticu cui nomen Sigma columna statuam Theodosii junioris, filii Arcadii sustinet, quam erexit Chrysaphius eunuchus et accubitor.

Statuæ elephantorum portæ Auræe allatae sunt Athenis ex templo Martis a Theodosio juniore, qui condidit murum terrestrem ad Blachernas usque, intra 60 dierum spatium, opera duarum factionum populi, quæ octo millia hominum continebant. Venetæ quidem factionis præfectus erat Mandalas, Prasinæ vero Charsias ejus frater cum Eulampio. Utraque autem factio, Veneta a Blachernis et Prasina a porta Auræa, conjungebatur in porta nuncupata Myriandra, quæ alias quoque nuncupatur Polyandra, quod ambæ factiones ibi unitæ fuerint. Reliquas 48 statuas in porta Auræa posuit Vigilius a secretis et astronomus; uti etiam

Meursii et Lambecii notæ.

(67) *Τούτου χάριν λέγεται Ἑξακίονιος*. Ergo secundum hanc etymologiam necessario scribendum est Ἑξοκίονιον; attamen in omnibus codicibus Ἑξακίονιον scriptum inveni. Mihi videtur hunc locum utroque modo nominatum fuisse, Ἑξοκίονιον nempe et Ἑξακίονιον. Hujusmodi diversae nominis unius loci prolationes sæpius apud Codinum observavi. Sic p. 28 unum eundemque locum appellari ait Ἀγροστεῖον et Ἀγροστιῶνα, et p. 84 v. 16 φακώλισθον et φουλκώλισθον, et p. 109 v. 14 ψαμαθέαν et ψευμαθέαν, et p. 117 v. 9 et 18 Ἡραῖον et Ἡρίον, et p. 120 v. 9 Μαναύραν et Μαγναύραν, et p. 120 v. 10 σείσμα σηµα et σίγμα, et p. 77 v. 3 μεσόµαλον et μεσόλοπον, p. 127 v. 3 τὰ Ἥλου et τὰ Ἰλλου. Vera autem ratio diversitatis illarum denominationum habetur apud Procopium lib. *De ædificiis*, ubi locum ad Anaplum, qui antiquitus πρόχοθι appellabatur, postea βρόχοι nuncupatum fuisse ait, hæc subiungens: Διαφθειρούσης τὰ ὀνόματα τῆς τῶν ἐπιχωρίων ἄγνοίας, hoc est pristino nomine ignorantia incolarum corrupto. LAMB.

(68) Tetrapylum aræa erat quadrilatera, quatuor porticibus terminata et totidem habens portas, quamobrem Quadrivium quoque seu Τετράβιον antiquitus nominatum fuit. LAMB.

(69) *Διήρησαν*. Antiquum Tetrapylum, a Con-

stantino magno exstructum, perduravit usque ad imperium Zenonis, cujus tempore, ut refert Eragrius 3 28, *Mammianus senator novum exstruxit tetrapylum*, hoc est, ut ego interpretor, antiquum de novo reedificavit. De hoc Mammiani tetrapylum Codinum loqui p. 50 v. 2: addit enim *καὶ διήρησαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου*. Ergo antiquum Tetrapylum Constantini usque ad Zenonem integrum mansit, secundum autem Mammiani usque ad Theophilum. LAMB.

(70) Πώμης. Καὶ ὅτε τις συγγενῆς βασιλέως ἢ αὐτοῦ ἀπέθανε, προελάμβανεν ἡ Αὐγοῦστα καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ τεθνεώτους βασιλέως, καὶ ἔδρ. cod. 3058.

(71) *Εἰς τὸ σίγμα*. Id est, in porticu semitundia, quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur. Græci antiqui sigma pingebant ut C Romanum. LAMB.

(72) *τὴν Μυριάνδρον πόρτην*. Porta olim nuncupata Μυριάνδρος seu Πολιάνδρος hodie vocatur Hadrianopolitana, et medium in muro terrestri locum occupat, ut refert omnium accuratissimus doctissimusque historiae Turcicæ scriptor Jo. Leunclavius. In hac porta periit oppressus hominum turba Constantianus ultimus Græcorum imperator. LAMB.

(73) *Ἐξοκίονιον* (67). Ἰσταντο δὲ ἐκεῖ στήλαι πολλαί. Συνέτριψε δὲ ταύτας ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος. Ἐτι δὲ εἰς τοὺς νῦν σωζομένους κίονας ἴστανται αἱ ἀπὸ Κυζίκου ἐλθοῦσαι στήλαι.

Τὸ δὲ τὸ νῦν λεγόμενον Τετράπυλον (68) πρῶτον ὀνομάζετο Τετράβιον, καὶ διήρησαν (69) ἐτη ἐκατὸν ἐξήκοντα μέχρι Ζήνωνος. Ἦν δὲ ἐκεῖσε κουδικλειον ἐπάνω κίωνων ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθὲν, καθ' ὁμοιωσιν τῆς Πώμης (70). Οἱ δὲ συγγενεῖς τοῦ τελευτῶντος βασιλέως καὶ ἡ Αὐγοῦστα προελάμβανον τὸ ἐξόδιον, καὶ ἐθρήνων ἐκεῖσε τὴν τελευτήσαντα ἔσωθεν τοῦ κουδικλείου, καὶ ἀπέλυον τὰ βῆλα πρὸς τὸ μὴ εἰσερχεσθαι ἢ κατοπεύειν τοῦ λαοῦ τινὰ, καὶ κατ' ἴδιαν ἐκπίπτοντο οἰμωγὰς καὶ θρήνων σφοδράς; ἔως ὧρων ἔξ.

Καὶ ἐκτοτε ἐλάμβανον τὸν ἀποκείμενον μέχρι τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ ἐκίθευον αὐτόν. Εἶθ' οὕτως ἀνθυπείστρεφον αἱ γυναῖκες.

Ἡ δὲ ἰσταμένη εἰς τὸ Ἑξακίονιον στήλη ἐπὶ βραχέος κίονος, κατὰ τὸ βόρειον μέρος, ὑπῆρχε Κωνσταντίνου τοῦ Τυφλοῦ τοῦ νεωτερίζοντος υἱοῦ τῆς Εἰρήνης.

Ἡ δὲ ἰσταμένη εἰς τὸ Σίγμα (71) ἐπὶ κίονος ὄψεσθαι Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ υἱοῦ Ἀρχαδίου, ἦν ἀνήγειρε Χρυσάφιος εὐνοῦχος ὁ Τζουμάς καὶ παρακοιμώμενος. Αἱ δὲ στήλαι τῶν ἐλεφάντων τῆς Πρωσῆς πόρτης ἦκασιν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄραος ἀπὸ Ἀθηνῶν, κατὰ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, τὸν κτίστορος τοῦ χειρῶν ταίχους μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, ὅπερ ἔκτισεν εἰς ἐξήκοντα ἡμέρας, ἐχόντων τῶν δύο μερῶν τοῦ δήμου ἀπὸ χιλιάδων ὀκτώ, ὄντων δημάρχων Μανδάλια μέρους τῶν Βενέτων καὶ Χαροῖου ἀδελφοῦ αὐτοῦ μέρους Πρασίνων, μετὰ καὶ Εὐλαμπίου συγγενούς.

Ἡνώθησαν δὲ οἱ Βένετοι ἀπὸ Βλαχερνῶν, οἱ δὲ Πράσινοι ἀπὸ Χρυσείας πόρτης, καὶ ἠνώθησαν εἰς τὴν Μυριάνδρον πόρτην (72) τὴν καλουμένην Πολιάνδρον. Οὕτως; δὲ ἐκλήθη Πολιάνδρος διὰ τὸ ἀμφότερα τὰ μέρη ἐκείσε ἐνωθῆναι. Αἱ δὲ λοιπαὶ στήλαι

stantino magno exstructum, perduravit usque ad imperium Zenonis, cujus tempore, ut refert Eragrius 3 28, *Mammianus senator novum exstruxit tetrapylum*, hoc est, ut ego interpretor, antiquum de novo reedificavit. De hoc Mammiani tetrapylum Codinum loqui p. 50 v. 2: addit enim *καὶ διήρησαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου*. Ergo antiquum Tetrapylum Constantini usque ad Zenonem integrum mansit, secundum autem Mammiani usque ad Theophilum. LAMB.

(70) Πώμης. Καὶ ὅτε τις συγγενῆς βασιλέως ἢ αὐτοῦ ἀπέθανε, προελάμβανεν ἡ Αὐγοῦστα καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ τεθνεώτους βασιλέως, καὶ ἔδρ. cod. 3058.

(71) *Εἰς τὸ σίγμα*. Id est, in porticu semitundia, quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur. Græci antiqui sigma pingebant ut C Romanum. LAMB.

(72) *τὴν Μυριάνδρον πόρτην*. Porta olim nuncupata Μυριάνδρος seu Πολιάνδρος hodie vocatur Hadrianopolitana, et medium in muro terrestri locum occupat, ut refert omnium accuratissimus doctissimusque historiae Turcicæ scriptor Jo. Leunclavius. In hac porta periit oppressus hominum turba Constantianus ultimus Græcorum imperator. LAMB.

α) ἱσταμένοι εἰς τὴν Χρυσίαν ἦκασι παρὰ Βι-
γίλου (73) ἀσηκρήτου καὶ ἀστρονόμου, μετὰ τῆς
γυναίκης (74) τῆς κατεχούσης τὸν στέφανον εἰς
τύπον τῆς πόλεως. Ἄνωθεν δὲ καὶ κάτωθεν εἰσι καὶ
λοιπὴ μικρὰ ζόνα, ἅτινα σημαίνουναι τοῖς πεπειραμένοις ἀκριβῆ πολλὴν γνῶσιν.

Τὸ καλούμενον Στρατήγιον στήλη ἐστὶν Ἀλεξάν-
δρου τοῦ Μακεδόνα (75), ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι
ἱσταμένη. Καὶ ἱστατο πρῶτην εἰς τὴν Χρυσόπολιν,
ὅτι τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐρρόγευσεν διπλῆν βό-
ταν (76) τὸν ἕνα χρόνον· καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη
Χρυσόπολις παρὰ τῶν Μακεδόνων. Τὸ δὲ Στρατή-
γιον ὠνομάσθη παρὰ τοῦ λαοῦ. Ἰστατο δὲ, ὡς εἰρη-
ται, ἡ στήλη εἰς τὴν Χρυσόπολιν, ὡς ἀνήγειραν
αὐτὴν οἱ λαοὶ, χρόνους ἑξακοσίους τεσσαράκοντα
ὀκτώ. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἤγειρεν αὐτὴν ἐν
τῇ πόλει. Ἐκεῖσε δὲ ἐπεδοκιμάζοντο οἱ στρατιῶται, ὅτι πεδῖον ἦν ὁ τόπος. Ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ ὠνομάσθη
Στρατήγιον.

Τὸ δὲ μονόλιθον τὸ ἱσταμένον ἐκεῖσε ἀπόκλασμα
ἦν τοῦ Ἰσταμένου εἰς τὸ Ἰππικόν, ἦκε δὲ ἀπὸ τῶν
Ἀθηνῶν παρὰ Πρόκλου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις
τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου.

Ἰστατο δὲ εἰς τὸ αὐτὸ Στρατήγιον καὶ ὁ τρίπους,
ἔχων τὰ παρωχηκότα, τὰ ἐνεστώτα καὶ τὰ μέλλοντα
ἕσθαι, καὶ ὁ νότιος πῶλος, καὶ ἡ λεκάνη τοῦ Τρι-
κακίδου, ἣ τεθεῖσα εἰς τὰ Τζύρου· εἰς μαντεῖον
γάρ ἦν ὁ τόπος. Πλησίον δὲ ἐκεῖσε καὶ ἡ τύχη τῆς
πόλεως. Ὁ δὲ Βάρδας ὁ Καίσαρ, ὁ θεῖος Μιχαὴλ
τοῦ βασιλέως, μετέθηκε καὶ παρέλυσεν αὐτὰ καὶ
συνέτριψε. Περὶ δὲ τοῦ μονόλιθου ὁ χρονικὸς δηλοῖ
τὴν αὐτὴν ἱστορίαν. Ὁ δὲ μικρὸς Στρατήγιος ὑπάρ-
χει στήλη τοῦ Λεωμακέλλου.

Ὁ λιμὴν τῶν Σοφῶν ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστίνου
τοῦ ἀπὸ κουροπαλατῶν, τοῦ ἀνδρὸς Σοφίας τῆς Λα-
δης. Μέσον δὲ τοῦ λιμένος ἱστανται τέσσαρες στή-

Meursii et Lambecii notæ.

(73) Βιγίλου. Ut βήγλην Græci recentiores vo-
cant vigiliam, ita etiam Vigilium Βιγίλιον et Vig-
lantiam Β:γλεντίαν. LAMB.

(74) Τῆς γυναίκης. Quin fuerit hæc muliebris
statua simulacrum Cpolcos, dubium non est: sed
quomodo dicatur τὸν στέφανον κατεσχεῖν, aliquid
habet dubitationis. An dextra extensa videbatur
coronam porrigere, qualis visitur antiquæ Romæ
in nummo Claudii? an sedens dextro brachio in-
flexo tenebat manu coronam genu sustentatam, ut
venitur in horto Cæsiorum Roma de Dacia pro-
vincia subacta triumphans? an habebat in capite
coronam galeæ circumvolutam, ut spectatur in
nummo Constantini magni? LAMB.

(75) Τὸ καλούμενον Στρατήγιον — ἱστα-
μένη. Hic locus ita transformandus est: Ἡ εἰς τὸ
καλούμενον Στρατήγιον στήλη, ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ
κίονι ἱσταμένη, ἐστὶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα.
Strategium Cpoli forum erat, in quo antiquitus
militum duces creari solebant, ut testatur Hesy-
sius. Ἐν στρατηγίῳ, inquit, λεγομένῳ φόρῳ,
θα ποτὲ οἱ στρατηγούντες ἄνδρες τὰς τιμὰς ὀπε-
ρίζοντο. Ibidem milites exercebantur, quod locus
veti campstris seu planus, ut refert Codinus
velo infra. Videtur ergo Strategium hoc Cpolitum
campo Martio Romæ antiquæ tam usu quam
tu simile fuisse. Socrates hist. Eccl. 1, 14 memo-

statuam muliebrem coronatam, quæ urbis figuram
refert. Sunt præterea supra et infra alia quedam
parva simulacra, quæ ejus rei peritio magnam
præbent scientiam.

Status in Strategio supra magnam eolumnam
posita Alexandri Macedonis est, quæ prius Chry-
sopoli stetit, quoniam ibi exercitui suo duplex sti-
pendium uno eodem tempore erogavit; quare illud
oppidum a Macedonibus Chrysopolis nominatum
fuit. Annis autem 648, postquam hæc statua Chry-
sopolis erecta est, Cpolim eam transponi curavit
Constantinus Magnus. Propter planitiem vero loci
militibus ibi exerceri solebant, unde Strategii sive
campi militaris a milite nomen accepit.

Monolithum ibidem positum fragmentum erat
illius quod in Hippodromo stat. Allatum autem est
Athenis a Prelo patricio, tempore Theodosii ju-
nioris.

In eodem Strategio collocatus erat tripus, præ-
teritarum, præsentium et futurarum rerum notitiam
continens, item polus australis, 49 et catinus
Tricaccabi, qui positus est in loco anacupato Tzy-
ri: his enim pro oraculo erat. Eidem loco propin-
qua erat fortuna urbis, quam Barbas Cæsar,
patruus imperatoris Michaelis, in alium locum
transposuit; reliqua vero confregit. De monolitho
chronicon auctor eandem refert historiam. Cæ-
terum Strategium parvum dicitur statua Leonis
Macelli.

Portus Sophianus constructus est a Justino cu-
ropalate, marito Sophiæ cognomento Lobes. In
medio hujus portus visuntur quatuor statuæ, So-

rat Constantini Magni statuam equestrem ibi ste-
tisse: hanc ego eandem esse puto quam Codinus
ait fuisse Alexandri Magni et a Constantino Chry-
sopoli deductam atque erectam fuisse. Similiter
Constantinus Apollinis Heliopolitani statuam pro
sua columnæ porphyreticæ fori imposuit. Illa
autem verba, ἣ ἱσταμένη ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι,
propterea addidit Codinus ut distingueret hanc
Alexandri seu Constantini Magni statuam ab alia
quadam Leonis Macelli statuæ, quam paulo post
dicit in eodem foro collocatam fuisse et nomina-
tam ὁ μικρὸς στρατήγιος. Cæterum Codini verba,
τὸ καλούμενον στρατήγιον στήλη ἐστὶν Ἀλεξάν-
δρου τοῦ Μακεδόνα ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι ἱστα-
μένη, præterquam ut supra emendavi, etiam hoc
modo corrigi possunt: Τὸ καλούμενον στρατήγιον,
ἣ στήλη ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι ἱσταμένη, ἐστὶν
Ἀλεξάνδρου. Familiaris admodum est Codino hic
loquendi modus. Sic passim τὸ Αὐγουστέιον, τὸ
Φιλαδέλφειον, τὰ πιττάκια, ὁ βοῦς, pro statuæ et
pro locis in quibus illæ positæ sunt, promiscue
accipiuntur. Quare ferri quidem posterior hæc
emendatio potest, sed prior præferenda est.

LAMB.
(76) Ἰσθία Græcis recentioribus dicitur stipen-
dium et donativum. Inde ῥογεύειν, quod est erogare.
LAMB.

phis nemp̄e et Justinī, Arabiæ et Vigilantiæ matris ejus Earum duas ablatis sunt a Philippicis: continebant autem notas rerum futurarum.

Portum Eleutherii exstruxit Constantinus Magnus: in eo stabat lapidea statua Eleutherii a secretis, scapulare super humeros et ligonem manu gestans, utrumque lapideum. Cum autem erigetur statua Theodosii supra columnam in Tauro, terra fossili in hunc portum ingesta totus oppletus est.

Crucem collocatam supra columnam prope Artopolla, in aula lapidibus strata, erexit Constantinus Magnus, quo tempore urbem condidit. Antiquis autem utriusque factionis aurigæ equos ibi agitabant, 50 verba hæc bene ominata proclamantes: « Potentia crucis sit eorum auxilium. » Ibidem quatuor erant portæ æræ pro numero factionum, et totidem porticus in circuitu, et alia multa admiranda. Hæc ita permansere usque ad Theophilum, qui ejus loco ibi exstruxit vallem Planctus, et mancipia servosque a negotiatoribus ejusmodi lætie venum proponi jussit.

De Hospitali Theophili.

In loco nuncupato Zeugmate supra collem, ubi

Meursii et Lambecii notæ.

(77) Βηλερετας. Loquitur de Vigilantia sorore Justiniani imperatoris, matre Justinī secundi. LAMB.

(78) Γράμματα τῶν μελλόντων. Intelligentæ sunt procul dubio inscriptiones basibus statuarum insculptæ. LAMB.

(79) Φέρουσα — τῇ χειρὶ. Antiquus mos est, hodieque observatur, ut novis ædificiis exstruendis primus manum admovet ejus auctoritas structuræ præest. Sueton. in Vespasiano. Ipse, inquit, restitutionem Capitolii aggressus rudibus purgandis manus primus admovit, ac suo collo quædam extulit. Idem in Nerone: In Achaia Isthmum perfodens aggressus primus rastello humum effodit et corbula congestam humeris extulit. In antiquis actis Latinis S. Silvestri pape I simile quid narratur de Constantino Magnò basilicas Vaticanam et Lateranensem erigente: Exiens se chlamyde et accipiens bidentem, terram primus aperuit ad fundamentum basilicæ construendum. Dehinc in numerum duodecim apostolorum duodecim cochinos plenos suis humeris suppositos bajulavit. Altera vero die similiter intravit in suum Lateranensem basilicæ fabricam cœpit. In actis Græcis de Lateranensis basilicæ erectione proluxius agitur his verbis: "Ἰνα δὲ πᾶσι καταφανὲς γένηται ἐξ ὅλης ψυχῆς αὐτὸν πεπιστευκίνας, ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ἐν τῷ λεγομένῳ Λατερνησίῳ λαβῶν διαλλαν οἰκειὰς χερσὶν αὐτὸς πρῶτος ἤρξατο ὀρύσσειν, καὶ διαγραφῆν ποιησάμενος προσέταξεν ἐκκλησίαν οἰκοδομηθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Quod igitur de Vespasiano et Nerone Suetonius et de Constantino Acta S. Silvestri referunt, idem procul dubio fecit Eleutherius, quem portus ab ipso denominati structuræ Constantinus Magnus præfecerat. Ut autem se hoc fecisse testaretur, statuam suam ibi erexit, quæ dextra ligonem et sinistro humero scapulari tecto gestabat cochinum. Hæc illa est quam et hoc loco describit Codinus et in libro De ædificiis p. 104. Σταπολίῳν vero Codinus vocat tegumentum coriacum, quo plerumque bajuli contra gravitatem oneris

λαι, Σοφίας καὶ Ἰουστίνου, Ἀραβίας καὶ Βηλερετίας (77) τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ αἱ μὲν δύο ἀφῆρθσαν παρὰ Φιλιππικῶν. Ἐἶχον δὲ καὶ γράμματα τῶν μελλόντων (78).

Ὅ δὲ λιμὴν τῷ Ἐλευθερίου ἐκτίσθη παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἰστάτο δὲ καὶ στήλη λιθινὴ Ἐλευθερίου ἀσκηρήτου, φέρουσα ἐπ' ὤμων σκαπούλιον καὶ πύλον ἐν τῇ χειρὶ (79), ἀμφότερα λίθινα. Κτισθείσης δὲ τῆς στήλης τοῦ Θεοδοσίου ἐπὶ τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου, ὁ χοῦς ἐχύνετο εἰς τὴν λιμῆνα καὶ ἐγεμίσθη.

Τὸ δὲ σταυρίον (80) τὸ ἰδρυμένον ἐπὶ κίονος κλησίον τῶν Ἀρτοπολλείων, ἐν τῇ αὐλῇ τῇ λιθοστρωτῶν (81), ἀνηγέρθη παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅτε ἐκτίσθη ἡ πόλις. Εἰς δὲ τὸ παλαιὸν ἔφερον ἔκειτο τοὺς ἵππους ἐκατέρων τῶν μερῶν ἠρίσκει, καὶ εὐφημίζοντες ἔλεγον: « Τοῦ σταυροῦ ἡ δύναμις βοήθεια αὐτοῖς. » Ἐκείσε δὲ ἴσταντο καὶ πύλαι γεικαὶ τῶν τεσσάρων μερῶν (82), καὶ περιπατοὶ γύρωθεν τέσσαρες, καὶ σημειοφορικὰ πολλὰ, καὶ διαρῆκσαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ἐκτοτε δὲ ἐκλήθη κολλὴ Κλαυθμῶνος παρ' αὐτοῦ, καὶ προσετέθησαν οἱ σηματοπράται (83) ἐκεῖσε πιπράσκειν τὰ οὐκ αἰκίαι πρῶτον.

Περὶ τοῦ Σενῶνος τοῦ Θεοφίλου.

Ἐν δὲ τῷ καλουμένῳ Ζεύγματι ἐπάνω τοῦ λόφου,

humerum solent munire. LAMB.

(80) Τὸ δὲ σταυρίον. Errant qui hæc verba interpretantur ac si pro τῷ σταυρίῳ legatur τὸ ταῦρον. Loquitur enim hic Codinus de celeberrima illa cruce, quam Constantinus Magnus ad similitudinem illius quam in celo viderat, supra columnam ad septentrionalem partem sui fori erexit. Passim ejus mentio fit apud scriptores historie CP. Sed vide imprimis Codinum p. 29 et 68 LAMB.

(81) Τῇ αὐλῇ τῇ λιθοστρωτῶν. Forum Constantinianum scriptores sæpius per excellentiam vocant τὴν φάρον, vel τὸν μέγαν φάρον. Alias appellant τὴν κλαυθμῶν φάρον, quod planis et latis lapidibus stratum esset; vel, ut hoc loco Codinus, nuncupat τὴν αὐλὴν τὴν λιθοστρωτῶν, id est aulam lapidibus stratam. LAMB.

(82) Τὰ τέσσαρα μέρη vocat quatuor factiones Circi, nemp̄e Prasiani et Russatari, Venetam et Albatam, quarum duæ priores duabus posterioribus erant contrariæ. Sic quatuor quidem erant diversi colores Circusium aurigarum, sed duæ tantum factiones, quæ sibi invicem repugnabant, quæ Prasina et Russata, et contra Veneta et Albata pro una et eadem accipiebantur. Secundum hanc factionum Circusium distinctionem populus quoque Cypollitanus in duas divisus erat partes, quarum una Prasino colori, altera Veneto favebat. Procopius Pers. 1, Οἱ δῆμοι, inquit, ἐν τῇ πόλει ἔ; τὰ Βένετοι; ἐκ παλαιῶν καὶ Πρασίνους διήθηοντο. Idem in hist. arcana has duas populi factiones μοῖρας vocat: Τοῦ δὲ δήμου, inquit, ἐκ παλαιῶν ἔ; μοῖρας δύο διαστηκότες μίαν αὐτὸς τὸν Βένετον ἔταιρ σάμνος; Codinus eas appellat τοὺς δύο δήμους et τὰ δύο δημοτικὰ μέρη τοῦ δήμου. LAMB.

(83) Σηματοπράται sunt mangones, qui τὰ δηλοτικὰ σώματα, hoc est mancipia, venditant. Alii vocantur ἀνδραποδοκάπηλοι, quasi μεταβολεῖ; τῶν ἀνδραποδῶν. Strabo eos appellat σηματοπράτους; Notandum etiam quod Codinus mancipia nuncupat πρῶτον οἰκετικὰ. LAMB

ἄνω ὄρται εὐμηχος κτίσμα νοσοκόμου (84), ὁ μὲν ἄνω Κωνσταντῖνος (85) ἀνήγειρεν αὐτὸ εἰς πορτεῖον (86). Ἰστατο δὲ στήλη ἐπὶ κλωσεῦ λίθινου κίονος τῆς Ἀφροδίτης· τῶν δὲ πολιτῶν ἐκεῖσε ἀπερχομένων καὶ ἐρώντων τὰς ἐκεῖσε οἰκώσας μαχλάδας, ἔξωθεν τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὐρίσκοντο ἕτερον πορτεῖον. Καὶ ἦσαν ἀπόχωροι ἐπὶ τοὺς κίονας (87) μετὰ κρικέλλων καὶ κουρτίων. Καὶ οὕτως ἐκεῖσε ἐν δαυτίῳ οἱ ἐρώντες ἐτέρποντο. Ἦν δὲ καὶ στήλη τῶν ἐν ὀπλήφει οὐσῶν καθαρῶν γυναικῶν καὶ περθίων. Ἐκεῖνων δὲ μὴ θαλοῦσαν ὁμολογεῖν, ἔλεγον (88) αὐταῖς οἱ γονεῖς τε καὶ φίλοι· « Ἀπέλωμαιν εἰς τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἀγάλμα, καὶ εἰ καθαρὰ εἶ, λεγθήσῃ ἐκεῖ ἐπὶ τῆς στήλης. » Καὶ ἄτε ἐπιησίαζον, ἡ μὲν ἀμειπτος διήρχετο ἀδλαθῆς, ἡ δὲ διεφθερμένη, ἦν ἴκα ἐπὶ τὸν κίονα τοῦ ἀγάλματος ἐπιησίαζεν ἀκουσα καὶ μὴ βουλομένη, ἐπιστάσις ἀδράξ ἰσχυροῦν τὰ ἱμάτια αὐτῆς, καὶ ἰδεῖν τὸ εἰσὶν αἰδοῦν. Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἔχουσαι ἀνδρας, ἐὰν λαθραῖως ἐμοιχεύοντο· τοῦτο καὶ ἐπ' αὐταῖς ἐγένετο, καὶ οὕτως ἀπεηλέγχοντο. Καὶ ἐθαύμαζον πάντες, καὶ ἐπίστευον τῇ γονομένη πορτεῖᾳ· ἐκαίνοι γὰρ παρῆνθες ὁμολόγουν. Ἦ δὲ γυναικαδελφὴ Ἰουστίνου τοῦ ἀπὸ κουρτοκαλιῶν συνέτριψε τὴν στήλην διὰ τὴν καὶ αὐτῆς τὸ αἰδοῦν φανῆσαι μοιχευθείσης, καὶ διερχομένης ἐκεῖσε ἐπ' ἱππῶν ἐν τῷ λούματι τῶν διαχερῶν διὰ τὸ ἐξάσιον ἔμβρον γενέσθαι καὶ μηκέτι (89) δύνασθαι τινα περιπατεῖν πλὴν ἐν τοῖς βασιλικῶς δρόμοισιν (90).

Τὰ δὲ λεγόμενα Κοντάρια (91) βέγλα ἦν ἐκεῖ με-
Moursii et Lambecii notæ.

(84) *Zenon* significat hospitale seu domum excipiendis peregrinis destinatam, qualem, ut hic Codinus refert, Theophilus imperator exstruxit in regione urbis nuncupata *Zenmate*, loco lupanaris publici, quod ibi a Constantino Magno fuerat constitutum. Meminit ejus rei Cedrenus l. II. *LAMB.*

(85) Νοσοκομεῖον ἦν ἄνω ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εἰς πορτεῖον. Γέγονε δὲ καὶ οἶκος Ἰαδῶρου πατριχοῦ, εἴτα μοναστήριον γυναικείον· καὶ ὁ θεόφιλος ἐποίησεν αὐτὸ ξενώνα. Ἰστατο cod. 3058.

(86) Ἀνήγειρεν αὐτὸ εἰς πορτεῖον. His statim subiungenda esse videntur illa verba quæ paulo inferior leguntur, Ἐξωθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὐρίσκοντο ἕτερον πορτεῖον. *LAMB.*

(87) Pro ἐπὶ τοὺς κίονας legendam videtur ἐπὶ τὸν κίονα, id est *apud ante memoratam columnam Veneris*. Ἀπόχωροι seu ἀποχωρήματα significant hic recessus vel loca secreta et a turba separata. Suetonius simili de re loquens *distinctas cellas* vocat : *Lupanar*, inquit, in palatio constituit *distinctisque et instructis compluribus cellis*. Διαχωροὶ æque probari potest : διαχωροὶ enim dicuntur *intervalia seu spatia intersepis*. Pro κουρτίωνν *perperam scriptum* fuit *κουρτίων* et *κουρτίων*. Unde patet nihil esse vocabulum *κουρτίων*, quod unica hujus mendi auctoritate nixus Moursius Glossario suo Græco-barbaro inseruit. Κουρτίνας autem vel *κορτίνας* ; Græcivrecentiores vocant *vela*, quibus aliqui obtegitur. Martyrologium in pass. S. Irenæus : Καὶ οὕτω κορτίνας οὐκ κορτίνας διδασκίτω γράμματα τὴν θυγατέρα ἡμῶν. Ita etiam hoc loco Codinus *κορτίνας* appellat *vela*, quibus cellæ meretricium circummictæ erant. Apud Italos, Gallus et Germanos hodie vulgo nuncupantur *cor-*

nunc *prolongum* conspicitur *œdificium* in quo *ægroti curantur*, ibi enim a Constantino Magno *lupanar exstructum fuerat*, præter quod *nultum aliud in urbe inveniebatur*. Stabat illic supra columnam lapideam *Veneris statua*, quam colebant meretricum istius habitantium *amatores*. Circa columnam vero erant *cellæ cancellis et cortinis distinctæ*, intra quas amantes *libidinibus suis perfruebantur*. Præterea quoque *inseriebatur illa statua mulieribus et virginibus*, quarum suspecta erat *puerilitia*. His enim factum *fateri nolentibus parentes et cognati dicebant* : « *Eamus ad statuum Veneris, et illa puritatis tuæ indicium faciet.* » Post ubi illuc *III* venerunt, quæ extra culpam erat, illæ accedebat : contra vero si qua vitiosa appropinquaret *columnæ ejus statua*, *III* licet repugnantī subito quodam impetu *vestes discerpebantur*, ita ut *puleda palam apperent*. Idem eveniebat *uxoribus adulteratis*, eademque *indicio convincebantur*. Hæc violatæ pudicitia testimonio omnes cum summa admiratione *fidem adhibebant*, ipsis quoque accusatis factum *postea non amplius negantibus*. Soror autem *uxoris Justinī curopalaæ statiam* hanc *confragis*, eo quod ipsa quoque *dowdatis pudendis adulterii convincebatur* equo illac transvehens ad *balneum Blachernarum* : etenim adeo *ingens fuerat pluvia* ut alia via *non nisi in dromonibus imperatoris en adire posset*.

Quæ nunc *Contaria* vocantur, prius *vigilum*

C *linea vela* lanca vel *linea* vel *bombycina*, quibus lecti circumcluduntur tam ad curiosos oculos quam *culicas arcendos*. Quo facilius autem ejusmodi *cortinæ adducantur vel diducantur*, solent plerumque *circellis vel annulis æreis suspendi*. Eisdem quoque *usui servisse* pato istos *circellos*, quos cum *cortinis meretricum latibus ambiisse* Codinus hoc loco refert. Cæterum *κρικέλλος* transpositione litterarum pro *κρίκελλος* dictum est, ut *κρίκος* pro *κρίκος*, hoc est *circus*. In actis Græcis S. Silvestri PP. I ineditis observavi *κρικέλλους* *γορρι* *απηυλα* *αερος*, in quos catena intromittitur ad obserandum ostium. Verba ipsa hæc sunt : Καὶ εὐρήσεις τὸ σπῆλαιον κατέναντι, ἔνθα ὁ δράκων κοιτάζεται, ἐν ᾧ εἰσὶ πύλαι χαλκαὶ ἔχουσαι κρικέλλους. Μετὰ γούν τὸ κατελθεῖν σε ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐλύσεις πρὸς ἑαυτὸν τὰς πύλας, καὶ ἐν τοῖς κρικέλλοις αὐτῶν εἰσαγάγῃς τὴν ἄλυσιν τῆς κατήρας, καὶ κλείσας ἔρεις etc. *LAMB.*

(88) Γυναικῶν, τῶν τε παρθένων καὶ μὴ, κλωσῶν τε ἐμοῦ καὶ πενήτων. Καὶ ἐάντις ἔλυσεν αὐτῶν τὴν παρθενίαν, καὶ μὴ βουλομένην ὁμολογεῖν, ἔλεγον cod. 3058.

(89) Καὶ μηκέτι. Μὴ δυναμένης διὰ θαλάσσης ταύτης ἐν τοῖς βασιλικῶς δρόμοισιν ἐκεῖ ἀπελθεῖν cod. 3058.

(90) Βασιλικὸς δρόμος αὐτῶν videtur vocare *naves expediti cursus*, quibus imperator utebatur, cum mari iter faceret. In cod. Vat. scriptum invenit *δρομάσιν* : *δρομάδες* autem sunt quas *Sidonius cursorias* appellat. *LAMB.*

(91) Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια βέγλαν εἶχον ἕως ἐτη ζ'. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεμος ἕως ἐτη β'. Καὶ καθὲρ εἰδῶλων μικρὸς πάνυ, ὃ ἔλεγον Γαληνοῦ εἶναι *Reg. 1027*.

erant excubiæ; quæ ibi durarunt annos septem. Post bellum autem biane sanum illic a Gallieno edificatum est, quo destructo Constantinus Magnus S. Deiparæ templum ejus loco erexit, eique incidi curavit imaginem Christi et sanctæ ejus Matris et sui ipsius, et celebravit festum Dedicationis integras duodecim dies. Hoc templum postea S. Theclæ cognominatum fuit. Tunc temporis fornix miliarii porta erat terrestria, et in loco nuncupato Diippio mutatio equorum cursus publici. Ipsa vero Contaria 52 magnus mons erat, ubi Byzantii populorum occidentalium invasionem metuentes excubias agebant.

Biglenti, ut vocant, firmissima erat custodia Constantinæ Magni, cum Byzantium occupavit.

Neorii sive natalis prima fundamenta posuit Constantinus Magnus. Illic forum erat eorum qui maritimas negotiationes exercebant, quod postea sub Justiniano translatum est in portum Juliani.

Aquæ ductum magnorum arcuum Valens extruxit, qualem nunc videre est.

Asparis cisterna sub Leone Magno ab Aspare et Ardaburio patriciis condita est; qua absolutam ambo inibi interfecti fuere. Domus autem Asparis erat quam deinde possedit Basilius accubitor.

Ad cisternam Aetii, quam Aetius patricius construxit, ipsius Aetii statua posita erat.

Cisternam Boni Bonus patricius Roma rediens condidit, eamque cameris cylindricis texit.

Ex simulacris Roma advectis aliquot multa in Hippodromo collocata sunt, in primis vero sexaginta, inter quæ etiam Augusti est. 53 Nicomedia quoque multæ allatæ sunt statuæ, quarum una, nempe Diocletiani, hucusque in Hippodromo superest; stat autem ad medium tribunal imperatoris. Præterea magna statuarum et signorum copia

Meursii et Lambecii notæ.

(92) Scribendum Γαλλιηνοῦ: loquitur de Gallieno imperatore, Valeriani filio. LAMB.

(95) Νεώριον, quemadmodum Latinorum *navale*, et *portum* significat et locum ubi naves fabricantur. Sic Cpoli duo fuere loca nominata νεώρια, quorum unus erat portus manufactus, quem antiqua urbis descriptio *Neorium portum* vocat et fuisse tradit in regione sexta: alter fabricandis navibus destinatus erat, quem antiqua urbis descriptio *Navalia* appellat et in decima tertia regione fuisse refert. Hoc loco Codinus de Neorio portu loquitur, quem ait factum fuisse a Constantino magno. Idem testatur anonymus in Collectaneis. In aliquot codicibus pro ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας legitur ὁ Κώνων vel ὁ Κώνστανς, et ετοιχειώσατο pro ετοιχειώσατο, et Ἰουστινιανῶ, et Ἰουστινιανῶν, et Ἰουστινιανῶν pro Ἰμπόριον. LAMB.

(94) Ὡς ὁράται. Nempe ex inscriptione. LAMB.

(95) Ἀνγρέθησαν παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, ὅτινες ἐβούλοντο μετὰ τοῦ δήμου καταβῆσαι Δέοντα τῆς βασιλείας, εἰ μὴ ἐξ ἀγχινοίας οὗτος τοῦτους ἀνείλε ἔδωκε. Ὁ 3058.

γάλη τὸ πρότερον, καὶ ἕως ἑκτὰ χρόνους ἐφυλάτετο ἐκείσε. Πολέμου δὲ γινομένου δύο ἐτη ναὺς φκοδομήθη εἰδῶλου μικρῆς ὑπὸ Γαλγνοῦ (92), ἐν καθελῶν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τῇ Θεοτόκῃ ναὺν ἀνήγειρε, καὶ ἐχάραξε τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα καὶ ἑαυτὸν, καὶ ἐτέλεσε πανήγυριν ἡμέρας δώδεκα· ὅστις ναὺς μετωνομάσθη ἡ ἁγία Θέκλα. Τότε δὲ καὶ τοῦ μιλίου ἡ καμάρια χειρσαία πόρτα ἦν, καὶ εἰς τὸ Διίππιον ἦν ἡ ἀλλαγή. Αὐτὰ δὲ τὰ λεγόμενα Κοντάρια μέγα δὸς ἦν, καὶ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῆς βίγλης τῶν Βυζαντιῶν, πτοουμένων τοὺς εὐτυχοῦς.

Ὅτι τὰ λεγόμενα Βιγλέντια ἦν ἰσχυροτάτη φυλακὴ τοῦ ἁγίου Κωνσταντῖνου, ὅτε τὸ Βυζάντιον ἐπέρθαι.

Ὅτι τὸ Νεώριον (93) ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἐτοιχειώσατο, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσίων ἐμπορῶν ἦν. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰουστινιανῶ μετεποιήθη εἰς τὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ λιμένα.

Ὁ ἀγωγὸς τῶν μεγάλων ἀψίδων ὑπὸ τοῦ Οὐάιεντος ἐκείσθη, ὡς ὁράται (94).

Ἡ καλουμένη Ἀσπάρου κινστέρνα ὑπὸ Ἀσπάρου καὶ Ἀρδαβουρίου ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος, καθ' ἣν ἀμφότεροι πληρωθείση: αὐτῆς ἀνηρέθησαν (95). Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου ἦν ὄνπερ εἰς Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος (96).

Ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀετίου κινστέρνῃ, ἣτις ὑπὸ Ἀετίου πατρικίου ἐκτίσθη, στήλη ἴστατο ἐκείσε τοῦ αὐτοῦ Ἀετίου.

Τὴν δὲ Βῶνου κινστέρναν ἐκτίσε Βῶνος πατρικίος, ἀνεθῶν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ ἐπέπεσεν αὐτὴν διὰ κυλινηρικῶν θόλων (97).

Ὅτι ἀπὸ Ῥώμης πολλὰ κομισαντες εἰδῶλα τὴ μὲν ἐστησαν ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ, ἐξαιρέτως δὲ ἐξήκοντα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Αὐγούστου. Ἀπὸ Νικομηδείας στήλαι πολλὰ ἤκατιν, ὅθεν καὶ ἡ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ αἰῶζεται ἕως νῦν, ἐπικουφος οὖσα, ἀναμίσρον τοῦ καθίσματος ἱσταμένη τοῦ βασιλικῆς (98). Ὁμοίως καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ Κυζί-

(96) Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου — ὁ παρακοιμώμενος. Idem p. 67 v. 18 iisdem verbis repetit, præterquam quod pro Ἀσπάρου legitur Ἀσπαρος. Utrumque enim dicitur, Ἀσπαρ Ἀσπαρος et Ἀσπαρος Ἀσπάρου, ut Ἀρδάβουρ Ἀρδάβουρος; et Ἀρδάβουρος Ἀρδαβουρίου. Basilius vero, quem Codinus ait Asparis habitasse domum, accubitor fuit vel cubicularius Constantini Porphyrogeniti secundum imperantis. Meminit ejus Zonaras, et ipse Constantinus de Administ. Imp. c. 50 et 45, ubi, item ut Codinus, refert domum, quæ olim Aspari seu Asparis fuerat, Basilium accubitorem tunc temporis possedissee. Eo enim loco legendum est εἰς τοῦ Ἀσπάρου, non ut vulgo perperam legitur, ὁ τοῦ βαρβάρου. Similiter quinquies in eodem capite vitiose editum est τὸν τοῦ βαρβάρου οἶκον pro τὸν τοῦ Ἀσπάρου οἶκον.

(97) Αὐτὴν κυλινηρικῶ θόλῳ. Ὁ δὲ οἶκος αὐτοῦ ἐκείσε ἦν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ἐπὶ Ἡρακλείου βασιλείας 3058.

(98) Καθίσμα βασιλικόν hic significat tribunal imperatoris in Hippodromo, ubi sedebat cum le-

νου καὶ Καισαρείας καὶ Τράλης καὶ Σάρδης καὶ Μωκισσοῦ, καὶ ἀπὸ Σεβαστείας καὶ Στάδων καὶ Χαλδίας καὶ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης καὶ Κύπρου, καὶ ἀπὸ Κρήτης καὶ Ῥόδου καὶ Χίου καὶ Ἀτταλείας καὶ Σμύρνης καὶ Σελευκείας καὶ ἀπὸ Τυάνων καὶ καὶ Ἰκονίου ἀπὸ Βιθυνῶν Νικαίας καὶ ἀπὸ Σικελίας, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως ἤχασι διάφοροι στήλαι καὶ θεάματα παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, & καὶ ἐτέθησαν καὶ ἐστηλώθησαν (99).

Ἀρτέμιδος ἡ στήλη ἐν τῷ Ἰππικῷ ἐστὶν, ἐνθα οἱ παλαίοντες δοκιμάζονται.

Οἱ δὲ τέσσαρες κερυρωμένοι ἵπποι, οἱ ὑπερθεῶν τῶν καρχέλλων ὀρώμενοι, ἐκ τῆς Χίου ἤχασιν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Ἐν τῷ περιπάτῳ τῶν δύο μερῶν ἐπιπτοι στήλαι καὶ περὶ Γρατιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Θεοδοσίου καὶ τοῦ κυρτοῦ Φιρμιλιανοῦ πρὸς γέλωτα ἴστησαν.

Αἱ δὲ γεννώσαι θήρας καὶ ἀνθρώπους ἐσθίουσαι ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ, ἡ μὲν μία ἐστὶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων (1) ἡ δὲ ἑτέρα, ἐν ἧ καὶ πλοῖον ὑπάρχει, οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἡ Σκύλλα ἐστὶν ἡ ἐκ τῆς Χαρυβδῆος ἐσθίουσα τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐστὶν ὁ Ὀδυσσεὺς ὃν κατέχει ἐν τῇ χειρὶ ἐκ τῆς κορυφῆς. Ἄτεροι δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἐπὶ αἰῶνός εἰσιν οἱ ἐσθίοντες καὶ ἐσθιόμενοι, οἱ δὲ κατακλισμὸν, ὁ περιῶν δὲ ὁ ἔβδομος οὗτος αἰὼν.

Ἡ δὲ καθεζομένη εἰς τὸ σελλίων οἱ μὲν Βηρίαν τὴν γυναῖκα τοῦ μεγάλου Λέοντος εἶναι φασιν, οἱ δὲ Ἀθηναίαν ἐξ Ἑλλάδος ἔλθοῦσαν.

Ἡ δὲ θαινα ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἤχθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Τὰ δὲ λοιπὰ ἀγάλματα τοῦ Ἰππικοῦ τὰ τε ἄρβρα καὶ τὰ θήλα, καὶ αἱ διάφοροι ἵπποι, καὶ τῶν καμπτήρων οἱ λίθινοι κίονες, καὶ οἱ χαλκοὶ (2) ὀβελίσκοι τῶν καμπτήρων, καὶ αἱ ἱστορίαι τοῦ μονολίου (3), καὶ αἱ ἡνιοχευτικαὶ στήλαι σὺν ταῖς βάσεσιν αὐτῶν ταῖς ἐπιστορίαις, καὶ τῶν περιπάτων οἱ κίονες μετὰ τῶν κεφαλῶν καὶ ποδίσκων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐν σφενδόνασι στηθῶν καὶ συστρεμμάτων καὶ σκαλίων καὶ σολεῶν, ὅθεν (4) ἐκεῖσε, εὐρίσκειται γραφή. Καὶ ἐξείρετο εἰς τὰς χαλκᾶς πύλας τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν καὶ τῶν μελλόντων εἰς πᾶσαι αἱ ἱστορίαι, ἃς ἐστηλώσατο Ἀπολλωνίος ὁ Τυανεύς εἰς μνήμην τῶν ἐντυγχανόντων διὰ τὸ ἀνεξάλειπτον εἶναι. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ πάσης τῆς πόλεως τὰ ἀγάλματα ἐστοιχειώσατο (5).

Meursii et Lambecii notæ.

dos spectaret Circenses. In Chronico Alexandrino aliquoties vocatur τὸ δεσποτικὸν κάθισμα τοῦ Ἰππικοῦ. In Anonymi Collectaneis nuncupatur ἡ βασιλικὴ καθέδρα. Codinus aliquoties appellat τὸ βρασιλικὸν στάμα. LAMB.

(99) Ἐστηλώθησαν, ἵνα οἱ διερχόμενοι ταῦτα καὶ πεπεραμένοι ἔχωσι τὸ ἀλάθητον τῶν ἐσχάτων. C.

(1) Τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων. Hoc est, rerum quas gessit post recuperatum imperium. LAMB.

(2) Οἱ κίονες οἱ τε λίθινοι καὶ οἱ χαλκοὶ, καὶ οἱ ὀβελίσκοι τῶν καμπτήρων οἱ χαλκοὶ cod. 3058,

PATROL. GR. CLVII.

a Constantino Magno deducta est Athenis, Cyzico, Cæsaria, Trallibus, Sardibus, Mocisso, Sebastia, Satalis, ex Chaldia, Antiochia magna, ex Cypro, Rhodo, Chio, Attalia, Smyrna, Selencia, Tyanis, Iconio, Nicæa Bithyniæ et ex Sicilia omnibusque aliis tam orientis quam occidentis urbibus, quæ sua quæque in columna erectæ et collocatæ fuerunt.

Dianæ statua in Hippodromo posita est, ubi palestra exercetur.

Quatuor inaurati equi supra cancellos positi ex Chio allati sunt sub Theodosio Juniore.

In ambulacro duarum factionum stabant equestres statuæ et pedestres, Gratiani, Valentiniani, Theodosii, ut et Firmiliani gibbosi, risus concitandi gratia.

Ex duabus Hippodromi statuæ, quæ belluas gignunt, homines devorant, una denotat Justinianum tyrannum et quæ recuperato imperio gessit, altera vero, quæ navim appositam habet, secundum aliquos Scylla est, homines a Charybde absorptos devorans; atque ille quem capite prehensum tenet, Ulysssem refert. Alii autem jam devoratos terram et mare septemque sæcula, vel ut alii volunt, diluvium innuere, illum qui solus superest, septimum hoc sæculum significare aiunt.

Statuam sellæ insidentem alii Verinam uxorem Leonis Magni esse dicunt, alii Minervam ex Græcia deductam.

Statua hyænæ ex magna Antiochia a Constantino Magno advecta est. Quæ præterea in Hippodromo spectantur signa virilia et muliebria, et variorum equorum statuæ, et lapideæ columnæ metarum earumque obelisci ærei, et monolithi sculpturæ, et statuæ curules cum earum basibus figuratis, et porticum columnæ cum suis sibi capitulis et spiris, item pectora statuarum in sphendone et gradus et solia, hæc omnia unde eo perlata fuerint adscriptum est. Sed præcipue in portis æreis omnes visuntur historiæ ultimorum dierum, quas ibi statuit Apollonius Tyaneus in sempiternam et indelebilem rerum quæ futuræ sunt memoriam. Similiter etiam per totam urbem statuæ consecratas erexit; et qui ejus generis apotelesmatum peritiam habent, omnia manifesto depre-

(3) Αἱ ἱστορίαι τοῦ μονολίου. Vide paulo supra not. 75.

(4) Σὺν ταῖς κεφαλαῖς καὶ ποδίσκοις αὐτῶν καὶ ταῖς ἐν τῷ σφενδόνη καὶ τοῖς στηθεσὶ καὶ συστρεμμάτων καὶ σολεῶν, καὶ ἀπλῶς ὅθεν cod. 3058.

(5) Ἀγάλματα ἐστοιχειώσατο. Sensus est Apollonium Tyaneum plurimas per urbem statuas consecratas erexisse ad ejus conservationem. Στοιχειοῦν hoc loco significat consecrare vel mysticam quadam arte concinnare seu consecrare. Olympiodorus de re simili loquens vocat ἀψιτροῦν et τελειν: Οὐαλέριος δὲ, inquit, παρὰ τόπον παραγε-

hendent. Præterea quoque in tripodibus Delphicis et statuis equestribus inscriptum est, quam ob causam positæ sint et quid significent.

Augustus Octavianus mense Augusto primum consulatum inivit, eamque ob causam hunc mensem, qui Sextilis antea vocabatur, Augustum appellavit. Eiusdem mensis die 19 obiit. Die autem 23 Septembris natus fuit, et secundo die ejusdem mensis Antonio devicto solus imperium obtinuit: quare hunc mensem honoravit, et indictionem ab eo initium sumere voluit.

Narrant Appianus, Dio atque alii historiae Romanae scriptores, Cæsarem aliquando Nicæpoli Dyrrhachium navigantem, cum magna tempestate coorta gubernatori, Cæsarem dissimulato habitu non cognoscens, animo consternaretur, aperientem se gubernatori dixisse: «Obliuiscere tempestati: nam Cæsarem vobis et Cæsaris fortunam,» eoque dicto animum gubernatori reddidisse, et tempestate fortuito sedata evasisse incolumem.

56 Cranus, unus septem philosophorum qui Athenis comitati sunt Eudociam uxorem Theodosii Junioris, petit ab imperatore ut sibi liceret videre signa quæ in Hippodromio asservantur; cumque post cætera omnia vidisset quoque statuam dictam vulgo perichytem et asinum ipsi præeuntem, hic ille ad præsentem se convertens, quis eam posuerit interrogavit, atque ubi Valentiniани esse cognovit: «O miserum,» inquit, «rerum statumi, quando ita asini præferentur hominibus, ut hi a tergo illos ærum-

μενος μανθάνει παρά τῶν ἐπιχωρίων ἱερῶν τὸν τόπον εἶναι καὶ ἐξ ἀρχαίας τελετῆς ἀνδριάντας ἐν αὐτῷ ἀφιερῶσθαι. Et paulo post: Καὶ εἶφκει, αἰτ. ὁ τῶν ἀνδριάντων ἀριθμὸς κατὰ παντός· ἔθνους τελεῖσθαι βαρβάρου. Ita Codinus p. 35 v. 6 *catenam*, in qua credebatur fatum seu fortuna urbis consistere, στοιχειωμένην appellat, quasi τετελεσμένην seu ἀφιερῶσθαι. Et Nicetas Choniates ejusmodi statuas et imagines consecratas, quales hic Codinus ait Apollonium Tyaneum erexisse, στοιχειώδη τῆς πόλεως φυλακτήρια nuncupa. Appellantur etiam στοιχειωματικοὶ qui hujus generis magice consecrata simulacra componunt. LAMB.

(6) Αὐτὴν ἀρχοντα Ἰνδικτιῶνος ἦτοι ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν Σεπτέμβριος τετιμηται cod. 3058. — Ἰνδικτος et Ἰνδικτιῶν Græcis recentioribus ἐπιπέμνησιν seu *indictionem* significaut. Quæ vero hic Codinus refert de indictionum principio, confirmat Joannes Lydus libro *De mensibus* p. 122. Sed nota indictionem seu ἐπιπέμνησιν, quæ apud scriptores Græcos in usu est et cognominatur Cæsarea, incepisse post Christum natum anno 312, die 24 Septembris, quo Constantinus Magnus Maxenium devicit et statim post victoriam Christianis libertatem indixit. Altera, quæ Romana vocatur et Latinis scriptoribus usitata est, a calendis Januariis sequentibus incepit. LAMB.

(7) Ἀππιανὸς Δίων τε. Ita restituendum duxi, cum perperam in codicibus scriptis legeretur Οὐρασιασιανός, δι' ὧν τε. Vide Appianum Alexandrinum

Οἱ δὲ ἔχοντες δοκίμην τῶν στηλωτικῶν ἀποτελεσμάτων εὐρήσονται πάντα ἀλαθῆτως. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ τρίποδες τῶν Δελφικῶν κακχάδων καὶ αἱ ἐπιπποὶ στηλαὶ γράφουσι δι' ἣν αἰτίαν ἔστησαν καὶ τί σημαῖουσι.

Ὁ Αὐγουστος ὁ Ὀκταβιανός Αὐγουστω μὴν ὑπάτευσσε, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν, Σεπτίλιον τὴν πρότερον λεγόμενον, ὀνομάσας Αὐγουστον. Ἐν αὐτῷ δὲ καὶ ἐτελεύτησε τῇ 19^ῃ τοῦ μηνός. Τῷ δὲ Σεπτέμβριῳ ἐγεννήθη εἰς τὰς 23^{ας} καὶ τῇ δευτέρῃ Σεπτεμβρίου Ἀντωνίου ἐνίκησε καὶ ἤρξατο τῆς μοναρχίας, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν ἀρχὴν Ἰνδικτου ποιησάμενος ἦτοι ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν ὁ Σεπτέμβριος τετιμηται (6).

Λέγουσιν οἱ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἱστορήσαντες, Ἀππιανὸς Δίων τε (7) καὶ ἄλλοι τινὲς ἱστορικοὶ, ὡς ὁ Καίσαρ ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς τὸ Δυρράχιον (8) διαπερῶν μεγάλου κλύδωνος γενομένου, καὶ τοῦ κυβερνήτου ἐξαπορήσαντος, ἀγνοούντος δὲ οὗ τὸν Καίσαρα φέροι (ἦν γὰρ κεκαλυμμένος τοῦ μὴ γνωρίζεσθαι), ἀνακαλυφάμενος εἶπε πρὸς τὸν κυβερνῶντα, «Πά' α.ε. πρὸς τὸν κλύδωνα· Καίσαρα φέρεις καὶ τὴν Καίσαρος τύχην.» Ὅστε τὸν κυβερνήτην ἐπιμελέστερον προστεθέντα, καὶ τῆς τύχης διδούσης, γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι (9).

Κράνος ὁ φίλοςαρος, εἰς τῶν ἐπτὰ φιλοσόφων τυγχάνων τῶν τῇ Εὐδοκίᾳ συνελθόντων ἐξ Ἀθηνῶν, ἦν ἡρόδοτος ἐκ τῶν εἰς γυναῖκα Θεοδοσίας ὁ μικρὸς, ἦτησε τὸν βασιλέα θεάσασθαι τὰ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ στοίχε'α (10). Καὶ δὴ πάντα ἰδὼν, ἀλλὰ καὶ τὴν Περιχύτην (11) λεγόμενον, καὶ ἐμπροσθεν αὐτοῦ τὸν θνὸν πορευόμενον, στραφεὶς ἠρώτα τίς ὁ στήτας· καὶ μαθὼν οὗτις Οὐαλεντινιανός, «Ὡ συμφορὰ,» φησι, «καὶ οὐαί, ὅταν οὕτως καὶ θνος προτιμηθῆσεται, τῶν ἀνθρώπων ἐν τάλαιπωρίαις ὀπίσω ἀκο-

Meursii et Lamheccii notæ.

I. 1 *De bellis civilibus* et Dionem l. xli, ubi prolixè narratur quam ob causam C. Julius Cæsar Dyrrhachio Brundisium solus et incognitus navigavit: cum natus fuerit, et quomodo tempestate adversa delilitatis nautarum animos sui detectione ad spem erexerit. LAMB.

(8) Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς τὸ Δυρράχιον. Hoc falsum est. Corrige igitur Codinum ex Appiani et Dionis locis, quos ipse citavit, et scribe ἀπὸ Δυρράχου εἰς τὸ Βρεντιέσιον. Nempe Cæsar ex castris, quæ apud Dyrrhachium posuerat, conabatur navigare Brundisium, ad transvehendos milites quos ibi cum Antonio reliquerat. LAMB.

(9) Γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι. Hac ita narrat Codinus quasi sedata tempestate Cæsari navigatio illa deinceps feliciter successerit: sed neque hoc verum est. Nam nec sævitia tempestatis se remisit, nec navis remorum vi ulterius promoveri potuit; quare adversa puppi Cæsar ad castra sua coactus fuit reverti. LAMB.

(10) Στοίχε'α hic significant *simulacra* et *statuas*. Supra ea vocavit στηλας, θεάματα et ἀγάλματα τοῦ Ἰππικοῦ. LAMB.

(11) Περιχύτην. Anonymus in Collectaneis tradit hanc fuisse statuam virilem, capite galeato et toto corpore nudo, exceptis pudendis. Si ergo pro Περιχύτης legeretur Περιχυτος, verisimile esset propterea hanc statnam ita denominatam fuisse, quod media velamento esset circumdata vel circumcincta. LAMB.

λουθούτων (12). » Ἦσαν δὲ οἱ φιλόσοφοι κατονομα-
 ζόμενοι οὕτως· Κράνος, Κάρος, Πέλοψ, Νέρουα, Σιλβανός, Ἀπέλλης καὶ Κύρβος. Ἰππεύοντος δὲ τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτῶν ἑρῶντων καὶ θαυμάζοντων, ἔφη ὁ βασιλεὺς· « Τί ἑρῶντες θαυμάζετε ; » ἀποκριθεὶς δ' ἐκ τούτου ὁ Ἀπέλλης εἶπεν· « Θαυμάζομεν, ὦ βασιλεῦ, ὅτι τῶν Ὀλυμπίων (13) ἀλλασσομένων ἵπποι γενήσονται ἀνθρώπων ἐπιδάσει. » Νέρουα εἶπη· « Κακὸν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων (14), ὅτι τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης στοιχείον συντρέχει. » Σιλβανός τὸ ὀκλάζον ζῶδιον ἰδὼν ἔφη· « Τοῦτο δηλοῖ ὅτι ἔσονται καίροι ἀγόνατοι. » Ὁ δὲ Κύρβος καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἰδὼν, « Ὁ δὲ Πέλοψ, » ἔφη, « δι' οὐ δῆμιοι περισσεύουσιν. » Ὁ δὲ Πέλοψ ἰδὼν τοὺς ἄρουα τῶν ἵππων ἠρώτησε τίνας τὸ πρόβλημα· τινῶν δὲ, Θεοδοσίου, εἰπόντων, ἐκείνον φάναι· « Ἡ φιλόσοφος ἀκυρος ἢ βασιλεὺς οὐκ ἀληθής. » Ἐώρα Κάρος θηλύμορφόν τι ζῶδιον τετραμερῆσι ζωδιακαῖς γράμμασι γεγραμμένον, καὶ εἶπεν· « Ὁ τετραπέρατε, ὅτι ἐκ σοῦ κομφοὶ καὶ ἀπειράτοι ἔσονται. » Κάρος δὲ καὶ αὐτὰς προσηλαί λαλῆσαι εἶπε· « Δυστυχῆ μοι τὰ πάντα φαίνεται· εἰ γὰρ ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ὡς πειρῶνται, ἀληθεύουσιν, ἔνα τί ἢ πόλις (15) διὰ τούτων δοκεῖ συνίστασθαι ; »

nose subsequi cogantur.) Nomina autem illorum septem philosophorum hæc erant : Cranus, Carus, Pelops, Nerva, Silvanus, Apelles et Curvus. Hisce præsentibus imperator aliquando equitans vidit eos admirabundos : sed admirationis causam quærenti imperatori ita respondit Apelles : « Miramur, imperator, quod olim mutatis Olympiis equi homines conscendent. » Item Nerva dixit : « Malum præsigit reginæ urbium, quod cum signo fortunæ aliud signum concurrat. » Post hunc Silvanus videns signum genuflexum : « Hoc, » inquit, « denotat tempora eneruata instare. » At Curvus oculos in populum referens exclamavit : « O populum carnificibus aliquando abundaturum. » Pelops autem carceres Hippodromi conspiciens, cujusnam illud repagulum esset interrogavit ; 57 quibusdam vero, Theodosii, affirmantibus respondit : « Aut philosophus sine auctoritate, aut non verus imperator. » Porro Carus signum videns muliebri quadratis Zodiaci figuris conscriptum, dixit : « Versuti pariter atque inexper-ti ex se procedent. » Idem ille ut pergeret admonitus : « Omnia, » inquit, « infortunata mihi videntur : et si hæc signa, uti experimento constat, vera pronuntiant, quare ergo hæc urbs earum virtute videatur consistere? ».

Καὶ ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁ Ἀσκληπιόδωρος (16) ἰδὼν τὸ ζῶδιον τὸ μέγα τὸ ἐν

Sub imperatore Anastasio Magno Asclepiodorus philosophus magnum illud signum in Hippodromo

Meursii et Lambecii notæ.

(12) Ὅμοιο προτιμηθήσονται τῶν ἀνθρώπων ἐν ταλαιπωραῖς ὁπίσω ἀκολουθούντων. Quid Cranus philosophus his verbis significare voluerit, explicat Johannes Tzetzes his versibus :

Ὅμοιο δὲ γαλλοῦς ἱππικῶν πινίσκειται
 Ἐμπερσθεν ἐστὼς, ἐκ δὲ τῶν ἐπισθίων
 Ἀνθρωπος εἰκερὸς, ζωγραφῶν τὸν νῦν βίον,
 Ὅς εἶπε τὸ πρὶν Ἀττικὸς σοφὸς Κράνος,
 Ἐρπασε καὶ γὰρ τῷ κρατούντι τῷ τότε
 Φαῦ συμφορᾶς, ἀνθρωπος ἦπταν ὦν βρον.
 Ἔσται χρόνος γὰρ τοῖς μεθύστερον χρόνοις
 Ὅταν ἰσώδεις δυσγενεῖς καὶ καυλλαι
 Καὶ πᾶς ἄμουσος εἰσρνεῖς κτηνωδίας
 Κρείττων ρομισθῆ τῶν σοφῶν καὶ κοσμίων.
 LAMB.

χης puto hic significare simulacrum Fortunæ urbis, cujus passim apud Codinum mentio fit. LAMB.

(15) Ἴνα τί ἢ πόλις. Tanta Cpolitancrum animos occupaverat ignorantia et superstitio, ut quascunquc antiquas statuas pro magice consecratis haberent, earumque virtute crederent urbem suam conservari incolumem. Huc igitur pertinent illa verba : Ἴνα τί ἢ πόλις διὰ τούτων δοκεῖ συνίστασθαι. Cæterum quæ hic apud Codinum vocatur στοιχεῖα, Nicetas Choniates appellat στοιχεῖωδῆ τῆς πόλεως φυλακτῆρια, id est consecrata urbis munimenta seu statuas urbis conservatrices. Idem refert Latinos, postquam Cpolim expugnauerunt, imprimis evertisse celebres istas statuas consecratis, quæ contra hostes vel aperta vi vel insidiis urbem oppugnantes instar muri sc valli erectæ erant. LAMB.

Secundum hanc Tzetæ interpretationem, voluit dicere Cranus philosophus, quod asinus ille aureus Hippodromi. et statua virilis post eum collocata, præsignificarent tempus futurum, quo asini, ignobiles, ignorantes, et inuerecundi, auctoritate et fortunis, doctos, ingenuos et modestos præcessuri essent. In uno codice manuscripto descriptionem istius statuæ virilis, quam Codinus περιτύχην vocat, et Crani philosophi arophithegma paulo diversis verbis ita conceptum reperi : Ὁ δὲ Κράνος ἰδὼν τὸ γυμνὸν ἀνδρῶς ἔκλον περικεφάλαιον τῇ κεφαλῇ περιφέρων, καὶ τὸν βρον ἔμπερσθεν, εἶπεν· Ἔως πότε βνος ἀνθρωπος ἔσται, καὶ ὦ τῆς συμφορᾶς, ὅτι ἀνθρωπος βνη ἀκολουθεῖν οὐκ αἰσχύνηται· hoc est, Videns Cranus statuam virilem nudam, capite gestato, et asinum ante eam, dixit : Quousque asinus homo erit, et, o calamitatem, quod hominem non pudeat, asinum sequi præuenit.

(16) Ἀσκληπιόδωρος. Utraque tam Regii quam Vaticanæ codicis lectio vitiosa est. Scribendum enim Ἀσκληπιόδοτος. Hic est Asclepiodotus philosophus et medicus, qui Procli discipulus fuit et temporibus Anastasii Dicori imperatoris claruit. Prolixe de eo agitur apud Photinum in excerptis ex Damascio de vita Isidori, et apud Suilam v. Ἀσκληπιόδοτος et δεσιδαίμονια. Cæterum quam fuerit Proclo charus et amicus, testatur ipse Proclus in proœmio commentarii inediti in Platonis Parmenidem, quem ei dedicat his verbis : Σὺ δὲ, inquit, ὦ φιλοσοφίας ἐπάξιον ἔχων τὸν νοῦν καὶ ἐμὸι φίλων φίλτατε Ἀσκληπιόδοτε, δέχου τὰ δῶρα τοῦ ἀνδρὸς τέλεα τελῶς ἐν γνησιωτάτοις κόλποις τῆς ψυχῆς. Exstat hodieque in bibliotheca Medicea ejusdem Asclepiodoti liber de re militari, cui titulus est Ἀσκληπιόδοτου φιλοσόφου τέχνη τακτική. Divisus est in 12 capita, et incipit hoc modo : Τῆς τελείας παρασκευῆς πρὸς πόλεμον διττῆς φύσεως, χειρσαία τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χειρσαίας.

(13) Τῶν Ὀλυμπίων. Olympia hic pro ludis Circensibus accipiuntur. LAMB.

(14) Τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων. Per reginam urbium intelligit Cpolim. Τὸ στοιχεῖον τῆς Τύ-

videns, quod manu faciem sustulit, repente exclamavit: «O vim ingenii et prudentiæ, cui uni omnium hominum necessitas incumbit.» Cum vero quidam ei litteras marmori incisas ostendisset, isto perlectis illis dixit: «Melius est non enuntiare quæ futura portenduntur; et quantum ad me attinet, felix essem si eas non legissem.»

Thesaurum deum Arabes maxime colunt, cuius simulacrum est lapis quadrangulus, non figuratus, quatuor pedum altitudinem, duarum latitudinem et unius profunditatem habens. Collocatum vero est supra basin inauratam. Huic sacrificant sanguinemque victimæ profundunt: hoc enim illis pro libramento est. Tota ædes ejusque parietes ex auro sunt, et plurima illic offeruntur donaria. Habet ejus simulacrum colitque Petra Arabiæ civitas.

Iconio statuæ Persei et Andromedæ deductæ sunt; ibi enim mirabile illud certamen Persei cum dracone accidisse referunt. Stabilabatur illic draco, cui sæto tempore virgo dæbatur nobilis et pulchra. Objecta ei fuit Andromeda virgo forma in primis conspicua, cuius lamenta cum Perseus illuc transiens audisset, plangendi causam quærenti ipsa omnem rem enarravit, nempe quod esca immani bestiæ exposita esset. Hoc audito Perseus abscissum Gorgonis caput, quod virginem intueri antea vetuerat, obtendit et versa retrorsum facie draconi monstravit, qui simulatque illud vidit, periiit. Hinc locus ille, ut tradit Philodorus logista, dictus est Iconium, quod Perseus ibi Gorgonium caput draconi ostenderit. Nuncupabatur autem prius illa urbs Danaia, deinde, quoniam impleta erat lamentationibus, Threnus cognominata fuit; et tandem Iconium ob præmissam Philodori narrationem. In hac urbe Perseus et Andromeda vitam exegerunt, unde ipsorum statuæ portæ civitatis fuerunt impositæ, quæ postea (spolium deductæ collocatæ sunt in thermis Constantinianis prope Tzycanesterium.

ἀμφότεροι. Αἴτινες στήλαι ἤχθησαν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν (21), ἔστησαν δὲ ἐν τῷ μεγάλῳ λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου (22), πλησίον τοῦ τρυκανιστηρίου.

Meursii et Lambecii notæ.

τὰ νῦν λεκτεῖον. Finis autem hic est: Αὐταὶ διὰ βραχέων αἱ τοῦ τακτικοῦ καθηγήσεις, τοῖς μὲν χροισμένοις σὺντηρίαν παρίζουσαι, τοῖς δὲ ἐναντίοις κινδύνους ἐπάγουσαι. LAMB.

(17) Θεσαυρὸς θεός. Thesaurum deum eundem esse puto atque Mercurium, nempe divitiarum presidem. LAMB.

(18) Ὁ οὖν προσηρημένος Παρσέυς ἔκεισε οἰκῶν πύλαι κλαίουσης τῆς Ἀνδρομέδης τί ἂν ὠδύρετο. Ἡ δὲ τὸ συμβῆν ἐξηγήσατο. Τοῦ δὲ καθίσαντος καὶ Γοργόνης κεφαλὴν ἐν πήρᾳ κατέχοντος, ὀπισθοφανῶς στραφεὶς δαίκνυσι τῷ θηρίῳ τὸ δηλήριον. Ὅθεν ἰδὼν ἔκεινο ἀπέψυξεν. Val.

(19) Pro Philodōrou non dubito quin legendum sit Philodōrou. Nempe hic Philodorus Atheniensis est, antiquus ille et celebris historicus, qui ab Athenæo, Plutarcho, Harpocrate, Eusebio e aliis passim citatur. Quo autem tempore vixerit et quæ scripserit, plenissime refert Suidas. Cæterum huic Codini loco debetur, quod scimus ipsum fuisse unum ex decem viris Atheniensium nuncupatis λογισταῖς, quibus omnes magi-tratu functiones red-

τῷ Ἰππικῷ χεῖρα ἐπὶ προσώπου κατέχον· Ὁ βία, ἐδόθησεν, ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνῃ ἔνδεα εἰς μίαν ἀνθρώπου φρόνησιν ἐξημῶθη. Καὶ τις αὐτῷ ὑποδείξας γράμματα ἐν τῷ μαρμάρῳ, ὑπαναγνούς φησὶν· Ἀγαθὸν μὴ φράσαι τὰ τότε μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ ὡς ἐμοὶ ἄρα κέρδος ἦν τοῦ μὴ ἀναγνῶναι.

Θησαυρὸς θεός (17) εἶδεται, Ἀραβες δὲ μάλιστα τιμῶσι. Τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτοῦ λίθος ἐστὶ μέγας τετραγώνος, ἀτύπωτος, ὕψος ποδῶν δ', εὗρος β', βάσις ἕν. Ἀνάκειται δὲ ἐπὶ βάσεως χρυσελάτου. Τοῦτω θύουσι, καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἱεροῦ προχέουσιν· τοῦτο αὐτοῖς ἐστὶν ἡ σπονδή. Ὁ δὲ ἑξῆς ἄπας ἐστὶν ὀλόχρυσος· οἱ τε γὰρ τοῖχοι χρύσειοι καὶ τὰ ἀναθήματα πολλὰ εἰσὶν. Ἔστι δὲ τὸ ἄγαλμα ἐν Πέτρᾳ τῆς Ἀραβίας, καὶ αὐτοῦ σέθενται αὐτόν.

Ἐκ τοῦ Ἰκονίου Περσέως καὶ Ἀνδρομέδης στήλαι ἤχθησαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ἱστορεῖται τὸ παρὰ Περσέως πρὸς τὸν δράκοντα γενοῦνθαι θαῦμα. Δράκων ἦν ἐμφωλευῖον ἐκεῖ, καὶ κατὰ καιρὸν συνθηλας εἶδουσι κόρην περιφανῆ καὶ ὠραίαν. Τότε παρέσχον τὴν Ἀνδρομέδην, παρθένον ὠραίαν καὶ καλὴν. Διερχόμενος οὖν ὁ Περσεύς (18), καὶ τῆς κραυγῆς ἀκηκούς τῆς παρθένου, ἐπυθάνετο τί ἂν ὀδύρηται. Καὶ αὐτὴ ἐξηγήσατο· Ὅτι τῷ θηρίῳ πρὸςθεμμι εἰς βοράν. Καὶ ὅς ἄμα τῷ ἀκούσει Γοργόνην ἐκτεμῶν καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἀγαθῶν, τῇ κόρῃ τε μὴ προσβλέπει τῇ Γοργόνῃ παραγγέλλας, καὶ αὐτὴς στραφεὶς ὀπισθοφανῶς δαίκνυσιν αὐτὴν τῷ δράκοντι, καὶ ἄμα τῷ βλέπει ἀπενεκρῶθαι. Καὶ διὰ τοῦτο ἔσχεν τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν ὁ τόπος, παρὰ Φιλοδώρου (19) λογιστοῦ, διὰ τὸ δεῖξαι τὴν εἰκόνα τῆς Γοργόνης τῷ δράκοντι τὸν Περσέα. Ἐῖχε δὲ ἡ πόλις πρὸ τούτου ὄνομα Δαναεῖα (20). Ἔπειτα ἐπληρώθη θρηνησθῆναι, καὶ οὕτως ἐκλήθη θρηνησις, παρὰ Φιλοδώρου δὲ Ἰκόνιον. Ἐνθα καὶ συμβιῶσαντες Περσεύς καὶ ἡ Ἀνδρομέδῃ ἐτελειώθησαν.

Ἐπάνω οὖν τῆς πύλης τῆς πόλεως ἐστηλώθησαν ἑπτά στήλαι ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν (21), ἔστησαν δὲ ἐν τῷ μεγάλῳ

dehant administrationis rei publicæ. De hisce logistis seu rationum magistris vide Harpocratiem et Aristotelem Polit. 6 8, et Æschinem in oratione contra Demosthenem et Ctesiphontem. Latini dicuntur curatores rei publicæ, ut l. curator. C. de modo multar. curator rei publicæ, qui Græco vocabulo *logista* nuncupatur, multanti jus non habet. LAMB.

(20) Dicit Codinus Iconium alias quoque appellatum fuisse πόλιν Δαναεῖαν, nempe, ut opinor, a Perseo Danaes filio, sive quod ab eo, quemadmodum aliqui tradunt, hæc urbs condita sit, sive quod ibi Andromedam dracone occiso a morte liberaverit. Similiter ipsum Perseum Ovidius Græcorum imitatione vocat herodem Danaum. LAMB.

(21) Ἦσαν ἐπὶ Κωνσταντίνου μετὰ τὸ πικρῶσθαι τὴν Ἀντιοχέων ἐκκλησίαν cod. 5058.

(22) Ἐν τῷ μεγάλῳ λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου. In anonymi Collectan. legitur ἐν τῷ Κωνσταντ. ἀναστ. λουτρῷ. Pro Κωνσταντίνου ἰγ'ur scribendum videtur Κωνσταντίου. De thermis Constantinianis sæpius fit mentio apud scriptores historiæ CP, et apud

Ἐν δὲ τῇ κατωγείῳ πόρτῃ τῇ νῦν πληρεστάτῃ (23) A στοιχείῳ Ἰστατο τῆς Φειδαλίας Ἑλληνίδος, οἷμαι δὲ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐκείνης, τῆς γυναικὸς τοῦ Βύζαντος. Ἀρθείσης δὲ καλεῖται τοῦ βασιλέως τῆς στήλης θαῦμα ἦν ἰδέσθαι, τὸν τόπον ἐκείνον ἐπὶ πολὺ εἶναι σεισμένον, ὥστε πάντας, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν βασιλέα θαυμάσαι καὶ λιτὴν ἐπελθεῖν, καὶ μόλις ταυθῆναι τὸν σεισμόν, Σάββα (24) τοῦ ὁσιωτάτου τῷ τότε ἐνδημοῦντο; καὶ εἰξαμένου ὑπὲρ τούτου.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεολέῃ (25) εἰς τοὺς πλεκτοὺς κίονας στήλη γυναικεία χρυσεμβάφος Ἰσταται ἐπὶ ἔρματος καὶ βωμὸς μετὰ μοσχαρίου. Ἐν οἷς καὶ ἵπποι χρυσολαμπεῖς τέσσαρες, καὶ διφρηλάτης (26) ἐπὶ τοῦ δίφρου, ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων χειρὶ στηλοειδὲς τι ἀγαλμα (27), ἔπερ, ὡς προεγράφη, εἰς τύχην τῆς πόλεως ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐτίμησε. καὶ ἕως τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου θέαμα παρὰ τῶν πολιτῶν γινόμενον. Μετὰ κηρῶν (28) λευκοφοροῦντες οἱ πόλιται καὶ ὀφικεύοντες (29), ἐπάνω ἔρματος φέροντες ἦγον ἕως τοῦ στάματος ἀπὸ τῶν καρχήλων (30). Τοῦτο δὲ ἐξετέλουν, ὅτε τῆς πόλεως ἐόρταζον τὸ γενέθλιον. Ἐκέισε δὲ ἐνζῶδις ἐστηλώθησαν εἰς τοὺς δύο κίονας ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐα, καὶ ἡ Εὐθηνία καὶ ὁ Λιμός.

Ἐν τῷ λεγομένῳ λιμένι τοῦ Νεωρίου (31) βοῦς Ἰστατο χαλκοῦς παμμεγεθέστατος. Κράζειν δὲ αὐτὸν ἔλεγον ὡς βοῦν μίαν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ γίνεσθαι παράπτωμά τι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἐκράξεν (32).

Μαυρικίου στήλη (33) καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν

In subterranea porta, nunc oppicta, signum statbat Phidalia, Græcæ Hlius, ut opinor, antiquissimæ. quæ uxor fuit Byzantis. Cumque jussu imperatoris statua inde auferretur, terribile visu erat quam locus ille aliquandiu terræ motu concuteretur. Hoc uti omnes, ita ipse quoque imperator valde admiratus processionem instituit; quo facto vix tandem precibus sancti Sabæ, qui tunc temporis Cpoli commorabatur, terræ motus desiit.

In Neolea supra columnas albas posita est inaurata statua mullebris currui insistens, et juxta ipsam ara cum vitulo. Ibidem quoque conspiciuntur quatuor aurati equi et auriga currum agitans, dextera gerens parvam statuam, quam, ut ante dictum est, Constantinus Magnus pro fortuna urbis coluit et cives usque ad Theodosium Magnum solemnī celebritate honorarunt. Albis enim omnes induti vestibus statuam illam 60 currui impositam cum cereis deducebant a cancellis usque ad solium imperatoris Hippodromi. Hoc autem fiebat quotannis die urbis natali. Ibidem supra duas columnas collocata erant simulacra Adamī et Evæ et Prosperitatis et Famis.

In portu Neorio bos maximus ex cere stabat, quem ferunt semel in anno mugire solitum, eoque die mali quid urbi accidere.

Mauricii ejusque uxoris et liberorum statuæ ad

Meursii et Lambecii notæ.

ipsum Codinum p. 93 v. 14. Suidas refert Heliadum Alexandrinum grammaticum, qui tempore Theodosii junioris vixit, scripsisse Ἐκφρασιν τοῦ λευτροῦ Κωνσταντιανῶν seu descriptionem therma-rum Constantinianarum. LAMB.

(23) Forte πληρεστάτη. LAMB.

(24) Σάββα. Hic est S. Sabba abbas, qui in Palestina miræ sanctitatis exemplo refulsit, et bis a patriarchis Hierosolymitanis ad Anastasium et Justinianum imperatores Cpolim legatus est, ubi pro fide catholica adversus impugnantes sanctam synoniam Chalceionensem strenue laboravit. Plura vide de eo in Menologio die 5 Decembris LAMB.

(25) Ἐν τῷ ἔρματι εἰς τοὺς πλ. κ. ἐν τῇ λεγομένῃ Νεολέῃ C.

(26) Διφρηλάτης. Loquitur de statua quadrigaria Constantini Magni, quæ instar solis capite radiato efficta erat, et dextra gestabat Victoriolam, quæ pro Fortuna urbis colebatur. Jusserat autem Constantinus ut quotannis hæc ejus statua natali urbis die a civibus et exercitu in Hippodromum ad tribunal imperatorium deduceretur atque solemnī et statuto honore afficeretur, ut etiam factum est usque ad imperium Theodosii Magni. De hac Constantini Magni statua et solemnī ejus deductione in Hippodromum mentionem facit Hesy chius, item Codinus p. 17 v. 16 et p. 40 v. 6. LAMB.

(27) Στηλίδιον τι ἀγαλμα διατρέγον. Τοῦτο οἱ μὲν λέγουσι Κωνσταντῖνον κατασκευὴν τὴν (οἱ δὲ τὴν ?) ζεύξιν μόνην, τὴν δὲ λοιπὴν ἀρχαίαν εἶναι καὶ μηδὲν παρὰ Κωνσταντῖνου κατασκευασθῆναι. Ἔως γὰρ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου θέαμα παρὰ πολιτῶν γέγονεν ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ, ἀνὰ κηρῶν λευκῶν καὶ χλαμύδων φοροῦντας πάντας εἰσέρχεσθαι τὴν αὐτὴν στήλην ἐπάνω ἔρματος ἦγον καρχήλας ἕως τοῦ σ. 3058 ap. Bänderium.

(28) Μετὰ κηρῶν. Prorsus ut in Chronico Alexandrino, πάντων κατεχόντων κηρὸς λευκοῦς. Utrobique κηροί significant cereos. Item in Actis S. Silvestri ineditis Constantinus Magnus post publicatam libertatem religionis Christianæ ad palatium suum dicitur revertisse μετὰ κηρῶν καὶ λαμπάδων τῆδε κάκειοι ἀναπτομένων. LAMB.

(29) Ὀφικεύοντες, comitantes. Supra p. 40 de eadem re loquens vocat δορυφορεῖν, quod hic ὀφικεύειν: δορυφοροῦμενον, inquit, εἰσθῆι εἰς τὸ στάμα. Proprie Græcis recentioribus ὀφικεύω dicitur idem atque Latinis obsequor; item ὀφικίου idem atque obsequium, quod etiam accipitur pro comitatu et famulatio. LAMB.

(30) Ἔως τοῦ στάματος ἀπὸ τῶν καρχήλων. ita p. 80 v. 17. LAMB.

(31) Λιμένι τοῦ Νεωρίου. Sic etiam antiqua regionum descriptio Portum Neorium appellat. Bos vero, quem Codinus ibi collocatum fuisse ait, a1 exemplum alterius factus erat, qui stabat in foro vocato Tauri, ut ipse testatur p. 46. LAMB.

(32) Ἐκράξεν. Ἐστοιχίσαι δὲ ὁ αὐτὸς Κόδων, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσιῶν ἐμαύρων τὸ πρότερον ἦν. Ἐπὶ δὲ Ἰουστίνου μετετέθη εἰς τὸν Ἰουλιανοῦ λιμένα cod. 3058.

(33) Μαυρικίου στήλη. Tradunt scriptores historix Cpolitaneæ Mauriciū, postquam milites a chagano captos per avaritiam suam occidi permiserat, quadam nocte somniasse se ad imagine Christi supra portam æream palatii collocata, cum tota sua familia, Phocæ interimendum tradi. Credo igitur, ad perpetuam istius somni memoriam, Mauriciū, apud illam imaginem Christi, suam et uxoris liberorumque statuas, inlar supplicantium manibus extensis erxisse. Ceterum pro ἐν τῇ χαλκῇ ἔνωθεν τῆς Θεανδρικῆς εἰκόνης legendum

portam æream supra imaginem Christi manibus extensis positæ erant, quas ipse Mauricius fieri curaverat. Reliquæ vero statuz illic collocatæ ex terra Attica deductæ sunt; inter quas una est philosophi cujusdam, ut tradit Ligurius. Postquam vero Mauricius a Phoca tyranno interfectus fuit, diaconus quidam nomine Acatus, unus ex sectatoribus Euty-chis hæretici, videns victos magistros suos et ipse profugit ad castellum cognomento Serapionis situm in regione Persarum, atque statim Perittio præfeco præsidario significavit debilitatem civium Chalcedonensium, **61** addens insuper ipsum primo accessu facile eos subjugare posse. Quare supradictus Persa sine mora se cum septem mille militibus in viam dedit, tantaque celeritate invasit Chalcedonem, ut civibus vix satis relinqueretur temporis ad transferendum reliquias S. Euphemiz Cpolim, quam in primis impius ille proditor Acatus ultum ibat pro dedecore Eutychiæ sectæ scriptis illato, et quod infornato Eutychi istam metropolim concedere noluerant. Inter cætera quæ tunc temporis Persæ prædando abstulerunt, fuit quoque aureum illud et encausto elaboratum signum Solis cognominati Croni, quod in Persiam deductum pro Deo coluere.

Πέρσαι ἔλαβον καὶ τὸ χρυσόγχαυτον ἄγαλμα τοῦ εἰς Περσίαν, καὶ ἐτίμησαν ὡς θεόν.

Sub Leone Isauro multa antiqua signa eversa et ablata sunt, quod is omnino irreligiosus esset.

In cavis subterraneis templi S. Mocii locus erat

Meursif et Lambecii notæ.

censeo ἄνωθεν τῆς χαλκῆ; πλησίον τῆς θεανδρική; εἰκόνο;· Ita Zonaras: τὸ δὲ ἄνωρον εἰκόνα; πολλὴ τῶ ἄνωθεν τῆς χαλκῆ; πύλης τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ ἐκτυπώματα. Vel vox ἄνωθεν adverbialiter accipienda est, ut idem valeat ἐν τῇ χαλκῇ ἄνωθεν, atque ἄνωθεν τῆς χαλκῆ;. Ita alias pro κάτωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, dicit ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου κάτωθεν. LAMB.

(34) Αἱ δὲ λοιπαὶ . . . ὁ Λιγύριος. Ut sensus sit integer, legendum esse videtur φιλοσόφων δὲ vel φιλοσόφου δὲ φασιν εἶναι τὴν μίαν, ὡς. Nomen Ligurii hic corruptum esse patet. In codice Vat. legitur αἱ δὲ λοιπαὶ δύο στήλαι αἱ ἐκτεταμέναι; ταῖς χεραῖ ἐκ τῆς Θηβαίων γῆ; ἤκαστοι. Φιλόσοφος δὲ φησὶν ἄλιγύριος Ἑλληνικός;. Ad anonymi Collectanea notavi pro παρὰ Λιγυρίου scribendum esse παρὰ Ὀλυθρίου. Quare etiam hoc loco forte quis legendum conjecraret Ὀλυθρίου ὁ Ἑλληνικός;. Sed æquo mihi Olybrius quam Ligurius ignotus est. LAMB.

(35) Μετὰ τὸ σφαγῆναι. Vaticanæ præferenda esse videtur prior lectio. Hæc enim, ut opinor, est illa Persarum irruptio, cujus in Vita Phocæ tyranni meminit Zonaras. LAMB.

(36) Ῥηγίων εἰ ῥεγίων Græcis recentioribus dicitur regio, ut indictio Ἰνδικτιῶν, actio ἀκτιῶν, allutio ἄλλοθῶν. In alio codice legitur τοῦτο δὲ ἐν τῇ τῶν Περσῶν ῥηγίων τοῦνομα. Ubi locum aliquem peculiarem potius quam regionem significare videtur. LAMB.

(37) Καὶ δῆτα. Ὁ; πορευθεὶς, τοῦ ἄρματο; ἐπιβάς (οὕτως; γὰρ τοῖς ἐν ῥηγίῳ κροστροφύλαξι πέφυκε;) μετὰ ἑβδομήκοντα χιλιάδων ἔρχεται ἐπὶ τὴν Καλκηδόνα; μητρόπολιν. Οἱ δὲ ἐκεῖσε προγόντες; ἔφυγον ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἄρσαντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ τίμια λείψανα τῆ; ἁγίας Εὐφημίας; Vat.

Α τέκνων αὐτοῦ Ἰστατο ἐν τῇ χαλκῇ. ἄνωθεν τῆ; θεανδρική; εἰκόνο;· ἐκτεταμέναι; τὰ; χεῖρας ἔχουσαι. Ὑπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ Μαυρικίου κατεσκευάσθησαν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἐκ τῆ; τῶν Ἀθηναίων ἤκαστοι γῆ;. Φιλοσόφου δὲ φασιν εἶναι, ὡς λέγει καὶ ὁ Λιγύριος (34). Μετὰ τὸ σφαγῆναι (35) παρὰ τοῦ τυράννου Φωκῆ Μαυρίκιον, εἰς τις διάκονο; τῶν μαθητῶν Εὐτυχίου τοῦ αἰρετικοῦ, ὀνόματι Ἄκατο;, ἰδῶν ἠτηθέναι; τοὺς περὶ αὐτοῦ διδασκάλους, κίκεῖνο; ἀποδρέαι; κατέλαβε κάστρον τι καλούμενον Σεραπίωνα. Τοῦτο δὲ ἐτύχχανεν ὄν ἐν τῶν παρὰ Πέρσαι; ῥηγίων (36). Καταμηνύει; δὲ Περιττίῳ τῷ φρουράρχῳ τὰ τῆ; ἀσπενείας τῶν ἐν τῇ Καλκηδόνα; οἰκούντων, προσθεὶς ὅτι ἅμα τῶ καταλαβεῖν αὐτῶν τούτου; χειρώσεσθαι. Καὶ δῆτα (37) ἀμηνυτὶ στρατεύσας ὁ ῥηθεὶς Πέρσης, καὶ ἔχων στρατωτῶν ἑβδομήκοντα χιλιάδαι;, καταλαμβάνει; τὴν Καλκηδόνα;· οἱ δὲ μόλις ἴσχυον διαφυγεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῶν τιμίων λειψάνων τῆ; ἁγίας Εὐφημίας, ὑπὲρ ἧ; τὸ πλέον ἐσπούδαζεν ὁ προδότης καὶ ἀνίερνο; Ἄκατο;, θέλων ἀμῦναι αὐτὴν, διότι; τοὺς αἰρέσεω; αὐτῶν τόμους κατήσχυνεν (38), ἅμα δὲ καὶ διότι; οὐ συνεχωρήθη Εὐτύχιον τὸν ἀτυχῆ τὴν τοιαύτην εὐτυχησῆαι μητρόπολιν. Ληλατήσαντες δὲ τότε τὰ ἐκεῖσε πάντα οἱ ἁλλοῦ θεοῦ τοῦ λεγομένου Κρόνου, καὶ ἀπήγαγον

Ἐπὶ Λέοντο; τοῦ Ἰσαύρου πολλὰ θεάματα ἀρχαῖα παρελύθησαν καὶ ἠφανίσθησαν διὰ τὸ παντελῶ; ἀλλογιστον αὐτοῦ.

Ἐν τῷ ναῷ (39) τοῦ ἁγίου Μωκίου ἐν τοῖ; Κού-

(38) Τοὺ; ἀπρέσεω; αὐτῶν τόμους κατήσχυνεν. Cum temporibus Marciani imperatoris Euty-chiani, quamvis a Chalcedonensi concilio damnati, nondum tamen quiescerent, sed auctoritatem concilii magis potentia imperatoris quam veritate fidei nisi dicerent, convenit tandem inter eos atque catholicos ut utriusque partis dogmata in singulari volumine scripta et consignata simul ambo pectori S. Euphemiz martyris imponerentur et miraculosa ejus dijudicatione controversia religionis finem caperet. Scriptis igitur ex pacto voluminibus et pectori S. Euphemiz impositis, post triduum ipso imperatore præsentate utriusque ad loculum accesserunt, eoque aperto libellus Euty-chianorum ad pedes martyris inventus est, catholicorum autem in manu dextra, quem porrexisse fertur imperatori et patriarchæ. Ad hanc historiam Codinus respiciens ait Acatum Euty-chianum a reliquiis S. Euphemiz ultum ire decrevisse suæ sectæ scriptis illatum dedecus. Τόμοι; igitur hic significant chartas, in quibus Euty-chianorum dogmata inscripta erant. Ita Zonaras. LAMB.

(39) Ἐν δὲ τῷ ναῷ. In cod. Vat. præcedentibus hæc annexa sunt, et ita concepta: τότε (sc. sub Leonē Isauro) καὶ τὸ λεγόμενον Τριζῶδων τὸ εἰς τὴν κοῦρα; κάτωθεν τοῦ ἁγίου Μωκίου ὑπάρχον ἐπήχθη. Κούρα; interpretor *conceca, subterranea*. Pro τριζῶδων in aliquot codd. legitur τριέξῶδων. Τριέξῶδων autem vel τριέξῶδο; videtur significare locum unde triplex patet exitus. Compositum est ut τριόδο;, τριχωρον, τρικλίνο;, τριμυλονο;, etc. Confirmat hanc lectionem quæ Codinus addit, in eo loco paganos olim magicæ suar superstitiones exercere consuevisse. Trinitatis enim numerus cærenonibus magicis accommodatus consuebat. Hinc illa poetæ:

φοις ἦν τὸ λεγόμενον Τριζῶδον κάτωθεν, ἐν ᾧ καὶ ἀστρονόμου ποτὲ οἱ Ἕλληνας, εἰδωλείου καὶ τοῦ ναοῦ ὄντος. Ἄλλ' ἐπάρθη καὶ ἠφανίσθη ἱερωθέντες τοῦ ναοῦ. Καὶ τύμβοι δὲ (40) πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀρειαῶν ὑπῆρχον ἐν τῷ πάτῳ, καὶ σκηνώματά τινα συγκεχωσμένα εἰς πλῆθος.

Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτῃ τοῦ κάστρου Πανόρμου, δ' ὑπὸ Πανόρμου τινὸς Ἕλληνας ἐκτίσθη, διὰ αἰθέρου καὶ χαλκοῦ ἀναμειγμένον Ἰστατο στήλη γυναικεία δικάρητος. Ἐνθα δὲ καὶ καλὸν τι πρᾶγμα ἐγεγόνει· ἐμπρησμοῦ γὰρ ποτὲ τὸ κάστρον κατεῖληφθός, καὶ πάσης τῆς πόλεως μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθείσης, τὸ πυργίον ἐκείνο τῆς πόρτης, οὗ ἡ βῆθεισα στήλη Ἰστατο, οὐ μόνον δεῖ οὐκ ἐβλάθη (41) ὅλως, ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ ὀργυιᾶς δεκαπέντε ὑπεχώρει τοῦ τοιοῦτου ζωδίου. Ἦτις τοῦ Χοσρόου πολιτορχήσαντος τὴν πόλιν παρελήφθη ὑπὸ Παρῶν, καὶ ἔστιν ἕως τοῦ νῦν λατρευόμενον ἐν Περσίδι. Καθ' ὃν χρόνον ἡμαλώτευσεν Χοσρόης καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, λαθὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν τίμιον καὶ ζωποιδὸν σταυρὸν σὺν τῷ πατριάρχῃ Ζαχαρίᾳ. Ὁν ἀνελὼν δ' ἐμέγας βασιλεὺς Ἡράκλειος Ῥωμαίων ἐν τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἀνελάβετο τὰ ρηθέντα τιμίου σταυροῦ ξύλα μετὰ καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπάσης, καὶ ἠγάγετο εἰς Κωνσταντινοῦπολιν, Θεοῦ βοηθεῖν καὶ χάριτι, καὶ διὰ

τὸ δὲ Σμύρνιον καλούμενον ἔχει (42) ὑποκάτω τῆς γῆς ἐν τῷ πρὸς βορρᾶν μέρει ὀργυιᾶς δέκα, ἐν ᾧ εἰσὶ στήλαι ἑννέα, ὧν αἱ μὲν ὑπάρχουσι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης, καὶ τοῦ πραιποσίτου Ἰλαρίωνος, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Κρίσπου, ὃν Ἡρόδοτος καὶ Ἰππόλυτος (43) οἱ χρονογράφοι λέγουσιν ἀποκεφαλίσθῃν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τοῦ ἰδίου πατρὸς εἰς τὴν εἰς ὑπαίαν ἐλθεῖν μοιχεῦσαι ζητεῖν τὴν μητρικὴν Φαύστην, ἣν τινα βαλανεῖον πυρωθὲν ἐδέξατο καὶ ἐκεῖ ἀνηοέθη. Ἐλένη δὲ ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, μὴ φέρουσα τὴν τοῦ νέου ἄδικον ἀνατρε-

Meursii et Lambecii notæ.

Terna tibi hæc primum triplici diversa colore Licia circumdo, terque hæc altaria circum Effigiem duco : numero deus impure gaudet. Et ista : Necte tribus nodis ternos Amarylli colores. Eamdemque ob causam sacra Hecate nocturna in triviis frequentabantur. Dico igitur verisimile esse illam quoque majorum speluncam subterraneam, de qua hic Codinus loquitur, instar trivii seu τριζώδου constructam fuisse et propterea nuncupatam τριζώδον. Sed si pro τριζώδον legendum est τριζώδον, videtur τριζώδον significare statuam trifurcam ; cujusmodi fuit illud τριλιθον ἢ τρικέφαλον ζωδίου πορφυροειδές, cujus meminit anonymus auctor in Collectaneis Antiq. CP. ζωδία enim Codinus passim vocat statuas et quascunque alias figuras. LAMB.

(40) Καὶ τύμβοι δέ. Cod. Vat. Ἐνθα καὶ τύμβοι Ἑλλήνων καὶ Ἀρειαῶν ὑπάρχουσι κειχωσμένοι, καὶ ἄλλα εἰς πλῆθος σκῆ ἄλλα. In aliis aliquot codi. pro τύμβοι περρῆσι legitur τριμβελοι et τύμβοι. Posteriori autem hoc mendo decipitur Meursius novum finxit vocabulum τύμβολος, quod nec apud Græcos nec apud Græco-barbaros scriptores reperitur. LAMB.

A nuncupatus Triexolum, ubi olim, cum templum illud idololatriæ adhuc serviret, gentiles sacra sua peragebant : post templi vero consecrationem destructus et eversus fuit, multaque gentilium et Ariariorum sepulchra in ejus solo reperta sunt.

62 In septentrionali porta Castri Panormi, quod a pagano quodam Panormo ferro atque ære permixto constructum fuit, posita erat muliebris statua biceps. Ibi res memoranda contigit. Cum enim aliquando illud castrum sævo arderet incendio, totaque urbs una cum muris igne esset consumpta, turris illa, in cujus porta stabat supradicta statua, non tantum non fuit læsa, sed flamma viginti quinque ulnas inde refugit. Post, ubi Chosroes urbem expugnavit, in Persiam hoc signum deductum est, atque ibi a Persis etiam nunc adoratur. Eodem tempore cepit Chosroes Hierosolymam, auferens inde sanctam et salutarem crucem Christi cum Zacharia patriarcha, quam devicto Chosroe Heraclius Romanorum imperator vicesimo imperii sui anno una cum sacrosancto ligno crucis et omnibus captivis recepit atque Cpolim reduxit, Dei gratia adjuvante, nec non precibus Modesti, tunc patriarchæ illius urbis.

ἄρχῆς Μοδέστου τότε πατριαρχούντος τῆς τοιαύτης

C Locus nuncupatus Smyrniium habet septentrioneis versus concavitatem subterraneam decem ulnarum. Ibi positæ sunt novem statuæ, interque eas Constantini Magni et Faustæ uxoris ejus et Hilarionis 63 præpositi, et Crispi filii Constantini, cui Herodotus et Hippolytus chronographi tradunt caput fuisse amputatum a patre Constantino Magno, quod falso suspicaretur ipsum Faustæ noceræ pudicitiam sollicitasse, quæ postea balnei æstu suffocata est. Helena vero Constantini mater ægre ferebat injustam mortem illius juvenis, dignitatem Cæsaris jam adepti, et assiduo nil aliud vel loquebatur vel medita-

(41) Οὐκ ἐβλάθη. Quod Codinus refert, statuam muliebrem bicipitem, sitam in porta septentrionali castri Panormi, cunctis circum flagrantibus illasam mansisse, rarum quidem est, sed non novum. Duo ejus rei exempla exstant apud Tac. Annal. 4 : Ad duntur, inquit, sententiæ, ut mons Cælius imperium Augustus appellaretur, quando cunctis circum flagrantibus sola Tiberii effigies, sita in domo Junii senatoris, inviolata mansisset. Et statim subjungit : evenisse id olim Claudiæ Quintæ, ejusque statuam vini ignium bis elapsam majores apud ædem maris deum consecrassisse. LAMB.

(42) Ἐχει. Πηλοῦν τοῦ Τετραδιστοῦ ἐμβόλου, σύνεγγος τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Σφωραχίου, ἔχει 3058 ap. Bandurium.

(43) Ἡρόδοτος καὶ Ἰππόλυτος. De Herodoto chronographo, quis sit, non mihi constat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Nicoph. Callist. Hist. Eccles., l. ii. Fragmentum ex ejus opere chronico decerptum exstat t. III Antiq. Lect. Canisii. Sed pro Ἡρόδοτος legendum est Ἡρωδίων· nam Herodionem constantem auctorem citat anonymus in Collect. de Antiq. Constantinop. n. 202. LAMB.

batur quam præcipitem et injudicatam ejus condemnationem; quare tandem quoque pater sera permotus poenitentia integros quadraginta dies ipsum luxit, tanta animi ægritudine ut nunquam nec lavaret corpus nec lecto recumberet. Præterea statuum ei posuit ex argento puro et ex parte inauratam, præter caput, quod ex puro puro auro confectum erat, inscriptis in fronte his verbis: «Filius meus injuria affectus.» Hac igitur ratione poenitentiam agens, Deum quoque multis et assiduis precibus illius peccati veniam exoravit. Reliquæ statuæ sunt Severi, Harmatii, Zeuxippi, Vigilantii et Eleutherii, qui palatium senatus coudidit. Hæ omnes statuæ **64** a Constantino Magno erectæ erant, quas sub Valente hæretico Ariani in eo loco terra obruerunt.

In senatu statuæ aurigarum circensium positæ erant, in organo scilicet astronomico, ubi etiam Dianæ et Veneris statuæ erant collocatæ. Ibidem Arcadius archidiaconus S. Irenæ ab Ariani occisus fuit. Cæterum currus peremptorum aurigarum sub porticu Hippodromi a Theodosio imperatore depositi fuerunt.

Duodecim corbes reliquiarum primum quidem in palatio senatus collocati erant, postea vero in porticum fori transpositi fuerunt.

In ecclesia magna S. Sophiæ, quæ prius forma oblonga erat et idolorum cultui serviebat, stabant 427 statuæ, quas magnus imperator Justinianus, templum illud divino cultui ædificaturus, inde abstulit et per urbem distribuit. Harum non paucas docti urbem perambulantes inveniunt. Major autem earum pars, ut supra dictum est, erant gentilium, **65** Apollinis nempe, Jovis, Carii patricii, Diocletiani et duodecim signorum cælestium, item Lunæ, Veneris et Arcturi sideris, quod duæ Persicæ columnæ sustinent, et poli australis, et sacerdotis Minervæ, a cujus latere stabat Hero philosophus fatidicus. Christianorum etiam statuæ inter eas erant

Α σιν, ἥδη τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιοθέτου τιμῆς (44), ἡ δολέσχαι ἐπὶ τῇ ἀκρίτῳ ἀποφάσει τούτου. Διὸ καὶ μεταμεληθεὶς ὁ τούτου πατήρ ἐπένησεν ἡμέρας τεσσαράκοντα, μὴ λουσάμενος ὄλιγος τὸ σῶμα, μὲδ' ἐπὶ κλίνης πεσών. Ἐποίησε δὲ καὶ τὴν στήλην αὐτοῦ ἐξ ἀργύρου καθαρῶ, ἐπιχρυσώσας ἐν μέρει, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐκ χρυσοῦ τελείου, ἐπιγράφας ἐν τῷ μετώπῳ οὕτως: «Ὁ ἡδικημένος υἱὸς μου.» Ταύτην δὲ ποιήσας μετάνειαν πολλὰ καὶ τὸν θεὸν ἐξελιπάρησεν, ἵνα ἀφεθῇ αὐτῷ τὸ ἀμάρτημα. Αἱ δὲ λοιπαὶ στήλαι ὑπάρχουσι Σεβήρου, Ἀρματίου, Ζευξίππου, Βιγλεντος τοῦ τὰ βιγλέντια κτίσαντος, καὶ Ἐλευθερίου τοῦ τὰ ἐν τῷ σενάτῳ παλάτια κτίσαντος. Καὶ οὗτοι (45) πάντες παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐστηλώθησαν, οὗς οἱ Ἀρειανοὶ ἐπὶ Οὐάλεντος τοῦ παρανόμου κατέχουσιν ἐκείσε.

Β Ἐν δὲ τῷ σενάτῳ ἀπετέθησαν οἱ ἡνίοχοι Ζευξίππων (46), καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ὄργανῳ, οὗ καὶ αἱ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης στήλαι ἴσταντο, καὶ σκυτάλαι ἀπεκεφαλίσθη (47) παρὰ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρχάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγίας Εὐφημίας. Αἱ δὲ καροῦχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνίοχων κατεχώσθησαν ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ Ἰπποδρομίου παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Οἱ δὲ ἑβ' κόφινοι τῶν περισσευμάτων πρότερον μὲν ἐν τῷ καλατῆρ τοῦ σενάτου κατέκειντο, εἶτα ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ φόρου κατεχώσθησαν.

Γ Ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ, δημοικῆ τὸ πρότερον ὄση, εἰς εἰδωλεῖον τελοῦση, τετραχόσια εἰκοσι ἐπτά στήλαι ἴσταντο, ἃς ὁ μέγας βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐν τῷ μέλλειν κτίσαι τὸν θεῖον ναὸν ἀφείλετο καὶ διεμερίσατο τῇ πόλει. Οἱ δὲ πεπειραμένοι τῶν προειρημένων τὴν πόλιν περιερχόμενοι οὐκ ὀλίγας εὐρήσουσιν. Αἱ πλεονες δὲ ὀπήρχον Ἑλλήνων, ὡς προείρηται, Ἀπόλλωνος τοῦ τε Αἰδός, καὶ Καραίου τοῦ πατρικίου, Διοκλήτιανου, καὶ τὸ ἑωδακάζωδον, καὶ ἡ Σελήνη καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ ἀρκτοῦρος ἀστήρ παρὰ δύο Περσικῶν στήλων βασταζόμενος, καὶ ὁ νότιος πόλος, καὶ ἡ ἰέρεια τῆς

Meursii et Lambecii notæ.

(44) Τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιοθέτου τιμῆς. Testantur nummi antiqui, in quibus legitur JUL. CRISPUS NOV. C. X. Item Romualdus in Chron. *Inter hæc, inquit, latent causæ cur judicem gladium et destinatam in impios functionem Constantinus imperator in proprios egit effretus. Nam Crispum filium suum interfecit, et Licinium filium sororis, postquam Cæsares sunt creati, occidi jussit.* LAMB.

(45) Οὗτοι πάντες εἴρει παρεδόθησαν, καὶ ὑπὸ ἀδικήσαντος στηλωθέντες συγχώρησιν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος ἔδωσάουοντο. Παρέλαβον δὲ καὶ τὰ οἰκεία τέκνα τοῦτο αὐτὸ ποιεῖν. Καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ ἕως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν Ἀρειανοὶ μὴ φέροντες τὴν ἕταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου ἐν τῷ εἰρημένῳ Τετραδισίῳ ἐμβόλω, πλείστον τοῦ ἀγίου Θεοδοσίου, ταῦτα κατέχουσιν. REG. 1027.

(46) Οἱ ἡνίοχοι Ζευξίππων. Credo fuisse status aurigarum Circensium, qui curru excussi perierant: paulo postea enim subjungit ai δὲ καροῦχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνίοχων. Cæterum ἡνίοχους Ζευξίππων vel, ut legitur in anonymi Collect. ἡνίοχους ἐν Ζευξίπποις; interpretor aurigas agitantibus Ζευξίππων, il est bigas seu equos bijnuges. Ζευξίπποι autem hic dicuntur quos Græci alias Ἰππους Ζυγίλους seu ἰξευγμένους, Latini vero equos jugales nuncupant. Hujusmodi duobus equis jugalibus seu jngo junctis constabat biga. Verum quadriga 4 quidem junctis equis constabat, sed non jugalibus: nam mediæ tantum duo Ζευξίπποι erant seu jugales, reliqui duo πάριπποι erant seu ad latera jugalium utrinque funibus alligati; quamobrem Latinis funales et funarii, Græcis παράροι et παράροι vocantur. LAMB. — Codd. sp. Bandarium, ἡνίοχοι ἐν Ζευξίπποις ἐν τῷ ἀστρ. ὄργάνῳ, ἐνθα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἴστανται στήλη, ἐν αἷς σκυτάλαι; ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ Ἀρειανῶν Ἀρχάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγίας Εὐφημίας, omisissis reliquiis; 5058 (1 Reg. 1027 vero additis his, ἐνθα καὶ λέγουσι σείεσθαι τὰς στήλας ἕως ἡμερῶν τριῶν τοῦ θανάτου τούτου.

(47) Σκυτάλαι; ἀποκεφαλίσθαι, hoc est, scuticis sive loris cædi usque ad necem. Hist. Miscellæ auctor, l. xxi vertit, *jugris occidi.* LAMB.

Ἀθηνᾶς (48), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὸν Ἰέρωνα φιλόσοφον μαντισοῦμενον ἔχουσα. Οὐκ ὀλίγαι δὲ Χριστιανῶν καὶ θεῶν ἐκ τῶν πολλῶν ἄλλων ἐπιμνησθῆναι, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καὶ Κωνσταντοῦ καὶ Γάλλου καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἰουλιανοῦ Καίσαρος, καὶ ἐτέρου Ἰουλιανοῦ ἐπάρχου, Λικινίου Αὐγούστου, Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Θεοδοσίου, καὶ Ἀρκαδίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπάτου, καὶ Ἑλένης τῆς μητρὸς Κωνσταντίνου τρεῖς, ἡ μὲν μία πορφυρᾷ διὰ μαρμάρων, ἑτέρα διὰ ψηφίδων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ προσενέγκαντος.

Ὁ Μαναίμ στρατηγὸς μετὰ τὸ νικῆσαι τοὺς Σκύθας κατὰ κράτος στήλη ἠξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρείῳ, ὃ τινες καὶ Μόδιον κλιούσιν (49). Ἦν δὲ καλὸν ὠρολόγιον, ἐνθα νῦν ἴστανται κίονες καὶ ἀψίς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ· ἐνθα ἴσταντο καὶ μόδιος χαλκοῦς καὶ ὠρεῖον καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπὶ ἀκοντίων. Τὸν δὲ μόδιον θεῶν ἐστὶ μὴ παραδραμεῖν ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἐτυπώθη· τότε γὰρ καὶ ἀρχὴ μόδιων ἐπὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρευσήθη· τοῦτο τοῦ ἀργυροῦ τυπώσαντος. Ἀργυρὸς δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐτυπώθη τὸ νόμισμα. Τοῦτο δὲ καὶ Θεοδώρητος διισαφαεῖ τρανότατα. Αἱ δὲ χαλκαὶ χεῖρες ἔκτοτε ἀνωθεν προστυπώθησαν. Τοῦ βασιλέως τὸ κουρούλιον μόδιον νομοθετήσαντος, μὴ ἀντιρεῖν δὲ τοῖς ναυτιῶσι προστάξαντος (50), ἐν τῷ κατωγέῳ μόδιῳ (51) τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀπόλεσεν· ὅθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ χεῖρες τοῖς λαμβάνουσι καὶ τοῖς διδοῦσιν, ἀμφοτέρω (52) ἐκ τῶν προτεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἐνθα τοῦ (53) αὐτοῦ Βαλεντινιανοῦ στήλη ἴσταντο εἰς τὴν ἀψίδα, ἕξαμον ἀργυροῦν τῇ δεξιᾷ κατέχουσα, ὃ καὶ ἡρπάγη εἰς πᾶκτον παρὰ τοῦ πρωτοκτοροῦ ὑποχωρήσει, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀρχῇ Ἰουστινιανοῦ τοῦ βίονομήτου.

Μενάνδρου μάντιος στήλη ἐπιγέχθη ἐν τῇ πόλει, καὶ ἔσθη ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανῶν οἶκον, ἡ εἰς τὸ ἀρ-

Meursii et Lambecii notæ.

(48) *H Iέρων* τῆς Ἀθηνᾶς. Auges sacerdotis Minervæ statuam, quæ in thermis Zeuxippi posita erat, memorat Christodorus poeta Anthol., l. v. LAMB.

(49) Sensus est, partem fori Constantinæ nuncupatam *Horreum*, inde nomen habuisse quod antiquitus ibi fuisset horreum, cuius loco postea columnæ erectæ sunt et arcus orientalis fori, alias dictus *Amastriani*, supra quem horologium æreum Cyzico allatum et exemplar æreum modii cumulati, a Valentiniano instituit, et duæ manus æræe bastis intixæ, et ipsius Valentiniani imperatoris statua, et simulacrum æreum Fortunæ urbis collocata erant. Ab æreo autem modio ibi positi locus etiam μόδιος vel μόδιον appellatus fuit. Ὀρεῖον vel ὠρεῖον pro horreum, et μόδιος seu μόδιον pro modio frequentissime occurrunt apud scriptores Græco-Barbaros. Ita Suidas eadem de re loquens v. Μαναίμ, οὗ inquit (sc. Μαναίμ στρατηγῷ) στήλη ἴσταντο ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρείῳ, ὃ ἐστὶ Μόδιος· ἦν γὰρ ὠρεῖον, ἐνθα νῦν ἴστανται κίων πρὸ τοῦ οἴκου Κρατεροῦ. Quæ verba ita vertenda sunt : *cujus statua posita erat in loco nuncupato Horreo sive Modio. Horreum enim fuit, ubi nunc stat columna ante domum Crateri. Cæterum quod supra dixi locum nominatum Horreum partem fuisse fori Constantiniani, inde elicitur quod Codinus absidem, quam ibi stetisse ait p. 68,*

non pauca, ex quarum numero quarundam facienda est mentio, Constantini Magni, Constantis, Gallieni, Theodosii, Juliani Cæsaris et alterius Juliani præfecti, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii ejusque filii Arcadii, et Serapionis consulis. Helene matris Constantini tres inter eas erant statuæ, una ex marmore porphyretico, altera ex crustis argenteis supra columnam æream, tertia vero ex ebore, quam posuit Cyrus rhetor.

κίονι, καὶ ἡ ἄλλη ἐλεφαντώδης, Κύπρου βήτορος;

Manaim præfectus militum post Scythas fortiter devictos statuam meruit in loco nuncupato Horreo, quem quidam etiam vocant Modium. Erat autem olim horreum, ubi nunc stant columnæ et arcus ante domum quæ appellatur Crateri : ibidem collocata erant modius æreus et horologium et duæ manus æræe bastis intixæ. Neque hoc silentio prætereundum est, modium sub Valentiniano ibi statutum fuisse ; tunc enim modiorum usus Cpoli cæpit. Principio autem modius ille ex argenio factus erat, ut perspicue declarat Theodoretus. Cæterum manus æræe propterea supra modium positæ sunt. Cum imperator sauxisset ut modius frumenti cumulate venderetur et navicularios vetuisset edicto obsistere, uni eorum contra facienti dextra manus amputata est. Hinc igitur manus illæ formatæ sunt, ut neque dantes neque recipientes statutis contradicerent. Ibidem supra arcum ejusdem Valentiniani statua collocata erat dextra gerens examen argenteum, quod ad pactam barbaris pecuniam solvendam a Cyro protectore ablatum est, quo tempore recuperato imperio Justinianus Rhinotmetus secundum imperabat,

Menandri vatis statua Cpolim deducta fuit et collocata ad ædes sive in Artopolio. Erat autem tota ex

appellat arcum orientalem fori, et p. 45, arcum Amastriani nuncupat. LAMB.

(50) Τοῖς αὐτοῦ νόμοις προστάξαντος, εἰς ἐκ τούτων παριδίων τὴν πρίσταξιν καὶ δίγλον πωλήσας τὰς χεῖρας ἀπόλεσεν C, τοῖς ναυτιῶσι προστάξαντος, καὶ τὰ σπηρῶσια εἰς ἑξ ἀμφοτέρων τῶν ναυτιῶν τῷ βασιλεῖ σίτον ἀπεμπωλοῦν ἐν τοῖς ἐκείσε δίχην ἄδικον καταγγελλαντος, ἐν τῷ κατ. Reg. 1026 ; τοῖς ναύταις προστάξαντος, εἰς τῶν ναυτιῶν τοῦτο ποιήσας ἐν τῷ κατ. Lambecius e Suida.

(51) *Ἐν τῷ κατωγέῳ μόδιῳ*. Hoc est, et ego interpretor, in *concauitate subterranea loci nuncupati Modii*. Νεώτερος vero simpliciter hoc loco Codinus vocat negotiatores, qui ex Ægypto Phœnicie Syria et aliis locis transmarinis frumentum Cpolim advehabant. Suprà p. 45, eos appellat ἐμπόρους, ἔμπορος enim proprie significat, ut ait Ulpianus Demosthenis interpretas, τὸν πραγματευτήν ἀνθρώπου, τὸν πλοῦτα θάλασσαν. LAMB.

(52) Scribe ἀμφοτέρους, nempe τοὺς λαμβάνοντας καὶ τοὺς δίδοντας. LAMB.

(53) *Ἐνθα τοῦ*. Ἐν δὲ τῇ ἐψίδι τῶν χειρῶν καὶ τοῦ μόδιου στήλη ἔσταντο τοῦ νέου Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κατέχεν ἕξαμον ἀργυροῦν, ὃ καὶ ἡρπάγη ὑπὸ κύρῳ πρωτοκτοροῦ ἐν ἑταί δευτέρῳ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ. Reg.

argento ductili confecta, latitudine 67 octo cubiterum, et quindecim longitudine. Hanc confregit pius imperator Marcianus, et nummos ex ea cusos pauperibus distribuit.

Ardaburius praefectus militum sub Leone Magno imperatore, in regione Thracia, Herodianam statuam invenit incurvam prorsus et obesam. Quare ejus deformitate permotus eam confregit; quo facto in ea invenit 133 libras auri. Hoc vero statim cum magno gaudio imperatoris nuntiavit, qui arrepta occasione ipsum e medio sustulit. Ille autem cum jam interficeretur, ultima haec verba cum lacrymis et lamentis protulit: « Nemo unquam, qui aurum plumbo admiscuit, poenam meruit, ut nunc mihi evenit. » Haec ubi dixit, continuo occisus est. Equidem philosophi illac transeuntes non aliam causam mortis Ardaburii fuisse putant quam demolitionem statuæ Herodianæ. Simul etiam cum Ardaburio Aspar ejus frater et collega praefecturae fraterno plane animo mortem obiit; cujus statua equestris in Taurina regione urbis hucusque integra servatur. Domum vero Asparis postea possedit Basilius accubitor.

Ad dextram fori partem statuæ duodecim ex marmore porphyretico erant, et totidem Sirenes inauratae, quas vulgus equos marinos 68 vocat. Harum duæ subversæ sunt, tres ad ædem sancti

Meursii et Lambecii notæ.

(54) Ἄμα δὲ rectius cod. Vat. Falso enim Codinus Asparem, quem constat patrem sui se Ardaburii, fratrem ejus appellat. Sed necessitas et occasio exigit ut paulo prolixius agam de Asparis familia. Aspar igitur, quem hoc loco Codinus a Leone Macello interceptum fuisse ait, is est qui consul fuit cum Areobindino anno post Christum natum 451, et filios habuit Ardaburium et Patricium. Ex hisce Ardaburius consul fuit cum Alypio anno Christi 447, et una cum patre Aspare a Leone Macello ob affectatum imperium occisus est anno 470. Patricius vero consul fuit cum Ricimere anno 459. Hinc Leo imperator Cæsarem creavit anno 469, et filiam suam Ariadnem ei despondit: sequenti autem anno, patre fratreque ejus occisis, ipsum a filia sua Ariadne per repudium sejunctum in exsilium misit, ut testatur Nicephorus Callistus, l. xv, c. 27. Ἀριάδην, inquit, τὴν ἐκ Βηθλὴν αὐτῶ γεγεννημένην, τῷ παιδί τοῦ Ἀσπαροῦ Πατρικίου τῷ ὑπάτῳ εἰς γάμον ἰδίδου. Sed ibi vel pro τῷ ὑπάτῳ legendum est τῷ ὑπατικῷ, vel videtur Nicephorus voluisse dicere. Leonem imperatorem Patricio Asparis filio eo anno filiam suam Ariadnem despondisse, quo ille consul fuit cum Ricimere. Postquam vero Nicephorus Asparis et Ardaburii eadem narravit, subiungit de eodem Patricio hæc verba: Τὸν δὲ ἔτερον ἐκείνου (sc. Ἀσπαροῦ) υἱὸν τὸν Πατρικίου τῷ θυγατρὶ αὐτοῦ ἐκείνης Ἀριάδνης, ἐκείνον μὲν ὑπερόριον ἦγε. Utroque in loco interpres Nicephori non animadvertit Patricium nomen proprium esse, sed velut dignitatis vocabulum exposuit. Similiter corrigendus Cedrenus, ubi vitiose legitur τῷ δὲ αὐτῷ ἔται καὶ ὁ Ἀσπαρος υἱὸς, πατρικίος ὢν, Καίσαρ παρὰ τοῦ Λέοντος γίνεται. Tollendum est participium ὢν, ut dixi, πατρικίος hic non dignitatis titulus, sed nomen proprium est. Idem erratum est in

τοπωλείον. Ἦν δὲ ἀργυρολάτος, πλάτος ἔχουσα πηχῶν ἧ' καὶ μῆκος τευχῶν ιε'. Ἦν κατεδάξας ὁ εὐσεβῆς βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐχάραξεν εἰς ἀργυρία καὶ διένειμε τοῖς πύνησι.

Ἀρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως, ἐν τοῖς Θρακικοῖς μέρεσιν, Ἡρωδιανοῦ στήλην εὐρῶν ἐπικύρτων πᾶν καὶ παχεῖαν, καὶ θυμωθεὶς διὰ τὸ ἀνείδειον αὐτῆς, κατέτριψεν αὐτὴν· ἐν δὲ τῷ καταθραύειν εὐρεν ἐν αὐτῇ χρυσίου λίτρας ἑκατὸν τριάκοντα τρεῖς, καὶ αὐτίκα μετὰ προθυμίας κατεμήνυσε περὶ τούτου τῷ βασιλεῖ. Καὶ ὁ βασιλεὺς εὐρῶν ἀφορμὴν ἀνέβλεν αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ σφάξασθαι δούρομένος ἔλεγεν· « Οὐδεὶς μολύβδῳ χρυσίον καταμίξας ἐπιζήμιος εὐρίσκειται, οἷα παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεῖ εἰς ἐμὲ συμβέβηκεν. » Καὶ οὕτως ἀπεκτάνθη. Ἐνθα καὶ οἱ διερχόμενοι τὸν τόπον μάλιστα φιλόσοφοι οὐ τοῖς προτέροις κακοῖς τὸν θάνατον Ἀρδαβουρίου ἐνέβαλλον, ἀλλ' ἕνεκα τῆς στήλης Ἡρωδιανοῦ καταλύσσει. Ἄμα δὲ (54) καὶ Ἀσπαρ ὁ παραδυναστεύων τῷ τότε καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρασ ἀδελφικῶς ἐδέξατο· οὐ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἔως τῆς δεῦρο ἐσώζετο, ἐν Ἰππῳ καθημένη. Τὸν οἶκον τοῦ Ἀσπαροῦ εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος.

Κατὰ (55) τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φόρου στήλαι ἐν μαρμάρῳ πορφυροῖ; ἦσαν δώδεκα, καὶ σειρήνες δώδεκα, ἃ; οἱ πολλοὶ θαλασσίους Ἰπποῦ; ἐκάλουν. Ἦσαν δὲ χρυσέμβαφοι. Δύο (56) ἐξ αὐτῶν ἐφ' ἡμῶν καθη-

his Zonaræ verbis: Μέχρι δὲ τέλους ἀντίχειν καὶ οἶδός τε ὢν, εἴκων ἀνάγκη Καίσαρα ποιεῖ ἀπὸ πατρικίου τὸν τοῦ Ἀσπαροῦ παῖδα, Ἀρδαβουρίου δὲ ἀδελφόν. Non dubito enim quin pro ἀπὸ πατρικίου scribendum sit Πατρικίου. Ceterum tradunt alii auctores Patricium non in exsilium fuisse missum, sed una cum Aspare patre et fratre Ardaburio occisum fuisse. Marcellinus Comes in Chronico: *Ind. ix. Leone Aug. iv et Probiano coss. Aspar primus patriciorum cum Ardabure et Patricio (lege Patricio) filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem cesare genitoreque Leonis appellato, Arianna cum Ariana prole, spadonum enisibus in palatio vulneratus interiit.* Item auctor Chronici Alexandrini: Τούτῳ τῷ ἔτει τυραννίδα μελετήσας τις (lege μελετήσαντα) Ἀσπαρα τὸν πατρικίου ὡς πρῶτον τῆς συγχλήτου ἐφόρευσεν ἐν τῷ καλατίῳ ἔσω, καὶ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρικίου τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Et Evangelius, l. ii, c. 16: Ἀναίρει (sc. ὁ Λέων) Ἀσπαρα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ περιθέντι, παῖδάς τε αὐτοῦ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρικίου, ὃν Καίσαρα πεποίηκε πρότερον. Interpres vertit: *Leo Asparem, qui imperium ei tradiderat, e medio sustulit; quin etiam filios ejus Ardaburium, quem antea Cæsarem creaverat, et Patricium.* Ubi contra auctoris sensum dignitatem Cæsaris, quam habuit Patricius, Ardaburio ejus fratri tribuit. Sed ita alias passim tam in antiquis quam recentioribus historicis duo illi Asparis filii inter se confunduntur. *LAMB.*

(55) Κατὰ. Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ φόρου τῆς ἀνατολῆς ἐδέξαντο στήλας πορφυροῖ; διὰ μαρμάρῳ ἔβ' καὶ σειρήνας ἔβ'. 3058 et 1027.

(56) Δύο. Ἐπὶ δὲ ἡμῶν ἐπὶ μόνῃ καθορῶνται. Τὰς δὲ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Μάρμαντος μέρεσιν ἐθρῆκαν, καὶ αἱ λοιπαὶ στήλαι σώζονται 3058 et 1027.

πέθησαν, και τρεις εν τοις μέρεσι του αγίου Μά-
μαντος ἀπηνέχθησαν· αι δὲ λοιπαὶ σώζονται.

Ἡ δὲ τύχη τῆς πόλεως Ἰστατο χαλκῆ μετὰ μοδίου
ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀψίδι του φόρου, ἦν Μιχαὴλ ὁ
Ῥαγκαθὲ (56*) παρὰ του βασιλέως κελυστεθεὶς ἐχει-
πασεν, ἵνα μὴ ἰσχύουσι τὰ δημοτικὰ μέρη ἐπαλί-
στασθαι κατὰ βασιλέων.

Ἐν τῷ (57) φόρῳ ὁ σταυρὸς ὁ μέγας γράφει·
« Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος. » Οὗτος δὲ ἐστὶν ἀντίτυπος
οὐ ἰδεάσατο ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐν τῷ οὐρανῷ.
Οἱ δὲ χρυσέμδαφοι υἱοὶ αὐτοῦ εἰσίν. Καὶ ἐν τοις
εὐωνόμοις μέρεσι πλησίον τῆς μεγάλης στήλης ἐλέ-
φας χαλκοῦς Ἰστατο, ἔνθα καὶ παράδοξον ἐδείχθη
θέαμα. Σισαμοῦ γάρ ποτε γαγονότος καὶ πεπτωκότος·
αὐτοῦ, καὶ του ἐνὸς τῶν ὀπισθεν ποδῶν κατεαγότος,
οἱ ταξεῦται (ἔθος γάρ ἦν παρ' αὐτῶν τὸν φόρον φυ-
λάττεσθαι) συνδραμόντες του ἐγείραι τὸν ἐλέφαντα
εἴρον ἔσωθεν αὐτοῦ ἀνθρώπου ὅσα ἀνελλιπῆ ὄλου
του σώματος, καὶ πυξίον μικρὸν, ἐν ᾧ γέγραπτο·
« Ἀφροδίτης παρθένου ἱεράς (58) οὐδὲ θανούσα
χωρίζομαι. » Ὁ δὲ ἔπαρχος εἰνους τῷ βασιλεὶ καὶ
τῇ πόλει τυγχάνων, λαβὼν ὄλον τὸ τοιοῦτον ζῶδιον,
εἰς προσθήκην τῷ δημοσίῳ νόμῳ ἐχάραξεν. Ἄλλὰ
καὶ χοῖρος Ἰστατο ἄνωθεν τῶν κατὰ συστάδην Ἰστα-
μένων κίωνων, σημαίων τὴν κραυγὴν τῆς πανη-
γύρεως, καὶ γυμνῆ στήλη πλησίον αὐτοῦ, σημαί-
ουσα τὸ ἀναίσχυντον τῶν πωλοῦντων καὶ τῶν ἀγο-
ρῶντων.

Συστημάτια (59) δὲ Ἰστανται μέσον (60) του φό-
ρου ἐνζῶδα ἐπὶ κίωνων, ἐν οἷς δηλοῦνται ἐν ἱστο-
ρίαις τὰ μέλλοντα γενέσθαι ἐν τῇ πόλει. Ταῦτα

Mamantis translate: reliquæ etiamnum ibi ex-
stant.

Fortuna urbis ærea cum modio posita erat in
orientali arcu fori. Huic Michael Rangabe jussu
imperatoris manus amputavit, ne factiones populi
quidquam contra imperatores moliri possent.

In magna cruce fori scriptum est: « Sanctus,
sanctus, sanctus; » eamque Constantinus Magnus
ad instar illius fieri curavit quam viderat in cælo.
Statuæ vero inauratæ quæ ibi conspiciuntur filio-
rum ejus sunt. Præterea olim ad sinistram magnæ
statuæ elephas æreus stabat, ubi rex visu mirabilis
accidit. Cum aliquando terræ motu collapso unus
pedum posteriorum casu diffringeretur, Taxotar,
quos moris erat forum custodire, accurrentes ad
erigendum elephantum ossa imminuta in eo in-
venerunt corporis humani integri, et tabellam cui
inscriptam erat: « A Venere virgine sancta ne mor-
tua quidem separor. » Præfectus autem, 69 qui
imperatorī et urbi bene volebat, totum illud signum
augendo ærario publico in nummos rededit. Ibidem
etiam stabat porcus supra columnas contiguas,
multitudinis strepitum denotans; et prope visaba-
tur alia statua nuda, significans impudentiam eo-
rum qui vendunt et qui emunt.

In medio foro compages quedam seriesque figu-
rarum columnis impositæ visuntur, quæ res urbi
aliquando eventuras indicant. Illas vero omnes

Meursii et Lambecii notæ.

(56*) Ἦν ἔρησαν Μιχαὴλ ὁ Ῥαγκαθὲ χειροκοπη-
θῆναι διὰ τὸ μὴ ἰσχύειν τὰ δημοτικὰ μέρη κατὰ τῶν
ἀνακτόρων 3038.

(57) Ἐν τῷ Ἰστέον δὲ ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυλλαβῶν
καὶ ἀναγινωσκόμενος, Ἄγιος ἅγιος ἅγιος παρὰ του
προτοστατουόντος, (προστατουόντος: 1027) τῷ φόρῳ
ἀνηγορεύθη (ἀνηγέρθη 1027). Ἐνθεν καὶ δύο ταχυ-
δρόμων καὶ αὐτοῦ του Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης ἐκ
δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων σώζονται στήλαι. Εἰς δὲ
τὴν ἀνατολικὴν ἀψίδα του Κωνσταντινίου φόρου
σταυρὸς ἀργυρέμπακτος, καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηρίοις
στρογγύλοις μῆλον ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἀνηγέρθη ὑπὸ
Κωνσταντίνου, ὡς ἰδεάσατο αὐτὸν ἐν τῷ οὐρανῷ.
Οἱ δὲ 3058 et 1027.

(58) Ἀφροδίτης παρθένου ἱεράς. In codice Vat.
scriptum inveni Ἀφροδίτη ἱεράος. Si pro ἱεράος
legeretur ἱεράκος, verisimile quodammodo esset
Ἀφροδίτη et ἱεράς nomina esse amantium, qui
eodem consilio monumenta ne morte quidem se-
jungi voluerint. Vertendum igitur esset, Aphro-
dite virgo ab Herace ne morte quidem separor.
Hierax ut nomen proprium apud Suidam et alios
scriptores occurrit, Aphrodite autem in antiquo
hoc alias inedito epitaphio: Καλλιτέκνον σεμνήν ὅδε
τύμβος ἔχει σε, Ἀφροδίτη, et in alio apud Gruter.
p. 756. Tertia diversa lectio istius inscriptionis hæc
est: Ἀφροδίτη παρθένου ἱεράς. Venus cognominata
virgo et sancta eadem est quæ alias vocatur οὐρα-
νία sive cœlestis, et pro Junone sive Luna culta
fuit, ut testatur Julius Firmicus: nam hunc eun-
dem, inquit, (sc. aerem) nomine Junonis vel Ve-
neris virginis, si tamen Veneri placuit aliquando

virginitas, consecravit. Hæc pertinet inscriptio
quæ legitur in Collectan. anonymi n. 194. Ἀφρο-
δίτη Σελήνη. Epitheton vero Sanctæ tribuitur Ve-
neri in antiqua inscriptione, cujus exemplar sub-
junxi, quia alias, quod sciam, nondum est edita:

VENERI SANCT. MORPH.
SACRUM
TI. CLAUDIUS. TI. F. CLU BI
MIL. LEGION. III. PARTHY
VOT. SUSCEPTO. LIBEN.
L. D. D. D.

quarta demum lectio diversa hæc est: Ἀφροδίτη
παρθένου ἱεράς. οὐ δὲ θαρρόντα χωρίζομαι. Videant
alii an quicquam boni sensus elici hinc possit:
mihi sane non videtur. LAMB.

(59) Συστημάτια ἐνζῶδα. Hoc loco significat com-
pages seu compactitia, quibus figuræ
vel insculptæ vel impositæ fuerunt: ζῶδα enim, ut
alias dixi, Codinus passim figuræ et statuas appel-
lat. In aliis aliquot collectibus pro συστημάτια
scriptum inveni συστεματία et συστρεματία.
LAMB.

(60) Συστημάτιον δὲ μέσον του φόρου ἐνζῶδον ἐπὶ
κίωνων Ἰστάμενον καὶ ἐν αὐτῷ δηλοῦν τῆς ἱστορίας
τῶν μελλόντων ἐσχάτως γίνεσθαι ἐπὶ ταύτῃ τῇ πό-
λει. Οἱ δὲ στήλιτικοὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ταῦτα
πάντα συνέβαν. Ἐστῆλωσε δὲ αὐτὰ Ἀπολλώνιος ὁ
Τριανεὺς παρακληθεὶς παρὰ Κωνσταντίνου του με-
γάλου, καὶ εἰσελθὼν ἐτοιμασε τὰ ὄραματα τῆς
ἐπικρατείας ἕως τέλους αἰῶνων 3038. Μετὰ ζῶδιων
pro ἐνζῶδα Vat.

erexit Apollonius Tyaneus. astronomiæ scientis-
simus, iisque nomina successiva imperatorum us-
que ad sæculorum finem insculpsit.

In magno milliario collocata est Theodosii sta-
tua equestris ex ære, manu gerens pomum et par-
vam statuam ipsum coronantem. In ejus dedicati-
one annonam largissimam populo præbuit. Octo
autem quæ illic sunt columnæ cum suis spiris,
totidemque aliæ in Artopolis positæ, atque columnæ
Tzycalariorum et quæ stant in Chalce, omnes illæ
multas continent historias, quas Callinas inaura-
vit.

70 In Xerolopho, quem prius theama sive spe-
ctaculum quidam vocabant, erant testudines sede-
cim, et Dianæ statua composita, et complures aliæ
sive arcus. Tandem vero denominatus est forum
Theodosianum.

Imagines Metrophanis Alexandrini et Pauli a
Constantino Magno tabulis ligneis incisæ erant et
collocatæ supra magnam columnam porphyriticam
ad Orientem, quas Ariani rerum potiti in milliario
aureo combusserunt una cum imagine S. Deiparæ
et ipsius Jesu Christi infantis, ut Ancyranus chro-
nographus libro decimo et Anastasius memoriæ pro-
didit.

Meursii et Lambecii notæ.

(61) *Ἀστρονόμος*. Additur in aliquot codicibus
παρακληθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Sed
hoc falsum est: nam Apollonius Tyaneus sub Do-
mitiano floruit. Cætera etiam omnia, quæ hic
Codinus narrat de præsagiis rerum futurarum
extractis ab Apollonio Tyaneo, futilia sunt et
nullius momenti. LAMB.

(62) ἰβ' καὶ Ἀρτεμὶς συνθετὴ στήλη, καὶ Σουή-
ρου τοῦ κτεσάντου καὶ θεαμάτων τρίπου. Ἐνθα
καὶ θυσίαι πολλαὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Σουήρου γεγόνα-
σιν. Ἐνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν αὐτῇ τῷ τόπῳ γε-
γονόσι. Καθ' ὃν καὶ κίρη παρθένος ἐτύθη καὶ ἀστρο-
νομικὴ θέσις εἰς ἑξ' χρόνους διήρκεσεν. REG. 1027.

(63) Ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι. Non dubito quin hic
locus ex anonymi Collectaneis ita supplendus et
reformandus sit: ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τῷ μεγάλῳ
κίονι τῷ πορφυρῷ κατὰ ἀνατολήν. LAMB.

(64) *Κορωνίῳ μίλῳ*. Crederet quis pro *κορωνίῳ*
hic scribendum esse *κοτωνίῳ*, nempe ut *κοτώ-
γειον* Græco-barbare idem significet atque Græcis
antiquis *κοτώγειον* et Latinis *cotoneum*. Sic enim
videretur locus hic Cyprianus, nominatus *Malum
Cotoneum* sive *Cydonium*, respondisse illi qui fuit
in sexta regione Romæ antiquæ et nomen habuit
Malum Punicum, cujus meminit antiqua urbis
descriptio et Suetonius in Diocetiano. Verum si
minus hæc conjectura placet, omnino legendum
est, ἐν τῷ ὠρειῷ μίλῳ, id est in *miliario aureo*.
Sic alibi statuam Solis describens, eam positum
fuisse ait ἐν τῷ ὠρειῷ μίλῳ. Quemadmodum igitur
Romæ in octava regione erat *miliarium aureum*,
quod Dion l. 54 τὸ χρυσοῦν μίλιον vocat, ita etiam
Cypri, quæ Romam veterem in omnibus imitabatur,
in regione quarta *miliarium aureum* fuit, quod
in eodem loco μίλιον ὠρειῶν vocatur: nam ὠρειῶν vel
ὠρεῶν Græco-barbare dicitur *aureum*. Notandum
vero est Cypri non solum ipsam columnam milia-
riam nominatam fuisse τὸ ὠρειῶν μίλιον, sed etiam

Ἄ δὲ πάντα ἐστήλωσεν Ἀπολλώνιος ἑκαίνο; ὁ Τυα-
νεὺς, ὁ σοφὸς καὶ ἀριστερὸς ἀστρονόμος (61), καὶ
ἐστοιχειώσατο ὀνόματα ἐπικρατείας ἕως τέλους
αἰώνων.

Ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ μίλῳ Θεοδοσίου στήλη ἴσταται
ἐφ' ἵππου χαλκοῦ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ μῆλον καὶ στη-
λοειδὲς τι στεφανοῦν ἀνδροεικελον ἄγαλμα ἔχοντος,
ἣν ἀνεγείρας τῇ πόλει πολλὰ σιτηρέσια δέδωκεν.
Οἱ δὲ ἔκεισε ὀκτὼ κίονες καὶ οἱ ποδίσκοι, ὁμοίως καὶ
τῶν ἀρτοποιῶν ὀκτὼ κίονες καὶ τῶν τρυκαλιῶν
καὶ τῆς χαλκῆς, ἔχουσιν ἱστορίας πολλὰς, ἃς καὶ
καλλύντας ἐγράψωσεν.

Ἐν δὲ τῷ Ξηρολόφῳ, ὃν πρῶτην θίαμὰ τινε;
ἐκάλουν, ἔστησαν κοχλιάδες ἑς' καὶ σύνθετος
Ἄρτεμης (62) καὶ ἕτεραι πολλαὶ στήλαι εἰς τὰς
ἀψίδας. Ἐσχάτον δὲ ἐκλήθη Θεοδοσιακὸς φόρος.

Ὅτι Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου
εἰκόνες ἐν σανίσι γεγόνασιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κων-
σταντίνου, καὶ ἴσαντο ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι (63) τῷ
πορφυρῷ, πλησίον κατὰ ἀνατολὰς ἑστίνας οἱ
Ἀριανοὶ μετὰ τὸ κρατῆσαι πυρὶ παρέδωκαν ἐν τῷ
Κορωνίῳ μίλῳ (64), μετὰ καὶ τοῦ τῆς θεοτόκου
ἀπεικονίσματος καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ νηπιάσαντος σαρκὶ
Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς Ἀγχιρυαῖος χρονογράφος ἐν
τῷ ἑκτάτῳ λόγῳ αὐτοῦ καὶ Ἀναστάσιος ἡμῖν παρα-
δέδωκασιν (65).

totum locum circumsitum inde nomen accepisse.
Sic aliquoties a Codino mentio fit τῆς καμάρας
τοῦ μίλου et τῶν στηλῶν τοῦ μίλου, hoc est, ut
ego interpretor, fornicis et statuarum positarum in
regione urbis vocata *ad miliarium aureum*. LAMB.

(65) *Παραδεδώκασιν*. Hic desinit liber de *Satanis*
cui in omnibus codicibus statim subjungitur liber
de adificiis, nisi quod in duobus Vaticanis intersita
est non contemnenda narratio de *Tsynodis generalibus*,
cujus exemplum subjunxi.

Περὶ συνόδων.

α'. Ἡ πρώτη σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ τῆς
Βιθυνίας ὑπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντίνου, συνελθόν-
των τριακοσίων δεκαοκτῶν ἁγίων πατέρων καὶ Σιλβέ-
στρου πάπα Ῥώμης, οἱ καθέλιον Ἀρειον, ὃς ἦν πρῶ-
τος πρεσβύτερος Ἀλεξάνδρου (sic) τὴν γὰρ Χριστὸν
ψιλὸν ἀνθρώπων εἶναι ἔδωκεν. Ἰδιῆρες δὲ τότε
ἔχριστιάνισαν. Ἐπὶ δὲ τούτου εἰσῆλθον τὰ λείψανα
τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει.
Ἐβούλετο δὲ καὶ τὴν τοῦ λεγομένου χρυσαργύρου
συντέλειαν ἐκκόψαι, ἣν ἀπὸ τῆς πρεσβυτερίας Ῥώ-
μης ἡ πόλις μετέλαβε, καὶ τὴν τελουμένην βολὴν
ὀπὲρ τῶν ἐξ ἀνάγκης τὴν τοῦ πραιπόρω ὑποσειῶν
τοῖν ἁγίων, εἰ μὴ τούτων ταχὺ ὄν τὸ τέλος τοῦ βίου
κατέλαβεν.

β'. Ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου γέγονεν ἡ
δευτέρα σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῶν ἐκατὸν
πεντήκοντα ἁγίων πατέρων καὶ δαμάσκου πάπα
Ῥώμης καὶ Νεκταρίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ
Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, κατὰ Μικεδονίου τοῦ
πνευματομάχου τὸ γὰρ ἅγιον Πνεῦμα οὐκ εἶπε
θεὸν ἀλλ' ἀλλότριον τῆς θεότητος. Ἦτις καὶ περιέ-
θηκε τῷ ἁγίῳ συμβόλιῳ τῆς πίστεως, οὕτως· Καὶ
εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ Κύριον τὸ ζωοποιόν.
Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἀπετέθησαν
λείψανα εἰς τὸν ναὸν τῷ Ἐδδόμου· ὃ δὲ Ἀττικὸς
ἦν πατριάρχης ὅστις κατέθετο αὐτὰ.

ΠΕΡΙ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE ÆDIFICIIS CPOLITANIS.

Ὁ ἅγιος Ἀγαθόνικος ὑπὸ Ἀναστασίου πρότερον ἂν καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου τὸ δεύτερον ἀνεκαινίσθη. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ναῷ καὶ πατριάρχῃ ἐπισκόπησαν ἐπτά ἐπὶ χρόνους πενήκοντα, καὶ βασιλεῖς ἐστεφηφόρου ἐκείσε τέσσαρες. Δι' ἣν δὲ αἰτίαν μετεποιήθη ὑπὸ Τιβερίου, οὐ γινώσκεται. Καὶ παλάτιον δὲ ἦν πλησίον τοῦ αὐτοῦ ναοῦ μέγιστον (66). Ὑπὸ δὲ Τιβερίου τοῦ πενθεροῦ Μαυρικίου μετεποιήθη, διολισθὲν εἰς τὰ βασιλεια.

Τὰ δὲ τεῖχη τῆς δύσεως τῶν μεγάλων πορτῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ μεγάλου καὶ εὐσεβοῦς ἀνεκαινίσθη, ὅτε καὶ ἐλιτάνευσαν καὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» τεσσαρακοντάκις ἐξεδύσαν, καὶ ὁ δῆμος τῶν Πρασίνων (67) ἔκραξεν· «Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδόσιος ὁ μέγας καὶ Λέων (68) εἰς κράτος ἐνίκησαν.»

Τὰ δὲ τεῖχη τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν ἀνεκαινίσθη ὑπὸ Τιβερίου Ἀψιμάρου (ἕως γὰρ αὐτοῦ ἡμελημένα ἦσαν πᾶν) καὶ ἐκ δευτέρου ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου.

Τὴν ἄγιον Μώκιον καὶ τὸν ἄγιον Μητῶν ἐποίησεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ναοὺς ὄντας τὸ πρὶν εἰδώλων·

Meursii et Lambecii notæ.

γ'. Ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ γέγονεν ἡ τρίτη σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ, τῶν α' ἁγίων πατέρων, ἐπὶ καθαιρέσεως Νεστορίου· τὴν γὰρ Χριστὴν καὶ αὐτὸς ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι ἐβλασφήμει· οἱ καὶ συνελθόντες ἀναθεμάτισαν αὐτὴν, καὶ τελείως ἐδίδαξε τὴν ἀθόλωτον καὶ εἰλικρινῆ καὶ τελείαν καὶ ἀμώμητον πίστιν, τὴν ἐν Τριάδι θεότητα ὑμνουμένην αἰεὶ.

δ'. Ἐπὶ δὲ Μαρκιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ γέγονεν ἡ τετάρτη σύνοδος, ἡ ἐν Χαλκηδόνι, τῶν χλ' ἁγίων πατέρων, ἐπὶ Λέοντος· πάπα Ῥώμης καὶ Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ Διοσκόρου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ Εὐτυχοῦς ἀρχιεπισκόπου· οὗτοι γὰρ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρηγοῦντο καὶ ἐν φαντασίᾳ τὴν σάρκα αὐτοῦ ἐμυθολογοῦν.

ε'. Ἐπὶ δὲ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου γέγονεν ἡ πέμπτη σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ καὶ καθελίον Ὁριγέριον Εὐάγγριον καὶ Δίδυμον τοὺς παράφρονες· τὰ γὰρ σώματα ἡμῶν μὴ ἀνίστασθαι ἐδυσφήμου, καὶ παράδεισον αἰσθητὸν μὴ γενέσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μήτε εἶναι, καὶ ἐν σαρκὶ μὴ πλασθῆναι τοῦ Ἀδὰμ, καὶ τέλος εἶναι τῆς κολάσεως, καὶ δαίμονας· ἐλυθὲν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀποκατάστασιν.

ς'. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου Ἡρακλείου καὶ Τιβερίου υἱοῦ αὐτοῦ γέγονεν ἡ ἕκτη σύνοδος, τῶν ρι'

71 Templum S. Agathonici primo ab Anastasio, secundo autem ab Justiniano Magno renovatum est. In hoc templo intra quinquaginta annos septem patriarchæ episcopatum gessere, et quatuor imperatores coronati sunt. Ob quam vero causam mutatum sit non novi. Vicinum huic templo erat palatium maximum. Cæterum sub Tiberio socero Mauricii mutatum est, inclusum intra palatium imperatorium.

Murus occidentalis magnarum portarum sub Leone Magno et pio renovatus est; quo tempore supplicatio habita fuit, et cantatum quadragies 72 «Kyrie eleison,» acclamante factione Prasina. «Constantinus et Theodosius Magnus et Leo fortiter vicerunt.»

Muros maritimos antea neglectos Tiberius Apsimarus renovavit, secundo autem restauravit eodem Theophilus.

Templa SS. Mocii et Menæ dicavit Constantinus Magnus, cum prius essent fana idolorum. Et qui-

Meursii et Lambecii notæ.

ἁγίων πατέρων, ἐπὶ Ἀγάθωνος πάπα Ῥώμης, κατὰ Κύρου Ἀλεξάνδρου Σεργίου Πέτρου, ἐν θέλημα ἐν μιᾷ ἐνεργείᾳ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἔχειν, καὶ μετασάρκωσιν τὸν σύνδεσμον τῆς ὀρθοδοξίας διαλύσαι θελήσαντες οἱ παράφρονες. Συνήσαν δὲ αὐτοῖς καὶ Μακάριος ὁ νομοθέτης Ἀντιοχείας καὶ Ἰσιδώρος ὁ μαθητὴς αὐτοῦ.

ζ'. Ἐπὶ δὲ Εἰρήνης τῆς μητρὸς Κωνσταντίνου τοῦ τυφλοῦ γέγονεν ἡ ἑβδόμη σύνοδος, τῶν ἁγίων τῆ πατέρων, ἐπὶ Ταρασίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ καθαιρέσεως Θεοδοσίου, παρ' οἷς ἐξέθεντο ὅροι πίστεως.

Ἐπὶ δὲ Θεοδώρας αὐτοῦ τῆς... μετὰ τὸν θάνατον Θεοφίλου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, σὺν Μιχαῆλ τῷ υἱῷ αὐτῆς γέγονεν ἡ σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς ὀρθοδοξίας, ἥτις ἄβεται ἕως τῆς σήμερον. LAMB.

(66) Per παλάτιον μέγιστον hic intelligitur palatium imperatoris, quod statim postea vocat τὰ βασιλεια. LAMB.

(67) Τῶν Πρ. Τοῦ πρασίνου ἔκραξεν ἡ Λέων Κωνσταντῖνον εἰς κράτος ἐνίκησαν » 5058.

(68) Λέων. Ἐλένη Vat. ἐνίκησαν. Ὁ γὰρ μέγας Κωνσταντῖνος ἐνομοθέτησε τὴν κυριακὴν ἀπραξίαι τιμᾶσθαι· πρὸ γὰρ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν κυριακὴν πάντες εἰργάζοντο. Reg. Vat.

dem S. Menam, ejectis duntaxat simulacris et novo indito nomine, uti erat reliquit. Integram vero ipsius structuram cum vestibulis et sacris vasis annis 469 post procurarunt Fulcheria et Marcianus. Templum S. Mocii duplo tunc majus quam est, media parte contraxit Constantinus Magnus, et altare ibidem erexit. Quoniam vero ibi olim S. Mocius interemptus fuerat, ea re templum hoc ipsius nomini dicavit ejusque corpus illuc transtulit. Tempore Theodosii Magni eiciebantur Ariani ecclesia Magna; posteaque reversi permissu imperatoris occuparunt templum S. Mocii. Septimo 73 autem anno postquam hoc templum ab Arianiis ædificatum et possideri cœptum fuerat, corruiit, dum sacra sunt, plurimosque illorum oppressit. Tempore autem Justiniani Magni denuo templum illud exstructum fuit, et lucusque salvum permansit.

ζεται παρ' αὐτῶν ἐτῆ ζ', καὶ πίπτει λειτουργούντων αὐτῶν ἐν τῷ ἔδωδωφεται, ὅτε καὶ Ἀρειανοὶ ἀπεκτάνθησαν πολλοί. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἀνεγείρεται ὁ αὐτὸς ναὸς καὶ ἱσταται μέχρι τῆς σήμερον.

Constantinus Magnus ædificavit ecclesiam veterem S. Irenæ, et templum S. Sophiæ oblongum, et S. Agathonicum, et S. Acacium cognominatum Heptasecalum sive ad Septem gradus. Templum vero SS. Apostolorum una cum ipso mater ejus extrui curavit, forma oblonga et tecto ligneo operitum. Item monumenta imperatorum, in quorum uno ipse cum matre conditus est.

Monasterium Bethleem condidit S. Helena; item aliud nuncupatum Gastria. Causa autem ejus denominationis hæc est. Helena Constantini mater sacram Christi crucem Hierosolymis afferens ingressa est Cpolim per portam quæ vocatur Littorea, et quæ supra crucem reperta erant, illa phylla, basilica, triacontaphylla, sampsucha, balsama, ea omnia, quo conservarentur, in vasis plantavit atque ibi deposuit, et monasterium in eodem loco nomine Gastria exstruxit.

74 Palatium et gerocomium nomine Littoreum condidit eadem S. Helena; similiter et S. Theodorum cognominatum Claudii.

Urbicius, qui præfuit structuræ, ædificavit templum S. Juliani propriis sumptibus. Ibidem erant castra Romanorum.

In loco nuncupato Alonitzio, prope Taurum, palatium terrestro exstruxerat Constantinus Magnus ad recipiendum Romanos proceres. Theodosius

και τὸν μὲν ἅγιον Μηναῖν καθὼς ἦν εἶασεν, ἐκδιώξας δὲ τὰ ἀγάλματα ἐπωνόμασε τὸν ναὸν οὕτως. Τὴν δὲ τελείαν αὐτοῦ οἰκοδομήν ἐποίησεν μετὰ χρόνους ρξθ' Πουλχέρια καὶ Μαρκιανός, σὺν τοῖς προστεταῖοις καὶ ἱεροῖς σκεύεσι. Τοῦ δὲ ἁγίου Μωκίου ὑπάρχοντος ἄλλα δύο μῆχη μείζονος παρ' ὃ ἐστὶ νῦν, ἐξέκοψε τὸ διμῶριον τοῦ ναοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἀνήγειρε τὸ θυσιαστήριον. Διότι δὲ ἀνηρέθη ὁ ἅγιος Μώκιος ἐκείσε, τοῦτρου χάριν ἀνήγειρε καὶ τὸν ναὸν ὡς ἴδιον αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκείσε ἔφερεν, ὅπερ κείται ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐν δὲ ταῖς (69) ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἐξωρίζοντο οἱ Ἀρειανοὶ (70) ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐλθόντες πάλιν κατώκησαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ παρεκάλουν τὸν βασιλέα κατοικεῖν αὐτοὺς ἐκείσε, καὶ γέγονε· καὶ εὐθὺς ἀνεγείρουσι τὸν ναὸν οἱ Ἀρειανοὶ, καὶ δοξάζουσι τὸν μὲν ἅγιον Μηναῖν καθὼς ἦν εἶασεν, ἐκδιώξας δὲ τὰ ἀγάλματα ἐπωνόμασε τὸν ναὸν οὕτως. Τὴν δὲ τελείαν αὐτοῦ οἰκοδομήν ἐποίησεν μετὰ χρόνους ρξθ' Πουλχέρια καὶ Μαρκιανός, σὺν τοῖς προστεταῖοις καὶ ἱεροῖς σκεύεσι. Τοῦ δὲ ἁγίου Μωκίου ὑπάρχοντος ἄλλα δύο μῆχη μείζονος παρ' ὃ ἐστὶ νῦν, ἐξέκοψε τὸ διμῶριον τοῦ ναοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἀνήγειρε τὸ θυσιαστήριον. Διότι δὲ ἀνηρέθη ὁ ἅγιος Μώκιος ἐκείσε, τοῦτρου χάριν ἀνήγειρε καὶ τὸν ναὸν ὡς ἴδιον αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκείσε ἔφερεν, ὅπερ κείται ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐν δὲ ταῖς (69) ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἐξωρίζοντο οἱ Ἀρειανοὶ (70) ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐλθόντες πάλιν κατώκησαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ παρεκάλουν τὸν βασιλέα κατοικεῖν αὐτοὺς ἐκείσε, καὶ γέγονε· καὶ εὐθὺς ἀνεγείρουσι τὸν ναὸν οἱ Ἀρειανοὶ, καὶ δοξάζουσι τὸν μὲν ἅγιον Μηναῖν καθὼς ἦν εἶασεν, ἐκδιώξας δὲ τὰ ἀγάλματα ἐπωνόμασε τὸν ναὸν οὕτως.

Κωνσταντῖνος; ὁ μέγας ἀνήγειρε τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν, καὶ τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὁρομικὴν, καὶ τὸν ἅγιον Ἀγαθόνικον, καὶ τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν ἐπτάσεκαλον. Τοὺς δὲ ἁγίους ἀποστόλους ἔκτισεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ σὺν αὐτῷ, ὁρομικὸν ζυλόσεγον ποιήσασα, καὶ μνημεῖα τῶν βασιλέων, ὧν ἐντὸς κείται μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ οὕτως.

Τὴν μονὴν τῆς Βαθλεὲμ ἔκτισεν ἡ ἁγία Ἑλένη, καὶ τὰ Γάστρια (71). Καλοῦνται δὲ οὕτως, διότι κομίσασα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ τὸν τίμιον σταυρὸν εἰστέγγυεν αὐτὸν διὰ τῆς πόρτης τοῦ Ψαμάθου, καὶ τὰ εὐρεθέντα ἐκείσε ἐπάνω τοῦ σταυροῦ κρίνα τε καὶ φύλλα καὶ βασιλικὰ καὶ τριακοντάφυλλα καὶ κώστους καὶ σάμψυχα καὶ βάλασμα ἐφύτευσεν εἰς γάστρας πρὸς τὸ διασωθῆναι. Ἐκείσε δὲ ἀπληκίσασα (72) ὠνόμασε τὸν τόπον Γάστρια, καὶ μονὴν ἀνήγειρεν.

Τοῦ δὲ Ψαμάθου (73) τὰ παλάτια καὶ τὸ γηροκομεῖον ἐκτίσθησαν καὶ αὐτὰ παρὰ τῆς ἁγίας Ἑλένης. Ὁμοίως καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος τὰ Κλαυδίου.

Τὸν δὲ ἅγιον Ἰουλιανὸν ἀνήγειρεν Οὐρβίκιος; ὁ περιστάμενος εἰς τὰ κτίσματα ἐξ οἰκείων ἐξέδωκεν, ἐν ᾧ καὶ ἦσαν ἀπληκτα τῶν Ῥωμαίων.

Εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτζιον, τὸ πλησίον τοῦ Ταύρου, παλάτια ἦσαν χειρᾶτα, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντῖνου κτισθέντα πρὸς τὸ ἀπληκίσαι τοὺς

Meursii et Lambecii notæ.

(69) Ἐν δὲ ταῖς. Δέον γινώσκειν ὅτι ὁ ἅγιος Μώκιος πρῶτον μὲν ὑπὸ Κωνσταντῖνου τοῦ μεγάλου περιφθορομένη Ἑλλήνων πλήθη ἐκείσε κατοικούντων πολλὰ, καὶ ναὸς ἦν τοῦ Διὸς, καὶ ἐκ τῶν αὐτοῦ λίθων ἐκτίσθη. Ἐν Band. et Reg.

(70) Ἐξωρίζονται εἰ Ἀρειανοὶ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ ἐλθόντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου ἠράστησαν, καὶ παρεκάλουσι τῷ βασιλεῖ. Reg.

(71) Γάστρια vel γαστέρια hic significant *vasa ventrosa et patula*; cujusmodi sunt in quibus arbusculæ, flores et herbar plantantur. Cæterum istius

monasterii meminit Zonaras. Lamb.

(72) Ἀπληκίσαι idem est atque Latinorum *applicare*. Hic significat *deponere aliquid seu applicare in aliquem locum*. Paulo post sumitur pro *diverſi ad hospitem seu recipere se in hospitium*: Ἐξω τοῦ πλάτιου, inquit, ἠπληκίσαν εἰς τὰ Ῥουφίου. Lamb.

(73) Τοῦ δὲ Ψ. Ἀλλὰ καὶ παλάτια καὶ τὸ γηροκομεῖον τὰ εἰς τὰ Ψαμαθὰ ἡ ἁγία Ἑλένη ἀνήγειρεν. Ὁμοίως καὶ τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Κλαυδίου. 3058 ap. Band.

προκρίτους τῶν Ῥωμαίων. Ἐν οἷς καὶ Θεοδοσίος ὁ ἄ-
 μέγας, πέντε ὧν καὶ ἀνεθῶν ἐν Κωνσταντινουπό-
 λει, ἔξω τοῦ παλατιοῦ ἠπλήκειυσεν εἰς τὰ Ῥουφι-
 νου τοῦ σκυτοτόμου, εἰς τὴν βάσιν τοῦ κίονος τοῦ
 Ταύρου. Ὁ δὲ αὐτὸς Ῥουφίνος ἔσχατος ἐγένετο
 παρὰ Θεοδοσίου μάλιστα, δὲ ἔκτισε τὰς Ῥουφι-
 νιάδας.

Τὰ δὲ Μάγγανα ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε
 λόγιων βασιλικῶν ἐργοδοσιῶν· ἐκίθη δὲ Μάγγανα
 διὰ τὸ τὰ μάγγανα πάσης τῆς πόλεως καὶ τὰς μη-
 χανικὰς ὕλας ἐκεῖσε ἀποκεῖσθαι, καὶ τὰ πρὸς τὴν
 τειχομαχίαν σκευῆ.

Τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν τὴν πανεύφημον, τὴν ἐν τῷ
 ἱπποδρόμῳ, ὁ αὐτὸς μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε.
 κοσμησας τὸν ναὸν διὰ πολυτελοῦς ὕλης. Μετὰ δὲ
 ἡμῖν ἔτη ὁ μισόθεος Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος
 ἀρμαμέντα καὶ κοπροθέσιον (74) αὐτὸν ἐποίησε,
 καὶ τὸ λείψανον τῆς ἁγίας σὺν τῇ λάρκани εἰς
 τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης κατέρριψεν. Μετὰ δὲ
 γρόνους λς' Εἰρήνη ἡ εὐσεβεστάτη Αὐγούστα ἡ
 Ἀθηναία τοῦτον πάλιν ἀνακοδόμησε, καὶ τὸ ἅγιον
 λείψανον ἐν Λέσβῳ (75) εὐρούσα ἀνεκόμισε.

Μέλλων κτίσασθαι (76) τὴν πόλιν ὁ μέγας Κωνσταν-
 τῖνος καὶ πῆξαι τὸ θεμέλιον κατὰ τὴν παρ' αὐτοῦ
 γενομένην σχηματισγραφίαν, πεζὸς ἐξῆλθε μετὰ
 τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν
 φόρον (77), ἔλεξαν αὐτῷ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ· «Ἐν-
 ταῦθα ποιήσον τὸ τέλος τοῦ τείχους.» Ἐκεῖνος δὲ
 ἔφη· «Ἔως οὐ στή ὁ προαγωγός μου, ἐκεῖσε
 πληρώσω.» μόνος γὰρ ἐκεῖνος ἑώρα τὸν ἄγγελον
 προσωπευόμενον αὐτοῦ. Ἀπελθὼν οὖν μέχρι τοῦ
 Ἐξωκονίου πεζὸς μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου, ἐκεῖσε
 ἐθέσαστο τὸν ἄγγελον τὴν βομφαλίαν πῆξαντα καὶ
 μνηστάντα ἔως ἐκεῖ στήναι αὐτόν. Διὰ γούν τοῦτο
 ἐπήξεν ἔως ἐκεῖσε τὸ τείχος, καὶ ἔστι μέχρι τοῦ νῦν
 τὸ σχῆμα αὐτοῦ.

Λέγουσι δὲ περὶ τοῦ φόρου ὅτι εἰς μέμησιν τοῦ
 Ἰακωβοῦ ἐκτίσθη κυκλοειδής, καὶ ψεύδονται οἱ
 τοῦτο λέγοντες· τὴν γὰρ αἰτίαν τοῦ σχήματος
 τοῦτου ἤδη προλαβόντες εἶπομεν (78). Ἐκεῖσε
 δὲ ἦν καὶ ὠρολόγιον χαλκοῦν, ὅπερ ἤχθη ἀπὸ Κυ-
 ζίκου.

Εὐρῶν δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τὰς φυλακὰς τοῦ
 Βυζαντείου εἰς τὸ Στρατήγιον, ἐκεῖσε καὶ αὐτὸς
 τὰς κατακρίτους ἐφρούρει. Διήρκεσαν δὲ χρό-

Meursii et Lambecii notæ.

(74) Ἀρμαμέντα καὶ κοπροθέσιον. De hac tem-
 pli et reliquiarum S. Euphemie profanatione vide
 hist. Misc. l. 22, ubi agitur de rebus gestis a
 Constantino Copronymo anno 26 imperii. Ceterum
 pro ἀρμαμέντα hic scribendum censens ἀρμεν-
 τάριον, id est armentarium seu stabulum armento-
 rum. Sic ante Copronymum Maxentius ecclesiam
 S. Marcelli titulo dedicatam in armentarium muta-
 vit, ut ibidem animalia Catabuli congregata
 starent, quorum servitio S. Marcellum addixit.
 Notandum vero etiam in hist. Misc. pro arma-
 mentarium substituendum esse armentarium.
 LAMB.

(75) Ἐν Λέσβῳ. In hist. Misc. legitur apud
 Lemnum insulam. Item apud Zonaram τῇ νήρῳ

Magnus, tenuioris adhuc fortunæ, ut primum Co-
 lim venit, divertit extra hoc palatium ad Rufinum
 autorem, ad basin columnæ Tauri. Hic Rufinus
 ultimo a Theodosio magister creatus fuit, et ædi-
 ficavit thermas Rufinianas.

Mangana quoque extruxit Constantinus Magnus
 seu officinas imperiales. Dicta autem sunt Mangana
 quod illic reposita essent omnia instrumenta bel-
 lica et materiæ mechanicæ, et apparatus necessa-
 rius ad oppugnanda moenia.

Item templum S. Euphemie in Hippodrome con-
 didit Constantinus Magnus, et pretiosa exorna-
 vit materia; quod post 448 annos Constantinus
 75, Copronymus mutavit in armentarium et ster-
 quilinium publicum, reliquit S. Euphemie cum
 loculo in mare projectis. Post annos vero 37 pene,
 Helene, religiosissima Augusta Atheniensis, hoc
 templum reædificavit, et sanctas reliquias apud
 Lemnum insulam repetas eo iterum transtulit.

Constantinus Magnus urbis sue fundamenta posi-
 turus juxta fornam quam designaverat, ipse pedi-
 bus circumivit, comitantibus eum proceribus suis;
 qui, ubi usque in forum perventum fuit, monere
 ut illic pomario finem statueret. Ille vero respon-
 dit: «Non nisi ubi is qui me præcedit ductor con-
 stiterit, finem faciam.» Videbat nimirum solus an-
 gelum præeuntem. Progressus igitur pedibus cum
 toto senatu usque ad Exocionium, vidit ibi ange-
 lum, defixa in terram romphæa, stationis indicium
 facere; quare ipse quoque ibi substitit, et finem
 pomario statuit.

Forum ad imitationem Oceani circulari forma
 constructum esse quidam falso referunt. Veram
 autem formæ ejus causam nos supra diximus. Ibi-
 dem horologium æneum, Cyzico deductum, colloca-
 tum erat.

76 Cum Constantinus in Strategio carceres
 antiquos Byzantii invenisset, ipse etiam eodem in
 loco reos asservari voluit. Permansere autem istie

Λήμνῳ. Et sic anonymus in Actis S. Euphe-
 mie apud Baron. Ann. 766. Credo igitur apud
 Codinum quoque pro Λέσβῳ scribendum esse
 Λήμνῳ. LAMB.

(76) Μέλλων κτίσασθαι. Idem refert Nicephorus
 Callistus Hist. Eccl. 8, 4. LAMB.

(77) Εἰς τὸν φόρον. Adde ex Zosimo καθ' ὃν ἡ
 πύλη τὸ ἀρχαῖον ἦν. Φόρος enim hic non ipsam
 forum significat, sed locum ubi, posteaquam
 Constantinus ambitum urbis ampliavit, forum
 maximum sive Constantinianum constructum fuit.
 LAMB.

(78) Ἦδη προλαβόντες εἶπομεν. Respicit ad
 illud quod supra dixit p. 41.

carceres publici annos 283, usque ad imperium A

Ædificium quod nunc vocatur Prætorium, olim domus erat viduæ patriciæ, nomine Marcie, quæ sortem acerbam carceribus inclusorum miserata, quod sœtore, caligine et angustia loci exeruciarentur, accepto pretio domum suam Phocæ imperatori concessit, qui ex ea fecit Prætorium.

Numeri et Chalceen Constantinus Magnus extruxit: sed quoniam nulli usui erant, ideo Heraclius et reliqui deinceps imperatores ea in custodiam mutarunt.

Templa S. Philemonis et S. Eudoxii ædificavit Eudoxius patricius et præfectus Magni Constantini.

Templum S. Anastasii Irene cum filio Constantino cæcato extruxit. Martyrium vero consummavit S. Anastasi s tempore Heraclii, annis 208 post Constantinum Magnum.

S. Procopium in Chelone et S. Acacium Heptascalum condidit 77 B. Constantinus Magnus; posteriori vero primus nomen imposuit Justinianus S. Sophiæ conditor.

Mesolophum sive meditullium in medio situm est septem collium urbis: tres scilicet ab utraque parte sunt, et inter utrosque Mesolophum, quod vulgo etiam Mesomphalum sive urbis umbelicum vocant.

In Chalce statuam æream Domini nostri Jesu Christi crexerat Constantinus Magnus: Leo autem pater Caballini sive Constantini Copronymi eam overtit. Quæ hodieque illic visitur musivi operis imago Dei, posita fuit ab Irene Atheniensi. Prima autem illa ærea statua annos 415 ibi stetit, cujus virtute mulier sanguinis profluvio laborans sanata fuit et multa alia facta fuerunt miracula.

Locus nuncupatus Eugenii domus erat Eugeni patricii, qui vixit tempore Theodosii Magni; et mutata fuit ab eo in templum S. Deiparæ.

Templum S. Deiparæ cognominatum Urbicii ædi-

νους σπγ' μέχρι τῆς βασιλείας Φωκᾶ τοῦ Καππαδοκός.

Τὸ νῦν καλούμενον Πραιτώριον οἶκος ἦν πατρικίας χήρας ὀνόματι Μάρκας· διὰ γὰρ τὸ εἶναι πικυγρᾶς τῆς φυλακᾶς καὶ ζοφώδεις καὶ πλήρεις δυσωδίας πάσης, καὶ μὴ ὑποφέρειν τοὺς ἐκείσε ἐγκλεισμένους, εἶδωκεν αὐτὸν εἰς μισθὸν Φωκᾶ τῷ βασιλεῖ, καὶ οὗτος ἐποίησεν αὐτὸν πραιτώριον.

Τὰ δὲ Νούμερα καὶ τὴν Χαλκῆν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐκτίσας, καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀργὰ ἐποίησεν αὐτὰ φυλακῆν ὁ Ἡράκλειος καὶ οἱ καθεξῆς.

Τὸν ἄγιον Φιλήμονα καὶ τὸν ἄγιον Εὐδόξιον ἀνῆγειρεν Εὐδόξιος πατρικίος καὶ ἑπαρχος τοῦ μεγάλου B Κωνσταντίνου.

Ὁ δὲ ἄγιος Ἀναστάσιος (79) παρὰ Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου τοῦ τυφλοῦ ἐκτίσθη, ἐπεὶ ὁ ἄγιος Ἀναστάσιος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἡρακλείου ἐμαρτύρησεν μετὰ ἑτη σγ' τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.

Τὴν Χαλῶνην τὸν ἄγιον Προκόπιον (80), καὶ τὸν ἄγιον Ἀκάκιον τὸν Ἐπίσκοπον ὁ ἐν ἀγίοις μέγας Κωνσταντῖνος ἤγειρεν· ὁ δὲ Ἰουστινιανός, ὁ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κτίστωρ, ἐκάλεσεν αὐτὸν ἄγιον Ἀκάκιον.

Τὸ καλούμενον Μεσόλοφον μέσον ἐστὶ τῶν ἑπτὰ λόφων, ἔχουν ἢ μία μοῖρα τῆς πόλεως ἔχει τρεῖς λόφους, καὶ ἡ ἑτέρα τρεῖς, καὶ τοῦτ' ἐστὶ μέσον, ὃ καλοῦσιν οἱ ἰδιῶται μεσόμφαλον (81).

Ἐν τῇ λεγομένῃ Χαλκῇ στήλῃ καλῆ ἦν τοῦ Χυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου σταθεῖσα. Ὅδὲ Λέων ὁ πατὴρ τοῦ Καβαλλίνου ταύτην κατήγαγεν. Ἡ δὲ νῦν διὰ ψηφίδων ἐρωμένη εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἱστορήθη παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας. Ἡ δὲ χαλκῆ ἐτύγγανε χρόνος οὐκ ἐξ ἧς γυνὴ αἰμορροῦσα λάθῃ καὶ ἑτερα πολλὰ θαύματα ἐπετελοῦντο.

Τὰ λεγόμενα Εὐγενίου οἶκος ἦν Εὐγενίου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ὃς καὶ ἀνῆγειρεν αὐτὸν εἰς ναὸν τῇ Θεοτόκῃ.

Τὰ λεγόμενα Οὐρβικίου ἢ Θεοτόκος παρ' ἄλλου (82)

Meursii et Lambecii notæ.

(79) Ὁ ἄγιος Ἀναστάσιος. Hic est Anastasius Pansa monachus, qui 17 anno Heraclii imperatoris seu 627 post Christum natum, sub Chosroe Persarum rege, una cum 70 sociis martyrium consummavit. LAMB.

(80) Τῆν Χαλῶνην τὸν ἄγιον Προκόπιον. Hic est, ut alias αἰ, τὸν ἄγιον Προκόπιον ἐν τῇ Χαλῶνῃ. LAMB.

(81) Μεσόμφαλον seu μεσόλοφον Cyprianum puto respondisse loco antiquæ Romæ qui nominabatur umblicus Romæ. LAMB.

(82) Παρ' ἄλλου Οὐρβικίου. Verba πρὸ ἄλλου propterea addidisse puto Codinum, ut Urbicium patricium, quem sub Anastasio de re militari scripsisse ait, diversum esse ostendat ab altero illo, quem supra dixit præpositum fuisse tempore Constantini magni et templum S. Juliani ædificasse. Quid vero vox βαρβάτου sibi velit, non satis mihi constat. Cæterum Urbicium pa-

tricius, de quo in præsentia Codinus loquitur, in est cujus ἐπιπέδουμα sive inventum tacticum a Nic. Rigaltio editum est. Ipse enim inibi testatur se ista sub Anastasio Dicoro scripsisse: καὶ τελεία, inquit, νῦν ἐστὶ μετὰ Ἀρχιεπίδου καμῶ ὀφεία, ἐπὶ τοῦ καλλινίκου καὶ αὐτοκράτορος ἡμῶν Ἀναστασίου. Idem alibi vocatur Orbicius, ut in Etymologico magno, ubi citatur fragmentum ἐκ τῶν Ὀρβικίου τῶν πρὶ τὸ στρατεύμα τάξεων. Item in titulo antiqui epigrammatis a Salmasio in notis ad Spartianum editi: Εἰς βιβλῶν Φαιτικῶν Ὀρβικίου ἀπὸ ὑπάτων. Exstat hodieque Florentiæ in bibliotheca Medicea omnium, ut creditur, optimus et antiquissimus codex scriptorum Tacticorum, quo inter cætera continentur duodecim libri, quibus præfixa est hæc inscriptio, Οὐρβικίου τακτικά στρατηγικά. Sed iidem sunt qui in Barberina et aliis bibliothecis sub nomine Μυρβικίου habentur. LAMB.

Ὀρόδικίου ἐκτίσθη, πατρικίου καὶ στρατηλάτου Ἀ
τῆς ἀνατολῆς βαρβάτου, τοῦ ἱστορήσαντος τὰ στρα-
τηγικά ἐν τοῖς χρόνοις Ἀναστασίου τοῦ δικό-
ρου, μετὰ χρόνους ρπ' τοῦ κτισθῆναι τὴν Κων-
σταντινούπολιν. Ὁ δὲ οἶκος αὐτοῦ ἦν εἰς τὰ
καμίνου (83), καὶ ἕτερος αὐτοῦ οἶκος εἰς τὸ στρα-
τηγιον.

Τὰ καλούμενα Προτασίου, ὁ μὲν τόπος ἐκ τοῦ
ἀνωτέρω ρηθέντος (84) Προτασίου ἐκλήθη, ἡ δὲ
νῦν ἐκκλησία τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἐκτίσθη παρὰ
Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως, τοῦ ἀνδρὸς Σοφίας τῆς
λωδῆς, τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτων, ἀνεψιῶ τοῦ με-
γάλου Ἰουστινιανοῦ, ἐπὶ ἀπὸ τοῦ Προτασίου
ἕως τοῦ κτιστορος Ἰουστίνου διήλθον χρόνοι σβ'.

Τὰ λεγόμενα Στείρου, ὁ ναὸς τῶν ἀρχαγγέλων,
ἐπὶ στείρας γυναικὸς ἔλαβε τὴν προσηγορίαν, πα-
τρικίας εὐσεῖας καὶ παιδοποιήσεως· καὶ ἐν τοῖς
χρόνοις Ἀδωντος τοῦ Μακέλου εὐκτήριον μικρὸν ἦν.
Ἀπὸ δὲ τῆς γυναικὸς ὠνομάσθη ὁ τόπος, καὶ τε-
λευτησῆς διήλθοσαν χρόνοι σς', καὶ ἐκτίσθη ὁ
ναὸς παρὰ Ἰουστινιανοῦ τοῦ κτιστορος τῆς μεγάλης
ἐκκλησίας. Συμπυκνωμένοι δὲ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ,
μετὰ χρόνους τλη' ἀνεκαίνασε αὐτὸν Βασίλειος ὁ
βασιλεὺς, ὅστις καὶ ἐκ τοῦ στρατηγίου ἔρας τὴν
φάλην τὴν χαλκῆν τίθεικεν αὐτὴν ἐκεῖσε (85).

Παρίλυτος δὲ καὶ τὸν Κωνωπίωνα, ὃς ἦν ἐσθλωμένος

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἡ Ἀρκαδιανὴ παρὰ Ἀρκαδίου
ἐκτίσθη, ἐπελεξαμένου καὶ ἐκ τῶν πολιτῶν χιλιάδας
ἐξ εἰς ὀφίκισιν εἰς τὰ πρόκενσα (86) αὐτοῦ. Ἐκάλεσε
δὲ αὐτοὺς Ἀρκαδιανούς (87)· πάνυ γὰρ ἐφιλοῖ αὐτὰ
καὶ τῆραγεταί.

Οἱ δὲ λεγόμενοι Τόποι εἰς κλησίον τοῦ ἁγίου Λαζά-
ρου διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν οὕτως. Ὅποτε ἐπανέστη
Βασίλειος δρουγγάριος καὶ πατρικίος Ζήνωνι τῷ
βασιλεῖ, δευτέρῳ ἔτει καὶ δεκάτῳ τῆς βασιλείας
αὐτοῦ μηνί, καὶ ἰδίωξεν αὐτὸν, καὶ ἐκράτης Βασι-
λέως τῆς βασιλείας ἔτη δύο. Ὑποστρέψας δὲ ὁ
Ζήνων μετὰ δυνασταίας στρατοπέδων ἀπὸ τῆς
μεγάλης Ἀντιοχείας ἦλθεν μετὰ ταραχῆς ἐν τῇ
πόλει. Τοῦ δὲ Ἀρματίου τὸν στρατὸν τοῦ Βασιλέ-
κου προδῶσαντος τῷ Ζήνωνι, ἔφυγε Βασίλειος σὺν
τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ εἰς τὴν ἁγίαν
Εἰρήνην τὴν παλαιάν. Ὁ δὲ Ζήνων ὥρισεν ἕκασ-
τὸν γενέσθαι τόπους κριτηρίων καὶ θρόνους τοῦ ἱερατι-
κοῦ καταλόγου καὶ τῆς συγκλήτου, καὶ καθεσθέν-
των ἐκεῖσε πάντων ἐνώπιον κατεδίκασε τὸν Βασι-

scavit alius quidam Urbicius patricius et magister
militum Orientis, qui de re militari scripsit tempore
Anastasio Dicæri, 180 annis post conditam Cpolim.
Domuum vero ejus una erat in Tauro, altera in
Sirategio.

78 Locus dictus Protasii nomen habet a Protasio magistro, cujus supra mentionem fecimus. Quæ vero hodieque ibi visitur ecclesia S. Deiparæ, adificata est ab imperatore Justino europalate, marito Sophiæ cognomento Lobes, Justiniani Magni ex sorore nepote, annis 253 post Protasii tempora.

Templum archangelorum nominatum Sterilis a
patricia quadam sterili cognomen accepit, et fuit
tempore Leonis Macelli parvum oratorium. Annis
autem 75 postquam illa mulier obiit, extruxit ibi
templum Justinianus Magnæ Ecclesiæ conditor;
quod terras motu subversum post annos 338 renova-
vit Basilius imperator, et insuper ablatam ex Stra-
legio phialam æream illuc transposuit. Idem evertit
statuam dictam Conopionem, quæ musciæ, culicibus,
cimicibus, lendibusque avertendis latæ erecta
fuerat.

κατὰ μυῶν καὶ κωνώπιων καὶ ἐμπίδων καὶ κορίδων.

Ecclesia S. Joannis, cognomento Arcadiana, condita
fuit ab Arcadio. 79 qui sex millia civium sibi ad
processionis obsequium elegit, eosque vocavit
Arcadianos summo enim amore et beneficentia illos
prosequabatur.

Topi prope S. Lazarum propterea ita vocati
sunt. Basiliscus drungarius et patricius Insurrexit
adversus Zenonem imperatorem decimo mense
post secundum imperii ejus annum, et fugavit ip-
sum, ejusque loco duos annos imperio præfuit.
His exactis Zeno cum potenti exercitu ex urbe
Antiochia rediit Cpolim. Basiliscus autem, ubi Har-
matium cum omnibus suis copiis ad Zenonem transi-
visse cognovit, continuo cum uxore et liberis in
ecclesiam antiquam S. Irenæ confugit. Quare Zeno
ibi curavit fieri loca judiciaria et sedes pro universo
clero et senatu, in quorum omnium consensu et
præsentia condemnavit Basiliscum, et relegavit
eum in Limnas castrum regionis Cappadociæ, ubi
reserato ostio inclusus fame et siti enectus fuit.

Meursii et Lambecii notæ.

(83) Τὰ καμίνου. Supra dixit p. 46 τὸν κα-
λούμενον Βοῦν, seu forum nuncupatam Bovis, inde
nomen habuisse quod κάμνος, sive fornax instar
bovis formata ibi collocata esset, in qua puniebantur
malefici. Crederet ergo quis εἰς τὰ καμίνου
idem hic esse atque illud quod antea dixit, εἰς τὸν
καλούμενον Βοῦν. Verum si non satis probabilis
hæc videtur conjectura, scribendum est εἰς τὰ κζ-
μίνα, id est, in regione ubi sunt thermæ quæ appel-
lantur Caminia. De his thermis supra p. 14 egit.
LAMB.

(84) Ἀνωτέρω ρηθέντος p. 20.

(85) Ἐκεῖσε, καὶ τηνικαῦτα παρελύθη τὸ ἐστοι-

ΠΑΤΡΟΛ. GR. CLVII.

χειωμένον στοιχεῖον τὸ μέγιστόν τε καὶ ἀναγκαϊότα-
τον τῶν ἐν τῇ πόλει, δηλονότι τοῦ τε κωνωπίωνος
καὶ τῶν μυῶν καὶ τῶν ἐμπίδων καὶ φυλλῶν καὶ κο-
ρίδων, πρότερον χρόνους σς' μὴ ὄντων ἐν τῇ πό-
λει 3058.

(86) Πρόκενσα. Græco-barbaris dicuntur proces-
siones solennes: ὀφικεύειν vero, ut alias dixi,
significat comitari et honoris causa prosequi. LAMB.

(87) Ἀρκαδιανούς. Cedrenus: ποιεῖ δὲ (sc. ὁ
Ἀρκαδιός) καὶ ἴδιον ἀριθμὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει,
ὅς ἐκάλεσεν Ἀρκαδιακούς. Utrumque ergo dicitur,
Ἀρκαδιακός, ut Κωνσταντινός et Κωνσταντιανός;
et Θεοδοσιακός, et Θεοδοσιανός. LAMB.

Ob hunc igitur iudicium concessum locus ille Toporum nomen adeptus est. Eiusque vero pertingebant triclinia magui palatii a Constantino Magno condita.

Εἰςε χριτά; Ἐφθανον δὲ ἐκεῖσε τὰ κτίσματα τῶν σθέντα.

80 Templum S. Deiparæ cognomine viæ Ductricis ædificavit Michael Methysta, quem Basilius Macedo interemit. Prius vero oratorium erat complurium caecorum, qui in fonte ejus loci se lavantes visum receperant; quamobrem ipsam quoque templum viæ Ductricis cognominatum est.

Ecclesiam S. Deiparæ nuncupatam Carabitzin sive navicellam idem Michael exstruxit. Caterum ob hanc causam ita cognominata est. Erat vidua quaedam tempore Theophili patris ejus, quæ triremem habebat miræ magnitudinis, eamque vi ipsi eripuit Nicophorus præpositus, domesticus imperatoris. Et licet vidua ea de re sæpius ad imperatorem appellaret, adeo tamen a supradicto præposito impediatur ut jus suum contra ipsum obtinere non posset. Quare ad extremam detrusa desperationem in auxilium vocavit aliquot ex amicis, qui coram imperatore jocari solebant: illi vero promiserunt ei se dolo quodam hanc rem imperatori indicaturos esse. Cum igitur ludi Circenses agerentur, introduxerunt naviculam cum carbasso, quam curru imponit a cancellis usque ad solium impatoris protraxerunt, et coram imperatore collocantes unus alteri acclamabat: « Aperi os, et degluti illam naviculam. » Cumque alter se id facere posse negaret, respondit ille magna voce, ita ut ab imperatore exaudiri posset: « Nicophorus præpositus plenam irremem viduæ deglutire potuit, et tu ne tantillam quidem? » Quo audito interrogavit imperator an nondum jus suum illa mulier obtinuisset, et cum cognosceret nondum factum esse, illico ad se vocavit Theodorum protospatharium et præfectum nuncupatam Myarchen, et eum iussit apportare ligna et virgula, et ignem parare in sphenouæ,

λίανον, καὶ ἐξώρισαν αὐτὸν εἰς Αἰμίνας (88, γῶραν Καππαδοκίας, ἔσωθεν κασσελλίου. Τῆς δὲ θύρας σφραγίσσης ἀπὸ λιμοῦ καὶ δίψης ἐξέλιπε. Τοῦτου χάριν ἐκλήθησαν τόποι, διὰ τοῦ καθεσθέντος ἐκ τρικλίνων παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτι-

Τὴν ὑπεραγίαν (89) Θεοτόκον τὴν Ὁδηγὴν Μιχαὴλ ὁ μαθυστή; ἔκτισεν, ὅς καὶ ἀνηρέθη ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνης. Πρότερον δὲ αὐτῆς ὄντος ὑπῆρχε πηλῶν τυφλῶν ἐν τῇ ἐκείσε πηγῇ βλεφάντων καὶ βλεφάντων. Διὰ τὸ ἀναβλεῖσθαι οὖν ἐκεῖσε τοὺς τυφλοὺς ἐκλήθη Ὁδηγός.

Τὸ Καραβίτζιν τὴν Θεοτόκον ὁ αὐτὸς ἔκτισε Μιχαήλ. Ἐκλήθη δὲ οὕτως, ὅτι χήρα γυνὴ τις ἦν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ βασιλέως Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔχουσα κουμπάριον καμμεγέθη, καὶ καθήρπαζε αὐτὴν Νικηφόρος πραιπόσιτος ὁ εἰς αὐτὸν ἀθροπος τοῦ βασιλέως. Ἡ δὲ χήρα πολλάκις ἐγκαλέσασα τὸν βασιλεῖα ἔμενον ἀδιοίκητος, κωλυομένη ὑπὸ τοῦ βροθέντος πραιποσίτου. Ἐξαπορήσασα οὖν ἡ γυνὴ εἰς τῶν παιγνιωτῶν, εἰ ἦσαν εἰσῶθται; τοῦ βασιλέως ἐνώπιον παίζειν, προσεκαλέσαστο εἰ βοήθειαν. Οἱ δὲ ὑπέσχεοντο διὰ μηχανῆς ταύτης ποιῆσαι τῷ βασιλεῖ. Καὶ δὴ ἰππικῶν τελομένων καραβίτζιν ἀγαγόντες μετὰ ἄρμένου, καὶ ἐπάνω τῶν τροχῶν τῆς ἀμάξης θήσαντες, εἶλκον ἀπὸ τῶν καγκάλλων μέχρι τοῦ βασιλικῆς στόματος, καὶ στήσαντες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως ἐπέσθον εἰς τὴν ἄλυσιν ἡ Χάνε, κατὰ πτε αὐτό. Ὁ τοῦ δὲ μὴ δύνασθαι τοῦτο ποιῆσαι ἀντιλέγοντος, ὁ ἑαυτοῦ μεγάλη φωνὴ εἰ ἐπήκουον τοῦ βασιλέως ἐδόξασεν. Ὁ πραιπόσιτος Νικηφόρος τῆς χήρας τὸ κουμπάριον γεμάτον κατέπιε, καὶ οὐκ ἰσχύει; τοῦτο καταπιεῖν; Χάνε, κατὰ πτε αὐτό. Ὁ τοῦτο τοίνυν ἀκούσας ὁ βασιλεῖς ἠρώτησεν. Ἐπὶ ἀρὰ γε ἀμὴν οὐκ ἰδιοίκηθη ἡ γυνή; Καὶ μεθῶν (90) μὴ διοικηθεῖσαν ἐκάλεσεν οὕτω Θεόδωρον πρωτοσπάθαριον καὶ ἐπαρχον τὸν λεγόμενον Μυάρχη, καὶ ἐκέλευσεν αὐτῷ κομίσαι ξύλα καὶ φρύγανα, καὶ ποιῆσαι κάβρινον ἐν τῇ σφενδῶνῃ, καὶ κατακαῦσαι (91) ἐν αὐτῇ τὸν πραι-

Meursii et Lambecii notæ.

(88) Εἰς Αἰμίνας. Ita Chron. Alexandr. p. 602. Eiusdem nominis castrum fuit in Messenia, cuius meminit Pausanias, et aliud in Macedonia, cuius mentionem facit Procopius De ædificiis l. 4: sed ibi pro Αἰμίνας perperam legitur Αἰμίνας. Corrigendus quoque est Marcellinus Comes, ubi de interitu Basilisci agit. In exsilium, inquit, missus est in oppidulum, quod Leminis in provincia Cappadociae dicitur, trusus fame extabuit. Verisimile est pro Leminis scriptum fuisse Limnæis, sive λιμνητίς, quod idem valet atque λιμναία. Caterum ubi et quomodo Basiliscus peremptus fuerit, dubium est et controversum. Alii enim, ut Chronici Alexandrini auctor et Marcellinus Comes et Codinus, tradunt eum in castrum seu oppidulum Cappadociae nominatum Αἰμίνας, in exsilium missum et intra turrim quamdam istius loci fame necatum fuisse. Alii eum in Cappadociam quidem relegatum fuisse aiunt, sed in itinere in mansione quadam nuncupata Ἀκουσῶν fuisse occisum, ut testantur Niceph. Callist. 16, 8 et Evagr. 3, 8. Hinc patet Ce-

dreni error, qui utramque opinionem confundit. Αἰμίνας igitur et Ἀκουσός sive Κουκουσός diversa sunt loca, non autem synonyma, ut quidam ex citatis Cedreni verbis putant colligi posse. LAMB. (89) Τὴν ὑπεραγίαν. Ὅτι τοὺς Ὁδηγούς; ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ ἀναβλεπὴς ὑπὸ Βασιλείου, πρότερον οἶκον ἀπαρχοντα; καὶ τυφλῶν πολλῶν τῇ ἐκείσε οὐσῃ πηγῇ βλεφάντων καὶ ἐτέρων πολλῶν θαυμάτων γεγονότων ἐκλήθη Ὁδηγός; 3038. (90) Καὶ μεθῶν. Ἡ δὲ γυνὴ παρισταμένη πλῆσιον καὶ παροῦσα ἐπὶ πρόσωπον ἔδεετο τοῦ βασιλέως ἐκδικηθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάνυ λυπηθεῖ; καὶ ὀργισθεῖς ἐκάλεσε τὸν Μυρτάριον λεγόμενον τὸν ἐπαρχον ὄνοματι Θεόδωρον 3038. Καὶ τότε ἡ γυνὴ προσελθοῦσα ἴστατο εἰς τὰς βαθμίδας καὶ ἔδεετο τοῦ βασιλέως δικαιοῦθναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάνυ χολώσας ἐκέλευσε Val. (91) Κατακαῦσαι. Simile quid de Rhodano præposito et Valentiniano imperatore narratur a Cedreno l. 4, p. 544. LAMB.

πόσιτον μετὰ καὶ τῆς ἀτολῆς αὐτοῦ (92). Ἀδύρα **A** ἐν τὸν πραιπόσιτον ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἑπαρχὸν διὰ τινα ὑπόθεσιον. Κρατήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἑπαρχὸς ἔκδοτισεν εἰς τὸν κάμινον. Ἐἶτα προσέταξεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπῆρεν ἡ χήρα τὸ ἴδιον κουμπάριον καὶ τὸ ἡμισυ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πραιποσίτου. Ἐν δὲ τῷ τόπῳ οὗτο ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, ἣν ἡ οἰκία τῆς χήρας, καὶ ἔλαβε προσηγορίαν καλεῖσθαι τὸ καραβίτζιν.

Τὸ τζυκανιστήριον ὁ μικρὸς Θεοδοσίος ἔκτισε. Τὸ δὲ σταυλὸν τὸ τρουλλωτὸν ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου, κοσμήσας αὐτὸν διὰ μαρμάρων πολυτελών. Ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν παρεξέβαλε (93) τὸ τζυκανιστήριον καὶ ἐπλάτυνεν. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἔκτισε τὴν νέαν ἐκκλησίαν (95) τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ παλατίῳ καὶ τὴν ἐν τῷ φόρῳ, καὶ τὸν ἄγιον (96) Διομήδην (97).

Τὸν ἄγιον Θεόδωρον τὰ Σφωρακίου Σφωράκιος πατρικίος ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Εἰς δὲ τι μέρος (98) τῶν πινσῶν τῶν κατηγουμένων τῆς ἐκκλησίας χρυσοῦ κεντηνάρια τρία ἀπέθετο. Μετὰ δὲ πλῆ' ἔτη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Μαυρικίου ἐπεκαύθη μέρος τι τοῦ ναοῦ, καὶ ἀνυποδομήθη παρ' αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἔλθων τις Ῥωμαῖος εἰξάσθαι (99) εἰς τὸν ναὸν εἶδε Ῥωμαῖα γράμματα ἐπὶ τινος τῶν πινσῶν, καὶ ἀναγνούς αὐτὰ ἐγνώρισε τῷ βασιλεῖ (1) τὴν δύναμιν αὐτῶν (2). Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδώρησατο αὐτῷ κτήματα, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἰλλούστριον.

Τὸν Πρόδρομον τὸν εἰς τὴν κόγχην ὁ αὐτὸς Σφωράκιος ἀνήγειρεν.

Τὸ εὐκτήριον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἔκτισε Μαυρίκιος ὁ βασιλεὺς.

Τὸ δὲ τετραδίσιον (3) τὸ ὀκτάγωνον, τὸ πλησίον τῆς Καλικῆς, στοαὶ ἦσαν ὀκτώ, ἦγουν καμαροειδεῖς τόποι, ἐν οἷς ἦσαν (4) διδασκαλοὶ πάσης γραφῆς (5), οὓς εἶχον εἰς συμβουλήν οἱ κατὰ καιροῦς βασιλεύοντες, καὶ διχα τῆς αὐτῶν συναινέσεως οὐδὲν ἐπράτ-

Meursii et Lambecii notæ.

(92) Αὐτοῦ. Ὁ καὶ παρατὰ γέγωε. Καὶ ἡ γυνὴ ἀπέλαβε τὸ ἴδιον καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ οὐκ ὀλίγα. Διὰ δὲ τὸ καταμένειν ἔκεισε εἰς τὸν ἀπὸ Βαρδάρου οἶκον τοῦ Μαυριανοῦ τὴν γυναῖκα ἐκάλεσε **D** Καραβίτζιν 3058.

(93) Τζυκανιστήριον Græco-barbaris dicitur, quod Græcis antiquis σφαιριστήριον, id est locus exercitio pile destinatus. LAMB.

(94) Παρεξέβαλε. Ἐποίησε τὸ τζ. μέγα Vat.

(95) Τὴν νέαν ἐκκλησίαν Ecclesie novæ B. Virginis a Basilio Macedone in palatio imperatorio extructæ elegantissima exstat descriptio in oratione Photii patriarchæ CP. die ejus dedicationis habita, quam integre inserendam esse putavi, quoniam hæcienus edita non fuit et ad historiam Cyprianam pertinet. LAMB.

(96) Διομήδην. In codice Regio subjungitur καὶ τὸ Σταίριον, hoc est templum SS. Archangelorum cognominatum Σταίριον. Vide p. 78. LAMB.

(97) Διομ. Ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις χρόνοις πλείον τοῦτων ἐπλάτυνε Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας, κτίσας καὶ τὸν μέγαν τρίκλινον, τὸν ἰπτόδρομον καὶ τὸν ἕνα κούδουκλον 3058.

et præpositum uti erat amictus comburere. Clanculum igitur imperator præpositum sub alio quodam prætextu ablegavit ad præfectum, a quo ille comprehensus et in caminum projectus est. Postea autem, ut jusserat imperator, vidua propriam navem recepit, et insuper dimidiam partem bonorum præpositi. Cæterum ubi nunc est ecclesia, domus antea erat illius viduæ; et hinc locus ille Carabitzin vocatus est.

Tzycanisterium primo condidit Theodosius Junior. Postea vero **B** Michael Theophili filius trullatum addidit stabulum, quod pretioso marmore exornavit. Demum autem Basilius Macedo Tzycanisterium ampliavit. Idem imperator præterea extruxit ecclesiam novam S. Deiparæ in palatio, et alteram ejus ædem in foro et S. Diomedem.

S. Theodorum cognomento Sphoracii Sphoracius patricius tempore Arcadii et filii ejus Theodosii extruxit, et in illa templi parte, ubi Pinsi Catechumenorum sunt, addidit tria centenaria auri. Hujus templi pars quædam post 33 annos sub Mauricio conflagravit, et ab eodem reedificata est. Imperante autem Leone Sapiente Romanus quidam templum illud orandi causa ingressus vidit litteras Latinas in uno Pinsorum scriptas, legitque et imperatori earum significationem declaravit; a quo ille magna remuneratus pecunia, allectus insuper fuit in ordinem illustrium.

Idem Sphoracius ædificavit quoque templum Sancti Joannis Præcursoris in Conche.

B Oratorium S. Georgii ædificavit Mauricius imperator.

Tetradisium octangulum prope Chalcen orto erant porticus sive loca concamerata, in quibus commorabantur doctores omnium scientiarum, quos semper imperatores in consilium adhibebant, neque flebat quidquam absque eorum consensu. Multi etiam

(98) Δὲ τι μέρος. Δὲ μέρος τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν πινσὸν τῶν κατ. ἐπέθηκε Vat. Δὲ τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας ὀρθόσων τοῦ κτίσαι πινσὸν εὖρε χρ. alius.

(99) Εἰξάσθαι. Τοῦ προσκυνῆσαι εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς πόλεως Vat.

(99*) Γράμματα ἰθίνα ἐπὶ τινος τῶν πινσῶν τῆς τοῦ σφωρακίου ἐκκλησίας Vat.

(1) Βασιλεῖ. Βασιλεῖ Λέοντι περὶ χρυσοῦ τινός. Καὶ στείλαντος καὶ ἀναλαμβάνομένου ταῦτα ἐπατήσεν αὐτὸν ἰλλούστριον, δὴς αὐτῷ καὶ χάραγμα λίτρης λ' 3058.

(2) Τὴν δύναμιν αὐτῶν. Scilicet tria centenaria auri ibi abscondita esse. LAMB.

(3) Τὸ δὲ τετραδίσιον. Anonymus in Collectaneis vocat τὸν τετραδίσιον ἔμβολον. Notandum verò quod Codinus ἐμβόλους hoc loco interpretatur στοάς et καμαροειδεῖς τόπους, id est porticus sive concamerata. LAMB.

(4) Ἐν οἷς ἦσαν. Καὶ διδασκαλίον ἔκεισε ἐτύγχανεν οἰκουμένικόν Reg. Vat.

(5) Διδασκαλίον οἰκουμένικόν significat academiæ, sive gymnasium publicum. Vulgus universitatem vocat. LAMB.

ex illis creabantur patriarchæ et archiepiscopi. Duravit autem ista doctorum successio 114 annos, usque ad decimum annum imperii Leonis Syri, patris Constantini Copronymi. Hic enim divina privatus gratia doctores illos, in prohibiti ejus assensu iri nolentes præ ira omnes cum toto ædificio combussit, ædecim nempe numero, professione vero monachos. **Μ**ετὰ αὐτοῦ πλησθεὶς ὀργῆς, κατέκαυσεν αὐτοὺς ἅμα χροῦς.

In Chalcooprateis tempore Constantini Magni habitabant Judæi, et vendebant ibi æramenta. Post centum vero et 32 annos expulit eos inde Theodosius junior, et loco repurgato templum S. Deiparæ extruxit. Hoc autem templum terræ motu dejectum reædificavit Justinus ex europalata creatus imperator, et insuper ei possessiones immobiles largitus est.

Locus nominatus Illi domus erat Illi magistri, qui multos gessit **84** magistratus tempore Leonis Macelli et Zenonis. Idem illis imperium invasit, et collectis ex populo 70,000 militum adversus Zenonem insurrexit, qui ad ipsum debellandum ablegavit fratrem suum Longinum magistrum. Commisso autem prælio apud magnam Antiochiam victus est Longinus, et vix solus universo deleto exercitu Antiochiæ fuga servatus est. Verum Zeno iterum Joannem patricium cognomento Curvum misit cum magna Sytharum et Macedonum manu; cum quo congressus Illus in Seleucia omnino devictus est: sed fuga in quoddam castellum elapsus, et a propriis servus proditus, jussu supradicti Joannis decollatus est. Reliquos etiam ejus proceres comprehendit, et una cum capite Illi hæcæ inflixit ad Zenonem deduxit. Cæterum imperavit Illus menses **26**.

καὶ ἀπατμήθη τὴν κεφαλὴν παρὰ Ἰωάννου τοῦ ῥηθέντος. Συλλαβόμενος δὲ τοὺς ἀρχοντας, καὶ τὴν κεφαλὴν Ἰλλου ἐπὶ δόρατος ἤνεγκεν Ζήνωνι. Ἐτυράνησε δὲ ὁ Ἰλλος μῆνας εἴκοσι ἕξ.

Locus dictus Phocolistum, ut quidam referunt, cognomentum ex eo habet quod Phocæ tyranni equus ibi exspitaverit et ceciderit. Panodorus autem Ægyptius et Theodorus Thebanus philosophus tradunt hunc locum olim extra Byzantium fuisse multis frequentatum latronibus; Constantinum vero Magnum, cum urbe politus esset, summa cum **85** diligentia eos pervestigasse, multosque ex iis captos inibi furcis affixisse, atque exinde locum nominatum esse Fulcolestum sive Furcam latronum.

ληστέων, ἀνασκοπέισαν ἐκείσε αὐτοὺς, ἤγουν ἐφούλιξεν, ὄθεν καὶ ὁ τόπος ἐκλήθη Φουλκώλιστος (9).

Meursii et Lambecii notæ.

(6) Πολλὰς ἀρχὰς διανύσαντος, nempe consul fuit sine collega anno p. Ch. n. 478. **LAMB.**

(7) Καὶ φωνῶν. Hæc illustrat et confirmat Marcellinus Comes his verbis: *Leontius interea rex et illis tyrannus in Papyrio Isauriæ castello capti decollatique sunt, Capita eorum. Cpolim allata præfixa hastilibus tabuere.* Hoc factum est Dynamio et Sildio cons. a. Ch. 488. **LAMB.**

(8) Παρόδωρος hujus ita meminit Georgius Syncellus: Πανόδωρος Αἰγύπτου μοναχὸς ἱστορικὸς, οὗκ ἀπειροσ χρόνιχῆς ἀκριβείας, ἐν τοῖς χρόνις ἀκρίβειας Ἀρχιεπίου βασιλέως καὶ Θεοφίλου Ἀλε-

ατοῦ ἐξ ὧν καὶ πολλοὶ ἐγένοντο πατριάρχαι καὶ ἀρχιεπίσκοποι. Καὶ κατὰ διαδοχὰς οἱ τοιοῦτοι διδάσκαλοι διήρκεσαν ἔτη υἱὸ ἕως τοῦ δεκάτου χρόνου Λέοντος τοῦ Συρογενοῦς τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου. Οὗτος γὰρ παρατραπέως τῆς θείας χάριτος καὶ γυμνωθεὶς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ μὴ συγκοινωνεῖν τοὺς τοιοῦτους διδασκάλους τῇ παρανομοῖ οἰκῆμασι, δεκαεὶ ὄντας, σχήματι μονα-

Εἰς δὲ τὰ Χαλκοκρατεῖα ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Ἰουδαῖοι κατέφκον χρόνους ἑκατὸν καὶ τριάκοντα δύο, καὶ ἐκίπρασκον τὰ χαλκώματα. Ὁ δὲ μικρὸς Θεοδοῖος ἐξέλιωσεν αὐτοὺς, καὶ τὸν τόπον ἀνακαθάρισεν ναὸν τῆς Θεομήτορος ἀνήγειρε. Συμπρωθέντα δὲ ὑπὸ σεισμοῦ Ἰουστίνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων ἀνήγειρε, καὶ κτήματα ἐπεκύρωσεν αὐτῷ ἀκίνητα.

Τὸ δὲ καλούμενα Ἰλλου, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, οἶκος ἦν μαγίστρου τοῦ Ἰλλου, πολλὰς ἀρχὰς διανύσαντος (6) μετὰ πολλῆς δόξης ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λεωμακέλου καὶ τοῦ Ζήνωνος. Τυραννήσας δὲ ὁ αὐτὸς Ἰλλος καὶ λαοὺ ἀθροίσας ἐβδόμηκοντα χιλιάδας εἰς Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην ἀνετῆρε κατὰ Ζήνωνος. Ὁ δὲ Ζήνων ἀπέστειλε Λογγίνον μαγίστρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πολεμῆσαι αὐτῷ, καὶ συμβολῆς γενομένης ἠτετήθη Λογγίνος πλησίον Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, καὶ μόλις μόνος διασώθη ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ, τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πάντος κατασφαγέντος, καὶ κατεδυνάστευσεν ὁ Ἰλλος σφόδρα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέστειλεν ὁ Ζήνων Ἰωάννην πατρίκιον, ἐπίκλην Κυρτόν, μετὰ Σκυθῶν καὶ Μακεδόνων. Καὶ ἐν Σελευκείᾳ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ Ἰλλου ἐνίκησεν αὐτὸν κατὰ κράτος: καὶ φυγῶν (7) ὁ Ἰλλος εἰς τι φρούριον παραδόθη ὑπὸ τῶν οικείων αὐτοῦ δούλων,

Τὸ δὲ καλούμενον Φωκώλισθον λέγουσι τινες οὕτω κληθῆναι, ὅτι Φωκᾶ τοῦ τυράννου ἐφ' Ἰσπου βαδίζοντος ὠλισθησεν τὸ ἄλογον αὐτοῦ ἐκείσε καὶ ἐκείθεν. Ὁ δὲ Πανόδωρος (8) ὁ Αἰγύπτιος καὶ Θεόδωρος ὁ Θηβαῖος φιλόσοφος φασὶν ὅτι πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὁ τόπος οὗτος ἐξώθεν τῆς πόλεως ἦν, καὶ λησται πολλοὶ ἦσαν ἐκείσε καὶ πολλοὺς τῶν Βυζαντιῶν ἐφόνευσαν. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντίνος μετὰ τὸ κρατῆσαι καὶ κτεῖσαι τὴν πόλιν πολλὴν ποιήσά-

μνος ἔρευσαν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων ἐκλήθη Φουλκώλι-

στος (9).

Ξανδραίας ἀρχιεπισκόπου. In uno codice Vat. pro Πανόδωρος perperam scriptum inveni Πάντωρος. **LAMB.**

(9) Φουλκώλισθος antiquitus ille locus vocabatur ob latrones ibi suspensos seu furcis affixos: postea vero a vulgo corrupte nominatus fuit φωκώλισθον, quasi ὁ τοῦ Φωκᾶ ὄλισθος. Similiter compluria alia loca Cpoli duplicia habebant nomina, ut supra notavi ad p. 46. Cæterum quod Codinus ait Constantinum magnum latrones in eo loco, nisi deliquerant, suspendisse seu in furcas fixisse, jure factum fuit secundum leg. Capitalium § Famulus

Εἰς δὲ τὸν τόπον (10) τῆς ἁγίας Θέκλης (11), ἂς ἐπιλέγεται τὰ Κοντάρια, ὄρος, λέγουσι, νῆν ἐπὶ τοῦ Βύζαντος. Καὶ τοῦ Ἀΐμου τῆς Θράκης βασιλείως ἐβδόντος πολεμῆσαι αὐτῷ, ἐκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ τοιοῦτου τόπου τοῦ ὄρους κοντάρια, καὶ ἔλαθεν ὁ τόπος τὴν παρωνυμίαν. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρεν ἐκεῖσε ναὸν τῆς Θεοτόκου. Ὁ δὲ Ἰουστῖνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων (12) εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ἐπέλατυνεν αὐτὸν, καὶ ἐπωνόμασε τῆς ἁγίας Θέκλης.

Ὁ ἀρχιστράτηγος (13) τοῦ Ἀδᾶ ἐκτίσθη ὄπρ τοῦ αὐτοῦ Ἰουστῖνου, τὸ δὲ ἐπώνυμον ἐληφεν ἀπὸ τοῦ Ἀδᾶ μαγίστρου ἔχοντος ἐκεῖσε οἶκον.

Τὸν δὲ λιμένα τῆς Σοφίας Σοφία (14) ἡ Λωδὴ ἢ γυνὴ Ἰουστῖνου ἐκτίσεν, ἐνθα καὶ τὸν οἶκον αὐτῆς εἶχεν. Πρὸ δὲ τοῦ κτισθῆναι στοὰ ἦν ἐκεῖσε μακροειδής, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντῖνου κτισθεῖσα, ἐν ᾧ καὶ ἀνήρχοντο οἱ φιλόσοφοι Θεβαῖοι (15), Ἀθηναῖοι καὶ Ἑλλαδικοί, καὶ διελέγοντο μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὄντων. Καὶ διήρκεσε τοῦτο μέχρι Ἰουστῖνου, καὶ πάντοτε ἐνίκουσι οἱ δοτικοί. Ἐπὶ δὲ τούτου ἠετηθέντες ἄλλοτε οὐκ ἀνήλθον (16). Περὶ δὲ τοῦ λιμένος τοιοῦτο τι φέρεται. Λέγουσι γὰρ δεῖ τῆς ῥηθείσης Αὐγούστης ἐν μιᾷ χειμῶνος ἰσταμένης εἰς τὸν ἡλακὸν τοῦ παλατίου, καὶ ὀρώσης τὰ πλοῖα κλυθωνίζομεν ἐν τῷ αἰγιαλῷ διὰ τὸ μὴ εἶναι λιμένα, σπλιγγισθεῖσα ἤρξατο ὀδύρασθαι, καὶ ἐσελθοῦσα πρὸς τὸν βασιλεῖα τὸν ἀνδρα αὐτῆς ἰκέτευσεν αὐτὸν ὅπως αὐτῇ παράσχη χρυσοῖν ἱκανὸν καὶ βασιλικὴν χεῖρα ἱκανὴν εἰς τὸ ποιῆσαι λιμένα. Καὶ καμφθεὶς τῇ αἰτήσῃ αὐτῆς ὁ βασιλεὺς προσέταξε Ναρσῆ τῷ πατριάρχῃ καὶ κραινοστύτῃ καὶ Τρωάτῃ τῷ πρωτοθεσπιάρχῃ κτεῖσαι λιμένα. Οἱ καὶ βέθουον μέγαν ὀρυζάντας ἐποίησαν τοῦτον κτιστόν. Αὐτὸ καὶ προσήγο-

Meursii et Lambecii notæ.

D. de prænis: *Famosos latrones in his locis, ubi grassant sunt, furca figendos quampluribus placuit*; quæ verba ita transtulit Harmenopolus lib. 6 tit. 6: Οἱ ἐπίσκοποι ληστὰς ἐν τοῖς τόποις ἐν αἷς ἐπιλημμέλησαν φουρκίζονται. Harmenopolus φουρκίζειν et Codini φουρκίζειν idem significat, nempe *furcæ affigere*, quæmadmodum etiam φούλκα et φούρκα, hoc est *furca pænalis*. Sic propter confusionem litterarum λ et ρ dicitur βάλκα pro βάρκα, πλώρα pro πώρα, καρδηνάριος pro καρδηνάλιος. Neque Græco-barbari tantum hæcæ litteræ confundere consueverunt, sed ipsi etiam antiqui Græci, ut testatur Scholiastes Apollonii Rhodii: Διόπερ, inquit, ὀνομάσθη Κλάρος ἀπὸ τῶν θακρῶν· συγγενὲς γὰρ τὸ λτῷ ρ, ὡς ὄρη· λοὶ ἀντὶ τοῦ ὄρη·ροφ. Errat igitur auctor Glossarii Græco-barbari, qui φούλκην exponit *laqueum*, et φουρκίζειν diversæ ait esse significationis ἢ φουρκίζειν. Utrumque enim idem significat, scilicet *suspendendo in furcam strangulare*; quod Ulpianus l. Sacrilegii § 1 D. ad leg. Juliam pecul. vocat in *furcas suspendere*, et anonymus auctor apud Suidam κραιμῶν εἰς φούρκαν, et Cyrillis in Lexico διὰ σχοινοῦ φουρκίζειν. Idem quoque re vera significat φουρκίζειν in illis Cedreni et Balsamonis verbis, quæ citantur a glossographo. Quod porro attinet ad alterum Cyrilli locum ἀγχόνῃ βρόχος καὶ πτυγμονὴ ἢ διὰ σχοινοῦ, ὡς φούλκα, nemo non videt Cyrillum non dicere φουρκῆν idem esse atque ἀγχόνην sive *laqueum* sed νομίσσε dicere ἀγχόνην significare et *laqueum* et ipsam suffocationem, quæ sicut *laqueo*,

Ubi nunc est templum S. Theclæ, quod dicitur ad Contaria, ibi olim tempore Byzantis mons fuit Quo vero tempore Hæmus Thraciæ rex ad ipsum debellandum venit, Byzantiæ hastas ceciderunt ex illa montis parte, quæ etiam nunc ex ea re Contaria nuncupatur. Sed Constantinus Magnus templum ibi ædificavit Virgini Deiparæ, quod postea Justinus ex europalata creatus imperator ampliavit et exornavit, addito cognomento S. Theclæ.

Templum S. Michaelis archangeli cognominatum Adæ ab eodem Justino conditum est, cognomen vero habet ab Adæ magistro, cuius donus ibi erat.

Portum Sophianum Sophia cognomento Eobesive mutillata, uxor Justinii, condidit, quo loco ipsius palatium fuit. Id antequam in eo loco construeretur, erat ibi oblonga porticus a Constantino Magno condita, in qua philosophi Thebani, Athenienses et reliquæ Græciæ discebant cum Cyprianis, et semper superarunt occidentales philosophi usque ad Justinum, sub quo semel victi nunquam postea reversi sunt. Cæterum de structura portus hæc narrantur. Stans aliquando hiemali tempore supradicta Augusta in solario palatii vidit naves in littore fluctibus agitari, quod nullus ibi esset portus. Quare pernoctata commiseratione imperatorem adivit, rogavitque daret sibi necessariam auri copiam et regis manus sufficiens adminiculum ad faciendum portum. Imperator autem ejus petitioni annuens, Narasæ præposito atque Trollo protovestiario portus condendi curam injunxit, qui magnam fodientes fossam struxerunt portum, qui a supradicta Augusta Sophiæ nomen accepit. In medio hujus portus quatuor erexit columnas, quibus statuas superimposuit, suam

cujusmodi illa est quæ necantur in furcas &c. Quare pro ὡς φούλκα scribendum illic est vel εἰς φούλκην vel ὡς ἐν φούλκῃ. LAMB.

(10) Εἰς δὲ τὸν τόπον τῆς ἁγίας Θέκλης, ὁ ἄγιος Γεώργιος, ὅτε ἦλθεν ὁ βασιλεὺς Θράκης πρὸς Βύζαντα, ἐκοψαν 3058.

(11) Εἰς δὲ τὸν τόπον τῆς ἁγίας Θέκλης, ἰα. cod. Regio hæc paulo diverse concepta sunt, quasi præcedentibus annexa essent: Λέγουσι καὶ περὶ τῆς ἁγίας Θέκλης, ὅτι ὅτε ἦλθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Θρακῶν Ἀΐμου εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ ἐκεῖ ὄρους κοντάρια, καὶ οὕτως ἔλαθεν ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν. Κοντάρια Græcis recentioribus dicuntur *hastæ*. LAMB.

(12) Ὁ ἀπὸ κουρ. Ὁ πρωτοκουροπαλάτης ὁ ἀνὴρ Σοφίας τῆς Λωδῆς 3058.

(13) Ἀρχιστράτηγον Græci Michaelēum archangelum vocant quasi summum celestis militiæ principem, ut testatur Luitprandus de reb. Imp. l. 1 c. 1. Cæterum Adæ magistris, qui tempore Constantini magni vixit, meminit supra Codinus p. 20 LAMB.

(14) Σοφία. Ἰουστῖνος ἔκτισεν εἰς πρόσωπον τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας 3058 et Vat.

(15) Οἱ φιλ. Θεβ. Οἱ τε Θεβαῖοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ διελέγοντο μετὰ τῶν πολιτῶν φιλοσόφων G, οἱ φιλόσοφοι δοτικοί, Θεβαῖοι τε καὶ Ἀθηναῖοι καὶ διελ. Vat.

(16) Ἡετηθέντες οὐδέποτε ἀνήλθον μέχρι τῆς σήμερον 3058 ap. Bandurium.

nempe et Arabiæ filia suæ et Justinii mariti et Nar-
sæ præfecti structuræ. Factus autem est ille portus
252 annis post conditam Cpolin.

(17) και Ἰουστινίου τοῦ ἀνδρός αὐτῆς και Ναρσῆ τοῦ ἐκεῖσε παρισταμένου. Ἐξ ὧν αἱ δύο ἀφηρέθησαν παρὰ Φιλιππικοῦ. ἔχον δὲ γράμματα τῶν μελλόντων. Μετὰ δὲ τὸ κτισθῆναι τὴν πόλιν ἐνβ' χρόνων διελθόντων ἐκτίσθη ὁ τοιοῦτος λιμῆν.

Buccinum locus ex eo ita appellatus est, quod ibi olim supra murum essent buccinæ aræ; turris autem in fistularum modum concava erat. 87 Austro igitur vel aquilone vehementius spirante et fluctus maris ad murum allidente spiritus intus cohibitus ascendeat usque ad foramina buccinarum, et Sirenum instar edebat concentum auditu admirabilem; cujus sonum inde resultantem opposita turris excipiebat et similiter resonabat. Quando autem profecturæ erant navales copiæ Romanorum, congregabantur prius in hunc locum, et juxta sonum turrium in navibus quoque tuba canebant, atque ita demum discedebant.

Locus nominatus Hormisdæ parvus erat portus, navibus stationem præbens, antequam conderetur portus Sophiæ. Postea autem per multos annos neglectus et tandem totus oppletus fuit. Hic olim habitabat Justinianus Magnus, priusquam ad imperium pervenit. Cæterum a conditore ejus Juliano appellatus fuit portus Juliani.

Templum S. Platonis condidit Anastasius Dicomus, sub principum septimi sæculi. Decem vero columniæ sculptura ornatas Thessalonica in hoc templum transfuit; quarum duæ ab imperatore Romano dicto Leçapeno in Chalcen transpositæ fuerunt.

88 In templo S. Annæ nominato Diegetæ maximum erat triclinium, in quo antiquitus demarchi delectum habituri duas populi factiones congregabant; eaque consuetudo duravit annos quingentos. Accidit autem, cum Theodora Augusta Theophili uterum gerens per porticum Blachernas adiret, equum ejus ibi cæspitare ante naribecem ecclesiæ, idemque cum reverteretur in eodem loco ipsi eve-

Αρίαν εἰληψε τῆς Σοφίας. Μίσον δὲ τοῦ λιμένος ἀνήγειρε τέσσαρας κοίνας, ἐφ' ὧν ἔστησεν τάδε τὰς στήλας, ταυτῆς τε και Ἀραβίας τῆς ἀνεψιάς αὐτῆς.

Τὸ λεγόμενον Βύκινον (18) οὕτως ἐκλήθη. Τὸ παλαιὸν γὰρ ἀλλοπίγγες ἦσαν χαλκαῖ ἐπάνω τοῦ τείχους, ὃ δὲ πύργος (19) ἦν κούφος και συριγγώδης, και νότου γεγόντος ἢ βορρᾶ σφοδροῦ και τῶν κυμάτων τῷ τείχει προσκρούοντων ἀνήρχετο τὰ πνεύματα βίαια ἀνωθεν πρὸς τοὺς αὐλίσκους τῶν σαλπίγγων, και ὑπηχεῖτο μέλος ξενίζον ἀκούς, ἕλον Σειρήνων. Ἦν δὲ ἀντικρὺ τούτου και ἕτερος πύργος, και δεξιόμενος τὴν ἡχὴν τοῦ τοιοῦτου μέλους ἀπεδίδου και αὐτὸς ἤχου τὸν αὐτόν. Ὅτε δὲ ἤθελε κινῆσαι Ῥωμαῖκὸς στόλος, ὁμοῦ πρῶτον ἐκεῖσε ἤθροζετο, και κατὰ τὸν ἤχον τῶν πύργων ἐσάλπιζον αἱ νῆες και ἀπεκίνοῦν.

Τὰ δὲ καλούμενα (20) Ὀρμισδοῦ (21) λιμῆν ἐτύχχανε μικρὸς, ἐν ᾧ ὤρμουν αἱ νῆες πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὸν λιμένα τῶν Σοφίῶν. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν χρόνων ἀφελθεὶς ἐγεμίσθη. Ἐκεῖσε δὲ Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας κατέκει πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι. Ἀπὸ δὲ τοῦ κτισαντος αὐτόν Ἰουλιανοῦ εἰληψε τὴν ἑπωνυμίαν, και καλεῖται Ἰουλιανοῦ λιμῆν.

Τὸν ἄγιον Πλάτωνα Ἀναστάσιος ὁ δίκωρος ἔκτισεν, ἐναρχομένου ἡγῆ τοῦ ἐβδόμενου αἰῶνος. Τοῦς δὲ κόνας τοὺς δέκα, τοὺς ἐκείνου γλυπτούς, ἔφεραν ἐπὶ Θεσσαλονίκης εἰς τὸν ναὸν, ὧν οἱ μὲν ἐκτὸς ἔστησαν ἐν τῷ ναῷ, οἱ δὲ δύο ἤρθησαν παρὰ Ῥωμανοῦ βασιλέως τοῦ Λεκαπηνοῦ και ἐτέθησαν εἰς τὴν Χαλκῆν.

Εἰς δὲ τὴν καλουμένην Διηγηστῆα ἄγιαν Ἄνναν ἀθροίσαις ἐγένοντο πάλαι τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν, και τριβλινος ἦν ἐκεῖσε καμμεγαθέστατος, και οἱ ἤθελον ποιήσασθαι οἱ δήμαρχοι ἐκλογὴν, ἐκεῖσε ἤθροζοντο. Διήρκεσε δὲ χρόνους πεντακοσίους. Θεοδώρας δὲ τῆς Ἀδγούστης τοῦ Θεοφίλου ἐγχεῖτο οὐστης, και ἀπερχομένης διὰ τοῦ ἐμβόλου εἰς Βλαχέρνας, και τοῦ ἵππου αὐτῆς ἐκεῖσε ὀλισθήσαντος;

Meursii et Lambecii notæ.

(17) Τῆς ἀνεψιάς αὐτῆς. Quamvis ita in omnibus codicibus scriptis legatur, attamen dubium non est quin hoc loco scribendum sit, ut supra p. 35 v. 42, και Ἀραβίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς και Ἐλένης τῆς ἀνεψιάς αὐτῆς. Arabia filia fuit Justinii junioris et Sophiæ, Helena autem Arabiæ filia fuit et Baduarri coropalatæ. Lams.

(18) Βύκινον et βοκίνον Græco-barbaris dicitur buccina. Credo autem ejusdem generis locum fuisse, qui in quarta regione antiqva Romæ fuisse memoratur et nomen habuit Buccinam auream. Lams.

(19) Ὁ δὲ πύργος. Τὸ δὲ τείχος ὑποκάτω ἦν συριγγώδες κούφον. Και οἱ ἦν νότος ἢ βορρᾶς, σφοδρῶς ἐκ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης ἀποκρουούσης ἐκίεθεν ἀνήρχετο βίαιον πνεῦμα και ἤχε μελωδίαν δίκην σειρήνος, και ἀντίλεγεν ὁ ἕτερος πύργος ὁ ἀντικρῦς; 3058.

(20) Τὰ δὲ καλ. Ὅτι τὰ καλούμενα Ὀρμισδοῦ λιμῆν ἦν μικρὸς, ἐν ᾧ ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐχημάτισε κοίτωνα και ὠνόμασε Σήργιον και Βλάχον.

Ἐσαύτως και ἕτερον ναὸν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, οἱ τὴν χρυσὴν ἔλαβεν ὑποκάτω τῶν βαθμιῶν, οἱς και τὴν σφαγὴν εἰς τὸ ἱππικὸν ἐποιεῖ. Ἐκλήθη δὲ Ἰουλιανοῦ λιμῆν οἱ κτίσας οὕτως ἐκαλεῖτο. 3058 ap. Bandurium.

(21) Τὰ δὲ καλούμενα Ὀρμισδοῦ] Hæc Codini verba interpretanda sunt quasi dixerit εἰς δὲ τὰ καλούμενα Ὀρμισδοῦ, id est in locu sive regione urbis nominata Hormisdæ. Quod vero postea subjungit, Justinianum ibi habitasse antequam imperaret, testatur etiam Procopius De ædificiis l. 1. Lams.

(22) Ἰουλιανοῦ λιμῆν. Portus Juliani supra quoque meminit p. 52 v. 7. Perperam autem in aliquot codicibus pro Ἰουλιανοῦ legitur Ἰουστινιανοῦ; jampridem enim hic portus ante Justiniani tempora cognomentum Juliani habuit. In cod. Regio a præcedentibus hæc sejuncta sunt, atque ita concepta: Ὁ δὲ Ἰουλιανοῦ λιμῆν παρὰ Ἰουλιανοῦ ἐκτίσθη, ἐπὶ αὐτὸς ἐκεῖσε ᾤκει. Lams.

ἔμπροσθεν τοῦ νάρθηκος τοῦ ναοῦ, πάλιν δὲ ὁ ποστρε-
 φούσης εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ αὐτοῦ ἀλισθήσαν-
 το; ἴππου, δι' ἀποκαλύψεως ἐν ὄραματι παρεγγυη-
 σαμένη ἀνήγειρε τὸν νῦν δντα ναὸν τῆς ἁγίας Ἄννης.
 Εἰς δὲ τὰ γῦν καλεῖσθαι Μαυριανοῦ (23) οἶκος
 ἔν Μαυρικίου τοῦ βασιλέως· ἔτι δὲ τοῦ πατριχίου καὶ
 κόμητος τῶν ἐξκουβιτόρων. Μετὰ δὲ τὸ βασιλευσαι
 αὐτὸν ὠνομάσθη ὁ τόπος τὰ Μαυριανοῦ.

Τὸν δὲ θαυμαστὸν ναὸν τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως
 (24), τὸν εἰς τὰ Μαυριανοῦ (25), Μαρκιανὸς ὁ δστος
 (26) ἤγειρεν ἐκ τῆς περιουσίας καὶ τοῦ πλοῦτου
 αὐτοῦ (27). Τὸν δὲ αὐτὸν ναὸν θέλων κτίσαι πρῶτον
 εἰς τὰ Ψῆγα (28), ἔσθα φύφιδας ἔθος ἦν πωλεῖν,
 ὠνήτατο τὸν τόπον εἰς δύο χιλιάδας νομίσματα διὰ τὸ
 καὶ ὑπομνήματα ἐκείσε εὐρεθῆναι τοῦ ἁγίου Γρηγο-
 ρίου τοῦ Θεολόγου πρὸ ἐτῶν φ' γράφοντα οὕτως·
 Ἐνακαινοθήσεται ὁ ναὸς οὗτος (29) εἰς κάλλος καὶ
 μέγθος, εὐοῖδα· τάδε μοι λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον·
 Πρῶην γὰρ εὐκτήριον μικρὴν ἦν ἡ ἁγία Ἀνάστασις
 καὶ εὐλότρουλλος· ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἐσκέ-
 पासιν αὐτὴν δι' ὀρόφου χρυσοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἁγίαν
 Εἰρήνην τὸ πέραμα (30) ὁ αὐτὸς ἕστος Μαρκιανὸς
 ἔκτισε (31) καὶ ἐτελείωσεν, εἰδωλεῖτον πρῶην ὑπάρ-
 χουσαν. Ὡραύτως δὲ καὶ τὸ νοσοκομεῖον.

A biro; quare per revelationem in somno monita ædi-
 ficavit templum S. Annæ, quod nunc ibi visitur.

In loco cui nomen Mauriano habitabat olim
 Mauticius, cum adhuc patricius esset et comes ex-
 cubitorum. Postea vero, ubi imperio potitus est,
 Mauriani nomen locus accepit.

Admirandum templum S. Resurrectionis in Man-
 riano edificavit sua impensa beatus Marcianus; et
 solum ubi illud exstructus erat, ubi tessellæ olim
 vendebantur, duobus millibus nummorum emit, eo
 quod S. Gregorii Theologi commentaria ibi inventa
 essent, in quibus 89 ante quingentes annos ita
 scriptum erat: «Bene novi fore olim ut hoc templum
 majus et pulchrius renovetur, ut mihi prædicit Spi-
 ritus sanctus.» Ecclesia autem sanctæ Resurrectio-
 nis prius parvum oratorium erat et ligneo trullo
 tectâ; postea vero Basilius Macedo aureo laqueam
 eam operuit. Idem Marcianus sanctam Irenem ad
 trajectum condidit et absolvit, cum antea idolorum
 delubrum fuisset, ut et nosocomium sive valetudi-
 narium.

Meursii et Lambeoi notæ.

(23) Μαυριανοῦ. Si, ut ait Colinus, illo locus a
 Maurio imperatore nomen accepit, videtur pro
 Μαυριανοῦ scribendum esse vel Μαυρικίου vel Μαυ-
 ρικιανῆ vel Μαυρικιανοῦ, scilicet τόπου μέρη.
 Nem panto post ubi legitur ὠνομάσθη ὁ τόπος
 Μαυριανὸς, scribendum videtur Μαυρικιανός. Ver-
 tumenon non expresse dico qui quam mutandum
 esse, quia omnes codices scripti unanimitè recla-
 mant. LAMB.

(24) Ἀναστάσεως. Ἀναστασίας idem est. uti omnia
 ἐπίστασις et ἀποστασία, ἐπίστασις; et ἐπιστάσια
 eandem habent significationem, Ita etiam hoc loco
 ἀνάστασις et ἀναστασία. Utrumque vero nomen
 hæc ecclesia habuit vel propterea quod collapsa
 fides catholica S. Gregorii Nazianzeni concionibus
 ibi revixerit, vel quia mulier ex alto delapsa præ-
 cibus præsentium Christianorum miraculose in vi-
 tam fuerit revocata. Sed prior denominationis ratio
 præferenda est, quoniam ab ipso S. Gregorio in
 oratione ad 150 episcopos confirmatur, ubi tem-
 plum illud hisce verbis alloquitur: Χαίρει·
 Ἀναστασία μοι τῆς εὐσεβείας ἐπόνυμε· σὺ γὰρ
 ἐν λόγον ἡμῖν ἐξανάστησας ἐσι καταφρονουμένου,
 τὸ τῆς κινήσεως νίκης χωρίον, ἡ Σηλόμ, ἐν ἣ πρώ-
 τον τὴν ἀκητὴν ἐπέζημεν. Et in carmine, quo som-
 nium suum enarrat ad illud templum pertinens:
 Ἐἶδον δὴ γλυκὺν ὕπνον, Ἀναστασίαν δὲ τ'
 [δνειρος

in Meneis sunt hoc templum Anastasiæ fuisse et
 τοῖς Δομνίνο ἐμβόλοις. LAMB.

(26) Μαρκιανός ὁ δστος. Hic non est Marcianus
 imperator, sed œconomus S. Sophiæ, cujus me-
 moria celebratur die 10 Januarii. Vitam ejus scripsit
 Metaphrastes. LAMB.

(27) Ἐκ τῆς περιουσίας καὶ τοῦ πλοῦτου αὐ-
 τοῦ. Hoc est, quod ait Nicephorus Callistus, ἴδοις;
 ἀνήγειρεν ἀναλώμασι. Rejicienda igitur est collectio
 Regii lectio; constat enim S. Marcianum pridem
 ante Asparis et Ardaburii necem templum S. Ana-
 stasiæ ædificasse. LAMB.

(28) Εἰς τὰ Ψῆγα. Hæc et quæ postea sequun-
 tur de prophetico oraculo S. Gregorii Nazianzeni
 de ædificatione templi S. Anastasiæ, prolixè nar-
 rantur a Metaphraste in vita S. Marciani. LAMB.

(29) Ἀνακαινοθήσεται ὁ ναὸς οὗτος. Eodem
 sensu videntur intelligenda esse illa verba S. Grog-
 gorii in oratione ad 150 episcopos: Σὺ τε ὁ μέγας
 ναὸς οὗτος καὶ περιβόητος, ἡ νέα κληρονομία, τὸ
 νῦν μέγας εἶναι παρὰ τοῦ λόγου λαβών, ἐν Ἰεβοῦς
 δντα πρότερον Ἱερουσαλήμ πεποιτήκαμεν. Tunc
 temporis enim, quo S. Gregorius templum S. Ana-
 stasiæ ita alloquebatur, parvum adhuc erat ora-
 torium. Sed postea secundum propheticum illius
 presagium a S. Marciano in magnam basilicam
 mutatum fuit et a Basilio Macedone splendide
 exornatum. LAMB.

(30) Τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὸ πέραμα. Menolo-
 giis Græcorum vocat τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν πρὸς
 θάλασσαν, quod idem est. Hæc enim procul dubio
 S. Irenæ martyris ecclesia est, quam Procopius
 sitam fuisse aut ad osium sinus nuncupatam Cornu
 et renovatam ab Justiniano imperatore: Ἐπέκεινα
 δὲ, inquit, κτε' αὐτὴ μάλιστα τοῦ κλάτου τὸ σόμα,
 Εἰρήνης μάρτυρος νεῶς ἴστυται. Ad differentiam
 hujus templi S. Irenæ martyris, cognominati πρὸς
 τὸ πέραμα sive πρὸς τὴν θάλασσαν, alterum tem-
 plum a Constantino magno prope ecclesiam S. So-
 phiæ conditum et Pauci æternæ seu Christo dicatum
 ἡ ἁγία Εἰρήνη ἡ παλαιά, id est ecclesia vetus S. Pa-
 cis, appellatum fuit. LAMB.

(31) Ἐκτίσε — νοσοκομεῖον. Ἀνήγειρεν. Ὁ δὲ

Στήσαν ἐμοῖσι φέρων ἡματιοῖσι πόθοις,
 Ἡ πρώτη Λόγον ἀπὸν ἐπὶ προσόδοισι μένοντα
 Ἦσαν ἐς κορυφὴν οὐραὸς ἀκροτάτην.
 Τοῦνεκ' Ἀναστασίαν μιν ἐπικλητὴν καλέουσι
 Νηδὸν, ἐμῆς καλῆς ἐργον ἀριστοδένου.
 Plura de hoc templo vide apud Cedrenum, ubi
 agit de Valentiniano junioris et Leonis Macellii
 imperio, et apud Sozomenum 7, 5 et Nicephorum
 Callistum 15, 22 et in Græcorum Meneis die 10 Ja-
 nuarii. Cæterum in alio codice pro τῆς ἁγίας ἀνα-
 στασίας legitur τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Πω-
 μαίας, quo probatur quod Metaphrastes, in vita
 S. Marciani, S. Anastasiæ martyri eam ecclesiam
 dicatam fuisse tradit. LAMB.
 (25) Εἰς τὰ Μαυριανοῦ. Metaphrastes et Græci

S. Theodorum ad Carbonaria Hilarion quidam A patricius tempore Leonis Macelli condidit.

Ecclesia SS. Quadragenta martyrum pratorium erat. Tiberius vero Thrax cum Anastasia uxore eductis inde captivis locum purgavit, et novo posito fundamento muros exstruxit usque ad altitudinem quatuor cubitorum. Quo mortuo Mauricius ejus gener, imperio potitus, structuram ecclesie absolvit soliamque in ea posuit.

Orphanotrophium S. Pauli sempiternae memoriae imperator Justinus cum Sophia uxore aedificavit; uti etiam nosocomium sancti 90 Zotici, ubi debilibus quies et alimenta ex eorum constituto praeberentur.

Sub Constantio Constantini Magni filio Zoticus patricius et protovestiarius monachorum fraternitatis habitacula exstruxit, victum quoque et amictum sufficienter subministravit. Quare a Constantio silvestribus mulis alligatus, hisque ad cursum stimulis, interemptus fuit.

Ecclesiam S. Deiparae cognominatam Carpiiani aedificavit Carpianus patricius tempore Constantini Pogonati. Quae vero Bassi dicitur, eam Bassus patricius, cujus domus ibi erat, sub imperatore Justiniano magno condidit. Huic indignata Theodora Justiniani uxor caput sicuti construngi jussit, ut praefocaretur.

Templum S. Artemii Anastasius Dicorus titulo S. Joannis Praeursoris primum exererat, ubi ipse, cum protoaceretis adhuc esset, habitavit. Postquam vero reliquiae S. Artemii eo translatae fuerunt, nomen ejus sancti templo impositum fuit. Praeterea

Meursii et Lambecii notae.

Άγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐδίδασκεν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τοῦ ὀρθοδόξου, εὐκτηρίῳ οὖσα τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀνάστασιν δὲ ταύτην ὁ ἱστορῶν φησὶν ὀνομάζεσθαι ἢ διὰ τὴν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀνάστασιν, ἢ διὰ τὸ γυναικα ἐγκύμονα πεσοῦσαν τελευτήσαι· κοινῆς δὲ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων γενομένης εὐχῆς ἀνάστη. 3058 ap. Banduriana.

(32) Ἀνακαθίρα: καὶ διαμετρήσας καὶ τὴν ὄλην ἐναποθέμενος καὶ ἐκβαλὼν τὸ χῶμα ἴδιμ. idem.

(33) Λωβὰι sive λελωθημένοι dicuntur mutilati. Itali vocant *li stroppiati*. Sic Procopius Pers. 4 *privatorem oculi* vocat λώβην τοῦ ὀφθαλμοῦ. Errant enim qui λώβην tantum morbum aurium interpretantur, et λωβῶς; appellari aiunt qui eo morbo laborant. Non mirum vero est quod Codinus ait, Sophiam Justiniani uxorem domum exstruxisse mutilatis alendis destinatum, quia ipsa quae nescio corporis parte fuit mutila, ut indicat cognomentum ἢ λωβῆ seu ἢ λελωθημένη, quod passim ci a Codino tribuitur. LAMB.

(34) Post λαμβάνειν cod. 3058 ap. Bandurium, παρίστατο δὲ Ζωτικὸς ὁ πρωτοβεσιάριος αὐτοῦ τοῖς κτίσμασιν.

(35) Πληττόμενος καὶ βιαζόμενος. Licet in coddicibus scriptis ita legatur, non tamen subito quin scribendum sit πληττομένας καὶ βιαζόμενας, nempe ut referatur ad verba praecedentia

Τὸν δὲ ἅγιον Θεόδωρον τὰ καρβουνάρια Πατρικίου τις πατρικίος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λεωμακελοῦ ἀνήγειρε.

Ὁ ναὸς τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα πραιτώριον ἐτύχωνε. Τιβέριος δὲ ὁ Θράξ σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Ἀναστασίᾳ τοὺς δεσμίους ἐξαγαγὼν, καὶ τὸν τόπον ἀνακαθάρσας (32), ἐθεμελίωσε τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα, καὶ ἐξέβαλε τὰ τεῖχη μέχρι πηγῶν τεσσάρων. Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ Μαυρικίου ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ κρατήσας ἀνεπλήρωσε τὸν ναὸν καὶ ἐθρόνισεν αὐτόν.

Τὸν ἅγιον Παῦλον τὸ ὀρφανοτροφεῖον Ἰουστινίου καὶ Σοφία ἀνήγειραν οἱ ἀείμνηστοι. Ὁσαύτως δὲ καὶ τὸν ὄσιον Ζωτικὸν, καὶ ἐτύπωσαν ἀναπαύεσθαι τοὺς λωβῶς (33) ἔκειρε καὶ σιτηρίσιον λαμβάνειν (34).

Ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Ζωτικὸς πατρικίος καὶ πρωτοβεσιάριος κτίζει τοὺς ἐν κυρίῳ ἀδελφοῖς κατοικίας, τροφῆς ἀπάρχεις αὐτοῖς ἐπιχορηγῆσας καὶ ἀμφία. Διδὸ καὶ παρὰ τοῦ Κωνσταντίου ἡμῖνοις ἀγρίοις προσδοθεῖς, πέντροις πληττόμενος καὶ βιαζόμενος (35) τρέχειν, εἶπει τοῦ βίου ἐχρήσατο.

Τὰ Καρπιανοῦ τὴν Θεοτόκον ἀνήγειρε Καρπιανὸς πετρικίος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Πρωτοβασίλου. Τὰ δὲ Βάσσου ἀνήγειρε Βάσσος πατρικίος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ (36) τοῦ μεγάλου, ἔχων αὐτοῦ καὶ τὸν ἴδιον οἶκον· οὗτινος εἰς ἐχθρὰν ἐλθοῦσα Θεοδώρα ἡ γυνὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐσφριγχε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ χόρδας καὶ ἐπνίξην (37) αὐτόν (38).

Τὸν ἅγιον Ἀρτέμιον Ἀναστάσιος ὁ δίκορος (39) εἰς ὄνομα τοῦ Προδρόμου πρότερον ἀνήγειρεν· εἰ γὰρ πρωτοσηκρήτης ὢν ἔκειρε κατ'ἴκει. Μετὰ δὲ εὐ κομισθῆναι εἰς αὐτόν τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου ὀνομάσθη ὁ ναὸς τῷ ὀνόματι τοῦ (40)

ἡμῖνοις ἀγρίοις. Caeterum de martyrio S. Zotici vide Graecorum Menologium die 31 Decembris. LAMB.

(36) Καρπιανὸς πατρικίος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Πρωτοβασίλου. Τὰ δὲ Βάσσου ἀνήγειρε Βάσσος πατρικίος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ. In codice Regio et aliquot Vaticanis hic locus ita mutilatus est, Καρπιανὸς πατρικίος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ, etc. Errant igitur qui sola istius lectionis auctoritate confisi Carpiantum patricium Justiniani temporibus vixisse et a Theodora occisum fuisse affirmant. Porro Bassum patricium, cujus hic Codinus meminit, eum esse puto qui praefectus praetorio fuit Justiniano Augusto quartum consule. LAMB.

(37) Ἐπνίξην αὐτόν. Hoc vero crudelitatis genus, de quo in praesentia Codinus agit, etiam in aliis, praeterquam in Bassum, Theodora exercuit. Describit Procopius in Ἀνεκδότοις. LAMB.

(38) Καὶ ἐπνίξην αὐτοῦ. Καὶ ἐξεπῆδησαν οἱ αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ C. Ἐπῆδησαν ἔξω οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ Reg. Vat.

(39) Ὁ Δίκορος ἂν ἀπὸ αἰνετικῶν ὁ Ἀυθρακίτης Vat.

(40) Τὸν ναὸν τοῦ. Τὸν ἀρχιεπιστάτηγον τὸν ὄντα εἰς τὸν ἅγιον Ἰουλιανόν. Vat.

ἀγίου. Ἄσαστος δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Ἰου-
λιανοῦ ὁ αὐτὸς Ἀναστάσιος ἀνήγειρεν, ὅτι ὅταν
ἦλθε μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Δυρράχου
ἐπὶ παῖς τυγχάνων, ἐκεῖσε ἐμάνθανε τὴν γραμμα-
τικὴν.

Ὁ δὲ ἅγιος Προκόπιος τὸ Κονδύλιον ἐκλήθη οὕτως
διὰ τὸ Κωνσταντινὸν τὸν πατέρα Ἰουστινιανοῦ τοῦ
Ῥινομήτου κονδυλίσει ἐκεῖσε τὸν ἵππον αὐτοῦ καὶ
ῤῥῆσαι αὐτόν.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τὰ λεγόμενα Κιν-
θήλια (41) ἀπὸ τοῦ κάμειν ἐκεῖσε τὰ μικρὰ καρ-
φία τὰ καθάλλαρικα οὕτως ἐκλήθη· καὶ γὰρ τὰ
τοιαῦτα καρφία λέγεται κινθήλια.

Ὁ Ἀναστάσιος (42) μετὰ Ἀριάδνης ἔκτισε τὸν
ναὸν τὸν ὄντα εἰς Κωνσταντιανὰς τῶν ἀγίων μ'.
Ἀνήγειρε καὶ ναὸν ἕτερον ἐπ' ὄνοματι τοῦ ἀγίου
πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἐνθα καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ
λεῖψανον ἐτίθη.

Τὸν ἅγιον Πολύεукτον Ἰουλιανὴ ἡ θυγάτηρ
Ὀβαλεντινιανοῦ τοῦ κτιστοῦ τοῦ ἀγαθοῦ ἔκτισεν
ἐπὶ χρόνους τέσσαρας καὶ ἡμῖσι, τῶν τεχνιτῶν
ἀπὸ Ῥώμης ἐλθόντων. Γυναικαδέλφη δὲ ἦν ἡ τοι-
αύτη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου.

Τὰ δὲ Μεγεθίας ἀνήγειρε Μεγεθία δέσποινα ἐν
τοῖς χρόναις Τιβερίου τοῦ Θρακῆς.

Ἡ ὁπεραγία Θεοτόκος ἡ Πονολύτρια οὕτως ἐκλή-
θη, ὅτι μεγάλαί ἰάσεις ἐκεῖσε ἐτελούντο καὶ πόνοι
πολλοὶ ἴλυοντο.

Τὰ Ἀρεοβίνδου (43) τὴν ἀγίαν Θεοτόκον ἀνήγει-
ρε Πέτρος μάγιστρος καὶ κουροπαλάτης, ὁ αὐ-
τοῦ ἀδελφός Μαιουρικίου τοῦ βασιλέως· διὰ δὲ (44) τὸ
εἶναι τὸν οἶκον Ἀρεοβίνδου ἐκεῖσε ἐκλήθη οὕτως.
Μετὰ δὲ ἐνενηήκοντα δύο χρόνους ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ
Θρακῆς (45) ἐκτίσθη καὶ τὸ λούμα.

Τὴν ἀγίαν Εὐφημίαν τὰ Ὀλυβρίου ἡ θεομισθῆς
Εὐδξία κτίσειν ἀπήρξατο, καὶ ὕψωσεν ἀπὸ γῆς τὸ
θεμίλιον μέχρι πηχῶν δύο. Πικρῶ δὲ θανάτῳ ἀρπα-
γείτης ἀνεπληρώθη παρὰ Ὀλυβρίου μαγίστρου τοῦ
Ῥωμαίου, ἐκεῖσε τὸν αὐτοῦ οἶκον ἔχοντος. Ἐξό-
σμησθε δὲ αὐτὴν διὰ παύσεως μαρμάρων, καὶ
κτίσματα δέδωκε πολλὰ καὶ ἱερὰ σκευή.

Τὰ δὲ Ἀρματίου (46) οἶκος ἦν Ἀρματίου μα-
γίστρου τοῦ οἰκείου ἀνθρώπου Ζήνωνος, ὃς καὶ
προέδωκε τὸν στρατὸν ἀντάρξαντας Βασιλείσκου κατὰ

A idem Anastasius 91 ecclesiam S. Iuliani condidit,
quoniam puer cum parentibus suis Dyrrhachio ve-
niens grammaticam ibi didicerat.

Ecclesia S. Procopii cognominata Condulium inde
nomen accepit, quod Constantinus Justiniani Rhi-
noimeti pater in eo loco equum suum pugnis insti-
gans precipitaverit.

Templum S. Joannis Præcursoris cognominatum
Cinthelia ita appellatum est, quod ibi parvi clavi
affigendis equorum soles cuderentur. Eiusmodi
enim clavi vocantur cinthelia.

Templum SS. Quadrantina, quod est apud the-
mas Constantianas, Anastasius cum Ariadna condi-
dit. Idem aliud quoque titulo protomartyris Ste-
phani ædificavit, ubi sanctæ ejus reliquiæ positæ
sunt.

S. Polyuctum Juliana Valentiniani filia extruxit
intra quatuor annos cum dimidio, evocatis Roma
architectis. Fuit autem hæc Juliana soror uxoris
magni Theodosii.

Ædificium Megethiæ extruxit domina Megethia
tempore Tiberii Thracis.

Ecclesia D. Deiparæ Ponoletæ ita cognominata
est, quod magna istæ sanationum dona serent,
multique dolores et languores solverentur.

92 Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Areo-
bindi Petrus magister et curopalata, germanus
frater Mauricii imperatoris, condidit: sed quod
Areobindi domus ibi esset, inde ecclesia ita appel-
lata fuit. Balneum vero ejusdem loci annis 92 post
sub Justino Thrace exstructum est.

S. Euphemiam dictam Olybrii Doo exosa Eulo-
xia condere incepit, et fundamentum ad altitudi-
nem duorum cubitorum supra terram perduxit.
Postquam autem illa acerba morte sublata fuit,
magister quidam Olybrius Romanus ibi habitans
structuram absolvit, multisque pretiosis marmori-
bus exornavit, et fundis sacrisque vasis ditavit.

Locus vocatus Harmatii domus erat Harmatii
magistri, qui domesticus fuit Zenonis, et Ba-
silisci exercitum ei prodidit. Quare ipsius Zeno-

Meursii et Lambecii notæ.

(41) Κινθήλια sive σκυθλια Codinus paulo post
interpretatur τὰ μικρὰ καρφία τὰ βαταλαρικὰ.
Κάρφα εἰ καρφία Græco-Barbari vocantur clavos.
Sic in quadam Leonis imperatoris constitutione
equites secum circumferre jubentur πδάκλα σελή-
νια σιδηρὰ μετὰ κερφίων αὐτῶν, id est soleas
lunatas ferreas cum suis clavis, scilicet quibus
equorum ungulis suffiguntur. An forte etiam hic
pro τὰ βαταλαρικὰ legendum est καθάλλαρικα?
Interpretor autem καρφία καθάλλαρικὰ clavos equis
calceandis destinatos. LAMB.

(42) Ὁ Ἀναστάσιος. Hæc in codice Vaticano
prolixius narratur hoc modo: Ὅτι τὸν ναὸν τὸν
ὄντα εἰς Κωνσταντιανὰς τῶν ἀγίων μ' Ἀναστάσιος
καὶ Ἀριάδνη ἀνήγειραν. Μετὰ δὲ τὸ ἐλθεῖν τὴν λεί-
ψανον τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἀνή-

D γειραν ἕτερον ναὸν μικρὸν καὶ ἐπωνύμασιν αὐτὸν
τοῦ ἀγίου Στεφάνου. LAMB.

(43) Ἀρεοβίνδου. Hic Areobindus præfectus
prætorio Orientis et Africæ fuit, et Projectam Ju-
stiniani neptem uxorem habuit. LAMB.

(44) Διὰ δὲ. Ὁ δὲ Ἀρεοβίνδος, δι' ὃν ἐλαβεν ὁ
τόπος τὴν προσηγορίαν, ἐν τοῖς χρόνοις ἦν Ἰου-
στίνου τοῦ Θρακῆς τοῦ κρατίστου, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ
ἦν ἐκεῖσε 3058. Ὁ δὲ — χρόνος ἦν Ἰουστίνου
τοῦ κρατίστου καὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς. Μετὰ δὲ
δῶδεκα χρόνους ἐκτίσθη καὶ τὸ λούμα Val.

(45) Ἐπὶ Ἰ. τοῦ Θρ. Ἀπ' ἐκείνου τοῦ Ἀρεο-
βίνδου 3058.

(46) Ἀρματίου. Triplex hoc nomen scri-
ptum inveni, nempe Ἀρματίου, Ἀρματίου et Ἀρ-
μάτου. LAMB.

nis jussu interemptus est, cum per testudinem ascenderet ad tribunal Hippodromi.

Prasina autem eo quod Prasinae factionis stabula essent, sic appellantur. Gerocomium a Marciano et Pulcheria coaditum est. Artabasdes autem imperator, qui adversus Constantium Caballinum insurgens 93 tres annos imperium obtinuit, et postea ab eo dehellatus oculisque privatus fuit, is multas immobiles possessiones supradicto Gerocomio confirmavit eo quod domus ejus ibi sita esset. Cæterum vixit Artabasdes annis 280 post conditum Gerocomium.

Cisternam cognomine arietariam, et Gerocomium, et balneum quod est in loco dicto Harmatii, extruxit Stephanus accubitor Mauricii imperatoris duodecim annis post ejus imperium.

Locus appellatus Zeugma ex eo nomen habet, quod reliquias S. protomartyris Stephani in urbem allatis usque ad hunc locum deductis, mulæ ibi currui junctæ sunt, quæ eas porro ad thermas Constantinianas vexerunt.

Templum SS. Anargyrorum sive Cosmæ et Damiani, in Zeugmate situm, ædificavit sub Theodosio juniore Proclus patriarcha Cpolititanus, discipulus sancti Joannis Chrysostomi.

Templum S. Eliæ, quod Petriion dicitur, legiones totisque exercitus Zenonis ex Perside redux collata magna auri summa, accedente etiam ipsius Zenonis et Ariadnæ auxilio, extruxerunt, quibus ille in castris apparuerat.

94 S. Euphemiæ cognomine Petriæ Anastasius Dicator et uxor ejus Ariadna ædificarunt.

Gerocomium Geragathæ condidit Agatha Petri patriciæ filia, femina longe pulcherrima. Propterea autem Geragathæ nominata fuit, quoniam virginitatem suam usque ad senectutem illibatam servavit.

Meursii et Lambecii notæ.

(47) *Ἀνερχόμενος τὸν κοχλίαν*. Adeo vicinum erat palatium imperatorium Hippodromo, ut ex palatio in tribunal Hippodromi per scalam cochlidem ascenderetur, ut testatur Chronici Alexandrini auctor: Καὶ παλάτιον, inquit, μέγα ποιήσας πλησίον τοῦ αὐτοῦ Ἰππικοῦ, καὶ ἀνοδὸν ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Ἰππικοῦ διὰ τοῦ λεγομένου Κοχλίου. De hac scala cochlide loquitur in præsentia Codinus et p. 112, v. 10, ubi eam vocat τὴν σκοτεινὴν Κοχλίαν. Ita enim undique tecta erat, ne transcurres foris conspicerentur. Ejusmodi transitus tectos et secretos Codinus in libro de structura S. Sophiæ appellat διαβατικὰ σκεπαστά. De tribunali Circensi imperatoris, quod κάθισμα εἰ στάμα βασιλικὸν τοῦ Ἰπποδρομίου Græci nuncupant, alias satis notavi. LAMB.

(48) *Δὲ ὁ βασις*. Δὲ ὁ τυραννίσας Καβαλλῶν καὶ κρατήσας χρόνους τρεῖς καὶ τυφλωθεὶς ἀκίνητα 3058.

(49) *Ζεύγμα*. Quæ hic dicuntur de loco nuncu-

Ζήνωνος· ὑπὲρ οὗ καὶ ἀνηρέθη προτροπῇ Ζήνωνος, ἀνερχόμενος τὸν κοχλίαν (47) τὸν ἀνάγοντα εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Ἰπποδρομίου.

Τὰ δὲ λεγόμενα Πράσινα διὰ τὸ εἶναι τοὺς σταβίλους τῶν Πρασίνων οὕτως ἐκλήθη. Τὸ δὲ γηροκομεῖον ἀνήγειρε Μαρκετιανὸς καὶ Πουλχερία. Ἀρτάβασδος δὲ ὁ βασιλεὺς (48) ὁ γαμβρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου, ὅστις ἐπεβούλευεν αὐτῷ καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας χρόνους τρεῖς, ἐτυφλώθη δὲ παρὰ τοῦ Κοπριουνοῦ ἠτετήσαντος αὐτὸν καὶ τῆς βασιλείας· πάλιν κρατήσαντος, οὕτως ἀκίνητα πολλὰ κτήματα ἐπεκίρωσε τῷ βῆθέντι γηροκομαίῳ, εἰς οἶκος αὐτοῦ ἐκείσε ἦν. Μετὰ δὲ σπ' ἐτη τῆς κτίσεως τοῦ γηροκομείου ἦν ὁ Ἀρτάβασδος.

Τοὺς δὲ κρούς τὴν κινεσίαν καὶ τὸ γηροκομεῖον καὶ τὸ λεῦμα τὸ ἐν εἰς τὰ Ἀρματίου ἐκτίσε Στέφανος παρακοιμώμενος Μαυρικίου τοῦ βασιλέως μετὰ δίδεκα χρόνους τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ ναὸν ἀνήγειρε.

Τὸ δὲ καλούμενον Ζεύγμα (49) κατὰ τὴν τοιοῦτον ἐκλήθη. Τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἀνακομισθέντος καὶ μέχρι τοῦδε τοῦ τόπου ἀχθέντος, ἐκείσε ἐξέχθησαν μούλαι καὶ ἦραν αὐτὸ καὶ ἤγαγον μέχρι τῶν Κωνσταντινῶν.

Οἱ δὲ ἅγιοι Ἀνάργυροι οἱ ἐν τῷ Ζεύγματι παρὰ Πρόκλου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, μαθητοῦ τοῦ Χρυσόστομου, ἐκτίσθησαν ἐν ταῖς χρόνους Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Τὸν ἅγιον Ἰλίαν τὸ Πέτριον. Ὑποστρέψαντος Ζήνωνος ἐκ Περσίδος συνδύωκεν τὰ τάγματα αὐτοῦ καὶ ὁ στρατὸς χρυσοῖν πολὺ, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτοῖς συνδρομὴν μετὰ τῆς Ἀριάδνης ὁμοίως, καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν, οὗ ἐνεφανίσθη ἐν τῷ ταξιδίῳ.

Τὴν δὲ ἁγίαν Εὐφημίαν τὴν Πέτριαν Ἀναστάσιος ὁ Δίκερος καὶ ἡ Ἀριάδνη ἀνήγειραν.

Τὰ Γηραγάθης τὸ γηροκομεῖον Πέτρου πατρικίου θυγάτηρ ἐκτίσε τοῦνομα Ἀγάθη (50), ὠραιότατη οὕσα πάντο. Ἐκλήθη δὲ Γηραγάθη διὰ τὸ φυλάσσειν τὴν παρθενίαν αὐτῆς μέχρι γῆρατος. Ἔστερον δὲ

pato Zeugmate et translatione reliquiarum S. Stephani protomartyris, confirmat Nicetas rhetor in hactenus inedita oratione de passione S. Stephani et corporis ejus inventione, his verbis: Προλαβοῦσα τοῦτον, inquit, Ἰουλιανὴ καὶ διαπεράσασα τοῦτον εἰς τὸ ἐπιλεγόμενον Σταυρεῖον, ὅθεν δὴ τὰς ἡμιόνας ὑποεὐζαντας τῷ ἄρματι καὶ τὴν ἁγίαν αὐτῷ ἐπιθέμενοι σορὸν φλαυνοῦ ὡς ἐπὶ τὰ βασίλια. Ταύτην τοι καὶ Ζεύγμα τὸν τόπον ἐκείνον ἔρασαν κατωνομάσθαι. Et paulo post: Ἦγοντο δὲ τὰ ζῶα συντόμως, ἕως εἰς τόπον ἤλθον Κωνσταντιανὰς ὀνομαζόμενας. Ἐκεῖ δὲ γενόμεναι καὶ ὥσπερ τινὲς δεσμῷ βιαίως κρατούμεναι μεταβαίνειν οὐκ ἴσχυον. Per τὰς Κωνσταντιανὰς thermas intelliguntur Constantinianæ. Perperam igitur in uno cod. Vat. pro μέχρι τῶν Κωνσταντιανῶν legitur μέχρι τῆς Κωνσταντίας. Vide Nicephorum Callisium 14, 9. LAMB.

(50) Ἀγάθη γραῦς ὠραιότατη τῷ ἔθει σφόδρα· εἶχε δὲ αὐτὸ οἶκον C.

διέφθειραν αὐτὴν ὁ Κοπρώνυμος, δούξ· αὐτῇ πλοῦτον ἂν κλόν. Ἰππικῶ δὲ ἀγομένου ἔκραξαν ὁ δῆμος· «Ἡ Ἀγάθη ἐγήρασε, σὺ δὲ αὐτὴν ἀνενώσασα.» Ἦν δὲ ἐν τῷ κρυπτῷ σεβομένη τὰς ἀγίας εἰκόνας. Πληρωθέντο· δὲ τοῦ γηροκομείου ὁ θεοστύγης Κοπρώνυμος ἀβροῖσας τὰς εἰκόνας κατέκαυσεν ἑκατ.

Ὁ δὲ ἅγιος (51) Ἰουλιανὸς ὁ καλούμενος Πέρδιξ καὶ οἱ καθήμενοι ἐκεῖσε μοναχοί, σεβάσμιοι ὄντες καὶ ἴσοι, διὰ τὸ μὴ κοινωεῖν τῆς μισαρξίας θρησκείας τοῦ Κοπρωνύμου κατεκαύθησαν παρ' αὐτοῦ ἅμα τῷ ναῷ. Ὁ δὲ μόλιδος ἀναλύσας κατῆλθε μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ τῶν Σοφίω. Ἐκλήθη δὲ Πέρδιξ, ὅτι ἴστατο πέρδιξ χαλκοῦς εἰς μίαν τῶν καρπῶν, στηλωθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντινου.

Τὴ δὲ καλούμενα Ἀντιόχου οἶκος ἦν Ἀντιόχου τοῦ πατρικίου καὶ πραιποσίτου καὶ βασιλοῦ Ἀρχαδίου τοῦ βασιλέως (52), πολλὰς ἐπ' αὐτοῦ ἀρχὰς διανύσαντος. Πλούσιος δὲ γενόμενος σφόδρα πένης ἐτελεύτησε διὰ τὸ ἀδικῶν καὶ ἐπιβαρῶν γενέσθαι καὶ ἄλιον.

Ὁ δὲ ἅγιος Ἡσαΐας καὶ ὁ ἅγιος Λαυρέντιος ἐκτίσθησαν παρὰ Μαρκιανῶ καὶ Πουλχερίας τῶν δοιδίμων βασιλέων, ὅτε ἤχθη καὶ τὸ ἅγιον σῶμα Ἡσαίου τοῦ προφήτου ἀπὸ Ἱερουσαλήμ.

Τὴ δὲ καλούμενα Δεξιοκράτους οἶκος ἦν Πατρικίου οὕτως καλουμένου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἐν τῷ (53) ναῷ καὶ γηροκομεῖον ἰδίματο.

Τὴ Καριανῶ καὶ τῶν ναῶν καὶ τὸ γηροκομεῖον Μαρτίου ὁ βασιλεὺς σὺν πῶ ἑμβόλῳ ἀνήγειρεν. Οἶκος δὲ ἦν πρότερον ἐκεῖσε Καριανῶ πατρικίου, ἐξ οὗ καὶ προσηγορεύθη ὁ τόπος.

Τὸν ναὸν τὸν μέγαν τῶν Βλαχερνῶν (54) Μαρτινῶ καὶ Πουλχερία ἀνήγειραν, κοσμήσαντες αὐτὸν διὰ πλυτελῶν μαρμάρων καὶ ποικίλων. Βλαχερνῶν (55) δὲ ἐκλήθη τοῦδε τρόπου, ἥ ὅτι βλάχνα ἦσαν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ ἐκόπησαν, καὶ οὕτως

Hanc laudem Constantinus Copronymus violavit et maximis ditavit opibus. Quare cum celebrarentur ludi circenses, acclamavit ei populus: «Agatham jam vetulam tu renovasti.» Cæterum ipsa clanculum colebat sanctas imagines. Absoluto autem Gerocomio impius ille Copronymus omnes collegit imagines, easque in loco combussit.

Ecclesia S. Juliani nominata Perdix, et qui eam inhabitabant sancti et venerandi monachi, assentiri nolentes detestabili sectæ Constantini Copronymi, ab eo simul combusti fuerunt; et plumbum templi calose dissolutum ad litus Sophianum defluxit. Cognomen vero Perdix ei dedit perdix ærea in uno ejus arcu ab ipso olim Constantino Magno posita.

In loco qui vocatur Antiochi, domus erat Antiochi patrii et præpositi, qui bajulus fuit Theodosii Junioris, filii Arcadii imperatoris, 95 et multos sub ipso magistratus gessit. Hic licet valde dives fuerit, attamen obiit pauper, propterea quod injustus esset et dampnosus et fraudulentus.

Templa SS. Esaiæ et Laurentii ad imperatorem Marciano et ejus uxore Pulcheria ædificata fuerunt, quorum tempore sanctum corpus Esaiæ prophetae Hierosolyma allatum fuit.

In loco qui vocatur Dexterae, domus erat Patricii ita nominati, qui vixit sub Theodosio juniore et ibi templum atque Gerocomium extruxit.

Templum et Gerocomium, quæ vocantur Cariana, una cum porticu Mariticius imperator condidit. Quia vero antea ibi domus erat Cariani patricii, locus inde cognominatum accepit.

Magnam ecclesiam Blachernarum Marcellanus et Pulcheria ædificaverunt, variisque et pretiosis marmoribus exornarunt. Blachernæ autem dictæ sunt vel quasi Blachernæ, quod locus filicibus esset consitus; 96 vel quasi Lacernæ, quod locus esset la-

Meursii et Lambecii notæ.

(51) Ὁ δὲ ἅγιος. Εἰς τὸν ἅγιον Ἰουλιανὸν μογῶς· ὁσῶς κατέκαυσεν ὁ Καβαλίνος διὰ 3058.

(52) Ἀρχαδίου τοῦ βασιλέως. Quamvis hæc manibus sit omnium scriptorum codicum lectio, attamen dubium non est quin legendum sit Θεοδοσίῳ τοῦ υἱοῦ Ἀρχαδίου. Hic enim est Antiochus Persæ et eunuchus, quem Isdigerdes Persarum rex post mortem Arcadii Theodosio juniore curatorem submitit, ut testantur uno ore Zonaras, Cedrenus, Nicephorus et ceteri scriptores. Eosdem verò quos in præsentia Codinus, etiam Cedrenus Antiocho titulos tribuit: Τῷ ἄς ἐστὶ, inquit, Θεοδοσίῳ ὁ βασιλεὺς Ἀνεύχων πραιποσίτου καὶ πατρικίου, τὸν βασιλοῦ αὐτοῦ, παπᾶν ἐποίησε. Utrobique βασιλεὺς Græco-Barbarè dicitur moitor vel pædagogus. Lamb.

(53) Ἐν τῷ. Ἐν τῷ Μαρτίῳ γηροκομεῖον ἀνήγειρε σὺν τοῖς ἑμβόλοις. Ἦν δὲ ἐκεῖ οἶκος Καρπιανῶ πατρικίου, καὶ ἐξ αὐτοῦ εἰληφεν ὁ τόπος τὴν προσηγορίαν Καρπιανῶ C, omisiss de Cariano loco.

(54) Τὸν ναὸν τὸν μέγαν τῶν Βλαχερνῶν. Templum intelligitur B. Virginis, quod in suburbio Blachernis nominato a Pulcheria Marciani uxore

conlitam et ab Justino seniore et Justiniano ampliatum et renovatum fuit. Ejus templi præter Nicephorum Callistum 15, 14, passim sit mentio apud cæteros scriptores historiae CP. Lamb.

(55) Βλαχερνῶν. Blachernæ locus erat suburbanus ad ostia Euxini maris; quamobrem etiam Procopius templum B. Virginis ibi exstructum ἐπιθάλασσιον nuncupat. Triplicem vero rationem non finis affert Codinus, primò βλαχερνῶν quasi βλαχέρναν dicit, quod filicibus esset consitus: βλάχων enim ἕκαθ' αἰτίῃ καὶ πλείους filicem significat, ut testatur Phanias apud Athenæum et scholiastes Nicandri; secundo βλαχερνῶν quasi λαχερνῶν nominari, quoniam locus erat λαχῶδης sive lacinosus et palustris. Etsi quidem duæ etymologiae veræ non sint, verisimiles tamen sunt ob loci situm. Ceteram tertia paulo obscurior est, nempe ὅτι βλάχων τινὸς κέρμα ἦν ἐκεῖσε, hoc est, ut ego interpretor. ob eandem cujusdam Watachi. Quarta hujus loci etymologia, quod a quodam ibi regnante nomen adeptus sit, inutilis est et nullius momenti, hoc enim venit ex Dionysio Byzantio excerptam quidam ostentent. Lamb.

cunosus et abundaret aquis; vel ob Vlachi cujus-
dam caedem.

Ecclesiam S. Deiparæ, quæ nuncupatur conditorium sacrum, exstruxit Leo Macelas; ubi sacram illam arcam collocavit, in qua divina vestis S. Matris Dei reposita erat. Idem quoque balneum ibi edificavit, multasque possessiones et aurea argenteaque vasa et cinelia ei largitus est. Hoc templum olim extra portam erat: postea vero Heraclius muro illud circumdedit, eo quod multa ibi fierent miracula et plurimi a morbis liberarentur.

Chrysobalandum sive auriferum domus erat Nicolai patricii et domestici Orientalium, quam ille mutavit in duo templa S. archangeli Michaelis et S. Panteleemonis ob hanc causam. Uxor supradicti domestici marito in castris commemorante ab alio quodam adulterabatur. Qua de re ipse certior factus improviso in urbem rediit, et ambos simul deprehensos articulatim consecuit. Postea autem recordatione et metu extremi iudicii duo hæc templa condidit. Cum vero absoluta jam fere structura de factu pecuniæ plurimum angeretur, apparuit ei in somno archangelus dicens: « Abi ad illum locum vicinum Asparis cisterne, et invenies crumenam centum auri libras continentem. » Domesticus igitur eo accedens crumenam invenit, et consummata templorum structura locum, ut antea diximus, nominavit Chrysobalandum.

Monasterium S. Euphrosynæ cognominatum Libadia primum ab Irene Atheniensi exiguum valde et paupertinum conlinitum fuit: postea autem, ubi Michael Theophili filius cum Theodora matre et soribus suis similitatem habere cœpit, e palatio illas in hoc monasterium detrusit, quod ampliatum multis possessionibus ditavit. Cæterum ab una Euphrosyna, quæ bene et religiose vivebat, ita cognominatum est hoc monasterium.

In loco nuncupato Deutero sive Secundo stabat Justiniani Rhinometti statua, quam postea Bardas Cæsar patrius Michaelis filii Theophili dejectam confregit. Appellatus autem est locus Deuteron ob hanc causam. Justinianus Rhinometus a Leontio patricio rerum potiente exsul in Chersonem rele-

Meursii et Lambecii notæ.

(56) *Ἡ ἐκλήθη.* Ἡ ὄτι λάκκος ἦν ὁ τόπος καὶ ποτὲ ἐναποκλιθέντα λακάντια ἤγγρεύθησαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Βλαχέρνα καὶ λακαῖρνα διὰ τὸ εἶναι πολλὰ ὕδατα 3058.

(57) *τὴν ἅγιαν σορὸν.* Vide Nicephorum Callistum 15, 24 et Metaphrastem *De inventione vestis B. Virginis*. Erat autem hoc templum in suburbio Blachernis. Quare etiam per illa verba quæ paulo post subjungit, οὗτος ἐκτίσσει καὶ τὸ λούμα, intelligendum esse puto τὸ λούμα τῶν Βλαχερνῶν, cujus meminit p. 51, v. 10 et p. 128, v. 4. LAMB.

(58) *Χρυσοβάλανδον.* Secundum Codini etymologiam *Χρυσ. βάλανδον* a vulgo corrupte nominatum fuisse videtur hic locus, cum antiquitus appella-

ἐκτίσθη ὁ ναὸς, ἢ ἐκλήθη (56) *Λακέρνα* καὶ *Βλαχέρνα*, ὅτι λακώδης ἦν ὁ τόπος, καὶ διὰ τὸ εἶναι ἐν αὐτῇ πολλὰ ὕδατα, ἢ ὅτι Βλάχου τινὸς κέρμα ἦν ἐκεῖσε.

τὴν ἅγιαν σορὸν (57) τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου ἀνήγειρε *Ἀλιὸν* ὁ Μακίλης, ἐνθα κατετίθετο τὴν ἱερὰν σορὸν, ἥ ἢ θεία ἱσθῆς τῆς Θεομήτορος ἐναπέκειτο. Ἐκεῖσε πολλὰ ἔχνη καὶ θαύματα γέγονεν. Οὗτος ἐκτίσσει καὶ τὸ λούμα καὶ ἐπεκύρωσι κτήματα πολλὰ καὶ σκευὴ καὶ κειμήλια χρυσῶ τε καὶ ἀργυρῶ. Ἐξω δὲ τῆς πόρτας ἐτύγγανεν, ὅπως δὲ Ἰρακλίου περιεκλείσθη, πολλῶν γενομένων θαυμάτων καὶ ἰάσεων ἐν αὐτῇ.

τὸ Χρυσοβάλαντον (58) οἶκος ἦν Νικολάου πατρικίου καὶ δομεστίκου τῆς ἀνατολῆς, ὃν ἀνήγειρεν εἰς ναοὺς δύο τοῦ Ἀρχιερατήγου καὶ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος. Διὰ δὲ τὸν τρόπον τοιοῦτον ἀνήγειρεν αὐτοὺς. Τοῦ βρῆθέντος δομεστίκου ἐν τῷ ταξείδιω χρονίζοντος ἐμοιχθέντο ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Ἔστα ὑπεισληθὼν ἐν τῇ πύλῃ, καὶ φοβήσας τὸ δρώμενον μύσος, συλλαβὼν ἀμφοτέρους μεληδὼν κατέκοσεν. Ὑστερον δὲ εἰς Ἰννοίαν ἰθῶν τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου ἀνήγειρε τούτους τοὺς ναοὺς. Περὶ δὲ τὸ τέλος ἰθῶν τῶν κτισμάτων, καὶ ἀδημονῶν διὰ τὸ μὴ ἔχειν χρυσίον, ὤφθη αὐτῷ κατ' ὄναρ ὁ Ἀρχάγγελος λέγων· « Ἀπέλθε εἰς τὸνδε τὸν τόπον, πλησίον τῆς τοῦ Ἀσπαρος κινστέρνης, καὶ εὐρήσεις βαλάντιον χρυσίου λίτρας ἔχον ἑκατὸν. » Ὁ δὲ ἀπελθὼν καὶ εὐρὼν αὐτὸ ἀνεπλήρωσε τοὺς ναοὺς καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον, καθὼ γράφομεν, Χρυσοβάλαντον.

Ἡ μονὴ τῆς ἁγίας Εὐφροσύνης, ἣτις λέγεται τὴ Λιβάδια (59), ἐκτίσθη παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας μικρᾶ καὶ πενιχρᾶ. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, εἰς ἔχθραν ἰθῶν μετὰ Θεοδώρα τῆς ὀρθοδόξου τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν, κατέβησεν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ εἰσῆγαγεν εἰς τὴν τοιαύτην μονήν, καὶ μαγαλόνας καὶ κτήματα πολλὰ δωρησάμενος. Ἐκλήθη δὲ Εὐφροσύνης τοῦνομα, καλῶς βιωσάτης καὶ ἀσκησάτης.

Εἰς τὸ λεγόμενον Δεύτερον (60) ἐν τῷ ἰστανό στήλῃ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Πρωτομήτου. Ταύτην δὲ κατέβησεν Βάρδας Καῖσαρ ὁ θεῖος Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου, καὶ συνέτριψεν. Ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος τὸ Δεύτερον κατὰ τὸν τρόπον τοιοῦτον. Λεοντίου πατρικίου καταδυναστεύσαντος καὶ κρατήσαντος,

reitur Χρυσοβάλαντιον. LAMB.

(59) *τὰ Λιβάδια.* Videtur hoc monasterium ita cognominatum fuisse, quod situm esset in loco suburbano Cproleos, qui Λιβάδιον seu *Pratum* appellabatur. LAMB.

(60) *Εἰς τὸ λεγόμενον Δεύτερον.* Hoc templum ab Justiniano magno exstructum fuisse testatur Procopius *De ædificiis* 1, p. 183, 13 Bonn. unde patet locum urbis nuncupatum Δεύτερον sive Secundum non ob recuperatum Justiniani Rhinometti imperium ita nominatum fuisse, ut tradit Codinus, sed pridem antea cognomentum illud habuisse. LAMB.

ἱερίστον ἔπεμφε τὸν Ἰουστινιανὸν εἰς Χερσῶνα, ὅστις ἐποίησε ἐκεῖ χρόνους δέκα. Φυγὴ δὲ μετὰ ταῦτα χρησάμενος ἦλθεν εἰς Τέρβελιν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Βουλγάρων, καὶ ἤγαγε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα, Θεοδώραν τούνομα. Ἐλάβε καὶ στρατὸν παρ' αὐτοῦ, ἄνδρας πολεμιστὰς χιλιάδας ἰε', καὶ ἰστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, ζητῶν τὴν οἰκίαν ἀρχῆν. Μὴ δεχθεὶς δὲ παρὰ τῶν πολιτῶν ὑπίστρεψε πρὸς τὴν παλαιὰν καλουμένην πόρταν (61), καὶ εἰσῆλθε διὰ τοῦ ἀγωγοῦ, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸν τόπον οὗ ἵσταται ὁ κίονος (62). αὐτοῦ γὰρ εἶχε τὴν διάπνοιαν ὁ ἀγωγός. Καὶ δευτέρον βασιλεύσας τὴν ἰδίαν ἀρχὴν τὴν στήλην ἐαυτοῦ ἔθετο ἐπὶ τοῦ κίονος, καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον Δεύτερον. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὸν ἐκείσε ναὸν τῆς ἀγίας Ἄννης (63) διὰ τὸ εἶναι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐγκυον, καὶ ὅπταθῆναι παρὰ τῆς ἀγίας εἰς τὴν τοιοῦτον τόπον κτίσαι αὐτῇ ναόν. Ἄλλὰ καὶ τὸ ἕγιον αὐτῆς σῶμα καὶ τὸ ὠμοφόριον ἐπὶ τούτου ηγε.

Τὸ δὲ Σηροκῆπιον ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐκτίσθη παρὰ τινος πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου.

Τὸν ἕγιον Ῥωμανὸν ἡ ἀγία Ἑλένη ἐκτίσσε, καὶ κησίον αὐτοῦ τὴν ἀγίαν σοφὴν καὶ τὸ λείψανον κατέθετο τοῦ προφήτου Δανιὴλ καὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Νικήτα καὶ ἑτέρων πολλῶν προφητῶν λείψανα; ἄπερ ἤγαγε ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἀπελθοῦσα εἰς φηλάφρην τοῦ τιμίου σταυροῦ. Λέγεται δὲ ὅτι οὐ ποιηταὶ τῶν κανόνων, ὁ ἅγιος Ἰωσήφ καὶ Θεόδωρος (64) ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Στουδίτης, διὰ τὴν φόβον φυγόντες τοῦ Συρογενοῦς Ἀντοῦ τοῦ εἰκονοκαύστου, ἐκείσε ἐκάθηρον καὶ ἐποίησαν τοὺς κανόνας. Πεντακῆστια δὲ (65) ἔτη διῆλθον, ἀφ' οὗ ἐκτίσθη ὁ ναὸς, μέχρι τῆς τῶν βηθέντων ποιητῶν κατοικίας.

Ἄλλὰ καὶ τὴν μονὴν τῶν ἁγίων Κάρπου καὶ Παυλοῦ ἡ ἀγία Ἑλένη ἐκτίσεν, εἰς μίμησιν τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ, μετὰ ποικίλων καὶ θαυμαστῶν μαρμάρων, καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεκύρωσε.

Τὴν κινστέρναν (66) τοῦ Βῶνου Βῶνος ὁ μάγιστρος ἐκτίσεν, ὁ οἰκίος ἄνθρωπος Ἡρακλείου, ὃν καὶ κατέλιπεν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως ἀντ' αὐτοῦ, ὅτε ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς πόλεως κατὰ Περσῶν.

Τὴν δὲ Μωκισίαν Ἀναστάσιος ὁ Δίχορος ἐκτίσεν. Ὅσα δὲ αὐτῇ ἐκτίσεν, λέξις ἦν ἐν τῇ πόλει ὕδατος

Meursii et Lambecii notæ.

(61) *Τὴν παλαιὰν καλουμένην πόρταν.* De porta urbis nominalia antiqua pluribus p. 122, v. 9 sq. agitur. LAMB.

(62) Ἐξῆλθεν εἰς τὸ θεμέλιον τοῦ κίονος ἔσθθεν τῆς πόλεως 5058.

(63) *Τὸν ἐκείσε ναὸν τῆς ἀγίας Ἄννης.* Procul dubio intelligitur templum S. Annæ, quod Procopius ait ab Justiniano in loco urbis nuncupato Deuterio edificatum fuisse. Errat igitur hoc loco Collinsus, et opus Justiniani magni falso ascribit Justiniano Rhinotometo. LAMB.

(64) *Ἰωσήφ καὶ Θεόδωρος.* De S. Theodoro abbate monasterii S. Indiani prolixè agitur in Grægorum Menzies die 11 Novembris. Ejus vero frater I. Josephus Thessalonice archiepiscopus fuit, ut estatur Cedrenus: Θεόδωρος, inquit, ὁ ἡγούμενος

A gatus fuit, ubi cum decem mansisset annos, profugit tandem ad Terbelim Bulgarorum principem, qui Eliam suam Theodoram ipsi in uxorem dedit et insuper exercitum 15 militum millia subministravit. Hunc ille contra Cpolim duxit ad repetendum imperium suum. Cum vero cives eum recipere nolent, simulata fuga, apud portam 98 urbis quam vocant antiquam, clanculum per aquæ ductum in urbem introrupit, eo loco ubi nunc columna superest, quod ibi aquæ ductus spiraculum esset. Ita secundum adeptus imperium statnam suam illic erexit, et locum vocavit Deuteron sive Secundum. Ibidem quoque templum S. Annæ ædificavit, quod uxorem ejus gravidam per visum monuit ut in eo loco templum sibi conderet. Quo postea etiam sanctum ejus corpus una cum ejus humerali translatum fuit.

Templum S. Gregorii, quod cognominatur Xerocceptum, extruxit quidam patricius sub Theodosio majore.

Ecclesiam S. Romani B. Helena ædificavit, et prope eam deposuit capsam cum reliquiis prophetæ Danielis et magni martyris Nicetæ, uti et aliorum prophetarum reliquias, quas Hierosolyma secuta attulit. In hac ecclesia ferunt canonum auctores S. Josephum et fratrem ejus Theodorum Studitanum metu Leonis Armenii Iconomachi profugos Latinisæ et canones composuisse. Ex quæ autem ecclesia illa comita fuit usque donec supradicti poetæ ibi habitaverunt, præterierunt anni quingenti.

Præterea etiam ædificavit S. Helena monasterium SS. Carpi et 99 Babylæ ad imitationem sepulcri Christi ex vario et admirando marmore, multisque possessionibus ditavit.

Cisternam Boni Bonus magister condidit, domesticus Heraclii imperatoris; cui etiam imperator adversus Persas profecturus custodiam urbis et vices suas demandavit.

Cisternam Mocensium Anastasius Dicorus extruxit, cum tanta in urbe aquæ et frumenti esset ino-

τῶν Στουδίων καὶ Ἰωσήφ ὁ αὐτὰδελφός αὐτοῦ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Uterque eorum κανόνας composuit, id est, *hymnos sive cantica solemnia festorum.* Sed notandum est S. Josephum Theodori Studitæ fratrem diversum esse a S. Josepho diacono Antiochiæ, qui itidem canonum compositione clarus est et in Menzies Græcorum memoratur die 3 Aprilis. LAMB.

(65) *Πεντακῆστια δὲ.* Μετὰ δὲ φ' ἔτη τοῦ κτισθῆναι τὸν ναὸν ἦσαν Ἰωσήφ καὶ Θεόδωρος οἱ ποιηταί. Reg.

(66) *Τὴν κινστέρναν.* Τὴν δὲ Βῶνου κινστέρναν ἔκτισε Βῶνος πατρικίος; ἀνεθῶν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ ἐπέτασαν αὐτῇ κυλινδρικοῦ θόλου. Ὁ δὲ οἶκος αὐτοῦ ἐκείσε τὴν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ἐπὶ Ἡρακλείου βασιλεως. cod. 5058 apud Bandurium.

ria ut unus modius integro nummo ventres. Nomen vero hæc cisterna habet a vicino templo S. Mocii.

Locus nuncupatus Porphyropolium antiquitus vestibibus purpureis tingendis destinatus erat.

Hospitale nominatum Sampsonis condidit S. Sampson auxilio Justiniani magni, quem ille a morbo liberavit.

In loco appellato Eubuli domus erat Eubuli patricii, ab ipso exstructa tempore Justinii Thracis.

Ædificium dictum Isidori B. Isidorus Eubuli frater condidit.

100 Templum S. Typhonis, quod prope Eubuli est, Justinianus magnus adificavit : alterum vero, quod est in loco nuncupato Basilisci, Justinus et Sophia condiderunt.

In loco vocato Basilici domus erat Basilisci patricii et drugarii, quam imperio potius in amoenissimum palatium mutavit ; quo vesustate abolito locus cognomentum retinet.

Antiquum palatium Sophianum Mauricius ædificavit nomine Anastasiæ uxoris Tiberii, socrus sue. Post annos autem 82 Heraclius, antequam imperaret, ibi habitavit : plurimum enim illo loco delectabatur ; et ferunt ibidem ei revelatum fuisse fore ut aliquando imperio præsetet.

Palatium quod est supra murum et vocatur Bucoleonis, junior Theodosius condidit : Justinianus autem Triclinium exstruxit, quod ab eo nomen habet. Item ædificavit Triclinium aurcum et Lausiacum.

Palatia Hiprodromi et Quæstoris Constantinus Magnus ædificavit.

Suburbium Daphne sic dictum est, quod statua ibi collocata esset 101 fatidica Daphnes Apollini adamatæ. Ad hæc moris erat ut in eo loco calendis Januariis populus senatui laureas offerret.

Hippodromus palatii ex eo nomen habet, quod

καὶ οἴτου, ὡς πιπράσκεισθαι τοῦ οἴτου μόδιον ἐν εἰς τὸ νόμισμα. Ἐλαβε δὲ τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν ἡ κινστήρνα διὰ τὸ πλησίον εἶναι τοῦ ἁγίου Μωκίου.

Εἰς δὲ τὸ καλούμενον Πορφυροπόλιον τὸ παλαιὸν πορφύρας ἐθαπτον.

Τὸν δὲ ξενώνα τὸν λεγόμενον τοῦ Σαμφῶν (67) ὁ ὁσιος Σαμφῶν ἐκτίσσει συντερογὰς Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, διότι ὁ ὁσιος Σαμφῶν αὐτὸν ἴδωκετο ἐκ τῆς νόσου.

Τὰ δὲ Εὐβούλου παρὰ Εὐβούλου πατρικίου ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς, ἐπεὶ οἶκος ἦν αὐτοῦ ἐκεῖσε.

Τὰ δὲ Ἰσιδώρου (68) ὁ ὁσιος Ἰσιδώρος ὁ ἀδελφεὸς Εὐβούλου ἐκτίσσειν.

Τὸν ἅγιον Τρύφωνα τὸν εἰς τὰ Εὐβούλου Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας ἀνήγειρε, τὸν δὲ εἰς τὰ Βασιλικῶν Ἰουστίνος καὶ Σοφία.

Τὰ δὲ Βασιλικῶν οἶκος ἦν Βασιλικῶν πατρικίου καὶ δρουγγαρίου, ὁσιος βασιλεύσας ἐποίησεν αὐτὸν τερατικὸν καλῆτιον, ὅσπερ ἐκ τοῦ χρόνου ἀφανιστικὸς ὁ τόπος περιώζει ἀκμήν τὴν ἐπωνυμίαν.

Τὰ παλαιὰ καλῆτια τῶν Σοφίῶν Μαυρίκιος ἀνήγειρεν εἰς τὸ ὄνομα Ἀναστασίας τῆς πενθερῆς αὐτοῦ, γυναικὸς Τιβερίου. Μετὰ δὲ αἴκοσι καὶ ὀκτὸ ἔτη Ἡράκλειος, πρὸ τοῦ βασιλεύσαι αὐτὴν, τὴν κατοικίαν ἐκεῖσε ἐποιεῖτο· πάνυ γὰρ ἐφίλει τὴν αὐτὴν κατοικίαν. Λίγεται δὲ ὅτι καὶ ἐκεῖσε ἀπαλύθη ὅτι μέλλει κρατῆσαι (69).

Τὰ ἐπάνω τοῦ τείχους καλῆτια τοῦ Βουκολέοντος ὁ μικρὸς ἀνήγειρε Θεοδοσιος. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἀνήγειρε τρίκλινον, καὶ καλεῖται εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Οὗτος ἐποίησε καὶ τὸν χρυσοτρίκλινον καὶ τὸν Λαυσιακόν.

Τὰ δὲ καλῆτια τοῦ Ἰππικικοῦ καὶ τοῦ Κουίστορος ὁ μέγας ἀνήγειρε Κωνσταντίνος.

Ἡ δὲ Δάφνη (70) ἐκλήθη διὰ τὸ ἴσασθαι ἐν τῇ τόπῳ στῆλην (71), ἧτις ἦν ἡ μαντικωτάτη καὶ Δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀλλὰ καὶ τύπος ἦν ἐν αὐτῇ τῆς τόπῳ τῆ πρώτῃ καλανδῶν Ἰανουαρίου λαμβάνειν τοὺς συγχρητικὸς δάφνας παρὰ τοῦ δῆμου.

Ὁ δὲ ἐν (72) τῇ καλατίῳ Ἰππόδρομος ἐκλήθη ὀ-

Meursii et Lambecii notæ.

(67) Σαμφῶν. Quod Codinus hoc loco refert, Justinianum imperatorem a Sampsonē miraculose sanatum fuisse, ejusque hortatu veluti pro gratiarum actione amplissimum ædificasse hospitale nuncupatum Sampsonis, confirmant unanimiter Metaphrastes in vita S. Sampsonis et Græcorum Menologia die 27 Junii. Neque minus Procopius l. 4 De ædificiis Justiniani idem probat, ut contra aliorum opinionem doctissime declaravit Nic. Alemaunus in notis ad Procopii ἀνάκτορα. LAMB.

(68) Τὰ δὲ Ἰσιδ. Ὁ δὲ Ἰσιδώρος ὁ τοῦ Εὐβούλου ἀδελφός, τὸν αὐτοῦ οἶκον ποιῆσα; ναὸν, ἐκτίσσει καὶ τὸν ἅγιον Τρύφωνα, ἐπικυρώσας καὶ κτήματα πολλά εὐδ. 3050, et mox Reg. Ἐκτίσσει καὶ ἀνήγειρεν τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς ναὸν καὶ γηροκομεῖον.

(69) Κρατῆσαι. Μετὰ γούν τὸ βασιλεύσαι αὐτὸν ἰσότηρας τὸ αὐτοῦ ὄνομα καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ τείχη. Reg.

(70) Ἡ δὲ Δάφνη. Videtur loqui de suburbio

nominato Daphne, cujus meminerunt Evagrius Agathias et alii scriptores. Cæterum quod ait Codinus moris fuisse ut quotannis calendis Januarii populus principibus et senatui laureas offerret, eam ob causam sibi, quoniam laurus prodest ad sanitatem ejusque symbolum est, ut testatur Geoponicorum auctor 2 2 : Λέγουσι δὲ, inquit, καὶ τοῦτο περὶ τῆς δάφνης, ὅτι ὀφείλει ἀργαστηρίον εἶναι· ἔθεν καὶ φύλλα αὐτῆς ἐπιτίθειντο τοῖς ἀρχαῖς παρὰ τοῦ δήμου τῆ πρώτῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. LAMB.

(71) Στῆλην ὄνομα φέρουσαν Δάφνης, ἧτις ἦν ἀπὸ Ῥώμης, ὅπου καὶ μαντεῖον ἦν. Ἐκτίσσει τὴν καὶ τοὺς στεφάνους τῆς δάφνης οἱ ἀρχόντες ἐλάμβανον κατὰ τὸν Ἰανουαρίου μῆνα 3058 et Reg.

(72) Ὁ δὲ ἐν. Ὁ δὲ Ἰππόδρομος ἐκλήθη διότι ἀπὸ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἕως τῆς Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας ἐκεῖσε κατ' ἰδίαν ἐπὶ ἄρματος ἔτρεχον οἱ βασιλεῖς. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἐκτίσσει τὸν Λαυσιακόν 3058.

τως, ὅτι τύπος ἦν τοῖς βασιλεύουσιν ὅτι κατ' ἰδίαν A moris esset imperatoribus ibi privatim ludos circenses exercere. Hac consuetudo duravit a Constantino Magno usque ad Irenen Atheniensem.

Ἡ δὲ τύχη τῆς πόλεως, τὸ ἀγαλλμα. ἦν ἐπάνω τῆς ἀΐθρας τοῦ παλατίου Ἰσταμίνης, ἀχθίσσα ἀπὸ Ρώμης παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ὁ δὲ Μαυρίκιος συνέτριψεν αὐτήν.

Ἡ δὲ σιδηρὰ πύρρα (73) ἐκλήθη οὕτως. Ὁ πορφυροῦς μέγας κίων τοῦ φόρου πλοικάζμενος ἀπὸ Ρώμης διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους πύσσυ τραπέχρινους ἐποίησεν ἕως τοῦ ἔλθειν ἐνσαῦθα. Εἰς δὲ τὴν (74) ῥηθείσαν πύρραν τῶν Σοφῶν μέλλοντος ἀθῆναι τοῦ κίονος ἐκ τῶν σχεδίων, καὶ τοῦ τόπου χαίνου καὶ ἀλωῶδους ὄντος, δεδοκότας μὴ ὁ κίων χωσθεὶς οὐ δύνησεται ἐξελεῖν, διὰ σιδηρῶν μοχλῶν κατέστρωσαν τὴν περὶ τὴν πύρραν ὁδὸν, καὶ οὕτως ἐκλήθη πύρρα σιδηρὰ.

Τὸν ἅγιον Λουκᾶν, ἐν ᾧ οἱ ταπεινότες θάπτονται, Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία ἔκτισεν, ὅπως θωρεῖται ἐν αὐτῇ θάπτονται οἱ πένητες. Πάνυ γὰρ εὐσεβεστάτη οὖσα πολλὰ γηροκομεία καὶ ξενοδοχεῖα καὶ πτωχοτροφεῖα ἐποίησεν εἰς ἀποτροφὴν τῶν πενήτων. Ἀλλὰ καὶ φόρων (75) βάρη ἐξέκοψε. Τρία δὲ μάλιστα ταῦτα τὰ κυριώτερα ἐποίησεν θανάτου καὶ ζωῆς καὶ ὕγιαι, θανάτου μὲν ξενοτάφιον τοῦ ἁγίου Λουκᾶ, ζωῆς δὲ τὸ πιστορεῖον, ὕγιαι δὲ τὸν ξενῶνα, τὰ καλούμενα τῆς μακαρίας Εἰρήνης.

Τὸν ἅγιον Διομήτην ἔκτισε μὲν ὁ ἅγιος Κωνσταντίνος, Βασίλειος δὲ ὁ Μακεδῶν διὰ τὸ λαβεῖν ἀπ' ἐκεῖσε τὸν περὶ τῆς βασιλείας χρησμὸν ἐπιλάτυνε καὶ χρήματα πολλὰ ἀπεχαρίσατο.

Τὰ Στοῦδιον Στοῦδιος πατρικίος ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Μακέλου, καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεχώρησε, καὶ μοναχοὺς χιλίους ἀπέχειρε.

Ἡ καλούμενη τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ πύρρα οὕτως ἐκλήθη διὰ τὸ εἶναι πλησίον τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ, ὃς πρότερον μὲν ἦν εὐκτήριον μικρὸν, ὅτι δὲ ἤχθη εἰς τὴν πόλιν τοῦ Μωσῆος ἢ ῥάβδος ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐδέξατο αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκείσε πεζῆς, καὶ ἀνήγειρε μέγιστον ναὸν τῆς Θεοτόκου, ἐνθα κατετίθετο τὴν ῥάβδον. Ἐκτίσσε δὲ μετὰ ταῦτα τὸν ἅγιον Αἰμιλιανόν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπηνέγκαστο τὴν ἁγίαν ῥάβδον ἐν τῷ παλατίῳ.

Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἤχθη ἐλέφας μικρὸς ἀπὸ Ἰνδίας καὶ ἐπέφετο εἰς τὰ βασίλεια. Ἰππικῶ δὲ ἀγομένου, καὶ ἀπαγομένου αὐτοῦ πρὸς αὐτὸ, καταλλάκτης τις διερχόμενος αὐτὸν διὰ τοῦ μιλίου ἔπαισε μετὰ ῥάβδου σφοδρῶς. Χρόνων δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

(73) Ἡ δὲ σιδηρὰ πύρρα. Quam in presentia portam ferream vocat, paulo post appellat tamen portam τῶν Σοφῶν, id est portam portus Sophiani sive portam Sophianam. LAMB.

(74) Εἰς δὲ τὴν. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς Σοφίαις, ἐν τῇ πόρτῃ θελόντων ἐκβαλεῖν τὸν κίονα ἀπὸ τῶν σχεδίων, ἐχώσθη εἰς τὸν αἰγιαλὸν πῆγας ὅτι διὰ τὸ χαίνον καὶ ἀλωῶδη (τελματώδη Reg.) εἶναι τὸν τό-

Signum fortunæ urbis stabat supra arcem palatii, quod olim Roma a Constantino magno delatum Mauricius postea confregit.

Porta ferrea ob hanc causam ita nominata est. Cum columna porphyretica fori Roma adtrekeretur, triennium integrum ob enormem magnitudinem in via fuit. Cum vero tandem per supradictam portam ex navibus in urbem introducenda esset, et timerent ne, quia locus fungosus esset et humectus, columnam in terram depressa velius non posset provehi, ideo ferreis vectibus viam straverunt circa portam, quæ inde nomen retinuit.

102 Cœmeterium S. Lucæ condidit Irene Atlica, ut gratis ibi sepelirentur pauperes. Eadem singulari pietate mota complures domus senibus peregrinis et pauperibus sustentandis edificavit. Item tributorum onera minuit. Imprimis autem tria hæc amotti, vitæ et sanitati exstruxit, morti Xenotaphium sive cœmeterium peregrinorum, vitæ pistoriam, sanitati hospitale quod beate Irene dicitur.

Templum sancti Dionedii primus ædificavit Constantinus Magnus: post eum autem Basilius Mæcedo id majus et pulchrius reddidit, multisque donavit divitiis, propterea quod inde oraculum de futuro imperio acceperat.

Monasterium Studii Studii patricius condidit tempore Leonis Mæceke, et plurimis ditavit possessionibus, atque monachos mille in eo instituit.

Porta S. Emilianii nomen accepit a proximo templo S. Emilianii, quod prius parvum erat oratorium. Cum autem sub Constantino Magno virgæ Moysis in urbem afferretur, pedes eam in hoc loco accepit imperator, 103 et magnam condidit ecclesiam S. Deiparæ, ubi eam deposuit, atque templum Emilianii valde ampliavit. Cæterum postea sacram illam virgam in palatium transtulit.

Tempore Theodosii Magni juvenis elephas ex India adductus fuit, qui alebatur in palatio imperatoris. Hic cum ad ludos circenses deduceretur, collybista quidam ei per miliarium transeunti festem impexit quam vehemenuissime. Post annos

πὸν. Μέλλοντες δὲ τοῦτον ἀποσπᾶν μετὰ ξύλων οὐκ ἔδύναντο, ἀλλὰ μετὰ σιδηρῶν μοχλῶν μεγάλων. Καὶ διὰ τοῦτο οὕτως ἐκλήθη. 3058 et Reg.

(75) Φόρων κουφισμούς ἐξέκοψε. Ἐκτίσσε καὶ εἰς ταφὴν τοὺς τάφους καὶ εἰς ζωὴν τοὺς τρικλίνοὺς τοῦ πιστωρεῖου, εἰς ὕγιαι τὸν ξενῶνα τὰ Εἰρήνης καλούμενον 3058.

vero decem elephas, qui jam succreverat, iterum A pro more ad Hippodromum ducebatur, et ubi ad miliarium pervenit, reminiscens ejus a quo olim ibi erat casus, et fortuito ipsam mensæ videns assidentem et recognoscens, subito impetu illuc accurrit, et hominem cum barritu adorsus dente eum ferit mediumque discerpsit. Unde omnes in eo animali naturalem offensæ recordationem admirati sunt.

In loco nominato Claudii domus erat Claudii patricii et quaestoris tempore Basilisci imperatoris.

In loco dicte Caniclei domus erat Theoctisti magistri et praefecti caniclei, qui capite plexus fuit in caverna Hippodromi jussu Bardæ Cæsaris, qui patruus fuit Michaelis cognomine Ebriosis. B

104 Portum Eleutherii Constantinus Magnus struxit eodem tempore quo ipsam urbem condidit. Nomen vero accepit ab Eleutherio patricio, qui ejus structuræ praefuit. Eiusdem statua ibi posita erat, manu gerens lionem et cophinum. Cæterum imperator Theodosius junior cum columnam cum statua sua in Tauro erigeret, terram fodiendo erantam in hunc portum ingessit atque eum opplevit: qui antea fundum lapide quadrato pavitum et altissimum habuit.

Ecclesiam S. Pantelemonis Theodora uxor Justiniani Magni extruxit, quoniam ex Paphlagonia Cpolim veniens ibi habitaverat in porticu, panpercula tunc et lanificio sibi victum quaeritans. Sed C postquam ad imperium pervenit, ædes illas pauperinas in ecclesiam mutavit.

Quam vocant Narsētis, domus erat Narsētis patricii et praepositi eunuchi tempore Justiniani Magni, quam ipse postea mutavit in hospitale et gerocomium.

Idem Narses templa SS. Probi Tarachi et Andronici ædificavit.

105 Templum S. Thomæ dictum Amantii domus erat Amantii accubitoris tempore Anastasii Dicori, quam ipse mutavit in ecclesiam. Incendio autem consumptam restituit filius ejus Basilus.

Monasterium appellatum Martinacæ condidit Martinacæ patricius, avunculus dominæ Theophanæ, sub Michaelē Methysta et Basilio Macedone.

Meursii et Lambecii notæ.

(75) De Theoctisto ejusque cæde vide Zouarum in Theophilo. LAMB.

(76) De hac statua Eleutherii satis notavi a l p. 49 v. 15. Pro κόφινον in tribus codicibus Vaticanis diverse legitur, ἑξικάνθινον, ἑξικάνθηκον et ἑξακανθίλιον. Sed quid ista sibi velint, non satis mihi constat. Κόφινος vero dicitur vas ex virgulis, terræ portandæ proprium. LAMB.

(77) Ἐλευθερίου πρωτασηκρήτου φέροντος ἐπὶ τῶν ὤμων κακούλιον καὶ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἀμφότερα λίθινα. Κτισθείσης δὲ καὶ τῆς στήλης τοῦ Θεοδοσίου, ἣ ἐπὶ τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου ἦν, ὁ χοῦς ἐχύνετο εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἐγεμισθῆ 3058.

διελθόντων δεκά ἀνατραφεῖς ὁ ἐλέφας συνέβη καὶ αὐθις, ὡς ἴθος, ἀπάγεσθαι εἰς τὸ Ἴππικεόν. Περὶ δὲ τὸν τόπον τοῦ μιλίου γινόμενος καὶ τοῦ ποτὸς τύφαντος αὐτὸν ἀναμνηθεὶς, καὶ ἰδὼν ἐν τῷ τραπέζῳ καθιζόμενον κατὰ γωνίας, ἀβρόως δραμῶν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐπιβουρῆσάμενος ἔκρουσε μετὰ τοῦ ὀδύνης αὐτοῦ, καὶ ἔσχισεν εἰς μέσον ἀνθρώπων, καὶ ἰθαύμασε πᾶς τὸ φύσει μυησιακὸν τοῦ θηρίου.

Τὰ δὲ Κλαυδίου οἶκος ἦν Κλαυδίου πατρικίου καὶ ποιηστωρὸς ἐν τοῖς χρόνοις Βασιλείου τοῦ βασιλέως.

Τὰ δὲ κανικελίου οἶκος ἦν Θεοκτίστου (75) μαγίστρου καὶ ἐπὶ κανικελίου, τοῦ σφαγέντος εἰς κολλὰ τοῦ Ἴπποδρομίου παρὰ Βάρδα Καίσαρος τοῦ θείου Μιχαὴλ τοῦ Μεθυστοῦ.

Τὸν τοῦ (76) Ἐλευθερίου (77) λιμένα ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρε, κτιζὼν τὴν πόλιν. Ἐλαβε δὲ τὴν προσηγορίαν ταύτην ἀπὸ Ἐλευθερίου πατρικίου καὶ παρισταμένου εἰς τὸ κτίσμα. Ἰστατο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ λιμένι στήλη μαρμάρινος Ἐλευθερίου, φέρουσα πτύον καὶ κόφινον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος ὁ μικρὸς τὸν ἀναγεωματιστὴν τοῦ κτισθέντος παρ' αὐτοῦ κίονος ἐν τῷ Ταύρῳ χύσας ἐν αὐτῷ κατέχυσε, καὶ ἠφάνισε τὸν λιμένα πλακωτῶν ὄντα κάτωθεν καὶ βαθύτατον.

Τὸν ἅγιον Παντελεήμονα Θεοδώρα ἡ γυνὴ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἀνήγειρε, διότι ὅτε ἦλθεν ἀπὸ Παφλαγονίας, ἔκτισε ἐν τῷ ἑμβόλῳ κατὰ καὶ πύργου οὐσα καὶ Ἱερία νήσουσα (78), ἐξ ὧν εἶχε καὶ διατροφήν. Μετὰ δὲ τὸ βασιλεύσει ἔκτισε τὴν πενήκτιν ἑκείνην οἰκίαν εἰς ναόν.

Τὰ Ναρσοῦ οἶκος ἦν Ναρσοῦ πατρικίου καὶ πρωποσίτου εὐνοχοῦ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ (79) τοῦ μεγάλου, καὶ μετετέθη εἰς ξενῶνα καὶ γηροκομίου παρ' αὐτοῦ.

Τὸν ἅγιον Πρῶτον Τάραχον καὶ Ἀνδρόνικον ὁ αὐτὸς Ναρσῆς ἀνήγειρε.

Ὁ δὲ ἅγιος Θωμᾶς, ὁ ἐκ Ἀμαντίου καλούμενος, οἶκος ἦν Ἀμαντίου παρακοιμωμένου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Δικρόρου. Κἀκεῖνος ναὸν ἀνήγειρεν. Ὑπερονδὲ κυρποληθέντα ὁ υἱὸς Βασίλειος ἀνήγειρεν.

D Τὴν μονὴν τοῦ Μαρτινάκου ἀνήγειρε Μαρτινάκης πατρικίος ὁ θεῖος τῆς δεσποίνης Θεοφανοῦς (80) καὶ Μιχαὴλ τοῦ Μεθυστοῦ καὶ Βασιλείου Μακεδόνας.

(78) Ἱερία νήσουσα. Νήσουσα Ἱερία ἐπώλει αὐτὰ καὶ ἐκ τοῦ τιμήματος αὐτὴν διώκειτο Reg.

(79) Ἰουστίνου καὶ Σοφίας. Τὸν δὲ ξενῶνα καὶ τὸ γηροκομίου καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀνήγειρεν ὁ αὐτὸς καὶ τὰ μέχρι τοῦ ὀξυθαφίου καὶ τὸν ἅγιον Πρῶτον 3058.

(80) Hæc est Theophano seu Theophania, prima Leonis Sapientis conjux, cujus anniversaria memoria a Græcis colitur 19 die Decembris. De ejus origine hæc verba habentur in Menologio: Ἰστῆρχεν ἐξ αἵματος βασιλικῆς, τὴν γέννησιν ἔχουσα ἐκ τῶν περιδιδάκτων Μαρτινικίων, θυγάτηρ Κωνσταντίνου τὴν ἄξιον ἰλλ υστρίου καὶ μητρὸς Ἀννης ἐκ

Τὸν Πρέδρομον τὰ Πρόβου Πρόβου, πατριχίος ἀνήγειρε, καὶ παλάτια ἐκτίσας θαυμαστὰ πάνυ.

Τὰ λεγόμενα Τοξαρὰ οἶκος ἦν Τοξαρὰ μαγκλαβίτου (81) τοῦ ἀνελόντος κατ' ἐπιτροπήν τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνας. Μιχαὴλ τὸν Μεβυστήν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα (82).

Τὰ Κουράτορος ἐκτίσθη παρὰ Βηρίνης γυναικὸς Λέοντος τοῦ Μακῆλου εἰς τύπον τοῦ τάφου Χριστοῦ. Παρίστατο δὲ Κουράτωρ ὁ ἀνθρώπος οἰκίος αὐτῆς εἰς τὸ κτίσμα.

Τὰ διακονίσης (83) ἔκτισε Κυριακὸς ὁ πατριάρχης ἐν τοῖς χρόνοις Μαυρικίου τοῦ βασιλέως. Ἐπεκλήθη δὲ οὕτως, ὅτι ὁ πατριάρχης εἶε διάκονος ὧν ἔκτισε φρεῖ, καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἔκτισε ἦν διακονίσα.

Τὴν ἄγλιαν Ἀναστασίαν εἶν φαρμακολύτριαν Ἀναστάσιος ὁ Δίκωρος ἀνήγειρεν. Ἦν δὲ ἔκτισε οἶκος πατριχίου τινὸς Φαρμακοῦ καλουμένου.

Τὸ λεγόμενον Λεωμάκελλον (84) τῶν τοιούτων ἐκλήθη οὕτως, ὅτι Λέων ὁ Μακῆλος, ὃς ἐρμηνεύεται σφαγεὺς, πρὸ τοῦ βασιλεύσαι λέγεται ὅτι κρέα ἐπώλει καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔπλεκε χορδὰς ἐν τῷ αὐτῷ τόκῳ.

Τὰ Φλωρεντίου οἶκος ἦν Φλωρεντίου πατριχίου καὶ δουκὸς Ἀντιοχείας, τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρχαδίου τοῦ βασιλέως, ὅστις τελευτῶν ἐποίησε τὸν οἶκον αὐτοῦ γηροκομεῖον.

Τὰ Ἀνθημίου οἶκος ἦν Ἀνθημίου μαγίστρου τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Μαρκιανοῦ, ὃς καὶ ἔστειλεν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, δωδικῶς αὐτῷ τὴν ἐκ πρώτης γυναικὸς αὐτοῦ θυγατέρα (85), καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην βασιλέα. Ὁ δὲ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς ναὸν καὶ γηροκομεῖον ἀνήγειρε καὶ λούμα.

Τὰ Σπουδῆς Ἄννα ἡ Ἀδοῦστα ἔκτισεν, ἡ Λέοντος τοῦ Συρογενεῦς. Ἐγχεὺς γὰρ οὖσα καὶ στρεφομένη ἀπὸ τῶν Βλαχερνῶν, τῆς τοῦ τεκεῖν αὐτὴν ὥρας παραστάσης, εἰσῆλθε κατὰ σπουδὴν εἰς οἶκόν τινος πρωτοσπαθαρίου καὶ ἀπέτεκε, καὶ ἐποίησε τὸν οἶκον ἐκεῖνον μονήν, καὶ ἐπωνόμασε Σπουδῆς διὰ τὸ κατεπαίγειν αὐτὴν καὶ ἐπισπεύδειν τὸν τοκετὸν. Ἀλλὰ καὶ τὴν μονὴν τὰ Ἄννης ἡ αὐτῆ Ἄνασσα Ἄννα ἐποίησε.

Τὰ Σεδῆρου τὸ γηροκομεῖον Σεδῆρος πατριχίος ἔκτισεν, ὁ ἀδελφοποιετὸς Κώνσταντος βασιλέως τοῦ ἑγγόνου Ἡρακλίου, ὃς ἀνῆρέθη ἐν τῷ βαλανεῖοι εἰς;

Meursii et Lambecii notæ.

τῶν ἀφ' ἧλιου ἀνατολῶν ὀριωμένης. Hinc patet Martiniacum et Martiniacum non esse nomen proprium, sed commune cognomen familie. Sic Constantinus pater Theophrastus a Zonara simpliciter vocatus ὁ Martiniacus. LAMB.

(81) Μαγκλαβίται Græco-barbaris vocantur janitores aulae imperatoriae, quod μαγκλάδια seu claves manuales gestare solebant. His cum nomine tum re ipsa æquivalent, qui hodieque in halicorum principum aulis vocantur li mazzieri. LAMB.

(82) Μάμαντα. Vide p. 115. LAMB.

(83) Τὰ διακονίσης. Templum fuit B. Virginis, ut testatur Zonaras in Mauricio. LAMB.

Templum S. Joannis Præcursoris cognominatum Probi Probus patricius extruxit; item palatium ædificavit admiratione dignum.

Toxara, ut vocant, domus erat Toxaræ manclavitæ, qui jussu Basilii Macedonis Michaellem Ebriosum in templo S. Mamantis occidit.

Templum Curatoris condidit Verina uxor Leonis Macelæ ad instar sepulchri Christi. Structuræ autem curator quidam domesticus ejus præfuit.

Ecclesiam diaconissæ extruxit Cyriacus patriarcha tempore Mauricii imperatoris. Ita vero denominata est, quod patriarcha adhuc diaconus ibi habitaret, et soror ejus ibidem esset diaconissa.

106 Ecclesiam S. Anastasiæ pharmacolytræ Anastasius Dicorus ædificavit eo loco ubi Pharmaci cujusdam patricii domus fuit.

Locus dictus Leomacellum ita denominatum fuit, quod Leo Macelas antequam imperio potiretur, carnes ibi vendiderit et uxor ejus chordas torqueret.

In loco nominato Florentii domus erat Florentii patricii et ducis Antiochiæ, qui vixit tempore Arcadii imperatoris, et domum suam mutavit in gerocomium.

Anthemiana domus erat Anthemii magistri, quem Marcianus imperator in urbe coronavit, et data ei in uxorem filia, quam ex prima uxore susceperat, imperatorem Romam misit. Is vero domum suam in templum gerocomium et balneum mutavit.

Monasterium Festinationis condidit Anna Augusta Leonis Isauri. Cum enim gravida esset et revertens ex Bæbarnis in via pariendi necessitate urgeretur, præfetine diversit ad quemdam protoepatharium et ibi peperit, domumque in monasterium mutatam Festinationis vocavit ob acceleratum partum. Eadem Augusta monasterium Annæ ædificavit.

107 Gerocomium Severi condidit Severus patricius, frater adoptivus Constantini imperatoris, qui nepos Heraclii fuit et in Sicilia in balneo occi-

(84) Λεωμάκελλον. Codini opinio de ratione nominis hujus loci falsa est. Nam Λεωμάκελλος et Λεωμακέλλιον et Λεωμακέλλιον dicitur macellum publicum, quemadmodum λεώβατος et λεωφόρος; ὁδὸς via publica. LAMB.

(85) Verum quidem est quod hoc loco Codinus ait, Marcianum imperatorem Anthemio filiam suam depondisse, sed falsum est quod addit, Anthemium ab eodem Marciano Romam missum atque imperatorem Occidentis constitutum fuisse. Constat enim Anthemium Romam pro imperatore ablegatum fuisse Pusæo et Joanne coss, anno decimo imperii Leonis, qui post Christum natum est 467. LAMB.

aus est. Idem templum quoque extruxit, quo loco domus ejus sita fuerat. Imperatore autem supra-dicto in Sicilia interempto sumpsit sibi hic Severus Romanam classem, et cum ea usque ad locum cui Phoenicis nomen est pervenit.

Gainæ quæ vocatur domus erat Gainæ patricii, qui tempore Arcadii imperatoris imperium affectavit in Thraciæ partibus, atque ibi occisus fuit.

Ædificium nominatum Eusebii Eusebins quidam patricius extruxit tempore Justinii et Sophiæ conjugum piissimorum.

Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Cyri Cyrus patricius et præfectus sub Theodosio Juniore condidit. Idem structuræ terrestris muri præfuit, et a populo adeo dilectus fuit ut publice exclamaret ore ut ad majorem proveheretur dignitatem. Quo audito imperator eum metropolitanum episcopum Smyrniæ fecit.

In Chrysocamera, quæ sita est post Myrelæum, stabat olim signum aureum, a quo Chrysocamera nomen accepit. Hoc autem tempore Bardæ Cæsaris furto inde ablatum fuit. In altera Chrysocamera **108** quæ est prope S. Acacium, ubi est domus Mosele, Christi imago asservabatur.

In duobus illis locis quæ vocantur Myrelæa, unguenta scaturiebant, et multi sanitati restituebantur ope Virginis Deiparæ; unde etiam nomen obtinuerunt.

Anemodulium æreum, in quo duodecim ventorum signa posita sunt, tempore Leonis Isauri ab Hejio Joro astronomo erectum fuit. Magna autem simulacra ærea Dyrrhachio allata sunt a muliere quadam, quæ in dotem illa acceperat.

Ecclesiam S. Acacii dictam Chaream ædificavit frater Narsetis patricii tempore Justinii et Procopiæ.

Templum S. Procopii cognominatum Vigilantiæ, quod situm est in Tauro, primus extruxit Justinianus, qui etiam multa alia palatia ibi ædificavit nomine Vigilantiæ germanæ suæ sororis. Sed istam Ecclesiam incendio absumptam reædificavit

Meursii et Lambecii notæ.

(86) Ἀλλὰ καὶ ναὸν ἀνήγειρεν. Ἐκτίσθη δὲ αὐτὸ γηροκομῆσιον, διότι οἶκος ἦν αὐτοῦ· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ναὸν ἀνήγειρε, διότι μετὰ τὸ c. 3058 ap. Bandurium.

(87) Φοίνικος. Credo intelligendum esse τὸ τῆς Λυκίας νεώριον ὀνομαζόμενον Φοίνικα, cujus meminit Zonaras in Constante nepote Heraclii. LAMB.

(88) Γαῖνᾶ. De Gainæ patricio et interitu ejus ob affectatum imperium Marcellinus Comes ad ann. 395. LAMB.

(89) Κύρος καὶ εἰς ἄλλο. Similis huic est illa acclamatio p. 41, v. 1: Καλλίστρατος εὐτυχῆς καὶ εἰς ἄλλο προκόψει. Cæterum in Chronico Alexandrino, ubi eadem de Cyro præfecto et Theo-

δικελαν. Ἀλλὰ καὶ ναὸν ἀνήγειρεν (86). ἐπεὶ οἶκος αὐτοῦ ἐνταῦθα ἦν. Μετὰ τοῦτον τὸ σφαγήναι τὸν βῆθοντα βασιλέα ἐν Συκελίᾳ παρέλαθεν αὐτὸς τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον, καὶ ἀνήλαθεν ἕως τοῦ καλουμένου Φοίνικος (87).

Τὰ Γαῖνᾶ (88) οἶκος; ἦν Γαῖνᾶ πατρικίου τοῦ τυραννήσαντος εἰς τὰ Θρακικὰ μέρη ἐν τοῖς χρόνοις Ἀκακίου καὶ σφαγέντος ἑκαίσε.

Τὰ Εὐσεβίου Εὐσεβίος τις ἐκτίσθη πατρικίος ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστίνου καὶ Σοφίας τοῦ εὐσεβεστάτου ζεύγους.

Τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον τὰ Κύρου Κύρος πατρικίος καὶ ἑπαρχος ἐκτίσθη ἐπὶ Θεοδοσίῳ τοῦ μικροῦ, δ; καὶ παρίστατο εἰς τὸ κτίσμα τοῦ χειροῦ τοῦ χειροῦ, ὅς ἐκτίσθη παρὰ τῶν δύο μερῶν, καὶ ὑπὸ τῶν δημοτῶν ἀγαπηθεὶς ἦν, ὅς καὶ φωνὴ μεγάλη εἶπον· εὐχόμενος καὶ εἰς ἄλλο (89) νικήσει καὶ προκόψει. Ὅπερ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν αὐτὸν μητροπολίτην εἰς Σμύρναν.

Εἰς δὲ τὸ Χρυσοκάμαρον τὸ ὄπισθεν τοῦ μυρλαίου ζώδιον Ἰστατο χρυσοῦν, ἐξ οὗ ἐκλήθη Χρυσοκάμαρον. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Βάρδα Καίσαρος τοῦ θείου Μιχαὴλ ἐκλάπη. Εἰς δὲ τὸ Χριστοκάμαρον τὸ πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀκακίου, ὅπου ἐστὶ τοῦ Μωσῆλ ὁ οἶκος, Χριστοῦ ὑπῆρχεν εἰκονισμός.

Εἰς τὰ δύο μυρλαία μύρα ἔρβει καὶ ἰμάτα πολλά ἐγένετο ὑπὸ τῆς Θεοτόκου, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν.

Τὸ ἀνεμοδούλιον (90) τὸ χαλκὸν ἐστηλώθη παρὰ Ἡλιοδώρου ἀστρονόμου ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Συρογενεοῦ· ἐν ᾧ εἰσιν ἐστηλωμένοι οἱ δώδεκα ἀνεμοί. Τὰ δὲ χαλκοῦργήματα τὰ μεγάλα ἤχηθη ἀπὸ τοῦ κάστρου Δυρράχου, εἶχε δὲ αὐτὰ τις γυνὴ εἰς προίκα αὐτῆς (91).

Τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν Χαρίαν ἐκτίσθη ὁ ἀδελφὸς Ναρσῆ πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστίνου καὶ Προκοπίου.

Ὁ ἅγιος Προκόπιος τὰ Βιγλεντίας εἰς τὸν Ταῦρον ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστινιανοῦ, δ; καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτῷ παλάτια ἐκτίσθη λόγῳ τῆς αὐταδέλφης αὐτοῦ Βιγλεντίας. Ὑπὸ δὲ ἐμπρησμοῦ ἀφανισθέντα Ἀντωνίνα ἡ γυνὴ Βελισσαρίου τοῦ μαγίστρου, ἦν;

dosio Juniore narrantur, diversa habetur acclamatio: Κωνσταντίνος ἐκτίσθη, Κύρος ἀνεμένω σεν. LAMB.

(90) Anemodulium pyramis erat quadrilateræ insistentis basi, in ejus apice simulacrum positum erat, motu suo ventos indicans. Hujus meminit Nicetas Choniates p. 857, 10 Bonn. Cedreus ait nominatum fuisse Ἀνεμοδούριον, quasi ἀνέμων ὄρησιν sive certamen ventorum. Anonymus in Collect. n. 183 Ἀνεμοδούριον vocat, posito pro λ. Similiter μαγναύρα dicitur pro μαγναύλα, quasi magna aula, ut notat Luitpraudus De rebus Imp. 6, 5. LAMB.

(91) Post αὐτῆς eod. 3058 et Reg. add. Μετὰ πολλῆς δὲ ἐπιστήμης καὶ ἀστρονομίας; ἐποίησε τοῦτο.

ζωστή (92) ἦν Θεοδώρας τῆς γυναικὸς Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, μετὰ τὸ χρεῦσαι αὐτὴν κατήκει μετὰ Βιγλεντίας, καὶ συναίνεσαι αὐτῆς· πάλιν ἀνήγειρε τὸν κῆνον τοῦ ἁγίου Προκοπίου τὰ Βιγλέντια καλούμενον.

Τὸ δὲ λεγόμενον Κοντοσκάλιον (93) ἡ πόρτα ἀπὸ Γαλῆνῶ τοῦ παρισταμένου εἰς τὸ κτίσμα τοῦ λιμένος (94) ἔλαβε τὸ ὄνομα· καὶ γὰρ ἐκεῖνος Κοντόσκαλος ἐπωνομάζετο.

Ἡ λεγομένη τοῦ Φαρελαίου μονὴ πρότερον Μαρτύριος ἐκαλεῖτο (95). Ὁ δὲ Κοπρώνυμος διερχόμενος ἐκεῖ ἠρώτησε τὸν πατρικίον τὸν Καμουλιανὸν πῶς κέκληται ἡ μονή· τοῦ δὲ μὴ εἰδέναι εἰπόντος, αὐτὸς, εἰδὼς καὶ ἐνυβρίσαι θέλων τὴν τῶν μοναχῶν βρῶσιν Φαρελαίου καλεῖσθαι ταύτην ἐκέλευσε, καὶ γέγονε τὸ τεύτου ῥῆμα κύριον ὄνομα τῆς μονῆς. Οἱ δὲ ἐκαίετο μοναχοί· τηνηκαῦτα ἐξέφυγον.

Ἡ χορτοβολῶν ὁ ὢν εἰς τὸ Βύκιον ἐκκλησία ἦν τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ἣν ἀνήγειρεν Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας. Ὁ δὲ Καβαλλῆνας ἐποίησεν αὐτὴν χορτοβολῶνα.

Εἰς τὴν καλουμένην Ψαμαθῆν (96) εἰδῶλον Ἰστατο αὐτόμενον παρ' Ἑλλήνων τινος. Ἐλεγον οὖν οἱ Χριστιανοὶ πρὸς τὸν εἰδῶνα αὐτὸ, « Κατὰ ψεῦσμα θεός ἐστι τοῦτο τὸ σὸν εἰδῶλον, » καὶ ἐκ τούτου ἔλαβεν ἡ πόρτα τὴν τοιαύτην ἐπίκλησιν. Ἡ ἀπὸ τοῦ ὕψωμα ἔτιον, εἰς τὸ ἄνωθεν Ἰστασθαι τὸν τίμιον σταυρὸν.

Ἡ πέμπτη λεγομένη πόρτα ἐκλήθη διὰ τὸ εἶναι τὸν ἀριθμὸν τῆς πέμπτης.

Ἡ δὲ Χαροσίον πόρτα ἐκλήθη ἀπὸ Χαροσίου (97) τοῦ δευτερεύοντος τοῦ μέρους τῶν Βενέτων, ὅτι παριστατο ἐκεῖνος, ὅτε ἐκτίζετο τὸ χαροσίον τείχος.

Ἡ Ἐυλόκερος πόρτα (98) εἰς τοῦτο ἐκλήθη οὐ-

Meursii et Lambecii notæ.

(92) Ζωστή. Hujus dignitatis alias meminit Codinus p. 125, v. 8. LAMB.

(93) Κοντοσκάλιον. Secundum Codini etymologiam pro Κοντοσκάλιον legendum esset Κοντόσκαλον. Sed cum constet portam hanc maritimam fuisse, verisimilius est eam κοντοσκάλιον sive κοντόσκαλον appellatam fuisse, id est *scalam parvam*. Σκάλην enim et σκάλιον Græco-barbari vocant *scalam*, per quam ad mare descenditur. Ejusmodi vero scalæ maritimæ complures Cypri fuerunt, ut *scala Syracæ*, *scala Chalcedonenis*, *scala arcis*, *scala Timasii*, etc. Cæterum κοντός Græco-barbare dicitur *parvus* : sic hoc loco Codinus ait Galinam sive Agallianum a brevibus tibis Κοντόσκαλον cognominatum fuisse. Eodemque modo apud Cedrenum Stephanus scholarum occidentalium domesticus et Leo Cephaleniæ præfectus ob humilitatem staturæ Κοντοστέφανος et Κοντολέων nuncupantur. Item Theodorus Pelri magistri, qui sub Justiniano vixit, filius Κοντοχέρης appellatus fuit, quod illi manus altera esset brevior. LAMB.

(94) Τὸ κτίσμα τοῦ λιμένος. Loquitur de portu manifesto, qui proximus fuit portæ Contoscalii, ut testatur eruditissimus scriptor Jo. Leunclavius in Pand. Hist. Turc. LAMB.

(95) Sensus est, Constantinum Copronymum propterea monasterium mutato pristino nomine Φαρελαίου appellari jussisse, ut illuderet monachis, quod continue comederent pisces : ψάρια

Antonia uxor Belisarii magistri, quæ vestitrix fuit Theodora uxoris Justiniani magni, suasu ipsius Vigilantiæ, cum qua post maritum sui mortem habitavit.

109 Porta quæ vocatur Contoscalium, nomen accepit a Galeno, qui structuræ portus præerat et cognominabatur Contoscelus.

Monasterium Psarelæi antea nominabatur Myrodonis. Cum autem quodam tempore Constantinus Copronymus illud præteriens Camulianum patricium interrogaret, quomodo id monasterium vocaretur atque is se nomen ejus nescire responderet, imperator, qui bene illud noverat, nominari jussit monasterium Psarelæi, illudens scilicet monachis, quod semper comederent pisces. Et monasterium quidem hoc nomen retinuit, monachi vero propterea inde profugerunt.

Fœntile quod est in loco nuncupato Buccino, prius ecclesia erat S. apostoli Andreæ, quam extruxerat Justinianus magnus. Constantinus vero Copronymus eam amovit in fœntile.

In porta quæ vocatur Psamatheos, idolum stabat quod colebatur a quodam gentili : propterea igitur, quod Christiani ejus cultori dicere solent : « Falsus est et ementitus deus hoc tuum idolum, » ideo porta sic nominata est; vel propter exaltatam ibi sanctæ et venerandæ crucis signum, quod supra eam positum erat.

110 Porta quæ vocatur Quinta, ex eo nomen habet quod numero quinta sit.

Porta Charsis ita dicta est a Charsia secundario factionis Venetæ, qui structuræ ejus loci præfuit, cum conderetur murus terrestria.

Porta quæ vocatur Xylocercos, nomen ex eo ha-

entim Græco-barbari pisces vocant, et ψαρεύειν piscari, et ψαροπωλάειον forum piscarium. Simili sero cavillatione Cicero ad Atticum l. 44 Lucanum et Hortensium piscinarios appellat. LAMB.

(96) Portam quam hoc loco Codinus vocat Ψαμαθῆν, eam appellavit p. 73, τὴν πύργον τοῦ Ψαμάθου, id est *portam arenæ sive littoris*. Quemadmodum enim apud Latinos *arena*, ita etiam apud Græcos ψάμαθος tam ipsum *litus* quam *arenam littoream* significat. Cæterum progressu temporis hinc quoque portæ evenit quod compluribus aliis locis, ut per ignorantiam vulgi antiquum et genuinum nomen perderet et pro ψαμαθῆτα appellaretur ψαμαθῆα et ψαμαθία. Hinc patet rationes nominum illius portæ, quas in præsentia Codinus memorat ficticias esse et nullius momenti. Præterea notandum est non tantum illam portam cognominatam fuisse τοῦ Ψαμάθου, sed etiam monasteria, gerocunia et palatia prope eam sita idem habuisse cognomen, ut supra testatur Codinus p. 74. Corrigendus igitur est Constantinus Porphyrogenitus, apud quem c. 45 de administr. imp. pro τοῦ Ψαμαθῆως τὴν μονὴν scribendum est τὴν μονὴν τοῦ Ψαμάθου, id est *monasterium littorale*. LAMB.

(97) Ἀπὸ Χαροσίου. Hæc supra p. 47 ipsemet proflixius enarrat. LAMB.

(98) Ἡ Ἐυλόκερος πόρτα. Hujus portæ meminit Zonaras in Anastasio Dicoro. Neque verò hæc porta tantum Ἐυλόκερος cognomen habuit,

bet quod artifices eam struentes, propter magnam aquae copiam ibi repertam et crebrum maris inundationem, roboreis lignis et palis in aqua delixis fundamentum superposuerunt.

Ecclesiam S. Deiparæ, quæ cognominatur ad Fontem, Justinianus magnus condidit. Cum enim aliquando in Thraciam venatum iret, et ex hoc templo, quod tunc temporis parvum oratorium erat, magnam videret prodire populi multitudinem, interrogavit quidnam illud sibi vellet; Strategio autem quodam magistro et custode imperialis pecunie respondente fontem ibi esse morbos sanantem, valde hoc admiratus est imperator, et ex superflua materia Magnæ Ecclesiæ ingens ibi et splendidum edificavit templum, quod terræ motu collapsum Irene Attica reedificavit 277 annis post primam ejus ædificationem.

111 Templi imaginis non manufactæ et S. Joannis Theologi a beato Constantino primo extracta fuerunt.

Ecclesiam S. Joannis Baptistæ Theodosius magnus condidit, quia ipso imperante sanctum ejus caput in urbem allatum fuit, quod imperator cum patriarcha Nectario in Hebdomo suburbio excepit et in S. Joannis Evangelistæ templo deposuit, usque dum per Rufinum magistrum ecclesia S. Joannis Baptistæ ædificaretur.

Monasterium Paulini Paulinus magister condidit, qui valde familiaris fuit imperatori Theodosio juniore et una cum ipso educatus. Hunc postea Theodosius zelotypia occidit ob conjugem Eudociam Augustam, quippe offerebatur aliquando imperatori mira pomum magnitudinis e Phrygia allatum, quod ipse plurimum admiratus eum qui attulerat centum hyperpyris remuneravit, Pomum vero ex templo S. Sophiæ, ubi hoc ipsi oblatum erat, ad Eudociam Augustam misit, quæ illud accipiens æque magnitudinem atque pulchritudinem ejus mirata fuit. Accedens autem ad eam Paulinus, et idem pomum simili cum admiratione 112 spectans, dixit: « Ubinam, domina,

τας, οτι οι τεχνιται εν τῷ τόπῳ εὐρόντες ὕδατα πολλὰ, καὶ μὴ δυνάμενοι θῆσειν τεῖχος διὰ τὴν πολλὴν πλημμύραν, κέρκους καὶ παντουράματα μετὰ ξύλων ποιήσαντες τεθείκασι τὸ θεμέλιον.

Τὴν Θεοτόκον τὴν καλουμένην Πηγὴν (99) ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἔκτισεν. Ἀπερχόμενος γὰρ εἰς Θράκην ἐπὶ τῷ κυνηγησάμει εἶδε πλῆθος λαοῦ ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ ἐκείσε ναοῦ, μικροῦ ἐπι βύτου εὐκτηρίου, καὶ ἠρώτησε τί ἐστίν. Στρατήγιος δὲ εἶπε, μάγιστρος καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων, εἶπεν αὐτῷ, « Ἡ πηγὴ τῶν λαμάτων ἐστὶ, δέσποτα. » Καὶ ὁ βασιλεὺς θαυμάσας ὤρισε, καὶ ἐκτίσθη ναὸς μέγιστος καὶ περικαλλῆς ἐκ τῆς περισευσεύσεως ὕλης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ἰπὸ σεισμοῦ δὲ συμπρωθεὶς ἐκτίσθη πάλιν παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, ἔχων ὁ ναὸς ἀπ' οὗ ἐκτίσθη ἕως τῆς Ἀθηναίας Εἰρήνης; ἐστὶ διακόσια ἑβδομήκοντα ἐπτά.

Ἡ δὲ ἀχειροποίητος (1) καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης; ὁ Θεολόγος παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντινίου ἐκτίσθη.

Ὁ δὲ Πρόδρομος ὁ στοργυλλόστειτος ἐκτίσθη παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, οτι ἐπὶ ἡμερῶν αὐτοῦ εἰρήνη ἦ τιμὰ χάρα τοῦ Προδρόμου εἰς τὴν πόλιν, ἦν καὶ ἰδέξατο ἀπὸ τοῦ Ἐδδόμου μετὰ Νεκταρίου πατριάρχου, καὶ κατέθετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεολόγου. Εἶτα διὰ τοῦ μαγίστρου Ρουφίνου ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου.

Ἡ μονὴ τοῦ Παυλίνου ἐκτίσθη παρὰ Παυλίνου μαγίστρου τοῦ οικειοτάτου ἀνθρώπου τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ· σύντροφος γὰρ αὐτῷ ὤνησεν. Ὅς καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων (2). Οὗτος ὁ Παυλίνος ἀνηρέθη παρὰ Θεοδοσίου ζηλοτυπήσαντος αὐτὸν διὰ τὴν ἰδίαν γυναῖκα Εὐδοκίαν τὴν βασίλισσαν. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἠδρόθη μῆλον παραμεγαθέστατον (3), ἀπὸ Φρυγίας κομίσαντος αὐτό τινος, ὅπου λαβὼν ὁ βασιλεὺς καὶ θαυμάσας δέδωκε τῷ κομίσαντι ὑπέριπυρα ἑκατόν. Τὸ δὲ μῆλον ἀπέστειλεν Εὐδοκίᾳ τῇ βασιλιστῇ ἐκ τῆς ἁγίας Σοφίας· ἐκείσε γὰρ ὄντι τῷ βασιλεὶ ἐκομίσθη. Κάκεινθ λαβούσα κατέχευε, καὶ ἰθαύ-

Meursii et Lambecii notæ.

sed aliqua etiam muri terrestris pars ei adhærens et cætera vicina loca, ut testatur Nicephorus Callistus 18, 41: Τῷ ναῷ, οἷ, τοῦ μάρτυρος Μάμαντος, ἀγγοῦ τοῦ τέλους ᾧ Δουλόκιρκος ὄνομα, κατετίθησαν. LAMB.

(99) Τὴν καλουμένην Πηγὴν. De hujus templi structura et miraculoso fonte agit prolixè Nicephorus Callistus 15, 25 et 26. Syntagma vero quod ibidem testatur se scripsisse de miraculis ad fontem ejus templi editis, hodieque manuscriptum existat in bibliotheca Vaticana. Principium illius hoc est: Εἶτα πηγὴς μὲν ἦδ' οὐ καὶ ψυχρὸν. Cæterum in imaginem B. Virginis, quæ in celeberrimo hoc templo colebatur, existat Manuelis Philæ epigramma, cujus exemplar apposui, quia alias nondum editum est.

Εἰς εἰκόνα τῆς πηγῆς.
Ζωῆς ἐνὶ βλάπω σε πηγὴν, καρθέρε.
Ἦσαν φλόγα σβεννύεις παντός κινδύνου.
Σὺ γὰρ ἀναψύχεις με τοῖς ταραστικοῖς
Ἀφθαρσίας φέρουσα τοῖς κόλλοις φλόδα.
LAMB.

(1) Ἡ δὲ ἀχειροποίητος. Hoc est, ut ego interpretor, ὁ ναὸς τῆς ἀχειροποίητου εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ. Videtur autem hoc tempus a Constantino Porphyrogenito extractum fuisse, quo imperante cum Komano seniore, anno post Christum 911, imago Christi non manufacta ex Edessa urbe Mesopotamiæ Cypolim translata est, Similiter fuit etiam prope Cabalam Thraciæ civitatem monasterium cognominatum τῆς ἀχειροποίητου Θεοτόκου, quod imago B. Virginis ἀχειροποίητος ibi asservaretur. Quodsi verum est Codinum hic de Constantino magno loqui, alia querenda erit interpretatio verborum ἡ δὲ ἀχειροποίητος. LAMB.

(2) Τῶν ἁγίων Ἀναργύρων. In codd. Vat. additur τὰ βραχέος, nempe ut templum S. Cosmæ et Damiani a Paulino ædificatum diversum esse appareat ab altero quod iisdem sanctis eodem tempore a Proclo patriarcha in loco nuncupato scagmate extractum fuit. LAMB.

(3) Παραμεγαθέστατον μῆλον ὀπάρα; διχὴν ἐπέχον μοδίου τὸ μέγεθος C, μοδίου μέγεθος ἔχον. hes.

μασεν ἐπὶ τῷ μεγέθει καὶ χάλλαι αὐτοῦ. Προσελ-
θὼν δὲ Παυλῖνος καὶ ἰδὼν παρὰ τῆ δεσποίνῃ τὸ μῆλον
ἐθαύμασεν, εἰρηκῶς αὐτῆ· « Πόθεν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν
ἤρξαθῃ, δεσποινά μου ; » Ἡ δὲ ἑρώσῃ αὐτοῦ, « Λάβε
τοῦτο », ἔφη. Ὁ δὲ λαθῶν ἐπαμφε δῶρον τοῦτο τῷ
βασιλεῖ, μὴ εἰδῶς ὅτι παρ' αὐτοῦ ἐδόθη τῆ δεσποίνῃ.
Ὁ δὲ βασιλεὺς λαθῶν, καὶ γνοὺς ὅτι ὄπερ ἀπέστειλε
τῆ βασιλίσσῃ μῆλον ἔσται, προσεκάλεσε τὴν Αὐγούστην,
καὶ ἐπηρώτησε αὐτήν, « Ὅπερ ἔστειλά σοι μῆλον,
ποῦ ἔστιν ; » Ἡ δὲ εἶπεν (4) « Παυλῖνον τῷ πιστοτάτῳ
ἡμῶν δέδωκα. » Ὁ δὲ αὐτήν μὲν ἠπειθήσε ῥήμασιν
αὐστηροῖς, Παυλῖνον δὲ προσέταξε φνευθῆναι εἰς-
εργόμενον εἰς τὸ παλάτιον. Καὶ δῆτα ἀνερχόμενον
τὸν σκοτεινὸν κοχλίαν (5) οὐκ ἠδυνήθησαν οἱ προσ-
ταχθέντες τοῦτον φνεύσαι, εἰ μὴ τὰ ὕδα αὐτοῦ μόνῃ
ἐξήκοσαν. Καὶ γνοὺς ἐκείνος τὴν ἐπιβουλήν ἔφυγε.
Τοῦτο δὲ εἰς θαῦμα τῶν ἁγίων Ἀναργύρων γέγονεν,
ὡς ἂν τελειώσῃ τὸν ναὸν αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς,
ἀκούσας ὅπως αὐτὸς ἔφυγε τὸν προκείμενον φόνον,
καὶ αἰσχυθεὶς ἄνοιαν προὔβάλλετο καὶ τοὺς τολμη-
τὰς ἀμύναι ἔλεγεν. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἤδη τετελειω-
κότα τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ἀπεκεφάλι-
σεν (6) αὐτὸν (7).

Τὴν ἁγίαν σορὸν (8) τὴν ἐν τοῖς Χαλκοκρατεῖσι
Ίουστίνου καὶ Σοφίας ἀνήγειραν. Ἐν δὲ τῆ ἀργυρικῇ
ἀνεγίνωσκον μεγάλοι ἄνθρωποι, ὃ τε Μιχαὴλ ὁ
Ῥαγγαβὲ ὁ κουροπαλάτης πρὸ τοῦ βασιλευσάει, καὶ
Βάρδα; Καίσαρ ὁ θεῖος Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου,
καὶ πολλοὶ τῶν μαγίστρων· ἐκεῖσε γὰρ ἐναπόκειται
ἡ τιμὰ ζώνῃ καὶ ἡ ἐσθῆς τῆς Θεοτόκου, τὸ δὲ ὠμο-
φόριον ἐν Βλαχέρναις.

Τὸν ἁγιον Ἰακώβον τὸν πλησίον αὐτῆς ὁ αὐτὸς
βασιλεὺς ἀνήγειρεν, ἐνθα εἰσὶν ἐν σοροῖς λείψανα
τῶν ἁγίων νηπίων καὶ τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ θεο-
δῖρου, τοῦ προφήτου Ζαχαρίου καὶ Ἰακώβου τοῦ
ἀδελφοθέου. Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἁγίας σοροῦ
εἰσι καίμενα τῶν ἁγίων μυροφόρων γυναικῶν τὰ
σώματα, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ αἱ τρίχες τοῦ τιμίου
Προδρόμου.

Meursii et Lambecii notæ.

(4) Εἶπεν. Εἶπε φαγεῖν αὐτό. Καὶ πάλιν ἠρώτη-
σεν αὐτήν εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ· ἡ δὲ καὶ πάλιν
εἶπε φαγεῖν αὐτό. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἐξενεγκῶν τὸ μῆ-
λον ἔφη. Καὶ τοῦτο τί ἔστι; καὶ ταύτην μὲν ἡμῶν
ῥήμασιν αὐστηροῖς, τὴν δὲ Παυλῖνον τὸν πιστοτάτον
αὐτῷ φίλον προσέταξεν εἰσεργόμενον εἰς τὸ παλά-
τιον κατακοπῆναι. Καὶ δῆτα Reg.

(5) Τὸν σκοτεινὸν κοχλίαν. Puto hic significa-
ri scalam cochlidem per quam transibatur secreto
ex Hippodromo in palatium. Vide quæ supra notavi
ad p. 92. LAMB.

(6) Ἀπεκεφάλισεν αὐτόν. Marcellius comes
Paulinum magistrum officiorum jubente Theodosio
interemptum fuisse ait in Cæsarea Cappadociæ,
Valentiniano V et Anatolio coss. LAMB.

(7) Αὐτόν. Αὐτὸν φανερώς. Ἡ δὲ δεσποινὰ ὡς
ἤθην ἀτιμωθεῖσα ἤρξατο τὸν βασιλεῖα ἀπελθεῖν εἰς
τοὺς ἁγίους τόπους, καὶ συγχωρηθεῖσα ἐξῆλθεν.
Ἐκείσε ἦν γενομένη καὶ εὐραστήσασα τῷ Θεῷ.
Ἐν δὲ τῷ μέλλειν τελευτᾶν ἐξωμόσαστο μὴ συνειδέ-
ναι τι μετὰ Παυλῖνου. Reg.

(8) Τὴν ἁγίαν σορὸν. Duo Cpoli templa fue-
runt B. Virginis, quæ cognomen habuere τῆς ἁγίας

A egregius ille fructus repertus est ? » At ipsa, quæ
eum amabat : « Tu, ait, accipe illud. » Paulinus igitur
pomum ab ea acceptum imperatori remisit,
ignorans ab eo prius Augustæ illud donatum fuisse.
Imperator autem pomum recipiens, et cognos-
cens idem esse quod antea Augustæ miserat, ip-
sam ad se vocatam interrogavit : « Ubi est pomum
quod tibi misi ? » Illa vero respondit : « Paulino nos-
tro fidelissimo dedi. » Tunc imperator illam quidem
severa interminatione increpuit, Paulinum autem,
dum ingrederetur palatium, interfici jussit. Consti-
tuti igitur insidiatores eum in ascensu testudinis
tenebrosæ aggressi sunt; cui tamen, solis auribus
præsecutis, vitam adimere non potuerunt : ipse enim,
simul atque per insidias se circumventum sensit,
recta auxilio profugit. Cæterum hoc ita evenit miracu-
lo auctilio SS. Anargyrorum Cosmæ et Damiani,
nempe ut inchoatum eorum templum exædificaret.
Imperator vero audiens eum vitæ periculum effugisse,
præ pudore nil sibi hac de re cognitum fuisse
simulavit, et insuper aggressores se puniturum pro-
misit. Nihilominus, post absolutum templum SS.
Anargyrorum, caput ei præcidi jussit.

113 Templum sacri conditorii in Chalco-
pratiis Justinus et Sophia ædificarunt. In vigilia autem viri
magni lectorum officio ibi fungebantur, nempe Mi-
chael Rangabe curopalata, antequam imperio poti-
retur, et Bardas Cæsar, patruus Michaelis filii Theo-
phili, et complures magistri. Ibi enim deposita est
veneranda zona et vestis S. Deiparæ : humerale vero
in Blachernis asservatur.

Prope supradictum templum idem imperator ec-
clesiam S. Jacobi extruxit, ubi suis in conditoriis
asservantur reliquiæ sanctorum Innocentium et Si-
meonis Theodochi et prophetæ Zachariæ et Jacobi
fratris Christi. Cæterum in dextra parte sacri con-
ditorii posita sunt corpora sanctarum mulierum
quæ unguenta ad Christi sepulcrum tulerant, in si-
nistra vero coma B. Joannis Præcursoris.

σοροῦ sive sacri loculi. Horum unum in Chalco-
pratiis a Pulcheria Theodosii junioris sorore
extructum fuit, ut testatur Nicephorus Callistus
14, 2 et 49 et 15, 14, et terræ motu collapsum ab
Justino curopalate et uxore ejus Sophia fuit reæ-
dificatum, ut refert hoc loco Codinus et supra p.
83 v. 19. Alterum vero Leo Macellus in suburbio
nuncupato Blachernis extraxit, cujus supra Codi-
nus meminit p. 96, et paulo post hisce verbis,
Τὸ δὲ ὠμοφόριον ἐναπόκειται ἐν Βλαχέρναις, hoc
est ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας σοροῦ ἐν Βλαχέρναις. De
hujus templi situ et structura apposui verba Metaphra-
stæ, quæ ex antiquissimo cod. ms. bibliothecæ Val-
licellanæ excerpti. Χῶρος ἦν, inquit, πρὸ τοῦ τείχους
τοῦ ἄσπεως ἐγγίζων τῷ θαλαττίῳ κόλπῳ τοῦ Κέρατος.
Ὀνομα Βλαχέρναι τῷ τόπῳ. Θεῖος δὲ οἶκος ἀπὸ τὸν
τόπον βασιλικαῖς δαπάναις τῆ Θεοτόκῃ οἰκοδομεῖται,
καὶ σορὸς ἐξ ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ κατασκευασθεῖσα
τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον θησαυρὸν ὑποδέχεται· πλείστοις
τε καὶ ἄλλοις ἀναθήμασι καὶ δώροις ὁ οἶκος τιμά-
ται. Vide præterea Cosmæ et Damianorum Menologium die 2
Julii, et Nicephorum Callistum 15, 24. LAMB.

Thermas Germani Germanus, qui sub Valentiniano prator fuit Peloponnesi, extruxit, quod domus ejus ibisset.

De Bosporii portus denominatione refert Joannes Antiochenus, in illa muri parte quae a similitudine fabricae Sigma nuncupatur boves olim venisse, quod etiam motis fuit usque ad Constantium Copronymum. Accidisse autem aliquando ut bos quidam caestros percussus in mare 114 desiliret et tranaret usque Chrysopolim, atque hinc Bosporium nominis originem traxisse.

Turrim quae vocatur Centenaria, Constantinus Magnus magnifice et splendide extruxit, et in ejus structuram centum librarum mille impendit. Haec postea terrae motu defectam reaedificavit Theophilus ita ut hodieque visitur. Caeterum retinuit cognomen pristinum.

Balatum quod vocatur Petrium, Petrus quidam patricius tempore Justiniani magni condidit, idem qui dictus etiam alio nomine Barsamianus Syrus multos eo tempore gessit magistratus.

Monasterium Romae sive Romani condidit tempore Leonis Macelae Hamon quidam patricius Romanus: ibi enim in urbem veniens habitavit.

Monasterium Procopiae extruxit Procopia filia Nicephori Seleucensis, uxor Michaelis Stangabe ex eunopolata imperatoris.

Templum S. Eustathii aedificavit Irene Aitica.

Monasterium ad Armamenta sive sancti Panteleomonis primo quidem 115 a Mauricio in armamentarium extructum fuit. Theodora autem uxor Theophili imperatoris id monasterium mutavit post annos 248.

Aedificium quod vocatur Pieridii, condidit Pierides eubicularius tempore Irenae Aiticae.

Castellum aedificavit Tiberius imperator socer Mauricii, ne Chaganus Bulgarorum princeps classem ejus combureret: ibi enim naves suas subduxit, et locum munivit castello.

Meursii et Lambecii notae.

(9) *Περὶ δὲ*. Ὅτι τὸ Βοσπόριον, καθὼς φησὶ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεύς, ὅτι Βύζας ἔκτισε τὸ Βυζάντιον, βούην ἀπέστειλεν ἀπὸ τοῦ Προσπορίου, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ οὕτως ἐκλήθη Βοσπόριον. Ἐκεῖ δὲ ἐπωλοῦνεο εἰ βόας καὶ εἰς τὸ σιγματοειδὲς τείχος μέχρι τοῦ Κοκρωνύμου. Ἐκεῖνος ὤρισεν εἰς τὸν Ταύρον πωλεῖσθαι cod. 3058.

(10) *Τοῦ Βοσπορίου*. Portus Cyprii fuit in regione quinta e regione Chalcedonia, qui antiquitas vocabatur τὸ Βοσπόριον, scilicet νεώριον seu ὁ Βοσποριανὸς λιμὴν, propterea quod situs esset ad Bosporum Thracicum: ita enim, ut tradit Eustathius Dionysii scholiastes, proprie appellabatur τὸ κατὰ Χαλκηδὸνα καὶ Βυζάντιον στενὸν, id est *mare angustum inter Chalcedonem et Byzantium*. Caeterum progressu temporis et vulgi ignorantia genuinum illius portus nomen Βοσπόριον mutatum fuit in Προσπόριον et Προσπόριον, ut testatur Stephanus v. Βόσπορος et Joannes Tzetzes Chil. 1, 836. Ne autem primo intuitu pateret corrupta esse haec

τὸ λούμα τοῦ Γερμανοῦ Γερμανός ἐν τοῖς χρόνοις Οὐλαεντιανοῦ στρατηγὸς γενόμενος Πελοποννήσου ἀνήγειρε, οἶκον αὐτοῦ ἔχων.

Περὶ δὲ (9) τῆς τοῦ Βοσπορίου (10) ἐπωνυμίας ταῦτά φησιν Ἰωάννης Ἀντιοχεύς, ὅτι εἰς τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους (11) εἶχον ἔθος πωλεῖν τοῖς βόας, ὃ καὶ ἐκράτει μέχρι τοῦ Κοκρωνύμου. Εἰς δὲ ποτε βούς οἰσθηλατῆσας εἰσῆλθε τὴν θάλασσαν καὶ ἐπέρασεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Βοσπόριον.

Τὸν δὲ πύργον δὲ καλεῖται τὸ Κεντηνάριον, μέγιστον καὶ περιφανὴ ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἰδαπάνησε κεντηνάριον. Σεισμοῦ δὲ γενομένου καὶ ταλειῶς χαλασθέντος, ἐκτίσθη παρὰ Θεοφίλου, καθὼς νῦν ὄρεται. Φέρει δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐπωνύμιον.

Τὸ παλαιὸν Πετρίον Πέτρος τις πατριχίος (12) ἐπὶ τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἔκτισεν. Ἔλεγον δὲ αὐτὸν καὶ Βαρσβαμιανὸν (13) τὸν Σύρον, πολλὰς ἀρχὰς τῷ τότε ἀνύσαντα.

Ἡ δὲ μονὴ Ῥωμαίου ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λέοντος Μακελίου παρὰ Αἰμίμωνος πατριχίου τοῦ Ῥωμαίου· εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐκίετο ἔκει.

Ἡ μονὴ ἡ καλουμένη Προκοπίας παρὰ Προκοπίας ἐκτίσθη τῆς θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ Σελουκηνοῦ καὶ γυναικὸς Μιχαὴλ Ῥαγγαβῆ τοῦ ἀπὸ κυροπαλῆτων.

Τὸν ἅγιον Εὐστάθιον ἔκτισεν Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία. Τὰ δὲ Ἀρμαμέντα ἡ μονὴ, ἦγουν ὁ ἅγιος Παντελεήμων, πρώην μὲν ὁ Μαυρίκιος ἀρμαμενταρεῖον αὐτὸ ἔκτισε, μετὰ δὲ χρόνους σμῆ' Θεοδώρα ἡ γυνὴ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως μονὴν αὐτὴ ἐποίησε.

Τὰ Πικριδίου ἔκτισε Πικριδῖος ὁ κοιτωνάριος ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας.

Τὸ δὲ Καστέλλον Τιθέριος ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς ὁ πενθερὸς Μαυρικίου διὰ τὸ μὴ καῦσαι τὸν στόλον αὐτοῦ Χάγανον τὸν ἀρχοντα Βουλγαρίας· ἐκίετο γὰρ τὰ πλοῖα ἡγάγε καστειλώσας (14) καὶ ὀχυρώσας αὐτὰ ἔκίετο.

D nomina et subrepticia, utriusque suam affinxere originem. Nam Phosphorium portum dictum fuisse aiunt, quod cum Philippus Macedo nocte illum et pluvia urbem prope hunc portum per insidias expugnare tentasset, fortuito lunae exorta, quam Graeci Ἐκάτην φωσφορίων nuncupant, periculum urbis civibus detectum fuerit. Phosphorium vero et Proosphorianum portum vocari tradunt ἀπὸ τῆς προσφορίας, quod nimirum eo magna importaretur oduliorum copia. Lamb.

(11) *Τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους*. Loquitur de muro maritimo. Lamb.

(12) *Πέτρος τις πατριχίος*. Ad hunc plurima exstant rescripta Justiniano imperatore, sub quo his praefectus praetorio fuit. Lamb.

(13) *Βαρσβαμιανός*. Procopius in Anecdotis Βαρσβαμῶν eum appellat. Lamb.

(14) *Καστέλλον Γραeco-barbaris dicitur castellis et propugnaculis aliquem locum munire*. Lamb.

Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλου καὶ τὸ Ἰωσθάνιον (15) ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε.

Τὸν ἅγιον Μάμαντα ὁ Λεωμακέλης ἀνήγειρε (16), διότι ἔκαίετο ἡ πόλις (17) μῆνας ἕξ. Ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς καὶ παλάτια ἔκτισε καὶ ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ οἱ βασιλεῖς ἠνιόχευον, ὅπου καὶ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ἀνηρέθη παρὰ Βασιλείου τοῦ Μακιδόνος. Λέγεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν τότε μὴν τὸν ἐμπρησμοῦ καὶ χειμῶν γέγονεν οἶος οὐκ ἐγένετο ἄλλοτε ποτέ. Ἀλλὰ καὶ στακτὴν καθαρὰν ἔβραξεν, ὡς κίσθαι ἐν τοῖς κεράμοις μέχρι σπιθαμῆς. Τότε δὲ καὶ ὁ δαίσιος Δανιὴλ (18) ἐν τῷ Ἀνάπλω ἦν.

Τὸν ἅγιον (19) Ταράσιον τὴν μὴν, λέγουσιν εἶναι ὁ ἅγιος Ταράσιος ὁ πατριάρχης ἔκτισε ἐτέθη καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐγένετο μὴν.

Τὴν μὴν τὰ Δαμιανοῦ Δαμιανὸς παρακοιμώμενος ὁ Σθλαβὸς (20) ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ Εἰκονομάχου καὶ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Τὸν ἅγιον Φωκᾶν πέρα Βασιλείος ὁ Μακεδὼν ἔκτισε. Ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκων ἐν τῷ φόρῳ, καὶ τὴν νῆαν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ τὰ παλάτια πέρα τῶν πηγῶν.

Ἡ δὲ πέραθεν τοῦ στενοῦ λεγομένου ἐκκλησία χρυσοκέραμος παρὰ Ἰουστίνου καὶ Σοφίας τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων ἐκτίσθη, καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος τὸ ὄρφανοτροφεῖον, καὶ ὁ δαίσιος Ζωτικὸς (21) ὁ εἰς τοὺς λωδοῦς, ἀλλὰ καὶ ὁ λιμὴν τῶν Σοφίῶν καὶ αἱ Σοφίαναι τὰ παλάτια πέρα τοῦ στενοῦ.

Τὰ δὲ ζευκτὰ κίονια παρὰ Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος ἀνηγέρθησαν καὶ εἶχον τοὺς τιμίους σταυροῦς.

Τὰ δὲ Εὐτροπίου ὁ λιμὴν ἐκτίσθη παρὰ Εὐτροπίου πρωτοπαθαρῆου καὶ κοιναίτορος ἐν τοῖς χρόνοις Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου τῶν βασιλέων ἐν ᾧ λιμὴν ἀπετυμήθη τὴν κεφαλὴν Μαυρικίος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ παρὰ Φωκᾶ τοῦ τυράννου.

Τὰ Μακελλίας (22) ἀνήγειρε Δάων ὁ πρωτοασηκρήτης.

Meursii et Lambecii notæ.

(15) Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλου καὶ τὸ Ἰωσθάνιον. De his duobus templis S. Michaelis archangeli eorumque situ proluxe agit Procopius l. 1. ædific., ubi utrumque ab Justiniano instauratum fuisse memorat. Vide Nicephorum Callistum 7, 50. LAMB.

(16) Ἀνήγειρε καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ παλάτια, διότι ἐνεπρήζετο ἡ πόλις μῆνας ἕξ. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Λεωμάκελος ἔκτισεν αὐτὰ καὶ μόνον ἵποίησε καὶ ναὸν ὡπαύτους. καὶ ἔωρα ἀπεκείσε τὴν πόλιν ἐμπρησθῆναι. Εἶθ' οὕτως ἔβραξε στάκτην ἐπ' αὐτῇ ὡς σπιθαμὴν τὸ πάχος. Ἐκτίσεν δὲ καὶ ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ καὶ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς ἀνηρέθη ὑπὸ Βασιλείου, 3058, omniais relliquis.

(17) Ἐκαίετο ἡ πόλις. Incendium de quo in præsentia Codinus loquitur, incidit secundum Marcellinum Comitum in annum unum imperii Leonis qui post Christum est 465, Basilisco et Herminegico cons. LAMB.

(18) De hoc Daniele S. Symeonis Stylitæ discipulo et imitatore vide Græc. Menologium die 11 Decembris. LAMB.

Templa B. Archangeli Michaelis in Anaplo et Sosthenio Constantinus Magnus ædificavit.

Templum S. Mamantis Leo Macellæ ædificavit, cum urbs sex integros menses continuo incendio flagrasset. Ibidem quoque palatium extruxit et Hippodromum privatæ imperatorum aurigationi destinatum: ubi etiam Michael Theophili imperatoris filius a Basilio Macedone occisus fuit. Ferunt autem durante illo incendio adeo sævam fuisse hiemem ut alias nunquam. Eodem quoque tempore puram putam stactem pluit, ita 116 ut ad spithamæ altitudinem vasa eo repleantur. Eodem S. Daniel in Anaplo degebat.

Monasterium S. Tarasii nomen habet a Tarasio patriarcha, qui ibi sepultus est. Post obitum vero Billius in monasterium mutatum fuit.

Monasterium Damiani Damianus accubitor natione Sthlavus condidit temporibus Theophili Iconomachi et Michaelis filii ejus.

Ecclesiam S. Phocæ trans fretum Basilius Macedo ædificavit; item S. Deiparæ templum in foro, et ecclesiam novam in palatio, et palatia ultra fontes.

Ecclesiam trans fretum sitam et auratis tegulis tectam pissimi principes Justinus et Sophia condiderunt. Item orphanotrophium S. Pauli et domum mutilatis recipiendis destinatum, quæ dicitur S. Zotici, et portum Sophiæ, et palatia Sophiana trans fretum.

Columellas junctas, quibus sigæ crucis imposita erant, Romanus senior erexit.

Portum Eutropii condidit Eutropius protospatharius et quæstor 117 temporibus Zenonis et Anastasii imperatorum; ubi Mauricio et uxori ejus atque liberis capita præcisa sunt.

Ædificium quod vocatur Macellæ, Leo proteasecretis extruxit.

(19) Τὸν ἅγιον. Τὸν δὲ ἅγιον Ταράσιον λέγουσιν εἶναι προδάσιον τοῦ πατριάρχου Ταράσιου, καὶ ἀνέστησεν ἐν αὐτῷ μὴν. 3058.

(20) Ὁ Σθλαβὸς. Utroque modo Græco-barbare dicitur, ὁ σθλαβὸς et ὁ σκλαβὸς, id est servus, et ἡ σθλαβία et ἡ σκλαβία, id est servitus, et σθλαβοῦν et σκλαβοῦν, id est in servitutem redigere. Frustra igitur Glossarii Græco-barbari auctor voces σθλαβῶθ et σθλαβογενῆς ut mendosas rejicit. In præsentia vero Codinus Damianum patricium et cubicularium imperatoris Michaelis Methystæ Σθλαβὸν sive σκλαβὸν appellat, propterea quod oriundus esset ex Sclavonia sive Dalmatia. Σθλαβὸς ergo idem hic valet quod Σκλαβηνὸς vel Σθλαβηνός. LAMB.

(21) Ζωτικὸς. Erat hospitale mutilatis recipiendis destinatum, et dicatum memoriæ S. Zotici. Vide p. 89. Italis diceretur lo spedale degli stroppiati. LAMB.

(22) Τὰ Μακ. Τῆς δὲ Μακελλίας τὴν μὴν ἀνήγειρε Μακέλιος ὁ πρωτοασηκρήτης οὕτως καλούμενος 3058 Μηλελλίας Val.

Thermas Germani Germanus, qui sub Valentiniano prætor fuit Peloponnesi, extruxit, quod domus ejus ibi esset.

De Bosphorli portus denominatione refert Joannes Antiochenus, in illa inuri parte que a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur boves olim venisse, quod etiam motis fuit usque ad Constantinum Copronymum. Accidisse autem aliquando ut bos quidam cestro percitus in mare 114 desiliret et tranaret usque Chrysopolim, atque hinc Bosphorium nominis originem traxisse.

Turrim quæ vocatur Centenaria, Constantinus Magnus magnifice et splendide extruxit, et in ejus structuram centum librarum millia impendit. Hanc postea terræ motu defectam reedificavit Theophilus ita ut hodieque visitur. Cæterum retinuit cognomen pristinum.

Balatum quod vocatur Petrium, Petrus quidam patricius tempore Justiniani magni condidit, idem qui dictus etiam alio nomine Barsyamianus Syrus multos eo tempore gessit magistratus.

Monasterium Romæ sive Romani condidit tempore Leonis Macellæ Hæmon quidam patricius Romanus: ibi enim in urbem veniens habitavit.

Monasterium Procopiæ extruxit Procopia filia Nicephori Seleucensis, uxor Michaelis Rangabe ex corporata Imperatoris.

Templum S. Eustathii ædificavit Irene Attica.

Monasterium ad Armamenta sive sancti Panteleomonis primo quidem 115 a Mauricio in armamentarium exstructum fuit. Theodora autem uxor Theophili imperatoris id monasterium mutavit post annos 248.

Ædificium quod vocatur Picridii, condidit Pierides eubicularius tempore Irene Atticæ.

Castellum ædificavit Tiberius imperator socer Mauricii, ne Chaganus Bulgarorum princeps classem ejus conhiberetur: ibi enim naves suas subduxit, et locum munivit castello.

Meursii et Lambecii notæ.

(9) *Περὶ δὲ*. Ὅτι τὸ Βοσπόριον, καθὼς φησὶν Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς, ὅτι Βύζας ἔκτισε τὸ Βυζάντιον, βούν ἀπέστειλεν ἀπὸ τοῦ Προσπορίου, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ οὕτως ἐκλήθη Βοσπόριον. Ἐκαὶ δὲ ἐπωλοῦντο οἱ βόες καὶ εἰς τὸ σιγματοειδὲς τείχος μέχρι τοῦ Κοκρυωνίου. Ἐκείνος ὤρισεν εἰς τὸν Ταύρον πωλεῖσθαι cod. 3058.

(10) *Τοῦ Βοσπορίου*. Portus Spoli fuit in regione quinta e regione Chalcedonia, qui antiquitas vocabatur τὸ Βοσπόριον, scilicet νεώριον seu ὁ Βοσποριανὸς λιμὴν, propterea quod situs esset ad Bosphorum Thracium: ita enim, ut tradit Eustathius Dionysii scholiastes, proprie appellabatur τὸ κατὰ Χαλκηδὸνα καὶ Βυζάντιον στενὸν, id est *mare angustum inter Chalcedonem et Byzantium*. Cæterum progressu temporis et vulgi ignorantia genuinum illius portus nomen Βοσπόριον mutatum fuit in Φωσφόριον et Προσπόριον, ut testatur Stephanus v. Βόσπορος et Joannes Tactzes Chil. 1, 836. Ne autem primo intuitu pateret corrupta esse hæc

τὸ λούμα τοῦ Γερμανοῦ Γερμανὸς ἐν τοῖς χρόνοις Οὐαλεντινιανοῦ στρατηγὸς γενόμενος Πελοποννήσου ἀνήγειρε, οἶκον αὐτοῦ ἔχων.

Περὶ δὲ (9) τῆς τοῦ Βοσπορίου (10) ἐπινομία: ταῦτά φησὶν Ἰωάννης Ἀντιοχεὺς, ὅτι εἰς τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους (11) εἶχον ἔθος πωλεῖν τοὺς βόας, ὃ καὶ ἐκράτει μέχρι τοῦ Κοκρυωνίου. Εἰς δὲ ποτε βόες οἰσθηλαθῆρας εἰσῆλθε τὴν θάλασσαν καὶ ἐπέρασαν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Βοσπόριον.

Τὸν δὲ πύργον δὲ καλεῖται τὸ Κεντηνάριον, μέγα καὶ περιφανὴ ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἰδαπάνησε κεντηνάριον. Σεισμοῦ δὲ γενομένου καὶ τελείως χαλασθέντος, ἐκτίσθη παρὰ Θεοφίλου, καθὰ νῦν ἄρξαι. Θέρεται δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐπιώνυμον.

Τὸ παλαιὸν Πετρίον Πέτρος τις πατρικίος (12) ἐπέτοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἔκτισεν. Ἐλεγον δὲ αὐτὸν καὶ Βαρναμειανὸν (13) τὸν Σύρον, πολλὰς ἀρχὰς τῷ τότε ἀνύσαντα.

Ἡ δὲ μὴν Ῥωμαῖον ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λέοντος Μακεδου παρὰ Αἰμίονος πατρικίου τοῦ Ῥωμαίου· εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐκτίσθη.

Ἡ μὴν ἡ καλουμένη Προκοπίας παρὰ Προκοπίου ἐκτίσθη τῆς θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ Σαλτικηνοῦ καὶ γυναικὸς Μιχαῆλ Παγγαβὰ τοῦ ἀπὸ κοροκαλιῶν.

Τὸν ἄγιον Ἐδοστάθιον ἔκτισεν Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία.

Τὰ δὲ Ἀρμαμέντα ἡ μὴν, ἦγον ὁ ἄγιος Παντελεήμων, πρῶτην γὰρ ὁ Μαυρίκιος ἀρμαμενταρίον αὐτὸ ἔκτισε, μετὰ δὲ χρόνους σμῆ Θεοδώρα ἡ γυνὴ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως μὴν αὐτὸ ἐποίησε.

Τὰ Πικριδίου ἔκτισε Πικριδῖος ὁ κοιτωνάριος ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας.

Τὸ δὲ Καστέλιον Τιβέριος ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς ὁ πενθέρης Μαυρικίου διὰ τὸ μὴ καῦσαι τὸν στέλλον αὐτοῦ Χάγανον τὸν ἀρχοντα Βουλγαρίας· ἐκτίσθη γὰρ τὰ πλοῖα ἤγαγε κασταλλώσας (14) καὶ ὀχυρώσας αὐτὰ ἔκτισε.

D nomina et subrepticia, utriusque suam afflinere originem. Nam Phosphorium portum dictum fuisse aiunt, quod cum Philippus Macedo nocte illi et pluvia urbem prope hunc portum per insidias expugnare tentasset, fortuito luna exorta, quam Græci Ἐκάτην φωσφόρον nuncupant, periculum urbis civibus detectum fuerit. Phosphorium vero et Phosphorianum portum vocari tradunt ἀπὸ τῆς προσφοράς, quod nimis eum magna importaretur oduliorum copia. *Λαμβ.*

(11) *Τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους*. Loquitur de muro maritimo. *Λαμβ.*

(12) *Πέτρος τις πατρικίος*. Ad hunc plurima existunt rescripta Justiniano imperatore, sub quo bis præfectus prætorio fuit. *Λαμβ.*

(13) *Βαρναμειανόν*. Procopius in Anecdotis Βαρναμειανὸν eum appellat. *Λαμβ.*

(14) *Καστελλοῦν Græco-barbaris* dicitur castellis et propugnaculis aliquem locum munire. *Λαμβ.*

Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλου καὶ τὸ Ἐωσθέσιον (15) ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε.

Τὸν ἅγιον Μάμαντα ὁ Λεωμακέλης ἀνήγειρε (16), διότι ἔκαλετο ἡ πόλις (17) μῆνας ἕξ. Ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς καὶ παλάτια ἔκτισε καὶ ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ οἱ βασιλεῖς ἠνίδευον, ἔπου καὶ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ἀνηρέθη παρὰ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα. Λέγεται δὲ οὕτως κατὰ τὴν τότε μὴν καὶ ἐμπρησμοῦ καὶ χειμῶν γέγονεν εἶδος οὐκ ἐγένετο ἄλλοτε ποτέ. Ἀλλὰ καὶ στακτὴν καθαρὰν ἔβρεξεν, ὡς κίσθαι ἐν τοῖς κεράμοις μέχρι σπιθαμῆς. Τότε δὲ καὶ ὁ δαίσιος Δανιὴλ (18) ἐν τῷ Ἀνάπλω ἦν.

Τὸν ἅγιον (19) Ταράσιον τὴν μὴν, λέγουσιν οὕτως ὁ ἅγιος Ταράσιος ὁ πατριάρχης ἔκτισε ἐπέθη καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐγένετο μὴν.

Τὴν μὴν τὰ Δαμιανοῦ Δαμιανὸς παρακοιμώμενος ὁ Σθλαβὸς (20) ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ Εἰκονομάχου καὶ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Τὸν ἅγιον Φωκᾶν πέρα Βασιλείου ὁ Μακεδὼν ἔκτισε. Ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκων ἐν τῷ φόρῳ, καὶ τὴν νῆαν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ τὰ παλάτια πέρα τῶν πηγῶν.

Ἡ δὲ πέραθεν τοῦ στενοῦ λεγομένου ἐκκλησία χρυσοκράματος παρὰ Ἰουστίνου καὶ Σοφίας τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων ἔκτισθη, καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος τὸ ὀρφανοτροφεῖον, καὶ ὁ δαίσιος Ζωτῆς (21) ὁ εἰς τοὺς λαδοῦς, ἀλλὰ καὶ ὁ λιμὴν τῶν Σοφῶν καὶ αἱ Σοφίαναι τὰ παλάτια πέρα τοῦ στενοῦ.

Τὰ δὲ ζευχὰ κίονια παρὰ Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος ἀνηγέρθησαν καὶ εἶχον τοὺς τιμίους σταυροῦς.

Τὰ δὲ Εὐτροπίου ὁ λιμὴν ἔκτισθη παρὰ Εὐτροπίου πρωτοπαθαρῆου καὶ κοιλάτορος ἐν τοῖς χρόνοις Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου τῶν βασιλέων ἐν ᾧ λιμὴν ἀπετυμήθη τὴν κεφαλὴν Μαυρικίος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ παρὰ Φωκᾶ τοῦ τυράννου.

Τὰ Μακελλίας (22) ἀνήγειρε Δίων ὁ πρωτοασηκρήτης.

Meursii et Lambecii notæ.

(15) Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλου καὶ τὸ Ἐωσθέσιον. De his duobus templis S. Michaelis archangeli eorumque situ proluxe agit Procopius l. 1. ædificæ, ubi utrumque ab Justiniano instauratum fuisse memorat. Vide Nicephorum Callistum 7, 50. LAMB.

(16) Ἀνήγειρε καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ παλάτια, διότι ἐνεπρήξτετο ἡ πόλις μῆνας ἕξ. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Λεωμάκελος ἔκτισεν αὐτὰ καὶ μόνον ἱποίησε καὶ ναὸν ὠπαύτως. καὶ ἔωρα ἀπέκλεισε τὴν πόλιν ἐμπρησθῆναι. Εἶθ' οὕτως ἔβρεξε στάκτην ἐπ' αὐτῇ ὡς σπιθαμὴν τὸ πάχος. Ἐκτίσας δὲ καὶ ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ καὶ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς ἀνηρέθη ὑπὸ Βασιλείου, 3058. ommissis reliquis.

(17) Ἐκαλετο ἡ πόλις. Incendium de quo in præsentia Codinus loquitur, incidit secundum Marcellinum Comitum in annum unum imperii Leonis qui post Christum est 465, Basilisco et Herminegico cons. LAMB.

(18) De hoc Daniele S. Symeonis Stylitæ discipulo et iniatore vide Græc. Menologium die 11 Decembris. LAMB.

Templa B. Archangeli Michaelis in Anaplo et Soethenio Constantinus Magnus ædificavit.

Templum S. Mamantis Leo Macellæ ædificavit, cum urbs sex integros menses continuo incendio flagrasset. Ibidem quoque palatium extruxit et Hippodromum privatæ imperatorum aurigationi destinatum: ubi etiam Michael Theophili imperatoris filius a Basilio Macedone occisus fuit. Ferunt autem durante illo incendio adeo sævam fuisse hiemem ut alias nunquam. Eodem quoque tempore puram putam stactem plois, ita 116 ut ad spithamæ altitudinem vasa eo replerentur. Eodem S. Daniel in Anaplo degebat.

Monasterium S. Tarasii nomen habet a Tarasio patriarcha, qui ibi sepultus est. Post obitum vero Billius in monasterium mutatum fuit.

Monasterium Damiani Damianus accubitor natione Sthlavus condidit temporibus Theophili Iconomachi et Michaelis filii ejus.

Ecclesiam S. Phocæ trans fretum Basilius Macedo ædificavit; item S. Deiparæ templum in foro, et ecclesiam novam in palatio, et palatia ultra fontes.

Ecclesiam trans fretum sitam et auratis tegulis tectam piissimi principes Justinus et Sophia condiderunt. Item orphanotrophium S. Pauli et domum mutilatis recipiendis destinatam, quæ dicitur S. Zoticæ, et portum Sophiæ, et palatia Sophiana trans fretum.

Columellas junctas, quibus signa crucis imposita orant, Romanus senior erexit.

Portum Eutropii condidit Eutropius protospatharius et quæstor 117 temporibus Zenonis et Anastasii imperatorum; ubi Mauricio et uxori ejus atque liberis capita præcisa sunt.

Ædificium quod vocatur Macellæ, Leo protosecretis extruxit.

(19) Τὸν ἅγιον. Τὸν δὲ ἅγιον Ταράσιον λέγουσιν εἶναι προδαστεῖον τοῦ πατριάρχου Ταράσιου, καὶ ἀνέστησεν ἐν αὐτῷ μὴν. 5058.

(20) Ὁ Σθλαβὸς. Utroque modo Græco-barbare dicitur, ὁ σθλαβὸς et ὁ σκλαβὸς, id est servus, et ἡ σθλαβία et ἡ σκλαβία, id est servitium, et σθλαβοῦν et σκλαβοῦν, id est in servitutem redigere. Frustra igitur Glossarii Græco-barbari auctor voces σθλαβῶθη et σθλαβογενής; ut mendosus rejicit. In præsentia vero Codinus Damianum patricium et cubicularium imperatoris Michaelis Methystæ Σθλαβὸν sive σκλαβὸν appellat, propterea quod oriundus esset ex Sclavonia sive Dalmatia. Σθλαβὸς ergo idem hic valet quod Σκλαβηνός vel Σθλαβηγός. LAMB.

(21) Ζωτικὸς. Erat hospitale mutilatis recipiendis destinatum, et dicatum memoriam S. Zoticæ. Vide p. 89. Italis diceretur lo spedale degli stroppiati. LAMB.

(22) Τὰ Μακ. Τῆς δὲ Μακελλίας τὴν μὴν ἀνήγειρε Μακέλλιος ὁ πρωτοασηκρήτης οὕτως καλούμενος 3058 Μηλελλίας Vat.

In monasterio dicto Pelamidæ statua marmorea collocata erat, quam erexit Theophilus tempore Constantini Porphyrogeniti.

Palatia sita in Heræo Justinianus magnus ædificavit, quæ postea exornavit Justinus ejus nepos. Vocatur autem locus ille Heræum, quod antiquitus ibi templum Junonis esset; vel Erium, quoniam cives olim ibi sepeliebantur, uti etiam nunc testantur multa marmorea monumenta.

Palatia quæ sunt in Bryante, Tiberius imperator et Mauricius ejus gener ædificaverunt. Dictus autem est ille locus Bryas propheticæ præsentationi futuri urbis fremitus, qui ibi olim exaudietur. Cum enim ultimus hujus urbis imperator jussu divino ex urbe discederet et proficisceretur Hierosolimam, traditurus Deo una cum suo diademate imperium Romanorum, tunc in hoc colle nominato Bryante ipse et omnes qui cum eo comitabantur, clamorem audient et strepitum populi remanentis in urbe.

τι, μέλλει ἀκούσαι μετὰ πάντων τῶν ἀκολουθούντων λαοῦ, τῆς πόλεως ἥδ' ἐκπονευμένης.

Palatia Damatrii iidem imperatores ædificaverunt. Visitur autem ibi πῆδημα Constantini, qui a matre Irene Attica exæcatus fuit.

Ædes Florentii et Callistrati duo germani fratres ita nominati extruxerunt; quæ post eorum mortem in monasteria mutata fuerunt. Hic post 428 annos tempore Irenæ Atticæ Paulus patriarcha, de-

Meursii et Lambecii notæ.

(23) Ἐν δὲ τῇ Πηλαμίδᾳ ἀνήγειρε Λέων ὁ εὐδόξου ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. LAMB.

(24) Πηλαμίδου. Rectius in cod. Vat. legitur τοῦ Πηλαμίδου. Πηλαμίδιον enim vel Πηλαμύδιον suburbium erat maritimum, propterea ita nominatum quod pelamides pisces numerose ibi caperentur. In cod. Reg. simpliciter legitur ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Πηλαμίδῳ. Hujus suburbii meminit Cedrenus, ubi agit de imperio Joannis Tzimiscæ. Id.

(25) Ἡραίων. Ἡραίων promontorium est Chalcedonis, quod Stephanus vocat τὴν Ἡραίων ἄκραν. Antiquitus vero ita nominatum fuit a fano Junonis, quod in eo situm erat. Postea vero, prisco et genuino nomine abolito, corrupte appellari cœpit Ἱερῶν, Ἡρίων et Ἡέριων sive Ἀέριων. Etymologiæ enim, quas Græci recentiores corruptis hisce nominibus attribuant, non originales sunt, sed tantum fictitiæ. LAMB.

(26) Ἰουστίνου. Ἰουστίνος καὶ Σοφία ἐκαλλώπιζαν αὐτὰ 3058.

(27) Ἡ Ἡρίων. Quod hoc loco Codinus ait, Ἡρίων appellatum fuisse illud promontorium propterea quod cives Chalcedonenses ibi sepeliuntur, infra etiam p. 119 v. 4 repetit. Eademque nominis rationem confirmat fragmentum ex mss. quibusdam biblioth. Reg. Collect. excerptum, cujus exemplar apposui: Ὅτι τὸ τῆς Χαλκηδόνος ἀκρωτήριον τὸ παλαιὸν Ἡρίων καὶ ὄν καὶ λεγόμενον (ταφεῖον γὰρ ἦν τῆς πόλεως Χαλκηδόνος) ὁ μὲν Ἰουστινιανὸς ἀνασχάσας τὸ ἔδον ἀκρωτήριον καὶ ἀνακαθάρας τὸν τόπον βασιλεία ἐκτίσσε περιφανέστατα, καὶ Ἡρία ὁ τόπος μετωνομάσθη ἢ Ἀερία. Sed quidquid illi dicant, neque Ἡέριον

Ἐν δὲ (23) τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ Πηλαμίδου (24) ἐτήλη Ἰστατο μαρμάρινος, ἣν ἀνήγειρε Θεόφιλος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου.

Τὰ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ (25) καλᾶτια ἐκτίσθη παρὰ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ· ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστίνος (26) ἐκαλλώπισεν. Ἡραίων δὲ ἐκλήθη, ὅτι κάλαι τῆς Ἡρας ἦν ὁ ναὸς ἐκεῖ. Ἡ Ἡρίων (27), ὅτι τὸ παλαιὸν ἐκεῖ ἐθάπτοντο οἱ πολλοὶ· καὶ ἄρα τοῦτο τὰ πολλὰ μαρμάρια κηϊούρια.

Τὰ εἰς τὸν Βρύαντα (28) καλᾶτια Τιβέριος ὁ βασιλεὺς ἐκτίσσε καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Μαυρίκιος. Ἐκλήθη δὲ Βρύας (29) προφητικῇ ῥήσει διὰ τὸν μέλλοντα αὐτῷ ἀκουσθῆναι βρυγμὸν τῆς πόλεως· καὶ γὰρ ὁ ταύτης τῆς πόλεως Ἰσχυατος βασιλεὺς μέλλον ἐξελεθεῖν προστάξει Θεοῦ καὶ ἀπελθεῖν εἰς Ἱερουσαλήμ (30) καὶ ἀποδοῦναι τῷ Κυρίῳ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἅμα τῷ διαδήματι αὐτοῦ, ἐπειδὴν γενήσεται ἐν τῷ τοιοῦτῳ βουνῷ τῷ Βρύαντι, ἐπειδὴν τὴν βοήν καὶ τὸν βρυγμὸν τοῦ ἐναπομείναντι,

Τὰ τοῦ Δαματρίου καλᾶτια οἱ αὐτοὶ βασιλεῖς ἐκτίσσαν. Ἔστι δὲ ἐκεῖσε τὸ πῆδημα (31) Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, τοῦ τυφλωθέντος παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Τὰ Φλωρεντίου καὶ τὰ Καλλιστράτου (32) ἐπὶ δύο ἀδελφῶν οὕτω καλουμένων ἐκτίσθη. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτῶν ἐγένετο δύο μοναστήρια ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. Μετὰ δὲ τε-

neque Ἡρίων genium et proprium hujus promontorii nomen fuit, sed Ἡραίων, ut paulo ante notavi et Stephanus testatur. LAMB.

(28) Locus nuscuperatus Βρύας memoratur a Zenara in Theophilo: Ἐπέταξεν, inquit, ἐν τῷ Βρύαντι δειμασθῆναι ἀνάκτορα. Fuit autem, ut opinor, ita nominatus unus ex septem collibus Cpolititanis. Nam paulo post subjungit Codinus: Ἐπειδὴν γενήσεται ἐν τῷ τοιοῦτῳ βουνῷ τῷ Βρύαντι. Meminit etiam palatii in Bryante sibi Constantinus Porphyrogenitus *De administr. Imp.* c. 51: Ἀτὰρ τὸ, inquit, καὶ ὅπ' αὐτοῦ (sc. Βασιλείου τοῦ Μακαρόντος) κτισθῆναι τὰ τοιαῦτα καλᾶτια, ὁμοίως καὶ εἰς τὸ Ἐβδόμον καὶ εἰς τὴν Ἡραίων (vel Ἱερῶν) καὶ εἰς τὸν Βρύαντα. Sic enim ibi scribendum est pro eo quod vulgo perperam legitur, καὶ εἰς τὴν Εἰρίων καὶ εἰς τὴν Βρύων. LAMB.

(29) Βρύας ὅτι μέλλοντος τοῦ Ἰσχυάτου ἐξελεθεῖν βασιλεὺς καὶ κατοικῆσαι εἰς Ἱερουσαλήμ ἐν αὐτῷ Βρύαντι μέλλει ἀκούσασθαι βρυγμὸν καὶ τὴν βοήν τοῦ κλαυθμῶνος τῆς πόλεως cod. 3058.

(30) Quæ Βασιλείου hic narrat de etymologia loci nominati Βρύαντος, meræ nugæ sunt et fabulæ aniles. In cod. Regio pro Βρύας legitur Βρύων. LAMB.

(31) Quid vox πῆδημα hic significet, nondum mihi liquet. LAMB.

(32) Τὰ Φλωρεντίου καὶ τὰ Καλλιστράτου. Utriusque mentio fit in Menologio die 31 Decembris, in Actis S. Zotici. In cod. Reg. et aliquot Vaticanis pro Φλωρεντίου legitur Φλώρου. Quæ vero paulo post Codinus narrat de Paulo patriarcha habentur apud Zenaram in imperio Irenæ et sibi ejus Constantini. LAMB.

τραχόσια καὶ εἰκοσι ὀκτώ Ἱη Πυλὸς πατριάρχης Ἀ ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας παρητήσατο, καὶ κατελθὼν τοῦ πατριαρχείου ἐκεῖσε ἡσυχῆσας μετὰ μῆνας τέσσαρας τέθνηκε.

Τὰ παλάτια τῶν Ἐλευθερίου καὶ τὰ ἰργοδόσια ἢ αὐτῆ Εἰρήνῃ ἔκτισεν. Ἀπὸ δὲ τῶν Ἐλευθερίου παλατιῶν μέχρι τοῦ Ἀμαστριανοῦ ἰπποδρόμιον ἦν, παρὰ τοῦ δευτέρου κτίστωρος τῆς πόλεως τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου κατασκευασθῆν, ὅπερ κατέλυσεν ἢ Ἀθηναία καὶ ἔκτισεν ἐν αὐτῷ τὰ πιστώρια.

Τὸ δὲ καλούμενον μέγα Λουτρὸν πλησίον τοῦ Βοδῆ ἐκτίσθη παρὰ Νικήτα εὐνοῦχου καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐπὶ τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.

Ὁ ἀρχιστράτηγος τὰ Ἀδάκια, ὁ πλῆσιον τοῦ Σηρολόφου, ἐκτίσθη παρὰ Λεωμακέλου. Ἐκλήθη δὲ οὕτω διὰ τὸ εὐρεθῆναι ἐκεῖσε ἀδάκια παμμεγίσθη καὶ ἀξιοθύμαστα.

Ἡ παναγία Θεοτόκος τὸ Κρύσταλλον διὰ τοῦτο οὕτως ἐκλήθη, ὅτι τοῦ Λεωμακέλου ἐκεῖσε διερχομένου ἐφ' ἑπιπέδι χειμῶνος ὄντος κρύσταλλον ἔπεσε καὶ ἔδωκεν αὐτόν (33).

Περὶ δὲ τῶν Ἡρίων λέγεται ὅτι οἱ ἀποθηήσκοντες τῶν πολιτῶν πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὸν ἅγιον Λουκᾶν ἐκεῖσε ἐθάπτοντο. Ἐκτίσθη δὲ ἐκεῖσε ναὸν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ὁ μέγας Κωνσταντίνος. Ἰστέον ὅτι καὶ πρῶτον εἰς τὸ Βυζάντιον ἔλθων ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ἐκεῖσε ἐκάθισε καὶ ἐδίδασκεν, εἶτα χειροτόνησας τὸν ἅγιον Στάχυν (34) εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τοῦ Γαλάτου πέραθεν ἐκλήθη δὲ οὕτως ἀπὸ τινος Γαλάτου ἀνδρὸς ἐκεῖσε οἰκοῦντος. Ὁ δὲ ἅγιος Ἀνδρέας πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ εἰς τὰ λεγόμενα Ἀρματίου ἐποίησε τὴν σκητὴν αὐτοῦ καὶ ἐκάθητο διδάσκων. Ἐπαύησε δὲ καὶ σταυρὸν ἰδιοχείρως λατομήσας αὐτὸν καὶ γλύψας, ἐν ἔσθησεν εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὸ νεώριον, εἰς τὸ καλούμενον κεραιτέμβολον, καὶ ἐδίδασκε κάκεισε. Ἐκλήθη δὲ οὕτως (35) ὁ τοιοῦτος ἐμβολός, διότι στήλη τις ἦν, καὶ ἐπάνω αὐτῆς ἴσαστο ζώδιον ἔχον ἐν τῇ κεφαλῇ τέσσαρα κέρατα, καὶ θαυμά ἐγένετο ἐν αὐτῷ· ὅστις γὰρ εἶχεν ὑπόληψιν τοῦ εἶναι κεραιτῆν (36), ἠνίκα ἔλθων προσήγγιζε τῇ στήλῃ, εἰ ἦν ὡς ὑπελαμβάνετο, ἐγύριζεν ἢ στήλη ἐκ τρίτου· εἰ δὲ οὐκ ἦν, ἴσαστο σιγῇ.

Ὁ τρίκλιτος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου λέγεται Μανούρα διὰ τὸν τρόπον τοιοῦτον. Ἀναστάσιος βασιλεὺς ὁ Δίκωρος τῷ κς' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ τῷ τετάρτῳ μηνί, βροντῶν καὶ ἀστραπῶν περι-

posita patriarchali dignitate, requievit et post quatuor menses mortuus est.

Palatia Eleutheriana et officinas eadem Irene condidit. Hippodromium vero, qui inter aedes Eleutherianas et Amastrianas a secundo urbis conditore Theodosio juniore exstructus erat, demolita est Augusta, ejusque loco pistrina ædificavit.

Thermas magnas, quæ sunt prope Bovem, exstruxit Nicetas eunuchus et præfectus mensium tempore Theophili imperatoris.

Templum B. archangeli Michaelis nuncupatum ad Abacos, quod est prope Xerolophum, ædificavit Leo Macelas. Ita vero nominatum est, quod ibi inventi fuerint Abaci magnitudinis admirandæ.

119 Ecclesia S. Deiparæ ad Glaciem inde cognomen habet, quod Leonem Macelam equo illac transvehentem hiemali tempore glacies delapsa affixerit.

De loco nuncupato Erie referunt olim cives ibi sepeliri solitos, antequam conderetur cœmeterium S. Lucæ. Ibidem Constantinus magnus templum S. Georgii condidit. Sciendum est quod S. Andreas apostolus Byzantium veniens primum in eo loco condescerit atque docuerit, et deinde ordinaverit S. Stachyn episcopum ecclesiæ S. Irenæ trans fretum, in loco qui a Galata quodam ibi habitante Galata vocatur. S. Andreas autem ante Constantinum magnum Byzantium venit, et in loco qui dicitur Harmatii tabernaculum struxit, atque ibi docuit. Sculpit etiam propria manu signum crucis ex lapide, collocavitque in ecclesia antiqua S. Irenæ. Postea migravit in Neorium, et ibi quoque docuit in porticu quæ cornuta ob hanc causam vocatur. Stabat ibi columnæ imposita statua quatuor cornua in capite gerens. Quisquis igitur suspectam habebat pudicitiam uxoris, ad hanc statuam accedebat, et si res ita se haberet ut suspicabatur, ter in gyrum se vertebat statua; sin minus, stabat immobilis.

120 Triclinium magni Constantini propterea Manaura dicitur. Cum imperator Anastasius Dicomus 26 annos et 4 menses imperasset, accidit ut tonitrua et fulgura circum undique palatium vehe-

Meursii et Lambecii notæ.

(33) Ἐδωκεν αὐτόν. D. idem est atque xpoúein, id est affigere sive ad terram dare. Sic Florus 4, 2, de Cæsare loquens, Tribus, inquit, et viginti vulnibus ad terram datus est. Et Plautus, Quæcumque icero, ad terram dabo. Vide notas ad p. 32. LAMB.

(34) S. Stachys, qui a B. Andrea apostolo primus Byzantii episcopus ordinatus est, meminit Nicophorus patriarcha. Vide præterea Martyrologium et Menza Græcorum die 31 Octobris et 30 Novembris, et Nicophorum Callistum 8, 7. LAMB.

(35) Ἐκλήθη δὲ οὕτως. Originatio inepta. LAMB.

(36) Κεραιτῆν sive cornutum Codinus vocat qui uxorem habet adulteram. Eodem modo apud Artemidorum 2, 12 uxor adultera dicitur marito fecisse cornua. Refert enim cuidam uxorem ducturo, qui visus sibi fuerat arietis insidere et ab eo excuti, somniorum interpretem ita respondisse: Ἡ γυνή σου κεραιύσαι, καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον κέρατά σοι ποιήσει. Idem loquendi genus apud Italos, Gallos et Germanos hodieque in usu est. LAMB.

impior imperarent. Quare equester imperator, A et hinc inde præ formidine cursitans, in hoc demum triclinio numinis ira percussus et penetrabili fulminis ictu ambustus fuit. Moribundus autem extrema hæc verba magna voce protulit: «O Maua, aura pere», atque hinc triclinium illud Manauræ nomen relinuit.

Ecclesiam S. Dei Genitricis quæ vocatur Sigma, Constantinus magnus primo condidit, deinde Justinianus Magnus restauravit. Post annos autem 528, imperante Basilio Macedone, magno terræ motu totum hoc templum collapsum est, die Dominico quæ nonus erat Januarii et B. Polyucto sacer. Hæc ruina omnes, quoniam in eo erant, oppressi sunt, et templum inde cognominatum fuit Sigma, B id est conquassatio, sive Sema, id est septicera. Vulgo autem vocatur Sigma.

Ecclesiam novam B. archægeli Zeo et Ariadæ ædificavit.

Monasterium Procopiæ sanctimonialium patris Justiniani magni cum uxore Euphenia condidit, et post obitum ibidem sepultus est.

121 Monasterium Choræ prius oratorium erat. Postquam vero Priscus præfectus et gener Phocas tyranni eo relegatus fuit, sua impensa magnum et pulchrum monasterium ejus loco exstruxit, multasque possessiones ei largitus est. Cognominatur autem hoc monasterium Chora, quod ibi olim ager seu prædium esset; quemadmodum etiam monasteria Studii et Xeroeram extra urbem æta erant.

Templum S. Mamantis condidit soror Mauricii imperatoris. Illa enim, Mauricio et libebis ejus a

Meursii et Lambecii notæ.

(37) *Ἡ Μάνα*. Proprie μάνα Græco-Barbaris dicitur mater: deinde etiam accipitur pro interjectione exclamandi, ut in præsentia apud Codinum et apud Luitprandum in Legatione: *Obviantes mihi, inquit, mulieres, quæ prius in stuporem mentis versæ Mana Mana clamabant*. Originatio autem nominis Manauræ vel Magnauræ deducta ex ultimis Anastasii Dicori verbis, *Ἡ Μάνα, ὑπὸ αὔρας ἀπόλλυμαι, κωπε μὴ μὴ μὴ probatur atque altera illa quam Luitprandus de rebus imperat. 6, 3 enarrat his verbis: Est Cypri domus palatio contigua miræ magnitudinis ac pulchritudinis, quæ a Græcis ρ loco λ posita, Megaura vel Magnaura quasi magna aula dicitur.* LAMB.

(38) De templo B. Virginis in *Sigma*, et terræ motu quo temporibus Basilii Macedonis fuit dejectum, mentio fit in Menologio, 10 Januarii, his verbis: *Τελεῖται δὲ ἡ σὺναξις διὰ τὸν μέγαν γεγυῶτα σεισμὸν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν (scilicet τὴν δ'κάτην τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου) ἐν ἀρχῇ βασιλείας Βασιλείου, ὅτι καὶ ὁ ναὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὁ ἐν τῷ Σίγματι, καὶ πολλὰ ἕτερα ἔκκλησαι καὶ ἰδωτικοὶ κατέπεσον ἐκείως. Codinus a Menologio paulum discrepat, et collapsum fuisse ait hoc templum die nono Januarii, quo a Græcis anniversaria memoria S. Polyucti colitur. Quod vero συζυγγίᾳ pristinum ejus templi cognomen Σίγμα postea mutatum fuisse a vulgo in Σεισμός et Σίγμα, satis probabile est: refert enim Plutarchus in Cimone Athenis quoque tumultum eorum, quos*

τὸ καλῆτιον εἰλουμένων, ἀδημονῶν καὶ μὴ φέρων ἐκ τόπου εἰς τόπον ἐφευγε. Καὶ δὴ εἰσελθόντα εἰς τὸν τοιοῦτον τρίκλινον κατέλαβεν ἐκείσε αὐτὸν ἡ ὄρη τοῦ Θεοῦ· ὑπὸ γὰρ βροντῆς βίας καὶ κεραυνῶ ἀπέφυξε, φωνῇ μεγάλῃ ἐφη· «*Ἡ Μάνα* (37), ὑπὸ αὔρας ἀπόλλυμαι.» Καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὁ τρίκλινος Μναῦρα.

Τὸ Σίγμα (38) τὴν Θεοτόκον πρῶτον μὲν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισεν, εἶτα δὲ Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας ἀνέκτισε. Μετὰ δὲ τριακῶσια εἰκοσι ὀκτὼ ἐτη ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ Βασιλείου τοῦ Μιχαήλου, σεισμῶ μεγάλῳ γεγονότος, συνεπτώθη παντελῶς ὁ ναὸς ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, μηνὸς Ἰανουαρίου θ', τοῦ ἁγίου Πολυεὐκτου, καὶ τοὺς ἐκείσε ἀνθρώπους διέβρισε, καὶ ἔκτοτε ἐκλήθη Σεισμο ἢ Σίγμα. Ἰδιωτικῶς δὲ καλοῦσι Σίγμα.

Τὸν μικρὸν ἀρχιστράτηγον τὴν νέαν Ζήνων καὶ Ἀριάδην ἀνήγειραν.

Τὴν γυναικίαν μονὴν τῆς Προκοπίας ὁ θεὸς τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἔκτισε ἐν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Εὐφημίᾳ, ἔθα καὶ θανάων ἐτάφη.

Ἡ χώρα (39) πρῶτον μὲν εὐκτέριον ἦν, Πρίσκοι (40) δὲ ὁ ἐπαρχος καὶ γαμβρὸς Φωκά (41) τοῦ τυράννου περιορισθεὶς ἐκεῖ (42) παρὰ τοῦ ἰδίου ἔκτισε ταύτην μονὴν εἰς κάλλος καὶ μέγεθος, ἀποχαριστάμενος καὶ κτήματα πολλά. Ἐκλήθη δὲ Χώρα, ἐκεῖ ἐὼν Βυζαντιῶν χωρίον ἦν ἐκεῖ, καθὰ καὶ ἡ ἐκὺ Στουθίου μονὴ ἐξω τῆς πόλεως ὑπῆρχε, καὶ ἡ μονὴ τοῦ Πηροκεράμου.

Ὁ ἕγιος Μάμας ἐκτίσθη παρὰ τῆς ἀδελφῆς Μαυρικίου (43) τοῦ βασιλέως· μετὰ γὰρ τὸ ἀνα-

ruina ex terræ motu oppressit, Σεισματίαν appellatum fuisse. LAMB.

(39) *Ἡ χώρα*. Id est ἡ μονὴ τῆς χώρας. Hujus monasterii meminit Synodicon vetus: Καὶ τὸν ἀρχιερέαρχον Καλλίνικον ἀτόματον ποιήσας τῷ σιμέντῳ τῆς χώρας παρῆκεψε. LAMB.

(40) Pro Ἰπρίσκος perperam in aliquot codicibus legitur Κρίσκος. Similiter aliquoties erratum est apud Zonaram in Heraclio, uti etiam apud Niceph. Cellist. 18, 37 et 55. LAMB.

(41) Φωκά. Τοῦ Καππαδόκοι καὶ ἀπηνους Φωκά D 3058.

(42) Περιορισθεὶς ἐκεῖσε, δει ἐν ὑπολήψει γέγονε τοῦ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως. Καὶ γὰρ καὶ αὐτῷ συγκροτήσας ὁ αὐτὸς Κρίσκος, καὶ κρατήσας δὲ τῆς θαλάσσης τὴν βασιλείαν, γαμβρὸς τυγχάνων Φωκά. Καὶ μετὰ τοῦτο βασιλέως γράμματα κατ' αὐτοῦ δεξάμενος ὁ Ἡράκλειος ἐφη αὐτῷ οὕτως· «*Ἄθλιε, γαμβρὸν οὐκ ἐποίησας, καὶ πῶς ἀληθῆ φίλον ποιήσεις;*» διὰ ταῦτα οὖν ἐκαλεῖτο περιορισθεὶς. LAMB.

(43) *Μαρά τῆς ἀδελφῆς Μαυρικίου*. Zonaras, Nicephorus Callistus et alii scriptores templum S. Mamantis, in quo Mauricius cum familia sua sepultus fuit, ædificatum fuisse referunt non a sorore Mauricii, sed Pharasmane eunucho, qui sub Justiniano cubiculū præfectus fuit. Quod vero paulo post Codinus ait Mauricio uxorem et filias ejus aliquanto superfluisse, testatur etiam Nicephorus Callistus 18, 41. LAMB.

ρθῆναι παρὰ τοῦ Φωκᾶ τὴν Μαυρικίον ἅμα τοῖς τέκνοις αὐτοῦ λαβοῦσα εἰς σώματα αὐτῶν κατέθετο ἑκείσε. Ἡ δὲ σύμβιος Μαυρικίου μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῆς ἐφρουρεῖτο παρὰ τῶν τοῦ Φωκᾶ ἐν τῇ νέᾳ καλουμένῃ μονῇ πρὸς ὄλιγον τινα καιρὸν. Ὑστερον δὲ ἀνηρέθη παρ' αὐτοῦ καὶ αὐτὴ διὰ ξίφους ἀποτηθεῖσα, καὶ πᾶσι ἡ συγγένεια Μαυρικίου, καὶ τῇ θαλάσῃ ἐβρίθησαν.

Τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας καὶ τοὺς τάφους τοὺς δυοὺς ἐν τῇ Πετρίῳ καὶ τὸ λουτρὸν Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἀνήγειρε, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ἐκείσε ἀπέκειρε.

Τὴν ἁγίαν Ζωὴν τὴν οὖσαν εἰς Μωκισίαν ὁ Δίας ἀνήγειρε Μαρκιανός, οὗ καὶ θανὼν κατετίθη.

Τοὺς ἁγίους Νοταρίους ὁ μέγας Θεοδοῖος ἀνήγειρε καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεκύρωσε.

Τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Μανουὴλ, Σαβᾶ καὶ Ἰσμαὴλ (44) ἐπὶ τὸ χερσαίον τεῖχος ὁ μέγας ἀνήγειρε Θεοδοῖος· μετὰ γὰρ τὸ κινεῖσθαι αὐτοὺς παρὰ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ τὰ σώματα αὐτῶν ἐκεῖ κατέθετο, ἐπὶ ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀνηρέθησαν οἱ ἅγιοι.

Τὴν δὲ (45) Πηλαιῶν λεγομένην πόρταν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρε, καὶ ἐκεῖ ἐκεί ἦν τὸ ἀρχαῖον καὶ παρ' αὐτοῦ κτιστὸν χερσαῖον τεῖχος.

Τὸν ἄγιον Ἐλευθερίου Βασιλείς τις ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου ἀνήγειρε.

Αἱ δύο μοναὶ τῆς ἁγίας Ἀρμενίας, ἣ τε ἰσχυρομένη ἐστὶ τὰ Ἀλαξάνδρου, καὶ ἡ ἄλλη ἣ λέγεται τὰ Μαύρας, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοῖου ἐκτίσθησαν. Ἐλθοῦσαι γὰρ ἀπὸ Πάμφου ἔδρον ἄδικον πρὸς τὸν βασιλεῦς, δέδωκεν αὐταῖς πᾶν τόπον καὶ συνδρομήν, καὶ ἀνήγειραν τὰς μονὰς. Ὡσαύτως καὶ ὁ Δίας Δίος (46) αἰτησάμενος τὸν βασιλεῦς, τόπον λαβὼν, ἐκτίσε τὴν μονὴν τοῦ Δίου καλουμένην.

Ἡ μονὴ ἣ λεγομένη τὸ Μυροκέραιον ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις Μαρκιανοῦ τοῦ βασιλέως. Φασὶ δὲ πολλοὶ τῶν ἰσχυρομένων εἶναι τὸν ἄγιον τοῦ ἐλαίου, ὃ ἔχρει Σαμουὴλ ὁ προφήτης τοῦ βασιλέως, εἰς τὴν τοιαύτην μονὴν ἔκρυπτο, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Μυροκέραιον.

Ἡ μονὴ τοῦ Σουλνίτου (47) ἐκτίσθη παρὰ μαγίστρου Νικήτα ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Συρογενεοῦς τοῦ πατρὸς Καβαλίου, παρ' οὗ καὶ ἀπεκατατίσθη εἰς τὸν σφενδόνα. Ἐχει δὲ τὸ ὄνομα ἢ μονὴ

Phoca tyranno interfectis, eorumque eorum collegit atque ibi deposuit. Cæterum uxor Mauricii cum suis filiabus primum quidem a Phoca aliquantulum in monasterio dicto novo inclusa fuit. Postea autem et ipsa et universa Mauricii cognatio ferro ab eo interempta est et in mare projecta.

Monasterium S. Euphemiæ, et sepulcra quæ sunt in Petrio, et balneum Basilii Maccelo condidit, et filias suas ibidem attondit.

122 Ecclesiam S. Zotici prope cisternam Mooliam prius imperator Mareianus exstruxit; in qua etiam mortui corpus depositum fuit.

Templum S. Notariorum Theodosius ædificavit et multis ditavit possessionibus.

Ecclesiam SS. Manuel, Sabel et Ismael, quæ sita est ad murum terrestrem, Theodosius magnus condidit. Postquam enim a Juliano apostata fuerunt cremati, reliquias eorum ibidem in loco supplicii depositæ sunt.

Portam quæ vocatur Antiqua, Constantinus magnus exstruxit, eo enim usque antiquus et ab eo erectus murus terrestris pertingebat.

Templum S. Eleutherii Basilii quidam tempore Arcadii ædificavit.

Due monasteria, quorum unum S. Dominiæ cognomento Alexandri, alterum vero S. Mauræ dicitur, tempore Theodosii magni condita fuerunt. Tunc enim sanctæ filia femine Romæ venerat, et impetrata ab imperatore loci hujus tunc inhabitati curia, monasteria ibi ædificavit. 123 Similiter etiam S. Dii cum eo imperator petiit, et monasterium in eo exstruxit, quod vocatur Dii.

Monasterium quod vocatur Myroceratum, tempore Marciani imperatoris conditum fuit. Referunt autem multi historici fuisse in hoc monasterio suspensum cornu olei, quo propheta Samuel reges Judæorum junxit, atque hinc ita nominatum esse monasterium.

Monasterium Xylinitæ Nicetas magister condidit tempore Leonis patris Constantini Cæsarum, a quo etiam decollatus fuit in sphendone Hippodromi. Nomen vero Xylinitæ inde habet hoc monasterium,

Meursii et Lambecii notæ.

(44) *Μανουήλ, Σαβᾶ καὶ Ἰσμαήλ.* Horum mentio fit in Martyrologio Romano die 17 Junii. Sed hæc tantum in parte ab eo discrepant Codinus et Menologium Græcorum, quod non Chalcedone illos martyrium consummasse tradunt, sed Cpoli in muro terrestri sive versus Thraciam sito. Nam item apud Codinum est τὸ χερσαῖον τεῖχος atque in Menologio πρὸς Θρόνον τεῖχος τὸ ἐπιλεγόμενον Κωνσταντινίου. Templum vero SS. martyrum Manuel, Sabel et Ismael meminit alias Codinus, p. 25, ubi agit de muro terrestri. LAMB.

(45) *Τὴν δὲ.* Τὸν δὲ Πρόδρομον τὴν παλαιὰν

ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Τὸ δὲ κτίσμα ἠκούμιζεν εἰς τὸ χερσαῖον τεῖχος. 5058 et Reg.

(46) S. Dii et monasterii ab eo conditi mentio fit in Martyrologio Romano die 8 Februarii, et in Menologio Græcorum die 19 Julii, et in Actis concilii Chalcedonensis. LAMB.

(47) Σουλνίτης cognomen fuit Nicetæ magistri. Quare etiam monasterium ab eo conditum τοῦ Σουλνίτου appellatum fuit. Falso enim Codinus illud cognominatum fuisse putat a sandaliis ligneis quibus utebatur monachæ in eo inclusæ. LAMB.

quod monachæ loco calceorum soleis ligneis uterentur.

Monasterium Icastræ ædificavit Icastra, virgo sanctimonialis piissima et pulcherrima, quæ valde erudita fuit, et multos hymnos et stichera et alia quædam admirabiliter composuit tempore Throphili imperatoris.

Monasterium Smaragdi Smaragdus patricius et præfectus militum tempore Tiberii Thracis condidit, cuius illic domus fuit.

124 Ecclesiam S. Marci prope Taurum primo Theodosius magnus cum trullo ligneo extruxit: postea terræ motu collapsam reædificavit Romanus senior cognomine Lecapenus.

Æreus culex et musca et alia insecta supra occidentalem arcum Tauri ab Apollonio Tyaucō posita erant. Quandiu autem illa permanserunt integra, nec muscæ, nec pulices, nec culices urbem intrarunt. Cæterum imperator Basilius Macedo ea deiecit atque confregit.

Statua mullebris ærea, posita in Phiala Hippodromi, Irenæ Atticæ est, quam in honorem ejus Constantinus filius posuit.

Locus nuncupatus Necra sive Cadaverum, ex eo nomen habet, quod sub Justiniano magno civium supplicio affectorum cadavera ibi deponerentur. At ibi enim ea sepeliri vetitum erat. Idem vero occasus ab ostio laterali usque ad Camiliacium mare sejunxit atque ita defunctorum corpora ibi condabant.

125 Maxima illa ædificia, prope templum S. Sergii, ædes fuerunt Justiniani magni, cum patricius adhuc esset.

De ecclesiæ S. Neiparæ cognomine Patriciæ memorie proditum est imperatores et Augustas tempore processionis ad S. Sophiam ibi stationem salutare consuevisse. Etenim illic amplissimum erat palatium, a Constantino magno extructum. Huc igitur accedebant patricii et præpositi, et succingebant imperatorem: matrônæ vero, quæ vocantur Zonitæ, imperatricem.

Templum S. Nicolai cognominatum Basilidæ, domus erat Basilidæ patricii et quæstoris Justiniani magni.

Portæ æræ, quæ prius stabant in Tricymbalo

Α δὲ τὸ τῆς μοναχούρας χρῆσθαι οὕτως καλούμενοις ζυλίνους.

Ἡ μὲν τῆς Ἰκαστῆς ἐπιτοβή μοναχῆς εὐσεβεστάτης καὶ πεισθεῖ, ἥτις σοφωδέτη οὖσα καὶ στιχηρὰ καὶ ἄλλα τινὰ ἐξῆν καὶ ἐμολώθησεν ἐν τοῖς χρόνοις λέως.

Τὰ Σμαράγδου ἐπιτοβή παρὰ κίου καὶ στρατηγεῦ ἐν τοῖς χρόνοις Θρακῆς. Οὕτως δὲ ἐκλήθη, ἐπει οὐ

Ὁ ἄγιος Μάρκος ὁ πλοῦσιον τοῦ ἦν μεγάλη ζυλότρουλλος, κτισθεὶ τοῦ μεγάλου. Ἔστα ὁπὸ σεισμοῦ καὶ

γαίην αὐτὴν Ῥωμαῖος ὁ γέροντος Χαλκοῦς (49) δὲ κώνωψ καὶ μύια

ζωόφια ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀψίδος Ἰσταντο, ἐτοιχειωμένα παρὰ Ἀτυανέως. Καὶ ἔως μὲν οὖν Ἰσταντ

τῆ πόλει μύιας ἢ ψύλλοι ἢ κώνωπες· Βασίλειος ἐξ οἰκίας ἀγνοίας κατήγαγε αὐτά.

Ἡ δὲ γυναικοειδὴς στήλη ἢ χαλκίς εἰς τὴν φιάλην τοῦ Ἰπποδρομίου, εἰς Ἐιρήνης ἐστὶ τῆς Ἀθηνῶν, ἣν ἀνήγα

τίσιν ὁ υἱὸς αὐτῆς· εἰς θεραπειάν αὐτῆς Ὁ τόπος, ὅς καλεῖται τὰ Νεκρὰ, οὕτως ἐπώνυμον, διὲ τὰ σώματα τῶν ἀνακαρ

τῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐν τῇ μέν ἐκείσῃ ἐτέθησαν, ἐκὰ τὸ μὴ χωρεῖ

θεῖσιν αὐτά. Ἀπέφραξε δὲ καὶ τὰ σκία παραθύρου (50) καὶ μέχρι τοῦ καμιλ

οῦτως ἐτίθουν τὰ σώματα τῶν νεκρῶν. Τὰ δὲ καμμεγεθέστατα κτείσματα εἰς Σέργιον (51) οἶκος ἦσαν Ἰουστινιανοῦ τοῦ

ἔτι υἱοῦ αὐτοῦ πατρικίου. Εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τὰ Πατρι

γραφαὶ δεῖ δεῖ ἤρχοντο οἱ βασιλεῖς· με δεσποινῶν ἐπὶ προελούσεως εἰς τὴν ἄγλιαν

ἐν τῷ τοιοῦτω τόπῳ Ἰσταντο· ἦν γὰρ οἶκος μέγας κτισθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταν

Καὶ οἱ μὲν κατράκιοι καὶ πραιπόστοοι ἐκαίον ἢ καὶ ἐζώνυον τὸν βασιλέα. Ὁμοίως καὶ αἱ ἐζώνυον τὴν δεσποινικῶν.

Τὰ Βασιλίου ὁ ἄγιος Νικόλαος οἶκος ἦν τοῦ κίου Βασιλίου καλούμενου καὶ κοιαιστοροῦ τοῦ γάλου Ἰουστινιανοῦ.

Αἱ χαλκαὶ πύλαι, αἱ πρότερον μὲν Ἰσταντο ἐπὶ τῆς Reg.

(50) Παράθυρα proprie dicuntur parvite portæ majusculis adjunctæ, quas Græco-barbari parvite vocant. Qua verò in significatione est καμιλαιῶν hic accipienda sit nondum mihi inquet. LAMBS.

(51) Σέργιον. Vide Procopium de ædificiis l. 1. ubi proluxe agit de hoc templo et domo Justiniani, quam habitavit antequam imperium adiret est. lb.

Meursii et Lambecii notæ.

(48) Παρὰ Εἰκ. Παρ' αὐτῆς μοναχῆς γενοῦσας, ὅτε τῆς βασιλείας ἀπέτυχε παρὰ Θεοφίλου βασιλέως, σεβασμίας καὶ ὠραίας τυγχάνουσης. Ἦτις καὶ καὶ νύνας καὶ στιχηρὰ ποιήσασα ἐν τοῖς χρόνοις Μιχαὴλ καὶ Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐξῆν ἐν αὐτῇ. cod. 3058 ap. Bandurium.

(49) Χαλκοῦς. Ἄλλὰ καὶ κώνωπῶν ἐτοιχειωθῆναι καὶ Ἰσταντο ἐστηλωμένους χαλκοῦς ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀψίδος τοῦ αὐτοῦ ταύρου. Ἦν δὲ κώνωψ καὶ μύια καὶ τὰ ἄλλα ζωόφια, καὶ ἐξ αὐτῶν οὐκ ἀπεφοῦσα τι τῆ πόλει. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἠφάνισε συν-

τὸ τῆς μοναστηρίου τοῦ Τζυκανιστηρίου, ἐπήρθησαν αὐτὸν καλουμένον τοῦ Μακεδόνο· ἀπὸ τοῦ ἐμβόλου (52)

Ἡ μοῆ τῆς ἐκκλησίας τὴν νῆαν. Ἡ εὐσεβεστάτη τῶν Δαλματίων παρὰ Δαλματίου πατριάρχου οὐρανόθεν, ἔξ οὗ καὶ Ἀψίμαρος, δὲ καὶ Τιθέριος, πύργῳ καὶ ἀλλοπαρῶν τῶν χελανδίων καὶ ἐκράτησε τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ βασιλείᾳ Λεόντιον κραταγῶν καὶ ἐκείσε, εἰτα ῥινοκοπήσας ἐν τῇ τοιαύτῃ παρὰ τοῦ ἐκκλησίας.

Ἡ σφραγισμένη τῆς Γεώργιον τὰ Χαλκίδου (53) Σέργιος ὁ οὐσίας ἐκκλησίας ἐκτίσεν ὁ αἰρετικὸς, ἐν ᾧ καὶ τὸ βέδης ὁ Μάροτος ὁ κερκῶμα κείται. Ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τοῖς ἐκκλησίας τοῖς εὐκλήρια πάντα ὁ αὐτὸς ἐκτίσε, δούς οὐ. Εἰτα ὁπὸς κερκῶν κειμήλια καὶ ἀργυρὰ καὶ πορφύρας ἦν Ῥωμαῖος ὁ γένος.

(49) ὁ κείσε τῆς Στέφανον τὸν πλησίον τοῦ Σίγματος ὁ τοιχοποιεῖται καὶ σταυρῶν ἐκτίσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων ὁ εὐσεβὴς μὲν ἐκτίσε ἐπιμήκρυνε τοῦτον, καὶ τὴν ὄλην (54) τῆς ἐκκλησίας τῆς μαρμαρα καὶ κίονας καὶ τὰς χρυσοῦς ἐκτίσε, ἀπὸς κειμήλια ἐπέθετο εἰς τοὺς ἁγίους (55) πάντα, ὅπου κείσε τῆς ἁγίας.

καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Μητροφάνη ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τοῦ Ἰακώβου, Ὁσαύτως καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα τὴν οὐσαν ἐκτίσε, ἁγίους ἁγίων, τὴν νῦν δὲ ἁγίους Ἀποστόλους ἐκτίσε, ἀπὸς κειμήλια ἐπέθετο εἰς τοὺς ἁγίους (55) πάντα, ὅπου κείσε τῆς ἁγίας.

ὁ σῶμα τῶν πατρῶν τοῦ Προδρόμου τοῦ Ἰλλου λέγεται εἶναι ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ τόπῳ, καὶ δράκων ἐφώλευε περὶ τὸν τόπον, ὁ δὲ ἐκτίσε βασιλικὸν ἐκείσε καὶ πολλοὺς ἀπὸ τῶν ἐρχομένων κατήσθιεν. Ὁ δὲ ἅγιος ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας προσελθῶν (56) ἐπάταξε τὸν θῆρα μετὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἐχούσης ἦλον κάτωθεν σιδηροῦν, κατὰ τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸν, ἐξ οὗ καὶ ἐσχεν ὁ τόπος τὴν ἐκκλησίαν (57). Ἡ καθότι καὶ ἀνώτερον (58) ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας τοῦ τυραννήσαντος καὶ ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας.

ὁ σῶμα τῶν πατρῶν τοῦ Προδρόμου τοῦ Ἰλλου λέγεται εἶναι ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ τόπῳ, καὶ δράκων ἐφώλευε περὶ τὸν τόπον, ὁ δὲ ἐκτίσε βασιλικὸν ἐκείσε καὶ πολλοὺς ἀπὸ τῶν ἐρχομένων κατήσθιεν. Ὁ δὲ ἅγιος ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας προσελθῶν (56) ἐπάταξε τὸν θῆρα μετὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἐχούσης ἦλον κάτωθεν σιδηροῦν, κατὰ τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸν, ἐξ οὗ καὶ ἐσχεν ὁ τόπος τὴν ἐκκλησίαν (57). Ἡ καθότι καὶ ἀνώτερον (58) ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας τοῦ τυραννήσαντος καὶ ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας.

ὁ σῶμα τῶν πατρῶν τοῦ Προδρόμου τοῦ Ἰλλου λέγεται εἶναι ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ τόπῳ, καὶ δράκων ἐφώλευε περὶ τὸν τόπον, ὁ δὲ ἐκτίσε βασιλικὸν ἐκείσε καὶ πολλοὺς ἀπὸ τῶν ἐρχομένων κατήσθιεν. Ὁ δὲ ἅγιος ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας προσελθῶν (56) ἐπάταξε τὸν θῆρα μετὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἐχούσης ἦλον κάτωθεν σιδηροῦν, κατὰ τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸν, ἐξ οὗ καὶ ἐσχεν ὁ τόπος τὴν ἐκκλησίαν (57). Ἡ καθότι καὶ ἀνώτερον (58) ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας τοῦ τυραννήσαντος καὶ ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας.

ὁ σῶμα τῶν πατρῶν τοῦ Προδρόμου τοῦ Ἰλλου λέγεται εἶναι ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ τόπῳ, καὶ δράκων ἐφώλευε περὶ τὸν τόπον, ὁ δὲ ἐκτίσε βασιλικὸν ἐκείσε καὶ πολλοὺς ἀπὸ τῶν ἐρχομένων κατήσθιεν. Ὁ δὲ ἅγιος ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας προσελθῶν (56) ἐπάταξε τὸν θῆρα μετὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἐχούσης ἦλον κάτωθεν σιδηροῦν, κατὰ τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸν, ἐξ οὗ καὶ ἐσχεν ὁ τόπος τὴν ἐκκλησίαν (57). Ἡ καθότι καὶ ἀνώτερον (58) ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας τοῦ τυραννήσαντος καὶ ἐκτίσε τῆς ἐκκλησίας.

(53) Τὰ Χαλκ. Τὸν ἐκ Χαλκηδόνι id. cod. (54) Ἐκτίσεν ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκον τὰ Μαρμαρα, ἐν ᾧ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ κείται, id. cod. nissis reliquis.

(54) Τὴν ὄλην πᾶσαν τῶν χρυσοῦν ἀψίδων, πολυποικίλων λίθων, καὶ κίονας ἀπέθετο εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, καὶ ναὸν ἀνήγειρε τοῦς ἁγίους πάντας 3058.

(55) Ἁγίους ἀποστόλους, καὶ ναὸν ἐκτίσε τοῦς ἁγίους πάντας καλούμενον Reg.

(56) Προσελθῶν. Παραγενόμενος μετὰ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ ἐχούσης κάτωθεν ἦλου, σιδηροῦς, καὶ σφραγίσας καὶ κρούσας τὸν δράκοντα ἀπέψυξε, καὶ λαβὼν αὐτὸν μέσον τοῦ φόρου προῦθηκα νεκρὸν καὶ ἐκέντησεν αὐτόν. 3058 et Reg.

(57) Ἐξ οὗ καὶ ἐσχεν ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν. Hinc patet templum S. Joannis Bar-

A Tzycanisterii, a Basilio Macedone ex porticu fori in ecclesiam novam translatae fuerunt.

Monasterium Dalmatae Dalmata patricius condidit. Quare etiam Tiberius Arpsimarum, postquam cum chelandiis suis Byzantium pervenit, et imperio potitus est, Leontium imperatorem, naso praeciso, in hoc monasterio inclusum custodivit.

126 Templum S. Georgii cognominatum Chalcedae Sergius patriarcha haereticus extruxit: ubi etiam profanum ejus cadaver sepultum est. Item quoque aedificavit oratoria, quae sunt in catechumenis, et multa templo largitus est aurea et argentea cimelia, et purpureas vestes auro distinctas.

Ædem S. Stephani, prope Sigma, Constantinus magnus condidit: imperator vero Leo philosophus ad minorem formam rededit, et omnem ejus materiam, marmora, columnas et aureas crustulas in templum omnium sanctorum transtulit, ubi depositae reliquiae S. Isacii.

Ecclesiam S. Metrophanis Constantinus magnus extruxit: uti etiam ædem Sanctae Trinitatis, quae sita est in Exocionio, et nunc vocatur SS. Apostolorum. Utramque vero vetustate collapsam Justinianus magnus restauravit.

De templo S. Joannis Praecursoris cognomine Illi tradunt maximum draconem olim in eo loco latuisse, ubi tum ararium imperiale erat, et multos incaute illac transeuntes devorasse. Tandem vero S. Hypatius eo accessit, et fustem subtus clavatum draconi impegit, 127 atque eum interemit. Hinc igitur locus denominatus est, vel, ut supra quoque diximus, ab illo magistro, qui ob affectatum imperium ab imperatore Basilisco occisus fuit.

Ecclesiam S. Theophanis, quae sita est extra veterem testudinem monumentorum imperialium in templo SS. Apostolorum, aedificavit Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leonis Sapientis.

Meursii et Lambecii notæ.

tista, de quo in praesentia Codinus agit, duplex habuisse cognomen, Ἰλλου nempe et Ἰδίου, quorum hoc antiquum est et genuinum, illud depositivum et ignoraniam vulgi introductum. Lamb.

(58) Ἀνώτερον. Scilicet p. 83. Id. (59) De S. Theophanone, prima uxore Leonis Philosophi, supra mentionem fecit p. 105. Quae vero hic narratur de templo memoriae ejus dicto, in duobus Vaticanis codicibus ita concepta sunt: Τὴν τερπνοτάτην ἐκκλησίαν τὴν εἰς τὰ μνηματὰ τῶν βασιλέων εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, τὴν ὀνομαζομένην ἁγίαν Θεοφανῶν, Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντῖνου ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λεόντος τοῦ Σοφοῦ. Sed verisimilius est pro Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς, etc., scribendum esse Λέων ὁ Φιλόσοφος ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Etiam Zenaras hujus templi structuram Leoni ascribit. Id.

quod monachæ loco calceorum soleis ligneis uterentur.

Monasterium Icasie ædificavit Icasia, virgo sanctimonialis piissima et pulcherrima, quæ valde erudita fuit, et multos hymnos et stichera et alia quædam admirabiliter composuit tempore Theophili imperatoris.

Monasterium Smaragdi Smaragdus patricius et præfectus militum tempore Tiberii Thracis condidit, cuius illic domus fuit.

124 Ecclesiam S. Marci prope Taurum primo Theodosius magnus cum trullo ligneo extraxit: postea terræ motu collapsam reædificavit Romanus senior cognomine Lecapenus.

Ærens culex et musca et alia insecta supra occidentalem arcum Tauri ab Apollonio Tyaneo posita erant. Quandiu autem illa permanserunt integra, nec muscæ, nec pulices, nec culices urbem intrarunt. Cæterum imperator Basilius Macedo ea defecit atque confregit.

Statua muliebris ærea, posita in Phiala Hippodromi, Irenæ Atticæ est, quam in honorem ejus Constantianus filius posuit.

Locus nuncupatus Necra sive Cadaverum, ex eo nomen habet, quod sub Justiniano magno civium supplicio affectorum cadavera ibi deponerentur. At ibi enim ea sepeliri vetitum erat. Idem vero scabias ab ostio laterali usque ad Camilaucium mare sejunxit atque ita defunctorum corpora ibi condebant.

125 Maxima illa ædificia, prope templum S. Sergii, ædes fuerunt Justiniani magni, cum patricius adhuc esset.

De ecclesiæ S. Neiparæ cognomine Patriciæ memoriz proditum est imperatores et Augustas tempore processions ad S. Sophiam ibi stationem facere consuevisse. Etenim illic amplissimum erat palatium, a Constantino magno constructum. Huc igitur accedebant patricii et præpositi, et succingebant imperatorem: matrônæ vero, quæ vocantur Zostæ, imperatricem.

Templum S. Nicolai cognominatum Basilidæ, domus erat Basilidæ patricii et quæstoris Justiniani magui.

Portæ æræ, quæ prius stabant in Tricymbalo

διὰ τὸ τὰς μοναζούσας χρῆσθαι εἰς ὑπόθεσιν τοῦ οὗτου καλουμένοις φυλίνος.

Ἡ μὲν τῆς Εἰκασίας ἐκτίσθη παρὰ Εἰκασίας (48) μοναχῆς εὐσεβοσιάντης καὶ παρθένου ὄραίας τῆς εἴβει, ἥτις σοφωτάτη οὖσα καὶ κανόνας πολλοὺς καὶ στιχηρὰ καὶ ἄλλα τινὰ ἀξιοθαύμαστα ἐποίησε καὶ ἐμελέθησεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.

Τὰ Σμαράγδου ἐκτίσθη παρὰ Σμαράγδου πατρικίου καὶ στρατηγοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Τιβερίου τοῦ Θρακῆς. Οὕτως δὲ ἐκλήθη, ἐπεὶ οἶκος ἦν αὐτοῦ ἐκεῖ.

Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ πλεσιόν τοῦ Ταύρου ἐκκλησία ἦν μεγάλη φυλότρουλλος, κτισθεῖσα ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Εἶτα ὑπὸ σεισμοῦ κατενεχθεῖσαν ἀνήγειρεν αὐτὴν Ῥωμαῖος ὁ γέρον ὁ Λακαπηνός.

Χαλκοῦς (49) δὲ κώνωψ καὶ μυῖα καὶ ἄλλα μικρὰ ζωῦφια ἄπάνω τῆς δυτικῆς ἀφίδος τοῦ Ταύρου ἴσταντο, ἰστοιχειωμένα παρὰ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως. Καὶ ἕως μὲν οὖν ἴσταντο, οὐκ ἐποίησαν τῆ πόλει μυῖαι ἢ φύλλοι ἢ κώνωπες· ὁ δὲ βασιλεὺς Βασίλειος ἐξ οικείας ἀγνοίας κατήγαγε καὶ ἠφάνισε αὐτά.

Ἡ δὲ γυναῖκοειδὴς στήλη ἢ χαλκῆ, ἢ ἱστανμένη εἰς τὴν φιάλην τοῦ Ἰκποδρομίου, εἰς τὸ στυράκιον, Εἰρήνης ἐστὶ τῆς Ἀθηνῶν, ἣν ἀνήγειρε Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτῆς εἰς θεραπείαν αὐτῆς.

Ὁ τόπος, ὃς καλεῖται τὰ Νεκρὰ, οὕτως ἔδει τὸ ἐπώνυμον, ὅτι τὰ σώματα τῶν ἀνακραθέντων καλιῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐν τῷ Ἰκποδρομίῳ ἐκείσε ἐτέθησαν, διὰ τὸ μὴ χωρεῖν ἄλλαθι θάψαι αὐτά. Ἀπέπραξε δὲ καὶ τὰ σκάλια ἀπὸ τοῦ παραθύρου (50) καὶ μέχρι τοῦ καμιλαυκίου, καὶ οὕτως ἐτίθον τὰ σώματα τῶν νεκρῶν.

Τὰ δὲ παμμεγαθέστατα κτίσματα εἰς τὸν ἔθνον Σέργιον (51) οἶκος ἦσαν Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου εἰς ὄψος αὐτοῦ πατρικίου.

Εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τὰ Πατρικίας γίγραπται δεῖ δεῖ ἤρχοντο οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶν δεσποινῶν ἐπὶ προελεύσεως εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ἐν τῷ τοιοῦτῳ τόπῳ ἴσταντο· ἦν γὰρ οἶκος ἐκείσε μέγας κτισθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Καὶ οἱ μὲν πατρικιοὶ καὶ πραιπόσιτοι ἐκεῖσε ἤλασαν καὶ ἐζώννουσιν τὸν βασιλεία. Ὁμοίως καὶ αἱ ζωστικὲς ἐζώννουσιν τὴν δεσποινίαν.

Τὰ Βασιλίου ὁ ἅγιος Νικόλαος οἶκος ἦν πατρικίου Βασιλίδου καλουμένου καὶ κοιαίστορος τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ.

Αἱ χαλκαὶ πύλαι, αἱ πρότερον μὲν ἱστανμεναι εἰς

Meursii et Lambecii notæ.

(48) Παρὰ Εἰκ. Παρ' αὐτῆς μοναχῆς γεγονυίας, δεῖ τῆς βασιλείας ἀπέτυχε παρὰ Θεοφίλου βασιλέως, σεβασμίας καὶ ὄραίας τυγαλοῦσης. Ἡτις καὶ κανόνας καὶ στιχηρὰ ποιήσασα ἐν τοῖς χρόνοις Μιχαὴλ καὶ Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐζη ἐν αὐτῇ. cod. 3058 ap. Bandurium.

(49) Χαλκοῦς. Ἀλλὰ καὶ κωνωπίων ἰστοιχειώθη καὶ ἴσταντο ἰστηλωμένοις χαλκοῦς ἄπάνω τῆς δυτικῆς ἀφίδος τοῦ αὐτοῦ ταύρου. Ἦν δὲ κώνωψ καὶ μυῖα καὶ τὰ ἄλλα ζωῦφια, καὶ ἐξ αὐτῶν οὐκ ἀπεφοῖτα τι τῆ πόλει. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἠφάνισε συν-

τρήβης. Reg.

(50) Παράθυρα proprie dicuntur parvula porta majoribus adiunctæ, quas Græco-barbari παραπόρτια vocant. Qua verò in significatione τοῦ καμιλαυκίου hic accipienda sit nondum mihi liquet. Lams.

(51) Σέργιον. Vide Procopium de ædificiis l. 1. ubi prolixè agit de hoc templo et domo Justiniani, quam habitavit antequam imperium adeptus est. Id.

τὸ Τρικύμβαλον τοῦ Τζυκανιστηρίου, ἐπήρθησαν **A** Tzycanisterii, a Basilio Macedone ex porticu fori παρὰ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, ἀπὸ τοῦ ἑμβόλου (52) in ecclesiam novam translatae fuerunt. τοῦ φόρου εἰς τὴν νέαν.

Ἡ μονὴ τῶν Δαλμάτου παρὰ Δαλμάτου πατρικίου ἐκτίσθη, ἐξ οὗ καὶ Ἀψίμαρος, δὲ καὶ Τιβέριος, ὅτε ἀνῆλθε μετὰ τῶν χελανδίων καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας, τὸν βασιλεῖα Λεόντιον καταγαγὼν καὶ περιορίσας ἐκεῖσε, εἶτα ῥινοκοπήσας ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐφοῦρει μνημῆ.

Τὸν ἅγιον Γεώργιον τὰ Χαλκίδου (53) Σέργιος ὁ πατριάρχης ἐκτίσεν ἢ αἰρετικὸς, ἐν ᾧ καὶ τὸ βέβηλον αὐτοῦ σῶμα κεῖται. Ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τοῖς κτητούμενοις εὐκτήρια πάντα ὁ αὐτὸς ἐκτίσας, δούς ἐκεῖ χρυσὰ κειμήλια καὶ ἀργυρὰ καὶ πορφύρας διαχρυσούς.

Τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν πλησίον τοῦ Σίγματος ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐκτίσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων ἢ φιλόσοφος ἐμίκρυνε τοῦτον, καὶ τὴν ὕλην (54) πᾶσαν, τὰ τε μάρμαρα καὶ κίονας καὶ τὰς χρυσὰς ψηφίδας ἀπέθετο εἰς τοὺς Ἁγίους (55) πάντας, ὅπου κεῖται τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Ἰσααίου.

Τὸν ἅγιον Μητροφάνην ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρεν. Ὡσαύτως καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα τὴν οὖσαν εἰς τὸ Ἐξωκίονιον, τὴν νῦν δὲ ἁγίους Ἀποστόλους ὀνομαζομένην. Συμπρωθέντας δὲ ὕστερον ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐκτίσας.

Περὶ δὲ τοῦ Πραξόμου τοῦ Ἰλλου λέγεται ὅτι πηγὴ ἦν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ δράκων ἐφώλευε παμμεγαθέστατος (ἦν δὲ ταμεῖον βασιλικὸν ἐκεῖ) καὶ πολλοὺς ἀσκέπτως ἐρχομένους κατήσθιεν. Ὁ δὲ ἅγιος Ἰπάτιος προσελθὼν (56) ἐπάταξε τὸν θῆρα μετὰ τῆς βάρβου αὐτοῦ, ἐχούσης ἦλον κάτωθεν σιδηροῦν, καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν, ἐξ οὗ καὶ ἔσχεν ὁ τόπος τὴν ἑπωνυμίαν (57). Ἡ καθότι καὶ ἀνώτερον (58) εἴπομεν, ἀπὸ Ἰλλου μαγίστρου τοῦ τυραννήσαντος καὶ ἀναιρεθέντος παρὰ Βασιλείου.

Τὴν ἁγίαν Θεοφανῶν (59), τὴν οὖσαν ἐξωθεν τῆς παλαιᾶς κτήρας τῶν μνημοθεσιῶν τῶν βασιλικῶν εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ἀνήγειρε Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

Meursii et Lambecii notæ.

(52) Τῶν ἑμβόλων τοῦ φόρου τῶν χαλιναρίων. Ἐστάθησαν δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀντικρὺ τοῦ Σανάτου. Κτίσας δὲ τὴν νέαν ἐπῆρε ταύτας καὶ ἀπῆγεν ἐκεῖσε 3058.

(53) Τὰ Χαλκ. Τὸν ἐκ Χαλκηδόνι id. cod.

(53') Ἐκτίσεν ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκον τὰ Μαρναχίου, ἐν ᾧ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ κεῖται, id. cod. omissis reliquis.

(54) Τὴν ὕλην πᾶσαν τῶν χρυσῶν ἀψίδων, πολεποικίλων λίθων, καὶ κίονας ἀπέθετο εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, καὶ ναὸν ἀνήγειρε τοὺς Ἁγίους πάντας 3058.

(55) Ἁγίους ἀποστόλους, καὶ ναὸν ἐκτίσας τοὺς ἁγίους πάντας καλούμενον Reg.

(56) Προσελθὼν. Παραγενόμενος μετὰ τῆς βάρβου αὐτοῦ ἐχούσης κάτωθεν ἦλον, σιδηροῦς, καὶ σφραγίσας καὶ κρούσας τὸν δράκοντα ἀπέψυξε, καὶ λαθὼν αὐτὸν μέσον τοῦ φόρου προῦθησε νεκρὸν καὶ ἔκλυεν αὐτόν. 3058 et Reg.

(57) Ἐξ οὗ καὶ ἔσχεν ὁ τόπος τὴν ἑπωνυμίαν. Hinc patet templum S. Joannis Bar-

Monasterium Dalmatæ Dalmata patricius condidit. Quare etiam Tiberius Apsimarus, postquam cum chelandiis suis Byzantium pervenit, et imperio positus est, Leontium imperatorem, naso præciso, in hoc monasterio inclusum custodivit.

126 Templum S. Georgii cognominatum Chalcidæ Sergius patriarcha hæreticus extruxit: ubi etiam profanum ejus cadaver sepultum est. Item quoque ædificavit oratoria, quæ sunt in catechumenis, et multa templo largitus est aurea et argentea cimelia, et purpureas vestes auro distinctas.

Ædem S. Stephani, prope Sigma, Constantinus magnus condidit: imperator vero Leo philosophus ad minorem formam redegit, et omnem ejus materiam, in marmora, columnas et aureas crustulas in templum omnium sanctorum transtulit, ubi depositæ reliquæ S. Isaacii.

Ecclesiam S. Metrophanis Constantinus magnus extruxit: uti etiam ædem Sanctæ Trinitatis, quæ sita est in Exocicioni, et nunc vocatur SS. Apostolorum. Utramque vero vetustate collapsam Justinianus magnus restauravit.

De templo S. Joannis Præcursoris cognomine Illi tradunt maximum draconem olim in eo loco latitasse, ubi tum ærarium imperiale erat, et multos incaute illac transeuntes devorasse. Tandem vero S. Hypatius eo accessit, et fustem subtus clavatum draconi impexit, **127** atque eum interemit. Hinc igitur locus denominatus est, vel, ut supra quoque diximus, ab illo magistro, qui ob affectatum imperium ab imperatore Basilisco occisus fuit.

Ecclesiam S. Theophanis, quæ sita est extra veterem testudinem monumentorum imperialium in templo SS. Apostolorum, ædificavit Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leonis Sapientis.

tistæ, de quo in præsentia Codinus agit, duplex habuisse cognomen, Ἡλὸν νεμπε et Ἰλλου, quorum hoc antiquum est et genuinum, illud suppositivum et ignorantia vulgi introductum. Lamb.

(58) Ἀνώτερον. Scilicet p. 83. Id

(59) De S. Theophanone, prima uxore Leonis Philosophi, supra mentionem fecit p. 105. Quæ vero hic narratur de templo memorie ejus dicto, in duobus Vaticanis codicibus ita conceperat suæ: Τὴν τερπνοτάτην ἐκκλησίαν τὴν εἰς τὰ μνηματα τῶν βασιλέων εἰς τοὺς Ἁγίους ἀποστόλους, ἣν ὀνομάζομεν ἁγίαν Θεοφανῶν, Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισας δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Sed verisimilius est pro Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς, etc., scribendum esse Λέων ὁ φιλόσοφος ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισας δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Etiam Zenaras hujus templi structuram Leoni ascribit. Id.

Templum Salvatoris in Chalce Romanus senior A
 condidit, et sub duobus parvis columellis altare, ut
 nunc conspicitur, instituit ibidem 12 clericis. De-
 inde vero Joannes Tzimisceas illud in praesentem
 magnitudinem et pulchritudinem provexit, et 50
 clericos in eo instituit. Praeterea multis sacris do-
 nariis exornavit, et quicquid honorum post reditum
 ex suo praesidio possidebat, ibi obtulit. Collocavit
 etiam in eo sacram Christi imaginem Beryto allatam,
 et ejus sandalia. Ipse quoque ibidem sepultus
 est.

128 Sacrum balneum in Blachernis Basilus
 junior filius Romani Porphyrogeniti, cognomine
 pueri, pretiosius quam ante fuerat exornavit et auro
 argenteoque obduxit.

Monasterium sancti Lazari imperator Leo Sapiens B
 condidit, et monachos eunuchos in eo instituit.
 Eo etiam transtulit reliquias S. Lazari et Mariae
 unguentiferae, ex Cypro et Bithynia allatas.

Monasterium Tzautze tempore ejusdem Leonis
 Tzautzes magister extruxit; cujus filiam Zoem Leo
 Sapiens concubinam habuit.

Monasterium Libis tempore Romani senioris et
 Constantini Porphyrogeniti aedificatum fuit a Libe
 patricio et drugario classis navalis, qui etiam ho-
 spitalio condidit.

De ingentibus istis saxis quae sita sunt extra mu-
 rum maritimum, haec narrantur. Cum Constantinus
 magnus urbem hanc conderet et ferè totus ejus si-
 tus saxosus esset, lapicidae ad porticus extruendas
 loca **129** deplanantes montium apices exciderunt,
 hisque ad mare devolutis et undique disjectis totum
 littus adversus irruentem fluctuum violentiam com-
 munierunt; ideoque murus maritimus intra hasce
 petras erectus fuit, ut mare turbatum eis illisum
 frangeretur et tranquille muris afflueret.

De ingentibus istis saxis quae sita sunt extra mu-
 rum maritimum, haec narrantur. Cum Constantinus
 magnus urbem hanc conderet et ferè totus ejus si-
 tus saxosus esset, lapicidae ad porticus extruendas
 loca **129** deplanantes montium apices exciderunt,
 hisque ad mare devolutis et undique disjectis totum
 littus adversus irruentem fluctuum violentiam com-
 munierunt; ideoque murus maritimus intra hasce
 petras erectus fuit, ut mare turbatum eis illisum
 frangeretur et tranquille muris afflueret.

De ingentibus istis saxis quae sita sunt extra mu-
 rum maritimum, haec narrantur. Cum Constantinus
 magnus urbem hanc conderet et ferè totus ejus si-
 tus saxosus esset, lapicidae ad porticus extruendas
 loca **129** deplanantes montium apices exciderunt,
 hisque ad mare devolutis et undique disjectis totum
 littus adversus irruentem fluctuum violentiam com-
 munierunt; ideoque murus maritimus intra hasce
 petras erectus fuit, ut mare turbatum eis illisum
 frangeretur et tranquille muris afflueret.

De ingentibus istis saxis quae sita sunt extra mu-
 rum maritimum, haec narrantur. Cum Constantinus
 magnus urbem hanc conderet et ferè totus ejus si-
 tus saxosus esset, lapicidae ad porticus extruendas
 loca **129** deplanantes montium apices exciderunt,
 hisque ad mare devolutis et undique disjectis totum
 littus adversus irruentem fluctuum violentiam com-
 munierunt; ideoque murus maritimus intra hasce
 petras erectus fuit, ut mare turbatum eis illisum
 frangeretur et tranquille muris afflueret.

De ingentibus istis saxis quae sita sunt extra mu-
 rum maritimum, haec narrantur. Cum Constantinus
 magnus urbem hanc conderet et ferè totus ejus si-
 tus saxosus esset, lapicidae ad porticus extruendas
 loca **129** deplanantes montium apices exciderunt,
 hisque ad mare devolutis et undique disjectis totum
 littus adversus irruentem fluctuum violentiam com-
 munierunt; ideoque murus maritimus intra hasce
 petras erectus fuit, ut mare turbatum eis illisum
 frangeretur et tranquille muris afflueret.

De ingentibus istis saxis quae sita sunt extra mu-
 rum maritimum, haec narrantur. Cum Constantinus
 magnus urbem hanc conderet et ferè totus ejus si-
 tus saxosus esset, lapicidae ad porticus extruendas
 loca **129** deplanantes montium apices exciderunt,
 hisque ad mare devolutis et undique disjectis totum
 littus adversus irruentem fluctuum violentiam com-
 munierunt; ideoque murus maritimus intra hasce
 petras erectus fuit, ut mare turbatum eis illisum
 frangeretur et tranquille muris afflueret.

Tὸν Σωτήρα εἰς τὴν Χαλκὴν Ῥωμανὸς ὁ γέρον,
 ἀνήγειρεν, ὑπὸ στυρακίων (60) μικρῶν δύο, ὡς
 ἔστιν ὀρώμενον τὸ θυσιαστήριον, ποιήσας κληρι-
 κούς ἑβ'. Ὁ δὲ Τζιμίσκης Ἰωάννης (61) ἀνήγειρεν
 αὐτὸν εἰς ὕπερ ὄραται νῦν μέγεθος καὶ κάλλος,
 τυπώσας κληρικούς πεντήκοντα. Πολλοὶ δὲ ἱεροί;
 ἀναθήμασιν αὐτὸν καταφαιδρυνε, προσκυρῶν ἔπερ
 ἀπὸ τοῦ ταξειδίου κατευδουόμενος ἐκτῆτο. Ἀπί-
 θετο ἐκεῖσε καὶ τὴν ἐκ Βηρυτοῦ ἅγιαν εἰκόνα καὶ
 τὰ σανδάλια τοῦ Χριστοῦ, καὶ θανάων ἐτάφη ἐν
 αὐτῷ.

Τὸ ἅγιον λούμα τῶν Βλαχερνῶν ὁ νέος Βασίλειος
 ὁ υἱὸς (62) Ῥωμανοῦ τοῦ καλουμένου παιδίου τοῦ
 πορφυρογεννήτου πολυτελεστέρως ἐκόσμησε, χρυ-
 σίως καὶ ἀργυρώσας πλῆον παρ' ἑῶν.

Ἡ μονὴ (63) τοῦ ἁγίου Λαζάρου παρὰ Λέοντος
 τοῦ Σωφοῦ ἐκτίσθη. Μοναχοὺς δὲ εὐνούχους ἐν αὐτῇ
 τετύπωνεν. Ἐφερε καὶ τὰ λείψανα ἀπὸ Κύπρου καὶ
 Βιθυνίας τῆς τε μυροφόρου Μαρίας καὶ Λαζάρου,
 καὶ ἐκεῖ ἐπέθετο.

Ἡ μονὴ τοῦ Τζαούτζου ἐκτίσθη παρὰ Τζαούτζου
 μαγίστρου, οὗτινος τὴν θυγατέρα ἐμολίχεσε Δέαν
 ὁ Σοφὸς, ζωὴν ὀνομαζομένην.

Ἡ μονὴ τοῦ Λιδὸς ἐν τοῖς χρόνοις Ῥωμα-
 νοῦ τοῦ γέροντος καὶ Κωνσταντίνου τοῦ πορφυ-
 ρογεννήτου ἐκτίσθη παρὰ Λιδὸς πατρικίου καὶ
 δρουγαρίου τῶν πλοῦμων, ὅς καὶ ξενόνα ἐπί-
 ησε.

Περὶ δὲ τῶν παμμεγελεστάτων πετρῶν τῶν
 ἐξωθεν κειμένων τοῦ παραλίου τεῖχους λέγεται ὅτι,
 κτιζομένης τῆς πόλεως παρὰ τοῦ μεγάλου Κων-
 σταντίνου καὶ σχεδὸν ἀπάσης πετρώδους ὑπαρχώ-
 σης, ἐσάζοντες τοὺς τόπους οἱ λιθοξόοι, ὡς ἂν κτι-
 σαι τοὺς τε ἐμβόλους καὶ τὰ ἰεῖρα, ἐκοπτον τὰ
 κορυφαὶ τῶν πετρῶν καὶ τῶν ὄρειων καὶ κρητι-
 λιον (64) πρὸς τὴν θάλασσαν. Πανταχόθεν οὖν τῷ
 αἰγιαλοῦ ριπάντες ἐποίησαν εἰργασθαι τὴν ἐπιφορὴν
 τῶν κωμάτων. Αὐτὸ καὶ ἔσθθεν αὐτῶν ἐκτίσαν τὸ κερ-
 αῖον τεῖχος, ὡς ἐνα κινουμένη ἡ θάλασσα καταθραυῆται ταῖς πέτραις καὶ γαληνῶσα προσελίξῃ
 τοῖς τεῖχεσιν.

Meursii et Lambecii notæ.

(60) Videtur στυράκιον idem hic esse atque
 στῦλος sive columna. Item supra p. 124, ubi
 στήλην ἰσταμένην εἰς τὸ στυράκιον verti σταῦσαν
 columnam impositam; sed an recte, incertum adhuc
 dubito. Nam στυράκιον pro columna nunquam
 aliam legi. Attamen ex supra citatis duobus Co-
 dini locis probabiliter quosdammodo videtur col-
 ligi posse columnas appellari στυράκια, ε si-
 militudine ligni oblongi et rotundi bastis, quod
 Graeci στύρακα et στυράκιον nuncupant. Lamb.

(61) Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζιμίσκης ἐπέλευσε καὶ
 ἀνήγειρεν αὐτὸν καλλύνας ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου
 πολλοῦ. Ἐποίησε δὲ καὶ κληρικούς ἑβ', τιθεὶς αὐτοῖς
 καὶ ῥόγας καὶ ἀννάγας καὶ ἀνά νομισμάτων λ'. Τὰ
 δὲ ἱερά καὶ τὰ στέμματα καὶ τὰ σκήπτρα καὶ τοὺς
 εἰκόνας καὶ τὰς λυχνίας καὶ τὰς ἐσθήσας καὶ τὰ ἄμ-
 φια τὰ βασιλικὰ ἰδιόκτητα αὐτοῦ ὄντα ἀπεχαρίσκατο
 πρὸς τὸν νόον. Ὁσαύτως καὶ τὰ ἀκίνητα αὐτοῦ
 κτήματα ἐπεκώρωσεν αὐτῷ, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ ταξειδίου
 ἐφέρετο τὴν τιμὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας σταυρώσεως
 τῆς ἐν τῇ Βηρυτῷ καὶ τὰ ἅγια σανδάλια τοῦ Χριστοῦ
 καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐν ποικιλίαις χρυσοῖς καὶ διὰ λίθων
 κιδουρίας. Ἐποίησεν οὖν καὶ τὸ ἑαυτοῦ μνημα

ἐκεῖσε ὀλόχρυστον μετὰ χυμώσεως, ἐν ᾧ καὶ ἐτίθη.
 3058 et Heg.

(62) Ὁ υἱὸς. Ὁ εὐσχήμων υἱὸς Ῥωμανοῦ τοῦ
 νίου πορφυρογεννήτου παρέλασε καὶ ἀνήγειρε νε-
 στή, καλλωπίσας καὶ χρυσίως προκρινώτερον παρ'
 ἑῶν, καὶ ἐξ ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ πολλοῦ εἰκόνας
 καὶ κατατάξαγεν αὐτὸν. 3058.

(63) Ἡ μονὴ. Ὁ δὲ ἅγιος Λάζαρος ἐκτίσθη μετ'
 παρὰ τοῦ Μακεδόνη, ὕστερον δὲ παρὰ Λέοντος τοῦ
 νίου αὐτοῦ ἐπλατύνθη, ἀποχαρισσαμένου ἐν τῷ τειχῷ
 ναῶν καὶ κτήματα πολλὰ. Εἰς εὐνοῦχων μονὴν
 ταύτην ἀποκατίσθησεν. Ἐφερε δὲ ἀπὸ Κύπρου καὶ
 τὰ ἅγια λείψανα τοῦ ἁγίου Λαζάρου καὶ ἀπὸ Βιθυ-
 νίας τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς μυροφόρου, καὶ ἐπέθετο
 ἐκεῖσε ταῦτα. Id. cod.

(64) Κατεκύλιον τοὺς λίθους τοὺς κειμένους ἐξω-
 τῶν τευχῶν ἀπὸ τῆς Βυρβάρης μέχρι τοῦ παλατίου
 καὶ τῶν Σοφίων καὶ τῶν Ἐλευθερίου μέχρι Χρυσῆς,
 καὶ ἔσθθεν τῶν αὐτῶν λίθων ἐπέκει τὰ τεῖχη εἰς
 δεξιότιξιν τοῦ τεύχους καὶ πήξην αὐτοῦ, ὅπως κινου-
 μένη ἡ θάλασσα εἰς τὰς πέτρας κρούσασα γαλη-
 νεῖ. Id. et Heg.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ
ΤΟΥ
ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ *

DE STRUCTURA
TEMPLI SANCTÆ SOPHIÆ.

Τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἤγουν τῆς ἁγίας Σοφίας, **A** εἰδωλείου τὸ πρὶν οὖσης, καὶ πολλῶν ἀγαμάτων ἐκίσε Ἰσταμηνίον, ἀφείλεν αὐτὰ, καθὼς προείρηται: (65), ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ Ἰουστινιανός. Καὶ ὁ μὲν μέγας Κωνσταντῖνος πρῶτην αὐτὴν ἀνήγειρε δρομικὴν (66), ὁμοίαν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου καὶ τῆς ἁγίας Δυνάμεως. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιὰν πλησίον αὐτῆς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἤγουν τῆς ἁγίας Σοφίας. Καὶ πληρώσας αὐτὴν τὴν ἁγίαν Σοφίαν στήλας ἔστησε πολλὰς, ὡς προείπομεν. Διήρκεσε δὲ τὸ κτίσμα ἐκεῖνο μέχρι τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις ἐκεῖνοι, κατὰ τὴν δευτέραν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον, στασιάζαντες οἱ Ἀρειανοὶ κατέφλεξαν τὸ στέγος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὅπως κτερίσῃ Νεκταρίου τοῦ ἀγιωτάτου, εἰς τὴν **B** Εἰρήνην καθέζομένου τὴν παλαιὰν. Διήλθοσαν δὲ οἱ χρόνοι δεκατρεῖς, καὶ ἦν ἀσκητὴς ἡ ἁγία Σοφία. Προστάξας δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Ῥουφῖνον τὸν μάγιστρον ἐπέπεσε τὸ στέγος διὰ κυλινδροειδῶν καμάρων. Καὶ διήρκεσαν οὕτως μέχρι τῆς βασιλείας (67) Ἰουστινιανού. Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν σφάγην (68) ἐν τῇ Ἰπτικῇ τῶν ἑριακονταπέντε χιλιάδων (69), ἀναρθεῖντων ἐκίσε διὰ τὸ ἀναγόμενόν ἦν παρὰ τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν Ἰπάτιον τὸν πατριχίον (70) καὶ δευτέρου μέρους τῶν Βεντίων, ἐπέπευσεν ὁ πανάγαθος Θεὸς καὶ φιλόδηρος εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανού τοῦ οἰκοδο-

Cum olim Magna Ecclesia, videlicet S. Sophia, idolorum esset delubrum, simulacra ibi collocata Constantinus Magnus et Justinianus, ut antea dictum est, inde abstulerunt. Primum qui eam Constantinus Magnus eam instar circi oblongam extruxit, templi S. Agathonici et S. Potentie similem. Ædificavit quoque prope Magnam Ecclesiam sive S. Sophiam templum S. Irenæ, quod cognominatur antiquum. Postquam vero S. Sophiam absolvit, multas in ea collocavit statuas, ut jam ante diximus. Structura autem illa duravit usque ad imperium Theodosii magni: hujus enim tempore, cum secunda synodus Cpoli haberetur, Ariani seditione excitata tectum Magnæ Ecclesiæ exusserunt, sub patriarchatu 131 sanctissimi Nectarii, in antiqua Irene præsentis. Exinde totis sexdecim annis tecto S. Sophia caruit. Imperator vero Theodosius Rufinum magistrum operi præficiens tecto ex cylindrace fornicibus composito eam operuit; et ita permansit usque ad imperium Justiniani. Quinto autem anno ejus imperii post illam stragem in qua 35 hominum millia in Hippodromo interfecti sunt, quia dux populi partes Hypatium patricium et præfectum Venetæ factionis imperatorem salutarant, Deus optimus et humanissimus imperatori Justiniano mentem dedit ut templum, quale ab Adamo non fuit neque fiet, ædificaret. Scripsit etiam præsidibus, toparchis, satrapis, ducibus et omnibus præfectis omnium provinciarum

Moursii et Lambecii notas.

(65) Καθὼς προείρηται. Nempe p. 64 et f6. C

LAMB.

(66) Δρομικὴν. Tempia δρομικὰ Græcis dicuntur, quæ instar Circi oblonga sunt. Id.

(67) Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Inquiramus hic. Codinus noster quintum annum imperii ponit, Matthæus Palmerius in Chronico dicit ortum esse ædificationem anno 31, Zonaras indictione 15, id est anno imperii

ejus 17. Vide dissidium in historia, quod quis componat? Lamb.

(68) Τὴν σφάγην. Vide Cedrenum et Zonaram Annal. 3. MOURS.

(69) Τῶν 35 χιλιάδων. Consentit Cedrenus. Zonaras tradit quadraginta millia, Procopius de bell. Vand., et Evagrius iv, 13 tantum triginta.

(70) Ἰπάτιον τὸν πατριχίον. Erat hic cognatus Anastasii imperatoris, teste Zonara. MOURS.

* Cf. Anonymus De antiquitatibus Cœciliensis, quem in appendice ad Psellum (t. CXIII) edidimus. Edit. PATA.

Imperii ad orientem, occidentem, septentrionem et meridiam, ut sibi mitterent materiam ad extruendum tam mirabile et Dei præsidio munitum custoditumque et pulchritudine conspicuum templum, ubicunque videlicet inveniunt columnas, lapides, tabulas et clathratas januas. Omnes igitur ei rei ab imperatore Justiniano destinati alacresque imperatori materiam ejusmodi submiserunt, collectam ex delubris idolorum, palatiis, balneis et ædibus omnium provinciarum universi terrarum orbis. Cæterum octo columnas Romanas, ut refert Plutarchus, primus a secretis et ab epistolis Justiniano, vidua quædam nomine **132** Marcia, quæ in dotem illas acceperat, Roma curavit eo ratibus pervehi. Stabant autem Romæ in templo Solis, quod Valerianus Romanus imperator, qui seipsum Persis in manum dedit, construxerat. Sic vero imperator scripsit : Mitto tibi, Domine imperator, octo columnas Romanas, longitudine et rotunditate, audeo dicere, et pondere æquales, pro animæ meæ salute. Alias octo columnas admirandas, coloris prasini, Constantinus dux e latomis excisas secum Epheso adduxit. Reliqua omnis materia et columnarum Cyzico advectæ sunt : alias ex Troade, alias ex Cycladibus insulis et Athenis præfecti imperatoris miserunt. Omnis autem hæc materia septem annis cum dimidio collecta est. Anno vero duodecimo imperii Justiniani templum a fundamentis everterunt. Omnem autem ejus materiam seorsim deposuit : nullo enim modo ea opus habebat, quoniam multo meliorem coacervaverat et ad manus habebat.

σιλέω· ἐπεμπον. Συνήχθη δὲ πᾶσα ἡ ὕλη χρόνους λείας· Ἰουστινιανοῦ ἐκ θεμελίων κατέλυσαν τὸν ναόν, εἶχον χρεῖαν αὐτῆς τὸ σύνολον διὰ τὸ πολλὴν μάσαι.

Cœpit igitur emere domos illic atque in contiguus ædibus habitantium, ac primum cujusdam viduæ nuncupatæ Annæ, quæ cum recusaret imperatori vendere, dixit: Etiam si quingentas libras nummum mihi obtuleris, tamen eam non tibi tradam. Imperator vero cum multos ex proceribus suis misisset, ut blanditiis mulierem demulcerent, nihil impetravit. Ipse autem mulierem accedens obnixæ rogavit ut suam domum **133** venderet. Illa cum vidisset imperatorem, cecidit ad pedes ejus suppliciter dicens: « Domine imperator, non quidem par est me sero ædium pretio quidquam a te accipere; volo autem me in partem venire sumptuum structuræ hujus templi, ut et ego in die judicii habeam mercedem et post mortem meam sepeliar prope ædes meas, et identidem meæ donationis memoriam fieri. » Locus autem ædium ejus, quem dedit Magnæ Ecclesiæ, totum æccephylacium cum templo S. Petri

Meursii et Lambecii nota.

(71) Pro Αἰρηλιανοῦ scribo Οὐαληριανοῦ : nam Valerianus est qui captivum se Saporī Persarum regi tradidit, non Aurelianus, qui inter Cpolium

μῆσαι ναόν, οὗς οὐκ ἐγένετο ἀπὸ Ἀδὰμ οὕτως γενήσεται. Ἐγραψε δὲ καὶ τοῖς στρατηγοῖ, τοκάρχαις καὶ σατράπαις καὶ δουξί καὶ πᾶσι τοῖς οὐσιν ἀρχηγέταις πάντων τῶν βασιλικῶν θεμάτων ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, ἄρκουσαν καὶ μεσημβρίας, πῆμψαι αὐτῷ ὕλην ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἀνεγείραι τοιοῦτον ἀξιοθαύμαστον καὶ θεοφρούρητον καὶ θεοφύλακτον καὶ περικαλλῆ ναόν, ὅπου δηλαδὴ εὐρεθῶσι, κίονάς τε καὶ συστημάτια στήθεά τε καὶ ἀδάκια καὶ καρχηλοθύρια. Πάντες δὲ οἱ παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ὀρισθέντες χαίροντές τε καὶ ἀγαλλιώμενοι ἐπεμπον τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ τὴν τοιαύτην ὕλην, συναγαγόντες αὐτὴν ἀπὸ τῶν ναῶν εἰδωλικῶν καὶ καλατιῶν λουτρῶν τε καὶ οἰκῶν ἀπὸ πάντων τῶν θεμάτων τῆς οἰκουμένης. Καὶ τοὺς μὲν ὁκτὼ κίονας τοῖς Ῥωμαίους, καθὼς φησι Πλούταρχος πρωτασεκρήτης καὶ ἐπιστολογράφος Ἰουστινιανοῦ, μετὰ σχεδίων ἀποστάλησαν παρὰ γυναικὸς χήρας ἀπὸ Ῥώμης, ὀνόματι Μαρτίας· οὐστινας εἶχεν εἰς προίκα αὐτῆς. Ἰστάντο δὲ εἰς τὴν Ῥώμην εἰς τὸν ναόν τοῦ Ἥλιου τὸν κτισθέντα παρὰ Οὐαληριανοῦ (71) τοῦ βασιλέως Ῥώμης, τοῦ προδόντος ἑαυτὸν Πέρσαις. Ἐγραψε δὲ τῷ βασιλεῖ οὕτως· « Ἀπέστειλά σοι, Δέσποτα βασιλεῦ, ὁκτὼ κίονας Ῥωμαίους, ἰσομήκεις, ἰσοκύκλους, τολμῶ εἰπεῖν καὶ ἰσοστάθμους, ὑπὲρ ψυχικῆς μου σωτηρίας. » Τοὺς δὲ ἑτέρους ὁκτὼ κίονας ἀπὸ Κυζίκου ἤχθησαν. Ἐτέρους δὲ ἀπὸ Τρωάδος καὶ ἄλλους ἀπὸ Κυκλάδων νήσων καὶ ἀπὸ Ἀθηῶν οἱ ἄρχοντες βασιλεῦς ἑπτὰ ἤμισυ. Τῷ δὲ δεκάτῳ δευτέρῳ εἴτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὕλην αὐτοῦ ἰδίως ἀπέθεοντο· οὐ γὰρ καὶ ἀπειρον κρεῖττονα ὕλην ἀθροῖσαι καὶ ἐτοι-

ἠρξάτο γοῦν ἐξανεῖσθαι οἰκῆματα τῶν ἐκείσε οἰκούντων καὶ πλησιαζόντων, καὶ πρῶτον μὲν χήρας τινὸς γυναικὸς, ὀνόματι Ἀννης. Ἐκαίνης δὲ μὴ βουλομένης ταῦτα πρᾶσαι τῷ βασιλεῖ, εἶπε· « Μέχρι νομισμάτων λίτρας φ' ἐάν μοι παράσχη, οὐ δίδωμι σοι ταῦτα. » Ὁ δὲ βασιλεὺς πολλοὺς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἀποστείλας πρὸς θεραπείαν τῆς γυναικὸς οὐδὲν ἤνυσε. Παραγενόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς ἱερίαν τῆς γυναικὸς εἶδετο αὐτῆς περὶ τῆς διαπράξεως τῶν οἰκημάτων αὐτῆς. Ἡ δὲ θεασαμένη τὸν βασιλέα εἶπεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ δεομένη καὶ λέγουσα· « Δέσποτα βασιλεῦ, ἐγὼ μὲν χάριν τιμῆς τῶν οἰκημάτων οὐκ ὀφείλω λαβεῖν τι ἀπὸ σοῦ, θάλω δὲ κοινωνῶν κάμει γενέσθαι εἰς τὸν κτεῖμενον ναόν, ἵνα ἔχω κατὰ τὴν ἡμέραν χρίσεως μισθόν καὶ μετὰ θάνατόν μου ταπῶ πλησίον τῶν οἰκημάτων μου, καὶ διηνεκῶς μνημονεύεσθαι με ὡς κτήμα δούσαν σὲτά. » Ἔστι δὲ ὁ τόπος τῶν οἰκημάτων

et Heracleam in itinere fraude servi circumventus ab amicis trucidatus erat. Notum hoc historiz Romanæ vel paulum modo peritis. Meurs.

αὐτῆς, ὃν δέδωκεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὸ σκευοφυλάκιον ὄλον σὺν τῷ ναῦ τοῦ ἁγίου Πέτρου. Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον ἅγιον Φρέαρ (72) καὶ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ὄλον καὶ ὁ τόπος τοῦ ἁμβωνος, ἕως τῆς μέσης τοῦ ναοῦ, ὑπῆρχεν ἄκος Ἀντιόχου τινὸς ἐστιαρίου καὶ εὐνοῦχου, ὃς ἀπειτιμήθη εἰς ὑπέραυρα λίτρας ὕ. Τοῦτου δὲ δυσχεραίνοντος τοῦ μὴ πράσαι ἕως τὸν ἴδιον οἶκον τῷ βασιλεῖ, ὁ βασιλεὺς φιλοπαίσιος ὢν καὶ μισοπόνηρος πρὸς τὸ μὴ θέλειν ἀλυπῆσαι ἢ ἀδικῆσαι, ἠθύμει ἀδμονῶν τί ἂν εἴποι εἰς αὐτὴν. Στρατήγιος δὲ μάγιστρος καὶ ἐξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων, καὶ τοῦ βασιλέως ἀποδοτικῆς, ὑπέσχετο τῷ βασιλεῖ τὸ νικῆσαι αὐτὸν διὰ τινος μηχανῆς καὶ πικρᾶσαι τὰ οἰκήματα αὐτοῦ καὶ μὴ βουλομένου. Ὁ δὲ ῥήθεις Ἀντίοχος καὶ πατήρ:ος ἐρῆλει τὸ κυάνεον χρώμα φιλιππόδρομου ὢν, καὶ ἀντεποιεῖτο αὐτοῦ λιβαν καὶ ἔχαιρεν ἐπ' αὐτῷ. Ἰππικὸς δὲ μέλλοντος γίνεσθαι, ὁ μάγιστρος Στρατήγιος τὸν ἐστιαρίον ἐρροῦρησε καὶ κοίτην αὐτὸν εἰς τὸ πραιτώριον (73) τῆ ἡμέρας τοῦ Ἰππικοῦ. Ἐκεῖνος δὲ ἐβόα μετὰ κλαυθμοῦ ὀδυρόμενος, καὶ ἔλεγεν· « Ἴδω τὴν ἀγῶνα τοῦ Ἰππικοῦ, καὶ τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως ποιήσω. » Ὑπομνηματιστὸς δὲ τοῦ βασιλέως ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῷ καθίσματι καὶ ἐποίησαν ἐκεῖ τὴν πρᾶσιν, παρόντος καὶ τοῦ κοιαστοροῦ καὶ ὑπογραψάσης πάσης τῆς συγκλήτου. Ἐπράθησαν δὲ εἰς χρυσοῖς λίτρας πε'. Τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ γυναικίτου ἕως τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Βασιλείου ὑπῆρχον οἰκήματα Χαρίτωνος εὐνοῦχου τοῦ πικλήην Χηνοπόδη, ἃ καὶ μετ' εὐχαριστίας πολλῆς δέδωκε τῷ βασιλεῖ, διπλῶ τιμήματι ἀποτιμηθέντα λίτρας ἰβ'. Τὸ δὲ εὐνοῦμον μέρος τοῦ γυναικίτου μέχρι τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ ὑπῆρχον οἰκήματα Ξενοφώντος τινος ῥάπτου, καὶ ἤτησαστο τὸν βασιλέα ἵνα λάβῃ διπλοῦν τὴ τιμήμα λίτρας ἰδ', καὶ ποιήσῃ αὐτὸν τῆ ἡμέρας τοῦ Ἰππικοῦ καθεζόμενον προσκυνεῖσθαι ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἡνιόχων. Τῶν δὲ δῆμων καὶ τῆς συγκλήτου εἰπόντων τῷ βασιλεῖ· « Οὐκ ἔστι προσκυνεῖσθαι αὐτὸν οὕτως, εἰ μὴ μόνον τὸν βασιλέα, » προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἐξόπισθεν προσκυνεῖσθαι αὐτὸν καὶ ὀνομαζέσθαι ὄρχονα τῶν καρχοντίων· καὶ τοῦτο φυλάσσεται μέχρι τοῦ νῦν. Τὸ δὲ ἐπίπεδον τοῦ ναοῦ καὶ ὁ λουτήρ καὶ εἰς ἀμφότερας καὶ τὰ περίεξ αὐτῶν οἶκος ἦν Δαμιανοῦ πατριχοῦ Σαλευκείας, ἕτινα ἀπειτιμήθησαν εἰς λίτρας ἰ', καὶ μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης δέδωκεν αὐτὰ τῷ βασιλεῖ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, καταμετρήσας τὸν τόπον εὔρεσε σφαιραΐαν πέτραν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἕως τῆς κάτω ἀψίδος, καὶ ἐθεμελίωσεν ἐκεῖ γύρωθεν τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου τρούλλου· ἀπὸ δὲ τοῦ βήματος μέχρι τοῦ ἔξω νάρθηκος εὔρε τόπον ἀλώδη καὶ χαλόν, καὶ ἐθεμελίωσεν. Ἀρξαμένου δὲ τοῦ θεμελίωσθαι, προσκαλεσάμενος Εὐτύχιον τὸν πατριάρχην ἐποίησεν εὐχὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησίας. Ὁ

A continet. Porro locus nuncupatus Puteus sacer et sanctum altare et locus suggesti, usque ad medianam partem templi, erat domus cujusdam Antiochi ostiarii et eunuchi, quam quinquaginta nummorum libris aestimabat. Indignante vero ipso quod non posset justo pretio suam domum imperatori vendere, imperator justitiae et probitatis amans, quod nollet quemquam injuria vel damno affici, niestus animo cogitabat quid cum illo ageret. Strategius autem magister, thesauri imperatoris praefectus ejusque adoptivus frater, imperatori promisit se aliquo commento illum victurum, ut aedes suas etiam invitus vendere cogeretur. Praedictus enim Antiochus ostiarius Circensium studio flagrans venetum colorem sive caeruleum amabat, illoque admodum delectabatur. Cum igitur Iulii Caeares exercendi essent, magister Strategius ostiarium comprehendit, 134 eumque in praetorium inclusit ipso ludorum die. At ille cum ejulatu et dolore clamans dicebat: «Circenses spectem, et quidquid imperator jusserit faciam.» Imperatoris igitur jussu statim in caveam adductus est, ibique aedes suas praesentem quaestore et universo senatu subscribente vendidit, idque 85 libris auri. Dextera pars, ubi gynaeconitis, usque ad columnam S. Basilii erat domus Charitonis eunuchi, cognomento Anseripedis, quae cum grata animi significatione imperatori obtulit, duplo pretio, 12 libris aestimata. Sinistra vero pars gynaeconitidis usque ad columnam S. Gregorii Thaumaturgi erant aedes cujusdam Xenophontis auctoris, qui ab imperatore duplum pretium, libras 14 petiit, et ut Circensium die in circo sedentem quatuor agitatorum factiones adorarent. Sed populo et universo senatu imperatori dicentibus: «Non licet nobis ipsi eum honorem soli imperatori debitum exhibere,» jussit imperator eum a tergo adorari et vocari principem inferorum, quod etiam ad hoc usque tempus observatur. Templi vero aedem, lavacrum et porticus narthecis, et quae in ambitu ejus sunt, erat domus Damiani patricii Selemye, quam sex libris aestimatam libentissimo animo imperatori obtulit.

D Imperator vero cum locum dimensus esset, invenit rotundum lapidem 135 ab altari usque ad inferiorem arcum, et circum illum fundamenta jecit apsidis majoris sive trulli magni. A suggesto vero usque ad anteriorem narthecem solum palustre et fungosum invenit. Cum autem fundamenta ponere ordiretur, Eutychio patriarcha accersito pro structura ecclesiae precatus est. Postea impera-

Meursii et Lambecii notae.

(72) Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον ἅγιον Φρέαρ. Cedrenus appellat τὸ Φρέαρ τοῦ μαρτυρίου. Constantinus de Administr. Rom. Imp. Εἰσερχονται ἐν τῷ ἔργῳ τῷ κρημαμένῳ τὸ εἰς τὸ ἅγιον Φρέαρ. Nicetas Paphlago in Vita Ignatii patriarchae Cp. Διὰ τοῦ

ἁγίου Φρέατος ἀνάγεται. Meurs. (73) Τὸ πραιτώριον. Quod Justinus imperator reparavit. Exstat hac de re epigramma Pauli Silentiarii Antholog. l. iv, c. 23. Id.

Imperii ad orientem, occidentem, septentrionem et meridiam, ut sibi mitterent materiam ad exstruendum tam mirabile et Dei præsidio munitum custoditumque et pulchritudine conspicuum templum, ubicunque videlicet invenirent columnas, lapides, tabulas et clathratas januas. Omnes igitur ei rei ab imperatore Justiniano destinati alacresque imperatori materiam ejusmodi submiserunt, collectam ex delubris idolorum, palatiis, balneis et ædibus omnium provinciarum universi terrarum orbis. Cæterum octo columnas Romanas, ut refert Plutarchus, primas a secretis et ab epistolis Justiniano, vidua quædam nomine **132** Marcia, quæ in dotem illas acceperat, Roma curavit eo ratibus pervehi. Stabant autem Romæ in templo Solis, quod Valerianus Romanus imperator, qui seipsum Persis in manum dedit, construxerat. Sic vero imperatori scripsit: Mitto tibi, Domine imperator, octo columnas Romanas, longitudine et rotunditate, audeo dicere, et pondere æquales, pro animæ meæ salute. Alias octo columnas admirandas, coloris prasini, Constantinus dux e latomiis excisas secum Epheso adduxit. Reliqua omnis materia et columnæ Cysico advectæ sunt: alias ex Troade, alias ex Cycladibus insulis et Athenis præfecti imperatoris miserunt. Omnis autem hæc materia septem annis cum dimidio collecta est. Anno vero duodecimo imperii Justiniani templum a fundamentis everterunt. Omnem autem ejus materiam æorsim deposuit: nullo enim modo ea opus habebat, quoniam multo meliorem coaccervaverat et ad manus habebat.

σιλέω; Ἐπεμπον. Συνήχθη δὲ πᾶσα ἡ ὕλη χρόνους λαίω; Ἰουστινιανοῦ ἐκ θεμελιῶν κατέλυσαν τὸν ναόν, εἶχον χρεῖαν αὐτῆς τὸ σύνολον διὰ τὸ πολλὴν μᾶσαι.

Cæpit igitur emere domos illic atque in contiguis ædibus habitantium, ac primum cujusdam viduæ nuncupatæ Annæ, quæ cum recusaret imperatori vendere, dixit: Etiam si quingentas libras nummum mihi obtuleris, tamen eam non tibi tradam. Imperator vero cum multos ex proceribus suis misisset, ut blanditiis mulierem demulcerent, nihil impetravit. Ipse autem mulierem accedens obviæ rogavit ut suam domum **133** venderet. Illa cum vidisset imperatorem, cecidit ad pedes ejus suppliciter dicens: Domine imperator, non quidem parem me sero ædium pretio quidquam a te accipere; volo autem me in partem venire sumptuum structuræ hujus templi, ut et ego in die iudicii habeam mercedem et post mortem meam sepeliar prope ædes meas, et identidem meæ donationis memoriam fieri. Locus autem ædium ejus, quem dedit Magnæ Ecclesię, totum æcονοφύλακιον cum templo S. Petri

Meursii et Lambecii nota.

(71) Pro Αδρηλιανῷ scribo Οδαληριανῷ: nam Valerianus est qui captivum se Saporī Persarum regi tradidit, non Aurelianus, qui inter Cypulium

μῆσαι ναόν, οὗς οὐκ ἐγένετο ἀπὸ Ἀδδμ οὕτω γενήσεται. Ἐγραψε δὲ καὶ τοῖς στρατηγοῖ, τοπάρχαις καὶ σατράπαις καὶ δουξί καὶ πᾶσι τοῖς οὖσιν ἀρχηγέταις πάντων τῶν βασιλικῶν θεμάτων ἀπολογῆσαι τε καὶ δύσεως, ἄρτους καὶ μεσημέριας, πέμψαι αὐτῷ ὕλην ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἀνεγείραι τοιοῦτον ἀξιοθαύμαστον καὶ θεοφρούρητον καὶ θεοφύλακτον καὶ περικαλλῆ ναόν, ὅπου δηλαδὴ εὐρεθῶσι, κίονάς τε καὶ συστημάτια στήθεά τε καὶ ἀδάκια καὶ καγκελοθύρια. Πάντες δὲ οἱ παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ὀρισθέντες χαίροντές τε καὶ ἀγαλλιώμενοι ἔπεμπον τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ τὴν τοιαύτην ὕλην, συναγαγόντες αὐτὴν ἀπὸ τῶν ναῶν εἰδικῶν καὶ παλατιῶν λουτρῶν τε καὶ οἰκῶν ἀπὸ πάντων τῶν θεμάτων τῆς οἰκουμένης. Καὶ τοὺς μὲν ὁκτὼ κίονας τοὺς Ῥωμαίους, καθὼς φησι Πλούταρχος πρωτασεκρήτης καὶ ἐπιστολογράφος Ἰουστινιανοῦ, μετὰ σχεδίων ἀπεστάλησαν παρὰ γυναικὸς χήρας ἀπὸ Ῥώμης, ὀνόματι Μαρτίας· οὐστίνως εἶχεν εἰς προίκα αὐτῆς. Ἰστανο δὲ εἰς τὴν Ῥώμην εἰς τὸν ναόν τοῦ Ἥλιου τὴν κτισθέντα παρὰ Οὐαληριανῷ (71) τοῦ βασιλέως Ῥώμης, τοῦ προδόντος ἑαυτὸν Πέρταις. Ἐγραψε δὲ τῷ βασιλεῖ οὕτως: « Ἀπέσταλλά σοι, δέσποτα βασιλεῦ, ὁκτὼ κίονας Ῥωμαίους, ἰσομήκεις, ἰσοκύκλους, τομῶ εἰπεῖν καὶ ἰσοστάθμους, ὑπὲρ ψυχικῆς μου σωτηρίας. » Τοὺς δὲ ἑτέρους ὁκτὼ πρᾶσινοὺς κίονας τοὺς ἀξιοθαυμάστους ἐκόμισεν ὁ στρατηγὸς Κωνσταντῖνος ἀπὸ Ἐφέσου λελατομημένους. Ἡ δὲ λοιπὴ πᾶσα ὕλη καὶ πάντες οἱ κίονες ἀπὸ Κυζίκου ἤχθησαν. Ἐτέρους δὲ ἀπὸ Τρωάδος καὶ ἄλλους ἀπὸ Κυκλάδων νήσων καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν οἱ ἄρχοντες βασιλεῦς ἐπέτα ἤμισυ. Τῷ δὲ δεκάτῳ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας τῆς αὐτοῦ ὕλην αὐτοῦ ἰδίως ἀπέθεοντο· οὐ γὰρ καὶ ἀπειρον κρεῖττονα ὕλην ἀθροῖσται καὶ ἐτοι-

ἤρξατο γοῦν ἐξανέσθαι οἰκῆματα τῶν ἐκείσε οἰκούντων καὶ πλησιαζόντων, καὶ πρῶτον μὲν χήρας τινὸς γυναικὸς, ὀνόματι Ἀννης. Ἐκείνης δὲ μὴ βουλομένης ταῦτα πρᾶσαι τῷ βασιλεῖ, ἔλεγε: « Μέχρι νομισμάτων λίτρας φ' ἐάν μοι παράσχη, οὐ δίδωμι σοι ταῦτα. » Ὁ δὲ βασιλεὺς πολλοὺς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἀποστείλας πρὸς θεραπείαν τῆς γυναικὸς οὐδὲν ἔην. Παραγενόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς ἱεσίαν τῆς γυναικὸς ἔδεικτο αὐτῆς περὶ τῆς διαπρᾶσεως τῶν οἰκημάτων αὐτῆς. Ἡ δὲ θεασαμένη τὸν βασιλεῦς ἔπεισεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ δεομένη καὶ λέγουσα: « Δέσποτα βασιλεῦ, ἐγὼ μὲν χάριν τιμῆς τῶν οἰκημάτων οὐκ ὀφείλω λαβεῖν τι ἀπὸ σοῦ, θέλω δὲ κοινωνῶν καμὲ γενέσθαι εἰς τὸν κτισθέντον ναόν, ἵνα ἔχω καγῶ ἐν ἡμέρᾳ κριστῶς μισθόν καὶ μετὰ θάνατόν μου ταπῶ πλησίον τῶν οἰκημάτων μου, καὶ διηνεκῶς μνημονεύεσθαι με ὡς κτήματι δούσαν αὐτά. » Ἔστι δὲ ὁ τόπος τῶν οἰκημάτων

et Heracleam in itinere fraude servi circumventus ab amicis trucidatus erat. Notum hoc historiae Romanæ vel paulum modo peritis. ΜΕΥΡΑΣ.

αὐτῆς, ὃν δέδωκεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὸ σκευοφυλάκιον ὄλον σὺν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου. Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον ἅγιον Φρέαρ (72) καὶ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ὄλον καὶ ὁ τόπος τοῦ ἁμδωνος, ἕως τῆς μέσης τοῦ ναοῦ, ὑπῆρχεν ἄκοις Ἀντιόχου τινὸς ὀστιάριου καὶ εὐνοῦχου, ὃς ἀπειτιμήθη εἰς ὑπέραυρα εἰς τὸν ἴδιον οἶκον τῷ βασιλεῖ, ὁ βασιλεὺς φιλοκαίριος ὢν καὶ μισοπόνηρος πρὸς τὸ μὴ θέλειν ἀλυπησάσθαι ἢ ἀδικησάσθαι, τῆσθε ἀδμονῶν τί ἀντιόχῳ εἰς αὐτόν. Στρατήγιος δὲ μάγιστρος καὶ ἀρχιεπὶς τῶν βασιλικῶν χρημάτων, καὶ τοῦ βασιλέως ἀποκοιτητὴς, ὑπέσχετο τῷ βασιλεῖ τοῦ νικῆσαι αὐτὸν διὰ τίνος μηχανῆς καὶ πιπρᾶσαι τὰ οἰκήματα αὐτοῦ καὶ μὴ βουλομένου. Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἀντιόχος καὶ ὀστιάριος ἐφιλοῖ τὸ κυάνεον χρῶμα φιλιπποῦ ἑσπέρου, καὶ ἀντεποιεῖτο αὐτοῦ λίαν καὶ ἔχαρειν ἐπὶ αὐτῷ. Ἰππικὸς δὲ μέλλοντος γίνεσθαι, ὁ μάγιστρος Στρατήγιος τὸν ὀστιάριον ἐφροῦρησε καὶ κατέβη αὐτὸν εἰς τὸ πραιτώριον (73) τῆς ἡμέρας τῆς Ἰππικοῦ. Ἐκεῖνος δὲ ἔβλα μετὰ κλαυθμοῦ ὀδυρόμενος, καὶ ἔλεγεν· « Ἴδω τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἰππικοῦ, τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως ποιήσω. » Ὑπομνηστικὸς δὲ τοῦ βασιλέως ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῷ καθέδρῳ καὶ ἐποίησαν ἐκεῖ τὴν πρᾶσιν, παρόντος καὶ τοῦ κοιαστορος καὶ ὑπογραψάσης πάσης τῆς συγκλήτου. Ἐπράθησαν δὲ εἰς χρυσοῦ λίτρας περὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ γυναικίτου ἕως τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Βασιλείου ὑπῆρχον οἰκήματα Χαρίτωνος εὐνοῦχου τοῦ πρίκλῆνη Χηνοπόδη, ἃ καὶ μετ' εὐχαριστίας πολλῆς δέδωκε τῷ βασιλεῖ, διπλῶν τιμήματι ποιετηθέντα λίτρας ἑβδμή. Τὸ δὲ εὐώνυμον μέρος τοῦ γυναικίτου μέχρι τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ ὑπῆρχον οἰκήματα Ξενοφώντος τίνος ῥάπτου, καὶ ῥητήσατο τὸν βασιλέα ἵνα λάβῃ διπλοῦν τῆ τιμήματι λίτρας ἑβδμή, καὶ ποιήσῃ αὐτὸν τῆς ἡμέρας τοῦ Ἰππικοῦ καθεζόμενον προσκυνεῖσθαι ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἡνιόχων. Τῶν δὲ δῆμων καὶ τῆς συγκλήτου εἰπόντων τῷ βασιλεῖ· « Οὐκ ἔστι προσκυνεῖσθαι αὐτὸν οὕτως, εἰ μὴ μόνον τὸν βασιλέα, » προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἐξόπισθεν προσκυνεῖσθαι αὐτὸν καὶ ὀνομαζέσθαι ὄρχοντα τῶν μαχθονίων· καὶ τοῦτο φυλάσσεται μέχρι τοῦ νῦν. Τὸ δὲ ἐπίπεδον τοῦ ναοῦ καὶ ὁ λουτήρ καὶ οἱ ἀρθῆες καὶ τὰ περίεξ αὐτῶν οἶκος ἦν Δαμιανοῦ πατρικίου Σελευκείας, ἃτινα ἀπειτιμήθησαν εἰς λίτρας περὶ, καὶ μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης δέδωκεν αὐτὰ τῷ βασιλεῖ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, καταμετρήσας τὸν τόπον εὐρεῖ στεφαναίαν πέτραν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἕως τῆς κάτω ἀψίδος, καὶ θεμελίωσεν ἐκεῖ γύρωθεν τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου τρούλλου· ἀπὸ δὲ τοῦ βήματος μέχρι τοῦ ἔξω νάρθηκος εὐρεῖ τόπον ἀλσώδη καὶ χαῦνον, καὶ θεμελίωσεν. Ἀρξαμένου δὲ τοῦ θεμελίωσθαι, προσκαλεσάμενος Εὐτύχιον τὸν πατριάρχην ἐποίησεν εὐχὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησίας. Ὁ

A continet. Porro locus nuncupatus Puteus sacer et sanctum altare et locus suggesti, usque ad median partem templi, erat domus cujusdam Antiochi ostiarii et eunuchi, quam quinquaginta nummorum libris æstimabat. Indignante vero ipso quod non posset justo pretio suam domum imperatori vendere, imperator justitiæ et probitatis amans, quod nollet quemquam injuria vel damno affici, inæstus animo cogitabat quid cum illo ageret. Strategius autem magister, thesauri imperatoris præfectus ejusque adoptivus frater, imperatori promisit se aliquo commento illum victurum, ut ædes suas etiam invitus vendere cogeretur. Prædictus enim Antiochus ostiarius Circensium studio flagrans venetum colorem sive cæruleum amabat, illoque admodum delectabatur. Cum igitur ludii Circenses exercendi essent, magister Strategius ostiarium comprehendit, 134 eumque in pratorium inclusit ipso ludorum die. At ille cum ejulatu et dolore clamans dicebat : « Circenses spectem, et quidquid imperator jusserit faciam. » Imperatoris igitur jussu statim in caveam adductus est, ibique ædes suas presentem quæstore et universo senatu subscribens vendidit, idque 85 libris auri. Dextera pars, ubi gynæconitis, usque ad columnam S. Basilii erat domus Charitonis eunuchi, cognomento Anseripedis, quam cum grata animi significatione imperatori obtulit, duplo pretio, 12 libris æstimatam. Sinistra vero pars gynæconitidis usque ad columnam S. Gregorii Thaumaturgi erant ædes cujusdam Xenophontis autoris, qui ab imperatore duplum pretium, libras 14 petiit, et ut Circensium die in circo sedentem quatuor agitatorum factiones adorarent. Sed populo et universo seuatu imperatori dicentibus : « Non licet nobis ipsi eum honorem soli imperatori debitum exhibere, » jussit imperator eum a tergo adorari et vocari principem inferorum, quod etiam ad hoc usque tempus observatur. Templi vero aræ, lavacrum et porticus narthecis, et quæ in ambitu ejus sunt, erat domus Damiani patricii Selemye, quam sex libris æstimatam libentissimo animo imperatori obtulit.

D Imperator vero cum locum dimensus esset, invenit rotundum lapidem 135 ab altari usque ad inferiorem arcum, et circum illum fundamenta jecit apsidis majoris sive trufi magni. A suggesto vero usque ad exteriorem narthecem solium palustre et fungosum invenit. Cum autem fundamenta ponere ordiretur, Eutychio patriarcha accersito pro structura ecclesiæ precatus est. Postea impera-

Meursii et Lambæcii notæ.

(72) Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον ἅγιον Φρέαρ. Cedrenus appellat τὸ Φρέαρ τοῦ μαρτυρίου. Constantinus de Administr. Rom. Imp. Εἰσερχονται ἐν τῷ ἁγίῳ τῷ κρημαμένῳ τὸ εἰς τὸ ἅγιον Φρέαρ. Nicetas Paphlago in Vita Ignatii patriarchæ Cp. Διὰ τοῦ

ἁγίου Φρέατος ἀνάγεται. Μερns. (73) Τὸ πραιτώριον. Quod Justinus imperator reparavit. Exstat hac de re epigramma Pauli Silentiarii Antholog. l. iv, c. 25. lb.

tor primus omnium calcem cum testa accipiens fundamenti initium posuit. Condidit etiam oratorium S. Joannis, juxta horologium, Baptisterium vulgo dictum, et aedificia vicina Metatorii, ut ibi subinde cum proceribus suis commoraretur et cibum sumeret. Inde etiam usque in palatium porticum transitoriam tectam fecit, ut quoties vellet eo accederet. Erant autem magistri numero centum, centenos singuli manuarum opifices mercenarios sub se habentes, ita ut summa decem millia operariorum essent; quorum quinque millia a dextera, quinque a sinistra parte opus coeperunt. Magno autem studio contendebant ut quam celerrime opus absolverent. Caeteram templi formam angelus per somnium imperatori ob oculos posuit. Erat autem machinator quidam summæ peritiæ in extruendis templis. Stabant etiam cacabi magni hordei bulliantis, cujus liquorem calce et testa miscabant: liquor autem ille hordei tepidus aquæ vicem supplebat. **136** Quin etiam dissectos ulmi cortices admiscebant calci et in massam redigebant; qua nec calida nimis neque frigida ad structuram utebantur, sed tepida, quo tenacius adhærescebat et lapides instar ferri congluinaeret. Fundamento autem duobus cubitis supra terram elevato, ut dictus auctor et expense rationum scriba refert, **452** auri centenaria expensa fuerant. Miliarisia vero quotidie afferbant, terræque ea permiscentes juxta horologium et circumstita aedificia humo obruebant. Ita cum ab opere abituri suam singuli terram circumcirca lustrarent, multa hinc inde inveniebant, et loti discedebant. Alia etiam miliarisia in horologio reposita servabantur, et singulis qui lapidibus calce tegulis aut cocto latere onustii ascendebant, pro labore argentum distribuebatur, ne cui conviciandi aut conquerendi occasio esset. Quidam vero ex iis cum ingemiscens vix exclamasset, statim præceps dilapsus et casu contusus expiravit. Caeterum post pilarum educationem et erectionem magnarum columnarum decreverant etiam una cum illis Romanas columnas collocare; quod tamen prius factum fuit, sed eas quatuor conculis sulciendis apposuerunt. Imperator autem, somno pomeridiano abstinens magnoque studio operi incumbens, febres et quadratarios circumundo inspectabat, comitante eum Troilo cubiculario. Verum Strategius, adoptivus imperatoris frater ejusque pecuniarum custos expensarum, rationibus præerat. Præceperat autem ei imperator ut citra mercedem et diurnum **137** argentum bis illos singulis septimanis stipe aliqua muneraret. Quoties

Meursii et Lambecii notæ.

(74) Ὁ δὲ βασιλεὺς οικελαίς χειροί. Augusti alicujus operis principia ipsi imperatores aut viri caeteroqui principes dabant. Vides hic in aedificatione templi Sophiæ de Justiniano. Et narrat de Nerone Suetonius c. 19: *In Achaia Isthmum perfodere aggressus prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus est, tubaque signo da o prius rastele humum effudit et corbula congestam*

δὲ βασιλεὺς, οικελαίς χειροί (74) λαθῶν ἀσβεστον μετὰ δοτράκου, ἐβάλεν εἰς τὴν θεμέλιον πρὸ πάντων. Καὶ ἐκτίσεν τὸν ἅγιον Ἰωάννην (75) τὸν δοτα εἰς τὸ ὠρολογεῖον (76), τὸν λεγόμενον Βοκπιτιστῆρα, καὶ τὰ πλησιάζοντα τοῦ Μετατωρίου, ἵνα ἐκείσε παραμένη μετὰ τῶν ὀρχόντων αὐτοῦ καὶ πολλὰς ἐσθίῃ· ἐν ᾧ καὶ τὰ διαβατικά σκεπαστά τοῦ πάλαιου ἐποίησεν, ἵνα διέρχεται δόακις ἀν' ἐθέλη. Ὑπῆρχον δὲ μαστοροὺς τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν, ἔχοντες ἀνὰ κεφαλὴν τὸν μισθὸν προσχειριαρίους. Ὅμοῦ οἱ κάμνοντες χιλιάδες δέκα. Καὶ αἱ μὲν πάντε χιλιάδες τὸ ἑξῆς μέρος ἤρξαντο, αἱ δὲ πάντε τὸ εὐώνυμον. Εἶχε δὲ αὐτοῦ: ἑρὶς καὶ πολλὴ σπουδὴ εἰς τὸ ταχέως κτίζεσθαι. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ναοῦ ἄγγελος κατ' ὄναρ ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ μαστορ εἰς μηχανικὴς καὶ πολλῆς γνώσεως γέμων εἰς τὸ ἀνεγείρει ναοὺς ἐπιτηδεύου. Ἦ δὲ κριθὴ Ἰστατο βράζουσα εἰς κακάβους εὐμαγεθείς, καὶ τὸν ζωμὸν αὐτῆς ἐμίγνυον μετὰ τοῦ ἀσβέστου καὶ τοῦ δοτράκου. Ἄντι δὲ ὕδατος αὐτοῖς ὑπῆρχεν ὁ ζωμὸς τῆς κριθῆς χλιαρός. Ἐκοπτον δὲ καὶ τοὺς φλοιούς τῆς πελλέας, καὶ ἐμίγνυον μετὰ τοῦ ἀσβέστου, καὶ ἐποίησαν μάζας. Καὶ οὕτε ἄγαν θερμὸν οὕτε πάλιν ψυχρὸν ἐτίθειον, ἀλλὰ χλιαρὸν διὰ τὸ κολλητικώτερον εἶναι καὶ τοὺς λίθους κολλᾶν δίκην σιδήρου. Δύο δὲ πῆχεις τοῦ θεμελίου ἀπὸ τῆς γῆς ὑψωθέντος, ὡς φησὶν ὁ εἰρημένος ποιητὴρ καὶ ἀπογράφόμενος τὴν ἔξοδον, ἐξωδιάσθησαν χρυσοῦ κεντηνάρια υψ'. Μιλιαρίσια δὲ ἔφερον κατ' ἑκάστην, καὶ ἐμίγνυον τὸν χροῦν καὶ ἔχονον εἰς τὸ ὠρολογεῖον καὶ τὸν περίεξ κτισμάτων. Καὶ τῆνικα ἐμείλλον ὑποχωρεῖν γυρεούοντες τὸν χροῦν ἑκατοσὶ αὐτῶν διάφορα εὐρισκε, καὶ ἀπῆει χαιρών. Καὶ ἕτερα μιλιαρίσια ἀπέκειντο εἰς τὸ ὠρολογεῖον, καὶ ὅσοι ἀνεθίδαζον καὶ ἐκόμιζον λίθον ἢ δοτράκον μετὰ ἀσβέστου ἢ βησάλου, ἐνὶ ἑκάστῳ ἐκ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἰδίῳ ἀργύριον διὰ τὸ μὴ βλασφημῆσαι ἢ στενάξαι τινα. Ἐξ αὐτῶν δὲ εἰς στενάξας καὶ εἰπὼν τὸ οὐαί ἔτισεν ἀθρόως καὶ συνετριβή καὶ ἀπέψυξε. Τῶν δὲ πινῶν ὑψωθέντων καὶ τῶν μεγάλων κίωνων σταθέντων ἐμείλλον μετ' αὐτῶν καὶ τοὺς Ῥωμαίους κίονας στήσαι. Ἄλλ' οὐκ ἐποίησαν, ἀλλ' ἔστησαν τοῦτους εἰς τὰς τέσσαρας κόγχας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ δεξιὸν οὐκ ἐκάθευδεν, ἀλλὰ πολλὴν σπουδὴν ἐποίησε τοῦ ἔργου, καὶ ἐπορεύετο βλέπων τοὺς λιθοξόους καὶ τοὺς οἰκοδόμους. Ἦρχετο δὲ μετὰ Τρωίλου κουβικουλαρίου αὐτοῦ. Τὴν δὲ ἐξῆς κατέχευε Στρατήγιος ὁ ἀδελφοποιεὶς τοῦ βασιλέως· ὁ καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. Ἐπιτηδεύετο δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ αὐτῶν καὶ τῶν καθημερινῶν ἀργυρίων δις τῆς ἑξῆς

humeris exulit. MEURS.

(75) Τὸν ἅγιον Ἰωάννην. Tempus Joannis Baptistæ Cpoli duo, hoc in Strobelo, illud in Mæcedonianiis; quorum unum magna ex parte reparavit Basilus, alterum a fundamentis extraxit. Cedrenus. MEURS

(76) Τὸ ὠρολογεῖον. quod condidit Justinianus anno imperii 7. auctor Cedrenus. MEURS.

μάδος εὐεργετῆν αὐτούς. Ὅσαίτις δὲ ἤρξατο εἰς Α θεωρίαν, ἐφοίρει λευκὸν κωλόδιον, καὶ ῥάβδον λεπτήν κατέχευε τῇ χειρὶ.

Σκεπάζαντες δὲ ἐπάνω τὰς ἀψίδας ἀνοψότερον τῶν μαρῶν τῶν ἐμβόλων τῶν γυναικείων (77), καὶ ἀναλαβόντες εἰς τοὺς πινυτοὺς μέγροι τῶν κατηχομένων, προσέταξε Στρατήγιος ἡμέρᾳ ἐβδόμῃ ὥρα τρίτῃ μιλιάρια προσαγαγεῖν εἰς πλῆθος, καὶ τοὺς μακτορας καταλθεῖν εἰς τὸ ἄριστον. Ὁ δὲ μακτωρ Ἰγνάτιος κατέλιπε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καθορᾶν πάντα τῶν τεχνιτῶν τὰ ἔργαλαί. Ἦν δὲ ὁ παῖς ὡσεὶ γρίνων δεκαεσσαδῶν. Καθεζομένου δὲ αὐτοῦ ἐώωνισεν αὐτῷ λευκοφόρος τις, εὐνοῦχος δῆθεν ἐκ τοῦ παλατίου πεμφθεὶς, λέγων αὐτῷ· « Τίνας χάριν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ταχέως οὐκ ἐπλήρωσαν οἱ κάμμοντες, ἀλλὰ καταλιπόντες αὐτὸ ἀπῆλθον πάντες καὶ ἐσθλαυσιν ; » Ὁ δὲ παῖς λέγει· « Ταχέως, κύριέ μου, παραγίνονται. » Κάκεῖνος πάλιν εἶπεν· « Ἀπελθε ταχέως, φώνησον αὐτούς. » Τοῦ δὲ παιδὸς φοβουμένου διὰ τὸ μὴ ἀπολέσθαι τι τῶν ἐργαλείων, ὁ φανεὶς ἄγγελος ἔφη μεθ' ἔρκου τῷ νέφ· « Ἀπελθε, δάλησον αὐτοῖς· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ὧδε οὐκ ὑποχωρῶ, ἕως ἂν εἴθῃ ; μὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ἦτις ἐστὶν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὴν νῦν κτεζομένην. » Τοῦτον οὖν τὸν ὄρκον ἀκούσας ὁ παῖς κατήλθε, καὶ εἶρε τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰγνάτιον, καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ ταῦτα, καὶ αὐτὸς ἤγαγεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ ἐκεῖσε ἐσθλόντι τότε ἐν τῷ βαπτιστηρί (78). Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς μετεκαλέσατο πάντας τοὺς εὐνοῦχους. Καὶ μηδένα ἐξ αὐτῶν γνωρίσας ὁ παῖς, τίς ἐγνω ὁ βασιλεὺς ὅτι ἄγγελός ἐστι Κυρίου. Ἐσημειώσατο δὲ τὸν ὄρκον ὃν εἶπεν ὁ παῖς, καὶ ὅτι λευκοφόρος ἐστὶν ὁ λαλήσας τῷ νέφ, καὶ αἱ παρειαὶ αὐτοῦ πῦρ ἀπέπεμπον, καὶ ἐνηλλαγμένη ἦν ἡ ὄψις αὐτοῦ. Μεγάλως δὲ χαρεὶς ὁ βασιλεὺς ἐδόξασε τὸν Θεόν, ὅτι εὐδοκεῖ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ. Καὶ ἔκτοτε ἔλαθεν ὁ ναὸς τὴν προσηγορίαν ἡ ἁγία Σοφία, καὶ περὶ διασκευομένου τοῦ βασιλέως τί κηλέσει τὸν ναόν. Βουλευσάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς πολλοὺς ἄσιους καὶ ἀρετὴν μετιόντας, εἶπον αὐτῷ ἑὶν ὑποστρέφειν τὸ παιδίον ἐκεῖσε· ἂν γὰρ στραφῇ, ὁ φύλαξ ἄγγελος ὑποχωρεῖ τοῦ τόπου. Ὁ καὶ ἐποίησε· πλουτίσας γὰρ τὸν παῖδα εἰς τὰς νήσους ἐξέπεμψε διαφυγεῖν αὐτὸν, ὥστε φυλάσσειν τὸν ἄγγελον μέχρι τῆς σήμερον κατὰ τὸν ὄρκον αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ τὸ βῆμα τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὸν παῖδα εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πινυτοῦ πλῆθιστον τοῦ Συλλαγόνου.

Φθασάντων δὲ εἰς τὰ δευτέρα κατηχούμενα καὶ τοὺς κίονας ἀνηγέρθησαν αἱ καμάραι. Σκεπασθέντων δὲ τῶν πέριξ ἐγένετο τὸν βασιλέα ἀθυμεῖν διὰ τὸ μὴ εἶχειν χρυσικὴν ποσότητα. Ἰσταμένου δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

(77) *Τῶν γυναικείων.* Erat hoc palatium imperatricis. Zonaras Annal. 3. Meurs.

(78) *Τῷ βαπτιστηρί.* Errant interpretes, qui Baptisterium vertunt : in templo Joannis Baptistæ. sic hic noster supra : Καὶ ἔκτισε τὴν ἁγίαν Ἰωάννην, τὴν ὄντα εἰς τὸ ὑπόλογιον, τὸν λεγόμενον βαπτιστήρα. Cedrenus : Καὶ εὐξάμενοι πρὸς τὴν εἰσόδου τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου μετέλθεν εἰς τὸν μέγαυ

A vero spectandi causa accedebat, albam gestabat tu nscam, et exiguum baculum manu tenebat.

Cum vero fornicēs potētiū mulierium utrinque tegerentur, et a pelis usque ad catechumenia opus iterum inchoaretur, jussit Strategius die septimā hora tertia, miliariorum summam magnam afferri et magistros ad prandium accedere. Magister autem Ignatius filium suum reliquit, ut omnia instrumenta opificum sua inspectione custodiret : erat vero puer annorum circiter quatuordecim. Puerum autem sequentem quidam candida veste indutus compellavit, quasi eunuchus e palatio missus, dicens : Qua de causa fabri opus Dei celeriter non perfecerunt, sed eo relicto omnes ad cœnandū abierunt ? Respondit puer : « Primo quæque tempore, mi domine, aderunt. » At ille : « Abi cito, inquit, et acceræ eos. » Puer autem metuentis ne qua ferramenta perirent, angelus, qui e apparuerat, cum jurejurando dixit : « Abi et voca illos : nam ego hinc non discedam donec redieris. » Testor sanctam Sophiam, quæ est Verbum Dei, nunc edificari cœptam. Tale igitur juramentum puer audiens descendit, et invenit patrem suum Ignatium, cui hæc omnia enarravit. Pater autem cum ad imperatorem in baptisterio tunc prandentem duxit. Ille his auditis omnes eunuchos ad se vocavit, cumque

138 neminem ex illis puer agnosceret, intellexit imperator angelum Domini fuisse. Cæterum juramentum quod puer reulerat observabat, tum quo albis vestibus amictus fuisset is qui cum adolescentē locutus erat ; et quod genæ ejus ignem spirasset, aliusque ab humano fuisset aspectus ejus, Imperator igitur valde lætatus, Deum, quod opere ipsius oblectaretur, celebravit ; et exinde nominatum fuit templum S. Sophiæ, tametsi imperator de nomine illi imponendo deliberasset. Cum vero imperator a multis sanctitate et virtute præcellentibus viris consilium petiisset, suaserunt ipsi ne puerum reverti permitteret : si enim reverteretur, fore ut angelus custos inde recederet. Horum ergo consilio paruit, et puerum muneribus ditatum ablegavit in insulas, ut ibi vitam transigeret. Angelus itaque juxta suum juramentum usque in hodiernum diem locum tectur. Alloquium vero angeli, quo puerum compellavit, in dextera pilæ parte prope Syllaganum contigit.

Cæterum cum usque ad secunda catechumenia eorumque columnas pervenissent, fornicēs exstruxerunt ; quibus circum undique tectis imperator propter inopiam agrī vehementer angi cœpit.

βαπτιστήρα. Meurs. Ἐν τῷ βαπτιστηρί, id est ἐν τῷ εὐκτερίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστήρος sive τοῦ βαπτιστοῦ. Nihil apud Codinum frequentius reperitur hoc loquendi genere. Βαπτιστῆρ αὐτῆμ Γραφῆς recentioribus pro βαπτιστῆς ἀφίηται, ἢ ποιητῆρ pro ποιητής et κτιστῆρ pro κτιστής, ἔφασι igitur qui hoc loco et supra p. 135 id esse credunt βαπτιστῆρ αὐτῆμ βαπτιστήρον. Lamb.

tor primus omnium calcem cum testa accipiens fundamenti initium posuit. Condidit etiam oratorium S. Joannis, juxta horologium, Baptisterium vulgo dictum, et ædificia vicina Metatorii, ut ibi subinde cum proceribus suis commoraretur et cibum sumeret. Inde etiam usque in palatium porticum transitoriam tectam fecit, ut quoties vellet eo accederet. Erant autem magistri numero centum, centenos singuli manuarios opifices mercenarios sub se habentes, ita ut summa decem millia operariorum essent; quorum quinque millia a dextera, quinque a sinistra parte opus cœperunt. Magno autem studio contendebant ut quam celerrime opus absolverent. Cæterum templi formam angelus per somnium imperatori ob oculos posuit. Erat autem machinator quidam summæ peritiæ in extruendis templis. Stabant etiam cacabi magni hordei bullientis, cuius liquorem calce et testa miscebant: liquor autem ille hordei tepidus aquæ vicem supplebat. **136** Quin etiam dissectos ulmi cortices admiscebant calci et in massam redigebant; qua nec calida nimis neque frigida ad structuram utebantur, sed tepida, quo tinacius adherescebat et lapides instar ferri conglu inaret. Fundamento autem duobus cubitis supra terram elevato, ut dictus auctor et expensæ rationum scriba refert, 452 auri centenaria expensa fuerant. Miliarisia vero quotidie afferbant, terræque ea permiscentes juxta horologium et circumstita ædificia humo obruebant. Ita cum ab opere abituri suam singuli terram circumcirca lusitarent, multa hinc inde inveniebant, et loti disceiebant. Alia etiam miliarisia in horologio reposita servabantur, et singulis qui lapidibus calce tegulis aut cocto latere onusti ascendebant, pro labore argentum distribuebatur, ne cui conviciandi aut conquerendi occasio esset. Quidam vero ex iis cum ingemiscens vix exclamasset, statim præceps dilapsus et casu contusus expiravit. Cæterum post pilarum eductionem et erectionem magnarum columnarum decreverant etiam una cum illis Romanas columnas collocare; quod tamen ordine factum fuit, sed eas quatuor conculis fulciculis apposuerunt. Imperator autem, somno pomeridiano abstinens magnoque studio operi incumbens, febros et quadratarios circumeundo inspectabat, comitante eum Troilo cubiculario. Verum Strategius, adoptivus imperatoris frater ejusque pecuniarum custos expensarum, rationibus præerat. Præceperat autem ei imperator ut citra mercedem et diurnum **137** argentum bis illos singulis septimanae stipe aliqua muneraret. Quoties

Meursii et Lambecii notæ.

(74) Ὁ δὲ βασιλεὺς οικεταῖς χειροῖ. Augusti alicujus operis principia ipsi imperatores aut viri cæteroque principes dabant. Vides hic in ædificatione templi Sophiæ de Justiniano. Et narrat de Nerone Suetonius c. 19: In Achaia Isthmum persedere aggressus prætorianos pro concione ad indoandum opus cohortatus est, tubaque signo da o prius rasteilo humam effudit et corbula congestam

δὲ βασιλεὺς, οικεταῖς χειροῖ (74) λαβῶν ἀσθετον μετὰ ὄστράκου, ἐβάλεν εἰς τὸν θεμέλιον πρὸ πίνακον. Καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Ἰωάννην (75) τὸν ὄντα εἰς τὸ ὠρολογεῖον (76). τὸν λεγόμενον Βοκπιστῆρα, καὶ τὰ πλησιάσαντα τοῦ Μετατωρῆου, ἵνα ἐκτίσει παρεμένη μετὰ τῶν ὀρχόντων αὐτοῦ καὶ πολλὰς ἐσθῆς ἐν ᾧ καὶ τὰ διαβατικά σκεπαστά τοῦ πάλαιου ἐποίησεν, ἵνα διέρχεται ὁσάκις ἀν ἐθέλη. Ὑπῆρχον δὲ μαστοροὺς τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν, ἔχοντες ἀνὰ ἑκάστην μισθίους προσχειριασίους. Ὅμοιοί οἱ κάμωνες: χιλιάδες δέκα. Καὶ αἱ μὲν πέντε χιλιάδες τὸ ἐξὸν μέρος ἤρξαντο, αἱ δὲ πέντε τὸ εὐώνυμον. Ἐίχε δὲ αὐτοῦ: ἑρὶς καὶ πολλὴ σπουδὴ εἰς τὸ ταχέως κτισθαι. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ναοῦ ἄγγελος κατ' ἑνὸς ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ μαστορ εἰς μηχανικὴς καὶ πολλῆς γνώσεως γέμων εἰς τὸ ἀνεγείρειν ναοὺς ἐπιτηδείους. Ἦ δὲ κριθὴ ἴστατο βράζουσα εἰς κακάβους εὐμαγεθείς, καὶ τὸν ζωμὸν αὐτῆς ἐμίγνυον μετὰ τοῦ ἀσπίστου καὶ τοῦ ὄστράκου. Ἄντι δὲ ὕδατος αὐτοῖς ὑπῆρχεν ὁ ζωμὸς τῆς κρήνης χλιαρῆς. Ἐκοπτον δὲ καὶ τοὺς φλουούς τῆς πτελέας, καὶ ἐμίγνυον μετὰ τοῦ ἀσπίστου, καὶ ἐποίησαν μάζας. Καὶ οὕτω ἄγαν θερμὸν οὕτε πάλιν ψυχρὸν εἶθιθον, ἀλλὰ χλιαρὸν διὰ τὸ κολλητικώτερον εἶναι καὶ τοὺς λίθους κολλᾶν εἰς τὴν σιδήρου. Διὸ δὲ πήχεις τοῦ θεμελίου ἀπὸ τῆς γῆς ὑψιθεύοντο, ὡς φησὶν ὁ εἰρημόνος ποιητὴρ καὶ ἀπογράφόμενος τὴν ἐξοδὸν, ἐξηδιάσθησαν χρυσοῦ κεντηνάρια υἱθ. Μιλιαρίσια δὲ ἔφερον καθ' ἑκάστην, καὶ ἐμίγνυον τὸν χοῦν καὶ ἔχονον εἰς τὸ ὠρολογεῖον καὶ τὸν περίξ κτισμάτων. Καὶ τῦνκα ἐμμελλον ὑποχωρεῖν γυρεύοντες τὸν χοῦν ἑκαστος αὐτῶν διάφορα εὐρισκα, καὶ ἀπήει χαιρών. Καὶ ἕτερα μιλιαρίσια ἀπέκειντο εἰς τὸ ὠρολογεῖον, καὶ ὅσοι ἀνεθιδαζόν καὶ ἐκόμιζον λίθον ἢ ὄστρακον μετὰ ἀσπίστου ἢ βησάλου, ἐνὶ ἑκάστῳ ἐκ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἰδίῳ ἀργύριον διὰ τὸ μὴ βλασφημῆσαι ἢ στενάξαι τινα. Ἐξ αὐτῶν δὲ εἰς στενάξας καὶ εἰπῶν τὸ οὐαί: ἔσεν ἀθρόως καὶ συνετριβή καὶ ἀπέψυξε. Τῶν δὲ πινισῶν ὑψιθεύοντων καὶ τῶν μεγάλων κίωνων σταθόντων ἐμμελλον μετ' αὐτῶν καὶ τοὺς Ῥωμαίους κίονας στήσαι. Ἄλλ' οὐκ ἐποίησαν, ἀλλ' ἔστησαν τοῦτους εἰς τὰς τέσσαρας κόγχας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ δεικνὸν οὐκ ἐκάθευδεν, ἀλλὰ πολλὴν σπουδὴν ἐποιεῖτο τοῦ ἔργου, καὶ ἐπορεύετο βλέπων τοὺς λιθοθεύους καὶ τοὺς οἰκοδόμους. Ἦρχετο δὲ μετὰ Τρωῆλου κουβικουλαρίου αὐτοῦ. Τὴν δὲ ἔβριον κατεῖχε Στρατήγιος ὁ ἀδελφοποιητὴς τοῦ βασιλέως: ὁ καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. Ἐπηγγελάτο δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ αὐτῶν καὶ τῶν καθημερινῶν ἀργυρίων δις τῆς ἑβδο-

humis extulit. MEURS.

(75) Τὸν ἅγιον Ἰωάννην. Templi Joannis Baptistæ Cpoli duo, hoc in Strobelo, illud in Mædodontianis; quorum unum magna ex parte reparavit Basilianus, alterum a fundamentis extruxit. Cedrenus. MEURS.

(76) Τὸ ὠρολογεῖον. quod condidit Justinianus anno imperii 7. auctor Cedrenus. MEURS.

μάδος εὐεργετῆν αὐτούς. Ὅσαίτις δὲ ἤρξαστο εἰς θεωρίαν, ἴφ' ῥει λευκὸν κωλόδιον, καὶ βάττον λεπτήν κατεῖχε τῇ χειρὶ.

Σκεπάσαντες δὲ ἐπάνω τὰς ἀψίδας ἀνοφτέρων τῶν μερῶν τῶν ἐμβόδιων τῶν γυναικείων (77), καὶ ἀναλαβόντες εἰς τοὺς πινσούς μέχρι τῶν κατηχουμένων, προσέταξε Στρατήγιος ἡμέρᾳ ἐβδόμῃ ὥρα τρίτῃ μιλιάρια προσαγαγεῖν εἰς πλῆθος, καὶ τοὺς μακτορας καταλθεῖν εἰς τὸ ἄριστον. Ὁ δὲ μακτωρ Ἰγνάτιος κατέλιπε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καθορᾶν πάντα τῶν τεχνιῶν τὰ ἐργαλεία. Ἦν δὲ ὁ παῖς ὡσεὶ γρόνιον δεκαεσσάρων. Καθεζομένου δὲ αὐτοῦ ἐφώνησεν αὐτῷ λευκοφόρος τις, εὐνούχος ὄθηεν ἐκ τοῦ παλατίου πεμφθεὶς, λέγων αὐτῷ· « Τίνας χάριν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ταχέως οὐκ ἐπλήρωσαν οἱ κάμνοντες, ἀλλὰ καταλιπόντες αὐτὸ ἀπῆλθον πάντες καὶ ἐσθίουσιν ; » Ὁ δὲ παῖς λέγει· « Ταχέως, κύριέ μου, παραγίνονται. » Κάκεινος πάλιν εἶπεν· « Ἀπελθε ταχέως, φώνησον αὐτούς. » Τοῦ δὲ παιδὸς φοβουμένου διὰ τὸ μὴ ἀπολίσθαι τι τῶν ἐργαλείων, ὁ φανεὶς ἄγγελος ἔφη μεθ' ἔρκου τῷ νέφ· « Ἀπελθε, δάλησον αὐτοῖς· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ὧδε οὐκ ὑποχωρῶ, ἕως ἂν εἴλθῃ, μὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ἣτις ἐστὶν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὴν νῦν κτιζομένην. » Τοῦτον οὖν τὸν ὄρκον ἀκούσας ὁ παῖς κατήλθε, καὶ εἶρε τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰγνάτιον, καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ ταῦτα, καὶ αὐτὸς ἤγαγεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ ἐκεῖσε ἐσθίοντι τότε ἐν τῷ βαπτιστηρί (78). Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς μετεκαλέσατο πάντας τοὺς εὐνούχους. Καὶ μηδένα ἐξ αὐτῶν γνωρίσας ὁ παῖς, τίς ἐγνω ὁ βασιλεὺς ὅτι ἄγγελός ἐστι Κυρίου. Ἐσημείωσατο δὲ τὸν ὄρκον ὃν εἶπεν ὁ παῖς, καὶ ὅτι λευκοφόρος ἐστὶν ὁ λαλήσας τῷ νέφ, καὶ αἱ παρειαὶ αὐτοῦ πῦρ ἀπέπεμπον, καὶ ἐνηλλαγμένη ἦν ἡ ὄψις αὐτοῦ. Μεγάλως δὲ χαρῆς ὁ βασιλεὺς ἰδοῦσας τὸν Θεόν, ὅτι εὐδοκεῖ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ. Καὶ ἔκτοτε ἔλαθεν ὁ ναὸς τὴν προσηγορίαν ἡ ἁγία Σοφία, καὶ περιδιασκευτομένου τοῦ βασιλέως τί καλέσει τὸν νῦν. Βουλευσάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς πολλοὺς ὁσίους καὶ ἀρετὴν μετιόντας, εἶπεν μὴ δεῖν ὑποστρέφειν τὸ παιδίον ἐκεῖσε· ἂν γὰρ στραφῇ, ὁ φύλαξ ἄγγελος ὑποχωρεῖ τοῦ τόπου. Ὁ καὶ ἐποίησε· πλουτίσας γὰρ τὸν παῖδα εἰς τὰς νήσους ἐξέπεμψε διαγεῖν αὐτὸν, ὥστε φυλάσσειν τὸν ἄγγελον μέχρι τῆς σήμερον κατὰ τὸν ὄρκον αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ τὸ ῥῆμα τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὸν παῖδα εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πινσοῦ πλῆσιον τοῦ Συλλαγόνου.

Θυασάντων δὲ εἰς τὰ δευτέρα κατηχούμενα καὶ τοὺς κίονας ἀνηγέρθησαν αἱ καμάραι. Σκεπασθέντων δὲ τῶν πέριξ ἐγένετο τὸν βασιλέα ἀθυμεῖν διὰ τὸ μὴ ἔχειν χρυσικὴν ποσότητα. Ἰσταμένου δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

(77) Τῶν γυναικείων. Erat hoc palatium imperialicis. Zonaras Annal. 3. MEURS.

(78) Τῷ βαπτιστηρί. Errant interpretes, qui Baptistarium vertunt : in templo Joannis Baptistæ. pæc hic noster supra : Καὶ ἔκτισε τὴν ἁγίαν Ἰωάννην, τὴν νῦν εἰς τὸ ὑπόλογιον, τὸν λεγόμενον βαπτιστήρα. Cedrenus : Καὶ εὐξάμενοι πρὸς τὴν εἰσόδου τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου μετέλθεν εἰς τὸν μέγαν

A vern spectandi causa accedebat, albam gestabat tu nican, et exiguum baculum manu tenebat.

Cum vero fornicēs pōticiūm mīliehriūm utrinque tegerentur, et a pelis usque ad catechumenia opus iterum inchoaretur, jussit Strategius die septimę hora tertia, miliarisiorum spmum magnam afferri et magistros ad prandium accedere. Magister autem Ignatius filium suum reliquit, ut omnia instrumenta opificum sua inspectione custodiret : erat vero puer annorum circiter quatuordecim. Puerum autem sedentem quidam candida veste indutus compellavit, quasi eunuchus e palatio missus, dicens : Qua de causa fabri opus Dei celeriter non perfecerunt, sed eo relicto omnes ad comessandum abierunt ? Respondit puer : « Primo quæque tempore, mi domine, aderunt. » At ille : « Abi cito, inquit, et accerse eos. » Puerο autem metuentis ne qua ferramenta perirent, angelus, qui ei apparuerat, cum jurejurando dixit : « Abi et voca illos : nam ego hinc non discedam donec redieris. Testor sanctam Sophiam, quæ est Verbum Dei, nunc ædificari cœptam. » Tale igitur juramentum puer audiens descendit, et invenit patrem suum Ignatium, cui hæc omnia enarravit. Pater autem cum ad imperatorem in baptisterio tunc prandentem duxit. Ille his auditis omnes eunuchos ad se vocavit, cumque neminem ex iis puer agnosceret, intellexit imperator angelum Domini fuisse. Cæterum juramentum quod puer retulerat observabat, tum quo albis vestibus amictus fuisset is qui cum adolæscente locutus erat ; et quod genæ ejus ignem spirasset, aliusque ab humano fuisset aspectus ejus, Imperator igitur valde lætatus, Deum, quod opere ipsius oblectaretur, celebravit ; et exinde nominatum fuit templum S. Sophiæ, tametsi imperator de nomine illi imponendo deliberasset. Cum vero imperator multis sanctitate et virtute præcellentibus viris consilium petisset, suaserunt ipsi ne puerum eo reverti permitteret : si enim reverteretur, fore ut angelus custos inde recederet. Horum ergo consilio paruit, et puerum muneribus ditatum ablegavit in insulas, ut ibi vitam transigeret. Angelus itaque juxta suum juramentum usque in hodiernum diem locum tuetur. Alloquium vero angeli, quo puerum compellavit, in dextera pilæ parte prope Syllagonum contigit.

Cæterum cum usque ad secunda catechumenia eorumque columnas pervenissent, fornicēs exstruxerunt ; quibus circum undique tectis imperator propter inopiam auri vehementer angi cœpit.

βαπτιστήρα. MEURS. Ἐν τῷ βαπτιστηρί, id est ἐν τῷ εὐκτερίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστήρος sive τοῦ βαπτιστοῦ. Nihil apud Codinum frequentius reperitur hoc loquendi genere. Βαπτιστήρ ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς recentioribus pro βαπτιστῆς ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς pro ποιητῆς et χτιστήρ pro χτιστής, ἔργον igitur qui hoc loco et supra p. 155 in quibus esse credunt βαπτιστήρ alique βαπτιστήριον. LAMB.

Stante autem ipso in superiori fornicis parte et structuram inspiciente, apparuit ei eunuchus facie venusta, dicens: «Quid de pecunia sollicitus es? da mihi cras mane quosdam ex tuis proceribus, et afferam tibi pecuniæ quantum **139** velis.» Sequenti vero die cum imperator ad structuram contemplandam prodiisset, ecce eunuchus illi apprensus dixit: «Da mihi aliquum virum, et ibimus.» Dedit autem illi prædictum Strategium, Basilidem quæstorem, Theodorum patricium et præfectum urbis, et Colocynthem, octo præterea famulo-, et milos cum bulgis viginti. Eunuchus his secum ductis urbe egressus est, cumque ad tribunal venisset, palatia mirabilia non manu facta apparuerunt. Cumque ex equis descenderent, eunuchus unum cubiculum aperuit, cuius pavimentum aureis nummis plenum erat; acceptisque pala, eunuchus singulis iumentis centenaria quatuor, quæ simul octoginta conflunt, imposuit et ad imperatorem misit, claudens iterum coram ipsis cubiculum. Sed ut imperatori aurum attulerunt, interrogavit eos unde redirent, quis ille vir, quæ domus fuisset. Retulerunt itaque imperatori quæ viderant. Imperator autem, cum eunuchus diu expectatus non venisset, misit ad illum quosdam qui cum eo venissent, invenerunt aream planam nullis ædibus occupatam. Hac de re certior factus imperator divinum miraculum esse intellexit, Deoque gloriam tribuit.

Cum vero altare ædificaturi essent, jussit imperator concham ejus perlucidam fieri, ne locus nullis suffultus tignis nimio pondere gravaretur. **140** Opifices autem dicebant unam cameram altari illuminando sufficere. Angebatur itaque magister fabrum, quod imperator quandoque de uno, quandoque de duobus fornicibus loqueretur. Stante autem ipso et ædificante venit angelus Domini, Justiniani imperatoris similis et ejusmodi vestibus quibus ille usque ad pedes indutus, dixitque magistro: «Tres cameras propter levitatem extruc.» Ignatius statim palatium ingressus dixit imperatorem in eodem proposito non manere. Tunc imperator intellexit angeli illa verba fuisse et dixit: «Si tibi heri quid dixi, facias,» quamvis imperator eo non venisset.

Omnes vero trabes ferreis vinculis cohibitæ et plumbo ferruminatæ sunt. Extrinsecus autem universo ædificio consolidando calx cum oleo, loco aquæ, illita est propter firmitatem. Ita denum parietes marmore incrustarunt. Cæterum imperator misit Troilum cubicularium, Theodorum præfectum et Basilidem quæstorem in insulam Rhodum, ut ibi lateres maximos pondere æquales fieri curarent. His lateribus impressa fuere hæc verba:

Meursii et Lambecii notæ.

(79) Ἐγγλισμένοι σὺν μολλίδω. Perperam autem legebatur ἐγγλισμένων. Hesyhius ἐγγλισθα: χρονίτ ἐμφύναι. LAMB.

(80) Ὀρθομαρμάρωσιν Codinus vocat incrustatio-

αὐτοῦ ἐν τῇ ἀφίξει ὑπερθεῖν καὶ ἐρώτος; τὰ κτίσματα, ἐφάνη αὐτῷ εὐνοῦχος ὠρατος εἰρηκῶς αὐτῷ. «Τὶ λυπῆ παρ' χαράγατος; δὲ μοι τινὰς εὐριον πρῶτ' ἐκ τῶν μεγιστάνων σου, καὶ κομίσω σοι χάραγμα ὅσον ἂν βύλη.» Τῇ δὲ ἐξῆς πορευομένου τοῦ βασιλέως καὶ ὄροντος τὰς κτίσεις, ἰδοὺ ὁ εὐνοῦχος ὤφθη τῷ βασιλεῖ λέγων· «Δὲ μοι ἀνθρωπινον καὶ πορευθῶμεν.» Δέδωκε δὲ αὐτῷ τὴν εἰρημένον στρατήγιον καὶ βασιλίδην κοιλοστῦρα καὶ Θεόδωρον πατρικίον καὶ ἑπαρχον καὶ Κολοκύνθην, καὶ ὀκτὴρας μέγρι τῶν ὀκτώ, καὶ ἡμίονους μετὰ βουλγιθίων εἰκοσι. Τοῦτους λαβὼν ὁ εὐνοῦχος ἐξῆει τῆς πόλεως, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ τριβουνάλιον, ἐφάνησαν παλάτια ἀχειροποίητα θαυμαστὰ ἐκτισμένα. Ἐκ δὲ τῶν ἱππων καταβάνας, ἤνοιξεν ὁ εὐνοῦχος κουβούκλιον ἐν, καὶ ἦν τὸ ἔδαφος πεπληρωμένον χρυσοῦ χαράγατος. Καὶ λαβὼν πάλιν ὁ εὐνοῦχος ἔβαλεν ὑφ' ἐν ἑκαστον σαγμάριον πετηνάρια δ', ὀμοῦ πετηνάρια π'. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὰ πρὸς τὸν βασιλέα, κλειδύσας πάλιν ἑμπερθεῖν αὐτῶν τὸ κουβούκλιον. Κομισάντων δὲ τὴν χρυσοῦ τῷ βασιλεῖ, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς πῶς ἐκτελεθῶν καὶ τίς ὁ οἶκος καὶ ὁ ἀνθρωπος. Ὅσα οὖν ἐθεάσαντο εἶπον τῷ βασιλεῖ. Ἐκδεχόμενος οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν εὐνοῦχον, οὐκ ἤλθεν. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν. Οἱ δὲ ἀπελθόντες εὐρον οἶκον τὸν τόπον, πεδίον ὄντα. Γνωρίσαντες οὖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ, ὑπέλαβον ὅτι Θεοῦ θαυμάσιον, καὶ ἔδωκε δόξαν τῷ Θεῷ.

Μελλόντων δὲ τὸ θυσιαστήριον οἰκοδομεῖν, προέταξεν ὁ βασιλεὺς γενέσθαι τὸν μύακα διάφωτον ἐν τῷ μὴ ἐξῆσθαι βάρος τὸν τόπον, ὅτι ἐκεῖσε ἐκρήματα οὐκ ἔθεντο. Οἱ δὲ τεχνίται ἔλεγον μίαν κἀμάραν φωτίζειν τὸ θυσιαστήριον. Πῶς ἰσχυρὸν οὖν ὁ μαίτωρ ὅτι ἐπὶ μὲν λέγει ὁ βασιλεὺς δύο κἀμάρας, ὅτι δὲ μίαν. Ἐστῶτος οὖν αὐτοῦ καὶ κτείνοντος ἤλθεν ἀγγελὸς Κυρίου ἐν βρομίῳ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, καὶ ταῦτα ἔμψισμένος μέχρι ποδῶν οἶα ἐκείνος, καὶ εἶπεν τῷ μαίτωρι· «Τρεῖς κἀμάρας ἔγειρε διὰ τὸ εὐφρότερον.» Παρευθὺς δὲ ὁ Ἰγνάτιος ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ εἶπεν τῷ βασιλεῖ μὴ ἔχειν λόγον ἐν. Τότε ἔγνω ὁ βασιλεὺς ὅτι ἀγγέλου τὰ ῥήματά εἰσι, καὶ εἶπεν, ὅτι εἰ τι ἂν σοι εἴπω τὴν χθὲς, ποιήσον, καίτοι τοῦ βασιλέως μὴ ἀπέθοντο; ἐκεῖσε.

Πάντες δὲ οἱ μοχλοὶ ὑπὸ σιδηρῶν μοχλῶν κἀκονταν, ἐγγλισμένοι σὺν μολλίδω (79). Ἐξωθὲς δὲ τοῦ συνδέσμου τοῦ ὄλου κτισματος ἡ ἀσβεστος μετὰ ἐλαίου χριστοῦ ἐστὶ πεπλασμένη ἀντὶ ὕδατος ἐπὶ τὸ ἰδραῖον καὶ πάγιον. Οὕτως ἐστήσαν τὰς ὀρθομαρμαρῶσεις (80). Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς Τρωίλον κουβουκλίον καὶ Θεόδωρον ἑπαρχον καὶ βασιλίδην κοιλοστῦρα εἰς τὴν νῆσον τὴν Ρόδον, ὥστε κἀμναῖν ἐκεῖσε βῆσαλα παμμεγέθη, σταθμῶν

nam marmoreis parietum, et orthoμαρμαρῶν parietem marmore incrustare vel crustis marmoreis obducere. LAMB.

ἔχοντα ἐπ' ἰσῆς. Ἐσφράγιζον δὲ αὐτὰ σφραγίσαι A περιχωρούσαι· οὕτως· « Ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται. Βοηθήσει αὐτῇ ὁ Θεὸς τὸ πρὸς πρῶτ' πρῶτ. » Καὶ σφραγίζοντες ταῦτα μεμετρημένα ἀπέπελλον τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ σταθμὸς τῶν πέντε βησάλων ἐκείνων ἐνδὸς βησάλου ἡμετέρου εὐρίσκεται διὰ τὸ εἶναι ἐκεῖνα κοῦφα καὶ σπογγώδη καὶ λεπτά καὶ λευκά. Ἐξ οὗ παρὰ τῶν ἰδιωτῶν φέρεται λόγος ὅτι ὁ τροῦλος κισσῆρινός (81) ἔστιν. Οὐκ ἔστι δὲ, ἀλλ' ἔλαφρος ὁ πηλὸς καὶ λευκός. Μετ' αὐτοῦ δὲ ἐξήγειρε τὰς τέσσαρας ἀψίδας εὐμεγέθεις, εἶθ' οὕτως τὸν τροῦλον ἀνὰ δώδεκα τιθέντες βησάλων. Ἐποίησε δὲ ὁ ἱερεὺς εὐχὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησίας, καὶ ἐποίουν ὅπας, βάλλοντες διάφορα λείψανα ἁγίων πίντων, ἕως ἂν τρουλωθῇ ὁ τροῦλος. Ἦν δὲ νεωτερικὸς ἕρθιος ἱστάμενος. Εἶθ' B οὕτως ἐμυσώσαν καὶ ὀρθομαρμάρωσαν αὐτὸν, καὶ εἰς τοὺς πιντούς καὶ εἰς τὰς στοὰς καὶ εἰς τὰ μεγάλα κίονια ἔβαλον λείψανα ἁγίων ἐπισήμων. Τὸν δὲ πάτον διὰ ποικίλων καὶ πολυτελῶν μαρμάρων κτιστρῶσαν, διὰ τε Ῥωμαίων πηγαουσίων (82) καὶ τῶν λοιπῶν ῥοδοποικίλων. Τὴν δὲ ἁγίαν τράπεζαν, προσκαλεσάμενος τεχνίτας, ἐβουλεύσατο βαλεῖν χρυσὸν καὶ ἄργυρον λίθους τε τιμίους ἐκ πάντων, μαργαρίτας, χαλκὸν, σίδηρον, μόλιθδον, ὕδρον καὶ πᾶσαν ὕλην τετριμμένην. Καὶ καταμίξαντες ἀμφοτέρω καὶ χωνεύσαντες ἔχωσαν ἀβάκιον. Καὶ ἐγένετο θαυμαστὸν καὶ ἀτίμητον, καὶ ὀρώμενον ἦν ἐκθαμβόν. Καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ὁ βασιλεὺς δύο ἡμισυ χιλιάδας ἀργύρια ἔχωνεν εἰς τὸν χοῦν C καὶ ὅτε ἐπλήρουν ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἔργον, ἐξ αὐτῶν ἐλάμβανεν. Ἐβούλετο δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς ὀρθομαρμαρώσεις καὶ τὸν πάτον ὅλον χρυσὸν ποιῆσαι. Ἄντειπον δὲ αὐτῷ Μαξιμιανὸς καὶ Ἱερὸθεὸς ὁ καὶ σύμβουλος, Ἀθηναῖοι, φιλόσοφοι ὄντες καὶ ἀστρονόμοι, λέγοντες ὅτι μέλλουσιν ἐλθεῖν ἐν τῇ ἑσχάτῃ γενεᾷ ἀνακτεῖς πένητες, καὶ ἐξεδάψισαι τὸν ναόν. Εἰ δὲ εἰσι λίθοι, συνίστασθαι μέλλει ὁ ναὸς ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. Καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς ἐγένετο οὕτως.

Καὶ ἡ μὲν ὕλη, ὡς ἔρηται, συνήχθη εἰς ἑπτὰ γρόνους καὶ μῆνας δέκα, πολλοὶ δὲ τῶν χρονογράφων λέγουσιν εἰς δεκαεπτὰ ἔτη κτισθῆναι, καταρθούντες, ὡς ἔοικε, τοὺς ἑπτὰ χρόνους οὗς συνῆγετο ἡ ὕλη. Ἐποίησε δὲ κιθῶριον (83) καὶ τοὺς κίονας καὶ τὰ στήθεα τοῦ θυσιαστηρίου (84) ἐξ ἀργύρου, καὶ χρυσώσας αὐτὰ, τὸ δὲ μῆλον καὶ τὰ κρινὰ καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ κιθωρίου ὀλόχρυσα, τὸν Meursii et Lambecii notæ.

(81) *Κισσῆρινος*. id est κισσηρώδης sive pumiceus. Antiqua legebatur κισσῆρινος, quasi κισσίνος, hoc est *hederaceus*. LAMB.

(82) *Πηγαουσίων*. Anonymus in Collectaneis statuas Veneris meminit, quam lacram fuisse ait ἐκ μαρμάρου πηγαουσίου. Ultrubique πηγαουσίον idem mihi videtur significare atque πηγαυῶδες, hoc est *quod rutæ colorem refert*. LAMB.

(83) *Κιθῶριον*. Mysticam ciborii interpretationem tradit Germanus in Hist. Eccles. : Τὸ κιθῶριον ἔστιν ἕνα ἔστιν ἡ σταύρωσις, ἀντὶ τοῦ τόπου ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Χριστός· ἐγγύς γὰρ ὁ τόπος· καὶ ὕπο

«Deus in medio ejus, non commovebitur. Adjvabit eam Deus mane diluculo.» Lateres his verbis inscriptis et ad eandem mensuram exactos imperatori miserunt. Quinque autem istiusmodi lateres unum laterem nostratam pondere æquant : nam illi leves sunt, spongiosi, tenues et candidi. Hinc vulgus falso credit trullam 141 esse pumiceam, quia lutum illud leve est et candidum. Quin etiam quatuor magnos fornices eadem materia exstruxit ; et deinde ipsam trullam duodecim lateribus eadem serie positus erexerunt. Interim sacerdos pro structura ecclesiæ preces fundebat. Fecerunt etiam foramina, quibus varias omnium sanctorum reliquias indiderunt, donec trulla armato opere perficeretur. Quam, simul atque erecta fuit, recentem adhuc murtivo opere et marmorea incrustatione exornarunt. Intra pilas vero et porticus magnasque columnas reliquias celebrium sanctorum abdidit. Pavimentum quoque diversis et pretiosis straverunt marmoribus, Romanis, scilicet rutæ colore virentibus, et cæteris roseo rubore variegatis. Ad sacræ vero mensæ structuram de communi artificum concilio, auro, argento, lapidibus pretiosis et margaritis, ære quoque et ferro, plumbo et vitro, omnisque generis materia comminuta invicem permista et conflata, abacum sive tabulam fuderunt adeo admirabilem et pretiosum ut spectantibus stuporem injiceret. Imperator vero quotidie bis mille quingentos argenteos tumulo condebat, unde quisque opere suo absoluto mercedem accipiebat. Cæterum volebat imperator parietaria marmora et totum pavementum auro obducere : refragabantur autem ipsi Maximianus et Hierotheus consiliarius, Athenienses, philosophi et astronomi, qui dicebant postremo sæculo venturos pauperes 142 reges, qui templum solo æquatari essent : si vero lapidum fieret, fore ut usque ad consummationem mundi permaneret. Eorum ergo consilio obtemperatum fuit.

Materia autem, ut dictum est, collecta fuit spatio septem annorum et decem mensium. Multi vero historici septendecim annis esse conditum templum affirmant, annumerantes, ut videtur, septem annos, quibus materia congesta est. Fecit etiam ciborium, columnas et fulcra altaris ex argento deaurato, pomum vero et lilia et crucem ciborii ex auro, suggestum item et solum ex auro, addens etiam lapi-

βῆθος ὅπου ἐτάφη. Ἀλλὰ διὰ τὸ ἐν συντομίᾳ ἐμψέρεσθαι τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν Χριστοῦ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τέταται, et que sequuntur. MEURS.

(84) *Τὸς κίονας καὶ τὰ στήθεα τοῦ θυσιαστηρίου*. Germanus ita mystice interpretatur loco citato : Κίονα ἦτοι τὰ στήθεα τὰ διαχωρίζοντα τὸ βῆμα ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ εἰσερχομένου εἰς προσευχὴν. Τὸ δὲ ἔσωθεν, ἦτοι τὸ βῆμα, δηλοῖ τὰ Ἄγια τῶν ἁγίων, εἰς ὃ καὶ μόνοι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μετ' αὐτῶν εἰσίσασιν. MEURS.

ites sardonichas et sapphiros unionibus et auro fusili ornatas. Vasa etiam aurea duodecim festorum et diasos aureos et thuribula aurea fecit. Præterea 365 prædia suburbana ei assignavit, et mille clericos constituit, qui cellas in circuitu templi habitabant. Operculum vero lapideum ex Samaria allatum fuit: erat autem illud cui insidebat Christus, quando cum Samaritana loquebatur. Præterea tubæ ex Hierichunte allatæ sunt, quibus sonantibus muri ejus corruerant. Supra has sella B. Constantini in superiori parte sancti putei collocata erat: veneranda vero crux in Scenophylacio posita ad modum statue Christi Dei nostri adaptata Hierosolymis allata est. Cæterum in amboneum et solem 365 centenaria 143 annui tributi Egyptii impensa sunt, quæ olim a Constantino Magno cum Sapore Persarum rege constituta fuerant. In templum vero sine apparatu sacro, indumentis et materia, quæ gratis imperatori mittebatur, 3200 centenariorum expensa sunt.

ἔχει ἑξοφόν, χωρίς τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἐνδυτῶν καὶ τῆνάρια γὰρ.

Vicesimo autem secundo die mensis Decembris totius templi structura absoluta est. Imperator itaque ex palatio usque ad portam Angustei quadrigia vectus, inde cum cruce et patriarcha Eutychio ad templum processit: a valvis autem regis usque ad amboneum curriculum transcurrit, et manibus dignentis in hæc verba erupit: « Gloria Deo, cujus dignatione tale opus ad finem perducere merui. Vici te, Sathalon. » Fecit igitur spationes consulares, populique centenaria per Strategium magistrum distribuit. Justinianus vero solus ecclesiam absolvit, nulla alterius cujusquam ope adjutus. Erat autem res mira visu, templum quodammodo maris similitudinem referre ob varietatem pavimenti et auri fulgorem, quo ornamenta intercolumniorum et columnarum capitella obducta erant.

Cæterum duravit novus ambitus ab illo conditus annis septemdecim. Post obitum vero ejus Justinus

Meursii et Lambecii notæ.

(85) Χρόνον. Videtur χρόνιον idem hic esse atque ἀνιασέον sive annum: χρόνος enim apud Codinum et alios ejus generis scriptores passim sumitur pro ἀνὸδ: Πάκτον vero, ut alias notavi, tributum significat, quod victoribus a devictis solvitur: ita in præsentia Codinus χρόνιον πάκτον τῆς Αἰγύπτου vocat tributum, quod quotannis Ægyptus pendebat imperatori Justiniano, nempe 365 centenaria, cuiusmodi olim Constantino Magno S. pores Persarum rex solverat. Respicit autem ad illud quod supra scripsi p. 20. Nota etiam quod, uti ibi, ita hic quoque Saporem appellat Σάβαρον pro Σαδῶρην vel Σαπῶρην. LAMB.

(86) Τῆς πόλης. Corrigo τῆς στήλης. Cedrenus et rectius infra κεκοσμητὴς παρ' αὐτοῦ τῆς στήλης τοῦ αὐγουστῆωνος. MEURS.

(87) Τοῦ αὐγουστῆωνος. In codice scripto legitur τοῦ αὐγουστῆωνος, quod idem est. Errant autem qui pro τῆς πόλης hic legendum existimant τῆς στήλης. Per portam enim Augusti intelligitur porta major templi S. Sophiæ, ante quam ares Augustalis erat sive forum nominatum Αὐγουστῆων sive Αὐγουστῆωνος, palatio imperatoris, curia senatus

δὲ ἀμβωνα καὶ τὸν σωλιάν χρυσῆ, σαρδόνυχα; καὶ σαπφείρους λίθους διὰ μαρμάρων καὶ χρυσοῦ γυμνοῦ. Ἐποίησε καὶ σκευὴ χρυσῆ τῶν δώδεκα ἑορτῶν, καὶ δίσκους χρυσοῦς, καὶ θυμιατήρια χρυσῆ προσεκύρισε καὶ πρόστα: α. τῆς πόλης, καὶ κληρικῶν χιλιού. Τὰ δὲ περίε κελιά ἦσαν τῶν κληρικῶν. Τὸ δὲ στέμιον τὸ λίθινον ἤχθη ἀπὸ Σαμαρείας: αὐτὸ δὲ ἦν εἰς ὑπερῆκαθῆθη ὁ Χριστὸς διαλεγόμενος τῇ Σαμαρίτιδι. Αἱ δὲ σάλπιγγες ἀπὸ Ἰερὶχῶ ἤκασιν, αἰτίνες ἤχησαν, καὶ ἔπεσον τὰ τεῖχη αὐτῆς. Ἡ δὲ σέλα τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ὑπερῆθεν ἵστατο τὸ φράγος τοῦ ἁγίου ἐπάνω τῶν σάλπιγγων. Ὁ δὲ τίμιος σταυρὸς ὁ ἱστάμενος εἰς τὸ σκευοφυλακεῖον ἀπὸ Ἰερουσαλήμ τὸ μέτρον ἔλαθεν τῆς ἡλικίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Εἰς δὲ τὸν ἀμβωνα καὶ τὸν σωλιάν ἐγένετο ἑξοφόν, χρόνου (85) πάκτου τῆς Αἰγύπτου, κεντηνάρια τῆς, καθὼς ἐτυπώθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπὸ τοῦ Σαδάρου βασιλείως Περσῶν. Ὁ δὲ καὶ τῆς ἕλης τῆς ἰλλοῦσης ὠρεῶν τοῦ βασιλείως, κεν

Ἐτελειώθη δὲ ὁ ναὸς τῆς κ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνός. Καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τῆς πόλης (86) τοῦ Αὐγουστῆωνος (87) ἐπὶ ἄρματος τετραπέπου, καὶ εἰσώδευσε μετὰ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ πατρ' ἀρχοῦ Κούτυλου. Ἐδραμε δὲ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν πυλῶν μέχρι τοῦ ἀμβωνος, καὶ ἐκτεῖ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἶπε: « Δόξα τῷ Θεῷ τῷ κτιστῆ ἡμῶν μετὰ τὸ τέλος τοῦ τοῦτοῦτον ἔργου. Νενικήκατε, Σολομών. » Καὶ ἐποίησεν ὑμῶν, καὶ ἔδωκε κεντηνάρια τῶν λαῶν διὰ Στράτηγιου μαγίστρου. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς μόνος ἐξετελείωσε τὴν ἐκκλησίαν, μηδενὸς ἑτέρου ἰδιωδῆποτε συνδρομῆν ποιήσαντος. Θαῦμα δὲ ἦν ἰδεῖν ἀπὸ γὰρ τῆς πολυποικιλίας τοῦ ἐδάφους θλίην θαλάσσης ἐφαίνετο ἐκ τῆς χρυσοῦ θέας τῶν κόσμων καὶ λαγαρικῶν καὶ τῶν κεραυκιονίων (88) πάντων.

Διήρξασε δὲ ὁ νεωτερικὸς κύκλος (89) ὁ ὄν' ἐκ τοῦ κτισθεὶς χρόνου δεκαεπτά. Μετὰ δὲ τὸν θάνα-

allisque præclaris ædificiis cinctum. Vide notas ad p. 28. Notandum præterea τὴν πόλιν τοῦ Αὐγουστῆωνος eandem esse quam paulo post βασιλικὴν sive regiam nuncupat. Media enim erat majorque ecclesiæ porta. Hæc vero regie vocantur. LAMB.

(88) Ἀπὸ γὰρ — κεφαλοκοιλιῶν. Quid referat hibi hæc verba velint, nondum satis intelligo. At tamen aliquanto verisimilius me ea interpretatum esse scio quam antea factum fuit. Veri enim quasi post verbum ἐφαίνετο inserta esset particula conjunctionis καὶ, et pro τῶν κόσμων καὶ λαγαρικῶν legeretur τῶν κόσμων μαρμαρῶν vel μαρμαρῶν, Per ornamenta autem marmorea hic intelligo τὰς ὀρθωμαρμαρῶσεις seu incrustationes marmoreas parietum, quas ex parte inauratas sui se superius dixit. LAMB. — Τῶν κεφαλοκοιλιῶν. Ea sunt capitula columnarum. Viri docti male interpretantur πρᾶξιπας columnas. Cedrenus appellat κιονίχρωα. MEURS.

(89) Ὁ νεωτερικὸς κύκλος. De Trallo loquitur LAMB.

τον Ἰουστινιανοῦ ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰου- A
στίνος (90) ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων ἡ δικαιοτάτος, καὶ
εἰς τὴν δευτέρον αὐτοῦ χρόνον ἡμέρᾳ ἕκτη ὥρᾳ
πέμπτη συνέβη πεσεῖν τὸν τροῦλον, καὶ συντρίβῃαι
τὸν ἀξιοθαύμαστον ἀμβωνα (91) καὶ τὸν πολυτίμη-
τον σωλέαν καὶ τὸν πολυποικίλον πάτον. Αἱ δὲ
τέσσαρες ἀψίδες καὶ οἱ κίονες πάντες καὶ τὰ λοιπὰ
κτίσματα ἔμειναν ἀσάλευτα. Ὁ δ' αὐτῆς βασιλεὺς
προσκαλεσάμενος τεχνίτας ἐτι τότε περιόντας ἐκ
τῶν ἐκεῖσε καμνόντων ἐπυθάνετο εἰ ἂν εἴη τοῦτο.
Οἱ δὲ εἶπον· Ἐσπουδαίως ἔχων ὁ βασιλεὺς ἐπαρεῖν
τοῦς ἀντινύκτας καὶ τὰς παντουρώσεις, ἅτινα ἐδέ-
χοντο τὸν τροῦλον, ἀ-ήρασι ταῦτα ταχέως πρὸς τὴ
μουσιῶσαι. Καὶ ὅτι ὁ τροῦλος ὕψηλός ἐγένετο πλὴν
πρὸς τὸ ὁρᾶσθαι πανταχόθεν, καὶ ὅτι τὰς σκαλώ- B
σεις κόπτοντες οἱ τεχνίται ἐβρίπτον εἰς τὸ ἔδαφος,
καὶ ἀπὸ τούτου ἔπεσεν ὁ τροῦλος. Ἐἶπον δὲ οἱ
τεχνίται· Ἰνα γένηται ἐπιπέδος ὁ τροῦλος καὶ κυμ-
βαλικὸς καθὼς ἐστὶ νῦν. Ἐπεμψε δὲ ὁ βασιλεὺς
εἰς τὴν Ῥόδον, καθὼς καὶ ὁ θεὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ
τοῦ πρώην πηλοῦ καὶ τῶν σφραγίδων ἐποίησε βή-
σλα, καὶ ἔκτισε τὸν τροῦλον. Στοχαζόμενοι δὲ οἱ
τεχνίται Ἰνα μὴ καὶ αὐτὸς ταχέως χαλάσῃ, ἔκοψαν
ἐκ τοῦ πρώην ὕψους ὀρυιὰς ἰε', εἶσαν δὲ τὰ ξύλα,
τοῦς ἀντινύκτας καὶ τὰς παντουρώσεις, χρόνον
ἕνα, ἕως ἔλαθεν τὸ ἔργον πῆξιν. Τὸν δὲ ἀμβωνα
καὶ τὸν σωλέαν μὴ δυνάμενος ποιῆσαι καθὼς ἦσαν
πρότερον, ἐποίησεν ὡς ἰσάται νῦν ἀργυρένδυτον.
Ὅμοίως καὶ τὸν ἀμβωνα. Καὶ μὴ δυνάμενος εὐρεῖν
πολυποικίλους λίθους, ἀπέστειλε Ναρσην τὸν πα- C
τρικίον ἐν Προκωνήσῃ, καὶ ἔκοψαν ἐκεῖθεν μάρ-
μαρα τῆς γῆς ὁμοίαν. Τὰ δὲ πράσινα τέσσαρα πο-
τάμια κατὰ μίμησιν τῶν τεσσάρων ποταμῶν ἐγέν-
οντο, τῶν ἐκβαίνόντων ἀπὸ τοῦ παραδείσου εἰς
τὴν θάλασσαν. Ὅτε δὲ ἔκοψαν τὰς σκαλώσεις καὶ
ἔμειλλον ἐπαρεῖν τοῦς ἀντινύκτας τοῦ τροῦλου,
ἐγέμισαν τὴν ἐκκλησίαν ὕδατος ἕως τῶν πρώτων
κατηχυμένων, καὶ οὕτως ἐβρίπτον τὰ ξύλα. Τοῦ-
του δὲ χάριν λέγουσι τινες ἐτι καὶ ὁ Ἰουστίνος
αὐτὴν ἔκτισεν. Ἄλλὰ φεύδονται. Ἐχαι δὲ ὁ ναὸς
ἀπ' οὗ ἐκτίσθη χρόνους ὑπὲρ (92).

Πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ ἔστησεν τὴν στήλην αὐτοῦ
εὐχαριστοῦσαν τῷ Θεῷ, καὶ δεικνύουσαν τοῖς ἀν-
θρώποις τοῖς πολιταῖς ὅτι Ἐγὼ εἰμι ὁ κτίτωρ. Τὸν
δὲ εἰρημένον ματωρὰ τῆς Μεγάλῃς ἐκκλησίας τὸν
Ἰγνάτιον, διὰ τὸ ἀγαπᾶσθαι παρὰ πάντων ἕνεκεν D
τῶν θαυμαστῶν ἔργων αὐτοῦ ὧν ἐποίησε, φοβηθεὶς
ὁ βασιλεὺς μὴ ποτε φημισθῆ καὶ ἀναγορευθῆ ὑπὸ
τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν (93), μὴ θέλων δὲ τοῦ-

Meursii et Lambecii notæ.

(90) Ἰουστίνος. Cedrenus et Zonaras tribuunt
Just. n. ano. MEURS.

(91) Συντρίβῃαι τὸν ἀξιοθαύμαστον ἀμβωνα.
Zonaras Annot. Ἡ πεσοῦσα τὸ τε κιβώριον τῆς
αὐτῆς τραπέζης καὶ αὐτὴν τὴν ἐκείνην ἀγίαν τρά-
πεζαν καὶ τὸν ἀμβωνα συνέτριψεν. MEURS.

(92) Χρόνους ὑπὲρ. Exstructum hoc templum est
anno 22 Justiniani, qui fuit Christi 543. Adde hos
458: incidit in millesimum et primum. Sed cave
hæc Colini esse verba putes: sunt enim illius e-
quo hæc noster descripsit; qui longe certe infra

anropalates, Justiniani ex sorore nepos, cognomen
justissimus, imperio potitus est; secundoque ejus
imperii anno, feria sexta, hora quinta, trulla cor-
ruit, mirabilemque 144 ambonem cum pretioso
solio et pavementum variegatum contrivit. Quatuor
autem fornices, omnes columnæ et structuræ reli-
quæ salvæ manebant. Quare imperator, accitis ar-
chitectis qui adhuc superstites erant, sciscitabatur
quid hoc rei esset. Responderunt illi, cum impe-
rator obnixè urgeret ut destinæ et fulcimenta quæ
trullam sustinebant tollerentur, cilius quam par
erat sublata fuerunt ad mensivum opus perficien-
dum: tum quod trulla altior esset quam ut undique
conspici posset, quodque artifices scalas in terram
projecissent; indeque trullam corruisse. Suadebant
autem opifices ut trulla plana et cava exstrueretur,
sicut nunc visitur. Imperator vero, quemadmodum
avunculus ejus, in Rhodum misit, et ex eodem illo
luto lateres eodem sigillo impressos fieri curavit,
trullamque condidit. Opifices vero operam dantes
ne et illa cito corrueret, priorem altitudinem ad or-
gyas quindecim præciderunt; ligneas autem substruc-
tiones et fulcimenta annum integrum reliquerunt,
donec firmius opus consolidaretur. Cæterum ambonem
et solium, cum non posset in pristinam formam
restituere, argento obduxit, ut nunc videre est, si-
militer etiam ambonem. Cum vero non posset varie-
gatos lapides invenire, Marsen patricium in Procon-
nesum misit, ut illinc lapides terræ colore similes
adveleret. Quatuor autem prasini 145 coloris flu-
vii ad imitationem quatuor fluminum ex paradiso
in mare exeuntium facti sunt. Cum vero scilicet
ascendissent et destinæ ad trullam sufficiens
erecturi essent, ecclesiam aqua impleverunt usque
ad prima catechumena, et ita ligna in aquam proje-
cerunt. Hujus rei gratia quidam dicunt Justinum
quoque eam condidisse: sed falluntur. Cæterum 458
anni, ex quo templum conditum est, elapsi sunt.
αὐτὴν ἔκτισεν. Ἄλλὰ φεύδονται. Ἐχαι δὲ ὁ ναὸς

Prope templum statuam suam collocavit, quæ
Deo gratias agens civibus indicat quod ipse tanti ope-
ris conditor. Cum vero prædictus Ignatius Magus
ecclesiæ ædificator propter mirabilia opera, quæ fa-
ciebat, ab omnibus diligeretur, metuens imperator
ne quando a duobus populi factionibus Imperator
salutaretur (neque tamen eum volebat occidere, sic-
ut multi ipsi anxio suadebant), contentus fuit ut

ista tempora vivit, puta sub Palæologis, ut initio
diximus. Nos tamen hoc volumus explicare, ne
quem temere implicaret. MEURS.

(93) Τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν. Id est Prasini
et Venetis. Hæc duo μέρη intelligit etiam Suidas in
στήλῃν ἐκ τριθουάδιον. Latini veteres factiones
dicebant. Diaconus in Mauritio partes extulit,
recentiorum Græcorum more: Germanus autem mit-
tit ad Sergium demarchum Prasinae partis, ut auxi-
liaretur sibi gratia imperandi, repromittens se par-
tem Prasini honoraturum. MEURS.

statuæ ab ipso in Augustum erretæ, scelis ablatis, A
 nichibus relinqueretur et ita fame periret. Cognos-
 cens itaque Ignatius, cum equestrem imperatoris
 statuam jam perfectam erexisset, se ibi derelictum,
 vicem suam deplorabat. Vespere autem facio pru-
 dens commentum excogitavit : tenuem nempe funi-
 culum, quem in suo marsupio habebat, circiter 55
 orgyiarum, et pallium et subindusiale et interculam
 et tiamam suam connexuit et glomeravit, 146 ten-
 tantisque nunc ad terram usque pertingerent. Interim
 uxori suæ cum magnò ejulatu et planctu superve-
 nienti conquestus est, universa civitate quiescente
 (erat enim profunda nox), sibi istic morientium
 esse, dixitque ei : « Abi et clanculum crassum funi-
 culum eme et liquida pice inunge ; media autem
 nocte revertere. » Cumque sequenti nocte illa venis-
 set, dimisit ipse quæ habebat, et funiculum ab uxore
 annexum sursum ad se retraxit, et pedi statuæ alligavit,
 eoque prehensio incolumis inde descendit. Fecit autem hoc eo ut funiculus liquida pice innectus
 manibus tenacius hæreret, ne aliqui præcep-
 tu in terram delatus contunderetur, et ut funiculus
 postquam se demisisset combureretur. Proinde as-
 sumpta uxore et Ilibris noctu Adrianopolim profec-
 tus est, ibique tres annos in habitu monastico trans-
 egit, omnibus credentibus dicentibusque eum apud
 statuam fame enectum esse. Postea Cpolim rediit,
 ibique commoratus est. Imperatori vero in proces-
 sione ad templum SS. Apostolorum obviam occur-
 rit, petens ab illo ut ejus miseretur et absque me-
 tu vivere permitteret. Imperator tandem illum
 agnoscens cum universo senatu miratus est. Ve-
 rum imperator facta Ignoracionem prætendit, et mul-
 tis beneficiis Ignatium afficiens indemnem dimisit,
 dicens : « Ecce quem Deus vult vivere, mille homi-
 nes non interficient. » Ex eo igitur tempore Ignatius
 magna eum tranquillitate vixit.

Γνωρίζα; ὅν τούτων ὁ βασιλεὺς ἐθαύμασε, καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος αὐτοῦ. Προεβάλλετο δὲ ὁ βασι-
 λεὺς Ἰγνατίον ἐπὶ τῶ γεγονότι ἐπὶ τὸν Ἰγνάτιον, καὶ πολλὰ δῶρα δοῦς αὐτῷ ἀπέλυτον ἐν εἰρήνῃ, εἰπὼν·
 « Ἴδε, ὃν θέλει ὁ Θεὸς ζῆν, χλιῶι οὐκ ἀποκτείνουσι. » Καὶ ἔκτοσε ἔζησεν ἐν εἰρήνῃ, πολλῆ.

147 Hucusque autem pertinet narratio eorum
 que ad Magnam ecclesiam spectant. Templum ma-
 gnum SS. Apostolorum, sicut dictum est, forma
 oblonga, trulla lignea, lectoque ligneo opertum in-
 venit, quod Constantinus Magnus et Helena condi-
 derunt. Verum Theodora magni Justiniani uxor
 multam curam adhibuit, eo quod Lycus annis isthac
 subterlaberetur, magnisque fundamētis positus tem-
 Meursii et Lambecii notæ,

(94) Εἰς ἀπόδειξιν τῶν ἁγίων ἀποστόλων.
 Fiebat hæc processio 2 die Paschalis. Cedronus :
 Τῆ δὲ ἐσπερᾶ τοῦ ἁγίου Πάσχατος ἀπελευθεύσα ἡ βα-
 σιλευσα ἐπὶ τῆ κατὰ τύπον γενομένη προσλεύσει
 εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους; δὲ ληξ προήθηεν ἐν
 ἐλήματι χρυσῷ ἐποχουμένη τέσσαρσιν ἵπποις.
 Meurs.

(95) Καὶ ἔως μὲν ἴδε. Operæ pretium esse du-
 teram huic narrationi de structura templi S. So-
 phiæ corollarii instar adjicere duplicem delineat-
 ionem, quarum una iconographiam ejus represen-
 tat, altera autem formam ejus exteriorē. Utrius-

τον ἀποκτείναι, καθὼς πολλοὶ συνέβουλευον αὐτῷ,
 βλέποντες αὐτὸν ἀθυμοῦντα, συνήνεσαν αὐτῷ ἐκ
 δευτέρου ἵνα κτιζομένης παρ' αὐτοῦ τῆ; στήλης
 τοῦ Αὐγουστῆωνος ἑάσει αὐτὸν ἐκεῖτος καὶ ἄρῃσι
 τὰς σκαλώσεις, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τελευτήσοι. Ὁ
 καὶ ἐποίησε. Ἰνὸς τοίνυν ὁ Ἰγνάτιος, μετὰ τὸ τε-
 λειῶσαι καὶ στήσαι τὴν ἐπιπέπον στήλην τοῦ βασι-
 λέως, ὅτι εἰάθη ἐκεῖτος, ὠδύρετο. Ὁψίας δὲ ἤδη
 γενομένης εὔρε ἐπιπέθευμα ἄριστον. Τὸ λεπτὸν
 σχοινίον ὅπερ εἶχεν εἰς τὸ περιβαλεῖν αὐτοῦ, τὸ ὡσεὶ
 ὄργυιων πενήτηκοντα κέντε, καὶ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ
 καὶ τὸ ὑπόκαμισοσθράκιον καὶ τὸ σφικτούριον καὶ
 τὸ φακεῶλιον αὐτοῦ λαβὼν συνέδησεν αὐτὰ καὶ
 ἐκλείσει καὶ ἐδοκίμασεν εἰ φθάνουσιν ἕως κείτω.
 Εὐρών δὲ οὕτως ταῦτα, ἐλθούσης τῆς γυναίκης
 αὐτοῦ μετὰ κλαυθοῦ πολλοῦ καὶ ὀδυρμοῦ ἐφώνη-
 σεν αὐτῇ, κοιμωμένης πάσης τῆς πόλεως (ὅτι γὰρ
 ἦν βαθεῖα), ὅτι Ὡδε κατελείφθη ἀποθανεῖν, ἀλλ'
 ἔπαγε καὶ κρυφίως ἀγόρασον παχὺ σχοινίον, καὶ
 ἀλειψὼν αὐτὸ ὑγροπίσσω, καὶ πάλιν ἐλθὲ μεσοῦ-
 σης νυκτός. Καὶ καταλαβούσης τῆ ἐπιούσης νυκτὶ
 ἐχάλασεν ἐκεῖνος ὅπερ εἶχεν, καὶ συνδέσασα ἡ
 γυνὴ τὸ σχοινίον, ἔσυρεν ἐκεῖνος ἐπάνω καὶ προσ-
 ἔδησεν εἰς τὸν πόδα τοῦ ἵππου, καὶ κρατῶν αὐτὸ
 κατέβη ὑγιής. Ἐποίησε δὲ τοῦτο, ἵνα κολλῆ τὸ
 σχοινίον εἰς τοῦ ὑγροπίσσω εἰς τὰς χεῖρας αὐ-
 τοῦ, ὅπως μὴ συρεῖς ἀθρόως; πέση καὶ τριβείη, καὶ
 ἵνα τὸ σχοινίον καθήσεται ὑπὸ τοῦ πυρὸς μετὰ
 τὸ καταβῆναι. Λαβὼν τοίνυν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
 καὶ τοὺς παῖδας νυκτὸς κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπο-
 λιν, μετασχηματισθεὶς κατὰ μοναχοῦς, χόρους
 τραί; πάντων οἰομένων καὶ λεγόντων ὅτι ἐπὶ τῷ
 κλονος ἐταλεύτησεν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα
 ἦλθεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἦν διατριβὼν
 ἐν αὐτῇ. Καὶ διερχομένου τοῦ βασιλέως εἰς προ-
 ἔλευσιν τῶν ἁγίων ἀποστόλων (94) ἐπήντησεν αὐτῷ
 ἐκεῖτος, αἰτῶν λόγον συμπαιδείας τοῦ μὴ φοβῆσθαι.

Καὶ ἕως μὲν ἴδε (95) τὸ πέρα; τῶν κατὰ τὴν
 Μεγάλην ἐκκλησίαν· τοὺς δὲ ἁγίους ἀποστόλους
 τοὺς μεγάλους, καθὼς προείρηται (96), εὔρε ὄρο-
 μικτὴν ἐκκλησίαν, ξυλόστεγον, ξυλότρουλον, κτι-
 σθεῖσαν πικρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ

D Ἐλένης (97). Ἡ Θεοδώρα δὲ ἡ γυνὴ τοῦ αὐτοῦ με-
 γάλου Ἰουστινιανοῦ, ἡ καὶ πολλὴν σπουδὴν θεμένη
 διὰ τὸ διερχεσθαι κάτωθεν τὸν ποταμὸν τὸν Λύ-

que participem me fecit nobilissimus atque erudi-
 tissimus vir Cassianus a Puteo. Verum multato
 consilio in aliud tempus differre placuit. Lamb [v.
 ad Pauli Silentiarii Descriptionem S. Sophiæ.]

(96) Προείρηται. Supra p. 17. Lamb.

(97) Ἐκκλησίαν — κτισθεῖσαν παρὰ τοῦ με-
 γάλου Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης. Hujus in impli-
 mentio fit etiam in disput. Gregentii cum Heriano:
 Πῶς δὲ αὐτὸς ἐπ' ἐκείνων τὸν ναβν, ὃν ἔδειματο ἡ
 βασίλισ Ἐλένη, μετοικίζεις τὴν λέξιν; conversum
 est in patriarcheum ab Amurathe capta Cyprii.
 Testis Phranzes Chronic. 3, 19. Meurs.

κον (98), ἀνεγείρασα θεμελίους παμμεγέθεις καὶ λίθους μεγίστους, ἔκτισε τὸν ναόν. Τὰ δὲ σκάρηφα καὶ τὸ σχῆμα ἀπῆρε τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀπὸ Ἐφέσου. Τὴν δὲ ὕλην ἄπασαν ἔλαβεν ἀπὸ τῆς ἁγίας Σοφίας μετὰ τὸ τελειωθῆναι αὐτὴν καὶ τὰ εὐκτεῖρα αὐτῆς ἀφ' οὗτου γὰρ ἤρξατο κτίζεσθαι ἡ ἁγία Σοφία, μετὰ ἐσσαρά ἑτη ἤρξατο καὶ αὐτὸς κτίζεσθαι ὁ ναός. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ μουσώματος ἐκίψε τῇ δεσποίνῃ χρυσίου ποσότης. Καὶ ὀδημονούσης ἐπὶ τοῦτο τῆς Αὐγούστης, κατ' ὄναρ ἐφάνησαν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι λέγοντες αὐτῇ· « Μὴ λυπῶ περὶ χαρτίματός χρυσίου, μηδὲ Ἰουστινιανῶ τῷ ἀνδρὶ σου ἐπιζητήσης νομίσματα· ἀλλὰ ἀπελθοῦσα ἔξωθεν τῆς πόλεως Δεξιωκράτους εἰ· τὴν αἰγιάλιν εὐρήσεις διώδεκα κεράμια γέμοντα χρυσίου κεχωσμένα. » Ἡ δὲ Αὐγούστα ἀποστειλάσα εὗρεν αὐτὰ γέμοντα, καὶ ἔχοντα ἕκαστον αὐτῶν ἐπιγραφὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὰ ὀνόματα. Καὶ λαβοῦσα ταῦτα, δοξάσασά τε Θεόν, ἐξῆλθεν αὐτὰ εἰς τὸν ναόν. Καὶ πολλὰ κτήματα καὶ ἀναθήματα καὶ σκεύη χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ προσεκύρωσε. Τελειώσασα δὲ τὸν ναὸν ἐμελλεν κρεμάσαι τὰς χαλκὰς ἀλύσεις καὶ τὰς λυχνίας, ὅπως ἐνθρονιάσῃ τὸν ναόν (99) καὶ ἐγκαινίσῃ αὐτόν. Γνοῦς δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐφθόνησεν, ἵνα μὴ προλάβῃ καὶ ἐγκαινισθῆ περὶ τῆς ἁγίας Σοφίας, καὶ παρηγγείλε πανταχοῦ τῆς πόλεως ἵνα μὴ ποιήσωσιν ἀλύσεις καὶ κρεμάσωσιν ἑκείσε. Ἡ δὲ βασίλισσα ἐποίησεν ἀπὸ μετάξης πλεῖστὰ σχοινία πῖστι καὶ μάχθῳ, καὶ κρεμάσασα τὰς πολυφώτους ἀργυρᾶς λυχνίας ἐνεκαίνισε καὶ ἐνεθρόνισε τὸν ναόν, προλαβοῦσα τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν. Τὰ δὲ λείψανα τὰ κείμενα κάτωθεν τῆς ἁγίας τραπέζης τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἔχθησαν παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως, υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, διὰ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἀρτεμίου. Τὸ δὲ βῆμα, καθὼς ἔστι μέσον, οὕτω καὶ γέγονεν παρὰ τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας. Τὸ δὲ μνημοθέσιον τῆς ἁγίας Θεοφανῶ ὁ μέγας Κωνσταντίνος (1) ἐποίησε. Τὸ δὲ ἔξω μνημοθέσιον τῶν τε ὀρθοδόξων καὶ τῶν αἰρετικῶν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐποίησε, καὶ διὰ μουσίων ἐκαλλώπισεν αὐτό, καὶ ἔκτισε ἐκάστην. Ὡσαύτως καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Θεοδώρα ἡ κτίσασα τὸν ναόν. Τὸ δὲ Μουσεῖον ἔκεινο καὶ τὰ μάρμαρα ἀπῆρε Βασίλειος ὁ βασιλεὺς, ὅτε ψυχοδόμησε τὴν νέαν καὶ τὸν φόρον.

Meursii et Lambecii notæ.

(98) Τὸν Λύκον. De fluviolo Lyco Byzantium D Porphrogenito loquitur, qui, ut supra dixit p. 127. sacellum S. Theophanoni templo SS. apostolorum adjunctum exædificavit. Vide præter ea quæ de S. Theophanone prima uxore Leonis Philosophi notavi ad p. 105. LAMB.

(99) Ἡ ἐνθρονιάσις τὸν ναόν. De hoc consecrandum templorum more diximus in Gloss. nostro in voce ἐγκαινία. MEURS.

(1) Ὁ μέγας Κωνσταντίνος. De Constantino

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΟΣΜΟΥ ΕΤΩΝ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣΑΝΤΩΝ
ΕΝ ΑΥΤῃ Τῇ ΒΑΣΙΛΕΙΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑ
ΤΩΝ ΑΓΑΡΗΝΩΝ ΤΑΥΤΗΣ ΛΩΣΕΩΣ.

149 DE ANNIS AB ORBE CONDITO

USQUE AD IMPERIUM CONSTANTINI MAGNI: ET DE HIS QUI IN IPSA
URBIUM REGINA REGNARUNT, USQUE DUM AB AGARENIS
CAPTA EST.

Ab Anno usque ad diluuium sunt anni 3243. A diluuiio usque ad turris ædificationem sunt anni 525.

A turris ædificatione usque ad Abraham sunt anni 570.

Ab Abrahamo usque ad exitum filiorum Israel ex Ægypto sunt anni 470.

Ab exitu usque ad ædificationem templi Salomonis sunt anni 700.

Ab ædificatione templi usque ad captiuitatem Israelitarum sunt anni 425.

150 A captiuitate usque ad Alexandrum Macedonem sunt anni 319.

Ab Alexandro usque ad descensionem Christi sunt anni 551.

In summam vero usque eo dum Christus humanam inuit naturam anni sunt 5500.

Sed sciendum est quod salutaris crucifixio Domini nostri Iesu Christi facta sit anno mundi 5534. cyclo solis 18, lune quinto, feria sexta, hora nona, decimo octavo anno imperatoris Tiberii.

δεκάτη ἔτει τῆς βασιλείας Τιβερίου. [Ἦν δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτη τῆς σελήνης, τούτῳσι τὸ νομικὸν πάσχα, μὲν γὰρ Ἀπριλίου ἡ', ἡ δὲ ἀγία ἀνάστασις τῇ εικοστῇ.]

A Christo autem usque ad Constantinum Magnum sunt anni 325, et in summa ab orbe condito usque ad Constantinum Magnum anni sunt 5823.

Imperio igitur potitus est Constantinus Magnus supradicto anno 525, et duodecimo anno sui imperii Constantinam ædificauit. Simul autem Romæ et Cpoli imperauit annos 33.

Constantius filius eius imperauit annos 24, dies 11.

Julianus Apostata profanus et Deo repugnans annos 2, dies 15.

Meursii et Lambecii notæ.

(2) Ἐν τῷ δωδεκάτῳ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔκτισται ἡ Κωνσταντινούπολις. Quo sensu laudicatur, ipse supra exposuit his verbis: Ἡρωαυθέντος οὖν, inquit, τοῦ δωδεκάτου ἐνιαυτοῦ τοῦ αὐ-

'Απὸ Ἀβὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βεκαθ'.

'Απὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς πυργωποιίας ἔτη φκε'.

'Απὸ τῆς πυργωποιίας ἕως τοῦ Ἀβραάμ ἔτη φλ'.

'Απὸ Ἀβραάμ ἕως τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου ἔτη υλ'.

'Απὸ τῆς ἐξόδου ἕως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομώντος ἔτη ψ'.

'Απὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἕως τῆς αἰχμαλωσίας ἔτη υκε'.

'Απὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἕως Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης ἔτη τιθ'.

'Απὸ Ἀλεξάνδρου ἕως τῆς συγκαταβάσεως Χριστοῦ ἔτη τια'.

Β Ὅμοιοι χρόνοι μέχρι τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἔτη εφ'.

Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ἡ σωτήριος σταύρωσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γέγονε κατὰ τὸ εἰρηθ ετος. Κύκλιος τοῦ μὲν ἡλίου ἡ', τῆς δὲ σελήνης πέμπτος. Ἡμέρα ἕκτη, ὥρα ἐνάτη, τῷ ὀγδῶ καὶ

'Απὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη τκε'. Ὅμοιοι τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη εωκε'.

Ὁ οὖν μέγας Κωνσταντῖνος ἐκράτησε τῆς βασιλείας τῷ εἰρημένῳ ἔτει εωκε', καὶ ἐν τῷ δωδεκάτῳ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔκτισε τὴν Κωνσταντινούπολιν (2)· ἐβασίλευσε δὲ τὰ ὅλα ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει ἔτη λγ'.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη ια' ἡμέρας κδ'.

Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ὁ βέβηλος καὶ θεόκατος ἔτη δύο ἡμῶσι ἡμέρας ιε'.

τοῦ βασιλείας (sc. Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου) καὶ ἀρχὴν λαθόντος τοῦ δωδεκάτου ἔτους; ἐπιχειρήσεν τὴν Βύζαντον; πάλιν κτίσασθαι. Lamb.

Οὐαλεντινιανὸς ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος σὺν Οὐά- A
λεντι τῷ δυσσεβεί καὶ Ἀρειανῷ ἔτη ιδ'.

Γρατιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ βῆθέντος Οὐάλεντος
ἔτη γ'.

Θεοδοσίος ὁ Μέγας, ὁ ἐξ Ἰσπανίας, ὁ εὐσεβέστατος
καὶ μισοπύνηρος, ἔτη ιζ'.

Ἀρχάδιος καὶ Ὀνώριος οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔτη ιγ'.

Θεοδοσίος ὁ μικρὸς ὁ υἱὸς Ἀρχαδίου, ὁ καλλι-
γράφος, ὁ εὐσεβέστατος καὶ φιλάγαθος, ἔτη μβ'.

Μαρριανὸς, ὁ ὀποκαλυφθεὶς ἀπὸ Θεοῦ, ὁ πάσης
καλοκαγαθίας ἔμπλεος, ἔτη ς' καὶ ἡμῖσι.

Λέων ὁ Μακέλης ὁ εὐσεβὴς καὶ πιστότατος ἔτη
ιη'.

Λέων ὁ μικρὸς ὁ ἐκγονος αὐτοῦ, υἱὸς Ζήνωνος,
ἔτος α'.

Ζήνων ὁ ἐπικληθεὶς Ἀγόνατος, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, B
ἔτη β' καὶ ἡμῖσι, ἡμέρας κδ'.

Βασιλίσκος ὁ εὐσεβὴς ἔτη β', μῆνας η', ἡμέ-
ραν α'.

Καὶ πάλιν Ζήνων ἔτη ια' ἡμέρας ιε'.

Ἀναστάσιος ὁ Δίκωρος, ὁ ἀπὸ Σελέτρων (3), ἔτη
κζ', μῆνας δ', ἡ ἔρας γ', ὁ πυρίκαυστος καὶ αἰρε-
τικὸς.

Ἰουστίνος ὁ Θραξ ὁ κρᾶτιστος καὶ εὐσεβὴς καὶ
ἐυμετάδοτος ἔτη η'.

Ἰουστινιανὸς ὁ ἀδελφός τις αὐτοῦ, ὁ τῆς Μεγάλης
ἐκκλησίας (4), ἔτη λη' καὶ ἡμῖσι.

Ἰουστίνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων, ὁ ἀδελφός τις
αὐτοῦ, ὁ δικαιοτάτος, ἔτη ιγ'.

Τιβέριος ὁ Θραξ ἔτη ε'.

Μαυρίκιος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ εὐσεβέστατος καὶ
μισοπύνηρος ἔτη κ'.

Φωκάς ὁ Καππάδοξ ὁ τύραννος καὶ αἰμοβόρος καὶ
δυσσεβὴς ἔτη η' καὶ ἡμῖσι, ἡμέρας η'.

Ἡράκλειος ὁ στρατηγὸς τῆς Ἀφρικῆς ἔτη λ'.

Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτος α'.

Κωνσταντίνος ὁ ἐκγονος Ἡρακλείου, ὁ δυσσεβὴς
καὶ μαιφόνος, ἔτη κα' (5).

Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Πωγωνάτος, ὁ τοῦ
Δυρβάχιου, ὁ εὐσεβέστατος καὶ πραότατος, ἔτη ιζ'.

Τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Ἰου-
στινιανοῦ τοῦ Πρωτομήτου ἔτη ςρκα'.

Ἰουστινιανὸς ὁ Πρωτομήτος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ
ἀγριώτατος καὶ ἀκρατὴς θυμοῦ τυραννοῦμενος, D
ἔτη ι'.

Λεόντιος ἔτη γ'.

Ἀψίμαρος ὁ καὶ Τιβέριος ἔτη ζ'.

Ἰουστινιανὸς τὸ δευτέρου ἔτη ς'.

Φιλιππικὸς ὁ καὶ Βαρδάνιος, ὁ δυσσεβὴς καὶ
αἰσχροὺς καὶ μαρὸς, ἔτη β'.

Meursii et Lambecii notæ.

(3) Scribe ὁ ἀπὸ σιλεντιαρίων. Sic inscriptio an-
tiqua :

JULIUS. FELIX. VALENTINIANUS. V. C. ET
EX SILENTIARIO. SACRI PALATHI COM
CONSISTORII. COM. DOM.

Ratio autem nominis Silentiariorum in excerptis ex

* Imo De mensibus, p. II. Vide Has. prolog. p. XLVII

151 Valentinianus pius et Dei amans, cum
Valente impio et Ariano, imperavit annos 14.

Gratianus filius supradicti Valentiniani impera-
vit annos 16.

Theodosius Magnus, ex Hispania oriundus, piissimus et mali osor, imperavit annos 17.

Arcadius et Honorius filii ejus annos 13.

Theodosius junior, filius Arcadii, calligraphus, piissimus et virtutis amans, annos 42.

Marcianus a Deo declaratus, omni probitate plenus, imperavit annos sex cum dimidio.

Leo Macela, pius et religiosissimus, annos 18.

Leo junior, ipsius nepos, filius Zenonis, impera-
vit annum unum.

Zeno cognominatus Agonatus, pater Leonis ju-
nioris, imperavit annos duos cum dimidio, dies 24.

Basiliscus imperavit annos 2, menses 8.

Iterum Zeno imperavit annos 11, dies 13.

Anastasius Dicurnus, ex Silentario, imperavit an-
nos 27, menses 4, dies 5. Hic hæreticus fuit et ful-
mine combustus.

Justinus Thrax, potens, pius et liberalis, impera-
vit annos 5.

152 Justinianus Magnus, nepos ejus ex sorore.
Magne ecclesie conditor, imperavit a nos 38 cum
dimidio.

Justinus, ex europalata, Justiniani ex fratre ne-
C pos, justissimus, imperavit annos 13.

Tiberius Thrax imperavit annos 5.

Mauricius ejus gener, piissimus et probissimus,
imperavit annos 20, menses 4.

Phocas Cappadox, tyrannus sanguinarius et im-
pius, imperavit annos 8 cum dimidio, dies 8

Heraclius præfectus Africæ imperavit annos 30.

Constantinus ejus filius imperavit annum unum.

Constantinus nepos Heraclii, impius et homicid,
imperavit annos 27.

Constantinus filius ejus dictus Pogonatus, Dyr-
rhachinus, piissimus et mansuetissimus, annos 17.

A creatione mundi usque ad Imperium Justiniani
Rhinotmeti anni sunt 6121.

Justinianus Rhinotmetus, Constantini Pogonati
filius, ferox et animi tyrannici impotens, annos 10.

Leontius annos 3.

Tiberius Apsimarus annos 7.

Justinianus secundus annos 6.

153 Philippicus Bardanes, impius, impurus et
sceleratus, annos 2.

Anastasius, qui et Artemius, piissimus, protoase-
cretis et philosophus, annos 2.

Theodosius Atramytenus, mansuetissimus et mi-
sericors, annum unum.

Leo Copon ex Isauria oriundus, impurus, Deo-
phile et sanctis inimicus, annos 24 cum dimidio et
dies 5.

Constantinus Copronymus, filius ejus impius et
impurus, qui a vermibus corrosus periit, annos 34,
menses 5.

Leo filius ejus, ex Chazara natus, profanus et
abominandus, annos 5.

Constantinus Leonis et Irenes filius, a matre
exercatus, annos 16.

Irene sola annos 5.

Nicephorus ex Seleucia oriundus, misericors,
justus, ex generali logotheta, annos 9.

Stauracius filius ejus annum unum, menses 4.

Michael Rangabe, gener Nicephori, probus et
piissimus, annos 2.

Leo ex Armenia oriundus, impius et ferox, cum
Constantino filio, annos 7, menses 5.

154 Michael Ballus, Amoræus, amens, ineptus
et imaginum hostis, cum Theophilo filio, annos 8,
menses 3.

Theophilus filius ejus annos 12, menses 3.

Michael filius ejus, cognomento ebrius, cum
Theodora matre sua piissima et orthodoxa, annos
15. Hic imperare coepit anno 6549, et imperavit so-
lus annos 10.

Hom Michael cum Basilio Macedone annum unum
et mensem unum.

Basilius Macedo, qui imperator creatus est anno
6574, imperavit solus annos 19.

Leo filius ejus cognomento Sapiens, cum Alexan-
dro, anno 6597, imperavit annos 27, menses 8.

Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leonis
Sapientis, imperavit cum matre annos 8, anno
6422.

Romanus filius Abastacti Lacapenus, cognomento
senior, secer Constantini Porphyrogeniti, imperavit
cum ipso et filiis suis annos 26. Hic Romanus im-
perator creatus est die undecimo Decembris, octava
indictione, anno 6428. Postquam vero biennium
imperavit, prima scilicet indictione anni 6450, edi-
dit novellam de jure prelationis. Indictione **155**
autem secunda anni 6457 edidit novellam de potestate

Meursii et Lambecii notæ.

(6) Sic in nummo Hellogabali apud virum illu-
stre n. Franciscum Gothofredum ΑΛΠΑΜΥΤΗΝΩΝ
legitur. Attamen dicitur etiam Ἀτραμυτηνός, ut
testatur Stephanus. LAMB.

(7) Ἐτη ιε'. Scribendum esse videtur ἔτη ε', vel
ἔτη θ', μήνας ια'. LAMB.

(8) Νικηφόρος ὁ Σελευκεύς. Item in libro de
statibus eum vocat Σελευκηνόν. LAMB.

(9) Κατὰ τὸ ζ' ἔτος. Cæpit imperare cum matre
anno Christi 844; ergo hic scribendum ζ' μϞ'.
LAMB.

Ἀναστάσιος ὁ καὶ Ἀρτέμιος ὁ εὐσεβέστατος καὶ
πρωτοσηκρήτης καὶ φιλόσοφος, ἔτη θ'.

Θεοδόσιος ὁ Ἀτραμυτηνός (6), ὁ πραύτατος καὶ
συμπαθέστατος, ἔτος α'.

Λέων Ἰσαυρός ὁ Κόνων, ὁ Συρογενής, ὁ μισάνους
καὶ ἀναγής καὶ ἀντίθεος, ἔτη κδ' καὶ ἡμισυ, ἡμέ-
ρας ε'.

Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ Κοπρώνυμος, ὁ
δυσσεβής; καὶ παμφίαιρος, γερονῶς καὶ σκοληκώδρι-
τος πρὸ τοῦ τεθνάναι, ἔτη λδ', μήνας γ'.

Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ ἐκ τῆς Χαζάρης, ὁ βέβηλος
καὶ ἀποτρόπαιος, ἔτη ιε' (7).

Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ νεωτερίζων τυφλω-
θεὸς, ὁ υἱὸς τῆς Εἰρήνης, ἔτη ις'.

Εἰρήνη μόνη ἔτη ε'.

Νικηφόρος ὁ Σελευκεύς (8), καὶ συμπαθής; καὶ
φιλοδίκαιος; καὶ φιλόδακρυς, ἀπὸ γενικοῦ, ἔτη θ'.

Σταυράκιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτος α', μήνας δ'.

Μιχαὴλ ὁ Ῥαγγαβὴ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, ὁ φιλό-
γαθος καὶ εὐσεβέστατος, ἔτη θ'.

Λέων ὁ παραβίτης, ὁ Ἀρμένιος, ὁ δυσσεβής; καὶ
ἀνήμερος, καὶ Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ζ',
μήνας ε'.

Μιχαὴλ ὁ τραυλός, ὁ Ἀμυραῖος, ὁ καὶ ἀπροση-
νης καὶ ἀπειροκαλίας ἔμπλεος; καὶ εἰκονομάχος, σὺν
Θεοφίλῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἔτη η', μήνας γ'.

Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιθ' μήνας γ'.

Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ μεθυστής; μετὰ Θεοδώρου;
τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τῆς εὐσεβεστάτης καὶ ὀρθόδο-
ξου, ἔτη ιε'. Ὁ τοιοῦτος; ἀνηγορεύθη κατὰ τὸ ζ'
ἔτος (9). Καὶ μόνος ὁ μεθυστής; ἔτη ι'.

Ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ σὺν Βασίλειῳ τῷ Μακαδόνι ἔτος
α', μήνα α'.

Καὶ Βασίλειος ὁ Μικεδών, ὁ ἀνηγορεύθη κατὰ
τὸ ς' ἔτος, ὁ μὲν ι'. Ἄλλος ιθ' (10).

Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ σφοδρὸς σὺν Ἀλξάνδρῳ, κατὰ
τὸ ςτξε' (11) ἔτος, ἔτη κδ', μήνας η'.

Κωνσταντίνος ὁ πρῶτος; πορφυρογέννητος, ὁ
υἱὸς Λέωντος τοῦ σοφοῦ, σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἔτη η',
κατὰ τὸ ςυκβ'.

Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς Ἀβαστάκτου ὁ Λακαπηνός, ὁ
πρόσβυς, ὁ πενθερὸς τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, σὺν
αὐτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἔτη κς'. Ὁ τοιοῦτος;
Ῥωμανός; ἀνηγορεύθη μηνὶ Δεκεμβρίῳ ια', Ἰνδικτιώ-
νος η', ἔτους ςυκη'. Μετὰ δὲ διετῆ χρόνον τῆ;
βασιλείας αὐτοῦ, κατὰ τὴν πρώτην Ἰνδικτιῶνα τοῦ
ςυλ' ἔτους, ἐξέθετο τὴν περὶ προτιμήσεως νε-
ρῶν (12). Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν Ἰνδικτιῶνα τοῦ

(10) Ὁ μὲν η'. Ἄλλος ιθ'. Scribendum esse vi-
detur μόνος ἔτη ιθ', vel οἱ μὲν ιη', ἔτεροι δὲ ιθ',
hoc est, imperavit, ut quidam tradunt, annos 18,
vel ut alii, 19. LAMB.

(11) ςτξε'. Scribendum esse videtur ςτκζ', id
est 6597. Nam si ab hoc numero detrahas annos
5508, quot Græci numerant a creatione mundi usque
ad Christum, remanet annus Christi 889, quo
imperare coepit Leo Sapiens. LAMB.

(12) Romani senioris Novella περὶ προτιμήσεως;
cujus hic Codinus meminit, illa est quæ in jure

ἔτους τὸ περὶ τῶν ὑπαισερχομένων δυνατῶν εἰς ἀνακοινώσεις πενήτων. Ἀνακλᾷ δὲ καὶ ἡ τοιαύτη νεαρά καὶ εἰς τὴν παρελθοῦσαν τηρῆκαῦτα πρώτην Ἰνδικτιῶνα (13), τουτέστι τὴν τοῦ λιμοῦ τοῦ μεγάλου καιρῶν. Κατὰ δὲ τὴν πέμπτην τοῦ ἔτους ἐπεκύρωσεν (14) τοιαύτην νομοθεσίαν ὁ βασιλεὺς κύριος Κωνσταντῖνος. Τὰ δὲ ἐπ' ἑτῆ, ὧν ὁ δεκαπολίτης (15) ἐν τῇ λυ' μέμνηται, οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς πρώτης ψηφίζονται νομοθεσίαις, ἦτοι τοῦ ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἔτους ἦτοι τοῦ λιμοῦ. Εἰς δὲ (16) καὶ τοκρατορίας τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

Καὶ πάλιν Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος μετὰ Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου, οἱ ὑπ' αὐτοῦ τῆ βασιλείας ἐξεβλήθησαν καὶ ἐξωρίσθησαν.

Ὁ οὖν βῆθεις Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἐκράτησε τῆς βασιλείας ἔτη ζ'. Καὶ πάλιν μετὰ Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου τῶν γυναικαδελφῶν αὐτοῦ ἡμέρας μβ'. Καὶ μονοκράτωρ σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ῥωμανῷ, κατὰ τὴν τρίτην Ἰνδικτιῶνα τοῦ ἔτους, ἔτη ιε', ἡμέρας ιθ'.

Ὁ κύριος Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τὸ παιδίον, σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ Βασιλείῳ τῷ Βουλγαροκτόνῳ καὶ Κωνσταντίνῳ τοῖς πορφυρογεννήτοις ἔτη γ', μῆνας δ'. Ὁ δὲ Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος οἱ τούτου υἱοί, πᾶνδρεφοὶ ὄντες, ἡμέρας ε'.

Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς ὁ ἄγιος, ὁ σφαγεὶς ὑπὸ τοῦ Τζιμισχῆ, ἔτη ε', μῆνας γ', ἡμέρας ε'.

Ἰωάννης ὁ Τζιμισχῆς ἔτη ε', μῆνα α'.

Ὁ κύριος Βασίλειος ὁ πορφυρογέννητος ἔτη νβ', μῆνας ια', μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου, ἦγουν ὁ κύριος Βασίλειος χρόνους ν', ὁ δὲ κύριος Κωνσταντῖνος μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μονοκράτωρ χρόνους β', μῆνας ια'. [Καὶ προστάξας γενέσθαι τὰ ἰσωδικὰ ἐτελείωσα ταῦτα ἐν ἑταίῳ ἔσφγ'. Τὴν δὲ νεαράν (17) αὐτὸς τὴν μεγάλην ἐκθέμενος ἐξεφώνησε ἔσφδ'.]

Moursii et Lambecii notæ.

Græco-Romano primum locum obtinet, atque ita incipit : Θεσπιζόμεν ἐν πάσῃ πόλει καὶ χώρα ἀπὸ τῆς παρελθοῦσης α' Ἰνδικτιῶνος, ἐν τῷ ἔτει ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ. Eadem alia ejusdem tituli Novella confirmavit Nicephorus Phocas, quæ incipit : Θεσπιζόμεν τὴν περὶ τῶν προδεβασίλευκῶν ἐκτεθείσων νομοθεσίαν διενεργεῖν. LAMB.

(13) Τὴν παρελθοῦσαν πρώτην Ἰνδικτιῶνα. Hæc ita supplenda sunt : τὴν παρελθοῦσαν πρώτην Ἰνδικτιῶνα τοῦ ἔτους. LAMB.

(14) Ἐπεκύρωσεν. Novella, qua Constantinum Porphyrogenitum Romani senioris Novellam περὶ τῶν ὑπαισερχομένων δυνατῶν confirmasse ait Codinus, illa est quæ incipit Παρὰ πολλῶν ἀνέμαθεν. LAMB.

(15) Ὁ δεκαπολίτης. Dubium non est quin hic loquatur Codinus de Theodoro Decapollita patricio et quæstore, quem plerasque Novellas a Constantino Porphyrogenito editas composuisse constat. Earum prima sic incipit : Περὶ τῶν στρατιωτικῶν ἢ ὑπηγόμενων Θεόδωρος πατρίκιος καὶ κοιναστὴρ ὁ δεκαπολίτης. Similiter reliquæ inscribuntur, præterquam quod pro Θεόδωρος perperam legitur Θεόφιλος et Θεοδόσιος : nam certum est tres illas Novellas Constantini ab uno eodem Theodoro

tibus in consortia pauperum succedentibus ; quæ etiam ad præteritam primam indictionem sive tempus magnæ famis pertinet. Eadem novellam indictione quinta anni 6455 imperator Constantinus confirmavit. Cæterum 18 anni, quorum Decapollita in . . . meminit, numerantur a prima indictione anni 6437, sed ab indictione prima anni 6430 sive tempore famis, ad quod hæc quoque constitutio refertur usque ad imperium imperatoris Constantini.

ἀνακλᾷ ἡ τοιαύτη νομοθεσία, μέχρι τῆς αὐτοῦ ἀτοκρατορίας.

Iterum Constantinus Porphyrogenitus imperavit cum Stephano et Constantino, qui ab ipso imperio detrusi et in exsiliu acti sunt.

Imperavit igitur, ut supra dictum est, Constantinus Porphyrogenitus cum matre annos 7, et iterum cum Stephano et Constantino uxoris suæ fratribus dies 42 ; et solus cum Romano filio annos 13, dies 19, indictione tertia anni 6437.

Dominus Romanus filius ejus, cognomento Puer, cum filiis suis Basilio et Constantino Porphyrogenitis imperavit annos 3, menses 4. Basilius autem et Constantinus filii ejus, infantes, imperaverunt dies 6.

156 Nicephorus Phocas, qui a Tzimisce interfectus est, imperavit annos 6, menses 3, dies 6.

Joannes Tzimisceus anno 6 et mensem unum.

Dominus Basilius Porphyrogenitus cum fratre Constantino Porphyrogenito imperavit annos 52, menses 11, nimirum dominus Basilius annos 50, et dominus Constantinus post mortem fratris solus annos 2, menses 11.

Τὴν δὲ νεαράν Ἰανουαρίῳ, Ἰνδικτιῶνος 0', ἔτους

Decapollita compositas fuisse, cujus hic Codinus mentionem facit. Erravit etiam interpres, qui κοιναστὴρ ὁ δεκαπολίτης vertit *quæstor Decapoleos*, quoniam ὁ δεκαπολίτης cognomen est, a patria desumptum, ut Τριπολίτης. Cæterum quid illud ἐν τῇ λυ' significet, nondum mihi liquet. LAMB.

(16) Οὐκ ἀπὸ τοῦ— εἰς δν. Hunc locum ita reformandum esse censeo : οὐκ ἀπὸ τῆς πρώτης ψηφίζονται Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς α' Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἔτους, ἦτοι τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ, εἰς δν. Sed utrum recte emendaverim necne, intelliges, ubi introspexeris secundam Novellam Constantini Porphyrogeniti, et primam atque secundam Romani senioris. Notes etiam posteriora illa Codini verba, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰνδικτιῶνος, respondere verbis secundæ Novellæ Constantini, quæ subjuncti : Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς α' Ἰνδικτιῶνος, ἦτοι ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ μέχρις ἡμέρας τῆς ἡμετέρας ἀναγορεύσεως, ἀδιαφόρως etc. LAMB.

(17) Τὴν δὲ νεαράν. Basilii autem Porphyrogeniti Novella, cujus hic Codinus meminit, illa est quæ incipit Ἐπειδὴ περ ἡ βασιλεία μου. LAMB.

Con tantinus Porphyrogenitus, frater ejus, annos **A** 2, menses 11.

Romanus Argyropylus cum Zoe filia supradicti Constantini annos 5, menses 6.

Michael Paphlago ab eadem Zoe ad imperium vocatus anno 654 imperavit annos 7, menses 9.

Michael Calaphates, nepos ejus, ex Cesare imperator creatus et excaecatus in Sigmati, imperavit menses 4, dies 19. Hic imperio detrusus confugit in monasterium Studii, et inde a populo extractus et in columna Sigmatis excaecatus est a Nicephoro praefecto.

Ceterum duae sorores et Augusta, nimirum domina Zoe et domina Theodora, postquam solae imperaverant menses 3, accersiverunt **157** Constantinum Monomachum in insula Mitylene exsulantem, et Zoe ei in matrimonium data imperatorem creaverunt, die Junii undecimo, indictione decima anni 650. Imperavit autem Monomachus annos 13, menses 7.

Dolina Theodora Porphyrogenita imperavit sola annum 1, menses 8, dies 20; postea dominum Michaelen seniore Stratioticum declaravit imperatorem, et cum eo vixit dies 5. Obiit autem die **22** Augusti, indictione nona anni 656.

Dominus Michael Senior ac Stratioticus dictus imperare coepit die 22 Augusti, indictione nona anni 656. Detrusus autem est imperio, cum imperasset annum 1, dies 11.

Dominus Isaacius Comnenus cum Isaacarina uxore sua imperavit annos 2, menses 2, dies 24.

Dominus Constantinus Ducas imperavit annos 7, menses 6, et moriens imperii haereditas reliquit Augustam Eudociam uxorem suam et filios dominum Michaelen et dominum Constantinum Porphyrogenitum. Imperavit igitur domina Eudocia Augusta cum duobus filiis menses 7, dies 10. Postea assensu patriarchae et universi senatus nupsit domino **158** Romano Diogeni, et imperatorem eum declaravit mense Martio, indictione 5 anni 655.

Dominus Romanus Diogenes cum domina Eudocia imperavit annos 3, menses 8; et diversis expeditionibus Persas aggressus, in tertia ipse a sultano et Turis captus est. Ejus loco imperator creatus est Michael Ducas, et una cum matre sua Eudocia imperavit mensem 1; postea vero eam in monasterium detrusit, et solus imperium administravit.

Imperavit igitur dominus Michael Ducas, filius domini Constantini et dominae Eudociae, cum Maria uxore sua annos 6 cum dimidio. Dein prodicione conjugis a Botaniate imperio dejectus et in

Κωνσταντίνος ὁ πορφυρογέννητος; ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη β', μῆνας ια'.

Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος σὺν Ζωῇ τῇ θυγατρὶ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ἔτη ε', μῆνας ς'.

Μιχαὴλ ὁ Παφλαγῶν ἐν ἔτει ςφμα' σὺν τῇ αὐτῇ Ζωῇ ἔτη ζ', μῆνας θ'.

Μιχαὴλ ὁ ἀπὸ Καίσαρ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Κελαφάτης λεγόμενος, ὁ τυφλωθεὶς εἰς τὸ σίγμα, μῆνας δ', ἡμέρας ιθ'. Ὁς καὶ ἐκπεσὼν τῆς βασιλείας προσέφυγε τῇ μονῇ τῶν Στουδίου, κάκεισε παρὰ τοῦ λαοῦ καταθρεῖς ἐν τῇ κιονίῳ τοῦ σίγματος ἐτυλίωθη παρὰ Νικηφόρου ἐπάρχου τοῦ Καπίνας.

B Αἱ δὲ δύο αὐτάδελφαι καὶ θέσποιναί, ἢ τε κυρὰ Ζωὴ καὶ κυρὰ Θεοδώρα, μοναρχήσασαι μῆνας τρεῖς, ἀνακαλέσαντο Κωνσταντίνον τὸν Μονομάχον, ἐξορίστον ὄντα ἐν τῇ νήσῳ τῇ Μιτυλήνῃ, καὶ ἐποίησαν αὐτὸν βασιλεῖα συζυγέτια τῇ Ζωῇ, μηνὶ Ἰουνίῳ ια', Ἰνδικτιῶνος ι', ἔτους ςφν'· καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας ὁ Μονομάχος ἔτη ιγ', μῆνας ζ'.

Ἡ κυρὰ Θεοδώρα ἡ πορφυρογέννητος ἐφθασε μοναρχῆσαι ἔτος α', μῆνας η', ἡμέρας κ'. Εἶτα τὸν κύριον Μιχαὴλ τὸν γέροντα, τὸν ἀπὸ στρατιωτικοῦ, βασιλεῖα ἀναγορεύσασα καὶ ζήσασα μετ' αὐτοῦ ἡμέρας ε', ἐτελεύτησε κατὰ τὴν κβ' τοῦ Αὐγούστου μηνός, τῆς θ' Ἰνδικτιῶνος τοῦ ςφξδ' ἔτους.

C Ὁ κύριος Μιχαὴλ ὁ γέρον ὁ στρατιωτικὸς ἐκράτησε κατὰ τὴν κβ' τοῦ Αὐγούστου μηνός, τῆς θ' Ἰνδικτιῶνος τοῦ ςφξδ' ἔτους. Ἐξεβλήθη δὲ τῆς βασιλείας κρατήσας ἔτος α', ἡμέρας ια'.

Ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς μετὰ Αἰκατεμίνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἔτη β', μῆνας β', ἡμέρας κδ'.

D Ὁ κύριος Κωνσταντίνος ὁ Δούκας ἔτη ζ', μῆνας ς'. Καὶ τελευτήσας κατέλιπε βασιλεύουσαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν θέσποιναν, τὴν κυρὰν Εὐδοκίαν τὴν Μακροβολίτισσαν, σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ τῷ κυρῷ Μιχαὴλ καὶ τῷ κυρῷ Κωνσταντίνῳ τῷ πορφυρογενήτῳ. Ἐκράτησεν οὖν καὶ ἡ κυρὰ Εὐδοκία ἡ θέσποινα σὺν τοῖς δυσὶν υἱοῖς αὐτῆς μῆνας ζ', ἡμέρας ι'. Εἶτα λαβοῦσα ἀνδρα γνῶμη τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συγκλήτου πάσης· τὸν κύριον Ῥωμανὸν τὸν Διογένην, ἀνηγόρευσε αὐτὸν βασιλεῖα κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα τῆς ε' Ἰνδικτιῶνος τοῦ ςφρε' ἔτους.

Ὁ κύριος Ῥωμανὸς ὁ Διογένης μετὰ τῆς κυρῆς Εὐδοκίας ἔτη γ', μῆνας η'. Καὶ διαφόρως ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν, ἐν τῇ τρίτῃ αὐτοῦ ἐκστρατείᾳ ἐκρατήθη αἰχμάλωτος παρὰ τοῦ σουλετάνου καὶ τῶν Τούρκων. Ἀνηγορεύθη δὲ βασιλεὺς ὁ κύριος Μιχαὴλ ὁ Δούκας, καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας ἅμα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ, καὶ συνεβασίλευσε ταύτῃ μῆνα α'. Κατεβίβασε δὲ πάντως καὶ ἀπέχειρε, μόναρχος αὐτῆς κληθεὶς.

Ὁ οὖν κύριος Μιχαὴλ ὁ Δούκας, ὁ υἱὸς τοῦ κυρίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς Μακροβολίτισσης κυρῆς Εὐδοκίας, μετὰ Μαρίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἔτη ς' καὶ ἡμισυ. Καταβίβασθεις δὲ παρὰ τοῦ Βοτανιάτου

ἀπὸ προδοσίας τῆς συμβουλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνδύθει, ἀπεστάτῃ εἰς τὴν μονὴν τῶν Σταυροῦ. Ὑστερον δὲ γέγονε καὶ μητροπολίτης Ἐφέσου.

Ὁ κύριος Νικηφόρος ὁ Βοτανιάτης ἔτη γ' καὶ ἕμισυ. Κατεβιάσθη δὲ τῆς βασιλείας κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς τῆς δ' Ἰνδικτιῶνος τοῦ ς' ἔτους, καὶ ἀποσταλεὶς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιόλιπτου ἀπεκάρη.

Ὁ κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ὁ πρόπρος τοῦ κραταίου καὶ ἁγίου ἡρώων βασιλέως (18), ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς ἔτη λζ', μῆνας δ' καὶ ἡμισυ, ἐτελεύτησε δὲ κατὰ τὴν ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνός, ἥτοι τῆς ἡμέρας τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, Ἰνδικτιῶνος ια' τοῦ ς' ἔτους.

Ὁ κύριος Ἰωάννης ὁ Κομνηνός, ὁ πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐκράτησε μὴν Αὐγούστου ιε', Ἰνδικτιῶνος ια' τοῦ ς' ἔτους, καὶ εὐσεβῶς ἐβασίλευσε καὶ θεαρέστως ἔτη κδ', μῆνας ζ', ἡμέρας κγ'.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος κύριος Μανουὴλ ὁ Κομνηνός ἐκράτησε μὴν Ἀπριλλίου α', Ἰνδικτιῶνος ε' τοῦ ς' ἔτους, καὶ ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς ἔτη λζ', μῆνας ε', ἡμέρας κγ'. Ἐξεδήμησε δὲ πρὸς Κύριον τῆς κδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, τῆς ιδ' Ἰνδικτιῶνος τοῦ ς' ἔτους, ὥρα α', διὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Ματθαίου μοναχοῦ μετονομασθεὶς. Κατὰ δὲ τὴν ι' μηνὸς Σεπτεμβρίου, Ἰνδικτιῶνος γ' ἔτους ς' ἔτος, ἤγουν ἐν τῷ κη' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐγεννήθη ὁ κάλλιστος υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός. Ἐτέθη δὲ παρ' αὐτοῦ ὁ τοιοῦτος εἰς βασιλεῖα κατὰ Ἰνδικτιῶνα ε' τοῦ ς' ἔτους. Μὴν Σεπτεμβρίου ιε', Ἰνδικτιῶνος ι' ἔτους ς' ἔτος, γέγονεν ἐν τῷ κη' κατὰ τὴν τῆς βασιλείας κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Κατὰ δὲ τὴν ιγ' Ἰνδικτιῶνα τοῦ ς' ἔτους, μὴν Μαρτίου β', ἡμέρα κυριακῇ, συνέβη εἰς τὸν κύριον Ἀλέξανδρον τὸν υἱὸν αὐτοῦ γυναίκα τῇ κυρᾷ Ἀννῇ, τῇ θυγατρὶ τοῦ εὐγενεστάτου βηγγῶ, Φραγγίτας, μετὰ ἀραβῶνος εὐχῆς τούτοις δοθείσης παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Θεοδοσίου τοῦ Ἀτιοχείως. Κατὰ δὲ τὴν κδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, τῆς ιδ' Ἰνδικτιῶνος τοῦ ς' ἔτους, ὥρα α' τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ ἀειμνηστος πατὴρ αὐτοῦ τῆς ἐπιγείου βασιλείας ἠλλάξατο τὴν οὐράνιον, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, καὶ ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ τῇ δεσποινῇ τῇ κυρᾷ Μαρτίᾳ, τῇ διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Ἐλένης μετονομασθεῖση, ἐχούσῃ παρὰ τὸν πρωτοσεβαστὸν τὸν πρωτοβεστιάριον κύριον Ἀνδρόνικον τὸν Κομνηνὸν ἔτος α', μῆνας ια', ἡμέρας γ'. Εἶτα δὴθεν μόνος ἀναιρεθείσης τῆς ἁγίας γυναίκα ἐκείνης παρὰ τοῦ τυράννου ἐκεῖ, καὶ αὐτοῦ τοῦ τυράννου αὐθεντικῶς ποιούντος ὅσα ἐβούλετο, χρόνον ἔνα, μῆνας ια', ἡμέρας κδ' εἶτα

A monasterium Studii detrusus et postea Ep'esi metropolitae factus est.

Doninus Nicephorus Botaniates imperavit annos 3 cum dimidio. Amisit autem imperium primo die Aprilis, 4 indictione anni 6389. Et ablegatus est in monasterium Deiparæ cognomento Spectabilis seu admirandæ.

Doninus Alexius Comnenus, avus potentis et sancti imperatoris nostri, imperavit pie annos 37, menses 4 cum dimidio. Obiit 159 die 15 Augusti, seu vespera Assumptionis B. Deiparæ, indictione 11 anni 6626.

B Dominus Joannes Comnenus, Porphyrogenitus, filius ejus, imperare cœpit die 15 Augusti, indictione 11 anni 6626, et pie imperavit annos 24, menses 7, dies 23.

Filius ejus Porphyrogenitus Manuel Comnenus imperare cœpit primo die Aprilis, indictione 6 anni 6651, et imperavit pie annos 37, menses 5, dies 23. Obiit 24 die Septembris, indictione 11 anni 6689, hora tertia, et mutato nomine dictus fuit Mattheus monachus. Decimo autem die Septembris, indictione 3 anni 6678, sive anno 28 imperii ejus, natus est pulcherrimus filius ejus Porphyrogenitus dominus Alexius Comnenus. Coronatus autem est a patre indictione 5 anni 6680. Die autem 17 Septembris, indictione 10 anni 6685, imperio decessit dominus Manuel Comnenus. Indictione vero 13 anni 6688, secundo die Martii, die Dominica, domino Alexio filio suo in matrimonium dedit dominam Annam, nobilissimam regis Franciæ filiam, cum arrhabone orationis, opera domini Theodosii patriarchæ Antiochiæ. Cæterum die 24 Septembris, 160 indictione 14 anni 6689, hora tertia diei quæ per ejus imperium terrestre cum cœlesti commutavit, imperator renuntiatus est, et pie imperavit cum matre sua domina Maria, quæ post assumptum ordinem monasticum Xene sive Peregrina nuncupata fuit, et imperii collegam habuit dominum Andronicum Comnenum protosebastum et protovestiarium, annum 1, menses 11, dies 3. Postea vero sanctam illam feminam Andronicus tyrannus clanculum interdicti curavit, et annum 1, menses 11, dies 24 omnia pro lubito administravit, atque deum ipso Alexio Porphyrogenito strangulato aperte imperavit annum 1, menses 10, dies 10. Deinde Isaacius Angelus ad ecclesiam confugit, et inde cum incomposita populi colluvie et custodibus atque quibusdam suis cognatis et amicis, ipsoque patriarcha domino Basilio Camatero, ad magnam

Meursii et Lambecii notæ.

(18. Τὸν κραταίῳ καὶ ἁγίῳ ἡρώων βασιλέως. Hinc liquet auctorem hujus chronici sive indicis imperatorum Cyprianorum vixisse sub Manuele

Commeno: quæ ergo deinceps sequuntur a reconfortiori adiuncta sunt. Λαχα.

palatium irit, atque eo ingressus Imperium suscepit. Andronicus autem quamvis sese in fugam dedisset, atamen ventorum adversorum vi impeditus et captus est in Ponto Euxino sive mari magno, atque illa passus est quæ ipsum quidem pati par erat, Christianos vero et Romanos agere non conveniebat. Imperavit igitur dominus Isaacius Angelus annos 9. Ejus tempore in Zagoria initium cœpit bellum Walachorum et **161** Bulgarorum adversus Christianos Romanos, quo omnis anima prædando obacta, et tota fere occidentalis regio potestati Romanæ subjecta devastata est. Sed cum longo tandem post tempore Romanis expergefacti expeditiones in eos pararent, et non mediocres coegissent exercitus, et nihilominus tamen cum solita pigritia et timiditate procederent, cum ad Cypselâ perventum esset, frater imperatoris dominus Alexius, conciliato sibi favore exercitus et quorumque eorum qui ei præerant, fratrem suum earum rerum incusare cœpit quas ipse, postquam imperio potius est, multo amplius commisit, et imperator salutatus solum ejus sine controversia occupavit. Quo audito imperator Isaacius, qui venatum iverat, fugam tentavit: sed captus a familiaribus suis, quos præ cæteris magni æstimaverat sibi que fidissimos, excæcatus est in claustris Mæciæ, imperavitque dominus Alexius annos 7. Væ autem Romanis in illis diebus! imperatore enim Sardanapali instar vivente, et neque ipso neque ministris ejus ad militarem disciplinam et gubernationem imperii intentis, multa ex reliquis castris et regionibus occidentalibus et maritimis in Walachorum et Comanorum potestatem deveniunt, plurima vero integre a Joannitæ occupata sunt. Tandem quoque **162** ipsa urbi regina Cypolis, quæ sola in imperatoris potestate supererat, turpi ipsius et inutili fuga Latinis prodita est. Cum enim nepos ejus dominus Alexius domini Isaacii filius, qui in Alemanniam confugerat ad Philippum sororis suæ maritum, collectis undique militibus cum magna Latinorum classe inde revertitur de patria sibi erepta dimittitur, primo quidem imperator bellum adversus Latinos de die in diem differre videbatur, demum vero per noctem quasi venale mancipium aufugit. Quare nepos ejus dominus Alexius noctu palatium Blachernarum ingressus et cum patre suo domino Isaacio imperator salutatus est, imperavitque menses 5. Plebs vero cum Latinos pro libito magnum palatium intrare videret, et quod postea eventus comprobavit, se magnum malum ab iis passuros esse conjectaret, in Magnam ecclesiam convenit, et post multas turbas et tumultuationes imperatorem salutavit dominum Nicolaum Cabanum, qui paucissimos dies ærumnose in ecclesia Magna permansit. His

Meursii et Lambecii notæ.

(19) Τῇ μεγάλῃ θαλάσῃ. Sic hodieque pristino nomine deperditio Euxinus pontus vocatur *il mare maggiore*. LAMB.

A ἀποπνεύοντος καὶ αὐτοῦ τοῦ πορφυρογεννήτου πατρὸς τοῦ τυράννου, ἐβασίλευσεν ἀναφανεί; ὁ αὐτὸς Ἀνδρόνικος ἔτος ἑν, μῆνας ε', ἡμέρας ε'. Μετὰ ταῦτα ὑστέρως αὐτοῦ ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος προσφυγὼν τῇ ἐκκλησίᾳ, κάκειθεν ἀπελθὼν σὺν τῷ συρφετῷ λαῷ καὶ τοῖς φυλακίταις καὶ τισὶ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ καὶ αὐτῷ τῷ πατριάρχῃ κυρῷ Βασιλείῳ τῷ Καματηρῷ εἰς τὸ μέγα πάλαιον, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας δεξιμένως, τοῦ Ἀνδρονίκου φυγόντος. Ἐδῶ δὲ ἀνέμων βλαίων ἀντιπνευσάντων αὐτῷ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἦτοί τῇ μεγάλῃ θαλάσῃ (19), καὶ ἐπαθεν ὅσα αὐτῷ ἰσως εἶδει παθεῖν. Χριστιανούς δὲ καὶ Ῥωμαίους ταῦτα πρᾶξι ἀνοικίειον ἦν ἕως. Ἐβασίλευσε ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἔτη θ'. Ἐπ' αὐτοῦ ἔσχεν ἀρχὴν ἡ ἐν Ζαγορίᾳ Βλάχων καὶ Βουλγάρων κατὰ τῶν Χριστιανῶν Ῥωμαίων ἐπανάστασις, καὶ ἐλεηλατήσθη πᾶσα ψυχὴ, καὶ ἠφρνίσθη πᾶσα σχεδὸν δουτικὴ χώρα, ὅπου τὴν Ῥωμαϊκὴν οὐσα ἐπικράτειαν. Ἰσὴ δὲ ποτε ἐγεθόντες δῆθεν ἐκείνοι καὶ ὀρμησαντες ἐκστρατεύσαι κατ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγα ἐπισυναγαγόντες στρατεύματα, ὅμως καὶ οὕτως μετὰ τῆς συνήθους νωθρείας ἡ δειλίας περιπατοῦντες, ἡ δ' οὐκ ἂν εἴποι τις, καὶ διὰ τῶν κατ' αἰγυπιαίων καταρχομένου κάστρων, καὶ ἀπελθόντες μέχρι τῶν Κυψέλων, ὁ αὐτῷ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος, ὑποποιησάμενος τὸ στρατόπεδον καὶ τινὰς τῶν ὑπερχόντων, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ταῦτα αἰτιᾶσθαι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἄπερ αὐτὸς μετὰ τὸ ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς βασιλείας πολλαπλασίονα ἐνεδείξατο, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς αὐτοκράτωρ καὶ ἀμάχῳ; ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, ἐκείνου πρὸς κνηγέσιον ἀπελθόντος. Ὁ καὶ μαθὼν ἐκείνος φοβῆ ἐχρήσατο. Ἄλοῦς δὲ παρὰ τῶν οικείων αὐτοῦ, καὶ οὐδ' ἐν τάξει μεγάλων ἀνθρώπων εἶχε καὶ πιστοῦ τῶν ἀνθρώπων, ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλεισούρᾳ τῆς Μάκρης (20), καὶ ἐβασίλευσεν ὁ κύριος Ἀλέξιος ἔτη ζ'. Οὐκ ἂν τὴν Ῥωμανίαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ γὰρ Σαρδαναπάλου διάγοντος, καὶ μετ' αὐτῶν μήτε αὐτοῦ μήτε τῶν θεραπευτῶν αὐτοῦ εὐανδρῆσαι στρατιωτικὴν ἢ ἀρχοντικὴν οἰκονομίαν ἐνησχολημένων, τὰ μὲν περιλειφθέντα κάστρα καὶ αἱ χώραι τῆς δύσεως λεῖα Βλάχων γεγόνασι καὶ Κομάνων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν παραλίων, καὶ τὰ πλείω δὲ ὑπὸ τῶν Ἰωαννιτζῆν γεγόνασι καθ' ἰλόκληρον. Τίλος δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μόνην περιλειφθεῖσαν εἰς βασιλείαν αὐτοῦ βασιλίδα τῶν πόλεων τοῖς Λατίνοις προέδοτο, αὐτὸς ἀνάδωρος καὶ ἀχρήστως φυγόν. Τοῦ γὰρ ἀνεψιῦ αὐτοῦ κυρίου Ἀλεξίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ κυρίου Ἰσαακίου, φυγόντος ἐντεῦθεν, ἀπελθόντος εἰς Ἀλαμανίαν εἰς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν Φίλιππον, τοῦ μετὰ σκόλου Λατινικοῦ βαρέως ἀπελθόντος, μετὰ τὸ ἐπισυναχθῆναι πανταχόθεν τοὺς στρατιώτας καὶ σφραδάζειν ὅπερ τῆς πατρὸς αὐτῶν, ἐφαίνετο αὐτῷ, ἡμέραν ἔξ ἡμέρας τὸν πρὸς

(20) Τῆς Μάκρης. *Macram* recentiores Græci vocant, quæ antiquitus *Stagira* nominabatur. Testis est Nicetas Choniates p. 595. LAMB.

τοὺς Λατίνους ὑπερθέμενος πόλεμον. Τέλος νύκτωρ ἄνωγαν ἀπέδρα ἀνδράποδοι. Εἰσῆλθεν οὖν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκεῖ εἰς τὸ ἐν Βλαχίρναϊς παλάτιον ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος, καὶ ἀνηγορεύθη σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ κυρίῳ Ἰσαακίῳ, καὶ ἔδασίλευσεν ἕτη μῆνας ε'. Ὅτε δὲ ἑώρα ὀχυράτος δῆμος ἀδυναικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοὺς Λατίνους καὶ μίγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὑπώπταυσαν, ὃ καὶ ἐξ ἀποτελέσματος βόληθες ἐγένη, συνῆλθον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ μετὰ πολλὰς ὀγγήσεις καὶ ἀναστασίας ἀνηγόρευσαν βασιλεῖα τὸν σεβαστὸν κύριον Νικόλαον τὸν Καναθὸν, καὶ διήρκεσεν ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος κακοπαθῶν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ὀλιγίστας τινὰς ἡμέρας. Μαθόντες γάρ ταῦτα οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τὸν μὲν κύριον Ἀλέξιον παρέστειλαν τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ Δούκαν κύριον Ἀλέξιον τὸν λεγόμενον Μοῦρτζουφλον ἀνηγόρευσαν, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἀπέβρευσαν τὸ πλῆθος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ παλάτιον πρὸς τὸν Δούκαν Ἀλέξιον ὃ δὲ Καναθὸς ἐάλω. Καὶ ἔδασίλευσεν ὁ Δούκας κύριος Ἀλέξιος μῆνας β'. Ἐκτοτε οὖν ἀναισχυρότερον καὶ ἀναφανδὸν ἤρξαντο οἱ Λατῖνοι τὴν ποτὲ βασιλεῖα πολιορκεῖν τῶν πόλεων, καὶ εἰς ἔργον τὸ προβουλεύθεν διὰ βραχέως ἐξηγέθη, καὶ ὁ βασιλεὺς ἠχημαλώθη, καὶ δούλη γέγονεν ἡ κερία καὶ παντοστία ἢ πολύστομα ἢ ὀσμιοὶ οἰμοί, καὶ ἄγρια, αἱ ἄγρια εἰκόνας καταπατήθησαν, ἰκποστάσια γυρόνοαι οἱ θεοὶ ναοὶ, εἰπεῖν δὲ ὀλίγου τὸ πᾶν, ἐγκαταλείφθη ἡ θυγάτηρ Σιών ὡς σπητὴ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ, ἔρημος παντὸς ἀγαθοῦ, πλήρης παντοίων κακῶν.

Θεόδωρος ὁ Λασκάρης, ἀνὴρ γεννύδας καὶ κραταῖός. Οὗτος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν μέχρι τοῦ πρώτου Παλαιολόγου κυρίου Μιχαὴλ διήγον ἔχοντες τὰ βασιλεία ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἀντιπέραν δηλαδὴ Κωνσταντινουπόλεως, φυγάδας ὄντες τοῖς Λατίνοις, ἔτη ιθ'.

Μετὰ τοῦτον ἐκράτησεν Ἰωάννης ὁ Δούκας ὁ λεγόμενος Βατάτζης, συνετὸς καὶ βριαρὸς ἀναφανεί, ἔτη λγ'.

Ὁ κύριος Θεόδωρος ὁ Λασκάρης ὁ δεύτερος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ἔτη γ' καὶ ἡμισυ.

Μετὰ τοῦτον ἐκράτησεν καὶ ἔδασίλευσεν ὁ κραταῖός Μιχαὴλ ὁ πρῶτος τῶν Παλαιολόγων, ὃς ἐξέωσε τοὺς Λατίνους τῆς βασιλείας τῶν πόλεων, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῇ πάλιν τὸν οἰκετὸν αὐτῆς κόσμον, ἔτη κδ', μῆνας β', ἡμέρας κ'.

Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ εὐσεβέστατος, καὶ νοῦς ἀσύγκριτος, ἔτη με', μῆνας ς'.

Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεύτερος, ὁ λόγιος καὶ πράξι βασιλεὺς ὄντως, ἔτη ιγ', ἡμέρας κβ'.

Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ἡ τῶν χαρίτων συνδρομή, ἔτη λα', μῆνας τρεῖς.

Μανουὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ὁ στρατηγιώτατος καὶ τῶν ἀνακτόρων κλέος, ἔτη με'.

Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός (21), ὁ τῷ σχήματι μετονομασθεὶς Ἰωασάφ μοναχός, ἔτη ιδ'.

enim de rebus certiores facti qui erant in palatio, dominum Alexium imperio abdicarunt, et ejus loco imperatorem creaverunt dominum Alexium Ducam Murtzuphilum. Paulo itaque post populus ab ecclesia in palatium discessit ad dominum Alexium Ducam; captoque 163 Canabo imperavit. dominus Alexius Ducas menses 2. Tunc Latini Cpolim, olim reginam urbem, gravius et manifestius obsidere coeperunt, et brevi coeptum ad finem perductum est, captoque imperatore urbs domina in servitutem redacta est et omnigenis oppleta miseris: nam sacra profanata sunt, et sanctae imagines conculcatae, et Deo sacrata templa in stabulis equorum mutata, et ut summatim omnia dicam, derelicta est filia Sion ut umbraculum in vinea et sicut tugurium in cucumerio, vacua omni bono et referta omnigenis miseris.

Theodorus Lascars, vir generosus et potens, et caeteri post ipsam usque ad primum Palaeologum dominum Michaellem, fugati a Latinis, imperii sedem posuerunt in Asia, e regione scilicet Cproleos; imperavitque Theodorus Lascars annos 19.

Post hunc imperavit Joannes Ducas cognon ente Batatzes annos 33.

Dominus Theodorus Lascars secundus, filius ejus Porphyrogenitus, imperavit annos 3 cum dimidie.

Post hunc imperio potitus est Michael primus Palaeologorum, qui Latinos Cpoli expulsi, ei que pristinum splendorem restituit, imperavitque annos 21, menses 2, dies 20.

164 Andronicus filius ejus, piissimus et animi incomparabilis, imperavit annos 45, menses 6.

Michael filius ejus, secundus istius nominis ex Palaeologis, nomine et re ipsa imperator, imperavit annos 13, dies 22.

Andronicus filius ejus Porphyrogenitus, gratiarum compendium, imperavit annos 31, menses tres.

Manuel filius ejus Porphyrogenitus, militum floret et imperatorum decus, imperavit annos 41.

Joannes Cantacuzenus, qui postquam factus fuit monachus, nominari voluit Joasaph, imperavit annos 14.

Lambeccii et Meursii notae.

(21) Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός. Asservatur in bibliotheca Eminentissimi Card. Francisci Barberini colex ms. Tacticorum, in ejus folio quodam vacante quidam Demetrius Leontarus, ejus codex ille fuit, notavit natales liberorum suorum, inserta mentione de die obitus Joannis Cantacuzeni

his verbis: 'Εν ἔτει ς'β' μῆνας α', ἐγεννήθη Ἄννα Λασκαρίνα Λεονταρίνα ἡ ἐμὴ θυγάτηρ, ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ κα', τὰ εἰσόδια τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀειδήμου βασιλέως τοῦ διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικῶν σχήματος μετονομασθέντος Ἰωσήφ μοναχοῦ. Obiit ergo, si fides

J. arnes illius nominis secundus, Palæologorum sextus, Porphyrogenitus, assumpto habitu monachi dicitur Joasaphi, imperavit annos 2 cum dimidio.

Manuel secundus ejus nominis, filius Joannis, Porphyrogenitus, imperavit annos 12, menses 4, dies 25.

Joannes ejus nominis tertius, filius Manuelis, Porphyrogenitus, qui synodum convocavit Florentiæ, et necessitate coactus ad Latinos inclinavit, una presentibus cum aliis viris doctis, tum vero etiam ipso domino Marco metropolitæ Ephesino, imperavit annos 25, menses 3 et dies 10.

Constantinus Palæologorum ultimus, frater Joannis, Porphyrogenitus, justissimus, solus totius Peloponnesi dominus fuit, et post mortem fratris domini Joannis ad imperii fastigium erectus est, imperavitque annos 4, menses 5.

Sub hoc imperatore anno 6961 Cpolis ab impiis Agarenis expugnata est, et quæ prius omnium urbium regina fuerat, hostili manu capta est. Ipse etiam imperator cum omnibus fere proceribus inter illam urbis desolationem ab his occisus est et martyrii coronam obtinuit, cum neque palatium imperatorium impiis illis prodare vellet, neque periculum effugere, quamvis posset.

Meursii et Lambecii notæ.

habenda est hujus supputationi, anno Christi 1441, die 30 Novembris. Sed an potius illa verba intelligenda sunt de Joanne Palæologo Andronici junioris filio, quem pariter ut Joannem Cantacuzenum Codinus ait factum fuisse monachum, assumpto Joasaphi nomine? LAMB.

(22) Χαλάσσεια hic significat desolationem, destructionem. Sic in Corona pretiosa galasμένο; exponitur destructus, κατεργασμένο;. LAMB.

(23) Δυνατού δυνος. His in plerisque codicibus

Ἰωάννης τῶν Παλαιολόγων ὁ δεύτερος ὁ δυνος, ὁ δὲ τοῦ θελοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Ἰωασάφ μοναχός, ὁ πορφυρογέννητος, ἐτὶ β' καὶ ἡμισυ.

Μανουὴλ ὁ δεύτερος, ὁ υἱὸς Ἰωάννου, ὁ πορφυρογέννητος, ἐτὶ ιβ', μῆνας δ', ἡμέρας κα'.

Ἰωάννης τρίτος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ πορφυρογέννητος, ὁ συγκροτήσας τὴν σύνοδον ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ καὶ συγκλίνας κατ' ἀνάγκην τοὺς Λατίνους, συμπαραόντων τῶν τε Ἑλλήνων λογάδων καὶ αὐτοῦ τοῦ κυροῦ Μάρκου τοῦ εὐγενικοῦ καὶ μητροπολίτου Ἐφέσου, ἐτὶ γγ', μῆνας γ', ἡμέρας ε'.

Κωνσταντῖνος τῶν Παλαιολόγων ὁ ὅστος, ὁ ἐκτελεστής αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ὁ δικαιοτάτος, μόνος ὢν θεσπότης ἀπέσις τῆς Πελοποννήσου, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κυροῦ Ἰωάννου εἰς τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἀρθεὶς, ἐτὶ δ', μῆνας ε'.

Ἐπὶ τούτου ἐγένετο, οἷμα ἢ ἄλλως τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἁθίων Ἀγαρηῶν ἐν ἔτει ς'θξα', καὶ ἐγένετο θρονακλασία ἢ πρὸν βασιλικασίων τῶν πόλεων. Ὅς καὶ ἀπεκράθη τότε παρ' αὐτῶν ἐν τῇ γενομένῃ χαλάσει (22), αὐτὰς τε καὶ πάντας οἱ λογάδες, σχεδὸν, καὶ ἐκοπίσθη τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θαλήσας προδοῦναι τοὺς ἀνόμους τὰ βασιλεία, μήτε μὴν θαλήσας τὸν κίνδυνον διαφυγῆν, δυνατοῦ δυνος (23).

subjungitur carmen jambicum domini (nam sic illud cyro explicandum est, non autem Cyri, quasi esset nomen proprium) Theodori Prodromi de patriarchis Cpolititanis, quod in delineatione apparatus historiarum Byzantinæ editum est. Incipit ἀρχιθύτης πρῶτιστος ἐν πόλει μέγας. Hoc finit sequitur ejusdem Georgii Codini liber De dignitatibus et officiis magnæ ecclesiæ et aulæ Cpolititanæ, qui jam pridem doctorum virorum opera illustratus separatim in lucem prodit. LAMB.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΟΜΟΙ ΧΡΟΝΙΚΑΙ.

BREVES ENARRATIONES CHRONOGRAPHICÆ.

Interprete ANSELMO BANDURIO, O. S. B. monacho * (1).

De templo Sancti Mocii, ac de Ariamis qui ibi commorabantur.

Sciendum est templum sancti Mocii a Constantino Magno pridem exstructum esse, eum multi-

Δείον γινώσκειν, ὅτι ὁ ἅγιος Μώκιος πρῶτη μὲν ὑπὸ Κωνσταντῖνου τοῦ Μεγάλου παρεμφερέθη.

Anselmi Bandurii notæ.

(1) Hoc opus anonymi scriptoris, primum Græco tantum elidit Lambecius ad calcem Codini, sub

titulo, Anonymi Collectanea de antiquitatibus Constantinopolitanis, ac notis brevioribus illustravit;

* in Imperio Orientali Paris. 1711 fol. Tom. I.

Ἐλλήνων πλήθη ἔκεισε κατοικοῦντων πολλὰ καὶ ναὸν εἶναι τοῦ Διὸς ἔκεισε, καθ' ἣν ἔκτισε τὸν ναόν. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐξήρριζοντο οἱ Ἀρειανοὶ τῶν ἄγιων ἑλλησίων, καὶ ἰδόντες· ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ἠράσθησαν, καὶ παρακαλοῦσι τῷ βασιλεῖ κατοικεῖν αὐτοῦς ἐκεῖ, ὃ καὶ γέγονε. Παρεῖθ' οὖν ἀνεγείρωσι τὴν αὐτὴν ναὸν οἱ Ἀρειανοὶ, καὶ δοξάζονται παρ' αὐτῶν (2) ὁ ναὸς ἐτη ζ' καὶ κίπται, ὡς λόγος, ἐτε λειτουργούντων αὐτῶν, ἐν τῷ ζ' ἔτει, καθ' οὗ Ἀρειανοὶ ἀπεκτόνησαν πολλοί. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἀνεγείρεται ὁ αὐτὸς ναὸς, καὶ ἰστανται ἕως ἡμῶν. Ἐν δόλω (3) Μάρκελλος Ἀναγνώστης φησὶν ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Κόνωνος τοῦ Ἰσαύρου (4) πίπτει ὁ ναός.

De templo Sancti Agathonici, in quo olim patriarchas commorabantur ac imperatores coronabantur.

Ὁ ἄγιος Ἀγαθόνικος ὑπὸ Ἀναστασίου τὸ πρότερον (5) καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου τῆ δευτέραν ἠκοδομήθη· ἐν ᾧ καὶ πατριάρχαι ἐπεσκόπησαν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ζ' ἐπὶ χρόνους ν' καὶ βασιλεῖς στεφνοῦσιν (6) ἔκεισε. Δι' ἣν αἰτίαν μετεποιήθη ὑπὸ Τιβερίου (7) οὗ γινώσκεται. Τοῦτο δὲ παρέδουκαν οἱ πρὸ ἡμῶν, ἔτι καὶ παλάτιον μέγιστον πλησὺν τοῦ ναοῦ τούτου ἦν· ὑπὸ δὲ Τιβερίου τοῦ πρώτου μετεποιήθη διαλισθὲν εἰς τὰ νῦν βασίλεια.

De muris maritimis, ac de muro occidentali.

Τὰ τεῖχη τὰ πρὸς θάλασσαν ἀνακαινίζονται ἐπὶ Τιβερίου Ἀψιμάρου. Ἔως· γὰρ αὐτοῦ ἡμελημένα ἦσαν πάντα. Τὰ δὲ τεῖχη τῆς δύσεως τῶν μεγάλων πορτῶν, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου καὶ εὐσεβοῦς καὶ ἦν καὶ ἐλιτάνευσαν, καὶ τὸ Κῦριε ἐλέη·

tudo Græcorum istic sedes haberet, ac templum illud prius Jovi sacrum esset. Theodosio autem Magno imperatore, pulsī ecclesiis Ariani cum a sanati Mocii templum venissent ac loci desiderio capri essent, imperatorem rogant ac sibi istic habitare liceat, quod etiam impetrarunt. Confestim ergo Ariani templum excitant, in quo annis septem divinas laudes persolverunt. Quod, ut fertur, illis sacra peragentibus, anno septimo corruebat, Ariatorum plurimos oppressit. Justiniano; autem rerum potiente, idem rursus templum instauratur, hodieque perstat incolume. Falso Marcellus Lector scribit, anno imperii Cononis Isauri secundo, templum hoc corruisse.

B Templum sancti Agathonici ab Anastasio primum, atque a Justiniano postea extructum est. In quo etiam templo septem patriarchæ annis quinquaginta episcopatum gesserunt. Istic item imperatores coronabantur. Quam vero ob causam mutatum sit a Tiberio, nescitur. Tradunt porro majores nostri fuisse palatium maximum huic templo vicinum, collapsum vero, a Tiberio seniore in imperatorias ædes, quæ etiamnum supersunt, mutatum fuisse.

Maritimi muri instaurati sunt Tiberio Apsimar imperatore, cum antea prorsus neglecti fuissent. Occidentalis autem magnarum portarum murus, Leone Magno et pio principe constructus est? quo tempore publica supplicatio habita, et quadragesime Anselmi Bandurii notæ.

Illud exscripserat ex codice ms. membranaceo bibliothecæ regie, duodecimi sæculi, ut aiunt; estque inter codices ejus bibliothecæ num. 1027. Hoc autem opusculum, compilatum ex Eusebio, Sostrate, Marcello Lectoræ, Papiæ, Theodoro Lectoræ, et compluribus aliis inscribitur. Παρραστάσεις σύντομοι χρόνικαί, atque ex eo Collins iliam partem, quæ tractat περὶ στηλῶν καὶ θεαμάτων, verbatenus, ut putat Lambecius, exscripsit. Sed, de ætate, qua floruerat hic anonymus scriptor, non constat. Prodiit autem iterum hoc idem incerti scriptoris opus, sed extra corpus Historiæ Byzantiæ, in Manipulo originum rerumque Cpolitianarum cum interpretatione Latina ac notis eruditissimi Francisci Combelsii Parisiis 1664, in 4°, cum titulo: *Breves demonstrationes chronographicæ*. Ut autem ipse hoc idem opus cum Latina interpretatione suo loco reponerem, et corpori Historiæ Byzantiæ restituerem quamplurimi ex amicis monere; quibus sane libentissime morem gessi; quippe iterum cum ms. codice Regio colatum ac commentariis illustratum cum nostra Latina interpretatione hic exhibeo, tribus tantum, ni fallor, capitibus ex Combelsiana interpretatione relictis, utpote quæ unilique mendis scaterent, et res futiles ac nullius momenti continerent.

(2) *Δοξάζεται παρ' αὐτῶν.* Perperam Lambecius interpretatur καὶ δοξάζεται παρ' αὐτῶν, et possidere captum fuerat; δοξάζεσθαι ἵδη significat possideri, sed divinas laudes canere et divinis laudibus frequentare, quod Italis dicitur *officiare la chiesa*,

Gallis vero, *dasservir une église*. (3) *Ἐν δόλω.* Lambecius τὸ, ἐν δόλω, iungit procedenti periodo, scilicet καὶ ἰστανται ἕως ἡμῶν ἐν δόλω, ac legendum esse putat δλω, vel αὖν δλω; ipse vero cum Combelsio sejunctim lego et sic periodum finio, καὶ ἰστανται ἕως ἡμῶν. Ἐν δόλω Μάρκελλος ἀναγνώστης φησὶν ὅτι, etc., et sic verbo: *Falso Marcellus lector prodit*, etc. Sic et Anonymus postior (a) ubi de Asparis cisterna, Asparem et Arsalurium interfectos scribit ab imperatore Leone M. eo quod conjurat one cum populo inita Leonem. D imperio dejicere statuissem, si μὴ ἐξ ἀρχινοίας αὐτοῦ τούτους ἀνεῖλε δόλω, nisi forsan de industria eos dolo sustulerit imperator. Nec displicet ingeniosa Combelsii conjectura, qui pro ἐν δόλω legendum putat, ἐν δ' λόγῳ, scilicet libro quarto Marcellus Lector scribit, etc.

(4) *Κόνωνος τοῦ Ἰσαύρου.* Scilicet Leonis Isauri qui et Conon et ob dijectas imagines Leonomachus passim est appellatus: testatur præ cæteris Cedrenus: Λέων, ὁ καὶ Κόνων, ὁ Ἰσαυρὸς, καὶ εἰκονομάχος, etc.

(5) *ὑπὸ Ἀναστασίου τὸ πρότερον, etc.* Ali Anastasio non conditum sed renovatum fuisse templum S. Agathonici testatur Procopius lib. 1 *De ædific.*, cap. 4.

(6) *Στεφνοῦσιν.* Lego ἐστεφνοῦσιν.

(7) *ὑπὸ Τιβερίου.* MS. habet, ὑπὸ θυμοῦ; at legendum ὑπὸ Τιβερίου cum Lambecio sequentia suadent.

(a) Is est quem jam editimus in Appendice ad Michaelen Psellum tom. CXXII. Edit. Patr.

sies, *Kyrie eleison*, conclamatum est, succlamante A factiōne Prasiua, *Vicit Leo Constantinum*.

σον μ' ἐβόησαν· καὶ ὁ δῆμος τοῦ Πρασινοῦ ἔκραξαν, *Ἄνω Κωνσταντῖνον εἰς κρᾶτος ἐνίκησαν* (8-9).

De statua Phidalia, quæ stabat in porta subterranea.

In subterranea porta, quæ oppleta aggere est, signum stabat Phid. lize cujusdam mulieris Græcæ. Hinc sublata statua, magnum inde spectaculum superfuit, quod diu multumque locus ille motibus successus sit; ita ut imperator obstupescens, eo in loco supplicationem institueret, eoque modo terræ motus cessavit; quod S. Sabæ precibus impetratum est.

Ἐν τῇ κατωγαίᾳ πόρτῃ τῇ πληροστάτῃ, στοιχείου Ἰστατο Φειδαλίας τινὸς Ἑλληνίδος. Ἀρθείσης δὲ τῆς στήλης, θαῦμα ἦν ἰδέσθαι μέγα, τὸν τόπον ἐκείνον ἐπὶ πολὺ σεισθαι, ὥστε καὶ τὸν βασιλεῖα θαυμάσαι, καὶ λιτὴν ἀπαλθεῖν ἐν τῷ τόπῳ καλούσας παῦσαι, *Ἐάδα τοῦ ὀσίου δι' εὐχῶν τοῦτο παύσαντος*.

De loco Neolea cognomine, ac statuis ibidem erectis.

In Neolea, ut vocant, erecta erat muliebris statua, araque et agnellus tener. Ibidem quoque exstant quatuor equi auro splendidi et auriga currui insidens. Multi quoque Græci et Arizni istie tumultantur: aliaque tibi bene multa cadavera comparant.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεωλίᾳ Ἰστατο γυναικεία στήλη, καὶ βωμὸς καὶ ἀρνίον μικρὸν (10), ἐν οἷς καὶ ἵπποι χρυσοῖω διαλαμπεῖς τέσσαρες; καὶ διφραλάτῃ; ἐπὶ τοῦ δίφρου. Οἱ δὲ πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀρσιανῶν ὑπάρχουσι κεχωσμένοι, καὶ ἄλλα εἰς πλῆθος σκηνώματα (11).

De Castro Panormo, ac statua quæ in porta septentrionali ejusdem Castri stabat.

Castrum Panormum a Panormo quodam Græco conditum est duplici muro instructum, atque ceu ex ferro et ære commistum. In septentrionali autem ejus porta erat turris quedam squallida, cui biceps muliebris statua imposita erat; ubi etiam res mira contigit. Nam cum in castro incendium grassaretur, urbsque tota cum muris solo æquata fuisset, stetit turris illa portæ, cui statua imposita erat. Sed et sæpius igne propius accedente, quasi quopiam depellente, flamma a statua ulnas quinque recedebat. Eam porro sustulit Chosroes Persarum tyran-

τὸ δὲ Πάνορμον Κάστρον ὑπὲρ τοῦ Πανόρμου Ἑλλήνος ἐκτίσθη, διπλότειχον ὑπάρχον, σιδήρου καὶ χαλκοῦ δίκην ἀναμεμιγμένον. Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτῃ τοῦ αὐτοῦ Κάστρου Ἰστατο πυργίον ἀρχμῶδι (12), καὶ στήλη γυναικεία δικέφαλο; ἑξὼ καὶ θέμα γέγονεν. Ἐμπυρισμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατελιφθός, καὶ πάσης τῆς πόλεως ἐπιφθορίας μετὰ καὶ τῶν τειχῶν, Ἰσταται τὸ πυργίον ἐκεῖνο τῆς πόρτης, ἔνθα καὶ ἡ στήλη συνίσταται. Ἀλλὰ πολλάκις καὶ τοῦ πυρὸς προσεγγίζοντος τῷ τόπῳ, ὡς ὑπὸ τινος διώκοντος αὐτὸ, ἐπισθεν ὡς

Anselmi Bandurii notæ.

(8-9) *Ἄνω Κωνσταντῖνον εἰς κρᾶτος ἐνίκησαν*. Suspecta hæc lectio Lambecio visa, ac ita eam emendat *Ἄνω καὶ Κωνσταντῖνος εἰς κρᾶτος ἐνίκησαν*; ipse vero, ut ingenue fatear, non castigatum sed corruptum a Lambecio locum puto; quid enim magis obivium historiam evolventibus occurrit, quam ejusmodi plebis adulationibus principes sagines æquiparatos, imo sæpe sæpius prælatos principibus, qui bellica laude et omni virtutum ornatu ceteri existerent; dum plebs præsens principis beneficium considerat, vel futurum sperat? Idcirco corrigendus est ex chronographo Codinus qui ita habet, *Κωνσταντῖνος, καὶ Θεοδοσίος ὁ Μέγας, καὶ Ἄνω, εἰς κρᾶτος ἐνίκησαν*, lego *Κωνσταντῖνον καὶ Θεοδοσίον, etc.* Optime quidem hæc Anonymus noster: *Ἐλένη καὶ Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδοσίος; εἰς κρᾶτος ἐνίκηθησαν*, id est, *Helena, Constantinus et Theodosius prorsus victi sunt*. Falso autem hæc marmorum terrestrium instaurationem Leoni magno Chronographus, Anonymus noster et Codinus ascribunt, cum Theophanes, Cedrenus et Manasses muros hos, anno xxxiv Leonis Isauri terræmotu collapsos et ab eodem Augusto restauratos memorie prodiderint.

(10) *Καὶ βωμὸς καὶ ἀρνίον μικρὸν*. Ita cum Combefisio lego. Ms. habet, καὶ βωμὸς καρδίον μικρὸν. Lambecius emendat, καὶ μωσχάριον.

(11) *Σκηνώματα*. Σκῆναμα hic idem significat quod λειψάνον, *cadaver*. Chronicon Alexandrinum anno v Theodosii Magni, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτι ἐισήλθον τὸ σκῆνωμα Κωνσταντίας — καὶ κατετέθη, etc. Ita idem scriptor ad annum i Arcadii et alibi. Hac significatōne sæpe etiam usurpatur hoc nomen

apud scriptores ecclesiasticos,

(12) *Ἰστατο πυργίον ἀρχμῶδι*. Scilicet turris squallida seu neglecta. Ita ex contextu re-stituimus; paulo quippe infra habet, *Ἰστασθαι τὸ πυργίον ἐκεῖνο τῆς πόρτης*. Ms. habet *στυράκιον* in primo loco, neque spernenda hæc lectio foret, nisi contextus aliud mōneret; nam *στυράκιον* non solum haste cuspidem, ut putat Combefisius in notis ad eundem locum, significat, verum etiam Græcis recentioribus pro columella passim usurpatur; sic Anonymus noster et Codinus Ἡ δὲ γυναικωσιδῆς στήλη ἡ Ἰσταμένη εἰς τὴν φιάλην τοῦ Ἰπποδρομίου, εἰς τὸ στυράκιον, Εἰρήνης ἐπὶ τῆς Ἀθηναίας; et alibi cum de templo Salvatoris in Chalce a Romano Seniore exstructo: *τὸν Σωτήρα εἰς τὴν Χαλκίην Ρωμανὸς ὁ γέρον ἀνήγειρεν, ὑπὸ αὐρακλίον μικρὸν δύο, etc.* Ubi cod. Reg. 2 ὑπὸ στήλων δύο μικρῶν habet. Pro ἄρχμῶδι vero, lego cum Combefisio *ἀρχμῶδι* (sic enim pleraque neutra sequiores Græci terminant), *squallida* scilicet, *neglecta, situ horrens*. Ducangius *ἀρχμῶδη* legendum putat; Lambecius vero *ἀρχμῶδες*, vel *στυράκιον ἢ ἀρχμῆ*, nihilque erroris suspicatur in priori voce, licet cum contextu pugnet, et cum Codino qui sic habet, *ἐμπυρισμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατελιφθός, καὶ πάσης τῆς πόλεως μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθεῖση τὸ πυργίον ἐκεῖνο τῆς πόρτης, οὗ ἡ ῥήθεισα στήλη Ἰστατο, etc.* Ubi Lambecius hallucinatus est, quum reddidit, *turris illa, in cujus porta stabat supradicta statua*; nam textus non in porta turris statuum stetitisse ait, sed turrim in porta Castri Panormi, atque turri impositam statuum perhibet.

ὀργυιάς ε' (13) ὑπεχώρει τῆς στήλης. Αὕτη δὲ ἀπελήφθη ὑπὸ Χοσρόου (14) τοῦ Περσῶν τυράννου, καὶ ἔστιν εἰς Περόβδα λατρευομένη ἕως τοῦ νῦν, καθὼς ὁ παραδεισιος διοικητῆς ἔκτεισε κρατήεις καὶ ἐκφυγίων δὴλὰ πεποίηκεν ἐν τῷ Χρονικῷ ἱερῶν ἐξαισιον.

De loco cognominato Smyrniūm, ac de statu, quæ ibidem erectæ erant.

Τὸ δὲ καλούμενον Σμύρνιον, πλησίον τοῦ Τετραδισίου ἑμβόλου, ἔχει ὑποκάτω τῆς γῆς, τὸ πρὸς βορρᾶν μέρος, ὀργυιάς ε'· στήλαι θ' πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Εἰσὶ δὲ αἱ στήλαι αἱ μὲν τρεῖς Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φυύστης, καὶ Ἰλαρίωνο; πραιποσίτου, καὶ τετάρτη τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κρίσπου (15), ὃν Ἡρόδοτος; καὶ Ἰππόλυτος (16) χρονογράφου λέγουσιν ἀποκεφαλίσθηναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς· ὃν καὶ λυπηθεὶς ὁ πατὴρ μετανόησε, καὶ ἐκλαυσε ἐπ' αὐτῷ μ' ἡμέρας, ὡς ὁ λόγος ἔχει, μὴ λουσάμενος τὸ σῶμα, μὴ ἀναψύξας ἐν κοίτῃ. Ἐποίησε δὲ τὴν στήλην ἐξ ἀργύρου καθαρῷ, βάψας αὐτὴν χρυσῷ πλείστῳ. Τὴν δὲ κεφαλὴν μόνην ἐκ χρυσοῦ τελείου, γράφουσαν ἐν τῷ μετωπίδι, Ο ΗΑΙΚΗΜΕΝΟΣ ΥΙΟΥ ΜΟΥ. Ταύτην στήσας (17), μετάνοιαν βελών, ἐλιπάρει Θεῷ, ὑπὲρ ὧν ἐπλημμέλησεν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ε' στήλαι ὑπάρχουσι Σεβήρου, Ἀρμάτου, Ζευξίππου, Βιγλάντιου τοῦ τὰ Βιγλάντια κτίσαντος, καὶ Ἐλευθερίου, τοῦ εἰς τὸ Σανάτον τὸ παλάτιον κτίσαντος. Οὗτοι πάντες ξίφος παρεδόθησαν, καὶ ἰπὸ ἀδικήσαντος στηλωθέντες, συγχώρησιν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος ἔδωσωσούντο. Παρλαθεὶν δὲ καὶ τὰ οἰκεία τέκνα τοῦτο αὐτὸ ποιεῖν, καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ, ἕως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν Ἀρειανοί, μὴ φέροντες τὴν ἥτταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου, ἐν τῷ εἰρημένῳ Τετραδισίῳ ἑμβόλῃ, κλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου (18) ταύτας κατέχουσιν.

De statu, quæ in senatu erectæ erant, et de aurigarum curribus.

Ἐν δὲ τῷ Σανάτῳ ἀπετίθησαν ἡνίοχοι ἐν Ζευξίππου ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ἔργῳ, ἐνθα τῆς Ἀρτέιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης Ἰσταται στήλη, ἐν αἷς κυτάλαις ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρτέιδος ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἁγίας Εἰρήνης· ἐνθα καὶ ἴγουσι σελεσθαι τὰς στήλας ἕως ἡμερῶν τριῶν

nus, hactenusque ea in Perside colitur, ut vivarii præfectus illic captus, ac fuga elapsus declarat in Hippolyti Chronico, quod tertio vulgatum est. Quære narrationem eximiam.

Ἰππολύτου, τὸ τρίτον δημοσευόμενον. Ζήτει ἱστο-

Smyrniūm, ut vocant, prope Tetradisiam porticum, specum habet subterraneam septentrionem versus decem ulnarum : ibi novem statuæ sunt, haud procul a templo sancti Theodori. Sunt autem statuæ, tres quidem Constantini magni, ejusque uxoris Faustæ et Hilarionis præpositi ; quarta Crispi filii Constantini : cui Herodotus et Hippolytus chronographi abscessum caput a patre narrant. Hunc pater, cum cædis poeniteret, diebus quadraginta luxit, atque ablutione corporis et lectuli quiete abstinuit. Fecitque statuam ex argento puro, auro multo oblitam : caput ex auro puro, fronti insculptis hæc verbis : *Filius meus injuste necatus*. Hac statu erecta poenitentium more, corpore et capite inclinato, sceleris veniam a Deo efflagitabat. Reliquæ vero quinque statuæ sunt, Severi, Harmati, Zeuxippi, Vigilanti, qui Vigilantia extruxit, et Eleutherii, qui in senatu palatium excavit. Hi omnes gladio obruncati sunt, erectisque statuæ ab eo qui læserat, veniam rogabantur. Mosque ad liberos transitit ex iisque ad alios ad usque tempus Valentis Ariani. Ariani itaque ex illata sibi a Constantino clade ira perciti, in ea quam diximus Tetradisiam porticum ad sancti Theodori templum, statuæ terra obruerunt.

In senatu statuæ aurigarum Circensium positæ erant, in organo Astronomico, ubi etiam Dianæ et Veneris statuæ collocatæ fuerant ; ad quas Arcadius sanctæ Irenæ archidiaconus fustibus ab Ariani interfecit. Ferturque tribus totis ab ejus cæde diebus motu succussas fuisse. Aurigarum

Anselmi Bandurii notæ.

(13) Ὀργυιάς ε'. Codinus habet ὀργυιάς ιε'. (14) Αὕτη δὲ ἀπελήφθη ὑπὸ Χοσρόου. Eadem modo, sed paulo diversis verbis, refert Codinus, si insuper addit, eo ipso tempore a Chosroe Jerusalem captam, ac sanctam et salutarem Christi urbem una cum Zacharia patriarcha inde ablantem ; quam urbem cum postea Heraclius vicesimo perii sui anno, devicto Chosroe, una cum omni captivis recepisset, sacrosanctum Crucis lignum nstantinopolim reportavit, Dei gratia adjuvante, non precibus Modessi, tunc patriarchæ illius dia.

(15) Καὶ τετάρτη τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κρίσπου. Ita Combessius emendat ; corrupte quipiam ms. legitur, τοῦ τρίτου τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ ἡνωμένου.

(16) Ὁρ Ἡρόδοτος καὶ Ἰππόλυτος, etc. Quis Herodotus iste chronographus fuerit, vel quo tem-

De pore vixerit, mihi non liquet ; nisi forte pro Ἡρόδοτος legendum sit Ἡρωδίων, quem etiam infra chronographus noster citat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Glycas parte tertia Annalium ; Nicephorus quoque Callist. *Hist. Eccl.* lib. II. Hujus Chronicon Romæ exstare in bibliotheca Vaticana tradit Conradus Gesnerus in bibliotheca sua. Et tom. III. *Antiq. Lect.* Canisii exstat fragmentum ex hujus Chronographia decerptum.

(17) Ταύτην στήσας. Ita ex Anonymo nostro restitimus. Ms. habet σταλας, Lambecii editio στήλας. Pluribus hæc omnia habentur in Anonymo nostro.

(18) Πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Scilicet prope templum S. Theodori Tyronis, quod in tractu Sphoracii exstitisse perhibet Anonymus noster, haud procul a Magna Ecclesia.

autem currus Theodosio imperante in Hippodromi A
area defossi sunt.

τοῦ θανάτου τούτου· αἱ δὲ καρῶσαι ἐν τῷ
εἰλήματι κατεχώσθησαν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ βασι-
λέως.

De decem cophinis, qui in novo senatus palatio depositi erant.

165a Narratur item duodecim cophinos annis
decem in novo senatus palatio exstitisse: quod
Metrophanis episcopi Constantinopolitani consilio
Constantinus Magnus, imperator effecit.

Καὶ τούτο δὲ ἐμφέρεται (19), ὅτι οἱ δώδεκα κί-
φνοι δέκα ἔτη ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ τοῦ Σενάτου
τεποιήκασιν· μετὰ δὲ πάντα ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ φόρου
κατεχώσθησαν, Μητροφάνους ἐπισκόπου (20) Κων-
σταντινουπόλεως· τούτο συμβουλεύσαντος τῷ μεγάλῳ
βασίλει Κωνσταντίνῳ.

De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a Constantino M. in foro erectis.

Hoc item multorum sermone percubuit Metro-
phanis, Alexandri et Pauli imagines in tabulis li-
gneis expressas, auctore Constantino Magno, et
in Foro prope magnam statuam, quæ in columna
ad orientem posita visitur, collocatas esse: quas
imagines Ariani jam rerum potientes in Milliaris
aureo, una cum Sanctæ Deiparæ ipsiusque patri
Jesu imagine, igni tradiderunt; ut Anonymus
chronographus in suo Decalogo, Anastasius acce-
ratus, ipseque Anastasius tradiderunt.

Καὶ τούτο δὲ ἐμφέρεται εἰς τοὺς κοίλους, ἐπὶ
Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου (21) αἱ
εἰκόνας ἐν σάνις γαγνασιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κων-
σταντίνου, καὶ ἵσταντο ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τῆς
μεγάλης στήλης, τῆς ἐν τῷ κίβωι κατὰ τὴν ἀκρο-
λήν· ἃς τινες εἰκόνας οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὸ ἀπει-
θεῖν τῷ κυρίῳ παραδέδωκαν ἐν τῷ Κορονίῳ Μί-
λλῳ (22), μετὰ καὶ τῆς Θεοτόκου ἀπεικονίσματος,
καὶ αὐτοῦ τοῦ νηπιέσαντος Ἰησοῦ, καθὰ Ἀγ-
κυριανὸς χρονογράφος (23) ἐν τῇ δεκαλόγῳ αὐτοῦ
ἀκροβίστιον παρὰ Ἀναστάσιον ἡμῶν παραδέδωκεν.
Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ αὐτὸς Ἀναστάσιος.

De statuis quas olim in Sancta Sophia erectæ erant, et a Justiniano per urbem distributæ.

In magna ecclesia, quæ nunc Sancta Sophia
nuncupatur, statuæ sublatae sunt quadringentæ vi-
ginti septem, quarum pleræque Gentilium erant:
inter multas vero alias istæ erant, Jovis, Cari patris
ac Diocletiani; item duodecim signorum caelestium
Iunæ, Veneris et Arcturi sideris duabus Persicis
columnis facti, Poli Australis ac Sacerdotis Minervæ
habentis a latere Iridem sine Philosophiæ vaticinan-
tem. Christianorum item non paucæ aderant, ad
octoginta circiter, quarum pauca ex multis me-

Ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ νῦν ὀνομαζομένη
Ἁγία Σοφία, στήλαι ἀφῆρέθησαν ὡς αἱ πλείτε
μὲν Ἑλλήνων ὑπάρχουσαι, αἱ τινες ἐκ τῶν κοίτων
ἀπὸ τῆς τοῦ τε Ζεῦ καὶ Διὸς, καὶ Κάρου πα-
τρὸς (24) καὶ Διοκλητιανοῦ· καὶ τὸ δωδεκάκωβον
καὶ Σελήνην, καὶ ἡ Ἀρσινόην, καὶ ὁ Ἀρκτου-
ρίστῃ, παρὰ τοῦτο περισσίων στήλων βρασταζόμεναι
καὶ ὁ νότιος πόλος (25), καὶ ἡ ἑρπεία τῆς Ἰου-
νῆς (26), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τῆν Ἱερὴν ἀφιλοσοφί-
μαντεύουσαν ἔχουσα. Ἐκ δὲ τῶν Χριστιανῶν αἱ

Anselmi Bandurii notæ.

(19) Καὶ τούτο δὲ ἐμφέρεται. Ita ex contextu et
ex sequenti capite restitimus. Perperam legitur in
ms. ἐμφέρεται.

(20) Μητροφάνους ἐπισκόπου; etc. Anno impe-
rii Constantini vicesimo quinto Alexander Metro-
phanis successor Ecclesiam Constantinopolitanam
jam ab aliquot annis regebat; et sic quod Metro-
phanis chronographus attribuit, temporis ratio non
admittit.

(21) Καὶ Παύλου. Paulus sub Constantio episco-
patum adeptus, a quo statim deurbatus, Romam
coactus est petere; falso igitur prodit chronogra-
phus hujus imaginem una cum Metrophanis et
Alexandri tabulis ligneis a Constantino Magno in-
celsam, et in foro prope magnam statuam collo-
catam fuisse, ut optime ad eundem locum obser-
vat Combefissius.

(22) ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλλῳ. At legendum est
ἐν τῷ ὄρειῳ Μίλλῳ; nam idem chronographus in-
fra ubi de secundo spectaculo agit, ἐν τῷ ὄρειῳ
Μίλλῳ habet. Ita et Lambecius legendum putat;
Combefissius vero ms. lectionem ut genuinam tue-
tur, scilicet, ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλλῳ, et vertit in
Milio Coronato. Vide hac de re Anonymum no-
strum, apud quem scribitur ἐν τῷ ὄρειῳ Μίλλῳ.

(23) Καθὰ Ἀγκυριανὸς χρονογράφος. Codinus
habet Ἀγκυριανός; at Lambecius legendum censet
Ἀγκυριανός, tanquam ab Ἀγκύρας Galatiæ oppido.

(24) Καὶ Κάρου πατρὸς. Ita restitimus serui
lectionem codicis Vallicellani, quam Lambecius
affert.

(25) Καὶ ὁ νότιος πόλος. Polus Australia.
Nescio quare Lambecio suspecta sit hæc lectio, ut
pro νότιος πόλος legendum putat ὁ νοτιώδης πό-
λος, statua videlicet pulli equini, capite proci, le-
ma pascentis, quales, inquit, in antiquis nummis
passim spectantur, præcipue in nummo M. Quirini
Macrini imperatoris, in quo visitur equus pascentis
inter duas faces cum inscriptione EDIMIA TITVS
BYZANTIION, quem nummum possedisse inquit
Franciscum Godefredum Romanum: sed hæc sunt
Lambecii conjecturæ, quibus non est opus in re
tam clara, Anonymus quippe et Codinus postquam
duodecim signorum Zodiaci figuras ibi exstitisse
narrasset, Luna item, Veneris et Arcturi sideris,
quid veiat quin et poli australis seu stellæ polari
australis figura exstiterit? Imo hanc veram et genui-
nam lectionem esse censeo; sic etiam habet
Combefissius in Notis.

(26) Καὶ ἡ ἑρπεία τῆς Ἀθηνᾶς, etc. Ita habet
Codinus pag. 54, et hanc veram lectionem
censet Lambecius in notis ad eundem Codinam
cum, in cod. Reg. 1 et Colbertino legitur καὶ ἡ
ἑρπεία τῆς Ἀθηνᾶς. Ita et chronographus habet
In Cod. Reg. 2 scribitur καὶ ἡ ἑρπεία τῆς Ἀθηνᾶς.

ὄλγαι μὲν, ὡσεὶ ὀδοθήκοντα, καὶ δέον ἐκ τῶν πολλῶν ὄλγας μνημονεύσαι: Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, Κωνσταντίου, Κωνσταντίου, Κωνσταντος, Γαληνοῦ κναίστορος (27), Δικινίου Δ'γουστοῦ, Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἀρκαδίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπατικοῦ· καὶ Ἑλίνης μητρὸς Κωνσταντίνου τριζῆς· ἢ μὲν μία παραφραζὴ διὰ μαρμάρων· ἢ δὲ ἑτέρα διὰ φεφίλων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ κίον· καὶ ἡ ἄλλη ἑλεφαντινῆς, Κύπρου βήτορος προσενέγκαντος· ἔστι τινος Ἰουστινιανὸς μερίσας τῇ πόλει τὴν γὰρ τὴν μέγιστον ἀνεγείρει μετὰ πίσσεως καὶ πόνου. Οἱ δὲ πεπειραμένοι τῶν τροσιρημένων, περιερχόμενοι τὴν πόλιν, καὶ ζητοῦντες εὐρίσκουσιν οὐκ ὀλίγας.

De Ore seu Modio ac de statu ibidem positis.

Μαναναῖν στρατηγῶν νικῆσαντος, Ἡρώδης κατὰ κράτος, στήλη ἠξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρείῳ (28), ὃ τινες καλοῦσι Μόδιον. Τὸ δὲ Μόδιον δέον ἐστὶ μὴ παραδραμεῖν ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ Οὐαλεντινιανῶν ἐτυπώθη. Τότε γὰρ καὶ Ἀρχιμέδιον παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρουνύθη, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἀργύρου (28*) τυπώσαντος, ἀργυρὸς ἀπαρχῆς ἐτυπώθη ἐν νόμισμα. Τοῦτο δὲ καὶ Θεοδώρητος διαφατεύει τρανότερα. Αἱ δὲ χαλκαὶ χεῖρες ἐκτοτε ὑπεράνω ἐτυπώθησαν. Τοῦ γὰρ βασιλέως τοῦτο τὸ κουρούλιον μῦθον νομοθετήσαντος, μὴ ἀντερεῖν δὲ τοῖς ναυτιοῦσι προσιδέμενος· καὶ τὰ σιτηρέσια (29) εἶς' εἰς ἀμφοτέρων τῶν ναυτῶν τῷ βασιλεὶ σίτον ἀπεμπωλοῦν ἐν τρις ἐκαίσε δίκην δόικον καταγγελλαντος, ἐν τῷ κατωγαίῳ Μοδίῳ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀπόλεσεν. Ὅθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ

A morandæ; Constantini Magni, Constantini, Constantii, Constantis, Galeni quæstoris, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii, Arcadii filii ejus et Serapionis consularis. Helenæ matris Constantini tres statuæ; alia ex marmore porphyretico, alia ex tessellis argenteis super columnam æneam; tertia ex ebore: quam posuit Cyprus rhetor. Has statuas Justinianus imperator per civitatem distribuens, si de permotus maximam templum ingenti labore construxit. Multi vero harum rerum periti, dum civitatem lustrant, ejusmodi statuas non paucas offendunt.

B Mananes dux profligato Satharum exercitu, statua dignatus est in loco qui dicitur Oream, quem nonnulli Modium nuncupant. Modium vero, silentio præterire non licet; quod nempe Valentiniano imperante præscriptus Modius est. Ad hanc enim etiam ætatem Constantinopolitanam Modii originem reducunt. Atque ideo cum argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nominata percussum est. Quod quidem et Theodoretus apertissime narrat. Magnus autem æræ supra positæ jam tum efflicte sunt. Cum enim imperator sancisset ut cumulatius modius esset, vetuissetque ne nautæ decreto obsisterent; ex illis quispiam delatus imperatori quod congrua injusto pretio venderet, in subterraneo Modio manū dextera truncatus est. Hinc manus æræ consecræ, quibus vendentes et

Anselmi Bandurii notæ.

(27) Γαληνοῦ κναίστορος. Γαληνοῦ simpliciter habet Codinus, Anonymus vero noster, καὶ Γάλλου, cujus lectionem cæteris præfero.

(28) Ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρείῳ. Id est, statuum merito ad Horologium ut vocant. Paulo diversa in Codino habentur: Στήλη ἠξιώθη τιμηθῆναι ἐν καλουμένῳ Ὀρείῳ, ὃ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἦν δὲ καλὸν ὠρολόγιον, ἔνθα νῦν ἴστανται κίονες καὶ ἀψὲς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ. Ἐνθα ἴστανται καὶ μόδιος χαλκοῦς, καὶ ὠρολόιον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. Sed Lambecius, nulla mss. auctoritate fultus, ex sola conjectura, licet sæpe alias vir doctus eruditus ac ingeniosus offerat, hic omnia confundit; legendum quippe ipse sic putat: Στήλη ἠξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρείῳ, ὃ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἦν δὲ πάλαι ὠρολόιον, ἔνθα νῦν ἴστανται κίονες καὶ ἀψὲς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ. Ἐνθα ἴστανται καὶ μόδιος χαλκοῦς, καὶ ὠρολόγιον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων, καὶ ὠρολόγιον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων, Sensus, inquit, est, partem Fori Constantini nuncupatam HORREUM, inde nomen habuisse quod antiquitus ibi fuisse horreum, cujus loco postea columnæ erectæ sunt, et arcus orientalis fori, alias dictus AMASTRIANI, supra quem horologium æreum Cyzico allatum, et exemplum æreum modii cumulati, a Valentiniano instituiti, et duæ manus æræ hastis infixæ et ipsius Valentiniani imperatoris statua, et simulacrum æreum Fortunæ urbis collocata erant. Gratis hæc Lambecius ut reliqua ibidem asserit; Suidam citat, sed Suidæ textu nullus corruptior; Amilii Porti interpretatio sæpe claudicat, uti pluribus alias monuimus, necnon in Præfatione generali. Ipse ex cod. Reg.: i lego, ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρείῳ, et red-

do, ad horologium ut vocant; et paulo infra, ἔνθα ἴστανται καὶ ὁ χαλκοῦς μόδιος, καὶ τὸ Ὀρεῖον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκόντιου. Id est, ibidem existat modius æreus seu horologium ac duæ manus æræ hastæ infixæ. Hac quidem lectione confirmatur superior et vice versa. Ὀρεῖον vero hic spiritu denso scribitur quasi ἀπὸ τῆς ὥρας, hora, et significat horologium; sed hæc plus satis de re haud magni momenti, et ubi nulla argumenta certa suppetant.

(28*) Τότε γὰρ ἀρχηγὸν Μοδίου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρουνύθη. Διὰ τοῦτο τοῦ ἀργύρου, etc. Videlicet, tunc enim primum modii usus Constantinopolitanis cœpit; atque ideo cum argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nominata percussum est. Lambecius vero vertit, tunc enim modiorum usus Constantinopoli cœpit: principio autem modius ille ex argento factus erat. In Suida paulo diversa habentur, sed quæ favent nostræ interpretationi; τοῦτο δὲ ἐνομοθέτησεν Οὐαλεντινιανὸς, πηράραχεσθαι τὴν σίτον μόδιους δώδεκα τῷ νομισματι. *Legge statuit Valentinianus frumenti duodecim modios numismate vendi.* Suidas loquitur forsitan de nominis argenteo vel aureo vel majoris ponderis, et ideo ait duodecim modios nominisate vendi Valentinianum statuisse. Anonymus vero et Chronographus de nominisate minoris ponderis, vel inferioris materis: alia quippe et alia τοῦ νομισματος fuit materia et pondus: nam et æream atque etiam auream nominisate fuisse legimus.

(29) Καὶ τὰ σιτηρέσια, etc. Locus corruptus. Vide quæ de hac re habet Anonymus noster.

ementes admonerentur ne latam legem iniquius A
ferrent. Ibi etiam Valentiniani ejusdem statua ar-
cui imposita erat, manu dextera examum argen-
teum gestans : quæ pro pacta Barbaris solvenda
pecunia, quia argentea, etsi parvæ molis, erat,
Justiano [secundum] imperatore a Curio protectore
ablata est.

De statua Menandri vatis, quæ ad Artotyrianas ædes erecta erat.

Menandri Cretensium vatis statua Constantino-
polim advecta est, quam ad Artotyrianas ædes ad
spectaculum erexerant, quod esset longitudine cu-
bitorum quindecim, latitudine autem octo. Hanc
statuam quod non fusa, sed ductilis esset, Mar-
cianus in minutos obolos ducens, in publico æra-
rio reposuit.

De Herodiani statua ab Ardaburio duce in Thracia reperta ac contracta.

Ardaburius dux exercitus Leone Magno imperante B
quam in Thraciæ partibus invenit Herodiani sta-
tuam gibbosam et spississimam ira motus, demo-
litus est. Demoliendo centum triginta tria librarum
auri talenta reperit. Quod ille statim magno gau-
dio imperatori nuntiavit. Imperator vero Ardabu-
rium necl damnavit. Tum ille dolens, Nemo, inquit,
plumbum auro commiscens talem pœnam invenit,
qualis mihi a gibboso hoc imperatore contigit.
Quare qui illac iter haberent præsertim philosophi,
non ob priora scelera Ardaburio illatam necem
dicebant, sed quod Herodiani statuam destruxis-
set. Tunc etiam Aspar cum illo enectus fuit. As-
paris statua in Tauri regione hactenus integra
exstat, ubi quasi lascivienti ac eleganti equo insi-
det.

De signis ac statuæ, quæ in foro ad dexteram orientis partem erectæ erant.

In foro ad dexteram Orientis partem, duodecim
statuæ ex porphyreico marmore exstabant, toti-
demque sirenes auro obductæ, quas vulgus equos
marinos vocat. Porro nostra ætate septem dum-

χειρας τοῖς λαμβάνουσι καὶ τοῖς διδοῦσιν, ἀμφι-
ρους ἐκ τῶν προστεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἐντα
καὶ Ὀθαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως στήλη ἴσταντο ἐν
τῇ ἀψίδι, ἔξωθεν ἀργυροῦν ἐνδεξιᾷ χειρὶ κατήρουν,
ἀρπαγῆναι εἰς πόκτον διὰ τὸ καὶ αὐτὴν εἶναι ἀργυ-
ρῶν μικρὰν ἀπὸ τοῦ Κυρίου Προτίκτορος ἐπὶ Ἰου-
στινιανοῦ [τὸ δεύτερον].

Μενάνδρου μάντως Κρητῶν (30) ἦκεν ἐν Κων-
σταντινουπόλει εἰκῶν, ἣν ἔστησαν ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυ-
ριανὸν οἶκον (31) εἰς θείαν, διὰ τὸ εἶναι τὴν στήλην
εἰς μῆκος πηχῶν ἑ', πλάτος δὲ πηχῶν ἦ, ἣν
τινα χυτὴν μὴ ὑπάρχουσαν, ἀλλ' ἑλληνικὴν Μαρ-
κιανὸς εἰς ὁδὸλου ἐλάσας, τοῖς δημοσίοις προσ-
θήκεν.

Ἀρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ Λέοντος τοῦ πᾶν,
ἐν τοῖς Θρακίκοις μέρεσιν, Πρωδιανοῦ στήλην
εὐρῶν ἐπίκρυτον πᾶν καὶ παχέαν, θυρωθεὶς ὤσι-
σεν· ἦν τινα ὀλέσας, χρυσίον λιτρῶν ρλγ' τάλαντα
εὐρον· ἂ μετὰ προθυμίας τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσεν.
Ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐσφάττετο, καὶ ὀδυνώμενος ἔλεγεν,
Ὀὔδεὶς μοι ἴδω χρυσὸν καταμύξας ἐπιζήμιος ἠρί-
σκετο (32), οἷα παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεῖ εἰς
ἐμὲ συμβέβηκεν. Ὅθεν καὶ οἱ διερχόμενοι τῷ
τόπῳ (33), καὶ μάλιστα φιλόσοφοι, οὗ τοῖς προτέροις
κακοῖς τῷ θανάτῳ Ἀρδαβούριον ἰθαλλόν, ἀλλ' εἰ-
κεν στήλης Ἡρωδιανοῦ καταλύσεως. Ὅτε καὶ Ἀσπαρ
σὺν αὐτῷ τὸ πέρασ ἰδέετο (34). Ἀσπαρος ἦ
στήλη (35) ἐν τοῖς Ταύρου σώζεται ἕως τῆς δεύρο
κατοχῆς ἐν Ἰκπῶ... γαννύφ δεξιολαβεῖ, καθὼς
C ὁρᾶται.

Ἐν δὲ τῷ φόρῳ τῷ δεξιῷ τῆς ἀνατολῆς μέρι,
ἰδέεοντο στήλας πορφυρεῖς διὰ μαρμάρων ἰβ' (36).
Καὶ σειρήνας ἰβ', ἃς τινὰς σειρήνας οἱ πολλοὶ ἰκ-
τους θαλασσίους καλοῦσιν χρυσεμβάφους. Ἐπὶ δὲ

Anselmi Bandurii notæ.

(30) *Μενάνδρου μάντως Κρητῶν.* Quod Lam-
becius putat scribendum, Μενάνδρου μὲν τοῦ ἀση-
κρήτου. Ego vero Menandri vatis statuam fuisse
puto a Creta insula Constantinopolim advectam,
unde pro Κρητῶν scribendum esse censeo ἀπὸ
Κρήτης; sed ex sola conjectura nolui textum
emendare.

(31) *Ἐπὶ τῶν Ἀρτοτυριανῶν οἶκον.* Codinus ha-
bet ἐπὶ τῶν Ἀρτοτυριανῶν οἶκον, ἣ εἰς τὸ Ἀρτοτυ-
ριανῶν; unde pro οἶκον utrobique forsan scriben-
dum est, φόρον. In cod. Colbert. scribitur περὶ
τοῦ Ἀρτοτυριανῶν. Ἀρτοτυριανῶν, hoc est, forum pa-
nis venalis, seu pistorium, uti appellatur apud Pe-
trum Victorem in descriptione veteris Romæ, par-
tem fori Theodosii occupasse, aut proximum illi
fuisse liquet et Scylitæ et Zonara, ubi de Nice-
phoro Phoca, et supplicatione ab eo indicta. Ἀρ-
τοτυριανῶν vero est officina, in qua ars pistoria
exercetur et panes fiunt. Vide Suidam eodem verbo.

(32) *Ἐπιζήμιος ἠρίσκετο.* Ita ex Codino Com-
bellinus restituit. In ms. corrupte legitur, ἐπὶ ζη-
μίας ἠνδρίετο.

(33) *Καὶ οἱ διερχόμενοι τῷ τόπῳ.* Leg. τὸν
τόπον.

(34) *Ὅτε καὶ Ἀσπαρ σὺν αὐτῷ πέρασ ἰδέετο.*
Aspar Ardaburii pater, qui consul fuit anno 434, pri-
muque patriciorum dicitur a Leone, cui imperium
asseruerat, una cum suohis filiis ab eodem
interficitur ab affectatum imperium anno 471. Per-
peram igitur habet Codinus, ἀμα δὲ καὶ Ἀσπαρ ὁ
παραδυνασταίων τῷ τότε καὶ ἀδελφῶς αὐτοῦ ἐν
αὐτῷ τὸ πέρασ ἀδελφικῶς ἰδέετο.

(35) *Ἀσπαρος δὲ ἡ στήλη, etc.* Pluribus hic
Codinus : οὗ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἕως
τῆς δεύρο ἰσώετο ἐν Ἰκπῶ καθεμένη. Τὸν οἶκον τῷ
Ἀσπαρ εἶχε βασιλεὺς ὁ παρακοιμώμενος.

(36) *Ἐδέεοντο στήλας πορφυρεῖς διὰ μαρμάρων
ἰβ' καὶ σειρήνας ἰβ'.* Ita habet et Anonymus pos-
ter; sed utrobique lego, ἴσταντο στήλας πορφυρεῖς
διὰ μαρμάρων ἰβ' καὶ σειρήνας ἰβ'. Scilicet, in foro
ad dexteram orientis partem, stabant duodecim
statuæ ex porphyretico marmore, totidemque si-
renes. Codinus habet : Κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ
φόρου, στήλας ἐν μαρμάρους πορφυρεῖς ἦσαν δώ-
δεκα, καὶ σειρήνες δώδεκα. Quod Lambecius vertit :
Ad dexteram fori partem statuæ duodecim ex mar-
more porphyretico erant, et totidem sirenes.

ἡμῶν ἐπὶ τὰ μόνον καθορίζονται· τὰς δὲ τρεῖς ἐξ αὐ-
τῶν, ὁ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις ἐν τοῖς τοῦ ἀγίου
Μάμαντος μετατέθεικε μέρεσιν, αἱ δὲ δ' αὖθις σώζονται
ἕως τῆς δεῦρο.

De cruce, in cuius medio, Sanctus, inscriptum erat.

Ἄξιον γινώσκω ἐπιτοὺς ὅτι ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυλλαβῶν (37)
ἀναγνωσκόμενος Ἄγιος, παρὰ τοῦ προστατοῦντος
τῷ φόρῳ ἀνηγέρθη (38)· ἔνθεν καὶ ταχυδρόμων
δύο (39), καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης
ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων σώζονται στήλαι. Τὸ δὲ
προσέρχεται πρὸς βορρᾶν καὶ ἀπέρχεται πρὸς
ἀνατολήν, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος (40) καὶ ἐν
τοῖς ἀκρωτηρίοις στρογγύλοις μῆλον, ἐν αὐτῷ τῷ
τόπῳ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἀνηγέρθη,
ὡς ἐθεάσατο αὐτὸν ἐν οὐρανῷ. Ἐνθεν καὶ οἱ οἰοῦν-
τοῦ αὐτοῦ καθορίζονται χρυσεύματα.

De elephantis statua, quæ in foro erecta erat.

Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ ἐλέφαντος στήλη φοβερὰ
ἵστατο, ἐν τοῖς εὐωνύμοις μέρεσι, πλησίον τῆς
μεγάλης στήλης, ὃ καὶ παράδοξον εἰδεικνυτο θέαμα.
Σεισμοῦ γὰρ γενομένου ποτὲ, καὶ αὐτὴς πεπτωκῶς,
ἀπώλεσεν ἕνα τῶν ὀπισθεν πόδα. Οἱ δὲ τοῦ ἐπάρχου
βοήσαντες ταξεύτησιν (ἔθος γὰρ τὰ τοῦ φόρου παρ'
αὐτοῖς φυλάττεσθαι), συνδραμόντες ἐγείρατο, εὔρον
ἐν τῷ αὐτῷ ἐλέφαντι ἀνθρώπου ὀστέα ἀμφοτέρω
ρα (41) ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πύξιν μικρὴν, ἣν
ἐν τῇ κεφαλῇ ἔγραψεν· Ἀφροδίτης παρθένου (42)
Ἰέρως, οὐδὲ θανοῦσα χωρίζομαι, ὅπερ ὁ ἑπαρχὸς
τῷ δημοσίῳ προσέθηκεν εἰς νομίξαι τῶν προαναδε-
δηλωκῶν (43).

De Theodosii equestri statua quæ in Milliaro stabat.

Ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Μιλίῳ, Θεοδοσίου στήλη
ἵστατο ἐφ' ἵππου χαλκοῦ, ἣν ἀνεγείρας πολλὰ σιτη-
ρίσια τῇ πόλει προσέθηκεν.

De equestribus statuis quæ in porticu erectæ erant.

Αἱ δὲ ἐν τῷ Περιπάτῳ ἑπιπτοι στήλαι, γένος
Γρατιανοῦ ἄπαν καὶ Θεοδοσίου καὶ Βιζεντινῶν.

Anselmi Bandurii notæ.

(37) Ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυλλαβῶν, etc. Multis
in locis de cruce agit Anonymus noster. Perperam
autem editum fuit στρατηγὸς pro σταυρὸς, ut opti-
me monet et Combessius.

(38) Ἀνηγέρθη. Anonymus noster habet ἀνηγο-
ρεύθη : at utraque lectio probabilis.

(39) Ἐνθεν καὶ ταχυδρόμων δύο. Perperam
interpretatur Combessius, velocium duorum cur-
sorum.

(40) Σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος, etc. Sic ex
Anonymo nostro restituiimus : prius enim legeba-
tur, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς
στρογγύλοις μῆλοις. Quod quidem Combessius sic
ini interpretatur, *Cruce argenteis laminis, decurtatis
pomis ac sphaerulis.*

(41) Ἀνθρώπου ὀστέα ἀμφοτέρω, etc. Paulo ni-
versa Codinus habet ; εὔρον ἐσθῶν αὐτοῦ ἀνθρώ-
που ὀστέα ἀνελλιπῆ ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πύξιν
μικρὴν ἐν τῷ γέγραπτο, etc., quod Lambecius ver-
lit, *ossa immixta in eo incenerunt corporis humani
integri, et tabellam, cui inscriptum erat, etc.* Cæte-
rum vox ἀμφοτέρω denotat utraque ossa integri
humani, idcirco lectio Combessiana mihi probatur

taxat, conspiciuntur, quarum tres ille qui æro
nostro imperium tenuit, ad sancti Mamantis ædes
transtulit, quatuor autem hactenus illasæ per-
stant.

165 b Scien-tium est cruce, in cuius medio
Sanctus, inscriptum est, fuisse a fori præsitæ
erectam. Hinc quoque duorum angelorum ipsius-
que Constantini et Helenæ a dextris et a sinistris
statuæ visuntur. Crux autem illa argento obducta
a septentrione versus orientem posita, in extremi-
tatibus rotundis malum habens, eodem ipso loco
a Constantino Magno erecta est, instar illius quam
in cælo viderat. Ubi etiam aliorum ejus statuæ
B auro obductæ conspiciuntur.

In eodem foro etiam elephantis terribili specie
statua a sinistris stabat haud procul a magna statua
ubi mirabile spectaculum accidit. Nam collapsa ex
terræ motu elephante, unus e posterioribus ejus
pedibus effractus est. Tum præfecti Taxeotæ, qui-
bus moris erat forum custodire, sublato clamore,
cum statuam erectam curruissent, duorum homi-
num ossa integra in eodem ipso elephante invene-
runt cum tabella hoc titulo : *A virgine Venere Hie-
raus nec mortua separabor.* Præfectus autem signum
illud pro ærario publico in nummos redegit.

In Milliaro, ut vocent, stabat Theodosii statua
equestris ærea, quam cum ille crexit annonam lar-
gissimam populo erogavit.

Quæ verò equestres statuæ in porticu visuntur
Gratiani genus et Theodosii et Valentiniæ sunt : a

quam ex conjectura restitui, videlicet duos ἀνθρώ-
πων ὀστέα, duorum hominum ossa, utraque integra
in eodem ipso elephante invenerunt, ubi cetera in urna
reposita forsitan erant.

(42) Ἀφροδίτης παρθένου, etc. Anonymus no-
ster habet : Ἀφροδίτης παρθένου ἱέρως οὐδὲ θα-
νοῦσα χωρίζομαι. Vide Lambecium ad Codinum
supra p. 68, not. 58.

(43) Τοῖς προαναδεδηλωκῶν. Locus mutilus sic
ex Anonymo nostro supplendus : Τοῖς προαναδεδηλω-
κῶν καὶ γέγραπτο ἵστατο σημάτων τὴν κραυγὴν πανηγύ-
ριω, καὶ γυμνῆ ὡσαύτως στήλη σημαίνουσα τὴν
ἀνασχόντων τῶν τε ἀγοραζόντων καὶ πωλούντων. Il-
l est. Præter superius memorata erigebatur porcus, mul-
titudinis strepitum denotans, et proxime nuda statua
significans impudentiam eorum qui emunt et vendunt.
Combessius, non advertens locum hunc mutilum
esse, ita eum interpretatur : *Præfectus statuam
ærariam adjecit in eorum stipem qui rem priores
retulerant.* Quibus verbis nullum inesse sensum
nemo non videt ; quippe si statuam illam in eorum
stipem, qui rem priores retulerant deputasset,
ærario utique eam non adjecisset.

quo etiam gibbosi cujusdam Firmiliani statua ad risum erecta est, hactenusque servatur.

A νοῦ· ἐξ αὐτοῦ καὶ κυρτοῦ Φερμαλλιανοῦ πρὸς γέλωτα γέγονεν, ἢ καὶ σώζεται ἕως τῆς σήμερον.

De Xerolopho, et signis ibidem erectis.

Xerolophon, olim Theama, seu spectaculum quidam vocabant. In eo enim duodecim cochleæ, et Diana, statua composita, et Severi qui construxit, ac Theamatium tripes. Ubi etiam a Severo plurimæ mactatæ victimæ sunt, multaque in eodem ipso loco oracula edita fuere: ubi etiam immolata virgo fuit, et astronomica positio annis triginta sex duravit.

Τὸν δὲ Ξηρόλοφον (44) πρῶν Θεάμα τινὲς ἐκάλουν. Ἐν αὐτῷ γὰρ κοχλίας ἑβ' καὶ Ἄρτεμις συνθετὴ στήλη, καὶ Ξεῦθρου τοῦ κτεσαντος καὶ Θεαμάτων τρίποδον. Ἐνθα καὶ θυσίαι πολλαὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ξεῦθρου γέγονασιν, ἔνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ γέγονασιν. Καθ' ὃν καὶ κέρη παρθένος ἐτύθη, καὶ ἀστρονομικὴ θέσις εἰς δ' ἡμέρας διήρξατο.

De signis atque statuis in Exocionio erectis.

Exocionium quod vocant, habuit aliquando Leporem, Canem et Nembrod immani stature; tria hæc uno ex ferro fabrefacta, aliaque bene multa spectaculo digna. eodem loco servabantur. Hæc Marcianus amovit, atque S. Mamantis ædibus addixit. Sed et ingens balneum erat, in quo multis periculum fuit, quod dicerent non suscepisse oraculum.

Τὸ δὲ Ἐξοκίονιον (45) τὸ λεγόμενον ἔσχε ποτὶ Πτωκᾶ, καὶ Κύνα καὶ Νεβρώδ (46) παμμεγέθη, τὰ τρία ἀπὸ ἐνὸς σιδήρου, καὶ πολλὰ ἕτερα θεάματα ἐν αὐτῷ τόπῳ ἐσώζοντο. Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέσπειλε (47), καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μέρεσι προσέθηκα. Καὶ λουτρῶν δὲ ἦν εἰς μέγεθος, ἐν ᾗ καὶ πολλοὶ ἐκινδύνευον διὰ τὸ λέγειν, μὴ δέξασθαι χρῆσμόν.

De ponte apud sanctum Mamantem, et de dracone aëreo ibidem erecto.

Ad S. Mamantem quondam pons fuit ingens duodecim pillis et arcibus; instructus. Grandis quippe fluvius illac transibat, maxime vero, ut aiunt, mense Februario. Ibidem stabat æneus draco, et quod quidam dicerent in isto ponte draconem habitare, multæ virgines ibi immolatæ sunt, magna item ovium, avium et boum copia. Nam Basiliscus quidam vir in Numeriani Cæsaris aula primarius, loci amore captus, extructis sibi ædibus, quas incolabat, templum ibi maximum Jovi excitavit. Hæc

Ἐν δὲ τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι ποτὲ ἱστατο γέφυρα φεβρᾶ, περὶ δώδεκα λόφους καὶ καμάρας ἔχουσα (48). Ποταμὸς γὰρ κατήρχετο ἐκεῖσε παμμεγέθης· καὶ μάλιστα, ὡς ἔλεγον, τῷ Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἐνθα καὶ δράκων ἱστατο χαλκοῦς παμμεγέθης, διὰ τὸ λέγειν τινὰς δράκοντα κατοικεῖν ἐν τῷ γεφυρῷ ἐκείνῳ, ἐν αὐτῷ οὖν πολλὰ παρθένωι ἐτύθησαν, καὶ προβάτων καὶ ὀρνέων πλήθη πολλὰ καὶ βοῶν. Βασιλίσκος (49) γάρ τις, ἐραστὴς τὴν τόπον, ἐν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμμεριανοῦ (50) Καίσαρος ὑπε-

Anselmi Bandurii notæ.

(44) Τὸν δὲ Ξηρόλοφον, etc. Hæc omnino diversa apud Anonymum nostrum leguntur: Ἐν τῷ Ξηρόλοφῳ πρῶν Θεάμα τινὲς ἐκάλουν, ἐν αὐτῷ κοχλίας εβ' καὶ σύνθετος Ἄρτεμις, καὶ ἕτερα ἄλλα εἰς τὰς ἀψίδας· Ἐργατον δὲ ἐκλήθη φόρος Θεοδοσιακός· καὶ ἦν μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου. Id est: In Xerolopho locus, quem prius Theama sive spectaculum quidam vocabant, habebat cochleas sexdecim et Dianæ statuam compositam, ac alia quædam supra arcus. Tandem vero appellatus est Forum Theodosiacum, duravitque usque ad Constantinum Copronymum. Nunc sensum videtur efficere: quippe Xerolophus septimus erat collis, ab aliis sex collibus, ut ait Petrus Gyllius, valle lata divisus plurimæque ædificia cum publica tum privata continebat. In Codino hæc nonnihil diversa leguntur pag. 37: Ἐν δὲ τῷ Ξηρόλοφῳ, ὃν πρῶν Θεάμα τινὲς ἐκάλουν, ἔστησαν κοχλιάδες εβ', καὶ σύνθετος Ἄρτεμις, καὶ ἕτεραὶ πολλὰ στήλαι εἰς τὰς ἀψίδας. Chronographus hæc omnino diversa perhibet sicut et Codinus pag. 17. Ibidem enim præter sexdecim cochleas existisse narrat, Dianæ statuam, et Severi conditoris, et Theamatium tripodem; multaque ibidem a Severo sacrificia facta, ac eodem in loco multa oracula edita fuisse. Quo tempore etiam puella virgo illic immolata est. Iusuper ibidem existisse thesim Astronomicam, quæ annos triginta tres duravit. Præterea eodem in Xerolopho collocatas fuisse fertor statuas Theodosii Junioris, et Valentiniani, et Marciani infra columnam, quæ postea terræ motu

corruerunt. Næc multum diversa a Chronographo habet Suidas præterquam quod θέμα pro θεάμα perperam scribit, ut optime monuit et Lambæcius.

(45) Τὸ δὲ Ἐξοκίονιον. Ἐξοκίονιον. et Ἐξοκίονιον scribitur apud Anonymum nostrum necnon apud alios Byzantinos scriptores; sed si etymon spectetur, Ἐξοκίονιον scribendum puto; siquidem inde Exocionium nuncupatum perhibent, quod extra terrestrem murum a Constantino ædificatum statua ejusdem Con tantini exstaret.

(46) Νεβρώδ. Fuit statua ejusdem venatoris cum cane et lepore. Hæc Græculus noster Neurod eam fuisse statuam asserit, quod cap. x, vers. 9, Gen. Nemrod robustus venator dicatur. Sed non advertit Chronographus quod Neurod in Scripturis appellatur robustus venator non modo ferarum, sed hominum, quos instar prædonis et tyranni, partim vi et armis, partim insidiis ac dolis captabat et sibi subijciebat.

(47) Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέσπειλε. Anonymus noster narrat hæc οἰκνία a Marciano contracta fuisse.

(48) Καὶ καμάρας ἔχουσα. Ita ex Anonymo nostro emendo; perperam quippe in ms. legitur, καὶ μαρμάρας ἔχουσα; sic et Lambæcius et Combeßius legunt.

(49) Βασιλίσκος. Ita ex eodem Anonymo lego. Corrupte ms. Βασιλικός.

(50) Νουμμεριανῶν. Sic legit et Lambæcius. Ms. Νουμμερίου.

ἤρχε, κτίσας κατέκμησεν ἐν αὐτῷ· ἔνθα καὶ A autem Zeno, imperii sui anno secundo ever-
 ναὸν παμμεγέθη τοῦ Αἰῶς ἤγειρε. Ταῦτα δὲ αἰ.
 Ζήνων ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς βασιλείας καιρῷ περ-
 ἔωσεν.

De crucibus ac atis sacris monumentis, quæ infra columnam Fori deposita erant.

Ἐν τῷ φόρῳ κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης; (51)
 ὑπάρχουσι σταυροὶ εἰς πλῆθος, τὸ σημεῖον τοῦ
 σταυροῦ τοῦ μεγάλου φέροντες· ἔνθα καὶ τῶν δύο
 ληστῶν, τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ αὐτῷ
 πῶ τόπῳ κειμένον εἰσὶν ἕως τῆς σήμερον. Ἀλλὰ
 καὶ βίσιον (52) δελουὶν μύρου, ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς
 ἤλειψατο, καὶ πολλὰ ἕτερα εἰς πλῆθος σημειο-
 φορικὰ ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου (53) ὑπάρ-
 χουσιν, παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου τεθέντα,
 καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφάλισθέντα (54),
 ἃ τινα κατ' ὄνομα εἰς μῆκος τοῦ μνημονεῦσαι ἐξα-
 γόμεθα.

De magno Strategio ac monumentis quæ ibidem exstant.

Πολλὰ ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ (55) Κων-
 σταντίνος ὁ Μέγας ἤρσετο· ὅθεν καὶ νομίμα Ἑλ-
 ληνικὰ εἰς χάος κληῖτος παρέδωκεν. Ὅς δὲ ἐγγρά-
 φως μὲν τῷ οὐκ εὑρομεν, παρὰ δὲ ἀνδρῶν τῶν
 ἐν κείρῳ τῆς γραφῆς τυγχανόντων ἠκούσαμεν, ὅτι
 ἐν αὐτῷ Στρατηγίῳ καὶ χρυσοὶ εἰς πλῆθος κατε-
 χύθη εἰς χάος πολὺ. Καὶ οὐκ ἠπίστησα ἀκούσας,
 ὅτι ἃ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέδωκαν ἡμῖν,
 τὰ πλείω ἀγράφως καὶ οὐκ ἐγγράφως, ὡς ἴσασιν οἱ
 φιλομαθεῖς. Ἐν δὲ τῷ μικρῷ Στρατηγίῳ, μόλιδος
 πολλὰ χρηματίζει, καὶ αὐτὸς ὁ μόλιδος, ἢ μόλιθ-
 δου διάθεσις, ἐγγράφως. Ἀλλὰ καὶ χρυσοῦ καὶ
 ἀργυροῦ διὰ μαρμάρων γραφῶν ποιήσις· τοῦτο δὲ ἐκ
 στίχων πιναικίων μαρμαρινῶν, ἢ ἀναγνόντες, ἢ
 παρὰ τῶν ἀναγνώσαντων ἐρευνήσαντες, ταῦτα γε-
 γραφήκαμεν.

De gigantum ossibus apud S. Menam repertis.

Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ (56) ὄρυγμα εὐ-
 ρέθη μέγα, ὅτε ἐκαθάριετο, καὶ ὁσαῦτα ἀνθρώπων
 γιγάντων εἰς πλῆθος, ἃ τινα θεασάμενος ὁ βασιλεὺς
 Ἀναστάσιος καὶ ἐκπλαγεῖς, ἐν τῇ φόρῳ κατέ-
 ἔθετο (57) εἰς θαῦμα ἐξείσιον.

De statua Platonis eunuchi. quæ in templo S. Procopii in Chelone erigebatur.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου, τοῦ
 ἐν τῇ Χελῶνῃ, στήλῃ Ἰστατο εὐνοῦχου τινός, ἧς ἐν

Anselmi Bandurii notæ.

(51) *Κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης.* Perperam
 in ms. legitur πάλῃς pro στήλης; et ταυροὶ pro
 σταυροὶ, nisi optime Lambecius primum monuit, et
 deinde Combefisius.

(52) *Ἀλλὰ καὶ βίσιον.* Lambecius pro βίσιον
 βυλίον legendum putat; quapropter nec immerito
 a Combefisio reprehenditur; nam crebro apud
 scriptores βήσιον et βίσιον reperitur, eadem qua
 βυλίον significatione; cum omnes hæc voces a
 βίσιος, quod est *vas aut urna habens ansas*, deduc-
 tæ videantur. Vide Ducangii Gloss. v. Βήσα.

(53) *ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου.* Ita ex
 contextu restituimus; nam in editis et in ms. habe-
 tur, ὑποκάτω τοῦ φόρου, in inferiori parte fori.

(54) *Καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφα-*

In foro infra majorem columnam complures
 cruces habentur, magnæ crucis signum præferen-
 tes: ubi etiam duorum latronum, una cum Christo
 crucifixorum, cruces in hodiernum usque diem se-
 pulchre sunt. Sed et urceolus vitreus unguenti, quo
 Christus inunctus fuit: et alia bene multa queis
 miracula perpetrantur in inferiore parte columnæ
 fori a Constantino Magno deposita sunt, et a ma-
 gno Theodosio communita, quæ ad longum recen-
 sere nolim.

Magno Strategio magnus Constantinus plurimum
 delectabatur, unde etiam ingentem Græcorum num-
 morum vim ad complanandum terræ hiatum clar-
 gitus est. Quod qua ratione contigerit, etsi scri-
 pto traditum non invenerimus, a viris tamen lite-
 rarum peritis id audivimus: nempe, in eodem
 Strategio magnam vim auri in terræ hiatum in-
 gentem conjectam fuisse. Neque dictis fidem ne-
 gavi, quia multa vel a nobis ipsis vel a majoribus
 gesta sine scripto sæpius quam scripto celebran-
 tur, ut norunt periti. In minore autem Strategio
 ingens est plumbi copia, plumbumque ipsum, plumbi-
 que affectio scripto consignata est. Sed et auro
 argentoque vermiculatae marmorum picturæ. Id ex
 tabellis marmoreis, quas partim ipsi legimus, partim
 ab iis qui legerant accepimus, scripto tradidimus.

165c In templo S. Menæ, cum purgaretur, pro-
 fundissima fossa reperta est, et ossa gigantum in-
 numerata: quæ cum videret Anastasius, obstupescens
 ea in arce ad spectaculum admirandum deposuit.

In templo S. martyris Procopii in Chelone statua
 eunuchi cuiusdam erigebatur, in cuius pectore

λίσθητα. Ita habet et Codinus. Perperam legitur
 apud Suidam ἰβύλει, ἀφανισθέντα. Theodosius
 enim ea quæ Constantinus posuerat non abstulit,
 sed firmius duntaxat consistere fecit. Ἀσφάλισθέντα
 δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου Lambecius vertit,
 Theodosius Magnus, quo tutius asservarentur, inde
 abstulit.

(55) *Ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ.* In Strategio
 milites exerceri solitos narrat Anonymus noster,
 ubi etiam plurima simulacra exstitisse refert.

(56) *Τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.* Templum hoc S. Menæ
 ponitur ab Anonymo nostro in Acropoli, ὅτι ἐν τῷ
 ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει.

(57) *Ἐν τῇ φόρῳ κατέθετο.* Anonymus no-
 stor habet, εἰ; τὸ καϊάτιον κατέθετο.

scriptum erat, *Quisquis signa magice consecrata loco moverit, laqueo pereat.* Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci imperatoris vivus exstus fuit. Cum autem parentis ejus ab imperatore flagitarent ut statua Platonis eunucho poneretur, in monumentum et exemplum iis qui adversus imperatorem rebelles forent, id non prohibuit. Cum vero S. martyris templum restauraretur, statua translata est in Hippodromum. Eunuchi autem istius ædes hactenus in Chelone supersunt.

Ex Hemerii chartularii rebus a Theodoro conscriptis, cum ad Cynegium lustrandi causa venit. Magna enim nobis fuit in iis vestigandis sollicitudo, ut quæ rogaveras, vir præclare, virtuti tuæ nota faceremus.

Cum aliquando una cum prædicto Hemerio illustri chartulario, ad Cynegium profecti, simulacra ibi posita lustrarem, statuam perbreve, sed admodum latam crassamque reperimus. Cum autem ego, inquit Theodorus, non tam inspicerem, quam miro spectaculo attonitus hærerem, ait Hemerius, ipse pariter obstupescas? Quisnam Cynegium extruxit? Respondi, Maximianus excitavit, Aristides dimensus est. Vix dixeram, et collapsa ex alto statua Hemerium confestim oppressit. Ego casu perterritus, quod exceptis pueris mulos tenentibus, ipsisque extra gradus consistentibus, adcesset nemo, veritus ne quid inde mihi periculi emerge-

A τῷ στήθει ἔγραψεν (58) Ὁ μεταπέθει θεμάτια (59), τῷ βρόχῳ παραδοθήτω. Ἦν δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κουβικουλαρίου, ἧς ἐν ταῖς ἡμέραις βασιλέως Βασιλίσκου κυρικαυτοστος γέγονε. Τῶν δὲ γονίων αὐτοῦ αἰτησάντων τὸν βασιλεῖα (60), στηλωθῆναι τὸν εὐνούχον Πλάτωνα εἰς μνημόσυνον τοῖς ἀνταρροῦσι βασιλεῖ, οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζεσθαι τὸν τοῦ μάρτυρος ναὸν, μετετέθη εἰς τὸ Ἴπποδρόμιον. Οἱ δὲ οἴκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνούχου σώζονται ἐν τῇ Χελώνῃ (61) ἕως τῆς σήμερον.

Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου (62), φράσις τῶν παρὰ Θεοδώρου, ὅτε παραγέγονεν ἐν τῷ Κυνηγίῳ θείας χάριν. Πολλὰ γὰρ ἡμῖν ἰμελέθη περὶ τοῦ ἱερωνῆσαι ἀκριδῶς, περὶ ὧν περιεκάλεσας, καὶ φανερωσάσαι τῇ σῆ ἀρετῇ, ὧ φιλόκαλε.

Ἀπαλθόντων ἡμῶν ποτε ἐν τῷ Κυνηγίῳ σὺν Ἡμερίῳ τῷ προλεχθέντι ἐνδόξῳ χαρτουλαρίῳ, εἰς ἐκείσε ἱστορῆσαι εἰκόνας, ἐν οἷς εὐρομεν μίαν στήλην μικρὰν τῷ μήκει, καὶ πλατεῖαν καὶ παχέαν πάνυ. Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος (63), θαυμάζοντο, καὶ μὴ ἱστοροῦντος, φησὶν ὁ Ἡμέριος καὶ αὐτὸς θαυμάζων. Ὅστις ὁ κτίσας τὸ Κυνηγιὸν ἔπειν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος, Μαξιμιανὸς ὁ κτίσας, καὶ Ἀρσενίδης ὁ καταμετρήσας παρεῦθε πεσεῖν τὴν στήλην ἐκ τοῦ ἐκείσε ὑψους τοσούτου ὑπάρχοντος, καὶ κρούσαι τὸν Ἡμέριον, καὶ παρ' αὐτὰ θανατώσαι. Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον ἐκεῖ, ἢ μόνους τοὺς ἡμιόνους ἡμῶν κατέχοντας, καὶ ἀ-

Anselmi Bandurii notæ

(58) *Εὐνούχου τιτῶς, ἧς ἐν τῷ στήθει ἔγραψεν.* Ita ex Anonymo nostro restituimus; sic porro et Lambecius scribendum putat; perperam vero Combessius legit cum ms. ἡ ἐν τῷ στήθει ἔγραψεν.

(59) *Θεμάτια.* Sic ex Anonymo nostro emendanda. Perperam Lambecius et Combessius *θεμάτια* legunt. *Θε* ἄτιον siquidem *statuam magico ritu consecratam* significat, non solum apud Anonymum nostrum et Collinum eodem loco, verum etiam apud Cedrenum ad annum 42. Heraclii: ἐν τῷ εἶ' ἔπει ἐγένετο θεμάτιον τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου Ἀλεξανδρίως, etc. Eadem autem notione *θέμα* usurpatur apud Eustachium in Vita S. Entychii patr. Constantinopol., num. 55. ubi de Veneris statua loquitur, ὅτε οὖν ἐξήρουν ὁ αὐτὸς μουσωτῆς; τὸ *θέμα* τῆς ἀκαθάρτου Ἀρροδίτης, etc. Vide Gloss. Ducangii eodem verbo.

(60) *Αἰτησάντων τὸν βασιλεῖα.* Perperam in ms. legitur et in editione Combessiana τῷ βασιλεῖ. Ita hæc Anonymus noster narrat; οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἠτήσαντο τὸν βασιλεῖα στήλην θείναι τῷ εὐνούχῳ Πλάτωνι. Ὁ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν.

(61) *Ἐν τῇ Χελώνῃ.* Id est, in *Testudine.* Tractus quidem urbis ita nuncupatus.

(62) *Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίων, etc.* Hinc patet quædam etiam alla de Hemerio scriptisse Theodorum, ex quibus istud unum sit electorum. At cum nulla Hemerii mentio occurrat in illis duobus libellis, qui titulo Ἱστορίας ἐκκλησιαστικῆς, Theodori Lectoris nomine inscripti circumferuntur, credere procul dubio licet, Nicephorum Callisti non integram historiam, sed ea tantum quæ excerptu digniora putavit, collegisse. Hæc siquidem non solum nostra conjectura, sed etiam,

licet diverso argumento, doctissimi Gerardi Joannis Vossii comprobatur ex ipsis codicibus manu exaratis, qui in Veneta Bessarionis bibliotheca exstant hoc titulo: *Epitomes historiarum ecclesiasticarum Theodori Lectoris et Philostorgii.* Alter, *Theodori Lectoris compositio ecclesiastica e variis auctoribus.* Hujus autem secundi codicis nuper ad nos Venetiis misit quidam amicus titulum, initium operis et finem; nimirum: ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΕΚΛΟΓΗ ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ. Initium: Καὶ τοῖς ἐντυγάνουσι χρήσιμον, καὶ λαμπρὸν φανέται, εἰ δ' ἂν ἰπιθῆαι τις δάκτυλον τῇ δοκιμασίᾳ τῇ σῆ. Πρόδοσι δὲ μοι ἡ γραφή ἀπὸ τῆς Κρίσπου καὶ Κωνσταντίνου τῶν Καισάρων τρίτης ὑπατείας μέχρι τῆς ἔκτης; καὶ δεκάτης τῆς σῆς. Ἐβοῦε δὲ μοι καλῶς ἔχειν, etc. Finis: Καὶ τὸ μὲν ὧδε γέγονεν, ὃ οἱ προφηταί. Καίπερ πρὸ πλείστων γενεῶν ὀπὸ γῆν καίμενο; σώως ἀνεφάνη, ἐν χρῶ κεκαρμένως, εὐθυρι-, γενειάδα μετρίως καθήμενην ἔχων, τὴν δὲ κεφαλὴν . . . καὶ τοῦς ὀφθαλμοῦς ὀλίγω ἐν βᾶθει ταῖς ὀφρῶσι καλυπτομένους. Hinc manifesto apparet integrum opus Theodori Anagnosiz seu Lectoris, quod cum magno detrimento rei literariæ amissum credebatur, Venetis in bibliotheca sancti Marci delitescere. Sed de hac re pluribus alibi. Cæterum titulum supra dictum ita emendat Lambecius: Ἐκ τῶν Θεοδώρου Ἀναγνώστου φράσις τῶν περὶ Ἡμερίου χαρτουλαρίων, ὅτε, etc. Alqui nullus est morbus, nulla medicina adhibenda; obscurat enim potius auctoris mentem Lambecii castigatio, ut optime Combessius admonet.

(63) *Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος, etc.* Ita ex codice Vaticano hunc locum emendat Lambecius.

τοὺς ἔσω τῶν ἀναδαυμῶν ὑπάρχοντας, δειλιάσα; A
 μὴ κινδυνεύουσα, σύρας τῶ δεξιῷ ποδὶ, ἔνθα τοῖς
 καταδικαίους ῥίπτειν ἐπαγγέλου. Δειλιάσας δὲ, τὸ
 ἔχθη ἀφῆσας ἐν τῷ στόματι, τοῦ δαχθους ἀνεχώ-
 ρησα, πρόσφυγος γενόμενος ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλη-
 σίᾳ, καὶ ἀγγέλλων τὸ πραχθῆν ἐν ἀληθείᾳ οὐκ
 ἐπιστευόμεν, ἕως εἰς ὄρκου βεβαλωσιν ἰλθεῖν με,
 διὰ τὸ ποτε καὶ τοῦτο (64) μόνον τηρήσαι με τὸ
 κаторθωμα. Οἱ οὖν οικεῖοι τοῦ τελευτήσαντος, καὶ
 οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι, σὺν ἐμοὶ ἐπορευθήσαν ἐν τῷ
 τόπῳ, καὶ πρὸ τοῦ τὸ πτώμα τοῦ ἀνδρός προσεγγί-
 σαι, τὸ πτώμα τῆς στήλης ἠτένιζον θαυμάζοντες.
 Ἰωάννης δὲ τις φιλόσοφος φησιν, Ὅτι μὲν τὴν θείαν
 πρόνοιαν οὕτως εὐρίσκω ἐν τοῖς Δημοσθένους συγ-
 γράμμασιν, ὅπῃ τοῦτου τοῦ ζωδίου ἀποκτανθῆναι
 ἐνόησεν ἄνδρα. Ὅς καὶ παρευθὺ τῶ βασιλεῖ Φιλιπ-
 πικῷ πληροφορησας κελεύεται καταχῶσαι τὸ αὐτὸ
 ζώδιον ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ· ἢ καὶ γέγονε, διὰ τὸ μὴ
 δέχεσθαι καταλύσεως. Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας
 ἐρευνῶν, εὐχου μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν,
 καὶ ταῖς ἀρχαίαις στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς
 πρόσσχε θεωρῶν.

Θεοδώρου Ἀγαθόνικου ἐπι συντομία γυναικῶν.
 Βερήνης γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη
 πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀγαθόνικου ἀνωθεν τῶν βάρ-
 θρων (65) ἐν κλίονι χαλκῇ· ἐπι τῆς αὐτῆς ἐν τῷ
 Ἀνεμοδουρίῳ πρὸς νότον (66), πλησίον τῆς ἁγίας
 Βαρβάρας. Ἄλλ' ἡ μὲν πρώτη ἐν τῷ ἁγίῳ Ἀγα-
 θόνικῳ ἐπι τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ζῶντος ἔσθη· ἡ δὲ
 ἀνωθεν τῆς ἁγίας Βαρβάρας, μετὰ τὴν τελευτήν
 Λέοντος τοῦ ἀνδρός αὐτῆς καὶ φυγῆν Ζήνωνος τοῦ

A ret, dextro pede tractum cadaver eo conijcere ten-
 tabam, quo rei projiciuntur. Verum metu correptus,
 relicto ad ostium onere in magnam Ecclesiam pro-
 fugi. Cumque misso nuntio rem enarrarem, nulla
 mihi fides habita est, quoad juri-jurandi religio
 accessit; quod hoc solum mihi superesset quod age-
 rem ad salutem. Defuncti igitur familiares, et impera-
 toris amici, mecum ad locum profecti, antequam ad
 viri cadaver accessissent, statuæ casum intendentis o-
 culis admirati sunt. Tum Joannes quidam philosophus,
 per divinam providentiam, inquit, ita reperio in
 scriptis Demosthenis, ab hac statua virum illustrem
 necatum iri. A quo statim certior factus Philippicus
 imperator, statuam eodem loco defodi jubet; quod
 etiam factum est, quia dissolvi statua non posset.
 B Hæc, vir optime, vere scrutatus, precare ne intres
 in tentationem, atque ad antiquas statuas, præ-
 sertim Græcorum, spectandas animum adverte.

Theodori Lectoris brevis tractatus de mulieribus.

Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope san-
 ctum Agathonicum supra gradus in columna ænea
 erigitur. Ejusdem item in Anemodulio ad meri-
 diem prope sanctam Barbaram. Ac prior quidem
 ad sanctum Agathonicum viro adhuc superstite
 posita est. Quæ vero supra sanctam Barbaram post
 Leonis mariti mortem, et Zenonis generi fugam,
 cum scilicet Basiliscum fratrem suum coronavit,

Anselmi Bandurii notæ.

(64) Διὰ τὸ ποτε καὶ τοῦτο, etc. Id est, quod
 hoc solum mihi superesset, quod agerem. Fides si
 quidem dictis non est habita, testes nulli aderant,
 recurrendum igitur erat ad jurisjurandi religionem;
 quod solâ canonica purgatio enim servare posset.
 Aliter vero hunc locum interpretatur Combesius,
 quod et mihi quandoque unum istud facinus consti-
 terit.

(65) Ἀνωθεν τῶν βάρθρων. Duas item Verinæ
 statuas recenset Anonymus noster, quarum unam
 stetitisse ait magis ad austrum vergentem quam
 sancti Agathonici templum postascensum graduum,
 non vero supra gradus uti placuit Chronographo,
 alteram e regione proxime S. Barbaræ templum in
 Artotyriano loco, seu Artopolis, situm. Cæterum
 Codinus etiam loquens de hac Verinæ statua quæ
 austrum versus prope S. martiry Agathonicum
 stabat, μετὰ τὴν ἀνοδὸν τῶν ἑκατὲς βαθμίδων exsti-
 tisse perhibet. Ita habet et Suidas v. Βηρήνης, ubi
 perpetram Æmilium Portus interpretatus est: Βηρήνης
 τῆς γυναικὸς τοῦ μεγάλου Λέοντος δύο στήλαι ἦσαν,
 Verinæ magni Leonis uxoris duæ columnæ fuerunt;
 Nam hic στήλη non columnam sed statuam signifi-
 cat, qua significatione passim apud Byzantinos scrip-
 ptiores occurrit; quod autem hic στήλη non co-
 lumnam sed statuam significet, ex ipso Chronogra-
 pho manifestò evincitur: Βηρήνης, inquit, γυναικὸς
 Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀγα-
 θόνικου ἀνωθεν τῶν βάρθρων ἐν κλίονι χαλκῇ: scilicet
 Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope san-
 ctum Agathonicum supra gradus columnæ æνεæ insi-
 dens existit.

(66) Ἐν τῷ Ἀνεμοδουρίῳ πρὸς νότον. Hæc
 optime conveniunt cum Anonymo nostro, qui
 proxime sanctæ Barbaræ templum in Artotyriano

C loco seu Artopolis situm, alteram Verinæ statuam
 stetitisse perhibet: siquidem Anemodulium in ipsis
 Artopolis existitisse creditur. Illic vero Ἀνεμοδού-
 ριον pro Ἀνεμοδούλιον scriptum puto sive pro Ἀνε-
 μοδῆριν; quomodo etiam apud Cedrenum scriptum
 reperio. Anemodulium graphice describit Nicetas
 Choniates in narratione de statutis Constantinopoli-
 tanis, quas Lutini, capta urbe contractas, in mone-
 tam conflaverunt (a). Idem Nicetas lib. II in Andro-
 nico perhibet, habuisse etiam in animo Andronicum
 æream suam statuam supra columnam in sublimi
 æneo Tetracleuro, ubi nudi Cupidines pomis se
 invicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere.
 Cæterum id quod Anonymus noster, Nicetas atque
 alii Ἀνεμοδούλιον vocant, Cedrenus, Ἀνεμοδῆρον,
 quasi ἀνέμων δῆρον, certamen scilicet ventorum,
 nuncupat; ac Theodosio Magno ascribit, quod Leo-
 ni Isauro Anonymus noster et Codinus: ait enim
 παρ. 323: Τὸ τετρασκελεῖς τέχνημα, ἢ δῆρον λέ-
 γουσι ἀνέμων. ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδόσιος πυραμί-
 δος σχῆμα ζωγραφῶν, καὶ ζωοῖς πλαστοῖς κικ-
 σμημένον βλαστοῖς τε καὶ κάρποις; καὶ βόσκους, γυμ-
 νοὶ τε ἔρωτες ἕστατα: προγελιόντες ἀλλήλοισι ἡμι-
 ρως, καὶ τοῖς κάτω περιωσιν ἐμπαιζόντες. Ἄλλοι δὲ
 ἐποχλάζοντες ἐμπάλιν νέοι, σάλπιγγι χαλκῇ ἐμ-
 φυσῶντες ἀνέμους; χαλκῷ δὲ βράτας ὑψώθεν πε-
 τόμενον, πνοᾷ λιγείᾳ δεικνύει τῶν ἀνέμων. Qua-
 tuor pedibus suffultum opus, quod Contentionem
 ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyra-
 midis formam depingens, et scitilibus exornans ger-
 minibus, fructibus, atque malis Puniciis. Stant et
 nudi amores invicem sibi blande arridentes, et infra
 transeuntibus illudentes. Rursus alii adolescentes
 subsidentes æreis tubis ventos insunt, et in iugo ærea
 in sublimi volans, acutus flans ventorum seu ias.

D loco sen Artopolis situm, alteram Verinæ statuam
 stetitisse perhibet: siquidem Anemodulium in ipsis
 Artopolis existitisse creditur. Illic vero Ἀνεμοδού-
 ριον pro Ἀνεμοδούλιον scriptum puto sive pro Ἀνε-
 μοδῆριν; quomodo etiam apud Cedrenum scriptum
 reperio. Anemodulium graphice describit Nicetas
 Choniates in narratione de statutis Constantinopoli-
 tanis, quas Lutini, capta urbe contractas, in mone-
 tam conflaverunt (a). Idem Nicetas lib. II in Andro-
 nico perhibet, habuisse etiam in animo Andronicum
 æream suam statuam supra columnam in sublimi
 æneo Tetracleuro, ubi nudi Cupidines pomis se
 invicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere.
 Cæterum id quod Anonymus noster, Nicetas atque
 alii Ἀνεμοδούλιον vocant, Cedrenus, Ἀνεμοδῆρον,
 quasi ἀνέμων δῆρον, certamen scilicet ventorum,
 nuncupat; ac Theodosio Magno ascribit, quod Leo-
 ni Isauro Anonymus noster et Codinus: ait enim
 παρ. 323: Τὸ τετρασκελεῖς τέχνημα, ἢ δῆρον λέ-
 γουσι ἀνέμων. ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδόσιος πυραμί-
 δος σχῆμα ζωγραφῶν, καὶ ζωοῖς πλαστοῖς κικ-
 σμημένον βλαστοῖς τε καὶ κάρποις; καὶ βόσκους, γυμ-
 νοὶ τε ἔρωτες ἕστατα: προγελιόντες ἀλλήλοισι ἡμι-
 ρως, καὶ τοῖς κάτω περιωσιν ἐμπαιζόντες. Ἄλλοι δὲ
 ἐποχλάζοντες ἐμπάλιν νέοι, σάλπιγγι χαλκῇ ἐμ-
 φυσῶντες ἀνέμους; χαλκῷ δὲ βράτας ὑψώθεν πε-
 τόμενον, πνοᾷ λιγείᾳ δεικνύει τῶν ἀνέμων. Qua-
 tuor pedibus suffultum opus, quod Contentionem
 ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyra-
 midis formam depingens, et scitilibus exornans ger-
 minibus, fructibus, atque malis Puniciis. Stant et
 nudi amores invicem sibi blande arridentes, et infra
 transeuntibus illudentes. Rursus alii adolescentes
 subsidentes æreis tubis ventos insunt, et in iugo ærea
 in sublimi volans, acutus flans ventorum seu ias.

(a) Hæc narratio Nicetæ Historiæ nunc subjicitur.

acclamante factione Prasinâ, *Verinæ orthodoxæ* A *Helena nullif anni*. Erat enim orthodoxæ sibi adiectissima.

Α γαμβροῦ αὐτῆς, ὅς βασιλεὺς ἴστασε τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, κἀζώντος τοῦ Ἡρακλίου μέρους, Βασιλεὺς ὀρθοδόξου Ἡλένης καλεῖται τὰ ἔτη. Ἦν γὰρ ὀρθοδόξος πάνυ.

De statua Euphemie Augustæ, quæ in tractu Olybrii erecta erat.

Euphemie uxoris Justinii Thracis statua posita est in Olybrii tractu prope sanctam Euphemiam (quam illa ecclesiam excitavit) in ædificiis, quam minima ex auro obibat.

Εὐφημία; τῆς γυναικὸς Ἰουστινίου τοῦ Θρακῆ. ἐν τοῖς Ὀλυβρίου πλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἣ τῆς ἐκκλησίας ὑπ' αὐτῆς ἐκτίσθη (67), στήλη ἐν ἀναβάσει, μικρὰ πάνυ χρυσοβαφὸς ὑπάρχουσα.

De statu argenteis Eudoxiæ et ejus filiarum.

Eudoxiæ uxoris Arcadii ingens statua, et Pulcheriæ filæ ejus allarumque ipsius sanctorum Mirarum, omnes argenteæ. Præterea ejusdem Eudoxiæ altera in columna ænea, atque alia in Augustæis, cujus causa Chrysostomus exilio multatus est.

Εὐδοξίας γυναικὸς Ἀρκαδίου μεγάλη πάνυ, καὶ Πουλχερίας θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ ἐτέρων δύο θυγατρῶν αὐτῆς, ἀμφοτέρων ἀργυραὶ· ἔτι τῆς αὐτῆς Εὐδοξίας ἐν κίονι χαλκῇ· καὶ ἑτέρα ἐν τοῖς Διγουσταταῖς (68), δὲ ἦν ὁ Χρυσόστομος ἀναστραφύθη.

De statua Arcadiæ Augustæ ad Topos erecta, necnon

aliis Ariadnæ et Zenonis ad Chalces portam positis.

Arcadiæ secundæ Zenonis uxoris statua in gradibus, qui vocantur Topi, ad ædes S. Michaelis archangeli; quo loco Zeno judicium tulit de iis qui ad Basiliscus partes desciverant, locumque ipsum secretum fecit. Insuperque prioris ejus uxoris Ariadnæ, ipsiusque Zenonis ad regiam portam Chalces.

Ἀρκαδίας γυναικὸς Ζήνωνος τῆς δευτέρας, ἐν τοῖς πλησίον τῶν βάρων λεγομένων Τόπων (69), ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Ἀρχιστρατήγου, Ἐθα Ζήνων ἔκρινε τοὺς μετὰ Βασιλίσκου, καὶ σέκρητον τὸν τύπον ἐποίησε. Ἐτι τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Ἀριάδνης, μετὰ καὶ αὐτοῦ Ζήνωνος ἐν τῇ βασιλικῇ πόλει τῆς Χαλκῆς (70).

De statua Pulcheriæ quæ in Chalce visebatur.

165d In eadem Chalce superius versus ambulacrum, quod est ante palatium, inclytæ Pulcheriæ cernitur statua.

Ἐν αὐτῇ τῇ Χαλκῇ πλησίον ἀνωθεν, Πουλχερίας τῆς αἰδέμιου, ὡς ἐν τῷ περιπάτῳ τῷ ἐν τῷ παλατίῳ ἐμπρὸς ὑπάρχοντι, ἀνωθεν τῆς Χαλκῆς.

De statu Constantini et Helenæ super Milliarum fornitem erectis.

Super fornitem Milliarum ad orientem, Constantini et Helenæ statua; ubi etiam crux visitur in cuius medio est Fortuna urbis.

Ἐν τῷ Μιλίῳ τῷ πρὸς ἀνατολήν, Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἀνωθεν τῆς καμάρας· ἔνθα καὶ σταυρὸς, καὶ μέσον τοῦ σταυροῦ (?) τῆς πόλεως ἢ Τύχη.

Angelmi Bandurii notæ.

(67) Ἦτις ἐκκλησία ὑπ' αὐτῆς ἐκτίσθη. Ἐδὲν sane Euphemie Olybrii nuncupatam exstruere cepit Eudoxia Valentianæ Junioris uxor; sed enim illa acerba morte subita esset, Olybrius Komæus dignitate magister, qui juxta habitabat, eam absolvit: ita Codinus in Excerptis. Chronicorum Alexandrinum loquens de Olybrii, qui Romæ Imperator appellatus fuit, et Phiscidia ejus uxore: Ὀύσα, ἡμεῖς, κτίσαντες τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν τὰ Ὀλυβρίου. Ex quibus apparet, eadem sanctæ Euphemie Olybrii dictam, ab Euphemia Augusta uxore Justinii Thracis restauratam tantum fuisse, non vero de novo excitatam. In eadem autem æde sanctæ Euphemie concilium celebratum esse anno xxviii Justiniani scribit Theophanes pag. 194 Fuit vera in ea monasterium virorum; nam Basiliscus presbyter et archimandrita τῆς ἁγίας Εὐφημίας τῆς ἐν Ὀλυβρίου subscriptis libello monachorum ad synodum sub Hormisda, et Dioscorus hegumenus interfuit concilio Constantinopolitano sub Menæ. Cæterum vide quæ de statua Euphemie Augustæ, quæ erat ad hanc Ecclesiam, habet Codinus in Excerptis.

(68) Καὶ ἑτέρα ἐν τοῖς Διγουσταταῖς. Hanc statuaem Eudoxiæ, quam Chronographus in Augustæo pōnit, Socrates et Sozomenus argenteam pariter fuisse docent, erectamque supra porphyriticam columnam secundum ianua mercuriam adis Sophianæ, via duntaxat lata immergente, ante domum magnæ Cariz; ejusdemque causa Chrysostomum exilio multatum fuisse; nam cum in ejus conspectu ludii publici saltatorum et minorum

ederentur de more, qui jam dudum invaluerat colendi regis imagines, Joannes Chrysostomus hoc contra religionem Christianam fieri existimans, populum pro concione hac de re reprehendit. Quare Eudoxia iis se perstititam ducens, in exilium Chrysostomum pelit.

(69) Ἐν τοῖς πλησίον τῶν βάρων λεγομένων τόπων. Topi Constantinopoli unde dicti, sicut aperte ostendit Anonymus noster; scilicet. Zeno cum post biennium ingentibus copiis urbem ingressus, magnaque populi ac senatus frequentia excerptus esset, ac Armatus Basiliscus præfectus cum omni exercitu ad Zenonem transisset, Basiliscus continuo una cum uxore et liberis in ecclesiam antiquam S. Irenæ confugit. Quare Zeno voluit ibi fieri loca judiciaria et sedes pro universo clero et senatu, ac ubi omnes concessissent, condemnant Basiliscum, et in Limna locum Cappadociæ relegavit. Et ob hunc judicium concessum locus ille Toporum nomen nactus est. Vide Chron. Alex. pag. 326.

(70) Ἐν τῇ βασιλικῇ πόλει τῆς Χαλκῆς. Πύλαι βασιλικαὶ esse sunt quas regias a Latinis appellari diximus. Cæterum quas statuas Zenonis et Ariadnæ ad Regiam Chalces portam Chronographus ponit, has Anonymus noster in Chalce proxime quasi ante palatium ambulacrum situas perhibet, ubi etiam inclytæ Pulcheriæ, ac pedestres duas exiguæ columnæ insidentes, Secundi philosophi distichis ornatas, existisse ait.

(71) Καὶ μέσον τοῦ σταυροῦ. Quomodo autem in medio crucis urbis Fortuna erat, pluribus ex-

De aliis statuis quæ in Milliaro positæ erant.

Ἐν τῷ αὐτῷ Μιλίῳ Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ μετὰ τὸν μέγιστον Ἰουστινιανὸν, καὶ Ἀραβίας θυγατρὸς αὐτῶν, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῶν (72) εὐμορφωτάτης πάνυ, κεχρυσωμένη Ἀραβίου καὶ Θεοδοσίου υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τοῖς πλησίον Θεοδοσίου στήλης τοῦ πατρὸς, ἀμφοτέραι ἐφ' ἱπποῖς ὅτε καὶ σιτηρέσια ἐδόθη πολλά, ἐξαιρέτως δὲ τῷ Πρασίῳν μέρει, κρίζοντο; τοῦ δήμου, Ὁ γένος Θεοδοσίου Κωνσταντινῶν ἐγλίχθησέν.

De statuis quæ in tribunali palatii erectæ erant.

Ἐν τῷ τοῦ παλατίου τριβουνάλει, Εὐδοκίας γυναικὸς Θεοδοσίου τοῦ ἑγγόνου Θεοδοσίου (73), Μαρκιανοῦ τε καὶ Κωνσταντινοῦ ἔνθα καὶ ὀρχήσεις πλείστα ἔως Ἡρακλείου, τοῦ τε Πρασίῳν καὶ Βενέτου μέρους γεγονάσιν.

DÉPI ΘΕΑΜΑΤΩΝ (74).

Θέμα α'.

Ἦ ἐν τῇ βασιλικῇ κινστέρῳ τῇ χρυσοφόρῳ (75) ἀνδρείκελον, χρυσέμβαρρον ἄγαλμα ὑπάρχον (ἔνθα τὸ ἔξικρον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κατεσκευάσθη) τὸ γουγκλινῆς, Ἰουστινιανοῦ ἔστι, τοῦ κατὰ τὸ δεύτερον τὴν Κωνσταντινούπολιν τυραννήσαντος, καὶ πλησίον αὐτοῦ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς Βουσήρου Γλιαδάρου (76), μετὰ τὴν ἕξταν Τιβερίου

Anselmi Bandurii notæ.

ponit Anonymus noster, scilicet in medio crucis erant catena clausa, atque magice consuecra, ut nigirum, quousque illa catena integra maneret, urbs omnium gentium victrix esset, et ab hostium incursionibus libera; ita ut eam nec adire nec lœdere possent; sed statim quasi victæ retrocederent. Quis vero hæc superstitiosa et pene ethniciarius non videt?

(72) Καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῶν. Ita restituimus; omnes siquidem mss. habent αὐτοῦ vel αὐτῆς. Codinus καὶ Ἀραβίας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτοῦ. Cod. Reg. 1, καὶ Ἀράβας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῆς. Reg. 2, Ἀρῆβας. Similes vero, καὶ Ἀραβίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ Ἑλένης τῆς ἀνεψιᾶς αὐτῆς. Chronographus item noster nonnihil diverse. At quidem prohiéque legendum puto αὐτῶν. Helena quippe filia fuit Baduarrii Caropalatæ et Arabiæ, Justinii Junioris et Sophiæ filia. Neptis itaque fuit Helena utriusque, non vero consobrina, ut vertit Lambecius.

(73) Τοῦ ἑγγόνου Θεοδοσίου. Male Combefisius legit τοῦ ἑγγονος Θεοδοσίου, et prius interpretatur: In palatii tribunali statuæ collocatæ erant Eudocia uxoris Theodosii, et ipsius Theodosii, et Marciani, etc. Τοῦ ἑγγόνου lego et sic interpretatus sum: In tribunali palatii Eudocia uxoris Theodosii, alterius Theodosii nepotis, item Marciani, etc.

(74) Ἐπὶ θεαμάτων. Philo Byzantinus scripsit ἐπὶ τῶν ἐπὶ θεαμάτων τοῦ κόσμου, hoc est, ut interpretatur Vitruvius, de septem orbis spectaculis. Gellius item lib. 1, cap. 18, septem omnium rarum spectacula vocat. At apud Chronographum Codinum θεάματα dicuntur simulacræ et statuæ, cætera id genus ἔργα περιφανέστατα.

(75) Τὸ ἐν τῇ βασιλικῇ κινστέρῳ τῇ χρυσοφόρῳ. Ita quoque Lambecius et Combefisius legit; corrupte enim in ms. habetur, τὸ ἐν τῇ βασιλικῇ στήλῃ τῆς χρυσοφόρας, etc. Anonymus ro noster ita habet: Εἰς δὲ τὸν τῆς βασιλικῆς

A In eodem Milliaro, Sophiæ uxoris Justinii, Justiniani maximi successoris, et Arabiæ filia eorum, atque Helenæ formosissimæ neptis eorum statua auro obducta. Arcadii item et Theodosii ejus filii haud procut statua Theodosii patris, ambæ equestres, in quarum dedicatione annonæ largitiis splendida fuit, iis maxime qui Prasinæ factionis erant, ac clamante populo, Theodosii soboles Constantinum vicit.

B In tribunali palatii Eudocia uxoris Theodosii alterius Theodosii nepotis, item Marciani et Constantini statuæ collocatæ erant. Ubi etiam saltationes plurimæ Prasinæ et Venetæ factionis ad Heraclii usque tempora perstiterunt.

166 DE SPECTACULIS.

Spectaculum I.

Simulacrum auro obductum in Basilica Cisterna auro laqueata (ubi Heraclii imperatoris Exanum constructum est) virili specie in genua provolutum, Justiniani est, secundo Constantinopoli tyrannidem exercentis, ac prope eum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari, devicto Tiberio Apsimare; quando et Philippicus 167 eodem ipso in loco Basilicæ

χρυσοφόρον ὀπίσω τοῦ Μιλίου, ἢ ἀνδρείκελον ἄγαλμα χρυσέμβαρρον, ἔνθα ἦν τὸ ἔξικρον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως καὶ γουγκλινῆς Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, etc. id est, In ea parte ipsius basilicæ pone Milliarium, quæ auro laqueata aperta est, stabat statu virilis inaurata, ubi etiam visebatur Exanum Heraclii imperatoris, ac genuflexa Justiniani tyranni statuæ, etc. Igitur præter statuam Justiniani genuflexam stabat altera auro obducta.

(76) Ἐτῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς Βουσήρου Γλιαδάρου. Perperam hæc Combefisius legit et interpretatur, ac prope eum, uxoris ejus et sororis, uxoris Buseri Gliabari. Putat quippe legendum, καὶ τῆς ἀδελφῆς, non Chagani, sed vel ipsius Justiniani, vel Theodoræ ejus uxoris, ἢ Βουσήρου Γλιαδάρου, quæ uxor fuisse Buseri Gliabari; eoque, inquit, forsitan nomine statuam meruisset, quod cum sorore fratris insidias marito detexisset. At non animadvertit vir doctus hæc conjecturam non colkerere subsequentiibus: siquidem paulo infra habet Chronographus: Νάκτα αὖν οὐκ ἄλλα ἔκείσε

ἔδδοσαν, ἔνθα αὐτοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναικὸς τὰ ἄγάλματα. Ego vero nullam medicinam adhibendam esse puto, ubi nullus adest morbus; sicque interpretatus sum, ac prope eum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari. Bis quippe nuptias intisse Justinianum Rhinotmetum constat: at prioris uxoris ex qua filiam procreavit, nomen ac familiam non produunt scriptores. Altera fuit Theodora, Buseri, vel ut alii scribunt, Buseri Chazarorum chagani seu ducis filia, quam tum demum duxit cum in exilio agens, paulo antequam imperium reciperet, ad eundem Chaganum, insidias Chersonitarum petitis, profugit. Verum cum Chaganum una cum Apsimaro sibi insidias struere conperisset, ab eo clam discedens, filiam patri remisit, sed haud diu post recuperato imperio Terbelis Bulgarorum principis ope uxorem cum filio Tiberio in urbem revocat, utrumque corona donat. Vide S. Niceph. CP Breviar. hist. pag. 124 et seqq. edi-

auro laqueatae abrogatus est : ubi plerumque Terbelis Bulgaris Giaharus et Chazarus sederunt. Ibi non paucæ pacte pecuniæ datæ sunt, quo loco item tyranni et uxoris ejus statuae sunt, Inter quas stat elephas tantæ magnitudinis, ut asserentibus belluarum custodibus nullus majore mole elephas reperiat. Elephas autem ille a Severo Caro Græco effectus est ad spectaculum, ut aiunt. In illa quippe Basilica auro laqueata statutum fuerat ut elephas consisteret ad ostentum singularissimum. Collem enim esse aiebant ante partem graduum octoginta duorum, ubi et schola custodum urbis exercebat. Ibi, ut narratur, Carcinelo argentario, iniquis lancibus vendenti, elephas molestiam creabat. Ita ut ille gubernatori elephantum plerumque interminatus sit, additis etiam necis inferendis minis, nisi elephantum, qui sibi tabernam evertobat, cohiberet. Ille vero quod oleum conveleret, elephanto Imperare non poterat. Quem tandem occisum iniquus argentarius, elephanto devorandum apposuit. Bestia vero nondum cicurata, illum quoque interemit. Quo audito Severus, hostias bestiae non paucas obtulit : atquo eo ipso loco confecta statua fuit, ubi etiam Hercules multis hostiis et sacrificiis cultus fuerat. Utique multo

Α τοῦ Ἀψιμάρου · ὅτε καὶ Φιλιππηκὸς ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τῆς χρυσοφόρου βασιλικῆς ἀπεδοκιμάσθη (77), Τερβελὶ τοῦ Βουλγαρίας ἐκεῖσε (78) πολλαὶς καθήσαντο, καὶ Γλιαβάρου Χαζάρου · πίκτε οὖν οὐκ ὀλίγα ἐκεῖσε ἐδόθησαν, ἐνθα αὐτοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναίκης τὰ ἀγάλματα. Ἐν οἷς ἑλέφας ἵσταται καμμεγέθης, ὡς εἰ θεομοιεύεται ἡμῖν ἰδεοβαίωται, μὴ γενέσθαι ἐπάνω αὐτοῦ τὸ μέγεθος τῶν ἐλεφάντων · τῶν δὲ μεγάλων ἕως οὕτως. Ὁ ἑλέφας ὑπὸ Σεβήρου τοῦ Καροῦ Ἕλληνος ἐτυπώθη θέαμα π, κατὰ τὴν παράδοσιν. Ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ χρυσοφόρῳ βασιλικῇ τὸν ἑλέφαντα παραμένειν εἰς θέαμα ἐπίστον. Ὅρον γὰρ εἶναι πρὸς τὸ μέρος (79) τῶν ἀναδαθμῶν τῶν οὐρανῶν, ἐνθα καὶ σχολὴ φιλιππηκῶν πόλιν. Ἐν αὐτῷ δὲ φασὶ τὸν ἑλέφαντα παραμένειν Καρκινῆλω ἀργυροκόπῳ ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς (80) τὴν πράσιν ποιουμένῳ · ὥστε διατρέφοντι τὸν ἑλέφαντα, φασὶν, ἀπειλεῖν, ὅτι καὶ ἐπορεύεται τοῦτου τοῦ ἐλεφάντου · καὶ πολλαὶς διαθεδαυσασμένου θάνατον τῷ θεομοιεύῳ, εἰ μὴ τοῦτον κρατήσσειν (81) · αὐτὸς δὲ διὰ τὰς βαγύλας ἐλαιοφόρος κρατῆται οὐκ ἀνεύδους · ὃν καὶ φρονεῦσας ὁ αὐτὸς ζυγοπλάστης, τῷ ἑλέφαντι εἰς βρῶσιν προέθηκε · τοῦ δὲ θηρίου ἀτιθάσσου ὄντος, καὶ αὐτὸν ἐξηγώμενον. Ὁ καὶ Σεβήρος ἀκούσας, θυσίας τῷ θεῷ οὐκ

Anselmi Bandurii notæ.

tionis Petavianæ; Theoph. pag. 314. Hinc corrigendi sunt Anonymus noster et Codinus ceterique recentiores, qui, cum de S. Anna Deuteron cognominata loquuntur, Justinianum Rhinometum profuisse ad Terbelim Bulgarorum principem perhibent, qui filiam suam Theodoram ipsi in uxorem dedit, et insuper quindecim millia militum ministravit; nam non Terbelis Bulgarorum principis filiam Theodoram fuisse, sed Buseri Chazarorum chagani sororem satis constat ex laudato S. Nicephori loco, necnon Theophane ac Chronographo.

(77) Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τῆς χρυσοφόρου βασιλικῆς ἀπεδοκιμάσθη. Philippicus, cum biennium et menses aliquot imperasset, ipso die natalis urbis editis Circensibus ludis, post prandium in palatio meridians a conjuratis capitur, et ad Circum ductus oculis privatur. Vide S. Niceph. pag. 150. Quod autem hic S. Nicephorus Sabbato Pentecosten γενέθλιον τῆς πόλεως; illo anno incidisse tradat, impossibile omnino est, cum in Menologio Græcorum ad xi Maii notetur τὸ γενέθλιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Oportet itaque hoc anno Pentecosten in Maii xi incidisse. Annus a fastorum conditoribus Christi dcccxiij statuitur, ind. xi, cyclo lunæ xi, cyclo solis Constantinopolitano xvii, epactæ solis vi, luna xiv, Aprilis xv, quæ cum concurrentibus dat feriam vii. Ideo postridie xvi ejusdem mensis Pascha, cyclo solis Romano xvii, lit. A; Pentecosta vero Junii iv, longe post xi Maii. Sed neque ante hunc annum præterquam a. dcccxi, Pentecoste in Maii xi incidit; neque post, nisi tantum a. dcccxxvi, ut ex Bedæ ac Dionysii Cyclis patet. Proinde falsum τὸ γενέθλιον Constantinopoleos ipso anno in Sabbatum ante Pentecosten incidisse. Vide doctissimi Petavii Notas ad laudatum Nicephori locum.

(78) Τερβελὶ τοῦ Βουλγαρίας ἐκεῖσε, etc. Terbelim Bulgarorum principem extra Blackernatum lucenia stationem habuisse perhibet Nicephorus noster; ubi etiam omni honore ac magnificentia a Justiniano excerptum scribit: Τῶν δὲ Βουλγάρων ἀρχόντα Τερβελὶν ἐξω τείχους Βλαχερνῶν σκηνοῦμενον πολλὰ φιλοφρονησάμενος, τέλος παραγεγόμενος

πρὸς αὐτὸν χλαμίδα τε περιβάλλει βασιλικὴν, καὶ Καίσαρα ἀναγορεύει. Καὶ συμπάρεδρον ποιησάμενος προσκυνεῖσθαι σὺν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκέλευε. Καὶ πλείστα παρασρόμενος δῶρα πρὸς τὰ ἑαυτοῦ ἐξέπραξε. Πρακτορα Justiniano secundum imperatore statua Valentini argentea, exanimum tenens in dextera argenteum, ad pactam Barbaris pecuniam solvendam a Curio protectore ahata est forsau huc quoque Bulgaris data, testatur idem Chronographus supra cum de Modio, Codinus item pag. 35, de eadem re loquens.

(79) Ὅρον γὰρ εἶναι πρὸς τὸ μέρος, etc. Collem ibi existisse referunt Anonymus noster et Codinus. Combelsius legit: Ὅρον γὰρ εἶναι πρὸς τὸ μέρος, et interpretatur. Metam enim esse aiebat primæ partis graduum octoginta duorum. Hæc quidem lectio mihi non probatur: at ejus conjectura mihi arridet, φῶρον scilicet pro βρον legendum. Forum sane rerum venalium ibi existisse sequenti denotant, quod argentarii taberna illic esset, quod elephas onera conveleret, quodque illic schola custodum urbis excubaret; nam milites in Foro collocari solitos superior docuit Chronographus; hæc γὰρ, inquit, τὰ τοῦ φόρου παρ' αὐτοῖς φιλιππηκῶν: quo in foro terribilem elephantis statua existitisse perhibet; num eadem ac eodem in loco ignoratur, sed certe hand procul.

(80) Ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς. Ita Lambecius et Combelsius ex Suida emanant; perperam quippe in us. legitur, ἐν πλατῶ. Anonymus noster habet, ἐναντίος ζυγοῖς; et paulo post argentarius ζυγοπλάστης appellatur ab eodem Anonymo, necnon a Suida ubi Fortus jure merito a Lambecio et a Combelsio reprehenditur, quod utrobique male interpretetur, qui in libris a se factis venditionem faciendi.

(81) Κρατήσσειν. Scribæ incertia κρατήσσει in us legitur; sed plura hujusmodi, ubi manifestus scribæ error apparebat, nulla addita nota emendavimus, a supervacaneis quippe notis quantum licuit, abstinuimus; neque res ab aliis illustratis illustrare aggressi sumus, nisi aliquid inde novi et inobservati nobis appareret.

δίγας προσήνεγκεν. Ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ τόπῳ παρευ-
 θύ και ἀπετυπώθησαν· ἔνθα και Ἡρακλῆς ἐλα-
 τρεύθη, παμπόλλας θυσίας δεξάμενος, και ἐν τῷ
 Ἰπποδρομίῳ μετετέθη (82) εἰς θέαμα τι μέγιστον.
 Τὸ δὲ πρότερον ἀπὸ Ρώμης ἐπὶ Ἰουλιανοῦ ὑπατι-
 κοῦ ἐπὶ τὸ Βυζάντιον εἰσῆχθη, μετὰ καρούχας και
 νῆας και στηλῶν δώδεκα. Αὕτη, φασίν, ἡ ἱστορία
 τοῦ θεάματος Σεύηρου ἡ ζήτην γέγονεν ἐπὶ Ἀνθί-
 μου ὑπάτου· οὐτινος τὰ Ἀνθίμου κατὰ τὴν κέλυσιν
 Νοῦζαμήτου ὑπάρχου τῆς πόλεως τοῦ ἀπὸ Περσῶν ἀντὶ
 πάκτων ἐχρηματίσθησαν, ἐν ταῖς ἡμέραις Βύζα
 και Ἀντίου, και ἕως τῆς σήμερον τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἐν
 παύρῃ προτίθεται θέαμα.

ΘΕΑΜΑ Β'. Τῶν ἐν τῷ Ὀρέῳ Μιλίῳ.

Ἐν τῷ Ὀρέῳ Μιλίῳ, Ἡλίου ἄρμα (85) ἐν τετρά-
 σαν Ἰπποῖς πυρίνοις ἱπταμένοις παρὰ δύο στηλῶν
 ἐκ παλαιῶν χρόνων ὑπῆρχεν, ἔνθα Κωνσταντίνος
 εὐφημίσθη (84) μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον, και

Βύζαν και Ἀντιην, κρᾶζοντος τοῦ Βενέτου μέρους,

.... Ἐλλες καλίνροσον ἱμάσθλην,

Ὅς δὲ δις ἡθήσας μαίνεται ἐν σταδίοις·

τοῦ δὲ Πρασίνου μέρους λέγοντος, Οὐ χρῆζομέν-
 σε, λωδέ· οἱ θεοὶ ἀνώτεροι αὐτοῦ ἔλον. Τοῦ δὲ
 Ἡλίου ἄρματος κατενεχθέντος ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ,
 δορυφορούμενον εἰσῆει στηλίδιον καινὸν παρὰ Κων-
 σταντίνου κατασκευασθὲν ὑπὸ Ἡλίου φερόμενον,
 Τύχη πόλεως· ἐν βραβείοις πλείστοις εἰς τὸ στάμα
 εἰσῆει, και ἔλαβεν ἄθλα παρὰ τοῦ βασιλέως Κων-
 σταντίνου, και στεφανωθὲν ἐξῆει, και ἐτίθετο ἐν τῷ
 Σενάτιῳ, ἕως τῶν Γενεθλίων τῆς πόλεως. Ὑπὸ δὲ
 Ἰουλιανοῦ, διὰ τὸν χαραχθέντα σταυρὸν, ἐν αὐτῷ
 βοθύμφ, ὅπου τὰ πλείστα θεάματα, και αὐτὸ παρε-
 δόθη.

ΘΕΑΜΑ Γ'. Τῶν ἐν τῷ Φόρῳ.

Βαλμασὰ κεντυρίων φίλος εἰδῶλον πάνυ κατέαξε
 τὸ εἶλημα τοῦ Φόρου (85) ὠρολογίου, θέας χάριν,
 ὡς ἔλεγεν· ὡς δὲ ἐν τῷ δοκεῖν μᾶλλον ἔνεκα τοῦ
 κλέμματος (86) και τοῦτο ποιήσας (87), ἐκλεψε τὸ
 Παλλᾶδος εἰδῶλον ἀργυροῦν. Καὶ τὰ βαλάντια
 Ἀσκληπιοδώρου (88) εὐρέθησαν τῶν τριῶν λιτρῶν

Anselmi Bandurii notæ.

(82) Καὶ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ μετετέθη. Hanc
 statuam ex ære cælatam fuisse, auctore Lysima-
 cho, testatur Nicetas Choniates in Narratione de sta-
 tuis Constantinopolitanis, etc.

(83) Ἡλίου ἄρμα. Ita ex Anonymo nostro resti-
 tuimus. Perperam quidem legit et interpretatus est
 Combefsius: Ἐν τῷ Ὀρέῳ Μιλίῳ Ἡλίου ἄρμα, etc.
 In aureo Solis Miliario, jam inde ab antiquis tem-
 poribus Jovis currus, etc. Ego verò Anonymi nostri
 ectionem secutus sum. Miliarium aureum in nova
 Roma adinstar veteris Romæ existisse scriptores
 omnes perhibent. Nullus vero Miliarii Solis
 uenit. De curru autem Solis, hoc est, statua Con-
 stantini, capite radiato, qualem in nummis ejusdem
 imperatoris videre est, loquuntur Chron. Alex., Ano-
 nymus noster, Codinus et alii complures.

(84) Ἐνθα Κωνσταντίνος εὐφημίσθη. Ita ex
 uida reslituimus. Perperam sane in ms. legitur,
 Ἐνθα Κωνσταντίνος ὁ Μέγας εὐφημίσθη; nam Con-
 stantinus hic non imperator, sed auriga celeberrim-
 us fuit in quem aliquot epigrammata existant
 anthologizæ lib. v. Quia autem sequentes versus a
 Chronographo laudati desumpti sunt ex epigrammate
 Porphyrii aurigam Venetæ factionis, putat

PATROL. GR. CLVII.

A magis spectaculo esset in Hippodromum invecius
 est; cum 168 prius Roma Byzantium Juliano
 consule cum carruca et nave ac decem aliis sta-
 tuis translatus fuisset. Contigit vero stupenda hæc
 spectaculi Severiani historia, Anthimo consule: cu-
 jus Anthimi bonæ, jubente Nuzaneto urbis Præfecto
 Persa, pro pacta pecunia solvenda vendita sunt,
 in diebus Byzæ et Antii, hodieque philosophan-
 tibus ad experimentum hoc spectaculum prostat.

SPECTACULUM II. De iis quæ in Aureo Milliaro erant.

In Aureo Milliaro jam inde ab antiquis temporibus
 currus Solis trahente quadriga equorum ignei colo-
 ris quasi volantium a duabus columnis visebatur: ubi
 Constantinus post victos Azotium, Byzantem et An-
 tem, Venetæ factionis his acclamationibus exceptus
 est:

... Vertisti retro flagellum,

Ac velut bis pubescens, insanis in stadiis.

Prasina ex opposito factione dicente, Non te opus
 habemus, injuriose; Dii illo superiores trahere. Solis
 autem curru in Hippodromum deducto, statua illa
 exigua, urbis scilicet Fortuna, quam Constantinus
 fabricaverat, Sole vecta, multis braviis instructa
 in Hippodromi tribunal veniebat, receptisque a
 Constantino imperatore victoriæ præmiis, 169 in-
 de coronata exhibat, atque in senatu usque ad
 diem urbis natalem reponelatur. A Juliano autem
 quod insculptam crucem haberet, in eam fossam
 projecta et terra obruta est, in quam plurima quo-
 que alia spectacula.

SPECTACULUM III. De iis quæ in Foro exstant.

Balmasa centurio, idolorum studiosissimus, horo-
 logii in Foro stantis involucrum spectandi causa, ut
 aiebat, confregit; ut autem vero similis erat, fu-
 randi causa id egit: Minervæ quippe signum ar-
 genteum furatus est, Asclepiodori quoque marsupia
 trium librarum reperta sunt, item corona Cleo-

Lambecius pro Constantinus legendum Porphyrius.

(85) Τὸ εἶλημα τοῦ Φόρου. Corrupte in ms. le-
 gitur τοῦ πύρου. De horologio Fori loquuntur Ano-
 nymus noster et Codinus.

(86) Ἐνεκα τοῦ κλέμματος. Ita et Lambecius
 legit. Perperam in ms. habetur, ἕως τοῦ κλέμματος.

(87) Καὶ τοῦτο ποιήσας. Vel hinc τοῦτο ποιήσαν-
 τος αὐτοῦ. Male Combefsius legit, και τοῦτο ποιή-
 σαντος, etc.

(88) Καὶ τὰ βαλάντια Ἀσκληπιοδώρου. Hoc
 perperam interpretatur Combefsius: Esculapii quo-
 que lancee inventæ sunt trium librarum pondο: Βαλάν-
 τια siquidem marsupia significant, nullibi pro lan-
 cibus usurpatum reperi; neque Asclepiodorum pro
 Esculapio vel contra; nomina quidem propria sunt
 omnino diversa: Asclepiodorum forsitan pictorem
 intelligit, qui ætate Apellis floruit. Olymp. scilicet
 cxii. Hunc in symmetria mirabatur ipse Apelles.
 Quod autem marsupia ipsi Chronographus attri-
 buit, hinc fortassis fabulæ origo, quod Asclepiodo-
 ro huic Mnason tyrannus pro xii diis dederit in sin-
 gulos mnas trecenas: testis est Plinius. Sed istæ,
 mi lector, conjecturæ: ænigma ænigmatate solvitur.

patræ ex smaragdis colore alabastrino. Re cognita, A
 Imperator Constantinus centurionem morte dam-
 navit. Etsi autem impudenter negaret, ac deos
 obstaretur, capite truncatus est in uno e gradi-
 bus ipsius Fori, ubi olim epulæ ac prandia fiebant.
 Scelus vero in altero fornice perpetratum non tace-
 binus. Maxentii mæchi simulacrum divinis honoribus
 illic colebatur; et quod multi idololatram
 ignorabant, Deus eques adorabat. Quapropter
 Constantinus simulacrum everit, ac eos, qui id tem-
 mere ausi essent, capite mulctavit. Ubi etiam Arius
 postea sæda morte periit; qui cum blasphema dicta
 Græcæncis pejora miser **170** pronuntlasset, quan-
 do cum comitatu et pompa Constantinopolitanum
 thronum, imperatoria manu stipatus raptum pro-
 cederet. Verum Alexander, vir divina scientia præ-
 ditus, non prius cessavit quam illum funestæ morti
 tradidit. Eodem loco, qui a fornice viginti novem
 palmos habet, sub religioso imperatore Theodosio,
 Arius marmorea statua effictus est quæ solo tan-
 cillum sublimior erat, ac cum illo Sabellius, Mace-
 donius, Eunomius; ut eos qui præterirent tales si-
 hi magistros adscribere puderet; utque ii qui Filio
 honorem detraxerant, stercore, urina, sputo et lu-

Anselmi Bandurii notæ.

(89) Καὶ ἡ κορώνη Κλεοπάτρας. Κορώνη et κορ-
 να, et κορῶνα et κούρουνα recentioribus Græcis pro cō-
 rona accipitur. Vide Ducangii Gloss. med. et inf.
 Græc.

(90) Τὸν αὐτὸν κεντούρωρα. Scribæ mendum C
 τῷ αὐτῷ κεντούρωρι, ut et Lambecius animadvertit.

(91) Ἐνθα τὰ ἀριστερά τὰ πρότα ὑπῆρχον. Id
 est, capite truncatus est in uno e gradibus ipsius
 fori, ubi olim epulæ ac prandia fiebant. Loquitur
 hic forsitan Chronographus de tribunali in Foro Con-
 stantini, quod in regione tertia statuitur in veteri
 urbis Descriptione, ac proinde eidem usui deservie-
 bat, quo tribunal novemdecim accubitorum seu ac-
 cubitorum, ejus descriptio habetur apud Luitpran-
 dum lib. vi Hist. cap. 3: Est domus, inquit, juxta
 Hippodromum, aquilonem versus, miræ et altitudi-
 nis et pulchritudinis, quæ Decaænnea cubita vocatur.
 Quod nomen non abs re, sed ex apparentibus causis
 sortita est Δεκα enim Græcæ, Latine decem, ἑνὴς
 novem, cubita a cubando, inclinata vel curvata
 possimus dicere. Hoc autem ideo, quoniam quidem
 decem et novam mensæ in ea, quæ secundum carnem
 est Domini nostri Jesu Christi Nativitate apponun-
 tur: in quibus imperator pariter et convivæ non seden-
 do, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulantur:
 quibus in dietis non argenteis, sed aureis vasis mi-
 nistratur.

(92) Τὸ τοῦ μοιχοῦ Μαξεντίου. Ita etiam Lam-
 becicus et Combelsius legendum putant. Corrupte
 scribitur in ms. τοῦ μοχοῦ Μαξεντίου. Quantus enim
 erat Maxentius in rapiequidis constuprandisque alio-
 rum uxoribus testatur Euseb. lib. viii, ubi hæc de
 eo leguntur cap. 26, μοιχεύας καὶ παντοίας ἐπιτελών
 ἄπορας. Cæterum nimis scrupulosus videtur Com-
 belsius, qui pro Μαξεντίου Maximini scribendum
 censet, eo quod Maxentius propensior in rem chris-
 tianam esset, Maximinus vero Græcænicæ super-
 stitionis vindex acerrimus Christianisque iniquior.
 Quandoquidem Maxentius initio, populi demerendi
 gratia tantum, Christianis favere visus est, ac per-
 secutioni modum adhibuit: at mox in omni se
 crudelitatis ac flagitii genere volutavit. Testatur
 Euseb. eodem lib. cap. 14; Optatus item lib. 1.

καὶ ἡ κορώνη Κλεοπάτρας (89) κατασκευασθεῖσα
 σμαραγδινὰς πάνυ ἀλάστρος. Τοῦτο γινώσκει βί-
 σαιεὺς Κωνσταντίνος, τὸν αὐτὸν κεντούρωρα (90)
 Βαλμασὰ ἐπιτεμήσεν ἄξιον θανάτου. Τοῦ δὲ ἀνα-
 σχυντούντος, καὶ θεοὺς ἐπικαλουμένου, ἀπετμήθη
 εἰς ἐν τῶν σκαλιῶν τοῦ αὐτοῦ φόρου, ἐνθα τὰ ἀριστερά
 τὰ πρότα ὑπῆρχον (91). Τὸ δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ κα-
 μάρα γειγνῶς ἄθεσμον οὐ σιωπήσομεν. Τὸ τῷ
 μοιχοῦ Μαξεντίου (92) εἰδωλὸν ἐκεῖνος προσεκυνεῖτο
 λατρευόμενον, καὶ τοῖς πολλοῖς εἰδωλόταταις
 ἀγνοούμενον, θεὸς ἱκπύσωνος ἐλατρεύετο· διὸ Κων-
 σταντίνος· αὐτὸ μὲν κατέβαλε· τοὺς δὲ τοῦτο τολμή-
 σαντας ἀπεκεφάλισεν. Ἐνθα καὶ Ἄρειος μετὰ
 ταῦτα τὸν μιὰρὸν θάνατον ὑπέστη, χεῖρονα Ἑλλή-
 νων βλασφημῆσαι ἀποτολήσας ὁ δεύλιος, μετὰ
 Β
 λιτῆς καὶ τιμῆς (93) τὸν θρόνον Κωνσταντινουπό-
 λεως τῇ βασιλικῇ χειρὶ καθαρπάσαι βουλόμενος·
 Ἄλλ' ὅσκι Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν θεογνωσίᾳ τοῦτο
 παρεσ... (94) ἕως τῷ δλεθρίῳ θανάτῳ τοῦτον παρέ-
 δωκεν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ (95) ἀπὸ τῆς καμάρας
 ἕως καὶ ἡ παλαιστῆς ἔχοντι, ἐπὶ θεοφιλοῦς Θεοδοσίου
 ἀπετυπώθη Ἄρειος ἐν μαρμάρῳ συγγεινεῖν τῇ
 γῆ, καὶ σὺν αὐτῷ Σαβέλλιος, Μακαδόδιος, Εὐνόμιος,
 πρὸς αἰσχύνῃ τοῖς διερχομένοις (96) σφετερίζον

(93) Μετὰ λιτῆς καὶ τιμῆς. Scilicet, quando cum
 comitatu et pompa Constantinopolitanum thronum,
 imperatoria manu stipatus raptum procederet. Perpe-
 ram interpretatur Combelsius, supplicationis pompæ
 ac honore Constantinopolitanam sedem imperatorie
 abusu potestatis armata manu atque vi esset rapturus.
 Neque hic litæ supplicationis pompam, seu suppli-
 cationem, ut putat Combelsius, significat, aut pro-
 cessionem ecclesiasticam, qua notionem in Euchologio
 et passim apud scripiores occurrit, sed pro comitiis
 et pompa sumitur, ut manifeste ex Cedreno liquet
 pag. 296: Τῇ γὰρ ἐξῆς ὁ ἀνόσιος; μετὰ φαντασίας
 καὶ γαυριάματος; εἰς τὴν ἐκκλησίαν προσερχόμενος,
 ἐπιστῆθ' ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τοῦ λεγομένου Σινάτου
 ἐγένετο, τῆς γαστρὸς νυξάσης αὐτὸν, τοῖς ἐκεῖ
 ἀφιδρώσιν ἀποκακωρηκῶς, ἀγγελικῇ κατασπῆ-
 ται χειρὶ, τῆς το κοίτης αὐτοῦ καὶ τῶν σπλιγ-
 χων σὺν τῇ ψυχῇ βαγόντων καὶ εἰς ἀφιδρώνας ἐ-
 ταδληθέντων. Nam Arius cum postridie magno cum
 fastu et ostentatione ad ecclesiam procederet, cum
 in Foro non procul a curia abesset, ventre stimulantē
 ad latrinam abiit: ibique ab angelo ictus, intestina
 in latrinam egestit atque exanimatus est.

(94) Τοῦτο παρῶ. Lego παρέσθεν, scilicet Alex-
 ander, Constantinopolitanus episcopus, cum ei ab
 imperatore mandatum esset, ut Arium in Ecclesia
 reciperet, anxius, ut par erat, animi, totam noctem
 ad Dominum precibus sensit Arium pressumdedi,
 testatur Cedrenus laudatō loco.

(95) Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, etc. Locus forsitan ille
 de quo loquitur Anonymus noster, cum de situ
 Fortunæ urbis, quæ a Juliano in foveam projecta
 est, quod crucei capiti insculptam haberet; ἐνθα
 Ἄρειος, inquit, τὸν ἐχθίστον θάνατον ἀπὸ τῆς κα-
 μάρας τοῦ φόρου τοῦ Σινάτου ἀπέδωκεν· τοῦ καὶ οἱ
 παρερχόμενοι αὔρα καὶ κόπρα ἐπέθουσαν αὐτῷ τῇ ἐχ-
 θίστῃ Ἄρειου.

(96) Πρὸς αἰσχύνῃ τοῖς διερχομένοις. Id est
 ut eos qui præterirent tales sibi magistros adscribere
 puderet; utque ii qui Filio honorem detraxerant, ster-
 core, urina, sputo et ludibriis deturparentur. Com-
 belsius vertit, ad eorum probum, qui sibi hos rin-
 dicare student; et ut ii qui Filio honorem detraxerant,

τούτους, καὶ κόπρῳ καὶ οὐρῳ καὶ ἐμπύσματι, καὶ ἀτιμίαι; ὀνειδίξεσθαι τοὺς τῶν Ἰῶν ἀτιμήσαντας. Ἄτινα καὶ καθορῶνται ὡς ἔω; τῆς σήμερον, τοῖς τὰ γεγραμμένα παρ' ἡμῶν μετὰ φιλοσοφίας καὶ πόνου διερευνώσι.

ΘΕΑΜΑ Δ'. Τὸ ἐν τοῖς Ἀρτοπωλίοις πόροις (97) ὑπάρχον.

Κυνάριον ἀπὸ μαρμάρου (98) οὐθατα πλείστα ἐν τῇ νεμέσει περιφέρων, ὡς οἰκοθεν μυρμηκία λατρεῦν ἐπιχείρουν, τοῖς θεωρεῖν κατὰ πᾶν ἐθέλουσι, τοῖς πᾶσι προὔκειτο· ταοῦ δὲ καὶ ἀετοῦ καὶ λεωνίης, λαγωῦ τε καὶ κριῶν κάραι, καὶ στρουθῶν, καὶ χορωνῶν καὶ τρυγόνος, μυδὸς καὶ γαλῆς, καὶ δαμάλεων ἱμαοῦσαι, καὶ Γοργονίδες δύο ἀμφότεραι ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἡ μία τῇ ἐτέρᾳ κατ' ὄψιν βλέπουσα, ἀπὸ μαρμάρων, ἀναγεγλυμμένα, τὰ φεραθέντα κάτω τῶν αὐτῶν πόρων ἦτοι Ἀρτοπωλίων, θέας τοῦνεκεν Κωνσταντίνου δρᾶμα. Ἄλλὰ γὰρ καὶ Βούλγαρος ὑπὲρ βοδὸς καθαρὸς ὑπάρχων, ὡς τῇ γῆ θεωρῶνται ἐθέλειν τοῖς ὄρωσι θεάματι μέγιστον. Διέκειτο δὲ τοῦτο ἔως τῶν πολλῶν, καὶ μέχρι Ζήνωνος ἀρκέσαι τὴν ἱστορίαν. Γαληνὸς δὲ τις ἱατρὸς καὶ φιλόσοφος ὑπάρχων, ὡς αὐτὸς ἐδίδασκεν, ἀπὸ χρονογράφων περαιωθεὶς, ἰδεοδαίωθη εἰς Γοργονίδας τὰς μαρμαρίους, ἅτε τὴν μίαν ἐκ δεξιῶν, ἅτε δὲ τὴν ἐξ εὐωνύμων, ἱερογλυφικά τινα καὶ ἀστρονομικά ἐχθιδία συλλαβοῦσα; τῶν βασιλέων γράφειν τὰς ἱστορίας, Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου τοῦτο ποιήσαντος. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ πλείστον συγγένητος, καὶ τοῖς ἀναγνώσμασι τούτου προσέχοντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν Ζήνωνι παρὰ Βερρήνης ἐγγέλασε. Καλλιστράτος δὲ τις, συρφετὸς μὲν τῷ γένει, κἀπηλὸς δὲ τῇ ἀξίᾳ, ἐμβατεύοντι τῇ ἱστορίᾳ τῶν Γοργονίδων Γαληνῷ καὶ μάλιστα συγγῶς προσέχων μετὰ τὴν ἀνάκαμψιν Ζήνωνος τὴν ἀπὸ Ἰσαυρίας τὸ δεύτερον, φατείασθεὶς ὁ αὐτὸς Γαληνὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ Καλλιστράτου, τοσοῦτους ἐμπαιγμῶδες ἐπ' ἐνιαυτοῦ κατ' ἑκάστης ὑπέμεινε, ὥστε μέχρι τέλους τὸ πέρας ἐν τῇ αὐτῇ Ἀρτοπωλίων καλενδία, ἐν αὐτοῖς τοῖς ζωδιακοῖς τετραπόδοις καὶ πετεινοῖς Σαλεντίου ὑπ' ἄρχοντος ξίφει ἀποκαταστήθηναι, κρᾶξαντος τοῦ Πρασίνου μέρους καὶ τοῦ ὄχλου, Δικαία ἢ κρίσις. Ἀριστείδης δὲ φιλόσοφος ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ τόπῳ τοῦτῳ, ὃ καὶ φαίνεται ἔως τῆς σήμερον, *Γαληνοῦ θηρία*, ἀδικία *νεμομένη Ζήνωνι*· καὶ τυπώσας τὴν γραφίδα, ἀπέδρα ἐν Χερσῶνι, καὶ ἐσώθη ἔως τῆς σήμερον.

Anselmi Bandurii notæ.

σιεροντων, arimatum, spirituum Indubrio prætereun-
tibus habentur. ac dehonestantur. Hoc autem
Lambecius ita legendum putat: Ὅστε τοὺς διεργ-
γομένους ἀπεδρίξειν τούτοις, καὶ κόπρῳ, καὶ
οὐρῳ, καὶ ἐμπύσματι, καὶ, etc.

(97) Τὸ ἐν τοῖς Ἀρτοπωλίοις πόροις. Combescius loco πόροις legendum putat πόροις.

(98) Κυνάριον ἀπὸ μαρμάρου, etc. Hoc quidem sic legendum putat Lambecius, κιονάριον ἀπὸ μαρ-
μάρου οὐθατα πλείστα ἐν τῇ νεμέσει περιφέρων,
ὡσεὶ τέκνοις μυρίοις διατρεῦν ἐπιχειροῦν. Statuam,
inquit idem Lambecius, naturæ describit, quæ in-
numeris mammis et omnigenorum animalium ca-

dibriis deturparentur. Quæ lactennis integra con-
spiciuntur ab iis, qui scripta nostra philosophice et
studiose scrutantur.

SPECTACULUM IV. De iis quæ in Artopolis ex-
stant.

Catellam marmoream multis mammis distri-
buendis muneribus præditam, confertim animantes
adorare tentabant: quod iis qui considerare vel-
lent erat expositum, pavonis scilicet, aquilæ, leæ-
næ, leporis, arietumque capita, passerum item,
cornicum, turturis, muris et felis: itemque bu-
culæ mugientes, Gorgones duæ a dextris et sini-
stris, obversa mutuo facie, ex marmore sculptæ.
Quæ in Artopolis sculpta a Constantino ad spec-
taculum facta sunt. Sed etiam Bulgarus mundus
171 bovi insidens, qui quasi spectaculum viden-
tibus maximum, humo defodi voluerit. Hæc multis
temporibus constitere, et usque ad Zenonem ocu-
lis contemplari licebat. Galenus vero quispiam
medicus et philosophus, ut ipse docuit ex Chrono-
graphis mutuatus asseverabat, Gorgones marmo-
reas, quarum alia a dextris, a sinistris alia erat, hie-
roglyphicas quasdam et astronomicas viperulas con-
tinentes, imperatorum historias complecti, magno
Constantino ejus rei auctore. Cum vero idem Ga-
lenus eo crebrius ventitaret, et lectioni attenderet,
de iis quæ a Verina Zenoni eventura erant, in ri-
sum effusus est. Callistratus vero quidam ex infima
plebe caupo, Galenum Gorgonas sæpius adeuntem,
easque assidue considerantem, apud imperatorem
Zenonem ex Isauria secundo reversum accusavit:
qui Galenum multa ludibria et plagas per annum
sustinuit, donec tandem in ipsa Artopoliorum ca-
lendaria, et ad ipsam quadrupedum animalium atque
volucrum statuam, a Silentii præfecto capite plec-
teretur, clamante Prasina factione ac plebi promiscua turba, *Justum judicium*. Aristides vero
philosophus ejusmodi nomen loco imposuit, hodieque manet, *Galeni bestia*, *Zenoni iniquitas attri-
buita*. Scriptaque lamina, in Chersonem aufugit,
hactenusque incolumis est.

D pitibus circumdata figuratur, quod quasi commu-
nis mater, omnia lacte suo nutriat. Posset etiam
sic corrigi, ait ipse, hic locus: κιονάριον ἀπὸ μαρ-
μάρου οὐθατα πλείστα ἐν τῇ νεμέσει περιφέρων ὡσεὶ
μυρμηκία, id est, Statua marmorea plurimis mam-
mis circumdata, quasi nævulis seu verrucis. Nam
nævuli sunt cutis eminentiæ, quas Græsi ἀκροχορ-
δόνας vocant. Similiter Gellius lib. xii, cap. 1. An
tu quoque, inquit, putas naturam feminis mamma-
rum ubera, quasi quosdam nævulos venustiores non
liberorum alendorum, sed pectoris ornandi causa de-
disse? Hæc autem Lambeciana lectio, seu potius er-
ratorum castigatio nobis etiam arridet.

SPECTACULUM V. 172 Ad Amastriam Caracallæ A ΘΕΑΜΑ Ε'. Τὸ ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ Καρακάλλου προαποστίτου.

Quod a Trajano spectaculum seu idolum Byzantinæ urbis primum occurrit Mecas et Glaucus : ex quibus Theodorus chronographus lectionibus clarus. Jupiter ; Sol eodem in loco, marmoreo curru invectus. Jovis scuticam ferens, Aristides. Hercules, auriga recumbens, hoc Deum titulo donans, *Apollo Pancratiastes*. Ubi Cylli fluvius ; Aetius, a Lyco impuro cultore adoratus. In eo testudines plenæ avibus, et dracones octodecim, Acuntius item philosophus idolorum antistes, uxoris immolator ac duorum liberorum ; matris Aglaidis et sororis Graphentiæ. Eodem in loco dæmonum [quippe regum] visiones afflatusque philosophis obtingunt ; maxime si lingua semineve adulteris reges fuerint exitiosi. Idcirco ad nudam oculos conjicientes statuam, sideritimque herbam cochleari concalfacientes, atque naribus adurentes, regis amicos lactari ; ac si forte ex his innotescere velit, divinum eos responsum accipere. Ingens pecuniæ vis, præsertim denariorum humo defossa, quin et auri thesaurus, quod cum theatrum esset die Jovis, populus 173 conferta multitudine spectaculi admiratione defixus, terræ motu, circa tempus Byzæ et Antis, in ipsa cavea absorptus sit. Contigit vero cum necdum Constantinus Dei cultor Urbi innotuisset, sed Romæ. Equi autem et aviculæ, Galinduchii ducis sunt, quæ ad Artemisii ignem hodieque conspiciuntur. Idcirco, quanquam multis laboribus tuæ virtutis causa, vir probe, perfuncti, nihil tamen indigne tulimus.

De Foro Bovis.

Spectaculum quod in Foro Bovis positum erat, clare tibi describemus, quando id sæpe sæpius, vir

Anselmi Bandurii notæ.

(99) Θεαμάτων ἦτοι εἰδῶλιον. etc. Cum totum hoc caput seu spectaculum quintum non unico laborare mendo, sed undique, ut aiunt, scateret ulceribus animadvertissem, a nova interpretatione manum submovendam esse duxi, ne et ipse iurificus chirurgus, τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἰώμενος; videar ; interpretationem vero Combelsii, commodo lectoris consulens, qualiscunque sit, in medium attuli, non quod ipsa mihi probetur, sed ut ad manus, inquam, sit lectori. A notis quoque abstinemus, tum eadem de causa, tum etiam, cum res fere nullius momenti sint, tempus in his terere supervacaneum visum est. Notas si placet ac conjecturas Combelsii et Lambecii videas. Cæterum de Amastriano, seu urbis tractu Ἀμαστριανοῦ nuncupato, necnon de status atque aliis monumentis quæ eodem in loco steterunt, loquuntur Anonymus noster et Codinus, qui a status binis marmoreis duorum Amastrianorum, vel certe Paphlagonum, ibi defossis, locum sic appellatum perhibent.

(1) Γαλινδοῦχλου. Hic apposite afferenda sunt quæ hac de re pereruditus Ducangius adnotavit, loquens de notis Combelsianis ad eundem locum. « Qui feliciter, inquit, opinor, pro Γαλινδοῦχλου legendum Παλινδοῦχλου, conjecit : sed quod hac voce intelligi Constantinum ipsum Ducam censet, non assentior ; malim enim Pseudo-Constantinum

Θεαμάτων ἦτοι εἰδῶλιον (99) . τῆς Βυζαντινῆς πόλεως προτερῶν ἀπὸ Τραϊανοῦ, Μεκῆς καὶ Γλαύκου . ἐξ ὧν Θεόδωρος χρονογράφος ἀναβήσθεις ἀναγνώσασιν. Ζεὺς, Ἥλιος ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐν ἄρματι μαρμαρευθέντῳ. Διὸς σκυταλίδης Ἀρστειδῆς, Ἡρακλῆς, ὁ ἀνακαίμενος ἡνίοχος θεὸν ἐπιγράφων, Ἀπόλλων παγκρατιαστής. Ἐνθα ἄποταμὸς ὁ Κύτλου, Ἀέτιος ὁ ἀπὸ Λύκου μυκωλάτρευθῆς, ἐν αὐτῷ χελῶναι μεστὰ ὀρνίθων . ἐν αὐταῖς δράκαιναι ἰη', καὶ Ἀκούντιος φιλόσοφος εἰδῶλιον πρωτοστάτης, καὶ θύτης γυναικὸς καὶ διὰ τέκνων, μητρὸς Ἀγλαΐδης καὶ ἀδελφῆς Γραφεντίας. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ δαιμόνων ἐπιστάται καὶ πώσεις, ἅτε θισαίων, τοῖς φιλοσοφοῦσι . μάλιστα ἐν πόρνοις εἶεν τῇ γλώττῃ ἢ τῇ σπορᾷ, οἱ βασιλεῖς ὀλέθριοι. Διὰ τοῦτο τῷ γυμνῷ προσχέτωσαν ζωδιᾶ, καὶ σιδηρεᾶν βοτάνην σὺν κοχλίδι περιζέσονται, καὶ τοῖς μυκτῆρσιν ὀπτήσαντες, γαλουχεῖται πῶς φίλοις τοῦ ἀνακτος . καὶ ἦν γνωστὰ ἐκ τούτων ἰσχυρὸς ἐλέεται, εἰς αὐτοὺς γενέσθαι ἡμῖν. Πολλὸς δὲ ἄρτυρος καὶ μάλιστα θηναρίων κατέχρωσται κάτωθεν, ἅτε δὴ καὶ θησαυρὸς χρυσοῦ, δεῖ θεάτρον ὑπάρχειν, καὶ τοῖς πολλοῖς βλέπειν ἐν ἡμέρᾳ Διὸς θυσίας καὶ θαυμάζουσιν . σεισμοῦ δὲ γενομένου, ἀποθάνει ἐν αὐτῷ τῷ πέλατι, ὡς ἐπὶ Βύζῃ καὶ Ἀντῆ πρὸ Κωνσταντινῆς τῆς πόλεως, ἀλλὰ τῇ Ῥώμῃ, θεὸν γυνώσκων ἐφαίνετο. Οἱ δὲ ἵπποι καὶ αἱ κινύρες Γαλινδοῦχλου (1) τοῦ δουκὸς . ἅτινα καθορίζονται ἐν τῷ περὶ Ἀρτεμισίου βιβλίου τῆς δευτέρας . ὅθεν, φιλόλαλοι, πολλοὺς κόπους εἰς τὴν σὴν ἀρετὴν ὑπομείνανται, οὐδὲν ἡγανακτήσαμεν.

Τοῦ Βοῦς.

Τὸ δὲ ἐν τῷ Βοῦ θέαμα τρανῶς σοι ὑποδείξουσιν, ὅπερ πλείστακις δὲ ἐπιστολῶν ἡμῖν ἐσήμανας εἰλῆναι

Innui, qui, extinctæ casæ Ducæ, rursum eundem mentitus est, ita ut ea ætate Παλινδοῦχας δοῦκας, quasi *redivius Ducas* a vulgo appellaretur. Hanc conjecturam non minime firmant manus æræ, quæ ad Horreum in Amastriano steterunt, ἐπάνω τῆς ἀψίδος τοῦ Ἀμαστριανοῦ, supra *fornicem Amastriam*, uti a nobis observatum ad *Alexiadem* pag. 385. Manus quippe istæ æræ videntur fuisse *Palinduce* seu *Pseudoduce* istius, quæ in rebellionis et sumptuæ de eo pœnæ memoriam, in Amastriano delictæ sunt : non vero, uti nugantur Græculi, quod supplicium truncationis manuum de aliquo falsis mensuris vendente sumptum designarent. Adhuc Anonymus hæc omnia hactenus conspici ἐν τῷ περὶ Ἀρτεμισίου, ubi legendum, ἐν τῷ περὶ τοῦ seu *horreum*, a πυρὸς, *frumentum triticum* ; nam ad horreum steterunt manus æræ. Sed cur Ἀρτεμισίου addatur, haud omnino constat, ut de vocis Κινύρας notatione, nisi referatur ad *equos*, qui in Amastriano steterunt, ita ut de eorum genere fuerint, quos κινούρας vocabant, κακούργους, nempe ἵππους, uti vocem hæc interpretatur Hesychius ; cujusmodi forte fuerit *equus Pseudoduceæ*, cum in hostium manus venit, cujus figura hic expressa fuerit. Hæc Ducangius ; cuius verba, commodo lectoris consulens, hic attuli.

σαι γενέσθαι, ὡ φιλόκαλε· Βυζαντινίου τοῦ πραι-
 ποσίτου (2) Κωνσταντος ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ οἰκοδο-
 μηθῆναι γινώσκωμεν. Κάμινος δὲ παμμεγέθης
 μεγάλη ἔω; ἡμῶν διασωθεῖσα (3), ἐνθα Ψουλιανὸς
 ὁ θεοστύης προφάσει τῶν καταθίκων πολλοὺς ἐν
 αὐτῇ Χριστιανοὺς κατέκαυσε. Ἦν δὲ ἡ κάμινος
 φέρουσα βόης χαλκοῦ παμμεγεστάτου θέαμά τι, οὐ-
 περ κατὰ μίμησιν ἐν τῷ Νεωρισίῳ λιμένι κατετυ-
 πώθη; Τῷ δὲ αὐτῷ βοῖ τῷ χαλκῷ ἔνεκεν καύσεως
 παρηκολούθησέ τι μῶμον ἔως Φωκᾶ τοῦ ἀναξίου·
 καὶ μετὰ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν (4), ὅπῃ
 Ἡρακλείου χωνευθῆναι (5) τὸν βοῦν εἰς Ἀκουλκα-
 ταμίον (6), καὶ εἰς τὸν Πόντον περάσαι ἔνεκεν
 στρατολογίας. Ἦν δὲ τὸ Ἀκουλκάτον ἐν τῷ Πόντῳ,
 σταθμῶν τοῦ ἀργυρίου κθ' διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ χρυσο-
 εγγυόν· ὅπερ καὶ ἐνταῦθα σώζεται ἔως τῆς
 σήμερον τοῖς ὀρώσιν, εἰς λεχμῖα χωνευτὰ σκυθρωπῶ
 πάνυ.

A studioso, missis ad nos litteris effragitasti. Novimus
 sane Valentinianum Constantis Imperatoris sacri
 cubiculi præpositum In Hippodromo illud ædificas-
 se. Fuit vero fornax ingens et ad nostra usque
 tempora duravit. Ibi Deo perosus ille Julianus
 multos Christianos quasi maleficos combussit. Erat
 autem caminus bovis ænei immanis stature figu-
 ram referens, cui similis in Neorio porta postea
 confectus est. Huic autem deinde Bovi æneo ad ne-
 quissimum usque Phocam quædam infamia inhæsit
 eo nomine, quod exurendis reis usurparetur. Post-
 quam vero ab Heraclio ipse Phocas exustus est,
 Bos in Aculeati ærarium conflatus est, atque ad
 conscribendum militem in Pontum missus. Erat
 autem in Ponto, quod Aculeatum vocant, 174 ar-
 genti pondo quatuor supra viginti, eo quod ipsum
 esset auro solidum. Quod hic quoque hodieque
 servatur, ac cernitur, in fuis lechmiis tetricum
 valde vultum præferentibus.

Z. Ἐκ τοῦ Μιλίου (7) θαλάττος τοῦ ὀφφικίου
 Δισκόρου, ἐκ τῶν καθ' ὧραν Μαυρικίου Αὐ-
 γούστου.

VII. Ex Milliaro spectaculi officii Dioscori, ex
 Mauricii Augusti Diario.

Ὅτι τὸ Σενάτον τὸ λεγόμενον τοῦ Φόρου οὐδὲν
 ἄλλο ἐτυμολογεῖται, ἢ (8) μόνον Σινάτου οἰκοδομη-
 σαντος τὸν Σινάτον, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ τριλίθον ζώ-

Quod vocant Fori Senatum, a nullo alio tale no-
 men obtinuit, quam quod Senatus a Senato ædifi-
 catus sit, necnon illud trium lapidum opus, id est

Anselmi Bandurii notæ.

(2) Βυζαντινίου τοῦ πραιποσίτου, etc. Vide-
 tur deesse præpositio ὅπῃ, nisi forte talis fuerit
 recentioris Græciæ locutio, cum sæpe in mss. re-
 centioribus, præpositiones omissas comperiam,
 præcipue ὅπῃ, sed an scribarum inscripta hoc factum
 nescitur. Quod autem ait, bovem illum æneum a
 Valentiniano Constantis imperatoris sacri cubiculi
 præposito constructum in Hippodromo esse, non
 convenit cum Cedreno et Zonara, qui Pergamo bo-
 vem illum æneum advectum perhibent.

C norma quædam mensuraque haberetur, vel ipse
 loca ipsa describens, ac quæ in eis existarent spectatu
 digna exhibens, seu etiam in eis gesta referens. Sic
 certe liberales titulis librorum auctores. Ut nobis
 exstaret ille liber, non tantus divinandi labor. Se-
 quentia ex τῶν καθ' ὧραν Μαυρικίου Αὐγούστου,
 quæ sic emendo, cum esset καθόραν, indicio sunt,
 continuisse eum librum plurimum imperatorum res
 gestas, expeditiones, itinera, ac quæ Græci ταξίδια
 vocant, diarii in morem, brevique chronographiæ,
 quo nomine non obscurum unde auctor τὸ Μίλιον
 potuerit inscribere. Subtiliorem conjecturam libens
 audiam. De Fausta restitui quæ elausa represento
 quod probatorum omnium auctorum affirmatione
 firmum sit, Faustam non Diocletiani, sed Maximiani
 Herculii fuisse filiam, ac proclive fuerit eas voces
 ovitti per antiquarii socordiam. Auctor Actorum
 Silvestri, Constantini uxorem Maximianam vocat,
 ac Diocletiani filiam, penes quem fides; nisi et ipso
 male luxatus, ad certiores regulas componendus est.
 Alterius loci et operæ sit propensius in hæc inqui-
 rere. COMBESIS.

(3) Ἔως ἡμῶν διασωθεῖσα. Hæc verba non ad
 Chronographum referenda puto, sed ad eum a quo
 hæc excerpta sunt. Chronographus quippe multo
 posterior Heraclio, a quo conflatus in folles bos
 ille æneus, seu fornax ænea ad instar bovis con-
 structa, convincitur ex pluribus ejusdem Chrono-
 graphi locis, ut cui libet facile videre licet.

(4) Καὶ μετὰ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν.
 Chronicon Alex. et Zonaras Phocæ cadaver crema-
 tum in Bove perhibent.

(5) Ἐκ τῆς Ἡρακλείου χωνευθῆσα, etc. His ca-
 stigatiora habet Anonymus noster: ὅπῃ δὲ Ἡρα-
 κλείου ἐχωνεύθη λόγῳ φέλωον.

D (8) Οὐδὲν ἄλλο ἐτυμολογεῖται, ἢ μόνον, etc.
 Nugas hic nugatur Chronographus cum ait Senatum
 non aliunde nomen accepisse quam a quodam Sen-
 nato ejus conditore, cum ex scriptoribus fide di-
 gnis constet Senatum sic appellari, quod in eam
 domum senatus et viri delecti deliberatum conve-
 nire solerent, et ipse imperator cum vestem con-
 sularem sumeret; sic Zonaras in Leone M. pag. 41:
 Καὶ κατέκαυσε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸν τε ἐν τῷ Σενάτῳ
 καλούμενον μέγιστον οἶκον, εἰς ὃν γερουσία καὶ ὁ
 λογάδες συναρχόμενοι ἐβουλεύοντο, καὶ αὐτὸς ὁ βα-
 σιλεὺς ὅτε στολήν ὑπαιτικὴν ἀνελάμβανε, ἔργον
 περιφανὲς καὶ ἐπέπλαμπον. Absumpsit priè cateris
 maximam domum, quem Senatum vocant, in quam se-
 natus et viri delecti deliberatum convenire solebant,
 et ipse imperator cum vestem consularem sūnebat,
 opus illustre et splendidissimum. Ita habet, sed di-
 versis verbis et Cedrenus in eodem Leone. Procopius
 lib. i De Ædific., cap. 10, prodit, in ea æde

(6) Εἰς Ἀκουλκαταμίον, etc. Hæc et quæ sequuntur
 mendo non carent; neque ex Anonymo nostro
 et Codino restitui possunt, cum istæ in utroque
 desiderantur. Interpretationem Combessii lectori
 exhibebimus. Vide igitur ejusdem notas. — Ἀκουλκα-
 ταμίον, seu potius, ἀκουλκαταμίον. Aculeati æra-
 rium. Χυτὸν ἀκουλκάτον: moneta sic Justino II cusa.
 Sed quid illud σταθμῶν τοῦ ἀργυρίου κθ'. Num tanti
 xistimata bovis materia, etsi ille æreus erat, quod
 ere solidior ac fuscus erat? COMBESIS.

(7) Ἐκ τοῦ Μιλίου, etc. Lambecius βιβλίῳ mu-
 andum censet. Id quidem κατὰ τὸ πρόχειρον expo-
 litius. At quid cogit sine codice? Quidni auctor hoc
 ibrum titulo donaverit, analogia quadam ad Milium
 seu Militare; ut sicut illud regula erat atque mensura
 patii locorum ac distantie, sic liber ille velut

triceps porphyreticum simulacrum, quod quidam in medio Constantinum magnum, a sinistris Constantium, a dextris Constantem representare dicebant. Erat illud duobus sultum pedibus, sexque manibus instructum. Spectaculum plane novum et insolens, alium alfunde conspiciens, nam unum caput erat. Incendio autem ibidem grassante, cum omnes una eniterentur ut mirum illud signum suffurarentur, Theodosio juniore Arcadii filio imperante. Is statim misso cursore in loca remota et ad maris oras, iis qui sustulerant interminabilis est ni representarent. Qui vero auferre ausi fuerant cum non possent in patriam illud reducere, occupante imperatorio cursore, desperatione ducti sese cum simulacro **175** in mare præcipitarunt; ita ut multis adductis naviculis et funibus, urinatoribusque, quod id imperator molestissime ferret, multisque donis propositis usque ad quinquaginta centenaria, horrendis cum juramentis promissa si quis ex mari extrahere posset, nemo id præstare potuerit. Quamobrem ardens ira Theodosius, quatuor columnis sultam Senatus ædem flammis dedit: atque Helenæ matris Constantini, ipsius item Constantini, et uxoris illius Faustæ, Maximiani Herculli, Diocletiani generi, filiaæ status in eundem Senatum transtulit: ipsius quidem et uxoris status ex ære fusas partimque lapillis ornatas; illius autem ex marmore porphyretico: quæ hodieque supersunt.

EX PAPIA.

In loco quem Sclaterem vocant, quam Mollum

Anselmi Bandurii notæ.

senatum Romanum ineunte anno convenisse, festumque solemne ex veteri more et instituto celebrasse: "Ἐνθα δὴ ξυνιούσα ἔτους ἀρχομένου ἡ Ῥωμαίων βουλή σύγκλητος ἐπισύειον ἰορθὴν ἀγει, τὰ τῆς πολιτείας ὀργιάζουσα ἀεὶ νόμιμα. Anonymus hoster loquens de Senatu ait, in Senatu codicillos asservatos esse, ibique patricios eos accepisse, ubi Callistratus primum dignitatem consularem suscepit.

(9) *Τριλίθρον ῥώδιον, ἦτοι τρικέφαλον*. Scilicet, necnon illud trium lapidum opus, id est triceps porphyreticum simulacrum. Ita lero interpretatur et Combefisius. Sed quid τριλίθος proprie significet, nondum viri docti assecuti sunt. Holstenius, triplex lapidum genus hac voce significari putat. Ducangius vero existimat τριλίθρον dici id quod crustis triplicis marmoris distinctum est. Quod autem addit idem Ducangius, forsitan per τριλίθρον intelligi fusile opus, scilicet quod ex triplici lapidum seu marmorum genere fustum seu conflatum est, cujusmodi complures columnas Romæ et alibi existisse, ex veterum invento, hodie perditio, censebat Scaliger in Scaligerianis, Scaligerianæ nœniæ. Vide *Diarium italicum* doctissimi D. Bernardi de Montfaucon, pag. 247.

(10) *Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ*. Non quidem sub Theodosio juniore, sed sub Arcadio conflagrasse Senatum eo incendio quod propter Chrysostomum excitatum est, testatur Zosimus lib. v: "Ἐνέπεσε δὲ τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν εἰωθότα δέχεσθαι τὴν γερούσαν οἶκον, πρὸ τῶν βασιλείων ὄντα, εἰς πᾶν κάλλος καὶ φιλοτιμίαν ἐξηρακχόμενον. Irruit ignis et in illam do-

Α διον, ἦτοι τρικέφαλον (9) πορφυροειδές, ὃ εἰργόν τινες Κωνσταντίνον τὸν Μέγαν μέσον, Κωνσταντίνον εὐώνυμον, Κώνσταν ἐν τοῖς δεξιολῶς μέρεσιν, εἰς πόδας ἀρχούμενον δύο, εἰς δὲ χεῖρας ἔξ. Ξέρον τοῖς ὀρώσει θέαμα, ἄλλον ἀλλαχθὲν ὄρων, καὶ ἡ κεφαλή μία. Ἐμπυρισμοῦ ἐν αὐτῷ δὴ ποτε γενομένου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, καὶ πάντων ἐκεῖσε ἀσχολουμένων, ὡς εἰπεῖν, κλαπήναι τὸ θαυμασίον ἐκεῖνο, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ (10) τοῦ Ἀρκαδίου, ὃς εὐθὺς διὰ ταχυδρόμου ἐν τοῖς διαστάτοις καὶ ἐν τοῖς θαλαττίοις μέρεσι μετὰ ἀπειλῆς, εἰ μὴ φάνειαν τὸ θέαμα· καὶ οἱ τοῦτο τολμήσαντες, οὐκ ἰσχύσαντες εἰς τὴν ἴδιαν κατρίδα ἀπενεγκεῖν· φθαζόμενοι δὲ τῷ δρόμῳ τῷ βασιλικῷ (11) ἀποπονησάμενοι ἑαυτοῦς, τὸ τε θέαμα καὶ ἑαυτοῦς; ἐν τῷ βυθῷ ῥέξαντες, κατεποντίσθησαν· ὡς κολλῶν πλοίων καὶ σαργίων ἐλθόντων καὶ κολυμβητῶν τινῶν, διὰ τὸ ἀθιμονεῖν τὸν βασιλέα, δῶρὰ τε εἰς πλήθος ταττομένου, καὶ ὡς φ' κεντηναρίων μεθ' ὄρκων φροκτῶν βεβαιουμένου, τοῖς μέλλουσιν αὐτὸ ἐκβάλλαι ἐκ τῆς θαλάσσης, οὐκ ἰσχύσε τίς. Τότε ὀργισθεὶς ὁ αὐτὸς Θεοδοσίος, καὶ τὸν Σινάτου οἶκον τῷ πυρὶ παραδίδωκεν, ὅπῃ τεσσάρων κίωνων βασταζόμενον (12). Καὶ μετέθηκεν τὴν στήλην Ἐλένης μητρὸς Κωνσταντίνου, καὶ αὐτοῦ, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης θυγατρὸς [Μαξιμιανοῦ (13) τοῦ Ἐρκοῦλου, γαμβροῦ] Διοκλητιανοῦ, ἐν τῷ αὐτῷ Σινάτῳ· αὐτοῦ μὲν καὶ τῆς γαμμητῆς, χαλκογυτῶν καὶ μέρος λιθενδύτων· αὐτῆς δὲ ἐκ πορφυροῦ μαρμάρου περιέχουσα· ἄτινα καὶ σώζονται ἕως τῆς δεῦρο.

ΠΑΠΙΑ (14).

Ἐν τῷ λεγομένῳ Σκατῆρι, ὅπερ λέγεται Μόλιον

in qua senatus haberi solebat, quæ ante palatium sita, et ad omnem elegantiam et magnificentiam elaborata est.

(11) *Τῷ δρόμῳ τῷ βασιλικῷ*. Scilicet, imperatorio cursore, seu, ut Combefisius ad verbum interpretatur, *cursu regio*; nam δρόμον βασιλικὸν eundem hic significare, quæ Græciis δρόμος; δημόσιος, una cum Lambecio puto.

(12) *Ἐπὶ τεσσάρων κίωνων βασταζόμενος*. Perperam hæc intelligit ac interpretatur Combefisius, qui τὸν Σινάτου οἶκον ὑπὸ τεσσάρων κίωνων βασταζόμενον, ædem ipsam Senatus putat esse; nam vix credatur Senatus ædem cum esset amplissima et capax totius senatus novæ Romæ, quatuor tantum columnis suffultam fuisse: unde τὸν Σινάτου οἶκον hic interpretatus sum, *Senatus, seu basilicæ vestibulum*; sic autem vertendum esse etiam ex contextu patet, nam paulo infra ait status Helenæ, Faustinae, etc., igne consumpta senatus æde, translata fuisse ad eundem Senatum. Quali autem et quanta magnificentia Senatus postmodum a Justiniano reedificatus sit, una cum ipsius porticu, seu vestibulo, testatur Procopius lib. 1 *De ædif.*, cap. 10.

(13) *Φαύστης θυγατρὸς Μαξιμιανοῦ*. Ita restituit post Lambecium Combefisius; perperam quippe in his habetur Φαύστης θυγατρὸς Διοκλητιανῶ. Nemo quidem vel mediocriter antiquitatis veterumque scriptorum peritus, nisi scholasticus fuerit, ignorare potest, Faustam Constantini magni uxorem filiam fuisse Maximiani Herculli, qui Valerium Diocletiani filiam uxorem habuit.

(14) *Παπία*. Breviatum hoc, pro ἐκ τῶν Παπῶν,

ἀλωπὸν εἶναι ἐκ μαρμάρου πηγανουσιου εἰς μῆκα· ὄργυια; ε', πλάτος δὲ ὄργυιας δύο ἡμισυ πρὸς νότον ἐν τοῖς ἀνακτορικοῖς οἰκοῖς· πρὸς δὲ βορρᾶν πρὸς τὴν παλαιὴν ναὸν, ἔπερ ἐν τῷ στήθει ἔγραψεν, δι' ἐμπλαστῶν χρυσέων καὶ ἀργυρέων γραμμάτων, Ἀφροδίτη Σελήνη. ἰδύθη Πέρσαις εἰς πόκτον, ἐπὶ Ἀναστασίου βασιλέως, ἀντὶ σταθμῶν χιλίων χρυσοῦ. Καὶ τοῦτο δὲ ὁ αὐτὸς Παπίας ἰδίδιζεν ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων. Ὅτι· αἱ Γοργονοειδεῖ; κεφαλαὶ ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ, πρὸς μὲν τὸ πρόσθεν περιπατοῦντι εὐνώμωνος, πρὸς δὲ τὸ ὀπισθεν δεξιῶς, τῆς Ἀρτέμιδος θεᾶς, ἐκ τοῦ ναοῦ Ἐφεσίου ἦκασι· τὰς μὲν τέσσαρας ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν, ἐν τοῖς παλαιῶς παλατιοῖς προσπηχόμενα Κωνσταντίνου, ἔνθα καὶ Ἰουλιανοῦ καὶ τῆς τούτου γαμετῆς· ἀλλὰ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ Γάλλου καθαρῶνται ἀγάλματα· τὰς δὲ δ' ἐν τῆς προσηρμένης πύλης εὐνώμων μέρει, ἔνθα καὶ σταυρὸς πεπηγὼς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάλαι καὶ Βελισαρίου, καινουργηθεῖσαι (15) ἴστανται, ἐν ἧ καὶ αὐτὸς Βελισάριος καθορᾶται χρυσεύμαφος, ἡλιοκέφαλος, καὶ Τιβέριος ὁ κυρτοειδῆς· Θράξ, καὶ Ἰουστινὸς ὁ πρῶτος λεπτοειδῆς ἐπιφορος κατ' ἰδέαν πάνυ (16), καὶ τῶν συγγενῶν ἑπτὰ, αἱ μὲν ἐκ μαρμάρου, αἱ δὲ καὶ χαλκαί, ἐκ τῶν ζωμάτων ἐπιγινωσκόμενα· (17) ἀκριβῶς τοῖς παροῦσι.

De imagine Pulcheriæ Augustæ; necnon de statu Marciani et Pulcheriæ.

Πολλὰ τῇ βασιλίδι Πουλχερίᾳ Λέων ὁ Μέγας ἐμακρίζεν· ὄθεν καὶ μνήμην αὐτῆς τῆς τελευτώσεως ἔπειλει, καὶ ἐν τῷ τάφῳ αὐτῆς αὐτὸς ἱστορήσας τὸ ταύτης ἔνθα ἰμα. Καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις δὲ θεωρῶν αὐτὴν ἐν ἱστορίᾳ, τὸν βίον ὄλον αὐτῆς ἐμακρίζεν. Μαρκιανῶν δὲ στήλην καὶ Πουλχερίας ὁ αὐτὸς Λέων ἐν τοῖς Θεοδοσιανῶν ἐμβόλοις μεταστήσας, τῇ βασιλίδι πόλει προσέθηκεν.

Anselmi Bandurii notæ.

ex ejus scilicet commentariis. Meminit hujus auctoris Niceph. lib. 1, cap. 1. Ἀφροδίτη Σελήνη. Quæ supra Ἀφροδίτη παρθένος, Venus virgo, habetur, ad hanc nihil Venerem spectare videtur. Hæc enim dea, et pro Junone sumitur, οὐρανὴ scilicet Venus, ejus nomine ær Græcis consecratus, ut auctor est Julius Firmicus, ipsaque Luna, ut hæc inscriptio fidem facit. Illa, puella quædam amasia est, sic eodem condita tumulo, elephanti statua, cum amasio seu anasia. Τὸ, Μόλιον ἀλωπὸν, cui hæc inesset inscriptio, etsi reddidi *Molium vatrianam*, quidnam proprie videatur ab alio discere velim. Ut sic redderem, ac vocem retinerem, cen propriam, auctor mihi Hesychius, qui *Μολιονίδας, γυναικὸς εἶνος υἱοῦ*; tradit, *mulieris cuiusdam filios*, quæ utique Μόλιον ipsa dicta sit. Num et hæc Græcorum superstitione Veneris nomine ac Lunæ consecrata? vel potius sic dicta Venus, quod Jove nata, qui ipse Molio dicitur, a quodam suo ejus nominis hospite. Quod Vulpina, scilicet nomine sane Veneris epithetum. *COMBESII.*

(15) *Καινουργηθεῖσαι ἴστανται.* Perperam in ms. sequuntur leguntur ut Lambecius edidit, καὶ καινουργηθεῖσαι, pro quo legendum idem putat καὶ Ναρσσοῦ στήλαι ἴστανται, et Combessius pro τῷ πάλαι legit ὁ πάνυ. Ego vero nullum errorem ibi deprehendo, et sic verto: *Quatuor autem in memoratæ lævo latere, ubi etiam crux defixa, sub Justi-*

Vulpinam appellant ex marmore Peganusio ulnarum quinque longitudinis, duarumque cum dimidio latitudinis, ad Austrum in palatii ædibus; ad Aquilonem vero veteris Ecclesiæ respectu. In ejus pectore hæc inscriptio aureis et argenteis insertis litteris legitur, *Venus Luna, Anastasio imperatore Persis pro pacta pecunia data est pro mille auri librarum pondere. Quod ipsum suis in scriptis Papias docuit. Gorgonum capita in Chalces 176* porta a sinistris quidem ante, a dextris vero retro Dianam deam ambulanti, ab Ephesio templo advecta sunt: quatuor quidem in Tauri partibus in palatio veteri Constantini affixa, ubi etiam Juliani ejusque conjugis; Constantini quoque Magi et filiorum ejus, necnon Galli statuæ conspicuntur: quatuor autem in memoratæ portæ lævo latere, ubi etiam crux defixa sub Justiniano olim et Belisario restaurata consistunt. Ibi quoque ipse Belisarius conspicitur deauratus, capite solaribus radiis micante, et Tiberius gibbosus Thrax, Justinus senior exigua statura, vultu admodum concitato; itemque ex cognatis septem statuæ, partim marmoreæ, partim æneæ, quas ex cingulis facile est adstantibus cognoscere.

Leo Magnus beatissimam Pulcheriam Augustam multum celebrare solebat: unde etiam ejus summationis, sive exitus memoriam venerabatur, ejusque imaginem sepulcro ipsius apposuit, atque in ædibus imperatoris ejus depictam effigiem contemplant, totam vitam ejus deprædicabat. Marciani vero et Pulcheriæ statuas idem Leo in Theodosianos embolos translatas, imperatoriæ urbi adjecit.

niano olim et Belisario restaurata consistunt. Scilicet Gorgonum capita.

(16) *Λεπτοειδῆς ἐπιφορος κατ' ἰδέαν πάνυ.* Nimirum, Justinus senior exigua statura, vultu admodum concitato. Combessius κατ' ἰδέαν omittit, et vertit Justinus senior, exili vultu, incitatus nimis.

(17) *Ἐκ τῶν ζωμάτων ἐπιγινωσκόμενα.* Scilicet, *quas ex cingulis facile est adstantibus cognoscere.* Non quidem eum Lambecio inde concludo: Cinctura igitur cognatorum imperatoris statuæ a reliquis dignoscebantur; sed forte quod cingulis seu zonis inscripta erant nomina, ideo ex cingulis, inquit, facile est eas adstantibus cognoscere; perperam vertit Combessius, ἐπιγινωσκόμενα, si legantur. Perperam item idem Combessius zostas donatas fuisse cingulo putat; nam non a zona zostæ appellatæ sunt, sed quod earum munus esset Augustam succingere, vel vestire: unde idem sonat quod Latine ornatrix, et Græce κοσμητρια. Qui autem verba Cedreni et Zonaræ ita interpretantur, dum de Theodora loquuntur, male sapiunt: *Διαδήματι δὲ τῆς Θεοδώρας κατασπεφείσης, καὶ ἡ ταύτης μήτηρ Θεοκρίστη, ζωστή τε καὶ πατοικία τετέμηται. Theodora diademate coronata: eju quoque mater cingulo donata, ac patricia dignitate aucta.* Vide Ducangii Gloss. med. et inf. Græcitat.

De Juliani moneta a Theodosio abolita; ac de ejusdem statua.

Juliani monetam Theodosius Magnus abrogavit; ac postea ejus statuam extra monetariam officinam stantem conspicatus erubuit, exque comitibus cujus esset figura scienciatatus est; illis autem respondentibus 177 Juliani esse, statim ille, Nigri hominis, ait, statuum conspexi: multumque rubore suffusus, eam statim confregit, edictoque jussit: Si quis usquam hujusmodi figuræ obnignatos nummos repererit, nec publice denuntiaverit, is, proscriptis bonis, extra Constantinopolim exsulatum mittatur.

De idolorum statu is imperatorum specie a Juliano effictis.

Multum Julianus præstigiis deditus erat: unde aiunt idolorum statuas imperatorum specie effingere solitum, ipsas velut imperatorum adorare coegisse. Inter hæc vero, Apollinis statuam inauratam Nicomediæ, quæ metropolis est, ac similiter Dianæ deæ fabricatus, lata lege adorari sœxit, quasi suam et conjugis effigiem: quæ causa fuit ut innumera multitudo, vel inscis, in idololatram laberetur.

De statua Jesu ac Hæmorrhoidis a Juliano in

In Panædis, quam Cæsaream Philippi vocant, partibus, cum Julianus iter haberet, Hæmorrhoidis et ipsius Jesu statuam, quam, ut fertur, illa posuerat, conspicatus est. Erat vero mulier venerantis more inclinata, Ambriamque statuæ Jesu dextera contingebat. In medio autem herbæ species quedam curandis quibuscumque morbis apta nascebatur, tantæ virtutis, ut aiebant, ut etiam cæcis ab utero visum tribueret. Quam rem Eusebius Pamphili, et qui Hæsitantium sectæ est, 178 diligentius memorat. Hæc ut vidit Julianus myste-

Julianou charagaz Theodosios o Mégas hmaúrwti meθ' ów kai tñn tówtou sthlyñ êxw tñs charagaz (18) êsthykylan theasámmenos, hruθrías, kai tois sunodéuousin êpítweto, tinos an eiy tó charagma. Tōw δè 'Ioulianoú phasánton, eúθús êkeinos eipw, 'Oti mélanos ánthrwpon (19) sthlyñ tewámai · kai pánu hruθrías · kai paraútika taútyñ katéazw, kai dōgma proéθhkan, 'Oti oipou êán eúreθh ên charagaz noumíwv tó toioúton ópodeigma, kai mh tō dymosíw kata-mnythh, dymeuθeis ó toioútos êxérisotos Kwonstantinouπόλεως génytai.

Polús hñ 'Iouliandz ên maghaneiaz · ðθwv kai tois eidwlois eiz sthlyz basilikáz, phasin, êxeikwvize, kai proskuneíthai taútas, wz basileíwv eikónaz, hñághaze · meθ' ów kai ên tñ Nikomhdeíwv mhtrópolisi, tó tou 'Apollwlonos dgalma chruséghkwtou kataσκευάσας, kai tñs θεáz 'Aρτέμιδος, νόμος ðmolois ênomoθétei proskuneíthai, wz autóu phwv eívai kai tñs gametíz êndálmata · ðθwv kai ákwron plhθos klapên eiz eidwlolatreíav katépecew.

Panædis partibus reperta ac confracta.

'En toíz Panæadoz (20) mérazi tñ êponomazómty Kaisareíaz, tñ Φιλίππου, διερχομένου 'Ioulianoú, tó tñs Aímoθrówsz êndalma theasámmenos, kai autóu tou 'Ihsou tón ándriánta, wz êλεγov, ów' aúty; kataσκευασθέντα · ên oíz kekwyfíla h gynh, kai tñ dixíz tou kraspidou tou ándriántos 'Ihsou ákw-mény · méson tou botániz eidos, álexhtrhriov phr-makon pñdz pásan νόσον êπιtñdeíov, êkpwv · kai τυφλοús, wz phasi, touz êk koiλiaz mhtrdz êxelθóntaz íasaσθai. Tówtο δè kai Eúséθios ó Παμφίλου (21), kai ó Διακρινόμενος (22), ákpwδέστερον

Anselmi Bandurii notæ.

(18) 'Êxw tñs charagaz. Scilicet, ac postea ejus statuam extra monetariam officinam stantem conspicatus erubuit, etc. Hoc perperam interpretatur Combefisius, ejusque statuam seorsim erectam, non nummo incisam, conspicatus, erubuit, etc. Nam charagaz hic non pecuniam seu monetam signatam significat, sed officinam monetariam. Eodem fere modo quo apud Romanos moneta sumitur nunc pro moneta, hoc est pecunia, seu nummis, nunc vero pro moneta, seu officina monetaria, hoc est, pro loco quo cuditur moneta. Queinadmodum in Gallia la Monnoye, et officinam monetariam, et signatam pecuniam denotat. Hinc corrige Ducangii Gloss. Med. Græc. v. Charagaz.

(19) 'Oti mélanos ánthrwpon. Ita Lambecius restituit; corrupte quidem in Ma. legitur, 'Oti mélan ánthrwpon tñn sthlyñ tewámai. Cæterum mélanos ánthrwpon, scilicet nigri hominis hic sumitur mélanos pro kakou, quemadmodum apud Latinos niger pro malo accipitur. Horatius:

Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.
Hæc etiam notione apud Juvenalem et Ciceronem reperitur.

(20) 'En toíz Panæadoz. Panias Ptolemæo Pto-niciæ urbs, quæ etiam Cæsarea Philippi dicitur; nota est ipsis geographiæ tironibus.

(21) Eúséθios ó Παμφίλου. Historiæ Ecclesiasticæ lib. vii, cap. 18.

(22) Kai ó Διακρινόμενος. Hæretici Διακρινόμενοι, ita nuncupant, qui synodum Chalcedonensem partim rejecerunt, partim receperunt. Cæterum quis Διακρινόμενος iste sit, quem hic laudat Chronographus, pluribus docet doctissimus P. Lequien in dissertatione quam hic exhibemus. Sic igitur ille: « Quem auctor incertus Demonstrationum Chronographicarum tōw Διακρινόμενον, Hæsitantem vel Segregatum appellat, hoc est Ασφαλum et concilio Chalcedonensi refractarium; hunc atio is loco diserte Joannem nominat, καθώς 'Ιωάννης ó Διακρινόμενος λέγει. Combefisius existimat Joannem istum eundem esse ac Joannem Malalam; quia ad calcem orationis 3 S. Joannis Damasceni de imaginibus recitatur fragmentum tñs chronographiaz 'Ιωάννου 'Αντιοχείας, tou kai Malála, Chronographiaz Joannis Antiocheni, qui et Malalas dicitur est; in quo similia referuntur illis quæ anonymus demonstrationum scriptor de muliere Panædensi ejusque statuæ strictim narrat. Falsam vero esse viri doctissimi conjectationem facili negotio deprehendit, quisquis Malala Chronographiam, quæ typis tandem excusa est in Anglia, contulerit cum iis quæ Photius perhibet in Bibliotheca cod. 41 de historiis Joannis tou Διακρινόμενου. Testatur abs se lectos quinque scriptoris libros, qui complectentur res gestas ab imperio Theodosii junioris, et Nestorianæ blasphemiaz exortu, ad usque Zeno-

μένηται. Ταῦτα Ἰουλιανὸς (23) θεασάμενος, ἐπέθετο τὸ μυστήριον· καὶ μαθὼν Ἰησοῦ εἶναι τὸν ἀνορίαντα, κατέκλασεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς Βερονίκης (24), ὡς ὁ Διακρινόμενος μέμνηται καλεῖσθαι τὴν Αἰμορροῦσαν· καὶ τὸ φυτόν δὲ κατέκαυσε· καὶ διὸς εἰδῶλον καὶ Ἀφροδίτης ἐν τῷ τόπῳ ἀναθετικῶς, καὶ ἑαυτοῦ· ἐν οἷς καὶ ναβν οἰκοδομήσας, ἐπέγραψε, *Τὰδε Θεῶ Δι παντεπόπτη Ἰουλιανὸς Πανεῶδι εἰς δώρον ἔδειξε.* Ἐνθα καὶ Μαρτύριος ἐπισημασθεὶς πολλὰ ἐξουθενήσας αὐτὸν, ἐκάθη κλησίον τοῦ ναοῦ, ὡς ἔλεγον, εἰς θυσιαν θεοῖς.

De statua Juliani imperatoris a Demophilo

Ἰουλιανὸν βασιλεύοντος πρὶν ἢ τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν, στήλην ἐν Βυζαντίῳ τοῦτου ἀνέστησαν ἐν τοῖς Κωνσταντινιανοῦ ἐμβόλοις· καὶ ὁ στρατηλάτης δὲ Δημόφιλος, χαίρων τῇ τῶν εἰδῶλων θρησκείᾳ, ἐν πορφυρῷ κίονι ταύτην ἀνέθηκε, *Μέγας θεοσεδῆς ὑπάρχων Ἰουλιανός.* Διὰ τοῦτο, ἢ μόνον ἐδασλευσεν καὶ ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰκόνας αὐτῶ ἐν τε σάνισι καὶ χαλκούργημασι μεγίστοις ἀνέθετο.

Anselmi Bandurii notæ.

nis imperatoris primordia, et Petri impii sive Fallonis, ex Antiochena sede expulsionem primam: Ἀργυραὶ ἀπὸ τῆς Θεοδοσίου τοῦ νέου βασιλείας, ἀπ' αὐτῆς που τῆς Νεστορίου βλασφημίας καὶ καθαρῶσεως, καὶ κάτεισι μέγρι Ζήνωνος καὶ καθαρῶσεως Πέτρου τοῦ αἰρετικοῦ, δὲ τὸν Ἀντιοχικὸν ὑφήρπασε θρόνον. Addit, Joannem pollicitum esse historiam se exporturum ad decem libros. Quod quidem eum præstitisse mihi extra dubium est. Nam in septima synodo generali act. 5, col. 370 edit. Labb. excerptum legitur historiae Joannis τοῦ Διακρινόμενου, quæ narratur quanto studio Xenaias seu Philoxenus impius præsul Hierapolitanus imagines Christi et sanctorum suppressere satagisset. Atqui Xenaias hæc patravat sub Anastasio Zenonis successore. Quin etiam Theodorus Lector ex eodem auctore narrat, Anastasio Severo monacho Antiochenam sedem concessisse ea lege ut a synodo Chalcedonensi proscribenda abstineret: Severum vero pactis conventis non stitisse, sed synodo anathema statim pronuntiasset. Scribebat Theodorus sub Justino I, aut circa Justiniani Augusti initia, fuitque adeo Joanne posterior. Insuper Joannes ὁ Διακρινόμενος nequaquam mihi videtur alius esse a Joanne Rhetore, quem Evagrius sparsim citat, et clariss. Valesius in notis ad cap. 16 lib. 1 Evagrius Antiochenum fuisse colligit, perindeque observat res Theodosii junioris, Marciani, Leonis et Zenonis principatu gestas exposuisse. Liberatus Diaconus *Breviarium* cap. 19 tanquam ex Joanne Rhetore narrat Macedonium Constantinopolitanum antistitem, impulsore Severo monacho, qui Antiochenam Ecclesiam paulo post occupavit, deturbatum ab Anastasio fuisse velut Nestorianum, non quod Trisagium hymnum interpolari passus non esset, ut vulgo tradunt scriptores catholici, sed quod Evangelia atque Epistolas Pauli falsasset. Ex quibus evincitur rhetorem ultra Zenonis imperium historiam produxisse. Enimvero eruditissimum Valesium suggerat, Evagrium libro IV, c. 5, scripsisse Joannem Rhetorem historiam absolvisse narrato terræ motu et incendio, quibus Antiochena civitas corruit anno 7 Justini Thracis sui senioris. Hic porro Joannes Rhetor, quia iniquiorem se præbuit erga Macedonium, quem orthodoxi ceu virum sanctum venerati sunt, ideo censeri debet ex cætera eorum qui, cum Chalcedonensis concilii decreta repudiarent, διακρινόμενοι, hæsitantes, sive separati, audierunt. Quo nomine Acephali seu Monophysitæ

rium sciscitatur, utque dilicit esse Jesu statuum, confregit illam: similiter Veronicæ, Hæmorrhöissam sic vocatam prodit idem Hæsitans: plantam autem illam igni tradidit, erectoque ibidem Jovis et Veneris simulacro, necnon sui ipsius, templum etiam cum hac inscriptione excitavit, *ἮΞΕC DEO JOVI OMNIUM INSPECTORI, JULIANUS PANEADI DONO DEDIT.* Ibi etiam Martyrius episcopus multa per contemptum in eum locutus, proxime templum flammis traditus, atque, ut aiebant, diis immolatus est.

duce super columnam porphyriticam erecta.

Juliani imperatoris, antequam Romam occupasset, statuum Byzantii ad Constantinii Fori porticus collocarunt, quam Demophilus dux exercitus, idolorum cultus studiosissimus, columnæ porphyriticæ cum hoc titulo imposuit: *MAGNUS ET RELIGIOSUS JULIANUS.* Ideo statim atque imperium Romæ et Antiochiæ adeptus est, in tabulis, magnæque molis æneis operibus imagines ejus collocabat.

voeitantur apud Leontium, Timotheum CP., Photium cod. 24, et alios quos recensere longum foret. Quando itaque constat Joannem τὸν Διακρινόμενον historiam non contexuisse rerum ab exordio mundi gestarum, aut ante imperium Theodosii junioris, neque ad obitu Justiniani senioris: Joannem vero Malalam initium dicendi fecisse a creatione mundi usque ad exitum saltem Justiniani imperatoris, omnino concludendum est, non unum utrorumque Annalium auctorem fuisse, sed diversissimos prorsus. Quin imo Malalam catholicum fuisse multa ejus Chronographiæ loca significant. Præterea apud Malalam non habentur quæ incertus demonstrationum chronographicarum scriptor, tanquam ex Joanne Hæsitante accepta refert, ὡς ὁ Διακρινόμενος μέμνηται; puta Julianum Apostatam, visis miraculis quæ circa statuum Paneadensem fiebant, quæsito mysterio, cum audisset ea Dominum Jesum representari, hanc confregisse, plantam quæ inibi nascebatur incendisse, eoque in loco erexisse Jovis idolum ac Veneris, cum hac inscriptione: *ἮΞΕC DEO JOVI omnium inspectori Julianus Paneadi consecravit.* Insuper Martyrium episcopum, cum Julianum multis objurgasset, a gentilibus juxta templum, ceu diis victimam, crematum fuisse. Plura hinc inde alla Anonymus ex Joanne τῷ Διακρινόμενῳ recitat, quæ frustra quæsieris apud Malalam. Quanquam Joannem Malalam multa ab Hæsitante, quemadmodum ab aliis, surripuisse nullus dubito. Cæterum audiendus Photius non est, ubi conjicit Joannem τὸν Διακρινόμενον eundem esse atque Joannem Ægeatam. Nam ipsemet cod. 52 fatetur Joannem Ægeatam nestorianum fuisse, atque adeo Dioscorianis et Monophysitis infensissimum; cum e contra ipso rursus Photio teste, ὁ Διακρινόμενος in historia sua Dioscorum ejusque synodum Ephesinam, quæ verè prædatrix fuit, ceu divinam commendasset: ἦν οὗτος ἐχθραῖος, καὶ τὸν τούτῃ; ἡγεμόνα Διδόσκορον. Sed de his plura in Dissertationibus Damascenicis.

(23) Ταῦτα Ἰουλιανός. Asterius hanc statuum Jesu a Maximino contractam fuisse narrat.

(24) Ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς Βερονίκης, etc. Id est *Similiter Veronicæ statuum confregit; Hæmorrhöissam sic vocatam prodit idem Hæsitans.* Perperam hæc Combellsius interpretatur: *Similiter etiam Veronicæ ejus feminæ nomen esse, Hæsitans ille prodidit.* Locus quidem hic Chronographum de statua Hæmorrhöissæ laudata, quam una cum statua Jesu Julianus confregit, nemo non videt.

De statuis argenteis Gratiani et ejus uxoris Romæ erectis.

Gratianus, postquam uxorem duxerit, Romam A venit, ac sui uxorisque status argenteas ad aliud spectaculum Romæ proposuit.

Γρατιανὸς μετὰ τὸ γῆμαι ἐν Ῥώμῃ παραγίνατο, καὶ ἐαυτὸν καὶ τὴν γαμετὴν ἐν ἀργυραῖς στήλαις εἰς ἄλλο θέαμα τῇ Ῥώμῃ προέθηκεν.

De Valentini Junioris statua, quæ in Leonitii porticibus visebatur.

Mira Valentini junioris statua in Leonitii porticibus visebatur, quem locum Invisens Zeno, Valentini statuam conspicatus, Infelices, inquit, Cæsares, quorum imagines ad memoriam non conspicerentur.

Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου, ἐν τοῖς Λεοντίου ἐμβόλοις ὑπῆρχε στήλη θαυμάσιας, ἐνθα Ζήνων τὴς ἐπιφίας ἐποίητο. Ζήνων, Οὐαλεντινιανοῦ τὴν στήλην θεασάμενος, ἀτυχεῖν ἐφησε τοὺς μὴ εἰκόσιν εἰς μνήμην καθορᾶσθαι Καίσαρας.

De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et Helena sustentata.

179. In Constantini Bove maximum commissum Iium est; aciem contra illum instruxit Byzas, ubi, pronarrante Socrate, Græcorum viginti millia ceciderunt. Statimque in eodem ipso Bove crux argentea deaurata confecta est, necnon servorum Dei Constantini et Helene imagines, crucem manibus complectentes.

Ἐν τῷ Βοῖ τοῦ Κωνσταντίνου φερόμενον παρασκευασθὴ μέγιστον, καὶ πόλεμον αὐτῷ Βύζας παρατάξατο, καὶ ἀπέθανον Ἕλληνες, ὡς ὁ Σωκράτης φησὶν, εἰκοσι χιλιάδες. Παρουθὺ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Βοῖ, σταυρὸς ἀργυροῦς κεχρωσμένη; ἐτυπώθη, καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης εἰκόνας, ἀμφοτέρων αἱ χεῖρες τὸν σταυρὸν κατέχουσαι, φησὶ, τῶν θεοδούλων.

De Contariis, ac idolorum delubro ibidem existente, quod postmodum in Deiparæ ædem conversum fuit.

Contaria, ut vocant, excubias ad annos septem habuerunt: eodemque loco ad biennium bellum gestum fuit. Erat idolorum delubrum exiguum, quod Gallieni esse dicebant. Quo diruto, Constantinus Deiparæ ædem excitavit, seseque cum matre, Jesuque ac Virgine nummo insculpens, festa publica diebus duodecim celebravit.

Ἵσι τὰ λεγόμενα Κοντάρια, βίγλαν εἶχον ἕως ἐτη ζ', καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεμος ἕως ἐτη β'. καὶ καθὼς εἰδῶλων μικρὸς πάνυ, ὃν ἔλεγον Γαληνοῦ (25) εἶναι· ὃν καθελὼν Κωνσταντίνος, τῆς θεοτόκου οἶκον ἀνήγειρε, καὶ ἐαυτὸν ἐγκαράξας, καὶ τὴν μητέρα, καὶ Ἰησοῦν καὶ τὴν Παρθένον, πανηγυρικὰς ἑορτὰς ἐπέτελλε ἕως ἡμέρας ιβ'.

De loco Viglentia nuncupato.

Ad Viglentia validissimæ erant Constantini excubiaz, quas ante crucis visionem in urbe habitam locavit. Nam illic, ut fertur, etiam crucem ipsis oculis circa vesperam coespexit. Eodem quoque loco ad Viglentia Severus Gazæis sedes et domicilium præscripserat; in quos instructo bello Maximinus, Constantini exercitus duo, quasi octo milia eorum concidit. Tum reliqui, equis exsistentes, contractisque gladiis, Maximini pedibus advoluti, vitam supplices deprecari nactique, ex proprio armorum ære statuam Constantino posuere.

Ἐν τοῖς Βιγλεντίου ὑπῆρχεν ἡ δρυροστάτη βίγλη Κωνσταντίνου, ἣν πρὸ τῆς ὀπτασίας [τῆς τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ (26)] τῆς πόλεως ἔστησεν. Ἐκεῖ γὰρ, ὡς ἔλεγον, καὶ τὸν σταυρὸν περὶ δειλινὸν ὀφθαλμοφυῶς ἰθεύσατο. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ τοῖς Βιγλεντίου, Σευήρος Γάζουος κατέφυκεν, οὗ καὶ πολέμου (27) Μαξιμίνος στρατηγὸς Κωνσταντίνου, ὡσεὶ ὀκτὼ χιλιάδας ἀπέκτεινεν. Καὶ τότε οἱ λοιποὶ καταθάντες τῶν Ἰππων, καὶ τὰ ξίφη κλάσαντες, τοῖς ποσὶ Μαξιμίνου ἐγκυλινδοῦμενοι, σωτηρίας τυχεῖν ἰκέτευον· καὶ τυχόντες, ἐκ τῶν ἰδίων χαλκουργημάτων Κωνσταντίνῳ στήλην ἀνέθεοντο.

Anselmi Bandurii notæ.

(25) Γαληνοῦ. Hic et in notis ad Codinum Lambecius pro Γαληνοῦ legit Γαλληνοῦ. Utrobique de Galieno imperatore Valeriani filio sermonem esse censet. Locus ille (Contaria) communi forsan appellatione ita dictus, quod ad Propontidem situs esset; cum a monasterio sancti Georgii in Manganis, Bosporo imminente, nomen inditum Brachii sancti Georgii fuerit non solum Freto ac Bosporo, sive Hellesponto, sed et toti Propontidi, ut pluribus superius monuimus cum de hoc monasterio ac Manganis egimus. Cæterum hæc ita a Codino narratur: Εἰς δὲ τὸν τόπον τῆς Ἁγίας Θέκλης ὅστις ἐπιλέγεται τὰ Κοντάρια, ἄρος λέγουσι ἦν ἐπὶ τοῦ Βύζαντος, καὶ τοῦ Ἄϊμου τῆς Θράκης βασιλέως; ἐλθόντος πολέμησαι αὐτῷ, ἐκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ τοιοῦτου τόπου τοῦ ἄρου Κοντάρια, καὶ ἔλαβεν ὁ τόπος τὴν παρωνυμίαν. Ubi nunc est templum S. Theclæ, quod dicitur ad Contaria, ibi olim tempore Byzantii mons fuit. Quo vero tempore Hæmus Thra-

cia rex ad ipsum debellandum venit, Byzantii hastis exciderunt ex illa montis parte quæ etiam nunc ex re Contaria nuncupatur. Chronographus vero noster omnino diversa refert; nam Contaria inquit, excubias ad annos septem habuisse: eodemque loco ad biennium bellum gestum fuisse. Cæterum in cod. Reg. 1, ultimo loco pro Κοντάρια scribitur Κονταρία.

(26) Istæc supplevit Combefisius; vide ejusdem notas. — Necessario supplevi quæ clausa represento. Qui pugnator adversus Maxentium Constantino eam crucem apparuisse dicunt, non facile admittent, sic visam Constantinopoli, seu Byzantii. Unde etiam illud, ὡς ἔλεγον, ut fama, vulgique rumore ita ferri significetur, non certis monumentis proditum esse. COMBEFIS.

(27) Ὅθως καὶ πολέμησας. Scribendum putat Lambecius οὗς καὶ, vel καθ' ὄν.

De populi acclamationibus quibus in Foro Constantinus M. exceptus est; et de Canonaris Philosophi cæde.

Ἐν τῷ φόρῳ μ' ἡμέρας Κωνσταντίνος ἰδοξίτηθ A καὶ εὐφημίσθη παρὰ τοῖς μέρεσι καὶ παρὰ τοῖς ἔργουσι τῆς αὐτῆς πόλεως. Κανονάρις δὲ Φιλόσοφος ἐν ὀφθαλμῷ τόπῳ ἀνελθὼν, μετὰ τὰ παῦσαι τοὺς ὄχλους, μεγάλη φωνῆ ἔκραξεν, Ὑπὲρ προγόνων μὴ φρόνει, ὁ τῶν προγόνων καθαιρέτης· ὃν ὁ Κωνσταντίνος μετακαλεσάμενος συνεχρότει, καὶ πυρεκάλει τοῦτον παύσασθαι ἔλληλγξεν. Ὁ δὲ ἰσχυροῦς τῇ βοῇ ὑπὲρ προγόνων καὶ ἀποθνήσκειν ἐλόμενος, ἔκαρτομήθη ἐν τοῖς αὐτοῖς Βιγλεντίου ἐμβόλοις, εἰς φόβον τῶν καταλειφθέντων Γάζων.

De statua Fortunæ urbis in Foro posita.

Ἡ στήλη ἢ ἐν τῷ φόρῳ πολλὰς ὀμνυδίας ἐδέξαστο. Ἐν αὐτῇ τὸ πολιτεύμα, καὶ Ὀλβιανὸς ἐπαρχος, καὶ οἱ Σπαθάριοι, οἱ Κουδικέλιοι (28), καὶ μὴν καὶ Σιλεντιάριοι μετὰ κηρῶν ὀψικεύσαντες, λευκὰς στολὰς ἀμφότεροι περιβεβλημένοι, ἀπὸ τοῦ καλουμένου ἀρτίως Φιλαδέλφιν, τότε δὲ Προτειχισμα καλούμενον, ἐν οἷς καὶ πόρτα ἦν τὸ πρότερον ὑπὸ Κάρου κατασκευασθεῖσα, ἀνήνεγκαν ἐποχουμένην εἰς καρύχαν. Ὡς δὲ ὁ Διακρινόμενος φησιν, ὅτι ἐκ τῆς καλουμένης Μαγναύρας· ἐν οἷς ἐν τῷ φόρῳ τεθείσα, καὶ πολλὰς, ὡς προείρηται, ὀμνυδίας δεξιμένη, εἰς Τύχην τῆς πόλεως προσεκυνήθη παρὰ πάντων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐξέρχεται. Ἐσχάτον πάντων ὀψοῦτο ἐν τῷ κίονι, τοῦ ἱερέως μετὰ τῆς λιτῆς παρεστηκότος, καὶ τὸ Κύριε ἐλέησον πάντων βούωντων ἐν ῥ' μέτρος. Πολλὰ οὖν ὁ Διακρινόμενος ἀνωθεν τοῦ κίονος φάσκει πράγματα τεθῆναι, ἐνθα ἢ στήλη ἴσταται, ἐν οἷς καὶ χαραγῆ βασιλικῆ Κωνσταντίνου ἢ λεγομένη Σωτηρικός (29) χλίια κεντηνάρι. Τότε εὐφημίσθη ἢ πόλις κληθεῖσα (30) Κωνσταντινούπολις, τῶν ἱερέων βούωντων, εἰς ἀκείρους αἰῶνας εὐδωσον αὐτήν, Κύριε· καὶ οὕτω μετὰ πολλῆς δορυφορίας ἐμμέτρως μ' ἡμέρας πανηγυρίζαντες, τοῦ βασιλέως σιτηρέσια πάμπολλα τοῖς ὄχλοις χαρισάμενου, ἀπῆλθεν ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ. Κατ' οὕτως τῇ ἐπαύριον τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονεν, καὶ ἰπποδρόμιον μέγα, πολλὰ κάλεισε χαρισάμενου, καταλείψας τὰ τοιαῦτα γενέθλια εἰς μνήμην αἰώνιον.

D

De habitatione æstiva Constantini proxima Taurum.

Ἐν τοῖς πλησίον τοῦ Ταύρου μέρεσι, Κωνσταν-

In partibus Tauro vicinis Constantinus Magnus

Anselmi Bandurii notæ.

(28) Σπαθάριοι, εἰ Κουδικέλιοι. Pro Κουδικέλιοι Lambecius legit κουδικουλιάριοι; hujus conjecturam et ego sequor.

(29) Σωτηρικός. Moneta Constantini Magni, in qua Servator effigies erat; de hac ipsa moneta loquitur forsitan Joannes Damascenus in synodica ad Theophil. pag. 112, quam Constantino Magno ascribit idem Damascenus: Πρώτιστον καὶ ἑξαίρετον καλλιεργήμα τῆς εἰς Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν Θεὸν εὐσεβείας; ἐγγαράττει τῷ βασιλικῷ τῆς πολιτείας νομισματι, τότε οὐρανοφανὲς σημεῖον τὸ ὑ σωτηρίου σταυροῦ, καὶ θεανδρικῶν Χριστοῦ χαρακτῆρα ἐν αὐτῷ μετὰ τοῦ ἰδίου ἀνετυπώσατο· ἐνδεικνύοντος τῆν

In Foro Constantinus per quadraginta dies faustis plebis senatusque 180 acclamationibus exceptus ac celebratus est. Canonaris autem philosophus, editum in locum conscendens, cessante turba, alta voce clamavit: *Ne plusquam majores sapias, qui majores sustulisti. Quem evocatum Constantinus, lenibus hortabatur dictis ut paganismum profitendi finem faceret. Ille vero dum edita voce clamat se pro majoribus mortem appetiturum, capite cæsus in iisdem ad Viglentia porticibus, residuis Gazæis timendi exemplo fuit.*

Statua in Foro posita multis cantibus exornata fuit. Hæc populi cœtus, Olbianusque præfectus, Spatharii, Codicillares ac Silentiarii cum cereis comitantes, candido utriusque amictu, a loco nunc Philadelphium, tunc autem Antemurale dicto, ubi etiam porta erat a Caro structa, curru vectam extulerunt: ut autem Hæsitans ille narrat, a Magnaura, ut vocant, ibidem in Foro constituta laudibus canticisque multis, ut jam dictum est, exornata, ab omnibus, ab ipsoque exercitu, tanquam Fortuna urbis adorata est. Demum in columna erecta est, adstante ac supplicante sacerdote, cunctisque, *Domine miserere*, centies acclamantibus. Ait porro Hæsitans multa super columnam, qua statua innitebatur, fuisse reposita; in iisque signatæ Constantini monetæ, quam Sotericionum vocant, mille centenaria. Tunc multis acclamationibus Constantinopolis appellata fuit, 181 clamantibus sacerdotibus, *In infinita sæcula eam prospere agere facito, Domine*. Sic cum multo militum satellitio, per dies quadraginta solemnia celebrasset, Imperatore copiosam plebi annonam elargiente, singuli donum abierunt. Atque insequente luce urbis Natalia peracta sunt, majoresque circenses editi, ubi, etiam largissimam distributionem fecit imperator, ejusmodi Natalia in æternam rei memoriam celebranda relinquentis.

τοῦ ἰπουρανίου βασιλέως αὐθεντίαν πρὸς τὴν ἐπιγεῖον γενοῦσαν, εἰς. *Pietatis in Christum verum Deum nostrum præcipuum argumentum fuit, quod imperatorio ac publico numismati solutariæ crucis quod in ω!ο viderat signum, Christique Dei hominis venerandam imaginem, cum sua ipsius impresserit, quo scilicet cælestis Regis præ terreno majorem potentiam declararet.* At nullus hujusmodi nummus reperitur.

(30) Τότε εὐφημίσθη ἢ πόλις κληθεῖσα. Ita habent Anonymus noster, Codinus, et quotquot de hac re agunt scriptores. Perperam quidem hic pro κληθεῖσα edidit Lambecius et Combelsius ἀληθεῖσα.

æstato securus agebat ; ubi Severi, Carli filii, palatium erat, ac templum idolorum, *Del Severi*, nuncupatum : ubi etiam quatuor fornices maximi, alii aliis impositi, ab ipso Severo extracti, in quibus ut multorum narratu fertur, ad divinandi usum erant beatorum æternorum deorum et deorum inferorum simulacra, argentea, ænea, eburnea et marmorea, quod, ut aiunt, in iisdem fornicibus vota conceperit ; moxque conserto prælio Constantinus Severum Herculium vicit, atque in fornicibus ejus procerumque ipsius capita ad septem dies suspendit : deindeque partim contractis idolis, alia iisdem ex marmoribus casu coaptata ad spectaculum reliquit. Eodem autem loco usque ad Juliani tempora rei plectebantur. Ibidem tabula superposita longissima figuris insculpta, ad tertium usque terræ motum stetit, bella Constantini 182 declarans. Illic item Constantini status in superiori parte supremi fornicis efficta erat, crucis signum manu dextera tenens.

προέκειτο δεικνύουσα. Κωνσταντίνου στήλη ἐκαίσε ἀνωθεν τῆς καμάρας τῆς πρὸς τὸ ἀνωθεν μέρος ἐτυπούτο, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ κατέχουσα.

De porta cognomine Philadelphii, ac statuis a Constantino erectis.

Ad portam quam Philadelphii vocant Constantinus in somnis visum habuit. Illic primum omnium crucis figuram conspexit, quam ea qua viderat longitudine et latitudine confectam, columnæ porphyreticæ quadrangularem, deauratam imposuit, spongiæque signum in crucis pede firmum reposit : matris item Helenæ, sui et filiorum imagines ex ipsa quadrangularem columnam efformavit, ac thronis honoris causa imposuit. Multa quoque Constantinus Magnus

Α τίνος ὁ μέγας ἐν τῷ θέρει ἀδεῶς διέτριβεν· ἐνθὲ Σεβήρου τοῦ υἱοῦ Κάρου (31) ὑπῆρχε παλάτιον, καὶ ναὸς εἰδῶλων θεοῦ Σεβήρου ὀνομαζόμενος· ἐνθα καὶ τέσσαρες συνθεταὶ καμάραι παμμεγέθεις καὶ αὐταὶ ὑπὸ Σεβήρου κατασκευασθεῖσαι, πολλὰς μαντείας εἰς χρῆσιν αἰωνίων θεῶν μακάρων καὶ θεῶν Βητγάμων (32) ἔχουσαι εἰδῶλα, ἀργυρᾶ τε καὶ χαλκᾶ, καὶ ἐξ ἐλεφαντίνων καὶ μαρμάρων, λόγος φέρει πολλῶν· ὡς εὖγε, φησὶν, ἐν αὐταῖς ταῖς καμάραις· καὶ πόλεμος Κωνσταντίνου γέγονε, καὶ Σευήρον τὸν Ἐρκούλιον ἐνίκησε (33), καὶ ἐν ταῖς καμάραις τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέραις ἐκρέμασε· καὶ μετὰ ταῦτα τὰ εἰδῶλα συγκλάσας εἰς μέρος, αὐτοουργικῶς ὑπάρχοντα ἐκ τῶν αὐτῶν μαρμάρων, εἰς θέαν ἐλάσεν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ Ἰουλιανοῦ ἐπιμωρόντιο κατὰ δόξαι· ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ὑπερκαιμένη πλὴξ εἰς μῆκος ἄγαν καὶ ζωδίοις ἀναγεγλυμμέναις, τοὺς πολέμους Κωνσταντίνου ἕως τοῦ τρίτου σεισμοῦ

Β ἀνωθεν τῆς καμάρας τῆς πρὸς τὸ ἀνωθεν μέρος ἐτυπούτο, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ κατέχουσα.

Anselmi Bandurii notæ,

(31) Σεβήρου τοῦ υἱοῦ Κάρου. Hic Chronographum loqui putat Lambecius de Flavio Severo, qui una cum Maximino a Gal. Maximiano Cæsar creatus fuit. Sed quid illi cum Caro? Potius quidem de Maxentio Herculi filio, ut ex subsequentibus patet, nisi quod loca confundit.

(32) Καὶ θεῶν Βητγάμων. Id est, deorum inferorum, quos opponit diis μάχαροι. Ita et Combefisius interpretatur, cujus non minus ingeniosam quam eruditam adnotationem vide ibidem. — Opponit diis μάχαροι, id est beatis, seu cælestibus, ut dii sint inferi : quod velut Saturnium, deorum Saturno patre inferorum explicatis reddidi, Verinum secutus sum, diligentem certe grammaticum ac lexicographum, cui Βητγάων, ὁ Κρόνος ὑπὸ Φοινίκων, Phœnicæ. Saturnum vocant Βεταγῶν. Liqueet enim eandem utriusque vocis vim esse ; quæ partim duntaxat detorta sit ex varia aut pronuntiatione aut certe scripitione. Porro diis inferis accenseri Saturnum, auctor nobis Plutarchus, in Quæstionibus Romanis. Dum enim quærit cur Romani ἀπαρχαλόπτῳ τῇ κεφαλῇ, capite relecto, Saturno sacrificent, post primam rationem, quod ejus sacra Ænea sint antiquiora, qui ita operto capite diis faciendum sanxerit, alteram hanc affert : Ἡ ὅτι τοῖς οὐρανίοις ἐπιζυλοῦνται· τὸν δὲ Κρόνον ἠγοῦνται θεὸν ὑπερδαιῶν καὶ χθόνιον. An quod caput operiant coram cælestibus diis, Saturnum autem inter inferos terrestresque deos numerant ; ut sit infelix pater tantæ sobolis, quantum sibi inferis deditam cæca gentilitas consecravit. De Severo, quæ tanta auctor loquitur, non consentiunt, ut de Severo Cæsare a Maxen-

tio oppresso intelligantur, qui et Italiam atque Africam tenuit, nec in Constantinum pugnavit : cum Carli filius, incertum : ex sorore nepotem Galerii, historiæ produnt. An Carus ille ex Herculi stirpe, ut ita Σευήρον τὸν Ἐρκούλιον vel Ἐρκουλλίου, dicere auctor potuerit? De Maxentio res clarior, quem Romæ oppressum a Constantino constat, non Byzantii, ut forte auctor utrobique gesta confundat ; nisi alius quispiam obscurior in Oriente Constantini hostis Severus nomine et Carli filius, idolorum impensius cultor dæmoniumque præstigiis deditior, fuit. Ut ut sit, lego, ὃν εὐξαθαί φασιν καὶ Σευήρον τὸν Ἐρκούλιον. Comæris.

(33) Καὶ Σευήρον τὸν Ἐρκούλιον ἐνίκησε. Pro Σευήρον legendum esse Μαξέντιον τοῦ Ἐρκουλλίου nemo non videt ; sed quod gestum est Romæ, Chronographus Byzantii ait, et sic omnia confundit. Maxentii quippe caput hostiæ infixum in Urbem ad triumphum allatum, moxque in Africam missum prodit Nazarius in Panegyri. Constant. Forsan hic confundit Chronographus monumenta novæ Romæ cum veteris Romæ monumentis, ac locum ubi Maxentius ante commissum prælium victimas diis obtulit, denotare vult ; quo quidem peracto sacrificio copias ex urbe produxit, ac prælium conseruit. Sic porro Zosimus habet : Μαξέντιος δὲ ἀναποκρίσας ἐαυτὸν, τοῖς θεοῖς ἱερὰτα προσήγαγε, καὶ τῶν ἱεροσκόπων περὶ τῆς τοῦ πολέμου τύχης ἀνκυνθάνετο, καὶ τὰ Σιδύλλης διερευνᾷτο· καί τι θεσφατον εὐρῶν σηματοῖον ὡς ἀνάγκη τὸν ἐπὶ βλάβῃ πρᾶττοντα Ῥωμαίων, οἰκτρῶ θανάτῳ περιπεσεῖν, etc.

σταυρίνος ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πεποιήκην. Ἐν αὐτῷ Ἀ
δὲ τόπῳ ἐτεμήθησαν κεντυρίονες, διὰ τὸ τὸν σταυ-
ρὸν ἐν προεπιθέσει βασιλεύειν γενόμενοι, ὑπεράνω
τοῦ λαβάρου καταστήσαντες (34).

De statu a Constantino in Foro positis, et de Callistrati Consulatu.

Πολλὰ; Κωνσταντίνος στήλας ἐν τῷ φόρῳ προέ-
θηκα, μεθ' ὧν καὶ ἐξ ἰδίας κατασκευῆς ἕως λ'. Πρῶ-
τον ὑπατος ἐν τῷ φόρῳ Καλλίστρατος ἐτιμήθη· καὶ
ἕως βασιλείας Κωνσταντίνου ὑπατοὶ κοδικέλλου;
ἐν τῷ φόρῳ ἐλάμβανον. Ὁ δὲ Καλλίστρατος; ὑπατο;
μεγάλως ἐτιμήθη ἐν τῷ φόρῳ, ὡς πρῶτος τὴν
ἄξίαν τοῦ ὑπάτου δεξάμενος, τοῦ Πρασίνου μέρους
βρώντος, Καλλίστρατος εὐτυχῆς, καὶ εἰς ἄλλο
προκόψει. Ὁ δὲ φοβηθεὶς, τὸ τοῦ ἀγίου... τέμενος
καταλαμβάνει, καὶ εἰσαλθὼν ἐν αὐτῷ, ἐζήτει
ἄδειαν (35). Πολλὰ Κωνσταντίνος τῷ Καλλιστράτῳ
ἐξωμόσατο, μὴ ἀδικῆσαι· ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο, καὶ
χεροτονηθεὶς, πρεσβύτερος τῆς ἐκκλησίας ἐξέρχεται·
δὲ καὶ ἐπισκόπησεν ὕστερον· ὄθεν μοι τὰ πολλὰ
ἐμφέρεται διηγήματα.

De statu Roma exportatis, et in Hippodromo erectis.

Ἐν τῷ Ἰκποδρομίῳ ἀπετέθησαν εἰδωλα ἐκ τῆς
Ῥώμης ἥκοντα ὡσεὶ ξ', ἐν οἷς καὶ Αὐγούστου, ὡς
οὐ γέγραπται μὲν, λέγεται δὲ, τὸ ὁμοίωμα.

De aliis statu a qua in Hippodromo visebantur.

Πολλὰ ἡμῖν διεβεβαιοῦτο Φιλιππὸς Ἐπαρχος, ὅτι
τὸ ἐν τῷ Ἰκποδρομίῳ ὑπάρχον ὁμοίωμα θεσσαλῶν,
κατασκευάσμα ὑπάρχει Ποντίου τινός, τὸ ἄνωθεν
τῆς βασιλικῆς καθέδρας ἰστάμενον. Ἐν δὲ τοῖς
γυναικαίοις ὁμοιώμασι τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου (36)
αἱ γεννώσαι θῆρας (37) καὶ ἀνθρώπους ἐσθίουσαι.
Τὴν μὲν μίαν Ἡρωδίων μοι ἐπράνωσεν, Ἰουστι-

eodem loco consularia munia oblii. Ibidemque cen-
turiones honore aucti, quod crucis in labaro ge-
standæ prærogativa donati fuerant.

Multas in Foro Constantinus statuas locavit; qui-
buscumque etiam triginta reposuit ab se fabricatas.
Primus in Foro Callistratus consul renuntiatus est:
et ad usque Constantini imperatoris tempus, codi-
cillos in Foro consules accipiebant. Callistratus vero
consul magnificis in Foro honoribus auctus, quod
ibi primum consulari dignitate ornatus fuisset, Pra-
sina factione clamante, Callistratus fortuna favente
insuper ad aliud provehatur. Ille vero perterritus ad
Sancti... templum se proripuit, eoque ingressus,
securitatem poposcit. Multis vero se Constantinus
juramentis obstrinxit, nihil injuriæ accepturum il-
lum esse. Ille vero non 183 acquievit, atque pre-
sbyter ordinatus ex ecclesia egreditur: qui etiam
postea episcopus fuit. Qua de re multa enarrari
comperi.

In Hippodromo depositæ sunt statuæ Roma expor-
tatae circiter sexaginta; in quibus Augusti; non quod
scripta ulla monumenta habeant, sed, ut ferunt, ve-
ra effigies.

Adfirmabat Philippus præfectus ac certum esse
narrabat simulacrum ex Thessalico marmore in Hip-
podromo supra imperatorium thronum constitu-
tum, opus esse Pontii cujusdam. Inter simulacra
vero mulierum, Elegii Medorum sunt, quæ belluas
gignunt, et homines devorant. Unam mihi Herodio
explanavit, quæ impii Justiniani secundum impera-

Anselmi Bandurii notæ.

(34) Ὑπεράνω τοῦ λαβάρου καταστήσαντος. Ita
et Lamhecius legit, scilicet, Ibidemque centuriones
honore aucti, quod crucis in labaro gestandæ præro-
gativa donati fuerant. Corrupte quidem in ms. ha-
betur, ὑπεράνω Βαλλέριον καθήσαντες. Pro Βαλλέ-
ριον Combessius legit καθάλαριον, sicque inter-
pretatur: Ibidem loci centuriones honore aucti,
quodque aliis ferenda cruce prælati, hoc nacti sunt,
ut superiori equitibus loco considerent. Sed pluris
sane facio Lambecii conjecturam, quæ Sozomeni
auctoritate comprobatur lib. 1, cap. 4, de Constanti-
no Magno: Ἐκέλευσεν ἄνδρας ἐπιστήμονας χρυσῷ
καὶ λίθοις τιμίαις εἰς σταυροῦ σύμβολον μετασκευάσαι
τὴν παρὰ Ῥωμαίοις καλούμενον Λάβαρον· σημεῖον
δὲ τοῦτο πολεμικῶν τῶν ἄλλων τιμιώτερον. Laba-
rum quidem ita appellatum fuit præsertim sub Con-
stantino Magno vexillum in quo Christi monogramma
describi curavit, quod cæteris pretiosius et san-
ctius haberi, imperatorem semper præcedere, a
militibus adorari, et in præliis a fortioribus exer-
citus militibus ambiri et stirpam præcepit, uti refe-
rent scriptores ecclesiastici. Hos quidem milites es-
se eos plerique putant, quos præpositos laborum
appellat Codex Theodosianus. Cæterum de Labaro
consule ducissimi Ducangii Dissert. De Impf. Con-
stantinopolit. nummis num. 20, ejusdem utrumque
Gloss., item Fullerum lib. II Exerc. sacr. cap. 1,

lib. IV, cap. 13.

(35) Ἐζήτει ἄδειαν. Scilicet, securitatem poposcit.
Ita et Combessius legit. In ms. habetur, ἐζήτει
πρεσβείαν.

(36) Τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου. Emenda-
rem, τοῖς μέσον τοῦ Ἐλεγίου, ni paulo post,
magna Justiniani statua ære equestris in illa
ipsa Hippodromii parte posita haberetur, μετὰ
τὴν νίκην Μήδων· post relatam de Medis victoriam.
Potuit ergo ambitiosus princeps, eam Circi præ-
tem ad rei memoriam Medorum Ἐλεγίου vocare,
sive quod ibi ascripti ejus rei testes, Elegi, sive
quod locus ipse statua victoris clarus, Medorum,
seu etiam Persarum luctus, ab eorum clade, mo-
numentum erat. COMBESSIUS.

(37) Αἱ γεννώσαι θῆρας. His nonnihil lucis ac-
cedere potest ex Anon. nostro: Αἱ δὲ γεννώσαι
θῆρας καὶ ἐσθίουσαι ἀνθρώπους ἐν τῷ Ἰκποδρο-
μίῳ, ἡ μὲν μία ἐστὶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου,
δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων.
Ἡ δὲ ἑτέρα ἐν ἡ πλοῖον ὑπάρχει, οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι
ἡ Σκύλλα ἐστὶν, ἡ ἐκ τῆς Χαρυβδῶς; ἐσθίουσα τοὺς
ἀνθρώπους. Καὶ ἐστὶν Ὀδυσσεύς, ὃν κατέχει ἐκ τῆς
κορυφῆς. Ἄτεροι δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα
καὶ οἱ ἐπὶ τὰ αἰῶνές; εἰσὶν οἱ ἐσθίοντες; καὶ ἐσθιόμενοι.
Similia refert etiam Codinus pag. 29.

æstate securus agebat; ubi Severi, Cari filii, palatium erat, ac templum idolorum, *Dei Severi*, nomenclatum: ubi etiam quatuor fornices maximi, alii aliis impositi, ab ipso Severo extracti, in quibus ut multorum narratur fertur, ad divinandi usum erant beatorum æternorum deorum et deorum inferiorum simulacra, argentea, ænea, eburnea et marmorea, quod, ut aiunt, in iisdem fornicibus vota conceperit; moxque conserto prælio Constantinus Severum Hercullum vicit, atque in fornicibus ejus procerumque ipsius capita ad septem dies suspendit: deindeque partim confractis idolis, alia iisdem ex marmoribus casu coaptata ad spectaculum reliquit. Eodem autem loco usque ad Juliani tempora rei plectebantur. Ibidem tabula superposita longissima figuris insculpta, ad tertium usque terræ motum stetit, bella Constantini 182 declarans. Illic item Constantini statua in superiori parte supremi fornacis efficta erat, crucis signum manu dextera tenens.

προέκειτο δεικνύουσα. Κωνσταντίνου στήλη ἐκείσε ἀνωθεν τῆς καμάρας τῆς πρὸς τὸ ἀνωθεν μέρος ἐτυπούτο, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ κατέχουσα.

De porta cognomine Philadelphii, ac statuis a Constantino erectis.

Ad portam quam Philadelphii vocant Constantinus in somnis visum habuit. Illic primum omnium crucis figuram conspexit, quam ea qua viderat longitudine et latitudine confectam, columnæ porphyreticæ quadrangulæ, deauratam imposuit, spongiæque signum in crucis pede firmum reposit: matris item Helenæ, sui et filiorum imagines ex ipsa quadrangulæ columnæ efformavit, ac thronis honoris causa imposuit. Multa quoque Constantinus Magnus

Α τίνος ὁ μέγας ἐν τῷ θέρει ἀδεδῶς διέτριβεν· ἔθεο Σεθῆρου τοῦ υἱοῦ Κάρου (31) ὑπῆρχεν καλῆτιον, καὶ τοὺς εἰδῶλων θεοῦ Σεθῆρου ὀνομαζόμενος· ἔθεο καὶ τέσσαρες συνθεταὶ καμάραι παμμεγέθεις καὶ αὐταὶ ὑπὸ Σεθῆρου κατασκευασθεῖσαι, πολλὰς μεταίτας εἰς· χρῆσιν αἰωνίων θεῶν μακάρων καὶ θεῶν Βητηγάμων (32) ἔχουσαι εἰδῶλα, ἀργυρὰ τε καὶ χαλκᾶ, καὶ ἐξ ἑλεφαντίνων καὶ μαρμάρων, λόγος φέρει πολλῶν· ὡς εὖχε, φησὶν, ἐν αὐταῖς ταῖς καμάραις· καὶ πόλεμος Κωνσταντίνου γέγονε, καὶ Σευῆρον τὸν Ἐρκοῦλιον ἐνίκησε (33), καὶ ἐν ταῖς καμάραις τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέραις ἐκρέμασε· καὶ μετὰ ταῦτα τὰ εἰδῶλα συγκλάσας εἰς μέρος, αὐτοουργικῶς ὑπάρχοντα ἐκ τῶν αὐτῶν μαρμάρων, εἰς θέαν ἐπέσειν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἕως Ἰουλιανοῦ ἐτιμωροῦντο κατὰ δίκην· ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ὑπερκειμένη πλάξ εἰς μήκος ἄγαν καὶ ζωδίοις ἀναγεγλυμμένη, τοὺς πολέμους Κωνσταντίνου ἕως τοῦ τρίτου σεισμοῦ ἀνωθεν τῆς καμάρας τῆς πρὸς τὸ ἀνωθεν μέρος κατέχουσα.

Ἐν ταῖς Φιλαδελφίῳ τῆς καλουμένης πόρτις μέρεσιν, ἐντυπιάσθη Κωνσταντίνος· ἐκεῖ πρώτῃ πάντων τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ ἐθεάσατο, τυκώσας αὐτὸν εἰς μήκος καὶ πλάτος, ὡς εἶδεν, ἐν κίονι πορφυρῷ τετραπλεύρῳ, χρυσώσας αὐτὸν, καὶ σημεῖον σπύγγου ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ σταυροῦ ἀσφαλισάμενος, τῆς μητρὸς Ἑλένης, καὶ αὐτοῦ, καὶ τῶν υἱῶν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ τετραπλεύρου κίονος ἀνατυκώσας, εἰς θρόνους ἐτίμησας. Πολλὰς ὑπατείας ὁ μέγας Κων-

Anselmi Bandurii notæ,

(31) Σεθῆρου τοῦ υἱοῦ Κάρου. Hic Chronographum loqui putat Lambecius de Flavio Severo, qui una cum Maximino a Gal. Maximiano Cæsar creatus fuit. Sed quid illi cum Caro? Potius quidem de Maxentio Hercullii filio, ut ex subsequentibus patet, nisi quod loca confundit.

(32) Καὶ ὁσῶν Βητηγάμων. Id est, deorum inferiorum, quos opponit diis μάχαρσι. Ita et Combefisus interpretatur, cuius non minus ingeniosam quam eruditam annotationem vide ibidem. — Opponit diis μάχαρσι, id est, beatis, seu cælestibus, ut dii sint inferi: quod velut Saturnulium, deorum Saturno patre inferiorum explicatius reddidi. Verinum secutus sum, diligentem certe grammaticum ac lexicographum, cui Βητηγάων, ὁ Κρόνος ὑπὸ Φοινίκων, Phœnices. Saturnum vocant Betagum. Liqueat enim eandem utriusque vocis vim esse; quæ partim duntaxat detorta sit ex varia aut pronuntiatione aut certe descriptione. Porro diis inferis accenseri Saturnum, auctor nobis Plutarchus, in Quæstionibus Romanis. Dum enim quarit cur Romani ἀπαρχαλόπτω τῇ κεφαλῇ, capite relecto, Saturno sacrificent, post primam rationem, quod ejus sacra Ænea sint antiquiora, qui ita aperto capite diis faciendum sanxerit, alteram hanc offert: Ἡ ὅτι τοῖς οὐρανίοις ἐπιελλύπτονται τὸν δὲ Κρόνον ἡγοῦνται θεὸν ὑπερδαῖον καὶ γθόνιον. An quod caput operiant coram cælestibus diis, Saturnum autem inter inferos terrestresque deos numerant; ut sit infelix pater tantæ sobolis, quantum sibi inferis deditam cæca gentilitas consecravit. De Severo, quæ tanta auctor loquitur, non consentiunt, ut de Severo Cæsare a Maxen-

tio oppresso intelligantur, qui et Italiam atque Africam tenuit, nec in Constantinum pugnavit: nam Cari filius, incertum: ex sorore nepotem Galerii, historiciæ product. An Carus ille ex Hercullii stirpe, ut ita Σευῆρον τὸν Ἐρκοῦλιον vel Ἐρκοῦλιου, dicere auctor potuerit? De Maxentio res clarior, quem Romæ oppressum a Constantino constat, non Byzantii, ut forte auctor utrobique gesta confundat; nisi alius quispiam obscurior in Oriente Constantini hostis Severus nomine et Cari filius, idolorum impensius cultor dæmonumque præstigiis deditior, fuit. Ut sit, lego, ὃν εὖξαθα φασίν· καὶ Σευῆρον τὸν Ἐρκοῦλιον. COMESENTIS.

(33) Καὶ Σευῆρον τὸν Ἐρκοῦλιον ἐνίκησε. Pro Σευῆρον legendum esse Μαξέντιον τοῦ Ἐρκοῦλιου nemo non videt; sed quod gestum est Romæ, Chronographus Byzantii ait, et sic omnia confundit. Maxenti quippe caput hastæ infixum in Urbem ad triumphum allatum, moxque in Africa missum prodit Nazarius in Panegy. Constant. Forsan hic confundit Chronographus monumenta novæ Romæ cum veteris Romæ monumentis, ac locum ubi Maxentius ante commissum prælium victimas diis obtulit, denotare vult; quo quidem peracto sacrificio copias ex urbe produxit, ac prælium consensit. Sic porro Zosimus habet: Μαξέντιος δὲ ἐντοκλείας ἐξυτὸν, τοῖς θεοῖς, ἱερῖα προσήγαγε, καὶ τῶν ἱεροσκόπων περὶ τῆς τοῦ πολέμου τύχης ἀνεπυθάνετο, καὶ τὰ Σιδύλλης διερευνᾶτο· καί τι θέσφατον εὐρών σημαίνων ἄν ἀνάγκη τὸν ἐπὶ βλάβῃ πράττοντα Ῥωμαίων, οἰκτρῶ θανάτῳ περιπέσειν, etc.

σταυρῶν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πεποιήκεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τόπῳ ἐτιμήθησαν κεντυρίονες, διὰ τὸ τὸν σταυρὸν ἐν προτιμήσει βασιτεύειν γενόμενοι, ὑπεράνω τοῦ λαβάρου καταστήσαντες (34).

De statu a Constantino in Foro positis, et de Callistrati Consulatu.

Πολλὰ; Κωνσταντίνος στήλας ἐν τῷ φόρῳ προέθηκε, μεθ' ὧν καὶ ἐξ ἰδίας κατασκευῆς ἕως λ'. Πρῶτον ὑπατος ἐν τῷ φόρῳ Καλλίστρατος ἐτιμήθη· καὶ ἕως βρασιλείας Κωνσταντίνου ὑπατοὶ κωδικέλλου ἐν τῷ φόρῳ ἐλάμβανον. Ὁ δὲ Καλλίστρατος; ὑπατος; μεγάλως ἐτιμήθη ἐν τῷ φόρῳ, ὡς πρῶτος τὴν ἐξίαν τοῦ ὑπάτου δεξάμενος, τοῦ Πρασίνου μέρους βρωῶτος, *Καλλίστρατος εὐτυχῆς, καὶ εἰς ἄλλο προκόψει*. Ὁ δὲ φοβηθεὶς, τὸ τοῦ ἀγίου... τέμενος καταλαμβάνει, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἐζήτει ἀδειαν (35). Πολλὰ Κωνσταντίνος τῷ Καλλιστράτῳ ἐξωμόσατο, μὴ ἀδικῆσαι· ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο, καὶ χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος τῆς ἐκκλησίας ἐξέρχεται· ὁ δὲ καὶ ἐπεσκόπησεν ὑστερον· ὅθεν μοι τὰ πολλὰ ἐμφέρεται διηγήματα.

De statu Roma exportatis, et in Hippodromo erectis.

Ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ ἀπετίθησαν εἰκόλια ἐκ τῆς Ῥώμης ἥκοντα ὡσεὶ ξ', ἐν οἷς καὶ Ἀδούστου, ὡς οὐ γέγραπται μὲν, λέγεται δὲ, τὸ ὁμοίωμα.

De aliis statu a Constantino in Hippodromo visibantur.

Πολλὰ ἡμῖν διεδεδαιούτο Φιλίππος ἑπαρχος, δτι τὸ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ ὑπάρχον ὁμοίωμα θεταλόν, κατασκευάσμα ὑπάρχει Ποντίου τινὸς, τὸ ἀνωθεν τῆς βασιλικῆς καθέδρας ἰστάμενον. Ἐν δὲ τοῖς γυναικείοις ὁμοιώμασι τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου (36) αἱ γεννώσαι θῆρας (37) καὶ ἀνθρώπους ἐσθλοῦσαι. Τὴν μὲν μίαν Ἡρωδίαν μοι ἐτράκωσεν, Ἰουστι-

Anselmi Bandurii notæ.

(34) Ὑπεράνω τοῦ λαβάρου καταστήσαντες. Ita et Lambecius legit, scilicet, *Ibidemque centuriones honore aucti, quod crucis in labaro gestandæ prerogativa donati fuerant*. Corrupte quidem in ms. habetur, ὑπεράνω Βαλλέριον καθήσαντες. Pro Βαλλέριον Combessius legit καθαλαρίων, sicque interpretatur: *Ibidem loci centuriones honore aucti, quodque aliis ferenda cruce prælati, hoc nacti sunt, ut superiori equitibus loco considerent*. Sed pluris sane facio Lambecii conjecturam, quæ Sozomeni auctoritate comprobat lib. 1, cap. 4, de Constantino Magno: *Ἐκέλευεν ἀνδρας ἐπιστήμονας χρυσῷ καὶ λίθοις τιμῶσι εἰς σταυροῦ σύμβολον μετασκευάσαι τὸ παρὰ Ῥωμαίοις; καλούμενον Λάδαρον· σημεῖον δὲ τοῦτο πολεμικῶν τῶν ἄλλων τιμώτερον*. Labarum quidem ita appellatum fuit præsertim sub Constantino Magno vexillum in quo Christi monogramma describi curavit, quod cæteris pretiosius et sanctius haberi, imperatorem semper præcedere, a militibus adorari, et in præliis a fortioribus exercitus militibus ambiri et stirari præcepit, uti referunt scriptores ecclesiastici. Hos quidem milites esse eos plerique putant, quos *præpositos laborum* appellat Codex Theodosianus. Cæterum de Labaro consule doctissimi Ducangii Dissert. De Imp. Constantinopolit. nummis num. 20, ejusdem utrumque Gloss. item Fullerum lib. II *Exerc. sacr.* cap. 1,

eodem loco consularia munia oblii. Ibidemque centuriones honore aucti, quod crucis in labaro gestandæ prerogativa donati fuerant.

Multas in Foro Constantinus statuas locavit; quibus etiam triginta reposuit ab se fabricatas. Primus in Foro Callistratus consul renuntiatus est: et ad usque Constantini imperatoris tempus, codicillos in Foro consules accipiebant. Callistratus vero consul magnificis in Foro honoribus auctus, quod ibi primum consulari dignitate ornatus fuisset, Prasina factione clamante, *Callistratus fortuna favente insuper ad aliud provehetur*. Ille vero perterritus ad Sancti... templum se proripuit, eoque ingressus, securitatem poposcit. Multis vero se Constantinus juramentis obstrinxit, nihil injuriæ accepturum illum esse. Ille vero non 183 acquievit, atque presbyter ordinatus ex ecclesia egreditur: qui etiam postea episcopus fuit. Qua de re multa enarrari comperi.

In Hippodromo depositæ sunt statuæ Roma exportatæ circiter sexaginta; in quibus Augusti; non quod scripta ulla monumenta habeant, sed, ut ferunt, vera effigies.

Adfirmabat Philippus præfectus ac certum esse narrabat simulacrum ex Thessalico in armore in Hippodromo supra imperatorium thronum constitutum, opus esse Pontii cujusdam. Inter simulacra vero mulierum, Elegii Medorum sunt, quæ belluas gignunt, et homines devorant. Unam mihi Herodii explanavit, quæ impii Justiniani secundum impera-

lib. IV, cap. 13.

(35) Ἐζήτησεν ἀδειαν. Scilicet, *securitatem poposcit*. Ita et Combessius legit. In ms. habetur, ἐζήτησεν πρεσβείαν.

(36) Τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου. Emendationem, τοῖς μέσον τοῦ ἐλεγίου, ni paulo post, magna Justiniani statuæ ære equestris in illa ipsa Hippodromii parte posita haberetur, μετὰ τὴν νίκην Μήδων· post relatum de Medis victoriam. Potuit ergo ambitiosus princeps, eam Circi partem ad rei memoriam Medorum Ἐλεγίου vocare, sive quod ibi ascripti ejus rei testes, Elegi, sive quod locus ipse statuæ victoris clarus, Medorum, seu etiam Persarum luctus, ab eorum clade, monumentum erat. COMBESSIUS.

(37) Αἱ γεννώσαι θῆρας. His nonnullis lucis accedere potest ex Anon. nostro: Αἱ δὲ γεννώσαι θῆρας καὶ ἐσθλοῦσαι ἀνθρώπους ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ, ἡ μὲν μία ἐστὶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων. Ἡ δὲ ἑτέρα ἐν ἡ πλοῖον ὑπάρχει, οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἡ Σκύλλα ἐστίν, ἡ ἐκ τῆς Χαρυβάδεω; ἐσθλοῦσα τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἐστὶν Ὀδυσσεύς, ὃν κατέχει ἐκ τῆς κορυφῆς. Ἐτεροὶ δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἐπὶ τὰ αἰῶνές; εἰσὶν οἱ ἐσθλοῦντες; καὶ ἐσθιόμενοι. Similia refert etiam Codinus pag. 29.

toris historiam referat. In quibus et navis est, non ut impleatur, sed ut exspectet. Quo audito col-lacrymatus sum, mecum reputans, num id etiam absurdi Constantinopoli contingere debeat. Justinianus magnus in Circi sedibus æneo equo vehebatur, post victoriam de Medis partam. Mulier in Hippodromo in sede ærea sedens, æque superiori loco. ut jam dictum est, ut quidem narrat Herodio, Verina magni Leonis uxor est; ut autem ego pluribus narratibus audiui, statua est Minervæ ex Græcia advecta, quod etiam verum arbitror.

De draconis statua quæ Arcadium representabat, et de hyæna.

Multa Philippus dynasta enarravit ut didicerat, draconis scilicet statuam Arcadii signam esse, Honorii autem fratris ejus Romæ imperantis 186 præferre speciem. Unde item oracula pridem et ad hoc usque tempus, non pauca extiterunt. Hyæna autem quæ supra draconis statuam visitur ex Antiochia veteri Constantinopolin, Constantino magno imperatore, ut memoratus Philippus refert, translata est.

De cæde Anastasii Monachi in Hippodromo facta, ubi et multe aliæ cædes perpetratæ sunt.

In Hippodromo multe cædes plurimæque mala perpetrata sunt, maximeque temporibus quæ nos præcesserunt: ubi ætate nostra Anastasius monachus, ob veritatem imperatori repugnans, crematus est.

De septem Philosophis qui Eudociam Atheniensem comitati sunt Constantinopolim, ac de eorum dictis, dum Hippodromi signa læsarentur.

Eudocia Atheniensis pateræ causa hæreditatis litem intentans, formæ gratia fortunam invenit; cuius fratres, miram illam et novam sororis sortem audientes, eum philosophis septem adscendentes fortunæ ex infortunio ut sibi placaretur, supplicabant. Theodosius vero imperator in philosophorum gratiam ad Circum concessit, nemoque eorum eo pergere neglexit. Erant autem numero septem, Cranus, Carus, Pelops, Apelles, Sylvanus, Curvus, Nervæ. Hi cum imperatore ludos in Circo spectandi causa alerant. Theodosius vero admiratione captos viros conspicatus, sic eos alloquitur: *O philosophi, si miramini, vicii in philosophia estis.*

Anselmi Bandurii notæ.

(38) *Μετὰ τὴν νίκην Μήδων.* In banc statuam Justiniani equestrem in Hippodromo erectam, ob victoriam de Medis et Scythia partam, habentur duo epigrammata lib. iv Anthol. cap. 4.

(39) *Τὸ εἶδωλον μᾶλλον τῆς Ἀθηναῖς.* Perperam hæc interpretatur Corobæsius: *Ut autem a pluribus audivi, Minervæ potius Athenis allatum simulacrum est, magisque credidit.* Non quidem hic τῆς Ἀθηναῖς Athenis, sed *Minervæ*. Nostra interpretatio comprobatur ex Anonymo nostro et Codino.

(40) *Ἐνθεν καὶ χρησιμοί.* Vide quæ Anonymus noster et Codinus habent de statu in Hippodromo, et aliis monumentis ab Apollonio Tyæco magice consecratis.

(41) *Κατὰ μοῖραν.* Eudociæ Atheniensis histo-

riam pluribus referunt auctor Chronici Alex. pag. 312 et seq., Socrates lib. vii, cap. 21, Evagrius lib. i, cap. 20; Theophanes pag. 72. Vide notas Jacobi Goar ad Theophaum, pag. 569.

(42) *Καὶ τῆ τύχη ἐξ ἀτυχίας,* etc. Scilicet, *Fortuna ex infortunio ut sibi placaretur, supplicabant.* Ita ad verbum interpretatus sum: verum autem sensum hunc esse puto, *Eudociæ, quæ ex infortunio fortunam nacta erat, ut sibi placaretur, supplicabant.* Refert quippe Chronicon Alexandrinum fratres Eudociæ, cum eam imperare Constantinopoli intellexissent, metu ob injuriam eidem illatam correptos in fugam se conjecisse; mox illam, data securitate, per nuntios accessit ad dignitates provecisse.

Β Πολλὰ Φίλιππος ἱστῶρησιν ὁ δυνάστης, μαθὼν καὶ τοῦτο παρίδωκεν, ὅτι τὸ δρακονταῖον, Ἀρκαδίου μὲν ἐκτύπωμά ἐστιν· Ὀνωρίου δὲ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐπιδειξίς, ἐν Ῥώμῃ βασιλευσσοτος. Ἐνθεν καὶ χρησιμοί (40) καὶ πρὸ ἡμῶν, καὶ ἕως τῆς δεῦρο, οὐκ ὀλίγοι γέγονασιν. Ἡ δὲ ἄνωθεν τοῦ δρακονταῖου ὕαινα, ἀπὸ Ἀντιοχείας τῆς πρώτης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλήλυθεν, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, καθὼς ὁ προειρημένος Φίλιππος ἱστῶρησεν.

Ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ πολλοὶ φρόνοι καὶ κακὰ γέγονασιν· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν· ἐν οἷς καὶ ἐφ' ἡμῶν Ἀναστάσιος ὁ μοναχὸς δι' ἀληθείας τρέπον ἀντιλέγων τῷ βασιλεὶ ἐκαύθη.

Εὐδοκίας Ἀθηναίας κατὰ μοῖραν (41) δικασθείσης, κατὰ χάριν ἠῦρατο τύχη·ν, καθ' ἣν οἱ αὐτάδελφοι τὸ ξέρον τῆς συγγόνου ἀνηκόητες εὐτύχημα, ἀνελεῖν συνεπειρῶντο φιλοσόφοις ζ', καὶ τῇ τύχῃ ἐξ ἀτυχίας (42) ἐδειχθήσαν ἱλασθῆναι. Θεοδοσίος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ Ἱπτικὸν ἦλατο, τοῖς φιλοσόφοις ἀρέσκων· καὶ τις αὐτῶν οὐκ ἐνέλησεν. Ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν ζ'. Κράνος, Κάρος, Πέλωψ, Ἀπελλῆς, Σουλδανός, Κύρθος, Νερύσιος. Οὗτοι συνῆσαν εἰς τὸ Ἱπτικὸν τῷ βασιλεὶ, θέας ἔνεκεν Ὀλυμπίων. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος, ἔρων τοὺς φιλοσόφους θαυμάζοντα; ἐρη πρὸς αὐτοὺς, Ὁ Φιλόσοφοι, εἰ θαυμάζετε, καταφιλοσοφῆθητε. Ὡς αὐτίκα ἀποκρήθη:

ἵνα ἐξ αὐτῶν, Ἀπελλῆν ὄνοματι, καὶ εἰπεῖν, Μῆ θουμάζειν (43) ἐπὶ τοὺς ἵππους τῷ ἐπιβάτῃ, εἰδὼς ἀκριβῶς, ὅτι Ἴπποι ἀνθρώπων ἐπιβάται γενήσονται, ἀλλασσομένων τῶν Ὀλυμπίων, καὶ τὸ θαυμάζον ἀμβλυωπῆσαι. Νερσεύας δὲ ἀπεκρίνατο, Κακὸν τῇ βασιλίῃ (44) στοιχείον, ὁρῶ τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης συντρέχοντα. Καὶ Συλθανὸς ὁρῶν τὸ πρὸς μεσημέριαν ζωδίων, εἰς τὸ ἄνω τὸ γόνυ καμήλου δίκην (45) κεκμηκός, εἶπεν· Καλὸς ὁ στοιχειωσάμενος· καίροι γὰρ ἐπὶ τούτου ἀγνόητοι ἔσονται. Ὁ δὲ Κύριος, ἐν τῷ δὲ μῶ ὁρῶν, εἶπεν· Ὁ δὲ δῆμι, δι' ὅν δῆμοι περισσεύσουσι. Πέλοψ δὲ, τοὺς ἕρους τῶν ἵππων (46) ὁρῶν, εἶπε, Τίους τὸ πρόβλημα; Θεοδοσίου δὲ φήσαντος, Κωνσταντίνου, εἰπεῖν ἐκεῖνον, Ἡ φιλόσοφος ἀκυρος, ἢ βασιλεὺς οὐκ ἀληθής. Ἐώρα γὰρ Κράνος (47) ὁ φιλόσοφος θηλύμορφόν τι ζωδίων, τετραμερέσι ζωδιακοῖς γράμμασι γεγραμμένον, καὶ εἶπεν· Ὁ τετραπέρατε, ἐξ οὗ ὁ Κωνσταντίνος καὶ ἀπέρατοι ἔσονται (48). Κάρως δὲ, προτραπὸς παρὰ τοῖς φιλοσόφοις λαλῆσαι, φησιν, Δυστυχῆ μοι τὰ πάντα φαίνεται, ὅτι εἰ ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ὡς περὶ ῥῶνται, ἀληθεύουσιν, ἵνα τί ἡ Κωνσταντινούπολις συνέστηκε; Κράνος δὲ, ὅστις καὶ λογιστής (49) τῆς Ἀθηναίων φιλοσοφίας ἐλέγετο, μειδιῶν ἐπεκοκχία. Τοῦ δὲ βασιλέως πυθθανομένου, Τίς ἡ αἰτία, ἀπεκρίνατο ἐναντία, τὸ πλεῖον γελῶν καὶ σκόπτων. Νάρκισσος δὲ πραιπόσιτος δίδωσι τῷ φιλοσόφῳ βεβήματα, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· Τῷ Ἠλίῳ ὡς ἡλίῳ ἀποκρίνου, σκότος ὑπάρχων. Τοῦ δὲ καὶ τὴν ἄλλην στρέψαντος, δέδωκεν ὁ Νάρκισσος. Ὁ δὲ φιλόσοφος, τῷ Ναρκίσσῳ εἶπεν· Οὐ διὰ σὲ λαλήσω, ἀλλὰ τοῖς γράμμασι δυσωπούμενος. Τὸ δὲ πρόβλημα τοῦ Κράνου τοιοῦτόν ἐστιν. ἤτησε τὸν βασιλέα τὰ ἐν τῷ ἱπικῷ στοιχείῳ θεάσασθαι· εἴλετο εὐθύς· ἐκεῖνος. Ἔστι δὲ ἀνδροσκελὸν (50) τι ἄγαλμα, ἐπικεφαλαίαν τῇ κεφαλῇ περιέχον, γυμνὸν τοι ὄλω, καὶ ἐν τοῖς βρεγγάνοις διδύμοις ἐπικεκαλυμμένον. Τοῦ δὲ φιλοσόφου πυθθανομένου, Τίς ἄν, εἶπεν, ὁ στήσας; εἶπεν τὸ ἀναγνώστης, Ὅτι Ὀυαλεντινιανὸς τοῦτο προῖθηκεν. εἶπεν δὲ ὁ φιλόσοφος, Πότε καὶ τὸν ἔβον; τοῦ δὲ φήσαντος, Ὁμοῦ· εἰπεῖν ἐκεῖνον, Ὅτε ἔβον; ὡς ἀνθρώπος ἔσται, ὧ συμφορᾶς, ὅτι ἀνθρώπος ἐν ἀπο-

Tum ex illis unus Apelles illicus: Non ego homines equorum ascensores miror, cum probe sciam fore ut equi hominum ascensores sint, mutato Olympico- rum ordine, et quod admirationi est hebeacet. Nerva dixit: Malum regie urbi signum video cum signo fortunæ concurrere. Sylvanus, videns signum ad meridiem positum elato genu cameli instar fessi ait: Præclarus es, cujus hoc signum ac figura est; nam tempora aderunt, queis genera defutura sunt. Curvus, populum conspicens, dixit: O popule, cujus causa multi futuri carnifices. Pelops equorum metas intuens, Cujus problema? inquit. Respondente Theodosio, Constantini: reponit ille, Aut philosophus vanus aut imperator non verus. Porro Carus, muliebri quoddam signum videns quadratis zodiaci figuris conscriptum, dixit, O quadratermine, ex quo Constantini influiti emergent; idem autem Carus, ut loqui pergeret a philosophis admonitus ait: Infortunata mihi omnia videntur, quia si hæc signa, ut conantur asserere, vera dicunt, cur Constantinopolis consistit? Cranus vero, qui et Atheniensis philosophiæ logistes dicebatur, subridens coccyabat. Sciscitante autem imperatore, quid causæ esset, contraria respondit, multum ridens et cavillans. Narcissus vero præpositus philosopho alapas impexit, talia loquens: Soli ut soli responde, qui tenebræ es. Illo autem alteram maxillam tendente, alteram Narcissus dat alapam. Philosophus vero Narcisso dixit, Non tui causa loquar, sed quia figuris revertiam habeo. Crani problema tale est. Rogavit imperatorem ut sibi signa in Circo posita spectare liceret. Ille propositionem accepit. Est autem ibi virilis statua, galeato capite, nudo prorsus corpore, obtectis solummodo verendis. Rogante philosopho quis statuum posuisset, respondit quidam lector, Valentinianum posuisse, Cui philosophus, Quando etiam asinum? Ille vero, Simul. Tum philosophus: Quando asinus ut homo erit, o calamitatem! quippe asinum homo sequitur. Verum absit. Vania hoc problema in tomis Leonis Magni, quod Cranus philosophus edidit, repertum est a Ligurio astronomo et viro primario ejusdem Leonis imperatoris.

Anselmi Bandurii notæ.

(43) Μῆ θαυμάζειν, etc. Lambecius ita legendum putat: Μῆ θαυμάζομεν τῶν ἵππων τοὺς ἐπιβά- τας· ἀλλ' εἰδότες, etc., et paulo post ita legit, καὶ μὴ θαυμάζων ἀμβλυωπῆσαι.

(44) Κακὸν τῇ βασιλίῃ, etc. Codinus habet κακὸν τῇ βασιλίῃ τῶν πόλεων, ὅτι τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης στοιχεῖον συντρέχει.

(45) Καμήλου δίκην. Ita et Ducangius legendum putat; corrupte quidem in ms. legitur, γάρου δίκην κεκμηκός. Lambecius vero sic emendat, τὸ γόνυ καμήτων, δίκην κεκμηκός.

(46) Τίους ἕρους τῶν ἵππων. Scilicet, Pelops equorum metas intuens. Ita ex contextu videtur interpretandum. Lambecius ad Codinum et Combellius hic interpretantur: Pelops autem carceres Hippodromi conspiciens, etc.

(47) Ἐώρα γὰρ Κάρως. Ita ex Codino restitui- mus. In ms. habetur, ἔώρα γὰρ τινα ὁ φιλόσοφος θηλύμορφον ζωδίων.

(48) Ἐξ οὗ ὁ Κωνσταντίνος καὶ ἀπέρατοι ἔσο- ραι.

Codinus habet, ὅτι ἐκ σοῦ κομφοὶ καὶ ἀπειρατοὶ ἔσονται. Quod Lambecius reddit, omittens vocem præcedentem ὧ τετραπέρατε: Versui pariter at- que inexperii ex te procedent.

(49) Καὶ λογιστής. Posset reddi, astimator, cen- sor, rationalis. Romanus magistratus, qui provin- ciae procurator; et qui officiales ab actis haberet; ipse qui sub regibus, διοικητής, diocetes. Signifi- catur excellens quaedam iudicii auctoritas inter Athenienses philosophos, quibus velut regula limes- que esset. Sic quoque in Actis Metaphrasteis S. Catharinae, supremus quidam philosophus induci- tur, quo victo, reliqui animum despondere. Videat- ur Athenis λογιστής φιλοσόφων, qui Constantino- poli ὑπάτος, quo nomine celebris Michael Psellus, quem consulem qui velit et reddat, nescio an pro- bus satis interpres habendus sit. COMBEFIS.

(50) Ἔστι δὲ ἀνδροσκελὸν. Hanc statuum cui asinus præibat, vulgo nuncupatam fuisse Perichy- tem Codinus prodit pag. 30.

λουθεί. Ἄλλὰ μὴ ἔστω. Τοῦ μάντεως τοῦτο τὸ πρόβλημα εὐρίθη ἐν τοῖς τόμοις τοῦ Λέοντος τοῦ Μεγάλου ὁ ἐπιλοσόφησε Κράνος, παρὰ Διγούριου (51) ἀστρονόμου καὶ ὑπάτου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Λέοντος.

De dicto Asclepiodori, dum signum majus in Hippodromo iustraret.

Sub Anastasio, Asclepiodorus, conspicatus signum A majus in Circo cogitantis more capiti admotam manum tenens, ait, O vim! quod omnis humana indigentia, una hominis prudentia conditur. Cum autem ipsi aliquis litteras niarmori insculptas ostenderet, iis perlectis, Optandum est, ait, ad ea quæ tunc futura sunt non pervenire; adeoque mihi non legisse utilis fuisset.

De statua Theodosii argentea in Tauro erecta.

Sciendum, statuam Taurum dictam magnum Theodosium esse. Ad eam olim imperator exteros dynastias excipere solebat. Erat autem quondam argentea, ut docet Sozomenus; Clemens vero similes varietate formæ inarmoreas Constantii Constantini filii esse ait.

Ἀσκληπιόδωρος (52) ἐπὶ Ἀναστασίου ἰδὼν τὸ ζῶδιον τὸ μέγα, τὸ ἐν τῷ Ἰππικῷ, τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ προσώπου κατέχον, ἔφη, Ὁ βία, ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη ἐνδεΐα, εἰς μίαν ἀνθρώπου φρόνησιν ζυμωθείσα. Καὶ τις αὐτῷ ἐπέδειξε γράμματα ἐν τῷ μάρμαρῳ, τοῦ δὲ ὑπαναγόντος, ἔφη· Ἀγαθὸν μὴ φθάσαι τοῖς τότε μέλλουσιν εἶναι· ὡς καὶ μοι τι κέρδος τοῦ μὴ ἀναγῶναι.

Λέων γινώσκων ὅτι ἡ καλουμένη Ταῦρος, Θεόδοσιός ἐστιν ὁ Μέγας· ἐν ἧ ποτε ἐδέχετο (53) ὁ βασιλεὺς τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν δυνάστας. Ἀργυρεῖν δὲ τις ἦν πρῶτην, ὡς ὁ Σωζόμενος διδάσκει. Κλήμης (54) δὲ τὰς ὁμοίας καὶ πολυμάρφους μαρμαρίνας, Κωνσταντίου εἶναι φάσκει, τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου.

De statua Leonis Macelæ Pittaces dicta.

Quam Pittacen statuam vocant, Leo Magnus est, quem vulgo Macelam nuncupant, ad quam libellos supplices imperatores accipiebant. Imo et palatium illic olim erat, proxime veterem ecclesiam Sanctæ Irenes, ut narrat Joannes Hæsitans.

Ὁ Πιττάκης ὁ λεγόμενος (55), Λέων ὁ Μέγας ἐστίν, ὁ παρὰ πολλοὺς Μακελάρως λεγόμενος, καὶ ἦν... τὰ δεξιμάτια τῶν βασιλέων ἐκεῖσε ἐγένοντο. Ἄλλὰ καὶ παλαιότερον ἦν ποτε συνιττάμενον, πλησίον παλαιᾶς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, καθὼς Ἰωάννης ὁ Διακρινόμενος λέγει.

De statu quæ in Augustæo erectæ erant.

Sciendum est Augustæum, ut vocant, tres successive

Λέων γινώσκων ὅτι τὸ λεγόμενον Δύγουσταῖον

Anselmi Bandurii notæ.

(51) Παρὰ Διγούριου, etc. Non placet, quod Lambecius emendat, de hac ipso oraculo, quod auctor ait inventum in tomis Leonis Magni, παρὰ Διγούριου ἀστρονόμου, καὶ ὑπάτου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Λέοντος, dum ait: Pro Διγούριου, scribe Οὐδύριου. Consul autem fuit hic Olybrius anno octavo imperii Leonis Macelæ. Ita id quidem. At quis audivit imperatoris cujusquam vocari consulem, qui illo principe, at ne quidem ejus collega, consulatum gessit? Quænam vero hæc Olybrii nota ut mathematicus, non vir clarissimus ac nobilissimus, demumque Augustus ac imperator Romæ audiret? Fuit ille consul Leonis anno vn, ut ponit Chronicon Alexandr., Rustico ejus collega, missusque Romam a Leone, βίασθεὶς ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε Ῥωμαίων χειροτονεῖται βασιλεὺς. Invitus a Romanis illic degentibus imperator creatur, inquit idem. Mathematicum hominem qui prodiderit, scio neminem. Quid si ἀστρονόμων ὄψεται, sicque loquatur auctor ævi sui more, quo principes quique cujusvis facultatis proceres ac magistratus, nec ii summi, sic vocarentur, ut ex Vitis τῶν νέων βασιλέων videre licet, sive jam editis, sive quæ meliores prelum expectant, mihi que suppetunt. Leonis Macelæ tomii rerum astronomicarum, satis obscuri: Leo Basilii filius eo nomine clarior, quo et Sapientem vulgo dicunt. Ego cum Leone Philosopho sic dicto, ipsoque magno astronomo confundi mihi visus sum ostendere, in recensitis Bibl. PP. Concionatoris auctoribus. Genus certe istud grande vitium, quod sic addicta ejuscemodi superstitionis; quibus illi non salus comparata, sed demum exitium (Deo scilicet ultore) et interitus. Quid si magnus Leo auctori, non ipse vere Magnus sicque vulgo dictus, sed forte, quem dixi, Basilii filius: sic enim scri-

ptorum libitu, Magni vocantur, alias non magni, uti statim Magnus Anastasius in Codino, quæ toti melius Anonymo desideratur. Nec enim tanti Anastasius aliquis Romanus imperator fuit, ut jure Magnus dici debuisset. Citat Codinus num. 68 Λιούριον de Mauricii et familiæ status; nec alius esse videatur quam hic ipse Λιγούριος· nec necesse ipso jam Mauricii tempore, seu illi supparem vixisse, ut Leonis ὑπάτος astronomorum, quod dicit, majus conjectura, resque ipsa videri possit. Conner. (52) Ἀσκληπιόδωρος. Lambecius pro Ἀσκληπιόδωρος legendum putat. Asclepiodotus philosophus et medicus qui Procli discipulus fuit, et temporibus Anastasii Diori floruit. Hujus autem Asclepiodoti exstat hodieque in bibliotheca regia Etruriæ liber de re militari, cui titulus est, ΔΕΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΤΕΧΝΗ ΤΑΚΤΙΚΗ. Divisus est in duodecim capita, et sic incipit: Τῆς τελείας παρασκευῆς πρὸς πόλεμον διττῆς οὐσῆς, χειρῶν τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χειρῶν; τὰ νῦν λεκτέον, etc. Finis autem hic est, Αὐταὶ δὲ βραχέων αὐ τοῦ τακτικοῦ καθήγησαι, τοῖς μὲν χωρμένοις σωτηρίαν πορίζουσαι, τοῖς δὲ ἐναντίοις κινδύνου; ἐπιγούσαι.

(53) Ἐν ἧ ποτε ἐδέχετο. Anonymus noster in Foro Tauri exstare inquit Theodosii Magni statuam, quæ primitus argentea fuit, et ad quam legati exterarum gentium excipiebantur.

(54) Κλήμης Clemens hic historicus, cujus meminit Suidas, auctorque est scripsisse de imperatoribus Romanis et alia.

(55) Ὁ Πιττάκης ὁ λεγόμενος. Statuam hanc Leonis erectam fuisse ab Euphemia ejus sorore germana, quod ibi domum haberet, pluribus narrat Anonymus noster.

στήλας τρεῖς διαδέχεται, Κωνσταντίνου, τοῦ πρώτου ἂν ὦ . . . καὶ βασιλικαὶ ἦσαν κάτω εἰ, τοῦ κίονος Κωνσταντίνου, Κωνσταντοῦ, καὶ Κωνσταντείου, Κωνσταντίας τε καὶ Λικινίου· ἀλλὰ καὶ ὑστερον Ἰουλιανῶ. Ἐπὶ Θεοδοσίου οὖν τοῦ Μεγάλου στήλη ἑτέρα τῶ κίονι διαδέχεται, ἀργυραία καὶ αὐτὴ· ἀλλὰ καὶ Ἀρχαδίου καὶ Ὀνωρίου πρ . . . τῆ γῆ, ὡς ἰ Θεόδωρος φησὶ. Ἐν δὲ τῶς Σωζομένου γραμμῆσι, φησὶν, Ἰουστινιανός ἐστιν, ὃ νῦν καθορᾶται, τὸ μέγιστον τοῦ φόρου ζώδιον (56), καθά φησι Θεοδώρητος (57) καὶ Εὐσέβιος, ἐν οἷς δοκοῦσι σοφάλεσθαι βιβλίαις, Ἕλληνας εἶναι στήλην· καθ' ἣν ἀπερώσας ὁ μακάριος Κωνσταντίνος δι' εὐχῆς ἔστησεν. Ἐν δὲ τοῖς Ἀπολλινάρου καὶ Ἀλεξάνδρου συγγράμμασι, Κωνσταντίνου εἶναι τοῦ Μεγάλου, καθά καὶ Μιλίχιος (58) ὁ χρόνος γράφος ἐξηγήσατο. B

De tripode, qui in magno Strategio positus erat.

Ὁ τρίπους ὃ ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῶ μεγάλῳ, καθά Προμούντιος Ἀλέξανδρον λέγει εἶναι τὸν Μακεδόνα. Ἐπίσταντο δὲ καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων, καὶ δοιοι τοῖς γραμμασιν αὐτοῦ ἐμφιλοχωροῦσι, μάλιστα οἱ ταῖς μαντικαῖς στοιχειοῦντες, ἀπειγνώσκουσι τὸν Ἀλέξανδρον εἶναι. Γράφει δὲ ὁ αὐτὸς, καὶ Κωνσταντίνον τὸν ἀγιον ἐκεῖ πρώτον φόρον τῆ πόλει ταύτῃ ἀναστῆσαι.

De Philadelphia ac statuῖ ibidem erectis.

Τὸ καλούμενον Φιλαδέλφειν, Κωνσταντίνου εἶναι τοῦ Μεγάλου τοὺς υἱοὺς, ἀπὸ Γαλλίας τὸν ἕνα πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐλθόντα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, μεγάλῃς ὀπαντῆς καὶ χαρᾶς γενομένης, C ἀπάσασθαι ἀλλήλους, καὶ παρυσθῆ στήλας αὐτῶν ἀνεγείραι τῆ πόλει τὸ σῆμα ὑπόσωζούσας. Ἰουλιανῶ δὲ στήλη κατ' ἀναστασίας τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, ἣν διὰ τὸ εἶναι Χριστιανὴν, ἐξέβαλε τῆς βασιλείας. Αὐτὴ δὲ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Προμούντου ἀπεκείρατο. Αἱ δὲ αὐταὶ στήλαι μέχρι τοῦ νῦν σώζονται ἐν τῷ Φιλαδέλφει.

De statua Theodosii Junioris, ac aliis statuῖ in Xerolopho erectis.

Ὁ λεγόμενος Σηρόλοφος στήλην μὲν ἔχει, καθὼς ὁ Διακρινόμενος λέγει, τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου, καὶ Βαλεντινιανοῦ κάτωθεν τοῦ κίονος καὶ Μαρκιανοῦ. Σεισμοῦ δὲ γενομένου πεπτωκέναι στήλην, καὶ ὡς λόγος· λέγει, ἀναλθεῖν τῶν ἐπὶ τὸ κίονον, καὶ ὀπιστρέφαι Μαρκιανοῦ καὶ Βαλεντινιανοῦ ἐν τῷ τριδουναλίῳ. D

Anselmi Bandurii notæ.

(56) Τὸ μέγιστον τοῦ φόρου ζώδιον. De hac statua Justiniani in Augustione erecta, vide Augustionis Pachymerii Descriptionem, necnon Anonymum nostrum et Codinum.

(57) Καθὰ φησι Θεοδώρητος, etc. Hæc series perplexa videtur; exhibemus Combessii versionem; vide ejusdem notas. — Sicut hæc satis implexa: nec enim Theodoretus aut Eusebius de Justiniano loqui potuerunt. De statua quæ prius Constantiniani erat, vel ab eo Græci hominis erecta fuerat, ac dedicata, quamque Justinianus sua mutaverit, locutus esse, nihil vetat: τὸ, σοφάλεσθαι, reddebam asserere, quod non occurreret quid melius divinarem. At re melius inspecta, placuit, καίτοι

statuas habuisse; Constantini primam... erantque subter columnam imperatoris statuae quinque, Constantini scilicet, Constantis et Constantii, Constantiae et Licinii; quin et postea Juliani. Sub Theodosio itaque Magno statua alia primam excepit, quæ argentea et ipsa erat; sed etiam Arcadii et Honorii... quemadmodum Theodorus ait. In scriptis vero Sozomeni dicitur, Justinianum esse qui nunc conspicitur, quæ est maxima Circi figura, ut aiunt Theodoretus et Eusebius. quibus Græci esse statuam quam collectæ sententiæ, hominis Græci esse statuam quam beatus Constantinus fuis precibus dedicavit. In scriptis vero Apollinari et Alexandri, Constantii Magni esse traditur ut etiam Milichius chronographus enarrat.

Tripus qui in Strategio magno visitur, Alexander Macedo est, narrante Promuntio. Id vero noverat ex perscriptis litteris, itemque quotquot ibi ejus versati sunt libræ, maximeque qui divinationibus dant operam; cum pro Alexandro agnoscunt. Refert idem scriptor sanctorum Constantinum ibi primam Forum urbi excitasse.

188 Quod vocant Philadelphium aiunt esse filios Constantini Magni; quorum alter ex Gallia post patris obitum Constantinopolim venit; magnusque et lætitia plenus occursum fuit, seseque illi multo amplexati sunt. Statimque statuae illis in Urbe erectæ sunt, quibus hæc spectacula representarentur. Juliani item et Anastasie uxoris ejus statuae, quam ille, quod Christiana esset, repudiavit: illa vero in Promunti monasterio deponsa est; illæ, inquam, statuae hodieque in Philadelphia manent.

Quem vocant Xerolophum, Theodosii Junioris, Hæsitante auctore, statuam habet; itemque Valentini infra columnam, et Marciiani. Terræ motu autem corruisse illam aiunt, utique vulgo dicitur septem columnas conscendit; Marciiani vero et Valentini statuae in campum tribunalis redierunt.

Sic enim nihil infulcum aut arabrum est. Tametsi aiunt Theodoretus et Eusebius, etc., ut sit τὸ, σοφάλεσθαι, idem ac σοφάλεσθαι, quod Hesychio est συνάγειν· quibus libris eorum collectæ sententiæ, velut fere per electa, ut in Tripartita, Theodori scilicet Lectoris Historia, ex qua ista Sozomeni aliorumque auctor habent, nempe pleniori quam ea quæ nobis exstat. Plura enim desiderari etiam Vossius aliique observavere: nec plures Theodoros Lectores qui Historiam scriperint, necesse confingere. COMBESSII.

(58) Καθὰ καὶ Μιλίχιος. Puto legendum pro Μιλίχιος, Milesius Chronographus, scilicet Hezychius Illustris Milesius.

De portu Neorio, quem Conon magice consecravit.

Neorius, ita nuncupatus, qui et Arcadius, quem A Conon; ubi locum plurimis Constantini Magni laboribus excultum offendit, magice consecravit, in quo et maritimarum mercium fora antea erant; Justino autem imperante, in Juliani portum translata sunt.

Ὁ λεγόμενος Νεώριος, ὁ καὶ Ἀρκάδιος (59), ἐν Κόνων ἐτοιχειώσατο (60), εὐρίων τὸν τόπον κλειστοῖς πόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ποιεῖται· ἐν ᾧ καὶ ἀγοραὶ τῶν θαλασσιῶν ἐμπορευμάτων κρῶν ὑπῆρχον ἐκαὶ ἐπὶ Ἰουστίνου δὲ (61) μετακινήθησαν εἰς τὸν Ἰουλιανοῦ λιμένα.

De Balneo Zeuxippi, Hippodromo ac Thermis Constantinianis.

Zeuxippus balneum Severus appellatur quippe a Severo ædificatum est. Cum illo item Hippodromus paulatim ædificari cœptus est, Constantinianæ Thermæ a Constantino Magno extractæ sunt, necnon Fossa, ut vocant. Multæ vero statuæ mirabili forma quæ in Thermis Constantinianis erant, corruerunt.

Ὁ Ζεῦξιππος τὸ λουτρὸν Ζευήρος καλεῖται (62)· ὑπὸ Ζευήρου γὰρ ἐκτίσθη. Σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸ Ἰπποδρόμιον (63) τὸ πρῶτον ἔλαβε κτίσιμα· ἐν ὀλίγῳ καὶ Κωνσταντιανὰ (64) ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἐκτίσθησαν, καὶ ἡ λεγομένη Φούσσα (65). Στήλαι δὲ κολλεῖ οὕσαι ἐν Κωνσταντιανῆς διέκειον ἀξίαι θαύματος.

De Aquæductu Valentis. De Basilica Cisterna; ac de statua Phocæ pons Magnaurum.

Aquæductus a Valente Ariano ædificatus est, uti scribit Theodorus. Basilica Cisterna a Constantino Magno. Ænea vero statua in Basilica Cisterna sedens Theodosii Junioris est. Statua pons Magnaurum ad Orientalem partem sublimis Solarii, est Phocæ, qui septimo imperii anno multam in evehenda illa operam posuit. Tum vero monachus quidam monasterii Theodori Syciotæ (nam eodem tempore beatus Theodorus in vivis erat, Phocæ princeps, Thoma recentis memorie Constantinopoleos patriarcha), evocato S. Theodoro consilium cum eo inivit, ut Phocæ renuntiaret, abstinendum esse ab immanibus illis cædibus: quod etiam vir sanctus præstitit, imperatorem cohortatus, ne Immiti adeo crudelitate subditis abuteretur. Imperator vero, qui podagra laborabat, signum petiit a Patre in se circa podagram exhiberi, quo

Ὁ ἀγωγὸς ὑπὸ Οὐάλεντος τοῦ Ἀρειανοῦ ἐκτίσθη, καθὼς γράφει Θεόδωρος. Ἡ βασιλικὴ κινστέρη ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Ἡ δὲ χαλκὴ στήλῃ ἢ ἐν τῇ βασιλικῇ κινστέρη καθήμενὴ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐστίν. Ἡ στήλῃ ἡ ἐπισθεν τῆς Μαγναύρας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Ἱλίου τοῦ μεταύρου, Φωκὰ ἐστίν, καθ' ἣν ἐν τῷ ἔδδῳμῳ ἔκει (66) τῆς βασιλείας αὐτῶ σπουδὴν πολλὴν περὶ τοῦ ἀναλθεῖν ἐπέδειξάτο. Μοναχὸς δὲ τις ἐκ τῆς τοῦ ὁσίου Θεόδωρου τοῦ λεγομένου Συκεῶτου (67) μονῆς· κατὰ ταυτὸν γὰρ καὶ ὁ μακάριος Θεόδωρος ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ, ἐπὶ Θωμᾶ τοῦ νέου (68) πετριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὅς καὶ σύνθερα ἐποίησε, παρακαλῆσαι τὸν ὄσιον Θεόδωρον εἰπεῖν τῷ Φωκᾷ, καύσασθαι ἐκ τῶν ἀκαίρων φόνων, ὃ καὶ ποιήσας ὁ ὄσιος, κερήνην τῷ βασιλεῖ μὴ ἀπανθρώπως χρῆσθαι ταῖς ἀπαρκείας. Ὡ δὲ βασιλεὺς ἤτης

Anselmi Bandurii notæ.

(59) Ὁ λεγόμενος Νεώριος, ὁ καὶ Ἀρκάδιος. Hoc ita legendum ait Lambecius, τὸ λεγόμενον Νεώριον ὁ Ἀρκάδιος ἐτοιχειώσατο. Combelsius vero nihil mutandum censet, et Νεώριον propria statua Arcadii, quæ in eo portu stetit, accipit.

(60) Ὁρ Κόνων ἐτοιχειώσατο. A quodam Conone magice præstigiis consecratum Neorium prodit et Anonymus noster. Codinus vero sic habet: Ὅτι τὸ Νεώριον ὁ Κωνσταντίνος ὁ Μέγας ἐτοιχειώσατο, etc., quod Lambecius interpretatur: Neorii sive Navalii prima fundamenta posuit Constantinus Magnus, etc. At ἐτοιχειώσατο, magice præstigiis consecravit significat, non vero prima fundamenta posuit. Sic et Combelsius.

(61) Ἐπὶ Ἰουστίνου δὲ, etc. Ita ex cod. Colbert. restitujimus.

(62) Ζευήρος καλεῖται. Scilicet, Zeuxippus Balneum Severus appellatur, quippe a Severo ædificatum est. Ita ad verbum interpretatus sum; sed malim cum Ducangio Ζευήρου, nam ita nuncupatum observare est apud Zonaram in Justiniano pag. 51, τὸ Ζευήρου λουτρὸν, τὸ λεγόμενον Ζεῦξιππον. Et in Chronico Alexandrino ad annum v ejusdem Justiniani; Ἐκδόθη τὸ βυλανεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου, constράται τὸ βαλνεῖον Alexandri, Severi nempe.

(63) Καὶ τὸ Ἰπποδρόμιον. Unam Hippodromi partem a Severo extractam refert Anonymus no-

ster. Cedrenus item pag. 222: Οὗτος καὶ τὸ Ζεῦξιππον λουτρὸν ἐκτίσει Βυζαντιοῖς, καὶ τὸ πρῶτον κτίσιμα τῷ Ἰπποδρόμῳ παρέδωκε. Sic et Zeuxippum, balneum ita nuncupatum, Byzantiis condidit, et Circi prima ædificia. Ita habent et cæteri fora omnes rerum Byzantinarum scriptores.

(64) Καὶ Κωνσταντιανὰ. Varie quidem has thermas a variiis scriptoribus appellari comperimus. Nam alii Constantinianas nuncupant, alii vero Constantinianas. Perperam Combelsius verit, adas Constantinianas; nam hic non de ædibus seu palatiis Constantinianis, sed de thermis occurrit sermo.

(65) Καὶ ἡ λεγομένη Φούσσα. Hæc ad verbum interpretatus sum; sed forsân pro ἡ λεγομένη Φούσσα legendum est, καὶ ἐν τῇ λεγομένην Φούσῃ στήλαι πολλὰι οὕσαι ἐν Κωνσταντιανῆς διέκειον ἀξίαι θαύματος. Scilicet, Pterimæ statuæ quæ ἐν thermis Constantinianis erant, in fossam deciderunt.

(66) Καθ' ἣν ἐν τῷ ἔδδῳμῳ ἔκει, etc. Non animadvertit Combelsius hic anachronismum; octo quidem sere annis regnavit Phocæ.

(67) Τοῦ λεγομένου Συκεῶτου. Ita Lambecius et Combelsius emendant. In ms. quidem τοῦ λεγομένου Σικαίου legitur. Vide Lambecium ad Codinum.

(68) Ἐπὶ Θωμᾶ τοῦ νέου. Interpretatus sum cum Combelsio, recentis memorie, quod non alius hoc nomine ea in sede præcesserit.

σημειον παρὰ τοῦ Πατρὸς εἰς αὐτὸν γενέσθαι διὰ Α
 τὴν ποδάγραν, καὶ παύσασθαι τῶν πολλῶν φόνων.
 Εὐζαμίνου δὲ τοῦ ὀσίου, ἐβρόθη τῆς νόσου. Αὐτὸς
 ἔτι οὕτως ἐπάσαστο ἀποκτείνων. Ὁ δὲ πρόειρη-
 μένος μὲν ἀρχῆ ἐθάρρησεν τιμὴν τοῦ Φωκά, ὅτι
 μετὰ τὸν καιρὸν ἐούτων δεινῶ θανάτῳ ὄνησται, ἔτι
 φιλοσοφούντος Σεργίου, τοῦ μετὰ τὸν νέον Θωμᾶν
 ἐπισκοπήσαντος. Αὐτὸς γὰρ καὶ τῶ μὲν ἀρχῆ ἐθάρ-
 ρησεν Ἐρχεται οὖν εἰς τοὺς ὡσεὶ τοῦ βασι-
 λῆως Φωκά, ἔτι τῆς στήλης ἐλαυνομένης· καὶ το-
 σούτῃ ἀκουσθὲ ἰχρήσατο περὶ τῆς ἀναβάσεως τῆς
 στήλης, ὥστε κἀκεῖς οἱ τότε ἐξηγήσαντο, ἔτι καὶ
 ἔτι κλειδί φόνους αὐτὸν πεποιημένοι. Ἀλλὰ καὶ
 χρήματα πᾶμπόλλη τοῖς δουλεύουσιν ἐχαρίσατο πρὸς
 τὸ ταχύναι· καὶ μετὰ τῆ ἡμέρας τὸ σταθῆναι
 τὴν αὐτὴν στήλην κατηνέχθη τῆς βασιλείας, οὐ-
 δὲν ἄμεινον ὢν ἔπραξεν ἀπειναγόμενος; ἢ τὸν μι-
 κρὸν θάνατον.

peractis se cadibus temperaturum ait. At sane viri
 precibus morbo creptus est. At me sic quidem ille
 desit carnificinam exercere. Memoratus autem mo-
 nachus cuidam predicere ausus est, brevi fore ut
 Phocas dira morte periret, cum adhuc Sergius
 philosopharetur, qui post Thomam recentis memo-
 riæ episcopalem sedem nactus est; nam et ipse
 monachis detulit. Ea vero fama ad aures Phocæ
 Imperatoris pervenit, cum adhuc columnæ opus
 190 promoveretur, in quod tanto usque studio
 est, ut sicut affirmant qui tum presentibus erant,
 plures alias idem caedes perpetravit; sed etiam multas
 effudit servis pecunias ut opus maturaret. Post
 decimum octavam vero diem ad erecta statua, im-
 perio ipse dejectus est: quicquam ex ætēritate oc-
 tum, qua ipse usus factus, nam ista morte perit.

De statua Valentini Junioris in tractu Martinacii posita.

Ἐν τοῖς Μάρτινακίῳ (69) στήλῃ Ἰσαάτῳ, ἐν ᾗ
 καὶ παραδόξον θαύμα γέγονε. Σεισμοῦ γὰρ γένο-
 μένου, καὶ παντὸς τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπὸ θεμελίου
 εὐθαρέτας; καὶ τῆς στήλης περισσῆς κάτω τοῦ κί-
 νου, σταθῆναι αὐτὴν ὀρθῆν, ὡς οἱ πρὸς ἡμῶν ἐξη-
 γήσαντο. Δοκιμασθεὶς γὰρ τῆς στήλης εἰς τὸ
 ἀρχαίον ἀνατεθῆναι, ἐμείνεν ἄχθως βυρσοτάτων
 ἔχουσα. Τοῦτο δὲ ἐλεῖν γενέσθαι ἕως κλειδῶν
 καιρῶν. Τὴν δὲ στήλῃν ἐβρίσκαμεν εἶναι Βαλεντι-
 νιανοῦ τοῦ νεωτέρου· ὡς τίνα φιλόσοφον ἐπισκοπή-
 σασθαι τότε διὰ τὸν ἀδικον θάνατον Βαλεντινιανῶν
 τοῦ νεωτέρου (76) σημεῖωθῆναι τὴν στήλῃν. Ἐως
 γὰρ τότε δικαίαν φήσον ἀπέπεσον τὸν θάνατον τοῦ
 Ἀετίου.

In tractu Martinacii erigebatur statua in qua
 stupendum contigit spectaculum. Nam terræ motu
 facto, idioque loco a fundamentis pene everso,
 statua e columnâ delapsa recta stetit, ut majores
 nostri retulerunt. Nam ubi tentatum est statuam
 pristinum in locum reponere, ex gravissimo pon-
 dere illa immota mansit. Aiebant multo tempore
 illa se rem habuisse. Statuam vero Valentini
 Junioris esse compërimus; ita ut quidam philoso-
 phus tunc renuntiaret, ob iniquam Valentianam
 necem cõfflatam statuam fuisse. Eousque enim
 ob interfectum Aetium jurè sublatam fuisse pu-
 tabant.

De statua Diocletiani Nicomediæ adveclâ, et in Hippodromi throno erecta.

Ἐκ τῆς λεγόμενης Νικομηδείας στήλαι κλεισταὶ
 ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἤκασιν. Ὅθεν καὶ Διοκλη-
 τIANOῦ ἐν τῷ Ἱπποδρομῳ ὠςεται ἕως τῆς δεύρο,
 ἐπίκουρος οὖσα, ἀναμέσον τοῦ λεγομένου καθί-
 σματος.

Nicomedia statua bene multa Constantinopolim
 advecta sunt. Ex quibus Diocletiani statua levis
 hactenus in medio imperatoris throni in Hippo-
 dromō servatur.

De statua Maximiani ac illius in Chalce posita.

Μαξιμιανῶν στήλῃ ἐν τῷ τῆς Χαλκῆς μέρει
 ὑπάρχει βυρσοτάτη πάνυ. Ἐνθα καὶ τὸ γένος ἄπαν
 Θεοδοσίου τοῦ Σπάνου καθορέσθαι ἐν στήλῃς ἕως τῆς
 σημερον.

Maximiani statua in Chalce partibus longe gra-
 vissima videtur: ubi etiam tota Theodosii Hispani
 familia statuis hactenus representatur.

De Gorgonius stupa in templo Sathes erecta.

Αἱ Γόργωνίδαι λεγόμεναι τέσσαρες ἐκ τῆς Ἐφέσου D 191 Quatuor Gorgones, ut vocant, Ephesō ex
 Anselmi Bandurii notæ.

(69) Ἐν τοῖς Μαρτινακίῳ. In legendam moneo
 et Lambecius. Perperam in una legendum, ἐν τοῖς
 Μαρτινακίῳ. Non solum autem in verbis facti monas-
 terium, sed etiam tractus τὰ Μαρτινακίῳ, ita di-
 ctus a perillustri Martinaciorum familia ejus sub
 Theophilo meminit continuator Theophanis lib. iii
 pag. 75, qui narrat Theophilum imperatorem, cum
 ex quadam muliere Agacena Pythonico spirita ob-
 sessa, didicisset, Martinaciorum familiam post ejus
 filium imperatorem, Martinacem licet alibi sito sibi
 conjunctum in monachum totondisse, ejusque adde

in monasterium redegressē. Tractus autem τὰ Μαρ-
 τινακίῳ scribendum est, non vero Μαρτινακίῳ,
 ut Ducangius putat, cum nulla mentio apud scri-
 ptores (quod sciam) occurrat tractus τὰ Μαρτινακίῳ
 dicti, bene autem τὰ Μαρτινακίῳ.
 (70) Βαλεντιανῶν τοῦ νεωτέρου. Scilicet Val-
 entiniani uel illi. Is enim suspectam habens Aetii
 patris potentiam, eum dolo interfecit: ipse vero
 insequenti anno ob adulteratas plurimorum uxores
 a Maximo in palatium intruente condissima morte
 sublatu est.

Dianæ templo advortæ sunt, in Chalces delubro lo-
catæ, ubi signum Crucis iis imminens erigitur.

Α αι κατά τὸν σηκὸν (71) τῆς Χαλκῆς περιφέρονται,
ἐνθα καὶ σταυροῦ σημεῖον ἐνωθεν αὐτῶν ἱσταται.

De statua Dianæ in Hippodromo.

Dianæ statua in Hippodromo erecta cernitur, ubi
pugiles exiercentur

Τῆς λεγομένης Ἀρτέμιδος ἡ στήλη ἐν τῷ Ἰππο-
δρομίῳ ἱσταται, ἐνθα γυμνάζονται οἱ παλαιόν-
τες.

De statua Zenonis et Ariadnes in Chalce.

In Chalce palatii porta Zenonis et Ariadnes, quæ
cum prius impudica fuisset, casta demum evasit, pe-
destres statuæ columnis impositæ sunt, iambis tris-
tibus a Secundo philosopho exornatæ.

Ἐν τῇ Χαλκῇ πόλῃ (72) τοῦ παλατίου Ζήνωνος
καὶ Ἀριάδνης τῆς σύφρονος ἔσκατον καὶ αἰσχρά:
τὸ πρότερον (73), ἐν κλισίῳ ἱσταται πεζαὶ στήλαι,
λάμβους ἁλεγίους ἔχουσαι, παρὰ Σεκοῦνδου φιλοσό-
φου μερισθείσαι.

De statua Justiniani et Theodoræ ad Zeuxippum erecta.

Statua ad Zeuxippum respiciens, quæ scilicet e B
regione posita est, Justiniani est et Theodoræ :
quam Justinianus cum erigeret, faustis acclamationi-
bus exceptus est, vociferante Prasina factione,
Justinianus et Constantinus novi apostoli. Ubi etiam
Sophia uxor ejus a Plumbato philosopho iambicis
versibus celebrata est.

Ἡ στήλη ἡ πρὸς τὸ Ζευξίππων θεωρούσα, ἦτοι
ἐμπροσθεν, Ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδώρας ἐστὶ καθ'
ἣν καὶ ἐδοξάσθη Ἰουστινιανὸς, ὅτε ἐτίθετο ἡ αὕτη,
κράζοντος τοῦ Πρασίνου μέρους, Ἰουστινιανὸς καὶ
Κωνσταντῖνος νέοι ἀπόστολοι· ἐν οἷς καὶ Σοφία
ἡ αὐτοῦ γαμετῆ (74) παρὰ Πλευρδάτου φιλοσόφου
λαμβικός μέτρος τοὺς ἐπαίνους ἐδέξατο.

De statua Philippici in Zeuxippo.

Statua in vetustissimis Thermis coloribus depic-
ta, id est in Zeuxippo, Philippici mansueti est, qui
ex ignorantia orravit : atque, ut vulgo fertur, talis
est, quale exemplar fuit. Artificem quippe pictores
inagnis laudibus extulerunt, quod effligem ab exem-
plari non discrepantem ediderit.

Ἡ ἐν τῷ παλαιστάτῳ λουτρῷ ὑπάρχουσα στήλη
ἐκ χρωμάτων, ἦτοι τῷ Ζευξίππῳ, Φιλιππικοῦ τοῦ
πράου (75) ἐστὶ, τοῦ κατ' ἀγνοίαν πλανηθέντος· ὡς
δ' ἔχει ὁ λόγος, τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, οἷον τὸ πρῶ-
τότυπον. Μεγάλως γὰρ ἐπήλασαν οἱ ζωγράφοι τὴν
γράφαντα, ὅτι οὐκ ἐχώρησε τὴν τοῦ βασιλέως μερ-
φὴν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον.

De statua Jovis in Hippodromo erecta.

Iconio Constantinopolim plurimæ statuæ trans-
missæ sunt, e quarum numero est illa Jovis, quæ
in Hippodromo superest.

Ἐκ τοῦ λεγομένου Ἰκονίου στήλαι ἤκασιν ἐν
Κωνσταντινουπόλει κλεισται, καθ' ἣν καὶ τοῦ Διὸς
ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ σῴζεται.

De quatuor equis inauratis Hippodromi.

192 Quatuor illi equi deaurati, in supernis Hip-
podromi partibus collocati, ex Ghio insula Theodo-
do Juniore imperante addecti sunt.

Τὰ τέσσαρα ἱππάρια τὰ χρυσόδαφα, τὰ φερόμενα
ἐνωθεν τοῦ Ἰππικοῦ, ἐκ τῆς Χίου νήσου ἤκασιν ἐκτὶ
Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ.

De statu Persæ ac Andromedæ.

Ex Iconio supra memorata urbe, Persæ statua et

Ἐκ τοῦ προειρημένου Ἰκονίου, Περσέως στή-
λαι

Anselmi Bandurii notæ.

(71) Αι κατά τὸν σηκόν. Delubrum seu orato-
rium a Joanne Tzimisce constructum Christi Serva-
toris et Chalces perinde nomine insigne fuit; hallu-
cinatūr igitur Lambecius, qui pro κατὰ τὸν σηκόν
legendum ait ex Codino καταντικρῷ.

(72) Ἐν τῇ Χαλκῇ πόλῃ. Anonymus noster
Zenonis et Ariadnes statuas in Chalce prope am-
bulacrum existisse narrat.

(73) Καὶ αἰσχρὰς τὸ πρότερον. Turpitudinis indi-
cium in Ariadna est, quod maritum Zenonem comi-
tiali quandoque morbo laborantem exstinxerit,
nec morientis ejulatu animum flexerit, ut Anastasio
copularetur, cui, vivente adhuc Zenone, προφιλω-
θῆναι auctor Cedrenus, καὶ προφιλωθῆναι: ἐστὶ ζῶν-
τος τὴν Ἀριάδην τῷ Ἀναστασίῳ, in amoribus ha-
buisse ac deperisse. Ubi sædissime Xyland., ut
Luparenses typi, Et ipso adhuc vivente Ariadna
Zenonem amabat. Miror P. Goar, qui in alia anim-
advertit, oculos fugisse ac diligentiam. COME-
RIS.

(74) Καὶ Σοφία ἡ αὐτοῦ γαμετῆ. Puto pro Σοφία
scribendum esse Θεοδώρα, ut optime et Lambecius

monuit. Sophiam quippe Justiniani Cæsaropala-
tæ uxorem fuisse nemo ignorat.

(75) Φιλιππικοῦ τοῦ πρᾶου. Reddendum forte
auctore Suid. Philippicus sægnis, qui sic incuria
errore abactus sit. Quis autem ille sit, ab alio ha-
bens audierim. Nec enim Philippicus tyrannus,
sextæque synodi hostis, ac vindex capitum illi
damnatorum (Honorii atque Sergii) per duos circiter
annos, cujus imperium tenuit. Qua de re Joannes
Constantinopolitanus epistola ad Constantium
papam, quam in Hæresi Monothelitarum luculen-
tissimum monumentum produxi, iterumque et
nova collatione, ex collegii Cæmoni. altero codice,
representaturum se inter conciliorum generalium
acta, cum aliis pene mihi eo argumento vulgatis
(num ex eodem Tiliano codice, quem et ipsum
Ducæus excerpserit?) R. Philippus Labbe pro-
dromo ad ea suo pollicetur. Num Mauricii ex se-
nore levir, ipse ei aliquando suspectus, a littera
nomini initiali Φ, donec Phocam tyrannum fore
ex visione nocturna cognovit? At unde hic tenuis?
COMEGRIS.

λη (76) και Ἀνδρομέδης· θυγατρὸς βασιλικῆς (77) Ἰωνίου, ἡν οἱ μῦθοι φασὶν καὶ τὸν ἱστορικῶν, διδοσθαι θυσιᾶν τῷ ἑκάστῃ ἐμφωλεύοντι δράκοντι. Οὕτως γὰρ ἦν ἐκ παλαιᾶς συνήθειας, διδοσθαι παρ-
 οίνον κίρην τῷ θηρίῳ· καθ' ἣν Ἀνδρομέδα δεθείσα, θανάτου αἰτία τῷ θηρίῳ ἐμῆκε διδοσθαι. Ὁ γοῦν προειρημένος Περσεὺς ἔκεισε ἤκων, πύθεται κλαι-
 ούση τῇ Ἀνδρομέδῃ, τί ἂν εἴη δεδεμένη καὶ θρη-
 νοῦσα. Ἡ δὲ τὸ συμβῆν ἐξηγήσατο. Τοῦ δὲ καθί-
 σαντος· ἤκε τὸ θηρίον. Αὐτὸς δὲ Γοργόνης κεφαλὴν ἐν
 πῆρα κατέχων, ὀπισθοφανῶς στραφείς, δείκνυσαι τῷ
 θηρίῳ. Ὅπερ ἰδὼν ἔκεινος, ἀπέφυγεν. Ἐκλήθη οὖν
 Ἰώνιον (78) παρὰ Φιλοδώρου ἡ πόλις, διὰ τὸ ἔχεναι τὸν
 Περσέα καὶ σῶσαι τὴν Ἀνδρομέδαν. (Φόνοις ἀτύχημα
 τῇ πόλει ἐκ τοῦ ἡκοντος Περσέως·) Ἦν δὲ ὄνομα τῇ
 πόλει, τὸ ἀπὸ γενέσεως, Δορία (79)· ἔπειτα ἐκλήθη
 θρηνοῦσα· παρὰ δὲ Φιλοδώρου τοῦ Λογιστοῦ, ἐκ τοῦ
 ἤκειν τὸν Περσέα, ἐκλήθη Ἰώνιον· ἔνθα ἐτελειώθη ὁ
 αὐτὸς Περσεὺς σὺν τῇ Ἀνδρομέδῃ ἐπάνω δὲ τῆς πό-
 ρης τῆς πόλεως (80) ἐστηλώθη ἀμφοτέρα· καθ' ἣν καὶ
 θυσίαι πολλαὶ γέγονασιν ἑκάστῃ παρὰ Δεκίου καὶ
 Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ· ἔνθα πλείστοι ἄγιοι
 ἐμαρτύρησαν. Ἦκασιν οὖν τοῦ τε Περσέως καὶ Ἀνδρο-
 μέδης αἱ στήλαι, ὡς λόγος ἔχει, ἐπὶ Κωνσταντίου (81),
 μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν Ἀντιοχείων ἐκκλησίαν.

De statua Anastasii in Thermis Constantianis erecta.

Ἐν τῷ Κωνσταντιανῶν λουτρῷ (82) Ἀναστασίου
 στήλη ὑπάρχει, ἡ ἐπισθεν τοῦ ἁγίου μάρτυρος
 Μηνᾶ, ἣτις στήλη ἐστάθη μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν
 C In Constantianis thermis Anastasii statua con-
 sistit, pone sanctum Menam martyrem, quæ ibidem
 C locata est, postquam boum sacrificia Idolis facta solita.

Anselmi Bandurii notæ.

(76) Περσέως στήλη. Perperam interpretatur
 Combessius, *Persei columna*; nam hic στήλη non
 columnam, sed statuum significat, ut ex contextu
 liquet.

(77) Θυγατρὸς βασιλικῆς. Scilicet, *regiæ filia*.
 Perperam legitur in ms. et in editis, θυγατρὸς
 Βασιλικῆς. Andromeda enim non Basilisci filia,
 sed Cephei Æthiopyum regis et Cassiopes filia
 fuit. Vide Euripidem in *Andromeda*.

(78) Ἐκλήθη οὖν Ἰώνιον. Anonymus noster
 Iconium appellatum a Philodoro Logista ait, διὰ τὸ
 τὸν Περσέα δεῖξαι τὴν εἰκόνα ἑκάστῃ τῆς Γοργόνης.
 Stephanus vero *De urbibus* ex alia fabula ejusdem
 vocis etymologiam ducit; quod scilicet extincto per
 diluuium humanò genere, illic primum a Prometheo
 fictæ imagines et simulacra εἰκόνες, quas
 spiritus afflans animauerit. Unde ait, καὶ ἔδει δεῖξαι
 διφθόγγου. Cæterum quem Anonymus noster, Chrono-
 graphus ac Codinus Philodorum vocant, Lambecius
 Philochorum esse contendit. Vide ejusdem
 ad Codinum notas. Quæ autem sequuntur et clausa
 representantur corrupta et Combessio visa sunt,
 et mihi videntur; neque absque novi codicis opæ
 sanari possunt, nisi hariolando, quæ ars, licet eas
 usi sint passim superiori tempore viri doctissimi,
 nunquam mihi placuit, nisi codicis manu exarati
 auctoritas accedat, vel contextus suadeat.

(79) Δορία. Emendat Lambecius Δανάεια, quod
 ita Codinus habeat, etsi variant ejus exemplaria,
 habentque ipso teste alia Δανία, alia Δάνεια. At
 quis tantus Codinus, auctor sic nuperus, vel si Δανά-
 εια constanter habeat, ut Anonymo, ex quo plera-
 que hausit, ac qui centenis aliquot annis antiquior
 est, debeat præscribere? Quod ait Anonymus ἀ-
 τῆς γενέσεως, cum primum condita est, sic appel-
 latam urbem, Lambecii conjecturas omnes elidit.
 Longe enim antiquior ejus origo, quam vel Perseus,
 vel ejus parens Danae, siquidem Argos jam erat,
 eique Persei parentes imperitabant, cum ex Ste-
 phano ad primos a diluvio homines Iconii origo
 spectare videatur. Una trium urbium Homero no-
 minatarum, Δώριον est.
 Καὶ Περσέων καὶ Ἑλός καὶ Δόριον.
 Sed alio spectare videatur. Unum est non esse hoc
 nomen in antiquis urbibus novum, ut illo Codini
 sic facile sit mutandum. Danae in Italiam com-
 migrasse, ac illic Ardeam condidisse auctor Julius
 Polyhistor, *A. Danae Ardeam. Mem. Virg. vii. Æneid.*
Quam dicitur olim,
Acrisionis Danae fundasse colonis.
 COMBESSIUS.
 (80) Ἐπάνω δὲ τῆς πόρτης τῆς πόλεως, etc. Ita
 ex Anonymo nostro restitimus; corrupte quippe
 in ms. et in editis legitur, Ἐνθα ἐτελειώθη ὁ αὐτὸς;
 Περσεὺς σὺν τῇ Ἀνδρομέδῃ ἐπάνω τῆς πόρτης τῆς
 πόλεως. Non quidem supra portam diem obierunt,
 sed cum Iconii Perseus et Andromeda vitam exe-
 gissent, ipsorum statuæ portæ urbis impositæ
 sunt.
 (81) Ἐπὶ Κωνσταντίου. Has Persei et Andro-
 medæ statuæ tempore Constantini advectas, post-
 quam absoluta fuit ecclesia Antiochenorum, per-
 hibet Anonymus noster, ac in *Magno Balneo* Con-
 stantini prope Tzycanisterium collocatas ait.
 (82) Ἐν τῷ Κωνσταντιανῶν λουτρῷ. Scilicet,
 in *Constantianis thermis*. Socrates lib. vi, cap. 16
 habet, ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ ἐν Κωνσταντιανῶν.

sablata sunt, ac locus in lupanar versus fuit, ita jubente imperatore, ad locum infamia notandum.

Α βοοθύσαν των ειδώλων, και γενέσθαι πορνείον τον τόπον, του βασιλέως τουτο κελεύσαντος, επι τδ άτιμασθῆναι τον τόπον.

De statu Valentis Imperatoris in Cisterna Aetii posita.

In Cisterna, quam Aetii vocant, ab Aetio patricio exstructa Valentis imperatoris, ejusdem Valentis statua visitur, adstante as satellitium agente Aetio.

Ἐν τῇ καλουμένῃ Ἄετιου κινστέρνῃ, ἦτις ὑπὸ Ἄετιου πατρικίου κτισθεῖσα ἐν ταῖς ἡμέραις Βάλεντος: ἐνθα ἡ στήλη αὐτοῦ του Βάλεντος ἐν τῇ κινστέρνῃ σώζεται, ὁρῶμενον αὐτὴν τοῦ Ἄετιου (83).

De Cisterna Asparis cognominata.

Cisterna quae Asparis vocatur ab Aspare et Ardaburio nomena est, qui Leone Magno imperatore vixerunt: quae absoluta Aspar et Ardaburius necati sunt.

Ἡ λεγομένη Ἄσπαρος (84) ὑπὸ Ἄσπαρος και Ἀρδαβουρίου, των ἐπὶ Λέοντος του Μεγάλου οἰκοδομεῖται: καθ' ἣν Ἄσπαρ και Ἀρδαβούριος, πληρωθείσης αὐτῆς, τὴν θλασσαν ὑπομένουσι.

De insula Cranum nuncupata.

Quam vocant Cranum insulam Verina magice consecravit: nec ulla ejus consecrationis ratio excogitari potest. Dum autem magice consecraretur, complures repente exstiterunt mortis, quomolrem de-erit mansit usque ad templum Justiniani tertii, qui Mam, ut penitus aboleret, mari obrui jussit.

Τὴν λεγομένην Κράνον νῆσον ἐστοιχειώσατο Βερίνα, καθ' ἣν οὐδεμία εὐρεῖσθαι φρονεῖ, τίνος γάρῃ ταύτην στοιχειώσεται. Ἐν δὲ τῷ στοιχειωθῆναι τὴν αὐτὴν νῆσον, ἀθρόως θάνατοι γινώσκαι κλιστοι, ὅθεν ἐρημοθεῖται διαρκέσασα μέχρι τῶν χρόνων Ἰουστινιανοῦ του τρίτου, τὴν θάλασσαν προσέλακτος ἀναπλοῦσαι ἐν αὐτῇ, εἰς τέλειον ἀφανισμόν.

Anselmi Bandurii notae.

(83) Δορυφορόντος ἀπὲρ του Ἄετιου. Id est, astante ac satellitium agente Aetio. Perperam interpretatur Combollisius, cujus Aetii satellitia mase latina cingit. Ceterum quod ait Chronographus, Aetii cisternam conditam esse Valente imperante, non coharet cum eo quod de hac cisterna scribit Marcellinus comes; ipse enim Cisternam Aetii conditam ait sub Theodosio Juniore anno Christi 421, Eustathio et Agricola cosa.

ἀγγιολας οὗτος τούτους ἀνελλε δδλω. Ὁ δὲ οἶκος του Ἄσπαρου ἦν, ὄνπαρ εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος. Asparis Cisternam Aspares et Ardaburius exstuxere tempore Leonis Magni. Quae absoluta, ambo inibi intersecti sunt ab eodem imperatore, ea quod conjuratione cum populo inita, Leonem ab imperia ejicere statuerunt, nisi de industria eos dolo sustulisset imperator. Ceterum domus Asparis erat, quam deinde possedit Basilius accubitor. Ceterum cisterna haec Asparis edificari coepta est anno 11 Leonis M. imperatoris, Ricimere et Patricio cosa, ut testatur scriptor Chronici Alexandrini, qui sic habet: Τούτω δὲ ἐνικυτῷ ἤρξατο Ἄσπαρ ὁ στρατηλάτης κτιζεῖν τὴν μεγάλην κινστέρναν πλησίον του παλαίου τσιγους, 1100 anno Aspar magister milium cepit edificare cisternam maximam juxta antiquam urbis murum.

(84) Ἡ λεγομένη Ἄσπαρος, etc. Subintelligitur κινστέρνα. Pro ἣνδ Ἄσπαρος, male in ms. et in editis habetur ἐπὶ Ἄσπαρος. De Asparis cisterna plerique loquuntur Anonymus noster. Ἡ δὲ λεγομένη Ἄσπαρου κινστέρνα ὑπὸ Ἄσπαρου και Ἀρδαβουρίου ἐκτίσθη ἐπὶ του μεγάλου Λέοντος. Καθ' ἣν ἀμφοτέροι, πληρωθείσης αὐτῆς, ἀνθρώπων παρά του αὐτοῦ βασιλέως, ὀφείνας ἐβούλοντο μετὰ του δαμου καταθροῦσαι ἄλλα ταῖς βασιλείας, εἰ μὴ ἐξ

ΦΩΤΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΚΦΡΑΣΙΣ

THE EN TOIS ΒΑΣΙΛΕΙΟΙΣ ΝΕΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ, ΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΘΕΙΣΗΣ.

PHOTII

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI

NOVÆ SANCTISSIMÆ DEI GENITRICIS ECCLESIAE, IN PALATIO A BASILIO MACEDONE EXSTRUCTÆ, DESCRIPTIO

Vide tomum nostrum CIV, ubi hoc opusculum jam edidimus.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΑΦΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΝΑῶ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

DE SEPULCRIS IMPERATORUM QUÆ SUNT IN TEMPLEO SS. APOSTOLORUM.

(Anselmus Bandurius, Imperium Orientale, tom. I, p. 121.)

Ἐν τῷ ἡρώφῳ τοῦ ἀγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντι-
νου (1) ἔμπροσθεν κατὰ ἀνατολὰς (2) κεῖται ἡ λάρναξ
τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πορφυρᾷ (3), ἐν ᾗ
ἀπόκειται αὐτὸς μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης (4).
Ἐτέρη λάρναξ πορφυρᾷ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κων-
σταντίνος ὁ υἱὸς (5) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.

Anselmi Bandurii notæ.

(1) Ἐν τῷ ἡρώφῳ τοῦ ἀγίου καὶ μεγάλου Κων-
σταντίνου. Templum SS. Apostolorum conditum
fuisse a Constantino Magno scribit Anonymus nos-
ter qui subiungit, templum sanctorum Apostolorum
extractum fuisse a Constantino Magno ac matre
ejus Helena, forma oblonga, et tecto ligneo oper-
tum; præterea monumentum imperatorum, in quâ
et ipse conditus est. His consona habent Eusebius,
Socrates, Sozomenus, Theophanes alique ex ve-
tustioribus; solus vero Zonaras diserte tradit ædem
SS. Apostolorum ædificatam a Constantio fuisse;
nam Philostorgii verba in locum potius, templum
hoc dedicatum fuisse a Constantio, non vero con-
ditum. Sed qui plura hac de re cupi, consulat doc-
tissimum Ducangium, qui omnia accuratissime pro-
more refert. Cæterum quanta fuerit hujus ædis Con-
stantinianæ amplitudo, quæ elegantia, quæve atria
ac ædificia eandem ædem ambiabant, aut ei erant
adjuncta, præter hæc præstat Eusebius lib. iv, De Vita
Constantini cap. 59, quæ cum sint longiuscula, et
hæc eandem obviæ, consulo præterea.

(2) Ἐμπροσθεν κατὰ ἀνατολὰς. Nidetur in
anteriori parte versus orientem, sed potius ἔμπρο-
σθεν subintelligitur τοῦ ναοῦ, hoc est, ante ipsum
templum orientem versus; nam non in ipso templo
sed in porticu quam ad id condiderat idem Con-
stantinus tumultuatur imperator. Joannes Chry-
sostomus adversus gentiles, et homil. xvi, et xv
ἐν τοῖς προθύροις, hoc est, in templi vestibulo,
Constantinum Magnum humatum fuisse scribit.
Zonaras vero quemadmodum structuram templi SS.
Apostolorum, ita etiam sepulcra imperatorum Con-
stantio adscribit, et præcipue sepulcrum ejus patris,
quod in porticu ad id condita a Constantio filio,
ponit idem scriptor, καὶ ἐν τῷ τῶν ἀγίων Ἀποστό-
λων κατέθετο ἱερῶν, ἐν ἰδίαζούσῃ μέντοι στοῶν,
ἣν ἐπὶ τῇ ταφῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ψυχοδόμησεν. Ma-
nuel Chrysoloras loquens de sepulcris imperatorum
a Constantino Magno conditis, subiungit, sua ad-
huc ætate non pauca imperatorum sepulcra super-
esse circa ædem Apostolorum: Ἦ γὰρ ὁ τοῦ κτί-
στοῦ μὲν καὶ πολιοῦθου βασιλέως τάφος, καὶ οἱ τῶν
ἄλλων περὶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ πολυκλυσίου, ἢ
ρόνον θαύμα ἦν ἔσθιν, πολλοὶ μὲν κύκλω σωζόμε-
νοι περὶ τὸν ναὸν τῶν Ἀποστόλων, πολλοὶ δὲ ἤδη
καὶ ἀπολωδότες, καὶ ἄλλοι δὲ ἀλλαχῶ τῆς πόλεως
ἐπὶ τῶν προνάων; Nam imperatoris, quem condito-
rem et tutelarem urbs agnoscit, et ei adjuncta cætero-
rum Augustorum sepulcra in hoc imperatorio cæm. etc.

194-203 In heroo sancti et magni Constanti-
ni versus Orientem jacet urna ejusdem magni Con-
stantini porphyretica, in qua depositus est ipse cum
matre sua Helena.

Alia urna porphyretica, in qua depositus est Con-
stantinus, filius magni Constantini.

rio, rem vel solo aspectu admirandam, quid comme-
morem quorum non pauca adhuc supersunt circa
ædem Apostolorum, multa quoque jam interierunt,
alia etiam passim in templorum pronæis existant &

(3) Πορφυρᾷ. Sepulcrum Constantini Magni ac ejus
aitum describit Eusebius lib. iv De Vita Constanti-
ni cap. 60. Ἀώδων δ' οὖν αὐτῶν: θίγας ὡσαυτὲ
σῆλας ἱερὰς ἐπὶ τριῆ καὶ μνημῆ τοῦ τῶν ἀποστό-
λων ἐγείρας χερῶν, μέσην εἶθαι τὴν αὐτοῦ αὐτῶν
λάρνακα, ἥς ἐκατέρωθεν τῶν ἀποστόλων ἀνὰ εἰς
διέκειντο. Καὶ τοῦτο γοῦν, ὡς ἐφη, σφραγισ-
τισμῶν, ἐνθα αὐτῶ τὸ σῆνος τελευτήσαντι τὸν
βίον εὐκρεπῶς μέλλον διαναπαύεσθαι ἐσκόπει.
Loculos igitur duodecim, quasi sacras columnas
in apostolorum chori honorem et memoriam erigens,
medium inter ipsos sepulcrum suum statuit, quod
utrinque seni clauderent apostoli: sano certe, ut dixi,
consilio præcogitans, quod ubi vitam cum morte
commutasset, illius corpus ibi digne ac decenter
quiesceret. Cedrenus pag. 296 scribit, corpus Con-
stantini Magni depositum fuisse una cum matre He-
lena, ἐν λάρναι πορφυρᾷ, ἥτις Ῥωμαῖα. Cedrenō
autem ac scriptori nostro ad stipulatur Paulus Dia-
conus lib. ii Hist. Misc. scribens de Constantino:
Fusus ejus sepulchrum est in ecclesia Apostolorum in
sepulcro porphyretico. At Eusebius, Socrates, So-
zomenus alique tradunt, corpus Constantini Magni
in theca aurea reconditum fuisse, atque a Constantio
filio in ædem SS. Apostolorum illatum. Ab hæ-
jus sepulcro aurea ornamenta a furibus abtata fuisse,
scribit Choniatas in Alexio lib. i extremo. Vide
quid Gyllius de sepulcro Constantini Magni narrat
lib. iv, cap. 2. Cæterum quid sentiam de inscrip-
tione sepulcrati Constantini Magni, ac explicatione
earundem litterarum, suctore Gennadio Scholario,
quæ in variis bibliothecis reperitur et a nobis in hoc
volumine edita lib. vii, pluribus ibidem monemus.
(Vide apud nos in Gennadio ad an. 1440. Epit. PATR.)

(4) Μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης. Prima
omnium Helena Augusta Constantinæ mater in tem-
plo SS. Apostolorum tumultata fuit, si qua fides
Eusebio, Cedreno, Nicephoro Callisti, et nonnullis
aliis. Sed de his plura viri docti.

(5) Ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς. Sic
Græculus noster. Atqui scriptores fide digni, tra-
dunt Constantinum Juniorem, commisso ad Aquile-
iam cum fratre Constante prælio, ab eodem su-
sum, ac postmodum interfectum, illiusque corpus

Alia urna porphyretica, in qua depositus est Theodosius Magnus.

Alia urna porphyretica, ubi tumulatur Theodosius Junior.

Alia urna prasina Thessalica, in qua jacet Zeno,

204 Alia urna prasina hieracitis (id est ex margine viridi obscuro), ubi reconditus est Leo Magnus.

Alia urna porphyretica, ubi tumulantur Marcianus et Pulcheria.

Alia urna Nicetiana, in qua jacet Anastasius Dicomus cum Ariadna.

Alia urna prasina Thessalica, ubi tumulantur Basilii Macedo, Eudocia et Alexander.

Alia urna Sangarina Phlegemenusia, in qua depositus est Leo Philosophus et Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna prasina Thessalica, in qua recondita

Alia 'Ετέρα λάρναξ πορφυρά, ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδοσίος ὁ Μέγας (6).

'Ετέρα λάρναξ πορφυρά, ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδοσίος ὁ Μικρός (7).

'Ετέρα λάρναξ πράσινος Θεσσαλή, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ζήνων (8).

'Ετέρα λάρναξ πράσινος ἱερακίτις (9), ἐν ᾗ ἀπόκειται Λέων ὁ Μέγας.

'Ετέρα λάρναξ πορφυρά, ἐν ᾗ ἀπόκειται Μαρκιανὸς καὶ Πουλχερία (10).

'Ετέρα λάρναξ Νικητιανή (11), ἐν ᾗ ἀπόκειται 'Αναστάσιος ὁ Δίκωρος μετὰ 'Αριάδνης.

'Ετέρα λάρναξ πράσινος Θεσσαλή, ἐν ᾗ ἀπόκειται Βασίλειος ὁ Μακεδὼν (12), Εὐδοκία καὶ 'Αλέξανδρος.

'Ετέρα λάρναξ Σαγγαρινή (13) φλεγμενούσιος, ἐν ᾗ ἀπόκειται Λέων ὁ Φιλόσοφος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ (14).

'Ετέρα λάρναξ λευκή, ἡ λεγομένη Βασιλική (15), ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

'Ετέρα λάρναξ πράσινος Θεσσαλή, ἐν ᾗ ἀπόκειται

Anselmi Bandurii notæ.

in Alcam fluvium non longe ab Aquileia projectum. Sic Victor Epit. Socrates lib. II, cap. 4. Zosimus lib. II, latius in Fastis, Theophanes, cæterique.

(6) *Ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδοσίος ὁ Μέγας.* Corpus Theodosii Magni ab Arcadio filio Mediolano Constantinopolim advectum, atque in templo sanctorum Apostolorum conditum scribunt Marcellinus, Socrates lib. V, cap. I, Cedrenus pag. 337, aliique nonnulli ex scriptoribus.

(7) *Ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδοσίος ὁ Μικρός.* Caput hoc ex cod. Colbertino reponimus. Theodosium Juniores in templo Apostolorum tumulatum scribit et Theodorus Lector pag. 194, Cedrenus pag. 343. Idem repetit paulo infra scriptor noster, ubi de porticu, quæ suo tempore tecto carebat, ubi tres urnæ porphyreticæ depositæ erant, una nimirum Arcadii ad meridiem, secunda Theodosii ejus filii ad septentrionem; tertia Eudociæ ad orientem.

(8) *Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ζήνων.* Caput etiam hoc ex cod. Colbertino supplemus. Vide quæ de Zenonis sepulcro narrat Cedrenus pag. 353.

(9) *Ἱερακίτις.* Seu potius, Ἱερακίτης, de quo lapide seu gemma sic Plinius lib. XXXVII, cap. 10: *Hieracites alternat milvino nigraque veluti plumis.* De quo sic erud. Harmluinus in notis ad eundem Plinii locum: Hieracitis ab ἱέραξ, quæ vox accipitrem et milvum sonat. Ἱερακίτης λίθος, Aetio, lib. II cap. 30, ex ms. Cod., ὀρθόγλωρος μὲν ἔστι, καὶ πρὸς τὸ μέλαν ἐνετραμμένος, ἐπιπεραμμένος χροιάς ἐτέρας, ὡς ποικίλος εἶναι, ὡς φησι Διογένης ἐν τῷ Περὶ λίθων. *Lapis subviridis ad nigredinem vergens, aliisque quibinde alternatis coloribus toto corpore interstinctus, ut varii coloris dici possit, ut narrat Dio-genes in libro De lapidibus.*

(10) *Ἐν ᾗ ἀπόκειται Μαρκιανὸς καὶ Πουλχερία.* Sic Cedrenus: *Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς τελευταῖος, καὶ ἐπέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, Μοιρίτις Μαρκιανὸς imperator, et cadaver ejus deponitur in herao sanctorum Apostolorum.* Pulcheria autem Augustæ, uxoris Marciani statum positam fuisse a Leone M. imp. in ipsius monumento, scribit Chronographus noster qui etiam id festum ejusdem Augustæ institutum fuisse ab eodem Leone. Ceterum Græci memoriam Pulcheriæ celebrant die 10 Septembris, ac rursus utrius-

que festum, nimirum Marciani et Pulcheriæ, 17 Februarii.

(11) *Νικητιανή.* In codice Colbertino pro Νικητιανῇ legitur, Ἀνακητιανὸς, ubi fortassis quispiam legeret, *Ananchitis*, de quo lapide seu gemma sic Plinius lib. XXXVII, cap. 11: *Ananchitide in hydromantia dicunt evocari imagines deorum.* Cedrenus pag. 363 cadaver Anastasii et Ariadiæ depositum fuisse scribit in templo Apostolorum, ἐν λάρνακι Ἀκυντιανῇ; Ἐπέθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν λάρνακι Ἀκυντιανῇ, μετὰ Ἀριάδνης τῆς γυναίκος αὐτοῦ προτελευτήσαστος. Ad quem Cedreni locum sic addoat doctissimus Goar: Ἀκυντιανῇ. «Ex Acyntiano marmore *φανο*, ex Acyntio monte ad Chalcedonis litus delato.»

(12) *Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, etc.* Leo Grammaticus, Alexandrum imperatorem eodem sepulcro cum patre Basilio repositum fuisse scribit in eodem Alexandro: Ἀπέθετο δὲ Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς τάφοις μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

(13) *Σαγγαρινή.* Seu potius Σαγγαρινή. Sic ex cod. Colbert. et ex contextu reponimus; nam licet hic in cod. Reg. legatur Ἀγαρινή, infra ubi loquitur de sepulcro Constantis, filii Constantini, filii Heraclii, ac ejusdem Constantis uxoris sepulcro scribitur Σαγγαρινή. De lapide autem Sagarino seu Sagarico sic Porphyrogenitus in avi Vita cap. 64 edit. Combef.: Ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν ἐκ τοῦ Σιγαρίου λεγομένου λίθου, ὃς τῷ παρὰ τινῶν Ὀστρίτη καλουμένῳ λίθῳ καθέστηκεν ἐμφερής, etc. *Quæ autem ad aquilonem ex Sagarico sic nuncupato concinnata lapide, haud absimili Ostriti, ut quidam vocant.*

(14) *Καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ.* Constantinum Porphyrogenitum in æde SS. Apostolorum sepultum fuisse una cum patre Leone scribit et Symeon Magister in eodem Constantino pag. 426. Καὶ θάπτεται ἐν τῷ ναῷ ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ Διόντος βασιλέως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Sic Cedrenus pag. 64.

(15) *Ἡ λεγομένη Βασιλική.* Constantinus igitur eodem in loco quo pater, non vero eodem in urna tumulatus fuit; illius siquidem Sagarica fuit, hujus vero alba.

ἐκ λείψανον τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς (16) καὶ Εὐδοκίας A sunt reliquiae S. Theophanonis et Eudociae filiae τῆς θυγατρὸς αὐτῆς (17).

Ἐτέρα λάρναξ Βιθυνή, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ Λέοντος (18) τοῦ Φιλοσόφου.

Ἐτέρα λάρναξ πράσινα Θεσσαλή, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ τρίτη γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος (19).

Ἐτέρα λάρναξ Προκωννησία, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ θυγάτηρ Λέοντος Ἄννα (20).

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Νικηφόρος ὁ Φωκάς.

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Μιχαὴλ ὁ Ἀμορβῆτος (21).

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὁ λεγόμενος ἐκ καλῶν παιδίων (22).

Ἐσθθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἑτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογεννήτου, καὶ ἀδελφὸς βασιλέως Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου (23). Οὗτοι εἰσαν υἱοὶ Ῥωμανοῦ τοῦ λεγομένου καλοῦ παιδίου καὶ μητρὸς αὐτῶν Θεοφανοῦς, ἐν ᾗ ἀπόκειται καὶ αὐτὴ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ αὐτοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

Ἡρῶν τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ (24).

Λάρναξ κατὰ ἀνατολὰς ἐπὶ λίθου ξένου καὶ ἄλλο-

Anselmi Bandurii notæ.

(16) *Τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς*. Nimirum Leonis imperatoris primæ uxoris quæ quidem a Græcis sanctorum catalogo ascripta fuit. cuiusque festum colitur die xvi Decembris. Hujus nomine ecclesiam conditam fuisse a Leone imperatore non procul ab æde sanctorum Apostolorum, et in ea corpus ejus depositum, scribit Symeon Magister pag. 463: Καὶ πλεῖστον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐξωνησάμενος οὐκ ἴματα Λέων ὁ βασιλεὺς κτείνει ἐκκλησίαν περικαλλῆ εἰς ὄνομα Θεοφανῶ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναίκης, καὶ κατὰ τὴν οἰκίαν καὶ ταύτην ἐκεῖ. *Prope etiam templum sanctorum Apostolorum, coemptis Leo imperator ædibus, perpulchram ecclesiam ædificat, prioris sue conjugis Theophanem nomine, cujus et sumus in ea deponit*. Similia fere habent Scylitzes, Zonaras, et nonnulli alii ex scriptoribus Byzantinis. Hujus Augustæ elogium æc panegyricum conscripsit Nicephorus Gregoras, ut aiunt Allatus *De Symeon*, pag. 407, et Lamberius lib. iv Bib. Cæsar, p. 61.

(17) *Καὶ Εὐδοκίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς*. Altum est apud scriptores silentium de nomine filiæ Theophanonis, quæ scriptori nostro Eudocia nuncupatur. Eam autem peperisse Leoni filiam, quæ statim post partum obiit, præter nonnullos alios scriptores, prodit idem Porphyrogenitus in argumento libelli unionis, quod quidem habetur editum in *Jure GR. Rom.* pag. 403. Λέων ὁ σφώτατος εἶχε μὲν πρώτην γυναῖκα τὴν ἁγίαν Θεοφανῶ, μεθ' ἧς καὶ θυγατέρας ἔτεκεν· ἀλλὰ τὰχιον ἐτεθνήκει. *Imperator ille sapientissimus Leo primam quidem uxorem habuit, sanctam Theophanem, ex qua filiam procreavit; sed ea cito rebus humanis excessit. Verum idem Porphyrogenitus De adm. imp. cap. 26, scribit se habuisse sororem nomine Eudociam, dum ait, se curasse ut Bertæ, Romani filii conjugis, Eudociae nomen imponeretur, in aviæ et sororis, quæ eo donabantur, memoriam: Μετωνομάσθη δὲ Εὐδοκία, κατὰ τὸ ὄνομα τῆς τε μᾶμμις καὶ ἀδελφῆς Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότη. At, cum nemo ex scriptoribus, quod sciam, prodit Leonem Imperatorem ex Zoe quarta uxore susceptis alteram prolem præter Constantinum, non est dubium quin id intelligat Porphyrogenitus de sua sorore ex patre*

ejus.

Alia urna Bithynica, in qua tumulatur Zoe secunda uxor Leonis Philosophi.

Alia urna prasina Thessalica, ubi deposita est tertia uxor ejusdem Leonis.

Alia urna Proconnessia, in qua jacet Anna Leonis filia.

Alia urna, in qua reconditur Nicephorus Phocas.

Alia urna, in qua depositus est Michael Amorbænsis.

205 Alia urna, in qua tumulatur Romanus Constantini Porphyrogeniti filius, qui bonus puer cognominabatur.

Intra templum alia urna, in qua depositus est Constantinus Porphyrogenitus, frater imperatoris Basilii qui Bulgaros concidit. Hi sunt filii Romani, qui bonus puer cognominabatur, et Theophanonis, quæ deponitur in eadem urna ad dextrum ejusdem templi S. Constantini latus.

Heroum magni Justiniani.

Urna ad Orientem ex lapide peregrino et extra-

non vero utrina, quam Leo ex Theophanone suscepit, ut tradit scriptor noster.

(18) *Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ Λέοντος*. Dum hujus Augustæ cadaver humaretur, inventam fuisse urnam ejusmodi litteris intus insculptam, *Filia Babylonis misera*; et hanc procul, extructo templo, titulo sanctæ Zoes, eam ibi sepultam fuisse, auctor est Symeon Logotheta in eodem Leone pag. 463: Ἐφεύρον δὲ λάρνακα εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς, ἔχουσαν ἐσθθεν γράμματα κεκαλυμμένα, γράφοντα οὕτως, *Θυγάτηρ Βαβυλώνος ἡ ταλαίπωρος*. Πλησίον δὲ τοῦ Μαῦου μηνός, οἰκοδομήσα; ναὸν, τὴν ἁγίαν Ζωὴν, κατατίθειν αὐτήν.

(19) *Ἡ τρίτη γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος*. Ea est Endocia ex Themate Obsequiano oriunda, insignis formæ femina, quæ una cum prole mascula ex factu paulo post extincta fuit.

(20) *Ἡ θυγάτηρ Λέοντος Ἄννα*. Anna Leonis filia quam ex Zoe altera uxore Leo suscepit. Hanc a patre imperatoria corona donatam statim post matris obitum scribunt Leo Grammaticus pag. 481 et Scylitzes pag. 509.

(21) *Μιχαὴλ ὁ Ἀμορβῆτος*. Idem qui *Balbus*. Caput hoc ex cod. Colbertino reponimus.

(22) *Ὁ λεγόμενος ἐκ καλῶν παιδίων*. Corrupte in cod. Regio, ἢ λεγόμενος, etc. Παῖδιν Græci recentiores pro παιδίων. Nimirum *cognomento bonæ seu pulcher puer*.

(23) *Βασιλεῖου τοῦ Βουλγαροκτόνου*. Hujus cadaver humatum fuit in templo sancti Joannis Evangelistæ in Hebdomo.

(24) *Ἡρῶν τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ*. Cum ædem Constantinianam sanctorum Apostolorum funditus demolitus esset Justinianus, aliam pulchriorem æc elegantiore in formam crucis ædificavit, in cujus medio ingens testudo assurgebat, non absimilis in alio Sophianæ, nisi quod ædis sanctorum Apostolorum testudini nullæ suberant fenestræ. Auctor est Procopius lib. I *De ædif.* cap. 4, ubi forma æc elegantis ædis Justinianæ sanctorum Apostolorum pluribus ab eodem historico describitur. Sic etiam Evagrius lib. iv cap. 30, ac scriptor Actorum S. Lucæ hujus

neo, medium colorem habente Bitbynicum et Chalcedonitem inter atque Ostritum; in qua depositus est Justinianus.

Alia urna ex lapide Hieropolitano, in qua jacet Theodora uxor ejus.

Alia urna ad occidentem in dextro latere, colore roseo maculis distincto, in qua jacet uxor Justiniani.

Alia urna alba Proconnesia, ubi reconditus est Justinus junior.

Alia urna Proconnesia, ubi deposita est Sophia uxor Justiniani.

206 Alia urna ex lapide albo Docimino enchyrita, ubi jacet Heraclius.

Alia urna prasina Thessala, in qua deposita est Flavia uxor ejus.

Alia urna Proconnesia, in qua jacet Constantianus Pogonatus.

Α πότου, μέσην χροιάν έχουσα τοῦ τε Βιθυνοῦ καὶ Χαλκηδονικοῦ παρὰ λίθου ὀστρίτου, ἐν ᾗ Ἰουστιανός: (25).

Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Ἱεροπολίτου (26) ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδώρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ.

Ἐτέρα λάρναξ πρὸς δυσμὰς εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, τὴν χροιάν ῥοδοποικίλος, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ γυνὴ Ἰουστινίου (27).

Ἐτέρα λάρναξ λευκὴ Προκωννησιῶς, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰουστίνος ὁ μικρός: (28).

Ἐτέρα λάρναξ Προκωννησιῶς, ἐν ᾗ ἀπόκειται Σοφία ἡ γυνὴ Ἰουστίνου.

Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου λευκοῦ Δοκιμίου (29) ὄνουχτου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἡράκλειος (30).

Ἐτέρα λάρναξ πράσινας Θεσσαλῆ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Β Φλαβία ἡ γυνὴ αὐτοῦ (31).

Ἐτέρα λάρναξ Προκωννητικῆ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντίνος ὁ Πρωγενάτος (32).

Anselmi Bandurii notæ.

ædis structuram Justiniano imperatori attribunt; Zonaras vero, Glycas, Constantinus Manasses, et nonnulli alii ex recentioribus scriptoribus eam Theodoræ Augustæ ascribunt. Restaurata autem hæc æde Justinianus sepulcra imperatorum et patriarcharum in ea vel ad eam condidit. Evagrius lib. iv cap. 30: Ἐν ᾗ οὐ τε βασιλεῖς, οὐ τε ἱερωμένοι νενομισμένης ταφῆς τυγχάνουσι, In qua et imperatores et pontifices debitam sepulturam consequuntur. Debitam, inquit; nam in hæc æde humari alios quam patriarchas et eos qui ex Augusta familia erant, vident Gratianus, Valentinianus, et Theodosius Augusti in l. 6. Cod. Th. De sepulcris violatis. Hæc autem sepulcra varie appellantur a scriptoribus: aliis dicuntur μέγα ἱερόν Ἰουστινιανοῦ; aliis, ὁ βασιλικὸς τάφος; aliis, τὰ βασιλικά τῶν ἀγίων Ἀποστόλων μνήματα; aliis, τὰ βασιλικὰ μνήματα; aliis, τὰ τῶν βασιλέων κοιμητήρια; aliis, βασιλικάν πολυάνθρον. Neque solius Justiniani sepulcra ita varie a scriptoribus appellantur, sed et ἁρῶν Constantiniani Magni, de quo supra (not. 4.)

(25) Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰουστινιανός. Justiniani sepulcrum ex auro puro confectum fuisse scribit Corippus lib. iii. De laudibus Justinii:

Donec apostolici subeuntes atria templi,
Incluta sacro possissent membra sepulcro,
Quod prius ipse sibi puro constraxerat auro.

(26) Ἀπὸ λίθου Ἱεροπολίτου. Codex Colbertinus, Ἱεροπολίτου, ubi perperam legit Ducangius Τεροπολίτου. Hierapolis et Hieropolis urbs, ubi fortassis lapis sic dicitur reperiebatur.

(27) Ἡ γυνὴ Ἰουστίνου. Hic videtur loqui scriptor noster de Euphemia Justinii Thracis conjuge; nam infra capite ab hiuc tertio loquitur de Sophia Justinii Junioris uxore. At fallitur idem scriptor, dum Euphemiæ Augustæ corpus humatum fuisse scribit in æde Apostolorum: nam ejus corpus una cum Justiniano conjuge in monasterio Augustæ in urna prasina depositum fuit, ut auctor est Cedrenus pag. 566. Καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν μονῇ τῆς Ἀγούστης, ἐν λάρνακι πρασίῳ, μετὰ καὶ τῆς γυναίκος αὐτοῦ Εὐφημίας. Sic etiam et Anonymus voster.

(28) Ἰουστίνος ὁ μικρός. Corpus Justinii Junioris una cum Sophia ejus conjuge depositum fuisse in urna Proconnesia scribit et Cedrenus pag. 591. Καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ ἱερῇ Ἰουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι Προκωννητικῇ, μετὰ Σοφίας τῆς γυναίκος αὐτοῦ.

(29) Δοκιμίου. Sic cod. Regius. Perperam legitur in Colbertino, Δοκημιανού; Δοκιμίων quippe

marmor sic appellatum a Docimio urbe Phrygiæ. Stephanus: Δοκιμίον, πόλις Φρυγίας, ὡς εὐδαίμων· τὸ ἰθύνον, Δοκιμῆς, κατὰ τέχνην, κατὰ δὲ τὴν συνήθειαν, Δοκιμῆδος, ἀφ' οὗ τὰ μάρμαρα οὕτω φασί. De marmore Docimino sequitur Continuator Theophrastus lib. iii, n. 42. Πεντεκαίδεκα κίσιον ἡθραται ἐκ λίθου Δοκιμίου. Idem n. 42. ὅτι πασάρων κίσιων ἐστηρικμένον Δοκιμίων.

(30) Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἡράκλειος. Quæ de cadavere Heraclii narrat Cedrenus pag. 450, hic exscribere libet: Ἐθέθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λάρνακι, καὶ ἔμεινεν ἀσκεπὲς ἡμέρας δ'. Συνετάφη δὲ αὐτῷ καὶ στέμμα χρυσοῦν, καὶ οὕτως ἐσκεπάσθη. Corpus ejus in arcam repositum per quadraginta dies sine tegmine mansit. Una sepulta est etiam aurea corona, sicque lectus fuit. Et paulo infra loquens de Constantino Pogonato, Heraclii filio, sic idem scripserat: Τοῦτω τινὲς λέγουσιν, ὅτι τὸ στέμμα, ἐν ᾗ ἐστέφη, σὺν τῷ πατρὶ σου ἐτάφη. Καὶ ἐκέλευε Καλλινίκου κουδικουλαρίῳ, κομίσει αὐτό. Ἀπελθὼν οὖν, καὶ ἀνοίξας, εὗρε τὸ σῶμα διαλυθὲν ὡσεὶ ὕδωρ, τὸ δὲ στέμμα συμπαγὲν τῇ κεφαλῇ. Καὶ ἀνεστάσεν αὐτὸ σὺν τῇ κόμῃ, πενθὼν καὶ θυρόμενος, καὶ ἀπήγαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίῳ. Ὁ δὲ ἐκέλευε τοῦτο παρλιθῆναι καὶ τιμηθῆναι. Ὁ καὶ διετιμήθη λίτρας δ'. Is a quibusdam admouitus, coronam, qua regno inauguratus fuerat, cum patre esse sepultam, Callinico cubiculario mandat, uti eam sibi afferat. Abiit ille, et sepulcro recluso cadaver Heraclii aquæ instar dissipatum reperit, coronamque capiti adhærescentem: eam cum crinibus revellit moerens atque lamentans, et Constantino adfert. Is solvi ac æstimari jubet coronam, et æstimata est libri septuaginta.

(31) Φλαβία ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Uxorcm Heraclii Flaviam appellat et Isidorus Pacensis in Chronicis æra 648. Scriptor vero Chronici Alexandrini eam Fabiam Eudociam vocat, ac mortuam fuisse scribit die xiii Augusti, xv Ind., feria i, in recessu Blachernarum, cadaver vero ejus in æde sanctorum Apostolorum conditum: Καὶ τῇ ιγ' τῷ Ἀγούστου μηνὸς τῆς αὐτῆς ἐ' ἰνδικτιώνος, ἡμέρα πρώτη, ἐτελεύτησεν εἰς τὸ προκίεσον Βλαχερνῶν Εὐδοκία ἡ Ἀγούστα, ἡ καὶ Φαβία. Καὶ ἐνεχθέντο; τοῦ λεγόμενου αὐτῆς πλεῖν ἐν τῷ παλατίῳ τῆς πόλεως, ἐπὶ τῇ ἐξῆς ἐκτελεύτηθη καὶ ἐτάφη εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Et Augusti mensis die 13, ejusdem xv Indictionis, feria i, mortua est in recessu Blachernarum Eudocia Augusta, Fabia dicta, illiusque funus navigio in urbis palatium illatum, postiri die factis exequiis, in æde Apostolorum conditum est.

(32) Κωνσταντίνος, ὁ Πρωγενάτος. Hujus cadav-

Ἐτέρα λάρναξ πράσινη; Θεσσαλή, ἐν ἣ ἀπόκειται Α Φαύστα (33).

Ἐτέρα λάρναξ Σαγγαρινή (34), ἐν ἣ ἀπόκειται Κωνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου (35), υἱοῦ Ἡρακλείου.

Ἐτέρα λάρναξ ἑκατοντάλιθος Σαγγαρινή (36), ἐν ἣ ἀπόκειται ἡ γυνὴ αὐτοῦ (37).

Ἐτέρα λάρναξ Ἱεραπολίτης, ἐν ἣ ἀπόκειται ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου (38).

Ἰστέον δὲ ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου (39) ἐξ-

Alia urna prasina Thessala, ubi recondita est Fausta.

Alia urna Sangarina, in qua depositus est Constantius filius Constantini, filii Heraclii.

Alia urna centum lapidum Sangarina, in qua recondita est uxor ejus.

Alia urna Hierapolitana, in qua jacet uxor Copronymi.

Sciendum est urnam Copronymi ejectam fuisse

Anselmi Bandurii notæ.

ver humatum fuisse in æde sanctorum Apostolorum scribit et Nicephorus CP. : Καὶ κατατίθεται ἐκεῖ τὸ λείψανον ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μνήμασι.

(33) Ἐν ἣ ἀπόκειται Φαύστα. Nescio cuius sit ista Fausta, cum hic non de Fausta Augusta, altera Constantiani Magni uxore agatur, neque aliam ex imperatoribus præter hanc sic appellatam fuisse patet ex historicis. Igitur vel est aliqua ex consanguineis imperatorum, cuius quidem nomen silent scriptores; vel cum de huius sepulcro loquitur scriptor noster, postquam de Constantino Pogonato egisset, forsassis librarius per errorem loco Anastasie misærat uxor Constantini Pogonati, Faustæ nomen inseruit. Istæc damus cum meliora non suppetant.

(34) Σαγγαρινή seu Σαγαρινή. Vide quæ supra (not. 13) de lapide Sangarino seu Sangarino adnotavimus. In codice Colbertino legitur Σαγγαρινή, ἐν ἣ ἀπόκειται Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου. Atqui nullus ex Heraclii nepotibus Constantinus appellatus fuit; bene tamen Constantinus et Constantus. Capite autem sequenti ubi in cod. Regio loquitur de sepulcro uxoris Constantis filii Constantini III, cod. Colbertinus describit sepulcrum ipsius Constantis sic: Ἐτέρα λάρναξ ἑκατοντάλιθος, ἐν ἣ ἀπόκειται Κωνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου.

(35) Κωνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου. Is orceus fuit Syracensis in balneo cui Daphne nomen erat; cadaver vero ejus a Constantino Pogonato filio Constantino primo allatum est, atque in templo SS. Apostolorum juxta patrem ejus repositum; auctor est Cedrenus pag. 436. Καὶ κατατίθεται ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατατίθεται.

(36) Ἐκατοντάλιθος Σαγγαρινή. Neest in cod. Colbertino Σαγγαρινή. Quid vero significet Ἐκατοντάλιθος plurius conatur docere Ducangius in Gloss. Græc. v. τριλιθος, cuius verba hic exhibere licet: Ut ut sit, eadem ratione, non aliud, fuerit ἑκατοντάλιθος: quam matrem distinctum multis ac variis crustis: hic enim centenarius numerus pro multiplici sumitur: Symeon Thessalonicensis in Chron. ms. De Philippico imp. Ὁ δὲ Θεοδόσιος ἀβλαβῆ τοῦτον τηρήσας, ἐν Θεσσαλονίκη ἐξώρισεν ἀνεκομίσθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀνεκρήνηται πρὸς Αἰόντος, καὶ ἐτίθη ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν ἑκατοντάλιθῳ λάρνακι, ἣν Κοκλανίτην λέγουσι. Ὁ ἱγίνες, seu Ἡάρις, α Κοσταντινούπολις α nobis es mas. Iamdemq lib. in Constantinopol. Christ. pag. 119, ubi de sepulcris imperatorum: Ἐτέρα λάρναξ ἑκατοντάλιθος ἐν ἣ ἀπόκειται Κωνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου Ἡρακλείου. Infra: Ἰστάται λάρναξ ἀπὸ λίθου ἑκατοντάλιθου, ἐν ἣ ἀπόκειται Κωνσταντίνος ἡ τοῦ Μαυρικίου γυνή. Quod vero istiusmodi lapideum Κοκλανίτην vocet Logotheta, id forte causa fuerit, quod crustæ illæ cochlearum, ut alia apud Plinium, osorum et orbium, figuram expresserint. Istæc in hanc rem

Ducangius; cuius quidem conjectura, nescio an allis placuerit, mihi sane non probatur. Puto ipse lapidem hunc ἑκατοντάλιθον appellatum, eo quod B natura sua multicolor sit, quemadmodum apud Plinium lib. 37 cap. 10, lapis qui reperiebatur in Troglodytica regione hexecontalithos dicebatur, eo quod multicolor erat: hexecontalithos. inquit Plinius citato loco, in parvo magnitudine multicolor hoc sibi nomen adoptavit. Et Solinus istæc clarius cap. 31. pag. 58. de Troglodytis: Tantum laside nra aloriantur, quem ἐξηχοτάλιθον nominamus, tam diversis notis sparsum, ut sexaginta gemmarum colores in parvo ejus orbiculo deprehendantur. Hæc totidem sermo verbis Marbodius cap. 37. Albertus pag. 231. Isidorus lib. xv. Origin. cap. 12. Si alicui hæc subjectura non aridebit, potioram profert. Cæterum lapis iste ἑκατοντάλιθος Σαγγαρινή vel Σαγγαρινός dicitur scriptori nostro, quod forsassis in flumine Sangario reperiretur, quod flumen Asia Minoris est, teste Ptolemæo, Arriano, etc.

(37) Ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Videlicet uxor Constantis, filii Constantini III, cuius quidem uxoris nomen a scriptoribus non est proditum, licet Constantia tres filii numerentur, nimirum Constantianus Pogonatus, Heraclius ac Tiberius. Cæterum in hæc urna ex lapide ἑκατοντάλιθος dicto facta humatum fuisse corpus Constantis filii Constantini III dicitur in cod. Colbertino, uti supra monuimus.

(38) Ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου. Sic in cod. Regio: in cod. vero Colbertino legitur sic: Ἐτέρα λάρναξ Ἱεραπολίτης, ἐν ἣ ἀπόκειται ἡ γυνὴ αὐτοῦ, nimirum uxor Constantis filii Constantini III. Deinde capite sequenti describit sepulcrum uxoris Constantini Copronymi sic: Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Προικονήσου, ἐν ἣ ἀπόκειται ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου. De qua autem uxore Copronymi loquitur hic scriptor noster non liquet; nam Constantinum Copronymum ter nuptias iniisse tradunt scriptores; primum quidem, parvæ adhuc superstite, cum Irene Chazarorum chagani filia, secundo cum Maria, tertio vero cum Eudocia.

(39) Ἰστέον δὲ ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου. Hæc in cod. Colbertino præcedentibus juncta sunt, ac diversa. Sic illi: Ἰστέον δὲ ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου ἐξεβλήθη καὶ ἐκαύθη. Ὅδὲ λίθος τοῦ τάφου ἐμπρήσθη καὶ ἐχρημάτισεν εἰς οὐστήματα τοῦ πάλαιου, καὶ ἀδάκρυα τὰ δὲνα ἐν τῷ θόρῳ. Corpus autem Copronymi humatum fuisse in æde sanctorum Apostolorum, ac postmodum, imperante Michaeli Theophili filio, inde amotum et in Fora Amastriana crematum esse prodit Cedrenus pag. 468: Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ τεθὲν ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν ταῖς ἡμέραις Μιχαήλ υἱοῦ Θεοφίλου, βουλῆ καὶ παραίνεσει τοῦ Καίσαρος ἀπαχθὲν ἐν τῇ ἀγορῇ τοῦ Ἀμαστριανοῦ, ἐκαύθη. Ubi perperam interpretes vertit, Βουλῆ καὶ παραίνεσει τοῦ Καίσαρος, jussu hostiatumque ipsius imperatoris. Interpretor Cæsaris, nimirum Bardæ avunculi Michaelis. Titulus quippe Cæsaris a nemine ex scriptoribus Byzantinis imperatori, seu Augusto tribuitur; nam Cæsaris titulo donatos fuisse primitus imperat

ex hermo a Michaelē et Theodora, exsecrandumque calaver ejus combustum fuisse. Lapis autem sepulcri serra dissectus est et ad palatii compages destinatus.

Alia urna ex lapide Proconnesio, in qua jacet Leo Isaurus.

Alia urna Proconnesia Michaelis Balbi et Theclæ ejus uxoris.

Alia urna Prasina, ubi depositus est Theophilus.

Porticus altera, quæ jam tecto caret, in qua tres urnulæ porphyreticæ 207 Romanæ depositæ sunt, quarum ea quæ ad meridiem locatur Arcadii est; quæ ad septentrionem, Theodosii filii ejus; quæ ad orientem, Eudoxiæ.

Porticus alia ejusdem templi ad septentrionem, in qua jacet urna ex lapide pretioso Romano, ubi depositum est exsecrandum cadaver Juliani apostatæ.

εβλήθη ἀπὸ τοῦ ἡρώου παρὰ Μιχαήλ καὶ Θεοδορίας, καὶ τὸ μὲν μισρὸν αὐτοῦ σῶμα κατεκαύθη, ὁ δὲ λίθος τοῦ τάφου ἐπὶ ῥοθῆ, καὶ ἐχρημάτισεν εἰς εὐστῆματα τοῦ παλάτιου.

Ἐτέρα λάρναξ ἐκ λίθου Προικοννησίου (40), ἐν ἣ ἀπόκειται Λέων ὁ Ἰσαύρος.

Ἐτέρα λάρναξ Προικοννήσιος (41) Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ καὶ Θέκλας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Ἐτέρα λάρναξ πράσινος, ἐν ἣ ἀπόκειται ὁ Θεόφιλος.

Στοὰ ἑτέρα, ἥτις ἐστὶ τὰ νῦν ἀσκέπαστος, ἐν ἣ ἀπόκειται λαρνακία τρία πορφυρᾶ Ῥωμαία, τὸ πρὸς μεσημβρίαν Ἀρκαδίου (42), τὸ δὲ πρὸς ἀρκτον Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (43), τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὴν Εὐδοξίας (44).

Στοὰ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ πρὸς ἀρκταν, ἐν ἣ κείται λάρναξ ἀπὸ λίθου τιμίου Ῥωμαίου, ἐν ἣ ἀπετέθη τὸ καμμίφαρον σῶμα Ἰουλιανοῦ τοῦ παραδάτου (45).

Anselmi Bandurii notæ.

designatos successores manifestum est; et no alius rem reptam, sic Valerius Maximianus a Diocletiano Cæsar creatus fuit; Constantius Chlorus et Gal. Maximianus a Diocletiano et Val. Maximiano; Severus et Maximinus a Gale'io Maximiano; Constantinus M. a patre Constantio; Constantinus Junior, Constantius ac Constans a patre Constantino, etc. Sed et omnes imperatorum filii fere semper Cæsaris titulo donabantur: quod quidem factum est etiam posterioribus longe sæculis. Cæterum quod attinet ad sepulcrum Copronymi videndus Nicetas Paphlago in Vita S. Iynaii patriarchæ Constantinopolitani, pag. 694 ed. 1618.

(40) Ἐκ Προικοννησίου λίθου. Sic ex cod. Colbertina. In cod. Reg. legitur: Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου, ἐν ἣ ἀπόκειται ὁ Ἰσαύρος. Hujus Augusti cadaver humatum fuisse in æde sanctorum Apostolorum scribit et Cedrenus pag. 458: Καὶ θυήσκει σὺν τῷ σωματικῷ καὶ τὸν ψυχικὸν θάνατον, γ' ὡς δυσεντερίας βιη' ἡμέρας καὶ τίθεται τὸ δὴσεννον αὐτοῦ σῶμα ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Mortuus est ex intestinorum morbo, anima cum corpore pereunte: infelix ejus cadaver reconditum est in templo sanctorum Apostolorum.

(41) Ἐτέρα λάρναξ Προικοννήσιος. Caput hoc integrum ex cod. Colbertino reponimus. Cæterum Cedrenus pag. 513 scribit Michaelis Balbi cadaver humatum fuisse in æde Apostolorum in urna prasina Thessalica: Ἐτάφη δὲ ὁ τοῦτο νεκρὸς ἐν τῷ κατὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους μεγάλῳ ἡρώῳ Ἰουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι πρασίῳ Θεσσαλικῇ. Cadaver ejus repositum est in magno Justiniani heroo, ad templum sanctorum Apostolorum in urna prasina Thessalica.

(42) Τὸ πρὸς μεσημβρίαν Ἀρκαδίου. Sic habet et Cedrenus pag. 53: Ἐτέθη δὲ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν τῇ μεσημβρινῇ στοᾷ, ἐνθα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὐδοξία. Sepultus est in templo Apostolorum, in porticu meridiana, cum Eudoxia uxore.

(43) Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, Theodosii Junioris cadaver depositum fuisse in æde SS. Apostolorum scribit et Cedrenus pag. 313: Καὶ τίθεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

(44) Τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὴν Εὐδοξίας. Cujus autem Eudoxiæ, matris Theodosii Junioris ac uxoris cadaver ibi depositum fuerit non exprimit scriptor noster. At Eudociæ matris ejus corpus una cum Arcadio ejus conjuge tumulatum fuisse in

æde sanctorum Apostolorum scribit Cedrenus pag. 334, ubi de Arcadii sepultura.

(45) Ἰουλιανὸν τοῦ Παραδάτου. Cadaver Juliani Apostatæ a militibus Tarsum perlatum, et in suburbio humatum, ac ejus monumento sequens epigramma inscriptum prodit Zonaras lib. xiii, pag. 27: Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ εἰς Τάρσον τῇ: Κιλικίᾳ κομίσασα, ἔθαψεν ἐν προστείλῳ τῆς πόλεως· οὐ τῷ τάφῳ καὶ τόδε τὸ ἐπιγράμμα ἐπιγράφη.

Κύδων ἐπ' ἀργυροῦντι ἀπ' Εὐφράτῳ ῥοδῶν Περσίδος ἐκ γαίης ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ Κινησας στρατιῆν τόδε Ἰουλιανὸς λάχε σῆμα, Ἄμφοτερον, βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.

Cadaver ejus milites Tarsum perlatum, in suburbio humarunt, ejus monumento hoc epigramma inscriptum fuit:

Rex bonus et sævis bellator fortis in armis
Julianus jacet hic ad Cydni fluminis undas:
Dum serus Euphrates et Persica tela cruenti
Martis opus capiosque negant inire triumphos.

Errat igitur Cedrenus, dum pag. 308 scribit, Juliani cadaver statim advectum fuisse Constantinopolim, atque in arca porphyretica, cylindri forma, repositum, cum prædicta inscriptione; etenim si Zonaræ auctoritas tanti non esset, saltem vel Cydni mentio, ad ejus undas tumulatum dicitur in epigrammate, satis evincit, epitaphium hoc Tarsi inscriptum fuisse tumulo, in quo primum depositum fuerat ejus cadaver. Zosimus lib. iii, pag. 753, Ἐν τινι Ταρσοῦ προστείλῳ humatum fuisse ait: inscriptionem vero sepulcri paulo aliter recitat idem Zosimus:

Ἰουλιανὸς μετὰ Τίγριν ἐγράφρον ἐνθάδε κείται,
Ἄμφοτερον βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής.

Tigride Julianus jacet hic post fata relio,
Rex pariter bonus, et bellator acerrimus idem.

Quod vero attinet ad id quod scribit Zonaras in Joviano, nimirum ab eodem Augusto ornatum fuisse Juliani sepulcrum: Ἐξ Ἀντιοχείας τὰ εἰς Τάρσον γεγονός, καὶ τὸ μνημα κοσμήσας τοῦ Ἰουλιανῶ, ἐπανήκει, consulendi sunt Ammianus lib. xxv, Socrates lib. iii, cap. 22; Theodor. lib. iv, cap. 4; Philostorg. lib. viii, cap. 4; Sozom. lib. iv, cap. 6. Cæterum Juliani cadaver postmodum

Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Ῥωμαίου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰουλιανός (46).

Ἰστέον ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, πλησίον τοῦ τείχους τῆς πόρτης τῆς Ξυλοκέρκου, ἐν τῷ νόρθηκι τῆς ἐκκλησίας ἐξ ἀριστεροῦ μέρους Ἰσταται λάρναξ ἀπὸ λίθου ἑκατονταλίθου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντία ἡ τοῦ Μαυρικίου γυνὴ μετὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῇ καταφυγῇ τῆς αὐτῆς μονῆς πρὸς ἀνατολὴς ἐξ ἀριστερῶν Ἰσταται λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται τὸ σῶμα Μαυρικίου σφαγέντος ἀπὸ Φωκά.

Ἰστέον ὅτι ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς ἐπονομαζομένης τὰ Σταυρακίου, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Ἰσταται λάρναξ Σταυρακίου βασιλέως (48) καὶ Θεοφανοῦς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Εἰ δὲ ἐν τῇ μονῇ τῶν Λιθαδίων (49) τῆς κυρᾶς Ἐυφροσύνης Ἰσταται λάρναξ ἀπὸ λίθου Βιθυνοῦ, ἐν

Altera urna ex lapide Romano, ubi reconditur Jovianus.

Sciendum est, in monasterio S. Mamantis, proximo murum portæ Xylocerci, in narthece ecclesiæ a sinistro latere urnam stare ex lapide tessellis lapideis distincto, in qua reconditur Constantia Mauricii uxor cum filiis suis. In loco autem abdito ejusdem monasterii ad orientem a sinistro latere stat urna, in qua reconditur corpus Mauricii, qui a Phoca occisus est.

Sciendum est, in monasterio S. Trinitatis, quæ cognominatur Stauracii, a dextro latere ecclesiæ, in oratorio S. Joannis Præcursoris, stare urnam Stauracii imperatoris et Theophanonis uxoris ejus.

Et in monasterio Libadiorum dominæ Euphrosynæ locatur urna ex lapide Bithyno, in qua jacet

Anselmi Bandurii notæ.

translatum fuisse Constantinopolim tradit et Zonaras superius citato loco: Ἰστέρον δὲ ἀνεκοιμήθη εἰς τὴν βασιλῖδα τῶν πόλεων, Post in reginam urbium translatum est. Sic et Chronicon ms. ab Adamo ad Leonem Philosophum: Ἀπεκοιμήθη δὲ αὐθις εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐτέθη ἐνθα καὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐν λάρνακι πορφυρεῷ κυλινδρῶσει μετὰ Ἐλένης τῆς θυγατρὸς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ γυναικὸς αὐτοῦ. Gregorius Nazianzenus orat. iv Tarso Constantinopolim translatum fuisse, et ἐν λάρνακι κυλινδρῶσει δὲ conditum scribit. In templo autem sanctorum Apostolorum humatum fuisse tradit Joannes episcopus Citri in Responsis ad Cabasilam: Ἐδρόκοντα δὲ καὶ δυσεσδῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς ἁγίοις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ Παραδάτου Ἰουλιανοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφύμων Ἀποστόλων. Inveniuntur etiam impiorum imperatorum tumuli in nostratibus sacris templis, ut Juliani Apostatæ in templo sanctorum Apostolorum.

(46) Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰουλιανός. Sic ex cod. Colbertino. Perperam legitur in cod. Reg. Ἰουλιανός. Joviani imperatoris cadaver in æde sanctorum Apostolorum depositum fuit, ubi post uxor ejus Charito sepulta est; auctor est Zonaras pag. 29. Ὁ μὲντοι νεκρὸς αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον ἀνακοιμήσθεις, ἐν τῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐτάφη ναῷ, ὅπου μετὰ ταῦτα συνετάφη αὐτῷ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Χαριτὸς. Corpus ejus Byzantium perlatum in sanctorum Apostolorum æde sepultum est, ubi post uxor etiam ejus Charito est sepulta. Vide Ammianum lib. xxiv, pag. 332, Philostorg. lib. viii, cap. 8. Cæterum Zonaræ tradenti Charitonem post Jovianum conjugem sepultam fuisse in æde sanctorum Apostolorum repugnat Cedrenus, qui Charitonem mortuam scribit antequam Jovianus ad imperium evectus esset.

(47) Ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος. Georgius monachus in Vita Romani Lacapenti n. XIII, narrat, istius Augusti ætate inventus fuisse in æde sancti Mamantis tres urnas sepulcrales. In quibus fama erat Mauricium imperatorem cum liberis tumulatum: Τητικαῦτα δὲ καὶ Πετρῶνως αἰδοσιμώτατος, προστάξει Ῥωμαίου βασιλέως, ἤγαγε λάρνακα ἐνζῶνον, καὶ ἕτερα δύο γλυφῆς ἀμορῶντα ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μονῆς ἀνδραίας, τῆς πλησίον οὔσης τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένης πόρτης ἐν οὐρανῶν ἐνεποικισθεῖσι Μαυρικίον σὺν τοῖς αὐτοῦ πασί· ἂ καὶ ἀπετέθη ἐν τῇ τοῦ βασιλέως μονῇ, ἥτοι εἰς τὸ Μυρέλιον. Sub idem tempus Petronas vir venerabilissimus, Romani imperatoris jussu urnam unam figuris ac imaginibus sculptam, at'asque duas

nulla cælatura arte sculptas, ex sancti Mamantis virorum monasterio, quod est prope portam quam Xylocerci vocant, advexit; in quibus famu est conditum fuisse Mauricium cum liberis: que et in Romano monasterio (in Myrelæo scilicet) fuisse deposita. Cæterum hic et in sequentibus agit scriptor noster de iis sepulcris quæ erant extra ædem sanctorum Apostolorum; nam post Mauricii tempora plures imperatores tumulati fuisse in variis monasteriis, ut videre est apud scriptores Byzantinos.

(48) Σταυρακίου βασιλέως. Monasterium hoc sanctæ Trinitatis Stauracii dictum ex quo ibi Stauracius humatus fuit, Braca etiam appellatur, ut scribit Zonaras, qui in eodem monasterio Stauracium imperatorem una cum conjugē Theophanone sepultura donatum fuisse tradit, eum prius vitam monasticam in eodem monasterio ambo professi essent: Καὶ τὴν γαμετὴν δὲ Σταυρακίου Θεοφανὸν καρεῖσαν τὴν κόμην, καὶ μέλαιναν ἐνδυσάμενην στολὴν, χρήμασι πολλοῖς ἰδωρῆσθαι, καὶ οἶκον εἰς κατοικίαν αὐτῇ προσάπειναι, ὃν εἰς μοναζουσῶν ἐκεῖνη μετεποίησε καταγώγιον, ἐνθα καὶ ὁ Σταυρακίος τέθαιπτας, θανὼν ἐκ τῆς πληγῆς ἣν ὁ λόγος ἐδήλωσε, δύο μῆνας αὐταρχήσας μόνους ἐπὶ ἡμέρας ἔξ. Ἦτι· μονὴ ἐξ ἐκεῖνου ἐκλήθη τοῦ Σταυρακίου ὀνομασμένη, βαρβαρίζομένου δὲ τοῦ ὀνόματος παρὰ τοῦ συρφετώδους δόχλου λέγεται τὰ Βρακὰ, παρὰ τινῶν δὲ τὴν ἀληθῆ κλήσιν ἀγνοοῦσάντων, μεταγόντων δὲ ταύτην δῆθεν πρὸς τὸ Ἑλληνικώτερον, ὀνομάζεται τὰ Ἑβραϊκά. Theophanem Stauracii conjugem, quæ tonsa coma nigram stolam induerat, magna pecunia donavit, ædibus ei ad habitandum assignatis, quas illa in monasterium convertit, quod a Stauracio ibi sepulto nomen est sortitum. Nam ex vulnere, quod supra memoravimus, cessavit, cum duos duntaxat menses et sex dies imperasset. Id monasterium appellatione corrupta vulgo Braca dicitur, et a nonnullis qui vocem ad Græcam formam detorqueere conantur, originis ejus ignari, Hebraica. Theophanes pag. 418 paulo diversa habet. Vide Anastasium pag. 176. Cæterum ex scriptore nostro docemur, hoc monasterium, in quo Stauracius imperator una cum conjugē Theophanone humatus fuit, sanctissimæ Trinitati sacrum fuisse.

(49) Ἐν τῇ μονῇ τῶν Λιθαδίων. Hoc monasterium Euphrosynæ cognominatum fuit etiam Libatia. Notandum, in hoc ipso monasterio humatum etiam fuisse Joannem Tzetzen et patrem, ut idem scriptor testatur Chil. v. cap. xvii.

Ὅς μέχρι νῦν ἀκέραιος νεκρὸν τελῶν ἐν τάφῳ, Ἐν Εὐφροσύνης τῇ μονῇ τὴν κλήσιν καλοουμένην.

Constantinus filius Irenes, ab ea excoatus, et Maria ejus prima uxor, abneptis S. Philareti Etemonis, 208 ducque ipsorum filias, Irene et Euphrosyne, quæ fuit uxor Michaelis Balbi, et Anna filia Theophili imperatoris.

Sciendum est, in monasterio gynæcei Gastrorum, ad dextrum latus ecclesie versus orientem, sepultum esse corpus S. Theodoræ, uxoris Theophili imperatoris, tresque filias ipsius, Theclam, Anastasiam et Pulcheriam.

Anselmi Bandurii notæ.

(50) Ὁ υἱὸς Εἰρήνης. Constantini Augusti cadaver ubi depositum fuerit, scriptores, quod sciam, non produunt; cum, quo tempore idem obiit, non satis constat; alii enim tradunt, hanc multo post extinctum; alii vero superstitem volunt, etiam Nicephoro imperante.

(51) Ἡ γερουσία ἐγγόνη τοῦ ἀγίου Φιλαρέτου. Sic emendatus. Perperam legitur in ms. ἡ γερουσία ἐγγόνη, etc. Mariam vero uxorem Constantini, ex Armenia oriundam sancti Philareti Cappadocis abneptiam fuisse voluit Menæa; qui sane ex ea affinitate, ut tradunt, ad consulatus dignitatem evectus postmodum fuerit, cum ei antea vix ad vitam necessaria superessent.

(52) Εἰρήνη καὶ Εὐφροσύνη. Constantinus ex Maria prima uxore Euphrosynam tantum suscepit, quæ Michaeli Balbo imperatori, qui imperium post Nicephorum excepit, nupsit. Ex altera vero uxore Theodota Leonem tantum suscepit qui infantulus admodum obiit. Ex qua autem ex his filiam Irenem suscepit, quam illi scriptor noster attribuit, non liquet, cum nemo ex scriptoribus Byzantinis filiam ejus Irenæ meminerit.

ἢ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Εἰρήνης (50) ὁ τυφλωθεὶς παρ' αὐτῆς, καὶ Μαρία ἡ πρώτη αὐτοῦ γυνή, ἡ γερουσία ἐγγόνη τοῦ ἀγίου Φιλαρέτου (51) τῷ Ἐλεήμονος, καὶ αἱ δύο αὐτῶν θυγατέρες, Εἰρήνη καὶ Εὐφροσύνη (52), ἡ γυνὴ Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ Τραπεζοῦ, καὶ Ἄννα ἡ θυγάτηρ Θεοφίλου (53) τοῦ βασιλέως.

Ἰστέον δὲ ἐν τῇ γυναικίῳ μορῇ τῶν Γαστρῶν (54), εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς δεξιὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας, ἐτάφη τὸ σῶμα τῆς ἁγίας Θεοδώρας τῆς γυναικὸς Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, καὶ αἱ τρεῖς αὐτῆς θυγατέρες, Θέκλα, Ἀναστασία καὶ Πουλχερία.

(53) Καὶ Ἄννα ἡ θυγάτηρ τοῦ Θεοφίλου. Anna filia Theophili una cum Thecla, Anastasia ac Pulcheria sororibus, detentis crinibus, in monasterio Euphrosynes inclusa fuit a Michaelis imperatore ejus fratre.

(54) Ἐν τῇ γυναικίῳ μορῇ τῶν Γαστρῶν. In eodem monasterio cadaver Theodoræ depositum fuisse a Basilio Macedone, et filias ejusdem Theodoræ translatis fuisse scribit Cedrenus pag. 545: Ἄλλ' ἡ Θεοδώρα μετ' οὐ πολὺ τῶν τῆσθε μεθίσταται. Ἦς τὸν νεκρὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσας ὁ Βασίλειος, καὶ τὰς αὐτῆς θυγατέρας, πρὸς τὸ τῆς Μέρης ἐξαπέστειλε μοναστήριον ἐνδρακιδόθεν, ἃ Γάστρα κατονομάζεται. Neque multo post Theodora e vivis discessit. Ejus cadaver Basilus imperator, et filias ejus in Avie monasterium transtulit, quod Gastris nominabatur. Pluribus autem Theodora Augusti a scriptoribus celebratur ob fidei integritatem, ac sacrarum imaginum cultum, quem, marito satis functo, in Ecclesia Orientali rursus restituit. Ex quo sane a Græcis ipsis in Ecclesie canonem relata est, ejusque festum agitur die undecima Februarii.

SÆCULO XV.

DUCAS

NOTITIA

(Hankius De rer. Byzant. Script. Græc., p. 640.)

Ducæ noster, cujus prænomen incognitum nobis est, ex Dacatam imperatōriā prosapis Michaelē Dacem, virum eruditum, qui, cum Joannē Cantacuzenum (post imperatorem Andronicum Palæologum junctorem A. C. 1341 vivis exemptum) imperatōris Joānis Palæologi tutorem adversarii bello persequerentur, cæteris amicis plerisque Constantinopoli trucidatis, in Asiam profugus, tandem in Europa sedem apud Ephesios tutam fuit adeptus, avum habuit. Hoc indicat in Historia Byzantina cap. 5, interprete Ismaele Bullialdo: *inter eos equidem (Joannes Cantacuzeni amicos plus quam ducentis in carcerem conjectos et, exceptis sex, neci datos) qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus paternus Michael Ducas. Ipsi porro monachorum ultus monasterii (in cujus subterraneo specu delituerant) mantis seu cappis induti Constantinopoli aufugerunt, et in oppositum continentem Asiam transvecti, in regiones orientales, alius in Bithyniam, alius alio discesserunt, avusque meus Asiam petiit, adiitque Jcsæum (quem Bajazetes Turcarum sultanus Ionie principem con-*

stituerat) filium Atenis, et ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat et scientiarum liberaliumque artium peritissimus, medicæ artis non ignarus, genus ducens ab antiquis illis Ducis, inque prosapia ista, veluti catenæ annulus aureus, splendebat. Hunc ergo honorifice excepit tyrannus, providetque, ut cuncta necessaria comæatusque rerum omnium ei præberentur, beneficiisque cumulato Ephesum habitandum concessit: quæ sedes peregrinæ quæ ac patria gratæ ipsi ac charæ fuerunt.

Ipse Ducas noster, post Constantinopolin a Turcis occupatam, principum Christianorum quos Lesbus Ægei maris insula dominos habuit, Turcis tributariorum minister fuit. A Dorino Gateluzo, Lesbiorum principe, missus, anno mundi Græco 6963, post Byzantium a Turcis subactum altero, Christi 1435, ad Hamzam, Turcicæ classis præfectum, munera perferebat, et amicitiam inter utrumque stabiliebat, ut ipse tradit in Historia Byzantina, cap. 43. Mortuo Dorino Gateluzo, Ducas in Dominici Gateluzi, Lesbiorum principis, aula vivebat. Ab eo missus, eodem anno Christi 1455, tributa Lesbiorum Lemniorumque Mahometi II Turcarum tyranno Adrianopolin afferrebat. Anno illo 6963, inquit in Historia sua, cap. 44, Junii die tricesima, Dorinus Gateluzus insulæ Lesbi princeps obiit. Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolin destinatus sum, ut tributa annua, Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solverem. Hanc siquidem insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, stipulatus tyrannus concesserat. Ibidem post paucissima: Principem igitur adoraturus, ut mos est, adivi, ejusque manum deosculatus, coram ipso, donec pransus esset, sedi: quo demum salutato recessi. Aureos nummos veziris postridie numeravi.

Mox, cum Mehemetes Dominicum Gateluzum, ut principatum præsentem concederet, ad se venire jussisset, Ducas ejusdem comes ad Mehemetem, in castris prope vicum Bulgæricum positus commorantem, revertebatur: sicut ibidem narrat. Nec ut Lesbi princeps appelleretur, inquit ad Duceam veziri, post acceptum tributum, fieri potest, nisi postquam celsissimum principem adierit, et ab eo principatum impetraverit. Abi itaque et da operam, ut illum huc conducas. Sin minus obtemperaverit, novit ille quid futurum sit. Reversus itaque Mitylenem, cum aliquot præcipuis viris Latinis et Romæis Lesbi principem adduxi. Spe nostra in Deum reposita, ex insula solvimus, et Chersonesum emensi Adrianopolin pervenimus. At princeps ob grassantem pestem sedes subinde mutabat: quippe ista pestiferi morbi contagio Chersoneso et toti Thraciæ ita infesta erat, ut in triviis insepulta cadavera jacerent. Cum itaque principem Philippopoli morari comperissemus, eo contendimus: postquam vero illuc advenimus, ipsumente biduum inde, ob vim morbi sævientem discessisse, et Sophiam versus movisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntes montibus arduis ac asperis superatis, tridui itinere ad vicum quemdam Bulgærorum Izlati dictum, ubi tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobiles et satrapas Mahmutem et Seidi Ahmetem bassas, plurima dona ostentantes, convenimus; postridie coram imperatore nos stitimus, cujus manum postquam deosculatus est Mitylenes princeps, subito ab eo exivimus. Interpositis paucis, cum inter Mehemetem et Gateluzum acta descripsisset: Vestem auro intextam ipsum (Gateluzum) nosque ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt: conscriptis pactis sacramento mutuo firmatis discussimus, et die decimo tertio in Lesbum, collaudantes Deum, qui ex manibus iniqui nos salvos eripuerat, pervenimus.

Paulo post, Genuzes Turcicus constabulus, id est maris præfectus, Nicolao Gateluzo Lemniorum principi de quadam biremi, feminam nobilem Chiam, resque multas pretiosas continente, litem movebat. Hujus causa Ducas a Dominico Gateluzo Lesbiorum principe Lemniorum principis fratre, Constantinopolin ad Mehemetem II Turcarum imperatorem mittebatur. A quo cum nihil impetravisset, post Phocæam veterem Lesbiæ ditionis urbem a Turcis, die 24 Decembris, anno mundi Græco 6964, Christi 1455, occupatam, dimittebatur. Commemorat hæc in eodem cap. 44. At Lesbi princeps, ait, Mitylenem profectus, de iis quæ acciderunt a fratre certior factus; utquo socrus sua, utpote Chia nobilitis aliisque a constabulo repetebantur, causam suam apud imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolin cum venissem, apud veziros causam egi, et cum constabulo Genuza litigavi, quæcunque attuleram, vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etsi falsa ac ficta, juratus, quæ dixit, vera esse asseruit; secundum quem, me victo, vindiciæ data sunt. Alterum etiam e duobus imperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solveret, aut, quod Lesbiis inferretur, bello se parare. Tam aliena ab æquo et bono injuriæ cum obsiderem, ipse omnibus insensit, suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbiæ principis oppidum, Decembris mensis die 24, anno mundi 6964, occupavit. Captam Phocæam ubi rescivit tyrannus, solutum me dimisit.

Eodem anno mundi Græco 6964, Christi 1456, tributum Dominici Gateluzi, Lesbiorum principis, annuum Turcis Adrianopolin afferrebat. Id docet cap. 45: Tyrannus (Turcarum alij Hungariorum) contumeliam ac repulsam passus, inquit, Adrianopolin remeant; bello se petiturum anno novo Belogradum minitatus; hæc porro anni prædicti (6964) mense Julio gesta sunt. Sequente Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annuum pendit, solverem, missus sum. Eo numerato, quos Lemni, tanquam conditionis reos tradiderant, repetenti mihi negati: jubetque tyrannus ipsos Adrianopolis carceribus inclusos capite plecti; dumque ad supplicium ducerentur, panitentiam actus, venundari imperat, millaque nummis vendere.

Idem Mehemetes II Turcarum tyrannus, sub autumnii initium, anno mundi Græco 6971, Christi 1462, insulam Lesbum, quæ tum Nicolaum, Dominici fratrem, Gateluzum principem

habebat, occupato per proditionem oppido Mitylene, subegit. Eo tempore superstitem Ducem hæc indicant, quæ sub Historiæ suæ finem tradit : Anno 6971, classe irremium sexaginta naviumque septem instructa, mense Septembri, in insulam Lesbum [tyrannus Turcicus] movet : terrestri vero profectione copiis secum ductis accedit. Insulam a Nicolao Gateluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi poscit. Hic Dominici decessoris sui, quem ditione spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartusque annus ab occupata dominatione agebatur.

Historiam Byzantinam, qua res imperii Constantinopolitani postremas complectitur, scripsit. Eam, summis annorum ab orbe condito ad imperatoris Andronici Palæologi junioris mortem, A. C. 1341, præmissis, incipit a Joannis Cantacuzeni rebus qui Joannis Palæologi tutor ab Andronico Palæologo patre constitutus, Imperium, quod administrabat, ipse consecutus est, id est ab A. C. 1341 : terminat insula Lesbo, quæ tum Dominicum Gateluzum principem habebat, a Turcis expugnata, id est in A. C. 1462. Prodiit Græce et Latine, interprete Ismaele Bullialdo, cum ejusdem notis, Parisiis e typographia Regia, per Sebastianum Cramoisiium, 1649.

DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

RES IN IMPERIO GRÆCORUM GESTAS COMPLECTENS A JOANNE PALÆOLOGO
AD MEHEMETEM II.

ACCESSIT

CHRONICON BREVE, QUO GRÆCORUM, VENETORUM ET TURCORUM,
ALIQUOT GESTA CONTINENTUR,

E Bibliotheca Regia primum in lucem edita, versione Latina et notis illustrata
studio et opera Ismaelis Bullialdi.

(Parisiis, e Typographia Regia, [MDCXLIX].)

ISMAELIS BULLIALDI EPISTOLA NUNCUPATORIA.

Eminentissimo ac illustrissimo Julio S. R. E. Cardinali Mazarino Ismael Bullialdus.

Ad te, Cardinalis eminentissime, hoc Ducæ opus historicum, animique mei in edendo illo quæcumque sætum affero : apud quem Musis earumque mystis amicum, tenellus ille et infirmus feliciter adolescere, et virum incrementum suscipere possit ; quibus injuriis invidorumque calumnias propellere queat. Aliud equidem tutius nobilisque patrocinium eligere non habui : et genium jam habere liber, victurusque mihi videtur, quod clientelæ tuæ se crediderit, tuque, Cardinalis eminentissime, eum admiseris. Inscriptum celeberrimum nomen tuum, ceu ornamentum dignitate ac splendore conspicuum, in fronte cum gestet : quodque inter cæteros libros adnumerandus etiam sit, quibus artium scientiarumque omnium officinam, bibliothecam tuam superbissimam ac magnificentissimam ψυχῆς ταπεινῆς exornas, magnum inde decus ipsi accessurum spero. Nomen auctoris, cujus majores Byzantii olim regnarunt, ab oblivione vindicabitur ; inscriptum illi bibliothecæ, amplitudine sua omnia complectenti, cujus structura famæ tuæ perpetuitati in omne ævum consuluit. Ita equidem est, Cardinalis eminentissime, per ora virorum tandiu nomen feretur tuum, quandiu terras genus humanum incoleat. Veram stabilemque hanc esse laudem, non fictam aut fluxam, Ptolemæi Philadelphi Ægypti regis post bis mille annos asserit probatque notissima fama : quam non gestamina regia, sceptrum vel diadema, non rerum bello gestarum claritudo, illustrem ad nostra etiamnum tempora transmissere, sed regio cultu ac sumptu pluribus librorum myriadibus instructa bibliotheca. Diceris

aliis, qui cæteras virtutes tuas digne prædicare possunt: attonitus illas admirabundusque suspicio, simulque mæstus, quod facundia ac eloquentia me deficiant, quibus illas meritis laudibus efferre possim. Perge quod facis, Cardinalis eminentissime, litteratorum votis et otio favere, eorumque studia benignitate tua fovere. Vale.

AD LECTOREM.

Benevole Lector, ad operis regii ac magnifici structuram, ex Regia bibliotheca materias sine furto alio non transferendas, cum potuerim, comportare debui. Illi equidem, quo Byzantina historia huc et illuc sparsa, ac velut inter rudera jacens, in superbi ædificii molenti ac compagem assurgit, operam nostram utcumque navavisse, et particulæ nomen nostrum inscripsisse, aliquantam laudem nobis allaturum spero. Sostratus siquidem Gnidius architectus, Alexandria pharum Ptolemæo ædificans, nominis sui ac famæ perpetuitati, structuræ illud permittente rege inscribendo, prospexit. Ex bibliothecæ igitur Regiæ manu scripto codice opus transcriptum affero, styli quidem elegantia haud ornatum et comptum: barbarum potius, impolitum ac rude dixero, sed rerum momento ac gravitate eximium earumque narratione prudenti gratum. Infelici sæculo, quo Græcia ærumnis cladibusque continuis attrita Turcorumque tyrannide oppressa, ultimos ducebat spiritus, styli barbaries ascribenda est: quæ totam illam gentem tam late pervaserat, ut paucissimos, venustatem illam antiquam leporemque sermonis suis circumdare scriptissineret. Noster idcirco auctor, qui rebus etiam agendis expediendisque negotiis, potius quam evolvendis libris operam suam impendebat, barbaris non solum vocibus utitur (quod et anteriorum sæculorum castigatiores auctores quique sermonis nitorem affectaverunt, fecere): sed etiam Græca verba absurda constructione seu solœcismo perturbat ac permiscet. Inter vepres tamen spinasque illas flos quidam non ineruditi ingenii se explicat: legerat quippe sacros libros aliosque historiarum auctores: ita ut linguam Græcam antiquam calluisse, verum scribendi usu ac peritia destitutus fuisse mihi videatur. Criticum propterea agere nolui, vel de verbis litem illi movere, qui, grammatices deserto foro, ad alienum peregrinumque se transtulit. Satis mihi visum fuit sensum verborum assequi et qua potui bona fide ac diligentia in Latinum sermonem convertere, in gratiam illorum qui linguam Græcam aut penitus ignorant aut imperfecte dixerunt.

Byzantini imperii res ad interitum festinantes, et postremorum imperatorum Christianorum tempore describere aggressus, rerum usu peritum ac sapientia politica instructum se approbat, dum causas et principia exquirat et investigat eorum quæ acciderunt, Græcorumque rebus ultimam perniciem attulere. Trium equidem novissimorum imperatorum auspicio res gestas enarrare ipsi propositum fuit, urbisque et imperii excidium scriptis mandare. Quamobrem Turcorum, qui illud debellarunt, mentionem ubique facere non solum oportuit, sed ab annis pluribus jam elapsis narratio repetenda fuit, et Joannis Cantacuzeni Joannisque Palæologi bella civilia discordiæque domesticæ in memoriam revocandæ fuerunt: quæ Turcis in Europam trajiciendi occasionem tum primum præbuere: cum inauspicato ac tristi consilio, Turcos in Europam Græci insanientes accersiverunt, sibi et aliis gentibus Christianis, cur perirent funditus, auctores exstiterent. Manuelis Palæologi ejusque filiorum Joannis ac Constantini res ad captam urbem deinceps persequitur. Ad Turcorum statum quantum spectat, in Asia qualis fuerit sub Andronico seniore, paucis indicat, suspensoque pede Othmanidarum principum seriè ad Bajazitem primum percurrit, breviterque de Othmane, Orchane et Morate primo disserit. Bajazitis gesta, tam adversus Turcorum regulos et Temyrem (quem vulgus *Tamerlanem* vocat), quam Christianos principes, prolixius enarrat. Lanienam cædesque mutuas liberorum Bajazitis, Isæ nimirum, Musulmani, Mosis, Mustaphæ ac Mehemetis exponit. Cineitis, qui Ionæ imperium aliquando sibi adrogaverat, variam fortunam, fraudulentum versutumque ingenium, modo ad has, modo ad illas propendens ejusque tandem eversionem ac ruinam describit. Moratis denique secundi, Mehemetisque itidem secundi, cum contra Turcos et Christianos in Asia, tum in Europa contra Græcos, Hungaros, Venetos, Servios, Walachos, Genuenses, Rhodiorumque Equitum collegium præcipuas res gestas enarrat. Omnia momenta adnotat, quibus Byzantinum imperium a Turcis subinde labefactatum Christianis tandem ereptum est. Othmanicorum principum (quibus occasio propagandi fines imperii vix unquam neglecta aut omissa est) artes, curas acres

assiduamque laborem in debellandis nationibus indicat. Neque etiam illa prætermisit, quæ ad religionem tam nostram Christianam, quam Musulmanicam pertinent. Concilii Florentini ab Eugenio papa celebrati, cui Joannes Palæologus imperator, Josephus patriarcha Constantinopolitanus, et Græci cæteri interfuerunt, historiam breviter contexit. Novam vero sectam, quæ inter Turcos a quodam Bercligia Mustapha inventa est statimque deleta, intactam non reliquit. Ad captam a Turcis Constantinopolim historiam solummodo perducere sibi proposuerat; verum, spe ductus futuræ aliquandæ eversionis potentiæ Turcicæ, gentemque Græcam in pristini splendoris statum reducendam fore ratus, post urbis captæ annum narrationem produxit. Hunc porro auctorem Laonico et Phranzi multum præstare propterea censeo, quod rerum principia et causas diligentius investiget, narrationisque filum parcius interrumpat. Laonicus enim, dum de rebus Turcorum confusam sæpe narrationem instituit, ad describendas, imperite ut plurimum, occidentalium regnorum politeias digreditur. Phranzes autem præter rem et nullius momenti multa suis inseruit; nec accurate et diligenter, præter Constantinopolitanam obsidionem, quam recte instituit et persequitur, res gestas narrat. Cum Turcorum annalibus et historia, a Leunclavio, accerrimi iudicii viro, editis, Noster admodum sentit: quo nomine magnificendus mihi videtur. In illis quæ ad Joannem utrumque, Cantacuzenum et Palæologum, pertinent, ab ipso Cantacuzeno non valde dissentit quamvis temporum seriem interturbasse alicubi deprehendatur. Nec silentio transmittendus est consensus qui inter ipsum ac Leonardum Chiensem intercedit in Constantinopoleos obsidionem ac expugnationem describenda. Quæ quidem diversorum scriptorum concordia historię fidem conciliat, et quæ vera quæve falsa sint, discernendi copiam facit. In rebus porro Hungaricis imperitum se prodit, statumque regni illius a morte Sigismundi imperatoris ignorasse.

De auctoris hujus Historiæ, quam sub manu habemus, nomine et genere paucissima dicenda occurrunt. Et nisi avi sui paterni nomen capite 5 edidisset, anonymus liber proditurus erat. Verum cum ab antiquis illis Ducis qui Constantinopoli regnarunt, se ortum dicat, et Michaelem Ducam avum suum appellat, Historiæ titulum inscripturi, avi nomen proprium ac gentilitium repetitum præfiximus, ut auctoris proprium nomen, nobis ignotum, tali circumstantia determinaretur. Christianæ pietatis tenacissimum et catholicæ Ecclesiæ communionis studiosissimum se ubique approbat. Græcis levitatem malamque fidem objicit, qui fide ac simulate cum Romana Ecclesia concordiam inierant, nec alio animo pacem composuerant quam ut a principibus occidentalibus, papa præcipue, auxilia contra Turcos consequerentur. Institutum vitæ quale fuerit ex ipso discere possumus, qui se politicis rebus ac negotiis tractandis occupatum fuisse tradit. Apud Gateluzios, Lesbi principes, vitæ partem transegit, fide ac gratia valuit, ab illisque ad sultanum Mehmetem secundum post urbem captam legatus missus est. Rerum quarundam, quas narrat, spectator fuit: cumque principibus istis Lesbiis operam navaverit, in Asia res gestas, in qua ipsum natum fuisse verisimile est, vel in Lesbo, accuratius novisse potuit. Atque de Duca ejusque scribendi ratione hactenus.

Quæ vero in hoc edendo libro ipsi præstiterimus deinceps exponenda sunt. Unico codice bibliothecæ Regiæ usi sumus; operis finis in eo desideratur, nec scriptura ejus castigata et emendata est, at pronuntiationis hodiernæ vitio, confusione nimirum: tenuis cum α: diphthongo, iotacismo etiam continuo corrupta, ita ut sæpe vocalis una pro alia, diphthongo pro vocali, ac vice versa succedant. Textus illius continuus est, non sectionibus aut capitibus distinctus, cui marginales notulæ indices quibusdam locis appositæ sunt. Faciliorem lectionem ut redderemus, textum in capita dividere visum est, marginibus etiam notulas apponere indices eorum quæ in textu narrantur. Cumque temporum quibus res gestæ sunt, epochæ omnino necessariæ sint ut clara ac perspicua narratio exadat, illas cum ex historia Musulmanica, tum ex aliis Græcis ac Latinis excerptas apposuimus. Annos etiam Hegiræ, ubi necesse fuit, et ab orbe condito secundum Græcos, Christianæ æræ annis adjectis ascripsimus. Historiam Byzantinam appellare placuit, quoniam Ducas res in illo imperio gestas Manuele, Joanne et Constantino imperantibus describit, Notas libro subjecimus, ut consensum ac dissensum narrationis Ducæ cum Laonico, Phranze, Leunclavio et aliis indicaremus, vel alia notatu digna adnotarem. Ne nimium crescerent inhibuimus, illasque, quantum penes nos fuit, contraximus. Ducæ Historiæ chronicum breve, ex bibliotheca Regia descriptum, at exere ad rem visum est: quod Græcorum, Turcorum ac Venetorum res gestas et casus aliquot insignes adnotet. Græcus aliquis Peloponnesios, Cephallenius aut Zacynthias, domini Veneti subditus illud conscripsit.

DUCAE

MICHAELIS DUCAE NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462.

I CAPUT PRIMUM.

Generatiorum ab Adamo ad Christi Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapsorum a Christo ad Constantinii initia enumeratio. A Constantino ad Justinianum, a Justiniano ad Constantinum et Irenen. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Imp. Constantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam.

Ἀριθμοὶ ἐτῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως τῆς A Numeri annorum a primo homine ad aetatem huiusmodi positam.

Ἀπὸ Ἀδάμ (1) τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως Νῶε, ἐφ' ὃν ὁ κατακλυσμὸς γέγονε, γενεαὶ δέκα γεγονῆσαι· πρώτη ἡ καὶ παρὰ Θεοῦ, τοῦ Ἀδάμ. Μετὰ δὲ αὐτῆς δευτέρα ἡ τοῦ Σηθ παρὰ τοῦ Ἀδάμ. Μετὰ δὲ τὴν Σηθ αὖτ' ἔτη τρίτη ἡ τοῦ Ἐνῶς ἐκ τοῦ Σηθ. Μετὰ δὲ τὸν Ἐνῶς ριζ' ἔτη τετάρτη ἡ τοῦ Καϊνάν ἐκ τοῦ Ἐνῶς. Μετὰ δὲ τὸν Καϊνάν ρο' ἔτη πέμπτη ἡ τοῦ Μαλελεήλ ἐκ τοῦ Καϊνάν. Μετὰ δὲ τὸν Μαλελεήλ ρε' ἔτη ἕκτη ἡ τοῦ Ἰάρεδ ἐκ τοῦ Μαλελεήλ. Μετὰ δὲ τὸν Ἰάρεδ ρβ' ἔτη ἑβδόμη ἡ τοῦ Ἐνῶχ ἐκ τοῦ Ἰάρεδ. Μετὰ δὲ τὸν Ἐνῶχ ρε' ἔτη ὀγδόη ἡ τοῦ Μαθουσάλα ἐκ τοῦ Ἐνῶχ. Μετὰ δὲ τὸν Μαθουσάλα ἑκατὸν καὶ ἐξήκοντα ἑπτὰ ἔτη ἐνάτη τοῦ Λάμεχ ἐκ τοῦ Μαθουσάλα. Μετὰ δὲ Λάμεχ ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα ὀκτώ ἔτη δεκάτη ἡ τοῦ Νῶε. Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν ἑξακοσίων, καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅστε ἀριθμεῖσθαι ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βσμβ'. Ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως Ἀβραάμ γενεαὶ δέκα, ἔτη χλια ἑκατὸν εἰκοσι ἐν. Ἀβραάμ δὲ ἦν ἐτῶν ἑβδόμηκονταπέντε ὅτε μετέβηκε εἰς γῆν Χαναάν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, καὶ ἐπιβίβας ἔτη εἰκοσι πέντε ἔτεκε τὸν Ἰσαάκ· ἔτεκε δὲ Ἰσαάκ παῖδας δύο,

Ab Adamo primo homine usque ad Noachum, cujus ævo diluvium accidit, decem exactæ sunt generationes. Prima cum Adam a Deo creatus est. Post annos 230 secunda cum Sethus nascitur Adamo. Post Sethum ann. 205 tertia, tunc Enos Setho natus est. Post Enos ann. 197 quarta, quando Cainanus nascitur Enos. Post Cainanum ann. 170 quinta, nascitur Maleleel filius Cainani. Post Maleleelem annos 165 sexta, Jaredus nascitur Maleleelo. Post Jaredum ann. 162 septima, Enochus nascitur Jaredo. Post Enochum ann. 165 octava, Mathusala nascitur Enocho. Post Mathusalam ann. 167 nona, Lamechus nascitur Mathusalæ. Post Lamechum ann. 188 decima, tuncque natus est Noe. Noachus autem natus erat annos sexcentos cum aquarum diluvium terram obruit. Ab Adamo itaque ad diluvium anni numerantur supra bis mille ducenti quadraginta duo. A diluvio pariter ad Abrahamum generationes decem transferunt, et anni supra mille centum viginti et unus. Abraham porro annum septuagesimum quintum exegerat, cum Mesopotamia relicta discessit in Chanæorum regionem, ibique annos viginti quinque commoratus ge-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(1) Initio hujus operis propositum auctoris fuit, annorum a mundi ortu et creatione exactorum synopsis ob oculos ponere juxta Ecclesiæ Orientalis calculum; quæ ab initio mundi ad annum primum ære Christianæ vulgaris annos integros 5508, a Septembris antecedente Kal. Januar. anni primi numerat. Nullus vero eorum, qui in Chronologia parumper versati sunt, nescit Græcos annum suum ab illo termino Kal. Septemb. ordiri: ita ut Christus anno 5509, sive autumno, sive ineunte hieme Θεοτόκος cum genuisse dicatur, natus sit. Norunt etiam omnes, Septuaginta, ita appellatos ac creditos, veteris Testamenti interpretes, plures annos a mundi exordio ad Abrahamum in versione sua computavisse, quam in textu Hebraico reperiantur. Quæ ratione id contigerit assequi arduum. Textus equidem Hebraicus ab Adamo ad diluvium annos exactos so-

lummodo exhibet 1655, cum interim LXX interpretes numerant 2242. In hujus enim capitis verbis, ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βσμβ' rectus est: etsi generationum explicatarum numeris colligantur 2249. A diluvio ad Abrahamum textus Hebraicus numerat annos 292, at interpretes numerant annos 1178, hic noster 1121. De hac computandi dissensione non est dicendi nunc locus; nec propositum est nobis disquirere et scrutari num textus Hebraicus, quo illi usi sunt, ab eo, qui omnibus probatus circumfertur, variaverit. Num etiam aliqua ratione ducti illi viri, qui gentilium, Ægyptiorum præcipue ac Græcorum oculis ac judicio sacram historiam subjeciebant, annos aliquot ab orbe condito ad diluvium, et inde ad Abrahamum intercalarent, importunas gentium ob idololatriam cæcotentium objectiones declinaturi.

nuit Isaac. Duos vero filios genuit Isaac, Esau nimirum et Jacobum. In Ægyptum deinde profectus est Jacobus, cum annos centum et triginta exegisset, illucque cum duodecim suis filiis nepotibusque venit, qui septuaginta quinque erant. Incoluit Abrahamus cum posteris suis terram Chanaan per spatium annorum quadringentorum triginta trium. Illiusque posteræ numero aucti in duodecim tribus digesti et distributi sunt: et multitudo posterorum duodecim filiorum Jacobi ad sex millia chiliadum numerata est. Horum autem sunt nomina: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, Nephtholim, Gad, Aser, Dan, Joseph et Benjamin. Moses et Aaron genus a Levi ducunt, hic quidem sacerdotio primus functus est, Moses vero reipublicæ administrationem cepessivit, atque anno ætatis suæ octogesimo Erythrarum mare transivit, eduxitque populum Ægypto. Illic Moses floruit temporibus Inachi, qui primus regnavit [apud Græcos.] Quare Judæi sunt Græcis antiquiores. Transactis deinde per deserta annis quadraginta, Josuæ filio Nave annis 25 paruerunt; resque Israelitarum publica, per viros ab ipsis Judices appellatos, administrata est annis quadringentis quinquaginta quatuor, usque ad Saulis unctionem, qui primus apud eam gentem rex constitutus est, cuius imperii anno primo magnus nascitur David. Adeo ut ab Abrahamo ad Davidem quatuordecim generationes colligantur, et anni mille viginti quatuor. Atque a Davide ad transportatos abylonem Judæos totidem generationes 14, et anni sexcenti novem. A transportatione usque ad Christi nativitatem quatuordecim pariter numerantur generationes, anni etiam quingenti quaterni. Simul vero temporum seriem, et intervalla ad calculum revertentes, colligimus a primo

A Πασῶν καὶ Ἰακώβ. Γενόμενος δὲ Ἰακώβ χρόνων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα κατήλθεν εἰς Αἴγυπτον ἅμα τοῖς δώδεκα υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐγγόνιοις αὐτοῦ τὴν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα πέντε. Παρήκτισε δὲ Ἀβραὰμ σὺν τῷ σπέρματι εἰς γῆν Χαναάν ἐτη τετρακόσια τριακοντατρία, καὶ πλεθυσθὲν εἰς δωδεκάφυλον ἰλογίσθη. Καὶ πλῆθος εἰς ἑξακισχιλίας χιλιάδας (2) ἐψηφίσθη ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἰακώβ. ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα· Ρουβὴμ, Συμεὼν, Λευὶ, Ἰούδας, Ἰσάχαρ, Ζαβουλὼν, Νεφθαλλὴμ, Γὰδ, Ἀσήρ, Δάν, Ἰωσήφ καὶ Βενιαμίν. Καὶ τὸ μὲν Λευὶ ἀπόγονοι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρών· καὶ ὁ μὲν τὸ Ἰσραελεῖν ἤρξατο, ὁ δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸ ἄρχειν μεθίστατο· ἔσεν ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ πατεῖ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Οὗτος ὁ Μωϋσῆς (3) ἤκμασεν ἐν τοῖς καιροῖς Ἰνάχου, πρώτου βασιλεύσαντος· οὕτως ἀρχαιότεροι Ἑλλήνων Ἰουδαῖοι. Διατρέψαντες δὲ ἐν τῇ ἐρίμῳ ἐτη τεσσαράκοντα, καὶ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἀρχόμενοι ἐτη εἰκοσιπέντε, καὶ ὑπὸ τῶν κριτῶν ἐτη τετρακόσια πενήκοντατέσσαρα μέχρι τῆς βασιλείας Σαούλ, πρώτου παρ' αὐτοῖς καταστάντος βασιλέως· ἐφ' ᾧ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ μέγας τίκτεται Δαβὶδ. Ὅστε συναθροίζεσθαι ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἐτη χίλια καὶ εἴκοσι τέσσαρα. Καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετακείσεως Βαβυλώνας γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἐτη ἑξακόσια ἑννέα, καὶ ἀπὸ τῆς μετακείσεως Βαβυλώνας ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἐτη πεντακόσια τέσσαρα. Ὅμοι κατὰ τὰς τῶν χρόνων ἀκολουθίας συμφηφίσαντες εὐρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδάμ (4) ἕως τοῦ Χριστοῦ ἐτη πεντακισχίλια πεντακόσια. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας (5) ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (6) ἐτη τεττάρη. Ἀπὸ δὲ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(2) Il est sex millions.

(3) Οὗτος ὁ Μωϋσῆς. At Eusebii Chronicon initium annorum Inachi alligat anno ætatis Abrahami 161, eo ipso quo natus est Jacob seu Israel. Mosem vero natum prodit anno ab Abrahami nativitate 435, ita ut annis totis 274 posterior sit Inachi initio Mosis nativitas.

(4) Ἐύρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδάμ. In enumerandis annis ab orbe condito ad Incarnationem hallucinatus est hujus historiæ auctor, vel, qui illum transcripsit, lapsus est. Ab anno namque primo æræ mundi ad annum primum Christi Ecclesia Græca numerat annos 5508, et tali intervallo Epocharum utitur in sequentibus hic scriptor; legendum itaque hoc loco ἐτη 5508.

(5) Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας. Mysterium adorandum Incarnationis Filii Dei Græci Theologi et scriptores appellant ἐνσάρκον οἰκονομίαν.

(6) Ἐως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Post Christi epocham mentionem facit Constantini, qui ob redditam Christianæ Ecclesiæ pacem et tranquillitatem clarus, Deo ac hominibus acceptus, Græco etiam homini religiose cultus est. Hujus enim imperatoris matrisque Helenæ Ecclesia Orientalis memoriam die 21 Maii celebrat. Et Constantinopolitani imperatores, referente Codino Curopalata lib. De officio palatii Constantinopolit. in templum SS. Apostolorum die illa se conterebant. Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐνθ' αὐτῇ ἡ ἀγία τούτου σοφὴς κείται.

Die quo magni Constantini memoria celebratur, confert se imperator in templum SS. Apostolorum, in quo illius sanctus locus situs est. Græcorum insuper universitati chara Constantini memoria est, quæ, translata Imperii Romani sede ab Italis ad Græcos, nominis suo novam, quam condidit Romam, consecravit. Byzantii appellatione omissa urbem immensum in modum auctam atque ornatum Constantinopolim appellavit. Justinianus etiam de S. Sophiæ magnificentissimo ac elegantissimo, quod exstruxit, templo jure commendatur. Anno porro secundo regni sui Justinianus S. Sophiam restitutam ac ædificatam consecravit. Georgius Cedrenus: Τῷ ια' ἔτει γέγονε τὰ ἑγκαίνια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτή ἀπὸ τῆς Ἀγίας Ἀναστάσεως μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ βασιλέως σὺν τῷ λαῷ. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως αὐτῆς μέχρι τῶν ἑγκαίνιων ἐτη ε, μῆνες ια', καὶ ἡμέραι ι', παρήλθον· ἐν γὰρ τῷ 57ῳ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου Ἰνδικτ. ιε' τῆς κγ' τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, ὡς α πρώτη τῆς ἡμέρας τὴν τῆ μεγάλης Ἐκκλησίας ἀνοικοδομητὴν ἤρξατο ποιεῖν ὁ Ἰουστινιανός. Anno Justiniani III Magnæ Ecclesiæ encaenia, seu consecratio, celebrata sunt. Litanias et preces recitantes patriarcha et imperator, comitante populo, a Sanctæ Anastasiæ templo egressi processerunt. A die porro, quo flammis perit, ad encaenia anni 5, menses 11, dies decem transierunt. Anno enim ad orbem conditio 6008, Indict. 15, Februarii die 23, hora diei prima, Justinianus institutionem magnæ Ecclesiæ auspicatus est. Ia

τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἕως τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἔτη σι'. Ἐν τῷ αὐτοῦ ψαδομήθῃ τὸ μέγα τέμενος τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας Σοφίας παρ' αὐτοῦ σκαυσθέν. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἔτη σξ'. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Εἰρήνης ἕως τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἔτη σις'. Ἐβασίλευσε δὲ Ἀλέξιος ἔτη λζ' καὶ μῆνας δ' καὶ ἡμι. Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κδ' μῆνας η'. Μανουὴλ ὁ υἱὸς Ἰωάννου ἔτη λζ' μῆνας θ'. Ἀλέξιος ὁ υἱὸς Μανουὴλ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ φονεὺς Ἀλεξίου ἔτη γ'. Ὅστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν ἔτη ρα', μῆνας θ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἔτη θ' μῆνας η'. Ἀλέξιος δὲ ὁ Ἄγγελος ἀδελφὸς Ἰσαακίου ἔτη θ'. Δούκας ὁ Μούρτζουφλος μῆνας β'. Ὅστε εἶναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Δούκα, ἐν ᾗ καὶ ἐλάω ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων (7)

A homine Adamo ad Christum annos supra quinquies mille quingentos. Ab incarnatione vero usque ad Constantinum Magnum 3 anni numerantur 318; ab imperio deinde Constantini Magni ad Justinianum imperatorem anni ducenti et decem, quo imperante sumptusque præbente magnum templum exstructum est nomine sanctæ Dei Sophiæ [id est Sapientiæ] dicatum. Ab imperio Justiniani, ad Constantini, et Irenes matris ejus imperium anni elapsi sunt 1 ducenti sexaginta; ab Irene ad Alexium Comnenum anni effluxerunt ducenti nonaginta quinque. Imperium tenuit Alexius 3 annos 37, menses 4 cum semisse. Joannes filius ejus 2 annos 24 menses 8. Manuel 1 filius Joannis ann. 37 mens. 9. Alexius 2 Manuelis filius et Andronicus 2, qui Alexium occidit, imperarunt annos 3, ita ut omnes anni dynastiæ Comnenorum colligantur centum et unus 1 cum mensibus novem. Post Andronicum vero Isacius Angelus 2 obtinuit imperium per annos 9 menses 8. Alexius Angelus 2 Isacii

Ismaelis Bullialdi notæ.

hoc Cedreni loco mendum librarii occurrit in annis mundi hic enumeratis; cœpit Justinianus anno Christi 527, mundi 6035 Kal. April. Anno ejus quinto, id est, 531 Christi, mundi vero 6039, vel 6040, seditio Constantinopoli orta est. Februario mense cœpta est rædificari S. Sophiæ Basilica; et anno ejus undecimo consecrata est, id est, anno Christi 537; ab April. Kal. ad similem diem anni 538, et ut quod sentio dicam, anno mundi 6040 Februario mense cœpit instaurari templum S. Sophiæ indictione 9, ita ut legendum sit ςμ' ετε: ινδκτ. θ' anno 6040. indict. 9. Præter illud alia collapsa, aut seditio factionum Prasinæ ac Venetæ combusta instauravit. Xenodochia et monasteria fabricari jussit, iisque redditus annuos ingentes attribuit: imperii fines Barbarorum incursionibus angustiores redditos dilatavit. De quibus omnibus Procopii tractatus sex περὶ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων legendi sunt.

Ab æræ Christianæ vulgaris initio ad Constantinum computantur anni 305, et unius semissis cum diebus aliquot. Nam mortuo anno 306, Julii die 25, Constantio Chloro, ipse imperii fasces suscepit. Perperam igitur noster a Christo ad Constantinum numerat annos 318. A Constantino pariter ad Justinianum erravit statuens annorum 210 intervallum, cum verè intercesserint ab anno 306 Julii 25, ad annum 527, Kal. April. quo imperium adeptus est Justinianus, anni 221 fere; quatuor quippe propemodum menses desunt. Ista numerorum perturbatio etiamdum cernitur in illo temporis intervallo, quo Justiniani initia distant a Constantino Leonis IV F. et hujus conjugæ Irene, quod noster Historicus statuit annorum 260, cum tamen juxta historicam veritatem anni tantum 253 numerentur. Etenim cum Irene matre cœpit Constantinus anno Christi 780. A Constantino et Irene ad Alexium Comnenum numerat annos noster 295. Simul itaque collectis intervallis, quæ a Christo ad Alexium Comnenum statuit, reperiuntur anni elapsi 1085. Ideo cœpisset Alexius 1084 incunte. Juxta veritatem vero chronologicam anno Christi 1081 imperium adeptus est Alexius Comnenus. Propterea a Constantino et Irene ad Alexium verum temporis intervallum statuitur annorum 301. Videtur

equidem historiæ hujus auctor has temporum epochas et intervalla ex memoria descripsisse; nam ista cum sequentibus committi ac concinnari nequeunt. Cum enim occupatam a Latinis urbem Constantinopolim anno mundi 6712, hoc anno Christi 1204, Aprilis die 12 statuat 1 numeretque Ducæ Murzuphli, Alexii Angeli, ejusque fratris Isacii annos, quibus regnarunt, 49 fere; Comnenorum vero dynastiæ annorum 103 (quæ summa colligitur ex numeris annorum attributorum singulis ex gente Comnena imperatoribus) non vero 101, ut in textu legitur: summa annorum, quibus Angeli ac Comneni regnarunt sit 122. Quam cum ab annis 1204 rejecerimus ad annum 1082 et initium Alexii Comneni regrediendo pervenimus. At ex intervallis antecedentibus initia dynastiæ Comnenorum anno Christi 1084, hunc auctorem alligare invenimus. Non sibi itaque constat Ducas in hac calculi subtractione.

(7) Ἐν ᾗ καὶ ἐλάω ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων. Huc advocandæ sunt Kalendarii notæ vulgares, ut nobis constet num auctor in assignanda die erraverit. Anno Christi 1204 fuit cyclus lunæ 8, solis 9, litteræ Dominicales D. C. Pascha igitur Aprilis 25. Dominica τῶν Βατῶν, sive Palmarum Aprilis 18. Ergo dies Aprilis 12 fuit feria 2, seu dies lunæ sextæ septimane jejuniarum, ut a Nostro notatur: quæ in libris Græcorum ecclesiasticis Δευτέρα τῆς ἑκτης τῶν νηστεῶν vocatur. Huic etiam temporis notæ consentit Nicetas Acominatus Choniates. Flandriæ Comes Balduinus ab Henrico Dandulo Venetiarum duce, cæterisque 12, vel, ut aliis placet, quindecim electoribus, imperator electus est 6. Kal. Maii, hoc est, postridie Paschatis, quod eo anno incidit in 7. Kal. Maii, seu 25 Aprilis. Coronatur vero 17. Kal. Junii, hoc est, Maii 16. Hæc tradit Jacobus Meyerus Batiolanus Annal. Flandriæ lib 7, sub finem. Villharduinus scribit diem coronationis indictam fuisse tribus post Pascha septimanis, hoc est 16 die Maii, quæ fuit Dominica *Jubilatæ*.

Inducit Villharduinus Dandulum promittentem se imperatoris nomen proclamaturum *hora qua Deus natus est*. Quæ verba ne inducunt, ut credam vigilia Paschatis electionem factam, et post Pa-

1 Cœperunt anno Christi 780. 2 Cœpit Alexius anno Christi 1081. 3 Joannes cœpit anno 1118. 4 Manuel 1143. 5 Alexius 1180. 6 Andronicus 1182. 7 Colliguntur 103. 8 Isacius 1185. 9 Alexius Augustus 1195

frater imperavit annis novem. Ducas qui Murtzuphlus Ἀ Ἐτη ςψιβ'. Ἀπριλίω β', ἡμέρα δευτέρα τῆς ἑκτῆς dictus est, mensibus duobus fasces imperii tenuit. ἐβδομάδος τῶν νηστεῶν.

Adeo ut creatione mundi ad Ducæ imperium, quo regnante a Latinis Constantinopolis occupata est Aprilis die 12, feria secunda sextæ septimanæ Jejuniorum [id est jejunii quadragesimalis] anni colligantur 64 praesens mille septingenti et duodecim 64.

CAPUT II.

Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asia minoris, quæ Anatolia dicitur, alatus. Turcorum reguli in Asia. Antronicus Senior, Joannes ejus F. Ἐγῆι maris insulas ab externis occupatae.

Post occupatam vero a Latinis urbem, Theodorus Lascaris 11 Nicææ annis 12 imperavit. Joannes Ducas 19 qui et Bataiza, generque Theodori Lascaris, imperii sedem habuit Magnesiæ ad Sipyllum annis 33. Theodorus Lascaris ejus filius 13 annis 4. Joannes Lascaris 14, qui, priusquam coronam imperato-

Μετὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν ἐβασίλευσε Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ (8) Ἐτη ιη'. Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάιζης (9), καὶ γαμβρὸς Θεοδώρου τοῦ Λασκάρη ἐπὶ θυγατρὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ τῇ ἐν Σιπύλλῳ Ἐτη λγ'. Θεόδωρος Λάσκαρις (10) ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἐτη δ'. Ἰωάννης Λάσκαρις (11), ὁ καὶ πρό

Ismaelis Bullialdi notæ.

scha incorporationem Balduini dilata: ita ut Calvisio adhereremus, qui electionem 24 Aprilis Sabhato sancto factam asserit. Et fortasse Villharduinus scripsit aut scribere voluit. *Hora, qua Deus resurrexit*, hoc est, summo mane die Paschatis, paulo post mediam noctem. Hic tamen omittere non debemus, Imperatorem Balduinum in epistola quam de Constantinopoli expugnata scripsit monere se electum fuisse Dominica *Misericordias Domini*, quæ contigit Maii die 9, sublimatum vero Dominica *Cantate*, hoc est, Maii die 25. Epistolam illam edidit Aubertus Miræus in codice *Donationum piam a Flandriæ comitibus factarum*.

(8) Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ. Extincto a Latinis Alexio Duca Murtzuphlo, qui Alexium Angelum veneno bis frustra aggressus, laqueo tandem necaverat, Balduinus Belga seu Flander, adjuvante Henrico Dandulo Venetiarum Duce CPolitanus imperator renuntiatur. Theodorus vero Lascaris occupata a Latinis urbe in Orientem abiit, et Nicææ imperator salutatur. Ita Nicephorus Gregoras lib. 1 *Hist. Byzant.* post urbem captam, Ἔως ὅτε καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαίων μητρόπολιν ἀναγορευθῆναι συμπέπεικα βασιλεῖα Θεοδώρου Λάσκαριν τριακοντούτῃ ἡδὴ τυγχάνοντα: *Donec in Nicæa metropoli sit tandem acciderit Theodorum Lascarim annos jam triginta natum imperatorem renuntiare*. Clarius vero, lib. iv, cap. 2: Ἐντεῦθεν εἰς Νικαίαν αὐτὸς ὀπιστρέφει. Αὐτὴ γὰρ ἐγγύθιει Ῥωμαίων βασιλείων μετὰ τὴν τῆς Βυζαντινῆς ἄλωσιν. Inde Nicæam rediit, quæ regia sedes imperatorum Romanorum post captam Byzantium fuit. Nicetas enim Choniates in Annalibus Theodorum Lascarim in Asia regnasse scribit duobus in locis: Ὅ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος ὡς γένει εὐπροσέστατος καὶ κῆδει βασιλείῳ παρβόλος, ἀποκρουσάμενος ἐκείνων, τὸ ἐρυθρὸν κίβηλον ὀπιστρέφει, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὄψ' ἔλων τῶν ἔφων ἀνυγορεύεται πόλεων. *Theodorus Lascaris genere nobilissimus, et imperatoris affinitate clarus, illo repulso [Manuele Maurozome] calceos purpureos induit, et a cunctis urbibus provinciarum Orientalium imperator proclamatur*. Et infra, Κατὰ δὲ τὴν Ἔω Πρωσαίῳ μὲν καὶ Νικαίᾳ Δυοὶ τε καὶ οἱ Φιλόμολποι, καὶ Σμύρνη, καὶ Ἐφεσος, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα Θεοδώρῳ προσανέχον τῷ Λάσκαρι. *In Orientis vero Prusæ et Nicæensæ, Lydi et Philomolpi, Smyrna et Ephesus, quæque regiones illas interjacent urbes, Theodori Lascaris partibus adhererant*. Nescio igitur cujus auctoritate fultu Sethus Calvisius, in prima editione suæ Chronologiæ, quam postea correxit et ampliore reddidit; et

post enim Christophorus Helvicus dixerint Lascarim Adrianopoli regnasse: imprimis vero Calvisium demiror, qui Nicephorum auctorem citat. Non extra rem erit si lectorem moneamus populum illum, qui Φιλόμολποι hic vocantur, apud nulum geographum reperiri: et procul dubio error est librariorum, et forte ex duobus Φυλακῆνται καὶ Ἰεροπολίται coaluitῖνος Φιλόμολποι. Phylacensis autem et Hierapolitæ populi sunt Phrygiæ majoris, quæ Lydiæ, cui Theodorus Lascaris imperavit, finitimi et contermini sunt.

(9) Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάιζης. Nicephorus Gregoras, lib. ii, cap. 1: Ὅκτωκαίδεκα δὲ βασιλεύοντι τοῦτῳ [Λάσκαρι] παρεβήσαν Ἐτη, καὶ τὴν παρόντα βίον ἀμαθεῖ, διὰδογον τῆς βασιλείας καταλειποῦς τὴν ἐπὶ θυγατρὶ Εἰρήνῃ γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν. *Cum annos 18 Lascaris in imperio egisset, ex hac migravit vita, successore relicto Joanne Duca, qui filiam ejus Irenem uxorem duxerat*. Sed sedem habuisse Joannem Bataizam, seu Vataciam, Magnesiæ potius quam Nicææ non constat ex illo loco, cap. 6, ait Joannem, iustrata Macedonia et Thracia, per æstatem Nicæam recessisse, et in hiberna militem dimississe, et cap. 12, Joannem edidicasse Magnesiæ templum, ὄνομα τῆς Θεομήτορος Σώτανδρα καλούμενον, aliudque, ἐντὸς τῆς Νικαίας εἰς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. Hic Vatacia Didymotæcho oriundus erat, et protovestiarrii dignitatem adeptus a Lascari gener ascitus est. Georgius logotheta in Chronico.

(10) Θεόδωρος Λάσκαρις Ἐτη δ'. Hic Theodorus junior senioris ex filia nepos, annos triginta tres natus erat, quando fasces imperii suscepit. Anno enim quo pater ipsius Joannes imperator designatus fuit, natus est Theodorus, ut scripsit Gregoras lib. ii, sub finem.

(11) Ἰωάννης Λάσκαρις. Hic filius Theodori junioris fuit, cui pater moriens Arsenium patriarcham et Muzalonem protovestiarium tutores dederat, ut res imperii administrarent, donec Joannes qui sexennis solummodo erat, adolevisset. Muzalodum funus Theodori effertur, et Magnesiæ in magno templo Sosandrio defuncti commemoratio agitur, ad ipsam sacram mensam ab irrudentibus militibus confoditur. Arsenius deinde patriarcha rerum usu ac consilio destitutus Michaelem Palæologum in imperatorem coronat, ea conditione ut adulto Joanni imperio cedat, seque abdicet. Michael coronatus Joannem custodiendum Magnesiæ misit, tandemque excæcat, hocque scelere ineptum ac inhabilem imperio reddit. Niceph. Gregoras, lib.

10 Christi 1201. 11 Theodorus 1204. 12 Ducas 1222. 13 Theodorus 1255. 14 Joan. Lascar. 1259.

του στεφθῆναι τυφλωθεὶς παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἐξωσθεὶς τῆς βασιλείας ἐν τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει. Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι ἐκ τῆς πόλεως (12), καὶ εἰσῆλθε βασιλεύων ἐκ τῆς Ἀνατολῆς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος. Μέχρι τῆς βασιλείας τούτου ἡ μικρὰ Ἀσία, Παφλαγονία, Μυσία, ἡ καὶ Βιθυνία, Φρυγία μεγάλη, Φρυγία Καππαδοκίαν, Καρία, καὶ μέρος Κιλικίας ὑπὸ Ῥωμαίους τελῶν ἦν. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐγκάτοικοι Λυκαονίας ὄντες τὰ ἐπέκεινα ἦρχον, ἦτοι Λυκαονίαν, Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Παφύλλαν, Ἀρμενίαν, Ἐλενόποντον, Πισιδίαν, Λυκίαν, Κολήν Συρίαν, καὶ ἕτερα. Ἐβασίλευσε δὲ καὶ Μιχαὴλ ἔτη κβ'. Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος; (13) ὁ Παλαιολόγος ἔτη μγ'. Ἐν τῷ... ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐάλω μητρόπολις τῆς Ἀσίας Ἐφεσος, καὶ ἡ ἐπαρχία Καρίας παρὰ τοῦ Μανταχία· καὶ ἡ Λυδία παρὰ τοῦ Ἀθῆν ἄχρι Σμύρνης· καὶ ἡ Μαγνησία μέχρι Περγᾶμου, καὶ πάσης Μαγεδῶν ἐπαρχίας (14) παρὰ τοῦ Σαρχάν·

A riam suscepisset, a Michael Palæologo exæcatur, et anno tertio quam imperare cœperat regno pellitur. Latini quoque urbe excedere coguntur, eoque ingressus est Michael Palæologus¹², ab Orientis partibus, assumpto imperatorio nomine, profectus. Ad hunc usque imperatorem Romano imperio subditæ fuerunt, tributumque solverunt hæc provinciæ: Asia minor, Paphlagonia, Mysia, quæ et Bithynia, Phrygia magna, Phrygia Capatianna, Caria, etque etiam pars Ciliciæ; Turci vero, qui Lycaoniam jam occupant, provinciis quocumque ulterioribus remotioribusque imperabant; Lycaoniæ scilicet, Cappadociæ, Galatiæ, Pamphylia, Armeniæ, Helenoponto, Pisidia, Lycia, Syriæ cavæ, et aliis. Imperium tenuit Michael annos 24. Michaelē secutus est filius ejus Andronicus¹³ Palæologus qui regnavit annis 43. Hujus imperii anno... Asia metropolis Ephesus, et Caria provincia in potestatem Mantachia devenerunt, Lydiamque Smyrnam usque subegit Atin. Magnesium Pergamum usque,

Ismaelis Bullialdi notæ.

¹² In sub finem. et lib. iv. Georgius Phranzes. lib. i. capp. 3 et 5. Michael Palæologus ex gente antiqua et nobilissima oriundus erat, quem. ut ex aliis Petrus Bizarus refert, lib. 1. *De bello Veneto: Et Italia adeoque Viterbo ipso Hetruria civitate haud sane ignobili (quæ olim Vejuna nuncupata. tanquam trium urbium septa vel mania in se complectens), originem traxisse nonnullis placet.*

(12) Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι τῆς πόλεως. In margine ascriptum ἐν ἔτει ςψξ' Ἰουλιου κβ'. mundi anno 6768, [Christi 1260.] Julii 25. Refertur debet hæc temporis nota ad annum 4 imperii Michaelis Palæologi. Quippe urbs a Græcis recuperata fuit anno Christi 1282, mundi juxta Græcos anno 6770. Nam collectis annis Theodori Lascaris, Joannis Vataciæ, Theodori, et Joannis annis tribus, sit summa annorum 58, qui cum additi fuerint annis 1204, exhibebunt annum 1262, quo Joannes omni imperialis corona nunquam imposita fuit, a Palæologo Michaelē exæcatus et imperio pulsus est, et Latini urbe exacti sunt. Libro etiam iv, Gregoras de urbe recuperata per Cesarem Strategopolim verba faciens notat, δύο ἐξῆς ἦνυετο ἔτη ἀπ' οὗ τῶν τῶ βασιλικῶν θρόνων ἐγχερατῆς ὁ Μιχαὴλ ἐγγόνος. Quo igitur anno urbs capta est, jam duos in imperio annos integros Michael exegerat: unde constat ipsum clypeo insidentem imperatorem proclamatum esse anno 1260. Phranzes, cap. 4, lib. 1. dynastiam Francorum annos 59, mens. 3, dies 4, CPoli durasse ait. Georg. Logotheta in Chron. CPolitano sub finem ait urbem a Latinis captam anno 6712, et eam tenuisse annis 58, recuperatam anno 6769, indic. 4, in quo sibi non constat; nam mensis Julii 25 captam ait CPollm a Græcis. Post annos 58, qui additi cum fuerint annis 6712, dabunt annos 6770, et indictionem 5, transcriptoribus fortasse hic error imputandus est, non logothetæ.

(13) Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος. Sub Michael Palæologorum primo cœperunt Turci provincias Asiaticas, quæ imperatoribus CPolitans adhuc parebant, vexare ac perpetuis atrocitatis vastare. Gregoras, lib. v, et lib. vii, c. 1; statum provinciarum Asiæ talem fuisse narrat. Κατέσχον ὁ μὲν Καρμανὸς Ἀλυσούριος τὰ πλεῖστα τῆς μεσογείου Φρυγίας, καὶ ἔτι τὰ μέχρι Φιλαδελ-

φίας, καὶ τῶν ἐγγιστα πάντων ἀπὸ τῆς περὶ Μαλανδρον ποταμῶν Ἀντιοχείας, τὰ δὲ ἐκείθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῶν ἐντὸς παραλίω τῆς Ἰωνίας ἕτερος ὄνομα Σαρχάνης· τὰ γὰρ περὶ Μαγνησίαν καὶ Πριήνην καὶ Ἐφεσον φθάσας ὑπείλετο σατράπης ἕτερος ὄνομα Σασάν. Τὰ δὲ ἀπὸ Αὐδολῆος ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τῷ Ἐλλησπόντῳ 5 τε Καλάμης λεγόμενος, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ Καρασῆς· τὰ δὲ περὶ τὸν Ὀλυμπον καὶ ὅσα τῆς Βιθυνίας ἐξῆς ἕτερος ὄνομα Ἀτμάν. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαργαρίου μέχρι Παφλαγονίας μεμερισμένως εἰς τοὺς Ἀμουρίου διέδησαν παῖδας. Caramanus itaque Alisurius maximam Phrygiæ mediterraneæ partem occupaverat, et Philadelphiam atque Antiochiam ad Mæandrum usque omnia ditioni suæ subjecerat. Quæ vero regiones ab illis locis ad Smyrnam et Ionie maritima pertingunt, aliæ Sarchanes appellatus illis dominabatur. Sasan etiam, qui vocabatur, satrapa Magnesium Prienen et Ephesium, (Romæis) eripuerat. Calames ejusque filius Carasis ab Æolide usque ad Mysiam Hellesponto adjacentem regnabat. Bithyniam et quæ Olympo monti circumjecta sunt alius nomine Atman obtinebat. A Sangario tandem fluvio Paphlagoniam usque Amurii filii inter se regionem partiti erant. Qui nostro Carmian appellatur Gregoræ est Caramanus Alisurinus. Sarchanem et Carasim uterque habet; pro Othmane Gregoras legit Atman. Sasanem Noster, ut et Amurii seu Homuris filios nescit. Gregoras Mantachiam ignorat, etiamque Atinen. Laonicus Chalcocondylus lib. 1. *De reb. Turc.*, non longe ab initio, lib. etiam 11 hos duces fuisse Aladinis Selzucii, qui sedem imperii Leonii habuerat, ministros asserit. Quique Laonico est Ædines nostro vocatur Atin, et qui illi Mendesius nobis est Mantachias. Phranzes, lib. 1, cap. 26. hos duces enumerat ut Gregoras, eademque ditones attribuit. Leunclavius in *Pandectis historia Turcicæ*, num. 13, duces istos aliter enumerat, ita ut in tanta varietate auctorum nomina illa, ducumque numerus in incerto aliquatenus maneat, Asiæ statu interim misero imperiique vastatione pro compertis habitis. Cantacuz. l. ii, c. 29, Atinis sive Ætinis filios ait fuisse Xerch καὶ Ἀμούρ, id est, Cheterem et Homurium. Carasem vero Phrygiæ regulum tradit lib. iii, c. 82.

(14) Καὶ πάσης Μαγεδῶν ἐπαρχίας. Valde pro-

¹² Anno a creatione mundi 6768, Julii die 25, Christi 1260, cœpit Michael. ¹³ Andronicus 1283.

ettotam Magedorum provinciam suæ ditionis fecit Sarchan. Phrygiam universam occupavit Carmian. Altera Phrygia magna, quæ ab urbe Asso ad Hellespontum extenditur a Carase occupata est. Bithynia tota, et Paphlagoniæ pars Othmano cesserunt, atque hi omnes Turcorum principes ac duces erant. Post Andronicum Michael filius ejus ¹⁷ imperii fasces obti-

A Φρυγία πᾶσα παρὰ τοῦ Καρμιάν· ἑτέρα Φρυγία μεγάλη ἀρχομένη ἀπὸ Ἀσσοῦ πόλεως ἄχρι καὶ Ἐλλησπόντου (15) παρὰ τοῦ Καρασῆ· Βιθύνια πᾶσα καὶ μέρος τῶν Παφλαγῶνων παρὰ τοῦ Ὄθμάν, οἱ ἦσαν ἀρχηγοὶ Τούρκων. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαὴλ (16) ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη... Μετὶ δὲ τὸν Μιχαὴλ ἐβασίλευσεν Ἀνδρόνικος ὁ ἑπόμενος

Ismaelis Bullialdi notæ.

habile est Magedi vel Magidi præfecturam hic vocari, quæ in m. Notitia episcopatum CP. diocæseos sub Sardium metropolita legitur ὁ Σετῶν ἤτοι Μαγέδου. Sub Sylæo etiam sive Pergæo metropolita Pamphylia secundæ habetur in eadem Notitia Μαγέδου episcopatus, sed in alio exemplari legitur Μαγύδου, quæ ab alia differt. Hæc secunda forte illa est quam Nagidon appellat Leunclavius, et Turci Nigde. Magydum habet in Pamphylia Ptolemæi interpres, textus Græcus Μίτυλον non longe a Cætri fluvii ostiis. Nagidon non habet Ptolemæus: Stephanus de urbibus Νάγιδος; πόλις μεταξὺ Κιλικίας καὶ Παμφυλίας ubi citat Heratæum. Estque eadem cum Matylo. Casanbonus in Strabonem lib. xiv. in his verbis Τούτο δ' ἐστὶ Ἀγίδος; πόλις; ex Stephano corrigi et Νάγιδος; legit.

(15) Ἀπὸ Ἀσσοῦ πόλεως ἄχρι καὶ Ἐλλησπόντου. Assos urbs ad Propontidem in littore Asiatico, quam Strabo lib. xiv. a Methymnæis conditam scribit, teste Myrsilo, Φησὶ δὲ Μυρσίλος Μεθυμνῶν κτίσμα εἶναι τὴν Ἀσσον. Stephanus de urbibus duas facit Assos, unam in Lycia πλησίον Ἀτάρνης, alteram in Æolide ad Hellespontum. Hic obiter notabimus Stephanum errasse, dum Assos duas facit, primamque in Lycia collocat Atarnæ vicinam; in Lycia siquidem Atarna sita non est, ut ipse scribit, sed in Mysiæ et Lydiæ finibus, Ἀτάρνη πόλις μεταξὺ Μυσίας καὶ Λυδίας, Strabo quoque lib. xiv. Atarnæam habet prope Assum: nec ipse nec Ptolemæus Assum in Lycia ponunt. Notitia episcopatum sub throno Constantinopoleos habet Ἀσσον sub Ephesino metropolita.

(16) Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαὴλ. Hic auctor noster male ac perperam scribit Michaelæ in imperio successisse Andronico patri: simul namque pater et filius regnarunt: et Michael anno 6829 [Christi 1320], Octob. 12, die Dominica ante patrem obiit, accepto Thessalonicae nuntio Manuelem secundo genitum filium ab Andronico natu majore (quem ejus frater Manuel in aetreticis, cum qua consueverat ille, domo quærebatur), occisum fuisse, cum quis esset Andronici satellites ignorarent, rivalemque esse suspicarentur. De quibus adendus Gregoras, lib. viii. in principio. Cantacuzenus, lib. i Hist. cap. 1. generis mortis nullam mentionem facit, quo Manuel extinctus est. Diligentique animadvertendum dissidii causam inter Andronicos avum et nepotem oriri, quo mutuis odiis certarunt, in avum a Cantacuzeno transferri; et Gregoram ab isto, utpote scriptorem mendacem, asperis aliquando verhis castigatum esse, quod ipse scripsit Cantacuzenus, lib. iv. capp. 24 et 25, cui tamen potior fides hac in re adhibenda sit nescio. Nam Cantacuzenus cum juniore Andronico a puero educatus adoleverat, inter hujus fidissimos ac maxime familiares semper numeratus, ita ut ab eo ad dignitatem usque imperatoriam, tu'oris munere colonestatus, provectus fuerit: quapropter non levi suspitione perstringendus venit, actis et gestoribus ab Andronico juniore memoriæ nimio studio indulgens, dum Andronico seniori æquum minus forte se præbet.

Phranzes protovestiarius lib. i. cap. 10, sub finem tradit Andronicum senioresem cum Michaelæ regnasse annos 45. et Andronicum juniorem cœpisse anno mundi 6838, qui fuit Christi 1328. Gregoras lib. viii. notat Andronicum juniorem coronatum fuisse Februarii ἡμέρα δευτέρα τῆς ὀγδότης Ἰνδικτιῶνος. Hæc indictio 8 congruit cum Christi anno 1325, ita ut hic auctor noster, annos imprr. Andronici ejusque F. Michaelis dum numerat 43, terminum istum incoronationis junioris Andronici respiciat, quæ anno 1325, Februarii die 2, indict. 8 peracta est. Quibus etiam consentit Cantacuzenus, lib. i. cap. 41. Post quam incoronationem nepotis, Andronicus avus annos 3 in imperio adhuc vixit: ita ut totos annos 46 cum filio et nepote regnaverit, quos 45 solummodo numerat protovestiarius, anno siquidem 1328 nepos solus imperio potitus est. Christi deinde anno 1330 senior Andronicus ad vitam monasticam a nepote invitatus cogitur, ut ait Gregoras; inque monasterio mutato nomine Antonius appellatus biennium vixit, summaque rerum necessariorum inopia pressus anno demum 1332 obiit.

Cantacuzenus, lib. ii Hist. cap. 16, Andronicum senioresem ad vitandas insidias, quas sibi aliquos struere tyrannidem affectantes suspicabatur, sponte monasticam vestem induisse asserit: ærumnis ac miseris colluctantem obisse silentio transmittit, ne sibi dedecus accersat, et Andronico juniore invidiam et odium conciliet; quandoquidem præcipuum inter consiliarios hujus Andronici apud quem præ cæteris gratia potentiaque valuit, habitum esse notum sit. Hic Andronicus ad vitam privatam coactus avo solus regnavit ab anno 1338, ad annum 1341, Junii diem 15, orbis conditi 6849, ita ut annos 13 imperaverit. Notandum etiam Andronicum senioresem anno ætatis suæ 74, fato concessisse: ex quo vero imperium assecutus fuerat anno 50, ut adnotavit Gregoras, lib. ix, monodia in eum scripta, et in eo cum alii convenit. Tradit præterea ipsum, vivente patre Michaelæ Palæologorum primo, imperatorem designatum et appellatum esse, quod contigit circa annum 1281. Michael secundus Palæologus Andronici F., tradente Cantacuzeno, lib. i, cap. 1, anno mundi 6829, Octobris 12, vitam cum morte commutavit, id est, anno Christi 1320, non vero 1321, ut in editione Parisiensi typographiæ Regiæ in margine ascriptum est; at ex Niceph. Greg. in lib. vii calce annus alius colligi potest. Narrat quippe Joannis Glyci patriarchæ anno 2 vehementi Borea flante crucem e manibus statuæ æneæ, quæ columnæ imposita ante vestibulum templi S. Sophiæ stabat, excusam fuisse anno mundi 6825, id est anno Christi 1316. A Kal. Septemb. ad eandem Kal. anni 1317, paulo post dicit, Irenen ex Alemania Andronico juniore avum despondisse: Michaelem deinde imperatorem Thessalonicae abiisse, et anno ibi exacto rebus humanis exemptum esse, ex quibus annus orbis 6827, Christi 1319, concludere possumus: verumtamen Cantacuzeno, qui annum et diem accipit, adhibebimus.

¹⁷ Pater et filius simul annis supra lictis 45.

ζόμενος γέρον ἔτη ιγ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος (17) ὁ υἱὸς αὐτοῦ νέος ὢν, καὶ παιδαγωγούμενος παρὰ κυρίου Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνῶ. Ἐν τῷ αὐτοῦ ἔτει... ἤρξαντο οἱ Τούρκοι (18) περὶ τὸν Ἑλλησποντον, ἐκ μὲν τῆς Ἀσίας Ὁμοῦρ ἕγγονος Ἀθην ἀρχηγὸς Τούρκων δεσπόζων Σμύρνην, Ἐφεσον, καὶ τὰ περίε, ἐκ δὲ Προύσης Ὁρχάν ἕκγονος τοῦ ῥηθέντος Ὀθμάν. Πρώτους γοῦν ληστρικῶ τρόπῳ, ἐπόρθουν Χερσόνησον πᾶσαν, καὶ παράλιον Θράκης μὴ ἔχοντες τὸν ἀντιτάμενον, ἢ ἀνταίρωντα, ἀφόδως ἀχρι Διδυμοτοίχου (19), καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀχρι Σηλυμβρίας (20) κατέτρεχον, ὡς τὴν πᾶσαν Θράκην ὑπὸ χεῖρα ποιήσαντες. Ἐν τῇ βασιλείᾳ γοῦν τοῦ ῥηθέντος Ἰωάννου ἔτι μείρακος ὄντος ἐάλω Χίος ἤσος παρὰ τῶν Γενουιτῶν, καὶ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδες ἤσοι ἐκ τῶν Ναυαράς ἀφικομένων Φράγκων (21).

Ismaelis Bulliardi notæ.

(17) Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος. Andronicus junior filium suum, quem ex Anna, Nostro Alemanna, Cantacuzeno e Sabaudia, aliis Pannonia, suscepit, imperii hæredem reliquit. Joannes Andronico nascitur post avi Andronici obitum anno mundi 6840, Christi 1332, Junii die 18, ut adnotavit Gregoras lib. x, cap. 5. obiit autem Andronicus junior anno mundi 6849, Christi 1341, ita ut impubes admodum esset Joannes, annum agens cum imperium adeptus est nonum: quot etiam fuisse tradit Cantacuzenus, lib. iii, cap. 2. Quamobrem pater moriens rebus imperii administrandis tutorem testamento dedit hunc Joannem Cantacuzenum magnum domesticum, historiæ jam sæpius allegatæ auctorem, virum equidem Gregoræ et Nostro laudatum: Phrauzæ affectati regni respectum, et quod voverit ad liberos suos imperium transferre insimulatum. Legendus Phranzes, lib. i, cap. 13, 14 et 15. Illum Cantacuzenum tanti fecit Andronicus junior, ut testamento suo, quod anno Christi 1330 gravi morbo decumbens condidit, præteritis in illo Andronico avo adhuc superstitute pondumque monacho, matre etiam sua Xena, tutorem eum posthumo illi suo daret, si ex Anna uxore sua tunc prægnante nasceretur. Nec etiam omitienda sunt, quæ a Codino Cypalate de Andronico erga Joannem Cantacuzenum benevolentia et amore referuntur lib. *De offic. palat. Constantino-* poli. Ἐποίησε τὸν μέγαν δομέστικον Καντακουζηνὸν Ἰωάννην, ὃς ἐγεγόνει καὶ βασιλεὺς, ἰσχυρᾶσιν τῷ πανυπερσεβάστῳ. *Magnum domesticum Joannem Cantacuzenum, qui postea imperavit, æqualem summo panhypersebasto reddidit.* Paucisque lineis interjectis, post Andronici senioris obitum ab hoc juniore Cantacuzenum auctum esse narrat: Ὑπερέχοντα πάντων ἐποίησε, τῶν μὲν τοῦ πάππου καὶ βασιλέως ἀνεψιῶν, αὐτοῦ δὲ θείου, τῶν ἐτέρων τε πάντων τοῦ πανυπερσεβάστου, βεστιάριου· ἦν οὖν οὗτος ἐνταῦθα ὁ μέγας· δηλαδὴ δομέστικος μετὰ τὸν Καϊζάρχη. *Supra ceteros eum extulit, avi sui imperatoris nepotibus, suisque avunculis, cæterisque omnibus summo panhypersebasto et vestiario dignitatis ordine anteposuit, hacque sanctione secundus erat a Cæsare magnus domesticus.*

(18) Ἐν τῷ αὐτοῦ ἔτει... ἤρξαντο οἱ Τούρκοι. Hæc Turcorum in Europam irruptio prima est sub auspiciis Oguziorum sive Othmanidum regnante

annis... Michaeli successit Andronicus senior dictus, annisque 13 imperio præfuit. Andronicum sequitur filius ejus Joannes Palæologus, qui cum juvenis esset sub tutela domini Joannis Cantacuzeni regebatur. Anno imperii hujus... Turci Hellespontum primo transfretarunt. Ex Asia quidem Hionur filius Atinis Turcorum dux movit, qui Smyrnam, Ephesum, et loca vicina tenebat. Orchanes vero filius memorati Othmani Prusa profectus est. Superato itaque freto, prædonum more totam Chersonesum populati sunt. Thraciæque loca maritima secure, nulloque, qui incurrentes reprimeret, obvio facto usque Didymotæchum, etiamque versus imperii sedem Constantinopolim Selymbriam usque incurSIONIBUS infestaverunt, tanquam Thraciam universam subacturi. Imperante quoque Joanne prædicto eoque adhuc juvene, Chium insulam Genuenses occupa-

Orchane sive Urchane: antea enim in Europam transierant Turci, a Catelanis bellum Andronico seniori et Michaeli ejus F. inferentibus evocati, ut lib. viii *Hist. Rom.* narrat Gregoras, et post eum Laonicus, lib. i. Transierunt etiam Turci paulo post annum 1300 eodem Laonico teste, lib. i. Hujus quoque Turcorum in Europam expeditionis meminit idem loco citato, verum jam defuncto Orchane, et Suleimane ejus filio regnante. Nostro tamen consentit Turcorum narratio a Leunclavio adducta lib. iv *Hist. Musulmanicæ*; et Phranzes, lib. i, capp. 45 et 27, quibus potior fides habenda est. Adnotatur autem ille transitus, quoniam Turci tunc primum sedes in Europa fixerunt, occupata Callipoli anno juxta Annales Turcicos 758, Christi 1357. Matthæus Villanius *Hist. Florent.* lib. vi, c. 29, transitum Turcorum accidisse ait anno 1356.

(19) Ἀχρι Διδυμοτοίχου. Didymotæchus oppidum Thraciæ, quod Hebrus alluit. Nicetas Choniates duobus locis illius meminit: Καὶ βαγδαίας βροχῆς θεόθεν ἀφορισθείσης ἐν τοῖς ἀντίπιν τοῦ Διδυμοτοίχου μέρεσιν ὁ τῷ φρουρίῳ παραρῆων Εὐδρος διευρυνθεὶς δετῷ, etc.: *Imbre subito ac impetu cadente in locis supra Didymotichum sitis, qui oppidum alluit Hebrus, undas dilatavit.* Turcis *Dimotuc.*

(20) Ἀχρι Σηλυμβρίας. Stephanus, Σηλυμβρία πόλις Θράκης. Κέκληται δὲ ἀπὸ Σήλυος, Βρία γὰρ κατὰ Θράκας ἡ πόλις. *Selymbria Thraciæ urbs: nomen a Selye trahit; Bria enim Thracibus urbs dicitur.*

(21) Ἐκ τῶν Ναυαράς ἀφικομένων Φράγκων. Franci ex Navarra sunt ii, quos alibi Catelanos appellat, qui Hispaniam Tarraconensem habitant. Illa Genuensium expeditio ab Augustino Nebiensi, Uberto Folieta, et Petro Bizaro facta adnotatur anno Christi 1346, quo Simone Vignosio duce Genuenses, Chium, Smyrnam et Phocæam utramque dominio suo adjecerunt. Idem testatur Joannes Villanius, *Hist. Florent.*, lib. xii, cap. 162, l'anno 1346. *el simile feciono all' isola del Silo in Arcipelago di Romania e quella presono, e sonne signori e tolsolla a Greci, ove nasce la Mastica la quale e di grande frutto e rendita.* Non videtur autem quare Navarros hoc loco adducat, nisi quia illis temporibus Petrus IV Arragoniæ rex Philippi III Navarrae regis filiam Mariam anno 1334 uxorem duxerat.

¹⁸ Andronicus 1329. ¹⁹ Junior, ὁ νέος. ²⁰ Hic Joannes coronatus est Novemb. xix an. 6850 (1341).

²¹ Transitus Turcorum Othmaneorum in Europam ann. Hegiræ 758, Christi annis 1356 et 1357. Crepit annis Hegiræ 758 anno 1356, Decemb. die xxv, Dominica, Cyclo solis xxi, litteris C. B., Joannis Paleologi anno xvi.

runt **, cæterasque Cycladas insulas Franci ex Navarra profecti. Universa insuper Peloponnesus, præter Lacedæmonem et Monembasiam, et quæ in Ionia sitæ sunt Phocææ ab iisdem Genuensibus suæ ditioni adjunctæ sunt.

§ CAPUT III.

Orchanis Osmanidæ mors: Morates ejus F. imperium adeptus Lazaro Despotæ Serviciæ bellum infert. A juvene Servio occiditur; post cujus cædem præter Turci inveniunt. Servios cædunt, et magna clade efficiunt. Lazarus viuis multi Serviorum proceres capiuntur et in Moratis tenentis interficiuntur. A Vesiris Idrim Bajaziti imperium desertis natus minor filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excæcat Bajazites.

Eodem anno labente nobis supra memoratis Orchanes Turcorum princeps obiit, relicto filio Morate ditionum atque principatus hærede, qui Thraciæ urbibus potitus imperii limites producit, obsessamque Adrianopolim occupat, atque universam, excepta Thessalonica, Thessaliæ; velut ergo Romanorum provinciis omnibus perdomitis et subactis, in Triballos movit, et quamplurima ipsorum oppida pagosque funditus delevit, incolasque captivos in objectam Europæ Asiam per fretum Chersonesi abductos traxerat. Quibus cum attendisset Servius Cræles [id est rex] Lazarus Stephani Cræles F., conscripto ex omnibus ditionibus suis exercitu, cum tyranno acie decertat, eoque proelio utriusque exercitus plurimi ceciderunt. Admissum deinde novum quoddam, præterque id quod dici aut cogitari potest callide susceptum facinus. Vir quidam Servius e primaria

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει καὶ ὁ προφῆτης Ὀρχάν (22) ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ, ὃς ἑκκρατέστερος τῶν Θρακικῶν πόλεων γενόμενος, πολιορκήσας τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε (23), καὶ θεταλιαν πᾶσαν πλὴν Θεσσαλονίκης ὡς οὖν σχεδὸν πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων γῆν ὑπὸ χεῖρα κατέχων, καὶ ἐς Τριβάλλους ἐπέβηκετο, καὶ πολλὰ τῶν αὐτῶν πόλιν, καὶ κώμας ἀφανίσας, καὶ τοὺς οἰκίτορας ἀιχμαλώτους ποιῶν, ἐς τὴν περὶ αὐτὸν διὰ τοῦ ἐν Χερσονήσῳ πορθμοῦ ἀπέπεμπε ὄρων οὖν ταῦτα ὅτε τὴν Σερβίαν κρατεῖων Ἀλέξαρος, υἱὸς Στεφάνου τοῦ Κράλη Σερβίας συναγχοῦ πᾶσαν τὴν ἐν αὐτοῦ δυνάμει συμπλέκεται τῷ τυράννῳ, καὶ ἐξ ἀμφοῖν πῶν δυνάμεων πίκτουσι πλεῖστοι· εἴτα γίνεται τι καινὸν καὶ ὑπὲρ λόγον τεχνούργημα. Ἄνθρωπος τῶν ἐνδόξων Σέρβος νέος (24), ἀνδρεῖος, καὶ

Ismaelis Bulliardi notæ.

Rex Navarræ seu Vasconie his fœderibus nuntialibus urbes aliquot Arragonio concesserat: vicissimque Arragonis illi; propterea Navarri seu Vascones Arragonensibus juncti atque Catalanis in Orientem profecti sunt. Tunc etiam Vascones in illis expeditionibus Catalanis ultro magis se adjunxerunt: quod in regni successione Maria sorori suæ Joannæ prælata esset, si Philippo patri mascula proles deesset. Genealog. Dom. Francicæ clarissimorum virorum fratrum Sarnarthianorum lib. xii; Mariana, lib. xvi, cap. 4, *Hist. Hispanic.*

(22) Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει ὁ προφῆτης Ὀρχάν. Dux sunt de anno obitus Orchanis opiniones: alii e vita migrasse volunt anno Hegiræ 759, id est, Christi 1358; nam cœpit annus 759, anno 1357, Decemb. 14, feria 5, et ita Calvisius sentit. Leunclavius sub finem lib. iv aliam sequitur, quæ mortuum Orchanem asserit anno 760, qui cœpit anno 1358, Decembris die 3, feria 2. Annales Turcici adnotant post captam Callipolim Suleimanem inter venandum equo lapsum humi tam graviter afflictum fuisse, ut statim exspiraret, et duobus mensibus ante patrem obiisse. Quæ narratio non consentit illis quæ infra cap. 10 Ducas noster narrat, deletum scilicet exercitum Turcorum a Matthæo Cantacuzeno, et Suleimanem occisum, antequam imperio cressisset Joannes Cantacuzenus, id est, ante annum 1355.

(23) Τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε. Ex Leunclavii *Hist. Musul.* lib. v, Adrianopolis occupata est anno Hegiræ 763, Christi 1362. At annales referunt ad annum 764, id est Christi 1360, quem annum Calvisius retinuit.

(24) Συλλαμβάνεται ὄν ὁ Ἀλέξαρος. Laonicus lib. 1, sub finem, hanc Serviorum iuselicem expeditionem clademque acceptam narrat secundum

C Græcorum sententiam, hujus Nostri narrationi paucis mutatis prope similem: Lazarumque Eleazarum appellat; Moratem peremptum inter præliandum tradit; at Phrauzes a Lazaro necatum fuisse scribit. Nomen illius, qui Moratem occidit, Miles traditur a Laonico: Miles Cobilitius appellatur a Leunclavio: Miles Cobilik Lazari despote gener a Mauro Orbino. Lazarus illo, ut hic Orbino in Slavorum historia scribit, partem imperii defuncti Stephani Cræles seu imperatoris occupavit, alii aliter: cum Vrosus Stephani F. ignavia ac desidia tempus transigeret. Hic Lazarus primus fuit Sertie despota e familia Privazia sive Pribazia. Pugna porro illa commissa est in campo Cossovo anno Hegiræ 791, Christi 1389; non vero anno 1390, ut vult Leunclavius in *Pandectis Turcicis*, cap. 54. Annus enim 791 cœpit anno Christi 1388, Decemb. 30, fer. 4, cyclo solis 25. litt. E, D. Propter occisum vero ex insidiis Moratem, morem ac consuetudinem inde manasse ait Leuncl. ut nullus legatus Sultanum accedat, nisi a duobus capigis brachia complectentibus ducatur. Ex parte verum esse concedatur: honoris nihilominus gratia, id etiam nunc fieri constat: et anno 1647, vezir-azemum seu primum vezirum palatio suo egredientem, rursumque illud ingredientem vidi, duorum famulorum manibus brachia complectentium sublevatum. Eodemque modo genitzerorum agam seu præfectum qui eundem vezirum conveniebat, duorum famulorum manibus sublevatum incedere aspexit. Hic lector monendus est falli Leunclavium, lib. vi *Hist. Musul.*, quando mense Junio Ramazan celebratum esse ait anno Hegiræ 791; Neomenia enim hujus mensis Ramazan jejani Turcorum eo anno lucidit in Augusti diem 24 anni 1389 ætæ Christi.

** Christi anno 1346.

τολήμους ὡς οὐδεις ἄλλος τῶν τότε, καθὼς ἀπειλήθη, ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς φάλαγγος τῶν Χριστιανῶν, εἰς μέσον τῆς παρατάξεως τῶν Τούρκων ὡς αὐτόματος πίπτει. Καὶ δῆτα ἀρπάσαντες οἱ Τούρκοι τοῦτον, αὐτὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα ὀνομασι κελόν, καὶ Βούλομαι τοῦτον ἰδεῖν, καὶ λόγους τινὰς ὑπακθυρίσαι ὡς ἐγκρατῆς γενέσθαι τουτουὶ τοῦ πολέμου, ἔνεκα γὰρ τουτουὶ αὐτόματος ἐλιλύθειν, εἰπὼν, τὸν ἡγεμόνα δεικνύουσι. Ὁ Μουράτ δὲ διὰ τῆς χειρὸς δειγματίσας τοῦτον ὡς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ὁ νέος ὀρηκίσας καὶ πηλίσον ἐλθὼν, ξιφιδίῳ κατὰ καρδίας κραιπρὰν δίδωσι τὴν πληγὴν, καὶ αὐτὸς παρὰ τῶν πελεκυφόρων καὶ ὑπασπιστῶν τοῦ Μουράτ μεληθὼν κατατέμεται. Τότε οἱ Τούρκοι τὸ παρ' ἐλπίδα καινὸν θεασάμενοι, καὶ οἶον κακὸν αὐθιρὸν ἐπ' ἕβην ἐπιπεσόν μὴ ἐνεγκάμενοι, βουλὴν εὐσύνοπτον βουλευόνται μέλα καὶ σοφιστικὴν ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως σκηρὴν πεπηγότες, εἰσω τὸν ἡμιθανῆ Μουράτ τεθείκασι· αὐτοὶ δὲ ὡς οὐδένα πρὸς πολλοὺς κινδύνους ἀπώσαντες, εἰσω τῶν παρατάξεων ὡς κύνες λυττώνας ἐχώρησαν. Οἱ δὲ ἔρβροι ἀγνοοῦντες τὴν εἰς αὐτοὺς γενηθεῖσαν παρὰ τοῦ καλοῦ νέου ἐκείνου εὐστοχίαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ ἡγεμόνος ζημίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπηνωχότες, ὡς ὁ καλὸς ἐκείνος στρατηγὸς ἀτερ κέρους τοῦ προσδοκωμένου ἀπώλετο, δειλοκαρδίως κείνοι πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντειχόν, ἕως οὗ τέλος ὁ πόλεμος ἐληφθῆ. Συλλαμβάνεται οὖν ὁ Λάζαρος (24), καὶ σὺν αὐτῷ τῶν μεγιστάνων οἱ πλείστοι, οὗς ἀπαγαγόντες ἐν τῇ σκηρῇ ἣ ἔκειτο ὁ Μουράτ ἤδη τὰ λοιπὰ πνέων, σὺν τῷ Λαζάρῳ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄρθην κατέσφαξαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ Μουράτ ἄμφω τέλος ἐδέξαντο. Τὸ δεξιὸν κέρασ μῆκω τῶν πραττομένων εἰσθόμενόν τι, ἀλλ' οὐτε τὸ ἀριστερὸν, ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ ταῦτα ἐπράχθησαν. Ἦν δὲ ὁ ἐξαρχὸς τοῦ δεξιοῦ κέρατος Σαβούτζιος ὁ πρῶτος τῶν υἱῶν Μουράτ, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὁ δευτέρου ὁ καὶ Παγιαζήτ, δεινὸς, καὶ δραστήριος ὡς οὐδεις τῶν ἄλλων, ὃν καὶ μετακαλίσαντες οἱ τῆς βουλῆς ἐχοχώτατοι τοῦ Μουράτ, οὗς καὶ βεζήριδας κατὰ τὴν αὐτῶν γλώτταν καλοῦσιν, ἀνακαλύπτουσι τὰ γινόμενα, καὶ τὸ πῶμα ἐδὲ πατρικῶν ἐμφανίζουσι. Ὁ δὲ, οὐδὲ σχῆμα οἰμωγῆς ἢ κλαυθμοῦ ἐν ταῖς παρειαῖς ἀναφανέν, μετακαλεῖται Σαβούτζιον τὸν ἀδελφόν, ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἔνα ἐκέχωνται ἐν βαυτέρῳ. Ἀγνοοῦντος δὲ Σαβούτζιου (25) τὸ ἱεῖμα ἐκὼν ἔρχεται ὡς πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἄκων συλλαμβάνεται παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορῶνται. Καὶ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων ὁ Παγιαζήτ ἀναδείκνυται, ἀνὴρ δεινὸς καὶ περὶ τὰ τολεμικὰ ἔργα γρηγόρος Χριστιανομάχος ὡς οὐδεις ἄλλων κατ' αὐτὸν, ἐν τῇ τῶν Ἀράβων θρησκείᾳ μα-

A nobilitate, juvenis fortis, et audax, si quis alius coætaneorum tunc fuit, talisque exitu approbatus, a Christianorum acie in medios Turcorum ordines velut transfuga procurrit, statimque a Turcis comprehenditur. Ipse vero Turcorum principem nomine compellens dicebat cupere se eum videre, et verba quaedam in aurem ipsi facere, ut hoc bello superior evaderet: *Hujus enim causa*, inquit, *transfuga huc transivi*: ducem namque summi illi ostendunt. Moratesque manu significat, ut ad se accederet: cum ergo prope accessisset juvenis, sicut lethale vulnus præcordis tyranni infligit, ipseque ab hastatis Moratis satellitibus, custodibusque membratim concisus est. Tunc Turci novam casum præter spem contuiti, tamque acerbæ cladis, cujus ipsi spectatores fuerant, impatientes, consilium prudens atque callidum ineunt: in media acie tentorio erecto intus semimortuum Moratem deponunt, ac veluti nullum subissent periculum, multis interim devitiis, intra ordines ut canes rabidi se receperunt. Servii vero, quæ a forti ac generoso juvene illa tam solerter et feliciter, proque salute sua gesta erant, non solum non cognoverunt, quamque Turci cladem amisso duce acciperant; sed animo insuper fracti ac despondentes, ut eximius ille belli dux operato fructu delusum perijt et ipsi ignave ac timide Turcis restiterunt, tantisper dum talem exitum proclium haberet. Comprehenditur Lazarus, et cum eo procerum atque belli duorum quæ plurimi, qui in tentorium, in quo Morates jacebat animam jam agens, adducti trucidantur, ideam moris genus ac Morates experti. Horum vero quæ gerebantur nondum quidquam senserant, qui in lævo dextroque aciei cornu stabant: in postrema quippe acie pugnatum erat. Dextrum ducebat cornu Sabucus major natu filiorum Moratis: lævo præerat alter eorum Bajazites, vir acer, et præ cæteris præemptus quem accersiverunt, qui vezirides eorum lingua vocantur, præcipui Moratis consiliarii, eique exponunt quæ acciderant, casumque patris. Lacrymis itaque compressis omnique luctus specie, Sabucium fratrem tanquam jussu patris cum eo de rebus gravioribus acturus ad se vocat. Sabucius itaque veluti patri obtemperans sponte accedit fraudis ac doli ignarus, invitatusque a fratre comprehenditur et excæcatur. Turcorum deinde princeps renuntiatur Bajazites, vir acris ingenii, inque rebus bellicis sedulus atque impiger, præ cæteris sui ævi hominibus Christianorum hostis, superstitionis Arabum observator studiosissimus: et Mohamedis impiis præceptis adhærens ea accuratissime observabat. Noctes insomnes ducebat consilia struens, dolosque necens adversus Christi rationabiles oves.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(25) Ἀγνοοῦντος δὲ Σαβούτζιου. Conventione interse historici de Bajazitis ad imperium evocatione. Lucas excæcatum fuisse prodit Sabucium; Laonicus et Phranzes strangulatum asserunt. Leunclavius ib. v eodem mortis genere perisse scribit, et Bajazitem Gildercum, nostro Iltrium, quod nomen sul-

men interpretantur, natu majorem; fratremque Helium Jacupem Zelehim natu minorem fuisse. Laonicus Sulcimanem fuisse natu majorem, Bajazitem vero minorem tradit. Phranzes illum Musulmanum, Turci Jacupem, Laonicus et Græci Suleimanem appellant, quem Ducas Sabucium nominat.

θητης τοῦ Μωάμεδ θερμότητος, φυλάττων τὰς ἀθέσμους αὐτοῦ ἐνοχλὰς ἀχρι καὶ τῆς ὑπέτης στιγμῆς· ἀγρυπνὸς καὶ διανυκτερεύων ἐν τε βουλαῖς καὶ μηχανουργίαις κατὰ τῶν Χριστοῦ λογικῶν πράξεων.

CAPUT IV.

Bajazites Servitibus tributa imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem duci. Carmianum Phrygiæ regulum spoliat. Ioniam invadit. Sarchanem deditione accipit, et Asiæ regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat et Callipoleos arcem instaurat.

Hic adepto principatu, post Moratis et Lazari caedem a nobis expositam, Servius primum tributa pendere coegit, obsidibusque acceptis has condiciones tulit, Lazari filius Stephanus post cladem Serviis illatam Crales ab eis constitutus, quocunque cum exercitu moveret Bajazites (26), sub ejus signis militaret, Maria Lazari filia (27) virgo tenera adhuc et florens Stephani soror Bajaziti nuberet, plurimamque argenti talenta ex 7 Servia sodinis metallicis ei solverentur. His legibus data atque obstricta Turcis Serviorum fide, collecto universo Thracico atque Thessalico equitatu, profisciscitur Bajazites versus orientem in provincias ultra maresitas, trajectoque freto quod Callipolim et Lampisacum interjacet, cum ingentibus Turcorum atque Romæorum, quos devicerat, copiis Colyzeum Phrygiæ metropolim tendit, urbeque et Carmiano Phrygiæ principe potitur. Rebus deinde illic constitutis Carmianus a Bajazite Prusam dimittitur, nec multo post ad Persas confugit. Totam postea Phrygiam itineribus emensus Bajazites, a Laodicea Ephesum delatus tota Ionia potitur, et Jesæum filium Ateni Ioniae principem, eique tunc imperantem Nicæam Bithyniæ ablegatum ibi subsistere jussit: et reliquum deinceps vitæ tempus Jesæus illic transegit. Hinc superato Mæandro flumine, trajectisque universis copiis, Cariam totam et Lyciam sine aliquo tumultu bellico occupat, istarum provinciarum principe Eliez ad Persas aufugiente: exercitum in Lydiam inde reducit, perque Tmolum altissimum montem Sardis Lydiæ metropolim venit. Magnesium deinde ad Sipyllum sitam tendenti occurrit

A. Οὗτος τὴν ἡγεμονίαν ἀναδυσάμενος, πρώτῳ μὲν Σέρβους μετὰ τὴν πτώσιν Λαζάρου καὶ τοῦ Μουράτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὑποταξίαι καὶ ὑποφόρους πεποίηκεν, ὁμήρους τε καὶ συνθήκας λαβῶν, ὡς ὁ τοῦ Λαζάρου ἐκείνου υἱὸς Στέρβος, ὃν καὶ Κράλην ἢ Σερβία μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνην χειροτόνηκεν, εἴη σὺν τῇ στρατείᾳ αὐτοῦ· οἱ δὲ διαίτη οὗ Παγιαζήτ, κάκεινος συνεκοσμοῦσθαι· καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαρίαν τὴν τοῦ Λαζάρου θυγατέρα εἰς γάμον ἐκδώσειν αὐτῷ παρήκον οὖσαν καὶ τρυφερὰν· καὶ ἀργύρου τάλαντα ἱκανὰ ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας (28). Καὶ οὕτως μὲν Σέρβοι τοῖς Τούρκοις ὑπάσπονδοι γεγονῶσι, ὁ Παγιαζήτ πᾶσαν τὴν ἰππικὴν τῶν Θρακικῶν, καὶ Θεσσαλικῶν δυνάμεων συναγοχῶς, ἐπὶ τὴν περσικὴν τὴν πρὸς ἑω τὴν πορείαν ποιεῖ, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν τὸν ἐν μέσῳ Καλλιουπόλεως, καὶ Λαμφάκου (29), μετὰ πολλοῦ συμμαχικοῦ Τούρκων καὶ Ῥωμαίων τῶν ὑπὸ χεῖρα, ἐπὶ τὸ Κοτύαιον (30) ἀνατρέχει μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, καὶ τὴν τε πόλιν εἴλε, καὶ τὸν Καρμιάν τὸν ἀρχηγὸν τῆς Φρυγίας. Γενόμενος δὲ ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Φρυγίας ὁ Παγιαζήτ Καρμιάνον ἐν τῇ Προύσῃ ἐξέπεμψε. Ὁ δὲ ἀποδράσας εἰς Πέρσας ἐξέφυγεν. Ὁ δὲ Παγιαζήτ τὴν Φρυγίαν διαβάς, καὶ ἀπὸ Λαοδικείας (31) εἰς Ἐφῆσον καταβῶν, ἐγκρατῆς τῆς Ἰωνίας ἐγένετο. Καὶ τὸν Ἰεσαὶ ἔχοντο τοῦ Ἀθην ἀρχηγὸν ὄντα τῆς Ἰωνίας κατασχών, ἐν τῇ κατὰ Βαθύνιον Νικαίᾳ ἐξώρισεν, κάκει τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διεβίβασεν. Τὰς δὲ δυνάμεις πᾶσας διαβιβάσας ἐν Μάλανδρον (32), καὶ Καρίαν πᾶσαν καὶ Λυκίαν ἀφοψητὴ λαβῶν, καὶ ὁ τούτων ἀρχηγὸς Ἐλιέζ πρὸς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) De Bajazitis expeditione in Asiæ Minoris regulos Turcos adeundi Laonicus lib. II, Leuncl. lib. VI, et Phiranzes lib. I cap. 29.

(27) De Lazari despotæ filia Maria Stephani sorore, quam Bajazites uxorem duxit, non convenit cum Leunclavio Noster; ille enim lib. VI *Histor. Musulm.* Bajazitem Bulcoglii principis Christiani filiam uxorem duxisse refert; et cap. 54, *Pandect. Hist. Turc.* in Genealogia Bulcorum accuratius explicat quænam illa fuerit, Stephani nempe Serviorum despotæ filiam, non sororem facit, et loco historici citato adnotavit Marlam illam Serviam Bajazitem vinum bibere primam docuisse, cum Osmanidæ abstemiî hactenus fuissent. Cum Nostro faciunt Laonicus, lib. III, qui Eleazari, qui Lazarus est, filiam fuisse scribit, et a Temyre captam, non sine Bajazitis indignatione summa, illi pocula ministrasse. Maurus quoque Orbinus in historia de regno Slavorum illam fuisse Lazari filiam scribit, ejusque nomen Milievam fuisse prodit: eamque Bajaziti in matrimonium collocatam a matre sua Miliza Lazari vidua, ut benevolum ac pacatum eum sibi pararet.

(28) Ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας. Illarum argenti sodinarum meminit Bonfinius D. 3. lib. 8: *Mehemetes superiorem prius Mysiam ingressus, solennas argenti quæ despotis erant, occupare nititur. Novum montem Trepciam et Prifren ejus oppida, argenti metallorumque feracissima, obsidet et occupat.* Maurus etiam Orbinus in Slavorum regno: *Monte nero ove il Turco ha richissime miniere d'oro e d'argento.*

(29) Ἐν μέσῳ Καλλιουπόλεως καὶ Λαμφάκου. Callipolis urbs ad Hellespontum in Europæ sita, a Callia Atheniense olim condita: cum a Turcis Suleimane bassa duce Callipolis seu Calliopolis capta fuit, et tantæ jacturæ nuntius Constantiopolim perlatus, eo vesaniæ cæci Græci deventurant, ut dicerent, *Amphoram vini a Turcis erripere*, nec de illa arce recuperanda cogitarent. Lampisacum in Asia est, et *Lapsaco* hodie a Græcis vocatur.

(30) Ἐπὶ τὸ Κοτύαιον. Majoris Phrygiæ urbs, quam Turci *Cutahige* appellant.

(31) Καὶ ἀπὸ Λαοδικείας. Laodicea urbs Phrygiæ Capatlaux, Diospolis antea appellata.

(32) Τὸν Μάλανδρον. A Turcis *Madre* appellatur.

Πέρσας φυγὰς ἔρχετο. Λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πᾶσας ἐπιθορμῶν ἐν τῇ Λυδίᾳ παραγίνεται, τὴν πορείαν ἀπὸ τοῦ Τμώλου τοῦ μεγίστου δρους τῆς Λυδίας ἐς Σάρδεις μητρόπολιν τῆς Λυδίας κατελθὼν. Καὶ πρὸς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ τὴν πορείαν ποιούμενος, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ Χρηδῆρ ὁ ἀρχηγὸς Λυδίας, καὶ τῶν Αἰολιδῶν πόλεων, ὁ ἐχθρὸς τοῦ Σαρχάν, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν. Αὐτὸς δὲ μεταδὸς μερικτῆς τιμῆς, ἐπεὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ ἦν ὁ Χρηδῆρ, πέμπει τοῦτον πρὸς Προῦσαν. Ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ καὶ φαρμάκῳ τοῦτον ἀπέκτεινεν. Ὁ δὲ Παγιαζήτ τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν (33) ἀπάγουσαν εἶχεν ὁδὸν· καὶ γὰρ αὐτὴ ὡς ὑπερέχουσα τῷ μεγέθει, καὶ πολὺ ἀνδρῶν οὔσα ἐπεκράτει ἔγγιστα πρὸς τοὺς ῥ' ἔτεσι, καὶ ἡ ὑψηλὸς πᾶσα ἦν ὑποχείριος παρὰ τῶν Τούρκων· ἡ δὲ πόλις αὐτὴ δίκην ἀστέρος ἐν συννεφώδει μεσουρανήματι φαίνουσα ἦν. Πολιορκησὰς δὲ ταύτην. καὶ μὴ δυνάμενοι διὰ τὴν ἐνδειαν τῶν τροφῶν παρεδόθησαν. Λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πᾶσας τῆς Ἐω προκαταστήσας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐρχηγοῦς καὶ ἡγεμόνας, οὗς αὐτὸς ἐβούλετο, πρὸς τὰ ἐσπέρια χωρεῖ. Καὶ δὴ τὸν πορθμὸν διαδὰς, ἵκει τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον πρὸ πολλοῦ καιροῦ παρά τε τῶν Κατελάνων παρ' αὐτῶν Τούρκων διεφθαρμένον καὶ ἐς παντελῆ ἀφανισμόν ἦν, αὐτὸς ἐκ βάρων ἄλλο καινὸν ἐκδοδόμηκε, καὶ ὀρμητήριον ἕνεκα τριήρων φυλακῆς, καὶ πύργον ὑπερμεγέθη πρὸς ἀντιπαράταξιν ὑπερσθηκότα τοῦ ἡμέτερου ἐκδοδόμησεν.

CAPUT V.

Nilis discordiæ inter Joan. Cantacuzenum et imperatricem Annam ejusque aulæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo eam aggreditur adversarii; ab amicis monetur, qui adeo ab Alexio Apocauco in carcerem conficiuntur; Apocaucum interficiunt, et propter ea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paternus.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (34) ὑπερβὰς τὴν μεικρὴν ἀκρόπολιν, καὶ νεανικήν, μεθ' ἡλικιώσιν καὶ τὴν νεώτερην μεθ' ὄσης ναρκότητος πρὸς τὴν πρεσβυτήτην ἡτοιμάζετο τῷ τότε καιρῷ· καὶ γὰρ νέος ὢν, αἱ παιδαγωγῶν χρώμενος κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ προβλήθῃ Καντακουζηνῷ, ἀνδρὶ συνετῷ καὶ περὶ τὰ πλεμικὰ μαχιμωτάτῳ, καὶ τῶν εὐγενῶν, ὡς εἴποις, ἀνθος εὖσομον. Τοιοῦτον γὰρ ὄντα, καὶ ὁ προεδασιλευκῶς Ἀνδρόνικος κατὰ πάντα ὡς ἀδελφὸν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(33) Ὁ δὲ Παγιαζήτ τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν. *zonicus lib. II, refert imperatorem Manuelem perducere jussisse Philadelphiam cives, ut se Bajaziti dederent ac permitterent: quibus parere, reventes Bajazites obsidione cinxit, urbeque potitus.* d. Libro etiam vi *Historiæ Musulm.* narrat Leunavius Bajazitem anno hegiræ 792, Christi 1390, Philadelphiam subegisse; quæ per multos annos tenerat, postquam cæteras Asiæ urbes in ditionem am Turci redegerat. Philadelphia Lydiæ urbs l. Sardinum metropolitæ olim subdita.

(34) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Quæ ab Orehane sive filio Morate gesta sunt dum Christianorum et vicinorum Turcorum se rebus immiscent, eviter enarravit hujus historiæ auctor. Bajazitis inde initia usque ad Joannis obitum leviter hactenus perstrinxit: ad eorum deinde narrationem rediit, quæ in aula Constantinopolitana, et in imperio Grecorum, quibus Joannes regnavit temporibus, acciderunt. Rerum ac eventuum præciorum seriem exponit, et infortunia narrat, quibus labantis illius imperii Constantinopolitani re-

A Cheder filius Sarchanis Lydiæ Æolidumque civitatum princeps, eique se dedit. Hunc Chederem Bajazites quem impertito honore cohonestaverat collocata ei in matrimonium sorore sua. Prusam mittit, moxque veneno sustulit. Movit inde Bajazites, et Philadelphiam proficiscitur, (cum enim totus Oriens ab annis fere centum Turcorum imperio premeretur, hæc urbs amplissima, hominumque frequentia celeberrima interim hactenus steterat, neque dum istorum tyrannidi cervicem submiserat, ipsaque, instar stellæ inter nubes in cœli vertice micantis, splendebat), et obsessam urbem ad deditionem compellit deficiente cives comœatu. Constatutis deinde pro libitu provinciæ rectoribus et præfectis, ad occidentales regiones cum omnibus copiis tendit: jamque fretum transvectus arcem ad fauces Callipoleos, a Catalanis ipsisque Turcis jam diu dirutam penitusque excisam, a fundamentis novam excitavit, portumque seu stationem unde trimeres excurrere, in quem deinde tuto se recipere possent, construxit, eique turrim amplissimam imminuentem ad arcendos hostiles incursus imposuit.

S Dum hæc geruntur imperator Joannes exacta juvenili ætate virilique consumpta, socordix ac desidix totus immersus senescebat. Hunc adhuc juniorem rexerat nobis memoratur dominus Joannes Cantacuzenus, vir prudens rei que militaris peritissimus ac strenuus, nobilium, ut ita dicam, flos suavissimi odoris; talem equidem Andronicus imperator decessor Joannis, in omnibus non aliter quam fratrem habuit, ejusque fidei imperium ac filium

liquix, sub Andronico et Joanne tanquam procellosis turbibus circumactæ ac jactatæ, tandem perierunt. Quarum ampliore notitiam qui habere cupit, Cantacuzeni historiam et Gregoræ adeat. Jam diximus Cantacuzenum illum ob generis splendorem, eximias insignesque virtutes, quibus domi militixque claruit, a Gregora et Nostro laudatum, accusatum vero a Phranze affectatæ tyrannidis, et in Joannem perfidix. His de objectis sibi criminibus passim in historia, quam scripsit, purgat se Cantacuzenus, omnemque suspicionem a se, quantum potest, amolitur. Quicquid sit, coronam imperialem sibi et uxori bis imponi voluit, Matthæum liberorum suorum primogenitum despotam designavit, calceosque purpureos induere jussit; Manuelem natum minorem Spartæ despotam proclamavit: ita ut viam ad imperium sibi suisque usurpandum ac retinendum, sternere voluisse videatur. Ut vero inceptum omitteret, vires, quibus instructus erat, infirmæ ac fluxæ, rerum imperii perturbatio, quæ attritæ in pejus quotidie ruebant, atque imminuentia a Turcis pericula suaserunt.

moriens commisit. Sed Romæorum impropera et iniqua fortuna odium ei invidiamque contulit: maxime etenim invidere solent homines illis, quos virtus ad altiora evehit: quapropter cum Joannem imperatorem adhuc adolescentem generum sibi habere Cantacuzenus vellet, nuptum data illi Helena filia sua, cæteri senatorii ordinis viri invidia exagitati matrem imperatoris adeunt, uxoremque ei ex Germania petendam pro consuetudine jamdiu usurpata dicunt, nullatenus verò ex subditis, ut a Germanis (siunt) auxilia, et suppetias, si tempus ita exegerit, consequi possimus. His cum annuisset domina Anna, quæ Germana quoque fuit, et cui admodum cordi erat eodem sanguine imperatoris ac filii purpuram connubiali fœdere intingere, negligitur respuiturque Cantacuzenus, qui tutelæ ac administrationis onere excusso Constantinopoli egressus in Macedoniam secessit. Hinc opportunam occasionem nacti, qui invidia in illum ardebant, crimen majestatis in illum confingunt, totumque commentum pro re comperta ad imperatricem imperatorisque matrem referunt, dantque consilium ut res accurate exploretur. Jubeat, inquit, Majestas tua domesticum omnes turmas Macedonicas confestim cogere, Byzantiumque deducere. Horum etenim alterutrum animo versabant, aut ad jussa imperatoris præsto futurum, captivumque quem optant habituros; aut, si obsequi renuerit, accusationem criminis manifesti illi intentaturos, aliumque, qui rerum administrationem capessat, suffecturos. At interea Cantacuzeni consanguinei, et affines scriptis clam litteris machinationem fraudemque illi aperiunt, monentique, si volet luce frui, tenebrasque effugere, contumacia usus mandata

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) *Ἡθούλετο ὁ Καντακουζηνὸς κηδεστὴς αὐτοῦ γενέσθαι.* Phranzes lib. 1. c. 12, tradit Andronicum motu vicinum mœdæis supremis præcepisse, ut filius suus ac hæres Joannæ filiam Cantacuzeni uxorem duceret, quam ob causam potiori jure affinitatem illam contractam Cantacuzenus cupiebat. Verum senatorii ordinis huic adversata est sententia, in quam Annam adducere haud difficile fuit. Rerum quippe summa ex testamento Andronici jam potiebatur Cantacuzenus, quod Annæ imperatrici Joannis matri grave ac molestum erat. Contracte deinde matrimonio illo, pluribus nitentibus munimentis tutor socerque imperatoris factus. Hoc loco lectorem monemus historicum nostrum in enarrandis rebus, quæ sub imperatore Joanne gesta sunt, donec Cantacuzenus monachus et anachoreta fieret, ab hoc non multum dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet, cum Cantacuzenus diligens ac judicio præstans historicus sit. Paucis indicabimus illa quæ diversa apud Cantacuzenum occurrunt, qui res illas singulas amplius et exquisitis magis explicatas complexus est.

Lib. III, cap. 3, Cantacuzenus queritur se a patriarcha et Apocaucho statim post excessum Andronici petivum esse. Cumque in Triballios seu Servios, qui fines imperii populabantur, moturus esset, urbe excedit, prius vero quam abeat, imperatricem adit ei valedicturus. Dum inter se colloquantur, Cantacuzenum Anna hortatur, ut ante discessum filiam suam imperatori Joanni despon-

deret, quod ut faceret, adduci tunc non potuit, et sponsalia illa post reditum suum distulit. Præter hæc Byzantio exiret genitorem in basilicis aedibus convocatum, et cum matre, matremque Joannæ uxorem duceret, quam ob causam potiori jure affinitatem illam contractam Cantacuzenus cupiebat. Verum senatorii ordinis huic adversata est sententia, in quam Annam adducere haud difficile fuit. Rerum quippe summa ex testamento Andronici jam potiebatur Cantacuzenus, quod Annæ imperatrici Joannis matri grave ac molestum erat. Contracte deinde matrimonio illo, pluribus nitentibus munimentis tutor socerque imperatoris factus. Hoc loco lectorem monemus historicum nostrum in enarrandis rebus, quæ sub imperatore Joanne gesta sunt, donec Cantacuzenus monachus et anachoreta fieret, ab hoc non multum dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet, cum Cantacuzenus diligens ac judicio præstans historicus sit. Paucis indicabimus illa quæ diversa apud Cantacuzenum occurrunt, qui res illas singulas amplius et exquisitis magis explicatas complexus est.

ἤγειτο, καὶ τὴν βασιλείαν σὺν τῷ παιδί τελευτῶντος ἀνέθετο. Ἄλλ' ἢ τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἀγαθὴ εὐχὴ μίσητος ἐνέσπειρε, καὶ φθόνον ἀπέτεκε. Καὶ γὰρ φθονοῦσι μᾶλλον τοῖς μᾶλλον ἐπ' ἀρετῇ προθύοσιν, ὅθεν καὶ κατὰ τὸν τότε καιρὸν νέως ὢν ἐπὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἤθούλετο ὁ Καντακουζηνὸς κηδεστὴς αὐτοῦ γενέσθαι (35) ἐπὶ θυγατρὶ Ἑλένῃ. Οἱ δὲ λοιποὶ τῆς συγκλήτου φθονοῦντες πρὸς τὴν μητέρα τοῦ βασιλέως ἐξ Ἀλαμανῶν καὶ Γερμανῶν, ὡς ἐκ συνήθους μακροῦ, τῷ βασιλεὶ τῶν Ῥωμαίων ἀγαγέσθαι νόμῳ ἐφασκον, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ ὑπεκροῦ, ὅπως ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν ἐν καιρῷ δεομένην παρὰ τοῦ γένους ἐκείνου σχολήμην. Συγκατανεούσης οὖν εἰς τοῦτο καὶ τῆς δεσποίνης Ἄννης ὡς οὖν καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν ἦν (36), καὶ προθύμως εἶχε πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν αἱμάτων πορφύραν βίβη τῷ βασιλεὶ καὶ παιδί, παροράται Καντακουζηνὸς καὶ αὐτὸς τῆς ἐπιτροπῆς τὸν φόρτον ἀποφορεῖται, ἔξεισι τῆς Κωνσταντινῆς, καὶ πρὸς Μακεδονίαν μεθίσταται. Καὶ οἱ τὸν φθόνον τρέφοντες ἑὸν εὐκαιρίαν, καὶ καθίστωσιν κατ' αὐτοῦ κλιττοῦσι, καὶ τῇ βασιλείῃ καὶ μητρὶ τοῦ βασιλέως τὸ πλάσμα ὡς πρᾶγμα βέβαιον ἀπαγγέλλουσι, καὶ δοκίμιον τοῦ πράγματος τῇ δεσποίνῃ συμβουλεύονται, ἰενθήθητω, λέγοντες, πρόσταγμα παρὰ τῆς σῆς βασιλείας πρὸς τὸν δομέστικον ὥστε λαθεῖν τὰς τῶν Μακεδόνων Πίτας καὶ ἐλθεῖν ταχὺ πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ἐκείνοι μὲν γὰρ ἐνενοῦν, εἰ μὲν ἀπαντήσαι πρὸς τὸ θέσπισμα, τὸν θηρώμενον ἔξουσι ὡς ἀνδράποδον εἰ δ' ἀποκρούσει τὸ προσταθῆν, εὐθὺς τὴν κατηγορίαν καταγγέλλουσι, καὶ εἰλοῖ ἐν τοῖς πράγμασιν χειροτονήσουσι ἐφεδρῶν. Οἱ δὲ τὸν Καντακουζηνὸν προσγενεῖ; τε καὶ φίλοι τὸ δρᾶμα λαθραῖως διὰ γραφῆς δηλοῦσι, καὶ, εἰ μὲν

deat, quod ut faceret, adduci tunc non potuit, et sponsalia illa post reditum suum distulit. Præter hæc Byzantio exiret genitorem in basilicis aedibus convocatum, et cum matre, matremque Joannæ uxorem duceret, quam ob causam potiori jure affinitatem illam contractam Cantacuzenus cupiebat. Verum senatorii ordinis huic adversata est sententia, in quam Annam adducere haud difficile fuit. Rerum quippe summa ex testamento Andronici jam potiebatur Cantacuzenus, quod Annæ imperatrici Joannis matri grave ac molestum erat. Contracte deinde matrimonio illo, pluribus nitentibus munimentis tutor socerque imperatoris factus. Hoc loco lectorem monemus historicum nostrum in enarrandis rebus, quæ sub imperatore Joanne gesta sunt, donec Cantacuzenus monachus et anachoreta fieret, ab hoc non multum dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet, cum Cantacuzenus diligens ac judicio præstans historicus sit. Paucis indicabimus illa quæ diversa apud Cantacuzenum occurrunt, qui res illas singulas amplius et exquisitis magis explicatas complexus est.

(36) Ἄσκη ὡς οὖν καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν ἦν. Ducas eam ex Alemannia fuisse dicit; quod fortasse Sabaudie comites imperio subditos esse sciverit: rei quod eadem regione ortam, ac imperatricem ex ducum Brunsvicensium prosapia Annam Andronici senioris uxorem, crediderit. Verum Cantacuzenum ipsam ex Sabaudie comitibus ortam asserit. Quod confirmat Lambertus Vander-Borchius in Sausdororum ducum principumque historia gentibus, sed illam vocat Joannam: sic itaque ille: *Joannes uxor Andronici Palæologi imperatoris Byzantini, Amædi IV Sabaudie comitis VIII, et Joannæ Brebantine filia.* Gregoras, lib. VIII, c. penult. appellatam fuisse Annam, mutato nomine, tradidit.

βούλει τὸν ἥλιον ὄρῃν, καὶ σκότους ἀπέχεσθαι, τὰ ἄνω πρῶτα τῆ παρακοῆ νέμει, γεγράφασιν· εἰ δ' ὀπίκως γένη. Ἐξίς πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν (37). Καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ Καντακουζηνός, καὶ τοῦ θεοπίσματος καταφρονήσας, προφανῶς ἀντίστη. Οἱ δὲ τῆ; πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ (38) ψηφίζουσιν Ἐπαρχον, Ἀλέξιον τὸν Ἀπόκαυκον, ἄνδρα ἀγενῆ τε καὶ ἄνανδρον, πλὴν ποικίλον ἐν παουρῖτα καὶ δεινὸν ἐν σκαώτητι, ὃν καὶ μέγαν Δούκαν ἡ βασιλεὺς ὠφειλίωσεν. Ὅτος μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνὸν (39) ἀπαγγελλαντας; τὰ γενόμενα, καὶ συλλαβὼν ἄπαντας προσγενοὺς τε καὶ φίλους, ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀπέκλεισε, τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ διακοσίους ἄνδρας, ἡμιθέους, ἤρωας, καὶ Πελοπίδων, καὶ Αἰακιδῶν ἀπογόνους. Τοὺτους ἔχων ἐνδον ὡς στραθία εἰς πάγην, καὶ φοβηθεὶς μὴ ποτε νεω-
 P τρισαντας ἀντέχῃσι τοῦ φρουρίου, καὶ γένωνται οἱ δέσμοι ἐγκρατεὶς δι' ἐπισκέψεως τῶν συγγενῶν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(37) *Πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν.* Execrationem ut vitet moment; vero simile enim est ipsum execrandum fuisse; si tunc captus fuisset, ut imperio ineptus redderetur; ipseque Cantacuzenus lib. iv. sub finem genero suo Joanni gratias agit, quod Matthæum Cantacuzenum filium non excæcaverit: hic enim imperium affectabat, et regnante patre Cantacuzeno despota designatus fuerat. Theophylactus Simocatta, *Hist. Mauricianæ*, lib. iv. cap. 8, de excæcato Hormisdæ Persarum rege a subditis suis verba faciendo hisce exponit: Νύκτα κατ' αὐτοῦ τὸ λοιπὸν διὰ παντός ἐψηφίζοντο. *Nocte perpetua eum damnarunt, ne ut Cabades olim aufugeret, et contumelias sibi illatas ulcisceretur.*

(38) *Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ.* In Cantacuzenum, dum Constantinopoli abest rei publicæ causa, invidia et odio accensæ patriarcha et Apocauchus conjurant, et ut hostem proscribunt, hincque præfectus urbi creatus est. Cantacuzenus lib. iii. cap. 22: Ἀπόκαυχον δὲ τὸν παρακοιμώμενον ἄρχοντα Βυζαντίου ἀποδείξαντας, ἐπέλευσεν τὸν πόλεμον κινεῖν ὅθεν ἂν αὐτῷ δοκοίη βέλτιον. *Apocauchum vero accubitorem Byzantii præfectum creaverunt, jusseruntque in quascunque partes, prout ipsi e re publica visum erit, bellum movere.* Quisquam fuit isto Apocauchus, et unde ortus, discimus a Cantacuzeno lib. iii: Οὗτος γὰρ δὴ ἔ παρακοιμώμενος; ἐκ Βιθυνίας ὀρμώμενος καὶ ἀσημὸς ἐκ φαντῶν φύς, τὰ πρῶτα μὲν ὑπεργραμμάτευσε πολλοῖς τῶν τὰ δημόσια χρήματα εἰσπραττόντων ὀλίγου ἔνεκα μισθοῦ, εἰς. *Hic accubitor [Apocauchus] ex Bithynia profectus, inglorius, parentibusque vilibus et obscuris natus, primum quidem operam suam mercede tenui vectigalium redemptoribus ad scriptum faciendum locavit.* Vocatur etiam a Nostro ἀγενῆς καὶ ἄνανδρος. Fortuna tamen usus secum ad præcipuas palatii dignitates provectus est, ita ut magnus dux creatus sit.

(39) *Ὅτος μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνόν.* Noster historicus semel in carcerem compactos Cantacuzeni amicos indicat: sed hic historiæ suæ libro tertio capp. 86, 87 et 88, sæpius incarcerationis fuisse queritur. His vero duobus postremis capitibus de constructione istorum ergastulorum loquitur, et de nece Apocauchi illata, cap. 87, sic narrat: Δεσμωτήριον δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις Κωνσταντινου τοῦ Μεγάλου καινὸν ποιεῖν διενόητο. Οἴκου γὰρ ὄντος ἐκτὶ μεγάλου Ἰουστινιανείου προσαγορευομένου, τὴν στέγην ὑπὸ τοῦ χρόνου διεσθαρμένου, πᾶσαν εἰσοδὸν ἀναφράζας, οἰκιστοὺς ἐνδον ἐκείνου πλείστους διελεῖν ἐπ' ἑκατέρῳ μέρει, καὶ τοῦτοις

imperatoris detractet, quibus obsequentem munit ante mortem tenebra. Hæc ubi intellexit Cantacuzenus jussis imperatoris spreto palam rebellat: tuncque qui in urbe erant in locum ejus aliam præfectum constituerunt Alexium Apocauchum, virum timidum et ignavum, vestrum tamen et astutum, scelerumque peritum artificem, quem etiam magui ducis officio et dignitate imperatrix auxit. Iste, cum receivisset eos qui Cantacuzeno insidiarum machinationem et seriem patefecerant, comprehensos omnes ejus consanguineos et amicos supra ducentos viros, heroes et semones, Pelopidarum et Macidarum abnepotes, in carcere magni palatii conclusit. Tanquam passeres itaque intra retia præpeditos dum retinet, veretur ne quando novi aliquid moliti custodibus superiores evadant, et vinculi palatium occupent, consanguineorum et amicorum studio et opera adjuti. Potior namque civium pars, cum se-

καταλείπει τοὺς δεσμώτας ἀνωθεν καλωδοῖς καθιελ, ὥστε νυκτὸς μὲν τοῖς κλεισχοῖς χρῆσθαι, ἡμέρας δὲ πρὸς μετρίαν ἔνεσιν τῷ ὑπολείμμενῳ μεταξὺ χωρίῳ. *Carcerem novum in Constantini Magni palatio exstruere cogitavit: in quo domus ampla de Justiniani nomine appellata stabat, cujus tecta temporis lapsu diruta erant: aditibus omnibus præclusis, intra illius parietes tuguriola plurima a se invicem separata ex vitraque parte ædificare solebat, in quæ per superius ostium carcerati funibus demitterentur, in hisque totam noctem agerent: per diem vero in area levantæ agritudinis causa dxambulata iis liceret.* Quomodo vero interemptus fuerit Apocauchus sequenti capite 88 narrat eodem fere modo, quo Ducas noster. Alia vero Constantinopoli gesta sunt, quæ recenset Cantacuzenus, ex quo Apocauchus præfecturam urbis inivit, ad ipsius eadem per incarcerationis illos patratam. Statim namque præfectus urbi creatus Apocauchus, alii quos Cantacuzeni amicos interfecit; aliquos in vincula conjecit; quo territi alii ad hunc aufugiunt, et hortantur ne longiores moras necet: imperatorisque nomen et insignia quanto ocus sumat: quorum motibus tandem paruit; et ornamenta imperatoria induit. Quæ cum ad Annam et senatum Constantinopolitanum allata essent, iis placuit Joannem imp. Palæologum coronari. Apocauchus porro auctoritate sibi concessa per superbiam ac proterviam abutendo, Cantacuzeni matrem diris ac inhumanis modis in carcere vexat; quæ febri tandem correpta, medicorum ope, alimentisque opportunis immunitate sævissima ei negatis, anno 6850 [Christi 1342], Januarii die 3 diem obiit. His peractis ad Serviciæ seu Triballorum Crætam Stephanum Cantacuzenus abijt, et junctis cum eo federibus auxilia sibi parat. Ubi dum moratur, Atinæ seu Aidinis F. Amur sive Homur superato Hellespontis freti Didymoteuchum advolat, ei opem laturus, qui a Cantacuzena humane ac magnifice excipitur: et per longum tempus frustra expectato Cantacuzeno in Asiam revertitur. Unde ab illo evocatus opem fert, et auxiliare copias ei adducit. Cum vero Smyrna a Latinis capta fuisset, eam oppugnaturus Amurium abijt, frustra que tentat. Imperatrix ad Orchanem auxilia rogatum legatos mittit et sœdus cum eo init: quod Cantacuzenus, Orchanæ in partes suas tracto, interrumpit; iterumque Amurium ut sibi opem ferat accessit. Apocauchi deinde consilium de exstruendo carcere secutum est, et cædes illius ab incarcerationis patrata.

natus, tum plebs Cantacuzenum suspiciebat, quem magnificientissimum et in omnes maxime beneficium experti erant: hac de causa ejusmodi consilium improbum inquit: omnes inter se versari familiariterque colloqui intra carceris septa interdium permittere, per noctem vero separatos binos singulos vel etiam ternos in quibusdam domunculis custodia securioris causa concludere. Jamque consilium peragebatur, asseresque et ligna apparabantur, et fabri advocati erant, cum illud, qui sub custodia tenebantur, senserunt, inque sui certam ac manifestam perniciem parari cognoverunt: illamque per noctem singulorum separationem, strangulationem aut in profundum mare demersionem prænuntiare, hosque sermones dum inter se agitant, animo despondent. Interim Apocaucus fabris ostensurus modum et ordinem, quem teneant in cameris illis extruendis, nullo comitante equite, sed uno servo, eoque, ut mos ipsi erat, pedibus sequente venit, intraque januam carceris ingreditur; quem mox conspectum, ut communem omnium pestem, vitæque singulorum insidiantem, unus eorum inter præcipuos ex genere Raoul apprehensa vice gladii tabula obvia, quæ ad limen statuendum dedolata erat, invadit, ejusque caput percussit, et Apocaucus ab equo, velut alius Satan de cælo, cadit. At Apocauci servus cum Raoul colluctatur, et ambo tantquam in certamine singulari stant: dumque simul confligunt, incarcerationum alius arrepta de fabri manibus securi, **10** lumini jacentis caput abscindit, illudque palo infixum in propugnaculi quadam parte depaigit. Tantum facinus non parum atomitos reddidit Byzantinos, imperatricem ipsam, totumque exercitum; omnes itaque concursu ad palatium promiscue facto ingrediuntur, non tamen citra pugnam cædemque, sed multa vi facta sibi via: omnesque trucidarunt, præter sex, qui in subterraneo templi novi monasterii specu delitescerent salvi evaserunt; plurimos etiam in medio templo mactaverunt, nec adytorum, aut altaris majestas et reverentia, ut parceretur ulli, quidquam valere. Inter eos equidem, qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus pater-nus MICHAEL DUCAS: ipsi porro monachorum illius monasterii mantis seu cappis induti Constantinopoli aufugerunt, et in oppositam continentem Asiam transvecti, in regiones orientales alius in Bithyniam, alius alio discesserunt, avusque meus Asiam petiit, adivitque Jesæum filium Atenis, et ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat,

(καὶ φιλῶν καὶ γὰρ τὸ κλειστόν τῆς πόλεως μέρος; ὅσον τῆς γερουσίας, ὅσον τὸ συρφετὸν ἐσέβητο τὸν Καντακουζηνὸν ὡς μεγαλοδωρότατον, καὶ εἰς ἀπαντας εὐεργετικώτατον), βουλευέται βουλήν πονηράν· τὴν μὲν ἡμέραν ἔχειν ἄλλήλοις τὸν ὄμιλον, καὶ συνδιάγειν ἐντός τοῦ φρουρίου τοὺς ἀπαντας, τὴν δὲ νύκτα κατὰ μέρος σὺν δύο, καὶ σὺν τρεῖς ἀσφαλίζεσθαι ἐν οἰκίσκοις τισί. Τὸ δὲ βουλευθῆν εἰς ἔργον ἤγετο, καὶ δὴ σανίδες, καὶ ξύλα, καὶ τέκτονες παρεσκευάζοντο. Ὡς δὲ τὸ πραττόμενον οἱ φρουροῦνται ἔγνωσαν, εἶπον ἐν αὐτοῖς, Οὐκ ἄλλο τοῦτο πλὴν προφανῆς ἡμέτερος θάλατος. Ἡ γὰρ ἀπ' ἀλλήλων διάστασις τὴν νυκτῶδη πνιγμονὴν, ἣ τὴν ἐν βυθῷ τῆς θαλάσσης καταπόντωσιν προμαντεύεται. Ταῦτ' ἔφασκον, καὶ εἰς ἀθυμίαν ἐνέπεσον. Ὁ δ' Ἀπόκαυκος ἐλθὼν τοῦ μεθοδεῦσαι τὰς σκηναίς, πῶς δεῖ πῆξαι τοὺς ἀρχιτέκτονες, μόνος ἐπιπέσας οὐκ ἄλλου τινὸς συνιπκύνοντος πλὴν ἐνὸς δούλου, καὶ τούτου πελοπορονύτου ὡς ἔθος· ἐντός δὲ τῆς θύρας τοῦ φρουρίου γενόμενος, καὶ τούτου οἱ ἐκεῖ κατεχόμενοι ὡς φθορέα κοινόν, καὶ ψυχάρπαγα θεασάμενοι, μίαν τῶν παρατυχόντων [παρατυχοῦσων] σανίδων φλιδῶνενα λεπτυνθείσαν, λαθὼν εἰς τῶν προχόντων ἐκ γένους Ραοὺλ ἀντὶ ξίφους παλεῖ κατὰ κεφαλῆς τὸν Ἀπόκαυκον. Ὁ δὲ κατὰ γῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου ὡς ἀπ' οὐρανοῦ ἄλλος Σατὰν πίπτει. Ὁ δὲ δούλος κλέκεται ἐπὶ Ραοὺλ (40) καὶ ἀμφω μονομαχοῦντες; εἰστέθησαν. Τούτων δὲ ἀσχολουμένων ἐπὶ τῇ πάλῃ, ἕτερος τῶν ἐγκλειστων πέλεκυν παρὰ τῶν τοῦ τέκτονος χειρῶν ἀρπάσας τὸν χαμαὶ πεσόντα καρατομεῖ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐν ἐνὶ μέρει τῶν προμαχόνων ξύλῳ πεπερονημένην προσπέφυγναι. Τοῦτο οὐκ ἐς μικρὰν ἀθυμίαν ἐνέβαλε τοῦ Βυζαντινοῦ σὺναμα τῇ κρατούσῃ, καὶ παντὶ τῷ στρατῷ· ἀλλὰ φύρδην ἀπαντες συνδραμόντες ἐντός τοῦ παλατίου εἰσῆλθον οὐκ ἀκόπως οὐδ' ἀναιμακτῶ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς βίας, καὶ πάντας κατέσφαξαν πλὴν ἑξ σωθέντων ἐν τῷ ὑπογείῳ τοῦ ναοῦ τοῦ νέου· καὶ γὰρ τοὺς πλείονας ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τούτου κατέβυσαν, οὐκ αἰδοί, ἣ φειδοὶ χρῆσάμενοι τῶν ἀδούτων ἕνεκα καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἕξ δὲ εἰς ὁ πατὴρ κατήρ (41) καὶ ἕμδ; πάππος ἐτύχησε ΜΙΧΑΗΛ ΔΟΥΚΑΣ· οἱ καὶ ἀμφα ἐνδυθέντες ροναχῶν τῶν ἐκ τῆς μονῆς ἐξήρσαν τῆς Κωνσταντινου, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν διαβάντες εἰς τὰ μέρη τῆς ἐμ διεσπάρησαν, οἱ μὲν εἰς Βιθυνίαν, ἕτερος ἀλλοχῶν· ὁ δ' ἕμδ; πάππος; εἰς Ἀσίαν, καὶ δὴ ἐντυχὼν τῷ Ἐσὲ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀθῆν, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν εἶπε ποιήσας, καὶ γὰρ ὑπῆρχε παιδείας μεσοῦς, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(40) Ἐκ γένους Ραοὺλ. Unde genus duxerit Raulus ille non mihi constat; et ejusdem ejusdem nominis mentionem facit Gregoras, lib. vi, ductus in locis, qui a Muzalone relictam Theodoram, Michaelis imperatoris ex ejus sorore Eulogia nuptem, uxorem duxit: Γυνὴ δὲ πρότερον τοῦ Μουζάλωνος τοῦ πρωτοβασταρίου ὑπερῶν καὶ τοῦ Ραοὺλ πρωτοβασταρίου καὶ αὐτοῦ γινόμενον. Et infra refert Constantinum Porphyrogenitum Rauli filium uxorem duxisse; Phranzes, lib. iii, c. 23 et 25, Georgii Rauli

viri nobilitate generis eximii meminuit, qui num ex eadem gente ortus fuerit non mihi constat.

(41) Ὁν εἰς ὁ πατὴρ κατήρ. Ex hoc loco dicimus Historiæ hujus auctorem ex Ducarum antiqua gente originem paternam duxisse: ex qua imperatores aliquot orti sunt, Constantinus Ducas, Michael, Alexius Murzuphulus dictus, et quartus Joannes Vatacia cognominatus: si tamen hic ex eadem gente ortus sit; quem Didymotacho orientum ex Georgio logotheta didicimus.

πάσης τῆς ἀλλῆ; ἔξω σοφίας ἀνάπλευς, καὶ τατρι-
 κῆς τέχνης οὐκ ἄμοιρος, γένοι τε καταγόμενος τῶν
 ἀνεκάλειν δουκῶν χάκ τῆς αὐτῆς; εἰρησῆς χρυσόκο-
 σμος κρῖκος. Δεξιούται τούτον ὁ τύραννος, καὶ προ-
 νοεῖ, καὶ φιλοτιμεῖται τὸν ἄνδρα σιτηρεσίαις παν-
 τίοις καὶ εὐεργεσίαις ἀμείψας, καὶ τούτον ἐν
 Ἐφέσῳ καθίστησι, καὶ τὴν μετοικίαν ὡς πατρίδα
 ἐνηγαλλίσατο. Καὶ τὴν ἀλλογενῆ καὶ βάρβαρον ὡς
 ἀεσσεπτον ἔσσεβα καὶ ἐτίμα, εἰς νοῦν λαμβάνων τὰς
 θεσθεθάλαις τῶν Ῥωμαίων, καὶ προβλέπων ὡς ἔτι
 ἐν ὀλίγῳ πάντα τὰ τῆς Θράκης, καὶ μέχρι Δανού-
 θεως, ὑπὸ χεῖρας τῶν Τουρκῶν πεσοῦνται, καὶ αὐ-
 τοκράτορες φανῆσονται ὡς ἐν ὀλίγῳ, καθὼς καὶ
 πρὸ ὀλίγου ἐν Φρυγίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ, καὶ τῶν ἐπέκεινα
 ἐγένοντο, Θεοῦ παραχωρούτος διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν
 τότε πολιτευομένων Ῥωμαίων, καὶ ἡμετέρων ἀπο-
 πάτων.

A et scientiarum liberaliumque artium peritissimus,
 medicæ artis non ignarus, genus ducens ab antiquis
 illis Ducis, inque prosapia ista veluti cæteræ anu-
 lus aureus splendebat. Hunc ergo honorifice exce-
 pit tyrannus, providitque ut cuncta necessaria con-
 meatusque rerum omnium ei præberentur, ben-
 ficiisque cumulatè Ephesum habitandam concessit:
 quæ sedes peregrinæ æque ac patria gratæ ipsi
 ac charæ fuerunt; barbarum vero et alienigenam
 non aliter quàm divina providentiâ constitutum
 regem veneratione ac cultu prosecutus est, reputans
 Romæorum scelera, prævidensque brevi Thraciam
 universam cæterasque ad Danubium pertinentes re-
 giones Turcòs invasuros, et subacturos: ut paulò
 anti Phrygiam, Asiam ulterioresque provincias de-
 bellarent, ita annunte Deo, et peccata Romæorum
 tunc viventium majorumque nostrorum vlad-
 cante.

CAPUT VI.

Cantacuzenus calceos purpureos induit, imperator salutatur et ad Serviciæ Crælem fugit, et cum eo cæcus percussit (42).

Ὁ γὰρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, ἐν καὶ φθί-
 σασ ὁ λόγος ἐδήλωσε, μεθὼν τὴν γεγούσαν εἰς τοὺς
 αὐτοῦ συγγενεῖς τε καὶ φίλους; ἄδικόν σφαχτήν, καὶ
 τινες ἐκ τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν σφικόμενοι οὐκ ὀλίγοι
 τὸν ἀριθμὸν, προσηνεῖ; ὄντες αὐτοῦ καὶ τῶν φονευ-
 θέντων καθ' αἷμα, καὶ ἐξ ἀγχιτελείας πλείονες
 μελανειμονοῦντες; παρέστησαν τῷ Καντακουζηνῷ
 κλαίοντες, καὶ ὀλοφωρόμενοι, καὶ καταδοῦντες αὐ-
 τοῦ, ὡς Ἐνεκὰ σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν,
 καὶ τοὺς ἡμετέροια ἀπεβαλλόμεθα, καὶ τὸ ἄνθος
 τῶν Ῥωμαίων καταμαράνθη, καὶ ἔλωλεν ἡ βασι-
 λεία ἐν χειρὶ γυναικαίαις κερκίδος δίκην παρακλώ-
 θευσα καὶ παρατρακτοῦσα τὴν ἀλουργίδα, ἡ ἀρχὴ
 ἐν ὑπομάζιῳ βρέφει, μίλις τὸν νοῦν καὶ τὴν γλωτ-
 ταν ἐν παιγνίοις; καὶ ψελλίσματι ἐνεργεῖν δυνα-
 μένη. Ἡ δυναστεία ἐν ἀγοραίοις καὶ μηδαινοῖς
 ἀδράσι. Πείσθητι τῶν ρημάτων ἡμῶν, καὶ ἀρ-
 τιλαδοῦ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ περιζώσσε τὴν βομ-
 φαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, καὶ ἐντείνε, καὶ
 κατευοδοῦ, καὶ βασιλεύσε ἐνεκεν ἀληθείας, καὶ
 πραδότητος, καὶ δικαιοσύνης. Τότε β Καντακου-
 ζηνός (43), ἀναλογισάμενος; τὰς ἐπαναστάσεις τῆς

Joannes itaque Cantacuzenus in superioribus sæ-
 pius dictus audita amicorum ac consanguineorum
 tam inique patrata cæde [vehementer percussus est]
 conspectisque non paucis sanguine et affinitate pro-
 ximis, tam sibi, quam occisis, qui pullati urbe re-
 licta ad eum transierunt, II ejulatusque ac sin-
 gultibus mistas querelas in eum jactarunt, se suos-
 que propter illum quotidie trucidari, Romæorum
 C que florem cædibus convulsam radicibus languescere,
 imperii sceptrum feminæ manibus tractari, in
 iisque transformatum in radium textorium, colo fu-
 soque additis, texendis purpuri inservire, dignita-
 tem imperialem infanti adhuc lactenti innixam, qui
 crepundia vix dignoscat et lingua balbutiente eorum
 nomina vix proloquatur, magistratus forensis tur-
 bæ homines vilesque obtinere. Crede, inquam, ver-
 bis nostris, imperii que fasces sume, accinge gladium
 super femur tuum, intende, procede et regna prop-
 ter veritatem, mansuetudinem et justitiam. Canta-
 cuzenus, animo tum revolvens ab imperatrice et se-
 natu invidia exagitatis adversum se præter ratio-
 nem excitatas turbas, insidiosisque se petitum, Ro-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42) Quæ hoccapite Ducas enarrat, videntur potius ante Apocauci mortem, quam postea accidisse: anno nempe 6850 (Christi 1342), quo tempore Joannes imperator Palæologus annos 10 natus erat; cui ætati impuberi conveniunt verba illa ἡ ἀρχὴ ἐν ὑπομάζιῳ, etc.; post mortem enim Apocauci non longo tempore CPolim ingressus est Joan. Cantacuzenus anno 6855 [Christi 1347], quo tempore Palæologus annos sere 15. natus erat, nec amplius lactens balbutiensque appellari poterat.
 (43) Τότε δ Καντακουζηνός. Hortatu suorum amicorum imperatoria ornamenta induit Cantacuzenus, crepidas sericas corcinei seu purpurei coloris, quæ insignia fuerunt ab imp. Constantino-politano usurpata. Zonaras tom. III, de Basilino quodam remige imperatoris tremis Michaelis Theodoræ filii mentionem faciendo, Ἐδίδου αὐτῷ τὰ φοινικίχρσα πέδιλα, καὶ προσέτατταν ὑποδησασθαι, καὶ βασιλεῖα ἀνέπιε. Dedit ei (id est Michael impera-

D tor Basilino) purpureos calceos. et in tuere præcipit. eumque imperatorem appellavit. Nicetas Choniates in Annalibus duobus locis: primo cum Alexius Comnenus Joannem filium suum successorem designat, Ἐρυθροῦ τὸ οὐ πέδιλον μετεδεδώκει καὶ βασιλεῖα ἔδεδώκει ἀναγορεύεσθαι. Crepidas purpureas et concessit, imperatoremque appellavit: et tomò III de Theodoro Lascari, Τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑποδύεται, καὶ βασιλεῦς Ῥωμαίων ὑπ' ὀλίγων τῶν ἔφων ἀναγορεύεται. Calceos purpureos induit, et Romanorum imperator ab Orientalibus omnibus proclamatur. Gregoras etiam libro tertio de Palæologorum generis splendore disserens, et de contracta affinitate ab Alexio Angelo imperatore cum Palæologo Alexio, cui Irenem primogenitam suam despondit, eamque imperio destinavit: Ὅς ἐπειδὴ γονῆς ἀδελφός; αὐτός; οὐκ ἠμίλις; ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κρηπίδας; προσετέταχαι ἵνα εἰη αὐτῆ τε, καὶ ὁ ταύτη συζυγῶν ὑποδόμενος τῆς βασιλείας δαδός;ος. Qui [Alexius

mais obtemperat, calceosque purpureos et sericos induit, imperatorque ab universo exercitu salutatur, Deo, ut mihi visum est, cor ejus indurante, ut seditionibus intestinis scissum Romanum imperium Turci invaderent, omnesque illius provincias vastarent: atque etiam alias gentes, Triballos, Mysos, Albanos cæterasque ad occasum sitas; justitia divina, quæ cuncta providet, pœnas exigente a gentibus, quæ continuis incursibus Romanum imperium lacerassent, vindicante etiam Romæorum perjuria. Juramentis namque præstitis, addito excommunicationis anathemate diro, fidem suam obstrinxerant imperium servaturos Lascaris filio, nec unquam Palæologi defectioni adhæsuros, aut operam illi laturus: contrario nihilominus jurjurando sanxerunt imperatorem Romanorum se agnoscere Palæologum, excæcato prius Joanne Lascari. Anathemate itaque percussi, in se ipsos maledictionem, ut Judæi tempore passionis Domini, atque execrationem accersiverunt, penitusque perierunt, ut narrationis series ostendet, iisdem pœnis ac Judæi, quorum scelera imitabantur, damnati. Statim itaque collectis copiis Thracicis, simulque ab urbe transfugis, ad Serviciæ Cralem pergit, sibi que illatam præter omne jus et fas contumeliam ei ab initio exponit, suorumque affluum eadem. His etenim temporibus Stephanus, hoc enim erat Cralæ nomen, admodum illustris et potens erat; sic namque accidere solet, ut, corporibus multa mole assurgentibus, multoque gravitatis pondere depressis ac demersis, quæ levia et tenuia sunt, in sublime ferantur. Romæorum certe infortunia et quotidiani serque 12 serie continua excipientes tumultus bellici atque intestinae seditiones, Barbarorum colluviem superiorem ipsis potioremq; reddiderant. Unde Serviorum principi audacia nata vires acquirendi, et Cralæ nomen assumendi: quæ barbara appellatio Græce reddita βασιλεύς (id est imperatorem) designat. Cum audisset ergo Cantacuzeni querelas lætitia completus, suppetias ei se laturum, ut Romæis resistat, pollicetur, etiamque tunc. At Byzantines, ubi certiores facti sunt de Cantacuzeni defectione, ipsumque imperii insignia induisse, et ab omnibus, qui Thraciam tenebant, Selymbriam usque procla-

βασιλεύς, καὶ τῆς συγχλήτου φθῶν φερόμενοι [φερόμενοι] κατ' αὐτοῦ, ἄνευ τινὸς εὐλόγου αἰτίας, καὶ τῆς τυχεύσης ἐπιβουλῆς, συνυπακούει τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἀμφιέννυται τὰ κόκκινα καὶ τὰ σηρικὰ πέδιλα, καὶ βασιλεὺς παρὰ τοῦ στρατοῦ ἀναγορεύεται, οἷμαι τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο σκληρόναι τοὺς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, τοῦ διχοστατήσαι τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων, καὶ διὰ μέσου τούτων εἰσῆξει τοὺς Τούρκους τοῦ καταφθεῖραι πᾶσαν γῆν Ῥωμαίων τὴν ὑπὸ χεῖρα, καὶ οὐ μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ Τριβαλλῶν, καὶ Μυσῶν, καὶ Ἀλθανιτῶν, καὶ πάντες ἄλλου δουτικῶ ἔθνους· κρίμασιν ὡς οἶδεν ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς τὰ μὲν ἄλλα γένη τιμωρῶν διὰ τὰς συνεχεῖς ἀντάρσεις κατὰ Ῥωμαίων· τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τοὺς φρικωδεστάτους ὄρκους (44), καὶ ἀφορισμοὺς ἀφορητοῦς οὐδ' ἔφερον κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν ὀμνύντες, καὶ ἐξομνύντες τοῦ φυλάξαι τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ τοῦ Λάσκαρι, καὶ μηδ' ὄνως συνομαρτεῖν καὶ συνανταίρειν τῷ Παλασιολόγῳ πρὶς ἀποστασίαν. Ἀντιστρέφους δὲ πάλιν ἀνομνύνει ὡστε ἔχειν καὶ στέργειν βασιλεῖα Ῥωμαίων τὸν Παλαιολόγον, ἀποτυφλώσαντες πρῶτον Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν, καὶ ἀναθέματι καθυπαχθέντες αὐτοὶ κατ' ἑαυτῶν, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δεσποτικῶ πάθους, ἐπισπάσαντες τὴν ἀράν. Οἱ καὶ ἄρδην ἀπώλοντο, ὡς παρακτιῶν ὁ λόγος δηλώσει, τὴν ταυτοπάθειαν τῶν Ἰουδαίων κατακρηθέντες ζηλωταὶ τῶν παρανομιῶν γενόμενοι. Εὐθὺς ὄν παραλαβὼν ἄς εἶχε δυνάμεις θρακικὰς, καὶ τοὺς ἐκ τῆς πόλεως αὐτομόλους, πρὸς Κράλην Σερβίας παρχίγεται, καὶ τὴν ἅπασαν ἐν ἀδικίᾳ ὑπέστη ζημίαν, καὶ θνείδος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γένους τῶν οἰκειῶν φθορὴν ἅπαντα καταγγέλλας. Ἦν γὰρ εἰδοκιμῶν ὁ Στέφανος τῷ τότε καιρῷ, οὕτω γὰρ ἐν τῷ Κράλῃ ἔωμα. Καὶ γὰρ, ὡς ἔθος, τὸ ὀγκῶδες καὶ βεβρῶ ταπεινωθῶν, τὸ κούφον καὶ λεπτὸν εἰς ὕψος ἀφίεται. Αἱ γὰρ δυστυχίαι τῶν Ῥωμαίων, καὶ αἱ καθημερινὰ ἀλλεπάλληλοι τραχαὶ, καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, τοὺς βεβρῶρους καὶ ἀγέλειους ὑπερέχοντα; αὐτῶν πεποιθήκασιν. Ὅθεν ὁ τῶν Σέρβων ἀρχηγὸς ἐτόλμησεν ἀνθῶσασθαι κράτος, καὶ Κράλης ὀνομάζεσθαι. Τοῦτο γὰρ τὸ βέβρῶρον ὄνομα ἐξελληνιζόμενον βασιλεὺς ἐρμηνεύεται. Ἐνωτισθεὶς οὖν τῶν ῥημάτων Καντζκουζηνοῦ (45),

Ismaelis Bullialdi notæ.

Angelus] postquam prolem masculam non suscepit, crepidas purpureas induere hanc Irenem filiam suam præcipit, ut ipsa et qui ei junctus esset, in imperio ei succederent.

(44) Τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τῆς φρικωδεστάτους ὄρκους. Theodorus Lascaris II., Joannis Batatzæ seu Vataciæ filius, Joannem filium suum pupillum moriens reliquit, tutoresque ei dedit Arsenium patriarcham et Musalonem. Theodorus, quod futurum verebatur, a successore suo avertere voluit, ideoque semel atque iterum ab aulæ suæ proceribus infimisque jusjurandum exegit, ut filio suo fideles obsequentesque eo constricti se præberent; post illius etiam obitum repetitum ac statim violatum est. Hoc de negotio auctor Gregoras lib. 3, cap. 6, et Phranzes lib. 1, cap. 3. Michael etiam Palæologus, et Musalonis cædis rei, anathemate

dirisque devoti et excommunicati sunt.

(45) Ἐνωτισθεὶς οὖν τῶν ῥημάτων τοῦ Καντζκουζηνοῦ. Stephanus Serviciæ Cralæ Cantacuzeni auxilium roganti conditiones tulit, quibus ei opem ferre cogitabat: at duras nimis visas Cantacuzenus hanc admisit. Stephanus propterea Cantacuzeno indignatus de vi ei inferenda consilium agitavit, verum per uxorem Cralænam reconciliatus statim fuit. Cantacuzenus lib. iii, cap. 43 et 44. Moneudus hic lector hunc Serviciæ despotam seu Cralæm Stephanum, ad quem Cantacuzenus confugit, et Nemagna gente fuisse, vocatumque imperatorem, Byzantiniq; imperii provincias Thessalonicam usque dominationi suæ supposuisse. Regnare cepit hic Stephanus anno 1331, quo patrem suum Uroscum aulicorum consilio gula fracta interdicti jussit. Regnavit ad annum usque 1354, cum ad

καὶ πλήρης ἤθους γεγωνῶς, συνέλετο τοῦ δοῦναι αὐτῷ βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν Ῥωμαίων, ὃ καὶ πεποιήκεν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μαθόντες τὴν ἀποστασίαν Καντακουζηνοῦ, καὶ τὴν παράσημα τῆς βασιλείας ἐνδυσθέντα, καὶ παρὰ πᾶσιν ὡς βασιλεῖα ἀναγορευόμενον τοῖς ἐν τοῖς ἑσπέραις μέρεσιν οἰκοῦσιν ἄχρις αὐτῆς Σηλυμβρίας, καταδυνῶντο τὴν ψυχὴν. Καὶ πλήρης δειλίας καὶ φόβου γεγῶμενοι συνείχοντο κοινολογοῦντες ὃ καθεὶς πρὸς τὸν γείτονα τί ἄρα ἔσται τὸ ἀποθησόμενον, τί δὲ ἢ πρὸς τὰ κακὰ βέπουσα τύχη τοῖς Ῥωμαίοις ἐκλωσεν.

CAPUT VII.

Homur Atinis filius trajecto Hellesponio in Europam venit, Callipolim appellit, et Didymotæchum, ubi Cantacuzeni uxor substiterat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militiæ Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit.

Τῶν τοῦ Ἀτίνου Τούρκου υἱὸς εἰς Ὀμοῦρ ἔπεισε· μαζόμενος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ Σμύρνῃ πολιχνίων, καὶ αὐτῆς Σμύρνης κατὰ διαδοχὴν λαβόντος [λαβὼν] τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀτίνου τολμηρὸς ὢν, καὶ θρασυκάρδιος· ἐντυχὼν καὶ λιμένας αἰοὺς ἐγκολπιζέται ἢ Ἰωνία, καὶ θρυμώσας πολυξέλους· καὶ πρὸς κατασκευὰς φορτικῶν νηῶν καὶ μακρῶν τριήρων ἐπιτηδέους, κατασκεύασεν αὐτάρκως πρὸς ἃ· ἠδούλετο ληστρικός διήρεις τε καὶ τριήρεις. Καὶ ἐπέμβαίνων αὐτάς, ἐπόρθει τὰς περικύκλω πόλεις καὶ νήσους Μιτυλήνην σὺν πάσῃ νήπῳ Λέσβῳ, Χίῳ, Σάμῳ, Ναξίῳ καὶ πάσας τὰς περικύκλω νήσους. Μαθὼν δὲ τὴν διχοστασίαν τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅπως Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἀνὴρ εὐγενὴς τε καὶ τῶν πάλαι ἡρώων ἀπόγονος, ἀνδρείος, μαχιμώτατος τε περὶ τὰ πολεμικά, καὶ συνετὸς ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς ἤθεσι, βουλήν βουλευέται πονηράν. Στόλον γὰρ εὐπρεπίτας τὴν ἀριθμὸν πᾶν τὰ τεσσαράκοντα λίφῃ, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλιπολίαν ἀφίκετο αὐτοκράτορος· καί τιθεν ἐξελθὼν διὰ ξηρῆς ἄχρις Διδυμοτοίχου ἀφίκετο. Ἐτυχε γὰρ ἐκεῖσε διάγουσα ἡ γυνὴ τοῦ Καντακουζηνοῦ πανοικίη. Ἀπερχομένου γὰρ αὐτοῦ ἐν Σερβίᾳ συναγαγὼν πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν, καὶ παῖδάς τε καὶ γυναίκα, ἐκ τῆς Ἀδριανῆος εἰς Διδυμοτοίχον ἔγαγε, καὶ πᾶσαν ἄλλην τὴν τυχοῦσαν ἐπιμέλειαν τοῦ πολιχνίου παρασκευάσας τότε πρὸς τὸν Κράλην ἀφίκετο. Ὁ δὲ Ὀμοῦρ μὴ εὐρών τὸν ποιοῦμενον εἰδονοπάθει καὶ ἐδυσχέραινε· ἐπεθύμει γὰρ τοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, καὶ ὁμιλήσαι καὶ ὄρκους διδόναι, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ, τοῦ εἶναι ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτῶν ἀδελφοῦς καὶ συλλήπτορας. Ἡ δὲ Καντακουζηνὴ δεξιωσαμένη τοῦτον, καὶ φιλοφρόνως ἀποδεξαμένη συμπάση δαψιλῆ ζωοτροφίᾳ, καὶ ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς, διήροκεσε μῆνας τρεῖς ἐκδεχόμενος τὸν Καντακουζηνόν, ἔχων μεθ' αὐτοῦ ἕως πεντακοσίου Τούρκους ἱππεῖς, καὶ ἑτέρους τόσους πεζοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ τριήρων· οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ στόλου συναθροισθέντες, καὶ εἰς τὰ τῶν ὑπερεχόντων πλοίων ἐμβάντες τὴν παράλιον πᾶσαν ἐληλάτου ἐξ αὐτῆς

Atinis Turcorum principis filiorum unus, Homur dictus, Smyrnæ oppidorumque tractus illius princeps, quam ditionem a patre Atine jure hereditario obtinuerat, audax ipse et generosus : quosque Ioniæ littora in sinus curvata portus efficiunt occupabat, sylvasque arboribus densissimas aptis ad fabricandum naves actuarias longasque triremes : ex quibus materias abunde coegit ad prædatorias biremes triemesque pro libitu construendas : quas cum conscendisset, urbes et insulas in ambitu circumjacentes vastavit, et depopulatus est Mitylenen cum tota insula Lesbo, Chium, Samum, Naxum cæterasque alias vicinas insulas. Cum vero nuntius ad ipsum perlatus esset de Romanorum discordiâ civili, innotuissentque ipsi Joannis Cantacuzeni nobilitas genusque ab heroibus olim deductum, bellica etiam virtus reique militaris peritia, quæ morum probitati ac prudentiæ conjunctæ erant, consilium improbum inivit. Instruam enim classem quadraginta navium portu deduxit, et Callipolim nullo sollicitante appulit, excensione demum facta terrestri itinere Didymotæchum inde pervenit, ubi Cantacuzeni uxor cum tota familia substiterat ; **13** in Serviam enim discedens Cantacuzeus universam supellectilem auream atque argenteam ceterasque opes convasatas, liberos simul et uxorem Adriano-poli deduxerat, et Didymotæchum transportarat ; securitati insuper oppidi hujus ab ipso provisum cum ad Cralem se contulit. At Homur cum illum, quem tantopere cupiebat, non invenisset, indesto id tulit ; magna siquidem videndi eum cupiditate tenebatur, et alloqui mutuoque jurejurando sœdus ferre, societatemque fraternam et amicitiam firmare, cujus præter mortem non esset alius terminus. Humane ac comiter exceptum Cantacuzena opipare et lautissime omni rerum ciborumque copia domi cum quingentis equitibus Turcis, totidemque peditibus qui triremibus vecti erant, per trimestri tempus comorantem, et tantisper dum Cantacuzenus rediret expectantem habuit. Cæteri interim classarii simul collecti majoribus navigiis conscensis oram mari-

Ismaelis Bulliardi motæ.

Divolopotamum Thraciæ urbem fato concessit. Successit illi Uroscus unicus filius, qui imperium ignavia amisit, avique diras et imprecationes, in filium ejusque posteros jactatas, expertus est. Su-

pra notavimus Lazaçum Vulci filium Uroscæ partem imperii paterni ademisse. Maurus Orbinius in *Hist. de regno Slavorum*. Vide etiam ad caput 30, infra.

vitam universam a Callipoli Selymbriam usque deprædari, tanquam Cantacuzeno opem jam ferrent. Id autem specie tantum agebatur, dum serio Thraciæ situm, lecorum aditus exitusque explorabant et speculabantur; ipse vero terre-^{tri} itinere cum suis Rhedæstum usque obvia diripiens et vastans excurrit, et inde Didymotœchium rediit. Cantacuzeni vero reditum cum nimis scrupulo fore intellexisset, velletque ad sua reverti (audierat enim ordinis militaris Hierosolymitani Rhodios fratres classe instructa ad Smyrnæ portum applicuisse, jamque arcem in ipso ædificare cœpisse nomine sancti Petri dedicatam, in quam fugitivi captivi tuto se recipere possent) ad pacem incundam, amicitiamque contrahendam optime dispositus discessit, et Cantacuzena dona quamplurima largita hospitem dimisit. Abiit itaque, captivos multos secum abducens, hasque primitias erroris sui perceperunt Romæi Thraciam cæterasque Occidentis partes incolentes. Nam Bithyni, et Phrygæ, cæterarumque Orientis præfecturatum incolæ a Turcis in servitutem annis prætoritibus redacti erant. Smyrnæ tandem receptus Homur oppidulum a fratribus militibus jam perfectum absolutumque cernit, crebrosque et frequentes in eo viros bellicosos et apprime industrios, nihilque constructioni ejus desse. Acerbo itaque animi dolore correptus, jugiter secum agitare aut oppidum occupandi, aut vitam perdendi consilium. Oppugnacione deinde cœpta non cessavit machinas bellicas experiri, novasque comminisci: noctu ac interdum ad pugnam velitationibus lacessere, et cuniculis actis cæterisque molitionibus adhibitis muros perfodere, et evertere; tandemque, velut alter Bacchus, frequentibus oppugnacionibus et præliis in oppidi fossam penetravit, scalis que mœnibus aduotis, tanquam canis rabidus, primos murum subire ausus est, solique sibi victoriæ tropæum erigere. Verum divina providentia, quæ omnia quo vult agit et transfert, ferocem animum istius et vehementem impetum intuita, de illo ita decrevit. Cum ad medios scalæ gradus jam pervenisset, galeamque ab oculis parum rejecisset, ut, quantum esset propugnaculi pinna inferior, cerneret, sagittarius e superiore propugnaculo eum vulnerat adacto inter media supercilia telo. Percussus Homur ex alto præceps in

Καλλιουπόλεως ἄχρι Σηλυμβρίας, ὡς δὴθεν συμμαχῶν [συμμαχοῦντες] τῷ Καντακουζηνῷ, τῇ δὲ ἀληθείᾳ Ἰχνηλατῶν [Ἰχνηλατοῦντες] τῆς Θράκης γίν' αὐτὸς δὲ διὰ ξηρᾶς σὺν τοῖς αὐτοῦ καταδραμεν ἄχρι Ῥεδαιοῦ, καὶ κουρευσας, καὶ ἀπολέσας ἐστράφη εἰς Διδυμοῦτοιχον. Ἰδὼν οὖν τὴν ἀφίξιν τοῦ Καντακουζηνοῦ βραδείαν οὔσαν, καὶ βουλευθεὶς ὀπισθδρομητος γενέσθαι (ἤκουσε γὰρ ὅτι εἰ τῆς Ῥόδου φρέριοι (46) στόλον κατασκευάσαντες ἀφίξεντο ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης, καὶ ἤρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριον ἐν αὐτῷ, ὡς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Πέτρου. Ἔνεκα σωτηρίας τῶν φυγάδων αἰχμαλώτων), τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ φιλίαν καλῶς διατεθεὶς αὐτῷ, ἢ δὲ Καντακουζηνῇ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις φιλοξενήσασα ἀπέπεμψεν, ἐλθὼν μετ' αἰχμαλωσίαις Ἰκωνῆς, ἀπαρχῆς οὐσίας τοῦ καρποῦ τῆς ἁμαρτίας τῶν Ῥωμαίων τῶν κατοικούντων ἐν Θράκῃ, καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς κατὰ εὐσίην μέρεσιν. Οἱ γὰρ Βιθυνοὶ, καὶ Φρύγες, καὶ οἱ ἐν πάσαις τῆς ἐπᾶς οἰκούντες ἐπαρχίαις, προλαθῶν γὰρ ὁ χρόνος κατέφθειρεν, οἱ καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεφθάρησαν· ἐλθὼν δὲ ὁ Ὁμοῦρ ἐν τῇ Σμύρῃ, καὶ ἰδὼν τὸ πολίχμιον ἤδη ὑπὸ τῶν φρερίων πεπληρωμένον, μεστὸν ἀνθρώπων πολεμικῶν καὶ εὐμηγάνων, πλῆρες κατεργασμένον καὶ μηδεμιᾶς ἄλλης δεούσης οἰκοδομῆς, ὠδυνήθη τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπιμόνως καθ' ἑαυτὸν ἐβουλεύσατο, ἢ τὸ φρούριον καταστρεῖν, ἢ τὴν ψυχὴν ἀποβάλλεσθαι. Ἀρξάμενος δὲ μάχεσθαι καὶ ἀντιμάχεσθαι, καὶ πολεμικὰς μηχανὰς ἐξετάζειν καὶ ἐφευρίσκειν, οὐδέ τι νύκτα καὶ ἡμέραν διεγείρων πολέμου; δὲ αὐτῷ ἀκροβολισμῶν καὶ γαιουρυγμάτων, καὶ τουργουγμάτων καὶ πασῶν ἄλλων κατασκευῶν. Ἦδ' ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἀγωνίσμασι καὶ παλαίσματι ὡσπερ τις ἄλλος Λυαῖο; ἀντιμαχόμενος ἰδυνήθη εἰς τόσον, ὡς καὶ τὴν τᾶφρον τοῦ πολίχμιου ἐπεπράτα σὺν τοῖς αὐτοῦ, καὶ κλίμακος ἐν τοῖς τέλει οὖσι θείναι, καὶ ὡς λυσητήρ κύων, ὤρμησεν αὐτῷ; πρῶτος ἀναβῆναι, καὶ τὸ τροπαῖον αὐτῷ; μόνος λαθεῖν. Ἡ δὲ ἀνω Πρόνοια, ἢ τὰ πάντα καλῶ; ἄγουσα καὶ μεταφέρουσα, ὁρῶσα τὸ θηριόγνωμον αὐτοῦ καὶ δρακόντιον ὄρημα, μετὰζοντο; ἤδη τῆς ἀναβάσεως τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος, καὶ ἐναπετάσας μικρὸν τὴν περικεφαλαίαν ἀπὸ τῆς ὄψεος τοῦ ἰδεῖν τι τὸ ἐλλείπον ἀπὸ τοῦ προμαχῶνος, καὶ βέλος ἀφίεται τζαγρόβηλο; κατ' αὐτοῦ, καὶ περὶ αὐ-

Isuaelis Bullialdi notæ.

(46) Ἦκουσε γὰρ ὅτι τῆς Ῥόδου φρέριοι. Jacobus Bosius qui historiam religionis et militiæ S. Joannis Hierosolymitani Italice scripsit, Smyrnæ a fœderatis captam ait anno Christi 1544, sed de castro ædificato nullam mentionem facit. Recte equidem convenit hæc temporis nota cum illis quæ a Cantacuzeno narrantur; nam belli civilis hujus initio Homur Didymotœchium venit, Bosio consentit Cantacuz. lib. iii. cap. 68, et a Rhodiis equitibus aliisque belli fœdere consociatis captam Smyrnæ tradidit. Τρεῖς γὰρ τέταρες, καὶ ἑκοσι Λατινικὰ ἐκ τῆς Ῥοδίων καὶ τινῶν ἑτέρων παρεσκευάσμεναι ἐπέπευσαν τῇ Σμύρῃ, καὶ τὸ πρὸς τῷ λιμένι φρούριον εἶλον, καὶ ναῦς ἐπέπρασσαν οὐκ ὀλίγας Περσικὰς. Ἀμοῦρ δὲ παρῶν καὶ ἀμυνόμενος οὐκ ἴσχυε περιγενέσθαι τῆς Λατινικῆς δυνάμεως. *Tirames* 24

Latine Rhodiorum equitum, aliorumque Smyrnæ bene instructæ appulsæ sunt, et ab iis castrum portui impositum occupatæ, navesque plurimæ Persicæ incenduntur. Quo cum accessisset Homur, et pro fratribus Latinos oppugnaret, ipse nusquam superare potuit. Manifeste sibi adversantur Ducas noster et Cantacuzenus: nam si, quæ Cantacuzenus narrat, vera sunt, post Smyrnæ scilicet a Latinis occupatam Homurem eam expugnare frustra tentavisse, Cantacuzeno deinde suppetias latura n̄ fretum Hælespontiacum denuo trajecisse: non potuit in oppugnanda Smyrnæ, ut noster narrat, occubuisse. Qui porro Freres Rhodi appelluntur, sunt religiosi ac milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, qui hodie vulgo equites Melitenses appellantur.

ται τὸ ἐπισκήνιον διὰ μέσου τῶν ὄφρων, καὶ πίπτει κύμβαχος ἀνωθεν κάτω, καὶ οὕτω βιαίως ἀπέβροχε τὴν ψυχὴν. Ἀρπάξαντες δ' αὐτὸν οἱ στρατιῶται ἔνδον πεσόντος [πεσόντα] τῆς τέφρου πολλῶν πεσόντων Τούρκων, ἔφερον αὐτὸν νεκρὸν ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης (47) τὸ κείμενον ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ βρους, ὅπερ φρούριον ἐτύγχανε ἀκρόπολις ποτε τῆς παλαιᾶς καὶ διεφθαρμένης Σμύρνης, ἀνακαινίσας αὐτὸ προλαβὼν ὄλιγοι. Ἔτσιον Ἰωάννης ὁ Δοῦκας βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὁ Ἄθην δὲ ἀρχηγὸς Τούρκων, ὁ καὶ πατὴρ τοῦ Ἰμούρ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος ἔλαβε καὶ κατέλαχε· τοιοῦτον ἦν τὸ τέλος ὁ Ἰμούρ ἔσχεν.

CAPUT VIII.

Cantacuzenus in Thraciam rediit. Anna imperatrix auxilia ab Orchane petiit et impetrat. Turci imperii provincias populantur et captivos abducunt.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς συνθήκας ποιήσας μετὰ τοῦ Κράλη καὶ φίλιαν ἀσπονδον [ἐνσπονδον], μεσολαβούντων κάττριον, καὶ πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς δυστοχοῦς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀντὶ Ῥωμαίους δεσπότης κληροδοθέντες [κληροδοθέντων] εἰς ἡγεμόνας βαρβάρους, Τριβαλοῦς τε, καὶ Σέρβους· ἤρξατο δὲ κατατρέχειν καὶ αὐτοὺς, καὶ λεηλατεῖν, καὶ φθειρεῖν πάσας τὰς πόλεις τῆς Θράκης ἄχρις αὐτῆς Σηλυμβρίας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἐνοήσαντες τὸ γεγονός παρὰ τοῦ Ἰμούρ τὴν πέρσει χειμῶνα, καὶ σκοποῦντες ὅτι τοῦτον ὁ Καντακουζηνὸς μετεπέμψατο, καὶ αὐτὸς ἦν αἴτιος τῆς ἐνόμηιας τοῦ Ἰμούρ, οὐκ εἰδότες ὅτι αὐτόκλητος ἔληλυθε, ἢ ὅτι κλώθουσα ἀντιστρόφως τὰ νήματα κακῆ τύχῃ τῶν Ῥωμαίων προὔξινθησεν αὐτὸν τοῦ ἔλθειν καὶ καταπατήσαι χῶματα εὐθαλῆ Ῥωμαίων γῆς, βουλὴν βουλευόνται πονηρὰν, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ὄργην καὶ μῆνιν θεήλατον· προξενούσι τῇ δεσποίνῃ Ἄνῃ τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἔτι μείριχος τοῦ στεῖλαι πρέσβεις εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βιθυνίας καὶ Φρυγίας, ἔτι δὲ καὶ Παφλαγονίας, τὸν δὲ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τὸν Ὀρχάν, τοῦ αἰτησαί ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν, ὡς ἵνα καταπολεμήσῃ τῷ Καντακουζηνῷ ἀποστᾶτῃ ὄντι τῆς βασιλείας· συνθεμένη δούναι αὐτῷ ποσότητα χρυσίου πολλοῦ, καὶ οὐδ' ἀνδραποδίζουσιν οἱ Τούρκοι Ῥωμαίους ὑπηκόους τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἔχουσι ἀδειαν πωλεῖν καὶ πειράσκειν ἐνθα βούλονται· καὶ τοὺς μὴ θέλοντας πωλῆσαι τοὺς αὐτοῦ αἰχμαλώτους, ἀνεμποδίστως περᾶν αὐτοὺς ἀπὸ Σκοτειρίου, καὶ ἄγειν καὶ φέρειν αὐτοὺς ἐνθα βούλονται. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Ὀρχάν, καὶ ἡδέως ἀκούσας, ἐδίψα γὰρ τὴν τοιαύτην πρὸ πολλοῦ γεῦσιν, καὶ θρασυλέως πηδήσας, καὶ μετὰ πολλῆς ἡδονῆς τὸ μετὰ χαρᾶς προσειπὼν πέμπει τοὺς πρέσβεις ἀγαλλομένους καὶ χαίροντας, οὐκ εἰδότες οἱ ἄθλιοι τίνα μετακαλοῦνται εἰς βοήθειαν,

Ismaelis Bulliardi notæ.

(47) Ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης. Anno 1647 vidimus adhuc castrum illud in montis vertice locatum, cuius mœnia inlargra ferme sunt. Verum omnia ædificia, præter templum, quod in meschitam Turci transformerunt, diruta sunt. Existat etiam in eo cisterna amplissima, cuius laquearia ac fornices

caput cadit, vitamque hoc violento exitu finivit. In fossam lapsam milites Turci magno numero accurrentes mortuum in oppidum Smyrnæ vertici montis impositum raptim efferunt: quod castrum veteris eversæque Smyrnæ arx quondam fuerat, non multos ante annos a Joanne Duca Romanorum imperatore iterum ædificata, quam Atin Turcorum princeps Homuris pater Andronico seniore impetrante a Romanis postea recepit et obtinuit.

At Cantacuzenus cum Cræle icio sœdere initaque amicitia, cum præterisset interjecta castra, urbes provinciasque infortunati Romani imperii, quæ domino alios Romanis pulsus soritæ erant, præfectosque barbaros Triballos et Servios, excurrere Selymbriam usque, cunctas Thraciæ urbes vastare prædamque agere cœpit. At illi qui urbis mœnibusse continebant, quæ ab Homure apud superioris hieme gesta erant, reputant, et Cantacuzenism accersivisse istum considerant, auctioremque ei fuisse susceptæ protectionis; latebat tamen eos sponte sua Homurem advenisse, aut malam Romæorum fortunam versa vice seriem malorum ducentem occasionem ipsi præbuisse accedendi et peragrando colles amœnos Romanæ regionis. Consilium ergo perniciosum (Deo iis irato, minimeque **15** propitio) capiunt, apud dominam Annam Joannis imperatoris etiamnum adolescentis matrem agunt, eique suadent ut ad Bithyniæ, Phrygiæ et Paphlagoniæ principem Orchanem, nobis in superioribus memoratum, legatos mittat, qui auxilia et suppetias ab illo petant, quibus Cantacuzenum rebellem opprimat; magnam itaque vim auri daturam se pollicetur Anna, conceditque Turcis, ut libere ac secure vendant et distrahant, ubicunque libitum fuerit, quoscumque Romanos captivos ceperint Cantacuzeni partibus adhærentes: iis etiam, qui mancipia vendere nollent, dat liberam trajiciendi deducendique Scutarium facultatem, eaque abducendi quocumque vellent. Hæc a legatis proposita avido lætoque animo excipit Orchanes, qui antea impotenti atquo ardenti libidine talia expetebat: multaque confidentia exsultans, ingenti voluptate completus comiter et benevole legatos amplectitur, eosque allocutus hilares et gaudio perflusos dimittit. Nesciebant certe miseri quem advocarent ad opem sibi ferendam, qualemque he-

ces multis columnis fulciantur. Castrum illud quadratum oblongum est, vicinam illi urbis antiquæ regioni, in qua Acropolis, cuius adhuc mœnium pars cernitur, sita erat. Castrum inferius ad litus maris et portus ingressum situm est, nuncque integrum videtur.

bam intererent ad levandum emplastro morbum, quem sceleribus suis contraxerant. Misit itaque Orchanes militum decem millia, qui trajecto freto intra urbis mœnia a civibus gaudio exultantibus accipiuntur, perque vias urbis et muros ambulant, eosque lustrant; benigne ab imperatrice habiti cæterisque Romæis urbe excedunt, et adversus Cantacuzenum profiscuntur. Ex altera vero parte Cantacuzenus præsiidiis impositis castra arcesque firmit, commeatumque et cætera necessaria invehit, progrediturque cum Romæorum sibi adhærentium copiis Serviorumque exercitu, prælioque semel atque iterum commisso nullum damnum a Turcis passus est; erat quippe vir belliosissimus, robustus et artis bellicæ præ cæteris sui temporis hominibus peritus. Quotquot igitur prælio ceperunt, Turcos peremerunt, Romæos vero vestibus spoliatos domum nudos remiserunt. At Turci ommissa pugna ad pagos diripiendos discurrunt. Jamque longa agmina mancipiorum catenis victorum trahebant, abducebantque Constantinopolim viros, mulieres, lactentes infantes, adolescentes, sacerdotes et monachos velut oves, et tanquam Scythias aut Abasgos per vias vendendi gratia agebant; quodque acerbius erat, nisi redemptor statim accederet, spectantibus Romæis Romæi a Barbaris, proh inhumanum scelus! flagris cædebantur. Isque malus percipientis erat animus, ut nempe miseratione molus quispiam eos redimeret: qui vero redempti non sunt, eos trans fretum Prusam 16 stationem avexerunt, inque illas regiones mediterraneas inter Turcos venum miserunt. Omnium erat miserabilis aspectus, ubique luctus, lamenta et lacrymæ intuentibus Romæis, necque ullis Græcis aut Barbaris miserebatur.

πιπραθησομένων. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἕλεεινὸν, δάκρυα ἐν ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὁ ἕλεων οὐκ ἦν οὐδ' Ἕλληνα οὐτε Βάρβαρος.

καὶ πολλὰ βεβάνην ἐκθλίβουσιν, ἵνα ποιήσωσι ἐμπλαστρον εἰς τὴν νόσον ἣν ἡ ἀμαρτία αὐτοῖς προεξένησε· στεφιας οὖν Τούρκους τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας ἑξέκα ὁ Ὀρχάν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβάνας τῆς πόλεως δέχονται τούτους μετὰ χαρᾶς οἱ πολλοί, καὶ τὰ τῆς πόλεως τείχη, καὶ τὰ ἐνδὸν ἀγυῖες καταπατήσαντες, καὶ φιλοξενηθέντες παρὰ τῆς δεσποίνης καὶ τῶν Ῥωμαίων, ἐξίασιν κατὰ τοῦ Καντακουζηνῶ. Ὁ δὲ Καντακουζηνός, ἀσφαλτώσας τὰ φρούρια (48), καὶ ζωοτροφίας καὶ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἅπαντα καλῶς ἐπιμελησάμενος, ἐξείσι καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Ῥωμαϊκῶν καὶ Σερβικῶν στρατευμάτων, καὶ συμπλακείς καὶ πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολὴν, οὐκ εἶχον οἱ Τούρκοι κερδᾶναί τι τῶν αὐτοῦ. Ἦν γὰρ ὁ ἀνήρ περὶ τὰ πάντα πολεμικώτατος, ἀλκῆ ἔχων καὶ τέχνην τῶν πολέμων ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τοῦ τότε καιροῦ. Ὅσοι μὲν τῶν Τούρκων ἠδραποδίζοντο, μαχαίρας αὐτοῖς παρανάλωμα ἐποίησεν· ὅσοι δὲ τῶν Ῥωμαίων μόνον τοῖς ἐνδύμασι αὐτοῖς ἀφελόντες, γυμνοὺς ἀφίεσαν οἴκαδε πορεύεσθαι. Οἱ δὲ Τούρκοι τὸ πολεμεῖν ἀρέντες τὸ σκυλεύειν τὰς κώμας κατέτρεχον, καὶ δὴ ὄρμαθὸς ἀναριθμήτους ἐξ ἀλύσεων ἀνθρώπων συμπλέξαντες εἰς τὴν Κωνσταντινίου ἀνδράς τε καὶ γυναῖκας, θηλάζοντα νήπια καὶ ἐπιβόλους νέους, ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς ἅπαντας φύρδην, ὡς πρόβατα ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὡς Σκύθας ἢ Ἀδασγοὺς (49) ἀπεμπολοῦντες ἐκόμιζον. Καὶ τὸ δεινότερον ὅτι εἰ ἔτυχε μὴ παραχρῆμα οὐκ εὐρίσκετο ἀγοράζων, ἐν ταῖς ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων δεινῶς οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν βαρβάρων, ὡ τῆς ἀσπλαγχνίας! ἐμαστιζοντο. Οὐκ ἄλλο τὸ πανουργεῦμενον, ἢ ὅτι καμφθέντες αὐτοῖς ἐξωνήσουσι· τοὺς δὲ μὴ ἐξωνουμένους παρευθὺς τὸν πορθμὸν διασπιδάσαντες ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἀνωτέρω τούτους ἀπέπεμπον ἐν τοῖς Τούρκοις πανταχοῦ κλαυθμοὶ, πανταχοῦ ὄδυρμοὶ, πανταχοῦ

CAPUT IX (50).

Cantacuzenus Orchanis filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a seclere cum Annaicto avertit, et auxilia ab eo obtinet. Nuptiæ celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim profiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat.

Civium Constantinopoleos adversus alios Romæos nefarie admissum tam indignum facinus, cum animo versaret Cantacuzenus, nec id ferre posset

Τότε Καντακουζηνός, εἰς νοῦν λαβὼν τὸ γεγονός, καὶ μὴ φέρων τὴν ἀποκον πρᾶξιν ἣν ἀθέσμως μεταχειρίσαντο οἱ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ἔξω Ῥωμαίους,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(48) Ἀσφαλτώσας τὰ φρούρια. Metaphora a re navali ducta: ut enim naves firmiores sint, nec facie aquam admittant, pice et sebo inunguntur. Quod etiam ad navigationis celeritatem confert. Usus est autem hoc verbo ἀσφαλτοῦν, bitumine inducere, quod pro πικτοῦν etiam, id est impicare, usurpatur. Sed fortasse voluit scribere ἀσφαλτᾶς.

(49) Abasgi, de quibus hoc capite loquitur, populi sunt olim Iberi dicti ad Euxinum pontum pertinentes. Cantacuzenus harum turpium et Christiano nomine indignarum conditionum non meminit, quibus cum Orchanæ fœdus et societatem belli Annæ contraxit.

(50) Hoc capite de nuptiis Orchanis et Cantacuzeni filia Theodoræ agitur. In eo notanda est varietas et dissensio inter nostrum auctorem et Cantacuzenum; hic quippe asserit, lib. III, cap. 92, Orchanem filia suæ nuptias ambiisse; quas cum in aliud tempus rejiceret Cantacuzenus, imo proco respondere differret, ab Homure eam affinitatem utilem sibi fore suasus filiam suam Orchanis despondet. Cantacuzeno soli in sua causa credendum non est, et verisimilius videtur quod dicit Noster, Cantacuzenum filia nuptias Orchanis proposuisse, ut fœdus, quod cum eo jungere cupiebat, arctiori vinculo stringeret, et Orchanem a priori cum Anna pacto aver-

βουλὴν βουλευέται πονηρὰν, Θεοῦ σκληρόννοτος, ἄρδην τοὺς Ῥωμαίους. Καὶ στασίας πρέσβεις εἰς τὴν Ὀρχάν αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ βοήθειαν, ὡς ἀδικούμενος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὡς ἐπίτροπος ὧν τῆς βασιλείας τοῦ ἀποικιζομένου βασιλέως Ἀνδρονίκου· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι φθονήσαντες ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ κατέσφαξαν τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, κάκεινον φυγάδα παποίησαν. Εἰ οὖν ἀντιλάθοι τε αὐτὸν, καὶ χεῖρα βοηθείας δρέξῃ, ἔχει δοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα μετὰ καὶ πολλῶν θησαυρῶν χάριν προικίς, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὡς υἱόν, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. Τότε ὁ Ὀρχάν ἀκούσας τοὺς πρέσβεις παρ' ἑλπίδα γαμικῶν συναλλαγμάτων φθαγγομένους φωνάς, καὶ θησαυρῶν ἀπειρῶν ἀγγελίας, κεχηγῶς οὐτως ὡς βοῦς διψῶν ἐν κούστοι θέρους ἐν λάκῳ πλήρῃς [πλήρει] ὑδατος ψυχροτάτου πύων μὴ κορεννόμενος τῶν ναμάτων, οὕτω καὶ οὗτος ἐνωτισθεὶς ὑπὸ τῆς βαρβαρικῆς ἀκολασίας. Καὶ γὰρ ἀκράτητον τὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ οἰστρομανὲς ὡς οὐδὲ ἐν τῶν πασῶν [πάντων] γενῶν ἀκόλαστον ὑπὲρ πάσης φυλῆς, καὶ ἀκέραιον ἀσωταίας. Τοσοῦτον γὰρ πυροῦται, ὅτι καὶ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐν Θηλείαις, ἐν ἄρρεσιν, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἀδεῶς καὶ ἀκρατῶς μιγνύμενον οὐ παύεται· καὶ τῦτα τὸ ἀναιδῆς καὶ ἀπάνθρωπον ἔθνος, εἰ Ἑλληνίδι, ἢ Ἰταλῆν, ἢ ἄλλην τινὰ ἑτερογενῆ προσλάβεται, ἢ αἰχμάλωτον ἢ αὐτόμολον, ὡς Ἀφροδίτην τινὰ ἢ Σεμέλην ἀσπάζονται, τὴν ἑμογενῆ δὲ καὶ αὐτόχλωστον ὡς ἄρκτον ἢ ὕκιναν βλεψύττοντες. Ἀκούσας τοίνυν ὁ βῆθεις ἀρχηγὸς Ὀρχάν τὴν πρὸς γάμον τῆς κόρης συνάφειαν, ἦν γὰρ ὠραία τῷ εἶδει, καὶ τὴν ἦν οὐκ ἄχαρις, καὶ τὸν τῆς προικὸς ὄγκον, καὶ τὰ σταλθέντα παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ προγαμιαῖα δωρήματα, συνένευσεν εὐκόλως· καὶ φιλοτιμήσας τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψεν ὄρκους δοῦς καὶ λαβῶν, ὡς ἀπὸ τοῦ γε εἰς τὸ ἐξῆς ἔσται γαμβρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ εἰς πᾶσαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα ἀόκνω· ἐτοιμασθήσεται· μόνον τὴν μελλονύμφην σὺν τῇ φερρῇ συντόμως πρὸ τοῦ ἔαρος εἰ μεταπέμψει. Ἐτυχε γὰρ αὕτη ἡ μιὰ μνηστεία ἐν Ἰανουαρίῳ μηνὶ γενέσθαι τοῦ τότε χρόνου· καὶ σὺν τούτοις ἐστάλησαν ὡς πέντε χιλιάδες Τούρκοι τῷ Καντακουζηνῷ ἄνδρες· μαχιμώτατοι, καὶ ὄξει εἰς αὐτοὺς εἰς τῶν Ῥωμαίων φθαρεῖς, ὡς εἰκάσει τις αὐτοὺς εἰς κόνας καρχαρόδοντας, ἢ Χάρουτας. Ἀποφεξάμενος οὖν αὐτοὺς ὁ Καντακουζηνός, κατὰ τὴν συνήθη φιλοφροσύνην μετὰ δώρων ὅτι πλείστῳ, ὑποσχέσεων κατακρίβειας αὐτοῦ, ἠτοιμάζετο τὴν πρὸς τὸν Βυζάντιον παρασκευῆν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ στίφος τῶν Τούρκων, καὶ ἑτέρους τόσους, ἢ καὶ πλείονας

A perniciosum consilium, Deo, ut videtur, corejus indurante, eligit quo Romæi funditus perirent. Legatis ad Orchanem missis auxilium ab eo poscit, ut a Romæis injuriam passus, et imperii Andronici defuncti imperatoris administratione, cujus ipse tutor erat, invidia pulsus: suos etiam consanguineos occisos queritur, seque fugere coactum. Si itaque opem ferre velit, adiutoremque se præbere, pollicetur ei nuptum filiam se daturum, multosque dotis nomine thesauros, habiturumque eum pro filio, inque omnibus ei obtemperaturum. Tunc Orchanes cum legatos de connubialibus pactis dissonantes præter spem audivisset, ingentesque auri pollicitationes, non secus ac bos ore hiantem per æstatis ardentem æstum e lacu frigidissimæ æquæ pleno hauriens, quamvis largissimo potu sitim non restinguit: hæc auribus insinuata promissa secundum innatam Barbaris libidinem atque aviditatem amplectitur. Gens enim ista cæteras nationes imperantia atque inexplebilis luxuriæ furore vincit, quia eo erumpit, ut non solum juxta naturæ leges, sed etiam contra fas, et ordine præpostero cum feminis, et maribus, atque brutis audacia effreni stupra exerceat. Præcipue vero impudens et inhumana gens si Græcæ aut Italæ, aliamve peregrinam mulierem captivam aut transfugam possideat, ut Venerem aliquam aut Semelen amplectitur, suas vero concives feminas ut ursum aut hyænam aversatur. Prædictus itaque princeps Orchanes cum de conjugio puellæ, quæ præstanti forma ac venusta erat, deque dotis amplitudine verba percepisset, missisque a Cantacuzeno donis antenuptialibus captus esset, facile petitionibus legatorum annuit, eosque honorifice habitos dimisit, et jurejurando interposito generum Cantacuzeni deinceps **17** gessit, et ad suppetias, ut filium, patri ferendas apparatus se pollicitus est: hæc solum addita conditione, ut futuram uxorem sine mora ante vernum tempus accersat: hæc enim sponsalia scelestæ mense Januario anni illius celebrata sunt. His actis missa sunt milium Turcorum quinque millia bellicosorum et manu promptorum, qui Romæorum totidem pestes erant, ut etiam quivis eos cum canibus dentes exasperantibus, aut Charontibus rite comparaverit. Hos Cantacuzenus pro more solito comiter atque humane suscipit, dona quamplurima largitur, promissisque ipsos onerat. Apparat deinde adversus Byzantium expeditionem, agmen Turcorum post se trahens, aliosque totidem vel etiam plures Servios et Romæos, quicumque Thraciam tunc habitabant, Jamque cum dote et pompa splendida multaque magnificentia ad Orchanem filia transmissa, ad bellum se ipse accingebat, et a Selymbria Constantinopolim

Ismaelis Balliardi notæ.

teret; alligandus erat princeps ille; nec gratiori aut suaviori esca eum in partes suas trahere poterat Cantacuzenus, quam nuptiarum spe ac ingen-

is dotis promissis. Phranzes, cap. 45, lib. 1. has inter imperatores discordias ad tempor. Americi Moratis falso transfert. Quod hoc loco notandum fuit.

usque direptionibus atque incendiis vastare pagos et urbes cœpit: infelicesque Romæi aut Serviorum præda facti in Serviam dimissi sunt, aut a Turcis capti freto trajecto Prusam cæterasque urbes translati sunt, et in servitutem abducti; miserabilis spectaculum omnibus exhibitum; nam qui in servitutem redigebat, et qui vinciebatur, percussor et percussus Romæus erat uterque; qui occidebant et occidebantur, o acerba calamitas! Romæi erant. Profectus Cantacuzenus, ut jam dixi, usque ad portas Constantinopolis plurimis Romæis occisis aut captis, omnibus circumjacentibus locis desolatis et eversis urbem occupare quærebat, taliaque verba dicit: *Non illaturus alieni injuriam, viri Dykantini, veni, neque hactenus. Inuli, qui antea contumeliam prius sum passus imperii tutor ab Andronico imperatore novissimo sum electus. Adolascens, ipse imperii hæres, imperator meus est filiusque per adoptionem; sic enim pater ejus coram Deo mihi mandavit. Quid peccavi si generum addiscere illum volui? an latet vos quod pater ejus tanquam fratrem genuinum me semper soverit, et imperii curam, ut et illum ipsum, mihi commiserit, et mecum partitus fuerit? Nobilis certe sum, illustris et clarus, summusque inter eos qui se divites prædicant, eorumque qui arma bellumque tractant fortissimus. Quare vobis infimæ sortis hominibus, barbarorumque labe inquinatis despectus eum et spreus? Propter hoc accessi, o cives, non ut quemquam damno officiam, sed potius ut ex æquo et bono suum cuique tribuam. Iis profecto qui peccaverunt veniam concedo, eorumque, qui detrimentum aliquod senserunt, propriis impensis damna resarciam, Romanam rempublicam constituam, eique pacem stabiliam. Quid si, ut Deus jubet, vindicare scelerata vestra? Aperite ergo mihi portas, Dominum Christum jura illiusque penitus intemeratam matrem, quod me nulli hostem, sed omnibus benevolum exhibebo.* Byzantini vero nullum responsum, verba Cantacuzeni aspernati, dederunt: quia etiam de plebis sæce homines ex propugnaculis verba contumeliosa in eum jactabant, ipsumque probris prosciuebant, conjugem atque filiam ejus Helenam, quæ brevi tempore interjecto eorum domina atque imperatrix constituenda erat, ut scortum convitiis oncrabant. Tunc intellexit Cantacuzenus admonendo, aut verbis castigando urbem recipere non posse: ad alias vero se convertit artes, belloque experitur, ac tandem ope amicorum et propinquorum, quæ in urbe remanserant, ingreditur, ad quem conspiciendum omnes confluunt, faustis acclamationibus prosequuntur, imperatoremque salutant.

λοιδοροῦντες, καὶ τὴν αὐτοῦ σύζυγον, καὶ τὴν

Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους ὄσους ἢ Θράκη τότε ἔχειν ἠδύνατο. Καὶ δὴ ἐτοιμάσας τὰ τῆς προικῆς, καὶ πέμψας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ὁρχάν σὺν πάσῃ τιμῇ καὶ περιφανείᾳ καὶ δόξῃ καὶ πολλῇ τῇ λαμπρότητι, αὐτὸς εἰς πόλεμον ἠσχολεῖτο, καὶ δῆτα ἀρξάμενος ἀπὸ Σηλυμβρίας λιγίζειν καὶ κατεῖν πάσας κώμας καὶ πόλεις ἄχρις αὐτῆς πόλεως, καὶ τοὺς δυστυχεῖς Ῥωμαίου; οὗς μὲν Σέρβοι ἠχμαλῆτευον εἰς Σερβίαν ἀπέπεμπον· οὗ; δὲ Τούρκοι τὸν πορθμὸν διαβιβάζοντες εἰς Προῦσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις δορυαλώτους ἐπέμπουσιν. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἔλασινόν. Τίνες οἱ αἰχμαλωτίζοντες; Ῥωμαῖοι. Τίνες οἱ αἰχμαλωτίζόμενοι; Ῥωμαῖοι. Τίνες οἱ σπαθίζοντες; Ῥωμαῖοι. Τίνες οἱ σπαθίζόμενοι; Ῥωμαῖοι. Τίνων τὰ νεκρὰ σώματα; Ῥωμαίων. Τίνες οἱ νεκρῶσαντες; Ῥωμαῖοι. Ὁ δεινῆς συμφορᾶς! Ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ (51) σὺν αὐτῷ τῷ στρατῷ, ὅπερ εἰρήκαμεν, ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινου, πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων φερίει, καὶ δορυαλώτους πλειετούς, καὶ πάντα τὰ πέρει ἐν ἐρημίᾳ καὶ ἀφανισμῷ καταστήσας, ἐξίτηι τὴν πλὴν λέγων, ὡς Οὐκ ἀδικήσω τινὰ, ἢ ἀδικήσας ἐλήλυθα, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ὡς ἀδικηθεὶς καὶ ἀδικούμενος. Ἐπιτροπὸς εἰμι τῆς βασιλείας Ῥωμαίων παρὰ τοῦ ἀποικομήτρου βασιλέως Ἀνδρονίκου. Ὁ νόος αὐτοῦ καὶ διάδοχος τῆς βασιλείας ἐμὸς ἐστί βασιλεὺς, καὶ υἱὸς κατὰ θεοῖν· οὕτως γάρ μοι ἀνέθηκεν ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τί κακὸν ἐπραξα, εἰ βούλομαι λαβεῖν αὐτὸν γαμβρόν; Οὐκ οἴδατε ὅτι πατήρ αὐτοῦ ὡς ἀδελφόν γνήσιον καὶ ἐώρα, καὶ ἐπρόσχευε, καὶ ἐβίβει, καὶ τὴν βασιλείαν πολλὰκις, ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν, καὶ ἀνετίθη καὶ συνεμέ; ἴξε ταύτην μετ' ἐμοῦ; Οἷκ σιμὶ τῶν ἐνδόξων, τῶν εὐγεγεστώτων, τῶν περιφανῶν; τῶν ἐν πλείωτῳ πανωχόμενων ὁ ὑπέροχος; τῶν ἐν στρατηγίαις ὁ ἀλκιμώτατος; Τί καταφρονεῖτε; καὶ ταῦτα γένος τῆς κάτω τύχης καὶ μεσοθήραρον τυγχάνοντες. Ἀκὰ τοι τοῦτο ἤλθον, ὦ κλιταί, οὐκ ἀδικήσω τινὰ, ἀλλὰ μᾶλλον δικαιοῶσω. Καὶ τοὺς μὲν ἐπτακοσίας ἀγρίημι τὰ παραπτώματα, τοὺς δὲ ἀδικηθέντας δικαιοῶσω ἐκ τῶν ἐμῶν θησαυρῶν, καὶ σιρηγαλαρ κατάστασιν εἰσάξω ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πολιτείᾳ. Εἰ δ' οὖν τὸ πᾶν ἐκδικήσω; καὶ ἀνταποδώσω Θεοῦ κελεύοντός μοι διὰ τὰς ἀνομιὰς ὑμῶν; Ἀρολξάτέ μοι κύλις, δμνυμι τὸν Δεσπότην Χριστόν, καὶ τὴν κυνυπέραγον αὐτοῦ μητέρα, οὐχ ὡς ἐχθρός, ἀλλ' ὡς φίλος φανήσομαι. Οἱ δὲ τῆς πόλεως; (52) τὸ παράπαν ἀπόκρισιν μὴ δόντες ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ καταφρονοῦντες, καὶ ἀτίμους λόγους οἱ τοῦ ἐξέμου χυδαῖοι ἐκ τῶν προμαχώνων κατέχεον. Αὐτὸν δὲ

θυγατέρα Ἑλένην, ἦν ὡς ἐν ὀλίγῳ δέσποιναν καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) Ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ. Adeundus ipse Cantacuz. lib. III. cap. 99, ubi de se modestius verba facit, quam Noster eum loquentem inducit. Hortatus est equidem Annam, ut se ad pacis conditiones adlucii pateretur. neve pertinacia sibi ac

liberis malum extremum arcesseret. (52) Οἱ δὲ τῆς πόλεως. Videndus Cantacuz. lib. III, cap. 96, ubi queritur se contumelias a Constantinopolitanis incolis sæpius petitum fuisse.

χωρίαν αὐτῶν ὁ χρόνος ἐμίλλε χειρουργῆσαι, αὐτοὶ ὡς μαχλάδα διὰ γλώττης κατέστυρον. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς ὀρώνσας ὅτι διὰ δημηγοριῶν καὶ νοουθετικῶν λόγων οὐκ ἦν τὸ παράπαν χειρῶσασθαι, τὴν ἑλληνέτρα· καὶ δὴ διὰ πολεμικῶν, καὶ διὰ τῶν ἐντὸς εὐρισκομένων οὐκρίων αὐτῷ, εἰσεσιὼν ἐν τῇ πόλει (53), καὶ πάντες συνέρχον ἐπὶ τῇ ὀψὶ αὐτοῦ εὐφημοῦντες, καὶ ὡς βασιλεῖα δοξάζοντες.

CAPUT X (54).

Cantacuzenus intra palatium accipitur. Aniam, quæ animo intrepidè vultuque imperterrito sedebat, adit, et veneratur; placat: sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Joannis Palæologi et Cantacuzenæ Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes dux Suleïmane Orchani filio a Malthæo despota Cantacuzeno elade magna afficiuntur.

Ἡ δὲ βασίλισσα Ἄννα ἐνδοῦ τοῦ παλατίου ἐγκλεισθεῖσα σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ ὀλίγοις στρατιώταις, οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλὰ κατεβόα, καὶ, ἠδίκημαι, λέγουσα οὐκ ἐπιύετο. Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐθούλοντο μὲν εἰσπηδῆσαι, καὶ ἐντὸς ἐλθεῖν, καὶ ἀτάκτως τὰ ἄνω χαμαί, καὶ τὰ κάτω εἰς τὸν ἕρα λικμῆσαι, ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἐκόλυε· οἱ δὲ στρατιῶται ἀναμιμνήσκοντες τὰς ἀδολεσχίας, καὶ τῶν βαναύσων ὕθρεις, ὅς κατέχεον ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠγανάκτουσιν κατ' αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ διὰ λόγων πιθανῶν ἐπράϋνε τὸν ἔχλον. Τότε οἱ τοῦ παλατίου ἰθύντες ὅτι κινδυνεύουσι τοῦ θανεῖν, παρέδοσαν ἑαυτούς. Καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπήλαθεν ἕως τῶν ἐνδοτάτων οὐκίσκων, εὗρε τὴν δέσποιναν σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καθεζομένην, μὴ φροντισιάτης τὴ καθόλου μηδὲ παρασαλευθείσης τὸ οἰονοῦν τῆς μηνύδος ἥς ἐπεφέρετο κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ' ἐκάθητο ἀτρεμούσα, καὶ μὴ φοβηθεῖσα τὸ καθόλου. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένη τῇ κορυφῇ (55) προσεγγίσας κατεφίλει τὴν χεῖρα τοῦ νιου· εἶτα ὡς ἔθος προσκυνήσας καὶ τὴν μητέρα καὶ δέσποιναν τοῦ νέου, εὐφῆμησέν αὐτούς ὡς βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ἤπαν τὸ στράτευμα ἰδὼν τὴν ἔκραν αὐτοῦ ἀγαθότητα, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐχθρούς ἀνεξικακίαν, εὐφῆμησε καὶ ἐδόξασε. Τοὺς δὲ Τούρκους φιλαξενήσας ὡς ἔπρεπε σὺν δώροις· πλείστοις ἀπέπεμψε, χάριτας ὁμολογῶν τῷ ἡγεμόνι καὶ γαμβρῷ αὐτοῦ τῷ Ὀρχάν· τοὺς δὲ πολλὰς φιλοτησίας, καὶ γέρα πλεῖστα δωρήσας. Καὶ δεσποίνῃ [τὴν δέσποιναν] θεραπεύσας ἐν ἡδύσμασι λόγων, καὶ προ-

A At imperatrix Anna, quæ intra palatium clausam se continebat cum filio paucisque militibus, nequaquam cedere, sibi vim atque injuriam fieri vociferari: interim Cantacuzeni milites urbem invadere, in eamque perrumpere tentant, omnia sus deque subversuri, quorum impetum ipse repressit. Cumque ei in memoriam revocarent probra et contumelias in eum jactatas, sordidorumque hominum propudiosa verba, ipsi indignabantur, quos tumultuantes sermonis suavitate ac dulcedine sedavit. Tunc ergo cum illi, qui intra palatium clausi erant se in mortis discrimen adductos ceruerent, sese dedunt. Ingressus palatium Cantacuzenus in interiora cubicula penetrat, invenitque imperatricem cum filio suo sedentem, ira, qua in Cantacuzenum erat accensa, nullatenus commotam aut tristioremfactam: quietam enim atque intrepida sedebat. At Cantacuzenus nudato capite accedens imperatoris adolescentis manum deosculatur: deinde, ut visus erat, matrem ejus et dominam **19** salutatur, eosque ut Romanorum imperatores congruis verbis compellat. Cernens itaque universus exercitus animum ejus summe generosum, ergaque inimicos moderatum æquumque, illum laudibus ac præconiis extulit. Ipse vero cum Turcos, ut decebat, multis donis cumulasset, dimittit, gratiasque Orchani principi genero suo agit. Civis epulis demeretur, multisque largitionibus ac congiariis, imperatricem vero blandis sermonibus ita demulcet, et providendo **C** omniibus, prudenterque se gerendo eam tandempersuasit, ut sibi nuptiarum deligeret filiam ipsius Helenam, et nuptiis collocaret Joanni imperatori filio, quem ex Andronico Palæologo supradicto pepererat. Nuptiæ itaque apparantur, et benedictæ dominæ nostræ Deiparæ templum in Blachernis adoratur, cum sacrarum celebratione coronationis so-

Ismæelis Bullialdi notæ.

(53) Εἰσεσιὼν ἐν τῇ πόλει. Cantacuz. lib. iii, cap. 99. Cnolim occupavit Februarii 8, anno 6853 (Christi 1347) indict. xv.

(54) Consecutus omnino Cantacuzenus his quæ narratur a Duce: adeundus est a cap. 99, lib. iii, ad cap. 10, lib. iv.

(55) Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένη τῇ κορυφῇ. Gestus est venerantis, salutantis, et officium exhibentis. Codinus Curopalates De offic. palat. Constantinop., ubi de Protovestiarii officio agit, ipsum nudato capite ad imperatorem accedere notat, ut e veste ejus floccos, vel quidvis sordium, si casus ita tulerit, auferat: ita ut apud Græcos caput nudum habere veneratious causa in usu fuerit. Verba Codini talia sunt: "Ἐχει δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον καὶ ἑκατέρωθεν, καὶ ἕαν τὴν ζουφίδιον ἴσῃ, ἢ πηλὸν, ἢ ἄλλο τι περὶ τοῦ ἱματίου τοῦ βασιλέως, τὸ σκιάδιον,

ἢ ὡς τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐκβάλλων, τὴν χεῖρα ἐκτείνων ἐπαίρει ἢ καθάρει τοῦτο ἀνερωτήτως. Hoc etiam ei soli [Protovestiario] officium peculiare obendum, ut si togæ imperatoris floccus, lutum aliasve sordes adhærente viderit, umbella seu capitis tegmine deposito manum extendat non vocatus, et detergat.

(56) Ἐτοιμάζονται τοίνυν γάμοι. Cantacuz. lib. iv, cap. 1, ait in Blachernis, et templo sanctissimæ Virginis nuptiarum solemnia peracta esse, quoniam anno superiore 6854 [Christi 1346] terræmotu S. Sophiæ templum quassatum fuerat, et vestibuli pars conciderat; cubæ etiam seu tholi pars rimis dehiscerat: quas ruinas Joannes imperator instauravit. Nuptiæ porro celebratæ sunt Maii die 21, quo memoria Constantini Magni, ejusque matris Helenæ ab Ecclesia Orientali, peragitur.

lemlis ritus peragitur, et acclamationes lætitiæ publicæ signa exaudiuntur, quibus Joanni Palæologo piissimo, imperatori Romanorum potentissimo, et Helenæ religiosissimæ Augustæ multos annos optabat populus. Simul vero Joannes Cantacuzenus imperatoris socer cum conjugæ sua coronatur, et imperator proclamatur, et Matthæus filius ejus despota renuntiatur. In hoc celebri epulo cernere erat choream imperatorum et imperatricum, dominorum et dominarum, quale fuisse olim traditur deorum duodecim convivium; imperator siquidem Joannes adolescentiæ flore vigebat, Helenaque imperatrix annos tredecim nondum egressa erat; ex imperatore vero cum concepisset, filium ei peperit primogenitum, quem Andronicum nominarunt. At ille virilem ætatem adeptus sceleribus se polluere cœpit, juveniliterque agere, non armis tractandis deditus, sed stupris et mœchationibus, quæ multorum animos vellicabant, et e cordibus fumum acrem et mordicantem excitabant. At Cantacuzenus somno et quieti haud se permittebat; cumque Turci antea exploravissent et cognovissent Thraciæ claustra, eorumque aditus et exitus, fretum assidue, alii Sesto Abydum, alii Lampsaco minoribus navigiis trajiciebant, et Chersonesum depopulabantur. Cantacuzenus equidem jugiter tuendis arcibus et castris in Serviciæ finibus sitis invigilabat :

A εὐλογημένης δεσποίνης; ἡμῶν Θεοτόκου ὁ ἐν Βιζυγί-
 ναι; ἐτοιμάζεται· καὶ ἱεροτελεῖσθαι καὶ στέφει-
 ῶν ἡμῶν γίνονται, καὶ φήμη εὐπαθρήσιαστος· Ἰωάν-
 νου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, καὶ αὐτοκράτορος
 Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Ἑλένης τῆς εὐσε-
 βεστάτης Αὐγούστης, πολλὰ τὰ ἔτη (57). Ὁμοίως
 καὶ ὁ Καντακουζηνός; Ἰωάννης (58) καὶ πενθέρης
 τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτὸς στεφθεὶς· σὺν τῇ συζύγῳ
 βασιλεῦς Ῥωμαίων ἀνγοροεῦτο, καὶ Ματθίος ὁ
 υἱὸς αὐτοῦ δεσπότης. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν τῇ παλαιᾷ
 ἐκείνῃ ὀρμαθὴν βασιλέων καὶ βασιλίδων, δεσποτῶν
 καὶ δεσποινῶν, ὡς τὸ πάλα; δωδεκάθετον. Ἦν γὰρ ὁ
 βασιλεὺς ὁ Ἰωάννης τῇ ἡλικίᾳ μεσάζων ἔτηδος· ἡ
 δὲ βασίλισ Ἑλένη τρισαυδέκατον ἔτος ἄγουσα.
 Ἐγχευ; δὲ γενομένη ἔτεκε τῷ βασιλεῖ υἱὸν πρωτό-
 τοκον Ἀνδρέα, ὃν καὶ Ἀνδρόνικον ἐπωνόμασε. Ἀρ-
 ξάμενος δὲ προσχωρεῖν εἰς τὸν τῆς ἀφῆλικιότητος
 χρόνον, ἀτασθαλεῖν ἤρξατο καὶ νεωτερίζειν, οὐκ ἐν
 αἰχμαῖς καὶ δόρασι, ἀλλ' ἐν κοίταισι καὶ ἀπει-
 γείαις, καὶ ταῦτα δακνοῦσαις, καὶ καπνῶν δρυμῶ
 ἀποπεμπύσαις ἀπὸ καρδίας πολλῶν. Ὁ δὲ Καντα-
 κουζηνός; οὐκ εἰδὼς ὕπνον τοῖς βλεφάροις, οὐδὲ τοῖς
 κροτάφοις νυσταγμόν· ἀλλ' ὡς εἶδον καὶ ἔμαθον
 τὸν παρελθυθότα χρόνον οἱ Τοῦρκοι τὰ τῆς θέρης
 εἰσὸδον καὶ ἐξὸδον, οὐ διελείπον περιῶντες· οἱ μὲν ἐκ
 Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον (59), οἱ δὲ ἐκ Λαμφάκου σὺν
 ὀκατίοις πᾶν μικροῖς; ἐλεηλάτων Χερρόνησον. Ὁ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(57) Πολλὰ τὰ ἔτη. Ad multos annos. Mos usur-
 patus in aula Constantinopolitana, in festis celebri-
 rihus annos multos imperatoribus precari, ut apud
 Codinum Curopalatem videre est multis locis: et
 uno verbo dicebant, πολυχρονίζειν τὸν βασιλέα.
 Hicque mos adhuc durat in Ecclesia Constantinopo-
 litana; ut sacram liturgiam celebranti patriarcha ex
 Ecclesiæ officialibus unus aliquoties, sed per inter-
 valla exclamet, Εἰς πολλὰ ἔτη, δέσποτα. Quæ etiam
 verba tanquam ἐυχαριστικὰ à Græcis nunc usur-
 pantur, cum gratiam officio vel muneri accepto ver-
 bis respondent, dicunt enim, Εἰς πολλὰ ἔτη, multos
 annos precantur.

(58) Ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνός; Ἰωάννης.
 Cap. 4. lib. iv, iterum se coronatum fuisse hoc anno
 M.iii 13 scripsit: voluisse etiam uxorem suam
 coronari. Adrianopolim jam coronatus fuerat; quare
 denuo sibi coronam imponi voluerit, hanc ipse
 rationem affert: Καίτοιγε αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει
 ὑπὸ Λαζάρου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχου
 ἐστῆθη; καὶ ἀπέχρησεν ἀν' ἡ τοῦ ἀγίου μύρου
 χρίσις ἐκεῖνη παρ' εὐφρονοῦσιν· ἵνα δὲ μηδεμίαν εἰς
 πρόφασιν τοῖς ὀβρισταῖς; ὡς ἄρα μὴ ἐν Βυζαντίῳ
 κατὰ τὴ ἀρχαίον τῶν βασιλέων ἔθος ἔταπτο,
 καὶ τὸ δεύτερον αὐτὸς ἐτελείτο. Jam ipse Adriano-
 poli ab Hierosolymorum patriarcha Lazaro coro-
 natus fuerat: illaque sancti chrisimalis unctio apud
 benevolos sufficiebat. Ne vero occasio ulla calum-
 niandi maledicis et sibi iniquis relinqueretur,
 quod ex more ab imperatoribus antiquitus servato
 Byzantii coronam non suscepisset, solemnis iterum
 incoronatio repetita et peracta est. Hic ritus aliqua-
 tenus necessarius ad res in illo imperio auctoritate
 imperatoria gerendas habitus est. Quoniam equidem
 Constantinus, qui in Constantinopoleos expugna-
 tione occubuit, coronatus non fuit, imperator a
 nostro censeri non videtur; Joannem enim Palæolo-
 gum Manuelis F. Palæologinæ stirpis ultimum in-
 tra appellat, et Constantinum illius fratrem despo-

C tam solimmodo vocat, postquam mortuo Joanne
 ipse res imperii Constantinopoli administravit. Mi-
 chael Palæologorum primus ut res imperii admi-
 nistraret, ejusque auctoritate et auspiciis gereret-
 tur, coronam suscepit: interim cum legitimus hæ-
 res non coronaretur, quod per ætatem puerilem re-
 bus gerendis ineptus esset, eaque solemnī cæremon-
 ia imperii non tantum insignia, sed et legitimam
 potestatem traditam esse videri potest; et ad tem-
 pus etiam concedi potuisse, siquidem patriarcha
 Arsenius, qui Michaelē coronavit, imperium ei
 continuum non concessit. Πλὴν (sicut Gregoras lib. iv)
 οὐκ αὐτῷ γε διενεχθῆ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν
 χορίζεται, ἀλλ' ὡς τῶν πραγμάτων τῶς ἀναγκαι-
 ζόντων διοικεῖν αὐτὸς αὐτὴν, μέχρι; ἀν' ἐς ἡβὴν ὁ
 γνήσιος τῆς βασιλείας κληρονόμος ἡμῶν καὶ διαδο-
 χος; φθάσῃ· τότε δὲ αὐτὸν ἐκόντα παραχωρεῖν ἐπι-
 νῶ μόνῳ τῶν τε αὐτοκρατορικῶν θρόνων. καὶ πᾶν-
 τιν ἅμα βασιλικῶν συμβόλων. Verumtamen perpetu-
 um ipsi imperium non concessit, sed ut tantisper,
 rebus ita flagitantibus, imperium administraret, dum
 legitimus hæres adolescentiæ annos adeptus in impe-
 rio etiam succederet: tum solio imperatorio ac orna-
 mentis illi soli sponte cederet. Ex Cantacuzeno idem
 constat, lib. iii, cap. 36. Nam ut auctoritatem Jo-
 annis Palæologi Cantacuzeno opponerent Anna
 imperatrix senatusque Constantinopolitanus, illum
 coronari curarunt, ut ejus auspiciis ac auctorita-
 te legitima res geri possent. At ubi certa est in
 imperio successio, statim ac decessor obiit, hære-
 di jus ac titulus, regniæque majestatis insignia ce-
 dunt: nec illa unctio aut coronatio opus ha-
 bet, ut regem agat, rerum summa potitur, ejusque
 auspiciis ac nomine cuncta gerantur.

(59) Πρώτεις οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον.
 Ducas inverfuit situm locorum. Turci enim ex Asia
 in Europam trajicientes ἐξ Ἄβύδου πρὸς Σηστὸν
 vehabantur; Abydus enim Asiæ littori, Sestus Euro-
 paw adjacet.

ὁ Καντακουζηνὸς οὐ διέλειπε προσέχων τὰ φρούρια αὐτῶν πρὸς τὴν Σερβίαν. Τότε καὶ Σουλεϊμάν εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ὀρχάν (60) περάσας ἀπὸ Λαμφάκου σὺν στρατείᾳ πλείστη ἐληγάτε: Χερρόνησον. Ὁ δὲ δεσπότης Ματθαῖος, ὁ Καντακουζηνὸς συναντήσας αὐτῷ, περὶ τοῦ ἐν Χερρόνησῳ Ἐξαμίλιον συνάπτει πόλεμον, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων ὤλεσε, καὶ αὐτὸν τὸν Σουλεϊμάν.

A tunc etiam Suleimanes Orchanis filiorum navis Lampsaco solvens fretum cum valido exercitu trajecit, Chersonesumque diripit ac devastat: cui dominus Matthæus Cantacuzenus occurrit, et prope Hexamilium in Chersoneso extractum cum eo acie conflixit, plurimosque Turcos cum eorum duce Suleimane cecidit.

20 CAPUT XI (61).

Joannes imperator a socio alienatus in Italiam discedit, recuperandis imperio et urbe. Siratagemate Catalusii Joannes Palæologus Constantinopolim recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ὄρων ἐν στενῷ τὰ τῶν Ἑρωμάτων πράγματα τυγχάνοντα, τὸν δὲ γαμβρὸν αὐ-

In angusto positas res Romæorum cum videret Cantacuzenus, generumque suum imperii socium

Ismaelis Bullialdi notæ.

(60) Τότε καὶ Σουλεϊμάν εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ὀρχάν. Videndus Cantacuzenus, lib. iv, cap. 40, qui Suleimanem Orchanis filium in hac expeditione occubuisse non refert: ejusdemque libri cap. 38, illum Callipolim terræ motu eversam de integro reedificasse et munivisse narrat. Leunclavius *Historiæ Musulanicæ* lib. iv. in quo res ab Orchane gestas exponit: nulla prorsus mentione facta fœderis inter Annam imperatricem et Orchanem sociati: aut etiam affinitatis inter hunc et Cantacuzenum contractæ: res Turcorum auspiciis gestas solummodo narrat, Suleimanisque la Chersonesum expeditionem: ubi fato illum concessisse scriptores Turci tradunt: in hoc tamen variant, cum quidam asserant ante captam a Turcis Callipolim Suleimanem obiisse; alii ejus ductu et auspiciis compulsam ad deditiōnem fuisse.

(61) Hoc capite narrat Ducas noster causas ob quas Joannes Palæologus imperator a socio iterum alienor factus, Constantinopoli relicta, in Italiam et Germaniam discesserit: ubi transacto biennio, et collectis pecuniæ subsidiis, ad urbem adversus Turcos tuendam, Tenedum revertitur: ibique Gatelusium nactus, cum eo de Constantinopoli et imperio recuperandis consilia agit. Phranzes, lib. 1, cap. 45, Gatelsii nullatenus meminit, nec etiam protectionis Joannis Palæologi in Italiam, antequam socerum urbe ac imperio pelleret. Ino cap. 47, postquam solus regnare cœperat, auxilii contra Turcos petendi causa illam protectionem suscepisse scribit. Cantacuzenus, lib. iv, c. 33, tradit Joannem Palæologum, quem candidum ac simplicem dicit, a quibusdam aulicis ei familiaribus excitatum ac irritatum fuisse, hisque rationibus in sententiā eorum pertractum: quod scilicet Cantacuzenus res imperii solus gereret ac moderaretur, totam potentiam in se traheret, destinatisque ad imperium filiis, Joannem legitimum hæredem privatam agere vitam artibus suis, cogeret. Ab iisdem etiam Cantacuzeno objiciebatur, quod inermis Joannes Thessalonica relictus Turcorum incursionibus expositus esset: dum universas copias contra Serviam Cralem duxerat Cantacuzenus. His itaque permotus Palæologus etiamnum adolescens cum socio simultates odiaque occulta exercere cœpit, Tenedum aufugit, et inde Constantinop. spe poliūdi urbe ductus revertitur. Verum Cantacuzeni factio, opes, apud multitudinem gratia, atque etiam imperatricis Cantacuzenæ diligentia, Joannis molimina irrita reddiderunt, utque Galatam se reciperet, adegerunt. Tandem, cum Palæologus socerum in imperatorio sedere solio diutius ferre non posset, Tenedum repetit, ubi conscensa una biremi, Constantinopolim vectus urbem recuperat, simulque Cantacuzenus

vitam monasticam amplectitur. Nullum equidem de Gatelusio verbum facit Cantacuzenus, quamvis certissimum sit Genuensem illum egregiam operam Joanni Palæologo navavisse. Quodque Cantacuzenus Gatelsii facinus tacuerit, merito in suspicionem venit multa silentio transmisisse, quæ ipsi dedecus ac famæ detrimentum creare poterant. De Gatelsio, præter nostrum Ducam, præclare disserunt Genuensis historiæ scriptores. Augustinus Justinianus episcopus Nebiensis in Annalibus Italicæ scriptis ad ann. 1355: *L' imperator di Constantinopoli nominato Calo-Joanni con aggiunto di Francesco Gattilusio Genoese scaccio uno nominato Catacozino, che gli occuava parte del imperio: e per gratitudine diede sua sorella per moglie al detto Francesco, e per dote li diede l'isola di Metellino.* Ubertus Folieta *Hist. Genuensis*. lib. 7: *Nonnulla in historia nostra inserere haud abs re duxi, quæ a civibus Genuensibus privatim gesta, quanquam rempublicam nihil attingunt, dignitatem tamen civitatis nostræ augent, quæ tales viros tulerit, qui virtute clarisque gestis rebus, ad magnos honores magnamque potentiam apud maximos principes pervenerunt, qualis fuit Franciscus Catalusius, cujus viri in Græcorum historia plurima est mentio. Is igitur vir classium Græcarum præfectus, fortem et fidelem Joanni Græco imperatori multorum annorum navatam operam egregio facinore cumulavit. Conatu enim Cantacuzeni magnæ nobilitatis ac potentie hominis, ingentibus motibus adversus Cæsarem consurgens, bona ditionis Constantinopolitanæ parte jam illi adempta, opera et consilio suo compressit. Quod promeritum Cæsar insigni præmio remuneratus est, insula Lesbos illi et successoribus fiduciaria tradita, sororeque sua in matrimonium data. Quæ anno 1355 accidisse notat etiam Folieta. Petrus quoque Bizarus lib. vi. *Histor. senatus populique Genuensis* eadem de Gatelusio scripsit; addidit solummodo, *triremes in subsidium Calo-Joannis Græci imperatoris cum Genuensibus confœderati, adversus Cantacuzenum, qui magnam imperii partem illi abstulerat Byzantium transmissæ.* Vult itaque auspiciis viribusque rei publicæ Genuensis, non privati viri Catalusii opibus gestum id fuisse, Adeundus etiam Laonicus lib. x *De rebus Turcicis*, ubi de Catalusii, occasione sibi, ex narratione status insularum maris Ægæi totiusque Archipelagi, data, obiter disserit. Ita ut dedita opera nomen Catalusii subiecisse Cantacuzenus videri possit; ne imperator in imperii sede, privati hominis stratagemate oppressus diceretur, quod ipsi turpe ac infame futurum erat: præcipue cum illius uxor Cantacuzena imperatrix tam egregiam ac strenuam operam antea navasset: ut Constantinopolim invadentem Joannem Palæologum repelleret, et Galatam petere cogeret.*

Joannem deliciis immersum crapulæque deditum, æri dolore animi perstringitur, eique aliquando libere apertisque verbis vitia exprobravit. At Joannes urbe excedit, et duabus triremibus Italiam petit. Solus itaque regendo Imperio Cantacuzenus relictus, pro viribus hostium tam Turcorum, quam Serviorum invasionibus et insultibus resistit. Frequenter itaque Turci irrumpentes Chersonesum deprædabantur. Exac'o demum in Italia et Germania biennio, multaque pecunia specie collatæ opis erogata ad tuendam urbem, Joannes imperator revertitur, et ad Tenedum insulam appulsi, quæ tunc colonis frequens erat, Romæisque parebat, sollicitus quomodo ab imperatore socero suo susciperetur. Per id tempus quidam nobilis Genuensis, qui instructis duabus triremibus Genua solverat, ad Hellespontum ferebatur. Fractis enim rebus Romanis ac penitus eversis, ipse Genuæ portu solverat, ut aliquas arces Chersonesi occuparet, illarumque dominium usurparet, ut et alii Chium, aliique alia loca Genuenses et Veneti tenebant: dumque prætervehitur imperatori forte sit oblivius; habitisque mutuis inter se colloquiis, suum ei consilium aperit imperator, quoniam etiam voluntati suæ obsequentem nactus est, paratumque ad auxilium sibi quovis modo ferendum, fidemque ab eo exegit, et jurjurando obstrinxit pro salute sua caput periculis eum objecturum, et urbe Cantacuzeni manibus erepta, si Deus ita annuat, Romanorum imperatorem se solum intra et extra urbem ab eo constituendum esse. Hic appellabatur Franciscus Gataluzus, cui imperator vicissim pollicetur: *Si modo res Deo volente felicem sortiatur exitum, et in recuperando imperio opera tua usus fero, Mariam sororem meam tibi nuptum dabo.* Cum utrisque conditiones et pollicitationes placuissent, ipsi Hellespontum strenue navigant, et per noctem ante urbem accedunt juxta portam quæ dicitur Hodegetriæ, id est *Ducis viæ*. Austroque

Α τοῦ συμβασιλεύοντα Ἰωάννην ἐν σπατῆν καὶ μετῆ διαύγοντα, ἐδυσχέρανε. Καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν κατονειδίσας αὐτὸν ἀνακακαλυμμένῳ προσώπῳ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως σὺν δυατὶ τριήρεσι, καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο (62). Ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς μόνος ἀπολειφθεὶς βασιλεὺς ὅσον ἡ δύναμις ἀντικαθίστατο τοῖς ὑπαναντοῖς, πῆ μὲν Τούρκοις, πῆ δὲ Σέρβοις. Συχνάκις οὖν οἱ Τούρκοι πηδῶντες ἐπόρθουν Χερρόνησον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης διέτη χρόιον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διαβιβάσας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν θησαυροὺς ἐγκοιμισάμενος χάριν εὐεργεσίας, ἐνεκα τῆς πόλεως παραφυλαχὴν ἐστράφη, καὶ ἐν τῇ Τενέδῳ νήσῳ ἐλθὼν, ἦν γὰρ τότε οἰκουμένη, καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπήρχεν, ἐν φροντίζῃ δὲ ἦν, πῶς αὐτὸν ὁ πενθερός, καὶ βασιλεὺς ὑποδέξεται. Τότε εἰς τῶν εὐγενῶν Γενουίτης σὺν δύο τριήρεσι πλεύσας ἐκ Γενούας πρὸς Ἐλλησποντον, ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τέθραυστο καὶ εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν καθέστηκε τὰ πράγματα, ὤρμησε καὶ αὐτὸς ἐκ Γενούας τοῦ λαβεῖν μέρος τῶν Χερρόνησου φρουρίων, τοῦ δεσπόζειν, ὡς ἑτέροι Χλον, καὶ ἄλλοι ἄλλους τόπους, Γενουῖται, καὶ Βενετοί· καὶ κατὰ πάροδον ἐντυχῶν τῷ βασιλεῖ καὶ λόγους συνάραντες, καὶ τὴν γνώμην ὁ βασιλεὺς ἀκαλύψας αὐτῷ εὖρε τὸν ἄνδρα καταπεισθῆ, καὶ εἰς παντοίαν βοήθειαν ἑτοιμον· καὶ πιστώσας αὐτὸν Ἴρκοις, ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θείναι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐξῆραι ἐκ χειρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, Θεοῦ συνεργούσης. Καὶ αὐτὸν μόνον βασιλεὺς Ῥωμαίων καταστῆσαι ἐντός καὶ ἐκτός τῆς πόλεως, Φραντζήσκος ἦν οὗτος ὁ Γαταλοῦζος τὴν ἑκωνομίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, *Εἰ τοῦτο Θεοῦ συνεργούντος γρηνησεται, καὶ ἔξω σε βοηθῆν ἐν τῇ ἐκπαλιγγίᾳ τῆς ἐμῆς βασιλείας, γρημρόν σε ποιήσομαι ἐκ ἀδελφῆ ἢ τῆ ἐμῆ Μαρία.* Στέρξαντες οὖν ἀμφοτέρω τὰς ὑποσχέσεις ἑταμον τὸν Ἐλλησποντον ὡς ἐχθρὸν. Καὶ θῆ πείσασαντες ἀντικρὺ πόλεως διὰ τῆς νυκτός, ἐρθασαν ἐν τῇ μικρᾷ πόλῃ, τῇ ἑπονομαζομένη τῆς Ὀδηγητριάς (63)· καὶ ἀνέμου σφοδροῦ πλέοντες

Ismaelis Bullialdi nota.

(62) Καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀπέλυτο. Parachronismum procul dubio hic admittit Ducas, qui Joannem Paleologum in Italiam profectum esse tradit, antequam i aperio Cantacuzenum deturbaret. Phranzes, ut jam notavimus, ei adversatur. Laonicus etiam, lib. 1, Joannis profectioem post expulsum Cantacuzenum contigisse memorat, rerum apud Turcos summam obtinente Morate, qui patri suo Orchani anno 1359 successit, quatuor post Cantacuzenum regno pulsum annis. Profectioem illam susceptam fuisse a Joanne Paleologo ab anno Christi 1367 ad 1371, ex Pauli Mauroceni patricii Veneti historia constat lib. XIII: *Percio Giovanni Paleologo imperatore non contento de soli officii de gli ambasciatori, per rappresentare il bisogno, si risolse venire egli medesimo in Italia. e nelle provincie Occidentali, sperando con la forza di sua presenza dal pontefice e dagli altri principi ottenere quei aiuti, che fossero al suo pericoloso stato necessarii. Nel ritornare a Constantinopoli si condusse a Venetia, onde con ogni cortesia et honore ricevuto, di vinti cinque mila ducati fu accommodato, et in oltre per le sue galie di quattro cento stara di biscotto, et il figliuolo che haveva seco con altro nobil dono presentato.* Laonicus

et Phranzes cum Mauroceno non sentiunt in modo, quo Venetis habitus est Joannes. Ille lib. 1, tradit a mercatoribus Venetis, qui pecunias ei crediderant, quo minus disce leret, nisi soluto ære alieno, prohibitum fuisse. Hic cap. 17, lib. 1, Manuelem Joannis filium pecuniam patri attulisse quo se alieno ære exsolveret.

(63) Τῆς Ὀδηγητριάς. Parva hæc porta Hodegetriæ, seu viæ monstratricis, ea forte est quam Greci Comtoscalii vocant, quæ in Mauroceni parte Bosphoro adjacente aperta est: de qua Leuncl. in *Pandectis Hist. Turc.* num. 201; Gillius *Comdescalam* vocat, lib. 1, cap. 20 *Topograph. Constantinæ*. Cantacuz. lib. 14, cap. 59, de illo impulsu Joannis Paleologi ad Constantinopolim. Ἀδρόν μηδὲν εἰδὸς ἐπέπλευσε Βυζαντίου, καὶ ἐγένετο νυκτὸς ἐνδὸν τοῦ ἐν Ἑπτασκάλῳ ναυρίου. *Caestium omnibus insciis Byzantium navigavit, nocte naktæ Heptascali ingressus est.* Porta illa inter portas Psamatii et Catergolimenis sita est; et a Nastro vocatur Ὀδηγητριάς, a monasterio τῶν Ὀδηγῶν, in quo beatissimæ Virginis Mariæ imago miraculis clara colebatur.

ἔωτον ὁ Φραντζήσκος σοφίζεται πανουργίαν τινά. Ἄ
 Ἐν γὰρ ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ ἦσαν ἐλισσοδόξα ἀγ-
 γεῖα πολλά. Ἦν γὰρ ἔχων ἀπὸ Ἰταλίας μερικῶν
 φορτίων ἐλαίου, ὃ καὶ πίπρακε, καὶ τὰς λαίνας (64)
 κενὰς ἔφερε. Κελεύσας οὖν τοὺς ἐρέτας σύνδου τὴν
 μίαν βαστάζοντες ἐν τῷ τοίχῳ τῆς πόλεως συνέ-
 θλαστον, καὶ ἦχος οὐκ ὀλίγος ἐξήρχετο, καὶ οὐ διέ-
 λειπον κρούοντες καὶ βοὴν ἀποτελοῦντες, ἕως οἱ
 φύλακες ἀκούοντες ἐπήδησαν ἔξυπνοι· ἐρωτήσαντες
 δὲ, τίς ὁ θροῦς, οἱ τῶν τριήρεων ἀπεκρίναντο, ὅτι
 Ἐμπροκὰ νηῶν ἔσμεν, φέροντες ἔλαιον πολὺ, τὰ μὲν
 ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσῳ, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευ-
 ούσῳ, καὶ παρεϊκήσαντες ἰδοῦ τὸ ἐν τῶν νηῶν συν-
 ἐθλιβῆ. Γενέσθω οὖν ἀρρωγὴ τις ἐξ ὑμῶν πρὸς
 ἡμᾶς, καὶ πάντα τὸν καταλειφθέντα φόρτον ὡς
 ἀέλφοι διαμερισόμεθα, μόνον μὴ βλαβέντες τὰ σώ-
 ματα. Ἦν γὰρ ἡ θάλασσα πρὸς τὸ ἀγριώτερον
 ὀρώσα, καὶ κλυδωνικὸν αἰελον ἀποπεύουσα. Τότε οἱ
 ἐντὸς τῆς θύρας ἀνοίξαντες, καὶ ἐξελθόντες ὡς εἴ-
 κοσι τὸν ἀριθμὸν, οἱ παρακαθήμενοι ἐποκλοῖ ἐκ τῶν
 κατέργων ὡς πεντακῆσίοι ἐσήσαν, καὶ τοὺς εὐρε-
 θέντας ἐν τῷ πύργῳ φύλακας κατέσφαξαν, καὶ τὰς
 τριήρεις κενὰς ἀφέντες, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως
 ὡς διτχιλιοὶ σὺν πάσῃ τῇ ὀπλοθήκῃ καὶ παρατάξει.
 Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσελθὼν, καὶ παρευθὸν στεῖλας τῶν
 οἰκίων αὐτοῦ ἐν τοῖς οἰκῆμασι τῶν Παλαιολόγων,
 καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ φίλων, ἐσήμανε τὴν αὐτοῦ
 ἀριξίαν, καὶ πάντες ἔθεον· ἦν γὰρ νύξ. Ὁ δὲ Φραν-
 τζήσκος ἀναβῶν εἰς ἓνα τῶν πύργων, καὶ ὄχρῳσας
 αὐτὸν σὺν ὑπασπισταῖς καὶ λοχαγοῖς, ἀνεδίθασε τὸν
 βασιλεῖα περιφράξας αὐτὸν Λατίνοις καὶ Ῥωμαίοις
 ὀπλίταις. Ὁ δὲ αὐτὸς ἔτρεχε ἐπάνω τοῦ τείχους σὺν
 πλείστοις δορυφόροις, βῶν μεγαλοφῶνως. Πολλὰ
 τὰ ἔτη τοῦ Παλαιολόγου βασιλεύου Ἰωάννου. Ἠρ-
 ζατο δὲ λυκαυγίζειν, καὶ ὁ δῆμος ἐνωτισθεὶς τὴν
 βοὴν ἔτρεχε εἰς τὸν Ἰππόδρομον. Πρωτὶς δὲ γενο-
 μένης, καὶ οἱ τοῦ παλατίου, καὶ οἱ τοῦ δήμου πλεί-
 στοι σωρηθὼν συνεισῆρχοντο. Ὁ δὲ βασιλεὺς Καν-
 τακουζηνὸς ἐν συντόμῳ τῇ μηνῇ τῆς Περιθέπτου
 εἰσελθὼν κείρεται τὴν κόμην, καὶ ἀμφιέννυται τὰ
 μέλαινα, καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ γαμβρῷ μῆνυει τὴν τοῦ
 παλατίου δι' αὐτὸν ἑτομοσθεῖσαν εἰσοδόν. Καὶ ὁ
 βασιλεὺς κατελθὼν ἀπὸ τοῦ ὄχυρῳματος, τὴν πρὸς
 τὸ παλάτιον φέρουσαν ὄδου σὺν πᾶσι τοῖς Ἰταλοῖς
 καὶ τῷ ἀρχηγῷ αὐτῶν τῷ Φραντζήσκῳ, καὶ παντὶ
 τῷ πλήθει τῆς πόλεως ὅσον τῶν εὐγενῶν, καὶ ὅσον
 τῶν τοῦ δήμου ἀκόλουθον. Τότε καὶ ἡ δέσποινα
 προὔπαντήσασα τῷ βασιλεῖ σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ βρε-
 φυλλίῳ ὄντι, κατησπάζοντο ἀλλήλους, καὶ ἀγαλλό-
 μενοι εἰσῆλθον εἰς τὸ παλάτιον. Ὁ δὲ βασιλεὺς
 Καντακουζηνὸς, ἀφαι, καὶ δόξαν, καὶ βασιλείαν, καὶ
 τρυφὴν τὴν κατὰ κόσμον, ἐζήτει παρὰ τοῦ βσι-
 λῆως λόγον ἐξελεθεῖν τῆς πόλεως, καὶ ἐλθεῖν ἐν τῷ
 ἀγίῳ ὄρει, καὶ μονάσαι ἐν ἐνὶ τῶν μοναστηρίων· ὃ
 καὶ πεποίηκε, καὶ διαδιδάσας χρόνον ἱκανὸν καλῶς
 ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο. Τότε καὶ ὁ Ὀρχάν ἐγγύς

valido flante, Franciscus stratagema ejusmodi cum-
 miniscitur. Habebat in triremibus 21 suis olearia
 vasa plurima. Ab Italia namque discedens trire-
 mes oleo partim oneraverat, quo postea distractio
 ac divendito amphoras vacuas ferebat; jussit ergo
 remiges binos singulos amphoram unam gestare,
 et urbis muro allisam confringere, unde strepitus
 vehemens erumperet; itaque quassantibus non
 fecerunt; aut vociferandi, donec custodes audito
 fragore excitati surgerent, et cum interrogassent
 causam tanti fragoris ac strepitus, trirenium
 vectores responderunt, Navibus actuariis mercato-
 res vehimur, multum oleum nobiscum portantes,
 partim in mari Pontico distracturi, partim Con-
 stantinopoli, dumque navigamus, ecce navium
 nostrarum una quassata est: velitis ergo adju-
 mento nobis esse, et vobiscum quasi fratribus re-
 siduas merces partiemur, nos saltem illesos sal-
 vosque praestate, mare etenim exasperabatur, in-
 que spumas fluctus assurgebant. Tunc qui intra
 portas custodes erant, eas aperiunt, et numero
 viginti extra procedunt: at qui armati in insidiis sta-
 bant prope quingenti triremibus erumpentes ingre-
 diuntur, et custodes turris, in quos inciderunt,
 trucidant; triremibus demum vacuis relictis prope
 his mille armati et acie instructa procedentes urbem
 ingrediuntur, statimque imperator familiares ali-
 quos in domos Palaeologorum paternorumque
 amicorum mittit, qui adventum suum eis nuntia-
 rent; interim omnes, dum noctis tenebrae sunt
 disciurrunt. Franciscus in turrium unam ascendit,
 eique militum praesidium imponit, et in ea collocat
 imperatorem satellitibus atque hastatis qui eum
 protegerent cinctum, Ipse vero cum magno mili-
 tum agmine supra muros disciurrat clamando in-
 tensa voce, Vixit multos annos imperator Joannes
 Palaeologus. Jamque luescebat, cum populus au-
 dito clamore in hippodromum cucurrit, ortoque sole
 etiam ii qui in palatio erant, et plerique alii tur-
 matim confluerant. Joannes autem Cantacuzenus
 monasterium venerandae [Virginis] ingressus con-
 festim comam tondet, pullamque vestem induit, ac
 imperatori genero suo significat palatii portas ipsi
 patere. De turre deinde descendit Joannes imperator
 et viam, quae in palatium ducit, capessit, comitan-
 tibus omnibus Italis, eorumque duce Francisco,
 populi etiam multitudine tam patriciorum et illu-
 strium, quam plebis. Tum etiam Augusta in oc-
 cursum imperatoris processit cum filio Andronico
 adhuc infantulo, mutuisque amplexibus se salutant,
 et laeti palatium ingrediuntur. Jamque Cantacuzenus
 abdicato imperio, dimissisque deliciis et mu-
 dana gloria, imperatorem rogat, ut urbe discedentem
 22 copia sibi detur, possitque in sacrum montem
 secedere, ibique in aliquo monasterio vitam mo-
 nasticam agere, quod vitae institutum etiam secu-

Ismael s Bullialdi notæ.

(64) *Τὰς λαίνας.* Vox est idiomatis vulgaris Graeci; singulus λαίνας dicitur, vas fictile latvæ.

tus est, longoque tempore ibi exæco in pace pie Α ἐπλήρωσε τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τέλος, τὴν ἡγεμονίαν
 quievit. Eodem fere tempore Orchanes obiit, filio- καταλιπὼν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μωράτ.
 que suo Morati principatum reliquit.

CAPUT XII.

Joannis imperatoris filiorum nati major Andronicus, et Cuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes confu-
 rant, deque occupata tyrannide consilia agitant. Aquibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significatque Jo-
 annem, si pacem se:um habere vult, ut Andronicum etiam excæcet, cui Joannes morem gerens filio atque etiam ex eo
 nepoti visum admittit (65), et in carcerem conjicit. Andronicus Gemensium ope liberatus imperium invadit, patrem et
 fratres carceri mancipat; carcere asti se liberant, et Joannes in solium imperatorium restituitur. Manuel ei successor
 designatur. Nuptiæ Catalusii et Mariæ Palæologinæ.

Imperator Joannes, cum annis viginti quinque
 major esset virilemque ætatem adeptus, præter
 Andronicum genuit filios duos Manuelem et Theodor-
 um. Omnes equidem coætaneos superabat Andro-
 nicus corporis robore, multosque proceritate ac
 forma excellebat. Morates etiam filios genuit Sabu-
 cium, de quo mentionem fecimus, Kuntuzem et
 Bajazitem; æqualis porro ætatis erant Kuntuzes et
 Andronicus, cumque data occasione inter se collo-
 cuti essent, et oblectandi animi causa simul conven-
 nissent, fama ferebatur ipsos conspirasse, rebellio-
 nemque esse meditato, qua patrem suum uterque
 de medio tolleret: Kuntuzes Moratem, Andronicus
 vero Joannem; et in posterum fraterna amicitia
 sœdusque intercederent, hicque imperium, ille
 principatum adipisceretur. Hæc cum ad Moratem
 delata essent, post diligens et accuratum rei exa-
 men, comperitusque sermones esse veros, quos in-
 ter se habuerant, filio suo Kuntazio oculos effodi
 jubet, epistolamque ad imperatorem Joannem di-
 rigit, qua significat filium suum jussu suo excæca-
 tum, causamque facti exponit: Andronicum etiam
 ejus filium conjurationis participem accusat: quem
 nisi tali pœna mulctaverit, bellum internecinum
 illaturum minatur. Tunc Joannes Augustus, aut
 imbecillitatis, qua laborabat, conscius, veritusque
 hostem in se concitare Moratem, vel crassa igno-
 rantia gravatus [obtemperavit]. Erat enim ut plu-
 rimum hebes ac stupidus, nullaque negotia tractabat:
 sed totus in captandis formosis mulieribus
 et venustis occupabatur, ut aliquam quomodocun-
 que alliceret, et illaquearet. 23 Cæteras vero res
 omissas fortunæ volendas permittebat, neque de
 earum exitu, quo tandem zberent, erat sollicitus,
 verum ad bonos vel malos successus indifferens.
 Excæcavit ergo Andronicum; neque eum solum,
 sed etiam ex illo nepotem Joannem, infantem ad-
 modum et vix balbutientem, inque locum ejus al-
 terum filium Manuelem Romanorum imperatorem
 coronatum suffecit. Tertiumque Theodorum dictum

Ο δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερῶς τὰ εἰκοσι καὶ
 πέντε ἔτη, καὶ τὴν ἀνδράϊαν ἡλικίαν ἐνδύς, ἐποίη-
 σεν υἱοὺς μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον δύο, Μανουὴλ καὶ
 Θεόδωρον. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ὑπερείχε πάντας τοὺς
 συνηλικιώτας ἐν τε βίωμῃ σώματος, καὶ ἐν ἡλικίᾳ
 καὶ κάλλει διαφέρων πολλοὺς. Ὁ δὲ Μωράτ καὶ αὐ-
 τὸς ἔχων υἱοὺς τὸν τε Σαβοῦτζιον τὸν προβήθηντα,
 καὶ Κουντούζην, καὶ Παγιαζήτην. Ὁ δὲ Κουντούζης
 ἰσχυρὸς ὢν σὺν τῷ Ἀνδρόνικῳ, καὶ κατὰ καιρὸν
 συνὼν αὐτῷ καὶ συνευφραϊνόμενος, ἐβρέθη λόγος,
 ὡς ὁμόσαντες ἄμφω ἀνταρσίαν εἰσπράξονται· καὶ
 ὁ μὲν Κουντούζης τὸν Μωράτ, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος τὸν
 Ἰωάννην τὸν πατέρα αὐτοῦ διαχειρίζονται, καὶ
 ἔσονται ἀδελφοὶ εἰς τὸ ἔξῃς. Καὶ ὁ μὲν Ἀνδρόνικος
 τὴν βασιλείαν, ὁ δὲ Κουντούζης τὴν ἡγεμονίαν ἀν-
 δέξεται. Ἐνωτισθεὶς δὲ ταῦτὰ ὁ Μωράτ, καὶ ἐξ-
 τάσας ἀκριβοῦς, καὶ μαθὼν τὰ λαθηθέντα ἀληθῶς,
 ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κουντου-
 ζίου· καὶ στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην γρα-
 φὰς δηλοῦσας τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ
 τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως, καὶ συναίτιον δηλῶν τὸν
 Ἀνδρόνικον καὶ υἱὸν αὐτοῦ· καὶ εἰ μὴ καὶ αὐτὸς
 τὰ ὅμοια δράσει τῷ Ἀνδρόνικῳ, ἐγερεῖ μάχην ἀποκ-
 τον κατ' αὐτοῦ. Τότε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἥ διὰ τὴν
 ἀδυναμίαν ἦν εἶχε, μὴ φέρων ἐχθρωδῶς διακείσθαι
 τῷ Μωράτ· ἥ διὰ τὴν ὑστέρησιν τῆς γνώσεως, ἦν γὰρ
 ὡς ἐπιπολὺ κοῦφος, καὶ μὴ πολυπραγμονῶν ἐν ἄλ-
 λοις τὰ πράγματα πλὴν ἐν γυναιξίν ὠραίας καὶ
 καλάς τῷ εἶκει, καὶ τίνος καὶ πῶς παγιδεύσει αὐ-
 τὴν· ἐν δὲ πράγμασιν ἑτέροις, ὡς ἔλθοι κατὰ τύχην,
 καὶ κατατροχάδην ἀπορρέυσσει, οὕτω καὶ ἐβέχεται,
 καὶ ἀνετάλαβαν· ἐτύφλωσεν οὖν καὶ αὐτὸς τὸν
 Ἀνδρόνικον· καὶ οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ Ἰωάννην νήπιον ὄντα, καὶ μόλις ψελλίζοντα,
 ἀνετ' αὐτοῦ δὲ στέφει τὸν δεῦτερον τῶν υἱῶν αὐτοῦ
 εἰς βασιλείαν Ῥωμαίων, τὸν Μανουὴλ. Τὸν δὲ τρίτον,
 τὸν καὶ Θεόδωρον, δεσπότην Λακεδαιμονίας καθι-
 στήσκει. Τὸν δὲ τυφλὸν Ἀνδρόνικον μετὰ τοῦ πα-
 τὸς Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς ἐγκλείστους ἐν τῷ
 πύργῳ τῷ Ἀνεμᾷ (66) καθέργονυσιν· διετίαν δὲ ἐν

Ismaelis Bullialdi notæ

(65) De excæcatione Cuntuzis et Andronici adeun-
 dus Laonicus lib. 1 qui Sauzen, non Cuntuzem ap-
 pellant, et nati maximum filiorum Moratis fuisse
 dicit. Joannes imp. aceto fervido Andronici oculis
 infuso eum excæcavit. Piranzes lib. 1, c. 16, Mo-
 ratum istum filium appellat Mosen Zelebin, et
 patris jussu capite plexum fuisse ait. De illor-
 um excæcatione Leunclavius nullum verbum
 facit.

(66) Ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾷ. Leunclavius in
 Pandectis Histor. Turcorum docet se a Zygomala
 didicisse Constantinopoli turres illas, quas Leonar-
 dus Chiensis in narratione expugnatiois Constau-
 tinopoleos Aveniades appellat, vero nomine Ane-
 manis turres vocari, et esse eas, quæ in arce Pen-
 tapyrgo, ad angulum urbis orientalem, juxta Bla-
 chernarum templum, sita visabantur.

φυλακῆ (67) ἔγκ' εἰς τοὺς γενόμενοι συνδρόμη τῶν τοῦ Γαλατᾶ Λατίνων ἀπὸ τοῦ πύργου ἐξέφυγον, καὶ οἱ Γενοῦται τοῦτον δεξάμενοι, ἤρξαντο ἀντιμάχεσθαι τοῖς πολίταις προσωπέον κεκτημένους τὸν Ἀνδρόνικον. Καὶ πολεμήσαντες ἡμέρας ἰκανὰς πατήρ πρὸς υἱόν, καὶ υἱὸς πρὸς πατέρα (τοῦτο τῆς Ῥωμαίων ἀπανθρωπίας, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἔχθρας) διὰ τῶν φρικωδεστάτων ὄρκων γενομένης παραβάσεως ποτε εἰσεῖσεν ἐν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγορεύεται. Τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφούς Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον ἐγκλείουσιν· ὁ πύργος, ὃν αὐτὸς εἶχεν ὡς τάρταρον, ὡς ὁ Ζεὺς τὸν πατέρα καὶ Κρόνον, καὶ τοὺς ἀδελφούς Πλούτωνα καὶ Ποσειδῶνα ἐνδὸν κατεῖχε, καὶ αὐτὸς τῆς βασιλείας ἀντεποιεῖτο. Διετίαν οὖν καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ πύργῳ γενόμενοι, ἀπέδρασαν συνέργοντα ἑκαστὸς ἄλλαστορος· ὄνομα μὲν αὐτῷ Ἄγγελος, τῆ δὲ ἐπωνυμίᾳ διάβολος· καὶ μὴδην φέροντες εὐν τῇ ἐπωνυμίᾳ τὸ ὄνομα, ἐκαλεῖτο Διαβολᾶγγελος. Αὐτὸς τοίνυν ἐκβάλλων ἀπὸ τοῦ πύργου εἶτε ἀγγέλου, εἶτε δαιμονοῦ τέχνη ἐπέρασεν αὐτοὺς ἐμβάλλων ἐν ἀκατῆν πέραν εἰς τὸ Σκουτάριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος μισθὸν τὴν φυγὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ οὐκ ἔθελησεν εἰς μακρὰν γενέσθαι τὰ εὐσυχήματα Ῥωμαίοις, οὐδὲ αὐτὸς εἶναι τῶν κακῶν αἴτιος· ἀλλὰ μετακαλεῖται τὸν πατέρα, καὶ τοὺς ἀδελφούς ὁδὸς πίστεως ἐνόρκους, καὶ εἰσάγει τούτους ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀναδιδάξει τὸν πατέρα ἐν τοῖς τῆς βασιλείας ὁμακοῖς, καὶ πίπτει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ζητεῖ λύσιν τῶν ἐγκλημάτων, καὶ αὐτὸς ἀφίησιν. Ἦν γὰρ ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἕνα τῶν ὄραλῶν αὐτοῦ ἔχων ἀνεμψυμένον, ὃ δὲ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο σκαρδαμυκτῶν, καὶ παραβλήψ θεωρῶν. Τότε ὁ βασιλεὺς καμφοῖς, καὶ ἐπὶ τῷ γεγονότι πάθει σφοδρῶς λυπηθεὶς, ἐπεμφεν αὐτὸν εἰς τὸν πατέρα καὶ τῇ γυναικὶ οἰκεῖν ἐν Σουλδερῆ [Σηλυμβρία] δωρήσας αὐτῷ ταύτην, καὶ Δάνειον, καὶ Ἡράκλειον (68), Ῥεδάσιόν τε καὶ Ἰανίδον·

Ismaelis Bullialdi notæ.

(67) *Διστίαν δὲ ἐν φυλακῆ.* In carcerem conjectus est Andronicus a patre excæcatus, ut c. 18 narrat Phranzes; ex eo vero extractus est, cum proceres Constantinopolitani Ameram Moratem ut liberaretur exoratum habuerunt. Narrat postea Joannem in Italiam profectum, Andronicum excæcatum despotam rebus imperii interea procurandis præfecisse: at, ubi reversus fuit, Manuelem filium suum secundogenitum, universis applaudentibus, imperatorem proclamasse. Quod indigne ferens Andronicus ad Bajazitem aufugit: et auxilia ab eo consecutus, urbem noctu ex improvise adortus, patrem fratremque cepit, et in carcerem compexit: qui post duos annos cum semisse, Bulgariis custodibus deceptis, ad Bajazitem aufugerunt: tributa annua pendere polliciti, in imperium reducti sunt. Hac de re Læonicæ narratio lib. 1, *Hist. de rebus Turc.* valde confusa est, nec his consentit. Vult etiam ante Andronici excæcationem Joannem in Italiam discessisse. De Andronici ad Bajazitem profectio, lib. II, agit.

(68) *Δάνειον καὶ Ἡράκλειον.* Apud alios legitur

Lacedæmonis principem constituit. Excæcatum Andronicum cum nepote Joanne et filii uxore in turri Anemæ concludit; cumque per biennium ibi detenti fuissent, concursu Latinorum e Galata facto evaserunt. Genuensesque hunc Andronicum suscipientes, ejusque obtendentes nomen civibus Constantinopolis bellum inferre cœperunt. Per plures itaque dies cum pater et filius mutuis præliis certassent (ita feri erant Romani, et Deum sic odio habebant), Andronicus conceptis execrandis juramentis, quæ deinde violavit, ingreditur civitatem, et Romanorum imperator proclamatus, patrem deinde fratresque suos Manuelem et Theodorum, ut olim Jupiter Saturnum patrem, fratresque suos Plutonem et Neptunum, incarceration in ea turri, in qua captivus detentus fuerat, quam etiam æque ac Tartarum aversabat, imperii solum invadit. Per biennium quoque isti in turri manserunt, evaseruntque ope cujusdam perditii nebulonis, qui vocabatur Angelus, cognomenque ei erat diabolus: conjunctisque nomine ac cognomine vocabatur Diabolangelus. Is igitur, cum eos turri extraxisset sive angeli sive dæmonis arte, navigio impositos Scutarium ultra mare trajecit. Verum Andronicus, cognita patris fratrumque fuga, noluit amplius auctor esse calamitatum et infortuniorum, quibus Romæ premebantur; patremque accersit et fratres, obstricta iis per jusjurandum hunc eos in urbem accipit, parentemque solio imperii restituit, et ejus pedibus adolatus errorum veniam rogat et consequitur. Andronicus equidem ille oculorum alterum apertum habebat, Joannes vero filius ejus utroque luscitissus erat, et oblique intuebatur. Imperator filii precibus jam delinitus, et eorum quæ acciderant pertæsus, eum cum uxore et filiolo Selymbriam ad habitandum misit, quam ei concedit Daoniumque, Heracleam et Panidum. Manuelem deinde imperiali diademate ornat. Francisco Cateluzo, quem ami-

Daonium: oppidum est Thraciæ maritimum sub Heracleensi metropoli. Heraclea, quæ hodie Propontidi adjacet, et metropolis est, olim Perinthus appellata fuit, ut clare docet inscriptio, quam Heracleæ anno 1647, Maii die 4, ex marmore transcriptimus. Lapis ille marmoreus olim fuit Stylobatus, cui imperatoris Severi statua imposita erat. Parieti templi metropolitane Heracleensis, quod templorum Christianorum per Græciam universam residuorum elegantissimum est, transverse insertus visitur lapis ille, non erectus: et qui illum inseruere fabri, forinsecus inscriptionem apparere, ut legeretur, voluerunt: illam in marmoribus Arundellianis Seldenus transcripsit, pag. 55, sed corruptam; qualem ipsi legimus, hic proponimus:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΟΥΘΡΟΝ
ΕΥΣΕΒΗ ΠΕΡ ΠΙΝΑΚΑ
ΣΕΒΑΚΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟΝ
ΑΣΙΑΒΗΝΙΚΟΝ ΠΑΡΘΙΚΟΝ

* Ultimæ syllabæ duarum vocum Σεπτίμιον Σεουθρον ita scriptæ sunt, ut intra O τὸ N comprehendatur.

cum optimum et exploratæ fidei supra memoravimus, nuptiæ collocat sororem suam, dotisque nomine Lesbium insulam ei tradidit, nuptiarumque solemnitate peracta Mitylenen 24 abierunt, eamque ad nostra tempora eorum posterî successione perpetua possederunt. Quoniam vero narrationis series a Bajazite regressa ad Orchanem illius avum nos retraxit, propter crimina Cantacuzeno objecta, in viam rursus redeamus, et ad Bajazitis res, potius vero Rom. infortunia exponenda revertamur, narrationemque earum ad finem perducamus.

κουζηνού ἀναχαρίστως κατήντησε, φέρε πάλιν τὴν αὐτῆς ῥύμην ἀρξάμενοι πρὸς τὰ τοῦ Παγιαζῆ εὐθυδρομήσωμεν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα· καὶ ἴθωμεν τὴν διήγησιν ἀρχὴν κατανατῆσαι σπουδάζει.

A τὸν δὲ Μανουὴλ στέγει ταινίας (69) καὶ βασιλεία ἀναγορεύει Ῥωμαίων. Τὸν δὲ Φραντζήσκον Γαυλουῶζον, ὃν ὁ λόγος ὡς φίλον καλὸν καὶ πιστότατον ἐδέχλωσε προλαθὼν, δίδωσι τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν ἑ βασιλεύς εἰς γυναῖκα, καὶ εἰς προίκα τὴν νῆσον Λέσβον, καὶ τοὺς γάμους τελέσαντας ἀπήραν ἐκίθηεν καὶ ἐν τῇ Μιτυλήνῃ κατώκησαν μέχρι τοῦ νῦν κατὰ διαδοχὴν ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν τὴν νῆσον ταύτην κυριεύοντες οὐκ ἔλειψαν. Ἐπεὶ δ' ὁ λόγος ἡμῶν ἀναποδίζων ἀπὸ τοῦ Παγιαζῆ εἰς τὸν πάππον αὐτοῦ τὸν Ὀρχάν ἕνεκα τῶν αἰτιαμάτων τοῦ Καντακουζηνού ἀναχαρίστως κατήντησε, φέρε πάλιν τὴν αὐτῆς ῥύμην ἀρξάμενοι πρὸς τὰ τοῦ Παγιαζῆ εὐθυδρομήσωμεν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα· καὶ ἴθωμεν τὴν διήγησιν ἀρχὴν κατανατῆσαι σπουδάζει.

CAPUT XIII.

Bajazites trilita Joanni imperat. et sibi militum venire alterum ex eius filiis postulat. Cycladus insulas invadit. Joannes Constantinopolim munit, Bajazitis jussu exstructa a se propugnacula citius, tandemque obiit. Manuel qui Bajaziti militabat inque ejus aula versabatur, audita patris morte, clam Constantinopolim auferit. Bajazites id agrè ferens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicam occupat, Constantinopolim vexat et cibaria in eam interdi mpe. it. Hungari ac maxima pars occidentaliun principum in Bajazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis ceduntur et vincuntur.

Postquam Bajazites omnes Asiæ principatus, qui B plures erant, evertit, et Bithyniæ, Phrygiæ, Mysiæ, Cariæ monarcham se gessit, adversus Constantinopolim mentem et oculos direxit. Primum omnium missis ad imperatorem apocrisariis tributum poscit, ejusque filiorum unum cum militibus centum ad bellum paratis mitti. Destitutus imperator regum omnium auxilio, desertusque a rebus publicis B jaziti obtemperat; semel etiam aique iterum Manuel cum cohorte centum armatorum ni-

Ἐπεὶ δ' ὁ Παγιαζῆ (70) τὰς πολυαρχίας πάσας ἐξῆρσεν ἐκ προσώπου τῆς Ἀσιατικῆς γῆς, καὶ Βιθυνίας, καὶ Φρυγίας, Μυσίας λέγω καὶ Καρίας, καὶ μονάρχῃς ἐγένετο, τότε κατὰ τῆς πόλεως καὶ τὸν νῦν καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἔστρεσε. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον (71) πέμψας ἀποκρισιάρχους εἰς βασιλεῖς ἤτησαστο φόρους δίδοναι, καὶ ἐν ἐξπεδίτῳ ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ πέμπειν σὺν στρατιώταις ἑκατὸν· ὁ δὲ βασιλεὺς μὴ ἔχων βοήθειαν ἐκ τίνος τῶν ῥηγάδων, ἢ τῶν ἀριστοκρατούντων, ἢ τῶν δημοκρατούντων

Ismaelis Bullialdi notæ.

ΜΕΓΙΣΤΟΝ Η ΒΟΥΑΗ ΚΑΙ
Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ
ΝΕΟΚΟΠΩΝ
ΗΕΡΙΝΘΙΩΝ.

Quæ statua posita fuit procul dubio a Perinthiis : C quando capta a Severo quæ ei fame compulsæ se permisit, Byzantium, muris, balneis, publicisque ædificiis ejus dirutis, in vici formam redacta, omni jurisdictione privata, Perinthiis attributa est, ut Dion Nicænus in Severo prodidit, Καὶ δασμοφόρον ἀποφῆνας τὰς τε οὐσίας τῶν πολιτῶν δημεύσας, αὐτὴν τε καὶ τὴν γῶραν αὐτῆς τοῖς Ἡερινθίοις ἐχαρίσατο. Vectigalem eam reddidit, circumque bona in fiscum publicum redegit, ipsamque et ejus agrum Perinthiis gratuito attribuit. In ista inscriptione hæc verba. Ὁ δῆμος τῶν νεοκόρων, significant universitatem, vel collegium sacerdotum, vel ædituorum. Latini hæc etiam voce usi sunt, ut apud Grutierum inscriptionum libro legimus pag. 1402 :

VETTIO AGORIO PONTIFICI.
VESTÆ PONTIFICI.
SOLI QUINDECIMVIRO, ΑΓΟΥΓΗ,
ΤΑΥΡΟΒΟΛΙΑΤΩ, ΚΕΡΙΑΛΙ, ΝΕΟΚΟΡΩ,
ΗΙΕΡΟΦΑΝΤÆ, ΠΑΤΡΙ ΣΑΚΡΟΡΥΜ.

Zosimus, qui tempore erecti hujus monumenti posterior est, lib. 1 etiam testatur suis temporibus Perinthi nomine omisso, Heracleam vocatam fuisse. Διατρέθοντι αὐτῷ κατὰ τὴν Πέρινθον, ἢ νῦν Ἡράκλειον μετωνόμασται. Stephanus de urbibus idem testatur.

(69) Τὸν δὲ Μανουὴλ στέγει ταινίους. Annus quo Manuel imperator designatus est, excecato Au-

dronico, habemus in themate cœlesti erecto ad meridianum Constantinopoleos ipso meridie, anno mundi 6882, Septembris 25, id est, anno Christi 1373. Sic se habet, Θέμα γαγονῆς ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει κυρίου Μανουήλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἔτει ᾿ζωπθ', μηνὶ Σεπτεμβρίου κτ', ἐπ' αὐτῆς τῆς μεσημβρίας. Horoscopus Sagittarii gradus 17, dom. 2, Capricorni grad. 19, m. 40, dom. 3; Aquarii grad. 2, m. 20, dom. 4, Arietis grad. 10, dom. 5; Arietis 27, m. 20, dom. 6, Tauri grad. 19, m. 40; opposita domus sex inle haberi possunt. Loca vero planetarum sic se habuerunt : Sol in Libræ gradu 10, m. 21; Luna Capricorni gradu 8, m. 44; Saturnus, Capricorni grad. 27, m. 30; Jupiter, Cancri grad. 25, m. 22. Mars, Arietis grad. 12, m. 28; Venus, Libræ grad. 12, m. 10; Mercurius, Libræ grad. 18, m. 37; Nodus ascendens seu caput Draconis, Virginis grad. 28; Κλήρος βασιλείας, seu Sors regis in Capricorni grad. 9; Τύχη, seu Pars Fortunæ, Piscium grad. 15, 13. Quis ex istis, themate delineato, planetas et alia puncta cœli per domus distribuere poterit. Hocce porro thema cœlesti nacti sumus in bibliotheca serenissimi Magni Etruriæ Ducis Ferdinandi II, principis sapientissimi et erga litteratos humanissimi.

(70) Ἐπεὶ δὲ ὁ Παγιαζῆ. Supra cap. 4 legenda sunt quæ scripsit Ducas.

(71) Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον. Supra adnotavimus Byzantinos imperatores tributa obtulisse. Leonicus porro, Phranzes et Leunclavius nullam mentionem faciunt munita a Joanne imperatore Constantinopoleis; aut tributa ei a Bajazite imperata fuisse.

εις τοῦτο κατένευσε· καὶ μίαν, καὶ δευτέραν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν (72) στρατιώταις ὀπίσταις Ῥωμαίοις ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως εἰς ὕπουργίαν συστρατεύων τῷ Παγιαζήτῃ, ὅτε πρὸς Παμφυλίαν κατὰ Τούρκων ἐχώρει. Τὴν δὲ σιτοπομπίαν ἐκώλυσε, τὴν κατ' ἔτος λαμβανομένην ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς νήσους Λέσβου λέγω, Χίου, Αἴμνον, Ῥόδον καὶ τὰς ἐξῆς. Καὶ δὴ στόλον ἐτοιμάσας πέμπει ἐν Χίῳ μακρὰς νῆας ἐξήκοντα, καὶ πυρὶ τὴν πύλιν ἐμπιπρᾷ, καὶ τὰς περίκωμας ἀφανίζει, καὶ τὰς κυκλάδας νήσους καὶ τὴν Εὐβοίαν, καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν μέρη. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὄρων τοῦ τυράννου τὸ ἀποκάλυπτον καὶ αὐθαδές, ἤρξατο κτίζειν εἰς τὸ μέρος τῆς πόλεως· τὸ λεγόμενον Χρυσείαν πύλιν, κατασκευάσας πύργους δύο ἐν τῷ θατέρῳ τῶν μερῶν τῆς πύλης λευκῷ μαρμάρῳ συνηρησμένῳ, οἰκοδομήσας αὐτοὺς οὐ διὰ λιθοξόων, οὐδὲ διὰ οἰκείων ἀναλωμάτων, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ἀναθημάτων (73) καλλίστων, κατεάξας τὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι πάντων τῶν ἁγίων κτισθέντα παρὰ κυρίου Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, καὶ μεγάλου βασιλέως, καὶ τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα καλῶς οἰκοδομηθέντα, καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου· καὶ τὰ παραλειπόμενα τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ἃ ἀνήγειρεν ὁ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Ἐχώρησεν οὖν μέρος τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς Χρυσείας πύλης (74) ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν κατασκευάσας, καὶ ὀρμητήριον ἔχων αὐτὴ πρὸς καταφυγὴν ἐν καιρῷ. Ἀπαρτισθέντος οὖν τοῦ πολιχνίου, ὁ Παγιαζήτῃ ἠδουλήθη ἐκστρατεύσαι κατὰ Τούρκων κειμένων ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς κατὰ Πέργην τῆς Παμφυλίας. Καὶ δὴ καλέσας τὴν βασιλέα πέμπει τὸ σύνθημα τὸν υἱὸν, καὶ βασιλέα Μανουὴλ σὺν τοῖς ἑκατὸν στρατιώταις. Καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον μὴναι τῷ βασιλεὶ Ἰωάννῃ ἐν τῇ Προύσῃ ὄντος τοῦ Μανουὴλ, ἢ τὸ τῆς Χρυσείας πολιχνιον, ὃ ἀνήγειρεν ἐκ νέου, χαλάσαι, καὶ ἐρείπων ἀφελῆσαι, ἢ τὰς τοῦ Μανουὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κόρας ἐξορύξας ταχέως εἰς αὐτὸν πέμπει τετυφλωμένον. Ὁ οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης (75), ὄρων τὴν τσαούτην δυναστείαν, καὶ μὴ ἔχων ὅ τι δράσει (ἦν γὰρ κατάκοτος, καὶ ἀλγῶν

litum Romæorum a patrè missus, ut Bajaziti operam suam præberet, subque ejus signis militaret in expeditione ab eo adversus Turcos Pamphyliam tenentes suscepta. Frugum insuper convectionem annuam ex Asia in insulas Lesbum, Chium, Lemnum, Rhodum et alias prohibuit Bajazites. Classe deinde instructa sexaginta longas naves in Chium mittit, urbem incendio defet, pagos vicinos diruit, Cycladas insulas affigit, Eubœam et Atticæ regionis partem. Tunc imperator cognita tyranni ambitione manifesta atque audacia, aggressus est munire quamdam urbis partem, quæ Aurea porta dicitur, duabus ad utrumque portæ latus marmore albo bene expolito exstructis turribus, non propriis tamen impensis ex latomiiis convectio, sed e magnificientissimis, quæ diruit ipse, donariis consecratis olim ab aliis imperatoribus. Namque templum nomini Omulium Sanctorum dedicatum, quod Leo imperator, Philosophus et Magnus extruxerat, evertit; aliud quoque Sanctorum 25 Quadraginta, quod imperator Mauricius ædificari jusserat; residuasque ad opus absolvendum congegessit rudera Basilicæ sancti Mocii, quam Constantinus Magnus ædificandam locaverat. Hoc munimento exstructo partem civitatis ab Aurea porta ad litus maris meridiei objacens, cinxerat, sibi que effugii locum quo se reciperet, paraverat. Jam absolutum erat illud propugnaculum cum Bajazites adversus Turcos, qui agrum Pergæum in Pamphylia tenebant, expeditionem meditabatur: quam imperatori significat: qui, quod jam facere assueverat, Manulem filium atque imperatorem cum centum militibus mittit. Ex qua expeditione cum redisset Bajazites, et Manuel Prusæ commoraretur, Joanni imperator significat, ut propugnaculum Auræ portæ dirueret, soloque rudera æquaret, alias exæcatum Manulem effossis pupillis ei se remissurum statim minatur. Formidans itaque Joannes tyranni istius vires, animi pendens, consilii viriumque inops (in lecto etenim decumbebat podagra confectus, et uti verum dicam, deliciis nimioque cibo et potu semimortuus),

ismaelis Bullialdi notæ.

(72) Ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν. Non solum Manuel, si Phranzæ credimus, sed et illius pater Joannes Bajaziti militarunt, ut narrat lib. 1, cap. 16, et Laonicus lib. 11.

(73) Ἀλλὰ δι' ἑτέρων ἀναθημάτων. Georgius Cedrenus in Mauricio meminit templi illius quadraginta-martyribus dicati: quodque a Tiberio inchoatum a Mauricio imperii sui anno octavo absolutum. Ejus verba talia sunt: Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Μαυρικίως τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ὃ ἀπὸ ἤρξατο Τιβέριος, ἀνεπλήρωσε. Zonaras iisdem fere verbis tomo tertio. De templo sancti Mocii mentionem facit idem Cedrenus in Basilio, qui collapsum refecit. Ἐποίησατο καὶ τὸ μέγα τέμενος Μωκίου τοῦ μάρτυρος, καὶ τὸ αὐτὸν τοῦτο καταβλήθην ἀρχιγῆς, ὡς καὶ τὴν ἱεράν κατεάξει τράπεζαν, ἐπιμελείας ἤξίωσεν καὶ τοῦ πύματος ἤγειρε. Martyris Mocii templum deinceps absolvi: auytaque in terram usque prolapsa, quorum ruina sacra mensa fracta ac disrupta fuerat, refeci et de integro instaurari

curavit. Joannes quoque Ciropatates hujus templi, quique illud refecit, Basili meminit. De Omnium Sanctorum templo, de quo Ducas hoc loco verba facit, nihil præterea legi.

(74) Ἀπὸ τῆς χρυσείας πύλης. Arcem istam Joannes ædificaverat in æœnium urbis angulo, qui ostio Propontidis et Bosphori Thracii adjacet; in quo Mehemetos II post captam CP. castrum ædificari jussit, quod a septem turribus *Jedi-cula* Turcice appellatur: hodie desertum pene visitur, et a paucis hominibus habitatum. Aurea illa pora nunc etiam, ut et Lennclavii temporibus, clausa est. De hac arce infra, cap. 45, Ducas mentionem facit.

(75) Ὁ οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης. De hoc Joanne imperatore, ejusque libidinibus et lascivia Laonicus lib. 11, ubi scribit ipsum Manuelli filio suo sponsam Trapezuntini imperatoris F. abstulisse, et quamvis podagra confectum, uxorem duxisse.

nullum etiam præter Manuelem superstitem filium habens, quem hæredem imperii sibi que successorem relinqueret, propugnaculum solo æqual, certisque iudiciis notum facit tyranno, peracta esse quæ jusserat. Imperator certe cum tam acerba nefariaque mandata ipsi nuntiata sunt, corporis doloribus adhuc confictatus, fato cecidit. Manuel audita patris morte noctu in fugam se conjicit, inque urbem pervenit, et postquam parentem mortuum de more luxisset, sollicitus atque anxius admodum propter tyrannum erat, dubius an se et urbem ille bello petat. At tyrannus, cognita imperatoris morte Mannelisque fuga, agre et moleste id ferens, in domesticis ira ac furore percitus excaudit, quod eorum nullo animadvertente aufisset; illum quippe occidere destinaverat, si in potestate sua habuisset. Statim ergo ad imperatorem Manuelem apocrisiarios mittit, qui ei denuntiarent sibi visum esse, ut in urbe Constantinopoli suorum iudicium et jurisperitorum unus, quem Cadin ipsi appellant, resideret ac jus diceret: non æquam esse asserens Musulmanos mercaturam exercentes et Constantinopolim frequentantes, natis litibus et controversiis in jus vocari, et pro tribunali Cavuridum vadimonio adesse; sed oportere Musulmanum a Musulmano judicari, aliaque similia supra modum iniqua et injusta per calumniam proponit. Hæc tandem ferociter ac superbe addit: *Nisi velis quæcumque tibi impero exsequi, quæque postulo concedere, 26 portis urbis clausis in ea regna, quæ extra muros sunt, omnia possideo.* Eodem tempore tyrannus ex Bithynia in Thraciam trajicit, omniaque oppida et vicos, intra præfecturæ urbanæ limites a Panido ad urbis moenia evertit, incolasque alio transportat. Thessalonicam

Ismaelis Bullialdi nota

(76) Obiit imp. J.annes anno mōnli 6899, indic. x, Christi 1391.

(77) *Ἐν τῶν αὐτοῦ κριτῶν.* Omnes Musulmani hoc semper ambierunt, ut in Christianorum, quas incoluerunt, urbibus Cadizos seu Cazileros, a quibus judicarentur, suos haberent. Messitas se habuisse Constantinopoli jactant Musulmani, Constantino Copronymo ejusque successore Leone regnantibus: quod transit Leuncl. lib. i *Hist. Musulm.* Inter monumenta mss. Nicolai Fabri Pierescii viri clarissimi, et in antiquitate investiganda accuratissimi, repperit est exemplar pactorum olim hæderum inter imperatorem Fredericum Siciliæ regem, et Abu-Issac F. Abu-ebroim, nepotis Abi-Hafri, anno Hegiræ 628, Ziunadiachis, id est, secundo mediante seu die 15. Fuit annus Christi 1231, Aprilis 21, die Dominica: eo namque anno littera Dominicalis fuit E. Cœpit vero annus Hegiræ 628, anno 1230, Novembris 9, feria 7. In illorum soderum diplomate talia verba leguntur ex versione Marci Quællii Ciceronis: *Et ut etiam detur illis dimidium tributū insulæ Cosiræ signatum et ordinarium tempore messis solitū. Neque habeant Christiani in prædicta insula Cosira jurisdictionem super ullum Mahumetanum, præter præfectum Mahumetanum missum a prædicto rege Sicilia nomine suo, ad regendos tantummodo populos unitatis, et sit occupatus in negotiis populi Unitatis, quem Deus honorificet.* Ex quibus patet omnino Musulmanos seu Mahumetas semper in eo laborasse, ut a Christia-

A τῶν πόδας, ἡμιθανῆς, ὡς εἶπεν, ὑπὸ πολλῆς ἀδραγατίας, καὶ πολυποσίας, καὶ τῶν ἡδουκαθειῶν, μὴ ἔχων ἕτερον ἀντὶ τοῦ Μανουὴλ στέφαι καὶ καταλιπεῖν βασιλεία, βάλλει τὸ φρούριον κάτω, καὶ μὴνυει τῷ τυράννῳ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων ὅτι τὸ κελευσθῆν πέρας εἴληφεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ πικρὸν καὶ ἀπαίσιον μῆνυμα, ἐτι δντος [ὧν] ἐν δούναϊς σωματίων, ἀπέδωκε τὸ χρειῶν (76). Ὁ δὲ βασιλεὺς; Μανουὴλ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διὰ νυκτὸς φυγὰς ἔφυγε, καὶ δὴ καταλαβὼν τὴν πόλιν, καὶ τὸ πένθος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς ἔθος πάτρῳσας, ἐξάδητο μερικῶν περὶ τοῦ τυράννου, καὶ ἄρα βούλεται κατὰ αὐτοῦ, καὶ κατ' τῆς πόλεως Ὁ δὲ τυράννος μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Μανουὴλ, ἠνίατο καὶ ἐδυσχέρανε· καὶ κατὰ τῶν οἰκειῶν ἤμεινετο πῶς διέδρα, καὶ οὐδαὶς αὐτὸν ἔγνω. Ἡβούλετο γὰρ θανατώσαι αὐτὸν, εἰ ἐν χερσὶν ἔτυχεν ὧν. Τότε στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιarioύς ζητῶν ὅτι βαίεται τοῦ εἶναι καὶ διαμένειν ἐντὸς τῆς πόλεως ἕνα τῶν αὐτοῦ κριτῶν (77) καὶ νομιμαρίων, ὃν αὐτοὶ καλοῦσι Καδῖν· οὐκ εἶναι δίκαιον λέγων τοὺς Μουσουλμάνους ἐν ἐμπορίαις ἀσχολουμένους, καὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου ἀπερχομένους, διὰ τινῶν ὑποθέσεων, καὶ ἀμφιβολιῶν παρίστασθαι τοὺς Μουσουλμάνους ἐν κριτηρίῳ Καθουρίδων, ἀλλὰ τὴν Μουσουλμάνων διὰ Μουσουλμάνων χρίναι, καὶ ἕτερα παρακλήσια γίγοντα φόρους ἐδικίας καὶ συκοφαντίας· τῆς· *Εἰ οὐ βούλει ποιῆσαι, καὶ δοῦναι ὅσα σοι προστάτω, κλειῶσον τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ βασιλεὺς ἐν μέσῳ αὐτῆς. Τὰ δὲ ἐκτὸς αὐτῆς ἐμὰ πάντα εἰσὶν.* Τότε ὁ τυράννος (78) πέρας ἀπὸ Βιδωνίας εἰς Θράκην, πάντα τὰ τῆς πόλεως ἄσπῃ κατέσκαψε, καὶ τοὺς οἰκούντας μεταφύκισεν ἀπὸ Πανίδου (79) ἄχρι αὐτῆς πόλεως. Εἶλα καὶ θισσε-

nis iudicibus lites eorum minime dirimerent, sed a suis Cadizis. In verbis allegatis notandum est Cosiram vel Cossyram insulam jacere inter Siciliam et Africam, hodieque *Pantalaream* appellari. Per populos unitatis Mahumetani intelligendi sunt, non propterea quod Deum haud in personarum Tripartite, sed in unitate tam essentiali quam personæ adorent; verum dicuntur populi unitatis, id est concordia, quoniam inter se concordiam et consensum diutissime servarunt, et propterea Isalami, id est unanimes, sunt appellati, ut passim adnotat Leunclavius. Fridericus, qui cum Abu-Issac foedus inivit, nomine secundus est, Friderici Eneobarbi nepos. De isto iudice Musulmano Constantinopoli insituto Leonicus lib. ii adnotat, Andronicum Iustinianibus privatum hanc conditionem Bajaziti, cuius opibus ac viribus imperium recuperare sperabat, proposuisse, præter vectigal annuum imperii causa solvendum, καὶ ἀρμοσθῆν ἔχειν ἐν τῇ πόλει, *Judicem se in urbe habiturum*: quem scilicet e Musulmanis Bajazites dedisset. Verum Laohici perturbatione narrationi ac confusæ parum fidei adhibendum esse mihi videtur.

(78) *Τότε ὁ τυράννος.* Leunclavius, lib. vi, in Gilderuue Bajazite agrum Thessalonicensem tunc solummodo occupatum fuisse a Turcis memorat, urbem nentiquam, prout a quibusdam traditam est.

(79) *Ἀπὸ Πανίδου.* Panidus urbs ad Propontidem sita, olim Pactya dicta et Paros. Plinio lib. iv cap 41. Pactie vocatur.

λονίχην (80), καὶ τὰ μετὰ τὴν Θεσσαλονικήν χωρία. A
 EΙς Πελοπόννησον δὲ πέμπει Ἀθρᾶνέζην ἀρχη-
 γόν (81), καὶ ἐλεγγάσει πᾶσαν Λακεδαιμονίαν καὶ
 Ἀχαΐαν. Ἐν δὲ ταῖς πόλεσι ταῖς πρὸς Εὐξείνιον πόν-
 τον κειμένας πέμπει Τουραχάνην (82), καὶ ἐρήμια
 ἐρήμωσαν αὐτά;· καὶ ἀπὸ τῶν εἰπεῖν τὰ πάντα ἠφα-
 νίσθη, καὶ γεγόνασιν ἄσκητα, ἢ δὲ πόλις οὐκ εἶχεν (83)
 οὕτε τὸν θερμίζοντα, οὕτε τὸν ἀλοῦντα, ἀλλὰ τῷ μα-
 γίθει τοῦ λιμοῦ ἐστενωχρεῖτο, καὶ ἀπεβάλλετο τὴν
 ψυχὴν. Οὐ γὰρ ἐπολιέμει ταύτην ὁ τύραννος, οὐδὲ
 βίβηπάξει, οὐδὲ τοιχεπέλξει, οὐδ' ἀκροβολισμούς
 οὐδ' ἄλλο τι τῶν μηχανικῶν ἀντεπήγαγεν, ἀλλὰ μό-
 νον ἀνθρώπους ὑπὲρ μυρίου καθήμενους κύκλῳ
 μακροῦθεν, καὶ προσέχοντας τὰς διεξόδους, τοῦ μὴ
 ἐξέρχουσαι, ἢ εἰσερχουσαι τι ἐν αὐτῇ. Ἐγένετο οὖν
 λιμὸς ἰσχυρὸς ἐνδὸν τῆς πόλεως ἀπὸ τε σίτου, ὄνου,
 ἐλαίου, καὶ ἑτέρων εἰδῶν· πρὸς δὲ χρεῖαν ἄρτου,
 καὶ πάσης ἄλλης κατασκευῆς, ἦν ὑπουργοῦσι μα-
 γείρων παῖδες, ἐνδείας οὖσης ἕλῳν, κατέβριπτον
 τοὺς ἐξαισίους οἴκους, καὶ τὰς δοκοὺς κατέκατον.
 Ὅ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἀπορήσας, καὶ μηδεμίαν
 βοήθειαν οὖσαν ἐξ ἄπαντος γράφει πρὸς πάππαν,
 πρὸς τὸν βῆγα Φραγγίας, πρὸς τὸν Κράλην Οὐγ-
 γρίας, μηνύων τὴν ἀποκλεισμὴν καὶ τὴν στενωχο-
 ρίαν τῆς πόλεως· καὶ εἰ μὴ τάχως φθάσει ἀρωγῆ
 τι καὶ βοήθεια, παραδίδοται εἰς χεῖρας ἐχθρῶν τῆς
 τῶν Χριστιανῶν πίστεως. Καμφθίντες οὖν ἐπὶ τοῦ-
 τοις τοῖς λόγοις (84) οἱ τῶν ἑσπερίων ἀρχηγῶν, καὶ
 πρὸς ἀντιπαρατάξιν τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ κα-
 τοκίσαντες· ἑαυτοὺς, ἤλθοσαν εἰς Οὐγγρίαν, ἕως
 ἐφθήμενου, ὃ τε βῆξ Φιλάνδρας [Φιλάνδρας], καὶ ἐκ
 τῶν Ἰγγλῆων κλειστόν, καὶ τῆς Φραγγίας οἱ μεγα-
 σπάνες, καὶ ἐκ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγοι· καὶ δὴ πρὸς
 τὰς ἐπιτολάς τοῦ Κυνοῦς ἐπὶ τὴν τὰς σκηνὰς παρὰ
 τὰς ὄχθας τοῦ Δανουβίου, ἔχοντες μετ' αὐτῶν τὸν
 Κράλην Οὐγγρίας Σιγισμουῦνον, ὃς καὶ βασιλεὺς
 τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχε τε καὶ ἐλέγχετο· καὶ δὴ
 περάσαντες τὴν παραλίαν ἐν Νικοπόλει, καὶ καλῶς
 ἐτοιμασθέντες κατὰ τοῦ Παγιαζῆτι ὠπλιζοντο. Ὅ δὲ
 Παγιαζῆτι πρὸ ἰκανὰς ἡμέρας μαθὼν τὴν ἀθροισί-
 των γενῶν τῶν ἀπὸ ἑσπερίων, καὶ συναθροίσας καὶ
 αὐτὸς ἄπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀνατολήσας τε καὶ
 δύσεως, καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάσσοντας τὴν πόλιν,
 κατὰ πρόσωπον ἤλαυσε· καὶ περάσας τὴν Φιλίππου,
 καὶ τὰ ὄρη τὰ ὑπερμεγέθη, καὶ τοῖς ἰδέσσι κατα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(80) Anno Hegiræ 795, Zimastulachir 19, Christi 1391, Maii 25, Thessalonica capta est a Bajazite.

(81) Ἀθρᾶνέζην ἀρχηγόν. His temporibus res gessisse Eurenosum in Thessalia ad Serras Leunclavium tradit, sed Phranzes, lib. 1, cap. 20, item cap. 29, Brenezem in Peloponnesum missum esse scribit, et ita cum nostro Duca sentit. Hic Eurenosus ab uno e tribus ducibus, cum quibus Othmanus foedus ac societatem inivit, et qui inter Turcos nobiles habentur, genus ducebat; alii erant Marcuzogli a quodam Marco religionis Christianæ desertore, et Michalogli ab alio Michaelæ appellato, pariterque apostata, genus ducentra.

(82) Τουραχάνην. Turachanides a quodam Turachane nobili etiam inter Turcos habito. Infra de nobilitate ac antiquitate generis illustribus, cap. 26,

inde cepit, oppidulaque ulterius sita. Abrauezem etiam in Peloponnesum mittit, qui universam Spartanam regionem Achaïamque diripuit; et adversus urbes ad Pontum Euxinum sitas Turachanem, qui eas devastavit. Utque plane quod res est dicam, omnia eversa ac desolata sunt, intraque urbem non messor erat, non qui triticum tritureret, sed ira, fame ac desperatione laborabatur. Tyrannus equidem bello non tentabat urbem, pinnas muro-rum dejiciendo, eosve machinis ullis quatendo, nec præterea velitationibus aut levibus oppugna-tionibus lacessabat: sed aderant militum supra-decem millia, quos longe a muris in ambitu habe-bat obsidentes aditus, observantesque, ne quid in urbem importaretur, aut ea exportaretur. Fames propterea in urbe ingravescebat, deficientibus tri-tico, vino, oleo cæterisque alimentorum speciebus: utque panem coquerent cæteraque obsonia, quæ coqui consueverunt, quod lignum ipsos deficeret, do-mos altas diruerunt, trabibusque earum ad ignem usi sunt. In ejusmodi angustiis constitutus impe-rator, nullumque præsens auxilium cernens, ad papam, regem Franciæ, et Hungariæ caesarem scribitis, monetque Constantinopolim obsidione cingi, et in ea conclusum se esse ad rerum omnium penuriam velactum, et nisi prompte auxilium opemque ipsi tulerint, in hostium fidei Christianæ manus urbem concessuram. His permoti occidentiarum re-gionum principes ad resistendam crucis hostibus armantur, ineunteque vere in Hungariam accedunt Flandriæ comes, Anglorumque manus magna, Franciæ quoque proceres, et Italorum non pauci; perque sidus canalicæ ad Danubii ripam castrame-tati sunt; quibus Hungariæ Cæsar Sigismundus se adjunxerat: Romanorum imperator is erat, et ita appellabatur, et cum Nicopoli in alteram opposi-tamque Danubii ripam trajecissent, ad prælium contra Bajazitem strenue capessendum sese com-paravere. Ante multum tempus certior factus erat Bajazites, gentes Occidentales exercitum conscribere, quapropter Orientis atque Occidentis copias in unum coegit: quibus adjunxit eas quæ urbem obsidebant, et in occursum Occidentalium educit; prætergressusque Philippopolim, montesque altis-simos ad paludes, quæ Sophiæ vicinæ sunt, 27

pag. 95, Leunclav. in *Pandectis* cap. 27.

(83) Ἡ δὲ πόλις οὐκ εἶχεν. Per totum fere de-cennium urbs Constantinopolis a Bajazite circum-æssa fuit admodumque vexata, ut narrat Phranzes, lib. 1, cap. 19, sub linem. Verum coepisse circum-dari milite Turco, postquam pugnatum ad Nicopolim fuit, memorat. Ducas vero noster ante prælium id commissum coeptam obsideri scribit; et cum eo convenit Leunclavus, lib. vi *Hist. Musulm.*, qui Ba-jazitem terra marique Constantinopolim obsedisæ narrat ante pugnam ad Nicopolim initam.

(84) Καμφθίντες οὖν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις. Adeundi Laonicus, lib. 11; Phranzes lib. 1, cap. 19; Leunclavus, lib. vi *Hist. Musulm.*; Bonfinius *Hist. Hungariæ decadia* 11, lib. 11; Froissardus, vol. IV, cap. 79 et seqq., alique.

accessit, illicque expectans substitit. Postridie A Christiani acie instructa in conspectum Turcici exercitus procedunt, et testudine facta primo impetu mediam hostium phalangem perfringunt, et strenue admodum pugnant; et donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes, qui restiterunt, coincidunt. Iterumque globo conferto rem ita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum et sagittariorum operam inutilem redderent. Ubi denique Flandricæ cohortes pugnam adversus Turcos feliciter cedere animadverterunt, et horum plerosque fugæ se committere, effuso cursu turbatisque ordinibus tergo instant, et in medios Turcicæ aciei ordines penetrant, occisorumque cruore cænosas lacunas camporum complent; inque ordines eosdem remeando impetu ruunt. Tum demum principis Bajazitæ satellites, qui *Porta* vocantur, veluti ad aulæ palatinæ januam stantes, pecunia empti omnes, exque variis Christianis gentibus supra decem millia coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu ac clamore in Francos ac Hungaros impressionem faciunt, eosque undique circumdantes consertis manibus partim ferro cadunt, partim in fugam vertunt. Flandri vero a prælio se recipientes ubi fugatos Hungaros suosque vident, Turcosque lætitiæ vocibus ac clamoribus aereis complere, et a tergo instare, fugam capessunt: partimque ab hostibus cum clamore et tubarum clangore insequentibus profligantur, partim equis deturbantur. Repugnantis neci dederunt Turci, cæterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in fluvium præcipites ruerunt, et aquis absorpti sunt. Multos itaque principes viros ac magnates vivos ceperunt, ducem Burgundiæ, qui et Flandriæ comes erat, aliosque Francos et

τήτας τοῖς πρὸ Σοφίαν, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀπεξεδέχτο. Τῇ ἐπιούσῃ τοίνυν ἐμφανεῖς γινόμενοι οἱ Χριστιανοί, καὶ κατὰ σειρὰν παραστάντες, συνασπισμὸν ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέβηξαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος, λίαν εὐρώστως ἀγωνιζόμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀντισταμένους, ἕως διήλασαν καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν. Καὶ συστρέψαντες αὖθις πάντ' ἰδρῶν τὰ κράτιστα, ὡς ἀπράκτους; εἶδη φαίνεσθαι τοὺς τῶν Τούρκων σφενδονήτας τε καὶ τοξότας. Ὅς δ' οἱ τῆς Φλάνδρας ἔδον τὸν πόλεμον δεξιῶς πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντικαθιστάμενοι, καὶ τὰ πρὸς φυγὴν ὀρμώμενοι, καὶ αὐτοὶ χυδῆν ἐπισθεν ἔτρεχον, καὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν Τούρκων διαδάντες, καὶ αἱματόφυρτα τὰ τέματα τοῦ ποταμοῦ ἐργασάμενοι, εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολὰς ὑπέστρεφον. Οἱ δὲ Τούρκοι σὺν τῷ ἀρχηγῷ Παγιαζήτῃ, οἷτινας *Πόρτα* καλεῖται, οἷον θύρα τοῦ παλατίου τῆς αὐλῆς ὄντες, ἀργυρώνητοι πάντες, καὶ ἐκ διαφόρων γενῶν τῶν ἀπαριθμουμένων ἐν Χριστιανοῖς, ὑπερ' μύριους ὄντες καὶ ἐν λόγῳ τιμὴ κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνυπόκτον, συμφρονήσαντες αὐτοβοεῖ τε κατὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὐγγῶν ἐρμήξαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, καὶ συμμίζαντες, τοὺς μὲν ἔργον ἀπέβαινον ξίφος, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποίουν. Στραφέντες δὲ οἱ τῶν Φρανκόλων, καὶ ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Οὐγγῶν, καὶ τοὺς Τούρκους ἀλλελέοντες, καὶ εἰς ἀέρα φωνὰς κέμποντες καὶ κατόπιν τρέχοντας, ἐξαίφνης ἄλλοι σὺν βῆ ταραχώδει, καὶ σαλπείγων ἠχῇ ἐπισπεσόντες τοῖς Φράγκοις, τοὺς μὲν ἰδίωξαν, ἄλλους δὲ ἔβαλον κάτω τῶν ἵππων, καὶ τοὺς ἑτέρους τοὺς ἀντισταμένους κατέσφαξαν· καταβύζαντες τοὺς λοιποὺς ἄχρι Δανούβιος, ὧν πλείστοι ἐν τῷ ποταμῷ ἐβρύσαν ἑαυτοὺς καὶ ἀπεπνήθησαν. Ἐξώγησαν οὖν ζῶντας μεγίστους τὸν δούκα τῶν Φρανκόλων [Φλάνδρων] (85)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Τὸν δούκα τῶν Φλάνδρων. Hic est Joannes dux Niverniensis, Philippi Audacis Burgundiæ Ducis filius, Joannis Galliarum regis nepos. Omnes porro ævi illius æquales historici acceptæ a Sigiswundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui, Turcorum modum ac artem pugnandi nescientes, temerario impetu in perniciem suam cæteriorumque ruerunt. Annus autem hujus prælii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leunclavius, illam Christianorum stragem editam a Muslimanis tradunt anno Hegiræ 794, qui cœpit anno Christi 1391. Novemb. 29. ser. 4. Quapropter pugna illa commissa est anno Christi 1392. Turcorum chronologia secutus est Calvisius in prima editione: sed perperam scribit anno 1391. Novemb. 27. cœpisse annum Hegiræ 794, fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396 transtulit. Quare vero Turci anno Hegiræ 794, hocce prælium commissum esse scripserint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. Ex *Hist. Hungarica* Bonfinii decad. 3, lib. II, constat Sigismundum Hungariæ regem, post cæsum profligatumque Watachorum Turcorumque exercitum, Nicopolim minorem obsidissa et expugnasse anno Christi 1392, hanc cladem a suis passam, ut ex analibus suis expungant Turci; anno 1392, quo eorum exercitus cæsus est, prælium Nicopolitanum assignant, insigne Christianorum strage

ac cæde: duas ergo pugnas confundunt, et sibi prosperam in annum 1392 transferunt, ut improperæ memoriam obliterent. His adversatur Froissardus loco citato, qui accidisse ait anno 1396, die lune seu feria 2, ante festum S. Michaelis, qui fuit Septembris 25. Quoniam anno illo fuerunt litteræ Dominicæ B, A, Bonfinius decad. III. lib. II contigisse ait Kalend. Octob. anno 1396. Brassoviz seu Coronæ in Transylvania in Ecclesiæ parietibus ita scriptum legitur: Anno 1396, Sigismundus infeliciter pugnat ad Nicopolim contra Bajazitem Septemb. 24; ita in volumine scriptorumque *Hist. Hungarica*. His Maurus Orbinius in Slavonia Historia consentit, Buntingus et Ubo Emmius in Chronologia anno 1395 contigisse scribunt. At Phranzes, quem hactenus Latine solum habemus, illam cladem ad annum mundi 6900, id est, Christi 1392, refert, et Turcicis congruit Annalibus. Ubi notandum etiam, Phranzem post pugnam illam Nicopolitanam, Christianis tam lugubrem, Manuelli in Italiam discessum, ut et Ducam collocare; ex *Hist. Veneta* constat, anno 1395, Manuelem Constantinopoli solvisse, et Venetias accessisse: quod si hujus profectio etiam ad Nicopolim secuta est, annus prælii Nicopolitani antecessit annum 1395. Quomodo conciliari possint ista, non video: sed nostris auctoribus fidendum potius existimo, qui accuratius, et hoc loco meliori, quam Turci, fide tempora observarunt.

καὶ Μπαργονίας, καὶ ἐτέρους Φραντζέζιδας, καὶ ὄψη-
λοτάτους μαπαρούνας, οὓς πέμψας ἐν τῇ Προύσῃ
ἀπέκλεισε, καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεμπόλησε,
δόντες ἐγγύην τῶν ἀθθέντην Μιτυλήνης (86), καὶ
υἱὸν τοῦ προρρήθέντος Φραντζήσκου τοῦ Γατα-
λούζου.

28 CAPUT XIV.

*Bajazites Constantinopolim sibi dedi petiit: et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel salutis urbis ac
plebis constantinopolitanae discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regnis ac pro-
vinciis peragratis in Peloponnesum revertitur.*

Φυσιωθεὶς οὖν (87) ἐν τῷ τοιοῦτ' εὐτυχίματι,
καὶ λίαν ἐπαρθείς, πέμψας πρὸς τὸν βασιλέα Μανουήλ
ἀποκριαριοὺς, ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδ' ἀπέ-
κρισιν ἔδωκεν. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῆς πόλεως βιάζόμενοι
ὑπὸ τοῦ λιμοῦ συνεθλίβοντο μὲν, καὶ δώσειν προη-
ρῶντο τὴν πόλιν· ἀλλ' ὑπομιμνήσκοντες τὰ πρα-
χθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φθορὰν
τῶν πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἱερῶν τεμενῶν, τοὺς
καθ' ἐκάστην ὥραν πειρασμοὺς καὶ συκοφαντίας
τοῦ ἑξομδασθαι τὴν εὐσέβειαν, ὀπισθόρμως τὴν νοῦν
ἤλανον, λέγοντες· *Μὴ ἀνοχάμωμεν, θήσωμεν εἰς
θεὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν, ἔτι μικρὸν ὑπομεινω-
μεν· καὶ τίς οἶδεν εἰ ὄρα ὁ θεὸς παριδῶν τὰς
ἀμαρτίας ἡμῶν, ὡς ποτὲ τοὺς Νερυτίτας ἐλέησει,
καὶ σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θηρίου τούτου;* Ὁ δὲ
τύραννος ὅσον ἔβλεπε τοὺς πολίτας ἀνθισταμένου,
καὶ μὴ ἐνδόντας τοῖς αὐτοῦ θελήμασι, τοσοῦτον
ἠγρίαινε καὶ ἐθυμοῦτο κατὰ τῆς πόλεως. Τί δὲ συν-
έβη; Ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος (88), καὶ
ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Μανουήλ, ἦν τσθνηκῶς· ἐν Ση-
λυμβρία, ὃ δὲ μετράξ. Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρω-
θεὶς, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τὸν πατρικὸν, ἐζητεῖτο
παρὰ τοῦ Παγιαζῆτη Σηλυμβρίαν. Ὁ δὲ οὐκ ἠνέ-
σχετο, λέγων, καὶ διηγούμενος τὴν ἀδικίαν ἣν ἔπαθε
παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ·

Ismaelis Bullialdi notæ.

(86) *Δόντας ἐγγύην τὸν ἀθθέντην Μιτυλή-
νης.* Idem scribit Froissardus de sponsione facta
a Principe Mitylenes; verum in rebus ac geogra-
phia regionum Orientalium ignarum admodum ac
imperitum se prodit. Hoc autem loco rem adnotare,
quæ ad pugnam illius Niropolitanae historiam pertinet,
alienum prorsus non erit. Inter Gallie principes qui
ei interfuerunt, Philippus Artesius regis prosapia
princeps, Comes de Eu, et Francie conestabularius
recensetur: isque una cum Joanne Nivernensium
duce captus est. De ejus obitu die et loco, ubi fato
conersit, historicos nostros et monumenta, quæ
Constantinopoli exstant, inter se dissentire animad-
verto; clarissimi viri Sammarthani fratres Genea-
logiæ domus Francie, lib. xxx, Philippum Artesium
Prusæ, vulgo Burusæ, die 3 Junii 1397 fato
functum fuisse tradunt: ejusque cadaver in Gal-
liam translatum, et in choro templi monasterii seu
abbatiæ S. Laurentii Essuorum, vulgo de Eu, con-
ditum esse. Dum vero anno 1647, per menses Fe-
bruarium, Martium et Aprilem Constantinopoli age-
bamus, in monasterii S. Francisci Galatensis sacel-
lo uno, peristylio seu claustro contiguo, sepulcrum
illius principis marmoreum vidimus, cui sequens
epitaphium characteribus Gothicis insculptum legi-
tur: † *Sepulcrum magnifici domini Philippi de
Artoes, comitis de Eu, et Conestabularii Francie, qui
obit in Micalici 1387 Junii die 13 in...q. est carne*

illustres barones, quos Prusam misit Bajazites, et
illic captivos victosque detinuit: multisque deinde
pecuniis vendidit, sponsore vadeque accepto Mi-
tylenes principe, Francisci Gateluzi supra memorati
filio.

¶ Tam prospero successu superbiens, ac supra mo-
dum elatus Turcus ad imperatorem Manuelem apo-
crisarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi
tradi per eos posseit, nec tamen aliquod responsum
accipit. Maxima pars interim civium fame laboran-
tes conflictabantur, urbemque Turco profert male-
bant: tamen cum eorum memoriam subirent, quæ
in Asia a Turcis patrata erant, urbiumque eversiones,
sacrorum templorum desolationes ac pollutiones,
quibusque calumniis et vexationibus tenta-
rentur singulis horis, adque pietatem ejurandam
cogerentur, animum a tali proposito revocabant,
his additis verbis: *Laboris atque ærumna ne fatiscamus,
spesque nostra in Deum reposita ad breve tem-
pus sustineamus; nam quis novit an Deus erroribus
ac peccatis nostris dissimulatis, sicut olim Ninivitarum,
nostri non miserebitur, et a fera ista salvos
integrosque præstabit?* At tyrannus quanto obfirmato-
sior civium animos vixit sæpeque libidini haud ob-
temperantes, tanto feritior illius in eos exasperaha-
tur. Quid demum accidit? Andronicus ille paulo
prius nobis dictus, imperatoris Manuelis frater Se-
lymbriae superstite filio Joanne adolescente jam ob-
ierat. Hic virilem ætatem adeptus ditionem pater-
nam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tra-

sua: anima cujus requiescat in pace. Hocce epitaphium
cruce in medio posita in duas partes dividit. Ad
latus insignia gentilitia Francie, qualia tunc in-
definito liliorum numero constabant, addita Artesie
familie peculiari tridactylæ lacinie in acuti fronte dis-
tinctione, cernuntur. Micalici seu Michalizi urbs
et regio est, non plus decem milliariibus distans a
lacu Lopadio, ejusdemque nominis urbe; quam ho-
die Græci Lupadi, Turci Ulubat appellant. Bursa
etiam bidui itinere abest. Laonicus lib. iv regionis
Michalizii, et Leuclavii *Histor. Musulm.* libb. iv
et xiii, atque in Pandectis, cap. 86, meminervit. In
illo epitaphio quid significet *Mud* ..g. assequi hæc
non potui.

(87) *Φυσιωθεὶς οὖν.* Leuclavii lib. vi, idem
scribit, caduceatorem scilicet a Bajazite missum,
qui Constantinopolim sibi dedi, Manuelemque ea
decedere juberet.

(88) *Ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος.* De
Joanne Andronici exæcati filio in imperium a Ba-
jazite constituto Ducas a Phranze multum discrepat.
Hic namque lib. i, cap. 20, Joannem a patre suo
Manuele in Italiam discedente rebus Constapinopo-
leos administrandis præfectum fuisse refert, non
vero a Bajazite sultano in solium imperatorium
collocatum. Laonicus omnia confuse lib. ii descri-
bit.

di poscebat: quod minime tolerans Joannes, patri sibi que illatam ab avo injuriam allegavit; quod cum imperii successio ad patrem ejusque posteros jure deferretur, avus inique in eos se gerens secundo filio illud tradiderit, et patri, inquit, meo hoc oppidulum concesserit, quod si occupaveris damno haud mediocri afficior. Tunc Bajazites cum aliam occasionem nactus esset, a proposito tali divertit. Jam diu ille, quibus artibus Constantinopolim invaderet, animo versabat: non omisit itaque nomen obtendere Joannis, qui Manuelis ex fraire nepos erat, jubetque Manuelem urbe cedere, et Joannem in illam introduci, ad quem naturæ lege imperium pertinebat; pollicebatur insuper cum civibus Constantinopoleos deinceps se pacifice acturum. Cum itaque populum dissidiis agitatam sensisset Manuel, et adversum se seditione ac clamoribus insurgere, aliosque audaciam sumentes conclamare, ut Joannes introduceretur, et tollerentur scandala: audiissetque passim murmurantes et accusantes, quod Imperii solio non cederet, illudque legitimo successori non restitueret, sed tyrannice regnare vellet salutis publicæ immemor: ipse prudentia ac eruditione apprime instructus, sapiens commodumque consilium init: et Joanni, qui in castris Turcorum cum exercitu duodecim millium militum erat, denuntiat, cum in urbem accepturum esse et introducendum, accepto datoque utrimque juramento, eique imperium restitutum velle, modo sibi liceat urbe excedere, quoque versum Deo visum fuerit abire, triemesque ad navigandum aptas, quæ in portu reperirentur, abducere. Jurato itaque Manueli fidens Joannes ingreditur urbem, benigne ab eo exceptus, eamque cum palatio recepit. Manuel deinde, coram cætu nobilium primorumque plebis oratione habita, triemem concessit cum uxore et liberis, urbe cessit et imperio, Joannique summam rerum tradidit. Bajazitis equidem scopus cum eo, quem sibi proponebat Manuel, sine haud congruebat. Animum iuduxerat ille posse se Joanni urbem eripere, quod et antea ab eo stipulatus fuerat, isque vicissim consenserat: addiditque jurejurando Bajazites ei promiserat daturum esse pro urbe Peloponnesum, et pecem firmam inter eos in posterum intercessuram. Imperator equidem Christianissimus, in quo divinis eximie eruditus, cum videret cunctos subditos inopia afflictos (modius enim tritici plaris quam viginti nummis vendebat), vini pariter cætorumque eiborum, quibus vita sustinetur, penuria pressos: plebem toti ærumnis conseciam, ad prodendam insigni perfidia patriam vergere præsenticebat, singulisque diel horis hæc verba ad Deum dirigebat: Absit a me, Christe Rex, ut apud longinquas nationes fama exeat, quod Manuelis imperatoris temporibus urbs hostibus prodita sit, impiisque Christianorum adversariis tradita sancta ac pretiosa supplex. Quare cum vidisset Joannem tyranno operam suam locare, ut imperio posiretur, Turcumque totum negotium tractare, quasi rebus

A και ανέκειτο εις αυτούς τὸ βασίλειον. Ὁ δὲ, ἀδελφάσας αὐτοὺς, ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῷ δευτέρῳ υἱῷ, καὶ τὸν ἑμὸν κατὰ τὸ πολίχνιον τοῦτο ὡς ὄρεται· εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο λάβοις, ὑπερβλάπημαί. Τότε ὁ Παγιαζήτῃ χάραν εὐρών ἄλλην ἐπέστη· ζήτην γὰρ ἔκτοτε τὴν Κωνσταντινου, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουὴλ ὄνομα οὐκ ἔλιπε, λέγων· Ἔσειθε σὺ, Μανουὴλ, ἐκ τῆς πόλεως, εἰσαχθήτω ὁ Ἰωάννης ὡς φύσει κληρονόμος τῆς βασιλείας, καὶ ἐγὼ πυντυλίαν γαλήνην ἔξω, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν σὺν τοῖς πολίταις. Τότε ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ὄρων τὴν δῆμον ἐν διχοστασίαις σαλευόμενον, καὶ τὸ μὲν ἀταίρων ἦν καὶ καταβοῶν, τὸ δὲ καὶ μάλᾳ ἐθαρήνετο, καὶ ἐκίεραγεν, ὡς Ἰωάννης εἰσαχθήτω, καὶ ἀρθῆτω τὰ σκάνδαλα· ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ B καὶ σύννοος ὦν, καὶ παιδείας μετῆς, ὄρων τὸν χυδαῖον λαὸν παραγυθιρίζοντα καὶ αἰτιῶντα, ὡς οὐ παραχωρεῖ τῷ ἐφέδρῳ τὴν καθέδραν, ἀλλὰ τυραννικῶς ἡγεμονοῦσιν ἐθέλων οὐ φροντίζει τὰ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κοινοῦ, βουλὴν βουλευέται σοφωτάτην καὶ μάλᾳ συνεσιχὴν. Μηνύει τῷ Ἰωάννῃ παρακαθήμενῳ τότε τῇ Κωνσταντινου σὺν Τούρκοις· χιλιῶσι δέκα, καὶ δίδωσι ἔρκους αὐτῷ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τοῦ εἰσαχθῆναι ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων, αὐτὸς δὲ ὁ Μανουὴλ ἐξέλθει σὺν ταῖς τριήρεσι ταῖς γύρισκομέναις, καὶ ἀπελθεῖν ὅπου ἄρα θεὸς βούλεται. Πισθεὶς οὖν τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς ἔρκουσι εἰσεσι· καὶ δὴ φιλοφρόνως διεξιόμενος αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ παραδοῦς αὐτῷ τὸ παλάτιον, καὶ δημηγορήσας C κτενώπιον πάντων τῶν ἀρίστων, καὶ τῶν τοῦ δήμου, αὐτὸς ἐν τριήρεσιν ἐμθῆς σὺν γυναίκεϊ καὶ τέκνοις ἐξῆλθε τῆς πόλεως, παραδοὺς τὴν βασιλείαν τῷ Ἰωάννῃ. Τίς δὲ ὁ σκοπεῖς τοῦ Παγιαζήτῃ, καὶ τίς ἔ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ; Ὁ μὲν Παγιαζήτῃ ἐφαντάζετο τὴν πόλιν ἔχειν ἐκ χειρὸς τοῦ Ἰωάννου· καὶ γὰρ προεζήτησε τοῦτο καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο, καὶ ὁ Παγιαζήτῃ ἀντὶ τῆς πόλεως ὑπέσχετο δώσειν τὴν Πελοπόννησον ἐνὸρκως, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἔχειν εἰρηναίαν κατάστασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Χριστιανικώτατος ὦν, καὶ μεμνημένος τὰ θεῖα, καὶ ἐν φρονήσει μεστέος, ὄρων τὸ ὑπέκχον ἅπαντα ταλαιπωρούμενον ὑπὸ ἐνδεῖας (μόδιος γὰρ εἶτον ὑπὲρ τὰ εἰκοσι νομισματα καὶ ποῦ νόμισμα) οἴνου τὸ ὄμοιον· καὶ ἄλλων ἀνεγκαιῶν τροφῶν λαίψις· ἐξ ἀνάγκης ὁ κοινὸς λαὸς εἰς ἀπιστίαν, καὶ προδοσίαν πατρίδος ἔορα, καὶ αὐτὸς ἐξωμολογεῖτο καθ' ἑκάστην ὥραν τε καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, λέγων, Μὴ μοι γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ, μηδὲ ἀκουσθήτω ἐν τοῖς ἀπειροῖς ἔθνεσι τῶν Χριστιανῶν, οἳ ἐν ἡμέραις Μανουὴλ τοῦ βασιλέως παρεδόθη ἡ πόλις, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἄγα καὶ τίμια σκευὴ τοῖς ἀσεβέσι καὶ Χριστομάχοις. Εὐρών οὖν τότε τὸν Ἰωάννην συνεργοῦντα τῷ τυράννῳ τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν βασιλεῖα· καὶ ὁ τύραννος φροντίζων τὴν πραγματείαν ὡς ὑπὲρ ἐκείνου, ὁ Μανουὴλ εἰρηναῖον, Σῶζων σῶζου, καὶ μὴ μάλᾳ σοι περὶ βασιλείας. Ἐλθὼν δὲ ἐν τοῖς παραλλοῖς τοῦ Πέλοπος, ἀφήκε τὴν δεσποιναν σὺν τοῖς τέκνοις ἐκεῖ. Εἶχε γὰρ τὸν Ἰωάννην βρέφος, καὶ τὴν θεῶ

ἄωρον νήπιον. Καταλείψας δ' αὐτοὺς ἐν Μεθώνῃ, καὶ τὰς τριήρεις ὑπέσθεν πέμψας, αὐτὸς ἐν μίᾳ τῶν μεγάλων νηῶν εἰσελθὼν ἔπλει εἰς Βενετίαν (89), εἰς Μεδιόλιαν, Γένουαν, Φλωρέντζιαν, Φεραρίαν, καὶ ἅπασαν Ἰταλίαν διελθὼν, ἀπὸ Προβέντζας ἔχώρει εἰς Γερμανίαν, ἧτοι Φραγγίαν· καὶ πάντες οἱ βηγῶδες, καὶ δοῦκες, καὶ κόντιδες ἐτίμων αὐτὸν, καὶ ὧς ἡμίθειον δώροις ἡμείβοντο. Διελθὼν δὲ πᾶσαν Φραγγίαν, καὶ εἰς τὰ τῶν Ἀλαμανῶν ὄρια περάσας, πάλιν ἦλθεν εἰς Βενετίαν. Οἱ δὲ Βενετοὶ προεπόντως φιλοξενήσαντες, καὶ σὺν δούροις πλείτοις ἀποπέμψαντες, ἀστράφη εἰς Μεθώνην (90) σὺν ταῖς αὐτῶν τριήρεσι· καὶ συνευχῶν τῇ δεσποίνῃ καὶ τοῖς τέκνοις, ἐκάθητο καρδοκῶν τὰ τῆς πόλεως ἀτυχήματα, μᾶλλον τὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα.

B decebat, amice et benevole tractarunt, eique multa dona largiti sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est ad imperatricem et liberos, et cum eis, urbis malam fortunam, potiusque totius Græcorum gentis eadem expectans, tranquillam privatamque vitam egebat.

CAPUT XV.

Joannes procarium Imperium obtinet a Bajazite, et cadim (91) seu juliam Musulmanum intra urbis moenia accipit. Ad Bajazitem volupciatibus immersum veniunt a Temira Chune legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armenium movet. Constantinopolim a Joanne repetit, sed Constantinopolitimi aditionem facere renunt. Temir Syriam invadit, urbes expugnat, in incolis inmaniter sævit. Damascum, et Halepurn diripit et vastat.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει, καὶ σταθερὸς βασιλεὺς, εἰσήξε πρῶτον κατὰ τὸ αἶτημα τοῦ Παγιαζῆ κριτὴν Τούρκον, ὃς τὰς ἀμφιβολίας τὰς ἀναμεταξὺ συμβατινοῦσας Ῥωμαίοις καὶ Τούρκοις αὐτὸς διάκρινε κατὰ τὸν Ἀραβικὸν νόμον· καὶ πάντα ὅσα εἶχον Ῥωμαῖοι μέχρι Σηλυμβρίας, καὶ αὐτὴ Σηλυμβρία τοῦ Παγιαζῆ ἐγένοντο, καὶ ὁ Ἰωάννης ἦν βασιλεύων μόνον ἐντὸς τῆς πόλεως. Ὁ δὲ Παγιαζῆ καθήμενος ἐν Προύση, καὶ τὰ τῆς εὐτυχίας ὑψίκομα δένδρα ὀρώων καρποὺς βρῖθοντα, καὶ καθεκαστην ἡμέραν ἀδώς κατατροφῶντα ἐν διαφόροις στρουθῶν κελιδίσμασιν (92), οὐ γὰρ ἔλλειπέ τι ἐν τοῖς γένεσι τῶν γλωσσῶν ὥρατον, εἴτε ἐν σώματι ζώου, ἢ μετὰλλου, ἢ ἄλλης τινὸς ἐν τῷ κόσμῳ δοθείσης παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡδέια; ἔψεως, τοῦ μὴ εἶναι τε καὶ εὐρίσκεισθαι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ. Ἐκλεγόμενα τοῖνον τὰ καθαρὰ τῶν σωμάτων, καὶ τῶν ὠπατῶ τῇ ἕψει ἀρβένων τε καὶ θηλαίων παρίσταντο, παιδάρια νέα καὶ τρυφερὰ, καὶ κόρα ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσαι. Τίνων; Ῥωμαίων, Σέρβων, Βλάχων, Ἀλβανικῶν, Οὐγγρων, Σάξων (93), Βουλ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) *Ex lat. sive Venetiar.* Nicolaus Dolionus *Histor. Venetæ* lib. vi scribit Emmanuelem imperatorem Christi anno 1395 Constantinopoli discessisse, Venetiasque appulsum in Galliam inde transiisse, ut adversus ingruentem singulisque diebus auctam Turcorum potentiam, opem et suppetias impetraret. Joannes Juvencialis Ursinicus aduolavit Manuelem anno Christi 1400 Parisios venisse; anno demum 1402 ab aula regis Christianissimi post biennium cum anni semisse in ea transactum discessisse. Augustinus Justinianus in *Annalibus Genuensibus* tradit ipsum Genuam advenisse Januarii die 22, anno 1403.

(90) *Εἰς Μεθώνην.* Urbs Peloponnesi Methone, quæ hodie *Modon* appellatur, in sinu Messeniaco, vulgo *Golfo di Coron*.

(91) *Leuclavius* lib. vi tradit casum seu cadim

ab imperatore Byzantino Constantinopoli admissum anno Hegiræ 795, qui fuit Christi 1393.

(92) *Ἐν διαφόροις στρουθῶν κελιδίσμασι.* Passeres pro omni genere avium hic sumuntur: e rare tamen petitum schema illud: nam aliæ sunt aves magis vocales, quarumque suavior vocis inflexionibus variis cantus sentitur.

(93) *Σάξων.* Cur hic Saxonum potius meminerit Noster, quam Alemannorum seu Germanorum, nescio: aut si per Saxones quos hic nominat, eos intelligat qui Transylvaniæ partem unam incolunt, reliquis duabus a Ciculis et Transylvanis occupatis. Dubitare etiam possumus an Polonos intelligat: infra siquidem n. cap. 32, ῥήγα τῶν Σάξων appellat Hungariæ regem Ladislaum Casimiri Poloniæ regis fratrem, Leuclavius adeunus infra in *Pandectis* num. 122.

tes: iique omnes Græci erant, Servii, Valachi, Albani, Hungari, Saxones, Bulgari et Latini, singulique lingua, **31** sua populari, etiam iuviti, canebant. Ille itaque otio resolutus ac luxu diffuens, veneris voluptatibus, in mares ac feminas promiscue insanando, indesinenter indulgebat: eaque peccatorum ac scelerum nostrorum præmia, divino Numine in nos merito animadvertente, referebamus. Sed tu, Domine, secundum opera eorum retribue etiam illis, et peccata nostra post tergum projice, neque iradas nos sicut cannabis calamum conterendos, sed ocalis propitiis nos intueri. Per illi tempus Bajaziti voluptatibus indulgenti nuntius avertitur, ex Persia legatos adventasse, qui eum convenire peterent. Cumque interrogasset a quo et undenam ad se mitterentur, dixerunt a Temyre Chan Persiæ et Babylonis sultano missos; jussit itaque hospitium illis, ut se reficerent a via, præberi. Post paucos demum dies vocat ad se legatos et ab eis, quæ in mandatis habebant, petit. Accedentes itaque ad eum, dixerunt: *Magnus Chan Temyr per nos servos suos tibi nuntiat, non licere tibi aliena rapere, et hac ratione te præpotentem principem evadere. Contentus esto illis, quæ Deo concedente infidelibus abstulisti. Alias provincias, quas cæteris principibus in ore prædonis eripuisti, animo mutato statim restitue, ut Deum tibi propitium facias, aliorumque principum gratiam demeraris, laudemque ab eis consequaris. Sin minus hæc facere tibi libuerit, eorum, Deo juvante, vindex ero.* Cum hæc aliaque plura exposuissent, jussit Bajazites barbas iis novacula abradi, contumeliasque affectos dimitti, responsumque tale dedit: *Abite, renuntiate domino vestro, ut celeriter veniat, quodque cum venientem exspecto. Si vero non*

A γάρων καὶ Λατίνων· ἕνα ἕκαστον μελωδοῦντα τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ καὶ μὴ βουλευομένων. Αὐτοὺς δὲ καθήμενος, καὶ κατασπαταλῶν, οὐκ ἐπαύετο ἀφροδισιάζων, ἐν ἀρβύροις ἀσφαλταίων καὶ θήλεισι ταῦτα τῶν παρανομιῶν ἡμῶν τὰ ἐπιχειροῦσα, δικαία ἢ τοῦ Θεοῦ παιδευσις. Ἀλλὰ σὺ, Κύριε, ἀπόδος καὶ αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, πάριδος τὰς ἐνομίας ἡμῶν, δέσποτα, καὶ μὴ ἐδάσης συντριβῆναι ἡμᾶς ὡς κλάμην στυπαιοῦ, ἀλλὰ βλέψον εἰς ἡμᾶς ἰλέψ δμματί σου. Κατασπαταλῶντος; οὖν (94) μετ' τῶν ἡμερῶν ἰδοὺ μῆνυμα, ὧς; ἀποκρισάριον ἤλθοσαν ἀπὸ Περσίας ζητοῦντες ἰδεῖν τὸν ἡγεμόνα. Ἀπὸ τίνος; ἀπεκρίνεται. Οἱ δὲ, Παρὰ τοῦ Τεμύρ Χάν σουλτάνου Περσίας καὶ Βαβυλωνος. Ὁ δὲ προσέταξε τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τόπον εἰς ἀνάκλιον. Μετὰ δὲ τίνος ἡμέρας προσκαλεσάμενος; B αὐτοὺς, ἐξήτει τὰ τῆς προσβολῆς ἀκούσασαι. Οἱ δὲ ἐθόντες, καὶ παραστάντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔφησαν· Ὁ μέγας Χάν Τεμύρ δι' ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ μηνύει σοὶ λέγων, δεῖ οὐκ ἐξεστὶ σοὶ ἀρκάζειν τὰ ἀλλότρια, καὶ δι' αὐτῶν γενέσθαι σε μέγας ἀρχηγός. Ἀρκού' εἰς ὅσα σοὶ ὁ Θεὸς δίδωκε παρὰ τῶν ἀπίστων λαθόν. Τὰς δὲ ἐπαρχίας δὲ παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων ἡσυχασίας ἤσυχασας, παρὸν στροφῆς δός, ἵνα καὶ παρὰ Θεῷ εὖ σοὶ γένηται, καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων εὐχαριστίας καὶ ἐκαίτους ἐξεις. Εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ ἔσομαι σὺν Θεῷ ἐκδικητὴς αὐτῶν. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω εἰπόντες, ὁ Παγιαζῆς ἐκίλευσε ἔυριπ καθῆραι τοὺς πρόγονας (95), καὶ ἀποπέμψαι ἐτιμούς, φήσας αὐτοῖς· Ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τῷ κυρίῳ ὁμῶν· ἐρχέσθω ταχὺ, ἐκδέχομαι γὰρ αὐτόν. Ἔστω κερχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ γαμμου γαμετῆς (96) εἰ μὴ ἔλθοι. Ταῦτα καὶ ἑτεροδόλοσχήματα εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ἀτίμως ἀπέκλι-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(94) *Κατασπαταλῶντος οὖν.* De legatione Temyris, qui vulgo Tamerlanes dicitur, ad Bajazitem, legendi sunt Phr. nzs lib. 1. cap. 21. Laonicus lib. II, sub finem, et Leunclavius lib. VII *Histor. Musulm.*

(95) *Ἐκίλευσε ἔυριπ καθῆραι τοὺς πρόγονας.* Principes Turcos ignominie inurendæ causa barbam alicui præcidi jubere mos fuit. Leunclavius lib. IV in Urchane Gasi, ubi de pristinis Turcorum institutis agit, hæcce scribit: *Si cui rex iratus esset, ignominie et pænæ causa barbam homini præcidi jubebat.* Et lib. V, exemplum hujus affert, dum Suleimanus filiorum Bajazitis unus bellum cum fratre suo Moyse gerebat, Chasan Agæ barbam injuriæ ac contumelie inferendæ causa præcidi mandavit. Apud Cantacuz. etiam lib. IV, c. 22 legitur Stephanum Servie Crælem, postquam Macedoniæ Edessam in potestatem suam, prodentibus aliquot civibus, redegisset, jussisse, τὸ γένετον ἐπ' αὐτοῦ τλάσθαι, *barbam e mento se coram velli Lycico ejus urbis præfecto;* quod se acrius urbem intranti opponere voluisset. Leunclavius lib. VII, legatos illos Temyris Bajazitem indigne habuisse, dona sibi missa flocci fecisse, tandemque epistolam superbe ac insolenter scriptam eis tradidisse narrat.

(96) *Ἔστω κερχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ γαμμου γαμετῆς.* Laonicus lib. II sub finem alia verba respondisse Bajazitem legatis Temyricis tradit, Τὸν δὲ Παγιαζῆτην ὕπ' ἀπὸδοξα ἐς τὸν ἀγ-

γελον φάσαι, *Ei tollere non est in te magnum; huius, ἐς τρις τὴν ταυτοῦ γυναῖκα ἔχοντος ἀπολαθόν, Si itaque bellum nobis non intulerit, uxorem suam [dimissam] ter apud se admittat.* Exponit deinceps virum quando uxorem repudiavit, jurejurando affirmare eam apud se nunquam admissuram, ita ut ipsi fas non sit, cum a trinis splenibus dimisit uxorem, eam iterum domici accipere nisi adulterio pollutam; idem Laonic. lib. III ubi de Turcorum moribus disserit addeundis. Ratio ob quam turpissimum habetur ad uxorem dimissam redire hæc est: perjurii ac levitatis nota ac macula se aspergit, qui se non amplius admissurum juravit, deinceps vero admittit: ab honesto denique et decore alienum est adulterio pollutam sibi uxorem adjungere. Quando igitur Bajazites dixit, *a legitima uxore separatur,* cætera subaudienda sunt, illamque repudiatam a tribus splenibus apud se accipiat, quo dederit ipsi adultera ducta accedat, levitatisque ac perjurii nota inuratur. Leunclavius lib. VII non longe a fine Temyris ad Bajazitem verba refert, quæ læcen istis afferunt, *Quid opus est te quosdam ad me mittere, tot nugas mihi renuntiaturos, atque etiam addere, te pro marito meretricis me habiturum, si tuis in regionibus te quæsivim irem, ac vice versa si tu bello me venires oppugnatum, ut a te libera esset mulier tua, hoc est, divortio separata; rursumque tibi nuberet ab alio prius polluta?* Quibus verbis manifestus sit hujus loci sensus.

φεν. Αὐτὸς δὲ μὴ ἀμελήσας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ τῇ στρα-
τείᾳ πρὸς τὰ ἀνωτέρα μέρη τῆς Ἀρμενίας ἐστρά-
τευσεν· ἦν γὰρ τῷ προλαβόντι χρόνῳ λαβὼν τὴν
τῆς Καππαδοκίας μεγάλην Σεβάστειαν (97). Ἐν δὲ
τῇ στρατείᾳ ταύτῃ διαβὰς τὰ ὄρια τῆς μεγάλης
Ἀρμενίας, καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν (98) γῆν
εἰσελθὼν. ἐκράτησε μίαν τῶν πόλεων λεγομένην
Ἀρσυγγάν (99)· ἐπαναζεύξας δὲ ἦλθεν ἐν Προύσῃ·
ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Προύσης, καὶ διαβὰς τὸν πορθρὸν,
ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ τῷ βασιλεὶ Ἰωάννῃ
μηναίε λέγων, *ὄχι Ἐγὼ μὲν εἰ καὶ τὸν βασιλεῖα
Μανουὴλ ἐξέσωσα τῆς πόλεως, οὐ διὰ σέ, ἀλλὰ
δι' ἐμὲ τοῦτο πεποίηκα· εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναι
σε ἡμέτερον φίλον, μετὰσθηι τῶν ἐκεί, καὶ
δώσω ἐπαρχίαν ἣν ἂν βούλῃ· εἰ δὲ μὴ γα, μάρ-
τυς μοι θεὸς καὶ ὁ μέγας προσήτης (1), σὺ φι-
σομαι τιος, ἀλλὰ πάντα ἀρδην ὀλέσω.* Ταῦτα
καὶ ἕτερα ὁ Παγιαζῆτ ὄργιλα πέμφας μηνύματα,
αὐτοὶ τῷ Θεῷ τὰς ἐλπιδὰς ἀνέθεντο. Ἦσαν γὰρ
προμεμελετηκότες ἐκ πολλῶν ὀλίγα πρὸς τροφήν·
εἰ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες, *Υπάγετε, ἀναγγέλλετε
τῷ κυρίῳ ἡμῶν, Ἡμεῖς ἐν ἀδυναμίᾳ ὄντες, καὶ
δυναστεία [ἀδυναστεία] πολλῇ, οὐκ ἔχομεν κοῦ
καταρτυεῖν, εἰ μὴ εἰς θεὸν τὸν βοηθοῦντα τοὺς
ἀδυνάτους, καὶ καταδυναστεύοντα τοὺς ἐνδύ-
στας, καὶ εἰ τι βούλει, ποιεῖ.* Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις
ἐκείναις ἦλθον μηνύματα φέροντες ἐξ Ἀμασίας,
ὡς ὁ Τεμῦρ Χὰν στρατεύει κατὰ τῆς Συρίας. Ὁ
Παγιαζῆτ δὲ περὶ τῆς Προύσης διάγων
πέμφας ἀπανταχοῦ προσκαλεῖτο εἰς δυνάμεις πά-
σας τῆς ἐφᾶς καὶ τῆς δίσεως. Ὁ δὲ Τεμῦρ Χὰν,
διαβὰς τὴν Ἀρμενίαν, ἐχειρώσατο πρῶτον τὸ Ἀρ-
συγγάν πολέμου νόμῳ, καὶ πάντα τοὺς οἰκισθέντας
παρὰ τοῦ Παγιαζῆτ ξίφει κατέσφαξεν· εἶτα ἐλθὼν
εἰς Σεβάστειαν (2) καὶ μεγαλόπολιν ὄσαν, ἐπηξεν
χάρικα· καὶ ζητήσας τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐνδόντας οἰ-
κιστὰς, κατορύξας γύρωθεν ἐστήσαν αὐτὴν ἐπάνω τῶν
δοκῶν καὶ τῶν σάνιδων κάτωθεν ἐκ θεμεθίων, μὴ
γνώστος τινὸς τῶν ἐντὸς τί ἄρα ἐγεγόνει τὰ κατ' αὐ-
τῶν. Ἦσαν γὰρ οἱ ὀρυκταὶ ἀρξάμενοι τὴν ὀρυγὴν
ἐκ μακρόθεν τῆς πόλεως μίλιον ἓν καὶ πλέον. Ἦν
ἡ πόλις ἐκ πλινθοῦ ὠμῆς (3) οἰκοδομηθεῖσα. Τότε
ἐλθὼν ἐμήνυσε τοῖς ἔνδοι λέγων, *Εἰ βούλεσθε τοῦ
πῶζεσθαι, παράδοτε τὴν πόλιν.* Αὐτοὶ δὲ μὴ πεισθέν-
τες, ἀλλὰ λουδοβρίας ἐγκρίναντες ἀμέτρους, πῦρ ἐνίησι

A *accesserit, ab uxore legitima separetur. Hisque per-
fastum ac iunctantiam factis verbis contumeliose eos
dimisit. Ipse vero rerum suarum haud negligens
cum universis copiis in Armeniam superiorem
contendit. Cumque prius Sebastiam magnam in Cap-
padocia occupasset, hac expeditione Armeniæ ma-
joris limites transcendit, inque Turco-Persarum re-
gionem penetravit, quamdamque urbem nomine Ar-
syngam in potestatem suam redegit; indeque rela-
to pede Prusam reversus est. Illinc postea disce-
dens fretum traiecit, et Adrianopolim venit. Talia
deinde imperatori Joanni denuntiavit: *Momuelem ur-
be non ejeti, ut ea potiaris, sed ut eam dittoni meæ
adjungerem; quod si me amicum tibi habere volueris,
abscedè, aliam, quamcunque provinciam elegeris,
abscedam. Quod si ita facere recusaveris, Deum
testor ejusque magnum prophetiam, quod nulli parcam,
sed omnia penitus perdam.* Ejusmodi et alia mina-
rum atque iræ plena mandaverat Bajazites; at ci-
ves 32 Constantinopolitani, cum in Deum spern
suam reposuissent, annonamque et cibos aliquos in
urbem jamdiu importari providissent, responsum id
dederunt: *Abite, nuntiate domino vestro nos imbecil-
los et viribus destitutos nullum præter Deum per-
fugium habere, qui infirmis auxiliatur, et potentes
deturbat, denique quod meditaris, aggredere.* Dum
hæc geruntur nuntii Amasia advenerunt, qui Temy-
rem Chan in Syriam tendere afferunt, quapropter
Bajazites superato fretto Prusam contendit, ibique
commorans copias suas tam ab Occidente, quam ab
Oriente ex omni parte evocatas collegit. Interea Ar-
meniam pertransiit Temyr Chan, primumque Ar-
syngam expugnat, omnesque colonos, qui a Baja-
zite illuc deducti erant, interfecit. Sebastiam dein-
de urbem, quæ ampla erat, venit, ibique castra
metatus illam deditione a civibus facta recipere
quererebat; cumque ei non auscultarent, muros per
ambitum ab imis fundamentis suffodit, subliis quo
et trabibus fulcit. Neque quibus artibus hostis ag-
grederetur urbem muris ex latere non cocto cine-
tam, cives noverant, quod fossores plusquam uno
ab urbe milliari cuniculos agere cœpissent. Eo opæ-
re peracto monet iterum, sollicitatque cives, ut se
dedant, si se salvos velint. At illi spreto hoste, con-
vicia in eum atrocesque contumelias torquent; pro-*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(97) Sebastia anno 796 Hegiræ, 1394 Christi
arita; Hegiræ 798, Christi 1396, ex *Historia Mu-
ulmanica* Leuclavius.

(98) Καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν. Turco-
persæ atque etiam Persæ appellati sunt Turci,
postquam in Persidem a Muchumete Imbraillis illico
ocati, in eunike deinceps rebellantes duce Tagro-
pice, regionis illius dominium adepti sunt circa
annum Christi 1042, unde a Zengi, vel Tzingi-
hane pulsati, circa annum Christi 1200 in Anato-
liam venerunt. Turci etiam Iconienses hac appel-
latione comprehenduntur.

(99) Ἀρσυγγαν. Olim Dascuta, seu Dascusa, ut
abet Itinerarium Antouini, sita ad Euphratis
ram, in sinibus Cappadociæ et Armeniæ majoris.

Illam Leuclav., lib. vi et vii, Estintzanem appel-
lat.

(1) Καὶ ὁ μέγας προσήτης. Bajazites intelligit
prophetiam suam Mohammedem.

(2) Σεβάστειαν. Sebastia, urbs Cappadociæ, quam
Turci Sivas et Sivaste appellant; cuniculis ductis
eam cepisse Temyrem anno Hegiræ 802, Christi
1400, refert Leuclav. lib. vii; Leonicius vero lib.
iii tradit Temyrem suffossa trabibus sustentasse
mœnia, illisque igne injecto consumptis, ista cor-
ruisse.

(3) Πλινθὸν ὠμῆς. Hodie etiam in Anatolia
istis lateribus crudis ad domos ædificandas utuntur:
quæ ex terra aqua modice subacta formantur
in lignea forma quadrata, et ad solem siccantur.

tes: iique omnes Græci erant, Servil, Valachi, Albaniani, Hungari, Saxones, Bulgari et Latini, singulique lingua. **§1** sua populari, etiam iuviti, canebant. Ille itaque otio resolutus ac luxu diffuens, veneris voluptatibus, in mares ac feminas promiscue insanendo, indecenter indulgebat: eaque peccatorum ac scelerum nostrorum præmia, divino Numine in nos merito animadvertente, reſ-rebamus. Sed tu, Domine, secundum opera eorum retribue etiam illis, et peccata nostra post tergum projice, neque tradas nos sicut cannabis calamum conterendos, sed oculis propitiis nos intueri. Per ill tempus Bajaziti voluptatibus indulgenti nuntius affertur, ex Persia legatos adventasse, qui eum convenire poterent. Cumque interrogasset a quo et undenam ad se mitterentur, dixerunt a Temyre Chan Persia et Babylonis sultano missos; jussit itaque hospitium illis, ut se resicerent a via, præberi. Post paucos demum dies vocat ad se legatos et ab eis, quæ in mandatis habebant, petit. Accedentes itaque ad eum, dixerunt: *Magnus Chan Temyr per nos servus tuos tibi nuntiat, non licere tibi aliena rapere, et hac ratione te præpotentem principem evadere. Contentus esto illis, quæ Deo concedente infidelibus abstulisti. Alias provincias, quas cæteris principibus inore prædonis eripuisti, animo mutato statim restituis, ut Deum tibi propitium facias, aliorumque principum gratiam demeraris, laudemque ab eis consequaris. Sin minus hæc facere tibi libuerit, eorum, Deo juvante, vindas oro.* Cum hæc aliaque plura exposuissent, jussit Bajazites verbas iis novacula abradit, contumeliasque affectos dimitti, responsumque tale dedit: *Abiis, renuntians domino vestro, ut celeriter veniat, quodque cum venientem exspecto. Si vero non*

A γάρων και Λατινῶν· ἕνα ἕκαστον μελεθούντα τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ και μὴ βουλευομένων. Αὐτοὺς δὲ καθήμενος, και κατασπαταλῶν, οὐκ ἐπαύετο ἀφροδισιάζων, ἐν ἀβήροις ἀσολγαίνων και θήλεισι Ταῦτα τῶν παρανομιῶν ἡρώδων ἐπέχειρα, δικαία ἢ τοῦ Θεοῦ παίδουσις. Ἄλλὰ σὺ, Κύριε, ἀπόδος και αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, πάριθε τὰς ἀνομίας ἡμῶν, Δέσποτα, και μὴ ἐδόσης συντριθῆναι ἡμᾶς ὡς καλάμην στυπαιου, ἀλλὰ βλέπον εἰς ἡμᾶς ἰλέψ ἁμαρτί σου. Κατασπαταλῶντος οὖν (94) μετ' τῶν ἡμερῶν ἰδοῦ μήνυμα, ὡ; ἀποκρισιάριοι ἤλθοσαν ἀπὸ Περσίας ζητούντες ἰδεῖν τὸν ἡγεμόνα. Ἀπὸ τίνος; ἀπεκρίνετο. Οἱ δὲ, Παρὰ τοῦ Τεμύρ Χάν σουλτάνου Περσίας και Βαβυλωνος. Ὁ δὲ προσέταξε τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τόπον εἰς ἀνάπαυσιν. Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας προσκαλισάμενος; B αὐτοὺς, ἐξῆται τὰ τῆς προσβίας ἀκούσαι. Οἱ δὲ ἐλθόντες, και παραστάντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔφησαν· Ὁ μέγας Χάν Τεμύρ δι' ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ μνησῶσι σοι λέγων, δεῖ οὐκ ἕξειστί σοι ἀρπάξαι τὰ ἀλλότρια, και δι' αὐτῶν γασθῆσαι σε μέγας ἀρχηγός. Ἀρκού εἰς ὄσα σοι ὁ Θεός δέδωκε κατὰ τῶν ἀπιστῶν λαβῶν. Τὰς δὲ ἐπαρχίας δὲ κατὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων ληστερικῶς ἤρπασας, παρεσθὺ στρέφας ὁδὸς, ἵνα και κατὰ Θεῷ εὐ σοι γένηται, και κατὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων εὐχαριστίας και ἐκαίρους ἔξεις. Εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ ἔσομαι σὺν Θεῷ ἐκδιωχτής αὐτῶν. Ταῦτα και ἄλλα πλείω εἰπόντες, ὁ Παγιαζήτ ἐκδέλεσε ἑσπρίφ καθάραι τοὺς πώγωνας (95), και ἀποπέμψαι ἀτιμους. φήσας αὐτοῖς· Ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τῷ κυρίῳ ὑμῶν· ἐρχέσθω ταχὺ, ἐκδέχομαι γάρ αὐτόν. Ἔστω κερχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ γαίμου γαστηρῆς (96) εἰ μὴ ἔλθοι. Ταῦτα και ἑτερα ἄδολασχήματα εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ἀτίμως ἀπέπεμ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(94) Κατασπαταλῶντος οὖν. De legatione Temyris, qui vulgo Tamerlanus dicitur, ad Bajazitem, legendi sunt Plur. az. lib. 1. cap. 21. Laonicus lib. II, sub finem, et Leunclavius lib. VII *Histor. Musulim.*

(95) Ἐκδέλυσαι ἑσπρίφ καθάραι τοὺς πώγωνας. Principes Turcos ignominia inurendæ causa barbam alicui præcidi jubere mos fuit. Leunclavius lib. IV in Urchane Gasi, ubi de pristinis Turcorum institutis agit, hæcce scribit: Si cui rex iratus esset, ignominia et pœnæ causa barbam homini præcidi jubebat. Et lib. X, exemplum hujus affert, dum Suleimanus filiorum Bajazitis unus bellum cum fratre suo Moyse gerebat, Chasani Agæ barbam Injurie ac contumeliæ inferendæ causa præcidi mandavit. Apud Cantacuz. etiam lib. IV, c. 22 legitur Stephanum Servie Crætem, postquam Macedoniæ Edessamin potestatem suam, prodenibus aliquot civibus, redlegisset, jussisse, τὸ γέγονον ἐπ' αὐτοῦ τίλλεσθαι, barbam e mento se coram velli Lysico ejus urbis præfecto; quod se acrius urbem intrantem opponere voluisset. Leunclavius lib. VII, legatos illos Temyris Bajazitem indigne habuisse, dona sibi missa Nocti fecisse, tandemque epistolam superbe ac insolenter scriptam eis tradidisse narrat.

(96) Ἔστω κερχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ γαίμου γαστηρῆς. Laonicus lib. II sub finem alia verba respondisse Bajazitem legatis Temyriis tradit, Τὸν δὲ Παγιαζήτην ὡς λαβῶσα ἐς τὸν ἑγ-

γελον φάσαι, Εἰ τοίνυν μὴ ἐπιτῆ μαχόμενος ἦν, ἐς τὸς τῆν αὐτοῦ γυναῖκα ἔχεται ἀπολαβῶν, Si itaque bellum nobis non intulerit, uxorem tuam [dimissam] ter opud se admittat. Exponit deinceps virum quando uxorem repudiavit, jurejurando affirmare eam apud se in uxorem admittendum, ita ut ipsi fas non sit, cum a tribus splenibus dimisit uxorem, eam iterum domici accipere nisi adulterio pollutam; idem Laonic. lib. III ubi de Turcorum moribus disserit admodum. Ratio ob quam turpissimum habetur ad uxorem dimissam redire hæc est: perjurii ac levitatis nota ac macula se aspergit, qui se non amplius admittendum juravit, deinceps vero admittit: ab honesto denique et decoro alienum est adulterio pollutam sibi uxorem adjungere. Quando igitur Bajazites dixit, a legitima uxore separatur, cætera subaudienda sunt, illamque repudiatam a tribus splenibus apud se accipiat, quo dedecus ipsi adultera ducta accedat, levitatisque ac perjurii nota inuratur. Leunclavius lib. VII non longe a fine Temyris ad Bajazitem verba refert, quæ locum istis afferunt, Quid opus erat te quosdam ad me mittere, tot nugis mihi renuntiaturos, atque etiam addere, te pro marito meretricia me habituram, mi tuis in regionibus te questitum irem, ac vice versa mi tu bello me venires oppugnatum, ut a te libera esset mulier tua, hoc est, divorcio separata; rursumque tibi nuberet ab alio prius polluta? Quibus verbis manifestus sit hujus loci sensus.

φιν. Αὐτὸς δὲ μὴ ἀμελήσας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ τῇ στρα-
τείᾳ πρὸς τὰ ἀνώτερα μέρη τῆς Ἀρμενίας ἐστρά-
τευσεν· ἦν γὰρ τῷ προλαβόντι χρόνῳ λαβὼν τὴν
τῆς Καππαδοκίας μεγάλην Σεβάστειαν. (97). Ἐν δὲ
τῇ στρατείᾳ ταύτῃ διαβάς τὰ ὄρια τῆς μεγάλης
Ἀρμενίας, καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν (98) γῆν
εἰσελθὼν. ἐκράτησε μίαν τῶν πόλεων λεγομένην
Ἀρσυγγάν (99). Ἰπαναζεύξας δὲ ἦλθεν ἐν Προύσῃ·
ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Προύσης, καὶ διαβάς τὸν πορθμὸν,
ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ
μηνύει λέγων, ὅτι Ἐγὼ μὲν εἰ καὶ τὸν βασιλεῖα
Μαρουήλ ἐξέσωσα τῆς πόλεως, οὐ διὰ σέ, ἀλλὰ
δι' ἐμὲ τοῦτο πεποιήκα· εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναι
σε ἡμέτερον φίλον, μετέστηθι τῶν ἐκεῖ, καὶ
δώσω ἑκαρχίαν ἢ ἄν βοδλή· εἰ δὲ μὴ γέ, μάρ-
τυς μοι θεὸς καὶ ὁ μέγας προφήτης (1), οὐ φεί-
σομαι τινος, ἀλλὰ πάντα ἀρδὴν ὀλέσω. Ταῦτα
καὶ ἕτερα ὁ Παγιαζῆτ ὄργιλα πέμψας μηνύματα,
αὐτοὶ τῷ Θεῷ τὰς ἐπιβὰς ἀνέθεντο. Ἦσαν γὰρ
προμμελετηκότες ἐκ πολλῶν ὀλίγα πρὸς τροφήν·
εἰ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες, Ἐπάρετα, ἀναγγελίαι
τῷ κυρίῳ ὁμῶν, Ἡμεῖς ἐν ἀδυναμίᾳ ὄντες, καὶ
δυναστεία [ἀδυναστεία] πολλῇ, οὐκ ἔχομεν ποῦ
καταφυγεῖν, εἰ μὴ εἰς θεὸν τὸν βοηθοῦντα τοῖς
ἀδυνάτους, καὶ καταδυναστεύοντα τοὺς ἐνδύ-
στας, καὶ εἰ τι βούλει, ποιεῖ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις
ἐκείναις ἦλθον μηνύματα φέροντες ἐξ Ἀμασίας,
ὡς ὁ Τεμῦρ Χάν στρατεύει κατὰ τῆς Συρίας. Ὁ
Παγιαζῆτ δὲ περάσας, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ διάγων
πέμψας ἀπανταχοῦ προσεκαλεῖτο εἰς δυνάμεις πά-
σας τῆς ἐφῆρας καὶ τῆς δύσεως. Ὁ δὲ Τεμῦρ Χάν,
διαβάς τὴν Ἀρμενίαν, ἐχειρώσατο πρῶτον τὸ Ἀρ-
συγγάν πολέμου νόμῳ, καὶ πάντας τοὺς οἰκισθέντας
παρὰ τοῦ Παγιαζῆτ ἕξαιε κατέσφαξεν· εἶτα ἐλθὼν
εἰς Σεβάστειαν (2) καὶ μεγαλόπολιν οὖσαν, ἐπηξεν
χάρικα· καὶ ζητήσας τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐνδόντες οἱ
ἐντὸς, κατορύξας γύροθεν ἔστησεν αὐτῇ ἐπάνω τῶν
δοκῶν καὶ τῶν σανίδων κάτωθεν ἐκ θεμέλιων, μὴ
γνώστος τινὸς τῶν ἐντὸς τί ἄρα ἐγεγόνει τὰ κατ' αὐ-
τῶν. Ἦσαν γὰρ οἱ ὀρυκταὶ ἀρξάμενοι τὴν ὀρυγὴν
ἀπὸ μακρόθεν τῆς πόλεως μίλιον ἓν καὶ πλέον. Ἦν
δὲ ἡ πόλις ἐκ πλίνθου ὠμῆς (3) οἰκοδομηθεῖσα. Τότε
πάλιν ἐμήνυσεν τοῖς ἐνδοῦν λέγων, Εἰ βούλεσθε τοῦ
σῶζεσθαι, παράδοτε τὴν πόλιν. Αὐτοὶ δὲ μὴ πεισθέν-
τες, ἀλλὰ λοιδορίας ἐκχέαντες ἀμέτρως, πῦρ ἐνέψαι

A *accesserit, ab uxore legitima separetur. Hisque per
fastum ac iunctantiam factis verbis contumeliose eos
dimisit. Ipse vero rerum suarum haud negligens
cum universis copiis in Armeniam superiorem
contendit. Cumque prius Sebastiam magnam in Cap-
padiocia occupasset, hac expeditione Armeniæ ma-
joris limites transcendit, inque Turco-Persarum re-
gionem penetravit, quamdamque urbem nomine Ar-
syngam in potestatem suam redegit; indeque rela-
to pede Prusam reversus est. Illinc postea disce-
dens fretum traiecit, et Adrianopolim venit. Talia
deinde imperatori Joanni denuntiat: *Mamulem ur-
be non ejeci, ut ea poliaris, sed ut eam dittoni meæ
adjungerem; quod si me amicum tibi habere volueris,
abscede, aliam, quamcunque provinciam elegeris,
tibi concedam. Quod si ita facere recusaveris, Deum
testor ejusque magnum prophetam, quod nulli parcam,
sed omnia penitus perdam.* Ejusmodi et alia mina-
rum atque iræ plena mandaverat Bajazites; at ci-
ves 32 Constantinopolitani, cum in Deum spem
suam reposuissent, annonamque et cibos aliquos in
urbem jamdiu importari providissent, responsum id
dederant: *Abite, nuntiate domino vestro nos inbecil-
los et viribus destitutos nullum præter Deum per-
fugium habere, qui infirmis auxiliatur, et potentes
deturbat, denique quod meditaris, aggredere.* Dum
hæc geruntur nuntii Amasia advenerunt, qui Temy-
rem Chan in Syriam tendere afferunt, quapropter
Bajazites superato fretu Prusam contendit, ibique
commorans copias suas tam ab Occidente, quam ab
C Oriente ex omni parte evocatas collegit. Interea Ar-
meniam pertransiit Temyr Chan, primumque Ar-
syngam expugnat, omnesque colonos, qui a Baja-
zite illuc deducti erant, interfecit. Sebastiam de-
inde urbem, quæ ampla erat, venit, ibique castra
metatus illam deditione a civibus facta recipere
quererat; cumque ei non auscultarent, muros per
ambitum ab imis fundamentis suffodit, subli-
squo et trabibus fulcit. Neque quibus artibus hostis ag-
grederetur urbem muris ex latere non cocio cinc-
tam, cives voverant, quod fossores plusquam uno
ab urbe milliari cuniculos agere cœpissent. Eo ope-
re peracio monet iterum, sollicitatque cives, ut se
dedant, si se salvos velint. At illi spreto hoste, con-
D vicia in eum atrocesque contumelias torquent; pro-*

Ismaelis Bulliardi notæ.

(97) Sebastia anno 796 Hegiræ, 1394 Christi
capta; Hegiræ 798, Christi 1396, ex *Historia Mu-
sulmanica* Leunclavius.

(98) Καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν. Turco-
Persæ atque etiam Persæ appellati sunt Turci,
postquam in Persidem a Muchumete Imbraitis filio
vocati, in eumque deinceps rebellantes duce Tagro-
lipice, regionis illius dominium adepti sunt circa
annum Christi 1042, unde a Zengi, vel Tzingl-
Chane pulsî, circa annum Christi 1200 in Anato-
liam venerunt. Turci etiam Iconienses hac appel-
latione comprehenduntur.

(99) Ἀρσυγγαν. Olim Dascuta, seu Dascusa, ut
habet Itinerarium Antonini, sita ad Euphratis
oram, in sinibus Cappadociæ et Armeniæ majoris.

Illam Leunclav., lib. vi et vii, Ertzintzanem appel-
lat.

(1) Καὶ ὁ μέγας προφήτης. Bajazites intelligit
prophetam suum Mohammedem.

(2) Σεβάστειαν. Sebastia, urbs Cappadociæ, quam
Turci Sivas et Sivaste appellant: cuniculis ductis
eam copisse Temyrem anno Hegiræ 802, Christi
1400, refert Leunclav. lib. vii; Leonicus vero lib.
iii tradit Temyrem suffossa trabibus sustentasse
moenia, illisque igne injecto consumptis, ista cor-
ruisse.

(3) Πλίνθου ὠμῆς. Hodie etiam nun in Anatolia
istis lateribus crudis ad domos ædificandas utun-
tur: qui ex terra aqua modice subacta formantur
in lignea forma quadrata, et ad solem siccantur.

tinus ergo igna immisso sublicis trabibusque, qui-
bus suffossi muri sustentabantur, ab imo corruunt :
hostesque urbem ingressi cives promiscue cedere,
eorumque res compilare ac diripere cœperunt. Jus-
sit præterea Temyr Chan præcipuos omnes urbis
viros in unum locum cogi : lacus in modum am-
pliorum sepulcrorum effodi, illosque vinciri modo
tyrannis anteaactorum temporum ignoto. Adducta
enim inter femora cervix tantisper flectebatur,
dum nares miseri ac infelicis illius, quisquis fuerit
podici immitterentur, suraque et genua ab utraque
aure penderent : tum is in globum, tanquam echinus,
convolutus ac constrictus in sepulcrum con-
jiciebatur : et ubi in unam fossam decem vel plures
abjecti sunt, terra non obruebantur ; sed tabulis
fossæ superstratis terra congebatur, ne cito ac
facile suffocati vita privarentur ; postmodum tormentum
tyranni commentum fuit. Urbe postmodum illa ever-
sa ac delata, in Phoeniciam discessit, et Damascus
usque pervenit, omnia igne vastat, diripit, ingentes
divitias congerit, ac plurimos captivos abducit. Da-
masco itaque devastata et in solitudinem redacta,
Halepum profectus est, quam quoque everit, mul-
tosque artifices in 33 Persiam inde transtulit. Arabas
demum veritus, Samarchandum Persiæ caput rever-
sus est. Cum Bajaziti nuntiata essent, quæ ad Ar-
syngam et Sebastiam gesta erant, quamque cladem
Syria, Damascus et Halepum accepissent, celeritate
summa atque diligentia in orientalibus parti-
bus et Asia militem recenset, novumque et præter
modum numerosum conscribit exercitum. Imperator
ærumnosique cives Constantinopolitani mani-
bus ad Deum protensis, lacrymisque affatim fuis
interca ita supplicare : *Domine Deus, miserere nostri
quamvis inutilium servorum tuorum, istique, qui no-
bis, huic domui, et iis quæ in ea sunt, exitium mina-
tur, aliam sollicitudinem et curam, aliudque propo-
situm suggere, ut illius tyrannide absoluti te Patrem
et Filium sanctumque Spiritum, Deum unum per
sacula celebremus ac collaudemus. Amen.*

Α τὰς δοκοὺς αἰς ἀνίδρυτῶν ἢ πόλεως, καὶ ἐκ τῶν θεμέ-
λιων κατέπεσῃ, καὶ εἰσελθόντες ἤρξαντο ἀπειλῆς
κατακρίπτειν, καὶ σκυλεύειν τοὺς πολίτας. Ὁ δὲ
Τεμὺρ Χάν ἐκίλευσε πάντας τοὺς προδόντας τῆς
πόλεως συναθροίσαι εἰς ἓν, καὶ προστάξας λέγειν·
ὀρύξαι ὧς τάφοις εὐμεγέθεις, καὶ δεσμεῖν αὐτοὺς
δεσμῶν, ὃν οὐκ ἐσοφίσασθαι τῶν τυράννων· τὴν γὰρ
ἀδύνατον ὑποκλίναντες, καὶ ἐν μίᾳ τῶν σκελῶν ὀθί-
σαντες, ἀγρῆς ἢ βίῃ τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου, ὅποιον
ἔρα καὶ εἶη, κατάντης ἐν τῷ πρῶτῳ, αἱ δὲ κνήμῃ
σὺν τοῖς γόνασι ἐξ ἐκατέρων τῶν ὠτων ἀπρωρμη-
ναί. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ὡς περὶ κανθόχορος [pro ἐπι-
θόχορος] σφαιροειδῆς ἐν τῷ τάφῳ ἤκοντιζέτο· καὶ
δέκα ἢ καὶ πλείους ἐν ἐνὶ μνημείῳ ὄντες, οὐ συν-
έκλειον χόρμασιν· ἀλλὰ σάνισιν ἀσφαλίσαντες,
B ἐπάνω τῶν σάνισιν ἐχωμάτιζον, ἵνα μὴ εὐκλεί-
ωνιζάντες ἀποβάλλονται τοῦ ζῆν. Τοιαύτην δὲ ἐπι-
θῆς ἐπινοήσατο βάσανον. Ἐπεί οὖν αὐτὴν εἰς τὴν
ἠφάνισεν, ἔρχεται εἰς τὰ τῆς Φοινίκης μέρη, καὶ
ἕως αὐτῆς Δαμασκού (4), καὶ ἐμπιπῆ καὶ λεηλατεῖ,
καὶ λαμβάνει πλοῦτον ἀναρίθμητον, καὶ εἰγματο-
εἶν πολλήν. Καὶ τὴν Δαμασκὸν ἐρημώσας, ἐπὶ τὴν
Χάλεπ διαβαίνει, καὶ αὐτὸν τῆφνισεν, καὶ πολλοὺς
τῶν τεχνῶν ἐπιστήμονας εἰς Περσίαν μετέφερε, καὶ
τοὺς Ἀραβας φοβήσας, ἐπανάστειξεν εἰς Σαμαρχάν-
μητρόπολιν Περσίας. Ὁ δὲ Παγλαζήτ, ἀκούων τὰ
γεγόμενα ἐν τῷ Ἀρσυγγῶν, ἐν Σι:θαστείῃ τῇ πόλει,
ἐν Συρίᾳ, καὶ ἐν τῇ Δαμασκῷ, καὶ τῷ Χάλεπ, οὐ
ἐπαύετο ποιῶν ἀπογραφὰς· ἐν τῷ ἔφρ, καὶ ἐν τῇ
C Ἀσίᾳ ἀθροῖζων νέον στρατὸν, καὶ ὄπισθ' ἐπιστά-
τοῦτον πληθύνων. Οἱ δὲ πτωχοὶ πολλοὶ σὺν τῷ βα-
σιλεὶ χεῖρας πρὸς θεὸν ἀφρονταί, σὺν δάκρυσι κλι-
στοῖς ἰκέτευον, λέγοντες· Θεὸς καὶ Κύριος τοῦ κόσμου,
ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς ἀχρεοὺς δούλους σου· καὶ
δοὺς τὸν ἐπαπειλούντα ἡμᾶς, καὶ τὸν σὸν οἶκον
τούτου, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἄγρια ἄλληλα μέρμερα, δι-
λην φροντίδα, ἄλλον λογισμόν, ἵνα ἐλευθερω-
θῆντες τῆς αὐτοῦ τυραννίδος δοξάσωμέν σε τὴν
Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἐν
θεῷ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

CAPUT XVI.

*Temyr versus Tanain movet. Bajazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit. Cometa
fulget. Pugna inter a Temyrianis cum Bajazitis copiis: Bajazites miseritur a magna copiarum suarum parte. Vincitur.
Captus ad Temyrem, qui Zabrichio seu Schachis iudicat, adducitur. Temyr Bajazitem consolatur et humane erga eum
se gerit, arte nihilominus custodit. Per totam minorem Asiam coriæ Temyris se diffundunt. Mehemetes patrem suum
sed frustra, liberare aggreditur. Chociapheruzes Eunuchorum princeps cum Bajazite domino suo captus, jussu Temy-
ris capite plectitur.*

Temyr Chan ineunte vero ex Persia versus Tanain D
movet, collectoque Taurascytharum, Zynchorum et

Ἐαρος δ' ἀρξάμενον Ἰδοῦ καὶ ὁ Τεμὺρ Χάν ἐκ
Περσίας πρὸς τὰ τοῦ Ναιβός [Τανάϊδος] μέρη ἰδὼν,

Ismaelis Bullialli notæ.

(4) Καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκού. Leunclavius lib.
vii, Hist. Musulm. et in Annal. Turcicis Halepum
primum captam, deinde Damascus tradit : hoc
contigit anno Hegiræ 802, Christi 1400, ut etiam
Augustin. Justinian., episcop. Nebiens., in Annal.
Genuensibus adnotavit. Diris modis ac inhumanis
Damascus affixit ac vastavit Temyr, ejus illate
cladis causa a Turcicæ historiæ scriptoribus talis
traditur. Iezides princeps, hæreticus a Muslimanis
habitus, Hlasanem et Husainem prophetæ Muhame-
us e filia nepotes occidit, ejusquæ familiam contu-

meliis gravibus affectis : tandem mortuus Damisci
sepultus est. Illius itaque sepulcrum perquiri Te-
myr, et eo reperto ossa refodi ac comburi, stercore
etiam humano sepulcrum oppleri jussit. Quod
ergo Iezides Damasci sepultus esset, erga Damas-
cenos tam crudeliter ac immaniter se gessit. Mitioni
vero modo Hamusenos, olim Emisenos dictos, ha-
buit : quod inter ipsos Halidis (qui Velididis filius
erat) et Amru (Hameia patre nati) Moha-metis se-
niorum ac discipulorum sepulcra ac monumenta
exstarent.

καὶ τοὺς Ταυροσκύθας, καὶ Ζυγκοῦς (5), καὶ Ἄδα-
 γοὺς ἄβροισας, καὶ τὰ ἐν τῷ Βοσπόρῳ πολίχνην
 κατασκάψας, διέβη πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας μέρη, καὶ
 τὴν Καππαδοκίαν διελθὼν σὺν πολλῇ στρατιᾷ, καὶ
 ἐκ τῶν Ἀρμενίων οὐκ ὀλίγους παραλαβὼν πρὸς τὰ
 τῶν Γαλατῶν μέρη ἀφίκετο, στρατὸν ἔχων ὡς ὁ ποτὶ
 Σέρης πολυαριθμητόν. Ὁ δὲ Παγιαζήτ καὶ αὐτὸς πᾶ-
 σαν στρατιάν συνάξας Θρακικὴν τε καὶ ὀνατολικὴν
 καὶ νεόλεκτον ἄλλον στρατόν, καὶ τὸν Σέρβον ἔχων
 ὁμοῦ Στέφανον τὸν τοῦ Λαζάρου υἱὸν σὺν δορυφόροις
 πλείστοις, ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς, συναντήσων τῷ Τεμύρ.
 Ὡς δὲ καὶ αὐτὸς προσήγγισε τοῖς μέρεσι Γαλατίας,
 ἐμύθεν εἶπε Τεμύρ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ πόλει πληκτεύων
 ἦν (6). Ἐγγίσας δὲ κάκεινος πλησίον, καὶ τὰς σκη-
 νὰς πῆξας ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου πλησίον Ἀγκύ-
 ρας (7), εἶχε καὶ τὸν ποταμὸν εὐθύβροοῦντα, καὶ τὸ
 πότιμον ὕδωρ διὰ τε τὴν χρεῖαν τοῦ στρατοῦ, καὶ
 τῶν ἵππων, καὶ πάσης τῆς παρατάξεως. Ὁ δὲ
 Τεμύρ ἦν οἰκῶν ἐν ἀνύδρῳ γῆ. Πλὴν τί γίνεται; Κε-
 λσεῖς ὁ Παγιαζήτ διαλαλίς γενέσθαι ἐν μέσῳ τοῦ
 ποταμοῦ, τῇ ἐπιούσῃ ἐξεληθεῖν ἅπαντας ἐν κυνηγεσίῳ.
 Ἐξῆλθον οὖν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι, τρεῖς ἡμέ-
 ρας κυνηγετῶν καὶ ἐλάφους διώκων. Ὁ δὲ Τεμύρ
 ἀναστάς ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἦν, ἦλθε, καὶ ἐσκήνωσεν
 ἐν ταῖς ἐχθραῖς τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐκάθητο πρῶτον ὁ
 Παγιαζήτ. Ὑδατος τοίνυν σπανίζοντος, ἔπει καὶ ὁ
 ἦλιος ἐν τῷ Ἄφοντι τὴν παραίαν ἐποίησε, ὁ Τεμύρ οὐκ
 ἐφρόντισε πλέον περὶ ὕδροσκοσίας· ἀλλ' ὁ Παγιαζήτ
 διαζουνοῦμένος, καὶ ὑπεροπτικῶς δεικνύων τὴν συμ-
 πλοκὴν τοῦ Τεμύρ, ὡς ἐκ δευτέρου λόγου προσέειπεν
 αὐτῇ, ἐνήργησε τὰ κυνηγεσία· καὶ ἡ πρώτη τῆς
 αὐτοῦ δυστυχίας· ἐμβολὴ ὑπῆρχεν αὐτῇ· ἐξελθὼν γάρ,
 καὶ τὸ ἥλιου θύτο· ἐν μεσουρανήματι, οἱ στρατιῶ-
 ναι ὑπὸ τοῦ καύσαντος ἀπαλέγοντο τῇ ζῶῃ. Καὶ ἐζή-
 τουν ὕδωρ, καὶ οὐκ ἦν, καὶ ἐλειπόδυνχούνη, καὶ
 ἀπέθνησκον. Ἀπέθανον οὖν ἐν τῇ κακοπαθείᾳ αὐτῇ
 ἄλλοις πεντακισχίλιοι. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας στρα-
 φεῖς ἐν τῷ τόπῳ ἔκειτο, εἶρε τὸν Τεμύρ ἐκεῖ κατε-
 νέυσαντα· καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ὑπ' ἐξουσίαν αὐτοῦ ἦν,
 ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ τόπου ἀπεμάκρυνε τοῦτο, καὶ οὐκ
 εἶχον εὐκόλως. Ἐξ ἀνάγκης οὖν ἐγνωσαν εἶπε τῇ
 ἐπιούσῃ ἐξ ἀνάγκης μέλλουσι συνάψαι πόλεμον. Ἐν

A Abasgorum ingenti numero, eversisque oppidis,
 quæ Bosporo (Cimmerio) adjacent, in Armeniam dein
 et Cappadociam accessit : adjunxitque copiis suis
 Armeniorum agmen numerosum ; indeque in Gala-
 tiam venit, exercitum ducens ei, quem Xerxes olim
 conscripsit, multitudinem parem. Bajazites vero cum
 universis copiis Thraciis et orientalibus simul col-
 lectis, novoque conscripto milite et auxiliariis
 Serviorum hastatorum cohortibus, quas ducebat
 Lazari filius Stephanus, in occursum Temyris pro-
 cessit. Cumque ad Galatiæ limites pervenisset, cer-
 tior factus est Temyrem ad Ancyram castra habere.
 Exercitum itaque prope admovet, castraque in me-
 dio campo Ancyrae vicino collocat, fluvium illic
 vicinum labentem habuit, aquationemque facilem
 et communiam universo exercitui et equis : cum
 Temyr loca arida et aquis carentia teneret. Verum
 quid accidit ? Jubeat Bajazites in modis castris ad-
 lectum 34 promulgari, ut postillie omnes ad vena-
 tionem exirent. Cum universo itaque exercitu per
 triduum venationi cervorum operam dedit ; quo
 temporis spatio, quæm tenebat locum, deserit Temyr
 et castra movet, inque fluminis locat ripa in qua
 Bajazites prillie consederat. Aquæ tunc penuria
 erat, quod anni tempus ageretur, quo signum Leu-
 nis sol permeat, nec tamen de aquatione Temyr
 amplius fuit sollicitus. Verum Bajazites vane su-
 perbiens, venatione tempus terendo demonstrabat
 contemere se, et alia rebus posthabere pugnam,
 si cum Temyre ievunda esset : unde isfortunium
 ac clausus ejus initium habuerat. Nam ipso meri-
 die egresso, æstu fervente milites intercipiebantur,
 et aquam frustra querentes desiciebant, et ex-
 stinguiebantur : atque penuria aquæ quinque mil-
 lia militum perierunt. Post triduum ad castra, quæ
 tenerat, reversus Bajazites deprehendit Temyrem
 ea preoccupavisse, nec aquandi facultatem amplius
 se habere : hinc prævisum omnibus postridie pu-
 gnandi sibi impositam necessitatem. Eo anno vero
 Janu affecto, dum sol Geminorum dodecatemorien
 emetiebatur, in occidentali plaga signum in caelo
 malorum nuntium apparuit. Cometes is erat luci-

Ismaëlis Bulliardi notæ.

(5) Καὶ τοὺς Ταυροσκύθας καὶ Ζυγκοῦς. Ταυ-
 rosyrthæ sunt, qui inter Borysthenem et Tanaim,
 et Tauricam Chersonesum habitant. Zinchi populi
 sunt ad Euxinum pontum. Sindi alias dicti. Plinius,
 lib. vi, cap. 7 : A Cimmerio accolunt Mæoticis, Vali,
 Serbi, Archi, Zingi, Peasii. Qui Zyngi Plinio ii
 Zinchi sunt, in peninsula Corocondama siti. Sindi
 et Zinchi iidem sunt Eustathio ad Περιγηγῆσιως
 Διονυσίου hunc versum,

Σίνδοι, Κιμμέριοι τε καὶ οἱ πέλας Εὐξίνιοι,
 εἶσι Σαυρομάτας ἐπίγουσι οἱ Σίνδοι, οἱ καὶ Ζίγχοι
 λεγόμενοι κατὰ τινάς· Σαυρομάτις succedunt Sindi
 qui apud quosdam Zinchi appellantur. Regio Zin-
 chorum Ζυχία appellatur in biblioth. Regiæ ms.
 libro, in formulis subscriptionum et inscriptionum
 epistolarum patriarchæ Constantinopolæos : et ha-
 betur inter Metropolitas, quibus scribit patriarcha,
 ὁ Μετράγων δὲ καὶ Ζηχίτζος. Constant. Porphyre-

D genitus, lib. de administratione imperii, sub finem
 de Zinchia hoc adnotatum reliquit, Ἰππέον, εἶσι ἐν
 τῇ Ζηχίτζα πρὸς τὸν τόπον τῆς Παπαγίας, τῆς οὐτις
 πρὸς τὸ μέρος τῆς Πανάγίας, ἐν ἧ κατοικοῦσι
 Ζηχιοί, ἐννεία πηγὰί εἰσι ἀφθας ἀναδιδοῦσαι. Te-
 nendum in Zinchia parte ad fontem, qui Papaqiam
 respicit, quam Zinchi incolunt, novem esse fontes,
 quorum aqua pota ulcera labiis atque pustulas offert.

(6) Πληκτεύων ἦν. Leonis imperatoris Taclicæ
 lib. i, cap. 2, hunc titulum habet, Περὶ ἀπληκτεύων
 διατάξις. Ἀπληκτεῖον vero et ποσσατόν eadem sunt,
 et castra significant, et verbum ἀπληκτεύειν, castra
 locare eodem loco significat. Per apocopen τοῦ α
 scripsit Ducas πληκτεύων, quæ figura Græcis etiam
 nunc tam familiaris est, ut unum verbum vix in-
 tegrum ab iis pronuntietur, nec antiqui Græci idi-
 omaticis vestigia cernantur.

(7) Πλησίον Ἀγκύρας. Ancyra urbs Galatiæ est.

dus et clarus, comam erectam explicans ignis flam-
 mantis specie ; supraque quatuor cubitos, non se-
 cuss ac hastam, ab ocaasu in ortum radios jaculaba-
 tur : et sole infra horizontem demerso propriis
 radiis effusus omnes orbis terræ terminos collustra-
 bat, nec aliis stellis lumen exserere concedebat,
 aut aerem noctis umbra infuscari : quod ejus lu-
 men aliorum splendorem vinceret, et ad cœli ver-
 ticem flammans protenderetur, quoadiu supra hor-
 izontem exstabat. Hoc portentum conspexerunt
 Indi, Chaldæi, Ægyptii, Phryges, Persæ, Asiæ mi-
 noris incolæ, Thracæ, Hunni, Dalmatæ, Itali, Hi-
 spani, et Germani, et si quæ aliæ gentes Oceani
 littora accolunt : rutilansque ac splendens hoc
 maxime horrendum portentum, qui Lampadias
 vocatur, usque ad æquinocetium autumnale perdu-
 ravit, cum sol Libræ signum permeare ince-
 pit.

τέρα; ἀπανταχοῦ φαῖνον καὶ λάμπον, ὃ καὶ λαμποδίας καλεῖται, ἄχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας
 τοῦ ἡλίου ἐν τῷ Ζυγῷ τὴν πορείαν ἀρξαμένου ποιεῖσθαι.

Verum ad rem rursus redeamus, Consideremusque
 quomodo Deus novo mirabilique prodigio Pharao-
 nem unum in profundum mare per alterum demer-
 serit, qui etiam Dei populus a malis et ærumnis
 vacationem cessationemque obtinuerit ; at quam
 non vidit nec intellexit. Scytha igitur vespere per
 castra ubique edixit, ut omnes sequenti luce equis
 insidentes et armati adsint. Ipse deinde summo
 mane lecto excitatus, cohortium præfectos et chi-
 tharchas in aciem ordinavit ; 35 dextroque cornu
 filium natu majorem præfecit ; sinistro, quem ex
 eo habebat, nepotem : annos etenim sexaginta To-
 myr jam excesserat : ipse vero aciem postremam
 duxit ; his deinde verbis suos adhoratus est : O mul-
 tudo mea, invictè exercitus, naturæ adamantinæ
 mure aheneæ, generatio insuperabilis, audistis, quæ
 a principio majores nostri præclare gesserunt, non
 inter orientales gentes, Oriens quippe patria nostra
 est, sed in Europa et Africa, et, ut verbo dicam,
 per universum orbem terrarum. Accurate novistis
 adversam Græcos expeditionem a Xerxe et Artaxerxe
 susceptam, Græcos inquam, semideos et heroas,
 cum quibus profecto hi Turci semibarbari hybridæ
 comparari nequeunt, nisi quomodo confertur cum
 leone locusta ; neque ut in vobis audaciam excitem
 talia in memoriam vestri omnium revoco, jam et-
 enim præda manibus nostri elabi non potest ; verum
 ne locus effugiendi detur huic terriculamento : utque
 etiam vivum integrumque capiatur, hincque in Per-
 sidem abducamus spectaculum futurum liberis no-
 stris : erudiamusque ut in posterum nos per con-
 juges nostras non adjuret. Vos itaque jubeo hunc la-

δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις (8), ὅποτε τὴν ἑαρινή-
 ῶραν ὁ ἥλιος ἐπολεῖ, διῶν τοὺς Δεζέμβριους, περὶ τὴ
 ἐσπέριᾳ μέρη σημεῖον ἐφάνη ἐξ οὐρανοῦ, καὶ προέ-
 γελος κακῶν. Τὸ δὲ ἦν κομήτης περιφανής, ὄρθιον
 ἔχων τὴν κόμην, καὶ ὡς πῦρ φλογερὸν, ὑπὲρ πηγῆς
 τέτταρας ἀπὸ δύσεως ἐν ἑφθ' ὡς ὄρου κινῶν τὴν
 ἀκτῖνα· ὅποτε δ' ἂν ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα δύνας
 ἦν τότε καὶ αὐτὸς ἐξῆπλου τὴν ἰδίαν ἀκτῖνα, καὶ
 κατηύγαγε πάντα τὰ γῆς κέρατα, καὶ οὐκ ἴδιστο
 τοῖς· λοιποῖς ἀστρασιν ἐξαιυγάσειν οὐδὲ τὸν ἀέρα μι-
 λανίζειν· ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερεκτείνετο καὶ ἐν τῷ με-
 σουρανήματι, ὑπερεκκέχυτο ἢ φλόξ, ἕως ὑπὲρ τὴν
 ὀρίζοντα περιωρίζετο. Τοῦτο τὸ σημεῖον ἐωράκασι
 Ἴνδοι, Καλδαῖοι, Αἰγύπτιοι, Φρύγες, Πέρσαι, καὶ ἄ
 τὴν μικρὰν Ἀσίαν οἰκοῦντες, Θρᾷκίς τε καὶ Οὐνοῦ,
 Δαλμάται, καὶ Ἴταλοὶ, καὶ Ἴσπανοὶ, καὶ Γερμανοὶ,
 καὶ ἄλλο εἰ τι ἔθνος ἦν οὐκῶν ἐν τοῖς τῶ ὠκεανῷ
 βεύμασιν. Ἔσθη οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον
 βεύμασιν.

Ἔσθη οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον
 βεύμασιν.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸν αἰῶνα αὖθις, καὶ ἴδωμεν τὰ τοῦ θεοῦ
 ξένα τεράστια, πῶς τὴν Φαραῶν κατεπόντισε δ' ἑτέρου
 Φαραῶ, καὶ πῶς ὁ τοῦ Κυρίου λαὸς εὖρεν ἀνασκη-
 τῶν πολλῶν πόνων ἀδοῦ· ἄλλ' οὐκ εἶδεν, οὐδὲ συν-
 ἦκε. Ὁ Σκύθης οὖν διαλαλῶν ἀφ' ἐσπέρας πα-
 σας ἐν παντὶ τῷ στρατοπέδῳ, ὥστε πρῶτ' εὐρεθῆναι
 τοὺς πάντας ἰποχομένους καὶ περίπεφραγμένους·
 τοὺς ὄπλοις, ἀναστάς ἦδη ὄρθρου βαθέος παρατίθει
 πάντας τοὺς ταγματάρχας καὶ χιλιάρχους, καὶ ἐν
 μέν τῷ δεξιῷ κέρατι ἔστησεν ἀρχηγῶν τὸν πρῶτον
 τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ τὸν ἔχονον αὐ-
 τοῦ, ἦν γὰρ ὑπὲρ τὰ 5 ἔτη ὁ Τεμύρ. Ἐν δὲ τῇ ὠ-
 ραγίᾳ αὐτὸς ἐτέταχτο. Τότε προσέταξεν αὐτοῖς λέγων
 Ὅ ἐμὸν ἄθροισμα, καὶ στρατὸς ἀκαταγώνιστος,
 φύσις ἀδαμάντινος, καὶ στεφθῶν ταῖχος, καὶ γε-
 νεὰ δυσανδλωτος, ἠκούσατε τῆς δεξιᾶς ἀρχῆς τετ-
 τυλας παρὰ τῶν πατρῶν ἡμῶν ἀριστείας, οἳ
 ἐν τῇ ἑφθ', καὶ γὰρ αὐτὴ ἡμετέρα πατρίς ἐστιν,
 ἀλλ' ἐν Ἑβρώπῃ, καὶ ἐν Λιβύῃ, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν
 ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Οἰδατε ἀκριβῶς τὴν Σέρξου καὶ
 Ἀρταξέρξου καθ' Ἑλλήνων ἐπανόστασιν, Ἑλ-
 λήνων λέγω τῶν ἡμιθέων ἠρώων ἀνδρῶν οὕτω
 γὰρ οἱ μελιοδάρβαροι Τοῦρκοι ὡς ἀκρις πρὸς λέον-
 τας ἐγγῆς ἐκείνων ἐμάχονται· οὐ γὰρ θαρρόνως
 ὁμοῦς ἀναμιμήσκω ταῦτα, καὶ γὰρ ἦδη ἐν χειρὶ
 ἡμετέρας τὸ θήραμα. Ἀλλὰ μὴ ἀποδραστῶς τὴ
 μορμολύκειον τοῦτο ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀλλ'
 ἀγρευθῆτω σῶον καὶ ὄντως, ἵνα ἐν τῇ Περσικῇ
 γῇ ἀπαγαγόντες δεῖξωμεν αὐτὸ τοῖς τέκνοις
 ἡμῶν, καὶ παιδεύσωμεν αὐτὸν τοῦ μὴ ἀφορρίζεν
 ἡμᾶς κατὰ τῶν συζύγων ἡμῶν. Βούλομαι τοῖσιν
 τὸ ὀρώμενον τοῦτο μέγα χωρίον περικυκλωθῆναι.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(8) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, Joannes In-
 venalis Ursinius illius cometæ, qui anno 1401
 fulsit, et Buntingus in Chronologia meminere ;

hicque mense Februario visum esse addit. Cometa
 autem λαμποδίας dictus, quod ardentes imitetur
 faces, Plin. lib. II, cap. 25.

καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κυκλοφορικῶς ἀγέσθω, ὁμοίως καὶ τὸ ἀριστερόν· καὶ χαρακώσατε τὸ πεδίον ἅπαν, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐν μέσῳ ὡς κέντρον τοῦ πόλου εὐρεθήτω. Τότε τὰ δύο κέρατα, τὸ μὲν ἐκ δεξιῶν, τὸ δὲ ἐξ εὐωνύμων ἤρξαντο κυκλεῖν τὸ περίγειον, ἐπὶ πρώτας ὕψους. Ὁ δὲ Παγιαζήτης, ἥλιου ἀνατέλλοντος, καὶ αὐτοὺς τοὺς λεγεῶνας συντάξας καὶ τὸ ἐνοάλιον ἤχησας, ἴστατο ἐκδεξιόμενος ἀφετηρία· παρὰ τοὺς Σκυθίας. Οἱ δὲ ἔπραττον τὰ πρόσταχθέντα ἀνευ φωνῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἢ τοῦ τυχόντος ἤχου, ἐργαζόμενοι ὡς ἄκοντι μύρμηκες. Ἦρξατο οὖν ὁ Παγιαζήτης ἀδολεσχῶν, καὶ ὀρθίζων τοὺς μεγαστάνας αὐτοῦ, καὶ τοὺς τζιαβούσιδας (9) ὑποβιδάζων καὶ ἔρων, ὡς οὐ καλῶς τὸν πόλεμον ἀντιθέονται· εἰς δὲ τῶν ὑπερεχόντων ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀτήν (10), ἐνωπιθεὶς ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ ὁ Ἀτήν σὺν τῷ ἀδελφῷ κατὰ πρόσωπον εἰστήκει, ἀφελὲς ὅλας τὴς ἡνίας, καὶ λαβὼν τὸ βάνδον σὺν πεντακοσίοις ὀπλιταῖς αὐτήμολος εἰς τοὺς ἐναντίους ἔδραμεν. Οἱ δὲ τοῦ Σαρχάν καὶ αὐτοὶ τὰ ὁμοία ἔπραττον, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ Μανταχιά καὶ τοῦ Καρμιάν, ὀρώντες τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν κρᾶζόντας καὶ σημειοῦντας, εἰς αὐτοὺς ἄπαντες ἔφευγον, καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους ἐχώρουν· ὁ δὲ Παγιαζήτης, ὡς κολοῖς (11), κατ' ὀλίγον ἐπιλοιπτο. Ὁ χορὸς δὲ τῶν Σκυθῶν ἐκυκλοῦτο, καὶ σφαῖρα ὡς ἄρτι ἐγένετο. Ἰδὼν δὲ Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱός, καὶ γυναικάδελφος τοῦ Παγιαζήτης, ἐπὶ συνῶν αὐτῷ σὺν πενταχιαχίοις ἀνδράσι Σέρβοις, δορυφόροις, καὶ μὴ φέρον τὴν ἦταν, ἀρείκῳ θυμῷ πρὸς τοὺς Σκυθίας χυρεῖ, στήσαντες τὰ δόρυτα πάντα κατὰ πρόσωπον τῶν Σκυθῶν. Οἱ δὲ Σκυθαὶ ἰδόντες τὴν τόλμαν κλήρη· [κλήρη] θυμοῦ, ἀνοίξαντες θύραν ἔδωκαν αὐτοῖς διέξοδον. Οἱ δὲ Σκυθαὶ ἐξόπισθεν ἔβαλλον βέλεσι τοὺς στρατιώτας ἐν τοῖς ὀπισθοῖς τῶν Ἰκμων· τοὺς γὰρ ἐπιβάτας οὐκ εἶχον ἀδικῆσαι τι, περιπέφραγμαίνοντες ὄντας μέλανι σιδήρῳ. Οἱ δὲ Σέρβοι πάλιν ἐπαναστραγέντες, καὶ πάλιν θύραν ἀνοίξαντες, οἱ Σκυθαὶ ἔδωκαν αὐτοῖς εἰσοδον· πλὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἔπασον οὐκ ὀλίγοι. Πλησιάζας δὲ ὁ Στέφανος τῷ Παγιαζήτῃ, καὶ εἰπὼν εἰς τὸ ὄς ἱκανὰ βήματα, οὐκ ἐπόησεν αὐτὸν καταπειθῆ τοῦ ἀποδρᾶσαι· ἤδη γὰρ περικύκλωσαν αὐτὸν κύνες πολλοὶ, ταῦροι πίνοντες περιέσχον αὐτόν. Ὁ δὲ Στέφανος, ὀρῶν τὰ γενόμενα, καὶ προβλέπων τὰ μετ' ὀλίγον ἐσόμενα, τοὺς ἰδίους λαβὼν, καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζήτης εἰν λεγόμενον Μουσουλμάν (12), κρούσας ἐν μέσῳ πάλιν τῶν ὑπεναντιῶν, καὶ σὺν δυνάμει πολλῇ ἀραιώσας αὐτούς, καὶ ἀποβάλλων πολλοὺς, καὶ αὐτοὺς κατα-

A tum campum in ambitu circumdare; dextrumque cornu et sinistrum pariter in falcem curvata acie procedere: totum itaque campum circumvallate, ut hostis in medio, velut punctum polare, reperiat. Ambo inde cornua dextrum sinistrumque, cum adhuc mane esset, campum circulo facto claudere coeperunt. Bajazites etiam oriente sole legiones suas disposuit, aciemque instruxit, classicum cani jussit, Scytharum deinde impressionem exspectans stabat. Scythæ sine strepitu et clamoribus ducis sui jussa capessunt, tacenteaque, velut impigræ formicæ, operi incumbunt. Quare Bajazites verba plurima effatire cœpit, contumeliisque exagitare præcipuos hostilis exercitus viros, Giabuzidasque deprimere, probrisque proscindere, quod in pugna haud strenuè se gererent. At unus inter primarios, qui sub vexillis Atinis stipendia meruerat, cum audisset dominum suum Atinem cum fratre in acie Temmyris adesse, effusis habenis vexilloque rapto cum quingentis armatis equitibus ad Scythas transfugit: quos secuti sunt Sarchanis subditi, Mantachia et Carmiani a principibus suis clamore ac gestu accersiti. Ad hostes igitur omnes transouunt, et, tanquam sâbulæ graculus, Bajazites sensim spoliatur. Scytharum interius multitudo in orbem disponi, circumlumque statim concludere. Quod cum animadvertisset Stephanus Lazari filius Bajazitis sororius, quiq; in hoc prælio quisque millia hastatorum Serviorum ducebat, vinci se non ferens, martiali animo in Scythas hastis in eorum ora versis impressionem facit. Cujus audaciam furentemque impetum vilentes, minime sustinuerunt, sed ex utroque latere cedentes exitum ei patefecerunt Scythæ, qui telis ac sagittis in equorum posteriora missis, cum ferreis loriceis armatos vectores nequiverent, equos vulnerarunt. At Servii, flexis equis in hostes iterum inveciti, viam denuo sibi, Scythis cadentibus, et ab utraque parte multis cadentibus, aperuerunt. Accessit deinde Stephanus ad Bajazitem, multamque sermonem in aurem ei fecit, sed persuadere nequit, ut fugam arripiat. Illum equidem jam concluserant canes multi, tauri pingues ambiebant. Attendens ergo Stephanus ad ea quæ gerebantur, exitumque prælii instantem prævidens, copias suas et primogenitum Bajazitis filium Musulmanum abduxit, mediosque rursus hostes valida impressione perumpit ac disturbat: tantemque manu sua molis hostibus cæsis, suorum plurimis

Ismaelis Bullialdi notæ.

(9) *Τζιαβούσιδας*. Hanc periodum non ita claram ob auctoris impurum stylium, constructionemque barbaram, vertimus hoc sensu, ut Bajazitem Persis ignaviam exprobrantem exposuerimus; cum antea de se multa jactavisset, et contumeliose erga eos se gessisset. Non sine ratione etiam potest intelligi Bajazites suis iratus, quod pugnam segnius inirent, prætra in eos jactasæ; tuncque per Tia-buzidas Tzauzins intelligere oportebit.

(10) *Ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀτήν*. Omnes isti Turcorum reguli hic enumerati, antea a Bajazite

spoliati fuerant, et dittonibus suis exuti, ut supra Noster enarravit. Leuncl. lib. vii Idem de Bajazite ab illorum regalorum subditis deserto tesatur. Βάνδον autem significat *vexillum*, et *βανδοφόρος*, *vexillifer*. Βάνδον Turcis *Sangiak*.

(11) *Ὁ δὲ Παγιαζήτης ὡς κολοῖός*. Fabula notissima graculi, qui plumis alienis se adornaverat, ab aliis deinde avibus, dum suas quæque repetit, spoliatus est.

(12) *καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζήτης τὸν λεγόμενον Μουσουλμάν*. Laonicus, lib. iii, non

amicis ipse circumstantes vix effugit, quod Scy- A
tharum ordines, a primo circulo ad interiorē et
confortiorem, densati admodum essent. Stephanus
itaque fugam se mandat, et Prusam versus viam
dixit. At Scythæ Turcos omnes aufugientes ne-
mini parcenda occiderunt, donec Bajazites in te-
mulum quemdam, qui in medio campo erat, per
angustias ascendisset, in quo collocatos habebat
decem milia servorum pecunia emptorum quos Ge-
nitzaridas vocant, cum cæteri in fugam versi di-
laberentur. Quapropter Scythæ Turcorum tergo
instantes, ut Bajazitem veluti lucium suballentem
ac palpitantem, intra media retia conspexere, ac
pactione facta, ut a caëlibus utrimque abstinere-
tur, spoliatos dimiserunt. Hanc equidem legem a
majoribus ad posteros derivatam non solum Roma-
ni, sed etiam Persæ, Triballi et Scythæ, quod eam-
dem religionem profiteantur, inviolatam servant,
*solum vestem auferre; corpora libera dimittere, nul-
lumque extra prælium occidere.* Tunc Bajazitis sa-
tellites tanquam leones in Scythos irruunt; qui quod
multitudine superiores longe essent, Turcorum vim
represserunt et ad internecionem deleverunt; qui
oculū decem adversus centum obsistere possent? eoque
improspera fortuna Bajazitep adduxit, ut ad
eum Scythæ accurrentes clamarent: *Equo descende,
domine Bajazites, hucque accede, te accersit Temyr
Chan.* Tumque, etsi invitus, ab Arabico maximi-
que pretii equo desiliit; isti vero humili vilique equo
intrato Bajazitem imponunt, et ad Chan Temyrem C

σφάξας πλείστους, μάλις ἐξέει τὰς ἐνέδρας. Ἦσαν
γάρ οἱ Σκύθαι παπυκνωμένοι ἀπὸ τοῦ πρώτου κύ-
κλου, εἰς τὸ βαστὴν κατατρέσαντες. Ὁ δὲ Στέφανος
τὴν πρὸς Προῦσαν ἀπάγουσαν φεύγων ἦν, καὶ ὁ
Μουσοῦλμάν σὺν αὐτῷ. Οἱ δὲ Σκύθαι πάντας τοὺς
Τούρκους, ὅσοι φεύγοντες ἦσαν, ἔπαντας ἀρείβω;
κατέτερον. Ἔως οὖν ὁ Παγιαζήτ (15) ὄνειδ' ἐν μέσῳ
τοῦ κάμπου δι' ἄκραν στενοχωρίαν ἐν βουνῷ τινι,
ἔχων παραλαπτομένους ὡς ἑκατά χιλιάδας ἀργυρομή-
τους σὺν αὐτῷ θούλους αὐτοῦ, τοὺς, οὗς καλοῦσι
Γενητσαρίδας· τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν χυδὴν ἔχητο. Οἱ δὲ
Σκύθαι διώκοντες τοὺς Τούρκους, ὡς εἶδον τὸν Πα-
γιαζήτ ἐν μέσῳ τῶν ἀκρίων ἤδη ὡς ἰάβρακα σπαι-
ροντα, διαλαλιᾶς γενομένης μηδεὶς φωνεῖσαι τινα,
γυμνοὺς ποιοῦντες ἀπίσαν· νόμος γάρ ἐστιν αὐ-
τῶν (16), ἀγῶθεν ἐκ διαδοχῆς ἀεὶ πρὸς τοὺς ἀπώγι-
νους κτιῶν ἀκήρατος, οὐ μόνον Ῥωμαίοις, αἰὶν
καὶ Πέρσαις καὶ Τριβαλλοῖς, καὶ Σκύθαις διὰ τὴν
ταυτότητα τῆς κίστεως τὰ μὲν πρῶτα μετὰ
σκυλλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι,
μηδὲ φονεῖν ἐξω τῆς τολεμικῆς παρατάξεως
μηδ' ἕνα. Τότε οἱ τοῦ Παγιαζήτ δούλοι ὡς λέοντι
ἀντίπικτον τοὺς Σκύθαις. Οἱ δὲ Σκύθαι διὰ τὴν ὑπερ-
περισσοῦ αὐτῶν σύνταξιν ἀντικαθίσταντο τοῖς Τούρ-
κοις· εἰ γὰρ εἶχον ποιῆσαι ἑκατὰ πρὸς ἑκατὸν Σκύθαις;
πλὴν πάντες ἐσφάγησαν, καὶ εὖσον κατηντήσαι ἐν
τοῦ Παγιαζήτ δυστυχήματα, ὡς πλησιάζει τοῖς
Σκύθαις, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· Κατάδηθι τοῦ ἴππου, κί-
ριε Παγιαζήτ, καὶ δέυρο, καὶ εἰ σε Τεμύρ Χάν.
Τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τ.οῦ ἴππου (15)· ἦν γὰρ

Ismælis Bullioldi notæ.

longe a fine Bajazitem cum uxore et liberis suis
Musulmano, Jesu et Mehemete captum esse tradit.
At Leunclavius, lib. vii, in principio, solum Musam
(id est, Mosem) eum patre captum fuisse testatur:
et cum eo sentit Phranzes lib. 1, cap. 22. Leuncl.
ibidem scribit Emirem Sulpimanem ab Eianes-
Bego et Hassan-Aga pugna subtractum in Euro-
pam abductum fuisse. Nic Suleimanes Ducæ est
Musulman, quem Stephanus, Leunclavio lib. vii
Vulcogrus, res desperatas videns arrepta fuga o
prælio abduxit.

(13) Ἔως οὖν ὁ Παγιαζήτ. Leunclavius his con-
sentit, dum Genitzeros Bajazitem ultimos deserulis-
se scribit: nec deditionem eos fecisse, nisi cum
nulla spe salutis reliqua Bajazitem mox captum
iri vidissent.

(14) Νόμος γάρ ἐστιν οὗτος. Quod pro lege
auctor noster adducit, Leunclav. lib. vii Temyris
propositum fuisse tradit, et illius ad Bajazitem
verba refert: Quo tempore, ait, mois ἐ regionibus
ipse discēbam, hanc suscepimus expeditionem,
juratus promisi Deo, siquidem prælio victor evade-
rem, neminem me deinceps a pugna commissa inter-
fecturum. Cum vero Ducas Romæ eadem consue-
tudine usus ait, intelligere oportet erga Romæos;
sicut Musulmani erga Musulmanos utuntur.

(15) Τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τοῦ ἴππου.
Hanc Bajazitis cladem et captivitatem referunt
Turci ad annum Hegiræ 803, post triduum finien-
tem, qui fuit annus Christi 1401, Augusti 7, feria
1; cœpit enim annus 804 Augusti 11, feria 5; conli-
mat hanc temporis epocham cometa visus vere
anteecedente, quem Juvenalis Ursinius fulsisse te-

statur anno 1401, et in Chronologia Bant'ngns, et
jam diximus, quæ nota cæteris, anni etiam charac-
teribus vulgaribus, certior est. Congruunt etiam
tempus anni calidissimum quo Leonis dodecalemo-
rion Sol permeabat. Ursinius tamen anno 1402
prælium initum fuisse tradit; Phranzes eodem an-
no contigisse vult Julii die 28, ut colligitur ex lib.
1, capp. 21 et 22. In illo namque se scribit anno
mundi 6909, Augusti die 30, dum Constantinopo-
lis obsidebatur: certum est autem solutam fuisse
urbis obsidionem diu antequam Temyr Bajazitem
bello vicisset; quare 28 Julii, quo Phranz's hoste
principes acie dimicasse tradit, erit annus 6910,
Christi 1402, quod etiam confirmatur ejus verbis,
quibus proficitur, cap. 21, se scripturum deinceps
ea quæ ab anno 6910 præclara facinora ac memo-
ria digna contigerunt: unde excluditur annus ille
6909. Non dissimulatum est, notam seu caracte-
rem temporis, quem ex Hanivaldana historia refert
Leunclavius, congruere cum 28 Julii anni mundi
6910 [Christi 1402]; dicit enim feria 6, quæ Zuma
Juni, id est, dies templi, Turcis dicitur, ad Anty-
ram pugnatum fuisse: et ille dies Julii 28 fuit feria
6 Hegiræ anno 804 fluente, et post triduum non
incipiente anno 805, Augusti die 1, feria 3. Paulus
Interianus in *Annal. Genuens.* lib. 7, Ubertus Folie-
ta lib. 11, Petrus Bizarus quoque lib. 11 *Historia
Genuens.*, Augustus Justinian. in *Annalibus Genev-
sibus* pugnam anno 1402 commissam scribunt. Or-
mascum a Temyre captam et vastatam anno 1400
testatur Augustinus Justin. ejus urbis clades, se-
cundum nostrum Ducam, anno uno pugnam ad An-
tyram antecessit. Veruntamen comete supraicu-

ἵππος Ἀραβικὸς (16) πολλοὺ τιμῆματος ἄξιος· οἱ δὲ Ἰσραμωσαν ἱππάριον σμικρὸν, καὶ καθίστανται· αὐτὸν ἰπῶνα πρὸς τὸν Τεμὺρ Χάν ἀπήγαγον. Ὁ δ' αὐτὸς ἰνωτισθὲς ὅτι Πάγιαζιτ ἐν χειρὶν ἦν, κελεύσας πῆσαι σκηνήν, ἐκίθητο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἔνδον τῆς σκηνῆς παίζων Ζατρίκιον (17), ὃ οἱ Πέρσαι ζαν-τρὰτζι καλοῦσιν, οἱ δὲ Λατίνοι σκάκκον· δηλῶν ἐν αὐτῷ, ὡς ὅτι μοι φρονεῖς ἦν περὶ τῆς τοῦ Παγιαζιτ θηρευσεως· εἶχον γὰρ αὐτὸν διὰ τῆς ἀναριθμήτου μου δυνάμεως ὡς στρουθῖον ἐν παγίδι. Πλὴν τὸ ἀληθὲς ἦν ὑποκρινῶν τὴν ἀλήθειαν· καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐπὶ δικασίονα ἐχώρει τὰ τούτου στρατεύματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλη φρονεῖς καὶ κότος συνείχεν αὐτῷ, ἕως οὗ τὰ τῆς τύχης εἶδεν εὐμαρῶς εἰς αὐτὸν διαβρέοντα· τότε καὶ ἐτεχνάζετο, καὶ εἰς μύθος ἐχώρει, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀνδραγαθίας ἐμίτρηε τὰ τῆς τύχης ἰωρτήματα. Ἀπεγαγόντες οὖν αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς στήσαντες ἄρθριον, ἤραν φωνήν, εὐφημοῦντες τὸν Τεμὺρ Χάν, καὶ σὺν τῇ εὐφημίᾳ καὶ τὸ τοῦ Παγιαζιτ ὄνομα ἐπὶ χαλκασιν, Ἰσοῦ, λέγοντες, καὶ ὃ τῶν Τούρκων ἀρχηγὸς παρεστήκει σοι ὄσμωος. Ὁ δὲ Τεμὺρ ἀσχαλούμενος ἐπὶ τῇ μελέτῃ τῶν σκάκων οὐκ ἀνέθορε πρὸς τοὺς εὐφημοῦντας αὐτόν. Τότε πάλιν γεγωνοτέρᾳ φωνῇ εὐφημοῦν οἱ παρεστηκότας, καὶ τὸ τοῦ Παγιαζιτ ὄνομα ἐκ δευτέρου ἀντίγγειλαν· τότε καὶ ὁ Τεμὺρ ἠτηθείς ἐν τῷ τοῦ σκάκου παιγνίῳ παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, δούς αὐτῷ Περσιστὴν Σιαχρούχ (18), ὃ λέγεται περ' Ἰταλοῖς Σιάκω Ζόγκω, ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔκτοτε Σιαχρούχ, ἧγουν τὸ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀγαίνας οὖν καὶ ἰδὼν τὴν φάλαγγα, καὶ τὸν Παγιαζιτ ἐν μέσῳ ὡς κακούργον, ἠρώτησεν αὐτοὺς, λέγων· Ὁδὸς ἔστιν ὁ πρό μικροῦ διαζενγνύων τὰς ἡμετέρας γυναῖκας, εἰ μὴ ἀντικατατάξομεθα; Ὁ δὲ Παγιαζιτ, ἀντιλαβὼν τὴν ἀπόκρισιν, ἔφη, Ἐγὼ εἰμι· οὐδὲ γάρ σε τοσοῦτον καταφρονεῖν τοὺς περικώτους· ἀλλ' ἴσθι καὶ αὐτὸς ἀρχηγὸς ὧν φυλάττειν σε τοὺς ὄρους τῆς ἡγεμονίας. Τότε ὁ Τεμὺρ αἰσθόμενος τὴν εἰς ὑπερβολὴν χολώδη ὑπέκχασιν αὐτοῦ, ἦν

A deducunt. Qui enim audivisset Bajazitem in suam potestatem devenisse, 37 jussit tentorium erigi sub quo cum filio sedit zatricium ludens, quem lulum Persæ Santrats vocant, Latini vero scaccum. Hoc ludicæ oblectamento, quod de Bajazite comprehendendo non ita sollicitus fuerat, demonstrare voluit, certamque copiis suis innumeris prædam intra retia habuisse; at, quod res fuit, dissimulabat. Quamvis enim aciem depleto majoribus copiis instructam habuisset, anxius tamen admodum ac iratus apud se erat, donec feliciter res sibi cessasse sensit; tuncque astute et vase disserere ipso, et fortunæ dona fortitudinis sua admitti et æstimare. Bajazitem demum adducunt, stantemque in tentorii vestibulo collocant, elataque voce Chan Temyrem B faustis acclamationibus prosecuti sunt, interque illas nomen Bajazitis sæpius est auditum: Ecce Turcorum princeps vincit coram te stat. Temyr porro scaccorum ludo intentus ad acclamantium voces non exsiliit: rursus ergo contentiori voce acclamare astantes, nomenque Bajazitis denovo repetero. Ludo scaccorum tunc Temyr a filio victus eī nomen Siachruch imposuit, eoque deinceps appellavit; quæ vox Persica ab lulis per Scaccum zocum redidit, victi regulo ad extremas angustias redacto. Lulentis itaque in turbam circumfusus oculis, Bajazitem in medio tanquam scelestum reum intuitus, eos sic interrogat: Hiccine est, qui paulo ante a conjugibus nostris divortium nobis mandabat, nisi bellum ei inferremus? Ad quæ respondit Bajazites: Ille sum, nec te deca dictos tam superbe habere et despiciere: sed disce tu, qui princeps quoque es, imperio limites et modum imponere. Ex his tunc cognovit Temyr bilem illius immodice accensam, quod a mane ad vesperam jejuniis permansisset, æstuque acerrimo et pulvere desiccatus ac retorridus esset. Et cum recius stare, jussit Temyr eorum se cum sedere, mitique ac blando sermone delinivit, et consolatus est. Imperavit deinde tria tabernacula

Ismaelis Bullialdi notæ

nota cæteris aliis certior est, ita ut in ea sententia stemus, quæ anno 1401 pugatum fuisse asserit: Sethas Calvisius in Chronologia pugnam istam anno Christi 1399 alligat, anno Hegiræ 801 jamjam finientis Septemib. 2, fuisse quoque feriam 6 scribit: a vero longius recedit illa sententia, et a nota illustri quam Ducas protulit, prorsus aliena est. Si enim biduo vel triduo ante Septemib. diem 2 pugna commissa est, sol tunc Virginem, non Leonem tenuerit, contra ipdicatum a Ducæ insignem characterem. Jacobus Bosius in Historia Ordinis Militiæ Hierosolymitanæ annum prodidit Christi 1398. Qui a vero longissime distat, ut et Bonifius Decad. 3. lib. dum obitum Temyri anno Christi 1399 accidisse scribit. (16) Ἦν γὰρ ὁ ἵππος Ἀραβικὸς Hic et infra commendantur equi Arabici. Leunclavii locus in supplemento Annualium Turc. ad annum Christi 1584 confirmat principes Osmanes his equis ut maxime agilibus usos fuisse. Zonaras in Romano Diogene de equis Arabicis talia scribit: Οἱ γὰρ ἵπποι τοῖς Ἀραβῶν ταῖς εἰς μὲν εἰσι τὴν πρώτην ὁρμήν, καὶ τῶν λοιπῶν ποδωχίστατοι, οὐκ ἐπὶ πολὺ δὲ τὸν θρό-

μον ἐκτάσσουσι· ἀλλ' ἀποκναύουσι τάχιστα. Arabum equidem equi primo impetu prompti et præ cæteris celeripedes sunt, cursum vero per longum spatium statim deficientes minime continuant. D (17) Ζατρίκιον. Ita appellatur ludus scaccorum ab Artemidoro in Oneirocriticis. (18) Δοὺς ἀπὸ Περσιστὴ Σιαχρούχ. Si Leunclavium sequimur, legendum erit Σιαχρούχ, quo Ducas noster id significare vult, quod Itali Scacco matto, Galli Eschec mat appellant: quando in zatricii ludo Regulus ad angustias ita redactus est, ut mox capiendus et deturbandus, in nullam amplius se movere possit partem, ut salvis evadat. Leunclavii lib. xii, Schach-Ruch duas distinctas voces facit, quibus Rex Ruchus significetur: eo nomine sic vocatus est Temyris filius, qui Laonico Sachruchus dicitur. Ad hunc Schæchorum, ut mihi videtur, ludum alludebat Siuanes Bassa, cum anno 1583 allato nuntio cladis in Perside à Turcis acceptæ, Sultanos Morati III dixit Schachum Schacho, id est regem regi opponendum esse, ut res Turcorum a Persis fractas in melius restitueret.

splendida ac magnifica, quæ *tentæ* vulgo dicuntur, erigi; dixitque illi: Secede et quiesce, et noli reformidare ut in te admittam, quæ in alios patravisti: per Deum tibi juro ejusque prophetam, quod nulus alius animam tuam a corpore separabit præter Deum, qui illam cojunxit. Bajazites tentoria statim ingreditur, quæ Temyr ipsi concesserat: quibus etiam hujus mandato fossa circumducta est, et illis asservandis custodiendisque per ambitum mille armati Persæ impositi, extra fossam vero quinque millia expeditorum militum ex domesticis lectorum collocata sunt, singulisque noctibus ac diebus deducta, aliis custodiæ vices obeuntibus.

φυλάττειν χιλιῶν ὀκτώ; Πέρσας, ἐκτὸς δὲ τῆς κῶν, καὶ ἑκάστην νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσων αὐτούς.

In **38** campo itaque, ubi pugnam conseruerant, octo dies consumpsit, per quos Persicus exercitus a Galatia in Phrygiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Asiam minorem, Cariam, Lyciam, et Pamphyliam sese diffudit, ita ut in singulis provinciis totus Temyris exercitus cum ipso duce adesse videretur: hoc igitur octiduo multitudo illa diffusa restagnavit. Jamque Temyr divitiis ingentibus compilatis, mancipiisque pluribus Ancyra abductis, Cotyzeum Phrygiæ metropolis accedit, obvius quousque flammis tradens, Bajazitem quoque in custodia diligenter asservatum, quomodo supra disimus, trahabat. Contigit autem dum Ancyra morabatur quidpiam ejus monuisse operæ pretium est. Dum Bajazites bellam adhuc gerobat, aderant ei in exercitu quatuor filii, quorum natus grandior Musulmanus, secundus Esces, tertius Mehemetes, quartus tandem Moses; domi vero duos adhuc infantes Mustapham et Orchanem tenebat. Anno autem illo quo pugnatum est, Mehemeti liberorum tertio Galatiam provinciam, ut eam regeret, pater attribuerat: qui cum patrem in Seytharum manus jamjam venturum vidit, cum suis aufugit, et rerum exitum expectando per nientes fugitivus vagabatur. Inventis itaque fossoribus aprimis industriis ac impigris noctu de montibus in planitiem descendit; terram-

A γὰρ ἀπὸ πρῶτῃ ἕως δευτέρας νῆστες, καὶ ὀπὸ τοῦ καὶ σονος τοῦ δριμυτάτου, καὶ τῆς ἀχλύος κατὰ τῆς σταθεῖς ὄρθιος, ἐκέλευσε καθίσαι τῷ Παγιαζῆτι ἀντικρὺ τοῦτου. Καὶ ψυχαγωγῆσας, καὶ παρηγορησας (19) διὰ λόγων, ἐκέλευσε πῆξαι σκηνας τρεῖς, ἦγον τέντας ἐντίμους, εἰπάν αὐτῶν· Ὑπαγε, ἀνακαίσθητι, καὶ μὴ λοίζου πρόττειν εἰς σέ, ἀ σὺ εἰς ἄλλους κέπραχας· ἄμνημί σοι Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ προφήτην, ὡς οὐκ ἄλλως χωρίσει τὴν ψυχὴν σου ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς, εἰ μὴ Θεὸς ὁ ἐνώσας αὐτῆν. Τότε ὁ Παγιαζῆτι εἰσελθὼν ἐν ταῖς σκηναῖς ἀπὸ Τεμύρ ἐδωρῆσατο, ἐκέλευσεν ὁ Τεμύρ τάφρον ὀρύξαι γύρωθεν τῶν σκηνῶν, καὶ κύκλῳ τῶν σκηνῶν τάφρον πεντακισχιλίους εὐζώνους ἐκ τῶν οἰκι-

B Ἐποίησεν οὖν ἡμέρας ὀκτώ ἐν αὐτῷ τῷ πάλῳ ὅπου ὁ πόλεμος ἐγένετο. Καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις διεσκευάσθη τὸ Περσικὸν στρατεύμα ἀπὸ Γαλατίας εἰς Φρυγιαν, Βιθυνίαν, Παφλαγονίαν, Ἀσίαν μικράν, Κάρϊαν, Λυκίαν, καὶ Παμφυλίαν, ὥστε ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ καὶ πόλει δοκεῖν εἶναι ἄπαν τὸ στρατεύμα τοῦ Τεμύρ καὶ αὐτὸν τὸν Τεμύρ· ἐν αὐταῖς ταῖς ὀκτὼ ἡμέραις ὑπερεχούθη, καὶ ἐπλημύθησεν. Ὁ δὲ Τεμύρ λαβὼν πλοῦτον (20); καὶ εἰχμησίαν πολλὴν ἐξ Ἀγκύρας, καὶ τοὺς συναντωνῶντας φέρον καὶ καταναλλεσκον, ἦλθεν εἰς Κοτυαζον μητροπόλιν τῆς Φρυγίας, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Παγιαζῆτη καλῶς περιπετραγμένον τῷ τρόπῳ, ᾧ προλαβόντες εἰρήκαμεν. Πλὴν ἐγενόθη ἐν Ἀγκύρᾳ τι, ὅπερ ἐστὶ μνήμης ἀξίον. Ἐστὶ δυνος τοῦ Παγιαζῆτι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου (21), ἦσαν σὺν αὐτῷ τέσσαρες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πρῶτος ὁ Μουσουλμάν, ὁ μετὰ τούτων Ἐσές, καὶ τρίτος ὁ Μεχμετ, καὶ τέταρτος ὁ Μοσῆς. Εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ (22) δύο, Μουσταφᾶν καὶ Ὀρχάν, ἐπὶ νῆπια ὄντα· εἶχε δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλατίας κληρωθεῖσαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ὁ Μεχμετ ὁ τρίτος. Ὡς ὅτεν εἶδε κἀκεῖνος τὸν πατέρα ἐπὶ ἐν χερσὶ τῶν Σκυθῶν ὡς ἐὼ ἀλλῶφ ἐζόμενον, ἀπέδρα καὶ αὐτὸς· σὺν τοῖς υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἦν ἐν ὄρεσι φυγαδεύων, καὶ καταδοκῶν τὸ μέλλον. Ἐδρῶν οὖν τεχνίτας, ὄρυκτάς (23) ἐπιτηρώσας

Ismaelis Bullialdi notæ.

(19) Καὶ ψυχαγωγῆσας καὶ παρηγορησας. Ad eundem Leucl. lib. vii *Historiæ Muslimanicæ*, ubi modum explicat, quo Temyr Bajazitem excepit et habuit. Pbranzes lib. i, cap. 29, et Laonicus lib. iii non longe a fine, sed uterque a Duca et Leuclavio dissentiunt.

(20) Ὁ δὲ Τεμύρ λαβὼν πλοῦτον. Crudelestimum et avarissimum fuisse Temyreni testantur Laonicus et Leuclavius.

(21) Ἐστὶ δυνος τοῦ Παγιαζῆτι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου. Leuclavius, lib. viii, in principio, omnes Bajazitis filios enumerat, quorum nomina hæc fuere: Ertogrul, emir Suleiman, Mustapha Zelebis, Isa Zelebis, Musa Zelebis, sultanus Mehemetes, Cassimes vel Cassumes Zelebis. Occisus est Ertogrul in pugna contra Casim Bucharedinem; Mustaphas in prælio Temyriano perit. Suleimanes ex eo subtractus salvus evasit, etiamque Mehemetes rebus deploratis excessit. Isa Prusam seu Burusam venit, illicque imperii sedem habuit. Musa captus est cum patre; interea vero Cassumes in Servio educabatur. Hoc

loco noster Mustaphæ nomen omisit, eumque inf: in pugna non occubuisse asserit: quem porro Es vocat Ducas, eum Laonicus Jesum, Leuclavius Isam appellant: hodieque Turci Dominum redemptorem nostrum *Prophetam Isam* vocant.

(22) Εἶχε δὲ ἐν τῷ οἴκῳ. Hic Mustaphas postea in scenam prodibit adversus Mehemetem, qui Musulmano, Mose et Ese seu Isa occisus, ac Mustapha horce debehato. Osmanici imperii summam solus obtinebit. Discrepat ergo Leuclavius a nostro tam in Mustaphæ ætate, quam in natu minimi nomine, qui Orchanes Nostro, Cassumes illi dicitur.

(23) Ἐδρῶν ὄρυ τεχνίτας ὄρυκτάς. Laonicus, lib. iii, prodidit a Bajazitis ducibus, non a Mehemete ejus filio, tentatum fuisse, ut in libertatem ille assereretur, corruptis grandi pecunia Temyris fossoribus, qui cuniculum in eam partem in qua Bajazites erat, egerunt: demumque in ipso opere deprehensi capti sunt. Leuclavius et Pbranzes hujus facinoris egregii et audacis nullam mentionem faciunt.

εἶ: ἔγαν, καὶ καταλθὼν διὰ τῆς νυκτός ὄρυξαν τὴν εἶ: ἔγαν, καὶ ἔως τὸ μέσον αὐτῶν σκηνῶν καταστήσαντες, εἶχον γὰρ τελεσιουργήσαντες τὸ πανούργημα, εἰ μὴ θεῖα τις δύναμις ἐκόλυσε τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι τὸν ἀλάστορα. Καὶ δὴ πρωτὶς οὖσης, ἦν γὰρ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος ὁ ἥλιος ἑννέα πού ὥρας ἐν τῷ Λέοντι βαδίζων, ἦλθεν ἡ παράταξις ἡ νέα, καὶ ἰδὼν τὰ χρώματα τῆς ὀπῆς ἐβόησαν, καὶ ἐγερθέντες οἱ φυλάσσοντες τὴν νύκτα ἀνεβόησαν, καὶ θόρυβος μέγας ἐγεγόνει παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ εἰσπηδήσαντες, εὗρον τὸν Παγιαζῆτῃ ἰστάμενον ἐν μέσῳ τῆς τέντας, καὶ τὸν Κοτζιαφερούς τὸν ἀρχιευνοῦχον αὐτοῦ, ἦν γὰρ οὗτος ὁμοῦ ἐαλωκῶς σὺν αὐτῷ. Οἱ δ' ἄρκεται ἔφυγον, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Μεχμετ. Πρωτὰ δὲ παραστάς τῷ Τεμῦρ (24) καὶ λοιδορήσας αὐτὸν, καὶ λόγους ἐπαπειλητικούς· εἶπὼν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, προστάξας ἀπεκεφάλισαν τὸν Κοτζιαφερούς. Ἐκτοτε οὖν ἐγένετο μεγάλη φυλακὴ εἰς αὐτὸν, καὶ σιδηροὶ κλοιοὶ, καὶ χειροπέδες [χειροπέδα] ἐκ τῆς νυκτός· τῇ δὲ ἡμέρᾳ μόνον συχνοὶ στρατιῶται οὐ διέλειπόν φυλάσσοντες.

39 CAPUT XVII (25).

Tempus Asiæ urbes aliquot adit et capit, incendia ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thesauros Prusæ seu Bursæ asservatos rapit. Smyrnâ expugnat; ad eum Phocæarum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittit, doneisque conciliant Cariam illustrat, et deinceps Salutarium iter sœctit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem, anno in expeditione exarato, redit.

Ἀπάρας δὲ ἀπὸ τοῦ Κοτυαίου, φθειράς, αἰχμηλωτεύσας, λαθῶν πάντα θησαυρὸν τὸν εὐρισκόμενον σὺν βαζάνοις καὶ τιμωρίαις πλείσταις· καίων, κρεμάζων, ζωντοθάπτους δεικνύων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πᾶσαν ἄλλην τιμωρίαν ποιῶν, ἦλθεν εἰς Προῦσαν· καὶ ἀνοίξας τοὺς θησαυροὺς ἐξήντησε τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων κερδηθέντα κειμήλια χρυσᾶ, ἄργύρεα, λίθους τιμίους, μαργαρίτας δίκην κόκκων ἰσίου μετρουμένους ἐν χολνικί. Εὗρεν οὖν ἐκεῖ καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου (26). Καὶ λαθῶν πάντα τὰ τῆς Προύσης, Νικαίας, Νικομηθίδας καὶ τῶν περὶ πόλεων τοὺς ἀνεώτους θησαυροὺς, εἰς Φρυγίαν τὴν κάτω ἀφίκετο· καὶ πορθήσας ἅπαντα πολυχμέα τε καὶ πόλεις ἦλθεν εἰς Ἀσίαν. Καὶ λαθῶν Ἀδραμύντιον (27), καὶ Ἀσσὸν, ἦλθεν εἰς

Ismæliis Bullialdi notæ.

(24) *Πρωτὰς δὲ παραστάς τῷ Τεμῦρ.* Nescio ware Ducas cavram illam ferream ita reticeat, nullum de ea verbum ipse fecerit, cum accurate atis cætera recenseat. Equidem, ut quod sentio periam, cum bona dissentientium venia, caveam lam, ad immanitatem et sævitiam Temyris-chaniaggerandam, commentos esse temporis illius homines ingenuè dicam: vel fortasse manicas pedis que ferreas, quibus noctu vinciebatur Bajazites, veam ferream ipsos appellavisse. Leunclavius, l. vii, narrationem Ducæ partim confirmat, quæ l Chotziaferuzem seu Hozzapherizem-Begum spectat, ipsum nempe in pugna captum fuisse: at ipsi put fuisse abscissum omisit, quod noster factum esse narrat.

(25) Hoc capite res gestas a Temyre accuratius icas, quam Leunclavius, aut Laonicus, narrat: nyrnæ præcipue expugnationem describit, quam time, ob locorum viciniam, bidui siquidem itinere sbos a Smyrniā dissita est, nosse potuit; atque iam ex principis Lesbi seu Mityleues monumen-

A que vertendo ab eis in media tentoria perventum erat opusque jam perfectum, nisi divina virtute quadam obsistentē prohibiti fuissent, quominus scelus illud liberarent. Jamque orta luce, sol eo tempore novem horas infra horizontem consumebat Leonem permeans, recens custodum cohors ad stationem advenit, qui conspectis ad ostium fossæ aggeribus clamorem sustulerunt, quo nocturni custodes caritati pariter vociferantur, ingensque trepidatio per universum exercitum est orta. Postea ingressi Bajazitem in medio tabernaculo stantem, et Chotziapheruzem eunuchorum ejus principem, qui simul captus fuerat, invenerunt: fossores vero et Mehemetes aufugerunt. Mane jam facto Temyr adiit, ac probris eum et conviciis laceravit, cumque eo sermonem minarum plenum habuit, et Chotziapheruzi caput abscindi coram jussit. Sub arcta custodia deinceps habitus est Bajazites, ferreis compe-
B ditibus ac manicis per noctem vinctus; interdum militibus tantummodo frequentibus assiduisque custoditus.

Cotyæo discedens Temyr, omnia evertens, ser-
vilitati cunctos mancipans, omnes thesauros con-
tractans, supplicij variis adhibitis, urendo scilicet
miseros, et suspensio afficiendo, vivos sepeliendo,
cæterisque tormentorum generibus torquendo,
C Prusam venit, reseratosque thesauros exhaurit,
et, quæ Romanis erepta fuerat, compilat auream
argenteamque supellectilem, pretiosos lapides mar-
garitasque, quas, tanta fuit earum copia, velut
grana frumenti chænice admietiebatur. Illic quoque
uxores Bajazitis pellicesque invenit, interque eas
Lazari filiam; omnibusque abreptis, spoliatisque
thesauris, quos nactus est Prusæ, Nicææ, Nicome-
diæ et in vicinis urbibus, in Phrygiam inferiorem
ire pergit, omnesque in itinere urbes ac oppida
populatur, et in Asiam abit, præteritisque Adra-
Ismæliis Bullialdi notæ.

tis, qui Temyri honorem cultumque, ad sævitiam
ejus iracundiamque devitandam, exhibuit. Ducas ve-
ro filius Lesbi principis successor in præcipuis nego-
tiis operam suam navavit, et inter ejus maxime fa-
miliares ac consiliarios habitus est. Jacobus Bosius
in *Hist. ord. Militiæ Hierosolymitanæ* Smyrnâ a
D Temyre expugnatam fuisse prodidit, ut et Laonicus,
lib. iii, qui breviter expeditionem illam expli-
cat et machinas, quibus ad urbium expugnationem
niebatur Temyr, describit. Leunclavius Smyrnâ
expugnatam fuisse non docet.

(26) *Καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου.* Leunclavius, lib. vii, Lazari filiam, quæ in superioribus Maria appellatur, ad convivium Temyr's mandato venire jussam tradit: cum apud Zagataios Scythas id vitio aut dederori non verteretur. Injuriam nihilominus sibi fieri Bajazites Gilderum ex more gentis suæ reputans, id ægerime tulit. Videndus etiam hac de re Laonicus, lib. iii.

(27) Ἀδραμύντιον. Urbs maritima Phrygiæ

mutio et Asso Pergamm accessit, ibique diebus aliquot immoratus thesauros urbium vicinarum compilat, puerosque et puellas captivos comprehendit, omnesque Turcos et Romanos supplicis ciris vexavit, ut aurum et argentum ab eis extorqueret; aliosque igni tradidit, alios conclusos fame enecavit. Cunctis itaque divitiis earum urbium corrasis Magnesiam ad Sipylum montem sitam profectus est; illic congregit universam Lydiæ auream argenteamque suppellectilem, omnemque quam Sardeis, Philadelphia et Atalus possidebant. Smyrnæ deinde profectus castra metatur juxta oppidulum ab Hierosolymitanæ militiæ fratribus Rhodiis equitibus tempore memorati Homuris exstructum, idque sibi dedi postulat. At Rhodii fratres equites id renuere, quod plurimi viri feminæque in illud confugissent, Ephesii, Thyraei, Nymphæi, aliarumque urbium Christiani, loci firmitate freti, nec a quoquam expugnatum iri confidentes. Cum enim illud vi frustra sæpe tentasset Bajazites, quotannis præsidii impositis aditus occupabat, ut fame expugnaret. Tum expugnandæ arcis consilio capto, Temyr portus ingressum obspire aggreditur, edicitque sub vesperam, ut crastina luce singuli milites lapidem afferant, et in portus fauces projiciant.

40 Quod deinde factum, iis qui in oppido conclusi erant, timorem ingentem objecit, triremes porro, cæteraque navigia, nisi prima diei hora in altum deduxissent, a Scythis incensa forent: qui cum ab aurora ad solis ortum lapides congerere cœpissent, utrumque litus aggere junxerunt, et portus ostium desiccaverunt. Atque decima pars militum, quid decimam dico? ipsa centesima operi faciundo plusquam satis fuit. Ubique enim innumera militum multitudo diffusa aberat, omnem regionem per ambitum occupantium, aliamque ex alia, priusquam de eorum adventu quicquam præsciretur, percurrentium. Uno equidem die tridui itinere emenso, ut volucrum nubes terras sæpius circumcursabant, nullis impedimentis gravati, sed iis solum sarcinis et comætu, quæ ad facile vincendum satis sunt: ad quod apte se comparant, dum numero magnam satis multitudinem, ipsamque celerem ac expeditam educunt. Quodque horum præcipuum est, sibi nullatenus parant, et adversus hostes ferarum agrestium more in pugnam procedunt. Portus ostio jam superato ad fossas oppidi accedere Scythæ: at equites Rhodii fortiter e propugnaculis obsistere, Scythasque, ut passeret locustas, in fossas dejicere, quæ eorum cadaveribus

A Πέργαμον, καὶ ἐκεῖ ποιήσας ἡμέρας, καὶ ἀδροῖσας τῶν περὶ τὴν πόλιν τοὺς θησαυροὺς, καὶ ἀγκυλωτίσας νέους καὶ παιδίσκας, καὶ κολάσας, καὶ τιμωρήσας πάντας Τούρκους· τε καὶ Ῥωμαίους, πυρκαυδίστους, καὶ ἐγκλείστους ὑπὸ ἀσπίδος λιμοκτονήσας· ἕνεκα χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ, πάντα πλοῦτον σωρεύσας, ἦλθεν εἰς Μυνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ κειμένην. Καὶ ἐκεῖ συναθροῖσας πάντα τὰ τῆς Λυδίας χρυσί τε καὶ ἀργυρὰ κειμήλια, καὶ πάντα τὸν ἐν ταῖς Σάρδεσι, καὶ Φιλαδέλφῳ, καὶ Ἀττάλῳ (38) σωρεύσας πλοῦτον, ἦλθεν εἰς Σμύρναν. Καὶ ἐκεῖ τεταύσας ἐν τῷ πολιχνίῳ τῶν φερέριων, ὃ ἀνήγειραν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προδρόμθέντος Ὁμοῦρ, ἐξήτει τοὺς παρ' αὐτῶν. Ὡς δὲ ἀντέλεγον οἱ φερέριοι, ἦσαν γὰρ πλεῖστοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες προσφυγόντες ἐν τῷ φρουρίῳ, Ἐφέσιοι, Θύραιοι, Νύμφαιοι (29), καὶ ἀπὸ ἄλλων πόλεων Χριστιανοὶ, θαρρόντες, ὡς οὐ κυριευθήσεται παρὰ τινος· καὶ γὰρ ὁ Παγιαῆς κατ' ἔτος ἐπολέμει, καὶ οὐ διέλειπεν ἀσφαλῶς τὰ διεξόδους τηρῶν, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ἐγκρατῆ γένηται τοῦ πολιχνίου, ὑπὸ γὰρ πολέμου οὐκ ἔστιν ἦν· τότε ὁ Τεμῦρ εἰς νῦν λαθῶν φράττει τὸ πρὸς λιμένους στόμα, διαλαλιὰς ποιήσας ἄφ' ἑσπέρας, ἵνα τὸ πρῶτ' ὁ καθελὸς τῶν στρατιωτῶν ἀνὰ λίθον ἄρας, βίβει ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένους, ὃ καὶ γέγονεν. Ὁρῶντες δὲ οἱ τοῦ κάστρου, ἐδειλίσθη· καὶ εἰ μὴ ἐλκυσαν τὰς τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα ἐκ τοῦ λιμένους ἐν τῷ πελάγει, τῇ πρώτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἐτεφρώθησαν ἀνὰ τῶν Σκυθῶν· ἀρτίμενοι δὲ πρῶτ' ἄχρι τῆς πρώτης ὥρας, ἐποίησαν τὴν ὑγρὰν ξηρὰν· οὐδὲ τὸ δέκατον, τί λέγω δέκατον; οὐδὲ τὸ ἑκατοστὸν ὑπόουργῃσι τὸ τῆς διαλαλιᾶς πρὸς τὰ γὰρ ἦν ὁ πᾶς ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τότε, καθὼς ἔφημεν, περικυκλώσαντες τὴν ἄπασαν ἄλλην ἐξ ἄλλης, πρὶν ἀκουσθῆναι καταλαμβάνοντες γῆν, καὶ τριῶν διὰ μίαν ἡμέραν κίλακας, δίκην πετηνῶν αἰθεριῶν, περιτερέχοντες ἄκουμένην, μὴδὲν μὲν ἐπαγόμενοι, πάντα δ' ὄντες ἔχοντες ὅσα πρὸς τὸ βραδίως νικᾶν ἐφόδια κρῖσιτα. Εἶναι γὰρ ταῦτα, τὸ τε κατὰ πλῆθος ἐξίναμι μικρὰ καὶ ἀριθμῶν ὑπερβαίνον, τὸ τε τῆς κινήσεως ἐστρωσον καὶ ἐξύτατον· καὶ ὁ τοῦτων μείζον τὸ τελῶς ἀφειδέειν ἑαυτῶν καὶ κατὰ πρόσωπον δίκην ἀγρίων θηρῶν ἀπαντᾶν εἰς τὰς μάχας. Διαβάντες τοίνυν τὸ στόμα τοῦ λιμένους, καὶ παραστάντες τῇ τάφρῳ, οἱ μὲν φερέριοι διὰ τῶν βελῶν ἀνδρείως ἐμάχοντο ἐκ τῶν προμαχώνων, καὶ δίκην ἀκρίβου κατακοπτομένων ὑπὸ στρουθῶν ἐν τῇ τάφρῳ ἐπιπτον, καὶ ἡ τάφρος ὑψούτο τοῖς σώμασι τῶν Σκυθῶν· καὶ οἱ Σκύθαι ὡς αἱ κερκῆλαι τῆς ὄρας

Ismaelis Bullialdi notæ.

inferioris vel Lydiæ Asso vicina, hodie appellatur Landrimyti, Ephesino olim metropolitæ subdiæ.

(28) Ἀττάλῳ. Notitia patriarchatus Constantinopolitani sub Sardium metropolitæ habet Ἀτταλέας episcopum, alium ab eo, qui Sylæi seu Pergæ metropolitæ subest.

(29) Νύμφαιοι. Veteres geographi non meminerunt loci illius prope Magnesiam ad Sipylum.

Plinius, in Asia descriptione, in Cilicia collocat Nymphæum, lib. v, cap. 27. Ideo conjicere possumus, Nymphæum, de quo hoc loco Ducas mentionem facit, multis sæculis Plinio et aliis geographis posterius esse. De illo duobus locis Gregoras meminuit, lib. iii, sub sinem, traditque Joannem Vataciam imp. illic obiisse, lib. deinde vi, appellatque Νύμφαιον τῆς Λυδίας. Logotheta quoque in Chronico Constantinopolitano.

ἐρύοντο. Πληρωθείσης οὖν τῆς τάφρου τῶν σωμάτων, οἱ παραλειπόμενοι ὑπὲρ μέτρον Σκυθαὶ πατήσαντες τὰ τεθνηκότα τῶν σωμάτων, καὶ κλίμακας ἐπιθέντες ἀνάβαινον, οἱ μὲν ἄνω, οἱ δὲ τὴν πρὸς ἕδρην φέρουσαν κάθοδον, μὴ φροντίζων ὁ ζῶν διὰ τὸν τεθνηκότα εἰ πατήρ ἐστιν ἢ υἱὸς γνήσιος· ἀλλὰ τὸ σπουδαζόμενον ἐν ἦν ἐν ταῖς τῶν ἀπάντων ψυχαῖς, εἰς πρῶτος ἀναβαίνειν, καὶ τὸ σκῆπτρον θεῖναι ἐν τῷ πύργῳ. Τότε ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἀναβάντες, καὶ τοὺς φρερίους εἰς τὸ ἐνδότερον καταδιώξαντες, φυγῆ τὴν σωτηρίαν ἐπεμελοῦντο, τὰς δὲ τριήρεις ἐγγὺς τῆς ἀκροπόλεως ἐλκύσαντες, φύρδην καὶ ἀτάκτως εἰσῆρχοντο, ἔχοντες τὸν Μπαίουλον αὐτὸν ὁμοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς φρερίους. Οἱ δὲ ἐλθόντες τοῦ φυλαχθῆναι ἐκ τῶν ἐκτὸς Χριστιανοὶ ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσῃ, οἱ δὲ κρατοῦντες τὰ πηδάλια τῶν τριήρων, οἱ δὲ τὰς κώπας, ἄλλοι τὰ τῆς πρώρας καλώδια καὶ τὰς ἀγκύρας, ἐθῶν πρὸς τοὺς ἐπιβάτας· Ἐλεῆσατε ἡμᾶς Χριστιανούς ὄντας, καὶ μὴ ἐγκαταλείπητε ὡς. Αὐτοὶ δὲ σὺν βράχιοις κρούσαντες εἰς χεῖρας τὰς ἀπρωρημένας, καὶ περῶσαντες τὰ ἱστία, ἀφῆτες αὐτοὺς ἡμιθανεῖς ἔπλεον. Οἱ δὲ Σκυθαὶ παραλαβόντες καὶ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εἰς ἐν ἀθροίσαντες τὴν αἰχμαλωσίαν, ἦσαν γὰρ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὑπὲρ τοὺς χυλίους, καὶ ἀπαγαγόντες αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Τεμύρ, ἐκέλευσε πάντας ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀπομυθῆναι· καὶ οἰκοδομήσας πύργον ἓνα, μίαν πέτραν ἐνθεῖς, καὶ μία κεφαλὴν συναρμόσας (30), ὥστε τὸ πρόσωπον ἰστασθαι καθ' εἰρμόν· καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ τάξει, ὅπου ἡ πέτρα ἦν ἐπάνω ταύτης κεφαλῆ· καὶ ὅπου κεφαλὴ ἦν ἐπάνω ταύτης πέτρα, καὶ τὰ πρόσωπα πάντα φαινόμενα περὶ τὴν ἐξῆς ἐμφάνειαν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας καὶ ἀπάνθρωπον ἐπινόημα.

Αἱ δὲ Φωκαῖαι Ἰστυλιαν πρέσβεις πρὸ τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἰωνίας, καὶ προσεκύνησαν σὺν δώροις πλείστοις· καὶ αὐτὸς ὑπεδέχτο, καὶ εἰρήνην σὺν αὐτοῖς ἐσπέλαστο· ἦν γὰρ ἡ μία τῶν Γενουιτῶν, ἡ καὶ νέα καλουμένη· ἡ δὲ ἐτέρα ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μιτυλήνης ἀνέκειτο, ἡ καὶ παλαιὰ καλουμένη. Ὁ δὲ Τεμύρ ἐλθὼν ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ πολεμίζων αὐτὴν, ἐστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱστορήσων τὰς Φωκαίας· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ τῆς Λέσθου ἡγεμὼν, ἐμβὰς ἐν τριήρει ἦλθεν εἰς Φωκαίας· καὶ ἐξελθὼν ἐξω τῆς πόλεως, καὶ φιλοξενήσας ὡς ἐχρῆν τὸν υἱὸν τοῦ Τεμύρ, φαγόντες, καὶ πίνοντες, καὶ εὐφρανθέντες ὁμοῦ, σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψεν. Ὁ δὲ τοῦ Τεμύρ ἐκγονοῦ θοῦς αὐτῷ σκῆπτρου σημεῖον ἀγάπης, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὁ μὲν ἐν τριήρει, ὁ δὲ ἀναβὰς ἐφ' ἵππου, ἀπ' ἀλλήλων ἐχωρίσθησαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ εὐρὼν τὴν Σμύρναν κατασκαφεῖσαν ἕως τῶν θεμελίων, πρὸς τὴν Ἐφεσον τὴν πορείαν ἐποίουν, καὶ πανταχόθεν τὸ στρατεύμα

Ismæelis Bullialdi notæ.

(30) Μίαν πέτραν ἐνθεῖς, καὶ μίαν κεφαλὴν συναρμόσας. Genus illud structure ad similitudinem reticulatæ facta erat, de qua sic Vitruvius, lib. II, cap. 8: Structurarum genera sunt hæc, reti-

A complebantur. Illi vero, ut hydræ capita, succrescere. Congesta itaque cadaveribus fossa residui immenso numero Scythæ cæsorum calcantes cadavera, scalasque admoventes ascenderunt, aliique in moeniorum pinnas evaserunt, alii, quæ ad inferos et lethum ducit, viam ingressi sunt. Neque superstes cæsorum patris aut liberorum cadavera calcare aversabatur, aut eorum ab aliis discrimen aliquid faciebat: sed uni tantum intentus erat quisque. quomodo prior ascenderet, telumque turri indigeret. Undequaque igitur muros subeuntes, in interiorem arcis locum fratres compellunt, qui salutem fugam querentes triremes prope arcem adducunt, ipsasque tumultuantes ac trepidantes ingressi sunt Ballivus et cæteri fratres. At Christiani, qui in id oppidum securitatis causa ex aliis locis se receperant, omnes cum uxoribus et liberis mare ingressi, partim triremium clavis adhærentes, partim in remos nitentes, alii funibus anchorisque arreptis vectorum fidem inclamabant: *Miseremini nostri, qui Christiani sumus, neque hic nos deserite.* Vectores vero manus vociferantium protensas contis quatientes ac submoventes, pansis velis in altum feruntur, hosque semimortuos deserunt. Scythæ expugnato castro coactos in unum supra mille captivos, mulieres ac pueros ad Temyrem adducunt, quos **41** ad unum interfici imperat, occisorumque capita abscindi; in ædificanda deinde turre, ordines lapidibus capitibusque distinxit, ita ut caput unum ad lapidis latus coagmentaretur, faciesque ordine dispositæ essent: atque in secundo ordine lapidi caput, lapis capiti (*opere reticulato*) superstruebatur: vultusque in exteriori superficie omnes versi erant; conspiciendum illic exhibebatur novum prodigium, inhumanumque commentum.

At Phocæarum principes legatos ad eum destinaverunt, priusquam in Ioniam pervenisset, et multis donis placavere: quibus ille acceptis pacem cum iis composuit. Harum altera, quæ nova vocabatur, Genuensibus parebat; altera, quæ et vetus, Mitylenes duci subdita erat. Cum Smyrnam Temyr accederet, eamque bello peteret, nepotem suum Phocæas exploratum misit; quod cum rescivisset Lesbi princeps, conscensa trireme Phocæam appulit: urbeque egressus in occursum Temyris nepotis, comiter ac perhumane, prout decebat, eum suscepit; et, postquam conviviis ac comotationibus indulserunt, et se simul oblectaverunt, cum multis donis remisit. Temyris etiam nepos sceptrum illi dilectionis amorisque signum largitus est, et mutuis tandem salutationibus ac osculis sese complexi discesserunt, ille quidem trireme vectus, hic equo insidens: qui ad castra reversus Smyrnam a fundamentis eversam dirutamque offendit, atque adeo

culatum, quo nunc omnes utuntur, et antiquum quod in-ertam dicitur: ex his venustius est reticulatum, sed ad rimas faciendas ideo paratum, quod in omnes partes dissoluta habent cubilia et coagmenta.

Ephesum versus tendentem exercitum, eoque con-
 fluentem. Edixerat namque Temyr Ancyra digre-
 diens, ut omnes proceres magnatesque, ubicunque
 agerent, eum Ephesi adirent, illicque convenirent;
 Epheso quippe discedens imperii sui provincias
 repetiturus erat. Ibi castris collocatis triginta dies
 consumpsit, interimque ex vicinis illi urbi oppidis
 et vicis omnes incolae congregat: multisque cru-
 ciatibus et deustionibus ab iis extorquet, quidquid
 a maioribus auri argentique, pretiosarum rerum,
 vesisque relictum erat; hinc Mylassum Cariae me-
 tropolim profectus est: tamque aspera et acris
 hiems invasit, geluque ita intensum est, ut qua-
 drupedes, volucres aeris aquatiliaque animalia
 gelu induruerint, eorumque naturalis calor frigore
 exstinctus sit. Cum vero ab una urbe in aliam mi-
 graret exercitus Temyris, eam, unde movebat, tam
 desertam ac solitudinis horrore plenam reliquit,
 ut neque canis latrare usquam audiretur, non aves
 domesticæ et cicures cucurrere, non infans vagire;
 sed quo pacto laxato reti, et in litus postea ex
 mari reducto, quicquid implicitum sive minutum
 piscis sive amplius occurrit, in terram piscator
 trahit, etiamque pisciculum vilissimum, **42** can-
 crumque minutulum; non aliter isti totam Asiam
 egerunt et tulerunt, et Mylasso relicta in Phrygiam
 Cappatianam, cuncta pariter agendo ferendoque,
 iter direxerunt. A Laodicea vero viam capessive-
 runt, quæ in Phrygiam Salutarium ducit, quam
 provinciam lingua sua Turci Karasar appellant: **C**
 illic ærumnis confectus Iltrim Bajazites fato con-
 cessit. Affirmant plurimi quod veneno mortem ipse
 sibi consciverit. Volebat equidem Temyr hunc vi-
 vere, et in Persidem abducere, ut universæ genti
 ostenderet qualem ejusque soli feram compre-
 henderit, spectandumque exhibere ad triumphum
 ornatum et magnificentiam; tandem multis ærum-
 nis ac miseriis attritum ad mortem sibi inferen-
 dam ipsum cogere. Verum ubi animam agere cœpit,
 postremaque suspiria ducere, Temyri talia signi-
 ficat: *Vitam cum morte jam commuto; tu lætus et
 hilaris mortuum me conspice, cadaverque meum*

συνέβηεν. Ἦν γὰρ πρόσταγμα παρ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν
 ἐξ Ἀγκύρας· Ὅπου ἂν τύχῃσι οἱ μεγιστᾶνες, καὶ
 οἱ στρατᾶται σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ, οἱ πάντες εὐθεθῶ-
 σιν ἐν Ἐφέσῳ· καὶ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἦν ἀναποδίζων
 πρὸς τὰ πάτρια· ἐκεῖ δὲ πῆξα; τὰς σκηνὰς ἐπέτη-
 σεν ἡμέρας· τριάκοντα, καὶ τὰ περίεξ ἅπαντα τῆ;
 πόλεως κάστρα, καὶ πόλεις, καὶ κώμα; ἀβροῖσας
 ἅπαντας, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν προγόνων καταλειφθέντα
 χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἄλλην πᾶσαν τιμίαν
 ὕλην, καὶ ἱματισμῶν πολυτέλη, διὰ πολλῶν βασι-
 νων καὶ κρυστηριασμῶν συλλέξας, ἐξήλαθε, καὶ
 πρὸς τὴν Μιλησίω(31) [Μυλάσσω] μητρόπολιν Κα-
 ρίας ἔρχεται, χειμῶνος οὕτω σφοδροῦ γενομένου,
 κρύους τε καὶ παγετοῦ, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν τετραπόδω
 φύσιν τῶν ζώων, καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ἀέρια, καὶ τὰ
 ἐνυγρὰ ζῶα παγιωθῆναι, καὶ εἰς κρύσταλλον μετα-
 μείψαι τὴν φύσιν αὐτῶν. Ἐξερχομένου δὲ ἀπὸ
 πόλεως εἰς πόλιν ἀπέναι, τὴν καταλειμμένην εἰς
 τόσον ἀφίσσαν ἔρημον, ὅτι· οὔτε κυνὶς ὕλακῃ τὴ
 παράπαν ἤκούετο, οὔδὲ θριυθὸς ἡμέρου κοκκυμὸς,
 οὔδὲ παιδίον κλυθυρισμός· ἀλλ' ὡσπερ σαγήνην
 χιλῶν ἀλιεύς, ἔλκει ταύτην ἐν τῇ ξηρᾷ ἀπὸ τοῦ
 πελάγου; εἰ τι ἂν συναντεῖ τοῦτο καὶ ἔλκει πρὸς
 τὴν ξηρὰν, κἂν τε μέγαν ἰχθὺν κἂν τε σμικρὸν,
 καὶ αὐτὸ τὸ φαυλότατον ἰχθύδιον καὶ καρπιδίον·
 οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ἅπασαν Ἀσίαν λεηλατήσαντες
 ἔρχοντο. Ἀπὸ δὲ Μιλησίω εἰς τὴν ἄνω Φρυγίαν
 Καπατιανὴν ἦσαν, τὰ ὅμοια πράττοντες. Ἀπὸ δὲ
 Λαοδικεῖας εἰς Φρυγίαν Σαλουταρίαν (32) κατήν-
 τησαν, ἦν καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶσσαν οἱ Τούρκοι
 Καράσαρ λέγουσιν· ἐκεῖ καὶ ὁ πολυπαθὴς Πάτριμ
 Παγιαζήτ ἀπέθανεν. Ἄδεται οὖν παρὰ πολλῶν, ὅτι
 αὐτὸς ἑαυτὸν φαρμάκῳ τῆς ζωῆς ἐστέρησεν. Ὁ γὰρ
 Τεμύρ ἠδούλετο μὲν αὐτὸν ζῆν, καὶ ἐν τῇ Περσίῃ
 ἄγειν, καὶ δεῖξαι τοὺς Πέρσας ποδιστοῦ θηρίου
 ἔγκρατης ἐγένετο, καὶ θεατρίσαι, καὶ πομπεῦσαι·
 καὶ μετὰ ταῦτα διὰ πολλῆς στενοχωρίας τοῦ ζῆν
 ἀπαλλάξαι ποιῆσαι. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ λοιπὰ πνίω
 ἦν, μηνύει τῷ Τεμύρ, ὡς Ἐγὼ νῦν μεταλλάττω
 τὸν βίον· σὺ δὲ μαρῶς βλέψον τεθηκῆτα με,
 καὶ τὸ σῶμά μου δός ταφῆναι ἐν τῷ παρ' ἐμοῦ
 δομηθέντι μνημείῳ. Ἀκούσας δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) Καὶ πρὸς τὴν Μιλησίω. Correximus **D**
 Μυλάσσω, in Caria enim fuit Mylassa vel My-
 las; a Stephano etenim et aliis ita appellatur.
 In notitia Thronorum sub Constantino politico pa-
 triarcha, metropolitæ Staurupoleos subjicitur epi-
 scopus τῶν Μυλάσσω, vel ut alius ms. codex cor-
 rectius exhibet τῶν Μυλάσσω, et propterea My-
 lassum reddidimus, quod ad hodiernam pronuntia-
 tionem magis accedit.

(32) Ἀπὸ δὲ Λαοδικεῖας ἐς Φρυγίαν Σαλου-
 ταρίαν. Quo in loco mortuus sit Bajazites non
 prodiderunt Laonicus, Phranzes et Leunclavius.
 Animi ægritudine confectum obiisse docet Laoni-
 cus; causam addit Leunclavius, quod Bajazites a
 Temyre intellexisset, fore ut Semerkandum trans-
 ferretur, idque Ducas aliquatenus innuit. Vene-
 num a Temyre ipsi propinatum aliqui volunt, quod
 Leuncl. in calce lib. vii *Hist. Musulm.* scribit. Du-
 cas in Phrygia Salutaria, Turcis Carasar dicta, Ba-

jazitem diem supremum clausisse docet. Locus
 autem ille Carasar, quo nomine noster Phrygiam
 Salutariam intelligit, procul dubio est, quem Kara-
 Chisarem Turci appellant, id est arcem nigram;
 Græci medii ævi locum illum Μαυροκάστρον, hoc
 est *nigrum castrum*, quem antiqui Corycum ap-
 pellarunt, ut notat Leuncl. lib. iii, et cap 144, *Pan-
 duct. Turcic.* Contigit mors Bajazitis anno Hegiræ
 804, id est Christi 1402, postquam annos 14 re-
 gnasset; ita tradit Leunclavius lib. vii, et lib. viii
 mortuum aut anno Hegiræ 850. Laonici textus
 admodum depravatus est, qui annos 25 eum re-
 gnasse prodit. Orbinius scribit uxorem Bajazitis,
 Lazari filiam Milievam (Ducas Mariam appellat),
 altero post maritum die obiisse; cui ut illuderet
 Temyr, vestes illius ad pudenda usque rescindi
 jussit, et eo habitu mensæ accumbentibus mini-
 strare coegit.

ἰ Σκύθης; ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ· καὶ στείλας αὐτὸν ἄντι τῶν ἐνταφιασῶν δούλων αὐτοῦ ὡς ἑκατὸν ἐλευθερώσας αὐτούς, ἀπήγαγον αὐτὸν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἐθαψαν ἐν τῷ μνημείῳ, ὃ αὐτὸς ψυχόδμησεν. Ὁ δὲ Τεμπὴρ ἀπάραξ; ἐκείθεν πρὸς Λυκαονίαν ἀφίκετο, κἀκεῖθεν εἰς Καισαρίαν, εἶτα εἰς Ἀρμενίαν μικράν τε καὶ μεγάλην. Πληρώσας ἐνιαυτὸν ἕνα ἐκτὸς τῆς Περσίας, καὶ μετὰ τὸν χρόνον εἰσῆλθε νικητῆς, τροπαιοῦχος, φέρων λάφυρα καὶ λεῖαν, ὡς οὐδεὶς τῶν πρότετε τυράννων Περσῶν. Ἄλλ' ἐπανώμεν (33) πάλιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἡγεμόνας τῶν Ὀθμανῶν, καὶ ἴδωμεν καὶ πάλιν τρόπῳ μετέπεσον εἰς αὐτούς τὰ τῆς ἡγεμονίας εὐτυχήματα.

Manuel imperator Byzantium revertitur, et Joannem ex fratre nepotem in Lemnum relegat. Cum Musulmano Bajazitis filio foedus amicitiamque inii. Rerum status in Asia post Temyris Chanis discessum. Ese, seu Isa, Bajazitis filius, bello a fratre Mehemete petitus Temyrie duce capitur, et laqueo praefocatur. Cineites Smyrnaeus immolescit, Atinis filios ex Ionia pellit, Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachio ope Ephesum expugnant. Honor Atinis filius cum Cineite affinitatem contrahit, et paulo post obit. Musulmani adversus Cineitem expeditio. Asiae regum adversus Musulmanum conjurant, sed mutuis suspicionibus a se invicem dissociantur.

CAPUT XVIII.

Ὁ γὰρ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐνωτισθεὶς τὴν ἤτταν τῶν Τούρκων, καὶ τὴν τοῦ Παγιαζήτ ἀθρόαν μεταβολὴν (34) πῶς ἀπ' οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν πτόντα, παρευθὺ πρὸς Βυζάντιον ἀνεισι. Καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ παραχωρεῖ τῶν οὐρανῶν τῆς βασιλείας, καὶ αὐτὸς ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ πέμπεται. Καὶ ὁ Μανουὴλ μόνος βασιλεὺς παρὰ τοῦ παλατιοῦ καὶ τοῦ δήμου εὐφημίζεται. Ὁ δὲ Μουσουλμάν περὰσα; ἐν τῇ δύσει, εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ πίπτει ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως, καὶ δέεται τοῦτου λέγων, ὅτι Ἐγὼ ἔσομαι σοι εἰς υἱόν, σὺ δὲ πατὴρ ἐμὸς ἔσῃ· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν οὐ φύσει ζήζιγιον, ἀλλ' οὔτε σκάνδαλα ἔσονται· μόνον ἀναγόμενος με ἡγεμόνα Θράκης, ὅσην καὶ ἄλλην γῆν διὰ τῶν γορδῶν ἐπεκτεσάμην· δοὺς οὐτῷ καὶ ὁμήρουσ ἕνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ (35) τῷ ἀνήλῳ, καὶ μίαν τῶν ἀδελφίδων Φατμακάτου ἐπνομαζομένην· ὑποσχεθεὶς δοῦναι τῷ βασιλεὶ τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ τοῦ Στρυμόνος (36) ἄχρι αὐτοῦ Ζητουνίου, καὶ τὴν Πελοπόννησον· τὰ δὲ τῆς πόλεως πέριξ ἀπὸ Πινίδου μέχρι ἱεροῦ στομίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στομίου μέχρι Βάρνας ἅπαντα τὰ παράλια κάστρα, τὰ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ κεί-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(33) Ἄλλ' ἐπανώμεν. Post mortem Bajazitis interregnum constituunt Turcici Annales annorum 12, donec sultanus Mehemetes rerum summa et imperio potiretur.

(34) Καὶ τὴν τοῦ Παγιαζήτ μεταβολὴν. Hoc loco addendum καὶ αὐτὸν, absque quibus verbis constructio orationis claudicat.

(35) Ἐνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Ducas hoc loco luos Bajazitis liberos obsides datos ait, marem unum, feminam alteram nomine Phatma—Catun. At infra, cap. 29, narrat tres obsides fuisse datos, luos mares impuberibus, et illam Phatmam: quorum alter, isque natu grandior, et Phatma redditi sunt: minor Constantinopoli remansit, Christianisque sacris initiatus o. ut. Leunclavius lib. x, cui suleimanicus titulus est, Suleimanem Græcorum auxilia sibi parare cogitantem, fratru n natu minimum Cassinem, et sororem suam Sultanam Fatimam obsidibus dedisse tradit. Phranzes, cap. 30, id. 1, cum qui Christianus obit, Jusuphum, id

tradē sepeliendum in monumento quod mihi ædificavi. His auditis Scythæ animi rigore remisso emollitus est, et libertatem centum illius servis concessit, qui funus procurarent; Prusamque cadaver abducendum permittitur, ubi in sepulcro, quod vivus sibi posuerat, sepultum. Temyr in Lycaoniam inde movit, deincepsque Cæsaream pervenit, tandemque in Armeniam minorem ac majorem reversus est. Annum in expeditione extra Persiam exegit, deinumque victor ac triumphator rediit, præda ac spoliis onustus, quanta nullus unquam Persarum tyrannus reportavit. Sed iterum redeamus ad Othmanicæ familiæ principes, qui postea successerunt, et attendamus quomodo in eos imperium feliciter concesserit.

Imperator Manuel cum cladem Turcorum dividisset, subitanque Bajazitis, qui velut fulgur e cælo deciderat, fortunæ mutationem, Byzantium confestim rediit, et clavum imperii regendum a nepote, quem in Lemnum 43 relegat, recepit. Solus igitur Manuel a palatinis officialibus et populo imperator salutatur. At Musulmanus fretum transvectus in occidentales regiones se contulit, Constantinopolim ingressus imperatoris pedibus accidit, et apud eum hanc supplicem orationem habet: *Ego tibi filius ero, tuque mihi pater eris: et ab hoc tempore nulla inter nos discordiæ zizania disseminabitur, nullæ offensiones intercedent; tantummodo Thraciæ præfectum me constitue et aliis regionibus, quantas majores mei possederunt.* Obsides quoque tradidit ex fratribus suis impuberibus unum, sororemque unam Phatma-catun appellatam: promisitque imperatori Thessalonicensem, oppida ad Strymonem Zetunium usque sita, et Peloponnesum redditurum esse, atque etiam oppida urbi vicina a Panido usque ad ostium sacrum, et hinc Varnam usque cunctas arces maritimas littoribus Euxini Ponti impositas. Impera-

est Josephum, appellat. Porro Phatma, seu Fatima—Catun idem est ac Domina Fatima, Italici Signora Fatima: ista enim vox Caden Turcis est quod Italici Signora ovvero Madamigella: Armeni Cadun vel Catun per u Italicum pronuntiant. Nomen illud Fatima Turcis familiare est ac venerandum: sic enim appellabatur unica Muhamedis filia, quam ex Aische Elubekiris filia suscepit, et Hali patrueli suam nuptam dedit.

(36) Τὰ τοῦ Στρυμόνος. Strymon Macedoniae fluvius est; Zetunium oppidum est, cuius episcopus Larissæo secundæ Græciæ metropolitæ olim suberat, et ad Thermopylas situm Sperchii fluminis ripis adjacet. Laonicus, lib. 11, τὸ πρὸς Ζητουνίον ἐστὶν ἐν Θερμοπύλαις. Sperchius olim, postea Ἀγριομέλας appellatus est, qui in sinum Pelægicum, hodie del Volu appellatum influit. Zetunii mentionem faciunt Joannes Curopalata Scillitza in Basilio et Constantino: et in iisdem Georgius Cedreus.

tor, pacē inita, Adrianopolim eum misit, Deme-
triumque Leontarium virum prudentem et in bello
impigrum ad recipiendam Thessalonicam destinat,
qui negotium confectum imperatori scribit, et
Joannem in eam urbem introducit, imperatoremque
totius Thessaliæ proclamat. Præterea Manuel Ro-
manos illustres viros in alias urbes et oppidula
misit, qui eas pulsus Turcis receperunt. Eo tem-
pore tota Thracia profunda pace et secure tran-
quillitate fruebatur; at orientales provinciæ tu-
multu ingenti turbabantur, subitaque principum
per provincias mutatione agitantur. Vere itaque
inchoante, postque horrendam illam procellam, se-
dato æstu, famēs dira, pestisque vehemens gras-
satæ sunt per provincias omnes, quas Scythæ in-
vaserant, bellaque intestina orta. Carnianus nam-
que qui Alysar cognominabatur, facultatem a Tem-
myre consecutus in paternam ditionem redeundi,
eam recuperavit; Sarchan pariter Lydiam pater-
num principatum recepit. Orchan et Atinis ambo
filii, Homur et Esses, Ioniam totam sortiti sunt.
Mantachiæ filius Elias Cariam et Lyciam obtinuit;
qui vero in oriente relicti erant Bajazitis filii, eo-
rum unus Mehemetes, cum provinciam nullam
obtineret, Ancyrae in Galatia subsisterat, cum quo
frater ejus minor natu Moses etiamnum puer de-
gebat. Eses vero alius eorum huc et illuc vaga-
bundus oberrabat, dignitate ac imperio prorsus
destitutus, ejusdemque conditionis erat Mustaphas.
Quare Mehemetes quemdam e magnatibus, qui
patrem ejus comitabantur, Temirtem cognomi-
natum, Ancyra adversus Esen, qui in regionibus
illis tunc agebat, progredi jussit: prælio cum eo
commisso Temirtes victor evasit, **44** Esemque
capite truncavit: unde Mehemetes in Galatia no-
men famamque sibi fecit.

Interim in Ioniam partibus, quas possederat Atin
quidam, Cineites appellatus, ejus, qui Kara-supasi
vocabatur, filius innotuit, vir fortis ac generosus

Ismaelis Bulliardi notæ.

(37) Δημήτριον τὸν Λεοντάριον. Pro Λεοντάριον
more vulgaris illiomatis: hujus Demetrii meminit
Phranzes lib. 1, cap. 39.

(38) Καταβάς τοῖνον ὁ Καρμιάν. Leuncl. lib. ix
Hist. Musulm. narrat Temyrem principibus a Ba-
jaz te spoliatis ditiones restituisse: qui hic vocatur
Carmian Alysar, Laonico Caramanus Alosuricus
dicitur lib. ii. Videndus Leuncl. in Pandectis hist.
Turcica, num. 56.

(39) Παγιαζήτ υἱοί, ὁ μὲν Μεχεμέτ. Leunclavius,
lib. ix, x, et xi, hanc fratrum Ianiensem stragesque
narrat. Lib. ix, quæ adversus Isam-begum gessit
Mehemetes, exponit; Temirtasem a partibus Ese
vel Isæ stetiisse, et a militibus Mehemetis occisum
fuisse, Isamque, postquam se fugæ commisit, nus-
quam inspectum fuisse tradit. Verum noster
Temirtem, qui cum Temirtasi idem est, Mehemeti
militasse affirmat. Laonicus, lib. iv, Jesum seu
Isam contra Muslimannum bellum gessisse, et
captum prælio morte affectum fuisse scribit: cui
Phranzes, lib. 1, cap. 50, consensus. Sed quod
lib. x, initio, dicit Leunclavius verissimum est,

Α μενα Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰρηναίαν κατάστασιν ποιήσας,
καὶ αὐτὸν ἐν Ἀδριανουπόλει πέμφας, ἐστρατὶ Δη-
μήτριον τὸν Λεοντάριον (37), ἀνδρα συνετὸν καὶ περὶ
τὰ πολεμικὰ εὐστροφον, τοῦ παραλαβεῖν Θεσσαλο-
νίκην. Ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτήν, καὶ μηνύσας τῷ
βασίλει, εἰσάγει τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐντός, καὶ
δεικνύει τοῦτον βασιλέα πάσης Θετταλίας. Ὁμοίως
καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι, καὶ τοῖς πολιχνίαις,
ἐστειλεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίους τῶν ἐνόδων, καὶ
παρέλαθον πάντα διώξαντες τοὺς Τούρκους· καὶ ἐν
τοῖς Θρακίαις μέρεσιν εἰρήνην παντοία, καὶ ἀτα-
σίατος γαλήνη· τὰ δὲ τῆς ἔω ἐν μεγάλῃ ταρχῆ
καὶ ἀθρόῳ μεταβολῇ τῶν ἡγεμόνων ἐν ταῖς ἐπαρ-
χίαις. Ἔαρος τοῖνον ἀρξαμένου, καὶ τοῦ σφοδροῦ
χειμῶνος ἐκείνου καὶ κλύδωνος παρελθόντος, ἐγ-
γόνει λιμὸς ἰσχυρὸς, καὶ λοιμὸς ἐν πάσαις ταῖς
ἐπαρχίαις, αἷς οἱ πόδες τῶν Σκυθῶν ἐπάτησαν, καὶ
ἐμφύλιοι πόλεμοι. Καταβάς τοῖνον ὁ Καρμιάν (38),
δοῦς ὁ Τεμῦρ ἄδειαν, ἔλαβε τὴν πατρικὴν αὐτοῦ
ἐπαρχίαν, Ἄλυσαρ ἐπονομαζόμενος. Ὁμοίως καὶ
Σαρχάν Λυδίαν τὴν πατρικὴν ἐπαρχίαν πρὸς αὐτὸν
ἐποιήσατο. Ὁ Ὀρχάν, καὶ οἱ τοῦ Ἀτῆν δύο υἱοὶ
Ὁμοῦρ καὶ Ἐσῆς, καὶ αὐτοὶ τὴν Ἰωνίαν πᾶσαν
ἐκληρώσαντο. Καὶ ὁ τοῦ Μινταχία Ἐλιέζ, καὶ αὐτὸς
Καρίαν καὶ Λυδίαν ἐπεκτήσατο. Οἱ δὲ καταλιφθέν-
τες ἐν τῇ ἐφ᾽ τοῦ Παγιαζήτ υἱοί, ὁ μὲν Μεχεμέτ (39)
ἐν Ἀγκύρᾳ ἦν τῆς Γαλατίας, ἐπεὶ οὐκ εἶχε κληρο-
νόμον, ἢ ἐπαρχίαν· ἦν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
Μωσῆς μετ' αὐτὸν ἐτι παιδαριῶκος ὢν. Ὁ δὲ Ἐσῆς
ὁ ἕτερος ἦν κλωνώμενος ἐνθεν κάκειθεν, μὴ ἔχων
αὐθεντίαν, ὁμοίως καὶ Μουσταφᾶς. Ὁθεν στεβία; ὁ
Μεχεμέτ τινὰ τῶν μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
Τεμηρητὸς ἐπονομαζόμενον, ἐξ Ἀγκύρας [πρὸς] εἰ-
γόντα τότε τὸν Ἐσῆν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις, κ-
συνάψας πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἀπίεμε τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μεχεμέτ ἦν μεγαλυνόμενος ἐν Γαλατίᾳ.
Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει (40) τοῦ Ἀτῆν
ἡγήθη τις ὄνομα Τζινεήτ, υἱὸς τοῦ λεγομένου
Καρασοῦπαση, ἀνὴρ γενναῖος, καὶ εἰς τὰ πολεμικὰ

Laonici narrationem confusam et mutilam esse, et
qua vel acutiores sese extricare et expellere vit
possint. Becani Annales et Historia Verantiana.
eodem Leuncl. teste, et eos improbante, Isama
Musa occisum tradunt.

(40) Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει. Hujus
Cineitis mentio frequentissima est in hac nostra
historia. Laonicus, libb. iv et v, de eo verba fecit,
et Ζουναίτην appellat. Leunclavius ejus in-
munit primum lib. x, in quo Dusme, seu supposititii Mu-
staphæ historiam contextit, eumque Tzaneitem no-
minat. Ducas ubique Τζινεήτ habet, quod nomen
Cineitem reddidimus, ita ut, ci, prima syllaba pro-
nuntiatione Italica efferatur. Hic Cineites a Leun-
clavio Ismyroglui, id est Smyrnæ principis, filius
dicitur; Ducas vero cum Kara-Supassi, id est, nisi
Subassi filium fuisse prodit, et Adinis, seu Atina-
thos, qui Ismyroglui, et Smyrnæ principes erant,
Ionia expulsi. Omiter hic lectores monerimus, in
enarrandis interregni rebus Ducam nostrum a La-
onico et Leunclavio multum differre.

ἔθοδος· ἔχων πρόνοιαν τῆς Σμύρνης· ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Παγιαζήτ, καὶ διὰ τὴν πολυχρόνιον ἡγεμονίαν, ὡς καθολικὸν οἱ Σμυρναῖοι τοπάρχην ἐσέβοντο. Τότε ἤρατο μάχην πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀτὴν· ἔχουν γὰρ αὐτοὶ ἐν Ἐφέσῳ. Ὁ δὲ Τζινεήτ ἀθροίσας Σμυρναίους, καὶ ἐκ τῶν περίεξ χωρίων ὡς πεντακοσίους, κατερχόμενος ἐλθίστασε τοὺς ἐν τῷ κάμπῳ Ἐφέσου· ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ συναθροίσας ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Ἐφεσίων ἀφίκετο. Καὶ δὴ παρακαθίσας τὸ πολίχνιον, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ τοῦ Ἀτὴν υἱὸς ἀφείε ἀπέδρα, καὶ ὁ Τζινεήτ κύριος καθειστήκει τῆς ἡγεμονίας. Πλὴν διὰ παντὸς ἔγραφεν ἐν τῇ θράκῃ πρὸς τὸν Μουσουλμάν, ὡς Ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ πάσχω, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀτὴν οὐ δι' ἐμέ, ἀλλὰ διὰ σὲ ταύτην ἐγκολοῦμαι· στείλον οὖν μοι βοήθειαν ἵνα εἰς τέλος ἀντιπαρατάξωμαι τοὺς ἐχθρούς σου. Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἀπὸ Καλλιουπόλεως ἐν Σμύρνῃ καὶ μίαν, καὶ πολλάκις ἀπέστειλε θησαυρὸν πολλόν, καὶ δι' ἐκείνον στρατεύων ἦν καθ' ἑκάστην, ἕως οὗ τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀτὴν ἐδίωξε. Ἐαρο; δὲ ἀρχομένου, καὶ τὸν δευτέρου ἤδη χρόνον [καὶ τοῦ δευτέρου ἤδη χρόνου] μετὰ τὴν παραδρομὴν τοῦ δεινοῦ ἐκείνου κατακλυσμοῦ, ἀρξάντες ὁ εἰς τοῦ Ἀτὴν υἱὸς, ὁ καὶ Ὁμοῦρ καλούμενος (41), τοῦ ἐτέρου τεθηγκότος, πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν Μανταχία Ἐλιέζπεγην (42) τὸν ἡγεμόνα Καρίας ἐπανερχεται, καὶ ἰκετικῶς προσπίπτει τοῖς ποσίν αὐτοῦ δεόμενος βοήθειας. Ὁ δὲ καὶ μάλα ἀσπασίως αὐτὸν ὑποδέχεται, καὶ τὸ αἰτηθὲν πληρεῖ, καὶ συναΐξας τὸν ἅπαντα στρατὸν αὐτοῦ, ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ Ὁμοῦρ ἐρχεται, ἄγων σὺν αὐτῷ ὡς ἑξακισχιλίους ἀνδρας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως σὺν τῷ Καρασοῦπασῃ τῷ πατρὶ τοῦ Τζινεήτ ἦσαν ὡς τρισχιλίοι. Ὁ γὰρ Τζινεήτ εὐρέθη ἐν τῇ Σμύρνῃ ὑπάρχων. Τότε μὴ ὑποκύψαντες οἱ Ἐφέσιοι, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντικαθιστάμενοι, πῦρ ἀφίεσαν ἐν τῇ πόλει, καὶ διὰ τῶν τεσσάρων μερῶν ἀναφθείσας τῆς φλογὸς κατεδάπανα τὰς οἰκίας· καὶ τὰ καταλειφθέντα παρὰ τῶν Σκυθῶν τὸ πῦρ ὡς χόρτον κατήσθιε. Καὶ ἦν ἡ πᾶσα πόλις τέφρα, καὶ κόνις ἐν δυνὶ ἡμέραις. Οἱ δὲ Ἐφέσιοι ἰδόντες τὴν τοσαύτην ζημίαν, προσεκύνησαν. Ὁ δὲ Καρασοῦπασῃς γενόμενος ἐγκλειστός ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀντεμάχετο ἄχρι φθινοπωρινοῦ καιροῦ, ἐκδεχόμενος βοήθειαν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τζινεήτ. Ὁ δὲ οὐκ ἠδύνατο, ἀφείε τὴν Σμύρνην, ἀπελθεῖν ἐν Ἐφέσῳ, ἦν γὰρ σπάνις πολλὴ τῶν στρατιωτῶν. Τότε ἀνοίξας τὰς πύλας ἐξῆλθε, καὶ πεσὼν ὑπετάγη τῷ Μανταχίῳ. Παραλαβὼν οὖν αὐτὸν σὺν τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων ἐν τῷ πολιχνίῳ, δεσμίους εἰς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἤγαγε. Τῷ δὲ παιδί τοῦ Ἀτὴν τῷ Ὁμοῦρ ἐγκαθίσταται ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ πατρικῇ. Τὸν δὲ Καρασοῦπασῃν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Ὁ Ὁμοῦρ καλούμενος, Homur iste fuit frater Ese seu Isæ, et uterque Homuris illius nepotes, cui Smyrna ab Equitibus Militiæ Hierosolymitanæ erepta fuit, uti supra, cap. 7, narratum. Vocantur autem isti Atinis filii, quod ab Atine Turcorum

A bellique peritiam clarus; hujus parens, Bajazite rerum summam obtinente, Smyrnam rexerat, et quod diuturnum regimen ejus fuisset, Smyrnæi tanquam generalem toparcham et præfectum venerabantur. Hoc igitur tempore bellum adversus Atinis filios capessit, qui Ephesi principatus sedem habebant; collectisque Smyrnæis, et ex circumjacentibus oppidulis quingentis ferme viris, in agrum Ephesium venit, colonosque deprædatur. Brevi vero cum præter quingentos coegisset alios, ad ipsam urbem Ephesum accessit, arceque, post paucorum dierum obsidionem, potitur, et principem illius se gerit, cum ea deserta Atinis filius aufugisset. Verumtamen litteris ad Musulmanum, qui in Thracia agebat, datis aperte his professus est verbis: *Ego in tui gratiam tot labores sustineo, principatumque Atinis invasi, non ut mihi, sed tibi acquiram. Auxilium propterea ad me mitte, ut hostibus tuis quandiu steterint, obsistam.* His fidem præbens Musulmanus semel atque iterum sæpiusque pecunias multas Calliopolis Smyrnam transmisit, quibus belli impensas quotidianas sustinebat, donec Atinis hæredes expulit. Ineunte vere, alteroque anno ab horrenda illa Scytharum excursionem, Atinis filiorum unus, qui Homur quoque vocabatur, alio demortuo superstes, ad avunculum suum Mantachiam Eliezepegum Cariaz principem se confert, et supplex ad pedes illius prostratus auxilium rogat; quem perbenigne suscepit Mantachias, ejusque petitioni annuit, omnemque exercitum cogit, et in comitatu Homurem habens circiter sex milium millia Ephesum ducit: urbis porro incolæ, quibus præerat Karasupasi Cineitis pater, ter mille tantum numero erant, quod hic Smyrnæ tunc ageret; nec cesserunt propterea Ephesii, sed forti animo obstiterunt: at hostes per quatuor urbis regiones ignem immiserunt, quo domus absorptæ sunt; et reliquias, quæ Scytharum vastationi supererant, tanquam sænum flammæ devorant: biduque spatio tota urbs in cineres versa est. Tunc Ephesii tantam cladem contuiti, hostibus se permiserunt. Karasupasis vero intra arcem se recipit, et in autumnum dilata deditione, dum a filio opem expectat, obsidionem toleravit. Is Smyrna deserta opem ferre patri, et Ephesum accedere nequibat, quod militum paucitas id fieri vetaret. Tandem 45 ergo portis reclusis arcem dedit, inque manus Mantachiaz devenit: qui illum aliosque in arce comprehensos intra ditionis suæ limites victos abduxit, reddita Atinis filio paterna hereditate. Karasupasim aliosque Othmanicarum partium viros in castri cujusdam, qui Mamalus dicitur, turrem conjecit, et conclusos tenuit. Quid vero

duce genus duxerunt; filiorum etiam nomine nepotes et posterii continentur.

(42) Ἐλιέζπεγην. Id est, Eliam-negum ex Mantachiaz posteris.

molitur Cineites? Smyrna cum una biremi solvit, et Cariae littora. legens Mamalo appulit, clamque incarceratis per nuntium significat illuc advenisse, ut furtim eos asportaret. Illi itaque cunctos custodes suos ad convivium vocant, meracioribusque calicibus ad satietatem porrectis soporem ipsis, ita ut pro mortuis haberentur, conciliaverunt: turri deinde se proripere, funibus de muro se demittentes, birememque conscenderunt, et gaudio perfusi, quod clanculum ita se subduxissent, Smyrnam navigant.

Piame deinde incipiente Cineites adversus Ephesum castra movet, intraque arcis mœnia Homurem compellit, urbemque totam militibus diripiendam permittit: et præter corpora, quæ libera remanserunt, quæcunque cives illius residua post Scytharum incursionem possederant, ademerunt, pluresque etiam trucidarunt: aliaque sexcenta horrenda perniciosus ille patravit. Cum res eo loci essent, cum Homure paciscitur, filiamque suam ei desponder: et ubi a Cineite jusjurandum accepit de servandis pactis, castro egreditur: tumque parentum ac liberorum more in mutuos amplexus eunt, et juramento interposito Musulmano obsequium Cineites renuntiat, Atinensis generalis proclamatur. Cineites deinde Homurem comitatus totum illius principatum lustrat, et in suas partes cunctas urbes ad Mæandrum sitas trahit: quæque ad Boream sitæ sunt, Philadelphiam, Sardeis et Nymphæum usque ad Hermonem fluvium. Cumque in iis collocasset viros sibi maxime fidos, earumque omnium regimen et administrationem cognatis et amicis suis concredidisset, cum futuro genero Ephesi agebat. Quodam vero die mane inter cives rumor differtur, duccem obiisse: post solis ergo ortum funus extulerunt in castrum, quod pyrgion, id est turricula, appellatur, ad Tmolii montis radices sitam, et majorum sepulcrum mandarunt. Jam Cineites viribus auctus provinciam, quam regebat, paternam hæreditatem reputans, supremus Asiae dux appellatur. Quamobrem cum Musulmanus tantam ejus insolentiam haud ferret, in Bithyniam trajicere destinat, confestimque fretum transvectus Prusam ingreditur, cuiusque Prusensium universitas alacri bonoque animo excepit, omnesque 46 hilares admodum atque læti paratosse ad mortem pro

A ἔγκλειστον ἐν πολιχνίῳ τινὶ ἐντὸς πύργου δεσφίσεως ἔβριψε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ὀτμανίδας· Μάμαλος ὀνομάζεται (43) τὸ πολίχνιον. Ὁ δὲ Τζινεήτ ἐξ ἄρα δροῦ; Ἐκ τῆς Σμύρνης ἐξελεθὼν σὺν διττῇ μίτῃ, πλεύσας ἐν τῇ Καρίᾳ, ἔρχεται εἰς Μάμαλον, κίχαι κρουφίως πέμπει πρὸς τοὺς ἐγκλείστους, ὡς ἤδη κλέψων ἦλθεν αὐτούς. Οἱ δὲ τοὺς φύλακας πανδαισίαν ποιήσαντες, καὶ εἰς κήρον τὸν ἀκρατὸν κεράσαντες, καὶ κοιμήσαντες ὡς τεθνηκότας, αὐτὰ ἐξῆλθον τοῦ πύργου· καὶ διὰ τοῦ τείχους χαλασθέντες καλωδίοις, εἰσῆλθον ἐν τῇ διήρει, καὶ πλεύσαντες ἦλθον εἰς Σμύρναν. Ἐγένετο οὖν μεγάλη χαρὰ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλοπῇ.

Καιμῶνος δὲ ἀρχομένου ὁ Τζινεήτ στρατεύει εἰς Ἐφεσον, καὶ κλεῖει ἐντὸς τοῦ πολιχνίου τὸν Ὀμοῦρ, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις πρίδαν ποιεῖται· καὶ πλὴν τῶν ἀνθρώπων, ὃ τι οὐκ ἔχκαλωτίζοντο, τὸ πᾶν, ὃ ἐπεκτῆσαντο μετὰ τὴν παραδρομὴν τῶν Σκυθῶν, ἐσκύλευσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν κατέσφαξαν, καὶ ἄλλα μυρία θεινὰ πέπραχεν ὁ ἀλάστωρ. Τότε εἰς συμβάσεις ἐλθὼν μετὰ τοῦ Ὀμοῦρ, καὶ τὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα αὐτῷ δοῦς, καὶ ὄρκους πιστώσας τὴν ἀλήθειαν, ἔξεισι τοῦ Κάστρου· καὶ περιπτύσσονται ὡς πατὴρ μετὰ υἱοῦ, καὶ ἀποβάλλεται ἐνὸρκως τὴν πρὸς τὸν Μουσουλμάν εὐπίθειαν, καὶ Ἀτίνης καθολικὸς (44) ἀναδείκνυται. Σὺν αὐτῷ οὖν διαδραμῶν τὴν πᾶσαν ἤγεμονίαν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐλύσας τὰς πάσαις πόλεις, τὰς πρὸς Μαϊάνδρον, καὶ τὰς πρὸς ἄκρατον, Φιλαδέλφειαν, Σάρδεεις, Νύμφαιον μέχρι τοῦ Ἐρμονος ποταμοῦ (45), καὶ οἰκίτας [οἰκίτας] τοῦ πιστοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν πᾶσαν ἤγεμονίαν εἰς χεῖρας τῶν αὐτοῦ συγγενῶν καὶ φίλων ἐνθεῖς, αὐτὸς ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ μελλογάμῳ διαίχων, θροῦς ἀναπηδήσας πρῶτ' ἐν τῷ δήμῳ, ὡς ὁ ἤγεμὼν ἐτεθνήκει, καὶ δὴ ἡλίου ἀνατελιαντος ἄραντες τὸ πτώμα αὐτοῦ, ἔφερον ἐν τῷ πολιχνίῳ, ὃ Πυργίον καλεῖται, ἐν τῇ ὑπερβεῖα τοῦ Τμώλου ὄρους κείμενον· ἐκεῖ αὐτὸν ἔθαψαν ἔγγυς τῶν πατρῶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Τζινεήτ εἰς ὕψος ἀρθείς, καὶ τὴν ἤγεμονίαν ὡς πατρικὴν κληρὸν ἠγησάμενος, αὐτόνομος ἤγεμὼν Ἀσίας ἐκλήθη. Ὁ δὲ Μουσουλμάν, μὴ φέρων (46) τὴν αὐτοῦ ἀναίδειαν, ἠδουλήθη περῆσαι ἐν τῇ Βιθυνίᾳ. Καὶ δὴ περάσας, καὶ εἰπελθὼν ἐν Προύσῃ, ἄπαντες οἱ Προυσαεῖς ἀσπασίως αὐτὸν ὑπεδέξαντο, καὶ μεθ' ὅσης χιρᾶς; ἐτοίμως τοῦ θανεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἤρεθίσαντο [ὑπὲρ αὐτοῦ ἤρεθίσαντο]. Τότε ἐξ ἔαρος ἀρξαμένου, στρατὸν ἀθροῖ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(43) *Μάμαλος ὀνομάζεται*. Hoc castrum ad maris litus situm fuisse, quæ mox sequuntur, ostendunt: et fortasse illud est, quod tabulæ geographiæ Guiljelmi Blæu ad sinum Halicarnassi, vel castri S. Petri situm ostendunt, et *Castelmarmora* appellant. Habent equidem Strabo, Ptolemæus et Stephanus Μάλλον ἐν Καρίᾳ, sed non est ille de quo noster hic verba facit, quippe situs est Mallus in extrema fere Calicia versus Amani portas et Issum; Mamalus vero in Caria esse debet. Turci *Mermere* appellant, unde in Rhodum brevis est trajetio.

(44) *Καὶ Ἀτίνης καθολικὸς*. Legatus generalis, seu vicarius Atinæ, id est, Adinensis ditionis, quam Turci Aidin illi appellant; cum Homure enim ab Atinæ orto, affinitate contracta, socii sui vicarius generalis proclamatus est.

(45) *Τοῦ Ἐρμονος ποταμοῦ*. Hermus est qui Smyrnæos campos alluit.

(46) *Ὁ δὲ Μουσουλμάν μὴ φέρων*. Expeditionem suscepisse hunc Musulmanum, seu Soleimanum adversus Mehemetem, et in Asiam transisse *Leuclav*, lib. x. ex Hamivaldæ historia tradit.

ζειν ἤρξατο κατὰ τοῦ Τζινεήτ. Ὁ δ' αὐτῶς Τζινεήτ A
 οὖν ἄλλοις ἱπποῖς δρομαῖος εἰς Ἰκόνιον μητρόπολιν
 τῆς Λυκαονίας ἔρχεται, καὶ τῷ Καραμάν ὀμιλήσας,
 κατέρχεται εἰς Κοτύαιον, καὶ τῷ Καρμιάν τὰ αὐτὰ
 εἰπὼν, ἔλκει αὐτοὺς μεθ' ὀπλων εἰς Ἐφεσον. Οἱ δὲ
 λόγοι οὗς ὀμίλησε μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἦσαν· *Οἰ-
 दाते अक्रिबῶς τὴν ζημίαν, ἣν ὑπέστητε παρὰ
 τοῦ Παριαζήτ· καὶ τοὺς ὑμετέρους γονεῖς, οὗς
 μὲν ἔσφαξεν, οὗς δὲ ἀγχόνη ἀπέπνιξε, καὶ αὐ-
 τὸς μονάρχης ἐγένετο, καὶ ὑμᾶς ἐξορίστους
 ἐποίησεν. Νῦν δὲ ἐπεὶ δικαία Θεοῦ κρίσει ὁ
 ἀλάστωρ ἠφάνισται, μὴ καταπιέτω ἡμᾶς τὸ τῆς
 ἀσπίδος ἔκγονον, ἀλλὰ προθύμως ἔτι [οὐπω]
 ἀκμάζον δν συντρίψωμεν αὐτοῦ τὴν κάραν, καὶ
 τὸ λοιπὸν ἐν ἀμεριμνίᾳ διάξωμεν.*

Τότε οἱ ἡγεμόνες ἐνωτισθέντες τοῖς λόγοις αὐ-
 τῶ, καὶ εἰς συμφέρον αὐτῶν λογισάμενοι, ἐχώρουν
 ἐν Ἀρμασί· καὶ ὁ μὲν Καραμάν ἐν τριάκοντα
 [ἢ τρισὶ] χιλιάσιν, ὁ δὲ Καρμιάν ἐν δέκα, καὶ ὁ
 Τζινεήτ ἐν πέντε χιλιάσιν ἐν Ἐφέσῳ ἐστρατοπέ-
 ἔυσαν. Ὁ δὲ Μουσουλμάν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς
 Προύσης ἐν Λοπαδίῳ ἔλθων, καὶ τὴν πάντα στρατὸν
 αὐτοῦ ἐν εἰκοσιπέντε χιλιάσιν ἀριθμήσας, καὶ ἀπὸ
 Λοπαδίου ἐγερθεὶς, ἦλθεν εἰς Πέργαμον ἐν τῷ
 κάμπῳ τοῦ Μαινομένου (47), ἀπὸ δὲ τοῦ κάμπου ἐν
 Σμύρῃ. Μαθὼν δὲ τὴν συνέλευσιν τοῦ Καραμάν
 καὶ τοῦ Καρμιάν, ἠπορεύτο καὶ ἠσαλέν. Ἀπὸ δὲ
 Σμύρνης πρὸς Ἐφεσον ἀπάρως, ἦλθε πῆξας τὰς
 σκηλὰς εἰς τόπον λεγόμενον Μεσαύλιον (48)· κἀκεῖ
 φροθῆεις τοὺς ὑπεναντίους, καὶ πυκνώσας τὰς τέν- C
 τας, τάφρον ἐσκάψε, καὶ χώματα ἀνέγειρε· καὶ
 αὐτὸς ἐν μέσῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκάθητο. Οἱ δὲ
 ὑπεναντίοι ἐν Ἐφέσῳ ἀπέχοντες ἡμερῶν [ἡμέρας]
 εὐδὲ τὸ ἡμισυ, ἤγουν ἐξ ὥρων διάστημα ἀπ' ἀλλή-
 λων, οὐτε αὐτὸς χωρῶν πρὸς ἐκείνους διὰ τὴν
 ἐπιάν, οὐτε ἐκείνοι πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνισότητα.
 Τοῦ πράγματος οὖν ἐν ἀμελείᾳ κειμένου, πρόσειτε
 τῷ Τζινεήτ εἰς τῶν αὐτοῦ μυστικῶν φίλων, καὶ
 λέγει αὐτῷ, Ὁ Καραμάν καὶ ὁ Καρμιάν ὁμονοή-
 σαντες βούουσι τῇ νυκτὶ ταύτῃ παραδοῦναι σε
 εἰς χεῖρας τοῦ Μουσουλμάν· ἐκείνοι δὲ εἰρηναίαν
 κατάστασιν πράξαντες, ἀνατρέψουσιν ἀφόδως εἰς
 τὰ ἴδια· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ νυκτὶ τὸ πᾶν διαπράξου-
 ντι. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεήτ (49), καὶ καταλα-
 βούσης τῆς ἐσπέρας φανούς καὶ λαμπάδας ἀνάψας
 ἐν ταῖς αὐτοῦ σκηναῖς, αὐτὸς τοὺς ταχυδρόμους τῶν
 ἱππων ἀναλεξάμενος, ἀνεισιν ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς
 τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζήτ· ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ

eo obeundam dixerunt. Jamque vero inchoato exer-
 citum adversus Cineitem conscribit; hic vero paucis
 equitibus comitantibus, cursu Iconium Lycaoniæ me-
 tropolim advolat, et Caramanum alloquitur, hinc
 Cotyæum venit, et cum Carmiano de iisdem habito
 sermone, ipsos cum militibus Ephesum pertrahit.
 Hancce vero apud eos orationem habuit: *Accurate
 novistis quam magna damna Bajazites vobis intulit
 parentibusque vestris: quos partim occidit, partim
 eis gulam laqueo fregit, ipseque monarcha vobis pulsus
 evasit; quandoquidem vero pestis illa justo Dei ju-
 dicio de medio sublata est, non absorbeat nos aspidis
 proles, sed quanto ocus et alacriter caput illius
 contundamus, quando nondum viget ac valet, secu-
 ramque vitam in posterum agamus.*

B Ejus verba cum audiissent principes, utillaque
 sibi, quæ monuerat, rati, curribus vecti accesserunt;
 triginta militum millia adduxit Caramanus, Carmianus
 vero decem, quibus Cineites quinque millia adjunxit,
 et Ephesi castrametati sunt. Musulmanus vero Prusa
 Lopadium venit, et in exercitu viginti quinque millia
 hominum recenset: cumque Lopadio movisset, Pergamum in
 campum Manomeni accessit, unde Smyrnam contendit.
 Valde quidem anxius ac sollicitus restitit, quod
 Caramanum Carmianumque copias conjunxisse
 didicisset. Quare Smyrna digressus Ephesum
 versus movet, et in loco, quod Mesaulium vocatur,
 castra locat; illicque hostes reformidans tentoria
 constipat, fossam castris circumducit, et æggeret
 excitat, seque intra vallum cum exercitu continet.
 At hujus hostes Ephesi castra habebant, nec dimi-
 dii diei, hoc est sex horarum, itinera remoti a se
 invicem erant. Sed neque Musulmanus ad pugnam
 lacessere, eosque aggredi timiditate præcipitius
 ausus est, neque illi, quod viribus impares essent.
 Cum igitur utrique pugnam detrectarent, neque
 belli opus ferveret, unus inter secretos intimosque
 Cineitis amicos eum adiit, monetque Caramanum
 et Carmianum ex compacto decrevisse proxima
 nocte Musulmano eum tradere, et pace composita
 secure, ad sua esse reversuros; et hac præcul du-
 bio ingruente nocte totum negotium absolvendum
 esse. Cum talia audivisset Cineites, vespere facto
 D in tentoriis suis funales et lampades accendit;
 selectis celeribus equis in arcem ascendit ad Ba-
 jazitem fratrem suum, qui ejus custodiæ præerat,
 quem postquam rerum suarum statum accurate

Ismaelis Bullialdi notæ.

(47) Ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου. Hodie re-
 tinet idem nomen, et ab omnibus Smyrnæ incolis
 appellatur Μαινέμα, Meneme. P. antities camporum
 illa, quam Hermus alluit, Smyrnæ ejusque sinui
 a Septentrione objaacet. Fertilis est ager, vini gene-
 rosi, pemonum, aliorumque fructuum ferax. Ill. locus
 est de quo Leunclavius, lib. vi, mentionem facit,
 cumque in Sarchanis seu Sarchanisis ditiane siam
 fuisse, et a Turcis Meimen appellari docet: ubi
 tunc temporis salis officinæ erant.

(48) Μεσαύλιον. De illo loco nihil legi: si cui

forte appellatio loci illius corrupta videtur, dispi-
 ciat num ex Νεῆς Αὐλῆς degeneraverit; quam ur-
 bem Catalogus seu Notitia episcopatum sub patri-
 archali Constantinopoleos throno constitutorum
 refert, suppositam esse Ephesino metropolitæ.

(49) Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεήτ. Vafæ admodum
 ac versipellis hic Cineites fuit, ingenioque tam
 versatili præditus, ut sæpius ad contrarias partes
 transierit. Diurnos carceres toleravit in Lemno
 et tandem a ducibus sultani Moratis captus vitam
 laqueo finivit.

edocuit, et ut diligenter urbem in tempus matutinum custodiat, hortatus est, ipse cum ceteris domesticis ad Musulmanum 47 abijt: cumque melia nocte Caramani ac Carmiani milites in Cineitis tentoria venissent, neminem offenderunt. Orta jam luce Cineites laqueum collopendentem gestans, coram Musulmano lacrymas fundens se sistit, taliaque locutus est: *Peccavi, domine, morte dignus sum. Quare collo meo laqueum injeci, de me, prout libuerit, statue ac decerne: cuilibet enim pœne jure sum obnoxius.* Musulmanus eo sermone delinitus, ejusque commiseratus, veste nitida induit: et interrogavit ubinam duces illi cum exercitu starent? Respondit iste, Ephesi. Quod si velis exercitum mihi credere, ad eos pergam, victosque adducam. At Musulmanus veritus ut fraus aliqua subesset, et simulate hæc agerentur, noluit eos insequi: sed orto sole equo insidens cum omnibus copiis Ephesum pergit, et Cineitem secum abducit. Cumque, ut jam diximus, Caramanus et Carmianus circa mediam noctem ad Cineitis tentoria venissent, nec ullus in iis comparuisset, insidias sibi strui suspicati sunt; quare in castris vehementer tumultuatum est, dum hi equos inquirunt, illi sellas et stragula, alii camelos et mulos, alii currus ut sarcinas et impedimenta eis imponerent. Orto jam sole, omnibusque ad discedendum rite instructis, duces cum equitatu et copiis pedestribus in edito loco stabant, ut cameli et muli, quos cum omnibus impedimentis ante se agebant, claustra Mæandri transirent; ipsi vero tandiu in acie steterunt, donec graviora onera fauces illas superasse vidissent: ipsi demum servatis ordinibus claustra illa ingrediuntur, et cum jam illi, qui postremam aciem claudebant, intrassent illa, Musulmanus pedites suos ponte, qui Galesio monti vicinus est, transmisit et Ephesum ingressus est, hora diei quarta, sole Libræ signum tenente. At Cineites multa frustra commentus est, quibus hunc principem induceret ad eos insequendum: sed ille nusquam se persuaderi passus est. Nam præterquam quod admodum facilis esset, et alienis miseriis tangretur, dolos et machinas Cineitis reformidabat. Eratque Musulmanus tam probus et simplex, quam Cineites improbus ac veterator. Castris itaque in agro Ephesio locatis quadrimestre tempus genio indulgens, voluptatesque captans, per luxum ac delicias ibi transegit: præ ceteris enim vino deditus erat, et in libidinem pronus. τοσοῦτον ἀγαθὸς καὶ ἀπλοῦστατος, ὅσον ὁ Τζινεήτ

Α κάστρου καὶ πρόμαχος· καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς ἱστορήσας, καὶ παραγγέλων τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπιμελῶς ἄχρι πρωίας διατηρεῖν, αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς οἰκειακοῖς πρὸς τὸν Μουσουλμάν ἐπέδρασε· καὶ διὰ μέσης νυκτὸς οἱ τοῦ Καραμάν καὶ τοῦ Καρμιάν εἰς τὰς τέντας τοῦ Τζινεήτ ἐλθόντες οὐδένα εὔρον. Ὁ δὲ Τζινεήτ, πρωίας ἤδη γενομένης, καὶ βρόχον ἐνθεῖς τῷ τραχήλῳ, ἦλθεν ἐνώπιον τοῦ Μουσουλμάν, κλαίων καὶ λέγων· Κύριε, ἡμαρτον, ἀξιόξ εἰμι τοῦ θανεῖν. Ἐγὼ αὐτὸς τῷ τραχήλῳ μου τὸν βρόχον ἀνηρησάμην. Ὡς βούλει εἰς ἐμὲ πρᾶτε, ὑπεύθυνός εἰμι παντοίας καταπίκῃς. Ὁ δὲ Μουσουλμάν καμφθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ συμπαθήσας αὐτὸν, καὶ στολὴν φαίδρην ἐνδύσας, τρύπησε· Πῶ εἰσι νῦν οἱ ἡγεμόνες ἐκείνοι, καὶ ποῦ ἡ παράταξις αὐτῶν εὐρίσκειται; Ὁ δὲ εἶπεν, Ἐν Ἐφέσῳ· καὶ εἰ βούλει χῶρησόν μοι στρατὸν, κἀγὼ ἐλθὼν αὐτοῦς δεσμῶς ἄγω πρὸς σέ. Ὁ δὲ Μουσουλμάν φοβηθεὶς μὴ πως πανουργία ἐν μέσῳ τούτων τῶν ὑποκρίσεων πράττηται, οἶκ ἠθέλησε καταδιώξει ἐπίσω αὐτῶν· ἀλλ' ἤδη τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἵππου ἐπιβάς, σὺν πάτῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς Ἐφεσον ἐχώρει, ἔχων μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Τζινεήτ. Ὁ δὲ Καραμάν καὶ Καρμιάν, καθὼς ἐφημην, περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐλθόντες εἰς τὰς σκηνάς τοῦ Τζινεήτ, καὶ μὴ εὐρίντες αὐτὸν, ἐνόησαν τὴν ἐνέδρην· καὶ μέγας θροῦς ἐγγόνει ἐν τῷ φωσάτῳ καὶ ταραχῇ· οἱ μὲν ἐρευνῶντες τοὺς ἵππους αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς ἐπεστρίδας, ἄλλοι τὰς καμήλους καὶ τοὺς ἡμίονους, πρὸς τὰ φορτία τῶν παρασκευῶν ἐπιθεῖναι, ἕτεροι δὲ ἐν ἄρμασιν. Καὶ δὴ ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ πάντα καλῶς παρασκευάσαντες, οἱ μὲν ἵππεις σὺν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῷ περικτῷ στρατῷ ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἱστάμενοι, τὰς ἡμίονους καὶ τὰς καμήλους σὺν παντὶ τῷ φορτικῷ τάγματι προέπεμψαν, περᾶσαντες τὰς κλεισοῦρας τὰς πρὸς Μαζάνδρον· αὐτοὶ δὲ ἴσταντο ἕως εἶδον, ὅτι τὰ δύσβατα μέρη διέδρασαν. Τότε καὶ αὐτοὶ κατὰ τάξιν εἰς τὰς κλεισοῦρας εἰσῆλθον. Ὅτε δὲ τὸ τέλος τῆς οὐραγίας ἐν τῷ στόματι τοῦ σινοῦ ἦν, τότε καὶ τὸ τοῦ Μουσουλμάν περικτὸν ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς πρὸς Γαλήσιον ὄρος (50) κειμένης διαβάς ἐν Ἐφέσῳ ἦλθεν· καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡλίου ἐν τῷ Ζυγῷ τὴν πορείαν ποιούντος, καὶ ὁ Μουσουλμάν ἐν Ἐφέσῳ. Ὁ δὲ Τζινεήτ πολλὰ συμβουλεύσας τῷ ποιῆσαι καταπειθῆ τὸν ἄνδρα τοῦ καταδιώξει ὅπισθεν αὐτῶν, οὐκ ἠνέσχετο, τὸ μὲν διὰ τὴν ἀκρὰν αὐτοῦ συμπάθειαν, τὸ δὲ καὶ φοβοῦμένους αἰεὶ τὰς ἐπιουρηγίας τοῦ Τζινεήτ· ἦν γὰρ ὁ Μουσουλμάν πονηρὸς καὶ περιεργός. Πῆξας οὖν τὰς σκηνάς (51)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(50) Πρὸς Γαλήσιον ὄρος. Mons ille Galesius Epheso vicinus est, et procul dubio nomen ab urbe Galesio traxit, cujus meminit Stephanus de urbibus: Γαλήσιον πόλις Ἐφέσου. Πιρθένιος ἐν ἐπισηδείῳ τῷ εἰς Αὐξίθεμιν, *Galesium urbs Epheso subdita. Parthenius in Auxithemini epicedio*. Abrahamus Ortelius de illo monti: perperam opinatur, cum vicinum Constantinopoli illum facit, et Gregoriam

ut suam turatur sententiam, adducit.

(51) Πῆξας οὖν τὰς σκηνάς. Lib. x, *histor. Musulm.* notat Leuncl. hunc fuisse Soleimanis sive Musulmani genium, ut diuturnis, aliquando quadrimestribus, computationibus indulgeret: quæ ignavia ac socordia ultimam perniciem ei tandem attulerunt.

ἐν τῷ τῆς Ἐφέσου κάμπῳ, καὶ ποιήσας μῆνας τέσσαρας, οὐκ ἄλλο ἦν τὸ δρῶμενον πλὴν τρωφῆς καὶ σπατάλης ἣν γὰρ ὁ ἀνήρ οἰνοπότης, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἀδεῶς ἐμπύκτων.

48 CAPUT. XIX.

Moses (52) a Mehemete fratre suo deficit et in Valachiam secedit, fratrem suum Musulmanum invadit et vincit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, et in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum et incolas comburit, in Seriviam movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemetem adversus Mosem evocat et concitat. Mehemetes bis victus Byzantium se recipit: tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cada ver Prusam sepeliendum deferitur.

Ὁ δὲ Μωσῆς. ὅν λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, διάγων Ἀ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχεμέτ ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας καὶ φυγῶν, ἤκει ἐν Σινόπη ἡγεμονεύοντος Σπεντιάρ τοῦ Τουρκομάνου (53). Φιλοξενήσας οὖν αὐτὸν, ὡς ἔδει, ἐζήτησε περᾶται Μωσῆς τὴν παραίαν τοῦ Εὐξείνου πόντου, τὰ πρὸς Βλαχίαν. Ὁ δὲ ἀσπασίως τὴν αἴτησιν αὐτοῦ πληρώσας ἀφίησι, καὶ εἰς Βλαχίαν περᾶ. Καὶ τῷ Μύλτζῃ βεηβόδα (54) συντυχῶν, καὶ πληροφορησας αὐτῷ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἦκε, καὶ πῶς, δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν τοῦ περιπατεῖν ἐν πάσῃ Βλαχίᾳ, καὶ πράττειν τὰ δόξαντα. Οἱ δὲ τῆς δύσεως σατράπαι, καὶ τὰ τοῦ Δανουβείως μέρη φυλάττοντες, μαθόντες τὴν εἰς Βλαχίαν εἰσοδὸν τοῦ Μωσῆ, γράφουσι καὶ δηλοῦσι τῷ Μουσουλμάν τὰ γενόμενα· καὶ ὅπως, εἰ μὴ φθάσας περᾶσαι ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Θράκης, τὴν δύσιν ὁ Μωσῆς κληρώσεται, καὶ αὐτὸς ἐν Ἀσίᾳ διάγων εἰς αὐτὴν καὶ καταλήξει. Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἐνωτισθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, συντόμως ἐξ Ἐφέσου πρὸς Λάμψακον ἔρχεται, ἄγων ὁμοῦ καὶ τὴν Τζινεήτ, ἕλλον ἔπαρχον καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ. Ἦν δὲ ἐν Λαμψάκῳ κτιζῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μουσουλμάν πύργον ἕνα παμμεγέθη, ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἀπέναντι Καλλιούπολεως. Ὁ δὲ δομήτωρ ἦν Σαλαग्रουζὺ δὲ Νέγρω (55) Γενουίτης εἰς τῶν εὐγενῶν, ὃν καὶ οἰκοδομήσας ὡς ἔπρεπε, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Μουσουλμάν, ἰδωρήσαστο αὐτῷ πλεῖστα χρήματα. Καὶ περᾶσας ἐν Καλλιούπολει, καὶ καθίσας ἐν πότει, καὶ ἀμεριμνίας, εὐφραϊνόμενος, καὶ ἀσελαίνων οὐκ ἐφρόντιζε περὶ τοῦ Μωσῆ. Ὁ δὲ Μωσῆς οὐ διέλειπε γράφων τοῖς μεγιστάνοις, καὶ τάττων αὐτοῖς πάντα τὰ χρήσιμα, εἰ ἔγκρατῆς τῆς ἡγεμονίας γενήσεται· καὶ οὐ μόνον ἦν ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ Τούρκους ἀθροίσας ἐκ τῶν τοῦ Ἰστρου μερῶν, παρ' αὐτῶν πάσης Θράκης καὶ Θεσσαλίας καὶ Ἰλλυρικίου ἡγεμῶν ἀνηγορεύετο. Ὁ δὲ Μουσουλμάν τὸν Τζινεήτ πρὸς τὰ μέρη τῆς Βουλγαρίας, ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχρῶδων (56)

At Moses, quem in superioribus nominavimus, cum fratre suo Mehemete Ancyrae in Galatia agebat; unde Sinopem aufugit ad Spentiarum Turcomanum, ejus urbis principem. Cumque ab eo benigne susceptus esset Moses, rogavit, ut in objectam continentem Valachiam versus trajicere ejus ope et auxillo posset, quod etiam facillime ab eo obtinuit, et in Valachiam trajecit. Ad Vaivodam deinde Myltzem se confert, cui certis indicis notum fecit, quisnam esset, unde et quomodo illuc accessisset. Quare Vaivoda libertatem ei concedit secure per totam Valachiam eundi, et prout ei placuerit agendi facultatem. Cum vero Bassis, qui Occidentis provincias ad Danubium sitas regobant, Mos in Valachiam adventus innotuisset, Musulmano rem totam scriptis litteris exponunt, monentque nisi celeriter in Thraciam transierit, limites imperii sui intra Asiam, in qua tempus terit, fixum iri: Mosem vero occiduas provincias in ditionem suam redacturum. His monitis cum paruisset Musulmanus, quanto ocius Epheso Lampsacum proficiscitur, comitemque expeditionis Cineitem abducit, in ejus locum Epheso totique provinciae alio praefecto. Per id tempus Musulmano auctore et mandante Salagruzus de Negro patricius Genuensis turrem amplam Lampsaci exstruebat in littore Callipoli objecto: quam, ut par erat, solide constructam, ubi conspexit Musulmanus, multas ei pecunias largitus est. Inde Calliopolim transvectus, comutationibus et crapulae operam dedit, et omnibus curis remissis, deque Mose haud sollicitus, voluptatibus carpendis exorcendisque libidinibus attentus erat. Non cessabat interea Moses ad magnates primariosque viros scribere, et polliceri, si rerum summa potiat, fore ut eorum commodo ac utilitati studeat; neque his solum intentus Turcus etiam ex Istri tractu collegit, ab eisque totius Thraciae, Thessaliae et Illyrici princeps proclamatur.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(52) Leunclavius lib. x, Mosis adversus Suleimanem seu Musulmanum gesta narrat, auctororumque dissidentes narrationes notat.

(53) Ἠγεμονεύοντος Σπεντιάρ τοῦ Τουρκομάνου. Istendiarum a Leunclavio appellatur, ejusque genealogiam descripsit. A Turcis Omerogii et Isfen liano-li appellati sunt. Laonicus, lib. iv, Mosem ad Sinopes principem profectum esse etiam narrat.

(54) Καὶ τῷ Μύλτζῃ βεηβόδα. Mirkien Ilakum, seu Marcum Valachum appellat illum Leunclavius; Laonicus, lib. iv, Myrken. Ille est Dani frater, de quo infra sit mentio cap. 29.

(55) Σαλαग्रουζὺ δὲ Νέγρω. Annales Genuenses nullam isto tempore hujus Nigri mentionem fa-

ciunt: cuiusdam alius, qui saeculo superiore vixit, nomen ab illis celebratur.

(56) Ἐν τοῖς μέρεσιν τῶν Ἀχρῶδων. In ms. lib. bibliothecae Regiae catalogus urbium et locorum, quorum nomina mutata sunt, exstat: in eo Πρεβέλλης ἢ Ἀχρῶδα. In alio ms. ejusdem bibliothecae exstant formulae inscriptionum et subscriptionum, quibus Constantinopolitanus patriarcha in litteris ad papam, patriarchas et metropolitans utitur. Inter illos exstat, πρὸς τὸν Ἰουστινιανῆς, his verbis: Μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπε τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς, Ἀχρῶδων καὶ πάσης τῆς Βουλγαρίας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι· ἀγαπητὴ ἀδελφὴ τῆς ἡμῶν μετριότητος. Beatissime archiepiscope Justinianae prima, Achri-

Musulmanus vero Cneitem in Bulgariam misit, A eumque vicinis Achridarum 49 provinciae partibus praefecit: ipse Adrianopolim profectus eam ingreditur, et ab omnibus, ut bonorum omnium auctor atque largitor, laudibus in caelum effertur. Et revera talis erat Musulmanus: quaecumque enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta ibi moraretur, divitibus et pauperibus, illisque, qui praer inopia mendicabant, abunde largiebatur: tum ergo coactum exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in computationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa victor evasit, exercitumque Musulmani usque ad portas Sophiae Insecutus est, et fama ubique sparsa ipsum in occidente regnatum. Ubi autem Musulmanus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem undequaque turmatim omnes confluebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus et excitatus ad mentem sobriam rediit, et Constantinopolim petere decrevit, viamque cum paucis e militibus ingressus, ab eis ad Mosem deficientibus deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciundo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu et vultu, principem esse cognoverunt, et ad spectandum illum accurrunt: cumque juvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo praeverissent, tum turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emissum alium sternit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmanum torquent, equo dejiciunt et lapso caput abscindunt. Mosem etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem accipiunt, et quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique Occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratris sui Musulmani eum luxit, et milites satraparumque praecipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim apportarunt; Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. Diligentem etiam inquisitionem exercent in eos qui

επαρχον καταστήσας επεμφεν· αυτος δε εν 'Αδριανουπόλει την πορείαν έποιεί, και εισελθών εντός της πόλεως, άπαντες αυτών ως εισργέτην και δωτήρα πάντων καλών άνηγόρευον. Καί εν άληθειά ούτως ήν· όπου γάρ ο Μουσουλμάν ηρχετο κών εν πόλει, κών τε εν κώμη του ποιήσαι εκει ημέρας τράκοντα, και οι πλούσιοι, και οι πένητες και αυτοι οι δι' ενδειαν τροφών προσαιτουντες, πάντες αυταρχεις εγένοντο. Τότε ο Μουσουλμάν άπ' 'Αδριανουπόλεως συλλέξας στρατόν κατά του Μωσή επεμφε, και αυτος διημέρευεν εν πότεις. Ο δε Μωσής, συνήψας πόλεμον, και υπέρτερος φανεϊς, και διώξας τόν στρατόν του Μουσουλμάν έγγύς που Σοφίας, εγένετο άπανταχού φήμη, ως ο Μωσής μέλλει της δύσεως τοπαρχης γενέσθαι. Καί δε ένωτισθεϊς ο Μουσουλμάν την ως εν όλίγω μέλλουσαν εισέλευσιν εν 'Αδριανουπόλει του Μωσή· ήν γάρ συρρέων άπαν τό πλήθος εν αυτώ, και εκ των προυχόντων ουκ όλίγοι· αυτος, όψε ποτε ανανήψας εκ του κάρους της μέτης ήδουλήθη προς Κωνσταντινούπολιν άπίεσαι· και σύν όλίγοις επιβάταις την όδον άρξάμενος, και αυτοι άρέντες αυτόν έφυγον, και προς τόν Μωσήν ήλαυον. Ο δε Μουσουλμάν εν χωρίω τινη (57) καθ' όδον έντυχών· και οι του χωρίου ειδόν τε αυτόν και εκ του ήπκου, και εκ των ίματίων, και εκ της μορφης, και γνωρίσαντες ως ά ηγεμών εστιν, θεσον επί τη θέα αυτου. Καί προκαταλαβόντες νεανίσκοι πέντε τοξόται, φέροντες τόξα και βέλη· ο Μουσουλμάν παραχθεϊς άφίσις βέλος κατ' αυτών, και ο εις κύμβαχος όλισθησας έπεσε, και δευτερον πέμψας ρίπτει τόν έτερον· τότε οι τρεις θμονοήσαντες, ήσαν γάρ και οι πέντε θμοπατριαι και θμαίμονες, όφιαϊσι τά βέλη κατ' του Μουσουλμάν, και πίπτει του ήπκου, και την κεφαλήν αποτέμνουσιν. Ο δε Μωσής εισάγεται εν 'Αδριανουπόλει μετ' δορυφορίας και τιμης όσης, και ηγεμών δύτειος αναδεικνυται. Μαθών δε τόν θάνατον του αδελφου αυτου Μουσουλμάν επίνθησε· και στρατιώτας πέμψας, και τους πρώτους των σατραπών, έφερον εν τώ σώμα αυτου εν 'Αδριανουπόλει, επεμφεν αυτό έντίμως εν τη Προύση, και εθαψαν εν τώ παρ' αυτου δομηθέντι· μνημείω. Ο

Ismaelis Bullialdi no:

darum, et universam Bulgariam in Spiritu sancto dilecte modestitatis nostrae frater. Ex his verbis videri possit Justiniana prima differre ab Achridis, illaque esse urbs, hae regio dici posset: cui conveniunt verba libri ms. 1932 bibliothecae Regiae, Θράκη εστιν ή 'Αδριανούπολις μέρι της Κωνσταντινουπόλεως, και της Σοφίας, και της Βουλγαρίας και της 'Αχρίδος και των μερών αυτης. Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, et Sophia, Bulgaria et Ochride ejusque partibus terminatur. Itaut Ochris seu Achris pro provincia et regione hoc loco, non pro urbe accipiatur; Justinianam primam Turci Giustandil appellat. Urbis Achris a Gregora, lib. iii, in Macedonia collocatur, quae et Bulgariae regni in Illyricum usque protensi, pars fuit. Libro etiam habet: Περί της αρχιεπισκοπής της Βουλγαρίας τής και 'Αχρίδο καλουμένης, De archiepi: copatu Bulgariae, qui et Achridis dicitur, cujus metropolis Justiniana prima dicta, Georg.

D Logotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonic. lib. i, Macedoniae urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis papae IX adversus Michaelum Cerularium, et Leonem Achridae episcopum, urbem esse clare exponunt: in illis exstat epistola Michaelis et Leonis quae sic incipit: Michael universalis patriarcha novae Romae, et Leo archiepiscopus Achridae metropolis Bulgarorum dilecto fratri Joanni Camseni episcopo. Cantacuzenus etiam πόλιν επέρειον eam appellat, lib. ii, cap. 20, ita ut dubium omnino tollatur, et Achridam esse urbem constat.

(57) Ο δε Μουσουλμάν εν χωρίω τινη. Ejus mortem eo lem fere modo accidisse Berceani Annales et historia Venetiana narrant. Dissentit ab illis Montaldana. Leunclavius, lib. x, annum decessit Musulmani ascribit Hegirae anno 815, qui cepit Maii 6. feria 3, ann. Chr. 1410. Laonicus, lib. iv, rem aliter quam alii narrat.

ὁ Μωσῆς ἀκριβῆ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὐρών καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμφας ἐν τῷ χωρίῳ ὃ [οὗ] ἐφονεύθη· καὶ ἀθροίσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμῆσας τὸν καθένα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀρίστων· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν κατετεφρώθη, καὶ εἰς κίνιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποιήνῃ ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὧν ἡμεῖς καταεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν· ἦσαν γὰρ συνηθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· δημηγορήσας εἰρηκε πρὸς αὐτούς· *Ὁ ἄνθρωπος καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι, καὶ γὰρ οὐ δούλους λέγω, οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἦν ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμὺρ ἀπειλὴν ἢ τῆς Ἄσιας μερῆς· καὶ τὸ πλεόν, ὅτι ὁ ἐμὸς πατὴρ παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς στρούθιον. Οὐκ ἄλλο τοίνυν ἦν τὸ καταβιάσασθαι τοὺς Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις σπηρώμασι, πλὴν ἢ Κωνσταντινου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφός, καὶ κυριεύσας τὰ Θρακικὰ μέρη, καὶ τὴν λειπούσαν γῆν, ἣν ὁ ἡμέτερος ἀδελφός [πατὴρ] ἐκυρίευσεν, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πάτριον σέβεις στρογγὴν οὐκ ἐνεδείξατο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χεὶρ λέγῃν, καὶ ἐφ' ἡμίσεος καθοὺρ ἐγένετο (58). Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα τὴν βομφαίαν τοῦ προφήτου (59) δέδωκε, τοῦ διχοτομησαί τὸν ἄπιστον, τὸν δὲ ἀσπὸν ὑπερυψώσασθαι καὶ ἀναβιάσασθαι. Ἐνεκα γοῦν τούτου οὐ γρηὶ τὸσαύτην γῆν ἢ Κωνσταντινου κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικὰς, καὶ ταῦτα τὴν Θεσσαλονικίαν, ἣν διὰ πολλῶν ἰδρώτων ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐκλήρωσατο, καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων εἰς ἱερὰ τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φορέα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, εἰ θεῶν θελητόν ἐστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἡμετέραν καταστήσω· καὶ τὰ ἐν αὐτῇ προσευχῆς οἴκους. Τότε οἱ πάντες εὐχόμενον, καὶ ξάντο.*

Ἀθροίσας οὖν στρατὸν ἱκανόν, πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν (60) (ἐβόασε γὰρ ὁ δεσπότης

Musulmanum interfecerant, tresque illos, qui eadem patriverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: et in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoriis et liberis singulos vinxit, et in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflagrant, et in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertit, primitias ac speciem malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. **50** Convocatis deinde Thraciæ, Macedoniae aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum conveniant, oratione habita talia locutus est: *O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe novistis quanto cum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit: utque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse. Non alius tamen, præter Constantinopolim ejusque imperatorem, accersivit Scythas et Persas, cæterasque gentes in patriam nostram evocavit. Cum vero frater meus, qui Thraciæ cæterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem ac pietatem patriæ debitam non exhibuerit: quin potius, si ita fari licet, cavovr, id est infidelis, ex semisse factus est: eapropter Deus illum apersatus, in manum lanceam prophete mihi tradidit, ut infidelem discindam, fidelem vero exaltem et honoribus extollam. Propterea non convenit Constantinopolim tam late imperare, aut urbes Macedonicas, imprimis vero Thessalonicam retinere, quam tot laboribus et arumnis parens mecum conquiesierat, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophete templa commutaverat: atque ipsam cæterarum urbium caput, patrisque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi graviter incumbens, imperio meo submittam, et templa, quæ in illa urbe stant Deo et prophete ejus consecrata domos orationis constituam. His dictis omnes faustis acclamationibus applauserunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hauserunt.*

τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελέσω ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς μαρτύρους αὐτοῦ λόγους· ἐδέ-

Ingenti itaque conscripso exercitu Serviam primum invadit (quam equidem Stephanus Lazari fi-

Ismæelis Bullialdi notæ.

(58) *Καθοὺρ ἐγένετο.* Gaurum et Gauros scribit Leunclavius: Turci *Giaour*, dissyllabum Gallica pronuntiatione: verbum contumeliosum est, quod infidelem significat. Moses porro fratrem suum Musulmanum Gaurum seu infidelem appellat, ob scelus cum imperatore Manuele ab eo percussum obsidesque fratrem ac sororem datos.

(59) *τὴν βομφαίαν τοῦ προφήτου.* De Halis acinace hic locus intelligendus est: de quo Leuncl. *Hist. Musul.* lib. 1, ex Arabum et Turcorum monumentis sic disserit: *Hinc illæ Muhametanorum fabellæ de illius Sulficare (sic Alis acinace nominare consueverunt) quem narrant quosies vagina educeretur, ita se divisisse, ut geminus efficeretur, cubi-*

tos 18 longus, et Alim eo contra Gauros utentem, ab utroque latere non aliter ipsos ac segetem mesores prosternere solitum, ac montes etiam seu scopulos eo disseccasse. Mos indidem inolevit, ut in militaribus signis Musulmano um hic Alis acinax, sive Sulficar, velut inauspicatus Christianis, fuustus ipsis exprimat, etc. In superliminaribus quadam ædium publicarum Constantinopoli, hoc sulficar expressum bifidi ensis figura vidi, et gladium Halis appellari ab incolis aulivi: hoc βομφαίαν εἶ τερρικυλάμεντο pavorem Christianis injicere gens viribus suis nimium confisa credit.

(60) *Πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν.* Adeundus Leunclavius lib. II *Histor. Musuln.* A Muhamede

lius deseruerat tanti hostis adventu percussus, ad cuius etiam nomen solum pavescebat) et in quamplurima oppida agrosque patentes excursione facta, venustos juvenes corpore ac vultu formosos mancipia abduxit; cæteros gladio peremit: cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. Super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio splendido ac celebri præcipuos suorum magnatesque excepit. Serva excedens Adrianopolim pedem refert, brevique spatio quieti dato ad Constantinopolim expugnandam bellicas machinas apparat: et exercitu haud exiguo in Thessaliam misso Thessalonicam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymonii impositis, ipse Constantinopolim tendit, omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel incolas in urbem transtulerat, invenit eaque densissis. Dispositis deinde castris animo confusus eam in potestatem suam redacturum sperabat. Rem e longinquo gerebat, copias procul ab urbe tenens: verum singulis diebus ad pugnam **51** lacessendo, hostes cædebat, lacessitus quandoque ipse et cæsus. Erumpentes namque Constantinopolis cives prælio cum Turcis congregiebantur, horumque cæsorum numerus Romæorum numerum triplo superabat. Neque interim imperatori ejusmodi victoriæ gratæ erant. Romæos enim ipsi claros ac commendabiles, non minus ac pupillam oculi, eorum paucitas reddebat. Quid commodi, inquit, ad me redit, si decem milites Romæos ex centum amisero? quantumve cladem accipit Moses, si ex mille Turcis centum perierint? Verumtamen audacia freti Romæi haud se continuerunt, ac eruptione facta prælio Turcos aggredi non cessavere. Inter pugnantem vero comprehenderunt Turci quemdam illustrium, Joannis olim imperatoris, Manuelisque F. pincernam, quem capite trunearunt. Cognita cæde cadaver pugnae subtraxerunt Romæi, postque diuturnam pugnam ac vociferationem illud in urbem importarunt: at ejus caput ad Mosem attulere Turci. Occisi pater Nicolaus Notarius imperatoris D. Manuelis Interpres, quique prædives erat, caput abscissum multis centenis nummis illico redemit, et una cum cadavere sepelivit. Ingenti dolore Romæorum juvenis ille desideratus est, patrisque et Lucæ fratris, qui sub imperatore Joanne ultimo Palæologo Mesazontis officio fungebatur; postremo in civitatis universæ clade cum liberis capite plexus est. Verum ad narrationis seriem revertamur.

Manuel equidem imperator cum tyranni ferum ac immanem animum cerneret, bellumque interneci-

Ismaelis Bullialdi notæ.

per legatos ad fœdus amicitiamque contrahendam Manuelem imperatorem sollicitatum Verantiana et Hanivaldana historiæ tradunt. Illa victum a Mehemete Mosem primo congressu, hæc vero secundo prælio asserit: et utraque Mosem in fratris sui Mehemetis manus vivum devenisse affirmant. De

Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱὸς μὴ φέρων ἐν τοῖς ὡσὶν τὴν ἐπιδρομὴν), καὶ παμπληθῆ χωρία, καὶ κάμπους καταδραμῶν, τὰ μὲν ὠραία τῆ δὴ καὶ νέα σώματα ἠχμαλώτιζεν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ξίφει κατέσφαττε. Λαβῶν δὲ καὶ πολλὰ τρία πολέμων πάντας ἐθέρισε· καὶ θερίζων, ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐφήπλου, καὶ πανδοσίαν ἐποίη μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ Σερβίας στραφείς ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μικρὸν ἀναπυσάμενος, τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντινίου παρεσκευάζει πολεμικὰ τεichoμηχανήματα· πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ ὄλιγον ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐπολιόρχει Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ παρὰ τὸν Στυρμόνα χωρία ἅπαντα παραλαβὼν, πλὴν Ζητούνου, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐχώρει, καὶ πάντα τὰ χωρία εὐρῶν ἔρημα· ἦν γὰρ μετοικήσας αὐτὰ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως· πάντα πυρὶ παρέδωκεν· αὐτὸς δὲ πῆξεν τὰς σκηνάς, τῆ μὲν γυνώμη θαρβῶν ἦν, ὅτι γενήσεται ταύτης κύριος· τῆ δὲ πράξει καὶ τῆ λοιπῆ δυνάμει μακρόθεν ἦν ἐστὼς· πλὴν καθ' ἡμέραν οὐκ ἐπαύετο πολεμῶν, καὶ πολεμιζόμενος, καὶ σφάττων, καὶ σφαζόμενος παρὰ τῶν πολιτῶν. Ἐξερχόμενοι γὰρ οἱ πολῖται συνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς ἓνα Ῥωμαῖον τρεῖς ἐπιπτον Τούρκοι. Τὸν δὲ βασιλέα οὐκ ἤρσκει τοῦτο. Εἶχε γὰρ τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν ὀλιγότητα φυλάττων αὐτοὺς ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Ἐλεγε γὰρ, Τί μοι ὄφελος, εἰ ἀπὸ τοῦς ἑκατὸν στρατιώτας Ῥωμαίους ὀλέσω δέκα; ἢ τίς τῷ Μωσῆ ζῆμια, εἰ ἀπὸ τοῦς χιλίους Τούρκους ὀλέσει ἑκατόν; Πλὴν ἡ θρασύτης τῶν Ῥωμαίων οὐ δέλεπε τοῦ ἐξέρχασθαι καὶ συμπλέκειν τὰς Τούρκους. Ἐλαθον οὖν ἐν πολέμῳ οἱ Τούρκοι ἐκ τῶν ἐνδόξων, τὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης Ἰωάννου τῷ χρηματίσαντος βασιλέως, τοῦ βασιλέως Μανουήλ υἱοῦ, ὃν καὶ ἀπέτεμον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μαθόντες τὸ γεγονός ἐξεπόρτησαν. Καὶ διὰ πολλοῦ πολέμου καὶ κραυγῆς, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ Τούρκοι τῷ Μωσῆ ἐκόμισαν. Τότε Νικολάος Νοταρᾶ πατὴρ τοῦ τεθνηκότος, διαρρηγνυτῆς ὢν τῷ βασιλέως κυρίου Μανουήλ, πλούσιος ὢν σφόδρα, ἐξαγοράσας διὰ πολλῶν κεντηναρίων τὴν κεφαλήν εἴσχε σὺν τῷ σώματι. Μέγα πένθος ποιήσας Ῥωμαίους ὁ νέος ἐκεῖνος καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκᾶ· ὅς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑστάτου βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐχρημάτισεν, καὶ ἐν τῇ παντελεῖ φθορᾷ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τέκνοις ἐκαταπονήθη. Ἄλλ' ἐπιχειροῦν ἐστὶ πρὸς τὴν διήγησιν.

Ὁ βασιλεὺς γὰρ Μανουὴλ ἱρῶν τοῦ τυράννου ἀπηνῆς, καὶ τὸ πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν μάχην

Mose Laonicus, lib. iv, adeundus. Phranzes etiam lib. i, cap. 30, istorum Bajazitis filiorum res gestas narrat: nostroque consentit, cum semel atque iterum vicium Mehemetem a Mose recessisse, tertio tandem prælio victoria potitum esse scribit.

ἀσπονδὸν ἐχθρὰν, μὴνύει τῷ Μαχουμέτ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔτι διάγων ἐν Προύσῃ, τὸ ἐλθεῖν εἰς τὸ Σκουτάριον· καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τριήρεσι διαβιβάσει ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπόλεως βοήθεια Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως ἐξερχόμενος συμπλακῆσεται τῷ ευράνῃ. Καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τύραννον ῥέψῃ, ἡ πόλις πάντοτε ἔτοιμος ἔσται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· *Εἰ δὲ τὸνναντιον, δ καὶ ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἔστι, τῆς ἡγεμονίας ἐγκρατῆς γρηθήση, καὶ ὡς ἐμὸς υἱὸς ἔσῃ.* Ὁ δὲ Μαχουμέτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ πρόθυμος γενόμενος, προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πάσας τὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ πέραν, τὰς τριήρεις ἔτοιμους ἔχων περᾶ, καὶ τῷ Μαχουμέτ ἐντυχῶν, καὶ λόγους ἐνόρους λαθὼν καὶ δοὺς, περᾶ τὸν Μαχουμέτ σὺν αὐτῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καὶ μεγάλῃ πανήγυριν ἐν τῇ εἰσόδῳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας, τῇ τετάρτῃ ἔξεισι τῆς πόλεως ὁ Μεχμεμέτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ καὶ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις Ῥωμαίοις· καὶ συμμίσας τῷ Μωσῇ ἠττήθη, καὶ ἠττηθεὶς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ βασιλεὺς θεραπεύσας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων στρατιωτικῶν ὧν ἀπέλωσεν, ἐπεμαλείτο πάλιν τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μωσῇ. Ὁ δὲ Μωσῆς ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὄρων Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ, παρεσκευάζετο κατὰ τοῦ Μεχμεμέτ καὶ τῆς πόλεως. Ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχμεμέτ καὶ πάλιν ἠττήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ὑπεδέξατο. Τότε ὁ Μεχμεμέτ ἐν ἀδημονίᾳ γεγονώς, καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν ὡς σφενδόνης στρεπτόν ἡγησάμενος, εἶρηκε τῷ βασιλεῖ· *Σὺ μὲν, πάτερ ἀγίε, ζυγοσταθμῶν, καὶ προβλέπων τὰς κλάστιγγας, οὐκ ἀφίης μοι, ἀνω καὶ κάτω τὴν τύχην ὄρων, τοῦ προδοθῆναι ἢ παραδοθῆναι μοι τὸν ἐχθρὸν κυρᾶ* αὐτῆς. Ἐγὼ δὲ λέγω, *πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφὲν* (61) *ἐνός ἐκάστου δακτύλου Θεοῦ ἀπαραιτήτως προβήσεται. Κέλευσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἐμοῖς τὴν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τριβὸν ἀρξασθαι· καὶ μόνον εἶχον μοι ὡς πατήρ υἱόν, καθὰ καὶ εἶμι, τὰ δὲ μέλλοντα τῷ Θεῷ μελέτω.* Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτὸν, καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δείπνον εὐτρεπίσας πολυτελεῖ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντες· πρωτὰς ἤδη γενομένης ἔξεισιν ὁ Μεχμεμέτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίσας τὸν στρατὸν, τὸ μὲν ἐν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου μέρη ἐπεμψε, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν ὤδαυε. Τότε ὁ Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν πῶς εἰς δύο κατατομὰς τὰ φοσάτα ἐμέρισσε, τὰ πρὸς τὸν πόντον μέρη εἰδίωκεν· καὶ δὴ ἐπισπεσόντα ἀμφω τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἠττηθέντες πρὸς τὸν Μεχμεμέτ ἠηροῦζοντο. Ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπεδέχετο. Ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γεγονὸς ἰδὼν, καὶ τὸ τῆς

A num adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahometem fratrem ipsius Prusæ tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolim trirēibus imperatoris trajiceret; Constantinopoli deinde faventibus Deo ac imperatore egressus pugna cum tyranno experiretur: ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendum pateat, si tyranno fortuna arriserit; *Sin minus id contigerit* (quod impense nobis optandum), principatum adipisceris, et mihi, non secus ac liberi, charus eris. His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascunque copias habebat, Scutarium confestim duxit. Imperator ergo, ubi cum a venisse ad oram oppositam dilicet, trirēibus, quas instructas habebat, eo trajicit; et cum Mahomete colloctus, B mutuo jurejurando fide utrimque obstricta, eum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit: quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universa exercitu et parva manu militum Romæorum: initaque 52 cum Mose pugna victus in urbem fuga se recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aptis erexit; curavitque apparatus bellicum iterum instaurari, et amissa resarciri, ut eum Mose acie denuo configeret. At Moses ex sinibus Constantinopolitanis occiduarum regionum omnes copias deduxit, aciemque adversus et Mahometem et urbem instruxit. Altera igitur vice erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. Tunc mœstus et anxius, reputans fortunam, æque ac fundam, mutabilem volubilemque esse, his verbis imperatorem alloquitur: *Tu, pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lanciumque reciprocam librationem prævides, cum fortunam contempleris susque deque res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodant, aut in manus meas hostem mihi tradat.* Ego vero te coram hoc assero: *quidquid in frontibus uniuscujusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabile esse, ac necessario eventurum.* Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere: *mihī bona fausta que solummodo precare et opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentiæ permittamus.* Hunc sermonem D ubi audivit imperator, ipsum complexus ac deosculatus est: cœna deinde opipare et laute instructa, hilares et læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitur; quarum altera versus Euxinum incescit, altera Adrianopolim contendit. Moses autem, ubi cognovit exercitum suum Mahometem in duo agmina divisisse: illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, insequitur, assequiturque; cumque ambæ oppositæ acies concurrissent, Mosisque copiarum victæ fuissent, ad Mahometis partes transie-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(61) *Pᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφὲν.* Juxta mentem Musulmanicæ religionis, quæ prædestinationem

inevitabilem astruit, nihilque ex hominis voluntate libera fieri asserit.

runt, qui e-s benevole admisit. Moses hoc casu fortunæque incoustantia percussus aufugit, inque paludem locorum ignarus incidit. Fugientem vero insequabatur et urgebat quidam ex satrapis, qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. At satrapæ servus equo insidens Mosem invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit, et in paludem decutit. Altero itaque brachio ipsi amputato, et sanguine affatim profuente, animo deficiens ex equo devolvitur. Reversus satrapæ servus ad imperatorem heri sui mortem nuntiat, Moesisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offenderunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. Quod contemplatus, et pro more istius gentis fero ac inhumano cum luxisset fratrem mortuum, Pruzam conditum mittit **53** in majorum suorum sepulcro. Mahometes his prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio sedit: accessere deinde singulis diebus proceres ac magnates Occidentis ipsum veneraturi. Per id autem tempus, quo Moses bello a fratre suo Mahomete nondum petitus fuerat, Thraciam deserens clam aufugit Cineites, et superato Hellesponto in Asiam venit: collectoque e Smyrnenis Thyraeisque exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodiæ imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiæ mox potitur, priusquam in Thraciam Mahometus advenisset.

A τύχης εὐμετάβολον, ἔφυγεν. Εἰς ἔλος δὲ τι μὴ γνωστὸν ἐμπέσων, καὶ εἰς τῶν σατραπῶν τοῦ Μαχεμέτ καταδιώκων, στραφεὶς ὁ Μωσῆς ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ὁ δὲ τοῦ σατράπου δούλος φθάσας ἰκπότης, ἀφείλεν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν ἀπὸ τοῦ ὤμου, βίψας αὐτὴν ἐν τῷ ἔλει· μονόχειρ δὲ εἰσελθὼν, καὶ διὰ τῆς βύσσεως τοῦ στήματος λειποψυχήσας ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου. Ὁ δὲ δούλος τοῦ σατράπου ἐλθὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἀπήγγειλε καὶ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μωσῆ τὴν πηγῆν· ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ ἔλει εὗρον τεθνηκότα (61'), καὶ ἤραν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Μαχουμέτ. Ἰδὼν δὲ καὶ θρηνησας κατὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἔθος αὐτῶν. ἐπέμφε τὸ πτώμα αὐτοῦ ταφῆναι ἐν Προύση ἐν τοῖς πατρῴσις ἐγγύς. Ὁ δὲ Μαχεμέτ ἐπαναζεύξας ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ καθίσας ἐν τοῖς κόκοις τοῖς πατρικοῖς, εἰσῆρχοντο καθ' ἐκάστην οἱ τῆς Δύσεως προδύχοντες στρατηγὸι, καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔχων σχολὴν καὶ ἀγωνίαν ὁ Μωσῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μαχουμέτ, ἔλαθε φεύγων ἰ Τζινεῖς τὰ Θρηκῶα μέρη, καὶ περάσας τὸν Ἑλλησποντιον κρῦφα καὶ εἰς Ἀσίαν ἰλιῶν, καὶ στρατὸν ἀπὸ Σμύρνης καὶ Θυρέων συναγαγὼν ἔρχεται εἰς Ἐφεσον. Καὶ τὸν ἡγεμόνα, τὸν ἐν Μουσουλμάν χειροτονήσας ἀφῆκεν, καρατομαῖ, καὶ κύριος ὧ· ἐν ὀλίγῳ πάσης Ἀσίας γίνεται πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν Μαχουμέτ ἐν τῇ Θράκη.

CAPUT XX.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit (62), alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Joanni filio suo uxorem dat Russiæ magni Ducis filiam, que postea moritur, filiorumque Bajazitis unus, isque baptizatus. Secundæ ac tertix Joannis nuptiæ. Manuели in Πελοπόννησον projectio.

Postquam igitur Imperator Manuel nuntium accepit, summam rerum penes Mahometem esse, delectos magnates e præcipua nobilitate apocrisarios ad eum mittit, et ex foedere, dum Constantinopoli ageret, inuito, res repetit, quæ pactis conventis comprehendebantur. Hos comiter suscepit Mahometes; firmatisque juramento pactis, arcem omnes Euxino ponto impositas restituit: oppida quoque et castra Thessaliæ ac Propontidi vicina. Honorifice demum habitos, plurimisque donis cummulatos pacifice dimisit, responso hocce dato: *Abite et nuntiate patri meo Romanorum imperatori, me, auxiliante Dei numine, patreque meo imperatore opem ferente, paternum regnum recuperavisse. Ab hoc vero, et in posterum illi, quemadmodum filium decet, me subditum iri. Non immemor etenim sum, neque beneficiorum acceptorum unquam obliviscar. Pro libitu imperet, quam promptissime jussa ipsius exsequar.* Legatos quoque missos a Serviiis, Walachis, Bulgaris, et duce Johanna-

C Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὴν μοναρχίαν τοῦ Μαχουμέτ, καὶ ἀποκρισιαρίους στείλας τοῖς εὐγενεστέροις τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὅσα συγκατετέθη δοῦναι ἐτι ἐν Κωνσταντίνῳ διάγοντος. Ὁ δὲ Μαχουμέτ δεξιῶς αὐτοὺς ἰδὼν, καὶ συνθηκὰς ἐνόρκους ποιήσας, δούς ἅπαντα τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου κάστρα, καὶ τὰ πρὸς Θεσσαλίαν χωρία, καὶ κάστρα, καὶ τὰ τῆς Προποντιδοῦς ἅπαντα, φιλοτιμήσας, καὶ δώροις πλείστοις κορέσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων· Ἰπάγετε, εἰπατε τῷ ἐμῷ πατρὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ὅτι βοηθεῖα Θεοῦ καὶ συνεργεῖα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐξωσάμην τὴν δύναμιν τὴν πατρικὴν. Ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ εἰμι καὶ ἔσομαι ὑπὸ ἡκούῃς αὐτῶ, ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα. Οὐκ εἰμι γὰρ ἀγνώμων, οἷδ' ἀχάριστος ὀφθήσομαι. Καλένέτω μοι τὸ δοκοῦν αὐτῷ, ἐγὼ δὲ μετὰ χάριτός ἐτι πλείστους ἔχω τοῦ δουλεύειν αὐτῷ. Ὁμοίως καὶ πρέσβεις Σερβίας καὶ Βλαχίας, Βουλγαρίας τε, καὶ δούκας τῶν Ἰωαννίνων (63), καὶ τοῦ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(61') Moses vincitur et interficitur anno Hegiræ 816, qui cœpit anno Christi 1413, April. 1.1, feria 2.

(62) Leunclavius, lib. xii et xiii, eorum quæ inter Manuelem imperatorem et principes Othmanicos

gesta sunt, nihil attigit.

(63) Καὶ δούκας τῶν Ἰωαννίνων. Urbs Epiri sub metropoli Naupacti Ætolix, olim Cassiope appellata, nunc Joannina.

δεσπότης Λακεδαιμονίας καὶ πρίγκιπς Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέρας προσαγορεύσας, καὶ ἐν ἀρίστῳ ἑμοτραπέδους συγκαθεδρίσας, καὶ ταῖς φιλοτησίαις εἰς ἀνάδειξιν πάντων ἐγκαταστήσας, ἀπέλυσε τοὺς πάντας ἐν εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς· Ἀναγγείλατε τοῖς κυρτοῖς ὑμῶν, ἐγὼ μετὰ πάντων εἰρήνην δίδωμι, καὶ εἰρήνην λαμβάνω. Ὅς παρουρηθεὶς τὴν εἰρήνην, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ· Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἀδείᾳ ὢν, καὶ μὴ ἔχων ἐν παρεμποδίζοντα, ἐβουλήθη γάμοις ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ. Καὶ σταλας εἰς τὸν ῥήγα Ῥωσίας (64) ἤγαγετο νύμφην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Καὶ ἀρμόσας ταύτην, μετακαλέσας τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἄναν, οὐκ ἠδουλήθη στέφαι τότε εἰς βασίλειά [βασίλειά] ἦν γὰρ ἡ κόρη τὸ ἐνδίκαιον ἄγουσα· ἔτος· περαιουμένων δὲ τριῶν ἐτῶν, καὶ λοιμικῆς νόσου καταλαβούσης τῇ πόλει, καὶ πολὺ πλῆθος λαοῦ διὰ τοῦ βουδάνου τεθνηκότος, ἐτελευτήσε καὶ ἡ βασίλεις Ἄνα, μέγα πένθος καταλιπούσα τοῖς πόλῃταις. Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζή, ὁ εἰς ὀμήρους ἀνατεθείς παρὰ τοῦ Μουσουλμάν τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, ὁ μὲν εἰς ὁ καὶ πρῶτος σὺν ἀδελφῇ τῇ Φαταμῇ ἀπελύθη, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐτρέφετο· ὁ δ' ἄλλος ἠράσθη (65) παιδείᾳ· Ἑλληνικῆς, ἔτι συνῶν τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ· καὶ ἐν τῷ σχολείῳ ἐρχόμενος ἐμυήτο γράμμασι, καὶ ἐδιδάσκετο. Τσοῦτον οὖν ἐπλέγετο ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου παιδοτριβῆς, ὡς καὶ προσέειπε τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, καὶ δεόμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ. Καὶ ἐμολογῶν τῷ βασιλεῖ καθ' ἐκάστην ὡς Χριστιανός ἐστι, καὶ οὐ προσέεται τὰ τοῦ Μωάμεδ ἰδύματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἠθέλει ἀκοῦσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμὴ γένηται. Τότε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδαπανώσης, καὶ ἀφανίζούσης τὰ σώματα, μὴ αἰδομένης καὶ μὴ φειδομένης τῆς τυχοῦσης ἡλικίας, ἐφθασε καὶ εἰς τὸν ἄνηδον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζή. Μηνύει οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων· Ὁ βασιλεῦ τῶν Ῥωμαίων, ἐμοὶ δὲ ἀπόθετα καὶ πάτερ, ἤδη καρίσταμαι, καὶ μὴ θέλω ἀφήμι πάντα, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἐκεί δικαιοκτήρια. Ἐγὼ γὰρ ὁμολογῶ ὅτι Χριστιανός εἰμι, σὺ δὲ τὸν ἀρραβῶνα τῆς πίστewας καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Πνεύματος σὺ δίδως μοι. Γίνωσκε τείνον, θανὼν ἀδάπτιστος ἐχὼ κατηγορίας φέρων κατὰ σοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδικήσαντος θεοῦ. Τότε ὁ βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς ῥήμασι τούτοις, κέμψας ἐδάπτισεν αὐτὸν, αὐτὸς ἀνάδοχος γεγονῶς· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τέθνηκεν. Ὁ βασιλεὺς δὲ μετ' ὄσης τιμῆς ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου, ἐν τοῖς Σκουδίου ἐν μαρμαρίῳ λάρνακι κλησίον τοῦ ναοῦ ἐντὸς τῆς πόλης.

rum, Lacedæmonis despotæ et principe Acbaizæ

benigne ac clementer allocutus ad mensæ suæ sacra admisit, et inter complotandum singulis compellatis propinavit, demumque pacificè dimisit, et responsum quod referrent tale dedit : *Nuntiate dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab hisque oblatam amplecti. Qui fraude pacem corruperit, ipsi Deus pacis infestus esto.* Rebus ergo Manuelis imperatoris in tuto collocatis, nulliusque injuriæ obnoxiiis, **54** decrevit uxorem filio suo Joanni dare ; quare per legatos a Russiæ rege (*Moscoviæ dnce*) filiam ejus puellam adhuc obtinuit. Contracto deinde matrimonio Annam appellavit mutato proprio nomine. Neque tamen imperatoriam coronam ei imponere voluit, quod tunc undecimum annum tantummodo ageret. At exactis tribus annis, morboque pestilenti per Constantinopolim grassante, ingenti plebis numero hubonibus extincto, obiit etiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti sunt mœsti cives. Bajazitibus quoque filiorum, quos obsides Manuelli dederat Musulmanus, unus isque natu grandior cum sorore sua Phatma remissus fuerat, et Prusæ educabatur. At alter litteras Græcas addiscendi amore tenebatur, et cum Joanne imperatoris F. familiariter versabatur, scholamque frequentans in litteris erudiebatur. Porro eo usque processit ejus erga scientias liberales studium, et sibi cum Joanne communem educationem tanti faciebat, ut Manuellem imperatorem adierit, rogaveritque, ut juxta Christianum ritum baptismum suscipere liceret, per singulos dies apud eum professus se Christianum esse, neque Mohamedis dogmatibus consentire. Istis auscultare noluit imperator, ne scandala inde orientur. Verum per id tempus morbo sæviante, funeribusque omnis promiscue ætatis frequentissimis exhausta urbe, corripitur illo impubes Bajazitibus filius ; qui Joannem imperatorem his verbis monet : *Romæorum imperator, domine mi ac pater, jamjam vadimonium obeo, invitus omnia dimitto, et ad tribunalia, quæ illic in altera vita sunt, abeo. Profiteor equidem me Christianum esse ; tu vero fidei Christianæ arrhabonem et signaculum Spiritus suscipere mihi non concedis. Scias velim, quoniam non baptizatus mortem obeo, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal Dei judicis incorruptibilis.* His verbis imperator emoluit ac flexus misit, qui eum baptizaret ; ipseque e sacro lavacro suscepit ; postridie tandem baptizatus fati concessit. Honorifico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studitarum nomini sancti Joannis Baptistæ Præcursoris

dicato ; conditumque est cadaver in arca marmorea intra monasterii portas juxta templum.

smælis Bullialdi notæ.

(64) Καὶ σταλας εἰς τὸν ῥήγα Ῥωσίας. De his nuptiis pauca Phranzes, lib. 1 cap. 38. Illius Annæ a Rhosia seu Russia obitum accidisse anno 6925, Christi 1417, et peste consumptam fuisse scribit.

(65) Ὁ δὲ ἄλλος ἠράσθη. Hunc filiorum Bajazitibus natu minimum Christianum fuisse testantur Laonicus lib. iv, qui Jesum eum appellat, et Phranzes, lib. 1, cap. 30, eique Jusuph seu Josephum nomen fuisse tradit.

At hoc elapso triennio aliam uxorem despon- A
dere voluit Joanni liberorum primogenito, atque
etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos
in Italiam misit ad marchionem Montisferrati, qui
ejus filiam Joanni despondendam obtinuerunt. Eis
pariter comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro
nuberet, tradidit. Constantinopolim cum reversi
essent, nuptias secundum 55 leges et ritus con-
nubiorum celebrat pater imperator, Romanorumque
imperatorum diadematis redimitos eos designat.
Nuptias quoque Theodori et filiz comitis Malatestæ
celebrat, eumque Lacedæmonis principem orna-
mentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum
imperator Joannes uxorem suam aversatur, ut
quamvis decenti esset corpore, formoso collo, fla-
visque crinibus, capillos cluincinnatos ad instar ra-
diantis auri ad talos usque defluentes gestabat,
lati illi erant humeri, brachia, pectus et manus
egregia proportione compositæ. Digni ipsius chry-
stalli nitorem ac splendorem imitabantur, corporis
statura erecta ac mediocri procerior: externum
formosissimo erat vultu, naso, oculis et superci-
liis; ita ut, juxta vulgare proverbium: *Anterioris
Quadragesimæ, pone vero Paschati similis esse vi-
deretur.* Talem conspicens imperator Joannes ab
ca abstinnit, solamque semper in lecto jacentem
neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota
seorsim agebat. Cogitabat imperatoris Joannes
eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi
eum vetuisset amor, quo Manuelem imperatorem
prosequeretur. Cum itaque penitus nosset impe-
ratrix animum ipsius obstinatum ac pertinacem,
e medio eorum clam se subducere meditabatur:
tandemque aufugit, communicatis de fuga, quam
parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam
incolebant. Quadam ergo die urbe egressa, oble-
tandi animi gratia abit in hortos ad captandas
delicias consitos, quam secutæ sunt mulieres fa-
mule suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes,
quos secum domo paterna discedens abduxerat.
Sub vesperam deinde biremen unam instructam
præcipui Galatæ oppidani descendunt, littori ap-
pellunt, et imperatricem cum honore et reverentia
susceptam Peram trajecerunt, cui omnes, utpote
dominæ et imperatrici, obviam processere, eamque
obsequiis cunctis præstitis venerati sunt. Nihil vero
eorum quæ gerebantur, quidquam vespere jam
facto senserunt cives; at postridie mane per totum
palatium res innotuit, quam omnes ægre tulere:

Ismaelis Bullieldi notæ.

(66) *Kal στίλλας ἐν Ἰταλίᾳ.* Hæ secundæ Joan-
nis imperatoris nuptiæ juxta Phranzem celebrate
sunt anno 6927 (Christi 1419), Januarii 19, ita ut
biennium intercedat ut plurimum inter mortem
Annæ a Russia, et secundas istas nuptias; nequa-
quam vero triennium secundum Ducæ calculum,
qui hanc alteram Joannis uxorem Sophiam appel-
latam, eximia et absoluta pulchritudine nitentem
ironice describit: ejusque partes anteriores Qua-
dragesimæ, posteriores Paschati, proverbio non

Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ παραδρομὴν ἐτῶν τριῶν ἰγ-
γὺς καὶ ἡβουλήθη ἐτέραν ἀγαθόθαι νόμφη τῇ
Ἰωάννη, καὶ τῷ δευτέρῳ τῷ Θεόδωρῳ· καὶ στείλας
ἐν Ἰταλίᾳ (66), ἠγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου μαρ-
κισίου Μόντης Φεράρα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννη· τῷ
δὲ Θεόδωρῳ θυγατέρα κίνετο Μαλατέστα· καὶ ἐπει-
θόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πα-
τήρ νόμφῳ γάμου κρινεὶ τούτους, καὶ βασιλεὺς Ρω-
μαίων ἀναδείκνυσι· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατέστα
τῷ Θεόδωρῳ, καὶ δεσπότην Λακεδαίμονίως εὐφήμ-
σεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. Ὁ δὲ βασιλεὺς
Ἰωάννης ἦν μὴ στέργων τὴν σύνουσον· ἡ κόρη γὰρ
τῷ μὲν σώματι καὶ μάλα εὐάρμοστος· τράχηλος
εὐειδής, θορξὶ ὀποξανθίζουσα, καὶ τοὺς κλοκίμους
ὡς ῥύσπας χρυσαυγίζοντας, μέχρι τῶν ἀστραγάλων
καταβρεομένους ἔχουσα. Ὁμοῦς πλαταῖς, καὶ βρο-
χίονας, καὶ στέρνα καὶ χεῖρας ἐμμέτρους, καὶ ἐκ-
κύλους χρυσαλλοειδές, καὶ τὴν πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ
σώματος ἀνωβρεπή, καὶ πολὺ εἰς τὸ ὀρθιον ἰσα-
μένη· ὄψις δὲ καὶ χεῖλη, καὶ βίνος κατὰστασις, καὶ
ὄφθαλμῶν καὶ ὀφθαλμῶν σύνθεσις εὐειδιστάτη πινα-
κιστιν, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν· Ἄπ' ἐμπρός Ἰω-
σαφακοστῆ, καὶ δεικνὺν Ἰβόσχα. Τριῶν τῶν
ἰδῶν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὡς ἐμέτρη τούτην, ἀλλ'
τὸ παράπαν σύγκοιτος ταύτης ἐγένετο. Διὸ καὶ μα-
νάζουσα ἦν ἐν τῶν κοιτωνῶν τοῦ παλατίου. Ἰδὼν
ὅν ὁ βασιλεὺς ἡβουλήθη πέμψαι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν πᾶσι
τοῦ πατρὸς ὁμοῦς, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀσπί-
δος τοῦ βασιλέως Μανουὴλ στοργὴν ἐκώλυσε. Ἡ δὲ
C βασιλεὺς ὄρῳσα τὸ ἀμετάθετον (67) τῆς γνώμης αἰ-
τεῦ, ἡβουλήθη διαβρῆσαι ἐκ μέσου αὐτῶν· ὁ πῶς
πεποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γεννοῦτας τοῦ Γαλατῆ,
καὶ θηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν. Μικρῶν τῶν ἡμ-
ρῶν ἔξισι τῆς πώλειος ἐν τινι τῶν τερπνῶν κήπων
εὐθυμίας χάριν οὖν ταῖς γυναῖκα κωνίσι ταῖς ἡμ-
γλώσσοις, καὶ οὖν ὀλίγοις νέοις, ὅς ἐκ τοῦ πα-
τρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. Καὶ πρὸς ἑσπέραν διήρη μὲν
ἐτοιμάσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατῆ προύχοντες εἰσι-
θόντες, καὶ τῷ αἰγιαλῷ πλησιάσαντες, ἐντίμως ἐ-
τὴν λαβόντες τὴν παραλὴν διέβησαν, καὶ πάντες
προσπέτησαν αὐτὴν, καὶ δουλικῶς προσεκύνοντες ὡς
κυρτῶν αὐτῶν καὶ δέσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πώλειος
μὴδ' ὀκνεῖσιν ἐνωήσαντες τὸ ὄραμα ἑσπέρας ἦν
καταλαθούσης· τῇ ἑσπερῶν οἱ τοῦ παλατίου πάντες
D μαθόντες τὸ γεγονός δεισχεραῖνον· καὶ μὴ φέροντες
τὴν καταφρόνησιν ἣν ὑπέστησαν παρὰ τῶν τοῦ Ἰε-
λάτου, ἠτοιμάζοντο καταδραμεῖν, καὶ ἀφανίσαι τὴν
αὐτῶν προδοσίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώ-
λυσε (68)· ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονός ἀπ-

nimis honesto, comparat. Hinc facie masiliantæ
florida deformemque fuisse concludere licet. De
illa Laonicus, lib. iv non longe a fine Miam nati
ἐπιεικῆ μὲν τὸν τρόπον, ἀπὸ δὲ τὴν ὄψιν, μορφήν
quidem honestis, sed ingratia ac deformi facie fuisse.

(67) Ἡ δὲ βασιλεὺς ὄρῳσα τὸ ἀμετάθετον. Cap-
ultimo lib. i Phranzes eam aufugisse testatur anno
6934 (Christi 1426), Augusto mense.

(68) Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσε. Phran-
zes et Ducas dissentiunt in assignando tempore,

δέξαστο ἦν δὲ τὰ φορεῖα φέρουσα μία ναῦς ὑπερ-
 μεγέθους τῶν Γενουιτῶν, ἐτοιμῶς ἐχούσα τοῦ πλεῦ-
 σαι ἐν Ἰταλίᾳ. Ἀνέμου δὲ βορρᾶτος [βορραίου] πνεύ-
 σαντος, εἰσῆλθεν ἐντίμως μετὰ δόξης ἡ βασίλισ ἐν
 αὐτῇ, καὶ τὰ ἱστία πτερώσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφί-
 κοντο, ἄλλο μὴδὲν ἔτερον κερδάνασα, πλὴν τοῦ οὐ
 ἐσιτέφθη στέμματος, εἰπούσα καὶ τοῦτο, Ἄρχαι μοι
 τοῦτο εἰς μαρτύριον ὅτι βασίλισσα τῶν Ῥωμαίων
 ἐγενόμην, καὶ εἰμί· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοτάλάν-
 των οὐ μέλει μοι. Ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς ὄρτοις τῆς
 ἐπαρχίας τῶν Φεράρων, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγε-
 μονίας ἐκεῖνης προὔχοντες, σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς
 μαρκεσιῶ ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ προ-
 πέμψαντες αὐτὴν μέχρι τῶν παλατιῶν τῆς πατρικῆς
 ἐστίας. Αὐτὴ εἰς ἐν τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκεῖ
 τὴν ὄψιν ἤρεσκετο, καὶ ἐφ' ὅσῳ ἐταυρῆν ἀναθεῖσα
 τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἀνεκλήρωσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς
 Ἰωάννης (69) στείλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασι-
 λέα Τραπεζοῦντος, ἡρώσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ
 Μαρίαν εἰς γυναῖκα, ὥραιαν καὶ κάλλι καὶ ἡθεῖ·
 καὶ ἀγαθόντες ἀπὸ Τραπεζοῦντος, καθήγαγον ἐν
 Κωνσταντινουπόλει. Καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ διὰ
 τῶν συνθέτων ἱεροτελεστιῶν εἰς ἐν συνίψε, καὶ δέ-
 σποινα Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. Ὁ βασιλεὺς δ' ἀπέ-
 ρας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως (70) σὺν τριήρεσι
 πλείοταίς, κατήλθεν εἰς Πελοπόννησον. Καὶ τὸν
 πρίγκιπα Ἀχαιῶν ὑποτάξας, καὶ ἑτέρους ἀπογέ-
 νους, τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρας καταγομένους ὑποχει-
 ρίους λαβῶν, ἀνῆκεν εἰς Κωνσταντινουπόλιν, κατα-
 λιών τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον δεσπότην πάσης
 Πελοποννήσου. Ἐπαναζεύξας δὲ καὶ εἰς Καλλιόπο-
 λιν ἐντυχῶν τῷ Μαχουμέτ· καὶ τοσαύτην πλοῖον ἐν-
 δεξάμενος εἰς τὸν βασιλέα, ὡς καὶ ἐν τῇ τριήρει

A nec se contemptos ac spreto ab oppidanis Ga'atae
 Inultosque sustinebant; Jamque ab ipsis arma
 sumpta ad invadenda funditusque evertenda su-
 burbia eorum, nisi impetum coercisset Manuel
 imperator. Caeterum his quae acta erant, latetatis est
 Joannes. Aderat autem actuaria navis praegrans
 Genuensis, quae in Italiam mox solvebat. Orto ita-
 que Borea vento, illam decenter apparatusam con-
 scendit Imperatrix, velisque expansis in Italiam
 contendit. Haec equidem praeter coronationis glo-
 riam ac decus nihil lucri reportaverat: taliaque
 verba **56** jactabat: Hoc unum mihi sufficiens
 testimonium est, quod Romaeorum imperatrix facta,
 titulum istum retineam: nec de thesauris am-
 plissimis sollicita sum. Tandem cum ad fines di-
 tionis Montisferrati venisset, ad sanam adventus
 obviam processit frater ipsius marchio, quem com-
 mitabantur regionis illius praeres et nobiles, eam-
 que in palatium paternum deduxere. In monaste-
 rium quoddam ipsa deinde secedens habitationem
 illuc elegit, et reliquum vitae tempus Deo devota
 et consecrata exegit. Uxorem deinde imperator
 Joannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Tra-
 pezuntini imperatoris filiam, formosam certe et
 moribus commendabilem, quam ab eo consecutus
 est, missis Trapezuntin legatis, qui Constantino-
 polim eam advexerunt. Patriarcha deinde Josephus
 per solennes ritus sacros simul conjunxit, ipsa-
 que Romaeorum despœna seu Imperatrix appellata
 est. Imperator quoque Manuel Constantinopoleos
 C portu solvens cum plurimis triremibus in Pelopo-
 nesum usque navigavit. Achaiae principem in or-
 dinem reductum sibi parere coegit: aliosque, a

Ismaelis Bulliardi notæ.

quo Sophia in Italiam aufugit. Ducas Manuele super-
 stite id factum tradit: contra vero Phranzes jam
 obisse (diem Manuolem astruit: fato siquidem con-
 cessit Manuel, ut refert Phranzes, lib. i. cap. ulti-
 mo, anno mundi 6933 [Christi 1423] Julii die 21.
 Sophia vero anno 6934. mense Augusto, aufugit,
 post mortem scilicet Mannolis. Aliud etiam hoc
 loco notandum circa temporis momenta a Phranze
 indicata de Manuelis obitu et Joannis initis. Mors
 Manuelis contigit anno praedicto 6933 Julii 21. Ca-
 pite deinde primo lib. ii, narrat anno 6934 mense
 Augusto rerum summam ad Joannem imperatorem
 devolutam fuisse. Quod equidem verisimile mihi
 non videtur, Joannem jam coronatum imperatorem
 post annum a morte patris Manuelis, rerum sum-
 mam adeptum esse. Phranzem ergo, aut qui illum
 transcripsit, errasse puto, vel, pro Septembri mense
 Augustum scripsisse: vel si Augusto mense Joan-
 nes imperii administrare res coepit, pro anno 6934
 legendum esse anno 6933.

(69) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. ii,
 cap. 4, anno 6933 [Christi 1427] Augusti 29, Ma-
 riam Trapezuntinam Constantiнопολιν advenisse,
 et anno 6936 [eodem Christi anno 1427,] mense
 Septembri, nuptiarum solemnia celebrata esse scri-
 bit. At Laonicus rerum ordinem perturbans narrat,
 postquam marchionis Μονφραλαῖς filia aufugisset,
 aliam uxorem Joannem duxisse ἀπὸ τῆς Σαρματίας
 τοῦ Σαρμάτων ἡγεμόνος θυγατέρα. *E Sarmatia Sar-
 matarum*, id est, Russiæ seu Moscoviæ, regis filiam;

quod duobus testibus Duce et Phranzi repugnat,
 qui tertiam Joannis uxorem Trapezuntini imperato-
 ris filiam esse asserunt.

(70) Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπέρας ἀπὸ Κωνσταντι-
 νού. Auctor noster trium uxorum Joannis historiam
 digressionem usque hactenus pertulit. Redit dein-
 cept ad narrationis seriem, exponitque Manuelis in
 Peloponnesum projectionem: quam imperator hie-
 ce, anno adventum Annæ a Russia sequenti, teste
 Phranze suscepit, mundi nempe 6923 (Christi 1418),
 ejus mensis Martio die 23, in Cenchrearum por-
 tum salvus venit. Anno deinde sequente 6924, Con-
 stantinopolim rediit. Projectionem illum mentionem
 facit Laonicus, lib. iv, Hexamiliumque, quod et
 Phranzes testatur, ab eo relictum. Martinus papa
 V indulgentias plenarias postea concessit illis qui
 ad Hexamilium propugnandum abire vellent. Quo-
 niam vero de Cenchrearum navali et portu hic
 mentio injecta est, lectorem admonebimus Leuca-
 vium, lib. xiv *Historiæ Musulmanicæ*, et in *Pan-
 dectis Historiæ Turcicæ*, cap. 120, nec sibi constare
 nec veritatem assecutum omnino esse. Non sibi
 similis est, quod lib. xiv, Geremen in Isthmo
 Corinthiaco prope Corinthum colloct: cap. vero 120
Pandect. in Laconia seu Teaconia. Quod impossi-
 bile est, in duobus locis eandem urbem sitam esse.
 Veritatem partim assecutus est, cum Geremen in
 Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sitam dixit;
 at Corinthus non est, sed Cenchreae in Saronico
 sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum navalia.

Navarræ illuc profectus genus ducentes, in ditio- A nem suam redegit: indeque Constantinopolim re- vertitur, relicto Theodoro filio universæ Pelopo- nesi domine. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete collocutus est: qui, quantum imperatori confideret, triremen ejus ingressus, cibumque si- mul capiens palam approbavit. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, inde cum cæteris triremibus solvit, et summa cum læ- titia navigationem absolvit. Adveniens etiam in occursum processit universus Constantinopolis po- pulus cum patriarcha et senatu: festisque acclamationibus et hymnis prosecuti in palatium leduxerunt: huncque exitum expeditio ejus sortita est.

57 CAPUT XXI.

Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit (71), cujus insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ insinuat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum ædificare castrum in Cariz et Lyciz finibus. Cineites ventum impetrat. Turci bello navali Maxum aggrediuntur, prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampiacci iurrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Demubium præficiunt. Novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam nulli amplectuntur, adversus sui Muhameles Suamam filium et deinde Hall Begum misit: qui re infeliciter gesta occubuerunt. Tandem a Morate Mahometis filio Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, et paupertatem voluntariam profitantes interfecti.

At Mahometes, rebus in occidentalibus provin- B ciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique relectis ædificiis quæ Caramanus incenderat, il- linc in Asiam profectorem instituit. Etenim Ca- ramanos per illud tempus, quo Mahometes Con- stantinopolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui et Maho- metis parens fuerat, ossa e sepulcro eruta igni tra- didit. Iste enim Bojazites hujus Carameni patrem Iconii olim capite truncari jusserat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, et supra metas, ut vulgo dicitur, transi- tientem. Ubi vero Pergamum Asiæ devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illie occupabat, cedat, provinciaque excedat. Verum Cineites eum prorsus floccifaciens castra munire, quietusque expectare illius adventum. Mahometes igitur Cy- nam veniens, quæ Cineitis partes sequebatur, præsidariis, ut se dedant, per feciales denuntiat, recusantesque desinde expugnat. Omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illinc discedens venit in Campum Mzeno- meni, in quo exstructum erat castrum munitum, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiacic: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nymphæum profectus est: quo

Ο δὲ Μαχουμέτ' ἐὰ τῆς δύσεως μέρη καλῶς ἀπαρτίσας, καὶ παραγῆν οὐδεμίαν ἐξέπισθεν ἀπέξ, παρὰ τὰ τῆς ἑσπέρης μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἰδὼν, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οἰκὸ- μήματα παρὰ τοῦ Καραμάν ἀνανεώσας, ἐκείθεν εἰς Ἀσίαν καταίρει. Ὁ γὰρ Καραμάν, ὅτε ὁ Μαχουμέτ' εἰς Κωνσταντινουπόλιν ἔλθων ἠγωνίζετο κατὰ τὸ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προύσαν σὺν δυνά- μεϊ κατήλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτήν, καὶ τὰ ὀστέα τοῦ Παγιαζήτ' τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμέτ' ἀνακρί- στας ἐκ τοῦ τάφου, πυρὶ παρέδωκεν. Ὁ γὰρ αὐτὸς Παγιαζήτ' ἀπεκεφάλισέ ποτε ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ βηθέντος Καραμάν. Καταλθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὐπὶ τὸν Τζινεήτ' μεγαλυθέντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἱσχυρὰ κτηθῶντα· ἔλθων ἐκ ἐν Περγάρῳ τῆς Ἀσίας μὴν τῷ Τζινεήτ' παραχωρῆσαι, τὸν ἐκεῖ δὲ ἀπεῖναι ἢ ἐπαρχίαν. Ὁ δὲ Τζινεήτ' οὐδὲ τὸ παράπαν ἠγγού- νος, ἱσφαλίσατο τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμε- νος τὴν ὕπαντην αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμέτ' ἔλθων εἰς Κύμην (72), καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γὰρ κρη- τῶν διὰ τὸν Τζινεήτ', πολεμῆσας κατέσχε. Καὶ τὸς μὲν ὀπλίτας αὐτοῦ ἔφερε ἀνελεῖ, τοὺς δὲ ἰσχυροὺς ἠλευθέρωσεν. Ἀπάρας δὲ ἐκείθεν ἦλθεν εἰς τὸν τῷ Μαινομένῳ κάμπῳ, ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον ὀχυρὸν, τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τούρκοι δὲ Καγιατζήκ (73) μετωνόμασαν, κάκεινο σὺν κλειστῇ δυνάμει καὶ ἀκροβολισμοῖς παραλαβὼν ἦλθεν εἰς Νύμφαιον (74)· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολεμῶ λαβῶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(71) Leunclavius, *Histor. Musulm.* lib. XII, et in *Annalibus Turcicis* expeditionis Mohametis contra Cineitem, qui illi Ismyroglius est, nullum verbum facit, sed adversus Caramanum in Asiam movisse scribit.

(72) Ἐλθὼν εἰς Κύμην. Κύμη πόλις Αἰολίδος· πρὸ τῆς Λέσβου, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος. Stephanus de urbibus. Idem Strabo, lib. II, Dominicus Marius Niger vult esse Phocæam novam, quæ Lesbō ob- jacet.

(73) Τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τούρκοι δὲ Καγιατζήκ. Notitia Metropoleon sub Smyrnæ throno habet ἐπίσκοπον τοῦ Ἀρχαγγέλου, qui pro-

cul dubio is est cujus hic nomen a nostro refertur.

(74) Τὸ Νυμφαίον. Urbis istius nomen in partibus Æolidis, Lydiæ, aut Ioniæ in antiquis Geographis non reperitur: Ptolemæus, Strabo et Stephanus in Taurica Nymphæum habent inter Particæum et Theodosiam. Abrahamus Ortelius hujus nostris in Lydia Nymphæi nullum verbum facit. At Gregoras duobus in locis de eo loquitur oppido, lib. II, in fine, ubi de Joannis Ducæ obitu, qui in eo oblit, περὶ τὸ Νυμφαίον ὡς ποιοῦμεν τὰς διατριβὰς, et lib. VI, cap. 13, ubi de Porphyrogenito verba facit, ἐπεὶ δὲ τῶς περὶ τὸ Νυμφαίον τῆς Αὐδίας ἐτύχων, etc.

ἦλθεν εἰς Σμύρναν. Τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἔκπεπε τειχίσας, καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλὼν, καὶ μεγάλην σύνταξιν ἐτοιμάσας διὰ τὰ ὄπλων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἐτέρων ἀναγκαίων παρασκευῶν, ὁ Τζινεὴτ ἀπέλθεις εἰς Ἐφεσον ἦλθε, κατ' ἐπιπέδον τὴν μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζήτ, καὶ τὰ τέκνα ἐν Σμύρνῃ ἐγκαίεστα. Τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δοῦλον, Αὐδουλᾶν ὀνόματι, εἰς τὸ Νύμφαιον εὐρόντες οἱ τοῦ Μαχουμέτ, ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ φρουρίου, ἀπήγαγον παραστήσαντες τῷ Παγιαζήτ Βεζιρῇ ἧγον μεσάζοντι τοῦ Μαχουμέτ. ἦν γὰρ ἐν ἔξουσίᾳ καὶ ἀξίᾳ πολλῇ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὡς ἔπος εἰπείν· δοῦλος γὰρ ὑπήρχε τοῦ Μαχουμέτ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἀρχοντα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ βίθεις Παγιαζήτ ἐπιδοτός ἐν Θράκῃ τοῦ Μαχουμέτ γράφει πρὸς τὸν Τζινεὴτ· *Εἰ βούλεις τοῦ εἶναι σε κύριον Ἰωνίας καὶ μὴ ἔχειν τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρ' ἡμῶν, δός μοι τὴν σὴν θυγατέρα νόμῳ γάμου, καὶ ἔσομαι σοι γαμβρός, σὺ δ' ἐμὸς πενθερός γενήσῃ, καὶ ἔκτοτε ἔσο ἀμεριμνῶς διάγων ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ.* Ὁ Τζινεὴτ δὲ θέλων δηλώσαι τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυκτακομοιστοῦ (75), παρισταμένου τοῦ Αὐδουλᾶ δοῦλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· *Τίτος εἰ δοῦλος;* Ὁ δὲ, *Τῆς σῆς ἀδελφείας.* Ὁ δὲ Τζινεὴτ, *Καὶ ποῦν ἔσους;* Αὐδουλᾶς δὲ, *Τῶν Ἀλβανῶν. Ποίως θρησκείας;* Ὁ δὲ Αὐδουλᾶς, *Πρόνῃ μὲν Καθὸν ὑπῆρχον, νῦν δὲ Μουσουλμάνος.* Ὁ δὲ Τζινεὴτ πρὸς τοὺς μεγαίστανas αὐτοῦ φησιν· *Τὴν σὴν ἔσπον ἡμέρας κατ' ἐνώπιον πάντων ὑμῶν ἰδοὺ δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέραν εἰς γυναῖκα νόμιμον τῷ ἐμῷ δοῦλῳ Αὐδουλᾶ· καὶ ποιῶ τοῦτον ἐλεύθερον καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τῆς σήμερον, καὶ ἔνα τῶν ἐμῶν συγγενῶν.* Εὐζημήσαντες δὲ πάντες τὸν Τζινεὴτ οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοίξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεισταλμένον τοὺς λόγους τούτους· εἶρηκεν· *Ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου Παγιαζήτ, ὅτι ἀνελάδομεν γαμβρὸν ἐκ τῶν Ἀλβανῶν ὡς ἐκεῖνον, δοῦλον ἀργυρώρητον ὡς ἐκεῖνον, νεώτερον ὑπὲρ ἐκεῖνον, καὶ φρονιμώτερον παρ' ἐκεῖνον.* Ὁ δ' ἀπεισταλμένος συνιὼς τοὺς λόγους, ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περιληψίαν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μανίαν ἀσπονδὸν κατὰ τοῦ Τζινεὴτ. Εὐρῶν δὲ καιρὸν ὃν ἐδέετο συλλαβῶν τὸν Αὐδουλᾶν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς ὄρχεις αὐτοῦ ἐξεθέρισεν εὐνουχίσας αὐτόν. Ἄλλ' ἐπανώμεν αὐθις εἰς τὸν τῆς ἱστορίας εἰρημὸν.

Ὁ γὰρ Μαχουμέτ ἐλθὼν εἰς Σμύρναν, καὶ περικυκλώσας αὐτήν, εὐρὸν ἐκεῖ τὸν μεγαμαγίστοραν Πέδου σὺν τριήρεσι τρισὶ, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρούριον ἐπὶ παρὰ τοῦ Τεμῦρ φθαρέν, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ Τζινεὴτ. Τότε οἱ τὸν πέριξ ἠψών ἡγεμόνες μαθόντες τὴν ἀφίξιν τοῦ Μαχουμέτ ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἀπαντες ἔθεον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ διὰ δύο τινῶν αἰτιῶν,

A expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyrnam validis propugnaculis muniverat, magnamque manum praesidiariorum militum imposuerat. Instructo deinde armorum apparatu ingenti, militumque numero magno conscripto, caeterisque necessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis matre ac fratre Bajazite, liberisque suis intra Smyrnae muros conclusis: 58 gener ipsius, qui et servus erat, Audulasque vocabatur a Mahometis duceibus Nymphæi, cujus custodiae praefectus erat, comprehenditur, et in conspectum Bajazitis veziri; id est mesazontis, Mahometis adducitur. Ille potentia ac opibus caeteros antecellebat, et ut alter imperator eminebat. Inter rancia Mahometis fuerat; quodque servitio promptus et habilis magis videretur, familiae intus directio ipsi concedita est. Hic itaque, de quo nobis sermo, Bajazites ad Cineitem, cum in Thracia adhuc ageret Mahometes, scripsit: *Si dominum Ioniam retinere cupis, neque a nobis ullatenus lacerari, filiam tuam legitimo conjugio mihi junge, tuus gener ero, tu vero socer meus eris, deincepsque securus et quietus in tua dititione vives.* At Cineites animi superbiam ac fastum ostentare cogitans, coram nuntio, qui literas ipsi attulerat, ad se venire jubet mancipium Audulam, qui ipsi servus? Respondit iste, *Dominationis tuae.* Cineites iterum, *Unde natus es?* Ad quem Audulas, *Albanus sum. Cujus religionis?* respondit Audulas: *Antea Cavar eram, nunc Musulmannus sum.* Conversus illico ad proceres aulae suae Cineites satur: *Hodie coram vobis omnibus filiam meam uxorem legitimum servo meo Audulach nuptum do: eumque libertate dono, generumque in posterum adscisco, et inter affines meos.* His Cineitis sermonibus universus consessus applausit. Ipse vero ad nuntium Bajazitis hocce responsum dedit: *Renuntia hero tuo generum mihi ex Albanis, cujus gentis ipse quoque est, adscivisse; mancipium pecunia emptum, parvis etiam ac ipse conditionis, verum ipso juniore et prudentiore.* Nuntius igitur Bajazitis intellectis ejusmodi verbis, ad heram reversus omnia refert, qui deinceps adversus Cineitem odio capitali exarsit: occasione demum, quam avide expetebat, oblata, injuriam sprete affinitatis ultus, captum Audulam apud Nymphæum resocis testiculis eunuchum fecit. Redeamus autem ad historiae seriem.

Mahometes Smyrnam profectus obsidione eam cingit. At Rhodi magnum Magistrum illic invenit cum tribus trementibus, castrum, quod a Temyre eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem. Cum vero Mahometes Smyrnam adventus fama diffusa fuisset, ad illum conveniunt omnes insularum vicinarum duces duabus de causis: cum prop-

Ismaelis Bullialdi notæ

(75) Πυκτακομοιστοῦ. Phavorinus, Πυκτὸς πῖνας παρ' Ὀμήρῳ τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὑστερον

δολοῖ. Πυκτὸς; apud Homerum abacum seu tabulam signifi-
cavit, apud recentiores epistolam.

ter ipsius bonam mansuetamque indolem, viresque cæteris superiores, tum propter Cineitis fraudes et depredationes. Accesserunt ergo Phocæarum principes, partim itinere terrestri, partim mari vecti. Carmanus Phrygiæ superioris princeps, Mantachias Carie, Mitylnes Regulus triremibus delatus, Chii quoque domiaus **59** et ipse nave advectus; jamque illic aderat magnus Rhodi magister. Cuncti isti, ut colerent eum, illuc sunt profecti, ut etiam gratularentur ipsi de Cineitis pessumdato; quos omnes fraterna amicitia complexus est. Per decem dies oppugnata Smyrna, insularibus omnibus, pro virum modo singulis, auxilia navalia ferentibus adversus obsessos: decimo die Cineitis mater, et uxor ipsius cum liberis urbe excedunt, et ad Mahometem supplicantium habitu accedunt, veniam erroris ac criminis admissi orantes. Ab his traditam Smyrnam recepit, deinde multis in locis muros solo æquavit, propugnacula quoque et terras partim diruit, incoliarumque habitandam mœnibus undatam permisit. Interea magnus Rhodi magister turrim quamdam capacissimam ad portus ingressum adificabat, jamque supra altitudinis semissem illam exerebat: cum Turci, Mahometis iussu, noctu eam radicitus demoliti sunt. Mane cum facinus cognovisset magnus Rhodi magister, id ægre ac graviter ferens ad principem Mahometem accessit, longamque orationem ad ipsum habuit: in medium adducens, quod, dum regioni illi imperasset Atives, castrum illud impensis Rhodiorum constructum sit. Sin minus locum dederit ei instaurando, difficilia utrinque iurgia intercessura inter dominationem ipsius et beatissimum papam: fore etiam ut ingens exercitus ab occidentis partibus profectus ditionis ejus magnam partem devastet ac evertat. Mahometes hisce sermonibus æquo animo auditis, nihil inclementius respondit. Recens enim adhuc Turcorum animis inhærebat memoria eorum quæ a Scythiis, in eos severe ac aspere animam vertentibus, passi erant: *Ego quidem, inquit, o pater, erga omnes Christianos liberalis ac magnificus esse cupiebam. Regium enim hoc præcique est, bonos beneficiis locupletare, pravos pœnis subjicere, etiamque subditorum utilitati studere. Sane cum in has regiones advenissem, multi coram me se siterant Musulmani, qui animum nostrum ad id incitarunt hac ratione ducti; quamvis Tempur in Asia nihil, quod utile sit, patruerit, insigne tamen servatae Ionie monumentum posuit, eversa ac diruta arce, quæ Smyrnæ imposta erat: omnes enim servilis conditionis Iones, in illam arcem confugientes liberi evadebant. Qui vero terrestris iter*

A διὰ τὴν ἀγαθότητα, καὶ ἡμερότητα, καὶ τὸ ὑπερβολικὸν τῆς δυνάμεως τοῦ Μαχουμέτ, καὶ διὰ τὸ πνευρῶρον καὶ ληστρικὸν τοῦ Τζινεήτ. Οἱ τῶν Φωκαίων οὖν ἔξαρχοι οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς, οἱ δὲ διὰ θαλάσσης· ὁ Καρμιάν τῆς ἄνω Φρυγίας, ὁ Μανταχίας Καρίας, ὁ Μιτυλήνης διὰ τριήρων, ὁ Χίου καὶ ἄλλοι [αὐτοῖς] διὰ τριήρων, ὁ Ῥόδου καὶ ἦν ἐκεῖ, ἅπαντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ συνδρομήν ἔνεκα τῆς καταλύσεως τοῦ τυράννου· καὶ τοὺς ἅπαντας ἀσπασίως ὡς ἀδελφοὺς ἠσπάσατο. Ποιήσας οὖν ἡμέρας δέκα πολεμῶν τὴν Σμύρναν, καὶ συμβουθεύωντες ὡς δυνατόν καὶ οἱ τῶν νήσων διὰ θαλάσσης, ἐν τῇ δεκάτῃ ἐξῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ Τζινεήτ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Μαχουμέτ αἰτούντες συγχώρησιν τῶν ἐπιαισιμένων.

B Παρέδωκεν οὖν τὴν Σμύρναν, καὶ παραλαβὼν αὐτήν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη κατεῖχε ἕως γῆς τὰ τείχη ταύτης, καὶ τοὺς προμαχώνας, καὶ πύργους αὐτῆς καθελὼν ἐκ μέρους ἀπέχε τοὺς οἰκήτορας κατοικεῖν ἀπεριφράκτους. Ὁ μέγας δὲ μαγίστωρ (76) ἦν οἰκοδομῶν πύργον ἕνα καμμεγέθῃ ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ἀναθεῖσθαις αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἡμῶν. Ὁ δὲ Μαχουμέτ διὰ τῆς νυκτὸς κτελεύσας τοὺς Τούρκοις ἤρριψεν ἀπὸ βάρβρων. Πρωίας δὲ ἰδὼν ὁ μαγίστωρ τὸ γεγονός, καὶ δευνοπαθῆσας ἦλθεν εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ πολλοὺς λόγους εἰπόν, καὶ παραστήσας πῶς τὸ φρούριον ἐκτίσθη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἄθην διὰ ἀναλωμάτων τῆς Ῥόδου· καὶ εἰ μὴ δώσει χώραν τοῦ ἀνοικοδομηθῆναι, ἔσονται σκάνδαλα ἐν μέσῳ ἡγεμονίας αὐτοῦ καὶ τοῦ μακαριωτάτου πάπα. Καὶ ἐλεύσεται δύναμις μεγάλη ἀπὸ τῶν ἐσπέριαι μέρη, καὶ ἀφανίει πολλοῦτον μέρος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμέτ πρῶτος φέρον τοὺς λόγους αὐτοῦ εὐθήως ἀπεκρίνατο. Ἦν γὰρ ἀκμὴν κρατοῦσα ἡ τῶν Σκυθῶν παιδεία, καὶ τιμωρία ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Τούρκων· Ἐγὼ μὲν, πάτερ, ἐβουλόμην εἶναι πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου Χριστιανοῖς μεγαλόδωρος καὶ φιλότιμος· καὶ γὰρ τὸ τῆς ἡγεμονίας ἰδιον τοῦτ' ἐστὶ, τὸ τοὺς καλοὺς εὐεργετεῖν, καὶ τοὺς κοτηροὺς τιμωρεῖν· ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ὑπηκόου συμφέρον εἶναι πραγματεύεσθαι· ἐλθὼν γὰρ ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις, εὖρον πολλοὺς τῶν Μουσουλμάνων παροτρυνόντας μου καὶ νοῦν καὶ διάνοιαν, λέγοντας· Εἰ καὶ οὐδὲν χρηστὸν εἰρήσατο ὁ Τεμὺρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τὸ διαφθεῖραι καὶ ἐρεῖκλιον ἀρεῖναι τὸ πολίχνιον τὸ ἐν Σμύρνῃ, μέγα μνημόσυνον ἀνέθηκε τῇ Ἰωρίᾳ· οἱ γὰρ ἐν τύχῃ δουλείας Ἰωρταῖς δουλεύοντες πάντες εἰς ἐκείνο καταρπύροντες ἐλευθερίας ἐτήγγανον· καὶ οἱ ἐν τρέσσει διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ καλῶν ἐν θαλάσσει κλέπτων διὰ τῶν ληστρικῶν ἀκατίων πάντες τύχη

Ismaelis Bullhaldi notæ.

(76) Ὁ δὲ μέγας μαγίστωρ. Magnus magister militiæ Hierosolymitanæ tunc fuit frater Philibertus de Nailaco natione Gallus, et antequam magnus magister electus fuisset, Aquitanie prior. Creatus fuit sociorum suffragis anno 1396, ut lib. iv tradit Jacobus Bosius, anno 1409. Pisas appulit, ad con-

cilium proficisci cogitans, et Constantiensi interfuit. Rhodum deinde rediit anno 1420, et sequenti 1421 obiit, ut idem Bosius lib. v testatur. Verum de illius incepto Smyrnæ castrum iterum excitandi, deque cum sultano Mohemete colloquiis verbum nullum facit.

δουλείας ἰδεσθῶντο, καὶ ἦν ἀσπονδος ἐχθρὰ τῶν γερῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ, ἐν τῇ θαλάττῃ μετὰ τῶν Τούρκων. Ἐμακαρίζετο οὖν διὰ τοῦτο ὁ ἀσθεὶς Τεμγρ. Νῦν δὲ βούλει τοῦ εἶναι με ἀσθετέρον τοῦ τυράννου ἐκείνου; οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι. Πλὴν γερῶσθα καὶ τὸ σοὶ βουλευτόν, καὶ τὸ παρὰ τῶν Τούρκων αἰτηθὲν ἀσάλευτον· διδομὶ σοὶ ἐν τοῖς ὄρεισι Καρίας καὶ Λυκίας τόπων ὄσον βούλει, καὶ ἀπέλθε οἰκοδομήσων, ὅποῖον βούλει πολίχνην. Τότε ὁ μέγας μαγίστωρ ἐνωπιθεὶς τοὺς λόγους τούτους, εἰρηκὰ πρὸς τὸν Μαχουμέτ· Ὁ ἡγεμῶν, δός μοι τῶν ὑπὸ τῆν σὴν ἐξουσίαν τόπων μέρος, καὶ μὴ με ἀποπέμψῃς ἐν ἀλλοτριαῖς ἐπαρχίαις. Ὁ δὲ ἡγεμῶν, Ἐκ τῶν ἐμῶν διδομὶ σοι, κἀγὼ τῷ Μαρταχίῳ ἔδωρησάμην τὴν ἐπαρχίαν, καὶ μὴ σοι μαλέτω περὶ τοῦτου. Αἰτήσας δὲ πρόσταγμα, καὶ λαβὼν ἀπήλθεν· ὁμοίως καὶ οἱ Χίου, καὶ Λέσβου, καὶ Φωκαεῖς πάντες, τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἀσμένως προσεδέξαμενος, καὶ πληρώσα; τὰ θελήματα, ὁ ἡγεμῶν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ. Ἦ δὲ μήτηρ τοῦ Τζινεῆτε ἰκετικῶς δυσωποῦσα οὐκ ἔπαυετο, μέχρις οὗ εἰσακουσθεῖσα, ἠλευθέρωσε τὸν υἱὸν αὐτῆς τοῦ θανάτου. Ὅς καὶ ἔλθων, καὶ προσκυνήσας τὸν Μαχουμέτ, ὄρκους δούς αὐτῷ τοῦ μηκέτι ἀτακτεῖν, ἀλλὰ πιστῶς διάγειν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ καὶ κυρίου, καὶ δεσπότης εἶναι καὶ καλεῖν πῶς ἐκ τῶν Ὀθμάνων καταγομένους, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουρμάνου (77), ὃν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσθεσίαν μετεσκεύασε· τὸν δὲ Τζινεῆτε καλεῦσας σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Θράκῃ ἔλθειν, καὶ τῆς ἀνατολῆς φροντίδας εἰς τὴν δύσιν ἐπανάστρεψε. Καὶ ἐν Καλλιπολεὶ ἔλθων, στόλον ἀπαρτίζει κατὰ τοῦ θουκῆς Ναξίας (78), καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων νήσων, τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα, αἰτιῶν αὐτὸν ὡς οὐ πρῶην, οὕτω καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ, οὐκ ἦλθε προσαγορεύσων τῷ Μαχουμέτ. Ἀπαράς σὺν ἀπὸ τῆς Καλλιπολείας; ὁ στόλος, ἔχων ἀμυραλῆν τὸν Τκαλιεπέγγην σὺν τριήρεσι καὶ διήρεσι ὁμοῦ τριάκοντα ἦλθεν ἐν Ἀνδρῶν τῇ νήσῳ, ἐν τῇ Πάρῳ, ἐν Μύλῳ (79)· καὶ πολλοὺς τῶν νησιωτῶν ἀθροίσας, καὶ ζημίαν πλείστην ποτήσας, ἐπανάστρεψεν. cum salutaribus accesserat. Egressa Callipoleos porta tota classis triremium ac biformium simul triginta, cui amirallus, id est Archithalassus, præerat Giali Begus, Andram insulam, Paron et Mylion appulit: multisque insularibus captis, illatoque gravi damno discessit.

A illas capessabant, homines liberi quique mari navigabant, prædatoriis navibus intercepti sub servitutis jugum mittebantur, et hostiliter tam mari, quam terra in se invicem invadebantur. fratres Rhodii equites et Turci. Hac de causa bene audiebat impie me geram? abhorret ab hoc animus. Verumtamen ut tuæ libidini satisfacat, et Turcorum preces irritas non evadant, concedo tibi locum, quam amplissimam volueris, in Carie et Lycie finibus; illuc te confer, et, prout libitum erit, arcem ædifica. Mahometis sermones cum percepisset magnus magister, eum sic allocutus est: Partem aliquam, o imperator, mihi largire intra imperii tui fines, neque me in alienum trans mitte. Cui occurrendo respondit imp.: Quod tibi concedo meum est, quippe ipse ego principatum Mantachia concessi, neque porro de his sis sollicitus. Rogavit itaque magnus magister sibi rescriptum imperatorium dari: quod postquam obtinuit, inde discessit. Chii pariter et Lesbii, Phœcæensesque aliterunt, acceptis aheo benignis responsis, super illis quæ petierant; quæcumque enim ab eo quæsivere consecuti sunt, et pacifice ab eodimissi. Interim Cineitia mater supplicare ipsi non cessavit, donec alloquendi se copiam ei fecisset, et a mortis poena filiam ejus exsolviasset. Cineites etiam eorum Mahomete stitit, eumque adoravit, et jurando se obstrinxit in posteram nullas res novas moliturum, sed in fide mansurum per totam vitæ tempus: dominosque et heros re ac nominis agiturum eos qui ab Othmanica gente genus ducunt. Provincia istius administrationem credit Mahometes Alexandri Sasmani filio, quem ad impiam superstitionem suam seductum traxerat. Jussit quoque Cineitem se in Thraciam sequi: rebasque in oriente optime constitutis in occidentes partes perrexit. Calliopolim ingressus classem instruit adversus Naxi insulæ ducem, cæterasque, ejus parentes imperio, Cycladas insulas. Objiciebatur ei, quod ad Mahometem nuper non convenisset, nec officiis exhibitis coluisset; ut nec Smyrnæ antea

Οἱ δὲ Βενετικὸι παθόντες τὸ γεγονός οὐκ ὑπέμειναν. Ἦν γὰρ ὁ Δούκας πρὸ πολλοῦ τοῖς Βενετικῶς

D At Veneti tantam injuriam non tulere: ille quippe Naxi dux jamdiu in Venetorum fidem et amicitiam

Ismaelis Bullialdi notæ

(77) Τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουρμάνου. Susmanus ille, Mysiæ inferioris dux fuit, a Bajazitæ vivus captus, et in carcerem detrusus. Ut vitam impetraret, filius patri cognominis musulmanissavit, quod a Leuclavio lib. v scriptum est. Susmani quoque, lib. 1, Laonicus mentionem habet. Cantacuzenus meminit etiam lib. 111, cap. 2, Sismani; qui Michaelis Mysorum regis filius erat, qui ad Turcos primam, deinde Constantinopolim profugit. Illum repetebat Alexander Mysorum rex qui Michaeli successerat. (78) Κατὰ τοῦ θουκῆς Ναξίας. Leuclavio ille illo bello et prælio nihil habet. Laonicus, lib. 11, non longe a hinc, more suo confuso et intricato

iburd narrat, et classis Venetæ ducem fuisse Petrum Lauredanum asserit. A Duca dissentit in eo quod scripsit de Venetis; Τὴν τε Ἀδμφακον πολιορκία παρῆσθησαντο, καὶ φολαχὴν ἐγκατέλιπον· καὶ αὐτοὶ ὄροντο ἐπ' οἴκων ἀποκλιόντες. Lampadum deditione acciperunt, impositoque præsidio, domum renavigarunt. Ducas ipsos frustra tentasse scribit, et Constantinopolim navigasse. Phranzes, lib. 1, cap. 31, paucissimis verbis de illo bello discessit, quod quoque classis Venetæ Petrum Lauredanum fuisse notat. (79) Ἐν τῇ Πάρῳ καὶ Μύλῳ. Juxta hœliernam pronuntiationem scripsit Μύλῳ, cum Μύλον antiqui dixerint, Latini Melum.

venerat, illorumque vexillo et insignibus se tutabantur. Vere itaque adventante triremes decem ipsi instruxerunt, quas in statione habuerunt in sinu Adriatico, circa Eubœam, Cretam et Cycladas insulas. Triremes porro septem Tenedum usque navigarunt, ita ut in hostium conspectum venirent : faucibus deinde Hellesponti superatis, Lampsacum usque pervenere. Turcica tunc classis supra modum instructa, stationem habebat in portu Callipoleos. **G** Deprehenso interim velo uno exiguo, quod e Constantinopoleos portu solverat, quodque Turcicum conjiciebant Venetæ classis duces : triremem unam ad illud navigium invadendum mittunt. Id cum Turci conspexissent, rati unum e suis esse, quod insequerentur, Veneti illius tutandi causa triremem unam in altum vela facere jubent. Leabium porro erat Constantinopoleis profectum. Veneti itaque cernentes Turcicas triremes portu exire, ad catenas instar ordine servato, in ipsas feruntur : et, cum classicum cecidissent, pugnam ineunt. Primo impetu triremem ammiralii Giali Begi appellant, in eamque irruentes omnes promiscue ferro cædunt, ipsamque Giali Begum membratim conciderunt. Alius deinde in aliam irruit et insilit: omnibus denique triremibus captis, immaniter Turcos frustulatim discindant, spectantibus eorum conjugibus et liberis Callipoleos littore, quod a loco, ubi pugna commissa est, milliari uno distat. Inclinato jam die Veneti receptui canunt, triremesque septem et viginti Turcicas cum suis in Tenedum insulam velis pansis deducunt. Portumque ingressi, omnibus accurate perpensis et perspectis Turcos omnes seorsim contractos confodere. In Christianos aliter acquisitum : qui enim captivi vinctique in triremibus detinebantur, iis vita concessa est. Illi vero, qui accepta mercede, aut quovis alio præmio ducti, operam suam sponte locaverant, cuncti in insula Tenedo suspendio affecti sunt. Tuncque cernere erat per totum insule ambitum furcas ad instar vitium dispositas, ab eis dependentia, veluti racemos, cadavera. Ubi Cretam appulerunt triremes Venetæ, Christiani captivi remiges partim per eam insulam distributi, partim per Eubœam sparsi, Venetias quoque partim transvecti sunt. Post exactam deinde hiemem, ineunteque vere classis Veneta portu Venetiaram iterum solvit, et Hellespontum ingressa turrim, quæ Lampsaci erat a Musulmano exstructa, tentat. E triremibus itaque eam Veneti oppugnant et quatunt, cum in litus exscendere nequiverunt. Aderat enim illis Chamæas, Bajazitæ Mesazontis frater, cum exercitu decem millium et amplius militum, qui Venetorum incessum observabat. Qui cum suos conatus irritos cernerent, Constantinopolim abire, turris obsidione omissa : quam semidirutam ac quassatam reliquerunt : tecto ipsius a vertice ad imum decussio, et ad

Ismaelis Bullialdi notæ.

(80) Ἀδριανοῦ κόλπον. Improprie appellat Adriani sinum. Mare Adriaticum ab urbe Hadria nomen habet, non ab Adriano. Notandum porro

ὑποκόππων, καὶ τὴν σημαίαν αὐτῶν φέρων· καὶ καταλαβόντες τοῦ Ἰαροῦ ἠϊτρέπισαν καὶ αὐτοὶ τριήρεις δέκα· καὶ προσέχοντες ἦσαν τὸν Ἀδριανοῦ κόλπον (80), Εὐβοίαν, Κρήτην, καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους· ἰλθοῦσαι δὲ τριήρεις ἐπὶ τὰς Τενέδου, ἠβουλῆθησαν ἐμφανῆς γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς, καὶ εἰσαλθόντες τὴν Ἑλλησπόντον διέβησαν μέχρι Λαμφάκου. Καὶ δὲ τριήρεις τῶν Τούρκων ἴσταντο ἐν τῷ λιμένι Καλλιουπόλεως ἱτοιμαὶ εἰς ἐξοχὴν. Αἱ τριήρεις δὲ τῶν Βενετικῶν ὄρωσαι ἰστίον ἐν σικιρῆν καταρχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεω, καὶ δοκοῦντες Τουρκικὸν εἶναι, στέλλουσι μίαν τῶν τριήρεων τοῦ λαβεῖν αὐτό. Οἱ δὲ Τούρκοι ὄρωντες τὸ ὄρωμανον, καὶ εἰκάζοντες τὸ διακόμενον αὐτῶν εἶναι, ἐξῆλθε καὶ ἐξ αὐτῶν ἑτέρα τριήρης, σεφενοῦσαι θύλων αὐτό. Ἐκείνο δὲ ἦν λέσθιον κλοῦτον καταρχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεω. Ἰδόντες δὲ οἱ Βενετικοὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων, δίχην ὀρμηθεὶ ἐξοῦσας, ὄρμησαν κατ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἐνυάλωον ἤχησαν, συνεπλάκησαν. Πρῶτον μὲν δὴ προσκρούσαντες τὴν τοῦ ἀμιραλῆ Τζαλλισπεγι τριήρη, ἄπαντας ἀφειδῶς ἐξεθέρισαν, καὶ αὐτὸν Τζαλλισπεγι μιλῆδον κατέτιμον· εἶτα ἄλλος ἄλλην ἐπιμβάλοντες πάσας παρέλαβον, ἀνηλεῶς κατατέμνοντες τοὺς Τούρκους ἐνώπιον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδῶν αὐτῶν, μακρὰν ἀπέχοντες τὴν ἐν Καλλιουπόλει ξηρὰν ὡς μίλιον ἐν. Οἱ δὲ Βενετικοὶ ἤδη πρὸς ἐσπέραν τοῦ πολεμεῖν σιγήσαντες, καὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων ὡς κτ' ἄριθμὸν, καὶ τὰς αὐτῶν περὶσσεύσαντες, κατήσαν εἰς Τένεδον νῆσον. Κάκει ὀρμηθέντες ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ χωρίσαντες τοὺς Τούρκους ἅπαντας ἔσφαξαν. Εἰς δὲ τοὺς Χριστιανούς ἑτέραν ἔρευναν ἔρευνησαντες· καὶ τοὺς μὲν ἀγγαρικῶν τρόπων εἰσαχθέντας ἐν τῷ στόλῳ, τὴν ζωὴν ἔδωρῆσαντο, τοὺς δὲ διὰ προσέβω καὶ τῆς τυχεύσης προνοίας πάντας ἀνεσκελέπισαν ἐν τῇ Τενέδῳ. Καὶ ἦν ἰδεῖν γυρόθεν τὴν πᾶσαν νῆσον ὡς ἀμπέλους τὰς φούρκας, καὶ ὡς βότρυας τοὺς ἐν αὐταῖς κρεμαμένους. Αἱ δὲ τριήρεις καταλθεῖσαι ἐν Κρήτῃ τοὺς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, τοὺς δὲ ἐν Εὐβοίᾳ, τοὺς δὲ ἐν Βενετίᾳ διέσπειραν, καὶ ἤρημίνους ἐρέτας Χριστιανούς ὑπάρχοντας. Χαιμῶνος δὲ παρελθόντος, καὶ τοῦ Ἰαροῦ ἀρχομένου πάλιν ἀπὸ Βενετίας τριήρεις· καὶ ἐν Ἑλλησπόντῳ εἰσαλθεῖσαι ἠβουλῆθησαν παραλαβεῖν τὸν πύργον τὸν ἐν Λαμφάκῳ ὃν ἀνήγειρεν ὁ Μουσουλμάν, καὶ διὰ θαλάσσης ἀκρόβολισμούς ποιήσαντες, διὰ ξηρᾶς οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελεῖν· ἦν γὰρ προσέχων ὁ Χαμζέ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παγιαζῆ τοῦ Μασάζοντος, σὺν στρατῷ χιλιάδας δέκα καὶ πλείον. Ὡς δὲ εἶδεν οἱ Βενετικοὶ μηδὲν μὲν ἀνύοντες, ἀφίεσαν αὐτὸν, καὶ εἰς Κωνσταντινοῦ ἔπλεον, καταλιπόντες αὐτὸν ἡμίθραυστον, καὶ τὸ στέγος αὐτοῦ καταβάλλοντες, ἀπὸ κάτωθεν ἕως ἄνω, κοσκινῆδον κατετρύκησαν. Τότε ὁ Χαμζέ ἰδὼν τὰς τριήρεις ἐκλιπούσας, αὐτὸς τοὺς Ἰωρ-

per sinum Adriaticum hic intelligi mare Ionium, quod Siciliam et Peloponnesum interfuit : et hodie a nautis il Golfo adhuc appellatur.

κως κελύσας ἕως θεμέθλων κατέβραζεν εἰπών· Ἄνευ κέρδους οὐ πρόβουλον ἐστὶν θνεῖδος κερδάναι. Ὁ δὲ Μιχουμὲτ τὸν Τζινεητ παράσας ἐν Καλλιουπόλει, δίδωκεν αὐτῷ πρόβουλον ἐν τοῖς μέρεσι Νικοπόλεως ἕγγυς τοῦ ποταμοῦ Δανουβείως, παραγωγέλλας αὐτὸν φυλάττειν τὰς ἀκρας καλῶς, καὶ ὑπερμαχεῖν ἐνεκα τῶν Μουσουλμάνων.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκαίνας (81) ἠγέρθη τις τῶν Τούρκων ἰδιώτης καὶ ἀγροίκος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ θρους, τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἐμβολῇ τοῦ κόλπου τῆς Ἰωνίας, ὁ κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον (82), πρὸς ἀνατολὴν κατανεκρὺ Χίου. Καὶ εἰδὼς τοῖς Τούρκοις ἀκτημοσύνην, καὶ πλὴν τῶν γυναικῶν τὰ λοιπὰ πάντα κοινὰ ἐδουμάτισε, καὶ τροφάς, καὶ ἐνδύματα, καὶ ζεύγη, καὶ ἀρούρας. Ἐγὼ εἰς τὸν σὶν οἶκον ὡς ἐμὸν, σὺ δὲ εἰς τὸν ἐμὸν ὡς σὶν, πλὴν τοῦ θήλεος μέρους. Πλανήσας δὲ τοὺς πάντας ἀγροίκους ἐν αὐτῷ τῷ δόγματι, ὑπόβουλος ἐπραγματεύετο καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν φιλίαν. Ἐξέθετο γὰρ δόγμα, ὅστις τῶν Τούρκων εἰποι, ὅτι Χριστιανοὶ οὐχ ὑπάρχουσι θεοσεβεῖς, οὗτος ἀσεβὴς ἐστὶ. Καὶ πάντες οἱ ὑπῆκοοι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ, συναντώντες τινα τῶν Χριστιανῶν ἐφιλοξένουν, καὶ ὡς ἄγγελον τοῦ Δεῦς ἐτίμων· αὐτὸς δὲ καθ' ἐκάστην ἐν Χίῳ οὐ διελίπε στελλάν ἐν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τοῖς κλήρου τῆς Ἐκκλησίας κατελεγμένοις ἀποστόλους, μνησίων αὐτοῖς τὸ αὐτοῦ φρόνημα, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως σωθῆναι τῶν ἀπάντων, εἰ μὴ ἐν τῇ ἁμονοίᾳ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν. Ἐτυχε δὲ τῷ καιρῷ ἐκαίνῃ κατοικεῖν ἐν τῇ νήσῳ ἀναχωρητὴν Ἐνα Κρητὰ γέροντα, ἐν τῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Τουρλωτῇ. Καὶ στελλας ὁ ψευδαδδὰς ἐκαίνος δύο τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ τῶν μονοχιτώνων, ἔχοντας τὴν καφαλὴν κατεψλωμένην ἀσκεπῇ, καὶ τοὺς τὰδας χωρὶς σανδάλια, καὶ πλὴν ἕνα μονοχιτωνίσκον ἐνδεδυμένον; προσαγορεύων αὐτῷ, καὶ μνησίων, ὡς ἔτι Κἀγὼ συνασκητῆς σοῦ εἰμι, καὶ τῷ Θεῷ ᾧ λατρεύεις, ἐκαίνῃ κἀγὼ τὴν προσκύνησιν φέρω, καὶ μετὰ σοῦ εἰμι νύκτωρ διαβαίνων ἀπόσω ποδὶ τὸ πέλαγος. Ὁ δὲ ἀληθὴς ἀδδὰς πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ ψευδαδδᾶ, ἤρξατο καὶ αὐτὸς ἀλλόκοτα ὑπὲρ ἐκαίνου φθίγγεσθαι, λέγων, ὅτι Ἐν τῇ νήσῳ Σάμφι σχολάζων, καὶ αὐτὸς συνασκητῆς μου ἐγένετο· καὶ

cribri modum pertuso. Contestim vero Chamuzas, ubi classem Venetam recessisse vidit, jussit Turcos turrim funditus evertere, hac ratione adducta, non decere sine lucro et utilitate 62 contumeliam referre. Per id tempus Mahometes Cineitem Callipoli transmissum præfecit Nicopoli ad Danubium sitæ, hortatus ipsum ut limites imperii strenue tueretur, et Musulmanos ab exteris propugnaret.

Eodem etiam tempore Turcus quidam simplex et agrestis innotuit in regione montis, qui sinus Ionii ostio adjacet, et vulgo Stylarius appellatur, Chio insulæ ad ortum objectus. Docebat ille Turcos paupertatem voluntariam; omniaque, præter uxores, annonam, vestes, currus et arva communia esse debere prædicabat. *Ego, aiebat, tua domo, ut mea, ator; tu mea, ut tua, uteris, salva uxoris reverentia.* Cumque in istud dogma omnes agrestes pertraxisset, clam ac subdole in Christianorum amicitiam venire satagebat. Hocce etenim effatum evulgavit: *Quicumque Turcus dixerit Christianos non esse erga Deum religiosos, hic impius habeatur.* Quotquot igitur præceptis ejus obsequabantur, quemcumque Christianum, in quem incidissent, benigne amplectebantur et suscipiebant, eique tanquam angelo Dei honorem habebant. Ipse vero quotidie nuntios mittere magistratibus Chiis, et præcipuis eximisque inter clericos propositum suum ipsis manifestans, profiterique non aliter omnes salvari posse, nisi in fidei Christianæ communiōne. Contigit etiam sub id tempus anachoretam quemdam Cretensem, in insulæ illius monasterio, quod Turlotæ dicitur, monasticam vitam agere. Ad hunc falsus ille abbas misit binos apostolos suos unica veste indutos, capite nudo ac raso, pedibusque sandaliis non opertis, rhenone unico vestitos incedentes, per quos talia ipsi significat: *Ego, sicut tu, idem asceticæ vitæ institutum sequor, eundem Deum, cui tu servis, veneror; ad te de nocte sine strepitu venio mare pedibus trajiciendo.* Verus itaque abbas, ab impostore illo falso abbate deceptus, cœpit et ipse absurda de illo prædicare his verbis: *Dum Sami morarer, mecum asceticam vitam ipse egit; nunc per dies singulos trajiciens mecum versatur, et simul colloquimur, allaque fabularum monstra effutiebatur coram me, qui hæc scribo.*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(81) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκαίνας. Hanc de nova secta historiam persequitur Leuncl. lib. xii, et in *Annal. Turc.* Beilredinis Semavinæ F. nomen nostro ignotum est, sicut etiam monachus Cretenensis Leunclavio ignotus. Magna singularique prudentia sultani Mehemetis huic nascenti sectæ itum obviam, quæ seditiones et tumultus excitasset: quales postea contigerunt sub Soleimans anno 1526 in Asia minore excitati, ut lib. xviii Leuncl. notat.

(82) Ὁ κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον. Nautæ Itali in tabulis suis nauticis loci illius nomen, *Capo Stylari*, eumque a Smyrna milliaribus 40, Phocææ veteri, *Foia Vecchia* milliaribus 20, a Chii sancta Panagia milliaribus 10, distare asserunt. Doninicus Marius Niger in *Comment. Asiæ* primo, disserens de Chersoneso Chalchide, talia scribit: In

cujus altero cornu promontorium est *Numantis* (Mimantis dicendum erat) quod recentiores caput *Stilari* appellant. Antiquis temporibus *Mélativa*, ut Strabo lib. xiv refert, appellabatur, inque eo promontorio latomix molarium lapidum erant; quæ appellatio antiqua hodiernæ Turcicæ respondent: appellatur enim hodie Kara-borru, Kara-bornu vulgo pronuntiatum, id est, niger nasus, seu nigrum promontorium. Fallitur Leunclavus, lib. xii cit. qui Caraboru, vel Caraburum Lyciæ oppidum, Turcicamque appellationem inde derivatam putat. Caraborum, ubi secta illa increverat, in Aidinensi ditione situm est, cui Adin seu Atin imperaverat, cujus pars Ionica fuit, Kara-bornum illud seu Caraboru promontorium est altissimum, quod sinum, cui Smyrna adjacet, intrantibus ad dextram obiacet.

Susmani ergo filius nobis supra memoratus, qui a *Ἰσραήλ* *ἡμέραν* *καρ'* *ἡμέραν* *διαβαίων* *συνομιλεῖ* *μοι*· καὶ ἄλλα τινὰ τέρατα, ἃ ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ γράφοντος ἔλαγε. Ὁ δὲ τοῦ Μαχουμέτ ἐπίτροπος, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὁ τοῦ Σουσμάνου υἱὸς (83), ὃς τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἡγεμονίας αὐθέντει, στρατὸν ἀθροίσας, καὶ ἐλθὼν κατ' αὐτοῦ, οὐκ ἠδυνήθη διαθῆναι τὰ στενωπὰ τοῦ Στυλαρίου. Οἱ δὲ Στυλάριοι εἰς τὴν συγχθέντας, καὶ ὄπισθ' αὐτοῦ, οὐκ ἐπακισχίλους; ὅτι εἰς τὰ δύσβατα στάντες, ἄπαντες τοὺς σὺν τῷ Σουσμάνῳ κατέσφαξαν, καὶ αὐτὸν ὄψω τὸν Σούσμανον. Τότε οἱ τοῦ Παρκλιτζία Μουσταφᾶ, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, τὴν αὐτῶν ὑπόληψιν ἐν τῷ ψευδαβδᾶ στερεώσαντες, καὶ ὑπέτερον προφήτου τοῦτον ὑμνήσαντες, ἐξέθεντο δόγμα τοῦ μὴ ἐνδύσεσθαι τὴν κεφαλὴν, πῖλον, ὃ καλοῦσι ζαρκουλάν· ἀλλὰ ζῆν μονοχίτωνα καὶ ἀσκητῆ βίον, καὶ προστίθεσθαι πῖλον Χριστιανός ἢ Τούρκος. Μετὰ δὲ ταῦτα μανύει ὁ Μαχουμέτ τῷ ἐπαρχῷ Λυδίας Ἀλίπεγί, πῶς στρατεῦσαι σὺν πάτῃ δυνάμει Λυδίας καὶ Ἰωνίας· κατὰ τῶν Στυλαρίων· οἱ δὲ Στυλάριοι πάλιν φυλάξαντες τὰς ἐμβόλας τῶν στενωπῶν, καὶ τὸ πλείστον τῶν ὑπεναντιῶν εἰσελθόν πάντας οἱ ἀγροῖκοι ἐφένυσαν, ὡς μόλις σὺν ἄλλοις ὁ Ἀλίπεγίς διασωθεὶς εἰς Μαγνησίαν ἦκε. Τότε ὁ Μαχουμέτ μαθὼν τὸ ἄρμα, πέμπει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωράτ καδὼν ὄντα δωδεκαετῆς, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν Παγιαζῆτ Μεσάζοντα σὺν τῷ Θρακιῶν στρατῷ· καὶ Βιθυνούς, καὶ Φριγίας, καὶ Λύδους, καὶ Ἰωνας πάντας ἀθροίσας, εἰσὶν ἐν τοῖς δυσβάτοις ἐκείνοις τόποις σὺν δυνάμει πολλῇ· καὶ ἀπαντῶντας πάντας ἀφαιδῶ; ἐξήριξε, γέροντας ἐμοῦ καὶ νῆπια, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πᾶσαν ἑλληνικὴν ἀνηλικῆς ἔσφαττον· ἕως οὐ φθάσαντες ἐν τῷ ὄρει, ὃ εἶπε εἰς φυλακὴν οἱ μονοχίτωνες, καὶ κροτήσαντες πλεμον, μετὰ πολλῶν τῶν πεπόντων ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Μωράτ ὄπισθ' ἀριθμῶν, παρεδόθησαν σὺν τῷ ψευδαβδᾶ. Παραλαβόντες δὲ καὶ δεσμήσαντες αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἐφέσον, καὶ ἐξετάσαντες αὐτῶν διὰ πολλῶν τιμωρῶν, εὖρον ἀκλόνητον καὶ ἀμετάπτωτον τῆς φαντασίας αὐτοῦ. Τότε σταυρώσαντες αὐτὸν, καὶ ἐπιθέντες καμῆλῳ ἐκτεταμένως ἐπιτάς χεῖρας, πεπερονημένως ἐν σάνισι διὰ τῶν ἔλων ἐθριάμβευσαν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. Τοὺς δὲ μαθητάς αὐτοῦ μὴ ἀπαρηνησαμένους; τὸ φρόνημα τοῦ διδασκάλου αὐτῶν, πάντας ἐπ' ὄψει τοῦτου κατέσφαττον, οὐκ ἄλλο λέγοντες πλὴν τῶ, *Τατὲ σουλτὰν ἔρχῃ* (84), ἤγουν, *Κύριε ἀβδῶς, φθάσον*. Καὶ τότε ἡδέως τὸν θάνατον ἐλάμβανον. Ἐκράτει γὰρ ἔχει καιροῦ δόξα πολλῶν τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν, ὡς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(83) Ὁ τοῦ Σουσμάνου υἱός. Historiæ Turcicæ, quas edidit Leunclavius, expeditionum ab Alexandro Susmano, et Hali-bego in sectæ novæ auctorem ejusque se junces susceptiarum non meminerunt; ultimæ, cujus Morates Mehemetis filius, et Bajazites Mesazon duces fuerunt, solummodo memiuerunt. Ilubenter enim Turci se victos fatentur; nec hactenus nisi semel atque iterum, prælio fractos fuisse se agnoscunt: bello nempe Temyriano et navali ad Naupacti, Lepanto vulgo, sinum, a

fœderatis cum Veneta repub. principibus Christianis superati: quem porro Ducas Bercligiam Mustapham, Leuncl. Baruglusem Mustapham appellat.

(84) *Τατὲ σουλτὰν ἔρχῃ*. Pronuntiatur *Dede*, qua appellatione viris sanctitate ac gravitate præstantibus venerationem exhibent. *Dede* Turcice arum significat. Dervisium quemdam ab ipsis *Sidik Dede* appellatum audivi, id est, *intime fœderum avum*, quod honoris causa ab ipsis factam: secundus enim a præsule Dervisiorum erat.

ὁ εὐθνηκεν, ἀλλὰ ζῆ· ὡς καὶ τῷ ἀσκητῇ τῷ προ-
 ειρημένῳ ἐντυχῶν ἐγὼ μετὰ τὸ ταῦτα γενέσθαι, καὶ
 ἐρωτήσας περὶ τούτου, τί ἄρα τὸ ἐοξάζον περὶ
 ἐκείνου; εἰρηκέ μοι, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ
 πρῶσας ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐκεῖ καὶ ὡς πρῶτον αὐ-
 λίζεται· εἰς οὐδὲν ἐγὼ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, οὐτε
 πιστεύσας, οὐτε κατὰ νοῦν λαθῶν. Ὁ δὲ Παγιαζήτ
 λαθῶν τὸ πειραίον, καὶ διελθὼν τὴν Ἀσίαν, Λυδίαν,
 καὶ δοῦς ἐντυχῶν ἐν ἀκτημοσύνῃ ζῶντας Τουρκο-
 καλογήρους ἅπαντας πικρῶ θανάτῳ παρέδωκεν.
 Περὶσας δὲ τὴν Φρυγίαν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβάς
 ἦλθεν ἐν Ἀδριανού, παραστήσας τὸν υἱὸν Μωράτ
 τῷ πατρὶ Μαχουμέτ νικήτην τροπαιοῦχον. Τότε καὶ
 ὁ Μαχουμέτ ἐδωρῆσατο τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀμα-
 σείας καὶ τὰ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν μέρη ἔτι νέφ
 οντι, καὶ τῶν μεγιστάνων καὶ πρακτικῶν ἕνα διοι-
 κητὴν τῶν πραγμάτων κατέστησε, Γεωργίτζεπριν
 οἰσῶ κλούμενον.

ἰοισῶνque Cappadociam gubernandam commisit, consiliario ac ministro adjuucto quodam e purpuratis,
 coque rerum gerendarum apprime perito, qui Georgiz-Begus appellabatur.

CAPUT XXII.

Rhodi magnus Magister castrum Petronium in Cariae finibus aedificat. Mahometes in Asiam trajicit, Caramanum invadit et in ordinem cogit. Mustapha Bajazitis F. imminuit, eisque se adiungit Cineites, qui a Mahomete prope Thessalonicam vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicam confugerant a Demetrio Leonario repetit, qui rem ad imp. rejicit. Manuel traditurum se eos Mahometi negat. Mustapha et Cineites a Leonario Constantinopolim mittuntur, inde in Lemnum uterque celsodiendus relegatur. Mahometes Walachis bellum infert. Theologus quidam Philadelphius vir improbus ac perfidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplecticus factus moritur. Rationes ob quas Mahometes filium suum Amasiam profecerat. Bajazitis Bassam ergo Mahometem fidelis servi officia Mahometis ad Bajazitam Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies xi occultata sit aequae ad Moratis adventum.

Ὁ δὲ προφθῆθεις μέγας Μαΐστωρ (85) ἐν ἐκείνῳ
 τῷ ἔτει σῶλον ἀπαρτίσας σὺν διαφρασι τρισί, καὶ
 νῆων μίρος, τὴν ἅπασαν παρασκευὴν ἔδον εισάξας,
 οἶον ἑσπεστον, λίθους ἀερογονιαίους, ξύλα, σανίδας,
 καὶ εἰ τι ἄλλο, τὸ πρὸς οἰκοδομεῖν κάστρον συμφέρον, C
 ἐν ταῖς ἀκροῖς τῆς ἑπαρχίας Καρίας, ἐν ἐνὶ ἀκρω-
 τηρίῳ ἑλθὼν φρούριον ἐπέθετο ἐπ' ὀνόματι τοῦ κο-
 ρυραίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, Πιτρήριον αὐτὸ
 καλεῖσας. Καλῶς οὖν τὴν βᾶσιν πῆξας, καὶ ἀρξάμε-
 νος κελίεν τὰ τελεῖα, ἦξε καὶ ὁ Μανταχίας Ἐλιέζ-
 περιν σὺν δυνάμει πολλῇ, κωλύσειεν μέλλων τὸ
 ἐπιχειρήσθαι ἔργον· ἀλλ' οὐδὲν ἤυσεν. Ἀπαρτίσας
 οὖν καλῶς τὸ φρούριον καὶ πόργους ἀεροδάμους
 ἀρμάσας, καὶ φρερίους ἔδον φύλακας ἐγκαταστή-
 σας, ἐπανῆκεν εἰς Ῥόδον· νόμους καὶ ἔθη ἐπαρεῖς
 τοῖς φύλαξι τοῦ φρουρίου, τοῦ νῆφειν ἀεὶ καὶ ἐρη-
 γορέναι, καὶ τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν εἰς τοὺς
 φυγάδας αἰχμαλώτους· τοῦ ἀντιλαμβάνειν, καὶ σώ-
 ζειν αὐτοὺς εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἐλευθέρους γρά-
 φεσθαι παρὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου (86)· ὃ καὶ νῦν μέ-
 χρι τὴν σήμερον αὔξεται.

Eodem anno nobis supradictus magnus Rhodi
 Magister classem biremium trium, aliquot praeta-
 rea navium instruxit: quibus impromis omnem ap-
 paratam materiam, bitumen naxope, lapides angu-
 lares, ligna, asseres et si quid aliud opus ipsi esset
 ad arcem in finibus Cariae provinciae aedificandam:
 profectusque designavit in quodam promontorio
 propugnaculum, quod, de Petri apostolorum prin-
 cipis nomine, Petronium appellavit. Fundamentis
 deinde solidis jactis, postquam in altitudinem mœ-
 nia assurgere cœpissent, cum multis copiis acces-
 sit Mantachias Eliez Begus, opus inchoatum disturba-
 turus: verum re infecta retro pedem tulit. Egregie
 igitur absoluto propugnaculo, turribus altissimis
 per ambitum munito, militibusque fratribus custo-
 diae illius commissa, Rhodum rediit magnus Magis-
 ter. Discedens porro leges dedit custodibus, viven-
 dique modum, ut sobrie semper vescantur vigilant-
 que, sintque seduli ac prompti ad suscipiendos cap-
 tivos fugitivos, utinamque eis receptum in arce
 D præbeant: appellenturque sancti Petri libertini?
 quae appellatio ad hanc usque diem usurpatur.

Ismaelis Bulliardi notæ.

(85) Ὁ δὲ προφθῆθεις μέγας Μαΐστωρ Philib-
 bertus de Nailaco appellatus.

(86) Καὶ ἐλευθέρους γράφεσθαι παρὰ τοῦ ἁγίου
 Πέτρου. Bosius, lib. 19 Hist. ord. Milit. Hierosol.
 scribit anno 1599 Smyrnam a Temyre expugnatam:
 statimque magnam magistrum in Cariam cum
 classe navigasse: locum illie situ batissimum in-
 ter sinus Ceramicum et Jasium, qui hodie Golfo di

San Pietro appellatur, ubi quondam steterat Malli-
 carnassus, occupavisse, et S. Petri castrum aedifi-
 cavisse, de quo sic loquitur Bosius: *It quale fu poi
 di gran gloria e riputazione a quest ordine e di grand
 utile alla Cristianità*; adfuitque canes in eo
 castro nutritos fuisse, qui interfecti vincti, noctu
 ad castri custodiam emittantur: quorum adeo
 exquisita erat sagacitas, ut Christianos a Turcis

Mahomete inuente vere conscripto in occidentis A provinciis exercitu Adrianopoli discedit, Thraciaque superata Prusam venit : accersitis deinde ad se cunctis Anatolizæ satrapis, cum universo exercitu Lycaoniam versus castra movit, animo volvens vindictam, quam de Caramani facinoribus flagitiisque Prusæ patris sumere cupiebat. Uicisci namque statuerat contumeliam cineribus et reliquiis majorum suorum, per ludibrium effossis, ossibusque paternis, quæ Caramanus igne cremaverat, illatam. Ad illa igitur loca cum pervenisset complura oppida et vicos incendio delevit, Iconiumque celeri gradu profectus id recepit. Caramanus in Syriæ montes, fuga salutis consulens, se receperat : unde per legatos supplicem ac submissum admissorum criminum poenam deprecabatur, veniamque sibi condonari orabat. Precibus denique suis Mahometem fecit, occupatamque ditionem eo condonante recuperat : postquam jurejurando cavit se in fide mansurum, forderi nullam fraudem facturum, nec unquam Othmanici imperii fines invasurum. Hactenus insequendi sine facto, Prusam revertitur Mahometes, et fretum rursus transvectus Adrianopolim petit : ubi dum moratur, runctios accipit, qui monent fratrem suum natu minimum Mustapham Bajazitis supra memorati filium in Walachia degere. His nuntiis auditis quamprimum mancipia mittit, quæ Cineitem capite obtruncarent, quem non offenderunt ; nudius tertius enim fluvium trajecerat, et Mustaphæ se conjunxerat : cui jurejurando fidem suam obstrinxit, se auxilio ei fore, eandem cum eo fortunam experturum, imperiumque orientis et occidentis ipsi conciliaturum. Postquam itaque cognovit Mahometes Cineitem ad Mustapham transfugisse, damnum declinare cupiens, quod sibi ab eis imminabat, exercitum ingentem conscribit, Thraciasque excedens Macedoniam intrat. Illic certior factus Mustapham et Cineitem Istrum transiisse, inque Thessa-

Ο δὲ Μεχμετὴ ἤδη ἑαρος ἀρχομένου (87), καὶ τὸν τῆς δύσεως στρατὸν ἀδροίσας ἐξεῖται τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ περάσας τὴν Θράκην εἰς Προύσην ἔρχεται· καὶ τοὺς τῆς ἐφ᾽ ἑαυτὴν σατραπίας καλέσας, σὺν παντὶ τῷ στρατῷ πρὸς τὰ τῆς Λυκαονίως μέρη διέδραμεν, ἐκδικῆσαι θέλων τὰ παρὰ τοῦ Καραμάν τολμηθέντα ἐν τῇ Προύσῃ, τὴν ἀνασφαγὴν τῶν πατρῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν ὀστέων τῶν πατρικῶν ἐν πυρὶ δαπανηθεῖσαν παρὰ τοῦ Καραμάν τόμας. Ἐλθὼν δὲ καὶ πολλὰς πόλεις κώμας περιεπέκτους ἀναδείξας, ἐφ᾽ ἑαυτὴν εἰς Ἰκόνιον, καὶ παραλαβὼν αὐτὸν, ὁ Καραμάν ἦν φεύγων ἐν τοῖς πρὸς Συρίαν ὄρεσι· πρόσθεσις δὲ πέμψας, ἱκετικῶς εὐεκεῖν τοῦ ἀφ᾽ ἑθῆνην αὐτῷ τὴν πλημμέλημα. Ὁ δὲ καμφοῦς ἐπὶ ταῖς δεήσεσιν, ἀφῆσιν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· καὶ δίδει ἀσφάλειαν δι' ὄρκου τοῦ εἶναι πιστὴν καὶ ἀδολώτατον φίλον αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐπεμβαίνειν ἐφ' ἑαυτὸν ἐν τοῖς ὄρεσι Ὀθμάν. Καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ διώκει, ἐστράφηκε ὀπισθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ διαβάς ἐν πορθμῶν ἦκεν εἰς Ἀδριανούπολιν· κάκει εὐεκεῖν ἔλαβε μήνυμα, πῶς ὕστατος ἀδελφῶν αὐτοῦ, Μουσταφᾶς (88) ὀνομαζόμενος, υἱὸς τοῦ προφῆρῆθέντος Παγιάζητ, ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἦν δέγων. Καὶ κατὰ μὴν τὴν πρώτην πέμπει τοὺς τῶν δούλων ἐκκρίτους δύο, τῶ ἀποκεφαλίσαι τὸν Τζιναῖτ· οἱ δὲ οὐκ εὐρον αὐτὸν, ἦν γὰρ πρὸ δύο ἡμέρας τὸν ποταμὸν περάσας· ἐπεθεῖς τῷ Μουσταφᾶ· καὶ ὄρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ σπιδραμεῖν, καὶ συγκακοπαθῆσαι, καὶ ἀρχοντα καταστήσαι δύσεως καὶ ἐφ᾽ ἑαυτὴν. Μαθὼν οὖν τὴν φυγὴν τοῦ Τζιναῖτ ὁ Μεχμετ, καὶ μὴ φέρον τὴν ζημίαν, ἠὲ ὑποστῆναι μέλλει παρ' αὐτοῦ, στρατὸν ἀγαγεῖν πάλιν, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Θράκην ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν· κάκει μαθὼν δὲ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζιναῖτ περάσαντες τὸν Ἰστρὸν, ἔχοντες ἑλλάτους εἰς βοήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, πρὸς τὴν τῆς Θεσσαλίας μέρη κατέρχονται. Καὶ αὐτοὶ τῆ πρὸς αὐτοὺς σὺν τῷ στρατῷ πορείαν ἐποιεῖ. Ἀπετηθέντες ἔγγυς εἰς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέρη, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

olfactu dignoscere : hos dilaniarent, illos ad castrum portam salvos deducerent. Lib. quoque v, hinc Boaius de isto castro disserit. Notandum ergo discrimen quod inter Ducam et monumenta a Bosio in historiam suam relata intercedit, quorum tempora annis, ut minus 17, a se invicem distant. Si, quæ Ducas scripsit, vera sunt, et anno 1416, vel 1417, acciderunt, non potuit magnus magister, qui tunc concilii Constantiæ intererat, Smyrnæ venire, castrum reficere, et cum Mehemete colloqui : oportet itaque legatum magni magistri aliquem, qui classi præesset, a Duca magnum magistrum appellari. Porro verosimile non est Rhodios istos anno ipso, quo Smyrna a Temyre capta est, castrum sancti Petri in Caria edificasse : totus enim ille Asiæ tractus a Temyriano exercitu occupatus erat. Præterea Smyrnæ situs opportunus magis est in medio fere intervallo ponti Euxini, et maris Carpathii : cum S. Petri castrum in Caria, Asiæ minoris angulo locatum sit. Hac de causa prius tentasse Rhodios Smyrnæ iterum occupare, quam alias sedes quæsisvisse ; et procul dubio Smyrnæ facilius confugere poterant Christiani, et in libertatem se vindicare ; quod iis quidem utile erat, atque

etiam illi Rhodiorum equitum societati : qui et illa confugientium multitudo socios navales, volonesque remiges legere poterant, et ad navales expeditiones excursionemque eorum operi utili.

(87) Ο δὲ Μεχμετὴ ἤδη ἑαρος ἀρχ. Hæc est expeditio, cujus meminit Leuncl. l. xii.

(88) Πῶς ὁ ὕστατος ἀδελφῶν αὐτοῦ Μουσταφᾶς. Hic est Mustaphas, de cujus natalibus controversatur. Historici Musulmani, quos sequitur Leunclavius, supposititium esse contendunt, eam propterea *Dusme* lingua Turcica appellant. Phranzes, lib. 1, cap. 32, legitimum eum fuisse asserit, Moratisque secundum patrum, ab eoque victum et strangulatum. Laonicus, lib. iv, Μουσταφᾶς τὴν τοῦ ὁ τῶν Παλαζήτου παῖδων εἰς, *Bajazitis filium* nunc, *Mustaphas*. Ducas pariter illius filium fuisse asserit, idque adversus reclamantes Turcos contendit. Leunclavius porro et Phranzes eum innotuisse sub Morate II tradiderunt ; Laonicus sub Mahomete Moratis patre : qua in parte eum nostro sentit. Atque in enarrandis primordialis tumulis ab isto Mustapha excitati, Cineitis ad ejus partes transitu, amborumque carcere mediocri est.

δὲ συνάψαντες πῶλον, καὶ τὴν νικῶσαν ὁ Μεγα-
 μίτ λαχὼν, ἐδιώκοντο παρ' αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν
 πύλων Θεσσαλονίκης (89) ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζι-
 νεφί. Ἀνθίσταντο δὲ σὺν ὀλίγοις βοηθούμενοι περὶ
 τῶν πολιτῶν. Ἐσπέρας δὲ ἦδη γενομένης, καὶ μὴ
 θέλοντες εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει· Δημήτριος δὲ Λάσκα-
 ρι, ὁ Λεοντάρης φιλοξενήσας αὐτοὺς, καὶ παρηγο-
 ρήσας, λέγων θαρρῆν εἰς τὸ τῆς τύχης εὐμετέβο-
 λον, καὶ μηδεμίαν ἐν νῷ βάλλειν φροντίδα τοῦ
 προδοῦναι τούτους τῷ Μεγαμίτ, εἰ ἐπρόκειτο Θεσ-
 σαλονίκη παραδοθῆναι τοῖς Τούρκοις. Θαρσήσαντες
 ὁ ἐπὶ τούτοις τοῖς ὑποχωρομένοις παρὰ τοῦ Δημη-
 τρίου, ἀφροντίστως εἰδείπνησαν, καὶ εἰς ὕπνον ἐτρέ-
 πησαν. Πρωίας δὲ γενομένης πέμπει πρὸς τὸν
 Λεοντάρην ὁ Μαχουμέτ ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ,
 λέγων· *Οἶδας ἀκριβῶς τὴν ἀρχὴν ἦν κέκτημαι,*
καὶ τὴν ἀρβραγὴ φιλίαν σὺν τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥω-
μαίων· μὴ βουληθῆς οὖν διασπαράξαι ταύτην,
καὶ εἰς τέλος ἀφανίσαι, καὶ παρτὶ τῷ γένει
Ῥωμαίων ζημίαν προσενηθῆσαι, καὶ ἐν μέσῳ
ἡμῶν, καὶ τῶν Ῥωμαίων εἰσάξαι ἐχθρὰν ἀσπερ-
δον· ἀλλὰ τὴν κυρηγηθεῖσαν παρ' ἐμοὶ θήραν
ἀπόδος μοι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσεις, χαιρέειν
εἰπὼν μοι τὴν φιλίαν τὴν ἐχθρὰν ἀσπάρσομαι·
καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ τὴν πόλιν σου παραλάβω, καὶ
τοὺς ἐνδοῦν ἀιμαλωτίσω, καὶ σοῦ τὴν ζωὴν
ἀφελῶ, καὶ τοὺς ἐχθροὺς μου ἐν χερσὶν ἐμαῖς
ἔξω. Τότε ὁ κύριος Δημήτριος φρονιμώτατος ὢν ἀν-
έγραψε, λέγων· Ἐπίστασαι. Κύριε ἡγεμῶν, δεῖ
ἐγὼ οὐκ εἰμὶ δεσπότης, ἀλλὰ δοῦλος τυγχάνω,
καὶ οὐ μόνον τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ
σοῦ· ἐπεὶ υἱὸς αὐτοῦ ἐτάχθης εἶναι τὸ γούρ
προσταττόμενον παρὰ σοὶ χρόνος ἐστὶ τοῦ πλη-
ρῶσαι, καὶ εἰς πέρας ἄγειν. Πλήρ χρόνος καὶ
τοῦτο ἐμὸν ἐστί, τὸ τὰ συμβάντα καὶ τῷ ἐμῷ
βασιλεῖ γνωστὰ ποιῆσαι· καὶ γὰρ οὐκ ἐστὶ τῶν
τυχόντων Τούρκων ὁ ἐν τῇ αὐτῇ εἰσελθὼν τοῦ
βασιλέως, διωκόμενος ὡς κέρδιξ ὑπὸ Ἰέρακος,
ἕνεκα σωτηρίας, ἀλλ' ἀδελφὸς σοῦ, ὡς ἔμαθον·
εἰ δὲ καὶ τῶν τυχόντων εἷς, οὐδ' αὐτὸν ἄρ σοι
δέδωκα τοῦ βασιλέως μὴ προτρέψαντος. Δι-
ἴκετεύω δουλικῶς, ὑπόμεινον ὀλίγον· ἐγὼ δὲ
τῇ ὥρᾳ ταύτῃ μὴνῶ τῷ βασιλεῖ τὰ γενόμενα,
καὶ ὡς χρὴ κελεύειν κελεύετω· ἐγὼ δὲ τὸ προσ-
ταχθὲν πληρῶσω.

Quapropter ut servum decet, suppliciter te oro, ut paulisper expectare velis, ipsoque temporis momento imperatorem de his quæ contigerunt certio-rem reddam, ipse vero pro libitu jubeat, mandata ipsius ac- curate exsequat.

(89) Μέχρι καὶ τῶν πύλων Θεσσαλονίκης. Laonicus dicit Therman venisse, captos Constantinopolim deductos fuisse: verum auctoris nostri narratio amplior est, et circumstantiis appositis uctior. In margine editi Laonici, anno 1615 Cononix Allobrogum, Therma vocatur Thessalonica; Therma equidem a Thessalonica non longe abest,

hanc contendere cum Turcorum haud exiguo numero, auxiliariibusque Walachorum copiis, ipse quoque contra illos cum toto exercitu iter dirigit: cumque ambo exercitus in agro Thessalonicensi obviam sibi invicem facti essent, utrinque acie concurritur, tandemque victoria Mahometi cessit, qui Mustapham et Cineitem ad portas usque Thessalonicæ fugientes insecutus est: cui restiterunt paucorum civium auxilio protecti. Vespere deinde, quamvis invitati, in urbem admisi sunt, et a Demetrio Lascari Leontario humane ac comiter suscepti, ejusque sermonibus consolati. Ipsos enim de fortuna, quæ variabilis admodum est, bene sperare hortatur, neque vel minima suspicione aut metu turbari, ne Mahometi prodantur, etsi Thessalonica Turcis dedit oporteat. His Demetrii verbis animo erecti omni sollicitudine deposita cœnant, et dormitum abeunt. Ubi vero illuxit, Mahometes unum de ducibus suis ad Leontarium mittit, qui sic eum alloqueretur: Probe nosti, quam constanti amicitia ac dilectione imperatorem Romæorum prosequar. Cave ergo ne eam labefactes, prorsusque perimas, neque etiam universæ Romæorum genti damnum accersas, aut inter nos et Romæos inimicitias capitales exercendi causam præbeas; quin potius prædam, in retia compulsam redde mihi. Sin minus hoc præstiteris, a te renuntiata mihi amicitia, tuum hostem me proficor: quam celerrime urbem tuam debellabo, omnesque illius incolas sub jugum mittam, e vivorum numero te expungam, cunctosque hostes meos in potestatem meam reducam. Dom. Demetrius pro ea, qua pollebat, prudentia his verbis illico respondit: Nosti, Domine imperator, penes me non esse hujus urbis dominium, sed pro servo ac ministro me gerere, non tantum imperatoris Romæorum, sed et tuo; siquidem inter illius liberos te adscitum voluisti. In eproinde conditione sum, ut mandata tua exsequi, et ad finem perducere debeam. Verumtamen aliunde etiam officii mei ratio postulat, ut imperatorem meum de eventu rerum certio-rem faciam. Non etenim de Turcorum turba ille est, qui in imperatoris domum confugit, non aliter quam perdix ab accipitre compulsus, salutem sibi querens; at frater tuus ille est. Neque etiam hunc tibi, quamvis infimæ sortis hominem, traderem, nisi id in mandatis mihi dederit imperator.

Talia cum audisset Mahometes, consensit ut ad imperatorem de istis referretur: ipse quoque per litteras animi sententiam ei aperit, hortaturque ut

Ismaelis Bullialdi notæ.

et sinus Thermaici oris utraque adjacet. Posterioribus temporibus Thessalonica appellata est, quæ olim Therma: si verum est testimonium auctoris, qui Catalogum descripsit urbium aliquot, quorum nomina mutata sunt: Θέρμη καὶ Ἡμαθία f. Θεσσαλονίκη. Exstat in ms. lib. 1334 Bibl. Reg.

propter illa, quæ acciderant, in offensiones mutuas incurrerent. At Manuel imperator ad Mahometem his verbis rescripsit : *Aprime nosti me futurum tibi patrem pollicitum esse, teque contra mihi fore filium promississe. Sane vero si uterque promissis steterimus, ecce Deus timebimus, et mandata ejus servabimus. Quod si ea transgressi fuerimus, ecce pater filii proditor traducetur, et filius parricidii arguetur. Ego equidem jusjurandum non violabo : tu vero id observare non vis. Deus judex justus eum vindicet, cui fit injuria. Eos itaque, qui ad me confugiant, nefas sit dicere aut audire in manus tuas a me traditos esse, hocce etenim facinus regium non est, sed tyrannicum. Equidem si fratrem meum insequerer, ipseque compulsus sub alas tuas 67 confugeret, eumque dedi peterem, occidendum mihi tradere hand deberes. Quod si tradideris, in leges humanas committis, proditor cum sis et homicida. Noveris itaque tam execrandum scelus me nunquam patraturum. Quoniam vero inter nos convenit, ut patris vices erga te obeam, Deum unum tibi juro, qui apud nos Christianos in Trinitate laudatur, nunquam e carcere profugam Mustapham exiturum, nec ejus viæ comitem Cineitem quandiu imperio ac vita frueris. Postquam vero ex hac vita migraveris, prout res cesserint de illis decernam. Quod si hoc propositum nostrum acceptum tibi non fuerit, libidini tuæ obtempera. Ad Demetrium quoque Leontarium scribit, elque talia imperat : Ubi ea, quæ litteris nostris tibi mandamus, legeris, illico exsequere. Profugos istos Mustapham et Cineitem, eorumque comites uni triremi impositos quam celerime ad nos transmitti, neque præter mandata nostra quidquam tentaveris. Mahometes animo versans quæ successura erant, si in offensionem imperatoris incurreret : certiorque redditus se vivo Mustapham ac Cineitem semper detentam Iri, Thessalonicam ultra non infestavit. Illincque digressus Adrianopolim se confert, multis curis et animi anxietatibus expeditus, quibus antea angebatur reptans Mustaphæ et Cineitis manifestam rebellionem. Demetrius etiam Leontarium triremem unam paravit, ambosque captivos ea vectos ad imperatorem transmittit. Qui post breve tempus Mustapham in Lemnum ablegat, incolisque sub diligenti et accurata custodia tenendum committit : at Cineitem monasterio beatissimæ Virginis inclusit, ubi quietus otiosus. Imperator apocrisarios statim misit qui sumptus a Mahomete peterent in Mustapha plendo faciendos, in cujus quidem comitatu erant viri triginta ; eum Cineite vero decem aderant : quapropter singulis annis accepit imperator ex rebus et ærario Mahometis trecenta asprorum milia, interposito juramento de Mustapha non liberando, quandiu in vivis supercasset Mahometes :*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) Περὶ οὗν τῶν προσφύγων. Manuel imperator, ut principem summum, alienæ clientelæ non obnoxium, generosum ac magnanimum virum decet, Mehemeti respondit. Indignum enim se faci-

Α αὐτὸν τοῦ μὴ εἶναι αἰτίαν σκαδίων τῶν συμβεβηκότων πράγματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ γράφει πρὸς τὸν Μαχουμέτ· Ἐγὼ μὲν, ὡς οἶδας ἀκριβῶς, ὑπεσχέθημι τοῦ εἶναι μὲν πατήρ εἰς σέ, σὺ δὲ υἱὸς εἰς ἐμέ. Καὶ εἰ μὲν ἀμφοτέροι φυλάξομεν τὰ ὑποσχεθέντα, ἰδοὺ καὶ φόβος Θεοῦ καὶ τηρησις ἐντολῶν· εἰ δὲ παρεκβῶμεν αὐτὰ, ἡσὺ ὁ πατήρ ὡς προδότης υἱοῦ φανεῖται, καὶ ὁ υἱὸς ὡς πατὴρ φορτὸς κληθήσεται. Ἐγὼ μὲν φυλάξω τοὺς ἔρκους, σὺ δὲ οὐ βούλει φυλάξει. Ἔστω ὁ ἐκδικῶν τὸν ἀδικούμενον Θεὸς ὁ δίκαιος κριτὴς. Περὶ οὗν τῶν προσφύγων (90) οὐκ ἔστι εἰπεῖν, οὐδὲ τοῖς ὡσὶν ἀκοῖσαι τοῦ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖρας σου· τοῦτο γάρ τὸ ἔργον αἰετὸ ἔστι βασιλικόν, ἀλλὰ τυραννικόν. Καὶ εἰ μὴ ἐγὼ κατεδίωκον ἐπὲν ἀδελφόν, διωκόμενος ἐν κατέφυγον ἐπὶ τῶν περὶ τῶν τῶν ὧν, καὶ ἡτῶν, οὐκ ἄν μοι ἔδωκας αὐτὸν τῶν θανατώσων· εἰ δὲ καὶ ἔδωκας, ἐποίησας ἄν ὑπὲρ ἀνθρώπων προδότης γεγονώς, καὶ φορτὸς. Ἴσθι οὖν τοῦτο, ὡς οὐδέποτε γενήσεται δι' ἐμοῦ τὸ ἀπαίειν τοῦτο ἔργον. Πλὴν ἐπει οὕτως ἐτάχθη τῷ εἶναι μὲ εἰς τρόπον πατὴρ σου, ἔδωκεν σου τὸν ἕνα Θεόν, τὸν ἐν Τριάδι ἑμμενόμενον παρ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, τοῦ μηδ' ἄλλως ἐξελεῖν ἀπὸ τῆς φυλακῆς τὸν πρόσφυγα Μουσταφᾶν, οὕτε τὸν αὐτοῦ συνοδοικόρον Τζινεήτ, μέχρι οὗ πύση τῆς ἡγεμονίας, καὶ αὐτῆς τῆς ἐπὶ κόσμῳ ζωῆς· παρελθόντος δὲ σου, καὶ πῶς συναντήσῃ τὰ πράγματα. Εἰ δὲ οὐ βούλει, πᾶντα ὁ βούλει. Τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Λιοντάρου διὰ προστάγματα λέγων γράφει· Ἀναγνοῖς τὰ παρ' ἐμοῦ προσταχθέντα συντόμως πλήρωσον. Βάλλων τοὺς πρόσφυγας αὐτοὺς, τὸν Μουσταφᾶν σὺν τῷ Τζινεήτ, καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας ἐν τριηρεί μῆ, πέμψον διὰ τάχους εἰς ἡμᾶς. Καὶ παρὰ τὸ προσταχθέν μὴ πράξει. Ὁ Μαχουμέτ δὲ εἰς νοῦν λαβὼν τὰ μέλλοντα γενέσθαι, εἰ προσκρούσει τῷ βασιλεῖ, καὶ μαθὼν ὡς ἐπ' ἔρου ζωῆς αὐτοῦ τῷ Μουσταφᾶ οὐκ ἔστι ελευθερία τῆς φυλακῆς, οὕτε τῷ Τζινεήτ, ἐπαύσατο τὸ ἐνοχλεῖν Θεσσαλονικῆν, καὶ ἀπάραις ἐκεῖθεν ἔλθιν εἰς Ἀδριανούπολιν ἀπαλλαγεῖς πολλῶν φροντιστῶν καὶ ἰνομίων, καταδραμαζόμενος ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ

D Ἐνεκα τῆς φανερώσεως τοῦ Μουσταφᾶ καὶ τοῦ Τζινεήτ. Ὁ δὲ κύριος Δημήτριος ὁ Λιοντάρου τριηρέμιαν ἐποιήσας καὶ τοὺς δύο ἔνδοξοι ἐμβολῶν, ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μὲν Μουσταφᾶν μετ' ἄλλων ἐν τῇ νήσῳ Ἀθήμων ἐπέμψα, προστάτων τοὺς αὐτοῦ φυλάττειν ἐπιμελῶς· τὸν δὲ Τζινεήτ ἔθηκε μόνον αὐτῷ ἐν τῇ μονῇ τῆς Παρμακαρίστου, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡσυχάζων. Τότε ὁ βασιλεὺς στείλας ἀποκρισταίους, ἐζήτηε παρὰ τοῦ Μαχουμέτ τὰς δαπάνας, ἃς ἐμελλε δαπανᾶν ὁ Μουσταφᾶς.

nus flagitiumque admisisset, seque Mehemeti subditum ac clientem confessus fuisset, si, asyloium ac hospitalitatis jure violato, confugientes ad se Mustapham et Cineitem tradidisset.

ἦσαν γὰρ σὺν αὐτῷ νέοι τριάκοντα, καὶ σὺν αὐτῷ Τζινητὶ δέκα. Ἐποίησεν οὖν κατ' ἔτος λαμβάνειν ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μαχουμέτ τριακοσίων χιλιάδων ἀσπρῶν ἀριθμῶν, λαθῶν ὄρκους τοῦ μὴ ἀπολυθῆναι τὸν Μουσταφᾶν ἐφ' ὄρου ζωῆς τοῦ Μαχουμέτ. Μετὰ δὲ τὸ θανεῖν ὡς ἴδοι τοὺς μεταγενεστέρους πράττοντας εἰς αὐτὸν τὴν βασιλείαν, καὶ αὐτὸς τὸ συμφέρον ἐκλέξεται. Λαθόντες οὖν σύμφωνα ἐγγράφως καὶ ὄρκους, εἰ πρόσθετι ἀπήσαν. Ὁ δὲ Μαχουμέτ κατὰ τῶν βλάγων τρέφων ἔχθραν ἕνεκα τῆς τοῦ Μουσταφᾶ ἀναρρήσεως, πέμπει στρατὸν πολὺν καὶ λεηλατεῖ, καὶ πυρπολεῖ, καὶ ζημιοῖ τὰ πλεῖστα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤρξατο ἐν κρυφοῖς τρέφειν ἔχθραν κατὰ τῆς πόλεως. Ἦν γὰρ ταῦτα κρύπτων εἰς βάθος, ἀλλ' οὐ φανερώς τὸ παράπαν εἰδείκνυε.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (91) ἦν τις ἀνὴρ ἐκ πόλεως Φιλαδελφείας ἀνθρώπος τὸ μὲν γένος Χριστιανός, τὴν τύχην εἰς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως Φιλαδελφείας, τὴν πρᾶξιν πανοῦργος καὶ δόλιος. Οὗτος ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῇ εἰς ἂν τῶν προκαθημένων, κατέδωκε πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν ἐν χερσὶ τῶν ἀσεδῶν ἕνεκα αἰτίας, πλουσίους ὑπάρχοντας, ἀποδοῦναι τὸ γραφὲν τῷ Τεμῦρ τέλος· κάκεινοι δὲ μὴ ἔχοντες ἀποδοῦναι πυρὶ κατέφλεξαν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι· ὡς καὶ τὸν ἀρχιερέα Φιλαδελφείας εἰς τοσοῦτους πειρασμοὺς εἰσάξει, καὶ βάσανα, τοῦ ἐξομῶσασθαι τὸ σέβας τῶν Χριστιανῶν. Οὗτος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ εἰνὶ τῶν τοῦ παλατίου ἐντυχῶν, καὶ σὺν αὐτῷ εὐχνάκις εἰσερχόμενος, μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἐγένετο ζήτησις τινος διερμηνευτοῦ, χρείας καταπειγούσης. Ὁ δὲ ἐτοίμως εἰσέρχεται, καὶ τὰ παρὰ Τούρκων λαλούμενα αὐτὸς ἐξηλλήνισεν· ἦν γὰρ τὴν διάλεκτον τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον μεμαθηκώς. Ἐκτοτε οὖν οἱ πρόσθετι τοῦ βασιλέως ἔχον ἄμου καὶ τὴν θεολόγον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, συνερχόμενον διὰ τὴν διάλεκτον. Συχνάκις οὖν τὰ τῆς πρεσβείας οὐ διελείπον, διὰ τινῶν συμβαίνοντων αἰτιῶν, καὶ ὁ θεολόγος σὺν τοῖς πρέσβεσιν· οἰκειωθεὶς τοῖσιν τῷ Παγιαζῆτ τῷ Μεσάζοντι τοῦ Μαχουμέτ, ἐγένετο μέγας τὸ καθ' ἡμέραν φίλος αὐτοῦ, λαμβάνων παρὰ τῶν Ῥωμαίων μυστήρια τινα, καὶ ῥίπτων ἐν τοῖς ὡσὶ τοῦ Παγιαζῆτ. Καὶ δεικνύων ἀκραφνῆ πῖστιν εἰς αὐτοὺς, παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἐκ μέρους ἀνακαλύπτων. Κατήνησεν οὖν εἰς τοσοῦτον ἄκρον τῆς τύχης, ὡς καὶ καθολικὸς ὀποκρισιάρης τοῦ βασιλέως γενέσθαι, καὶ σὺνδειπνος τοῦ Παγιαζῆτ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαχουμέτ πολλάκις· ἐλέγχετο γὰρ παρὰ πολλῶν καὶ ἠκούετο, ὡς ὁ θεολόγος οὐκ ἦν ἀληθῆς συνεργὸς τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ καλῶ· καὶ τὸν ῥηθέντα Μεσσαφᾶν ἕνεκα φόβου, τοῦ μὴ φυγαδεῦσαι τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Ἀήμῳ ἐξώρισαν. Καὶ ἄλλα τινα, σιτοδοσίας λέγω, καὶ τὰ

A post mortem vero ipsius concessum imperatori quemadmodum erga se affectos cognoverit Mahometis posteros, et e re sua erit, decernere. Legati postmodum suis petitionibus congrua ac idonea promissa scriptis mandata et iurejurando firmata secum referentes abierunt. Mahometes autem Walachis infensus, eo quod adversum se in apertam rebellionem Mustapha erupisset, in eos numerosum exercitum duci jubet, qui deprædationibus et incendiis agros vastat, et quamplurima damna infert. Inde etiam inimicitias occultas adversus Constantinopolitanam urbem exercere cœpit, profunda tamen dissimulatione lectas, nec palam, vel minimum, prorumpentes.

B Per illud etiam tempus vir quidam 68 innouit Christianus Philadelphius inter cives primarius, ceterum subdolis et veterator. Hic cum unus inter reipublicæ administratores esset, quando Scythæ in Asiam irruerunt, complures Christianos, quod opulenti essent, impiis istis tradidit, ut a Temyre imperatas pecunias solverent: quos, cum solvendq non essent, Barbari combusserunt: atque etiam Philadelphicæ archiepiscopum tam diris sævisque tormentis divexaverunt, ut Christianam religionem egeraverit. Constantinopolim Philadelphius ille venit, ubi in ejusdæ amici familiaritatem admissus est: cumque ad eum frequenter accederet, accidit ut in aula imperatoria propter negotia urgentia interpret aliquis conquireretur. Confidenter ergo ingressus Turcorum verba Græce interpretabatur, quorum linguam apprime callebat, Legati imperatoris hunc, qui Theologus etiam appellabatur, comitem deinceps habuerunt, quod linguæ Turcicæ peritus esset. Cum frequentes igitur legationes pro vario quorundam rerum eventu obirent, theologus in eorum comitatu aderat. Familiaris exinde factus Bajazeti Mesazoni seu veziro Mahometis, actiorem in dies cum illo amicitiam contrahit, eique secreta a Romæis sibi creditæ Bajazeti prodiit; at sinceram fidem erga legatos professus quæ ex Turcis resciverat, eis ex parte tantum detegebat. Eo itaque aura fortunæ secunda eum provexit, ut generalis aprocrisarius imperatoris fieret, et Bajazetis commensalis, sæpiusque ipsius Mahometis. Inter plures vero sinistri jactabantur de theologo sermones, maleque ipse audiebat, utpote qui fidelem operam Romæis non navaret, nec ad bonum finem collimaret. Prædictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne urbe ab isto theologo eiceretur. Inciderunt et alia, promissas nempe ad Mustapham alendum expensas per aliquod temporis spatium, quominus solverentur, Turcæ prohibuissæ. Per alios igitur legatos imperator de hoc questus nihil profecit, donec accedens

Ismaelis Bullialdi notæ.

(91) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Infra hujus theologi, qui Corax dicebatur, scelera ei proditiōnes, ob quas acerbissimo supplicio multatus est,

fatius explicantur: cujus apud alios nullum verbum invenio.

theologus totum negotium expediret. Suspectus A propterea fuit Romæis, qui de eo pessime sentiebant: at imperator Manuel nulla unquam eum suspicione perstrinxit, vel, si quæ animo inhæreret, non patefaciebat. Verumtamen ut sapiens architectus Deus omnia momento destruit, firmiterque stantia everit, quæ vero eversa jacent erigit; ita theologi, sive potius thollogi (92) machinationes non sine numine evanuerunt; cum equidem quæ de illis tunc passim asseriebantur vera essent, prout exitus patefecit. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exsiliens occurrit: in feram igitur jaculum vibrando, ab equo cadit sanguinis ictu percussus 93 et hemiplecticus factus: sublatum illico in palatium reportarunt, in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. Accessit deinde B medici peritissimi, qui in vicinis habitabant, e longinquo etiam petiti celere opem ægrotanti tulerunt. Universus interim exercitus dolere, cupereque imperatoris aspectum. Mane igitur omnibus conspiciendus secundum morem foras educitur, quem conspectum universi læti faustis acclamationibus salutarunt. Postridie epilepsia iterum correptus, vocis ac linguæ usu privatur: vespere tandem in lecto decumbens debitum uatæ persolvit. Cum ergo Mahometes totum fore, quo regnavit, tempus pacifice cum Romæorum imperatore omnibusque, præter Venetos, Christianis transegiisset, fate nulla vi externa prospero concessit; tranquille enim Adrianopoli in palatio, quod exstruxerat, brevi morbo conflictatus animam efflavit; mortis genere ereptus, quod nulli majorum obdigerat. Aliis enim veneno necatis, aliis strangulatis, hic unus mortu violentæ exemptus est: parca declinante, ut puto, cum propter amicitiam, quæ cum imperatore intercedebat, ab eo semper sincere cultam: tum quia erga Christianos misericordem ac clementem se præbuit. Viam itaque ad inferos ducentem, eamque irremabilem ingressus, primogenitum filiorum suorum Moratem dictum Turcorum imperatorem, successorum reliquit. Is tunc in finibus imperii Amasiæ regnabat. Tradito enim alibi a patre imperio, regebat provincias in confinio Perso-Turcorum sitas, quibus Karajulucus imperabat, vicinus Lazis ac Persis, Alexii Comneni imperatoris Trapezuntini gener, cujus filiam uxorem duxerat. Sæpius equidem seditionibus agitabantur

ὑποσχεθέντα εἰς δαπάνην τοῦ Μουσταφᾶ κατὰ καιρὸν ἐκαλύοντο παρὰ τῶν Τοῦρκων. Καὶ μηνῶν ἑ βασιλεὺς δὲ ἑτέρων πρέσβειων οὐδὲν ἤνυεν, ἕως ἔλθῶν ὁ θεολόγος πάντ' ἐπραττεν. Ἐἶχον οὖν οἱ Ῥωμαῖοι κακὰς ὑπολήψεις εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ οὐτε ὑπώπτευσεν, ἀλλ' οὐδ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ ἔνδον εἶχε τι· πλὴν καθὼς μετασκευάζει ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ τὰ καλῶς ἰστάμενα καταστρέφει, τὰ δὲ κικῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεολόγου, μᾶλλον δὲ θολόλου, βουλευμάτα, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεχθέντα τότε, καθὼς καὶ τὸ τέλος ἐδειξεν, εἰς κενὸν μετεστράφησαν. Ὁ γὰρ Μαχουμέτ ἐν κυνήγιῳ ἰκνεύων, καὶ ὕδ' ἐξερχομένου ἐκ τοῦ δρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ κινῶν κατὰ τὸ θηροῦ, πικταὶ τοῦ ἵππου ἐπιληψίᾳ κεκρατημένῳ ἤμλιξθηρος· ἄραντες δ' αὐτὸν ἤγαγον ἐν τῷ παλατίῳ ἦν γὰρ ἔγγυς τῆς Ἀδριανουθίου θηρείων. Μετακαλεσάμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν ἱατρῶν, καὶ τοὺς ἔγγυς, καὶ τοὺς πόρρω, ἀνεβοήθουν αὐτὸν τάχα. Ὁ δὲ στρατὸς ἅπας ἦν ἀδημονῶν καὶ ζεῖτον τὸν ἠγεμόνα θεάσασθαι. Πρῶτ' ἀπάστασις γενομένη, κατὰ τὸ ἔθος ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν πάντες, εὐφρόμησαν καὶ ἐχάρησαν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν ἐπιληψίας εἰσπεσοῦσης, καὶ φωνὴν καὶ γλῶτταν κωλυθεὶς, ἰσπέρας ἤδη καταλαβούσης ἀπέδωκε τὸ χρεῶν ἐπὶ τῆς στρωπῆς αὐτοῦ. Παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμέτ (93) ἐν εἰρήνῃ τὸ πλεῖον τῆς ἀρχηγίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν πλὴν τῶν Βενετικῶν, ἐτελεύτησεν ἀποδοὺς τὴ χρέο; ἀτάραχον. Καὶ γὰρ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀδριανουθίᾳ τὸς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νέσῳ μικρᾷ προσομιλῆσας ἐξέψυξε, θάνατον δοὺς τὸν, ὃ ἐκ προγόνων ἡ τύχη οὐκ ἐκλώσεν. Καὶ γὰρ οἱ μὲν φαρμάκω, οἱ δὲ πνιγμονῇ, ἕτεροι μαχαίραις τὸν βίον κατέλυσαν πλὴν τούτου· τῆς ἀτροποῦ παραβλεψῆσης, ὡς οἶμαι, ἕνεκα φιλίας ἦν ἔσχε καθαρῶν πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας, καὶ συμπάθειαν ἦν εἶεν κεν πρὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄψησον. Διαθάς οὖν τῆν πρὸς τὸν ἕδην ἀμεταστρεφῆ ὁδὸν, κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν (94) αὐτοῦ ἀρχηγὸν Τοῦρκων, τὸν καλούμενον Μοράτ, τότε ἐν τοῖς ὄροις Ἀμασιᾶς ἠγεμονεύοντα. Καὶ γὰρ ἔκει τὰς ἀπρὰς ἐκείνας ἔλαχεν ἀθθενταῦων, δοθείσας παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ὅρια τυγχάνοντα τῶν Περσσοτούρκων, οὗς ἤρχε Καραιοῦλου (95) γαιτινάξων Διζίου καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(92) *Μᾶλλον δὲ θολόλου*. *Θολόλος*, sordium aut facium collector. *Θολός* enim significat cœcum, sordes, faeces.

(93) *Παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμέτ*. Mortem Mahometis I anno Hegiræ 823, qui cepit anno Christi 1421. Januarii 6, feria 2, Annales Turcici contigisse volunt. Leunclavius et alii, quo perierit morbo, non scripsere.

(94) *Κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν*. Leunclavius, lib. xii, ita tradit imperii hæredem primogenitum filium suum Mehemetem morientem declaravisse: et, ut quam celesterrime accerseretur ille, mortemque suam in occulto Bassæ tenerent, douec advenisset,

jussisse. Idem factum Morate II mortuo, ejusque mors celata, infra cap. 35.

(95) *Ὁδὸς ἤρχε Καραιοῦλου*. Hic Karajulucus, sive Kara-oliticus apud Leuncl. lib. xiv *Hist. Muselm.* filium habuit nomine Habilema Damascenis, id est, Mizirensibus seu Egyptiis in servitutem redactum. Laonicus, lib. v, Carallici filius Leucarnas appellatus dicit. Turcice porro Kara-oluc idem est ac Latine *nigra meridies*, sicque a calore climatis, et terræ colore appellatur Mesopotamia. Eodem quoque libro notat Leuncl. *Kisalis Cozzæ*, hoc est, *rubri senis* filius Amasiænam provinciam seu Sangiacatum iatrociniis infestasse: eosque

Πέρσας, ὅς καὶ θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζούντων εἰς γάμον ἠγάγετο· καὶ γὰρ ἀτακτοῦντες πολλάκις οἱ τῆς Ἀμασίας, καὶ τοὺς Τουρκοπέρσας προσκαλοῦντες, ἐπεὶ ὁμογενεῖς καὶ ὁμοβλαῖτοι τυγχάνουσιν, εἰς ἀποστασίαν χωροῦντες ἐφαινοῦτο. Δεῖν φήθη ὁ παρελθὼν Μεχεμέτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐγγχειρίσαι τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ καταστήσαι τοῦτον κύριον ἐν τοῖς ὄριοις ἐκείνοις, καὶ κεφαλὴν πρὸς Πέρσας ἀντιπαρτάττουσαν· ὡς κἀκεῖνος ἐν τῇ Ἀδριανουπρὸς Ῥωμαίους, Ὀβνούς, Βλάχους, Σέρβους, Βουλγάρους, ὄρου κινῶν, ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ καὶ Θράκῃ τὸ ὑπῆκον ἐν εὐπραγίᾳ διαίγειν.

Κληρωθεὶς οὖν ὁ Μουράτ Πῆγ τὴν ἀρχηγίαν, οὐκ ἀταράχως, οὐδ' ἄνευ ζήλης εἰσῆλθεν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θορύβου, καὶ μεγάλης ζημίας τὸν κέτινον ἔλαθεν, ὡς ὁ λόγος φθάσας δηλώσει· καὶ γὰρ ὁ τοῦτου πατὴρ νοσηλευθεὶς προσκαλεῖται τὸν πρῶτον τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὃν καὶ βαξίρην καὶ πασσᾶν κατὰ τὴν αὐτῶν καλοῦσι φωνῆν, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι πατρίκιον καὶ μεσάζοντα λέγουσι. Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζήτῃ (96), γένους Ἀλθανῶν, ἱκ παιδὸθέν τὴν δουλικὴν τύχην λαχὼν, καὶ τῷ Μεχεμέτ Πῆγ συνῶν ἐν τε δυσπραγίαις καὶ θλίψεσιν. Ἐτι νέος ὢν ὁ Μεχεμέτ παρὰ τοῦ Ταμῦρ, τοῦ τὸν πατέρα τοῦτου κτείναντος, διωκόμενος ἐν τοῖς ὄρεσι Γαλατίας ἐν ὄριοις Ἀγκύρας τῆς πόλεως, ἐν οἷς καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, πολλὰ δεινὰ καὶ ταιλαιπωρίας ὅτι πλείστα· ἐν ἐξορίαις διαίγων, καὶ διωκόμενος παρὰ τῶν Περσῶν, ὁ ῥηθεὶς Παγιαζήτῃ συνεδουπράγει καὶ συνεθλίβητο. Καὶ ταῦτα πῶς; Περσοὶ τὴν πορείαν ποιοῦμενοι ἄμφω οἱ δύο, παῖς ὢν ἐτι ὁ Μεχεμέτ, καὶ μὴ φέρων τῆς ὁδοῦ τὸν ἀγῶνα· ἀλλὰ τοὺς πόδας ἐξογκωθεὶς, καὶ μηκέτι βαδίζειν δυνάμενος· ὁ Παγιαζήτῃ ἐν τοῖς ὄμοις φέρων, πορείας ὁδὸν ἡμερῶν ἱκανῶν, ὡς ὄνος Αἰθιοτικῆς, ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίᾳ αὐτὸν ἐπανέσωσεν καὶ πολλάκις αἰστος διαμένων, αὐτὸς ἐν σχήματι μονοκίτωνος (97) ὑπεσθῶν, καὶ τὰς κύμας περιθέων, ἄρτους αἰτῶν ὡς προσάτης, τὸν Μαχουμέτ διεψώμιζεν, δούλος φανείς ἀγαθὸς καὶ πιστὸς, καὶ οὐχ οἷός τ' ἦν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀνδρωθεὶς, καὶ τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν ὡς ἀνακτηθέντα κληρὸν λαβὼν, καὶ αὐτὸς ἀντημεψάτο, κατὰ τὸν εἰπόντα Κύριον, Ἐπὶ ὀλίγα ἤς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· τῷτον καὶ αὐτὸς κύριον τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πάστῃς τῆς γῆς παρ' αὐτοῦ ἀρχομένης. Ὁ Προμηθεὺς οὖν οὗτος ὁ ῥηθεὶς Παγιαζήτῃ καλῶς, καὶ ὡς εἶχε διοκῆσας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἐπιστάσιαν πᾶσαν

A Amasii, et Turco-Persas ejusdem secum generis, similibusque morum homines, ad suas partes trahebant, ita ut defectioni proximi nutantesque in fide viderentur. Quamobrem defunctus Mahometes hujus pater, filium suum isti provinciae praeficere necessarium duxit: istorum limitum dominum constituere bellique ducem adversus Persas opponere; quo pacto ipse, Adrianopoli imperii sede collocata ad coercendos Romæos, Hunnos, Walachos, Servios et Bulgaros, in armis semper erat, in eo laborans ut subditi sui, per Asiam et Thraciam, secundis rebus paceque fruerentur.

Itaque cum hæreditario jure imperium adeptus fuisset Morates Begus, haud sine tumultu et clavis magnis thronum conscendit: verum, turbis variis vexatus damnisque affectus, victoriae coronam oleagineam reportavit, ut mox narraturi sumus. Hujus equidem pater cum morbo decubisset, ad se vocat inagatum aulae suae principem quem vezirem et bassam lingua sua appellant, 70 Romæi vero patricium et mesazonta nominant. Vir ille natione Albanus Bajazites appellabatur, qui a puero servitutem servierat, et Mahometi rebus adversis conflictato comes semper adfuerat. Mahometem etiamnum adolescentem Temyr, qui patrem ejus occiderat, per Galatiæ montes Ancyreis agris vicinos insecutus fuerat, in quibus celebris illa pugna commissa est quam supra descripsimus. Fugiens ille in graves calamitates ac ærummas incidit, exsul huc et illuc vagatus, et a Persis pulsus: eandem fortunam malam cum eo expertus est supradictus Bajazites. At quos labores pertulit? Pedes ambo iter faciebant, cumque puer adhuc esset Mahometes, neque viæ laborem lassitudinemque ferre posset, pustulis tumentibus pedibus, neque amplius ad incedendum valeret: plurimum diurnum itinere confecto, sicut asiurus Libysticus humeris eum gestans, intra paterni imperii fines salvum reduxit. Cumque sæpius famis Mahometem vexaret, hic monochitonis, sive dervisii habitu vicos ingressus circumibat, panem ut mendicus quærens unde Mahometi cibum præberet: quibus servum bonum ac fidelem, qualem alium invenire non est, se approbavit. Ille profecto virilem ætatem adeptus, paternoque imperio jure hæreditario potitus, officiorum sibi exhibitorum memor, mercedem ei rependit secundum verba Domini: *In paucis fuisti fidelis, super multa te constituam*; domesticis itaque rebus gerendis, universisque, quibus imperabat,

Ismaelis Bullialdi notæ.

auctores fuisse Chasani-bego Dulgadiris filio et Habili-bego Kara-oiluc-oglio in: eas provincias pariter grassandi: quos Cozzæ filios Iorguzes bassa captos occidit, et Turcomannis prædas agendi facultatem in posterum ademittit.

(96) Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζήτῃ. Hunc Bajazitem fuisse vezir-azemum seu summum ex Leoniciano intelligere licet. Ille enim post Mehemetis mortem communicatis cum Chasi-einase, et Abra-

hano bassa consiliis, res omnes usque ad Moratis adventum administravit. Quæ porro de officiis Mehemeti a Bajazite bassa præstitis, quæque de ærumnis quas ille post Temyrianam pugnam toleravit, nullus præter nostrum Ducam narrat.

(97) Μονοκίτωνος. Per Monochitonem dervisium seu monachum musulmanum tunica una indutum intelligit.

regionibus administrandis præfecit. Iste igitur A Promethus nobis dictus Bajazites, quam recte posuit, rebus imperii gestis ac administratis Asian Thraciamque, ut e re domini sui erat, rexit. Omnem curam ad exercitus alendos adhibuit, rei que militaris supplementum bellicis expeditionibus necessarium comparandum, pacis denique ac belli negotia expedit, dum Mahometes pacifice imperans vixit. In morbum vero cum incidisset, Bajazitem accessit, testamentoque condito supremam voluntatem suam declarat, et de rebus suis omnibus decernit. Adjuravit quoque cum per Denm prophetamque suum, panem et salem, quos ei præbuerat, et in eo alendo expenderat, ut fidelem servum erga Moratem filium suum se gerat, qualem eum olim ipse expertus fuerat; tradatque ei imperium paternum, constituatque ipsum dominum domus paternæ: alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescere incipiebat, aliique duo octuennes et septuennnes erant), amicos, inquam, testamento jussit Manuelis imperatoris fidei committi ut is tutor eorum esset. De his omnibus sic statuit, veritus ne Morates juxta gentis morem eos aliquando strangulatos perimeret, quod postea contigit. **71** Recte ergo rebus omnibus, testamento prospiciens, et consensus imperii statum, ubi e vita migrasset, pacatum fore, filiosque in tuto positos, a scopo destinato ejus providentia longe deerravit. Sic enim secum reputabat: Si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates, seditionibus et tumultibus solutus, universis subditis meis imperabit, neque rebelles ac seditiosi prætextum novarum res molendi nanciscentur; infantes quoque a cæle injusta liberabuntur: sumptusque necessarii per totum vitæ tempus a principe Morate eis suppetent. Imperator, tales obsides apud se custodiendo, spem concipiebat intercessuræ eum Morate sinceræ ac non fictæ amicitie, sicut Hercules cani terrorem clava injiciens. Quod si aliquando Moratis fortuna defessa, aliquo casu interciperetur: sperabat imperator opera sua constitutum principem mansuetum fore, et cicurem serpentem in sinu suo benigne lotum: qui, si forte morsu appetierit, ut malorum natura indomita permanet, virus tamen dentium impressione non infundat. Hæc apud se somnians imperator lætalatur; at Romanorum fortuna futuri gnara gemebat.

Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, D

Ismaelis Bulliardi notæ.

(98) Καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἄλατι. Bajazitem basam per panem et salem, quos ei præbuerat, adjuravit Mehemetes, quæ ipsi mandabat, exsecutorum se esse. Apud Leuncl. lib. x. Emirem Suleimanem alloquitur Hali-bassa, et de suorum imminente defectione eum monet, et verba ista adjicit: *Nec ab alio putes admonitionem hanc animo proficisci, quam illius hominis, qui diu et copiose patris tui panem et salem comedit.* Dominus itaque hoc historię hujus loco adjurat per panem quo victus præcipue constat, et per salem, quo et iulia condiuntur, magisque grata palato parantur: quorum nomine servus domino tenetur.

(99) Τὰ δὲ δύο ἄνηθα ὀκταέτη. Tres ergo solum

Ἀσία; τε καὶ Θράκης, πᾶσαν φροντίδα στρατοῦ τε καὶ πολέμων, καὶ εἰρηνικῆς καὶ μαχίμου καταστάσεως τε καὶ συμπλοκῆς διευθύνας ὡς ἔπρεπεν. ἔτι ζῶντος τοῦ Μαχουμέτ, καὶ εἰρηνικῶς ἀθνετεύοντος. Νοσήσας αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιαζήτ, καὶ διατίθεται πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαθήκη συντάξας, καὶ ὑστεραὶαν βούλησιν, λέγων ἐν τῷ Θεῷ. καὶ ἐν τῷ προφῆτῃ αὐτῶν. καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἄλατι (98) τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι, καὶ δαπανηθέντι εἰς βρώσιν αὐτῷ. ἔγουν τῷ Παγιαζήτ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μωράτ, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν· καὶ παραδώσει τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικὴν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Τὰ δὲ ἔπειτα δύο τέκνα, ἔτυχε καὶ γὰρ ὁ Μωράτ τότε τὴν ἐφησον B ἠλικίαν ἐντρέχων, τὰ δὲ δύο ἄνηθα ὀκταέτη (99). καὶ ἑπταετὴ τυγχάνοντα, ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξας, ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουήλ ἐγχειρίσει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσται τούτων ἐπίτροπος· ταῦτα γὰρ πάντ' ἔπραττε φοβούμενος μὴ πως ὁ Μωράτ διὰ πνιγμονῆς αὐτῆ, καθὼς ἔθος αὐτῶν ἔστι, φθείρη, ὡς καὶ γέγονε· κατ' ὅσον οὖν διατάξι-μενος, καὶ θαρσύνων, ὡς καὶ θανῶν εὐρήσει τα πρᾶγματα οὖν τοῖς τέκνοις εἰρηναίαν κατάστασιν, ἡσυχίαν τοῦ σκοποῦ πόρρω βαλῶν. Καὶ γὰρ ἰσχυροί, ἔτι εἰ τὰ δύο μου τέκνα ἔσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσίν. ἔσται ὁ Μωράτ, ἀνευ ζήλης καὶ θυροῦ, κύριος πάντων τῶν ὑπηκόων, μὴ ἔχοντες οἱ στασιασταὶ χεῖρας ἄραι. Τὰ δὲ νήπια ἐλευθεροθῆσονται φόνου ἀδίκου, ἔχοντα τὸ ἀρκοῦν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς παντοίαν ζωὴν. Ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τῶν ἡμερῶν ὕπνους τούτων, ὡς ἔχει καθαρὰν καὶ ἀνόθευτον τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μωράτ, ἐκφοδῶν τὴν κόνα διὰ τῶν βοσκῶν, ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἰ πως τὰ τῆς τύχης ἀποκαμοῦνται νήματα τοῦ Μωράτ, ἔξει τὸν ἀρχηγὸν ὁ βασιλεὺς συνηθὴ καὶ ἡμερόγειρον, ὅφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλοις αὐτοῦ τραπένται καὶ εἰ λαθῶν δάκει, ὡς τὰ τῆς φύσεως ἀμετάστατα, ἀλλὰ κἄν τὸ φάρμακον οὐκ ἀποξενῶσι τοῖς ὀδοῦσι. Ταῦτα ὀνειροπόλων ὁ βασιλεὺς ἔλαβεν. Ἡ δὲ τύχη τῶν Ῥωμαίων ὀρώσα τὸ μέλλον ἔστιναι [ἔσταναι].

Θανῶν δὲ ὁ Μαχουμέτ Πηγ (1), καθὼς προφῆμεν,

mares superstites liberos reliquit Mehemetes. At Leuncl. qua tuor fuisse ex Verantiana Historia asserit, lib. xii et xiii, in Dusme Mustapha. Mares quinque susceperat, sed Ahmetes tertio genitus res humanas ante patrem reliquit. Fuerunt ii Morates, Mustapha, Ahmet, Jusuphus et Machmutes. Laonicus, lib. iv sub finem, alio modo de Mehemetes liberis ejusque testamento disserit: quos scilicet illi tantum, Moratem et Mustapham, fuisse filios: huicque Asize, illi Europæ imperium dedisse, quod ita verisimile non est.

(1) Θανῶν δὲ Μαχουμέτ Πηγ. Paulo antequam obiret, occurrat mortem suam, donec filius suus Morates adveniret, jussit.

ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐντός τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν οἰκίμασι, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐκρυπτον τὸ πτώμα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἣ ἔκειτο ἀταφον, τινὸς μὴ γινώσκοντος ὅτι τέθνηκε παρὲς τεσσάρων Παγιαζήτ, καὶ Ἰπραῖμ τῶν πατρικίων ἢ βεζιρίδων, καὶ δύο ἰατρῶν, οἱ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσερχόμενοι ἐξήρχοντο, κενολογούντες τοῖς μεγασιτάσιν, ὡς ὁ ἀρχηγὸς νοσηλεύεται, καὶ ἀνάγκη τινῶν χρεωδῶν ἔστι πρὸς θεραπείαν ἀρμόδια. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἀπεσταλμένων πλῆθος πολὺ· τοὺς μὲν ἐν Σεβρίᾳ, τοὺς δὲ ἐν τῇ Κωνσταντινέῳ, ἄλλους ἐν ταῖς νῆσοις ἔβρουωντας τὰ πρὸς ἰατρείαν χρήσιμα. Ὁ δὲ μέλλων ποματίζεσθαι παρὰ τῶν ἰατρῶν, τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων τὸ βάρος, καὶ κουφίσει πνεύμονα καὶ ἤπαρ, διεβράβη κοιλίαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἔνδον πλῆσιν αὐτοῦ τῇ γῆ παραδεδώκασιν ἐντός τοῦ δωματίου, οὗ ἔκειτο τὸ δὲ σῶμα μύροις ἀλείφαντες, καὶ σινδόνι εἰλησάντες κατέθηκον ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενῆ ζῶντα. Ταῦτα οὖν πάντα ἐπράττοντο παρὰ τῶν δύο βεζιρίδων, καὶ τῶν παιδῶν τοῦ παλατίου· οἱ οὐκ ἐξήρχοντο, οὔτε ἐκοινολογοῦντο μετὰ τινοσ. Ὁ σκοπὸς οὖν τοιοῦτος· εἰ μάθωσι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ περὶ τῆς Ἰθνη, Ῥωμαῖοι, Σέρβοι, Γενουῖται, Βενετοὶ, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁ Καραμάν, οὐ δυνήσεται καταλθεῖν ἐκ τῶν ὄρων Περσίας ὁ κληρονόμος Μοράτ, καὶ γενήσεται θόρυβος ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ στάσις ἐν τῷ στρατῷ· καὶ τὰ τῆς Ἐφίας πάντα ἀπειδῶς ὁ Καραμάν λεηλατήσεται, καὶ δὲ τῆς Θράκης οἱ Χριστιανοὶ, καὶ ἔσονται Τοῦρκοι δυστυχοῦντες, καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς εὐτυχίμασι θάλλοντες.

heretur, seditionibus exercitus aestuant; cunctas quoque Orientis provincias Caramanus immaniter vastaret, Thraciamque Christiani deprædarentur, proinde Turcorum res infeliciter succederent, Romanis interim florente ac prospera fortuna uidentibus.

CAPUT XXIII.

Morales Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a bassis editur. Prusam abeunt veziri, defuncti sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moralem missi. Manuel a Morale fratres ejus impuberes, ex testamento Mahumetis sibi tradi, frustra poscit, et ideo Mustapham et Cineitem in scenam adversus Moralem producit. Mores quidam Turcorum explicantur.

Τούτων οὖν οὕτως ἔχόντων, καὶ διὰ ταχυδρόμου τινὸς (2) τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τῷ Μοράτ ἀπαγγεῖλαντες, ἐν Ἀμασειᾷ τότε διάγοντος, μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ἂν ἔσειλαν ἄγγελον ἐφθάσε μνηῶν αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μοράτ· καὶ ὡς κατέλθεν ἐγγὺς που Προύσης ἐν κόμῃ τινὶ κελουμένη Μελαίνα, καὶ γραφὰς αὐτοῖς ἐνεχείρισε τοῦ Μοράτ, δηλοῦσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὀριζούσας τῷ Παγιαζήτ ὅπως λαδῶν τὸ πτώμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἐπανήκῃ ἐν Προύσῃ· ἵνα καὶ τὸν πατέρα θάψωσι, καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. Τότε ὁ Παγιαζήτ μετ' ὄσης ἡδονῆς καὶ χαρᾶς δεξιόμενος τὰ γράμματα, τῇ ἐπ' αὐριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ μεγασιτάσι, καὶ μέρους οὐκ ὀλίγου τῆς πόλεως, ἤρξατο δημηγορεῖν τοιοῦτος· Ὑμῶν, ὠ θῆρες, οὐ χρὴ λέγειν καὶ δημηγορεῖν, ἐκ πόλεως εἰς πόλιν εὐχὴν ὑψώθη-

Machomete Bego in ædibus ab eo constructis, per dies quadraginta cadaver illius occultarunt in quadam ædium parte, ubi jacuit insepultum: omnesque mors illius latebat præter viros domesticos quatuor, Bajazitem et Hibrimum patricios sive veziros, duosque medicos. qui quotidie ingressi et exeuntes vanos sermones de imperatoris valetudine apud proceres jactabant: morbo quidem ipsum detineri, et ad curandum illum quibusdam medicamentis idoneis opus esse: et cernere erat plures partim in Serviam, partim Constantinopolim missos, alios in insulas, ad conquiendanda pharmaca ejus morbo curando necessaria. Qui vero potionem a medicis simulate conquisitam, ut vulgo credebatur, hausturus erat ad evacuanda intestina, dejiciendum viscerum onus, et ad levandum pulmonem et jecur, reipsa per medium ventrem dissectus est, eiqus omnia viscera detracta: quæ lumi, in parte domus quam habitabat, defossa sunt. Cadaver reliquum inunctum aromatis condierunt, et sindone involutum super lectum deposuerunt, ac si vivus adhuc ægrotasset. Hæc omnia amborum vezirorum consilio agebantur, famulorumque palatinorum opera, qui intra domus limina coerciti, cum nullo colloquebantur: in eumque finem, ne, si mors imperatoris innotuisset Romanis, Servis, Genuensibus, Venetis, atque in Oriente Karmano, ex Persiæ finibus ad exercitus penetrare non posset 72 Morates imperii hæres, neve etiam tumultibus bellicis respublica distra-

Dum res eo loci stant, per cursorem Morati Amasie sedem habenti mortem patris occysime nuntiant; exactis tandem diebus quadraginta nuntius ille, quem miserant, rediit, ipsisque nuntiat Moratis adventum: quodque non longe a Prusa ad vicum qui Melæna appellatur, devenisset: litteras insuper Moratis ipsis reddidit, quibus monebat jam Prusam se advenisse: jubetque Bajazitem ut, cum toto cœtu patriciorum, Prusam ad se veniat, patrisque sui cadaver advehat ad id sepeliendum, ut etiam se imperatorem proclamant ac solent. His litteris summa cum voluptate et gaudie perlectis, postredie suggestum conscendit Bajazites, comitantibus eum satrapis cunctis ac proceribus, et maxima civium parte circumstante, talemque ad eos orationem habere cœpit: *Supervacuum fuerit, o viri, apud vos verba facere, quæ in memoriam vobis revocent, ex quibus primordiis*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(2) Καὶ διὰ ταχυδρόμου τινός. Cursor ille erat primus Cesnegir, id est, prægustator, nomine Elwanbegus.

atque iniitiis ad eam, qua nunc fruimur, fortunam, *A* Deo annuente, et propheta nostro apud eum intercedente, erecti simus. Plerique rebus ipsis interfuisistis, vel a parentibus vestris audivistis, nondum sexaginta annos elapsos esse, vel certe paulo amplius, ex quo ab Othmano genus ducentes principes, trajecto freto Thraciam universam armis suis subegerunt, Romæorumque imperium ac Servios tributa sibi pendere coegerunt, hosque non solum, verum etiam Walachos ultra Danubium, Hunnos, populosasque nationes Albanos et Bulgaros. Omnes, ut verbo dicam, in seruitutem velactos tantis tributis oppresserunt, ut ipsorum ararium, ac publica rectigalia, nobis solvenda tributa ac stipendia non aquarent. Verum etiam ad id calamitatis compulsi sunt, ut filias suas, puerosque imperatoribus servititer **73** mitterent. At qua de causa? Clementiam ac commiserationem, erga se excitaturi, arumnarumque inducias ac pacem a nobis petentes. Hoc insuper potentiam hujus imperii dignitatemque cugeat, sapienter ac prudenter collectos ex omnibus gentibus homines, eosque ut plurimum sortis infimæ et agrestes, Deum unicum, quem propheta prædicavit, non colentes, ad veram pietatem ipsos conduxisse: fortunatos, dignitatibus et honoribus ornatos, elatosque duces effecisse. Ex quorum numero ipse ego, et vestrum pars maxima, quæ me loquentem audit, sumus. Animo itaque despondere haud convenit, neque socordix deditos esse, sed sobrios rigitare. Et singuli, tanquam filii naturales et genuini Othmanis, pugnare debemus pro paterna hereditate; nec negligentia nostra eam disperdi sinere debemus. Etenim et pater et dominus et beneficus et bonorum largitor ipse unus est Mahometes, ipsiusque successor Morates, primogenitus liberorum ac dilectissimus: qui in throno patris sui nunc sedit in amplissima urbe Prusa. Pater ipse dominus noster commune debuit solvit. Hæc locutus cum eulatu et lacrymis vehementer plauxit, simulque omnes proceres et satellites ingenti cum tumultu et strepitu uno spiritu lamentabiliter flebant. Tum Bajazites et Hibrainus cadaver portantes in atrio palatii posuerunt, multoque luctu mortuum prosecuti, copias Orientis versus Callipolim postredie incedere jusserunt, quas pedibus subsequabantur magnates cum Bajazite cadaver comitantes. T: ajectum deinde freto Prusam id detulerunt, et in sepulcrum deposuerunt, quod sibi vivus extruxerat; per oclidium luzerunt, et, ad defuncti memoriam celebrandam, juxta nationis ritum justa peregerunt: luctu postmodum finito Moratem im-

A μεν, ουνευδοκοῦντος Θεοῦ διὰ παρακλήσεως τοῦ προφήτου. Οἴδατε γὰρ ἀκριβῶς οἱ μὲν αὐτοὶ, οἱ δὲ παρὰ τῶν γονέων ἐνωτισθέντες, ὡς οὐκ ἔστιν οὐκ ἐξακοστὸν ἢ πλεόν τι, ἀφ' οὗ τὸν κοφθὲν διαβῶντες οἱ τοῦ Ὀθμᾶν, ἔτος, τὴν Θράκην πᾶσαν ἐκράτησαν· καὶ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καὶ Σέρβων ὑποταλῆ καὶ ὑπόφορον ἐδειξαν· ἀλλὰ καὶ Βλάχους ὑπὲρ τὸν Ἀδρουνεῖν, καὶ Ὀθύνους, καὶ μυριάριθμον γένος Ἀλβανούς καὶ Βουλγάρους· Πάντας, σχεδὸν εἰπεῖν, τοσοῦτον εἰς τέλος ἀλγυμάλωτοις ἐταπεινώσαν, ὡς καὶ τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ ἐξισχύειν, τὸς φόρους τοὺς ἑτησίους τοὺς διδομένους ἡμῖν, ἔφαρξιν· ἀλλὰ καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐξαποστέλλειν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀρχηγούς δουλοπρεπῶς. Πῶς; Ἐλευν ζητοῦντες, καὶ οἰκτος, ἀνακοχίην δεινῶν, καὶ εἰρήνην παρ' ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσον ἐγκρατέας καὶ περὶ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἀξιωματικώτερον, σοφῶς καὶ ἐπιστημόνως συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν (3), καὶ ταῦτα τὸ πλεόν κακοτυχῆς, καὶ ἀγροτικῆν, καὶ θεῶν ἐρα μὴ σέβοντες τὸν, ἐν δὲ προσητήρι ἐκίηρξεν· καὶ θεοσεβεῖς, καὶ εὐτυχεῖς ἀξιωματικούς τε καὶ λαμπροὺς ἡγεμόνας ἀπέδειξαν· ἐξ ὧν κατῶν, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀκουόντων, ἀλέγω, τυγχάνομεν. Δεῖ τοίνυν μὴ βραθυμεῖν, μηδὲ δεικνεῖν, ἀλλὰ νήψιν καὶ ἐργητορεῖν. Καὶ ὡς υἱὸς γνήσιος τοῦ Ὀθμᾶν ἀφ' ἡμῶν ὁ καθεὶς ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἀμυλησάντες φθείρωμεν. Καὶ γὰρ καὶ πατὴρ, καὶ δεσπότης, εὐεργέτης τε καὶ δωτήρ ὁ αὐτός εἰς ἔστιν ὁ Μαχεμίτ, καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Μοράτ ὁ πρῶτος, καὶ κοθινώτατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ὃς καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει Προύση νυκτὶ· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡμέτερος δεσπότης ἀπέδωκε τὸ κοινὸν γρόσιον. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόψατο κοπετόν μέγαν μεθ' οἰμαγῆς καὶ δακρύων, καὶ ἕνα πάντες οἱ μαχιστῆνες; καὶ οἱ βραδούχοι μετ' ὧν ἄλλοι ἀλάξαντες μετὰ βορῆου καὶ κρότου πολλοῦ γοεῶν; ἐκκλιον. Τότε ὁ Παγιαζήτ συν τῷ Ἰπραίμ (4) βεστάσαντες τὸ πτώμα, ἔθηκαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ ἱκανῶς θρηνησαντες, ἐκέλευσαν τὴν ἐπιούσην τὰ στρατεύματα τῆς ἐκ προεῦσεως πρὸς Καλλιούπολιν, οἱ δὲ μαχιστῆνες συν τῷ Παγιαζήτ; βάδην κατόπισθεν συν τῷ νεκρῷ. Καὶ διαβάντες τὸν πορθμὸν ἔφερον αὐτὸν ἐ. Προύση, καὶ κατέθαντο ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πένθος ποιήσαντες ὡς ἐτήμερον· τὰ μνημόσυνα δὲ ὡς καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἔστι ποιήσαντες, καὶ τὸ πένθος ἀποβάλλοντες;

Ismaelis Bullialdi notæ.

(3) Συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν. Morates primus nomine hujus militiæ Genitærorum ex nationibus cunctis collectorum auctor fuit, sapienter equidem prudentique consilio usus. Lucubraus enim fundus ille militum est, qui a nullo præter principem præmiorum spe dependent: cujus non solum mancipia, sed etiam alumni ac veluti filii

sunt.

(4) Παγιαζήτ συν τῷ Ἰπραίμ. Primi veziri cadaver defuncti imperatoris gestant, Romanos imitati senatores, qui sumus Augusti humeris extulerunt; vel consulares, qui urnam, qua Severi cineres Romanam asportati sunt, humeris gestarunt, ut notat Herodianus, lib. iv Hist. post Marcum.

τὸν Μουράτ ἀρχηγὸν ἀνηγόρευσαν· καὶ τὰ εἰκότα ἑορτάσαντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὀλίγας, καὶ εὐεργασίας τοῖς ἀρχουσίαι ἀμείψας· καὶ αὐτοὶ οὖν δώροις τὴν προσκύνησιν ἕκαστος ἀποδεδωκότας, περὶ τῆς ἡγεμονίας ἐφρόντιζον· καὶ δὴ πρέσβεις ἠτοίμαζον πρὸς τὸν Καραμάν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, μηνύοντες τὸν θάνατον Μαχομέτ, καὶ τὴν ἀναγόρευσιν Μοράτ, καὶ πλείους ἀναεοῦντες εἰρηνικὰς, ὡς ἴθος τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς καὶ ἡγεμόσι. Καὶ γὰρ ἐβούλοντο τὰ τῆς ἕως προικοδομησῆαι καὶ ἀσφαλῆσαι, ὡς χρῆ, διὰ συνθηκῶν καὶ ὅρκων μετὰ τοῦ Καραμάν, καὶ τότε τὰ τῆς Θράκης σκέψασθαι περὰσαντες τὸν πορθμὸν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ προαρπάσας τὸν καιρὸν, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τὸν Παλαιολόγον Λαχηνήν (5), καὶ θεολόγον Κώρακα, ὡς δὴθεν παραμυθῶν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰ εἰσόδια συγκαταρόμενος· πρὸς τοῦτοις ἀναμιμνήσκοντες, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστεραίαν βούλησιν, αἰτοῦντες τὰ παῖδια δοθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴπερ βούλονται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἦσαν. Εἰ δ' οὐ βούλονται διδόναι, καὶ τοῖς πατρικοῖς θεσμοῖς μὴ προσήκων, αὐτὸς, ἦγον ἡ βασιλεὺς, ἔχει τὸν ἐφεδρον, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καταστήσει τοῦτον ἀρχοντα Μακεδονίας, καὶ Χερσονήσου, καὶ πάσης Θράκης, οὐ μετουπωλὺ δὲ καὶ Ἀσίας, καὶ πάσης ἄλλης Ἀνατολῆς· ἐσήμερι δὲ τῷ προδηλωθέντι Μουσταφᾷ. Ὁ δὲ Παγκαζῆτ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μουράτ ἔδωκε πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀπόκρισιν, λέγων, ὡς οὐκ ἔστι καλὸν, καὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσασιν συναδόν, Μουσουλμάνων παῖδας τρέφεσθαι παρὰ Καθολικῶν, καὶ παιδαγωγείσθαι, τουτέστιν, εὐσεβῶν παίδας παρ' ἀπίστων ἐπιτροπεύεσθαι· ἀλλ' εἰ θέλει ὁ βασιλεὺς, ἐχέτω τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, καὶ μετέτω κατὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος, καὶ πατρῶν ὄργανῶν τούτων πάντων, ἐκτὸς ἄλλης ἐπιτροπικῆς διαθέσεως. "Ἐξομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ φιλίαν ὡς ἔρμαιον τι, καὶ καθολικῶν ἐπισφράγισμα τηροῦντες, μὴ ἐκμεβαίνεω τι τῶν ἀκαισίων, μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα κηδῶν τις ἀφ' ἡμῶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ἡμῶν ἔστωσαν ὅρκοι, καθάπερ σιδηροῦς τοῖχος, καὶ ἀσφαλὲς περίφραγμα· τὸ δὲ αἰτεῖν τέκνα, καὶ ἔχειν, καὶ ἐπιτροπεύειν, ἀδύνατόν ἐστι αἰτοῦντι συντίθεσθαι. Τὸ δὲ δοῦναι μᾶλλον ἀδυνατώτερον.

Τούτοις τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα πάντα ἀναλέξαντες, ἔδοξε τὰ ρῆ· δείγματα. Καὶ δὴ τὴν ψυχὴν καμῶν, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθῶν ῥημάτων, ὧν συνετάξατο τῷ Μουσταφᾷ, ἄρτι ἐν τῇ Λήμνῳ νήσῳ διάγοντι, ἐξ ὅσου παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμφθη ἐξόριστος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, μετακαλεῖται Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἄνδρα, καὶ ὡς χρῆ εἰπεῖν, στρατηγὸν γενναῖον, εὐδοκίμησαντα ἐν τε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ τὸ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(5) Παλαιολόγον Λαχηνήν. Infra, pag. 102, Λαχηνήν. ut alii etiam, appellat.

A peratorem proclamant ac salutant. Celebritate deinde pro majestate imperii decenter transacta, multa ac magni pretii dona largitus est imperator aulae suae purpuratis: ipsique vicissim munerum oblatione adjuncta eum venerati sunt, de rebus deinde imperii consultarunt. Legatos illico ad Caramanum et Romæorum imperatorem destinant, ut ipsos de Mahometis obitu et Moratis inauguratione monerent, ac pacis fœdera renovarent, pro more a principibus ad imperium recenter assumptis usurpato. Rebus etenim Orientis imprimis prospectum cupiebant earumque securitati, pacta per jusjurandum cum Caramano amicitia, deinceps vero ad res Thraciæ curas conversuri, ubi in eam trajecissent. At imperator Manuel prævertit missis legatis Palæologo Lachyne et theologo Corac, qui Moratem consolarentur, et primordia imperii ipsi gratularentur. De postrema deinde patris 74 ejus voluntate mentionem faciunt, et secundum illam postulant pueros imperatori tradi: siquidem concordiam et amicitiam, quæ inter eum patremque ejus intercesserunt, integras ac incorruptas permanere velint. Quod si tradere pueros patrieque legibus obtemperare recusaverint, successorem apud se imperator habet, quem brevi Macedonia principem, Chersonesi ac totius Thraciæ constituet; confestim etiam Asiae et totius Orientis. Idque consilium supra memorato Mustaphæ aperuit Manuel. Ad hæc Bajazites pro novo imperatore Morate respondit legatis, asserendo minime honestum esse, neque prophetæ legibus et oraculis consonum, Musulmanorum liberos apud Cavuridas educari et institui, hoc est piorum filios sub impiorum tutela esse; sed, si velit imperator, amicitiam nobiscum ineat, eamque colat juxta priora fœdera, sitque pater horum, quotquot sunt, puorum, at a tutelæ munere prorsus abstineat. Ejus quoque amicitiam lucro apponemus, eamque loco diplomatis catholici sigillo firmati habebimus: cavebimusque ne quis nostrum præter fas et æquum quidquam tentet, aut terminos transiliat. Verum etiam demus juramenta mutua, quæ sint tanquam murus aheneus et munitum vallum inter nos. Petitionibus vero vestris, quibus pueros apud vos habere postulatis, eorumque tutelam gerere, annuere impossibile est, tradi vero ipsos multo minus factu possibile.

Cum hoc responso dimissi imperatoris legati, ad eum omnia renuntiant, quæ ipsi visa sunt æspere. Quare animo æger, memorque eorum quæ nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in Lemno insula commorabatur, ex quo illic relegatus fuerat, ad se venire jubet Demetrium Lascarium Leontarium, virum, ut verum dicam, fortissimum belli ducem, qui Lacedæmone et in Thessalia multis animi sui fortitudinem approbaverat, dum vixit et ægnavit in illis Joannes Palæologus

imperatoris ex fratre nepos: apud quem hic Demetrius summus honores adeptus est, primoque magistratus gessit. At Joanne mortuo, tertium filiorum suorum Thessaliæ principem coronavit Manuel, illucque regnatum misit. Illinc ad se Leonarium vocavit, eumque Constanthropoli in aula sua habuit, utpote virum prudentem et rei bellicæ peritum. Imperator equidem Manuel sex masculorum prole auctus erat, quorum primus erat Joannes, qui a patre Romanorum imperator coronatus et designatus est; secundus Theodorus, quem Lacedæmonis despotam constituit; tertius Andronicus Thessaliæ imperavit; quartus Constantinus regiones ad Pontum sitas Chazarizæ. **75** finitimas sortitus est; quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo patris educabantur. Itaque, cum rerum status tunc urgeret, triremes decem optime instructas, quæ in portu Constantinopoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in mandatis, ut relegatum Mustapham cum sæpius dicto Cineite accipiat, in Chersonesum ipsos exponat eam copiis, quas in triremibus haberet: constituat etiam Mustapham Thraciæ principem (ut qui filius naturalis esset demortui Bajaziti) universique patrimonii hæredem, regionum ac præfecturarum. Quod mox factum fuit. Consuetudo etenim inter Turcos olim invaluit, non curiose perpendere ex quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficiebat, Othmanica stirpe ortum esse; quod si ab ea genus aliquis non duxerit, obsequium ei præstari, et ut imperatori honorem haberi impossibile erat. Hinc vero data occasione incipiam narrare consilium a Turcis olim ininitum, quo hactenus se gerunt, Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage tropæa erigunt, perpetuasque victorias, non ut alias gentes, de ipsis reportant.

Cum Turci sedes, quas in Persia habebant, com-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(6) Πρὸς Χαζάρων. Constantinus Porphyrogenitus lib. *De admin. imperii*, cap. 5, Chazarorum mentionem facit; qui populi sunt ad boream ultra Pontum Euxinum siti et Borysthenem accolentes, Chersonesumque vicini. Bulgari oram Danubii australem accollere: ripam oppositam Patzinacæ, seu Patzinacitæ, quæ hodie regiones a Valachis, Moldavis et Pololis occupantur. Versus Borysthenem et boream sequuntur Uzii, Chazari et Alani. Eodem lib. c. 37, de Patzinacitis loquitur Constantinus: *Κεῖνται παρ' αὐτοῦ ἀανάπρωος ποταμοῦ πρὸς τὰ ἀνατολικώτερα καὶ βορειότερα μέρη ἐναποβλέποντα, πρὸς τὴν Οὐζίαν, καὶ Χαζάρων, καὶ Ἀλανῶν καὶ τὴν Χερσῶνα, καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα, Ἀδ Δαναπρὶς seu Borysthenis ripam jacent, Patzinacitæ ad ortum et boream, Uziam, Chazariam, et Alaniam, et Chersonem, aliæque climata respicientes.* Hos Patzinacitas Uzii et Chazari sedibus expulerunt antiquis: illique has occuparunt. Pulsis itaque Patzinacitis, probabile est Uzios et Chazaros ea simul occupasse loca: et partem illam Ponto Euxino ostiisque Danubii vicinam, Chazariam ab illis populis appellatam esse. Aliter certe constare non potest, quod Ducas scribit.

A πρῶτον, ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψιοῦ τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ γὰρ ὁ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῶν τιμῶν παρ' αὐτῷ. Θανόντος δ' αὐτοῦ πέμπει τὸν τρίτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ, στεφανώσας δεσπότην ἐν Θεσσαλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντάριον μεταπέμφας ἐκείθεν, εἶχεν ἐν Κωνσταντινίου πλησίον αὐτοῦ, ὡς ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δοκίμον· καὶ γὰρ ἠτύχαι ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἐξ παισὶν ἄρρεσιν, ὧν ὁ πρῶτος ἦν Ἰωάννης, ὃς καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη· ὁ δεύτερος Θεόδωρος, ὃν καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας κατέστησεν· ὁ τρίτος Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ Θεσσαλίας δεσπότης ἐγένετο· ὁ τέταρτος Κωνσταντῖνος, ὃς καὶ τὰ Ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Χαζάρων (6) ἐκλήρωσεν· πέμπτος δὲ Δημήτριος, καὶ ἕκτος Θωμᾶς, οἱ σὺν τῷ πατρὶ διήγον νήπια τυγχάνοντες. Τότε οὖν χρείας καταπειγούσης, τριήρεις δέκα, ὡς χρῆ, ἐκ τῆς Κωνσταντινίου τῷ Δημητρίῳ τῷ Λάσκαρι παραδόντες, ἐπεμφεν ἐν τῇ νήσῳ Ἀθήνῳ, προστάξας αὐτὸν λαβεῖν τὸν ἐξόριστον Μουσταφᾶν σὺν τῷ πολλᾷ προδρόμῳ Τζινεῖτ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐν Χερσονήσῳ σὺν τῇ δυνάμει τῶν τριήρων. Καὶ τὸν Μουσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει Θράκης (ὡς υἱὸν ὄντα φυσικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιάζη) καὶ ὡς καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τόπων, καὶ ἐπαρχιῶν· ὃ δὲ καὶ γέγονεν. Καὶ γὰρ ἔθος ἦν ἀρχαῖον τοῖς Τούρκοις τὸ μὴ πολυπραγματεῖν τίνος οὗτος, καὶ τίνος ἐκείνος παῖς, πλὴν καὶ μόνον εἰ τοῦ Ὀθμᾶν ἀπόγονός ἐστι. Εἰ δὲ οὐκ ἐστὶ τῆς αὐτῆς ρίζης, ἀδύνατον ὑπέκειναι, καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾶν. Ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν τὴν ἐκ πάλαι γενομένην παρὰ τῶν Τούρκων ἐπινοίαν διηγῆσασθαι, ἣ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν σώζεται, καὶ δι' αὐτῆς ἀνδρείως τῶν Χριστιανῶν ἐφίστανται, καὶ τροπαία κατ' αὐτῶν διεγείρουσι, καὶ ἐς ἀεὶ τὴν νικῶσαν ὡς οὐκ ἄλλο γένος κεκλήρωται.

Οἱ Τούρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος (7), καὶ τὰ

Tunc temporis enim imperante Joanne, nihil ultra Thraciam, nedum Æmum montem aut Danubium, Constantinopolitani imperatores tenebant: ita ut vicinia locorum, quibus imperabat Constantinus Palæologus accipi nequeat de Chazarizæ antiquæ regione, sed de ista quam Chazari, pulsus Patzinacitis, occuparunt: quæ Ponto Euxino adjacens et Danubii ostiis, vicina aliquatenus dici potest Mesembriæ, aliorumque castrorum Euxini oræ Thraciæ impositorum. De Chazaris Chersonæ seu Chersoneso Tauricæ vicinis mentionem faciunt Georg. Cedreus, et Zonaras in Justiniano Rhinotmeto. Paulus etiam Diaconus, *Historiæ Miscellæ* libro xx.

(7) Οἱ Τούρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος. Circa annum Christi 1042, imperante Romano Argyro, Turci in Persiam primo evocati sunt a Muchumete Iubrailis F. qui eorum opera adversus rebellantes Indos et Babylonios, uti volebat. Turcorum rex tria militum millia, quorum dux erat Tagrolipix Mucalæus, e Selzucciorum gente nobili ortus, Muchumeti suppetias mittit. Post navatam egregie adversus Babylonios operam ad suos redire voluerunt: cum interim ipsos in Indiam ducere cogitaret Mu-

της Ἀρμενίας ὄρια διαβάντες, καὶ ἀρξίμενοι λεηλατεῖν τὰ τῆς ἄνω Καππαδοκίας μέρη, καὶ τῆς Λυκαονίας, ἐκήρυττον ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχηγοῦ διὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἰ τις βούλοιτο εἰς ἐπιδρομὴν ἀπίστων ἐλθεῖν, ἐλθέτω. Ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλάρπαγον, καὶ φιλάδικον, πρὸς ἄλληλα γὰρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν (8), εἰ γρῆ καὶ λέγειν; Καὶ εἰ μόνον τὴν τοῦ κήρυκος φωνὴν ἀκούσῃσι, ὡς πρὸς ἐπιδρομὴν, ὃ καλεῖται κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Ἄκκη (9), τότε πάντες χυδῶν, καὶ ὡς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι ἄνευ βαλαντίου καὶ πήρας οἱ πλείστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκινακῶν· ἕτεροι παῖδες τὴν πορείαν, μυριαρίθμους παρεμβολὰς στοιχήσαντες, θέουσιν. Οὐκ ἄλλο οἱ πλείονες, ἀλλ' ἢ ῥόπαλον ταῖς ἐκάστου χερσὶ, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὀρμώντες, ὡς πρὸς τὰ τούτους ἐζώγρουν· ἀρρήτοις Θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τῆ φήσιμα δεδωκότος ἕνεκα πλήθους ἀμαρτιῶν τοῦ ἡμετέρου γένους. Καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρατούσα ἄχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον τὰ ἀνατολικά θέματα (10), ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θράκης κρατήσαντες, ἀπὸ Χερσονήσου μέχρι τοῦ Ἰστρου πάσας τὰς ἐπαρχίας καθυποτάξαντες. Τὸ καθ' ἐκάστην μὴ ἀμελοῦντες, ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχηματιζόμενοι (11) τοῖς Σέρβοις, αὐρίον τὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ Λακεδαιμονίας, Ἀχαΐας καὶ Ἑλλάδος ἐλιγίζοντο. Μετὰ τὴν αὐρίον δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐδόκει, τὴν εἰρήνην ἐπισπώντων, θρήνος, καὶ οὐαὶ τοῖς Σέρβοις ἐπέβρεεν· εἶτα Βουλγάρους· μετέπειτα Ἀλβανίταις. Καὶ καθεστῆς λυμαίνοντες ἅπαν ἀγρίων

mutassent, Armeniae confinia transcendissent, et a deprædatione superioris Cappadociae et Lycaoniae latrocinia sua auspicietati essent, principis nomine et auctoritate significabant tubicinum voce, ut, si quis vellet in infideles incursionem facere, ad eos conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita erat, injurisque inferendis præ cæteris assueta: seque etiam mutuis direptionibus infestabant. Quod si adversus Christianos aliquid, vel verbis solis, tentandum fuerit, una præconis seu tubicini vox audita, ad incurrendum ciet, quod apud ipsos *Aekin* dicitur; omnes ergo effusi, velut annis rapidus, sponte sua, sine comæatu et pecunia, sine jaculis et acinacibus plerique, alii pedes in densa et numerosa agmina conglobati ruunt. Neque alia arma plurimi præter clavas manu gestantes, inque Christianos, Dei judicio arcano tam gravibus suppliciis ac pœnis, propter multitudinem peccatorum gentis nostræ, damnatos, irruentes, vivos velut pecudes eos capiebant. Cumque continenter ad hæc usque tempora in nos irruerint, Anatoliæ non solum themata, sed et Thraciæ subegerunt, a Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitis. Nec etiam quotidianos casus ac eventus neglexere; cum Serviis enim, mutato consilio, hodie pacem ineuntes, sequenti die Atticam, Lacedæmonem, Achalam et Hellada populabantur. **76** Postridie cum Romæorum regiones pacem ac tranquillitatem, ut videbatur, adepturæ erant, luctus et clades Serviis imminabant, deincepsque Bulgaris, post-

Ismaelis Bullialdi notæ.

chumetes. Hinc simultates ortæ, quæ Turcis Saracenos latrocinii vexandi primum causæ existerunt, et in apertum tandem bellum proruperunt. Muchumetes victus a Turcis et occisus est: Selzuccii deinde Tagrolipicis pusteri in Perside regnarunt, sedemque imperii in Belche seu Balcha Chorazanis (Chorasminis vero provinciæ secundum Georgii Chrysocephæ catalogum in *Astronomia Philolaica* a nobis editum) urbe habuerunt. Annis demum 160, vel secundum Turcos 170, postquam illie regnarunt, a Zengi-chane post annum 1200 Perside pulsi fuere. Turcis tum imperabat Aladines, qui relicta Perside in Lycæoniam venit, et Iconii sedem imperii sibi fixit. Inde latrociniiis et excursionibus Asiam minorem infestare, omniaque ferre et agere cœperunt Turci.

(8) *Ei δὲ κατὰ Χριστιανῶν.* Hujus animum promptitudinis luculentum exemplum notare quivis potest apud Lennclav. lib. v, cum Morates I adversus Lazarum Serviæ despotam ad bellum se compararet. *Mox igitur universis regibus vicinis, Caramanoglio, Tekensi, Aidinio, Mentiesio et Saruchanio, indicta profectio fuit, et ingens adversus Gauros expeditio. Illi vero lubentibus animis assensu, coacta, quam quisque poterat, maxima multitudine militum, ad religiosum (ut ipsi quidem existimabant) hoc bellum semet accingebant. Præterea diversis e regnis ac provinciis tam extraneis, quam Osmanidarum imperio subjectis, ad sultanum Muratem magno regni numero confuebant.*

(9) Ἄκκη. Lennclav. In secundo Onomastico cum unico x scribit Akin. Quæ vox *incursum, grassationem et depopulationem* significat: unde Akinzileri, vel Akenzilari appellati sunt.

(10) *Τὰ ἀνατολικά θέματα.* Id est, provincias:

C Constantinus Porphyrogenitus lib. 1 *Περὶ θεμάτων*, nomen ad id significandum recens usurpatum ait, Græcum tamen: Αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος; Ἑλληνικὸν ἐστὶ, καὶ οὐ Ῥωμαϊκὸν, ἀπὸ τῆς θέσεως ὀνομαζόμενον. *Nomen thematis ipsum Græcum est, non Romanum, [id est, Latinum] quod a thesi [id est positione] deducitur.* In themata illa distributum erat Romanum imperium, quod in ἐπαρχίας etiam aliquando divisum fuit; aliquando in præfecturas prætorio. Appellantur autem themata orientalia, ut idem Constantinus docet, Ὅτι πρὸς ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας Βυζάντιον, καὶ τὴν τῆς Εὐρώπης γῆν λέγεται ἀνατολικόν. *Quoniam respectu nostri, qui Byzantium incolimus et Europam, Oriens appellatur.*

(11) Ἄλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχηματιζόμενοι. Qui gentis Turcicæ historias parum attente legerit, notasse potest duobus simul bellis hactenus se implicatam noluisse, singulos adortam cum cæteris pacem coluisse: quos etiam bello infestaverit, pacem oblatam, cujus beneficio a tolerantis ærumnis se recrearent, nonquam recusasse: et quanta quidem gentis illius prudentia tunc fuit, tantus Christianorum error mentisque cæcitas notari potest, qui res suas adversus Turcos stare posse temporibus istis arbitrati sunt, quod cunctos simul bello non lacesserent: quasi a toto rescissa parte illud nec minueretur nec decresceret. Nostri ergo otiosi (atque utinam a mutuis bellis, incendiis, urbium oppidorumque direptionibus ac eversionibus vitati fuissent, nec lanientis mutuis cædibusque vires suas attrivissent) singulos opprimi permiserunt; quo admissio errore Bulgari, Servii, Græci et Hungarii maxima e parte perierunt, Venetorumque respublica ad angustiores terminos, amissa Cypro insula, redacta est.

modum Albanis et finitimis gentibus, omnesque A sine discrimine feras aut mansuetas nationes disperdere non cessaverunt isti barbari, nec hactenus cessant, utque mihi videtur finem non facient, donec Dei timorem in animos induxerimus. In Deum equidem impie nos gessimus, qui baptizati sumus in nomine Patris, Filii, et sancti Spiritus divinitatis unius, qua despectui habita, mandata Dei veri transgredimur et irrita facimus: propterea traditi sumus impiis, ponas a nobis merito exigentibus, Deo ita recte ac juste decernente. Non solum autem gentes innumeras, quæ citra Istrum habitant, subegerunt, sed et ultra quam plurimas alias, in quibus Walachi sunt, penitus debellavere. In Hunnos gentem numerosissimam etiam penetraverunt. Atqui in eas gentes irrumpunt non solum finitimi, qui nempe Thraciam, B Atticam, Illyricum, Ænum montem incolunt, quique juxta Serviam accolunt (sane, ut mihi videtur, frequentior his temporibus est populus, illum dico, qui imperatoribus Othmani stirpe oriundis parer, a freto Calliopoleos ad Danubium usque quam in partibus Anatoliæ), sed etiam Turci qui Asiam et Phrygiam habitant. Quid inquam? Lycæones qui Armeniæ finitimi sunt, Amasini, Cappadoces, Cilices, Lycii et Cares Danubium usque pedes proficiunt, ut latrociniis Christianos devastent. Si centum namque millia ipsorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus grassantur direptisque omnibus aufugiunt. His incursionibus in Thracia universa ad Dalmatiæ limites solitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentissimam ad paucos redegerunt. Walachos pariter ac Servios, tandemque Romæos penitus deleverunt. His in servitutem hoc modo redactis quintam prædæ partem ac spoliolum imperatori addicunt, juxta eorum novellam constitutionem, eamque ex præstantioribus selectam imperio consecrant. Si quando vero juvenis aliquis robustus inter captivos comparuerit, hunc vili pretio emptum; rerum principis procuratores imperio acquisitum mancipiumque appellant; talesque imperator militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat: quos etiam ad impiam religionem suam tractos circumcisosque, domesticos suos nominat: dona ipsis omnimoda largitur: aulicis muneribus et officiis illustrissimis honorat:

Ismaelis Bulliardi notæ.

(12) *Τούτων οὕτως αἰχμαλωτ. τὸ πέμπτον.* Novella ista constitutio circa annum Christi 1362 capta Adrianopoli, regnante sultano Morate I sancita est, quod apud Leuncl. *Hist. Musulm.* lib. v videre est. Cujus auctor fuit Cara-Rustemes Molla, seu Meulana, aut Talismanus, id est, legis Musulmanicæ peritus, illiusque verba talia referuntur: *Quintum quodque, respondit Cara Rustemes, ex illis mancipiis, quæ Turci milites nostri capiunt, de præscripto legis divinæ, sultano debetur.* Hactenus equidem mancipiorum quinta pars sultano addicta non fuerat: sed prædæ reliquæ solummodo, cujus excin-

plum habemus in Ertogrul-bego apud eundem Leuncl. lib. ii: *Prædæ quintam partem excepti, in milites reliqua lucra distribuit. Inde dictam spoliolum quintam partem, seu principi debitam, gratulandum sultano Aladini misit.* Illa porro mancipiorum quinta pars Genitzerorum ordini ac numero adjuncta est.

(13) *Ἐξίσωται.* Sunt illi qui res inspiciant, et ex arbitrio, secundum jus et æquum eas aestimant. Suidas, ὁ ἰσώτης, ὁ ἐπόπτης. Idemque significat ἔφορος, qui recognoscendi, recensendi ac inspicendi jus habet.

ἔχων εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα· καὶ ταῦτα τίνες; Αἰπόλεις καὶ ποιμένες, βουκόλους τε καὶ χοιροβοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱεποφοροβῶν· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν κλίνει· ὁ ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογιζόμενος, μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δόξης ἢς ἔτυχον ἀποβαλόντες, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι ταύτης, πάσχουσιν ἐν καιρῷ πολέμου ὑπὲρ ἀνδρας, καὶ τὴν νικῶσαν λαμβάνουσι. Τὸ γνωριστικὸν δὲ σημεῖωμα τούτων τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν Ῥωμαίων Ζαρκολᾶν λέγουσι (14). Καὶ γὰρ κοινοὶ πάντες Τοῦρκοι τὸ αὐτὸ χρῶνται ὡς κεφαλῆς περιβόλαιον· οἱ μὲν πάντες ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν καὶ ἐξ εὐγενῶν τυγχάνουσι, κοκκινωθαφῆς τοῦτο χρῶνται· ὅσοι δὲ τῶν ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ὑπέπεσον ζυγῷ, γραφέντες δοῦλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτοι λευκόχροα φοροῦσι τὰ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πύλου λευκοτάτου· ἡμισφαιρῆς δὲ ὄσον χωρεῖν κεφαλῆ, ἔχον περιτετεῦον ἄνωθεν τῆς κόρυφῆς ὄσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς ὄξυ καταλήγον. Τοῦτο τοῖνον τὸ νεόλεκτον σύνηταγμα καθ' ἕκαστον ἔτος ὑπερπεριτετεῦον ἔστι, καὶ εἰς τὸ ἐν ἑκατοντάκις ἐν ἀριθμεῖται. Καὶ γὰρ δοῦλοι δοῦλους κτώνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δοῦλοι δούλους· καὶ πάντες ὀνομάζονται, καὶ εἰσι τοῦ ἀρχηγοῦ δοῦλοι. Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τοῦρκος οὔτε Ἀραβ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες, Ῥωμαίων, Σέρβων, Ἀλβανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ Ὀύννων· οἱτινες ἀσεβήσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τὰς ἀπολαύσεις, ὡς χοῖροι λαγάνων, κατατρυφῶντες, παρόμοιοι κύνεςι λύτταν νοσοῦντες, κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἔχθραν ἀσπονδον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. Ὡς γὰρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ὅτι ὑπήκοον μεταβάλλεται (15) ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν εὐκόλως· πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς βίβλης τοῦ Ὀθμᾶν εἶναι τὴν ἡδὴ, (16) τὸν νεωστὶ ἀρξάντα, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. Καὶ τὸ δοῦλον φύλον, ὃ διήλομεν τὴν ἱστορίαν, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὀρμὴν κέκτηται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νεαργὸν Ὀθμᾶνιον. Πάντες γὰρ οἱ Ὀθμᾶνιοὶ πατρωνες αὐτῶν λογιζόμενοι, καὶ εἰσι· καὶ αὐτοὶ ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους αὐτοῦς ἔχουσι. Ἐπὶ δὲ βέουσι ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον, ἢ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱόν, ἢ εἰς ἀδελφόν ἐξ ἀδελφοῦ, τὸν ὃν ἡ τύχη καλῶς προσβλέψει, ἔχει καὶ τὸ δοῦλον πιστότατα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται. Ἀρξόμεθα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ διηγῆματός ἤρξατο.

simam operam præstat. Iterum ad historię seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incipimus.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(14) Ζαρκολᾶν λέγουσι. Capitis est tegumentum e lana alba, quo utuntur Genitzeri, cuius formam et figuram multis in libris expressam habemus. Fimbria aurea circumdata est Zarcula; et in parte ejus anteriore assurgit cylindroides argentea vel ænea fistula; et a vertice in dorsum syrma trium arithmarum longitudine demittitur. Genitzeris est album, quibusdam aliis rubrum id capitis tegumentum.

(15) Ὅτι ὑπήκοον μεταβάλλεται. Hujusce indif-

A ipsisque non perfunctorio providet, cætera, bona imperitendo. Ad comessationes computationesque eos admittit, et amore paterno ipsos tanquam se progenitos, complectitur: etiamque caprarios, opillones, bubulcos et subulcos, rusticorum et veterinariorum prolem. Erga imperatorem equilem, in eos ita pronum, ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant: magisque pro tuendo honore et gloria quibus aucti sunt; et ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires ærumnas ac labores tolerant: unde victoriam reportant. Discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romæi Zarcolum dicunt. Universa namque multitudo Turcorum formæ ejusdem galero, eoque coccineo ad legendum caput utitur, sive nobiles, sive plebei. Quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis jugum missi, mancipia imperatori ascripta albos gestant pileos, ex lana candidissima compilatos, qui hemisphærii formam referunt, quo caput contegitur; qui insuper supra capitis verticem palmi magnitudine erecti, in acutum desinunt. Hic profecto novæ militiæ ordo annis singulis multiplicatur, et uni centum accensentur. Servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, prout revera sunt, imperatoris servi. Inter ipsos non Turcus aut Arabs reperitur; verum omnes Christianorum filii, Romæorum scilicet, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Walachorum et Hunnorum; qui, abjurata pietate, vitæ hujus fruuntur deliciis, velut porci oleribus: similesque canibus rabie contactis, cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. Ut equidem supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum imperatorem agnoscunt, dummodo ex eadem stirpe Othmanica, non ex alia, decessor, ac successor prognati sint: istaque mancipiorum natio, cujus historiam persequimur, eodem animi affectu impellitur. Hoc quippe ipsi satis est imperatorem novum ex gente Othmanica ortum esse. Omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt et habentur. Cum autem imperium ab uno ad alium transfertur, vel a patre ad filium, aut a fratrum uno ad alterum, eum nempe cui fortuna arriserit: et huic ista servorum natio fidelis-

simam operam præstat. Iterum ad historię seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incipimus.

ferentiæ in principibus agnoscendis inculenta exempla exhibitæ sunt in Bajazitis I liberis quatuor. In Mehemetis I duobus filiis, Morate et Mustapha. In filiis Mehemetis II Bajazite II ejusque fratribus: sultani quoque Suleimani liberis: et tandem hocce sæculo in Achmetis sultani fratre Mustapha, et liberis.

(16) Videntur hic deesse aliqua verba, τεθνεῶτα καὶ, vel forte deest tantum καὶ.

78 CAPUT XXIV.

Demetrius Leontarius Mustapham et Cineitem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum iis pactus. Mustaphas Callipolim oppugnat, et ad deditonem, quæ secuta est, sollicitat. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontarius. Morales, Mustaphæ rebellionem cognita, Byzantem basum, cæterorum regiorum sententiæ obtemperans, exercitum præficit, et contra Mustapham mittit. Bajazites deficientibus in pugna initio ad Mustapham exercitus sui Lucibus copliisque, et ipse permittit se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput et amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quum cum ex pactis imperatori acquisitum præsidio firmare parat, a Cineite impeditur, delususque Constantinopolim redit.

Demetrius Leontarius secum ductis Mustapha A filio Iulii Bajazitis, simulque prædicto Cineite, ut supra narravimus, jurejurando prius cavit, per se nunquam irritum fore imperatoris Manuelis consilium: sed semper, velut filium, in illius, tanquam patris fore potestate: ideoque fidei suæ pignora ac obsidem filium suum apud ipsum deposuisse. Cum eis deinde pactus est, ut Callipolim, quæ in Chersoneso, regionesque Ponto Euxino adjacentes usque ad Walachicæ limites imperatori traderent, Thessalix insuper oppida usque ad Erissum et Montem Sanctum, aliaque loca quæ nec facile recipi ac tradi poterant. Mutua ex quo fide data, et jurejurando adhibito, velis expansis versus Callipolim navigavit. At Moratis legati præsidio sufficienti arcem firmaverant: in portum scaphas atque triremes subdulerant, et turri quæ portui imminet milites provide imposuerant, qui hostium appulsum quieti expectarent. Demetrius, exposito in terram Cineite, cum parva Turcorum, quos adduxerat, manu, Romanorumque exercitu haud invalido, oppugnare oppidum aggreditur. Levis porro armaturæ milites, plebsque Callipoleos comminus pugnantes ad resistendum Cineiti impares erant; vir etenim ille fortis erat, artisque militaris præ Turcis cæteris peritus; quare vel inviti terga dant, et in fugam oppidani vertuntur. His animadversis audacior factus Mustaphas e triremibus fiducia plenus exivit; ad vesperam usque deinceps pugnatur, sub quam rursus Mustaphas et Demetrius regiam triremem conscendunt. cumque ambo in ejus puppi consedisent, hortatus est Mustaphas contra se pugnantes oppidanos, ut, fide ipsis data, se coram

Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν (17) οὖν οὐτα τοῦ Ἰληρῆμ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, καὶ σὺν αὐτῷ τὴν προῤῥηθέντα πολλάκις Τζινεῖτη, ὄρκοις αὐτοὺς ἀσφαλίσας πρότερον, ὡς οὐκ ἀθεήσει ποτὲ τὴν βασιλικὴν βουλὴν, ἀλλὰ ἀεὶ ἔσται ὀψήσας ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, δοὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πίστιν· καὶ συνθήκας ποιήσαντες, δώσειν τῷ βασιλεὶ τὴν ἐν Χερρόνησῳ Καλλιούπολιν, καὶ τὰ Ποντικὰ μέρη ἀχρις ὄρων Βλαχίας, καὶ τὰ τῆς Θεσσαλίας ἀχρις Ἐρισσοῦ (18), καὶ Ἀγίου ὄρους, καὶ ἄλλα τινὰ εὐδοκὰ καὶ δυσκατέργαστα δώματι ἀσφαλίσαντες σὺν αὐτοῦς ὄρκοις, καὶ τὰ ἴσα περιόσαντες ἐπὶ τὴν Καλλιούπολιν ἐπλευσαν. Καὶ ὅτι καὶ οἱ τοῦ Μουράτ ἀσφαλίσαντες, ὡς ἔδει, τὸ πολέμιον, καὶ ἐν τῷ λιμένι τὰς σκάφας καὶ τὰς τριῖρες εἰσάξαντες, καὶ τοὺς πολεμιστὰς ἐπὶ τὸν πύργον, τὸν ἐν τῷ λιμένι, καλῶς ἐφαρμόσαντες, ἐκίθητο προτοδεχόμενοι πόλεμον. Ὁ δὲ Δημήτριος ἐξαγαθὼν τὸν Τζινεῖτην μετ' ὀλίγων, ὧν εἶχε, Τούρκων, καὶ Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγων στρατῶν, ἔρχετο πόλεμον ἀφρεῖν. Καὶ δὴ τὸ Βασμουλικὸν (19) τῆς Καλλιουπόλειως, καὶ τὸ δημοτικὸν κατὰ πρόσωπον μαχεσάμενοι, οὐκ ἦσαν ἀρχοῦντες εἰς ἀντίστασιν τῷ Τζινεῖτῃ· ἄνδρες γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρότατος, ὡς οὐδεὶς τῶν τοῦ Τούρκων· τότε καὶ μὴ θέλοντες νῦτα δίδωσι, καὶ εἰς φυγὴν οἱ τῆς πόλειως ἐτρέποντο. Ὁ Μουσταφᾶς σὺν ταῦτα ὄρων, καὶ θάρρους πλήρης γενόμενος, σὺν πολλῷ τῷ θράσει ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς τῶν τριῖρων. Καὶ δὴ ἔως ἑσπέρας ἀρεικῶς πολεμήσαντες, τῇ ἐσπέρᾳ πάλιν ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Δημητρίῳ ἐν τῇ βασιλικῇ τριήρει εἰσελθόντες, καὶ ἀμφὼ ἐν τῇ πρύμνῃ καθίσαντες· καὶ κελεύσας ἀφῄδως τοὺς ἐναντίους ἀπέναντι τοῦτου κατὰ πρόσωπον στάντες, πίστεις δοὺς ὡς ὀλίγους τινὰς λόγους· συνάρα μετ'

Ismaelis Bullialdi notæ.

(17) Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν. Laonicus lib. v de reduciendo in imperium Occidentis Mustapha initum consilium alio, quam noster, modo exponit. Dissensus nempe inter se imperatores; Manueleinque pactis cum Mehemete foederibus stare voluisse, atque ejus filio Joanne adniventem Romæos Mustaphæ partes fovisse. Phranzes etiam lib. i, cap. 49, rem brevissime narrat: uterque sane jejune, et Leontarii nomine omissa. Ducæ et Laonico contrarius est Phranzes, dum Joannem imperatorem reduxisse et Peloponneso Mustapham scribit. Leunclavius, lib. xiii Hist. Musulm. de Mustapha Duame historiam auspicatur; eumque post sultani Mehemetis I mortem in Solanicensi seu Thessalonicensi urbe primum imperasse scribit.

(18) Θεσσαλίας ἀχρις Ἐρισσοῦ. Aliter Ἱερισσός appellatur, in catalogo urbium, quarum nomina multa sunt, qui habetur in cod. manuscripto Biblioth. Regiæ, Ἱερισσός ἢ Ἀπολλωνία. Jeriasus nunc appellata, Apollonia olim vocata fuit. Notitia patriar-

chalis throni Constantinopolæos, sub Thessalonicensi metropoli habet ὁ Ἱερισσοῦ, ἢ τῷ Ἀγίου ὄρους, Jerissi episcopus, vel montis Sancti: id est, Athi Montis. Mela Acroathon illam appellat, et Ptolemæus Ἄθω ἔκρον, promontorium Athi. Hoc tamen locum notandum Erissum et Athon in Macedonia, non vero in Thessalia, sitos esse: et Ducam aut erasse, aut aliis finibus regiones illas terminatas fuisse, quam quos antiqui geographi produnt.

(19) Καὶ δὴ τὸ Βασμουλικόν. Scriptum reperitur etiam Γασμουλικόν. Nicetas in Manuele Commeno Βασμουλιούσ vocat, et levis armaturæ milites exprimit: Καὶ τὸ τοῦ στρατοῦ ἐλαφρὸν, τοὺς παρ' ἡμῶν λεγομένους Βασμουλιούς. Niceph. Gregoras lib. vi Γασμουλικὸν appellat. Georgius etiam Pachymerius in historia Gasmulicum, et natos tales milites viris Latinis, mulieribus Romanis, id est Græcis, ad bella animosos esse dicit: eadem etiam significat Gregoræ verba loco citato, qui eos Græcis Latinisque moribus assuetos dicit, ab his fortitudinem, ab illis audaciam didicisse.

αὐτῶν, εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. Ἦρξαστο δὲ δη-
 μηγορήσας αὐτολεξέει οὕτως. Ὁ ἄνδρες, οἴδατε
 ἀκριβῶς δεῖ τοῦ Ἰλτρῆμ ὑπάρχω υἱός, ὑμεῖς δὲ
 δοῦλοι τοῦ μου πατρός. Τίτι τρόπω τὸ σέβας
 οὐκ ἀπορέμετε τῷ κυρίῳ ὑμῶν; Οὐκ οἴδατε δεῖ
 ὁ προαυθεντεύσας ὑπῆρχεν ἐμὸς ἀδελφός; Κά-
 κειρος τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν φονεύσας, καὶ
 τὴν ἡγεμονίαν ἀχρι τοῦ νῦν παραλαβῶν, ἐμὲ
 φυγάδᾶ, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χερσὶ Ῥωμαίων
 ἐγκλειστον ἀποκαταστήσας. Νῦν Θεοῦ γένουσι
 πρὸς με τῆς τύχης ἰλαρῶς ἐπιβλεψάσης, καὶ
 ἀπροσκόπως προτρέχουσας, εἰσῆξέ με εἰς τὴν
 πατρικὴν ἡγεμονίαν· ὑμεῖς ἀντωθεῖτε, καὶ οὐκ
 εἴτε κροθῆναι. Εἰ μὲν οὖν γένουσι πρὸς με, καὶ
 παραχωρήσεται μοι, καὶ δώσετε τὴν ὁδὸν ἀπά-
 γουσαν μοι ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πα-
 τρικῷ, ἔσσωθέ μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ δοῦλοι, ἀλλ'
 ἀδελφοί, καὶ τὴν πατρικὴν εὐνοίαν φυλάξω εἰς
 ὑμᾶς, καὶ ὑπερεκθέσω χάρισι χάριτας, καὶ ταῖς
 δωρεαῖς δωρεάς. Εἰ δ' ἀντισταθῆτε, ἐγὼ μὲν ἐγ-
 κρατῆς γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν,
 συνεργούσης τῆς τύχης, καὶ συγκοπιῶντος τοῦ
 ἐμοῦ πατρός τοῦ βασιλέως. Καὶ γὰρ τῷ Μουράτ
 οὐκ ὄρεχθήσεται ἢ πρὸς τὰ ἐσπέρια ἀπάγουσα
 ὁδός· ἐπὶ δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ἐμῶν, καὶ
 λάβω καιρὸν, ἐγὼ ὑμᾶς κρινῶ. Τούτων οὕτως
 ἰνωτισθέντων, αὐτόμολοι τῶν προϋχόντων τινὲς ἤλ-
 θον καὶ προσεκύνηον, καὶ μετ' ἐκέλευον ἕτεροι.
 Πρωτὰ δὲ ἐξελεύθη ἐκ τῶν τριήρων σὺν τῷ Τζι-
 νεῆτ, ἐπιβάντες Ἰπποῖς, καὶ τὸ ἐνούλιον ἠΐσαντες,
 ἐκ τῶν τριήρων ὤρμησαν, ὡς πρὸς πόλεμον, σὺν
 τῷ ἐνόπλοις Ῥωμαίοις τε καὶ Ταύροις. Καὶ δὴ
 τὸ τοῦ δήμου κληῖθος ἅπαν ὅσον ἐνοπλον, καὶ ὅσον
 θεατρῶδες, αὐθωρὸν ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν·
 καὶ πάντες εὐφήμεον αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν, καὶ τοῦ
 Ὁθμᾶν ἀπόγονον· καὶ συνέβρον ἀχρι ἐσπέρας αἱ
 πέριξ κῶμαι, καὶ προσκυνοῦντες εὐφήμεον. Οἱ δὲ
 τοῦ πολυχίλου ἐντὸς οὐκ ἐνεδίδουν· ἀλλ' ἀντίσταντο
 λέγοντες, καὶ ὑψηλῆ τῆ φωνῆ εὐφημίζοντες τῷ Μου-
 ράτ ὡς ἀρχηγῷ αὐτῶν, καὶ καθολικῷ δεσπότῃ, τὸν
 δὲ Μουσταφᾶν ὀνειδίζοντες. Τότε ὁ Μουσταφᾶς ἀπά-
 ρας τὰς δυνάμεις, πρὸς τὸ ἐξαμίλιον τῆς Κερρόνη-
 σου ἔξεισι, καὶ πάντες οἱ τῆς Κερρόνησου καὶ τῶν
 ἔξω συνέθεον εὐφημοῦντες. Ὁ δὲ Δημήτριος ἐπο-
 λιόρκει τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως. Ἐπανα-
 γάγωμεν οὖν τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μουράτ· δηλο-
 ποιήσωμεν ἡμῖν πῶς καὶ τίτι τρόπω τὴν ἀρχὴν ἔσχε,
 καὶ πῶς τὰ τῶν Ῥωμαίων βουλευμάτα εἰς κενὸν
 κατηντήκεσαν· καὶ ποίῳ τρόπῳ ὁ Μουσταφᾶς ἀπέ-
 δρα θανατωθεῖς, καὶ ὁ Τζινεῆτ πῶς αὐτὸν καταλυ-
 πῶν ἔφυγε.

redeamus, ut nobis innotescat quibus modis
 irrita consilia successu caruerint: ut etiam Mustaphas aufugerit, necique deditus fuerit, ipsum-
 que deseruerit arrepta fuga Cinelles.

Ἐπειδὴ διάγοντο· ἐν τῇ Προύσῃ τοῦ Μουράτ, ὡς
 ὁ λόγος εἰρήσας ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὑπηκόου τὸ κρεῖτ-
 τον καθ' ἀκέρτην συβρέοντο· ἐπ' αὐτὸν, ὡς δὴθεν
 τὴν πατρικὴν θανὴν παραμυθῆσαι βουλόμενοι, καὶ
 τὸ τῆς ἀρχηγίας ἐσπίδιον χαιρετίζοντες· ἀφῆνης μῆ-

A sine metu sisterent, quod cuperet cum ipsis
 quosdam sermones conferre eorum civitati utiles.
 Hanc itaque orationem ad eos habuit: *Notum
 vobis probe 79 est, viri, me Iltrim Bajazitis
 filium esse, vos vero patris mei mancipia suicæ.
 Quare venerationem et obsequium domino vestro
 non exhibetis? num ignoratis eundem fuisse de-
 cessorum ac fratrem meum? Ille quidem fratri-
 cida fuit imperiumque ad hanc diem per vim et
 injuriam occupavit: meque fugitivum in Romæo-
 rum manus, velut in carcerem, compulit. Nunc
 vero prospera magis ac lætiori fortuna, annuente
 Deo, utenti, citraque impedimentum rebus mihi
 procedentibus, paternumque imperium adeptum vos
 adversamini, nec sinitis res meas incrementa
 suscipere. Si itaque partes meas secuti fueritis
 obsequio mihi præstito, et via, quæ Adriano-
 polim domum paternam ducit, aperta: in posterum
 mancipia mea vos non reputabo, sed fratrum loco
 habebam, paternamque benevolentiam intactam erga
 vos servabo: beneficiisque beneficia, largitionibus
 largitiones superaddam. Si secus vero, ac hosti-
 liter adversum me vos geratis, adjuvante fortuna,
 et imperatore Manuele patre meo, ditiones paternas
 recuperabo; ubi quoque illas recepero, occasione
 mihi data vos condemnabo. Talia cum audiissent,
 sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex
 oppidi primariis, eorumque exemplum alii se-
 cuti, ipsum imperatorem salutaverunt. Postri-
 die ubi illuxit, ex triremibus cum Cineite excen-
 dit, et equis conscensis signum pugne datum:
 exque triremibus veluti ad prælium Romæ Tur-
 cique armati procedunt. Confestim plebeiurum
 multitudo, quotquot armati erant, ceterique
 qui tanquam scenæ spectatores erant, cum sa-
 lutarunt ac venerati sunt: cunctique utpote
 duci atque imperatori Othmanica stirpe edito,
 acclamando plausurunt; continenter etiam ad
 vesperam ex pagis ac vicis proximis univer-
 si confluxere venerabundi, ac sæusta precantes.
 Qui vero arcem intra urbem sitam propugna-
 bant, ipsi se Mustaphæ non permisere: quin
 etiam animose resistentes, alta voce Morati
 felicem eventum augurabantur, imperatori nempe
 suo universorumque domino, jactis rursum
 in Mustapham probris. Tunc ergo Mustaphas,
 deducto inde exercitu, ad Chersonesi hexami-
 lium tendit: universique Cherronesii, et qui
 extra Peninsulam habitant, concursu facto eum
 salutant; intereaque castellum Callipoleos Deme-
 trius oppugnat. Sed ad res Moratis narraudas
 imperium obtinuerit: quomodo etiam Romæorum
 imperium obtinuerit: quomodo etiam Mustaphas aufugerit, necique deditus fuerit, ipsum-*

Cum Prusæ ageret Morates, ut jam diximus,
 potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum
 accederent de morte patris consolaturi, eique
 ad imperii 80 assumptionem congratulaturi: su-
 bito nuntius Lampasaco affertur, triremes quam-

plurimas Gallipoli in statione esse; vociferationem, tumultum, machinarumque fragorem ac strepitum super mœnium pinnis exaudiri, aliaque signa hostilis irruptionis. Moratis itaque consularii probatissimi, procerumque præcipui Bajaziti olim invidentes, quod cæteris, qui honores gerbant, potentia præstaret, superbe quoque se gereret, nihilque omnes, penderet (superciliosus quippe vir ille erat, inque multos contumeliosus), tempus aptum et libertatem sibi oblatam loquendi rentur. Morates etenim adolescens manibus suis imperii habenas non moderari, sed procerum tyrannis, ceu mulus indomitus, huc et illuc recalcitrare, puerumque imperatorem nihili facere: in quo ne libertatis loquendi scintilla micabat: ille potius satrapas suos complecti, et supra modum charos habere, ad quem ejusmodi orationem habuerant: *Cernis, domine, quam diligenter res nostras præfectus noster curet, quæ in occidentibus partibus jam perierunt. Regni tui corona Mustaphæ capiti imposta est. Thraciæ gazarum viriumque is brevi potietur: statimque, nisi aliquatenus provideatur, adversus nos confirmanda ejus potentia est. Impera itaque cum copiis omnibus, quæ hic præsto sunt, Bajazitem fretum trajicere, et contra Mustapham eas ducere, priusquam huic provinciarum occidentalium se adjungant copiae. Inter satrapas equidem tuos, nullus est Bajazite aptior ad repellendum et in fugam convertendum hostem: universa siquidem Thraciæ militia eum æque ac dominum suum respectat: ipseque quo vult, non secus quam famulos suos ducit, obsequentesque omnino submissosque habet.*

Hæc libenter audivit Bajazites, et quam celestiter potuit, ad fretum sacri ostii Propontidis pervenit: cumque paucis militibus comitantibus in continentem ulteriorem trajecit: biduoque Adrianopolim accedens, validum exercitum illic contraxit. In omnibus enim, ut præliximus, vir ille acer ac promptus erat: ab omnibusque observabatur. Communicatis deinde consiliis cum provincialium occidentalium rectoribus, ipsos sacramento adegit, nunquam, etiamsi cladem quomodo acciperet, defecturos: quin etiam fortiter ac genere ac adversus hostem se gesturos, et operam suam, quo victor Deo juvante evaderet, navaturos. His atque similibus inter eos actis, præpotentem exercitum eduxit Bajazites:

Ismaelis Bullialdi notæ.

(20) *Οι δὲ τοῦ Μωράτ δοκιμώτατοι.* Quam Ducas orationem veziros ad Moratem habuisse hoc loco narrat, quicum historia Verantiana apud Leunclavium consentit, eam ad Bajazitem bassam illos habuisse Morates Dragomanus apud eundem asserit. In narrandis enim rebus hisce a Bajazite genis, Morates a Duca et Verantiana historia discrepat, dum bassam illum, ad solam famam prosperi rerum Mustaphæarum successus, a Morate defecisse scribit.

(21) *Τῆς Προποντιδος τοῦ ἱεροῦ στομίου.* Ducas

νομα ἐκ Λαμφάκου, ὡς τριήρεις ἐν τῇ Καλλιουπέλει ἔτι πλεῖσται· καὶ φωναὶ καὶ παραγαὶ καὶ ἐργάνων ἤχοι, καὶ κτύποι ἐπάλλεων· καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἐχθρῶν ἀπαγγέλλοντες. Οἱ δὲ τοῦ Μωράτ δοκιμώτατοι (20) καὶ τῶν ὑπερσχόντων περιφανέστατοι, φρόνον τρέφοντες· ἔκπαλαι κατὰ τοῦ Παγιαζῆτ, ὡς ὑπερέχοντα πάσης τιμῆς, καὶ μεγαλειοῦντα, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τοὺς πάντας, καὶ γὰρ ὑπέροφρος ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς πολλοῖς σκωπτικός· καιρὸν εὐρόντες ἀρμόδιον καὶ τὸ παρρησιαστικὸν πρὸς αὐτοὺς ἔβπον· καὶ γὰρ ὁ Μωράτ νέος ὢν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰς ἡνίας οὐπω ταῖν χερσὶν χριτῶν· ἀλλ' ὡς ἡμίονος ἀδάμαστος, ἡ τυραννὶς ἔθεν κάκειθεν ἀπολακτιζῶν τὸ πόδε, καὶ καταφρονῶν τῷ παιδί· οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ παρρησίας σπινθήρ, ἀλλὰ μάλλον πρὸς τοὺς σιτράπας στοργή, καὶ πέρα τοῦ μέτρου διάθεσις· ἔλεγεν πρὸς αὐτόν· 'Ὅρῳ, κύριε, τὴν τοῦ ἐπιστάτου ἡμῶν ἐπιμέλειαν· ἤρῳ τὰ τῆς Δύσεως δολιὰ καὶ ἡ τῆς σῆς αὐθητίας κορωνὴς ἐτέθη ἐν τῇ τοῦ Μουσταφᾶ κεφαλῇ. 'Ὅς ἐν ὀλίγῳ γὰρ ἐγχερατὴς γρηθήσεται πάντων τῶν Θρηακικῶν ὑψασυρῶν καὶ δυνάμεων· καὶ μετ' οὐ πολὺ ἰσχύσει καὶ καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ ἄρα γρήταται τις ἐπιμέλεια. Κέλευσον οὖν σὺν ταῖς δυνάμεσι, ταῖς εὐρισκομέναις ὧδε περᾶσαι τὴν πορθμῶν, καὶ ἀντιπαράταξαι τῷ Μουσταφᾶ, ἀπὸ τοῦ ἔλθειν καὶ συναρθῆναι τὰς δυτικὰς ἐπιτάμεις σὺν αὐτῷ. Καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν σῶν σατραπῶν ἕτερος, ὡς ὁ Παγιαζῆτ, ἀντισητῆναι, καὶ κατατροπώσασθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς αὐτὸς· ἐπεὶ καὶ τὰ Θρακικὰ τέγματα ὡς κύριον αὐτῶν σέβονται πάντες· καὶ αὐτὸς ὡς οἰκείους αὐτῆς θῆναι ἐθθα καὶ βούλεται, δεικνύντες εἰς αὐτὴν ἀκίαν ὀπακοῆν καὶ ταπεινώσιν.

Τότε ὁ Παγιαζῆτ προθύμως τὸ λεχθὲν ἀκούσας, καὶ μετὰ σπουδῆς πολλῆς, ὡς εἶχε, τὸν πορθμῶν τῆς Προποντιδος τοῦ ἱεροῦ στομίου (21) καταλαβὼν· καὶ τὴν περὶ αὐτὸν διαβάς σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν εὐαρίθμοις, ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τὴν Ἀδριανουπόλιν καταλαβὼν, κάκει συναρτοχῶς παμπληθῆ στρατὸν· καὶ γὰρ, ὡς εἰρηκαμεν, ἐμδριθῆς ἦν ὁ ἀνὴρ ἐν τῆς πᾶσι· καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν ἐκαραδόκουν. Καὶ κοινολογησάμενος σὺν τοῖς ἀρχουσι τῶν δυτικῶν μερῶν, καὶ πιστεῖς παρ' αὐτῶν λαβὼν, ὡς οὐκ ἀποστατήρην, οὕτε [κἔν] τὴν τυχοῦσαν ὀπορτὴν βλάθην· ἀλλὰ γενναίως ἀνισταθῶσι τῷ ἐχθρῷ· καὶ τοῦτον θεοῦ συνεργοῦντος νικητὴν ἀναδείξωσι· ταῦτα, καὶ τὰ τοῖς ὁμοῖα λέξαντες, ἐξεῖσι μετὰ δυνάμει· πλεῖστης. Καὶ δὴ τὴν ἐν Χερβρονήσῳ γῆ-

Bosporum Thracium, errorem vulgi secutus, Propontidem perperam vocat: illis quippe temporibus, huic Propontides a Græcis imperitis ferebantur. Codex R. g. ms. Προποντιδε; δυο, ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἀδρον, ἡ δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ ψαμμάθιον. Una ad Abydum: alia ad [ostium] sacrum et Psammathion. Ἰερὸν στόμιον, ad Bosporum pertinet Thracium: ubi in angustissimam latitudinem coartatur fretum. In utroque litore castrum ædificatum est. Gillius, lib. iii, 5, de Bosporo Thracico adveundus.

ρουσαν ἰδὼν εὐθυδρόμως ἀρξάμενοι, ταχυδρόμοι ἄ
 τινὲς ἦσαν προπεμφθέντες παρ' ἐκείνου. Καὶ δὴ
 ἐπανελθόντες ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζήτῃ, ὡς ὁ Μου-
 σταφᾶς μετὰ δυνάμειος πλείστης ἀπάρας τῶν ἐκείσε,
 καὶ περαιωθεὶς τὴν νεώσσι παρὰ τῶν Τούρκων με-
 γαλυθεῖσαν κώμην, καὶ εἰς πολυάνθρωπον τελέ-
 σθεισαν, ἤτις μεγάλη Καρύα (22) κέκληται, ἐγγύς
 ποῦ τῷ κάμπῳ τῆς Ἀδριανοῦ τῷ πρώτῳ μέλλει κα-
 τουνεῦσαι. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Παγιαζήτῃ, καὶ
 μέσον θράσους καὶ δειλίας προτανευόμενος, ἔξεισι
 τῆς Ἀδριανοῦ μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πλείονων,
 ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας ὄντων. Φθασάντων δὲ ἐν
 τινὶ ὑδατῷδεῖ πεδίῳ (καὶ αὐτὸ πλησίον ἐν τῷ ἄκρῳ
 τοῦ κάμπου, ὥστε τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ φαίνεσθαι
 ἀμυδρῶς ἐξ αὐτοῦ, ἀλσῶδεῖ δνεὶ καὶ λίαν καθύγρῳ),
 ἐν τούτῳ τὰ τοῦ πολέμου ἡὔρησετο. Καὶ γὰρ
 ἐφθασε καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ
 ἄμφω τὰ στρατόπεδα ἐξ ἀνάγκης ἐγρήνθη συμπλακῆ-
 ναι, εἰ καὶ ὁ τόπος ἐδόκει ἀσύμφορος. Τότε ὁ Πα-
 γιαζήτῃ ἄμα καὶ τὴν δημηγορίαν, καὶ τὴν ἐν ἄρματι
 καὶ ἱπποῖς παρακείμεσιν συνάψας, πρὸς τοὺς ἡγε-
 μῶνας τῆς δύσεως ταῦτα εἶρηκεν·

Ἄνδρες ἀδελφοί, καὶ ὅσον ὑπὸ τὴν ὑμῶν
 χεῖρα κεινὸν, οἰδατε ἀκριβῶς τοῦ παρωχηκότος
 ἡμῶν θεσπύτου τὴν ἀγάπην, ἣν ἐδείκνυε πρὸς
 ὑμᾶς, καὶ τὸ εὐδιδάκτον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὡς
 οὐκ ἐγρήτο ὑμᾶς ὡς δούλους, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς·
 καὶ οὐ τόσον ἐφρόντιζε τῆς οἰκείας ὀρέξεως, ὡς
 τὸ συμφέρον ὑμῶν· καὶ ὡς ἔρμαιον ἠγείτο τοῦ
 κοινὸν ἀγαθόν, καὶ κατὰ σκοπὸν εἶχε τοῦ αὐξάν-
 εσθαι τὸ τοῦ προσφύτου ἔθνος, καὶ ἐλαττοῦ-
 σθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων· καὶ πόλεις πολλὰς συν-
 ἦψε καὶ ἐπιρρίας τῇ τῶν Μουσουλμάνων ἀρχῇ·
 καὶ οὐκ ἔλιπεν ἀχρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθε-
 σθαι, καὶ πλεονάζειν δυνάμεις καὶ πράγματα.
 Νῦν δὲ ὁ παρὼν οὗτος ψευδοῦρκος, δεῖ καὶ
 διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐν ταῖς κυρούσαις ἡμέ-
 ραις ἠγέρθη, ἥδη τὴν αὐθεντίαν μερίζων πρὸ
 τοῦ λαβεῖν· καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ κρείττω πρὸ
 τοῦ ἔχειν παραδίδοσι, ἅτινα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ
 ἡμῶν πατέρες μετὰ πολλῶν ἰδρώτων καὶ πόνων
 ἐκτήσαντο. Ἦ οὐκ οἰδατε, ὅτι ἡ Καλλιόπολις,
 καὶ ὁ ταύτης κορμὸς κλειεῖ ἔστιν Ἀνατολῆς τε
 καὶ Δύσεως, Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Εὐξείνου;
 καὶ εἰ ταύτην Ῥωμαῖοι βυσιλεύουσιν, ἥμισυ
 Τούρκοι Ῥωμαίους αἰχμαλώτους εἰς Ἐφῶν δια-
 πορθημένοι· Ῥωμαῖοι δὲ Τούρκους καὶ μάλα
 καὶ ἔσται ἀρχὴ ὀδυνῶν τὰ ἡμέτερα, ἐλευθερίας

cumque viam, quæ recta in Cherronesum du-
 cit, ingressus esset, speculatores ab eo præ-
 missi festinanter redeunt, nuntiantque Musta-
 pham cum ingenti exercitu, relictis locis illis,
 transgressum esse juxta vicum **81** a Turcis nu-
 per exstructum, hominumque frequentia cele-
 brem (Magna Carya is vocatur), postridie vero
 castrametaturum in agro Adrianopoleos. Hoc
 nuntio accepto Bajazites suspensus animi, inter
 audaciam et metum anceps, Adrianopoli egre-
 ditur, copiasque supra tringinta militum millia
 educit. Cumque pervenissent in quemdam cam-
 pum uliginosum (cujus extrema pars agro
 Adrianopolitano vicina est: ita tamen ut ob-
 scure Adrianopolis inde conspiciatur, quod silvis
 sit consitus, valdeque humidus locus), ad præ-
 lium se comparat. Jam quoque illuc cum suis
 accesserat Mustaphas, et utrumque exercitum
 ad conserendum inter se iranus necessitas adige-
 bat, quamvis incommodus situs videbatur.
 Hic Bajazites orationem paræneticam curru ve-
 cius ac equitans meditatatus, Occidentis duces sic
 allocutus est:

Viri fratres, universique qui vestro imperio parent,
 probe vobis cognitum est, quam clemens atque man-
 sætuus in vos fuerit dominus noster defunctus. Ejus
 animum mitem ac facilem experti estis, qui vos non
 servorum, sed fratrum loco habebat. Is profectio
 voluptatibus suis haud indulgebatur æque ac utilita-
 tibus vestris studebat: quodque in universos conse-
 rebat bonum, id lucro sibi apponi rebus. Eo
 tendebat ille, ut prophetæ genus incrementu susciperet,
 resque Romæorum accisæ imminuerentur. Multas
 proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperio
 adjunxit, nec cessavit ad obitus usque sui diem vires
 ac potentiam augere, amplioresque reddere. Nunc
 vero qui hic castra habet falsus Turca, qui propter
 peccata nostra caput hoc tempore extulit, imperium
 nondum a se occupatum sibi arrogat: Romæisque
 potioem ejus nondum acquisiti partem tradit, quod
 regis nostri majores multo sudore ac labore partium
 possidebant. Au non clare intelligitis hanc Callipolim
 ejusque fretum elaves esse Orientis ac Occidentis,
 Ægæi maris et Euxini? Quod si hanc sub ditione
 sua Romæi retineant, Turci captivos Romæos in
 Orientem transvehere minime poterunt, Romæi vero
 nullo arcene Turcos captivos trajicient. Jamque res
 vestre, Romæis se in libertatem asserentibus, labore
 incipient. Vos hac de causa hortor, ut huic fa-
 so

Ismaelis Bulli-faldi notæ.

(22) *Μεγάλη Καρύα*. Ptolemæus et Stephanus in
 Thracia Chersoneso habent Καρύαν; quam Domini-
 nicus Marius Niger comment. 10 in Europ. Geograp-
 hiam Cardiaspolum appellat. Illam quoque exhibent
 Tabulæ geographicæ Cæsiorum in Chersoneso Thra-
 cica, quæ procul dulio illa est Μεγάλη Καρύα, pro
 Καρύα, a Græcis antiquis appellata. Lemnævius
 in *Pandectis Historiæ Turcicæ* cap. 26, in Thracia
 Cherepolum locat, quam Græci Chariupolim appel-

lant. Notitia episcopatum sub patriarcha Byzantino
 exhibet Χαριούπολιν, Heracleensi Thraciæ metropo-
 litæ subditam. Cantacuzenus. lib. 1, cap. 42, ha-
 bet etiam mentionem illius urbis, Μεγάλη Καρύα,
 κατὰ τοῦ Αἰπύρου λεγόμενος ἕρος, *Magna Carya jux-
 ta Lipicem montem sita*. Lib. III, cap. 76, de ea lo-
 quitur, ita ut Hexamilio Chersonesi Thraciæ vicina
 sit; ubi et cap. etiam 77 illam Chariupolim vocat.

ac commentitio Mustaphæ, et cum eo sentientibus
 Romæis opemque ferentibus egregie obsistatis. Neque
 equidem sanguine Othmanico satius est impius iste
 fidei nostræ infestus. Ille enim Mustaphas domini
 nostri frater, quod ab eo olim audivi, insans admo-
 dum fato cessit. Hunc equidem ex infima Turcorum
 plebe unum, imperator Manuel Mosem viventem verit-
 tus, Iltrim Bajazitis filium jactabat. Deinde impostor
 iste, ut vidit imperatorem jurejurando teneri, ami-
 cicitiam **B** concordiamque inter ipsum dominumque
 nostrum stabilitam esse, aufugit in Walaohiam,
 ibique cum Myltza Mysorum tunc temporis principe
 moratus est, seque filium Bajazitis Iltrim jactans
 auxillum rogabat. Quod ubi obtinuit, inops equidem
 parvique momenti, Thessaliam invadit ac latrocinia
 exercet: obvios mercatores ceterosque spoliat:
 Iltrim Bajazitis filium se prædicat, exque Othmani
 prosapia editum. Quod ob flagitium dominus noster,
 ut probe scitis, exercitum justum aduersus eum
 expedit; et inito prope Thessalonicam prælio,
 cum non posset scelestus ille impetum sustinere,
 fuga in urbem istam pervenit. Tunc temporis etiam
 Cineites domino nostro militabat; qui quidem, Asia
 dum præest, ducis generalis Smyrnæ et Ephesi titulo
 ibi arrogato antea defecerat. Inde valido exercitu a
 rege nostro pulsus, jussusque eum comitari et in
 occidentalibus provinciis degere. Iste ergo occasionem
 nactus Thessalonicam aufugit, et hac de causa Mu-
 staphæ se conjunxit. Cumque cives in eo proposito
 non prodendi hunc impostorem, pertinaciter starent,
 dominus noster ad ipsorum imperatorem scripsit,
 calique ei clare significat: Cum exivissem ad vena-
 tionem, imperator illustrissime, ut feram compre-
 henderem, jamque lupo abact'o prædam, quam sect-
 abar, in manibus haberem, imperii tui mandras
 lupus iste ingressus est, salvusque evasit. Peto itaque
 prædam meam mihi reddi, ne tuit ac meis pecudibus
 temporis lapsu perniciem afferat. Istis imperator
 respondit: Etsi lupo sit qui solutem sibi in mea
 mandra quæsit, mansuetæ tamen ac humanæ sum
 indolis; neque ex aliena corde voluptatem capio.
 Lupi custos ero, non proditor. Hoc contentus sis, ut
 eum frenatum cohibeam meæ potestati suppositum,
 eique non permittam procurrere, et aliquid quod
 tuum sit devastare. Securus ergo omnibusque ubertim
 abundans regna dum vizeris, sæderibusque sta, quæ
 jurati ambo pepigimus. Dehinc hunc Mustapham
 ac Cineitem Constantinopoli detinuit, et post qua-
 driennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi
 hactenus degerat. Nunc cum nocere nobis imperator
 haud possit, intelligatque consilia sua exitum non
 sortiri (volebat quippe duos infantes regios penes se
 habere, suisque viribus terrorem nobis per ipsos
 injicere), transfugam istum Cineitem ac Mustapham,
 ceu canes feros et rabie citatos, in nos im-misit. Ad
 caprarum quidem modum aut leporum contra hostes
 nos non præbeamus; quin etiam tanquam leones
 inuliamus, hastasque nostras, quæ pecti nesciunt,
 in eos directe quatiamus. Arimum addat nostrorum

Α δὲ ἀρχὴ τὰ τῶν Ῥωμαίων. Διὸ παρκαλιῶ
 ὁμῆς ὡς χρῆ ἀντιστῆναι τῷ ἀλλοτῷ τούτῳ Μου-
 σταφῆ, καὶ τοῖς συνασπισταῖς, καὶ ὁμόφροσι
 τούτου Ῥωμαίοις. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν αἱμάτων Ὀθ-
 μῶν οὗτος ὁ δυσσεβὴς, καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως.
 Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ Μουσταφᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ
 κυρίου ἡμῶν, ἐταθρήκει κομδῆ τῆς πύλης ὧν, κα-
 θὼς ὁ κύριος ἡμῶν ἔλεγε πρὸς με. Οὗτος γὰρ
 τῶν χυδαίων Τούρκων εἰς ὧν, ἐν ταῖς ἡμέραις
 τοῦ προκαρφηκῆτος Μωδση, ὁ βασιλεὺς Μα-
 νουήλ τοῦτον, ὡς υἱὸν τοῦ Ἰλτρήμ, ἐφανέρωσε,
 ἐκφοβῶν τὸν Μωδσην. Ἔτα ὁ πλάτος οὗτος ὡς
 εἶδε τὸν βασιλεῖα ὄρκοις συνδεθέντα, καὶ ἀρῶν
 ἀγάπην ἀλλήλοις ἐκ συμφέρου σὺν τῷ κυρίῳ
 ἡμῶν μεταδώσαντας, ἀποδράς ἐς Βλαχίαν ἀφί-
 κτε, συνδιδῶν τῷ Μύλτζῃ τότε τῶν Μυσῶν
 ἀρχηγῷ ὅτι, υἱὸν αὐτὸν τοῦ Ἰλτρήμ ἀποκα-
 λούντα, καὶ βοηθεῖαν ἐξαιτούμενον. Κακῶθεν
 λαβὼν ἀλλήν τινα βοηθεῖαν, καὶ εἰς τὰ Θερτα-
 λίας μέρη ληστρικῶς εἰσελθὼν, τοδὲς συναντῶν-
 τας ἐμπόρους καὶ οἰονομηδίτας ἐξεγύμνον,
 καλῶν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἰλτρήμ, καὶ τοῦ Ὀθμῶν
 ἀπόγονον. Ὅθεν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὁμοί
 οἶδατε, στρατὸν ἀξιόλογον πέμψας κατ' αὐτοῦ,
 ἐγγύς σου τῆς Θεσσαλονίκης συνάξαντες πό-
 λεμον, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι ὁ ἀλλοτῶν, φη-
 γὰς εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν εἰσεῖσι. Τότε καὶ
 ὁ Τζινεὴτ συνδιδῶν τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ, καὶ γὰρ
 ἦν ἀποστατήσας τὸ πρότερον, αὐθεντεύων τὴν
 ἀρχαίαν Ἀσίαν, καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα Σμύρ-
 νης τε καὶ Ἐφέσου ἀποκαλῶν ἑαυτὸν, καὶ σὺν
 πολλῇ δυνάμει τοῦτον ἐξελάσας ἐκῆθεν, εἰς
 αὐτῷ διάγειν ἐκέλευεν ὁ ἡμέτερος κύριος εἰς τὰ
 τῆς Ἀσσεως μέρη. Τότε καὶ αὐτὸς καιροῦ δραξά-
 μενος εἰσηλθεὶς ἐν τῇ Θεσσαλονικίῃ σπηλεῖ, καὶ
 τῷ Μουσταφᾶ δι' αἰτίαν ρηθείσων συνήσθη. Ὡς
 δ' οὖν οἱ τῆς πόλεως ἀνευρότως ἰστέμενοι, καὶ
 μὴ προδοῦναι βουλευθέντες τὴν ἀκατωῶνα τοῦ-
 τον, ὁ ἡμέτερος δεσπότης γέγραψε πρὸς τὸν βα-
 σιλεῖα αὐτῶν αὐτῶν, καὶ παραδειγματικῶς ἐμήριτε
 λέγων· Ἐξελθὼν τοῦ θηρεῦσαι θήραν, ἐκλαμ-
 πρότατε βασιλεῦ, καὶ λύκου κυνηγετούμενον,
 καὶ δὴ ἐν χερσὶ τὴν ἀγῶν ἔχω, εἰσπηδήσας
 ἐσώθη ἐν τῇ μένδρα τῆς σῆς βασιλείας. Ἄξιῳ
 οὖν τοῦ δοθῆναι τὸ ἐμὸν θήραμα· ἵνα μὴ καὶ
 τῶν σῶν καὶ τῶν ἐμῶν θρημμάτων λυμαντήρ γί-
 νηται καιροῦ ἀπολόγτος. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀντί-
 γρηψε πρὸς αὐτὸν· Εἰ καὶ λύκος τὸ διασώθῃ
 ἐν τῇ ἐμῇ μένδρα, ἀλλ' ἐγὼ τὸ γαληνὲν ἔχω
 καὶ φυλάνθρωπον, καὶ τὸ μὴ χαλεπὸν ἐπ' ἀλλο-
 τροῖς φόντοις, σωτὴρ εἶσομαι τοῦ λύκου, καὶ οὐ
 προδότης. Ἄρκει σοὶ τοῦ χαλιῶσαι τοῦτον
 ἐγὼ, καὶ ἐν χερσὶν ἔχειν· καὶ μὴ εἶσαι προ-
 δουλεῖν μήτε φθεῖρειν τι τῶν σῶν, ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ
 καὶ ἀφθονίᾳ ἡγεμονεύειν σε ἀχρις ἔρου ζωῆς
 σου, φυλαττομένων τῶν ἐν ὄρκοις γενομένων
 ἡμετέρων συνθηκῶν. Ἐκτοτε οὖν εἶχε τοῦτον ὁ
 βασιλεὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει σὺν τῷ Τζι-
 νεῖτ· καὶ μετὰ χρόνου τέσσαρας ἐπετήρην αὐ-

τὸν ἐν τῇ γῆσῳ Λήμῳ, καὶ ἐπὶ διήγειν ἀρχὴ τοῦ
 νῦν. Νῦν δ' ὁ βασιλεὺς μὴ ἔχων ὅ τι καὶ θρά-
 σσειν, ὄρων μὴ εἰς τέλος τὸ αὐτοῦ βούλημα
 ἐξαρχόμενον· καὶ γὰρ ἐβούλετο τοὺς δύο παῖδας,
 τοὺς γηπούλους, ἐν ταῖς χερσὶν ἔχειν· καὶ δι' ἐκεί-
 νων ἡμᾶς ἐπιτοῆσθαι τῷ αὐτοῦ κράτει· ἤδη τὸν
 κῆρυκα καθ' ἡμῶν λυττώσας, ἀφῆκεν· ἡμεῖς δ'
 ζῶμεν εὐστόχως· καὶ γὰρ οἱ ἡμέτεροι πλειότες.
 Ὅρατε τοίνυν τοὺς σὸν ἀπὸ τῶν ἐπαρρημιῶν δι-
 τας, καὶ ἐπὶ ἐν ταῖς βασιλείαις τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας· καὶ αὐτοὶ σὺν
 ἡμῖν αὐθάρτη ἐσονται, αὐτὸν ὡς πεπλανημένον πρόβατον καταλήποντες· μόρον εἰ προσθύμας
 τῆς ἀρχῆς τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑπεεισέλωμεν.

Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὰς ἀλλαγὰς κατὰ τάξιν εὐαρ-
 μώστως συντάξας, τὸ ἐνωλίον ἤχησεν. Ὁ δὲ Μου-
 σταφᾶς σὺν τῷ Τζινεῆτι καὶ αὐτὸς τοὺς, οὓς εἶχεν,
 ἐγκαρδίως στερέψσας, καὶ ὁμάδας, ὡς εἰ τῆς ἀρχῆς
 ἐπιλάβοι, πάντων πραγμάτων ὡς αὐτὸς, καὶ αὐτοὶ
 ἐξόνται κύριοι, καὶ τιμῶν καὶ δώριον ὅτι καὶ πλει-
 ὄτων ἀπολαύσονται παρ' αὐτοῦ· καὶ τοῖς μικροῖς
 μεγάλα, καὶ τοῖς μεγάλοις ὑπερμεγέθη τάξας τὰς
 ἀμοιβὰς, καὶ τὰς χάριτας. Καὶ δὴ ὄρων ὁ Μουστα-
 φᾶς ἤδη σαλευόμενον τὸ τοῦ πολέμου πτερνόν, καὶ οἱ
 ὑπαναγνώσκει προσιώρησαν, ἐπισείοντες τὰ δόρατα,
 καὶ τρυφολογίας οἱ τοῖς προσιώρησαν, στὰς ἐφ'
 ὑψηλοῦ τόπου τὸν πόλεμον καταλιπὼν τῷ Τζινεῆτι,
 καὶ γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων,
 καὶ τοῖς πολέμοις συνήθης, ἔκραξε μεγαλοφώνως·
 Ἄνδρες ἀδελφοί, σὺν γὰρ οὐ δούλους καλῶ, εἰς
 τί ἡ ἀσέβεια αὕτη; Δούλος κατὰ δεσπότην, καὶ
 ταῦτα ἐξ Ἀλβανῶν. Γένος βάρβαρον πρός ἐμέ
 τὸν υἱὸν τοῦ Ἰερήμ, τὸν κύριον ἡμῶν; Καὶ γὰρ
 εἰ ἐξ ἡ ἐμὸς ἀδελφός, εἶχεν ἂν λόγον ἡ ἀσέβεια
 αὕτη, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου τὴν ζωὴν θύσειν μέλ-
 λων, ὁ βιοβαρῆς ἐν ὀλίγῳ μέλλων γενέσθαι οὐ-
 ρος· νῦν δὲ θανάτος ἐκείνου, τίς κληρονόμος
 αὐτοῦ ὁ υἱός; Ἄλλ' οὐκ ἔχει χώραν ἐν Θράκη·
 ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς ἐφᾶς· καὶ γὰρ οὐ τοῖς
 πράγμασιν ἐπιβαίρω τοῖς πατρικοῖς αὐτοῦ,
 ἀλλὰ τοῖς τοῦ ἐμοῦ πατρὸς· εἰ γὰρ οὐκ εἶμι υἱός,
 λέγει τις, τοῦ Ἰερήμ, ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν
 φανερὰν ἐπιδείξω· εἰ δὲ καὶ πολεμῶν με θέλει,
 οὐχ ὁ ἐμὸς θυλός, ἀλλ' ὁ ἐμὸς ἀνεψιὸς ἐλθέτω
 καὶ εἴ τι τι νέμει τὸ κράτος ἡ τύχη, καὶ κρα-
 τεῖτω ἐκείτω. Θανατίζω δὲ καὶ ἐμᾶς τοὺς εὐδο-
 κημήσαντας ἐν ταῖς στραταίαις τοῦ ἐμοῦ πατρὸς,
 καὶ ἐπισταμένους τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ τὸν
 εὐφρον καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τριβολιμαίου
 τούτου· καὶ εἰ εὐτυχῆσαι ἐν τῇ παύσει συμ-
 πλοκῇ, τίς ἔσται ὃς θυμῶσται συνάγει λέγον
 μετ' αὐτοῦ; Διὸ, παρακαλῶ, μὴ ἤνυσθε πολεμῶ-
 σται, ἀλλὰ μάλλον συμμαχήσατέ μοι, καὶ μετὰ
 ἐπιχειρίας προσέλθετε. Καὶ τῶν ὑμετέρων, μάρ-
 τισ Θεός, οὐ στερήσω τι· ἀλλὰ μάλλον προσ-
 θίξω, καὶ ἐπιπλοῖον ἀδείξω. Τούτων εὐτυ-
 λεχθέντων, αἰφνης ὁ τ' δεξιὸν κέρας ὑπερασπίξων
 στρατῆρ; ἀποσπαθείς, ὡς δῆθεν συμπλακίνας θεί-
 λων τῷ Τζινεῆτι, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ ἦλθον ἐνώπιον
 τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ἀποδάντες τῶν ἵππων ἅπαντες,
 τὴν δουλικὴν προσκύνησιν ἀπέδειξαν αὐτῷ. Με-

major numerus, infriorque eorum, qui ipsi militant :
 quos cernitis panem regis mei in dentium interstitiis
 adhuc ferre. **83** Vos adjutores mox habebimus in
 pecude aberrante retrahenda. Hoc unum nobis est
 erit, si praelium prompti atque alacres interimus.
 ἀποσπαστήν τοῦτον σὺν τῷ Μουσταφᾶ, ὡς ἀγρῶν
 οὐχ ὡς δορκάδες ἢ κτώμας εἰς τοὺς ὑπεραντίους

His dictis aciem disponit, agminibus ex arte
 locatis, et classicum cani jubet. Ex altera quoque
 parte Mustaphas praesente Cincite animos suorum
 confirmat : juratus iis pollicetur, si imperium
 adeptus fuerit, rerum omnium dominos atque ac
 se fore : honores ac dona quamplurima a se repor-
 turos, amplam mercedem infinis ostentans, pro-
 ceteribus immensa supra modum praemia promittens.
 Ubi etiam vidit Mustaphas bellum alas jam
 quater (id est, ad belli discrimen ventum esse),
 hostesque hastis incussis, ac jaculis intortis im-
 pressionem fecisse, tradita Cinciti, viro inter
 ceteros bellicosissimo, praelii etiam assueto,
 ineundae pugnae cura, ipse in edito loco stans,
 contenta voce sic inquit : Viri fratres, neque enim
 servos appello, quo impietas ista tendit ? serrus
 domino bellum infert ? isque genere Albanus ? Bar-
 barae gentis proles, mihi, qui vester sum dominus,
 et Iltrim Bajazitis filius ? Enimvero si superesset
 frater meus, colorem aliquem haec impietas praeser-
 ferret, utpote vitam suam pro illo profusus esset
 iste, cujus cervicibus cruentum fatum impendit.
 Nunc vero fratre meo mortuo, quis ex eo prognatus
 haeres ? neque, si supervit, in Thracia juris quid-
 quam habet. Longe lateque in Oriente imperat. Haud
 etiam paternas ipsius opes invado, patris mei ditiones
 solummodo occupo. Quod si negaverit ullus me Iltrim
 filium esse, ei me verum clare approbabo. Quod si
 etiam bello discernendum, accedat frater meus filius,
 non vero mancipium meum, quicum experier. Cui
 porro fortuna potiore partem attribuerit, ille
 regnet. Vos demiror, qui in patris mei exercitiis
 virtutem militarem vestram omnibus probaveritis,
 qui probe etiam nostis hujus triobolaris jactantiam,
 superbiam ac supercilium. Cui si prospere cesserit
 hujus pugnae exitus, quis acrie ipsum verbis audebit ?
 Vos propterea hortor, ne belli gerendi animo potius
 quam me adiuvandi estote, et cum aequanimitate pro-
 cedite. Nullis praemiis aut mercede, testis Deus
 adest, vos frustabor, quin etiam amplioribus vos
 honorabo. Ubi finem dicendi fecit, subito qui Baj-
 azitis exercitus dextero cornu praeparat, satrapa a
 suis digressus, quasi cum Cincite manus conser-
 turus, qui que ipsius latera cingebant, Mustaphae
 se stiterunt, et ab equis cum desiluissent, cuncti
 quam servi dominis, venerationem exhibuerunt.
 Confestimque, qui sinistrum aciei regebat cornu,

pariter transfugit. Peregrinam quandam mutationem videre erat, Mustapham temporis momento plumis ornatum, similemque alte volanti aquilæ; Bajazitem vero veluti monoculam plumis **B**4 eroliatum, et famulis solis eum comitantibus a cæteris desertum. Cumque intelligeret raro admodum domino superiorem servum evadere, videretque fortunam solum in partes sibi contrarias ducere, obsequii promptitudine salutem quaerit: et ex equo Jesiliens fraterque ejus Hamza, servili more ac gestu, Mustaphæ obviam procedunt salutantque. Defuncti igitur proelio Mustaphæ milites, duci suo teutoria decora ac convenientia pangunt, eique ex equo sublevato, ut totius Romanæ ditionis imperatori acclamarent. Bajaziti vero procul sedere jussu, satellites custodiæ causa oppositi sunt. Accedens deinde Cineites, cum videret eum aura vitali adhuc frui, intelligeretque intra casses irrotitum, præclusis omnibus effugiis teneri, ejusmodi orationem ad Mustapham habuit: *Quousque impius iste vulpem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus? Cui respondit Mustaphas, Consilio tuo utere.* Jubet itaque extra castra non procul tracto caput misero amputari: quod illico factum ipso operante, et talia verba proferente: *Nosti, pessime, testiculos demetere? Cineitis etenim genero Audulæ testiculi exsecti fuerant Bajazitis jussu. Duxerunt et hujus fratrem Hamzam capite quoque plexuri; at Cineites ejus misertus quod juvenis esset, eum dimitti jussit: Quippe, dixit, non est serus et inhumanus ut ille, quem morte violenta affecimus, nullum adhuc scelus hic patravit, sit itaque libertus meus.* Non intellexit infelix Cineites se fovere eum, qui perniciosi ipsi allaturus erat: quique brevi vitam crudeliter erepturus erat illi, qui erga se misericordia commotus fuerat.

τὸν θανατηφόρο, αὐτοῦ ζωπυροῦ, καὶ ὃν ἔλαβ' αὐτὸς, ἀνήλωσ'.

Novus itaque imperator Mustaphas liber factus ac audacior Adrianopolim cum universis copiis intrat: in cuius occursum egressi sunt multa cum fiducia et lætitia cives, hilari voce ipsi acclamantes. Præsidarii autem Callipoleos custodiæ impositi ubi, quæ gesta erant, rescivere, spe omni abjecta, pacto iurato ac jurejurando addito sese dederunt. Demetrius Leontarius igitur, qui speraverat urbe se potiturum (sic enim inter eos

οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸ ἀριστερὸν κέρασ' κρατῶν, κάκεινος ἐπράττε τὰ ὁμοία. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην ἄλλοίωσιν, τὸν Μουσταφᾶν ὡς ἐν ἀκαρπείᾳ πτερωθέντα, καὶ ὡς ἀστὸν ὑψιπετοῦντα παρόμοιον τὸν δὲ Παγιαζήτῃ ὡς κολοῖδον καταφυλωθέντα, καὶ Ἐρμημον μόνον μετὰ τὸν ἰδίων ἰστάμενον. Τότε κατὰ τοῦν λαβῶν ὡς σπανίως ὑπερισχύει δούλος δεσπότητος, καὶ ὁρῶν ὡς ἤδη τὰ τῆς τύχης νήματα ἀντιστροφῶς κλωθένται, πραγματεύεται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάχει· καὶ καταβὰς τοῦ ἵππου οὖν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζᾷ, δουλικῶς καὶ αὐτὸς προσκύνων, καὶ προσκύνων αὐτῷ. Τότε οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες, καὶ οὐκ ἄνευ ἡγεμόνι προεούσας πῆξαντες, ἀποδιδάσαντες τοῦ ἵππου τὸν Μουσταφᾶν, ὡς ἀρχηγὸν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα πάσης γῆς Ἑωμαίων εὐφήμεον· τῷ δὲ Παγιαζήτῃ κελεύσαντι [κελευθέντι] καθεσθῆναι μακρόθεν, φύλκας ἐπέστρεψε τοῦ φυλάττειν αὐτὸν. Ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεῆς (23), καὶ ἰδὼν αὐτὸν εἰσιζόμενον, καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἀκρας, τοῦ μὴ διαδραῖναι τὸν ἀντικείμενον, καὶ μᾶθὼν ὅτι ἐν ἄρματι ἦν, λέγει τῷ Μουσταφᾷ· Ἔως ποῦτε ὁ ἀνέσιος οὕτως ἐν ἡλίον ὄρα, ὁ μηδὲ ψηλασθητοῦ σκότους ὡς ἄξιος; Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, Ὡς βουλητόν ἐστι σοι, πολεῖ, εἰπὼν, καλεῖται μικρὸν ἐλκυσάντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ἄθλιον τὴν κεφαλὴν ἀποτραπήναι. Ὁ καὶ γέγονεν, ὁρῶν καὶ αὐτὸς τὴν κατατόμην, καὶ λίγων· Οἶδας, ὦ κάκιστε, σπρίζαι δρχεῖς; Καὶ γὰρ εἴποτε κοπήναι τοὺς δρχεῖς τοῦ Αἰδουλιε γαμβροῦ τοῦ Τζινεῆς, προλαβὼν τοῦ Παγιαζήτῃ τοῦ κελεύσαντος. Τότε ἤγαγον καὶ τὸν Χαμζᾶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, θέλοντες κάκεινον κατατομήσαι· ὁ δὲ Τζινεῆς ἐλεήσας αὐτὸν νέον ὄντα, Ἄφρατε αὐτὸν, εἶπεν· οὐ γὰρ ἐστὶν ὡς ἐκαίρον τὸν βιοσθητὴ καὶ ἀπάνθρωπον οὕτως· οὐδὲ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦτον ἐξέρχεται τι τοῦ πρᾶξαι κακόν· ἔστω οὖν ἐμὲ ἀπελευθερός. Οὐκ ἴδεν ὁ δύστηνος Τζινεῆς, ἐπιληθῶς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν ἀλίγῳ λα-

Τότε ὁ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παρρησίας καὶ θάρρους ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἰσεῖσι σὺν παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παρρησίας πολλῆς ἐξῆλθον οἱ πολῖται εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐφημοῦντες λαβρῇ τῇ φωνῇ. Οἱ δὲ τῆς Καλλιουπίλεως (24) μαθόντες τὸ γεγονός, καὶ ἀπελπίσαντες οἱ τοῦ φρουρίου, μεθ' ὄρκων καὶ συνθηκῶν παρέδωκαν τὸ φρούριον. Ὁ δὲ Λεοντᾶριος ἐλπίζων κατὰ τὰς συνθήκας τὰς ἐνωμότους, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐ-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(25) Ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεῆς. Laonicens lib. v. Bajazitem Bassam jussu Mustaphæ interfectum: et Phranzes, lib. 1, cap. 40, scriptum reliquere. Leuclavius lib. xii, ex historia Verantiana tradit, occisum fuisse vezirorum invidia, qui ut diutius veziri munere apud Mustapham fungeretur, pati nequibant. Ex Morate Dragonario addit, necatum fuisse in loco quodam Sali-dere dicto. Hamzam hujus Bajazitis fratrem a magnatum parte, qui saluum cum volebant, servatum fuisse Verantiana Historia narrat.

(24) Οἱ δὲ τῆς Καλλιουπίλεως. Laonicus et

Phranzes delusos fuisse Græcos a Turcis narrat: hi siquidem illa Callipolim relinquere, ut inter ipsos convenerat, noluerunt: causam, cur id facere recusarent Turci, affert: quod sibi rebusque suis nondum satis confirmatis, talem urbem Græcis concedi hand expediret. Phranzes id sibi relictosum esse Turcos disisse, docet: in eo quippe loco cæremonias litaniasque juxta Musulmanicum ritum primum celebraverant, postquam in Europam transferunt: lege propterea sibi vitium Christianis eum tradere. A Phranze non dissentiunt Mustaphæ ad Leonianum verba.

τοῦ φρουρίου τοὺς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευὴν, ἣν εἶχον ἐνδον, κατὰ τὰς πίστεις αἰ ἐγένοντο μετ' αὐτῶν, αὐτὸς ἐκ τῶν τριήρων ἐξαγαγὼν θώρακας, περικεφαλάς, δόρυ, τζάγρος, καὶ πᾶν εἶδος ἀρμάτων, ἤρξατο εἰσάγειν ἐν τῷ φρουρίῳ. Φθάσας οὖν ὁ Τζινεῖτε, καὶ ἰδὼν τὰ γενόμενα, ὄρων δὲ καὶ τὸν δῆμον τῶν Τούρκων θορυβοῦμενον καὶ ταραχῶδη ἐπὶ τῇ ἀνεπίστῳ καὶ ἀπροσδοκῆτῳ μεταβολῇ, ἤρξατο σκώπτειν καὶ σκληρολογεῖν τὸν Δημήτριον, λέγων· Ὡς εἶμι δοκεῖ, ὦ στρατηγέ Δημήτριε, τὸν ἀγῶνα, ὃν ἠγωνισάμεθα, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς ὑπέστημεν, ἕνεκα τοῦ γένους τοῦ σοῦ, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ὑπολαμβάνεις γεγονέναι; Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἔστι· τὸ γενόμενον εἰς ἡμᾶς ἐγκλειστοὺς δεύας ἀπολυθῆναι, καὶ δούλους δεύας δεσπότας γενέσθαι, οὐχ ἡμᾶς τοὺς Ῥωμαίους τῆς δωρεᾶς ταύτης αἰτίαν κρινόμεν, ἀλλὰ τῷ ἐκουρανίῳ Θεῷ. Ὑμᾶς δὲ τοὺς συμπασχόντας καὶ κοπιῶντας ἐν τῇ μεταθέσει ταύτῃ, Θεοῦ θελήσει κεκοπιᾶκατε ἐθῶς, ὑπολαμβάνομεν. Ἔνεκα οὖν τῶν κόπων, καὶ τῶν ἀμφοτέρων τῶν καμάτων, τῷ μόνῳ Θεῷ προσφέρομεν εὐχαριστίας. Ὑμᾶς δὲ διὰ δώρων λιανῶν, καὶ φίλας, καὶ ταύτης προσκαρῶν, παραπέμψαι· τὸ δὲ πόλεις καὶ φρούρια λαβεῖν παρ' ἡμῖν. Ἀρκεῖ σοι σῶον πεμφθῆναι ἐν Κωνσταντινίου, ἀναμνητήσκοιτες τῶν Λημιῶν κακῶν, καὶ τὸν ἐν τῇ μορῇ τῆς Παμμακαρίστου τῶν καλοῦργῶν ἀνειδισμόν· ἔχεις μισθοῦ χάριν σῶσαν τὴν κεφαλὴν, τὸ τοῦ λύκου φθέξομαι. Αἶψα κόπας, ἔχεις τὸν Ἐδρον πᾶντα γλυκερὸν ἀέριον φθάσας τὴν Κωνσταντινίου, ἀσπασαί τοὺς βασιλεῖς ἀπ' ἡμῶν· λέγε πῶς Θεὸς τὴν αὐθεντίαν ἡμῖν ἐδωρήσατο· ἔστω μεθ' ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ διάγω, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ, ἀπέστω ζήτησις Καλλιουπόλεως. Ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ βήματα οὐκ ὀλίγον ἐτάραξαν· καὶ θυμωθεὶς, οὐκ οἶδας, ἔφη, τὸν ἐμὸν βασιλέα ποίας συνθέσεως καὶ τρώσεως, καὶ ποίας ἀλλῆς μεγαλογνωμοσύνης ἔστιν, ἀποπέμπει με κενὸν τοιούτοις βήμασι φαῦλοις ἀποπύοντα ἐκ τοῦ στόματος, ὦ Τζινεῖτε; Ἴσθι δεῖ ὡς ἐν ὀλίγῳ, ὡς ὄρω, πάλιν δεῖξαι σε ἡ Κωνσταντινίου, καὶ τότε μάθης ἢ εἰρηκας. Πλὴν σὺ σὸν ἔστι τὸ δίδόναι με λόγον καὶ ἀποπέμπειν, ἀλλὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Μουσταφᾶ, ὃν ὁ Θεὸς καὶ ἡ τύχη Ῥωμαίων ὤψωσε. Εὐ δὲ, εἰς τῶν πολλῶν τυγχάνων, παῦσαι τοῦ λέγειν, δεῖ οὐκ ἔχεις τὸν ἀκούοντα. Ἐγερθεὶς οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὰς τριῆρεις πλήρης ὄν χόλου καὶ πικρίας, μὴ ἔχων τί ποιῆσαι, κατὰ νοῦν φέρων τὴν τῶν ὄρων ἀθέτησιν, καὶ τὰς ὑποσχέσεις, τὰς παρ' αὐτῶν γενόμενας. Ὅμως ἴστατο ἐκδεχόμενος παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ τὴν ἀπόκρισιν, εἰ μέλλει κατὰ τὰς συνθήκας λαβεῖν τὸ φρούριον, ἢ οὐ, καὶ τότε ἐπαναζεύξαι. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἰδὼν, καὶ λόγους συνάραπτας ἱκανοὺς ἄμφω, τῷ Δημητρίῳ ἔφη· Ἐγὼ μὲν, ὦ φίλε, καὶ τοῦ ἐμοῦ ὑπερασπιστοῦ περιπόθητε, οἶδα ἀκριβῶς τὰς ὑποσχέσεις, ἀς ὑπεσχέθητε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου αὐτοῦ· καὶ δεῖ ἐν μέσῳ τοῦτων ἦν καὶ τὸ

PATR. GR. CL VII.

A convenerat) ubi praesidium decessisset, asportavissetque secum omnia vasa et sarcinas, quas in urbe miles habebat, hac siquidem conditione se dediderant, exportari thoraces ex triremibus curat cassidesque et galeas, hastas, zagais, id est jacula, et omne genus armorum in arcem importari coeptum. At Cineites accurrens quod factum erat cernit, Turcorum multitudinem turbatam ac tumultuantem, ob mutationem insperatam ac inexpectatam: contumeliosus ideo asperisq. verbis Demetrium sic affatus est: Imperator Demetri, **85** ut mihi videtur, existimas nos, nationi tuae gratificaturus imperioque Romaeo, praetium obtulisse et pericula adiisse? aliter equidem se res habet. Quod nobis inclusis accidit in libertatem asseri, ex servis rerum dominos fieri, tantum beneficium Deo, qui caelestia habitat, acceptum serimus; nec auctiores illius vos Romaeos judicamus. Existimamus profecto opera vestra prospere nos usos esse, qui, sociatis nobiscum laboribus, belli ærumnas in hac rerum conversione toleratis. Soli itaque Deo gratias agimus, qui a laboribus et cassibus praeteritis integros servavit; vosque cum donis, quantum vester capit status, et amicitiae vobis opportunæ pignorb. dimittimus. Urbes vero et castella non vobis tradere abii! Tibi, o Demetri, salvo satis sit Constantinopolim repetere. Memoria animis adhuc hæret malorum, quæ in Lemno passi sumus, quamque contumeliose a monachis habiti in Beatisime monasterio. Caput integrum mercedis nomine domum refers, Lupi ac Ciconis apologetar. Remos impelle, tenis ac sudus Eurus spirat. Constantinopolim proficiscere, imperatores nomine nostro saluta, et iis annuntia, quomodo Deus dominationem nobis concesserit. Inter imperatorem nosque pax integra maneat atque tranquillitas, nec aliqua de Callipoli questio fiat. Tali oratione non mediocriter turbatus est dux exercitus Demetrius, ad iramque versus ait: An non tibi cognitus est imperator meus, quamque prudens, rerum peritus ac magnanimus sit? his contumeliis, quas ore tuo evomisti, o Cineites, honoratum, nudumque dimittis? persuasum habe, quod praevideo, te brevi Constantinopolim, ut ad asylum, profecturum: tunc, quid prosunt verba ista tua, cognosces. Verumtamen pro imperio neque jubere, vel me dimittere potes, at Mustaphas imperator, quem Deus Romæorumque fortuna evezcerunt. Tu vero cum de turba et plebe unus sis, abstine a verbis, quibus obtemperantem nullum habes. Cum itaque surrexisset ira tumens ac indignabundus, triremes conscendit quid faceret anceps, animo revolvens promissa istorum, quæ perjurio corruerant. Remansit tamen expectando quodnam sibi a Mustapha responsum daretur: an ex fœdere arcem sit recepturus, necne; acceptoque responso redire statuit. Accessit itaque ad eum Mustaphas, et post longum colloquium, Demetrio hæc dixit: Ego quidem, o amice, protectori meo charissime, eorum recte memini, quæ coram Deo ejusque pro-

30

pheta promisi, quodque his etiam arx Callipoleos contineretur. De cæteris equidem omnibus rationem reddere debeo in die illa iudicii novissimi tremenda, nisi pactis stetero, eaque adimplevero. Quod autem ad castrum spectat, satius est mihi iusjurandum violare, quam in Dei offensioem incurrere, manibus impiorum pios tradendo, liberæ conditionis homines in servitutem redigendo, gentemque Deo dicatam ac consecratam subijciendo infidelium imperio, qui Deum unicum cæli et terræ nesciunt. Quod si in eam impietatem præceps laborer, quod absit! Domine, Musulmanorum natio neque me imperatorem ferret, vel tibi arcis ingressum concederet. Abi itaque, quam maximas pro viribus meis gratias referam. Quæcunque vero ditiois meæ non sunt, sed publico acquisita meoque propheta, illa intacta relinquo, consuetudinibus Musulmanorum prophetaque præceptis fraudem ullam facere recusans, cum Musulmanus sim. Indesinenter equidem laborabo ut urbium numerum multiplicem, eas augeam, regionesque Cauridum adjiciam Musulmanorum ditioni. Urbem vero ut Christianis concedam, etiamque Callipolim (quæ Musulmanorum fauces sunt, totum genus Christianum absorbentes: qui etiam laqueus est, quo Christiani jugulantur ac pereunt), nunquam animum inducam, nec quidquam tam absurdum admittam.

Hæc dum audit Leontarius (tanquam leo, cui præda se subtraxit, in terram caput inclinans, et cauda laxata terram verrens), vultum præ dolore demittit, quasi phrenesi superveniente mente dejectus, donec absurdum sermonem audivisset ille. Postmodumque attollens oculos eum sic alloquitur: Accurate notimus, domine dux, quomodo vos Musulmani multis abhinc annis erga nos affectistis. Elapsi sunt equidem anni centum quinquaginta, ex quo proavus tuus G. kimon Bithyniam, Paphlagoniam et Phrygiam majoribus nostris eripuit imperio suo subdidit. Cum vero filius ejus Orchan hæreditario jure eadem themata seu provincias consecutus esset, sædærum initorum immemor perjurio fidem datam, fines transgressus, quos Deus et veritas stabiles posuerunt, violavit. Jamque ab eo tempore anni centum transierunt, quo Occidentem devastare cepit. Illius deinde nepos pater tuus Iltrim Bajazites, cum successionis jure rerum summa omnibusque provinciis potiretur, et ipse perjurii reus peractus est; tandemque ipsum imperiumque ejus univærsam Deus Persia tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus fere agitur annus, tuique fratres Musulmanus et Moses, jurejurando violato, infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solutus Mehemetes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus, juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam re-

της Καλλιουπόλεως φρουρίον. Ἐνεκα οὖν τῶν ἄλλων ἀπάντων ἔχω λόγον ἀποδοῦναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερῇ, εἰ μὴ κατὰ τὸ συμφωνηθὲν οὐκ ἀπιδήσεται. Περὶ δὲ τοῦ φρουρίου κρείσσον παρακαλεῖν δοκῶν, ἢ προσκρούειν Θεῷ, εἰσεβείς ἐν χειρὶν ἀσεβῶν ἀποτιθέσθαι, καὶ ποιεῖν δούλον τὸ ἐλεύθερον, καὶ τῷ Θεῷ ἀφιρωμένον ἔθνος εἰς χεῖρας ἀπίστων, καὶ τῶν ἑα Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ εἰδῶν. Εἰ δὲ καὶ ἐς τοσαύτην ἀσέβειαν κατακρημνισθῶ, δὴ μὴ γένοιτο, Κύριε, τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος οὐτ' ἐμοὶ τὴν ἀρχηγίαν παραχωρήσει, οὐτε σοὶ τοῦ χωρίου τούτου χάρισι τὴν εἰσοδον. Ἄξιθι τοιγαροῦν, κἀγὼ εἰς ἄσπον εὐπορῶ, τόσον καὶ τὴν ἀντιμοιθὴν παρακτεῖνω. Ὅσα δὲ οὐ παρὰ τὴν ἐμὴν κτῆσιν εἰσιν, ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ κεκλήρωται, καὶ τῷ ἐμῷ προφήτῃ, οὐ θέλω παρασκαλεῦσαι τι τῶν Μουσουλμανικῶν ἔθων, καὶ τῶν προσταγμάτων τοῦ προφήτου, Μουσουλμάδες τυγχάνων. Καὶ γὰρ ἐπιμόνως ἐργάζομαι τοῦ προσθεῖναι καὶ ἐπαυξῆσαι πόλεις, καὶ χώρους ἡαβουρίδων ποιῆσαι τῶν Μουσουλμάνων εἶναι. Τὸ δὲ πόλις, καὶ ταῦτα Καλλιούπολιν, ἧτις ἐστὶ λαμὸς τῶν Μουσουλμάνων, καταβροχῶν ἄπαν γένος τῶν Χριστιανῶν, καὶ πριγμονῆ τῶν Χριστιανῶν καταπύγων καὶ ἀλεθρεύων αὐτοὺς, κάποτε οὐτε κατὰ νοῦν ἐπισπεύεται τὸ τοιοῦτον παραλόγισμα, οὐτε εἰς τέλος ἐξάγω.

Ταῦτα ἰνωτισθεὶς ὁ Λεοντᾶριος; (καὶ ὡσπερ λέων τῆς θήρας ἀποχέρας, κάτω τὴν κεφαλὴν φέρων, καὶ τῇ οὐρᾷ τὴν γῆν ἐπιβρίκτιζων, ὑποχαλῶν αὐτῇ), οὕτω καὶ οὕτως ὑπὸ τῆς λύπης, ὡς ἐν ἐκστάσει φρενίτιδι γενόμενος, κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχων, ἕως οὐ καταλήξας τὸν παράλογον λόγον ἔστη, ἄρα; τὸ ἄρμα πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἡμεῖς μὲν, ὦ κύριε καὶ ἀρχηγέ, τῶν Μουσουλμάνων οἰδαμεν ἀκριβῶς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐκ πολλῶν χρόνων διάθεσιν· καὶ γὰρ ἤδη ἐπέκεινα τῶν ἑτη τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκατὸν πενήκοντα, ἀφ' οὗ ὁ σὸς πρόπαικος Ὁθμὰν τὰ τῆς Βιθυνίας, καὶ Παφλαγονίας, καὶ Φρυγίας μέρη ἀπέσπασε ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων γονέων κατέσχε. Ὁ δὲ ἔκγονος αὐτοῦ Ὁρχὰν γενόμενος κύριος καὶ κληρονόμος τῶν αὐτῶν θεμάτων, οὐ δύναιτο ποτε ταῖς συνθήκαις καὶ ἔρκοις, παραβαίνων καὶ μεταπηδῶν ἔρκα, ἀ ἠσφαλισσαντο Θεῷ καὶ ἀλήθεια. Ἄγω ἔτος ἔκτοτε ἔργός σου ἐλασσόν, ἀφ' οὗ τὰ τῆς δύσεως ἤρξατο φθίρειν· εἶτα ὁ ἔκγονος αὐτοῦ, ὁ σὸς πατήρ Ἰλτρίμ, γενόμενος κύριος τῶν πραγμάτων καὶ θεμάτων κατὰ διαδοχὴν, καὶ αὐτὸς παραβαίνων τοὺς ἔρκους, ἐπὶ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν καὶ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐν χειρὶ Περσῶν παρέδωκεν. Νῦν δ' ἐκείνου παρελθόντος ἔργός σου τὰ ἐπιδέκοντα ἑτη (25) τελευτήσονται ἕως σήμερον οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ Μουσουλμάν, Μ-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(25) Ἐργός σου τὰ ἐπιδέκοντα ἑτη. Fieri nequit, ut a Bajazitis Iltrim obitu ad hanc diem anni triginta numerentur, cum Bajazites obierit anno

Christi 1403, Leontarius vero anno 1422 hæc ad Mustapham verba habuerit.

σῆς παραβάτης ὄρκους, κακῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. Μόνρον ὁ ἤδη γεωσσι παρ-
ελθὼν Μεχεμέτ ἀρχηγὸς ὁ δὲ ἀδελφός, αὐτὸς
τοὺς ὄρκους ἐτήρησεν καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εἰ-
ρηνικῶν καὶ τὴν τρυφὴν τῆς ἡγεμονίας εὐδαι-
μόνως ἀπέλαβεν. Ἐν δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς
μακρὰν γελᾷσει ἢ τύχῃ, συναίρουσα καὶ βοη-
θοῦσά σοι. Ἀδίκους γὰρ ὁ Θεὸς πρό καιροῦ παρα-
πέμπει εἰς αἴδηρ, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰς
τέλος ἀφανίζει. Ὅτε γὰρ φεύγων εἰσηλθεὶς ἐν
Θεσσαλονικῇ, εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρ-
εδίδου σε τῷ Μεχεμέτ, καὶ ἀρχὴν τὴν ζωὴν
σου ἐλάμβανε· εἶχον ἂν πολλοὶ αἰτιᾶσθαι κατα-
κρίναι Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐ-
τοὺς προσφυγόντων δεινὸς φορέας, καὶ τὰ
ἐναντία τοῦ δικαίου πράττοντας. Ἄρτι δὲ σε
ἀρχηγὸν ἀναδείξαντες μετὰ Θεὸν οἱ Ῥωμαῖοι,
γῶφους μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἰρη-
κας, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκοιμάσαν-
τας ὡς ἐχθροὺς λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσ-
ωπον. Ὑψίαινε οὖν εὐφραινόμενος. Ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴλους ἀπελθόντες, καὶ τῷ βα-
σιλεὶ ἀναγγελλάντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀναθέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν
αὐτοῦ δίκαλον ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἱστία πτερώτας, τὴν πρὸς
Κωνσταντινοῦπολιν πορείαν ἐπλευσεν.

CAPUT XXV.

Manuel imperator cum Morate sœdus pœngere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde et ignavia totum se
dat. Morales de recuperando imperio serio agit, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta dis-
cessit. Aluminis in Phocidæ confectio. Phocœa nova condita, ab Andrea et Jacobo Calaneis gubernata, fit Turcis tri-
butaria. Joannes Adornus Phocœæ rector Mahometem, et deinde Moratem adit, et huic per litteras in eo copiosisque
trajecticentis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuntium transitus Moratis in Europam fit mœstus. Eum alloquitur
Cimelles et objurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agit. Mu-
staphas Lampasacum venit, et Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat dirumpitque Morates.

Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουήλ (26), καὶ ἡ
λύπη πολλὴ εὐσχεθεῖς, καὶ θυμοῦ πλήρη γενόμενος,
μὴ ἔχων ὅ τι ποιῆσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν
ἐτέραν βαδίσαι, καὶ στεῖλαι πρέσβεις τῷ Μουράτ.
Καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν,
καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὀμήρους, ἐπεὶ ἐκποδῶν
ἕγγυος· ὁ Παγιαζήτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀπο-
καταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. Ὁ
δὲ Μουσταφᾶς, καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμέτω ὁ
λόγος, ὀχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς,
καὶ νοθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας δρουγ-
γάρους καὶ κόμητας (27) οἰκίλους τοῦ μεγάλου
στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ὡς
ἐχρὸν ἀσφαλίσας, καὶ ὄρκους διδοὺς αὐτοῖς, καὶ δω-
ρεαῖς ἀμεύσας, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ τὴν πορείαν ἐποι-
εῖτο. Καὶ δὴ εἰσελθὼν ἐν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποικομέ-
νου Μεχεμέτ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὐρῶν θησαυ-
ροὺς ἀναριθμήτους, καὶ ἐτέραν ἄλλην παρασκευὴν
ὑπέριμετρον, ἐνδύματα, καὶ λίθους, καὶ μαργάρους
πολυτελεῖς, γυναῖκας ὠραίας, καὶ νέους παιδίσκους
εὐπροσώπου; καὶ κάλλει διαφέροντας, καὶ πᾶσαν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουήλ. Veri-
similiora sunt quæ noster hic explicat, quam illa
quæ Phranzes et Laonicus, quasi per transennam
et negligentissime, percurreunt. Delusus enim a Mu-
stapha, qui opem tulerat, Manuel ira commotus consi-
lia, quibus istum pessumdare, suasque in toto

giiis deliciis ac luxu assatim satiat. Tu vero his
patris tui haud diu uteris propitia et adjuvice fortuna.
Iniquos enim Deus ad inferos immatura morte de-
trudit; ipsique non auscultantes in æternum delet.
Cum equidem exsul ingressus es Thessalonicam, si
Romæorum imperator Mehemeti te tradidisset, et la-
queo vitam finivisses: Romæos, ut proditores, eorum-
que qui ad ipsos confugiunt, crudeles mactatores,
a quitati justitiæque adversantes, multi accusare et
condemnare potuissent. Romæi equidem adjuvante
Deo, imperatorem te constituerunt; Deo enim omnia
ascribis, idque recte dixisti, nec quidquam oppono;
eos vero, qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes
dorsumque eis obrertis. Sanitate voluptatibusque
fruere. Ad nostros reversi imperatori nos dolo cir-
cumventos esse narrabimus: Deoque omnibus remis-
sis, cum patientia justam ejus sententiam ex-
spectabimus. Hæc locutus e portu expansis velis
solvit, versusque Constantinopolim cursum di-
rexist.

At Manuel imperator de istis certior factus, incore
simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam
viam ingredi statuit, legatosque ad Moratem mittere,
acturos de eo, favente divino numine, in paternum
imperium reducendo; quandoquidem Bajazitæ
Bassare infecta e vivis excesserit: ea tamen con-
ditione si patris voluntatem ratam habere volue-
rit, et duos infantes obsides dare. Interea Musta-
phas, ad cujus res narrandas redeundum, arcem
Callipoleos munit, recte constituit, in plebem etiam
animadvertit, præficitque drungarios et comites
domesticos magnæ classi. Turi etiam tuendæ, quæ
portui imminet, præsidium imponit omnibusque
necessariis instruit: jurejurando benevolam se
fore promittit, donaque largitus Adrianopolim
contendit. Palatium illic, quod habitaverat frater
ejus Mehemetes, ingressus, divites supra modum
thesauros consequitur, aliamque immensam sup-
pellectilem, vestem, lapillos ac margaritas pre-
tiosissimas: feminas quoque pulchras, 88 pu-
eros et juvenes oris ac vultus decore præstantes,

res collocare possit, jure agit, et ad finem perdu-
cere laborat.
(27) Δρουγγαροὺς καὶ κόμητας. Drungarii sunt
clasis præfecti, quibus inferiores erant comites.
Videndus Cyropalates in officiis aulæ Constantino-
politanz.

aliaque Walachiaë spolia : tum otio se tradere, has divitias profundere, et quotidie libidini ac crapulae se dedere. Morates autem etiamnum juvenis, quippe vicesimum annum nondum impleverat, Prusæ Bithyniæ morabatur, lisdem moribus assuetus : modestior tamen, quod curis sollicitaretur, erat, nec effrenatum eum sinebant de rebus suis cogitationes ; agitabat quippe anima, quibus modis paternum imperium recuperare posset, quod pater suus magnis laboribus partum possidebat, ipse vero nullo suo flagitio amiserat. Aderant ei magnatum præcipui, præter Bajazitem, quem jam diximus fato inloperuisse. Intellecta autem arcis Callipoleos traditione, quodque Leontarius deceptus ac vacuus dimissus esset, atque etiam Mustaphas, intemperato luxui ac libidinibus obnoxius, curam tuendo imperio non adhiberet, consilium capit, ei, quod iniierat imperator, simile ; priorque ad hunc legatum mittit, Abrahamum quemdam fratrem Hali, de quo mentionem fecimus, virum prudentem et probum, Turcorum propudiosis verbis ac libidinibus inassuetum. Qui, cum vivo Bajazite Bassa secundo loco haberetur, eo mortuo primos honores adeptus est, procerumque princeps, et Moratis imperii Mesazda fuit. Venit is Constantinopolim, ubi eorum, quæ molitus erat imperator, nullum verbum fecit. Turci quippe iram inmanem uento repositam in occulto tenebant, donec tempus res eorum in melius verteret ; oculis placidis ac serenis, et ad fraudem animo composito, lupum, quem intus gerebat, in ovem mansuetam foris transformabat. Mansuetis itaque verbis ac submissis auxilium rogat ; causas erimenque omnium quæ patrata erant in Bajazitem Bassam transfert : extra culpam esse se, pariterque Romæos profitebatur, tali sermone usus : *Si ita visum fuerit majestati tue, brevi tempore dominum meum Moratem paterno regno iterum reddes, quomodo etiam erga patrem ejus, imperator illustrissime, te gessisti. Clarum quippe manu tenes, et navem quocunque libuerit convertis, cujus gubernacula perite dirigis. Qualem sane ejus patri te præbuisisti, qui visibus tuis (retus Mose restitit, sic facias, et miserere nostri, neque sinas imperium obtinere illum, qui nedom specu dignus est. Mehemetes enim (nobis sæpius dictus) dum adhuc regnabat in Asia, Mose Thraciam, post occisum fratrem Musulmanum, occupante, hostis infestus et capitalis Romæis et urbi (quod supra monuimus) fuit. Illo tempore, o imperator, Prusa Mehemetem accersivisti, quem cum exercitu* **89** *trajectum fide data intra Constantinopoleos mœnia accepisti. Is vero cum copius eduxisset, semel atque iterum, sæpiusque cum Mose pugna inita, vicus Constantinopolim se recepit : denuoque ut bello ex-*

A ἄλλην ὕλην Βλάχιας, ἐκάθητο κατασπαταλῶν, καθ' ἡμέραν μεθύων καὶ ἀσελγαίον. Ὁ δὲ Μουράτ ἐτι νέος ὢν, καὶ οὐκω τὸ εἰκοσιετὸν ἔτος ἐλάσας, ἐκάθητο ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας καὶ αὐτὸς τὰ ὄμοια πράττων· πλὴν οὐ τόσον· καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς φροντίδος ἐδάκνυτο, καὶ οὐκ εἰς τοῦτον ὁ λογισμὸς ἀγγλίνων· ἀλλ' ἐσκέπτετο πῶς καὶ ποίῳ τρόπῳ ἀνακαλέσθαι πρὸς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικίην, ἣν ὁ πατὴρ ἐκτίρησε διὰ πολλῶν κόπων, αὐτὸς δὲ ἀνευ ἐπιηρείας τινὸς ἐφθασεν ἀπολέσασθαι. Ἐίχε γὰρ μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν μεγιστάνων τοὺς προδύοντας πλὴν τοῦ Παγιαζήτ· καὶ γὰρ πρὸ ὀλίγου κικῶς ἀπεβίω, ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσεν. Μαθόντες γὰρ ὡς τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως παρεδόθη, καὶ ὁ Λεοντάριος κενὸς ἀπεπέμφθη, καὶ ὁ Μ. υστραφᾶς ἐτι ἀκολάστως κατασπαταλᾷ, μὴ ἔχων φροντίδα πῶς δεῖ φυλάξαι τὴν ἡγεμονίαν ἀσινῆ, βουλὴν βουλευέται, τὴν ἣν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύσατο, καὶ πρὸς τὴν προφθάσας οὗτος πέμπει πρὸς βασιλέα Ἰπραίμ (28) τίνα ἀδελφὸν ὑπάρχοντα τοῦ Ἄλλι, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἀνδρᾶ συνετὸν καὶ εὐήθη, καὶ πρὸς τὰς τῶν Τούρκων ἀναίδεῖς βλακαίας ; καὶ ἀειγείας ἀσυνήθη· ὅς καὶ τὰ δευτερεῖα τοῦ Παγιαζήτ φέρων, τὰ πρωτεῖα ἐκείνου παρελθόντος ἔλαβε, καὶ τῶν μεγιστάνων πρῶτος ἦν, καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ (29). Ἐλθὼν οὖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ περὶ μὲν τῶν ὧν ἐπραξεν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐγένετο μνήμη· ἀλλ' ἐν τῷ νῷ διατρέφοντες θυμῶν ἀγγλίνωντες, ἕως ἂν ὁ χρόνος εἰς εὐδαίμονιαν ἀξῆται περὶ αὐτῶν, ταῦτα ἐκρύπτοντο· Ἰακωβὸς δὲ βλέγματι, καὶ ὑποῦλεν γνώμην τὸν ἔνδοξον λύκον ὡς πρόβατον ἐξω ἰδεῖναι. Καὶ δὴ λόγους συνάραξεν πρίους ; τε καὶ ἴλιαν ταπεινοῦς, βοήθειαν ἐξεκάλει, ὡς ἐξ αἰτίας γεγενοῦσας, ὅσα δὴ καὶ γεγόνασι, λέγων τοῦ Παγιαζήτ· ἀθῶνος αὐτοῦς ἀποδεικνύων, ὡσαύτως καὶ Ῥωμαίους, λέγων, *Εἰ θελήσει τὸ σὺν κράτος, ὡς ἐν ὀλίγῳ ἀποκαταστήσεις κάλιν εἰς πατρικίην ἡγεμονίαν τὸν ἐμὲν δεσπότην Μουράτ, καθὼς καὶ ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰρηάσω, λαμπρότετε βασιλεῦ.* Ἔχεις γὰρ ὑπὸ τὴν χεῖρα τὸ πηδάλιον, καὶ ὅπου ἂν βούλη ἐκεῖ καὶ τὴν ναῦν μεταστρέψεις καλῶς ἰθύνων τεὸς ὀλακας. Ὡς γὰρ εἰρηάσω ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀντιστάντος τῷ σὺν κράτει Μωσῆ, οὕτω καὶ νῦν συμπάσχισον, καὶ μὴ ἐδόσης τὴν ἡγεμονίαν κατέχειν, ὅς μηδὲ μῖας καλύθης ἀξίος. Καὶ γὰρ ὁ (πολλάκις προλεχθεὶς) Μεχεμέτ ἐτι ἡγεμονεύων ἐν τῇ ἀνατολῇ, τοῦ Μωσῆ τότε τὴν ἡγεμονίαν κτείναντος, ἐναντίος ἐβᾶν Ῥωμαίους, καὶ τῆς πόλεως ἐχθρὸς ἀσπονδὸς (ὡς προλέλεκται). Τότε, ὦ βασιλεῦ, μετακαλεσάμενος ἀπὸ τῆς Προύσης τὸν Μεχεμέτ, καὶ πίστει δούξ, εὐδόξας αἰτὸν ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως σὺν τοῖς στρατεύμασι περρωθῆ· τι· καὶ ἐξελθὼν καὶ πῶν,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(28) Πέμπει πρὸς βασιλέα Ἰπραίμ. Frater hujus Abrahami fuit Hali-begus : quem cap. 21, fugativum vidimus a Percelligæ Mustaphæ sectatoribus.

(29) Καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ. Με. αζων hic pro συμβούλῳ, seu consiliario, Turcic vezir dictus.

καίδις, καὶ πολλὰς, καὶ συμμίξας τῷ Μωσῆ, καὶ ἠτηθείς, καὶ εἰσελθὼν πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πάλιν ἐξελθὼν, ἕως οὗ εἰς τέλος τὸν Μωσῆν ἠφάνισε, καὶ τέλος ἐθανάτωσε τὴν ἡγεμονίαν λαβὼν. Οὕτω καὶ νῦν, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ἐργασον καὶ εἰς τὸν Μουράτ, τάττων καὶ ὑπερμεγέθη δωρήματα, καὶ πολλοῦ λόγου δέξια, πλήρη τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ τῶν δύο παιδῶν τῆν ἔγχερισιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλ' εἰς βέβαιον καὶ ἀμετάθετον ἐτήρει τὴν αὐτοῦ γνώμην, καὶ εἰς τέλος ἐξείναι τὰ βουλευόμενα. Ἐν τούτοις ὄντες, καὶ ὁ Ἰπράιμ ἡμέρας ἱκανὰς ἐνδιατρέθων, τοῦ λαθεῖν τέλος τῶν ὧν ἐζήτηε συμφωνιών. Ἐτερος εἰσπηδήσας ὡς ἐπὶ παλαίστρας, τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ πολλῆς παρακλήσεως γενέσθαι, καὶ φιλοτιμίας καὶ χάριτος, αὐτὸς ὡς δωρόν τι μέγα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἔγχερισθῆναι αὐτῷ παρεκάλει. Καὶ δὴ ἐξ ἀρχῆς ποῖα τρόπῳ διέθη τὸν πορθμὸν ὁ Μουράτ, καὶ μετὰ πάσης παρασκευῆς, καὶ τίνες οἱ ναύαρχοι, λέξων ἔρχομαι.

Ἐν τῇ Φωκίδι (30), τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν πλησίον, ἕρος ἦν ἐν ᾧ μέταλλον στυπτηρία; ὑπάρχει, καὶ ὁ λίθος ἅπας τῆς ἀκρωρείας πυρὶ προσομιλήσας, εἶτα ὑδατι ὡς ψάμμος γίνεται· τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην ψάμμον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὑδατι, καὶ καχλάζοντος οὐ τόσοῦ, ἢ βληθεῖσα ψάμμος διαλύεται. Καὶ τὸ μὲν παχὺ καὶ οὐσιώδες αὐτῆς ἐν τῷ ζυμῷ μένον ὡς γάλα τυρώδες· τὸ ξηρὸν καὶ γεῶδες αὐτῆς ἔξω ῥίπτουσιν ὡς ἀχρηστον· τὸν δὲ ζυμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες, ἀχρις ἡμερῶν τεσσαρῶν παραδρομῆν, εὐρίσκειται ἐν τοῖς ἀκροῖς τῶν ὑποδόχων ἀγγείων πεπαγωμένος ὁ ζυμὸς, καὶ ὑπεραγίζων ὁμοίως· χρυστάλλῳ· ἐν δὲ τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, καὶ αὐτῷ πλῆρες ψηγμάτων χρυσταλλοειδῶν. Ἐξαντλοῦντες δὲ τὸν ζυμὸν τὸν περιττεύοντα μετὰ τὰς τέσσαρας ἡμέρας, εἰσβάλλουσιν ἐν τῷ λέβητι, προσχέαντες καὶ ἔσπερον ὕδωρ, καὶ πάλιν ψάμμον ἐμβάλλοντες βράζουσι, καὶ ἐν ταῖς σκάφαις ἐκχέουσιν, ὡς προεδόχεται. Τὴν δὲ στυπτηρίαν ἐκβάλλοντες ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταμειόους· ἔστι δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα τοῖς δευσοποιοῖς. Ἄπασαι γὰρ αἱ νῆες αἱ ἀπὸ τῆς ἑφῆς εἰς τὰ ἑσπέρια μέρη πλεύουσαι ἀναγκαῖον ἠγοῦνται τὸν φόρτον εἶναι τῆς νηὸς τὴν ἐν τῷ πυθμένι στυπτηρίαν. Καὶ γὰρ Φράγγοι, Γερμανοί, Ἑγγύλιοι, Ἰταλοί, Ἰσπανοί, Ἀραβες, Αἰγύπτιοι, Σύροι, ἀπὸ τοῦ ἕρους ἐκείνου τὴν στυπτηρίαν πορίζονται ἕνεκα τῶν δευσοποιῶν τεχνῶν. Ἐν ταῖς ἡμέ-

A periretur inde erupit, a nec merito tandemque occiso Mose, imperio poliretur. Nunc itaque, ait, pariter opem seras, donaque immensa nobis impera, quæ beneficio in nos collato respondeant: ne petieris tamen Callipolim ambosque pueros tibi tradi. Verum tamen his non assensit imperator, propositumque suum, ut ad flucm id produceret, firmiter tenuit. Rebus eo loci positis, Abrahamus multos dies moratus est, ut sortirentur exitum illis, de quibus paciscendum erat. Quidam alius, velut in palæstram descendens, quod ab imperatore petebatur cum multa adhortatione, magnificentia et gratia fieri contendebat: ac velut donum aliquod magnum, hoc imperatori deferri ac concedi hortabatur. Ab initio jam dicturus sum, quomodo fretum trajecerit B Morates cum toto belli apparatu, quisnam quoque fuerit portitor, qua mare transierit, quibusque nautis usus fuerit.

καὶ τὸς ὁ περάτης, καὶ ποῦ τὴν θάλασσαν ἐπέρασε,

In Phocide, quæ Ioniz adjacet, mons erat metalli aluminis ferax, cunctique lapides, qui in vertice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam comminuantur. Pæc ex istis lapidibus collecta in cacabum aqua mista demittitur, ac ubi parum aqua injecta serbuit, arena liquefit. Quod densum est ejus offæ simile, ad modum lactis in caseum coagulati servatur: quod durum et terrestre, ut inutile abjicitur. Offa vero illa in vasa defusa per quatuor dies in eis subsidit: posteaque circa oras summas vasorum concreta, splendensque ad instar crystalli reperitur; fundi etiam vasorum similibus segmentis et frustis replentur. Exhaustum deinceps liquorem, qui post hoc quatrividuum non coaluit et induruit, in lebetem defundunt, eique aquam recentem miscent, rursusque arcuam injiciunt, eam bullire faciunt, et modo jam descripto in scaphas defundunt. Alumen hac arte confectum in reconditoriis aservant, metallum equidem tinctoribus necessarium. Omnes etiam nautæ, qui ab Oriente in Occidentem navigant, conveniens onus ac utile navium carinis onerandis alumen existimant. Franci quippe, Germani, D Augli, Itali, Hispani, Arabes, Ægyptii, et Syri ex illo monte effossum alumen, arti fullonicæ ac tinctoriæ inserviens, comparant. Dum autem re-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(30) Ἐν τῇ Φωκίδι. Plinius lib. v, c. 29, Finis Ionia Phocæa. Idem, qui lib. xxv, loca omnia, in quibus alumen gignitur, enumerat, hujus in Phocide Asiatica montis, in quo alumini conficiendo apti lapides reperiantur, non meminit. A multis etiam apud omnes sunt illæ aluminis officinæ: nec hodie occidentalium provinciarum mercatores, Phocææ novæ confectionem, in Occidentem advehunt. Quoniam vero de alumine conficiendo hic sermo est, ex Petri Bizari senatus populique Genuensis Historiæ lib. xiii, lineas aliquot transcribemus, quibus in Occidente restitutam aluminis confectionem anno 1459 adnotavit Bartholomæus Pernix,

civis ac negotiator Genuensis solertis ingenii, rerumque naturalium diligentissimus investigator, in Ischia insula plures scopulos ad alumen conficiendum aptos reperit: adeo ut, parte illorum desumpta, et in fornace decocta, optimum ac præstantissimum alumen inde conflaverit; fuitque primus, qui hanc artem, diu in Italia et plerisque aliis regionibus intermissam, ac fere extinctam, cum incredibili multorum beneficio, in usum tanquam postliminio reduxerit, dignus profecto cujus nomen ab omni interitu vindicetur. Hoc idem adnotavit Augustinus Justinianus lib. v Chron. Genuensium.

gualat Michael Palæologus, ex gente sua primus A
 imperator, acceperunt quidam Itali, qui hunc
 montem sibi concedi petierunt, pensionem an-
 nuam, quam pacti fuerint, solvere polliciti. Per
 idem quoque tempus Turci vias obsidentes, 90
 Iutrocinis suis Lydiam Asiamque provincias,
 Sardeis etiam usque et Magnesium excurrando,
 infames reddebant. Itali igitur, ut præviderunt
 loca illa Turcorum irruptionibus patere, sibi
 cavere ab iis volentes, castellum quoddam par-
 vum, ad se suaque tuendum operariosque quin-
 quaginta vel plures, ædificavere. Cumque Ro-
 mæi vicinarum regionum incolæ hoc construi
 castrum audiissent, il nempè qui Mænomeni cam-
 pum, Magnesium et Nymphæum habitant, illuc
 profecti opus jam inceptum vident : atque, velut
 ex pacto convento, cum Latinis communicato
 consilio, opem ferre ipsis promiserunt, et ad
 extruendum castrum operam ac laborem suum
 collaturos : non solum etiam in castro construendo,
 sed et in magna urbe ædificanda laborum socios
 fore, ea conditione, ut si casus exegerit, in
 eam recipiantur, et æque ac illi qui eam possi-
 dent, in ea salvare res suas possint. Placuerunt
 utrisque hæ conditiones, et opus simul aggressi
 Romæi Latinique Phocæam novam ad maris lit-
 tus et illius montis radices ædificarunt, quæ ad
 hanc diem Dei beneficio custodita stat. Objicitur
 ab ortu mons ille, ab occasu insula Lesbos, a
 septentrione finitimum habet Elææ sinum, meri-
 diem versus Ionix sinum respicit. Istius autem
 oppidi domini erant Andreas et Jacobus Genuen-
 ses e gente Catanæa, idque Phocæam novam, in
 qua etiam domum possideo, appellarunt, nomine
 ab ea quæ olim steterat, translato. Rerum porro
 summa a Romanis in Turcos devoluta, illius loci
 incolæ impugnationibus Turcorum impares, cædis
 Christianorum impatientes (Turci quippe totum
 agrum usque ad portas oppidi occupaverant) Ro-
 mæi Latinique fœdus ferunt cum Lydiæ duce
 Sarchane, æque ei vectigales ac tributarios reddunt

ραϊς δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαήλ (31) τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ
 πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἤλθόν τινες
 Ἴταλοι, αἰτοῦντες τὸ μέρος δοθῆναι αὐτοῖς, καὶ λαμ-
 βάνειν κατ' ἔτος τὸ συμφωνηθέν. Τότε καὶ οἱ Τούρ-
 κοι ἐνεδρεύοντες ἦσαν ληστρικῶς τὰ περὶ μέρη
 Λυδίας τε καὶ Ἀσίας, καὶ κατέτρεχον ἕως Σάρ-
 δεων, καὶ αὐτῆς Μαγνησίας. Ὡς οὖν ἦθοντο οἱ
 Ἴταλοι τὴν τῶν Τούρκων ἐφοδον, φοβηθέντες ἤρ-
 ξαντο οἰκοδομῆν φρουρίων τι σμικρότατον, ὅσον εἰς
 φυλακὴν αὐτῶν, καὶ τῶν εὐρισκομένων ἐργατῶν πεν-
 τήκοντα ἢ καὶ πλείω. Ἐνωτισθέντες δὲ οἱ τὰ περὶ
 οἰκοῦντες Ῥωμαῖοι, ἐν τε τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου,
 καὶ τῆς Μαγνησίας, καὶ Νυμφαίου, ἐλθόντες εὐρον αὐ-
 τοῦς ἄρξαντας τοῦ ἔργου. Καὶ δὴ ὡς ἐκ συνθήματος
 κοινολογησάμενοι σὺν τοῖς Λατίνοις ὑπέσχεοντο τοῦ
 συμβουθῆσαι, καὶ συμπασχῆσαι, καὶ συμπρῆσαι
 ἐπὶ τῇ ἀναγέρσει τοῦ φρουρίου· καὶ οὐ φρούριον,
 ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλῃν πόλιν ἀποκαταστήσαι τὸ οἰ-
 κοδομούμενον· εἰ μόνον χρείας καταπειγούσης καὶ
 αὐτοὶ ὡς κτήτορες τοῦ τοιοῦτου χωρίου ἔσονται ἐν-
 τὸς φυλαττόμενοι. Ἀρξάντων γοῦν ἄμφω τῶν με-
 ρῶν τὸ τοιοῦτον συμφωνήμα, ἤρξαντο ἕνα Ῥωμαῖοι
 τε καὶ Λατῖνοι, καὶ φηκοδόμησαν τὴν ἄχρι τοῦ νῦν
 παρὰ Θεοῦ φρουρουμένην νέαν Φώκαιαν, ἐν τῇ τοῦ
 δρους ὑποβάσει, πλησίον τῆς θαλάσσης. ἔχουσαν τὰ
 πρὸς τὴν ἀνατολὴν μέρη τὸ μέρος κείμενον, πρὸς δὲ
 τὴν ἄψαν [ἐσπέραν] τὴν νήσον Λέσβον, πρὸς ἄρκτον
 δὲ τὴν τῆς Ἐλαίας κόλπον· πρὸς δὲ μεσημέριον ὁ
 κατ' Ἴωνίαν κόλπος. Ἦσαν δὲ οἱ βηθέντες τῆς πό-
 λεως αὐτῆς κτήτορες ἐκ τῶν Κατανέων Γενουῆται
 Ἀνδρέας καὶ Ἰάκωβος, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῆς
 π.λατιέρας Φωκίδος ἐκτήσατο, ταύτην νέαν Φώ-
 καιαν καλέσαντες, ἐν ἣ καὶ οἰκῆσιν κέκτημαι. Με-
 ταπεσόντων οὖν πραγμάτων ἀπὸ Ῥωμαίων· ἐν
 χειρὶ τῶν Τούρκων μετ' οὐ πολὺ, οἱ εὐρισκόμενοι
 ἐν τῇ πόλει μὴ φέροντες τὰς καθ' ἑκάστην συμπλο-
 κὰς τῶν Τούρκων, καὶ τὰς τῶν Χριστιανῶν σφαγὰς
 (καὶ γὰρ ἦσαν ἄχρι καὶ τῶν κυλῶν τῆς πόλεως ἐγ-
 χρατεῖ, γεγονότες οἱ Τούρκοι), ἀμφω Λατῖνοι τε καὶ
 Ῥωμαῖοι συνθήκας ἐνδίκους ποιήσαντες μετὰ τοῦ
 ἀρχηγοῦ τῆς Λυδίας Σαρχάν, καὶ ὑποφόρου στίφ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μι-
 χαήλ. Nicophorus Gregoras lib. xi, cap. i. de Pho-
 cæa Catanæis concessa, sic loquitur : Κλήρος δὲ
 αὐτῶ περιελθὼν ἦν ἀπὸ προγόνων ἢ Φώκαια, πρὸς
 τοῦ βασιλέως καὶ πάππου τοῦ βασιλέως σφίσι ἰο-
 θεῖσαι ἐπιτροπῆς ἕνεκα, καὶ χρημάτων τινῶν περι-
 στοῦ. Διὸ καὶ κατὰ χρόνους ταυτοῦς οἱ ταύτης ἐφο-
 ρίαν διαδοχόμενοι γράμμασι βασιλικοῖς ἀνακεῶντες
 αὐὲ διετέλουσαν τὴν δόσιν τοῦ κλήρου, μὴ λάβῃ παρα-
 χροουσαμένη τὴν βασιλικὴν δεσποτείαν ἢ μεταξὺ τοῦ
 χρόνου μακρὰ περίοδος. Phocæa jure hæreditario
 ei [Catanææ] obtigerat a majoribus accepta, quibus
 ab imperatore avo, æoque imperatore, ut eam re-
 gereut, vectigal et pensionem eo nomine ipsi solverent,
 concessa erat. Idcirco definito temporis intervallo,
 qui regimen illius capessunt, bulla imperatoria do-
 nationem hæreditatis sibi renovari postulant, ne tem-
 poris lapsu contra dominium jusque imperatorum
 præscribant. Catanæa iste, de quo loquitur Grego-
 ras, Mitylenem invasit (ut etiam ex Constant. Hist.

lib. ii. c. 29, discimus), et imperatorem Androni-
 cum juniorem viribus imminutum sprevit: cui ta-
 men Genuenses Phocæam et Mitylenem postea de-
 diderunt. Ex illis Gregoræ verbis constat, Pho-
 cæam tanquam feudum Catanæis concessam fuisse:
 aut potius contractu emphyteutico ab imperatore
 locatam pensionis seu vectigalis annui accipiendi
 causa. Cum vero de imperatoris Andronici junio-
 ris avo hic loquatur Gregoras, de seniore intelli-
 gendum esset Andronico, quem junior excepit. At
 verba illa, ἀπὸ τῶν προγόνων, ostendunt Catanæam
 illum non a patre, aut avo, sed ab avo saltem,
 successionis jure accepisse: propterea temporum
 exigente ratione Michaelē Palæologum I, qui te-
 ste Bizaro lib. iv. Hist. Genuens., Smyriam et Chium
 Genuensibus anno 1261 donavit eam concessisse.
 Ita ut Ducas rem accurate tradiderit; qui post
 gesta erat probe nosse potuit: utpote qui Lesbi
 principis negotia procuravit, et Phocææ domum
 possedit.

ξαντες εἶναι, ἔστησαν κατ' ἔτος δοῦναι τῷ Σαρχάν A ἀργυρίων λεπτῶν ἀριθμὸν χιλιάδων δεκαπέντε, εἰς ποσότητα ἰσομένην νομισμάτων πεντακοσίων· καὶ ἀνὰ ἔτος ὁ τυχὼν ἡγεμὼν τῆς πόλεως ἐξέρχεται, καὶ ἀσπασμὸν ποιεῖν τῷ βῆθῆντι ἀρχηγῷ σὺν δώροις ἀργυρίων χιλιάτι δέκα. Καὶ οὕτως ἐν εἰρήνῃ διάγειν ὁμοῦ Τούρκοι τε καὶ Ῥωμαῖοι, μὴ ἔχοντες τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρὰ τινος· ἀλλ' ἐξέρχονται ἀκωλύτως, καὶ ἐμπορεύονται. Ὁμοίως καὶ οἱ Τούρκοι εἰσέρχονται ἀπόθως ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀφθόνως ἀπολαμβάνειν, ὡς φίλοι συνδιόγοντες. Κρατεῖ οὖν ἡ τοιαύτη συμφωνία ἕως σήμερον, ἐγγύς που ἔκτοτε μέχρι νῦν ρπ' ἔτη τυγχάνοντα. Ἡ δὲ ἡγεμονία τῆς αὐτῆς πόλεως ἔστιν οὕτως. Ἐπαὶ ἡ Γενοῦσα δημοκρατικῶς ἀρχεται, καὶ οὐδεὶς δύναται τυραννικῶς ἀρχειν ἐν αὐτῇ, σὺνηθὲς B ἔστι κατ' ἔτος, ἢ καὶ πλεονα καιρὸν, στέλλειν ὀφθαλμοῦ εἰς τὰ τῆς ἐφ᾽ ἡμέρας ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν Γενοῦσαν πόλεις, ὅσον ἐν νήσῳ Χίῳ, ἐν ταύτῃ τῇ Φωκαίᾳ, ἐν τῷ Γαλατῶ, ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφᾷ (32). Καὶ τοῦ καιροῦ παρελθόντος τοῦ ὠρισμένου, ἕτερον αὐθις στέλλουσι, καὶ ὁ παλαιὸς ἐξεῖσι παραχωρῶν τὴν καθίδραν τῷ νέῳ· ὃν καὶ *Ποδεστὰν* κατὰ τὴν αὐτῶν γλώτταν καλοῦσιν, ἐξουσιαστὴν εἴποι τις κατὰ Ῥωμαίους.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔτι ζώντος τοῦ Μεχμετ, ἦλθεν ἀπὸ Γενοῦσας *Ποδεστὰς* εἰς, ὢν τῶν ἐνδοξοτάτων τῆς Γενοῦσας, Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ὀνόματι, νέον ἄγαν τὸ ἔτος καὶ παλαιὸν φρόνημα, σὺρ Γεωργίου Ἀδοῦρνου υἱός, δ' καὶ δούξ Γενοῦσας ἐχρημάτισεν· ἐν δέκα δὲ ἔτεσι τὴν Ποδεστασίαν ἐχειρισθεὶς ἐπαυήκεν ἐκ Γενοῦσας εἰς Φωκαίαν. Καὶ δὴ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐξελεῖθαι, καὶ μετὰ τοῦ Ἀμηνᾶ Μεχμετ ἐντυχῶν, καὶ τελείσας τὴν συνθήην προσκύνησιν· τέλος καὶ τὸ τῆς στυπτηρίας μετάλλου λαβῶν, ὡς κατ' ἔτος, ἀποδοῦναι) εἰκοσι χιλιάδων ἀριθμὸν νομίσματα καθαρῷ χρυσίῳ, ἐν ἔτεσι δέκα, εἰς τὴν Φωκαίαν ἐπανέστραψε, μεταλλεύειν ἀρξάμενος σὺν ἀναλώμασι πλείστοις. Περαιουμένων τοίνυν ἑτῶν ἕξ, καὶ τὸ τέλος τοῦ προβῆθῆντος Ἀμηνᾶ ἐφθασε, καὶ ἡ ἀνάβρῃσις τοῦ προλεχθέντος Μουσταφᾶ ἐγεγόνει. Καὶ ὁ Τζινεῆ τὴν ἐπιζομένην αὐτῷ χαίρων εἶδεν ἡμέραν· καὶ πάντα, ἃ γέγραφα, γεγόνασι. Τότε δὲ βῆθῆς Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ἔχων ἀφορμὴν τοῦ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν νέον ἀρχηγὸν τὸν Μωράτ, καὶ ἰδεῖν καὶ προσκυνῆσαι, καὶ νέα προστάγματα δέξασθαι, καὶ ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα τέλη τῶν ἕξ ἑτῶν· εἶχε γὰρ ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνοις ἦν μάχη καρτερὰ ἀνὰ μέσον Γενοῦσῶν καὶ Καταλάνων· καὶ ἐκώλων τὰς νῆας τῶν Γενοῦσῶν οἱ Καταλάνοι τοῦ μὴ πλέειν ἐν τοῖς μέρεσι Ἰταλίας καὶ Φραγγίας, Ἰσπανίας τε καὶ Ἰγγλίων, καὶ ἡ στυπτηρία ἦν ἀργὴ καὶ ἀμετακίνητος· καὶ ὁ Ἀδοῦρνος εἰς πάμ-

pensionem annuam promittunt minorum argenteorum millia quiddecim, quæ numismatum quingentorum pretium æquant : conventum insuper, ut qui annum urbis magistratum gessisset, Sarchanem venerandi ac salutandi gratia adiret, donumque decem millium argenteorum afferret. Compositis hunc in modum rebus, Turcos et Romanos pacate inter se, nullo ipsos infestante, acturos : et amicitia inter utrosque intercedente, liberum fore his oppido egredi et secure commercia exercere : illis pariter tuto illud ingredi et ibi necessaria comparare. Ad hanc usque diem hocce fœdus, antè annos fere centum et octoginta initum, integrum mansit. Hujus autem oppidi politia talis est. Cum Genuensis respublica democratice regatur, nullusque possit tyrannidem occupare, singulis annis, 91 vel post longius etiam temporis intervallum, officiales seu magistratus mittere in regionum orientalium urbes dominio suo subjacentes consuevit : ex quibus sunt Chos insula, hæcce Phocæa, Galata, Amisus, Amastris, Capha. Tempore magistratus transacto novus sufficitur, cui imperium decessor tradit : hunc sua lingua *Podestam* appollant, Romæo idiomate ἐξουσιαστής reddi potest.

Per illud autem tempus, quo Mehemetes adhuc in vivis erat, venit Phocæam *Podesta* seu magistratus unus e clarissimis Genuæ familiis, nomine Joannes Adornus, ut annis juvenis sic prudentia senex, domini Georgii Adorni, qui dux Genuæ fuerat, filius ; is in decennium creatus Phocææ magistratus, Genua discedens illuc venit. Ex more itaque, qui inoleverat, Phocæa egressus Amiram Mehemetem adit, et venerabundus eum salutatur ; impositumque sibi vestigal aluminis metalli, spondet pensionis annuæ vice, decennio transacto soluturum auri puri nummos vicies mille. Inde Phocæam redit, et magnis sumptibus alumen effodere ac coquere cepit. Elapsis debite sex annis Mehemetes Amiras obiit, statimque imperator proclamatur prædictus Mustaphas : Cineites etiam speratam sibi diem lætus aspexit. Bajazites vero lethalem horam vidit : et cuncta, quæ narravi, acciderunt. Eodem tempore idem Joannes Adornus occasionem nactus est accedendi ad novum imperatorem Moratem ; ad quem admissus, ei cultum et venerationem exhibuit ; ad ejus jussa capessenda promptum se professus, tributum, quod integri sexennii debebatur, solvit. Damna quidem non levia per hos sex annos passus est, quibus bellum atrox gerebatur inter Phocenses et Catalanos. Navigationem quippe Genuensium Catalani interceperunt, et impediverunt ut adire possent Italiam, Galliam, Hispaniam et Angliam, aluminisque commercium interciderat, nec transportari poterat.

Ismaelis Bullioldi notæ.

(32) Ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφᾷ. Amisus, seu Amisus Galatiæ oppidum, Tuicis *Hemid*. Amastris Bithyniæ metropolis olim, *Samas-*

tro vulgo. Capha olim Theodosia Tauricæ Chersonesi.

Quare Adornus cum ære alieno premeretur, nec haberet unde rebus suis subveniret, consilium generosum ac sapiens ad lucrum sibi apponendum, cæterum plurimis damnosum Christianis, inivit. Oblata enim occasione sibi nunquam sperata, ad Moratem, antequam is Amasia discederet, litteras, quas transcripsi, mittit, quibus amicitiam ac familiaritatem, quæ cum ejus patre Mehemete ipsi intercesserat, quamque cum ipso de novo inire cupit, commemorat. Ejusmodi autem erat epistola: *Ad omne obsequium paratus sum, et ad opem tibi ferendam: atque ut te triremibus ac navibus ex oriente in occidentem trajiciam; hocque officium tam prompte ac altius exhibiturus sum. Impera seminumodo, jussa tua 92 celeriter exsequar.* Harum litterarum verba juncunda acceptaque fuerunt Morati, qui ad eas sic respondit: *Brevi Prusam venturus sum: illuc accedat aliquis familiaris tuus, ubique fidissimus, ut simul hoc de negotio, quidque et quomodo nos sumus gestari, deliberemus.* Post aliquot itaque dies Demetrium quemdam cognomine Aga cum epistolis magni momenti, quas transcripsi, mittit ad Moratum, ejusque viros Hali Begum, Hæcinivat, et Homu'em Begum; jam enim a Mustapha occisus erat Bajazites. Dispositis ergo rite atque ordinatis cum Demetrio cunctis, eum remittunt, addito comite Hatipine Turco in prudentissimis et præstantissimis uno, qui fidem Adorno daret; qui etiam secum habebat nummos quinquagies mille, ut classem mercede conduceret, apparatusque ad fretum Callipoleos trajiciendum autumno jam incunte. Ubi intellexit Mustaphas consilium apparatusque Moratis, ei novæ Phocæe classem adversum se instrui, animi dolore affectus est, ejusque mentem cogitationes suæ remordebant. Phocæamque subinde in ore habuit, et eversionem ipsius meditabatur. Delicias tamen, luxum et crapulam non omisit: et velut equus ferox et hinnis in libidinem effusus, fœminis ac maribus promiscue abutebatur. At Cineira, istis quoque compertis, quo erumperent expectans, vidensque Mustapham nugis ac ineptiis intentum, nullamque belli mentionem, aut apparatus contra hostes suos facere, palatium ejus ingreditur, orationemque ad eum cum exprobratione talem habuit: *Num te latet, o princeps, solam, quam Thraces incolunt, regionem in fide manere? cæteras vero instar maris longe lateque patentes provincias, occidentis dico, nutare, et rerum futurarum exitum, quo fortuna ferat, exspectare? Ad istos enim populos perlatum est, Moratem cum imperatore agere, ut sibi auxilium ferat, inque paternum imperium restituat. Nunc etiam cum Francis amicitiam contraxit. Orientales provincias in potestate illius sunt. Nos interim Adrianopoli securi et quieti considimus, omisso penitus militari studio. Sentio equidem ex-*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) Καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο. Id est, cum Adurno. Occidentales namque omnes Germani,

Α πολὺ χρέος, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ τι ποιῆσαι, βουλευεται βουλὴν γενναίαν καὶ συνετὴν ἕνεκα κέρους αὐτοῦ, διὰ πολλῶν δὲ Χριστιανῶν βλάβην. Καρὸν γὰρ πικρυχῶν τὸν θυμὸν ἤλπιζε, στέλλει γραφὰς πρὸς τοὺς ἐλθεῖν ἐξ Ἀμασίας τῷ Μουράτ, τὰς αἷ ἐγὼ γέγραφα, δαικνύων τὴν ἄκραν φιλίαν καὶ οικειότητα ἣν εἶχε πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Μεχμέτ, καὶ ἦν βούλεται ἀνανεῶσαι νῦν σὺν αὐτῷ. *Εἰμι, γράφων, εἰτοιμος ἐν πάσῃ δουλείᾳ τοῦ βοηθῆσαι, καὶ διαπερᾶσαι σε ἐξ ἀνατολῆς εἰς δύστην ἐν τριήρεσι καὶ νηυσὶ, καὶ ἔπουρησαι τὸ τοιοῦτον ὑποῦρημα, ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων· μόνην κέλευσέν μοι, καὶ τὸ προσταχθῆν μοι συντόμως γερύσεται.* Ἐνωτισθεὶς οὖν ὁ Μουράτ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀπεισῶς ἀδέξατο, καὶ ἀντέγραφεν εἰπὼν, ὅτι Σὺν θεῷ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις μέλλω καταλθεῖν ἐν τῇ Προύσῃ· κάκει ἐλθέτω εἰς ἐκ τῶν οικειῶν καὶ πιστοτάτων σου, ὡς ἵνα περὶ τούτου σκέμματος εἰδῶμεν, τί ἄρα καὶ πῶς ποιήσομεν. Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας στέλλει Δημητρίῳ τινι Ἀγῶν ἰκονομαζόμενον σὺν γράμμασι ἀξιολογητάτοις, ἃ κάκεῖνα ἐγὼ γέγραφα, πρὸς τε τὸν Μουράτ, καὶ πρὸς τοὺς αὐτοῦ Βεζιρῆδας Ἀλίπεγιν, Κατζιαβᾶτ, καὶ Ὀμοῦρ πῆγιν· ὁ γὰρ Παγιαζήτ προσεφῆγη παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ. Τότε σὺν τῷ Δημητρίῳ ἄπαντα καλῶς διατάξάμενοι, στέλλουσι μετ' αὐτοῦ Κατζήτην δνόματι, Τοῦρκον ἕνα τῶν φρονιμοτάτων καὶ τῶν ἐλλογιμῶν, ἕρκον δώσοντα τῷ Ἀδούρνω, καὶ σὺν αὐτῷ νομισματα χιλιάδας πενήκοντα, τοῦ βογεῦσαι καὶ ἀπαρτίσαι στόλον, τοῦ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τῆς Καλλιουπέλεως ἤδη τοῦ φθινοπώρου ἄρξαντος. Ὁ δὲ Μουσταφᾶ; μαθὼν τὰ μελετηθέντα παρὰ τοῦ Μουράτ, καὶ πῶς ἡ νέα Φώκαια εἰτοιμάζει στόλον κατ' αὐτοῦ, εἶχε μὲν δόνας ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐδάκρυτο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τὴν Φώκαιαν συνεχῶς ἐπι γλώττης εἶχε, καὶ καταστροφὴν αὐτῆς ἐμελέτα· ἀλλὰ τὸ τυρφεῖν καὶ κατασπαταλῆν καὶ μεθεῖν οὐκ εἴποιεν, ἀγριαίων ὡς ἱπποσ ἀγέροχος καταχερμετίζων, καὶ ἀσελγαίνων ἐν τε θηλείαις καὶ ἀρρεσιν. Ὁ δὲ Τζινεήτ ἀκούων ταῦτα, καὶ παραδοκῶν τὰ μέλλοντα, καὶ ὄρων τὸν Μουσταφᾶν ἐν βλακείαις ζῶντα, καὶ περὶ οὐδενὸς αὐτῷ μελέτα ἢ πολέμου ἢ ἄλλης παρασκευῆς κατ' ἐχθρῶν, εἰσεῖσιν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λόγους ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὸν δνειδιστικούς τοῦσδε· *Οὐκ οἶδας, ὦ ἡγεμῶν, ἐτι τῆν, ἣν οἰκοῦσι Θράκας, γῆν καὶ μόνην κατέχομεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἀπλετα πελάγη τῶν ἐπαρχιῶν. λέγω τῆς δύσεως, πάντα ἐν τρυτάνῃ ἀπηρημένα εἰσι, προσδοκῶντες τὸ μέλλον, τί ἂν ἀποθῆ; Καὶ γὰρ ἤκουον, ὡς ὁ Μουράτ ἐν λόγους ἦν σὺν τῷ βασιλεῖ τοῦ ἀντιλαβέσθαι τοῦτον, καὶ εἰσάξει εἰς τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικίην. Νῦν δὲ καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο (35). Τὰ δὲ τῆς Ἐωῆν χερσὶ πάντα ἦν. Ἡμεῖς οὖν ἐν Ἀδριανού καθέζοντες ἀμερῆτως οὐδὲν στρατηγικὸν πράττομεν. Ὡς ἐμοὶ γούν δοκεῖ, πρὸ τοῦ περᾶσαι τοὺς ἐχθροὺς τὸν πορθμὸν,*

Itali, quique occidentaliores illis sunt, Franci ab orientalibus appelluntur.

κἄν τε Λαμψάκου, κἄν τε Σκουταρίου, καὶ δοῦναι ἄ πεδире nobis, potiusque esse, cum copiis omnibus θροῦν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς δύσεως, καὶ γενέσθαι διχόνοιαν ἐν τῷ στρατῷ, κρείττον ἐστὶ προλαβόντας ἡμᾶς σὺν τοῖς δυτικοῖς στρατεύμασι διαβῆναι, καὶ σὺν τάχει ἀόκνως περᾶσαι τὴν ἐν Λοπαδίῳ γέφυραν, καὶ τῷ Μωράτ συμπλακῆναι. Ἡμεῖς, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ ἐν ἄρμασι καὶ ἐν ἰπποῖς ὑπερέχοντες τοὺς ὑπερναντίους, καὶ μόνον ἐνωτισθέντες τῆν ἡμετέραν ἀφιξίω, ὁ νοῦς αὐτῶν ὡς κάλαμος συντριβήσεται, καὶ αἱ βουλαὶ αὐτῶν διασκεδασθήσονται, καὶ αἱ μέλλει γενέσθαι καὶ εἰς ἡμᾶς, εἴπερ ἀμυλῆσαντες δώσομεν αὐτοῖς χώρων διωπερᾶσαι.

Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἄλλα κλειῶ ἡ Τζινεῆς, μόλις ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ὁ Μουσταφᾶς ἐπέθετο τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ γὰρ Τζινεῆς οὐκ ἐτεχνάζετο τόσον ὑπὲρ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ ἐγκαθιδρῦσαι αὐτὸν ἐν τῇ ἐπιφ. ἀρχοντα· ἀλλὰ πονηρὸς ὢν (34), καὶ προβλέπων τὴν τοῦ ἀνδρός ὡς ἐν τάχει γενομένην κατάλυσιν, ὑπὲρ τε τῆς αὐτοῦ βλακείας, καὶ μέθης καὶ ἀσελείας, καὶ τὸ ἀστρατήγητον αὐτοῦ, ἠβουλήθη τοῦ διαδρᾶναι. Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ τοιοῦτῳ σκοπῷ, ἐλογίζετο ἐν ἐκρυπῷ, ὅτι εἰ μὲν ἐν τῇ Θράκῃ ἢ ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ τῆς δύσεως τοῦτο μεταχειρίζεται, εὐκόλως ἐμπασεῖται πάλιν ἐν ταῖς ἀρκείοις (35) τοῦ βασιλέως. Καὶ πάλιν Ἀἴμιος ἢ ἑτέρα νῆσος αὐτὸν ἐξόριστον διαδέξεται, καὶ πικρὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς αὐτὸν διέβητο ποινή. Ἐν δὲ τῇ ἀνατολῇ, καὶ κατὰ νοῦν εἶχε, καὶ ἐτραφε τὸν ἄνδρα ἢ τῆς ἐπαρχίας ἐλπίς, ἣν καὶ πρώην ἤρχε· καὶ ἐκόλω; τὸ ἀποδρᾶναι ἔχειν. Ἀλλὰ ταῦτα ἐν μυχοῖς τοῦ ἔδου ἐκρύπτετο. Καὶ δὴ συναθροίσαντες τὴν στρατὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἦλθον εἰς Καλλιούπολιν· καὶ τὸν πορθμὸν διαβάντες σὺν κλειστῇ δυνάμει, προσεκάρτερόσαν ἐν τῇ Λαμψάκῃ ἡμέρας τρεῖς· ἐρχόμενοι δὲ οἱ τῶν πέριξ πόλεων προδχοντες Φρύγες προσεκύονον τῷ Μουσταφᾶ. Ὁ δὲ Μωράτ ἀκούσας τὴν ἔφοδον τοῦ Μουσταφᾶ, ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης σὺν εὐαριθμητῷ στρατῷ, διὰ νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον (36), ἔχων σὺν αὐτῷ τοὺς ἐν γνώσει καὶ πολέμῳ ἐπιστατεῦντας, τὸν τε Χατζιαθβάτην (37), καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Τεμιορτέπεγι, Ἄλιν, Ὀμούρ, καὶ Ὀρούτζπεγιν, ἄνδρας γενναίους καὶ ἀρίστους. Ἦν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ Χαμζάπεγις ἀδελφὸς τοῦ Τζινεῆς, ὃς ἐκπαιδόμενος ἦν διὰ τῶν μετὰ τοῦ Μωράτ. Φθάσαντες οὖν ἐν τῇ γεφύρῃ πρὸ τοῦ τῶν Μουσταφᾶν σῶσαι, λύουσιν αὐτὴν, καὶ

δ pedire nobis, potiusque esse, cum copiis omnibus regionum occidentaliū praevertere, celeriter et impigre pontem Lopadii occupare et superare, denique cum Morate pugnare, priusquam Lampsaco vel Scutario fretum hostes trajiciant, tumultus in his provinciis occidentaliibus, discidium seditionemque in exercitu excitent. Curribus et equis, favente Deo, superiores hostibus sumus. Adventus nostri fama animum eorum sicut calamum conteret, consiliaque ducis eorum disturbabit. Quae procul dubio calamitas in nos recidet, 93 si neglectis rebus nostris, hosti locum trajiciendi concesserimus.

Hæc atque plura dixit Cineites, vixque veterno excusso expergefactus Mustaphas hujus monitis paruit. Neque sane Cineites adeo sollicitè moliebatur, ut Mustapham Orientis dominum constitueret: sed cum ipse scelestus ac veterator esset, instantem isti ruinam ex ineptia, crapula, libidine, rei que militaris neglectu atque inscitia prospiciens, fugam meditabatur. Hoc apud se stabilito proposito, hanc rationem inibat, se in laqueos imperatoris facile rursus venturum, si in Thracia, aut alia occidentis provincia in fugam se conjiciat. Iterum enim in Lemno aut alia insula sibi exsulandum esse: acerbisque pœnas Romæ a se exacturos. Cogitabat vero in orientem: sperabatque commodiorem sibi præfecturam, quam paulo ante occupabat, fore, et effugia faciliora in ea sibi patere. Talia equidem in inferorum recessu latebant. Coacto igitur exercitu Callipolim accessere, fretoque superato cum plerisque copiis, Lampsaci triduo substiterunt: profectique ad Mustapham Phrygum primarii, cultum ei ac venerationem exhibuerunt. Morates, comperta Mustaphæ irruptione, Prusa cum exiguo exercitu movit, nocturne Lopadium pervenit: ei aderant rerum militiæque periti Haciaivat, Siliique Temirtes begi, Hali, et Homur, Horuciusque begus, viri strenui ac generosi omnes. Hamza quoque begus ipsum comitabatur, Cineitis frater, qui ab infantia in Moratis familiaritate adoleverat. Pontem itaque occupant, priusquam præsidio Mustaphas eum firmasset; eum dissolvunt, viamque, qua ad ipsos perveniri poterat, præscindunt. Profectus deinde Mustaphas cum universo exercitu, castra ad paludis ripam metatus est; in opposita pariter Morates tentoriis

Ismaelis Bullialdi notæ.

(34) Ἀλλὰ πονηρὸς ὢν. Cineites ubique perfidus: sponte equidem Mustaphæ partes secutus fuerat, ejusque natalium statum testimonio suo vindicabat, Bajazitis filium verum esse asserendo, cum se Mustaphæ adjoinxit, omni magis strenuum forsitan crediderat; cumque spe ac opinione se deceptum sensit, rebus suis consulere eum deserendo, quam cum eo perire maluit. Multos Cineites sectatores habet, pauciores Cicero: qui cum Pompeii imprudentiam negligentiamque pervideret, Cæsarem vero acrem magis ac strenuum cognosceret; volens sciens partibus Pompeianis perituris adhærendo, pericula victis impudentia potius obire, quam a-

dem corrumpere elegit.

(35) Ἐν ταῖς ἀρκείοις. Pro ἐν ταῖς ἀρχαῖς. Sicque voluit scribere; sed vitiosæ pronuntiationis perpetuus iotacismus, in scribendo etiam ista οι, η, ε, υ, ι, confundit, nisi linguæ Græcæ peritissimus sit scriptor.

(36) Ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον. Lopadium Turcia Ulubat dicitur. Leuncl.

(37) Τὸν τε Χατζιαθβάτην. Ille est quem Leunclavius, lib. xiii, Chazi- Eivazem appellat. Chazi apud Turcos ille dicitur, qui religionis causa Meccam aut Medinam adivit.

erectis consedit : neuterque ab altero vel minimum metuebat. Pontem cuiusvis solvisse prudenter factum : disrupto quippe, dum ultra tendunt hostes, transitu ob aquæ latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt : Moratisque copiz sine tumultu interea cogebantur ; quod si quis circumire totam paludem voluerit, inque oppositam ripam pervenire, tridui itinere non consuet : eoque magis quod viæ arctæ, montesque asperi superandi sint. βεύμα βαθύ καὶ παντάπασιν ἀπλετόν· ἦν δὲ βουληθεῖη τις τοῦ περιοδεῦσαι τὴν λίμνην ἅπασαν, καὶ εἰδέναι εἰς τὴν ἀντιπέραν, οὐκ ἀρκίσουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὥραι, καὶ ταῦτα στενωπὰ καὶ τραχέα δρῆ ἐν μέσῳ καὶ δύσβατα.

94 CAPUT XXVI.

Consilium ineunt Moratis reziri de perdendo Mustapha, et Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitant (58). Hamza et Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deserit et in Ioniam fugit. Mustapham Homuris filiam ex Atine oriundum bello petit, et in pugna interficit.

Castris sic locatis, et sese ex adverso respicientibus, cum neuter movere se, et progredi contra alterum posset, agitant inter se Moratis consiliarii, quibus artibus Mustapham pessumdare ac perdere possint. Hocce igitur consilium animum eorum subit. Hamzam, cujus jam mentionem fecimus, Cineitis fratrem accersunt, hisque verbis alloquuntur : *Si fratrem tuum contra Mustapham irritaveris, nihil autem præterea petimus, quam ut ipsum deserat ; ecce, annuus ac decernente domino nostro Morate, Atinis dititionem ipsi concedimus. Diplomate etiam scripto ipsi cavebimus, illam se ac posteros suos jure hereditario possessuros : jusjurandum solummodo præstabit se in fide mansurum, amicitiam sine fraude culturum, seque Moratis clientem professurum. Utque per universam dititionem notum sit, Cineitem Moratis imperio omnino subditum esse, singulis annis mittet filiorum suorum unum, cultus et honoris imperatori exhibendi gratia, qui Moratem comitetur, ipsique militet, militiæque istius nomine ab imperatore stipendia congrua accipiat. Placuerunt Hamzæ isti sermones : et sequenti nocte servum unum mittit, qui nataudo paludem trajecit. Ille Cineitis tentoria ingressus secunda noctis custodia, sedentem eum invenit valdeque anxium, ipsique dixit : *Frater tuus herus meus Hamza begus tecum colloqui nullo conscio cupit. Ergo si tibi libitum erit, circa mediam noctem ad fluminis ripam ponti proximam solus accede : tu quidem ex hac parte, ille ex altera inter vos colloquemini de illis arcanis. Hæc verba benigne audivit Cineites, nuntiumque dimisit, qui in alteram ripam enavit. Nocte proxima circa secundam custodiam, ad ripam ponti vicinam ex composito accessit Hamzas : illeque ab altera parte, solusque soli signis quibusdam cognitus. Prior Hamzas dixit : *Probe scis, domine mi frater, me patre tuo esse genitum, teque matris meæ prolem esse. quodque sim natu minor. Optarem igitur te orbi universo dominari, in partem quippe imperii vocarer.***

Ismæelis Bullialdi notæ.

(58) Scriptorum, præter Ducam, nullus accurate narrat, quibus artibus Cineites a Moratis sollicitatus Mustapham deseruit.

ἄδατον τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁδὸν τοῖς ὑπεναντίοις ἐποίησαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς στρατευμασιν, ἐπῆξε τὰς σκηνὰς ἐν τῇ δρχῆ τῆς λίμνης ὁμοίῳ; καὶ ὁ Μωράτ ἐν τῇ περατῇ, καὶ αὐτὸς τενωπὰ; ἐκάθητο, μὴ ἔχων ἕκαστος τὸ τυχὸν δέος παρὰ τοῦ ἑτέρου. Καὶ γὰρ τὸ λῦσαι τὴν γέφυραν μεγάλης βουλῆς ἔργον ἦν· εὐρόντες γὰρ οἱ ἐλθόντες τὴν γέφυραν κατεαγμένην, ἐκωλύθησαν τὴν πορείαν· αἱ δὲ τοῦ Μωράτ ἀτρόμως συνηθροίζοντο· ἦν γὰρ τὸ εἰδέναι εἰς τὴν ἀντιπέραν, οὐκ ἀρκίσουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὥραι, καὶ ταῦτα στενωπὰ καὶ τραχέα δρῆ ἐν μέσῳ καὶ δύσβατα.

Κατουνευσάντων τοίνυν τῶν στρατευμάτων ἐξ ἐναντίας, καὶ μὴ τὰ πρόσω χωρεῖν ἰσχύοντα τὸ ἐν κατὰ τοῦ ἑτέρου, συμβούλιον ἐλαβον οἱ τοῦ Μωράτ, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ καταστρίψωσι καὶ ἀλέσωσι τὸν Μουσταφᾶν. Σκέπτονται οὖν οὕτως. Μετακαλοῦσι τὸν Χαμζᾶν, τὸν ὃν εἰσῆκαμεν ἀδελφὸν τοῦ Τζινεῆς, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι *Εἰ μὲν διὰ τῆς σῆς πιθανότητος διεγείρης τὸν σὶν ἀδελφὸν κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ οὐχ ἕτερόν ἐστί τὸ ζητούμενον τοῦ ἀποσχισθῆναι καὶ χωρισθῆναι ἀπ' αὐτοῦ· ἰδοὺ δίδομεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτίνης ἐρασμῷ καὶ θελήσει τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόνος Μωράτ· διὰ προστάγματος ἐγγράφου τοῦ ἔχειν αὐτὴν κατὰ διαδοχὴν γενικότητος, μόνον ἐτέρως τοῦ εἶναι πιστὸν καὶ ἀδολώτατον φίλον, καὶ οἰκτιρῆ ἡγεμονίας τοῦ Μωράτ. Καὶ διὰ τὸ δοκεῖν ἐν πάσῃ τῇ ἡγεμονίᾳ εἶναι ὑπήκοον τὸν Τζινεῆτ ἐν πᾶσι τοῖς προστάγμασι τοῦ Μωράτ, στέλλειν κατ' ἕτος ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν, καὶ στρατεύειν ὁμοῦ καὶ συνδιαγεῖν· καὶ αὐτὸς ἰδίως ἔχειν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τὴν πρέπουσαν πόροισιν. Ἦρσεν ὁ λόγος τῷ Χαμζᾶ· καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ πέμπει ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ νηξάμενος παρὰ τὴν λίμνην, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεῆς εὗραν αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ λογισμῶν καθιζόμενον· δευτέραν φυλακὴν ἔχουσα ἡ νύξ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὡς Ὁ σὸς ἀδελφός, ἐμὸς δὲ κύριος Χαμζάπεργι θέλει λόγους ἄραι μετὰ σοῦ, πρὸς σὸς οὐκ ἔστιν ἕτερόν ἐνωπιισθῆναι. *Εἰ οὖν βουλητόν ἐστί σοι, περὶ τὰς μέσας ὥρας τῆς νυκτὸς ἐλθὲ μόνος περὶ δρχῆς ποταμοῦ πρὸς τὴν γέφυραν, κακεῖ σὺ μὲν ἐκ τῶν ὡδῶν, ἐκεῖνος δὲ ἐκ τῶν ἐκεῖ, καὶ τὰ αὐτῶν ἀπόρρητα διεξείπηξ. Ἀρμένως οὖν δεξάμενος τὸν λόγον καὶ ἀπολύσας αὐτὸν πάλιν νηξάμενος διέβη τὴν περαλίαν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ περὶ δευτέραν φυλακὴν ἐλθὼν ὁ Χαμζᾶ; κατὰ τὸ συντεθῆν ἐν τῇ δρχῆ, τῇ πρὸς τὴν γέφυραν, κακεῖνος ἀπὸ τοῦ ἑτέρου μέρους μόνος μόνω, καὶ διὰ σημείων τινῶν ἀνακαλυφθὲντες, ἤρξατο ὁ Χαμζᾶ; λέγειν· Ἐπίστασαι ἀκριβῶς, κύριε μου ἀδελφε, ὡς**

δευτέρῳ τοῦ σοῦ πατρός εἰμι γένος, καὶ σὺ τῆς
 ἐμῆς μητρός κυρπὸς εἶ, καὶ ὑστατὸς σου τυ-
 χάνω. Ἐθουλόμην οὖν, καὶ ἤθελον εἶναι σε κύ-
 ριον πάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ δεσπόζειν τὰ
 πάντα, δεῖ καὶ ἐμοὶ προσφασίωτο ἂν μέρος καὶ
 κλήρος. Ὡς οὖν ἠδέως ἤθελον τοῦτο, οὕτω καὶ
 ἀπεχθὲς, καὶ ἀδούλητον, καὶ μισητόν μοι τυ-
 χάνει τὸ εἶναι σε ἐν στενοχωρίᾳ καὶ κινδύνοις,
 καὶ ἐν μέσῳ φθόνου τρεφόντων πολλῶν κατὰ
 σοῦ. Καὶ γὰρ οὐκ ἀμοιβὸς ἔσομαι τῶν σῶν δυσ-
 τυχημάτων καὶ συμφορῶν. Ἀρὰ γὰρ οἶδας τίτι
 συνιπτεύεις, ἢ τίτι συνδιαίχεις; Τὸ μὲν πρῶτον
 οἱ πάντες καταβοῶσιν ὡς οὐκ ἔστι τοῦ γένους
 τῶν Ὀθμάνων ὁ Μουσταφᾶς· καὶ τοῦτο παρα-
 γοῦ κατακωμωδηθῆ τὸ διαλάλημα· δεύτερον δεῖ
 καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων συγκρινομένων περιστά-
 τὸ ἀστρατήγητον αὐτοῦ καὶ θηλυμάνες. Καὶ γὰρ
 οἱ ἐκ τῆς σερῆς τῶν ἡμιστέρων ἡγεμόνων κατα-
 γόμενοι ἀρετὰ ἐπεδείξαντο τὰ φρονήματα, καὶ
 φανερά τὰ ἐκάστου ἀνδραγαθήματά τε καὶ στρα-
 τηγήματα. Τρίτον δεῖ εἰ μοναρχήσει ὁ θηλυδρίας
 οὗτος καὶ βάρβαρος ἰδιώτης, οἱ ἔκπαλοι γεγο-
 τες τῆς δύσεως, καὶ τῶν ὀρίων τοῦ Ἰστροῦ φύ-
 λακες, λέγω Ἀβρανέζιδες καὶ Τουραχάνιδες, καὶ
 ἄλλο πᾶν ἀπόγονον τῶν ὠτινῶν ἐξ ἀρχῆς ἢ
 δύσιν ἀρκέμοις τῆς ἡγεμονίας ἐγγώρυσεν· καὶ
 τί λέγω τοὺς δυτικούς; καὶ γὰρ, δευρὸν μὴ γένοιτο,
 εἴην ἢ τύχη βλάβη ἰλαρῶς πρὸς Μουσταφᾶν, ὁ
 αὐτὸς Μουσταφᾶς πάντας τοὺς τῆς ἐφᾶς ἐξάρ-
 χους δεξιῶς ἐγκολλησάμενος, τὸν καθ' ἕναστον
 τὰς γονικὰς ἀποδώσει τιμὰς. Σὺ δὲ δεῖ ταῦτα
 γενήσεται, τί προσδοκᾷ; οὐκ ἄλλο εἰ μὴ τέλος
 ζωῆς. Καὶ τοῦτο οὐκ ἀξίον τῆς σῆς ἀνδρίας,
 ἀλλὰ καὶ μίαν ἀρεπὴν τε καὶ ἄτιμον. Ἰσασι
 γὰρ οἱ πάντες τῶν ἐπιφανῶν τὴν σὴν ὀρητι-
 κὴν ψυχὴν, καὶ τὸ πρὸς τὰς παραταγὰς τῶν πο-
 λέμων τὸ τολμηρόν, καὶ θρασύ, καὶ λεόντιον.
 Καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φθόνος
 ὀξέως, καὶ τὸν φθόνον ἀντιλαμβάνει φόβος· καὶ
 εἰ λογιζόμενοι κατ' αὐτῶν δλεθρον παρὰ σοὶ φθο-
 νεροί, αὐτοὶ προφθάνουσι κατὰ σοῦ τὸν φθόνον
 ἐνεργήσαντες, προμηνηστέυσμένοι τὴν ἀφοβίαν,
 τὸν φόβον ἀποδιώκοντες. Διὰ τοῦν ταύτας τὰς
 ἐπεμβινοῦσας αἰτίας, αἱ εἰς δλεθρον ἄγουσι
 τὰς τῶν ἠρώων ψυχὰς, ὡς καὶ ἡ σὴ μία τῶν ἐκεῖ-
 των ὀμοία εἶται δοκῶ, ἀπαλλάγηθι τοῦ βδελυροῦ τούτου καὶ μετὰσθηθι. Ἦδη γὰρ ὁ ἐμὸς κύ-
 ριος Μωρᾶτ διὰ παρακλήσεως τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων καὶ ἐμοῦ ἀφίγησι πάντα τὰ σφιλέντα
 καὶ παρὰ σοῦ πραχθέντα· καὶ τὰς ἀντάσεις καὶ ὧν ἐπεχεφίσω κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ κυ-
 ρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν. Καὶ λέγω ὀμματι προσβλέπει σε· καὶ δωρεῖται σοὶ
 δι' ἐμοῦ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτῆν κατὰ γονικότητος χάριν, ὡς καὶ σὺ, οὕτω καὶ οἱ ἐκ τῆς σῆς
 ὀσφύος ταύτην ὡς προῖκα νσηθήσονται· πλὴν ἔστω τοῦ γινώσκειν σε δεῖ ὑπὸ ἀρχὴν ὑπάρ-
 χεις, καὶ ὑπήκοος εἶ, κατὰ καιρὸν εἶνα τῶν υἱῶν σου πέμπεις ἐν τῇ στρατείᾳ. Ταῦτά σοι φιλῶν
 λαλῶ. Σὺ δὲ μοὶ λέγε ἂ σοὶ δοκεῖ.

Πρὸς ταῦτα ὁ Ἰζινητὴς ἤρξατο λέγειν τῷ Χαμζῆ·
 Ἐπίστασαι ἀκριθῶς, ἀδελφὲ, δεῖ παρὰ τῶν
 Ὀθμάνων ἐγὼ οὐδὲν εἶδόν τι κέρδος, ἢ φιλοτι-
 μίαν, ἢ ἀξίωμα. Ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν ταῖς
 δυσπραγίαις αὐτῶν πολλὰ καὶ καμπληθῆ ἀρετὰ
 ἔργα ἐνήργησαν οἱ βραχίονες οὗοι. Μετὰ γὰρ

A *Id optare sicut mihi 95 jucundum, ita grave ac in-
 gratum est, res tuas in angusto locatas esse, te in
 periculis versari, atque inter multos, qui invidiam
 in te animo gerunt, agere. Nec equidem infelicitat-
 um et calamitatum tuarum expertus ero. An nosti
 quicum equites et agus? Primum omnes adversus
 Mustapham clamant; genere Othmanico satum ne-
 gant: hæcque vulgata fama ubique invaluit. Deinde
 quod imbellem se ac libidinis impotentem prodiderit,
 quibuslibet ejus facta perpendicularibus. Qui etenim a
 principibus nostris, genus continua serie ducunt,
 bellicoso se animo fuisse probaverunt: singulorumque
 manifesta sunt præclara facinora, expeditionesque
 militares orbi terrarum cognitæ. Tertio, si effemina-
 tus iste ac barbarus idiota imperium obtinuerit, qui
 ab antiquo occidentis et finium Danubii custodes
 sunt Abranexides et Turachanides, cæterique posteri
 eorum, quotquot ab initio occidens summos duces
 agnovit, præmiis honorabuntur. Sed quid occidenta-
 les memoro? Si fortuna namque, quod Deus avertat,
 Mustaphæ rebus propitia subvenerit, ipse omnes
 orientis duces amplexus, eis singulis paternos hono-
 res reddet. Tu vero, ubi ista evenerint, quid, nisi
 vitæ finem, eumque turpem ac tua fortitudine indi-
 gnum, exspectas? Omnes quippe illustres viri animi
 tui promptitudinem audaciamque leoninam ad pu-
 gnas ineundas norunt. Invidia virtutes sævis ac im-
 mitibus aspicit oculis. Invidiam excipit timor; qui-
 que perniciem ne sibi afferas, metuunt, tibi invident.
 Præoccupabunt ipsi, securitatem quærentes, metum-
 que removere cupientes, necem tibi inferre. Has ob
 rationes adeo urgentes, quæ sprete heronim, quibus
 te parem existimo, animas perdunt, hunc infamem
 desere, et ad nos transi. Jam enim dominus meus
 Morates aulæ suæ proceribus meque hortantibus,
 omnes culpas et crimina tibi condonat: cuncta simul
 quæ adversus ipsum, patrem imperiumque rebellando
 molitus es. Oculo pacato ac propitio te respicit, et
 me sponsore Atinis præfecturam tibi concedit, a
 posterisque tuis e lumbis tuis ortis, tanquam dotem,
 hæreditario jure possidendam: hac sola conditio
 lata, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum
 ipsi militatum mittas, idque ut te ejus imperio sub-
 jectum agnoscas. Amice, hæc tibi dico; tu vero quid
 D sentias mihi explica.*

Ad illa Hamzæ respondere cœpit Cineites:
 Accurate nosti, frater, ab Othmanis principibus
 nullum me lucrum retulisse, honorem vel digni-
 tatem ab eis nusquam me consecutum esse. Illis
 vero, dum res eorum ad incitas reductæ erant,
 operam multam navavi: hæcque brachia mult.

bellica facinora patraverunt. Post Tatarorum 96 A enim irruptionem, hanc ipsam præfecturam, quam nunc mihi Morates pollicetur, quis e manibus Homuris Atinis filii eripuit? nonne Cineites? Fratrem hujus Isam nonne perserutus sum, et in castello Palæopoleos conclusi? cumque in manus meas devenisset, interemi? Nonne Homurem istius fratrem? ambos scilicet præfecturæ naturales et legitimos hæredes, fraude ut astu aggressus neci dedi? Musulmanus vero avunculus Moratis, quem tu dominum tuum appellas, otiosus in Thracia degebat genio indulgens. At ego Ephe. i totiusque Ionie dominum Mekemetem Moratis patrem proclamavi. Postea, ubi me expulit, ea præfectura honoravit Kelpazisi virum genere Tribullum ac mancipium emptum. In eo autem stant res sunt. Præfecturam illam, quam mihi nunc largitur, Homuris Atinis filii, cui caput abscidi, filius obtinet, et in ditionis paternæ possessionem miscus est: illi iam per annum fere et ultra imperat, omnesque ei subditi sunt ac famulantur. Si Deus illam militaribus meis facinoribus præmium concesserit; quam gratiam Morati hac de re habiturus sum? Nullam profecto. Avus enim Moratis ille Bajazites Iltrim hujus Mustaphæ avo Atini eam eripuit, utque suam consecutus est. Ego pariter ope divina illius dominus fiam. Quandoquidem au'em ad hoc venisti, frater, coram Deo ejusque propheta tibi promitto, in pasterum Morati amicum sincerum me fore, et cum opus erit, e filiis meis unum ei militaturum. Ego quippe ex tuis sermonibus, serpositis hisce pactis, in Ioniam erum discessurus, ut illic cum Mustapha Atinis nepote experirer. Cum ergo tibi, qui necum eodem patre genitus sentis, placueris Morati amicum esse me, ita me præstiturum fidem do, et nocte proxima promissis fides exstabit.

τοῦ Ἀτίν. Ἐπεὶ τοίνυν σὺ ὁ ὁμοψυχὸς καὶ ὁμοπάτριος ἑμὸς ἀδελφὸς ἠρετίσω τοῦ εἶναι με φίλον τοῦ Μωράτ, ἤδη ὑπόσχομαι, καὶ τῇ ἐρχομένῃ νυκτὶ ἄρχομαι δι' ἔργον ἀποδεικνύειν τὰ συμφωνηθέντα μοι.

Ubi invicem discesserunt, colloquia et pacta Hamzas ad Moratem ejusque consiliarios refert, quibus omnibus ea grata fuerunt, iique audaciam inde spesque bonas conceperunt. Sequenti vespera, primaque noctis custodia Cineites erecta tentoria, ut erant, lucernis quam plurimis in eorum medio accensis reliquit: omnibusque ad hoc negotium utilibus, curribus nempe, equis probatissimis, cæteraque auri et argenti supellectile collecta, servos pecunia coemptos, et amicos non paucos, septuaginta circiter, equos conscendere jubet; ferebat in veste unusquisque partem oneris congruam, auri vel argenti, aliisque pretiosæ supellectilis, cui haud nimis

Ismaelis Bullialdi notæ.

(59) Μετὰ γὰρ τῶν Τατάρων ἐπιδρομῆν. Ex his constat Cineitem non fuisse ex Atinis seu Aidi- nis posteris; quamvis id vclit Leunclavius.

τὴν τῶν Τατάρων ἐπιδρομῆν (59), αὐτὴν τὴν, ἦν μοι ὑπόσχεται δοῦναι ἡγεμονίαν νυνί, ἐπὶ ἐλυτρώσατο ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ὁμοῦρ υἱοῦ τοῦ Ἀτίν; οὐχ ὁ Τζινεῆ; Οὐ καταδιώξα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἑσσαί, καὶ ἀπέκλεισα αὐτὸν ἐν τῷ πολίχνῳ τῆς Παλαιουπόλεως, καὶ χειρωσάμενος αὐτὸν ἔκτεινα; Οὐ τὸν Ὁμοῦρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δολοφονήσας ἀπέκτεινα; καὶ ταῦτα κληρονόμοι φυσικοὶ τοῦ τόπου καὶ τῆ ἐπαρχίας τυγχάνοντες. Ὁ δὲ Μουσουλμάν, ὁ θεῖος τοῦ Μωράτ, ὃν σὺ κύριόν σου καλεῖς, ἐπέδθητο ἐν τῇ Θράκη κατασπαταλῶν. Ἐγὼ δὲ εὐφήμερον αὐτὸν κύριον Ἐφέσου καὶ πάσης Ἰωνίας. Ὑστερον δὲ ἐκβάλλων με δέδωκεν αὐτὴν τῷ Κελλιάξισι ἀνδρὶ Τριβαλλῷ (40) καὶ ἀργυρωτήτῳ. Τὸ δὲ νῦν ἔχον τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν, ἦν μοι δωρεῖται νῦν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτίν ἐκείνου τοῦ Ὁμοῦρ ὃν ἀγὼ ἀπεκτείνωσα, ἐπίτιμος αὐτὴν αὐθεντεύει, καὶ ἐργάζεται κύριος τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν· καὶ δεσπόζει τῆ ἐπαρχίαν ἔτος που ὑπάρχων ἐν ἡ καὶ πλεόν· καὶ πάντες ὑπήκοοι καὶ οικεῖοι τυγχάνουσιν αὐτοῦ. Εἰ δωρήσεται μοι ταύτην ὁ Θεὸς δι' ἔργων μου στρατιωτικῶν, τίς χάρις ἡ τοῦ Μωράτ; Οὐδέμια. Καὶ γὰρ ὁ πάππος τοῦ Μωράτ, ἑκείνος ὁ Ἰληρῆμ Παριαζήτ, παρὰ τοῦ πάππου τοῦ νῦν Μουσταζά τοῦ Ἀτίν οὕτως ἤρπαξε, καὶ ἐκληρώσατο ταύτην. Οὕτω κατὰ σήμερον γενήσομαι κύριος Θεοῦ διδόντος μοι. Ἐπεὶ οὖν εἰς τοῦτο ἐλήλυθας, ἀδελφέ, ὑπόσχομαι τῇ ὡσὲν ταύτῃ κατενώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου, ὡς ἴνα ἔσομαι καθαρὸς φίλος ἀπὸ τοῦ πῦρ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τοῦ Μωράτ. Καὶ δεῖ χρεῖα στρατοῦ, ὁ εἰς τῶν υἱῶν μου συνοδεύει ἀεὶ τῷ Μωράτ. Ἐγὼ γάρ καὶ διὰ τῶν σου λόγων, καὶ χάρις τῶν συνθηκῶν ταύτων ἔμελλον τοῦ ἀπελθεῖν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, καὶ συμκλακῆναι τῷ Μουσταζά

Διαστάντε οὖν ἀπ' ἀλλήλων, ὁ Χαμζὰς τὰ λαληθέντα καὶ συμφωνηθέντα, καὶ ἀπαγγεῖλας τῷ Μωράτ καὶ τῇ βουλῇ, ἤρεσα τοὺς πάντας, καὶ θάρσος ἔλαβον, καὶ ἐλπίδας χρηστάς. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ νυκτὶ ἀφ' ἐπιέρας ὁ Τζινεῆ ἀναστὰς πρώτη φυλακῇ τῆς νυκτός, ἀφείλε τὰς σκηνὰς πεπηγμέναι, καὶ ἐν μέσῳ φῶτα διάφορα· καὶ λαβὼν ἔπαν τὸ εἰς παρασκευῆν χρήσιμοι, ὅσων ἄρματα καὶ ἱπποὺς τοὺς δοκιματώτους, καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἔχων μετ' αὐτοῦ τοὺς οικεῖους; ἀργυρωνήτους καὶ φίλους οὐκ ὀλίγους, ἐπέδθησαν τοῖς ἱπποῖς ὡς ἑβδομήκοντα· ἕκαστος ἐν τῇ ἐφεστρίδι φέρων καὶ μοῖραν φορτίου ἑμμετρον χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ ἄλλης τιμίας ὕλης, μὴ ἐχούσης ὄγκον ὑπερβαρῆ, καὶ ἀπήγεσαν τὸ παράπαν τινὸς μὴ

(40) Κελλιάξισι ἀνδρὶ τριβαλλῷ. Supra cap. 21 Alexandri Susmani filium illum appellavit.

ἐνωπιοσθέντος, ἢ συνιέντος. Τὰ δὲ θάρσια σκευή καὶ
 δεσφάστακτα ἅπαντα εἶσαν· ὁμοίως καὶ ἵππους,
 καὶ χαμηλοὺς, καὶ ἡμιόλους, καὶ πᾶσαν ἄλλην
 παρασκευήν. Δι' ὕλης δὲ νυκτὸς διελθόντες καὶ
 διαδάντες ὄρη τε καὶ κάμπους, ἕως πρὸς Ἐφθασαν
 τὰ ὄρια ἑγγύς που τῆς Λυδίας ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς
 πρὸς τὰ Χλιερά καὶ Θυάτιρα (41), ὁδεύσαντες ἡμε-
 ρῶν δύο ὁδὸν τῇ νυκτὶ ἐκείνην. Καὶ πρὸς ὧραν τρί-
 τῆν τῆς ἡμέρας περάσαντες τὸν Ἐρμονα ποταμὸν,
 ἕως ἑσπέρας ἤλθασιν εἰς Σμύρνην, μὴ ἐμποδιοσθέν-
 τες παρὰ τινῶν τὸ σύνολον· πληρὴν ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ
 Ἐρμονος ποταμοῦ βουληθέντες διαβῆναι, τινὲς τῶν
 ἐκεῖ Τοῦρκοι ἐκώλυον τὴν διάβασιν, λογιζόμενοι ἐκ
 τῶν τοῦ Μουσταφᾶ εἶναι. Καὶ γὰρ ἅπαντα ἡ Ἀσία
 ἐταράχθη ἐπὶ τῇ πρὸς τὰ ἕω περὶ τὸ Μουσταφᾶ.
 Ὁ Τζιναήτης στραφείς· καὶ καταδιώξας αὐτοὺς,
 τοὺς μὲν ἔλπει κατέσφαξε, τοὺς δὲ βέλεσι κατα-
 τρώσας, αὐτὸς ἀπόδωκε τὴν ὁδὸν ἤνυσεν. Οἱ δὲ Σμυρ-
 ναῖοι ὁρῶντες τὴν φάλαγγα, καὶ διαπορούμενοι
 τίνας ἐστὶ, καὶ τίς ὁ ταύτης ἀρχηγός, ὡς ἔμαθον
 οὗτοι· ὁ Τζιναήτης ἐστίν, ἅπαντες σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις
 ἔθεον ἐπὶ τῇ θέρᾳ τοῦ Τζιναήτη. Ἦν γὰρ Σμυρναῖος
 γέννημα, καὶ θρέμμα, καὶ συνανάρτρος πάντων.
 Μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν ὡς ὁ Μουσταφᾶς τοῦ Ἀτῆν
 ἐν Ἐφέσῳ καὶ Θυρέοις διέγει, αὐτὸς πρὸς τὰ ἐνδὲ-
 τερα, ἔκου εἶσι τὰ Βρύελα καὶ αἱ Ἐρυθραὶ, Κλα-
 ζόμεναί τε καὶ ἄλλα χωρία, εἰσῆλθεν· οἱ δὲ τῶν
 ὁρέων ἐκείνων γειτνιαζόντες Τοῦρκοι ἅπαντες εἰσι
 μαχηώτατοι, καὶ λίαν πολεμικοὶ, καὶ φίλοι πατέριοι
 τοῦ Τζιναήτη. Συναθοροίσις δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς δισχι-
 λιοὺς, καὶ ἐκ τῶν δρυμῶνων ὄργανα κατασκευάσας,
 καὶ χαλκεύσας λόγχας διασυντόμως, κακοσφύρους
 καὶ ἀνίσους ἐν ἑβδομάδι μιᾷ ἐποίησε, καὶ τοξότας,
 καὶ πελεκυφόρους, καὶ δορυφόρους ἐπέκεινα τῶν
 ἐπιχειλίων.

Ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὴν ἀριξίαν τοῦ Τζιναήτη,
 καὶ σωρεύσας πλῆθος στρατοῦ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς
 Ἐφέσου, καὶ πρὸς τὴν Σμύρνην ἀφίκετο ἅπαντήσων
 αὐτῷ. Αὐτὸς δὲ μαθὼν, ἀπήει ἀπαντήσων. Καὶ δὴ
 συναντηθέντες ἀλλήλοισι ἐν ἐνὶ τόπῳ ὃ καλεῖται
 Μεσαύλιον, καὶ τὰς παρατάξεις ἐκατέρων τῶν με-
 ρῶν ὡς δυνατὴν ἐτοιμάσαντες, ἦν γὰρ ὁ τόπος ἐλῶ-
 δεις, καὶ πολὺξύλος, τὸ ἐναύλιον ἤχησε τοῦ Μου-
 σταφᾶ. Ὁ γὰρ Τζιναήτης οὐτε σάλπιγγα οὐτε τι ἄλλο
 τῶν συνήθων ἐπέκτειτο. Συμμιξάντες οὖν ἀμφοτέρω
 ταῖς στρατεύμασι, ὁ Τζιναήτης, ὡς ἀετὸς ἐν μέσῳ στρου-
 θίων, εἰσελθὼν, καὶ διασκεδάσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν
 ἐνδύρων, ἐντυχῶν αὐτῷ που τῷ Μουσταφᾶ βάλλει
 κατὰ κεφαλῆς διὰ σιδηρᾶς βάρβδου, καὶ μὴ φέρον
 τὴν πληγὴν ὁ δύστηνος, τίποτε πρηγῆς ἀπὸ τοῦ
 ἵππου, καὶ ἐξέπνευσεν. Τότε πάντες οἱ τοῦ Μου-
 σταφᾶ προσελθόντες ἠσπάζοντο τὸν Τζιναήτη, καὶ ὡς
 ἡγεμόνα εὐφήμερον. Καὶ δὴ παρευθὺς σὺν μεγάλῃ
 θορυφορίᾳ πρὸς τὴν Ἐφεσον ἤλαυνον, κάκει αὐτὸν

A ponderis inesset; eoque apparatu insculis omnibus
 abierunt. Graves vero sarcinas et omnia por-
 tatu difficilia omiserunt; equos pariter, came-
 los, mulos et cætera impedimenta reliquere.
 Cumque **97** tota nocte processissent montibus
 et campis superatis, ad fines ferme Lydiæ cir-
 ca Chliera et Thyatira diluculo accesserunt, ea
 nocte bidui iter emensi. Deinde circa horam
 diei tertiam Hermo fluvio superato, ad vespe-
 ram Smyrnam pervenerunt, nullo uspiam im-
 pediente: nisi cum ad Hermi ripam profectos,
 et transire paratos aliquot Turci arcere ten-
 taverunt, Mustaphæ milites, cujus expeditione
 ac protectione tota Asia territa erat, esso rati.
 Cineites eos adortus insequitur, partimque occisis,
 partim vulneratis, iter citra metum pergit. Smyrnæi
 hac turma conspecta, primo ignorare cuius
 esset, quique eam duceret: at ubi cognoverunt
 Cineitem adesse, omnes, uxoribus ac liberis
 comitantibus, ut ipsum conspicerent, accurre-
 runt. Genere enim Smyrnæus erat, illic nutri-
 tus et cum cæteris educatus. Ab eis autem
 ubi rescivit Ephesi et Thyreis Mustapham A-
 tinis nepotem degere, in provinciæ loca inter-
 iora, ubi Bryela, Erythræ, Clazomenæ aliique
 vicini siti sunt, penetravit. Qui hos fines porro
 incolunt Turci, pugnacissimi sunt omnes et
 bellicosissimi, et cum Cineitis patre amicitia
 ipsis intercesserat. Coactis igitur istorum duo-
 bus millibus, exque ramis arborum aptatis
 hastis, lanceisque festinanter, unius septimanæ
 intervallo, fabricatis, hisque impolitis actortis,
 sagittarios securibus ac hastis armatos bis mil-
 le eis adjunxit.

At Mustaphæ ubi intellexit Cineitem adver-
 sus se castra movere, contractum exercitum
 Epheso eduxit, Smyrnamque, ei occurrens,
 contendit. Comperta deinde Mustaphæ profe-
 ctione, Cineites ei obviam progrediuntur. Cum
 igitur quodam in loco, qui Mesaulion dicitur,
 uterque exercitus in conspectum hostium ven-
 issent, aciers, ut quisque ipsorum artem novit,
 optime instruunt, utque situs locorum paludi-
 bus ac silvis refertorum patitur; classicum
 deinde Mustaphas cani jubet. Neque enim tubam,
 aut quidpiam aliud, quo pugne signum dari
 solet, Cineites habebat. Utrinque igitur acie
 concurrunt, Cineitesque, velut aquila in pas-
 seres involans huc et illuc eas in diversas ar-
 bores dissipat, Mustapham invadit, clavaque fer-
 rea in capite vulnerat: qui accepti vulneris
 impatiens pronus ab equo infelix cadit et
 expirat. Subito totum, quod Mustapham seque-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Χλιερά καὶ Θυάτιρα. Sub Ephesino metro-
 polita episcopus urbis Chliera constitutus erat,
 locumque ultimum tenebat: videmque metropolitæ
 subditi sunt Thyæorum, quæ hodie Thyria dicitur,

Bryele sive Βρυούλων, Erythrarum et Clazomenarum
 episcopi. At Sardinum metropolitæ subditi
 erat Thyatiræ episcopus. Eadem, quæ Ducas, Ste-
 phanus et Strabo urbium nomina habent.

batur, agmen ad Cineitem convenit, ipsum salutatur, utque duci suo acclamat, illico etiam magna militum turma stipatus Ephesum contendit: ubi applausu magno, utpote dux, exceptus et ut antea proclamatus est. **98** Cadaver tandem Mustaphæ a nobilissimis viris maxima cum pompa efferrī jussit, et in turricula cum iterum renuntiatus est Cineites.

Α εὐφημήσαντες, ἡγεμόνα ὡς καὶ πρότερον ἀντιφρουσαν. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ Μουσταφᾶ ἐκέλευσε σὺν δτι πλείστη τιμῇ τοῦ βασιτάσι, καὶ φέρειν αὐτὸ διὰ εὐγενῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ πυργίῳ, κάκει θάψαι σὺν τοῖς προγόνοις αὐτοῦ. Καὶ οὕτω ἐγένετο ἡ δευτέρα ἀνάβρῃσις τοῦ Τζινεήτ.

majoribus ejus sepeliri. Hoc itaque pacto dux

CAPUT XXVII.

De Cineitis fuga varii sermones, qua cognita Mustaphas fugam cepisset et in Thraciam trajicit. Adurnus Moratem ejusque copias ex Asia in Europam transfert. quem Mustaphas, id ne faciat, frustra promissis amplis tentat. Morates cum copiis in terram expositus Mustaphas in fugam vertit, Callipolim recipit, et Adrianopolim petit. Mustaphas captus, et in urbis loco publico laqueo suspensus ac stranguitus.

Reversi vero videamus, quos Lopadii reliquit aufugiens Cineites, quæque ipsis acciderint. Ubi mane surrexerunt proceres, et ut mos erat, convenissent, inter se disacerere, ut nocte præterita magnum in Cineites tentoriis tumultus excitatus fuerit. Alii dicere transfugam ipsum Morati in ripa ulteriore se adjuunxisse. Alii, qui invidia eum prosequerentur, jactare, quod factum erat, a se prædictum: Moratis etiam exercitus, qui in ripa opposita considebat, Cineitem revera aufugisse cognovit. Tunc in ejus castris exaudire erat tubarum aliorumque instrumentorum sonum, clamores, lætitiæ signa, quæ cælum usque pertingebant: simulque in paludis oris æquitantes conspiciebantur. Excitatus deinde Mustaphas, comperta Cineitis fuga, ipsum ad Moratem transiisse, eique se conjunxisse, nec aliud præterea auspicatus est; turbatusque ac territus illinc abire festinat: exercitum porro ipsius trepidantem pavore injecto cernere erat. At hostes contra insequi clamore sublato, probris lacessere, sua lingua *Dur, Dur, Callan*, audacter vociferando, id est, *Sistite gradum, sistite, nec fugite*. Ponte namque rupto Moratis miles transire hand poterat, cumque adversariis manus conserere. Mustaphas deinde equo incidens Lampsacum versus discessit, trajicere in continentem oppositam festinans. Morates pontem eodem die lignis trabibusque magnis cõmportatis resarcitum ac reffectum transiit; eique occurrentes obviam plerique Mustaphæ milites applaudunt, cõntum ac venerationem exhibent. Mustaphas Lampsacum venit, proverbialis verè graculus plumis spoliatus; unoque navigiolo, quod paratum invenit, quantum solummodo servis, quibus cursoribus utebatur, comitantibus Callipolim trajicit, ejusque urbis levis armaturæ milite coacto, quid futurum esset, exspectabat. Morates equidem ponte **99** superato, cursores Phoræam ad Adurnum mittit, qui nuper gesta nuntiarent, ipsum mōnerent, ut quanto ocius ad fretum tota classe navigaret. Is itaque quas paratas naves habe-

Ἐπαναστραφέντες τοῖνον ἴδωμεν καὶ τοὺς, οὐ: ἐν τῷ Λοπαδίῳ ἀποδεδρακίως ἀφῆκεν ὁ Τζινεήτ. πῶς ἄρα τὰ κατ' αὐτῶν ἐγεγόνεισαν. Πρωτῆς ἐγεγόνεισας, κατὰ τὸ ἔθος εἰς παράστασιν ἐρχόμενοι οἱ μαγιστᾶνες ἐκοινολογοῦντο ἀλλήλοις, ὡς τῇ νυκτὶ ταύτῃ μέγας ἐγεγόνει θροῦς ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Τζινεήτ. Ἄλλοι εἶπεν ὅτι τὴν περσίαν διαβάς μετὰ τοῦ Μωράτ ἠνώθη, ἕτεροι δὲ, οἱ καὶ ἐθῶνον κατ' αὐτοῦ τρέφοντες, τὸ γεγονός προσηφῆτευσον· οἱ δὲ τὴν περσίαν οἰκοῦντες οἱ τοῦ Μωράτ ἔμαθον ὡς ἀληθῶς ὁ Τζινεήτ διέδρα. Καὶ τότε ἦν ἰδεῖν ὄρνυων καὶ σαλπύγγων ἦχον πολλὸν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Μωράτ, καὶ ἱππηλασίας ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς λίμνης, καὶ βοῆς, καὶ ἀλαλαγμοὺς φθονούσας ἕως οὐρανοῦ. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐγεγόνει; καὶ μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεήτ, ἤθετο ὡς οὐκ ἀλλαχοῦ εἰ μὴ τὴν περσίαν διαβάς μετὰ τοῦ Μωράτ ἠύλισθη, καὶ σύντρομος γεγονῶς ἐσπευδεν ἀναχωρηῆσαι τῶν ἐκεῖ. Καὶ ἦν ἰδεῖν δαίλιαν μεγάλην ἐν τῷ στρατῷ, καὶ τραχὴν καὶ θόρυβον. Οἱ δὲ ὑπεναντίοι τὰ ἀντιβρόπα κατέτρεχον βοῶντες, καὶ ὀνειδίζοντες, κρίζοντες ἀδειῶς κατὰ τὴν αὐτῶν γλώτταν, *Στήτε, στήτε, μὴ φύγετε· οἶον Τοῦρου, Τοῦρου, Κατζιάν*. Οὐκ εἶχον γὰρ πόρον, διεφθαρμένους οὐσίης τῆς γεφύρας, τοῦ περᾶν καὶ συμμίξει. Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ἐπιθῶς τοῦ ἱπποῦ ἦρχετο πρὸς τὰ τῆς Λεψάκου μέρη, σπουδάζων τὴν περσίαν καταλαβεῖν. Ὁ δὲ Μωράτ τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνη συναρμόσας τὴν γέφυραν διὰ ἑὼλων μεγάλων δοκῶν, περᾶ τὴν γέφυραν, καὶ οἱ πλείστοι τοῦ Μουσταφᾶ τρέχοντες προσεκύονον αὐτῷ καὶ εὐφήμου. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς φθάσας ἐν Λαμψάκῳ, κατεψιλωμένος κολοῦς τὸ ἀληθὲς τῆς παροιμίας, εὐρῶν ἐτοίμην μίαν τῶν σκαφῶν περᾶ ἐν Καλλιουπόλει σὺν τέτταρσι καὶ μόνις τῶν ταχυδρόμων δούλων αὐτοῦ. Καὶ συναθροίσας τὸ γασμουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἑστῆσε ἐκδεχόμενος τὸ μέλλον. Ὁ δὲ Μωράτ μετὰ τὸ περᾶσαι τὴν γέφυραν στέλλει ταχυδρόμους εἰς Φωκαίαν δηλῶν τὰ γεγονότα τῷ Ἀδούρνῳ· καὶ μηνύων ὡς τάχιστα εὐρέθηται σὺν ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ Ἀδούρνος (42) ἐτοίμας ἔχων τὴς ναῦς, ἐισελθὼν καὶ τὰ ἑστῆτα περῶσας ἐκπεί τρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν ἀνεμον ἔχων φυσῶντ' ἀπὸ

Ismaelis Bullialdi notæ:

(42) Ὁ δὲ Ἀδούρνος Laonicus lib. v, et Leuncl. lib. viii, nave una Genuensi, quæ fortuito ad Lampsacum oram appulerat, usum esse ad transfretau-

dum Moratem narrant. Phranzes lib. i, cap. 40, Moratem, ut trajiceret, navibus usum esse ait.

πρώτας (43), καὶ διὰ νυχτὸς νῆξας τὸ πέλαγος, ἀντιπαρέστη μέσον Λαμφάκου καὶ Καλλιουπόλεως, καὶ ὁ Μωράτ ἀυτῆ τῆ ὥρᾳ ἐν ταῖς ἀκταῖς. Ἐγγὺς οὖν γαγονοῦται, ἦσαν γὰρ ἐπὶ τὰ ὑπερμεγέθεις, εἰσῆλθεν ὁ Μωράτ ἐν τῇ κρειττοτέρᾳ καὶ μείζονοτέρᾳ. Ἔδωκε γοῦν ὁ Ἀδοῦρνος μεγάλην τιμὴν τῷ Μωράτ, ὡς ἐχρῆν, καὶ ὁ Μωράτ τῷ Ἀδοῦρνω, καὶ συνηδρίαζον ὁμοῦ ἐν τῇ νηὶ καὶ ὠμίλου. Ἐῖχε γὰρ ἐν φροντίδι μήποτε οἱ Φράγκοι, καταφρονήσαντες τοὺς ὄρκους, ἐκδοτον ποιήσωσι τὸν Μωράτ ἐν χερσὶ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λαβόντες θησαυροὺς πλείστους ἀπέλθωσιν. Ἐῖχε δὲ ὁ Μωράτ σὺν αὐτῷ ὀπλίτας οἰκέλους δούλους σὺν τοῖς σατράπαις αὐτοῦ, ἐν τῇ νηὶ ἢ ἐπέβη, ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἐν τῇ αὐτῇ νηὶ ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους γενναίους ὀπλίτας Φράγκους· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ὑπῆρχον τόσοι ἐπιβάται· Τουρκοὶ, ὅσον ὀπλικὸν Φράγκων ἐκάστη ἐπέκτητο. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἦν φυλάττων τοὺς ὄρκους αὐτοῦ ἀκεραλῶς ἀνευ δόλου τινός. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ ἀναστάς ὁ Ἀδοῦρνος, καὶ γόνυ κλίνας ἐναντι τοῦ Μωράτ, ἤτιςατο τὸ ὀφειλόμενον χρέος τοῦ μετάλλου τῆς στυπτηρίας. Καὶ ὁ Μωράτ ἀγαλλόμενος ἐδωρήσατο, καὶ ἐβάπτειτο κάλαμος· ἐξαλείφων παλαιῦ χρέος ἀπότισιν· τὸ δὲ χρέος ἦν ὡς εἰκοσιεπτὰ χιλιάδας νομισμάτων ἀπειθυσίην.

Ὁ δὲ Μουσταφᾶς εἰς τὸ πέραν ἐστῶς, καὶ θεωρῶν τὰς ναῦς, ὡς πολυχίνα ἐν μέσῳ πελάγους, ἦ ὡς νησοῦς, ἐτιρώσκειτο τῇ ψυχῇ· ἦν γὰρ εὐδίας ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Καὶ οὐκ ἔχων τί δρᾶσαι στέλλει ἐν τῶν ἀκατίων μετακαλῶν τινα τῶν εὐνοουστέρων τοῦ Ἀδοῦρνου, ὡς ἔχων λόγους τινὰς τοῦ ὁμιλῆσαι. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος στέλλει τὸν αὐτοῦ βικάριον Βαρνάβαν δὲ Κορνήλια, καὶ τυχῶν μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ, ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι τῷ Ἀδοῦρνω πεντήκοντα χιλιάδας νομίσματα, μόνον μὴ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἐξω τῆς νηός, ἀλλ' ἀποπέμψαι ἐτέρωθεν ἐνθα καὶ βούλεται. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος οὐκ ἠθέλησεν ἀκούσαι. Ὁ δὲ Μωράτ ἀκούσας τὰ γενόμενα ἐνηγκαλίστατο τῷ Ἀδοῦρνω, καὶ εἶπεν· Ἔσο ἀπὸ τοῦ τῶν ἡμέτερος ἀδελφός καὶ φίλος πιστός. Τότε παραστάντες ἀντικρὺ Καλλιουπόλεως, οὐκ ἀφήκαν οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ σύνολον πλησιάζει ἐν τῷ λιμένι. Οἱ δὲ κυβερνῆται τῶν νηῶν πρὸς τὰ τοῦ λιμένος μέρη τὰ κάτω, ἐξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πελάγει τὰ ἰστία χαλάσαντες, ὁμοῦ καὶ τὰς ἀγκύρας ἠτοιμάζοντο εἰς παρατάξεις τοῦ ἐξελθεῖν ἐν τῇ ξηρᾷ. Καὶ οἱ τοῦ Μουσταφᾶ διὰ ξηρᾶς διαδραμόντες ἀπεναντίας εἰσῆχσαν, κωλύοντες τὴν ἐξόδον. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἐτοιμάσας τὰς βάρκας, καὶ τὰ σκάφη καὶ ἀκάτια τῶν νηῶν ὑπὲρ τὰ εἰκοσὶν ἐπέμψε, ἵνα λάθωσι γῆν, ὄντες ἐντὸς τούτων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους Φράγκους τσαγατῶρους καὶ δορυφόρους. Ἐξεληθόντες οὖν καὶ ἀποπέμψαντες τοὺς τοξότας ὡς μίλιον ἐν μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ θεωροῦντες τὴν ἀκτὴν, ἀσφαλῶς ἐξῆλθε καὶ ὁ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(43) *Leg. procul dubio*, ἀπὸ πρῶμης.

A bat, conscendit, velisque explicatis Hellespontum versus vento a puppi bante navigavit, notique emenso mari, inter Lampsacum et Callipolim diluculo comparuit, cum eodem etiam tempore Morates in littore esset. Appulsis ergo septem magnis navibus, earum ampliorem præstantioremque Morates conscendit. Adurnus, ut decuit, maximos honores ac cultum Morati detulit, qui vicissim Adurnum quoque honorifice habuit; conederunt postmodum et inter se collocuti sunt. Verumtamen anxius erat Morates, formidabatque ne Franci spreto jurejurando ipsum Mustaphæ traherent, thesaurisque ingentibus acceptis discederent. Hac de causa Morates in nave quæ vehebatur, secum habuit supra quingentos servos domesticos armatos, Adurnusque eidem supra octingentos armis instructos Francos, eosque strenuos imposuerat: in cæterisque navibus tot vectores Turci, quot armati Franci erant. Adurnus equidem bona fide, et sine fraude inviolatum jusjurandum observabat. Dum autem in medio freto starent, surrexit Adurnus genibusque coram Morate flexis, quod vestigialis nomine debebat aluminiæ metalli causa, donari sibi rogat; quod Morates benigne lubenterque concessit. Tum veteris debiti, quod numismatum viginti septem fere millia æquabat, tabula calamo inducta est.

Mustaphas interim in opposito littore considero et conspectis navibus, serenum quippe tunc cælum erat, castellis in medio mari, insulisve paribus, animo percelli; quoque se verteret nescius, navigium unum mittit, ut aliquem ex intimis Adurni amicis evocaret, quædam cum eo communicanda habere prætexens. Vicarium suum Barnabam de Cornelia ad Mustapham mittit Adurnus. Illi ad colloquendum admissio pollicetur Mustaphas numismata quinquagies mille Adurno soluturum, si Moratem in terram exponere nolit, sed aliquo pro libitu suo amandet. Quibus auscultare aversatus est Adurnus. His compertis hunc complexus est Morates, dixitque: *Frater noster ac fidus amicus in posterum sis*. At qui Mustaphæ militabant, Moratis naves portum ingredi prohibebant. Quare navium rectores ad partes inferiores portus ultra urbem vecti vela contrahunt, anchorasque expediunt, ut in terram militum exponerent. Mustaphæ vero copæ ad littus accurrunt, contraque steterunt, excensu in terram eos prohibere laborantes. 100 Adurnus autem lembos, acatia scaphasque apparatus supra viginti mittit, quibus vecti terram appellerent Franci, plures quingentis zagratōris et jaculatores: quibus in terram expositis, et littoris tuendi gratia milliare unum a mari sagittariis procedere iussis, secure Morates, sagittariis mille ambidextris stipatus, tribus insuper militum pugnacissimorum et robustissimorum millibus cinctus navi egredi-

jur. Cumque Franci in aciei fronte consisterent, lanceis incussis, lapidibusque emissis viam late aperuerunt, et illico Moratis milites cum Francis tubarum clangore semel edito, in Mustaphæos impressionem cum impetu fecerunt: quos in fugam versos persequi, nisi maxima parte interempta, non destiterunt. Morates deinde ad castrum pergit. Mustaphas interim Adrianopolim quam ocissime contendit: ingressusque gazophylacium, in quo thesauri reconditi erant, pecunia ac suppellectile, quantas auferre libuit, convasatis, viam Walachiam versus, incitatis quam maxime equis, carpit. Morates triduo Callipoli transacto, in deditio-nem accepto castro, cunctisque, qui ipsi, ne in portu exscenderet, obstiterant, promiscue occisis, Adrianopolim magnis itineribus profectus est, ingentem exercitum ex oriente et occidente collectum secum ducens. Ipsum etiam comitabantur Joannes Adurnus omnesque simul navium præfecti, sequebatur Itolorum peditum supra bis mille agmen, strenuorum animoque bellum spirantium, quibus corporis tegumentum ære nigro confectum, armaque hastæ ac securæ erant. Accedenti porro Adrianopolim, effusi cives obviam processerunt, faustisque acclamationibus eum prosecuti sunt: ipseque comiter omnes allocutus est. Ingressus diinceps patris palatium convivio opiparo omnes promiscue excepit; Adurnum cæterosque Latinos ad id vocavit; omniumque lætantium, fausta feliciaque precantium vocibus ipsi acclamatum. Adurno præterea plurimis muneribus honorato, Peritheorion castellum quoddam in occidente situm, commercia etiam Phocæarum, ut iis, quandiu viveret, uteretur ac frueretur, concessit. Alios navium præfectos vestibus pretiosis, aliisque donis magnificis remuneratos, gratis etiam actis, benevole dimisit: qui Callipolim profecti aptatis velis Phocæam versus renavigarunt. Morates interim velocissimos juvenes, ducesque expedit, qui juxta Istri ripam Mustapham comprehenderunt; Constantinopolim enim cogitabat, sed præterita, quorum sibi conscius erat, quæque animo revolvebat, ab isto proposito revocabant. Ad Moratem **IOI** itaque retractum adducunt: qui sententia lata laqueo ipsi gulam frangi, in loco etiam publico ut scelestorum uni, jussit; ut in hominum a iuris, si non universorum, maximæ saltem partis plebis, opinio invalesceret, eum Bajazitis Othmanici filium non esse, sed subditi-

Μωράτ σὺν τοῖς ἑσπέραις χιλιῶν ἀμφοτεροδεξίω, καὶ μαχίμοις ἀλιμιωτάτοις ἐπέκεινα τῶν τρισηλίων. Οἱ δὲ Φράγχοι ἔμπροσθεν τῆς παρατάξεως διὰ τῶν τζαγροβολισμῶν καὶ πετροβόλων τὴν ὁδὸν λίαν ἐποίησαν. Τότε οἱ τοῦ Μωράτ σὺν τοῖς Φράγχοις μίαν ἀλλαγὴν σαλπικγγῶδη ποιήσαντες, κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ ἔθεον, καὶ αὐτοὶ νῦτα διδόντες ἐφευγον, καὶ οὗτοι διώκοντες οὐκ ἐπαύοντο, ἕως ὅς πολλοὺς κατέσφαξαν· καὶ ὁ Μωράτ πρὸς τὸ πολίγειον ἐλαύνων τῆς πόλεως. Ὁ Μουσταφᾶς ὡς εἶχε πρὸς τὰ τῆς Ἀδριανοῦ ἕρητο, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ ταμίῳ ᾧ οἱ θησαυροὶ ἐναπέκειντο, καὶ λαβὼν χρήματα ὀσά ἡδούλετο, πρὸς τὰ τῆς Βλαχίας μέρη σὺν ὀλίγοις τὴν ὁδοπορίαν ἐποίησε, ἐλαύνων τοὺς ἵππους ὅσον ἐδύνατο. Ὁ δὲ Μωράτ ἐν Καλλιουπόλει τρεῖς ἡμέρας ποιήσας, καὶ τὸ φρούριον λαβὼν, καὶ τοὺς κωλύσαντας μὴ ἐξελθεῖν ἐν τῷ λιμένι πάντας ἀπειδῶς κατασφάξας, εἰς Ἀδριανοῦ πόλιν σπεύδων ἕρητο, ἔχων μετ' αὐτοῦ πλείστον στρατὸν ἐξ ἑσπέραις καὶ δόσεως, καὶ τὸν Ἀδούρνον Ἰωάννην ἑμοῦ σὺν πᾶσι τοῖς ἐπιστατοῦσι τὰς νῆας, καὶ στρατὸν ὑπὲρ τοὺς διαχιλίους, ἀνδρας ἑταλοὺς καταπεπραγμένους μέλανι χαλκῷ, καὶ δορυφοροῦντας, καὶ πελεζοφόρους πεζοὺς ἀρετικῶ θυμῷ ζέοντας. Ἐν δὲ τῇ Ἀδριανῶν εἰσερχόμενος, ἄπαντες οἱ τῆς πόλεως ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν, εὐφημοῦντες αὐτῷ· ἐκεῖνος δὲ μετὰ περιχαρείας τοὺς ἄπαντας προσηγόρευε. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εὐωχίαν μεγάλην καὶ πανδοσίαν ποιήσας, ἐκάλεσε πάντας τοὺς Λατίνους σὺν τῷ Ἀδούρνω, καὶ εὐφρανθέντες εὐχήμεσαν αὐτὸν ἄπαντες. Δωρήσας δὲ τῷ Ἀδούρνω δωρήματα πλείστα, ἐδωρήσατο καὶ τὸ Περιθεώριον (44) ἓνα τῶν πολίγειων τῆς δόσεως τοῦ ἔχειν καὶ νέμεσθαι τοῦτο ἐφ' ὅλης ζωῆς αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὰ κομμέρικια τῶν Φωκίαιων· καὶ τοὺς ἄλλους κυρίους τῶν νηῶν ἀλλάξας στολαῖς βαρυτέμοις, καὶ ἄλλοις πολυτελέσι δωρήσας, ἀπέλυσε αὐτοὺς εὐχαριστήσας ἐν εἰρήνῃ· ἐλθόντες δὲ ἐν Καλλιουπόλει, καὶ περὶ ὠσαντες τὰς νῆας ἔτεμον τὴν πρὸς Φώκαιαν θάλασσαν. Ὁ δὲ Μωράτ σὺν τάχει πολλῶν ἐξιοστειλίας ὠκυπέτους νεανίας καὶ στρατηγούς ἀνδρείους, συνέλαβον τὸν Μουσταφᾶν ἐγγύς που τῆς τοῦ Ἰστρου ὀχθῆς. Ἠθούλετο γὰρ εἰσελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλὰ τὰ προγεγονότα εἰς νοῦν λαμβάνων ὑπὸ τοῦ συνειδότες ἐκωλύετο. Παρέστησαν γοῦν αὐτὸν τῷ Μωράτ· ὁ δὲ ἔδωκεν ἀπόφασιν τοῦ θεοῦ ἀγχόνης θανατώσαι αὐτὸν ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ (45), ὡς ἓνα τῶν κακούργων· ἓνα ἡ τῶν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(44) *Περιθεώριον*. Castrum est; sub Trajanopolitano metropolitano episcopatus. De illo loco ita loquitur Cantacuz. *Hist.* lib. II, c. 38, dum recenset oppida ab Andronico Juniore instaurata: Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ Φράγκῳ παράλιον ἑτέραν πόλιν, κατασκευασμένην καὶ αὐτὴν ἦς φασιν Ἀναστασίον βασιλέα Ρωμαίων οἰκιστὴν, καὶ ἐξ ἐκείνου προσαγορευομένην, ἀνέστησεν αὐτῆς, ὡς πᾶσαν, ἀλλ' ὅσον μάλιστα ἐν τῇ ἀπὸ τῶν, Περιθεώριον προσηγόρευσε. *Verum etiam in Thracia maritimam aliam urbem adificavit antea dirutam; cujus conditæ auctorem Anastasium imperatorem dicunt, et de e, us*

nomine Anastasiopolim vocatam fuisse. Illum [Andronicus] refecit; non totam equidem, sed quantum spatii concludere potuit, Peritheoriumque appellavit. Urbs illa Aeno urbi vicina est in Thracia sita, non longe ab insula Thaso,

(45) *Ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ*. De castelli ruina suspensus a Leuoclavio dicitur lib. XIII, in loco auctem publico factum, ut suppositivum Mustapham homines crederent. Principes enim Muslimani clam et extra hominum conspectum fratres et consanguineos necare consueverunt.

Porro quod ad annorum notam spectat, obser-

ἀνθρώπων ὑπέληψις, εἰ καὶ οὐχὶ πάντας, ἀλλ' οἱ A
πλείστοι τῶν τοῦ δήμου, καταλάβοι, ὡς οὐχ ὑπῆρχε
υἱὸς τοῦ Παγιαζήτ' Ὀσάμν, ἀλλ' ἦν πλαστός καὶ
κατεσκευασμένος παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουήλ τοῦ
Παλατιάρχου. Ἡ δὲ ἀλήθεια οὕτως ἔχει ὡς τοῦ Πα-
γιαζήτ' ὑπῆρχεν υἱός.

CAPUT XXVIII.

*Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Joanne imperatore, ob Manueta senectutem et morbos, rex imperii administrans. Corax Theologus prodicionis reus damnatur; cuius mortem ulcisci cupiens Morates, Michaellem Pyl-
lim, ob delatum Coracem, morte afficere properat; Pylles, Christum et fidem impie abnegando, vitam servat. Ma-
nuel Mustapham, octuennem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitatur, et statim moritur. Mustaphas Nicaræ
captus a fratre strangulatur. Morates Thessaliam et Peloponnesum invadit. Cineiti per bassas suos bellum infert, et
debellat: tandemque illum, totumque ejus genus, internecione delet.*

Καθίσαντος οὖν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἡγεμονίας τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ ἤδη χειμῶνος ἄρξαντος, ἐν ἑαρι δια-
λαλιάς πανταχοῦ, καὶ κηρύγματα πέμψας, στρατὸν B
ἀθροίσας πολλὸν, καὶ κατὰ τῆς πόλεως Κωνσταντινου-
τὴν ἑτοιμασίαν ἔποιε. Καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουήλ πρὸ
πολλοῦ τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ ἀναθεὶς αὐ-
τὸς γέρων ὢν, ἐκάθητο, σχολάζων ἐν μελέτῃ θείων
λόγων. Μαθὼν οὖν ὅτι ὁ Μωράτ στρατεύειν μέλλει
κατ' αὐτοῦ τῷ μηνὶ ἐκείνῳ, ἦν γὰρ Ἀπρίλιος, στέλλει
ἀποκρισιάρχιον πρὸς αὐτὸν, ἐνόματι Θεολόγον
Κώρακα, ἀνθρώπων ἐκ Φιλαδελφείας ὀρμώμενον,
καὶ μετὰ τὴν τῶν Τατέρων εἰς τὴν Ἄσιαν ἔφοδον
μετοικησάντα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦν γὰρ πιν-
υῖργος ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τῷ τότε καιρῷ, καὶ
εἰς τὰς τῶν Τούρκων πράξεις καὶ διαβολὰς πονη-
ρότατος, συχνάων μετὰ τινος τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ
παλατίῳ, ἐγένετο καὶ τῷ βασιλεῖ Μανουήλ γνώρι-
μος. Καὶ διὰ τὸ ἀσκεῖν τὴν Τούρκων γλώτταν, καὶ C
ἐπίστασθαι αὐτὴν, ὡς ἔχρη, ἐπέστελλετο οὖν τοῖς
πρέσβεισι τοῦ βασιλέως αἰεὶ, ὑπηρετῶν καὶ μεθερ-
μηνεύων τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν πρέσβεων πρὸς
τοὺς μεσάζοντας τοῦ ποτὲ Μαχουμέτ ἡγεμόνος. Τοῦ
καιροῦ τοίνυν ἀνεπισκοπούμενου συχνάκις εἰς τὸ τοιοῦ-
τον ὑπούργημα, γίνεται γνώριμος καὶ τῷ ἡγεμόνι
Μαχουμέτ, καὶ τῷ μεγάλῳ μεσάζοντι Παγιαζήτ'·
καὶ τοσοῦτον ἐφελιώθη, ὅτι εἰ τι ἦν τὸ βουλόμενον
παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Μαχουμέτ, καὶ παρὰ
τοῦ Μαχουμέτ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ
ροπή ὁ Θεολόγος ἐξύφαινε· καὶ ἐφαίνετο καὶ εἰς
τοὺς δύο μέγας διορθωτῆς πραγμάτων πολλῶν. Ὅ
τὰ πάντα γοῦν τὰ κατὰ βασιλείων φθόνος ἰστοχά-
ζετο καὶ πρὸς τὸν Θεολόγον οὕτως. Τοῦ Μαχουμέτ
οὖν παρελθόντος, καὶ Παγιαζήτ' τοῦ μεσάζοντος, D
καὶ μεταπεσόντα τὰ πράγματα ἐν τῷ προρῆθέντι

Morates, postquam hiems jam cœpisset, in im-
perii paterni solio collocatus fuerat; proximo deinde
adventante vere, edicto publico præconumque voce
jussis militatum venire militibus, ingentem exerci-
tum cogit, et ad oppugnandam Constantinopolim
se accingit. Jam diu tunc erat cum imperator Ma-
nuel filio Joanni imperio cesserat, ipseque senex
divinarum Scripturarum studio quietus attendebat.
Comperto itaque Moratis consilio, bellum ipsi in-
ferre mense Aprilii tunc labente destinatis, ἀπο-
cristarium ad eum mittit nomine Coracem Theolo-
gum, qui Philadelphia venerat, et Constantinopo-
lim, Tataris Asiam invadentibus, habitationis sedem
transulerat. Erat equidem iste supra cunctos sui
temporis homines astutus et fraudulentus: Turco-
rum more calumniis quemlibet appetere promptus,
et assuetus. In palatio cum quibusdam principibus
viris familiaritate contracta, ipsi quoque Manueta
imperatorii innotuerat. Quod etiam linguam Turci-
cam egregie calleret, et loqueretur, ab imperatore
cum legatis missus est: interpretisque munere
apud veziros tunc regnantis Mahometis functus,
Turcice reddendo, quæ a legatis dicebantur. Cum
itaque diu sæpiusque hoc munere defunctus esset,
principi Mahometi, et magno veziro Bajaziti etiam
innotuit: eique tanta cum ipsis intercessit familia-
ritas ac amicitia, ut si quid imperator Manuel apud
102 Mahometem agendum haberet, vel apud im-
peratorem Mahometes, id statim Theologus pette-
ret. Et æstimabatur inter hos duos multorum ne-
gotiorum componendorum magnus auctor. Invidia
tandem, quæ omnibus perniciem affert, infesta tela
in Theologum impexit. Cum equidem Mahometes
obiisset, Bajazitesque vezirus periisset, opera et

Ismaelis Bullialdi notæ.

vandum est Leunclavium, *Hist. Musulm.* lib. xiii, bellum a Mustapha Morati illatum, et universas ad
illius interitum res gestas, ad annum Hegiræ 825
[Christi 1423] referre; cœpit enim ille 825 Hegiræ
anno, Christi 1424, Decembris 26, ser. 6, cyclo so-
lis 2, littera E. Adque eumdem annum lib. i, cap.
40, ista Phranzes retulit. Idem vero Leunclavius in
Annalibus Turcicis ad annum 827 Hegiræ, Christi
1424 (perperam 1425 apud Leunclavium legitur)
Moratem salutatum esse imperatorem, capto stran-
gulatoque Mustapha Dusme, narrat. Ista igitur con-
ciliare tali discrimine adhibito oportet; ita ut dica-
mus, post mortem Mehemetis adversus ejus filium
Moratem statim Mustapham rebellasse, ac pro im-

peratore se gessisse: id bellum triennio gestum
esse: ac tandem capto strangulatoque Mustapha an-
no Hegiræ 827 [Christi 1424] finitum esse. Hunc
equidem Mustapham triennio regnasse testis est
Laonicus lib. v: Ἐτελεύτησε δὲ Μουσταφᾶ; βασι-
λεύσας ἐν Εὐρώπῃ ἔτη τρία. *Vitam finivit Mustaphas,*
postquam tres annos in Europa regnaverat. Plura
equidem gesta sunt, negotia plura agitata,
legati de jungendis fœderibus ultro citroque missi,
quam ut anni unus spatio perfici potuerint. Recte
itaque Calvisius in Chronologia Mustaphæ mortem
anno 827 Arabum (Christi vero 1424) assignat:
quem etiam, Annalesque Turcicos sequimur.

auxilio Romanorum rerum summa ad Mustapham prædictum devolvitur. Et prius ab iis mutuo culta suavis amicitia, translato rursus ad Moratem imperio, in odium ac similitates versa est. Quas cum imperator mitigare ac placare decrevisset, ad Moratem apocriarios mittit Palæologum Lachanem, et Marcum Jagarin viros nobilitate ac prudentia insignes, qui rationibus ac verbis verisimilibus Morati suaderent, eorum quæ ipsi contigerant, auctorem Manuelem imperatorem non esse, sed Bajazitem, qui res imperii tum administrabat: nolueratque infantes imperatori tradere, ut patris ipsorum testamento jussus erat, hortationibusque monitus Bajazites: quin etiam contumeliose legatos, qui illos repetebant, dimiserat. At Morates hos apocriarios nec videre nec audire voluit, et paucos dies seorsim custoditos tenuit: donec quæ huic expeditioni militari ad urbem Constantinopolim oppugnandam necessaria ipsi erant, comparasset. Illos postea hoc dato responso dimisit: *Abite et nuntiate imperatori vestro brevi me venturum esse.* Paucos post dies, in unum coactis totis viribus, ingentem exercitum ducentorum milium plurimumve militum contra Constantinopolim ducit. Cives hac de causa in suspitionem de re aliqua atroci contra Theologum adducti dicebant, ipsum fraudem et delos urbi struxisse, ægre ferentem se cum legatis profectum non esse. Erga Turcos duces etenim ut plurimum benigno affectus erat, ipsorumque imperatorem diligebat Theologus. Cognita tumultuantis multitudinis in Theologum invidia, Manuel ad Moratem de pace acturum eum mittit; urbem quippe corona ac vallo jam cinxerat Morates, et tentoria intra templum Fontis prope muros erexerat. Urbe egressus Theologus Moratem ejusque proceres adit; cum quibus multis de pace sermonibus collatis, tyrannum ad eam componendam adducere ulla ratione haud potuit. Plurimum autem opinione ferebatur, cum Turco hac conditione pacisci voluisse. Si, inquit, fidem tuam jurejurando obligaveris urbis præfectum me fore, illam tibi traham; quæ verba ex fidissimis amicis ejus, qui aderat, unus auribus excepit. Talia pactus in urbem redit, ut qua die conducta ac **103** præstituta urbem expugnaturi Turci erant, ad Fontis portam suis stipatus staret, illosque in-

Α Μουσταφᾶ διὰ συνδρομῆς τῶν Ῥωμαίων, καὶ τῆς φιλίας γλυκὺ εἰς ἔχθραν πικρίας κατηντηκῆ, τῶν πραγμάτων πάλιν μεταπεσόντων εἰς τὸν Μωράτ· καὶ βέλων ὁ βασιλεὺς τὸ πικρὸν μεταβάλλει πάλιν εἰς γλυκὺ, στέλλει πρὸς τὸν Μωράτ ἀποκριταρίου Παλαιολόγον τὸν Λαχανᾶν, καὶ Μάρκον Ἰάγαριν ἀνδρας εὐγενεῖς καὶ συνετοὺς, τοῦ παραστήσαι διὰ λόγων πιθανῶν, ὅτι τὰ συμβάντα τῷ Μωράτ οὐκ ἦν αἰτία ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ὁ Παγιαζήτ, ὁ τῶν πραγμάτων τῆς ἡγεμονίας ἐπίτροπος· καὶ οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι τὰ νεογὰ ἐν χερσὶ τοῦ βασιλέως, καθὼς ἐνδιαθήκῃ; προέτρψεν ὁ πατὴρ αὐτῶν τῷ Παγιαζήτ· ἀλλ' ἀτίμως τοὺς αἰτοῦντας αὐτὰ πρέσβεις ἀπίπεμψεν. Ὁ δὲ Μωράτ τοὺς ῥηθέντας ἀποκριταριοὺς μῆτε ἰδεῖν μῆτε ἀκοῦσαι θελήσας, Β περιορίσας αὐτοὺς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις (46), ἕως οὗ ἀπαρτίσαι δυνηθεῖται τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῷ πολέμικῃ κατὰ τῆς πόλεως, τότε ἀπέλυσεν εἰπὼν· Ἰαγάητε, ἀναγγεῖλατε τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἦδη ἐρχομαι ταχύ. Ἐν ὀλίγαις δ' ἡμέραις ἀβροίσας ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὑπερᾶριθμον ὄντα εἰπεῖν ἐπέκει τῶν διακοσιῶν χιλιάδων, κατὰ τῆς πόλεως ἔξεισιν. Οἱ δὲ πολῖται κατὰ τοῦ Θεολόγου ὑπανόουν κακὴν ὑπόνοιαν, λέγοντες ἐν νῷ, ὅτι διὰ μὴ ἀφικεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ πρεσβείᾳ ἔβραψε δόλον κατὰ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον φιλικῶς διακαίμενος· σὺν τοῖς ἀρχηγοῖς Τούρκοις, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι ὁ Θεολόγος. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουήλ, ὄρων τὸν θέρυβον ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου κατὰ τοῦ Θεολόγου, στέλλει τοῦτον πρὸς τὸν Μωράτ ὡς δῆθεν πρεσβεύσων ἐξ τῆς εἰρήνης· ἦν γὰρ ὁ Μωράτ περικυκλώσας, καὶ χαρᾶσθας τὴν πόλιν, πῆξας αὐτοῦ τὰς σκηνὰς ἐν τῷ ναῷ τῆς Πηγῆς ἐνδοῦ, πλησίον τοῦ τείχους τῆς πόλεως. Ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος, καὶ ἐντυχὼν τῷ Μωράτ, καὶ τοῖς μεγιστάνοις αὐτοῦ, καὶ πολλὰ καμῶν, καὶ λαλήσας περὶ εἰρήνης, οὐκ ἰδουήθη καταπειθεῖ ποιῆσαι τὸν τύραννον, ὡς τινεὶ λέγουσιν· ὡς δὲ οἱ πλείστοι ὑπώπτευσαν, ἐλάλησε πρὸς τὸν Τούρκον, ὅτι εἰ ποιήσεις μοι συνθήκας ἐνόρκους τοῦ εἶναι με ἐρχομεν καὶ ἡγεμόνα τῆς πόλεως, ἐγὼ σοι ταύτην παραδώσω. Εἰς δὲ τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ ἐνωτισθεῖς τὰ λεγόμενα· καὶ εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει μετὰ τὸ ποιῆσαι τὰς συνθήκας, ὅτι τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει γενέσθαι ὁ πόλεμος, αὐτὸς ἐν τῇ τῆς Πηγῆς πύλῃ μετὰ τῶν αὐτοῦ εἰσάξει τοὺς Τούρκους ἐντός. Εἰσελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος, καὶ τυχὼν τῷ βασιλεῖ, καὶ διηγούμενος τὰ τῆς πρεσβείας, ἐκεῖνος ἀνήγγειλε τοῖς ἔξω τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ, πιστούμενος τὰ λεγόμενα διὰ τεκμηρίων τιῶν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος ἐκ τῆς μονῆς, ἦν γὰρ οἰκῶν τότε ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιδελήπτου ἀσθενῆς καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(46) Ἐν ὀλίγαις δὲ ἡμέραις. Hanc Constantinopoleos obsidionem Phranzas refert ad annum mundi 6936, ut et Joannes Cananus, brevi a doctissimo clarissimoque viro Leone Allatio edendus. Noster Ducas eodem anno, quo Mustaphas strangulatus est tradit, id est, anno Christi 1424, mundi 6932. Lao-

nicus lib. v, post interfectum Mustapham, Constantinopolim a Morate, frustra tamen obsessam ait; idemque Phranzas lib. i, cap. 32. Quod Annales Turcici silentio transmittunt.

De Theologo illo Corace, et Pyllæ nihil apud Phranzem et Laonicum legimus.

γάρων ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἠσχολεῖτο πρὸς τὰ ἀντιμαχὰ τῆς πόλεως, καὶ μέροσ τῶν ἀρχόντων, καὶ τὸ βασμουλικὸν ἔπαν κατεβόησαν κατὰ αὐτοῦ ὕβρεις καὶ λοιδορίας ἐκχέοντες. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὴν ταραχὴν ἠρώτα τί τὸ γινόμενον. Οἱ δὲ παρέστησαν αὐτῷ τὸν ἀνθρώπον διηγούμενον τὰ περὶ τῆς προδοσίας. Θέλων δὲ ὁ βασιλεὺς καταπραῖναι ὄχλον, ἐκέλευσε περιορισθῆναι τὸν Θεολόγον, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προδότην αὐτοῦ, ἵνα τὴν αὐριαν ἐτάσῃ τὴν ἀλήθειαν. Οἱ δὲ Κρήτες ὄντες ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ φύλακες, καὶ ἀκούσαντες τὰ τῆς προδοσίας ἔδραμον λέγοντες τῷ βασιλεῖ (ἦσαν γὰρ οἱ Κρήτες ἀεὶ πιστότατοι καὶ ζῆλον θεῖον ἔχοντες πρὸς τὰ τεμένη ἁγίων, καὶ εἰς τὰ σφῶν λείψανα, καὶ εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς πόλεως), εἶπον οὖν αὐτῷ·

Ὁ βασιλεῦ, ἀδικόν ἐστι ἡμᾶς προτιμῶν τὴν πόλιν ὑπὲρ τὴν ἐνεργαμάνην, καὶ κοθεῖν τοῦ ἐκχεῖσθαι τὸ αἷμα ἡμῶν ὑπὲρ τῆς βασιλευσύσης· οἱ δ' αὐτόχθονες, καὶ οἱ τὸ εὐδοξεῖν ἐκ ταύτης ἔχοντες, εἶναι προδότες τῶν θείων μυστηρίων, καὶ τῆς βασιλείας σου. Κέλευσον οὖν ἡμᾶς παραδώσωσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν τὸν Θεολόγον, καὶ ἡμεῖς ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦτου. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ μὲν δειλῶ μὴ πω; κατὰ φθόνον κινδυνεύει ὁ ἀνθρώπος· εἰ γὰρ ἐγίνωσκον δεῖ ἐν ἀληθείᾳ στρεβλὸς ἦν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ καταδικάζον αἰσχιστῶ θανάτῳ. Ἄρατε οὖν ὑμεῖς καὶ ἐξετάσσετε, καὶ εἰ μὲν ἀθῶος, ἀφᾶτε· εἰ δὲ ἐπὶ τῷ κρίματι, τισάσθω τὴν τιμωρίαν. Λαβόντες οὖν τὸν Θεολόγον καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ διὰ τιμωριῶν, καὶ διὰ σημεῖων τιῶν, ὧν ἐρευνήσαντες εὗρον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ διάφορα σκευῆ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ χρυσοῦφανα πέπλα, καὶ ἐγγράφους ἀποδείξεις ἃς ἐπέκει κατὰ τοῦ βασιλέως· τὰ δὲ σκευῆ εἰδοῦσαν παρὰ τοῦ βασιλέως ὡς ἀποκομισόμενα τῷ Τουρκοῦ, ὁ δ' αὐτὸς ἐνοσφίζετο ταῦτα· τότε οἱ Κρήτες σύραντες αὐτὸν διὰ τῆς λεωφόρου ἕως τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς, ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττευσιν ἀνηλεῶς καὶ ἀπανθρώπως· οὕτω γὰρ ἐξέγλυψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὡς μὴδὲ τύπον φαίνεσθαι βλεφάρων ἢ δέριματος. Βαλόντες τοίνυν ἐν τῇ φυλακῇ ἐν, τριεὶ ἡμέρας ἀπέθανε· τὴν δὲ οἰκίαν αὐτοῦ δημεύσαντες ἐνέπερσαν πολλὸν θησαυρὸν γέμουσαν.

Ὁ Μουράτ οὖν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Θεολόγου, καὶ τίς ἡ αἰτία τοῦ φόνου, ἐθυμώθη τε καὶ ἐλυπήθη, καὶ τινες παρέδωκαν εἰς αὐτὸν, ὡς δεῖ αἴτιος τοῦ φόνου τοῦ Κώρακος οὐκ ἦν ἄλλος εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ Πύλλης. Οὗτος γὰρ ὁ Πύλλης ἦν ἐξ Ἐφέου Ῥωμαῖος γένει [τὸ γένος], τὸ σέβας Χριστιανός, τὴν τύχην ἐξ εὐγενῶν τῆς αὐτῆς πόλεως· τὴν τέχνην καὶ τὸ ἐπιτήδευμα γραφεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἡγεμόνος ἐν γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἀραβικοῖς· τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν τρόπον δύσχερστος, λάγνος, ἄσωτος, καὶ καυδέης. Οὗτος συνὼν τότε τῷ τυράννῳ, παρέδωκεν αὐτὸν λέγοντες, δεῖ οὕτω;

valetudine afflictus in venerandæ (Virginis) monasterio habitabat, discessit Theologus, Joannes imperator, qui ad propulsandum hostium impetum intentus erat, primores urbis aliquot, levisque armaturæ milites simul vociferando contumelias et probra in eum jaciebant. Hoc tumultu cognito, Manuel quid contigerit, interrogat: tum qui aderant eum qui proditorem aperuerat, coram ipso adducunt. Tumultum sedare istum volebat Manuel, jussitque Theologum ejusque accusatorem in custodia haberi, ut postridie quid rei sit, clare cognoscere possit. Cretenses porro qui ad imperatoris portam excubabant, audito de proditione rumore, eum allocuturi concursu facto adeunt (fidellissimam usquequaque operam navaverant Cretenses, erga B templa sanctorum eorumque reliquias amore divino flagrabant, urbisque majestatem imperatoriam salvam esse vehementer cupiebant); illi itaque dixerunt: *Imperator, haud æquum est hanc urbem patriæ nos præferre, et sanguinis nostri pro hujus urbis imperatoris tutela nos esse prodigos: indigenas vero, quique gratia et auctoritate in ea valent, divina mysteria imperiumque tuum prodere vel'e. Jube igitur Theologum nobis tradi, examini accurato rem totam subjiciemus.* Respondit imperator Manuel vereri se, ut invidia oppressus iste in vitæ periculum adducatur, hisque talia verba adjecit: *Si revera cognovissem sceleris cujusvis reum, subito turpissima morte eum multassem. De illo itaque victo cognoscite, et quæstionem habete. Siquidem insons fuerit, absolvite. Si reus peragitur, pœnas luat.* De Theologo igitur, qui in vinculis erat, diligenter inquiritur tormentis adhibitis: et indicia quædam exacte inquisitis patuerunt, inventis in ejus domo vasis aureis, argenteisque quamplurimis, vestibus etiam auro intextis, scriptis insuper in imperatorem haud dubie compositis. Illis equidem vasa ab imperatore ipsi tradita erant, ut Turcis postea donaret, quæ furto admissis apud se occultabat. Tunc Cretenses ad portam palatii imperatoris via tracto, oculos immani et ab humanitate prorsus aliena sævitiæ, effodiunt. Quos sic exculperunt, ut ne vestigia quidem palpebrarum vel 104 cutis apparerent. Conjectus deinde in carcerem post triduum moritur: ejusque domus, multis thesauris qui in ea erant direptis, incendio deletur.

Intellecta Theologi cæde, ejusque causa, Morates ira ac dolore accensus est; cui suggerunt quidam alium non esse hujus cædis auctorem præter Michaelem Pyllim. Hic Pylles Ephesius erat genere Romæus, ritu Christianus, ex illius urbis familia nobili oriundus. Romæicæ et Arabicæ linguæ peritus scriptum in præfecti palatio faciebat. Moribus porro corruptis ac improbis, luxuria ac intemperantia diffuebat, omninoque profanus erat. Enim in tyranni aula tunc versantem adducunt, arguuntque imperatori Manuelli, ut Corax Theologus urbem proditurus erat, epistola patefecisse; ejusque

indicio reum peractum Coracem morte damnatum esse. Eum deinde vinciunt, sævis tormentis vexant, invidiam quippe et odium apud omnes sibi confecerat; ad accensum denique rogam miserum attractum interrogant, num velit fidem Christianam abjurare, ut salvus evadat, alias igne comburendum esse minantur. Tum qui ante abjuratorem moribus ac factis Turcus erat, fidem Christianam abjurando prodidit: circumcisus deinde cum pompa deductus est. Post multos vero annos in illa execranda professione, persoluto naturæ debito, animam abiecit. Decumbens autem imperator Manuel, cui singulis, ut ita dicam, diebus ob oculos mors observabatur, adversus Moratem, quod dicturus sum, excogitavit. Duorum Mehemetis filiorum, fratrumque suorum alterum laqueo jam Morates interemerat, recepta inter ipsos immani ac nefanda consuetudine. Alterum nomine quoque Mustapham, quidam ex magnitudibus dictus Eliez, qui pincernæ munus obibat, Turcice Siaraptar appellatus, post patris obitum suffuratus occultavit, et in Anatoliæ partes Cappadociam versus transportavit. Ad hunc Siaraptarim Eliez clam litteras scribit imperator, quibus illum invitavit et hortatur, ut Prusam puerum illum adducat. Miuit simul magnam pecuniæ vim, ut militem mercede conduceret, exercitum novum instauraret, puerumque in Bithyniæ provinciam introduceret. Vacabat interim Morates fabricandis machinis ad deturbandas mœnium pinnae, ac velitationibus obsessos fatigabat Constantinopoleos potiundi cupidus, cum paucis diebus cursorum unus accessit, nuntium Morati afferens fratrem ejus Mustapham Prusam, a civibus ut principem suum benigne ac cum plausu susceptum, intrasse. Prusa deinde cum Siaraptari Eliez abeuntem Nicram profectum **105** esse. His auditis Morates talia secum agitat: *Romæorum imperator alium paratum habet Mustapham, per quem mihi negotia facessat.* Hac rerum novitate permotus Morates hostilibus factis abstinuit; exercitum immensum, facta abeundi copia, dimisit. Turribus et machinis ad urbem expugnandam et debellandam omissis, Adrianopolim revertitur.

Dum hæc aguntur, imperator Manuel, paraplecticus factus, ultimosque spiritus ducens jacebat, e. intra triduum naturæ tributum persolvit. Sapientissimus fuit, virtutibus clarus, temperantia ac modestia insignis, imperium filio suo Joanni Romæorum imperatori ultimo reliquit, qui sane dignis imperio virtutibus cæteros omnes antebat. Tres menses cum exercitu suo Morates ur-

Ismaelis Bullia!di notæ.

(47) *Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουήλ.* Hunc Mustapham Morati fratrem, Mustaphopvlium Phranzes lib. 1, cap. 40, ap. pollat, Byzantiumque venisse tradit. Laonicus vero illum apud Caramanum degisse, quæque ad victum necessaria sunt, ab eo accepisse scribit. Constantinopolim deinde venisse: Græcorum tandem factione in Asiam transvectura, ab Aliaze Sara-

ἡ Πύλλης ἔγραψε τότε τῷ βασιλεὶ πῶς ὁ Θεολόγος μέλλει προδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ παρ' ἐκείνου τοῦ μηνύματος ἀπέθανεν ὁ Κώραξ. Δεσμώσαντες οὖν τοῦτον καὶ βασανίσαντες ἀηλεῶς, ἦν γὰρ μισητὸς παρὰ πάντων, ὑστερον πυρκαϊὰν ἀνάψαντες παρέστησαν ἐν αὐτῇ τὸν ἄθλιον. Καὶ ἐρωτήσαντες εἰ βούλεται ἐξομῶσαι τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν, σωθήσεται· εἰ δὲ μὴ, τὸ πῦρ δαπανήσεται. Τότε ὁ πρὸ τῆς ἀρνήσεως Τούρκος, κατὰ τὰς πράξεις ἠρνήσατο, καὶ περιέτεμον αὐτὸν νομπεύσαντες. Μετὰ χρόνους δὲ ἰκανοὺς τὴν ψυχὴν ἀπέβριψεν, ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τῇ ἀπαισίῳ δοὺς τὸ τέλος. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουήλ (47) κατὰχοιτος ὢν, καὶ κατ' ἐκάστην ἔχων εἰπεῖν πρὸς ὀφθαλμῶν τὴν θάνατον. σφίζεται κατὰ τοῦ Μωράτ, ὁ λέξων ἔρχομαι. Τὰ δύο τέκνα τοῦ Μεχμετ, ἀδελφία δὲ τοῦ Μωράτ, τὸ μὲν ἐν φθάσας ἐπιβίβη, κατὰ τὴν κρατοῦσαν εἰς αὐτοὺς μαιφθόνον συνθήκαιν· τὸ δὲ ἄλλο, ὃ καὶ Μουσταφᾶς ἐκαλεῖτο, θανόντος τοῦ πατρὸς αὐτῶν, εἰς μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὄνοματι Ἐλιεζ, τὸ εὐφίκιον αὐτοῦ πικρένης, ὃ λεγόμενος κατὰ τὴν τῶν Τούρκων γλώτταν Σιαραπτάρ, κλέψας αὐτὸ, καὶ παράσας εἰς τὰ τῆς Ἀνατολῆς μέρη τὰ πρὸς Παφλαγονίαν, πέμπει κρυφίως γραφὰς πρὸς τὸν Σιαραπτάρ Ἐλιεζ ὃ βασιλεὺς, τοῦ θγεῖν τὸ παιδίον ἐν τῇ Προύσῃ, στεῖλας πρὸς αὐτὸν καὶ χρυσίου μέρος πολὺ τοῦ ρογεῦσαι, καὶ στήσαι νεκρικτον στρατὸν, καὶ εἰσεῖναι τὸ παιδίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βιθυνίας. Ὁ Μωράτ οὖν ἠσχολεῖτο ἐν ἐλεπδύξισιν καὶ ἀκροβολισμοῖς τοῦ λαθεῖν τὴν Κωνσταντινου. Ἐν ὀλίγαις οὖν ἡμέραις ἔρχεται εἰς τῶν ταχυδρόμων ἀπαγγέλλων τῷ Μωράτ, ὅτι Ὁ ἀδελφός σου ὁ Μουσταφᾶς εἰσῆλθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὑπεδέξαντο εἰ τῆς πόλεως, καὶ εὐφύμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα. Καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης οὖν τῷ Σιαραπτάρ Ἐλιεζ ὑπάγει εἰς Νίκαιαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Μωράτ, καὶ ἐν νῆ βάλλων, ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμῶν ἔχει καὶ ἕτερον Μουσταφᾶν, τοῦ ἐνέγκαι με πειρασμούς, ἀφίγει τὴν ἔχθραν, καὶ λύει τὰς παρατάξεις, καὶ τὰς μελετωμένας ἐπάλλεις, καὶ ἐλεπύλαις, καὶ δίδωαι λύσιν τῷ μυριαριθμῷ στρατῷ, καὶ αὐτὸς ἀφίει τὸ πολεμεῖν ἐπανέστρεψεν ἐν τῇ Ἀδριανού.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουήλ ἔκειτο (48) τὰ λοιπὰ πέντων, γενόμενος παράπηκτος, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπέδωκε τὸ χρεῶν. Ὅντως σοφώτατος, καὶ ἐνάρετος, ἐν τε σωφροσύνῃ καὶ κοσμίῳ τῆτι, καταλείψας τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ τῷ ὑστάτῳ βασιλεὶ τῶν Ῥωμῶν, καὶ πρώτῳ ἐν πᾶσι, τὰ τῆς βασιλείας ἔχων ἰδιώματα. Ἐπολιτος γοῦν ὁ Μωράτ οὖν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ ἐπάνω τῆς

plutave, cui Mehemetes eum crediderat, Morati proditum, huiusque jussu strangulatum. Leunclavius lib. xiv ex Verantii et Hanivaldi monumentis illam historiam fusius explanavit.

(48) *Μανουήλ ἔκειτο.* Mortem Manuelis Phranzes accidisse tradit anno 6933, Julii 21 (id est Christi 1425).

πόλεως μῆνας τρεῖς· μετὰ δὲ τὸ ἐγεθῆναι, καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐρχεται ἐν Καλλιούπολει. Καὶ παράσας σὺν ἱκανῷ πεζικῷ καὶ ὀλίγοις ἱππεύει, τινὸς μὴ γινώσκοντος ποῦ πορεύεται, δι' ἐνὸς ἡμερονυχθίου πρῶτ' ἐπι σκοτίας οὐσης φθάνει Νίκαιαν, καὶ προσημαίνει τὴν εἰσοσθὴν αὐτοῦ τοῖς πιστοῖς. Καὶ αὐτοὶ θρόδῶν ποιήσαντες ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, ἀνοίγονται αἱ θύραι, καὶ ἀνατέλλων εἰσάγεταὶ ὁ Μουράτ ἐντὸς, καὶ εὐρώων τὸν μεῖρακα ἐπιβίβει, καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπερασπιστάς κατασφάζει. Ἦν δὲ ὁ Μουσταφᾶς ὡς ἐτῶν ἑξή. Τότε ὡς εἶδε τὸ παιδίον τεθνηκότα, ἐκέλευσεν ἄγειν αὐτὸ ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ παραδοῦναι τῷ τάφῳ πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἀπέθανον τρεῖς ἀρχηγοὶ Μουσταφᾶδες, εἰς ὃ καὶ πλάστὸς παρὰ τῆς πολλοῖς λεγόμενος, ἄλλος δὲ τοῦ Μουράτ ἀδελφός, καὶ ἑτέρος δὲ τοῦ Ἀθῆν, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεῖης, καὶ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ὁ Μανουήλ. Ὁ δὲ Μουράτ ἐπανθλῶν ἐν Ἀδριανούπολει, οὐκ ἔπαυετο νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐρευνοῦν ἀφορμὴν τινα, ὥστε ἀντάραι τῷ Τζινεῖῃ. Μηνύει οὖν αὐτῷ λέγων *Οἷδας τὰς συνθήκας, ἃς μοι συνέθεν· καὶ εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναι φίλον ἐμὸν, πέμψον μοι τὸν σὸν υἱὸν διαταχῶν, ὅτι μέλλω περῆν τὸν Ἰστρὸν· εἰ δὲ οὐκ, ἔσο μοι διακείμενος σὺν τοῖς ἐμοῖς ἀνηκόοις, ἀνάγῃ τὸ δῆκερ Θεῶν βουλευτὸν εἰς σε πράξω.* Ὁ Τζινεῖης γούν ἀπεκρίνατο, *Ὁ σοὶ βουλευτὸν πράττε· τὴν δὲ ἀπέκθειναι τῷ Θεῷ ἄφες.* Στέλλει οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει Ἀκιντζίδας (49) ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν Σερβίᾳ δαικνύων τὴν ἀνάβρῃσιν αὐτοῦ. Ἐρχονται οὖν ἀποκρισιάριοι πάντοθεν προσεγορευόμενοι αὐτῷ τὰ τῆς ἡγεμονίας εἰσόδια· καὶ ἀπὸ τὸν δεσπότην Σερβίας, καὶ ἀπὸ βασιβόδων Βλαχίας· ἐποίησεν οὖν εἰρήνην σὺν ἐκείνοις. Μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου οὐκ ἦν τὸ σύνολον ἡμερωθῆναι, ἀλλ' ἔτρεφεν ἐχθρὰν ἀπρονδον. Ὡς οὖν οὐκ ἠδυνήθη τι πράξει κατὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας τὴν ὁρμὴν τοῦ νοδὸς εἶχε, καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα. Πέμψας οὖν ἱκανὰ στρατεύματα, ἐκέλευσε Θεσσαλονίκην καὶ τὰ περίεξ ἐλεηλάττει. Τὸ Ζητούνιον καὶ τὰ περίεξ ἐκούρσευ. Ἦν δὲ τότε ἐν Ζητούνῳ σταλαῖς εἰς ὑπαιεταν Καντακουζηνὸς δὲ Στραουμήτης ἀνδρὸς [ἀνήρ] γενναῖος, εἰ χρῆ κλεῖν αὐτὸν ἀνδρα, ποιήσας μεγάλην ζημίαν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, τοὺς κατοικοῦντας Τούρκους, καὶ περιέπων ἀσφαλῶς τὰ περίεξ τοῦ Ζητούνου, καὶ τὸ πολίχνιον. Ἐτοιμάσας τὸν τῆς Ἐφᾶς στρατὸν (50), πέμπει στρατάρχην ὀνόματι Καλλίν τινὰ Ῥωμαῖον τῷ γένει, γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ προμνημονευθέντος Παγιαζήτ, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεῖης ἐπὶ ὄν σὺν τῷ Μουσταφᾶ· καὶ δὴ λαθῶν τὰς δυνάμεις ἀπάσας πρὸς τὰ μέρη Φιλαδελφείας. Ὁ δὲ Τζινεῖης τὸ πρ-

bem oppugnando transegit. Soluta deinde obsidione Adrianopolim regressus, tribus ibi transactis diebus, Callipolim proficiscitur. Superato freto cum magna peditum manu, paucis vero equitibus, nullo, quo tenderet, gnaro, diei unius ac noctis itinere mane, antequam lucesceret, Nicæam pervenit; advenisseque significat iis qui in fide manserant. Per quos, excitato in media urbe tumultu, portæ ipsi aperiuntur, orienteque sole Morates intra muros accipitur. Inventum Mustapham annorum fere sex puerum strangulat, et ejus satellites perimit: utque puerum mortuum conspexit, cadaver Prusam ferri, et in paterno monumento sepeliri jussit. Anno illo tres principes, quibus Mustaphas nomen erat, fato concesserunt: unus qui Bajazitis filius subdititius a multis creditus est; alter Moratis frater; tertius Aïnis nepos, quem Cineites occidit; eodemque anno imperator Manuel obiit. Morates postea Adrianopolim reversus noctu et interdium meditabatur, qua specie ac prætextu Cineitem adoriri posset: quapropter ejusmodi mandatum ei significat: *Quas conditiones tibi tulerim, tuque acceperis recte meministi; itaque si in amicitia mecum perseverare velis, filium tuum illico ad me mitte, Istrum quippe trajicere cogito. Sin vero ita affectus erga me fueris, ut jussa mea detrectes: in te prout Deo visum fuerit me geram.* Ad ea respondit Cineites: *Pro libitu tuo age, successum vero Deo permitte.* Ille igitur in Walachiam et Serviam Akincidas mittit, qui nuntiarent ipsis se regem proclamatum esse. Undequaque igitur accedunt apocriarij, qui ipsi principatus initia congratulantur. Venerunt etiam a despota Servie et vaivoda Walachie, cum quibus pacem firmavit: cum imperatore Joanne in gratiam et amicitiam redire omnino aversabatur, animo odium capitale gestans. Cum itaque in urbe Constantinopoli oppugnanda quidquam proficere non posset, Thessaliam animi impetu actus, Peloponnesi Isthmum, et maritima loca ad ostia Strymonis sita invadit. Misso etiam ingenti agmine Thessalonicam circumdat, agrumque circumjectum prædationibus vastat. Zetunium vicinæque loca incursionibus populatur. Zetunio tunc præerat Cantacuzenus Stravometis vir, si dicendus vir est, generosus, qui illas regiones ipsumque Zetunium tutabatur, maximaque damna Turcis illic habitantibus intulerat. Cum autem Morates Orientis copias in unum adunasset, ducem iis Halilin quemdam præfecit genere Romæum, qui Bajazitis a Cineite Mustaphæ partes sequente occisi sororem conjugem habuerat. Is ducto secum toto exercitu Philadelphie vicinas regiones adit. Verum-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(49) Ἀκιντζίδας. Id est, cursores, Achin excursio. Dicuntur etiam Akenzii.

(50) Ἐτοιμάσας τὸν τῆς Ἐφᾶς στρατὸν. Quæ ex Hanivaldinis monumentis refert Leunclavius, Ducæ

narrationi magis congruunt, quam quæ ex Verantiano lib. excerpta sunt. Laonicus hujus adversus Cineitem expeditionis nullum verbum facit.

Cineites, his nequidquam territus, exercitu etiam magno conscripto, usque ad Thyatiræ agrum in occursum Halilis progreditur. Utrique castra metatus est, ita ut se invicem conspicerent, nec plus stadiis quinque inter se distarent. Ubi illuxit, ab utraque parte classicum canitur, acie deinde instructa, agminibusque ordine dispositis, junior filiorum Cineitis, qui Curtis, id est Lupus, cognominabatur, scutiferis aliisque turmis, quas ducebat, stipatus in hostes invehitur, per mediamque eorum aciem perfractam viam sibi, velut aper, patefecit. At legiones et agmina Halilis cedendo ordines a primis ad ultimos aperiunt, ita ut haud magno damno illato penetraverit. Tum Halil imperito isto ac rei militaris ignaro deprehenso, copias suas in locum arctum confestim traduxit, jussitque alba capitis tegumenta abscondere singulos, Curtim eadem via regressurum opinatus. Cineites interim primam Halilis aciem adoriri paratus stabat, dum simul remeans Curtis ultimam aggrederetur. Metuebat enim, ne, si ipse recta Curtim sequeretur in hostes etiam illatus, cætera agmina dilaberentur, et Halili se adjungerent: propterea statione sua se non movebat Curtim expectando. Hic autem insolenter superbiens cum equitatu cæterisque militibus lento gressu revertebatur. Jamque stadium decem itinere cursum confecto, obvii quibuscumque cæsis, recta, qua perrexerat via, rediit. Conspicteque in edito loco magna militum manu, audito tubarum cantu, signisque similibus his quæ in patris sui exercitu erant, visis, patrem suum a tergo hostibus instituisse, et in fugam Halilim vertisse retur. At cum propius accessisset hostesque eos esse cognovisset, flexo equo terga dat, et ut lepus fugiens retrocessit. **107** Fugientem insecuti sunt velites canibus volantibus celeritate pares, brevique cursu Lupum comprehensum Halili adducunt. Illius moræ impatiens erat Cineites, quod otiosus interim staret. Qui, ubi intellexit filium suum in hostium manus devenisse, cum reliquis copiis montes, qui Smyrnæm speculant, repetit: perque vias arduas et difficiles eo usque incedit, donec in arcem quamdam nomine Hypselen pervenisset. Huic ante omnia necessaria

A ῥάπαν μὴ δειλιῶν, ἔχων στρατὸν ἰκανὸν, καὶ αὐτὸς ἐξέφρχεται καὶ προσυπαντᾷ τῷ Χαλλίῳ ἐν τῷ κάμπῳ τῶν θουατείρων. Καὶ τενωσαντες ἀπ' ἀλλήλων ἀντικρὺ ἀπέχοντες ὡς στάδια πέντε, πρῶτ' αὐλοπύγων ἠχησάντων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ πάντων ἐνορβίνως ταξάντων τὰς φάλαγγας, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃς καὶ Κούρτης ἐπωνομάζετο, ὃς λέγεται λύκος, εἰσεσιὶ σὺν τοῖς ἀσπιδοφόροις αὐτοῦ καὶ τῷ λοιπῷ τάγματι, καὶ ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως, ὡς περ ὅς ἀγριὸς διέβη. Τὰ δὲ τάγματα, καὶ οἱ λεγεῶνες τοῦ Χαλλίῳ παραχωρήσαντες καὶ τόπον δόντες διέβη, μέσον ὀλίγην ζημίαν ποιήσας. Ὁ δὲ Χαλλίῳ, ἰδὼν τὸ ἀτεχνὸν αὐτοῦ, καὶ ἀστράτευτον, μετέστησε τὰ στρατεύματα ἐν ὀλίγῳ τόπῳ ἐν παρόδῳ, καὶ ἐκέλευσε τὰς λευκάς καλύπτρας ὑπακρύπτειν τὸν καθένα, ὑπολαβὼν ὅτι ὁ Κούρτης ἐν ὑποστροφῇ πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν διαθήσεται. Τζινεήτης μὲν ἴστατο παρητοιμασμένος, ὡς ὅταν ὁ Κούρτης ἐπαναστρέψῃ εἰς τὴν οὐραγίαν, τότε καὶ αὐτὸς ἐξέβη συναντήσων τῷ Χαλλίῳ. Ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ πως ὀπισθεν καὶ αὐτὸς ἐλθὼν τοῦ Κούρτη, εἰς τὸν λοιπὸν στρατὸν γένηται τις διάρροια, καὶ ῥέψωσιν εἰς τὸν Χαλλίῳ. Καὶ διὰ τοῦτο οὐ μετεκινεῖτο προσδοκῶν τὸν Κούρτην. Ὁ δὲ Κούρτης ἀλαζονεύμενος, καὶ ἀγερωχῶν σὺν τῷ Ἰεπῳ καὶ τοῖς ἐτέροις ὀμαλχομοῖς στρατιωτικαῖς ἐδράδουε στρέφων. Καὶ δὴ μέχρι σταδίων δέκα δρόμον παράσας, καὶ τοὺς συναντώντας κατασφάζας, ἰστράφη πρὸς τὴν εὐθείαν, ἣν διέβη ἑκαίνας, ὁδόν. Καὶ ἰδὼν ἐν ἐμφανεῖ τόπῳ στρατιώτας πολλοὺς, καὶ ὀργάνων ἦχον, καὶ σημαίας ὀμοίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔδοξεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐξὀπισθεν ἑτροπώσατο τὸν Χαλλίῳ. Ἐγγίσας οὖν τὸν τόπον, καὶ γνωρίσας ὅτι οἱ ὕπαντοι εἶσιν, στρίψας τὰς ἡνίας καὶ ὀπισθοδρόμως ἐλαύνων, ἐφευγε μὲν ὡς λαγῶδες, ἐδιώκετο δὲ παρὰ τῶν ταχυδρόμων, ὡς εἰποι τις, ἀεροβάτων κυνῶν. Ὁ δὲ Τζινεήτης ἐπὶ εἴη τοσαύτη ἀργία ἐδυσχέρανε. Ὁ δὲ ἐν ὀλίγῳ οὖν ἠγρεῦθη ὁ Λύκος, καὶ παρέστη τῷ Χαλλίῳ. Ὁ δὲ Τζινεήτης, μαθὼν τὴν τοῦ υἱοῦ ἄλωσιν, στραφεὶς σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ, τὰ πρὸς τὴν Σμύρνην ὄρη, καὶ δυσβάτους τόπους διέβαινε, ἕως οὐ κατηντήκει ἐν πολιχνίῳ τινὶ Ὑψηλῆ ἐπονομαζόμενον (51). Εἶχε γὰρ αὐτὸ προμεμελετημένον, καὶ καλῶς ἠσφαλισμένον ἐν ἄρμασι, καὶ νέοις [νηυσί], καὶ παντοῖα τροφή. Ἦν δὲ τὸ πολιχνίον τοῦτο ἐν ἐνὶ κόλπῳ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν Ἰωνίαν ἀπέναντι νήσου Σάμου, ἐνδόν (52) τῆς θαλάσσης. Ἡύλισθη οὖν ἐκεῖ. Ὁ δὲ Χαλλίῳ στέλλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κούρτην σιδηρόδετον ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν, ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θεριαμοῦ Τζινεήτης καλῆν. Ὁ δὲ Ἀμηρᾶς Μωρᾶτ στέλλει τοῦτον δέσμιον μετὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Χαμζᾶ, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐν εἴῃ Καλλιουπόλει, καὶ χειροδεσμήσαντες, καὶ σιδηροδήσαντες ἐβάλον αὐτοῦ, ἐν τῷ κύρῳ. Ὁ δὲ Χαλλίῳ διαβά, τὸν Ἐρμονα ποταμὸν, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) Ὑψηλῆ ἐπονομαζόμενον. Turcis appellatur Ala-Sar, vel Alachisar, id est, altum castrum. Hypsilin quoque eam vocant, quæ nostro maritima

est.

(52) Glossa interlin. ἐν ἀκτῆ.

εις Νύμφαιον ἰλιών. Κάκει ἀπὸ εἰς Ἐφεσον [κάκει-
 θεν ἀπάρας εἰς Ἐφεσον] ἦλθε, καὶ πάντας τοὺς
 μεγαστάνους, καὶ τοὺς ἐν ἐξουσίαις ἔδωκε πίστεις,
 καὶ ἔλαβε, τοῦ εἶναι ἀθώους ἀπὸ παντὸς δόλου. Καὶ
 αὐτὸς αὐτοῖς ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι ἐνὸς ἐκάστου τὸ
 σιτηρέσιον, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τιμὴν. Αὐτὸς δὲ
 γράφει καὶ πέμπει πρὸς τὴν ἡγεμόνα ἀπαγγέλλων
 ἅπαντα τὰ γενόμενα. Ὡς ἤκουσε τὴν τοῦ Τζινεήτ
 φυγὴν, καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τοῦ Χαλλί γε-
 νοῦσαν ἀριστείαν, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ Χαλλί.
 Ἄντ' αὐτοῦ δὲ στέλλει τὸν Χαμζάν, ὃς ἦν γυναικά-
 δειφός τοῦ Χαλλί, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Παγιαζήτ (ὃν
 ἐφίνευσε Τζινεήτ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μουσταφᾶ),
 τοῦ περιδρίπειν καὶ περισκοπεῖν τὴν Ὑψηλὴν καὶ
 πολεμίζειν αὐτήν, καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς τοῦ μὴ
 διαδρᾶναι. Ὁ δὲ, ὄρων ἐν στενῷ τὰ πράγματα ὄντα, B
 ἐπλευσε διὰ θαλάσσης. Εἶχε γὰρ ἐν τῇ Ὑψηλῇ
 τρία πλοῖα διήρη, καὶ εἰσελθὼν εἰς αὐτὰ ἐπλει τὴν
 πρὸς Παμφυλίαν θάλατταν. Καταστήσας ἐν τῇ
 Ὑψηλῇ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζήτ καλούμενον
 ἄρχοντα, καὶ παραγγείλας αὐτὸν τοῦ ἐπιμελεῖσθαι
 ὅση δύναμις τὸ πολίχνιον· εἶχε γὰρ πᾶσαν ἐντὸς
 καὶ ἀρμάτων, καὶ βρωμάτων, καὶ παντοίων χρεῶν,
 καὶ νεῶν πλείπτων παντοίαν παρασκευὴν ἰκανήν·
 αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν εἰς Ἀμώριον (53), καὶ μηνύσας
 τῷ ἀρχηγῷ τοῦ Ἰκονίου τῷ Καραμάν, ὡς βούλεται
 τοῦ συνευρεθῆναι μετ' αὐτοῦ, καὶ λόγους δοῦναι,
 καὶ λαθεῖν ἀναγκαίους· ἔστειλεν αὐτῷ ἵππους δια-
 κοίτους, καὶ λόγον σὺν μερικοῖς ἄρχουσιν ὄρισας,
 Ἐλθέτω. Τὰς γαλεῶστας δὲ ἔστειλεν ὀπισθεν· καὶ δὴ C
 εὐρεθέντες ὀμοῦ, καὶ πολλὰ λαλήσαντες αὐτοῦ τοῦ
 ἰθὺς μετὰ δυνάμεως, καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὁ Κα-
 ραμάν οὐκ ἐπίσθη, ἀναμνήσας τῶν πρώων γενο-
 μένων ἐπιβουλιῶν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Μουστουλμάν, ὡς
 ὁ λόγος προλαβὼν ἐδήλωσεν. Ἀπέπεμψεν αὐτὸν,
 δούς αὐτῷ ἰκανὰ χρήματα καὶ ᾧ ἄνδρας εἰς βοή-
 θειαν. Ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν καὶ κατελθὼν σὺν τοῖς
 πεντακοσίοις ἵππεῦσι, καὶ διαβάς τὴν Σαλουσαρίαν
 κατῆλθεν εἰς Λαοδίκειαν. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναβάς τὸ
 μέγα ὄρος τοῦ Τρωῶλου κατῆλθεν εἰς Σάρδεις· ἀπὸ
 δὲ Σάρδεις εἰς Νύμφαιον. Ἐκεῖ δὲ τὴν πορείαν
 τεμὼν, ἀφείλε τὴν πρὸς δεξιὰ ὁδὸν, διὰ τοῦ ῥύακος
 ἰθὺς, νυκτὸς ἔμεινεν εἰς χωρίον λεγόμενον τὰ
 Τριάκοντα (54). Διαπεράσας δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ D
 πρὸς Γαλήσιον ὄρο· καίμενα πρὸς θάλατταν ὄρη,
 πρώτη φυλακὴ τῆς νυκτὸς παρέστη τῇ Ὑψηλῇ, καὶ
 ἐξαίφνης σὺν βοῇ καὶ κρότῳ ἀλαλάξαντες τὸ παρα-
 κείμενον φωσάτον ἐτάπη. Καὶ οἱ μὲν ἐφευγον, οἱ
 δὲ ἀντεμάχοντο, καὶ τὸ πολίχνιον τὰς θύρας ἀνα-
 πετάσας ἐξῆλθον οἱ ἔνδον· καὶ σὺν τοῖς ἔξω συμμι-
 ξαντες τοὺς ὑπεναντίους ἐσφαττον. Πρωτὰς δὲ γε-
 νομένης, καὶ τοῦ στρατοῦ ἀθροισθέντος εἰς ἓν, ἔβα-
 λον πάντας ἐν τῷ πολίχνιῳ καὶ μὴ βουλομένους, καὶ
 αὐτὸν τὸν Τζινεήτ· ἦσαν γὰρ οἱ ἐκτὸς ἐπέκεινα

A
 mum fluvium trajicit, Nymphænmque venit : inde
 discedens Ephesum contendit, ubi convocatis om-
 nibus primoribus fidem dedit, invicemque sacra-
 mento eos adegit, nullam fraudem insidiasve sibi
 mutuo structuros. Promisit insuper commeatum
 singulis se largiturum, officia, et honores attri-
 buturum. Litteris quoque ad principem dati-
 quæ gesta erant, commemorat. Comperita Cinei-
 tis fuga, et Halilis præclaro facinore, qui filium
 illius debellatum cœperat, provinciam regendam
 ei concedit. Successorem vero sororium ejus
 Hamzam Bajazitis fratrem (quem Cineites, Mu-
 stapha de imperio certante, morte affecti) qui exer-
 citui præesset, misit : utque Hypselam exploraret,
 ac per ambitum specularetur, expugnaretque : dili-
 gentia insuper exacta omnia effugia Cineiti præ-
 scinderentur. Hic, res suas in angusto redactas
 animadvertens, mari evasit. Hypselæ enim para-
 tæ ipsi erant tres biremes, quibus consensit Fau-
 phyllæ oris appulit, castrî custodiam fratri suo
 Bajaziti, qui princeps vocabatur, commisit ; eum-
 que hortatus est, ut quantum posset ei, ne quid
 damni acciperet, provideret ; curribus equidem,
 cibis : cæterisque omnibus necessariis castrum in-
 struxerat, navigiaque parata plurima illic habebat.
 Ipse Amorium pergit, significatque Caramano
 Iconii satrapî, eum convenire velle, quod cum eo
 communicet habere, et quædam ab eo audire se
 cupere. Caramanus itaque ducentos equos ad
 C
 eum mittit, et habita cum toparchis deliberatione,
 accedat, dixit. Cineites navigia retrocedere jussit.
 Cum igitur simul convenissent, multaue dixisset :
 Cineites **108** eum hortatus ut viribus suis sup-
 petias ferret, Caramanus illis haud auscultavit,
 memor insidiarum quas olim struxerat iste, dum-
 nobis dictus Musulmanus imperio potiebatur. Lar-
 gitus tamen ipsi magnam pecuniæ vim, in auxilium-
 que quingentis militibus adjunctis eum dimisit.
 Inde digressus Cineites quingentis equitibus stipa-
 tus Phrygiam Salutariam prætervectus Laodiceam
 venit. Illinc deflectens relicta quæ dextrorsum
 ducit, via, iter per torrentem capessit, et in loco
 cui Triginta nomen pernoctavit. Eadem die emen-
 sis, qui Galeo monti subjiciuntur, campis, qui-
 que mari adjacent, montibus superatis, prima
 noctis custodia Hypselam redit : subitoque cla-
 more edito, strepituque excitato, aliis quidem fu-
 gientibus, aliis repugnantibus, vallum, quo ar-
 cincta erat, evertitur. Apertis etiam castrî por-
 tis præsidiarîi, qui muris se continebant, erumpunt,
 cum obsidentibus manus consorunt, repug-
 nantesque cædunt. Ubi illuxit, universusque
 exercitus in unum collectus est, cunctos vel
 invitos ipsamque Cineitem intra castrî moenia

Ismaelis Bullialdi notæ:

(53) Ἀμώριον. Phrygiæ majoris urbs.

(54) Τὰ τριάκοντα. Alibi non exstat hujus loci nomen.

compulerunt. Numerus quippe oppugnantium quinquaginta millia superabat; qui vero castrum tuebantur, census etiam auxiliaribus, mille vix æquabant. Animadvertit Hamzas, dum terra castrum oppugnat firmissimum, et in edito loco situm, nihil promovere: Moratem monet ut in auxilium naves Genuensium sibi mitti provideat. Castrum enim, qua mare aspicit, patere, nudaque omnia pandere, totumque situm internum illac observari. Morati postquam Adurnus obiit, quidam Genuensis notus erat, Persivas Palavicinus appellatus, qui cum illo pactus expeditionem ad castrum expugnandum suscipit. Chium itaque insulam appulsus, tres magnas naves mercede conducit, quibus Hypselam devehitur. Visis navibus, qui Cineiti in castro militabant, pavore perculsi sunt, cumque prima die dimicassent, postridie se ad deditionem compulsam iri præsenferunt; eoque magis quod quingenti Caramani milites nocte ipsa patefactis sibi castris portis aufugissent: quorum pars altera salva evasit, altera ab obsidentibus cæsa est. Odiis namque mutuis semper inter se certabant Ottomanici imperii subditi, quique Caramani partes sequebantur. Postridie mane sensit Cineites suos tumultuari, veritusque ne proxima nocte aufugerent, seque desererent, quemdam sibi familiarem ad Halilim mittit, qui ea septimana arcis obsidioni præerat, dum Hamzas Ephesi diversabatur, significatque illi, si fidem dare velit, eum se non occisurum, sed vivum 109 Morati adhaerenturum, vel transmissurum, arcem tradere paratum esse. Data ad Halile fide jurejurandoque obligata, castro egressi Cineites, ejusque frater Bajazites, Halilim venerati sunt, qui tentoria ipsi ad quiescendum attribuit. Sub vesperam in castra rediit Hamzas, auditisque ab Halilo sororio suo quæ gesta erant, quatuor carnifices misit, qui alto sopore oppresso ac stertenti, ob actas ante noctes pervigiles, caput elidunt; Bajaziti pariter caput amputatum, ejus filio, cæterisque eo prognatis; nec infantibus etiam ejus stirpis parcut. Interemptorum capita ad principem Adrianopolim celeriter feruntur;isque continuo Callipolim mandata mittit, quibus caput amputari incarcerationis (Curti et avunculo ejus Hamzæ) jubet. Ac ita factum. Taliq̄ue casu Cineitis genus internecione omnino deletum est.

CAPUT XXIX.

Joannes pacem cum Morate in vitam observat. Morales cum aliis principibus pacem firmat, a qua Venetis ob occupatam Thessalonicam exclusi: Narrantur obiter causæ propter quas Thessalonica in Venetorum potestatem venerit. Thessalonica obsessa et a Morate expugnata et direpta, et novi incolæ in eam missi. Venetis, tristiora reformidantes, cum Morate pacem inveniunt. Walachicæ principes se invicem throno regio deturbant; Draculius aliis imperfectis superest Walachicæ vaivoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, ei Morales bellum inferi: et inter utrumque paz paxio post stabilitur.

Joannes igitur imperator, compositis rebus, cumque Morate stabilita ac firmata pace, urbibus ac

Ismaelis Bullialdi notæ.

(55) Πέρισιθας Παλαβιτζίνος. De isto nihil reperio in Genuensi Historia.

(56) Ὁ δὲ Χάμψας. Hic Hamzas est, qui Cineite

A τῶν πενητήκοντα χιλιάδων· οἱ δὲ ἐντὸς μόλις χίλιοι σὺν τοῖς τοῦ Καραμάνου. Ὅρων οὖν ὁ Χαμζᾶς ἐστὶ διὰ Ἐφησὸς οὐκ ἰσχύει, ἣν γὰρ ἐχυρώσατο καὶ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ κείμενον, μηνύει τῷ Μωράτῳ ἓνα διὰ θαλάσσης προνοήσασαι νῆας Γενουσιᾶς εἰς βοήθειαν ἣν γὰρ τὸ φρούριον ὡς πρὸς θάλατταν κειμένη, καὶ τὴν ἔνδον ἀπασαν θέσιν ἀποδεκτικῶς τὴν θάλατταν, καὶ γυμνὰ πάντα ἀποσκευάζον. Εἰς δὲ τῶν Γενουσιτῶν γνώριμος τῷ Μωράτῳ Περσιθᾶς ὀνόματι Παλαβιτζίνος (55) τὴν ἐπινομίαν συνέθετο τῷ ἀρχηγῷ, τοῦ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν τὸ φρούριον· ὁ γὰρ Ἀδοῦρνος προεβλήκει. Ὁ δὲ ἐλθὼν ἐν νήσῳ Χίψ, καὶ μισθωσάμενος νῆας τρεῖς παρεγγέθει; ἦλθε διὰ θαλάσσης ἐν τῇ Ἵψηλῇ. Οἱ δὲ ἔνδον σὺν τῷ Τζινεῖτῃ ἰδόντες τὰς ναῦς ἐδειλίξαν, καὶ καταμήσαντες τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἔγνωσαν, ὅτι τῇ μετ' αὐτὴν παραδοθήσονται. Οἱ γὰρ φ' ἄνδρες τοῦ Καραμάν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνοίξαντες τὰς θύρας τοῦ κάστρου ἔφυγον, οἱ μὲν σωθέντες, οἱ δὲ κατακοπίντες παρὰ τῶν ἔξω. Ἦσαν γὰρ αἱ ἐχθροῦς διακείμενοι οἱ τοῦ Καραμάν μετὰ τοῦ Ὀθμάν. Πρωτῆς δὲ γενομένης ὄρων ὁ Τζινεῖτῃ τὸν ἔχλον θορυβοῦμενον, καὶ φοβηθεὶς μὴ ποτε τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ φεύγῃσι πάντας ἀφέντες αὐτὸν, στέλλει πρὸς τὸν Χαλλὶ ἓνα τῶν οικείων αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἐκείνος πολεμῶν τὸ φρούριον τῇ ἐδομοδῆ ἐκείνῃ· ὁ δὲ Χαμζᾶς (56) ἦν ἐν Ἐφέσῳ διάγων. Μηνύει γοῦν τῷ Χαλλί, ὡς εἰ δώσει πίστις τῷ Τζινεῖτῃ τοῦ μὴ θανατώσει αὐτὸν, ἀλλὰ ζῶντα τηρήσας ἄγει αὐτὸν τῷ Μωράτῃ, ἢ πέμψει, ἐξελθὼν παραδοθήσεται; καὶ τὴν πόλιν καταλείψει αὐτῷ. Ὁ δὲ Χαλλὶ δούς πίστις ἐνόρκους, ἐξῆλθεν ὁ Τζινεῖτῃ σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Παγιαζῆτῃ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Χαλλί. Ἔδωκεν οὖν αὐτοῖς σκηνὰς, καὶ ἠύλισθησαν. Ὁ δὲ Χαμζᾶς ἤδη πρὸς ἐσπέραν ἐλθὼν, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Χαλλί τὰ πραχθέντα, στείλει τῶν δημίων τέσσαρας, ἦν γὰρ κοιμώμενος καὶ βέγγων ὑπὸ πολλῆς ἀγρυπνίας παννύχου, συνέθλασαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κοιμωμένου. Ὁμοίως καὶ τοῦ Παγιαζῆτῃ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκτόνων. Οὐκ ἐφείσαντο καὶ τῶν νηπίων τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ. Τὰς κεφαλὰς οὖν αὐτῷ ἔστειλαν ἐν τάχει ἐν Ἀδριανῷ πρὸς τὴν ἡγεμόνα. Ὁ δὲ ἡγεμὼν, πέμψας ἐν Καλλιουπόλει, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐγκλειστων, τοῦ Κούρτη λέγω καὶ Χαμζᾶ τοῦ θείου αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐτελειώθη παγγενεὶ ὁ Τζινεῖτῃ.

Ἁ βασιλεὺς οὖν Ἰωάννης, ποιήσας κατὰστασιν, καὶ τελείαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μωράτ, δούς αὐτῷ

servatus fuit, Bajazitis Bassæ frater; de quo supra actum cap. 24.

τὴς πόλεις καὶ κόμας, ἃς εἶχεν ἡ Ποντικὴ θάλασσα, πλὴν τῶν κάστρων ὧν οὐκ ἠδυνήθη λαβεῖν ἐν τῇ μάχῃ, ὡς Μεσημβρίας, Δέρκουσ, καὶ ἄλλα, καὶ τὸ Ζητούνιον σὺν ταῖς λοιπαῖς χώραις τοῦ Στρυμόνος, καὶ κατ' ἔτος τέλος ἄσπρων τρισκοσίων χιλιάδων, εἰρηνεύων κατὸ δυνατόν ἐκάθητο. Ὁ δὲ Μωράτ ὡς ἡ τύχη πρὸς αὐτὸν χαροπὸν ἐδίδεψε, καὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ οὐκ εἶχε τὴν φοβήσαντα, ἢ τὸν κωλύσαντα, περὶ τὴν Θρακίαν, καὶ ἐν Προύσῃ γέγονε. Κάκισθον ἀπάρας καὶ τὴν γέφυραν περάσας τοῦ Λωπαδίου κατήλθεν εἰς Πέργαμον. Ἀπὸ δὲ Περγάμου εἰς Μαγνησίαν ἀφίκετο· ἀπὸ δὲ Μαγνησίας εἰς Σμύρνην, ἀπὸ δὲ Σμύρνης εἰς Θύραια καὶ Ἔφεσον. Συνέβη δὲ τῶν περὶ ἡγεμόνων ἀποκρισάριοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μακρὰν. Ἔστειλε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον Λουκάδιν Νοταρᾶν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα σὺν δώροις πολλοῖς. Ὁμοίως καὶ Ἀλέξαρος (57) ὁ δεσπότης Σερβίας, ἀλλὰ καὶ Ντανὸς ὁ Βλαχίας ἡγεμὸν, ὁ Μιτυλήνης ἀβέντης, καὶ Χίοι, καὶ Ῥόδιοι ἅπαντες εὐφημήσαντες. Πάντες οὖν ἔλαβον πίστει παρ' αὐτοῦ, καὶ ἔδωκαν, τοῦ εἶναι εἰρηναῖοι καὶ φιλίας μεσοὶ σὺν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς σὺν αὐτοῖς, πλὴν τῶν Βενετικῶν, δι' αἰτίαν τὴν ἠνέξων ἔρχομαι. Ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος (58), ὁ μετὰ τὸν βασιλέα Ἰωάννην, καὶ Θεόδωρον τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουῆλ, ἦν δεσπότης Θεσσαλονίκην, ὃς καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου ἐφάρτο. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μάχης τοῦ Μωράτ, λέγω καὶ πρὸς τῆς μάχης τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ ὁ Μουσταφᾶς ἐξῆλθε τῆς Ἀθήνων, εἶχε μάχην Θεσσαλονίκην, καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θρακίας, Αἰτωλίας, Φθίας, Θηβῶν, καὶ πέρα Ἰωαννίνων συνέλιθον, καὶ ἀπέκλειον Θεσσαλονίκην, οἱ τοῦ Ἀβραμᾶζου υἱοί, καὶ ὁ Τουραχᾶν, καὶ ἕτεροι πλείστοι. Ἄγανακτῆσαντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν καθ' ἐκάστην ἐφοδὸν τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες λιπίδα ποθῆν, ἢ γὰρ πόλις ἔφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεῖνά, καὶ οὐχ ὑπέφερεν, ἐλιμνῆτον γὰρ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐνδεία τῶν ἀναγκαίων· στέλλουσι τινὰς τῶν ἀρχόντων πρὸς Βενετικούς μετὰ βουλῆς τοῦ δεσπότης θέλοντος, ἢ καὶ μὴ θέλοντος, τοῦ παραδοῦναι τὴν Θεσσαλονίκην αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ οἱ Βενετικοὶ ἀσπασίως τὴν ἀγγελίαν δεξάμενοι, συνέθεντο τοῦ φυλάξαι, καὶ θεμεῖσαι, καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν, καὶ εἰς δευτέραν Βενετίαν μετασχηματίσαι. Καὶ αὐτοὶ Θεσσαλονικεῖς ἐστερέθησαν τοῦ εἶναι πιστοὶ ἐν τῇ

A vicis, qui mari Pontico adjacent deditis, præter arcas, quas non potuit Morates expugnare, nempe Mesembriam, Dorcos et alias: Zetunium etiam, cæteraque loca, quæ Strymon alluit: annum insuper tributum pendere asprorum ter centum millia pollicitus tranquillitate fruebatur. Morates etiam, fortuna secunda ac propitia usus, hostibus suis ad unum deletis, a quoquam negotium sibi facessi haud metuens, Thraciam peragravit Prusamque accessit. Illinc profectus pontem Lopadii transit Pergamumque devenit. Relicto Pergamo, Magnesium contendit, inde Smyrnam invisit; Thyrea tandem et Ephesum adivit. Principum vicinorum, etiamque longe terrarum intervallo dissitorum per id tempus legati Moratem adierunt. Imperator quippe Joannes dominum Lucam Notaram consiliarium primarium suum multa dona ferentem misit. Pariterque Lazarus Servie despotæ, Darius Walachie princeps. Mitylenes dux, Chii quoque atque Rhodii legatos miserunt, de lætis faustisque rebus omnes ei 110 congratulati. Fidem etiam obligaverunt pacem amicitiamque se mutuo culturos. Veneti hoc sordere exclusi sunt, ob eam quam narraturus sum, causam. Andronicus despotæ Manuelis imperatoris filius post Joannem imperatorem et Theodorum tertio genitus, qui sacro morbo consumptus est, Thessalonice dominabatur. Quo vero tempore Morates, ante oppugnatam Constantinopolim dico, bellum gessit, postquam Mustaphas ex Lemno discesserat, Thessalonica bello vexata est; omnesque Thessalie duces, Ætolie, Phthie, Thebarum et qui ultra Joanninam præfecti erant, Abranezis nempe posteri, Turachanes aliique plurimi arcta obidione Thessaloniceam cinxerunt. Quapropter indignati Thessalonices Turcorum incursiones quotidianas, nec ab ullo suorum liberatum iri sperantes, quod urbs calamitatibus intestinis premeretur, nec tolerare posset famem urgentem, omniumque necessariorum penuriam; consilio habito, despotæ volente nolente, primarios urbis cives ad Venetos misere, qui Thessaloniceam eis dederunt. Legatos benigne ac comiter susceperunt Veneti, pactoque convento urbem custodire atque alere promittunt, felicique statui reddituros, alterasque Venetias eam præstituros. Thessalonicensibus placuit in fide et sociæ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(57) Ὁμοίως καὶ Ἀλέξαρος. Non appellabatur Lazarus, sed Stephanus Lazari F. Hic loentus est Turcorum more: qui Servie despotas Lazaros sive Lazar-oglios appellarunt.

(58) Ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος. Laonicus, lib. iv. ab Andronico qui elephantiasi postea obiit, venditam Venetis Thessaloniceam, quod ad tuendam illam impar esset. Lib. deinde v. post Mustapham a Morate fratre suo occisum, Thessaloniceam ab hoc Morate expugnatam fuisse tradit. Hoc loes meminisse oportet a Laonico Thessaloniceam Thermam vocari. Phranzes lib. i, capp. 21 et 32, etiam admodum. Sed, cap. 21, errorem admisit et parachronismum: ait enim Andronicum eodem anno Thessa-

lonicam vendidisse quo Theodorus Lacedæmonem Rhodiorum collegio Spartam vendidit, quod est falsissimum. Nicolaus Doglianius, Venetæ Hist. lib. vi, Thessaloniceam a Morate H captam anno 1439 scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarum dominio stetit. Annales Turciei ad annum 833 referunt, qui cœpit anno 1429, Sept. 30, feria 6. Phranzes, lib. ii, cap. 9, mense Aprilii anno 6938 [Christi 1430], occupatam a Turcis Thessaloniceam scribit. Paulus Manroenus, Patricius Venetus, Hist. lib. xi, anno 1430, tradit Andream Dandulum, qui ducis titule regerebat, et Paulum Contarenum capitanei munere fungentem, ignavia ac socordia sua Thessaloniceam perdidisse.

tate Venetorum manere, tanquam Venetis nati A
 atque educati ipsi fuissent. His conditionibus ratis
 habitis ducem cum triremibus decem Thessaloni-
 cam adducunt, et tradito ei urbis regimine despot-
 tam Andronicum exportant: novo deinde duce
 fausta ominati in Bœotiam triremibus renavigarunt.
 Hinc bellorum pugnarumque origo. Turci quippe
 hanc urbem sibi vindicabant, his rationibus ad-
 ductis: *Nisi hujus urbis vires fregissemus, vobis nun-
 quam se permisisset.* Hac enim mente potiundæ
 urbis Turci bellum acriter gesserant, superioresque
 extiterant, fame afflictis Thessalonicensibus. La-
 tini vero, veriti, ut quoquo modo Romæ ad an-
 gustias redacti rebellarent: Turcosque, in quorum
 ditione antea fuerant, expulsis Venetis, in urbem
 admitterent, nobilium Romæorum familias alio B
 transmittere cœperunt; his quidem in Eubœam,
 illis in Cretam, aliis Venetias translatis, hanc fa-
 bulam, quæ vulgo canitur, allegant; penuriam sci-
 licet necessariorum, qualia sunt frumentum, hor-
 deum, legumina, carnes cæteraque cibaria et all-
 menta. Ut igitur pauciores rarioresque familiæ in
 urbe remanerent, ab hisque angustiis liberarentur
 cives, primores eorum sedes mutarunt, alioque
 traustulerunt, in patria, Deo adjuvante, III
 postea redituri. Plerisque ergo huc et illic tra-
 ductis, multis in alto mari demersis: aliis suppli-
 cio affectis, tanquam proditionis rei peracti fuis-
 sent: cæteros in urbe residuos flagitiis et contu-
 meliis vexavere.

Ad Moratem, ubi ex Asia in Thraciam reversus
 est, oratores Veneti mittunt pacem potentes. Aliud
 autem, præter istud, responsum ab eo non tulerunt:
*Urbs illa paternæ ditionis meæ est, avusque
 meus Bajazites Romæis vi ereptam in suam potesta-
 tem redegit. Quod si Romæi eam nunc occuparent,
 injuriam me ipsis facere merito queri possent. At vos
 Latini cum sitis, et Italia advecti, quo jure harum
 regionum vos immiscetis rebus? Si vobis ita visum
 fuerit, ad propria redite, alioquin brevi adero.* Re
 itaque infecta reversi, responsum, quod retulerant,
 Venetias per custodiæ (Italice *della guardia*) seu
 speculatorias triremes miserunt. Vere deinde
 inchoante Adrianopoli discedit Morates, Serrhasque
 venit: ibique ex provinciis occidentalibus con-
 tracto exercitu, ad Hamzam scripsit, ut copias
 Orientis secum adduceret, fretoque superato Thes-
 salicæ fines ingrederetur: cum universis deinde co-
 piis in unum conjunctis Thessalonicam proficiaci
 jubet. Morates interim Serrhis substitit, delicias
 captans ex rebus quæ illic sunt; conviviis enim
 delectabatur, cum juvenis esset, annumque vice-
 simum quintum ageret. Hamzas autem vallo cir-
 cumdat Thessalonicam oppugnationi quotidie in-
 tentus. Qui porro mœnibus urbis se tutabantur,
 si eorum numerus iniretur, cum oppugnantium

Ismaelis Bullialdi notæ.

(50) *Εἰς Σέρβας ἦλθε.* Serræ Thessalicæ urbs metropolis, thronum 58, sub Leone Philosopho te-
 nuit.

κοινότητι τῶν Βενετικῶν, ὡς περ αὐτοὺς τοὺς ἐν
 Βενετία καὶ γεννηθέντας, καὶ τραφέντας. Γενομέ-
 νων οὖν τῶν συνθηκῶν διὰ δέκα τριήρων, ἄγουσι
 Δούκαν ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν ἐν-
 τὸς, καὶ ἐξάγουσι τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον. Καὶ
 τὸν νέον Δούκαν εὐφημήσαντας ὑπέστρεψαν αἱ τριή-
 ρεις ἐν Βοιωτία. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἔκτοτε πλῆθος πο-
 λέμων, λέγοντες οἱ Τούρκοι, Ἡ πόλις αὐτῆ ἡμε-
 τέρα ὑπάρχει. *Εἰ γὰρ ἡμεῖς ταύτην ἀσθενού-
 σαν οὐκ ἀπεδείξαμεν, οὐκ ἂν εἰς ὑμᾶς ἀπέκλιεν.*
 Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ φρονήματι καρτερὰ μάχῃ ἐγί-
 νετο, καὶ ὑπερίσχυον οἱ Τούρκοι, ἐλιμώτων δὲ οἱ
 Θεσσαλονικεῖς. Οἱ δὲ Λατίνοι, φοβούμενοι μὴ πως
 οἱ Ῥωμαῖοι στενοχωρηθέντες ποιήσουσιν ἔνταρσιν,
 καὶ εἰσάξουσιν τοὺς Τούρκους, τοὺς δὲ Βενετικούς
 διώξουσιν, ἦν γὰρ καὶ προλαβῶν ἡ πόλις τῶν
 Τούρκων, ἤρξαντο τοὺς τῶν εὐγενῶν Ῥωμαίων
 οἴκους μεταστῆλlein, τοὺς μὲν εἰς Ἐββοίαν, τοὺς δὲ
 ἐν Κρήτῃ, ἄλλους ἐν Βενετία· ἡ ἀδεμένη οὖν ἐπι-
 πλαστος ἀφορμῆ, ὅτι τὰ πρὸς χρεῖαν εἰσὶ σπάνια,
 εἶον σίτος, κριθαί, ὄσπρια, κρέα καὶ ἄλλο εἰ τι
 τρέφιμον. Διὰ τὸ ἀραιῶσαι οὖν τὰς οἰκίας, μετακι-
 σάτωσαν οἱ προύχοντες ἕνεκα τῆς στενοχωρίας ταύ-
 τῆς, καὶ εἰς τὸ μεταίτετα Θεοῦ ἀρωγούτος ἐπαν-
 ελεύσονται. Μετήγαγον οὖν πλείστους ὧδε κάκειοι,
 καὶ πολλοὺς ἐν τῷ βυθῷ ἐρρίψαν· ἄλλους ὡς ἐπί-
 στους ἐκάλαζον· τοὺς δὲ ἐναπολειφθέντας ἐν μυ-
 ρίαις ἀσελγείαις ἐκάκουν.

C Μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέφαι τὸν Μωράτ ἐκ τῆς
 Ἀσίας εἰς Θράκη, ἐστειλαν οἱ Βενετικοὶ ἀποκρι-
 τιαροὺς πρὸς αὐτὸν αἰτοῦντες εἰρήνην. Ὁ δὲ οὐκ
 ἀπόκρισιν παρέσχεν αὐτεῖς, ἀλλὰ μόνον, ὅτι Ἡ
 πόλις αὐτῆ πατριὸν μου κτήμᾶ ἐστὶ, καὶ ὁ
 ἐμὸς πάππος Παγιαζήτ δυνάμει, χειρὶ παρὰ τῶν
 Ῥωμαίων ταύτην ἔλαβεν. *Εἰ γὰρ ἦσαν Ῥωμαῖοι
 οἱ δυναστεύοντές, μοι εἶχον ἂν πρόφασιν τοῦ
 λέγειν ἐ ἀδικῶν.* Ὑμῖς δὲ Λατίνοι ὄντες, καὶ
 ἀπὸ Ἰταλίας, τίς ἡ προσχώρησις τῶν ὧδε;
*Μεταράστητε, εἰ βούλεσθε· εἰ δὲ μὴ, ἐρχομαι
 ταχύ.* Στραφέντες οὖν ἄπρακτοι ἔγραψαν τὴν ἀπό-
 κρισιν ἐν Βενετία σὺν ταῖς τριήρεσι τῆς γαργίας,
 ἦγουν τῆς παραφυλακῆς. Ὁ δὲ Μωράτ ἕαρος ἀρ-
 ξαμένου ἀπάρας ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Σέρβας
 ἦλθε (59)· κάκει τὸν στρατὸν συναθροίσας ἐκ τῆς
 Δύσεως, ἔγραψε τῷ Χαμζᾷ λαβεῖν τὰς δυνάμεις τῆς
 Ἐω, καὶ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τοῦ ἔλθειν ἐν Θεσσα-
 λονίκῃ σὺν πάσαις ταῖς δυνάμεισιν. Ὁ δὲ Μωράτ
 ἦν ἐν Σέρβαις κατατροφῶν τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν· ἦν
 γὰρ φιλῶν τὰ συμπόσια, νέος γὰρ ὑπῆρχε τότε,
 ἄγων ἔτος πού εἰκοστὸν πέμπτον. Ὁ δὲ Χαμζᾷ
 εἰδίδου σκόλοπα τὸ καθ' ἑκάστην πολεμίζων Θεσσα-
 λονίκην. Οἱ δὲ ἐνδοὺς ὡς πρὸς τοὺς ἔξω ἦσαν ἐκτὸν
 πρὸς ἕνα. Τότε κατοσκευάσας κλιμακας, καὶ ἐλε-

πόλεις κλειστάς, καὶ κατασκευὰς πολλὰς, ἐμήνυσε ἂν ὁ Μωράτ τοῦ ἔλθεῖν ἵνα δώσει τὸν πόλεμον. Οἱ δὲ ἐντὸς Ἰσταντο ἐκδεχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς Βενετίας. Καὶ ὁ Μωράτ ἦλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς κατασκευάσαστο, καὶ αἱ τριήρεις οὐκ ἦσαν. Τότε ὁ Μωράτ ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων· Ἰδοὺ δίδωμι πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑμᾶς, ἄνδρας, γυναῖκας, παῖδια, ἀργυρον, χρυσόν· μόνον τὴν πόλιν ἐμοὶ ἀφετε. Τότε ἠχησάντων τῶν ὀργάνων καὶ τῶν κλιμάκων τεθέντων (τί γὰρ εἶχον πρᾶξαι πεντακόσιοι, ἢ χίλιοι, ἢ διαχίλιοι ἄνδρες; ἐν τοσαύτῃ πόλει; Μόλις γὰρ ἐν δέκα προμαχώσιν εἰς πζαγραβδος Ἰσταντο), ἐπιθάντες οὖν τοῖς κλιμαξίν αὐθωρὸν ἐντὸς εὐρέθησαν· καὶ ἀνοίξαντες μίαν πόλιν, ὡς σμήνος μελισσῶν ἅπας ὁ στρατὸς ἐντὸς εἰσφει. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, σὺν νέοις καὶ παρθένοις ἀφήλιξι καὶ βρεφυλλοῖς, ὀρμαθούς ὁ καθείς τῶν ἱππέων ἔχων ἐν χερσίν ἔλκοντας. Αὐτοὶ δὲ οὐαὶ μόνον ἐλκόμενοι ἐκράζεν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἑλεῶν, οὐδὲ ὀρέγων χεῖρα βοήθειας. Ἀπαρχὴ κακῆ, καὶ ἀπαίσιος τῶν μελλόντων κακῶν ἐν τῇ βασιλευσούτῃ. Ἐγυμνώθησαν οἴκοι, ἡρημώθησαν ναοὶ, ἐκκλησιῶν εὐπρέπεια, κειμήλια ἱερὰ ἐν χερσὶ μιαρῶν, παρθένους σημαὶ ἐν ἀγκάλαι; ἀσώτων· γυναῖκας εὐγενεῖς ἐν χερσίν ἀγενῶν, καὶ τὰ πάντα κακά. Τί; καὶ πῶς; καὶ διατί; Διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ κενωθείσα ἡ τοσαύτη πόλις ἐμεινεν ἐρημος. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπορροσας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων ἐγκατοίκους Τούρκους σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις κατέστησε, κελεύσας· Ἐἴ τις τῶν Ῥωμαίων ἐξαγορασθεῖη, καὶ ἐλευθερωθεῖη, ἐγέτω ἄδειαν τοῦ ἔλθεῖν καὶ οἰκῆσαι πάλιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. Τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων κρειττότερα, ὧν αἱ φῆμαι πανταχοῦ ἐκηρύττοντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου. Καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθῶν, καὶ θύσας κριδὸν ἵνα οικειάσῃ χερσίν προσήξατο, εἶτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν (60). Πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἀδύτων ἅπαντα οἱ Τούρκοι ἐνοσφίσαντο, τοίχους μόνον ἀφέντες κενούς. Ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἦλθεν ἐν Ἀδριανουπόλει. Μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Βενετικοὶ στείλαντες ἀποκρισιάρχους ἐποίησαν εἰρήνην, φοβούμενοι μήπως ὀλέσῃσι καὶ τὴν Εὐβοίαν.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠγέρθη τις τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως Βλαχίας Μύλτζου (61), εἶχε γὰρ πολλοὺς

A comparatus rationem unius ad centum habebat. Apparatis etiam scalis machinisque bellicis quamplurimis, Moratem venire hortatur, ut expugnandam urbem adoriantur. Triremes interim Venetiis expectabant, qui intra urbem obsessi tenebantur. Accessit ergo Morates, et cuncta perite apparatus invenit, nec comparebant triremes. Tunc Morates tubicinis voce talia militibus edixit: Ecce omnia, quæ in hac urbe sunt, vobis concedo, viros, feminas, pueros, argentum et aurum; urbem solummodo mihi partam volo. His per tubicinem publicatis, tubarum clangor cietur, et scalæ muris admoventur. (Quid, quæso, quingenti, mille, vel his mille viri in tam magna urbe præstare poterant? cum vix unus sagittarius in decem turribus adesset.) Scalis itaque in muros subierunt, et simul in urbem se conjecerunt; et per portarum unam ab eis patefactam totus exercitus, velut examen apum intravit. Obversabatur tunc oculis spectaculum prodigio simile. Equitum singuli catenas manibus tenentes, viros, feminas, pueros puellasque impuberes, et infantes 112 post se traherant. Qui trahebantur hanc solam vocem, *Væ* emittebant, nec erat qui eorum miseriis tangeretur; manumve adjutricem protenderet. Malum omen et funestum calamitatum, quæ urbi imperiali impendebant. Direptæ sunt domus, desolata templa; ecclesiarum ornamenta et sacra vasa manibus pollutis impiorum contrectata sunt: virginis venerandæ in amplexus impudicorum venire: feminæ nobiles ignobilium mancipia factæ sunt; omnia tandem mala eos obruerunt. Quid hoc? quomodo et quare accidit? Propter peccata nostra. Unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. At Morates imperator ex vicis et oppidis proximis novos colonos Turcos cum uxoribus et liberis in eam deduxit. Præterea edixit, ut, si quis Romæorum, redemptionis soluto pretio, in libertatem postliminio rediisset, in eam venire et secure habitare posset. Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat, suæ religioni templa, præter insignis martyris Demetrii ædes, consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset, Deum-

D que precatus esset, Christianis tamen restitui postea martyris, templi et adytorum quodcumque erat, Thessalonica deinde abscessit Morates et Adrianopolim repetivit. Paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, metu adducti ne Eubœa sibi insuper eriperetur.

Per id quoque tempus Mylcæ Walachia; vaivodæ nothorum filiorum (quales multos Veneri admodum

Ismaelis Bullialdi notæ.

(60) *Εἶτα ἐκέλευσε εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν.* Hoc notavit Auctor noster, quoniam Turcorum instituto adversari videtur: qui Christianorum

templa, in quibus preces suas recitaverint, lege vetiti restituere se posse negant.

(61) *Τοῦ βασιλέως Βλαχίας Μύλτζου.* Ut Ducæ

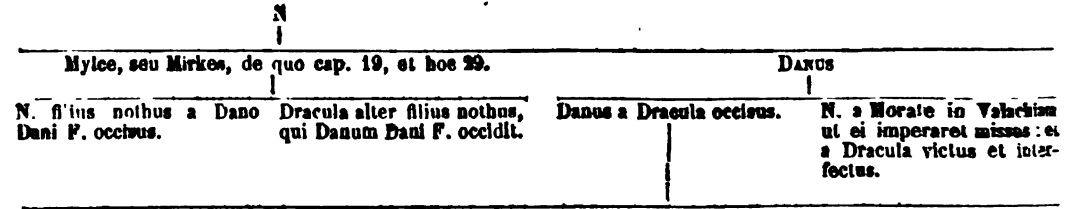
deditus susceperat) unus Constantiupoli excessit, A ubi in palatio Joannis imperatoris militari habitu agebat : et cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc temporis Constantinopoli commorantibus, familiariter versabatur. Hunc illi in quamdam arcem Walachiz abducunt, et ad eos illic congregatos multi quotidie confluunt, exercitusque potens colligitur. Levis quippe Walachorum gens, et ad struendas principi suo insidias instabili mobilique animo proclivis. Walachis tunc imperabat Danus, Mylcz ex fratre Dano etiam appellato nepos. Ille, comperita Mylcz morte, dnm Morati urbem oppugnanti militabat, ut qui ad manus conserendas semper paratus esset, ad locum quemdam insidiis questitum cum Turcia currit, et occasionem hinc nactus B occulte in urbem se recipit. Apud imperatorem quisnam esset professus, portis postea Romæ in hostes erumpentibus 113 se jungere, et adversus Turcos præclara facinora edere. Soluta urbis obsidione, speque deluso Morate, qui a scopo quem intendebat, decerravit, Danus ab imperatore missionem venerabundus petit, viamque sibi aperiri, qua ad suos rediret. Ipsum honorifice dimisit imperator, et navi maxima vectum mari Pontico Asprocastrum inque transmisit. Illic qui occurrerunt Walachiz magnates principem salutaverunt, et occiso Mylcz filio notho, avito principatui eum reddiderunt. Postquam vero totius Walachiz do-

νόθους άσωτως ζών, και άπάρας 'εξ της Κωνσταντινουπόλεως, ήν γάρ εκει διέγων εν τῷ παλατίῳ τοῦ βασιλέως 'Ιωάννου εν στρατιωτικῷ σχήματι και συνομιλῶν καθ' ἐκάστην σὺν νεωτέραις, και πρὸς τὰ μάχιμα και άνταρτικὰ ἐπιτελεῖσθαι ἦσαν γάρ και Βλάχοι τινὲς εὐρισσόμενοι τῷ τότε καιρῷ εν τῇ Κωνσταντινου. Καὶ δὴ λαβόντες αὐτὸν ἀπήρσαν εν ἐνὶ ἀκρῷ Βλαχίας· καὶ αὐτοὶ ἀθροισθέντες ἐκινῶσι τὸ καθ' ἡμέραν ἠθροίζοντο, και παρεμβολή κραταὶ ἐγένετο. Ἦν γάρ τὸ γένος τῶν Βλάχων άσώστατον, και πρὸς ἐπιβουλαν τῶν ἡγεμόνων βέβαιον τῇ γνώμην εὐκλήθητον. Ὁ γάρ βασιββδης τοῦ τότε καιροῦ ὑπήρχεν άνειψιδος τοῦ Μύλτζα, υἱὸς ἀδελφοῦ Ντάνου ἐκονομαζομένου. Μαθὼν οὖν ὅτι τέθνηκε Μύλτζας, ἐκείνος δὲ ἦν διέγων σὺν τῷ Μωρᾶτι, ὅτι ἐστράτευται κατὰ τῆς πόλεως, και ὡς εν παρατάξει πολέμου ἐτοιμος, και αὐτὸς σὺν τοῖς Τούρκοις δραμῶν εις ἐνδραν, εἰλαθεν εἰσελθὼν εν τῇ πόλει. Καὶ ἐμφανῆ ποιήσας εαυτὸν τῷ βασιλεῖ, ἐξήρχετο σὺν τοῖς Τωμαίοις, και ἠδραγάθει κατὰ τῶν Τούρκων. Ὡς οὖν ὁ Μωρᾶτ ἀπέστη τῆς πόλεως, μὴ τυχὼν δ' εν ἐλπίδι ἦν, ἀλλ' άποτυχὼν τοῦ σκοποῦ, και ὁ Ντάνος προεκυνήσας τῷ βασιλεῖ ἐξήτει ελευθερίαν, και ὄδον εὐθείαν τοῦ εἰσεῖν εις τὰ ἴδια. Ὁ βασιλεύς φιλοτιμήσας δὲ, και εις μίαν τῶν μεγίστων νηῶν εἰσελάς, ἐστειλεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ποντικῷ πελάγους εις τὸ Ἄσπρόκαστρον. Ἐκεῖ δὲ οἱ τῆς Βλαχίας εὐρισσόμενοι ἄρχοντες εὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα, και εις τὴν παπικὴν ἡγεμονίαν ἀπεκατέστησαν, και-

Ismaelis Bullialdi notæ.

narratio, quam de Valachis hic proscutus est, rite intelligatur, principum istorum seriem genealo-

gicam subjiciemus : qualem ex textu ipsius colligimus.

N. a Joanne Hunniade exoratus. Hist. Hung.

De Mirke et Dano Joannes Thwrozius in Chroni- C nicis Hungaricis, anno 1415, cap. 47, mentionem facit, eodem sanguine natos, non tamen fratres fuisse : quorum hic Turcorum auxilia, ille Sigismundi opem imploravit. Antonius pariter Bonfinius rerum Hungaric., decad. III, lib. III, anno 1415, sic loquitur : In causa Valachorum duo fuere principes, Daan alter, alter Merkes dictus, uterque eodem genere natus : dominandi gratia est nata discordia. Daan cum se viribus inferioreu esse cerneret, præcipiti consilio tractus ad Turcarum opem confugit : a quibus auxilia, quæ petierat, facila intravit, cum occupandæ illi Daciz potissimam hanc esse ducerent occasionem. Quare ut cognatum sibi infensum regno exigeret, profanas legiones induxit. Merkes, ne Turcas Daciam invadere pateretur, neve sæclie gentis opibus regno ejiceretur, ad Sigismundi opem confugit, etc. Losoneius cum exercitu ad tuendum Merkem missus a Turcis et Valachis cæcus est. Laonicus, lib. IV, de Myrke, et Tano verba facit, quorum opibus et auxiliis usus est Moses adversus Musulmanum, lib. V, Draculum ab Hunniade victum, et Daciz seu Valachiz Danum

præpositum fuisse : qui omnes Draculi consanguineos et affines occidit : qui ducos Myrke filii nothi erant, ait Laonicus. Ex Joanne vero Thwrozio discimus, post cladem Varnensem ab Hungaris acceptam, Joannem Hunniadem Corvinum fuga salutem sibi querentem in Valachiam evasisse, ibique a Draculo vaivoda captum, aliquandiu detentum fuisse. Tâ injuria accepta ira incensus Hunniades in Draculum, anno 1416, movet, captamque cum filio ejus primogenito capite plectit. Dani quoque vaivodæ filium luminibus privat. Laonicus, lib. VII, de capto a Draculo Hunniade etiam disserit : et hunc in Dacos movisse, ut Daanum in possessionem Valachiz mitteret. Belli exitus is fuit : Daci Draculum deserunt, et ad Daanum transfugiunt. Draculus a suis desertus fugæ se mandat, a qua per Danum, qui eum insecutus fuerat, retrahitur, ab eoque una cum filio interficitur. Aut igitur Laonicus de Dano isto falsa scribit, aut duos fuisse necesse est : unum juxta Hungaricam historiam, exoratum : alterum, qui, juxta Laonicum, Draculum interfecit. De his Mirke et Dano pauca Leunclavies in Pandoctis, num. 71, sed quæ nullius sunt momenti.

ναντες τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Μούτζα. Ὁς δὲ ἐγένετο κύριος πάσης Βλαχίας, ἔστειλεν εἰς τὸν Μωράτ ἀποκρισταρίους εἰρηνεύσεων αὐτὸν, καὶ ἐγένετο. Ἦν γὰρ χρηστὸς τῷ ἦθει, καὶ ἡμερος ὁ Μωράτ· εἶδότε γοῦν παρ' αὐτοῦ τὸ κατ' ἔτος τέλος, καὶ εἶχε παντοίαν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν Βλαχίαν ὁ Ντάνος αὐθένταυεν. Ἀλλ' ἐπαίντω μοι νῦν ὁ λόγος εἰς τὸν Δραγούλιον· οὗτος γὰρ ἐκαλεῖτο πανούργος τοῖς τρόποις ὧν· καὶ γὰρ τὸ Δραγούλιος ὄνομα πονηρὸς ἐρμηνεύεται. Κροτήσας οὖν πόλεμον μετὰ τοῦ Ντάνου ἀπέταμε τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, καὶ κύριος τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατέστη. Ὁ δὲ Μωράτ, μαθὼν τὸ θρᾶμα, βαρέως ἔφερον· εἶχε γὰρ ἐν χερσὶν ἄλλον ἀδελφὸν τοῦ Ντάνου, καὶ βουλευθεὶς τοῦ κατασεῖσαι αὐτὸν ἡγεμόνα ἀντὶ τοῦ φονευθέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἔστειλεν αὐτὸν σὺν δυνάμει ἐν Βλαχίᾳ. Ὁ δὲ Δραγούλιος πόλεμον στερῆδὸν ἐγεγρας κατὰ τῶν ἐπιμβαινόντων ἔτραψε, καὶ εἰς τέλος ἠπάνισε, καὶ τὸν Δραγούλιον (62) ἔκτεινε, καὶ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐκληρονόμησεν. Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει (63) ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν τοῦ Καραμάν ἀπαγγέλιον τῷ Μωράτ, ὅτι ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἐστὶν εἷς· τῶν Ἀραβικῶν ἵππων ἐν τε πράξει, ἐν τε ἡλικίᾳ, ἐν χρώματι, ἐν ἰσότητι τῶν μελῶν τε καὶ ἄρθρων ὡς οὐδεὶς τῶν παρὰ τοῖς Ἀραβί καλῶς καὶ ἐπιμελῶς τρεφομένων καὶ παιδευομένων. Ὁ Μωράτ οὖν, ἔλθων εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ ἵππου, στέλλει ἵνα τῶν τιμῶν αὐτοῦ δούλων καὶ ζητῆι τὸν ἵππον, ἐπιζῶν ὁ Μωράτ κατὰ τὴν πρώτην ἀγγελίαν τοῦ δοῦναι τὸν ἵππον χάριν φιλίας, ἢ ἀνταλλαγῆς τινος τιμῆματος. Ἦν γὰρ ὁ Μωράτ ἀεὶ δέρων, καὶ ἐπαπειλῶν αὐτὸν πάντοτε, ἐκ πατρόςθεν καὶ πάππων εὐτυχῆς ὧν κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Καραμάν. Ἐθάβρει τελεῖν κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῦ ἔχειν τὸν ἵππον. Ὁ δὲ Καραμάν, τὰ ἐναντία φρονῶν, ἀπελογήσατο τῷ δούλῳ τοῦ Μωράτ, *Δύναται ὁ κύριός σου ἐπιθῆναι τῷ ἵππῳ τοῦτόν;* δεικνύων δακτυλοδείκτως καὶ τὸν ἵππον· ὁ δὲ εἶπεν· *Εἰ δύναται ἡ οὐ δύναται, οὐκ ἐμοὶ τυγχάνει τὴν ἀποκρισιν δοῦναι· αὐτὸς γὰρ δύναται τοῦ ἀναποκριθῆναι σοι· ἐμοὶ δὲ ἀπόκριναι τί τὸ μέλλον ἀναποκρίναι τῷ κυρίῳ μου.* Ὁ δὲ Καραμάν ἔφη, *Ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου, ὅτι οὐ δύνηση καθῆσθαι ἐν τῷ ἵππῳ ἀγέρωχος ὑπάρχων, μόλις γὰρ ἐγὼ τὴν ἐπίδασιν εἴθημι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ πέμπω σοι.* Ὁ δὲ Μωράτ, ἀκούσας τοὺς λόγους, ἐσκληρύνθη, καὶ σπουδῇ τὰ στρατεύματα συναγαγὼν, καὶ περάσας τὸν Πορθμὸν εἰς Περούσαν ἀφίκετο, κάκει μικρὸν ἀναμείνας Ἔως καὶ τὰ τῆς Ἀνατολῆς συναχθῶσι. Καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ῥηθεὶς Δραγούλιος ὁ βασιβέδας Βλαχίας ἐφθασε διαβάς τὸν πορθμὸν, καὶ ἐν τῇ Προούῃ τυχῶν τῷ Ἀμηρῷ Μωράτ· καὶ προσκυνήσας αὐτῷ ὑπετάγη, ὑποσχθεὶς ὁπόταν εἴη περᾶσαι ὁ Μωράτ ἐν τῇ Θύγγριᾳ, αὐτὸς δώσει

minationem adeptus est, ad Moratem placandum legatos mittit, qui exoratum eum habuerunt. Mansuetus quippe erat Morates, laudabilibusque moribus præditus: cui vectigali annuo soluto, pace ac Walachiae imperio potiebatur Danus. Sed ad Draculium redeamus, eo etenim nomine, cui pravi notio inest, cum Improbus esset appellabatur. Is itaque debellato Dano caput amputat, patrisque sui principatum obtinet. Hoc facinus ægre tulit Morates: cumque Dani fratrem apud se haberet successorem principatui proclamaret, et viribus instructum in Walachiam dimittit. Draculius, bello adversus invadentes fortiter gesto, eos in fugam vertit, omninoque delevit, et Dani fratre occiso regnum obtinuit. Anno illo venit quidam ex Caramani servis, qui Moratem monet, in illius equis egregie ac diligenter curatum equum Arabem ali, præ cæteris ejusdem generis agilem ac docilem: ætate, colore, ac membrorum concinnitate præstantem. Quare Morates, equum avide concupisens, quemdam servum suum primarium, qui eum peteret, mittit: fiducia plenus, quamprimum significaret eum se cupere, Caramanum amicitia stabilendæ, vel quampiam rem aliam vicissim consequendi gratia, illico concessurum. Morates quippe manus ei intentans minis usquequaque terrebatur; prospereque semper majores sui ipseque adversus Caramanum res suas gesserant: multis etiam de causis confidebat equum se consecuturum esse. Verumtamen secus sentiens Caramanus Moratis servum his verbis interrogavit: *Dominus tunc hunc equum (quem digito demonstrabat) concedere potest?* Respondit servus, *Possit necne, dicere meum non est; ipse enim, tuis verbis quæ reponat, habet; mihi vero responsam redde, quod ad dominum meum referre possim.* Ad eum itaque ejusmodi verba habuit Caramanus, Domino tuo nuntia meo nomine: *Equo insidere nequirea, cum ardua service superbus existat, viz enim sessorem me patitur, cum propterea tibi non mitto.* His exasperatus Morates exercitum velociter conscribit, fretoque trajecto 114 Prusam venit, illicque, dum Orientis cœpit se conjungerent substitit. Paulo ante memoratus Draculius Walachiae vaivoda fretum etiam transvectus Prusam ad Ameram Moratem accessit: veneratusque subditum se professus est, fidemque dedit se Morati, quandocunque in Hungariam movere voluerit, transitum concessurum, et ad fines usque Germaniæ et Russiæ viam ei praturum. Tantis promissis motus Morates, convivam competentemque ad mensam suam admisit: multisque donis illum, ac comites plusquam trecentos honoratos amico complexus dimisit. Prusa deinde, Golyzum profectus, indeque progrediens, fines ditio-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(62) Scriptum interlin. Δάνου adde ἀδελφὸν et dele Δραγούλιον.

(63) Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει. Hujus belli Cara-

mano illati Laonicus lib. v, et Leucl. lib. xiv, mentionem faciunt.

num Caramani invasit, urbesque duas recepit, A πόρον, αὐτὸς γενήσεται προδοτικὸς ἄχρις ὁρίων Ἄλαμανίας τε καὶ Ρωσίας. Ὁ δὲ Μωράτ ἀγαθοὶς ἐπὶ τοῖς ὑποσχεθείσι, καὶ ὁμοτράπεζον καὶ συμπύτην αὐτὸν ποιήσας, καὶ λίαν φιλοτιμήσας, καὶ δῶρα πλεῖστα αὐτὸν τε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἦσαν γὰρ ὕλη τοῦς τριακισίους, καὶ ἀσπασάμενος ἀπέλυσεν. Ὁ δὲ Μωράτ ἐκ τῆς Προύσης εἰς Κοτύσιον ἐλθὼν, ἐκείθεν ἀπάρας εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὅροις τοῦ Καραμάν. Καὶ χειρωσάμενος πόλεις δύο, ἡ μία καλεῖται κατὰ τὴν τῶν Τούρκων γλῶσσαν Ἀκσιταρῆ, ἡ δὲ ἑτέρα Πεγσιάρῃ (64), ἦν δὲ ἡ πόλις αὐτῆ ἐγγὺς Ἰκονίου ἀπέχουσα δύο ἡμερῶν ὁδόν. Τότε ὁ Καραμάν μὴ ἔχων τι δρᾶσαι, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τοὺς ἐντιμωτέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ χρήματα ἰκανὰ καὶ τὸν Ἰπνον, καὶ τὰς δύο πόλεις ἃ; ἔλαβε σὺν τοῖς κάμποις καὶ τοῖς χωρίοις, μόνον τοῦ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω. Στελλασα καὶ γραφὰς παρακλητικὰς ἡ ἀδελφῆ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, ἦν γὰρ Καραμάν γαμβρὸς ἐκ' ἀδελφῆ τοῦ Μωράτ· ὁ δὲ καμφοὺς ταῖς παρακλήσεσι αὐτῶν ἐποίησεν εἰρήνην σὺν ὅροις, καὶ ὑπέστρεψεν.

CAPUT XXX.

Serviam a Georgio Wulci F. Morates repetit. Georgius filiam suam ei nuptiam dat, concessa in dotem Servie parte Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum inferi, urbes capit, sororios suos luminibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Bellogradum frustra oppugnat.

Postquam vero Adrianopolim Morates venit, B Ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μαθὼν, ὅτι Despotam Servie Stephanum Lazari filium, Bajazitidis sororium, cujus meminimus in Bajazitidis litrim rebus enarrandis, fato cessisse recevit. Ab ejus successore Georgio per legatos totam Serviam repetit; hæredem quippe decessor non genuerat; supererat nepos ex Maria Lazari filia, et defuncti Stephani sorore. Erat equidem Georgius Wulci filius etiam Lazari gener. Admissos legatos ut decebat honorifice suscipit. Secumque cogitat draconis fraudes, qui, si comederit, et aliquatenus satius fuerit, quietus recumbet; alias, si nulla ei offa in os inficiatur, Serviam, Bulgariam paternasque ditiones suas omnes hiante ore devoraturus. Occasione 115 itaque usus filiam suam ei despondet, maxima Servie parte dotis nomine concessa: C-πατρικῷ; τόπους αὐτοῦ ἅπαντα γανῶν βοήθειαι. Καὶ πραγματεύεται τὸν καιρὸν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(64) Ἀκσιάρῃ, Πεγσιάρῃ. Leuncl. lib. xiv, capias has urbes dicit, quas vocat Acscheherem et Beg-Scheherem, et eodem libro Boscara appellat. In tabulis geographicis vulgatis Sari, quæ forte Acsari, sita est ad septentrionem Ironii, Bogas, quæ Begsari vel Boscara est, ad ortum et meridiem Iconii respectu jacet. Fallitur Ortelius, qui Ac-Serai Leunclavii Anazarbum facit: cum Ana-

zarbus in Cilicia finibus orientalibus olim fuerit, quæ ab Iconio plurimum dierum itinere distat.

(65) Ὅτι ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου. Ut clarior sit legentibus Historia Ducæ in illis, quæ ad Servie despotas spectant, repetemus hic ex Mauro Orbino, qui Italice regnum Slavorum scripsit, genealogias duas, unam ex parte gentis, Nemagnæ scilicet; alteram Privaziorum.

Pars genealogiæ gentis Nemagna.

MILUTINUS, vel UROSCUS SANCTUS.

WLABISLAUS.

UROSCUS a filio Stephano aliquo interemptus anno 1531.

CONSTANTINUS.

PRIMICIA,
vel SIMISSA,

STEPHANUS DUSCIANUS obiit ad Διόττανον, ab Andronico juniore exstructum oppidum, anno 1551, ætat. 45.

Nepa Michaelis Bulgarum regis uxor. De illa Cantacuzenus, lib. iii, cap. 2.

UROSCUS rex ultimus gentis Nemagnæ: quem Cantacuzenus, lib. iv, cap. 45. Οὐρσων appellat Crææ filium: qui adversus Simonem avunculum suum Acaruaniz principem bellum gessit.

αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον (66), καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Σαρβίας εἰς προίκα, τάχα μόνον ἐνόρκως ποιήσασαι τὴν εἰρήνην· χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου τάλαντων ἀριθμὸν τρεῖς διηγήσεται; Σλάβαι ἀποκρισίου, καὶ πείθουσι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πέμπει τὸν Σαρτζιαν ἕνα τῶν βεζιρῶν τοῦ μνηστεύσασαι τὴν κόρη, καὶ δοῦναι ὄρκους τῷ Γεωργίῳ καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν. Ἐντυχὼν οὖν ὁ Σαρτζίας τῷ δεσπότη Γεωργίῳ, καὶ τελειώσας τὴν τῶν μνηστέρων πράξιν ἐπανῆλθεν. Αἰτήσας λύσιν τοῦ οικοδομῆσαι πολίχνιον ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Δανούδεω, δέδωκεν αὐτὴν ὁ Μωράτ, καὶ ἀπελύθη ὄρισμός εἰς αὐτὸν, καὶ ἤρξατο κτίζειν ὁ δεσπότης τὸ Σμεδρόβον. Ὁ δὲ Μωράτ ἤδη θέρους (67) ὥρας ἐγγὺς οὐ-

A jurejurando sanciretur, auri vero et argenti talenta quæ solvit, quis numerare potest? Destinat deinde legatos, qui principem Moratem ad has pacis conditionis suasionibus adducunt. Ille vezirum suum Sariciam mittit, qui puellæ, quam uxorem ducturus erat, sponsalibus nomine suo interesset, fidemque Georgio daret vicissimque ab eo acciperet. Profectus itaque Saracias ad despotam Georgium post celebrata sponsalia rediit. Licentiam ædificandi castrum ad Danubii ripam petiit etiam despota, qua Moratis decreto concessa, Smedrovum construere cœpit. Ingruente deinde æstate in Hungariam Morates movit, Danubioque ad Nicopolim trajecto ei occurrit Draculius, qui,

Ismaelis Bulliardi notæ.

Unde patet Ducam, cap. III, hujus historiæ errasse cum Lazarum Stephanî, qui in hac genealogia Dusclianus est, filium asserit; quod forte crediderit filium præter filium Stephano Crale non succes-

sisse. Lazari itaque genealogiam exhibebimus, ut ultimorum Servizæ et Rascizæ despotarum originem videamus.

Genealogia gentis Pribazizæ ex qua ultimi Servizæ despotæ.

PRIRASIIUS.

Despota LAZARUS occisus in prælio ad Cossovum campum: is Uroscio, Stephanî Dusclian F. imperii partem armis ademitt.

STEPHANUS despota Servizæ.	MARA, vel MARIA uxor Wki Brancovikil.	JELINA, vel HELENA uxor Nicolai de Gara.	DESPINA, uxor Balasæ.	WCOSAVA, uxor Milos Kobilichil, qui Moratem occidit.	MILIEVA, uxor Wk. Baizizis primi.
----------------------------	---------------------------------------	--	-----------------------	--	-----------------------------------

STEPHANUS. GEORGIUS, despota Servizæ succedit avunculo suo Stephano. ejus uxor Irene Cantacuzena. GREGORIUS.

GEORGIUS.	Wk. MARIA, uxor Bonifacii Marchionis Montisferratil.	CATERINA comitis Ciltiz Uldarici uxor.	LAZARUS.	MARIA uxor Moratis II.	NN. filii duo a Morate luminibus privati.
-----------	--	--	----------	------------------------	---

JOANNES.	MARIA, uxor Stephani Bozinzæ regis.	IRENE, vel IRENE uxor Joannis S. Petri in despotæ Lartenzis Galatina ducis.	MILIZA, uxor Leonardi
----------	-------------------------------------	---	-----------------------

MARIA, uxor Ferdinandi Frangipani.

Ex ista genealogia et ex historiæ consensu Leunclavii error confutatur, qui Bajazitis I uxorem Georgii despotæ filiam asserit: et omnino falsa est genealogia, quam in Pandectis num. 54, exhibuit. Lazari filius, qui liberis nullis superstitibus obiit anno 1421, Stephanus est: cui successit Georgius Brancovikius Lazari nepos ex Mara, quam Maro Ducas appellat. Quod vero dicit noster Georgium fuisse Lazari generum, non autem nepotem, perperam scriptum; et certe scribere debuit, ὁ δὲ Βούλκου τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λαζάρου. Si enim Stephanus despota, superstiti ex sorore sua Maro, seu Mara, nepote, qui ei successit, obiit: alius esse non potest præter Georgium, a quo novi juris repertor Morates Serviam replebat; quia sine liberis Stephanus ejus avunculus obierat. Morates Mahometis F. Bajazitis N. Milicvam aviam non habuit: ex ea enim liberos suscepisse Bajazitem nullus auctor tradidit.

C se vectigal solvere paratum, et ad jussa capessenda promptum fore pollicetur. Morates ergo per Saraziam Bassam non solum vectigal, sed et Mariam Georgii filiam uxorem sibi dari postulat. Ut tributum solvere paratus erat Georgius; ita nuptias illas aversabatur. Victus tamen Irenæ sive Irenes uxoris suæ precibus, quæ hoc matrimonio Servizæ placatum Moratem sperabat, filiam suam Chalilii Bassæ ad Moratem adducendam tradit. De Servizæ parte dotis nomine a Georgio concessa nullum verbum facit Orbinus. Ibidemque refellit Reinexium, Reineccium et alios, qui dixerunt Mariam illam Georgii filiam Semendriæ seu Smedrovi ditione in Turcorum manus devenisse, Morati deinde matrimonio junctam: in qua etiam opinione deprehenditur Bonfinius Rerum Hungaricarum decad. III, lib. IV, Mariamque captam fuisse scribit. De Smedrovo, Morate concedente, ædificat Leunclavius et Laonicus nihil tradunt; qui de nuptiis illis mentionem faciunt hic lib. V, ille 14.

(66) Καὶ διδωσιν αὐτῷ τὴν ἀποῦ θυγατέρα εἰς γάμον. Maurus Orbinus in regno Slavorum notat Moratem in Georgium Servizæ despotam post Stephanî, qui Lazaro natus erat, obitum movisse, et loca aliquot occupasse: quem ut placaret Georgius, tributarium ac vectigalem Moratis se prostiterat. Verum cum Morates Georgium promissis haud stare carneret, bellum rursus anno 1435 ei intulit. Legatum vero Georgius ad eum mittit, per quem

(67) Ὁ δὲ Μωράτ ἤδη θέρους. De hac expeditione Moratis, Draculo duce, quam ad annum Hegiræ 840, qui cœpit anno 1436, Julii 14, feria VI, historiæ Turcicæ referunt, adeundus Leunclavius lib. XIV, quo loco Direcolum hunc vocat. Zipinium vero Cibinum est seu Hermentadium Transsylvaniæ, quam Ardeliam appellat Laonicus, urbs inter præcipuas.

lætitia exultans, eum salutat : et conjunctis copiis quas ducebat, Morati viæ comitem se adjungit. Cumque quadridui itinere intra fines Hungariæ eum duxisset, solitudinem invenerunt. Comperta enim Moratis expeditione, e vicis, pagis castrisque minoribus incolas alio transportaverant Hungari ; quamobrem Turci per regionem desertam incedebant, nulla re, præter castellum quoddam parvum, parva ; quod præter spem etiam occuparunt. Cum enim præsidarii ad necessaria usibus suis conquirenda exivissent, mane casu cursim prætervecti, Turci portas patentis invenerunt, nulloque renitente ingressi sunt, et cuncta deprædati excesserunt. At Zipinium usque profecti ex Hungariæ urbibus insignibus unam, propius ipsam admovere ausi non sunt. Cum itaque illius incolæ Turcos invadentes indignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt, multosque cadunt. Quare Turci retrocedunt, viæ semper ductore Draculio, a quo Morates insidias sibi strui metuebat. Ad fluvii ripam ubi devenerunt, iterum eum trajiciunt. Hocce tempore Hungariæ rex infans adhuc erat, nec, qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. Quapropter, cognita Turcorum audacia, quemdam ex nobilibus præfectum generalem exercitiis regina constituit ; virum equidem audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem, vel Hectorem. Morates, amne trajecto, Adrianopolim se recepit, mittitque Sariciam velut pronubum, qui sibi desponsatam adducret. In Serviam cum advenisset, eum benigne ac magnifice excepit despotæ, qui hac ipsa hieme incoronatus fuerat. Imperator namque Joannes, missis ei per Georgium Philanthropiinum **116** principatus insignibus, despotam Serviam appellaverat. Pronubus ille tandem Servia excessit abducta virgine puella, quæ thesauros immensos vestesque auro intextas asportabat, ambos etiam fratres suos secum ducebat. Adrianopolim ubi ventam est, summa lætitia nuptiæ celebratæ sunt : aliam porro uxorem antea duxerat Morates Spentiaris filiam : hanc tamen magis ardebat, quod forma eximia, præstratque ingenio polleret. Nuptiis consummatæ sororios suos, dona multa ipsis largitus, benigne dimittit ; Adrianopoli deinceps quod autumnus finiret, commemoratus, nunc venatione, alias spectaculis ac computationibus vacando tempus terebat. At vere inchoante pravum malignumque consilium adversus despotam socerum suum inivit, a quodam procerum suorum, qui Phaelmaelis Bullialdi notæ.

(68) *Ἦν γὰρ ἔχωρ καὶ ἑτέραν.* Hic locus, et qui infra cap. 53, probant Moratem ex ista Maria Mehemetem non suscepisse, quod aliqui, inter quos Reimerius, Reineccius, ab Orbino confutati scripserunt.

(69) *Ἐαρος δ' ἀρχομένου.* Post obitum Sigismundi imperatoris, qui incidit in annum 1437, ut notant Thuroczius et Bonfinius, bellum Georgio erexit despotæ Turci anno 1438 intulerunt, dum Albertus Austriacus, Sigismundi gener et successor,

στὴν στρατεύει εἰς Οὐγγρίαν, καὶ περὶ τὰς τὴν Δακουβίαν διὰ τῆς Νικαπόλεως, συναναστῆναι τοῦτον Δραγουλίον, καὶ μετὰ περιχαρείας ἀσπασάμενος σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ συναδύει τῷ Μωράτ, καὶ ἐκείνους αὐτὸν ἐντέος τεσσάρων ἡμερῶν πορείαν, εἶρον ἔρημον τὸν τόπον· μαθόντες γὰρ οἱ Οὐγγροὶ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μωράτ ἠμετοίχθησαν τὰς κόμας, καὶ τὰ μικρὰ πολίχνια. Καὶ κτεπάτησαν οἱ Τούρκοι γῆν πολλὴν ἔρημον, ῥῆ κερδήσαντες τὴν πλὴν ἐνὸς κάστρου μικροτάτου, καὶ αὐτὸ παρ' ἐλπίδα. Οἱ γὰρ ἄνδρες ἐξελθόντες τοῦ εὔρειν τὰ τῶν ἀναγκαιῶν χρειώδη, καὶ μείναντες ἔξω τῆς πόλεως, οἱ Τούρκοι προῦ παρατρέχοντες εἶρον τὰς πύλας ἀνεωγμένας, καὶ εἰσῆλθον τινὸς μὴ ὄντος τοῦ ἀντιπαράτοντος· λαβόντες δὲ τὴν λαίαν ἐξήρασαν. Ἐλθόντες δὲ ἄχρι Ζιπνίου, αὕτη δὲ ἐστὶ μία τῶν περιφανῶν πόλεων Οὐγγρίας, οὐκ ἐτόλμησαν προσεγγίσειν. Οἱ πολῖται δὲ ἀγριωπῶν πρὸς τοὺς Τούρκους βλέψαντες, καὶ κατὰ στόμα ἀντιμαχησάμενοι, μὴ κλείσαντες τὰς πύλας, ἦσαν γὰρ ἀνεωγμένας, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντας, ὀπισθώρμησαν, ἔχοντες ἀεὶ τὸν Δραγουλίον προδοποιοῦν. Ἐφοβήθη γὰρ ὁ Μωράτ μήπως ἐνέδρα γένηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δραγουλίου, καὶ ἐλθόντες ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ ἐπέεσαν. Ἦν γὰρ τότε καιροῦ ῥῆς βρεφύλλιον, καὶ οὐκ ἦν ἐπιτροπεύων. Ὡς εἶδον τοῖσιν τὴν τάλμην τῶν Τούρκων, ἐστῆσεν ἡ ῥήγινα τῶν γενέων [εὐγενῶν] ἕνα μεγαδομέστικον τοῦ φωσάτου ἄνδρα τολμηρὸν καὶ εὐκάρδιον, καὶ πρὸς τὰ πολεμικὰ ἕτερον Ἀχιλλέα, ἢ Ἐκτορα. Ὁ δὲ Μωράτ, διαδὶς τὸν ποταμὸν, καὶ ἐν Ἀδριανοῦ καταντήσας· στέλλει τὸν Σαρτζιαν ὡς νυμφαγωγὸν, τοῦ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας. Καὶ ἐλθὼν, καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν ὁ δεσπότης φιλοτίμως, ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειμῶνι στεφθεῖς. Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης, πέμψας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπίνιον σὺν τοῖς παροισμοῖς, ἐποίησεν αὐτὸν δεσπότην Σερβίας. Ἀπάρας οὖν ὁ νυμφαγωγὸς σὺν τῇ νύμφῃ ἔχοντες θησαυροὺς ἀμετρήτους καὶ χρυσοφάντους στολὰς, ἄγουσα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς. Ἐλθόντες δὲ καὶ χαρὰν μεγάλην καὶ γάμους ποιεῖσαντες. Ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν (68) προλαβὼν τοῦ Σπεντιάρ θυγατέρα γυναῖκα· ἀλλὰ ταύτην ἐπόθει πλέον ὄραϊαν οὖσαν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι· τῶν γάμων δὲ πληρωθέντων, καὶ τοὺς γυναικακτελέφους αὐτοῦ ἀσμένως ἀποπέμψας μετὰ δώρων πολλῶν, αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθητο, πῆ μὲν ἐν κυνηγεσίῳ ἐξερχόμενος, πῆ δὲ ἐν θεάτροις καὶ πτόσις ἀσχολούμενος. Ἐαρος δὲ ἀρχομένου (69) βουλὴν βουλευέται πομπρὴν κατὰ

bello Polonico distinebatur. Impar viribus Georgius Savum transvectus ac Danubium, cum nobilibus et sacerdotibus, et filiorum uno Lazaro, in Hungariam, in qua oppida possidebat, abiit. Synderoviam quæ Smedrovum, sancti Andreæ castrum appellatum, tuebatur filiorum Georgii unus. Synderoviam fame expugnatam Turci ditione accipiunt. Gregorius Stephani frater capitur et excæcatur. Hæc Bonfinius, dec. iii, lib. iv. Laonicus, lib. v, Smedrovi obsessæ ac deditæ meminit.

τοῦ δεσπότη καὶ πανθεροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο ἓνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἀνθρωπον κακοποιόν, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἀσπονδόν, ὄνοματι Φαδουλάχ· οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἶτα ὄρων αὐτοῦ τὸ πανοῦργον ὁ ἡγεμὼν ἐξῆ καὶ πρὸς τὰς βουλὰς αὐστηρὸν, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρῶδῶς διαχειμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μεσάζοντα. Καὶ τῷ Μουράτ μίθ τῶν ἡμερῶν ἐλρηκεν· Ἰνα τί, κύριε, τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς τέλος οὐκ ἀφανίζεις; Θεὸς γὰρ διδοὺς εὐχὴν τοσοῦτην ἡγεμονίαν, οὐ καταφροῦν αὐτήν· οὐκ ἐπιβλέπεις εἰς αὐτοὺς, ὡς τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἀλλὰ φιλανθρωπίως εἰς μακροθυμίαν τοὺς ἀπίστους περιθάλλεις. Οὐκ ἔστιν οὖν τούτο, οὐκ ἔστι Θεῷ βουλητὸν, ἀλλὰ ἡ μάχαιρά σου φαγέτω κρέα τῶν ἀσεβῶν, ἕως οὗ καιστρέψωσιν ἐν τῇ τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ τοῦ μεγάλου προφήτου διδασκαλίᾳ. Γίνωσκε οὖν, ὁ ἡγεμὼν, ὅτι τὸ πολίχνιον ὃ ἐπωκοδόμησεν ὁ δεσπότης Σερβίας οὐκ ἔστι συμφέρον ἡμέτερον. Ἀρθίτω οὖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἔξομεν αὐτὸ διδάσασιν ἀπὸ Σερβίας εἰς Οὐγγρίαν. Ἀρωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς ἀειζῶους, τὰς βρυσύσας ὡς ὕδωρ ἀέντιον· εἴν ἄργυρον καὶ τὸν χρυσόν, καὶ σὺν αὐτὰς καρδίησμεν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπέκεινα Ἰταλλίας φθάσομεν, ταπεινώσαντες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως. Ὁ δὲ ἡγεμὼν, ἀπλούστατος ὢν, καὶ μὴ ἔχων πονηρίαν ἐν καρδίᾳ, ἔδωκεν ὅσα τοῖς λόγοις τοῦ Σατανᾶ· πέμπει οὖν ἀποκριταριοὺς εἰς τὸν δεσπότην Σερβίας, ζητῶν τὸ πολίχνιον ὃ νεωστὶ ἐδείματο ὄλον τὸ Σμέδρον. Ὁ δὲ ἀνταπέστειλεν αὐτῷ λόγους, ἀναμιμνήσκων τοὺς ὅρκους καὶ τὴν συγγένειαν. Ὁ δὲ τύραννος, μηδὲ ὀπωσοῦν εἰς νοῦν λαθὼν τὰ τοῦ δεσπότητος ῥήματα, στρατεύει κατ' αὐτοῦ· καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδρον ὡρὰ θέρους. Ἦν γὰρ ἡ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενή (70), καὶ τάλαιπὰ τῶν τροφῶν ταμεία. Καὶ σκοπήσας καιρὸν ἀπέκλεισε τὸ πολίχνιον, καὶ παρακαθίσας αὐτῷ μῆνας τρεῖς, ἀπὸ τῆς ὑστερήσεως τῶν αὐταρχιῶν παρεδόθη, ὅρκους δοὺς καὶ πίστεις τοῦ μὴ ἀδικήσai τίνα. Ἀβολήσαντες δὲ τὰς θύρας ἐξῆλθον εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ ἐντὸς ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ δεσπότητος, καὶ ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος αὐτοῦ Θωμᾶς· ὁ Καντακουζηνός. Ἐβλεψε γοῦν Τούρκους ἱκανοὺς εἰς φύλαξιν, αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐκείθεν ἔρχεται εἰς Νοβόπριδον μητέρα τῶν πόλεων, καὶ καταπολεμήσας εἴλε ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρκοι· καὶ ὅλην Σερβίαν. Χειμῶνος δὲ φθάσαντος ἐστράφη ἐν τῇ Ἀδριανού. Τοὺς δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δεσπότητος, ἦν γὰρ ὁ εἰς εὐρεθεῖς ἐν Ἀδριανουπόλει στρατεύοντος ἐν τῷ Σμεδρόν τοῦ Μουράτ, ὁ δὲ ἕτερος συλληφθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ πολίχνιῳ ἤχθη ἐν

A dulach appellabatur, incitatus. Vir iste malignus ac pravus erat, Christianoque nomini hostis infestissimus. Imperii Turcici redituum ac vectigalium magnus chartularius primum fuerat; inspecta vero ejus solertia, et in consiliis ineundis ingenti acumine et promptitudine, quodque Christianis infensus esset, in Mesazontón seu Vezirorum ordine princeps Allegit. Is igitur aliquando hæc Morati dixit: *Quare, domine, fidei nostræ hostes internecione non deles? Cum enim ad tantum imperium Deus te provezerit, ipsum negligis, nec in Christianos secundum Dei placitum animadvertis; quin imo humanus et longanimis infideles foves ac protegis. Id nequaquam Deo acceptum. Gladius porro tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius Dei et magni prophetæ disciplinam convertantur.* Animum itaque advertite, o princeps, illudque castrium, quod Servia despota ædificavit, nullatenus rebus nostris conducere, considera. Eo depellatur, et transitum a Servia in Hungariam nobis apertum habebimus. Fontes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum et argentum velut aquam perennem profundunt. Hungariam his opibus subigemus, inque Italiam postmodum projecti, fidei nostræ adversarios debellabimus. Princeps equidem vir simplicissimus, minimè malus, hujus Satanæ verbis aures præbuit, et ad despota Servia legatos destinat, qui castrum Smedrovum nuper exstructum dedi peterent. Ad istius legatos despota respondit, jusjurandum fidemque datam in memoriam eis revocat, et contractæ affinitatis admonet. At tyrannus, ne minima quidem ratione talium despotæ monitorum habita, in eum movet, et per æstatein Smedrovum accessit. Exhausta erant castris horrea et reliqua cibariorum penus. Tempore igitur apto observato castrum obsidione cinxit, et ad tres menses integros ea protracta, 117 rebus necessariis deficientibus tandem deditur, fide data injuriam nulli illatum iri. Patefactis itaque portis obsessi decedunt, et ad Moratem venerandum accessere. Istam obsidionem toleraverant primogenitus despota filius, ejusque avunculus Thomas Cantacuzenus. Ad castris custodiam Turcorum præsidio valido imposito, illinc digressus Novopridum urbium aliarum matrem (metropolim) proficiscitur, eam expugnat, Turcorumque imperio cum universa Servia subjicit, et hieme superveniente Adrianopolim revertitur. Despotæ etiam ambos filios (quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smedrovum oppugnabatur, alter eo dedito captus Adrianopolis ductus est) in Asiam victos, Amastrim consilio Phadulachi transmittit, oculosque utrique eruit. Draculius etiam per idem tempus obsequium ac

Ismaelis Bulliöldi notæ.

(70) Ἦν γὰρ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενή. Notavit Maurus Orbinius Sinderoviam fame expugnatam fuisse; cum Irene Georgii uxor avara mulier omne frumentum, ut pecuniam corraderet, distra-

xisset. Quo simili errore muliebri et impotentè avaritia alie urbes in hostium potestatem concesserunt.

verenerationem exhibiturus Moratem adiit, qui vincitum Callipolim eum misit, ubi turri inclusus sub custodia habetur. Ei objiciebatur meditata proditio, dum in Hungariam expeditionis viæ dux erat: alia item in eum consungebantur criminum quorum Phadulachus artifex erat. Cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambos filios obsides ab illo petierunt, quos adhuc impuberes ad se per nuntium accersitos tradidit. Eos Nymphiæum imperator Morates transmittit, situm id in Asia castrum, mandatque ut arcte custodiantur. At Draculium, postquam sacramento adactus cavet se in fide nunc et in posterum mansurum, in Walachiam dimisit.

δούς ὄρκους καὶ λαβῶν, ὡς ἔσται πιστὸς ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἀπέλυσεν ἐν Βλαχίᾳ.

Verè deinde inchoante validam exercitum B conscribit Morates, in unum copias tam Asiæ quam Europæ collectis et ad oppugnandam Belogradum (*Albam Græcam*) expeditionem suscipit. Hæc porro Serviciæ urbs est, situ tuta, et facili expugnationi haud exposita, ad confluentem duorum fluviorum, Danubii scilicet et Savi, condita. Hanc equidem Hungaricæ rex sibi permitti poposcerat; veritusque despota Georgius, ne Turci illam occuparent, et in oppositam ripam trajecti Hungarorum, suasque urbes quas in Hungaria multas possidebat, caperent, Hungariis, ut potentioribus et magis bellicosis, illam urbem tuendam concedit. Quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum despota, cui Turci admodum intensi erant, transierat, et in ditionis suæ urbibus, Hungarorum agmine ad sui custodiam cinctus, degebat. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra per ambitum metatus est, machinas plurimas, quibus lapides jacularetur, cum magnas, tum parvas fabricavit, aggeres congestit, triremesque ultra 118 centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. In toto deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra, tum fluvio tentata expugnatione. Quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum jacturam lecit, quos pestis missillaque urbis machinis excussa ab-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(71) Κατὰ τοῦ Πελογοῦδου ἱστῶνται. D Bonifinus D. III, l. v: «Eofere anno quo Albertus obiit, Amurathes Mysiam occupavit, Albam Græcam obsedit, et frustra expugnare tentat. Ad annum Hegiræ 845 [Christi 1439] ea referunt Turci. Laonicus, lib. v, de illa Belogradî obsidione mentionem facit. Belogradum multis nominibus appellatur, Alba Græca, Alba Bulgarica, Naudor Alba.

(72) Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν. Ducas Sigismundum, quem Hungariæ Cralem appellat, Albam Græcam a Georgio, tuendæ illius causa adversus Turcos, petiisse scribit. At Hungaricarum rerum scriptores aliter narrant. Thwroczius Georgium Sigismundo cessisse Naudor Albam, et cum eo permutasse anno 1425 scribit. Bonifinus, decadis III lib. III, Sigismundo cessisse Albam Græcam Georgium

A Ἀδριανού, πέμψας οὖν αὐτοὺς δεσμίους ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν Ἀμασίᾳ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο, συμβουλίᾳ τοῦ Φαβουλάχ. Ὁ δὲ Δραγούλιος; ἰθὺν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, πέμπει αὐτὸν δεσμῖον ἐν Καλλιουπόλει φυλακίσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ· εὐρῶν αἰτίαν ὅτι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ ἔμαλλε προδώσειν αὐτὸν, ὅτε προωδοποιεῖ, καὶ ἄλλα τινὰ ἐφευρέματα ἃ δεινότεί ὁ Φαβουλάχ. Ποιήσας οὖν ἡμέρας πολλὰς ἐν τῷ πύργῳ, ἐζήτησαν παρ' αὐτῷ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ δμήρους, καὶ πέμψας ἔφερε, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἐπὶ ἀφῆλικας ὄντας. Ὁ δὲ λαβὼν αὐτὰ στέλλει ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τινὶ Νύμφαιον ἐπονομαζόμενον, παραγγεῖλαις φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτά. Τὸν δὲ Δραγούλιος

Ἐαρος δὲ ἀρξαμένου στρατὸν ἐγείρει μέγαν καὶ πολλὸν ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ Θράκης, καὶ κατὰ τοῦ Πελογοῦδου ἱστῶνται (71). Ἦν δὲ τὸ Πελογοῦδον πόλις Σερβίας ὄχυρὰ καὶ δυσάλωτος, ἔχων τοῖς θεμελίου ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο, Δανούβειος τε καὶ Σάβα. Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν (72) τὴν πόλιν ὁ Κράλης Οὐγγρίας, δίδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τούρκοι παραλαβόντες αὐτὴν, τὴν περὶ αὐτὸν διαβάντες ἑλωσι τοῖς πλείοις Οὐγγρων καὶ τοῦ δεσπότη· ἔχει γὰρ ὁ Σέρβος ἐν τῇ περὶ αὐτὸν πόλει ἰκανὰς· ὡς δυνατωτέρους τοῖνον καὶ μαχιμωτέρους, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Οὐγγρους ἵνα φυλάττωσι. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης εἶχε παράσας τὸν Ἰστρον, ὅτε ὁ Μουρτὶ ἐζήτησε τὸ Σμέδροβον, καὶ ἦν ἀδελφόμενος ἐν ταῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάσσοντας αὐτὸν τοὺς Οὐγγρους. Ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τούρκοι ἐχθροδῶς διετίθησαν εἰς αὐτόν. Ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελογοῦδῳ καὶ τὰς σκηνὰς πῆξας γυρῶθεν, καὶ πετροβολισμοῦ; πολλοὺς κατοικουμένους μικροὺς τε καὶ μεγάλους, καὶ χιῶματα ἀνεγείρας, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πλείον ἐτοιμάσας, ἐν δύο; ἔξ μηνῶν παρακαθίσας καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεβάλλετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ, διὰ τῆς λοιμώδους νόσου, (καὶ διὰ τῶν μηχανῶν τῶν πεμπομένων ἐκ τοῦ κάστρου. Ἐπεμνον γὰρ εἰς αὐτοὺς βοΐδας μολιθθίνας, ὅσον καρῖου

scribit. *Frequentavi quoque illius aulam Georgium, superioris Mysii princeps, quem Despotam nominant. Hic Sigismundi beneficentia victus, Albam Græcam, ibi ad Danubii ac Savi confluentiam sitam, ubi Taurinum olim fuerat, in perpetuam fidelitatis pignus, relinquenti tui obsidis loco, imperatori sponte dono dedit: quod quidem in Mysii, et ea, quæ ad Turcos nunc spectat, Hungaria, unica est propugnaculum. Contra ille, ne bene merenda cederet, hæc illi castella in regno rependit, Zaloni, Kemem, Bekem, Kelpem, Viagosuarum, Tochaium, Monkicium, Thaalliam, Rhegesum, oppida vero, Zathmar, Bezernem, Debrezem, Thur, Varsan, et pleraque alia: Budæ autem magnificas ædes, quæ regia loco haberi possunt. Sunt tamen alii auctores, qui hæc permutationem factam ab Alberto Austriaco Hungariæ rege dicant.*

Ποντικου τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκῆς ἢ
 ἐχούσης ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ὄραμαθον πέντε ἢ
 καὶ δέκα. Ἐξέδοσαν οὖν τῆς χαλκῆς καλὰμου βο-
 τάνης σκευασία (73) ἐκ νέου τῆς ἀφῆς, καὶ κερ-
 βόουου ἰσῆας πλήρης. Ὁσμήν οὖν ἀσπίδος ἦν τοῦ
 σπινθῆρος πυρὸς, εἰ πλησιάζουσιν. Τῇ ἀναμιγῆ
 ταύτῃ ἀφῆς ἐξάπτει, καὶ στενοχωρουμένου τοῦ
 πνεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὥθει τὰς
 βολίδας, καὶ ὄθουμένων ἢ πρὸς τὴν βοτάνην ἔγγυς
 ὥθει τὴν πρὸ αὐτῆς. ἢ δ' αὐτὴ τὴν ἐμπροσθεν. Καὶ
 οὕτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκει-
 μένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀποπέμπει ταύτην ἀκρι-
 μίλου ὀδόν· καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἀνθρώπον, εἴτε
 ζῶν, εἰ καὶ σιδηροφοροῦσιν. Ἄλλ' ἡ δύναμις τῆς
 βοτάνης τόσον ὑπερισχύει, ὅσον καὶ περονήσας ἡ
 βολὴ τὸν ἕνα οὐ χανουῖτο πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ
 οὐδὲ ἐν τοῖς δυοῖν σώμασιν ἀτονεῖται ἡ δύναμις, εἰ
 καὶ σιδηροφόροι καὶ ἔνοπλοι. Ἄλλ' ὅταν ἡ βολὴ
 εὐχῆ σιδήρου, ἢ ἄλλης τιμῆς ὕλης ὀλοποιεῖται [ὀ-
 λοποιεῖται] στενοχωρουμένης, τὸ σφυρῶδες [σφαιρῶ-
 δες] εἰς γραμμὴν μετασχηματίζει, καὶ ὡς περ ἥλος
 ὁ βόλος γίνεται· καὶ διέχεται τοῖς τῶν ἐγκάτων
 ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πύρινος.

vel ex alia qualibet materia malleo condensata, percussione rotunditas in oblongam figuram versa
 clavo assimilatur, et interiora viscera ceu sūvius igneus pervadit.

A sumperunt. In ipsos enim globulos plumbeos,
 nuci Ponticæ magnitudine parēs, machina aenea,
 cui recta serie imponebantur, quinque vel de-
 cem expulsos mittebant. Post æneum autem
 tubum (fistula enim seu arundinis formam oblon-
 gam machina imitatur) receptaculum erat pul-
 vere repletum, qui nitro sulphure et carbone
 saligno contritis ac commistis conficiunt. Odo-
 rem bituminis, si naribus admoveatur ignis
 scintilla, refert. Sic temperatus statim accen-
 ditur, ignisque spiritus in arcto a globulis co-
 hibitus eos vi expellit; hac violentia dum impel-
 luntur, qui pulveri proximus est contiguum
 propellit, hicque antecedentem. Vis illa tandiu
 durat donec per foramen tubi pulvis accensus
 B erumpat, qui miliaris unius spatio fertur: et
 obvium quidquid habet, sive hominem, sive
 quodcumque aliud brutum animal quamvis ferro
 tectum penetrat, quod vis pulveris vehemens et
 acris sit. Globulus etiam cum per unum trans-
 adactus fuerit, in sequenti non deficit; non
 etiam penetratis duobus corporibus ferro tectis
 vis illa remittitur. Quod si globus ferreus fuerit,

percussione rotunditas in oblongam figuram versa
 clavo assimilatur, et interiora viscera ceu sūvius igneus pervadit.

CAPUT XXXI.

Ad synodum celebrandam (74) proficiscitur in Italiam imperator, quem patriarcha et alii comitati sunt. Quid Florentiæ
 actum sit, et quid post Græcorum in patriam reditum acciderit, narratur.

Ἐν δὲ τῷ ἔτει ἐκεῖνον ἔπαιε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης
 ἐν Ἰταλίᾳ σὺν τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωσήφ καὶ

Anno illo imperator Joannes, patriarcha do-
 mino Josepho, cæterisque episcopis et Eccle-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(73) *Βοτάνης σκευασία*. Βοτάνης appellant Græci
 moderni pulverem tormentarium s-
 u-
 pyrium. Hoc loco Τάφης, per T scribitur in eod. ms, sed in dictio-
 nariis Græco-Barbaris θειάφι, sulphur. Verbis porro
 illa, Ὁσμήν οὖν ἀσπίδος ἦν τοῦ σπινθῆρος πυρὸς, εἰ
 πλησιάζουσιν, reddidi ut in textu leguntur. Et pro ἀσπί-
 θη, ἀσφαλτον voluisse dicere probabile est, cum
 ἀσπίθω, Græco-Barbara voce, idem significet ac σπιν-
 θήρ. Deinde quis odor scintillæ illius pulveris acce-
 nsis, nisi sulphureus, cui bituminis odor proximus est?

(74) *Ad synodum Florentinam celebrandam* imperator
 e portu Constantinopoleos solvit anno 6946, Novemb. 25, Indict. 1, Christi 1457. Post multas
 rixas, contentiones atque dissidia, quæ pacem ac
 concordiam Ecclesiarum convulserunt, sub Pho-
 tio Constantinop. patriarcha, qui Ignatio ejecto
 sedem invasit, schisma secutum est: quod instar
 ulceris carcinomatici serpsit, nec postea sanari
 potuit, quamvis Christianæ pacis studiosi medica-
 mina et unguenta ei adhibere conati sint. Sub Con-
 stantino demum Monomacho, patriarcha Constanti-
 nopolitano factus Michael Cerularius, odio capi-
 tali Ecclesiam Romanam ejusque præsules prose-
 cutus est: illiusque malis artibus discordia invaluit.
 Alexio patriarchæ successit Cerularius anno mundi
 6551 (Christi 1043), Martii 25, ut scripsere Georgius
 Cedrenus, et Joann. Curcopalates Scylitza. Quæ in
 Ecclesiam Romanam molitus sit ille Michael, quan-
 tumque fuerit Leonis IX pacis ac concordie stu-
 dium, in hujus contra Acidanum actis, et apud
 Baronium videre licet anno 1065. Quod ut magis
 confirmemus, malevolentique Cerularii animum ostendamus,
 Græci, ανωνιω quidem, testimonium
 adducimus, quod exstat in bibliothecæ Regiæ ms.

C Σημειώσαι, ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου
 τοῦ Μονομάχου, ἀναχθεὶς εἰς τὸν θρόνον Κων-
 σταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ἅμα τῷ
 χειροτονηθῆναι, τὴν πάππα Ῥώμης ἐξέβαλε τῶν
 διπτύχων, τὸ τῶν Ἀζύμων ζήτημα ἐπενεγκῶν αὐ-
 τῷ τῆς ἐκβολῆς αἰτιον, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
 τος ἐν τῷ Συμβόλιῳ προσθήκην, ὡς φασί. Συνήρ-
 γησεν αὐτῷ ὁ Πέτρος Ἀντιόχειας ὁ πατριάρχης
 καὶ Ἀδων ὁ Βουλγαρίας. Ἦν δὲ ἡ βασιλεία τοῦ Ῥη-
 θῆτος τοῦ Μονομάχου κατὰ τὴν χρονικὴν τοῦ Σκυ-
 λιτζῆ περιλήψιν ἐν ἔτει 5997. Εἰσὶν οὖν ἐν τῷ πα-
 ρῶντι 5997 ἔτει (ἐν ᾧ καὶ ἡ ἀλωσις τῆς Κωνσταν-
 τινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Τούρκων γέγονε,
 Μαΐω καὶ ἡμέρᾳ τρίτῃ) ἔτη ὑδ' ἀφ' οὗπερ ἐγένετο
 τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Ῥωμαίων καὶ Φράγ-
 κων τελείως. Ὁ δὲ αὐτὸς Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος,
 ἐπὶ πλέον ἀνήγειρε τὸ σχίσμα, καὶ τὴν φλόγα ἐξέ-
 καυσεν αὐτοῦ. Καὶ διὰ τινὰ κοσμικὰ πράγματα,
 ἀπερ ἔφθασε διακοχῆσας ὁ Ἰταλὸς Ἀργυρός ἐπι-
 πλεον ὁ δὲ διὰ τὸ ἐθέλειν τὸν πατριάρχῃν ἐκεῖνον, καὶ
 τοὺς μετ' αὐτὸν, εἶναι μὲν ἀνεγκλήτους καὶ ἀκρι-
 τούς παρὰ τοῦ Ῥώμης, ἀντιπεριστοιῆσαι δὲ εἰς ἑαυ-
 τοῦ· καὶ κατὰ τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρόνων
 κράτος, καὶ εἶναι τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ
 πάντων, ὅπερ ἦν πρότερον ὁ Ῥώμης τῶν πάντων
 ἐξάρχων. *Imperante Constantino Monomacho in sedem
 patriarchalem collocatus est Michael Cerularius,
 qui statim ubi creatus fuit, papam Romæ e sacris
 diptychis abrasit, et objiciens quod pane azymo Eu-
 charistiam conficeret, et Symbolo additam S. iritus
 sancti a Filio processionem. Hoc in negotio adjuutores
 ipsi fuere Petrus Antiochie patriarcha et Leo Bulga-
 riæ archiepiscopus. Regnabat porro Monomachus ille
 juxta Scylitzæ Chronicon anno 6557 (Christi 1043).*

sive præsulibus cum comitantibus, in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. Præmeditatus erat Ecclesiarum unionem, legatosque Romam ad papam Eugenium antea destinarat: qui sumptus omnes illius perfectionis se facturum pollicitus est: reditus insuper palatii officialibus, Ecclesie præsulibus, ipsisque imperatori ac patriarche in Italia attributurum. Ubi ex Asia, Thracia, insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter palatiique officiales quasi 119 Constantinopoli convenerunt, triremes, quas papa ex Italia pecunia sumpibus faciendis instructas

Ismaelis Bullialdi notæ.

Inde ad annum 6961 (quo Cpolis ab athenis Turcis capta est Martii 29, feria 3) anni 404 elapsi sunt, quibus schisma inter Romanos seu Græcos et Francos seu Occidentales perseveravit. Michael ipse Cerpularius schismatis malum auxit, et in majus discordie incendium prorumpere fecit. Italus quoque quidam nomine Argyrus, rebus quibusdam secularibus admittis, rursus illud exasperavit. maxime vero ac præcipue patriarchæ libido: qui se suosque successores Romanæ sedis jurisdictioni subtrahere voluit, nec ad papam amplius provocari, nec ab eo judicari. Propositum insuper illius erat, in aliorum patriarcharum thronos auctoritatem et jurisdictionem in se trahere: quamque antea papa Romæ in cæteros habuerat, potestatem ad Cpolititanum patriarcham transferre. Hoc schisma ad Michaelis I Palæologi tempora perseveravit: qui anno 1274 in concilio Lugdunensi illud conciliare, discordias inter Græcos et Latinos componere per legatos laboravit, et Græcam Ecclesiam in communionem a Romana recipi effecit. Verum unionis decreto Græci plerique contradixerunt: frustraque fuit Michaeli imperatorem unionem amplexum esse, Joannemque Beccum patriarcham, qui dum privatus vixerat, eam aversatus fuerat, tandem approbasse. Andronicus enim Michaelis filius, et Georgius Cyprius patriarcha illam improbarunt et condemnarunt. Andronicus etiam patrem suum Michaeli defunctum sepulture pompa ac consuetis honoribus privavit, quod cum Latinis sensisset. Joannes deinde Cantacuzenus, cum res ejus ad angustias redactæ essent, illam Ecclesiarum unitatem meditatus est, et Græcam Ecclesiam cum Romana in gratiam redire cupiebat, ut summum Pont. Latinosque in suas partes adversus Annam et senatum Cpolititanum traheret, quod ipse in historia, quam scripsit, testatur. Verum quem ex ea unione fructum sperare poterat, in tanta Græcorum ab Ecclesia Romana dissensione? quam maximam fuisse, et sævisse in Latinis acerbissimo odio Orientales ex ipso Cantacuzeno constat. Ille enim, de Apocauci perditissimi viri malis artibus disserendo, tradit iatum ad summum Pont. imperatricis Annæ nomine, eaque inscia litteras scripsisse: quibus Anna Orientalem Ecclesiam Romanæ restituebat, et Papæ jurisdictioni subiciebat. Item serio agi verasque esse litteras persuasus pontifex, ad Annam recribit: de tam sancto proposito eam laudat, hortaturque ut in eo perseveret. Pontificis litteræ Apocauco redditæ sunt, quas apud se occultabat, adversus Annam in medium illas adducturus, si eam abhorrere a conjugio Joannis imperatoris et filie suæ sensisset: in publicum siquidem pontificis litteris editis, clerum Cpolititanum plebemque in Annam concitaturum se sciebat, illique Ecclesiarum unioni Græcos prorsus adversari noverat. Manuele porro Palæologo imperante, cum Græcorum res a Turcis atritæ fuissent, nec imperium nisi precarium, ut ita dicam, Turcis vestigales facti, obtinerent: ultima necessitate cogente, opem re-

λοιποῖς ἐπισκόποις καὶ ἄρχουσιν, προτίθει τὴν ὕμνον. Ἦν γὰρ προμελετητικῶς τὴν ἔνωσιν, καὶ πέμψας ἐν Ῥώμῃ πρίσβεις προλαβὼν τῷ πάπῃ Εὐγενίῳ, ὑπέσχετο ἐν πάσῃ κατ' ὄδιν διαπάν αὐτὸς δοῦναι, καὶ προσδοῦν ἐν Ἰταλίᾳ τοῖς τοῦ παλατίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἄρχουσιν, καὶ αὐτῷ βασιλεῖ, καὶ τῷ πατριάρχῃ. Οἱ δὲ ἀθροισθέντες (75) ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Θράκης, καὶ τῶν τῆς νήσου εὐρισκομένων, τῶν ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους εὐρισκομένων μοναχῶν τὸν ἀριθμὸν ὡς καὶ οἱ τοῦ παλατίου σὺν τῷ βασιλεῖ ὧς: καὶ τρεῖς πέμψας ὁ πάππας (76) ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὰ πρὸς

bus afflictis suis implorantes, ad Latinos confugunt: utque facilius impetrent, spem ad Ecclesie communionem redeundi Latinis faciunt, et circa annum Christi 1417, a Manuele missus in Italiam Eudemon Joannes, Cpolititanam Ecclesiam totamque Orientem Ecclesiam Romanæ redditurus erat, et cum illius anni die 11 Novemb. summus pontifex electus fuisset Martinus V, cum eo de Ecclesiarum conciliatione agit: imperatoris et patriarchæ affectum, quo promovere tam ingens bonum student, exponit. Martinus papa Eudemonem Joannem benigne amplexus est, indulgentiasque concessit illis, qui militatum irent ad Hexamilium propugnandum. Litteras etiam ad imperatorem et patriarcham scribit, quibus significat, quanta animi cupiditate Ecclesiarum unionem optet. Postquam vero Manuel obiit, Joannes ejus successor legatos ad papam de reconcilianda concordia semel atque iterum misit. Secundam legationem, cujus meminit Phranzes, l. ii, c. 9, obierunt circa annum 1430 Marcus Jazaris magnus stratopedarcha, Curunus Manganorum præsul, et Demetrius Angelus Cilias, qui imperatori a secretis erat. Actum deinde de concilio indicendo, ut in eo transigerent decernerentque Ecclesie unionem. Concilium per id tempus Basileæ habebatur, ad quod Orientalem Ecclesiam Patriarcha invitabant: sed Græci summi Pont. partibus adherent, et in Italiam veniunt, cumque Latinis concilium Ferrariæ, Florentiæ demum celebrant: quod, qualem exitum habuerit, ex hac historia luce colligere licet.

(75) Οἱ δὲ ἀθροισθέντες. Archipræsules a patriarcha electi eum comitanti sunt, et synodo interfuerunt, Ephesi, Trapezuntis, Heracleæ, Cyrici, Sardiæ, Nicomedie, Nicææ, Tornovi, Monembasiæ, Lacedæmonis, Amasie, Mitylenæ, Staurupoleos, Moldaviæ, Rhodi, Melenici, Dranzæ, Ganni, Dristæ et Anchiæ: omnes numero viginti. Venit ad concilium et Russiæ archipræsul cum episcopo. Ex archontibus etiam Ecclesie adfuerunt magni saccellarius, magnus σκευοφύλαξ, seu vasorum custos, magnus chartophylax, magnus Ecclesie præfectus, protecdicus, nomophylax, et alii officiales omnes iere, excepto hieronæmione, qui tunc morbo decubuit. Præsules vero monasteriorum fuerunt, Greg. Pantocratoris præsul, Malei præsul, S. Basilii præsul. Ex hieromonachis Pachomius, Moyses Lauræ monasterii, Dorotheus Batopedii monasterii monachi. Alexandriini patriarchæ vicarius si Heracleensis archiepiscopus. Antiochiæ patriarchæ vices obeunt Greg. pneumatikus, et Russiæ archiepiscopus. Hierosolymitani tandem Epheci et Sardiæ archiepiscopi.

(76) Καὶ τρεῖς πέμψας ὁ πάππας. Illæ triremes Venetiæ circa finem Septembr., anno 1457, quibus præfectus erat Antonius Condolmerins, Eugeni papæ nepos, Constantinopolim appulsi sunt, tetræque motus ipso die factus adnotatur.

δαπάνην νομίσματα, εἰσέσχον πλέοντες ἀπὸ τῆς Κωνσταντινίου εἰς Βενετίαν (77). Ἐξελθόντες οὖν εἰς Βενετίαν, ἀπασιῶς ἐδέξαντο εἰ Βενετικοὶ τοὺς Ῥωμαίους, τὸν βασιλεῖα ὡς δεύτερον μονάρχην καὶ προνοητὴν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. Ὁμοίως καὶ τὴν πατριάρχη, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχιερεῖς. Ἔδωκαν οὖν αὐτοῖς (78) καὶ λαβὸν τέμενος, καὶ εἰσῆλθον ἐκτελέσοντας τὴν ἀναιμακτον θυσίαν. Ἡθροίσθησαν γοῦν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν καὶ ἐνωτίσασθαι θεῖαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ εἶδος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἰδόντες καὶ θαυμάσαντες, καὶ ἐκ βᾶθους ψυχῆς κρᾶξαντες τῇ, Κύριε, σὺ φύλαξον τὴν Ἐκκλησίαν σου ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ· σὺ εἰς ἐν σύναψον· σὺ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου διὰρρήξον· ἡμεῖς γὰρ οἱ μήπως ἐωρακότες Γραικοὺς, οὐ τε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες, ἠκούομεν ἐξ ἀκρας φωνῆς, καὶ ὡς βαρβάρους ἐλογίζομεθα. Νῦν δὲ οἰδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ πρωτόκομοι τῆς Ἐκκλησίας υἱοὶ, καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐστι τὸ λαλοῦν ἐν αὐτοῖς. Ἀπάραντες οὖν ἐκ Βενετίας διὰ ξηρᾶς ἤλθασιν ἐν Φεραρίᾳ. Κάκει ἀρξάμενοι τὰ τῆς συνόδου, κατέλαθε θανατηφόρος ἐν Φεραρίᾳ νόσος· κάκειθεν ἀπάραντες ἤλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπληρώθη ἡ σύνοδος. Ἦν δὲ ἐξαρχος τοῦ μέρους τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ὁ Ἐφέσου Μάρκος· ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν ὁ Καθδηνάλιος τοῦ τιμίου σταυροῦ Ἰουλιανὸς, μέγας ἐν τῇ ἔξω σοφία καὶ ἐν τοῖς δόγμασι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως· ὁ Ἐφέσου Μάρκος, ἐν Ἑλληνικοῖς μαθήμασιν καὶ ὁμοίως τῶν ἁγίων συνόδων, κανῶν καὶ σταθμῶν ἀπαρτίκωτος· ὁ Βησαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσίας Ἰσίδωρος. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν ἀρχιερέων, καὶ μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλασαμῶν, καὶ ἀρχιδιάκονος. Ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ Σχολάριος καὶ καθολικὸς κριτής, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ῥωμαϊκοῦ

A miserat, conscendunt, et Constantinopoli solventes versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsi Romæ respub. cum humanitate suscepit; imperatoremque ut alteram monarchiam et saluti animorum providentem, patriarcham pariter et cæteros metropolitans excepit. Ipsis templum sacrum datum, in quod sacrificium incruentum celebraturi venerunt. Qui tum Venetiis vivebant, in id templum viri et feminæ confluerunt, ut divinam sacramque mystagogiam juxta Orientalis Ecclesiæ ritum viderent et audirent. Attente illum considerantes, fusis ex imo corde lacrymis clamabant: Domine, Ecclesiam tuam a maligni telis illæsam tuere: in unum eam congments, ex medio ejus scandala extirpa. Qui nunquam B Græcos videramus, quique eorum ritum et cæremoniarum ordinem fama tantum noveramus, ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc vero cognovimus et credidimus primos Ecclesiæ foetus eos esse, et Spiritum divinum eorum ore loqui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. Illic inchoata synodo lethalis morbus grassari cœpit; Ferraria ideo relicta, Florentiam venerunt, ubi synodus peracta et conclusa est. Primas partes inter Græcos metropolitans agebat Marcus Ephesinus: inter Italos vero cardinalis Julianus titulo sanctæ Crucis, cum in scientiis profanis, tum in fidei Christianæ dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi C Metropolita in Græcis litteris atque sacrarum synodorum decretis apprime eruditus erat, canon ipse et statera invariabilis. Aderant etiam Bessarion Nicææ, et Isidorus Russiæ metropolitans. Hi inter cæteros archipræsules doctissimi erant: etiamque magnus chartophylax Balsamo et archidiaconus. Ex senatoribus aderant quoque Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scholarius et judex universalis, et Argyropulus: hi sapientes erant, et in Græcorum scientia aliquatenus eru-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(77) Ἀπὸ τῆς Κωνσταντινίου εἰς Βενετίαν. Constantinopoli solverunt Novemb. 24, anno 1437, quo die Constantiupoli terræmotus accidit. Phranzes, cap. 14, lib. 11, ait imperatorem advenisse Venetias Februarii 8, anno 6946 (Christi 1438). Qui tum etiam cum imperatore et patriarcha aderant, tradunt Venetias advenisse Sabbato τοῦ Ἀσώτου, id est, Sabbato pridie Dominicæ qua Orientalis Ecclesia Evangelium prodigi filii, quod habetur Lucæ c. xv, in liturgia recitat. Experimentum est num conveniat Phranzes cum his. Anno illo 1438 cyclus lunæ fuit 14, solis 19, littera Dom. E; ergo Pascha fuit Aprilis die 13: a quo si retro numeremus Dominicas 9, pervenimus ad Februarii diem 9, Dominicam τοῦ Ἀσώτου, seu filii prodigi. Pridie ergo fuit Sabbatum Februarii dies 8. Dominica illa Ἀσώτου nobis Latinis Septuagesima dicitur. Ab illa Dominica ad sequentem, quæ τῆς Ἀπόκρεω appellatur, carnibus egregie vescuntur Græci. Convenit etiam notatio diei 8 Martii anni illius, qui fuit Σάββατον δεύτερον τῶν Νηστειῶν, quo die patriarcha Josephus papam salutavit osculo pacis in Domino, ut refert Phranzes cap. 16, lib. 11, et qui con-

cilio interfuerunt Græci item tradunt, adduntque patriarcham noluisse juxta Occidentalium consuetudinem papam salutare.

D (78) Ἐδωκαν οὖν αὐτοῖς. Quodnam templum Veneti Græcis ad liturgiam celebrandam tunc concesserint nescio, nisi forte S. Georgii, in quo Venetias reversi pro defuncto patriarcha liturgiam celebrarunt. Notant qui adfuerunt Græci, a Venetiarum duce rogatum imperatorem a concilio Venetiam reversum, ut Græcos in D. Marci templo liturgiam celebrare juberet; quod factum. Ad celebrandum protosyncellus, quos Latinis vocat maxime adversari, elegit: et præsentem Venetiarum duce patricisque, sacraliturgia, iis probantibus cæremoniasque laudantibus, peracta est. Excusant hanc celebrationem in Latino templo peractam dicuntque in proprio Antimensio celebrasse, vasis suis usos esse, omnemque ordinem et cæremonias Ecclesiæ suæ servasse. Nec omittendum est Heracleæ archiepiscopum cum Lacedæmoniensi celebrare noluisse, eo quod irregularis ipsi factus videretur, quod ad ordinem sacerdotalem quemdam homicidium promovisset.

diū. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures A illuc convenerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unam consentientibus Italia et, præter Marcum, Græcis, decretum jurejurando sanctum est, cui qui contradiceret unquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum collegerunt, ut in eo consentirent omnes, Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, tanquam ex uno principio et unica processione, quod Græci dicunt ex Patre per Filium; cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia 120 abierunt celebrata simul primum divina liturgia, suscepta sacra communionem, et osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebatque Latinis, Illam ex fidei confessione expungite. Ubique libitum fuerit apponatur, reciteturque in ecclesiis: sicut cantatur aliis in canticis ista, *Unigenitus Filius, et Verbum Dei immortale assistens*. Quibus Latini contradicebant, sic dissonantes: Si quis blasphemam esse additionem nobis demonstraret, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim delebitur, quibus Patres res theologicas tractaverunt, Cyrillus nempe, Ambrosius, Gregorius uterque, Nazianzenus et Nysseus, Basilus, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, alique plurimi. Si vero nos Latini constitemus unum principium et causam, fontem et radicem Patrem esse Filii et Spiritus sancti, duobus principis non suppositis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem et explicationem. Florentie post sanctam unionem obiit patriarcha. Iter postea cepissent imperator et synodi Patres, terraque Venetias, papa sumptus ad id prædicente, venerunt. Venetiis vero in Berothiam triremibus Venetis papa sic jubente vecti sunt. Inde Constantinopolim transierunt, partim imperatoris, partim Veneforum triremibus usi. Urhem ingressi

Ismaelis Bullialdi notæ.

(79) *Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ἔργου.* Ita de additione, seu potius explicatione, Symbolo facta, contentio exorta est circa tempora Leonis Papæ IV, qui anno 847 assumptus est, anno vero 855 obiit.

(80) *Πάντες οὖν υπογράφαντες.* Julii die 5 Dominica, anno 1459, Græci decreto subsignarunt, excepto Ephesino Marco. Papa deinde subsignatione sua confirmavit et probavit: rem porro infectam esse dixit, cum Ephesinum non subscripsisse intellexit. Postridie Julii 6, ser. 2, liturgia celebrata est. Cantores papæ et musici cecinerunt, deinde Græci tὴν μεγάλην δοξολογίαν. Decretum in ea lectum. Philanthropinus mantile, quo manus abstergit papa, porrexerat. Et celebrata illa Missa, unio perfecta est. Petiit deinde a papa imperator, ut eo præsentem Græci quoque liturgiam celebrarent. Quod obtinere nequivit.

(81) *Μία ἀρχὴν καὶ αἰτίαν.* Græci theologo aliquando utuntur hoc verbo αἰτία in explicando SS. Trinitatis mysterio: sed eo sensu intelligunt,

μαθήματος. Ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν πολλοῦ. Ἐγγόνεισαν δὲ συναλεύσις πᾶσι λαὸς καυσαμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς τὴν τας Ἰταλοὺς καὶ Γραικοὺς, πλὴν Μάρκου, ἰεροδρος ὄντων, καὶ ἀρχὴς ἐπιθέτοντες, ἐκείνη τιολογήσουσι πάντοτε. Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ἔργου δὲ τὸ Πνεῦμα ἄγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μονοθεῖ; τὸ δὲ ἔπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ Πατρὸς ἐκ πάντες οὖν υπογράφαντες (80) ἐν αὐτῇ τῇ γλῶσσει, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλεπιτες πρώτον, καὶ συγκοινωνήσαντες, καὶ μνημονοῦ ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου. Τὸ δὲ κῆρ Μάρκου ἦν ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου. Ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ἐμολογίας τῆς καὶ ἔπου ἂν βούλησθε, εἰδέσθε καὶ ἀλλοταῖς ἐκκλησιαστικῶν, ὡς ἐν ἄλλοτε τῷ, Ὁ μορτὸς Υἱός, καὶ Ἀδός τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος τῆς. Οἱ δὲ λατῖνοι ἀντέλεγον. Εἰ ἔχει τὸ βίαιον προσθήκη, δεῖξον, καὶ ἀπαλείψωμεν αὐτὴν ἐκ τοῦ ἁγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων βιβλίων [οἷς] ἰθεολόγησαν οἱ Πατέρες· λέγω Κύριος, ἁθρόσιος, Κρηγόριος, καὶ Κρηγόριος, Βασίλειος, Ἰερώνυμος, Ἀδγουστίνος καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἄλλοι κλειστοί. Εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς ἀνανοῖ μίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν (81), καὶ πᾶσι ἔλεξαν τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεῦματος ποιούντες δύο ἀρχάς, τίς ἡ χρεια τοῦ ἐπιθεῖν προσθήκη; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ κρητὸν ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνεια καὶ ἀναιτιότητα. Ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἰουλιανὴν (82) ἐν τῇ Φλωρεντία. Ἀπύραντες δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος, ἤλθοσαν ἐν Βενετία διὰ ξηρίας ἐκ ἀναλώμασι καὶ θανάταις τοῦ πάππα· ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βοιωτία οὖν τριήρσι τῶν Βενετικῶν ἰδρυτισμοῦ τοῦ πάππα· καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινοῦπολιν (83) οὖν τριήρσι βασιλικαῖς καὶ τῶν Βενετικῶν. Ἐλθόντες δὲ εἶδον τὴν εἰσπικὴν Κυρκαμαριαν τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου καὶ τὴν βασιλισσαν τοῦ δεσπότης Δημητρίου καὶ τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεας πρὸς τὸν Μουράτ (84), δεικνύων εὐγνωμοσύνην

ut Filius genitus a Patre generante, ut principium a principio, non vero tanquam effectus a causa differat, ut ὁμοουσίου ratio integra servetur.

(82) *Καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἔκλισην.* Concilio adfuerunt, aliter tradidere: patriarchæ scilicet Junii die 10, indict. 11, patriarchatus anno ineunte et ante dies 20 coepto, dum cenaret obitus Decreto vero non subsignaverunt Græci, nisi Julii sequentis die 5.

(83) *Καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινοῦπολιν.* Constantinopolim redierunt Græci anno 1459 Februarii die 4, indict. 3, feria 2, τῆς Τυροφάγου fuit enim hoc anno Pascha Martii die 27, et Lunæ 16, solis 21, litteris C, B., unde Dominus τοῦ Ἀσώτου, seu Septuagesimæ concurrat cum Januarii die 24, et Dominica τῆς Ἀπόκρως cum Januarii: ita ut Februarii dies prima fuerit et secunda τῆς Τυροφάγου septimanæ, qua Græci caseli ad Dominicam sequentem vesci possunt.

(84) Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεας πρὸς τὸν Μουράτ (84), δεικνύων εὐγνωμοσύνην

ὅτι οὐκ ἔβουληται φιλεῖν εἰς αὐτόν. Ἦν προκατεληγμένη ἡ βασιλεία οὗτος ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβάς ἐν Φραγγίᾳ ὁ Γραμμάτικος ἐποίησεν ὁμόνοιαν σὺν τοῖς Φράγγοις, καὶ καὶ ἐπὶ τῶν γόνει Φράγγος, καὶ μέλλουσι στρατεύσαι κατὰ τὴν Μουράτ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης τοῦ ἑξῆρα· αὐτὸν ἔκ τῆς δύσεως. Οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγειλάντες τῷ βασιλεὺς τῶν καὶ παραστήσαντες, ὅτι Περὶ τῶν ὧν ἠκούσαν ῥημάτων, οὐκ ἐπίρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἱταλίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πίστεως ἐλάρωθη τῇ γνώμῃ. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς εὐθέως πρὸ τῶν τριήρων ἀποβάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταντινου κατὰ τὸ σύνθετος ἠσπάζοντο αὐτοὺς, ἐρωτῶντες· Πῶς τὰ ὀμότερα; Πῶς τὰ τῆς συνόδου; Εἰ ἔτι ἐτύχομεν τὴν νικῶσαν; Οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο· Ἐπράξαμεν τὴν πίστιν ἡμῶν. Ἀντηλλάξαμεν τῇ ἀρετῇ τὴν εὐσέδειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θύραν. Ἀζυμίται γέγοναμεν. Ταῦτα καὶ ἄλλα αἰσχροῦρα, καὶ βερυπασμένα λόγια. Καὶ ταῦτα τίνες οἱ ἀπογράφαντες ἐν τῷ ὄρω; Ὁ Ἡρακλείας Ἀντωνίου (85), καὶ οἱ πάντες· εἰ γὰρ τις πρὸς αὐτοὺς ἤρετο· Καὶ διὰ τί ὀπογράφετε; ἔλεγον· Φοβοῦμενοι τοὺς Φράγγους. Καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτοὺς, εἰ ἐθεσάνισαν οἱ Φράγγοι τινὰ, εἰ ἐμαστίζωσαν, εἰ εἰς φυλακὴν ἔβαλον; Οὐχί. Ἀλλὰ πῶς ἡ δεξιὰ αὐτῶν ὀπέγραψεν; ἔλεγον, Κοπήτω· ἡ γλῶττα ὠμολόγησεν, ἐκτριζούσθω. Οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ γὰρ ἤσαν τινες τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὀπογράφειν (86) λέγοντες· Οὐχ ὀπογράφομεν, ἐὰν [μὴ] τὸ ἱκανὸν ἡμῖν τῆς προσόδου παράσχοιτε. Οἱ δὲ ἔδιδον, καὶ ἐβάπτετο κλάμος· ὅπερ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν τὰ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίματα, καὶ τὰ ἐν χειρὶ μετρηθέντα ἐκάστου τῶν Πατρῶν. Εἶτα μεταμεληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν. Πρὸς τὴν φωνὴν οὖν αὐτῶν, ὅτι τὴν πίστιν αὐτῶν πέπραξαν, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰουδα ἤμαρτον, τοῦ στρέψαντος τὰ ἀργύρια· ἀλλ' οἷδα Κύριος, καὶ ἀνεβάλλετο· καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὄρη ἀνέθη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ.

A despœnam dominam Mariam Joannis imperatoris uxorem obliisse comperiunt, pariterque reginam, conjugem Demetrii despote imperatorisque fratris, fato concessisse. Ad Moratem postea legatos misit imperator, gratum benevolentique animum suum, amicitiamque cum eo integram per eos testatus. Morates enim hanc opinionem animo præceperat, imperatorem in Franciam transiisse socius cum Francis initurum, ipsum eis adhærere, et terra marique bellum inferre conjurasse, ut ex Occidentis provinciis eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt imperatorem in Italiam non transiisse, ut de his quæ fama vulgata erant et ad eum perlata, ageret, sed ut de fidei suæ controversis dogmatibus cum Italis dissoceret et communicaret. At postquam archiepiscopi, episcopi et præsules trirenibus exsederunt, cives Constantinopoleos, ut mos est, eos salutant interrogantque: Ut se res vestræ habent? quomodo transacta est synodus? num vicimus nos? Responderunt illi: Fidem nostram pretio vendidimus; religionem nostram impietate commutavimus; et Azymitæ facti purum sacrificium prodidimus. Istos et turpiores dictu sermones habebant, etiamque ex iis qui decreto subscripserant, Heracleæ nempe metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis vero eis objiceret, Et quare subscripsistis? respondebant continuo, Francorum formidine id egimus. Interrogantibus insuper, num Franci tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent, et in carcerem detrusissent? respondebant non ita habitos fuisse, sed quomodo hæc dextra subscripsit, dicebant, ita abscondatur: lingua confessa est, radicitus evellatur: nec quidquam aliud respondere poterant. Ex archiepiscopis etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum, dixerunt: Nisi pecunias, quæ nobis sufficiant,

præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, illico calamum atraquento tingentes subscripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ; unicusque etiam Patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos pœnituit, argenteos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui argenteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur; Sed novit Dominus et distulit; et ignis accensus est in Jacob, et ira ascendit super Israel.

et turpiores dictu sermones habebant, etiamque ex iis qui decreto subscripserant, Heracleæ nempe metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis vero eis objiceret, Et quare subscripsistis? respondebant continuo, Francorum formidine id egimus. Interrogantibus insuper, num Franci tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent, et in carcerem detrusissent? respondebant non ita habitos fuisse, sed quomodo hæc dextra subscripsit, dicebant, ita abscondatur: lingua confessa est, radicitus evellatur: nec quidquam aliud respondere poterant. Ex archiepiscopis etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum, dixerunt: Nisi pecunias, quæ nobis sufficiant,

1 Psal. LXXVII, 26.

Ismaelis Bullialdi notæ.

Morāt. Phranzes, lib. II, cap. 13, notat Amiram D Moratem, ad quem Andronicus lagrus seu lagris missus est, voluisse ab illa profecione imperatorem avertere. Alii dicunt Joannem imperatorem ad Moratem misisse Paulum Assanem, ut de profecione sua eum certiforem faceret. Moratem discessum imperatoris in Italiam dissuasisse, veritum ne quod socius cum Latinis contra Turcos iniret. Veziros etiam Asani dixisse tradunt sultani amicitiam, quam Latinorum utilliorem imperatori fore. (85) Ὁ Ἡρακλείας Ἀντωνίου. Hic Antonius Heracleensis metropolita, postquam Constantinopolim Græci reversi de eligendo patriarcha egerunt, vel invitus electioni adfuit, non ut suffragium ferret; negavit enim id laturum; sed ut coram universo clero, peccatum, quod admiserat subscri-

bendo decreto Florentino constiteretur ac execraretur; seque dignum, cui manus, qua subscripserat, præscinderetur, quibusdam familiariter secum versantibus se fassus est. (86) Τινὰς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὀπογράφειν. Qui ex clero Constantinopolitano concilio Florentino adfuerunt, negant, quando decreto subscignatum est, Græcos σιτηρέτων, id est cibaria et pecunias, petiisse, aut Latinos promisisse: quod Græcis tamen in patriam reversi objectum est, ipsosque auro suffragia sua vendidisse. Idem equidem fatentur pecuniam accepisse aliquos: plures tamen eorum decreto non subscignavisse. De illo Florentino concilio adeundus Laonicus, lib. VI, cap. 13 et seqq. usque ad 17.

diū. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures illuc convenerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unam consentientibus Italīs et, præter Marcum, Græcis, decretum jurejurando sanctum est, cui qui contradiceret unquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum colligerunt, ut in eo consentirent omnes, Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, tanquam ex uno principio et unica processione, quod Græci dicunt ex Patre per Filium; cui fidei confessioni cum omnes subscripserant, Florentia 120 abierunt celebrata simul primum divina liturgia, suscipia sacra communionē, et osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebatque Latinis, Illam ex fidei confessione expungite. Ubique libitum fuerit apponatur, reciteturque in ecclesiis: sicut cantatur aliis in canticis ista, *Unigenitus Filius, et Verbum Dei immortale existens*. Quibus Latini contradicebant, sic disserentes: Si quis blasphemiam esse additionem nobis demonstrat, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim delebitur, quibus Patres res theologicas tractaverunt, Cyrillus nempe, Ambrosius, Gregorius uterque, Nazianzenus et Nysæus, Basilus, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, alique plurimi. Si vero nos Latini conditemur unum principium et causam, fontem et radicem Patrem esse Filii et Spiritus sancti, duobus principis non suppositis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem et explicationem. Florentiæ post sanctam unionem obiit patriarcha. Iter postea cepissent Imperator et synodi Patres, terraque Venetias, papa sumptus ad id præbente, venerunt. Venetiis vero in Bœotiam tremibus Venetis papa sic jubente vecti sunt. Inde Constantinopolim transierunt, partim imperatoris, partim Veneforum tremibus usi. Urbem ingressi

Ismaelis Bulliardi notas.

(79) *Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὄρου.* Ita de additione, seu potius explicatione, Symbolo facta, contentio exorta est circa tempora Leonis Papæ IV, qui anno 847 assumptus est, anno vero 855 obiit.

(80) *Πάντες οὖν υπογράψαντες.* Julii die 5 Dominica, anno 1459, Græci decreto subscripserunt, excepto Ephesino Marco. Papa deinde subscriptione sua confirmavit et probavit: rem porro infectam esse dixit, cum Ephesinum non subscripsisse intellexit. Postridie Julii 6, ser. 2, liturgia celebrata est. Cantores papæ et musici cecinerunt, deinde Græci τὴν μεγάλην δοξολογίαν. Decretum in ea lectum. Philanthropinus mantile, quo manus abstergit papa, porrexit. Et celebrata illa Missa, unio perfecta est. Petiti deinde a papa imperator, ut e præsentē Græci quoque liturgiam celebrarent. Quod obtinere nequivit.

(81) *Μία ἀρχὴ καὶ αἰτία.* Græci theologi aliquando utuntur hoc verbo αἰτία in explicando SS. Trinitatis mysterio: sed eo sensu intelligunt,

μαθήματος. Ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν ἁγίων πολλοί. Ἐργάζονταν δὲ συναλεύσεις πολλαί. Τίλος καυσαμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς ἐν ὁμοφώνησιν Ἰταλοὶ καὶ Γραικοί, πλην Μάρκου, ὑπεστράθη δρος ὁμόθεντες, καὶ ἀρὰς ἐπιθέτοντες, ὡς οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὄρου (79), οὗ τὸ Πνεῦμα ἄγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ὡς ἐκ μίας ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς, τὸ ἐπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ πάντες οὖν υπογράψαντες (80) ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον, καὶ συγκοινωνήσαντες, καὶ ἀσπιάμενοι ἄλληλους, πλην Μάρκου. Τὸ δὲ κλίρον τοῦ Μάρκου ἦν ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου· λέγων, Ἀκαλειψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ὅπου ἐν βούλησθε, εὐθέως καὶ ἀδέσως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοις τῶ. Ὁ μονογενῆς Υἱός, καὶ ἄστρος τοῦ θεοῦ ἀθάνατος ἀπάρχων Οἱ δὲ ἁγιοὶ ἀντέλεγον· Εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη, δεῖξον, καὶ ἀκαλειψόμεν αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων βιβλίων ἢ [οἱ] ἐθεολόγησαν οἱ Πατέρες· λέγω Κύριλλος, Ἀρθρόσιος, Γρηγόριος, καὶ Γρηγόριος, Βασίλειος, Ἰερώνυμος, Λύγουστινος καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἕτεροι πλείστοι. Εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ ἁγιοὶ μίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν (81), καὶ πηγὴν, καὶ βίβαν τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχάς, τίς ἡ χρεια τοῦ ἀκαλειψατε προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν καὶ ἀνάπτυξιν. Ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἑνωσιν (82) ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. Ἀπάραντες δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος, ἤλθοσαν ἐν Βενετίᾳ διὰ ξηρὰς ἐν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ πάππα· ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βοιωτίᾳ ἐν τριήρσει τῶν Βενετικῶν ἐὶ ὄρισμον τοῦ πάππα· καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν (83) ἐν τριήρσει βασιλικαῖς καὶ τῶν Βενετικῶν. Ἐθόντες δὲ εἶρον τὴν διασκωπὴν Κυριακίαν τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ τὴν βασιλεῖσαν τοῦ δεσποτῆς Δημητρίου ἀελοφῶ τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουράτ (84), δεικνύων εὐγνωμοσύνην καὶ

D ut Filius genitus a Patre generante, ut principium a principio, non vero tanquam effectus a causa differat, ut divinitus ratio integra servetur.

(82) *Καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἑνωσιν.* Qui concilio adfuerunt, aliter tradidere: patriarchatus anno 24 in eunte et ante dies 20 cepto, dum cœnaret obiisse. Decreto vero non subsignaverunt Græci, nisi Julii sequentis die 5.

(83) *Καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν.* Constantinopolim redierunt Græci anno 1440, Februarii die 1, indict. 3, feria 2, τῆς Τυροφάγου; fuit enim hoc anno Pascha Martii die 27, cyclo Lunæ 16, solis 21, litteris C, B.; unde Dominica τοῦ Ἀσάτου, seu Septuagesimæ concurrat cum Januarii die 24, et Dominica τῆς Ἀπόκρως cum 31 Januarii: ita ut Februarii dies prima fuerit feria secunda τῆς Τυροφάγου septimanæ, qua Græci easdem ad Dominicam sequentem vesci possunt.

(84) Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν

ἀκραίφην φίλῶν εἰς αὐτόν. Ἦν προκατειλημμέ-
νε; ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβάς ἐν Φραγγίᾳ ὁ
βασιλεὺς ἐποίησεν ὁμόνοιαν σὺν τοῖς Φράγγοις, καὶ
ἐγεγόνει Φράγγος, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι κατὰ
τοῦ Μουράτ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξἄραι αὐ-
τὸν ἐκ τῆς δύσεως. Οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγελλαντες
αὐτῷ καὶ παραστήσαντες, ὅτι Περὶ τῶν ὧν ἠκού-
σθησαν ῥημάτων, οὐκ ἐπίρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰτα-
λίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πί-
στεως ἠλαρώθη τῆ γνῶμη. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς εὐθέως
ἀπὸ τῶν τριήρων ἀποδάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταν-
τινίου κατὰ τὸ σύνθετος ἠσπάζοντο αὐτοὺς, ἐρωτῶν-
τες· Πῶς τὰ ὑμέτερα; Πῶς τὰ τῆς συνόδου; Εἰ
ἄρα ἐτύχουεν τὴν νικῶσαν; Οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο·
Πεπράκαμεν τὴν πίστιν ἡμῶν. Ἀντηλλάξαμεν τῆ
ἀσεβείᾳ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυ-
σιαν. Ἄζυμίται γεγόναμεν. Ταῦτα καὶ ἄλλα αἰσχρό-
τερα, καὶ ἕρπουσμένα λόγια. Καὶ ταῦτα τίνες οἱ
ὑπογράψαντες ἐν τῷ ὄρφ; Ὁ Ἡρακλείας Ἀντώ-
νιος (85), καὶ οἱ πάντες· εἰ γὰρ τις πρὸς αὐτοὺς
ἤρητο· Καὶ διὰ τί ὑπεγράφετε; ἔλεγον· Φοβοῦμε-
νοὺς τοὺς Φράγγους. Καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτοὺς,
εἰ ἐθασάνισαν οἱ Φράγγοι· τινὰ, εἰ ἕμαστίγωσαν, εἰ
εἰ; φυλακὴν ἔβαλον; Οὐχί. Ἀλλὰ πῶς ἡ δεξιὰ αὐτῆ
ὑπέγραψεν; ἔλεγον, Κοπήτω· ἡ γλώττα ὠμολό-
γησεν, ἐκκριζούσθω. Οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ
γὰρ ἤσαν τινες τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογρά-
φειν (86) λέγοντες· Οὐχ ὑπογράφομεν, ἐὰν [μὴ] τὸ
ἱκανὸν ἡμῖν τῆς προσόδου παράσχοιτε. Οἱ δὲ ἔδιδον,
καὶ ἐδάπετο κλάμος· ὅπερ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν

A despœnam dominam Mariam Joannis imperato-
ris uxorem obliisse comperiunt, periterque
reginam, conjugem Demetrii despote imperato-
risque fratris, fato concessisse. Ad Moratem
postea legatos misit imperator, gratum benevo-
lumque animum suum, amicitiamque cum eo
integram per eos testatus. Morates enim hanc
opinionem animo præceperat, imperatorem in
Franciam transisse fœdus cum Franciis initurum,
ipsum eis adhærere, et terra marique bellum
inferre conjurasse, ut ex Occidentis provinciis
eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt
imperatorem in Italiam non transisse, ut de
his quæ fama vulgata erant et ad eum perlata,
ageret, sed ut de fidei suæ controversis dogma-
tibus cum Italis disserreret et communicaret. At
postquam archiepiscopi, episcopi et præsules
triremibus exscenderunt, cives Constantinopo-
leos, ut mos est, eos salutant interrogantque :
Ut se res vestræ habent? quomodo transacta
est synodus? num vicimus nos? Responderunt
illi: Fidem nostram pretio vendidimus; religio-
nem nostram impietate commutavimus; et Azy-
mitæ facti purum sacrificium prodidimus. Istos
121 et turpiores dictu sermones habebant, etiam-
que ex iis qui decreto subscripserant, Heracleæ
nempe metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis
vero eis objiceret, Et quare subscripsistis? respondebant continuo, Francorum formidine id
egimus. Interrogantibus insuper, num Franci
tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent,
et in carcerem detrusissent? respondebant non
ita habitos fuisse, sed quomodo hæc dextra
subscripsit, dicebant, ita abscindatur: lingua
confessa est, radicibus evellatur: nec quidquam
aliud respondere poterant. Ex archiepiscopis
etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum,
dixerunt: Nisi pecunias, quæ nobis sufficiant,

C egimus. Interrogantibus insuper, num Franci
tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent,
et in carcerem detrusissent? respondebant non
ita habitos fuisse, sed quomodo hæc dextra
subscripsit, dicebant, ita abscindatur: lingua
confessa est, radicibus evellatur: nec quidquam
aliud respondere poterant. Ex archiepiscopis
etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum,
dixerunt: Nisi pecunias, quæ nobis sufficiant,

præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, illico calamum atraquento tingentes sub-
scripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos iramensæ ac pene infinitæ pecuniæ;
unicuique etiam Patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos poenituit, argen-
teos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui ar-
genteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur; Sed novit Dominus et distulit; et ignis accensus
est in Jacob, et ira ascendit super Israel¹.

¹ Psal. LXXVII, 26.

Ismaelis Bullialdi notæ.

Μουράτ. Phranzes, lib. II, cap. 13, notat Amiram D
Moratem, ad quem Andronicus lagrus seu lagris
missus est, voluisse ab illa profectione imperato-
rem avertere. Alii dicunt Joannem imperatorem ad
Moratem mississe Paulum Asanem, ut de profectione
sua eum certiofem faceret. Moratem discessum
imperatoris in Italiam dissuasisse, veritum ne quod
fœdus cum Latinis contra Turcos iniret. Veziros
etiam Asani dixisse tradunt sultani amicitiam, quam
Latinorum utilioreni imperatori fore.

(85) Ὁ Ἡρακλείας Ἀρτώριος. Hic Antonius
Heracleensis metropolita, postquam Constantinopoli
Græci reversi de eligendo patriarcha egerunt,
vel invitatus electioni adfuit, non ut suffragium fer-
ret; negavit enim id laturum; sed ut coram uni-
verso clero, peccatum, quod admiserat subscri-

endo decreto Florentino confiteretur ac execraretur;
seque dignum, cui manus, qua subscripserat,
præscinderetur, quibusdam familiariter secum
versantibus se fassus est.

(86) Τινὲς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν.
Qui ex clero Constantinopolitano concilio Floren-
tino adfuerunt, negant, quando decreto subscrip-
tum est, Græcos σιτηρέσιον, id est cibaria et pec-
unias, petiisse, aut Latinos promississe: quod
Græcis tamen in patriam reversis objectum est,
ipsosque auro suffragia sua vendidisse. Iidem equi-
dem fatentur pecuniam accepisse aliquos: plures
tamen eorum decreto non subscripserunt. De illo
Florentino concilio adeundus Laonicus, lib. VI,
cap. 13 et seqq. usque ad 17.

Servia despota ab Hungaris auxilia implorat, duceque Joan. Hunniade Turcorum provincias invadit. Morates supra Hungarorum irruptione percussus, pacem cum despota et Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Andines Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, et imperator salutat. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit: ad Varnam Ladislaus Hungariæ rex interficitur, magnaque strage Christiani caduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile Bassa. Hunniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponnesum invadit.

Interea nobis dictus Georgius despota Servia, A cum devastatam ac desolatam ditionem suam certeret, nulla spe alia sustentatus, quam paucorum castrorum, quæ in Hungaria sita erant, possessione, gerneretque quotidie, nullo ejus miseria permoto, ad Hungariæ regem, qui puer admodum erat, venit. Omnia tunc regina illius mater, exercituumque præfectus Jancus moderabantur. Sortem itaque suam desiendo hortatur, ut ejus miseri subveniant. Quibus perinota regina, magisque reformidans ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, præfectum sumptus facienti Georgio auxilium ferre jubet. Is quidem dives pecuniæ erat: stipendiariorum 122 itaque equitum ac sagittariorum viginti quinque millia sumptibus suis conscribit, fluviumque trajicit. Celeri profectioe Sophiam

Ἄ δὲ προῤῥήθεις δεσπότης Γεώργιος (87), ἰὼν τὴν αὐτοῦ γυμνωθεῖσαν δεσποτείαν, καὶ μὴ ἔχων ἑτέραν ἐλπίδα πλὴν ὀλίγων πολιχνίων κειμένων ἐν τῇ Ὀγγύρῃ, καὶ στενάζων τὸ καθ' ἐκástην, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, ἔρχεται πρὸς Κράλην Ὀγγύριαν, ἣν γὰρ νέος πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἐκυβερνῶντο διὰ χειρὸς τῆς ῥηγίνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάγγου τοῦ πρωτοστράτορος· καὶ παρακαλεῖ, καὶ δδύρεται τοῦ τυχεῖν ἐλέους. Ἡ δὲ ῥήγην καμφοθεῖσα, μᾶλλον καὶ φοβηθεῖσα μήπως ἐρήμη καταλιμπανομένη Σερβία, καὶ εἰς Ὀγγύριαν ὁ φόβος φθάσει, κελύει τὸν στρατηγὸν σὺν τοῖς ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ βραβηθαῖ· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα· καὶ δὴ βογύσας, καὶ λαθῶν ἱππεῖς καὶ τοξότας ἀκρι χιλιάδας εἰκοσιπέντε περὶ τὸν ποταμὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες πρὸς τῆς πόλεως τῆς κελουμένης Σοφίας (88), καὶ πῦρ βάλλοντες ἐπέκρησαν, καὶ τὰς περὶ τὴν πόλιν καὶ κώμας, μὴν ἀφέντες. Τὴν δὲ λείαν πᾶσαν πέμφαντες ἐν τῷ ποταμῷ διεπέρασαν· οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν ἤλαυνον. Ὁ δὲ Μουράτ τὸν τῆς Δύσεως στρατὸν ἀθροίσας· οὐκ εἶχε γὰρ εὐχερίαν τοῦ μετακαλέσθαι καὶ τὰ τῆς Ἀνατολῆς φασάτα· ἤλθαν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν. Οἱ δὲ Ὀγγύροι σὺν τῷ δεσπότη ἔθόντες μέχρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ἰλάτη (89), κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλῶτταν, ὁ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(87) Ὁ δὲ προῤῥήθεις δεσπότης Γεώργιος. Hoc cap. Ducas in rebus Hungaricis parum peritum se prodit, cum eo tempore Hungariam a regina gubernatam et lanco scribit. Sic autem se res habet: Albertus Austriacus, Sigismundi gener, cum socero defuncto successisset in Hungariæ regno, biennio fere regnavit, obiitque anno 1439, Octob. die 27, Elizabetha conjuge prægnante relicta, quæ an. 1440, Februarii die 22, Ladislaum posthumum peperit. Nuptias quoque Ladislai Poloni, regis Poloniae Casimiris fratris, aspernata, anno eodem in festo Punctocostes filium suum infantulum Hungariæ regem coronari curat. Seditiosi interea aliquot Hungariæ principes Ladislaum Polonum regem eligunt, et in Hungariam evocant. Adventantem Polonum cum Elizabetha sensisset, in Austriam filio secum abducto, et Hungariæ corona clam subrepta ac asportata, ad Fridericum III imperat. aufugit. Ladislaus Polonus die 17 Julii Hungariæ rex coronatur: eique corona, qua S. Stephani regis reliquæ coronatæ erant, imponitur, quod aliam regina suffurata esset secumque abstulisset. Polonus Hungariam usque ad cladem Varnensem exiit. Eoque interfecto, Ladislaus posthumus, cujus mater Elizabetha regina anno 1441 obierat, Hungariæ rex iterum anno 1445 proclamatur: simulque Joannes Hunniades Corvinus interrex et regni gubernator eligitur, eique reipublicæ Hungariæ summa tradiitur; quam ad annum usque 1453, cum Ladislaus posthumus ex Austria in Hungariam reversus est, rexit. Georgius Servia despota, post Sigismundi obitum et Smedrovum a Morate occu-

patum, tota Servia spoliatus cum filio suo Lazaro Antibarium, vulgo, *Antivari*, se recepit. Eum Morates ab hujus urbis incolis repetit, et Ragusium aufugere cogit. Cumque Ragusæos Morates, et Georgium sibi dederent, sollicitaret, molestiam et incommodum Ragusæis creare despota veritus, in Hungariam ad regem Wladislaum sive Ladislaum Polonum confugit, eumque rogat, ut sibi contra Turcos opem ferat. Ladislaus Georgii ærumnis ac calamitate motus, simul ut Turcorum audaciam retunderet, in Turcos movere destinat, bellumque ad annum 1443 protractum est. Veritus Morates illius belli exitum, inducias decennales cum Ladislao et despota pepigit: huicque ditiones suas ipsamque Semendriam restituit. Vix compositis induciis ad arma reditum est: Julianusque cardinalis Casarino auctore atque impulsore, Ladislaus inducias et jusjurandum violat, fœdera quoque confundit. Denuo itaque conscriptio exercitum Ladislaus, anno 1444, Morati bellum infert. Pœnas vero repetente Nemesi in Turcos corruptoribus, jurisquejurandi contemptoribus, ad Varnam, Tiberiopolim olim appellatam, ad Pontum Euxinum sitam, prælium committitur: in quo Ladislaus et Julianus cardinalis occubuerunt, magna quoque clade Christiana respublica afflicta est. Bonfinius, D. III, lib. IV, v et vi; Thwroczius, in *Chronicis Hungaricis*; Gerardus de Roo, *Histor. Austriacæ* lib. V, et Maurus Orbinus in Slavorum regno.

(88) Τῆς καλουμένης Σοφίας. Urbs Servia Sophia
(89) Ἰλάτη. Hunc locum angustias saltus Isidini Leunclavii appellat.

ἐρμηνεύεται χρυσή, ἦν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Ἀπολίας καὶ Φιλιππουπόλεως. Ἐν δὲ τῷ μετὰ τὴν ἕρμηνειαν καὶ δρυμῶνες δύσβατοι ἕως ἑγγύς Φιλίππου, ἐβούλοντο γὰρ περᾶσαι τὰ ὄρη, πλὴν διὰ πελικοφύρων καὶ δειλοφύρων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν πρῶτον, εἶτα εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ Τούρκοι περᾶσαντες τὰ δύσβατα, καὶ ἐλθόντες ἀντικρὺ τοῦ φωσάτου τῶν Οὐγγρῶν δειλιάσαντες, οὐ κατήλθον ἐκ τοῦ ὄρους ἐν τῷ πεδίῳ. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ καὶ μάλα θαρσαλέως ἀνέβησαν ἕως ἡμισσεως τοῦ ὄρους. Οἱ δὲ Τούρκοι τοξοβολοῦντες οὐκ ἐπαύοντο, πλὴν οὐδὲν ἤυον· τέλος ὄρωντες τὰ δύο μέρη μὴδὲν ἀρεῖκον πράττοντες διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν ὀπισθεν εὖεν ἦλθεν ὁ καθείς. Τότε ὁ Μουράτ ἐδειλίασε, βαλὼν κατὰ νοῦν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ εἶδε δύναμιν Οὐγγρῶν διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ νῦν ὁ δεσπότης τοῦτο ἐνήργησε, πέμπει ἀποκρισιάριον εἰς τὸν δεσπότην, καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἀπάσας αὐτοῦ καὶ τὸν Σμῆροπον. Πέμπει οὖν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς ὄντας, καὶ τοῦ Δραγουλίου ὁμοίως, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρκους. Καὶ μνησθεῖς ἐν Οὐγγρῶν τῇ ῥηγνῆν (90) καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς βασιλείας. Ἦν γὰρ πρωτοστράτηγος ὁ Ἰάγγος (91). Ὁ δὲ τοποτηρητὴς τοῦ Κράλη Οὐγγρίας ἦν ὁ ῥήξ τῶν Σάξων (92) μετεκαλέσαντο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν ἐπίτροπον, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολικὸν Κράλην (ἦν γὰρ τότε πεντεκαίδεκατον ἄγων ἔτος). Καὶ ἔρχονται οἱ Τούρκοι ἐν Οὐγγρῶν, ἦγουν οἱ πρέσβεις, καὶ δίδωσιν ὄρκους τῷ ῥηγί Σάξων, καὶ λαμβάνουσιν ὄρκους τοῦ εἶναι φίλοι καὶ ἠγαπημένοι· μήτε οἱ Οὐγγροὶ περᾶσσωσι τὸν ποταμὸν τοῦ ἐλθεῖν κατὰ τοῦ Μουράτ, μήτε οἱ Τούρκοι κατὰ τῶν Οὐγγρῶν. Ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε λέγων (93), Ἐγὼ δεσπόζομαι, οὐ δεσπόζω.

Τότε, εἰρηνεύσαντες οἱ Τούρκοι, ὁμοίως καὶ Οὐγγροὶ καὶ Σέρβοι, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν (94) ποιεῖται τὴν παρασκευὴν. Καὶ συναθροίσας πᾶσαν τὴν τῆς Θράκης καὶ Θεσσαλίας δύναμιν, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, πῆξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Προύση, παρεσκευάζει καὶ τὰ ἀνατολικά στρατεύματα. Ὁμοίως πέμπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξει στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασίας, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· ὃ καὶ πεποίηκεν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) Καὶ μνησθεῖς ἐν Οὐγγρῶν ῥηγνῆν. Fieri nequit istud, ut ex superioribus liquet. Auspugerat anno 1440 regina, et in Austriam transierat, anno sequenti 1441, res humanas reliquit: quare gestis anno 1443 interesse non potuit.

(91) Ἦν γὰρ πρωτοστράτηγος ὁ Ἰάγγος. Verum est Iancum seu Joannem Hunniadem prefectum generalem Hungariæ militiæ fuisse.

(92) Ὁ δὲ τοποτηρητὴς τ. κ. Οὐ. ἦν ῥήξ τῶν Σάξων. Hoc falsum. Ladislaus enim Polonus rex fuit Hungariæ, eamque regio nomine, non tutorio aut vicario rexit: nec unquam Saxonum, qui hoc loco pro Polonis a Duca sumuntur, rex fuit: sed Casimiri Poloniæ regis frater. Videndus Leuncl. lib. xiv, de istis motibus bellicis et pace cum

A polim æquali ab utraque distantia situs erat. Et quæ has urbes interfacet via, difficilis atque ardua, montibus ac saltibus ad Philippopolim fere porrectis, redditur. Montes superare Hungaris propositum erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, deincepsque ingredi. Turci vero, viis illis arduis et salebrosis superatis, progrediuntur, donec ipsis Hungarorum castra conspiciantur; metu repressi ex monte in campum non descenderunt. Quare Hungari audacia majori montem ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen damno accepto, petiti. Tandem cum utrique cernerent se loci angustia prohiberi, quominus egregium aliquod facinus ederent, in suum quisque, unde venerant, locum revertuntur. Metu

B Morates tunc percussus, animo revolvebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transiisse. nunc despotam eas adduxisse; quare legatos ad despotam destinat, omnes urbes, quas ei eripuerat, ipsiisque Smedrovum restituit. Filios etiam excæcatos ei remisit, Draculio etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam reginæ Hungariæ et regni totius proregi et gubernatori significat; Jangus enim præfectus exercituum erat; regnum vero prorex et administrator procurabat Saxonum regulus, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legati accedunt, eumque Saxonum regulo pacem ineunt; amicitiam mutuam inter ipsos intercessuram jurati pollicentur; in eam conditionem quoque descendunt, Hungaros fluvium non transituros ut Morati bellum inferant: nec Turcos pariter, ut in Hungaros moveant. Jangus his pactis non subscripsit, nec jusjurandum præstitit, subditum se esse allegans, non vero dominum.

Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros et Servios composita, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit: collectisque 123 Thraciæ et Thessaliæ copiis fretum trajicit, et Prusæ castra metatus ad bellum se parat, Orientisque illic milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat ut Amasiæ exercitum conscribat, et Iconium accedat; quibus paruit Aladines. Caramanus

D equidem, quo tempore despota et Jangus Morati

Hungaris Turcisque inita.

(93) Ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε λέγων. Cum istis non bene conveniunt, quæ hujus capituli initio dixit Ducas: omnia scilicet in Hungaria per reginam et Hunniadem gesta fuisse et gubernata: hic vero per proregem et regis adolescentis tutorem. Quamvis vero Ducas res Hungariæ personarumque principum statum ignoraret, res inter Turcos et Hungaros gestas optime persecutus est. De istis bellis adeundi Laonicus, lib. vi et vii; Leunclavius, lib. xiv, et Phranzes, lib. ii, cap. 18.

(94) Αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν. Laonicus, lib. vi, et Leuncl. lib. xiv, hujus quoque belli, post motus Hungaricos Serviosque compositos, historiam narrat.

bellum intulerant, occasionem nactus eum invadit, urbesque sibi a Morate ereptas reciperat. Hæcque fuit belli origo. Prusa motis castris Morates Cotyzeum venit, unde in Phrygiam Salutariam perrexit: ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructio, Iconium deinde venit. At Caramanus cum suis fugit, montesque Syriæ finitimos, qui tutam ei receptum præbebant, occupat. Morates Iconium hostiliter prædatus magnam vim auri atque argenti hinc secum portans urbem Laranda accessit; Larandinos omni calamitatis et ærumnarum genere vexavit: indeque deflectione grassatur populabundus, prædamque agendo ex omnibus oppidis totaque Caramani dititione, damaque Turcis ejusdem, ac ipse erat, gentis inferendo. Excedere vero ex Caramani finibus in animo habens, filium anum dimisit, qui Amasiam reversus est; ipse vero Prusam rediit, et exacta jam ætate in Thraciam trajecit: Caramanus deinde dititionis suæ loca repetit. Hieme deinceps appetente venit ex Amasia Aladidnis Moratis filii servorum unus, qui eum diem oblitisse nuntiat. Hunc pater acerbo luctu plangit, quippe annum decimum octavum jam agens, formosus admodum et audax erat. Luctu finito, omnibus ducibus ac satrapis suis convocatis, imperatorem principemque omnium sibi subditorum Mehemetem secundogenitum filium suum, impuberem etiamnum admodumque puerum, designavit; in Anatoliam deinde profectus, vitam privatam Prusæ quietus agebat.

Appetente deinde vere, ab Hungariæ finibus speculatores venerunt, qui novo imperatori ejusque consiliariis res imperii procurantibus Halili, Saricis et Zagano nuntiant, Hungarorum et Walachorum ingens agmen ad Danubii ripam convenire: quem nuntium patri suo Mehemetes mittit. Morates de violentis jurejurando ac fide attonitus, quid acturus esset deliberabat. Æstate deinde inchoata, sub ortum Caniculæ cunctas Orientis copias contraxit. At ex Ægæo mari viginti quinque triremes venerunt, et Callipolim usque progressæ transitum impedierunt. Pars illarum etiam usque ad ostium sacrum processero, **124** illac quoque trajectum prohibeturæ. Hungari vero postquam Danubium transierunt, iter securi pergunt, omnia obstacula removens, et deditione castra accipientes, et Varnam usque progrediuntur. Cumque Morates trajectu arceretur, ædio affectus moræbat: quique Mehemeti aderant, in ancipiti stantes, animos despondebant. Progressus tandem Morates ad hostium superius sacro vicinum, tutus et liber a triremium insecu-

Ο γάρ Καραμάν, ὅτε ὁ δεσπότης σὺν τῷ Ἰγγῶ ἤλθαι κατὰ τοῦ Μουράτ, εὐρῶν καὶ οὐτο; χώρον κατέλθε, καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις αὐτοῦ, ὡς προλεῶν εἶπεν ὁ Μουράτ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς μάχης. Ἀπάρας δὲ ἐκ Προύσης ἦλθεν εἰς Κοτύσιον, ἐκείθεν ἐν Σαλουταρίᾳ, καὶ ἐκεί ποιήσας παρασκευὴν ἱκανὴν ἔρχεται εἰς Ἰκόνιον. Ὁ δὲ Καραμάν φεύγων σὺν τῷ στρατεύματι, εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς πρὸς Συρίαν ἐν ὄρεσιν ὄχυροις. Μουράτ δὲ τὸ Ἰκόνιον ἀφειδῶς κούρσεύσας, καὶ χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν ἱκανὸν ἐκείθεν κομίσας, ἐν τῇ τῶν Λαρανδῶν (95) ἔρχεται πάλιν, καὶ ἐκεί πάνδεινα κατὰ ἐργασάμενος τοῖς Λαρανδινοῖς, ἐστράφη λεηλατῶν, καὶ κούρσεύων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοῦ Καραμάν, τὴν Σηρίαν ποιῶν ὁμοίως αὐτοῦ Τούρκους. Βουλόμενος δ' ἐξελθεῖν ἐκ τῆς γῆς τοῦ Καραμάν, ἀπέλυσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἐστράφη εἰς Ἀμασειαν. Αὐτὸς δὲ καταλθὼν ἐν τῇ Προύση ἐπέρασε εἰς Θράκην θέρους ἔδη παρερχομένου. Ὁ δὲ Καραμάν ἐστράφη πάλιν ἐν τοῖς ὄρεσι αὐτοῦ τόποις. Κεσιμῶνος δὲ ἀρξάντος (96), ἦλθεν ἐξ Ἀμασειας εἰς τῶν δούλων τοῦ Ἀλατῆ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, μηνύων τὸν αὐτοῦ θάνατον. Ὁ δὲ Μουράτ μέγα πένθος ποιήσας, ἦν γὰρ ὁ Ἀλατῆ ἄγιον ἔτος ὀκτῶ καὶ δέκατον, ὠραῖος πάνυ καὶ εὐτολμος: μετὰ δὲ τὸ πένθος καλέσας πάντας τοὺς ἀρχηγούς, καὶ σατράπας αὐτοῦ, ἀπέδειξεν ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ὑπάρχοντος πάντος τὸν δευτέρου υἱοῦ αὐτοῦ, τὸν Μεχεμέτ, ἀφῆλξε ἔτι καὶ παιδίον νέον ὑπάρχον: αὐτὸς δὲ περάσας ἐν τῇ Ἀνατολίᾳ ἰδιωτεύων ἐν Προύση ἐκάθητο.

Ἐπὶ τῷ ἀρξάντῳ, ἤλασεν κατὰ σκοπιὴν ἐκ τῶν ὄρεων τῆς Οὐγγρίας μερῶν ἀπαγγέλλοντες τῷ νέῳ ἡγεμόνι, καὶ τοῖς φρονεῖν οὖσιν αὐτῷ, Καλλίλ, Σαρτζία, καὶ Ζάγανος, ὅτι ἐν ταῖς ὄρεσιν τοῦ Ἰστρου συνέταται πλῆθος Οὐγγρων καὶ Βλάχων πολὺ. Ὁ δὲ Μεχεμέτ μηνύει τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μουράτ, θαυμάσας ἐπὶ τῇ παραθᾶσει τῶν ὄρων, ἐλογίζετο εἰ ἄρα μὴ λαι γενέσθαι. Θέρους οὖν ἀρχομένου, ἐκάλεσε πρὸς αὐτὸν τὰς ἀπανταχοῦ θυνάμεις τῆς Ἑω, πρὸς τὴν τοῦ Κυνδὸς ἐπιτολᾶς: καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους (97) ἀνεφάνθησαν τριήρεις εἰκοσιπέντε. Καὶ ἐλθούσαι ἀντικρὺ Καλλιουπόλεως ἐκώλυον τὸν πόρον. Ὁμοίως καὶ μέρος τῶν αὐτῶν τριήρων ἐπλεε μέχρι τοῦ Ἰστροῦ στομίου, κωλύουσαι τὰς ἐκεῖ πορείας. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ περάσαντες τὸν πόρον τοῦ Δανοῦδεως, ἤρχοντο ἀδιδῶς καθαίροντες τὴν ὁδὸν, καὶ λαμβάνοντες ἐπὶ κάστρα: ἤλθοσαν οὖν μέχρι Βάρνας. Ὁ δὲ Μουράτ μὴ εὐρίσκων πορείαν ἤσχαλλεν οἱ δὲ τοῦ Μεχεμέτ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἠθύμουν. Τέτε ἀναβὰς πρὸς τὸν Ἰερού στόμιον ἔγγυς, καὶ εὐρῶν ἄδειεν ἀπὸ τῶν τριήρων, ἐπέρασε καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(95) *Αἰπάρδα*, urbs Lycaonia sub Iconii throno.
(96) *Χεσιμῶνος δὲ ἀρξάντος*. Leunclavius Aladidnis mortem ex historiis Turcicis anno 846, et ex Annalibus anno 847 contigisse statuit: ante bellum a Joanne Hunniade et Georgio despota Turcia illatum. Ducas vero post bellum illud confectum,

pacemque cum Hungaris et Serviis compositam tradit.

(97) *Καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους*. Leunclavius idem notat, lib. xiv, et in *Annalibus Turcicis* classem Italicorum fuisse dicit.

ΟΙ δὲ τοῦ Μεχεμέτ κρατοῦντες Βύβλας (98), καὶ μάθοντες τὴν διάβασιν τοῦ Μουράτ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐνώθησαν. Καὶ δι' ἐτέρας δύο ἡμέρας ἐφθάσαν ἐν τῇ Βάρῃ (99). Καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον φοβερὸν καὶ φορικώδη ἀπὸ πρωῆς ἕως ὥρας ἐνάτης, κατέκοπτον ἀπειδῶς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους. Περὶ δὲ ὥραν δεκάτην, μείνας μόνος σὺν πεντακοσίοις ἢ πλείον, ἢ ἐλαττον, στρέφει τὰς ἑνίας τοῦ Ἰππου ἢ ῥῆξ Σάξων κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν (1) αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπέσθη καὶ προσεγγίσας καιρίαν δέχεται ὁ Ἰππος πληγῆν, καὶ τὸν ἀνεβάτην κύμαχον ἐπαπλοῖ, καὶ κατατομοῦσιν αὐτὸν παρσού. Ὁ δὲ Ἰάγγος ἰσθαί, τὸ γεγονός, ἦν γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀπρωρημένη τῷ δαρὶ, καὶ κραιγαί, καὶ ἀλαλαγμοί, καὶ, Ὁ φεῦγαν φωνήων. Κατέκοψαν οὖν οἱ Τούρκοι πλείστους, καὶ ἡ νύξ κατέλαβε, καὶ ὁ Ἰάγγος μόλις διασωθεὶς ἐπέρασε τὸν ποταμὸν. Οἱ δὲ Τούρκοι νικηταὶ τροπαιοῦχοι ἐπανέζευξαν. Τότε ὁ εὐτυχὴς Μουράτ πάλιν τὴν περὰ τὴν περὰ, καὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ ἀφικνεῖται, κάκει τὴν κατολήσιν ἐμπορεύεται.

Ἄλλ' οἱ Χριστιανοὶ μήπω νοήσαντες, οὗτοι αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν εἰσιν οἱ ἐμπαδῶντες ἡμᾶς, καὶ αἱ κακίαι ἡμῶν εἰσιν οἱ τὰ κακὰ προξενούντες, πάλιν ἐτέραν ἀφίησι καθ' ἡμῶν ὀργὴν ἢ τύχην. Ὁ γὰρ Χαλλί (2) πρακτικὸς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς μεθοδύματα, καὶ οὗτος ὁ νέος οὐκ εὐτοχῆσει ποτὲ, ἀγεται πάλιν παρ' αὐτοῦ ὁ Μουράτ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἀδριανού, καὶ εὐφημίζεται ὡς ἡγεμῶν. Ὁ δὲ νέος ἡγεμῶν Μεχεμέτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ στέλλεται παρὰ τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἰάγγος περὰ τὴν περὰ τοῦ Ἰστρου ἐξ ἄλλης ὁδοῦ, καὶ διαβάς τὰ στενωπὰ πάντα ἔρχεται πρὸς τὸ Νῆσιον (3), ἢ πρὸς τὸν Κόσσοβαν. Καὶ ὁ Μουράτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἔτοιμος. Καὶ δὴ πολεμήσαντες ἀφ' ἐσπέρας, πρῶτ' σκοτίας οὖσης ἐγείρεται σὺν μερικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς δῆθεν ἐτοιμάσων πρὸ ὥρας τὸν πόλεμον, αὐτὸς διέδρα. Ὡς γὰρ τὴν στρατιάν τοῦ Τούρκου ὑπερέχουσιν ἀπὸ τὸ πλεῖστον, καὶ τοὺς Ὀγγυροὺς δειλιῶντας καὶ

atione cum suis transfretavit. Sub Mehemete qui militabant Ryglis occupatis, Moratisque transitu cognito, unius diei itinere ei se conjunxerunt, alterisque castris Varnam perveniunt. Postridie praelium horrendam ac cruentum a diluculo ad horam diei nonam commissum. Christiani nulli parcentes Turcos ceciderant; verum circa horam decimam Saxonum regulus solus, suorum quingentis praeterpropter stipatus in Turcos equum impellit. Hoc ne committeret, dehortabatur Jangus, cui tamen haud paruit; et propius cum accessisset, lethale vulnus equus accipit, sessoremque regulam in caput pronum excutit, cui caput Turci illico amputarunt. Casum statim cognovit Jangus; caput enim hastae praefixum sublimè conspiciebatur, clamoresque et vociferationes excitatae erant, *Qui fugit fugiat*. Magnam itaque stragem Turci edunt: et nocte superveniente, vix superato fluvio, Jangus salvus evasit. Turci, parta victoria, fugatisque hostibus se receperunt: et Morates prospera fortuna usus in oppositam Europæ Asiaticam iterum transit, Magnesium petit, habitationemque sibi illic eligit

In nos porro Christianos nondum satis intelligentes peccatis nostris irretitos teneri, vitiiisque et flagitiis damna et calamitates in nos accersere, aliud telum irata fortuna immisit. Hælit enim artium, quibus imperium regi debet, peritus, et adolescentulum Mehemetem nunquam fortunatum fore suspicatus, Moratem iterum in palatium Adrianopoleos reducit, imperatoremque salutat. Junior vero princeps Mehemetes a patre Magnesium missus est, ut res Imperii illis in partibus administraret. Hoc cum rescivisset Jangus, Istrum alia via transit, omnibusque angustiis superatis Nisim accedit, quæ ad Cosovam sita est. Morates huic cum toto exercitu paratus occurrit. Sub vesperam jam prælium initum erat, mane, priusquam illuxisset, cum agminis parte movet Jangus, et ad mature pugnandum omnibus simulate dispositis, aufugit. Turcorum enim exercitum copiis suis multitudine longe superiorem sciebat: Hungaros trepidare et fugæ inten-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(98) Κρατοῦντες Βύβλας. Forte hic intelligenda urbs in Odrizia, quæ Βούβαλος appellatur, sub metropolitana Adrianop. Æni montis. Bilgiur a Turcis appellatur, ut ex vocabulorum elementis probabile sit.

(99) Pugna ad Varnam et accepta a Christianis elades Novemb. 10, anno 1444, Hegiræ 848, qui cœpit 19 Apr. die Dominica. Novemb. 10 erat Regeb vel Regiad mensis dies 29 feria iv.

(1) Ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν. Idem Phranzes, lib. ii, cap. 18, tradit. Laonicus, lib. vii, Wladislaum, ut castra Moratis aggredieretur a quibusdam impulsam, qui Hunnadi invadebant, scribit.

(2) Ὁ γὰρ Χαλλί. Leunclavius lib. xvi, et Laonicus, lib. viii, quibus artibus Chalil Moratem in regium solum reduxerit, exponunt. Id factum adnotant Annales Turcici anno Hegiræ 850 (id est, Christi 1446), expeditionemque Moratis in Moream eodem anno. Sed ita intelligendum est, anno 849 (Christi 1445), Moratem in thronum imperatorum reductum; in Peloponnesum sub finem anni 1445, at

Hegiræ 849, venisse, et anno 1446, Hegiræ 850, D Adrianopolim rediisse. Tam annales Turcici quam historia Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo prælium: quod equidem verum est. Expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445, et initium 1446, pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamen et Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6955, wensemque Decembrem [id est, Christi 1446] referunt. Ducas forte hujus quoque pugnae mentionem statim subijcit illis, quæ de Varnensi narravit, quod ad res Hungaricas et Serviorum pertineant.

(3) Πρὸς τὸ Νῆσιον. Nisis urbs Servia ad Ibarem fluvium. Ptolemæo in ix Europæ Tabula habet Νέσων in superiore Mysia: in qua habetur etiam fluvius Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarem: verum in illa Ptolemæi tabula longissime abest Ciabrus fluvius ab urbe Neso. Laonicus, lib. vii, Νῆσιον vocat.

tos esse. Morates orto sole **125** Hungarorum tentoria dissipata cernens, et fugæ ipsos se commississe, in eos impressionem facit; partim spoliat, partim interfecit, aliis fuga evadentibus. Is equidem celeberrimam victoriam adeptus, clade insigni Jangum affecit. Hac insuper victoria letus converso itinere in Peloponnesum movit. Constantinus enim, qui Lacedæmonis despota erat, comperta regis expeditione, tremeriumque ad Hellespontum appulsu, Turcas interneclione perituros prædixerat: utraque Hexamillium progressus Thebas vicinosque vicinos occupaverat. Morates rebus prospere admodum gestis reversus, legatum mittit urbes sibi ereptas repetitum: quibus se decessurum negavit Constantinus. In hunc propterea movit Morates: et ad Hexamillium, quod ante annos quatuor refecerat, Constantinus castra metatur. Cum sexaginta millium millibus intra murum se continebat Constantinus, quem facile superat Morates. Illum ejusque fratrem Thomam Achaie despota Albanii statim prodiderunt: qui, patefacta eorum fraude, fuga sibi consuluerunt. Morates interim Patras usque et Clarendiam excurrit, cunctis sibi obviiis deletis, Hexamillioque everso et in ruderum congeriem reducto, mancipiis etiam ultra sexaginta millia captis, retrocessit.

Α εις φυγήν μελετώντας. Τότε ο Μουράτ ηγείτο αὐγάζοντας ὄρων τὰς σκηνὰς τῶν Οὐγγῶν καταδασμίνας, καὶ εἰς φυγήν βλέποντας, ἐπέσειπεν αὐτοῖς, καὶ τοὺς μὲν ἐσκόλευσε, τοὺς δὲ κείριεν· ἄλλοι ἔφυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μουράτ καὶ ἦτα τοῦ Ἰάγγου. Στραφεῖς δὲ μετὰ νίκης μεγάλης, κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐστράτευον. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὢν τότε Λακεδαιμονίας, καὶ ἰδὼν τὴν ἀριζὴν τοῦ βῆγος, καὶ τὰς τρεῖς ἐκ τῆς Ἑλλησπόντου, ἐμαντεύσατο παντελῆ ἀπόλειπεν τοῦ Τούρκου, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἐξαμίλιου ἐκ Θήβας, καὶ τὰ περίεξ χωρία. Στραφεῖς δὲ ὁ Μουράτ σὺν εὐτυχίᾳ πλειοψηφίᾳ, στέλλει ἀποκριτάριον, ἑστὸς τὰς πόλεις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος (4) οὐκ ἠθέλησεν. Καὶ στρατεύσας, καὶ θεῖς χάριτα ἐν τῷ Ἐξαμίλιῳ, ἦν γὰρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οὐκ ἔλαβεν αὐτό· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἐξήκοντα χιλίαισι ἄνδρος, αὐτὸς εἰσῆλθε· καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καὶ σὺν ἐπιβουλῆς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὢν Ἀχαίας κτερίζοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν (5)· πλὴν αὐτοὶ τὸν ἐκείνην ἐνοήσαντες ἀπέδρασαν. Ὁ δὲ Μουράτ μέχρι Πετρῶν καὶ Γλαρέντζας (6) δραμῶν, καὶ ἀπὸ τῆς παραδοῦς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὑπανίστρεφε γαλιῶν· ὁ δὲ Ἐξαμίλιον, ἐρείπιον καταλιπὼν αὐτό· αἰχμαλώτους καὶ πλῆθος λαοῦ ἐπέλασσε χιλιάδας ἐξήκοντα.

CAPUT XXXIII.

Joannes imperator moritur, et Constantinopolim Constantinus despota venit. Moratemque sibi conciliat. Morates sibi suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adriano olim tenui, imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, morbus, et insensum ante moriendi et oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Serviae despoticae filiam, novercamque sua Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, et pensionem ad aliam principum et urbium legationes ad moratem.

Per idem tempus imperator Joannes longa annorum serie podagra conflictatus, post reditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter Ecclesiarum perturbationem ac dissensionem, tum ob despœnzæ interitum, morbo correptus est, et paucos post dies Romæorum ultimus imperator ipse fato cessit. Qui ergo Constantinopoli res imperii administrabant, legatos ad Constantinum miserunt, qui in urbem eum adducerent. Is legatos ad Moratem misit, donis verbisque suavis animum ejus captavit, et offensionum præteritarum omni causa remota placavit. Morates etiam cum uxorem dare filio suo decrevisset, **126** a principibus Armeniæ finitimis sponsam ei petivit Turcatris filiam Turcomanorum, qui ultra Cappadoces

Ο δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (7) ποδαλγίᾳ πεισθεὶς ἐν πολλοῖς ἔτεσι, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολλὰς θλίψεις καὶ δυσφορίας ὢν, πρὸς τὴν διὰ τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ταραχὴν, πῆ δὲ διὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς δεσποίνης, κατέλαθεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελεύτησεν, ὁσπαστος βασιλεὺς ἢ χρηματίας Ἰωμαίων. Τὸν δὲ Κωνσταντῖνον ἐπέψαντες, οἱ τῆς Κωνσταντῖνου ἠγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει. Καὶ πρόσθετι σιελας εἰς τὸν Μουράτ, καὶ δεξιώσας αὐτὸν σὺν δούροις, καὶ μελιχίῳ ἰσχυρῶς εἰρήνευσεν αὐτὸν, ἄρας ἐκ μέσου πάντα παρετήρηθη ὅσα σκάνδαλα. Βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι (8) τῷ υἱῷ αὐτοῦ, τῆ γάμοιο νόμῳ ἐκ τῶν ἡγεμόνων τῆς τῆς Ἀρμενίας ὄρια κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατήρ (10) ἀνδρὸς ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖσε κτερίζοντων.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(4) Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος. Adeundus Laonicus lib. vii, ubi diffusius illam expeditionem narrat, et cum nostro prorsus sentit. Phranzes, lib. ii, cap. 19.

(5) Παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανικῶν. Moreæ seu Peloponnesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes, lib. iii, cap. 21, qui ipsos vocat Peloponnesios Albanitas.

(6) Μέγρι Πυτρῶν καὶ Γλαρέντζας. Patrae urbs Achaie in Peloponneso metropolis. Clarenza vulgo Chiarenza, olim Cyllene, in Elide Peloponnesi. Aliis est Dyme. Sita est in ora occidua Moreæ seu Peloponnesi.

(7) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. ii c. ult.; Laonic. lib. vii, sub finem. Constantinus im-

peratoris Joannis frater, Demetrio fratri nativitate prælatus est. Metuehant enim Constantinopolitane Constantinus repulsam passus, Demetrio et in bellum inferret, resque Græcorum reliquas perirent.

(8) Ὁσπαστος βασιλεὺς. Joannes ultimus imperator appellatur, quia nunquam Constantinus eius successor coronatus est.

(9) Βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι. Leuncl. lib. xiv, hanc mulierem Dulgadiris, qui est Turcaneptem et Sulcimanii filiam fuisse tradit, ex Bulgaria Hanivaldana: noster Ducas Turcatris seu Dulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantiana Hæstæ consentit.

(10) Θυγατέρα τοῦ Τουργατήρ. Hujus Dulgadiris sive Turcatris filio, Anadole, sed vera pronomen

κειμένων Τουρκομάνων, ὑπεράνω Καππαδοκῶν. Τὴν δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδέξατο, ὡς ἐν δυνάμει καὶ πλούτῳ ἰσοτερῶν αὐτῶν· ἀλλ' ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπερῶν καὶ τοῦ Καραμάν, οἰκῶν ὁ ῥηθελὶς Τουργατῆρ, εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀμασίᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μωράτ, καὶ προσκρούειν καὶ τῷ Καραμάν κάτωθεν ὁρμῶντι, καὶ τῷ Καρὰ Ἰουσοῦφ ἀνωθεν, καὶ μεσιτευσούσης τῆς συγγενείας, κεκτῆσθαι παρ' αὐτοῦ τὴν τυχοῦσαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν· ὅθεν καὶ στείλας ἕνα τῶν αὐτοῦ βεζιρῶν τὸν λεγόμενον Σαριτζιάν, ἤγαγεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οἴκου πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρουσαν θησαυροὺς πολλοὺς, καὶ φερὴν πολυτάλαντον. Ὁ δὲ Μωράτ καὶ πενθερὸς αὐτῆς, μαθὼν ἐγγιζούσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιουπόλεως, ἐπεμψε μεγιστᾶνας ἀπ' Ἀδριανοῦ, καὶ στρατὸν εὐζωνον, καὶ ὑπαντῆν ποιήσαντες, ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει. Ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος τὴν νύμφην, ἤρξατο τελεῖν τοὺς γάμους. Καὶ κατέσας πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγούς καὶ ἡγεμόνας, οὗτω Τουρκοὺς καθὰ Χριστιανοὺς, ἀπαντες ἔθειον ἐν δώροις· πολλοὶς ἑορτάσσοντες τὰ γαμήλια· ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκέβριον, ἐτελείωτο καὶ ὁ γάμος. Τοὺς οὖν πατρὸς αὐτῆς οὖν ἐλθόντας οἰκειοὺς τοῦ πατρὸς αὐτῆς δαφιλῶς φιλοφρονήσας, καὶ παντοίαν εὐεργεσίαν ἀπέβηκε εἰς τὰ ἴδια ἐπεμψε. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεώτερον ἄμα τῇ γυναίκῃ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Λυδίᾳ ἀπέλευσεν. Ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν, τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἦδη μεσεζομένου, καὶ παρελθόντος τούτου ἄγων ὁ Φεβρουάριος πέμπτην, ἕξ τῶν ταχυδρόμων ὡς ὑπὲρ τὸς τις ἀετὸς ἐπέστη, ἰδοὺς αὐτῷ γραφὴν εἰς χεῖρας ἀσφαλῶς κατεσφραγισμένην. Ἀνοίξας οὖν αὐτὴν καὶ ἀναγνοὺς, ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (11). Ἡ δὲ γραφὴ ἦν σαλευσίσα παρὰ τῶν βεζιρῶν τοῦ τε Χαλλί, καὶ τῶν ἐτέρων. Ἐδήλου οὖν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ τοῦ ἀναλινώσκοντος ἡ βραδύνοι, ἀλλ' εἰ δυνατόν ἐπιθῆναι πηγᾶσιν ἢ πρὸς πτερόεντι, καὶ ἀφίκεσθαι ἐν Θράκῃ, πρὸ τοῦ κουσθῆναι εἰς τὰ περίξ ἔθνη ἢ ἀγγελία τῆς τελευταίας τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιβὰς ἐν τῶν δραμαίων Ἀραβικῶν ἵππων. Οὐκ ἔβηεν ἄλλο τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ πλὴν, Ὁ ἀγαπῶν ἀκολουθήτω μοι. Αὐτὸς δὲ ταχέως ὤχετο ἔχων ἑμπροσθεν τοὺς οἰκειοὺς δούλους τοξότας, καὶ ὑποδρόμους ἀμφοτεροδεξίους εἰπεῖν γίγαντας πάντας ἐξούς· τοὺς δὲ ξιφηφόρους καὶ ἀκοντιστὰς ἱππέας ἐπέθεεν· καὶ δὴ ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίαν παθεὶν τὸν πορθμὸν ἐν Χερρόνησῳ κατέστη. Καὶ ναμαίνας ἐν Καλλιουπόλει· ἄλλας δύο ἡμέρας, τοῦ ναυασθοῦσθαι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἕνα τῶν ταχυδρόμων πέμψας ἐν Ἀδριανοῦ, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ

Ismaelis Bullialdi notæ.

A siti sunt, principis. Hanc affinitatem non ambuebat, quod viribus ac divitiis sibi par esset, verum quia ditiones illius Turcatiris Turcopenas et Caramanum interfangebant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasiæ provinciam regebat; Caramano ab inferioribus seu maritimis locis, et Cara Iusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcumque ab eo sperabat. Unum itaque vezirorum suorum Saricium misit, qui summo honore et gloria ornatam, thesauros multos secum ferentem, dotemque ditissimam domo paterna abduxit. Morates hujus sponsæ socer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam misit, manumque expeditam militum, qui susceptam Adrianopolim in principis palatium deduxerunt. Lætus admodum et hilaris sponsam excepit imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus diionis suæ ducibus et principibus, cum Turcis, tum Christianis: qui multis cum donis præsto fuere, nuptialibusque festivitibus interfuere. Mense Septembris eas celebrare cœperunt, et transacto Decembri nuptialibus festis finem imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, et omnimodis beneficiis affectos ad propria remisit. Filium deinde suum novum maritum cum uxore in Lydiam Asiæ minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarii Magnesium venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar aquilæ celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsegnatam ei tradit: qua resignata ac lecta, patris sui obitum didicit Mehemetes. Illam scripserant veziri, Haili scilicet ac cæteri, qua patris ejus mortem nuntiabant, hortabanturque ut ea lecta profectionem suam minime differret, sed, si possibile fuerit, equum Pegasæum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obiisse resciverint, proficisceretur. His paruit, et confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: *Qui me diligit me sequatur*. Eum itaque diligenter abeuntem celeripedes servi domestici sagittarii, velut ambidextri gigantes, præcedebant. Equites jaculatores et ensiferi sequebantur: **127** biduoque in Magnesia in Chersonesum fretum superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substittit, ut eos qui secuti fuerant, exspectaret. Cursorem etiam Adrianopolim præmisit, qui cum in Chersonesum trajecisse nuntiaret. Crebris deinde sermionibus et fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs infima tu-

one Aladeule, ut vult Leunclavius in *Pand. Histor. urciæ*. Cappadocia ad Boream et occasum terminatur: ad meridiem Syria et Caramania ei objacent: portum Aru enia minor. Leunc. cap. 163 adeundus.

(11) *Ἔγνων τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ*. De Moratis morte et Mehemetis initio Laonicus, lib. vii, in calce, et viii, in capite adeundus. Leunclavius etiam lib. xiv et xv, et Piranzes lib. iii, cap. 2.

sie præsulibus eum comitantibus, in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. Præmeditatus erat Ecclesiarum unionem, legatosque Romam ad papam Eugenium antea destinarat: qui sumptus omnes illius protectionis se facturum pollicitus est: reditus insuper palatii officialibus, Ecclesie præsulibus, ipsisque imperatori ac patriarchæ in Italia attributurum. Ubi ex Asia, Thracia, insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter palatiumque officiales quasi 110 Constantinopoli convenerunt, triremes, quas papa ex Italia pecunia sumptibus faciendis instructas

λοιπῶς ἐπιπέποι; καὶ ἄρχουσι, ἀποτῆσαι τὴν σύν-
δον. Ἦν γὰρ προμελετητικῶς τὴν ἑνωσιν, καὶ
πέμψας ἐν Ῥώμῃ κρίσεις, προλαβὼν τῷ πάπῃ
Εὐγενίῳ, ὅπως αὐτὸν τὴν πᾶσαν καθ' ὅδον δαπάνην
αὐτῶς δοῦναι, καὶ προσόδους ἐν Ἰταλίᾳ τοῖς τοῦ
παλατίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἄρχουσι, καὶ αὐτῷ
βασίλει, καὶ τῷ πατριάρχῃ. Οἱ δὲ ἀθροισθέντες (75)
ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Θράκης,
καὶ τῶν τῆς νήσου εὐρισκομένων, τῶν ἐκ τοῦ ἁγίου
δρους εὐρισκομένων μοναχῶν τὴν ἀριθμὸν ὡς καὶ
οἱ τοῦ παλατίου σὺν τῷ βασιλεῖ ὦ; καὶ τριτρικ
πέμψας ὁ πάππας (76) ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὰ πρὸς

Ismaelis Bullialdi notæ.

Inde ad annum 6961 (quo Cpolis ab atheis Turcis capta est Maii 29, feria 3) anni 404 elapsi sunt, quibus schisma inter Romanos seu Græcos et Francos seu Occidentales perseveravit. Michael ipse Cerularius schismatis malum auxit, et in majus discordiæ incendium prorumpere fecit. Italus quoque quidam nomine Argyrus, rebus quibusdam secularibus admistis, vulnus illud exasperavit. maxime vero ac præcipue patriarchæ libido: qui se suosque successores Romanæ sedis jurisdictioni subtrahere voluit, nec ad papam amplius provocari, nec ab eo judicari. Propositum insuper illius erat, in aliorum patriarcharum thronos auctoritatem et jurisdictionem in se trahere: quamque antea papa Romæ in ceteros habuerat, potestatem ad Cpolititanum patriarcham transferre. Hoc schisma ad Michaelis I Palæologi tempora perseveravit: qui anno 1274 in concilio Lugdunensi illud conciliare, discordias inter Græcos et Latinos componere per legatos laboravit, et Græcam Ecclesiam in communionem a Romana recipi effecit. Verum unionis decreto Græci plerique contradixerunt: frustraque fuit Michaeli imperatorem unionem amplexum esse, Joannemque Beccum patriarcham, qui dum privatus vixerat, eam aversatus fuerat, tandem approbasse. Andronicus enim Michaelis filius, et Georgius Cyprius patriarcha illam improbarunt et condemnarunt. Andronicus etiam patrem suum Michaeli defunctum sepulturæ pompa ac consuetis honoribus privavit, quod cum Latinis sensisset. Joannes deinde Cantacuzenus, cum res ejus ad angustias redactæ essent, illam Ecclesiarum unitatem meditatus est, et Græcam Ecclesiam cum Romana in gratiam redire cupiebat, ut summum Pont. Latinosque in suas partes adversus Annam et senatum Cpolititanum traheret, quod ipse in historia, quam scripsit, testatur. Verum quem ex ea unione fructum sperare poterat, in tanta Græcorum ab Ecclesia Romana disensione? quam maximam fuisse, et sævisse in Latinos acerbissimo odio Orientales ex ipso Cantacuzeno constat. Ille enim, de Apocauci perditissimi viri malis artibus disserendo, tradit istum ad summum Pont. imperatricis Annæ nomine, eaque inscia litteras scripasisse: quibus Anna Orientalem Ecclesiam Romanæ restituebat, et Papæ jurisdictioni subiciebat. Rem serio agi verasque esse litteras persuasus pontifex, ad Annam rescribit: de tam sancto proposito eam laudat, hortaturque ut in eo perseveret. Pontificis litteræ Apocauco redditæ sunt, quas apud se occultabat, adversus Annam in medium illas adducturus, si eam abhorre a conjugio Joannis imperatoris et filia suæ sensisset: in publicum siquidem pontificis litteris editis, clerum Cpolititanum plebeumque in Annam concitaturum se sciebat, illique Ecclesiarum unioni Græcos prorsus adversari noverat. Manuele porro Palæologo imperante, cum Græcorum res a Turcis attritæ fuissent, nec imperium nisi precarium, ut ita dicam, Turcis vectigales facti, obtinerent: ultima necessitate cogente, opem re-

bus afflictis suis implorantes, ad Latinos confugiunt: utque facilius impetrent, spem ad Ecclesie communionem redeundi Latinis faciunt, et circa annum Christi 1417, a Manuele missus in Italiam Eudæmon Joannes, Cpolititanam Ecclesiam totamque Orientem Ecclesiam Romanæ redditurus erat, et cum illius anni die 11 Novemb. summus pontifex electus fuisset Martinus V, cum eo de Ecclesiarum conciliatione agit: imperatoris et patriarchæ affectum, quo promovere tam ingens bonum student, exponit. Martinus papa Eudæmonem Joannem benigne amplexus est, indulgentiasque concessit illis, qui militatum irent ad Hexamilium propugnandum. Litteras etiam ad imperatorem et patriarcham scribit, quibus significat, quanta animi cupiditate Ecclesiarum unionem optet. Postquam vero Manuel obiit, Joannes ejus successor legatos ad papam de reconcilianda concordia semel atque iterum mittit. Secundam legationem, cujus meminit Piranes, l. II, c. 9, obierunt circa annum 1430 Marcus Jagers magnus stratopedarcha, Curunus Manganorum præsul, et Demetrius Angelus Cilias, qui imperatori a secretis erat. Actum deinde de concilio indicando, ut in eo transirent decernerentque Ecclesie unionem. Concilium per id tempus Basilee habebatur, ad quod Orientalem Ecclesiam Patres invitabant: sed Græci summi Pont. partibus adhaerent, et in Italiam veniunt, cumque Latinis concilium Ferrariz, Florentiz demum celebrant: quod, qualem exitum habuerit, ex hac historia Duce colligere licet.

(75) Οἱ δὲ ἀθροισθέντες. Archipræsules a patriarcha electi eum comitati sunt, et synodo interfuerunt, Ephesi, Trapezuntis, Heracleæ, Cypri, Sardinum, Nicomediz, Nicææ, Tornovi, Monembasiz, Lacedæmonis, Amasiz, Mitylenes, Staurupoleos, Moldaviz, Rhodi, Melenici, Dramæ, Gænni, Driatræ et Anchiæ: omnes numero viginti. Venit ad concilium et Russiæ archipræsul cum episcopo. Ex archontibus etiam Ecclesiaz adfuerunt magnus sacellarius, magnus œκονομῆς, seu vasorum custos, magnus chartophylax, magnus Ecclesie præfectus, protecdicus, nomophylax, et alii officiales omnes fere, exce, to hieromonacho, qui tunc morbo decubuit. Præsules vero monasteriorum fuerunt, Greg. Pantocratoris præsul, Malei præsul, S. Basilii præsul. Ex hieromonachis Pachomius, Moyses Laure monasterii, Dorotheus Batopedii monasterii monachi. Alexandrini patriarchæ vicarius fit Heracleensis archiepiscopus. Antiochiæ patriarchæ vices obeunt Greg. pneumaticus, et Russiæ archiepiscopus. Hierosolymitani tandem Ephesi et Sardinum archiepiscopo.

(76) Καὶ τῆς πέμψας ὁ πάππας. Ille triremes Venetiæ circa finem Septembr., anno 1417, quibus præfectus erat Antonius Condolmeris, Eugeni papæ nepos, Constantinopolim appulsa sunt, terræque notus ipso die factus adnotatur.

δαπάνην νομισματα, εισησαν πλόντες ἀπὸ τῆς Κωνσταντινίου εἰς Βενετιαν (77). Ἐξελθόντες οὖν εἰς Βενετιαν, ἀσπασίως ἐδέξαντο εἰ Βενετικοὶ τοὺς Ῥωμαίους, τὸν βασιλέα ὡς δευτέρον μονάρχην καὶ προνοητὴν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. Ὁμοίως καὶ τὴν πατριάρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχιερεῖς. Ἐδωκαν οὖν αὐτοῖς (78) καὶ ἱερὸν τέμενος, καὶ εἰσῆλθον ἐκτελέσοντες τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. Ἡθροίσθησαν γοῦν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν καὶ ἐνωτίσασθαι θεῖαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ ἔθος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἰδόντες καὶ θαυμάσαντες, καὶ ἐκ βάρους ψυχῆς κράξαντες τῷ Κύριε, οὐ φύλαξον τὴν Ἐκκλησίαν σου ἄτρωτον ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ· σὺ εἰς ἐν σὺναφον· σὺ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου διὰβήξον· ἡμεῖς γὰρ οἱ μήπω τωρακότες Γραικοὺς, οὕτε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες, ἠκούομεν ἐξ ἀκρας φωνῆς, καὶ ὡς βαρβάρους ἐλογιζόμεθα. Νῦν δὲ οἶδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὗτοι εἰσιν οἱ πρωτότοκοι τῆς Ἐκκλησίας υἱοὶ, καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐστὶ τὸ λαλοῦν ἐν αὐτοῖς. Ἀπάραντες οὖν ἐκ Βενετίας διὰ ξηρᾶς ἤλθασιν ἐν Φεραρίᾳ. Κάκει ἀρξάμενοι τὰ τῆς συνόδου, κατέλαβε θανάτηφόρος ἐν Φεραρίᾳ νόσος· κάκειθεν ἀπάραντες ἦλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπληρώθη ἡ σύνοδος. Ἦν δὲ ἑξαρχος τοῦ μέρους τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ὁ Ἐφέσου Μάρκος· ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν ὁ Καθηγητὴς τοῦ τιμίου σταυροῦ Ἰουλιανὸς, μέγας ἐν τῇ ἔξω σοφίᾳ καὶ ἐν τοῖς δόγμασι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως· ὁ Ἐφέσου Μάρκος, ἐν Ἑλληνικοῖς μαθήμασι καὶ ὅροις τῶν ἁγίων συνόδων, κανῶν καὶ στάθμη ἀπαρέκτατος· ὁ Βησαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσίας Ἰσιδώρος. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν ἀρχιερέων, καὶ μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλασαμῶν, καὶ ἀρχιδιάκονος. Ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ Σχολάρχης, καὶ καθολικὸς κριτής, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ῥωμαϊκοῦ

A miserat, conscendunt, et Constantinopoli solventes versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsos Romanos respub. cum humanitate suscepit; imperatoremque ut alterum monarcham et saluti animorum providentem, patriarcham pariter et cæteros metropolitans excepit. Ipsis templum sacrum datum, in quod sacrificium incruentum celebraturi venerunt. Qui tum Venetiis vivebant, in id templum viri et feminae confluxerunt, ut divinam sacramque mystagogiam juxta Orientalis Ecclesie ritum viderent et audirent. Attente illum considerantes, fusis ex imo corde lacrymis clamabant: Domine, Ecclesiam tuam a maligni telis illasam tuere: in unum eam coagmenta, ex medio ejus scandala extirpa. Qui nunquam Græcos videramus, quique eorum ritum et cæremoniarum ordinem fama tantum auveramus, ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc vero cognovimus et credidimus primos Ecclesie fœtus eos esse, et Spiritum divinum eorum ore loqui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. Illic inchoata synodo lethalis morbus grassari cœpit; Ferraria ideo relicta, Florentiam venerunt, ubi synodus peracta et conclusa est. Primas partes inter Græcos metropolitans agebat Marcus Ephesinus: inter Italos vero cardinalis Julianus titulo sanctæ Crucis, cum in scientiis profanis, tum in fidei Christianæ dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi Metropolita in Græcis litteris atque sacrarum synodorum decretis apprime eruditus erat, canon ipse et statera invariabilis. Aderant etiam Bessarion Nicææ, et Isidorus Russiæ metropolitæ. Hi inter cæteros archipræsules doctissimi erant: etiamque magnus chartophylax Balsamo et archidiaconus. Ex senatoribus aderant quoque Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scholarius et judex universalis, et Argyropoulos: hi sapientes erant, et in Græcorum scientia aliquatenus eru-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(77) Ἀπὸ τῆς Κωνσταντινίου εἰς Βενετιαν. Constantiнопoli solverunt Novemb. 24, anno 1437, quo die Constantiнопoli terræmotus accidit. Phranzes, cap. 14, lib. 11, ait imperatorem advenisse Venetias Februarii 8, anno 6946 (Christi 1438). Qui tum etiam cum imperatore et patriarcha aderant, tradunt Venetias advenisse Sabbato τοῦ Ἀσώτου, id est, Sabbato pridie Dominicæ qua Orientalis Ecclesia Evangelium prodigi filii, quod habetur Lucæ c. xv, in liturgia recitat. Experimentum est nunc conveniat Phranzes cum his. Anno illo 1438 cyclus lunæ fuit 14, solis 19, littera Dom. E; ergo Pascha fuit Aprilis die 13: a quo si retro numeremus Dominicas 9, perveniemus ad Februarii diem 9, Dominicam τοῦ Ἀσώτου, seu filii prodigi. Pridie ergo fuit Sabbatum Februarii dies 8. Dominica illa Ἀσώτου nobis Latini Septuagesima dicitur. Ab illa Dominica ad sequentem, quæ τῆς Ἀπόκρυφου appellatur, carnibus egregie vescuntur Græci. Convenit etiam notatio diei 8 Martii anni illius, qui fuit Σάββατον δευτέρον τῶν Νηστειῶν, quo die patriarcha Josephus papam salutivæ osculo pacis in Domino, ut refert Phranzes cap. 16, lib. 11, et qui con-

ilio interfuerunt Græci idem tradunt, adduntque patriarcham noluisse juxta Occidentalium consuetudinem papam salutare.

(78) Ἐδωκαν οὖν αὐτοῖς. Quodnam templum Veneti Græcis ad liturgiam celebrandam tunc concesserint nescio, nisi forte S. Georgii, in quo Venetias reversi pro defuncto patriarcha liturgiam celebrarunt. Notant qui adfuerunt Græci, a Venetiarum duce rogatum imperatorem a concilio Venetias reversum, ut Græcos in D. Marci templo liturgiam celebrare juberet; quod factum. Ad celebrandum protosyncellus, quos Latinis norat maxime adversari, elegit: et præsentem Venetiarum duce patricisque, sacra liturgia, iis probantibus cæremoniasque laudantibus, peracta est. Ex usant hac celebrationem in Latinorum templo peractam dicuntque in proprio Antimensio celebrasse, vasis suis usos esse, omnemque ordinem et cæremonias Ecclesie suæ servasse. Nec omittendum est Heracleæ archiepiscopum cum Lacedæmoniensi celebrare noluisse, eo quod irregularis ipsi factus videretur, quod ad ordinem sacerdotalem quemdam hominiciam promovisset.

ditū. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures A illuc confluxerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unam consentientibus latis et, præter Marcum, Græcis, decretum jurejurando sanctum est, cui qui contradiceret unquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum collegerunt, ut in eo consentirent omnes, Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, tanquam ex uno principio et unica processione, quod Græci dicunt ex Patre per Filium; cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia 120 abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communionē, et osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebaturque Latinis, illam ex fidei confessione expungite. Ubique libitum fuerit apponatur, reciteturque in ecclesiis: sicut cantatur aliis in canticis ista, *Unigenitus Filius, et Verbum Dei immortale assistens*. Quibus Latini contradicebant, sic dissidentes: Si quis blasphemiam esse additionem nobis demonstrat, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim delebitur, quibus Patres res theologicas tractaverunt, Cyrillus nempe, Ambrosius, Gregorius nterque, Nazianzenus et Nyssenus, Basilus, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, alique plurimi. Si vero nos Latini constemur unum principium et causam, fontem et radicem Patrem esse Filii et Spiritus sancti, duobus principis non suppositis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem et explicationem. Florentiæ post sanctam unionem obiit patriarcha. Iter postea cepissent imperator et synodi Patres, terraque Venetiæ, papa sumptus ad id præbente, veniunt. Venetiis vero in Bœotiam triremibus Venetiæ papa sic jubente vecti sunt. Inde Constantinopolim transierunt, partim imperatoris, partim Veneforum triremibus usi. Urhem ingressi

Ismaelis Bullialdi notas.

(79) *Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ἔργου*. Illa de additione, seu potius explicatione, Symbolo facta, contentio exorta est circa tempora Leonis Papæ IV, qui anno 847 assumptus est, anno vero 855 obiit.

(80) *Πάντες οὖν υπογράψαντες*. Julii die 5 Dominica, anno 1459, Græci decreto subscripserunt, excepto Ephesino Marco. Papa deinde subscriptione sua confirmavit et probavit: rem porro infectam esse dixit, cum Ephesinum non subscripsisse intellexit. Postridie Julii 6, fer. 2, liturgia celebrata est. Cantores papæ et musici cecinerunt, deinde Græci tὴν μεγάλην δοξολογίαν. Decretum in ea lectum. Philanthropinus mantile, quo manus abstergit papa, porrexit. Et celebrata illa Missa, unio perfecta est. Petiit deinde a papa imperator, ut eopresente Græci quoque liturgiam celebrarent. Quod obtinere nequivit.

(81) *Μία ἀρχὴν καὶ αἰτία*. Græci theologi aliquando utuntur hoc verbo αἰτία in explicando SS. Trinitatis mysterio: sed eo sensu intelligunt,

μαθήματος. Ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. Ἐγγόνεισαν δὲ συναλεύσεις πολλὰι. Τέλος παυσαμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς τὴν ὁμοιοῦσαντες Ἰταλοὶ καὶ Γραικοί, πλὴν Μάρκου, ὑπεστρώθη ἄρος ὁμόσσαντες, καὶ ἀρχὴς ἐπιθέντες, ὡς οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ἔργου (79), ὅτι τὸ Πνεῦμα ἄγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς, τὸ ἔπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ πάντες οὖν ὑπογράψαντες (80) ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον, καὶ συγκοινωνήσαντες, καὶ ἀσπισμένοι ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου. Τὰ δὲ κλίρον τοῦ Μάρκου ἦν ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου λέγων, Ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ἔπου ἐν βούλησθε, τιθέσθε καὶ ἀδέσθε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοτε τὸ, Ὁ μονογενῆς Υἱὸς, καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων Οἱ δὲ Λατῖνοι ἀντίτεινον· Εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη, δεῖξον, καὶ ἀπαλείψομεν αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων βιβλίων ἢ [οἷς] ἰδεολόγησαν οἱ Πατέρες· λέγω Κύριλλος, Ἀρθρόσιος, Κρηγόριος, καὶ Γρηγόριος, Βασίλειος, Ἰερώνυμος, Ἀδούστίνος καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἕτεροι κλειστοί. Εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ Λατῖνοι μίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτία (81), καὶ πηγὴν, καὶ ῥίζαν τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχὰς, τίς ἡ χρεία τοῦ ἀπαλείψαι προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν καὶ ἀνάπτυξιν. Ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἑνωσιν (82) ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. Ἀπάραντες δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος, ἤλθοσαν ἐν Βενετίᾳ διὰ ξηρὰς εἰς ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ πάππα· ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βουωτίᾳ εἰς ἐρήρσι τῶν Βενετικῶν ἐ' ὄρισμοῦ τοῦ πάππα· καὶ ἀπὸ Βουωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν (83) εἰς τριήρσι βασιλικαῖς καὶ τῶν Βενετικῶν. Ἐλθόντες δὲ εἶρον τὴν δέσποιαν Κυραμαρτίαν τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ τὴν βασιλίσσαν τοῦ δεσπότη Δημητρίου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουράτ (84), δεικνύων εὐγνωμοσύνην καὶ

D ut Filius genitus a Patre generante, ut principium a principio, non vero tanquam effectus a causa differat, ut *δμουίου* ratio integra servetur.

(82) *Καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἑνωσιν*. Qui concilio adfuerunt, aliter tradidere: patriarcham scilicet Junii die 10, indict. 11, patriarchatus anno 24 inenunte et ante dies 20 coopto, dum cœnaret obiisse. Decreto vero non subscripserunt Græci, nisi Julii sequentis die 5.

(83) *Καὶ ἀπὸ Βουωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν*. Constantinopolim redierunt Græci anno 1440, Februarii die 1, indict. 3, feria 2, τῆς Τυροφάγου; fuit enim hoc anno Pascha Martii die 27, cyclo Lunæ 16, solis 21, litteris C, B., unde Dominica τοῦ Ἀσώτου, seu Septuagesimæ concurrat cum Januarii die 24, et Dominica τῆς Ἀπόκρως cum 31 Januarii: ita ut Februarii dies prima fuerit feria secunda τῆς Τυροφάγου septimanæ, qua Græci easis ad Dominicam sequentem vesci possunt.

(84) Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν

ἀραιφνῶ φιλῶν εἰς αὐτόν. Ἦν προκατειλημμέ-
νος; ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβὰς ἐν Φραγγίᾳ ὁ
βασιλεὺς ἐποίησεν ἑμύνοιαν σὺν τοῖς Φράγγοις, καὶ
ἐγαγόνει Φράγγος, καὶ μέλλουσι στρατεύσαι κατὰ
τοῦ Μουράτ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης τοῦ ἔξῃρα αὐ-
τὸν ἐκ τῆς δύσεως. Οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγειλαντες
αὐτῷ καὶ παραστήσαντες, ὅτι Περὶ τῶν ὧν ἠκού-
σθησαν βημάτων, οὐκ ἐπίρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰτα-
λίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πί-
στεως λαβώθη τῆ γνώμη. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς εὐθέως
ἀπὸ τῶν τριήρων ἀποδάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταν-
τινου κατὰ τὸ σύνθημα ἠσπάζοντο αὐτοὺς, ἐρωτῶν-
τες· Πῶς τὰ ὑμέτερα; Πῶς τὰ τῆς συνόδου; Εἰ
ἄρα ἐπέχομεν τὴν νικῶσαν; Οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο·
Πεπράκαμεν τὴν πίστιν ἡμῶν. Ἀντιλάξαμεν τῆ
ἀσθεῖα τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυ-
σιαν. Ἀζυμῖται καὶ γεγόναμεν. Ταῦτα καὶ ἄλλα ἀσχερό-
τερα, καὶ βερυπασμένα λόγια. Καὶ ταῦτα τίνες οἱ
ὑπογράφαντες ἐν τῷ ὄρω; Ὁ Ἡρακλεῖας Ἀντών-
ιος (85), καὶ οἱ πάντες· εἰ γὰρ τις πρὸς αὐτοὺς
ἤρετο· Καὶ διὰ τί ὑπογράφετε; ἔλεγον· Φοβοῦμε-
νοι τοὺς Φράγγους. Καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτοὺς,
εἰ ἐβασάνισαν οἱ Φράγγοι τινὰ, εἰ ἐμαστίγωσαν, εἰ
εἰς φυλακὴν ἔβαλον; Οὐχί. Ἀλλὰ πῶς ἡ δεξιὰ αὐτῆ
ὑπέγραψεν; ἔλεγον, Κοπήτω· ἡ γλῶττα ὠμολό-
γησεν, ἐκρίζουσθω. Οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ
γὰρ ἤσαν τινες τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογρά-
φειν (86) λέγοντες· Οὐχ ὑπογράφομεν, ἐὰν [μὴ] τὸ
ἱκανὸν ἡμῖν τῆς προσόδου παράσχοιτε. Οἱ δὲ ἔδιδον,
καὶ ἐβάπτετο κάλαμος· ὁπὲρ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν
τὰ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίματα, καὶ τὰ ἐν
χερσὶ μετρηθέντα ἐκάστου τῶν Πατρῶν. Εἶτα με-
ταμεληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν. Πρὸς
τὴν φωνὴν οὖν αὐτῶν, ὅτι τὴν πίστιν αὐτῶν πέπρα-
κον, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰούδα ἤμαρτον, τοῦ στρέ-
φαντος τὰ ἀργύρια· ἀλλ' οἶδὲ Κύριος, καὶ ἀνε-
βάλλετο· καὶ πῦρ ἀνήθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὄρη
ἀνέθη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, illico calamum atraq̄mento tingentes sub-
scripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ;
unicuique etiam Patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos penituit, argen-
teos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui ar-
genteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur; *Sed novit Dominus et distulit; et ignis accensus
est in Jacob, et ira ascendit super Israel*¹.

¹ Psal. LXXVII, 26.

Ismaelis Bullialdi notæ.

Μουράτ. Phranzes, lib. II, cap. 13, notat Amiram D
Moratem, ad quem Andronicus lagrus seu lagris
missus est, voluisse ab illa protectione imperato-
rem avertere. Alii dicunt Joannem imperatorem ad
Moratem misisse Paulum Asanem, ut de protectione
sua eum certiforem faceret. Moratem discessum
imperatoris in Italiam dissuasisse, veritum ne quod
fœdus cum Latinis contra Turcos iniret. Veziros
etiam Asani dixisse tradunt sultani amicitiam, quam
Latinorum utilliorem imperatori fore.

(85) Ὁ Ἡρακλεῖας Ἀντόριος. Hic Antonius
Heracleensis metropolita, postquam Constantino-
polim Græci reversi de eligendo patriarcha egerunt,
vel invitus electioni adfuit, non ut suffragium fer-
ret; negavit enim id laturum; sed ut coram uni-
verso clero, peccatum, quod admiserat subscri-

A despœnam dominam Mariam Joannis imperato-
ris uxorem obliisse comperiunt, pariterque
reginam, conjugem Demetrii despœæ imperato-
risque fratris, fato concessisse. Ad Moratem
postea legatos misit Imperator, gratum benevo-
lumque animum suum, amicitiamque cum eo
integram per eos testatus. Morates enim hanc
opinionem animo præceperat, imperatorem in
Franciam transisse fœdus cum Francis initurum,
ipsum eis adhærere, et terra marique bellum
inferre conjurasse, ut ex Occidentis provinciis
eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt
imperatorem in Italiam non transisse, ut de
his quæ fama vulgata erant et ad eum perlata,
ageret, sed ut de fidei suæ controversis dogma-
tibus cum Italis dissoreret et communicaret. At
postquam archiepiscopi, episcopi et præsules
triremibus exscenderunt, cives Constantino-
poleos, ut mos est, eos salutant interrogantque:
Ut se res vestræ habent? quomodo transacta
est synodus? num vicimus nos? Responderunt
illi: Fidem nostram pretio vendidimus; religio-
nem nostram impietate commutavimus; et Azy-
mitæ facti purum sacrificium prodidimus. Istos

121 et turpiores dictæ sermones habebant, etiam-
que ex iis qui decreto subscripserant, Heracleæ
nempe metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis
vero eis objiceret, Et quare subscripsistis? re-
spondebant continuo, Francorum formidine id
egimus. Interrogantibus insuper, num Franci
tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent,
et in carcerem detrusissent? respondebant non
ita habitos fuisse, sed quomodo hæc dextra
subscripsit, dicebant, ita abscindatur: lingua
confessa est, radicibus evellatur: nec quidquam
aliud respondere poterant. Ex archiepiscopis
etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum,
dixerunt: Nisi pecunias, quæ nobis sufficiant,

dixerunt: Nisi pecunias, quæ nobis sufficiant,
bendo decreto Florentino confisteretur ac execraretur;
seque dignum, cui manus, qua subscripserat,
præciaderetur, quibusdam familiariter secum
versantibus se fassus est.

(86) Τινὲς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν.
Qui ex clero Constantinopolitano concilio Floren-
tino adfuerunt, negant, quando decreto subsigna-
tum est, Græcos σιτηρέσιον, id est cibaria et pe-
cunias, petiisse, aut Latinos promississe: quod
Græcis tamen in patriam reversis objectum est,
ipsosque auro suffragia sua vendidisse. fidem equi-
dem fatentur pecuniam accepisse aliquos: plures
tamen eorum decreto non subsignavisse. De illo
Florentino concilio adeundus Laonicus, lib. VI,
cap. 13 et seq. usque ad 17.

Servia despota ab Hungaris auxilia implorat, duceque Joan. Hunniade Turcorum provincias invadit. Morates subdita Hungarorum irruptione percussus, pacem cum despota et Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Aethiopes Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, et imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit; ad Varnam Ladislaus Hungariæ rex interficitur, magnaue strage Christiani caduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile Bassa. Hunniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponnesum invadit.

Interea nobis dictus Georgius despota Servia, A cum devastatam ac desolatam ditionem suam cereret, nulla spe alia sustentatus, quam paucorum castrorum, quæ in Hungaria sita erant, possessione, gemeretque quotidie, nullo ejus miseria permoto, ad Hungariæ regem, qui puer admodum erat, venit. Omnia tunc regina illius mater, exercituumque præfectus Jancus moderabantur. Sortem itaque suam defendendo hortatur, ut ejus miseri subveniant. Quibus perinota regina, magisque reformidans ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, præfectum sumptus facienti. Georgio auxilium ferre jubet. Is quidem dives pecuniæ erat: stipendiariorum 122 itaque equitum ac sagittariorum viginti quinque millia sumptibus suis conscribit, fluviumque trajicit. Celeri profectioe Sophiam usque urbem perveniunt, igneque supposito eam, aliaque in circuitu oppida et pagos, nihil integrum relinquentes, comburunt. Universa vero præda in flumen mersa illud trajecerunt, et viam, quæ Philippopolim ducit, pergunt. Verum Morates in Occidente copias contractas Philippopolim adducit, cum temporis angustia pressus ex Anatolia vires ad se accersere haud potuisset. Hungari usque ad vicum quemdam, quem Bulgari Izlati (id est aureum) appellant, processere. Is inter Sophiam et Philippo-

Ο δὲ προβήθεις δεσπότης Γεώργιος (87), ἰδὼν τὴν αὐτοῦ γυμνωθεῖσαν δεσποτείαν, καὶ μὴ ἔχων ἑτέραν ἐλπίδα πλὴν ὀλίγων πολιχνίων κειμένων ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ, καὶ στενάζων τὸ καθ' ἑκάστην, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, ἔρχεται πρὸς Κράλην Οὐγγρίας, ἣν γὰρ νέος πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἐκυθερῶντο διὰ χειρὸς τῆς ῥηγίνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ Γάγγου τοῦ πρωτοστράτορος· καὶ παρακαλεῖ, καὶ ὀδύρεται τοῦ τυχεῖν ἐλέους. Ἡ δὲ ῥήγεια καμφοθεῖσα, μᾶλλον καὶ φοβηθεῖσα μήπως ἐρήμη καταλιμπανομένη Σερβία, καὶ εἰς Οὐγγρίαν ὁ φοβεῖς φθάσει, κελαιεὶ τὴν στρατηγὴν σὺν τοῖς ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ βραβηθεῖσαι· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα· καὶ δὴ βογυῖσας, καὶ λαβὼν ἰκπιεὶς καὶ τοξότας ἄκρι χιλιάδας εἰκοσιπέντε περὶ τὸν ποταμὸν, καὶ ταχυδρομήσαντας ἕως τῆς πόλεως τῆς κολουμένης Σοφίας (88), καὶ πῦρ βάλλοντες ἐνέπρησαν, καὶ τὰς περὶ τὴν πόλιν κλιεὶς καὶ κώμας, μὴδὲν ἀφέντες. Τὴν δὲ λαίαν πᾶσαν πέμψαντες ἐν τῷ ποταμῷ διεκέρασαν· οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν ἤλαυνον. Ὁ δὲ Μουράτ τὸν τῆς Δύσεως στρατὸν ἀθροῖσας· οὐκ εἶχε γὰρ εὐχερῶν τοῦ μετακαλέσασθαι καὶ τὰ τῆς Ἀνατολῆς φασάτα· ἤλθεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ σὺν τῷ δεσπότη ἔλθόντες μέχρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ἰζλατῆ (89), κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλῶτταν, ὁ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(87) Ο δὲ προβήθεις δεσπότης Γεώργιος. Hæc cap. Ducas in rebus Hungaricis parum peritum se prodit, cum eo tempore Hungariam a regina gubernatam et lanco scribit. Sic autem se res habet: Albertus Austriacus, Sigismundi gener, cum socero defuncto successisset in Hungariæ regno, biennio fere regnavit, obiitque anno 1439, Octob. die 27, Elizabetha conjuge prægnante relicta, quæ an. 1440, Februarii die 22, Ladislaum posthumum peperit. Nuptias quoque Ladislat Poloni, regis Poloniae Casimiris fratris, aspernata, anno eodem in festo Puntecostes filium suum infantulum Hungariæ regem coronari curat. Seditiosi interea aliquot Hungariæ proceres Ladislaum Polonum regem eligunt, et in Hungariam evocant. Adventantem Polonum cum Elizabetha sensisset, in Austriam filio secum abducto, et Hungariæ corona clam subrepta ac asportata, ad Fridericum III imperat. aufugit. Ladislaus Polonus die 17 Julii Hungariæ rex coronatur: eique corona, qua S. Stephani regis reliquiæ coronatæ erant, imponitur, quod aliam regina suffurata esset secumque abstulisset. Polonus Hungariam usque ad cladem Varnensem venit. Eoque interfecto, Ladislaus posthumus, ejus mater Elizabetha regina anno 1441 obierat, Hungariæ rex iterum anno 1445 proclamatur: simulque Joannes Hunniades Corvinus interrex et regni gubernator eligitur, eique reipublicæ Hungariæ summa tradiitur; quam ad annum usque 1453, cum Ladislaus posthumus ex Austria in Hungariam reversus est, rexit. Georgius Servia despota, post Sigismundi obitum et Smedrovum a Morate occu-

patum, tota Servia spoliatus cum filio suo Lazaro Antibarium, vulgo, Antitari, se recepit. Eum Morates ab hujus urbis incolis repetit, et Ragusium aufugere cogit. Cumque Ragusios Morates, ut Georgium sibi dederent, sollicitaret, molestiam et incommodum Ragusis creare despota veritus, in Hungariam ad regem Wladislaum sive Ladislaum Polonum confugit, eumque rogat, ut sibi contra Turcos opem ferat. Ladislaus Georgii ærumnis ac calamitate motus, simul ut Turcorum audaciam relunderet, in Turcos movere destinavit, bellumque ad annum 1443 protractum est. Veritus Morates illius belli exitum, Inducias decennales cum Ladislao et despota pepigit: huicque ditiones suas ipsamque Semendriam restituit. Vix compositis induciis ad arma reditum est: Julianusque cardinalis Casarino auctore atque impulsore, Ladislaus Inducias et jusjurandum violat, foederaque confundit. Denuo itaque conscripto exercitu Ladislaus, anno 1444, Morati bellum infert. Pænas vero repetente Nemesi a foederum corruptoribus, jurisquejurandi contemptoribus, ad Varnam, Tiberiopoli olim appellatam, ad Pontum Euxinum sitam, prælium committitur: in quo Ladislaus et Julianus cardinalis occubuerunt, magnaque clade Christiana respublica afflicta est. Bonfinius, D. iii, libb. iv, v et vi; Thwroczius, in *Chronicis Hungaricis*; Gerardus de Roo, *Histor. Austriacæ* lib. v, et Maurus Orbinus in Slavorum regno.

(88) Τῆς καλουμένης σοφίας. Urbs Servia Sophia
(89) Ἰζλατῆ. Hunc locum angustias saltus Isidini Leunclavius appellat.

ἐρμηνεύεται χρυσῆ, ἣν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Ἀποφίας καὶ Φιλιππουπόλεως. Ἐν δὲ τῷ μετὰ τὴν ἀξίωσιν καὶ θρυμῶνες δύσβατοι ἕως ἐγγύς Φιλίππου, ἐβούλοτο γὰρ περᾶσαι τὰ ὄρη, πλὴν διὰ πελακυφύρων καὶ δεινυροτόμων ἀνδρῶν ποιήσαι πορείαν πρῶτον, εἴτα εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι περάσαντες τὰ δύσβατα, καὶ ἐλθόντες ἀντικρὺ τοῦ φωσάτου τῶν Οὐγγρων δειλιάσαντες, οὐ κατέβησαν ἐκ τοῦ ὄρους ἐν τῷ πεδίῳ. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ καὶ μάλα θαρσαλέως ἀνέβησαν ἕως ἡμίσεως τοῦ ὄρους. Οἱ δὲ Τοῦρκοι τοξοβολοῦντες οὐκ ἐπαύοντο, πλὴν οὐδὲν ἦνυσαν· τέλος, ὀρώντες τὰ δύο μέρη μὴδὲν ἀρεῖκδον πράττοντες διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν ὀπίσθεν εἰς τὴν ἕλθεν ὁ καθέως. Τότε ὁ Μουράτ ἐδειλίασε, βαλὼν κατὰ νοῦν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ εἶδε δύναμιν Οὐγγρων διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ νῦν ὁ δεσπότης τοῦτο ἐνήργησε, πέμπει ἀποκρισιάριον εἰς τὸν δεσπότην, καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἀπάσας αὐτοῦ καὶ τὸν Σμεῖροπον. Πέμπει οὖν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς δυτας, καὶ τοῦ Δραγουλίου ὁμοίως, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρκους. Καὶ μνησθεὶς ἐν Οὐγγρίᾳ τῇ ῥηγνῆν (90) καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς βασιλείας. Ἦν γὰρ πρωτοστράτηγος ὁ Ἰάγγος (91). Ὁ δὲ τοποτηρητῆς τοῦ Κράλη Οὐγγρίας ἦν ὁ ῥήξ τῶν Σάξων (92)· μετεκαλέσαντο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν ἐπίτροπον, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολικὸν Κράλην (ἦν γὰρ τότε πεντεκαίδεκατον ἔτην ἔτος). Καὶ ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἔχουσι οἱ πρέσβεις, καὶ δίδωσιν ὄρκους τῷ ῥηγνῆ Σάξων, καὶ λαμβάνουσιν ὄρκους τοῦ εἶναι φίλοι καὶ ἡγαπημένοι· μήτε οἱ Οὐγγροὶ περάσουσι τὸν ποταμὸν τοῦ ἔλθειν κατὰ τοῦ Μουράτ, μήτε οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν Οὐγγρων. Ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε λέγων (93), Ἐγὼ δεσπόζομαι, οὐ δεσπόζω.

Τότε, εἰρηνεύσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὁμοίως καὶ Οὐγγροὶ καὶ Σέρβοι, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν (94) ποιεῖται τὴν παρασκευήν. Καὶ συναθροίσας πᾶσαν τὴν τῆς Θράκης καὶ Θεσσαλίας δύναμιν, καὶ διαβὰς τὸν ποταμὸν, πῆξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Προύσῃ, περιεσκεύαζε καὶ τὰ ἀνατολικά στρατεύματα. Ὁμοίως πέμπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξει στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασειας, καὶ ἔλθειν ἐν Ἰκονίῳ· ὁ καὶ πεποίηκεν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) Καὶ μνησθεὶς ἐν Οὐγγρίᾳ ῥηγνῆν. Fieri nequit istud, ut ex superioribus liquet. Auspugerat anno 1440 regina, et in Austriam transierat, anno sequenti 1441, res humanas reliquit : quare gestis anno 1443 interesse non potuit.

(91) Ἦν γὰρ πρωτοστράτηγος ὁ Ἰάγγος. Verum est Iancum seu Joannem Hunniadem præfectum generalem Hungaricæ militiæ fuisse.

(92) Ὁ δὲ τοποτηρητῆς τ. κ. Οὐ. ἦν ῥήξ τῶν Σάξων. Hoc falsum. Ladislaus enim Polonus rex fuit Hungariæ, eamque regio nomine, non tutorio aut vicario rexit : nec unquam Saxonum, qui hoc loco pro Polonis a Duca sumuntur, rex fuit : sed Casimiri Poloniæ regis frater. Videndus Leuncl. lib. xiv, de istis motibus bellicis et pace cum

A polim æquali ab utraque distantia situs erat. Et quæ has urbes interjacet via, difficilis atque ardua. montibus ac saltibus ad Philippopolim fere porrectis, redditur. Montes superare Hungaris propositum erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, deincepsque ingredi. Turci vero, viis illis arduis et salebrosis superatis, progrediuntur, donec ipsis Hungarorum castra conspiciuntur ; metu repressi ex monte in campum non descenderunt. Quare Hungari audacia majori montem ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen damno accepto, petiti. Tandem cum utriusque cernerent se loci angustia prohiberi, quominus egregium aliquod facinus ederent, in suum quisque, unde venerant, locum revertuntur. Metu B Morates tunc percussus, animo revolvebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transiisse, nunc despotam eas adduxisse ; quare legatos ad despotam destinavit, omnes urbes, quas ei eriperat, ipsumque Smedronum restituit. Filios etiam excecatos ei remisit, Draculo etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit ; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam reginæ Hungariæ et regni totius proregi et gubernatori significavit ; Jangus enim præfectus exercituum erat ; regium vero prorex et administrator procurabat Saxonum regulus, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legati accedunt, cumque Saxonum regulo pacem ineunt ; amicitiam mutuam inter ipsos intercessuram jurati pollicentur ; in eam conditionem quoque descensum, Hungaros fluvium non transituros ut Morati bellum inferant : nec Turcos pariter, ut in Hungariam moveant. Jangus his pactis non subscripsit, nec jusjurandum præstitit, subditum se esse allegans, non vero dominum.

Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros et Servios composita, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit : collectisque 123 Thraciæ et Thessaliæ copiis fretum traiecit, et Prusæ castra metatus ad bellum se parat, Orientisque illic milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat ut Amasiæ exercitum conscribat, et Iconium accedat ; quibus paruit Aladines. Caramanus equidem, quo tempore despota et Jangus Morati

Hungaris Turcisque inita.

(93) Ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε λέγων. Cum istis non bene conveniunt, quæ hujus capituli initio dixit Ducas : omnia scilicet in Hungaria per reginam et Hunniadem gesta fuisse et gubernata : hic vero per proregem et regis adolescentis tutorem. Quamvis vero Ducas res Hungariæ personarumque principum statum ignoraret, res inter Turcos et Hungaros gestas optime persecutus est. De istis bellis adeundi Laonicus, lib. vi et vii ; Leunclavius, lib. xiv, et Phranzes, lib. ii, cap. 48.

(94) Αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν. Laonicus, lib. vi, et Leuncl, lib. xiv, hujus quoque belli, post motus Hungaricos Serviosque compositos, historiam narrant.

bellum intolerant, occasionem nactus eum invadit, urbesque sibi a Morate ereptas recuperat. Hæcque fuit belli origo. Prusa notis castris Morates Cotyæum venit, unde in Phrygiam Salutariam perrexit: ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructo, Iconium deinde venit. At Caramanus cum suis fugit, montesque Syriam finitimos, qui tutum ei receptum præbebant, occupat. Morates Iconium hostiliter prædatus magnam vim auri atque argenti hinc secum portans urbem Laranda accessit; Larandinos omni calamitatis et ærumnarum genere vexavit: indeque deflectione grassatur populabundus, prædamque agendo ex omnibus oppidis totaque Caramani dititione, damnaque Turcis ejusdem, ac ipse erat, gentis inferendo. Excedere vero ex Caramani finibus in animo habens, filium suum dimisit, qui Amasiam reversus est; ipse vero Prusam rediit, et exacta jam ætate in Thraciam trajecit: Caramanus deinde dititionis suæ loca repetit. Ilieme deinceps appetente venit ex Amasia Aladinis Moratis filii servorum unus, qui eum diem oblitisse nuntiat. Hunc pater acerbo luctu plangit, quippe annum decimum octavum jam agens, formosus admodum et audax erat. Luctu finito, omnibus ducibus ac satrapis suis convocatis, imperatorem principemque omnium sibi subditorum Mehemetem secundogenitum filium suum, impuberem etiamnum admodumque puerum, designavit; in Anatoliam deinde profectus, vitam privatam Prusæ quietus agebat.

Appetente deinde vere, ab Hungariæ finibus speculatores venerunt, qui novo imperatori ejusque consiliariis res imperii procurantibus Halili, Saricæ et Zagano nuntiant, Hungarorum et Walachorum ingens agmen ad Danubii ripam convenire: quem nuntium patri suo Mehemetes mittit. Morates de violatis jurejurando ac fide attonitus, quid acturus esset deliberabat. Ætate deinde inchoata, sub ortum Caniculæ cunctas Orientis copias contraxit. At ex Ægæo mari viginti quinque triremes venerunt, et Callipolim usque progressæ transitum impediunt. Pars illarum etiam usque ad ostium sacrum processero, **124** illac quoque trajectum prohibetur. Hungari vero postquam Danubium transierunt, iter securi pergunt, omnia obstacula removens, et deditione castra accipientes, et Varnam usque progrediuntur. Cumque Morates trajectu arceretur, lædio affectus mœrebat: quique Mehemeti aderant, in ancipiti stantes, animos despondebant. Progressus tandem Morates ad hostium superius sacro vicinum, tutus et liber a triremium insecu-

Ο γάρ Καραμάν, ὅτε ὁ δεσπότης σὺν τῷ Ἰάγγῳ ἤλθοσι κατὰ τοῦ Μουράτ, εὐρῶν καὶ οὗτος χώρων κατήλθε, καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις αὐτοῦ, ὡς προλαβὼν ἔβλεν ὁ Μουράτ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς μάχης. Ἀπάρας δὲ ἐκ Προύσης ἤλθεν εἰς Κοτύαιον, ἐκείθεν ἐν Σαλουταρίᾳ, καὶ εἰς ποιεῖσας παρασκευὴν ἱκανὴν ἔρχεται εἰς Ἰκόνιον. Ὁ δὲ Καραμάν φεύγων σὺν τῷ στρατοῦματι, εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὄρειοις τοῖς πρὸς Συρίαν ἐν ὕρεσιν ὄχυροις. Μουράτ δὲ τὸ Ἰκόνιον ἀπειθῶς κούρσεύσας, καὶ χρυσὸν καὶ ἀργυρον ἱκανὸν ἐκείθεν κομίσας, ἐν τῇ τῶν Λαρανδῶν (95) ἔρχεται πόλει, καὶ εἰς πάνδεινα κακὰ ἐργασάμενος τοῖς Λαρανδινοῖς, ἐστράφη λεηλατῶν, καὶ κούρσεύων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοῦ Καραμάν, τὴν ἑλληνικὴν ποιῶν ὁμοίως αὐτοῦ Τούρκους. Βουλόμενος δ' ἐξελθεῖν ἐκ τῆς γῆς τοῦ Καραμάν, ἀπέλυσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἐστράφη εἰς Ἀμασειαν. Αὐτὸς δὲ καταλθὼν ἐν τῇ Προύσῃ ἐπέρασε εἰς Θράκην θέρους ἤδη παρερχομένου. Ὁ δὲ Καραμάν ἐστράφη πάλιν ἐν τοῖς ὄρειοις αὐτοῦ τόποις. Χειμῶνος δὲ ἄρξαντος (96), ἤλθεν ἐξ Ἀμασειᾶς εἰς τῶν δούλων τοῦ Ἀλατῆν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, μηνύων τὸν αὐτοῦ θάνατον. Ὁ δὲ Μουράτ μέγα πένθος ποιήσας, ἦν γὰρ ὁ Ἀλατῆν ἄγων ἔτος ὀκτὼ καὶ δέκατον, ὥρατος πάνυ καὶ εὐτολμος· μετὰ δὲ τὸ πένθος καλέσας πάντας τοὺς ἀρχηγούς, καὶ σατράπας αὐτοῦ, ἀπέδειξεν ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ὑπέκτου παντὸς τὸν δευτερον υἱὸν αὐτοῦ, τὸν Μεχεμέτ, ἀφῆλξ ἔτι καὶ παιδίων νέων ὑπάρχων· αὐτὸς δὲ περάσας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἰδιωτεύων ἐν Προύσῃ ἐκάθητο.

Ἐαρος δὲ ἄρξαντος, ἤλθοσι κατὰσχῶπι ἐκ τῶν τῆς Οὐγγρίας μερῶν ἀπαγγέλλοντες τῷ νέῳ ἡγεμόνι, καὶ τοῖς φρονεῖν οὖσιν αὐτῷ, Καλλίλ, Σαρτζῆτα, καὶ Ζάγανος, ὅτι ἐν ταῖς ὕδασι τοῦ Ἰστρου συνάγεται πλῆθος Οὐγγρων καὶ Βλάχων πολῶ. Ὁ δὲ Μεχεμέτ μηνύει τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μουράτ, θαυμάσας ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν ὀρκῶν, ἐλογίζετο τί ἄρα μίλει γενέσθαι. Θέρους οὖν ἀρχομένου, ἐκβλεῖ πρὸς αὐτὸν τὰς ἀπανταχοῦ δυνάμεις τῆς Ἑω, πρὸς τῆς τοῦ Κυνδὸς ἐπιτολάς· καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους (97) ἀνεφάνησαν τριῆρεις εἰκοσιπέντε. Καὶ ἐλθούσας ἀντικρὺ Καλλιουπόλεως ἐκώλυον τὸν πόρον. Ὁμοίως καὶ μέρος τῶν αὐτῶν τριήρων ἐπλεε μέχρι τοῦ ἱεροῦ στομοῦ, κωλύουσαι τὰς ἐκεῖ πορείας. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ περᾶσαντες τὸν πόρον τοῦ Δανουβίου, ἤρχοντι ἀδειῶς καθάρωντες τὴν ὁδὸν, καὶ λαμβάνοντες τὰ κάστρα· ἤλθοσαν οὖν μέχρι Βάρνας. Ὁ δὲ Μουράτ μὴ εὐρίσκων πορείαν ἠσχαλλεν· οἱ δὲ τοῦ Μεχεμέτ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἠθύμουν. Τότε ἀναβὰς πρὸς τὸ τοῦ ἱεροῦ στόμιον ἐγγύς, καὶ εὐρῶν ἀδειαν ἀπὸ τῶν τριήρων, ἐπέρασε καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

Isnaelis Bullialdi notæ.

(95) *Απάρδα*, urbs Lycaonia sub leonii throno.
(96) *Χειμῶνος δὲ ἄρξαντος*. Leunclavius Aladinis mortem ex historiis Turcicis anno 846, et ex *Annalibus* anno 847 contigisse statuit: ante bellum a Joanne Hunniade et Georgio despota Turcia illatum. Ducas vero post bellum illud confectum.

pacemque cum Hungaris et Serviis compositam tradit.

(97) *Καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους*. Leunclavius idem notat, lib. xiv, et in *Annalibus Turcicis* classem Italarum fuisse dicit.

Οἱ δὲ τοῦ Μεχεμέτ κρατοῦντες Βύγλας (98), καὶ μαδόντες τὴν διάβασιν τοῦ Μουράτ, ἐν μᾶλλον ἡμέρᾳ ἠνώθησαν. Καὶ δι' ἑτέρας δύο ἡμέρας ἐφθασαν ἐν τῇ Βάρῃ (99). Καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον φοβερὸν καὶ φορικῶδη ἀπὸ πρωίας ἕως ὥρας ἐνάτης, κατέκοπτον ἀσειδῶς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους. Περὶ δὲ ὥραν δεκάτην, μείνας μόνος σὺν πεντακοσίοις ἢ πλείον, ἢ ἑλαττον, στρέφει τὰς ἡνίας τοῦ ἵππου ἰ ρήξ Σάξων κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν (1) αὐτὸς δὲ οὐκ ἐκείσθη καὶ προσεγγίσας καίρῳ δίχεται ὁ ἵππος πληγῆν, καὶ τὸν ἀναβάτην κύμβαχον ἐφαπτοί, καὶ κατακομῶσιν αὐτὸν παρσού. Ὁ δὲ Ἰάγγος ἰσθεὶς τὸ γεγονός, ἦν γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀπρωρημένη τῷ δαρι, καὶ κρυαγὰ, καὶ ἀλαλαγμοί, καὶ, Ὁ σούγρον σουργῶ. Κατέκοψαν οὖν οἱ Τούρκοι πλείστους, καὶ ἡ νύξ κατέλαβε, καὶ ὁ Ἰάγγος μόλις διασωθεὶς ἐπέρασε τὸν καταμῆν. Οἱ δὲ Τούρκοι νικηταὶ τροπαιοῦχοι ἐπανέκρουσαν. Τότε ὁ εὐτυχὴς Μουράτ πάλιν τὴν περσίδα παρᾶ, καὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ ἀφικνεῖται, κάκει τὴν κατοικίαν ἐμπορεύεται.

Ἄλλ' οἱ Χριστιανοὶ μήπω νοήσαντες, οἱ αἱ ἀμαρτίαι ἡμῶν εἰσὶν οἱ ἐμπειδοῦντες ἡμᾶς, καὶ αἱ κακίαι ἡμῶν εἰσὶν οἱ τὰ κακὰ προξενούντες, πάλιν ἑτέραν ἀφίησι καθ' ἡμῶν ὄργην ἢ τύχην. Ὁ γὰρ Καλλί (2) πρακτικῶς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς μεθοδύματα, καὶ δὲ ὁ νέος οὐκ εὐτοχῆσαι ποτὲ, ἀγεται πάλιν παρ' αὐτοῦ ὁ Μουράτ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἀδριανοῦ, καὶ εὐφημίζεται ὡς ἡγεμῶν. Ὁ δὲ νέος ἡγεμῶν Μεχεμέτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ στέλλεται πρὸς τοῦ πατρὸς τοῦ ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἰάγγος παρᾶ τὴν περσίδα τοῦ Ἰστρου ἐξ ἄλλης ὁδοῦ, καὶ διαβάς τὰ στενωπὰ πάντα ἐρχεται πρὸς τὸ Νῆσιον (3), ἢ πρὸς τὸν Κόσσαν. Καὶ ὁ Μουράτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἑτοιμός. Καὶ δὴ πολεμήσαντες ἀφ' ἑσπέρας, πρωὶ σκοτίας οὐσης γέγερται σὺν μερικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς δῆθεν ἐτοιμάσων πρὸ ὥρας τὸν πόλεμον, αὐτὸς διέδρα. Οἶδε γὰρ τὴν στρατιάν τοῦ Τούρκου ὑπερέχουσαν ἐπὶ τὸ πλείστον, καὶ τοὺς Οὐγγυροὺς δειλιῶντας καὶ

lione cum suis transfretavit. Sub Mehemete qui militabant Ryglis occupatis, Moratisque transitu cognito, unius diei itinere ei se conjunxerunt, alterisque castris Varnam perveniunt. Postridie praelium horrendum ac cruentum a diluculo ad horam diei nonam commissum. Christiani nulli parcentes Turcos occiderunt; verum circa horam decimam Saxonum regulus solus, suorum quingentis praeterpropter stipatus in Turcos equum impellit. Hoc ne committeret, dehortabatur Jangus, cui tamen haud paruit; et propius cum accessisset, lethale vulnus equus accipit, sessoremque regulum in caput primum excutit, cui caput Turci illico amputarunt. Casum statim cognovit Jangus; caput enim hastae praefixum sublimis conspiciebatur, clamoresque et vociferationes excitatae erant, *Qui fugit fugiat*. Magnam itaque stragem Turci edidit: et nocte superveniente, vix superato fluvio, Jangus salvus evasit. Turci, parva victoria, fugatisque hostibus se receperunt: et Morates prospera fortuna usus in oppositam Europae Asiam iterum transit, Magnesiam petit, habitationemque sibi illic eligit

In nos porro Christianos nondum satis intelligentes peccatis nostris irretitos teneri, vitiisque et flagitiis damna et calamitates in nos accersere, aliud telum irata fortuna immisit. Hinc enim artium, quibus imperium regi debet, peritus, et adolescentulum Mehemetem nunquam fortunatum fore suspicatus, Moratem iterum in palatium Adrianopoles reducit, imperatoremque salutat. Junior vero princeps Mehemetes a patre Magnesiam missus est, ut res imperii illis in partibus administraret. Hoc cum rescivisset Jangus, Istrum alia via transit, omnibusque angustiis superatis Nisim accedit, quae ad Cosovam sita est. Morates huic cum toto exercitu paratus occurrit. Sub vespream jam praelium initum erat, mane, priusquam illuxisset, cum agminis parte movet Jangus, et ad mature pugnandum omnibus simulate dispositis, aufugit. Turcorum enim exercitum copiis suis multitudine longe superiorem sciebat: Hungaros trepidare et fugae inten-

Ismaelis Bullialdi notae.

(98) *Κρατοῦντες Βύγλας*. Forte hic intelligenda urbs in Odrysis, quae Βούκαλος appellatur, sub metropoli Adriaanop. Aeni montis. Bilgiur a Turcis appellatur, ut ex vocabulorum elementis probabile fit.

(99) Pugna ad Varnam et accepta a Christianis clades Novemb. 10, anno 1444, Hegiræ 848, qui coepit 19 Apr. die Dominica. Novemb. 10 erat Regeb vel Regiad mensis dies 29 feria vi.

(1) *Ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν*. Idem Phranzes, lib. vi, cap. 18, tradit. Laonicus, lib. vii, Wladislauum, ut castra Moratis aggredereetur a quibusdam impulsione, qui Hunniadi invadebant, scribit.

(2) *Ὁ γὰρ Καλλί*. Lennclavius lib. xiv, et Laonicus, lib. viii, quibus artibus Chalit Moratem in regium solium reducerit, exponunt. Id factum adnotant Annales Turcici anno Hegiræ 850 (id est, Christi 1446), expeditionemque Moratis in Moream eodem anno. Sed ita intelligendum est, anno 849 (Christi 1445), Moratem in thronum imperatorum reductum; in Peloponnesum sub finem anni 1445, at

Hegiræ 849, venisse, et anno 1446, Hegiræ 850, Hadrianopolim reliisse. Tam annales Turcici quam historia Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo praelium: quod equidem verum est. Expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445, et initium 1446, pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamen et Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6955, mensemque Decembrem [id est, Christi 1446] referunt. Ducas forte hujus quoque pugnae mentionem statim subjicit illis, quae de Varnensi narravit, quod ad res Hungaricas et Serviorum pertineant.

(3) *Πρὸς τὸ Νῆσιον*. Nisis urbs Serviae ad Ibarem fluvium. Ptolemæo in ix Europæ Tabula habet Νέσων in superiore Mysia: in qua habetur etiam fluvius Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarem: verum in illa Ptolemæi tabula longissime abest Ciabrus fluvius ab urbe Neso. Laonicus, lib. vii, Νῆσιον vocat.

ros esse. Morates orto solo **125** Hungarorum tentoria dissipata cernens, et fugæ ipsos se commisisse, in eos impressionem facit; partim spoliat, partim interficit, aliis fuga evadentibus. Is equidem celeberrimam victoriam adeptus, clade insigni Jangum afficit. Hac insuper victoria lætus converso itinere in Peloponnesum movit. Constantinus enim, qui Lacedæmonis despota erat, comperta regis expeditione, triremiumque ad Hellespontum appulsu, Turcas internectione perituros prædixerat: ultraque Hexamillum progressus Thebas vicinosque vicinos occupaverat. Morates rebus prospere admodum gestis reversus, legatum mitti urbes sibi ereptas repetitum: quibus se decessurum negavit Constantinus. In hunc propterea movit Morates: et ad Hexamillum, quod ante annos quatuor refecerat, Constantinus castra metatur. Cum sexaginta militum millibus intra murum se continebat Constantinus, quem facile superat Morates. Illum ejusque fratrem Thomam Achaie despota Albani statim prodiderunt: qui, patefacta eorum fraude, fuga sibi consuluerunt. Morates interim Patras usque et Clarentiam excurrit, cunctis sibi obviis deletis, Hexamillioque everso et in ruderum congeriem reducto, mancipiis etiam tretra sexaginta millia captis, retrocessit.

A εἰς φυγὴν μελετῶντας. Τότε ὁ Μουράτ ἤλιου ἦν αὐγάζοντος ὀρῶν τὰς σκηνὰς τῶν Οὐγγῶν διεσκεδασμένας, καὶ εἰς φυγὴν βλέποντας, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ τοὺς μὲν ἐκύλευσε, τοὺς δὲ κατέσφαξεν· ἄλλοι ἔφυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μουράτ, καὶ ἤττα τοῦ Ἰάγγου. Στραφεὶς δὲ μετὰ νίκης μεγάλης, κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐστράτευσεν. Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὢν τότε Λακεδαιμονίας, καὶ ἰδὼν τὴν ἔφιξιν τοῦ βῆγος, καὶ τὰς τριήρεις ἐν Ἐλλησπόντῳ, ἐμαντεύσατο παντελῆ ἀπώλειαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐξεβῶν ἀπὸ τοῦ Ἐξαμιλλίου εἰς Θήβας καὶ τὰ περὶ χωρία. Στραφεὶς δὲ ὁ Μουράτ σὺν εὐτυχίᾳ πλεῖστη, στέλλει ἀποκρισιάριον, ζητῶν τὰς πόλεις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος (4) οὐκ ἤθελε. Καὶ στρατεύσας, καὶ θεῖς χάριτα ἐν τῷ Ἐξαμιλλίῳ, ἦν γὰρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οἰκοδομήσας αὐτό· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἐξήκοντα χιλιᾶσιν ὄντις, αὐτὸς ἐισῆλθε· καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καὶ αὐτὸς καὶ θωμᾶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὢν Ἀχαίας παρεδίδοτο ὑπὸ τῶν Ἀλθανῶν (5)· πλὴν αὐτοὶ τὸν δόλον ἐνόησαντες ἀπέδρασαν. Ὁ δὲ Μουράτ μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας (6) δραμῶν, καὶ ἀφανισμῶ παραδούς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὅταν ἐστρεφε χαλάσας τὸ Ἐξαμίλιον, ἐραίπιον καταλιπὼν αὐτό· αἰχμαλωτεύσας πλῆθος λαοῦ ἐπέκεινα χιλιᾶδας ἐξήκοντα.

CAPUT XXXIII.

Joannes imperator moritur, et Constantinopolim Constantinus despota venit. Moratemque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adriam olim venit, imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, morbus, et insouciance ante mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Servia despota filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, et pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum et urbium legationes ad moratem.

Per idem tempus imperator Joannes longa annorum serie podagra conflictatus, post reditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter Ecclesiarum perturbationem ac disensionem, tum ob despœnæ interitum, morbo correptus est, et paucos post dies Romæorum ultimus imperator ipse fato cessit. Qui ergo Constantinopoli res imperii administrabant, legatos ad Constantinum miserunt, qui in urbem eum adducerent. Is legatos ad Moratem misit, donis verbisque suavis animum ejus captavit, et offensionum præteritarum omni causa remota placavit. Morates etiam cum uxorem dare filio suo decrevisset, **126** a principibus Armeniæ finitimis sponsam ei petivit Turcatis filiam Turcomanorum, qui ultra Cappadoces

C Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (7) ποδάλγῃ πιεζόμενος ἐν πολλοῖς ἔτεσι, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολλαῖς θλίψεσι καὶ δυσφορίαις ὢν, πῆ μὲν διὰ τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ταραχὴν, πῆ δὲ διὰ τὴν ἐκδημίαν τῆς δεσποίνης, κατέλαβεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελεύτησεν, ὁστατος βασιλεὺς (8) χρηματίας· Ῥωμαίων. Τὸν δὲ Κωνσταντῖνον πέψαντες, οἱ τῆς Κωνσταντῖνου ἡγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει. Καὶ πρέσβεις σταίλας εἰς τὸν Μουράτ, καὶ δεξιῶσας αὐτὸν σὺν δώροις, καὶ μελιχίοις λόγοις εἰρήνευσεν αὐτὸν, ἅρας ἐκ μέσου πάντα παρεληλυθότα σκάνδαλα. Βουλευθεὶς δὲ γάμου ποιῆσαι (9) τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἔγγατος νόμφην ἐκ τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὄρια κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατήρ (10) ἀνδρὸς ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖσε παρα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(4) Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος. Adeundus Laonicus lib. vii, ubi diffusius istam expeditionem narrat, et cum nostro prorsus sentit. Phranzes, lib. ii, cap. 19.

(5) Παρεδίδοτο ὑπὸ τῶν Ἀλθανιτῶν. Moreæ seu Peloponnesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes, lib. iii, cap. 21, qui ipsos vocat Peloponnesios Albanitas.

(6) Μέγρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας. Patræ urbs Achaie in Peloponneso metropolis. Clarentza vulgo Chiarentza, olim Cyllene, in Elide Peloponnesi. Aliis est Dymæ. Sita est in ora occidua Moreæ seu Peloponnesi.

(7) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. ii c. ult.; Laonic. lib. vii, sub finem. Constantinus im-

D peratoris Joannis frater, Demetrio fratri natæ majori prælatus est. Metuehant enim Constantinopolitani, ne Constantinus repulsam passus, Demetrio ei ubi bellum inferret, resque Græcorum reliquas perderet.

(8) Ὁστατος βασιλεὺς. Joannes ultimus imperator appellatur, quia nunquam Constantinus ejus successor coronatus est.

(9) Βουλευθεὶς δὲ γάμου ποιῆσαι. Leuncl. lib. xiv, hanc mulierem Bulgadiris, qui est Turcatis, neptem et Sulcimani filiam fuisse tradit, ex historia Hanivaldana: noster Ducas Turcatis seu Bulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantiana Historia consentit.

(10) Θυγατέρι τοῦ Τουργατήρ. Hujus Bulgadiris sive Turcatis ditio, Anadolæ, sed vera pronuntia-

καίμωνων Τουρκομάνων, ὑπεράνω Καππαδόκων. Τὴν δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδέξατο, ὡς ἐν δυνάμει καὶ πλοῦτι ἰσοτερίζων αὐτῷ· ἀλλ' ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπερσῶν καὶ τοῦ Καραμάν, οἰκῶν ὁ ῥηθιῆς Τουργατῆρ, εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀμασίᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μωράτ, καὶ προσκρούειν καὶ τῷ Καραμάν κάτωθεν ὀρμῶντι, καὶ τῷ Καρὰ Ἰουσοῦφ ἀνωθεν, καὶ μεσιτευσούσης τῆς συγγενείας, κεκτῆσθαι παρ' αὐτοῦ τὴν τυχοῦσαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν· ὅθεν καὶ στελλας ἕνα τῶν αὐτοῦ βεζιρῶν τὸν λεγόμενον Σαρτζιζαν, ἤγαγεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οἴκου πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρουσαν θησαυροὺς πολλοὺς, καὶ φερνὴν πολυτάλαντον. Ὁ δὲ Μωράτ καὶ κενθερὸς αὐτῆς, μαθὼν ἐγγίζουσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιουπόλεως, ἐπεμψε μεγιστᾶνας ἀπ' Ἀδριανοῦ, καὶ στρατὸν εὐζωνον, καὶ ὕπαντὴν ποιήσαντες, ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει. Ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος τὴν νόμφην, ἤρξατο τελεῖν τοὺς γάμους. Καὶ καλέσας πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγούς καὶ ἡγεμόνας, οὕτω Τούρκους καθὰ Χριστιανοὺς, ἅπαντες ἔθεον εἰς ὄρους πολλοὺς ἐορτάζοντες τὰ γαμήλια· ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς Σεπτεβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκεμβρίου, ἐτελείωτο καὶ ὁ γάμος. Τοὺς σὺν αὐτῇ σὺν ἐλθόντας οἰκειοὺς τοῦ πατρὸς αὐτῆς θαυμάσιως φιλοφρονήσας, καὶ παντοίαν εὐεργεσίαν ἀμείψας εἰς τὰ ἴδια ἐπεμψε. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεόνυμφον ἄμα τῇ γυναικὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Λυδίᾳ ἀπέλευσεν. Ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν, τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἤδη μεσεζομένου, καὶ παρελθόντος τούτου ἁγίου ὁ Φεβρουάριος κέμπτην, εἰς τῶν ταχυδρόμων ὡς ὠκύπτερός τις ἀετὸς ἐπέστη, διδοὺς αὐτῷ γραφὴν εἰς χεῖρας ἀσφαλῶς κατασφραγισμένην. Ἀνοίξας σὺν αὐτῇ καὶ ἀναγνοὺς, ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (11). Ἡ δὲ γραφὴ ἦν σταλεῖσα παρὰ τῶν βεζιρῶν τοῦ τε Χαλλί, καὶ τῶν ἐτέρων. Ἐδήλου σὺν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ τοῦ ἀναλινώσκοντος μὴ βραδύναι, ἀλλ' εἰ δυνατόν ἐπιθῆναι πηγάσῳ ἵππῳ πτερόεντι, καὶ ἀφίκεσθαι ἐν Θράκῃ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς τὰ περίξ ἔθνη ἢ ἀγγελία τῆς τελευτῆς τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιβάς ἐν τῶν δραμαίων Ἀραβικῶν ἵππων. Οὐκ ἔπεν ἄλλο τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ πλὴν, Ὁ ἀγαπῶν με ἀκολουθήτω μοι. Αὐτὸς δὲ ταχέως ἔρχετο ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς οἰκειοὺς δούλους τοξότας, καὶ ὠκυδρόμους ἀμφοτεροδεξίους εἰπεῖν γίγαντας πάντας πεζοὺς· τοὺς δὲ ξιφηφόρους καὶ ἀκοντιστὰς ἵππείας ἔπισθεν· καὶ δὴ ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίαν διαβὰς τὸν πορθμὸν ἐν Χερρόνησῳ κατέστη. Καὶ ἀναμείνας ἐν Καλλιουπόλει ἄλλας δύο ἡμέρας, τοῦ συνασθροισθῆναι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἕνα τῶν ταχυδρόμων πέμψας ἐν Ἀδριανοῦ, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ

A siti sunt, principis. Hanc affinitatem non ambiebat, quod viribus ac divitiis sibi par esset, verum quia ditiores illius Turcatiris Turcopersas et Caramanum interfaccabant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasis provinciam regebat; Caramano ab inferioribus seu maritimis locis, et Cara Iusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcunque ab eo sperabat. Unum itaque vezirorum suorum Saricium misit, qui summo honore et gloria ornatam, thesauros multos secum ferentem, dotemque ditissimam domo paterna abduxit. Morates hujus sponsæ socer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam. misit, manumque expeditam militum, qui susceptam Adrianopolim in principis palatium deduxerunt. Lætos admodum et hilaris sponsam excepit imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus diionis suæ ducibus et principibus, cum Turcis, tum Christianis: qui multis cum donis præsto fuere, nuptialibusque festivitatis interfuere. Mense Septembri eas celebrare cœperunt, et transacto Decembri nuptialibus festis finem imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, et omnimodis beneficiis affectos ad propria remisit. Filium deinde suum novum maritum cum uxore in Lydiam Asiæ minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarium Magnesium venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar aquilæ celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsignatam ei tradit: qua resignata ac lecta, patris sui obitum didicit Mehemetes. Illam scripserant veziri. Halil scilicet ac cæteri, qui patris ejus mortem nuntiabant, hortabanturque ut ea lecta profectionem suam minime differret, sed, si possibile fuerit, equum Pegasusum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obiisse resciverint, proficisceretur. His paruit, et confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: *Qui me diligit me sequatur*. Eum itaque diligenter abeuntem celeripedes servi domestici sagittarii, velut ambidextri gigantes, præcedebant. Equites jaculatores et ensiferi sequebantur: **127** diduoque in Magnesia in Chersonesum freato superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substitit, et eos qui secuti fuerant, exspectaret. Cursorem etiam Adrianopolim præmisit, qui eum in Chersonesum trajecisse nuntiaret. Crebro deinde sermonibus et fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs inimica tu-

Ismaelis Bullialdi notæ.

tione Aladeule, utvult Leunclavius in *Pand. Histor. Turcicæ*. Cappadocia ad Boream et occasum terminatur: ad meridiem Syria et Caramania ei objacent: ad orientem Armenia minor. Leunc. cap. 163 ad eundem.

(11) Ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. De Moratis morte et Mehemetis initiis Laonicus, lib. vii, in calce, et viii, in capite ad eundem. Leunclavius etiam libb. xiv et xv, et Phranzes lib. iii, cap. 2.

multa excitato ferociret. Consueverant enim in principum mutatione populi seditionibus agitari : quare morte sæpius celata, principem morbo laborare apud multitudinem tumores disseminant : eaque arte, cum successor longius abest a locis, in quibus decessor obiit, eam deludent. Cum Callipoli discessisset, iter pergenti populum multum, ut eum venerarentur, obviam venerunt. Et ubi agro Adrianopolitano appropinquavit, omnes aulae ordines officialesque veziri, satrapæ, provinciarum et oppidorum rectores, impuræque sæe religionis mystæ et doctores, quique scientiarum ac artium periti erant, multitudo denique plebis in ejus occursum egressi sunt. Postquam illa multitudo uno milliari obviam principi ordinatim processit, equis omnes desiliunt, et pedes incedunt. At princeps et qui comites ei aderant, equis insidebant. Milliariis deinde semissem emensi, labiis compressis magnoque silentio, gradum aliterunt, planctumque ingentem cum lacrymis omnes simul ediderunt. Ipse quoque princeps equo tunc desiliit, quique in ejus comitatu erant, pariterque ac illi planxerunt, clamoribus et fustibus aërem verberantes. Illa die lactum ingentem ac planctum ab utraque parte cernere erat. Ubi convenerunt magnates principem, ejus manum deosculati, venerati sunt. Conscensis deinde equis urbem ingressi, principemque comitati usque ad palatii portam processerunt : ipsoque palatium ingresso, in domum unusquisque suam divertunt. Postridie eum frequentes ad concionem ex more (etiamque quam antea celebriorem, quod princeps juvenis, et neperime imperium adeptus esset) convenissent, sedebat ipse in solio paterno (quod utinam non contigisset! vorumiamen Deo permittente factum propter peccata nostra), coram vero et procul patris sui satrapæ et veziri Halii et Isaac Bassæ stabant. Ejus vero veziri Siachin eunuchus et Abrahamus, ut mos est, ei adstabant. Tunc imperator Siachin mesazontem summa interrogavit : *Quare patris mei mesazontes procalant ? ipsos voca, et dic Halii ut locum consuetum repetat.* Isaacus vero cum cæteris Orientis præfectis Prusam abeat, ut patris mei cadaver sepulturae mandet : **128** *provinciisque orientalibus præfectus earum curam gerat.* His auditis celeri passu ad ejus manum deosculandam accedunt ; et Halii Mesazontis dignitatem restituit. At Isaacus, magnatibus plurimis stipatus, cadaver principis defuncti magna pompa deduct, quod postmodum in ædicula sepelivit, quam vivens Morates construxerat : dumque funus effectur, nummorum magnam vim pauperibus distribuit Isaacus.

Προύσαν ἀπῆλθε, καὶ ἔθαψεν αὐτὸ ἐν τῷ πατρ' αὐτοῦ ἐν χειρὶ πενήτων ἐν τῇ κηδείᾳ.

ἐν Χερρόνησῳ διάβασιν. Καὶ διαλαλιᾷ, συγχῆς γενομένης καὶ φήμης ἀπανταχοῦ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐν Καλλιουπόλει, ἵνα μὴ ὁ συρφετώδης ὄχλος ἀτακῆσας ἀφηνιάσῃ· ἔθος γὰρ ἦν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς τῶν ἡγεμόνων ἐνεργεῖν στάσιν· διὰ τοῦτο καὶ τελευταίην πολλὰκις κρύπτουτες, λέγουσι τῷ λαῷ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἀσθενεῖ. Καὶ τοῦτο ποιοῦσι ὅτι μέλλων διαδέξασθαι ὄχθον εὐρίσκεται. ἐν τῷ τόπῳ ὁ τελευταῖον ὑπάρχει. Μετὰ ταῦτα ἀπάρας ἀπὸ Καλλιουπόλεως, συνέβησαν πληθὺν πολλὰ προσκυνοῦντες αὐτῷ. Ἐκθόντος δὲ πλησίον τοῦ κάμπου, ἐξῆλθεν ἔκπαισις ἢ τάξις τῆς ἡγεμονίας, αἱ τε βεζίριδες, καὶ σατράπαι, καὶ ἑπαρχοὶ, καὶ δημαρχοὶ, καὶ οἱ τῆς μισραῖ· αὐτῶν θρησκείας μῦστα· καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἐν ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃσι ἀσχολούμενοι, καὶ μέρος καὶ τοῦ συρφετώδους λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ἵπτανον. Ἐκθόντος οὖν τοῦ ὄχλου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος, ὡς μίλιον ἐν στοιχηδόν, καὶ ἀποθάντες τῶν ἱππῶν πάντες, περὶ τὴν πορείαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐβάδιζον. Ὁ δὲ ἡγεμὼν καὶ οἱ μετ' αὐτῶν ἴσταντο ἐποχοῦμενοι. Ἐκθόντων οὖν ἀχρι ἡμισσοῦ μίλιου, ἀκρας σιωπῆς ἐν τοῖς χελευσιν αὐτῶν ὄσσης, ἀθρόον στάντες, κοπιτὴν μέγα μετὰ θακρίων ἀνήγειραν. Τότε καὶ αὐτῶς ἀποθᾶς τῷ ἱππου σὺν τοῖς ὕπ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὁμοία ἔπραττον, βοῆς σὺν κλαυθμῷ τὸν ἀέρα πληροῦντες. Καὶ ἦν ἰδεῖν μέγα πένθος καὶ κοπιτὸν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Συνελθόντες οὖν καὶ προσεγγίσαντες ἀλλήλους, προσεκύνησαν οἱ μεγιστάνες τῷ ἀρχηγῷ, ἀσπασάμενοι τὴν αὐτοῦ χεῖρα. Καὶ ἐπιθάντες τῶν ἱππῶν εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει ἀκρι τῆς πόλης τοῦ παλατίου· καὶ ὁ ἡγεμὼν εἰσελθὼν, ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια ἀνεχώρησε. Τῇ δὲ ἐπαύριον παμασκόστω· γενομένης μεγάλης κατὰ τὰ ἔθως (καὶ πλείον τι, ὡς τοῦ ἡγεμόνος ἐτι θυτος νέου, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ νεωστὲ εἰσελθόντος) ἐν τῇ καθέδρᾳ τῇ πατρικῇ καθέσθαι· (ὡς οὐκ ὕψιλον, πλην παραχωρήσει θεοῦ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν), ἴσταντο ἐξ ἐναντίας πίντες· οἱ σατράπαι ἀπὸ μακρόθεν, καὶ οἱ βεζίριδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅ τε Χαλίλ πασίας, καὶ ὁ Ἰσαὰκ πασίας. Οἱ δὲ τοῦτου βεζίριδες Σιαχὴν ὁ εὐνοῦχος, καὶ Ἰπραῖμ ἦσαν προσεγγίζοντες αὐτῷ καθὰ τὴν συνήθειαν. Τότε ὁ ἡγεμὼν Μεχεμέτ ἠρώτησε τὸν Σιαχὴν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα· *Τί δει ἀπὸ μακρόθεν ἴστανται οἱ μεσάζοντες τοῦ μου πατρὸς ; Κάλεσον αὐτοῦς, καὶ εἰπὲ τῷ Χαλίλ ἑστάναι ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ.* Ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἀπελθέτω ἐν Προῦση σὶν τοῖς λοιποῖς τῆς Ἐφῆας ἀρχουσι, ταφῇ δούνηται τὸ σῶμα τοῦ μου πατρὸς. Ἐχέτω δὲ καὶ τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων τὴν φροντίδα. Ἀκούσαντες οὖν ταῦτα, παρεσθὺ θραμόντες κατὰ τὸ σύνθηρος, ἡστάσαντο τὴν αὐτοῦ χεῖρα· καὶ ὁ μὲν Χαλίλ ἔμεινε μεσάζων· ὁ δὲ Ἰσαὰκ λαβὼν τὸ πνεῦμα τοῦ ἡγεμόνος σὺν πλείστοις ἀρχουσι καὶ οἰκονομίᾳ παλλῆ, εἰς

δομηθέντι βρωμῇ, πλείστα νομισματα κενώσας (12)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(12) Πλείστα νομισματα κενώσας. Leunclavius in Anialibus Turcicis, Schumem II in funere patris

ingentem pecuniam summam erogavisse scribit, et funebre epulum apparasse. In funere Bajazitis I trim

Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μωρᾶ (13) οὐκ ἦν πολυνο-
σθεύστατος, οὐτ' ἀγθηφόρος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ ἀτιμωρητότερος, καὶ παθῶν καὶ νόσων
ἐλευθερώτερος, οἷμαι Θεοῦ κρινόντος κατὰ τὴν τοῦ
ἀνδρὸς πρὸς τὸ κοινὸν εὐνοίαν, καὶ τὴν συμπαθε-
στάτην πρὸς τοὺς πένητας διάθεσιν· οὐ μόνον γὰρ
ἐν τοῖς αὐτοῦ κατὰ γένος, καὶ κατ' ἀσέβειαν, ἀλλὰ
καὶ τοῖς Χριστιανοῖς, ἃ; ἐνόρκους συνθήκας ἐπραττε,
ταῦτα εἰς τέλος ἀσινεῖς καὶ ἀθολώτους ἐφύλαττεν.
Εἰ γὰρ καὶ παρὰ σπονδᾶς τῶν Χριστιανῶν τινας, καὶ
παραβάσεις τῶν ὅρκων μεταχειρισθέντες, τὸν ἀλά-
θητον τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν οὐκ ἔλαθον· καὶ τὴν δίκην
δικαιῶς τιμωρηθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδικητοῦ·
οὐκ εἰς μακρὰν τὰ τῆς μήνης ἐξετίνοντο πλέθρα,
ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην οὐ κατεδίωκεν ὁ βάρβαρος.
Οὐκ εἰς τέλος τὸν ἀφανισμὸν ἐδίψα τοῦ τυχόντος
ἔθνους· ἀλλ' ἔμια αἰ ἠτηθέντες· προσεῦσαι τὰ τῆς
εἰρήνης ἐσκέψαντο, καὶ αὐτὸς προθύμως ἰδέχεται,
καὶ τοὺς πρέσβεις μετ' εἰρήνης ἀπέλυε, μισῶν τὰς
μάχας, ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην· καὶ ὁ Πατὴρ τῆς
εἰρήνης ἀνταμέτρησε τὴν τελευτήν τοῦ βαρβάρου ἐν
εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἐν μαχαίρᾳ. Ἦσαν δὲ αἱ τῆς νόσου
πᾶσαι ἡμέραι τέσσαρες. Ἐξελθὼν γὰρ ἐκ τοῦ πα-
λατίου σὺν ὀλίγοις νεανίσκοις διέβη τὴν νῆσον (14),
ἦν οἱ ποταμοὶ διαβράχυντες· πλησίον τῆς πόλεως,
αὐτὴν εἰς εὐρυχωρίαν κατέστησαν, καὶ λιπαρὰς
οὐσίας τῆς γῆς βοσκήματα, καὶ τροφὰς τῶν ἀλόγων
ζώων χλοερὰ φύονται. Ἀγελάζονται γὰρ ἐν αὐτῇ
φορβάδες, καὶ ἡμίονοι, καὶ τῶν ἵππων οἱ ἀγέρωχοι
τοῦ ἡγεμόνος, οἰκοδομὰς τε διασπορωτάτας εἰς θάλα-
σσαν τε καὶ τέρψιν κατὰ καιροῦς, καὶ πᾶν ἄλλο χρῆ-
σιμον εἰς ἀπόλαυσιν. Ἐβούλετο δὲ διατρίψαι ἡμέ-
ρας ἱκανὰς ἐκεῖ ἰδιόζων σὺν ὀλίγοις οἰκιστάτοις
πρὸς ἀναψυχὴν καὶ ἀνακωχὴν τῶν φροντίδων, καὶ
κόπων τοῦ παρελθόντος γάμου. Διαβὰς οὖν, καὶ
ποιήσας ἡμέραν μίαν, καὶ τρυφῆσας οὐχ ὡς σύνη-
θε·, τῇ ἐπιούσῃ ἐκέλευσεν ἄγεσθαι εἰς τὸ παλάτιον,
εἰπὼν ὡς κεφαλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καταπαρῆς
καὶ ναρκῶδες περίεστι. Κατακλιθεὶς οὖν, καὶ τρεῖς
ἡμέρας νοσήσας ἐπιλειψήσας ἀπέθανεν δευτέρᾳ τοῦ
Φεβρουαρίου μηνὸς (15) τοῦ 859 ἔτους. Λέγεται

Morates equidem haud diuturno gravique mor-
bo constrictus fato cessit, verum longe, quam suus
pater, doloribus et aegritudinibus minus vexatus.
Hoc ei tributum Dei decreto mihi videtur; cui hu-
jus viri erga genus humanum benigna mens, et erga
pauperes miseratio perspectae erant. Non solum
enim, quae cum genere ac iupia superstitione sibi
conjunctis jurejurando foedera sanciverat, integra
semper servavit, sed etiam pactis conventis cum
Christianis stetit. Si quando enim pacis conditiones
a Christianis violatae fuerunt, foederaque confusa,
Dei oculum, cui nihil est absconditum, non latue-
runt, ab iisque injuriarum acceptarum vindex
ille meritas poenas exegit: non perduravit tamen
ipsius ira, nec partam victoriam barbarus est per-
secutus. Nullius gentis eversionem totalem cupiebat:
sed quam primum victi pacem per legatos petere
voluerunt, ad eos admittendum promptus erat, et
pace confecta dimittebat pugnas, adversatus, con-
cordiaeque studiosus. Hac de causa pacifica morte
nec ferro properata, pacis Pater eum remuneratus
est: quatuorque tantum diebus decubuit. Is ali-
quot a adolescentibus comitibus palatii suo relicto in
insulam urbi vicinam trajecit; hanc fluvius in
alveos divisus longam latamque efficit, in cujus
pingui solo pecoribus apta pascua virent ac luxu-
riant; ibique greges ovium, mulorum et equorum,
quos princeps originis generosae habet, armenta
pascunt. In ea quoque insula egregiae ac splendidae
aedes visuntur, cum ad balnearum usum, tum ad
delicias, utilitatesque et commoda, pro anni tem-
pestata captanda comparatae. Multos illic dies
privatim cum suis sibi familiarissimis transigere
decreverat, ut a curis et laboribus, quibus nuptiarum
celebratione defessus fuerat, respiraret. Ad
inaulam cum transiisset, diem unum genio praeter
consuetudinem indulgens exegit. Sequenti die in
palatium se transferri jubet, capitis gravedine
premi, corporisque partes omnes stupore correptas
esse questus. Cum ergo per triduum morbo decu-
bisset, secunda Februarii die obiit, anno mundi

Ismaelis Bullialdi notae.

seu Gilderuuis epulum, etiam instructum lib. viii D
Hist. Musulm. in fine.

(13) Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μωρᾶ. De genere mor-
tis Moratis et ejus indole, eadem, quae Ducas, ex
Turcorum historiis Leunclavius tradit.

(14) Διέβη τὴν νῆσον. Illam sic explicat Lenn-
clav. Insula vero Adrianopolitana vocatur interjec-
tum fluminibus duobus, Meritix Tunisaeque, spa-
tium, quod amoenos admodum hortos, campos et
prata complectitur. Meritix olim appellatus fuit
Hebrus, Tansa vero Tenuarus.

(15) Δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός. Hoc loco
notabimus discordiam auctorum in assignando an-
no Christi, quo obiit sultanus Morates II. Hic Bo-
sius et noxter Ducas anno 1450 contigisse asserunt:
verum retragantur Phranzes, lib. 3, cap. 2, qui as-
serit mortuum anno mundi 8559, mense Februario,
et Leunclavius, lib. 14, et in *Annalibus Turcicis*,
e vita migrasse refert anno 855, mense Meherem
die Mercurii seu feria 4; totis 13 diebus mora-

Illius occultata est: die vero 16 Meherem Adria-
nopolim accessit Mehemetes. Coepit annus Hegirae
855, Februarii die 3, feria 4, anno 1451, cum cy-
clus solis esset 4, littera C. Obiit Morates die Mer-
curii seu feria 4, Meherem seu Muharram mense:
usque ad filii adventum, mors ejus in occulto
per dies 13 habita est, et die 16 Muharram Mehe-
metes Adrianopolim venit. Dies 16 fuit feria 5, seu
die Jovis, qui congruebat tunc cum die 18 Februarii.
A quo si retrocedamus per 13 dies, proximam feri-
am 4 reperiemus Muharram diem 1, Februariique
diem 3. Unde concludere possumus Moratom obiisse
Februarii die 3, quae fuit Neomenia Muharram,
deincepsque ejusdem mensis die 16, seu 14 Muhar-
ram, mortem Moratis vulgatam, simulque sultanum Me-
hemetes Callipolim adventum: biduo post, nempe 6
Muharram et Februarii 18, Mehemetem imperatorem
salutatam fuisse. In hoc Ducas textu transcripto-
ris, non auctoris errorem esse, ut credam, adducor
eo quod, quid quoque anno gesserit Mehemetes,

6958 (Christi 1450). Fertur ipsi post nuptias antequam in insulam abiret, **129** nocte quadam tale insomnium oblatum esse. Virum specie ac habitu terribili coram ipso astitisse, et pavore percussam manum apprehendisse; quemque anulum in pollice manus dextræ gestabat princeps, vir ille visus a pollice detractum in vicinum digitum indicem immisit: inde extractum in sequentem medium inluxit, deinceps insequentem, ac tandem minimo digito postremoque imposuit: quo peracto excussum ex principis digito anulum vir ille evanescens secum abstulit. Somno solutus princeps divinos suos ac somniorum interpretes ad se vocavit, et per insomnium visum sibi phantasma eis declarat. Alii itaque annulo dominatum denotari interpretabantur: digitorum primum seu pollicem ipsum principem significare; cæteris digitis posteros ejus censi debere, qui successione continua imperio potituri essent. Alii occulte et secreto magnum digitum ultimum vitam tempus indicare, annulo exutum fuisse ad imperii fasces ab eo deponendas pertinere conjiciebant; annuli porro extractionem et immissionem per cæteros ordine digitos factam, annos successoris in imperio designare, quibus exactis regnare deberet.

Verum ad historice seriem redeamus, inspicimusque, quibus fera ista sanguinis avide sitiens perniciem attulerit, quæque consumpserit ac everterit. Patris funere procurato, ejus cadavere Prusam elato, ibique sepulto, arcas et thesauros paternos scrutari cœpit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapillisque pretiosis plenos, signatæque pecuniæ locupletissimos invenit; hæcque gazam recondit, et sigillo suo gazophylacium obsignat. Infantem deinde masculum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia conjuge le-

A δὲ οὗ μετὰ τοῦ γάμου, καὶ πρὸ τοῦ διαθῆναι τὴν νῆσον μὲν τῶν νυκτῶν ἰδεῖν ὄραμα τοιοῦτον· ἔκφοβερὸν ἄνδρα ἐστάναι ἐνώπιον αὐτοῦ· τὸν δὲ συσταλέντα τῷ φέθῳ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς ὁ φανείς ἀνήρ, ἐφόρει δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χεὶρ σφενδόνην χρυσήν, εἰς τὸν ἀντίχειρα δακτύλον. Ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανείς τὴν σφενδόνην (16) ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος, ἔβαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιχανῷ τῷ μετὰ τὸν ἀντίχειρα· εἶτα ἐξορμαθίας αὐτὴν ἐκ τοῦ δακτύλου τοῦ λιχανοῦ, ἤρμωσεν αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δακτύλον, μετὰ δὲ τοῦτον εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὖθις εἰς τὸν ὑστατον τὸν μικρόν. Μετὰ ταῦτα ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην ὁ φανείς, καὶ λαβὼν ἀφανὴς γέγονε. Καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξυπνοῦς γενόμενος προσεκαλέσατο τοὺς αὐτοῦ μάντις, εἰρηκῶς τὸ ὄραθῆναι. Αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν σφενδόνην τῆς ἡγεμονίας διεκρίναν, τοὺς δὲ δακτύλους, τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτὸν, τοὺς δὲ ἄλλους εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν, ἀθανατεύοντας ἐξ αὐτοῦ. Ἔτεροι δὲ κρύβδην καὶ σιωπηρῶς τὸν μὲν μεγαδάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς ὑστατον χρόνον διεκρίναν, τὴν δὲ ἀφαίρειν τῆς σφενδόνης τὴν δεσποτίαν. Τὰς δὲ εἰσάξεις καὶ ἐξάξεις τῶν ἑτέρων τεσσάρων διὰ τῆς σφενδόνης δακτύλων, τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύσειν μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῆς ἡγεμονίας ἐσύγκριναν, καὶ τότε τέλος ἐξεῖ ἡ τυραννίς.

Ἄλλ' ἐκινώμενον αὖθις πρὸς τὴν διήγησιν, καὶ ἰδόμενον, τί τὸ αἰμοδόρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρα, καὶ καταδυσπάνησε, καὶ εἰς τέλος ἤφανισε. Πέμψας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταφὴν ἐν τῇ Προύσῃ, αὐτὸς ἤρξατο ἐκινῶν τὰ ταμεῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς πατρικοὺς, καὶ εὐρῶν ἀναριθμήτους ἐν ἀργυροῖς σκευῶν, ἐν χρυσοῖς, ἐν λίθοις, τιμίοις, καὶ ἐν νομισμασι πολλοτάλαντοις, αὐτὸς οἰκίᾳ σφραγίδι κατασφραγίσας· ἐν τῷ ταμεῖῳ πάλιν ἀπέτετο· εἶτα εὐρῶν παιδίων (17) ἔββεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν ὀκτώ γεννηθῆναι

Ismaelis Bullialdi notæ.

diligenter persequitur. Ab anno itaque urbis captæ 1453, si regrediendo annos computemus, per res a Mehemete gestas: anno 1452, illum occupatum in ædificando castro ad Bosphori fauces videbimus: anno vero 1451, bellum Caramano intulisse, eodem nempe quo Morates ipsius pater satis concessit. Unde dubitandum non est, quin error scriptoris sit in textu, in quo legendum, 5958 φεβρουαρίου κγ', 6959, Feb. 23.

(16) Ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανείς τὴν σφενδόνην. Apud oneirocriticos, annuli ejectione significat rerum amissionem. Artemidorus, lib. v, cap. 32: "Ἐοῦστί τις τὸν δακτύλιον ὃ πάντα κατασημαίνεται, ἐκβαλεῖν. Εἶτα ζῆτων καταλαθεῖν τὸν ἐν αὐτῷ λίθον κατασημαίνοντις πολλά, ὥστε ἄχρηστον εἶναι, διεπνευσεν αὐτῷ πάντα τὰ τῶν πραγμάτων ἡμερῶν πέντε καὶ πενήκοτα. Visus est tibi quis anulum suum, quo omnia obsignabat eiecisse: et postea quævisse, ac reperisse lapidem emplexum in multa fragmina comminutum, et ad obsignandum inutilē: Diss. patæ ac disperditæ sunt cunctæ res illius quinquaginta quinque diebus. Et juxta Persas ac Ægyptios tradit Achmetes in Oneirocriticis, cap. 260, anulum reges et regiam potestatem significare. Τὸ δακτυλίδιον εἰς κύρωσιν βασιλείας κρίνεται. Πολλάκις γὰρ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐξ αὐτοῦ

κρίνονται, καὶ ἄνευ στέμματος. Annullus ad regni confirmationem refertur. Sapienter enim reges. eisi absque corona, ex eo intelliguntur. Et infra: Κατ' ὄλου τὸ δακτυλίδιον πρὸς τοὺς ποιοῦντας ἐπιστάξαι τὴν βασιλευσιν οὕτω κρίνεται· τοὺς δὲ μὴ ποιοῦντας, χάριν καὶ τέκνον μετὰ γυναικὸς σημαίνει. Generaliter annulus, eorum respectu, qui res gerunt et administrant, potentiam et regnum indicat. Præterea vero conditionis hominibus gaudium, liberam a morte prænuntiat. Sphenodōn est proprie mala annuli, sed pro ipso annulo hic accipitur.

(17) Εἶτα εὐρῶν παιδίων. Leuncl. lib. xiv sub finem hunc puerum Cuzug-Achmetem appellat, nec a fratre suo necatum tradit: imo ex Moratis II liberis, solum Mehemetem superstitem fuisse. Quod etiam disertis verbis scripsit Phrauzes lib. iii, c. 2. At Leonicus hunc puerum, spiritui aqua ei intercluso, necatum fuisse docet. Hic ex Spendiaris, seu Isfendiaris filia natus erat, Leucaclavio teste loco citato; et verba Ducæ, qui Mehemetem ancilla sua tradit, consulens Remeccium et Philippum Louicorum, qui scribere ortum ex Maria Georgii uxoris filia et religionis Christianæ dogmatibus ab ea natum. Quod si res ita se habuisse, credibile non est, illam, Morate mortuo, ad patrem remissam fu-

ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινώπης Σπεντιάρ A νομίμου γυναικός· καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο· ὄντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδός, καὶ μητρικῆς αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ παλατίῳ ἐνεκα παραμυθίας, τοῦ τυράννου, στελλας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἑβρενέζ' Ἄλιν ὀνόματι πρωτοσσιτάριος (18) ὦν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς βίθσεως τὸ παιδίον ἐπνίξ. Ἐπὶ τὴν αὐρίον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἄλιν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ παιδός, καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡμόσατο. Τὴν δὲ ἑτέρα αὐτοῦ μητριὰν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότη τοῦ Σερβίας Χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐβούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἑτέρῳ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι· ἀλλὰ φόβηθεὶς μήπως ὁ πατήρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν τῶν Οὐγγρων μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μὴ παγιωθεῖσας, ἀλλὰ ἀκμὴν εἰς σύστασιν προχωρησάσης, ὃ ἐβουλήθη οὐκ ἐδύνατο πράξαι. Ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μωράτ, καὶ τὸν Μεχεμέτ τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενον, εὐθύς ἀποκρισάριους ἐπεμψε παραμυθῆσαι αὐτὸν, καὶ παρηγορῆσαι ὡς ἀπορφανισθέντα· καὶ τὰς συνθήκας καὶ συνομοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεῶσαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι δι' ὄρκων· ἔτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ ἴδια· ἃ καὶ πεποίηκεν, οὐχ ὡς θέλων εἰρηνικῶς καὶ εὐνοϊκῶς διάγειν, καὶ ἡγεμονεῦειν, ἀλλὰ καιρὸν ἐξαγοράζων. Ὅταν γὰρ λάθῃ ἐκεῖνος, ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. Ταῦτα καὶ ἕτερα τὴν ἀρνίου δορὰν ὑπενδύθεισ ἐπράττε, λύκος ὦν καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως. Φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποκρισάριους, καὶ ἐνωμότους συνθήκας δοῦς καὶ λαθῶν, ἀπέλυεν ἐν εἰρήνῃ, στελλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητριὰν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε καὶ τιμῆς, εὐεργεσίας τε πλείστας, καὶ χώρας ἀπονομίας αὐτῇ ἐκ τῶν ὀρίων Σερβίας, εἰς διατροφήν καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς.

· Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει (20) τότε οἰκοῦντες δύστηνοι Ἑνωμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότη Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγήν τῆς ἡγεμονίας, ἐστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθέδραν προσαγορεύσοντες. Τίνες τίνα; Οἱ ἄρνες τὸν λύκον, οἱ στρούβιλοι τὸν ὄφιον, οἱ ψυχερῶραγοῦντες τὸν θάνατον. Ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸ τοῦ Ἀντιχρίστου Ἀντιχρίστος, ὁ τοῦ Χριστοῦ μου ποίμνης φθορεὺς, ὁ ἐχθρὸς τοῦ σταυροῦ, καὶ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγέντα, φιλικὸν προσωπεῖον ἐνδύθει, ὡς μαθητῆς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ὄφιον Σατανᾶ, ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ γράφει νέας διαθήκας, καὶ ὁμνύει θεῶν τοῦ ψευδοπροφήτου, καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην, καὶ τὰς μιὰς αὐτοῦ βίβλους, καὶ ἀγγέλους, καὶ ἀρχαγγέλους, τοῦ στέργειν καὶ ἐμμέ-

gitima suscepit, cum ipse ancilla natus esset. Cumque infantis mater, in palatium privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interim e proceribus suis unum Halim Euronensis filium primum hostiarum in aedes praedictae novercae suae misit, qui puerum strangularet. Postridio patrati hujus fratricidii Halim quoque morte affecit: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nuptum dedit. Alteram quoque suam novercam Georgii Serviae despotae filiam, Christianae pietatis tenacissimam, volebat et ipse alii cuidam servo connubio jungere: sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam recens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. Despota quippe, de generi sui Morrae obitu certior factus, et rerum summam obtinere 130 Mehemetem, apocrisiarios ad eum statim destinavit consolandi ac doloris levandi, quod patre orbatum esset, gratia; ut etiam foedera et pacta, quae sibi cum ejus patre intercesserant, renovaret, et sacramento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret et domum paternam reduceret: quae omnia Mehemetes praestitit, non cotamen animo, ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commoedam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Haec et alia, sub agni pelle, antequam quoque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocrisarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacramento foedera renovavit, et pacifice eos dimisit; simulque novercam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit: beneficiis etiam ac muneribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviae finibus, unde se dignitatemque sustentaret ac tueretur, assignatis: omniaque ad victum, caeterosque vitae usus suppetent.

Eodem tempore Romae Constantinopolitani ærumnosi ac infelices, despota quoque Constantinus de novi principis ad imperium evectio certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus initio, destinant. Verum qui? et ad quem mittebant? Agni ad lupum, passeres ad serpentem, qui mortem sinu gestando ultima suspiria ducunt. Ille vero praeter Antichristo Antichristus, Christi Domini mei caularum devastator, crucis, et in eum, qui cruci affixus est, credentium hostis, amici personam indutus, Satanæ, qui in anguem se transformaverat, discipulus, legatos suscipit, nova foedera pangit, Deum falsi prophetae sui, et prophetam sibi cognominem impurosque ejus libros jurat, angelos et archangelos testatus pacem se servaturum: et per totum vitae

Ismaelis Bullialdi notæ.

(18) Πρωτοσσιτάριος. Turrici Capigi-bachi.

(19) Τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡμόσατο. Laonicus, lib. vii, idem de Spentiaris filia Isaaco-Bassæ nupta, et de Georgii despotæ filia, ad ipsum remissa.

PATROL. GR. CLVII.

(20) Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Laonicus, lib. vii, pacem a Graecis initam et foedera sancita cum Mehemete tradit.

tempus cum urbe et despotâ Constantino, cum omnibus circumjectis oppidis et castris hujus ditioni subditis, amicitiam ac concordiam sibi intercessuras. Quo etiam affectu animoque benevolente pater suus erga imperatorem Joannem, qui prædecesserat, et Constantinum despotam se gesserat, eodem quando vixerit, ipsos se prosecuturum. His speciosis promissis donum adjecit, Romæ imperio trecenta millia asporum ex annuis redditibus locorum, quæ Strymon alluit, largitus. Ærummosissimi eam pecuniam petierunt, unde Orchanem Othmanicum alerent, cæterosque sumptus ei necessarios facerent. Amicitia itaque ex animi sententia firmiter stabilita, legati læti redierunt. Qui pariter ex 131 Walachia venerant, et Bulgaria: insulares quoque Mitylenæ, Chii, Rhodii et Genuenses Galatam incolentes undequaque profecti. donis allatis eum, dæmonem revera carnivororum, venerati sunt, et accepta ab eo fide discesserunt.

Α νειν ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ μετὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δεσπότη Κωνσταντίνου, σὺν πᾶσι τοῖς περιχώροις καὶ πόλεσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δεσποτείαν. Καὶ τὴν εὐνοίαν, καὶ διάθεσιν ἦν ἐκτετητο ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ προδεδασιλευκότες, καὶ τοῦ δεσπότη Κωνσταντίνου τοῦ νῦν, ἐν αὐτῇ τῇ γνώμῃ, καὶ αὐτὸς ζῆσαι, καὶ τεθνήξαι· ἐπέκεινα δὲ τούτων τῶν καλῶν ὑποσχέσεων ἰδωρῆσατο καὶ κατ' ἔτος τῇ βασιλείᾳ Ρωμαίων ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν παρὰ τὸν Στρυμόνα κειμένων χωρίων ἀριθμὸν ἀσπρων τ'. Αἰτήσαντες ταῦτα οἱ τρισάθλιοι ἕνεκα τροφῆς, καὶ ἑτέρας ἐξόδου τοῦ Ὀρχάν τοῦ προλαχθέντος (21) ἀπογόνου τοῦ Ὀθμάν. Καὶ δὴ καλῶς κατὰ τὸ δοκοῦν ποιήσαντες τὴν ἀγάπην ἀπήσαν καὶ αὐτοὶ χαίροντες ὁμοίως καὶ οἱ τῆς Βλαχίας, καὶ οἱ τῶν Βουλγάρων. Καὶ οἱ τὰς νήσους κατοικοῦντες, Μιτυληναῖοι, Χίοι, Ῥόδιοι, ἐκ τοῦ Γαλάτου Γενουταῖοι, ἐκ πάντων ἐλθόντες (22) σὺν δώροις προσεκύνησαν τῷ ὡς ἀληθῶς σαρκοφόρῳ δαίμονι, καὶ λαβόντες τὰ πιστὰ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἀπήσαν.

CAPUT XXXIV.

Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniade, Friennales componit: Caramano bellum infert. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significant. Hæli Bassa Græcos increpat, et Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipit Mehemetes, ad Bospori angustias castrum ædificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemete exprostant, qui superbe respondet, et minatur. Rex ad Bospori fauces ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantini bellum indicit Mehemetes.

Omnibus, ut iste malignus putabat, rite et ut ore sua erat compositis, cum Christianis universis ficta pace inita, induciisque in tres annos cum Iango Hungariam regente pactis, in Caramanum bellum hanc causam prætexens movet, quod cum inter se Christianosque, quibus benevolam se præstabat, quamvis gente ac religionis ritu omnino distinctos, amicitia mutua sincera nec simulata intercederet, Caramanus interim Musulmanus ipse, Mahometisque religionis cultor, semper et ubique bellum et turbas excitare, arrepta occasione imminentis rebus Othmanicis periculi, non cessaret. Consultatione habita id decrevit, et libidini suæ fortunam obtemperantem habuit. Antea enim Mehemetes intellexerat, Caramanum Moratis morte comperta ultra fines imperii sui excurrisset; castra tria et longum agrorum tractum subegisset: quæ equidem Morates a majoribus suis non acceperat, sed Caramano viribus superior, ut in superiori-

Τὰ πάντα οὖν, ὡς αὐτὸς ἐλογίζετο, ἀπαρτίσας καλῶς ὁ κακῶς, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν πεπλασμένως ἐνδείξας ἅπασιν τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἐπιερόσῳ Οὐγγρίας τῷ Ἰάγγῳ (23), τριῶν ἐτῶν εἰρήνην ἀσφαλισάμενος, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν ἐκστρατεύει (24) προσφάσι αἰτίας, ὡς αὐτὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει πῶλος ἀκίβδηλος, καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχουσι ἀδελωτων ἄλλοθενεῖς ὄντες, καὶ ξένης θρησκείας· ὁ δὲ Καραμάν Μουσουλμάνος ὢν, καὶ λατρεύων τὰ τοῦ Μωάμεδ, αἰ καὶ πάντοτε οὐ παύεται διεγείρων πολέμους καὶ ταραχὰς ἐν καιρῷ περιστάσεως. Βουλγηθὲς [βουλευθεὶς] οὖν ἠθέλησε, καὶ θελήσας ἐγένετο. Ἐφθασε γὰρ ἐνωτισθεὶς ὁ Μεχεμέτ, ὡς ὁ Καραμάν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Μωράτ κατέδραμεν ἀπὸ τῶν ὄριων αὐτοῦ, καὶ ἐχειρώσατο φρουρία τρία (25) καὶ γῆν ἰκανὴν· ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκ τῶν προγόνων ἢ τῶν φρουρίων καὶ τῆς γῆς τῷ Μωράτ κατοχῇ, ἀλλ' ἢ πρὸ δόλιγων χρόνων ἐκ τῶν τοῦ Καραμάν κατα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(21) Τοῦ Ὀρχάν τοῦ προλαχθέντος. Hic Orchanes, secundum Turcos Dusine seu supposititius fuit: Orchanis filius ferebatur, Suleimanis, qui Ducæ Musulmanus, nepos, et Bajazitis I pronepos. De quo Orchane sic loquitur Leunclavius, lib. II: Emir Suleiman rebus humanis excedens, Unchanem filium superstitem, cum filia quadam unica reliquit. Ambo simul arrepta, Musæ patrii metu, fuga, Constantinopolim se receperunt. (Infra cap. 40) In urbis expugnatione Orchanes, de quo hoc loco fit mentio, agnitus, occisus est.

(22) Ῥόδιοι, etc. ἐλθόντες. Ex Jacobi Bosii *Histor. militiæ Hierosolymitanæ*, lib. VI, discimus magnum Rhodi magistrum fratrem Joannem Lasticum legatum

ad Mehemetem destinasse Petrum Zinottum, qui pacem cum Mehemete, anno mundi 6959, iud. 15 [Christi 1450], Decemb. 25, Hegiræ vero 855, firmavit.

(23) Καὶ σὺν αὐτῷ ἐπιερόσῳ Οὐγγρίας τῷ Ἰάγγῳ. Mehemetem pacem cum Tribalis seu Serviis Inittise, statim ac fauces imperii suscepit, testis est Laonicus.

(24) Κατὰ τοῦ Καραμάν ἐκστρατεύει. Hanc expeditionem, statim post patris obitum, suscepisse Mehemetem anno Hegiræ 855 [Christi 1451] iradit Leunclavius, et Laonicus, lib. VII sub nom.

(25) Φρουρία τρία. Videuda sunt capp. 29 et 53 supra.

δυναστεύων ἀφῆραξεν, ὡς καὶ ὁ λόγος φθάσας ἀδελώσεν. Εὐρών οὖν εὐλογον αἰτίαν ὁ υἱὸς τοῦ Ἑρπιτος κατὰ τοῦ πρώην ἀδικηθέντος, καὶ διὰ τοῦτο ἀνερευνῶντος τὰ ἴδια, σὺν δυνάμει κατ' αὐτοῦ ἐστράτευσε. Καὶ δὴ περάσας τὸν πορθμὸν σὺν τοῖς στρατεύμασι τῆς Ἀδύσεως, καὶ εἰς τὴν Προῦσαν ἀναμείνας τὰ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματα, ἀπάρας ἐκείθεν εἰς Κοτύαιον ἀφίκετο· κάκειθεν εἰς Σαλουταρίαν τῆς Φρυγίας, τὸ καὶ Καρασάρην παρὰ Τούρκοις λεγόμενον ἔγγυς ἔν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Καραμάν. Τότε ὁ Καραμάν, ἀκούσας τὴν ἀφίξιν τοῦ Μεχεμέτ, ἔστειλε πρέσβεις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, αἰτῶν λύσιν τῶν ἐσφαλμένων σὺν ἀποδοσὶ τῶν, ὧν ἀφελιστο, φρουρίων. Καὶ ὁ τύραννος κατένευσε δι' αἰτίαν τὴν ἦν λέξιον ἔργου. Ἡ γὰρ μωρὰ τῶν Ῥωμαίων συναγωγὴ ἐσκεψάτο τινα ματαίαν βουλήν στελέασα πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, λέγοντας πῶς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος· οὐκ ἔστιν ἡμῶν στέφθαι, ἀλλὰ οὐδὲ στέφθῃται ἐμελλε διὰ τὸ προβρῆθῃ, πλην βασιλέα ἐκάλουν Ῥωμαίων· λέγουσιν οὖν πρῶτον τὰ τῆς πρεσβείας μὴνύματα τοῖς μεσάζουσι, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν τῶν κατ' ἔθος ἑσπερων τριακοσίων χιλιάδων (26) ποσότητα, οὐ καταθέχεται. Καὶ γὰρ ὁ Ὀρχάν, ὃς ἐστὶ καὶ αὐτὸς υἱὸς τοῦ Ὀθμάν, καθὰ καὶ ὁ ὑμέτερος ἀρχηγὸς Μεχεμέτ, ὑπάρχει, τέλειος ἀνὴρ τῇ ἡλικίᾳ· καὶ καθ' ἐκδοτήν συρρέουσιν οἱ πλείστοι πρὸς αὐτὸν κυριωθυμούντες, καὶ ἀρχηγὸν ἀναγορεύουτας. Αὐτὸς δὲ θέλων φιλοτιμησάμενος, καὶ δωρήσασθαι οὐκ ἔχει πον τὰς χεῖρας ἀκλῶσαι. Αἰτῶν οὖν τὸν βασιλέα, ὁ βασιλεὺς οὐκ εὐπερὶ τοῦ δοῦναι τόσον, ὅσον αἰτεῖ. Ἐκ τῶν δύο οὖν ἐν αἰτοῦμεν, ἢ τὴν πρόσοδον διαλασιδῶσαι, ἢ τὸν Ὀρχάν ἀπολόουμεν. Οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο χρέος ἡμέτερον τὸ τρέπειν τοῦς Ὀθμάνου παῖδας, ἀλλὰ δεῖ τρέφασθαι ἐκ τῶν δημοσίων. Ἄρκει γὰρ ἡμῖν ἢ τοῦτου κατάσχεσις, καὶ ἢ μὴ τοῦ ἐκδοῖναι τῆς πόλεως κώλυσις. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω ὁ Καλλὶ Πάσις ἀκούσας (καὶ γὰρ ἦν διὰ παντὸς φίλος τῶν Ῥωμαίων ἐκ δύο τινῶν αἰτιῶν, ἢ μὲν μὴ τὸ εἶναι προσήνῃ κατὰ γνώμην, καὶ ἡμερον, ἢ δὲ ἕτερα δεῖ τῆν δωρολήπτης· καὶ εἰ τις αὐτῷ διελέγετο φέρων ἐπὶ χεῖρας χρυσίον καὶ δεικνύων ὡς κάτοπτρον, ἀπροσκόπως ἀπέπτυε διὰ γλώττης ἀνευ φόδου πάντα λόγον σκληρῶν· ἀκούσας οὖν τοῦς παρὰ τοῦ βασιλέως λόγους καὶ συγκαλήτου τοῦς μνησθέντας τῷ ἡγεμόνι Μεχεμέτ, οὕτως πρὸς τοῦς ἀποκρισιαρίους ἐφθέγγετο· Ὁ ἀνδρῆτοι καὶ μωροὶ Ῥωμαῖοι, τὰ τῆς διαβολῆς ὑμῶν κινουργούματα οἶδα ἐγὼ πρὸ πολλοῦ· ἀρετε ἂ κατέχετε. Ὁ παρῳχηκῶς ἡγεμῶν ἡμερος, καὶ εἰς πάντας ἀκραίφνης φίλος ἐτύγγατε, καὶ χρηστῆς συνειδήσεως ἀνθρώπος· ὁ δὲ νῦν ἡμέτερος ἡγεμῶν Μεχεμέτ οὐκ ἔστι

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) Ἄσπερων τριακοσίων χιλιάδων. Si pro singulis piastris Hispaniæ, argentea aspra 120 tunc computabantur, accipiebant Græci annuam pensionem ad Orchanem alendum, piastrorum 2500. Hocce vero tempore 80 solummodo aspris piastrum anuntant, edicto imperatorio de re monetaria ante

A bus narravimus, ante paucos annos eripuerat. Nactus ergo justam causam raptoris filius, ei, qui tertius injuria affectus erat, et propterea recuperare sua tentaverat, bellum inferit. Jamque fretum transvectus cum copiis occidentalibus, dumque orientis exercitus ei se conjungerent, Prusæ transacto tempore, inde Cotyæum abiit; unde in Phrygiam Salutariam, Turcis Carasarum dictam, vicinam Caramani finibus perrexit. Cognita Mehemetis protectione Caramanus magnates aliquot suæ ditionis legatos ad eum misit, qui admissorum veniam orarent ac peterent, et ablata castra reddere paratum esse dicerent. Quibus propter dicendam mori causam tyrannus acquievit. 132 Romæorum enim stultus ac insipiens cœtus consilium imprudens iniit, dum ad eum legatos destinant, qui Constantinum imperatorem salutatum esse nuntiarent. Hunc, quamvis nondum coronatum, nec ob prædictas causas coronandum, Romæorum imperatorem nihilominus appellabant. Mesazontibus itaque, ut mos est, quæ in mandatis habebant exponunt legati, querunturque Romæorum imperatorem consuetam asprorum trecentorum millium pensionem annuam non accepisse. Orchanes enim, inquit, Othmani prosapia, æque ac dux vester, oriundus est, vir ætatis perfectæ: ad quem singulis diebus quamplurimi confluum: dominum ducemque appellant, ac salutant. Ipse vero, unde ipsis largiatur, donisque honoret, non habet: ideoque imperatorem rogat, qui petenti, cum ipsum pecunia deficiat, satisfacere nequit. Alteram itaque postulamus, aut duplam pensionem nobis solvi, vel Orchanem liberum dimittere nobis licere. Neque enim Othmani posteros alere tenemus; sed in id ex arario vestro pecunia erogari debet; illum custodiendi, et ne urbe profugiat prohibendi, nobis oneris satis incumbit. Hæc et similia audivit Halil Basso, qui Romæis duabus de causis favebat, quod facilis ac mansuetæ indolis esset, quodque dona libenter ab iis acciperet. Si quis sane quovis de negotio cum eo acturus, anrum in ejus manum misisset, et tanquam politum speculum ostendisset, sermones quantumvis asperos, sine offensionis metu effutire poterat. Cum, inquam, audiisset, quos ab imperatore et sonatu Mehemeti principi legati sermones afferbant, eos sic allocutus est: O stulti et insipientes Romæi, consilia vestra astuta et fraudulenta jamdiu est cum intelligi; illa omittite. Dejunctus princeps, et rectæ conscientiæ vir, idemque mansuetus, sinceram cum omnibus amicitiam coluit: noster vero modernus Mehemetes non ea est, quam vos persuasi estis, sententia. Si nanyue manus ipsius cujus audacia, ferocitas et impetus mihi perspecti

quinque circiter annos lato: dum vezir azemus erat Kara Mustapha Basso: vir, quamvis ineruditissimus, ut qui nec legere, nec scribere sciebat, in rebus gerendis negotiisque expediendis solertissimus ac promptissimus.

sunt, Constantinopolis effugerit, tunc certissime A cognoscam, calumnias vestras mentemque pravam Deum vindicare nondum velle. Viri fatui, quam heriet nudius tertius pacem sacramento invicem ufacti sancivimus, domum tantum non portamus; et, si ita dicere liceat, in tabulis exarata scriptura nondum desiccata est. Nunc vero quare in Anatoliam transiistis et in Phrygiam pervenistis, ostentatione terriculamentorum, vobis ex more confictorum metum nobis injecuri? Viribus invalidi, et rerum notitia carentes pueri haud sumus. Vos, si quid valetis, effcite. Orchanem si Thraciæ principem renuntiare vultis, hoc agite. Si Hungaros cis Danubium accersere cogitatis, trajiciant 133 ipsi. Si nostra quoque invadere, quæque ante plures annos amisistis, repetere ac recuperare vobis propositum fuerit, id quoque licet. Id vos tamen scire velim, nihil horum ex voto vobis cessurum: quin etiam ea eripientur vobis, quæ possidere existimatis. Ista omnia denique domino meo nuntiabo, quodque visum ei fuerit, fiet.

His auditis, ira succensus Mehemetes anceps animi hærebat: cum Caramano propterea ad pacis conditiones adductus est, quem totis viribus pessumdare decreverat. Verum ita secum cogitabat rationibus his motus: Dum, inquit, in Anatolia lego, Romæorum imperator cæteras gentes Christianas in me concitabit, et Orchanem liberum dimittet; harumque nationum ope Occidentis provinciæ Romæis cedent, dum Orchanes orientem retinebit. Hæc et similia animo volvens, sereno ac mansueto vultu Caramani legatos admittit: minaces sermones opportune ad eos habet: mansuete ac benigne alias præter tempus alloquitur, donec pacem sacramento adactus constituisset, et amice complexus dimisisset. Ad imperatoris autem legatus hæc verba respondit: Adrianopoli brevi aderimus; illuc cum venerimus, omnia quæ imperatori et urbi necessaria sunt, nobis exponite: quodcumque roga-veritis, id præstare paratus sum. His et aliis sermonibus blandis usus, eos dimisit. Mehemetes ergo paucis diebus fretum transvectus Adrianopolim accessit: statimque quemdam servorum suorum in regionem ad Strymonis ripas sitam mittit, qui reditus imperatori concessos ei solvi vetaret: illorumque administratores et procuratores, qui anni unius solummodo pensionem perceperant, expelleret. Hoc peracto rem aliam damnosam admodum ac perniciosam Romæis aggreditur. Hieme adventante per provincias singulas Occidentis ac Orientis edicta promulgari jubet, mandatumque ut fabri et architecti mille, in unoquoque loco ratione multitudinis eorum habita, operarii etiam numero fabrorum congruentes, et calcis coctores congregarentur: et, ut omnia verbo dicam, cuncta

Ismaelis Bullialdi notæ.

(27) *Συνήθη μορμολύκεια*. Apud Theophylactum Simocattam lib. 2, cap. 14, in oratione cujusdam

τῆς τοσαύτης γνάμης, ἣν ὑμεῖς θαρραίτε. Ἐπεὶ γὰρ εἰ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀποδράσαι Κωνσταντινούπολις, πρὸς τὸ θρασὺ καὶ ἀγριον, καὶ ὀρμητικὸν αὐτοῦ λέγω, γινώσκων γινώσσομαι ὅτι ἐπιθεὶς περιβλέπει τὰς ὑμῶν διαβουλάς καὶ διαστροφάς. Ἄνθρωποι μωροὶ τὴν χθὲς καὶ πρότερον γενομένην μεθ' ἡμῶν ἐνορκοῦν πρᾶξιν ἤδη φέρομεν, καὶ εἰ δυνατόν εἰπαῖν τὰ γέγραμμένα οὐπω ἐξήραται. Νῦν δὲ διότι τὴν Ἀνατολίην διακάντες, καὶ ἐν Φρυγίᾳ διάγοντες ἐέλτετε φοβησάμενοι ἡμᾶς, δεικνύτες τὰ παρ' ὑμῶν κατεσκευασμένα συνήθη μορμολύκεια (27); Οὐκ ἐσμέν παιδάκια ἄνευ γνώσεως, ἢ δυνάμεως, εἰ τι δύνασθε πράξαι πράξατε. Εἰ βούλεσθε τὴν Ὀρχάνειν δεῖξαι ἡγεμόνα ἐν Θράκη, δεῖξατε. Εἰ τοὺς Οὐγγυῶν μελετᾶτε διαπερᾶσαι τὴν Ἀδριανού, ἐλθέτωσαν. Εἰ καὶ ὑμεῖς βούλεσθε τοῦ καταδραμεῖν καὶ λαθεῖν, ἢ πρὸ πολλοῦ ἀπωλέασθε, τοῦτο ποιήσατε. Πλὴν γινώσκετε, ὅτι εἰς οὐδὲν τούτων εὐδοκίμησθε, ἀλλὰ μᾶλλον, καὶ ὁ δοκεῖτε εἶχει ἀρθήσεται ἀφ' ἡμῶν. Πλὴν ἐγὼ ἀναγγελάω τῷ κυρίῳ μου, καὶ τὸ ἀετῷ βουλευτῶν γενέσθω.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Μεχμετ καὶ θυμοῦ πλησθεὶς, οὐκ εἶχε τί ποιῆσαι, καὶ τῷ Καραμάν συνεσκεύαστο· εἶχε γὰρ ἐπιλογισμὸν τοῦ ἐφανίσαι αὐτὸν κατὰ κράτος. Ἄλλὰ κατὰ νοῦν ἐσκόπει, μήπως ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὄντος αὐτοῦ, προσκαλέσεται τὰ λοιπὰ τὰ ἔθνη τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐκβάλει, καὶ ἀπολύσει τὸν Ὀρχάνειν, καὶ σὺν τῇ ἀρωγῇ τούτων γενήσεται κύριος τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὰ τῆς Δύσεως παραχωρήσει τοῖς Ῥωμαίοις. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λαθὼν κατὰ νοῦν βλέπει τοὺς πρόσθετος τοῦ Καραμάν ἰατρῷ φλέγματι, καὶ κατὰ καιρὸν ἐπαπειλητικὸς λόγους αὐτοῖς εἰδὼς, παρὰ καιρὸν δὲ καὶ πρᾶος, ἕως οὗ τὴν εἰρήνην ἐνόηκας ἠσφαλίσατο, καὶ μετὰ ἀγάπης ἀπέπεμψε. Τοὺς δὲ τοῦ βασιλεὺς πρέσβεις ἀπεκρίνατο, ὡς ἔδῃ διασυντόμως ἐν Ἀδριανουπόλει μέλλομεν εἶναι, κάκει ἐλθόντες ἅπαντα τὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ πόλει ἀναγκαῖα ἀναγγελάτω μοι, καὶ ἐτοίμως ἔχω τοῦ δοῦναι πᾶν τὸ ζητούμενον. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἑτέροις μελιχλίους λόγοις κολακείας ἀπέπεμψε. Ὁ δὲ Μεχμετ, διαβάς δι' ὀλίγων ἡμερῶν τὸν πορθμῶν, καὶ ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει εἰσελθὼν, παρευθὺ στεῖλαις ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα χωρίοις, ἐκώλυσε τὴν πρόσθετον τὴν εὐεργετηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ τοὺς ἐπιβλέποντας καὶ οἰκοδομοποιεῖν τὰ ταῦτα εἰδὼς, τὸν πρῶτον χρόνον μόνον γευσάμενος [γευσάμενος]. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐτέρου ἠψατο Ἰβαν ἐπισημοῦ, καὶ θανασίμου κατὰ Ῥωμαίων. Χειμῶνος γὰρ ἀρχαμένου προστάγματα καὶ διαλαλῆς ἐν τε Δύσει ἐν τε Ἀνατολῇ ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ, τοῦ ἐτοιμάσαι οἰκοδόμους τεχνίτας χιλίους, καὶ ἐργάτας κατὰ ἀναλογίαν τῶν τεχνιτῶν, καὶ ἀποσκευαστάς, καὶ ἄλλως εἰπεῖν πᾶσαν ἐργασίαν καὶ παρακομιδὴν, τοῦ εἶναι ἐτοιμοὺς ἐν ἑαρι, εἰς

senis ad Commentiolii exercitum, ὃν γὰρ καθάπερ παιδῶν ἡμᾶς μορμολύκεια: τοῖς σοφίσμασι.

κατασκευὴν κάστρου ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ἱεροῦ ὑπερ-
 ἄνω τῆς πόλεως. Τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἀκούσαντες τὴν
 πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινῶν,
 καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ τε, καὶ Θράκῃ, καὶ οἱ ἐν
 ταῖς νήσοις οἰκούντες Χριστιανοὶ ὑπερήλγησαν, ἐξη-
 ράνθησαν, οὐκ ἦν ἐν ἀλλήλοις γλώσσα ἢ διαλαλιὰ
 πλὴν· *Νῦν τὸ τέλος ἤγγισε τῆς πόλεως· νῦν τὰ
 σήματα τῆς φθορᾶς τοῦ ἡμετέρου γένους· νῦν
 αἱ ἡμέραι τοῦ Ἀντιχρίστου. Καὶ τί γένομεν, ἢ
 τί ποιήσομεν; Ῥοθήτω ἀφ' ἡμῶν ἡ ζωὴ ἡμῶν,
 Κύριε, καὶ μὴ ἴδωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δούλων
 σου τὴν φθορὰν τῆς πόλεως, μηδὲ εἴπῃσαν οἱ
 ἐχθροὶ σου, θέσκοτα, Πού εἰσιν οἱ φυλάσσοιτες
 ταύτην ἄγιοι; Ταύτην γὰρ τὴν φωνὴν σὺν κλαυ-
 θμῷ οὐ μόνον οἱ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἀνα-
 τολῆς σποράδην οἰκούντες Χριστιανοὶ, καὶ οἱ ἐν ταῖς
 νήσοις, καὶ οἱ ἐν τῇ Δύσει τὸ αὐτὸ μετὰ κλαυθμοῦ
 ἐδῶν. Ὁ δὲ Μεχεμέτ, ἤδη τοῦ ἔαρος ἀρξαμένου,
 ἔστειλεν ἀπανταχοῦ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἐρ-
 γάτας συνάγων. Ὁ βασιλεὺς δὲ στείας ἐν Ἀδρια-
 νουπόλει πρίσθεις, οὐχ ὅτι ζητήσται τι τῶν ὤν
 ἱθουάστο. οὐδὲ διπλασιάσαι τὴν πρόσοδον, ἀλλ' εἶπον
 αὐτῷ· Ἡμεῖς ἤδη τὴν σήμερον ἔτος ἐστὶ που ἑκα-
 τοστὸν (29) καὶ ἐπέκεινα, ἀφ' οὗ τὴν Ἀδριανου-
 πολιν ὁ σὸς πάππος Μωρῆτ ὁ τοῦ Ὁρχάν υἱὸς
 ἔλαβε· καὶ ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ
 τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενοι μέχρι σοῦ, οὐδεὶς
 ἐπελέτησε πύργον ἢ καλύδην πῆξαι ἐν τῇ αὐτῇ
 τῆς πόλεως. Εἰ γὰρ καὶ αἰτία τις εὐρίσκετο, καὶ
 μάχην ἀμφοτέροι συνίστων, ἀλλὰ δι' ἄλλης συμ-
 βιβάσεως τὰ τῆς εἰρήνης ἐπράττοντο. Ὁ γὰρ
 σὸς πάππος ὁ Μεχεμέτ, βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς
 Ἀνατολὴν κειμένην τοῦ πορθμοῦ τῆς κτίσαι φρού-
 ριον, ππρακτικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα,
 τὴν αἰτησὶν οὐ μικρὰν ὁ Μεχεμέτ πρὸς τὸν βα-
 σιλεῖα Μανουήλ ἐποίησεν. Ὅθεν καὶ κατένευσεν
 ἐπὶ σκοπῷ, ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ φηρόμετο τὸ ἐρ-
 γον. Καὶ ἡ Ἀνατολὴ πᾶσα πρὸ χρόνων πολλῶν
 ἦν αὐτοῖς προσφκειωμένη. Τὸ δὲ σὺ τὴν νῦν
 καλῶς ἐχόντων πάντων σὺν σοί, ὀρώμεν ἀσφαλῶς
 δεῖ μέλλεις τὴν θάλασσαν τὴν Ποντικὴν ἄβατον
 ποιῆσαι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκτο-
 νῆσαι, καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμέ-
 νων κομμερκίων κωλύσαι· δαδμεθα οὖν, ταύτην
 τὴν βουλὴν ἀπόλοψον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου
 χρηστοὶ καθὰ καὶ σὺν τῷ πατρί σου τῷ χρηστῷ
 ἡγεμόνι· εἰ βούλει καὶ τέλος διδόναι, δάσωμεν.
 Ὁ δὲ Μεχεμέτ ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ ἐκ τῆς πόλεως
 οὐ λαμβάνω τι, ἐκτός τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὐτε
 κέκτηται τι. Καὶ γὰρ εἰ ἤθελον κτίσαι ἐν τῷ
 ἱερῷ στομίῳ φρούριον, οὐκ εἴχε δίκαιον τοῦ κω-
 λυεῖν με. Πάντα γὰρ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσι,
 καὶ τὰ πρὸς Ἀνατολὴν κείμενα τοῦ στομίου
 φρούρια, καὶ ἐντός αὐτῶν Τούρκοι κατοικοῦσι·*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(28) Ἔτος ἐστὶ που ἑκατοστὸν. Bonfinius, *Hist. Hungar.* decad. III, lib. 8. Constantinum questum esse de hoc novo opere apud sultanum Mehemetem tradit. In annorum intervallo fallitur Ducas, Adria-

A quæ ad opus absolvendum, et ad comportandas
 materias necessaria erant, vere appetente præsto
 essent, ad castrum in ostio sacro supra Con-
 stantinopolim ædificandum. Hoc nuntio jam in-
 grato ac acerbato allato, Romæ, qui Constantino-
 polim, quique Thraciam et Asiam incolabant,
 insulares etiam Christiani, animi ægritu-
 dine ac mœrore consumpti, alios sermones ad
 invicem præter istos non habebant: *Nunc vicinus
 est urbis finis: portenta imminenti genti nostræ
 ruinæ nunc videbuntur: dies Antichristi advenerunt.
 Quid de nobis statuatur? quid faciemus? Vita no-
 bis, 134 Domine, prius eripiat, quam oculi ser-
 vorum tuorum urbis eversionem videant. Ne dicant
 inimici tui, Domine: Ubi sunt sancti, qui urbem illam
 tuentur?* Has voces cum eulatu et sætu non solum
 Constantinopolitani, sed et cuncti Christiani per
 Anatoliam, insulas, et occidentem dispersi, eadem
 lacrymis ac lamentis mistas fundebant. Mehemetes
 vere inchoato, undequaque artifices et operarios
 collegit. At imperator Adrianopolim legatos misit,
 non quæ vellet, aut reditus duplo ampliores sibi
 dari, per eos petiturus: sed ejusmodi orationem
 legati ad Mehemetem habuerunt: *Annus jam
 centesimus agit, vel etiam plures elapsi sunt, ab
 erepta nobis per tritavum tuum Moratem Orchanis
 filium Adrianopoli: et ab illo tempore, principum
 genus ab eo ducentium nullus præter te tugurtum,
 nedum turrim, in urbis ipsius vestibulo post inita
 sædera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli
 causa, ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen
 pacis descensum postea; et reconciliata concordia
 in tranquillum iterum statum res constituta sunt.
 Voluerat olim avus tuus Mehemetes, in littore orien-
 tali freti castrum a fundamentis excitare: quare ut
 id ab imperatore Manuele consequeretur, diu mul-
 tumque, ut filius patrem solet, cum precibus per-
 suadere conatus est. Illi tandem annuit, et castrum
 in littore orientali ædificare permisit; cum etiam
 multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia
 possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, et prout
 decet, nos gerimus, videris procul dubio navigatio-
 nem Ponti Euxini intercipere velle; ab ea Francos
 arcere: urbem fame enecare et consumere; reditus-
 que, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur,
 rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omitte;
 quam cum patre tuo optimo principe amicitiam colu-
 imus, tecum fidelem ac integram servabimus. Tri-
 butum insuper, si nobis imperas, id pendere parati
 sumus. Ad ista respondit Mehemetes: *Quod urbis
 sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium
 habet, non occupo. Si ad sacrum etenim ostium ædi-
 ficare castrum volui, id me facere nullo jure pro-
 hiberi possum. Omnia quippe castra ad ortum ostii**

nopolis enim capta est anno 1360, vel 1362, Mehe-
 metes vero anno 1452 castrum ædificabat. Annita-
 que tantum 70 vel 92 elapsi sunt.

sacri silita, quæque Turci habitant, ditioni meæ A subdita sunt. Qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt, cum in illis Romæ secure degere nequeant. Num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderent, quo tempore sædus cum Hungaris imperator pepigit. Hi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellespontum usque procecti sunt; et Callipoleos freto præcluso, patrem meum transitu arcuerunt; qui superiora loca petiit, et ad castrum, a patre suo prope ostium sacrum constructum, venit: ubi cum acatiis, quamvis 135 illic imperatoris triremes transitum impedituræ stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnæ vicina loca populabantur: expectando puer etiamnum Adrianopoli debebam. B At imperator lætus exultabat, et gens Musulmanorum ærumnis pressa Caucasides gaudabant. Multa post pericula exanllata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud se excitaturum in occidentali littore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non superfuit, quod nunc Dei ope adjutus aggredior. Ut quid retatis? annon mihi licet in ditione mea quod libuerit facere? Abiis. Imperatori talla nuntiate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, prompte ac facile perficere hic potest: quæ noluerunt, valde vult. Quicumque vero deinceps legationem hac de re obtulerit, si vivo pellis detrahetur.

Legati ubi responsa tyranni, iram et furorem spirantia, acceperunt, in urbem revertuntur, et cuncta ad imperatorem referunt. Universi tunc cives animam propemodum agentes, metu correpti ac attoniti colloquiis mutuis hæccæ agitant: Hic est qui urbem occupaturus et devastaturus est; cunctos sub jugum mittit, sacra pedibus conculcabit. Egregia et eximia templa solo æquabit; depositasque in iis virorum divino Spiritu plenorum ac martyrum reliquias, per plateas et trivia dissipabit ac disperdet. Hei! quid faciemus? quo fugiemus? Hæc et alia, vitæ suæ ærumnas ac miserias desidentes, lamentis ac ejulationibus verba intercisa mittebant. At Mehemoti, vere jam ineunte mense Martio elapso, parata jam erat calx, in furnis plurimis ad Cata-

και τὰ ἐν τῇ Δύσει δοικα ἐμὰ εἰσι, καὶ γὰρ Ρωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας τοῦ οὐκ εἶναι ὀδῶν ἐν ποίᾳ στενοχωρίᾳ ὑπέστη καὶ δευτῇ περιστάσει ὁ ἐμὸς πατὴρ, δευτῶν τοῖς Οὐγγροῖς ὁ βασιλεὺς συνετέθη, καὶ διὰ ξηρᾶς ἐλλόθουσε καὶ οὐκ εἰς τὴν θάλασσαν τὰς τῶν Φράγγων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῇ Ἑλλησπόντῳ ἤγάγετο, καὶ τὸν Καλλιουπόλεως πορθμὸν ἀποκλείσαντες οὐκ ἐδίδουσαν πορεῖαν τῷ ἐμῷ πατρὶ. Ἀναβάς οὖν μετὰ τοῦ τόπου τοῦ ἱεροῦ στομίου ἤγγε, καὶ ἐν τῷ πολιχνίῳ, ὃ ἐδοίκατο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, σὺν ἀκατοῖς περᾶσας Θεοῦ εὐδοκούντος. Καὶ γὰρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκτὶ κατασκόπευον τοῦ κωλύσαι τὴν διάβασιν· ἐγὼ δὲ ἐκαθήμην ἐν Ἀδριανουπόλει παιδίον ὢν, ἐκδεχόμενος τὴν τῶν Οὐγγρῶν ἀφίξιν. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ ἐλεηλάτων τὰ περίεξ τῆς Βάρνης, καὶ ὁ βασιλεὺς εὐφραίνετο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος ἐδυσφόρει, καὶ οἱ Καβούριδες ἐχαίροντο. Τότε ὁ ἐμὸς περᾶσας μετὰ κολλῶν τοὺς κινδύνους ἕως τοῦ κοιῆσαι καταντικρὺν τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πρὸς Ἀνατολήν ἕτερον φρούριον πρὸς Ἀσίαν. Ἐκεῖνος οὐκ ἐφθασε τοῦ κοιῆσαι, ἐγὼ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀρωγούντος. Τί με κωλύετε; ἢ οὐκ ἔξεστι κοιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς ὁ βούλομαι; ἀπέλθατε, εἰπατε τῷ βασιλεῖ. Ὁ νῦν ἡγεμὼν οὐκ ἔστι τῶν πρώην ὁμοῖος· ὁ οὐκ ἠδύνατο (29) ἐκεῖνοι κοιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ ἐνδύλωσεν ἔχει τοῦ πρῶτου· καὶ ὁ οὐκ ἐβούλοτο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. Καὶ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ νῦν ἔνεκα τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀφαιρέθησται τὴν δόρην.

Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες τοῦ τοράννου τὴν ὀργῆς καὶ θυμοῦ πνέουσαν ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πόλιν ὑπέτρεψαν ἀναγγελλάντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως ἅπαντες ἐν ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ συνεχόμενοι ἀλλήλους ὀμιλοῦντες εἶπον· Οὗτός ἐστι ὁ μέλλων εἰσέλθαι ἐν τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ ἀχρηλωθεῖν τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ κατακατεῖναι τὰ ἅγια, καὶ ἀφανίσαι τοὺς τιμίους ναοὺς, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λείψανα θεοφόρων ἁγίων καὶ μαρτύρων, ἐν ταῖς κλάταις καὶ ταῖς τριόδοις ἀναπορρήψαι. Οἱμοὶ τί πρόξωμεν; ποῦ φύγωμεν; Ταῦτα καὶ ἕτερα οἱ δυστυχεῖς κλαίοντες τὴν αὐτῶν ζωὴν ἱταλάνιζον. Ὁ δὲ Μεχεμέτ ἤδη εἰς εὐρυπύργου (30), καὶ Μαρτίου μηνὸς ἤδη παρελήλυθός, ἢ ἄσπετος ἵτοιμος γέγονεν ἐν ταῖς κατα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(29) Ἄ οὐκ ἠδύνατο. Mehemetes χειροδίκην hic se proficitur, jusque habere in manibus et armis. Quæ ratio aliena invadendi, universum terrarum pervasit orbem: ita ut, qui viribus pollent jure ac causa superiores esse se credant: quasi fortioribus ac validioribus, infirmi ac invalidi jure naturali parere liceantur. Leones cæteraque ferocia animalia, quæ raptò vivunt imitantur isti: quæ quidem solitarie vagantur, nec gregatim ambulant. Illi ergo homines, societatem cæteris renuntiare, et ac diversæ, a vera genuinaque humanitate differen-

tis speciei esse prædicare debent: ut et leones ab ovibus, vulturos et aquilas a gruibus differre novimus. Humana equidem natura ad societatem nata, secundum verum dictamen rationis, imperium, non viribus, sed sapientiæ deserit: quæ suam cuique tribuere, neminem lædere, alienaque non rapere docet.

(30) Ὁ δὲ Μεχεμέτ ἤδη εὐρυπύργου. Phrantzes Martii 26 castrum edificari coeptam lib. iii cap. 7, tradit.

φυγίους (31), τὰς καμίνους παμπληθεῖς ἐργασάμενοι, καθ' ἑκάστην ἐξίφερον· ἐκ δὲ Νικομηθίας καὶ Ποντοπρακείας τὰς δοκοὺς· ἐκ δὲ τῆς Ἀνατολῆς τοὺς λίθους. Κατὰ δὲ τὸ προσταθὲν προλαβόντες ἅπαντες οἱ ἐν ἔξουσίᾳ, οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Δύσεως μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπήσαν. Τότε καὶ ὁ ἡγεμῶν ἐξελεθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ, κατήνησεν ἐν τῷ τόπῳ ὃ ἐμαλλε δεῖξαι τοῦ πῆξαι τὸν θεμέλιον τοῦ κάστρου. Καὶ δὴ καταλαθὼν μίαν βαλίαν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἐκπαλαίφονεαν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ὤριστο πηγῆναι, ὃ καὶ γινόμενον. Τὴν κλῆσιν τοῦ κάστρου Πασχεσὲν (32) ἐκίλευσε καλεῖσθαι, ἐλληνηζόμενον δὲ ἐρμηνεύεται *κεφαλοκόπτης*, ἔχον ἀντιπρὸ καὶ τὸ φρούριον ὃ εἰδείματο ὁ κάππος αὐτοῦ. Δίνεμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. Τῷ μὲν Καλλί Παστᾷ δέδωκε μίαν τῶν γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ κειμένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἕνα ὑπερμεγέθη, καὶ στεβρὸν ὡς ἀκρόπολιν· τῷ δὲ Ζάγανος ἕταρον ἐν τῇ ἐτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν τῇ ξηρᾷ, μέγαν καὶ αὐτόν· τῷ δὲ Σαρτζιᾷ ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ· τοὺς αὐτοὺς εἰς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκρόπολεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων. Τὸ δὲ τεῖχος, καὶ τὴν ἐτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγεμῶν ἀνελάβετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν συβρέοντα τὰ κλήθη ἐκ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδδῖσι, ἤγουν τοῖς κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προστᾶξαντος. Καὶ διαμερίσας τὴν κτίσιν ἀνὰ πῆγος τῷ τεχνίτῃ· οἱ τεχνίται ὡς χίλιοι, καὶ ἐν ἐκαστῇ τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἔγγυς αὐτοῦ, ἔξωθεν τοῦ τεύχους· καὶ ἔσωθεν ἕτεροι τοσοῦτοι, καὶ τεχνίται καὶ ὑπουργοί. Οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας, ἄσβεστον, πλίνθους ὀπτοὺς ὑπὲρ ἀριθμὸν· καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες κατὰ καιρὸν ὑπουργοῦν, καὶ πέτρας, καὶ ἄσβεστον εἰδίδον ὀρώντες τὴν τοῦ τυράννου ὀμότητα. Τὴν δὲ παρακομιδὴν καὶ ἐκ τῆς περαιᾶς, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἄπασαν, παρὰ τῶν ἑρπειῶν τῶν κειμένων τῶν ποτῶν μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καὶ τινὰς κίονας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἑρπειῶν τοῦ ναοῦ ταξίαρχου Μιχαήλ (33). Τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζήλῳ κινούμενοι ἐξήλθον τοῦ κωλύσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συλληφθέντες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον.

Ὁ βασιλεὺς οὖν, ἰδὼν ὅτι εἰς τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλευματα, τὴν ἄλλην ἐτρέπετο,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) *Καταφύγια*. Nescio, num sit locus Bospori littori Asiatico adiacens, Κατρυγγεῖον appellatus, et nomen illius mutatum fuerit.

(32) *Πάσχεσεν*. Laonicus lib. viii. hocce castrum appellat λαμκοπιάν· sed juxta vulgi errorem scripsit, istam arcem ædificatam esse κατὰ τὴν Προποντιδα ἐν Βοσπόρῳ. Differunt enim et appellatione et situ Propontidis et Bosphorus Thracius. Leunclævius a Turcis *Kesseu hisari* appellatum fuisse monet. Gyllius in Bospori Thracii descriptione arcem illam in promontorio Hermæo ædificatam fuisse. Sosthenium vero et Phonea Ponto Euxino viciniora sunt, et propterea Hermæo superiora· de quibus Gyllius adeundus, lib. ii, *De Bosporo Thra-*

*phygia constructis cocta, quotidie in destinatum locum comportata. Advectæ etiam e Nicomedia et Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti; omnesque principis imperio obsecuti, cum quibusmunera et magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis præfecti, ductis secum iis a quibus operæ exigebantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castrî fundamenta designaturus erat. Infra Sostheniam itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclivi loco determinato triangularis figuræ fundamenta jaci præcipit: idque celeriter factum. Castrum hocce oppositum ei quod avis suus extruxerat, Bascesen appellari jussit, quod latine redditum nomen *capitis amputatorem* significat. Ædificandi castrî munia snis ita distribuit. Halilis Bassæ alterum castrî angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arci firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem 136 spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Sariciæ tertiam turrim in tertio angulo erigendam mandavit: illaque turrim trias, quæ totidem propugnacula et arces erant, suorum impensis absolvitur. Cæterum mœnium, et allarum castrî partium curam in se princeps recepit. Cernere tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est judices) jussi adducebant: capitis quippe pœna imperium detrectantibus a tyranno indicta erat. Is unicuique fabro singulos cubitos, qui mille erant, assignavit: binasque operas extra castrî ambitum, et intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeri etiam aderant, lapides, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi proceres lapides et calcem, tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiæ ex continente opposita afferbantur; et ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudera superbiorum quondam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam advexerunt ex templi ruderibus, quod militiæ cœlestis duci Michaeli olim dicatum fuerat. Cives interea alliqui zelo religionis impulsî ad Turcos prohibendam urbe exierunt; qui capti fuerunt, ferro omnes perire.*

Postquam animadvertit Imperator tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere sta-

cico, capp. 12 et 13. Ista porro appellatio *Basc-Kesen* recte reddita est a Duca κεφαλοκόπτης, *Basc* enim caput significat, *Kesmek* scindere, et participium *Kesen* scindens.

(33) *Τοῦ ναοῦ τοῦ ταξίαρχου Μιχαήλ*. Vocabatur templum illud τῶν ἀσωμάτων, id est, *Incorporeorum*: quoniam dicatum erat S. Michaeli Archangelo, angelorum et militiæ cœlestis archistratego. Vocabatur etiam Michaelium: quo in loco Estiis ab antiquis appellato ædificatum fuerat. Somenus, lib. ii, Τόπος; ὃ ἐν Ἐπίταις, in quo τὸ Μιχαήλιον. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculosæ curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

tuit, et per apocrisarios ab eo poscit præsidarios, qui vicos suburbicarios, illorumque incolas tuerentur: ne Turci huc et illuc vagantes segetes agriculturalium corrumpere, cum æstas jam instaret, propemodum maturas. Varia etiam ei dona, ac esculenta etiam et potulenta quotidie, vi ac necessitate coactus, mittebat; draconem serum honore prosecutus. Verum Mehemetes servorum suorum aliquos misit, quibus mandat, ut diligenter speculentur et observent, ne Turcos, qui ad pascendum mulos equosve, sive alia veterina animalia castro ædificando inservientia, in agros immitterent vel agerent, ullatenus prohibeant illi, quibus damnum inferretur; sed eos libere pascere sinant. Si quando vero Romæi indignati sese opposuerint, tunc etiam Turcis se conjungere, simulque Romæis obsistere jussi sunt. Eodem etiam tempore Spendiaris filius, Moratis gener, Mehemetisque sororius nobis supra memoratus, principis edicto publico obtemperans, cum suis Adramyntio profectus, operam quoque suam in castri ædificatione principi navaturus venit: cumque prope turrim quæ Epibata dicitur accessisset, suorum, quod ducebat agmen, **137** pedibus incedere cepit, frenisque levatos equos, cæteraque jumenta, quæ impedimenta et sarcinas portabant, in Romæorum messes agunt, quibus spicæ, ac cætera cætera, et legumina vastantur et corrumpuntur. Agris a se cultis et aræis damnum inferri Romæus quidam animalvertens accurrit, et inde equos abegit. Turcorum agasonum unus Romæum percussit: percussi affines unus et alter accurrunt, ex adversa etiam parte Turci. Manibus itaque consentis ex Romæis Turcisque aliquot ceciderunt. Postridie, qui Kagia Begus vocabatur, principem adit, cui de more salutato cuncta quæ in Epibatis contigerant, narrat. Rem ab alio accuratius cognoscere aut de ea ulterius inquirere sprevit princeps: jubetque subito Kagiam Begum sua cohorte stipatum festinanter abire, omnesque vici illius incolas gladiis frustulatim conscindere: quod factum deinde. In messorum enim, qui mane ad metendum exierant, ex improvviso irruunt milites, et circiter quadraginta trucidant. Hæc fuit belli, quod consecutum est, gentisque Romæorum eversionis origo.

His compertis portas urbis claudi jussit imperator: et Turcos, quotquot in urbe reperti sunt, in carcerem detrusit, triduoque elapso dimisit. Quid enim faceret? Inter eos qui in urbe capti sunt, pueri eunuchi e palatio principis

Ismaelis Bullialdi notæ.

(34) *Ἐκ τοῦ Ἀδραμυντίου.* Isphendiaris filius Sinopes reguli Adramyntio, seu ut Ducas habet Adramyntio Epibatas venit: quod castrum non longe a Selymbria situm est. Adramyntium urbs est Æolidis ad mare sita, quæ hodie *Landrymitti* appellatur. Quare probabile est hunc Isphendiaris filium, Moratis sultani defuncti generum Adramyntii

καὶ δὴ πέμψας ἀποκριταρίου ἐξήτει τινὰς δευτέρου, τοῦ δεφενδούειν τοὺς εἰς τὰς κόμας τῆς πόλεως Ῥωμαίους· ἵνα μὴ οἱ Τούρκοι διερχόμενοι λυμήνωσι τὴν αὐτῶν γεωργίαν, ἣν γὰρ ἐγγὺς φθάσαι τὸ θέρος. Στελλας αὐτῶ καὶ διάφορα δωρήματα, καὶ πρὸς τροφήν καὶ πόσιν, καθ' ἑκάστην φιλοτιμῶν τὸν ἀνήμερον δράκοντα ἐξ ἀνάγκης καὶ βίας. Ὁ δὲ Μεχμετ ἐκ τῶν αὐτοῦ δούλων καταίλει τινὰς, ὁρίσας αὐτοὺς τάχα τοῦ ἐπισκοπεῖν καὶ τηρεῖν τοὺς ζημιουμένους, παραγγελλας αὐτοῖς μὴ κωλύειν εἰς τέλος τοὺς εἰς τὰς νομάς τῶν Ῥωμαίων εἰσερχομένους Τούρκους τοῦ θρέφαι τὰ αὐτῶν ζῶα, ἥτε ἡμιονοῦσιν, ἥτε ἱπποῖ, ἢ ἄλλα τινὰ τῶν ἀχθηφόρων ζῶων, ἃ ἐν τῇ δουλείᾳ τοῦ κάστρου τυγχάνουσιν, ἀλλ' εἶν αὐτοὺς. Καὶ ὅποτε οἱ Ῥωμαῖοι θυμωθέντες ἀνίστησονται τοῖς Τούρκοις, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν τοῖς Τούρκοις ἀνίστητε. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὁ υἱὸς τοῦ Σπεντιάρ, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Μωράτ ἀδελφῆς τοῦ Μεχμετ, ἦν ὁ λόγος προλαβὼν ἐμνημόνευσεν, ἐκ τοῦ Ἀδραμυντίου (34), κατὰ τὸ κοινὸν θέσπισμα, καὶ οὕτως σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐκστρατεύσας, ἀπῆει ἐν τῷ ἡγεμόνι ὀπισθογήσων καὶ αὐτὸς τὴν κοινήν ἀγγαρίαν ἐν τῷ κάστρῳ. Καὶ δὴ πλησίον πεζεύσας τοῦ πύργου, τῷ λεγομένου Ἐπιβάτας, ἀπολύσαντες τοὺς ἱπποὺς, καὶ τὰ σκευοφόρα ζῶα ἐν τοῖς καρποῖς τῶν Ῥωμαίων, ἐλυμήναντο τοὺς στάχους καὶ τὴν ἄλλην παντοίαν χλόην. Εἰς δὲ τῶν Ῥωμαίων ὀρών τὴν γενομένην ζημίαν ἐν τοῖς πολυκόποις αὐτοῦ γεωργήμασιν, δραμῶν ἐδίωξε τοὺς ἱπποὺς ἐκ τοῦ ἀγροῦ. Εἰς δὲ τῶν ἱππιατῶν Τούρκος φθάσας παῖε τὸν Ῥωμαίων. Ἄλλος δὲ προσγενὴς τοῦ τυφθέντος ἔδραμε, καὶ μετ' αὐτὸν ἕτερος, ὁμοίως καὶ οἱ Τούρκοι ξιφῆρεις. Συμπλακέντες σὺν ἀλλήλους ἐσφάγησαν ἐκ τῶν Τούρκων, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων. Τότε ὁ Καγιάπεγ, οὕτω γὰρ ἦν αὐτῷ ὄνομα, ἐπὶ τὴν σῆριον φθάσας εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν κατὰ τὸ ἔθος, ἀπήγγειλε πάντα τὰ γεόμενα ἐν ταῖς ἐπιβάταις· καὶ αὐτὸς μὴ δεηθεὶς ἑτέρου ἀγγελλίας, ἢ παραστάσεως, προστάξας αὐτῷ τῷ Καγιάπεγ τοῦ ἀπελθεῖν ἐν σπουδῇ σὺν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις, καὶ καταξέει τούτους ἐν μαχαίρᾳ πάντας τοῦ χωρίου ἐκείνου, ὃ καὶ γέγονεν· ἐλθὼν γὰρ ἐξαίφνης πρῶτ, καὶ οἱ γεωργοὶ ἐξεληθόντες εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ θερλεῖν, ἐπεισεσάντες οἱ Τούρκοι πάντας κατέσφαξαν τὸν ἀριθμὸν ὡς τεσσαράκοντα. Ἀπὸ τῆς αἰτίας τῆς μάχης καὶ ἀφανισμοῦ τῶν Ῥωμαίων.

Τότε ὁ βασιλεὺς, ἀκούσας τὸ γεγονός, ἐκλείσει τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ ὅσους ἔτυχεν εὐρῶν ἐντὸς Τούρκους πάντας δεσμήσας ἐν φρουρᾷ ἔθετο, καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς πάλιν ἀπέλευσε. Τί γὰρ εἶχε τοῦ δρᾶν; ἔτι ἐν τοῖς εὐραθείαις Τούρκοις ὑπῆρχον ἐκ

tunc degisse, non vero In Synopensi provincia. Aliqua de causa voluit Morates generum suum apud se degere, et Adramyntii sedem habitationis habere. Non enim ad Epibatas accessisset, aut Adramyntio profectus esset, si ex mari Pontico ad castrum novum profectus fuisset. Adramyntium porro urbs Metropolis Ephesio.

τοῦ παλατιοῦ τοῦ ἡγεμόνος εὐνουχόπουλοι, οἱ καὶ παρασταθέντες τῷ βασιλεῖ εἶπον· *Εἰ μὲν ἀπολύσεις ἡμᾶς, ὡ βασιλεῦ, πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον κλίῃαι πρὸς δυσμᾶς, χάρις εἰσομέν σοι· εἰ δὲ μετὰ δύσιν ἡλίου, μὴ εὐρεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος, γινώθι τὸ μετὰ ταῦτα ἀπολυθῆναι, οὐκ ἔσται ἡμῖν πρόσχαρι, ἀλλὰ καὶ λίαν θανάσιμον.* Διὸ ποίησον εἰς ἡμᾶς ἔλεος, καὶ ἀπόλυσον τῇ ὥρᾳ ταύτῃ· εἰ δ' οὐ μὴ, κέλευσον ἀπομνηθῆναι τὰς κεφαλὰς· κρεῖττον γὰρ παρ' ὀμῶν τεθῆναι, ἢ παρὰ τοῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης δολέθρου. Ταῦτα ἰκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ στείλας ἀποκριταίρους πρὸς τὸν τύραννον εἶπεν· *Ἐπεὶ τὰ τῆς μάχης ἤρπτεσω, καὶ οὐτε ἄρκους οὐτε κολακείας πεισθῆναι ποιήσαι σὲ ἔχω. ποιεῖς δ' βούλεις.* Ἐγὼ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν καταφεύγω, καὶ εἰ θαλιεὶν αὐτῷ ἔσται τοῦ δοῦναι καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖρας σου, τίς ὁ ἀντεπιστῆν δυνάμενος; *Εἰ δὲ κλίῃαι ἐμφρυτεύσει εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τοῦτο ἀσπασίως ἀποδέχομαι.* Πλήν κατὰ τὸ παρὲν λάβε σου τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ἔρκους· ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς πόλεις τῆς πόλεως κεκλισμένας ἔχω, καὶ τοὺς ἔνδον φυλάξω ὅσον ἡ δύναμις· σὺ δὲ καταδυναστεύων δυνάστευε, ἕως ὁ δίκαιος κριτῆς ἀποδώσει ἐκάστῳ, ἐμοὶ τε καὶ σοι, τὴν δικαίαν ἀπόρασιν. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ βάρβαρος, καὶ μηδὲ τὸ οἰονοῦν εἰς νοῦν μελετήσας ἀπολογίαν, παρευθὺ ἐκέλευσε διαλαλῆν μάχης γενέσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς, προορῶν τὸ μέλλον, πρὸ ἕξ μηνῶν εἶχε τὰ φρούρια ἐν ἐπιμελείᾳ, καὶ τοὺς χωρίτας τοῦ; ἐγγύς τῆς πόλεως ἔνδον· καὶ τὸν περιζόμενον στάχυν, καὶ τὰς λιχιζόμενας ἄλωνας (35) ἔνδον ἐκόμιζον. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπαρτίσας καλῶς τὸ φρούριον, καὶ εἰς πάχος τὰ τεῖχη καὶ τοὺς πύργους λ' σπιθαμὰς ἐκτείνας, καὶ τὸ ὕψος εἰς τὸ ἄρκοῦν. Καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χαλλί Πασία χῶνας χαλκοῦς, ἀπολύοντας πέτρας ὑπὲρ ἑξακοσίων λιτρῶν τὸ βάρος, καὶ τῶν αὐτοῦ πιστοτάτων δούλων Φερούς Ἄγαν (36) ὀνόματι παραδοῦς τὸ πολίχνιον παραγγελίας αὐτῷ ναῦς τὰς ἀφ' Ἑλλησπόντου πρὸς Πόντον, καὶ τὰς ἀπὸ Πόντου πρὸς Ἑλλησπόντου, καὶ ὅποιας ἔρα αὐθεντίας τυγχάνουσι, ἤτε Γενουῆται, ἤτε Βενετοὶ, Κωνσταντινουπολιταὶ, Καφατινοὶ, Τραπεζούντιοι, Ἄμισιοι, Σινώπειοι, καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐμῆς ἀνθεντίας ὁποιασοῦν τύχης κἂν ὦσι. Νῆες, τριήρεις, διήρεις, βάλκαι, ἀκάτια, μὴ πλείτωσαν πρὶν χαλάσσαντες τὰ ἱστία, τὸ κομμέριον διδόναι, καὶ οὕτως τὴν ὁδὸν αὐτῶν πῶρευθεῖσθαι. Ἡ δὲ ἀπειθήσασα ναῦς, καὶ μὴ ἐνδοῦσα σὺν τῇ πετροδόλῳ καταποντισθῆτω. Ταῦτα καὶ ἕτερα διαταξάμενος ὁ ἀλαζῶν, δοὺς αὐτῷ καὶ τετρακοσίους νέους εἰς φυλακὴν τοῦ πολίχνιου, αὐτὸς εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπορεύετο τέτρασι μῆσι τὸ κἂν ἀπαρτίσας, ἥδη τῆς

Aliquot reperti sunt, qui coram imperatore adducti dixerunt: *Si nos, o imperator, priusquam ad occasum solis vergat, dimiseris, maximam tibi gratiam habebimus. Quod si post solis occasum coram principe non adfuerimus, tibi persuasum cupimus, non ingrati tantum esse, sed etiam perniciousam, dimissionem ac domissionem allaturas; quapropter nostri miserum nunc liberos remitte; sin minus, capita nobis amputari impera. Satius enim nobis est manibus vestris confici, quam a communi orbis universi devastatore neci dedi.* Hisce flexus et emollitus imperator liberos abire illico permisit. Tyranno deinde per legatos tulla significat: *Quaudoquidem bellum pace potius duxisti, neque te iurejurando aut obsequiis ad concordiam revocare possum, libidini tuae indulge. Ad Deum ego confugio, cui et decretum ac propositum sit hanc urbem tibi tradere, quis obloqui vel resistere poterit? Si rursus in animum tuum pacis cogitationes instillaverit, in eas libenter concedam. Verumtamen impræcens partis fœderibus, quibus te iurejurando astrinxisti, salutas sis: portas urbis deinceps occlusas tenebo, cuius incolas pro viribus meis propugnabo. Tu potentior regna, donec justus iudex de utroque nostrum sententiam ferat.* Hæc cum audiisset barbarus, neque, qua se excusaret, causam aliquam adducere sollicitus, bellum indici subito jussit. Imperator rebus sibi prævisis prospiciens, ante sex menses præsidia suppleverat, et rusticos vicinorum pagorum intra moenia urbis receperat: qui omnem messem in spica, triticumque vannopurgatum ac ventilatum in urbem comportaverant. Castrum interea princeps Mehemetes omnibus partibus absolvit, muro et turribus triginta palmorum crassitudine, altitudine etiam convenienti fabricatis. Inque turri, quam Halil Bassa ædificaverat, tormenta ænea collocavit, quæ lapides supra sexcentarum librarum pondere explodebant. Arcis custodiæ Pheruzium Agam sibi fidelissimum servum præfecit; mandatque ei, ut naves, triremes, biremes, navigia et acatia, quæcunque ab Hællæsponto ad Pontum, vel a Ponto ad Hællæspontum navigarent, cujuscunque dominationis ac ditionis, Genuenses, Venetæ, Constantinopolitanæ, Trapezuntia, Amysinæ, Sinopenses, sive etiam, inquit ille, subditorum meorum fuerint, præternavigare prohibeantur, nisi prius contractis velis vectigal navarchæ solvant, quo penso prætervehi queant: quæ vero navis non obtemperaverit, tormento quassata demergatur. His aliisque constitutis, Pheruzio quadringentorum juvenum ad castrum custodiam præsidium reliquit, et Adrianopolim insolens ille ac superbus revertitur, qua-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) Ἄλωνας. Hæc vox, locum seu aream in qua messis trituraretur, significat, at pro ipso frumento hic usurpatur.

(36) Φερούς Ἄγαν. Leuclavio Pherizes-begus appellatur. In historia Hungarica Frige-begus.

drimestri tempore sine operi imposito, imperii Δ ἡγεμονίας αὐτοῦ τρίτοντος δευτέρου ἔτους, ἀπὸ ἐξ
sui anno secundo labente; qui fuit ab orbe con- κτίσεως κόσμου 5784.
dito 6961 (Christi 1452).

CAPUT XXXV.

*Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia agit. Bombardarum fusor Mehemeti tormentum æneum præ-
gram e fundit. Navis Veneta Bosporum navigans demergitur, cujus navarchus et vectores capti, Mehemetis jussu
crueliter interfecti Bombardæ vim Adrianopoli probant. Mehemetes Halilem Bassam noctu ad se vocat, et cum eo
de Constantinopoli subjungenda consilia tractat. Halil magno se periculo ereptum putans, lætus a Meheme
discedit.*

Æstate jam exacta, autumnoque inchoante domi agebat Mehemetes pervigil ac irrequietus: interdium namque ac noctu, quibus artibus ac machinis urbem occupare posse, suoque dominio adire, meditabatur. Contigit autem, dum in castro exædificando occupatus erat, æneorum tormentorum fusorem Hungarum, artificem celeberrimum urbe relicta abiisse. Jam diu erat, cum in Constantinopolim profertus Mesazontibus imperatoris artem suam exposuerat, de qua etiam ad imperatorem 139 retulerunt: qui artificem tanto sportulam quotidianam, ejus arti ac scientiæ minime parem, attribuit; quam tamen, quantumvis exiguam et tenuem, ei non demeticabantur. Quare de vita sustinenda desperans, quadam die ad Barbarum urbem relicta cursim abiit: a quo blande et amice susceptus, victum et vestes honorifice habitus accepit. Mercedem etiam adeo amplam ei condidit, ut si quartam ejus partem ab imperatore accepisset, Constantinopoli nusquam aufugisset. Hunc interrogavit Mehemetes, num possit bombardam fusilem fabricare tantæ magnitudinis, ut lapidem prægrandem eo impetu emittere possit, qui mororum firmitudinem ac latitudinem vincat. Respondit artifex: *Si tibi libitum erit, tormentum æneum fundere possum cujuslibet lapidis capax. Muri urbis accurate etiam mihi explorati sunt, quos non solum, sed et Babylonios quoque, lapidibus tormento meo explosis, in pulverem comminuat. Totum, quod artis ac operis mei est, rite absolvam. Quam longus vero futurus sit jactus, nec scio, nec assero.* Hæc cum intellexisset princeps, fabricari tormentum æneum jussit, de lapidum emissionem et jactu determinando postea deliberaturus. Æs itaque conquistum, modulisque operis ab artifice deformatus, tribusque mensibus confectum susumque cōst monstrum quoddam formidabile et horrendum.

Per id tempus, cum navarchus quidam Venetus nomine Riccius, magna navi ab ostio sacro ad castrum Bascesen navigaret, nec vela con-

θέρους οὖν παρελθόντος, καὶ τῆς μετοπωρινῆς ὥρας ἀργούσης, οἱκοὶ διάγων οὐκ ἰδίου ἀνάγκη τοῖς βλεφάροις, ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τῆ φροντίδα τῆς πόλεως εἶχε, πῶς αὐτὴν λάβοι, πῶς κύριος αὐτῆς γένοιτο. Ἐτι ἔντος οὖν αὐτοῦ ἐν τῇ πολυχνίῳ καὶ οἰκοδομοῦντος, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τεχνίτης (37) ὁ τὰς πετροβολημάτων χῶνας κατασκευάζων, τὸ γένος Ὑγγρος, τεχνίτης δοκιμώτατος· οὗτος πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἰδίων καὶ σημαντῶν τοῖς μεσάζουσι τῷ βασιλεῖ τῆ τέχνην αὐτοῦ, ἀνεφέρων τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς γράψας αὐτῷ σιτηρίσιον οὐκ ἔδειον πρὸς τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ, οὐδ' ἐκείνο τὸ μηδαμῶν, καὶ εὐαρεστητον ἰδίδουσαν τῷ τεχνίτῃ. Ὅθεν καὶ ἀπορητῶς καταλιπὼν τὴν πόλιν, μὲ τῶν ἡμερῶν τρεῖς πρὸς τὸν βάρβαρον. Καὶ αὐτὸς ἀσπασίως ἀποδεξάμενος, καὶ τροφᾶς, καὶ ἐνδύματα φιλοτιμήσας αὐτὸν ἔδωκε, καὶ ῥόγαν τόσην, ὅσην εἰ ὁ βασιλεὺς τὸ τέτατον ἰδίδεν, οὐκ ἂν ἀπεδίδρασκε τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐρωτηθεὶς οὖν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, εἰ δύναιται κενώσαι χωνεῖαν μεγάλην πέτραν φέρουσαν ὑπερμεγέθη, ὅσον πρὸς τὴν ἀλκὴν καὶ τὸ πάχος τῷ τελεῖτος τῆς πόλεως. Αὐτὸς δὲ ἀνταπεκρίνατο· *Δύναμαι, εἰ βούλει, κατασκευάσαι χωνεῖαν, ὅση τὸ μέγεθος τυγχάνει τῆς δεικνυομένης μοι πέτρας. Ἐγὼ γὰρ τὰ τελεῖτα τῆς πόλεως ἀκριβῶς ἐπίσταμαι, οὐ μόνον γὰρ ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ τὰ Βαβυλωνία τελεῖτα, ὡς χοῦν λεπτυνεῖ ἡ παρὰ τῆς χωνεῖας τῆς ἐμῆς ἀρεθείου. Πληρὴ ἐγὼ τὸ πᾶν τοῦ ἔργου καλῶς ἀκαρτίσω· τὴν δὲ βολὴν οὐκ ἐπίσταμαι, οὐδὲ συντάσσομαι. Τούτου ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν ἔφη, Κατασκευάσόν μοι τὴν χωνεῖαν, περὶ δὲ τῆς βολῆς τοῦ λίθου αὐτὸς ἐφομαι. Ἐβρέαντο συνεβρίζειν χαλκόν. Τόλυν καὶ ὁ τεχνίτης τὸν τύπον τῆς σκευῆς ἐπλατεν. Ἐν τρισὶν οὖν μηνὶ κατασκευάσθη, καὶ ἔχων ἑστῆ πέτρας τι φοδερὸν καὶ ἐπίσιον.*

Ἐν δὲ τῷ Πασκῶν πολυχνίῳ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας κατερχομένης νηὶς ἐκ τοῦ στομίου μεγάλης τῆς Βεντικῶν, Ῥύτζος ὁ ναύαρχος τοῦνομα (38), καὶ ἡ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(37) Ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τεχνίτης. De illo artifice Leonardus Chiensis in enarratione captivitatis Constantinopoleos. [Itaque artifex cui provisio negata fuit ex nostris, ad Teneos (Turcos dicere vult) reductus, quanto ingenio potuit, naves frangere studuit.] Laonicus de eodem lib. viii: Τηλεβολιστῆς δὲ ἦν τοῦ βασιλέως, τοῦνομα Ὀρθανος, ἀξὲ τὸ γένος, καὶ πρότερον παρ' Ἑλλήσι διατρεδων, καὶ τοὺς Ἑλληνας ἀπολιπὼν δεόμενος βίου

ἀφίκετο πρὸς τὰς θύρας τοῦ βασιλέως. Sultanique pro bombardarius erat Dacus quidam nomine Urbani, qui inter Græcos primum habitaverat; victus vero quotidiani inopia conatus, eos reliquit, et ad sullam portam se contulit.

(38) Ῥύτζος ὁ ναύαρχος τοῦνομα. Phrasibus lib. iii, cap. 3, de isto Riccio mentionem facit, et a Turcis interfectum fuisse insinuat his verbis: Et ego 14 Septembris anni 6960, Christi 1451,

χαλάσας τὰ ἱστία, πέτραι ἀκοντίσαντες οἱ τοῦ κάστρου ὑπερμεγέθη, τὴν ναῦν διέβρηξε, καὶ εἰσοδυμένη τῷ βυθῷ ὁ ναύαρχος σὺν λοιποῖς τριάκοντα ἐν ἀκείῳ ἐμβάντες ἐξῆλθον ἐν τῷ αἰγιαλῷ. Οἱ δὲ Τούρκοι λαθόντες αὐτοὺς, καὶ δῆσαντες τὰς χεῖρας καὶ τοὺς τραχήλους ἐν ἀλύσει, παράσαντες ὡς ἐν μιᾷ σειρᾷ, τοὺτους πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγον τότε ἐν Διδυμοτείῳ διάγοντα. Ἐκέλευσεν οὖν τοὺς πάντας ἀποκεφαλισθῆναι· τὸν δὲ ναύαρχον ἐν τῷ πάλῳ διὰ τοῦ ἀφεδρώσου τὴν ψυχὴν ἀποβρίβει, καὶ ἀτάφως ἀφέναι, οὐδ' ἐκεῖνον ἐγὼ, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐκεῖ διαγομένου μου. Ἐλθὼν δὲ ἀπὸ Διδυμοτείχου ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ Ἰανουαρίῳ μηνί, καὶ πᾶσαν σκευασίαν πολεμικὴν ἐτοιμάσας, τὴν χωνεῖαν ἦν ὁ τεχνίτης ἐκεῖνος κατεσκευάσεν, ἡβουλήθη δοκιμάσαι. Καὶ δὴ παραστήσας αὐτὴν τεχνήντως ἐμπροσθεν τῆς μεγάλης πύλης τῆς αὐλῆς τῶν παλατιῶν, τῶν παρ' αὐτοῦ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κτισθέντων· καὶ τὴν πέτραι καλῶς ἐνθεῖς, καὶ τὴν βοτάνην σταθμῆσας, τὴν αὐρίον ἐμελλεν ἀπολύσων αὐτὴν, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἀδριανουπόλει φανερὸν ἐγένετο, τοῦ κατὰ νοῦν ἔχειν τὴν βοήην καὶ τὸν κτύπον τὸν οὐρανόδροτον, ἵνα μὴ ἐξαίφνης ἐνωτισθέντες τινας ἀφῶνοι μείνωσι, καὶ γυναῖκες ἐν γαστρὶ ἔχουσαι τὰ ἐμβρυα ἀπολέσωσι. Πρῶτ' οὖν βαλὼν πῦρ ἐν τῇ βοτάνῃ, καὶ διαθερμανθέντος τοῦ πνεύματος, καὶ ἐκκρουσαμένης τῆς πέτρας, ἀπελύθη τῆς χωνεῖας σὺν ἤχῳ βρεῖ ἀεροδάτῳ πληροῦντι τὸν ἀέρα καπνοῦ καὶ οὐμίχλης. Ἡ δὲ βοή ἀφίκετο μέχρι σταδίων ρ' ἐν μήκῃ· ὁ δὲ λίθος ἔπεσε μακρόθεν τοῦ ἀφαιθέντος τόπου ὡς μίλιον ἕν. Ἐν δὲ τόπῳ τῷ παρόντι ἐγένετο βῆθος ὅσον ὄργυιας μίαις. Τοσαύτη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἀναμιγῆς τῶν βοτάνων τῆς ἀκοντιζούσης τὸν λίθον.

Ἐχων οὖν ἡγεμὼν καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τὴν πᾶσαν φροντίδα, καὶ μέριμναν κοιτῶμενος καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐνδοῦ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκδοῦ, πολὺ πολέμῳ, καὶ κατὰ μηχανῆ καθέξει τὴν Κωνσταντινούπολιν· πολλὰς ἑσπέρας γενομένης σὺν δυοῖ, καὶ μόνοις ἱππεῶν, ἐν ἄλλοις περὶς ἄπασαν τὴν Ἀδριανουδὸν ἐν σχήματι στρατιώτου μεταρχόμενος ἀκούων τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ. Ἐὰν γὰρ τῶν πολλῶν τις κατέλαβεν ἐν νῦν ὅτι ἡγεμὼν ἐστὶ, καὶ ἡβουλήθη προσαγορεύσαι αὐτὸν σὺν εὐφημίᾳ κατὰ τὸ σῆμα, καὶ αὐτὸς αὐθιγῶν καιρίαν ἐδίδου τὴν πληγὴν μὴ φειδόμενος, μὴ ἐλεῶν· ἀλλ' ὥσπερ τις φύλλαν συντριβὼν αἰσθάνεται τινὰς ἡθονῆς, οὕτω καὶ οὗτος οἰκείᾳ χειρὶ φωνεῖν, ὁ φῶνος ἄξιος, ἐδρουσίζετο· μετ' οὖν τῶν νυκτῶν περὶ δευτέραν φυλακὴν στελλας τῶν τῆς αὐλῆς φυλάκων τινὰς ἤγαγον ἐν Χαλλί Πασίαν· ἐλθόντες δὲ, καὶ τοῖς τούτου εὐνοῦχοις εἰπόντες τὸ μήνυμα, αὐτοὶ ἐν τῷ κοιτῶνι εἰσελθόντες ἀπήγγειλαν, πῶς ὁ ἡγεμὼν καλεῖ αὐτόν· αὐτὸς δὲ σύντρομος γενόμενος ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα κατασπασόμενος ἀπῆει, φέρων μεθ' αὐτοῦ δίσκον ἐνὰ χρυσοῦν πλήρη

A traxisset : in navem illam globum ingentis molis lapideum prædiarii emiserunt : ejus lectu quassata ac fracta in profundum demersa est. Navarchus et triginta alii acatlo conscenso in litus evadunt : quos comprehensos Turci manibus et collo catenis injectis vinciunt ; et una catena omnes viactos Didymotichum ad principem, qui tum ibi morabatur, ducunt. His omnibus caput amputari, navarchum adacto per animum palo necari, insepultaque eorum cadavera projici jussit, quæ paucos post dies, illis in locis tunc agens, vidi. Didymoticho postquam abiit Adrianopolim Januario labente, omniaque bellica instrumenta apparavit ; tormentum æneum ab illo artifice fustum probare et experiri voluit. Illud ergo machinis, ante portam majorem vestibuli ædium, quas hoc ipso anno princeps extruxerat, ab artifice adducitur : lapis ei, pulverisque pondus perpensum immittuntur ; postridieque ignem injiciendum esse Adrianopolitans omnibus significatur ; ut quantus futurus erat fragor ac strepitus tonitru similla, moniti, nullus eo audito, pavore ex improviso percussus, 140 mutus ferebat ; ut etiam mulieres prægnantes partum abortu non abjicerent. Mane ergo accenso pulvere, et intra bombardam calefacto spiritu, lapis horrendo cum sono emittitur : totusque ser fumo et caligine completur. Ad centesimum porro stadium fragor sonusque pervenerunt : lapsusque ad milliare usque unum, a loco unde emissus fuit, latus est. Ubi tandem cecidit, ad orgyiam unius altitudinem interram penetravit : tanta vis est hujus pulveris, quo lapides emittuntur.

His intentus princeps noctu et interdum, in lecto jacens, et postquam surrexerat in palatio sedens, vel foras incedens anxius ac sollicitus animo versabat, quomodo oppugnandam Constantinopolim aggredetur, quaque arte eam expugnaret. Adventante vespera duobus ascitis comitibus alias equo vectus, alias pedes incedens, per totam Adrianopolim habitu militari simplici sæpe ambulabat, qui vulgo sermones de se jactabantur, exploraturns. Si quis porro plebeius agnitum principem salutare, fausta que precari, ut mos est, voluisset : ille nullius misertus lethale vulnus statim infligebat : et ut quivis pulloem conterendo voluptatem carpit, sic iste, morte dignus equidem, sua manu interficiendo delectabatur. Nocte quadam, circa secundam custodiam, aliquot aulæ suæ satellites, qui Halilim Bassam ad se ducerent, mittit. Hi domum illius veniunt, et eunuchis mandata principis exponunt, qui cubiculam heri sui ingressi principem eum ad se accersere nuntiant. Trepidans itaque, conclamatumque salu-

Ismaelis Bulliardi notæ.

Constantinopolim incolunt reversi, in navi optimi viri Antonii Ritai, qui postea propter Christi fidem martyrium pertulit.

tem suam putans, uxorem ac liberos complexus abiit, secumque auream pateram aureis nummis plenam defert. Propter causam enim memoratam metu intra se semper torquebatur. Ingressus principis cubiculum videt ipsum sedentem ac vestibus indutum; quemcum adorasset, coramque pateram apposuisset, his verbis interrogatus est a principe: *Quid hoc sibi vult, Lala? ac si quis nostro vulgari idiomate τατά, id est præceptor.* Ille respondit, *Domine, mos est satrapis et proceribus, si quando hora intempesta eorum quemquam vocaverit princeps, nusquam vacuos ipsum adire. Nihil equidem ex meis opibus te adeundo attuli, verum tua ex tuis tibi offero.* Respondit princeps: *Tuis haud indigeo: plura, quam tu possides, tibi dabo: unum a te peto, ut in Constantinopoleos possessionem me mittas.* Illis verbis Halil, qui Romanos semper protegerat, et quo velut manu dextra utebantur, ejus manum donis etiam complentes, territus est. De eo quoque has voces vulgo jactabant, Cavar Ortacli (id est infidelium solalis [Ἰσῆ] et auxiliator). Respondit principi hunc in modum Halil: *Domine, Deus, qui maximam partem ditioris Romæruum imperio tuo subjecit, urbem etiam tibi tradet. Ut enim mihi videtur, Dei opæ viribusque, quibus polles, admotis, manus tuas non effugiet. Ego omnesque servi tui, collatis non solum pecuniis, sed et sanguine nostro profuso, certalim operam nostram tibi navabimus: de hoc proposito nostro certus sis ac securus.* Hæc ad tempus ferum illum ac immitem placaverunt; qui Halili dixit: *Hoc cervical, conspicis, totam noctem transegi illud ab una sponda in aliam versando; recumbensve vigilans, somnum oculis non cepi. Hoc te moneo, auro et argento te corrumpi haud poteris, et proposito tuo ne dimovearis. Firmo constantique animo cum Romanis pugnemus; Dei decreto, ac prophetæ precibus confisi urbem occupabimus.* His similibusque verbis blandis usus, curis illum, quibus memor sibi que multorum concius animus agebatur, sanguisque adurebatur, pacifice dimissum solvit. Cuncta contra urbem machinatus ac molitus, omnes noctes illas insonnes egit. In charta etiam situm ambitumque urbis delineabat, et cum iis communicabat, qui propugnaculorum munitionumque urbis statum noverant. Consilia quoque agitabat, ubi et quomodo machinæ admovendæ, plutei pangendi, vineæ agendæ, et qua cuniculi, ut in fossam perveniretur, ducendi essent, qua tandem ad subeundum murum scalæ admovendæ: et ut verbo dicam, omnem apparatus necesse excogitatum et delineatum, manu fabrefieri et perfici curabat.

νομισμάτων χρυσῶν. Ἔχε γὰρ ἀεὶ τὸν φέρον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπ' αἰτίαν τὴν ἣν προλαβὼν ἐδύλωσε. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἡγεμόνος, εἶδε καθήμενον καὶ ἐνδεδυμένον· προσκυνήσας δὲ καὶ ἐμπροσθεν θήσας τὸν δίσκον, ὁ ἡγεμὼν εἶπε· Τί εἰς ταῦτα, Λαλά (39); (ὡς εἰποι τις κατὰ τὴν ἡμετέραν κοινὴν γλῶτταν, τάτα, ἤθουν παιδαγωγῆ). Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Κύριε, ἔθος ἐστὶ τοῖς σατράπαις, διαπρὸς τὴν ἡμετέραν φωνήσῃ τιτὰ τῶν μεγιστάνων παρ' ὧραν, μὴ εἰσεργεσθαι κενὸς εἰς ἑσπρίαν αὐτοῦ. Ἐγὼ οὖν οὐδὲν ἀκ τῶν ἐμῶν ἔπερον εἰς θεώρητρα, ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν τὰ σά πρὸς ἔσπερον. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπεκρίνατο. Οὐκ ἐστὶ μὲν χρεῖα τῶν σῶν, μᾶλλον καὶ ἐτι πλείονα δωρημαὶ σοὶ· ἐν ἐστὶ τὸ ζητούμενον, τὸ τὴν πόλιν διδόναι μοι. Ὁ δὲ Καλλὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ σύντρομος γέγονε, ἦν γὰρ ἀεὶ ὑπερασπίζων τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι οὐποτε ὡς δεξιὰν χεῖρα ἐπέκτεινε, καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ δώροισ ἐπέπληρου· ἦν δὲ παρὶ πάντων τὸ ἀδύμενον, Καθούρ Ἰσραηλ, ὅσον τῶν ἀπίστων ὁ σύντροφος, ἢ βοηθός. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Καλλὶ τῷ ἡγεμόνι εἶπε· Κύριε, ὁ θεός, ὁ δόξ σοι εἰς χεῖρας τὸ πολλοτόν μέρος τῆς γῆς τῶν Ῥωμαίων, αὐτός σοι καὶ τὴν πόλιν δωρήσεται. Ὡς γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ, ἐκ τῶν χειρῶν σου οὐ φεύσεται καὶ σὺν θεῷ καὶ τῷ κράτει σου· καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ δοῦλοι σου συναγωνισόμεθα, οὐκ ἐν κλιούτῳ μόνον, ἀλλὰ σὺν σαρκὶ καὶ ἡματι, καὶ περὶ τούτου τοῦ σῆματος ἀμέριμος ἔσομαι. Ταῦτα πρὸς ὀλίγον ἡμέρωσαν τὸν ἄγγρον ἔργον καὶ λέγει τῷ Καλλί. Βλέπεις τὸ προσκεφάλαιον τὴν πᾶσαν νόκτα διεδίδασσα ἔλικωρ ἀπὸ τῆς μιᾶς γωνίας τοῦ κοιτῶνος εἰς τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης εἰς τὴν ἑτέραν, ἀνακλιόμενος καὶ ἐξεγερόμενος, καὶ ὕπνος τοῖς ἐφθαλίμοις μου οὐκ ἐρχόμενος· λέγω οὖν, ἀργύριον ἢ χρυσίον μὴ σε δελεάζωρ ἀπεβρίθῃσι τῆς ἀποκρίσεως, ἧς ἀπεκρίνω μοι νῦν. Ἀλλὰ σταθερῶς ἀναγωνισόμεθα τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ θαρσύνεις θεοῦ τῇ φεύσει, καὶ τῇ εὐχῇ τοῦ προφήτου τὴν πόλιν ἀληθόμεθα. Σὺν τούτοις οὖν καὶ ἑτέροις κλιμακτικῶς; λόγοις, ἔχουσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν ποικειῶν καὶ τὰς καρδίαν συφρούσας, καὶ τὸ αἶμα ἡραινῶσας δακνώδεις νημάς, ἀπέλυσεν, εἶπεν, Ὑπάγε ἐν εἰρήνῃ. Τὰς πάσας οὖν νόκτας ἐκείνη, οὐκ ἔλιπε διανυκτερεύων καὶ μεριμνῶν τὰ κατὰ τὴν πόλιν, λαμβάνων ἐν χερσὶ χάρτην καὶ μέτρον, καὶ σκιαγράφων τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως. Καὶ ἐκκυύων τοῖς ἐπιστήμοσι τῶν ἐπάλλξεων, ποῦ καὶ πῶς μέλλουσι θεῖναι τὰς σκευὰς τῶν προβόλων, καὶ τὰ ἐπάλλξεις καὶ τὰς κατορυγὰς καὶ τῆς τάφρου τὴν εἰσοδὸν, καὶ τὰς κλιμακὰς ἐν ποῖῳ τείχει· καὶ ἀπὸ εἰπεῖν τὴν πᾶσαν παρασκευὴν ἀπεικόνιζε διὰ τῆς νυκτὸς, καὶ τὸ πρῶτ κλειούων ἐγένετο πάντα, σποχῆστικῶς καὶ πανούργως ἐπιμελῶν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(39) Λαλά. Sultanus vezirem suum hac voce compellans ei adblanditur, et anxietate metuq liberat.

CAPUT XXXVI.

Constantinus imp. auxilia petit a papa, unionisque Ecclesiarum opus absolvi. Isidorus cardinalis a papa Constantino-polim militat. Græci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem, paucis eum amplectentibus. maxima parte eam. Gennadio auctore, abhorrente. Liturgia in S. Sophiæ templum celebratur ab Henoticis, cui cardinalis Isidorus interfuit. Græcorum sublesta fides. Constantinus cibaria in urbem comportari curat.

Οἱ δὲ τῆς πόλεως, ἐλθόμεν δὴ καὶ ἐπ' αὐτήν, καὶ ἔωμεν τίς ἡ φροντίς αὐτῶν, καὶ μέριμνα τοῦ διατάσσασθαι τὴν πόλιν ἐκ χειρὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Ὁ βασιλεὺς ἦν στεφίλας ἐν Ῥώμῃ προλαβὼν, αἰτῶν βοήθειαν, καὶ ὅπως συντεθῶσιν τῇ ἁμονοίᾳ, καὶ ἐνώσει τῇ γεγενομένῃ ἐν Φλωρεντίᾳ· καὶ λάβῃ τὸ κλημύσιον ὁ πάππας ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος (40) ἐπαυλεῖσθαι ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ· καὶ μετακαλεῖσθαι τινὰ ἀφικέσθαι τῶν τοῦ πάππα, ὅπως εἰρηνεύσει τὴν ἀσπυρὸν ἔχον τὸν σχίσματος. Ἔσται δ' ὁ πάππας τὸν Καθηνάλιον Πολωνίας, τὸν ποτὲ ἀρχιεπίσκοπον Ῥωσίας Ἰσίδωρον, ἄνδρα συνετὸν καὶ σώφρονα, καὶ περικλυμένον ἐν δόγμασιν ὁρθοῖς, Ῥωμαίων τὸ γένος, καὶ αὐτὸν ἕνα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου ὑπάρχοντα τετάρτῃ τιμίον, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· καὶ ἄλλοτὸς ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ μετὰ νηὸς μεγίστης τῶν Ἰουδαίων, ἐποίησεν ἡμέρας ἱκανάς, ἕως οὗ οἱ ἑμποροὶ τῆς νηὸς πραγματεύονται, καὶ δώσωσι τὰ πρεσβυτέρῳ, καὶ λάθωσι τὰ ζητούμενα, ἀναμένοντες· καὶ πέραν ναῦν, ἧτις ἐμελλε συμπλέειν ἀχρι Καφᾶ. Ὁ Λαδονάκιος οὖν (41) ἔχων μεθ' αὐτοῦ τῶν Ἰταλῶν ἕχρι πενήκοντα, ἐρόγασε καὶ ἑτέρους πλείστους ἐκ τῆς Χίου Λατίνους. Καὶ δὴ φανεῖσα ἡ ἐκδεχομένη τὰρ' αὐτῶν ναῦς, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Χίου, πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐπλευσαν, καταντήσαντες ἐν αὐτῇ ἐν Νοέμβριον μῆνα τοῦ 596' ἔτους. Καὶ ὁ βασιλεὺς δεξιῶς ἀποδεξάμενος, καὶ τιμῆσας ὡς ἔπρεπε, ἦλθον εἰς τοὺς τῆς ἐνώσεως λόγους, καὶ εὐρῶν τὸν βασιλεῖα εἰς τοῦτο κατανεύσαντα, καὶ μερικὸς τῶν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ πλείστον οὖν μέρος τοῦ ἱερατικοῦ (42) καὶ μοναχικοῦ τάγματος, ἠγούμενοι, ἀρχιεπινοῦνται, μονάζουσαι. Τί λέγω τὸ πλείστον; παρὰ κίνησάν με γὰρ αἱ μοναστήρια εἶπεν καὶ γράφειν, ὅδεῖς ἐξ ἀπάντων, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς πεπλασμέως κατένευσε. Θπλὴν ἐλθόντες· οἱ φαινόμενοι κατὰ τὸ δοκοῦν τῆς ἐνώσεως ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἱερεῖς τε καὶ διάκονοι τῶν τοῦ κλήρου, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ συγκλήτῃ ἐβούλοντο κοινῇ ὁμονοίᾳ λειτουργεῖν θεῷ, καὶ ἀποδοῦναι τὰς εὐχὰς ἀδελφῶ γνῶμῃ. Ὡς τὸ σχισματικὸν μέρος ἐλθὼν ἐν τῇ μονῇ τοῦ αυτοκράτορος ἐν τῇ κέλλῃ τοῦ Γενναδίου, τοῦ ποτὲ Ἱωργίου Σχολαρίου, ἔλεγον αὐτῷ, Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; Αὐτὸς δὲ ἐγκλεισθεῖς, καὶ χάριτην λαλῶν, καὶ γράφας τὴν γνῶμην αὐτοῦ, δὲ τῆς γραφῆς ἐδήλου καὶ τὴν συμβουλίην. Τὰ γαρφέντα οὖν δῆλον οὕτως· Ἄθλιοι Ῥωμαῖοι, εἰς τί ἐπλασθήητε, καὶ ἀπεικονῆσθαι ἐκ τῆς ἐκείνης τοῦ θεοῦ, καὶ ἡλίπιστε εἰς τὴν δύναμιν τῶν φρά-

Verum in urbem Constantinopolim redeamus, et quid animo volebant Constantinopolitani, quamque curam et sollicitudinem adhibere, ut Nabuchodonosoris manibus ereptam servarent, perpendamus. Imperator suppliciter rogatum Romam jam antea miserat: ut etiam concordia Florentiæ reconciliata stabiliretur: inque magnæ Ecclesiæ liturgiis papæ nomen e sacris diptychis recitaretur; ad thronum etiam suum patriarcha Gregorius rediret: hortantibus etiam 142 legatis, aliquos papa mitteret, qui schismatis causa orta capitula omnia placarent. His papa permotus Poloniæ cardinalem Isidorum, qui Russiæ archiepiscopus fuerat, misit: virum equidem prudentem ac modestum, in orthodoxis dogmatibus eruditum, et natione Romanum: qui, ut jam diximus, pater extimius Florentino concilio interfuerat. Nave maxima Genuensi vectus ad Chium insulam appulit, pluresque illic dies transegit; donec mercatores, quorum navis erat, negotia sua, distractis mercibus quas attulerant, et necessariis comparatis, absolvisent, eisque se conjunxisset navis alia, quæ ad Capham usque navigatura erat. Præter quinquaginta Italos, quæcum comitabantur, plurimos etiam allos ex Chio Latinos mercede conduxit. Tandem cum exspectata navis comparuisset, e Chio solverunt, et versus Constantinopolim navigarunt, ad cuius portum Novembri mense anni ab orbe condito 6961 (Christi 1452) appulerunt. Comiter ac honorifice, utque decebat, cardinalem imperator suscepit. Habituque de Ecclesiarum concordia colloquiis, imperator et Græcæ Ecclesiæ privati homines, ad eam stabilendam propensos se exhibuerunt. At sacri ordinis maxima pars et monachorum, abbates et archimandritæ, moniales etiam hanc reconciliatam concordiam aversati sunt. Quid plerosque dico? Moniales equidem ita me commoverunt ut scribendo asseram, nullum omnino ei assensisse: ipsumque imperatorem fite ac simulate illi adhæsisse. Nihilominus, qui henotico decreto obtemperare videbantur, clerici, sacerdotes ac diaconi, imperator et senatus in magnam Ecclesiam convenerunt, ut concordibus animis et unitis divinam liturgiam celebrarent, sinceraque mente Deo precibus litarent. Tum etiam schismatici ad Pantocratoris monasterium currunt, Gennadium, antea Georgium scholarium appellatum, adunt, consiliumque ab eo, quomodo se gerere debeant, petunt. Is inclusum se cella tenebat, accepta ergo charta sententiam suam

Ismaelis Bullialdi notæ.

(40) Καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος. Hic Gregorius teste Phrantzo, lib. iii, cap. 3, anno 1451, mense Augusto ad urbem instar exulsus discesserat.

(41) Ὁ καρδηνάκιος οὖν. Inter eos qui mercede conducti sunt a cardinali Sabinensi Isidoro, fuit

D Leonardus Chiensis Mitylenes archiepiscopus, ut ipse testatur in principio narrationis de captivitate Constantinopolitana.

(42) Τὸ πλείστον οὖν μέρος τοῦ ἱερατικοῦ. Idem testatur Leonardus Chiensis.

consiliumque rogatus, scripto aperit, quo talia continebantur: *Miseri Romæ, quare aberrastis? et a spe, quæ in Deo reposita est, Francorum viribus confisi longe recessistis? cum ipsa urbe veram religionem, brevi in ea evertendam, perdidistis. Væ! propitius mihi sis, Domine. Coram te testor ab ejusmodi culpa et offensione me abesse, insonentque et purum esse. Adverte, miseri cives, quid hodie fiat? Servitutis, quæ cervicibus vestris impendet, ærummas augendo, a parentibus majoribusque vestris acceptam fidem abnegastis, impietatem professi. Væ vobis dum 1453 judicatis.* Hæc et alia plura cum scripisset, cellam suæ januæ a cunctis postea lecta clavo affixit, iterumque intra eam se conclusit. Continuo quæ vitæ integræ ac puræ censebantur moniales, Deoque servire recta ac orthodoxa dogmata profitendo, earum doctore Gennadio, monasteriorum abbatibus, pneumaticis seu confessariis, cæterisque sacerdotibus, ac laicis conspirantibus, arbitrio suo ac sententia synodi decretum, et eos qui illud probaverant, quique in posterum prolaerent, anathemate damnavit. Infama deinde forensisque turba e monasterii claustris dilapsa in œuopolia, manibus phialas mero plenas tenentes, henoticos, id est unitati adhaerentes, diris devotebant: et in honorem imaginis Desparæ exhaustis poculis, eam invocabant, ut urbi præsetet et auxiliaretur, et quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, et Arabes pugnaverant, ita nunc adversus Mehemetem præliaretur: *Latinorum enim (inquiunt) auxilium non opus est nobis: procul sit a nobis Asymitarum ritus.* Qui vero in magna Ecclesia convenerant Christiani, votis ac precibus prolatis Deo oblati, cardinalisque oratione audita, decreto concordiae et unitatis Ecclesiarum paruerunt. In id etiam utrique consenserunt, ut, a Turcis impendente periculo remoto, ac tranquillitate redita, selecti aliquot insignes et probati viri decretum examinent; ut, siquid minus orthodoxum sit, corrigant ac emendent. Hac itaque reconciliata concordia, inter illos convenit, ab Italis et Græcis in magna Ecclesia liturgiam communem celebrari, commemorationem Nicolai papæ in sacris diptychis, atque etiam Gregorii patriarchæ tunc exsultantis fieri. Decembris die 12, anno mundi 6961 (Christi 1452), sacra illa mystagogia celebrata fuit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42) Ὅς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου. Heraclio imperante Hunnorum Avarum rex Chaganus Constantinopolim adortus est, dum Chosroes in Asia imperii provincias populabatur, et Heraclium in Persarum propulsaendis incursionibus distineret. Post annos vero 36, imperante Constantino Pogonato, Agareni Constantinopolim obsederunt. Tertio sub Leone Isaurio iidem Agareni urbem oppugnarunt. Hisque angustiis pressæ urbi ter beatissima virgo Hodegetria opem tulit, ut Græci docent. Has ob causas, et tanti beneficii memores Constantinopolites incolæ, Sabbato quintæ septimanæ jejuniarum, id est more nostro loquendi Sabbato ante Dominicam Passionis, secundam Vigiliam palatii celebrabant, quæ τῆς ἀκαθίστου vocatur. In

ἄκων, καὶ σὺν τῇ πόλει ἐν ἧ μύλλαι φθορῆται, ἐχάσατε καὶ τὴν εὐσέβειαν σας [Forte εὐσεβίαν. Οὐαί]. Ἰλλός μοι, Κύριε. Μαρτύρομαι ἐνώπιόν σου, θεὶ ἀθῶς εἰμι τοῦ τοιούτου πταίσματος. Γινώσκετε, ἄθλιοι καλλιῆται, τί ποιῆται, καὶ σὺν τῷ αὐχμαλιωσµῷ, ὃς μύλλαι γενέσθαι εἰς ὑμᾶς, ἐχάσατε καὶ τὸ πατροπαράδοτον, καὶ ὁµολογήσατε τὴν ἀσέβειαν. Οὐαί ὑμῖν ἐν τῷ κρίνεσθαι. Ταῦτα καὶ ἑτέρα πλείω γράψας, καὶ εἰς τὴν ὕψην τοῦ καλλίου αὐτοῦ προσηλώσας, ἐκλείσθη ἐνδόν, καὶ ὁ χάριτος ἀνεγινώσκατο. Τότε αἱ δοκοῦσαι καθαρῆ καὶ εἰς θεὸν ἐν ὀρθοδοξίᾳ σχολάζουσαι μονᾶστρια, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐταί, καὶ τὸν αὐτῶν διδάσκαλον Γεννάδιον, ἔκαστοι σὺν τοῖς ἡγουµενοῖς, καὶ πνευματικοῖς, καὶ λαϊκοῖς τὸ ἀνάθημα ἐξεδόσαν, καὶ τὸν ὄρον τῆς συνόδου, καὶ τοῦ; εἰρηξάντας, καὶ στέργοντας, καὶ μέλλοντας στέρεαι ἐνεθεμάτισαν. Ὁ χυδαίος οὖν καὶ ἀγοραῖος λαὸς ἐξελθόντες ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου ἐν κερταίοις, κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας κίχρη; ἀκράτου, ἀναθεµάτιζον τοὺς ἐνωτικοὺς, πίνοντι; εἰ; πρεσβείαν τῆς εἰκόνης τῆς Θεοµήτορος, καὶ παρακλουῦντας αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστάτης καὶ ἀρωγῆ; τῆς πόλεως, ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου (42), καὶ τοῦ Χαγάνου, καὶ κατὰ Ἀράβων, οὕτω καὶ νῦν κατὰ τοῦ Μαχεµέτ. Τὴν γὰρ Δακτύων οὕτω βοήθειαν, ὅτι τὴν ἐνωσιν χρῆζοµεν· ἀπέστειλε ἀπὸ ἡµῶν ἡ τῶν Ἀζυµιτῶν Λατρίαι. Οἱ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἀθροισθέντες Χριστιανοὶ, δέησαν πρὸς τὸν θεὸν ἐκτανῆ ποιήσαντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ καθόνηται ἐνωτισθέντες, ἑσπεραν τὸν τῆς ἐνώσεως ὄρον. Καὶ αὐτοὶ μετὰ συμφωνίας, ὡς ὅτι παρελθούσης τῆς περιστάσεως τῶν Τούρκων, καὶ γαλήνης γενοµένης καθίσταντας τινὲ; τῶν ἰλλογίμων ἴδουσι τοὺς ἄρας, καὶ εἰ ἔστι τι τὸ μὴ τελείως ὀρθοτομοῦν, διορθώσασιν. Ἐν τῇ συμφωνίᾳ οὖν αὐτῇ ἑσπεραν τοῦ γενέσθαι λειτουργίαν κοινήν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, τῆς οὐσίας πατρὸς Ἰσακίων καὶ Γραικῶν καὶ μηνοµονεστῆ; τες τὸν πάππαν Νικέλιον ἐν τοῖς διατύχοις, καὶ τὸν ἐξόριστον πατριάρχην Γρηγόριον. Τὰ τῆς ἐκεί; µσταγωγίας ἐπληρώθη ἐν μηνὶ Δεκεµβρίῳ (43) τῆ; τοῦ 6961 τοῦ; ἔτους. Ἦσαν δὲ καὶ πολλοὶ, οἱ οὐκ εὐδοκον προσφορὰν ἀντιδώρου, ὡς βέβλυκτην θυσίαν παραθεῖσαν ἐν τῇ ἐνωτικῇ λειτουργίᾳ. Ὁ δὲ πᾶσι; νάλιος ἀνιχνεύων πᾶσαν καρδίαν, καὶ πάντα εὐνοῦν τῶν Γραικῶν, οὐκ ἐάνθανον γὰρ τὰ μαργαριτῆ; μισ

qua hymnus ἀκαθίστος; et δλονύκτιος, a Clero et laicis stantibus per totam noctem canebatur. Ἀκαθίστος; enim appellata est illa solemnitas, propterea quod a stantibus, non sedentibus, indenter hymnus canebatur.

(43) Ἐν μηνὶ Δεκεµβρίῳ. Leonard. Chiensis: Verum quoniam nec ratio, nec auctoritas, nec ratio Scholarii, Isidori Neophytiique opiniones aditus Romanæ Ecclesie fidem stare poterant, actum ei in Austria et prohibite præfati domini cardinalis, et sancta unio assentiente imperatore senatque (in præfata) firmaretur celebrareturque secundo Idibus Decembris, Spiridionis episcopi sancti die. Qui pridie Idus Decembris duodecimus est mensis.

καὶ αἱ ἀπάται τῶν Γραικῶν αὐτῷ · ἀλλ' ὡς τοῦ αὐτοῦ γένους ὦν, σὺν ὀλίγῃ ὀρμῇ ἑσπευθε βοηθῆσαι τῇ πόλει · καὶ ἤρκει πρὸς ἀπολογίαν τῷ πάππῳ ὅσον γέγονε, τὸ δὲ πλεόν ἀνέτιθετο τῷ Θεῷ τῷ πάντα οἰκονομοῦντι πρὸς τὸ συμφέρον. Ἄλλ' ὁ λαὸς ὁ ἀπηνής, καὶ μισόκαλος, ἡ ῥίζα τῆς ὑπερηφανείας, ὁ κλάδος τῆς κενοδοξίας, τὸ ἄνθος τῆς ὑψηλοφροσύνης, ἡ τραγία τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, ἡ καταφρονοῦσα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καταφρόνησις ἀληθινή, πάντα τὰ γενόμενα ἐλογίζοντο ὡς μὴ γενόμενα · ἔλεγον οὖν ὀμιλοῦντες οἱ τῆς ἐνώσεως τοῖς Σχισματικοῖς, Ἄφρασε Ἰδωμερ (44) εἰ ἐξάραι ὁ Θεὸς τὸν ἐχθρὸν τοῦτον τὸν ἀνθρωπέναν ἡμῖν, τὸν μέγαν δράκοντα τὸν καυχώμενον ἄρδην καταπίειν τὴν πόλιν · καὶ τότε ὄψεσθε εἰ τοῖς ἀζυμίταις ἡμεῖς ἐνωθώμεν.

Multi vero a sacris donis oblati abstinuerunt, quod illa liturgia concordiae reconciliandae celebrata, impurum ac abominandum sacrificium peractum existimarent. Cardinalis interea animos et eorda, Graecorumque propositum explorabat ac rimabatur, quorum fraus ac dolus eum non fugiebant. Cum vero ex eadem gente esset, auxilium urbi ferri procurabat; benignius tamen ac remissius ab eo id actum: et quae deinceps acciderunt, excusationem legitimam papae ministrarunt: et illorum casuum plerique Dei voluntati ascripti sunt, qui cuncta ad utilem finem dirigit. Verum plebs fera, bonis infensa, arrogantiae germen et radix, vanae gloriae ramus, superbiae flos, sax nationis Graecae, quae caeteras gentes, contemptibilis ipsa, despectui habet, B acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Henolicorum 144 partes secuti cum schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt: *Sinite et videamus num Deus hunc hostem de medio tollat; draconem immanem, qui in asia contra nos stat, qui hanc urbem penitus devoraturum se jactat. Si Deus eum perdidit, compertum vobis tunc, clauaque erit, an cum Azymitis in concordiam et amicitiam redierimus.*

Ταῦτα λέγοντες οὐκ ἔγνωσαν οἱ ἄθλιοι, ὅτι οἱ τοσοῦτοι ὄρκοι ἕνεκα τῆς συστάσεως καὶ ὁμονοίας τῶν Χριστιανῶν, ἤγουν τῶν ἐκκλησιῶν · ἡ ἐν τῷ Λουδοῦνῳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πρώτου Παλαιολόγου, ἢ ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ δεσπότη τῶν βασιλέων Παλαιολόγων, καὶ νῦν ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ ταύτῃ · οἱ γενόμενοι σὺν ἀφορισμοῖς ἀλύτοις ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Τριάδος μέλλουσι ἐξάραι τὸ μνημόσυον αὐτῶν ἐκ γῆς, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸ τῆς πόλεως. Ὡς ἄθλιοι, τί κενὰ μελετᾶτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Ἰδοὺ οἱ ἱερεῖς σου καὶ αἱ ἱερέαι, καὶ οἱ μοναχοὶ σου, καὶ οἱ νεωκόροι, καὶ αἱ νεωκόροι, οἳ οὐκ ἤθελον κοινωνῆσαι τοῦ ἀγράντου σώματος καὶ αἵματος ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἱερέων τῶν Γραικῶν, τῶν ὑπουργούντων τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς Ἀνατολῆς παράδοσιν · λέγοντες μεμισασμένα ὑπάρχειν, καὶ οὐκ εἰσὶ Χριστιανικὰ, καὶ τὴν εὐλογίαν τῶν ἱερέων ἀποφεύγοντες, καὶ τοὺς ναοὺς βωμοὺς καλοῦντες, αὐρίον ἐν χερσὶ τῶν Βαρβάρων παραδοθήσονται · καὶ μιανθήσονται, καὶ μολυνθήσονται καὶ ψυχῇ, καὶ σώματι · εἶδον γὰρ οἰκεῖοις ὄμμασι μονάστριαν, καὶ τὴν θεὰ λόγια μεμνημένην, οὐ μόνον κραιφαγοῦσαν, καὶ ἀμφια τῶν Βαρβάρων τῷ σώματι περιφέρουσαν, ἀλλὰ καὶ τῷ ψευδοπροφήτῃ θυσίαν φέρουσαν, καὶ τὴν ἀτέθειαν ἀνεπαισχύντως ὁμολογοῦσαν. Ἀλλὰ τί τὸ ποιησάν με πηδῆσαι πέντε μηνῶν διάστημα; Αὐρίον γὰρ κάκεινο καὶ παραπόδας σταθήσεται, καὶ μεθ' οἰμωγῶν λεχθήσεται. Ὁ βασιλεὺς οὖν στεῖλας τινὰς τῶν αὐτοῦ ἀρχόντων ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ἐν ἐτέραις ἐπαρχίαις τῶν Χριστιανῶν ὠνήσασθαι σίτον, καὶ παντοδαπὰ ἕσπρια, καὶ ὅσα τὰ πρὸς τροφήν, ἐκδεχόμενοι τὴν ἀφίξιν τοῦ τυράννου ἐν Ἐσρί. Ἦσαν οὖν νῆες τέσσαρες παμμεγέθεις συνάγουσαι ἐκ πάντων τῶν χρειωδῶν ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ, σίτου, ὀ-

Ismaelis Bullialdi notæ
(44) Ἄφρασε, Ἰδωμερ. Allegata quam proxime verba Leonardi (si non ficta fuit) confirmat hic Ducas.

Hæc cum jactarent miseri, eorum mentem non subibat tantum totiesque ab ipsis repetitum, pacis ac concordiae Christianarum Ecclesiarum stabilicndae causa, jusjurandum, cum in concilio Lugdunensi, dum regnabat Palæologorum primus, tum in Florentino sub imperatore Palæologinæ stirpis ultimo, ac nuperrime inter sacram liturgiam celebrandum, quod repetitum, inquam, jusjurandum (spretumque) excommunicationis insolubilis conditione in S. Trinitatis nomine addita, memoriam eorum ac urbis inter homines delendam fore. Ut quid inanibus futilibusque cogitationibus animos vestros pascitis? Ecce sacerdotes tui, monachi, moniales, æditui et ædituæ, qui ministrantibus sacerdotibus Græcis, et rem divinam secundum Ecclesie orientalis ritum et traditiones peragentibus, immaculati corporis et sanguinis participes fieri noluerunt: polluta esse sacrificia nec Christiana dicentes, benedictionem sacerdotum aversati, templeque pro gentiliū aris habentes, in Barbarorum manus anima et corpore polluendi cras devenient. Monialem enim in divinis Scripturis initiatam ac eruditam, carnibus non tantum vesci, barbara veste indutam oculis meis aspexi, sed etiam pseudoprophete hostiam offerre: impietatemque, pudore ac verecundia abjectis, profiteri. At quomodo abreptus quinque mensium intervallum transiit? Crastinus dies hæc calamitatem cum lacrymis enarrandam secum feret. Imperator, quod vere ineunte a tyranno se obsessum iri suspicaretur, in insulas aliasque provincias Christianas, ad frumentum omniaque leguminum genera, et quæcumque cibaria necessaria coemendum aliquos e proceribus aulae suæ misit. Ad id quatuor naves magnæ in insulam Chium destinatæ, quibus frumentum, vinum, oleum, cicer, hordenm cæteraque legumina adve-

herentur : navis insuper oueraria e Peloponnesu ex-
spectabatur. Hæcque navium quinq̄ue simul jun-
ctarum classis fortibus ac generosis vectoribus
multis, armatisque non paucis instructa Constanti-
nopolim profectura erat. Omnes interea insulæ de
urbis salute anxise admodum ac sollicitæ, variis
opinionibus ac sententiis distrahebantur : alii ex-
pugnandam a Barbaris, et occupandam 145 con-
jiciabant. Alii, quomodo pater et avus istius, suo
quisque tempore, hanc expeditionem susceperant,
et re infecta discesserant, ita hunc iisdem vesti-
giis insistentem, non plus profecturum opinaban-
tur.

νου, ελαιου, ισχάδων, καρπιών, κριθών, καὶ πάσης
ἄλλης ἰδέας ὀσπρίων· ἐκδεχόμενοι καὶ ἑτέραν φορ-
τηγὸν ναῦν ἀπὸ Πελοποννήσου. Καὶ οὕτως γενόμε-
νων πέντε σὺν μεγάλοις καὶ ἀνδρείοις ἐπιβάταις,
λέγω δὲ καὶ πολλοῖς, καὶ σὺν πανοπλίᾳ οὐκ ὀλίγῃ
πλευσάσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦσαν οὖν ἄκατοι
αἱ νῆσοι ἐν στενωγοῖς καὶ ἀβυμίᾳ περὶ τῆς πόλεως.
Καὶ οἱ μὲν ἐσκόπουον ὡς καταπολεμισθήσεται, καὶ
ὕπὸ τῶν Βαρβάρων ἀλωθήσεται· οἱ δὲ ἐδόξαζον ὡς
ὁ πατὴρ καὶ πάππος αὐτοῦ, βουληθεὶς εἰς ἐκ-
στος τοῦ λαθεῖν αὐτήν, ἐφάνησαν εἰς κενὸν κα-
κοπραχότες, οὕτως καὶ οὕτως τὴν αὐτὴν τρίβον βα-
διοῖ.

CAPUT XXXVII.

*Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxi-
nam sitas occupant, et præter Selymbriam oppida Propontidi adiacentia. Græci intra muros Constantinopoleos inclu-
sos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Genadius discordiæ facies subit.
Ducis malevanam mentem Græcis exprobrat, et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem
cingit, et Græci ab unionis Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt.*

Januario mense elapso, sub Februarii initium, B
prope Constantinopolim tormentum æneum adveli
jussit princeps : sexaginta boves validissimi tri-
ginta curribus juncti illud trahebant ; ab utroque
tormenti latere ducenti homines incedebant, ut id,
ne in via titubaret, hac et illac trahendo in æquilli-
brio retinerent. Currus præcedebant fabri quin-
quaginta, operarii que ducenti, qui pontes lig-
neos ad complandandas vias fabricarent. Elapsi
sunt itaque Februarius et Martius, cum in locum
quemdam milliarius quinque ab urbe dissitum
tractum est. Caracia Begus antea cum copiis ad
Ponti oppida Mesembriam, Acheloum, Byzum et
alia præmissus, ea ad deditonem compulit. Versus
Selymbriam quoque, sancti Stephani turres, omni-
bus qui intra erant cæsis, vi expugnavit. Cætera
castella, et qui Epibatæ vocabantur, se dedidere.
Quotquot victori se permiserunt servati, repugnan-
tibus capita abscissa sunt ; una Selymbria hostium
impetum fortiter excepit. Ad locum itaque desti-
natum hæc machina perducta est, cujus custodiæ
Caracia-begus assidere jussus, cumque omnibus
viribus et copiis in omnes partes urbi vicinas,
Romæis intra portas urbis coercitis, excurrere.
Per totam quoque superiorem hiemem Mysorum
ac Gothagonum turmæ sub tribus vexillis circa
urbem in hibernis stationem habuerunt, ut Ro-
mæorum in Turcos eruptiones reprimerent, nec
eos urbe excurrere sinerent. Romæi quidem extra
portas prodire non poterant tantis hostium viribus
circumdati : verumtamen biremibus ac triremibus
mare excurrabant, prædia ab usque Cyzico ex
Turcorum vicis maritimis actis ; captivis etiam

Παρελθόντος οὖν τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, καὶ τῷ
Φεβρουαρίου ἄρξαντος ἐκείλευσε τὴν χωνεῖαν μετα-
κομισθῆναι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει (45), καὶ ζύ-
ξας ἀμάξας τριάκοντα, εἰλκον αὐτὴν ὄπισθεν οἱ ἕ-
βριες, λέγω βόες βοῶν· καὶ ἐκ πλαγίου τῆς χωνεῖας
ἄνδρες σ' καὶ εἰς τὸ ἐν, καὶ εἰς τὸ ἕτερον, τοῦ εἰ-
κεῖν καὶ ἐξισοῦν αὐτήν, ἵνα μὴ ὀλισθήῃ τοῦ δρό-
μου· καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀμαξῶν τέκτονες ν', τοῖς
κατασκευάζειν γέφυρας ξυλλίνας εἰς τὰς ἀνομίαις
τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐργάται σὺν αὐτοῖς σ'. Ἐποίησε γοῦν
τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, ἕως οὗ κατήγγησεν
ἐν τόπῳ μακρὰν τῆς πόλεως ἀπὸ μυλιῶν ε'. Ἦν γὰρ
ὁ Καρατζιάπεγος πρὸ καιροῦ σταλθεὶς σὺν δυνάμει
εἰς τὰ τοῦ Πόντου κάττερα, ἤγουν Μεσημβρίαν,
Ἄγγελον, Βυζόν, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ πρὸς ἐκείνην
ἔποιησατο. Ὁμοίως καὶ πρὸς τὴν Σηλυμβρίαν κεί-
μενα πυργία τοῦ ἁγίου Στεφάνου σὺν πολέμοις
δῶν πάντας τοὺς ἔνδον κατέσφαξεν· οἱ δὲ λοιποὶ
πύργοι προσεκύνησαν, καὶ οἱ ἐπιβάται. Ὅσοι γοῦν
παρεδόθησαν ἀδολαεῖς ἐσώθησαν· οἱ δὲ ἀντισταθί-
τες ἀπεκαφαλίσθησαν. Ἡ δὲ Σηλυμβρία (46) μα-
χίμως ἀνθίστατο. Φέροντες οὖν τὴν σκευὴν ἐν τῷ
τόπῳ ᾧ ἐκελεύσθησαν, καὶ τῷ Καρατζιάπεγ πρῶ-
ταγμα τοῦ φυλάττειν αὐτήν, ἐφθασε σὺν ταῖς δυνά-
μεισι, καὶ κατατρέχειν τὰ περὶ τὰ τῆς πόλεως,
καὶ μὴ εἶν τοὺς Ῥωμαίους τῶν πυλῶν τῆς πόλεως
ἐξέργεσθαι. Ἦσαν δὲ καὶ τὸν χειμῶνα ὅλον ἐκὶ
παραχειμασθέντα σκῆπτρα (47) εἰς φυλακὴν τῆς
πόλεως, τοῦ μὴ ἐξέργεσθαι, καὶ καταδρομὰς ποιεῖ-
τοῖς Τούρκοις οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ Μυσίας, καὶ Παφλαγονίας
τοῖα. Ἐγένετο οὖν ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, καὶ οἱ Ῥο-
μαῖοι οὐκ ἴσχυον ἐξελθεῖν· ἀλλ' ὅμως ἐκ θαλάσσης καὶ
αὐτοὶ σὺν διήρσει καὶ τριήρσει ἄχρις Κυζίκου πλεῖ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(45) Laonicus l. viii in principio consulendus
qui apparatus istum describit, machinæque ad-
vectionem ; Leonard. etiam Chiensis adeundus, et
Phrantzes l. iii, c. 8.

(46) Ἡ δὲ Σηλυμβρία. Capta Constantinopoli

Selymbria deditonem fecit.

(47) Σκῆπτρα. Hic pro turmis equitum tribus
usurpatum σκῆπτρα τοῖα, quæ sub totidem bandis
seu vexillis stipendia faciebant.

λάτουν τὰ κατ' αἰγιαλὸν κείμενα χωρία τῶν Τούρκων καὶ πολλοὺς ἐκούρσενον, καὶ οὐδ' ἔτι ἐσφαττον, οὐδ' δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαθόντες ἐπίπρασκον.

Καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς προσκρούμασι καὶ ἕαρ ἐπέστη, καὶ αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι ἤρξαντο ἀριθμῆσθαι. Καὶ ἡ τῆς Ἐκκλησίας στάσις οὐκ ἤλξε, ἀλλ' ἦν ἰδεῖν ξένην στάσιν ἐν τοῖς ἐμπιστευθεῖσι ἀκούειν λογισμοὺς ἀνθρώπων. Καὶ ἐρχόμενοι οἱ Χριστιανὸι τοῦ ἐξομολογήσασθαι τὰ σφάλματα αὐτῶν, ἤρτωντο παρ' ἐκείνων, οἱ μὲν εἰ κοινῶν ἤσαν τοῖς ἀκοινωνήτοισι, καὶ εἰ ἔτυχεν ἀκούσαι λειτουργίαν παρὰ τοῦ ἐνωτικίου ἱερέως. Ταῦτα καὶ κανὼν ἐριμῶς (48), καὶ ἐπιτεμίον βαρὺ μετὰ δὲ τὸ δουλεῦσαι τὸν κανόνα κατὰ τὸ εἶδος, ὁ δὲ ξίτος τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ δεσποτικῆς εἰς τὸ κοινῶν ἤσαι, μὴ προσελθεῖν τοῖς τῆς ἐνώσεως ἱερεῦσι μετ' ἐπιτεμίου βαρέος. Οὕτε γὰρ ἱερεῖς εἰσιν, οὕτε τὰ προσφερόμενα τέλεια, ἔλεγον. Εἰ γὰρ ἐκαλοῦντο ἐν κηδεῖα νεκροῦ, ἢ ἐν μνημοσύνῃ ταθεωτός, καὶ ἐφαίνετο τις τῶν ἐνωτικῶν ἐκεῖ ἱερεὺς, κατευθὺς τὰς φιλῶνεις (49) ἐκδυόμενοι ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐφευγον. Καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ὡς καταφύγιον δαιμόνων, καὶ βωμὸς Ἑλληνικῶς αὐτοῖς ἐλογίζετο. Ποῦ κηροί; Ποῦ ἔλαιον ἐν ταῖς λυχναιῖσι; Τὰ πάντα σκοτεινὰ, καὶ οὐδαίς ὁ κωλύων. Ἐρημον τὸ ἔργον τέμενος ἐφαίνετο, προσημαῖνον τὴν ἐρημίαν ἣν ὑποστήναι μέλλει μετ' ὄλιγον διὰ τὰς παραβάσεις καὶ ἀνομίας τῶν κατακούντων. Ὁ δὲ Γεννάδιος ἐγκλειστος ἰδίδιασκα, καὶ ἀρά; ὑπέσθαι τοῖς τὴν εἰρήνην ἀσπαζομένοις.

Ἐτυχον ἐγὼ μετὰ ταῦτα μίξ τῶν εὐγενίδων ἀχμαλωτευθείσῃ, καὶ διηγησάτο μοι, πῶς ὠδίνουσα τοῦ τεκεῖν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τετράδι τοῦ ἔτους ἐκείνου μετακλήσατο τὸν πνευματικὸν αὐτῆς Ἰάκωβον ὀνόματι, καὶ ἐξομολογήσατο. Καὶ αὐτὸς προέτρεψεν αὐτῇ τοῦ κοινῶν ἤσαι, καὶ αὐτῇ ἐρωτήσασα τὸν γέροντα, εἰ κωλύει τι τοῦ μεταλαβεῖν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, τοῦ λειτουργούντος ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς (50), ἔδωκε τῆς αὐτῆς ἀπάντησιν (ἦν γὰρ ὁ ἱερεὺς συμφορέσας τοῖς ἐνωτικῶς μόνον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τότε τῇ β' τοῦ Δεκεμβρίου, οὐ μὴν δὲ καὶ συγκοινωνήσας· οὐ γὰρ ἔτυχεν ἐξ ἀρχῆς συναριθμηθῆναι τοῖς συλλειτουργοῖς τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλ' ἔτυχεν ἔξω σὺν ἄλλοις βραδείαν τυχόντες

Ismaelis Bulliardi notæ.

(48) *Κανὼν ὀριμῶς*. Canon hic pro pœnitentiâ et pœna quæ pœnitenti indicitur.

(49) *Φιλῶνεις*. Penulam interpretantur alii: sed genus vestis communis olim fuit. *Pallium* vertere nolui, siquidem sacerdotibus non convenit, sed solis archiep. quibus a summo pontif. confertur. Ἄ ποσειάμιον olim patriarchæ CPolit. id acceperunt. Stolum interpretari placuit, quæ omnibus sacerdotibus convenit et propria est. Hodie apud Græcos non solum patriarchæ, sed et episc. pallium gerunt.

(50) *Ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς*. Vocabantur oratoria illa εὐκτήρια. De quibus canon 51 synodi 6, in Trullo. Τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἰκίας ἔδωκε οἰκίας τυγχάνουσι λειτουργούντας κληρικῶς ὑπὸ γνώμῃν τοῦτο πράττειν τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου ὀρίζομεν. Ὅστε εἰ τις κληρικὸς μὴ τοῦτο οὕτως παραφύλαξη, καθαιρεῖσθω. Clericos, qui in oratoriis intra domus

A multis, quorum pars cæsa, pars Constantino- poli veniunda est.

Dum ver advenabat hisce pugnis levibus tempus transactum, jejuniarumque dies numerari cœpti, nec interim Ecclesiæ discidium cessabat. Omnium conspectui portentosa discordia observabatur, in studia contraria discedentibus iis qui confessiones audiendi munere fungebantur. Ad eos epim accedentes Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur, num cum iis qui ab Ecclesiâ communionem rescisi sunt, communicassent; num ab Henotico celebrata liturgiæ interfuissent; fatentibusque pœnitentiæ causa dura pœna indicta, multaque gravis dicta. Peracta deinde ex more pœnitentiæ, qui participatione corporis et sanguinis Domini dignus censebatur, illa percipere a sacerdote henotico, gravi pœna indicta, vetabatur: talem enim sacerdotem non esse, nec perfecte oblationem ab eo peragi. Ad funus porro efferendum, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi henoticus sacerdos illic comparuisset, stolis subito exuti, velut e flammis mediis se proripiebant. Magna etiam ecclesia demoniorum specus, et Græcorum gentilium delubrum censebatur. Ubi cerei? ubi oleum in lychnis accendendis? Omnia tenebris plena: nec ullus, qui eas dissiparet, aderat. Templum sacrum desertum conspiciebatur, solitudinem, qua mox, propter peccata et iniquitates in eo habitantium, complendum erat, portendens. Genadius etiam inclusus, pacis reconciliationem amplectentes diris devovendo iustitiam desolati. Post urbem captam, in nobilem feminam captivam casu incidi: quæ mihi narravit, quomodo ipsa partus doloribus correpta, auni illius sancta magnaque feria quarta, pneumaticum seu confessorium auni, Jacobum nomine, ad se vocaverat: quam, peccatorum confessione peracta, hortatus est ille, ut sacram communionem sumeret. Cumque senem illum interrogasset, num obstaret quidquam, ut ex manibus sacerdotis, qui in templo iuxta domus suæ septa sito celebrabat, sumeret (illo quippe sacerdos die tantum 12 Decembris in Magna

D *privatæ parietes constructis sacra faciunt, sacras Liturgias celebrare in illis ex episcopi loci sententia et assensu decernimus. Quod si quis clericus decreto nostro non paruerit, deponatur.* Et Leo Philosophus novella 4 de illis ita statuit; Ὁπίσκειν οὖν, οὐ μόνον τοὺς ἐκάστης καθολικῆς ἱερῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἐκάστης οἰκίας, ἄδειαν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱεραῖσθαι τε καὶ μυσταγωγεῖν, οὐδ' ἂν προσκαλεῖσθαι αἰρετοῦ ἐκάστης οἰκίας δεσπότης. Decernimus itaque non solum singularum ecclesiarum catholicarum (id est hoc loco parœcialium), sed etiam uniuscujusque domus sacerdotes, libere in omnibus domibus sacram mystagogiam celebrare posse, quos singularum domuum dominis vocare visum fuerit. Novella deinde sequente in iis baptizare quoque permittit. Adeundus Theodorus Balsamo.

eclesia hereticis adfuerat, nec communicaverat, cum in numerum altari ministrantium ab initio liturgiæ allectus non fuisset; sed extra cancellos cum aliis, qui tardius venerant, nihilque aliud præter sacra indumenta gestaverant, steterat). pneumaticus ei dixit: *Tibi concessum est, Deus condonabit tibi; abi, et communionem, omni dubio remoto, percipe. Ipse sacerdos ac minister est, discrimine illo omisso communica.* Illa vero mulier, quod a schismaticorum partibus staret, scrupulose nimis perpensa 147 senis, qui omnes obices revellebat, sententia, animum nomine Neophytum confessorium accersit, eique a pneumatico suo vlatam sibi licentiam declarat. Iste porro Neophytus loquendi libertatem ac confidentiam sibi assumpserat, quod pneumatici munere in imperatoris palatiis procerumque ædibus fungerebatur: quare illam allocutus a communione his verbis deterruit: *Id tibi haud licet; si enim ex istius manibus communionem sumpseris, panem manducabis, et vinum bibes.* Quam admiranda, rex Christie longanimitas tua! Etsi sacerdos Latinus esset, stultitia tua, tenebris excæcæ, aliqua, quamvis absurda, ratione excusari posset. Quod scilicet Latino sermone ad Deum preces recitasset, quod non esset fermentatus panis, nec aqua calida adhibita; aliaque absurda allegare potuisses, quæ oribodoxus tamen ore nunquam proferet; nec, vel minimum, adversus divina mysteria hoc in modo peracta murmurabit; talia enim quilibet ausus, lapidibus obruendus est. Quid? vel quomodo obloqui potes divinis mysteriis idiomate tuo celebratis? quid illis precibus opponere? quibus tibi cum cæteris orientis sacerdotibus communis est usus. Aliud allegare non potes, o Pharisæe vane, nisi quod purus es et intactus, a cæteris que Christianis separatus, addam ego, et excommunicatus. Illa porro mulier nobilis inter contraria præcepta animo fluctuans communionem die illo abstulit; ita ut nocte sequenti, non sumpta prius Eucharistia, pepererit. Quod si mors subsequeretur, damno spiritus illius anima obsegnata fuisset (id est damnatum, non accepto Spiritus divini signaculo, anima quo agebatur, errore. Sed redeamus ad narrationis nostræ fluctus: et mare furens, gubernatore excusso, intueamur, mundaque volatilia, tanquam immunda, impollutorum unguibus discerpenda projicere contemplerur.

Tyrannus enim, Martio incipiente, nuntiis in omnes provincias missis, singulos ad urbem oppugnandum militatum venire jussit. Cuncti ergo, qui datis nominibus stipendia merebant, accesserunt; numero infinito eorum, qui sponte castra sequebantur, iis adjuncto. Universi enim, qui urbem oppugnandam esse audierunt, tam pueri ob ætatem

την ἑλευσιν, καὶ ἕταντο ἐν τῷ ναῷ φοροῦντες τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς μόνον). Ὁ δὲ πνευματικὸς εἶπεν αὐτῇ· *Συνησχωρημένον ἐστίν, ὁ θεὸς συνηγήσει σοὶ ἀπελθε, κοινῶν ἁποβάλλουσα πάντα σκότον. Καὶ γὰρ ἱερεὺς ἐστὶ καὶ λειτουργός, ἀδιακρίτως κοινῶν ἁποδοῖστω ἀπολογία τοῦ γέροντος δευλιόσασα, ἣν γὰρ ἐκ τοῦ μέρους τῶν σχισματικῶν, μετακαλεῖται ἐκ τῶν Νεόφυτων ὄνοματι, καὶ δηλοῖ αὐτῷ τὴν λύσιν τοῦ πνευματικῶν αὐτῆς· ἦν γὰρ αὐτὸς ὁ Νεόφυτος παρρησίαν ἔχων, καὶ πνευματικῶν ἐν ἀνατόροις καὶ μεγιστάνων οἴκοις. Ἐκώλυσε δὲ τὴν ἐκείνην, λέγων, Ἀσυννηχώρητόν ἐστιν. Εἰ γὰρ λάθοις (51) κοινῶν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄρτον ἐφαγες, καὶ οἶνον ἐπιες. Ὡς τῆς ἀνοχῆς σου, Χριστὲ βασιλεῦ! Σκοτεινὸν καὶ τυφλὸν· εἰ ὁ ἱερεὺς ἦν Λατίνος, εἶχεν ἄν λόγον ἄλογον ἢ μωρὰ σου· ὡς δὲ Λατινικῶς τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ ἀπέδωκε, καὶ ὁ ἄρτος οὐκ ἦν ἐνζυμιος (52), καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ἦν ζέον, καὶ ἄλλα τινὰ ἄλογα αἰτιάματα, ἀ-οὐκ ἐξεστὶν ὀρθοδόξου στόμα ἀνοῖξαι, καὶ γλώτταν κινήσαι κατὰ τῶν θεῶν μυστηρίων τῶν οὕτω τελευτημένων· ὁ γὰρ τοῦτο τολμήσας ἄξιον λιθοστρωθῆναι. Πῶς, ἢ τί ἔχεις ἀπολογῆσασθαι περὶ τῶν θεῶν μυστηρίων τῶν τελεσθέντων ἐκ γλώττης σῆς, καὶ εὐχῶν ὧν σὺ καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἱερεῖς χρωῖται; Οὐκ ἔχεις ἄλλο εἰπεῖν, ἢ Φαρισσαίε κενὸν, πλὴν δὲ καθαρὸς εἶ, καὶ μολυσμοῦ ἀμέτοχος, καὶ κεχωρισμένος τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, προσθήσω δὲ καὶ γὰρ τὸ, καὶ ἀφωρισμένος. Ἢ δὲ εὐγενῆς ἔκεῖνη γυνή, διχνοοῦσα ἐν μέσῳ τῶν δύο τούτων προστάσεων, ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῆς ἡμέρας ἐκεῖνης οὐ μετέλαθε· καὶ διὰ τῆς ἠκτιῶν ἀκοινοῦντος τέτοκεν. Εἰ γὰρ ἐπηκολούθησεν θάνατος, εἶχεν ἄν ἡ ψυχὴ αὕτη τὴν σφραγῖδα ζημίαν τοῦ Πνεύματος· εἰ αἰτίαν τοῦ Νεοφύτου, καὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ πονηροῦ πνεύματος· ἄλλ' ἐπανίωμεν πρὸς τὰ τῆς διηγήσεως κύματα, καὶ ἴθωμεν τὴν ἀγραινομένην θάλασσαν πῶς μέλλει χεῖναι, καὶ καταποντῆσαι τὴν κιβωτὸν, τὴν τὸν Νῶε τὴν κυβερνήτην διώξασαν, καὶ τὰ καθαρὰ πετακίᾶ ὑπὸ τῶν μὴ καθαρῶν ὡς ἐκάθαρτα περαδίψασαν.*

illius passa fuisset) Neophyti culpa, et mali spiritus, quo agebatur, errore. Sed redeamus ad narrationis nostræ fluctus: et mare furens, gubernatore excusso, intueamur, mundaque volatilia, tanquam immunda, impollutorum unguibus discerpenda projicere contemplerur.

Ὁ γὰρ τύραννος ἀπ' ἀρχῆς Μαρτίου μηνὸς ἔπεψεν μηνυτὰς, καὶ κήρυκας εἰς πάσα; τὰς ἐπαρχίας τοῦ ἐξέρχεσθαι ἕκαστον ἐν τῇ στρατιᾷ κατὰ τῆς πόλεως. Τὰ στρατεύματα μὲν οὖν, ὅσα διὰ προσόδων καὶ βόθας ἦσαν γεγραμμένα, συνέβησαν· τὰ δὲ ἄγραφα τὰ καὶ μυριάριθμα τὰς διηγῆσαι; Πᾶς γὰρ ἕκαστος ἀκούων κατὰ τῆς πόλεως ἔτραχεν, ὡ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) *Εἰ γὰρ λάθοις.* Quasi corporis Dominici consecratione conficiendi potestatem, unionem amplexus amisisset; insaniisse Græcos ac transversos actos fuisse certissimum est.

(52) *Οὐκ ἦν ἐνζυμιος.* Ista ad Ecclesiæ Græcæ ritum pertinent, quæ panem fermentatum addidit et aquam calidam calici immiscet.

τως ὁ μὴ δυνάμενος βαδίζειν ἕνεκα παιδικῆς ἡλικίας, καθὼς ὁ μὴ δυνάμενος τρέχειν ἕνεκα γῆρους. Οἱ δὲ πολλοὶ ἰκέτευσον Θεόν, τοῦ μὴ ἐπελθεῖν τῇ ἀγίᾳ ἑβδομαδί, διότι ἤκουον ὅς οὐράνιος ἐφ' ἄρματος καὶ ἤδη ἔρχεται. Τῇ Παρασκευῇ οὖν τῆς Διακαινησίμου (53) καὶ ὁ Ναβουχοδονόσωρ ἐπὶ θύραις Ἱερουσαλήμ· καὶ πῆξας τὰς αὐτοῦ σκηνὰς κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χαρισσοῦ (54) ἐπισθεν τοῦ βουνοῦ. Καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης (55), τῆς κειμένης ἐγγὺς τοῦ παλατίου, ἕως τῆς Χρυσῆς πύλης (56) τῆς πρὸς νότον· καὶ ἐκί ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἕως τοῦ Κοσμηδίου (57), καὶ ὅπῃ τοῦ νότου εἰς πλάτος ὅσον περιέφερον κάμπων εἰ ἄμπελοι· καὶ γὰρ ἦσαν προλαβὼν φθαρέντες παρὰ τοῦ Καρατζία· καὶ περιεχαράκωσεν αὐτὴν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(53) Τῇ Παρασκευῇ οὖν τῆς Διακαινησίμου. B Heblomadia illa Diacænesimi, seu renovationis, ea est, quæ Paschatis diem sequitur: cujus Codinus Cnropalates meminit c. 14, lib. *De officiis autæ Constantinop.* Vocatur etiam *vêa*, id est nova, ob renovatos baptisate catechumenos, qui Paschate baptizati fuerant. Latina Balsamonis commentarior. in Canones apostol. canone 69 versio, quorum textus Græcus non exstat, sic habet: *Hebdomus autem τῆς Διακαινησίμου, tanquam ipse magnus dies Dominicus reputatur.* Anno illo aureus numerus seu lunæ cycclus fuit 10, cycclus solis 6, littera G. Pascha Aprilis 1, feria 6, diacænesimi Aprilis 6, Pentecoste. Maii 20, Dominica omnium SS. Maii 27. Juxta Ducam ergo, cœpit Constantinop. obsidto Aprilis die 6. Juxta vero Leonard. Chien-sen, et, qui eum secutus est, Bazarum, cœpit Nonis seu die 5 Aprilis. Phranzes April. 2 obsideri cœpisse, l. III, c. 8, asserit. Hist. Turc. oppugnationem tradunt Rebiul-euel die 17, qui fuit Martii dies 28.

(54) Κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χαρισσοῦ. Alibi habet Χάρσου. Gyllius, lib. 1, cap. 28 *Topographiæ Constantinopoleos*, portæ Charsianæ meminit. Leunclavius, cap. 200 *Pandectar. Hist. Turcicæ*, hodie vocari a Turcis *Egri capi*, id est *obliquam portam* docet. Græca vox *χάρσιος obliquum* significat: et tramite obliquo, in urbem per illam portam patet ingressus, qualem, in portis arcium urbiumque munitarum locandis, architecti nostri regulam servant. Loco citato notat Leunclavius, a quodam Charsia portam illam Charsiam appellatam, quem Venetæ factionis fuisse *Paralipomena originum Constantinopolitanarum* a Greztero edita tradunt et Magdalcæ ejusdem tribuni plebis collegam; quando Theodosius junior, diebus sexaginta, muros terrestres ad Blachernas usque construxit. Vici-
cena est illa porta palatio, Constantini vulgo dicto, Blacherniano olim appellato. Leonardus Chiensis portam illam appellat Caligaream; sive Caligario-
rum, qui sutores sunt. In illo Constantini palatio, cubiculi superioris concamerationis januæ boream spectantis, et qua in meniana patet exitus, lapidi superli inari aquila biceps alis expansis insculpta est: et in columellatum, quæ meniana ambiunt, capitulis lilia scuti Francisci cernuntur; aliquot etiam scuta hæc forma expressa in palatio illo videntur.

Aliquando putavi Pascha legi debe scuta illa in mentione Constantinopoli capta, utrumque Paschatisfestum in urbe celebrassent, quod etiam Balduinus in festo Paschatis, ut historici tradunt, et eorum aliqui in ipsa Paschatis vigilia, Constantinopolitanus imperator electus sit.

A teneram vix gradientes, quam senes annis gravati, accurrerunt. Constantinopolitani interim Deo supplicare, ut hebdomada sancta tyrannus, qui curru adventare nuntiabatur, urbis oppugnationem non aggrediretur. Die igitur Parasceves Diacænesimæ 148 septimanæ (id est feria 6 seu die Veneris post Pascha) ad portas Hierusalem Nabuchodonosor venit: et tentoria sua ante Charsi portam post collem fixit. A porta vero, quæ Ligni appellatur, palatio vicina, usque ad Auream portam, quæ meridiem respicit, ab eademque Ligni porta usque ad Cosmedium et meridiem versus, quantum vineta a Caracia jam devastata in latitudinem capere poterant, omnes ejus copiæ castra locaverunt. Aprilis ergo die sexta, Parasceve post Pa-

(55) Ἀπὸ δὲ τῆς Ξυλοπόρτης. Xyloporta est illa quæ vicinissima est occidentali urbis angulo. Blacherniana olim dicta fuit, quod Blachernarum templo proxima esset. Videndus Gillius lib. 1, c. 20, Leunclavius, *Pandectis Hist. Turc.* 200, appellat eam Xylokercon. Verum diversas fuisse persuasdeor, hancque Xylokercon, eam esse quam Ducas Kercoportam infra appellat, quæ jam a longo tempore oclusa tenebatur. Quod ut credamus et asseramus auctor nobis est Cantacuzenus, lib. III, c. 9: Καὶ διελέγετο πρόφα τοῖς ἐν Βυζαντίῳ φίλοις, ἐὰν δύναιτο τὴν πόλιν αὐτῷ παραδόναι: ἐπηγγέλλοντό τε τὴν τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένην πύλιν ἐκ πολλῶν ἐπιῶν ἀπωκοδομημένην διορύξαντες εἰσάγειν. *Clam etiam cum amicis suis, qui Constantinopoli morabantur, colloquitur et agit, quomodo sibi urbem tradere possent. Promittebant illi portam, quæ Xylokerki dicitur, quæque a multis annis pariete clausa erat, perfossuros, et ut illa ingrediretur urbem, patefacturos.*

(56) Τῆς Χρυσῆς πύλης. Aurea porta adhuc clausa est. Selymbriæ porta olim appellabatur, ut notat Leunclav. loco citato. Ad illam extra muros fons adhuc exstat, prope quem templum B. Mariæ Deiparæ extructum erat. In marmore sculpti Herculei labores Auream portam ornantes cernuntur. Sed calcis albo, cum anno 1647 eos considerabam ut et totus mœnium ambitus, inducti erant: ita ut oculis fugeret sculpturæ elegantia.

(57) ἕως τοῦ Κοσμηδίου. De Cosmedio Zonaras *Annal.* tom. III, in Romano Lecapeno: ex quo ad litus Ceratini sinus extra urbem situm fuisse patet, καὶ κατὰ τὸν τοῦ Κοσμηδίου αἰγιαλόν, etc. Nicetas etiam, in *Annalibus*, Ἡ δὲ Ἰππος μετὰ τῆς προθεβλημένης περὶ τῆς στρατιᾶς τῷ Κοσμηδίῳ ἐφίσταται, μικρὰν ἐφευρηκότες ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἀντίσταται, περὶ τὴν ἐκεῖ πῶν γέφυραν καὶ τὸν λεγόμενον Τρυπητὸν λίθον. Καὶ τὰ μὲν κλοῖα, καὶ αἱ νῆες, καὶ οἱ δρόμωνες ἐκεῖ πῶν προσιχουσι. *Copiæ equestres (Latinorum) cum peditum, qui antecedebat, Cosmedium occupant: cum languide ipsis restitissent Romanæ, qui ad pontem illic constructum, et lapideum Perforatum appellatum stationem habebant.* Fuisse autem locum illum extra urbis muros ex eodem loco constat, scηνὰς τε ὀρθὰς ἑώραν οἱ ἐν τοῖς ταίχισι. *Erecta tentoria (Latinorum) videbant, qui intra muros erant.* Et capite seq. satis ostendit Ducas ad litus Ceratini sinus extra urbem Cosmidium situm fuisse. Locus ergo ille ad extremum litus sinus Ceratini situs erat juxta pontem S. Mamantis: et alius esse nequit, præter eum qui hodie Αἰ-
bazari appellatur: cui vicina est Meschita IVP appellata; in qua collegii doctorum et legisperitorum pontif. Muphiū appellatus, imperatori novo imperium adeptο, preibus quibusdam additis, aolnacem cingit.

scha, obsidione urbem cinxit Mohebetes. Constantinopolitani a quo die in ecclesia Magna facta est concordiae reconciliatio, illam ut Judaeorum synagogam refugiebant; nec in ea oblatione holocausto aut incenso litabatur. Si quis sacerdotum divinam liturgiam die aliquo insigni celebrare voluisset, qui precabantur, quousque ad oblationem sacrorum donorum ventum fuisset, astabant: deincepsque omnes tam mulieres quam viri, monachi atque moniales exhibent. Quid pluribus opus est? templum illud pro delubro et ara gentilium, et sacrificium, perinde ac Apollini factum, aestimabant. Quare Isaias tanquam ex ore Dei sic loquitur: «Ecce, ut hunc populum transmigrare faciam, paratus ero; translatione eum transferam: sapientiam eorum qui sapiunt, disperdam; prudentiumque prudentiam dissipabo. Vae illis qui profunda consilia, non expedito Domini consilio, inveniunt. Qui consilia occulta capiunt, tenebrisque opera sua abscondunt. Qui dicunt, Quis nos videbit? quis nos vel opera nostra cognoscet? Propterea haec dicit Dominus: Vae illis apostatis! consilium me inconsulato habuistis: utique peccata peccatis adincretis, pacta, Spiritu meo nequaquam ducti, popligistis.» Gennadius interim adversus Henoticos docere ac scribere singulis diebus non cessabat: et sapientissimum beatumque Thomam Aquinatem ejusque scripta, Demetrius etiam Cy'onem haeresis arguere contendens, rationes syllogismosque adversus eos texebat. Consciis ei erat operisque sociis, e senatoribus primus Mesazon, idemque dux magnus; ejus contra Latinos, magis vero contra ipsam urbem, temeraria impudentia eo usque prorupit, cum Turcorum ingenti exercitu se peti viderunt Romæi, ut dixerit, Turcorum mitram ac redimiculum in media urbe dominari, quam Latinorum galem regnaudem conspicere, potius esse, cum interim Romæi, omni salutis abstracta spe, laete vota conciperent: *Utinam in Latinorum potestatem, qui Christum ejusque matrem Deiparam invocant, urbs nostra deveniret, nec Turcis impiis traderemur!* quibus 149 contraria, quæ retullimus, Mesazon prædicabat. Sed ad eum Isaias

Δ Ἀπριλίῳ 5' ἡμέρᾳ, Παρασκευῇ τῇ μετὰ τὸ Πάσχα. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἐγένετο τάχα ἡ ἐνώσας ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς Ἰουδαίων συναγωγῇ ταύτῃ ἀπέφρουγον, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ οὔτε προσφορὰ, οὔτε δλοκαύτωσις, οὔτε θυμλάμα. Εἰ ἔτυχέ τις τῶν ἱερῶν λειτουργῆσαι Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισήμῳ, οἱ προσευχόμενοι μέχρι τῆς ὥρας τῆς προσφορᾶς ἵπταντο· καὶ τότε πάντες ἐξήρχοντο οὕτω γυναικες ὡς ἄνδρες, οὕτως μοναχοὶ ὡς μονάζουσαι. Τί χρῆ λέγειν; καὶ τὸν ναὸν ὡς βωμὸν, καὶ τὴν θυσίαν ὡς Ἀπόλλωνι τελουμένῃν ἐνόμιζον. Διὰ τοῦτο Ἰσαίας ὡς ἐκ στόματος Θεοῦ φησιν· Ἰδοὺ προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς μεταθέσει, καὶ ἀπολώ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀδοτήσω. Οὐαὶ τοῖς βαθῶς ποιοῦσι βουλήν, καὶ οὐ διὰ Κυρίου. Οἱ ἐν κρυφῇ βουλήν κοινοῦντες, καὶ ἔσται ἐν σκότει τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐξουσίῃ· Τίς ἡμῶς ἐώρακε; καὶ τίς ἡμᾶς γνώσεται, ἢ ἃ ἡμῖς κοινοῦμεν; Διὰ τοῦτο νῦν λέγει Κύριος, Οὐαὶ ἐκόν' ἀποστᾶται, ἐκοιήσατε βουλήν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκασι οὐ διὰ τοῦ Πνεύματός μου, τοῦ προσθεῖναι μαρτυρίας ἐφ' ἀμυρταίς. Ὁ δὲ Γεννάδιος οὐ διελεῖται κατ' ἐκάστην διδάσκων, καὶ γράφων κατὰ τῶν Ἑνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς καὶ ἀντιφάσεις κατὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ μακαρίτου Θεωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου (58), καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, καὶ κυρίου Δημητρίου τοῦ Κυδῶνῃ (59) ἀποδεικνύων αὐτοὺς αἰρετικούς· ἔχων ἐκ τῆς συγκλήτου τὸν πρῶτον Μεσάζοντα τὴν μεγαθύκα συνεργῶν (60) καὶ συνίστορα· τὸν καὶ τοσοῦτον εἰπεῖν τολμήσαντα κατὰ Λατίνων, ὅτε εἶδον οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἀναριθμητόν στρατὸν τῶν Τούρκων, μάλλον δὲ κατὰ τῆς πόλεως, Κραιτέτερόν ἐστιν εἶδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακίδιον βασιλεῦσιν Τούρκων ἢ καλύπτραν Λατινικήν. Καὶ γὰρ ἀπεργόντες οἱ τῆς πόλεως ἔλεγον, Εἶθε ἐδόθη ἡ πόλις ἐν χειρὶ τῶν Λατίνων τῶν ὀρομαζόντων τὸν Χριστὸν καὶ Θεοτόκον, καὶ μὴ ἀπορριφθῶμεν ἐν ταῖς τῶν ἀσεβῶν παλιμαίς! Τότε καὶ αὐτὸς ἐκείνο ἐφθέγγετο. Ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰσαίας ἐφθέγγετο, καθὰ καὶ τῷ Ἐζεκίᾳ· Ἄκουσον τὸν λόγον Κυρίου Σαβαώθ· Ἰδοὺ ἡμέ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(58) Κατὰ τοῦ σοφωτάτου etc. Θεωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου. Beatus Thomas de Aquino opusculum scripsit *Adversus Græcos*: quod Urbano quarto pontifici Maximo dedicavit. Exstat editum in operum illius tomo XVII, eodemque continetur aliud opusculum ordine tertium, *Adversus Græcos, Armenios et Saracenos* scriptum.

(59) Δημητρίου τοῦ Κυδῶνῃ. Joan. Cantacuz., lib. iv. cap. 16 *Histor.*, hujus viri eruditissimi, cujus plura doctrinæ ac eruditiois monumenta existant, mentionem facit. Fuit Cantacuzeno familiaris hic Demetrius, vitamque monasticam cum Nicolo Cabasila amplecti aliquando meditatus est. In serenissimi Hetruricæ magui ducis bibliotheca Laurentiana, Ptolemaei mathematicæ Syntaxeos volumen in membranâ elegantissime scriptum asservatur, quod hic Cydones in bibliotheca sua olim habuit. In illis tres lunares eclipses Thessalonice

D observatæ, earumque momenta adnotantur, ex quibus epicycli lunaris quantitas demonstratur. Hæc observationes a Cydone et Cabasila habitas et conscriptas fuisse arbitror; quarum prior facta adnotatur anno Alexandri 1665, Athyr 13 in 14. In crescente hora 2, m. 24, post mediam noctem sole Sagittarii gradum 16, m. 7, præcurrente.

(60) Μεγαθύκα συνεργός. Hic est Lucas Notaras de quo cap. 19 supra mentio facta est, quem Leonardus Chiensis chir. Lucam appellat, id est κύριον Λουκᾶν, *signor Luca*: qui cum Scholaro sentiebat, de quibus talia verba facit Leonardus, *Inten lebat ex una parte Scholarus, ex altera chir Luca* quanloque ad præsentiam semel apostolicam conferre, ut hi essent, qui soli rem intellexissent viderentur, quique primi laudarentur tantæ unionis auctores.

ραι ἔρχονται, καὶ λήθονται πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου. Καὶ ὅσα συνήγαγον οἱ πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, εἰς Βαβυλῶνα ἤξει, καὶ οὐδὲν οὐ μὴ καταλειθῆ· καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων σου τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ σοῦ, ὡν γερνήσεις, λήθονται, καὶ ποιήσουσι σκάνδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων.

A sicut et Ezechiae locutus est : « Audi verbum Domini exercituum. Ecce dies veniunt, quibus cuncta, quae domi possides, diripientur; omnesque divitiae a majoribus tuis comparatae in Babylonem transferentur, nec earum residui quidquam tibi supererit. Filii tui qui tibi nati sunt, etiamque nascituri, rapti emasculabuntur, et spatones facti in regis Babyloniorum domo servient. »

CAPUT XXXVIII.

Constantinus et Galatini urbi tuendae attendunt, atque etiam Veneti. Joannes Justinianus Constantinopolim cum militibus oppulit, et ab imperatore honore maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantinis tamen favent et opem ferunt. Mehemetis classis prope Constantinopolim accedit. Naves quinque cibariis onustae Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, et luc de causa Mehemetes Constantiaum suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemetes terra e Bosphoro in sinum Ceratium navigia et biremes transferi. Terra Constantinop. oppugnat Mehemetes, et tormentis muros quatit. Medicamen tormentis ne distrumpantur adhibitum. Joannis Huniadae legatus consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Muri urbis ad S. Romani portam diruti. Obsessi strenue resistunt, sed Constantinus percettitur et ut Mehemetem ad pacem et obsidionis solutionem adducat, vectigal offert, quod respuit Mehemetes. Justinianus infelici successu Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. Pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat.

Ὁ βασιλεὺς οὖν Κωνσταντῖνος ὅσον δύναμις ἐπιμελούμενος; ἐπιμελεῖτο σὺν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ Γενουταῖς· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ εἶχον κατὰ νόον ἀπαραίτητον λογισμόν, ὅτι ἐὰν ἡ πόλις ἀλφ., καὶ τὸ φρούριον αὐτῶν ἔρημον γερήσεται. Ἐν τούτῳ στείλαντες ἐν τῇ Γενουᾷ πλοιαθὸν γραφὰς δεόμενοι βοήθειας, ἀντέγραψαν, ὡς ἤδη ἔρχεται μία ναὺς σὺν ἑὶ ὀπλίταις εἰς βοήθειαν τοῦ Γαλατᾶ. Καὶ αἱ πῦν Βενετικῶν ἐμπορικαὶ τριήρεις (61) κατελθούσαι ἐκ τῆς Μαυώτιδος λίμνης, καὶ τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ, καὶ ἐκ Τραπεζούντος, ὁ βασιλεὺς οὖν, καὶ οἱ Βενετικοὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει, οὐκ εἶσαν αὐτὰς καταίρειν ἐν Βενετίᾳ, ἀλλ' ἔμειναν εἰς βοήθειαν τάχα τῆς πόλεως. Ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς Γενουᾶς ἔλθων εἰς ὀνόματι Ἰωάννης Λόγγος (62) ἐκ τῶν Ἰουστινιανῶν σὺν δυσὶ νηυσὶν ὑπερμεγέθεσιν, ἔχων καὶ πολεμικὰς παρασκευὰς πολλὰς καὶ καλάς, σὺν ἐνόπλοις νέοις Γενουταῖς ἀρείκων πνέοντας θυμόν. Καὶ ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ἐπιδήξιος ἀνὴρ, καὶ εἰς παραταγὰς καὶ συνασπισμοὺς πολέμων δοκιμώτατος. Ἐδεξίωσατο τοῦτον ὁ βασιλεὺς, καὶ βόγας ἐμπέτρησε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, καὶ εὐεργεσίας ἔνειμε, καὶ πρωτοστράτορα τοῦτον ἐτίμησε, καὶ αὐτὸς τὴν φύλαξιν τῶν πρὸς τὸ παλάτιον κειμένων τειχέων ἀνελάβετο. Καὶ γὰρ ἦσαν ὄρωντες τὸν τύραννον ἐκεῖ τὰς σκευὰς τὰς πετροβόλους πηγνύοντα, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀντιμαχὸν ἐν τοῖς τείχεσι παράταξιν. Εὐηργέτησε δὲ τοῦτῳ καὶ διὰ χρυσοβούλου γράμματος τὴν νῆσον Λῆμον· εἰ ἀποκρουσθήσεται ὁ Μεχεμέτ, καὶ ὑποστραφήσεται ἀπρακτος, ἐξ ὧν θαρρεῖ κερδᾶναι τῆς πόλεως. Ἐκτοτε οὖν ἐμάχοντο ἠρωϊκῶς οἱ Ἀσῖνοι σὺν τῷ Ἰωάννῃ, ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ἰστάμενοι ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ, καὶ ἐν τῇ τάφρῳ· πολλάκις καὶ ἐκτὸς τῆς τάφρου ἐκπηδῶντες ἐσυνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις· Ῥωμαῖοι, ποτὲ μὲν ἀφέντες, ποτὲ δὲ

At vero Constantinus imperator urbi tuendae, quantum viribus pollebat, cum Genuensibus Galatae incolis erat intentus. Hi namque opinionem praeceperant, a qua haud dimovere ipsos promptum erat, urbe capta, castrum suum etiam devastatum iri. Hac de causa Genuam litteras antea scripserant, quibus opem ac suppetias sibi mitti rogabant; ad quas Genuenses respondere, navem unam, quae quingentos milites Galatae castro tuendo veheret, ad eos proficisci. Venetorum etiam triremes actuarias commercio inservientes a palude Maeoti, Tanai et Trapezunte reversas, imperator et Veneti, qui in urbe habitabant, retinuerunt, nec Venetias redire permisissent; ut si fors ita ferret, urbi auxilio et usui esse possent. Advenerat Genua Joannes Longus ex gente Justiniana, duabus navibus magnis vectus; quae, praeter multas machinas eximias caeterumque belli apparatus, militibus aetatis robore praestantibus ac generosis instructae erant. Joannes ipse vir solers in ordinanda acie pugnisque ineundis expertus ac peritissimus erat. Illum benigne 150 suscepit imperator stipendiaque ejus militibus solvit: praeterea beneficiis et protostatoris exercituum dignitate eum coonestavit. Is itaque urbis murorum partem palatio vicinam tuendi ac propugnandi onus suscepit; nam tyrannum tormenta aenea lapidibus emittendis parata, caeterasque ad oppugnandum machinas adversus illam partem collocare animadvertent. Imperator insuper aurea bulla Lemnum insulam Joanni Longo donavit, si urbis obsidionem solvere coactus, frustra adhibitibus machinis, reque infecta pedem Mehemetes referret. Latini Joanne duce alias portis urbis erumpentes, alias in exteriori muro stantes, quandoque in foscam desi-

Ismaelis Bullialdi notis.

(61) Βενετικῶν ἐμπορικῶν τριήρεις. Tres fuerunt, ut adnotat Leonardus, qui intra urbis muros tunc agebat. Aderant insuper duae agiles seu leves triremes Venetae actuarias illas comitatae. Bizarius, lib. xii, naves Genuenses septem, Cretenses tres, et

Chienses paucas in Byzantii portu fuisse tradit.

(62) Ἰωάννης Λόγγος. Leonardus eadem de Longo narrat, deque extra portas obsessorum eruptionibus.

lientes fortissime pugnaverunt. Sæpius etiam fossa A superata Romæ vario successu, modo cedentes, modo captivos Turcos trahentes, cum his manus conseruere. Hoc tamen Romæis inuicem conducebat; quippe verum dictu adversus viginti Turcos Romæum unum stetit. Cominus cum Turcis pugnando, eruptione e portis facta, quid commodi ad eos redibat? Propterea consilium datum est, ut Romæi per propugnacula stationes habentes, alii quidem jaculis, alii sagittis pugnarent: alii cannis ferreis globulos plumbeos in hostes emitterent; hi quini vel deni, nucum Ponticarum magnitudine, pulvere ignescente simul emissi, vim perforandi ac penetrandi habent; ita ut in hominem ferro armatum si ceciderit unus, clypeum et corpus transactus pervadat in aliumque obvium transillat, et ab hoc in alium, donec vis pulveris refrigerescat: hocque impetu duos vel tres homines que usum didicerunt amplioremque fecerunt Turci.

Aprillis mensis, trientes duo paucis veitationibus subitisque præliis transacti sunt, dum tyrannus novis copiis contractis exercitum suum aegeret; ad quem multitudo innumerabilis militum, tam qui nomina vocati militiæ dederant, quam qui sponte venerant, confluit; qui itaque illum considerabant, quadringenta hominum milia superare confecerunt. Galatini equidem Gentenses, dum tyrannus Adrianopoli adhuc ageret, destinatis ad eum legatis amicitiam integram illibatamque servare, renovatis scriptis olim sœcleribus protestantur. Amicum se eis esse respondit, nullaque ab eis quos diligeret, causa se divelli passurum, modo urbi auxilium ipsos non tulisse constaret: quod se haud facturos polliciti sunt. Veruntamen unus ab altero, quod successus probavit, delusus ac derisus est. Galatini enim, quomodo superioribus 151 temporibus urbem bello petitam, ac obsidione ab illius majoribus, qui re infecta recesserant, frustra cinctam noverant: eundem exitum hunc manere principem persuasi, Constantinopolitanis benevoli ac amici, ex oppidanis suis cohortes auxiliares miserunt: quodque Meliemetis amicitia ipsis valde suspecta erat fictaque videbatur, clam urbi, prout ipsos decebat, opem ferebant. Secum iursus hæc dicebat tyrannus: *Serpentem dormire sinam, quousque draconem occidero: uno deinde, eoque levi, ictu capiti impacto vertigine circumactum calcabo*; quod etiam postea contigit. Eodem etiam

λαμβάνοντας. Πλὴν τοῦτο οὐκ ἦν ἀπέδον τοῖς Ῥωμαίοις. Καὶ γὰρ εὐλογον ἂν εἶπαι εἶναι ἕνα Ῥωμαίων πρὸς ἑκοσι Τούρκους· εἰ εἰδύνατο καταπροσώπησαι, καὶ ἐξελεῖν; Πλὴν ἡ βουλή εἰδότε, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ἀντιμαχεῖν ἐκ τῶν τετραῶν δεξιῶν προμαχῶνων, οἱ μὲν διὰ τζαγραφολικῶν βελῶν, οἱ δὲ διὰ τοξικῶν, ἄλλοι διὰ μοισθοδόλων ἀπολουμένων διὰ βοτανῶν πέντε καὶ ὀκτώ, σμινθῶν ὡς κάρυα ποντικὰ τὸ μέγεθος, ἀποτελοῦντα δύναμιν-τρήσεως· ὡς εἰ τύχοι ἐμπροσθεῖν σιδηροφόρον σώματι, καὶ τὴν ἀσπίδα, καὶ τὸ σῶμα διατρήσει ἐξέρχεται, καὶ εἰς ἄλλο μεταπηδᾷ. εἰ τύχοι, εἶτα εἰς αὐτοῦ εἰς ἕτερον ἕως οὗ ψυχρανθῆ ἡ δύναμις τῆς βοτάνης· καὶ διὰ μιᾶς προσβολῆς δύναται ζημιῶσαι δύο καὶ τρεῖς. Ἐμαθον οὖν καὶ οἱ Β Τούρκοι, καὶ χρωῖνται καὶ αὐτοὶ τὰ ὁμοία καὶ ἐπέκεινται.

interfici simul possibile. Machinam istam ejus-

Περαιωθέντος οὖν τοῦ Ἀπριλίου τὸ διμοῖρον ἐν δλίγοις ἀντιμάχοις, ὃ γὰρ τύραννος εἰς πλεονηθροῖζετο, συνήχθησαν οὖν ἄνδρες κλητοὶ καὶ αὐτόκλητοὶ ὑπὲρ ἀριθμῶν δυνατῶν εἶπειν. Ἐλεγον οὖν. ὅσοι κατεσκόπευσον, εἶναι ὑπὲρ τετρακοτίας χιλιάδας. Καὶ οἱ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Γενουταῖ (63), καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν τύραννον εἶναι ὄντα ἐν Ἀδριανουπόλει. Ἐστειλαν πρὸς τοὺς, ὀγγέλλοντες τὴν εἰς αὐτὸν ἀκραίφνη φίλιαν, καὶ ἀνασχοῦντες τὰ προγεγραμμένα ἐκτυπώματα· καὶ αὐτὸς ἀπελογεῖτο, ὡς φίλος; αὐτῶν εἶναι, καὶ ἀδιδάσκατος τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, μόνον μὴ εὐρεθῶσι βοηθοῦντες τῇ πόλει· καὶ αὐτοὶ ὑπέσχεοντο. Πλὴν εἰς ἐκ τῶν δύο κατεγελάστο, ὡς τὸ τέλος εἰδείξεν· οἱ γὰρ τοῦ Γαλατᾶ ἐνανθου, ὡς καθὰ καὶ ἐν ἑτέροις χρόνοις ἡ πόλις καταπολεμισθεῖσα παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, οὐδὲν ὠνήσαντο ἀπελθόντες ἀπρακτοί· οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ οὖν ἐκαίνοις φίλιαν δεικνύντες, τοὺς μὲν πολίτας εἰβόσαν τὴν παρ' αὐτοὺς ἐξερχομένην βοήθειαν, οὕτω θορβῶντες; γενέσθαι καὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· ὡς πλάνον μὲν τὴν φίλιαν ὑπόπτευσον, τῇ δὲ πόλει τὰ εἰκότα συνεμάχοντο κρυφίως. Ὁ δὲ τύραννος; πάλιν ἐν ἐαυτῷ ἔλεγεν· Ἐπίσω κοιμᾶσθαι τὸν ὄφιν ἕως οὗ καθελῶ τὸν δράκοντα, καὶ τότε μετὰ πληγῆ ἐλαφρὰ κατὰ κεφαλῆς καὶ τοῦτεν σκοτοδιτιάσει· ὃ καὶ γέγονε. Τότε συνήχθησαν καὶ δεξιῶν θαλάσσης τὰ πλοῖα αὐτοῦ οὖν τριήρεις, διήρεις, D πλοιαριοὶ ἕως τριακόσια τὸν ἀριθμῶν. Ὁ δὲ λιμὴν τῆς πόλεως ἦν κεκλεισμένος οὖν τῇ ἀλύσει (64), ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς πόλεως τῆς καλου-

Ismaelis Bullial Ji notæ.

(63) Καὶ οἱ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Γενουταῖ. I eonard. clam Galatino opem tulisse obsessis ait: verum eos ignaviam arguit, quod castrum ad fauces Bosphori ædificari non impedierint.

(64) Ἦν κεκλεισμένος οὖν τῇ ἀλύσει. Constantinopoleos portum catena ferrea clausum fuisse securitatis causa constat, cum Galli Constantinopolim expugnarunt; ut Nicetas in Annalibus docet. Ὡς δὲ οἱ μὲν ἐπίγειοι, οἱ δὲ ἐνάλαιοι τῶν φρουρῶν ἐπέτρεσαν, ἐν ᾧ εἰθίζεται Ῥωμαίοις σιδηρῶν βαρυ-

ἐλάντων ἀποδέειν ἄλυσιν, ἡνίκα πλοίων πολεμίων ἐνοσταί τις ἐφοδος, εὐθὺς προσβάλλουσι τῷ ἐρέματι. Ut vero, qui terra profecti et mari advecti erant, ad castrum accedere: in quo retinaculum fixum est, cui catenam ferream gravissimamque alligare solent Romæi, si classis hostilis irruptioni imminet: statim illud oppugnant. Laonicus, lib. viii, catena ferrea clausum fuisse portum hocce obsidionis tempore tra. lit.

μένης Ὀραίας, εἰς τὸ τοῦ Γαλατᾶ μέρος, καὶ αἱ A
 νῆες ἴσταντο ἕνδον ὀρμαθηδὸν προσέχοντες τὴν λι-
 μένα καὶ τὴν ἄλυσιν. Αἱ δὲ νῆες, ἃς εἰρήκαμεν
 πέντε (65), μία ἢ τοῦ βασιλέως φέρουσα φόρτον
 τὸν ἐκ Πελοποννήσου εἶπον, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες
 ἐκ Γενούας βουλευθεῖσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, ἴσταντο
 μὲν ἐν Χίῳ μέχρι Μαρτίου μηνὸς ἔλου διὰ τινὰ
 αὐτῶν χρεῖας. Εἰσελθόντος οὖν Ἀπριλίου, καὶ βου-
 λομένων ἄραι τὰς ἀγκύρας, ὁ βόρρειος αὐτοὺς ἐνε-
 πίδεξε. Ἦσαν οὖν οἱ πλοῖται ἐν ἰσομῆτι πολλῇ ὡσαύ-
 τως καὶ αἱ νῆες. Τοῦ βόρειου οὖν καταπρανοῦς
 πωσόντος, καὶ νότου ἀρξάντος πνεῖν, ἐξῆλθαν τῆς
 Χίου λιμένος· καὶ κατ' ὀλίγον πνέοντες τῇ πρώτῃ
 ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ ἐκραταιοῦτο, καὶ βιαίως ἐφέ-
 ροντο ὑπ' αὐτοῦ αἱ νῆες. Ἰσταντο οὖν οἱ τῆς πό-
 λεως, ἐκδεχόμενοι τὴν καλὴν ταύτην ἀπανδοχὴν, εἰ
 καὶ μηδὲν ὤνησαν. Φανέντων οὖν τῶν νηῶν, εὐθὺς
 ὁ τύραννος ὡς ἄγριος δράκων ὤρμησε κατὰ τῶν
 αὐτοῦ τριήρων καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, λέγων
 καὶ προστάσων αὐτοῖς, ὅτι ἐκ τῶν δύο πρόκειται
 γενέσθαι τὸ ἐν, ἢ τὰς νῆας λαβεῖν, ἢ κωλύσαι τοῦ
 μὴ εἰσελθεῖν ἐν τῷ λιμένι. Τότε ἐξελθόντες τὰ πλοῖα
 ἴσταντο ἐκδεχόμενα τὴν ἀφιξίν τῶν νηῶν ἐκ τοῦ
 λιμένος τῆς χρυσῆς Πύλης ἐκτός. Αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦ-
 σαι κατὰ τὴν ἰσην ὁδόν, καὶ βουλόμεναι περᾶσαι τὸν
 Μεγαδημήτριον τὴν ἀκρόπολιν, τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῷ
 Κερατῆι κόλπῳ, τὰ πλοῖα ἀνθισταμένο ταῖς ναυσίν.
 Ἦν γὰρ καὶ ἡ θάλασσα ἐκεῖνη τῇ ὥρᾳ εὐδῶς, ἀνέ-
 μου μὴ πνέοντος. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην θέαν· κατα-
 στρωθεῖσα γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς ἱστίοις τριηκοσίοις C
 τῶν Τούρκων, καὶ πέντε μεγίστοις τῶν νηῶν, ἐξή-
 κλωτο ἡ θάλασσα ὡς χέρος, καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν
 οὐδὲ τὰς κόπας ἠδύναντο καταφέρειν ἐν τοῖς ὑδα-
 σιν. Οἱ δὲ τῆς νηὸς, ὡς ἀετοὶ ὑπόπτεροι, ἀνωθεν,
 ὡς κερανοῦς, τὰ βέλη τῶν τζαγρῶν κατέπεμπον,
 καὶ τὰς σκευὰς ἀπέλυον, καὶ φόνος οὐκ ὀλίγος τῶν
 Τούρκων ἐγένετο. Ὁ δὲ τύραννος ὑπὸ τῆς ἄγαν
 ἀλαζονείας ὀρμήσας ἐν τῇ θαλάσῃ ἐποχοῦμενος
 ἱππῳ, ἐφαντάζετο σχίζειν τὴν θάλασσαν, καὶ ἕως
 αὐτῶν τῶν νηῶν διὰ τοῦ ἱπποῦ πλεῦσαι· τὸσον ἐθυ-
 μοῦτο ἐν τοῖς αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐνοπλος στρατιὰ σὺν
 αὐτῷ. Τότε ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ τὰ ἱστία φυ-
 σθηέντα, σχίσαντες τὰ πλοῖα τὴν ἐν τῷ λιμένι ὁδὸν
 ἐπλεον, τὰ δὲ πλοῖα ἔμειναν. Εἰ γὰρ ἦν ἐμπροσθεν
 αὐτῶν τότε ὁ στόλος τοῦ βαρβάρου, ἐδύναντο ἂν αἱ
 πέντε αὐταὶ νῆες καταποντίζαι καὶ τὰ τριακόσια.
 Ὁ δὲ τύραννος μὴ γινώσκων τὴν τῆς θαλάττης
 ἐπιτήμην μόνον ἐκέγραγεν. Ὁ δὲ μέγας Κοντό-
 σταυλος αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι, καὶ γὰρ
 παραλόγως ἐπρόσταττεν. Τότε θυμωθεὶς ὁ τύραννος
 ὤρρισε τὸν στόλον ἀπέλθειν ἐν τῷ διπλῷ κίονι, τὴν
 δὲ μέγαν Κοντόσταυλον ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ.
 Ἀχθέντος οὖν, καὶ κατὰ γῆς ῥιφέντος, καὶ ὑπὸ
 τεισάρων ναυσοθέντος, αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν οἰκειαίς
 χερσίν ἔτυψε, δοῦς ἑκατὸν σὺν μιᾷ χρυσῇ ῥάβδῳ,
 ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσοῦ καθαροῦ σταθμίων λίτρας

Ismaelis Bullialdi notæ.

(65) Αἱ δὲ νῆες, ἃς εἰρήκαμεν πέντε. Tres fuisse Chienses narrat Leonardus, et nav. le prælium de-
 scribit: Laonicus etiam, lib. viii, ad eundem.

A tempore Mehemetis navigia; acatia; biremes, et tri-
 remes trecentæ simul prope urbem appulerunt. Ad
 portum urbis catena extensa, a porta, quæ Pulchra
 appellatur, ad Galatæ littus claudebat; navesque
 continua serie cōnexæ, portas latitudinem et ca-
 tenæ longitudinem occupantes, intra eam stationem
 habebant. Classis porro quinque navium nobis me-
 morata, quarum una e Peloponneso cibaria subve-
 hens imperatoris erat, cæteræ quatuor mercede
 conductæ Genuensium erant, in Ghii portu, dum sibi
 necessaria comparant, totum mensem Martium
 transegere. Ineunte Aprili e portu solvere cum
 decrevissent, boreas spirans oblatit. Quamobrem
 Constantinopolitani, pariterque navium illarum
 vectores mœsti admodum, animoque valde conster-
 nati erant. At borea cadente cum auster flare cœ-
 pisset, portu solverunt. Prima die vento leni ac
 mediocri lati; altera vehementius flante austro cele-
 rius etiam ferebantur, Constantinopolitanis hanc
 egregiam, nihilque ipsis profuturam, rerum copiam
 interim expectantibus. Ubi vero in urbis conspec-
 tuu venero naves, ad triremes suas cæteraque na-
 vigia celeri impetu occurrit tyrannus, taliaque in-
 ierit; alterum e duobus faciendum incumbit, vel
 naves capiendæ, vel portus ingressu arcendæ sunt.
 A littore itaque progressa ejus navigia, in medio
 freto, navium appulsam extra portum Aureæ portæ
 expectando, stabant. Navibus autem rectam viam
 tendentibus, annitentibusque Megademetricum ar-
 cem, ut sinum Ceratinum ingredi possent, super-
 rare, navigia obstabant; mare quippe, vento tunc
 posito, tranquillum erat. Spectaculum etiam vi-
 sendum exhibebatur strati maris Turcorum velis
 trecentis, et quinque magnis navibus, videbaturque
 æquor ad campi planitie instar complanatum; nec
 propter telorum frequentiam remi in aquam de-
 mergi poterant. Navium vectores, ut aquilæ alatae
 e superiori loco in navigia humilliora balistis tela,
 velut fulmina, 152 emittebant, quorum machi-
 nas diruperunt, Turcorum ingenti strage edita: Ty-
 rannus ingenita superbia et vanitate impulsus, un-
 das findere posse, et equo vectum ad naves usque
 suosque armatos penetrare confidebat; tantus ani-
 mi, quo in rebus suis agendis ferebatur, impetus
 D erat. Vento interea excitato velaque sinuante, na-
 ves per acatia media, quæ stationem suam non
 deseruerunt, in portum deferuntur. Quod si tunc
 universa classis barbari obviam stetisset, illam quas-
 sando ac demergendo quinque naves istæ pares
 erant. Tyrannus, rei nauticæ ignarus, ad clamores
 et vociferationes conversus est; quibus magnus
 ejus Contostaulus, eum absurda juberet, auscultare
 noluit. Ira tunc accensus tyrannus classem ad duas
 columnas abire et coram se magni Contostaulum
 adiuvi jubet. Quem attractum et in terram dejectum,
 quatuor satellitibus illius membra distendentia-

bus, princeps ipse suis manibus aurea virga librarum quingentarum pondus (quam ad tyrocinium in verberando faciendum comparaverat), centum plagis inflictis verberavit. Ille vero Constantinus, natione Bulgarus, nomine Palda, quodam inter suos principis viro ortus erat. Jamdiu ante mancipium factus a patria religione et pietate defecerat, Mehemetisque patri servitutem servierat. Is ante quatuor annos in Lesbum piraticam exerceens excurrerat, multosque captivos abduxerat; remigibus porro ac nauis invisus ut qui prædæ ipsis subtraheret ac surriperet. Ut ergo eum a tyranno spreto, virgis cæsum ac contumeliose habitum vident, Azapidum unus, genæ ipsius lapide incusso, alterum oculum eruit. At naves portum ingressæ, a Constantinopolitana soluta catena, intra ipsam accipiuntur. Tyrannus naves octo magnas, minores plures viginti, triremesque imperatoris ac Venetas, affaque plurima parva navigia portum occupare conspiciens, illo se non posse potiri cognovit. stratagema ideo audax, generoso fortique viro dignum comminiscitur. Per dameta et vepres post Galatam sitas rectam viam a parte, quæ orientem infra duas columnas respicit, usque ad alteram partem littori Ceratini sinus e regione Cosmedii conterminam, sterni imperat: et pro loci qualitate quantum possibile fuit, complanata via, phalangis impositas biremes, velis expansis ex trajecto ostii sacri terra circumactas et tractas in Ceratinum sinum inferri jubet; statimque illud factum est. Biremes itaque trahebantur, in quarum singulis unus præ gubernator assidebat, alius ad puppium clavam regebat. Tertius autem antennis moderabatur, 153 velaque agitabat, alius tympanum pulsabat; cæmnen etiam nauticum a tubicæ cantatum. Dumeta interim ac torrentes navi-

A πεντακόσιαι (66) ἦν αὐτὸς κατεσπένδατον ἓνα πάλῃ αὐτῆν, ὡς δοκίμιον. Ἦν δὲ ὁ ἄνθρωπος τὸ γένος ἐκ τῶν Βουλγάρων Ἰλλιον, τινὸς τῶν ἀρχόντων Βουλγαρίας υἱὸς Πάλδα ἐπονομαζόμενος (67). Ἐδουλώθη οὖν πρὸ καιροῦ, καὶ ἐξωμόσατο τὸ πατριον σέβας, καὶ ἦν δοῦλος πατρικῆς τοῦ Μεχεμέτ. Αὐτὸς ἦν ὁ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἰθῶν ἐν τῇ Λέσβῳ, καὶ αἰχμαλωτίσας αἰχμαλωσίαν ἄπειρον. Ἦν δὲ καὶ τοῖς ἀπελάταις ὁ καλὸς φίλος, ἀρπάζων αὐτῶν τὰ λάφυρα. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τυράννου καταφρονθέντα καὶ βεβδισθέντα, εἰς τῶν Ἀζαπίδων λίθον ἄρας, καὶ κατὰ κόρησιν κρούσας, ἐξώρυξε τὸν ἓνα ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. Αἱ δὲ νῆες ἰλθούσαι ἐν τῷ λιμένι, καὶ οἱ τῆς πλοῆως χαλάσαντες τὴν ἄλυσιν ἔδωκαν εἰσοδὸν αὐτάς. Τότε δὲ τυράννος ἰθῶν τὰς νῆας τὰς μεγάλας ὀκτώ σέσας, τὰς μικρὰς ἐπέκεινα τῶν κ', καὶ τριήρεις βασιλικὰς, καὶ τριήρεις τῶν Βενετικῶν, καὶ ἄλλα πλεῖστα μικρὰ, ἔγνω ὡς οὐκ ἔστι δυνατόν τοῦ κατασχεῖν τὸν λιμένα, καὶ τεχνίζεταί γενναῖόν τι καὶ ἀνδρείον ὀφίσμα. Προσάττει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι (68) τὰς νάπας τὰς ἐπισθεν κειμένας τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ πρὸς ἀνατολὴν κάτωθεν τοῦ διπλοῦ κίονος (69), ἕως τὸ ἕλλο μέρος τοῦ Γαλατᾶ τὸ πρὸς τὸν αἰγαῖον τοῦ Κερατίου κόλπου κείμενον ἀντικρὺ Κοσμηδίου. Καὶ ποιήσαντες τὴν ὁδὸν ὁμαλῆν, ὅσον ἐδύναντο, διὰ τῶν φαλάγγων (70) ἐπιθίβοντας τὰς διήρεις, καὶ τὰ ἰστία περῶσας ἐκλεύσαν Ἰλλιον διὰ ξηρᾶς ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἰερού στομίον (71), καὶ εἰσάγειν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον τὰ πλοῖα· ὁ καὶ γέγονεν. Ἐἵκοντο δὲ τὰ σκάφη, καὶ ἐν ἐκάστῳ πρῆρεῦς, καὶ ἄλλος ἐπὶ τῶν ἐλάκων καθήμενος· ἕτερος δὲ τὸ πτερόν κρατῶν τὸ ἰστίον ἐτίνασεν, ἄλλος τύμπαπανον, ἕτερος σάλπιγγα κρούων ἐμελῶδει θαλάσσοι μῆλος. Καὶ ἐξ οὐρίας πλόοντες, τὰς νάπας καὶ

Ismaelis Bullia'di notæ.

(66) *Ἀτρεαί πεντακόσιαι.* Hoc per hyperbolam dixit Ducas; quingentas etiam uncias æquavisse incredibile est, nedum tot libras verum fuerit. Fortasse drachmæ hic intelligendæ sunt, quarum quingentæ sequant uncias 62 cum semisse unius, id est libras nostras quatuor, minus sesuncia.

(67) *Πάλδα ἐπονομαζόμενος.* Balthoglum appellat illum Leonardus: cui vitam concessisse Mehemetem procerum precibus flexum: fortunis tamen omnibus honoribusque privatum scribit. Laonicus lib. viii, paulo altèr de Palda, quem Pantoglen vocat, disserit, et inter præliandum a suis læsum fuisse tradit. Phranzes quoque ædæmndus, lib. iii, cap. 10.

(68) *Προσάττει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι.* Hoc factum fuisse asserit etiam Leonardus Chiensis: et per stadia 70 terra tractas fuisse biremes. Res equidem ardua, et locorum peritis tanto magis difficilis videtur, quod e mari per clivum sursum trahendæ fuerint. Augustinus Justinianus in Chronicis Germanensibus terra tractas in *aquas dulces* tradit: id est in fluviorum Barbysæ et Cydaris ostia, quibus in sinum Ceratinum influunt. Leuclavius, lib. xv, t ansvæctionem illam navigatorum terra factam quoque asserit, ut et Laonicus lib. viii, et Phranzes lib. iii, cap. 10. Exstat apud Zonaram in Basilio Mæcedone, et apud Cædrenum, tale traductarum terra navium ex uno mari in aliud exemplum

Nicetas Ooryphas Saracenos ut Imperatos et ex improviso opprimeret, e Cencrearum portu in sinum Corinthiacum terra tradidit. Zonaras, διὰ τοῦ κατὰ Κόρινθον ἰσθμοῦ ταχέως διαγαγῶν τὰς τριήρεις ἐν τῇ ξηρᾷ ἐτίθηται τοῖς πολεμίοις ἀνοῖσθαι etc. *Per isthum Corinthiacum terra triremes celeriter traxit, et ex improviso hosts adoritur.*

(69) *Κάτωθεν τοῦ διπλοῦ κίονος.* Uno verbo Διπλοκίονιον dicitur. Turcis vero *B ziktuchs*, id est *Cunarum Saxum*: quod a Galata ad Pontum Euxinum navigantibus præst superatum locum, qui *Ortachioidi* appellatur, ad sinistram statim occurrit.

(70) *Διὰ τῶν φαλάγγων.* Phalangia ligna sunt, quibus naves dum in terram subducuntur, aut in navali repositæ stant, fulciantur. Phranzes ædæmndus, lib. iii, cap. 10. Notabit lector in Latina versione pro voce illa *trajecto* que nobis excidit, legi oportere *ex ostii sacri freta*.

(71) *Ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἰερού στομίον.* Hoc loco στομίον ἰερόν juxta Διπλοκίονιον collocare videtur Ducas, unde navigia in sinum Ceratinum terra tracta sunt. In quo locorum situ cum Gillio et Leuclavio non conveniit: qui στόμα ἰερόν supra castella locant versus Pontum Euxinum: ita vocatum a templo Jovis Urui, quod in Christianæ religionis templum a Constantino Magno postea commutatum est.

τοὺς ρύακας, τὴν ξηρὰν διήρχοντο, ἕως οὗ κατανήσαντες ἐν τῇ ὕγρῃ, ταύτας ἀνήγαγον ἐγδοξήκοντα τὸν ἀριθμὸν, αἱ δὲ θύραις ὑπάρχουσαι, τὰς δὲ λοιπὰς εἴσαν ἐκεῖ. Τί; εἶδε τοιοῦτον; ἢ τίς ἤκουσεν; Ὁ Ξέρξης τὴν θάλασσαν ἐγεφύρωσε, καὶ ὡς ξηρὰν ἰ τοιοῦτος στρατὸς ἐπάνω ταύτης διήλθεν. Οὗτος δὲ ὁ νέος Μακεδὼν, καὶ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν γενεῶν αὐτοῦ τύραννος ὑστάτος, τὴν γῆν ἐθαλάσσωσε, καὶ ὡς κατὰ κυμάτων, τὰ πλοῖα κατὰ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων ἀπέβουξεν. Ἄλλ' ὅπερ τὸν Ξέρξην οὗτος· καὶ γὰρ ἐκεῖνος; διαβάς τὸν Ἑλλήσποντον, παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἀσχύνην ἐνδοθεὶς ὑπέστρεψεν. Οὗτος δὲ τὴν ξηρὰν ὡς ὕγρην διαβάς, τοὺς Ῥωμαίους ἠφάνισε, καὶ τὰς χρυσὰς ὄντως Ἀθήνας, τὰς κοσμοῦσας τὸν κόσμον, τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων εἶλε.

Ταῦτα μὲν διὰ θαλάσσης· διὰ δὲ ξηρᾶς, τὴν χωρεῖαν ἐκεῖνην τὴν παμμεγέθη φέρων ἀντικρὺ τοῦ τεύχους, ἐστήσεν ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ πλησίον. Καὶ λαθὼν σημεῖον ὁ τεχνίτης; εἶχε γὰρ ἐκ πλαγίου φοιλάς δύο κατεσκευασμένας, χωρούσας πέτρας ὡς λετῶν (72) αὐτοφῶς τεχνασμένας. Καὶ ὅτε ἠδούλετο ἀπολύειν τὴν μεγάλην (73) ἰσημιοῦτο τὸν τόπον, πρῶτον πέμπων τὴν μικράν· καὶ τότε στοχαστικῶς ἐσφενδόνει τὴν μεγίστην. Καὶ κρούσας τὴν πρῶτην βολὴν, καὶ ἀκούσαντες τοῦ κτύπου οἱ τῆς πόλεως, ἐννοοῖ γεγίνασι, καὶ τὸ, *Κύριε, ἐλέησον*, ἐκράζον. Ἦν δὲ τότε, κατὰ τὸ ἔθος, εὐραθεῖσα (74) ἡ εἰκὼν τῆς κανυπεράγγου Θεοτόκου ἐπὶ ἐδόμαδι τῆς Διακαινησίμου ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ ἐκτοτε συχνάκις ἐλιτάνευον ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας (75), καὶ ἡ εἰκὼν ἐκεῖ ἵστατο μέχρις ἀλώσεως.

A gantium specie superant, triremeaque octoginta terra tractas ab uno littore, ubi cæteræ relictæ sunt, ad aliud littus deducunt. Quis talium spectator unquam vel auditor fuit? Mari equidem navibus constrato pontem imposuit Xerxes, super quo ingentem exercitum trajecit. At hic novus Alexander Macedo, stirpisque suæ, uti spero, tyrannus ultimus, navigiis per collium juga, velut per maris undas, actis, in terram mare induxit. Xerxem insuper hære ac successu superavit, qui Hælespontum transvectus, accepta ab Atheniensibus clade, turpiter recessit. Mehemetes vero terra, quasi navigabili reddita remorumque patiente, trajecit, Romæos delevit, aureasque revera Athenas, urbem imperatoriam, mundi ornamentum expugnævit.

B

Atque ista quidem marigerantur. Terra vero tormentum bellicum illud immane in mœnium conspectum tractum, non longe a sancti Romani porta locatum est; ad scopum destinatum artifex collimaturus sic se parabat. Bombardæ binæ locate erant ex obliquo, lapidum in globos affabre deformatorum librarum ...pondo capaces; majorem ille explosurus, locum imprimis designatum minori primum quassabat: certo deinde icetu majorem emittebat. Ad fragorem et sonitum accensæ bombardæ, explosique primi globi, Constantinopolitani attoniti mutique restitero: rupto repente silentio in has voces, *Domine, miserere*, eruperunt. Per id tempus purissimæ ac castissimæ Deiparæ imago Diacænesimi septimana, ex recepta consuetudine, in palatio palam proposita exstabat; ubi usque ad

C

Ismaelis Bullialdi notæ.

(72) Laonicus dicit fuisse semissis talenti, id est, 50 libras, pondus.

(73) Καὶ ὅτε ἠδούλετο ἀπολύειν τ. μ. Hoc bombardarius faciebat, ut certius dirigeret ictum majoris tormenti: quem, ut efficaciorum, ad locum destinatum certo dirigi, magis intererat. Laonicus lib. viii. narrat, ad latera majoris tormenti duo minora apposita fuisse: ita ut tribus bombardis murus quaeretur: primo minoribus, majori deinde, quod lapides trecentarum librarum pondus emittebat.

(74) Ἦν δὲ τότε κατὰ τὸ ἔθος εὐραθεῖσα. Quotannis feria 5 quinta septimana jejuniorum (cum μέγας κανὼν ab Andrea Cretensi compositus recitatur, atque etiam vigilia prima in palatio peragebatur) imago B. Mariæ Virginis Hodegetriæ, a monasterio τῶν Ὁδηγῶν in palatium deferrebat. Codinus, cap. 12 *Offic. Constantinop.* Ἀπο δὲ πρῶτης αὐτῶν ἐπιδημοῦσα ἐν τῷ παλατίῳ εἰκὼν τῆς ὑπερβίας Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας, μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Ἦντινα εἰκὼνα ἐρχομένην μὲν ὑπαντᾷ ὁ βσιλεύς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐτῆς; τῇ δευτέρῃ δὲ ἀπεχωρῶμένην προπέμπει μέχρι καὶ τῶν ὕψηλων ἐκτός. Καὶ γενομένης ἐκεῖσε μνήμης τῶν βασιλέων ὁ βσιλεύς ἐποστρέφει. A prima qualitur istarum vigiliarum sanctissimæ Deiparæ imago in palatium v. nit. et usque ad magnam Paschæ Dominicam in eo moratur. Cui vententi ad portam aule palatii occurrit imperator. Feria vero secunda post Pascha, abeuntem deducit ad usque gradus alios exteriores: factaque ibi imperatorum commemoratione imperator revertitur. De hac sanctissimæ Virginis imagine adcurant Grego-

ras, libro v, qui Michaelen Palæologum primum urbem, post exactos Latinos, intrasse, præeunte sancta imaginē scribit. Lib. ix. Andronicum seniore ante illam orasse, dum ipsius nepos junior Andronicus ipsum invadit, tuncque in palatio stetit sancta imago extra tempus consuetum, cap'a signidem fuit ab Andronico juniore Constantino-polis Maii 24, multis post Pascha celebratum diebus, quæ etiam hujus ultimæ obsidionis tempore, in palatio ad expugnatum usque urbem mansit. Cantacuzenus quoque lib. iv, cap. i, narrat Annam imperatricem ejusque filium Joannem imperatorem orantes ante imaginem SS. Virginis Hodegetriæ stesisse, cum ipse Cantacuzenus, occupata urbe in palatium penetravit. De illa qui plura volet, adeat Jacobi Gretzeri commentar. in cap. 12 Curopalatæ Codini.

(75) Ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας. Hujus monasterii hoc loco et pag. 162 mentionem facit Ducas. Illud Gregoras lib. ix, cap. penult. a Justiniano edificatum, collapsum deinde ab Alexii imp. socro instauratum, tandem a Theodoro Metochita romæ proximum resectum fuisse lib. viii scribit. Gregoræ interpretes vertit Choræ monasterium: quare vero Χώρα; appellatum sit nescio. In versione veritimus, tanquam Χώρας hoc loco regionem vel vicum significaret. Sed videtur melius esse, si Choræ monasterium appellemus; forte quia in urbis parte, quæ Χώρα proprie appellabatur, et quæ palatio vicina fuisse videtur, constructum esset.

diem captæ urbem stetit; atque interim in vici illius monasterio omnes precibus crebro litabant. Quæ Deus per prophetam Jeremiam dixerat, tunc impleta sunt: *Ut quid ex terra longinqua thus Sabæum et cinnamomum mihi affers? Holocausta vestra mihi accepta non sunt, et sacrificia vestra non me delectant. Hæc propterea minatur Dominus: Infirmum ac invalidum hunc populum reddam: in ipsa urbe parentes ac filii languore simul deficient, vicini simul peribunt. Hæc præterea dicit Dominus: Ecce populus, gens magna a Borea venit. Reges nulli, ab ultimis terminis terræ excitati, arcum gladiumque arripient. Impudens est, et non miserebitur: vox illius mari æstuanti similis; equis et curribus, fl:ia Sion, in acie sicut ignis adversum te stabunt. Perniciosæ porro illius machinæ inventor ac faber noto sibi quodam medicamine prospexerat, quominus tormentum æneum rumperetur.*

154 Tormentis illis lapides emitti vidimus ac novimus: post explosionem vero, nisi pilis ex lana densissime compactis contacta statim forent, ad vitri modum disrupit: etiamque tali cura adhibita, duabus vel tribus explosionibus, in metalli poros subeunte aere, id pati. At qua arte id vitabat? Emissio lapide æneum tormentum nitri ac sulphuris vapore calfac:um oleo statim perfusum, quo obstructi pori aeris penetrantis injuriam arcebat: ei olei calore vis frigoris retundebatur: sicque explosionibus sustinendis illa machina par fuit, donec urbi ruinam attulisset. Integra etiamnum ad tyranni usum, cum ipsi liberit, superest. Impulsa ac quassata muri parte, in eandem collimabat lapidem denuo emissurus: sed cum Ianchi apocrisiarius, qui ibi tum aderat, destinatum ictum risu excepisset, ei que collimanti dixisset: *Si muros in terram nullo negotio rueretis, a parte muri prius diruta ad proxime quinque vel sex orgyis distantem conversa machina, ictus unum et alterum aqualis altitudinis destina; quibus accurate directis ac libratiss, tertio murum quate, ita ut in trianguli figuram dispositi cernantur, illam mœnium partem in terram rueret conspicies.* Placuit consilium, cui paruit artifex, nec successu caruit. Qua ratione vero impulsus Hungarus ille tyrannum hac de re monuerit, enarrabo. Anno illo Hungariæ rex Romanorum imperator designatus fuerat; et a papa Nicolao coronam acceperat. Exactorato etiam Ianco, qui curatoris nomine res administraverat, rex ipse imperator administrationem regni universam capessi-

A Τότε ἐπληροῦτο τὸ βῆθὲν παρὰ τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ Ἰερემίου λέγοντος· Ἴτα τί μοι ἔδωκαν ἐκ Σαβᾶ φέρεις, καὶ κιννάμωμον ἐκ τῆς μακρόθεν; Τὰ ἔλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστι δεκτὰ, καὶ αὐθυσταὶ ὑμῶν οὐκ ἤθυσάν μοι. Ἀλλὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος· Ἴδοὺ ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὴν λαὸν τοῦτον ἀσθένειαν· καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα· γέλωτ καὶ ὁ πλοῖσιν αὐτοῦ ἀπολοῦνται. Τάδε λέγει Κύριος· Ἴδοὺ λαὸς ἔρχεται ἀπὸ Βορῆᾶ, καὶ ἔθνος μέγα· καὶ βασιλεῖς πολλοὶ ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, τόξον καὶ ζβύνην κρατήσουσιν. Ἰταμός ἐστι, καὶ οὐκ ἐλεήσει. Φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαίνουσα· ἐφ' ἵπποις καὶ ἄρμασι πορευτάξονται, ὡσπερ πῦρ εἰς πόλεμον ἐπὶ σέ, B θύγατερ Σιών. Ὁ δὲ σοφιστὴς τῆς κακίας ἐκεῖνος, ὁ τεχνίτης τι μέθοδον ἠπίστατο τοῦ μὴ διαβραγῆναι τὴν χωνεῖαν. Καὶ γὰρ ὀδαμεν χωνεῖας ἀπολυοῦσας προβήλους· μετὰ γοῦν τὸ ἀπολυθῆναι τοῦ σκεύους, εἰ καὶ μὴ ἐφυλάττετο σκεπαζομένη ὑπὸ πλῶν ἐξ ἔριων παχείων, παρευθὺς ὡς ὕλος διεβήγνυτο. Καὶ μετὰ τοσαύτην ἐπισκοπήν, ἥ τις, ἢ τὸ πλέον τρις ἀποπέμπων ἐσχίζετο, τοῦ ἀέρος χωροῦντος ἐν τοῖς κοίλοις τῶν μετάλλων ὑποκαθέρμασιν. Οὗτος δὲ τί ἵποισι; Μετὰ τὸ σφαιδωνοσθῆναι τὴν πέτραν τῆς χωνεῖας ζεύσεως ἀπὸ τῆς θερμότητος τοῦ νετροῦ καὶ τοῦ τεάφου, παρευθὺ κατέβρεχεν αὐτὴν ἕλαιο, καὶ οὖν τοῦτω ἐπληροῦντο τὰ ἐνδὴν αὐτῆς ἀερῶδη πάθη, καὶ οὐκ ἐνήργει τὸ ψυχρὸν λεανθὲν ὑπὸ τῆς τοῦ ἐλαίου θερμότητος, καὶ ἐβάσταζε τὸν κόπον εὐκόλως; ἄχρις οὖν ὑποῦργησε τὸν θλεθρον τῆς πόλεως· καὶ εἰ μετὰ ταῦτα φυλάττεται σῶα, καὶ ἐνεργεῖ πρὸς τὸ τοῦ τυράννου θάλημα. Κρούσεως οὖν καὶ διασεισεως τὸ τεῖχος, ἡβουλήθη ἐκ δευτέρου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ βάλλειν ἄλλον ἕνα λίθον· τυχὼν δὲ ἀποκριστέριος τοῦ Ἰάκωβ ἐκεῖ ἐσχωρεῖ τὴν βολὴν, λέγων, Εἰ βούλει καταπεσεῖν εὐκόλως τὰ τεῖχη, μετάθεσ τὴν σκευὴν ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ τεῖχους, ἀπέχοντι ἀπὸ τῆς πρώτης βολῆς ἐργυρίας ε' ἢ δεξ, καὶ τότε ἐξίσων τὴν πρώτην ἀρεσ ἐτέραν βολὴν. Τῶν δότω οὖν ἀκρων κρουσθέντων ἐπιμελῶς, τότε βάλλει καὶ τρίτην, ὡς εὑρεθῆναι τὰς τρεῖς βολὰς ἐς τριώνου σχῆμα, καὶ τότε D ὕψει τὸν τοιοῦτον τεῖχος εἰς γῆν καταπίπτοντα. Ἦρσαν οὖν ἡ βουλὴ, καὶ οὕτως πέπραχεν ὁ τεχνίτης, καὶ οὕτως ἀπέθη. Πόθεν δὲ παρακινήσει εἰ Οὐγγρος οὕτως τὴν βολὴν ταύτην τῷ τυράννῳ ἔδωκεν, ἦδη λέξω. Ὁ βῆξ τῆς Οὐγγρίας (76) τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει παρα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(76) Ὁ βῆξ τῆς Οὐγγρίας. Ita se res habet. Anno 1453, Idib. Februarii, Ladislaus posthumus Alberti filius, Hungariæ rex, Budam venit: et a Joann. Hunnia de Corvino, qui a Varnensi clade prorex Hungariæ fuerat, et Hungaricam rempublicam administraverat, arce quam plurimæ ei, administrationem regni tunc capessenti, redditæ sunt. Quod vero Turcorum mala fides suspectos ipsos semper redderet, Hungariæ partes inferiores tuendas Corvinus suscepit. Perque multos dies in

regia aula versatus, et secum omnibus consiliis communicatis, a Ladislao honorifice dimittitur. Sed de pace inter Mehemetem et Corvinum inito, aut de pacis illius instrumento scripto reddito, missoque ad Mehemetem nuntio, nullum verbum historia Hungarica facit. Imo, ubi Ladislaus regni administrationem suscepit, adversus Turcos, Joanne Capistrano adiortatore, Corvinus statim se accinxit.

λαθῶν, καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πάππα Νικολάου, ἅνθρωπος ἀναξωσάμενος τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἐξεβλήθη τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας ὁ Ἰάγκος, καὶ ἀνελάβετο τὴν πᾶσαν φροντίδα τῆς ἀρχῆς ὁ ῥῆς καὶ βασιλεὺς. Ἐχὼν δὲ ὄρκους μετὰ τοῦ Μεχεμετ ἀγάπης προσδιοριστικῆς τριῶν ἐτῶν, ἦδη πληρωθέντος τοῦ ἐνός καὶ ἡμίσεως, ἐμήνυσε τῷ Μεχεμετ λέγων, ὡς Ἐγὼ τὴν βασιλείαν παρέδωκα τῷ κυρίῳ μου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκ εἰμι τοῦ δεσποδεύειν ἢ ὑπεσχέθηρ· λάβε τὰ ἔγγραφα ἃ ἔδωκας, καὶ ὁδὸς τὰ ἡμέτερα, καὶ ἔσο ὡς βούλει μετὰ τοῦ ῥηγός τῆς Οὐγγρίας. Αὕτη ἦν ἡ αἰτία τῆς ἀφίξεως. Περὶ δὲ βουλῆς, ἧς οὐκ ἔδει συμβουλευῆσαι ὡς ὑπάρχων Χριστιανός, οὕτως ἀκούσας γράφω. Λέγεται δὲ μετὰ τὴν τρίτην ἤταν (77), ἦν φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, φεύγων ὁ Ἰάγκος, καὶ οὐχ ὡς ἠθελεν, ἢ ὡς ἐπρέπε καταλαθῶν τὰ οἰκεία, ἔτυχέ τινος τῶν πνευματοφόρων ἀνδρῶν διηγούμενος τὰ τῆς ἤτης, καὶ ὀδημονῶν πῶς ἡ τύχη τὰ τῶν Ῥωμαίων κατέλιπε, καὶ πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς χαρωπὸν ἐδίψεν. Ὁ δὲ γέρον ἀπεκρίνατο, Ἰσθι, τέκνον, εἰ μὴ παντελῆς φθορὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέλλοι, οὐκ ἐπιγελάσει τοῖς Χριστιανοῖς ἡ τύχη· δεῖ γὰρ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν Τούρκων φθαρήναι, καὶ οὕτω τὰ τῶν Χριστιανῶν δυστυχήματα τέλος ἔξουσιν. Ἐχὼν οὖν ἐν ὧσι τὴν ἀπαίσιον ταύτην ἀροφητείαν ὁ τοῦ Ἰάγκου ἄγγελος, ἐπεθύμει συντομώτερον τὴν πόλιν ἀλῶναι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν βουλήν, πῶς δεῖ, καὶ μέλλει τὸ τεῖχος εὐκόλως πεσεῖν, ἐδίδασκε. Πεσόντα δὲ δύο τεῖχη ἔχοντα ἐν τῷ μέσῳ πύργον ἕνα, καὶ ὁ πρὸς τῇ πύλῃ πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ (78) ἔκειντο χαμαί, ὀρῶντες τοὺς ἔνδον, καὶ ἐρύμνοι ὑπ' αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς Ἰωάννης γενναίως ἐμάχετο σὺν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτῶν [αὐτοῦ], καὶ τοῖς τοῦ παλατίου, ἔχοντες ἐκ τοῦ Γαλατᾶ μέρος οὐκ ὀλίγον ἀνδρῶν ἐνόπλων, καὶ γὰρ ἦσαν αὐτοὶ δευκύντες ἀγάπην. Καὶ ἐξερχόμενοι διῆγον ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ φασάτου ἀφίθως, καὶ τὰ ζητούμενα χρειώδη ἐδίδωσαν ἀφθάνως τῷ τυράννῳ, καὶ ἔλαιον διὰ τὰς σκευὰς, καὶ ἄλλο ἐφ' ἑαυτοῦντες οἱ Τούρκοι ἐφρίνοντο. Τοῖς δὲ Ῥωμαίοις κρύφα, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς διαβαίνοντες τὴν ἡμέραν πᾶσαν συμμαχοῦντες ἦσαν· τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐναλλαττόμενοι ἄλλοι ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς οἴκοις καὶ τῷ φασάτῳ διετίθειον διὰ τὸ λαυθάνειν τοῖς Τούρκοις. Οἱ δὲ Βενετικὸι ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ (79) μέχρι τοῦ Κυνηγοῦ σὺν Ῥωμαῖσι ἑμοῦ τοῖς Τορκοῖς ἐμάχοντο. Ὁ δὲ μέγας Δούκας σὺν φ' ἐνόπλοις ἐν τῇ πόλει περιπόλευε, θηρόβιον ἀπαταχοῦ τοῦς στρατιώτας, καὶ στοχαζόμενος τὰς βίβλας, καὶ ἐρευνοῦν τοὺς παραλελοιπομένους, καὶ τοῦτο ἐποίουν καὶ ἑκάστην ἡμέραν. Οὐ γὰρ συνεκρότησε πόλεμον

vit ac suscepit. Cumque p̄cem in triennium cum Mehemete pactus esset lancus, sesquianno ipsius jam exacto, talia Mehemeti significavit: *Regni administratione ipse me abdicavi, et domino meo eam tradidi: quæ pollicitus sum, in posterum integra præstare amplius nequeo; quas scriptas ergo tabulas nobis credidisti tibi habere, nostrasque mihi redde, cum Hungariæ porro rege, ut tibi risum erit te gesseris. Hoc de negotio acturus apocrisiarius legationem obierat. De consilio vero, quod hunc, cum Christianus esset, nusquam dare decuit, ab aliis quæ accepti, referam. Fama est lancum, postquam tertio victus turpi fuga domum invitus repelliisset, cuidam viro spiritu prophetico impulsò, in quem casu incidit, cladem, quem acceperat, narravisse: et Romæorum rebus, quos fortuna, ad impios conversa iisque arridens, deseruisset, illacrymasse; huicque senem talia respondisse: *Istud a me disce, fili, non prius Christianos quam internecione Romæi delett penitus fuerint, prospera fortuna usuros esse. Urbem a Turcis vastari ac 155 diripi necesse est, hacque clade Christianorum infortunia terminari.* lanci socialis infaustam ejusmodi prophetiam auribus haustant, in animum induxerat: quare citius urbem expugnari cupiens, rationem, qua citius rueret quassatus murus, docuit. Dirutis ergo, qui turris lateribus adhærebant, mœnibus, turre etiam sancti Romæi portæ vicina solo æquatata, hostes et qui intra urbem erant se invicem conspiciebant. Illic Joannes Justinianus, suis palatiique militibus cinctus, fortiter pugnabat; auxiliarii etiam non pauci armati Galatini, qui amicos multis modis se probaverant, strenue præliabantur. Isti equidem extra oppidi sui muros in Turcorum castris secure versabantur, tyranno necessaria copiose præbentes, oleum in machinæ tormentariæ usum, et quidvis aliud quod Turci peterent, ministrantes. Romæis vero occulte auxiliari, et noctu Constantinopolim trajicientes per diem illis militare; sequenti deinde nocte permutatis vicibus succedere alii: ita ut, qui pridie in urbe manserant, in oppido et castris ad Turcos fallendum celandumque postredie agerent. Veneti quoque a porta imperatoria Cynegetum usque Romæis immisti adversus Turcos præliabantur. Dux interim magnus militibus ubique animum faciendo, vigiliis explorando, et militum, qui desiderabantur, numerum ineundo, quingentis armatis stipatus urbem quotidie obibat; neque enim oppugnationem urbis manifestam malignus ille aggrediebatur, dum tempus ab hariolis suis indicatum exspectat. Imperator mœnium ruinam considerans urbi si bique infausta augurabatur; et temporibus quippe*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(77) Ὅτι μετὰ τὴν τρίτην ἤταν. Quæ accidit anno 1418, ad Cossorum campum seu Mœniam.

(78) Ὁ π. τ. π. πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ. Someti Romani porta hodie vocatur a Turcis *Tor capri*, id est, tormentorum bellicorum seu bom-

bardarum porta: eo quod machinas illas, ad expugnandam urbem, contra istam portam præcipue direxerit Mehemetes. Siat autem ipsa inter Adrianopolitanam et novam Turcis *Genicapi* appellatam.

(79) Ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ. Hæc porta Regia Leuce a iō eadem est cum Pœlchra.

Constantini sanctissimi per tot tantaque bella Scythica, Persica et Arabica, vel unius libræ pondo lapidem e muris dejici nusquam contigerat. Tanta itaque murorum ruina ejus oculis observante, immenso exercitu ac classe premi se, iterque planum in urbem hosti apertum animadvertens, abjecta spe omni animo ita frangitur, ut legatos ad tyrannum miserit, qui ipsum orarent, ut, annuo tributo quantum liberet, urbis etiam opibus et divitiis majore imperato, aliis etiam injunctis, obsequium solveret, et castris ab urbe motis pacem amplecteretur. Legatis hunc in modum respondit tyrannus: *Ab obsidione recedere nullatenus possum: vel urbem capiam, aut ipsa vivum me mortuumve capiet. Si vero urbe mihi sponte decedere, nec coactus volueris, Peloponnesum tibi concedo; fratribus tuis alias ditiones donabo, et proinde amicitia mutua inter nos sociati ac conjuncti erimus. Quod si intra urbem me pacifice non acceperis, eamque vi expugnantem ingressus fuero, te magnatesque tuos omnes calcatos gladio confodiam; cæteramque multitudinem militi meo, cum urbs vacua mihi satis sit, diripiendam relinquam.* His allatis auscultare, vel parere imperator nunquam animum induxit; neque enim possibile erat urbem Romæis ereptam Turcis tradere. Hocce enim flagitio admissio, quam viam ipsi capesserent, quem in locum abirent, in

A ἀληθῆ ὁ ἀλάστωρ, ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν (80) τὴν σκοπευομένην παρὰ τῶν μάντεων. Ὁ βασιλεὺς ἐκ ἰδῶν τὰ τεῖχος (81) πεσόντα, καὶ καθ' ἑνὴν σημεῖον κατὰ τῆς πόλεως, καὶ καθ' αὐτοῦ κρίνων τὴν πᾶσιν. Καὶ γὰρ οὐκ ἔτυχεν ἀπὸ τούτων καιροῦς Κωνσταντίνου τοῦ ἀγιωτάτου ἐν τοσοῦτοις πολέμοις Σκυθικοῖς, Περσικοῖς, Ἀραβικοῖς τοῦ γενέσθαι πτώσειν ἐνδὲς λίθου βαροῦντος λίτρας μίση. Τότε δὲ τοσοῦτον ἔωρα, καὶ τόσον στρατὸν ἀναριθμητόν, καὶ στόλον βαρῦν, καὶ πλατεῖαν ὁδὸν, ἀπεγνώκει, ἀκῆλπισε, καὶ στεῖλας πρέσβεις (82) εἶδέτο τοῦ τυράννου ἵνα ἕσον βούλεται τέλος καθ' ἔτος, καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν, καὶ ἄλλα ζητήματα, μόνον ἀναχωρησαί τῶν ἐκεῖ δοῦναι καὶ εἰρήνην ἀσπίσασθαι. Ὁ δὲ τυράννος εἶπεν· Οὐκ ἔστι δυνατόν ἀναχωρησαί μιν· ἢ τὴν πόλιν λαμβάνω, ἢ ἡ πόλις λαμβάνει μιν ἢ ζῶντα ἢ θνητῶτα. Εἰ μὲν βούλει τοῦ ἀναχωρησαί ταύτης, μετ' εἰρήνης δίδωμι σοὶ τὴν Πελοπόννησον· καὶ αὐτοῖς τοῖς σοῖς ἀδελφοῖς δώσω ἑτέρας ἐπαρχίας, καὶ ἐσόμεθα φίλοι. Εἰ δὲ οὐ παραχωρήσεις μοι τὴν εἰσοδὸν εἰρηναίως, καὶ διὰ μάχης εἰσελθῶ, πάντας τοὺς μεγιστάνους σου σὺν σοὶ παρὰξω βρομφαίῳ, καὶ τὸν λοιπὸν ἅπαντα λαὸν τῷ βουλευμένῳ παντὶ ἐφ' ἡμετέρῳ στρατῷ χρηρηθῶ παιδεῦσαι, καὶ μοὶ ἡ πόλις ἀρκαί μοι κερή. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας (83), καὶ μετ' ἐπιποσῶν ἐν τῷ νῦ βάλλων·

Ismælis Bullialdi notæ.

(80) Ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν. Huc referri debent, que in Legatione Constantinopolitana Luitprandi Cremonensis episcopi leguntur: quam ipse anno 968 obiit pro Othonibus Augustis et Adelheida ad Nicephorum Phocam. Ejus verba talia sunt: *Sed cur exercitum non in Assyrios duxerit, quæso, advertite. Habent Græci et Saraceni libros, quos hæσιστι, seu visiones Danielis vocant: ego autem Sibyllanos, quibus scriptum reperitur, quot annis imperator quisque virat: quæ sint futura, eo imperitante, tempora: pax an simultas; secundæ Saracenorum res, an adversæ. Legitur itaque hujus Nicæphori temporibus, Assyrios Græcis non posse resistere, huncque septennio tantum vivere, post cujus obitum imperatorem isto deteriolem (sed timeo quod inveniri non possit) et magis imbellem debere surgere: cujus temporibus prævalere debent adeo Assyrii, ut in Chalcedoniam usque, quæ distat Constantinopoli haud longe, potestative cuncta debeant obtinere. Considerant enim utriusque tempora; una eadem re Græci animati insequuntur, Saraceni desperati non resistunt; tempus expectantes cum et ipsi insequantur, Græci interim non resistant. Hactenus inter Turcos piratas iste mos invaluit, ut librum quem tam, in pretio habitum et religiose observatum adeant: sortes ex eo ducant: ut olim Homericæ et Virgilianæ, et omnium æstimatione ac religionis opinione præcipue cultas Prænestinas consultasse veteres novimus. Quod si ex libro pirata Faustam sortem duxerit, naves quascunque aggredi haud dubitat, nec cunctatur. Sæpe tamen delusus, stultæ credulitatis ac barbaræ superstitionis pœnas, præda ipse factus, fuit. Gentis Turcicæ moribus satis congruit, hariolos et Isicos, vel ut Laonicus Zichidas appellat, qui in Mehemelis exercitu plures erant, tempus commodum urbi expugnandæ indidisse: sic enim spes obsidentibus injecta urbe potiundi, auctique ad cæptum perhæcendum animi.*

C (81) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδῶν τὰ τεῖχος. Notant historici Saraceni a gente sua Constantinopolim sæpius obsessam fuisse. Primo imperante Constante Hieracelli nepote, anno ejus 45, Christi 654, tuncque totus ager Constantinopolitanus direptus fuit. Secundo Constantini Pogonati anno 5, Christi 672. Tertio Leon: Isaurico imperante, anno Christi 717. Quarto Constantini Copronymi temporibus, anno Christi 743. Verum hujus obsidionis quartæ gloriam totam falso sibi arrogavit, suisque auspiciis bellum gestum fuisse prædicant. Justo Græcos siquidem sic se res habet. Dum Ardasdam usurpatorem Copronymus bello petit, et imperium recuperare conatur, Constantinopolim obsidet ac capit anno prædicto 743. Quinto obsessa fuit ejusdem Copronymi anno 24, Christi 761. Sexto tandem anno quarto Leonis Copronymi F. Irenes mariti, qui fuit annus Christi 779. Anno præterea Christi 798, regnante Irene, Saraceni in Thraciam penetrant, et ad suburbia Constantinopolæ omnia deprætantur. Postea anno 821, a servo quodam fugitivo Thoma, qui ad Saracenos transfugerat, fidemque Christianam ejuraverat, Constantinopolis obsessa fuit. Anno quoque 914, Bulgari urbem obsidione cinxerunt. A Gallis et Venetis anno 1204 obsessa ac expugnata fuit, eam quoque Morates II, per trimestre tempus obsedit, et tandem anno 1455 a Mehemete II expugnatur; qui tormentis æneis, quæ anteriora sæcula ignorabant, muros quassavit ac diruit.

(82) Καὶ στεῖλας πρέσβεις. Laonicus lib. viii, narrat Mehemetem legatum ad obsessos misisse Ismailem Spentiaris F. ut eos ad deditionem hortaretur, vel potius ut urbis statum exploraret. Ad illum vero Græcos respondisse, nullo modo se dedituros, sed extrema ut urbem tuerentur periclituros.

(83) Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας. Lenuclavius, lib. xv, contrarium ex historia Turcorum re-

οὐ γὰρ ἦν δυνατόν παραδοθῆναι τὴν πόλιν τοῖς Τούρκοις ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ῥωμαίων. Εἰ γὰρ εἶχε τοῦτο γενέσθαι, ποίαν ὁδὸν, ἢ ποῖον τόπον, ἢ πόλιν εἶχον μετοικῆσαι Χριστιανῶν τοῦ μὴ καταπτύειν, καὶ ὀνειδίζειν, καὶ σφρακελλίζειν τοὺς Ῥωμαίους; Οὐχὶ μόνον Χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Τούρκοι καὶ Ἑβραῖοι εἶχον ἐξουθενεῖν αὐτούς.

Τότε ὁ Ἀδύγος Ἰουστινιανός (84) ἐσκέφατο διὰ τῆς νυκτὸς προσεγγίσει ταῖς διήρσαι, καὶ ἐμπρῆσαι ταύτας. Καὶ δὴ ἐτοιμάσαζ μίαν τῶν τριήρεων, καὶ βελῶν ἐν οὐτῇ τοὺς δοκιμοτάτους τῶν Ἰταλῶν, καὶ παντοῖα μηχανικὰ σκευῆ Ἰσταντο ἐκδεχόμενοι τὴν ὕραν. Οἱ δὲ Γενουταὶ τοῦ Γαλατᾶ μαθόντες τὸ ἐρώμενον ἀπήγγειλαν τοῖς Τούρκοις. Οἱ δὲ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἀγρυπνοὶ διανυκτερεύσαντες, καὶ σκευὰς ἐτοιμοὺς παραταξάμενοι τοὺς Λατίνους ἐκδέχοντο. Οἱ δὲ Λατῖνοι μὴ γνόντες τὸ μνηστὴν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ εἰς τοὺς ἀσείεις, περὶ μέσας νύκτας ἄρασα τὰς ἀγκύρας ἢ τριήρης ἀψοφητὶ τοὺς πλοῖοις πλησιάζον ἦν. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐν τῇ βοτάνῃ τῆς σκευῆς πῦρ βάλλοντες, ἦσαν γὰρ ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ἐγρηγορότεζ, καὶ δὴ ἐκπεμφθεῖς ὁ λίθος κατὰ τῆς τριήρεος, καὶ οὖν ἤψω πλείστῃ κρούσας αὐτὴν, ἔβαλε κάτω ὑποβρύχιον οὖν τοῖς ἐπιβάταις, πίμπας εἰς βυθόν. Τοῦτο τοὺς Λατίνους εἰς φόβον καὶ ἀγωνίαν οὐ μικρὰν ἐπέβαλε, καὶ τὸν Ἰωάννην οὐκ εἰς μικρὴν ἀθυμίαν ἦσαν γὰρ οἱ καταποντισθέντες ἅπαντες; ἐκ τῆς αὐτοῦ νηὸς εὐζωνοὶ νέοι, καὶ λίαν πολεμισταὶ ὑπὲρ τοὺς ῥν'. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐπαρθένας ἐπὶ τῇ εὐδοκίμῃ, καὶ φωνῆν μεγάλην ἄραντες οὖν ἀλαλχημῶ πάντες, καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς τόσον ἦχον ἐν οὐρανῷ; ἐξέπεμψαν, ὡς δοκεῖν τὸ κλίμα ἐκεῖνο τῆς γῆς σείεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ οἱ τῆς πόλεως, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ πάντες; ἐβόων. Ἡμέρας οὖν γενομένης, καὶ χαρμωσύνως τε καὶ εὐθαρσῶς καταπολεμιζόντες, ἐναθρονομένοι ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκῆτῃ καταβολῇ τῆς τριήρεως, ἔλλον λίθον καὶ αὐτὸν παμμεγέθη τῇ φολᾷ τῆς χωνείας ἐνέηρυσαν. Καὶ δὴ ἰσταμένης μίαις νηδ; ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Γαλατᾶ ἐγγύς, φερούσης φόρτον ἐμπορικῶν παντοίων εἰδῶν, καὶ μελλούσης ἐν Ἰταλίᾳ πλέειν, ἦν γὰρ καὶ ἡ ναὺς, καὶ ὁ φόρτος τῶν ἐμπόρων τοῦ Γαλατᾶ, ἀφέντες οἱ Τούρκοι τὸν λίθον διέβρηξε τὴν γατῆρα τῆς νηὸς, καὶ διαβράγεισης ἄρδην κατεποντίσθη ἐν τῷ βυθῷ. Τοῦτο τὸ δῶρον ἀντάμειψις τῆς ἀκραίφνουζ φιλίας, ἧς ἐπεδείξαντο Τούρκοι τοὺς Γαλατίνους. Ἀπῆσαν γὰρ ἐν τοῖς μεγιστάνοις αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ βόωντες, ὡς Ἡμεῖς φίλοι ὄντες, καὶ τὰ τῆς φιλίας πράττοντες ἐσημίναμεν τὴν ἔλευσιν τῆς τριήρεος. Καὶ γὰρ εἰ οὐκ ὄσπερ παρ' ἡμῶν ἐνωτισθέντες τὴν ἔλευσιν αὐτῆς, εἰς κερδὸν ἂν ἦσαν οἱ τόσοι κόποι τῶν

quam Christianorum urbem migrarent Romæ, ubi a probris, contumeliis et contemptu tuti et securi agerent? a Christianis enim non solum, sed ab ipsis Turcis et Hebræis merito spreti ac contumeliose habiti essent.

Per id tempus Justinianus Longus hostium biremes noctu invadere, ignemque iis injicere cogitabat. Ad hoc trireme una, Italorum probatissimis ei impositis, machinisque omnibus idoneis instructa, tempus commodum observabat. At Galatini Genuenses rem sibi compertam Turcis prodidere; qui noctem illam totam insomnem vigiliisque egerunt, tormentisque ad excipiendum Latinorum impetum paratis, venientes expectarunt. Latini istius proditionis ignari, anchors circum mediam noctem sine strepitu tollunt, et triremi ad navigia feruntur. Tunc Turci, qui tota nocte vigilaverant, igne bombardæ injecto lapideum globum triremi impeerunt; quæ cum ingenti fragore quassata, una cum vectoribus omnibus in profundum demersa est. Tali casu Latini vehementer territi ac attoniti fuere; Joannesque ipse pavoro haud mediocri perculsus est: fluctibus enim absorpti plures quam centum et quinquaginta juvenes prompti ac bellicosi perierant, qui in ejus nave stipendia omnes faciebant. Turci vero ob tam apposite destinatum ictum animo elati, omnes cum qui in navigiis, tum qui sub tentoriis erant, simul vehementer vociferantur, tantumque clamorem in cælum mittunt, ut tractus ille terræ concui videretur; formidine etiam Constantinopolitani ac Galatini trepidantes clamoribus similibus aerem complevere. Ubi vero dies illuxit, Turci lætitudi sibi que admodum confidentes oppugnare urbem pergunt, istaque inexpectata triremis depressione superbientes lapidem magnum bombardæ canali immittunt, et in navem quæ mercatorum Genuensium erat directo ictu, ejus costas dirumpunt, et in profundum demergunt. Hæc navis juxta muros ad portam Galatæ stationem in portu habebat, mercibus omnigenia onusta in Italiam mox navigatura; hocque facinore, seu redhostimento, quomodo amicitiam Galatinorum colerent, Turci probaverunt. Eodem hoc die ad magnates, cum ipsis expostulaturi, Galatini se conferrunt; quod cum amici eorum essent, talesque prodita triremi se præbuisent, tanta injuria illata ipsis esset: *Si vobis, inquit, incompertus fuisset triremis appulsus, tantos labores, in trahendis terra biremibus octoginta inque portum deducendis,*

Ismaelis Bullialdi notæ.

fert, Constantinum scilicet et chir Lucam de deditione faciendâ cogitasse: nisi Italorum auctoritate, et factione, qui et nusquam consensuri erant, ab hoc proposito retracti fuissent.

(84) Τότε ὁ Ἀδύγος Ἰουστινιανός. Hujus cæ-

pti meminerunt Laonicus, lib. vii; Leonardus Chiensis et Phranzes, lib. iii, c. 41. De nave Genuensi a Turcis demersâ idem Phranzes capite 49 disserit, sed a nostro in quibusdam visentit.

frustra subiissetis; in cinerem namque a Romanis A
versa fuissent. Vos itaque ob tantum officium gra-
tiam reponentes, tam grave damnum nobis intulistis.
Respondērunt Mesazontes: Navem illam vestram
esse ignorabamus, idque a nobis hostilem esse per-
suasis actum est. Bono estote animo; utque urbe[m]
occupemus, cujus equidem expugnatio vicina est,
tota concipite: dantium vobis illatum resarci-
tur, et quodcumque vobis debetur, numerabitur.
His blandis et ad fraudem compositis verbis pla-
cati, reversi sunt miseri, ad calamitatem cladem-
que exēcutientes, qua una cum capta ac expugnata
urbe obruendi erant. Tyrannus interim pontem
lignum a Galatæ littore ad Cynegum horce arti-
ficio compactum stravit. Dolia supra mille collecta
rudentibus colligata colærebant; ita ut bina se-
cundum eorum longitudinem apposita latitudinem
pontis caperent; series binæ dolorum, totam
pontis longitudinem capientes, simul etiam con-
nexæ coagmentantur: trabes deinde ad oram
utramque clavis affixæ, quibus tabulatum tandem
instratum est, tantaque erat pontis latitudo, ut
milites quinque fronte incedere facile possent.
έστρωσεν. Καὶ ἐγεγόναι εἰς πλάτος ἡ γέφυρα, ὥστε
πεζούς.

διὰ ξηραῖς εἰσαχθέντων ἐν τῷ λιμένι ὀδοήκοντα
πλείων. Τέτρα γὰρ ἐμελλόν γεγεῖναι καὶ πό-
λις παρὰ τῶν Ῥωμαίων. Ὑμῖς δὲ τὴν ἀντιμι-
σθίαν πληρώσαντες ἐποιήσατε ἡμῖν τὴν τοσαύ-
την ζημίαν. Οἱ δὲ μεσάζοντες ἀπεκρίναντο, ὅτι
Μὴ γινώσκοντες ὑμετέραν εἶναι τὴν ναῦν, ἀλλὰ
θαβροῦντες τῶν ὑπεραντίων εἶναι, τούτο καὶ
ἀσπράγαμεν. Ἔχετε οὖν θάρρος, καὶ εἴχετε
τοῦ λαθεῖν ἡμᾶς τὴν πόλιν· καὶ γὰρ ἤδη πά-
ροστιν καὶ ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι, καὶ τότε πᾶσα
ζημία, καὶ πᾶν ἕτερον τὸ ἐφειλόμενον ὑμῖν δο-
θήσεται. Σὺν τούτοις τοῖς μελιχίοις λόγοις ἀπεί-
σαν· μὴ εἰδότες οἱ ἄθλιοι ὅτι καὶ αὐτοί, καὶ ἡ πό-
λις αὐτῶν, ὡς ἡ Κωνσταντινου, οὕτω καὶ αὐτοὶ
γενήσονται μετ' ὀλίγον. Ὁ δὲ τύραννος κτε-
B σκεύασε καὶ γέφυραν (85) ξυλίην ἀπὸ τῶν τοῦ Γα-
λατᾶ βλέπων εἰς Κυνηγόν. Ἡ δὲ κατασκευὴ ἦν
οὕτως· ἀθροίσας κελεύσει οἰνοδόξα ἄγγεῖα ὑπὲρ τὰ
χίλια, καὶ ἔδρας καλωδίας εἰς πλάτος ὁσὸν τὰ δύο
ἄγγεῖα κατὰ μῆκος· τίθενται, ὄρμαθὸν ἕνα, καὶ
ἕτερον πάλιν ὄρμαθὸν ὁμοίον τῷ πρώτῳ· εἶτα συν-
άψας, καὶ συναρμόσας τοὺς δύο ὄρμαθούς, καὶ δο-
κούς ἐκ τῶν δύο μερῶν προσηλώσας, σανίδας κτε-
ἀπὸνως πέντε κατὰ πλάτος διέρχασθαι στρατιώτας

CAPUT XXXIX.

Mehemetes Constantinum ad deditiōnem frustra hortatur, propterea ad expugnandum urbem se accingit. Justinianus
dirutam muri partem manit. Maii 21 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et postriedie usque ad horam
dici nonam. Die 28 Maii post occasum solis acriter pugnant. Mehemetes suos hortatur. Justinianus grande plumbes
in manu læsus pugnam omisit; obsessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores
deturbant, et rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt. Constantinus interficitur. Turci obitus
passim cædunt, templa, monasteria et domos diripiunt. Græci in sanctæ Sophiæ templum conjugiunt. falsa opinione
salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt, omnes captivos abducunt. Templum pulvum ac diripiunt. Magnus
dux capitur, et Mehemetis jussu domi custoditur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot et Galatinorum
non pauci aufugiunt. Cæteri per Zuganum a fuga revocantur. Galatin: Mehemetis se dedit. Græci omnes et qui in
urbe capta vivi supererunt, in naves aut castra Turcorum translati.

Omnibus ad expugnandum urbem, ut Mehemeti C
videbatur, rite instructis, caduceatorem, qui im-
peratorali talia diceret, destinat: Omnia ad expu-
gnationem jam parata esse, et quod jamdiu ante
decrevi, 158 deinceps efficiendi tempus adesse cer-
tiorum te facio. Incepti nostri exitum Deo, a cujus
nutu pendet, credimus. Ad deditiōnem compellan-
tibus nobis quid respondes? Urbe decedere tibi pla-
cet, et quocumque libuerit, cum aulæ tuæ proceri-
bus, eorum supellectile ac divitiis, abire? hac etiam
conditiōne ut nostri neuter populo damnum inferat?
An obsistere ac repugnare tibi certum est? proinde-
que vitam divitiarum tuas, et tuorum perdere, po-
pulum quoque captivum per omnes regiones a Turcis
distrahendum prodere? Imperator præsentē senatu
respondit: Si pacem nobiscum majores tuos imita-
tus habere velis, gratias ob id Deo agimus. Ili equi-
dem majores meos, velut parentes venerati, colue-
runt ac observarunt: hanc urbem, apud quam ca-

Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα (86), ὡς αὐτῷ ἔδοξε,
καλῶς, ἐπεμψεν ἔξουσιον λέγων τῷ βασιλεῖ· Γίνωσκε
τὰ τοῦ πολέμου ἤδη ἀληθεύσαι, καὶ καιρὸς ἐστίν
ἀπὸ τοῦ γῆρ πιαῖαι τὸ ἐνθυμηθῆν πρό πολλοῦ
παρ' ἡμῖν νῦν. Τὴν δὲ ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ τῷ
θεῷ ἀφιεμν. Τί λέγεις; βούλεις καταλείπειν τὴν
πόλιν, καὶ ἀπελθεῖν ἐνθα καὶ βούλεις μετὰ καὶ
τῶν σῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐ-
τοῖς, καταλιπὼν τὸν δῆμον ἀξίμιον εἶναι καὶ
παρ' ἡμῶν, καὶ παρὰ σοῦ; ἢ ἀντιστήραι, καὶ
ἐν τῇ ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀπολέσεις σὺ τε
καὶ οἱ μετὰ σοῦ, ὃ δὲ δῆμος αἰχμαλωτικῶς
παρὰ τῶν Τούρκων διασπαράσιν ἐν κάσῃ τῇ
γῆ; Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπεκρίνατο σὺν τῇ συγκλήτῃ·
Εἰ μὲν βούλεις, καθὼς καὶ οἱ πατέρες σου ἐρη-
D στω, εἰρηκτικῶς σὺν ἡμῖν συνζῆσαι καὶ σὺ, τῷ
θεῷ χάρις. Ἐκεῖνοι γὰρ τοὺς ἐμοὺς γονεῖς ὡς
πατέρας ἐλόγιζον, καὶ οὕτως ἐτίμων, τὴν δὲ
πόλιν ταύτην ὡς πατρίδα. Καὶ γὰρ ἐν καιρῷ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Κατασκευάσας καὶ γέφυραν. Leonardus
Chrensis, Laonicus, lib. viii, Leoniclav. lib. xv,
Phranzes lib. iii, cap. 40, adeundi.

(86) Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα. Cap. proximo

diximus quisnam fuerit ille legatus, et quo animo
a Mehemete fuerit missus. Præter Laonicum ad-
eundi Leonardus Chrensis, atque etiam Paulus
Maurocenus *Historiæ Venetæ* lib. xxv.

περιστάσως ἀπαντες ἐντός ταύτης εισιόντες ἑσώθησαν, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντισταλῶν ἐμακροβίω. Ἐχε δὲ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ἀρπαχθέντα ἀδίκως κἀντὶ καὶ γῆν, ὡς δίκαια. Καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους (87) τόσους, ὅσους κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν κατ' ἔτος τοῦ δοῦναι σοι, καὶ ὑπέλθε ἐν εἰρήνῃ. Τί γὰρ οἶδας εἰ θαρρῶν κερδαῖναι, εὐμενῆς κερδαρθεῖς; Τὸ δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὐτ' ἐμὸν ἐστι, οὐτ' ἄλλου τῶν κατοικοῦντων ἐν ταύτῃ. Κοιῆ γὰρ γινώμη πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν, καὶ οὐ φοισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος, καὶ ἀπογνοὺς τὴν εἰρηνηκὴν τῆς πόλεως προδοσίαν, ὥριτε διαλαλιὰς γενέσθαι ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ· καὶ ἐδήλωσε τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὁμοσας ὡς οὐκ ἔσ' ἄλλο χρῆ- ζει κέρδος πλὴν τὰς οἰκοδομὰς, καὶ τὰ τελεχῆ τῆς πόλεως· τὸν δ' ἄλλον ἀπαντὰ θησαυρὸν, καὶ αἰχμαλωσίαν ἔτρωσαν ὑμῶν κέρδη. Τότε οἱ πάντες εὐφρόνησαν. Ἐσπέρας δὲ γενομένης κήρυκας κύκλιψ τοῦ στρατοπέδου στείλας, ἐπρόστατε ἐν πάσῃ σκηνῇ φῶτα μεγάλα καὶ πυρκαϊὰς ἀνάψαι· καὶ τῶν φώτων ἀναφθέντων πάντας σὺν ἤχη καὶ βοῇ ἀλαλάσαι τὴν μαρὰν αὐτῶν φωνὴν (88), τὴν δηλοῦσαν τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν. Καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι ξένον τέρας· τὰ γὰρ φῶτα ὑπερεκχυθέντα ἐν γῆ καὶ θαλάσῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμπον, τὴν πᾶσαν πόλιν, τὸν Γαλατῶν, τὰς νῆας ἀπάσας, καὶ τὰ πλοῖα πέρα τὸ Σκουτάριον. Καὶ ἐπιφάνεια πᾶσα τῆς ὑγρᾶς τοσοῦτον ὑπερήστραπτον, ὅσον εἶποι τις κεραινοῦ δίκην. Καὶ γὰρ εἶθε ἦν κεραινοῦς, οὐ φωτίζων μόνον, ἀλλὰ καὶ κατακαίων καὶ δαπανῶν! Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐδόκουν πῦρ ἐμπεσεῖν ἐν τῷ στρατεύματι. Καὶ κατέτρεχον ἕως τοῦ ἑρείπιου. Καὶ ὄρωντες αὐτῶν τὰς ὀρχήσεις, καὶ τὰς εὐφροσύνους ἀκούοντες ἀλλαγὰς τὰς γενομένας, προειρῶν τὸ μέλλον, καὶ σὺν καρδίᾳ συντετριμμένη πρὸς τὸν θεὸν ἔλεγον, Κύριε, φεῖσαι ἡμᾶς τῆς δικαίας σου ἀπειλῆς, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀντικειμένου. Οἱ δὲ ἐρημότατοι μόνον ἰδόντες τὴν τοσαύτην θεάν, καὶ τὴν βοὴν ἀκούσαντες, ὡς ἡμιθανεῖς ἔπνεον, μὴ δυνάμενοι ἔλκειν πνεῦμα μήτ' ἀποφυσῆν. Ὁ δὲ Ἰωάννης διὰ τῆς νυκτὸς ἔκειντος ἀγωνισάμενος, καὶ κελεύσας τὰς κληματαῖδας ἀπάσας τὰς εὐρισκομένας ἐν τῇ πόλει συναγαγεῖν καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς ἑρείπιοις, κατασκευάσας ἄλλην τάφρον ἐνδοθεν τοῦ φυλάττεσθαι τὰ τελεχῆ τὰ φθαρέντα. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἰδόντες τὴν εἰσοδοῖξοδὸν αὐτῶν φανεράν γενομένην, καὶ μὴ δυναμένους ἐξέλκειν ἐξω τῆς πόλης, καὶ ἀνοῖστασθαι τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ ἀπερικαλύπτους ἕλκας τῶν τελεχῶν καταπεσόντων. Ἦσαν τινες τῶν γερῶντων ἐπιστάμενοι παραπόρτιον ἐν, πρὸ πολλῶν

A lamitate et arumnis pressi salutem sibi quaesierunt, patriæ loco habuerunt, quorum etiam nullus qui oppugnatione illam tentavit, longævus fuit. Castris et regionibus, contra fas jusque nobis ereptis, tanquam juste partis fruerentur. Tributa annua, quam magna ac gravia pendere poterimus, impera, et pace constituta recede. Num spe lucri delusus, an aliis præda futurus sis omnino nescis; urbem vero tibi dedere, neque penes me est, neque in civium cujusquam incolarumve potestate. Unum quippe universorum propositum est, ultro mori, nec vitæ nostræ parcere.

B His auditis, tyrannus deditioe sponte facta urbem recipere desperavit: quamobrem copiis suis per castra oppugnationis diem edixit: quibus juratus significat, alia præda, præter mœnia et domos urbis, se non indigere; thesaurus ac mancipia cæteramque prædam militi suo dimittere. Ei hæc de causa universæ copię cum plausu acclamant. Sub vesperam per universa castra tubicinibus missis, in tentoriis singulis lumina et ignes ingentes accendi jubet; luminibusque accensis, cunctos vocem infandam, impie eorum religionis signum, clamore intenso ac alacri sonare. Portentis quid simile videndum audiendumque oblatum est; lucernæ etenim terra marique confertim dispositæ solis splendorem vincebant, totumque oppidum, Galatam, naves omnes, et navigia ultra Scutarium stantia illustrabant; marisque superficies acriter ad fulgetri aut fulminis instar cornesabat. Ac utinam fulmine non solum collustrante, sed et comburente ac absumente classis et castra tyranni de cælo tacta tunc fuissent! Romæ incendio ardere castra rati, usque ad muri vulniam exploraturi processere: ex conspectis vero eorum saltationibus, plausu latusque eorum vocibus auditis, quod futurum erat, coniecere: et ad Deum corde commotus sic clamaverunt: Parce nobis, Domine, justasque minas tuas averte, et e manibus oppugnantium **159** nos eripe. Plebs etiam hoc unico spectaculo ac vociferatione perterrita ac semimortua, respiratione velut intercepta ducens suspiria singultiebat. Joannes porro nocte illa strenue laboravit, omniaque sarmenta, quæ in urbe reperiri possent, comportari jussit, ut mœnium ruderibus injecta illa lorica ac munimentum, quo milites protegerentur, efficerent, fossamque intra ambitum ipse duceret, qua dirutam eorum partem tueretur. At Romæ interim dubii hærent, cernentes hostium conspectui patere viam, qua urbe egredi, inque eam remeare possent; nec propterea liberum sibi esse ea erumpere, ut cum

Ismaelis Bullialdi notæ.

(87) Καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους. Non conveniunt de hujus tributi solutione Ducas et Laonicus. Ille quippe Constantinum inducit, quamlibet vectigalis annui summam pollicium, quartam Mehementes imperaret: quod hunc respuisse supra narravit. Laonicus vero decem myriadas nummorum tributi nomine sibi solvi Mehemetem pe-

tiisse scribit.

(88) Τὴν μαρὰν αὐτῶν φωνήν. Intelligit voces illas *Alla-hu*, id est, *Deus est*, et illas *Alla-hu-hekber*, id est *Deus magnus est*. Quas quidem Ducas μαρὰν φωνήν appellat, quia a pollutis impiorum libellis, Dei nomen contra ipsum, ejusque Ecclesiam usurpantibus, pronuntiat.

Turcis in exteriore propugnaculo pugnarent, quod A muro diruto corpora nuda hostibus objicerent, nec, quo se protegerent, haberent; senum itaque quorundam iudicio, porta subterranea, ante multos annos valde munita, in palatii parte inferiori imperatori innotescit, quam statim aperiri jubet: eaque Romæi muris protecti eruptione facta in aggere extra muros cum Turcis pugnabant. Hæc autem extra porta Cercoperta olim appellata fuit.

Tyrannus porro die Dominica urbem ab omni parte oppugnare cœpit, præliisque continuis a vespera per totam noctem Romanos exercuit ac fatigavit; erat autem illa Dominica festivitas Omnium sanctorum, Maii dies vicesimus septimus. Postquam illuxit ad horam usque diei novam remissius pugnatum: exercitum deinde in duo agmina a palatio usque ad portam Auream distribuit. Octoginta etiam biremes a Ligni porta usque ad Plateam collocat; cætera navigia, quæ ad duas columnas stabant, per ambitum circumacta fuere a porta Pulchra ultra arcem Megademetrium, et portam Parvam Hodegretrie (id est viæ ductricis) monasterio vicinam; ultra portum etiam, quem circumdabant, usque ad Blanca locata erant. Unoquoque horum scalæ mœnium altitudini pares alique bellica instrumenta vehebantur. Post solis occasum classicum sonuit, et tyrannus ipse hora noctis secunda fidelissima juventute fortiter et acriter pugnante, decem millium suorum mancipiorum numero civibus et equo insidens, in parte muri dejecta cominus pugnabat. A tergo vero et a lateribus supra centum equitum strenuorum millibus aderant. In partibus vero inferioribus usque ad portæ Aureæ portum plures centum millibus milites locati erant; et a principis statione ad summam usque palatii partem alia quinquaginta millia militum in spatii occupabant. Navigia vero et pontem alia infinita multitudo tenebat. Obsessi quoque stationes ad propugnandum partiti erant. Imperator **160** et Joannes Justinianus mœnium partem dirutam, in aggero exteriori pugnantes, eum tribus Latinorum Romanorumque millibus tuebantur. Ad palatium cum quingentis magnus dux stabat. Mœnia vero, quæ mari objecta sunt, et propugnacula, a porta Lignea usque ad Pulchram,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) *Ἐκαλεῖτό ποτε Κερκοπόρτα.* De illa ne verbum quidem faciunt Gyllius et Leunclavius. Videnda sunt quæ supra cap. 59 attulimus, ubi de Xyloporta mentio habetur.

(80) *Ἀπὸ τῆς Ευλοπόρτης ἄχρι τῆς Πλατείας.* Hæc hodie bazari, vulgo Ai-yazari appellatur his temporibus; vicina est Occidentali urbis anguli. Verum differt a porta Xylocerco appellata. Hæc quippe Xyloporta semper aperta fuit: at Xylocercos etiam Cantacuzeni temporibus, hujusque etiam obsidionis clausa erat. Platea Cynege vicina est.

(91) *Ἀπὸ τῆς Ὀραίας πύλης.* Pulchra porta appellabatur, quæ hodie *Bacæ-capi*, id est *Horti porta* vocatur, vel *Cisul-capi*, quod magna fre-

χρόνων ἀσφαλῶς πεπραγμένον ὑπόγειον, πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ παλατίου, καὶ δηλώσαντες τῷ βασιλεῖ, διὰ προστάξεως αὐτοῦ ἠνοίχθη· καὶ ἐξήρχοντο ἐξ αὐτοῦ περιεσκόπουμενοι τοῖς τεύχεσι τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ ἀντεμάχοντο τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ περιβόλαιῳ. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς κρυφῆς ἐκείνης πύλης ἐκαλεῖτο ποτε Κερκοπόρτα (89).

Ὁ δὲ τύραννος ἤρξαιτο ἡμέρα Κυριακῇ συνάπειν πόλεμον καθολικόν· καὶ δὴ ἐσπέρας γενομένης οἱ ἐδωκεν ἀνάπαυσιν τοῖς Ῥωμαίοις τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· ἦν γὰρ ἡ Κυριακῇ ἐκείνη τῶν ἁγίων Πάντων, ἅτων ὁ Μάιος ἡμέρας κς'. Ἐπιφωσκούσης δὲ τῆς ἡμέρας συνῆψε πόλεμον οὐ τέσον ἄχρι ὧρας ἐννάτης. Μετὰ δὲ τὴν ἐνάτην διεῖλε τὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς Χρυσῆς. Καὶ τὰ ἀγδοήκοντα πλοῖα ἀπὸ τῆς Ευλοπόρτης ἄχρι τῆς Πλατείας (90)· τὰ δὲ ἕτερα ἰσάμενα ἐν τῷ διπλοκονίῳ περιεκύκλωσαν ἀπὸ τῆς Ὀραίας πύλης (91), διακάντα τὴν Μεγαδμητρίον (92) τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν πόρταν τὴν μικράν, τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὀδηγητρίας (93). Καταθάντες τὸ μεγακαλάτιον, καθ' διαβάνας τὸν λιμένα περιεκύκλωσαν ἄχρι τοῦ Βλάγκα (94). Ἐκαστον αὐτῶν ἔχον ἀνά κλίμακα ἰσοστάθμον τοῖς τεύχεσι, καὶ παντοίαν ἄλλην παρασκευὴν. Δύνατος οὖν τοῦ ἡλίου, τὸ ἐνωάλιον ἤχησε, καὶ αὐτὸς ὁ τύραννος ἐπιπικρὸς τῇ δευτέρῃ ἐσπέρας, καὶ ἦν ἡ παράταξις μεγάλη σφῆδρα. Ἐμάχετο οὖν κατὰ πρόσωπον τῶν πεσόντων τεύχων σὺν τοῖς αὐτοῦ πιστοῖς δοῦλοις νέοις καὶ πανακχέσι, ὑπερμεχοῦντες ὡς λέοντες ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων. Ἐξόπισθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγίων ἄνδρες μάχισοι ἱπποῖται ὑπὲρ τὰς ρ' χιλιάδας. Ἐν δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν ἄχρι τοῦ λιμένος τῆς Χρυσῆς ἕτεροι ἐκατὸν καὶ ἐπέκεινα· καὶ ἀπὸ τοῦ ἐσπέρου οὗ ἴσται οὐ ἤγεμὸν ἔως τοῦ παλατίου τὰς ἄκρας; ἕτεροι πενήκοντα χιλιάδας· καὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὴν γέφυραν ὑπὲρ ἀριθμόν. Οἱ δ' ἐνδοὶ καὶ αὐτοὶ διαμνησθέντες· ὁ μὲν ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Ἰωάννῃ Ἰουστινιανῷ ἐν τοῖς τεύχεσι τοῖς πεσοῦσιν, ἐξω τοῦ κάστρου, ἐν τῷ περιβόλῳ, ἔχοντας μετ' αὐτοῦς Λατίνους καὶ Ῥωμαίους ὡς τρισχιλίους· ὁ δὲ μέγας Δούκας ἐν τῇ βασιλικῇ ἔχων ὡς πεντακοσίους. Τὴ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν τεύχη, καὶ οἱ προμαχῶνες ἀπὸ τῆς Κυλίνης πόρτας ἔως τῆς Ὀραίας τ' ἀγρότοροι, καὶ τοξόται ἐπέκεινα πεντακοσίων. Ἀπὸ δὲ

quentia portæ illius proximi vici, ab Hebræis habitentur, qui per contumeliam *Cisul* appellantur.

(92) *Τὸν Μεγαδμητρίον.* Arx illa fuit in promontorio quod Bosphorus Thracicus et sinus Ceratinus ambiunt: in quo hodie sultani Saratum ædificatum cernitur.

(93) *Τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὀδηγητρίας.* Ex hoc loco et superiori cap. 11 colligere licet monasterium τῶν Ὀδηγῶν non longe fuisse dissitum a maris Bosphoro objectis.

(94) *Ἄχρι τοῦ Βλάγκα.* Non longe distat hic locus ab arce Heptapyrgo, *ledi-cula* Turcice dicta.

τῆς Ὀραίας ποιῶν τὸν γύρον ἕως τῆς Χρυσῆς πύλης ἐν ἑκάστῳ προμαχώνι εἰς ἡ τοξότης, ἢ τσαγρότης, ἢ πετροβολιστής· πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα διαδάντες ἀγρόφων, μὴ δ' ὀπισθεῶν κοιμηθέντες. Οἱ δὲ Τούρκοι σὺν τῷ ἡγεμόνι ἐσκευάζοντο πλοῦσαι τὰ τεῖχη, φέροντες κλίμακας ὑπὲρ ἀριθμὸν προκατασκευασθείσας. Ὁ τύραννος οὖν ἐξέπισθεν τῆς παρεμβολῆς ἐν βάθει σιδηρᾷ ἐλαύνων πρὸς τὰ τεῖχη τοὺς τοξίτας, πῆ μὲν κολακεῶν ἐν λόγοις, πῆ δὲ ἀπειλῶν, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀντιμάχοντο ἀνδρείως ὅσον ἢ δύναμις. Ὁ δὲ Ἰωάννης γενναίως παρίστατο σὺν τοῖς αὐτοῦ, ἔχων καὶ τὸν βασιλεῖα ἑνοπλιον, σὺν πάσῃ τῇ παρατάξει ἀντιμαχόμενοι.

Ὁ; οὖν ἐμελλον μεταπεσεῖν τὰ τῆς τύχης ἀνδραγαθήματα ἐν χειρὶ τῶν Τούρκων, ἀφίειδεν ὁ θεὸς ἐκ τοῦ μέσου τῆς παρεμβολῆς τῶν Ῥωμαίων τὸν στρατηγὸν αὐτῶν γίγαντα, καὶ ἰσχύοντα, καὶ ἀνθρωπὸν πολεμιστήν. Ἐπιλήγη γὰρ διὰ μολυβδοβόλου ἐν τῇ χειρὶ ὀπισθεν τοῦ βραχίονος, εἰ σκοτίας ὄψεως, καὶ διατρήσας τὴν σιδηρῶν χλαμύδα, καὶ ἥτις ὀπίρχει κατεσκευασμένη ὡς τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὄπλα, οὐκ ἔδύνατο ὑπὸ τῆς πληγῆς ἡρμεῖν. Καὶ λέγει τῷ βασιλεῖ, Στήθι θαρσαλέως, ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς νηὸς ἐλεύσομαι, κἀκεῖ ἰατρευθεῖς τάχος ἐπαναστρέψω. Ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ πληροῦσθαι τὰ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λεγόμενα τὰς Ἰουδαίους· Ὁρῶτε ἔρρετε πρὸς Σεδεκίαν· Τάδε λέγει Κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ· Ἰδοὺ ἐγὼ μεταστρέψω τὰ ὄπλα τὰ πολεμικὰ τὰ ἐν ταῖς χειρῶν ὑμῶν, ἐν οἷς ὑμεῖς πολεμεῖτε ἐν ἀρτοῖς τῶν βασιλέων βαβυλωνίων, καὶ τοὺς Χιλιθαίους τοὺς συγκεκλιμένους ὑμῶς ἐξώθεν τοῦ τεύχους· καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ταύτης. Καὶ πολεμήσω ἐγὼ ὑμῶς ἐν χειρὶ ἀκτεταμένη, ἐν βραχίονι ἐνθῆλῳ, μετὰ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς, καὶ παροξυσμοῦ μεγάλου· καὶ πατάξω τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτήνη θνητῶν μετὰ ἄλλῳ, καὶ ἀποθαροῦνται. Ὁ δὲ γαῖσομαι ἐπ' αὐτοῖς, καὶ οὐκ οἰκταίρω αὐτούς. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὸν Ἰωάννην ἀναχωρήσας, ἐξέλιπε, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν· πλὴν ὅσον ἢ δύναμις ἀντιμάχοντο. Οἱ δὲ Τούρκοι τὸ κατ' ὀλίγον προσεγγίσαντες τὰ τεῖχη ἀσπίδοσφοροῦντες ἐτίθεισαν κλίμακας· πλὴν οὐδὲν ἦσαν· ἐκώλυον γὰρ αὐτοὺς λιθοβολοῦντες ἀνωθεν, ὡς οὖν ἐμποδίζομενοι εἰστέκεσαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πάντες σὺν τῷ βασιλεῖ ἀντιπαρατάσσοντες ἦσαν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἀπατα ἢ δύναμις, καὶ ὁ σκοπὸς ἦν, τοῦ μὴ ἀφαιρεῖν τοῖς Τούρκοις τὴν εἰσοδὸν γινέσθαι ἐκ τῶν καταπεσόντων τευχῶν, ἔλαθον δὲ ἑλλῆς ἕξου τοῦτους εἰσάξαι· ὁ θεὸς τῶν ἁγίων. Ἰδόντες γὰρ τὴν πύλην, ἢ προλαβόντες εἰρήκαμεν, ἀνεψυγμένην, καὶ εἰσπηδίσαντες ἐντοὺς ἐκ τῶν ὀνομασθῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν θεῶν τυράννου ὡς πενήκοντα, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τῶν τευχῶν, κύρηντες, καὶ τοὺς συναρτήσαντες κτείναντες, τοὺς ἀκροβολιστὰς ἐπέλαον. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα φοβερῆς μεγάλου. Οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι καὶ ἑταῖροι, οἱ κωλύοντες τοὺς τὰς κλίμακας· προσελθόντες τοῖς τεύχεσι, οἱ μὲν πρὸς τὴν

A jaculatores et sagittarii plusquam quingenti propugnabant. In singulis denique propugnaculis, iuxta portas Pulchram et Anream, per totum uentrorum ambitum, sagittarius unus, jaculator, vel sclopetarius impositus erat : totaque illa nocte vigiliis egerunt. At Turci, concitante principis suo, scalas ad subeundas muros infinitas adhaere festinant. Tyrannus post aciem virgam ferream gestans, alias blandiendo, alias minitandis sagittarios ad mœnia impellere, quorum impetum totis viribus obnitendo sustinebant obsessi, Joannes stipatus suis, et qui arma indutus Imperator aderat eum copiis universis acriter praeliari.

B Cum ergo ad Turcos fortuna prospera se non conversura fuit, ex Romanorum acie media, duccem gigantem bellicosum fortemque virum Divus abstulit, is grande plumbea in manus parte exteriori antequam luceretur vulneratus, perrupta chlamyde ferrea, armis Achillæis opere pari, pro dolore stare amplius non poterat. In peratori ideo dixit : Firmiter ac strenue hic sta, vulnura curaturus ad navem me confere, hincque statim revertar. Illa quippe hora adimplenda erant, quae Judæis a Jeremia dicta sunt : Ad Sedekiam sic loquemihi : Haec dicit Dominus Deus Israel : Ecce ego tela bellica, quae manibus vestris gestatis, quibus pugnalis adversus regem Babylonis et Chaldeos, qui obsidione muros vestros circumperit, in vos converteriam : et in urbem mediam illis inducam. C In vos ira ac indignatione commotus, manus extensa, et brachio elato contra vos praeliabor : hujus urbis incolas feriam. Homines et jumenta strage magna interficientur : non parcam eis, neque insarum miserebor. Imperator ejusque milites, quamvis eos, postquam Joannes recessit, pavore invasisset, totis tamen viribus resistebant. Verum Turci muris paulatim appropinquantes clypeis protecti scalas, haec tamen aliquo successu, ad movere : lapidibus enim e superiorum parte ita deturbati ac obruti sunt, ut incepto desisterent, Romani omnes et Imperator ipse hostibus dum obsident, totisque viribus obnixi contendunt, ut Turci per murum ruinam viam sibi in urbem facerent, hi alia parte, ita volente Deo, clam in eam penetravere. 161 Conspecta enim, quam Ceroportam diximus, porta patente, quinquaginta ferme viri inter tyranni satellites insignes per eam irruerunt : qui postquam in muri rimas evaserat, cum ardore pugnantes obvios quosque, qui inde jaculabantur, caedunt. Horrèndum tunc spectaculum oculis observabatur : Romanorum etenim Latinorumque, Turcos scalas muris admoventes repulsantium, alii caesi, alii clausis oculis praecipites e muris se dedere : membrisque contusis vita tandem acerbo fato privati sunt. Facile dein ceptis scalis applicatis in muros, aequae voluntati similes, subierunt Turci.

κατεκόπησαν, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καρμύζαντες

ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπιπτον, καταβρωγότες τὰ σώματα, καὶ δεινῶς ἐπὶ τέλος τῆς ζωῆς ἀποβάλλοντες. Τὰ δὲ κλιμακας ἀκωλύτως ἐπήγνουον, καὶ ἀνέβαινον ὡς ἀετοὶ πετόμενοι.

Nec ista interim quæ gerebantur, imperator ei- A
que militantes Romæ resciverant ; quod longius
ab eorum statione, qua Turci irruerunt, porta aber-
rat, præsertim vero quia adversus oppugnantes
toti intenti erant. Turci quippe viginti pugnis as-
sueti contra Romæum unum bello minus, quam
quivis eorum, aptum præliabantur, ac propterea
Turcis resistere solummodo cogitabant. Cum ita-
que ex improvise e murorum parte superiori mis-
silibus se peti ac necari sensit, et Turcos in
urbem penetrasse conspexissent, in partes inte-
riores ejus tumultuantes fuga se recepere. Per por-
tam vero, quæ Charsi dicitur, multitudine coarctatis
ac oppressis non patente introitu, qui viribus ac
robore præstabant, invalidorum corporibus calca-
tis pervasere. Tunc quoque tyranni acies Romæo-
rum fuga animadversa, clamore sublato miseris-
que conculcatis ac cæsis, in urbem irrupit. Ad
portam vero collapsorum animamque agentium
corporibus obseptam cum devenissent, ingredi
nequiverunt ; per muri itaque ruinam plurimum via
sibi quaesita obvius trucidarunt. Tunc imperator,
omni abjecta spe, animo ac corpore fatiscens,
clypeum enseque manibus gestans, lamentabilem
ac commiseratione dignam vocem emisit : *Nullus-
ne adest Christianus qui caput mihi amputet ?* ab om-
nibus quippe desertus erat. Simul cum his verbis
Tarcus quidam vulnus ei in faciem impressit, quo
accepto nudum caput genamque alteram alii Turco
præbuit. Lethali denique vulnere confossus, a
tergo eum invadente alio, concidit : sic interfectum,
nec pro imperatore agnatum, tanquam manipula-
reum militem omiserunt. Porro dum in urbem hora
diei prima nondum orto sole perrumpunt Turci,
suorum tres solummodo desideraverunt. Urbem
ingressi, et a Charisi porta ad palatium diffusi, ob-
vius pariter ac fugientes interfecerunt. Num-
erumque militum, qui urbi tuenda operam nava-
rent, quinquaginta millia æquare Turci persuasi
ac formidantes, duo illorum 162 millia neci de-
derunt. Quibus si compertum fuisset, universam
bello aptam multitudinem octo millia non superare,
nullus eorum percussisset. Avaritiæ etenim adeo ob-
noxia hæc gens est, ut quilibet cædis paternæ vindictam
omitat, auroque accepto sicarium liberum
abire sinat ; quanto magis eum, qui, nulla ipsis
prius illata, ab eis injuriam patitur : confecto
bello a multis, quibuscum collocutus sum, talia au-
divi : **Terrore ac formidine ab eis qui in prima acie
pugnauerant, perculsi, quotquot primi occurrerunt
cecidimus : siquidem vero tantam in urbe militum
infrequentiam ac paucitatem cognovissemus, omnes
tanquam pecudes venundatos distraxissemus.**

Interca: etiam tyranni Azapides, qui Jenitzeri vo-

Ismaelis Bulljaldi notæ.

(95) Ἀζιπίδες. Hæc vox proprie significat pedites : et jenitzeri eo nomine appellari possunt, quod pedites etiam sunt.

Oi δὲ Ῥωμαῖοι σὺν τῷ βασιλεὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὸ
γεγόμενον ἦν γὰρ ἀπὸ μακρίθεν ἡ γενομένη τῶν
Τούρκων εἰσόδος, καὶ ἄλλως ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀντιμα-
χόντων ἄρας ὁ σκοπὸς ἦν. Ἦσαν γὰρ ἀντιπύλε-
μοῦντες ἄνδρες μάχιμοι Τούρκοι εἰκοσι πρὸς ἓνα
Ῥωμαῖον, καὶ τοῦτον οὐ τόσοσιν πολεμιστῆν ὡς τὸν
τυχόντα Τούρκον. Πρὸς ἐπεινοῦς γούν ἦν καὶ ὁ σκο-
πὸς, καὶ ἡ φροντίς. Τότε ἐξαίφνης ὄρωσι βέλη ἐκ
τῶν ἄνω κατιάντα, καὶ κατασφάττοντα τοῦτους.
Ἀναδελψάντες ὄρωσι Τούρκοι : ἰδόντες δὲ εἰς φυ-
γὴν ἔνδον ἐτρέπτησαν. Καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν
διὰ τῆς πύλης τῆς ἐπονομαζομένης Χαρισσοῦ, στενω-
χωρούμενοι διὰ τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἀλκὴν περιστο-
τέραν ἔχοντες, τοὺς ἀνάνδρους καταπατοῦντες, εἰ-
ήρχοντο. Τότε ἡ τοῦ τυράννου παράταξις ἰδόντας
τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μιᾶ φωνῇ βοήσαντες
εἰσέδραμον, καταπατοῦντες τοὺς ἀθλίους, καὶ κα-
τασφάττοντες. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλην οὐκ
ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν ἦν γὰρ φραγείσα ὀπὸ τῶν
καταπεσόντων σωμάτων καὶ λειποφυγησάντων. Ἐκ
τῶν τείχεων οὖν οἱ πλείστοι διὰ τῶν ἐρείκειων
εἰσέβησαν, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον. Ὁ
βασιλεὺς οὖν ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, ἰστάμενος βα-
σταζῶν σπάθη καὶ ἀκρίβα εἶπε λόγον λύτης δεινῆς·
*Οὐκ ἔστι τις τῶν Χριστιανῶν τοῦ λαθεῖν τὴν
κεφαλὴν μου ἀπ' ἐμοῦ ;* ἦν γὰρ μονώτατος ἀπα-
λειφθεὶς. Τότε εἰς τῶν Τούρκων δοὺς αὐτῷ κατὰ
πρόσωπον, καὶ πληξας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ ἐπέ-
ραν ἔχαρίσατο, τῶν ἐπισθεν ἃ ἕτερος καιρίαν θεὸς
πληγὴν, ἔπεσε κατὰ γῆς· οὐ γὰρ ᾔδεσαν ὅτι ὁ βα-
σιλεὺς ἐστὶ, ἀλλ' ὡς κοινὸν στρατιώτην τοῦτον
θεωτῶσαντες ἀφῆκαν. Εἰσελθόντες δὲ οἱ Τούρκοι,
πλὴν τριῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς ἄλλος ἀπέλωτο.
Ἦν γὰρ ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, οὕτως ὅπερ γῆν
φανέντος. Εἰσελθόντων δὲ, καὶ διασκαδασθέντων
ἀπὸ τῆς πύλης Χαρισσοῦ ἕως τοῦ παλατίου τὸν
ἀπαντήσαντα ἐφόρευον ὁμοίως καὶ τὸν φεύγοντα.
Κατέσφαξαν οὖν ἄνδρας μαχίμους ἕως χιλιάδας δύο.
Καὶ γὰρ οἱ Τούρκοι ἰδοῦσάσαν· ἦσαν γὰρ αἱ
διαλογιζόμενοι, ὅτι ἐντός τῆς πόλεως τοῦλάχιστον
ἔσονται πολεμισταὶ ὡς πενητηκοντακισχιλιοὶ. Ἐν
τούτῳ τοὺς διαχιλίους κατέσφαξαν. Εἰ γὰρ ᾔδεσαν,
ὅτι πᾶς τῶν ἐνόκλων στρατὸς οὐκ ὑπερβαίνει τοὺς
ὀκτακισχιλίους, οὐκ ἂν ἀπέλωσάν τινα· φιλοχρη-
μάτων γὰρ ὄν τὸ γένος τοῦτο, εἰ καὶ φονεὺς πατρι-
κὸς ἐμπέσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, διὰ χρυσοῦ ἀπο-
λύουσι· πόσῳ μᾶλλον ἢ μὴ ἀδικήσας, ἀλλ' ὄπ' αὐ-
τοῦ ἀδικουμένου ; καὶ γὰρ μετὰ τὸν πόλεμον ἐνέτω-
χον ἐγὼ πολλοῖς, καὶ διηγήσαντό μοι, πῶς φεδύ-
μενοι τοὺς ἐμπροσθεν, ἐσφάττομεν τοὺς προλαβόν-
τας. Καὶ γὰρ εἰ φέδομεν τσαούτην ἀπορίαν ἀνὴρ ἢ
ὑπάρχουσαν ἐν τῇ πόλει, τοὺς πάντας ὡς πρόβατα
πεπράκαμεν ἂν.

Oi δὲ τῆς αὐλῆς τοῦ τυράννου Ἀζάπιδες (95), οἱ

καὶ γενεῖσθεος κίκληνται, αὐτὸ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατέδρομον, οἱ δὲ πρὸς τὴν μεγάλῃ Προδρόμου μονήν, τὴν ἐπιεκλημένην Πέτραν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας, ἐν ἧ καὶ ἡ εἰκὼν τῆς πανάγου μου Θεομήτορος ἦν εὐρισκόμενη τότε ἐκεῖ. Ὡ γλώσσα, καὶ χεῖλη, ἡ μέλλουσα φθέγγεσθαι: τὰ τῇ εἰκόνι συμβάντα διὰ τὰς ἀμαρτίας σου! Ἀγωνιζόμενοι εἰ ἀποστάται τοῦ καταδραμεῖν καὶ ἄλλοι, πέλεκυν ὁ εἰς τῶν ἀσεβῶν ἐχθρῶν, ὑπουργούντων τῶν μαρῶν χειρῶν αὐτοῦ, εἰς τέσσαρα διεῖλε, καὶ σὺν τῷ τυχάντι κίσμῳ, ἕκαστος τὸ ἴδιον μερίδιον ἔλαθε, κλῆρον βάλλοντες, καὶ τὰ τῆς μονῆς τίμια σκευὴ ἀρπίσαντες ἔφοντο. Καὶ εἰς τὴν τοῦ πρωτοστράτορος οἶκον ἐμβάντας, Θεσαυροὺς ἤνοιξαν τρὺς προκαλαίθησαυρισθέντας ἐξ ἡμερῶν παλαιῶν, ἐξυπνίζοντας τὰς εὐγενίδας ἐκ τῆς κοίτης· ἦν γὰρ ὁ Μάιος φέρων εἰκοσι: ἑννιά (96), καὶ ὁ πρωτὸς ὑπὸς τῆς ἡν ἐν ὀρθοῖς τῶν νέων καὶ νεανίδων. Ὡς χθὲς γὰρ καὶ πρότερα θάρβουντες ἀμεριμνῶς ἐκοιτίζοντο. Τότε στίφος πολὺ τῶν ἀσεβῶν ὤχετο τὸν δρόμον, τὸν ἀπάγοντα ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἦν ἕειν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τι τέχνασμα. Πρωτὰς γὰρ οὐσίας, ἐπὶ λυκοφεγγούσης τῆς ἡμέρας, τινὲς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ εἰσβολῇ τῶν Τούρκων καὶ τῇ συγγῆ τῶν πολιτῶν ἐφθασαν φεύγοντες, τοῦ καταλαθεῖν τὰς οἰκίας, καὶ προμηθεύσασθαι τὰ τέχνα καὶ τὴν γυναικα. Διαβαλόντες οὖν τὴν μέρσιν τοῦ Ταύρου (97) καὶ περαιοῦντες τὸν κίονα τοῦ Σταυροῦ, αἱματοφόροι οὖντες ἠρωτῶντο παρὰ τῶν γυναικῶν, τί ἄρα τὸ ἀποθάν. Ὡς οὖν ἤκουσαν τὴν ἀπευκταίαν ἐκείνην φωνήν, Ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς πόλεως πολέμιοι κατασφάττορες τοῦς Ῥωμαίους· τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὑβρίσαντες, καὶ ἐξουθενίσαντες, ὡς ἀπαίσιον μηνυτὴν· ὅπισθεν δὲ τούτου ἕτερον, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλον, ὄλους αἱματοφόρους, ἔγνωσαν, ὅτι ἤγγικεν ἐν χεῖλεσι τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς Κυρίου. Πᾶσαι οὖν γυναῖκες, καὶ ἄνδρες, μοναχοί, μονάζουσαι ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἔθειον, βαστάζοντες ἐν ταῖς ὤλεναῖς τὰ νήπια αὐτῶν, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἀφέντες τοὺς οἴκους αὐτῶν τῷ βουλομένῳ χωρεῖν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἀγυιὰν ἐκείνην πεποικνωμένην πλήρη ἀνθρώπων. Τὸ δὲ προτρέχει ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοὺς πάντας, τί ἦσαν πρὸ πολλῶν χρόνων ἀκούοντες; παρὰ τινῶν ψευδομάντιων, πῶς μέλλει Τούρκοι παρα-

cantur, partim in palatium, partim in monasterium magni Præcursoris sancti Joannis Baptistæ, quæ Petra dicebatur, concursant. Alii monasterium regionis urbis, in quo tunc palam proposita conspiciebatur imago intemeratæ Matris Dei Domine præ, invadunt. Quæ lingua, quibusque labiis eloqui, quisquis tandem tu es, poteris ea quæ propter peccata tua imagini illi tunc contigerunt? Iner apostatas istos imprios, alio curgere diripiendi causa festinantes, unus acinace stricto eam, et quicquid ornamenti ierat, impuris manibus suis in frustra quatuor discidit, et sorte ducta suum quisque tulit: direpta tandem monasterii pretiosa suppellex abierunt. In domum deinde Protostratoris irruptione facta, thesauros multis annis congestos extractis arcibus recluserunt, seminas nobiles somno lectique excitarunt; Maii etenim mensis dies vicesimus nonus agebatur, adolescentium puellarumque palpebris suavis ac dulcis somnus antelucanus ea diei hora insidebat, cum securi at rebus suis confisi, ut heri ac nudius tertius, somno indulgerent. Impiorum quoque densum agmen cursim et cum impetu in Magnam ecclesiam fertur: speciesque strategematis quædam inter istas turbas utrinquo conspiciendam se dedit. Sub auroram quidem Romæ, Turcis in urbem irruerantibus, civibusque terga dantibus, in domus suas utorum ac liberorum salutem consulturi confugerunt, et dum cruentati per urbis regionem a Tauro denominatam, ultraque Crucis columnam trancurrunt, a feminis, quid rei esset, interrogantur. Primo quidem verba ista abominanda, hostes intra muros urbis penetrasse, ac Romæ ab ijs cæsos, asserenti fides non solum negata, sed etiam contumeliose ac probra, ut in multum infastum ac inauspicatum, jacta sunt. Ubi vero alterum, tertiumque a tergo subsequentes 163 totos errore aspersos conspexere, tunc iræ Domini calicem labiis suis aliquotum esse demum senserunt. Omnes itaque viri, mulieres, monachi, et moniales in Magnam ecclesiam concursant; patres matresque familias simul et ulnis infantes suos in illud templum gestantes, desertas domos suas reliquere: viamque eo ducentem hominum turba conferta plenam videre tum licuit. Quamobrem vero ad ecclesiam Magnam om-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(96) Ὁ Μάιος φέρων εἰκοσι ἑννέα. Capta fuit Constantinopolis anno 1453, Maii 29, ut quoque Piranzzi et Leonardus, qui obsidionem toleravere, testantur: quare nulli chronologi contra horum auctoritatem audiendi sunt. Annus Hegiræ 857 tunc agebatur et Tziomad-evel dies 20; cæperat autem annus ille Januarii die 12, 1453. Fuerunt itaque Iulia mensium, Muharam Januarii 12, Sopher Februarii 11, Rebi-ulevel Martii 12, Rab-ulachir Aprilis 11, Tziomad-evel Maii 10, cujus prouide mensis dies 29 fuit Tziomad-evel dies 20.

Qui conferre volet Ducæ narrationem de expugnata Constantinopoli cum aliorum narrationibus, sequatur Leonardum Cuiensem cum Philippo Loniceri historia editum: Laonicum lib. viii, Phauzen, qui

accurate omnia, quæ ad urbis obsidionem pertinent, complexus est lib. iii a cap. 12 ad 19. Justinianus porro apud plerisque male audit, et propter omissam muri propugnationem, accepto levitanti vulnere, ignavia accusatur. Errorum etiam gravem admissum ab ipso notant: quod, loco cui præerat decedens, nullum, qui imperaret, substituit. In insula Chjo inglorius postea obiit, ut tra. it Petrus Bizarus *Historiæ S. P. Q. Genuensis* lib. xii. Augustinus Justinianus in *Annalibus*, et Folieta lib. i, vulnus lethale ipsum accepisse scribunt.

(97) Τοῖς μέρσιν τοῦ Ταύρου. Tauri regio est illa, in qua sultani Bajazitis meschita et balneæ ædificata sunt.

nes confugiebant? Ante multos annos a falsis quibusdam vatibus sub Turcorum jugum urbem mittendam esse audierant; ipsosque in eam vi irrupturos, Romanosque tradendo, ad magni Constantini columnam utque processuros esse. Ubi eventum foret, angelum e caelo descensurum, qui strictum gladium, simulque imperium viro cuiusdam obscuro, tenui admodum ac egeno, columnæ illi insidenti, talibus affatus eum verbis, traderet: Gladium hunc accipe, et populum Dei vindica; statimque terga daturus Turcis; quibus fugientibus Romæ magna strage edita instarent: illos urbe non solum, sed etiam ex Occidentis regionibus, ipsaque Anatolia, ad locum usque Monodendrium dictum in Persiæ fluminis situm, expellerent. Hæc exitum habitura persuasi quidam ad ecclesiam curiebant, aliosque sequi hortabantur. Hæc Romæ a multis jam annis opinionem, ut etiam factis docuerunt, præceperant, ut, si post se Crucis columnam relinquerent, iram Dei impudentem suis cervicibus declinarent. Quapropter in Magnam ecclesiam confugere. Templi itaque illius amplissimi cum inferior arca, tum superiores pergula, vestibula, peristylia, omnesque anguli, horæ unius spatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuerat, cujus etiam portis clausis intus se multitudo loco freta, salutemque inde sperans continuat. Infelices ac miseri Romæ, templum illud, quod heri ac nudius tertius speluncam et altare hæreticorum appellabatis, quod nullus vestrum, ne prolueretur, adibat, ob celebratam in coeniturgiam ab his qui concordiam Ecclesiarum amplectuntur, Deo nunc irato ac succensente, meritasque pœnas a vobis exigente, in illud velut salutis portum confugitis. Sed neque vindictæ justæ Dei iræ pœnas lucentes, intra viscera vestra pacis cogitatione et desiderio commovemini. In tanta siquidem clade ac calamitate, si angelus caelo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: *Pacem et concordiam Ecclesiæ dummodo colatis et amplectamini, hostes urbe pellam; in eam conditionem haud consentiretis; ad quam etiam adducti, sic tamen et simulate id eos ante dies in Turcorum, quam Francorum potestatem devenire, satius esse dicebant.*

Interea vero Tusci, dum discursant, cadunt, in servitatem rapiunt, ad templum illud hora diei prima non idum exacta pervenere. Valvas clausas securibus confestim deturbant ac dejiciunt: strictis deinde gladiis illud ingressi, ac populi multitudinem innumeram contutti, mancipia nullo intercedente, vel obsistente, omnibus etiam seipso pecudum more prodeuntibus, singuli vinciunt. Quis cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis lamentabiles ejulationes infantiumque vagitus referet? quis matrum lacrymas patrumque fletus describet? Turcis de turba quibusdam delicatorem interque mœnialia forosam contractat. Vincetam abducit aliquis, quam validior superveniens

Ismaelis Bulliardi notæ.

(98) Ἄχρι τοῦ κλονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Eadem est cum columnam crucis; hodie co-

δ. 07 ναὶ ἡ πόλις, καὶ ἐσελθεῖν ἐντὺς μετὰ σου-
μειως, καὶ κατακόπτεσθαι τοὺς Ῥωμαίους· παρ' αὐ-
τῶν, ἄχρι τοῦ κλονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου 981.
Μετὰ δὲ ταῦτα καταβὰς ἄγγελος φέρων Ῥωμαίαν,
παραδώσει τὴν βασιλείαν σὺν τῇ Ῥωμαίᾳ ἀνωτάτω
τινὶ ἀνδρὶ, εὐρεθέντι τότε ἐν τῷ κ' οὐκ Ἰσακίμω,
λίαν ἀπαρίτην καὶ πανιχρῶν, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ· Λάβε
τὴν Ῥωμαίαν ταύτην, καὶ ἐκδίκησον τὸν λαὸν Κυ-
ρίου. Τότε τροπὴν ἔχονταὶ οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ Ῥο-
μαῖοι καταδιώξουσιν αὐτούς· κόπτοντες· καὶ ἐξε-
λάσουσιν καὶ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς δύσεως,
καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν, ἄχρις ὅρων Ἱερ-
σολῶν, ἐν τόπῳ καλούμένῳ Μονοδένδριον. Ταῦτά τινες
ὡς ἀποθησαύματα ἔχοντες ἔτρεχον, καὶ τοὺς ἄλλους
ἐσυμβούλευον τρέχειν. Αὕτη ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σά-
ψις, ἣν καὶ πρὸ χρόνων πολλῶν ἴσασιν μελετώντες,
τὸ νῦν πραχθὲν, ὅτι εἰ καταλειψόμεν τὸν κλονο
τοῦ Σταυροῦ ἐξήκισθεν ἡμῶν, φευξόμεθα τῆς με-
λουσῆς ὀργῆς. Καὶ αὕτη ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ Με-
γάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. Ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὁ
ὑπερμεγέθης ἐκείνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε καὶ
γυναικῶν, καὶ κάτω καὶ ἄνω, καὶ ἐν τοῖς περιαι-
λίοις, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀνερίθμητος. Κρεί-
σαντες δὲ τὰς θύρας εἰσῆκισαν, τὴν παρ' αὐτῷ
σωτηρίαν ἀλλήζοντες. Ὁ δὲ σὺνηγοὶ Ῥωμαῖοι, ὡ
ἄθλιοι, τὸν ναὸν οὐν ἐκαλεῖτε χθὲς, καὶ πρὸ τῆς χθὲς
σπῆλαιον καὶ βρωμὸν αἰρετικῶν, καὶ ἀνθρωποπῶν οὐκ
εἰσῆρχετο ἐξ ὁμῶν ἐντὺς, ἴνα μὴ μισθῶθῃ, διὰ τὸ
ἐρουργηθῆαι ἔσθον τοὺς τὴν ἔνωσιν τῆς Ἐκκλησίας
ἀσπασζομένους, νῦν ἐνεκὰ τῆς ἐπαλθούσης ὀργῆς ὡς
σωτήριον λύτρον ἐνδόξεσθε. Ἄλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας
ὀργῆς ἐπαλθούσης, ἐκίνησεν ἂν τὰ σπλάγχνα ὁμῶν
πρὸς εἰρήνην. Καὶ γὰρ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει, εἰ
ἄγγελος καθήρχετο ἀπ' οὐρανοῦ, ἐρωτῶν ὑμᾶς· *Εἰ
θέξεσθε τὴν ἔνωσιν, καὶ τὴν εἰρηναίαν κατά-
στασιν τῆς Ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ
τῆς πόλεως· οὐκ ἂν συνετίθεσθε. Εἰ δὲ καὶ συνετί-
θεσθε, ψεῦδος ἂν ἦν τὸ συνιθέμενον;* Ἰστοῖεν οἱ λέ-
γοντες πρὸ ἄλλων ἡμερῶν, Κρείττερον ἐμπασεῖν εἰς
χεῖρας τῶν Τοῦρκων ἢ Φράγκων.

ageretis. 164 Hujus sibi consilii sunt illi, qui pau-

Τότε οἱ Τοῦρκοι κουρσεύοντες, σφάττοντες, αἰχμα-
λωτίζοντες, ἐρθεσαν ἐν τῷ ναῷ, οὐπω πρώτως ὡς
παραλθούσης, καὶ εὐρόντες τὴς πόλας κεκλειμέ-
νας, σὺν ταῖς πελέκισιν ἐβάλον κάτω μὴ βραδύον-
τες. Ἐλθόντες δὲ ἐσφῆρεις ἐντὺς, καὶ ἰδόντες τὸν
μυριάριθμον δῆρον, ἕκαστος τὸν ἴδιον αἰχμαλώτων
ἔδεισμα. Οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων, ἢ ὁ μὴ προδι-
δούς ἑαυτὸν ὡς πρόδρατον. Τίς ἐστὶν ὁς διηγῆσται
τὴν ἐκεῖ συμφεραν; Τίς τοὺς γεγονότας τότε κλυ-
θμούς καὶ φωνὰς τῶν νεπίων, καὶ τὰ σὺν βῆξ ἄ-
κρυα τῶν μητέρων, καὶ τῶν πατέρων τοὺς ὄδυροὺς
τίς διηγῆσεται; Ὁ τυχὼν Τοῦρκος τὴν τρυφερωτέ-
ραν ἐρευνᾷ, τὴν ὠραίαν ἐν μονοζούσαις προκαταίχ-
μην εἰς ἄλλο, δὲ δυνάστης ἀρκάζων ἐδέσμε, ἡ-εὶ

lumina cremata appellatur, quod incendiis tota de-
formata sit.

τή; ἀρπαγῆ; καὶ τοῦ ἐλκυτροῦ αἰτία πλόκαμοι τρι-
 γών, στρέλων καὶ μασοῦν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων
 ἐντάσεις. Τότε ἰδοσαίτο δούλη σὺν τῇ κυρίῃ· δε-
 σπότη; σὺν τῷ ἀργυρονήτῃ· ἀρμιμανδρίτης σὺν τῷ
 θρωσκῷ· τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένους, παρθέναι
 ἄ: οὐχ ἐὼρα ἦλιος, παρθένοι ἄ: ὁ γεννήσας γόλις
 ἔδωκεν, ἐλκόμεναι· εἰ γὰρ καὶ βίβη ἀνωθοῦντο,
 καὶ βαδοῖζόμεναι. Ἡθούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς
 τίπον ἀγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείῃ,
 στροφῆναι καὶ δευτέραν παιδὶν ποιῆσαι καὶ τρί-
 την. Ἐξιάζοντο οἱ ἄρταγε;· οἱ ἐκδικῆται τοῦ Θεοῦ,
 καὶ πάντας ἦν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμοθέντας, τοὺς
 μὲν ἀββένας σὺν καλωδοῖς, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν
 τοῖς σουδαρίοις αὐτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ὄρημαθού; ἐξερ-
 χόμενους ἀπέρους· ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων
 τοῦ ναοῦ, ὡσπερ ἀγέλας, καὶ ποίμνια προβάτων,
 κλαίοντες, δυνρόμενοι, καὶ ὁ ἐλεύων οὐκ ἦν. Τὰ δὲ
 τοῦ ναοῦ πῶ;· τί εἶπω; ἢ τί λαλήσω; Ἐκολλήθη
 ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου. Οὐ δύναμαι ἐλκῦσαι·
 πνεῦμα, τοῦ στόματί; μου σφραγέντος. Αὐτοῦρον οἱ
 κύνες τὰς ἀγίας εἰκόνας κατέκοψαν, τὸν κόσμον ἀφελ-
 λόντες, τὰς ἀλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὰς τῆς ἀγίας
 τραπέζης. Τὰ φωτόδοχα ἀγγεῖα ἄλλα φθείροντες,
 ἕτερα λαμβάνοντες, τὰ τοῦ ἱεροῦ σκευοφυλακίου τι-
 μια καὶ ἱερὰ σκεῦη, χρυσὰ τε καὶ ἀργυρὰ, καὶ ἐξ
 ἄλλης τιμίας ὕλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ
 βροπῇ συνήγαγον, ἀφέντες τὴν ναὸν ἔρημον καὶ
 γυμνὴν, μηδ' ὄτιοῦν καταλείψαντες. Τότε ἐπληροῦν-
 το καὶ ἐν τῇ νύκτι Σιών τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ
 Ἄμω; τοῦ προφήτου λεγόμενα· *Τίθε λέγει Κύριος ὁ
 Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· Ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσια-*
στήμια Βεθῆλ, καὶ κατασκευήσεται, τὰ κέρατα
τοῦ θησιασρίου συντρέψω, καὶ πεσοῦνται ὑπὸ
τῆν γῆν· καὶ τάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον ἐπὶ
τὸν οἶκον τὸν θερινόν. Καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἶκοι οἱ
ἐξέπάρειοι, καὶ ἀφανισθήσονται οἶκοι ἕτεροι
πολλοί, λέγει Κύριος. Ἀπόσμαι τὰς ἐορτὰς ὑμῶν,
καὶ οὐ μὴ ἐσφραγίσθω ἐν ταῖς ἐορταῖς [πανηγύ-
 ρει intel.] ὑμῶν. *Διδοτε εἰ ἐνέγκητέ μοι ὄλοκαυ-*
τώματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι.
Μεταόπησον ἀπ' ἡμοῦ ἦχερ ὠδῶν σου, καὶ ψαλ-
μὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. Καὶ εἶπε Κύ-
ριος πρὸς με. Ἡκεῖ τὸ πῆρας ἐπὶ τὸν λαόν μου
Ἰσραὴλ· οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν
αὐτῶν, καὶ ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος. Ἀκούσατε δὴ
ταῦτα οἱ ἐκθλίβοντες εἰς τὸ πρῶτὸ πένθητα, καὶ
καταδωαστεύοντες πτωχοῦς ἀπὸ τῆς γῆς. Οἱ
λέγοντες, Πότε διελεύσεται ὁ μῆν, καὶ ἐμπωλή-
σομεν; καὶ πότε ἦξει τὰ Σάββατα, καὶ ἀνοίξο-
μεν θησαυροῦς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον,
καὶ τοῦ μεγαλῦναι στάμιον, καὶ ποιῆσαι ζυγῶν
ἑδικόν· τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχοῦς καὶ
ταπεινοῦς ἀνθ' ὑποδημάτων; ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, δύσεται ὁ ἦλιος μσημη-
ερᾶς, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ γῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός.
Καὶ μεταστρέψω τὰς ἐορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος,
καὶ πάσας τὰς ὠδὰς ὑμῶν εἰς θρήνην.

A abripit. Ad rapiendum trahendumque comae circum
 ac circum, pectus ac papille denudatae, bra-
 chia etiam jactando extensa invitabant. Domina
 cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vin-
 dicabantur. Archiman trita cum janitoribus suis; deli-
 cati ac teneri juvenes cum virginibus, quas solis
 ardor non infuscarat, quasque pater vix conspe-
 xerat; et si raptorem vi repellere conate fuissent,
 fuste verberatae agebantur. Praeclam quippe suam
 in locum tutum deducere volebat praedo, iterum
 tertioque ad diripiendum reversurus. Horae unius
 spatium praedonibus istis, irae divinae ministris ac
 vindicibus, ad vincientium omnes satis fuit. Mares
 equidem funibus revinctos, feminas vero fasciis ear-
 um redimiculisque alligatas; concatenatorum
 deinde longos innumerosque ordines ejulantium,
 B armuuntque suae illacrymantium et templo adytis-
 que exeuntes intueri licebat; nec, qui eorum mi-
 seria ac calamitate tangeretur, ullus aederat. Do
 templo autem quid loquar? Adhaesit lingua fauci-
 bus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo.
 Canes illi sanctas imagines ornamentis, torquibus
 nempe et armillis ablatis, illico diruperunt. Sa-
 cram mensam contegentes mappas rapuerunt. Lu-
 cernis sustinendis vasa partim fregerunt, partim te-
 lerunt. In sacrario pretiosa et sancta, quae asserva-
 bantur, ex auro, argento aliave eximia materia vasa
 temporis momento cuncta compilarunt ac convasa-
 runt, omnibusque rebus spoliatum ac nudatum tem-
 plum solitudine compleverunt. Tunc in nova Sion,
 quae per prophetam Amos Deus locutus est, exitum
 habuerunt: *Haec dicit Dominus Deus omnipotens: De*
altaribus Bethel vindictam sumam, et cornua altaris
suffossa cadent, terraque 165 obrueniunt; ceteram
et deturbabo domum altam seu pinnatam in aesti-
tam. Peribunt domus eburnae, multaeque aliae solo
aequabuntur, dicit Dominus. Festivitates vestras
aversatus sum, neque earum celebritates me delectant.
Prolocusta et victimas si mihi obtuleritis, propterea
non respiciam. Odorum tuarum sonum apage a
me, organorum tuorum psallium non audiam. Di-
xitque mihi Dominus: Populi mei Israel finis adest;
ullionem de illo amplius non differam. In illa die
ululabunt templi laquearia, ait Dominus. Audite jam
 D *ista vos qui pauperem mane affligebatis, mendicique*
terrae imperabatis. Qui dicunt, Quando mensis exa-
ctus erit, ut vendamus? quando aderunt Sabbata,
ut thesauros (horrea) aperiamus, imminutaque men-
sura merces (frumentum) in illis reconditas vend-
amus; pondus eorum corruptarum interim augeamus,
et libra ad fullendum corrupta, parva pecunia mend-
icos emamus, humilisque sortis homines pro calceis
possideamus? Die illa, dicit Dominus, sol meridie
occidet, et die lucido tenebrae terrae offundentur.
Festivitates vestras in luctum convertam, et omnes
cantus vestros in planctum et lamentationes.

Ἐτυχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς συν-
 Horrenda equidem illa die, qua urbs expugnata

nes confugiebant? Ante multos annos a falsis quibusdam vatibus sub Turcorum jugum urbem mittendam esse audierant; ipsosque in eam vi irrupturos, Romanosque trucidando, ad magni Constantini columnam usque processuros esse. Ubi eventum foret, angelum e caelo descensurum, qui strictum gladium, simulque imperium viro cuiusdam obscuro, tenui admodum ac egeno, columnae illi insidenti, talibus affatus cum verbis, traderet: Gladium hunc accipe, et populum Dei vindica; statimque terga daturus Turcis; quibus fugientibus Romae magna strage edita instarent: illos urbe non solum, sed etiam ex Occidentis regionibus, ipsaque Anatolia, ad locum usque Monodendrium dictum in Persiae finibus situm, expellerent. Haec exitum habitura persuasi quidam ad ecclesiam curiebant, aliosque sequi hortabantur. Hanc Romae a multis jam annis opinionem, ut etiam factis doctuerunt, praeceperant, ut, si post se Crucis columnam relinquere, iram Dei impendentem suis cervicibus declinarent. Quapropter in Magnam ecclesiam confugere. Templi itaque illius amplissimi cum inferior arca, tum superiores pergulae, vestibula, peristylia, omnesque anguli, horae unius spatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuere, cujus etiam portis clausis intus se multitudo loco freta, salutemque inde sperans continuat. Infelices ac miseri Romani, templum illud, quod heri ac nudius tertius speluncam et altare haereticorum appellabatis, quod nullus vestrum, ne profluere, adibat, ob celebratam in eo liturgiam ab his qui concordiam Ecclesiarum amplectuntur, Deo nunc irato ac succensente, meritasque poenas a vobis exigente, in illud velut salutis portum confugitis. Sed neque vindictae justae Dei irae poenas luentes, intra viscera vestra pacis cogitatione et desiderio comovemini. In tanta siquidem clade ac calamitate, si angelus caelo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: *Pacem et concordiam Ecclesiae dummodo colatis et amplectamini, hostes urbe pellam; in eam conditionem laud consentiretis; ad quam etiam adducti, arte tamen et simulate id eos ante dies in Turcorum, quam Francorum potestatem devenire, satius esse dicebant.*

Interea vero Tusci, dum discursant, cadunt, in servitutem rapiunt, ad templum illud hora diei prima non iam exacta pervenere. Valvas clausas securibus confestim deturbant ac dejiciunt: strictis deinde gladiis illud ingressi, ac populi multitudinem innumeram contulsi, mancipia nullo intercedente, vel obsistente, omnibus etiam seipso pecundum more prodentibus, singuli vinciunt. Quis cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis lamentabiles ejulationes infantiumque vagitus referet? quis matrum lacrymas patrumque fletus describet? Turcus de turba quilibet delicatorem interque membrales forsosam contractat. Vincitam adducit aliquis, quam validior superveniens

Israhelidis Bulliamidi notae.

(93) Ἀχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Eadem est cum columna crucis; hodie co-

δ. θ. ναί η πόλις, καὶ ἐξαλειθὲν ἐντέος μετὰ συνάμεως, καὶ κατακόπτεσθαι τοὺς Ῥωμαίους· παρ' αὐτῶν, ἀχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου 931. Μετὰ δὲ ταῦτα καταβάς ἄγγελος φέρων ῥομφαίαν, παραδῶσει τὴν βασιλείαν σὺν τῇ ῥομφαίᾳ ἀνωμόφωτινὶ ἄνδρι, εὐρεθέντι τότε ἐν τῷ κίονι Ἰσταμίνω, λίαν ἀπαρίτην καὶ πανιγρῶν. καὶ ἐρεῖ αὐτῷ· Λάβε τὴν ῥομφαίαν ταύτην, καὶ ἐκδύκηνον τὸν λαὸν Κυρίου. Τότε τροπὴν ἔχονταί οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξουσιν αὐτούς· κίπτοντες· καὶ ἐξάλασσοι καὶ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς θύσεως, καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν, ἀχρις ὄριον Περσίας, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μονοδένδριον. Ταῦτά τινας ὡς ἀποθησάμενα ἔχοντες ἔτρεχον, καὶ τοὺς ἄλλους· ἐσυμβούλευον πρέχειν. Αὕτη ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σκέψις, ἣν καὶ πρὸ χρόνων πολλῶν ἦσαν μελετῶντες, τὴ νῦν πραχθῆν, ὅτι εἰ καταλειψόμεν τὸν κίονο τοῦ Σταυροῦ ἐξήκισθεν ἡμῶν, φευξόμεθα τῆς μελλούσης ὀργῆς. Καὶ αὕτη ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. Ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὑπερμαγέθης κίονος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ κάτω καὶ ἄνω, καὶ ἐν τοῖς περιπαλίοις, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀναρίθμητος. Κλείσαντες δὲ τὰς θύρας εἰστήκεισαν, τὴν παρ' αὐτῶ σωτηρίαν ἐλπίζοντες. Ὁ δὲ σὺστηνοὶ Ῥωμαῖοι, ὡς ἄθλιοι, τὸν ναὸν ὃν ἐκαλεῖτε χθές, καὶ πρὸ τῆν χθὲς σπήλαιον καὶ βωμὸν αἰρετικῶν, καὶ ἀνθρώπων οὐκ ἀσφίχουτο ἐξ ὁμῶν ἐντέος, ἵνα μὴ μινανθῆ, διὰ τὸ ἱερουργῆσαι ἐνδοῦ τοῦτος τὴν ἔκωσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀσπαζομένους, νῦν ἐνεκα τῆς ἐπαλθοῦσης ὀργῆς ὡς σωτηρίον λύτερον ἐνδύσθε. Ἄλλ' οὐδέ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐπαλθοῦσης, ἐκίνησεν ἂν ἐκ σπλάγγνα ὁμῶν πρὸς εἰρήνην. Καὶ γὰρ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει, εἰ ἄγγελος καθήρχετο ἀπ' οὐρανοῦ, ἐρωτῶν ἡμᾶς· *Εἰ δέχεσθε τὴν ἔκωσιν, καὶ τὴν εἰρηνησίην κατὰ στυσίαν τῆς Ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς πόλεως· οὐκ ἂν συντεθῆσθε. Εἰ δὲ καὶ συντεθῆσθε, ψῦδος ἂν ἦν ἐξ ἀντιθέμενον; ἴσταιν εἰ λέγοντες πρὸ ἐλίγων ἡμερῶν, Κρεῖττον ἐμπασεῖν εἰς χεῖρας τῶν Τοῦρκων ἢ φράγκων.*

ageretis. 165 Hujus sibi eonscii sunt illi, qui pra-

Τότε οἱ Τοῦρκοι κορυπεύοντες, σφάττοντες, μίχμηλωτίζοντες, ἐπρθεσαν ἐν τῷ ναῷ, οὐπω πρῶτος ὡς παρελθούσης, καὶ εὐρόντες εἰς πύλας κεκλειμένους, σὺν ταῖς παλέκισιν ἐβάλον κάτω μὴ βραδύοντες. Ἐλθόντες δὲ ξιφῆρεις ἐντέος, καὶ ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆρον, ἕκαστος τὸν ἴδον αἰχμῶντον ἐδίεσμαι. Οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων, ἦ ὁ μὴ προδιδοῦς· ἐαυτὸν ὡς πρόδατον. Τίς ἐστιν ὃς διηγήσεται τὴν ἐκεῖ συμφεράν; Τίς τοὺς γεγονότας τότε κίχνημούς καὶ φωνὰς τῶν νηπίων, καὶ τὰ σὺν βῶθι δάκρυα τῶν μητέρων, καὶ τῶν πατέρων τοῦτος ἐδύροῦς τίς διηγήσεται; Ὁ τυχὼν Τοῦρκος τὴν τρομφωτῆραν ἔρευνᾷ, τὴν ὠραίαν ἐν μονάζουσας προκαίχμειν εἰς· ἄλλο, δὲ δυνάστης ἀρπάζων ἐδίεσμαι, ἢ-ἐ

lumna cremata appellatur, quod incendiis tota deformata sit.

τῆς ἀρπαγῆς καὶ τοῦ ἐλκυρισμοῦ αἰτία πλόκαμοι τρι-
 γών, στριθίων καὶ μασθῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων
 ἐντάσεις. Τότε ἰδεσμάτο δούλη σὺν τῇ κυρίῃ· δε-
 σπότης σὺν τῷ ἀργυρωνήτῃ· ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ
 θρωσκῷ· τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένῳ, παρθένοι
 δ'· οὐχ εἶωρα ἤλιος, παρθένοι δ'· ὁ γεννήσας μόλις
 ἔβλεπεν, ἐλκόμεναι· εἰ γὰρ καὶ βίβ' ἀντωθεῦντο,
 καὶ βαθιδιζόμεναι. Ἡθοῦλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς
 τ' ἴπον ἀγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλῆ, αὐ-
 στριφῆναι καὶ δευτέραν πραιδαν ποιῆσαι καὶ τρί-
 την. Ἐβιάζοντο οἱ ἔρ-αγας, εἰ ἐκδικῆται τοῦ Θεοῦ,
 καὶ πάντας ἦν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμοθίντας, τοὺς
 μὲν ἄρβανας σὺν κλωδίῳ, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν
 τοῖς σουδαρίοις αὐτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἄρμαθού, ἐξερ-
 χημένους ἀπέλους, ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων
 τοῦ ναοῦ, ὡσπερ ἀγέλας, καὶ ποίμνια προβάτων,
 κλειόντες, ἐδυσρόμενοι, καὶ ὁ ἔλεων οὐκ ἦν. Τὰ δὲ
 τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἶπον; ἢ τί λαλήσω; Ἐκολλήθη
 ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου. Οὐ δύναμαι ἐλκύσαι
 πνεῦμα, τοῦ στόματός μου σφραγέτος. Ἀδύτων οἱ
 κύνες τὰς ἀγίας· εἰκόνας κατέκοψαν, τὸν κόσμον ἀφελ-
 λόντες, τὰς ἀλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὰς τῆς ἀγίας
 τραπέζης. Τὰ φωτοδόξα ἄγγελα ἄλλα φθειρόντες,
 ἔτερι λαμβάνοντες, τὰ τοῦ ἱεροῦ σκευοφυλαχείου τί-
 μα καὶ ἱερὰ σκεύη, χρυσὰ τε καὶ ἀργυρὰ, καὶ ἐξ
 ἄλλης τιμίας ὕλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ
 ῥοπῇ συνήγαγον, ἀφέντες τὴν ναὸν Ἐρημον καὶ
 γυμνὴν, μηδ' ὀτιοῦν καταλείψαντες. Τότε ἐπληροῦν-
 το καὶ ἐν τῇ νύκτι Σιών τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ
 Ἀμώς τοῦ προφήτου λεγόμενα· Τίθε λέγει Κύριος
 ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· Ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσια-
 στήρια Βεθὲλ, καὶ κατασκευήσεται, τὰ κέρατα
 τοῦ θυσιαστηρίου συντριφῶ, καὶ πεσοῦνται ὀπὸ
 τῆν γῆν· καὶ τάξω τὸν οἶκον τὸν περίτερον ἐπὶ
 τὸν οἶκον τὸν ἑσπέρου. Καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἶκοι οἱ
 ἑλευθέρου, καὶ ἀφανισθήσονται οἶκοι ἕτεροι
 ποῖ τοι, λέγει Κύριος. Ἀπόσμαι τὰς ἐορτὰς ὑμῶν,
 καὶ οὐ μὴ ἐσφραγίσθω ἐν ταῖς ἐορταῖς [πανηγύ-
 ρεσι ἡμετέρας] ὑμῶν. Δίδωμι εἰ ἐνέγκητέ μοι ὀλοκαυ-
 τώματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι.
 Μετάσθησον ἀπ' ἡμῶν ἢ ἔχον ὀδῶν σου, καὶ ψαλ-
 μὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. Καὶ εἰς τὴν Κύ-
 ριος πρὸς με. Ἡκεῖ τὸ πέρασ ἐπὶ τὸν λαόν μου
 Ἰσραὴλ· οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῶ καὶ παρελθεῖν
 αὐτῶν, καὶ ὀλοκίξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν
 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος. Ἀκούσατε δὴ
 ταῦτα οἱ ἐκθλιβόντες εἰς τὸ πρῶν πένθητα, καὶ
 καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς. Οἱ
 λέγοντες, Πότε διελεύσεται ὁ μῆν, καὶ ἐμπληθ-
 σόμεν; καὶ πότε ἦξει τὰ Σάββητα, καὶ ἀνοίξο-
 μεν θησαυροὺς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον,
 καὶ τοῦ μεγαλῦναι στάθμιον, καὶ ποιῆσαι ζυγῶν
 ἀδικῶν, τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχοὺς καὶ
 ταπεινοὺς ἀπὸ ὑποδημάτων; ἐν ἐκείνῃ τῇ
 ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, δόσεται ὁ ἥλιος μεσημε-
 ρίᾳς, καὶ συσκοτάσεται ἐπὶ γῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός.
 Καὶ μεταστρέψω τὰς ἐορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος,
 καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς ὑμῶν εἰς θρήνον.

Ἔτοχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φθορᾷ ἡμέρᾳ τῆς συν-

A abripit. Ad rapiendum trahendumque comae citri
 ac ciuicinni, pectus ac papille demudatae, bra-
 chia etiam jactando extensa invitabant. Domina
 cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vin-
 ciebantur. Archimannus cum janitore suo; deli-
 cati ac teneri juvenes cum virginibus, quas solis
 ardor non infuscarat, quasque pater vix conspe-
 xerat; et si raptorem vi repellere conate fuissent,
 fuste verberatae agebantur. Praeterea quippe suam
 in locum tutum deducere volebat praedix, iterum
 tertioque ad diripiendum reversurus. Hora unius
 spatium praedonibus istis, irae divinae ministris ac
 vindicibus, ad vincendum omnes satis fuit. Maras
 equidem funibus revinctos, feminas vero fasciis ear-
 um redimiculisque alligatas; concatenatorum
 deinde longos innumerisque ordines ejulantium,
 ærumisque suae illacrymantium e templo adytis-
 que exeuntes intueri licebat; nec, qui eorum mi-
 seria ac calamitate tangeretur, ullus aderat. Do
 templo autem quid loquar? Adhaesit lingua fauci-
 bus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo.
 Canes illi sanctas imagines ornamentis, torquibus
 nempe et armillis ablatis, illico diruperunt. Sa-
 cram mensam contegentes mappas rapuerunt. Lu-
 cernis sustinendis vasa partim fregerunt, partim tu-
 lerunt. In sacrario pretiosa et sancta, quae asserva-
 bantur, ex auro, argento aliave eximia materia vasa,
 temporis momento cuncta compilarunt ac convasa-
 runt, omnibusque rebus spoliatum ac nudatum tem-
 plum solitudinem compleverunt. Tunc in nova Sio-
 n, quae per prophetam Amos Deus iocutus est, exitum
 habuerunt: *Hæc dicit Dominus Deus omnipotens: De
 altaribus Bethel vindictam sumam, et cornua altaris
 suffossa cadent, terraque 165 obruenerit; conteram
 et deturbabo domum altam seu pinnatam in æstivam.
 Peribunt domus eburnæ, multæque aliæ solo
 æquabuntur, dicit Dominus. Festivitates vestras
 aversatus sum, neque earum celebritates me delectant.
 Hostiocausta et victimas si mihi obtuleritis, propterea
 non respiciam. Odarum tuarum sonum nage a
 me, organorum tuorum psalmum non audiam. Di-
 xitque mihi Dominus: Populi mei Israel finis adest;
 ultionem de illo amplius non differam. In illa die
 ululabunt templi laquearia, ait Dominus. Audite jam
 ista vos qui pauperem mans affligebatis, mendicisque
 terræ inuperabatis. Qui dicunt, Quando mensis exa-
 ctus erit, ut vendamus? quando aderunt Sabbata,
 ut thesauros (horrea) aperiamus, imminutaque men-
 sura merces (frumentum) in illis reconditas vendam-
 us; pondus earum corruptarum inferim augeamus,
 et libra ad fallendum corrupta, parva pecunia mendic-
 cos emamus, humilisque sortis homines pro calcæis
 possideamus? Die illa, dicit Dominus, sol meridie
 occidet, et die lucido tenebræ terræ offundentur.
 Festivitates vestras in luctum convertam, et omnes
 cantus vestros in planctum et lamentationes.*

Horrenda equidem illa die, qua urbs expugnata

nes confugiabant? Ante multos annos a falsis quibusdam vafibus sub Turcorum iugum urbem mittendam esse audierant; ipsosque in eam vi irrupturos, Romanosque trucidando, ad magni Constantinii columnam neque processuros esse. Ubi eventum foret, angelum e caelo descensurum, qui strictum gladium, simulque imperium viro cuiusdam obscuro, tenui admodum ac egeno, columnae illi insidenti, talibus affatus cum verbis, traderet: Gladium hunc accipe, et populum Dei vindica; statimque terga daturus Turcis; quibus fugientibus Romae magna strage edita instarent: illos urbe non solum, sed etiam ex Occidentis regionibus, ipsaque Anatolia, ad locum usque Monodendrium dictum in Persiae subis situm, expellerent. Haec exitum habitura persuasi quidam ad ecclesiam curriebant, aliosque sequi hortabantur. Hanc Romae a multis jam annis opinionem, ut etiam factis doctuerunt, praeceperant, ut, si post se Crucis columnam relinquerent, ipsam Dei impendentem suis cervicibus declinarent. Quapropter in Magnam ecclesiam confugere. Templi itaque illius amplissimi cum inferior arca, tum superiores pergulae, vestibula, peristylia, omnesque anguli, horae unius spatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuere, cujus etiam portis clausis intus se multitudine loca freta, salutemque inde sperans continuit. Infelices ac miseri Romaei, templum illud, quod heri ac nudius tertius speluncam et altare haereticorum appellabatis, quod nullius vestrum, ne profluere, adibat, ob celebratam in eo liturgiam ab his qui concordiam Ecclesiarum amplectuntur, Deo nunc irato ac succensente, meritasque poenas a vobis exigente, in illud velut salutis portum confugitis. Sed neque vindictae justae Dei irae poenas lucentes, intra viscera vestra pacis cogitatione et desiderio cominveniri. In tanta siquidem clade ac calamitate, si angelus caelo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: *Pacem et concordiam Ecclesiae dummodo colatis et amplectamini, hostes urbe pellam; in eam conditionem laud consentiretis; ad quam etiam adducti, arte tamen et simulate id*

α. 0. 7. ναί η πόλις, και ελευθερίν έντός μετά συνάμεως, και κατακόπτεσθαι τοὺς Ῥωμαίους; παρ' αὐτῶν, ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου 931. Μετὰ δὲ ταῦτα καταβὰς ἄγγελος φέρων ρομφαίαν, παραδώσει τὴν βασιλείαν σὺν τῇ ρομφαίᾳ ἀνωμόνῳ τινὶ ἀνδρὶ, εὐρεθέντι τότε ἐν τῷ κίονι Ἰσαακίμῳ, λίαν ἀπαρίτην και πενιχρῶν, και ἐρεῖ αὐτῷ· Λάβε τὴν ρομφαίαν ταύτην, και ἐκδικήσον τὸν λαὸν Κυρίου. Τότε τροπὴν ἔχονταί οἱ Τοῦρκοι, και οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξουσιν αὐτούς; κόντοντες· και ἐξέλθουσιν και ἐκ τῆς πόλεως, και ἀπὸ τῆς δύσεως, και ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν, ἄχρις ἑρλίον Περσίας, ἐν τόπῳ καλομένῳ Μονοδένδριον. Ταῦτά τινες ὡς ἀποθησόμενα ἔχοντες ἔτρεχον, και τοὺς ἄλλους ἐσυμβούλευον τρέχειν. Αὕτη ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σκέψις, ἣν και πρὸ χρόνων πολλῶν ἴσαν μελετῶντες, τὸ νῦν πραχθῆν, ὅτι εἰ καταλειφόμενοι τὸν κίονο τοῦ Σταυροῦ ἐξέπισθεν ἡμῶν, φευξόμεθα τῆς μελλούσης ὀργῆς. Καὶ αὕτη ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. Ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὑπερμαγέθης ἐκείνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε και γυναικῶν, και κάτω και ἄνω, και ἐν τοῖς περισπάλιοις, και ἐν παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀναριθμητός. Κεῖσαντες δὲ τὰς θύρας εἰσῆκασαν, τὴν παρ' αὐτῷ σωτηρίαν ἐπιπέζοντες. Ὁ δὲ σὺς ἡνοὶ Ῥωμαῖοι, ὡ ἄθλιοι, τὸν ναὸν ὃν ἐκαλεῖτε χθές, και πρὸ τὴν χθὲς σπήλαιον και βωμὸν αἰρετικῶν, και ἀνθρωποσ οὐκ εἰσῆρχετο ἐξ ὁμῶν ἐντός, ἵνα μὴ μιανθῆ, διὰ τὸ ἐρουργῆσαι ἐνδοσ τοῦς τὴν ἐνωσίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀσπαζομένους, νῦν ἐνεκα τῆς ἐπελθούσης ὀργῆς ὡς σωτηρίον λύτρον ἐνδύσεθε. Ἄλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐπιλθούσης, ἐκίνησεν ἂν τὰ σπλάγγνα ὁμῶν πρὸς εἰρήνην. Καὶ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ περιετόσαι, εἰ ἄγγελος κατήρχετο ἀπ' οὐρανοῦ, ἐρωτῶν ἡμᾶς· Εἰ θέχεσθε τὴν ἐνωσίαν, και τὴν εἰρηνησίαν κατέσυσαι τῆς Ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς πόλεως· οὐκ ἂν συνειθίσεσθε. Εἰ δὲ καὶ συνειθίσεσθε, ψεῦδος ἂν ἦν τὸ συνειθίμενον; Ἔτισιν οἱ λέγοντες πρὸ ἐλίγων ἡμερῶν, Κρεῖττον ἐμπαεῖν εἰς χεῖρας τῶν Τοῦρκων ἢ Φράγκων.

Interca vero Tucci, dum discursant, credunt, in servitatem rapiunt, ad templum illud hora diei prima non idem exacta pervenere. Valvas clausas securibus confestim deturbant ac dejiciunt: strictis deinde gladiis illud ingressi, ac populi multitudinem innumeram contulit, mancipia nullo intercedente, vel obsistente, omnibus etiam seipso pecudum more prodentibus, singuli vinciunt. Quis eadem ac calamitatem illam enarrabit? quis lamentabiles ejulationes infantiumque vagitus referet? quis matrum lacrymas patrumque fletus describet? Turcis de turba quibus delicatorem interque mentales forosam contractat. Vincitam abducit aliquis, quam validior superveniens

αγερεtis. 164 Hujus sibi conacii sunt illi, qui pona ante dies in Turcorum, quam Francorum potestatem devenire, satius esse dicebant. Τότε οἱ Τοῦρκοι κουρπαύοντες, σφάττοντες, μίχμηλωτίζοντες, ἐφθασαν ἐν τῷ ναῷ, οὐκ ἄνω πρῶτες ὡς ἐπελθούσης, και εὐρόντες εἰς πύλας κακκειμένους, σὺν ταῖς παλέκισιν ἐβάλον κάτω μὴ βραδύοντες. Ἐλθόντες δὲ ξιφῆρεις ἐντός, και ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆρον, ἕκαστος τὸν ἴδιον ἀιχμᾶϊστον ἐδίεσαι. Οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων, ἦ ὁ μὴ προδιδοὺς; ἐαυτὸν ὡς πρόδοτον. Τίς ἐστὶν ὃς διηγῆσεται τὴν ἐκεῖ συμφορᾶν; Τίς τοὺς γεγονότας τότε κλυθμοὺς και φωνὰς τῶν νεπίων, και τὰ σὺν βῶθι δάκρυα τῶν μητέρων, και τῶν πατέρων τοῦς ἑδρᾶσους; τίς διηγῆσεται; Ὁ τυχὼν Τοῦρκος τὴν τρυμνωτῆραν ἐρευνᾷ, τὴν ὠραίαν ἐν μονάζουσας προκατεῖχται μὲν εἰς ἄλλο, δὲ δυνάστης ἀρκάζων ἐδίεσαι, ἢ ἐπὶ

Israelis Bulliamidi notae.

(93) Ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Eadem est cum columna crucis; hodie co-

lumna cremata appellatur, quod incendiis tota deformata sit.

τῆς ἀρπαγῆς· καὶ τοῦ ἐλκυτοῦ αἰτία πλόκαμοι τρι-
 γών, στριθίων καὶ μασθῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων
 ἐντάσεις. Τότε ἰδεσμεῖτο δούλη σὺν τῇ κυρίῃ· δε-
 σπότης σὺν τῷ ἀργυρωνήτῃ· ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ
 θρωπῷ· τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένους, παρθένοι
 δὲ· οὐχ ἑώρα ἥλιος, παρθένοι δὲ· ὁ γεννήσας μόλις
 ἔβλεπεν, ἐλκόμεναι· εἰ γὰρ καὶ βία ἀνταθοῦντο,
 καὶ βαθιδιζόμεναι. Ἐβούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς
 τ' ἴπον ἀγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφραδίᾳ,
 στριφῆναι καὶ δευτέραν πραιδαν πειθῆσαι καὶ τρί-
 την. Ἐβιάζοντο οἱ ἀρπαγεῖς, οἱ ἐκδικῆται τοῦ Θεοῦ,
 καὶ πάντας ἦν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμοθίντας, τοὺς
 μὲν ὀρβήνας σὺν κλωδίοις, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν
 τοῖς σουδαρίοις αὐτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ὄρμαθου, ἐξερ-
 χόμενους ἀπέριους, ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων
 τοῦ ναοῦ, ὡσπερ ἀγέλας, καὶ ποίμνια προβάτων,
 κλαίοντες, ἐδυρόμενοι, καὶ ὁ ἔλεων οὐκ ἦν. Τὰ δὲ
 τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἶπον; ἢ τί λαλήσω; Ἐκολλήθη
 ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου. Οὐ δύναμαι ἐλκῦσαι
 π. εὐμα, τοῦ στόματός μου σφραγέτος. Ἀδούρων οἱ
 κύνες τὰς ἀγίας· εἰκόνας κατέκοψαν, τὴν κρίσμον ἀφελ-
 λόντες, τὰς ἀλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὴς τῆς ἀγίας
 τραπέζης. Τὰ φωτόδοχα ἀγγεῖα ἀλλὰ φθειρόντες,
 ἔτερι λαμβάνοντες, τὰ τοῦ ἱεροῦ σκευοφυλαχείου τί-
 μιμα καὶ ἱερὰ σκεύη, χρυσὰ τε καὶ ἀργυρὰ, καὶ ἐξ
 ἄλλης τιμίας· ὕλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ
 ῥοπῇ συνίγαγον, ἀφέντες τὴν ναὸν ἔρημον καὶ
 γυμνὴν, μηδ' ὀτιοῦν καταλείψαντες. Τότε ἐπληροῦν-
 το καὶ ἐν τῇ νύκτι Σιών τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ
 Ἀμώς τοῦ προφήτου λεγόμενα· *Τίθε λέγει Κύριος*
ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· Ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσια-
στήρια Βεθὴλ, καὶ κατασκευήσεται, τὰ κέρατα
τοῦ θυσιαστηρίου συντριφῶ, καὶ πσοῦνται ὀπὸ
τῆν γῆν· καὶ τάξω τὸν οἶκον τὸν περιπτερον ἐπὶ
τὸν οἶκον τὸν θειρινόν. Καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἶκοι οἱ
ἐλευράγειοι, καὶ ἀφανισθήσονται οἶκοι ἔτεροι
πολλοί, λέγει Κύριος. Ἀπώσμαι τὰς ἐορτὰς ὑμῶν,
καὶ οὐ μὴ ἐσφραγίσθω ἐν ταῖς ἐορταῖς [πανηγύ-
 ρεσι *intert.*] ὑμῶν. *Δίδωμι εἰ ἐνέγκητέ μοι ὀλοκαυ-*
τώματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι.
Μετάσθησιν ἀπ' ἡμῶν ἡχοὶ ὕδων σου, καὶ ψαλ-
μῶν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. Καὶ εἶπε Κύ-
ριος πρὸς με. Ἦκει τὸ πέρασ ἐπὶ τὸν λαόν μου
Ἰσραὴλ· οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν
αὐτῶν, καὶ ὀλοῦξαι τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος. Ἀκούσατε δὴ
ταῦτα οἱ ἐκθλιθότες εἰς τὸ πρῶν πένθητα, καὶ
καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς. Οἱ
λέγοντες, Πότε διελεύσεται ὁ μῆν, καὶ ἐμπληθ-
σομαι; καὶ πότε ἦξει τὰ Σάββυτα, καὶ ἀνοιξο-
μεν θησαυροὺς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον,
καὶ τοῦ μεγαλῦναι στάλμιον, καὶ ποιῆσαι ζυγῶν
ἀδικού. τοῦ κτῶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχοὺς καὶ
ταπεινούς ἀνθ' ὑποδημάτων; ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, δίδεται ὁ ἥλιος μεσημ-
ερῆς, καὶ συσκοτάσσει ἐπὶ τῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός.
Καὶ μεταστρέψω τὰς ἐορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος,
καὶ πάσας τὰς ἡμέρας ὑμῶν εἰς θρήνην.

A abripit. Ad rapiendum trahendumque coram civi-
 ac cincinni, pectus ac papille denudata, bra-
 chia etiam jactando extensa invitabant. Domina
 cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vin-
 ciebantur. Archimanrita cum janitore suo; deli-
 ciat ac teneri juvenes cum virginibus, quas solis
 ardor non infuscarat, quasque pater vix conspe-
 xerat; et si raptorem vi repellere conate fuissent,
 fuste verberatae agebantur. Prælam quippe suam
 in locum tutum deducere volebat prædo, iterum
 tortioque ad diripiendum reversurus. Hora unius
 spatium prædonibus istis, iræ divinæ ministris ac
 vindicibus, ad vincendum omnes satis fuit. Maræ
 equidem funibus revinctos, feminas vero fasciis ear-
 um redimiculisque alligatas; concatenatorum
 deinde longos innumerosque ordines ejulantium,
 ærumnaeque suæ illacrymantium c tempore adyiu-
 que exentes intueri licebat; nec, qui eorum mi-
 seria ac calamitate tangeretur, ullus aderat. Do
 templo autem quid loquar? Adhæsit lingua fauci-
 bus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo.
 Canes illi sanctas imagines ornamentis, torquibus
 nempe et armillis ablatis, illico diruperunt. Sa-
 cram mensam contegentes mappas rapuerunt. Lu-
 cernis sustinendis vasa partim fregerunt, partim tu-
 lerunt. In sacrario pretiosa et sancta, quæ asserva-
 bantur, ex auro, argento aliave eximia materia vasa,
 temporis momento cuncta compilarunt ac convasa-
 runt, omnibusque rebus spoliatum ac nudatum tem-
 plum solitudinis compleverunt. Tunc in nova Sion,
 quæ per prophetam Amos Deus incutus est, exitum
 habuerunt: *Hæc dicit Dominus Deus omnipotens: De*
altaribus Bethel vindictam sumam, et cornua altaris
suffosso cadent, terraque **165** *obruentur; conteram*
et deturbabo domum altam seu pinnatam in æstim-
ram. Peribunt domus eburnæ, multæque aliæ solo
æquabuntur, dicit Dominus. Festivitates vestras
aversatus sum, neque earum celebritates me delectant.
Prolocusta et victimas si mihi obtuleritis, propterea
non respiciam. Odarum tuarum sonum npage a
me, organorum tuorum psalmum non audiam. Di-
xitque mihi Dominus: Populi mei Israel finis adest;
ultionem de illo amplius non differam. In illa die
ululabunt templi laquearia, ait Dominus. Audite jam
ista vos qui pauperem mane affligebatis, mendicisque
terræ inuperabatis. Qui dicunt, Quando mensis exa-
ctus erit, ut vendamus? quando aderunt Sabbata,
ut thesauros (horrea) aperiamus, imminutaque men-
sura merces (frumentum) in illis reconditas vendam-
us; pondus earum corruptarum inferim augeamus,
et libra ad fallendum corrupta, parva pecunia mend-
icos emamus, humilisque sortis homines pro calcæis
possideamus? Die illa, dicit Dominus, sol meridie
occidet, et die lucido tenebræ terræ offundentur.
Festivitates vestras in luctum convertam, et omnes
cantus vestros in planctum et lamentationes.

Ἔτυχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φεβερῶ ἡμέρᾳ τῆς συν-

Horrenda equidem illa die, qua urbs expugnata

penitus absumpta est, sanctæ martyris Theodosiæ memoriam celebrari contigit : cujus solemnitati frequens populus interfuit ; plurimique viri ac femine ad sanctæ monumentum pervigilium egerunt. Ubi etiam illuxit, multæ mulieres conjuges suos comitatus, ornate ac comptæ, cereis et incensum ad venerationem sanctæ ferentes, repente ei ex improvise in Turcorum laqueos sese induunt. Quomodo enim tam repentinam Dei iram temporis puncto urbem tam amplam pervadere persuaderi possent ? Qui in ea versati sunt, iis amplitudo urbis cognita est. Illi porro, quos diximus, minaces ignes ardentisque a Charsi sanctique Romæi portis, palatii quoque partibus ubique diffundebantur. Classis vero, quæ in portu contra Turcos stabat, quomolnus in muros scallis subleant, prohibuit, illicque Turcis Romæi superiiores, lapidibus ac missilibus ad horam usque diei tertiam eos infestavere, donec pars eorum, qui luanie in urbem penetraverant, jamque prædas egerant, illuc accederent. Qui, ubi Romæos obnixè contra oppugnantes pugnare conspexerunt, totis pectoris viribus vociferando in superiorem muri partem evadunt. Romæi Turcis intra urbem conspectis, voce lamenabili, *Hei mihi*, missa, virilus ad robore destituti e muris præcipites cadere. Qui in navigiis Turci, **166** simul ac suos in urbem penetrasse animadverterunt, captam quoque intellexere, celeriterque ad motis scallis muros scandunt, et in eam perveniunt ; portis dein le effraetis, via omnibus irruentibus patuit. Magnus exitus ad Regiam portam, quam luehatur, Turcos venisse cernens, domum suam paucis stipatus abiit. Eo enim deserto plerique diffugerant, domosque nondum assecuti multi capri sunt. Alii ædes suas desertas ingressi, abductis uxore et liberis, omnibusque opibus direptis, suspiriis ac plangentibus, quo miseriam suam de flere possent, spatium haud invenere, manibusque post terga vinculis trahuntur. Alii domum se recipientes, cum conjugibus et liberis clarissimis jamjam abducendis videntiuntur. Senes verò, qui domi vel morbo, vel ætatis imbecillitate detenti, foras exire nequibant, nudati, infantesque recens nati per plateas projecti. Dux vero magnus ad liberos et uxorem agrotantem turri inclusos, et ab ingressu Turcos arcendes cum venisset, ipse interim, cum iis qui ipsum dequebantur, captus est. Militibus statim aliquot, qui illum ejusque domum custodirent, a tyranno missis, cum tota familia et domo asservantur ; Turcis porro, qui domum suam circumsedebant, multos nummos largitus est, ita ut jurejurando adactis ipsos evocare videretur.

Τότε δοκεῖν ἐξαγοράζειν αὐτοῦς διὰ τὸν ἔρκον

τελείας τῆς πόλεως ἐορτίζεσθαι καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς ἁγιομάρτυρος Θεοδοσίας (99). Ἐπειτα οὖν ἐορτὴ πάνδημος· ἦσαν γὰρ καὶ ἀφ' ἐσπέρας πλείστοι καὶ πλείστη διανυκτερεύσαντες ἐν τῇ σπηρῇ τῆς δόσιας. Οἱ πλείονες δὲ πρῶτῃ ἡμέρᾳ γενόμενης, αἱ γυναῖκες σὺν τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν ἀπερχόμεναι εἰς προπυργίον, φέρουσαι κηρούς καὶ θυμιάματα, περιεκακλωπισμέναι καὶ περιεκοσμημέναι ὄσσαι, ἐξαίφνης ἐν ταῖς παγίαι τῶν Τούρκων ἐπέπεσον. Πῶς γὰρ εἶχον ἐνοηταί τὴν ἐξαίφνης ὄργην εἰς τοσοῦτον εὖρος τῆς πόλεως ; Ἰσχυοὶ οἱ εἰδότες τὸ μέγεθος. Αὐτὴ ἡ ἀπειλὴ, ἣν εἰρήκαμεν, ὑπῆρχεν ἀναφθεῖσα, καὶ κλιουσα ἐκ τῆς Χαρσοῦ πύλης, καὶ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, καὶ τοῦ μέρους τοῦ παλατίου. Ἡ δὲ τῶν πλοίων καὶ τοῦ λιμένος ἀντίστασις οὐκ ἐνεδίδου χώραν τοῖς Τούρκοις τοῦ στήσαι τὰς κλιμακὰς ἐν τοῖς τείχεσιν. Ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι τῶν Τούρκων, βάλλωνε, λίθου καὶ βέλαισι ἀρχι τριτῆς ὄρας τῆς ἡμέρας· ὥς οὐ ἐλθόν, καὶ κἀκατὰ τῆσαν μέρος τῶν ἀκυλευσάντων ἀπὸ πρώτας ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἰδόντες τοὺς Ῥωμαίους πολέμιζοντας τοὺς ἔξω, καὶ φωνὴν ἔστη δύναμις ἀφέντες, ἰδραρον ἐπάνω τῶν τειχῶν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Τούρκους ἰδόντες ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ φωνὴν ἀφέντες ὀδονηρῆν, τὸ *Οἱμοι*, ἀπὸ τοῦ τείχους κατέπιπτον. Οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ πλέον ἰσχύς, οὔτε δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις. Τότε καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις, θεασόμενοι τοὺς Τούρκους ἐντὸς, ἐγνώσαν, ὅτι ἡ πόλις ἐάλω, καὶ ὡς ἐν τάχει τὰς κλιμακὰς θέντες, ἐντὸς ἐβόασθησαν, καὶ τὰς πόλεις κατεάξαντες ἅπαντες ἔβου ἐσησαν. Ἰδὼν δὲ καὶ ὁ μέγας δοῦξ τοῦ Τούρκου; ἐλθόντας οὐ ἴσαστο τόπου, ἦν γὰρ ἐπιβλέπων τὴν βασιλικὴν πύλην, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον εἰκον ἀνεχώρησε σὺν ὀλίγοις· καὶ γὰρ ἦσαν ἅπαντες διασκεδασθέντες· καὶ οἱ μὲν πρὸ τοῦ τὴν οἰκίαν καταλαθεῖν ἤμαλωτίζοντο· οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαθόντες ἐρήμους παίδων, καὶ γυναικῶν, καὶ πραγμάτων εὗρισκον· καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ στοναγῆσαι καὶ κλαῦσαι, ἐδεσμοῦντο τὰς χεῖρας δεκσέν. Ἄτεροι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εὗρτες τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα ἤδη ἀπαιχόμενα, καὶ θοπεδέδοντο, καὶ ἐδεσμοῦντο σὺν τοῖς φιλιτάτοι; καὶ τῇ σὺζύγῳ. Τοὺς δὲ γέροντας τοὺς ἐν οἴκῳ, τοὺς μὴ δουζμένους ἐξελθεῖν ἐκ τῆς οἰκίας ἢ δὲ νόσου ἢ διὰ γήρους, πάντας καὶ κἀσας ἀνελεῶς ἐτραπτον· τὰ βρέφη τὰ ἀρτιγέννητα ἐν ταῖς πλατείαις ἐβρίπτον. Ὁ δὲ μέγας δοῦξ, εὐρών τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τὴν γυναῖκα, ἦν γὰρ ἀσθενούσα, ἐν τῷ πύργῳ κεκλεισμένους, καὶ κωλύοντας τοῖς Τούρκοις τὴν εἰσοδον, αὐτὴς μὲν συνελήφθη σὺν τοῖς ὑπακουουσῶσιν αὐτῇ· ὁ δὲ τύραννος; πέμφει τινὰ; ἐφύλακτον καὶ αὐτὸν, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. Τοὺς δὲ καταλαθόντας, καὶ περιεκακλωπίζοντας τὴν οἶκον αὐτοῦ Τούρκου; ἰδὼλεν ἱκανὰ ἀργύρια, ἐφύλαττετο σὺν πανοικί.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(99) Μάρτυρος Θεοδοσίας. Templum illius sancte in ea parte, quæ Casan Bassa hodie appellatur, ultra sinum Cæstium sita, Galatæ adjacente,

in meschitam postea conversum est. At quomodo potuerunt sinum transire cum Turci omnia littora complerent ?

Οὗ δὲ Τούρκοι ἀπαντες εἰσελθόντες, ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ οἱ βράσκοντες τὰς ἡμίονους, καὶ οἱ μάγειροι πάντες ἐξαντιλοῦντες ἔφερον. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανός, ὃν φθάσας ὁ λόγος ἐπεμψεν ἐν τῇ νηϊ, τοῦ θεραπεύειν τὴν πληγὴν ἣν ὑπέστη, κατευθύνθη ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι, τινὲς τῶν αὐτοῦ φεύγοντες ἔδραμον λέγοντες, πῶς οἱ Τούρκοι εἰσάσιν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσφάγη. Ἀκούσας τὸν πικρότατον καὶ δριμῦν λόγον οὗν, προστάττει τοὺς κήρυκας διὰ σαλπύγγων ἀνακαλεῖν τοὺς αὐτοῦ ὀκασπιστάς καὶ συμπλώτας. Ὁμοίως καὶ αἱ λοιπὴ καὶ νῆες ἐπαιμάζοντο. Ἦσαν γὰρ αἱ πλείους ἀποβαλλόμεναι τοὺς ναυάρχους αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλαεινὸν ἐν τῇ παραθαλάσσι τοῦ λιμένος, θύρας, γυναίκας, μοναστηρίας, μονάζοντας βρώσας οὐκ τρώς, καὶ τύπτουσαι τὰ στήθη ἐδίοντο τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶ καὶ ἀντιλαβέσθαι αὐτῶν. Ἄλλ' οὐκ ἦν δυνατόν ἅπασι ἐπιπροβλεῖσθαι τοῦ πικροῦ τοῦ ποτήριον τὸ πῆρες τῆς ὀργῆς Κυρίου. Εἰ γὰρ καὶ νῆες ἐβούλοντο, ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο· καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ ἠσχολοῦντο τὰ πλοῖα τοῦ τυράννου ἐν τῇ πρῶτῃ καὶ τῷ σκυλμῷ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν ἀφέθη μία καὶ μόνον· ἀλλ' οἱ Τούρκοι ἀφέντες τὰ πλοῖα πάντες ἔδρον ἦσαν, καὶ οἱ Λατῖνοι ἄδειαν εὐρόντες ἐξήρχοντο τοῦ λιμένος. Ὁ δὲ τυράννος ἐτριξε μὲν τοὺς ὀδόντας, ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο πλέον τι πράξειν, καὶ ἀκίον ἐκατίερε. Οἱ δὲ τοῦ Γαλατῆ ἰδόντες ταύτην τὴν ἀνήκεστον συμφορὰν, καὶ σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις ἔτρεχον ἐν τῷ αἰγιαλῷ, περισοκοποῦντες τὰς βάρκας. Καὶ ὅπου ἔτυχον ἀκατίου εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσέδουον, ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίας. Ἦσαν δὲ πολλοὶ οὐκ ἐπὶ τῆς βίας καὶ τοῦ θησαυροῦ αὐτῶν τῷ θυμῷ παρεπέμψαν, καὶ ἄλλας δεινὰς ζημίας ὑπέστησαν. Εἰς τῶν τοῦ τυράννου μεσάζων, ὡς καὶ ἡγαπᾶτο τότε παρὰ τοῦ Μεχεμέτ, αὐτὸ γὰρ ἦν ὁ συγκροτήσας τῷ τυράννῳ τὴν μάχην γενέσθαι, δραμὸν ἐν ταῖς τοῦ Γαλατῆ μέρεσι, Ζάγανος αὐτῷ τὸ ὄνομα, ἐβία· *Μὴ φεύγετε, καὶ κατιώμυτε τὴν κεφαλὴν τοῦ τυράννου ὀρκῶν, ὅτι Μὴ φοβεῖσθε· ἡμεῖς γὰρ τοῦ ἡγεμόνος ἔσμεν φίλοι, καὶ ἔξετε τὴν πόλιν ὑμῶν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὰς σινοθήκας, ὅς εἴχετε μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μὲθ' ἡμῶν κριτετόνως ἔξετε, καὶ ἄλλο μὴ φροντισεῖτε. Ἰνα μὴ εἰς ὀργὴν κινήσητε τὸν ἡγεμόνα.* Ταῦτα ὁ Ζάγανος εἰπὼν, ἐκώλυσε τοὺς Φράγκους τοῦ Γαλατῆ μὴ ἀναχωρῆσαι. Πλὴν ὅσοι ἐδυνήθησαν φεύγειν ἔφυγον. Τότε συμβουλευθέντες οἱ λοιποὶ, ἔλαβον τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου σὺν τῷ ποδαστάτῳ αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον προσκυνήζοντες· τῷ τυράννῳ καὶ προσκυνήσαντες, καὶ δόντες τὰς κλεῖς, αὐτὸς περιχρῖς ἔλαβε, καὶ τούτους σὺν Ἰλαροῖς λόγοις καὶ βλάμματι ἐπεμψεν. Αἱ δὲ νῆες τὰ ἰστία περῶσαντες πάντε μόνον αἱ μεγάλαι, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν, ἦσαν γὰρ νῆες ἀπῳλισθησάσαι, καὶ οἱ ναυάρχοι αὐτῶν φυγόντες σὺν ταῖς ἄλλαις ἐσώζοντο. Καὶ νῆες φυγοῦσαι, καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλώτους καταλαττοῦσαι τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο. Ἐξελθοῦσαι οὖν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ

Cæterum Turci, urbem promiscue intrantes, agasones etiam et fixæ ubique diripere ac prædã agere. Joanni vero Justiniano, quem ut vulnus curaret, in navem abfisse diximus, portum intranti affertur a suorunaliquot fuga arrepta accurrentibus, Turcos in urbem irrupisse, et imperatorem vulneribus occubuisse. Nuntio tam gravi et acerbo accipio, tubicines, ad milites suos navigationis comites revocandum, receptui canere jubet. Cæteræ pariter naves, quarum pleræque navarchos in servitum artos amiserant, ad discessum se comparare. Spectaculum etiam miserandum in portus crepidine intuentibus oblatum, viri, mulieres, moniales, et monachi lamentabiliter clamare, peccata tondere, vectores navium rogare ut se in eas susciperent. Verum hoc possibile non erat, quod semel decretum, ut iræ Domini plenum poculum haurirent. Nec, etiamsi mortis eos accipere propositum fuisset, id exsequi concessum; cum una quidem navis salva evadere potuisset, nisi ty anni clavis milites, sociique navales prædæ ac urbi diripiendæ intenti, dilapsi huc et illuc fuissent. At dum Turci per urbem discursant, e portu solvendi citra periculum tempus Latinis datum. Tyrannus 167 interim dentibus stridere, et ægre il ferre, cum plus præstare ipse nequiret. Galatini calamitatis hujus intolerabilis spectatores, cum uxoribus et liberis ad litus accurrunt, scaphas et acatia circumspiciunt: et primo quoque obvio ad naves feruntur, easque, ædibus ac cunctis opibus derelictis, conscendunt. Multi etiam thesauros suos in profundum mare vi coacti abjecere, aliaque gravia damna sunt passi. Interea tyranni mesazonion unus Zaganus nomine, Mehemeti tunc charus, quod oppugnationem decernentis consilium probasset ac laudasset, versus Galatam accurrens, voce contenta, per tyranni quoque caput juratus, his verbis a fuga revocabat: *Ne fugite, aut quidquam reformidate, principis amici cum sitis. Oppidum vestrum ab omni injuria et damno immune erit. Fœdera, quæ cum Romanorum imperatore tueneratis, potiori vobis meliorique conditione nobiscum sociabuntur; aliud omne propositum omitte, ne principis iram in vos accendatis.* His dictis Zaganus Francos Galatinos, ne ahirent, persuasit; quibus tamen, quotquot suffugere potuerunt, fidem haud habuere. Cæteri, qui oppidum non deseruerunt, habito consilio, magistratum comitali, tyrannum veneraturi clavesque ei oblaturi abeunt. Venerationis officio exhibito, traditas claves ipse lætus accepit, eosque grato sermone vultuque blando allocutus dimisit. Naves quinque magnæ tantum vela ventis dolere; cæteræ e portu solvere nequiverunt; quod a nautis, qui illas quinque saluti consulentes conscenderant, derelictæ essent. Quæ ergo aufugerunt naves, navarchis aliis captivis relictis, salvæ evasere, equo portu egressæ plenis velis flante Borea ferebantur, urbis calamitatem suspiriis ac lamentis prosecuta. Actuariz quoque Venetorum triremes vela fecerunt.

At universam populi multitudinem, a navis spretam
de desertam, extra urbem nacti Turci classarii, viros
et mulieres in navigia deduxerunt: urbis vero reli-
qui incolæ extra moenia abacti in castris pecudum
hore stabulabantur.

λεως σύροντες; παρητημασμένον, άνδρας τε και γυναίκας πάντας, όπου και ήσαν συναθροίσαντες, εις
εξ πλοία εισήγαγον. Ό δε λοιπός λαός της πόλεως ήνω εις τις σπηλιάς του φοσιότου εμανδρίζετο.

168 CAPUT XL.

Mehemetes urbem ingreditur; et in S. Sophiæ templum venit, precesque suas ibi recitare Imamem jubet. Magnam
ducem ad se vocatum alloquitur. Constantinii capiti agnatum columam in Augustis affigitur. Alia de magno duce et
Orchane narratio. Mahometis magnam ducem consolatur, et illustrium nomina describit. Magni ducis uxorem innoxii,
et blande alloquitur. Ad convivium nam minorem filiorum magni ducis venire jubet Mehemetes; cum muliere filium
magnus dux recusaret, Mehemeles ipsum interjeci iussit. Magnus dux filios suos, ut mortem æquo ac furti animo sub-
und, hortatur, et ipse demum capite plectitur. Proceres omnes a Mehemele todesmipi, et interfecit.

Quæ hæcenus narrata, ab hora diei prima ad oc-
tavam usque cuncta pefacta sunt. Una suspicione
de metu tunc remotis, tyrannus mesazontibus
illisque xatrapis suis stipatus urbem intravit, ante
et post etiam cinctus satellitum suorum ignem
impetantem manu, qui Apolline sagittario præstan-
tiores, hercule vi juvenes, singuli aliis decem
hægnando pares erant. Ad Magnam ecclesiam ubi
devent, equo deilissi, eam ingressus huc et illuc
dispiens admirandus attonitusque restitit. Tur-
cum vero quendam marmor confringere eum ani-
madvertisset, interrogat, quare pavementum sic
extrumpet: respondit iste, sibi celo id se facere.
Extensa tum manu Turcum gladio, hæcæ serus,
pertrahit: *Thesauri ac capituli vobis sufficiant, urbis
porro ædificia mea sunt.* Pacti equidem cum mili-
libus suis conventi tyrannum, thesauros exhaustos
otque abductos captivos cernentem, ponnitit.
Turcum porro illum semianimum pedibus trac-
tum extra templi limina projecere. Ipso vero
princeps unum ex impuris suis sacerdotibus voca-
tum ad se ambonem ascendere iussit, ubi profanus
preces suas recitavit, principe filio iniquitatis,
Antichristi præcursore super sacra mensa interim
locato, precesque suas recitante. Prohi calamitatem!
prohi horrendum monstrum! heu mihi quo loci res
hæstrædenerunt! heu! heu! quid vidimus! Tur-
cum impium sanctum altare pedibus calcantem,
stantemque super apostolorum et martyrum reli-
quias in eo repositis. Perhorrescat sol. Ubinam Agnus
D. I? ubi Filius et Verbum Patris super altari illo
mactatus, manducatus, nec unquam consumptus?
Pro nothi: et adulterinis revera æstimati sumus.
Religionem nostram et cæremonias propter peccata
nostra gentes floccifecerunt. Templum quod Verbi
Dei sapientiæ nomini exstructum ac consecratum
erat templum Sanctæ Trinitatis apostellatum, 169

Τούτα γάρ εβλεπον εξαγώνισαν από ώρας πρό-
της της ημέρας έως ώρας ογδόης. Τότε και ο τύ-
ραννος; (1), πάλιν διαπέσαν και φόβον αποδιέμειν,
εισήει εντός της πόλεως; εβν τοίς αυτού μεσάζοντα
και έτεροις σατράπαις, έχων έμπροσθεν και εκ-
σθεν τούς αυτού δούλους κύρ πνόντας, πάντας το-
ξότας; υπέρ των Άπολλωνα, νέους Ηρακλειδης, ό
εις προς δεκα αντίπαράτασθαι έτοιμος. Κατα-
θών δε εν τη Μεγάλη εκκλησία, και άποδός του
ίππου, και εισελθών εντός, έξέστη επί τη θέξ. Εύ-
ρών δε ενα των Τούρκων καταέξαντα μίαν των
μαρμάρων εκείνων, τον μιν Τούρκον ήρώτα τίτι
τρόπω φθείρει τό έβαρος. Ό δε άπεκρίνατο, Ένεκα
πίστεως. Αύτός δε τάνας την χειρα και εις τή
τόν Τούρκον, λέγων και τουτο "Αρκεί έμνι ό σθη-
σαυρός και ή αιχμαλωσία, αλ δε οικοδομοι της
πόλεως έμé τυγχάνουσι. Ήν γάρ ό τύραννος
μετανοήσας επί τη συνθήχη τη γενομένη, όρών τον
έξαντλομενον θησαυρον και την αιχμαλωσίαν την
αμτρον. Έκλύσαντες δε τον Τούρκον εκ των πλών
έξω ήμικανή έβήσαν. Αύτός δε καλεύσας ένα (2)
των αυτού μαρών ιερών, άνίθη ό κληθείς εκ
αδωνος, και διαλάησε την μαρην αυτού προσευ-
χήν. Ό δε υιός της άνεμίας, ό πρόδρομος του Άν-
τιχριστου, αναβός επί της άγιας τραπέζης έποίη-
θε την προσευχήν. Βαβα! της συμφοράς! Θεό του
φρικώδους τέρατος! ομνι τί γέγοναμεν; αλ, αλ,
τί εβωμεν; Τούρκος εν τώ άγίω θυσιαστηρίω, εν
ή λεψάνα άποστέλιαν και μαρτύρων έβρουται, και
έπάνω αυτού άσεβής; φρίξον, ήλια. Καί πού ό Άμ-
νός του Θεού, και πού ό Υιός και Αΐγιος του Πατρός,
ό θυόμενος επάνω και εσθιδόμενος, και μηδέποτε δια-
πανώμενος; Όντως εις εϊδδηλον ελογίσθημεν· ή λα-
τρεία ήμών εις ούδέν ελογίσθη τοίς εθνεσι; διέ τις
αμαρτίας ήμών. Ό επί τώ όνύμωτι της του Θεού
Αόγου όσφιας άνοικοδομηθείς ναός, και τέμενος; της
άγιας Τριάδος; όνομαζόμενος, και Μεγάλη εκκλησία

Ismaelis Bullialdi notæ.

(1) Τότε και ο τύραννος. Phranz's videtur no-
a consentire cap. 18, lib. III, et eo ipso capta
urbis die illam ingressum esse Mehemelem affirmat.
Alii, inter quos Leonardus et Bizarus, tertio
ab urbe capta die intrasse illum asserunt.
(2) Αύτός δε καλεύσας ένα. In templo S.
Sophiæ recitatis ab Ismaia seu doctore Hutbeas
preces, die Veneris expugnationem urbis sequenti,

qui fuit Janii dies primus, tradit Lennelavins, l. xv.
Primo post urbem captam Venetis die celebratum ad
Aiam Sophiam (sic Turci scribunt) hoc est ad Pa-
giam seu Sanctam Sophiam, festum fuit longe maxi-
mum: concepitque preces Hutbea sultani Muhame-
dis nomine, pro ipsius tam incolumitate, quam pros-
peritate, ritu veteri, quo Turci suis omnia festiva
principibus optare solent.

καὶ νέα Σὼν, σήμερον βωμὸς Βαρβάρων, καὶ οἶκος τοῦ Μωαμῆθ ἐπεκλήθη καὶ γέγονεν. Δικαία ἡ κρίσις σου, Κύριε. Ἐξελθὼν οὖν ἐκ τοῦ βωμοῦ, ἐξήτησε τὸν μεγαδοῦκα, καὶ αὐτῷ παρίστησεν αὐτόν. Ἐλθὼν οὖν καὶ προσοκνήσας, εἶπεν αὐτῷ· Καλῶς ἐποίησας, τοῦ μὴ παραδοῦναι τὴν πόλιν. Ἴδὲ πόση ζημία ἐγγόρει, πόσος δαειθρός, πόση ἀχμαλωσία. Ὁ δὲ δοῦξ ἀπεκρίνατο· Κύριε, οὐκ εἰχομεν τόσην ἡμῖς ἐξουσίαν τοῦ διδοῦναι σὲ τὴν πόλιν, οὐδὲ βασιλεὺς αὐτός· ἀλλῶς δὲ καὶ τινές τῶν σῶν ἐδυναμόουν τὴν βασίλεια ἐν λόγοις γιγνομένους· Μὴ φοβοῦ (3)· οὐ γὰρ ἰσχύσει καθ' ἡμῶν. Τοῦτο γοῦν ὑπέλαθεν ὁ τύραννος διὰ τὸν Καλλὶ πασίαν, ἣν γὰρ τρέφων θυρὸν κατ' αὐτοῦ. Τότε ἀκούσας τῆς ὁμοίας τοῦ βασιλέως, ἡρώτησεν εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα (4) σὺν ταῖς ναυσί. Καὶ ὁ δοῦξ ἀπεκρίνατο, ἔτι οὐκ οἶδεν· ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ Βασιλικῇ πόλει τότε, ὅτε οἱ Τούρκοι συνήτησαν, εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει τῆς Χαρσοῦ, τῷ βασιλεῖ. Ἀποσπασθέντες οὖν ἐκ μέσου στρατοπέδου δύο νέμι, εἰρηκαν ὁ εἰς τῷ τυράννῳ· Κύριε, ἐγὼ τοῦτο ἀπέκτεινα, βιαζόμενος οἶν τοῦ εἰσελθεῖν, καὶ ἀρκῆσαι σὺν τοῖς σὺν ἐμοί, εἰσαυτὸν νεκρὸν κατακτείνῃς. Ὁ δ' ἄλλος εἶπεν· Ἐγὼ τοῦτο ἐπάταξα πρότερον. Τότε ὁ τύραννος σταίλας καὶ τοὺς δύο, ἐνετείλατο φέρειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οἱ δὲ ταχυδρομύσαντες εὔρον, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμόντες παρέστησαν τῷ ἡγεμόνι. Ὁ δὲ τύραννος ἔφη πρὸς τὸν μεγαδοῦκα· Εἰπέ μοι τὸ ἀληθές, εἰ ἡ κεφαλὴ αὐτῆ ἐστὶ τοῦ βασιλέως σου. Τότε καταστοχασάμενος αὐτὴν εἶρηκεν, Ἐκείνου ἐστὶ, κύριε. Εἶδον οὖν αὐτὴν καὶ ἕτεροι, καὶ ἐγνώρισαν. Τότε προσήλωσαν αὐτὴν ἐν τῷ κλίονι τοῦ Ἀυγουστίνου (5), καὶ ἴστατο ἕως ἑσπέρας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδαίρας, καὶ ἀχύροις τὸ δέρμα στοιβάσας, ἐπεμψε πανταχοῦ, δεικνύων τὴ τῆς νίκης σύμβολον τῷ τῶν Περσῶν ἀρχηγῷ, καὶ τῶν Ἀράβων, καὶ τοῖς ἄλλοις Τούρκοις.

referta, per Persarum Arabumque principum, aliorumque Turcorum ditiones, ut victoriæ symbolum, ostentanda ejus mandato circumfertur.

Ἄλλοι δὲ φασιν, ὡς ὁ δοῦξ εὐρέθη μετὰ τοῦ Ὁρχάν ἐν τῷ πύργῳ τῷ τοῦ καστelliου τοῦ Φραντζεζίδου, καὶ κατὰ πρὸς τὸν ὄρειον, ὡς οὐκ ἦν δυνατὸν ἀνοίεσθαι πλέον τοῖς Τούρκοις. Ὅντων δὲ πλείστων ἐκεῖ καὶ εὐγενῶν ἀρχόντων σὺν τῷ δουκί, ἠτήσατο ὁ Ὁρχάν ἀπὸ τίνος μοναχοῦ τὰ ἀμφοῖα αὐτοῦ, καὶ φορέσας· αὐτὰ ἔδωκε τῷ μοναχῷ τὰ αὐτοῦ· καὶ διὰ μιᾶς τοξοβολικῆς θυρίδος, ἔβαλεν ἑαυτὸν κατὰ γῆς ἔξω τῆς πόλεως· καὶ λαθόντες οἱ τῶν κλοίων, καὶ δεσμώσαντες, ἔβαλον ἐντὸς σὺν τοῖς λοιποῖς· ἀχμαλώτους. Οἱ δὲ τοῦ πύργου παραδοθέντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ κλοίου ἐκαίοντο σίσχη-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(3) Μὴ φοβοῦ. Phranzes, lib. iii, cap. 14, Halidem Bassam consilium Mehemetis patefecisse obsecrasset et animum ipsis addidisse narrat.

(4) Εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα. Phranzes, lib. iii, c. 18, agnitionem imperatorem ex caelestis purpureis, aquilisque in eis depictis scribit, qualibus uti im-

ecclesia Magna, nova Sion, hodie in Barbarorum aram et Mohamedis domum re ac nomine transformata est. Quam rectum judicium tuum, Domine! Templo cum exisset tyrannus, ad se venire ducem magnum jussit: qui illic adductus principem veneratus est. Hisce tyrannus eum allocutus est verbis: Vos equidem, urbe mihi non data, egregie gessistis. Damnum ac jacturam quanta sint, estimatione metire, cæorum immanem stragem, captivorumque numerum consideratis dux respondit: Hac in urbe, domine, nec imperator, nedum ipse ego, tanta auctoritate polebamus, ut illam tibi permittere penes nos fuerit: precipue cum inter tuos nonnulli bonum animum nos habere juberent, scriptis ad imperatorem in hunc modum litteris: «Ne formida, neque enim viribus suis vos debellabit.» Hæc ab Halide Bassa scripta expicatus est tyrannus, in quem odio ac ira jam flagrabat. Imperatoris nomine audito, numi aufugisset cum navibus interrogat. Id se ignorare dux respondit: ad portam siquidem regiam in statione tunc se fuisse, quando Turci, in urbem porta Charsi irruentes, imperatorem adorti sunt. E mediis castris duo juvenes mox exciti sunt, quorum alter tyranno dixit: Domine, illum occidi, et cum turba a tergo argente progredi vi cogere, una cum meis commilitonibus prædam acturus, mortuum ipsum omisi. Alter se priorem vulnus infixisse jactavit. Ambos hosce juvenes tyrannus illico abire ad conquirendum, sibi que ejus caput afferendum jussit. Mandato confestim prætere, inventique cadaveris amputatum caput principi attulere. Magnum ducem allocutus tyrannus, an revera hoc sit imperatoris caput, interrogat; ex indicii agnitione, illius esse fassus est; aliisque conspectum pariter approbatum. Ab iis deinde columnæ, quæ in Augustio locata est, clavis affixum, ad vesperam usque ibi spectaculo fuit. Pellis denique detracta, palæaque

Alii porro narrant, in turre, quam Franci tuebantur, ducem cum Orchane lactasse, ibique, cum Turcis resistendo impares se agnoscerent, in eorum potestatem deditione devenisse, plurimosque nobiles ac proceres cum duce illic adfuisse. Inter eos etiam, ut referunt, monachus erat, a quo vestes, quibus indutus erat, Orchanes petiit, illisque suas commutavit: per fenestram deinde quamdam sagittis emittendis accommodatam extra oppidi muros præcipitem se dehit; quem comprehensum navæ vixerunt, et cum cæteris 170 captivis navibus imposue-

peratores consueverant.

(5) Ἐν τῷ κλίονι τοῦ Ἀυγουστίνου. Forum Augustinum non longe a S. Sophia ædificatum, et in quo columna a Justiniano erecta fuit, suaque statua equestris ei imposita. Procopius de ædificiis Justiniani, scribitur.

hinc. Qui in urbe erant ceteri et ipsi se Turcis permiscere, inque navem eandem abducti sunt. Ex his quidam captivus Romæus in libertatem se asserere sollicitus satagens, talia navarcho dixit: *Si me libertati restitueris, Orchanem magnamque ducem hodie tibi tradere possum.* Hoc ut intellexit navarchus, cum libertate donaturum se juravit. Illico igitur Orchanes nigris vestibus indutus, captivi istius indicio proditus est. Navarchus statim Orchanem illum esse procomperto habens, caput ei amputavit. Vivum deinde magnum ducem, Orchanisque caput principi, in Cosmedio tum versanti, obtulit: qui navarcho gratis actis, multa etiam largitus est. Magnum vero ducem sedere iussum consolatus est, ejusque liberos et uxorem per castra et classem a tubicine conquistos adduci imperat. Singulis aspra mille distribuit princeps, demumque magnum ducem bene sperare hortatus, longo humanoque sermone ejus dolorem levat, dicitque: *Hanc adeo amplam urbem fidei tue regendam ac curandam credere volo, illustrioribusque, quam quos in imperatoris aula gessisti, honoribus honorabo, animum saltem ne despondeas. Gratis actis, ejusque manu deosculata, magnus dux domum suam abiit. Cum autem ab eo intellexisset Schemetes nobilium illustriumque palatii et aulae principis officialium nomina, singula descripsit; quos per classem et castra conquistos, redemptosque mille aspris singulos, locum in unum conduxit. Præsidie Illius tenebrosæ diei, quæ genus nostrum internecione deletum est, in urbem venit tyrannus, ductusque magni domum se contulit; in cujus occursum dux processit, tumque veneratus excepit; eo tempore conjux ipsius morbo decumbebat, ad ægrotantis ergo lectum, sub ovis specie latens, accessit, et eam alloquitur his verbis: *Salve, mater, ne te, quos isti dies tulere, casus mærore conficiant; Dei decreto parentum, plura amissis tibi largiri possum, hoc unum, ut valeas, cura.* Ducis quoque magni filii ipsam adoraturi accesserunt: gratias demum de tanta humanitate ei cum egissent, exivit ipse, et urbem lustrando obiit. In ea penitus deserta, nec homo qui mutiret nec avis aut quadrupes, quæ vocem mitterent, exaudiebantur; domos solummodo scrutabantur, qui invalidi rapere quidquam et deprædari haud poterant. Mutuis hac de causa cædibus se confoderunt multi, dum spolia sibi invicem rapiunt, quæ validiori ac robustiori, imbecillioribus lethali vulnere oppressis, cessere. Altera ab urbe capta die, Mæti tricesima labente iterum eam intrant, et 171 prædæ reliquias corradunt. Tyrannus, majore urbis parte*

θησαν. Τότε εἰς τὸν αἰχμαλώτων τῶν Ῥωμαίων, ναταπραγματευσόμενος τὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, εἶρηκε τῷ ναυάρχῳ· *Εἰ ἐλευθερώσεις με σήμερον, ἔχω σοι δοῦναι τὸν Ὀρχάν καὶ τὴν μεγαδοῦκα ἐμοῦ.* Τότε ἀκούσας ὁ ναύαρχος, ὤμωσε τοῦ ἐλευθερώσαι αὐτόν. Καὶ τότε δεῖξας τὴν μελαμφόρον Ὀρχάνην, καὶ μαθὼν ὅτι κατ' ἀλθειαν ἐκεῖνός ἐστιν, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Τὸν δὲ μεγαδοῦκα (6) ζῶντα, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀρχάν λαζῶν εἰς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγεν ἐν τῷ Κοσμηδίῳ. Ἐκεῖνος δὲ τῷ ναυάρχῳ εὐσεργετήσας, καὶ πλείστα δούς ἀπέλυεν. Τὸν δὲ μεγαδοῦκα ἐπέλυσε καθέσαι, καὶ παρηγορήσας αὐτόν, ὤρισε διαλαλῆσθαι ἐν τῷ φώσάτῳ καὶ ἐν τοῖς πλοίοις διὰ τῶν παιδῶν καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς συνήχθησαν. Τότε ὁ ἡγεμὼν δούς ἀνά χιλίων ἀσπρῶν κατὰ κεφαλὴν ἀπέλυσε πάντας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ αὐτόν μεγαδοῦκα θαρβύνας αὐτόν, καὶ παρηγορήσας τὰ πλείστα εἰπὼν αὐτῷ ὅτι *Τὴν πόλιν ταύτην σοὶ μέλλω παρακαταθέσθαι, τοῦ ἔχειν τὴν ἀκασαν αὐτῆς φροντίδα, καὶ κειρῶ ὅς ἐς κρείττοτέραν δόξαν παρ' ἡν εἶχες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ ἀθύμει.* Εὐχαριστήσας οὖν, καὶ ἀσπασάμενος τὴν αὐτοῦ χεῖρα ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Μαθὼν δὲ παρ' αὐτοῦ τὰ ὀνόματα τῶν εὐγενῶν, τῶν ἐν τῷ παλατίῳ διακρεφάντων ὀφφικιῶν, πάντων τὰ ὀνόματα κατέγραψε. Καὶ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς, συναθροίσας οὖν πάντας, ἐξηγόρασεν ἀνά χιλίων ἀσπρῶν δούς τοῖς Τούρκοις. Πρωτὰς δὲ γενομένης, παρελθοῦσης ἐκεῖνης τῆς πρώτης καὶ ἑπομένης ἡμέρας, ἐν ἣ ἐγένετο ἡ παρωλεθρία τοῦ γένους ἡμῶν, εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ὁ τύραννος, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τοῦ μεγάλου δουκὸς ἐλθὼν· ἐξελθὼν δὲ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσας αὐτόν εἰσῆλθεν ἐντός. Ἦν δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀσθενούσα κλινίρης. Τότε ὁ προβατόσχημο· λύκος ἐγγίσας τῇ κλίνῃ, ἔφη προσαγορεύσας αὐτῇ· *Χαῖρε, ὦ μήτηρ, μὴ λιποῦ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι. Τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω.* Ἐχῶ ἐτι πλείονα παρ' ὧν ἀπώλεσας τοῦ δοῦναι σοὶ· μένον ὄγλασε. Ἐλθόντες δὲ οἱ παῖδες αὐτοῦ προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ εὐχαριστήσαντες αὐτὸν ἐξῆλθε, περιοδεύων τὴν πόλιν. Ἦν γὰρ ἡ πᾶσα δοικὸς, οὔτε ἀνθρωπος, οὔτε κτήνος, οὔτ' ὄρνειον κραυγάζων, ἢ λαλῶν ἐντός· μόνον τινὲς τῶν μὴ δυναθέντων σκυλεῦσαι τι, διὰ τὸ ἀνίσχυρον αὐτῶν· δίδου καὶ πολλοὶ ὅπ' ἀλλήλων ἐφρονεῦθησαν, εἰκων ὁ εἰς ἐξ ἐτέρου τῶ λάρυρα· καὶ ὁ δυναθεὶς ἤρπαξεν, ὁ δὲ μὴ δυναμένος ἀντιστῆναι, καιρίαν λαμβάνων πληγὴν, ἔκατο. Τῇ δὲ δευτέρῃ ἡμέρῃ, τριακοστὴν ἄγων ὁ Μάιος, εἰσῆλθον, καὶ τὰ ἐγκαταλειπόμενα αὐτοὶ συνέλεγον. Τότε ὁ τύραννος· εἰσελθὼν τὸ πλείστον τῆς πόλεως, καὶ πρὸς τοὺς τοῦ παλατίου μέρεσι συμπόσιον ποιήσας ἐφφρίνετο· καὶ δὴ καταθαπτισθείς ὑπὸ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(6) Τὸ δὲ μεγαδοῦκα. Dissentiunt a se invicem Ducæ et Piranzæ, in us quæ ad magnum ducem Lucæam Notarum pertinent. Hic equidem inimicum

et infensum nimis ei se proficitur. Laonicus et nostri Ducæ sensum magis accedit.

τοῦ οἴνου καὶ μεθύσθαις, ὥρπισε τῷ ἀρχιευνοῦχι A
αὐτοῦ, καὶ προστάξας εἶπε· Ἄπελθε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
μεγάλου δουκὸς, καὶ εἰπέ αὐτῷ, Ὅριζαι ὁ ἡγεμῶν,
Ἰνα στειλῆς τὸν υἱὸν σου τὸν νεώτερον ἐν τῷ
οὐμπεσίῳ· ἦν γὰρ εὐειδὴς ὁ νέος ἄγων τεσσα-
ρεκαδέκατον ἔτος. Ἀκούσας οὖν ὁ πατὴρ τοῦ
παιδὸς ἀπενεκρώθη, καὶ ἡ ἔψις αὐτοῦ ἠλλοιώθη,
καὶ λέγει τῷ ἀρχιευνοῦχι· Ὁκὸν ἔστι τοῦτο ἐν τῇ
ἡμετέρᾳ διαγωγῇ τοῦ παραδοῦναι τὸ ἔμρον παι-
διον οὐκ εὐκαίρως χερσὶν μανθῆναι παρ' αὐτοῦ·
κραιττον ἂν ἦν μοι τοῦ στειλαὶ δῆμιον, καὶ λα-
βεῖν τὴν κεφαλὴν μου ἀπ' ἐμοῦ. Ὁ δὲ ἀρχιευνοῦ-
χος συμβουλευσας αὐτὸν τὸν δοῦναί τὸ παιδίον, ἵνα
μὴ εἰς ὄργην ἐκκασθῇ τὸν τύραννον. Ὁ δὲ μὴ
πισθεὶς, ἀλλ' εἰπὼν, ὅτι *Ei βούλει λαβεῖν αὐτὸ
καὶ ἀπελθεῖν, λαβὼν ἀπελθε*. Τὸ δὲ ἐγὼ σοι
εὐτοῦ δίδουαι οὐκ εὐκαίρως θελήματι οὐ γερήσεται
πώποτε. Τότε ὁ ἀρχιευνοῦχος στραφεὶς εἶπε τῷ
ἡγεμῶνι ἅπαντά τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς λαλη-
θέντα, καὶ πῶς τὸ παιδίον οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι.
Τότε ὁ τύραννος θυμωθεὶς εἶρηκε τῷ ἀρχιευνοῦχι·
*Λάβε τὸν δῆμιον σὺν σοι, καὶ στραφεὶς ἄγε μοι
τὸ παιδίον*. Ὁ δὲ δῆμιος ἀγαγέτω τὸν δοῦκα,
καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Τότε ἔλθόντες, καὶ μαθὼν
τὸ μήνυμα ὁ δοῦξ ἠσπάσατο τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ
τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπορεύετο σὺν τῷ δημίῳ αὐτοῦ,
καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ Καντακου-
ζηνός. Τὸ δὲ παιδίον ἔλαβε μεθ' αὐτοῦ ὁ ἀρχιευ-
νοῦχος. Εἰσελθὼν οὖν καὶ δεῖξας τὸ παιδίον τῷ ἡγε-
μῶνι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πόλει τοῦ παλατίου Ἰστα-
μένους, ὥρπισε τῷ δημίῳ ξίφος τὰς κεφαλὰς αὐτῶν C
ἀπομηθῆναι. Τότε λαβὼν αὐτοὺς μικρὸν κάτωθεν
τοῦ παλατίου, εἶπεν αὐτοῖς· ὁ δῆμιος τὴν ἀπόφασιν.
Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν σφαγὴν ἐκλαυσεν. Ὁ
δὲ πατὴρ αὐτοῦ γενναίως σταθεὶς ἐνεδυνάμωσε τοὺς
νέου, στριζῶν αὐτοὺς καὶ λέγων· *Τεκνία, εἰδότε
τὴν χθὲς ἡμέραν ἐν μῆ καίρῳ βροπῇ τὰ ἡμέτερα
πάντα φροῦδα γρηγοῦσα*. Ὁ πλοῦτος ἡμῶν ὁ
ἀκέρωτος· ἡ δόξα ἡ θυμιαστή, ἦν εἰχομῆν ἐν
τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, καὶ δι' αὐτῆς ἐν πάσῃ
τῇ γῆ, ἦν οἰκοῦσι Χριστιανοί. Νῦν δὲ τῇ ὥρᾳ
ταύτῃ οὐκ ἐνελελειπε ἄλλο εἰς ἡμᾶς πλὴν ἡ
παροῦσα αὐτῇ ζωή. Ἔσται δὲ ἡμῖν αὐτῇ οὐκ
ἀτελεύτητος, ὅψις ποτε γὰρ θρηξόμεθα. Καὶ ταῦτα
πῶς; Ὑστερονῶμενοι τῶν ἀγαθῶν ὡν ὠλέσασμεν,
τῆς δόξης, τῆς τιμῆς, τῆς ἀθρητίας, παρὰ
πάντων ἐνεδειζόμενοι, καταφρονούμενοι, καὶ
ταλαιπωρούμενοι, ἀχρις οὗ ἔβλη ἐξ ἡμῶν καὶ
ὁ θάνατος, λυθὼν ἐκ τῶν ὧδων ἀτιμους. Ποῦ δὲ
ἡμέτερος βασιλεὺς; οὐκ ἐσφάγη χθὲς; Ποῦ ἔμδς
συμπάνθερος, καὶ σὺς πατὴρ ὁ μέγας δομωστι-
κος; Ποῦ ὁ Παλαιολόγος, καὶ πρωτόστράτωρ
σὺν τοῖς δύο υἱοῖσιν αὐτοῦ; οὐκ ἐσφάγησαν
χθὲς ἐν τῷ πολέμῳ; Εἶδε καὶ ἡμῶς ἀπεβάνομεν
σὺν αὐτοῖς! πλὴν καὶ αὐτῇ ἡ ὥρα ἰκανή ἐστι,
μὴ πλιμμελιχομένῳ πλέον· τίς γὰρ οἶδε τὰ ἔπλα
τοῦ διαβόλου, εἰ καὶ βραδύνοτε πλιμῶμεν
παρὰ τῶν λοβόλων βελῶν αὐτοῦ; Νῦν τὸ στάδιον
ἔτοιμον, ἐν ἐνέμῳ τοῦ σταυρωθέντος ὑπέ-

Illustrata, convivioque in palatii regione vicina
instructio hilariter epulatus est; jamque vino ma-
didus ac temulentus archieunucho suo talia im-
perat: *Domum magni ducis abi, et cum ita allo-
quere: Mandat princeps, ut filium tuum natu mi-
norē (is equidem forma oris pulchra, annos
quatuordecim natus erat) ad convivium mittas.*
Ad quæ verba adolescentis pater fere exanima-
tus est, vultusque colore mutato archieunucho dixit:
*Legis nostræ instituta haud serunt, ut, me ministro
ac perductore, filius meus stupro vitandus tradi-
tur; carnificem mittere, qui caput meum amputatum
auferret, potius erat. Ut vero iram tyranni devitaret,
consilium dabat archieunucho, ut adole-
scentulum dimitteret. Cui parere recusans dixit:*
B *Si illum adducere tibi propositum est, ita fac;
absit vero, ut illum tibi sponte dedam.* Reversus
ergo archieunucho a magno duce, adolescentem
mittere renuente, acceptum responsum principi
affert. Quo percitus ira tyrannus archieunucho
mandat: *Carnifice tecum ducto redi, et adolescen-
tem huc adducas; carnifex vero magnum ducem
ejusque liberos huc agat.* Domum magni ducis ve-
niunt, qui tali nuntio accepto, liberos et uxorem
complexus, filio ac genero suo Cantacuzeno com-
mitibus, carnificem secutus est. Adolescentulum
perductum principi stitit archieunucho, ceteros
interim ad palatii portam stare innuit, quos subito
princeps a carnifice plecti imperat. Paulo infra
palatium deductis, principis jussa carnifex decla-
rat; quæ cum audiisset magni ducis filius, instan-
tem eadem deslere; at pater forti ac erecto ani-
mo liberos suos adolescentes his verbis confirmare:
C *Hesternæ die vidistis, filii, omnia nostra, opes
inexhaustas, gloriam admirabilem, cujus claritu-
dine in hac magna urbe, ac per totum proinde or-
bem Christianum splendebamus, temporis momento
evanuisse. Ex his omnibus, præter hanc vitam, ni-
hil nobis nunc superest, quam in sempiternum pro-
ducere haud scatur; tandem enim, quanvis sero, ex
ea nobis migrandum; at quo statu quaeso? Opibus,
dignitatibus, honoribus et auctoritate spoliati, pro-
bris traducti, et ab omnibus contumeliose habiti
et spretri, ærumnis pressi vitam tandiu trahemus,
donec mors superveniens despectos ac contemptos
istis miseris nos subtrahat. Ubi noster imperator?
nonne heri occisus est? ubi consocer meus, idemque
pater tuus magnus domesticus? ubi Palæologus et
cum filiis suis protostrator? nonne inter præliân-
dum occubere? utinam et nos eodem fato conso-
ciati fuissetemus! Veruntamen hæc ipsa hora nobis
satis opportuna, ultra non pericabimus: quis enim
172 novit arma diaboli? num dilata morte, ab illius
renegatis telis appetemur? nunc paratum stadium
in nomine illius, qui pro nobis mortuus ac cruci-
fixus, a mortuis resurrexit. Ipsi ergo commorientes,
bonis ejus fruamur. His sermonibus adolescentium
animos erexit, confirmatosque ad mortem alacriter
subeundi promissos reddidit. Ad satellitem deinde*

conversus ait : Ab adolescentibus incipiendo, quæ in mandatis habes exequere. Sicut, spectante magno duce, gratis Deo actis, hisce etiam verbis, *Iustus es, Domine*, ab eo prolatis, adolescentium capita carnifex amputavit ; quænam etiam dixit ita rogat : *Tantiusper cunctare, amicos, dum ingressus Deum oram*, vicinam quippe erat ædicula ; spatium orandi a satellite concessit, in illo templo precor Deo obtulit ; quibus peractis, liberorum cadaveribus adhuc palpitantibus exiit, laudibusque iterum Deo magnificato, capite plexus est. Cæcorum capita, nudis illis insepultisq[ue] cadaveribus reflectis, feræ illi sanguinem silenti, tumque convivanti spectanda attulit. Quotiesq[ue] etiam nobiles, palatii offiiales proceresque redemerat, per missos satellites neci dedit. Ex eorum uxoribus et liberis delectu habito formosas virgines pulchrosq[ue] pueros sibi depositos, archimanchi curæ ac diligentie custodiendos mandavit. Reliquam mancipiorum turbam, donec Babylonem, Adrianopolim dico, abinceretur, curandam aliis dedit. Universum demum urbis incolæ et opes in castrorum tentoriis conspecti ; urbs vero deserta, exanimis, nuda, voco carens, specie ac decore spoliata jacebat.

αἰσίων, ἀγρί· ὃ εἰσαχθῶσιν εἰ· Βαβυλῶνα τὴν Ἀδριανῶ. Καὶ ἦν εἶδεν τὴν ἀπασαν πόλιν ἐν ταῖς σκιαῖς τοῦ φεγγάτου, τὴν δὲ πόλιν ἔρημον, νέκρον, κειμένην, γυμνήν, ἀφρονον, μὴ ἔχουσαν εἶδος, οὐδὲ κάλλος.

CAPUT XLI.

Dicitur super urbe septa, delotoque Christianorum in Oriente imperio Monodia.

Urbs, o urbs, cunctarum urbium caput ! quatuor mundi partium centrum, Christianorum gloria ; quæ Barbarorum splendorem hebetatum ac languescens retumebat ! O urbs, paradisi alter, omnibus plantarum ac arborum generibus, ex quibus fructus spirituales nascuntur, consitus ! Quo decor tuus ? quo gratiarum spiritualium corpori et animo beneficia irrigatio diffugit ? Ubinam apostolorum Domini mei corpora, a longo tempore in sempervirenti paradiso deposita ? circumdantia purpuream togam, saccam, spongiam et strudinem ; quæ dum venerabamur, eum qui in crucem sublatus est, cernere cogitabamus. Ubi sanctorum, ubi martyrum reliquie ? Ubi magni Constantini, cæterorumque imperatorum cineres ? Vix, porticus, trivium, agri, vineæ reliquiis sanctorum passim sparsis, pobilibus olim, castisq[ue] Ascetarum et A-cetriarum corporibus, proli damnum ! strata sunt. Posuerunt, Domine, morticina servorum tuorum escas rotantibus cæli ; carnes sanctorum tuorum feris teræ in circuitu novæ Sion, nec erat, qui sepeliret. O templum ! o terrenum cælum ! cæleste altare ! divine et sacre ædes ! o pulchritudo ecclesiarum ! o libri sacri, et divina eloquia ! o leges antiquæ et novæ ! tabulæ Dei digito scriptæ ! O Evangelia ore Dei enuntiantia ! o theologiarum, angelorum corporibus vestitorum dogmata ! doctrinæ vitiorum divino Spiritu effatorum, instituta heroum semideorum ! o republica, popule, exercitus, olim supra modum exanimis,

ἡμῶν καὶ θανάτου, καὶ ἀνυστάτου, ἀποθνήσκον καὶ ἡμῖς, ἴσα ἐν αὐτῷ ἀπολαύσωμεν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. Ταῦτα εἰπὼν καὶ στηριξας τὸς νέους, ἐγγύνασαν πρόθυμοι τοῦ θανεῖν. Καὶ λέγει τῷ σπεκουλάτορι· *Ποίησον τὸ καλεσθῆναι σοι, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν νέων*. Καὶ ὑπακούσας ὁ δῆμιος ἀπέτεμε τὰς κεφαλὰς τῶν νέων, ἰστέμενος ὁ μέγας δοῦξ καὶ λέγων τῷ, *Εὐχαριστῶ σοι, Κύρια*, καὶ τῷ, *Δίκαιος εἶ, Κύρια*. Τότε εἶπε τῷ σπεκουλάτορι· *Ἀδελφὲ, δός μοι ἀλλήν ἀνοχὴν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ προσεῦξασθαι*· ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ναὸς μικρὸς. Ὁ δὲ ἀφῆκε, καὶ εἰσελθὼν προσεῦξάτο. Τότε ἐξελθὼν ἐκ τῆς πόλης τοῦ ναοῦ, ἦσαν γὰρ ἐκεῖ τὰ σώματα τῶν παιδῶν αὐτοῦ ἑπι σπαρτατόμενα, καὶ πάλιν δοξολογῆσαι πάλιν· Ἡεὶ ἀπατημένη τὴν κεφαλὴν. Αἰσῶν οὖν ὁ δῆμιος τὰς κεφαλὰς ἤρπεν εἰς τὸ συμπόσιον, ἐμφανίσας· αὐτὰς τῷ αἰμοδότη ἠθροῖα· τὰ δὲ σώματα γυμνά ἐκεῖ καὶ Ἰταφα κατέλιπεν. Ὁμοίως καὶ ἄλλους τῶν εὐγενῶν καὶ ὀφθαλμίων τοῦ παλατίου μεγιστάνων ἐξηγόρασε, πάντας σταβίλας τῶν σπεκουλάτορα κατέσφαξε. Τὰς δὲ γυναῖκας καὶ παῖδας αὐτῶν ἐξελέξατο τὰς ὄφθαλμους, καὶ αὐτεῖς ἄρρενα, καὶ παρέδωκε τῷ ἀρχιευνοῦχῳ τοῦ τηρεῖσθαι ὅτ' αὐτοῦ. Τὴν δὲ λοιπὴν αἰχμαλωσίαν παρέδωκεν ἄλλοις τοῦ φροντίζεσθαι ὑπ' αἰσῶν.

Ὁ πόλι, πόλις, πόλειον πατῶν κεφαλῆ ! ὦ πόλις, πόλις, κέντρον τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου αἰρῶν ! ὦ πόλις, πόλις, Χριστιανῶν καύχημα, καὶ Βερεθῶν ἀφανισμὸς ! ὦ πόλις, πόλις, ἀλλῆ παράδεισος, φυτευθεῖσα πρὸς δυσμὰς, ἔχουσα ἔσθον φυτὰ παντοῦτα, βροῦθοντα καρποὺς πνευματικῶς ! τοῦ σου τὸ κάλλος, παράδεισος ; ποῦ σου ἡ τῶν χαρίτων τοῦ Πνεύματος εὐεργετικὴ φῶσις ψυχῆς τε καὶ σώματος ; Ποῦ τὰ τῶν ἀποστόλων τοῦ Κυρίου μου σώματα, τὰ πρὸ πολλοῦ φυτευθέντα ἐν τῷ λαίθαλι παραδείσῳ ; ἔχοντα ἐν μέσῳ τούτων τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, τὴν λόγχην, τὸν σπόγγον, τὸν κάλαμον· ἅτινα ἀσπάζεσθε ; ἐφανταζόμεθα τὸν ἐν σταυρῷ ὑψωθέντα ἐρεῖ. Ποῦ τὰ τῶν ἁγίων λειψάνων ; Ποῦ τὰ τῶν μαρτύρων ; Ποῦ τὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων πτώματα ; αἱ ἀγιοὶ, τὰ περιβόλα, αἱ τριβοὶ, οἱ ἀγροί, οἱ τῶν ἀμπέλων περιφραγμοί, τὰ πάντα καὶ πλήρη μεστὰ λειψάνων ἁγίων, σωμάτων εὐγενῶν, σωμάτων ἀγενῶν [I. ἀγνῶν], ἀκηρῶν, ἀκηρηῶν, ὦ τῆς ζήτησος ! [Ἔθοντο, Κύρια, τὰ θρησμοῦ τῶν θούλων σου βρώματα τοῖς πατερίαι ; τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου ταῖς θηρίαις τῆς γῆς ; κύκλῳ τῆς νέας Σιών, καὶ οὐκ ἦν ἡ θάλασσα.] Ὁ νεῖ ! ὦ ἐπίγειε οὐρανὲ ! ὦ οὐρανῶν θυσιαστήριον ! ὦ ἑστία καὶ ἡ ρὰ τεμέρι ! ὦ κάλλος ἐκκλησιῶν ! ὦ βίβλοι ἱερὰ, καὶ Θεοῦ λόγος ! ὦ νέμοι παλαιοὶ τε καὶ νέοι ! ὦ πλάκες γραφεῖται Θεοῦ δακτύλῳ ! ὦ ἐπαγγέλιτα λαλῆθέντα Θεοῦ στόματι ! ὦ θεολογίαὶ σπουδαίων ἀγγέλων ! ὦ ἐπι-

σκαίλαι πνευματοφόρων ἀνθρώπων! ὦ παιδαγωγοί! ἡμιθέων ἤρώων! ὦ πολιτεία, ὦ δῆμος, ὦ στρατὸς ὑπὲρ μέτρον τὸ πρῖν, νῦν δὲ ἀφανισθεὶς ὡς ποντιζομένη ναῦ; ἐν τῷ πλεῖν! Ὡ οἰκία, καὶ παντοδαπὰ παλάτια, καὶ ἰερὰ τεῖχη! σήμερον συκαλῶ πάντα, καὶ ὡς ἐμφυλὰ συνθρηῶ, τὸν Ἰερμελεν ἔχιν ἐξάρχον τῆς ἐλευθεῖας τραγωδίας. Πῶς ἐκάθισεν μόνη ἡ πόλις, ἡ πεπληθυμένη λαῶν; Ἐγενήθη ὡς χήρα ἡ πεπληθυμμένη ἐν ἔθνεσιν. Ἀρχουσα ἐν χώραις, ἐγενήθη εἰς φόρον. Κλαίουσα ἐκλαυσεν ἐν νυκτὶ, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγῶνων αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπάρχει παρακαλῶν αὐτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαπῶντων αὐτήν. Πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτὴν ἤξετησαν ἐν αὐτῇ, ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἐχθροὺς. Μετακίση ἡ Ἀσία [ἢ ἐν Ἀσίᾳ] ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀπὸ πλῆθους δουλείας αὐτῆς. Ἐκάθισεν ἐν ἔθνεσι, οὐχ εἶδεν ἀνάπαυσιν. Πάντες οἱ καταδιώκοντες αὐτὴν κατέλαβον αὐτὴν ἀπὸ μέσον τῶν θλίβόντων. Ὅσοι πόλεως πενθοῦσι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους εἰς ἑρτὴν· πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῆς ἔφραμισμένοι· οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἀναστενάζουσιν, αἱ παρθένοι αὐτῆς σγόμεναι, καὶ αὐτὴ πικραίνουσα ἐν ἑαυτῇ. Ἐγένοντο οἱ θλίβοντες αὐτὴν εἰς κεφαλὴν. Καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς εὐθνηοῦσιν, ὅτι Κύριος ἐταπεινώσεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβούντων αὐτῆς. Τὰ νῆπια αὐτῆς ἐπορεύθη ἐν ἀχιμαλωσίᾳ κατὰ πρόσωπον θλίβοντος. Καὶ ἐξῆλθεν ἐκ θυγατρὸς Σιών πᾶσα ἡ εὐπρέπεια αὐτῆς. Ἐγένοντο οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ὡσπερ κριοὶ οὐχ εὐρίσκοντες νομὴν, καὶ ἐπορεύοντο ἐν οὐκ ἰσχυρῇ κατὰ πρόσωπον διώκοντος. Ἰδόντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς ἐγέλασαν ἐπὶ μετοικισίᾳ αὐτῆς. Ἀμρῖσαν ἦ ἄρτεν Ἰερουσαλήμ· διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο. Χεῖρα αὐτοῦ ἐξέπτευσεν ὁ ὀλίγων ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. Ἴδε γὰρ ἔθνη εἰσελθόντα εἰς τὸ ἅγιον αὐτῆς, ἀνετεῖλω μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σου. Πᾶς ὁ λαὸς αὐτῆς καταστενάζοντες, ζητοῦντες ἄρτον. Ἐδώκαν τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς ἐν βρώσει, τῷ ἐπιστρέψαι ψυχῇν. Ἴδε, Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον. Πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδόν, ἐπιβλέψατε, καὶ ἴσατε, εἰ ἔστι ἄλλος κατὰ τὸ ἄλλος μου. Ὁς ἐπεφύλλισε μοι ἐξ ὕψους αὐτοῦ ἐξαπέστειλε πῦρ ἐν τοῖς ὀπίοις μου, καὶ κατήγαγεν αὐτὸ ἐπ' ἐμέ. Διεπέτασε δίκτυον τοῖς ποσὶ μου· ἀπέτρεψέ με εἰς τὰ ὀπίσω. Ἐδώκε με ἔφραμισμένην ὅλην τὴν ἡμέραν ὀδυρομένην. Ἐστῆρε πάντας τοὺς ἰσχυροὺς μου ὁ Κύριος· ἐκ μέσου μου. Ἐκάλεσεν ἐπ' ἐμέ καιρὸν τοῦ συν-ρίψαι ἐλεκετό; μου. Ἀγῶν ἐκάτησε Κύριος παρθένω θυγατρὶ Ἰουδα· ἐπὶ τούτοις ἐγὼ κλαίω. Ἐγένοντο οἱ υἱοὶ μου ἔφραμισμένοι, ὅτι ἐκραταιώθη ὁ ἐχθρὸς. Δίκαιός ἐστι Κύριος, ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ παρεπικράνα. Ἀκούσατε δὴ, πάντες λαοί, καὶ ἴσατε τὸ ἄλλος μου. Αἱ παρθένοι μου καὶ οἱ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν ἀχιμαλωσίᾳ μου. Ἐκάλεσα τοὺς ἀρστας μου, αὐτοὶ δὲ παρελογίσαντό με. Οἱ ἱερεῖς μου καὶ οἱ πρεσβύτεροί μου ἐν τῇ πόλει ἐξέλιπον. Ἀκούσατε δὴ ὅτι στενάζω ἐγώ. Ἐγένετο Κύριος ὡς ἐχθρὸς, καὶ ἐξέπασεν ὡς ἀμπελον τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, διεφθόρειν ἑρτὴν αὐτοῦ. Ἐπιλαθέσθαι ἐποίησε

A nunc vero deseti, et, non secus ac navis inter navigandum profundo mari hausta, obruti! O domus et palatia omnimodæ structuræ, sacri etiam muri! Omnia hodie compello, vobisque velut animatis, Jeremix miserabilis tragœdiæ vestigiâ premens, condoleo. Quomodo deserta sedet urbs populo frequentissima? Quæ inter gentes secundissima erat, tanquam vidua redacta est. Quæ dominabatur regionibus, multis tributum pendere jussa est. Tota nocte acerbe ejulando genas suas lacrymis rigavit, nec eorum qui eam diligunt, ullus consolatur. Qui se amicos ei jactabant, hostes facti amicitiam renuntiavere. Multi incolæ ejus captivi per Asiam in colonias deducti sunt, iisque spoliata vilescebat. Inter gentes vexata, nec quiete levata habitavit. Ab iis qui ipsi infesti erant, in medio ærumnarum ac cladium deprehensa est. Viæ urbis lugent, quod nulli ad festivitates accurrant; cunctæ illius portæ deturbatæ sunt; sacerdotibus gementibus abductisque virginibus ipsa intra præcordia sua acri dolore conflictatur. Qui affigunt illam hostes, imperium adepti domitantur ei, quam ob flagitia ac scelera prope infinita Deus dejecit ac prostravit. Abacti infantes aversivision ejus auctoribus servitutem servire abierunt. Decor et forma sibiæ Sion penitus evanuerunt. Principes ipsius arietibus, quos pascua deliciunt, similes evaserunt: insequentibus terga dantes, languidi et infirmi incesserunt. Ab hostibus, ipsam alio migrare videntibus, risu ac subsannatione excepta est. Procella jactata et agitata est Jerusalem, propter peccata sua. Mœnibus suis contractavit hostis omnia, quibus suaviter et omni voluptate fruebat. Vidit enim gentes sanctuarium suum ingressas, quibus præceperas, ut in ecclesiam tuam non intrarent. Omnis populus ejus panem mendicando gemit, Quæ chara ipsis ac valde cupita, esca, ad revocandam sustinendamque animam, permularunt. Respice, Domine, et considera. Omnes qui transitis per viam attendite: et, num dolori meo par ægritudo alium vexet, videte. Qui ad racemationem usque mea corrasit et decerpit, ignem in me vibratum, et ad ossa mea penetrantem e sublimi sede sua jaculatus est. Extendit laqueum pedibus meis, post tergum suum me abjecit. Delevit me, et ut tota die gemerem, fecit. Omnes viribus eximibus abstulit mihi Dominus, egregiorumque virorum, qui me tuebantur stragem acceleravit. Virgini Judææ torcular calcavit Dominus, ex quo cæsorum profusus sanguis manavit. Hæcce iugo ac comploro. Superior viribus hostis illos meos perdidit. Justus tamen est Dominus, qui, ore suo scelerum meorum acerbitate exasperato, me respuit. Auscultate jam, populi, et dolorem meum conspiciate. Virgines et adolescentes, quos sinu meo fovi, sub servitutis jugum mecum missi sunt. Præterita ac neglecta sum a precis meis, quorum supplicia frustra in clamavi. Sacerdotes et seniores mei in urbe defecerunt. Suspiriorum meorum argumentum discite. Posticum erga me animum indutus Dominus, taber-

naculum suum tanquam vitem avulsit, festosque dies suos abolevit. Festum et Sabbatum in urbe oblivioni tradidit Dominus; iraque fremens imperatorem et sacerdotem exagitavit. Altare suum aversatus est Dominus, sanctuarium suum demolitus est: fundamentorum molem manu sua dirigit ac contrivit. Vocēs bellicæ in domo Domini exaudite sunt, psalmorum vice a Levitis diebus festis decantatorum. Vide, Domine, et considera, an quemquam simili clade rescideris. Lactantes infantes caesi sunt. In sanctuario Domini si prophetam et sacerdotem trucidabunt. In terra, in quam migraverunt, humis enet et puer jacuere. Virgines et adulescentes mei captivi abierunt, iram suam Dominus ad finem perduxit, eam impetu effudit; ignem in urbe, quo ejus fundamenta cremata et absumpta sunt, accendit. Recordare, Domine, quid acciderit nobis: contumeliis et probris, quibus traducimur, adverte. Hæreditas nostra ad alienos translata est, extranei domus nostras occupaverunt; in orphanorum, qui patre orbatii sunt, ordinem coacti sumus, matresque nostræ pro viduis habitæ sunt. Pulsi ac defessi requiem non cepimus. Patres nostri peccaverunt, **175** et his claudibus subducti obierunt: nos vero errorum, quos admiserunt, pœnas luimus. Servillis conditionis homines donati sunt nobis, nec quisquam ab ipsis nos redimit. Pellis nostra quasi senio jam desiccata, ad elibani instar fuligine atrata, inaruit; dira ac horrenda fame corrugata ac contracta est. Viri eximii in pistrinis molas versarunt, et adolescentuli lignis suspensi sunt. Senes a porta, seu tribunali judiciali, exciderunt, et egregii psalmos suos canere cessaverunt. Gaudium ex animis nostris fugatum est, choreæ nostræ in luctum versæ sunt. Corona capitis nostri decidit. Væ nobis, quia in hoc peccavimus. Cor nostrum dolore et ægitudine conatatum est. Oculis hac de causa nostris offusis calligo est a lacrymis, quas ob delictam novam Sion fudimus. In ipsa vulpes discursarunt. Tu vero, Domine, in æternum habitas, sedes tua a generatione in generationem permanet. Utquid in ira tua oblivisceris nostri, nosque in longitudinem dierum derelinques? Ad te, Domine, converte nos, et ad te revertemur. Dies nostri, sicut olim erant, renoventur. Tu ipse nos repulisti, cum a nobis repulsam juleris; et ideo in nos ira tua vehementer exarsit.

Hæ sunt lamentationes et plaectus Jeremiæ, quos ob antiquorum Hierosolymorum expugnationem et eversionem edidit: quos etiam ob novorum cladem, Spiritum prophetæ suggestisse mihi verisimile sit. Verumenimvero quæ lingua adeo eloquens et diserta est, ut calamitatem, qua urbs conflictata est, enarrare possit? Quis captivitatis ærumnas et transmirationis acerbitatem, quibus jactata est, edisseret? Non ab Hierosolymis in Babylonem vel Assyriam, sed a Constantinopoli in Syriam, Ægyptum, Armeniam, Persas, Arabiam, Africam, Italiam, in Asiam minorem cæterasque provincias translati sunt ac dispersi incolæ. Atqui quo pacto? In Paphlagoniam maritus, in Ægyptum mulier, liberi in aliam regionem passim distracti

Κύριος ἐν τῇ πόλει ἐορτῆς καὶ Σαββάτου· καὶ παρῶξυνεν ἐν ἐμβρομήματι ὀργῆς αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ ἱερεῖα. Ἀπίστωτο Κύριος θυσιαστήριον αὐτοῦ. Ἀπετίναξεν ὄψισμα αὐτοῦ. Συνέτριψεν ἐν χειρὶ αὐτοῦ τείχος βάσεων αὐτῆς. Φωνὴν πολέμου ἔδωκεν ἐν οἴκῳ Κυρίου, ὡς ψαλμὸν Λευιτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐορτῆς. Ἴδε, Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον, τίνοι ἐπαφύλλισας οὕτως. Ἐπροεῦθυσαν νῆπια θηλάζοντά μασθοῦς. Εἰ ἀποκτενοῦσιν ἐν ἁγιάσματι Κυρίου ἱερεῖα καὶ προφήτην. Ἐκοιμήθησαν εἰς γῆν ἐξέδων παιδάρων καὶ πρεσβύτης. Παρθένοι μου καὶ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν, συνετέλεσε Κύριος θυμὸν αὐτοῦ. Ἐξήγαγε θυμὸν ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ ἀνῆγε πῦρ ἐν τῇ πόλει, καὶ κατέσφαγε τὰ θεμέλια αὐτῆς. Μνήσθητι, Κύριε, τί ἐγένετο ἡμῖν, ἐπίβλεψον, καὶ ἴδε τὸν ὄνειδισμόν ἡμῶν. Ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἄλλοις, οἱ οἴκοι ἡμῶν ἕτεροις. Ὅργανοι ἐγενήθημεν ὡς μὴ ἔχοντες πατέρα, μητέρα, ἡμῶν ὡς χῆραι. Ἐδιδώθημεν, ἐκοπίασαμεν, οὐκ ἀνεπαυσάμεθα. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἡμαρτον, καὶ οὐχ ὑπάρχουσι, καὶ ἡμεῖς τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ὀπίσθεσμεν. Δούλοι ἐκυρίευσαν ἡμῶν, λυτρούμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. Τὸ δέσμα ἡμῶν ὡς κλίβανος ἐπαλαιώθη, συνεπάσθη ἀπὸ πρωτόκου καταγιγδοῦ λιμοῦ. Ἐκλεκτοὶ ἐν μύλοις ἤλεσαν, καὶ νεανίσκοι ἐπὶ ξύλοις ἀνεσκολοπίσθησαν. Πρεσβύτεροι ἀπὸ πύλης κατέπεσον· καὶ ἐκλεκτοὶ ἀπὸ ψαλμῶν αὐτῶν κατέπεσαν· κατελύθη χάρᾳ καρδίας ἡμῶν, ἐξεστράφη εἰς πένθος ὁ χορδὸς ἡμῶν· ἔπεσον ὁ στέφανος τῆς κεφαλῆς ἡμῶν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἡμαρτομεν περὶ τούτου. Ἐγενήθη ὀδύνη ἢ καρδία ἡμῶν, περὶ τούτου ἐσκότασαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἐπὶ τῇ νύκτι Σιών, ὅτι ἠφανίσθη· ἀλώπεκες διέτριβον ἐν αὐτῇ. Σὺ εἶ, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα κατοικεῖς, ὁ θρόνος σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Ἴνα τί εἰς νείκος ἐπιλήθη ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρότητα ἡμερῶν; Ἐπίτριψεν ἡμᾶς, Κύριε, πρὸς σε, καὶ ἐπιστραφυσάμεθα, καὶ ἀνακαινισθῆ ἡμέρα ἡμῶν καθὼς ἐμπροσθεν, ὅτι ἀπωθούμενος ἀπέσω ἡμᾶς ὠρτίσθης ἐφ' ἡμᾶς ἕως σφῆρα.

Οὗτοι οἱ βῆθοι καὶ οἱ κοπετοὶ τοῦ Ἰσραηλίου, οὓς ἐκόψατο ἐν τῇ ἀλώσει τῆς παλαιᾶς Ἱερουσαλήμ, αἶμαι εἰ καὶ περὶ τῆς νέας, καλῶς τὸ Πνεῦμα τῷ προφήτῃ ὑπέδειξεν. Ποῖα τοίνυν γλώσσα ἐξισχύσει τοῦ εἰπεῖν καὶ λαλῆσαι τὴν γενομένην ἐν τῇ πόλει συμφορὰν, καὶ τὴν βεβήνην αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν πικρὰν μετοικίαν, ἣν ὑπέστη, οὐκ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Βαβυλώνα, ἢ εἰς Ἀσσυρίους, ἀλλ' ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Συρίαν, εἰς Ἀγυπτον, εἰς Ἀρμενίαν, εἰς Πέρσας, εἰς Ἀραβίαν, εἰς Ἀφρικὴν, εἰς Ἰταλίαν σποράδην, ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς; ἐπαρχίαις. Καὶ ταῦτα πῶς; Ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ὁ ὄνηρ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἡ γυνή, καὶ τὰ τέκνα ἐν ἄλλοις τόποις σποράδην ἀλλοιωμένα ἀπὸ γλώττης εἰς γλώτταν, καὶ ἐπ' εὐσεβείας εἰς ἀεί-

θειαν, και ἀπὸ θείων Γραφῶν εἰς ἀλλόκοτα γράμματα. Φρίξον, ἤλιε, και σὺ, γῆ! στέναξον εἰς τὴν παντελῆ ἐγκατάλειψιν, τὴν γενομένην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ· παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ, διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Οὐκ ἔσμεν ἄξιοι ἀνευσεῖν τὸ δῆμα εἰς οὐρανὸν, εἰ μὴ μόνον κάτω νενευκότες, και εἰς γῆν τὰ πρόσωπα θέντες, κρᾶζομεν· Δίκαιος εἶ, Κύριε, και δίκαια ἡ κρίσις σου. Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. Καὶ πάντα, ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ και δίκαιᾳ κρίσει ἐπήγαγες. Πλὴν φείσαι ἡμῶν, Κύριε, δέομεθα.

et abducti : a gente iliomatis diversi in aliam differentem, a pietate in impietatem, a divinis codicibus ad absurdas scripturas traducti. Perhorresce, sol, et tu, terra ! genus nostrum funditus eversum, ac recto Dei iudicio ob peccata nostra destructum gemitibus ac suspiriis lugete. Qui in cœlos oculos tollamus, indigni sumus; demissoq; in terram vultu, et in faciem procumbentes clamamus: Justus es, Domine, et rectum iudicium tuum. Peccavimus. inique nos gessimus, et præ cæteris nationibus iniuste egimus. Clades quibus nos affectos voluisti, sententia tua ex æquo et vero lata, illatae sunt. Parce tamen, Domine, orantibus nobis.

176 CAPUT XLII.

Prædam quantam Turci ex urbe capta tulerint. Galatiam ingreditur Mehemetes, et partem maxorum diruit. S. Sophiam in meschitam transformat. Adriamopolim revertitur. Magni ducis uxor obiit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur. Servis tributa imperat, et Georgium despotam Servia decedere jubet. Hungari Turcorum provinciam vastant. Mehemetes Smedroto sinistra oppugnata Adriamopolim prædæ dives abiit. Saracum Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologis vaticinium.

Μεθ' ἡμέρας οὖν τρεῖς τῆς ἀλώσεως ἀπίλυσεν τὰ πλοῖα, πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὴν αὐτῶν ἐπαρχίαν και πόλιν, φέροντα φόρτον ὡστε βυθίζεσθαι. Ὁ δὲ φόρτος τί; Ἱματισμοὶ πολυτελεῆς, σκευὴ ἀργυρᾶ, χρυσᾶ, χαλκᾶ, κασσατέρια· βιβλία ὑπὲρ ἀριθμὸν· αἰχμάλωτοι, και ἱερεῖς, και λαϊκοί, και μονάζουσαι και μοναχοί. Τὰ πάντα πλήρη φόρτου· αἱ δὲ σκηναὶ τοῦ φοσάτου πλήρεις αἰχμαλωσίας, και τῶν ἀνωθεν ἀριθμηθέντων τῶν παγτοίων ειδῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν μέσῳ τῶν Βαρβάρων ἕνα φοροῦντα σάκκον ἀρχιερατικὸν (8), και ἕτερον ζωννύμενον ἐπιτραχήλιον (9) χρυσοῦν, ἔκοντα χύνας ἐνδεδημένους, ἀνεὶ τῶν σαγισμάτων, ἀμνοὺς χρυσοφάντους. Ἄλλοι ἐν συμποσίαις καθήμενοι, και τοὺς ἱεροῦς δίσκους ἐμπροσθεν σὴν διαφόρους ἄπώρας ἔσθλοντες, και τὸν ἀκρατον ἴκνοντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν κρατήρων. Τὰς δὲ βιβλίου ἀπάσας, ὑπὲρ ἀριθμὸν ὑπερβαίνουσας, ταῖς ἀμάξαις φορητήσαντες, ἀπανταχοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ και δύσει διέσπειραν. Δι' ἐνὸς νομισματος δέκα βιβλίοι ἐπιπράσκοντο, Ἀριστοτελικοί, Πλατωνικοί, θεολογικοί, και ἄλλο πᾶν εἶδος βιβλίων. Εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παντοῦ ὑπὲρ μέτρον, ἀνασπώντες τὸν χρυσὸν και τὸν ἄργυρον, ἄλλ' ἐπώλουν, ἄλλ' ἔριπτον. Τὰς εἰκόνας ἀπάσας κυρτὴν παρεδίδουν· σὺν τῇ ἀναφορῇ φλογὶ κρέα ἐψούντες ἡσθίων.

Tertia ab urbe capta die classi missionem dedit, ut in suas provincias et oppida renavigare possent, tanto onere gravatis navibus, ut parum, quin aquae haurirentur, abfuerit. At quibus rebus onustæ erant? Vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, æneis, stanneis; libris etiam infidelibus; captivis quoque tam sacerdotalis quam laici ordinis, monialibus et monachis. Omnes denique naves gravi præda plenæ erant. In castrorum etiam tentoriis infiniti captivi, similis prædictæ omnisque generis præda videbatur. In Barbarorum medio cernere erat hunc sacco pontificali indutum, illum collari aureo præcinctum, eoque canes alligatos ducentem; equos jumentaque, centonum et stragularum vicem, aguis auro intextis alios sternere. Inter epulandum, in discis sacris apposis, fructibus vesci variis quidam conspiciebantur, et merum sacris calicibus haurire. Libros quoscunque innumeris curribus impositos per Orientem et Occidentem disperserunt ac distraxerunt. Uno nummo volumina decem Aristotelis et Platonis, theologica cæterarumque scientiarum et artium venierunt. Evangelia etiam adhibitis supra modum ornamentis et arte compacta, auro argentoque inde revulsis partim venumdata, partim projecta: cunctæ imagines ab iis igne crematæ; quibus ad edulia coquenda abusi sunt.

Τότε μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῷ Γαλατῆ, και προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογραφὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν αὐτῷ, εὗρε πολλοὺς οἰκους κεκλεισμένους. Ἦσαν γὰρ φυγόντες οἱ Λατῖνοι σὺν ταῖς ναυσίν. Ὄρισεν γοῦν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν, και καταγραφὴν ποιῆσαι ἐν πάσῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτοῦ, τὸ εἰ μὲν στραφῶσιν ἀκρι προ-

Die ab urbe expugnata quinto Galatam ingressus est Mehemetes, cumque omnium incolarum capita censeri præcepisset, clausæ domus multæ, quod Latini naves conscensius fugissent, repertæ sunt. Domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, suppellectilem et instrumenta omnia describi mandavit: edictoquoque trimestre spatium præstituit, intra

Ismaelis Bullialdi notæ.

(8) *Σάκκον ἀρχιερατικόν.* Il est; vestem sacerdotalem, quæ ad modum sacci consuta est, exilumque capiti et manibus præbet, eamque superinjec-tam induunt. Solis patriarchis saccus competiti, quem tribus anni diebus Paschato, Pentecoste et Natali gestant.

(9) *Ἐπιτραχήλιον.* Patriarcharum et archidiaconorum testamen. Ἀμνοὶ χρυσοφάντοι sunt panni, in quibus agnorum figura et imago (qua Jesus Christus Dominus noster vere agnus Dei significatur) acu depicta est.

quod reversi res suas repeterent; ubi vero dies cessisset, fisco suo caducas addixit. Muros quoque Galatae, qua continentem spectant, a millie suo dirui ac everti, integris relictis portus crepidini asstantibus, mandavit. Ad mœnium quoque ruinam **177** reficiendam, ut per totum mensem Augustum calcem paratam coctores haberent, etiam præcepit. Quinque deinde familiarum nullia, ex Occidentis ac Orientis provinciis conscripta, intra totum mensem Septembrem integras singulas, capitis pœna Imperium detrectantibus indicta, in urbem migrare jussit: cui præfectum Soleimanem quemdam servum suum imposuit. Templo deinde magno Dei sui et Mohamedis sacris ac ritibus consecrato, cæteris desertis ac relictis, captivorum turbam, spoliarumque congeriem post se ingentem trahens, Adrianopolim victor contendit. Junii die decima octava urbe discessit, omnesque feminas nobiles earumque filias curribus aut equis veclas deduxit. Inter eas magni ducis uxor aderat, quæ in itinere prope Mesonem vicum obiit, ibique sepulta est; illustris equidem pietatē femina, quæ in egenorum levandis miseriis pecunias multas erogabat: cujus temperantia et continentia ab omnibus animi passionibus tutam eam ac immunem reddiderunt.

Cum Adrianopolim superbissima triumphipompâ venisset Mehemetes, cunctos principes ac duces Christianos cum vicinis, tum longe disitis, ut ipsi salutato gratularentur, confluentes undique ceruere licebat. Eorum animi sententiam oris que apertam conficere potest quivis; Inviti quippe ac coacti, eandemque calamitatem declinare student, donis ei adblanditi et venerati sunt. Tyrannus ergo superbus ac insolens, ob debellatam urbem animo elatus, in solo sedere, principes vero Christiani trepidantes, et qualem erga ipsos in posterum se præstaret, expectantes stare. Primum itaque, duodecim millium nummorum tributum annuum a Servio Turcorum ærario solvendum se injungere eorum legato significat. Despotæ etiam Peloponesi decem millium nummorum dono allatis, ad eum adorandum singulis annis accedere jussit. Chii insulæ principi pecunia annua, sex millia nummorum, tributî nomine imperata. Mitylenæus pariter tria nummorum millia annua pendere: Trapezuntius quoque, ac cæteri Pontici maris accolæ vertente uno quoque anno donis allatis, tributisque solutis veneratum venire jussit. Anno itaque ab

θεσμίας μηνῶν τριῶν, λαβίτωσαν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν· εἰ δ' οὐκ ἐπιτραφῶσιν, ἐσθται τοῦ ἡγεμόνος. Τότε ἐκέλευσε τὴν στρατιάν πᾶσαν καὶ τὰς περίε κώμας τοῦ χαλάσαι, καὶ εἰς γῆν βίβαι τὴν τείχη τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἀπολύσαι αὐτούς, ὃ καὶ γέγονε. Χαλάσαντες οὖν τὰ τείχη ὅσα πρὸς τὴν ἑστῆν ἐπεπήγνυτο, εἶσαν τὰ πρὸς τὸν λιμένα κείμενα. Τοὺς δὲ ἀσθετοεργάτας προσέταξε δι' ὄλου τοῦ Αὐγούστου μηνός· ἔχειν ἔτοιμον ἀσθεστον, τοῦ ἀνοικοδομηθεῖ τὰ καταπεσόντα τείχη τῆς πόλεως. Αὐτὸς δὲ καταγράφας φαμίλιας ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Ἑφᾶς καὶ Ἀύστου; χιλιάδας ε', προστίταχε μέχρι Σεπτεμβρίου μηνός τούτους πανοικί ἐν τῇ πόλει εἶναι, ἐπάνω ποιητῆς κεφαλικῆς τιμωρίας; καὶ ἔπαρχον καταστήσας (10) Σαλειμὴν ὀνόματι δοῦλον αὐτοῦ. Καὶ τὸν μέγαν ναβρ. (11) βωμὸν τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μωάμεθ ἐνθρονίσας, τοὺς λοιποὺς ἀφελῆ; ἐρήμους, αὐτὸς δὲ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπανέειξεν, ἔχων μεθ' αὐτοῦ ὑπὲρ ἄπειρον αἰχμαλωσίαν, φορὰ ὑπὲρ ἑριθμόν. Ἐβήθη οὖν ἐκ τῆς πόλεως τῇ 17ῃ τοῦ Ἰουνίου μηνός, πᾶσας τὰς εὐγενεῖας καὶ τὰς αὐτῶν θυγατέρας ἄγων ἐν τοῖς ἔρμασι; καὶ ἐν ταῖς ἱππηλασίαις. Ἡ δὲ τοῦ μεγάλου ζουκῆς γυνὴ ἐν ὁδῷ ἐτεθήκη; πλησίον κώμας Μιστηνῆς λεγομένης, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐκείνῃ γυναικᾷ περιθόγτον ἐν ἐλεημοσύναις καὶ πενήτων οἰκτερούς, σώφρων, ἐγκρατειομένη παντοίων ψυχικῶν παθῶν.

Ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Ἀδριανουπόλει ἐντὸς μετὰ Ὀριάθου ἐξοχωτάτου, τῆν ἴδεν ἐσθρόντας πᾶσας, καὶ πάντας τοὺς ἀρχηγούς, καὶ ἡγεμόνας τῶν Χριστιανῶν τοὺς ἑγγύς, καὶ τοὺς πόρρω προταγορευόντας τὸ, Χαῖρε. Ποῖα καρδία, ποῖα γνώμη, καὶ χεῖλη, ποῖον στόμα; Ἄλλ' ἀκοντες, καὶ μὴ βουλιόμενοι προσκύνουν σὺν δούροις, φοβούμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια πάθωσιν. Ὁ δὲ τύραννος ἐκέθητο ὑ; αῦλην καὶ ἀλαζών, ἐπαίρόμενος ἐπὶ τῇ ἀώσει τῆς πόλεως. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Χριστιανῶν ἴσταντο τρομαδτοι, ἐκδεχόμενοι τί ἄρα ἔσται τὸ μέλλον εἰς αὐτούς; ἀποφθῆναι. Ἀπελογίσασθε οὖν πρῶτον (12) τῷ πρέσβει τῆς Σερβίας (13), τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Τούρκων νομισματῶν χιλιάδας δώδεκα· τοὺς δεσπότης τῆς Πελοποννήσου χιλιάδας δέκα, κατ' ἔτος οὖν δούροις; ἐργεσθαι εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· τῷ ἐν τῇ Χίφῳ κατ' ἔτος νομισματα χιλιάδας εἴς; τῷ Μιτυλήνης κατ' ἔτος; νομισματα χιλιάδας τρεῖς; τῷ Τραπεζοῦντος; καὶ καὶ τοῖς ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσῃ αἰκρούσι, κατ' ἔτος ἐρχομένους ποιῆν τὴν προσκύνησιν μετὰ δωροφορίας, καὶ δοῦναι τὰ τέλη. Τῷ πρῶτῳ οὖν ἔτει Αὐγούστου μηνῷ, ἐλθόντες οἱ τοῦ δεσπότης Σερβίας, καὶ παρ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(10) Καὶ ἔπαρχον καταστήσας. Leunclavius hunc quoque Suleimanem-begum appellat, et subassam a Mehemete Constantinopoli captam præpositum narrat.
 (11) Καὶ τὸν μέγαν ναβρ. Hoc factum Junii die 17, feria 6 seu die Veneris, ut ad cap. 40 ex Leunclavio adnotavimus: ita ut prius S. S. pliam in meschi am transmutatam ritui suo consecraverit, quam Galatam intraverit.

(12) Ἀπελογίσασθε οὖν πρῶτον. Jacobus Bosius, *Histor. Milit. Hierosolymit.* lib. vii, post captam urbem anno 1455, Chios, Lesbos, Servios, Trapezuminos et Cassatinos vectigales factos esse narrat.
 (13) Τῷ πρέσβει τῆς Σερβίας. Leunclavius asserit, lib. xv, eadem æstate, qua captæ est urbs, Mehemetem in Serviam exercitum duxisse: et anno sequente arcem Novabam occupavisse.

ὄντες τὰ κεχρηωτημένα τέλη, ἐποίησαν καὶ μεγάλην ἐλεημοσύνην ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει· παραγελάς γὰρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης Γεώργιος ἐξηγόρασαν μοναστηρίας νέας καὶ γηραιὰς ἕως ἑκατὴν ἡλευθέρωσε. Καὶ οἱ τῶν ἐντίμων, καὶ ἐκ γένους παλατιοῦ, πάντες συρρέοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερβίᾳ, ἐλάμβανον καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῆς βασιλείας τὰ πρὸς ἐξαγοράσιας ἐφόδια ἕνεκα ἐλεημοσύνης. Τοῦ φθινοπώρου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ ἔτους ἡδὴ τρέχοντος, ὁ δεσπότης, καὶ τὸν χειμῶνα οἴκοι διαβιβάσας, ἠβουλήθη ἐν ἑαρι τῷ δεσπότη προσβαλεῖν, καὶ τὴν πᾶσαν Σερβίαν προσοικειῶσαι τῇ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν καθ' ἑκάστην ἐκδεχόμενος ἦν τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ τὸ τοῦ πλεονέκτου ἀδίκημα. Ἦν γὰρ πρακτικὸς γέρον, καὶ τῶν τοῦ τυράννου ἀδικημάτων πολυπαθὴς, ὡς πολλὰκις εἰρήκαμεν, ὁ δεσπότης. Τίς οὖν εἰς τὸ μέσον αἰτία τοῦ ἀδικήματος, ἐμήνυσε λέγων, ὡς Ὁ τόπος ἐν δεσπόζεις (14) οὐκ ἔστι σὸς, ἀλλ' οὐδὲ πατριῶδες, δηλονότι ἡ Σερβία· ἀλλ' ἔστι τοῦ Λαζάρου υἱοῦ τοῦ Στεφάνου· ἀνήκει οὖν ἐμοί. Ἐξέλθεις οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὀρίων αὐτῆς. Ἐχω δὲ δωρήσασθαί σοι μέρος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρὸς σου τοῦ Βούλκου, καὶ τὴν πόλιν Σοφίαν. Εἰ δὲ μή, ἔρχομαι κατὰ σοῦ. Ταῦτα οὖν μηνύσας δι' ἑνὸς τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ δούλων, προστάξας ἐν ἡμέραις εἴκοσι καὶ πέντε εὐρεθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ μαθεῖν τὴν ἀπόκρισιν· εἰ δ' οὐ μὴ, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμῶν τὸ σῶμα ρίψει τοῖς θηροῖν εἰς βορᾶν. Ὁ δὲ ἀποκρισιῶταριος τοῦ τυράννου ἐλθὼν ἐν Σερβίᾳ, καὶ εὐρών τὴν δεσπότην πέραν τοῦ Ἰστρου διάγοντα, κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἀρχόντες, ὡς σήμερον ὁ δεσπότης ἔρχεται, ἀβρῶν ἐπιδημεῖ. Σὺν τούτοις ἐπεμελοῦντο τῶν πολιτῶν, καὶ τὰ πρὸς χρεῖαν πάντα ἐν ἀποθήκαις ἐστολθαζόν. Ἰδὼν οὖν ὁ ἀποκρισιῶταριος ὅτι ἠπάτηται, φοβηθεὶς καὶ τὸ ἐπιτιμῶν τῆς προθεσμίας· ἦν γὰρ διαβάσας ἐπέκεινα ἡμέρας λ'. Ὁ τυράννος οὖν θυμοῦ πλησθεὶς, ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανουπόλεως σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ, καὶ κατέλαθε τὴν Φιλίππου. Ἐλθὼν δὲ ὁ δούλος, καὶ ἀπαγγέλλας τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότητος ἐν Οὐγγρίᾳ, καὶ ἐνέδραν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ πῶς ἐκράτησαν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀπέλυον· ἐμελλε γὰρ θανατωσάι τούτον ὁ τυράννος, πλην ὁ δούλος πρὸ τῆς προθεσμίας ἔστειλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ βραδύτητα, καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν Σέρβων, καὶ

A urbe capta primo, mense Augusto a Serviae despotae legati venerunt, qui debita tributa solverunt, largamque stipem et eleemosynam captivis Adriano-poli erogaerunt. Georgii namque despotae mandato moniales centum juvenes ac vetulas redemptas libertati restituerunt. Illustres porro, et a palatinis genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo et regina 178 sua conjuge pecunias, quibus se redimerent, elemosynam nomine acceperunt. Autumno deinde, simulque ab orbe condito annus sex millesimus nongentesimus sexagesimus secundus iniere: sequentemque hiemem Mehemetes domi transegit, despotam adventante vere invadere, totamque Serviam imperio suo adungere animo agitans. Hunc equidem acerbam tristemque B nuntium injuriamque ab inexplebilis avaritiae tyranno, post captam urbem sibi inferendam, quotidie expectabat despotae; qui senex longa rerum experientia edoctus, utque narravimus, damna multa ab injusto tyranno perpeusus erat. Hanc autem belli contra jus fasque causam praetexit, hisce despotae objectis: *Provincia cui dominaris tua non est, nec paterni juris haeres eam possides: totum jus in ea Stephanus filius Lazari habet ac sibi vindicat, propterea ad me quoque pertinet. Illius itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patris tui dittonis partem, urbemque Sophiam tibi dare possum. Sin parere renueris, in te confestim movebo.* Talia per quemdam sibi maxime fidum satellitem suum despotae significavit: illique servo suo viginti quinque dies praestituit, intra quos reversus a despotae responsum ipsi afferret; diutinas magis moras trahenti capitis poenam, insepultumque cadaver feris escam projiciendum minitatus. In Serviam profectus tyranni apocrisiarius despotam trans Istrum agere comperit: eum interea distinent proceres, hodie, et crastina die affuturum causati. Moras hac arte trahendo, oppidis muniendis tempus occupavere, in quae cibaria caeteraque necessaria copiose comportant. Ludum sibi factum apocrisiarius tum demum advertens, dieque praestituta, quae jam elapsis triginta diebus cesserat, se tyranno non sitisse, poenam sibi indictam reformidabat. Adriano-poli igitur cum toto exercitu ira accensus tyrannus movit, et Philippopolim venit. Inter ea, quem miserat, caduceator ei occurrit, despotam in Hungariam aufugisse avertit:

Ismaelis Bullialdi notae.

(14) Ὡς ὁ τόπος ἐν δεσπόζεις. Nescio quod jus in Servia se habere jactabat Mehemetes: qui maternum genus a Vulcoviezie non ducebat; Maria enim Georgii filia natus non erat Mehemetes, sed ancilla: videnda, quae supra ad cap. 30 diximus. Hinc colligere possumus, quam noxia ac pestilens sit arcta nimis societas cum gente Turcorum; qui ex tali contracto matrimonio jus sibi acquisitum jactabant. Affinitas ac foedera illa procul fugienda erant Christianis praecipue: qui in certam perniciem illis trahebantur. Pacem tamen ac societatem, quales cum caeteris intercedunt Christianis, cum

illis iniere, et pacisci licitum, et commercia tractandis utile atque commodum. Fas etiam adversus usurpatoris injustam invasionem, illos objicere: nec aequitatis studiosos regem aut temp. qui repugnando impar, adversus potentiorum invadentem hostem, auxilia inde sibi paraverit, merito reprehendere potest. Peccat qui aggrediendo adversarium adigit ad tales protectores et adjuutores contingere: et viam iis ad nostras provincias occupandas sternere. Quidquid enim uni perit principi Christiano, omnibus perit.

insidiisque et dolos a magnatibus, qui ipsum A
distinuerant, sibi structos exponit. Hunc equidem
morte damnasset tyrannus, nisi ante præstitutam
diem de tam longæ moræ causis. Serviorum bel-
lica apparatu, et despotæ fuga eum certiolem lit-
teris fecisset. Hungari fluvio superato agros Tern-
ovo circumjectos jam populati ac deprædati,
consertisque cum Turcorum exercitu manibus
victoriam adepti, spoliisque graves fluvium iterum
trajecerant. Motis Philippopoli castris Sophiam
Tyrannus accessit, ibique toto exercitu, Mesazou-
tibus totoque senatu suo relictis 179, assumptis
secum pedestrium copiarum viginti millibus in
Serviam irrumpit; nec, qui adversum se prælia-
retur, obvium habuit: jamdiu namque despota,
ejusque proceres cum integris suis familiis trans-
ierant; postquam præsidii arcibus impositis, in-
tra eas populum universum se recipere ille præcep-
pit, bono animo esse, nec se hosti permittere hor-
tatus est, brevi se adfuturum cum potenti exer-
citu pollicitus. At tyrannus Suedrovum usque
processit, quam arcem fluminis ripæ impositam,
commoluntique in Hungariam trajectum præben-
tem, captam avide cupiebat: ab eaque frustra
tentata recessit. Oppugnato deinde, nec expugnato
quodam castro firmo satis ac valido, oppidum ei
subjectum minusque firmum, intra cujus mœnia
rustici ex vicis agrisque circumjectis se tutabantur,
conditionibus jurejurando pactis ac sancitis, de-
ditione in ejus potestatem venit: violato deinde
sacramento omnes, qui in oppido erant, captivos
abduxit. Sophiam reversus, indeque motis castris
Adrianopolim præda gravis redit; quam cum pro-
ceribus suis, quique operam ei navaverant ex ser-
misse partitus est. Partem captivorum, quam sibi
retinuit, quatuor millia virorum et feminarum
colonos novos in vicis Constantinopoli vicinos de-
duxit. Adrianopoli profectus est Constantinopolim,
cujus mœnia, quæ dum Philippopoli agebat, di-
ruta refici curaverat, absoluta tunc reperit.

Postquam in urbem venit, spatium stadiorum
per ambitum octo vel amplius in ipsius medio
mensus, aream definitam muris circumdari præ-
cipit, intraque ipsam palatia ædificari. Con-
structurarum ædium testudines ac fastigia plumbis,
quas a monasteriis desertis abstulit, laminis con-
textit. Pantocratoris monasterium occupaverant
fullones, ac cerdones in medio templi calceos
consuentes. Turcocalogeri (Drevisli) in Manga-
norum cœnobio sedes habebant; in cæteris Turci
cum uxeribus et liberis hospitabantur.

Quæ post urbem captam gesta sunt, ea scri-
bere mihi equidem non licet. Nec profecto victo-
riarum rerumque a tyranno, gentis nostræ ever-
sore ac hoste capitali, prospere gestarum decet
me historiam contexere: quæ vero ad scriben-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(15) *Εισελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει.* De ædificiis a

την φυγὴν τοῦ δεσπότη. Οὐγγροὶ δὲ ποδῶν διαβάν-
τες τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ τῆς Τερνώβου μέρη λεη-
λατήσαντες, καὶ σὺν στρατιᾷ Τούρκων εὐρεθέντες,
καὶ τὴν νικῶσαν λαχόντες σὺν κλειστῇ λαίᾳ, τὸν
Ἰστρον πάλιν διέθυσαν· ὁ δὲ τύραννος ἀπάρας ἐκ
τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς Σοφίαν ἐπορεύθη, καί τι
τὸν στρατὸν καταλείψας σὺν τοῖς Μεσάζουσι, καὶ
πάσῃ τῇ γερουσίᾳ, αὐτὸς σὺν περικτῶν στρατῶν μέχρι
χιλιᾶδας κ' εἰς Σερβίαν εἰσέβη· μὴ εὐδῶν δὲ τὸν
συναναήσοντα αὐτῷ, ἦν γὰρ ὁ δεσπότης πρὸ ἡμε-
ρῶν ἰκανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ περᾶσαι σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ
αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγαίστανες αὐτοῦ πανοικί. Τὰ δὲ
κάστρα ὀχυρώσας, καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα καλεῖσθαι·
ἐντὸς αὐλισθῆναι, ἐκέλευε μὴ δειλῆν, καὶ προδι-
δοσθαι. Αὐτὸς γὰρ ἤξειν μέλλει σὺν δυνάμει πολλῇ
ὡς ἐν ὀλίγῳ. Ὁ δὲ τύραννος εἰσελθὼν ἄχρι Σε-
δρόβου, ἦν γὰρ διεψῶν τὴν αὐτῆς πόλεως ἄλωσιν,
διὰ τὸ εἶναι ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ, καὶ δίδουαι
δίδοον τοῖς μέλλουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ περᾶν. Μὴ δυνη-
θεὶς δὲ πρῆξαι τι ὑπέστρεψε. Πολεμήσας τῶν πο-
λιχνίων ἐνι, τὸ μὲν κάστρον οὐ παρέδόθη, ὁ δὲ λαὸς
ὁ παρακαίμενος ἔξω τοῦ πολιχνίου, τῶν κωμῶν, καὶ
τῶν τοῦ κάμπου χωρίων, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ζώνην
ἐτίσαν τοῦ κάστρου ἔξωθεν φυλάττουσαν αὐτούς·
ἦν γὰρ τὸ πολιχνίον ὀχυρὸν, τὸ δὲ ἐξώκαστον οὐ
τόσον· σὺν ἕρκους ὡς ἐπιόρκως ἔλαθε. Καὶ μετὰ τὸ
λαβεῖν πάντας ὁμοῦ ἠχημαλώτισεν ἄγων· τὸ δὲ
φρούριον οὐ παρέδόθη. Στραφεὶς σὺν ἐν τῇ Σοφίᾳ,
καὶ ἀπάρας ἐκείθεν, ἦλθεν εἰς Ἀδριανουῦ, ἄγων καὶ
τὴν λαίαν, καί τι δωρησάμενος τοῖς ἄρχουσι, καὶ
τοῖς κεκοπιακόσι σὺν αὐτῷ τὴν ἡμισὺν· αὐτὸς τὴν
ἡμισὺν αἰχημαλώσας λαβὼν, ἐν ταῖς κώμαις· ταῖς
περὶ τὴν Κωνσταντινίου ἐπεμψεν οἰκίσας αὐτὰς·
ἦν γὰρ τὸ λαχὼν μέρος αὐτοῦ ἀνδρόγυνα χιλιᾶδες
τίσασσας. Αὐτὸς δὲ ἀπάρας εἰς Ἀδριανουῦ εἰς Κων-
σταντινίου ἀφίκετο. Ἦν γὰρ, ὅτε ἐν ταῖς Φιλιππου-
διέτριβε, κελεύσας οἰκοδομηθῆναι τὰ χαλασθέντα
τεῖχη τῆς πόλεως· εὐρε σὺν ἀνοικοδομηθέντα, καὶ
καλῶς ἀκαρπισθέντα ὡς ἐχρῆν· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ
πόλει (15) καὶ διαμετρήσας ἐν μέσῳ αὐτῆς γῆν
περιέχουσαν στάδια ἧ', ἧ καὶ πλέον, ἐκέλευσε πε-
ριορίσαι αὐτὴν, καὶ ἔνδον αὐτῆς οἰκοδομησάσαι πα-
λάτια. Γενομένης σὺν τῆς περιορίας, ἐκέλευσε πᾶ-
σαν τὴν κορυφὴν αὐτῆς ἐν μολυβδίναις πλάκασιν,
ἀφελὼν αὐτὰς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων, ἦσαν γὰρ
ἔρημα μείναντα· ἐν γὰρ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτο-
ρος· εἰσῆλθεν κναφεῖς οἰκόντες, καὶ ἐργαζόμενα
σκυτοτομοῦντες ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ. Ἐν τῇ τῶν Μαγ-
γάνων μονῇ Τουρκοκαλόγηροι, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις
ἀπάσαις ἀνδρόγυναικόπαιδα Τούρκων.

Ταῦτα δὲ γράφω μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν,
οὐκ ἔξεστί μοι γράφειν. Οὐ γὰρ ἦν πρότερον χρο-
νογράφειν μοι νίκας, καὶ ἀνδραγαθήματα τυράν-
νου δυσσεβοῦς, καὶ ἐχθροῦ ἀσπόνδου, καὶ ἀπειρο-
τοῦ γένους ἡμῶν· ἀλλὰ τὸ πείσαν μοι γράφειν ἐστὶν

Mehemet Constantinopoli constructis aedibus

τοῦτο δ' λέξων ἔρχεται. Ἐμαθον παρά τινων (16) A
 ζερρόνων τιμίων ἀνδρῶν ἐτι νέος ὦν, ὅτι τὸ τέλος
 τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμάνων ἔσται ὁμοῦ φθίσας
 σὺν τῷ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. Ὁμοῦ
 γὰρ ἤρξαντο ὁ Ὀθμάν ἐν τυραννίδι, καὶ Μιχαήλ ὁ
 Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ, πρὸ ὀλίγου μὲν ὁ Μι-
 χαήλ, μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ὀθμάν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ
 υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Ἦν δὲ
 καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαήλ τυραννῶν ὁ Ὀθμάν,
 πλὴν ληστρικῶς. Κατὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν
 βασιλέων, καὶ τῆς πόλεως πέρασ προλαβῶν γενέ-
 σθαι· ἔτα τὸ τῶν Ὀθμάνων. Ἐτυχε γὰρ ὁ Μιχαήλ
 οἰωνοποιήσας τότε, εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσει
 ὁ υἱὸς αὐτοῦ τελευταίως αὐτός. Ἠλέγγετο γὰρ (17)
 ὅπῃ τοῦ συνειδήτος, ἀδίκως τὴν βασιλείαν ἀραξά-
 μενος, τυφλώσας τὴν κληροδόμον, καὶ μυρίους ἀφο-
 ρισμοὺς κατὰ κεφαλῆς δεξάμενος, καὶ κατὰ τῆς
 τοῦ γένους καιρῶν. Τὸ μαντεῖον οὖν (18) ὡνήν

dum causa me impulerit, hic afferam. Dum ad-
 huc juvenis essem, a quibusdam senibus egre-
 gis viris intellexi fore, ut Othmanorum tyrannis,
 ac Palæologorum imperium simul conciderent :
 quod eodem tempore Othmanes, et Michael Palæo-
 logus tyrannidem invasissent. Paulo equidem ante
 fascēs imperii suscepit Michael : statimque post,
 imperante Andronico **180** Michaelis filio, re-
 gnare cœpit Othmanes. Hic equidem Michaelo
 etiamnum superstate, latrocinis et depredati u-
 bustantium innotuerat. Quapropter ordinis ratio
 postulabat, ut imperatorum ac urbis excidium,
 et expugnatio antecederent, Othmanorumque
 sequeretur interitus ac eversio. Michael ex ha-
 riolis et auguribus olim quæsierat, an hæredem
 in imperio filium, ubi fato concessisset, haberet.
 Conscientia enim sceleris premebatur, quo ne-
 farie imperium, execrato hærede legitimo, sibi

Ismaelis Bullialdi notæ.

(16) Ἐμαθον παρά τινων. Advertendum est
 Michaelē Palæologum primum diem obiisse anno
 1283, etiamque Turcōs cepisse tunc Asiæ minoris
 themata residua diripere ac deprædari. Estogru
 Othmanis pater vivis exemptus est anno Hegiræ
 687, qui cœpit anno Christi 1288, Februarii 5, fer.
 5, tuncque agebat Othman annuū 35. Ita ut prin-
 cipia militiæ illius, superstate adhuc Erglogrulo, cum
 Michaelis primi Palæologi ultimis temporibus con-
 gruant.

(17) Ἠλέγγετο γάρ. Non solum Michael con-
 scientiæ stimulis vexabatur, sed et filius ejus Andro-
 nicus, ob execratum et imperio spoliatum, contra
 jus jurisjurandique sacramentum, Joannem Lasca-
 rim. Nicephorum Gregoras lib. v. adendum, cap. 7.

(18) Τὸ μαντεῖον οὖν. Vix ista rōnacta præcel
 dubio ab illis, qui ultimis Joannis Palæologorum
 postremi diebus res Græcorum ad exitium adduc-
 tas cernebant; et ἀρα στοιχεῖα accipientes nomi-
 num Palæologorum, qui ab anno 1258 regnarunt,
 Michaelis I, Andronici I, Michaelis II, Andronici II,
 Joannis I, Manuelis I, et Joannis II, vocem illam ni-
 hil significante, *Manaimi*, composuerunt. Ex
 Gregora equidem discimus, temporibus Michaelis
 Palæologorum primi oracula quæsitā fuisse; his-
 que ineptis et præstigiis animos suos, non super-
 stitione solum percultos, sed et ignavia et socordia
 dejectos, Græcos pavise. Aleundus ille lib. v tri-
 bus locis non longe a fine.

Non extra rem fuerit, si hic indicemus quædam
 ex astrologia judiciaria petita oracula vel præd-
 ictiones circa Musulmanorum regnum, ut vanitas
 artis et eorum qui fallendos se illis hariolis bona
 fide tradunt, stultitia deprehendantur. In bibliotheca
 serenissimi Magni Hetruriæ Ducis Ferdinandi
 secundi extat ms. liber cuius titulus est Παράδοσις
 εἰς τοὺς Περσικοὺς κανόνας τῆς ἀστρονομίας, et sic
 incipit, Ἡ τῶν Περσικῶν κανόνιον σύστασις γέγονε,
 et in illo præterea quædam astrologica contiuentur;
 ex quo codice supra, cap. 12, allatum thema cœ-
 leste, ad tempus ἀναρρήστω; Manuelis imperato-
 ris constitutum, excerptimus; atque etiam sequen-
 tia excerptimus ex Stephani cuiusdam Alexandri-
 ni astrologi, de Mohammede et illius de religione
 dogmatibus successoriisque ex astrorum positio-
 ne vacillatio.

Σταφάνου φιλοσόφου, καὶ οἰκουµενικοῦ διδα-

σκάλου, τοῦ Ἀλεξανδρῶς ἀποτελεσµατὸς ἢ
 πραγµατεῖα πρὸς Τιμόθεον τὸν αὐτοῦ µαθητὴν,
 πρόσφασιν μὲν ἔχουσα τὴν νεοφανῆ καὶ ἀθεο-
 νομοθεσίαν τοῦ Μωάµεδ, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα
 τῶν µελλόντων προσαγορεύουσα.

Ὡς οἶσθα, ὦ εὐφροέστατε Τιμόθεε, ἡµῶν τὴν διατρι-
 βὴν ἐν τῷ παιδευτηριακῷ κρηπίδι ἔχοντων, ἐπέστη
 ἡµῖν ὁ ἀθεοσιµώτατος Ἐπιφάνιος ὁ Ἀραβικὸς ἑµ-
 πορος, ὅστις τῆς Ἀραβίας ἀφικόµενος, καὶ χαίρειν
 ἡµᾶς προσαγορεύσαντα, ἀµένως αὐτὸν καὶ ἡμεῖς
 καὶ φιλοφρόνως ἀντησπασάµεθα. Ἐφαµεν δὲ πρὸς
 αὐτόν· Εὐ ἤκεις, ὦ φίλε, καὶ τοῖς καλοῖς ἀγωγίμοις
 ἡµᾶς ξένιζε. Ὁ δὲ πρὸς ἡµᾶς καὶ μάλα φιλοτιµῶς
 ἀνταπεκρίνατο. Τί οὖν ἡλίκα ἐκ τῆς ἀντιφρονίας
 τοῦ φιλοσόφου ἡµῖν; Φίναί δὲ τὸν ἑµπαρόν· Εἰ
 μὲν τι καὶ ἄλλο οὐκ οἶδα, ἡλίκα δὲ ὦν ἐτεθεάµην
 ἐπ' ἄλλοδαπῆς, τὴν ἐξήγησιν ἰστοίµην ἔχω, ξενου-
 νοῦσαν ἡµᾶς καὶ ἐκπλήττουσαν, ἀπαγγεῖλαι. Πῶς
 ἔχει αὐτῆ; ἦν δ' ἐγὼ. Ὁ δὲ ἐφ' ἑαυτῷ ἐπέειπε· Τὸν
 ἀστρόλαβον διαρτῶν ἐπισκεψόµην τινὶ τῶν σῶν φαιε-
 τῶν, καὶ τὴν ὄρασκῶν κινήσιν µοῖραν γινώθι, παραστ-
 µεούµενος καὶ τὴν τῶν ἀστέρων κινήσιν, καὶ τῶν
 κέντρων τὴν διεκκρινηµένην βεβαίωσιν, διὰ τὴν και-
 ρὸν διήγηµα καὶ ἔξον τὸ ἐπιχειρήµα. Παραχρῆµα
 δὲ ἐγὼ τῷ ἐµῷ Σωφρονίῳ ἐντεταλµην διαρτῶν τὸν
 ἀστρόλαβον· αὐτοῦ δὲ διαρτοῦντος, καὶ τὴν ὄραν
 πολυπραγµονοῦντος, ἀνοίξας τὸ σῶµα ὁ ἑµπορος
 διηγεῖτο ἡµῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἐρησον τῆς Ἐθρι-
 δῶν (α) ἐφάνη τις ἀνὴρ ἐκ τῆς τῶν λεγγυµέων
 Κορρασιανῶν φυλῆς, τῆς τοῦ Ἰσµαήλ γενεαλογίας,
 ὄνοµα δὲ αὐτῷ Μωάµεδ· καὶ αὐτὸν εἶναι λέγει
 προσφῆτην. Ἐφάνη δὲ ἐν μηνί Φαρµουλί, ὃς λέγεται
 Ῥωµαϊκῶς Ἀπρίλλιος, τοῦ 23^{ου} ἀπ' ἀρχῆς Φιλίππου.
 Ἄγει δὲ κεινοφωσίας, καὶ διδάχην ἐξηλλαγµένην·
 ὅπισθεντα δὲ τοῖς διεγοµένοις αὐτοῦ τὴν διδάχην
 πολέµων νίκας, καὶ ἐχθρῶν ἐπικρατείας, καὶ παρ-
 δάσιου τρυφῆν. Ἐγὼ δὲ ταῦτα παριστορήσας, καὶ
 ἔµφοδος γεγὼν, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκίµησει,
 πῶς δεξιὰ κέχρηται τύχη, καὶ ἐν ἀνδραγαθίᾳ κρα-
 ταιούται, ἰδέµην σκοπὸν ἀναθέσθαι σοι ταῦτα τῷ
 φιλοσόφῳ· ὅπως διὰ τῆς σοι δοθείσης σοφίας εὐ-
 ρῆς τὴν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀνδρα γινώσιν. Πηπου-
 σµένος δὲ ἐγὼ αὐτὰ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, σῆνους τε
 γέγονα παραχρῆµα· καὶ διαλύσας, ὡς οἶσθα, κατ'
 ἐκείνο τὸ τὰ παιδείατριον, καὶ τὴν ἀνδρα προπέµψας
 διηκριβωσάµην τὴν διὰ τοῦ ἀστρόλαβου ἀνασθεῖσαν

(α) Ms. codex Bib iothecæ Regiæ habet τοῦ Ἐθριμῶν

assumpserat; infinitis etiam dirisque impreca-
 tionibus in caput suum, posterosque jactatis per-
 cellebatur. Oraculum ipsi hæc voce Mamaimi ni-
 hil significante redditum. Quod vates sic inter-
 pretatus est: Quot litterarum elementis hæc dic-
 tio barbarâ constat, tot ex tua stirpe imperatores
 regnabunt; urbi demum, ac posteris tuis imperium
 auferetur. Nos itaque, qui ad hæc ultima tem-

ἄσημον ἐξερεύξατο, ΜΑΜΑΙΜΙ. Ὁ δὲ μάντις ἐξη-
 γούμενος ἔλεγε· Ὅσα στοιχεῖα ἐν τῇ ἀσήμεῳ
 λέξει τυγχάνουσι, τοσοῦτοι ἐκ τῆς σῆς σκο-
 οῦς βασιλεῖς βασιλεύσουσι, καὶ τότε ἡ βασι-
 λεῖα καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ τοῦ γένους
 σου ἀρθήσεται. Τοῦτο οὖν ἡμεῖς, οἱ ἐν τῇ ὑστάτῃ
 τοῦ χρόνου φορᾶ φθάσαντες, καὶ ἰδόντες τὴν ἀπει-
 σίον καὶ φοβερὰν ἀπειλήν τὴν γενεθεῖσαν τῷ ἡμε-

Ismnelis Bullialdi notæ.

μοι ὄροσκοπικὴν μοῖραν. Καὶ δὴ τὰ κέντρα εὐ δια-
 ψηζάμενος, καὶ ἐπιγνοὺς τὰς ἐποχὰς τῶν πέντε πλο-
 ωμένων, ἤλωε τε καὶ σέληνης, ἐπὶ πολλαῖς ἐνη-
 σχολήθην ἡμέραις ταῖς ἀποτελεσματικαῖς βίβλοις,
 καὶ μετὰ πολλοῦ μόθου καὶ κόπου ἡδυνήθην γνῶ-
 ναι τὴν τῶν μελλόντων διασαφηνίαν περὶ τε τοῦ
 προφῆθῆντος ἀνδρός καὶ τῶν αὐτοῦ ὁμοφύλων, ἦτοι
 τὴν ποσότητα τῶν ἐτῶν τῆς αὐτῶν ἐπικρατείας,
 καὶ τοὺς χρόνους τῶν ἐν αὐτοῖς βασιλευσάντων με-
 τὰ τῆς αὐτῶν ἐπισυναγωγῆς, καὶ ἄλλα τινὰ συμδη-
 σόμενα καθεστῆς ἐν ἰδιοῖς χιρτοῖς. Πρὸς δὲ τὸ γινώ-
 σκαιν σε τὴν ἐξέγγρασιν, καὶ δυνὲ βάλουεν τρόπον
 εἰς τόδε τὸ χρέμα, ὑπεθέμην τοῦ ζωδιακοῦ τῆν
 κέντροσιν, καὶ τῶν ἀστέρων τὰς ἐποχὰς, καὶ τὴν
 ἐξῆς ἀποτελεσματικὴν ἐπίνοιαν, καθὼς ὑποτέτακται.
 Dum in hortulo scholastico, prout, optime Theophile,
 nosti, agebamus, honorantius admodum Epiphanius
 mercator Arabs, qui ex Arabia nuper advenerat, ad
 nos accessit; quem, ubi nos salutavit, ex animo ac
 benevole amplexi resalutavimus. Diximus porro illi:
 Opportune advenis, amice, pulchras etiam, quas au-
 tuitisti, res nobiscum communica. Quibus honorifice
 respondit. Quas ergo, inquam, nobis philosophis res
 præcipue advenisti? Respondit mercator: Quamvis
 alia nesciam, quorum tamen in exteris regionibus
 spectator sum, narra ionem impræ ens instituere pos-
 sum: que novitate sua, aures et animos auditorum
 ac oculos reddere possunt. Quidnam sit, dixi, edisserere?
 Tunc ille Jube discipulorum tuorum unum, ut astro-
 labum appendat; tu horoscopi partem inquire, stel-
 larumque motus adnota. Centris seu cardinibus si-
 gna accurate ascribe: siquidem hoc facere, propter
 cæcus inceptique portentosus novitatem, operæ pre-
 tium erit. Statim itaque, ut astrolabum aptaret, Sop-
 hironum meum jussi; appenso itaque horam curio-
 se investigavi, cupique mercator de illis nobis dis-
 serere. In deserto Etmabo, vir quidam ex Cortha-
 nianorum gente, quæ ab Ismaele deducta genus, in-
 notuit nomine Mohamed, qui se prophetam prædicat.
 Ipse vero mensæ Pharmuti, qui Aprilis Romanis
 dicitur, anno a Philippi initio 952, in publicum pro-
 diit. Novas voces ille, et dogmata e receptis diver-
 sissima invehit. In bello ac hostibus victorias, et
 parvasi delicias pollicetur iis quæ doctrinam suam
 amplexati fuerint: Ista cum audissem, pavoreque
 mihi injectus esset, quod vir ille auctoritatem sibi
 compararet, prospera fortuna uteretur, et claris sa-
 cinoribus potentiam stabiliret, ad te, qui philosophus
 es, ea referre statui: ut qua polles, a Deo tibi con-
 cessa sapientia, de illo viro, quæ futura sunt, cognos-
 cas. Ab illo Italia cum recivissem, cogitabundus
 restiti, dimissis illico scholasticis, deductoque illico
 advena; astrolabo assignatam mihi horoscopi par-
 tem rectificavi. In cardinibus deinde collocatis rite
 signis: et planetarum quinque, etiamque solis et
 lune locis computatis, multos dies in libris, quibus
 apotelesmata seu decreta continentur, evolvendis
 consumpsi; multoque labore ac molestia in futuro-
 rum cognitionem deveni, que viro illi prædicto,
 ipsiusque genti accidere poterant: quot scilicet annis
 isororum imperium stabit; et singuli reges quot annis
 regnabunt, illorumque numerum: alia insuper quæ-
 qua non temporibus suis deinceps ventura. Ut vero ope-
 rationem, e: ejus, quem inter, modum cognoscas,

Zodiacum subjeci per cardines distributum; in eoque
 planetarum loca descripsi, et figuræ judicium prædi-
 ctionemque subjeci. Hactenus Stephanus, qui in se-
 quentibus Mahometis sectatores Veneris rebus deal-
 tos fore prævidet, ex Libræ signo in Orientis cardine
 posito: et quia Ζυγός Græce appellatur, in servi-
 tute gentes omnes ipsos redacturos. Ζυγός ἀν-
 τέλλων Ζυγὸν δουλείας ἐπιφέρει πᾶσιν ἀνθρώποις.
 Libra seu jugum exorians cunctis hominibus servi-
 tutis jugum imponit. Ex eo quoque cæli themate
 Stephanus regum numerum colligit. Κρόνος δὲ τὸν
 βασιλέων ἀπαριθμήσων ποιήσει ἐκ τῆς τῶν αὐτοῦ
 μοιρῶν ἐποχῆς ἐν τῷ μεσουρανήματι. Ἐπειδὴ γὰρ
 ἐπέχει τὴν xδ' μοῖραν τοῦ Κασσίνοῦ, ἧτις ἐστὶν ἐν
 ὀρίοις τῆς Ἀφροδίτης, διὰ τούτων εἰκοσιτεσσάρων
 σημαίνει τοὺς ἐπικρατοῦντας τοῦ ἔθνους τούτου.
 Saturnus regum numerum definit ratione partium
 signi quod in medio cæli positus occupat. Cum re-
 ro Cancri 24 partem in Veneris finibus occupet,
 his 24 gradibus significat illos qui genti illi domi-
 nantur sunt. Codex Florentinus reges 25 exhibet,
 imperium deinde ruiturum denuntiat. At endex
 Regius quem Parisiis habemus imperatores 48
 describit, et ultimo regnante gentis Mahometanæ
 et Saracenicæ eversionem pollicetur; quæ quam
 firmis rationibus narrantur, et quam accurate
 eventus responderint assignato imperatorum nu-
 mero, hujus artis fallacis adhuc obtemperantis
 decretis viderint: conferantque Ducæ Mamaimi
 cum Stephani apotelesmatico decreto. Monendi
 porro sunt lectores, judicariæ astrologiæ studiosi,
 Stephanum thema illud cæleste erexisse anno
 mundi 6130 (non 6129, ut in margine codicis Re-
 gii legitur) ad diem Septemb. 2, hor. 5, post solis
 ortum anno Christi 621. In quo themate Libræ
 gradus 20 horoscopus occupat. Cancrigrad. 22
 in medio cæli reperitur. Sol tenet Veneris partem
 9, m. 5, luna Capricorni gradum 12, m. 6; Satur-
 nus Cancrigrad. 23, m. 30; Jupiter Capricorni
 grad. 20, m. 39, Venus Leonis grad. 23, m. 6;
 Mercurius Virginis grad. 9, m. 5. Nodus
 ascendens seu caput Draconis Aquarii gr. 19,
 m. 50; pars fortunæ in Capricorni grad. 22, m. 9:
 quæ deberet reponi in Aquarii gradu 25, m. 1.
 Ex locis porro Saturni et lune certo concludimus,
 non posse convenire alii anno, quam Christi 621.
 Loca vero trium planetarum ad diem Septemb. 2,
 hora ante Meridiem tertiam, ex Ptolemæi tabulis com-
 putavimus, quæ non eadem, ac Stephanus invenit,
 se nobis obtulerunt. Invenimus enim locum solis in
 Virginis gr. 8, m. 16, s. 53; luna in Capricorni gr.
 20, m. 45, s. 22; Saturni in Cancrigrad. 23, m. 45,
 s. 7. Juxta vero tabulas nostras Philolaicæ erat sol
 in Virginis gr. 41, m. 56, s. 19; luna in Capricorni
 gr. 23, m. 44, s. 8, Saturnus in Cancrigrad. 26,
 m. 35, s. 49. Constantinus Porphyrogeneta, lib.
 De administratione imperii, ad Romanum Porphy-
 rogenitum F. suum, cap. 16, ad annum mundi
 6130, indict. 10, Heracti 12, Septembris diem 5,
 feriam 5, Stephanum thema cælestis constituisse
 trahit. Verum equidem est. Septemb. diem 5, eo
 anno fuisse feriam 5, sed si thema ad diem istam
 erectum est, tunc luna in Aquarium transierat,
 quod repugnat calculo e: figuræ.

τέρω γένει, όνειροπολούντες έκδεχόμεθα τήν άν-
 άρυσιν. Καί δι' έπιθυμίας εις άκρον ζεούσης, ίκε-
 τεύοντες τόν παιδιούντα καί πάλιν λώμενον Θεόν,
 καί τά προβήθηέντα παρά τινων εύλαβών άνδρών
 εις έκδοχήν έλπίζοντες, γράφομεν καί τά μετά τήν
 τοῦ Θεοῦ άπειλήν παρά τοῦ τυράννου γενόμενα.
 Ἄλλ' έπανίωμεν αύθις εις τό τής Ιστορίας έλλείπον.
 quæ a tyranno, post feriores a Deo nobis injectos, gesta sunt, scribimus. Verum ad historiam
 nostram pertexendam redeamus.

CAPUT XLIII.

Legati a magno magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis tributum sibi solum peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abit, qui cum magno magistro agit. Sed tributum denegante Rhodio delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamzan maris præfectus Chiium proficiscitur, quædam vastat, ad se missos de controversiis transigendis abducit. Comm vastat: Rachiæm frustra obsidet: cum Chiis proficiscitur. Tumulus a Turcis in Chio excitatus, eorum viræmis demersa. Hamzan reversum Mehemetes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit.

Ἄλλ' έπανίωμεν αύθις εις τό τής Ιστορίας έλλείπον.
 Ὁ γάρ τυράννος έν τῷ δευτέρῳ έται τής άφ' οὔ B
 γέγονε κύριος Κωνσταντινουπόλεως, έτος τής τοῦ
 κόσμου παραγωγῆς ςθξξγ' έν τῇ Ἄδριανού ὠν, Ερ-
 χονται καί άπό Ῥόδου Φέριοι (19), προσκυνήσον-
 τες τῷ τυράννῳ σύν δώροις ότι πλείστοις, καί συν-
 θήκας ένόρκους αἰτήσαντες τοῦ έμπορεύεσθαι εις
 τὰ τής Καρίας καί Λυκίας μέρη οἱ γείτονες.
 Ὅμοίως καί οἱ Τοῦρκοι έν Ῥόδῳ άφόθως περαιοῦν-
 τες τόν πορθμόν, τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῶν άπό Ῥό-
 δου, καί τῶν ταύτης νήσων έμπορευόμενοι έν άγά-
 πῃ ὄντιν. Ὁ τυράννος φόρους ἤτήσατο· οἱ δέ
 πρόσθετος άπελογήσαντο, ὡς περί τούτου οὐκ έστιν
 άπόκρισιν δοῦναι. Οἱ δέ μεσάζοντες είπον· Εἰ οὐ
 παραδέχεσθε φόρους διδόναι, οὐδέ τήν άγάπην
 τοῦ ἡγεμόνος έξετε. Καί γάρ άπό τοῦ νῦν έστι C
 κύριος τῶν νήσων άπασῶν, τῶν έν Αἰγαίῳ πε-
 λάγει κειμένων. Καί ὡσπερ Χίοι, καί Λέσβιοι,
 Λήμνιοι, καί Ἰμβριοι, καί ἄλλαι νήσοι ύπετάγη-
 σαν, οὕτω καί ἡμεῖς ποιήσατε. Εἰ δ' οὐ, μάχη
 καρτερὰ γένηται, καί τήν νήσον, καί τὰ περίξ
 άραιοῖ δέ μέγας ἡγεμόν. Τότε οἱ άποκρισάριοι
 άπεκρίναντο· Ἐλλέτω μεθ' ἡμῶν εις τῶν τοῦ
 ἡγεμόνος δούλων, καί περί τούτου λεγέτω τῷ
 μεγάλῳ μαστορι· καί εἰ θελητῶν αὐτῷ έστι,
 δότω καί φόρους, καί ἄλλο εἰ τι άν λυσιτελή διὰ
 τήν νήσον. Τό δέ ἡμεῖς οὐκ έχομεν άπόκρισιν
 δοῦναι. Ἦρεσεν οὖν ὁ λόγος, καί σύν αὐτοῖς ένα
 τῶν περιφήμων αὐτοῦ δούλων έστειλεν, άποπέμ-
 ψας αὐτούς ὡς· έχρη. Ἐλθόντες δέ έν Ῥόδῳ, καί
 τὰ παρά τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ένωτισθεῖς ὁ μέγας D
 μαστρω βήματα, άπεκρίνατο, λέγων τῷ δούλῳ,
 ὡς· Ἡ νήσος αὕτη οὐκ έστιν έμῆ, εἰμι κἀγῶ εις
 ύποταγήν τοῦ πάππα, ὡς σὺ εις τόν σόν κύ-
 ριον. Ὁ πάππας οὖν κελύει μοι τοῦ μή δοῦ-
 ναι φόρους τιπλ, οὐ μόνον τόν σόν ἡγεμόνα
 ες έστιν έθνος έτέρου, καί πίστωως οὐχ ὁμογε-
 νῆς καί ὁμοφρων, ἀλλ' οὐδένα τῶν βασιλέων
 τῶν ὁμογενῶν καί ὁμοπίστων. Λέγω οὖν οὕτως·

A pora vitam perduximus, quique horrendas ac
 formidabiles minas nostræ genti intentatas con-
 speximus, quasi per insomnium libertatem illius
 ac restaurationem exspectamus. Deoque, qui
 castigat et rursus sanat supplicantes, a viris sa-
 pientibus et prudentibus prædicta, fore ut exi-
 tum sortiantur ferventissimo animo sperantes;

Secundo, postquam urbis dominium adeptus
 est, anno, ab orbis creatione 6963 (Christi 1455),
 eum Adrianopoli commorantem, fratres militaris
 Hierosolymitani ordinis equites adeunt, donis-
 que quamplurimis allatis venerati sunt. Pacta mu-
 tuo sacramento iniri petierunt, quibus commer-
 cium liberum in Carix et Lycix partibus, suæ
 ditioni finitimis, exercere possent; Turcisque
 vicissim tuto ac secure in Rhodum trajicere lice-
 ret: ut in ipsa, ejusque dominiis insulis, sibi
 necessaria compararent, et inter se pacati ac ami-
 ci 181 agerent. Exigebat ab iis tributum tyran-
 nis; cui a legatis responsum, de hac re in man-
 datis se nihil habere. Monuere eos Mesazontes
 his verbis: Nisi tributum pendere velitis, paz
 vobis et amicitia cum principe non intercedet;
 deinceps enim maris Egæi insulis dominabitur.
 Quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii et Imbrii cæ-
 teraque insulæ imperata fecerunt, hoc exemplo
 ducti vos etiam obtemperate. Si parere recusave-
 ritis, bellum grave inde oriatur, insulamque ves-
 tram et circumjectus magnus princeps vastabit et
 evertet. Hisce ab apocrisiariis responsum: Ac-
 cedat nobiscum aliquis e principis servis, de istis
 cum magno magistro acturus; et si ita sentiat, tri-
 butum annuum, et quidvis aliud, quod insulæ com-
 modis conferat, pendatur: ad ista namque re-
 spondere non possumus. Accepta fuit conditio, illi-
 que decore ac honeste dimissi: simulque domes-
 ticorum principis unus magni nominis vir, cum
 iis ad magnum magistrum destinatus est. Rhodum
 cum pervenissent, et magni principis sen-
 tentiam ac propositum, ab ejus servo domestico
 clare percepisset magnus magister; ei respondit:
 Hæc insula mea non est, papa ego, ut tu domi-
 tuo, subditus sum. Vetat me papa, non solum tuo
 principi, a genere et fide nostra alieno et dissen-
 tienti, verum etiam ulli regum gentis, ac reli-

Ismaelis Bullialdî notæ.

(19) Ἐρχονται καί άπό Ῥόδου Φέριοι. Jaco-
 bus Bosius, lib. vii, *Histor. militiæ Hierosolymit.*,
 cum Duca omnino sentit, et magnum magistrum

audaci fortique animo respondisse, et veltigal Me-
 hemeti pendere omnino renuisse.

gionis sua solvere tributum. Siquidem ergo amicitiam mutuo a nobis cultam magnus cepit princeps, utpote finitimum potentemque monarcham, legatos quotannis eum venerandi munus obituros sumptibus meis mittam, et ita rite constituta res erunt; quibus si non acquiescit, viribus suis ex libidine experiatur. Istum demum satellitem ludibrio ac scommatibus habitum dimisit.

His intellectis tyrannus ira prætimidus acre bellum indixit, cunctisque quantum possent, excurrendi, captivos sagigendi, devastandi ac populandi copiam fecit. Qui Cariam incolunt Turci biremibus, aliisque navigiis triginta in Rhodum transvecti, partem quamdam insulæ Iatronicis vexaverunt, abductis ex ea quadraginta captivis: similique excursionis in Comu insulam facta prædam egere. Ineunte deinceps vere, classem ingentem triremium viginti quinque, biremium quinquaginta, centumque etiam et amplius monerium apparat; ita ut tota navibus 180 constaret: quæ mense Junio Callipoli solvit, Mitylenenque venit. Illi præerat ammirallus Hamzas, quem apud suum patrem pinceræ munere olim functum toti Chersonæso et classi ducem Mehemetos præfecerat. Eum honorifice habuit Lesbi princeps, meque ad officia et obsequia, quæ decebat, ei præstanda destinavit. Portum quippe ammirallus ingressus non 182 est; sed versa proræ ad litus oppositum, ubi classis capax portus situ est, appulsi; ne quoquo modo urbs turbaretur, ita sibi faciendum vir prudens, ac peritus Hamzas ratus. Missus itaque a Lesbi principe illum salutari, donis multis aliisque, quotannis prestari solitis, benevolentiam concilavi, fraternaque cum principe amicitia eum conjunxi. Dona porro oblata talia fuere: vestes sericæ et ex contexto panno viii, argenti signati sex nummorum millia, hoves xx, verveces I, vini plusquam octingentæ mensuræ, panis subacti modii duo, panis mollis modius unus, casei ultra mille libras pondo, legumina insuper innumera. Dona quoque illius consessoribus, habita proportione, data. Cumque biduum in eo loco, qui Agiasmates dicitur, transeisset, velis expansis in Chium fertur. Eundem modum, quem in Lesbo tenuit, appulsa ad continentis litus insulæ oppositum classe; illum stationem ibi habentem Chii nullo honore, Lesbi principem nequaquam imitati, prosequi sunt: quod paulo ante a tyranno spreto ac durius habiti fuissent, ob quadraginta nummorum millia, quæ Franciscus Draperius, inter Galatinos præcipuos unus, alumini venditi pretium numerati sibi ac solvi petebat. Iste Franciscus cum classe et Hamza venerat; cui nisi debita pecunia a Chiiis solveretur, totis viribus insulam ut invaderent, et omnia solo æquarent princeps iunxerat. Postridie ex littore insulæ opposito solvit classis, et ad templum sancti Isidori martyris progressa, jactis anchoris stationem habuit. Missis nuntiis Chii Hamzam salutarunt: quibus ipse ty-

Α εἰ μὲν βούλεται τοῦ εἶναι φίλος, καὶ κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἡμῶν ἀναλωμάτων πρόσθετος στέλλων, προσαγορεύω εἰς γείτονα, καὶ ἡγεμόνα μέγαν, ἰδοὺ καλὸν· εἰ δ' οὐδ, κοιμησάτω δ δύνεται. Ἀπέλυτον οὖν τὸν θούλον οὖν τούτους σκωπτικοῦς ῥήμασι.

Ἀκούσα: δὲ ὁ τύραννος τοῦ λόγου τούτου, καὶ θυμοῦ πλήρης, μεστὸς γεγονώς, ἐκήρυξε μάχην καρτερᾶν, καὶ τῷ βουλομένῳ ἐχαρίσατο τοῦ ἀπειθεῖν, καὶ αἰχμαλωτῆσαι, καὶ φθεῖραι ὅσον δύναται. Τότε οἱ τῆς ἐπαρχίας τῆς Καρίας οἰκοῦντες Τούρκοι ἐμβάντες ἐν διήρεσι, καὶ ἄλλοις ἀκαταίσις ἑως τριᾶκοντά τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν διαβάτες, καὶ εἰς ἐν μέρος τῆς νήσου ληστρικῶς ἐπιδόντες ἤχμαλύτευσαν ψυχὰς μ' καὶ ἐν νήσῳ τῇ Κῷ ἐρωτῶν. Ἔαρος δὲ ἐκαθόντος, στόλον ἀπαρτίζει μέγαν, τριήρεις κε', διήρεις v, καὶ μονήρεις ἑκατὸν, καὶ πλείον' ὡς εἶναι τὰς πάσας ἀριθμουμένας μέχρι τῶν ρπ'. Καὶ τῷ Ἰουνίῳ μηνί ἐξελαθόντες ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως, ἤλθασιν ἐν Μιτυληνῇ ἔχοντες Ἀμηνάλην Χαμζᾶν πικρὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν αὐτὸς ἐπαρχον πάσης Κεβρόνησου κατέστησε, καὶ καπιτάνειον στόλου. Ὁ δὲ ἡγεμὼν καλῶς αὐτὸν δεξωάμενος, ἐπέμφε γὰρ με εἰς αὐτὸν τοῦ ποιῆσαι τὰ πρέποντα. Καὶ γὰρ οὐκ ἐνευσεν ἐν τῷ λιμένι, ἀλλὰ πρὸ μνην κρούσας τὴν περὶ αὐτὸν κατέλαβεν, ἵνα μὴ σύγχυσις ἐν τῇ πόλει γένηται, ἣν γὰρ κάκει λιμὴν εἰς ὑποδοχὴν τοιοῦτου στόλου. Ὁ γὰρ βηθεὶς Χαμζᾶς ὑπῆρχεν εὐσυνειδήτος ἄνθρωπος. Ὁ δὲ ἡγεμὼν στεφίας ἐμὲ σὺν δώροις, καὶ ἱκανοῖς ἄλλοις τοῖς κατ' ἔθος διδομένοις, ἰδεξισάμην τὸν ἄνδρα, καὶ ὡς ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος πεποίηκα· ἦσαν γὰρ τὰ σταλθέντα ἱματισμοὶ σερικοὶ, καὶ ἐξ ἐρίων ὕφαντοὶ ἄκτι, χάραγμα ἀργυροῦν χιλιάδες ς', βῆας κ', περὶ δατα v, οἶνος ὑπὲρ τὰ δατακίσια μέτρα, ἄρτοι πεφυρμένοι μοδίων β', ἄρτοι μαλακοὶ μοδίου ἑνός, τυροὶ ὑπὲρ τὰς χιλιάς λίτρας ἑπῶραι ὑπὲρ μέτρον· ὁμοίως καὶ τοὺς συκαθέρους αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἀνάλογον. Ποίησας γοῦν ἡμέρας δύο εἰς τὸ Ἄγασματὴν, οὕτως γὰρ καλεῖται τὸ τοῦ τόπου ὄνομα, καὶ τὰ ἴσα περιώσας κάταισιν ἐν Χίῳ. Κάκει οὕτω ποιήσας καὶ τὴν ἀντιπύραν διαβάς, καὶ σταθεὶς, οὐκ ἐνεδειξάντο οἱ Χίοι τὴν φιλοτιμίαν, ἣν ὁ τῆς Λέσβου ἄρχων ἐποίησεν εἰς αὐτούς. Ἦσαν γὰρ οἱ Χίοι πρὸ καιροῦ ὀλίγου παραβλεπόμενοι παρὰ τοῦ τυράννου ἐνεκα ὑποθέσεώς τινος νομισμάτων χιλιάδων τεσσαράκοντα, ἣν ἐνεκκλήτευσ Φραντζήσκος Δραπέριος εἰς τῶν ἀρχόντων τοῦ Γαλατᾶ ἕνεκα τιμῆς στυπηρίας, ὃς Φραντζήσκος ἦν τῷ στόλῳ· καὶ τῷ Χαμζᾶ ὁ τύραννος ἐκέλευσεν, ὡς εἰ μὴ δοθῇ τὸ χρέος αὐτὸ τῷ Φραντζήσκῳ, καὶ τὴν Χίον αὐτὴν προσκρούσει, καὶ ἀφαιήσει ὅσον ἡ δύναμις. Τῇ ἑπαύριον δὲ ἐγεθεις ὁ στόλος ἐκ τῆς περὶ αἰας ἤλθε, καὶ τὰς ἀγχιπύρας γαλάσας ἔστη ἔγγυς τοῦ ναοῦ τοῦ μάρτυρος Ἰσιδώρου. Καὶ οἱ Χίοι σταλιαντὲς τινὰς προσηγήρευσαν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς τοὺς ὀρισμοὺς τοῦ τυράννου δοὺς αὐτοῖς, καὶ ἀναγνώσαντες ἀπεκρίθησαν, ὅτι: Χρὸς ἡμεῖς;

τῷ Φρατζιζήσκῳ οὔτε ἐχρεωστοῦμεν, οὔτε δίδομεν, καὶ ποιεῖ ὡς βούλει. Τότε ὁ Χαμζᾶς ἐκβαλὼν Τούρκους, καὶ μερικὴν πραιδαν ποιήσαντες εἰς τὰ περίεχωρία, καὶ ἐν ἀμπέλοις, καὶ κήποις ζημίαν. οὐ γὰρ εἶχον ἐν τῇ πόλει τί πρᾶξαι. Ἦν γὰρ τὸ ἔξω τῆς πόλεως πλῆθος ἀνδρῶν· ἐδὲ ἐντὸς πλῆθος ἀρμάτων, καὶ Ἰταλῶν ὀξυθύμων, καὶ πρὸς σφαγῆς ἐτοιμῶν· ἢ δὲ πόλις περιεκύκλωτο τάφοις διπλοῖς εἰς εὐρος ἐκτεινούσας πολὺ, καὶ εἰς βάθος ὑπὲρ ὄργυιαι τρεῖς. Ὁ δὲ λιμὴν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τὰς εἰκοσι νῆας τὰς ἐκ Γενούσας, πᾶσαι πλήρεις ἀνδρῶν καὶ ἀρμάτων. Τότε ἰδὼν ὁ Χαμζᾶς ὅτι οὐ δύναται ποιεῖν οὐδὲν, μὴνύει τοῖς ἡγεμόσι τοῦ ἔλθειν ἐξ αὐτῶν εἰς, ἦτε καὶ δύο, συνᾶραι λόγον μετὰ τοῦ Φρατζιζήσκου ἐν μιᾷ τῶν τριήρων, δοῦς πίστει αὐτοῖς. Οἱ δὲ πιστεύσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον δύο, εἰς ἐκ τῶν γερόντων Κύρικος ὀνόματι Ἰουστινίας, καὶ ἕτερος νέος. Ἐρχόμενοι δὲ ἐν τῷ στόλῳ κατὰ τὴν ὁδὸν ἠνωχλοῦντο ὑπὸ τοῦ λογιμοῦ, καὶ ἐπιέζοντο, λέγοντες καθ' ἑαυτοῦς· Εἰ μεταμεληθεὶς ὑπὸ τοῖς ὑποσημομένοις ὁ Τούρκος, καὶ βουλευθεὶς ἄραι ἡμᾶς ἐν ταῖς τριήρεσι, τίς ἔσται ὁ ἀντιπῶν αὐτῷ, ὅτι κακῶς ἔπραξεν; Οὐθεὶς τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀνδρείαν τὸ δρᾶμα ἠγῆσονται, καὶ σοφιστικὴν ἐνέργειαν. Ἐν τούτοις τοῖς βουλευμασι καὶ ὁ στόλος ἦν ἤδη ἔγγυς. Ὅσον ἐκλήσασαν τὸν στόλον, τοσοῦτω καὶ ὁ φόθος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐνεπάγη. Οἱ δὲ στρέψαντες τὰς ἡνίας ἀντιστρόφως τοὺς ἵππους τρέχειν ἠγάγκισον. Πλῆθος οὖν τῶν Τούρκων ἐν ταῖς ἀμπίλοισι καὶ κήποις εὐρεθὲν, ἐκώλυσαν τὴν ὁδοὺν ἔξω περῆσαντες. Καὶ λαβόντες αὐτοὺς μὴδὲν κωλυθέντες παρὰ τῶν ἐπακολουθούντων Φράγκων, ἀλλὰ καὶ βέλαιοι βάλλοντες αὐτοὺς ἀπεδιώξαν, τοὺς δὲ δύο ἄρχοντας τῷ καπιτάνῳ παρέστησαν· λαβὼν αὐτοὺς ἐντὸς νῆς τριήρεος, καὶ τὰς ἀγκύρας ἄραντες, καὶ τὰ ἱστία ὑψώσαντες πρὸς τὴν Ἰῶδον ἔπλεον. Ἐλθόντες δὲ καὶ ἰδόντες ἀπὸ μακρόθεν τὴν πόλιν, καὶ τὸν λιμένα πλῆρη νηῶν μεγάλων, πάσας εἰς πράταξιν ἐστῶσας, καὶ τὴν πόλιν ὑπερμεγίστην, καὶ διπλὴν τὴν παρασκευὴν ἐνοήσαντες ἢ τῆς Χίου, εἰς τὴν νῆσον Κῶ τὴν θάλατταν ἐσχίζον· ἐκεῖ τοίνυν ἐξεληθόντες, καὶ τὸ καθολικὸν πολίχνιον ἔρημον εβρόντες, τὰ εὐρεθέντα ἐκύλευον, καὶ μέρος γερόντων τε καὶ γραιῶν εὐρόντες ἠρώτων περὶ τῶν πολιτῶν· οἱ δὲ ἔφησαν ἐν ἄλλῃ πολιχνίῳ, ὃ Παγεια λέγεται (20), ἐν ἐκείνῳ ὡς ἀχυρωτάτῳ εἰσῆχθησαν· λαβόντες οὖν αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν Παγείαν ὁ στόλος διαβάς, ἐξεληθόντες τὰς σκηνὰς ἔπηξαν, καὶ τῇ ἐπαύρου ζητήσαντες τὸ πολίχνιον, καὶ ὄρκους τοῦ μὴ αἰχμαλωτεῦσαι. Ἦν δὲ ὁ τὴν διάλεκτον μεταχειριζομῆναι ὁ Φρατζιζήσκος· οἱ δὲ τοῦ κάστρου Φρέριοι διὰ βε-

A ranni mandata legenda porrigit; iis lectis se Francisco quidquam debere, ac solvere velle negant, ceterum, quod visum sibi fuerit, faciat. His actis in terram Turcos exponit Hamzas, vicos circumjectos partim deprædatur, vineta et hortos vastat: cum urbi damnnum ullum inferre haud posset. Exteriora siquidem urbis propugnacula ingens hominum multitudo tuebatur; atque plurimi armati Itali animosi, et manu prompti intra moenia aderant; quæ duplici per ambitum fossa latissima, et ultra tres orgyas alta circumdabantur. Ad portus custodiam naves plusquam viginti, vectoribus militibusque armatis instructæ, præsidebant. Adversus eos se nihil proficere, cum animalvertisset Hamzas, Chii principes viros hortatur, ut unum vel duos e suis, accepta fide in triremem mittant cum Francisco collocuturos. Fide data freti duo, senex unus Cyricus Justinias, juvenis alter, ad triremem se conferunt. Inter proficiscendum **183** autem ad classem, variis molestisque rationibus animos subouitibus torquebantur, dum secum agitant, num promissorum pœnitentia actus Turcus, ipsos in triremi comprehensos abducere vellet; cui nullus inique ab ipso factum dicere, et apud eum intercedere auderet: nedum Turci, qui scelus ejusmodi generosum facinus ac stratagemata prudens æstimaturi sunt. Dum de his deliberant, classi magis ac magis admotos, metus vehementior quoque invadit: nexis itaque habenis subtilisque calcariibus in contrarium equos citant. At Turcorum per vineas et hortos palantium multitudo, quomismus in urbem se referrent, occupatam viam interceptit. Comprehenso, Francis, qui ipsi comitabantur, cedentibus missilibusque repulis ad classis ducom adducuntur: quos in triremem accepisset, sublaeis anchoris, velisque expictis Rhodum versus navigat. Illuc postquam advenere, urbem procul visam oculis iustrant, in portu naves magnas stare ad acie experiendum paratas, urbemque ampliam deprehendunt; eamque, quam Chium, bellico apparatu duplo instructiorem rati ad Coam insulam navium cursum dirigunt. In insulam expositi, desertum oppidum nacti, residua illi inventa diripiunt: cumque in senes aliquos, vetulasque incidissent, ab eis sciscitantur, quo se oppidani receperint: respondera isti, in aliam arcem Rachiâ dictam, utpote tutissimam ac validissimam, eos avfugisse, quare secum avectis istis acnibus Rachiâ classis provehitur: et excensu in terram facto, loca tentoriis capiunt. Postridie præsidarios ad deditiorem per caduceatorem compel-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(20) Ὁ *Paysia* λέγεται. Idem Bosius lib. vii, ad annum 1455, de bello Rhodis indicto, et munito castro Narangia in insula Coa, quæ *Lango* vulgo dicitur: *Mandò il general del mare, con le galere et altri vascelli armati della religione a provvedere la fortezza di Narangia nell'isola di Lango.* Rachia et Narangia ejusdem loci appellatio est a

variis nationibus, diversimode enuntiata. Notandum autem et Bosium anno 1457 referre, obsessum fuisse a Turcis per 20 dies castrum Landimachium; quam obsidionem nescio num ea sit de qua Ducas hoc loco disserit; et fortasse in nomine loci error admissus ab alterutro fuerit, et a Bosio biennii parachronismus.

iaet, dantque fidem ac iurjurandum, nullum captivum se abducturos, hocque negotium componendum transigendumque in se Franciscus receperat; at ord nis Hierosolymitani militaris fratres telis ac missilibus, nullo dato responsò, eum repulerunt. Quamobrem Hamzas scalis ad subeundum in muros bellicis tormentis ac machinis omni que arte admotis, dies duos et viginti continuos arcem oppugnat; frustra tandem tentata expugnatione, Turcis quamplurimis cæsis, multis etiam alvi torminibus absumptis, abscessit. Is deinde inter navigandum cum Cyrico collocutus, ad has condiciones ambas partes adduxit, ut ex Chii primoribus ad principem Adrianopolim aliqui, inter quos Cyricus adesset, mitterentur, qui totum negotium ei exponerent, et latè a principe sententiæ constanter nec cunctati acquiescerent. Chium deinde appulsos domumque suam deductos Cyricus excepit, qui cura eo et suis decenter ac honeste se gesserant.

Verum fortuna torvis 184 ac iniquis oculis Chios respectans, quas ipsis iricas nectit! Temulenti Turci e trimembris prosilientes, turbas excitare, ac contumeliis afflicere cœperunt, aliaque indecora et propudiosa patrare. Ex istis unus templum ingressus tectum scandit, tegulasque ex alto in solum dejectas ac deturbatas confingit. Quem, tam audacter tegulas contere animadversum, quidam Italus percussit: ut open percusso ferrent Turci alii accurrunt. Tumultu cognito Christiani Latini ac Romæi Turcos invadunt, partim gladiis, partim fustibus verberant; in fugam versi Turci biremem, qua Hamzas veli solebat, cursim petunt. Ille quemquam e trimembris exire vetuerat, jussa spernenti supendii pœna indicta. Navalium sociorum alii fugientes in biremem intrant, alii in mare feruntur, insequentibus a tergo, cædentibusque Christianis, donec ad biremem ventum esset. Contestim Christiani ac Turci biremis latus alterum pondere suo prementes, eam propendere ac procumbere faciunt; versa tandem sursum carina, tectoque tabulato aquis immerso, navem in profundum detrudere Turci: tam qui tumultus auctiores, quam qui extra noxiam erant, omnes aquis absorpti et extincti sunt, quibus Hamzæ servus ei: modum charus, totique familiæ ejus regendæ præpositus, præerat. Tali casu moestus admodum Hamzas fuit; eumque insulæ principes agre ac graviter tulerunt. Vir equidem mansuetæ indolis iram suam repressit; principum insuper diligentia mitigatus, qui biremis, servi, et perditarum rerum pretium in duplum ei solverunt, placatumque pacifice abeuntem dimiserunt. Classem cum Matylenem appulisset Hamzas, ab insulæ principe invitatus anchoras in portu jecit; cœnamque splendide ac opipare instructam, in trimem, in qua simul convivati sunt jussus attuli; postridie mane e portu solvit, et Callipolim versus, unde duobus integris mensibus abfuerat, navigat, indeque Adrianopolim proficiscitur. Tyrannus ob rem male gestam

λῶν καὶ ἀκροβολισμῶν τοῦτον ἰδὼσαν, μηδὲ ἀπικρισιν δόντες. Τότε ὁ Χαμζᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ δι' ἐπάλλεων καὶ διὰ κλιμάκων, καὶ διὰ προβῶλων μηχανικῶν, καὶ διὰ πάσης ἄλλης μεθόδου καταπολεμήσας τὸ πολέμιον ἡμέρας κβ', καὶ μηδὲν κερδήσας ἐπανέστρεψε καταλιπὼν Τούρκους πολλοὺς, τοὺς μὲν παρὰ τοῦ πολέμιου σφαγέντας, τοὺς δὲ κοιλιακῶ νόσῃματι. Καθ' ὄσον δὲ ὁ Χαμζᾶς σὺν τῷ Κυρίκῳ λόγοις ἐμιλήσας, καὶ εἰς συμβιβάσεις ἐλθὼν, ἔστρεψαν ἀμφὶ τὰ μέρη, τοῦ στελλαι ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου δύο εἰς τὸν ἡγεμόνα ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, ἐξ ὧν ὁ εἰς εἶναι ὁ Κύρικος, καὶ τὴν πᾶσαν ἀγωγὴν αὐτῶν ἐπαγγελλομαι, καὶ τὸ ἀποφανθὲν παρ' αὐτῶν ἴσται βέβαιον. Ἐλθόντες δὲ ἐν Χίῳ ἀπέλυσεν αὐτοῦ; εἰς τὰ ἴδια. Καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ εἶδος ἐφιλοτέμησαν καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν.

Ἢ δὲ τύχη βίβησας βλοσυρῶς πρὸς τοὺς Χίους τί κλώθει; Ἐξελθόντες οἱ Τούρκοι ἐκ τῶν τριήρων, καὶ μεθυσθέντες ἤρξαντο ὀχλαγωγεῖν, καὶ ὕβριζειν, καὶ ἄλλας ἀσημοσύνας ποιεῖν. Εἰς δὲ Τούρκους ἐν ναφ' τινι προσεγγίσας, ἤρξατο ῥίπτειν ἐκ τοῦ στέγους τὰ κεραμίδια κάτω, καὶ συντριβεῖν αὐτάς. Ἰταλὸς δὲ εἰς ἰδῶν τὸν Τούρκον ἀδῶς τὰ κεράμια συντριβόντα, πῖπει τὸν Τούρκον· ἕτεροι δὲ Τούρκοι κατέδραμον εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. Ὁρῶντες δὲ οἱ Χριστιανοί, Λατίνοι τε καὶ Ῥωμαῖοι τὸν ὄχλον, πάντες εἰς τοὺς Τούρκους ἐπεπλήθησαν, καὶ τοὺς μὲν ξίφει, τοὺς δὲ ξύλοις ἐπαῖον. Οἱ δὲ Τούρκοι φεύγοντες ἐν τῇ διήρει εἰσέτρεχον. Ἦν γὰρ ἡ διήρης ἀκείνη τοῦ Χαμζᾶ. Ὁ δὲ Χαμζᾶς οὐκ εἰσέε τινα ἐξελοῖσιν τῶν τριήρων, ἀλλὰ φούρακον ἠπέλει τὸν ἐξερχόμενον· οἱ δὲ τῆς διήρεος φεύγοντες, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσῃ, οἱ δὲ ἐν τῇ διήρει. Καὶ οἱ μὲν Χριστιανοὶ ἔβαν ἐξοπλισθέντα καίοντες, ἀχρὶς οὖν ἐν τῇ διήρει προσήγγισαν. Καὶ δὴ πάντες Χριστιανοὶ τε καὶ Τούρκοι εἰς μίαν τῆς διήρεος πλευρᾶν βαρυνθέντες, τὴν πρόπιν ἄνω, καὶ τὰ στέγη κάτω τῷ βυθῷ παρέπεμψαν. Πνιγόντες πάντες οἱ Τούρκοι, καὶ αἰτιατοὶ, καὶ ἀνάτιοι, ὧν ὁ πρωτεύων ὑπήρχε τοῦ Χαμζᾶ δούλος, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀγαπώμενος, ὃν καὶ οἰκοδεσπότην τῆς οἰκίας αὐτοῦ κατέστησε. Ἐλυπηθὼ ὁ Χαμζᾶς εἰς τὸ συμβᾶν, ὁμοίως καὶ οἱ τῆς νήσου ἄρχοντες. Πλήν τὸ καλόγνωμον τοῦ ἀνδρός, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχόντων, κατέπαυσε τὸν θυμὸν, δόντες αὐτῷ τὴν τιμὴν τῆς διήρεος, καὶ τοῦ δούλου, καὶ ὧν πραγμάτων διεθροσ γέγονεν ἐπὶ τὸ διπλοῦν, καὶ εἰρηνεύσαντες, αὐτὸν ἀπέλυσαν ἐν εἰρήνῃ. Ἐλθὼν δὲ ὁ στόλος ἐν Μιτυλήνῃ, μετεκαλέσατο αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷ λιμένι. Σταλεῖς δ' ἐγὼ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ δαίπνον εὐτρεπίσας πολυτελεῖ εἰσῆλθον ἐν τῇ τριήρει, καὶ συνδειπνήσαντες: πρῶτ' ἐξελθὼν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλιούπολιν ἔπλεον· δύο μῆνας ὄλους λιπὼν, ἀπὸ δὲ Καλλιουπόλεως εἰς Ἀδριανουπόλιν ἀφίκετο. Ὁ δὲ τύραννος θυμωθεὶς ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ τοῦ τζιζιδίου, καὶ ὕβριδάς αὐτὸν, καὶ ἐξουθενήσας εἰπὼν, *Εἰ μὴ ἐγίνωσκον τὴν ἀγάπην, ἦν ἔτρεψεν ἐπὶ*

τῆρ μου εἰς σέ, τὸ δέσμα σου ἂν ἀφελόμεν ἐκ
 τῆς σαρκός σου, οὕτως εἰπὼν ἀπεδίωξεν. Μεθ'
 ἡμέρας δὲ τινάς, μαθὼν παρ' ἄλλων τὸ γεγονός ἐν
 τῇ διήρει, καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς πνιγμονῆς, καὶ
 πῶς οἱ Χίοι ἦσαν χεῖρα κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ
 κατέσφραξαν αὐτούς, μετακαλεῖται τὸν Χαμζᾶν, καὶ
 μετὰ θυμοῦ ἠρώτα λέγων· Ποῦ ἡ διήρη, ἡ κατὰ
 τῶν Χίων καταποντισθεῖσα, ὦ Χαμζᾶ; Καὶ ἡς
 ὁ περὶναιτο Κατεποντισθῆ, λέγων, ἐπὶ τοῦ βυθοῦ.
 Ὁ δὲ, Ἐν τῷ πελάγει; Ὁ δὲ Χαμζᾶς, Οὐχί, κύ-
 ριε, ἀλλ' ἐν τῷ λιμένι. Παρὰ τίνων; Παρὰ τῶν
 Λατίνων. Οἱ Τούρκοι, καὶ μὴ θέλοτός μου ἐξήλ-
 θασιν, καὶ οἰοφλυθήσαντες ἤρξαντο κατασπᾶν
 τὰς θύρας, καὶ τὰ στήθη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ
 ἰδόντες οἱ Λατῖνοι ἐκώλονον, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον
 ἐπετίθετο. Ὁ συρφετῶδης οὖν ὄχλος καταδιώ-
 ξης αὐτούς ἀτάκτως ἐν τῇ διήρει εἰσιόντες, καὶ
 παρακλιναντες ἐν τῷ ἐνὶ μέρσι τοῦ πλοίου, χυ-
 πείσα ἡ θάλασσα ἐντός καὶ ἐπὶ τῆς μέθης μὴ
 θυμῆνοι ζυγοστατήσαι ταύτην καταποντισθῆ,
 καὶ ἄρδην πάντας ἀπέκρινε. Τότε ὁ τύραννος λέγει
 τῷ Χαμζᾶ, Καὶ διατί οὐκ εἰρηκᾶς μοι τὸ δρᾶμα;
 Ὁ δὲ· Οὐκ ἠέουλήθη ἐν ἀθυμίᾳ μετασκευάσαι
 σοι, καὶ γὰρ ἡ ζημία ἐν ἐμοὶ ἐμετρήθη τὸ πλοῖον
 ἐμὸν, οἱ δοῦλοι οἱ πεπνιγότες ἐμοί, τὰ ἐν τῷ
 πλοίῳ πάντα ἐμά. Τί εἶχον τοῦ ἀνοργεῖλαι σοι,
 κύριε; Ἐπλήθυνον μέρος Τούρκων, καὶ πάντες
 ἦσαν ἐνοχοὶ θανάτου, καὶ δικαίως ἀπώλοντο.
 Τότε Χαμζᾶς παύσας τὰ ἀποκρίσεις, ὁ τύραννος
 κατὰ τῆς Χίου μάχην ἀσπονδὸν ἐκήρυξεν. Ὁ δὲ
 βῆθεις Φραντζῆσκος παραστάς ἐν τῷ βῆματι ἠρω-
 τήθη παρὰ τοῦ τυράννου, Ποῦ αὐτεσσαράκοστα
 χιλιάδες τὰ νομισματα, ὦ Φραντζῆσκος; ἦν γὰρ
 χρεωστικῶν ταῦτα πρὸς τὸν τύραννον. Ὁ δὲ· Ὑπαγε,
 ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ χρέους ἐλεύθερος. Ἐγὼ
 γὰρ τοιοῦτός εἰμι ὡς ἐπὶ τὸ διπλοῦν ἀπαιτῆσαι
 τὸ ἐμὸν παρὰ τῶν Χίων, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ αἰ-
 ματος τῶν Τούρκων. Ὁ μὲν Φραντζῆσκος ἀσπα-
 σάμενος τὴν χεῖρα τοῦ τυράννου, καὶ λαβὼν ἔγγρα-
 φον ἀποφθετικὴν ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐξεβλήθη
 τῆς Καλλιποπόλεως, καὶ ἐστάθη ἐν Ἀτταλείᾳ τῆς
 Παμφυλίας τοῦ ἡγεμονεύειν ἐκεῖ. Κατὰ δὲ τῆς Χίου
 ἐκλήρυξεν ἔχθραν καὶ μάχην ἀσπονδὸν.
 Pamphyliae, ut eam regeret, missus est: Chiiis vero atroci bello indicto, hostem se professus est
 Mehemetes.

in expeditione navali irapercitus, contumeliis ac
 probris eum incessit, hisque allocutus est: *Nisi
 te charum patri meo fuisse compertum haberem,
 pellem tibi vivo detrahi praesiperem; et eum a se
 facessere continuo jussit. Paucos post dies, ea quae
 in biremi successerant, Turcos aquis extinctos
 intertisse, Chios manus in eos misisse, et aliquos
 occidisse, a quibusdam cum didicisset, Hamzam ad
 se accersitum iratus percontatur: Hamza, ubi-
 nam biremis quam Chii demerserunt? respondit
 ille, Aquis absorpta et obruta est. Sciscitatur prin-
 cept, an inter navigandum **185** id actum? Ne-
 quaquam, domine, respondit Hamzas, sed dum in
 portu staret. A quibusnam? inquit princeps. A La-
 tinis, dixit Hamzas; Turci namque mandatis meis
 spretis e biremi exsiluere: haustoque largiter vino
 tepentes, ecclesiarum valvas revellers, tectaque do-
 turbare caeperunt, vehementiusque opus urget, dum
 Latini eis se opponunt. Plebis ergo infinis turba,
 tumultuarie eos insecuta in biremem insilit, cujus
 in latus alterum impulsa aquam admittit: et cum
 ebrii ad aequilibrium erigere nequirent, in profun-
 dum mersa est, omnesque penitus aquis obruti ac
 extincti fuere. Ad Hamzam tyrannus dixit: *Quare
 de hoc casu non me monuisti? respondit ille: No-
 tui molestiam tibi et animi aegritudinem offerre.
 Damnum enim rationibus meis solis nocet; biremis
 et, qui interierunt, servi mei erant; ad me quoque
 res caeterae, quarum facta est jactura, pertinebant.*
 Qua de causa ad te de istis retulisset, domine?
 Turci aliquot juste perierunt, omnes equidem obse-
 quio corrupto morte plendi. Hactenus Hamzas
 respondit, et tyrannus bellum atrox Chiiis indixit.
 Praedictus vero Franciscus, qui pro tribunali prin-
 cipis stabat, ab eo interrogatus est: *Francisce,
 ubinam quadraginta nummum millia exstant? (in
 aere enim principis tantae pecuniae nomine erat.)
 Abi, in posterum aere isto alieno solutus eris: jus
 tuum in me transfero, quod a Chiiis in duplum dam-
 natis, pretiumque sanguinis Turcorum repetam.* Con-
 tinuo Franciscus tyranni manum deosculatus,
 nomine, quo aeri principis obnoxius erat, recepto
 exivit. Hamzas autem Callipoli pulsus, Attaliam
 ingressus, ut eam regeret, missus est: Chiiis vero atroci bello indicto, hostem se professus est*

CAPUT XLIV.

*Lesbi princeps obiit, Ducas Mehemetem vestigal ei soluturus adit. Coactus Lesbi princeps Mehemetem adit, et tributum
 consuetio amplius promittit: Thumam insulam Mehemeti relinquit. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii
 Turcus de piratarum adventu certiores facere lenentur. Genuzas maris praefectus litem Lesbi principi movet, et bre-
 vitem unam sibi tradi petit Phocaea nova Turcis data. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes,
 interim Phocaeam veterem ei eripit.*

Ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ Ἰουλίῳ λ' τοῦ ς' 693 γέ-
 θυθεν ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου Λέσβου Δόρινος ὁ Γα-
 τελοῦζος· καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου ἐστάθη
 ἐγὼ παρὰ τοῦ νέου ἡγεμόνος τοῦ οὐλοῦ αὐτοῦ Δομι-
 νίκου τοῦ Γατελοῦζου ἐν Ἀδριανουπόλει, τοῦ δοῦναι
 τοὺς κατ' ἔτος διδομένους φόρους, τρισχίλια νομί-
 σματα διὰ τὴν νήσον Λέσβον, καὶ δισχίλια τριακόσια
 εἰκοσιπέντε διὰ τὴν νήσον Ἀθήμων. Ἦν γὰρ παρὰ

Anno illo 693 (Christi 1455), Junii die trice-
 sima, Dorinus Gataluzus insulae Lesbi princeps
 obiit: Augusti deinde die prima ab ejus filio novo
 principe Adrianopolim destinatus sum, ut tributa
 annua Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni
 vero duo millia trecenta viginti quinque solve-
 rem; hanc siquidem **186** insulam Lesbi prin-
 cipi, tributum, de quo inter eos convenerat, au-

palatus tyrannus concesserat. Æni toparchæ Imbrum insulam possidendam quoque dedit tributum annuum duorum millium areorum minimum p. ctus. Principem igitur adoraturus, ut mos est, alicui, ejusque manum deosculatus, coram ipso, donec pransus esset, sedi: quo demum salutato recessi. Aureos nummos veziris postridie numeravi; qui, solutione tributi facta, sic me interrogare: *Ut se Mitylenæ princeps habet? Bene valet? respondit ego, Firma is valetudine utitur, rosque salutat. Ipsi instant, Super sene totius insule domino rogatus. A ista dixi, Diebus jam quadraginta obiit: qui vero nunc dominatur ante sex annos princeps renuntiatus est. Cum enim fluxa ac infirma valetudine pater ut plurimum de camberet, filio suo principatu sponte cessit; ab eoque tempore semel atque iterum principem magnum adoraturus, eique gratulaturus in urbem venit. Misit fac ista, inquit, hodie sic fit: nec ut Lesbi princeps appelletur, fieri potest, nisi postquam celsissimum principem adierit, et ab eo principatum impetaverit. Abi itaque et da operam ut illum huc conducas. Sin minus obtemperaverit, novit ille quid futurum sit. Reversus itaque Mitylenem, cum aliquot præcipuis viris Latinis et Romæis Lesbi principem addaxi. Spe nostra in Deum reposita ex insula solvimus, et Chersonesum emensi Adriapolim pervenimus. At princeps ob grassantem pestem vides vobis de nutabat: quippe ista pestiferi morbi contagio Chersoneso et toti Thraciæ ita infesta erat, ut in trivibus inseputa cadavera jacerent. Cum itaque principem Philippopoli morari cõmperissemus, eo contendimus: postquam vero illic advenimus, ipsum ante biduum inde ob viam morbi sævientem discessisse, et Sophiam versus morisæ didicimus. Philippopoli itaque abeuntes ventibus arduis ac asperis superatis, tridui itinere ad vicum quemdam Bulgarorum Izlati dictum ubi tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobiles et satrapas Mahmutem, et Seidi Ahmetem Bassas plurima dona ostentantes convenimus; postridie coram imperatore nps stitimus, cujus manum postquam deosculatus est Mitylenes princeps, subito ab eo exivimus. Sequenti die per Bassas suos tyrannus principi nostro significat, se postulare ut Thasus insula sibi dono detur. Cui se verbis opponere aut contrastare cum nequiret Lesbi princeps, eam concessit. Postridie aliad ab eo afficitur, postcere nimirum duplo amplius annuum tributum consueto sibi solvi. Hoc graviter ferens Mitylenæus respondit: *Totam etiam Lesbum, si habere 187 sibi voluerit, accipere ille potest: quæ vero a me postul, viros ac facultates meas longe superant: verumtamen domini, ut me hoc in negotio juvetis, vos rogo.* Mesazontes tyrannum hac de re*

A του τυράννου δεθείσα ἡ νῆσος αὐτῆ τῷ ἡγεμόνι Λέσθου, τοῦ δεῦναι κατ' ἔτος τὸν γεγραμμένον φόρον· τῷ δὲ ἡγεμόνι Ἀένου (21) τὴν νῆσον Ἰμβρον, τοῦ δεῖναι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν αὐτὴν νῆσον χλια διακίσια χρυσῶ νομισματα. Ἐλθὼν οὖν κατὰ τὸ ἔθος προσκυνῆσαι τὸν ἡγεμόνα, ἀσπασάμενός τε τὴν χεῖρα, καὶ καθίσας ἐνώπιον μέχρις οὗ ἐβρώθη τὸ ἄριστον, καὶ προσκυνήσας ἀπῆλθεν· ἐπὶ τὴν αὐρίον δὲ λαβὼν τοὺς χρυσοὺς ἦλθεν καὶ παρέδωκα τοῦτους ἐν χερσὶ τῶν βεζυβίων. Παραλαθόντες δὲ τοὺς φόρους, λέγουσιν ἐρωτῶντές με· Πῶς ὁ ἡγεμὼν Μιτυλήνης; ἔχει καλῶς; Ἐγὼ δὲ ἀπεκρινάμεν, Καλῶς ἔχει, καὶ ἀσπάζεται ὑμᾶς. Οἱ δὲ, Περὶ τοῦ γέροντος ἐρωτῶμεν τοῦ καθολικοῦ ἡγεμόνος. Ἐγὼ δὲ πάλιν, Ἐκείνος ἐβόησεν ἔχει σήμερον ἡμέρας μ'. Ὁ δὲ τὸν ἡγεμονεύον ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔστιν ἡγεμὼν πρὸ χρόνων ἕξ. Καὶ γὰρ κληθήσεται ὡς ὁ πατήρ, καὶ κατάκοιτος ἐδώρησάτο τὴν ἡγεμονίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ὃς καὶ ἦλθεν εἰς προσκυνῆσαι καὶ μίαν, καὶ δις, καὶ ἐν τῇ πόλει φέρων προσαγορεύσας χαροποιούς τῷ μεγάλῳ ἡγεμόνι. Οἱ δὲ εἶπον· Ἄφες ἂ λέγεις, σήμερον ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως κληθῆναι ἡγεμὼν Λέσθου, κλητὸν τοῦ ἐλθεῖν, καὶ λαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν παρὶ τοῦ ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος· ἀπὸ τοῦ τούτου καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐλθέ. Εἰ δ' ἄλλως γένηται, ἐκείνος οἶδεν τὸ μέλλον. Στραφείς δὲ ἐγὼ ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ λαβὼν τὸν ἡγεμόνα σὺν μερικοῖ; ἀρχοῦσι Λατινοῖς τε καὶ Ῥωμαίοις, ἀναθέντες εἰς θεὸν τὴν ἐλπίδα; ἐξήλομεν τῆς νήσου, καὶ διαβάτες τὴν Κεφρόνησον ἤλθομεν εἰς Ἀδριανῶν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν τόπον ἐκ τόπου ἀμαίθων διὰ τὴν κλητὴν τοῦ βουδῶνος· ἦν γὰρ τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κεφρόνησῳ καὶ ἐν πόσῃ τῇ Θράκῃ τοσαύτη λοιμώδης νόσος, ὡς ἀτάφους πολλοὺς βίπτεσθαι ἐν τοῖς τριόδοις. Μαθόντες οὖν οἱ ὁ ἡγεμὼν ἐν τῇ Φιλίππουπόλει διάγει, καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῇ. Εὐρόντες δὲ τὸν ἡγεμόνα πρὸ δύο ἡμέρας ἀπάραντα, ἦν γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ δεῖνόν τῆς νόσου, καὶ πρὸς τὰ τῆς Σοφίας μέρη στρατεύοντες, καὶ ἡμεῖς ἀπὸ Φιλίππου ἀπάραντες, καὶ ὄρη δύσβατα διαβάτες, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἤλθομεν εἰς τινὰ κώμην Βουλγάρων Ἰζλατὴ καλουμένην. Ἐκεῖ καὶ τὸ στρατόπεδον σὺν τῷ τυράννῳ κατονεύον ἦν. Ἐλθόντες δὲ καὶ σὺν δώροισι πλείστοις ἐμφανισθέντες τοῖς πατρικοῖς, τῷ τε Μαχμουτ Πασίᾳ, καὶ τῷ Σεγῆτῃ Ἀχμάτ Πασίᾳ, τῇ ἐπ' αὐρίον τῷ ἡγεμόνι ἐμφανεῖς γεγόναμεν· καὶ ἀσπασάμενος ὁ Μιτυλήνης ἡγεμὼν τοῦ τυράννου χεῖρα, ἐξήλομεν. Τῇ ἐπαύριον δὲ διὰ τῶν πατρικίων μῆνυμα ἐγγόνει πρὸς τὸν ἡμέτερον ἡγεμόνα παρὰ τοῦ τυράννου, ὡς εἶπὴ τὴν νῆσον θάσον βούλεται (22), καὶ αἰτεῖ ταύτην παρ' αὐτοῦ τοῦ δωρησασθαι. Ὁ δὲ Λέσθου μὴ ἔχων τί τοῦ ἀντειπεῖν, ἢ λαλῆσαι, τὴν νῆσον ἐδώρησάτο. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἄλλο μῆνυμα, ὅτι τοὺς φόρους, οὐ κατ' ἔτος ἐλάμβανε, βούλεται διπλασιάσαι. Ὁ δὲ

Ismaelis Bullieldi notæ.

(21) Ἡγεμὼν Ἀένου. Ἄενος ἡ πόλις Thraciæ ad mare ægium: oppositam habet Thasum insulam. Imbrus insula maris Ægæi hodie Lembro.

(22) Θάσον βούλεται. Thasus insula hodie Tasso, freto brevi a Thracia disjuncta.

ήγεμών τῆς Μιτυλήνης ἐν τούτῳ δυσφορήσας ἀπα-
 λογήσατο, ὅτι, *Εἰ καὶ τῆν Λέσβον ἀπὸ βούλευται*
λαθεῖν, ὑπὸ τῆν αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐστί. Πλὴν ὁ
αἰεὶ ὑπὲρ τῆν ἐμὴν δύναμιν ἐστί. Πλὴν δό-
μαι, κύριοι μου, τοῦ δοῦναι μοι χεῖρα βοηθείας.
 Τότε οἱ μεσάζοντες παρακαλέσαντες τὸν τύραννον,
 ἐπέσθηκεν ἑτέρα χίλια νομισματα, καὶ οὐ πλέον
 ἦν γὰρ κατ' ἔτος πληροῦν τρισχίλια νομισματα,
 ἀχέοντο δὲ τετρακισχίλια. Τότε ἐνέδυσαν αὐτὸν χρυ-
 σοφραντον στολῆν, καὶ ἡμάς σιρκὰ, καὶ ἐγγράφια ὀρκωμοσίας ποιήσαντες ἐξήλθομεν, καὶ δι' ἡμερῶν
 τρισκαίδεκα ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ καθηγήσαμεν, δοξάσαντες ἅπαντας τὴν λυτρωσάμενον ἡμᾶς Θεὸν ἐκ
 τῶν χειρῶν τοῦ ἀλάστορος.

Ὁ δὲ τύραννος, καθὼς προέφημεν, στολὸν ἀπαρ-
 τίσας μικρὸν, τριήρεις δέκα, καὶ διήρεις ἑξέρας
 δέκα, ἔτι ὄντων ἡμῶν ἐν Φιλίππουπόλει, ἔχων στρα-
 τηγὸν Γενούζην ὀνόματι νεανίαν εὐεθεῖ, ἐν καὶ
 προεχειρίσατο Ἐπαρχὸν Καλλιουπόλειως (25), καὶ
 μέγαν κονοσταύλον τοῦ στόλου· καὶ ἀπάρας ἐξ
 Ἑλλησπόντου κατὰ τῆς Χίου ἔπλεε. Ἐλθὼν δὲ εἰς
 Τρωάδα, καὶ ἐκ τῆς Τρωάδος ἀρξαμένου τὰ ἱστία
 πτερῶσαι, καὶ ἰσοῦ λαλαφῆ βαρῆς, καὶ ἦχος πνευ-
 μάτων κολῆς. Ἄνεμος βαρεῖος πνέοντος, καὶ τὴν
 θάλατταν ἀναποχλοῦντος, καὶ βίαις τοῦς ἐπιβάτας
 σὺν ταῖς ναοῖν ἄλλην ἰδὼν τρέπειν κλυεούσης,
 πίντε ἐκ τῶν εἰκοσι καταποντίσθησαν, καὶ δύο ἐν
 ταῖς ἀκταῖς συνετριβήσαν· καὶ ὁ τοῦ κονοσταύλου
 Γενούζη ναύκληρος δεῖνός ἐν τοιαύταις καὶ τοσαύ-
 ταις παραχαῖς, καὶ κλυδωνισμαῖς τῆς θαλάσσης, ἦν
 γὰρ Λατίνος Ἴσπανός τῳ γένει, πρῶμην κρούσας,
 καὶ τὸ βόθειον τῶν κυμάτων ἡμίρως τε καὶ ἐντέχνως
 διὰ τῶν πηθαλίων σφίζων, ἔπλεε τῳ πελάγει. Καὶ
 διαδὰς τὴν Χίον ἀπὸ τῶν ἐσπερίων, καὶ περὰσας
 τὰς Κυκλάδας· νήσου; ἐν ὄλῃ τῇ ἡμέρῃ ἐκαίην, καὶ
 διὰ τῆς νυκτὸς εὐθείας γενομένης πρῶτ παραστάντες
 τὴν Χίον εἰς τὰ περὶ Ἴω, καὶ γνωρισαντες ταύτην
 εἶναι τὴν νήσον, χαριστήριος φῶδς ἀπέπεμφαν τῳ
 Θεῷ, καὶ τῳ κροφήτῃ αὐτῶν Μωάμεθ. Ὁ Θεοῦ κρι-
 μάτων ἄβυσσος! ἐν τῳ τοσοῦτῳ κλυδωνί, καὶ τῇ
 βιαίᾳ παραχῇ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ καταποντίσθη
 ἡ ναῦ; Ἄλλ' ἐκ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ
 μαθητὴς τοῦ τυράννου. Ἦν γὰρ μόνῃ ἡ τριήρης ἡ
 ἐξορισθεῖσα τοῦ Γενούζη. Αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι
 κατένευσαν ἐν τῳ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. Ἐρωτή-
 σαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς ἔμαθον ὅτι οὐκ
 ἐφάνη τοῖς ἐκεῖτε μέρεσιν, ἐν ἀθημονίᾳ ἦσαν. Τότε
 πρὸς ἐσπέραν ἦν γενομένης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν
 τῆς Χίου μερῶν ἀνεφάνη ὡς διήρεος ἀρμενον. Ἦν
 δὲ ἡ διήρης αὕτη τῆς Μιτυλήνης σταλεῖσα παρὰ
 τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ
 ἄρα ἐκ τῶν ἐσπερίων ἤλασεν ἡστρησιαὶ νῆες τῶν
 Καταλάνων, ἵνα δώσωσι νόμισιν τοὺς γείτονας
 Τούρκους τοῦ φυλαχθῆναι. Ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο
 τὸ μήνυμα, δουλεία ἀνελεύθερος τῶν Λαθίων.
 Ὅπως μὴ φθάσαντες εὐνοῖαι λόγον τῆς ἐφόδου τῶν
 ληστῶν, εἰ τις ἄρα ζῆματα γενήσεται ἐν τοῖς Τούρ-
 κοις, αὐτοὶ οἱ Λέσβιοι τὸ ἀνῆκον τοῖς Τούρκοις

A admovent, et placant, ita ut solis mille nummis
 tributum auxerit; annua itaque pensio, quæ hac-
 tenus trium millium fuerat, ad quatuor millia
 aucta est. Vestem auro intextam ipsam, nosque
 ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt:
 conscriptis pactis sacramento iuratio firmatis dis-
 cessimus, et die decimo tertio in Lesbum, collau-
 dantes Deum, qui ex manibus iniuræ nos salvos
 eriperat, pervenimus.

Tyrannus, ut in superioribus dictum, dum Phi-
 lippopoli morabatur, decem biremium totidemque
 triremium classem instruxerat, cum Genuzim formo-
 sam juvenem, Callipoleos quoque præfectura, ac
 Contostabuli magni dignitate auctum, præfecerat.
 In Hellesponto solvit et in Chium navigavit; cum
 vero Troasdis oris advectus vela dedisset ventis,
 turbine procelloso sonoroque cirenthiventur. Venti
 salo incussi, fluctusque intumescens impetus ac
 vehementia, vectores cum navibus cœtum illo di-
 rigere cogunt; e viginti navibus eversas quinque
 depriment; duæ insuper littoribus impactæ nau-
 fragio perierunt. Contostabli Genuzæ nauclerus
 navigandi peritus, hisce procellis ac maris insani-
 entis agitationibus exercitus, Latinus quippe ge-
 nere Hispanus erat, puppi voluntatis fluctibus ob-
 versa, eorum impetum paulatim ac opportune gu-
 bernaculo frangere, ac per altum navigare; Chii
 deinde oram occidentalem Cycladasque insulas die
 illo prætervectus, sequenti nocte, reddita culo tran-
 quillitate, Chii oram orientalem mense legere; qua
 agnita, hymni et cantici Deo et prophete sue de-
 cantati, et gratiæ ab illis actæ. O divini judicii pro-
 funditas! in tanta maris agitatione, tanique æstu-
 ante salo, quare navis illa fluctibus absorpta non
 est? propter peccata equidem nostra tyranni disci-
 pulus salvus evasit. Sola namque triremium, qua
 Genuzes vehabatur, a cæterarum cursu, quæ in por-
 tum Mythyenes integræ pervenerunt, aberrando
 srujuncta fuerat. Hi sciscitantur ab incolis numquid
 de duce suo conperissent. Cuiusque illic conspe-
 ctum non fuisse audiissent valde commoti ac pertur-
 bati restant. Sub vesperam, velam, quod bire-
 mis esse putabatur, a Chii partibus in conspectum
 se dat. Mythyenea erat a principis Lesbii fratre in
 Chium missa, ut specularetur exploraretque, num
 Catalanorum prædatoris naves ab occidente adve-
 nissent, de his deinceps Turcos, ut sibi rebusque
 suis præviderent, caverentque, monituri. Jam ab
 1000 initio Lesbii liberati turpique servituti ob-
 noxii, non explorare, deque ea monere uentur.
 Quod si de prædorum adventu certiores facere
 Turcos neglexerunt, damnum, quantumcumque
 his inferatur, resarcire, illis onus incumbit: idque

Ismaelis Bullialdi notæ.

(25) Ἐπαρχὸν Καλλιουπόλειως. Adnotavit
 I. Leuclavius temporibus iulis Contostabulum, seu

Archithalassum, Bassam quoque fuisse seu guber-
 natorem Callipoleos.

palatus tyrannus concesserat. Anni toparchæ Iul-
brum insulam possidendam quoque dedit tribu-
tum annuum duorum millium aereorum nummum
p. eius. Principem igitur adoraturus, ut mos est,
aliti, ejusque manum deosculatus, coram ipso,
amice pransus esset, sedi: quo demum salutato
cessit. Aureos nummos veziris postridie nume-
tavi; qui, solutione tributi facta, sic me interro-
gare: *Ut se Mitylenes princeps habet? Bene
valet? respondit ego, Firma is valetudine nititur,
rosque salutat. Ipsi instant, Super sene to-
tina insule domino rogamus. Ad ista dixi, Diebus
jam quadraginta obiit: qui vero nunc dominatur
ante sex annos princeps renuntiatus est. Cum enim
fluxa ac infirma valetudine pater ut plurimum de-
cumberet, filio suo principatu sponte decessit; ab
eoque tempore semel atque iterum principem ma-
gnam adoraturus, eique gratulaturus in urbem venit.
Missa fac ista, inquit, hodie sic fit: nec ut Lesbi
princeps appelletur, fieri potest, nisi postquam celsi-
tudinum principem adierit, et ab eo principatum impe-
tuerit. Abi itaque et da operam ut illum huc con-
ducas. Si minus obtemperaverit, nolet ille quid ju-
turum sit. Reversus itaque Mitylenem, cum ali-
quot præcipuis viris Latinis et Romæ Lesbi prin-
cipem adduxi. Spe nostra in Deum reposita ex
insula solvimus, et Chersonesum emensi Adria-
nopoli pervenimus. At princeps ob grassantem
pestem pedes subinde nutabat: quippe ista pesti-
feri morbi contagio Chersoneso et toti Thraciæ ita
infesta erat, ut in triviis inseputa eadavera jace-
rent. Cum itaque principem Philippopoli morari
cumperissemus, eo contendimus: postquam vero
ihuc advenimus, ipsum ante biduum inde ob visu
morbiævientem discessisse, et Sophiam versus
movisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntes
montibus arduis ac asperis superatis, tridui itin-
nere ad vicum quemdam Bulgarorum translati dictum
ubi tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobi-
les et satrapas Mahmutem, et Seidi Ahmetem Bas-
sas phirima dona ostentantes convenimus; postri-
die coram imperatore nps stitimus, cujus manum
postquam deosculatus est Mitylenes princeps, sub-
lito ab eo exivimus. Sequenti die per Bassas suos
tyrannus principi nostro significat, se postulare
ut Thasus insula sibi dono detur. Cui se verbis
opponere aut contrastare cum nequiret Lesbi
princeps, eam concessit. Postridie aliud ab eo
affertur, possece nimirum duplo amplius annum
tributum consueto sibi solvi. Hoc graviter ferens
Mitylenæus respondit: *Totam etiam Lesbum, si
habere 187 sibi voluerit, accipere ille potest: quæ
vero a me postulat, vires ac facultates meas longe
superant: verum tamen domini, ut me hoc in negotio
juvetis, vos rogo.* Mesazoutes tyrannum hac de re*

του τυράννου δεθείσα ἡ νῆσος αὐτῆ τῷ ἡγεμόνι Λέ-
σθου, τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος τὸν γεγραμμένον φόρον·
τῷ δὲ ἡγεμόνι Αἰῶου (21) τὴν νῆσον Ἰμβρόν, τοῦ
δεῖναι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν αὐτὴν νῆσον χλια διακό-
σια χρυσᾶ νομισματα. Ἐλθὼν οὖν κατὰ τὸ ἔθος
προσκυνήσας τὸν ἡγεμόνα, ἀσπασάμενός τε τὴν
χεῖρα, καὶ καθίσας ἐνώπιον μέχρις οὗ ἐβράθη τὸ
ἄριστον, καὶ προσκυνήσας ἀπῆλθεν· ἐπὶ τὴν αὐρίον
δὲ λαβὼν τοὺς χρυσοὺς ἦλθεν καὶ παρέβηκα τοῦ-
τους ἐν χερσὶ τῶν βεζιρῶν. Παραλαβόντες δὲ τοὺς
φόρους, λέγουσιν ἐρωτώντες με· Πῶς ὁ ἡγεμὼν
Μιτυλήνης; ἔχει καλῶς; Ἐγὼ δὲ ἀπεκρινάμην,
Καλῶς ἔχει, καὶ ἀσπάζεται ὑμᾶς. Οἱ δὲ, Περὶ τοῦ
γέροντος ἐρωτῶμεν τοῦ καθολικοῦ ἡγεμόνος. Ἐγὼ
δὲ πάλιν, Ἐκεῖνος ἐβόηκεν ἔχει σήμερον ἡμέρας
μ'. Ὁ δὲ τὸν ἡγεμονεύων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐστὶν
ἡγεμὼν πρὸ χρόνων 85. Καὶ γὰρ κληθήσεται ὡς ὁ
πατὴρ, καὶ κατάκοιτος ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμο-
νίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ὃς καὶ ἦλθεν εἰς προσκύνη-
σιν καὶ μίαν, καὶ δις, καὶ ἐν τῇ πόλει φέρων
προσαγορευσοῖς χαροποιῶς τῷ μετὰ τῷ ἡγεμόνι.
Οἱ δὲ εἶπον· Ἄρα δ' ἄλλοις, σήμερον ἐγεγόνει,
καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως κληθῆναι ἡγεμὼν Λέσθου,
κλήν τοῦ ἔλθειν, καὶ λαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν παρὰ
τοῦ ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος· ἀπιθὶ τοίνυν καὶ λα-
θῶν αὐτὸν ἔλθῃ. Εἰ δ' ἄλλως γένηται, ἐκεῖνος
οἶδε τὸ μέλλον. Στραφεῖς δὲ ἐγὼ ἐν Μιτυλήνῃ,
καὶ λαβὼν τὴν ἡγεμόνα σὺν μερικοῖς ἀγροῦσι Λι-
τινοῖς τε καὶ Ῥωμαίοις, ἀναβέντες; εἰς Θεὸν τὰς
ἐλπίδας; ἐξήλθομεν τῆς νῆσου, καὶ διαβάντες τὴν
Κεφρόνησον ἦλθομεν εἰς Ἀδριανῶν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν τό-
πον ἐκ τόπου ἀμαίβων διὰ τὴν τεληγὴν τοῦ βουδῶ-
νο· ἦν γὰρ τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κεφρόνησῳ καὶ
ἐν πόσῃ τῇ Θράκῃ τοσαύτη λοιμώδης νόσος, ὡς ἀτά-
φοι πολλοὺς βίπτεσθαι ἐν τοῖς τριόδοις. Μισθόντες
οὖν οὗτι ὁ ἡγεμὼν ἐν τῇ Φιλιππουπόλει διάγει, καὶ
ἡμεῖς ἐν αὐτῇ. Εὐρόντες δὲ τὸν ἡγεμόνα πρὸ δύο
ἡμέρας ἀπάραντα, ἦν γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ δεῖνόν τῆς
νόσου, καὶ πρὸς τὰ τῆς Σοφίας; μέρη στρατεύοντα,
καὶ ἡμεῖς ἄπὸ Φιλιππου ἀπάραντες, καὶ ὄρη δύσ-
βάτα διαβάντες, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἦλθομεν εἰς; τινὰ
κώμην Βουλγάρων Ἰζλατὴ καλουμένην. Ἐκεῖ καὶ
τὸ στρατόπεδον οὖν τῷ τυράννῳ κατονεύον ἦν.
Ἐλθόντες δὲ καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἐμφανισθέν-
τες τοῖς πατρικοῖς, τῷ τε Μοχμοῦτ Πασία, καὶ τῷ
Σεγτῇ Ἀχμάτ Πασία, τῇ ἐπ' αὐρίον τῷ ἡγεμόνι ἐμ-
φανεῖς γεγόναμεν· καὶ ἀσπασάμενος ὁ Μιτυλήνης
ἡγεμὼν τοῦ τυράννου χεῖρα, ἐξήλθομεν. Τῇ ἐκαῦ-
ριον δὲ διὰ τῶν πατρικίων μήνυμα ἐγγένοι πρὸς
τὸν ἡμέτερον ἡγεμόνα παρὰ τοῦ τυράννου, ὡς; ὅτι
τὴν νῆσον Θάσον βούλεται (22), καὶ αἰτεῖ ταύτην
παρ' αὐτοῦ τοῦ δωρήσασθαι. Ὁ δὲ Λέσθου μὴ ἔχων
τί τοῦ ἀντεπεῖν, ἢ λαλῆσαι, τὴν νῆσον ἐδωρήσατο.
Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἄλλο μήνυμα, ὅτι τοὺς φόρους, οὐ;
κατ' ἔτος ἐλάμβανε, βούλεται διπλασιάσαι. Ὁ δὲ

Ismaelis Bullisidi notæ.

(21) Ἡγεμόνι Αἰῶου. Anus urbs Thraciæ ad mare situm: oppositam habet Thasum insulam. Imbris insula maris Ægei hodie Lembro.

(22) Θάσον βούλεται. Thasus insula hodie Tesso, freta brevi a Thracia disjuncta.

ήγεμών τῆς Μιτυλήνης ἐν τούτῳ δυσφορήσας ἀπε-
 λογήσατο, ὅτι, *Εἰ καὶ τὴν Λέσβον ἀπὸρ βούλεται*
λαβεῖν, ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐστί. Πλὴν ὁ
αἰτεῖ ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δύναμιν ἐστί. Πλὴν δέο-
μαι, κύριοι μου, τοῦ δοῦναι μοι χεῖρα βοήθειας.
 Τότε οἱ μεσάζοντες παρακαλέσαντες τὸν τύραννον,
 ἐπρόσθηκεν ἑτέρα χίλια νομίσματα, καὶ οὐ πλέον
 ἦν γὰρ κατ' ἔτος πληρῶν τρισχίλια νομίσματα,
 ἔχοντο δὲ τετρακισχίλια. Τότε ἐνέδυσαν αὐτὸν χρυ-
 σοφραντον στολὴν, καὶ ἡμᾶς σθηρικὰ, καὶ ἐγγράφως ὁρκωμοσίας ποιήσαντες ἐξήλθομεν, καὶ δι' ἡμερῶν
 τρισκαίδεκα ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ κατηντήσαμεν, δοξάσαντες ἅπαντες τὸν λυτρωσάμενον ἡμᾶς Θεὸν ἐκ
 τῶν χειρῶν τοῦ ἀλάστορος.

Ὁ δὲ τύραννος, καθὼς προέφημεν, σκόλον ἀπαρ-
 τίσας μικρὸν, τριήρεις δέκα, καὶ διήρεις ἑτέρας
 δέκα, εἰς ὄντων ἡμῶν ἐν Φιλίππουπόλει, ἔχων στρα-
 τηγὸν Γενοῦζην ὀνόματι νεανίαν εὐειδῆ, ἐν καὶ
 προεχειρίσατο ἑπαρχὸν Καλλιουπόλειως (25), καὶ
 μέγαν κονοσταύλον τοῦ στόλου· καὶ ἀπάρας ἐξ
 Ἐλλησπόντου κατὰ τῆς Χίου ἔπλεε. Ἐλθὼν δὲ εἰς
 Τρωάδα, καὶ ἐκ τῆς Τρωάδος ἀρξαμένου τῆ Ἰστία
 πειρώσει, καὶ ἰδοὺ λαλίψυ βάρυς, καὶ ἦχος πνευ-
 μάτων πολλός. Ἀνέμω βαρέος πνέοντος, καὶ τὴν
 θάλατταν ἀναμοχλοῦντος, καὶ βίβας τοὺς ἐπιβάτας
 σὺν ταῖς ναοῖν ἄλλην ἰδὼν τρέπεν κελουούσης,
 πίντε ἐκ τῶν εἰκοσι κατεποντίσθησαν, καὶ δύο ἐν
 ταῖς ἀραις συνετρίβησαν· καὶ ὁ τοῦ κονοσταύλου
 Γενοῦζῆ ναύκληρος δεῖνός ἐν ποταύταις καὶ τοσαύ-
 ταις παραγαῖς, καὶ κλυδωνισμοῖς τῆς θαλάσσης· ἦν
 γὰρ Λατίνος Ἴσπανός τῳ γένει, πρῶμην κρούσας,
 καὶ τὸ βόθιον τῶν κυμάτων ἡμέρως τε καὶ ἐντέχνως
 διὰ τῶν πηθαλίων σχίζων, ἔπλεε τῳ πελάγει. Καὶ
 διαβάς τὴν Χίον ἀπὸ τῶν ἐσπερίων, καὶ περάσας
 τὰς Κυκλάδας· νήσου; ἐν ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκαίην, καὶ
 διὰ τῆς νυκτὸς εὐδίας γενομένης πρῶτ παραστάντες
 τὴν Χίον εἰς τὰ πρὸς ἑω, καὶ γνωρίσαντες ταύτην
 εἶναι τὴν νήσον, χαριστήριους φῶδες ἀπέπεμψαν τῳ
 Θεῳ, καὶ τῳ κροσφῆτῃ αὐτῶν Μωάμεδ. Ὁ Θεοῦ κρι-
 μάτων ἄδυστος! ἐν τῳ τοσοῦτῳ κλύδωνι, καὶ τῇ
 βιαίᾳ παραχῆ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ κατεποντίσθη
 ἡ ναῦ; Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ
 μαθητὴς τοῦ τυράννου. Ἦν γὰρ μόνῃ ἡ τριήρης ἡ
 ἐξορισθεῖσα τοῦ Γενοῦζῆ. Αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι
 κατένευσαν ἐν τῳ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. Ἐρωτή-
 σαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγῆ, ὡς ἔμαθον ὅτι οὐκ
 ἐφάνη τοῖς· ἐκαίτε μέρειον, ἐν ἀθμονίᾳ ἦσαν. Τότε
 πρὸς ἐσπέραν ἦν γενομένης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν
 τῆς Χίου μερῶν ἀνεσάνη ὡς διήρεος ἄρμενον. Ἦν
 δὲ ἡ διήρης αὐτῆ τῆς Μιτυλήνης σταλεῖσα παρὰ
 τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ
 ἄρα ἐκ τῶν ἐσπερίων ἦλθαι ληστρικὰ νῆες τῶν
 Κατελάνων, ἵνα δώσωσι νόμισμα τοὺς γείτονας
 Τούρκους τοῦ φυλαχθῆναι. Ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο
 τὸ μήνυμα, δουλεία ἀνελεύθερος τῶν Λατίνων.
 Ὅπως μὴ φθάσαντες εὐνοῖαι λόγον τῆς ἐφόδου τῶν
 ληστῶν, εἰ τις ἄρα ζῆμα γενήσεται ἐν τοῖς Τούρ-
 κοῖς, αὐτοὶ οἱ Λέσβιοι τὸ ἀνῆγον τοῖς Τούρκοις

admonent, et placant, ita ut sels mille nummis
 tributum auxerit; annua itaque pensio, quæ hac-
 tenus trium millium fuerat, ad quatuor millia
 aucta est. Vestem auro intextam ipsum, nosque
 ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt:
 conscriptis pactis sacramento iurto firmatis dis-
 cessimus, et die decimo tertio in Lesbum, collau-
 dantes Deum, qui ex manibus iniqum nos salvos
 eripuerat, pervenimus.

Tyrannus, ut in superioribus dictum, dum Phi-
 lipposoli morabatur, decem biremium totidemque
 triremium classem instruxerat, cui Genuzim formo-
 sam juvenem, Callipoleos quoque præfectura, ac
 Contostabuli magni dignitate auctum, præfecerat.
 Me Hellesponto solvit et in Chium navigavit; cum
 vero Treadis oris adversus vela decesset ventis,
 turbine procelloso sonoroque circumvenitur. Venti
 salo incenssi, fluctusque intumescens impetus ac
 vehementia, vectores cum navibus circum ullo di-
 rigere cogunt; e viginti navibus eversas quinque
 deprimunt; duæ insuper littoribus impactæ nau-
 fragio perierunt. Contostabli Genuzæ nucleus
 navigandi peritus, hisce procellis ac maris insani-
 entis agitationibus exercitus, Latius quippe ge-
 nere Hispanus erat, puppi voluntatis fluctibus ob-
 versa, eorum impetum paulatim ac opportune gu-
 bernaculo frangere, ac per altum navigare; Chii
 deinde oram occidentalem Cycladasque insulas die
 illo præterroctus, sequenti nocte, reddita culo tran-
 quillitate, Chii oram orientalem mane legere; qua
 agnita, hymni et cantici Deo et prophete suo de-
 cantati, et gratiæ ab eis, actæ. O divini iudicii pro-
 funditas! in tanta maris agitatione, tamque asu-
 ante salo, quare navis illa fluctibus absorpta non
 est? propter peccata equidem nostra tyranni disci-
 pulus salvus evasit. Sola namque triremis, qua
 Genuzes vehabatur, a cæterarum cursu, quæ in por-
 tum Mitylenes integre pervenerunt, aberrando
 srjuncta fuerat. Ibi sciscitantur ab incolis numquid
 de duce suo comperissent. Cuiusque illic conspe-
 ctum non fuisse audiissent valde commoti ac pertur-
 bati restant. Sub vesperam, velum, quod bire-
 mis esse putabatur, a Chii partibus in conspectum
 se dat. Mitylenæa erat a principis Lesbi fratre in
 Chium missa, ut specularetur exploraretque, num
 Catalanorum prædatoris naves ab occidente adve-
 nissent, de his deinceps Turcos, ut sibi rebusque
 suis præviderent, cavere, etque munituri. Jam ab
 166 initio Lesbi liberati turpique servituti ob-
 noxii, rem explorare, deque ea monere tenentur.
 Quod si de prædonum adventu certiores facere
 Turcos neglexerunt, dampnum, quantumcunque
 his inferatur, resarcire, illis onus incumbit: idque

Ismaelis Bullialdi notæ.

(25) Ἐπαρχὸν Καλλιουπόλειως. Adnotavit
 I. Scouclavius temporibus illis Contostabulum, seu

Archithalassum, Bassam quoque fuisse seu guber-
 natorem Callipoleos.

ab ipsis præstandum a Pergami fluvii ostio usque ad Assum urbem, quæ hodie Machramion appellatur. Postquam biremis in portum eubiti, aliud velum procul conspicitur, ex cuius amplitudine et colorum varietate, classis præfectum adesse conjectantibus læbita iniecta est. Is demum in portum debetitur, et in terram exarsens facto, sub tentoriis a servis suis erectis, a jactatione et æstu maris se refecit. Syr [id est, dominus] Nicolaus Gateluzus, principis Lesbi frater, apparato ad eum excipendum convivio magno, ab arce ad Contostauli tentorium descendit; hæcque diu illic moratus redit. Iæus tunc iuveni discipulus, fraudem ei hæc causam prætexendo struit. *Biremem, inquit, quam in hunc usque portum persecutus sum, et cuncta quæ ea vehuntur, mea esse assero* (ea quidem illustris et præcipuis Chiorum familiis femina advecta erat, magni pretii mundo muliebri ex auro argenteoque secum allata). *Illam, si domini mei amicitiam colere vobis propositum est, mihi restituite. Quod si facere recusaveritis, ad Amiram magnam jamjam scripturus sum.* Responderunt Mitylenæi: *Quas necis causas, ignoramus; biremem in Chium propter alios usus nostros necessarios destinavimus; illa vero, de qua verba facis, femina nobilis multo jam tempore hic moratur.* Principis Mitylenes illa nocuus erat, quam ab insula discessurus ille accesserat, ut dominæ filiz sum adesset, et levandæ solitudinis causa tempus cum ea ageret: tamque ea se habere verissimum est. His fide non adhibita Contostablius, quæ sibi visa sunt, Amiræ scripsit; indeque solvit, et Phocæam novam appulit: nuntioque misso præcipuos viros, magistratumque loci, ut ad eum conveniant, monet; et ipsi eum aditari processerant, antequam ab eo nuntius venisset. Illis Contostablius tyranni scripta mandata recitat, quibus ille, nisi arcem sponte dederent, omnibus servitutis jugum oppidique ruinam minitabatur. Oppidani attoniti, nulla ratione opposita aut responso dato, Turcos intra mœnia accipiunt. Genuenses mercatores, qui illic negotiabantur, direptis eorum bonis ac opibus, triremibus impositi; oppidanorum omnium censa capita, pueri puellæque circiter centum abducti. Arcis custodiæ Turcus impositus: ibique diebus quindecim transactis, Novembris die 15 anni 6964 (Christi 1455) e portu triremes 189 solverunt. Contostablius Callipolim appulsus Constantinopoli principem agere comperit: quare terrestri itinere captivis et pueris secum abductis eques eo proficiscitur. Mercatores isti, ubi principi Genuenses esse innotuerunt, ejus jussu veniere. At Lesbi princeps Mitylenem profectus, de his quæ acciderant a fratre certior factus: ut-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(24) Τοῦ ποταμοῦ Περγάμου. Fluvius Pergamus hic appellatus, olim Caicus; qui Pergamum Galeni patriam præterlabitur; ab urbe illa his posterioribus sæculis nomen accepit.

ἀποδώσουσι· τὰ δὲ ὄρια τῆς δουλείας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Περγάμου (24) ἄχρι Ἀσσοῦπόλεως, ἣ νῦν καλεῖται Μαχράμιον. Εἰσελθούσα ἡ διήρης ἐν τῷ λιμένι, ἐξήθορε, καὶ ἕτερον ἄρμενον, καὶ ἰδόντες τὰ ἰστῆα εὐρύχωρα, καὶ κοκκινοδοφῆ, ὑπέλαβον τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ ἐχάρησαν. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ λιμένι, καὶ τένταν πῆξαντες ἐν τῇ ζηρῆ, ἐξῆλθε καὶ ἀνεπαύσατο ἐκ τοῦ πολλοῦ σάλου καὶ κλύδωνος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος σὺρ Νικίλαο; Γατελοῦζο; ποιήσας δοχὴν μεγάλην, κατήλθεν ἀπὸ ταῦ κάστρου εἰς τὴν σπητὴν, καὶ μικρὸν καθίσας ἱπανῆλθε. Τότε ὁ τοῦ δολοῦ ἀλάστορος μαθητῆς ὀργισθεὶς, ὄβλον βάρπει κατ' αὐτοῦ λέγων, ὅτι Ἡ διήρης ἦν ἐγὼ καταδιώξας ἡλαυρον ζωῶδε ἡμῆ ὑπάρχει, αὐτὴ τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇ (ὑπῆρχε γοῦν ἐντὸς ἐν αὐτῇ μία τῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου ἢ ἐνδοξοτέρα, ἔχουσα μεθ' αὐτῆς κόσμον πολλὸν χρυσοῦ τε, καὶ ἀργύρου). Εἰ οὖν τοῦ ἐμοῦ κυρίου φίλοι ἐστέ, ἀπόδοτε ταύτην ἐμοί· εἰ δὲ μὴ γε, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ γράψω ταῦτα τῷ μεγάλῳ Ἀμηρῷ. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ οἶδαμεν ὃ λέγεις· καὶ γὰρ δι' ἑτέρας ἡμετέρας χρείας ἐστὸ ἀλλοτῆ ἡ διήρης ἀφ' ἡμῶν ἐν Χίῳ. Τῆρ δὲ εὐγενίδα, ἦν σὺ λέγεις, πρὸ πολλοῦ ἐστὶν ὤδε. Ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος (25), καὶ ὅτε ἐμαλλεν ἐξελθεῖν, μετεκαλέσατο ταύτην τοῦ συνδιᾶγειν μετὰ τῆς κυρίας καὶ θυγατρὸς αὐτῆς· καὶ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀκούσας ταῦτα, καὶ μὴ πιστεύσας, γράφει πρὸς τὸν Ἀμηρῶν ἃ ἰβούλετο· καὶ ἀπίρας ἐκείθεν εἰς Φώκαιαν ἔρχεται τὴν ἐπονομαζομένην νέαν, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καὶ πρὸς τὸν ποδестаτόν τῆς χώρας μήνυμα τοῦ ἐξελθεῖν, καὶ συνουρεθῆναι σὺν ἐκείνῳ. Ἐκεῖνοι δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸ μήνυμα ἐξῆλθασιν, καὶ συνουρεθῆσαν. Ὁ δὲ στρατηγὸς δέξας αὐτοῖς καὶ ἀναγνοὺς τὰ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, καὶ γὰρ ἦν γεγραμμένον ἐὰν οἰκειοθελῶς μὴ δώσωσι τὰ πολίχνιον, πάντας ἄρδην αἰχμαλωτίσωσι, καὶ τὴν πόλιν κατασάψωσιν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄνευ λόγου ἢ ἀποκρίσεως προδόντες τὴν χώραν ἐντὸς εἰσῆσαν. Καὶ τοὺς μὲν ἐμπόρους τῶν Γενοῦιτῶν τοὺς εὐρεθίντας ἐκεῖ τὰς πραγματείας ἀφείλαν, αὐτοὺς δὲ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἰθαλον. Τοὺς δὲ πλίτας ἀπαντας καταγράψας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ παιδίσθας ἔγγυ· που ἕκατόν ἀφείλων, καὶ φύλακα τῶν πελιχνίῳ ἕνα τῶν Τούρκων ἐγκαταστήσας, καὶ πεντακαίδεκα ἡμέρας τελείας ἐκεῖ, ἐξῆλθασιν αἱ τριήρεις τῇ πεντακαίδεκάτῃ τοῦ Νομβρίου μηνὸς 5255 ἔτους. Φθάσαι δὲ αἱ τριήρεις ἐν Καλλιουπόλει, καὶ μαθὼν ὁ στρατηγὸς, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγει, καὶ αὐτὸς ἱππέυσας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους σὺν ταῖς πικρῶν λαβῶν φηχτο. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἰδὼν τοὺς ἐμπόρους, καὶ μαθὼν αὐτοῦς Γενοῦιτας

(25) Ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος. Uxor ergo fuit Paridis Justiniani Chii. Vide infra ad cap. sequ. nota ultima.

εἶναι ἐκέλευσε πρᾶθῆναι, ὃ καὶ ᾤγονεν. Ὁ ἡγε-
μῶν δὲ τῆς Λέσβου ἐλθὼν ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ μαθὼν
παρὰ τοῦ αὐτοδέλφου τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως ὁ
στρατηγὸς ἐξήτει τὴν πενθέραν αὐτοῦ, ὡς τῆς
Χίου μίαν οὔσαν τῶν ἐκεῖ εὐγενέδων, καὶ τὰ ἐξῆς,
στελλεῖ ἐμὲ ἀπολογησόμενον περὶ τῆς ὑποθέσεως
ταύτης. Ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ δια-
λεχθεὶς ἐνώπιον τῶν βεζιρίδων σὺν τῷ στρατηγῷ
Γενούζη, καὶ εἰπὼν ἐνόρκως ἐγὼ τὴν πᾶσαν ἀλή-
θειαν, καὶ ὁ Γενούζης ἐνόρκως τὸ πᾶν ψεῦδος,
διδικαίωτο ἐκεῖνος, καὶ κατεκρίθη ἐγὼ. Καλεῖται
οὖν ὁ ἡγεμῶν ἐκ τῶν δύο τὸ ἐν ἐλέσθοι, ἣ δέκα
χιλιάδας νομισματα χρυσοῦ τίσαι, ἣ μάχην γενέ-
σθαι. Ἐγὼ ἀνθετάμενος τῇ τοσαύτῃ ἀδικίᾳ, αὐτὸς
διὰ προστάγματος, τινὸς μὴ γινώσκοντος, πέμψας
ἓνα τῶν δούλων εἰς Φωκαίαν τὴν παλαιὰν λεγομέ-
νην, ἣτις ὑπῆρχε τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου, Δεκεμβρίου
μηνὸς κδ' τοῦ ς' εἴδ' ἔτους. Τότε μαθὼν ὁ τύραν-
νος τὴν ἀλωσιν Φωκαία, ἀπέλυσε ἐμὲ, καὶ τὴν
δίκην κατέπαυσε. Ἀπάρας δὲ ἀπὸ Κωνσταντινου-
πόλιν τῇ κδ' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς κατήλθεν εἰς
Αἶνον, καὶ ταύτην παρέλαθε, καὶ παιδάς, καὶ παι-
δίσκας λαθῶν ἐστράφη εἰς Ἀδριανούπολιν. Ὁ δὲ ἡγεμῶν τῆς Αἶνου ἦν διάγων τῷ τότε καιρῷ ἐν Σα-
μοθράκῃ τῇ νήσῳ.

CAPUT XLV.

*Chii bello petiti a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque princeps Nicolaus in-
sula petitur. Mehemetes Belogradum frustra obsidet. Callistus papa triremes ad opes insularibus ferendas mittit.
Catalani insulas occupant, et Lesbios in suspicionem apud Mehemetem veniunt, occidentales ipsam ad advocasse. Legati a Co-
nstantis et Usni Passane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Yedlicula Constantinopoli constructum. Mehe-
metis in Moream projectio. Bezeantium Constantinopoli ædificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. Ejus verba ad
Jemiliavem quendam suum curiosum Sinopes principem, et Trapezuntinum imperatorem ditionibus spoliatos in
Europam trajicit. A Walacho tributa petiit, qui ea dare negat, ad se missos palo transfigit. Turcos Hamza duce
ditionem suam invadentes cecidit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes improspere successu in eum movet.
Lesbium a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangularat, repetit. In Lesbium transit Mehemetes, ad
deditonem compellat, recedit, et obsidendam Mitylenæ onus Mahumeti veziro imponit.*

Ἐαρος δὲ ἀρχομένου καλεῖται ὁ τύραννος στόλον
μέγαν γενέσθαι κατὰ τῆς Χίου. Οἱ δὲ Χίοι μαθόν-
τες πέμπουσι πρέσβεις, καὶ πολλὰ καμόντες συνέ-
θεντο δοῦναι ἕνεκα τῆς διήρεως καὶ τῶν σὺν αὐτῇ
ἀπολωλότων Τούρκων χρυσοῦ νομισματα τριά-
κοντα χιλιάδας, καὶ κατ' ἔτος· φόρους δέκα χιλιάδας.
Ποίησαντες οὖν εἰρήνην τάχα ἀπήσαν. Οἱ Ἀθηνοὶ
δὲ κακῶν ἐπισησάντες κατὰ τοῦ ἀρχηγῶ αὐτῶν
Νικολάου, πέμπουσι κρύφα τινὰς τῶν ἀρχόντων,
ζητῆσαι παρὰ τοῦ τυράννου ἓνα τῶν δούλων αὐτοῦ,
τοῦ ἡγεμονεύειν τὴν νῆσον. Ὁ δὲ προθύμως τὸν
λόγον ἀκούσας μηνύει τῷ εὐνοῦχῳ Ἰσμαῆλ τότε
ἐπύρχῳ ἐντι Καλλιουπόλεως. Ἦν γὰρ ὁ Γενούζης
ἐκβεβληκῶς, καὶ τὴν ἐπαρχίαν Καρίας ἐπιστατῶν.
Ὁ δὲ Ἰσμαῆλ ἀντεισηχθὶ κονοσταύλος, καὶ ἐπαρ-
χος ἐν Χερσονήσῳ. Προστάττει οὖν τοῦ ἀπελθεῖν ἐν
τῇ Ἀθήνῃ σὺν τριήρεσι, καὶ παραδοῦναι τὴν νῆσον
Χαμζᾶ τῷ δούλῳ, τοῦ ἐπάργειν καὶ διοικεῖν ἃ θέ-
μις. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ὁ ἡγεμῶν τῆς
Λέσβου στελλας μίαν τῶν διήρεων αὐτοῦ καὶ ναῦν
οὖν ἀνδράσιον ἑκατὸν, ἣ καὶ πλέον, ἔχοντες· στρατη-
γούς Ἰωάννην Φουντάναν τινά, καὶ Σπινέταν Κου-
λουμπότου, ἀναθεὶς αὐτοῖς, ὡς εἰ ἴδωσι τοὺς Ἀθ-
ηνίους μεταμεληθέντας εἰς ἃ πεπράχασιν, Ἰαρώς
πω· εἰς αὐτοὺς βλέψουσι, καὶ διὰ γλυκέων βήμά-
των, καὶ συνθηκῶν πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν νῆσον ἐπα-

que socrus sua, utpote Chia nobilis, aliaque a con-
tostabulo repetebantur : causam suam apud impe-
ratorem ut agerem, me misit. Constantinopolim
cum venissem apud veziros causam egi, et cum
contostabulo Genuza litigavi; quæcunque attule-
ram vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter,
cisi falsa ac ficta juratus, quæ dixit vera esse as-
seruit; secundum quem, me victo, vindicæ datæ
sunt. Alterum etiam e duobus imperator eligend-
um proponit, aut aureorum nummorum decem
millia solvere, aut, quod Lesbios inferetur, bello
se parare. Tam alienæ ab æquo et bono injuriæ cum
obsisterem, ipse omnibus insciis suorum satelli-
tum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis
Lesbii principis oppidum Decembris mensis 24 die
anno mundi 6954 (Christi 1455) occupavit. Captam
Phocæam ubi rescivit tyrannus absolutum me di-
misit. Ipse Januarii die 24 Constantinopoli abiit,
et ad Ænum movit; qua recepta, abductisque pue-
rilis ætatis maribus ac feminis, Adrianopolim con-
tendit, per id tempus insula Samoitrace Æni prin-
cipe commorante.

Jam ver inierat, cum classem ingentem ad
invadendam Chium instrui tyrannus imperat.
Quare Chii bello se peti animadvertentes legatos
destinant; 190 qui, postquam longis disputatio-
nibus certarunt, tandem paciscuntur, damni bire-
mis demersæ Turcorumque, qui simul perierant,
præstandi causa, triginta millia aureorum solvere,
annuumque tributum decem millium aureorum pen-
dere; pace demum composita abierunt. Interea
Lemnii principi suo Nicolao infensi, e præcipuis
viris aliquos ad tyrannum clam mittunt, qui eum
rogaurent ut suorum aliquem regendæ insulæ præ-
figeret. Conditione avidè accepta, eunucho Isma-
eli Callipoleos et Chersonesi post exactum indo
Genuzem Cariaque gubernandæ impositum, præ-
fecto ac Contostabulo hunc rerum statum declarat,
jubetque ut in Lemuum triremibus naviget, et
Hamzam insulæ secundum leges ex æquo et bono
gubernandæ prætorem constituat. Dum hæc gere-
bantur, Lesbii princeps biremem unam simulque na-
vem armatis centum pluribusve instructas, quarum
Joannes Fontana et Spineta Columbotus duces
erant, mittit; mandatque ut si exploratum habue-
rint Lemnios actorum suorum pœnitentiâ duci,
leniter ac mansuete cum iis agant, colloquiis hlan-
dis, conditionibusque æquis in insulæ posses-

suam restituant. Sin minus id obtineri possot, fratrem suum Nicolaum, qui in vetere arce habitabat, secum assumerent, revertenturque. Verum mandatis haud obsecuti, in terram armati exscedunt et hostiliter se gerunt. Lemni itaque praeter propter quingenti conscensis equis in fugam versos, partim caedunt, partim ad littus insecuti, tam strenue fugientibus instanti, ut in mare, quo hansti sunt, praecipites se dare cogent: quadraginta insuper capti: caeteri, qui in diremi et navire manserant, Nicolao secum abducto in Lesbum remigant. Post triduum Lemnum appulit Ismael, Hamzamque novum praefectum advexit: et compertis, quae nuper gesta erant, Lemnios laudat. Mense Maio anni 6964 [Christi 1456] Lesbios vincetos aversens Callipollim rediit: de quo iis quae in Lemno successerant tyrannum certiore facit, inque Lesbios et eorum principem ira incendit. Imprecans vero ad Belogradum ingenti exercitu, machinatumque apparato maximo expugnandam conversis cogitationibus expeditionem suscipit. Hac urbe obsidione cincta, globisque lapideis everso muro, navigiisque sexaginta fluvii navigatione intercepta, oppugnatione processit, ut Turci eam ingressi praedias jam agerent. At supra memoratus Jancus eadem die superato fluvio urbem intravit, hostesque insecutus, plerisque eorum caesis vel vulneratis expulit. Eruptione etiam cum ingenti militum manu ex portis **191** facta, tormentis omnibus politur: et Turcorum maxima strage edita, ipso etiam tyranno in femore vulnerato, intra urbem receptus Turcorum navigia demum incendit. Tyrannus contumeliam ac repulsam patiens Adrianopolim remeat, bello se petiturum anno novo Belogradum minitatus; haec porro anni praedicti mense Julio gesta sunt. Sequente Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annuum pendit, solverem, missus sum. Eo numerato, quos Lemni tanquam proditionis reos tradiderant, repenti mihi negati: jubetque tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclinos capite plecti; dumque ad supplicium ducerentur, poenitentia actus vanumdari imperat, milleque nummis vacillare. Anno 6965 [Christi 1457] triremes undecim a papa Callisto missae, cujus classis praetor erat Aquileia patriarcha, Roma advenerunt; insulis Turcorum ditioni adjacentibus Rhodo, Chio, Lesbo, Lemno, Imbro, Samothrace et Thaso opem latura. Rhodum, quod praes subdita, nec Turcis tributa pendere pacta esset, primum appulsi, in Chium inde navigant;

Ismaelis Bullialdi notae.

(29) Πρὸς Βελόγραδον ἔρχεται. De hac expeditione Hungarica Laonicus, lib. viii, Pbranzes lib. iii, c. 21, Bombinius Decad. iii, lib. viii, in principio. Ad annum Hagaræ 860 refertur a Leunclavio, qui cepit anno christi 1455, Decemb. 11, feria 5, cum solis Cyclus esset 8, littera E; obsidere eam cepit Mehmetes Junii die 13; Augusti die 6 Mehmetes expugnare adortur: repulsa, castrisque exitus in fuga postidie se contulit.

ναστραφῆναι ποιήσουσι· εἰ δὲ οὐ, λαβόντες τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον ἐπαναστρέφουσι· ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ παλαιοκάρτῳ ἀυλιζόμενος. Οἱ δὲ οὕτως πεπράχοντι, ἀλλ' ἐξεληθόντες οὐν ὄπλα· ἐμάχοντο. Οἱ δὲ Λήμνιοι ἐξεληθόντες ἐπεπλοῦ ὡς πεντακόσιοι τούτους κατετροπώσαντο, καὶ τοὺς μὲν κατέσφαξαν, τοὺς δὲ τῇ θαλάσῃ καταδύσαντες ἀπέπνιξαν· αὐτοὺσι δὲ ἕως τεσσαράκοντα ἔλαθον. Οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ διήρει, καὶ τῇ νῆϊ λαβόντες τὸν Νικόλαον εἰς Λέσβον ἀπήσαν· καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς καὶ ὁ Ἰσμαὴλ ἐν τῇ Λήμνῳ ἄγων τὸν Καμζῆν τὸν νέον ἑπαρχον. Μαθὼν δὲ τὰ γενόμενα ἐπήγεσε τοὺς Λήμνους. Τοὺς δὲ Ἀεσίβου λαβὼν δεσμίους, ἐστράφη εἰς Καλλιούπολιν Μάτηρ μητρί τοῦ Σβῆθῆτος. Μηνας δὲ τῷ τυράννῳ τὰ συμβάντα ἐν Λήμνῳ, καὶ θυμὸς πλησθεὶς κατὰ τῆς Λέσβου καὶ τοῦ ἡγεμόνος, αὐτὸς πρὸς Βελόγραδον ἔρχεται (26) σὺν δυνάμει βασιλῆς, καὶ μηχανικῆς παρασκευαῖς πλείσταις. Ἐλθὼν δὲ καὶ διὰ τῶν παροβολισμῶν βαλὼν κάτω τὰ τεῖχη, ἔχων καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ πλοῖα ἕως ἑ', εἰς τόσον κατηντήκει τὰ τοῦ πολέμου, ὡς καὶ ἐντὸς εἰσελεῖν τοὺς Τούρκους, καὶ εἰς πρᾶξαν ἀρξασθαι. Τότε ὁ Ἰάγγος, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἰδὲλως, περάσας τὸν πεταμὸν. ἦν γὰρ φθάσας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ εἰσελθὼν, καὶ καταδύσας αὐτοὺς, τοὺς μὲν σφάτων τοῦ, ἐκ κλήτων ἐξήλασε τῆς πόλεως. Ἐξεληθὼν δὲ τῆς πόλεως καὶ αὐτὸς οὐν στρατιώταις πλείστοις ἔλαβε τὴν πολεμικὴν πᾶσαν παρασκευὴν. Καὶ πολλὰς τῶν Τούρκων φονεύσας, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν τυράννον πληγῆνας ἐν τῷ μηρῷ, τέλος ἐν τῇ πόλει ὑπεστρεψεν καὶ τὰ πλοῖα τῶν Τούρκων κυρτὸν παρέδωκεν. Ὁ δὲ τυράννος κατησχυμμένος ὑποστρέφας ἐν Ἀδριανουπόλει, τὸ ἐπὶ τὸν ἔτος ἠπειλεῖ κατὰ τὸ Βελόγραδον στρατεύσει. Ἦσαν δὲ ταῦτα γενόμενα μητρί Ἰουλίῳ αὐτοῦ ἔτους. Ἐν δὲ τῷ Αὐγούστῳ μητρί ἐπέμψθη ἐγὼ φέρων τὸ κατ' ἔτος δίδόμενον τέλος παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου. Δοὺς δ' αὐτῷ, καὶ ζητήσας τοὺς, οὗς οἱ Λήμνιοι παρέδοσαν ὡς ἀπίστου, οὐκ ἠθέλησε δοῦναι· ἀλλὰ μάλλον ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀπομυθῆναι, ἦσαν γὰρ ἐν Ἀδριανουπόλει ἔγκλειστοι. Ὡς δὲ ἀπήγαγον αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, μεταμεληθεὶς ὁ τυράννος ἐκέλευσε πραθῆναι τούτους, καὶ ἡγορήσθησαν εἰς νομισματα χιλια. Ἐν δὲ Σβῆθῆ ἔπειτα ἔλθασιν ἐκ τῆς Ῥώμης τρεῖς ἑνδεκα ἔχοντες ἀρχηγὸν πατριάρχην τῆς Ἀκουιλίας, πεμφθεῖσαι παρὰ τοῦ πάππα Καλλίστου (27) εἰς βοήθειαν τῶν νήσων τῶν πλησιαζόντων τοῖς Τούρκοις, ὅσων Ῥ-

(27) Παρὰ τοῦ πάππα Καλλίστου. Bosius, lib. vii, *Histor. Militiæ Hierosolymitanæ*, narrat Petrum archiepiscopum Terracoensem praefectum classis a papa missæ generalem fuisse: qui pecuniis omnino destitutus Rhodum venit, ut mutuum pecuniam acciperet, ad stipendia classiaris solvenda; ducatos illi quinque mille octingentos octoginta sex Rhodii mutuum, ut suis subveniret, dederunt.

δον, Χίον, Λέσβον, Αἴμνον. Ἰμβρον, Σαμοθράκην, καὶ Θάσον. Κατήντησαν οὖν ἐν Ῥόδῳ ὡς ὑπὸ τὸν πάππαν τελοῦσιν, καὶ φόρους μὴ θελήσαντες δοῦναι ταῖς Τούρκοις. Ἀπὸ δὲ Ῥόδου ἀπάραντες ἤλθασιν ἐν Χίῳ, αἰτούντες τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τοῖς Τούρκοις, ἄλλὰ μάχην μᾶλλον ἐλέσθαι· οἱ δ' οὐκ ἐπὶ στήσαν. Ὁμοίως καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια. Ἀπὸ δὲ Λέσβου ἀθροισθέντα τοῦ πάππα, τῶν Κιτελώνων, καὶ ἑτέρων ληστρικῶν πλοίων τὸν ἀριθμὸν ἕως μ', ἀπήεσαν ἐν τῇ Αἴμνῳ, καὶ παραλαβόντες τὴν νῆσον ἤλθασιν ἐν Σαμοθράκῃ (28), καὶ λαβόντες καὶ ταύτην εἰς Θάσον ἐγένοντο. Καὶ φύλακας ἐθέντες, ἐν ταῖς νήσοις, καὶ καλῶς ὁσφάλλισαντες εἰς Ῥόδον ὑπέστρεψαν. Τότε δὲ τύραννος μαθὼν τὰ γινόμενα τὴν πᾶσαν αἰτίαν τῷ ἡγεμόνι τῆς Λέσβου κατέγραψε, καὶ δὴ μάχην κρατερὰν ἐνεστήσας κατ' αὐτοῦ, στόλον ἀπαρτίξει βαρῶν, καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ πέμπει τοῦτον ἐν Λέσβῳ, ἔχων ἀρχηγὸν τὸν Ἰσμαήλ. Καὶ δὴ ἐς Μίθυμναν ἐλθὼν, καὶ πολλὰς μεθόδους, καὶ μηχανικὰς πράξεις διὰ τε πετροβολισμοῦ καὶ κλιμακας, καὶ τοιχωρυχίας εἰσπράξας οὐδὲν ὠνήσατο, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πολλοὺς ἀπέβλετο τῶν οικειῶν, καὶ οὕτως ὑπέστρεψαν ἀπρακτοί. Ἐν δὲ τῷ ςθξξ' ἔτει στέλλει πρὸς τοὺς δεσπότης Πελοποννήσου δούλον Ἐσα, δι' ἕρισμοῦ φρικώδους διαλαμβάνων· Πῶς ὑμεῖς οἰκισθελῶς ὑπεσχέθητε τοῦ δοῦναι μοι φόρους κατ' ἔτος νομισματὰ χιλιάδας δέκα, τῶν δὲ ὄρων ὑμῶν καταφρονούντας με, καὶ τῶν συνθηκῶν ἡμελησάτε; Ἐκ τῶν δύο οὖν ἐλθετε τὸ κρείττον, ἢ τὰ κεχρωστημένα πληρώσατε, καὶ ἔσται ἀγάπη ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ὑμῶν, ἢ ταχέως ἐξελεύσθε ἀφέντες τὸν τόπον ἐν τῇ ἐμῇ δεσποσίᾳ. Καὶ γὰρ ἦσαν χρωστούντες τριῶν ἐτῶν τέλος. Ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ ἐστάλησαν ἀποκρισάριοι πρὸς τῶν Κωμῶνων (29), πρὸς τοῦ δεσπότητος τὰ μέρη τῆς Ἀρμενίας, καὶ γειτνιαζόντος τοῖς Κόλχοις Οὐζοῦν Χασάν (30), αἰτῶν παρ' αὐτοῦ τινα περιφρονήσας, πράγματα, λέγων κεχρωστησθαι αὐτῷ τέλος ἐπέκεινα ἐτῶν ἑ', τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος χίλια σιγίσματα διὰ τοῦς ἔππους αὐτοῦ, καὶ χίλια ταγηστῆρα, καὶ χίλια κεφαλοδέσματα, ἅτινα ἔταξε τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος ὁ πάππος αὐτοῦ πρὸς τὸν πάππον ἐκεῖνου. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, κάθῳ τῷ ἐπερχομένῳ ἔτει κομισῶ ταῦτα σὺν ἡμῶν, καὶ ἀποδώσω τὸ χρέος. Ὁ δὲ τύραννος τῷ χειμῶνι ἐκείνῳ ἤρξατο οἰκοδομεῖν πρὸς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως τὸ καλούμενον Χρυσία πύλη (31) πολίχιον, τὸ δὲ Ἰωάννης ὁ γέρων ὁ βασιλεὺς ἠβουλῆθη

hortanturque ne Turcis vectigal pendero, sed bello potius experiri velint; quibus Chii haud parvum, Lesbium pariter advecti eandem ad incolas orationem habuere, simileque responsum ab iis tulere. Cum e Lesbio golvisset papæ triemes, Catalanorum aliorumque piratarum navibus adjunctis, quadraginta simul Lemnum appellant, insulaeque potiti Samothracem navigant; eaque capta Thasum feruntur. Praesidiis validis has insulas munierunt firmaruntque, et Rhodium deinceps redierunt. At tyrannus eorum gnarus, Lesbique principem auctorem suspicatus, atrox bellum in eum movere destinans, classem ingentem apparat; eamque mense Augusto in Lesbium Ismaele duce mittit. Is ergo Methymnam cum devenisset, multis artibus, machinis tormentisque muros tentasset, scalis etiam admotis ductisque cuculis, res improspere gesta ac infecta, multis etiam suorum amissis pedem retulit. Anno 6966 [Christi 1457] ad Peloponnesi despotas satellitem unum cum horrendis mandatis destinat: Quo animo decem millium nummorum vectigal annuum sponte polliciti mihi estis, cum nunc me a vobis sperni, pactaque negligi videam? Alterutrum, quod vobis potius fuerit, eligite: vel soluta mihi vectigali (cujus triennii integri pensiones debebantur) amicitia et pax inter nos stabiles sint; vel locis, que occupatis, mihi decedite. Eodem etiam anno a Comanis ad Mehemetem 192 apocrisiarii, atque ab Usun-Hasane Armeniae partibus Colchidi finitimis imperante, res quasdam viles nulliusque pretii flagitanter venere. Ipsi enim asserebant deberi sibi sexaginta annorum plurimumve stipeodia, que singulis annis Mehemetis avus Usun-Hasanis avo solvi praeceperat, mille nimirum e quis insternentis stragula, mille tapetes, totidemque mitrarum redimicula. Respondit illis Mehemetes: Securi redite, anno proximo mecum ista afferam, et debitum solvam. Per illam hiemem in extrema urbis parte, ad Auream portam appellata, arcem construere coepit tyrannus: quam Joannes senior olim conditurus, a Bajazite tyranni abavo vetitus est. Vere autem jam ineunte, contractis simul copiis in Peloponnesum movit, Corinthum citra belli discrimen ab eo deditioe recepta. De iis quae gerebantur certiores facti despotæ, alter, Thomas nimirum, Italianum uxore et liberis petit; alter, Demetrius tyranno sponte se permisit, et eum veneratus est. To ergo Peloponneso subacta eique praefectis impositis Adrianopolim revertitur; Demetriumque cum tota ejus domo, caeterosque palatii officiales secum ab-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(28) Σαμοθράκη. Samothrace insula est maris Ægæi Thraciæ continenti objecta.

(29) Παρὰ τῶν Κωμῶνων. Comana Pontica urbs Cappadoeciæ, a qua incolæ Comani dicti sunt. Ptolemæus illius nomen et situm tradit in Asiæ Tabula 1, ad ripam Iridis fluvii conditæ. Episc. fuit sub Nocesareæ Ponti Polemoniaci metropolitæ.

(30) Οὐζοῦν Χασάν. Bosius, lib. viii, hujus legationis meminit, quæ ab Usun-Chasane, id est

Longo Hasane, ad Mehemetem missa est: denuntiabat, ut vult Bosius, Mehemeti ne Cappadociam, quam dotis nomine a docero suo Joanne Comæno Trapezuntis imperatore acceperat, evadere aggrederetur. Armenia major hic intelligenda est, quæ Colchidi finitima est.

(31) Τὸ καλούμενον Χρυσία πύλη. Leuclavius, lib. xv; supra ad cap. 15, aliquid adnotavimus.

ducit; eximios quoque ac divites viros ex Achaia, a Lacedæmone aliisque provinciis transfert. At Albanorum proceres ac præcipuos interfecit: nec aliam arcem integram præter Monembasiam, etiamque Inventus, reliquit. Maritima autem expeditione suscepta, missis in Ægæum mare et Cycladas insulas adversus hostes biremibus triremibusque circiter centum octoginta, cum nihil profecisset, ex Peloponneso famillas bis mille, totidemque pueros transportat. Illi quidem militiæ tyronibus ascripti, familiis pars urbis Constantinopoleos habitanda concessa. Hiemem ipse partim Adrianopoli partim Constantinopoli transegit, naveinque ingentis magnitudinis fabricari curavit. In urbe etiam theatrum exstruxit, quod vestium forum, Persice vero Bezes-tan, appellatur. Anno 6969 [Christi 1461] classem biremibus triremibusque circiter ducentarum naviumque decem apparavit. Labente vero fretum ipse transvectus Prusam Bithyniæ venit, cunctis consilii ejus ignaris; circa quod mirabile quoddam refertam. Doctor legis ipsius, qui et iudex iudicium eo tempore erat, familiaritati, quæ ipsi cum principe intercedebat, reverentiæ etiam ab eo sibi exhibite confusus, cum solus ei adesset, audacter sciscitatur: *Domine, hunc exercitum terra marique instructum, 193 quo movere jubes?* Ille subitatus eum intuetur, dixitque: *Hæns in hoc a me discite, si mihi constaret barbæ meæ pilum unum arcani mei conscium esse, avulsam eum igne me crematurum*: tam dissimulatus ac iracundus natura ipse erat. Hujus expeditionis fama, non solum qui Lycostomium incolant Walachii, sed et Caphatini, Trapezuntii, Sinopenses, et Ægæi maris insulæ, Rhodus parvæque ei circumjectæ, territi erant. Chios etiam et Lesbos, quamvis vectigales, ejus inconstantem ac levem animum reformidabant. Princeps Bithynia discedens Ancyram Galatiæ petit, ubi castra cum posuisset, Sinopes principis filius cum donis quam plurimis ad eum a patre missus, servili habitu ac more venerabundus adit. Humane ac comiter a principe susceptus, quæcumque patri suo ab illo afferenda erant, nuntii munus ipse apud parentem obiturus audivit; quæ ejusmodi fuerat: *Patri tua munia Sinopem mihi dedi valde me cupere: qua si sponte, nec vi coactus, decesserit, Philippopoleos præfecturam ipsi gratificatus donabo. Quod si parere recusaverit, brevi accedam.* Classis interea Pontico mari Sinopen advenit. Filius Ismaelis Sinopes principis ad patrem quoque profectus tyranni verba omnia retulit. Classem vero Sinopem appulsam esse

τοῦ κτεῖσθαι, καὶ ὁ Βαγιαζῆς ὁ τοῦ τυράννου πάππος ἐκώλυσεν αὐτόν. Τοῦ δὲ ἑαρος ἤδη ἐλθόντος, καὶ αἱ ἐν τὰς δυνάμεις ἀθροίσαντος ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὤρμησε (32), καὶ πρῶτον Κέρκυραν ἔγρεν ἄνευ πολέμου. Μαθόντες οὖν οἱ δεσπότες τῶ γεγενηθέντος, ὁ μὲν Θωμάς πρῶς Ἰταλίαν ἐχώρησε σὺν γυναίκαί καὶ τέκνοις· ὁ δὲ Δημήτριος παρεδόθη ἐκῶν, καὶ προσεκύνησε τῷ τυράννῳ. Παρλαθῶν οὖν πᾶσαν Πελοπόννησον, καὶ ἐγκαταστήσας ἀρχηγούς καὶ ἡγεμόνας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀδριανουὺ ὤρμησε, φέρων μετ' αὐτοῦ πανοικί τὸν Δημήτριον, ἄγων σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς τοῦ παλατίου, καὶ τοὺς λογάδας, καὶ εὐτυχεῖς πάσης Ἀχαίας, Λακεδαιμονίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν. Τοὺς δὲ τῶν Ἀθανῶν προὔχοντας πάντας κατέσφαξε, οὐκ ἄλλο τῶν πολιχνίων ἔλασας πλὴν Μονεμβασίαν, καὶ τοῦτο ἄκων, καὶ μὴ βουλόμενος. Τὴν δὲ διὰ θαλάσσης τῶν τριήρων πρὸς ἐχθροὺς εἰσβολὴν, ἐν Αἰγαίῳ πελάγῳ διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων ἔστειλε τὸν ἀριβόλον ὡς ἑπ' ἡμέρας καὶ τριήρεις μὴδὲν ὠφελήθεις, μετοικίσας ἐκ τῆς Πελοποννήσου φαρμακίας διασχίλιας δέκτου, καὶ παῖδας ἰσαριθμούς. Τοὺς μὲν παῖδας εἰς νεώλεκτον στρατὸν κατεγράφετο, τὰ δὲ οἰκίας ἐν τῷ τῆς πόλεως μέρει κατέθετο. Αὐτὸς οὖν τὴν χειμῶ α ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ Κωνσταντινουπόλει διήγε πῆξας ναῦν ὑπερμεγέθη. Καὶ δομήτας θέατρον ἐν τῇ πόλει, ὃ καὶ βεστιοπρατήριον λέγεται, καὶ Περσιστὶ Πεζεστάριον (33) ὀνομάζεται. Ἐν δὲ τῷ 3259' ἔπει ἐπολίτης στόλον τριήρων καὶ διήρων μέχρι πού τὰ σ', καὶ νῆας ἑ'. Αὐτὸς δὲ τῷ ἑαρι τὸν πορθμὸν διαβῆς ἤκεν εἰς Προὔσαν τῆς Βιθυνίας, μὴ ἐπισταμένους τινὲς, μὴδὲ νοήσαντος τὴν βουλὴν εἶπω καὶ τι παραδόξον. Ὁ νομοδοσίτακχος αὐτοῦ, ὃς καὶ χριστὴς χριστῶν ὑπῆρχε τῷ τότε καιρῷ, θαρρόθησας ὡς πρὸς τὴν πλησιότητα τὴν ἐκέκτητο πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ ὁ ἡγεμὼν πάλιν ὡς πρὸς τὴν εὐλάβειαν τὴν ἐδείκνυε πρὸς τὸν διδάσκαλον, τολμήσας λέγει τῷ ἡγεμόνι ἔτι θυτων αὐτῶν καταμόνας· *Κύριε, τὴν παράταξιν ταύτην τὴν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης ἐτοιμασθεῖσαν ποῦ κελεύεις φέρεσθαι;* Ὁ δὲ ὀργίως πῶς ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν ἔφη· *Ἴσθι, ὦ ὀδοτος, εἰ ἤδειν δεῖ ἐκ τῶν τοῦ πάγωνός μου τριχῶν θρῖξ μιὰ ἀπελθῆνέ μου τοῦ μιστηρίου, ἀποσπάσεις ἂν αὐτὴν κυρὶ παρῆδωκα.* Τοσοῦτον κρυψίνους ὁ ἀνὴρ καὶ ὀργίλος. Φοθηθίντας πάντας οἱ οἰκούντες ἐν τε τῷ Λυκοστομίῳ (34) Βλάχοι· ἀλλὰ δὴ καὶ Καφῆς, Τραπεζοῦς, καὶ οἱ Σινωπεῖς, αἱ τε νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, Ῥόδος καὶ τὰ περίε αὐτῆς νησιδία. Χίος καὶ Λέσθος, εἰ καὶ τελούντες ἦσαν, ἀλλὰ τὴν ἀκαταστασίαν αὐτοῦ νινώσκοντες ἐτρόμαξαν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(32) Ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὤρμησε. Laonicus, lib. ix, et Phranzès prolixè libro iii, capite 25 et 26.

(33) Πεζεστάριον. Rerum merciumque omnis generis forum.

(34) Λυκοστομίῳ. Dom. Marius Niger commentar. 10, in Europam, Lycostomium ad Euxinum solum esse in Mysia inferiori docet. *Moncastro* hodie

appellari volunt. Arispolim dictam esse, id est Arpiorum civitatem, postea Lycostomium ab ostio Istri seu Danubii nomine, quod os Lupi significat, aiunt. Hodie, ut et priscis temporibus oppidum ibi situm est. In Ptolomæi Tabulis Arpis ad Pontum Euxinum paulo borealior est ostio Istri septentrionali.

Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπάρας ἀπὸ Βιθυνίας ἦλθεν εἰς Ἀγ- A
 κύραν τῆς Γαλατίας, κάκει τὰς σκηνὰς πῆξας, ὁ
 τῆς Σινώπης ἡγεμὼν σταίλας τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ
 πλείστης δωροφορίας, καὶ προὔπαντήσας αὐτῷ
 δουλικῶς προσεκύνησεν. Ὁ δὲ ὑπεδέξατο τοῦτον
 ἀμείνως, καὶ τὰ τῷ ἰδίῳ πατρὶ μνηυθησόμενα
 τοῦτο ἀπήγγειλε, καὶ αὐτὸν ὡς ἄγγελον τῶν βῆθη-
 σομένων πάντα κατεῖπε, λέγων· Ἀνάγγειλον τῷ
 πατρὶ σου, ὅτι τὴν Σινώπην βούλομαι (35)· καὶ
 εἰ μὲν ταύτην ἐλευθέρως παράσχοι, κἀγὼ χα-
 ριέντως ἀνταποδίδω αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς
 Φιλιππουπόλεως· εἰ δὲ οὐ, ἐρχομαι ταχύ. Ὁ δὲ
 στόλος διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Ποντικῆς ἐφθασεν ἐν
 Σινώπῃ. Ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἰσμαῆλ ἡγεμόνος τῆς Σι-
 νώπης ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγει-
 λεν αὐτῷ πάντα τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ τυράννου. B
 Τύραννος δὲ μαθὼν τὴν ἀνάστασιν τοῦ στόλου γεγο-
 νῆσαν ἐν Σινώπῃ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν
 ᾤδεν. Ὁ δ' Ἰσμαῆλ ἀπορήσας ἐξῆλθε τῆς Σινώ-
 πης, καὶ προὔπαντήσας αὐτῷ καὶ δουλικῶς προσ-
 κυνήσας. Ἀσπασίως αὐτὸν ὁ τύραννος ὑπεδέξατο,
 κελεύσας πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ
 ἵππους, καὶ ἡμιόνους, καὶ καμήλους, καὶ ἄλλο εἴ τι
 ἐν τοῖς αὐτοῦ ταμείοις ἐκείκτετο, καὶ μὴ προσψαῦ-
 σαι τίς τι τῶν αὐτοῦ. Τὴν Σινώπην οὖν καλῶς ἐγ-
 καταστήσας, καὶ ἡγεμόνα ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ
 χειροτονήσας αὐτὸς, εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ἐνδότερα
 ἐχώρει. Ὁ δὲ προβῆθεις Οὐζοῦν Χασάν ἡγεμὼν εἰς
 τὰ τῆς Περσίδος ὄρια ἐπάνω ὁρέων σὺν τοῖς αὐτοῦ
 δέκτησι, μὴ ἔχων ἰσὺν καταπροσωπίσαι τῷ τυ-
 ράννῳ. Περὰς δὲ τὴν Ἀρμενίαν, καὶ διαβὰς τὸν
 Φάσιδα ποταμὸν (36), χώρας τὰς μὲν εἶλε, τὰς δὲ
 οὐ δυνηθεὶς παρέδραμε, καὶ τὰ Καυκάσια δρημετὰ
 πολλοῦ τοῦ κόπου καὶ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγ-
 καίων ἀναθὰς κατῆλθεν εἰς Κόλχους. Καὶ δὴ εἰς
 Τραπεζοῦντα (37) ἀνελθὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Τρα-
 πεζοῦντος ἐκ τῶν δύο ἐλθεῖν τὸ κρεῖττον, ἢ παρα-
 δοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ τυράννῳ ἀνευ ζημίας αὐ-
 τοῦ τινος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ θησαυρῶν,
 ἀργύρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ καὶ παντοῦ εἶδους
 ἄλλου, δούλων τε καὶ δουλίδων, καὶ πάσης ἄλλης
 κινήτης ὑποστάσεως· ἢ σὺν τῇ βασιλείᾳ καὶ ταῦτα
 πάντα, καὶ τὴν ζωὴν ἀφαιρεθῆναι. Ἀκούσας δὲ
 ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐξελθὼν πανοικί προσεκύνησεν.
 Ἦν γὰρ ὁ στόλος πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀπάρας ἀπὸ
 Σινώπης εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πολεμῶν καθ' D
 ἑκαστὴν οὐδὲν ἤνυσεν, ἕως ὃς τύραννος διὰ ξηρᾶς
 κατήντησεν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς σὺν γυναικὶ
 καὶ τέκνοις προσεκύνησε. Ἦν δὲ οὗτος Δαβὶδ ὁ
 Κομνηνός, υἱὸς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἀδελ-

tyrannus certior factus, terrestri quoque itinere
 eo contendit. Ismael animi anceps, opis ac con-
 siliij egenus, Sinope in occursum ejus egreditur,
 ac submisso adorat. A tyranno comiter benigneque
 susceptus, jussusque omnes thesauros suos auferre,
 equos, mulos, camelos caeteraque asportare, quæ-
 cunque in horreis et penu habebat, omnesque de
 illis quidquam contrectare vetiti. Rebus ergo Sino-
 pensibus recte constitutis, prætoræ urbi uno manci-
 piorum suorum imposito, Armenia interiora petit.
 Interea prædictus princeps Usun-Pasan Persidis
 fines montanos cum suis occupaverat, viribusque
 inferior, quam ut acie concurrere cum tyranno
 posset, illic tempus transigebat. Peragrata Armenia
 Phasiq̄e sumine superato, regiones quasdam
 debellavit ille, alias cum subigere non potuisset,
 transcurrit, montem Caucasum multo labore, ciba-
 riorum et necessariorum penuria artatus supera-
 vit, Colchosque devenit. Trapezuntem cum acces-
 sisset, illius imperatori per nuntium horum alterum,
 quod melius sibi æstimatione metiretur, eligendum
 proponit: vel se salvo, omnibus thesauris suis ar-
 genti, auri, æris caeterarumque rerum, servis etiam
 et ancillis omnique alia supellectile integris, im-
 perium tyranno relinquere; vel cum imperio ista
 omnia 194 cum vita amittere. His auditis impe-
 rator urbe exit, illumque adorat. Classis equidem
 multis jam diebus Sinope solverat, et Trapezuntem
 appulsa quotidianis præliis urbem frustra tentave-
 rat, donec tyrannus terrestri protectione eo venis-
 set. Urbe itaque imperator uxore ac liberis comi-
 tantibus excessit, et illum veneratus est. David
 Comnenus appellabatur, Alexii Comneni filius.
 Joannis decessoris sui frater; cum tota gente sua
 soceris, avunculj et nepotibus suis, cumque pala-
 til nobilibus et proceribus, singulis supellectilem
 suam secum auferentibus, immobilibus bonis re-
 lictis, Constantinopolim trirēibus vectus est.
 Mehemetes Trapezuntis rebus rite compositis, anno
 solido in illa expeditione transacto, reversus est.
 Anno 6970 (Christi 1462) Walachiae vavivodæ per
 apocrisiarium injungit, ut ad se venerandum prom-
 pte ac diligenter accedat, adolescentes quingentos
 adducat, annuumque tributum aureorum nummo-
 rum decem millia afferat. Respondet Walachus se
 nummos aureos solvendo paratos habere, adoles-
 centes vero tradere non posse: impossibili porro
 propius esse, ut ipse ad adorandum abeat. Illis au-
 ditis, tyrannus exasperatus, illustrium procerum
 quemdam comite adjuncto secretario designat,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) *Τὴν Σινώπην βούλομαι.* Laonicus, lib. ix, Leuncl. lib. xv. Phranzes lib. iii, cap. 27. Sinope urbs Helenoponti ad Pontium Euxinum sita, Amasiæ metropolitæ olim subdita.

(36) *Φάσιδα ποταμὸν.* Phasis fluvius Colchidis.

(37) *Καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα.* Comnenorum Trapezuntium imperium annos 257 duravit, ab Alexio, qui anno 1204 urbe a Latinis capta Trapezuntii

regiam sedem collocavit, ad Davilem, qui anno 1461 a Mehemete imperio spoliatus est. Trapezus urbs Lazicæ metropolis, illius regionis incolæ Lazi dicti. Caucasus mons notissimus est in veterum libris, inter Euxinum Pontum et mare Caspium excurrens Sarmatiam Asiaticam ab Albania, Iberia et Colchide disternit. Colchi hodie Lazi, Iberi et Albani Mengrelii appellantur.

mandatque ut tributum afferant, ceteris se prospecturum esse. Isti cum in Walachiam pervenissent, quæ in mandatis habebant, vaivodæ nuntiant. At ille comprehensus mortis inhumano, acerbo turpique genere, palo per anum transfixus affecit. Superato deinde Danubio copiis secum ductis in Dystræ regionem excurrit, turbamque inßmæ plebis captivam in Walachiam trajecit; quos omnes eodem mortis genere pali transfixione plecti jussit. Finibus illis a tyranno quidam dux præfectusque constitutus, egregio aliquo facinore fortem se ac bellicosum approbare cupiens, ductis Turcorum decem millibus in Walachiam trajecit: cum istis Walachus manus conserit ac pugnat, et inter pugandum partim internecone delet, partim vivos capit; quos omnes eorumque ducem Hamzam acerba pali pœna damnatos necavit. His compertis animi vertigine et æstu circumactus tyrannus, copias undequaque ad centum quinquaginta militum milia contrahit: per tempus vernum Adrianopoli profectus ad Danubii ripam venit; ibique castris positus, donec universæ copiæ se conjunxissent, substitit. Walachus interea omnes subditos suos in arcta loca silvisque obsita migrare jussit. Agrisque vastatis pecudes cæteraque animalia ad 195 partes interiores, Alanorum Hunnorumque fines abegit: se vero ac exercitum intra silvas densas, tutis locis occupatis, continuit. At tyranno Danubium transvecto septemque dierum itinere emenso, nec homines nec pecora occurrerunt, nulla ci-

A φος Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ προδεσπολευκότης, στελλα; δὲ αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺν ταῖς τριήρεσι παγγενεῖ μετέρους [ἐκύρους], θεῖους καὶ ἀνεψιοῦς αὐτοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀρχοῦσι καὶ εὐγενέσι τοῦ παλατίου φέρων ὁ καθελὼν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἔνευ τῶν ἀκινήτων. Αὐτὸς δὲ τὰ τῆς Τραπεζούντης καλῶς διοικήσας ἐπανεστράφη χρόνον τέλειον πληρώσας εἰς τὴν ἀποθημίαν αὐτῆν. Ἐν δὲ τῷ 530^ο πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Βλαχίας (38) ἀποκρισιάριον μηνύων αὐτῷ τοῦ ἔλθειν ἐν τάχει εἰς προσκύνησιν, ἔχων καὶ φέρων σὺν αὐτῷ παιδὸς φ', καὶ τὸ κατ' ἔτος διβήμερον τέλος, ἤγουν χρυσοῦς χιλιάδας δέκα. Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίνατο τοὺς μὲν χρυσοῦς; ἐτοιμοὺς ἔχει τοῦ δοῦναι, τοὺς δὲ παῖδας οὐ δύναται· τὸ δὲ αὐτὸς εἰς προσκύνησιν καὶ τοῦτο ἀδυνατώτερον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος ἠγρώθη, καὶ στείλας ἕνα τῶν ἐπιφανῶν σὺν ἐνὶ τῶν γραμματέων αὐτοῦ εἶπεν, Ἄγαγετέ μοι τοὺς φόρους, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐγὼ σκέψομαι. Οἱ δὲ ἰθὺντες, καὶ τῷ Βλάχῳ τὰ μηνυθέντα δηλώσαντες, πρῶτον αὐτοῦς ἐν κάλοις καθίησι, θάνατον ἀπάνθρωπον, ἔδνηρόν καὶ ἀσχήμονα· εἶτα περάσας σὺν δυνάμει κατέδραμον ἐν τοῖς μέρεσι Δύστρας (39), καὶ πολλὸν λαὸν συρφετώδη λαθῶν ἐν Βλαχίᾳ περάσας, πάντας τὸν αὐτὸν θάνατον τῶν κάλων τὴν ζήτην αὐτῶν ἐξέμετρησε. Καὶ τῶν ἄκρων ἐκείνων εἰς ἀρχηγὸς τοῦ τυράννου, θάλων δεῖξαι ἀριστείαν τινὰ, περάσας εἰς Βλαχίαν σὺν χιλιάσι δέκα Τούρκων, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ὁ Βλάχος, οὗς μὲν ἐν πολέμῳ κτείνας ἔκτεινε, οὗς δὲ ζῶντας ἤγρευσε, πάντας ἐπ' τοῦ κάλου θανάτῳ, καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Χαμζάν πικρῶς κατέδικασεν. Τοῦτων συνείς ὁ τύραννος καὶ πλήρης σκοτοδινίας καὶ ζάλης τυχὼν, ἀπανταχοῦ συναθροίσας δυνάμιν ὑπὲρ τὰς 90⁰ χιλιάδας, τῷ καιρῷ τοῦ ἔλαρος ἐξεληθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ ἦλθεν εἰς Δάνουβιον, κάκει τὰς σκηνὰς πῆξας, ἔστη ἕως οὗ πᾶσα ἡ δυνάμις εἰς ἐν σῶμα γένηται. Ὁ δὲ Βλάχος καὶ αὐτὸς πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς κλεισοῦρας καὶ δεινρώδεις τόπους μετοικίσας, καὶ τοὺς κάμπους ἐρήμους ἀφείλ, καὶ ζῶων παντοίων τὰ γένη ἐν τοῖς ἐνδοτέροις ἰλάσας ὁρίοις τοῖς πρὸς Ἀλανοὺς καὶ Οὐννοὺς (40), αὐτὸς ἐν τοῖς ἄλλοις βασίσι καὶ ὄχυροῖς τόποις σὺν τῇ ὑπ' αὐτὸν στρατιᾷ διημέρευεν. Ὁ δὲ τύραννος περάσας τὸν Δάνουβιον καὶ ἐπέκεινα

D ὧ ἡμερῶν τόπον ἀνύσας, οὐχ εὖρε τὸ οἰοῦν ἢ ἀνθρώπων ἢ ζῶων τὸ τυχόν, ἢ τῶν τροφίμων τι ἢ ποτίμων. Φθάσας οὖν ἐν τινι τόπῳ λιθαδιατῷ καὶ εὐθέτῳ, ὁρᾷ κάλους πεφυτευμένους μυριαριθμοῦς, βριθοντας ἀντὶ καρπῶν νεκρὰ σώματα, καὶ τὸν Χαμζάν, ὃν προσέποιεν, ἐν μέσῳ μετὰ βυσσίνων καὶ κοκκίνων, ὧν ἐφόρει, πεπερονημένων ἐν τῷ πάπῳ. Ἰδὼν οὖν τὴν ἀπειλὴν ταύτην ὁ τύραννος ἐξεπλάγη,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(38) Πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Βλαχίας. Is erat Draculii sive Draculæ filius, Vladus seu Vladislans appellatus. Laonicus lib. ix; non longe a fine. Leunclav. lib. xv.

(39) Δύστρας. Dystra olim Δουρόστολον λεγών,

Durostorum, Mysiæ inferioris urbis ad Danubium.

(40) Ἀλανοὺς καὶ Οὐννοὺς. Alani in Sarmatia Europæ sedes habuerunt; Podolia hodie appellatur illa regio. Οὐννοι sunt Hungari qui Daciam occupaverunt.

καὶ τῆ νυκτὶ φοβηθεὶς, ἐν ἣ ἐπηξεν τὰς σκηνάς, τα-
 φρους ἀνήγειρε, καὶ ἐν μέσῳ τῶν τάφρων ἔκειτο.
 Ὁ δὲ Βλάχος ὀρθρίσας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν καλῶς
 συνταξάμενος, εἰς σκοτίας οὐσης κατήλθε, καὶ τὸ
 δεξιὸν μέρος τοῦ φασσάτου τυχὸν εἰσῆλθεν ἐξαίφνης,
 καὶ ἕως πρωῆ ὑπὲρ ἀριθμὸν κατέκοψε. Καὶ πολλοὶ
 τῶν Τούρκων ἀλλήλους ἐφόβουν, ἕως οὗ ἡμέρα
 διεύχασε. Πρωῆς δὲ γενομένης οἱ μὲν Βλάχοι εἰς
 τὰς μάνδρας αὐτῶν εἰσελθόντες ἐκοιτάσθησαν· ὁ
 δὲ τύραννος ἐγερεθεὶς κατησχυμμένος, καὶ περάσας
 τὸν Δάνουβιον ἦκεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ τῷ
 ς' θοῶ' εἰτε στόλον ἀπαρτίσας τριήρων καὶ διήρων
 ἐξήκοντα καὶ νῆας ζ', κατήλθεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ
 Σεπτεμβρίῳ μηνί, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς σὺν δυνά-
 μει. Ἐλθὼν οὖν ἠτήσατο τὴν νῆσον (41) παρὰ τοῦ
 κρατοῦντος Νικολάου τοῦ Γατελιούζου, ὃς ὑπῆρχεν
 ἀδελφὸς Δομνίκου (42) τοῦ προηγεμονεύσαντος, τὸν
 δὲ ὁ βῆθει· Νικόλαος κατήγαγε τῆς ἡγεμονίας καὶ
 ἀπέπνιξεν. Αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν κατέστη τῆς Λέσβου
 τέταρτον ἄγων ἔτος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ δὲ Νικόλαος
 ἀσφαλῶς τὴν Μιτυλήνην ἐν τε πολεμικαῖς παρα-
 σκευαῖς καὶ ἀρμάτων πληθύνει, καὶ τάφρων βοθύνων
 καὶ χωμάτων ἀνορύξει κατασκευάσας, μέσον ἐκάθητο σὺν πολεμισταῖς πλείστοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χι-
 λιᾶδων πέντε, καὶ συρφετῶδη λαὸν σὺν γυναίξιν καὶ παιδαρίοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιᾶδων κ'. Περάσας οὖν
 ὁ τύραννος ἀπὸ τοῦ Ἀγιασματίου, καὶ ζητήσας τὴν πόλιν σὺν τῇ νήσῳ, ἀπεκρίνατο ὁ Νικόλαος· Οὐκ
 ἔστι δυνατόν παραδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον, εἰ μὴ πρῶτον αὐτοὶ πολεμικῶ νόμῳ κτανθήσονται.
 Τότε πάλιν τὴν περσῶν διαβάς ὁ τύραννος ἀφήκε τὸν αὐτοῦ βεζῖριν Μαχμούτ τοῦ πολιορκεῖν Μιτυ-
 λήνην. Καὶ δὴ τὰς πετροβόλους σκευὰς ἀντικρὺ παραστήσας, καὶ πετροβολῶν τὸ ἐν μέρος τῆς
 πόλεως τὸ λεγόμενον Μελανούδιον κατὰ γῆς ἐβρίψεν· ὁμοίως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τοὺς προ-
 μαχῶνας καὶ πύργους. Ὁρῶντες οὖν οἱ ἐντός...

lao Gateluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi
 poscit. Hic Dominici decessoris, sui quem ditio-
 spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartus-
 que annus ab occupata dominatione agebatur.
 Nicolaus equidem Mitylencis securitati prospexerat;
 machinis bellicis omnis generis instructam ar-
 matorum valido praesidio firmaverat: fossis pro-
 fundis aggeribusque munierat: ejus mœnibus cum
 quinque militum millibus pluribusve, turbæ quo-
 que plebeix, adnumeratis mulieribus ac pueris,
 viginti millibus se tutabatur. Cum ab Hagiasma-
 tio in insulam trajecisset tyrannus, urbemque et
 insulam sibi dedi postularct, respondit Nicolaus
 illas se prodere non posse, nisi praeliando ipse
 sulque milites prius occubulissent. Hoc reddito
 responso in continentem remeavit tyrannus, et
 vezirum Mahmut obsidioni ac oppugnationi Mity-
 lenes praefecit. Qui tormentis mœnia ita quassa-
 vit, ut eorum pars, quæ Melanudion appellatur,
 conciderit: in aliis etiam locis propugnacula et
 turres in solum corruerint. Oppidani his animad-
 versis.....

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Ἐλθὼν οὖν ἠτήσατο τὴν νῆσον. Bosius C
 hanc obsidionem ad annum 1457 refert, sed perpe-
 ram, anno enim 1462 Mitylene oppugnata et de-
 dita est, et tota Lesbos in potestatem Mehemetis
 venit. Bosius porro asserit, Mehemetem terra cum
 filio accessisse, et Luchini Catalusii nothi proditione
 Mitylenciam occupavisse.

(42) Ἀδελφὸς Δομνίκου. Hic Dominicus duxer-
 rat uxorem Mariam, filiam Paridis Justiniani, qui
 inter præcipuos insulæ Chii opibus præstabat.

Hanc Paridis filiam Mariam, cum in lepram inci-
 disse, maritus a se non dimisit, eodemque lecto
 ac mensa cum ea semper usus est. Postea, cum
 Dominicus in insidiis inimicorum suorum inci-
 disse, et ex uoris charissimæ amplexibus vi
 abreptus esset, ipsa miserum nusquam deseruit,
 mutuo amore maritum dilectissimum prosecuta.
 Videndus Augustinus Justinianus in *Annalibus
 Genuensibus*. Verum silentio transmisit, Domini-
 cum a fratre suo Nicolao fuisse occisum.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΟΜΟΝ.

196-198 CHRONICON BREVE

Ex Bibliothecæ Regiæ manuscripto libro.

Τὸ Ἄργος (43) γέγονε μητρόπολις ἐν ἔτει ,σφλζ'. Ἰωάννης ἦν ὁ ἀναδιδασθεὶς μητροπολίτης εἰς πη' θρβ' νον. Γέγονε δὲ ὑπερον εἰς ρζ'.

Ἐτους ,σχιε' παρέλαθον (44) οἱ Σαρακηνοὶ τὸν ἄγιον τάφον τοῦ δεσπότης Χριστοῦ ,απ'.

Ἐτους ,σψια' παρέλαθον οἱ Φράγγοι (45) τὴν Κωνσταντινίου πόλιν.

Ἐτους ,σψξη' παρέλαθεν τὴν Κωνσταντινίου (46) πόλιν ἀπὸ τοῦ Φράγγου κύριος Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος.

Τῷ ,σωνς' γέγονε τὸ μίγα θανατικόν (47).

Τῷ ,σωνζ' ἦλθεν εἰς τὸν Μωραΐαν (48) ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ,σωπ' γέγονε τὸ δεύτερον θανατικόν.

Τῷ ,σωπβ' ἐγένετο τὸ τρίτον θανατικόν.

Τῷ ,σωπη γέγονε κύριον Πάσχα (49), ἀπέθανε καὶ ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ,σωις' γέγονε τὸ τέταρτον θανατικόν.

Ἦλθεν ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος (50) ὁ Πορφυρογεννήτης εἰς τὸν Μωραΐαν.

Ἦλθεν ὁ Βρανέζης (51) θελήματι τοῦ δεσπότης, καὶ ἐγύρισε τὸν Μωραΐαν.

A. M. A. C.

6597	1089	Argos metropolis facta. Joannes, qui ei Ecclesie tunc præerat, ad metropolitice dignitatem provectus est, octogesimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum deinde depressus est.
6698	1187	Sanctum Dómini sepulcrum occupaverunt Saraceni.
6711	1205	Franci Constantinopolim occupaverunt.
6768	1260	Dominus Andronicus Palæologus Constantinopolim, expulsis Francis, cepit.
6856	1348	Magna pestilentia grassata est.
6887	1349	Despota Cantacuzenus in Moream profectus est.
6880	1372	Secunda pestilentia.
6882	1374	Tertia pestilentia.
6888	1380	Festo Paschatis despota Cantacuzenus e vita migravit.
6896	1388	Quarta pestilentia. Despota Palæologus Porphyrogenitus in Moream accessit. Branezis in Moream venit, eamque ex voluntate Domini peragravit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(43) Τὸ Ἄργος. Hoc ab imperatore Alexio Comneno factum, qui anno 1081 regnare cœpit. Codinus in Expositione thronorum ab imp. Andronico seniore facta, Ὁ Ἄργους καὶ αὐτὸς πη' ὦν, ρε' γέγονε Ἀργοῦν metropolita cum octuagesimus octavus esset, ad centesimam quintam sedem depressus est.

(44) Παρέλαθον. Contigit Octobris die 2 deditio Hierosolymæ facta, postquam obsessi obsidionem 14 dierum tolerassent. Salatinus ante receptam Hierosolymam Julii die 3 Guidonem regem prælo victum ceperat.

(45) Παρ. οἱ Φράγγοι. Error hic admissus est; contigit enim Christi anno 1204, mundi 6712.

(46) Παρέλ. τὴν Κωνσταντινίου. Ab Andronico Palæologo impossibile est ereptam fuisse Latinis Constantinopolim, cum bimulus tantum tunc fuerit, ut notavit Gregoras lib. iv., qui Cæsarem Alexium Strategopulum urbem astu ac quorundam

proditione occupavisse quoque docet. Error etiam in numerisprehenditur: verum siquidem est anno Christi 1262 Latinos urbe exactos fuisse; anno vero 1260 cœpit Michael Palæologorum primus.

(47) Μίγα θανατικόν. Θανατικόν vulgo hodie dicitur pro peste et morbis contagiosis.

(48) Ἦλθεν εἰς τὸν Μωραΐαν. Hic Cantacuzenus Manuel appellabatur, eratque Joannis Cantacuzeni imp. filius. Phrauz. lib. 1, cap. 13.

(49) Γέγονε κύριον Πάσχα. Pascha fuit anno illo Martii 25, cyclo lunæ 13, solis 17, litteris A G. indict. 3.

(50) Ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος. Is erat Theodorus Porphyrogenitus, Joannis imp. filius, Manuelis frater. Phrauz. lib. 1 cap. 13.

(51) Ὁ Βρανέζης. Adeundus Phranzes, lib. 1, cap. 20.

Ἔτους ςωηζ' παρέλαβεν ἡ ἐκλαμπροτάτη ἡμῶν ἀφεντία τὸ Ἄναύπλι (52).

Τῷ ςωηθ' ἔτει γέγονε τὸ πέμπτον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν ὁ Βρανέζης εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, καὶ τότε εἰς τὸ Λέοντος, καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ Πρίγκιπος, καὶ ἀπήγαυιν καὶ ἐπῆραν τὴν Ἄκουδαν (53) τῇ Κυριακῇ τῆς Τυρινῆς.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκατέδῃκεν κύριος Δημήτριος ὁ Ῥάλ (54) μετὰ φοσάτον τοῦ Λέοντος (55), καὶ τῶν Ἀλδανιτῶν, καὶ ἐπίασεν τὸν Πρίγκιπα μηνὶ Ἰουνίῳ δ', καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἠγοράσθη.

Εἰς τὰ ατιζ' ἐσυμφώνησεν (56) ὁ δεσπότης τοῦ Μωραίου μετὰ τὴν ἀφεντίαν μας. Καὶ ἔδωκε ὁ δεσπότης τῆς ἀφεντίας μας τὸ Ἄργος καὶ τὸ Θερμίσον. Καὶ ἡ ἀφεντία μας ἔδωκε τοῦ δεσπότη τοῦ Μάγγρα, καὶ τὸν πύργον τοῦ Μυλοποτάμου.

Τῷ ςθς' ἔτει ἦλθεν ὁ Γιαγρουπασῶς (57) καὶ ὁ Μουρτάσης μετὰ τὸ φοσάτον τὸ Τουρκικὸν χιλιάδαςξ' μηνὶ Ἰουνίῳ β' εἰς τὸ Ἄργος ἡμέρᾳ Σαββάτου, καὶ τῇ Κυριακῇ ὥρξ β', ἐπῆραν αὐτὸ, καὶ ἠχμαλώτισαν τὸν λαόν. Καὶ τῇ κα' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθον εἰς τὸ Λέοντος καὶ ἐπολέμησαν. Καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐδρέθη εἰς τὸ Ἄναύπλι Δοῦκας ὁ Ἐπικερνός.

Τῷ ςθζ' γέγονε τὸ ἕκτον θανατικόν.

Τῷ ςθιβ' παρέλαβεν ὁ δεσπότης (58) Πορφυρογέννητος τὴν Κόρινθον, καὶ τὴν καστελλανίαν αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ Φερρίου Ῥόδου μηνὸς Ἰουνίου ιδ'.

Τῷ ςθιε' ἔτει ἀπέθανεν ὁ δεσπότης ὁ Πορφυρογεννήτης.

Τῷ ςθιη' ἔτει γέγονε τὸ ἕβδομον θανατικόν. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπέθανε κύρις Μανουὴλ ὁ μέγας δοῦκας.

A. M. A. C.

6897 1389 Illustrissima dominatio nostra (id est, respublica Veneta) Nauplium occupavit.

6899 1391 Quinta pestilentia.

Eodem anno Lacedæmonem venit Branezis et in urbem Leontarim, cum principe junctus, Acuvam copias ambo duxerunt, eamque Dominica Tyrophagiæ, seu esus caseorum, id est, Quinquagesimæ, ceperunt.

Eodem anno Demetrius Raoul cum exercitu ex Leontariis et Albanitis collecto Junii die 4 principem oppressit, et mense Decembri proditus est.

6902 1394 Moreæ despota: fœdera pactus est cum dominis Venetis, iisque Argos et Thermisum concessit: qui ei vicissim Megra et Mylopotami turrim donaverunt.

6905 1397 Jacupes Bassa et Murtasis cum exercitu sexaginta millium Turcorum Junii die 2 Sabato Argos venerunt. Postridie Dominica urbem ceperunt, incolasque mancipa ceperunt. Ejusdemque mensis 21 Leontarim venerunt eamque expugnaverunt. Eodem tempore Ducas Epicernus Nauplii abierat.

6907 1399 Sexta pestilentia.

6912 1404 Idem despota Porphyrogenitus Corinthum ejusque regionem a Rhodiæ militiæ equitibus recepit Junii mensis 14.

6915 1407 Despota Porphyrogenitus obiit.

6918 1410 Septima pestilentia. Mortem obiit dominus Manuel magnus dux.

Ismaelis Bullialdi notæ

(52) Ἄναύπλι. Nauplium olim Ἀργεῖων ἐπίγειον. Hodie appellatur *Napoli di Romania*.

(53) Ἄκουδαν. Phranzes hujus loci meminit lih. III, cap. 22. Acuva seu Accumba in Helidis mediterraneis, olim Hypania appellata, Peloponnesi urbs. Tyrophagiæ Dominica fuit illo anno Februarii 7, Pascha Martii 28, cycl. lunæ 2, solis 26, littera C. Eodem anno Thessalonica a Bajazite capta. Ducas, cap. 13.

(54) Δημήτριος ὁ Ῥάλ. Phranzes de Joanne Raule, quom Georgium etiam Raulein appellarat, et de Michaele Raule, lih. III, cap. 26 et 28, mentionem facit; ex eadem forte gente erant ac ille qui Apocauchem occidit.

(55) Τοῦ Λέοντος. Vulgo Leontarium et Leontari; Μαγάλη πόλις olim appellata. At in tabulis geographicis, Leontari longe a Megalopoli versus occasum distat. Albanitæ sunt Albani Peloponnesum incolentes, ut ad Ducas caput 32 ostendimus.

(56) Ἐσυμφώνησον. Ubi locus ille Thermisus appellatus in Græcia sit, mihi incompertum. Mylopotami turris, de qua hic fit mentio, pariter mihi incognita; castrum insulæ Cretæ hoc loco esse intelligendum, non facile persuadeor, cum in Peloponneso situm esse locum illum aut in Attica

oporteat. Megra Megara olim appellata, locus est in Attica ad sinum Saronicum, vulgo *Golfo d' E-gina*.

(57) Ὁ Γιαγρουπασῶς. Adeundus Phranzes, lih. I, cap. 20.

(58) Παρέλαβεν ὁ δεσπότης. Jacobus Bosius, hb. IV *Histor. militiæ et religionis Hierosolymitanæ*, tradit Dominicum de Alemania cum Theodoro Porphyrogenito, nomine collegii et societatis militiæ Hierosolymitanæ, pepigisse et de lite transigisse, quæ inter Theodorum et Rhodios orta erat, venditionis causa a Theodoro facta; qui despotatum Peloponnesi, Corinthi et Lacedæmonis collegio Rhodiorum vendiderat anno Christi 1397, dum magnus magister erat Philibertus de Nailaco. Liti hac conditione finis impositus, ut Rhodiis ducatus aureos supra quadraginta sex mille quingentos, sortis ac usurarum nomine, solveret Theodorus: et ita Corinthum ejus Castellaniam, Calaretam ejusque agrum ipsi redderent Rhodii. Actum refert Bosius anno 1404, Aprilis die sexta. De Peloponnesi venditione Phranzes libro primo capite vicesimo, qui Theodorum Spartam, non totam Peloponnesum, Rhodiis vendidisse scribit.

Τῷ ᾠδκγ' ἔτει ἦλθεν κύριος Μανουήλ ὁ βασιλεὺς (59) ὁ Παλαιολόγος; καὶ ἔκτισεν τὸ Ἑξαμίλιον μὴνι Μαίω, καὶ μὴνι Μαρτίω λ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἐπίσασεν τοὺς ἄρχοντας τοῦ Μωραίας.

Τῷ ᾠδκς' γέγονε τὸ ὄγδοον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν καὶ οἱ Ἀναβαρεῖοι (60) εἰς τὴν Ταβίαν.

Τῷ ᾠδκθ' ἡμέρᾳ ὁ Δεκεμβρίου ιζ' ἐγένετο χειμῶν φοβερός, πλήθος βροχῆς, κρὶ συνοχὴ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἐν τῷ Ἀναύπλι, καὶ ἐθάλασε ὁ Νάρθηκας (61) τοῦ ἁγίου Ἀνδρέως, καὶ ἠνεψύχθησαν αἱ πύλαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μνημεῖα ἠνεψύχθησαν, καὶ ἡ κάμπανα ἔπισεν, καὶ σημεῖα ἐγίνοντο εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τὰς πύλας ὡς ἀπὸ ξίφους.

198 Τῷ ᾠδκθ' ἔτει νεμήσει ιδ' Ἰανουαρίου κα' ἡμέρᾳ γ' Σιγυντονάνης (62) ἐπίσκοπος Λατίνων μετακίνησε τὰ τίμια λείψανα τοῦ ὁσιωτάτου Πέτρου ἐπισκόπου Ναυπλίου καὶ Ἄργους ἀπὸ τοῦ Ἄργους εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ναυπλίου. Φασι δὲ οἱ ἐκεῖσε εὐρεθέντες, ὅτι ὅταν ἠνοῖξαν τὸν ἅγιον τάφον ἐκεῖνον ἐγένετο σεισμὸς ἐν τῷ τόπῳ, καὶ ἐξῆλθεν εὐωδία πλείστη, καὶ ἐπλήρωσε τὸν χώρον καὶ τὸν ἀέρα. Καὶ ὁ τάφος πεπληρωμένος φωτός. Καὶ τὰ τίμια λείψανα σεμνῶς κατακειμένα, & καὶ λαβόμενοι τινες τῶν πιστῶν ἐγίνοντο πλείστοι ἰάσεις.

Τῷ ᾠδλ' ἔτει τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου (63) γέγονεν ὁ μέγας σεισμὸς, καὶ εὐθὺς ἤρξατο εἰς τὸν Μωραίαν σποράδην λυμάλνεσθαι τὸ θανατικόν.

Τῷ ᾠδλα' Μαίω κρ' ἦλθεν Τοῦρκος ὁ Τουραχάνης (64) μετὰ φοβίτου εἰς τὸ Ἑξαμίλιον, καὶ ἐπῆρεν αὐτὸν, καὶ ἐθάλασεν το. Εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, εἶτα εἰς τὸ Λέοντοσ, εἶτα εἰς τὸ Γαρδικόν, εἶτα εἰς τὴν Ταβίαν. Καὶ ἐκαὶ ἐκοίψαν τοὺς Ἀλβανίτας Ἰουίου ε'.

A. M. A. C.

6925 1415 Dominus imperator Manuel Palaeologus in Moream venit, et Hexamilium mense Maio refecit. Martii die 30 magno Sabbato Moreæ principes subegit.

6926 1418 Octava pestilentia. Eo.lem anno Anavarezi Tabiam venerunt.

6929 1420 Decembris 17, feria 4, immanis ac horrenda procella Nauplii orta est; vis imbrum tonitrua et fulguris continuis immista sancti Andreæ Narthica dejecit. Templi valvæ et sepulcra aperta fuerunt; campana cecidit: in parietibus et portis vestigia gladio impactorum ictuum apparuerunt.

6929 1421 **199** Indictione 14 Januarii 21 feria 3, Siguntionis latinorum episcopus, sanctissimi Petri Nauplii et Argorum episcopi, pretiosas reliquias ab urbe Argis Nauplium, quæ episcopalis sedes est, transtulit. Qui tum illic præsentos adfuerunt, asseruerunt terram, cum sanctum monumentum illud apertum fuit, motu concussam fuisse. Odor etiam suavis admodum dimanavit, locum illum et totum aerem complevit: et monumentum luminibus splendere visum est. Pretiosæ reliquæ in honesto et venerando loco depositæ sunt; quarum particulas cum fideles aliquot accepissent, plurimi illis sanati sunt.

6930 1422 Feria 2 hebdomadis Diacænesimæ, id est, postridie Paschatis, magnus terræ motus contigit, statimque per Moream pestis grassari passim cepit.

6931 1423 Maii 22, Turachanae, Turcorum dux, cum exercitu ad Hexamilium processit, expugnatumque dejecit. Inde Lacedæmonem profectus est, deinceps Leontopolin, Gardicum et Taviam, ubi Junii die 5 Albanitarum copias cecidit.

Ismaelis Bulliardi notæ.

(59) Μανουήλ ὁ βασιλεὺς. Vide quæ notavimus ad Ducæ cap. 20.

(60) Ἀναβαρεῖοι. Abarinos forte intelligit. Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. Si quis vero Navarenos e castro Navarino, quod ad promontorium Zonchio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per me licet. Τάβια seu Avia a: sinum Messeniæcum, vulgo golfo di Corone.

(61) Ὁ Νάρθηκας. Joannes Meursius in Glossario aliquot auctorum loca ostendit, Narthica locum esse extra eccle iam, ubi stabant o: ἀπροώμωτοι, id est auscultantes, qui inter quatuor pœnitentium ordines numerabantur. Suidas, Πρόδρομος ὁ νάρθηξ. Ἐτύγγανε γάρ ἐν τῷ προδρόμῳ τοῦ ἱεροῦ, in vestibulo templi. Phavorinus: Νάρθηξ σημαίνει δύο τὸν τῆς ἐκκλησίας νάρθηκα καὶ γίνεται παρὰ τὸ νάρθηκ εἶναι τοῦ νοσῶ. Item: Νάρθηξ παρὰ τὸ νάρθηκ, ἤχρον κίτρωθεν τοῦ ἀμβωκὸς κείσθαι, Nar-

thex duo significat, ecclesie Narthecem: et vox illa νάρθηκ, quæ infra significat, eo quod infra templum, videlicet infra ambonem seu suggestum Narthex collocatus sit.

(62) Σιγυντονάνης. Forte secundus Nanus; gens Nanorum patricia apud Venetos omnibus nota.

(63) Τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου. Fuit hoc anno cyclos solis 3, littera D, lunæ 17, indict. 15, Ergo Pascha Aprilis 12, feria 2, Diacænesimæ hebdomadis Aprilis 13, postridie Paschæ.

(64) Ὁ Τουραχάνης. Idem Phranzes libro primo, capite 41. Γαρδικόν duplex in Peloponneso: unum a: septentrionem et ortum prope Pellenen: alterum ad occasum et meridiem ad fluvium Melana, non longe a Leontario vel Leontopoli; de hoc altero hic locus accipiendus est. Καρδικίαν Laonicus eam appellat libro nono.

Τῷ Ϛθλ' ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι (65) τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῷ Ϛθλθ' ἔται γέγονεν τὸ ἔννατον θανατικόν.

Τῷ Ϛθμζ' ἔται γέγονεν ἡ λεγομένη ἡ σύνοδος (66) ἢ ἐν Φλωρεντίᾳ.

Τῷ Ϛθνβ' ἔται νημήσει ζ' (67) Δεκεμβρίου κ' ἦλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως κύρις Κωνσταντίνος δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, καὶ παρέλαθεν τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μωραίως. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύρις Θεόδωρος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ δεσπότης Μωραίως, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινίου πόλιν, ἵνα γένηται βασιλεὺς. Καὶ ἀπέτυχεν τοῦ σκοποῦ· ἐβασίλευσε γὰρ κύρις Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Τῷ Ϛθνβ' ἔται μηνὶ Μαρτίῳ ἔκτισε τὸ Ἑξαμίλιον (68) κύρις Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ὁ δεσπότης Μωραίου· ἐπαρέλαθε δὲ ὁ αὐτὸς τὰς Θήβας τὰς ἑπταπύλας, καὶ ἐκούρσευσε μέχρι Λιβαδείας, καὶ Ζητουνοῦ, καὶ τοῦ τόπου τῶν Ἀγρῶν (69).

Τῷ Ϛθνε' νημήσεως ι' ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ ἀγιώτατος μητροπολίτης κύρις Μαλαχίας μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἀγιωτάτου Μάρκου (70).

Τῷ Ϛθνι' ἔται τοῦ κόσμου τῆς δὲ θείας σαρκώσεως κυμῶν Δεκεμβρίου γ' ἡμέρᾳ Σαββάτῳ (71) ἦλθεν μετὰ φοσάτου μ,ξ' Τούρκος Ἀμῆρᾶς Ἀμῆρᾶτης ὁ Ἀμωράτης εἰς τὸ Ἑξαμίλιον Κορινθίων. Καὶ τῇ ἄλλῃ ἐρχομένη παρὰ κ' ἑσπέρα ἤρξατο τοῦ πολέμου· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς γενομένης ἰσχυρὰς τῆς μάχης, τῷ πρωτῷ ἔφθη ὁ τείχος παρὰ τῶν ἐπιβούλων, καὶ ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἐσέθησαν οἱ Τούρκοι, καὶ ἐδιώκονάν τους, καὶ οὐκ μὲν ἀνεῖλον, οὐδὲ ἠχημαλώτισαν καὶ ἐπῆραν ἀπειρα πλήθη, καὶ ἄρματα, καὶ ζῶα, καὶ χρήματα· εἶτα ἀπῆγαν εἰς τὰ βασιλικὰ, εἶτα εἰς τὴν Βοτζῆτζαν, καὶ ἐνέπρησαν αὐτὴν, καὶ ἠχημαλώτευσαν ὁμακῶς. Καὶ εἰς τὴν Πάτραν, χωρὶς τὸν Κουλάν, ἔστι δὲ καὶ τὰ περίε τούτων. Καὶ ἐγένετο ἡ αἰχμαλωσία πολλήσφοδρά, καὶ οὕτως ἐστράφηκεν.

Τῷ Ϛθνθ' ἔται ἑταλεύθη (72) ὁ Ἀμῆρᾶς ὁ Ἀμωράτης, καὶ ἔλαθεν τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαλα-

A. M. A. C.

6938 1430 Musulmani Thessalonicam occupaverunt.

6939 1431 Nona pestilentia.

6947 1439 Synodus octava Florentiæ celebrata.

6952 1443 Indictione 7, Decembris 20, dominus Constantinus despota Palæologus Constantinopoli in Moream venit, cujus dominium adeptus est. Dominus vero frater ipsius Theodorus Porphyrogenitus Moreæ despota Constantinopolim, ut imperator renuntiaretur, profectus, voti compos factus non est: ipsius enim frater dominus Joannes regnavit.

6952 1444 Mense Martio dominus Constantinus Palæologus Moreæ despota Hexamilium refecit, Thebas heptapylas, id est, septem portas habentes, occupavit: Libdiam, Zetunium et Agraphorum agrum usque excurrit.

6955 1446 Indictione 10 sanctissimus metropolita dominus Malachias, post obitum sanctissimi Marci, Corinthum venit.

Decembris die 3 Sabbato, Turcus Amiras Ahmetes Amorates ad Hexamilium Corinthium secum ducto sexaginta millium militum exercitu profectus est. Postridie sub vesperam oppugnare cœpit: cumque tota nocte non cessasset valide vehementerque pugnare, appetente die in murum subierunt obsessores. Tum Romæis in fugam effusis intraverunt Turci, et fugientium tergo instantes, alios occiderunt, alios, quorum ingens multitudo fuit, captivos ceperunt, currusque, animalia et omnia impedimenta. Inde Basilica abierunt, et deinceps Bozizam, quam in servitutem incolis abductis incederunt. Patras etiam, agrosque circumjectos, et præter Culam, castra occuparunt, quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.

6959 1451 Amiras Amorates obiit, imperitque habenas suscevit filius ejus Celebis: qui impe-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(65) Ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι. Phranzes, libro secundo, capite nono; Ducas, capite viceesimo nono.

(66) Ἡ λεγομένη ἡ σύνοδος. Si Florentina synodus octava est œcumenica, ex antiquarum numero delenda erit, vel quæ sub Irene et ejus filio Constantino anno 787 Nicææ secunda habita est: vel Constantinopolitana celebrata anno 869 ad dirimendam controversiam Ignatii et Photii, imperantibus Basilio et Constantino, vel Florentina œcumenica nona appellanda, non octava.

(67) Νημήσει ζ'. Quia cœpit indictio imperatoria septima die Septembris præteriti 21. De illa Palæologorum profectio adeundus Phranzes, libro secundo, cap. 18.

(68) Ἐκτίσας τὸ Ἑξαμίλιον. Ducas, cap. 32. Thebe heptapyle sunt in Bœotia. Libadia, Achaia olim dicta.

(69) Ἀγρῶν. Forte intelligit ἄκρον ἄθω, quæ ἀκράθων etiam dicitur. Videnda quæ supra cap. 24 notavimus de Erisso vel Jerisso urbe.

(70) De hoc Marco verba facit Phranzes, lib. II, cap. 18.

(71) Δεκεμβρίου γ' ἡμέρας Σαββάτου. Phranz, lib. II, cap. 19; Novembris 27 Morateia ad Hexamilium accessisse dicit, Decembris 10 occupavisse. Admodum notæ nostræ ad Ducæ caput 32. Ahmetes Morates a nullo alio vocatur. Cula locus in Laconica seu Spartana ditio, cujus Phranzes loco citato meminit. Boziza est, quæ aliter Vostica appellatur, Achaïæ urbs Ægium olim appellata ad sinuum Corinthiacum, nunc Golfo di Lepanto.

(72) Ἐταλεύθη. Phranzes, lib. III, cap. 2, et cap. 17, ubi de anno, mense et die captæ Constantinopoleos, 6921, Maii 22.

πῆς, καὶ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔκτισεν τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἤρξατο ζητεῖν τὴν Κωνσταντινίου πόλιν. Διελύσας δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισε πλῆθος ἀπειρον, καὶ στρατὸν συνάξας διὰ τὴν ξηρὰς καὶ θαλάσσης. Πιρκαθίσε τὴν πόλιν ἐν συγκλεισιμῷ ἤρξατο πολεμεῖν αὐτήν. Μηχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευάσας, καὶ σύνταξιν συγκροτήσας πεζῶν καὶ ἰππέων, καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, συγκροτεῖ πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Καὶ παρέλαθεν αὐτὴν μηνὶ Μαίῳ κθ' ὥρα γ' τῷ ςθζα' ἔτει νεμήσιως α'.

Τῷ ςθδ' ἔτει μὲν δ' μηνὶ Μαίῳ κθ' ἐφάνη ἀστήρ (75) ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκδύζων ὡσεὶ κενὸν εἰς μήκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ ςθξδ' ἔτει νεμέσει δ' μηνὶ Ἰουνίῳ παραδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσεουλμάνων ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν.

Τῷ ςθξε' ἔτει νεμέσει δ' ἐγένετο λεῖψις καὶ ὑστέρησις πάντων καρπῶν, καὶ ἦσθιον ὁ λαὸς ἐκ τοῦ λιμοῦ βοτάνας, χλόας, ρίζας, γυγάρας, ἀκρόδρυα. Ἦφερε δὲ τὸ πεντάλιτρον τὸ εἶδος ὑπὲρ λ', καὶ οὐχ εὐρίσκειτο.

Τῷ ςθξς' μηνὶ Μαίῳ ἦλθεν ὁ Ἀμηνῶς ὁ Μεχέμετ Τζαλαπῆς μετὰ φοσάτου α, ε' εἰς τὸν Μωραϊαν, καὶ παρέλαθεν τὴν Πάτραν τὸ Μουχλιν (74), καὶ Αὐγούστου εἰς τὰς ς' παρέλαθεν τὴν Κόρινθον.

Τῷ ςθξη' ἔτει ἦλθεν ὁ αὐτὸς Ἀμηνῶς τὸ δεύτερον εἰς τὸν Μωραϊαν, καὶ παρέλαθε τὸν Μεζιθηρῶν, καὶ ἐπῆρε τὴν κύριν Δημήτριον (75) τὸν δεσπότην σὺν τῆς βασιλείας καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, τὴν ὅποιον ἐπῆρεν εἰς τὸ Σαράφι μηνὶ Μαίῳ λ', νεμέσει ζ'.

Τῷ ςθχα' ἔτει μηνὶ Ἀπριλίῳ γ' (76) ἡμέρᾳ Κυριακῇ τῶν Βαίων ἐπαρέδωσαν οἱ Ἀργεῖοι τὴν χώραν τοῦ Ἀργους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, καὶ τῇ κα' τοῦ Ἰουλίου μηνός, ἡμέρᾳ β' ἐξώκησαν αὐτοὺς οἱ Τούρκοι ἀπὸ τῆς Ἀργος, καὶ ἐξώρισαν αὐτοὺς σὺν γυναίκεσιν καὶ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου παρέλαθεν οἱ Βενετικοὶ τὸ αὐτὸ Ἀργος.

Τῷ ςθχοβ' ἔτει συνήθροισεν ἡ αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ ξηρὰς καὶ θαλάσσης, ἰππέων, καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων πλείστων εἰς τὸ Ἀνυόκλι, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἑξαμίλιον, καὶ ἤρξαντο κτεῖζειν καὶ τειχεῖν αὐτὸ ξηρέμβολον καὶ ἐπολέμιζον καὶ τὴν Κόρινθον. Καὶ γενομένης ἑριδος διὰ μέσων αὐτῶν διελύθη ἡ σύναξις (77).

A. M. A. C.

- rium adeptus Neocastrum construxit; coepitque Constantinopolicos subigendae rationes inire. Pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit: conscriptoque exercitu, terra marique urbem per ambitum obsidione cinxit. Oppugnationem deinde multis machinis admotis coepit. Acie itaque peditum ac equitum instructa, portuque navigiis occupato, ab utraque parte expugnare aggreditur; tandemque Maii 29, hora 3, anno 6961, indict. 1, urbe potitur.
- 6964 1456 Indictione 4, Maii 29, cometa in caelo apparuit, qui per multos dies velut summum protensum emittebat.
- Mense Junio Athenae in Turcorum potestatem devenerunt.
- Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fame herbam, gramen, radices, acinos glandaeque vescebatur. Panis qui vix reperiebatur, librae quinque pluris nummis triginta venierunt.
- 6966 1438 200 Mense Maio Amiras Mehemetes Celebi cum exercitu sexaginta millium militum Moream ingressus Patras et Muchlin cepit. Augusti deinde 6 die Corinthum occupavit.
- 6968 1460 Amiras ipse in Moream iterum movit, Mesithram cepit; dominumque Demetrium despotam cum regina ejus uxore et filia captum Maii die 30, indictione 7, Constantinopolim in Saraium transtulit.
- 6971 1463 Aprilis mensis die 3, Dominica Palmarum, Argivi regionem suam Turcis dederunt, et Julii die 25, feria 2, Turci eos cum uxoribus et liberis Argis Constantinopolim transportarunt, habitationemque eis assignarunt. Augusti die 5 Veneti Argos ceperunt.
- 6972 1464 Veneta respublica terra marique exercitum peditum equitumque navesque plurimas Nauplii contraxit, dieque Septembris 4 ad Hexamilium exercitus accessit, quod in partibus mediterraneis aedificari coeptum. Corinthus deinde oppugnata est: orta que in exercitu discordia ac dissensione ab incognito cessatum.

Ismaelis Bullialdi notae.

(73) Ἐφάνη ἀστήρ. Historia Musulmanica visum narrat cometam cum duabus caudis, binos visos interpretantur, anno Hegirae 860, qui coepit anno 1455, Decembris 11, feria 5.

(74) Τὸ Μουχλιν. Piranzes Mochlin appellat, lib. III, cap. 22. Tegea olim appellata Arcadiae urbs. Maii 5 Mehemetem in Peloponnesum venisse, et Augusti 6 Corinthum recepisse adnotat Piranzes.

(75) Τὸν κύριν Δημήτριον. Piranzes libro tertio, capite 24. Mesithra est Lacedaemon.

(76) Ἀπριλίῳ γ'. Anno illo cycclus Ionae fuit 1, solis 16, littera B, ergo Pascha Aprilis 10, et Κυριακῇ τῶν Βαίων Aprilis 3, ut hic adnotatur.

(77) Piranzes libro tertio, capite 27. Venetis hoc anno Monembasiam, Laconicae urbes, olim Epidaurum, nunc Malvasia, occupasse tradit, insulamque Lemnum.

Τῷ ς' τοῦ εἴη μηνὶ Μαρτίῳ ἦλθεν ὁ Ἀμπάρ-Μπεκὺς μετὰ πλείστου λαοῦ καὶ τεχνιῶν, καὶ ἔκτισεν τὴν πύργον τοῦ Ἄργους, καὶ ἔλαθεν φύλαξιν, καὶ ἐκράτησεν αὐτό.

Τῷ ς' τοῦ η' εἴη μηνὶ ἦλθεν ὁ Ἀμηρᾶς σὺν στρατοῦ πλείστου ἰππέων καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων διὰ θαλάσσης τριακοσίων ἕξ μικρῶν, καὶ μεγάλων εἰς τὴν Εὐρύπιον (78). Καὶ ἐπαλέμιζεν αὐτὴν ἡμέρας καὶ νύκτας μετὰ μηχανημάτων πολλῶν ἀπὸ Ἰουνίου ιβ' ἕως Ἰουλίου ιβ'. Καὶ τῇ ιβ' Ἰουλίου ἡμέρᾳ πέμπτη παρέλαθεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Ἀμηρᾶς ὁ Μεσμέτης Τζαλαπῆς μετὰ αἰματοχυσίας πολλῆς καὶ μάχης ἰσχυρᾶς. Ἀπέθανεν δὲ πλῆθος ἀπαιρὸν ἀμφοτέρωθεν. Καὶ οὕτως ἐπαρέλαθεν καὶ τὴν καθόλου νῆσον.

Εἰς τὰ αὐαζ' Ἰουνίου ιζ' ἐποίησεν ἡ πανυψηλοτάτη ἡμῶν αὐθεντία τῶν Βενετιῶν ἀγάπην μετὰ τὸν Τοῦρκον (79).

Εἰς τὰ αὐηθ' ἐποίησεν μάχην ἡ αὐθεντία ἡμῶν μετὰ τὸν Τοῦρκον, καὶ τῷ αὐτῷ εἴη ἐπῆρεν ὁ Τοῦρκος τὸν Ναύπακτον (80).

Εἰς τὰ αὐφ' εἴη ἐπῆρεν τὴν Μοθωκορώνην (81).

Εἰς τὰ αὐφγ' ἐποίησεν τὴν ἀγάπην μετὰ τὸν Τοῦρκον (82).

Τῷ ζκ' εἴη ἀπέθανεν ὁ Ἀμηρᾶς ὁ Παγιζήτης (83), καὶ παρέλαθεν τὴν ἀρεγτίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Παγιαζήτη.

Καὶ τῷ αὐτῷ εἴη ἦλθεν εἰς πόλεμον μετὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὴν Ἀχμάτη καὶ ἐπίασεν αὐτὸν μετὰ δόλου ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων παραδοθεὶς, τὸν ὁποῖον ἐπνίξεν μετὰ τὴν χόρβαν τοῦ τοχαρίου.

Τῷ ζκα' εἴη ἐπίασεν τὰ δύο παιδία τοῦ Ἀχμάτου, καὶ ἔκοψαν αὐτά. Καὶ τῷ αὐτῷ εἴη ἐπίασεν τὸν ἕτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Καυρκούτι καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.

Τῷ ζκβ' εἴη Ἀπριλλίου ις' ἐγένετο μέγας σεισμός εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὥστε ἐχάλασαν πλείστα ὀσπίτια ἀπὸ τε κάστρου τὸ ἔνω, καὶ μερτικὸν ἀπὸ τὸ κάτω, καὶ ἐπλάκωσαν πλείστον λαόν.

Τῷ ζκβ' εὐσάναξεν ὁ Σαλῆμης πλείστον φουσάτον ἰππέων καὶ πεζῶν πλείστον ὑπὲρ τὰς σ' χιλιάδας, καὶ ὤπηγεν εἰς τὴν Περσίαν εἰς τὸν Σοφίν (84). Καὶ εἰς τὰς κθ' τοῦ Ἀδγούστου μηνὸς ὄρα δευτέρᾳ τῆς νυκτὸς ἔδοσαν πόλεμον εἰς τὸν τόπον τοῦ Σοφί, καὶ ἐτζάκχησεν αὐτὸν ὁ Σοφίς, καὶ ἔκοψεν ἀπὸ τὸ φουσάτον

A. M. A. C.

- 6975 1467 Mense Martio Argos accessit Abar-begus, multosque operarios ac artifices secum adduxit: Argis turrim extruxit, impositoque praesidio eam firmavit.
697. 1470 Indictione 8, in Euripum, secum ducto ingenti exercitu pedestrium ac equestrium copiarum, classeeque trecentarum majorum minorumque navium, Amiras movit. Multisque admotis machinis noctu atque interdiu, a Junii die 12 oppugnavit. Julii tandem die 12, feria 5, vi valida ac vehementi expugnatam, edita magna strage cepit. Ingens caesorum numerus ab utraque parte fuit, hocque pacto totam insulam (Euboeam) suberit.
- 6985 1477 Junii die 17 cum Turco excelsissima respublica nostra Veneta pacem composuit.
- 7007 1499 Respublica nostra (Veneta) cum Turcis, qui eodem anno Naupactum occuparunt, bellum gessit.
- 7068 1500 Turci Mothocoronem occuparunt.
- 7011 1503 Veneti cum Turco pacem inierunt.
- 7020 1512 Amiras Bajazites obiit, imperium regendum filius ipsius ac successor (Selimes 1) suscepit. Eodemque anno cum fratre suo Ahmetia bellum gessit, doloque oppressum et a magnatibus proditum arcus chorda strangulari jussit.
- 7021 1513 Ahmetis liberos binos oppressit et interfecit, eodemque fratrem suum alterum Corcutem morte affecit.
- 7022 1514 Aprilis die 16 Zacynthus insula ingenti terrae motu quassata est, ita ut domus plurimae corruerint in superiori castro, et inferioris pars collapsa sit; istaque ruina multi homines obruti perierunt.

Ingentem exercitum conscripsit Selimes, copiis equestribus ac pedestribus ducentis millibus militum collectis. In Persiam contra Sophinum movit. Augusti mensis 29, hora noctis secunda, castra Sophini adortus est. Repulit eum Sophinus, caedemque ac stragem, occisis supra centum mille Turcis, edidit. Selimes clade affectus revertitur. Tauri-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(78) Euboeam seu Euripum, Turcis Egribos, hoc anno Mehemetem subegisse tradit Phrauzes, lib. vi, cap. 30. Idem *Annales Turcici*.

(79) Doglionus, lib. viii *Histor. Venetae*, idem testatur.

(80) *Annales Turcici*, et Doglionus lib. x.

(81) *Μοθωκορώνην*. Μεθώνη et Κορώνη duæ sunt in Peloponneso urbes; hodie *Modon* et *Coron* appellantur. Doglionus lib. x, atque etiam *Annales Turcici*.

(82) Doglionus, ibid.

(83) Ὁ Ἀμηρᾶς Παγιαζήτης. *Annales Turcici* referunt ad annum Hegiræ 918, mensemque Sepher. Cœpit annus ille Martii 20, anno 1512, ser. 6. Neumonia Sepher incidit in Aprilis diem 18.

(84) Hanc expeditionem adversus Ismailem Sophinum resque gestas referunt *Historiæ Turcorum* ad annum 921, qui cœpit Februarii decimo quinto, feria quinta, anno 1515. Cladem accepisse Selimem tantum abest, ut tradant, potius verò Persas profligatos fuisse, et Tebrisiuum a Persis deactum Turcos occupasse.

τοῦ Σαλήμη περισσότερο ὑπὲρ χιλιάδας ρ', καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τζακισμένος· καὶ πάλιν ἔλαθεν ὁ Σοφίς τὸ Ταμπρίζιν, καὶ τὸ Σκαμνὶν αὐτῶν, καὶ τὸν τόπον ὅσον τοῦ ἐπῆραν ὁ Σαλήμης.

Τῷ ζκ' ἐπῆραν ὁ σουλτάν Σαλήμης τὸ Καέρος (85), καὶ τὴν ἀφεντίαν τοῦ σουλτάνου ὄλην, καὶ ἐπίσεν τὴν σουλτάνον, καὶ ἐθανάτωσεν τὸν πικρῷ θανάτῳ, δ; ὀνομάζεται σουλτάν Μπαράκ. Ἐρμηνεύεται δὲ τῇ Ἑλλήνων γλώττῃ βασιλεὺς εὐλογημένος.

Τῷ ζκ' ἔτει Σεπτεμβρίῳ κς' βασιλεύσας ἔτη θ' ἀπέθανεν ὁ ἀσθεὺς Ἄμυρᾶς, σουλτάν Σαλήμης (86), ἀνὴρ ἀνδρείος, σώφρων, καὶ δίκαιος κριτής. Ἠγάπα τοὺς Χριστιανούς· πλεῖστα, καὶ μάλιστα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀριστοῦ. Τῷ αὐτοῦ καιρῷ ἀνηγέρθησαν πολλαὶ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν· ἔδοσαν ἀπλήν ἐξουσίαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀπλῶς αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαις ἵνα ἀνιγείρωνται. Οὗτος εἶπεν, Πάντες οἱ οἶκοι τοῦ Θεοῦ νὰ καλλωπίζωνται, καὶ σὺν ταῖς παλαιαῖς ἐκκλησίαις, ἔγειναν καὶ πλεῖται νέαι ἐκ θεμελίων.

Γῷ αὐτῷ ἔτει ἔλαθεν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σουλταϊμάν ἔτων ὦν κγ', καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς κς' ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει.

Τῷ ζκθ' ἔτει Ἰουνίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ σουλτάν Σουλταϊμάνης φουσάτον ἱκπέων καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ', ὅστι; ἐπῆγεν εἰς τὴν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπολέμιζεν τὸ Ἀμπελογράδι (87), καὶ εἰς τὰς β' τοῦ Αὐγούστου παράλαβεν αὐτὸ, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν.

Εἰς τὰ σφκθ' Ἰουνίῳ... ἐποίησεν ὁ σουλτάνης Σουλταϊμάνης φουσάτον διὰ ζηρᾶς χιλιάδας σ', καὶ στόλον δεκακοσίους ἔδωκεν ἄρματα ἀρματα κάταργα, παράδας καὶ φούστες, καὶ ὤπῃεν εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ ἐπολέμη αὐτὴν δ.α πλείστον ἐλεπόλων ἀπὸ τὸν Ἰούνιον μῆνα ἕως τοῦ Δεκεμβρίου. Καὶ τῇ κ' τοῦ αὐτοῦ ἐπαρεδόθη ἡ αὐτὴ ἀόλῖα εἰς χεῖρας αὐτοῦ (88). Ἔδωσε δὲ ἀδειαν, καὶ ἐξέβη ὅστις ἤθελεν.

Πρὶν βασιλεύσαι οὗτος ὁ Σουλταϊμάνης, ἐπορεύθη τις Ἑβραῖος μάχος πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

A. M. A. C.

sium seu Tabrisium regiam Persarum sedem Sophinus deinde recepit, omniaque oppida quæ Selimes occupaverat.

7025 1517 Sultanus Selimes Cairum cepit, totamque sultani Ægypti domitam ditionem subegit. Sultanum victum captumque acerba morte affecit. Sultanus Barac, id est, rex benedictus ille appellabatur.

7029 1520 Septēbris die 26, postquam annos 9 regnasset impius Amiras, sultanus Selimes obiit: vir generosus, temperans et judex æquus. Christianos valde, præcipue vero Christi Ecclesiam dilexit. Imperante ipso multa Christianorum templa condita sunt. Integram libertatem antiqua templa diruta restituti concessit, dixitque ut omnes Deo consecratæ aedes ornarentur; præter antiquas igitur novæ multæ a fundamentis constructæ sunt.

201—203 Eodem anno filius ipsius Suleimanes annum agens 25 in imperii solium collocatus est Adrianopoli, Septēbris die 26.

7029 1521 Mense Junio sultanus Suleimanes, cum exercitu centum millium militum, tam peditem quam equitum, in Hungariam movit. Obsessamque Belogradum oppugnavit, et die Augusti 2 eam cepit; unde Adrianopolim reversus est.

7030 1522 Mense Junio conscripto ducentorum millium militum exercitu, classeeque ducentorum septuaginta velorum, cum trirēmium tum navium et dromonum apparatus, sultanus Suleimanes in Rhodum insulam trajecit, urbemque multis admotis machinis a mense Junio ad Decembrem usque oppugnavit, tandemque hujus mensis die 25 ei urbs misera dedita est. Libertatem abouidi omnibus, quicunque discedere vellent, fecit.

Priusquam hic Suleimanes imperium adeptus fuisset, ipsum adit quidam Hebræus magus, sicque allocutus est: Audi, mi sultane, et pro certo habe te regnaturum esse. Talia verba sultanus Suleimanes excepit interrogando, post quantum tempus id futurum erat? Respondit Hebræus: Tribus litterarum elementis id mihi cognitum; verum, per illa nam anni, menses vel alia temporis intervalla intelligenda sint, nescio. His et aliis, quæ ex

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Sultanus Selimes, juxta *Annales Turcicos*, Ægypto potitus est anno Hegiræ 923, cujus anni mens e Rabiul-evel seu prioris, die decima septima sultanus Ægypti Tommamhais, vel Tonum-bei Al-cairi media urbe suspendio necatus fuit. Cœpit annus Hegiræ 923 anno 1517, Januarii vicesimo quarto, feria septima. Neomenia Rabiul-evel coincidit cum Martii 24; ergo 17 erit Aprilis 9 feria quinta.

(86) Anno 926 Scherval mensis die 7, Selimem mortuum perhibent *Annales Turcorum*; cœpit annus 926 Decembris 23, feria 6. Ergo Neomenia Scherval cadit in Septēbris 14 diem. Ergo dies 26 Septēbris fuit Scherv. 13, non septimus. Die 17

ejusdem, qui fuit Septēbris ultima, Soleimanes thronum regium conscendit.

(87) Expugnatam Albam Græcam dicunt *Annales Turcici* anno 927, Ramadzani 25. Cœpit annus 927, anno 1520, Decembris 11, fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521, Augusti 4; ergo Ramadzan 25 fuit Augusti 28, non 29, ut Calvisius habet. Chronicum itaque perperam diem consignavit.

(88) Capta fuit Rhodus juxta *Annales Turcicos* anno 929, mensis Sepher 3. Cœpit annus 929 anni Christi 1522, Novemb. 20, fer. 5. Decembri. 22 fuit Sepher mensis 3. Differt biduo Chronicum ab Annalibus.

Γίνωσκε, σουλτάνε μου, ὅτι μέλλεις βασιλεύσαι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σουλτάν Σουλταϊμάν εἶπεν αὐτῷ, Ἐν πόσῳ καιρῷ; Ὁ δὲ Ἑβραῖος εἶπεν, Τρία στοιχεῖα γραμμάτων με διδάσκουν· οὐκ οἶδα εἰ χρόνοι εἰσὶ ἢ μῆνες ἢ καὶ τὰ ἄλλα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἄλλα ὅσα ἦσαν χρεῖα, εἶπεν ὁ σουλτάν Σουλταϊμάνης, ὅτι Ἐάν βασιλεύσω, δώσω σοι λοφᾶν ὅσον θέλῃς. Καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἐγγραφὸν ὁμολογίαν· καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἑβραίου ἐβασίλευσεν, καὶ τῶν στοιχείων ἀριθρομένων εὐρέθη ἀληθῶς ὁ Ἑβραῖος. Ἦλθεν δὲ ὁ Ἑβραῖος, καὶ αἰτήσας τὸν λοφᾶν κατὰ τὸ ἰδιόγραφον τοῦ ἀφεντός, καὶ λαβὼν αὐτό, καὶ ἄλλας πλείστας τιμὰς. Ἠρώτησεν δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τί μέλλει γενέσθαι. Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἦ κακῶς φερόμενος, ἢ καὶ ἀληθῶς ὡς ἐδιδάσκετο ὑπὸ τὰς μαντείας αὐτοῦ, εἶπεν, ὅτι οἱ Χριστιανοί, ὅπου εἶναι εἰς τὴν πόλιν μέλλει νοῦν ποιήσουν στάσιν, καὶ βασιλέα δοῦναι ἐνε τὴν σήμερον εἰς τὴν πόλιν· καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτῷ νὰ στασιάσουν κατὰ τοῦ σοῦ κράτους καὶ διὰ τοῦτο πρόβιθε ἡ βασιλεία σου νὰ τοὺς κόψῃς, ἵνα μὴ τελέσουν τὸ ἔργον. Ὁ δὲ συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. Καὶ τις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὀνόματι Πυρὶ Μπασιάδ· ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀθέσμου καὶ ἀδίκου ὁρμῆς. εἰπὼν αὐτῷ· Ἐ σουλτάνε μου, τὰ τοιαῦτα μεγάλα πράγματα ἀπὸ Θεοῦ εἰσιν· καὶ εἰ μὲν εἰσιν ἀπὸ Θεοῦ, οὐ δύναμεθα ἐναντιωθῆναι, ἵνα μὴ εὐθραθύμεν καὶ θεομάχῃ· εἰ δὲ εἰσιν ἐξ ἀνθρώπων, ἄφες ἡμᾶς τοὺς δούλους σου, ἵνα ποιήσωμεν τὴν ἐκδίκησιν. »

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔδειξεν ὁ Θεὸς σημεῖον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα· Τὸ μεσονύκτιον ἠγέρθησαν οἱ Τερθῆσιδες, καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, νὰ σαλαβατίσουν κατὰ τὸ αὐτῶν ἔθος. Καὶ ἐλθόντες· εἰς τὰ προαύλια τοῦ ναοῦ ἤκουσαν ψαλμῶδιαν, καὶ εἶδον καὶ φῶς μέγα ἐν τῷ ναῷ, καὶ πλησιάζαντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεωγμένας, καὶ φωνὰς ψαλμῶδιαι, τὸ Χριστὸς ἀνέστη. Καὶ ἀκούσας σπουδαίως ἔδοσαν γνωστὸν τοῦ ἀφεντός. Ὅστις ἦλθεν σωματικῶς, καὶ ἄκουσεν, καὶ εἶδεν ἐν ὀφθαλμοῖς, καλεῖσας ἵνα ἀναδοῦν εἰς τὰ ἀνηγόμενα. Νὰ σκοπεύσουν μήποτε ἔστιν ἐξ ἀνθρώπων, ἢ τοιαῦτα ἐνέργεια. Καὶ εὐθὺς ἐξέλειπεν καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ψαλμῶδία. Καὶ πάλιν ὤρμησεν, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς· εἰ μὴ πάλιν ὁ αὐτός Πυρὶπασιάδ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν.

Εἰς τὰ ρακβ' Ἰουλίῳ ἐπῆρην ὁ Σπανίας (89) τὴν Γένουσαν ἀπὸ σπαθίου, καὶ ἔκοψεν ἐν αὐτῇ ψυχὰς λε' χιλιάδας.

Εἰς τὰ ακγ' ἀπεστάλη ὁ Διχράτης Μπασιάδ ὑπὸ τοῦ Ἀμηροῦ σουλτάνου Σουλταϊμάνης εἰς τὸ Κάερο· ἵνα ὀρίξῃ αὐτό. Ὅστις διὰ φθόρον δίδει ἡγάπα ὁ ὀρθοῦς Ἀμηρᾶς· τὸν Πραι-Μπασίαν, ἀνυποστάσει, καὶ

A. M. A. C.

7930 1522

re erant, dictis, sultanus Suleimanes hæc ei dixit: « Si imperium adeptus fuero, mercedem, quantam volueris, solvam, » scripseque de ipsi præstenda mercede cavit. Fasces itaque imperii secundum Hebræi vaticinium suscepit, quod numero litterarum inito, verum fuisse patuit. Mercedem itaque ex instrumento scripto a principe Hebræus repetiit: cam accepit, multisque honoribus affectus est. Interrogavit porro sultanus Hebræum, quinam casus, dum ipse regnaret, futuri erant. Tum Hebræus aut animo malo pulsus, vel, quod verius, arte sua divinatrice edoctus respondit, Christianos, quandiu in urbe fuerint, in eo laboraturos ut seditionem excitent, imperatoremque constituent quemlibet, quo ducere adversus potentiam tuam rebellent: propterea tales, o sultane, rescindere et avellere debes, priusquam in hoc scelus prorumpant. Ipse ergo cum suis protosymbulis seu veziris de Christianis perdendis deliberat. Unus ipsorum, Pyri Bassa vocatus, a tam iniquo ac nefario impetu et proposito retraxit, eumque sic affatus est: « Mi sultane, tam magnæ ac arduæ res non nisi a Deo perfici possunt. Si namque isti a Deo sunt, non possumus adversari, quin et adversus Deum pugnare deprehendamus. Quod si ab hominibus fuerint, sine nos servos tuos vindictam de iis sumere. »

Hoc eodem anno tale signum Constantinopoli magna Paschatis Dominica Deus ostendit. Cum Dervisii media nocte, ut ipsis mos est, surrexissent, et ad S. Sophiæ templum venissent, juxta ritus suos orgia celebraturi; vestibulum ingressi psalmodiam audierunt, lumenque magnum in templo viderunt: propius deinde accedentes patentem portas conspexere, audieruntque voces canentium hymnum, *Christus resurrexit*. Quod ad sultanum accurate retulerunt, ipseque accessit, audivit et vidit oculis suis, jussitque ut attendere ad resonantes istos cantus, perpenderentque, num ab humana voce ederentur. Statim simul cum psalmodia lumen defecit. Iterumque sultanus de Christianis interficiendis vehementius agit, a quo violento consilio Pyri Bassa eum retraxit.

Mense Julio Genuam vi occupavit Hispaniæ rex, hominumque triginta quinque millia occisa sunt.

Ahmetes Bassa Cairum in Ægypto, ut provinciam regeret, a sultano Suleimane missus est. Invidiæ vero stimulis in Abrahamum Bassam percitus, quod apud sultanum gratia præ cæteris valeret, a Saleimane deficit, et contra eum rebellat: omnesque, qui in fide et obsequio erga Ameram prædictum stare voluerunt, de medio tollit. Provinciales Achmetem

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) Ο Σπανίας. Duce Prospero Columna capta fuit Genua ac direpta

ἐγένεν ἀντάρτης (90). Καὶ ἔκοψεν ὄλους ὄσους εὖρεν ὄπου ἤθελαν νὰ εἶναι εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ ῥηθέντος Ἀμηρῶς· οἱ δὲ οἰκεῖοι τοῦ αὐτοῦ τόπου ὕψωσαν τὸν ῥηθέντα Μπάσιαν καὶ ἐποίησαν αὐτὸν σουλτάνον, οὗ ὁ ἀδελφὸς ἦν Φλαμβουριάρις (91) εἰς τὸν Μωραῖαν, καὶ ἔστειλεν ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρῶς, καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν ἐν τῇ Μεθῶνῃ· τὴν ὄποιαν κεφαλὴν ἔκδειραν, καὶ ἐπῆραν αὐτὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἀχμάτης, ὁ νεωστὶ σουλτάνος ἐσύναξεν ὄλους τοὺς Ἑβραίους τοὺς ὕπ' αὐτὸν, καὶ ἔκοψέ τοὺς, καὶ τὸν βίον αὐτῶν ἐδήμευσεν, ὃς ἐσύναξεν ἐξ αὐτῶν βίον πλῆθος ἀπειρον.

Τῷ αὐτῷ ἔτει διὰ συνεργοῦ τοῦ ῥηθέντος μεγάλου ἀφεντῶς τοῦ Ζουλαϊμάνη ἐσκότωσαν μῆσα εἰς τὸ λουτρὸν τὸν ῥηθέντα Ἀχμάτ Μπασία, καὶ πάλιν ὁ τόπος ὄλος τῆς Συρίας ἐγύρισεν εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ μεγάλου ἀφεντῶς.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρῶς ἐξέβαλε πολλὰς φαμίλιας ἀπὸ τὰ κάστρη τῆς Ῥωμανίας, καὶ ὕπηγέ τας εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ Τοῦρκους.

Τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ τὸ παρελθὸν ἐγένετο λοιμικὴ νόσος παγκόσμιος, κυρίως δὲ εἰς τὴν Κρήτην· εἰς τὴν Ῥόδον, εἰς τοὺς Κορφοὺς, εἰς τὴν Ζάκυνθον, εἰς τὴν Ἄρταν, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐγένετο Περῖαν, καὶ εἰς τὸν Μωραῖαν σποράδην, καὶ εἰς τὴν Ἀθήναν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει Αὐγούστου εἰς τὰς ἧ' ἐπέρασεν ὁ Κούρτουγλης μετὰ κατέργων καὶ φούσεων, καὶ ὕπηγε τὸ μέρος τῆς Πουλίας, καὶ ἐπῆρεν ἕνα κάστειλλον.

A. M. A. C.

6930 1522 illum Bassam sultanum proclamaverunt : hujus frater in Morea Flabuziaris, id est Sangiacus, erat : quem Methonæ per satellites illum missos Amiras capite truncari fecit ; abscisso capiti pellem detraxerunt, et Constantinopolim asportarunt.

7651 1523 ~~204~~ Ahmetes vero nuper Cairi sultanus renuntiatu, cunctos sum ditionis Hebræos simul contractos interfecit, eorumque bona publicat, unde magnam pecuniarum vim corrasis.

Eodem anno, magno sultano Suleimano auctore, Achmetes Bassa in balneis oppressus necatur : rursusque Universa Syria sultani imperio subjicitur.

Eodem anno prædictus Amiras ex Romanicæ, id est Thraciæ, oppidis familiæ multas in Ægyptum et inter Turcos migrare fecit.

Eodem anno, etiamque superiori contagiosus morbus per universum orbem sævit, præcipue vero per totam insulam Cretam grassatus est, Rhodum, Corfunium, Zacynthum, Artam, Joannina, Peria : Moream passim Athenasque invasit.

Eodem anno, Augusti die 8, in Apuliam triremibus dromonibusque Curtogles trajecit, istiusque provinciæ partem populatus est, et castrum unum occupavit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) De Ahmetis Bassæ rebellionē nullum verbum facit Leunclavius. Jacobus Bosius part. III, *Hist. militiæ et religionis Hierosolymitanæ* lib. II, de Mustapha Bassa Soleimani, sororio in Ægyptum misso, et ab Arabibus Syrisque Alcairum, post cæsum ejus exercitum, compulso ac obsesso, historiam breviter descripsit. Ut illum liberaret rebellēque in ordinem egeret missus est cum ingenti exercitu Ahmetes Bassa, qui Mustapham illico liberavit, ad adventum sui famam pavore per-

culis rebellibus. Ahmetes vero ab Ægyptiis sultanus paulo post salutatur : quem ut reprimeret Soleimanes Abrahamum Bassam cum valido exercitu adversus Ahmetem mittit, Territi, qui ad Ahmetem defecerant, ut in gratiam cum Soleimane redire possent, errorisque veniam obtinere, illum in balneo se religionis causa lavantem obruant.

(91) *Φλαμμουιάρις*. Flammularius seu vexillifer, quem Turci Sangiakum appellant.

INDICES.

Revoctur Lector ad numeros grandiores textui Latino insertos.

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ECCLESIAE ET AULAE CPOLITANÆ.

(Codini liber de Officiis in hac nova editione incipit a col. 25; desinit 428; inde exorditur opus de Originibus CP. cui peculiaris index tribuitur.)

- Ἄβεστιάριος 246.
ἀγάπην διακονίζουσαν ποιεῖν 75.
ἀγγούριον 268.
ἀγγουριότης 38.
ἀγια 94.
ἀγιασμα 94, ἀγιασμάτων μεταλαμ-
βάνειν 79.
ἀγιασμός μέγας 306.
ἀγιος 91.
ἀγιοσύνη 120.
ἀγρυπνία 72, 320.
ἀδισιαν ἔχω 29, 30.
ἀδουμιάζειν 85.
ἀδουμιαστής 85, 198.
ἀδουμίον 198.
ἀένναος ποταμός 255.
ἀετόπουλα 14, 228.
ἀήρ 15, 221.
αἷμα καὶ ὕδωρ ζωοπαρόχου πλεν-
ρᾶς πεπληρωμένα θερμότητος
163.
αἰμαχθῆναι εἰ σάμῃ κυνηγετοῦν-
τα βασιλεῖα 39.
Ἄκαθίστον Θεομήτορος ἀγρυπνία
καὶ ὕμνος 321, 324.
ἀκούδιτα δέκα ἐννέα 301.
ἀκούμω 301.
ἀκριβοῦν 75.
ἀκρόπολις 108.
ἀκρωτηριασμός 87, 354.
ἀκωλύτως 8.
ἀλείπτῃ· ὁ τῆς Κρήτης Ἀνδρέα·
320.
ἀληθεύω 30.
ἀλλαγαι, ἀλλάγματα 67, 68, 313.
ἀλλάγιον 200.
ἀλλαξιμάριον 31, 254.
ἀλλάσσειν 67, 135, 313.
ἀλογον, ἀλόγιον 25, 37, 200,
245.
ἀμῶν 89, 357.
ἀμετακίνητος στάσις τῶν διακόνων
164.
ἀμηνάλιος, ἀμηνᾶς, ἀμηνᾶτος 243,
244.
ἀμπουλλα 149, 275.
ἀνά 99, 101.
ἀναθάρα 78, 89, 91, 93.
ἀναβάτος θρόνος 21, 259.
ἀνοσιβιάζω 7, 8, 14, 21.
ἀναγορευεσθαι 7.
ἀναγορευόμενος βασιλεὺς 88.
ἀναίτιος 68 ποι.
ἀνάκαρα 31, 254. ἀνακαρισται 31,
49.
ἀνακτιζεσθαι 41.
ἀναλόγων 44.
ἀναλογεῖον 274.
ἀναλώματα βασιλικά 98.
ἀναπίπτω 301.
ἀναστάσιμον τροπάριον 75.
ἀνοσηλῶσις τῶν νεκρῶν εἰκόνων
345.
ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν προκατήρητα
122.
ἀνεπίληπτος 149.
ἀνερωτήτως 45.
ἀνεψιός 8, 18.
ἀνευ δ' ὧν εἰρηται 106.
ἀνοικεῖον ἔστι 105.
ἀντ' αὐτοῦ 84.
ἀντι τῆς μικρᾶς λογίζεται σφρα-
γῖδος ἢ τοῦ βασιλέως πρόβλησις
105.
ἀντιδωρον 288, 365.
ἀντιθυμῶν 96.
ἀντικαθίστασθαι εἰς τόπον θανόν-
τος 376.
ἀντιμύνησι 145 ηγ.
ἀντίπανα 224.
ἀντικρόσωπα 147.
ἀνω ποταμῶν χωρεῖν λέγουσα εἰς
πηγάς, περιουσία 144. τὰ ἀνω
κάτω ποιεῖν *ibid.*
ἀξίωμα 7, 8, 16, 141. ἀξιώματα
ἀρχοντικά 133, 161.
ἀξιωματοῖς 97, 173, 350.
ἀπαράλλακτα συνήθων ἀγίων ἐθ-
ῶν 139.
ἀπαριθμεσθαι 7.
ἀπέρχεσθαι 79, 80.
ἀπήμων ὁ πόντος 119.
ἀπληχεῖν 245.
ὁ ἀποβαλὼν τὸν τεθνεῶτα 106.
ἀποκαλύπτειν κεφαλᾶς 90.
ἀπόλυσις 68.
ἀποπάττειν 73, 327.
ἀποσπογγίζω 71.
ἀποστολικά παραδόσεις 86.
ἀποτελούμαι κτύπον 57.
ἀργυρένδυτος 361.
ἀρμα 40.
ἀρματοῦν 270, 350.
ἀρτου κλάσμα θέλει φάγωμεν 188.
ἀρχὴ 165.
ἀρχιδιάκονος οὐ διὰ ἀρχοντικῶν
γίνεται 164.
ἀρχιερατικά στολίσματα 137. ἀρ-
χιερατικὴ φιλοτιμία 164.
ἀρχιμανδρῆται 105.
ἀρχιερατήτης 283.
ἀρχοντία 164.
ἀρχον· ὅπουλον ἀσκεπὲς 52, 228.
ἀρχιμὸς τῶν μελεθίων ὁ δομέστι-
κος 176.
ἀρχων μέγας 136. ἀρχων ἐκκλη-
σιων, εὐαγγελίου, κοντακίων,
μοναστηρίων 5. ἀρχων τῶν φέ-
των 5, 145.
ἀσεκρήτης 142, 241.
ἀσπρίζειν 259.
ἀσπροκόκκινος 26.
ἀσπρο, 239, 379.
Ἄτραβατικά γλαυδοὺς 335.
Ἄγουστων 88, 355.
αὐθεντεῖν 232.
αὐθέντης 16.
αὐθεντόπουλος 228, 232.
αὐτοχειρῶς 62.
ἀφαιρούντες καπούτζα γοντι-
ζουσι 75.
ἀφορίζειν 157.
ἀχειροποίητος τοῦ Χριστοῦ εἰκὼν
322.
ἀγθοφόρα ζῶα 245.
ἀγρῶτος 25.
βαθυδαίς 89.
βαῖον 91 βαῖων ἐσοτή 67, 311.
βαῖουλος 112, 210, 311.
βαλάντι. 421.
ἐν τοῖς βασιλείοις 356.
βασιλοπάτωρ 175.
βασιλικὸν αμεινον 246.
βερικοκόκκινος 19.
βέστια 245.
βηλόθυρα 288.
βῆμα 149.
βίγλις 22 84.
βιγλίω 84.
βιγλίστες 84.
βλάτια συνήθως πολιτευόμενα 20.
ἐκατόν 236.
βλάτιον 19, 20, 21, 22, 25, 50,
256, 257, 292. βλατιον κω-
δικι ἀοικῶς, δεδεμένον μετὰ μαν-
θύλλου 51, 237, 292.
βλάτιος 19.
βλέπειν τὰς εὐχὰς δευθεῖν τοῦ ἁρ-
χιερέως 138.

- βουλή καλίων 225.
 βουλευεῖν 256.
 βουλευτήριον 127.
 βουτιόν 26.
 βούττιον 245.
 βρεθία ἐν οἷς ἀναγράφεται κειμή-
 λια 133.
 βρύσο; 295.
 ἐν τῷ Γαλατᾷ ποτεστάτος Γενουί-
 τῶν 74. μοναστήρια 122.
 γαμικῶν ὑποθέσεων κριτῆς χαρτο-
 φύλαξ 4.
 γαμμάδια ἱμάτια 224. στιχάρια
 166.
 γαμματίζω 27.
 γεγωνότερα φωνή 74.
 γενικός λογοθέτης 186.
 Γένουα 75.
 Γενούται 75.
 γνήσιοι τεχνεῦτες 106.
 γονάτιον 141.
 γονυκλισία οὐ γέγραπται 334.
 γράμματα συγγωρητικά 157.
 γραμματικός 41.
 γυναικάδελφος 15.
 γύρος τῆς τροῦλης 22, 242.
 πρὸ τῆς τοῦ δειλινοῦ ὥρας 84.
 δελεία μικρά 319.
 δέμα 28.
 διποῦδοι 160, 364, 93. μανθο-
 φοροῦντες μετὰ λαμπάδων 160.
 δερματῶν λεπτά περιμήματα ἀφ'
 ὧν πιττάκια 133.
 δεσποινὸς; κλήρος 94.
 δεσπότης 173.
 δεσποτικαὶ ἑορταὶ 273.
 δευτερεῖα φέρειν ἀρχιερέως 165.
 δευτερεῶν τῶν ἱερῶν 152. τῶν
 διακόνων εἰσοδεῦει τοῦ; διακό-
 νου; 150.
 δευτερόπρωτα σάββατα 145.
 δεφένωρ τῶν κουραεῦντων 32,
 255.
 δῆμαρχοι 48.
 δημηγορέω 35.
 δι 269.
 διαβιβάζω 106.
 διαγέλαστο; 19.
 διαγνώσεις καλλιγραφῆς χαρτοφύ-
 λαξ 127.
 διαδέχεσθαι τὸν τελευταῖον 376.
 διακαιήσιμος ἑβδομάς 353.
 διακονητής ὁ σκερτικὸς 118.
 διακονία περὶ τὸ ἄγιον βῆμα 162.
 διακονικόν 355.
 διάκονοι τῷ ὠραρίῳ σημαίνουσι
 ἄλλοις τὸν καιρὸν τῆς ὀφειλού-
 σης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως; 168.
 διακόνων τάξις καὶ στάξις τῷ
 χρόνῳ ρυθμίζεται καὶ στηρίζε-
 ται, καὶ ἐστὶν ἀμετακίνητος; 164.
 διαλάμπουσα ἡμέρα 36.
 διαλεξι; 242.
 διαλυκτερεύω 81.
 διαφορώτερος; 103.
 διάφραγμα 99.
 διόμπτουλον 44, 275
 διθέλιον 269, 283.
 διθολός; 225, 369.
 διερμηνευτής 25.
 διερχεσθαι κατ' ὄνομα 198.
 δικαιοσύνη κατὰ παντὸς ἀνθρώπου
 καὶ δικαστηρίου μεγάλου προ-
 κάθηται χαρτοφύλαξ 127.
 δικανίκιον 17, 105, 105, 233.
 δικιτήσιον 379.
 διοικεῖν τὰ κινά 377.
 διοικητής 25.
 διόρθωσις σφλημάτων ψυχικῶν
 127.
 διάκος ἅγιος 221.
 διασπίθαμος 95.
 δομειστικατὰ 153, 176.
 δομειστικεῖον 258.
 δομειστικοὶ 153. οἱ δύο δομειστικοὶ
 χοροῦ δεξιῶ καὶ ἀριστεροῦ *ibid.*
 δούξ, δουκό; 18. δουκάς, δουκάδος,
 δουκαῖνα 178. δουκάτον 179.
 δραγόμενοι 270.
 δρακοντεῖον 283.
 δραττόμενος νομισμάτων σκορπί-
 ζει εἰς τὰ ἀρχοντόπουλα 98.
 δρομεῖς 255.
 δρουγγα, δρουγγος 189.
 δρουγγιστὴ 190.
 δρύφακτοι 134.
 δωρεῖται ἡ βασιλεῖα τότε τι τῷ
 δέμνι 79.
 δώρημα χρόνου καὶ ἰδίου πόνου
 ἔχει ἀρχιδιάκονο; ὑπεροχῆν 164.
 ἑβδομάς; διακαιήσιμος 333.
 ἐγγράφος παραδιδόναι 86.
 ἐγγύς χρυσοδούλου δύναμιν ἔχει
 79.
 ἐγκληματικαὶ ὑποθέσεις 130.
 ἐγκοπτος 18.
 ἐδάφος 67. ἐπ' ἐδάφους κρούειν
 35. ἐπ' ἐδάφους τιθέασι μίνουσος
 60, 298.
 ἐθνικαὶ φωναὶ 148.
 εἰκονοστάσιον 274.
 εἰκῶν τῆς ὀδηγητρίας 315.
 εἰρηνικά 74.
 εἰσοδεῦειν 150.
 εἰσοδεῦων 150.
 τῶν εἰσοδῶν τῆς θεοτόκου μνήμη
 80.
 εἰσοδος 363. μεγάλη 93. εἰσοδεῖ
 τε καὶ ἐξοδοῖ προσφερόμεναι καὶ
 ἐξερχόμεναι 41.
 ἐκβάλλειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς στέμμα
 96.
 ἐκβολή 30.
 ἐκγονος 166.
 ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου 46
 ἐκδικησι; 131.
 ἐκδικητής 87.
 ἐκκριτοὶ τῶν ἀρχόντων 102.
 ἐκμαγεῖον τοῦ προσώπου 167.
 ἐκφωνήσεως γίνεσθαι ὀφειλούσης
 καιρὸν σημαίνουσι τῶν τε κατη-
 χουμένων καὶ πιστῶν 168.
 ἐλαφρὸν φοσσάτον 84.
 ἐμβατεύει θεὸς εἰς γῶσιν 102.
 ἐναρξίς 45.
 ἐνδομόμενον 107.
 ἐνδημων εὐρίσκειται 79.
 ἐνδιδόσθαι 354.
 ἐνδυμενία 140.
 ἐνθρονισμὸς 139.
 ἐνθυμίζεῖν μουσικῶς; 138.
 ἐννάοξ; νενομισμένα; 107.
 ἐνοχή 5.
 ἐνοχο; 37.
 ἐντετυλιγμένα φάμουλα 83.
 ἐξάδελφος 61.
 ἐξάμιτον 362.
 ἐξαρχος 6, 157.
 ἐξιδιαζόντως 8.
 ἐξυπνιαστής 162.
 ἐξω τῆς μονῆς τὴν νύκτα διάγειν
 119.
 ἐξωκατάκοιλοι 118.
 ἐξωκατάκοιτοι 119.
 ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν πρόθεσιν 161.
 ἡ ἐπαύριον 72.
 ἐπιδελήματα χρυσοφάντα ἐτερό-
 χροα 224.
 ἐπιδομήματα 279.
 ἐπιγονάτιον 140, 141, 168.
 ἐπιδομήα 47.
 ἐπικόμβια 355.
 ἐπιλουρίκιον 112.
 ἐπιμάνειον 379.
 ἐπιμανίκιον 140, 169.
 ἐπιπλα 364.
 ἐπιρρίπτάρια 44.
 ἐπισκεπάζει διὰ δίσκου τὰ ἅγια
 221.
 ἐπιτήθειον 107.
 ἐπιτραχήλιον 167.
 ἐπιφάνεια 303.
 ἐπιφώσκουσα ἡμέρα 67.
 ἐπιωμάδιον 167.
 ἐρχεσθαι ἐξ ἀποδημίας 75.
 ἐταιρία 190.
 ἐταιρίαρχος ἐταίρους δεχόμενος
 36.
 ἔτη πολλά 56, 163, 278.
 εὐαγγέλιον ἀναγιγνώσκεται ἔξω
 317. ἔρχεται εἰς τύπον Χριστοῦ
 314. ἀναγιγνώσκεται κατὰ ἰσά-
 νην 317.
 εὐαγγελισμοῦ ἀγρυπνία 326.
 εὐαγγὴ λογοθέσια πάντα σκερτικῶν
 118.
 εὐκτικὸν μέλος 308.
 εὐλόγησον, δέσποτα 153.
 δι' εὐλόγου; αἰτίας 157.
 εὐμενίζεῖν θεόν 90.
 εὐμορφότατα ποδὰ 161.
 εὐρίσκεισθαι ὀπισθεν, ἐμπροσθεν,
 ἐκ πλαγίου 83.
 εὐρισκόμενος μετὰ ἀρχόντων 56.
 εὐτρεπισμένος μετὰ χασιδίου ἐμ-
 θροῦ 244.
 εὐφημία 55, 104, 151.
 εὐσηχίς 367.
 εὐχίαι γίνονται καὶ δειπνα 98
 ἐφαπλώματα ὠραιότατα 161.
 ἐφοδος πολεμίων 85.
 ἐχόμενα τοῦ βασιλέως; 94.
 ἐψοποιοῖς ἰδεστον πεπραγματευ-
 μένον 147.
 ἐως κάτω 22.
 ζάμιτον 362.
 ζέον καὶ ζέσις 163.
 ζωγραφικὸν πετάλιον 25.
 ζωσπαρόχου πλευρῆς αἷμα καὶ
 ὕδωρ 163.
 ζωφριον 289.
 ἡγεμονία 28, 85.
 ἡγούμενοι 140. καὶ καθηγούμενοι
 105.
 ἡεράνεος 15.
 ἡμεροβίγιον 84.
 ἡρέμα 35, 76.
 ἡρεμία 90.
 ἡσύχως ψάλλεται 74.
 ἡω; 229.
 θεία πρὸς πατρός 106.
 θεία παραδόσεις 86.
 θεὸς 8.
 θέμα 247. θέματα καὶ τάγματα
ibid.
 θεματικοὶ 247.
 θεοπροβληπτος 46.
 θεοτόκου παναγία 298. τῆ; Θεο-

- τόκου Νικοποιοῦ καὶ τῆς Ὀδη-
γητρίας εἰκὼν 315.
θεσφούρητος 46.
θεσπίζω 87.
θεωρία 49.
θεωροί 161, 162.
θριγγώματα 278.
θυμιατὸς 77.
θύρα ἐξωκατακόλων 132. θυρῶν
δομέτικος 159.
θύρια ἄγια 94.
θυρωρός 133.
Θωμαίτης 88, 354.
Ἰγκλινιστί 57.
ἀπὸ ἰδίκετου παρόντος 127.
ιδιόμελον 298.
ιδρομάχιον 14, 226.
ἱερὰ κατὰστασις 142.
ἱεράρχης 128.
ἱερεῖς ὑπὲρ ὅλης τεσσαρακοστῆς
φέρουσι πορφυρὰ στιχάρια 67.
ἱερομνημονεῖ 137. ἱερομνήμων
ibid.
ἱεροπρακτεῖν 136.
ἱερούμενος 127.
ἱεροκητοὶ κόμβοι 17.
ἱεποκόμων βασιλικῶν ὁ χαρτου-
λάριος ἐπιστατῶν 160, 191.
ἱσσοστάσις 7.
ἱστέον 99.
καβαλλαρίχιον 29.
καβαλλάριοι 181.
καβαλλαρίου διερχομένου τοῦ βα-
σιλέως 39.
καβαλλικέως 14, 229.
καβδάδιον 23, 229.
καθ' αἶμα συγγενῆς 106.
καθηγηταὶ τῶν Ἰουδαίων 319.
καθίστανται εἰς ρυθμὸν καὶ τάξιν
τὰ μελωδήματα καὶ μελωδοῦς
153.
καινὴ καὶ νέα κυριακὴ 334.
καλίγων βουλή 225.
κάλτζα 225.
καλύμματα ἱερὰ λίθοις κοσμού-
μενα 161.
καμάρα 101.
καμισάτοι 163.
καμισα 44, 163.
κάμπος λευκός 14.
κανακλείον 206.
κανδηλάπτης 154.
κάνεον, κανοῦν, κάνστριον, καν-
στρίσιο; 135, 136.
κανῶν καὶ κανόναργος 157. κανό-
νος μεγάλου ἀκολουθία 320.
καπάσια 37.
καρδινάριος 127.
ἐπὶ καρποχειρῶν αὐτῶν 49.
Καρηδῶν 375.
κασσιδὲς ἔχουσαι τουφία μικρὰ
227.
κάστρον, κάστρα, καστροφύλαξ,
καστροκτίστης, καστροκτισία,
καστρέσιον, καστέλη 271.
κατὰ δύο 77.
κατὰ ἱερωμένων δικαιοδοτεῖ 127.
κατὰ λιτὴν 127.
κατὰ μέρος 64.
κατὰ μικρὸν 50.
κατὰ τινα χριστιανὸν συνέρχεσθαι 120.
κατὰ τόπους 87.
καταγωγὴν προκαταλαμβάνειν 107.
κατάθεσις τῆς τιμῆς ἐσθίου τοῦ
θεοτόκου 82, 344.
κατὰ κηλέω, κατακλητικὸς; 119.
- καταντικρὺ 47.
κατάστασις 142.
κατεμπαδοὶ σφραγίσιν οἰκεταί; 127.
κατέργον 271.
κατέχομαι 91.
κατηχῆσαι; ἡμέρα 312. ὁ ἐπὶ τῶν
κατηχῆσεων 162.
κατηχούμενα, κατηχουμενεῖα 365.
κατηχουμένων καὶ πιστῶν 168.
κατόπιν 42.
κατουνεύειν, κατοῦναι, κατουνο-
τόπιον 83, 348.
κισμηλιῶν ἱερῶν ἐπιμέλεια 130.
κεκαλλωπισμένος; ἕως κάτω 22.
κεκλωσμένος 18.
κέλλιον 34.
κεφαλάδες μερτικοί 85, 349.
κεφαλαρέα χαλιναρίου 14, 227.
κεχυμένα νομίματα 98.
κηρόβουλα 256.
κηροδοχεῖον 275.
κηρούς διδόναι ἐν τῷ ἄμβωνι 151.
κηκλίδες 134, 361
διὰ κινναδάρεως ἄκρα λαμπάδος
βεθαμμένα 45, 256.
κίτρινα φορέματα ἄνευ μαργε-
λιῶν, πένθημα 106.
κιτρινοθέρανος 26.
κλαπωτὸς 233.
κλιβάνοι 37. κλιβανάρια 266.
ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ἱμάτια
224.
κοιαστωρ 24.
κοίμησις τῆς θεοτόκου 342.
τὰ κοινὰ διοικεῖν 377.
εἰς τὸ κοινότερον πρῶτος κατή-
νευχε 8.
κοιτῶν 34.
κόλλις, κόλλαδος, κολλίκιον 295.
κόμβος 17, 234, 355.
κομενταρίσιος 136.
κόμπος 19, 234.
κόμπωσις 14, 30.
κόνδυλος 17, 19.
κοντὰ 181.
κοντάκια 139, 155.
κοντάρια 93.
κοντολιῶν 181.
κοντόν 139, 181.
κόντος 181.
κοντοσταῦλος 181.
κοντοστέφανος; 181.
κόππος συμμεριστὸς 118.
κοπριτόριον 226.
κορτελίνο 266
κόρτη 266.
κορυφάδῃ τουφί; 227.
κορυφάντιον 241.
κορυφή 91
κουσουκλίου θείου χαρτουλάριος
191.
κούπα 245.
κουροπαλάτης 184.
κουροπαλατικίον 184.
κουρσεύειν, κουρσεύοντες 254, 255.
κουρσεύόμενα, κουρσονί*ibid.* ἀπὸ
τοῦ κούρσου 85.
κουρτζουδράκια 70, 318.
κράτται 93, 164.
κρατεῖν, κρητῶν 106.
κριτὴς ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων
4.
κρουστήρια 108, 383.
κρήματα τῆς ἐκκλησίας 3.
κρηώδης καὶ τεσσαρακοστὴ 59.
κρούειν βαρέας καὶ σιδηροῦν 154.
- Κυριακὴ ἀντιπίσσα 331. *v.ia ibid.*
ὀρθοδοξίας 345. *v.ia τοῦ Θωμᾶ*
334.
κύριος καὶ ἀθένητος ταυτοδύνα-
μον 16. κύριος 174.
κωθώνιον 78.
λαϊφ τῶν ὤμων περιτίθεται ἐπὶ
ὄρταριον 168.
λακίζω καὶ τζακίζω 247.
λαμπαδάριος 41, 68.
λαμπάς, 45, 67. μετὰ λαμπάδων
δεποτάτοι 160.
λαμπροφροεῖν 106, 380.
λασονάκτης 6, 154.
λεῖα 255.
λεῖος 17.
λεκάνη 70.
λεπτά ὄργανα 49.
λευκοφροεῖν 380.
λευχειμονεῖν 106.
λήξεως μακαρίας 118.
λίθρια ἐμπτηγμένα κυκλόθεν
91.
λιτανεύειν 346.
λιτὴ 5.
λίτρα χρυσοῦ 77.
λογῶδες τῶν μονοτρόπων 346.
λόγιον φάσκον 51.
λογογραφεῖν καὶ λογογράφος 134.
λογοθέσια πάντε ἀεκριτων εὐαγγῆ
118.
λογοθέτης γενικός 186.
κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον ἀναγινώ-
σκεται ὅλον 317.
λουρίκιον, λουρικίον καὶ λώρικον
239, 240.
λῶρον 268.
μαγκλάδιον εἰ μαγκλαδίται 268.
μανδύη, μανδύον, 168. μανδύας
ὄξυς 91, 105, 379. μανδύαι
ἐπισκόπων ἔχοντες ποταμοῦ; διὰ
τὸ διδαικτικὸν ὀφείλειν 379.
μανδύλιον 51.
μανίκια 63, 64, 167.
μανουάλιον, κηρομανουάλιον 275.
μαπάριον 224.
μαργαριταρέινος 13.
μαργάριος κοσμούμενα σκευὴ καὶ
καλύμματα ἱερὰ 161.
μαργέλλια 224.
μαρέσχαλκος 179.
μαρσύπιον 121.
ματζοδάρβουλον 243.
ματζούκιον 245.
κατὰ Ματθαῖον καὶ κατὰ Μάρκον
τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκειται
ὅλον 317.
μαῦρος, μαυροθάλασσα 239.
μβασίας 112.
μέγας 117.
ἀπὸ τοῦ μεγαλωτέρου μέχρι καὶ
τοῦ μικροτέρου 62.
μεγαλολογίται 42, 271.
μεθόριον 58.
μεθύουσι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ
τοῦ πληθῶς; ἄνθρωποι μετὰ τὸ
γεῦμα 32.
μελανειμονεῖν 106.
μελλονόμνη 107.
μεταγραφέντα - διὰ γραμμάτων
Ἑλληνικῶν 139.
μετάληψις ἁγία 5. τῶν θείων
μυστηρίων 164. εἰς μετάληψιν
ἁγία; εἰσάγειν 145.
μετάξα 93, 362.
μετάστασις τῆς θεοτόκου 343.

μέχρι ἰκανῆς ὥρας 52. μέχρι πίν-
τας νιθῆναι 71.
μηδική 362.
μήνυμα 375. μήνυμα ψηφισθεὶς ἢ
ἐκλεγείς δέχεται 102.
μινσίλιον 62, 63.
μίνος 58.
Μιχαὴλ ἀρχιστράτηγος 284.
μονάμπουλον 149, 276.
μοναστήρια περατικά 122. λεγόμενα
σακέλλη, σακούλιον 124.
μονή σεβασμία 30, 340.
μονοκόλλοι 26.
μουζάκιον 13, 226.
μουσιῶν καὶ διὰ μουσίων καλλω-
πίσειν 226.
μπάλλα, μπαούλος 112, 350.
μυστικῶς 90.
νεαράι 252.
νενομισμένον τι 89.
νεοφώτιστοι 145.
νηστία οὐ γέγραπται 354.
νηπτήρ 70, 71, 318.
νομικός, νομοδότης, νομοφύλαξ,
νομοδοτής 156.
νωτοφόρα ζῆμα 245.
ζηραμπέλινα χλαμύδες 355.
ὁπλὸ καὶ δια ζήρξ; 107, 108.
ὁ ἐπὶ τῶν στρατῶν 85.
ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων 11, 59, 141.
ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων 141.
ὁ τοῦ σακελίου 124.
ὁθόνη, ὁθόνιον 170.
οἰκειαχὰ 10. οἰκειχοί 86.
οἰκειχοί 100.
οἰνοχοῖον 300, 301, 337.
ὄνομασι 61.
ὄξύς 13. ὄξυ καβδόδιον 100.
ὄρθια φέρουσι σκήπτρα 38.
ὄριζει αυτοῖς ὁ βασιλεὺς εἰ, πολλὰ
ἔτη 55.
ὄφειλομένη ἀποδοῖσθαι τῷ βασιλεὶ
τιμῇ 75.
ὄφειλουσῆς γίνεσθαι ἐκφωνήσεως
καιρὸς 168.
ὄφφικια, ὄφφικιάλει 28.
παίγνιωται 238.
παιόπουλον 35, 228.
παναγία 298. παναγίας ὕψωσις
299.
παναγιάριον 298.
πάναγνος 322.
πανούφημοι ἀπόστολοι 81.
πανίον 38, 268.
πανυπερσεβάστος 177.
παπαλήθρα 170.
παπὰν ποιεῖν 210.
πάπας, πάππας, παππιά; 188.
παπούτζια 38, 318.
παρταγενομένου βασιλέως 120.
παρτακοιμώμενος τῆς σφενδόνης
185.
παρταμονή 275. παρταμοναί 265.
παράσημα οἰκεία 75.
παρτασι; 34, 44, 77.
παρδόβαλλοι 108.
παρεκβολαί 111.
παρεκλήσια 125.
παροιμία ἄνω χωρεῖν τὰς πηγὰς
λέγουσα 144.
πάσειν 327.
τὰ πατρία 111.
πατριάρχης ἐν τῇ παρειᾷ ἠσπάσειτο
παπὰν 120.
παύειν λαόν 141.
πέδλα διδοῖα 100, 369.

πέζευμα 29.
πεζεύω 14, 29, 3, 348.
πεζή 97.
πενταμοῖρα 255.
ἢ περιδελπτός 80, 311.
περιοδευτής 162.
περικοήσις 41.
περιτμήματα λεπτά τῶν ἑρμα-
τίων, ἀφ' ὧν τὰ πιττάκια 133.
περίχυτος 14.
πετάλιον 45.
πηγή 381.
πιγκέρης 55, 56, 58, 184.
πιλατικίον 49, 295.
πιττάκια 133, 164.
πλάγιον 25. ἀκολουθεῖν 82. πλα-
γίως ὑποχωρεῖν 60.
πλατέα μαργέλλια 22.
πλατύ 257.
ἐπὶ τὸ πλείστον 32.
πλησιόχωρος 102.
ποδαί 161.
ποδαί 161. ὁ ἐπὶ τῆς ποδαί; 6,
161.
ποιεῖν τὰ ἄνω κάτω 144. ποιεῖν
ὄφφικιον 179. ποιεῖ, τοῦ ἀρ-
γῆος 157.
ποιμαντικὴ δάδδος 233.
πολλά ἔτη 46, 55, 56, 278.
πολυχρόνιον, πολυχρονίζειν 52,
55, 163. πολυχρονίου εἶδος 46.
πορφύρα, πορφυρογεννητοί 302.
πορφυροῦν κίονιον 79, 359.
πρίγκιπος ἀζώμα 175.
πριμμικήριος ἀναγνωστῶν 6. τα-
βουλαρίων 6, 154.
προβάλλομαι 66.
προβλησι; 99, 101, 374.
πρόεδροι 377.
προέλευσι; 335.
προεόρτιον 305.
πρόθεσις 365.
πρόθυρον τοῦ βήματος 74.
προκαυήμενος 26. προκαθεῖσθαι
τῶν ἀρχιερέων 120.
προκυψί; 21, 48, 56, 255.
πρόμαχοι, 255.
πρόνοιαν ἔχει πάντων κτημάτων
οἰκονόμος 120.
προνόμια 87.
προπορεύεται λαμπαδάριος 68.
προσαγορεύειν 93.
προσκαρτερεῖ μέχρι τραπέζης 56.
προσκεφαλίων 299.
πρόσφυγες 151.
προταγή 555.
πρωτατῶ 86, 353, 354.
πρωύστερα 145.
πρωία; νηφουσι πλῆθους ἀνθρω-
ποι 32. ἐκ πρωίας 86. κατὰ τὴν
πρωίαν 32.
τὰ πρωτεία 165.
πρωτεκόμος 151.
πρωτοασκηρῆτις 142, 241.
πρωτοῖερακάριος 29.
πρωτοκανόναρχος 158.
πρωτοκυνηγός 10, 24, 39.
πρωτοσταριος 26, 41.
πρωτονωδελισσιμοῦπέρτατος 377.
πρωτοπαπῆς 150.
πρωτοπαπῆς 150.
πρωτοπρόεδροι 377.
πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον 175. τὸ
πρῶτος 377.
πρωτοστρατῶρ 9, 52.
πρωτοσύγκελλοι 105, 376.

πρωτοψάλτης 152.
πτερνοστήρια πτερνοστήριες 226.
πυρακτεῖν, πυρακτοῦν, πεπυρα-
κτωμένον ἔσται πάντως 259.
πυρεκδόλος, μετὰ πυρεκδόλων
σταυρὸς 249.
πυγωνάτιον 141.
ράδουχοι 184.
ραφή κατὰ ραφήν χαρτάρια 15.
ρηγάδες 178.
ρήγες 32. ρηγὸς ἀέθωμα 175.
ρήτωρ 144.
ρίζα 14.
ρόγα 260, 311.
ρογάτορες 260, 311.
ρογυεῖν 260, 311.
ρομπέρτος, ροπέρτος 112.
ροφαία, ροφαιοκράτορες 69.
ρουχαρεῖον 51.
ρουχῶν 223.
ροθμίζεται ὁδὸς καὶ στάσις τῶν
διακόνων χρόνῳ 164.
σάββατα δευτεροπρωτα 145.
σαγγί 253.
σάγιμα 50.
σαγμα 252. σαγμαρία *ibid.*
σακελα, σακέλλη, σακέλιον, σά-
κέλις, σακελάριος, ὁ τοῦ σα-
κελλίου 121.
σάκος 313.
σακούλιον 124.
σαλίδα 245.
σεβαστοκρατίριστα 108.
σεβαστοκρατῶρ νέον ὀνοματοποι-
θεῖ; 174.
σεβαστός 8, 9, 12.
σέδοτον 245.
τὰ σάλα 222.
σειρά 17.
σειρομάστη; 249.
σεκρετιδὸς διακονητής 118. σεκρε-
τικοί 241. ὁ ἐπὶ σεκρέτων 141.
σεκρετικὸν ἀζώμα 141.
σέλα, σάλλα 112.
σενατον, σηνάτωρ 242.
ὁ σερίφης τὸν τελευτήσαντα χαλι-
φάν οἰαδεχεται 376.
σημαία βασιλική 286.
σημαντρον 85. μεγα 134.
σημειοῦσθαι 128.
σηρική 362.
σιλέντιον 242.
σιλντιάριος 242.
σιτάνια 234.
σκαλαί 14.
σκαραινικον 229.
σκέπιον 14.
σκαπω 30.
σκευοφύλαξ, σκευοφυλάκιον 130
σκαδίων 220.
σκουτέλιον 65.
σκουφία 58, 268.
σκυλλομάγρονες 269.
σκυτεῖς 31 νοί.
σορός 81.
σουππεδιον 65.
σπάθη, σταθαροκυδικουλάριος,
σπαθία 251.
σπιθαιμαῖον μήκος 91.
σταλις βασιλικῶς 108.
στάσις διακόνων 164.
σταύλον 181.
σταυρίον 249, 283.
σταυροειδῶς 90.
στέμμα 50.
στεμματογύριον 100.

στέργω 84, 86.
 στερούμενοι τινές εἰσιν ἀπ' ἀλό-
 γων, ἀρμάτων 85.
 στεφανώματα 278.
 στεφανορία 97.
 στηλαῖος 245.
 στήλη τοῦ βασιλέως ἐπιπτος 28.
 στηρίζεται τάξις χρόνῳ 164.
 στιχάριον 166.
 στιχηρά, στιχος 138.
 στολή ἱερατική 44. καθημερινή
 βασιλέως 47.
 στολισματα ἀρχιερατικά 137.
 στόλος 23.
 στοιαστικῶς λέγω 32.
 στρατηλατικία 13.
 στρατιωτικοὶ κατάλογοι ἢ τάγματα
 247.
 στρατορικιον 30, 151.
 ὁ ἐπὶ στρατοῦ 85.
 στρεπτόν 50.
 στρογγύλη ἀσπίς 99.
 στρώσια 29.
 συδαλαρέα 239.
 συγκείμενον ἐκ λίθων 97.
 σύγκαπνοι 377.
 σύγκελλοι 376.
 συγκλητικὸς 88.
 οἱ τῆς συγκλήτου πάντες 98.
 συμμεριστὴς κόπου 118.
 συμπένθερος 12.
 συναμμένως 78.
 συναπταί 151.
 σύνθερος 7.
 συνοδικόν 82, 346.
 ἐν συνόδῳ κἀθηνται οἱ τῆς πρώ-
 τῆς πεντάδος 4.
 σύνταξις βασιλέως 48.
 συνυπουργὸς τῷ κανστρισίῳ 136.
 σύρμα 19.
 συρματίνος 13, 222.
 συρτά 29, 250.
 σύρτα 250.
 οὐσσωμος ζῶσα τριήμερος ὡς ὁ
 υἱὸς αὐτῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστῆσα
 299.
 σφενδόνη 20, 185.
 σφραγίζειν 66. σφραγιζόμενοι ἐκ
 δευτέρου χειροτονοῦνται ἀρχιε-
 ρεῖς 104.
 σφραγίς 104, 374 sq. μικρὰ, με-
 γαλὴ, πρώτη, δευτέρα *ibid.*
 ἀπὸ σχεδὸς ἀναγινώσκειν 241.
 εἰς σχῆμα χαιρετισμοῦ 94.
 σχιστόν ῥόχον 223.
 σχοινοπλόκιος 17.
 σχολῶν δομῆστικος 23, 264.
 σωλέας, σωλείος 91, 92, 360 sq.
 ταβουλαρίων περιμικτήριος 154.
 τάγμα 247.
 ταμπάριον, ταμπάριον 224.
 τάξις ἐκκλησιαστικὴ τοῦ δεποτά-
 του 93. ἴαξις τηρεῖν τοῦ διακό-
 νου 137.
 τασός 13.
 τασεία 222.
 ταυτοδύναμον 16.

τελετή 92, 93. τελετῶν γαμικῶν
 τελουμένων 108.
 περὶ τελουμένων ἰθίμων ἢ ἰθῶν
 γινομένων 171.
 ἐν τεμένει ἐκάστῳ κειμήλια 133.
 τένδα 228.
 τετραευαγγέλιον 317.
 τετράστυλον 15.
 τζαγγάς 31.
 τζάγγρα 246.
 τζαγγράτορες 246.
 τζαγκία, τζάγκαϊ 252.
 τζάκονες, τζακίως 247.
 τζηκούριον 243.
 τιμία ἐσθῆς τῆς θεοτόκου 82.
 τμήμα 88.
 τοῦδια 97, 227, 366.
 τοῦφα, τοῦφια 14, 30, 227.
 τραδίαι· χαλαμίδες 335.
 τράπεζα ἱερά 96. ἀγία 161. τοῦ
 ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀξίωμα 175.
 τρέυα, τρέδα 330. τρέυα μέχρι τι-
 νὸς ὀλίγου καιροῦ 75.
 τρικέφαλον 312.
 τροπαιοσχία 290.
 τροπάρια 46 sqq. 138, 155.
 τροῦλη 242.
 τρουλοῦσθαι 242.
 τυροφάγος 334.
 ὑελίνη ἀμπουλλα 149.
 ὕμνος ἀκάθιστος 321, 324. ὕμνος
 τρισάγιος 93.
 ὑπαπαντῆς ἑορτή 80.
 ὕπατος τῶν φιλοσόφων 183.
 ὑπερέχω πάντων 8. ὑπερέχουσι
 συνετάγη 118.
 ὑπέρπυρον 33, 291. ὑπέρπυρον
 πεπυρακτωμένον 259.
 ὑπήκοον λαόν 92. εἰς τὸ ὑπήκοον
 εὐμενῆς 87.
 ὑπ' αὐτῶν εἶναι καὶ ὑποτετάχθαι
 αὐτῷ ὁμολογεῖ 92.
 ἐν τοῖς ὑποθεθῆκασι ἦν ὄψφικιον
 τοῦ πρωτεκδικίου 118.
 ὑποθίθαζε τοῦτου τὸν Καίσαρα 7.
 ὑπογονάτιον 140.
 ὑποδοῦσι 108.
 ὑπόθεσις 40. ὑποθέσεις ἐκκλημα-
 τικαὶ 130. ὑποθέσεις ἀρχοντικές
 καὶ δημοσιακάς λογογραφεῖν
 135.
 ὑποκαμισον 70.
 ὑπομνήματα 136.
 ὑπομνηματογράφον 136.
 ὑποτασσειν 87, 354.
 ὑποταγή *ibid.*
 ὑποῦελιος 18.
 ὑπουργοὶ τῶν νοταρίων, 154, 270.
 ὑπόψηφος πατριάρχης 103. ὑπό-
 ψηφος δεσπότης 100.
 ὑψωσις τῆς παναγίας 299.
 φαῖός 19.
 φακεωλὶς, φακεώλιον 22, 50, 240.
 φασκον λόγιον 51.
 φελώνη 166.
 φλάμουλον 112, 283. πρὸ ἀπιτυ-
 λιχθῆναι φλάμουλα 85.

φλαμουλάριοι, φλαμουλάριοι: 283.
 φιλοτιμοῦμαι 140.
 φιλοφρονούμενος 107.
 φορέω, ἐφόρεσε Καντακουζηνὸς
 στεφάνου; 101.
 φορέματα, 19 sq. πρὸς βουλῆσεως
 φορέματα φορεῖν 77. πένθημα 106.
 φόρος 80.
 φουσαδῶν, φουσατόν 245.
 Φραγκόπουλος 135.
 φυάλις 290.
 φυλακή 124. τὴν φυλακὴν τῆς αὐ-
 τῆς ἐμπεπιστευμένους 184.
 φυλάξεις 42.
 φυτλία 32, 255.
 φωναὶ ἔθνικαὶ 148.
 φουσατατεῖν, φουσατεύειν 244.
 φουσατόν 244, 251.
 τῆς φωταγωγοῦ θεοτόκου 326.
 φωτισμός, φωτιστοὶ 145.
 φαῖώματα 97, 366.
 χαλινάριον 14.
 τοῦ χαλιφᾶ φθαρέντος ὁ σερίφης
 τὸν τελευτήσαντα διαδέχεται
 376.
 χαρτάρια, κατὰ βραβήν 15.
 χάρτιον 16.
 χαρτουλάριος 159. χαρτουλάριος
 ἱππων βασιλικῶν ὁ ἐπιστατῶν
 160, 191.
 χαρτοφυλακεῖον, χαρτοφυλάκιον
 128.
 χαρτῶα δικαίωματα 126.
 χασεῖδιον, χασδιον 25, 244.
 χειρόμακτρον 167.
 χειρόρτιον 25.
 χειροτονεῖν, χειροτονεῖσθαι, χειρο-
 τονία 371, 372. χειροτονοῦνται
 ἀρχιερεῖς σφραγιζόμενοι ἐκ δευ-
 τέρου 104. χειροτονηθεῖς 100.
 χορηγέω, χορηγεῖ θεὸς, εἰς τὴν
 γῆν 102.
 χορὸν πρώτου καὶ δευτέρου δῶο
 δομῆστικοῦ 153.
 Χριστουγέννων, Χριστουγενῶν,
 Χριστοῦ γέννα ἑορτὴ 43, 273.
 χρυσάσπρος 20.
 ἄνευ χρυσαφίου 26.
 χρυσόβουλλα 32, 256.
 χρυσοπέρανος 22.
 χρυσοκλαδαρικὸν ακιῶδιον καὶ συρ-
 ματῆϊνον 221, 222.
 χρυσόλευκος 30.
 χρυσοφάντα ἐπιδήματα 221.
 χρυσοχοϊκός 14.
 χῶμα 51.
 χωρὶς ἡγεμόνος τὸ καθέλου στρί-
 τευμα εὐρίσκειται 85.
 ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ 334.
 ψηφηφορεῖον 102.
 ψοφεῖν τοῖς χεῖλεσι 149.
 κατὰ τὴν ὥραν 35. μέχρι ἱκανῆς
 ὥρας 52.
 ὠμοφόριον 94, 168.
 ὠραιαὶ πύλαι 347.
 ὠράριον 168.
 ὠρῶ 168.

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE ORIGINIBUS CPOLITANIS

ET OPUSCULA QUÆ SEQUUNTUR ANONYMA.

(Hujusce novæ editionis col. 429-739.)

- ἀγαθοδότης 17.
ἀδελφοποιητός 167, 155.
ἀδισίκτης 80.
ἀκοντίας κομήτης 15.
ἀκροπολίτης 23.
ἀκρωτηριακά μέρη 29.
ἀλαθῆτως 55.
ἄλογον 84.
ἀμβλωπιάζειν 184.
ἀμνησί 61.
ἀνκαθαρίζειν 83, 89.
ἀνακλῖν 155.
ἀναλύσας i. q. τακεί; 94.
ἀναχωματισμός 104.
ἀνδροεικέλιον 59, 69.
ἀντζία; 37 in nota.
ἀντζοκοπεῖν 57.
ἀντζηλεῖν 34.
ἀντιπυκτής 144.
ἀντιπροσώπως ἐρώντες ἀλλήλους 9.
ἀπληχεύειν 73, 74.
ἀπληκτα 74.
ἀπόλωροι 50.
ἀπόψε 21.
ἀργυρινόυτος 144.
ἀργυρολίαντος; 66.
ἀριδῆλω; 40.
ἀρμαμέντα 75, 114.
ἀρμαμενταρίον 115.
ἀρνικοί πόδες; 20.
ἀσκεῖν 97.
ασκεπής 131.
αστρονόμου 61.
ἄτρον 23.
αὐταρχία 8.
βαγύλαι 167.
βαίτουλος 94.
βήσαιον 136, 140.
βίγλη 179.
ρίκιον 30.
βλάχον 95.
ροσθσία 195.
βουλιγίδιον 139.
γάτος 21.
γαματος 81.
ογενετο τὸν βασιλέα ἀθυμεῖν 438.
πὸ γενικόν 49.
γουνκλινή; 39, 43.
γοργονοιδής 34.
γυρίζειν 119.
γυρωθεν 41, 50, 135.
δεητικὰ πιστάκια 56.
διαφωτος 139.
διόωσιν i. e. πλήττει 185, 119.
ἐδοικῆθη ἡ γυνή 81.
διολισβέν 71.
δρομικός; 17, 61, 73, 150, 147.
ὄωοκαζωδον 16, 65.
εἰσομαριος; 56.
εγγλιασμένοι 140.
ἐγγόρηγος 22.
εἰκονοκύστης 98.
εἰς β, νομίσματα ὠνήσατο τὸν τό-
πον 88, 99, 134.
ἐκβάλλαι 175.
Ἑλλαδικός 86.
Ἐμπυγμα 40.
Ἐνζωδος 19, 44, 60.
ἐνθήκη 19.
ἐνθρονιάζειν 148.
ἐνίστορος; 54.
Ἐξάμον 45, 66.
ἐξέρκετα 180.
ἐξόδιον 47.
Ἐξοδος 142.
ἐπαρχῶν τὴν φόρον 28
ἐπιδαρύς 95.
ἐπίκουφος 53.
ἐπικυροῦν 83, 93, 96, 99, 102,
122. Cf. προσκυροῦν.
ἐπισκοπεῖν 71, 183, 189.
ἐπιστατεία ὑπάτων 12.
ἐπτάσκαλος; 76.
ἐργοδίστιον 21, 74, 118.
ἐργοστάσιον 21.
ζωστή 108, 125.
ἦκασι 20, 47, 48, 55, 60, 142,
176, 192.
ἦχέναι 192.
ἦλατο i. q. ἦλασεν 184.
ἦλιακός 86.
ἦλιοκέφαλος 176.
ἦσυχήσα; 118.
ἠαρρεῖν 189.
θεαμάτων 30.
θεματικοί 35.
θεματιον 31.
θίσις αστρονομική 30.
θηριωδίκης; 167.
θηροκόμος 39.
θησαντες 80.
θηρησκέματα 16.
θρονίζειν 89.
ιδικόν 19.
ικρίωμα 139.
ινδαλμα 176, 177.
ιπτόβυνο; θεός 169.
ιστορεῖν 37, 77, 176.
ιστορία; λίθιναι 46.
καγκελοθύριον 131.
καθαρίζειν 28, 31.
κάθισμα 134.
κάλαμοι βιφέντες 16.
κάμνειν βήσαλα 140.
κάμπος 26.
κανόηλα 56.
κανόνων ποιηταί 98, 113.
καρδιόζειν 80, 81.
καρσοκουμπάρη 80.
καροῦχα 44, 64, 168.
καστολλοῦν 115.
καταφατῆρνεῖν 127.
κατήνιον 35.
καθηρειπωμένον 11.
κελλῖον 142.
κερατίμβολον 119.
κερατίας 119.
κέρκος 110.
κεφαλοκιδνία 143.
κεδούριον 117.
κινθῆλιον 91.
κλειδόμενον 35.
κλειδώσας 139.
κοιτωνάριος 115.
κόλυμβος 19.
κόρτη 23, 41.
κουμούλιον 45, 66.
κουμπάρια 80.
κουμπάριον 81.
κούντουρον 57.
κουροπαλάτισσα 92.
κουρτίνα; 50.
κουρτοειδής 34. (κυρτοειδής; 176.)
κρικέλλιο; 50.
κτίζειν 21, 22, 23.
κτίτται μηχανικοί 29.
κυμβαλικός 144.
κωδικέλλιος 180.
κωδικέλλος 40.
κωλόδιον 137.
λαγαρική 143.
ληλατιζέειν 161.
λεπτοειδής; 34, 176.
λευκοφόρος 137, 138.
λεχμία χωνευτά 174.
λιθενδυτος; 175.
λιθοξοτος 45.
μαίτωρ 135, 140, 145.
μακροειδής; 85.
μάνα 120.
μαρμαρεύθετος 172.
μαρμαροῦν 28.
μεγαλομάρτυρ 31, 148.
μισάγιος 133.
μνημοθέσιον 17, 127, 148.
μόδιον 45.
μονή 25, 73.
μούλα 23.
μουσελα 148.
μουσιούν 141, 144.
μουσιώμα 147.
μύσας 139.
μυδρών 22.
ξενοτάριον 102.
ξηραμπέλιος 28.
ξυλόστεγος 16, 17, 73, 147.
ξυλότρουλλος; 89, 124, 147.
οἰκονομισιον 19. οἰστρολατήσας i. q.
οἰστρον ἐλαθείς 114.
ὄλκος ὕδατων 15.
καθ' ὄλοκληρον 161.
ὄπανθῆνα; 98.

ὀρθομαρμαροῦν 141.
 ὀρθομαρμάρωσις 140, 141
 ὀστιάριος 153.
 ὀψικεύειν 60, 180.
 ὀψίχιον 79.
 παιγνιώτης 80.
 παλατινοὶ ἄρτοι 16.
 πάμβροφος 155.
 παντάπορος 163.
 παντούρισμα 110.
 παντούρωσις 144.
 παρασκευή 15.
 πατοῦν 19.
 περσίκιον 145.
 πηγανούσιος 141, 175.
 πινός 82, 136, 137, 138, 141.
 πιστωρεῖον 102, 118.
 πιττάκια 35.
 πλακωτός 22, 104.
 ποδία 41.
 ποδίσκος 54, 69.
 ποιεῖν δέκα μῆνας 20, 97, 101.
 πολυποιικιλία 143.
 πονολύτρια 91.
 πόρτα 25, 43, 47.
 προδύσαντες 79.
 πρόκενσον 79. j
 προσκυροῦν 127, 142, 147.
 προσχειριάριος 135.
 ἐπίθιστο τοῖς συνοδεύουσι 176.
 ῥεγεωνάρχης 28.
 ῥίγλον 45.
 ῥόγα 48.
 ῥογεύειν 48.
 ῥοδοποιικίλος 141.
 σαγμάριον 139.
 σαργάνη 175.

σηκοῦν 51.
 σημειοφορικά 30, 41, 50.
 σκάλωσις 144.
 σκαπόβλιον 49.
 τὰ σκάριφα 147.
 σκεπάζειν 37, 52, 89, 131.
 στάμα 17, 40, 60, 168.
 στεφαναία πέτρα 134.
 στεφάνη τειγους 6, 12.
 στήλη καθεζομένη 38. ^α
 στηλοῦν 33, 34, 42, 58, 60
 στηλωτικός 55.
 στιχηρά 123.
 στοιχείον 56, 59, 185.
 στοιχειοῦσθαι 35, 36, 52, 55, 69,
 124, 185.
 στρογγυλόστεγος 111.
 στυράκιον 127.
 συγκοπή 19.
 συμπτωθῆναι 83, 110, 120, 126.
 συμπτώμενον 78.
 συνδρομή 93, 122, 143.
 συστημάτων 69, 131.
 σφενδών 19, 123.
 σφιγκτούριον 145.
 σχηματογραφία 25, 75.
 σωματοπράται 50.
 σωτηρικός 180.
 ταξιώτης 36, 68.
 τελειωθῆναι i. q. ἀποθανεῖν 192.
 τετραδίσιος 37, 43, 83.
 τετράπιπος 143.
 τετραπέρατος 57.
 τζυκαλάριοι 25, 69.
 τζυκανιστήριον 19, 22, 82.
 τραβία 28.
 τριακοντάφυλλον 75.
 τρούλος 141, 143.

τρουλοῦν 141.
 τρουλλωτός 82.
 τυμβοσύνη 9.
 τυπός 101.
 τυποῦν 145.
 ὑδροπίσιον 146.
 ὑποκαμισοδράκιον 145.
 φακεῶλιον 145.
 φαμίλια 20, 21.
 φαρμακολύτρια 106.
 φθαζόμενοι 174.
 φιλιππόδρομος 133.
 φουλκίζειν 85.
 φουλκώλητος 85.
 φυλακίτης 160.
 χαλδῶν 144, 146.
 χαλκήχυτος 175.
 χαλάστρα 165.
 χαραγή 176, 180.
 χελάνδιον 125.
 χριστοκάμαρον 108.
 χρυσέγκουστός 61, 177.
 χρυσέγγυτον 174.
 χρυσεμβάφης 34.
 χρυσέμβαφος 29, 34, 39.
 χρυσική ποσότης 138.
 χρυσοκάμαρον 107.
 χρυσοκέραμος 116.
 χρυσόπλαστος 29.
 ἐκ χρωμάτων στήλη 38.
 χυμευτὸν χρυσίον 142.
 χύνειν 49, 136, 141.
 χύσας 104.
 ψῆφα 88.
 διὰ ψηφίδων εἰκῶν 77. στήλη 65.
 ὠροσκόπει καρκίος 17.

INDICES

IN

DUCÆ HISTORIAM BYZANTINAM.

GLOSSARIUM

VOCUM GRÆCO-BARBARARUM.

A

Pag. 33. 'Απληκεύειν'. Πληκεύειν. Πληκείων ἦν. Eruditissimus vir Ismael Bullialdus Ducam per apocopen τοῦ α scripsisse putat. Constantinus in Tact. ἵνα πληκεύῃ ὁ στρατὸς εἰς ἀραιωτέρους τόπους. Meursius rescribat ἵνα ἀπληκεύῃ, ut statim ibidem scribitur bis aut ter. Leo, *Tactic.* cap. XIII, § 15. Καὶ ἐν ἑτέρῳ πλήκτω ἀπαλθεῖν. Idem M. legabat, ἀπλήκτω. Est autem πληκεύειν, seu ἀπληκεύειν, castra metari, vel divertere. Theophanes in Heraclio: ἠπλήκυσαν πλησίον Νινευῆ τῆς πόλεως. Vide ad Cedr. et Histor. Ecclesiasticam Anastasii in ἠπλήκυσεν.

Pag. 68. 'Αποκρισιάριος. Ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι. Apocrisiarius. Vide ad Cedr. Nicet. et Anastas.

Pag. 84. 'Αρματα. Arma. Auctor Græcob. Νασύρουσιν τὰ κάτεργα εἰς γῆν, ὁμοίως καὶ τ' ἄλλα μικρὰ μεγάλα παράυα καὶ ναταξερματώσων κρουπίε τε καὶ ἀρμια καὶ ἀρματα παντοῖα. Vide ad Cedr. Nicetani, Anastas. et Const. Manassem.

Pag. 171. 'Αρχιευνούχος. Archieunuchus, primus Eunuchorum.

Pag. 132. 'Ασπρον. Asprum. Numi genus argentei. Est enim ἀσπρον, album. Index in Iliad.

Græco-Barb. λευκώλενος, ἀσπρες ταῖς ἀγκάλαις. Dixi ad Nicetam et Anastasium.

Pag. 54 et 58. Αὐθεντίας. Αὐθεντία. Dominus, dominatio. Hinc αὐθεντίζειν et αὐθεντεύειν. Index Græco-Barb. Homericæ Iliad. παντάνακτες, οἱ πάντα ἐρίζοντες, καὶ αὐθεντεύοντες. Ducas pag. 62, 69, 129. Αὐθεντίζειν apud Theophanem. Anastasius vertit, præsumptuose gerere, in *Histor. Eccles.*, atque ita accipiendum videtur αὐθεντικῶς apud Codinum in παρεκβολ. ἔτι δὲ ἐὼρα ὁ χυδαῖος δῆμος αὐθεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοῦς Λατίνους, καὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐς αὐτῶν ὑπώπτεισιν. Idem Anastasius, αὐθεντικῶς, auctorabiliter vertit. Hodie ἀφαντής et ἀφαντία, dominatio, apud auctorem Chronici quod subjicitur Ducæ. Vide ad Cedren. et Nicetam.

B

Pag. 100. Βάλκα. Barca. Mathæus Paris. in Henrico III. *Locutus sui cum quadam barca.* Vide ad Nicetam.

Pag. 35. Βάνδορ. Vexillum. Vide Glossar. ad Cedr. et Theophylact. Simocat.

Pag. 98 et 103. Τὸ Βασμουλικόν. Vide Iliad. Not. et ad Nicetam.

Pag. 6. *Βεζήριδος*. Vestri, visirs, consilarii.
Pag. 192. *Βεστιπρατήριον*. Vestium forum. Vide ad Cedren. in πρωτοβουστάριος, et Nicetam in βεστάριον. Et ad Const. Manass.

Pag. 155. *Βίγλα*. Vigilia, custodia. Continuator Theophaus in Theophilo, καὶ τοῦ τουτουῦ σπόλου ἀρχηγὸς ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος οὕτως Ὀροφύρας λεγόμενος. Utuntur Leo et Basilius in *Naumachicis*. Vide Gloss. ad Cedr. Nicet. et Anastasinm.

Pag. 99. *Βικάριος*. Vicarius. Vide ad Anastasil *Hist. eccles.* in ea voce.

Γ

Pag. 107. *Γαλιώτης*. *Galiote*, *Brigantin*. Galea minor diminutivum τῆς γαλέας, vel γαλαίας. Nam utroque modo scribitur. Leo, *Tact.* cap. xix, § 74. Καὶ τὰς γαλέας. In § autem 10 ejusdem capituli, scribitur, γαλαίας. Mathæus Paris. in Henrico I. *Navibusque rostratis, quas Galeias appellant*. Italicum *galea*, Hispanicum *galera*, Gallicum *galère*.

Pag. 111. *Γάρδια*. Παραφυλαχὴ, Custodia, *la Garde*.

Pag. 36. *Γενητζάριδες*. Ἀργυρωνήτους σὺν αὐτῷ δούλου ὁδὸς καλοῦσι γενητζαρίδας. *Servos pecunia emptos, quos genitazaridas vocant*. Qui et γιανητζάριδες. Auctor anonymus : ἔχει καὶ γιανητζάριδες χιλιάδες δέκα πέντε.

Pag. 76. *Γενητζέρι*. Genitzerl.

Pag. 201. *Γυρεύειν*. Redire. Vide Gl. ad Nicet. et Indicem.

Δ

Pag. 56. *Δέσποινα*. Imperatoris uxor vel mater, ut pag. 8, δεσποίνης Ἀννης. Codinus, *de Offic.* cap. v, editi. Reg. num. 27, πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ (alii μάναν ἄ) καὶ τὴν δέσποιναν τὴν γυναίκα. Theophilus, Institut. ii, tit. 6, in fine. Vide ad Nicetam. Nota obiter, μάναν pro matre. Auctor Græco-Barbarus : ἔλασε μάνα τὸ παιδί, καὶ τὸ παιδί τὴν μάναν. Vide ad Cedr. in ea dictione.

Pag. 61. *Δεφενδεύειν*. Defendere. Hinc δεφένδεις, defensio. Acropolites pag. 6. Vide ad Nicet.

Pag. 147. *Διακαινισμός*. Diacanesimus. Vide Notas, et Jacobum Gretserum iii observ. in Codinum cap. 14.

Pag. 30. *Δούκας*. Dux. Vide ad Cedrenum, et ad Nicet. in κίντος.

Pag. 87. *Δροντζάριος*. Præfectus classis. Vide ad Cedr. et Constant. Manass. Huic suberant comites. Vide in Κόμης.

Ε

Pag. 106. *Ἐροδίνως*. Ordine. Eustathius II. ψ, ἐνορδίνως ἴσταντο. Theophanes in Justiniano juniore : διατάρξας τοὺς ὄπλο τοῦ οἰκείου πατρὸς ἐνορδίνους γεγονότας τύποις, αλ. ἐνορδίνως. Sic ἐνορδίνους δικασταί dicti et ἐνορδίνον δικαστήριον, Judices ordinarii, et judicium ordinarium, apud Theodorum Hermopoliten, lib. vii, tit. 2, et apud Constantinum Armenop. *Epitom.* lib. i, tit. iv, § 61 et 62. Qui et ὀρδινάριοι δικασταί in Novella cxi, cap. 5, Ἐμβαθμοί, in Basilicis, ut ὀρδινάριος ἄρχων, apud Synesium epistola cxlii. Utrunque autem dicitur ἀπὸ τοῦ ὀρδίνου, sive ordine. Orus Apollo ἱερόγλυφ. cap. xciv, al. xc, αὐταὶ γὰρ ἐαυτὰς φυλάττουσι γρηγοροῦσαι κατ' ὀρδίνον ἐν πάσῃ τῇ νυκτί. Constantinus in *Tacticis* : Ἐχοντα ὀρδίνους ἀπὸ δέκα εἰς ἀνδρῶν. Et paulo post : Καὶ οἱ μὲν ὀρδίνου τῶν πεζῶν ἐνδὸς ἐκάστου τάγματος, etc. Leo, *Tactic.* cap. ix, § 55, εἴτε ἐν ὀρδίνῳ, εἴτε ἐν παρατάξει. Eustathius ad II. α : Ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀμηρικοῦ ὄβελου, καὶ τὸ γραφικὸν σημεῖον μεθηνεκταὶ ὁ ὄβελος, ὃς ἐστὶ γραμμὴ τις εὐθεία προτιθέμενη μὲν στήλων, ἥτοι ὀρδίνων, ἔξω. Auctor anonymus pœnar. adversus monachos delinquentes, inter scripta Basilii M. repetens : Εἰ τις οὐκ ἀσφρ εὐλογίαν εἰς τὸν ὀρδίνον αὐτοῦ. Et ibid. : Εἰ τις μεθιπτά

τὸν ὄβελον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὀρδίνου τῆς ὀπηρεσίας. Hinc ὀρδινάλως. Glossarium ms. ὀρδινάλως, ἔξῃ, μετὰ ταῦτα. Et ὀρδινεύειν, et προορδινεύειν. Leo, *Tact.* cap. xvii, § 51. Καὶ οὕτως προορδινεύειν γρητὰ βάνδα. vel ὀρδινάζειν. Alerius Rharturus Doct. ii. Διτάζει περὶ τοῦ οἴκου σου, ὀρδινύζει τὸ σπῆτι σου. Auctor Græco-Barbarus : Καὶ τ' ἄλλα τὰ ὀρδινύσαι. Corona pretiosa : præparare, vā ὀρδινύσαι. Index in *Iliad.* Græco-Barb. Παρασκευάζει, ὀρδινύζει.

Pag. 145. *Ἐνωτικοί*. Unitati adherentes, et pag. eadem, ἐνωτικὴ λειτουργία. Ἐνωσις. Pag. 143.

Ζ

Pag. 188. *Ζαροβοτάναι*. Machinæ bellicæ.

Pag. 37. *Ζατρίκιον*. V. Notas, et dicta ad Cedren. in τάβλα.

Pag. 86. *Ζιχίδες*. Monachi Turcici.

Θ

Pag. 86. *Θέμα*. Provincia. Vide ad Cedrenum.

Κ

Pag. 50. *Καβούρ*. Indellis.

Pag. 119. *Καδδηνάλως*. Cardinalis. Theod. Bals. ad Nomocanon. Photii tit. viii, cap. 1, ὡς καδδινάρου. Sic in ms. cod. quo usus est Meursius, nec eget emendatione, ut ipse putabat. Vide ad Nicetam.

Pag. 25. *Κάδης*. Judex Vide Meursium.

Pag. 8. *Καθοσιώσις*. Pro, καθοσιώσεως ἔγκλημα. crimen majestatis. Dixi ad Theophilum Institutionis iv, tit. ult., § 3, et Salmasius ad *Hist. A. Scriptores*.

Pag. 64. *Καλόγηρος*. Joannes Moschus Limon, cap. 45. Hodie καλόγηρος. Vide ad Nicetam.

Pag. 197. *Καμπάνα*. Campana. Hinc καμπανάριον, pro turri, in qua suspenditur campana. Astrampsychus, ἐν τῷ Πυθαγορικῷ λαξευτηρίῳ, δηλοῖ εἰς ὄδον καὶ μακρὸν καὶ ὄψηλόν τι, ὁμοίον πύργῳ στύλῳ καμπαναρίῳ.

Pag. 33. *Κάμπος*. Campus. Theodorus Lector. *Eccles. Hist.* lib. i : Ἐν ταῖς λιταῖς ταῖς γενομέναις ἐν τῷ κάμπῳ, occurrit sæpe apud eumdem. Alexander monachus, de Inventione S. Crucis : Ὁρθῆ αὐτῷ ἐν κάμπῳ διάγοντι μετὰ τῶν στρατιωτῶν περὶ μεσημβρίας στηλοειδῆς σταυροῦ, quæ totidem verbis exstant in Julii Pollucis Chronico hactenus inedito. Theophanes in Justiniano Jun. Τοῦ δὲ λαοῦ σκορπισθέντος ὡς πρόσβατα ἐπὶ τοὺς κάμπους. Index *Iliados* Græco-Barbaræ : Πεδιάδες, οἱ κάμποι. Item πεδίων, κάμπων.

Pag. 181. *Καπιτάνος*. Dux. Capitaneus. Concilium Florentinum sess. xxv : Ἐστὶται γὰρ κατὰ τὸν καιρὸν καπιτάνιον ἐν τῇ Βενετία ἐτοιμάσαι κάτεργα. Concilium Ephesinum act. vii. Magnificentissimus Capitaneus principi et clero scripsit.

Pag. 118. *Κάρβουρον*. Κάρβων in Basilicis, carbo, et δενδοκάρβωνες, Græci ad l. 5, § 2. D. ad exhibendum καρβωνάριος, carbonarius. Heliadius apud Photium dicit ἀνθρακίς δ ἐν τῇ συνηθείᾳ καρβωνάριος.

Pag. 233. *Καρπίδες*. Advæne.

Pag. 169. *Καστέλιον*. Castellum. Anonymus in Romano imp. Ἐν ἐτέρῳ ὄχρωμάτῳ καστελλίῳ. Hinc καστελλίου. Theophanes in Phoca. Φέρων πλεία καστελλόμενα ἔχοντα ἐν τοῖς καταρτίοις κηώτια καὶ σιχόνας τῆς θεομήτορος. Vide alia Glossaria.

Pag. 40. *Καστελλάρια*. Regio.

Pag. 40. *Κάστρον*. Oppidum. Auctor anonymus in Vita Basilii imperatoris, κατὰ τοῦ κάστρου Εὐριπίου ὀπλίζεται. Cedrenus de eodem pag. 580. Τῇ πόλει ἐπιτίθεται τοῦ Εὐρίπου. Hinc καστρομωγία, civitatum expugnatio. Vide ad Cedrenum, Nicetam, et Indicem Gloss. Anastas. Historie.

Pag. 202. *Κάστρα*. Triremes. Concilium Florentinum pag. 567, editi. German. Auctor Græco-

Barb. Ναδρουσιν τὰ κάτεργα εἰς γῆν. Vide sup. in καπίναος. et Gloss. ad Nicetam.

Pag. 142. Κέλλη. Cella monachi. Anonymus in Constantino Leontis F. Μόλις διελθὼν ὁ ἀναξ ταῖς κέλλαις τῶν ἱερῶν πατέρων καταλιθίων. Et : πρὸς εὐς κέλλας τῶν ἱερῶν πατέρων ὑπενόησεν.

Pag. 143. Κελλίον. Cellula. S. Athanas. in Serm. de imag. D. nostri Jesu Christi. Refertur autem Synod. Nicen. II, act. 4: Χριστιανὸς εἰς ἑλαβεν ἐν οἰκίῳ κελλίῳ παρά τινοσ, Theodorus Studita in Testamento suo nondum Græce edito : οὐ κτίση μαθητὴν εἰς τὸ κελλίον σου ματρίκιον προσπαθῶς. Anonymus Scriptor in Leone imp. Ὁ δὲ Σαμουὴλ· εἰ βούλει πληροφορηθῆναι, ψηφίω, οὐς βούλει, εἰς τὸ ἐμὸν κελλίον ἀπόστειλον. Adde Novellam c. 11, cap. 4, et Glycam, pag. 287, edit. Reg. Non solum autem pro monachi cellula κελλίον arripitur, sed et pro ædicula, vel cubiculo interiore etiam principum. Palladas ἀνθολ. lib. II, tit. κλιχ, epigrammat. 7 :

Τῷ περιόρητι κωλοῦντι τὸ κελλίον ἐχθὲς ἔδωκα. Hinc κελλίωται pro monachis, et pro ministris interioris cubiculi apud Chalcocondyl. pag. 247, et Phranzen. De his etiam Nicetas pag. 326. Vide ibid. Glossar. in v. κελλίον. Vide etiam Glossar. ad Cedren. in eadem voce. In ms. tamen cod. Chalcoo. κελλίωτην legitur.

Pag. 47. Κλεισοῦρα. Clusura. Joannes Europalates pag. 844. Ἀπὸ τῆς κλεισοῦρας τοῦ Ποδαῦδου, ἀφικνεῖται εἰς Κιλικίαν. Codinus in Περικηλοῖαις, ἀπικνωμένη ἐν τῇ κλεισοῦρα τῆς μάκρης. Vide ad Cedrenum, Nicetam et Anastasium.

Pag. 291. Κληροί. Evocati. In ora Regii codicis, Pregati.

Pag. 87. Κόμης. Comes. Suberat drungario. Qui vulgo hodie comite dicitur, a Provincialibus autem comé, multum distat ab hoc comite ; hic enim tribus aut quinque tremibus præficietur, earumque dux erat, ut scribit Leo imperat. Tacit. cap. XIX, § 23. Ille vero remis intentus est, remigio præest, curatque ut remiges remos impellant prout res exigit, vel etiam ut vela deducant, aut erigant. Denique signo dato præcipit quemadmodum remos agant, et segnis remis incumbentes coercet. Nec etiam huc pertinet πρωτοκόμης, qui cæteris comitibus præerat ; nam hodie singuli comites singulis tremibus præficiuntur, nec alter alteri præest. Habet tamen comes qui vicem ejus expleat, si ipse absit, quem nos subcomitem appellamus, *subcomé*. Vide Codinum de Offic. cap. 5, num. 93, et Glossarium ad Nicetam.

Pag. 198. Κοιροῦσι. Excurrere.

Pag. 106. Κοιροῦσαι. Prædari. Hinc κοῦρσον, pro incursione et præda. Continuator Theophanis in Theophilo : Τὰ μὲν τῶν Σαρρακηνῶν κούρσα ἐπ' ἄλλον δὲ τινὰ τόπον ἐξελαύνειν ποιήσας. Alius auctor in Vita Basilii imperat. κούρσον κατὰ τῆς λεγομένης Ζαπέτρας ἀπέστειλεν ἐπιλέκτων πολεμιστῶν. Scriptor anonymus in Romano Constantini F. ἐλάσει κούρσα, καὶ αἰχμαλωτίσαι, καὶ κραδεῦσαι τὴν ἑνωμαίχην γῆν. Vide ad Cedr. et Nicetam.

Pag. 12. Κράτης. Rex Ungaris, Bulgaria, Servii. Joannes Cantacuzenus libro III, cap. 89. Τῷ δὲ ὑπὲρ τῆν τοῦ Κράτη παρτέχοτο προσηγορίαν. Vide Pandecten Turcicum Joannis Leunclavi cap. 54.

Pag. 198. Κύρις. Dominus. Vide Glossarium ad Cedr. et Anastasium.

Pag. 198. Κύρος. Dominus. Exstat apud Chalcoo. pag. 264, qui et κύρ, Chir, apud Leonardum Chienicem. Hodie etiam κύρος dicunt.

A

Pag. 21. Δαίρα. Amphora. Hodie sigulus, λαγυζ; dicitur.

Pag. 53. Δεγαῖον. Legio. Vide Glossarium ad Nicetam et Manassem.

Pag. 202. Δόρα. Merces,

M

Pag. 59. Μαρίτωρ. Qui et Μαίστωρ. Magister. V. Gl. ad Constant. Manassem.

Pag. 164. Μαρούδλια. Candelabra. Vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 54. Μαρξέσιος. Marchio. Qui μαρξίος; Joanni Cantacuzeno, Hist. lib. IV, cap. 3, et Annæ, Alex. VII.

Pag. 169. Μεγαδοῦξ. Magnus dux.

Pag. 58. Μεγαμαρίστωρ. Magnus Magister. Le grand Maître de Rhodes.

Ibid. Μεσάζωρ. Μεσάζεν, Β-ζύρησ. Consiliarius. Vide Not. ad pag. LXXVII. Auctor Græco-Barbarus in historica narratione de Belisario : Βουλόνουσ ὁ μεσάζωντες. καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας, id est, ut videtur, consiliarii principis. Habet et alias significationes, aut certe varia ejus ministeria. Joannes Cantacuzenus, Histor. lib. III, cap. 36, Μεσάζων βασιλίδε ἦν. Vertunt : Imperatrici aulæ præfectus, nive curator. Hinc μεσάζεν, lib. ejusdem cap. 43, τὴν μὲν τοῦ μεσάζεν ὑπηρεσίαν ἐνεχειρίσθη. Officium administratoris obtinuit. Eundem esse putant cum eo quem JC. Comitem rerum privatarum appellant. Vide annotationes eruditissimi viri Jacobi Pontani ad lib. I, cap. 2. Corrigendus hic est Nicetas Manuelis Comment lib. I, num. 3, pag. 37 edit. Reg. ubi legitur. Μελεδωνὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστήρα διαταγμάτων. Puto enim Nicetam scripsisse : Μελεδ. δὲ καὶ τῶν, etc., et illud, μεσεύοντα, irrepsisse in contextum cum interpretationis vice, vel ex codice Nicetæ Græco-Barbaro in ora ascriptum esse. In codice enim Græco-Barbaro sic habetur : Μεσάζοντα δὲ τῶν οἰκείων ὑποθέσεων. Ὑποθέσεις igitur sunt διατάγματα · et ita ea vox accipienda apud Codin. de Offic. cap. I, num. 9. In Indice Nicetæ, μεσάζων exponitur, φρονιστής. At in Glossario ita scribendum : Μεσάζων, μελεδωνὸς καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστήρα διαταγμάτων. Vide ad Codin. de Officiis.

Pag. 142. Μονάδοισαι. Μονάστρια. Moniales. Vide Glossar. ad Const. Manass.

Pag. 40. Μπαιούλοξ. Ballivus. V. Meurs. in hac dictione

N

Pag. 197. Νάρθηκας. Pro νάρθηξ. Vide ad Cedrenum.

Pag. 51. Νοτάρας. Notarius, qui aliis νοτάρος. Vide ad Cedr.

Ξ

Pag. 123. Ξορίδες. Sic legatur in scripto codice quo usus est Meursus. In Regii codicibus sic habetur; καὶ οἱ τῶν θυρῶν πρωτανεῖς βέξερδες οὕτω καλούμενοι τοῦ βασιλέως ἀγγελιαφόροι.

O

Pag. 140. Ὁρταγή. Sodalis. Vide Not. pag. 265.

Pag. 201. Ὀσπίτια. Domus. Scriptor anonymus in Romano imper. Καὶ σταύλους ποιήσας καὶ ἐσπεὶ κάλλιστα, καὶ κραδατοστρώσια διὰ τοὺς εἰσερχομένους πάντας ἐξωτικὸς καὶ δίκας λαμβάνοντας κατασκευάσεν. Auctor Indicis in Homeri Iliad Græco-Barb. Οἰκίας, τὸ σπῆτι κατασκευάσεν. Vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 268. Οὐλανίξ. Vide Glossar. ad Cedr. in κούρσωρ.

Pag. 91, 170, 172. Ὀφφικιάλιος. Officialis, seu magistratus. Theodorus Hermopolites libro VI, tit. 2, exponens. § 3 D. de Offic. procons. Ὁ μόνον δὲ τὸν ἀνθύπατον διορίζεται τοιοῦτόν τι μὴ πράττειν, ἀλλὰ καὶ πάντα ὀφφικιάλιον.

Pag. 76. Ὀφφικίον. Officium. Joannes Europalates in Isaacio Commeno : Τὰς τῶν ὀφφικίων ἔδσεις αὐτὸς πρώτως περιέτεμεν. Joannes Cantacuzenus, Histor. lib. IV, cap. 53 : Ἴνα τὰν θέλωσιν τινὲς τῶν ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἀρχόντων τυγχάνειν ὀφφικίων. Vide Nicephori Callisti tom. II, pag. 524.

Pag. 9. *Ὀφρμικίου*. Officio et dignitate aliquem augere.

Π

Pag. 159. *Παραπόρτια*. Portellæ. Vide ad Cedr. et Nicet.

Pag. 69. *Πάτρων*. Patronus. Horapollo. Γερογλ. XLVII. ἄνθρωπον προσφεύγοντα τῷ ἰδίῳ πάλτρωνι. Vide Euripidis Scholiasten ad vers. 420 Hecubæ et Glossas Basilic.

Pag. 104. *Πινκέρνης*. Pincerna, pocillator. Glossar. ms. οἰνοχόος, πιγκέρνης. Leo Grammaticus: Τὸν δὲ Ἀσπάθην Γεώργιον, καὶ πιγκέρνην, καὶ Θωμᾶν πριμικήριον δέρας καὶ κουρεύσας. Utiur Nicephorus Gregoras, et Joannes Cantacuz. In fragmento quodam *Annatum Francicorum*, Eberartus munere pincernario. Vide in *Στρατηγόριος*.

Pag. 145. *Πνευματικός*. Πνευματικεῖον. Confessarius. Confessarii munere fungi. Idem pag. 147.

Pag. 91. *Ποδῆστα*. Ποδестаτός. Ποδестаτία. *Podestà*, Podestatus. Podestatia. Primum et secundum personam designat. Tertium, dignitatem. Podestatus ait Codinus, *de Officiis*, cap. vii, num. 6 (seu prætor) Genuensium in Galata. Vide Nicephorum Gregoram, lib. iv, sect. 9.

Pag. 181. *Πλοκάδια*. Funes. Vide tamen Meurium.

Pag. 27. *Πόρτα*. Satellites imperatorum Turcicorum.

Pag. 190, 156. *Πράϊδα*, Πραϊδαίειν. Præda. Prædarii. Scriptor anonymus in Constantino Leonis F. λαβόντας τὴν πραϊδαν. Leo Grammaticus: Καὶ πραϊδεύσας τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως. Vide ad Cedr.

Pag. 56. *Πριγκίψ*. Πριγκίψ. Πριγκίπισσα. Princeps. Joannes Curopalates, in *Breviario historico*: Θυγατέρα δὲ οὖσαν πριγκίποσ. In Glossis autem Basilic. scribitur, πριγκίψ. Joannes Cantacuz. *Hist.* lib. ii, c. 55. Εἰς τὴν Τάραντα, κρατοῦσαν πριγκίπισσαν. Sic etiam scribitur in *Alexiade* in Anna Comn.

Pag. 129. *Πρωτοστράτιος*. Primus ostiarius. Ὀστιάριος: est θυρωρός. De munere ejus vide Notas ad Codin. cap. i, num. 40.

Pag. 122. *Πρωτοστράτωρ*. Præfectus exercituum. Vide Nicetam in Balduino Fland. pag. 387, c. edit. Reg. Codinus, *de Offic.* cap. 5, num. 17, significare videtur, protostrotorem non ideo dici, quod sit primus imperialium stratorum, id est, eorum qui imperatorem in equum sublevabant, de quibus jam actum ad Cedrenum et Nicetam, sed quod antecederet totum exercitum. Πρωτοστράτωρ ergo de quo Ducas et Chalcocondyles, est primus belli dux, vel præfectus exercitus.

Pag. 202. *Πρωτοσύμβουλος*. Protosymbulus. Princeps consilii. Theophanes: Ὁ δὲ πρωτοσύμβουλοσ; ταῦτα μαθὼν. Continuator Theophanis in Theophilo: Βουλῆθητι μετὰ τοῦ πατρικίου τῷ πρωτοσυμβούλῳ συνεύεσθαι, vide Cedr. pag. 443.

Pag. 58. *Πυκτακομῆς τῆς*. Nuntius.

Ρ

Pag. 50. *Ῥήγας*. Vel Ῥήγας. Regulus. Qui Ῥηγάδες; in Nicetæ codice Græco-Barbaro, in puriore sunt, δυνάσται. Vide ibidem *Glossarium* et *Indicem*.

Pag. 122. *Ῥηγῆνη*. Regina.

Pag. 195. *Ῥόγα*. Ρ.γ.ε.ι.ν. Roga, donativum, stipendium. Auctor anonymus in vita Basilii imperatoris: Καὶ Ῥογῶν ἐνιαυσίων ἐκδόσεσ; καὶ σιτηρεσίῶν ἄλλων καὶ φηλοσιμῶν παραγοιὰς δεξιούμενος. Et in Constantino Leonis F. Τὴν σύνθη τῆς Ῥόγας διανομὴν ποιησάμενος ἐν τοῖς τάγμασι. Ῥογεῖν autem est rogare tribuere, mercedem penitare, τὸν ὀφεινισμὸν παρέχεσθαι, quod est Ῥογεῖν in codice Græco-Barb. Nicetæ; vel mercede conducere, ut Ducæ, pag. 92, 101, 121, ut in Nicetæ

Græco-B. Ῥογεῖν στρατὸν παζικὸν ἢ ξενικὸν, quod est στρατολογεῖν in puriore codice. Vide Gloss. ad Cedren. et Nicetam.

Σ

Pag. 192. *Σδιγμα*. Lustratum equi. Vide Gloss. ad Nicetam.

Pag. 182. *Σαρακρίδες*. Milites Turcici.

Pag. 164. *Σουδάριον*. Fascia et redimiculum. Vox hæc exstat in novo fœdere. Vita S. Macarii Romani cap. xx. Tunc subtile fasciolum et oculis delectabile juxta me in terra positum asperi. Menææ habent, σουδάριον. Alculnus, *de divinis Officiis*: Sudarium quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos est, quod usitato nomine fanonem vocamus. De fanone vide Vossium, lib. ii *de Vitiis sermonis*, cap. 6, et in *Addendis*. De sudario, vide Gregor. Nyssen. tom. II, pag. 857; Chrysostom. hom. 3 in Epistol. ad Hebr.; Nicephor. Callist. tomo I, pag. 175; OECumen., in Acta, pag. 145.

Pag. 17. *Σπαθίλιον*. Occidere, gladio perimere. Menologium M. Jun. d. 18. Τὸν ἄγιον Θεόδουλον σπαθίλεισθαι, καὶ οὕτω τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐκτεμήθηναι.

Pag. 202. *Σπαθίλιον*. Theophanes in Heraclio: Τὸ σπαθίλιον αὐτοῦ ὀλόχρυσον. Vide ad Anastasii historiam.

Pag. 172. *Σπεκουλάτωρ*. Satelles Spiculator. Julius Firmicus Matthes. viii, cap. 26. Spiculator faciet, qui nudato gladio hominum amputent cervices. Abdias Apost. Hist. iv. Rogavit spiculatorem ut aquæ illi facultas fieret. Sic etiam scribitur in Actis sanctorum martyrum Tharaacii, Probi, et Andronici; et in passione Abundii et Abundantii. Græci σπεκουλάτωρ scribunt, ut in Evangelio D. Marci cap. vi, vers. 27, qui spiculator veteri interpreti. S. Athanasius, *Apol.* ii: Καὶ παρὴν σπεκουλάτωρ, ἀποκεφαλίστης. In Glossis tamen Græco-Lat. scribitur, spiculator, et exponitur, δῆμιος, ut a Dicene, et ἀποκεφαλίστων, quod scilicet carnificis officium perageret. Et in Suetonii *Augusto*, cap. 27, et in l. *Dirus* 6 D. *De bon. damnat.* qui Basil. lib. lx, tit. 52, ὁ ἀποτέμνων. Verum ipsi etiam satellites, seu δορυφόροι, spiculatores dicuntur in veteri Onomastico. Itaque spiculatores qui dicunt, eos a spiculis dictos existimant. Qui διοπτῆρας, vel διόπτας καὶ ἐρευνητὰς vertunt, omnino speculatores intelligunt. Certe Cujacius ἀποτέμνωσ; in d. tit. 52, spiculatorem vertit, et Bonaventura Vulcanius in Notis ad *Glossarium* Latino-Græc. scribit, inepte ibi confundi speculatorem cum spiculatore. Salmasius autem Not. in *Ælium Spartanum* ait, certum esse falli eos qui spiculatores legunt. Hoc definiunt qui ad Grammaticos in jus adierint.

Pag. 55. *Στέμμα*. Imperialis corona et diadema. Codinus de Officiis, cap. 10, num. 3 et cap. 26, num. 4.

Pag. 188. *Σύρ*. Dominus.

Τ

Pag. 184. *Ταξειδιον*. Expeditio. Glycas pag. 307. Constantinus in *Tactic.* Ὀφείλουσ; γὰρ πάντοτε εὐ-τροπέειν τὰ πρὸς τὴν χρείαν τοῦ ταξειδίου.

Pag. 192. *Τυπηστήρια*. Tapetes.

Pag. 140. *Τατάς*. Præceptor. Vide Notas ad Codinum cap. 2, num. 36.

Pag. 57, *Τέρτα*. Tentorium, Tabernaculum. Vide *Glossarium* ad Nicetam.

Pag. 59 et 106 *Τεττώ*. Castra loco, tentoria ἄγο.

Pag. 84. *Τζάγρα*. Tzagra. Sic constanter scribitur. Τζάγρα autem exponitur jaculum, pag. lxxvii, est etiam instrumentum quo jaculum emittitur. Anna Comnena *Alexiados* viii: Βάλλει δὲ τις τοῦτον τῶν λατίνων κομήτων διὰ τῆς τζάγγρασ; κατὰ τῆς κόρυθος. Hinc τζαγράτωρ, pag. c., τζαγρατοί; et τζαγροῦλασ; τζαγοροῦν emissio; τζαγοροῦ-

λος, pag. xiv, τζαγροβόλος pag. cxi, balistarius, Bullialdo. An autem τζάγραν rectius interpreteris balistam, et τζαγράτορας balistarios, facit ut ad dubitem, quod βαλισταρίου legam apud Justinian. Nov. lxxv, cap. 2 et 3; et βαλιστοφόρους ἀμάξας, ἦτοι τὰς ἑγούσας τὰς λεγομένας τοξοβολίστρας, apud Leonem, *Tact.* c. 14, § 83. Sic etiam scribitur apud Theophanem in duobus codd. mss. nec aliter scriptum erat in Anastasii codice, qui vertit, arcubolistas. Legendum tamen puto, τοξοβαλίστρας. Auctor anonym. in Vita Basilii imp. Τοξοβαλίστρας, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν τῶν λίθων ἀπέσσει. Lego et χειροβαλίστρας, id est, salaricas, in Glossis, quæ manu mitterentur, de quibus vide Servium ad vers. 705 *Æn.* ix et Vegetium. Videtur igitur τζάγρα aliud a balista instrumentum. Τοξότας et τζαγγράτορας velut res diversas posuit Nicetas pag. liii.

Pag. 201. Τζακίτσειρ. Clade afficere. Vide Meursium.

Pag. 122. Τοποτηρητής. Prorex et gubernator. Ponitur etiam pro legato. Anonymus in Romano Imp. Τοποτηρητῶν ἐκ Ῥώμης ἀνελθάντων. Leo Grammaticus: Ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν τοῦ Μωρολέοντος υἱὸν τοποτηρητὴν ἕντα. Vide Gloss. ad Cedr. et Anastas.

•

Pag. 148. Φακιδίον. Mitra ac redimiculum. Alias, pannus. Vide *Gl.* ad Anast.

Pag. 177. Φαμελία. Familia. Vide Gloss. ad Cedr. et Anastas.

Pag. 146. Φαλέρης. Stola. Vide Notas. Item,

penula. Vide Theophylact. Simocatt. lib. vii, cap. 6.

Pag. 202. Φλαμπουριάρις. Flammularius, vexillifer. Φλάμουλον et φλάμπουλον dicebant. Vide Gloss. ad Cedren. Nicet. et Anastas.

Pag. 61. Φούρκα. Furca. Vide Gloss. ad Cedr. Nicet. et Anastas.

Pag. 202. Φουσσάτορ. Sic etiam hodie. Fossatum, Exercitus. V. Glycam pag. 274, edit. Reg. *Gl.* ad Cedr. Nicet. Anastas. et ad *Institutiones* Justiniani tit. *de Milit. testam.* Scribunt etiam φουσσάτον apud Ducam, pag. 33, et Joannem Cantacuzenum, *Hist.* lib. i, cap. 48; et lib. iii, cap. 53.

Pag. 202. Φούστις. Biremis. Hodie φούστα.

Pag. 40. Φρέριος. Frater, frère. Joannes Cantacuzen. *Hist.* lib. ii, cap. 12, Καὶ φρερίων τινῶν.

X

Pag. 116. Χαρτουλάριος μέγας. Magnus Chartularius. Vide *Glossar. Nomicum*, et ibi annotata.

Pag. 119. Χαρτοφύλαξ μέγας. Magnus Chartophylax. De Chartophylace vide sextam synodum act. 1 et 8, pag. 92 edit. Rom.; et act. 11, pag. 172; et septimam synodum pag. 404, in fine; et Meursium. De magno Chart. concilium Florentinum: Ὁ μέγας Χαρτοφύλαξ κύριος Μιχαὴλ. Vide Notas in Codinum, cap. 1, num. 9.

Pag. 150. Χρυσόβουλλορ. Aurea bulla. Βουλλώσις χρυσή. Menologium Augusti xxxi: Σολέμνιον εἶδοςθαι ἐτήσιον τῷ τοιοῦτῳ λούματι διὰ χρυσοβούλλου λόγου τετυπώσασι. Joannes Curopalates in *Breviario historico*: Τὰς χρυσοβούλλους αὐτῶν γραφὰς παριδῶν. Vide ad Cedren. et Nicetam, et Spelmani *Glossarium*.

INDEX ANALYTICUS

AD CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS ECCLESIAE ET AULAE
CPOITANAE.

(Recolle monitum Indici Græcilitatis præmissum.)

A

- Abbreviator, qui brevia conficiebat, δ $\epsilon\lambda\gamma$ $\tau\alpha$ $\pi\epsilon\rho\acute{\alpha}\chi\iota\alpha$, 135.
- Abestarius, præses vestiarii, 246.
- Acacia, cavitas involucri, quod imp. fert sinistra, eum mortalitatis humilitatisque admonet, 51.
- Academica congregatio Ingotstadiensis per tricesimum B. Virginis litanias cani instituit, 344.
- Acatistæ Virginis vigilia cum aliis tribus in palatio agitur, sabbato hebdomadis quintæ quadragesimalis, 72, 521. Acatistis hymnus ob urbem Constantinopolim servatam B. Virgini servatrici canitur, 521. Acatistus hymnus dictus, quod populus una cum clero totam noctem absque sessione stando et canendo Deiparæ laudes et gratias concineret, 524.
- A Catholicis quam sint rudes rerum ecclesiasticarum, 151.
- Acclamations in benedictione aquæ, 79. Unctione imp., 79. Largitione beneficij, 79. In creatione despotæ, 100. Designatione patriarchæ, 105. In acclamationibus sebastocrator nominatur secundus, et nomina despotarum, 53. Acclamationum exempla, 278. Acclamatio synodica facta S. Augustino, 279. S. Pulcheriæ imperatricis virginis et Marciano, 279. Concionatoribus, 281. Aliæ factæ imperatoribus Justino Juniori, 278. Nicephoro Phocæ, *ibid.* In senatu Claudio, 280. Antonino, 279. Acclamationum origo et progressio, 278. Eisdem in exsecrationem versæ, 280. In imperat. Commodum, *ibid.* In hæreticos, 281. Acclamations Græcorum adulatorie falsas ridet Lepide Luitprandus, 278, 252, 294.
- Accubitor cubiculi, 186.
- Accubitum novemdecim palatium, 501.
- Achris Justiniani patria ab ipso ornata, prima Justiniana dicta, 575. Et regia Bulgarorum sedes, *ibid.*
- Acoluthus, officium, 51. Palatin, 11. Ejus gestamina, 25. Batangorum præfectus sequitur ex officio imp., 40.
- Administrator magnus, offic., 53. Palat., 11. Ejus habitus, 25. Nulla ejus functio, 41.
- Adnumiasta magnus, offic., 46. Palat., 11. Insigne sceptri insidens columba, 24. Ex officio castra cum magno domestico obit, quæ desunt annotat, 85. Censor est militum, 198.
- Adrianopoli coronatus secundum Cantacuzenus, 568. Alia inibi gesta, *ibid.*
- Adrianus Saravia Calvinista contendit nomina archiepisc., archidiacon., etc., retinenda, 163. Adversante Beza, *ibid.*
- Adulatores Græci episcopalia prope omnia et sacerdotalia suo imp. tribuunt munera, 531.
- Ægyptii natalem Christi 6 Jan. agebant, 504. Eorum Nilus allique fontes ob miraculum in Caua Galliarum vini, 506.
- Aer sciadli, aer velum sacrum quo sancta in disco tegetur, 221. Thure vaporatur, *ibid.*
- Æthiopes ob Christi baptismum se aquis mergunt, 506. Media nocte ex proximo hauriunt et incorruptam servant aquam, *ibid.*
- Agateni bis ab urbe Cpoli repulsi ope B. Virginis, 523.
- Agnum Christum significat omophorion, vestis sacra ex lana, 168.
- Alexander Magnus victor Darji, 51. In ejus domo paterna velut successores coluntur imp. Romani, 55. Idem Leonidæ hajuli sui moribus insuetus puer emendare senex nequit, 211.
- Alexandrinus patriarcha solus operto capite sacrificat, 169. Ejus mitra dicta Phrygium, *ibid.*
- Alexius Comnenus imp. primus sebastocratorem creat fratrem, 7. Eundem Cassari anteponit, 7, 174. Est secundus in commentis novarum dignitatum, 7. Ut chartophylax ante episcopos sederet rescripsit, 120. Idem excogitavit dignitatem panhypersebasti, 7. Eadem ornat Michaellem Taronitem, 7. Abusus voce et dignitate sebasti, quæ solius imp., 8.
- Aliptes, 520.
- Allaximarium imp. vestiarium, 51, 251.
- Alogator præest militibus equos habentibus, 37. Alius habentibus spathas, 37.
- Altaris tabernaculum seu locus sanctior dicitur $\beta\eta\mu\alpha$, 149. Pro altari portatili utebantur Græci antimensis, 147.
- Ambon, locus capax et ornatus templi, 557. Inibi coronatus et initiatus imp. ambonem et solem casu trullæ comminutum non potuit splendore pari restituere Justinus, 50, 561. Eo defertur evangelium cum lampadibus, 160. Diaconis in eo datur signum separandi catechumenos a fidelibus, 168.
- Ambulacrum erigitur in palmis, floribus conspergitur, diripiendum finito datur officio, 68.
- A memoria, offic., 58. Palat., 11. Ornamenta, 26. Functio, 41. Est memoriæ magister, non absimilis alteri ecclesiastico, suggestori, 145.
- Ampullam auream duplicem tenet lampadarius, 44, 45, 49, 275. Simplicem tenet in clericorum ordinatione secundus ostiarius, 276. Ampullæ oleum sacrum et chrisma continebant, *ibid.* Inde monampulen et dibampulon, *ibid.*, 149.
- Anabathra exstruitur ornaturque in coronatione imp., 89. In eam ascendit imp. coronatus, 91. Et imperatrix coronata, 92. Eandem occupant protopsaltæ inde accinentes, 95. Alia item sedent aureis velata velis imp. et pater, 97. Exstruitur alia in triclinio pro designando patriarchæ, 102.
- Anacara tympana equitante imp. pulsantur, 51, 251.
- Anastasi imp. tempore sunt usurpata primum contacta, 139.
- Anastasion, genus cantici, 185.
- Anconitanorum Cos. in nativitat. ad mensam imp. bene precatur, 57.
- Andreas Cretensis auctor magni Canonis, ejus natales, studia, scripta vitæque compendium, 520, 521.
- Andronicus Palæologus primus seu senior Theodorum Metochitam ærarii publici magnam logothetam constituit et stratopedarchæ anteponit, 9. Ejus ex sorore nepotes cabbadia duplilis coloris atque gestabant, 18. Joannem nepotem panhypersebastum ornamentis facti augustiorum, 177. Equi binnitum ex imagine S. Georgii editum inaudiens male ominatur, 515. Ad divam Hodegetirum

confugit, precatur, juratur, 516. Monachus biennio in Libis monasterio sepultus, 540.

Andronicus junior Cpoli capta avum verbis et amplexu recreat, ipse quoque divam Hodegetriam veneratus, 516. Excipit sponsam Annam Sabaulam, 582. Ejus humilem animum capit Gregoras, 584. Hic Andronicus secundus Cantacuzenum jubet magnum domesticum et panhypersebasio æqualem facit alisque superiores, 7.

Angeli in scaranico magni domestici, 17. Inde mos catholicis in vestibus pingendi angelos aliosque sanctos exemplis firmatus, 255. Angelorum imitamen sticharion, 166. Eorum celeritatem et reverentiam indicat orarium, sacra diaconorum vestis, 167.

Angurotum, gestamen Persicum Bardariotarum, 58. Est pileus in cucumeris formam, 268.

Anna Comnena Alexii Comneni filia. ejus Alexias, 174.

Anna Sabauda ab Andronico Jun. sponsa excepta, 582.

Annos multos precatur imp. Græci, sebastocratori, despote, patriarchæ, 44, 46, 48, 51, 53, 55. Potestatis Genuensium latine eos precatur, 56. Pisanorum, 57 et Anconitarum, 57. Barangi anglie, 57, Bardariotæ persice, 57. Cantores, *ibid.* Et panagiam sumentis, 63. Vicissimque imp. suis preceperat, 53, 59, 63. Potestate Genuesium, 56. Pisanorum consuli per interpretem, 57. Et magno domestico, 65. Annos præterea multos precatur imp. lugenti, 69. Osculanti ss. crucem, 79. Conferenti beneficium, 79. In creatione despote, 100. In patriarchæ designatione, 105.

Annulis aureis, funibus et ansis poma in mensa imp., deponuntur, 501.

Annuntiationis festo et Palmis purpurea gestantur sticharia, 67. Annuntiationis vigilia cum tribus aliis in palatio agitur, 72, 326. Est festum despoticum, 273.

Anteponendi et postponendi officia, res et voces novandi jus imp. 8, 177. Idem prope patriarchæ tentabant, 143, 162.

Antidorum seu panem sanctificatum sumpturo imp., accintur polychronon in nativitate, 48. Idem sumit imp., coronatus et populus, 96. Ab episcopo benedictionis gratia distribuitur, 565. Idque non communicantibus, 288. Ejus cum processione delatio, distributio, consecratio, 565. Antidorum cum mandyis et lampadibus præcedunt deputati, 160.

Antimensia, 146. In novi templi dedicatione ab episcopo consecrata, sine his sacrificiis non oblatum. Lotione non perdunt sanctificationem. Ea consecrandi ritus, *ibid.* et 147.

Antipana, quasi panni oppositi pannis, ornamenta quadam, 224.

Antonio Pio a senatu acclamatum, 279.

Apex pilei imp., et despote 13. Sebastocratoris et Cesaris, 15, 19. Domestici, 17.

Apocrisarius proponit imp., negotia in circumstatione, 53. Est internuncius, procurator, legatus, 262. Apocrisiariorum munere episcopi et diaconi functi, 262. Clerum palatii regebant et ecclesiastica negotia tractabant, 265. Apocrisarius Romanus Cpoli innotuit itemque in aula regum Franciæ, 262.

Apostoli mensæ accumbentes in pulvinari panem deponunt in Christi honorem, 299. Preces per ordinem festorum variant, *ibid.* Is mos ubique terrarum ab his servatus, *ibid.* Ad Virginis dormitionem congregatis mensæque accumbentibus Deipara post mortem viva apparet, *ibid.* Ab iisdem dicta panagia *ibid.* in SS. apostolorum Petri et Pauli honorem Constantinus Sylvastro Romam tradidit, 262. In SS. Apostolorum templo conditorium est magni Constantini, 81. Processioni ad i. lud imp. interest, 81. Id templum SS. apostolorum patriarchæ Cpolitano sedes data a Mahomete urbem et imperium occupante, 575.

Apostolicas traditiones futuras recipit imp., 86. Ad apostolicam Scripturarum lectionem imp. et imperatrix coronati surgunt, 95.

Apparitiones Christi tres festo honoratæ, 505.

Appregationes variæ ac reciprociæ ad imp. mensam in nativitate, 55.

Aquam consecratio in Epiphania facta, 65, 1. Is ritus in omnibus ecclesiis etiam apud Æthiops servatus, 506. Aquæ benedictio initio mensis facta, 305. Ejus benedictionis formula, *ibid.* 78. Aquæ miraculo servabantur incorruptæ, quas fideles media nocte ob Christi baptismum hauserant, 506. Aquam ferventem calici consecratio infundebant Græci, 162. Ejus mysterium et ministri, *ibid.*

Archidiaconus dominicæ adorandæ ss. crucis, eandem offert ex palatii ecclesia, 65. Induitur stichario et

phelone, *ibid.* Eam gestandi a patriarcha habet potestatem, 66. Legit evangelia in officio mag. hebdomadis, 70. Preces in paschate recitat pro pace, 74. Fert sa. cruce et osculum ab imp. accipit, 74. Eandem fert in benedictione aquæ mensis ejusque principio, 78. Archidiaconum non habet magna ecclesia, sed imp. clerus, 94. Archidiaconus non sit per archonticia, sed per operam diu præstitam. Factus per pittacia non est præferendus aliis, est tamen primus in perceptione divinorum mysteriorum, 164, 165.

Archiepiscopo Bulgaris et Cypri datum privilegium præferendi lampadem, 278. Atque illi provinciales episcopi a Justiniano subjecti, 575.

Archimandrite fer. 5. Paschali cum patriarcha et episcopis imp. visunt, ejus manum et geam osculantur, 77. Ab imp. sceptrum accipiunt, 103.

Archistrategus flammulum primum imperatorum, 48, 285. Nomenque archistrategi a D. Michæle archangelo habere probatur, 281. Archistrategus non erat officii nomen, *ibid.*

Archonticia sunt officia ab imp. vel patriarcha collata, et sunt per litteras seu codicillos principum collata, vocanturque per breviam et pittacia concessa, 164.

Argentæ bullæ in sceptris protostratoris, 91. Argentum sceptrum domesticis scholarum, 25. Argento contorto funarii operis instar est nodus in sceptro mag. domestici involutus, 17.

Arma ex Græco ἄρμα, ἔρματος vertendum non currus, 270. Arma varia, baculi, loræ, manuclavia seu virgæ, 58. Clava manualis, 268. Matzua, 25, 245. Pilaticia militum, 57, 260. Securæ Barangorum, 49, 57, 80. Siromastes seu saliba, 24, 242, 243. Matzobarbulum, securicula, 245. Spatha seu ensis imp. 51, 54, 51. Spathæ militum, 57, 251. Tela, 57. His addantur ardententes et sagittarii tzangratos, 246. Arcus quoddam genus tzangra, *ibid.* Et cilbanarii, quorum thoraces ferrei, lorice, κλιβανὰ 266.

Armenii propter Nivitas jejunant, 354.

Arthurus Britto insula armis Deiparæ imagine non genitos profigit, 315.

Ascretæ, primus in senatu, 241.

Aspri, genus nummi, 259.

Assessores sacra: synodi sunt illi primæ pentados, 118.

Assumptio Deiparæ, 299. Assumptioni seu obdormitioni Deiparæ jejunum præmittit Græci, 296.

Augusteon, 555. Est eo jacta epicombia seu donaria in populum, 86.

Augustino (S.) et Eradio acclamatum, 279.

Aula aulicorumque ordo et statio, 56. Eorumdem circumstatio, 54, 45. Aulae officiales quomodo vestiantur, ordinantur, distinguantur, 15 sqq. Qui inter se colloquantur, 16. Eorumdem ministeria, 28. Ad mensam, 55. In fossato, 85. In festis, 45, 67, 70. Ex aula et in aulam equitandi fas nemini, 30.

Aurem resectam accusatoribus dabant et lectam margellio accusatis dandam judices Medi significabant, 54.

B

Baiorum festum est palmarum, a baiis seu palmis, 511. Inde non derivatur baiulus et prævaricator, *ibid.* Baiuli magni locus ignotus, ultimum seu, 81. Palatinum officium, 15. Est pædagogus vel imp. vel filiorum, 210. Vox etiam Latinis usitata, *ibid.* Baiuli maturi regum filiis constituendi, *ibid.* Baiulus sive mbaiulus Venetorum imp. Cpolitano modice honorat, nec osculatur pedem, neque sanctis interest appreciationibus, 75. De orthographia vocis, 112, 550.

Balsamum in prima pentade omittit protecedicam, 118. Chartularios vocat adjuutores officialium, *ibid.* Refutatur de sacello et sacellario, 125. Et de baiis, 511. Mira extollit officium et ordinationem chartophylaci, quo ipse functus, 127. Ejus singularis potestas in munere chartophylaci, *ibid.* Ex ambitione patriarchatus imp. adulat episcoporum et sacerdotum in quibusdam potestatem concedens, 531. Rogas graphice commendat et intermissas lamentatur, *ibid.*

Baptismus dicitur βαπτισμός, 145. In eo ordinario non accensa solum luminaria, sed baptizatis etiam data, *ibid.* Baptismus Christi nostra salus, 505. Ob Christi baptismum agebant Græci festum Epiphaniæ, 505. Festum luminum dicta Epiphania ob cereos accessos et faces, 504. Ob baptismi proprii memoriam agi festum opinio pia, *ibid.* Ob baptizati Christi reverentiam Æthiopes fideles aquatum ibant et incorruptas servabant aquas, 506. Inde Jar-

danis aqua etiam incorrupta, 307. Raptizatorum seu illuminatorum habet curam præfectus luminibus, 5.

Barangi ab anglis dioti, 264. Inde Anglice imp. precantur accumbenti, 57. Fidisissimi custodes ad fores conclavis imp. et triclinali ministrant, 37. Et statio et ritus eorumd. in vigili. nativit., 49. Ad mensam adstrepunt securibus, 59. Cum suis primiceriis ferula auferunt, 61. In Palmar. Dominica diripiunt ambulacrum, 68. Semper adsunt imp. equitanti, ad Blachernas in purificat. deducunt, 80. Securigeri deducunt ad excelso gradus, *ibid.* Comitantur ad S. Joan. Baptistæ, 81. Et imp. coronatum, 94. Eorum præfectus est acoluthus, 40.

Barbariotæ januam aulæ custodiunt, 57. Origine Persæ et gestamine noti Persico anguroto itemque rubris indumentis, sceptris etiam, quibus ordinem in populo faciunt, 58. Præcedunt imp. equitantes: ex zona gerunt manuclavia iisque flagellant dignos flagris, *ibid.* Persice imp. accumbenti precantur, 57.

Barjarium flumen, 58, 267.

Basilii (S.) Magni preces audit in S. Sophiæ imp. festo Pentecostes, 78. Ad ejusdem monasterium procedit, 80. S. Basilii festum celebrant Græci 1 Jan., ipso Circumcisionis die, 541.

Benedictionis seu sanctificationis materia inuncto imp. acclamantur multi anni, 79. Beneficium, quod tum sub signat imp. seu confert, vim habet quasi aureæ bullæ, *ibid.* Benedictio seu sanctificatio accipitur ex antidoro seu pane sanctificato et ex ss. vestibus, 288, 365.

Benedictus Deus noster, canticum in lotionis pedum, 70.

Blachernas (ad) supplicat imp. festo Purificationis, 80. Et cum agitur memoria depositæ venerandæ vestis B. Virginis, 82, 544. Nomen Blachernarum a quodam illic regnante, 272. Inibi templum extruxit Leo Magnus, *ibid.* Ubi veneranda Deiparæ vestis, 544. Aliud templum Blachernense ad litus maris a Pulcheria imperatrice conditum. Ibidem sepulcrales d. v. fasciæ. Præterea vestes B. Virginis, pars zonæ, amiculum capitis in Blachernis condita, 541. In his quoque coronatus est tertium Jo. Cantacuzenus, 568.

Blatinus pileus primi secretarii, 22.

Blatta, Latina purpura, 236. Pro panno et involuero generatim sumitur, 257.

Blattium gestamen imperatorum, 292.

Bonesidius correctus. 135. De antimensiis, 147. De cavaratæ, 151.

Branas Cpolim obsidens objecta B. Virginis Hodegetræ repulsus, 516.

Breve et brevia quid? His conficiendis præerat proto-notarius, 133.

Buccinatores imp. equitante canunt, 51. In vigilia Nativit. sub horis et liturgia stant inter clerum et flammula, 49.

Bulgaricæ et Cypri archiepiscopis datum privilegium præferendi lampadem, 278.

Bullæ aureæ incisæ scepro magni stratopedarchæ, 19. Bullas aureas sceptrum magni ducis, 18. Argentæas protostratoris, 19. Bullæ pontificum litteræ, sigilla litterarum sic dicta, bullæ aureæ, ceræ, plumbeæ, 256. Bulla plumbea utitur imp. in litteris ad patriarchas et proceres, 54. Bullæ ss. cruce armatæ, 256. Bulla litteris contractum addita et bullare, *ibid.* Bulla habet figuram cordis, pueris appensa contra fascinationem, *ibid.*

Bulloterium, 256. Aliud instar rationalis dabatur ordinando chartophylaci bulloterium, 127.

Butta, capa seu cupella in matuca protologatoris, 215. Dicitur a *βουτλον*, *βουτλον*, *βουτλον*. Item vas vinariam seu dorsarium, *ibid.*

Byzantium olim erat sub episcopo Heracleæ, 104. Byzantium nominis sui civitatem ampliando Constantinus edificavit, Romam S. Sylvestro tradidit, 262.

C

Cabbadium indumentum, quod super omnia alia induitur, 25. Cabbadia ferunt ut lubet proceres a magno domestico usque ad magnum drugarium vigiliarum, 22. Cabbadium imperatoris, 50. Despotæ rubrum et margaritis contextum, 14. Accipit cum despota creatur, 100. Cabbadium duplicis coloris cum margellis magni domestici, 17. Joan. Cantacuzeni et nepotum Andronici, 18. Purpureum magni ducis, *ibid.* Logothetæ ærarii generalis, 20. Magni primicerii, 19. Protostratoris, 18.

Cæsar primus erat ab imp., 7, 176. Et præpositus Sebastocrator primus Isachio Comnenus, 7. Post Cæsar aequatur panhypersebasto ab Alexio Comnen., 8. Cæsarem appellandi formulæ, 16. Cæsarem et Sebastocrato-rem creandi ritus similis despote, 101. Gestamina capitis

antiqua nesciuntur, *ibid.* Ejus vestitus, 15. Cæsar, cespota et Sebastocrator tantum principalia obeunt, 28. Scaranæ eorum ignota diebus festis, 14. Polychronion dicunt imp. cenato in vigili. Nativit., 58. Non intersunt designationi patriarchæ, 105. Cæsaris dignitas ex inauguratione, 175. Calcei imperatorii tzaungia dicti, 51. Aquilla, lapillis et margaritis insignes, *ibid.* Eorum usus in processibus et supplicationibus, *ibid.* Rubri futuræ imperatrici induuntur, 108. Despotæ bicoloris cum aquillis quasi de musivo opere, 15, 225. Calcei citrini panhypersebasti, 18. Præsini protovestiaril, *ibid.* Aerii coloris Sebastocratoris, 15.

Caliga pro calceo militari sumpta, 225. Et pro bracciis, *ibid.*

Camisatorum ministerium ecclesiasticum circa carboas et calefaciendos lebetes, 162.

Camisia ferunt lectores in vigili., 44. Ea sunt vestes superpellicæ ecclesiasticorum, 165. Camisiis et epirrhptariis induti cantores ad mensam imp. canunt in nativitate, 60.

Campanæ Græcorum, 154.

Canaclei dignitas offic., 80. Palat., 12. Canacens neque erat cancellarius neque camerarius, sed utroque augustior, 206. Ejus sceptrum lignum lævigatum, 13. Non comparet in comitatu, neque in imperatoris salutatione, 12.

Canacium palatium augustissimum et monasterium, 206.

Cancellarii et velarii dicti, 154. Cancellarios duodecim permittit Heraclius, 112.

Cancelli et vela secludebant magistratus, 154.

Canistrisius dictus a canistro, 155. Ejus officium patriarchæ vestes mutanti servire, 156. Canistrion, amictus sacri vestiarum, *ibid.*

Canon magnus s. officium canonis magni ad finem Quadragesimæ lectum, 520. Ejus materia, auctor, tempus, *ibid.* Causa nomenclaturæ, 321. Ejus vigilia in palatio celebrata, 72, 520. Canone Trullano egressus ex monasteriis vetitus virginibus, 124.

Canonarchæ in vigili. Nativit. in palatio suspendunt Christi nati imaginem, 44. Eorum habitus et ministerium, *ibid.* Tollunt ex imp. mensa ferula, 60. Canonarchis ab canone seu certa oda origo propria et functio, 157.

Cantacuzenus sit magnus domesticus æqualis panhypersebasto, 8. Fratres uxoris creat Sebastocratores et singulalia concedit ornamenta, 101.

Cantica quædam proprie a Græcis dicta et Latina consueta, 158, 155. Canticum in Nativitate, 55, 57. Integrum habes, 295. De Epiphania, 60. Totum ponitur, 298. In adorat. ss. crucis, 65. In palmis, in lotionis pedum, 70, 326. In Paschate et troparium, 73, 527, 528. Cantica imp. coronationi accommodata, 90, 95, 95. Itemque patriarchæ, 151. Præterea imp. in anabathra sedentib., 97. Cantillantes deauratæ volucres in arbore ærea, 502.

Cantorum numerus præscriptus ab Heraclio et Justiniano, 112. Idem multos approcantur imp. annos, 48, 52. Ad mensam, 57. Cum epirrhptariis canunt c. Magi Persarum reges, interque cantum esu abstinet imp., 60. Cantorum primus a magno domestico tolleuda accipit ferula, *ibid.*

Capitis in liturgia tegumentum cidaris, aut mitra, spineam Christi coronam, aut supra caput sudarium representat, 169. Capite aperto consecratio accipitur, *ibid.* Capite etiam nudato orandum, ob Christum qui caput est honorandum, *ibid.* Capite tamen quamvis tecto sacrificare non vacat mysterio, *ibid.* Capite nudo ministrant pueri honorarii et imp. cognati, 59, 63. Item imp. coronato, 98. Dumque patriarcha renuntiat, 105. Capitiibus nudis spectatur coronandi imp. unctio, 90.

Cappæ et cappasia, tegmina pro pileo, 266.

Capputis ablatis imp. honorant Geneuses et Veneti, 75, 76.

Carcer patriarchicus dictus sacella, 124. Carceris seu sacellæ nomen habent virginum monasteria, *ibid.*

Carthago dicta a Justiniano tercia Justiniana, 375. Restituta Rom. imperio a Justin. Vandalis pulsis, *ibid.*

Casauboni grammaticæ triæ, 303, 504. Conducticii calumniatoris Baronii, 545.

Castra subsunt magno domestico, 85. Ea reficienda curat domesticus murorum, 41. In his custodias præfectus tzaconum curat, 42. Eorum custodes alii, 45. Movendia datum signum in tentorio mag. domestici, 85. Ea præcedit, dum proficiscendum alio, præfectus exercitus, *ibid.*

Cataphractarii et cataphracti Persis sunt cibinari, 266.

Catecheseos die pop. ad quadragesimam institutus, 512. Eo patriarcha thymiamata divisi, *ibid.*

Catechista, officium ecclesiasticum, 162.

confugit, precatur, juvatur, 316. Monschus biennio in libris monasterio sepultus, 340.

Andronicus junior Cpoli captus avum verbis et amplexu recreat, ipse quoque divam Hodegetriam veneratus, 316. Excipit sponsam Annam Sabaudam, 382. Ejus humilem animum carpit Gregoras, 384. Hic Andronicus secundus Cantacuzenum jubet magnum domesticum et panhyperbasto aequalem facit alioque superiore, 7.

Angeli in scarano magni domestici, 17. Inde mos catholicus in vestibus pingendi angelos aliosque sanctos exemplis firmatus, 253. Angelorum imitamen sticharion, 166. Eorum celeritatem et reverentiam indicat orarium, sacra diaconorum vestis, 167.

Anguroium, gestamen Perseicum Bardariotarum, 38. Est pileus in cucumeris formam, 268.

Anna Comnens Alexii Comneni filia. ejus Alexias, 174.

Anna Sabauda ab Andronico Jun. sponsa excepta, 382.

Annos multos precatur imp. Græci. Sebastocratori, despotæ, patriarchæ, 44, 46, 48, 51, 53, 55. Potestatis Genueusium latine eos precatur, 56. Pisanorum, 57 et Anconitarum, 57. Barangi anglie, 57. Bardariotæ persice, 57. Cantores, *ibid.* Et panagiam sumenti, 63. Viciissimum imp. suis preceatur, 53, 59, 63. Potestate Genueusium, 56. Pisanorum consuli per interpretem, 57. Et magno domestico, 63. Annos præterea multos precatur imp. Iugenti, 69. Osculanti ss. crucem, 79. Conferenti beneficiam, 79. In creatione despotæ, 100. In patriarchæ designatione, 103.

Annulis aureis, funibus et ansis poma in mensa imp. deponuntur, 301.

Annuntiationis festo et Palmis purpurea gestantur sticharia, 67. Annuntiationis vigilia cum tribus aliis in palatio agitur, 72, 328. Est festum despoticum, 272.

Anteponeudi et postponendi officia, res et voces novandi jus imp. 8, 177. Idem prope patriarchæ tentabant, 143, 162.

Antidorum seu panem sanctificatum sumpturo imp., accinitur polychronion in nativ. 48. Idem sumit imp., coronatus et populus, 96. Ab episcopo benedictionis gratia distributum, 363. Idque non communicantibus, 288. Ejus cum processione delatio, distributio, consecratio, 365. Antidorum cum mandyis et lampadibus præcedunt deputati, 160.

Antimensia, 146. In novi templi dedicatione ab episcopo consecrata, sine its sacrificium non oblatum. Lotione non perdunt sanctificationem. Ea consecrandi ritus, *ibid.* et 147.

Antipana, quasi panni oppositi pannis, ornamenta quamdam, 224.

Antonino Pio a senatu acclamatum, 279.

Apex pilei imp., et despotæ 15. Sebastocratoris et Cesaris, 15, 19. Domestici, 17.

Apocrisarius proponit imp., negotia in circumstatione, 35. Est internuncius, procurator, legatus, 262. Apocrisariorum munere episcopi et diaconi functi, 262. Clerum palatii regebant et ecclesiastica negotia tractabant, 263. Apocrisarius Romanus Cpoli moratus itemque in aula regum Franciæ, 262.

Apostoli mensæ accumbentes in pulvinari panem deponunt in Christi honorem, 299. Preces per ordiæm festorum variant, *ibid.* Is mos ubique terrarum ab his servatus, *ibid.* Ad Virginis dormitionem congregatis mensæque accumbentibus Delpara post mortem viva apparet, *ibid.* Ab itidem dicta panagia *ibid.* in SS. apostolorum Petri et Pauli honorem Constantinus Sylvastro Romam tradidit, 262. In SS. Apostolorum templo conditorium est magni Constantini, 81. Processioni ad illud imp. interest, 81. Id templum SS. apostolorum patriarchæ Cpolitano aedes data a Mahomete urbem et imperium occupante, 573.

Apostolicas traditiones futurus recipit imp., 86. Ad apostolicam Scripturarum lectionem imp. et imperatrix coronati surgunt, 95.

Apparitiones Christi tres festo honorate, 303.

Appregationes variæ ac reciproce ad imp. mensam in nativ., 53.

Aquæ consecratio in Epiphania facta, 65, 1. Is ritus in omnibus ecclesiis etiam apud Ethiopas servatus, 306. Aquæ benedictio initio mensis facta, 305. Ejus benedictionis formula. *ibid.* 78. Aquæ miraculo servabantur incorruptæ, quas fideles media nocte ob Christi baptismum hauserant, 306. Aquam ferventem calici consecrato infundebant Græci, 162. Ejus mysterium et ministri, *ibid.*

Archidiaconus Dominica adorandæ ss. crucis, eandem offert ex palatii ecclesia, 63. Induitur stichario et

phelone, *ibid.* Eam gestandi a patriarcha habet potestatem, 66. Legit evangelia in officio mag. hebdomadis, 70. Preces in paschate recitat pro pace, 74. Fert ss. crucem et osculum ab imp. accipit, 74. Eandem fert in benedictione aquæ mensis cuiusque principio, 78. Archidiaconum non habet magna ecclesia, sed imp. clerus, 94. Archidiaconus non fit per archonticia, sed per operam diu præstitam. Factus per pittacia non est præferendus aliis, est tamen primus in perceptione divinarum mysteriorum, 164, 165.

Archiepiscopo Bulgaris et Cypri datum privilegium præferendi lampadem, 278. Atque illi provinciales episcopi a Justiniano subjecti, 575.

Archimandrite ser. 5. Paschali cum patriarcha et episcopis imp. inivunt, ejus manum et genam osculantur, 77. Ab imp. sceptrum accipiunt, 103.

Archistrategus gammulum primum imperatorum, 48, 283. Nomenque archistrategi a D. Michael archangelo habere probatur, 284. Archistrategus non erat officii nomen, *ibid.*

Archonticia sunt officia ab imp. vel patriarcha collata, et sunt per litteras seu codicillos principum collata, vocanturque per breviam et pittacia concessa, 164.

Argentæ bullæ in sceptro protostratoris, 91. Argentum sceptrum domesticis scholarum, 23. Argentio colorio fuerat operis instar est nodus in sceptro mag. domestici involutus, 17.

Arma ex Græco ἄρμα, ἄρματα; vertentium non curras, 270. Arma varia, baculi, lora, manuclavis seu virgæ, 58. Clava manualis, 268. Matruca, 23, 245. Pilaticia militum, 57, 260. Secures Barangorum, 49, 57, 80. Siromastes seu saliba, 21, 212, 245. Matzobarbulum, securicula, 245. Spatha seu easis imp. 51, 51, 51. Spathæ militum, 57, 251. Tela, 57. His adduntur arcientes et sagittarii tzangratos, 246. Arcus quoddam genus tzangra, *ibid.* Et elibanarii, quorum thoraces ferrei, loricae, κλιτὰ 266.

Armenii propter Nivitas jejunant, 334.

Arthurus Britto insuta armis Deiparæ imagine nongentos profigit, 313.

Asecreta, primus in senatu, 241.

Aspri, genus nummi, 239.

Assessores sacræ synodi sunt illi primæ pentados, 118.

Assumptio Delparæ, 299. Assumptioni seu obormitioni Delparæ jejunium præmittunt Græci, 296.

Augusteon, 353. Ex eo facta epicombia seu donaria in populum, 88.

Augustino (8), et Eradio acclamatum, 279.

Aulæ aulicorumque ordo et statio, 36. Eorumdem circumstatio, 34, 45. Aulæ officiales quomodo vestiantur, ordinentur, distinguuntur, 13 sqq. Qui inter se colloquantur, 16. Eorumdem ministeria, 28. Ad mensam, 53. In fossato, 85. In festia, 43, 67, 70. Ex aula et in aulam equitandi fas nemini, 30.

Aurem resectam accusatoribus dabant et lectam margellio accusatis dandam iudices Medi significabant, 54.

B

Baiorum festum est palmaram, a baia seu palma, 311. Inde non derivatur baiulus et prævaricator, *ibid.* Baiuli magni locus ignotus, ultimum ser. 81. Palatinum officium, 13. Est pædagogus vel imp. vel filiorum, 210. Vox etiam Latinis usitata, *ibid.* Baiuli maturi regum filiis constituendi, *ibid.* Baiulus sive mbaiulus Venetorum imp. Cpolitatum modice honorat, nec osculatur pedem, neque faustis interest appreciationibus, 75. De orthographia vocis, 112, 330.

Balsamon in prima pentade omittit protecediæm, 118. Chartularios vocat adjuutores officialium, *ibid.* Refutatur de sacello et sacellario, 123. Et de baia, 311. Mire extollit officium et ordinationem chartophylacis, quo ipse functus, 127. Ejus singularis potestas in munere charophylacis, *ibid.* Ex ambitione patriarchatus imp. adulator episcoporum et sacerdotum in quibusdam potestatem concedens, 351. Rogas graphice commendat et intermissas lamentatur, *ibid.*

Baptismus dictus βαπτισμός, 143. In eo ordinario non accensa solum luminaria, sed baptizatis etiam data, *ibid.* Baptismus Christi nostra salus, 305. Ob Christi baptismum agebant Græci festum Epiphaniæ, 305. Festum luminum dicta Epiphania ob cereos accensos et faces, 304. Ob baptismi proprii memoriam agi festum opinio pia, *ibid.* Ob baptizati Christi reverentiam Ethiopes fideles aquatum ibant et incorruptas servabant aquas, 306. Inde Jor-

danis aqua etiam incorrupta, 307. Baptizatorum seu illuminatorum habet curam prefectus luminibus, 5.

Barangi ab anglis dicti, 264. Inde Anglice imp. precantur accumbenti, 57. Pavidissimi custodes ad fores conclavis imp. et triclinii ministrant, 37. Et statio et ritus eorumd. in vigil. nativit., 49. Ad mensam adstrepunt securibus, 59. Cum suis primiceriis fercula auferunt, 61. In Palmar. Dominica diripiunt ambulacrum, 68. Semper adsunt imp. equitanti, ad Blachernas in purificat. deducunt, 80. Securigeri deducunt ad excelsos gradus, *ibid.* Comitantur ad S. Joan. Baptistæ, 81. Et imp. coronatum, 94. Eorum prefectus est acoluthus, 40.

Bardariotæ januam aulae custodiunt, 57. Origine Persæ et gestamine noti Persico anguroto itemque rubris indumentis, sceptris etiam, quibus ordinem in populo faciunt, 78. Præcedunt imp. equitantem; ex zona gerunt manuclavia iisque flagellant dignos flagris, *ibid.* Persice imp. accumbenti precantur, 57.

Barjarium flumen, 38, 267.

Basilii (S.) Magni preces audit in S. Sophiæ imp. festo Pentecostes, 78. Ad ejusdem monasterium procedit, 80. S. Basilii festum celebrant Græci I Jan., ipso Circumcisionis die, 341.

Benedictionis seu sanctificationis materia innuncto imp. acclamantur multi anni, 79. Beneficium, quod tum subsignat imp. seu confert, vim habet quasi aureæ bullæ, *ibid.* Benedictio seu sanctificatio accipitur ex antidoro seu pane sanctificato et ex ss. vestibus, 288, 368.

Benedictus Deus noster, canticum in lotionne pedum, 70.

Blachernas (ad) supplicat imp. festo Purificationis, 80. Et cum agitur memoria depositæ venerandæ vestis B. Virginis, 82, 344. Nomen Blachernarum a quodam illic regnante, 372. Inibi templum exstruxit Leo Magnus, *ibid.* Ubi veneranda Deiparæ vestis, 344. Aliud templum Blachernense ad litus maris a Fulcheria imperatrice conditum. *Ibidem* sepulcrates d. v. fasciæ. Præterea vestes B. Virginis, pars zona, amiculum capitis in Blachernis condita, 341. In his quoque coronatus est tertium Jo. Cantacuzenus, 368.

Blatinus pileus primi secretarii, 22.

Blatta, Latinis purpura, 236. Pro panno et involucro generatim sumitur, 237.

Blattium gestamen imperatorum, 292.

Bonefidius correctus, 135. De antimensis, 147. De *συνταξικ.*, 151.

Branas Cpollim obsidens objecto B. Virginis Hodegetiæ repulsus, 316.

Breve et brevita quid? Iis conficiendis præerat proto-notarius, 133.

Buccinatores imp. equitante canunt, 51. In vigilia Nativit. sub horis et liturgia stant inter clerum et flammula, 49.

Bulgaricæ et Cyprî archiepiscopis datum privilegium præferendi lampadem, 278.

Bullæ aureæ incisæ sceptro magni stratopedarchæ, 19. Bullas aureas sceptrum magni ducis, 18. Argenteas protostratoris, 19. Bullæ pontificum litteræ, sigilla litterarum sic dicta, bullæ aureæ, ceræ, plumbeæ, 236. Bulla plumbea utitur imp. in litteris ad patriarchas et proceres, 34. Bullæ es. cruce firmatæ, 236. Bulla litteris contractuum addita et bullare, *ibid.* Bulla habet figuram cordis, pueris appensa contra fascinationem, *ibid.*

Bulloterium, 256. Aliud instar rationalis dabatur ordinando chartophylaci bulloterium, 127.

Bulla, cupa seu cupella in maizuca protologatoris, 215. Dicitur a *βούτιον*, *βούτιον*. Item vas vinarium seu dorsuarium, *ibid.*

Byzantium olim erat sub episcopo Heracleæ, 104. Byzantium nominis sui civitatem ampliando Constantinus edificavit, Romam S. Sylvestro tradidit, 262.

C

Cabbadium indumentum, quod super omnia alia induitur, 23. Cabbadia ferunt ut lubet proceres a magno domestico usque ad magnum drubgarium vigiliarum, 22. Cabbadium imperatoris, 50. Despotæ rubrum et margaritis contextum, 14. Accipit cum despota creatur, 100. Cabbadium duplicis coloris cum margellis magni domestici, 17. Joan. Cantacuzeni et nepotum Andronici, 18. Purpureum magni ducis, *ibid.* Logothetæ ærarii generalis, 20. Magni primicerii, 19. Protostratoris, 18.

Cæsar primus erat ab imp., 7, 176. Et præpositus Sebastocrator primus Isacius Comnenus, 7. Post Cæsar æquatur panhypersebasto ab Alexio Comnen., 8. Cæsarem appellandi formulæ, 16. Cæsarem et Sebastocratorem creandi ritus similis despote, 101. Gestamina capitis

antiqua nesciuntur, *ibid.* Ejus vestitus, 18. Cæsar, cæspota et Sebastocrator tantum principalia obeunt, 28. Scæranice eorum ignota diebus festis, 14. Polyehronia dicunt imp. cœnato in vigil. Nativit., 59. Non intersunt designationi patriarchæ, 105. Cæsaris dignitas ex inauguratione, 175.

Calcei Imperatorii tzaogia dicti, 51. Aquilia, lapillis et margaritis insignes, *ibid.* Rubri usus in processionibus et supplicationibus, *ibid.* Eorum future imperatrici induuntur, 108. Despotæ bicolores cum aquilis quasi de musivo opere, 15, 225. Calcei citrini panhypersebasti, 18. Præsini protovestiarum, *ibid.* Aerii coloris Sebastocratoris, 15.

Caliga pro calceo militari sumpta, 225. Et pro braccis, *ibid.*

Camisatorum ministerium ecclesiasticum circa carbones et calefaciendos lebetes, 162.

Camista ferunt lectores in vigil., 44. Ea sunt vestes superpellicæ ecclesiasticorum, 165. Camisiis et epiirrhitariis induti cantores ad mensam imp. canunt in nativitate, 60.

Campanæ Græcorum, 154.

Canaclei dignitas offic., 80. Palat., 12. Canacius neque erat cancellarius neque camerarius, sed utroque angustior, 206. Ejus sceptrum lignum lævigatum, 13. Non comparet in comitatu, neque in imperatoris salutatione, 12.

Canaceum palatium angustissimum et monasterium, 206.

Cancellarii et velarii dicti, 154. Cancellarios duodecim permittit Heraclius, 112.

Cancelli et vela secludebant magistratus, 154.

Canistrisius dictus a canistro, 153. Ejus officium patriarchæ vestes mutanti servire, 156. Canistrion, amictus sacri vestiarum, *ibid.*

Canon magnus s. officium canonis magni ad finem Quadragesimæ lectum, 320. Ejus materia, auctor, tempus, *ibid.* Causa nomenclaturæ, 321. Ejus vigilia in palatio celebrata, 72, 320. Canone Trullano egressus ex monasteriis vetitus virginibus, 124.

Canonarchæ in vigil. Nativit. in palatio suspendunt Christi nati imaginem, 44. Eorum habitus et ministerium, *ibid.* Tollunt ex imp. mensa fercula, 60. Canonarchis ab canone seu certa oda origo propria et functio, 157.

Cantacuzenus sit magnus domesticus æqualis panhypersebasto, 8. Fratres uxoris creat Sebastocratores et singularia concedit ornamenta, 101.

Cantica quædam proprie a Græcis dicta et Latinis consueta, 158, 155. Canticum in Nativitate, 53, 57. Integram habes, 295. De Epiphania, 60. Totum ponitur, 298. In adorat. ss. crucis, 65. In palmis, in lotionne pedum, 70, 326. In Paschate et troparium, 75, 327, 528. Cautica imp. coronationi accommodata, 90, 93, 93. Itemque patriarchæ, 151. Præterea imp. in anabathra sedentibus, 97.

Canthillantes deauratæ volucres in arboræ aera, 302. Cantorum numerus præscriptus ab Heraclio et Justiniano, 112. Idem multos præcantur imp. annos, 48, 52. Ad mensam, 57. Cum epiirrhitariis canunt « Magi Persarum reges, » interque cantum esuabstinet imp., 60. Cantorum primus a magno domestico tollenda accipit fercula, *ibid.*

Capitis in liturgia tegumentum cidaris, aut mitra, spineam Christi coronam, aut supra caput sudarium representat, 169. Capite aperto consecratio accipitur, *ibid.* Capite etiam nudato orandum, ob Christum qui caput est honorandum, *ibid.* Capite tamen quamvis tecto sacrificare non vacat mysterio, *ibid.* Capite nudo ministrant pueri honorarii et imp. cognati, 59, 63. Item imp. coronato, 98. Dumque patriarcha renuntiatur, 103. Capitis nudis spectatur coronandi imp. unctio, 90.

Cappæ et cappasia, tegmina pro pileo, 266.

Capputis ablatis imp. honorant Geneuses et Veneti, 75, 76.

Carcer patriarchicus dictus sacella, 124. Carceris seu sacellæ nomen habent virginitum monasteria, *ibid.*

Cartago dicta a Justiniano tercia Justiniana, 375. Restituta Roma imperio a Justin. Vandalis pulsâ, *ibid.*

Casauboni grammaticæ tricæ, 303, 504. Conducticii calumniatoris Baronii, 345.

Castra subsunt magno domestico, 83. Ea reficienda curat domesticus murorum, 41. In his custodias prefectura tzaconum curat, 42. Eorum custodes alii, 43. Movendis datur signum in tentorio mag. domestici, 83. Ea præcedit, dum proficiscendum alto, prefectus exercitus, *ibid.*

Cataphractarii et cataphracti Persis sunt cilbanarii, 266. Catecheseos die pop. ad quadragesimam institutus, 312.

Eo patriarcha thymiamata divisit, *ibid.*

Catechista, officium ecclesiasticum, 162.

Catechumenea, locus catechumenorum, 365. Ea imp. coronatus occupat, 96.
 Catechumenis datum oratio signum exendi ab liturgia, 168.
 Catena ex margaritis circum domesticum scaranicum, 17.
 Cella, conclave ipsum imp., 34, 265.
 Cellulani, 377.
 Cera obsignat imp. litteras ad matrem, uxorem, filium, 54.
 Cerei dati baptizatis, 145. Proceribus sub lectone SS. Krangeliorum in festo Iovinum et fer. 8 mag. hehdomadis. 71. Paschate sub matutinis, 73. Et potestato Genuensium, 75. Cereum ferebant pauperes in lotionem pedum, 70.
 Chæretismus, festum Dominicum e. aliis ejusdem generis, 273.
 Chaganus Seytha urbem Cpolitnam obsidens repellitur magno miraculo ac grandi suo damno, 522.
 Chalcedon non est vertenda vox Καρχηδών, sed Carthago, 375.
 Chalcedonensis synodus acclamat S. Pulcheriæ imperatrici virg. et Marciano, 279.
 Charazium tributum duorum millium florenorum annuum Turcæ patriarchæ pendendum, 575.
 Chartophylaci officium. Jura Ecclesiæ defendere, litteras clerici disceptare, patriarchæ dextra manus, os, labra, 126, 127. Differt a chartulario, quia amplior ejus potestas quam chartas custodire, 126. Cui archivum ecclesiæ privilegia commissa, 127. Illius jura signandi, 128. Et tam magnificum quam bibliothecarii Romani, *ibid.* Episcopus sessione antecessit, 127. In ordinatione ejus bulloterium et claves datæ, *ibid.* Tiarâ quondam insignis et equo patriarchæ vectus in festo SS. notariorum, *ibid.* Duodecim administratos habebat notarios, 128. Discussit mores et vitam ordinandorum, 138. Nemo ad conspectum patriarchæ neque ad beneficium admissus, nisi per eum, 128. Chartophylacem, locus ubi iudex ecclesiasticarum sedet cæsarium, 127.
 Chartularius Latinis est index cæsarium, 159. Inter lectores censetur, *ibid.*, 160. A Balsamone vocatur chartularii adjuutores officialium primæ pentados, 118. Chartularius magnus, offic. 26. Palat., 10. Habitus, 22. Præfectus imperatoris equisonibus, 160, 191. Hinc freno imp. equum adducit, 29. Chartularius militaris seu thematici militem conscribent, recensent, 160, 191. Alius erat sacrorum cubiculorum chartularius, *ibid.* Et homo chartularius, *ibid.* Et tabellarii chartularii, *ibid.*
 Chorum officialium vani tituli, 115.
 Chirothecam in zona cum margella et aquillis fert primæ accipitarius, 25.
 Chirotonia s. designatio fit dupliet suffragio, 104. Græcis æquivoce pro consecratione et electione s. designatione dicitur hereticisque occasionem errandi et decipiendi etiam præbet, 571. Chirotonia s. ordinatio fit S. Spiritus invocatione manuumque impositione, 572.
 Chlamys seu temparium sebastoeroris, 15, 224.
 Chiores in augusteas ducebant in honorem imp. præfecti regionum, 555.
 Chori primi et secundi domesticus proprius, 6, 152.
 Chosroes Sarharum ducem belli contra urbem Cpolitnam militi, 521. A filio necatur, 522.
 Chrysa sacrum servabant ampullæ, monampula, dibampula, 149, 276.
 Christi nati vigilia quomodo in palatio celebrata, 43. Eju-dem imago de tabula suspensa, 44. Ab imp. osculo honorata, 44, 46. De eodem ad mensam canuntur, 57, 60. Contacion integrum, 295. Alitudo de Christis Epiphania diomelon, 298. Ejus Epiphania s. baptismus festo honoratus a Græcis, 503. Dicta festum luminum eaque accenti cerei et faces, 504. Epiphaniam regibus factam Græci, 25 Decemb., 503. Natalem Ægyptii 6 Januar. agebant, 504. Christo festa proprie dicata non sunt dies Dominici, sed certa quedam, 273. Ob Christum, qui nostrum est caput, honorandum, nudo etiam capite orandum, 169. Ob Christum spinis coronatum et sudario involutum tecto alibi capite sacrificatur, *ibid.*
 Chrysobullæ cinnabari subscriptæ et ss. cruce firmatæ, 256. Earum vis, *ibid.* Chrysobullas mag. logotheta curat ad reges mittendas, 52.
 Chrysoclabaria vestimenta aureis clavis ornata, 221.
 Chrysoclava et chrysoclavus, *ibid.*
 Chrysostomi (D.) festum in S. Sophiæ celebratur præseute imp., 80. Ejus commentaria in sacras litteras cum Thomate confagravit, 585. Ejus natalis, 13 Nov., 341.
 Cibyres fons ob vini ex aqua facti miraculum vinosus, 386.
 Cimelia sacra curat scenophylax, 150. Notantur ἐν βραβείοις, 153.

Cinnabari et bractea et ss. crucibus coccineis ornata imp. lampas, 45. Subscriptæ bullæ, 256.
 Circitor s. excitator, offic. ecclesiasticum, 162.
 Circumstationis minister est cum magno patriarcha et primicerio aulæ protovestiariis, 54. Ea fit circa liturgiam et vespas, 55. Apocristarius alique negotia proponunt, *ibid.* Circumstationis aulicæ ordo, 57. Quotidianæ et festivæ ritus, 45. Circumstatio in nativ., 59. In Dominica SS. crucis adorandæ, 65. In Paschate eam faciunt episcopi et primores Ecclesiæ, 77. Alii ritus circumstat. in benedictione aquæ Initio mensis, 78, 79.
 Citri episcopus Joannea ejusque responsa, 117, 162.
 Alia recenset officia ecclesiastica, *ibid.*
 Clamatores s. xparaxi vocantur protopsaltæ, lectores, qui coronato imp. accinunt, 93. Hastas tenent, *ibid.*
 Classem totam regit amerialius, 59.
 Classis sulicorum quælibet certum locum habet, 57.
 Claudio imp. senatus acclamat, 280.
 Clavatus pileus magni domestici, 17, 253. Magni ducis, 18. Protovestiariæ, 20. Præfecti exercitus, 25. Clavatis pileis officiales ad mensam in Nativit., 56
 Claves datæ ordinando chartophylaci, 127.
 Clavi aurei, vestium ornamenta, 231. Clavis aureis insignita nomina, 222.
 Clericorum numerus circumscriptus a Justiniano, 112. Et Heracilio, a quo certo quoque numero definiti clerici officiales, *ibid.* Clerici palatini recensentur, 165 sq. Eorum indumenta et ministeria, 44.
 Clibanum, lorica, 266.
 Clypei a quatuor proceribus tenentur juxta imp., in quibus ejusdem equestris imago, 99.
 Codinus, æqualis vel posterior Cantacuzepo, paulo ante abactam Cpolim floruit, scripsit etiam selecta de originibus Cpoleos, 111, 356.
 Cognati imp. quomodo luceant, 106.
 Collectæ Latinorum in liturg. et litanis convenient Græcorum οὐρακαί, 151.
 Collicium dat potestato Genuensium imp., 56. Est panis rotundus et delicatus, 295.
 Coloris varias species memorat Codinus, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 37, 38, 67, 91, 99, 104, 106, 575.
 Comes stabuli seu magnus constabularius, offic., 11. Palat., 9. Insignia, 19. Officium et privilegia, 29. Est caput stipendiariorum Francorum, 53. Comes equorum imperatorum adducit equum imp., 29. Habet potestatem equitanti intra sulam, equos domandi, exercendi, 29. Circa Pascha renovato equestri apparatu occupat veterem, 30. Comes (quicumque ille) cortinariorum militum præfectus, 58. Alii etiam protocomes et comites sunt sub magno duce, 28.
 Commenta novarum dignitatum, 7, 174.
 Commentarii scribendis vocat ὀρομνηματογράφον, 156.
 Communionem (Sub) aqua fervens calcei infusa, 162.
 Concelli, 119. Ejusdem celæ consortes, 577. De scriptura nominis eorumque numero, *ibid.*
 Concionator videtur respondere rhetori, 114. Iis acclamatum, 281.
 Conditorium Constantini in templo SS. Apostolorum, 81.
 Condylus aureos habet sceptrum magni ducis et protostatoris, 18, 19. Nigros et aureos sceptrum præfecti mensæ, 21.
 Constantinopolim occupat Andronicus Junior, 516. Ter oppugnata B. Virg. ope liberatur, 521. Eo tulit magni canonis hymnum et vitam S. Mariæ Ægyptiacæ Andreas Creteusis, 526.
 Constantinus Magnus, Romanorum imp., ejusque successores dicti et a Macedonibus et Occidentalibus honorati, 55. Romam Sylvestro tradidit, Byzantium ædificavit, 262. Varios titulos concessit regionum præfectis, 174, 175.
 Constantinus et Irene sub Tarasio patriarcha ss. imagines restitunt, 546. Et Constantinus Copronym. imaginum hostis turpiter perit, 546.
 Constantino Pogonato regnante urbs septem obsessa annis B. V. ope liberatur, 523.
 Constantinus Porphyrogenitus a patre Michaele Prælo. nova dignitate honoratus, 174.
 Constantinus Ducas et Const. Monomachus, circa quorum tempora rogæ desiere, 351, 352.
 Constantinus sub quo urbs et imperium stare desuit, 510.
 Contacium s. liber ordinationis est in potestate hieromnemonis, 140. Significat librum et odarium, male vertitur generalit. canticum: est peculiatæ genus canticæ, origo vocis Græca, significatur breve quid, a contactu, 159, 181. Contacium Nativit., 57, 60. Palmarum, 68

Contactorum auctor, 139. Contariti praefectus, 6, 140, 153.
Convivia instituta in coronatione imp. convivantium
nisiistri, insignia, feriae, 97, 98.
Convocator populi varia dabat signa, 154.
Corbata videtur ex coryphantio, 241.
Corona imp. imponenda in tabernaculo servatur, non
in sacra mensa, 90. Eam diaconi in ambonem deferunt,
ibid. Patriarcha et pater imp. coronando imponunt, *ibid.*
Coronam alterius formae seu stemma benedictum impe-
tratrici coronandae imponit imp., 92. Coronam deponit
imp., communicatur, 96. Resumit communicatus, 96.
Coronae in modum lampadi imperatoriae circumposita orna-
menta s. ex auro et argento stephanomata, 278. Corona
vrius humi ante Delparam deposita, 368.
Cortes. curiae, 266.
Cortellini, simplices janitores praetorii, 267.
Cortinariorum statio, habitus, praefectus, comes, 37, 78.
Cortis, tabernaculum imp., 58.
Crucem (SS.) radiantem, ostiatum imp. flammulum,
virgum officiales, 28, 249, 255. Eamdem in vigili. Nativit.
flammulum tertium exornant imagines SS. quatuor mar-
tyrum, 48, 283. Cionbari et bractea est ornata lampas,
s. S. cruci exaltandae tabulatum erigitur, 78. Eoque
esto nundinae Hierosolymis actae, 335. SS. Crux cum
magine Christi non manufacta et SS. Deiparae vestibus
rosi (polim cingenti) objecta, 522. Eadem firmat bullas,
256. Phelonem sacram vestem ornat, a multiplici ss.
r. ce πολυσεπίων dictam, 167, 141. Cum cereis et thy-
niamate a patriarcha loco rogae dividitur, 512.
Cura bibendi provida, 58.
Curator pupillorum, offic., 56. Palat., 11. Habitus, 26.
Desiit functio, 41. Orphanotrophus alius ecclesiasticus
erat, 162.
Curpalata, offic., 15. Palat., 9. Ejus ornamenta, 20.
Cullo munere fungitur, 54. Fuit, ut colligitur, archite-
tonicae praefectus, 261. Dicitur a cura palatii, descriptus
use a Corippo, 181. Latini vocem depravant, *ibid.* Munus
uropalatae s. curpalaticion etiam absentibus collatum,
ibid. Curpalatiassa, *ibid.*
Curru triumphali B. Virginis Nicopocae imago vecta,
115.
Cursarii praedones dicti, 235.
Cursores, qui primi confligebant vel locati in insidiis,
35.
Curtobraccia, curtae braccae, 518.
Custodes castrorum et civitatum, 45. Amictus, 28. Of-
fic., 79. Palat., 12. Custos vasorum sacrorum, 159.
Cyprici archiepiscopi datum privilegium praefereudi lam-
pedum, 278.
Cyrus Medorum, Persar., Assyrior. rex diversarum
ixit gentium consuetudine, 55. Regem Persarum se-
terni honoris gratia appellavit et a Medis accepit pila-
ricia, phaceolium et epiloricum, ab Assyriis scaranicum,
abbadium et flammulum draconteum, 54. Ejus successores
dicti Persarum reges, 54.

D

Damasceni pruni colorem refert scaranicum magni
primicerii, 19.
Decaneorum, hoc est novendecim accubitorium, trili-
nium et palatium, 301.
Decreto imp. alii etiam honorati judicant cum primo
secretario, 36. Ex decreto Urbani nomine defensoris in-
elligitur iudex advocatus, 151.
Defensor primus seu proaedicus officio ecclesiastico
ingens capivus curat, controversias judicat, 150, 151.
Primus dicitur respectu aliorum defensorum, 151. De-
fensores clericorum et quidem excoacacolorum prius
rant, *ibid.* Defensoris dignitas in ecclesia Romana, *ibid.*
Defensorum primicerius inter defensores regionarios,
ibid. Defensores quatuor inter ecclesiasticos officia ponit
Itrius, 162. Decem permittit Heraclius, 112. Defensor
συρραβόντων, praedantium seu ante alios dimicantium, 52,
35.
Defunctos laudendi pia Germanorum consuetudo, 344.
Deiparae natali fit processio ad Libis, 80. Ejus presen-
tatione ad monasterium ejusdem της περιβλεπτος, *ibid.*
urificatione illius comitatus Barangis imp. Blachernas
isit, *ibid.* Die insuper qua celebratur depositio vene-
ndarum vestium, 82, 344. Ubi ejus fasciae sepulcrales
t sa. capitis amiculum honoratur, 341. Ejus dormitioni
mittunt junium Graeci, 236. Sodales academici lili-
as assumptionem ejus percolunt, 514. Post mortem SS.
postolis viva apparet, 299. Panagia ab his dicta, *ibid.*
his de causis etiam appellata est Deipara περιβλεπτος.
rectabilis s. admiranda, 341. Ejus imago a milite insuta
mis felicem pugnam praestat, 315. Deiparae Hodegetriae

imagini a d. Luca pietae S. Pulcheria virgo et imperatrix
templum condit, 316. Et ultimis Quadragesime diebus
in aula delatae obviam imp. procedit abeuntemque com-
millatur, 72, 524. Eadem Deiparae imago Hodegetriae et s.
vestis ejusdem hostibus Cpolim cingentibus objecta cives
servavit, 322. Eiusdem imago in flammeo portavit pa-
triarcha, 368.

Delatoribus supplicia senatus imprecatur, 280.
Demeirius (S.) flammulo representatus, 48, 283 sq.
Deputati mandyis induti praefertur lampades quando
fertur evangelium in ambonem et sacra dona ad sacram
mensam, 160. Deputatorum ministeria Citrio non officia
sunt, *ibid.* Eorum locum tenet imp. coronatus, 364. Sunt
et deputati militares, 161.
Deputatus, 6, 160.

Despota erat ab imp. proximus, 174. Ejus insignia, 15.
Ejus peditis et equitis habitus, 14. Juvenis aduc aperto
capite est in palatio, *ibid.* Diebus festis alius ejusdem
cultus, *ibid.* Despotam appellandi formula, 16. Ejus mi-
nisteria in vigilia Nativit., 48, 49. Despotarum et imp.
nomina bonis afficiuntur precationibus, 53 not. In palmis
imp. et filios imp. sequuntur, 68. Eorum flammula stant
retro imperatoria, 48. Despota, Cæsar, sebastocrator soli
dicuntur εν δειώματι ελvai, 350. Hinc tantum principalia
obeunt, 28. Non intersunt patriarchae designationi, 105.
despotæ e propria dicti inauguratione, 174. Eos inau-
gurandi ritus, 99. Despota a proceribus intra triclinium
induitur, 100. Osculator pedem imp., *ibid.* Ab imp.
stemmatogyrium seu sertum accipit, *ibid.* Et ipsi despo-
tæ etiam tenent scutum, quo creandus sedet imp., 88.
Et soli despotæ in equis imp. coronatos in palatium com-
mitantur, alii peditibus, 97 not. Ministrant abeunte do-
mestico, 97. Polychronion dicitur cenato imp. in vigili.
Nativit., 58. Ab hac eorum dignitate principes Servia,
Ætolia, Epiri dicti despotæ, 175.

Diaconicum, pro sacris vestibus sacrarium, 353.
Diaconus secundus, secundarius, item ex diaconis se-
cundarius, est primus ex diaconis communibus, 150.
Eligitur per suffragia, *ibid.* Est diaconorum director,
ibid. Alia quatuor ejus functiones; explet locum archi-
diaconi et imp. thus adolet, 94, 151. Thuribulum et omo-
phorium fert patriarchæ, 94. Diaconi tenent coronam
imp. novo imponendam, 90. Eamdem in tabernaculum et
ambonem deferunt, *ibid.* Proxime coronatum imp. se-
quuntur, 94. Vocant imp. ad ss. communionem, 96. Iis
communicatur coronam tradit, 96. Eorum numerus ab
Justiniano et Heraclia praescriptus, 112. Illi gestant or-
arium, 167. Eo dant signum exeundi catechumenis, 168.
Djadema unde dictum, factum, 50. Olim zona erat mi-
litaris eaque primo omnium exuli SS. martyres, *ibid.*,
289.

Dihampulon distinguitur a monampulo, 149. Duplex
est ampulla sacri olei et s. chrismatis, quo imp. inunctus,
et ob rei memoriam praetata, 275, 276.
Didymotichi primum est Cantacuzenus imp. creatus,
368.

Divegium seu geminum velum in vigili. Nativit. prae-
latum imp., 48. Vice labari fuisse vexillum imp. videtur,
269. Id unicum erat ante omnes flammulas, 283. Hoc di-
vegium gemino constans velo a scutifero seu scutifero
praeferebatur, 269. In Nativitate, 48. Eidem aderant Ba-
rangi, 59.

Doctor apostoli, Evangelii, Psalterii, 143.

Domesticus ex officio jussa imp. exsequitur, 33. Di-
stinctum officium, 258. Domesticus significat ducem, in-
ceptorem, praepositum, praefectum et in suo genere pri-
mum, 155, 176. Domesticus magnus praet panhyperse-
bastum, 8. Varia ejus officia et ministeria ad mensam
imp. maxime, 55. Et in fossato, 85. Domestici insignia,
gestamina, 17. Domesticus cantorum regit cantum, 152
sq., 178. Domesticus chori dextri et sinistri proprius, 6,
155. Domesticus ecclesiae et cleri imperatorii, 94. Est
exarchus et utriusque servit clero, *ibid.* Domesticus et
cleri protopsaltes candida gerunt camisia, 44. Et domes-
ticus psalterum, 152. Domesticus exarchus cleri augu-
stae est simul domesticus ecclesiae, 165. Domesticus unus
est ex psaltis, 164. Domestici patriarchae ponuntur a
Citrio inter officiales ecclesiasticos, 163.

Domesticus mensae, offic., 20. Palat., 9. Ejus gesta-
mina, 21. Ministerium, 35. Ministrat mensae imp., 57,
59, 60, 62, 63. Domesticus, rei domesticae curator, iu-
dem mensae imp. ministrat, 59. Affert fercula, *ibid.*
Humi deponit, 60, 62. Panem affert in panagario, 62.
Domesticus marorum, offic., 59. Palat., 11. Ejus in-
signia, 26. Castra reficienda curat, 41.

Domesticus ostiorum, 6. Est janitor, 159.

Catechumenea, locus catechumenorum, 365. Ea imp. coronatus occupat, 96.
 Catechumenis datum oratio signum exeundi ab liturgia, 168.
 Catena ex margaritis circum domesticum scarabaeum, 17.
 Cella, conclave ipsum imp., 34, 265.
 Cellulanti, 577.
 Cera obsignat imp. litteras ad matrem, uxorem, filium, 54.
 Cerei dati baptizatis, 145. Proceribus sub lectione SS. Evangeliorum in festo luminum et fer. 8 mag. hebdomadis. 71. Paschate sub matutinis, 75. Et potestate Genuensium, 75. Cereum ferebant pauperes in lotionem pedum, 70.
 Chæretismos, festum Dominicum e. aliis ejusdem generis, 273.
 Chagannus Seytha urbem Cpolitam obsidens repellitur magno miraculo ac grandi suo damno, 522.
 Chalcedon non est vertenda vox Καρχηδών, sed Carthago, 575.
 Chalcedonensis synodus acclamat S. Pulcheriæ imperatrici virg. et Marciano, 279.
 Charazim tributum duorum millium florenorum annum Turcæ a patriarcha pendendum, 575.
 Chartophylaci officium. Jura Ecclesiæ defendere, litteras clerici disceptare, patriarchæ dextra manus, os, labra, 126, 127. Differt a chartulario, quia amplior ejus potestas quam chartas custodire, 126. Cui archivum ecclesiæ privilegia commissa, 127. Illius jus signandi, 128. Et tam magnificentiam quam bibliothecarii Romani. *ibid.* Episcopos sessione antecessit, 127. In ordinatione ejus bulloterium et claves datur, *ibid.* Tiarâ quondam insignis et equo patriarchæ vectus in festo SS. notariorum, *ibid.* Duodecim administratos habebat notarios, 128. Discessit mores et vitam ordinandorum, 158. Nemo ad conspectum patriarchæ neque ad beneficium admissus, nisi per eum, 128. Chartophylaceum, locus ubi iudex ecclesiasticarum sedet causarum, 127.
 Chartularius Latinis sedet index causarum, 159. Inter lectores censetur, *ibid.*, 160. A Balsamone vocatur chartularii adjuutores officialium primæ pentados, 118. Chartularius magnus, offic. 26. Palat., 10. Habitus, 23. Præfectus imperatoris equitibus, 160, 191. Hinc freno imp. equum adducti, 29. Chartularius militaris seu thematis militem describerebat, recensabat, 160, 191. Alius erat sacrorum cubiculorum chartularius, *ibid.* Et homo chartularius, *ibid.* Et tabellarii chartularii, *ibid.*
 Chorum officialium vani tituli, 115.
 Chirothecam in zona cum margella et aquillis fert primus accipitarius, 25.
 Chirotonia s. designatio fit dupliet suffragio, 104. Græcis æquivoce pro consecratione et electione s. designatione dicitur hereticisque occasionem errandi et declinandi etiam præbet, 571. Chirotonia s. ordinatio fit S. Spiritus invocatione manuumque impositione, 572.
 Chlamys seu temparium sebastocratoris, 15, 224.
 Choroas in augusteone ducebant in honorem imp. præfecti regionum, 557.
 Chori primi et secundi domesticus proprius, 6, 159.
 Chosroes Sarharum ducem belli contra urbem Cpolitam mittit, 521. A filo necatur, 522.
 Chrysa sacrum servabant ampullæ, monampula, diampula, 149, 276.
 Christi nati vigilia quomodo in palatio celebrata, 43. Eju- dem imago de tabula suspensa, 44. Ab imp. osculo honorata, 44, 46. De eodem ad mensam canuntur, 57, 60. Contaction integrum, 295. Aliud de Christi Epiphania idiomelon, 298. Ejus Epiphania s. baptismus festo honoratus a Græcis, 505. Dicta festum luminum eaque acensi cerei et faces, 504. Epiphania regibus factam Græci, 25 Decemb., 503. Natalem Ægyptii 6 Januar. agebant, 504. Christo festa proprie dicata non sunt dies Dominici, sed certa quedam, 275. Ob Christum, qui nostrum est caput, honorandum, nudo etiam capite orandum, 169. Ob Christum spinis coronatum et sudario involutum tecto alibi capite sacrificatur, *ibid.*
 Chrysobullæ cinnabari subscriptæ et ss. cruce firmatæ, 256. Earum vis, *ibid.* Chrysobullas mag. logotheti curat ad reges mittendas, 52.
 Chrysobarbarica vestimenta aureis clavis ornata, 221.
 Chrysoclava et chrysoclavus, *ibid.*
 Chrysostomi (D.) festum in S. Sophiæ celebratur præsepse imp., 80. Ejus commentaria in sacras litteras cum Thomaite confagrarunt, 565. Ejus natalis, 15 Nov., 341.
 Cibyres fons ob vini ex aqua facti miraculum vinosus, 306.
 Cimelia sacra curat scenophylax, 150. Nolantur ἐν βραβείῳ, 153.

Cinnabari et bractea et ss. crucibus coccineis ornata imp. lampas, 45. Subscriptæ bullæ, 256.
 Circitor s. excitator, offic. ecclesiasticum, 162.
 Circumstationis minister est cum magno helæriarcha et primicerio aulæ protovestiaris, 54. Ea fit circa liturgiam et vespas, 55. Apocrisarius alique negotia proponunt, *ibid.* Circumstationis sulicæ ordo, 57. Quotidianæ et festivæ ritus, 45. Circumstatio in nativ., 59. In Dominica SS. crucis adorandæ, 65. In Paschate eam faciunt episcopi et primores Ecclesiæ, 77. Alii ritus circumstati. in benedictione aquæ initio mensis, 78, 79.
 Ciri episcopus Joannes ejusque responsa, 117, 162.
 Alia recenset officia ecclesiastica, *ibid.*
 Clamatores s. xopaxai vocantur protopsaltæ, lectores, qui coronato imp. accinunt, 95. Hastas tenent, *ibid.*
 Classem totam regit amerialis, 59.
 Classis sulicorum quælibet certum locum habet, 57.
 Claudio imp. senatus acclamat, 280.
 Clavatus pileus magni domestici, 17, 255. Magni ducis, 18. Protovestiaris, 20. Præfecti exercitus, 25. Clavatus pileis officiales ad mensam in Nativit., 56
 Claves datæ ordinando chartophylaci, 127.
 Clavi aurei, vestium ornamenta, 231. Clavis aureis insignita nomina, 222.
 Clericorum numeros circumscriptus a Justiniano, 112. Et Heracilio, a quo certo quoque numero definiti clerici officiales, *ibid.* Clerici palatini recensentur, 165 sq. Eorum indumenta et ministeria, 44.
 Clibanum, lorica, 266.
 Clypeus a quatuor proceribus tenentur juxta imp., in quibus ejusdem equestris imago, 99.
 Codinus, æqualis vel posterior Cantacuzeno, paulo ante subactam Cpolim floruit, scripsit etiam selecta de originibus Cpoleos, 111, 356.
 Cognati imp. quomodo luceant, 106.
 Collectæ Latinorum in liturg. et litaniis convenient Græcorum οὐρακταί, 151.
 Collicium dat potestate Genuensium imp., 56. Est panis rotundus et delicatus, 295.
 Coloris varias species memorat Codinus, 15, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 57, 58, 67, 91, 99, 104, 106, 575.
 Comes stabuli seu magnus constabularius, offic., 11. Palat., 9. Insignia, 19. Officium et privilegia, 29. Est caput stipendiariorum Francorum, 25. Comes equorum imperatorum adducit equum imp., 29. Habet potestatem equitandi intra aulam, equos demandi, exercendi, 29. Circa Pascha renovato equestri apparatu occupat veterem, 30. Comes (quicumque ille) cortinariorum militum præfectus, 38. Alii etiam protocometes et comites sunt sub magno duce, 28.
 Commenta novarum dignitatum, 7, 174.
 Commentarii scribendis vocali ὀνομασματογράφου, 156.
 Communionem (Sub) aqua fervens calcei infusa, 162.
 Concelli, 119. Ejusdem cellæ consortes, 577. De scriptura nominis eorumque numero, *ibid.*
 Concionator videtur respondere rhetori, 114. His acclamatum, 281.
 Conditorium Constantini in templo SS. Apostolorum, 81.
 Condylus aureos habet sceptrum magni ducis et protostratoris, 18, 19. Nigros et aureos sceptrum præfecti mensæ, 21.
 Constantinopolim occupat Andronicus Junior, 516. Ter oppugnata B. Virg. ope liberatur, 521. Eo tulit magni canonis hymnum et vitam S. Mariæ Ægyptiacæ Andreas Cretensis, 520.
 Constantinus Magnus, Romanorum imp., ejusque successores dicti et a Macedonibus et Occidentalibus honorati, 55. Romam Sylvestro tradidit, Byzantium ædificavit, 262. Varios titulos concessit regionum præfectis, 174, 175.
 Constantinus et Irene sub Tarasio patriarcha ss. imagines restituant, 346. Et Constantinus Copronym. imaginum hostis turpiter perit, 546.
 Constantino Pogonato regnante urbs septem obsessa annis B. V. ope liberatur, 523.
 Constantinus Porphyrogenitus a patre Michele Prælat. nova dignitate honoratus, 174.
 Constantinus Ducas et Const. Monomachus, circa quorum tempora rogæ desiere, 351, 352.
 Constantinus sub quo urbs et imperium stare desiit, 510.
 Contactium s. liber ordinationis est in potestate hieronimonis, 140. Significat librum et odarium, male vertitur generalim canticum: est peculiare genus cantici, origo vocis Græca, significatur breve quid, a contactu, 150, 181. Contactium Nativit., 57, 60. Paluarum, 68

Contactorum auctor, 139. Contactis praefectus, 6, 140, 155.
Convivia instituta in coronatione imp. convivantium
ministri, insignia, seriae, 97, 98.
Convocator populi varia dabat signa, 154.
Corbant videtur ex coryphantio, 241.
Corona imp. imponenda in tabernaculo servatur, non
in sacra mensa, 90. Eam diaconi in ambonem deferunt,
ibid. Patriarcha et pater imp. coronando imponunt, *ibid.*
Coronam alterius formae seu stemma benedictum imper-
atrici coronandae imponit imp., 92. Coronam deponit
imp. coronandus, 96. Resumit communicatus, 96.
Coronae in modum lampadi imperatoriae circumposita orna-
menta s. ex auro et argento stephanomata, 278. Corona
prius humi ante Deiparam deposita, 368.
Corte s. curte, 266.
Cortelini, simplices janitores praetorii, 267.
Cortinariorum statio, habitus, praefectus, comes, 37, 78.
Cortis, tabernaculum imp., 58.
Crucem (SS.) radiantem, ostiatum imp. flammulum,
erigitur officiales, 28, 249, 255. Eamdem in vigil. Nativit.
flammulum tertium exorant imagines SS. quatuor mar-
tyrum, 48, 265. Cinnabari et bractea est ornata lampas,
45. S. cruci exalans tabulatum erigitur, 78. Eoque
festo numisma Hierosolymis actae, 335. SS. Crux cum
immagine Christi non manufacta et SS. Deiparae vestibus
hosti (polim) cingenti objecta, 322. Eadem firmat bullas,
256. Phelonem sacram vestem ornata, a multiplici ss.
Cr. ce *πολυσερόσιον* dictam, 167, 141. Cum cereis et thy-
mianate a patriarcha loco rogae dividitur, 312.
Cura bibendi provida, 58.
Curator pupillorum, offic., 36. Palat., 11. Habitus, 26.
Desiit functio, 41. Orphanotrophus alius ecclesiasticus
erat, 162.
Curopalata, offic., 15. Palat., 9. Ejus ornamenta, 20.
Nullo munere fungitur, 54. Fuit, ut colligitur, archite-
ctonica praefectus, 261. Dicitur a cura palatii, descriptus
fuisse a Corippo, 181. Latini vocem depravant, *ibid.* Munus
curopalatae s. curopalaticion etiam absentibus collatum,
ibid. Curopalatica, *ibid.*
Curru triumphali B. Virginis Nicopocae imago vecta,
315.
Cursarii praedones dicti, 255.
Cursores, qui primi confligebant vel locati in insidiis,
255.
Curtobraccia, curtae braccae, 318.
Custodes castrorum et civitatum, 45. Amictus, 28. Of-
fic., 79. Palat., 12. Custos vasorum sacrorum, 159.
Cyprae archiepiscopi datum privilegium praefereudi lam-
padum, 278.
Cyrus Medorum, Persar., Assyrior. rex diversarum
gentium consuetudine, 55. Regem Persarum se
paterni honoris gratia appellavit et a Medis accepit pila-
rum, phaeoolium et epiloricum, ab Assyriis scaranicum,
abbadium et flammulum draconteum, 54. Ejus successores
dicti Persarum reges, 54.

D

Damasceni pruni colorem refert scaranicum magni
primicerii, 19.
Decaeneorum, hoc est novendecim accubitorium, tri-
clinium et palatium, 301.
Decreto imp. alii etiam honorati judicant cum primo
secretario, 56. Ex decreto Urbani nomine defensoris in-
colligitur iudex advocatus, 151.
Defensor primus seu protecdicus officio ecclesiastico
iungens captivos curat, controversias judicial, 150, 151.
Primus dicitur respectu aliorum defensorum, 151. De-
fensores clericorum et quidem excoacacolorum prius
erant, *ibid.* Defensoris dignitas in ecclesia Romana, *ibid.*
Defensorum primicerius inter defensores regionarios,
ibid. Defensores quatuor inter ecclesiasticos officia ponit
Justinus, 162. Decem permittit Heraclius, 112. Defensor
ουπεροδων, praedantium seu ante alios dimicantium, 52,
53.
Defunctos legendi pia Germanorum consuetudo, 344.
Deiparae natali fit processio ad Libis, 80. Ejus presen-
tatione ad monasterium ejusdem *της περιθελειου*, *ibid.*
Dedicatione illius comitatus Barangis imp. Blachernas
isit, *ibid.* Die insuper qua celebratur depositio vene-
andarum vestium, 82, 344. Ubi ejus faciae sepulcrales
t. ss. capitis amiculum honoratur, 541. Ejus dormitioni
praemittunt jejunium Graeci, 296. Sodales academici Ili-
adis assumptionem ejus percolunt, 344. Post mortem SS.
apostolis viva apparuit, 299. Panagia ab Iliis dicta, *ibid.*
Iliis de causis etiam appellata est Deipara *περιθελειου*.
Inestabilis s. admiranda, 344. Ejus imago a milite insula
Iliis felicem pugnam praestat, 345. Deiparae Hodgetrix

imagini a d. Luca pictae S. Pulcheria virgo et imperatrix
templum condit, 316. Et ultimis Quadragesime diebus
in aula delatae obviam imp. procedit abeuntisque com-
mitatur, 72, 524. Eadem Deiparae imago Hodgetrix et s.
vestis ejusdem hostibus (polim) cingentibus objecta cives
servavit, 322. Ejusdem imago in flammeo portavit pa-
triarcha, 368.
Delatoribus supplicia senatus imprecatur, 280.
Demeitrius (S.) flammulo representatus, 48, 285 sq.
Deputati mandyis induti praeferebant lampades quando
fertur evangelium in ambonem et sacra dona ad sacram
mensam, 160. Deputatorum ministeria Citrio non officia
sunt, *ibid.* Eorum locum tenet imp. coronatus, 564. Sont
et deputati militares, 161.
Deputatus, 6, 160.
Despota erat ab imp. proximus, 174. Ejus insignia, 15.
Ejus peditis et equitis habitus, 14. Juvenis adhuc aperto
capite est in palatio, *ibid.* Diebus festis alius ejusdem
cultus, *ibid.* Despotam appellandi formula, 16. Ejus mi-
nisteria in vigilia Nativit., 48, 49. Despotatum et imp.
nomina bonis afficiuntur precationibus, 55 *not.* In palmis
imp. et filios imp. sequuntur, 68. Eorum flammula stant
retro imperatoria, 48. Despota, Caezar, sebaotocrator soli
dicuntur *εὐ ἀξιώματι εἶναι*, 350. Hinc tantum principalia
obeunt, 28. Non intersunt patriarchae designationi, 105.
despotae e propria dicti inauguratione, 174. Eos inau-
gurandi ritus, 99. Despota a proceribus intra triclinium
induitur, 100. Osculator pedem imp., *ibid.* Ab imp.
stematogryrium seu sertum accipit, *ibid.* Et ipsi despo-
tae etiam tenent scutum, quo creandus sedet imp., 88.
Et soli despotae in equis imp. coronatos in palatium co-
mitantur, aliis peditibus, 97 *not.* Ministrant absente do-
mestico, 97. Polychronon dicitur cenoato imp. in vigil.
Nativit., 58. Ab hac eorum dignitate principes Serviae,
Aetoliae, Epiri dicti despotae, 175.
Diaconicum, pro sacris vestibus sacrarium, 335.
Diaconus secundus, secundarius, item ex diaconis sec-
undarius, est primus ex diaconis communibus, 150.
Eligitur per suffragia, *ibid.* Est diaconorum director,
ibid. Alia quatuor ejus functiones; Thibuleni locum archi-
diaconi et imp. thus adolet, 94, 151. Thibuleni et om-
phorium fert patriarchae, 94. Diaconi tenent coronam
imp. novo imponendam, 90. Eamdem in tabernaculum et
ambonem deferunt, *ibid.* Proxime coronatum imp. se-
quuntur, 94. Vocant imp. ad ss. communionem, 96. Iis
communicatur coronam tradit, 96. Eorum numerus ab
Justiniano et Heraclia praescriptus, 112. Illi gestant ora-
rium, 167. Eo dant signum exeundi catechumenis, 168.
Djadema unde dictum, factum, 50. Olim zona erat mi-
litaris eaque primo omnium exuti SS. martyres, *ibid.*,
289.
Dihampulon distinguitur a monampulo, 149. Duplex
est ampulla sacri olei et s. chrisimatis, quo imp. inun-
ctus, et ob rei memoriam praetata, 275, 276.
Didymotichi primum est Cantacuzenus imp. creatus,
568.
Divellium seu geminum velum in vigil. Nativit. praeta-
tum imp., 48. Vice labari fuisse vexillum imp. videtur,
269. Id unicum erat ante omnes flammulas, 285. Hoc di-
vellium gemino constans velo a scuterio seu scutifero
praeferebatur, 269. In Nativitate, 48. Eidem aderant Ba-
rangi, 59.
Doctor apostoli, Evangelii, Psalterii, 145.
Domesticus ex officio jussa imp. exsequitur, 35. Di-
stinctum officium, 258. Domesticus significat duem, in-
ceptorem, praepositum, praefectum et in suo genere pri-
mum, 155, 176. Domesticus magnus praet panhyperse-
bastum, 8. Varia ejus officia et ministeria ad mensam
imp. maxime, 55. Et in foasato, 85. Domestici insignia,
gestamina, 17. Domesticus cantorum regit cantum, 152
sq., 176. Domesticus chori dextri et sinistri proprius, 6,
155. Domesticus ecclesiae et cleri imperatorii, 94. Est
exarchus et utrique servit clero, *ibid.* Domesticus et
cleri protopsaltes candida gerunt cauisia, 44. Et dome-
sticus psalterum, 152. Domesticus exarchus cleri augus-
tus est simul domesticus ecclesiae, 163. Domesticus unus
est ex psallis, 161. Domestici patriarchaeas ponuntur a
Citrio inter officiales ecclesiasticos, 165.
Domesticus mensae, offic., 20. Palat., 9. Ejus gesta-
mina, 21. Ministerium, 35. Ministrat mensae imp., 57,
59, 60, 62, 63. Domesticus, rei domesticae curator, iii-
dem mensae imp. ministrat, 59. Afert fercula, *ibid.*
Humi deponit, 60, 62. Panem afert in panagiario, 62.
Domesticus marorum, offic., 59. Palat., 11. Ejus in-
signia, 26. Castra reficienda curat, 41.
Domesticus ostiorum, 6. Est janitor, 159.

infantiles in templo Hodegio depositæ, *ibid.* Iis festum quoque dictatum, *ibid.*

Feminae diaconissæ ut ad XL essent imp. Justinianus et Heraclius sanciunt, 112. Feminae parva evangelia e collo gerebant, 319. Feminarum monasteria curat magnus sacellarius, 122. Sacellis seu carceribus inclusæ vetantur egredi, 124.

Fercula imp. quomodo afferantur, apponantur, 59. Et humi posita in mensa reponantur, 62. Ex mensa quot quantisque ministeriis auferantur, 58, 60. Ea domesticis mensæ ex mensa tollit et auferenda dat primatibus, 57. Qui scaranica ferunt coccinea ad fores asportant, 58. Magn. domesticus dat cautori, domestico, lampadario, magistro, 70. Idem vocat ad id ministerium lectores et nepotem imp. panhypersebastum, 60, 61. Ibidem occupantur prolovestiarius, nepotes, honorarii pueri, primicerii cum Barangis, aulicis, stationariis, 61. Ferculum tandem etiam imp. ipse dat magno domestico, 62. Ferculli vas domesticus retinet, *ibid.*, 17.

Feria tertia post Dominicam carnisprivii actum catecheseos festum, 312. Feria quinta hebdomadis magnæ ipsa etiam magna dicitur, 70. Ea pedes abiitl pauperum, 70, 71. Eadem agitur parasceves vigilia, legunturque duodecim evangelia imperatore lampadem teneute, proceribus cereos, 71, 319. Per ferias magnæ hebdomadis reliquas lecta et divisa sunt quatuor ss. evangelia, 70, 317. Feriæ τῆς διακαινησίμου sunt dies hebdomadis paschalis, 333. Feria quinta, illius paschalis scilicet seu τῆς διακαινησίμου, patriarcha, episcopi, archimandritæ adeunt imp., circumstationem faciunt, suffitu et osculo venerantur, 77. Feriæ in palatio celebratæ, 45, 79. Feriæ decem aut plurimum dierum aguntur vestibis epulisque splendidis in honorem coronatorum imp. 98.

Festa quinque solemnia, quibus in triclinio cibum imp. sumit ministrantibus proceribus, 64. Festa quatuor præcipua, quibus Græci quadragesimas præmittunt 296. Festum Nativit. Cpoli actum ante S. Joannis Chrysostomi tempora, 304. Festum Omnium Sanctorum prima post Pentecosten Dominica actum, 297. Festum SS. Notariorum in bacchanalia abiit, abusus correctus, 271. Festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabbato gestantur purpurea sticharia, 67. Festorum in monasteriis celebratorum ritus singularis præferendi velum et lampadem, quæ veniente imp. accensa super velum ponatur, 82, reliquorum festorum causa, ritus, processiones habentur suis locis, 45, usque ad 82, l. iii. Commentar. capp. decem.

Fibratis notis constat sceptrum magni domestici, 17. Fibrarum in modum quasi incisam habet imaginem imp. scaranicum magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Magni logothetæ, 19. Magni stratopedarchæ, *ibid.*

Figuram litteræ gammae representat sceptrum magni myrtatæ, 27. Item sticharia, 166. Aliæ vestes, 224.

Filius imp. coronatus fert etiam ss. crucem, acaciæ, sertum, 82. A genibus est conspicuus in oratorio, *ibid.* In palmis sequitur patrem, 68. In castris vigilat, 85. Cum patre etiam patriarcham renuntiat, 105. In coronatione patris permissu ejus nomen suum fidei professioni præmittit, 86.

Fimbria ex margella tegebat aurem judicum Medorum, 54. Fimbriam purpuream habet pileus protosebasti, 19.

Fimbriati pilei generorum imp. 15. Sebastocratoris, *ibid.* Cesaris, *ibid.* Magni primicerii, 19. Fimbriata margella habet pileus primi secretarii, 22. Cabbadium magni domestici, 17. Fimbriatum scaranicum ejusdem, *ibid.* Magni ducis 18. Logothetæ ærarii generalis, 20. Fimbriatos aurei et coccinei pileos qui gerunt ad mensam in Nativit. imp. bene precantur, 55.

Flammeum patriarchæ seu tegmen capitis album erat, post auro illustratum et imaginibus exornatum, 368.

Flammularis dictus, qui gestabat flammulum, 283. Flammulum unum, alterumve in expeditione seu exercitu habet imperator, 48. Proprium habet magnus primicerius in turma imperatoris, 35. Sed qui excursions faciunt, proprium non habent, 32, 12. Unicusque dat locum in fossato magno, domesticus, 84. Sed procerum ante imperatoris non explicantur, 85. Flammulum varie dictum et scriptum, 282, 285. Non est idem quod flammeolum neolabarum, 283. Est militare signum domi fidelis imp. prælatum, *ibid.* Et duodecim omnino siguis et imaginibus distincta 47. Florentesque imperio cuius quingenti aderant, 48. Post imperatorem stabant in vigil. Nativit. Flammula procerum, *ibid.* 16. Flammulum usitatum imp. erat ss. crux radiata, 28, 249. Seu σταυρωτόν, 283. Aliud erat δρακοντίον, *ibid.* Flammulum Θεολόγων habens imagines est utriusque S. Theodori, 286. Flammula in vestiarium delata, 55. In luctu ommissa, 69.

Floribus sternitur ambularum sabbato Lazari, 67.

Flumina habet sticharion episcopi, 166. Significat

gratiam docendi et flumina de Salvatoris ventre fluentia, *ibid.* Iis pocula innatant, *ibid.* Et fluvios habentes mandyæ seu undulata pallia, *ibid.*

Fons curatorium est templum extra urbem dictum πηγή, 381. Ibi sponsæ exceptæ, 382.

Forma turbarum imperatoriarum diversa, 31.

Formula subsignandi beneficium collatum, 79. Et qua sultanus Mahometes Gennadium patriarcham, et qua Christiani imp. patriarchas creantur, 574.

Forum cupidinarium dictum post Augusteum, 353.

Fossatum dictum a fossa significat castra fossis munita, 244. Exercitum ipsum, *ibid.* Et quæ inde deducuntur, *ibid.* In fossato caput turmæ imperatoris est magnus primicerius, 33. Fossati totius caput est magnus domesticus 28, 85. In eo locum tenet imp. absentis, *ibid.* Stationes disponit, obit cum adnuntiata, 85. In fossato quomodo diurnæ nocturnæque vigiliæ constituantur, 84. Fossatum leve, i. e. levis armaturæ milites, *ibid.*

Franci appellantur Genuenses et Veneti, 76. Imo etiam Itali et Siculi, 350. Francorum stipendiarios est caput magn. contostaulus, 33.

Francopulus, Turcopulus, archontopulus, etc. Hæc terminatio interdum nil significat, interdum minuit, 228.

Freni pars aurea, oreæ, ab aure et ore dicta, 227.

Funarii operis instar argento contorto involutus est nodus in scepro magn. domestici, 17. Magni ducis, 18.

Functiones variæ clericorum, 113, 275. Aulicorum, militum, famulorum, 28.

Fundæ acubitor, parum quadrat, 185.

Funes desuratis pellibus tecti, quibus poma mensæ imp. apponuntur, 301.

Fuscus color inter album et nigrum medius, 19.

G

Galata seu Pera s. Sycona est regio nrbs decima tertia, 122. Eam incolit potestatus Genuensium, 56.

Galliæ reges vexillum S. Dionysii oriflambæ dictum in expeditiones educebant, 286.

Gammadia sticharia, 166. Gammatæ vestes, 224.

Generi despote stemmatogyrium, 100. Pilei, 14. Inter eos ordo dignitatis, 6.

Gennadium Scholarum Mahometes II patriarcham creat, 372. Variè pressus officio edit, 373.

Genua non flectuntur ritu ecclesiastico inter Pascha et Pentecosten, 351.

Genuensium potestatus imperatori flectit genua bis, manum pedemque osculatur, 75. Eumdem honorem imperatori habent Genuensium primores, *ibid.* Ablatis caputis genua flectunt, fausta exclamant, *ibid.* Eorum prætor in Nativitate Christi adeat divino officio, 56. Accipit collicium ab imp., *ibid.* Cereum tenent cum suis sub matutina Paschali, 74.

Georgii (S.) martyr's festum celebrant Græci 23 April, 341. S. Georgius martyr flammulo representatur, 48. Ejus die festo processio, 81. Magnus dicitur Græci, *ibid.* Ejus imago, 69, 98. Juxta eam stans coronatus imp. numismata in proceres jactit, *ibid.*, 6, 7. Ea S. Georgii imago sanguinat, et equus hinnitus gemino et omnino Andronicum senioremm terret, 313.

Gerasa fons ob miraculum vini ex aqua facti vinctus, 306.

Gerlachius prædicans Lutheranus memorando facto Turci imp. togam osculatur, 328.

Germani tricesimum B. Virginis assumptæ qui ceferent, 343.

Gradus, excelsi extra templum Blachernium, 325. Ad eos deducitur imp., 80. Ad eosdem præsequitur imp. d. Hodegetriam, 72, 325.

Græci recentiores peregrinas variant dictiones, 112. Inanum titulum crepitacula jactant, *ibid.* Gaudet ambitioso titulo μεγάλου, 120 Et τοῦ πρώτου, 377. Eorum sunt monstra titulum πρωτονοβελισσιμος; et πρωτονοβελισσιμότητες, *ibid.* Duplici corona lampadem imp. prælatam ob curam divinorum et humanorum ornabant, 278. Eam potestatem in ponendis deponendisque patriarchis exercitum conspiciere dabuntur, 372. Et hinc Græci suo exemplo patriarchas tractare etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quedam præcipua jejunium seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 342. Eorumdem propria quedam conticia, troparia, canones, odæ, s'ichi, idiomelon, 138. Græcorum Latinorumque rituum diversitas unioni non obstat, 296. Eorum error, non posse sacerdotem fungi diaconi vice, a Calea refutatus, 137. Liturgiam in quadragesima et jejunii a meridie celebrant, 282.

Granatam, Assyriorum gestamen, imp. fert volantibus manicis, magnus domesticus una manica, alii utraque adstrictam lapatam, 63, 301.

Gyros habent pilei generorum imp., 13, 231. Et gyros seu ambitus trullæ in pileo primi secretarii, 22, 242.

H

Hæresis. Ejusdem effectus, 372.

Hæretici mutant nomina officiorum ecclesiasticorum, 163. Alii retinenda contendunt non pro imperio, sed ordiis dignitate significanda, *ibid.* Hæreticorum Manichæorum, Nestorianorum, Eutychnianistarum ossa exhumanda et in eos synodica imprecationes, 261. Hæreticorum traditarum magnum jejunium, 334.

Hebdomada hebdomadæ etiam dicitur, 317. Hebdomadis quintæ quadragesimalis feria quinta canitur magnus canon, 520. Et Sabbato hymnus B. Virg. acathistus, 521. Hebdomadis magna officium, ritus, lectio evangeliorum, lotio pedum, 70, 517 usque ad 527. Hebdomas renovationis seu τῆς ἀνακαινιστικῆς cum feriis est ipsa paschalis hebdomas, 335. Est a jejunio libera, *ibid.*

Helena (S.) et Constantini M. festum agunt Græci 21 Maii, 542.

Helena Cantacuzeni filia Jo. Palmologo nupta, 582.

Heraclius numerum clericorum circumscribit, 112. Duos tantum vult esse syncellos, 377. Vasa ecclesiæ in pecuniam confat, Persiam invadit, 322. In aciem educit Delparam imaginem, 315.

Heteria major, cohors militaris, cujus præfectus magnus heteriarcha, et minor, cujus præfectus heteriarcha simpliciter, 190.

Heteriarcha, offic. palat. 12. Gestamina, 26. Ejus functio, 42. Heteriarchæ ad circumstationem vocant alios, 55. Eamque mittendam significant, *ibid.* Heteriarcha dicitur a conciliandis amicis, vel a cohorte militari, 190. Dicitur et megaltriarcha et megaeteriarcha, *ibid.*

Heteriarcha magnus, offic., palat. 10. Ejus insignia, 22. Officium exsulæ recipere, 36. Expectat conclavi egressurum imp., vocat proceres ad circumstationem, 54, 22. Proponit in circumstatione negotia, 25. Ejus ad mensam imp. ministerium, 56.

Heterodoxi exardescunt audientes, summi pontificis pedem osculo coli, 528. Idem et patienter demisse prociuoque genu togam osculantur imp. Turcici, *ibid.* Suosque pedes vicissim osculo honoratos decantant, 329.

Hierarcha super caput S. Evangelium tenet dum consecratur, 169.

Hieromonachus munus, 137. Juvat canistrisium in vestiendo patriarcha; si sit sacerdos, non licet ei fungi officio diaconi ex Græcorum errore, *ibid.* Ejus tria officia inspicendi preces seu suffragia, jus enthroniasmi et contactii fustius explicata, 138, 139.

Hispensorum nuntiis paratum Megaurum palatium, 302. Hodegetria V rginis imago, 70. Pietatis causa in aulam ex monasterio deportata, 515 sq., 524. Quo honore ab imp. excepta et remissa, quandiu in palatio peregrinante, *ibid.* et sq.

Hodegetrium seu Hodegium, templum a S. Pulcheria structum, et monasterium, inde imago a D. Luca picta eoque reposita nomen Hodegetriæ invenit, 316.

Honorandi imp. ritus varii, 378, 251, 372.

Honorarii pueri bene imp. presentur, ipsi juncti, nudæ capite, 59. Unus fert imp. ense in vigil. Nativit., 52. Ex manibus psabhypersebasti tollit ferculum, 61. Scabellum suppedaneum tenet, 63. Uni traditur lampas imp. interrupta lectione Evangelii feria quinta magnæ hebdomadæ, 71. Alius in Dominica Palmarum finito matutino rorum ex ambulacro carpando ejus diripiendi dat indicium, 68. Magno Sabbato triclinium replent lauro, 73. In eos spargit coronatus imp. numismata, 98. Ministrant mensæ, 98.

Horæ quales et liturgiæ quomodo in vigil. Nativit. canantur, 45. Quo habitu intersit imp., 47. Horarum initio dicit circumstatio, 45. In Pasceve et Paschate, 72.

Hoste propitioque vigiliis bis obsecunda, 84.

Hulac, Turcico-Junianus nuntius, 245.

Hymnus matutinus, 57. Vespertinus, 47. Hymnos vespertinos in Paschate imp. audit ad S. Sophiæ, 76. Hymnus trisagius canitur in lotione pedum, 70. In Paschate, 76. In coronatione imp., 89. Ad eum surgunt imp., 95.

Hyperpyrum, monetæ genus, 55, 259. Hyperpyrum, gestamen capitis iuster ignis flammans, 261.

I

Iconomachorum interitus, 516.

Iconostasion non est delubrum Calvinisticum, sed locus pro statuendis seu figendis imaginibus, 274.

Idiomelon, proprium festi canticum, 298.

Imagines (SS.) Christi nativ. cum aliis ex tabulato in vigil. Nativit. suspensæ, 44. Prope eas stabant sacerdotes, *ibid.* Ad ss. imagines renovanda: collecta synodus, 316. Ecclesiæ decora appellatæ eidemque restitutæ, *ibid.* Dominica orthodoxiæ propria et processione honoratæ, cui intereat imp. et ad synodium pro iis colendis decretum in S. Sophiæ lectum stabat, *ibid.* et 82. Deportatæ etiam ss. imagines in processione palmarum imp. et filio, despotis et patriarchis præeuntibus, 68. In processione ad Porphyreticam columnam, 79. Imago imp. in vestibus, 235. Et a sinistris in scaranico magni domestici, 17. Imago equestri imp. in scaranico magni drungarii vigil., 21. In flamulo, 48. In clypeis quatuor procerum, 99. Imago sedentis in throno imp. est retro in scaranico magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Magni logothetæ, stratopedarchæ, 19. Magni primicerii, *ibid.* Magni drungarii vigiliarum, 21. Imago imp. stantis et coronati in parte scaranici anteriori magni domestici, 17. Magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Imago stantis imp. sub vitri pellucidæ specie in scaranico magni primicerii, 19. Magni contostauli et logothetæ generalis, *ibid.*, 20. Protovestiaris, *ibid.* Imaginem imp. exprimebant bullæ, 256. Imagines nummorum, ex quibus cognosci potest quid diadema, Justinianæ, blattum, 257, 261, 290. Aliæ tres imagines vestiti imp. initio Gregoræ, 222, 237. Aliæ oratio, 167, 308.

Imperatoris filii, 6. Ab imp. primus erat Cæsar, 7. Imperatori proprium sebasti epithetum, 8. At sebastocrator constitutus quasi imperator fuit, 7. Ei jus novandi res et voces antepondi, postponendi, 8. Imp. in vigil. nativit. ad matutinum non egreditur, 45. Et Liturgiæ adest vel abest, 46. Quo ritu in oratorium asceat, 28. Ejus diversa indumenta, 47, 50. Habitus, ornamenta, 13. Ensis potestatis, lampas boni exempli, mantile inconstantiam memorem esse jubet, 51. SS. crucem semper fert dextra, *ibid.* Ad mensam quotidianam fert amictum, 55. Faustas precatones et reprecationes, 55. Panagia i) illato imp. surgit, 62. Sumentis panagiam multi accinuntur anni, 65. In triclinio quinq; cibum sumit proceribus ministrantibus, 64. Imp. habitus in Palmis, 13. Processio, *ibid.*, 69. Facultate ejus diripitur ambulatorum, 68. Luctu minus splendide festa aguntur, 69. Imp. candido amictu stat ante Delparam victricem, candidam superulam fert in processione, 69, 70. Feria 5 Cæn. Dom. fundit aquam in pelvim, duodecim pauperum lavat pedes, tergit, osculatur, 70. Tenet lampadem dum leguntur Evangelia, 71. Deponeit et recipit eandem, *ibid.* Pro audiendo vigiliam quatuor officio divino eligit sibi conclave, 72. Occurrit d. Hodegetriæ eamque deducit, *ibid.* Ad liturgiæ magni Sabbati fert quæ placent gestamina, *ibid.* Ante imp. sparguntur lauri, *ibid.* Sub divino officio magis Paschatis iterum datur imp. lampas, 75. SS. Crucem, evangelium, protopapam et archidiaconum osculatur, 74. Vesperas in S. Sophiæ audies thoris suffitu honoratur, 76. Desiit ingredi tabernaculum et aurum largiri, 77. A patriarcha et episc. visitur eique officium circumstationis ab illis præstatur, *ibid.* Thure et oculo ab episcopis collitur vicissimque colit, *ibid.* In Pentecoste vestitur ut lubet, *ibid.* Ad S. Sophiæ audit preces S. Basilii, 78. Ejus fronti ss. Crux imponitur, 79. Frons et oculi sacro oleo inunguntur, *ibid.* Beneficium quod confert eandem fere quam aurea bulla vim habet, *ibid.* Ex spoliis quinta pars imp. datur, 85. Imp. coronandus palatium occupat, 86. Præfigit nomen professioni fidei propr. manu scriptæ, eidem subscribit, *ibid.* Apostolicas traditiones, ecclesiasticas consuetudines et decreta conciliorum amplectitur, 86. Scuto insidens a patre, patriarcha et proceribus in altum tollitur, 88. Faustis acclamationibus salatur, 89. In S. Sophiæ sacro et diademate prius consecratis induitur, *ibid.* In anabathra sublimis considet matre coronam, conjuge sertum gerente, *ibid.* Patriarcha pro imp. precat. in formam ss. crucis inungit, Sanctus et Dignus patriarcha et populo accinente et repente, 90. A patriarcha et patre coronatus, *ibid.* SS. crucem tenet imp., palmam imperatrix, decantatoque trisagio surgit, 92, 93. Imperator a diacono vocatus ad prothesin pergit et mandyam indutus tenet ecclesiasticum deputati locum, et agmen supplicantium magno prægreditur comitatu, 93. Thure et cantu honoratus in anabathra sedet surgitque ad lectionem Symboli, ad elevationem ss. Corporis et orationem Dominicam, 95. Communicatur vocatur a diacono et sacram mensam in ss. crucis formam incensat, 95. Imperatori thuris honorem redhibet patriarcha, 96. Ad s. communionem deponit coronam, quam post recipit,

ibid. Antidoro et benedictione acceptis et catechumenorum occupato loco accinitur velatis imp. et remotis velis acclamatur, 96, 97. Ad palatium deducuntur despotis equitibus, 97. Stemmaphori accumbunt magno domestico ministrante, *ibid.* Duplex epicorbium sit sparsio, 98. Qua largitione volunt omnes secum lætari imp., *ibid.* Ea lætitia per epulas multasque ferias continuat, *ibid.* Coronato epulanti et stemma gestanti imp. adsunt proceres clypeati cum equestris imp. imagine, 99. Imperatoris amictus in creatione despotæ et Sebastocratoris, 100. In designatione patriarchæ, 102. Ejus formula qua despotam creat, 100. Qua patriarcham, 103. Pedis osculum a creato accipit despotæ, diversis impositis stemmatogryis, 100. Imperator etat cum munere fungitur imperatorio, 100. Imp. lugentis candida et citrina vestimenta, 106. Aulici et populus cum imp. lugent pulcrati, 106. Cognati imp. diversæ rita lugent, *ibid.* Ad fontem, vel Blachernas sponsæ obviam exit imp. eques, 107, 108. Vestes mutat in Nativit., 47, 81. Et in Palmis, 67. Ejus filius eadem gestat indumenta, si coronatus sit; sin minus, super usitatum amictum gerit velum et in capite sertum, 52. Πρόνυξ, oratorium, non erat destinatum, ut imperator inde prospiceret, sed rei divinæ interesset, 255. Quomodo lex paniamoribus non semper observata fuerit, ut imperatori quinta pars spoliarum cederet, 255. Imp. pro consuetudine tres cruces cinnabari in fronte bullæ exprimit, 356. Ipsæque bullæ imp. imaginem expriment, *ibid.* Imperatoris potestas in ecclesiasticis per adulationem servilem ad episcopalia et sacerdotalia prope evecta fuit munera, 331. Palmarum die imp. rogas dabant, 311. Et dare cessabant 312, 331. Pedes lavabant, 318. Coronatus imp. alios dignitatibus condecorat vel titulis afficit, 367. Patriarchas ponebant et deponebant, 372. Imp. Græci in natali prædantis, accubantis, non assidentis magnificentiæ, 301.

Imperatrix mater coronati in anabathra gestat coronam, nova imperatrix sertum, 89. Illa ramum tenet aureum iobis unionibus; etiam vidua cum himatio nigro, 91. Creanda sustentatur a propinquis vel euauchis, *ibid.* Benedictio diversæque formæ attema imponitur, 92. Exhibito honore se viro subjectam fatetur, *ibid.* Ejus coronatio peragitur vel cum imperatoris vel inter nuptias, *ibid.*, 362. Futuræ sponsæ proceditur obviam, appellit ad fontem vel Blachernas, a matronis induitur, equo palatio invehitur, 107.

Inauratum lignum sceptrum magni primicerii uti et imperatoris aliaque, 19, 20. Inauratum pedum dat sultanus creando patriarchas, 372.

Indusia Junio-Calviniana ab ecclesiasticis abhorrent, 163.

Insula non utuntur episcopi Græci, 169.

Insignia, ornamenta, vestimenta imp. et aulicorum, 13, 17. Imperatoris præcipue, 47, 50, 89. Imperatricis viduæ, 91.

Instrumenta musica, 49.

Interpres magnus, offic. 50 palat., 11. Insignia, 25. Officium, 40.

Intorti ærei et aurei coloris sceptrum magni hætarichæ, 22. Intorti citrini et ærei coloris sceptrum hætarichæ, 23. Intortus coudylus in scepro præfecti sigillo, 20.

Irene et Constantinus pro ss. imaginibus septimam colligunt synodum, 346.

Issacius Comnenus, Alexii frater, creatur primus Sebastocrator, 7. Cæsarem prælit, *ibid.*

J

Januarii die 6 celebrant Latini Epiphaniam regibus factam, 305. Eo die natalem Ægyptii agebant, 304. Januarii sextus respondet undecimæ mensis Tybi, 306.

Jejunium paucorum dierum festis quatuor præmittunt Græci, 296. Id sub magna impositum pœna, *ibid.* Et producere laicis erat liberum, monachis ex regula prolixius impositum, 297. Jejuniorum prima dominica celebratur orthodoxis, 345. Ad quadragesimæ jejunium excitatus patriarchæ munere et exhortatione populum catecheseos festo, 312. Varia jejunia variorum, 334. Ea varietas non obstat unioni fidelis, *ibid.* et 296.

Joan. Baptistæ (S.) Natalis agitur 24 Jun., 342. Processio ad ejus monasterium, 81. Ejus imagine suum exornat flammeum patriarcha, 368.

Joannis (S.) evangelium usque ad passionem in magna hebdomade lectum, 317.

Joannes Andronici Junioris f. creatus imp. alios honorat, 367.

Joannes Cantacuzenus sit magnus domesticus æqualis

panhypersebato, 7. Eidem singularia gestamina a duobus imp. concessa, 18. Ab Andronico Palæologo II supra omnes erectus, 8. Uxoribus fratribus chlamydes et caligas inatar despotæ permittit, 13. Et sarta distincte, 101. Natu majorem despotis præfert, 174. Ipse Didymotichi imp. inauguratus vestem purpuream sibi induit et tiamam humo tollens imponit, alii purpureas et crepidas inducunt, 368. Adrianopoli secundum et in Blachernis tertium coronatus etiam conjugem coronat spargitque numismata, *ibid.* Postridie coronationis Andronicum candido liget amictu, 314, 315. Filia Joanni Palæologo nupta, 382. Deposito imperio monachum agit, 341.

Joannes Citrus ejusque responsa, 117. Apud eundem ordo principatum dignitatum, 155. Alio ordine numerat dignitates ecclesiasticas, 137. Refutatur a Calea, sacerdotem non posse fungi ministerio diaconi, *ibid.*

Joannes Comnenus imp. Virginis Nicopææ imaginem triumphali vehit curru, 315.

Joannes imp. penultimus concil. Florentino interfuit, 340.

Joannes Palæologus ad columnam crucigeram supplicabundus, 339.

Jordanis aquæ ob Christi baptismum incorruptæ, 307.

Judex castrensis seu fossati, offic. 52 palat., 11. Insignia, 25. Militibus jus dicit, 40.

Judices Medi gestabant epilioria et phaceoidem, 54. Aurem mardellio tectam reo servabant, reteream accusatori dabant, *ibid.* Eorum insigne pilaticia, *ibid.*

Judicia dum habentur populum continet qui est a secretis, 141.

Junius SS. crucis odio male edere et explicare videtur Codinum, 249. Est fabulator Calvinianus, 145. Interpreta flagitiosus, 283, 367. Fraudulentus, 374. Incipus, 118, 125, 133, 153, 155, 156, 138, 145, 150, 153, 159, 157, 175, 206, 226, 227, 229, 257, 259, 242, 245, 245, 248, 252, 259, 271, 274, 283, 288, 289, 293, 298, 301, 313, 314, 315, 320, 326, 330, 335, 337, 340, 348, 353, 364, 379. Ioscitus, 140, 141, 160, 259, 268, 270, 333. Juris imperitus, 373. Perversus, 255, 326. Ridiculus, 148, 233, 246, 298, 347, 366. Variæ aberrans, 142, 283, 371, 372.

Justiniana prima, 103. Dicta Achris Justiniani patria et ab ipso privilegia ditata, 373. Inde regia sedes Bulgarorum esse cepit, *ibid.* Ejus archiepiscopus electus uti patriarcha, *ibid.* Subjecti alii provinciales episcopi, *ibid.* Eidem lampas prælata, 278. Justiniana secunda in Cypro fuit, patria Theodoræ conjugis, 375. Justiniana tertia Carthago, quod eam Vandalis pulsus restituerit Justinianus imperio Romano, *ibid.*

Justinianæum, capitis gestem imperatorum, 31, 290. Justinianus numerum definit clericorum, 112. Patriam Achrida exornat et plures urbes a se Justinianas dicit, 375. Ecclesiæ magnæ trullam construit, 242.

Justinus trullæ casu soleam comminutum pari nequit reparare splendore, 361. Eidem acclamatum, 278.

Juvenis despotæ habitus, 11, 12.

L

Labarum apud Græcos posteriores desisse videtur, 283. Illique responderet διβέλτιον seu gemino velo constants vexillum, 269, 283.

Lacinias sine lemniscis militaribus habet ruchum despotæ, 15.

Lampadius duplicem ampullam auream tenet in vigil. Nativit., 44. Ascendit in oratorium cum despotis, 49. Tollit ferula cum domestico, lectoribus, canonicis, 60. In festo Palmarum prior venit in ambulatorum cantans, 68. Differt a præfecto luminum, 145. Erat officium palatinum, *ibid.*

Lampas accensa præferebatur imperatori, 145. Quæ corona duplici erat cincta ob curam ecclesiasticorum et politicorum, 278. De aureis et argenteis stephanomas circum eam, *ibid.* Lampas etiam prælata ut boni exempli esset imp., 51. Ejus supremæ partes SS. crucibus coccineis, cinnabari et bractea ornata. 45. Lampadem in Epiphania imp. dat patriarcha, 63. Tenet in Palmis, 67. Et ad lectionem 12 evangeliorum fer. quinta magnæ hebdom., 71. Et sub matutino paschali, 73. Lampades in Epiphaniæ officio etiam aulicis dantur, 65. Lampas cum simplice corona præferebatur patriarchæ archiepiscopo Bulgarie, Cypro et imperatrici ob simplicem potestatem, 278. Patriarcha etiam extra propr. diocesan in hat lampada conspicuus, *ibid.* Lampades præferuntur S. Evangelio in ambonem delato, 160. Et sacris donis, 161.

Lanceolæ usus in antidoro, 365.

Lapatum unica adstrictam manica fert magnus domesticus, alii utraque adstrictam, 61.

Lapide (Pro) consecrato seu ara portatili utebantur antimensis Græci, 140.

Laurus spargitur in magno Sabbato, 72, 75.

Lazarus (S.) resuscitatio et monasterium ab imp. celebratur, 82.

Lazarus patriarcha Jo. Cantacuzenum coronat Adriano-poli, 568.

Lecti 19 tricliniaris nomen palatio decaenocorum ac-cubitorum dedere, 501.

Lectores non supra, 110. Justinianus, ad 160 permittit in ecclesia magna Heraclius, 112. Eorum habitus et mi-nisterium in palatio, 44. Tollunt ferula, 60. Laurum in Sabbato magno ante imp. spargunt, 72. Eorum primicerius, 6.

Lectrum seu pulpitum, analogium, super quo legitur, 274.

Legi antiquum respondet antiqua traditio operandi sa-cris etiam tecto capite ob mysterium solis coronæ, aut sudarii supra caput Christi, 169.

Leo Isaurus et Armenius iconomachi, 345, 346. Una cum filio perit terpiter, *ibid.* Sub eod. Isaurus urbs obside-tur et B. Virg. ope liberatur, 325.

Leo magnus imp. in Blacheris templum Deiparæ struxit, 272.

Leo Philosophus S. Lazaro templum struxit, 347. Ei structæ insidiæ, 119, 120. Βασίλειάτορα vano titulo sinit, 175.

Leones solium in Megaura custodiunt, 502.

Leosidem hajulum Alexander puer imitatus emendare senex nequit, 311.

Litanis variis, 79. His debet pedes interesse imp. in palmis, 70.

Liturgia in vigili Nativit. quomodo celebretur et in Nativit. ipsa, 46, 47. Quo habitu imp. et proceres intersint, 47. Hi ad liturgiam et laudes vespertinas gestant flammula, *ibid.* Post liturgiam in Epiphania si consecratio aquæ, 64. In palmis nulla, 69. In Paschate psalitur tacite, 74, 76. Liturgia die magni Chrysostomi imp. au-dit in S. Sophie, 80. Aliisque variis et templis et mona-steriis, *ibid.*, 81. Liturgia non sine luminibus celebratur, 145. Eam perficiunt aperto capite Orientis episcopi ex-cepto Alexandrino, 169. Tecto capite qui peragunt litur-giam Christi episcopi representant coronam, *ibid.* In jejuniis et vigiliis post vesperras seu a merulite habita, 282. In Paschate ante ortum solem, *ibid.* Ab liturgia exeundi signum oratio datum catechumenis, 168. Ejus ritus ignorant Calviniani, *ibid.*

Locum aulici certum et aulicorum habent classes, 37, 264.

Logariastes aulæ, offic., 61. palat., 12. Ejus gestamina, 26. caret functione, 39. Sed videtur huc aliqua assignari, 42, 7.

Logariastes magnus, offic., 40 palat., 10. Insigula, 24. Logographi, 154.

Logotheta avarii generalis, offic., 18. palat., 9. Ejus insignia, 20. Officium ignotum, 34. Potest etiam dici logotheta publicæ rei, non tamen a genericis, 186. Logotheta castrensium, offic., 47. palatinum vel rectus castrensium et exercitus, 11. Insigula, 24. Nulla functio, 40. Logotheta cursus publici, offic., 27. palat., 10. Ejus pileus et gestamina, 22. Non habet scaranicum neque mini-sterium, 36. Logotheta magnus, officium, 12. palatinum, 9. Ornamenta, 19. Non fert sceptrum, *ibid.* Ex officio mittendæ regibus curat litteras, 32. Aliquando superior stratopedarcha factus, 9. Logotheta rerum domestica-rum s. familiarium, offic., 39. palat., 10. Vestitus, 24. caret functione, 59. Logotheta rei pecuniaræ, offic., 49. palatia, 11. Insigula, 25. Officium nullum, 40. Neque au-reum neque rubrum gestas scaranicum, 58. Est limes officialium, *ibid.* Eo inferiores sunt qui coccinea ferunt scaranica, *ibid.*

Lora despote, 15. Lora seu manoclavia Bardariota-rum ad flagellandum, 38. Lorum non est mitra s. tiara, 170.

Loricati seu cibanarii, 266.

Loto pedum ejusque ritus in palatio feria 3 magne hebdomadæ, 70.

Lucas (S.) evangelista imaginem Deiparæ Hodegetriæ in tabula pictam reliquit, 316. Ejus SS. Evangelium lec-tionibus tribus in magna hebdomadæ totum legebatur, 317.

Lucas patriarcha abusum in notariorum festo correxit, 271.

Luctus in aula insigne candida vestimenta, 69, 106, 314. Luctus in Ecclesia purpurea vestimenta insigne, 169. Luctus in Ecclesia diebus jejuniorum et defunctorum memo-riis, *ibid.*

Luitraudus facete a contrario ridet acclamationes fa-

ctas Nicephoro Phoca, 278. Ejus ridiculam processionem, 335. Magnificentiam in natali prudentis, 501. Describit Megauræ palatium et porphyre, 502. Porphyregrantes appellat in Porphyra palatio natos, *ibid.* Nimum indolat affectus in Græcos sinistro, 335. Rogæ in Palmis distribu-tionem narrat, 311 sq.

Luminaria ad baptismum ordinariis accensa a Calvinia-nis abrogata, 145.

Lux vera Christus, 505. Ob illud luceat lux vestra lampas imperatori præfertur, 51.

M

Macedones et Orientales colunt Romanorum imp. tan-quam successorem in palatio Alexandri domo, 55.

Macedonia in Romanorum ditore, 55.

Magi Persarum, canticum natiuitatis 60. Sub eo imp. abstinere ab eam, *ibid.* Idiomeion recitatur totum, 296.

Magis factam apparitionem celebrant Græci 26 Decemb., Latini 6 Januarii, 305. Magos esse reges s. regulos morose et calvinisticè Casaubonus coarctat, 505.

Magister supplicum libellorum, offic., 44, palat.; 11. Habitus, 24. Recipit supplicationes imp. equitante, 50.

Magister palatinus clericus fort. purpureum camisium in vigili. Nativit., 44. Est cantor, 164. Cantat ad mensam et tollit ferula, 60.

Magni titulus ambitioni Græcorum frequens, pariter modestis Latinorum, 120. Partim prodictione additur, *ibid.*

Magnaura varii artificii palatium, dictum et Megauræ, 502.

Mahometes Turcarum sultanus capta urbe Genadium patriarcham certa forma creat, 372. Suis manibus dei pedum magni prelii, equum et templum SS. Aposto-rum, *ibid.* Sub ipso uno patriarchæ novem ornata sibi successerunt, 373.

Mandyam coloris uberrimi fert imperatrix vidua in coronatione novæ, 91. Mandyam aureum exuit imp., 91. Mandyas vestis erat communis patriarchis et imp., 579. Episcoporum erant unduati mandyas, *ibid.* Hi fluvii seu undæ ferendi officium notabant, *ibid.* et 166. Mandyas etiam ferunt deputati, cum SS. Evangelium in angustiam præsent, 160. Mandyas distinguitur a sacco, 313. Vane scribitur, 168, 379.

Manones canum dicti venatores, 39.

Manicas utraque volitante fert imp. granatam, reliqui astrictam utraque, magnus domesticus una tantum, 65, 64. Manicas non habet φαλώνη, sacra vestis, 167.

Mantilli ligatum involocorum cum aracia mones imp. mortalitatis, 51. Idem gestat in palmis, 67.

Manuelem et Joannem Assiæ Cantacuzenus honorat, 16. Sebastocratores fecit, 101.

Manuel antepenultimus imp. renovat porphyreticam columnam, 340.

Marci (S.) Evangelium totum lectionibus duabus in hebdomadæ magna lectum, 317.

Marcianus et Martyrius (SS.) mart. et notariffesto hono-rati, ejus abusus correxit, 270.

Margaritæ et margella s. margellia sunt distincta, 224.

Margellum s. margellium est corallitum et inde dicta varii coloris assumenta, sumptuosa auroque texta ad-ditamenta et purpurea vestimenta, 224.

Martyres (SS.) primo omnium diademate a zona mili-tari exuti, 50. SS. quatuor martyrum flammulum, 48.

Matthæi Evangelium totum lectionibus duabus magna hebdomadæ lectum, 317.

Matutinum offic. in vigili. Nativit., 45. In Dominica Palmarum, 67. Et lugente imp. ante Deiparam victricem canitur, 69. Sub matutino in Paschate tenet imp. lam-padem datam a protopapa, 75. Sub eodem dantur cerei proceribus et potestate Genuensium, *ibid.* et 75. Resi-duum ejus canitur circa vestibulum triclinii, deum ut benedictio, 78.

Matzobarbulum, missile ad proci lætendum, 245.

Matzucam loco sceptri fert protologator, 25. Ejus ha-stile habet Βουρίον, buttam s. copellam, 245.

Mauricii (in S.) tricesimus B. Virg. litanis honoratur Ingolstadt, 344.

Medorum gens magnifica, 55. Eorum iudices margella lectam aurem accusatis servabant, 54. Eorumdem consuetudine vixit Cyrus, 54.

Megalolagitas milites sub stratopæarcha, 42.

Megaura palatinum, in eo destratam arborem volucres replebat, 302. Solimni leonibus irrugit. imp. penes la-q. eare subito erectus, *ibid.*

Melissenus Leo fratrem objurgat siromaste intentate, 242.

Memoria (A), offic. 53, palat., 11. Indumenta, 26. Ministerium notare facta honore digna, 41. Convenit cum suggestore ecclesiastico, 143.

Mensa imp. non instruitur fer. 3 magnae hebdomadis, 71. Neque in magno sabbato, 75. A mensa dicuntur antimensia, 147. Mensa s. alatri pannus substruitur, ex quo panno consecrantur antimensia, 146. Mensis sacris adhibentur antimensia, quando dubium est num mensa sint consecrata, *ibid.*

Mensis cniusque initio aqua benedictio peracta in palatio, 78, 505.

Metaxa vestis serica, 562. Ea vestitur imp. equus in morem tibialium, 97. Olim Medica appellata, et quando urbi illata, 563.

Melaxaricus, ejus negotiator, 562.

Methodius (S.) patriarcha cum inopp. restituit ss. imagines, 345. Sub eodem instituta est Dominica orthodoxia, *ibid.*

Michael (S.) archangelus, Graeci dictus archistrategus, nomen primo dat flammulo, 291.

Michael Amorius, 548.

Michael Palmologus I mutat dignitates et insignia, 8, 174. Cum genuentibus foedus in ritumque se honorandi praescribit, 75. Oppugnatorum Venetos tantum indulsit inducias, *ibid.*, 20. Idem Collum a Latinis recipit, 516. Amplissimos honores d. Hodegetriae defert, illam per portam Auream secutus, *ibid.*

Michael Rangabe et Michael f. Theophili cum Theodora matre cultores ss. imaginum, 548.

Michael Tarchaniota, 8.

Milites uno, duobus, tribusve merentur equis, 42. Desertores revocat protologator et debito ordinæ locat, 40. Tollunt fercula ex manu magni domestici, 61. Levis armatura vigilias diurnas obeunt, 84. Militum varia genera nominasque, arcitenentes, sagittarii et tzangratos, 248. Barangi, 261. Bardariotes, 267. Castelliani, 271. Clibanarii, cataphractarii, 266. Cursarii, cursores, *χορροφόροι*, *πρόμαχοι*, 254, 255. Curtinarii, 266. Franci stipendiarii, 53. Murati, 37. Rogatores, 260. Spatharii, 251. Tzacones, 247. Militum duces, 28. Militum fidei acclamatione, 290.

Minister a genibus induit patriarcham epigonatio, 140.

Miscendo (A) Graece dictus picerna, 58.

Missa per tricesimum B. Virg. Assumptae canitur in Germaniae templis, 544.

Missus non sunt singula fercula, sed ferulorum plurius illatio, 225.

Mitra non utuntur episc. Graeci praeter Alexandrinum, 169.

Mocli (S.) mart. templum, in quo Leoni philosopho imp. structas insidias, 354.

Monachi longiores quadragesimas agunt, 297.

Monampulum, 148, 149. Erat ampulla sacro chrismati servando, quam secundus tenebat ostiarius, 149. Unde dictum et quomodo scribendum, *ibid.*, et 275.

Monasteria virorum et mulierum credita magno sacellario, 122, 124. Virginum, sacellae et carceres dicebantur, unde egressus vitatus, *ibid.* Monasteria peratica, 122, aliaque varia τῆς περιεπέου Deipara, 541. Libis, 540. Manganense, 541. Petra, 542. Monasteria cum imp. visit publica processione, geminum praefertur a tzauca velum et super id lampas accensa ponitur, 82. Monasteriorum diversi ritus non obstant unioni fidei, 296.

Monitoris s. suggestoris est patriarchas in sacro vel conione haerenti suggerere, 145. Convenit cum eo qui est a memoria imp., *ibid.* Dicuntur rememoratorii, *ibid.*

Mulier equum suum a Theophilo iconom. imp. repetit et recepit, 30. Mulieres parva de collo ferunt evangelia, 519.

Muros urbis patriarcha et populus obibat et hostes objectu ss. crucis et imaginis Christi non manu factae et B. Virginis Hodegetriae venerandaeque vestis ejusdem repellebat, 322.

Murtati pedites in circumstatione aulica ferunt tela, 37.

Myroblyta S. Demetrius martyr dictus, 540.

Myrraites, offic., 78; palat., 12. Indumenta, 27.

Myrraites magnus, officium 73; palatin., 21. Gestamina, 27. Officium incognitum, 45. Sed distinctum a praefecti murtatorum officio, 248. Origo vocis non est Hebraea, *ibid.*

Myrticus, officium, 50; palatin., 10. Ejus ornamenta, 25. Est senator secretioris consilii, 56, 264.

N

Narthecem et ss. crucem imp. coronatus gestat, 95. Nativitatis Christi vigilia et dies in palatio, quibus mi-

nisteris palatini cleri, quo habitu, cantu, liturgiæ, horarum; tropariorum celebretur, 45. Quae circumstatio, 44. Imp. et procerum gestamina, 47. Flammula, *ibid.* Ritus in oratorio, 48. Eo die imp. cibum in triclinio sumit ministrantibus varie proceribus, 55. Et apprecantibus ad nauseam, *ibid.*, 69. Etiam in luctu; ejus diei magnificentia, 301. Nativitatem Christi agunt 6 Januar. Aegyptii, 504. In Thracia ante S. Chrysostomi tempora celebrata, *ibid.* Nativitate B. Virginis fit processio ad monasterium Libis, 80.

Nepotibus imp. a magno domestico fercula dantur auferenda, 61.

Nicephorus generalis publicae rei logotheta ad imperium evectus ss. imagines coluit, 546.

Nicephorus Mellasenius Caesaris dignitate afficitur, 7.

Nicephorus Phocae acclamationibus honoratus ridetur a Luitprando, 278. Ejus processio, 333.

Nicetius (S.) ab ortu clericus designatus, 170.

Niger et albus color habet medium fuscum, 19. Nigro indumento interest vidus imperatrix in novae creatione, 91. Eodem utuntur proceres coram lugente imp. per 40 dies, 106.

Nili aqua vinosa ob miraculum vini ex aqua facti, 506.

Nodi et palmulae in sciadio imp. 13, 225.

Nomicus, 6. De eo quatuor opiniones, 156.

Nomina sebasti et crateris in unum conflavit Alexius Comn., 7, 8. Et fratri communicavit, 7. Nomina gestantium dominorum fert umbo, 15. Nomina imp. et despotarum faustis acclamationibus afficiuntur, 55. Nomina ecclesiastica heterodoxii crasse vertunt, 165, 167, 357.

Quaedam retinent idem, quaedam reflectunt, de iis inter eos iis, 165. In nominum impositione quid attendendum, 126.

Notarii (quicumque illi fuerint) pueros docebant, 271.

Notarios plures habebat sub se ecclesiasticos et palatinos protonotarios, 270. Quadraginta permisit Heraclius, 112.

Novandi res et voces jus imperatori, 8. Idem sibi patriarcha sumpsit, 144.

Nudo capite Graeci episc. praeter Alexandrinum sacrificant, 169. Nudis capitibus in palatio pueri honorarii, 59, 65. Ita ministrant imp. coronato, 98. Et dum patriarcha renuntiat, 105. Et vulgus in coronatione imp., 90. Hinc nudis pedibus vulgus in deductione Nicephori Phocae ridet Luitprandus, 555.

Numismata tria aurea pauperibus dantur, quibus imp. pedes lavit, 71. Totidem cum argenteis tribus illigata epicumbis sparguntur in coronatione imp., 88, 98, 355.

Numismata cum scaramangis data Palmarum Dominica in roga distributione, 512.

Nundinae Hierosolymis actae in Exaltatione ss. Crucis, 355.

O

Occursus solemnitas S. Purificatio B. Virginis celebratur longiore Barangorum comitatu, 80.

Octapodium dicitur flammulum octo linguulis habens imagines SS. Pontificum, 48.

Oecumenica 7 concilia et traditiones apostolicas imp. coronandus recipit, 86.

Oenocheum, cella vinaria, ex *οινος* vel potius *οινωχοσειον*, vasculum, 301.

Officia archontica litteris principum collata, 161. Officia ecclesiastica mutant patriarchas, 144, 162. Alia Christus memorat, *ibid.* Alia Turco-Graecia, 163. Horum nomina mutant, retinent, impugnant haeretici, 165. Officiorum novorum commenta, mutationes, 7, 174, 175. Eorundem vani tituli, 113. Officium benedictionis aquae initio mensis canitur, 78.

Officiales primae pentadis sunt quinque patriarchasensus, quibusque consistoria, ex catecoeli principes, 118. Eorundem plures adjuutores chartularii, *ibid.*

Orarium, vestis sacra disconorum, angelorum celeritatem et reverentiam notat. in eo scripium sanctus. Non est sudarium ejus usus etiam in dando catechumenis exeundi signo, 167, 506.

Oratio fundenda nudato capite ob humilitatem, et Christum caput honorandum, 169.

Oratorium recte etiam *προβυλιον* dicitur contra Meursium, 255. So praefertur imp. scutum et divellium, 39. Ex adverso illius gestantur flammula, 47. Juxta illius columnas stant Barangi, 49. Infra habent stationem Curtinarii, 57. Cum imp. in oratorium ascendunt despotae, protovestiarium et lampadarius, 49. Ibi a genibus est imp. cum filio coronato conspicuus et ss. crucem et acciam fert, 52.

Ordinatio s. consecratio Graecis *ακρωα* dicta *ακρωα*

rovia errandi hereticis decipiendive præbet occasionem, 571. Benedictionem impertitur, 573. Fit S. Spiritus invocatione manuumque impositione, *ibid.* Itemque nodo capite, 169. Ordinationi patriarchæ facta in S. Sophia, 101. In chortophylacis tradebatur bulloterium cum clavibus, 127. In sacerdotum et discipulorum primæ ostiariorum fores servabat, secundus ampullam ss. chrisimalis, 149.

Ordinem inter sacra curat præfectus sacre stationis, 142. In aula primicerius, 57. In militibus protolagatur, 40. In populo Bardariotæ imp. præcedentes cum sceptris, 58.

Orea pars freni circum os dicta, 227.

Organis canitur in Nativitate Christi, 52, 53.

Orgyas (Ad) duas obiit protopapæ imperator in benedictione, 79.

Ornamenta procerum, 13, 17.

Orphanotrophus ecclesiasticus, 162. Est et offic., 56. palat., 11. Insignia, 26. Olim pupillos curabat, postea verabat, 41.

Orthodoxis Dominica S. Sophia imp. iavisti, 52. Est prima Dominica Quadragesimæ, non proxima Pentecoste, 343. Sic dicta ob restituta per concilium generale septimum orthodoxis ss. imagines, *ibid.* Cum iidem et ss. cruce facta processio lectumque synodicum seu de reparandis ss. imaginibus decretum ante imperatore, 546.

Orthographia dictionum peregrinarum varia, 112. De monampulo, 148, 275. De secretario, 141, 241. De magno duce, 178. De contostaulo, 181. De allagio, 200. De tamario, 224. De copritorio, 226. De iuphis, 227. De eahadio, 229. De authenta, 232. Orthographia varia de chrysoclavis, 235. Blattis, 256. Epiloricis, 259. Phaeceolis, 240. Amiralio, 243. Fossato, 244. Malzua, 245. Botta, *ibid.* Tzangis et sagmaris, 253. De flammulis, 262. Samittis, 362. Protosyocellis, 377. De mandyia, 379.

Osculandi oculos, faciem, dextram, pedes mos, 528. Heterodoxi morem angillant, osculandi tamen togam Turcicam facto scriptoque probant, neque admittendo etiam oscula demissionis infirmæ se impiant, 529. Osculandi pontificis genam est patriarcha in concil. Florentino, 120. Dextram et genam exoracæli, *ibid.*

Ostiarium ne plures quam centum Justinianus, ut ad 75 essent Heraclius sanxit, 112. Ostiarium primus fores custodit sub ordinatione seu electione ministrorum ecclesiasticorum, 148. Secundus tenet monampulum ss. chrisimalis ad episc. et sacerdotes inungendos, 149.

P

Pagnotæ in vigil. Nativit. sub liturgia et horis stant inter clerum et flammam, 49, 288.

Pædagogorum monasterium ab ipsis edificatum, 80.

Palatinorum officiorum ordo, 6, 171.

Palmarum festum Græcis ἑορτὴ τῶν Βατῶν, 311. In festo patriarchæ et imp. dabatur rugas, *ibid.* Cereos et SS. cruce patriarchæ, 312.

Paludamentum male dicitur mandyas, 379.

Panagia sublata mensa infertur et a magno domestico porrigitur imp., 62, 65. Panagia accepta accinitur polychronion, 68. Panagia sumendæ consuetudo a B. Virginis apparitione et ab apostolis orta, 299. Et coctus non a consecratione sacerdotum data benedictio, *ibid.* Panagia epithetum B. Virginis apparatus post mortem ab apostolis datum, *ibid.* Inde nomen panagis ad panem translatum, 500.

Panagiarium, scutella, in qua inferebatur panagia, 298.

Panhyperebasti dignitas nove ab Alexio Com. excogitata, 7, 177. Æqualis Cæsari et magno domestico, mox inferior etiam protovestiariorum, 7, 8, 18. Ejus insignia 18. Singularia concessit Andronicus nepoti, 177. Panhyperebasto, *ibid.*

Panis in pulvinari positus ab apostolis vice Christi, 299. Eum elevatum pietate singulari ubique terrarum sumebant, *ibid.* Inde panagia celebrata etiam a Græcis posterioribus, 300. Panis sanctificatus in prothesi repositus, qui populo ss. communionis loco distribuitur, 363. Ex eo pars in sacrificio offertur, 365, 284.

Panni pannis oppositi anupanna dicta, ornamenta quedam, 224, 268. Panni fragmentis igitantur epicymbis, 88. Panno candido insternitur patriarchæ renuntiati equus, 101. Pannum in dedicatione tempiorum, quo ara seu mensa tecta, episcopi Græci distribuiebant, super quo sacrificare licebat, 146.

Pappias, 12, 28. Et magnus pappias, offic., 22. Palat., 10. Gestamina 21. Officium lucogitum, 35.

Parasceves horæ celebrantur ut natans, 72, 526.

Pardorum venatores equis palatium ingrediuntur, 108. Parricida. In eum execrationes senatus, 280.

Paschate (In) comedit imperator in trichinio, 64, 76. Sub officio datur imp. a protopapa lampas, 73. Proceribus et potestatibus Genensium cerei, 75. Clausis januis thus adoletur, 75. Liturgia submissæ canitur, 74, 76. Osculo honoratus imp. 74. Vesperas audit in S. Sophia, 76. Olim tabernaculum ingressus clericis centum libras auri liberaliter dono dabat, 77. In Paschate licet uti sacco, patriarchali vestimento, 169.

Patriarcha in Epiphania consecrat aquam, 65. Dat imperatori lampadem, *ibid.* Diaconos sibi ministros ordinat potestatemque facit gestandi phelonem, 66. Feria V Paschæ cum episcopis, archimandritis ecclesiarumque præfectis visit imperatorem, 77. Mutato habitu imperatorem thure et osculo honorat et ab imperatore osculum recipit, 77. In tabulato exstructo peragit exaltationem ss. crucis, 78. Sustinet imperatorem in scuto sedentem, 88. Vocat eum in ambonem et preces ad unctionem compositas legit, 90. Caput imperatoris in ss. crucis formam inungens accinit sanctus, *ibid.* Cum patre imperatoris stemma imponit novi imperatoris capiti, *ibid.* Ex ejus manu benedictam caput imperatoris stemma imperatrici imponendum, 92. Pro imp. orat, *ibid.* Ipse et imperator capite inclinato se consulant, 94. Utrique accinitur: Recordetur Dominus, 95. Tenens s. calicem communicat imperatorem etiam ss. Sanguine, 96. Ejus benedictis manum deosculatur imperator, *ibid.* Pro futuro patriarcha tres designantur eorumque nominibus ad se allatis nominat unum imperator, 102. Libera est illi suffragii admissio, *ibid.* Recipiens in trichinio sistitur imperatori, 103. Ab eo accipit certa formula sceptrum, *ibid.* Electus extra palatium pedes ambulat, renuntiatus vero intra palatium tantum, 104. Consecratur præsentem imp. in S. Sophia ab Heracleæ episcopo, *ibid.* Litteras sub balla plumbea mittit ipsi imperator, 54. Per invocationem SS. Trinitatis patriarchas provehunt imp. Græci, 331. Eos renuntiandi morem accuratius describit Phranzes, 375. Doua regia et verborum formula, 373, 374. Patriarcham a pluribus electum solus Heracleensis consecravit, præter Polyuctam ab Cæsareensi ordinatum, 371, 372. Patriarchæ alii eodem modo electi, 375. Ab coronatione imperatoris habita se angustior fecit, 368. Colore carneo subacripit, tegmen capitis auro illustravit ambitionemque pietate texit, *ibid.* Die catecheseos ad Quadragesimæ jejuniū hortatus populum et thymiamata distribuit, 312. Utque gratiosorem se largitione faceret, 332. Balæ et rogas τῶν Βασιλοῦν die sive Palmarum Dominica divisit, 311. Post minutiora quadam dabat, ut cereos, et ss. cruce, in Paschate tricephalum cum osculo, 512. Patriarchæ schismatico etiam cum suis schismaticis nulla fuit pax, 373. Sæpius officia mutabat patriarcha, 144, 162. Non tamen licebat per pittacia alios præferre aliis, 164. Ejus negotia ἀρχοντά, 135. Et officia archonticia per ejus literas, sicut et per imperatoris, impetrabantur, 161. Patriarchæ vestimenta sacra, 140, 141, 166, 169, 313, 379. Patriarcha Alexandrinus solus mitras seu infula seu phrygio utebatur, 169.

Pavimentum præfectus curam ejus videtur habuisse, et unus ex custodibus sacre suppellectilis, 161.

Pedum oscula admittunt Batavi Calvinistæ, 329. Ægre ferentes Christi vicarii pedi osculum figi, 528.

Pedum s. sceptrum ab imp. caput patriarcha, 105. Archimandrita, 105. Argentum inauratum dedit Mahometes Genuadio, 372.

Pentades officiorum sex ponit jus Græco-Romanum, 117. Prima sex officiales, *ibid.* et 118. Ultima quatuor complectitur, 162. Pentades primæ excellentia, 118. Pentades nulla comprehensu syncelli, 377.

Pentameria s. quinta spoliorum pars cessit serario regio, 255. Id non semper servatum, *ibid.* In Pentecoste imp. cibum sumit in trichinio, 64, 78. A prædio audit S. Basilii preces in S. Sophia, 78.

Penula coccinea s. tamparium despote, 13. Magni domestici colore nitet citrinum cum margellis, 17. Male dicitur πελώνη, 167.

Pera s. Pera regione, 15. Urbis comprehensa, 122. Inde Peratica monasteria ejus regionis, *ibid.*

Peripatos, processio, vocabulum Junio Calvinistæ invisum, 315.

Persarum gens parva et pastorilla, 55. Eorum moribus relicti nomen retinuit Cyrus, *ibid.*

Pescium seu besucium id dictum tributum, quod patriarchæ recens electo impositum scil. duorum millium florenorum, 375.

Petræ monasterium supplicans imp. visit, 81. Phaeceolis a Medis orta Cyrus usurpat, 54. Fert imp. 50. Logotheta cursus, 23. Phaeceolum tegmen capitis Turcicum, vocis origo et scriptio, 240

Phaenæ crebra sunt comitis equestrum renovato, in Paschate ornata equestri, 50.

Phelone, vestis sacra patriarchæ, episcopi et archidiaconi etc. sine manicis, sacci formam refert, patriarchalis et episcopalis multis ss. Crucibus insignis, 166. Ejus mysteria et varia orthographia, *ibid.* Eam cum epitrahelio induit archidiaconus festo ss. cruris, 65, 160. Ejus potestatem facit patriarcha, 66. In Quadragesima non fertur purpurei coloris nisi Annuntiatione, Palmis et magno Sabbato, 67.

Philosophorum summus dignitatem 29 habet, 184.

Phinees siromastes non fuit clava, sed vel jaculum vel hasta; pugionem vulgata dicit, 212 *seqq.*

Phrygium dicta mitra Alexandriæ patriarchæ a S. Cyrillo orta, 169.

Phylacteria Judæorum, 319.

Phyllia, pars prædæ debita protostratori, 32.

Pictorio opere insigne sceptrum m. interpretis, 25.

Pilaticea gestant tzacones, 37. Insigne judicium a Mædis orta, 34. In Nativitate ostendit ter protovestiarius, 49, 51, 52. Origo et scriptura, 293. A seta gerebantur suspensa, 294.

Pilei imp. et procerum in Nativitate, 47. Cæsaris umbrati, 15. Despotæ ex margaritis, 15. Geuerorum imp. aurei et cocinei coloris cum ss. crucibus ex margaritis, 11. Logothetæ ærarii albus cum margellis, 20. Et clavatus magni domestici, 17.

Pincerna, officium, 14; palatinum, 9. Ornamenta, 20. Ministriat mensæ, 55. Extra urbem ferebat de ctenula poculum pro repentina imp. siti, 58. A miscendo Græce dictus, *ibid.* Scribitur *πίεψης* et *ἐπιπέψης* sæd conjunctim, 184.

Pisanorum consil ad mensam bene imp. precatur, 57.

Pittacia sunt brevia, 153. Ea a Doribus orta, *ibid.* Iis conciliendis præerat protonotarius, *ibid.*

Pocula habet undulatum episcopi sticharium, 166. Pocula luminibus innatant, ut ex utroque hauriant doctrinam Testamento, *ibid.* Simile quid de mandyis undulatis, 379.

Pogonatus Constantinus, 325.

Polychronium cautores imp. accinunt 44. Tum canoarcha præseunte acclamant circumstantes, 46. Iterum conspecto imp. in oratorio ter reclinunt, 52. Item ad coenam, 57, 15. Ejusdem perpetua ad mensam repetitio procerum, militum, Anconitanorum, Gennensium, Pisanorum et imperatoris reciproca, 55. Polychronium in benedictione ter clamatur, 79. Sedit imp. in scuto, 89. Post thuris suffitum, 95. Post S. communionem in anababra sedentibus imperatoribus, 97. Ter repetitur in creatione despotæ, 100. In designatione patriarchæ tertidem, 103, 104. Polychronium acclamare patriarchis et imp. templum ingressis prima functio est primi diaconorum, 150. Alla bujus rei explicatio, 151. Et in publicum prodeunt patriarchæ id acclamabant domestici patriarchales, 163. A Græculo sine polychronio nil impetratur, 232, 278.

Polystaurion patriarchæ indumentum, 41.

Poma mensæ imp. in vecta vehiculis 501.

Pontificum sacrorum imagines representantur flammulo, 48, 285.

Pontificum bullæ unde dictæ, 256.

Pontus Eurinus dictus Maurothalassa, 239.

Populus antidorum sumit seu panem sanctificationum, 96. Ex eo sumebat finita liturgia benedictionis gratia, 298. Et post sumptam sanctificationem seu antidorum episcopus bene precatur, 365. Hymnum Desparæ acathistum tota nocte stans canit ob urbem ipsius ope ter servatam, 525. Pullatus cum imp. luget, 106.

Porcus cæno oblitus in medium sacros hymnos canentium agmen insiliens futuræ confusionis et factionis triste omen, 540.

Porphyra palatium a Constantino structum parturientibus imperatricibus, 302. Porphyrogeniti dicebantur in eo nati, *ibid.* Ad porphyriticam columnam sit litania et divinum officium, cui imp. interest, 79. E regione hospitium oratores Cæsarei, 358. Postilenis (in) et antilenis equorum parvula flammula, 227.

Postponendi et anteponeudi jus imp. 18. Idem tentavit patriarcha, 144, 162.

Præfelli regionum in Angusteone choreas in honorem imp. ducebant, 355. Præfectus alogii, offic., 53; palat., 11. Insignia, 25. In turba imperatoria subeat magno primicerio, 40. Est præfectus generalis equitum; eo major est princeps equitum, 300. Præfectus antimensim introducti communicantes, 5, 148. Habet curam antimensurum ab episcopo consecratorum et altarium portallium loco adhibitorum, 148. Præfectus canistro et vestibus patriarchalibus mutandis est vestiarius ecclesiasticus, cui adiutor hieronemon, 156. Præfectus contactis inchoat contacta, 153, 159. Præfectus cubiculi seu cubicularius,

offic., 17. Palatin., 9. Insignia, 20. Est caput cubiculariorum et habet sub se præsidem cubiculi; fert etiam imp. spatham, 54, 186, 191. Præfectus ecclesie est socius parvi sacellarii, 144. Præfectus evangelio id tenet in processionibus, 144.

Præfectus exercitus, offic., 29. Palatin., 10. Ejus gestamina, 25. Ministerium, 36. Præit exercitum et tentoria locum exquirat, 85. Præfectus luminibus curat baptizatos seu illuminatos, 5. Differt a lampadario, 145. Præfectus mensæ, offic., 21. Palatin., 10. Insignia, 21. Ministriat imp. mensæ, 59, 60, 62, 63. Præfectus monasteriorum in iis curandis est administer magni sacellarii, 122, 124, 144. Fera V paschali cum patriarcha imp. visit, 77. Ejus genam et manum osculatur, *ibid.* Ab imp. sceptrum s. pedum caput, 105. Præfectus monocallorum s. stratopedarcha, offic., 67; palatin., 12. Vestes, 26. Functio, 42. Præfectus precibus supplicum pro injuria affectis imp. supplicabat, 141. Præfectus sceffili catholice ecclesie et sacellum curat, 123, 125. Maxime sacellum s. pecuniam ecclesie, 124. Præfectus sacræ stationis curat ordinem inter sacrorum ministros, 142. Præfectus sigilli s. annulli signatorii, offic., 16; palat., 9. Indumenta, 20. Pala seu annulo imp. signat litteras, 54. Erat custos annuli imperatorii, 185. Absente protostratore enseme tenebat, 54. Præfectus zangratorum, offic., 68. Palat., 12. Ejus ornamenta, 27. Ministerium, 42. Præses cubiculi, offic., 60. Palat., 11. Gestamina, 26. Præses cubicularis, 41. Præses magnorum palatiorum, offic., 69; et præses in Blachernis, offic. 70 palatin. 12. Insignia, 27. Ea officio hæc curat palatia, 42. Quæ palatia accessere amplissima prius, structo inibi templo, 582; 272. Præses vestiarii, offic., 61. Palatin., 11. Insignia, 26. Nolat rationes accepti et expensi sub protovestiario, 41. Præses civitatum, offic., 79. Palatin., 12. Gestamina, 28. Functio, 43.

Præsidium imperator florente imperio sex millibus constabat, 48.

Prætor populi, offic., 58. Palatin., 10. Amictus, 24. caret functione, 39.

Prævaricator est qui clientem deserit et adversæ patrocinator pari, 511. Non deducitur a batis seu βαπτις, βαπτις contra Balsamonem, *ibid.*

Presbyteri ne ultra 60 essent Justinianus, ad 80 constituit Heraclius, 112.

Primicerius dictum videtur per paragonem absque nova significatione, 153. Primiceriatu est ipsum officium et dignitas primicerii. *ibid.* Primicerius aulæ, offic., 33; palatin., 10. Insignia, 25. Vocat proceres ad circumstationem, 51. In ea proponit negotia imp. aliis absentibus, 55. In eadem ordinem constituit inter aulicos, 56, 44. De novo vocat ad circumstationem in vigili. Nativit., 56. Refert faustam imp. reparationem ad salutores ibique tertium ad circumstationem vocat imp. accubante, 60. Primicerii Barangorum accipiunt ex manu magni domestici ferula, 515. Bardariotum, 58. Primicerius defensorum in Eccles. Romana primus in regionalis defensoribus, 131. Lectorum, 6, 9. Primicerius magnum, offic., 10. palatinum, 9. Amictus, 19. Ministeris, 53. Sceptrum imp. porrigit, receptum honoris gratia servare licet. Die Dominico hyperpyrum accipit. Est caput turmæ imperatoris in fossato. Habet propr. flammulum, *ibid.* 7, 16. Et subsuat magni tzausii, 59. Item alogii præfectus et protalogator, 40. Imp. sceptrum in festiis circumstationibus a famulo petit, 45. Illud imp. porrigit in vigili. Nativitatis, 45. Primicerius quid hæc terminatione significatur, 155. Primicerius patriarchallium notariorum, 162. Primicerius tabulariorum est vel primus sui catalogi, vel respectu eorum quos infra se habet, vel qui præest archivo socii chartophylaci, 151. Vel ipse notarius, *ibid.*

Princeps equitum superior protalogatore, 300. Princeps magnus, offic., 35; palatin., 10. Ornamenta, 25. Vacat ministerium, 39. Principibus magnis litteras mittens imp. utitur plumbea bulla, 34.

Proceres aulici, 6. Eorum ornamenta, vestimenta, 15, 17. Ministeria, 28. Omnes a magno domestico usque ad magnum drungarium excubiarum, ut lubet, cabbadia ferunt et epitorica, 22. Perites ingrediuntur et egre-diuntur aula, 50. Adeos sub bulla plumbea litteras imp. dat, 34. Ad circumstationem vocatur, 51. Et sub mensa, 60. In circumstatione certus iis locus, 37. In oratorio idem ordo qui in triclinio, 49. Eorundem amictus et insignia in vigili. Nativit., 47. Ad mensam multos imp. precatur annos, 55. Iis totidem reprecatur imp., *ibid.*, 16. Ex mensa tollunt ferula, 58, 61. Est iis potestas ferendi lapidam cum cingulo et manicis a tergo illigatis 63. Festo Palmærum usitata ferunt gestamina, 67. Uti et feria quinta magne hebdomadis, 71. In Parasceve, 73.

Denique in Paschate, 75. Et Pentecoste, 77. Sub officio vigiliae Parasceves et lectione duodecim Evangeliorum dantur eis cerei, 71. Honorator quispiam ab imp. lampadem interruptam accipit, *ibid.* In Paschate iterum cereos accipiunt, 75. Et imp. genam, manum et pedem dextrum osculantur, 74. Ibi que thoris suffusa honoratur a patriarcha, 76. Et ipsorum loco circummetationem faciunt episcopi, 77. In benedictione mensuras ante et post junctionem imp. multos acclamant annos, 79. Mane summo conveniunt et coronandum imp. ad S. Sophiæ deducunt, 86. Ex his nobiliores tenent imp. in scuto sedentem, 83. Cum imp. ascendunt in ambone Ecclesie proceres, 89. Mensæ ministrant imp., 97. In eos pura spargit imp. numismata, 98. Quatuor clypeati adstant imp. stoma præstanti, 99. Proceres despotam creandum, Cæsarem et Sebastocratorem ornant ex imp. præscripto, 100, 101. Despotatus candidatum ad imp. deducunt, 101. Multos acclamant annos, 100. In renuntiatione patriarchæ extritricinil septum consistunt, 103. Unus patriarcham imp. sistit. *ibid.* Renuntiatum ad S. Sophiæ comitantur, 104. In luctu nigras, pullas et cæruleas pro diversa funeria ratione gerunt vestes, 69, 106, 381.

Procopius (S.) martyr flammulo representatus, 48, 281.

Propinqui imp. varie lugent et lugentur, 106. Novem diebus se domi continent, noctu imp. adeunt nigroque habitu adorant, post cæruleo anam ingrediuntur, 107.

Protalogator, officium 51. palat., 11; Habitus, 25, Fert unatucum, *ibid.* Sub primicerio magno cavet, ne miles fugiat, desertorem vocat, 40. Est generalis equitum præfectus, minor principe equitum, 40.

Protapostolarius, primus interpres apostoli, 143. Qui publice apostolum, 282. Et in nativitate apostolum ac prophetiam legit, 46.

Prothedicus captivos et ecclesiasticum forum curat, 150. Ejus officium minoribus olim adnumeratum, 117. Litem de sessione movet christophylaci, 127. Est defensor primus aliorum respectu, *ibid.*

Prothesis, locus templi, in quo reposita sunt sancta, 93, 363. Inde processio incipit, qua futuri sacrificii materia ad altare deferretur, 94, 161. Eo vocatur imp. coronatus, 93. Et extra prothesin imp. induit mandyam aureum, *ibid.*

Protocanonarcha, 10. Ejus vera origo, functio in canone seu oda certa inchoanda, 156.

Protonotarius, officialis ecclesiasticus, exocatacelorum janua et post eos primus, 152. Idem præerat conficiendis brevibus, 153. Protonotarius, offic., 57. Palat., 11. Ornamenta, 26. Primus notariorum seu scribarum, 41. Uterque ecclesiasticus et palatinus plures sub se habebat notarios, 270.

Protopapas, secundus a patriarcha, 6. Et inter sacerdotes communes primus, sed inferior exocatacelis, 149. Dicitur primus sacerdotum et protopapas, 150. Legit primum in vigiliis Nativit. evangelium, 48. Protopapas palati benedicit mensam imp. in Nativit., 59. Absente patriarcha peragit consecrationem aquam in Epiphania, 83. Legit SS. Evangelium in lotionem pedum, 70. Ad ejus lectionem tradit imp. lampadem, 71. Item in Paschate, 75. Ibidem clausis foribus adolet thus, capit stichos, *ibid.* Peragit exaltationem ss. Crucis, 78. SS. Crucem imp. fronti imponit, 79. Ejusdem oculis et frontem ungit sanctificatione materia, *ibid.* A protopapa secundus est secundus sacerdotum, 6. Protopapa non licet ferre epigonatios et epimantion, 140.

Protopsaltes, 6. Ejus habitus et officium in vigiliis Nativit., 44, 46. Fert omochoran in benedictione mensurae, 78. Protopsaltes cum domesticis et lectoribus stant in anabathris, acciunt coronat imp., hastati, 93. Protopsaltes non habet ecclesia, sed clericus imperatoris, 94, 123. Dicitur est domesticus psalтарum; similique fuit exarchus cleri imperatorii, *ibid.*

Protopsebastus dignitas erat decima tertia, ablata ei prasina indumenta, 8, 9. Ejus alia indumenta, 19. Nullum officium, 53. Dicitur etiam protopsebastos, comes palat., et decimum quartum obtinuit locum, 185.

Protopsecretarii et secretarii differentia, quod ille primus secretarius dignitate palatinus iudex erat, cum aliter administraret tantum esset, 141 seq.

Protopastharius, offic., 54. Palat., 10. Amictus, 23. Functio nulla, 38. Primus inter spatharios, 231.

Protostrator, officium, 8; palat., 9. Ejus gestamina, 18. Fert ensam, ducit equum imp., 29. Est defensor extensionis facientium, ex præda capit phylitia, dicitur, quod ἐπεὶ τὸν seu exercitum præcedat, 52. Videtur esse mareschalis et dicitur primus equisonum, 179.

Protosyncellus et primus inter cellas consortes, 376. Inde nomen dignitati factum, et absentibus communica-

tum, 377. Dignitas politica Cedreno, *ibid.* De scriptis, 376. Protosyncelli ab imp. cedrum accipiunt, 106.

Protopsebastus, offic., 19. Palat., 9. Indumenta, 20. Ministerium, 34. Minister circumstationis vocat proceres *ibid.* Et in Nativit., 44. Dat signum solvendæ circumstationis, 53. In eadem proponit imp., negotia, *ibid.* Est diversa a protoveatario, 487.

Protopsebastus, dignitas palatinæ sexta, 8. In eam translata indumenta prasina a Michaelis Palseologo, *ibid.* Prælatos m. domestico et panhypersebasto iterumque subjectos, *ibid.* Ejus insignia, 18. Ministeria, 28. Ascendit oratorium et pilaticia ostendit, 49. Ex officio stemma vel aliud gestamen imperatori offert, *ibid.* Ex imp. veste tollit lutum et animalcula, 50. Tertium tollit sublime pilaticia, signum præsentis imp., 51, 52. Vocatus accipit ferculum de imp. mensa, 57. Erat primus vestiarii præfectus, 178.

Psalmos horarum in vigiliis Nativit. legit archidiaconus, 46. Psalluntur vespere, *ibid.* Troparia, 47. Psalterii doctor, 143.

Q

Quadragesima sine carnum esu ante natalem celebrata, 59. Per eam discipuli non forebant purpurea sticharia, 67.

Quadragesima diebus lugent defunctos nigro habitu propinqui, 106.

Quadrata scutula in tentorio Sebastocratoris, 15. Cæsaris, 16.

Quæstor, offic., 45. Palat., 11. Insignia, 21. Nulla functio, 40.

R

Ramis laureis, myrteis vel oleginis columnas vestitur in Palmis, 67.

Rectorum populii flammula a tergo imperatoris et procerum, 48.

Referendarius ad imp. mittitur, 136. Idem ab imp. accipit maniam in coronatione, 95. Referendarios duodecim permittit Heraclius, 112.

Reges Gallie in expeditiones secum efferebant vexillum S. Dionysii, 286. Occidentis et Orientis reges pauperum lavabant pedes, 518.

Regionarii defensores a S. Gregorio constituti, 151. Reliquiis SS. urbs Constantinop. servatur, 522.

Renovationis hebdomas seu *ἑβδομαίσιμος*, 77. Dieta hebdomas paschalis, quod Christo resurgente omnia renovata, 353 seq.

Rhabduchi etiam dignitatem obtinere, 184. Rhetoris (is conclinator esse videtur) est interpretari SS. Scripturas, 144.

Rhomphæ, haste, et rhomphæocrates sunt 4 proceres juxta imper. clypeati, 99.

Ritus in Nativitate, mensæ imp. ministrandi, 43, 55. Sargendi ex mensa, 62.

Ritus intermissus in Paschate tabernaculum ingrediendi et aurum clericis elargiendi, 77. Rituum diversitas in ecclesiis non obstat unius fidei, 296.

Roga, stipendium militare, rogatores stipendiarii, 260. Roga, donum liberalitatis augustis et patriarchalis, 511.

Admodum a Balsanone commendata dargie desita, 331. Romam in honorem SS. Petri et Pauli Constantinus S. Silvestro tradidit, 282.

Romana res sub Phoca afflictæ, 321. Romanum imp. Orientales et Occidentales colunt, 55. Romanus diaconus Emesenus auctor consociorum, 139.

Rucharium est vestiarium, 251, 255. Ibræpata seu ensis imp. servatur, 51.

Ruchum seu toga coccinea despotæ, 15. Item rocus, rochetum, 225. Ruchum mutat imp. ad vespere Nativit., 47.

S

Sabbato magno sparguntur lauri ante imp., 72. Et quintæ hebdom. quadragesimalis celebratur hymnus Deiparæ acathistus, 321.

Saccus est vestis imperatoria, 50. Ecceandus induntur, 89. Differt a mandya, 513. Item patriarchalis vestis sacus, *ibid.*, 169. Sacci formam habet phelone, 167. Significat saccum, quo per ludibrium indutus Christus, *ibid.* A sacco et sacculo (prima obviaque significatione pro loculis) deducuntur sacella, sacellum, sacellarius magnus et parvus, 121. Sacella vox Syriaca pro receptaculo, 125.

Sacellarius magnus, officium ecclesie Cpol. primæ quoque pentadis et inter exocatacelos, 117. Primaria appellatione dicitur a sacculo suo arario ecclesie, cujus pccu-

mas tractabat, 121, 125. Hæc notione Latinis quoque dictus *ibid.* Monasteriorum cura erat secundaria, 122. Sacellarius minor 121, 122 sq. Et a sacellio (sive marsupio, non capellis sacris, *ibid.*, 125.) Dicitur sacellii præfectus, cujus primaria functio servare et expendere pecunias, curare catholicas ecclesias, 125. Et amphiteuses, *ibid.*

Sacellius dicitur pro sacellario et præfectus custodiæ confugiens ad ecclesiam et supplices recipiebat, 124. Scribitur sacellarius et saccellarius, 126.

Sacerdos in Nativit. accipit panem et ferculum mensa imp. benedicta, 59. Sacerdotum secundus est proximus a protopapa, aliorum in sacris ministerii ductor et director, 150. In vigili. Nativit. stant prope ss. imagines, 44. In Quadragesima non ferunt sticharia purpurea, 67. Neque his ferre licet epigonatia et epimancia, 140. In palmis quinque vel quattuor portant SS. imagines, 68. Coronati imp. circumventi sancta portantes, 94. Sacris a prothesi sblatis in processione tenent calices, 565. Sacerdotes aperto capite sacrificabant, 169. Posse etiam recte fungi diaconi vice probat Caleca refutato Græcorum errore contrario, 157. Ab his panagiam consecrari mire Julius nugatur Meursio collusore, 299. Sacerdotes ultra 60 ne sint cautum a Justiniano, Heraclius ad 80 permittit in majore ecclesia, 112. Sacerdotes excoactæcælt. proprias curabant ecclesias, 66.

Sacra seu sancta reposita sunt in prothesi, 95, 565. Per templum solemnî processione circumferuntur, 363. Sacer discus est, quo portantur, aer velum, quo sancta teguntur, 221. Ad prothesin referuntur præsentibus deputatis cum lampadibus et mandyis, 160, 161. Sacerdotes illi, qui sancta, et diaconi, qui sacra portant vasa, subsequuntur coronatum imp., 94.

Sancta sanctorum imp. coronatus ingreditur communitaturus, 96. Post ingressum acclamatur imp. et patriarchæ, 151. Sancta forea dicitur, ubi imp. reperit patriarcham stantem, 94. In sanctorum oblatione seu divinis sacrificiis hierarcha velato capite non debet conspici, 169. Si tegatur caput, corona Christi aut eudarium repræsentatur, *ibid.*

Sanguinem (SS.) ut communicantes recipientem calicem consecrato aqua fervens infundi solebat, 162.

Saravia Calvinista nomina ecclesiasticarum dignitatum retinenda contra Bezam probat, 163.

Sarbarus, dux belli sub Chosroë urbem oppugnans, ope Deiparæ repellitur, 321.

Sarra dicta Tyrus, unde Sarranum ostrum et fors scaranicum inde factum diciturque, 229.

Scaramanga arcendis pluviiis data vestis in roga, 512.

Scaranica ferunt proceres, 14, 99. In scaranico m. domestici effigies angelorum, 17, 235. Lectio retinenda præ scaramangio, 229.

Sceptrum seu rectilus pedum patriarchæ renuntiando datur, 105. Et Gennadio imperator Turcicus dedit, 235, 372. Item archimandritis protosacellii, monasteriorum præfectis, 105. Sceptrum imp. porrigit magnus primicerius, 55. Vel alius honorator, *ibid.* Id duplex petendi modus in circumstatione, 45. Dicitur *ἄκων*, usitatus *ἄκων*, 235. Sceptra procerum varia, 20. Magni myrtæ retet gamma, 27.

Sceuphylaceum, locus asservandi sacrum instrumentum, 150.

Sceuphyllax magnus curat Ecclesiæ vasa, 150. Custos et sacrista dici potest, *ibid.* Sceuphyllaces presbyteros quatuor, diaconos sex permittit Heraclius, 112.

Schismaticis inter se nulla concordia, 575. Ab illis neutiquam desumptus mos Deiparæ honorandi tricesimo, 543.

Sciadion, pileus, 220.

Scripturam rhetor seu concionator explicabat, 144. Scuterius seu scutifer, offic., 42; palat., 11. Ornamenta, 24. Ministerium, 39. Stat ante flammula cum divellio seu duplici velo, 48. Scutum etiam fert imp. præiens tzaucas ad monasteria, 82.

Sebasti dignitas et nomen imp. proprium, 8. Sebastocrator primus fuit Isaacius Cæmænus, frater Alexii, 7. Cæsare prior et post imp. nominatus in acclamationibus, *ibid.* Hoc nomen nove inventum ab Alexio Comn. probatur, 174, 175. Ejus insignia, 15. Obiit tantum principalia, 28. Appellandi eum formula, 16. Tenet imp. in scuto sedentem, 88. Ejus inauguratio, 101. Hæc dignitas non nisi per inaugurationem collata, 175.

Sebastocratorisæ induunt inop. sponsum, 108.

Sebastus offic., 77; palat., 12. Amicus, 27.

Secretarius primus, offic., 28; palat., 10. Ornamenta ab aliis distincta, 22. Est primas in senatu, 56. Secretarius idem cum scriba, 241. Et horum secretariorum seu senatorum ministri, secretici, *ibid.* Dicti sunt senatores a secreto legendo secretarii majores, iidemque silentarii,

242. Differentia ecclesiastici et palatini secretarii, quod hic sit iudex et senator, alter minister sit tantum senatorum et judicum, 142. Ut scilicet is qui est a secretis, pro ratione officii ecclesiastici populum contineat, 141. Quod munus erat velariorum et cancellariorum, *ibid.*

Senatores dicti secretarii et silentarii, et senatus secretum et silentium, 242. Omnes coram imp. coronatis epulantur, 98. Unus spargit epicombia in coronatione imp., 88.

Senatus caligaram, scomma in eundem, 225. Senatus Antonino et Claudio imp. acetamat, 279, 280. Commodum imp. execratur, 280.

Sepimentum erigitur in triclinio pro designando despota inter thronum imp. et circumstationem, 99. Et pro Casare et sebastocratore, 101.

Septembris primo et octavo fit processio, 80. Decimo quarto peragitur in palatio benedictio, 78.

Septimana renovationis est paschalis, quod Christo resurgente omnia novata, 335.

Sergius patriarcha in obsidione urbem reliquit sacris tutatur, 522.

Sertum gestat imperatrix creanda, 89. Sertum ex anionibus et margaritis despotæ creando imponitur, 100. Aliud filio despotæ stemmatogyrium dictum, *ibid.*

Sigilla per bullas aureas, cereas, plumbeas dabant nomen litteris aureis, 256. Sigilla Juniana et Calviniana resignata eorumque inscitia et fraus detecta, 575.

Signa varia populo ad rem divinam convocando data, 154.

Significatio vestium sacerarum, 166. Et imperatoriorum ornamentorum, 51.

Silentarii majores erant ipsi senatores, pro silentio vero servando silentarii minores seu ministri, 242.

Silentium dicitur pro sensu et oratione, 242.

Stromasten s. salibam fert magnus tzausus, 24. Quæ non clava, sed jaculum, hasta vel pugio, 242, 245.

Soleas a sole vel solo dictus videtur, pars templi ornator, 560. A Justiniano conditus casaque trullæ comminatus non splendore pari restitutus a Justino, 361.

Solium in Megaura a Loitprando descriptum, 302.

Sophiæ (S.) ingreditur ante currum triumphalem Virginis Nicopææ ss. crucem ferens Joannes Comnenus, 515. In S. Sophiæ vesperis interest imp. in Paschate, 76.

Thuris suffitu honoratur, *ibid.* Festo S. Spiritus audit ibidem preces S. Basilii, 78. In S. Chrysostomi adest liturgiæ et v. esperis, 80. In Delpara dormitione ibi pernoctat, 81. Imp. creandus inibi coronatur, 86. Eo patriarcha renuntiatus equo devehitur albo 104. Ibi consecratur, *ibid.*

Sophonius (S.) Hierosol. patriarcha vitam S. Mariæ Egyptiæ pro penitentibus scripsit, 520.

Spatham imp. tenet magnus domesticus, protostrator, 29. Præfectus sigillis et cubiculis, 34. Et puer honorarius cum domestico, 51. Servatur in rucharis, 51.

Spatharii rogas accipiunt, 512.

Speciosæ portæ in templis monasteriorum, 82, 18, 754.

Spiritus (S.) festo utitur imp. arbitrario habitu, 77. Abrogata eius diei processio, 554.

Spollorum distributio, 85, 255.

Sponsa imp. excipitur ad fontem vel Blachernas, 107. Stapedes seu stapes despotæ, 11. Sebastocratoris, 15.

Stationarii duplices in aula palatii, 37. Alii equos, alii spathas, utrique jamen habent alogastorem, *ibid.* Alii pileos, alii, qui equis carent, tela gerunt, *ibid.* Diripiunt ambulacrum festo Palmarum, 68. Dicuntur *καρπανοει* quasi mansonarum, 263.

Satus imp. equestris in flammulo, quod magnus dux erigit, 28.

Stemma dictum pro diademate, 50. Id ferens imp. aliud indumentum non fert nisi saccum et diadema, *ibid.*

Gestat vero in creatione despotæ, 100. In renuntiatione patriarchæ, 102. In coronatione intra tabernaculum servatur, 90. Imponitur a patriarcha et patre, *ibid.* Stemma benedictum alterius formæ ex patriarchæ manibus acceptum imperator conjugi imponit, 92. Stemma ferentes redeunt ad palatium imp. et epulantur, 97.

Stemmatogyrium dicitur sertum despotæ creando imponendum, 100.

Sticharia patriarchalia habent litteram gamma, 166. Episcopale habet lumina et poeula ob certa mysteria, *ibid.* Color candidus et purpureus, angelorum imitamen et primum est sticharium inter sacra indumenta, *ibid.*

Sûpendariorum Francorum caput est magnus costantulus, 35. Accipiunt rogas, 260, 512.

Stolis amici proceres Ecclesiæ in coronatione imp., 90. Et diaconi, *ibid.*

Stratopedarcha magnus, offic., 9; palatin., 9. Magno logotheta posterior, *ibid.* Insignia, 19. Ex officio aanonam

exercitus procurat, 55. Hoc officio quondam donati Chrus-
tus et Andronicus Palæologus ab Joanne Andronico,
267. Stratopedarcha monocalliorum, offic., 87; palat., 12.
Habitus, 26. Præest iis qui uno merent equo, 42. Strato-
pedarcha murtatorum, offic., 63; palatin., 12. Vestitus,
27. Curat murtatos, 42. Stratopedarcha tæconum, offic.,
66; palatin., 12. Gestamina, 27. Custodias in castris
procurat, 42. Stratopedarcha tængratorum, offic., 68;
palat., 12; Indumenta, 27. Præest suis arcitenentibus, 42.
Stuppa accensa Imperat. Coronato obijctur, 369.
Subdiaconos 90 Justinianus, Heraclius ad 70 permittit,
112.
Sudarium Christi representat aperto capite sacrificans,
169.
Suffragatione duplici, parva et magna, episco-
pi eliguntur, patriarcha una tantum, cum alteram ren-
tuntatio imperatoris suppleat, 103, 105, 374.
Suggestor seu monitor patriarchæ sacrificanti concio-
nante assistens suggerit, 145.
Sultas est Tercis dominus xar' æoxhñ, 257.
Supergenuale, vestis episcoporum sacra, ejus myste-
rium, minister, 146.
Supplicationes varis, 75, 79, 21. In dominica ortho-
doxia, 545.
Sutulista a surullo instrumento dicti, 268. In vigil.
Nativit. stant inter clerum et flammula, 49.
Syccas seu Galata seu Pera, regio urbis tertia decima,
123.
Sylvestri (S.) corona sacerdotalis dicta est κακαλήθρα,
170. Eidem Constantinus magnus Romam tradidit, 262.
Syncellus erat, qui patriarchæ successurus fuit, 576.
Erat dignitas politica a consortio ejusdem cellæ dicta et
absentibus collata, 577. Varii syccelli, 576. De orthogra-
phia, 577. Synecles duos permittit Heraclius, 112, 577.
Synodus septem œcumenicas futuras imperat, recipit,
86. Synodus Trullana a trullo seu secretario palatii, 242.
Synodus Chalcedonens. S. Pulcheriæ et Marciano acclama-
mat, 279.
Syrmataina in pileis despote, 15. Sebastocratoris, 15.
Casaris, *ibid.* Sunt dependentes a pileo funiculi, quasi
reticula, 222.

T

Tabernaculum est quod Græcis βήμα dicitur, locus al-
taris sanctior, 149. Tabernaculum olim ingressus Imperat.
in vespas paschalibus, 76. Et communicatur in coro-
natione, 96. Ad tabernaculum Imperat. dictum cortis
ministrant Cortinari, 58.
Tabularium seu archivum, 154.
Tabulatum erigitur in nocte Nativit. cum ss. imaginibus,
44. Et in triumpho B. Marim Virg. Nicopœæ sub
Joann. Commeno, 515. Tabulatum seu snabathrum con-
cedit coronatus imp. 91.
Tamparium seu penula coccinea despote, 15. Sebasto-
cratoris, 15. Joannis et Manuëlis Assaniorum concessione
Cantacuzeni, *ibid.* De orthographia vocis, 224.
Tarsio patriarcha adolente sunt restitute ss. imagines
sub Constantino et Irene, 546.
Tarchaniota si protovestiaris, 8. A Michaeli Palæologo
præferitur aliis, *ibid.*
Taronites panhypersebasti dignitate ab Alexio Comæ-
no primas honoratur, 7.
Tatas aula, offic., 56; palatinum, 10. Habitus, 25. Nullius
ministerii, 39, 195.
Tegumentum despote seu pileus, 15. Sellæ tegumen-
tum, 14. Sebastocratoris, 15.
Tentorium, 14. Græcis τέντα et τέντα, 226.
Tetraditis hæretici magnam jejunium ante τυροπέγυον
servabant, 354.
Tetraphyllum vel crinoziam fert Imperat. in vigil. Na-
tivit., 47.
Tetrastylum vestibulum quatuor columnarum in pa-
latio, 15.
Thargum, interpretatio; turgeman, interpres, 370.
Thema est positio, casus, constellatio, legio, provincia,
prefectura, 217.
Theoclitus præerat caniculis palatio sub Theophilo teo-
nomacho, 208.
Theodorus Beza contra Saraviam hæreticorum archie-
piscopos perstringit, 165.
Theodorus (S.) martyr uterque cum S. Demetrio et S.
Procopio representatus flammulo, 284.
Theodorus Metochita ararii publici Iogotheta et prior
magno stratopedarcha, 9.
Theodorus patriarcha Hierosolymitanus Andream Cre-
tensem ad sextam synodum mittit, 321.
Theophilus imp. justitias amans equum alienum repe-

teuti mulieri statim restituit, 50. Imittit equos vacuos
ad manum deci, 29, 50. Idem acerrimus iconoclasta, 251.
Acerva violentaque morte abreptus, 346.
Theori, custodes, ecclesie ministri, 162.
Theaurarius idem qui saccellarius, 123.
Thomaites triclimum confragavit, 355.
Throni aurei excelsiores solitis in anabathra ponantur
pro numero imp., 89. In iis coronati imp. sub liturga
consident, 92. In aliis sedent dominæ, 89. Thronus a Co-
rippio descriptus, 328.
Thure honoratur imp. ad vespas in S. Sophia, 76.
Et feria quinta paschali in palatio patriarcha visitatus,
77. Et in coronatione etiam a secundario diaconorum,
95, 96. Itemque thymiamata loco rogæ dabat patrarcha
festo catecheses, 312. Coronatus imp. communicatur
incensat patriarcham et sacram mensam, 96.
Tiara non utuntur Græci episcopi præter Alexandri-
num, 169. Tiaram imperialem ante B. Virg. imaginem
humi positam tollens (Cantacuzenus sibi imponit, 329).
Tonsuræ clericalis modus antiquus diversus a uostrate,
170.
Torques sit ex auro diductio et tribus funiculis contextio,
50. Exercituum duces ferebant torques, 54. Iis primum
exuti S. martyres, 50.
Traditiones apostolicas et divinas cum conciliis imp.
creandis recipit, 86.
Transfiguratione festo Græci jejunium præmittunt,
296. Imp. præcedit ad monasterium Salvatoris, 81.
Triangula phelones forma Christum angularem lapidem
significat, 167.
Tribunorum flammula pone imp. et præcerum flammula
stant, 48.
Tricaballi eorumque præfectus stratopedarcha, 42.
Tricephalum, a tribus capitibus, exigua moneta loco
rogæ a patriarcha data, 512.
Tricesimum B. Virginis assumptæ pio more agunt Ger-
mani, 545.
Triclinare lecti decaenæ palatii, ubi in Nativitate
accubat imp., 501.
Triclinium repletur lauro a pueris honorariis in ma-
gno Sabbato, 75. Ibi renuntiant despote, cesares,
patriarchæ, 100, 101. Ad ejus fores ministrant Baranæ,
57. Ibi quinquies comedit imp. ministrantibus proceribus,
64.
Trifolli figuram habet vertex pilei primi secretarii, 22.
Trinitas (SS.) invocata ab apostolis panagiam sumen-
tibus, 299. Et in renuntiatione patriarchæ, 351.
Trisagion canitur in lotionem pedum, 70. In coronatione
imp., 89. Ad id assurgunt imp., 93.
Triumphali curru imago B. Mariæ Virg., Nicopœæ vecta,
515.
Tropæuchta, imperatorum gestamen capitibus, 51.
Troparia canuntur in Nativit., 46. In Parasceve, 72. In
Paschate, 75. Integrum recitatur, 527.
Trulla est concameratio seu fornix, inde pilei summitas
dicta, 242.
Trulla casu soleam comminutam pari splendore non
reparat Justinus, 561.
Trullanus canoa de monialibus ab egressu arcendis,
119, 124.
Tubæ imperatorum tubicinum alto sono et modo, 31.
Tubicines stant inter flammula et clerum, 49.
Tulliant seu tultant phaceolio respondere videtur,
240.
Tunicas rimatas procerum in processione ridet Imit-
prandus, 554. Tunica palmata a palmulis, 225. Coccinea
tunica seu ruchum despote, 15.
Tupha seu flammula, ornamenta equi despote, 14. In
equorum antennis et postillis, 227.
Turca docti ab imp. Græcis tractare patriarchas, 572.
Eorum sultas Gennadium patriarcham renuntiat, *ibid.* Per
eorum bassas dejecti patriarchæ 575.
Turco jugo pressi Græci magnos adhuc crepant ti-
tulos, 121. Turcicum phaceolum seu tegmen capitibus, 240.
Turcius traxit, legatus sultani et vezirii, 195.
Tybi mensis Ægyptius respondens Januario, 506.
Tympanista equitante imperatore canuit mane, utæ
quis occurrat ebrius, 51, 52. In Nativit. sub horis et li-
turgia stant inter flammula et clerum, 49.
Tyris dicta Sarra, unde Sarranum ostrum, et fors scara-
nicum, vestis procerum, 229.
Tzacones sunt ipsi Lacones ex Tzaconia seu Læonia,
nec derivantur ab Hebræo tzuek contra Junium, 217. Por-
tant pilaticia, cappas et loricas, leonibus insignes, 57.
Tzacorum præfectus seu stratopedarcha, offic., 66; palat.,
12. Ejus vestitus, 27. Præest custodiam in castris, 42.
Tzancas, sutor imp. ita dictus a tzangis seu calceis, 31.
Præced imp. ad monasteria ferens divelium seu gemi-

num velum ibique expectat imp. eum lampade, quam eo præsentate accendit et supra divellum ponit, 82.

Tzangia, calcei imp. aquilis et lapillis insignes, quos in processionebus induit, 51. Item tzangæ aut tzancæ polius, barbarici calceamentum genus, 252.

Tzangratorum stratopedarcha seu præfectus, offic. 68 palatin., 12. Insignia, 27. Præest suis, dietis a tzangra arcu, 246. Sagittarii sunt, non spatharii, *ibid.*

Tzausius magnus, offic. 57 palat. 10. Ejus habitus, fert-ironastem, 25. Subest magno primicerio et ordinat cum suis turmam imp., 59. Turcis hodieque est commissarius, legatus, 195.

U

Umbella seu pileus despote, 15. Aliorum procerum, 15. Unabo magni domestici est aureus et clavatus, 17. Præfert nomina gestantium, 15, 221.

Undulatum sticharium episcopi, 166. Undulata pallia, 379.

Ulonibus, margaritis auroque illitum scaranicum despote, 14. Iisdem contextum imp. diadema, 50. Et ramus aureus, quem imperatrix in coronatione tenet, 91. Et stemmatogrium creandi despote, 100.

Urceolus cœochæo orclusus servat benedictionem seu materiam sanctificationis, qua imp. oculi et frons inunguntur, 78, 221.

Urna aurea reliquæ B. Virg. a S. Pulcheria virgine imperatrice in Blachernis conditæ sunt, 311.

V

Vas mortuorum ossibus pulveribusque plenum coronato imp. cum stappa acceusa obicitur, 368, 369. Vas vinarium bulis, 245. Vas aureum seu argenteum in mensa ab imp. datum magnus domesticus retinet, 62. Vasa sprea, quibus ministratur imperatori in nativitate, accubant, 501. Vasa ecclesiæ curat m. scenophylax, 150. Eorum ornatus, 161.

Vela et cancelli secludebant magistratus, 154.

Velarii et cancellarii locum judiciorum custodiebant, 154.

Velothyra, velum januæ et velum loco januæ, 288.

Velum duplex semper imp. præfertur, 39. Et ad monasteria a tzanga, 82. Velum quo sancta teguntur, 221.

Vepatorum primus, offic. 41 palat., 10. Gestamius, 21. Tenet stapedem imp., 59. Imp. vestes sanguinæ aspersas sibi vindicat, *ibid.* Præest venatoribus, *ibid.* Venatores pardorum equis palatium ingrediuntur, 108.

Veneti divino Nativitate offic. intersunt, 57. Oppugnandis conceduntur induciæ a Michaeli Palæol., 75. Non præscribitur illis modus honorandi imp., *ibid.* Eorum legatus non venit ad osculum neque ad faustam appreciationem, sed tantum fecit genua, 76. Neque triremis imperatori acclamat, *ibid.* Dicuntur Fræci cum Genuensibus, *ibid.*

Vesperæ et liturgias audit in variis templis imp., 80.

Vestea patriarchales curat canstrisus et hieromnemon, 157. Eas mutat patriarcha feria quinta τῆς διακαινησιμου visens imp., 77. Iis mutandis adsunt canstrisus et hieromnemon, 157. Vestes sacræ patriarchæ,

episcopi, sacerdotis, diaconi, earumque forma, mysteria, 140 seq. In Vigil. Nativit. 44. In festo Exaltationis SS. Crucis, 65. In Quadragesima, 66. Vestis patriarchæ et imp. communis est mandyas, 379. Quem etiam aureum coronandus imp. super vestes consecratas benedictione episcoporum, scilicet sacrum et diadema, induit, 89.

Vestes imp. in vigilia Nativit. 50. Et ipse Nativitate, 59. In palmis, 67. Feria quinta magnæ hebdomadis, 71. Parasceve, 72. Paschate, 73. Pentecoste, 77. In coronatione, 89. In reuentione patriarchæ, 102. In luctu, 69. Et imperatricis viduæ in coronatione, 91. Vestes mutat imp. in Nativit., 106, 47, 51. Per vestes, quæ corpus contexerint, sanctificatio accipitur, 565. Vestes procerum, 15. In Nativit., 47. Quædam a Medis et Persis acceptæ, 54. Quinam et quo habitu precentur accubant imp., 55. In circumstatione, 59. In palmis, 67. Vestes singulares Joan. nepoti panhypersebaste concessit Andronicus, 177. Et Canicuzenus Asaniis, 15.

Vestiarium dictum allaximarium quasi mutatorium, 253, 254. Duo erant vestiaria, *ibid.*, 246. Inibi calcei imp. servati et equituro allati, 31. Vestiarium pro ærario sumptum, non tamen pro vestibulo contra Junium, 246.

Vestiarium, offic. 61 palat., 11. Insignia 26. Sequitur imperatoriam triremem et præest triremi quæ imperatoris vestiarium vehit, 41. Vestiarium dignitas in Ecclesia Romana, 156.

Vestibulum quadratum seu tetrastylum, 15. Novi imp. donaria sparguntur in populum in vestibulis magnæ ecclesiæ, 88.

Vexilla seu flammula imperatoria et signa colitum imaginibus exornata, 284. Vexillum duplex semper imp. prælatum, 59. Vexillum S. Dionysii summa pietate in expeditiones secum educebant Galliæ reges, 286.

Vigiliæ quatuor in palatio aguntur, 72, 520. Vigiliæ agunt etiam imp. filii cum iis quos sub se habent, 85. Diurnas agunt levis armaturæ milites, 84.

Virgo hodie contacion natalitium, 57. Integram ponitur, 295.

Vitrum διαγλαστον, id est pellucidum, 19. Sub vitri specie stat imp. in scaranico logothetæ ærarii generalis, 20. Magni primicerii, 19.

Voce sonora precatu imp. magno domestico multos annos, 65.

Voces ἀρχῆ et ἀρχων varie componuntur, 165. Voces peregrinæ varie scribuntur, 112.

Volucres deauratæ in arbore itidem deaurata cantilant, 502.

Z

Zacones seu Tzacones recentioribus Græcis sunt Lacones, 247.

Zanchas seu zankas, sator calceorum imperatorum, 252. ὀμλιον, 82.

Zona militaris diadema olim dicta, 50. Zona et torque primo exuti SS. martyres, *ibid.* Zone illius admirandæ pars vestesque Deiparæ cum fasciis sepulchralibus in Blachernis a S. Pulcheria depositæ, 341. Zone Deiparæ depositæ memoria in Chalcoopræis agitur, 344.

INDEX IN DUCÆ HISTORIAM

ET CHRONICON BREVE.

(Col. 745-1185. — Revocatur lector ad numeros grandiores textui Latino insertos)

A

Aaron, 2.
Abar-begus, 200.
Abasgi, 15, 35.
Abrahamus Moralis ad Manuelem legatus, et ejus verba, 88.
Abrahamus Bassa, 127.
Abranezes Peloponnesum ingreditur, 26. Ejus posterum, 110.
Abydus, 10, 19.
Achaja, 172.
Achaei Princeps, 56. Ad Mehemetem legatos mittit, 55.
Acheionus a Caracia-bego capitur, 143.
Achris, 48, 49.
Acisari, 114.
Acra urbs, 197.
Adramyttium, 59.
Adriani sinus, 60.
Africanopolis a Turcis capta, 5.
Joh. Adurnus Georgii F. Phocem magistratus, 91.
Mehemeti amicus, *ibid.* Classum Morali adducit, et vicissim beneficiis ab eo afficitur, 99, 100.
Æni insule tributum, 186.
Ætolia, 110.
Agasniates vicus, 182.
Agraphi, 199.
Agriomelas, 256.
Ahmetes Bassa Cairo rebellat, 203.
Akkis, 75.
Akincides, 105.
Aladines Moralis F. moritur Amasie, 125.
Alani, 195.
Alba Graeca, 255.
Albanus Peloponnesi, 135, 197.
Alexandri Susmani F. Ionis gubernator, 60. A Stylata occisus, 62.
Alexius Angelus, 3.
Alexius Apocaucus in amicos Cantacuzeni sevit, 9. Occiditur, *ibid.* Illius interfectores pene omnes interempti, *ibid.*
Aluminis confectio, 89, 248. Usus, 89. Commertium, 91.
Alysar et Alyssarius. *Vide* Carman.
Amasia, 69, 126.
Amastrix, 91.
Amisus, *ibid.* J
Amorium, 107.
Amru apud Emisena sepultus, 251.
Anachoretae Cretensis deliria, 62, 63.
Anavarezi, 197.
Andronicus Palaeologus. *Vide* Palaeologus.
Anema turris, 25.
Angelus Alexius, supra Alexius. Angelus Isaacus infra ad Isaacium.
Angli cum federatis contra Bajazitem, 26.
Anna a Sabaudia Imperatrix. Jo. n. Palaeologi I mater, ß. Joanna ante appellata, 217. Cum Orchane iudus fuit, 15.
Anna a Russia Joannis Palaeologi II uxor, ejusque obitus, 54.
Anna Brunsvicensis, 217.
Annona peauris, 199.
Annorum ab orbe condito enumeratio, 1, 2.
Antonius Heraclae Metropolitae, 121.
Archange. i oppidum, 57.
Archievuchus, 171.
Argentifodina Servia, 7, 116.
Argos metropolis, 197. Captum a Venetis, 200.

Argyropolis, 119.
Armenia, 42, 75.
Arsenius Patriarcha, 210, 219.
Arsynga a Bajazite capta, 51. Capta a Temyre, 52.
Asia provinciarum status sub Turcis, imperante Michaelo Palaeologo, 1, 5, 4.
Assus, 4, 33, 189.
Athens, 24. A Turcis capta, 199.
Atin, 4. Ejus subditi a Bajazite ad Temyrem transfugunt, 55.
Attalia Pamphyliae, 185.
Attalus, 39.
Audulus Cineitis gener, 58. Castratus, *ibid.*, 84.
Aventades turres, 224.
Augustium, 189.
Aurea porta Constantinopolis, 24.
Azapides, 182.

B

Bajazites I. Fratrem excaecat et imperator proclamatur, 6. Ejus mores, *ibid.* Nervios vestigales facit. Mariam Lazari filiam uxorem ducit, *ibid.* Regulus Turcos spoliat, 7. Joanni imperatori tributa imperat, 24. In Pamphylia contra Turcos movet, 24, 25. Cycladas vastat, 24. Joannem imp., nova propugnacula Auream portam diruere jubet, 25. Manuelli Joannis filio excaecationem minatur, *ibid.* Cadim a Manuele imp. intra urbem recipi petit, 25. Constantinopolim obsidet, 26. Sibi dedit postulat, 28. Thraciam vastat, 26. Manuelem solio imperiali dejicit et Joannem excaecat in id collocat, 28, 29. Delicias fruitur et genio indulget, 30. Illudis Temyris legatis, et barbam ipsis abradi jubet, 51. A Joanne sibi dedit Constantinopolim postulat, 51. Adversus Temyrem bellum movet, 53. Prope Ancyram castra habet, *ibid.* Venatum abit et suos fatigat, 54. Capitur, et ad Temyrem ducitur, 56. Ejus ad Temyrem verba, 57. Quisquam ex ejus filijs ei in praelio contra Temyrem adhaerent, 58. Mortentis ad Temyrem verba, 42. Sepelitur Prusa, *ibid.* Ejus filiorum unus Christianus Constantinopoli moritur, 54. Nomina filiorum ejus, 254. Ejus uxor Maria ad convivium jussu Temyris venit, 255.

Bajazites II. Ejus obitus, 200.
Bajazites Bassa cum Cineite affinitatem contrahere cupiens respuitur, 58. Audulam castrat, *ibid.* Vezir-Azemas, 70. Ejus erga Mehemetem fidelitas, 70. Ad exercitum oratio Mehemetis morte pateferta, 72. Ipse cum Hibrabimo cavare Mehemetis humeris offert, 73. Ejus ad Manuelli legatos responsio, 74. Ob potentiam exosus, 80. Contra Mustapham destinatur, et ei occurrit, 80. Ad milites suos orationem habet, 81. A suis deseritur, 84. Una cum fratre Hamza se dedit, *ibid.* Cineitis jussu interficitur, *ibid.*

Bajazites Cineitis frater, 46.
Balsamo chartophylax, 119.
Bavdov, 53.
Bacac sultanus suspensio affectus, 200.
Barbyses fl., 269.
Barnabas de Cornelia, 99.
Basc., 264. Bas-Kesven, *ibid.*
Basilica, 199.
Βασπούλιον. 78, 98, 105.
Belogradum obsessum, 117.
Bercligta Mustapha, 62.
Bessarion, 119.
Bezestan, 192.
Blachernarum templum, 19.
Bombardarum fusor a Graecis ad Mehemetem fugit, 159.
Bombardam ingentem Mehemeti fundit, 159. Illius

vim explorat, 110. Prope Constantinopolim eam advenit, 145.

Hombardis ne frangantur medicamentum adhibitum, 154.

Bosporus Cimmerius, 35.

Bozia, 159.

Branezes, 197.

Brassovia Transsylvaniæ, alias Corona appellata, 229.

Bryala, 97.

Bucogiii, 215.

Bulgaria, 48.

Bulgarorum legati ad Mehemetem, 55.

Bygia, 124.

Byzusa Baracia-bego capta, 145.

C.

Caden Catoan, 45.

Cadius seu judex Musulmanus Constantinopoli constituitur, 50.

Cæsarea, 42.

Callipolis destructa, a Bajazite instaurata, 7. Leonario dedit, 84.

Callipolitani ad Mustapham transeunt, 79.

Callistus Papa classe, opem militi insulis Ægæi maris, 191. Ejus tirames Lemnum occupant, *ibid.*

Canon, 146.

Joannes Cantacuzenus, 4. Joan. Palæologum generum sibi adiacere vult., 8. Constantinopoli discedit. *ibid.* Aulicorum in eum invidia, 8. Ob amicorum necem Constantinopolitanis irascitur, 11. Calceos purpureos induit et imperator salutatur, *ibid.* Ad Serviam Crætam abit. *ibid.* Ejus uxor Didymotechi moratur, 15. Ipse in Thraciam redit, 14. Contra Turcos feliciter pugnatur, 15. Ad Orchanem legatos mittit et filiam suam ei despondet, 16, 17. Constantinopoli bellum infert, 17. Ad civem urbis oratio, *ibid.* Urbem ingreditur, 18. Annam et Joannem imp. salutatur. *ibid.* Plebem demeretur beneficiis, 19. Coronatur cum uxore, 19. Monasterium ingreditur pulvis a genero, 21.

Matthæus Cantacuzenus Despota proclamatur, 19. Turcos vincit, *ibid.*, 217. Moritur.

Cantacuzenus Stravometia, 106.

Capha, 91.

Caphatini, 195.

Cappadocia, 75.

Caracia-begus vicina Constantinopoleos oppida capit, 145.

Cara-Julucus, 69.

Caramanus cum Cineite adversus Musulmanum fœdus init, 46. In locum tutum cum Carmiano a Cineite desertus se recipit, 47. Prussam diripit et Bajazitis ossa comburit, 57. Bello a Mehemete I petitus in Syriæ montes fugit, 65. Cineiti se adjungere recusat, 108. Equum Arabicum Morati II dare non vult, 115. Ejus uxor Moratis soror, 114. Ejus ditto Turcatibus contumina ditio, 126. Bellum ei inferre cogitat Mehemetes II, 155.

Carasar, 151.

Carases, 4.

Carmian. *ibid.* A Bajazite captus et spoliatus evadit et ad Persiam fugit, 7. Ejus subditi Bajazitem deserunt et ad Peryrem fugiunt, 55. Alysar appellatus ipse ditioem recuperat, 45. Cum Cineite contra Musulmanum fœdus junctus, 46. Phrygiæ princeps, 4, 58.

Caria, 7. A Turcis capta, 4.

Carga magna virus Chersonesi Thraciæ, 81.

Castel-marmora, 257. *Vide* Mermere.

Castrum novum Base-Kesen inchoatum, 155. Perfectum, 158.

Catalani prædatores, 157.

Catalanii seu Catalosii. *Vide* G.

Catanæ Andreas et Jacobus fratres domiqi Phocææ, 90.

Cercoporta aperta, 159.

Cerularius. *Vide* Michael.

Chalil. *Vide* Halil.

Chamzas. *Vide* Hamzas.

Chartopola. *Vide* Cheriopola.

Charsi porta, 161.

Chazaria, 74, 75.

Cheder Lydiæ dux Bajazitii se dedit et veneno necatur, 7.

Chersonesita ad Mustapham transeunt, 79.

Chius insula a Genuensibus capta, 4, 12. Ejus dominus Mehemetem I adit, 59.

Chii, 60. Superbe erga Hamzam se gerunt, 182. Turcos

ebrios occidunt, 184. Mehemeti II pecunia soluta bellum avertunt, 190.

Chitera, 97.

Chora monasterium, 155, 162.

Choizia-pherizes Bajazitii Eonuchus Temyris jussu capite plexus, 58.

Cibinium, *Vide* Zipinum.

Cironis apologus, *Vide* Lupi.

Cineites Karaspassi F. 41. Joniæ regulos bello petunt, et Ephesum capit, *ibid.* Patrem carcere liberat, 45. Cum Homure affinitatem contrahit, *ibid.* vixæ supremum ducem se proclamatur, *ibid.* Iconium abit et fœdus cum Carmano et Carmiano contrahit, 46. Eos deserit, *ibid.* Veniam a Musulmano impetrat laqueo collum circumdatus, 47. In Ioniam fugit et eam occupat, 53. Finitimis exosus, 59. Ejus mater et uxor Mehemeti se permittunt, *ibid.* Mater a Mehemete vitam ipsi impetrat, 60. Mehemetem in Thraciam sequitur, *ibid.* Nicopoli ad Danubium præficitur, 62. Mustaphæ Bajazitii F. partes sequitur, 65. Thessalonicam fugit, *ibid.* In Lemnum relegatur, 67. Custoditus, 82. Adversus Moratem Mustapha militat, 75, 78. Dux generalis Ioniæ, 82. Contra Bajazitem Bassam aciem instruit, 85. Eum vincit et interficit, 84. Ejus ad Demetrium Leontarium verba, *ibid.* Mustaphæ ignaviam exprobrat, 92. Eum deserere cogitat, 95. Ipsius ad Hamzam fratrem suum verba, 95. Moratis se clientem fore pollicetur, 96. In Ioniam deserto Mustapha fugit, *ibid.* Smyrnam ubi natus erat venit, 97. Mustapham Atinis nepotem bello vincit et occidit, *ibid.* Honorifice sepelitur, 98. Halili occurrit et infeliter pugnatur, 106. Hypselam profectus in Lycœoniam ad Caramanum discedit, 107. Tenue auxilium ab eo impetrat 108. Hypselam redit, se dedit Halili, *ibid.* Cum toto exercere suo Hamza jussu interficitur, *ibid.*

Clazomene, 97.

Colchi, 195.

Columbotus Spineta, 190.

Comani legatos ad Mehemetem mittunt, 192.

Cometes, 34, 199.

Comneni.

Comnenorum dynastia, 5.

Alexius, *ibid.*

Joannes, *ibid.*

Manuel Joan. F. *ibid.*

Andronicus, *ibid.*

David Trapezuntis imp., Alexii F., Joannis frater, 194.

Concilium Ferrariæ ceptum Florentiam translatum, 119. In eo decretum de unionis Ecclesiarum conditum, 120.

Constantinus Ireneus F. 5.

Constantinus Magnus imp., 2. Templum S. Mocii ædificavit, 25.

Constantinopoli a Latinis capta, 5. A Michael Palæologo recuperata, *ibid.* A Bajazite obsessa, 26. A Mose oppugnata, 50. A Morate obsessa, 105. Ejus plebis indoles, 145. A Mehemete II obsideri capta, 148. Primis obsidionis diebus quid actum, 150. Vehementer oppugnata, 155. Expugnata, 162, 199. Desolatae facies, 170.

Constantinopoleos portas. *Vide* Porta.

Constantinopolitani Joannem Imperat. poscunt ut cum Bajazite pacem componant, 29. Galatinis bellum minatur ob imperatricis fugam, 55. Ad Mehemetem II legatos mittunt, 132. Obsessis naves 5 opem ferunt, 151. Turcorum ignibus et vociferatione territi, 158. Muro-rum urbis defensionem omittunt et fugiunt, 161. Vix captam urbem credunt, 162. In S. Sophiæ templum confugiunt et a Turcis in eo capiuntur, 163. Eorum miseranda captivitas, 164. Intra naves accipi frustra usulas rogant, 166. A Mehemete proceres omnes interfecti, 172. Constantinopolitani senatus nuptias Joannis imp. et Helenæ Cantacuzenæ respuit, 86.

Coqs insula, 181, 185.

Corax Theologus quis fuerit, 68, 101. Suspectus Constantinopolitanis, 68, 102. A Manuele imp. ad Moratem mittitur, *ibid.* Reus proditionis delatus tormentis necatur, 104. Turcis favet, 68. De eo 75.

Corinthus in Despotæ Porphyrogeniti potestatem redit, 197. A Venetis capitur, 200.

Cosova, 124.

Cotyræum Phrygiæ, 7, 58, 59.

Crales quid significat, 12.

Creta, 60.

Cretenses prætoriani Corsicam a Manuele petunt, ut sevis tormentis cruciant, 105.

Crucis columna, 162.

Cula, 199.

Curtis, Cineitis filius ab Halili captus Adrianopolim

mittitur, 106. Inde Callipolim vincitur ducitur, 107. Una cum Hamza avunculo capite plectitur, 109.
Cyclades a Navarranis occupatae, 4. A Turcis direpta, 60.
Cyra a Mehemete capti, 57.
Cynegus, 135, 137.

D

Danium, 23.
Danus Mycae ex fratre nepos Turcis militat, 112. In Walachiam abit, et princeps renuntiat, a Draculio occiditur, 113.
David Rex Israel, 2.
Demetrius Aga, 92.
Demetrii (S.) templum Thessalonicum, 112.
Demetrius Leontarius Thessalonicam recipit, 45. Gubernator praeficitur, *ibid.* Ejus ad Mehemetem, sibi dedit Mustapham petentem, responsio, 66. Lascaris etiam appellatur, 74. In Thraciam Mustapham et Cineitem trajicit, 78. Callipolis arcem obsidet, 79. Ad ditionem cogit, 81. A Mustapha et Cineite, illuditur, 85. Ejus ad Cineitem verba, 85. Ad Mustapham, 86.
Diabolangelus Joannem imp. ejusque filios carcere liberat, 23.
Didymotechna, 3.
Draculius seu Dracula aut Dircoia nothus Mycae F., 112. Danum interficit, 113. Operam suam Morati pollicetur, 114. Moratem in Hungariam ducit, 115. Et si suspectus, *ibid.* A Morate in carcerem detrusus, 117. Liberatus filios obsides dat, *ibid.* Eos recipit, 122.
Franciscus Draperius, 182.
Ducas Murtzuphlus, 3.
Joan. Lucas Vatacia, 5.
Michael Ducas auctoris hujus historiae avus salvus evadit, 10.
Ducas hujus historiae auctor Lesbi principis domesticus, 181. Constantinopolim abit, 183, 189, 191.
Ducas Epicernus, 197.
Dystra, 194.

E

Eclesiarum unio discordiae causa inter Graecos, 146.
Elevosynæ in funere Moratis, 128.
Eliz sive Elias Mantachis F. Cariae princeps a Bajazite spoliatus ad Persas fugit, 7. Cariam et Lyciam recuperat, 43. Karasupasim Cineitis patrem capit, 45. Magno Rhodi magistro frustra se opponit, 64.
Elias Siaraptar, 101.
Ephesus capta a Turcis, 4. Combusta, 41.
Epibatæ, 145. Interfecti incolæ illius vici, 157.
Ἐπιβατῶν, 176.
Erythra, 97.
Eses seu Isa Bajazitis Sultani F., 43.
Eses Atinis, F., *ibid.*
Euboea, 24, 60. A Mehemete subacta, 200.
Eugenius Papa, 118. Ejus verba de Marco Ephesino, 206.
Eunachi Mehemetis II capti et dimissi, 157.
Ἐυνάχι 76.

F

Nicol. Faber. *Vide* Petrescius.
Fatima. *Vide* Phatma.
Flandriae Regulus, Burgundiae Comes ad Nicopolim captus, et solute pretio redemptus, 27.
Florentina Synodus, 199.
Joan. Focama, 190.
Franci cum aliis federatis bellum Bajaziti inferunt, 23.

G

Galata, 91. Magistratus oppidi claves Mehemeti tradit, 167.
Galatini Andronicum et Joannem Palaeolog. ejus filium carcere liberant, et Constantinopolitanis bellum inferunt, 23. Mehemetem II pacatum habere cupiunt, 150. Opem obsessa Constantinopoli clam ferunt, 151. In arce contra Turcos pugnant, 155. Turcis consilium Justiniani de incendendis eorum navibus prodant, 156. Ob demersam navem suam, apud Veziros querunt, *ibid.* Urbe capta fugere conantur, 167. A Zagano revocantur, *ibid.*
Galatia, 70.
Galesus mons, 47.
Garilum, 199.
Lomicinus Gatelusius a fratre necatus, 198.

Franciscus Gatelusius, 20. Ejus stratagemata, quo Constantinopolim occupat, 21. Mariam, Joannis imp. sororem, uxorem accipit, et Lesbum obtinet, 23.
Nicol. Gatelusius, 188. A Lemniis pulsus, 190. Aufugit, fratrem suum strangulat, 195.
Dorinus Gatelusius, 185.
Gemistus, 119.
Genealogia Walachia principum, 252. Servia, 253, 254.
Genitzeri, 76.
Gennadius antea Georgius Scholarius unioni Ecclesiarum contrarius, 142, 146, 148.
Genua capta, 203.
Genuenses Peloponnesum et Phocaeas occupant, 4. Eorum imperio urbes Orientis subditæ, 91. Eorum politia, *ibid.* Phocaeæ capti et venudati, 189.
Genuzes Callipolis gubernator et contostolus, 187.
Humane a Lesbio principe excipitur, 188. Triremem e Chio profectam sibi tradi a Mitylenensis poscit, *ibid.*
Georgius Vult F. Serriae Despota, 114. Filiam suam Morati despondit, 115. Regia insignia ab imp. Joanne accipit, 116. In Hungariam trajicit, 117. Auxilia Hungaros rogat, 121. Moratis provincias vastat, 122. Ipse Sacerdotum et filios excoctos reddit Morates, 122. Eleemosis Graecorum captivitatem et aerumnas solatur, 177.
Georgius Scholarius qui et Gennadius, 119.
Giali-begus Archithalassus, 60. Occisus, 61.
Garenzia, 125.
Graculi seu Monedula Apologus, 85.
Graeci Judaei posteriores, 2. Ad concilium in Italiam proficiunt, 118. Decretum unionis conficiunt cum Latinis, 119. In patriam reversi de illo quid dixerint, 120. Archiepiscoporum Graecorum de decreto verba, 121. Unionem repodiant, *ibid.* Discordia agitatur ob Ecclesiarum unionem, 142, 146. Schismatice Graecorum petulantia adversus Henoticos, 143. Perfidia, ac simulata cum Latinis concordia, 144. Pertinaciam in schismate eis exprobat Ducas, 165. Vaticinio fidem adhibentes in S. Sophiae templum fugiunt, 165.
Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, 181.

H

Haciaivat, 92, 95.
Hail-Bassa Bajazitis-Bassæ frater in Cineitem movet, ejusque F. Curtim capit, 106. Ioniam praeficitur, 107.
Haili Bassa, 125. Moratem in imperium reducit, 124. De eo plura, 126, 127, 128. Constantinopolitanis legatis respondet, 152. De eo, 155. A Mehemete noctu vocatus vitae suae timet, 110. Romae favet, *ibid.* Ejus cum Mehemete colloquium, *ibid.* Mehemeti suspectus, 169.
Halis Eurenensis F., Mehemetis II jussu morte affectus, 129.
Halis-begus a Styliaris fugatus, 63.
Halis-begus, 92, 95.
Hamzas Bajazitis Bassæ frater, 61. Mustaphæ se dedit et servatur a Cineite, 81. Classe Hypselam obsidet, et Cineitem captum occidit, 108.
Hamzas maris praefectus, 181. A Lesbi Principe dona accipit, 182. Chium vastat, 182. Rhodam venit, 185. Cum populatur, et Narangiam obsidet, *ibid.* Cum Chio periscitur, 185. Ab his pecuniis accipit occisorum Turcorum et demeræe triremis pretium, 184. Ob rem male gestam a Mehemete reprehenditur, 184.
Hamzas Cineitis frater eum alloquitur et ad defectionem sollicitat, 91. Cum nepote suo Curti interficitur, 109.
Hanizas Dux Turcorum a Walacho victus, captus et palo transfusus, 194.
Hassan et Huseines Mohamedis nepotes occisi, 231.
Hatipines, 92.
Helena Cantacuzeni filia Joan. imp. uxor, 8.
Henotici celebrant liturgiam in magna Ecclesia, 145. De his iterum, 146.
Heracles Thraciae, 23.
Heracles Ponti, 135.
Hermon, id est Hermus fl., 45, 97.
Hexamilium, 79, 199. Eversum a Morate, 125. Refectum a Manuele, 199.
Hibraimus Bassa cadaver Mehemetis humeris effert, 75.
Hodegetriae B. Mariae Virginis imago in palatium delata, 153, 269. A Turcis disrupta, 162.
Hodegetriae porta, 20, 159.
Homer Atinis F. Smyrae Princeps, 4. Fretum trajicit, 12. Didymotechnum venit et Thraciam vastat, 13. In Asiam redit, *ibid.* Dum Smyrnam expugnare tentat, a Rhodis equitibus occiditur, 14.

Homur et Eses Ionis partem recuperant, 43.
 Homur a Cineitis spoliatus ad Eliam Mantachias F. fugit, 44. Ab eo reductur, *ibid.* Cineitis sit sacer et subito moritur, 45.
 Homur-begus, 92, 93.
 Horucius-begus, 43.
 Hunni, 76, 195.
 Joan. Hunniades, lancus hic appellatus, exercituum Hungaricorum praefectus, 121. E clade Varnensi salvus evadit, 124. Ad Cosovam victus, 124. Ejus Legatus ad Mehemetem bombardarium Sultani docet lectus dirigere, et quare, 154.
 Hunniadi vaticinium a quodam editum, *ibid.*
 Hungariae Rex Ladislaus ad Varnam occisus, 124.
 Hungari et Georgius Despotis Moratis provincias vastant, 122. Cum Morate pacem inveniunt, *ibid.* Eam violant, 123. Danubium transaunt, 124. Ad Varnam victi, *ibid.* Turcorum provincias populantur, 178.
 Hypsala, 107, 108.

I

Icontum, 107, 125.
 Inachus, 2.
 Irene imperatrix, 3.
 Irene Andronici Junioris uxor.
 Isa seu Isaacus, 7.
 Isaacius Angelus, 3.
 Isaac Bassa, 127, 128. Moratis II viluam uxorem ducit, 123.
 Isidori (S.) martyris templum in Chio, 182.
 Isidorus Russiae Metropolitae, 119. Cardinalis creatus et a Papa Constantinopoli missus, 142.
 Ismael eunuchus Callipoleos gubernator, 190. Methymnam oppugnat, 191.
 Isfendiaris seu Spondiaris filius in castro aedificando Mehemeti operam navat, 136.
 Ister, 75.
 Itali cum Hungaris Turcis bellum inferunt, 26.
 Izlati Bulgariae, 122.

J

Jacobus Pneumaticus, 146.
 Jacques Bassa, 197.
 Jagaris (Marcus), 102.
 Jancus. *Vide* Hunniades.
 Jadicula, castrum Constantinopoli a Mehemete constructum, 192.
 Jescus seu Isa, 7.
 Joannes. *Vide* Palaeologus.
 Joannina, 110.
 Joanninorum Ducis ad Mehemetem Legati, 53.
 Josephus patriarcha Constantinopolitanus, 56, 118.
 Florentiae obiit, 120.
 Julianus Cardinalis S. Crucis Concilio Florentino adest, 119.
 Justinianus Imp. 5.
 Jusjurandum ex utilitate sua aestimant Turci, 83.
 Joan. Justinianus Longus Constantinopolim appellit, 149. Fit Prostrator, 150. Eregie pugnatur, 153. Turcorum naves comburere improspere tentat, 156. Dirutam muri partem tuetur, 159. Laesus a pugna recedit, 160. Urbe capta suos a pugna revocat, 166.
 Justinus Cyricus Chius, 182.

K

Kagiacik, 57.
 Kāvōv, 146.
 Kara-Jusop, 126.
 Karassar, 42.
 Karasupasi Cineitis pater Ephesum propugnat, 44. Captus ab Eliabego, 45.
 Kεραγγειον, 261.
 Kavur (Ortachi), 140.
 Kuntuzas in patrem suum Moratem conjurat, et excrucatur, 22.
 Kutuz-Ahmetes supra ad C.

L

Lacedaemonis despota ad Mehemetem legati, 53.
 Lachanes seu Lachynes Palaeologus, 73.
 Lampascus, 7, 19, 60.
 Lampasici turris aedificata, 48. A Venetis frustra oppugnata, 61.
 Laodicæa, 7, 49.

Laranda, 123.
 Joan. Lascaris excæcatus, 3.
 Theod. Lascaris, *ibid.*
 Latini Constantinopoli expulsæ, 5. Illorum classis Mehemeti copias trajectu arcat, 123.
 Lazarus Serviae despota, 5. A Turcis captus et occisus, 6.
 Lazi, 69.
 Lemnus insula, 67. Justiniano data, 150. Tributum solvit, 185.
 Lemnii Turcos advocant et Nicol. Gataluzium pellunt, 190.
 Leo Philosophus imp. 21.
 Leontarius. *Vide* Demetrius.
 Leontarium seu Leontopolis, 197, 199.
 Lesbos, 12. In Gataluzorum potestatem venit, 70. Ejus princeps Sultatum adit, 186. Nicolao Lemni principi auxilium mittit, 190. Lesbii tributum, 185.
 Lesbii, 60. Turcos monere de adventu piratarum tenebantur, 187.
 Libadia, 199.
 Librorum dissipatio, 176.
 Libysticus asinus, 70.
 Lopadium, 46.
 Lucas Notaras seu Notarius, 51. Joan. imp. consiliarius, 109. *Vide* Magnus Dux.
 Luctus ob Moratis II mortem, 127.
 Lupi et Ciconiae Apologus, 85.
 Lycaonia, 42, 75.
 Lycostomium, 193.

M

Machramion, 188
 Mæander, 7.
 Mænomeni campus, 46, 57.
 Magedi, 4.
 Magnesia ad Sipylum, 7, 59.
 Magnus Dux, 155. *Vide* etiam Lucas Notaras. Ejus impia verba, 148. Urbe capta stationem deserit et captus cum familia custoditur, 166. Mehemeti respondet, 169. De illo varia narratio, *ibid.* Ad Mehemetem filium suum perducere negat, 171. Ejus ad filium verba antequam occiderentur, 172. Ejus uxor obiit, 177.
 Magnus Rhodi Magister. *Vide* Rhodi.
 Mahometes. *Vide* Mehemetes.
 Malachias Metropolitae, 190.
 Mamaimi, 178.
 Mamalus castrum Caræ, 45.
 Mantachia, 4, 58. Ejus subditi in proelio Bajazitem deserunt, 35.
 Manuel Palaeologus. *Vide* Palaeologi.
 Marcus Ephesinus, 119. Decreto Florentino non subscribit et quare, *ibid.* et 120.
 M. Mariae Hodegetris imago supra ad H.
 Maria Joannis imp. soror Gataluzo nubit, 23.
 Maria Alexii Comneni filia Trapez. imp. Joannis II. imp. uxor, 36. Obiit, 120.
 Maria Lazari filia, Bajazitis uxor, 6.
 Megademetrius arx, 159.
 Megra, 197.
 Mehemetes I, patrem suum liberare frustra tentat, 58. Ancyrae moratur, 45. Manuelis ope in Thraciam adversus Mosem trajicit, 51. Victus, deinde victor, 52. Mosem fratrem suum luget, *ibid.* Adrianopolim ingreditur, 55. Manuelli promissa adimplet, *ibid.* Cineitem in ordinem redigit, 57. Smyrnae castrum quod Rhodii aedificabant diruit, 59. Ejus ad Rhodi Magn. Magist. verba, *ibid.* Et arcem in Caris aedificare permittit, 60. Naxi ducti bellum inferunt, *ibid.* In novæ sectæ homines exercitum mittit, 62, 65. Lycaniam ingreditur, 63. Mustapham et Cineitem vincit, *ibid.* Eos a Leontario repetit, 66. In eis aleandis sumptus præbet, 67. Walachis bellum inferunt, *ibid.* Apoplexia letus, 68. Obiit, 69. Qualis erga Christianos fuerit, *ibid.* Cur Moratem filium Amasie præfecerit, *ibid.* A Temyre vexatus, 70. Filios suos impuberes testamento jubet Manueli imp. tradi, *ibid.* Ejus mors et cadaver occultantur, 71. Mors divulgatur, 72. Prusæ sepelitur, 75.
 Mehemetes II, successor patri destinatur, 123. Turrauris filiam uxorem ducit, 126. Magnesium abiit, et redit in Thraciam auxiliata patris sui morte, *ibid.* Porta obviam ei procedit, 127. Imperator proclamatur, *ibid.* Fratrem suum strangulat, 129. Ipse ancilla natus, *ibid.* Georgio Despotæ filiam novercam suam remittit, 150. Cum Constantinopolitanis pacem firmat, *ibid.* Orhani alendo pecuniam eis solvit, *ibid.* Legatos principum audit, 151. Pacem cum Hungaris paciscitur, *ibid.* Græcis offensus alimenta Orhani negat, 153. Castrum novum ad fauces Bospori aedificare parat, *ibid.* Constantini legatis

respondet, 134. Horrenda minatur, 135. Castrum novum abnoluit, *ibid.* Incolas vici Epibatarum interfici jubet, 137. Constantinopolitanis bellum indicit, *ibid.* De occupanda urbe consilia agit, 138, 140. Opiniones hominum de se explorat, *ibid.* Halilem noctu ad se vocat, 140. CP. obsidionem designat, 141. Tormentum æneum pro urbem admovet, 145. Copias ad obsidionem colligit, 147. Classem urbi admovet, 151. Paldam verberat, 153. Naves terra trahit, *ibid.* Constantino respondet, et urbem sibi dedi poscit, 155. Pontem in portu CP. struit et ad deditonem hortatur, 157. Oppugnat, 159. Expugnat, 161, 162. Ingreditur et in S. Sophie templo preces recitat, 168. Magnum Ducem de imperatore interrogat, 169. Eum bene sperare jubet, in illius domum venit et uxorem salutatur, 170. Ad convivium filium adducere suum eum jubet, recusantemque occidi, 171. Procures omnes CP. interficit, quorum nomina descripsit, 172. Galstam ingreditur et res constituit, 176, 177. S. Soppiam in meschitam convertit et Adrianopolim revertitur, *ibid.* Christiani principes ipsi gratulantur victoriam, 177. Serviam tributis imperat, *ibid.* Serviam invadit, 178. Horrenda feciali suo minatur, *ibid.* Seraium edificat, 179. Smedrovam frustra tentat, *ibid.* Tributum a Rhodiis poscit, 180. Hamaz succenset, 184. Classem adversus Chios mittit, 187, 189. Lesbii pecunias imperat, 189. Belogradum frustra oppugnat, 190, 191. Itemque Methymam, 191. Tributa a Moreæ despotis exigit, *ibid.* Corinthum occupat, Demetrium Palaolog. despotam capit, 192. Bezezanum edificat Constantinopolim, *ibid.* Curioso Cadio transcrit, *ibid.* Et in Asiam movet, *ibid.* Sinopem occupat. Phasim superat, 195. Trapezuntem occupat, 191. Tributum a Walacho poscit, in eum movet et territus recedit, 194, 195. In Lesbium movet, 196.
 Melanudion, 195.
 Mesanion, 46, 97.
 Mesazon, 137.
 Mesembria a Caracia-bego capta, 145.
 Mesene vicus, 177.
 Methone, 29, 50.
 Methymas a Turcis frustra obsessa, 191.
 Michaelis (S.) templi rudera, 156.
 Michael Palaologus, *Vide* Palaologi.
 Miissa Walachia Vairoda 48.
 Mirasnia B. Maria Virginia. *Vide* Hodegetria.
 Misthra a Mehemete capta, 200.
 Mitylenes regulus, 58, *ibid.*
 Mitylenesi triremem Genozæ tradere renunt, 188.
 Monasteria CP. occupata a rardonibus, 179.
 Monasteria Prodromi et Petri, 162. Chora supra ad C.
 Monistes schisma fovet, 145.
 Monialis apostata musulmansat, 144.
 Monochiton, 70.
 Monodentron, 165.
 Montisferrati Marchionis filia Joannis imp. uxor, 54. Spreta ob formam a marito fugit in Italiam, 55.
 Morates I. Orihanis filius, Adrianopolim capit, 5. Thessaliam occupat, *ibid.* A Servio quodam occiditur, 6.
 Morates II. Stylarios debellat, et Berrigiam Mustapham capit, 65. Amasie gubernator præficitur, 64. Patri succedit, 69. Prusam venit cogito patris obitu, 72. Imperator salutatur, 73. Mustapham rebellasse audit, 79. Ministria, qui tunc eum alloquuntur, obnoxius, 80. De recuperando imperio cogitat et ad Manuelem mittit, 88. I opadii pontem dissolvit, 95. Cineitem a Mustapha sejungit, 94, 96. Ope Adurni in Europam trajicit, 99. Callipolim capit, Adrianopolim venit et Mustapham suspensio necat, 100, 101. Constantinopolim oppugnare parat, 101. Legatos Manuelli detinet, 102. Coracis mortem ægre fert, 104. Obsidione urbis soluta Nicæam venit et Mustapham fratrem suum strangulat, 105. Cineiti bellum inferre decernit, *ibid.* Thessaliam et Peloponnesum invadit, 106. Cum omnibus Christianis exceptis Venetis parem componit, 110. Thessaliam capit et novam in eam coloniam deducit, 112. S. Demetrii templum Christianis reddit, *ibid.* Caramano bellum infert. ob equum sibi denegatum, 115, 114. Serviam a Despota repetit, 114. In Hungariam duce Dracula penetrat, 115. Serviam Despotæ bellum inferre statuit, 116. Smedrovam ei se dedit, et Serviam debellat, 127. Despotæ filios excæcat, *ibid.* Draculam in carcerem conficit, *ibid.* Belogradum frustra oppugnat, 118. Joannis imp. in Italiam profectio ei suspecta, 120. Cum Hungaris et Georgio, paciscitur, 122. Iconium et Laraciam Caramano eripit, 123. Aladinem F. suum laget, *ibid.* Otto sacro copias trajicit, 124. Vitam privatam agit, 125, 124. In imperium reducit, 124. In Peloponnesum movet, 125. Turcatibus filiam suo uxorem dat, 126. Nuptiarum solemnitas trimestris, *ibid.* Obiit, 126, 126. Mors ipsius in occulto tene r, 127. Illius mores et ingenium, 128.

Secedit, 129. Insonnium ei oblatum, *ibid.* Hexamilium occupat, 199.
 Moses propheta, 2.
 Moses Bajazitis F. in Walachiam abii, 48. Occidentales provincias occupare tentat, *ibid.* Musulmanum vincit, 49. Fit imperator Vicem cum incolis comburit, qui Musulmanum occiderant, *ibid.* Ejus ad proceres suos oratio, 50. Serviam vastat, Thessaliam et Constantinopolim oppugnat, *ibid.* Vincitur et interficitur, 52.
 Mothocorone, 200.
 Mochis et Mochilon, *ibid.*
 Murtasia, 197.
 Mustafas Bajazitis F., 45.
 Mehemeti fratri suo bellum infert, vincitur et Thessaliam fugit, 65. Constantinopolim advehitur et in Lemnum relegatur, 67. Manuelli ope Morati patris suo bellum movet, 74. In Thracia gerit, Callipolim oppugnat, 78. Ad oppidans orationem habet, *ibid.* Chersonite partes ejus sequuntur, 79. Bajaziti Bassas occurrit, 80. Supposititius seu Duame a Turcis creditus, 81, 95, 242. In Lemno custoditus, 83. Bajazitem Bassam vincit et capit, 85, 84. Adrianopolim ingreditur, 84. Ejus ad Leonardum verba, 85. Res imperii constituit, 87. Quieti se tradit, 88. Ad famam transitus Moratis in Europam movet, 92. Lopadium venit, 95. A Cineite desertus fugit, 98. Adurnum corrumpere tentat, 99. Adrianopolim fugit, 100. Captur et strangulatur, 100, 101.
 Mustafas Homuris F. ex Atinis posteris, 96. A Cineite vincitur et occiditur, 97, 99.
 Mustaphas Mehemeti I. F. Moratis frater contra hunc suscitatur et strangulatur, 104, 105.
 Mustaphas tres anno uno interfecti, 105
 Musulmanus Bajazitis F. Byzantium venit, obsides dat Manuelli, et Adrianopolim regnat, 45. In Cineitem movet, 45. Contra eum et Caramanum exercitum ducit, 46. Cineiti veniam dat, 47. Ephesum ingreditur, *ibid.* Ejus mores, 49. A Mose vincitur, *ibid.* Occiditur a quinque fratribus cujusdam rustici filii, Prusæ sepelitur, *ibid.*
 Musulmani a Musulmanis judicari volunt, 25, 227.
 Mylassus (Asia) urbs, 41, 42.
 Mylopotami turris, 197.
 N
 Narthex, 197.
 Navarra, 4, 56.
 Naves terra tractat, 153.
 Nauplium a Venetis captum, 197.
 Naxos, 12. Naxi Dux sub clientela Venetorum, 60
 Neophylus pneumaticus, 147.
 Nicæa, 59.
 Nicolaus Faber. *Vide* Peirescins.
 Nicolaus Papa Isidorus Card. Constantinopolim mittit, 142.
 Nicol. Notarii F. a Turcis occisus, 51.
 Nicomedia, 59, 155.
 Ad Nicopolim Christiani victi, 27.
 Nisis, 144.
 Nivernensis Dux. *Vide* Joannes.
 Novopridum, 117.
 Nymphæum Asia, 45, 47.
 O
 Orhanes, 4. Ejus obitus, 5. 22. Auxilia Annæ adversus Cantacuzenum mittit, 15. Uxorem ducit Cantacuzeni filiam, et socero auxilia mittit, 17.
 Orhanes Ionæ partem recuperat, 45.
 Orhanes Bajazitis I. nepos, 150. Caput ei amputatum, 170.
 Orientis provinciarum status sub Michaeli I. Palaologo, 5.
 Othman, 46. De Othmanorum imperio prædictio, 179.
 PALAEOLOGI.
 Andronicus senior, 4.
 Andronicus junior, *ibid.*
 Andronicus Joannis imp. F. in patrem conjurat, 22. Execratur ejusque F. Joannes et carceri mancipatur, 24. Liberatur, patrem fratresque in carcerem conficit et imperator proclamatur, *ibid.* Imperium restituit et Selymbriam abii, *ibid.*
 Andronicus Manuelli F. Thessalia rex, 74.
 Thessalonica ejicitur, 110.
 Constantinus Manuelli imp. F. Joannis imp. frater, 71. A Morate victus, 125. Constantinopolim venit et pacem

cum Morate firmat, *ibid.* Item cum Mehemete, 150. Nunquam coronatus imperator, 152. De castro novo ædificato apud Mehemetem queritur per legatos, 154. Eum rogat ut agri suburbani Constantinopoleos serventur, 156. Portas urbis claudit, et Turcos in ea deprehensos capit, 157. Iterum legatos ad Mehemetem mittit, *ibid.* Auxilia a Papa petit et unionis confirmationem, 141. Cibiaria in urbem comportari curat, 144. Cum Galatinis Venetis urbem propugnare cogitat, 149. Quantum potest id agit, 150. Dejectis muris urbis de salute desperat, 155. Tributo Mehemeti oblato salutem sibi et urbi quaerit, 156. Et ad deditiorem hortanti respondet, 158. Lamentabilia ejus verba, 161. Occiditur, *ibid.* A quibus occisus, 169. Caput agnitum Mehemeti offertur, et columnas affigitur, *ibid.* De eo, 199.

Demetrius Manuells F. Achais despota, 75. Ejus uxor obit, 120. Al. Albanitis proditor et a Morate victus, 125. Mehemeti se perimitit, et Constantinopolim transfertur, 192, 200.

Joannes imp. Andronici junioris imp. F. ejus mores et cum Cantacuzeno bellum, 8. Helenam Cantacuzenam uxorem ducit, 19. Ignaviae se tradit, 19, 22. In Italiam discedit et revertitur, 20. Constantinopolim ope Galesiffi recuperat, 21. Cum filio Manuele et Theodoro ab Andronico F. suo exæcato incarcerationatus, et inde liberatus, 23. Tributarius fit Bajazitii, 24. Auream portam Constantinopoli muvit, *ibid.* Eam dirat jussu Bajazitii, 25. Obiit, *ibid.*

Joannes Manuells F., 29. Ejus uxores, 54. Romæorum imperator proclamatur, 74. Patre superstite imperium administrat, 101. Cum Morate pacem habet, 109. Et legatum ad eum mittit, *ibid.* Georgio despote regia insignia mittit, 116. In Italiam ad conellum abit, 118. Venetias appellat, 119. Constantinopolim redit, 120. Moratem de rebus in Italia gestis certiozem facit, 120. Obiit, 125.

Joannes Andronici exæcati F. exæcator etiamnum infans, 25. Constantinopolim obsidet, et a Bajazite in solium regium collocatur, 28. In Lemnum abit, et Thessalie rex declaratur, 45. De eodem, 74.

Lachanes vel Lachynes, 75, 102.

Michael Palæologorum Imp. I, 5. Cataneis Phocæam et vectigal aluminis locat, 90.

Michael Andronici senioris F., 4.

Manuel imp. Joannis F. Andronici Junioris nepos, 22. Imperator designatur et coronatur, 25. Quando, 226. Bajazitii militat, 24, 28. Hujus aula fugit, 25. A Papa et cæteris principibus Christianis auxilia petit, 26. Imperio cedit, et Joanni nepoti relinquit, 29. Ejus verba Christiano principe digna, *ibid.* In Occidentem proficiscitur *ibid.* Byzantium redit, 42. Cum Musulmano pacem init, 45. Mehemetem adversus Mosem concitat et in Thraciam trajicit, 51. Ad Mehemetem apocrisarium mittit, 55. Joanni F. suo uxorem dat, 54. In Peloponnesum abit, et Theodorum filium suum Despotaem constituit, 56. Cum Mehemete colloquitur et Constantinopolim redit, 56. Mehemeti Mustapham ad se profugum prodere non vult, 66, 245. Repellit ex testamento Mehemetis a Morate impubes ejus fratres, 74. Contra Moratem armat, *ibid.* Ejus filii vi, *ibid.* De federe cum Morate cogitat, 87. Callipolim et Mehemetis filios poscit, 89. Senex imperii administrationem Joanni F. suo relinquit, 101. Ad Moratem mittit, 102. Adversus eum Mustapham suscitatur, 104. Moritur, 105.

Theodorus Joannis imp. F. Manuells frater, Despota Lacedæmonis, 25.

Theodorus Manuells F., 29. Comitissæ Malatestæ filiam uxorem ducit, 54. Despota Lacedæmonis, 74.

Thomas Manuells F., 75. In Italiam fugit, 192.

De Palæologorum Dynastia valcinum, 119.

P

Palavicinus Persivas, 108.

Palda Conostanlus a Mehemete verberatus, 153.

Pandus, 25, 45.

Panis. Per panem adjuratio, 70.

Papæ nomen et sacris diptychis recitare, 141.

Parturientium mos Eucharistiam sumere, 146.

Patrice, 125, 199, 200.

Patriarcharum generationes, 2.

Paupertatem voluntariam profidentes passim interfecti, 65.

Pegitari, 114.

Peloponnesus occupata a Genuensibus, 4. Juventus

Peloponnesi Constantinopolim translata, 192.

Percligta Mustapha novæ sectæ auctor, 62. Crucel affixus, 65.

Pergamum, 4, 59, 46.

Pergamus II., 186.

Perinibus, 234.

Peritheorum castrum Morates Adurno concecit, 160.

Persæ, 69, 70.

Persia, 42.

Perso-Turci, 69.

Petronium Carla castrum a Rhoditis equitibus ædificatum, 64.

Petri (S.) libertini, *ibid.*

Petri Nauplii episcopi reliquæ, 199.

Phalangia, 152.

Phasis II., 195.

Patma-Catona Bajazitii, filia obses data a fratre suo, 45, 54.

Phernzins Aga castro novo præfectus, 157.

Philadelphias a Bajazite capta, 7. De ea terram, 59, 45. Ejus urbis archiepiscopus fidem Christianis ejurat, 68.

Philanthropous, 115.

Philippopolis, 122, 178.

Phocæa vetus a Genuensibus occupata, 4. A Turcis capta, 189.

Phocæa nova a Græcis et Latinis condita, 90. Sarchani fit vectigalis, *ibid.* Turcis dedita, 188.

Phocæarum principes ad Temyrem legatos mittunt, 41.

Phocenses, 60.

Phocis Asiæ aluminis ferax, 89.

Phrygia Cappadociana, 42. Salutaris, *ibid.* et 151.

Phtia, 110.

Phylacensis, 209.

Pneumatius, 146.

Podesta, 91.

Πολυπροικτων imperatorem, 221.

Portæ Constantinopoleos. S. Romani, 155. Liznes, Pulchra, Aurea, 160. Charsi, 161. Cercoporta, 159. Hodegatriæ, 189.

Præda quinta pars Sultano debita, 76.

Prophetæ lancea, 50.

Prolostratoris domus direpta, 162.

Prusa, 59, 46.

Pulveris tormentarii vis, 118.

Michael Pylles, 101.

R

Rachia a Turcis obsessa, 165.

Rai, 9.

Rhodus capta, 205.

Rhodi equites Smyrnam propugnans, 59. A Temyre coacti eam deserunt, 40. Smyrnæ castrum ædificant, 15.

Rhodi magnus magister Smyrnæ castrum instaurat, 58. Prohibetur a Mehemete, 59. In finibus Carie castrum S. Petri ædificat, 64. Legatos ad Mehemetem mittit, 180. Et tributum negat et Papæ vassallum se proficitur, 181.

Ricius navarchus Venetus palo transfixus, 159.

Romæi perjuri rei ob translatum imperium in Michaelem Palæol. exæcato Joanne Lascari, i. ipsorum calamitatibus vicinæ gentes potentia crevere. *ibid.*

S

Sabucius Moratis filius a fratre suo Bajazite exæcatur, 6.

Σάχος ἀρχιερατικός, 75, 176.

Sal. per salem adjuratio, 70.

Salugruzus de Negro turrim Lampsacl ædificat, 48.

Samarandam, 35.

Samothrace, 191.

Samus, 12.

Saraceni sepulcrum Christi capiunt, 197.

Sarchau, 4. Illius subditi Bajazitem relinquunt, 75.

Lydiam recuperat, *ibid.*

Sardelis Lydiæ, 7, 59, 45.

Saritzia Georgii filiam Morati sponsam adducit, 115.

De eadem, 125. Turcatiris filiam ad Mehemetem adducit, 126. De eodem, 156.

Saxonum rex, 124.

Scacco zocco, 57. Scacco matto, 255.

Scab-ruch, σάχρουχ, 255.

Sceptrum datum dilectionis causa, 41.
Σκῆπτρον 145.
 Scutarium, 51, 158.
 Scythæ, 15.
 Sebastia a Bajazite capta, 51. Et a Temyre, 52.
 Selimes in Persiam movet, 200. Calrum capit, *ibid.*
 Oblit, *ibid.*
 Selymbria, 17. Turcis subdita, 50. Turcis non se trahere vult, 145.
 Serrhæ, 111.
 Servus argentifodinae, 7, 116.
 Serviorum legati ad Mehemetem, 55. Captivi Servii Constantinopolim coloni novi deducti, 179.
 Sestus, 10.
 Siachin eunuchus, 127.
 Siacruch Temyris F., 57.
 Siarapta pincerna, 104.
 Sigismundus Hungaria in Bajazitem movet et vincitur, 26.
 Siguntanensis, 199.
 Sinope Spentiaris regis, 48. Cum Mehemetes spoliat, 193.
 Sinopenses, 193.
 Smedrovum Moratis licentia constructum. 155. Morati deditum, 117. A Georgio restitutum, 123.
 Smyrna, 4, 12, 46. Ejus arx, 14. Illa expugnata, 40. Obsessa, 57. Capta a Mehemete, 59.
 Sophia urbs, 123.
 Sophiæ (S.) templum a Græcis schismaticis desertum, 148. Profanatur, 164. Meschita fit, 177.
 Spentiaris Sinopes princeps, 48. Ejus filia Moratis uxor, 116.
 Spiritus S. processio, 119.
 Stephani (S.) turris, 145.
 Stephanus Servius Despota Lazari F., 5, 6. Bajaziti militat, 55. Adversus Temyrem strenue pugnat, 55. Bajazitem hortatur ut pugna excedat, 56. Musulmanum secum abducit, *ibid.* De eodem, 114.
 Stephanus Servius Grales Cantacuzeno auxilia pollicetur, 12.
 Stravometia Cantacuzenus, 106.
 Strymon, 45, 50.
 Stylarius mons, 62.
 Stylarii victi, eorumque propheta captus, 65.
 Suleimanes Orchanis F. occisus, 19.
 Suleimanus Selimus succedit, 203. Vaticinium ab Hebræo ei redditum, *ibid.*

T

Tabia, 197, 199.
 Tauri regio urbis Constantinopoleos, 163.
 Taurisium Sophino ereptum, 200.
 Tauroscythæ, 55.
 Tempia Sanctorum omnium, 24. Martyrum XL, 25.
 S. Mochi, *ibid.*
 Temyr-chan legatos ad Bajazitem mittit, 51. Syriam invadit, 52. Arsyngam et Sebastiam expugnat, *ibid.* Immanis in Sebastiam incolas sævitia, *ibid.* Phœniciam vastat. Halepam et Damascus capit, 52. In Damascenos crudelitas, 231. Versus Tansim proficiscitur, et in Capadociam inde venit, 55. Ad pugnam se parat et suos alloquitur, 54, 55. Victoria potitus Bajazite capto scæchis ludit cum filio, 57. Et Siacruch eum appellat, *ibid.* Bajazitem captum verbis carpit, *ibid.* Dilligenter custodit, *ibid.* Ejus exercitus per Asiam diffusus, 58. Mariam Bajazitis uxorem capit, 59. In Smyrnæos sævit, 40, 41. Ejus nepos Phocæam venit, 41. In Persidem redit, 42. Temyrtas-begus, 95. Esen, seu Isam Bajazitis F. vincit et occidit, 45, 44.
 Tenedus, 60.
 Thasus insula, 186.
 Thebæ, 110.
 Themata Anatoliæ 75.
 Theodora Muzalonis vidua, 218.
 Theodosiæ (S.) festo die expugnata Constantinopolis, 165.

Theologus Corax. Vide Corax.
 Thermisium, 197.
 Thessalia a Turcis capta, 5.
 Thessalonica a Bajazite capta, 26. De ea, 45. Eam Moses oppugnat, 50. Obsessa a Morate, 106. Quomodo Veneti eam obtinuerint, 110. obsessa et expugnata, 111, 199. In ea sancti Demetrii templum a Morate politum et Christianis redditum, 112.
 Thessalonticensis Venetis se dedunt, 110.
 Thracia pace fruatur bello Temyriano, 43.
 Thystra, 47.
 Thyraei, 97.
 Tmolus Lydimmons, 7.
 Transmigratio Babylonica, 2.
 Trapezuntii, 195.
 Tribali, 5.
 Turachanes regiones Ponto Euxino vicinas vastat, 26. De eo, 140.
 Turcatris filia Mehemeti nupta, 126.
 Turci quas provincias tenebant in Asia imperante Michaelis Palæologo, 5. Nomina ducum Turcorum, 4. Thraciam vastant, *ibid.* Cum Servis pugnant, 5. Eorum reguli a Bajazite spoliati, 7. Christianis opem ferentes, Christianos captivos abducunt, 15. Eorum lascivia, 16. Chersonesum vastant, 19. Captivos Veneti interficiunt, 61. Persia pulsi, 75. Eorum Akkin, *ibid.* Pures in Europa quam in Asia, 76. Quo stratagemate Christianos aggrediantur, 75. Quintam prædæ partem principi solvunt, 76. Ottomanis indifferenter serviunt, 77. Jusjurandum ex utilitate æstimate, 85. Lydiam vastant, 90. Turci captivos omnes abigunt, 112. Thessalonicam a Venetis repetant, 110. Naves ingressu portus Constantinopoleos arcere volunt, 151. In castris circa Constantinopolim ignes accendunt et vociferantur, 158. Eorum quinquaginta muros urbis subeunt, 160. Vi in eam perfrangunt, 161., Ad S. Sophiam templum accurrunt, 162. Græcos in eo captivos capiunt, 416. Quanta prædæ eis cesserit, 176. Phocæam occupant 188, 189. Lemnum, 190.
 Turcocalogeri, 65.
 Turcopersæ 126.

V

Varna, 45, 125.
 Vaticinium de Turcis et Christianis, 154.
 Veneti Naxio duci opem ferunt, 60. Turcos pugna avalli vincunt, 61. Christianos Turcis militantes suspendi necant, *ibid.* Lampaci turrim frustra oppugnant, *ibid.* Thessalonticensis crudeliter habent, 110. Durum responsum a Morate referunt, 111. Venetiis ecclesiam Græcis concedunt ad celebrandam liturgiam, 119. Constantinopolim contra Turcos etiam tuerunt, 155. Venetæ triremes capta urbe et portu aufugiunt, 167.
 Vianca, 159.
 Vsun-Bassan ad Mehemetem legatos mittit, 192. In montes fugit, 195.

W

Walachia, 48.
 Walachia Princeps Mehemetis legatum palo transfigit, 194. Hujus castra invadit, 195.
 Walachorum legati ad Mehemetem, 55.

X

Xerxes, 155.

Z

Zaganus Bassa, 125, 155. Galatinos a fuga revocat, 167.
 Zarcola, 77.
 Zetunium, 45, 50, 106, 199.
 Zipinium, 115.
 Zynch, 55.

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS CODINUS CŪROPALATA

Notitia ex Bibliotheca Græca J. Alb. Fabricii. 9
DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLE-
SIÆ ET AULÆ CPOLITANÆ. 17

F. Jacobi Goari, ord. Prædicat. Epistola dedicatoria
ad Michaelē Mazarinum, Aqvensium archiepiscopum. 17

Jacobi Gretseri Proœmium. 19
Jacobus Goar Lectori. 21

INCIPIT LIBER DE OFFICIIS. 25

CAP. I. — Catalogus officiorum Magnæ Ecclesiæ. 125
CAP. II. — Nomina officialium palatii Cpolitani. 29

CAP. III. — De tegumentis capitis seu pileis et indu-
mentis officialium; ac primum de ipso pileo despota. 35

CAP. IV. — De pileis et gestaminibus magni dome-
stici et reliquorum principum. 57

CAP. V. — De singulorum officiorum ministeriis. 47

CAP. VI. — De Christi Domini festorum ordine et riti-
bus in eisdem observandis; tum de magni Domestici mi-
nisterio, de pincerna, de domestico mensæ et eidem
mensæ præposito. 61

CAP. VII. — De mensa imperatoris. 75

CAP. VIII. — Festum Epiphaniæ. 81

CAP. IX. — Festum adorationis crucis. 81

CAP. X. — Festum Palmarum. 85

CAP. XI. — De modo agendi, si Imperator versetur in
luctu. 85

CAP. XII. — Officium magnæ hebdomadæ. 85

CAP. XIII. — Horæ magnæ Parasceves et officium Ma-
gni Sabbati. 87

CAP. XIV. — Horæ magnæ Dominicæ Paschalis. 89

CAP. XV. — De aliis diversis festis, quibus imperator
procedere solet, si Cpoli versetur. 95

CAP. XVI. — De magni domestic, magni drugariti
vigilum, præfeci exercitus et magni adnumiastæ offi-
cils in exercitu. 97

CAP. XVII. — De coronatione Imperatoris. 101

CAP. XVIII. — De creatione despota. 115

CAP. XIX. — De creatione Sebastocratoris et Cæsaris. 115

CAP. XX. — De electione et inauguratione patriarchæ
aliorumque patriarcharum et episcoporum. 115

CAP. XXI. — De lugubribus imperatoris gestaminibus. 119

CAP. XXII. — De futura sponsa et Imperatrice. 121

JACOBI GRETSERI S. J. IN LIBRUM GEORGI CODINI DE
OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIAE ET AULÆ CPOLI-
TANÆ COMMENTARIORUM LIBRI TRES, quibus non tantum
Codinus, sed et varia alia tam Græcorum quam Latino-
rum monumenta explicantur et illustrantur. insertæ sunt,
uncis distinctæ, Jacobi Goari, ord. Prædicat., notæ et ob-
servationes. 125

LIBER PRIMUS. 125

CAP. I. — Quis Codinus. Quando. Quæ libri inscrip-
tio. Varia ejusdem vocabuli apud recentiores Græcos
scriptura, numerus clericorum in Magna Ecclesia. 125

CAP. II. — Dubitationes quædam circa primum cata-
logi quinarium; de exocatacælis deque magno œconomo.
— Inseruntur varii catalogi ex regis mss. et Matthei
monachi versus de officis palatii Cpolitani. 125

CAP. III. — Quis magnus saccellarius et quis ὁ ἀρχαὶ-
λοῦ. 153

CAP. IV. — De charophylace. 159

CAP. V. — De sceuophylace et proteœdico. 143

CAP. VI. — De secunda pentade officialium. 145

CAP. VII. — De tertia pentade officiorum et officialium. 151

CAP. VIII. — De quarta pentade officiorum et officia-
lium. 157

CAP. IX. — De quinta pentade officiorum et officia-
lium. 159

CAP. X. — De sexta pentade officiorum et officialium. 163

CAP. XI. — De septima pentade officiorum et officia-
lium. 167

CAP. XII. — De octava pentade officiorum et officia-
lium. 169

CAP. XIII. — De nona pentade officiorum et officia-
lium. 175

CAP. XIV. — De aliis quibusdam officiis ecclesiasticis
a Citrio enumeratis, deque illis quæ hodie apud Græcos
usitata sunt. 177

CAP. XV. — De officiis ecclesiasticis aulo Cpolitano,
potissimum de archidiacono. 179

CAP. XVI. — De sacris vestibus ministrorum eccle-
siæ. 181

LIBER SECUNDUS. 185

CAP. I. — De inscriptione hujus partis; de despota
deque Sebastocratore. 185

CAP. II. — Cæsar, magnus domesticus, panhyperse-
bastus, protovestiaris et plures hujus generis. 191

CAP. III. — Percurruntur reliqua officialium nomina,
quæ continentur in catalogo capituli 2. — Exhibentur
anecdota ex cod. Reg. 209

CAP. IV. — Explicantur obscura quædam vocabula ex
capite 5. 243

CAP. V. — Explicationes et observationes circa pro-
cerum aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 arse-
quitur. 257

CAP. VI. — Observationes et explicationes in caput 5
Codini, quod est de ministeriis aulicorum. 275

LIBER TERTIUS. 305

CAP. I. — Observationes et explicationes in caput 6,
quod est de feris. 305

CAP. II. — Observationes et explicationes in caput 7,
quod est de mensa imperatoris. 327

CAP. III. — Observationes in caput 8, quod est de
Epiphania Domini. 357

CAP. IV. — Observationes et explicationes in caput 9,
quod est de festo adorandæ crucis. 311

CAP. V. — Observationes et explicationes in caput 10,
de festo Palmarum. 349

CAP. VI. — Observationes et explicationes in caput 11,
quod est de luctu imperatoris. 349

CAP. VII. — Observationes et explicationes in caput
12, quod est de officio magnæ hebdomadæ. 351

CAP. VIII. — Observationes et explicationes in caput
13, de Parasceve et magno Sabbato. 361

CAP. IX. — Observationes et explicationes in caput
14, de festo Paschæ. 363

CAP. X. — Observationes et explicationes in caput 15,
de festis extra palatium. 375

CAP. XI. — Observationes et explicationes in caput
16, quod est de fossato. 385

CAP. XII. — Observationes et explicationes in caput
17, de coronatione imperatoris. 389

CAP. XIII. — Observationes et explicationes in caput
18 et 19, de coronatione despota, Sebastocratoris et
Cæsaris. 409

CAP. XIV. — Observationes et explicationes in caput
20, de electione patriarchæ. 415

CAP. XV. — Observationes et explicationes in caput
21, de lugubribus imperatoris gestaminibus. 425

CAP. XVI. — Observationes et explicationes in caput
22, de futura sponsa et imperatrice. 425

GEORGI CODINI EXCERPTA DE ANTIQUITATI-
BUS CPOLITANIS. 429

Eminentissimo et reverendissimo principi Franci-
sco Barberino, S. R. E. Cardinali, Petrus Lambecius. 429

Lambecii Præfatio ad Lectorem. 431

Lambecii de Georgii Codini vita et scriptis brevis
dissertatio. 435

INCIPIT LIBER DE ORIGINIBUS CPOLITANIS. 435

De forma et ambitu urbis Cpolitane. 469

- De Adiabene. 475
- De signis, statuis et aliis spectatu dignis in urbe Cpoli. 476
- De ædificiis Cpolitianis. 515
- De structura templi Sanctæ Sophiæ. 615
- De annis ab orbe condito usque ad Imperium Constantini Magni; et de iis qui Cpoli regnarunt usque dum ab Agarensis capta est. 635
- INCEPIT AUCTORIS BREVES ENARRATIONES CHRONOGRAPHICÆ, editore et interprete Anselmo Bandurio, O. S. B. 651
- De templo Sancti Mocii, ac de Ariani qui ibi commorabantur. 651
- De templo Sancti Agathonici, in quo olim patriarchas commorabantur ac imperatores coronabantur. 655
- De muris martimis, ac de muro occidentali. 655
- De statua Phidatiæ, quæ stabat in porta subterranea. 655
- De loco Neolea cognominæ, ac statuis ibidem erectis. 655
- De Castro Panormo, ac statua quæ in porta septentrionali ejusdem Castri stabat. 655
- De loco cognominato Smyrnium, ac de statuis, quæ ibidem erectæ erant. 657
- De statuis quæ in senatu erectæ erant, et de aurigarum curribus. 657
- De decem cophinis, qui in novo senatus palatio depositi erant. 659
- De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a Constantino M. in foro erectis. 659
- De statuis quæ olim in Sancta Sophia erectæ erant, et a Justiniano per urbem distributæ. 659
- De Oreæ seu Modio ac de statuis ibidem positis. 661
- De statua Menandri vatis, quæ ad Artotyrianas ædes erecta erat. 665
- De Herodiani statua ab Ardarurio duce in Thracia reperta ac contracta. 665
- De signis ac statuis, quæ in foro ad dexteram orientis partem erectæ erant. 665
- De cruce, in cujus medio Sæctus inscriptum erat. 665
- De equestribus quæ in porticu erectæ erant. 665
- De elephantis statua, quæ in foro erecta erat. 665
- De Theodosii equestri statua quæ in Milliaro stabat. 665
- De Xerolopho, et signis ibidem erectis. 667
- De signis atque statuis in Exoclonio erectis. 667
- De ponte apud sanctum Mamantem, et de dracone aereo ibidem erecto. 667
- De crucibus ac aliis sacris monumentis, quæ infra columnam Fori deposita erant. 669
- De magno Strategio ac monumentis quæ ibidem exstabant. 669
- De gigantum ossibus apud Sanctum Menam repertis. 669
- De statua Platonis eunuchi, quæ in templo Sancti Propolii in Chelone erigebatur. 669
- Theodori Lætoris brevis tractatus de mulieribus. 675
- De statua Euphemis Augustæ, quæ in tractu Olympii erecta erat. 675
- De statuis argenteis Eudoxis et ejus filiarum. 675
- De statua Arcadiæ Augustæ ad Topos erecta, necnon aliis Ariadnæ et Zenonis ac Chalces portam positæ. 675
- De statua Pulcheris quæ in Chalce visebatur. 675
- De statuis Constantini et Helenæ super Milliaro fornicem erectis. 675
- De aliis statuis quæ in milliaro positæ erant. 677
- De statuis quæ in tribunali palatii erectæ erant. 677
- DE SPECTACULIS. 677
- SPECTACULUM I. — De simulacro auro obdueto in Basili-
ca Cisterna auro laqueata virili specie in genua pro-
voluto, quod Justiniani est. 677
- Sæcr. II. — De iis quæ in Aureo Milliaro erant. 681
- Sæcr. III. — De iis quæ in Foro exstant. 681
- Sæcr. IV. — De iis quæ in Artopolis exstant. 685
- Sæcr. V. — Ad Amastriani Caracallæ præpositi. 687
- Sæcr. VI. — De Foro Bovis. 687
- Sæcr. VII. — Ex Milliaro spectaculi officii Dioscori, ex Mauricii Augusti Diario. 689
- Ex Papiæ. 691
- De imagine Pulcheris Augustæ; necnon de statuis Marciani et Pulcheris. 695
- De Juliani moneta a Theodosio abolita; ac de ejusdem statua. 695
- De idolorum statuis imperatorum specie a Juliano effictis. 695
- De statua Jesu ac Hamorrhoids a Juliano in Panœdis partibus reperta ac contracta. 695
- De statua Juliani imperatoris a Demophilo duce super columna porphyretica erecta. 697
- De statuis argenteis Gratiani et ejus uxoris Romæ erectis. 699
- De Valentiniani Junioris statua, quæ in Leontii portibus visebatur. 699
- De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et Helena sustentata. 699
- De Contaritis, ac idolorum delubro ibidem existente, quod postmodum in Delparæ ædem conversum fuit. 699
- De loco Vigentiæ nuncupato. 699
- De statua Fortunæ urbis in Foro posita. 701
- De habitatione æstiva Constantini proxime Taurum. 701
- De porta cognomine Philadelphii, ac statuis a Constantino erectis. 705
- De statuis a Constantino in Foro positæ, et de Callistrati consulatu. 705
- De statuis Roma exportatis, et in Hippodromo erectis. 705
- De aliis statuis quæ in Hippodromo visebantur. 705
- De draconis statua quæ Arcadium representabat, et de hymno. 707
- De cæde Anastasii Monachi in Hippodromo facta, ubi et multæ aliæ cædes perpetratæ sunt. 707
- De septem Philosophis qui Eudociam Atheniensem comitati sunt Constantinopolim, ac de eorum dictis, dum Hippodromi signa iustrarent. 707
- De dicto Aeclepidori, dum signum majus in Hippodromo iustraret. 711
- De statua Theodosii argentea in Tsuro erecta. 711
- De statua Leonis Macelæ Phlæces dicta. 711
- De statuis quæ in Augusteo erectæ erant. 711
- De tripode, qui in magno Strategio positus erat. 715
- De Philadelphio ac statuis ibidem erectis. 715
- De statua Theodosii Junioris, ac aliis statuis in Xerolopho erectis. 715
- De portu Neorio, quem Conon magice consecravit. 715
- De Balneo Zeuxippi, Hippodromo ac Thermis Constantinianis. 715
- De Aquæductu Valentis. De Basilica Cisternæ; ac de statua Phocæ pone Magnauram. 715
- De statua Valentiniani Junioris in tractu Martinacii posita. 717
- De statua Diocletiani Nicomedia advecta, et in Hippodromi throno erecta. 717
- De statua Maximiani ac aliis in Chalce positæ. 717
- De Gorgonum signis in templo Chalces erectis. 717

De statua Dianæ in Hippodrome.	719
De statua Zenonis et Ariadnes in Chalce.	719
De statua Justiniani et Theodoræ ad Zenixippum erecta.	719.
De statua Philippici in Zeuxippo.	719
De statua Jovis in Hippodromo erecta.	719
De quatuor equis inæstratis Hippodromi.	719
De statu Persæ ac Andromedæ.	719.
De statua Anastasii in Thermis Constantianis erecta.	721.
De statua Valentis Imperatoris in Cisterna Aetli posita.	723.
De Cisterna Asparis cognominata.	723.
De insula Crunum nuncupata.	723.
De sepulcris imperatorum quæ sunt in templo Sanctorum Apostolorum.	723.

DUCAS.

Notitia ex Hankio de rer. Byzant. script. Græc. 739.

DUCE MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS HISTORIA BYZANTINA, res in imperio Græcorum gestas complectens a Joanne Palæologo I ad Mehemetem II. Accessit Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur, e Bibliotheca Regia primum in lucem edita, versione Latina et notis illustrata studio et opera Ismaelis Bullialdi. Parisiis, e Typographia Regia, MDCXLIX. 745.

Ismaelis Bullialdi Epistola nuncupatoria Eminentissimo ac illustrissimo Julio S. R. E. Cardinali Mazarino Ismael Bullialdus. 745

Ad lectorem. 745.

HISTORIA BYZANTINA A JOANNE PALÆOLOGO. ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462. 749

CAP. I. — Generationum ab Adamo ad Christi Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapsorum a Christo ad Constantini initia enumeratio. A Constantino ad Justinianum, a Justiniano ad Constantinum et Irenen. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Imp. Constantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam. 749

CAP. II. — Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asiæ minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Andronicus Senior, Joannes ejus F. *Ægæi* maris Insulæ ab externis occupatæ. 755

CAP. III. — Orchanis Osmanidæ mors: Morates ejus F. imperium adeptus Lazaro despota Servie bellum infert. A juvene Servio occiditur; post ejus cadem prælium Turci ineunt. Servios cædunt, et magna clade efficiunt. Lazarus vivus et multi Serviorum proceres capiuntur et in Moratis tentoris interficiuntur. A Veziris Hidrim Bajaziti imperium defertur natu minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excæcat Bajazites. 763

CAP. IV. — Bajazites Servis tributa imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem ducit. Carmanum Phrygiæ regulum spoliat. Ioniam invadit. Sarcabæum deditione accipit, et Asiæ regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat et Callipoleos arcem instaurat. 767

CAP. V. — Initia discordiæ inter Joann. Cantacuzenum et imperatricem Annam ejusque aulæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo eum aggrediuntur adversarii; ab amicis monetur, qui ideo ab Alexio Apocauco in carcerem conjiciuntur; Apocaucum interficiunt, et propterea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paternus. 769

CAP. VI. — Cantacuzenus calceos purpureos induit,

imperator salutatur et ad Servie Cralem fugit, et cum eo fœdus percutit. 777

CAP. VII. — Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, et Didymoteuchum ubi Cantacuzeni uxor substiterat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militiæ Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit. 781

CAP. VIII. — Cantacuzenus in Thraciam redit. Anna Imperatrix auxilia ab Orchane petit et impetrat. Turci imperii provincias populantur et captivos abducunt. 785

CAP. IX. — Cantacuzenus Orchani filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a fodere cum Anna icto avertit, et auxilia ab eo obtinet. Nuptias celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim proficiscitur, civiques ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat. 787

CAP. X. — Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quæ animo intrepido vultuque imperterrito sedebat, adit, et veneratur, placatam sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Joannis Palæologi et Cantacuzenæ Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes duce Suleimane Orchanis filio a Matthæo despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur. 795

CAP. XI. — Joannes imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agit ad recuperandis imperio et urbe. Stratum Gatalusii Joannes Palæologus Constantinopolim recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur. 797

CAP. XII. — Joannis imperatoris filiorum natu major Andronicus, et Cuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes conjurant, deque occupanda tyrannide consilia agitant: quibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significatque Joanni, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam excæcet, cui Joannes morem gerens filio atque etiam ex eo nepoti visum adimit, et in carcerem conjicit. Andronicus Genuensium ope liberatus imperium invadit, patrem et fratres carceri mancipat; carcerē astu se liberant, et Joannes in solium imperatorum restituitur. Manuel ei successor designatur. Nuptiæ Gatalusii et Mariæ Palæologinæ. 805

CAP. XIII. — Bajazites tributa Joanni imperat, et sibi militatum venire alterum ex ejus filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Joannes Constantinopolim munit, Bajazitis jussu exstructa a se propugnacula dirigit, tandemque oblit. Manuel, qui Bajaziti militabat, inque ejus aulâ versabatur, audita patris morte, clam Constantinopolim advenit. Bajazites id ægre ferens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicam occupat, Constantinopolim vexat et cibaria in eam invehi impedit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis caduntur et vincuntur. 807

CAP. XIV. — Bajazites Constantinopolim sibi dedit petit: et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel salutis urbis ac plebis consulens Constantinopolim discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponnesum revertitur. 817

CAP. XV. — Joannes precarium imperium obtinet a Bajazite, et cadin seu judicem Musulmanum intra urbis mœnia accipit. Ad Bajazitem voluptatibus immersum veniunt a Temire Chane legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolim a Joanne repetit, sed Constantinopolitani deditionem facere renuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas immaniter servit. Damascum et Halepurn diripit et vastat. 821

CAP. XVI. — Temyr versus Tansim movet. Bajazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit. Cometa fulget. Pugna intur a Temyrianis cum Bajazitis copiis: Bajazites deseritur a magna copiarum suarum parte. Vincitur. Captus ad Temyrem, qui Zatricchio seu Schachis vivebat, adducitur. Temyr Bajazitem consolatur et humane erga eum se gerit, arcte nihilominus custodit. Per totam minorem Asiam copias

Temyris se diffundunt. *Mehemetes* patrem asto, sed frustra, liberare aggreditur. *Chociapherutzes* eunuchorum princeps cum *Bajazite* domino suo captus, jussu *Temyris* capite plectitur. 827

Cap. XVII. — *Temyr* Asiae urbes aliquot sedit et capit, incendiis ac dirptionibus omnia devastat. *Bajazitis* thesauros Prusae seu *Burasa* aservatos rapit. *Smyrna* expugnat; ad eum *Phocæarum* principes ut sibi pacatum reddant, legatos mittunt, donisque conciliant. *Cariam* illustrat, et deinceps *Salutariam* iter facit, ibique *Bajazites* moritur. *Temyr* in *Persidem*, anno in expeditione exacto, redit. 844

Cap. XVIII. — *Manuel* imperator *Byzantium* revertitur, et *Joannem* ex fratre nepotem in *Lenum* relegat. Cum *Musulmano* *Bajazitis* filio foedus amicitiamque init. *Rorum* status in Asia post *Temyris* *Chanis* discessum. *Eve*, seu *Isa*, *Bajazitis* filius, bello a fratre *Mehemete* petitur, *Temyrte* duce capitur, et laqueo praeforatur. *Cineites* *Smyrnae* innotescit, *Atinis* filios ex *Ionia* pellit, *Musulmani* partes sequitur. *Atinis* filii *Mantachio* ope *Ephesum* expugnat. *Homur* *Atinis* filius cum *Cineite* affinitatem contrahit, et paulo post obit. *Musulmani* adversus *Cineitem* expeditio. *Asiae* reguli adversus *Musulmanum* conjurant, sed mutuis suspicionibus a se invicem dissociantur. 849

Cap. XIX. — *Moses* a *Mehemete* fratre suo deficit et in *Valachiam* secedit, fratrem suum *Musulmanum* invadit. *Musulmanus* dum fuga sibi consulit, et in quodam oppido a juvenibus occiditur; *Moses* oppidum et incolae comburitur, in *Serviam* movet, deinde *Constantinopolim* frustra oppugnat. *Manuel* imperator *Mehemetem* adversus *Mosem* evocat et concitat. *Mehemetes* his victus *Byzantium* se recipit; tandem *Mosem* vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cadaver *Prusam* sepeliendum defertur. 861

Cap. XX. — *Manuel* ad *Mahometem* *Apoerisarios* mittit, alii quoque principes legatos mittunt, quos *Mahometes* benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. *Manuel* *Joanni* filio suo uxorem dat *Rusiae Magni Ducis* filiam, quae pestis moritur, filiorumque *Bajazitis* unus, isque baptizatus. Secundae ac tertiae *Joannis* nuptiae. *Manuelis* in *Peloponnesum* profectio. 871

Cap. XXI. — *Mahometes* in *Asiam* trajicit. *Cineitem* in ordinem redigit, cujus insolentia maxima erat. *Magnus* *Rhodi* magister castrum *Smyrnae* instaurat, sed a *Mahomete* prohibetur. *Smyrna* ab uxore *Cineitis* *Mahometi* deditur. *Magno* magistro concessum edificare castrum in *Caris* et *Lycia* finibus. *Cineites* ventam impetrat. *Turci* bello navali *Naxum* aggrediuntur, praehio a *Venetis* classe superantur. *Venetis* *Lampsaci* turrim frustra tentant. *Cineites* *Nicopolim* ad *Danubium* praeficiunt. *Novam* religionis sectam in *Ionia* a monacho *Turco* institutam multi amplectuntur, adversus quos *Muhamedes* *Susmani* filium et deinde *Hali* *Begum* misit; qui re infeliciter gesta occubuerunt. Tandem a *Morate* *Mahometis* filio *Bajazite* *Bassa* oppressi ac deleti sunt, et paupertatem voluntariam propitios interfecti. 879

Cap. XXII. — *Rhodi* magnus Magister castrum *Petronium* in *Caris* finibus aedificat. *Mahometes* in *Asiam* trajicit, *Caramanum* invadit et in ordinem cogit. *Mustapha* *Bajazitis* F. innotuit, eisque se adjungit. *Cineites*, qui a *Mahomete* prope *Thessalonicam* vincuntur. *Mahometes* istos qui *Thessalonicam* confugerant a *Demetrio* *Leontario* repetit qui rem ad imp. rejicit. *Manuel* traditurum se eos *Mahometi* negat. *Mustapha* et *Cineites* a *Leontario* *Constantinopolim* mittuntur, inde in *Lennum* uterque custodiendus relegatur. *Mahometes* *Walachis* bellum inferit. *Theologus* quidam *Philadelphus* vir improbus ac perfidus. *Mahometes* inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplegicus laetus moritur. *Nationes* ob quas *Mahometes* ulium suum *Amasiae* praefecerat. *Bajazitis* *Lassa* erga *Mahometem* fidelis servi officia. *Mahometis* ad *Bajazitem* *Bassam* mandata. *Mahometis* mors quibus artibus per dies xl. occultata sit usque ad *Moratis* adventum. 893

Cap. XXIII. — *Morates* *Prusam* venit. *Mahometis* mors in vulgus a *Bassa* editur. *Prusam* abeunt *veziri*, defuncti sultani cadaver secum deferentes. *Legati* a principibus vicinis ad *Moratem* missi. *Manuel* a *Morate* fratres ejus impubes, ex testamento *Mahometis* sibi tradi frustra poscit, et ideo *Mustapham* et *Cineitem* in *secnam*

adversus *Moratem* producit. *Mores* quidam *Turecorum* explicantur. 99

Cap. XXIV. — *Demetrius* *Leontarius* *Mustapham* et *Cineitem* in *Thraciam* trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum eis pactus. *Mustaphas* *Callipolim* oppugnat, et ad deditonem quae secuta est, sollicitat. *Arx* interim in fide stat, quam oppugnat *Leontarius*. *Morates*, *Mustaphas* rebellionem cognita, *Bajazitem* *Bassam*, caeterorum *vezirorum* sententia obtemperans, exercitui praeficit, et contra *Mustapham* mittit. *Bajazites* deficientibus in pugna initio ad *Mustapham* exercitus sui ducibus copii-que, et ipse permittit se victori coactus est: jussu deinde *Cineitis* caput ei amputatum. *Mustaphas* *Adrianopolim* proficiscitur. *Callipolis* *Leontario* se dedit, quam cum ex pactis imperatori acquisitam praesidio firmare parat, a *Cineite* impeditur, delususque *Constantinopolim* redit. 923

Cap. XXV. — *Manuel* imperator cum *Morate* foedus pangere cogitat. *Mustaphas* res suas constituit, otio deinde et ignavia totum se dat. *Morates* de recuperando imperio serio agit, *Abrahamum* *Bassam* ad *Manuelem* destinat, qui re infecta discessit. *Aluminis* in *Phocide* confectio. *Phocæa* sive *Coccyda*, ab *Andrea* et *Jacobo* *Cata-neis* gubernata, fit *Turcis* tributaria. *Joannes* *Adourus* *Phocæae* rector *Mahometem*, et deinde *Moratem* adit, et huic per litteras in eo copisque trajiciendis operam suam pollicetur. *Mustaphas* ad nuntium transitus *Moratis* in *Europam* sit mœstus. *Eum* alloquitur *Cineites* et oburgat, suadetque ut in *Asiam* transiret; interim ipse de deserendo *Mustapha* secum agit. *Mustaphas* *Lampsacum* venit, et *Lopachum* usque progreditur, cujus pontem prior occupat dirumpitque *Morates*. 941

Cap. XXVI. — *Consilium* ineunt *Moratis* *veziri* de perdendo *Mustapha*, et *Cineitem* per *Hamzam* ejus fratrem ad defectionem sollicitant. *Hamza* et *Cineitis* colloquia. *Cineites* *Mustapham* deserit et in *Ioniam* fugit. *Mustapham* *Homuris* filium ex *Atine* oriundum bello petit et in pugna interficit. 955

Cap. XXVII. — De *Cineitis* fuga varii sermones, quae cogita *Mustaphas* fugam cepisset et in *Thraciam* trajicit. *Adourus* *Moratem* ejusque copias ex *Asia* in *Europam* transferri, quem *Mustaphas*, id ne faciat, frustra promissis amplius tentat. *Morates* cum copiis in terram expositis *Mustaphas* in fugam vertit, *Callipolim* recipit, et *Adrianopolim* petit. *Mustaphas* captus, et in urbis loco publico laqueo suspensus ac strangulatus. 963

Cap. XXVIII. — *Morates* *Constantinopolim* oppugnare aggreditur, *Joanne* imperatore, ob *Manuelis* senectutem et morbos, res imperii administrante. *Corax* *Theologus* proditionis reus damnatur; cujus mortem alicui capiens *Morates*, *Michaeli* *Pyllim*, ob delatum *Coracem*, morte afficere properat; *Pyllis*, *Christum* et fidem impie abnegando, vitam servat. *Manuel* *Mustapham*, octuennem puerum, *Moratis* fratrem, contra huic suscitavit, et statim moritur. *Mustaphas* *Nicam* captus a fratre strangulatur. *Morates* *Thessaliam* et *Peloponnesum* invadit. *Cineitis* per *Bassas* suos bellum inferit, et debellat: tandemque illum, totumque ejus genus, internecone delet. 969

Cap. XXIX. — *Joannes* pacem tum *Morate* initam observat. *Morates* cum aliis principibus pacem firmat, a qua *Venetis* ob occupatam *Thessalonicam* exclusi. *Narratur* obiter cause propter quas *Thessalonica* in *Venetorum* potestatem venerit. *Thessalonica* obsessa et a *Morate* expugnata et direpta, et novi incolae in eam missi. *Venetis*, tristiora reformidantes, cum *Morate* pacem ineunt. *Walachus* principes se invicem throno regio deturbant; *Draculius* aliis interfectis superest *Walachus* vivoda. *Ob equum* sibi a *Caramano* negatum, et *Morates* bellum inferit: et inter utrumque pax paulo post stabilitur. 983

Cap. XXX. — *Serviam* a *Georgio* *Wulci* F. *Morates* repetit. *Georgius* filiam suam et nuptum dat, concessa in dotem *Serviae* parte. *Morates* duce *Draculio* *Ungariam* frustra invadit. *Morates* socero suo *Georgio* bellum inferit, urbes capit, sororios suos luminibus privat. *Draculius* in carcerem detrusus datis filii obsidibus liberatur. *Morates* *Bellogradum* frustra oppugnat. 985

Cap. XXXI. — Ad synodum celebrandam proficiscitur in *Italiam* imperator, quem patriarcha et alii comitatus sunt. *Quid* *Florentiae* actum sit, et quid post *Græcorum* in patriam, reditum acciderit, narratur. 1005

CAP. XXXII. — Servis despota ab Hungaris auxilia implorat, duceque Joann. Hunniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione percussus, pacem cum despota et Hungaris stabilivit. Caramanideinde dilonem invadit. Alaius Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, et imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt; Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit; ad Varnam Ladislaus Hungariae rex interficitur, magnaque strage Christiani cæduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile bassa. Hunniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponnesum invadit. 1015

CAP. XXXIII. — Joannes imperator moritur, et Constantinopolim Constantinus despota venit, Moratemque sibi concillit. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianopolim venit, imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, moribus, et insomnium ante mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Servis despota filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, et pensionem ad alendum Orchaem ab eo accipiunt. Principum et urbium legationes ad Moratem. 1023

CAP. XXXIV. — Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniade, triennales componit: Caramano bellum inferit. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significant. Halil bassa Græcos increpat, et Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcorum modis vexare incipit Mehemetes, ad Bospori angustias castrum ædificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemete exostulant, qui superbe respondet et minatur. Arx ad Bospori fauces ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantinis bellum indicit Mehemetes. 1035

CAP. XXXV. — Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia agit. Bombardarum fusor Mehemeti tormentum æneum prægrande fundit. Navis Veneta Bosporum navigans demergitur, cujus navarchus et vectores capti, Mehemetis jussu crudeliter interfecti bombardæ vim Adrianopoli probant. Mehemetes Halilem bassam noctu ad se vocat, et cum eo de Constantinopoli subjuganda consilia tractat. Halil magno se periculo ereptum putans, lætus a Mehemete discedit. 1051

CAP. XXXVI. — Constantinus imp. auxilia petit a Papa, unionisque Ecclesiarum opus absolvi. Isidorus cardinalis a Papa Constantinopolim mittitur. Græci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem, paucis eam amplectentibus, maxima parte eam, Genadio auctore, abhorrente. Liturgia in Sanctæ Sophiæ templum celebratur ab Henoticis, cui cardinalis Isidorus interfuit. Græcorum sublesta fides. Constantinus cibaria in urbem comporari curat. 1057

CAP. XXXVII. — Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, et præter Selymbriam oppida Propontidi adjacentia. Græci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Genadius discordiæ faces subdit. Ducas male sanam mentem Græcis exprobat, et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, et Græci ab unionis Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt. 1063

CAP. XXXVIII. — Constantinus et Galatini urbi tuendæ attendunt, atque etiam Veneti. Joannes Justinianus Constantinopolim cum militibus appulit, et ab imperatore honore maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantinis tamen favent et opem ferunt. Mehemetis classis prope Constantinopolim accedit: Naves quinque cibariis onustæ Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, et hac de causa Mehemetes contostulum suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemetes terra et Bosphoro in sinum. Ceratium navigia et biremes transfert. Terra Constantinop. oppugnat Mehemetes, et tormentis muros quatit. Medicamentis ne disrumpantur adhibuit. Joannis Hunniade

legatus consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Mari urbia ad Sancti Romani portam diruti. Obsessi strenne resistunt, sed Constantinus percellitur et ut Mehemetem ad pacem et obsidionis solutionem adducat, vectigal offert, quod respuit Mehemetes. Justinianus infelici successu Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. Pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat. 1073

CAP. XXXIX. — Mehemetes Constantinum ad deditiorem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Justinianus dirutam muri partem munit. Maii 27 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et posttridie usque ad horam diei nonam. Die 28 Maii post occasum solis acris pugnatum. Mehemetes suos hortatur. Justinianus glande plumbea in manu lævus pugnam omisit; obsessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, et rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irrupunt. Constantinus interficitur. Turci obvios passim cædunt, templa, monasteria et domos diripiunt. Græci in sanctæ Sophiæ templum coningunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt. omnes captivos abducunt. Templum pollutum ac direptum. Magnus dux capitur, et Mehemetis jussu domicustoditur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot et Galatinorum non pauci aufugiunt. Cæteri per Zaganum a fuga revocantur. Galatini Mehemeti se dedunt. Græci omnes et qui in urbe capta vivi superfuerunt, in naves aut castra Turcorum translati. 1091

CAP. XL. — Mehemetes urbem ingreditur, et in Sanctæ Sophiæ templum venit, præcesque suas ibirecitare Immem jubet. Magnum ducem ad se vocatum alloquitur. Constantinum caput agnitum columnæ in Augusto affigitur. Alia de magno duce et Orcha narratio. Mehemetes magnum ducem consolatur, et illustrium nominum describit. Magni ducis uxorem iuvit, et blande alloquitur. Ad convivium natu minorem filiorum magni ducis venire jubet Mehemetes; cum mittere filium magnum dux recusaret, Mehemetes ipsum interficere jussit. Magnus dux filios suos, ut mortem æquo ac forti animo subeant, hortatur, et ipse demum capite plectitur. Proceres omnes a Mehemete redempti, et interfecti. 1111

CAP. XLI. Ducæ super urbe capta, delectoque Christianorum in Oriente imperio Monodia. 1119

CAP. XLII. — Prædam quantam Turci ex urbe capta tulerint. Galatam ingreditur Mehemetes, et partem murorum diruit; Sanctam Sophiam in meschitam transformat. Adrianopolim revertitur. Magni ducis uxor obit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur. Servis tributa imperat, et Georgium despotaem Servia decedere jubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedrovo frustra oppugnata Adrianopolim prædæ dives abit. Saraium Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologis vaticinium. 1125

CAP. XLIII. — Legati a magno magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis tributum sibi solvi peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abit, qui cum magno magistro agat. Sed tributum denegante Rhodi delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamzas mari præfectus Chium proficiscitur, quædam vastat, ad se missos de controversiis transgendis abducit. Coum vastat: Rachiam frustra obsidet: cum Chiis paciscitur. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam reversum Mehemetes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit. 1137

CAP. XLIV. — Lesbi princeps obit, Ducas Mehemetem vectigal ei soluturus adit. Coactus Lesbi princeps Mehemetem adit, et tributum consueto amplius promittit: Thasum insulam Mehemeti relinquit. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii Turcas de piratarum adventu certiores facere tenentur. Genuzes maris præfectus litem Lesbi principi movet, et biremem unam sibi tradi petit Phocæa nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, interim Phocæam veterem ei eripit. 1143

CAP. XLV. — Chii bello petiti a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemni Turcos advocat, eorumque princeps Nicolaus insula pellitur. Mehemetes Belogradum frustra obsidet. Callistus papa triremes ad opes in-

sularibus ferendas mittit. Catalani insulas occupant, et Lesbios in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comanis et Usun Hasane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Iedricula Constantinopoli constructum. Mehemetis in Moream profectio. Bezestanum Constantinopoli edificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. Ejus verba ad familiarem quemdam suum curiosum. Sinopes principem et Trapezuntinum imperatorem ditionibus spoliatos in Europam trajicit. A Walacho tributa petit, qui ea dare negat; ad se

missos palo transfigit. Turcos Hamza duce ditionem suam invadentes cædit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes improspere successu in eum movet. Lesbium a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangularat, repetit. In Lesbium transit Mehemetes, ad ditionem compellat, recedit, et obsidendæ Mityienes onus Mehemetes veziro imponit. 1153
 CMAONICON BARVA, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1525. 1167

FINIS TOMI CENTESIMI QUINQUAGESIMI SEPTIMI.